1

son peygamber hazreti muhammed

prof. dr. muhammed ebu zehra

KİTABEVİ

RESULULAH'A HİTAP

Son Peygamber Hz. Muhammed

Verdiği nimetlerden dolayı hamd Allah'a mahsustur. Yaptığı ikramlardan ötürü fazilet Allah'a mahsustur. Çünkü O, Muhammed (s.a.v)'i, hidayet ve hak din ile göndermekle, dini kemale erdirmiş ve ilahi risaleti tamamlamıştır. Bunu, İslamiyet'i bütün dinlere üstün kılmak için yapmıştır. Hidayeti tamamlamış, risaleti sonuca ulaştırmış, delilleri açıklamış, hakikat yolunu ortaya çıkarmış, güçlü ve yüksek İslam sancağım semalarda dalgalan-dırmıştır. Muhammed (s.a.v)'in sahabileri de Allah'ın kendilerine yüklediği sorumlulukları hakkıyla taşımışlardır. Çağrı görevini yerine getirip omuzlarındaki emaneti korumuşlar ve İslam'ın nurundan birer kıvılcım olmuşlardır. Muhammedi risaletin anlamından taşıdıkları kıvılcımlar sebebiyle Allah onlardan razı oldu ve insanlığa da rahmet etti.

Resulullah'a Hitap

Ey Allah'ın Resulü!

Allah seni normal bir insan olarak yarattı. Ama sen diğer insanlardan üstünsün. Senden sonraki nesillerin taşıdıkları sana ait eserler, takdirin üstündedir. Senin yolunda yürümekte olan bizler de sana olan tâbi yetimizden dolayı bir şeref varsa, biz bunu ancak emsallerimizi düşünerek anlarız. Bizdeki hatıra ve duygularla ancak başkalarının ruhi yönlerini kavrayabiliriz, hallerine vakıf olabiliriz. Bizden daha yüksek bir kimsenin ruhi yönünü kavramaya çalıştığımız takdirde o kimsenin üstünlük ve yüceliğinin gözlerimiz önünde müşahede edilmesi ve ufuklarımızın çemberine girmesi gerekir. Ancak o zaman, o kimsenin ruhi yönünü kavramaya çalışır ve sonuca ulaşabiliriz. Ama sen ey Allah'ın resulü, o kadar yücesin ki, senin yüceliğine hayalen dahi ülaşamayız. O kadar yükseklerdesin ki, bulunduğun yeri ve seni göremiyoruz. Aramızda sana benzeyen bir kimse yoktur ki, onu temsil edip seni hayalimizde canlandırabilelim. Biz nerede, senin hakkında kitap yazmak nerede? Senin yüceliklerine kavuşmak bizim haddimiz değildir. Bu, ulaşılması gerçekten imkansız olan bir şeydir. Hayallerimiz dahi sana ulaşamaz!

Bu nedenle, bizleri bağışlaması için Allah'a niyazda bulunuyoruz. Her ne kadar senin hakkında kitap yazmaya cesaret ediyorsak da, özrümüz ortadadır.

Kusurumuz sabittir. Allah hiç kimseye gücünün üstünde bir yük yüklemez.
Ey Allah'ın Resulü!
Senin nurundan bir kıvılcım veya birçok kıvılcımlar olan büyük din önderleri hakkında kitaplar yazdık. Onların nuruna kavuştuk. Bu hususta fayda vereceğini zannettiğimiz noktaya eriştirilmesi için Allah bizi başarılı kılsın. Onların senden aldıkları kıvılcımlardan bazısına ulaştıysak, bununla şeref duyarız. Onların ulaştıkları amaçlardan ve kavuştukları doğru yoldan feyz alabiîdiysek, bununla gurur duyarız.
Ama senin sahana geldiğimizde ve bu sahanın içine girmeye çalıştığımızda, bizi nurun örttü. Parlak ışıkların gözlerimizi perdeledi. Artık nasıl idrak eder ve nasıl görebiliriz?! Gözlerimiz güneşin aydınlığı karşısında perdelenip çapaklandı. Bundan daha yücesine varmaya çalıştığımızda bizi şaşkınlık kapladı. Bizi bu şaşkınlığın içinden Allah'ın bahşettiği hidayet çıkarıp kurtaracaktır. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyuruyor: " De ki: Hidayet, ancak Allah'ın hidayetidir." Şu halde senin tertemiz ve arınmış olan şahsını tasvir etmemiz, ya da gücümüzün üstünde olan tasvirine yakın bir tasvir yapabilmemiz, yalvarıp yakararak bizleri hidayete erdirmesi için Allah'tan başka sığınağımız yoktur. Yalnızca O'na sığınırız. Bu alanda doğru yola kavuşmak hususunda acizliğimiz görününce ancak Allah'a yalvarırız ki, bizi doğru yola ulaştırsın. Acizlik, affedilen bir şeydir. Muktedir olamamak, mazur sayılır. Allah bağışlayan ve affedendir.
Ey Allah'ın Resulü!
Büyüklüklerinin önemli yönlerini tasvir etmek için, büyük şahsiyetler hakkında kitaplar yazdık. Bunlardan her birinin, büyüklük alanında sadece bir tek yönü vardır. Bu yöne yönelmek, onun büyüklüğünü anlamak için anahtar teşkil eder ve onu tanımada kolaylık sağlar. Ama, sen ey Allah'ın Resulü, bütün diğer şahısların büyüklüklerinin çok üstündesin. Çünkü senin büyüklüğün yalmzca bir alanla sınırlanmamıştır. Sayılamayacak kadar
üstünlüklerin vardır. Araştırıcılar bunu ortaya çıkaramayacak kadar kudretsizdirler. Buna gücümüz yetmeyince, bu hususta aciz olduğumuzu anladık. Senin bu alandaki varlığın, beşer muci-zesidir. Buna iman ettik. Sen bir insansın, ilah değilsin. Melek de değilsin. Senin makamın, insanlık ve melekîik makamının üstündedir. Rabbin seni her zaman korudu. Çocukluğunda Rab-bin seni koruyup himayesi altına aldı. Cahiliyet devrinde gençler arasında, küfrün pisliklerinden korunmuş güvenilir bir genç oldun. Peygamberlik öncesi hayatında da sebep ve müsebbeplerin üstündeki harika bir şahsiyettin. Bu üstünlüğün, ne aile büyüklerinin verdiği terbiyeden ve ne de içinde bulunduğun

çevrenin etki-siyledir. Her ne kadar asil bir aileye mensup olsan da, bu üstünlüğün o asaletten kaynaklanmıyordu. Fakat sen, Allah'ın bir eseriydin. Varlığınla, şahsiyetinle bir mucizeydin. Sende hem insanlık Özelliği vardı, hem de ilahi mucizenin eseri. "Allah, elçilik görevini kime vereceğini daha iyi bilir." (En'am: 124)
Ey, insanlığın en hayırlısı!
Sen güçlü bir yaratılışa ve kuvvetli bir ahlaka sahiptin. Her şeyi yerli yerince yapan bir idareciydin. Büyük bir kumandandın. Merhametli bir hakimdin. Ümmetini, şûra ile terbiye ederdin. Vahiy de sana inerdi. Ümmetine karşı çok şefkatli ve merhametliydin. Aynı zamanda düşmanlarına karşı da merhametini esirgemeyen bir savaşçıydın. Peygamber merhametiyle, İslam sancağını taşıyordun- Bu sancağı taşırken güçlü ve üstündün. İmanlı bir cemaat yetiştirdin. O cemaate salihlik tohumlarını ektin. Bu tohumlar senin temiz çevrende gelişip yetişti. Bunlar iman hücrelerinde gizlenerek geliştiler, filizlendiler ve olaylara karşı mukavemet ettiler. Oluşumları güçlüydü. Kuvvetlenip kökleri üzerinde dimdik durdular. Hakkın yeryüzündeki kuvveti oldular. Nitekim sen de, Allah'ın buyurduğu gibi, oldun: "Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar, kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Onların, rüku ve secde ederek Allah'ın lütuf ve rızasını aradıklarını görürsün. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları ve incil'deki vasıfları şudur: Bir ekin gibidirler ki, filizini çıkardı, onu güçlendirdi, kalınlaştı; derken gövdesinin üstüne dikildi, ekincilerin hoşuna gider, onlara karşı kafirleri de öfkelendirir (Bir duruma geldi)." (Fetih: 29)
Bütün bunlar Rabbi'nin yönlendirmesiyle ve nefsinin ilhamı-yla oldu. Senin fikrinin üstünlüğü ve kalbinin kuvvetiyle oldu. Şu halde araştırmacılar, senin hayatını hangi yönden inceleyip araştıracaklardır? Sendeki her şey güçlü ve muazzamdır. Nitekim rabbin, hakkında şöyle buyurmuştur: "Doğrusu sen büyük bir ahlak üzeresin."
Allah'ım sen benim Rabbimsin, senden başka yaratıcı, senden başka ilah yoktur. Hiçbir şey senin dengin ve benzerin değildir. Sen her sözü işiten ve her şeyi görensin. Muhammed (sav)'i bir insan olarak yarattın, onu beşeriyetin efendisi kıldın. Onu alemlere rahmet olarak gönderdin. Onun varlığı ve kendisini çevreleyen şeyler, sebeplerle müsebbepleri yırtıp aşan harikalar olduğuna göre, onu bir mucize olarak insanlığa gönderdin. Onun mucizesi, kıyamete dek insanlığa meydan okuyacaktır.
Ey büyük Rabbim!
Haddimi aşarak senin Peygamber'in ve peygamberlerin sonuncusu Muhammed

(sav) hakkında bir siyer kitabı yazmaya cesaret ettim. Bu cüretimi bağışla! Sensin bağışlayıp merhamet eden! Gücümü aşan bu işe giriştiğim için bana yardımını ve tevfi-kini ihsan et! Eğer senin yardımın olmazsa, bu işte gerçekten aciz kalırım. Rabbim beni yardımsız bırakma! Bu işi ancak senin tevfî-kin ile başarabilirim. Üstünlük minnet sanadır. "Başarıya ulaşmam, ancak Allah sayesindedir. O'na dayandım ve O'na yöneldim."

Kitabı yazarken sözü kısa tutmaya Özen gösterdim. Ne kadar ayrıntıya girilirse de, bu konuda istenilene ve peygamberimizin yüceliğine ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple gücümüz dahilinde sözü kısa tutmaya özen gösterdik. Ama yine de sonuca ulaşmayıp bazı yerlerde sözü uzatmak zorunda kaldık. Bu, benim gibi aciz birinin kudretinin üstündedir.

Bu kitabı üç kısma ayırdım:

Birinci Kısım: Burada harikalarla kuşatılmış doğumundan ve peygamber olarak gönderilinceye kadar olağanüstü hallerle çevrelenmiş hayatından bahsettim. Peygamber olarak gönderildikten sonra da kendisi ve Allah yolundaki arkadaşlarının uğradıkları eziyetleri ve gösterdikleri dayanıklığı izah etmeye çalıştım. Nihayet İslam kenti olan Medine-i Münevvere'nin ve iman devletinin kurulmasıyla sonuçlanan hicreti anlattım. ,

İkinci Kısım: Bu kısımda Hz. Peygamber'in cihadını, şirki kökten söküp atmasım, Muhammedi çağrı yolunu açmasını, zorbaların tecavüzünü ve engelleri ortadan kaldırmasını, mü'minle-re karşı yapılan fitnekarlığı bertaraf etmesini anlattım. Peygamber efendimiz bu engelleri ortadan kaldırdı. Böylece İslam çağrısı engelsiz bir şekilde yoluna devam etti. Eza ve cefalar onu engellemedi. Bu kısım Hudeybiye barışıyla sona ermektedir. Hudeybiye barışı ile müşrikler, artık mü'minlere birşey yapamıyacaklarını anlamışlar ve onlara galip gelmekten umutlarım kesmişlerdi. Mü'minlerle savaşmaktan aciz kalmışlardı. Arap Yarımada-sı'nda söz, imanın olmuş, İslam çağrısı her tarafa yayılır hale gelmişti.

Üçüncü Kısım: Bu kısımda da Hudeybiye barışından sonraki safhaları anlattım. Bu safhalarda Peygamber (sav) Efendimiz, Arap müşriklerinin yanında bir güç oluşturan Yahudilerle uğraşmaya başlamıştır. Artık İslam dini Arap Yarımadasını her taraftan hüküm altına almış, hatta Arap Yarımadası'nın dışında da yayılmaya başlamıştı. Örneğin Mûte savaşının arkasından, artık şeytan Araplar arasında tapınılır bir mabud olmaktan umudunu kesmişti. İslamiyet, Arap Yarımadası'nın çevresinde sözünü geçirmeye başlamıştı. Peygamber efendimiz mektuplar, elçiler ve seriyyeler göndererek İslamiyet'i etrafta yayıyordu. Şam'daki mü'minlerin bir kısmını Öldüren Rumlara karşı savaşmaya hazırlanıyordu. Sonunda onlarla da savaşılmıştı. İslam davetini teminat altına alması, fitneyi yok

etmesi gerekiyordu. Bu kısım, Peygamber efendimizin irtihaliyle sona ermektedir.
Allah'ım! Bizi Muhammed (sav)'in hidayetinden faydalandır. Bizi onun yolunda yürüyen kullardan et. Doğrusu sen dilediğini doğru yola iletirsin ve şüphesiz sen her şeye güç yetirensin.
Muhammed Ebu Zehra

FİKRİ İSTİKRARSIZLIK

Miladın 5. yüzyılı ve onu izleyen devrelerde insanlık, kötülükler içinde çalkalanıyor, nefisler ıztırap ve sıkıntı içinde bocalıyordu. Hevesler her şeye hakim olmuş, insanlar gruplara ve fırkalara ayrılmıştı. Yürürlükte olan kanun, hakkın kuvvetliye verilmesi, kuvvetin de hak olması şeklinde cereyan etmekteydi. Fikirler darmadağınık hale gelmiş, sebepler kopup parçalanmıştı. İnsanoğlu fıtratının gerektirdiği görevleri kulak ardı etmiş, kuralları çiğnemiş, derleyici toparlayıcı olan insani bağlar çözülmüştü. Akıl, insanlar arasında hükmetmekten aciz kalmıştı. Hatta akıl, batılı revaçlandırmak için bir vesile edinilir olmuştu. Bu vesile ile hak geçersiz kılmıyordu. İbrahim, Musa ve İsa'dan sonra insanlara bırakılan nübüvvet mirası, oyuncak haline getirilmişti. Hz. Musa, İsa ve diğer nebilerle mürsellerin ilke ve öğretileri geçersiz hale gelmiş, kötülükler revaç buîmuştu. Hıristiyanlar, imparatorların hükmüne boyun eğmiş, onların her dediklerini doğrulamış, hatta onları teyid etmiş ve kendi aralarında parçalanmışlardı. Birbirlerine karşı yırtıcı canavarlar haline gelmişlerdi. Noksanlıklardan münezzeh olan Yüce Allah, kıyamet gününe dek onların arasına düşmanlık ve kin tohumları saçmıştı. Hıristiyanların Meliki kolundan olanlar, Yakubiler'e tahakküm etmişler ve birbirlerinden nefret eder hale gelmişlerdi.
Yahudiler, Musa Peygamber'in öğretilerini çirkinleştirmiş, bu nedenle de zillet ve meskenet altına girmişlerdi. Kalpleri öylesine fesada uğramıştı ki, varlıklarını ancak kendilerine tehakküm edecek bir kimsenin yardımıyla sürdürebilir hale gelmişlerdi. Bütün insanlığa karşı düşmanlık besliyorlardı. Sadece kendilerini akıllı ve dini meziyetlere sahip kimseler olarak görüyor, başkalarını akılsız ve meziyetsiz sayıyorlardı. Kendilerinin, Allah'ın çocukları, dostları ve seçkin milleti olduklarım; başkalannınsa aşağı seviyedeki milletler olduklarım iddia ediyorlardı. Birarada yaşamanın uğursuzluk getireceğine inandıkları Araplar hakkında da: Araplar'm mallarını haklı haksız, olur olmaz demeden ellerinden alıyor, onlara hiç bir şey vermiyorlardı. Çünkü Araplar'm ve diğer milletlerin herhangi bir hakları olmadığına inanıyorlardı.
Herkes fikrî bir kargaşa içindeydi. Beşeri akıl, bu varlığın problemlerini çözmekten aciz hale gelmişti. Varlığın aslını kavrama hususunda akıl, yolunu kaybetmişti. Iyonya felsefesi de bu varlığın problemini çözme iktidarım gösterememişti. Varlığın kaynağına nüfuz edip ulaşamamıştı. Bu da akim, ne kadar güçlü olursa olsun, görünür şeylerin sırrını açıklamaktan aciz olduğunu ispatlıyordu. Akıl, eşyanın dış yüzünü anlar, ama onun varlığını meydana getiren

gizli sırları çözemez. Isının ve elektriğin tesirlerini görür, fakat onu harekete getiren şeyin ne olduğunu anlayamaz. Ancak eserden müessire, sebepten müsebbibe doğru yöneldiği zaman bu sırları çözebilir. Oysa maddi şeylerin ve kuvvetlerin dış görünümü ile meşgul olan akıl, bu gibi şeylerle perdelendiği için, bunların kaynağını anlayamaz olmuş, aslı görmeyen kör bir varlık haline gelmiştir. Ayrıntılarla uğraşarak aslı unutmuştur. Her ne kadar etkilerini ve dış yüzünü görmüş ve anlamış olsa da bunları meydana getiren zatın kim olduğunu kavrayamamıştır.
Semavi dinlerin ortaya çıkıp İslamiyet'le son bulmasına rağmen, akıl, maddi şeylerin esareti altında kalmaya devam etmiş, madde ötesini anlayamamıştır. Aklın bütün otoritesi ancak zahiri alanda görülmekte, bu alanın dışına geçememektedir. Sadece maddi şeyleri kullanmakta, ama bunları meydana getirenin kim olduğunu bilememektedir. Ancak görünenden kaynağa, varolandan varedene yöneldiği takdirde bunu anlayabilecektir. Şunu da belirtelim ki, bu kainatı ancak, kendisini varedene iman etmekle tam olarak kavrayabiliriz.
Semavi dinler insanları, yaratıcıyı bilmeye ve tanımaya çağırmaktadırlar. Yaratıklardan hareket ederek yaratıcıyı tanımaya davet ederler. Yaratıcısını tanımak için, yaratıklar üzerinde inceleme yapmaya çağırırlar. Bu nedenle kainatı ve varolanları incelememizi, şu görünen mevcudatın gerisindeki yaratıcıyı tanımamızı isterler. Geçmişteki incelemeci ve araştırmacılar, kainatı bu gözle incelemediler. Onun yalın görüntülerini inceleyen çağdaş araştırmacılar da bu yönde hareket etmemektedirler. Ama bizi ilgilendiren şey, Muhammed (sav) öncesi ve mevcudatın o zamandaki durumudur.
İyonya felsefesi ile, onun mirasçısı olan Yunan felsefesinin o zamanki durumu böyleydi. Yunan felsefesinin öncüsü ve büyük filozofu Sokrates, göklerde dolaşan felsefeyi yere indirip insana ulaştırmak istedi. Fizik ötesini ve tabii âlemin görüntülerini bırakarak insana yönelmeye çağırdı. İnsan yaşantısında faydalı olacak şeylerle uğraştı. Fizik ötesini araştırırken doğru yola ulaştıran bir yol gösterici olmadan, sapıklığa düşmektense, insana fayda verecek şeylerle ilgilenmeyi yeğledi. İnsanların birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen ilke ve erdemleri, rezilliklerden ayırdeden ölçüyü incelemeye çalıştı. Böylece, hakkı batıldan ayıran ilkeler ortaya çıkardı. İyiyi kötüden nasıl ayırdedeceğini bilmek ve yanlış gidişle doğru gidişi birbirinden ayırabilmek için bu yolu tuttu. İnsanları da buna davet etti. Ancak öğrencileriyle, uygulayacakları metodlar üzerinde görüş ayrılığına düştüler. Hakkı batıldan ayır-detmenin Ölçüsünün bilgi olduğunu söyleyenler ortaya çıktı ve Sokrat bu görüşü benimsedi. Diğer bazılarıysa bu ölçünün hikmet, adalet, şecaat, iffet ve fazilet olduğunu söylediler.

Eflatun bu görüşü benimsemişti. Bazılarıysa hakkı batıldan, iyiyi kötüden ayırdedecek ölçünün haz, ya da menfaat olduğunu söylediler. Birey olarak insana fayda veren şeyin iyi, faydasız şeyin de kötü olduğunu söylediler.

İşte akıl, insanlan birbirlerine karşı nasıl muamele edeceklerini belirleyen düzenin esaslarını algılama hususunda bu gibi yanlışlıklara saplandı. Doğru inancı öğrenme hususunda şaşkınlık içine düştü. Tek başına akıl, insani ilişkilerin sağlıklı bir zemine oturmasında yeterli olamaz. Varlığın sırrını kavramayı da beceremez. Aksine, değişmez hakikatlara ulaşamadan bu teoriler içinde şaşkın vaziyette dolaşır.

İşte bu karanlıklar içinde sofîstik düşünce ortaya çıktı. Bu düşünce sistemi, hakikatler üzerinde şüpheye düşmüştür. Bazıları bu hakikatları inkar etmiş; diğer bazılarıysa her şeyden şüpheye düşmüşlerdir. Bu arada bir kısım düşünürler ise, hakikatin insandan insana değiştiğim, yani hakikatin ölçüsünün insan olduğunu söylemişlerdir ki, bu görüşe "subjektivizm" adı verilir. Bunlara göre eşyanın hakikati diye bir şey yok, ancak varolduğuna inanılan şey vardır. Doğru yolu bulmayan bu felsefe ortamında, sırf akla güvenildiği için, böylesine açık bir sapıklığa düşülmüştür. Bu felsefe doğru yolu bulamadığı gibi, düşünceyi de saptırmıştır. İnsanlar bu tür felsefelerle yollarını kaybetmişler ve büyük yanlışların içine düşmüşlerdir.

Mecusilik

Yunanlıiar'ı ve onlardan öncekileri bırakıp, İran'a ve daha Ötelere yöneldiğimizde, hayretler içinde kalırız. Başka felsefelerin de etkisi altında kalan Yunan felsefesinin çevresinde şu gerçekle karşılaşırız: Bu felsefe, insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemeyi ve varlık probleminin aslım bazı vehim ve efsanelere dayanarak çözmeyi hedef edinmiştir. Örneğin Zerdüşt mezhebine mensup olanlar, kainatta biri iyilik, diğeri de kötülük tanrısı olmak üzere iki tanrı bulunduğuna ve bu ikisinin insan nefsi üzerinde ve kainat hususunda çekişmekte olduklarına inanırlardı. Şüphesiz bu inanç batıldı ve dini bir dayanağa istinat etmemekteydi. Ancak bu inancın, semavi bir dinin tahrifinden ibaret olduğu söylenebilir. Bu din de insanları, bir olan Allah'a kulluk etmeye çağırıyordu. Bunun akli bir engeli de yoktu. Çünkü Zerdüştlükun bazı kitaplarında, Muhammed (sav)'in peygamber olarak geleceğine dair müjdeler bulunuyordu. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber gelip) geçmiştir ." (Fatır: 24)
Fakat bunun yambaşmda insanları kuvvete ve zayıflara itibar etmemeye çağıran tehlikeli sosyal bir ekolle de karşılaşıyoruz. Bunlara göre zayıf kimseler, yaşamaya değmeyecek insanlardı. Hak, her zaman güçlüden yanadır. Batıl da her zaman zayıfla beraberdir. Hayat kanunu, güçlüleri zayıflara hakim kılar ve bu doğrultuda icraat gösterir. Güçlülerin hayatta kalması, zayıfla-rınsa yok olması gerekir. Adalete inanç yoktur. İnanç, ancak kuvvetledir.

Manizm

İran'da yayılan bir diğer mezhep de, insan varlığım bütünüyle kötülükten ibaret gören ve bunun ortadan kalkmasına inanan Manizm'di. Bu inanç, insanları yokluğa davet eder. Bu nedenle de, insan neslinin türemesini önlemek için evlenmeyi yasaklar. Varlığı yeryüzünde bir lanet olan insanlık neslinin tükenmesini ister. Çünkü ona göre, insan nesli türediği müddetçe lanet de var olmaya devam edecektir. İnsanlığın babası Adem, işlediği günahla birlikte yeryüzüne indiği için, günah ve hata da, insanlık varolduğu sürece varlığını devam ettirecektir.

Mazdekizm

Şimdi de tahripçi bir mezhebe geliyoruz. Bu mezhep, insanlar arasındaki birlik bağlarını ve fazilet ilişkilerini kökünden çökerten ve İran'da yayılmış olan Mazdekçilik mezhebidir. Bunun temel görüşü, kadınları toplumun ortak malı sayması, dolayısıyla evlilik bağlarını ortadan kaldırmasıdır. Bu mezhebe göre evlenmek ve aile bağlarım kurmak diye bir şey yoktur. Kadınları bir eşyadan ibaret gören bu inanca göre, herkes neseplere ve soylara, gelecek olan çocuklara aldırış etmeksizin ve herhangi bir kayda bağlı kalmaksızın dilediği kadınla çiftleşebilir. Bunlara göre mülkiyet dokunulmazlığı da yoktur. Herhangi bir yasaya bağlı kalmaksızın mal ve mülk herkese mubahtır. İsteyen, dilediği maldan yararlanabilir. Kadınları ve malları herhangi bir kimseye mülk olarak bağlayacak bir kayıt mevcut değildir.
Özetle bu mezhep, bütün kayıt ve bağlardan sıyrılmayı hedefler. İnsanları, çölde veya ormandaki yularsız hayvanlara benzetmişlerdir. Ancak güçlü kimselerin çizdikleri sınırı aşamazlar.
Bu mezhebin dayandığı esas, bir vehimden ibarettir. Bunlara göre kin ve düşmanlıklar, ancak evlilik ve benzeri bağlarla kadınları eş olarak nikah altında tutmaktan ve mülkiyet nedeniyle mallan toplamaktan doğmaktadır. Bu gibi kayıtlar ortadan kalkınca; insanlar barış ve esenliğe kavuşacak, birbirlerine asla düşman olmayacaklardır! Bunlar, insanları tıpkı hayvanlar gibi değerlendirmişlerdir. Erkekle dişiyi birbirine bağlayan bağlar ve mülkiyet ortadan kalksa bile aynı cins ve soydan gelen hayvanlar arasındaki karşılıklı kuvvet ve canavarlık gücü, yine varlığını koruyacaktır. Herşeye rağmen bu mezhep İran'da yayılmış, soy ve nesepler birbirine karışmıştır. Kisralar'ın bazısı da bu mezhebe intisap etmişler ve bu Kisralar'ın egemenlikleri süresince İran'da hakimiyetini devam etirmişti. Bu mezhep, Peygamber (sav) efendimizin bi'setinden az öncesine kadar varlığım devam ettirmiş; daha sonra ortadan kalkmıştı.

Brahmanizm

İran'dan daha doğulara yöneldiğimizde, Hindistan'daki dinler ve mezheplerle karşılarşınz. Burada insanları farklı tabakalara ayıran ve sınıf esasına dayanan bir din görmekteyiz. Bu dine göre insanlar hak ve yükümlülükleri bakımından eşit değildirler. Aksine Brahmanizm, insanları ibadetleri ve Brahma'ya yakınlıkları nisbetinde sınıflara ayırmaktadır. En büyük ilahları Brahma'dır. Bu dine göre insanlar atadan oğula devredilen mesleklerine göre sınıflara ayrılırlar. Bunlara göre meslek, soy gibi değerlendirilmekte ve atadan oğula torunlara geçmektedir. Bunlar, insanları dört sınıfa ayırmışlardır:

Birinci tabaka en yüksek sınıfı oluşturur. Din adamlarından ibaret olan ve dini hükümleri açıklayan bu sınıfa Brahmanlar sınıfı denir. Bunların tanrı Brahma'nın başından yaratıldığına inanılır. Bu sebeple, insanlar arasında en yüksek ve en üstün kimseler olduğu kabul edilir. Çünkü ilahlarının üst tarafı olan başından yaratılmışlardır. İnsanların düşü-nen aklı ve yöneten başıdırlar. Çünkü baş, bütün bu saydığımız şeylerin unvanıdır.

İkinci tabakayı asker sınıfı oluşturur. İnançlarına göre bunlar, tanrı Brahma'nın omuzlarından ve ellerinden yaratılmışlardır. Bu nedenle onlar devletin ve milletin koruyucusu, savaşçıları ve kuvvetin kaynağıdırlar. Dereceleri, Brahmanlar'ın derecesinden biraz daha aşağıdır. Fakat onlardan hemen sonra gelirler.

Üçüncü tabaka, ziraatçı ve tüccarlardan oluşur. Bunlar, tanrı
Brahma'nın dizlerinden yaratılmışlardır. İlk iki sınıfla, bunlar arasındaki mesafe çok uzaktır. Bunlar kendilerinden sonra gelen sınıfa yakındırlar. Çünkü yaratılış ve oluşumları daha çok onlara yakındır.

Dördüncü tabakayı, hizmetçi ve köleler meydana getirir. İnançlarına göre bunlar, tanrı Brahma'nın ayaklarından yaratılmışlardır ve en aşağı tabakaya mensup olduklarından Brahma'ya en uzak olanlardır. Çünkü bunlar, Brahma'nın başından çok uzaktadırlar.

Yukarıdaki sınıflara girmeyen ve onların altında bulunan gayr-i meşru, yani nesepten mahrum olarak dünyaya gelen diğer insanlar ise şehirlerde düşük işlerde çalışır ve aplic adını alırlardı. Aplic adı, "necis" ve "murdar" anlamını ifade eder. Brahmanizm'e göre Hind asıllı olmayan herkes, necis ve murdardır. Bunların murdarlıkları sadece manevi değildir. Aksine Brahmanizm'e göre bunlar hem maddi, hem de manevi olarak pistirler. Öyle ki, Hind asıllı olmayan bir kimse, kendilerinin testisinden su içtiği takdirde, o testiyi kırıp parçalarlardı.

İnanışlarına göre kast adı verilen bu sınıf sistemi, atadan oğula geçerdi. Bir sınıfta bulunan bir kimse, bir üst sınıfa yükselemezdi. Üst sınıfla bulunan bir kimse de bir alt sınıfa düşmezdi. Bu inanışa sahip kimselerin dereceleri, mensup oldukları sınıfa göre değişirdi. Örneğin Brahma sınıfında bulunan bir kimsenin erdemli olabilmesi için; akıllı, sakin kalpli, düzgün konuşan, nefsine hakim, adaleti uygulayan, temizliği gözle görülebilen, ibadete yönelen ve bütün gayreti dindarlığa yönelik olan bir kimse olması gerekirdi.

Asker sınıfında bulunan kimsenin de heybetli, savaşçı, yiğit, cömert, fasih konuşan, felaket ve zorluklara aldırmayan^ düşmanla karşılaşmak için can atan bir kimse olması gerekirdi.

Ziraatçı ve tüccar kimseden ise, mesleğine özen göstermesi, ziraat işlerini titizlikle yerine getirmesi, davarlarını güzelce beslemesi istenirdi. Tüccarın ticaret işlerini yapması, piyasayı bilmesi ve alış- veriş sözleşmelerinin gereğine riayet etmesi ve bu konularda uzman olması gerekirdi.

Hizmetçilerin, esirlerin ve murdar sayılan apliclerin, hizmet hususunda gayretli olmaları ve kendilerini insanlara sevdirmeleri gerekirdi. Çünkü bu, onların sahip olmaları gereken edebin gereğiydi. Toplumda gördükleri iş de böyle olmalarını gerektiriyordu.

'Hindliler'in Akla Göre Makbul, ya da Makbul Olmayan Sözleri' adlı kitabında, Ebu Reyhan el Biruni sınıf sistemini açıkladıktan sonra şöyle der: "Bu sınıflarda bulunan herkes, kendisi için belirlenen işleri yerine getirir ve gereklerine uyar, ibadetini eksiksizce yerine getirip görevlerini unutmazsa hayra ve mükafata nail olur. Ama kendi sınıfının özelliklerini bırakarak başka sınıflara mahsus adetlere yönelirse, haddi aştığı için günahkar olur."

Bu, içinde putperestlik bulunan nizam ve ibadetlerdir. Bu dindeki putperestliği bir tarafa bırakıp, işin ameli yönünü ilgilendiren nizamlarına yöneldiğimizde, yine bir tuhaflıkla karşılaşıyoruz. Çünkü bir milletin, düşünce sistemi ne olursa olsun, böylesine utanç verici bir sınıf sistemini kabul etmesi ve bunu uyulması zorunlu bir kural olarak görmesi düşünülemez. Onlardaki ruhi ve sosyal gerilemenin sebebi bu sınıf sistemi olmuştur.

Brahmanizm'in Semavi Bir Kökeni Var mıdır?

Şüphesiz hiçbir semavi din, insanlar arasında sınıflaşmayı ön-.görmez. Ama Brahmanizm, bu sınıf sistemini benimsemiştir. Bu din, İsa Peygamber1 den önce, Hindistan'da yayılmıştır. Kalıntıları hala mevcuttur. Her ne kadar bu dindeki sınıf sisteminin şiddeti bazan zamanın etkisiyle törpülenmişse de, halen mevcuttur. İnsanlar arasında eşitlik düşüncesinin yayılmasından sonra bu sistem, eski geçerliliğini koruyamamıştır. Ancak insanlar arasında eşitliğin sağlanması gerektiğini savunan düşünce ve uygulamalara rağmen, Brahmanizm'deki bu sınıf sistemi, varlığını, kısmen de olsa hala korumaktadır.
Ebu Reyhan el-Biruni'nin sözlerinden anlaşıldığına göre, Brahmanizm'in semavi bir kökeni ve peygamberinin olması ihtimal dahilindedir. O, bu ihtimali iki delille kuvvetlendirmektedir. Bu delilleri şöyle ifade etmek mümkündür:
1- Tevrat'ta ve Kur'an'da adları sayılan peygamberlerden başka peygamberlerin de bulunduğu bilinmektedir. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Andolsun biz, senden önce de elçiler gönderdik. Onlardan kimini (n hayatını) sana anlattık, kimini de anlatmadık" (Mu'min:78)
Bir başka ayet-i kerimede de Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber gelip) geçmiştir." (Faür: 24)
Güçlü bir kültürün ve düşünen insanların bulunduğu Hindli-ler arasında, semavi bir dinin mevcut olması mümkündür. Hatta Kur'an nassı gereğince bu kesindir.
2- Ebu Reyhan el- Biruni'nin, "Hindliler'in Akla Göre Makbul, ya da Makbul Omayan Sözleri" adlı e-serinde de anlatıldığına göre Hindiler, muvahhid olma özelliğine sahiptirler. Avam tabakalarının inancına putperestlik yerleşmiştir.
El - Biruni, bu konuda şöyle der: "Hintliler, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın bir ve ezeli olduğuna, başlangıç ve sonunun olmadığına, işini yapmaya muktedir ve serbest irade sahibi olduğuna, her şeyi yerli yerince yaptığına, insanlara ve bütün varlığa hayat veren müdebbir bir zat olduğuna, mülkünde tek başına yönetim gücüne sahip olduğuna, zıtlarmın bulunmadığına, hiçbir şeye benzemediğine ve hiç bir şeyin de kendisine benzemediğine inanırlar. Bu anlattıklarımızın, kulaktan duyma şeyler gibi telakki edilmemesi için, onların kitaplarından bazı iktibaslar yapacağız: Adamın biri, Yatencel kitabında şöyle sorar: "Şu güçlü mabud kimdir?" Cevap veren şöyle der:" O ma'bud, üstündür, ezelidir. Evveli yoktur, birdir. İşini kendi başına yapar, dengi yoktur. Kendisinden sevap ve mükafat ümit edilir. Azabından korkulur ve sakınılır. Düşüncelerimizin çemberine girmeyecek kadar yücedir. Hoşlanmadığı

zıtlarından, sevdiği benzerlerinden yüce, üstün ve münezzehtir. Kendi zatı ile bilendir ve ebedidir. Çünkü sonradan öğrenilen ilim, bilinmeyen şeyin bilgisidir. O'na karşı bilgisizlik isnadı ileri sürülemez. Bu, her hal ve zamanda böyledir." Sonra adam şöyle sorar: "O'nun, bu anlattıklarından başka sıfatları var mıdır?" Cevap veren şöyle der: "O'nun tam üstünlüğü, mekan itibariyle değil şeref ve yücelik bakımındandır. O mekana sığmaz. Eksiksiz ve saf iyiliktir.
O hali^ ilimdir. Heva ve cehalatin pisliğinden münezzehtir." Soran adam yine der ki: " O kelam ile konuşur mu, konuşmaz mı?"Cevap veren: "Eğer alim ise mutlaka konuşacaktır." der. Soran der ki: "Eğer bilgisi nedeniyle konuşuyorsa, onunla, ilim sahibi oldukları için konuşan alimler arasında ne fark vardır?" Cevap veren der ki: "Onunla alimler arasındaki fark, zamandır. Onlar bu hususta ilim tahsil ettiler; önce bilmediği ve konuşmadığı halde, sonradan öğrenip konuşurlar. İlimlerini, konuşmak suretiyle başkalarına aktarırlar. Onların sözleri ve ifadeleri zaman içinde olmaktadır. Oysa ezeli işlerin zamanla bağlantısı yoktur. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah ezelde ilim sahibi ve konuşan bir zattır. Brahma ile konuşan O'dur. Brahma'dan Önce de bazı zatlarla çeşitli şekillerde konuşmuştur. O, zatlardan bazılarına kitap vermiştir. Kimine papanın vasıtasıyla konuşmuş, kimine vahiy göndermiş ve kiminin de fikrini coşturarak ilhamda bulunmuştur."
Soran adam dedi ki: "Bu ilim nereden geliyor?" Cevap veren adam şöyle dedi: "Onun ilmi ezelde olduğu gibidir. O sürekli olarak bilgi sahibidir. Onun zatı alimdir. Kendisine has olmayan bir ilmi yazmamıştır. Nitekim Brahma'ya indirdiği "Buda" da şöyle demiştir: "Buda ile konuşanı ve onu kabul edeni övün". Soran adam dedi ki: "Maddi nişlerimizle algılayamadığımız bir zata nasıl ibadet ederiz?" Cevap veren şöyle dedi: "O'nun adlandırılması varlığını ispat eder. Haberi bize ulaşan şey, var demektir. Ortada olmayan bir şeye isim verilmez. Duygu alanımızın dışına çıksa da, aklımız onu idrak eder. Fikrimiz ve düşüncemiz onun sıfatlarını kuşatır. İşte halis ibadet budur."
Birûnî'nin adı geçen kitabında, Hindliler'e ait kutsal kitaptan yaptığı nakiller işte bunlardı. Bu nakiller üç şeye işaret etmektedir.
1- Bu kutsal kitaplardaki ifadeler, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın birliğine inancı göstermekte ve O'nu, sonradan yaratılan varlıklara benzemekten tenzih etmektedir. O, benzeri bulunmayan bir zattır. Söylenenleri işiten, yapılanları gören, bilen ve konuşandır. Bütün kemal sıfatlarla muttasıftır. Hiç kimse bu sıfatlar hususunda O'na ortak olamaz. O'nun birliği ve yüceliği, yaratma ve icat etmededir: Sıfatları yücedir, Noksanlıklardan münezzeh olan yüce zatı mabud olmaya mahsustur. Brahmanizm'in asli kitaplarında bu hususlar

üzerinde herhangi bir şüphe yoktur.
2- Brahmanlara da peygamberler gönderilmiştir. Tevrat, İncil ve Kur'an'daki dini naslar bu hususu desteklemektedir.
Brahma'da tanrılık değil, fakat Allah tarafından gönderilen bir elçi özellikleri vardır. Biruni'nin, Brahmanlar'ın kitaplarından yapmış olduğu nakiller, bu hususu açık ve mutlak bir şekilde göstermektedir.
3- Tahrif edilip edilmediği, kelimelerinin yerlerinin değiştirilip değiştirilmediği bir tarafa bırakılacak olursa, Brahma'ya Rab-bi'nden indirilmiş bir kitap vardır. Ancak üzerinden uzun zamanlar geçtiği için bu kitabın tahrif edilmiş olması mümkündür. Nitekim Tevrat ve İncil de tahrife uğramıştır. Hatta diyebiliriz ki, bu kitap kesinlikle tahrife uğramıştır. Çünkü bu kitapta Brahma'yı tanrılıkla niteleyen bazı ifadeler mevcuttur. Halkın çoğunluğu onu bir peygamber olarak değil, bir tanrı olarak nitelemektedirler.

Brahmanlar'ın Kitapları

Biruni'nin ifadelerinin gösterdiği gibi, Brahmanlar'ın kitapları vardır. Bilinen en eski kitapları "Veda"dır. Tarihçiler bu kitabın hangi yüzyıla ait olduğunu kesin olarak tespit edememişlerdir. Ancak büyük bir tahmine göre bu kitap M.Ö. 15. yüzyılda mevcutmuş ve Ari ırkına mensup fatihlerle beraber varmış. Çünkü bu kitap onların dinlerinin aslını teşkil etmekteymiş.
"Veda" kitabı bir tür şiirler manzumesidir. Onlara göre insanların sözleri ona denk ve benzer olamaz. Brahmanlar'ın çoğunluğu şöyle derler: "İnsanlar, 'Veda' kitabının benzerini ortaya koymaktan acizdirler." Binini, Brahmanlar'm havas tabakasımn şöyle dediklerini nakleder: Biz her ne kadar bu kitabın bir benzerim ortaya koyma gücüne sahip isek de bu, yasaklanmıştır. Böyle bir şeyi yapmamız haram kılınmıştır.
Biruni, onların "Veda" kitabının benzerini ortaya koymaktan men ediliş yönünü açıklamamıştır. Bu yasaklama, haram kılma manasmdaki bir yasaklamadır. Yani Brahmanlar bu kitabın bir benzerini ortaya koymaya muktedir oldukları halde, bunu yapmaktan menedilmişlerdir. Yoksa bu menediliş, onları bu kitabın bir benzerini ortaya koyma işinden vazgeçirme anlamında mıdır?
Biruni, sözü edilen yasaklamanın bu iki cihetten hangisine yönelik olduğunu bize açıklamamıştır. Eğer birinci ihtimali kasdetmisse -ki bu haramlık anlamındaki bir menediştir- bu, kitabın bir benzerini ortaya koymanın imkansızlığını gerektirmez. Şu halde men edilen Brahmanlar'dan bazıları bu emre karşı gelip, söz konusu kitabın bir benzerini ortaya koyabilir, ya da ona ilaveler yapabilir. Çünkü insanların hepsi emre muhalefet hususunda masum değildirler. Bu kitabın bir benzerini ortaya koymamn imkan dahilinde olduğuna inanan bir Brahman yoktur. Bu nedenle yasaklamanın, inançlarına göre onları bu işi yapmaktan caydırmak anlamında olduğu görüşünü tercih ediyoruz ve kitaplarına bu ka-darlık işarette bulunmakla yetiniyoruz.

Budizm

Brahmanizm'in tahrife uğramasından ve bu dinin akidesine göre, insanların sınıflara ayrılmasından sonra, bunların arasından, bu düzeni benimsemeyen ve gayrete gelen bir kimsenin çıkması kaçınılmaz hale gelmişti. Böyle biri ortaya çıktı. Bu kişi birinci sınıfta bulunup yüksek derecelere ulaşan Buda adındaki bir zattı. M. O. 560 yılında doğan Buda, sınıf sisteminin getirdiği meşakkatler altında ezilen insanlığın bela ve musibetini hafifletme çağrısında bulunuyordu.
Buda, insanlığın çektiği zahmet ve meşakkatleri hafifletme yolunda, insanların ihtiyaçlarını hafifletmeyi ve nefisleri şehvetlere karşı frenlemeyi öneriyordu. Çünkü ona göre, insanı mutsuz eden şey, kişisel arzu ve isteklerdi. Madem ki, insamn çektiği azap sınır tanımayan arzulardan ve elinde bulunanlarla yetinmemekten kaynaklanıyor, o halde bu arzu ve isteklerden vazgeçmek ve elinde olanla yetinmek gerekirdi. Bunun için de nefis terbiyesi şarttır.
İşte bu nedenle Buda, nefis terbiyesi için bir metod ortaya koymuştur. Buna göre ilk aşamada insan, heveslere sırt çevirmekle işe başlamalı, sonra da, selim bir kalple işlere yönelmelidir. Bu durumda nefis berraklaşır ve parlar. Her şeyi sağlıklı bir şekilde algılar. Daha sonra da sağlam bir inanca sahip olmak gerekir. Eşya, selim bir şekilde algılandıktan sonra düzgün ve doğru konuşma aşamasına, bunun arkasından düzgün hareket ve davranış aşamasına gelinir. Bütün bunlardan sonra da ahlak esasına dayalı bir toplum meydana" gelir.
Buda, ahlakî prensipler ortaya koymuştur. Örneğin insanların on şeyi yapmalarını yasaklar:
1- Hiç kimseyi öldürme.
2- Çalma ve öfkelenme. Sana verilmeyen şeyi alma.
3- Yalan Söyleme.
4- İçki içme ve uyuşturucu kullanma.
5- Zina yapma. Cinsel hayatla ilgili haram işlere girişme.
6- İyi pişmemiş yemeği yeme.
7- Koku sürünme. Çiçeklerden yapılmış tacı başına koyma.
8- Oynama, oyun alanlarında ve şarkı söylenen meclislerde bulunma.
9- Yumuşak yataklar, koltuklar sergi ve yaygılar edinme. Konforlu yastıklar ve divanlar kullanma.
10- Altın ve gümüş edinme.
Bu Budist ilkelerin birtakım kusur ve noksanlıkları vardır. Bir kere bunlar, insanı yönlendirici bir inanca dayanmamaktadırlar. Aksine Buda'nın kendisinden

kaynaklanmaktadırlar. O, bu varlığı yoktan var eden bir tanrının varlığım inkar etmiştir. Bu nedenle kendisinden sonra gelenler arasında putperestlik yaygın bir inanç haline gelmişti. O kendisine tabi olanlara bir inanç sistemi bırakmamıştı. Ortaya koyduğu şeyler, aklı saptıran birer vehimden ibaretti. Doğru yola insanları iletmiş değildir.
Bunun yanında o, insanları hayatta az şeylerle yetinmeye ve zahidliğe çağırmaktaydı. İnsanları, hayatın birtakım nimetlerinden faydalanmaktan engellemekteydi. Çünkü ona göre insan, gözleriyle gördüğü güzelliklerden uzak durmak ve nefsim onlardan men etmek için yaratılmıştır.
Faziletleri hep olumsuz yönde gören Buda, hep olumsuz ilkeler ortaya koymuştur. Yani onun ilkeleri hep yasaklara dayanmaktadır. Dolayısıyla Budist ilkeler, olumlu emirler yerine, sadece kötülüklerden sakmdırıcı yasaklar içermektedir.
Kuşkusuz insani erdemler iki unsurdan oluşur: Olumlu unsur, insani faydaya öncelik tanıyarak, insanın, kardeşi olan diğer insana hakkını vermesidir. İnsanlar arasında yardımlaşma bağlarını kurmaktır. İşte faziletteki en kuvvetli unsur budur.
İkinci unsur i-se, başkalarına eziyet vermekten kaçınmaktır. Olumsuz olan unsur, işte budur. Ama bu diğerine nisbetle daha alt seviyededir. Erdemin özü, birinci unsurdur. Bu gerçek hayır ve iyiliktir. Bu unsur mevcut olunca diğerlerini yok eder. Yani ortada bulunan iyilik, eziyetlerin bir kısmını yok eder. Budizm sadece olumsuz unsurlara dayandığı için, ondaki olgunluk manası da eksiktir.
Budizm ilkelerini ancak havas tabakasına mensup kimseler uygulayabilirler. Bu ilkeleri avam tabakasının uygulaması mümkün değildir. Halbuki mezhepleri ve doktrinleri, sadece havas tabakasının değil, bütün insanların uygulayabilmesi şarttır. Böyle olunca Budizm bazı tasavvuf ekolleri gibi olur ki, bu ekollerin prensiplerini sadece şeyhler uygularlar. Müridler bu şeyhlere yaklaşırlar. Bunları göz önünde bulundurduğumuz takdirde Budizm, herkesin tatbik edebileceği bir düzen olma imkanına sahip görülmemektedir. Bu nedenle, Budizm ilkelerini bütün Budistler uygtdayamamışlardır. Aksine bizzat Budistler kendilerini iki kısma ayırmışlardır:
1- Biraz önce anlattığımız prensipleri benimseyen ve bu prensiplerin dışına çıkmadan kendilerini sadece birkaç çeşit yiyecekle sınırlayıp diğer yiyeceklerden mahrum bırakan, kaba ve sert giysileri giymeyi tercih eden Budistler. Bunlar, hayata egemen olmak ve onun boyunduruğu altına girmemek için, hayatın zevklerini terketmişlerdir.
2- Medeni Budistler: Bunlar zorluk ve meşakkate katlanmayan kimselerdirler.

İfrata kaçmadan, lezzetlerden mahrum kalmadan ve lezzetleri terketme zorluğuna katlanmadan orta bir yolu takip eden kimselerdirler.
Bunlar Buda'nm alçak gönüllülük, doğruluk ve güvenilirlik gibi ahlaki ilkelerini benimsemişler ve sonucunda elem duyulmayan bazı lezzetleri elde etmişlerdir. Başaramadıkları takdirde mahrumiyet acılarına düşmemek için, zevklerini tatmin etme hususunda aşırılığa sapmamışlardır. Özetle bunlar, Budizm'in ilk beş prensibini benimsemişlerdir. Yani adam öldürmeme, içki içip sarhoş olmama, çalmama, yalan söylememe ve zina etmeme gibi ilkelere sadık kalmışlar, bunların dışındaki yasaklara riayet etmemişlerdir.
Bunların tuttukları yol, medeni Budistler'in çoğalmasına neden olmuş, hatta bu prensiplere riayet etmeyen bir fırkanın doğ-masınada yol açmıştır. Böylece tek başına din, emir ve yasak icat etme hususunda zayıf kaldığımı göstermiştir.

Konfüçyanizm

Hindistan'da doğan Budizm'in izleyicilerinin çoğu Hindistan'da değil, Çin'dedir. Putperestlik Hindistan'da olduğu gibi, oraya da geçmiş, ayrıca içine daha başka şeyler de ilave edilmiştir. Bu nedenle akıllar, doğru yol çizgisinin dışına çıkmışlardır.
Budizm, Çin'e geçince, putperestlikle temayüz etmiş bir çevrede itibar gördü. Büyük ölçüde kanunlarıyla uyum sağlayan pratik ilkelerle imtizaç etti. Ama kuvvetli bir akideye dayanmadığı için, kalplerde iz bırakmadı. İnançtan yoksun kalplere yerleşen ilkeler, çok geçmeden unutulur giderler. Varlıklarını devam ettiremezler.
Çin'de Konfüçyüs adındaki bir filozof Budizm'i benimsedi. Ancak medeni Budistler'in ilkelerine tutundu. Bunun mezhebi, kendisine tabi olunan bir din değil, propagandasını yaptığı bir reform niteliğini taşımaktaydı, Konfüçyüs'ün reformlarında bilimsel bir metod bulunmasına rağmen, bunun yamsıra kendisinden daha yaşlı bir filozofa da rastlamaktayız. Bu filozof M.Ö. 551 yılında doğmuştu. Buda'yla çağdaş olup adı Lotis'di. Konfüçyüs'den elli yaş daha büyüktü. Uzlete çekilmeyi ilke haline getirmişti. Kendini ve kendisine uyanları kötülüklerden korumak için, bir köşeye çekilmeyi tercih ediyordu.
Ahlaki ilkelerin esasının olumsuz uzlet değil de olumlu faydacılık olduğu görüşünde olan genç filozof Konfüçyüs, ahlaki ilkelerin esasının sadece olumsuz uzlet olduğunu savunan yaşlı Filozof Lo-tis'le karşılaştı. Ve aralarında şöyle bir muhavere geçti:
Yaşlı filozof Lotis, genç filozof Konfüçyüs'e şöyle dedi: "Hayır ve iyilik, bozulmuş toplumu düzeltmek için çalışmak ve insanların arasına katılmakla elde edilemez. Çünkü insanların arasına katılmakla toplum daha da bozulur. Şu halde hayır elde etmek, za-hidlik, kanaat ve uzlete çekilmekle mümkündür. Hayır, başkalarına karşı müsamahakar davranmak ve kötülüğe iyilikle mukabelede bulunmakla elde edilebilir."
Genç filozof Konfüçyüs, yaşlı filozof Lotis'e şu cevabı verdi: "Toplum bireylerinden her birinin uzlete çekilip mağaralarda yaşamasını zorunlu kıldığımız takdirde, beldeleri kim imar edecektir? Toprağı kim sürüp ekecektir? Sanatlar alanında kim ustala-şacaktır? Evrenin mamur hale gelmesi için kim üreyip çoğalacak ve çalışacak? Eğer uzlete çekilmek sadece filozoflarla erdemli kişilerin görevi ise, bunlardan sonra insanları kim terbiye edip eğitecektir? Yoksa insanları rehbersiz ve mürşitsiz olarak kendi başlarına şaşkın vaziyette bırakmak

mı gerekecektir?"

Eski Çin İnancı

Konfüçyüs'ün doğru ve hikmetli görüşleri arasına doğru olmayanlar da katılmıştır. Örneğin o, birkaç tanrının varlığına, göklerin, evrenin de iyi olacağına, insanın bozulması halinde evrenin de bozulacağına inanırdı. Konfüçyüs, eski Çinliler'in inandıkları şeylere inanırdı. Bu inançlarının esasını şu üç şey oluştururdu:

1- Sema '

2- Eşyanın zahirine hükmeden ruhlar

3- Melekler ve babaların ruhları

Taptıkları semadan kasıt, şu gökyüzü değildi. Sema kelimesiyle onlar, felekleri ve gök cisimlerinin yörüngelerini ve gökcisimle-rine hükmeden kuvveti kasdederlerdi. Semanın; yer, rüzgar ve yağmurla olan ilintisini kasdederlerdi. Yeryüzünde bitkilerin yetişmesini sağlayan yağmurlarla rüzgarlardır. Semaya, ince ve sağlam bir düzene göre hareket eden bir alem olduğu için ibadet ederlerdi. Semanın, alem üzerinde büyük otoritesi vardı. Çünkü semada bulunan hareket halindeki kuvvetlerin hepsi, sema sultanının otoritesine boyun eğmişlerdi.

Sözlerinin zahirinden anlaşıldığına göre eski Çinliler, semasıyla, yeriyle bütün kainat için yaratıcı, düzenleyici, koruyucu, alemin kuvvetlerim çeşitli yönlere çevirici bir kuvvetin varlığına inanmıyorlardı. Bu sözlerle onlar, bir ve tek olan, hiçbir şeye muhtaç olmadığı halde herşeyin kendisine muhtaç bulunduğu Allah'ı inkar ediyorlardı. Bu sözlerine dayanarak oluşturulan inançlarının esası batıldı.

Onlar kainattaki değişimleri, kendi idraklerine göre değerlendiriyorlardı. Sakat inançlarına dayanarak, alemi maddi ve manevi olmak üzere iki kısma ayırıyorlardı. Manevi kısmın maddi kısmı harekete geçirdiğini düşünüyorlardı. Böylece onlar, eşyayı harekete geçiren şeyin aşkın bir kuvvet değil, kainatın kendisinden kaynaklanan bir güç olduğuna inanıyorlardı. Bu görüşleriyle onlar, Iyonya felsefesine yaklaşıyorlardı.

Bir ve tek olan, zatı ile münferit olup başka hiç bir şeye benzemeyen Allah'a inanmadıkları halde, kaza ve kadere inanırlardı. Kaza ve kaderi belirleyen şeyin sema olduğu görüşündeydiler. Onlara göre semamn verdiği hükümden kaçıp kurtulmanın imkanı yoktu. Kader konusundaki hükümlerin evrensel işlerle,insani ahlaka bağlantılı olduğuna inanırlardı. İnsanların ahlakı düzgün olursa, evren de normal ve düzgün olurdu. İnsanların ahlakı bozulursa, evrenin düzeni de bozulurdu. Yani insanlar arasında adalet hüküm sürüp nizam ve

intizam içinde mutedil olarak yaşantılarını sürdürürlerse, evren de varlığını düzenli bir şekilde sürdürür. Depremler, güneş ve ay tutulması gibi şeyler hep ahlak bozukluğundan ve insanların eğri yollara sapmalarından dolayı meydana gelmektedir. Bu gibi haller ahlak bozukluğunun göstergeleridir. İnsanların yaşantıları düzgün olmadığı takdirde, toplum içinde sarsıntılar meydana gelir. Düzgün yaşantı, hayır ve bereket getirir. Kainatta insanın sevip memnun olduğu şeylerin meydana gelmesine vesile olur.
Şu halde evreni etkileyen nedenler üç tanedir:
1- Bütün otoritesi ile sema
2- Semanın hükmünü kabul etmesi ile yer.
3- Ahlaki iradesi ile insan.
İnsan, iyi ahlakı seçip ona yönelirse, kainattaki olaylar da insanın hayır ve iyiliğine yönelik olur. Bu takdirde hava , insana teselli verici bir rüzgarla eser; yani yakmayan, hayat verici bir ısıyla ısınır. Beldeleri harap etmeyen bir yağmurla canlanır. Ölü toprakları diriltir. Adeta insana imdat eder. Güneş aydınlık saçıp parlaklaşır. Gündüz insana dünyayı gösterir. Gece de sükunet verir.
Yukarıdaki sözler Çin inancının çürüklüğünü ve bozukluğunu göstermektedir. Her ne kadar iyi bir ahlaka ve sağlam bir iradeye sahip olsalar da, fasit bir inanca dayanmaktadır. Fasit ve bozuk şeye dayanan bir varlığın, eninde sonunda yıkılması kaçınılmazdır. Çünkü o, yıkılacak olan bir şeyin kenarında durmaktadır. İstikrarı yoktur, destekden yoksundur.
Yunan felsefesi ve bir bakıma onun sonucu olan Roma felsefesi, örflerin, mekanların ve zamanların değişmesiyle değişmeyen, sabit ölçülü ahlaki bir yönetim tarzı ortaya koyamadılar. Çin, genel olarak hayra yönelmeyi hedef edinen güzel ve pratik bir yönetim tarzı ortaya koymayı başarmıştır. Ama bu, vehimlerden arınmış, hayal mahsulü olmayan sabit ve kesin bir yönetim tarzı değildir.
Sabit ahlakı meydana getiren şey, sağlam ve doğru inançlardır. Faziletli bir toplumu ancak güçlü destekleri, sabit dayanakları olan ve imandan kaynaklanan bir kuvvet iyiliğe yöneltir.
Yunan Roma felsefelerini bir kenara bırakarak yakın ve uzak doğuya yönelelim. Peygamberlerin sonucusu Muhammed (sav) Isa Peygamber'den Önceki fetret döneminde, bütün dünya birbiriyle çekişen görüşlerle çalkalanmaktaydı. Hz. Musa ve ondan sonra gelen peygamberlerle, Hz. İsa'mn getirdiği ve Havariler'in omuzlayıp etrafa yaymaya çalıştıkları tevhid inancı, putperestlik tarafından baskı gördüğü bir zamanda, uzakdoğu bu gibi sapıkların dışında kalarak vahdaniyete

sarılmıştır. Diğer yerlerde, mesela İran'da Mecusilik, Hindistan'da putperestlik ve sınıf tahakkümü yardı. Çin'de de gök cisimlerine, yıldızlara ve ruhlara tapılıyordu. İşte o zamanlarda dünya; düşünce ve davranış bozukluğu, yönetim kargaşası, yönetenle yönetilen arasındaki irtibatsızlık, güçlünün zayıfa tahakkümü gibi mefsedetlerle boğuşmaktaydı. Azgınlık, haddi aşmıştı.

Yunan ve Roma Putperestliği

Bu sırada Avrupa da putperestliğin karanlığı içinde yaşamaktaydı. Batısındaki Vandallar'la Saksonlar, İsa Peygamber'den önce, kör bir cahiliyet ortamı içinde bulunuyordu. Onları doğruluğa ulaştıracak hidayetçi ye mürşit yoktu. Nitekim Afrika'nın cahil bazı kabileleri de, kör bir cahiliyet ortamı içinde yaşamaktaydı. Afrikalılarla batılılar arasında inanç ve yaşantı bakımından hiçbir fark yoktu. Sadece renkleri farklıydı. Onlar beyaz, bunlar siyah idiler. Ama yaptıkları iş aynıydı. Vahşilikleri birbirine yakın derecedeydi. Hatta beyazlar daha katı kalpliydiler.
Nihayet Hıristiyanlık; değişikliğe, tahrif ve tebdile uğradıktan sonra, Avrupa'da yayılmaya başladı. Çünkü Yunan ve Roma felsefeleri ahlakı düzeltmekten, kalplere sükunet ve nefislere hoşnutluk vermekten aciz kalmıştı. Öyleyse aklı, insanların iyiliğine yöneltecek bir dinin gelmesi zorunlu olmuştu. Putlar, toplum içindeki tesirini yitirmişlerdi. Çünkü felsefe her ne kadar doğru yola kavuşturamamış olsa da, akılları uyandırmıştı. Anlayışları harekete geçirip düşünceye sevketmişti. İnsanlar belirli bir düşünme biçimine kavuşmuştu. Şu halde felsefenin yanısıra bir dine de ihtiyaç vardı. Özellikle Roma İmparatorluğu'na tabi şehirlerde, insanların haklarına razı olacakları sosyal bir denge mevcut değildi. Tarihin kaydettiğine göre, Roma devletinde sosyal adalete dayalı bir servet dağılımı gerçekleştirilememişti. Bir tarafta bir avuç azınlık fetih ve savaşlardan elde edilen ganimetlerle lüks içinde yaşıyor, diğer taraftan milyonlarca insan hayatlarını idame ettirecek şeylerden bile mahrum bırakılıyorlardı. Halk, büyük bir zulüm içinde inliyordu. İnsanlar, kendi hakları olan şeylerin başkalarına verilmesinden, kendileri yoksulluk içindeyken ayrıcalıklı smflarm büyük bir zenginlik içinde yaşamalarından huzursuzluk duyarlar. Normalde mahrumiyet içinde olduklarında hissedeme-dikleri eza ve cefayı, bu gibi durumlarda fazlasıyla hissederler. İşte Roma tebaasındaki elem ve acılar böylesine ileri derecedeydi.

Felsefenin Dinle Birleşmesi

İşte o zamanlarda felsefeyi dinle birleştirmek, ya da felsefeyi dinin yerine koymak istediler. Çünkü putlaşmış heykellerin halkın gönlünde hiçbir etkileri kalmamış, putların bulundukları ma-bedler, eski canlılıklarını yitirmişlerdi. Romalılar'm gönülleri şiddet ve üzüntü veren iki güçlü faktörün etkisi altında kalmıştı. Elem ve acıları hissetmeleri, onları dinde teselli aramaya muhtaç kılmıştı. İçinde yaşadıkları günden başka, yaşayacakları bir ahi-ret gününü düşünerek teselli buluyorlardı. Onlara teselli veren ikinci bir faktör -her ne kadar birinciye nisbetle daha zayıf olsa da-putlarda temsil ettikleri tanrıları, kendi inançlarına göre tesir ve kuvvetlerini kaybetmişlerdi.
İşte bu esnada felsefe, dinlerin yerine geçmek istedi. Ama kendi başına bir etkisi yoktu. Bu nedenle dinle birleşmek zorunda kaldı. Artık felsefe, dine karşı düşmanlık göstermekten vazgeçerek, onunla uyuşma yolunu seçmişti. Dinle felsefe, bu çizgi üzerinde birleştiler.
"Felsefi İlkeler" adlı kitapta şu ifadelere rastlamaktayız: "Felsefe, dini görüşleri süslemek, tertip ve düzene sokup, katı dinsel şuura takdim etmek için Yunan ilim teorilerini kendi amacı doğrultusunda istihdam etmiştir. Bu nedenle dinlerle uyum sağlayan bir dini sistem ortaya çıkarmıştır. Bu sistem madde Ötesini ilgilendirmektedir. Aralarında çok az bir ihtilaf olsa bile, birçok noktalarda felsefeyle din arasında ittifak görülmüştür."
Görülüyor ki, modern Eflatunculuk diye adlandırılan Yunan felsefesi, o zamanlar mevcut olan İki din ile uyum sağlama çabası içine girmiştir. Yunan ve Roma putperestliği, kendinde tek başına ayakta duracak gücü bulamamışlardır. Bu nedenle, alemin yaratılma-sıyla ilgili görüşleri ortaya koyarken, kainatı yoktan vareden bir gücün bulunduğu fikrini ileri sürmüşlerdir. Bu zat ibadete layıktır. Mabud olması uygundur. Bu görüş üç hususu kapsamaktadır:
1- Bu evreni ezeli ve ebedi olan bir zat yaratmıştır. Gözler onu idrak edemez ve kuşatamazlar. Fikirler onu şümullerine alamazlar. İdraklerimiz onun künhünü kavrayamazlar.
2- Bütün ruhlar, tek bir ruhtan doğmuşlardır. Yaratıcıdan sudur eden akıl vasıtasıyla da ilk yaratıcıyla irtibat kurarlar. Kadim-likte aynı çizgidedirler. Şu halde ilk yaratıcıyı "baba", aklı "oğul" kelimesiyle ifade etmemiz doğru olur. Her ne kadar bu ikisi zaman bakımından birbirinden farklı olmasalar da, bunları bu kelimelerle ifade etmemiz uygun olur.
3- Düzen, idare ve oluşumu bakımından bu alem, yukarıdaki üç şeye itaat eder

ve emirlerine boyun eğer.

Felsefede Teslis

Özetle söylenirse, ilk şey, her şeyin kaynağıdır. Her şey ona döner. İlk şey, sonradan meydana gelen şeylerin vasıflarıyla nitelenmez. O ne cevherdir, ne arazdır. Bizim fikrimiz gibi bir fikir, bizim irademiz gibi bir irade değildir. O tanımlanamaz. Fakat varlığı zorunludur. Yani varlığı kendi zatının gereğidir. Kendisine layık olan sıfatlarla nitelenir. Varlık nimetiyle bütün eşyanın üzerinde feyezan eder. O, kendi yarattığı hiç bir şeye muhtaç olmaz.
Bu ekolün kurucusu Eflatun'a göre, sözü edilen yaratıcıdan çıkan ilk şey akıldır. Onun bir yavrusu gibi ondan doğmuştur. Bu aklın üretim gücü vardır, ama ondan doğan bir şey gibi değildir.
Akıldan da ruh fışkırmıştır.
İşte her şey bu üçlüden doğmuştur. Tedbir ve yaratma bundan çıkar.
Burada iki şey üzerinde durmamız gerekmektedir:

1- Modern Eflatunculuk, dinle uyum sağlamıştır. Her ikisi aynı melodiyi terennüm eder hale gelmişlerdir. Yani teslisi kabullenmişlerdir. Bu üçleme (teslis) Hz. İsa'nın çağrıda bulunduğu tevhidin bozularak ve çarpıtılarak döküldüğü bugünkü Hıristiyanlık kalıbının içerdiği ve iddialarına göre Hz. İsa'nın davet ettiği teslis akidesidir. Böylece felsefe, bu dinle uyum sağladığı gibi, birçok tanrının varlığını kabul eden putperestlikle de uyum içine girmiştir. Bu bileşimin normal olup olmadığına bakılmaksızın bileşimi meydana getiren unsurların dış görünümleri gizlenip gizlenmese de, bu bileşim meydana getirilmiş oldu.
2- Bu ekolün üstadı olan Emniyos, 242 miladi senesinde ölmüş olup ilk Mesihilik dinini benimsemiştir. İnandığımıza göre bu dini Mesih (a.s)'m ilk tabileri ortaya koymuşlardır. Sonra Emniyos, eski Yunan putperestliğine geri dönmüştür.
Emniyos'tan sonra Eflatun gelmiştir. Eflatun önceleri İskenderiye ekolünde eğitim görmüş, sonra İran'a ve Hindistan'a göçmüştür. Hindistan'da Hind tasavvuf kaynaklarından istifade ederek Budizm ve Brahmanizm hakkında bilgi sahibi olmuş, Bu-distler'in Buda hakkındaki görüşlerini öğrenmiştir.
Eflatun, bu ilmi seyahatinden sonra, ilk eğitim yeri olan İskenderiye'ye geri dönmüştür.
Miladi 3. yüzyılda dünya, böylesine bir fikri dalgalanma içinde yaşıyordu. Bu dalgalanma ve istikrarsızlık uzun süre devam etti. Nihayet 6. yüzyıla gelindi. O

zamanlar çekişmeler ve metod farklılıkları daha da fazlalaştı. Fikri alandaki çözülmeler şiddetlendi. Nihayet iş itikat noktasına kadar uzandı.
Meryem oğlu İsa peygamberin öğretilerinden sapan Nasranilik (Hıristiyanlık), kendi arasında bölünerek Meliki ve Yakubi gibi mezheplere ayrıldılar. Aralarındaki anlaşmazlık şiddetlendi. Bu anlaşmazlık önceleri düşünce alanındaki düşmanlığa, daha sonraları ise cinsler arasındaki düşmanlığa dönüştü. Cenab-ı Allah, aralarına kin ve düşmanlık tohumları saçtı. Nefisleri ve düşünceleri bölünüp parçalandı. îtikadlan zayıfladı. İmanları çö-züntüye uğradı. İnançları mücadele ve tartışma zemini haline geldikçe zayıflamaya ve şüphelerle dolmaya başladı. Kesin inançları yokoluverdi. Evet 6. yüzyılda Hıristiyanlık dinini kucaklayan beldelerin ve ülkelerin durumu böyleydi.
Miladi altıncı yüzyılda epeyce tartışmalara sahne olduğu için, Hıristiyanlık inancı zayıfladı. Önceleri putperestler, Hıristiyanlar'a zulmetmeye başladılar. Ardısıra Yahudiler, Hıristiyanların aleyhinde tecessüsde bulundular. Hıristiyanlar Roma ve Filistin gibi yerlerde köşe bucak kaçarak Yahudiler'den ve putperestlerden gizlendiler, inançlarım gizlemek zorunda kaldılar. Nerede bir Hıristiyan grubu görülürse, zulüm ve sürekli eziyetle mukabele görüyorlardı. Hıristiyanlar'a zulmetme hususunda Roma hükümdarları birbirleriyle adeta yarış içine girmişlerdi. Bu yeni dini beşiğinde iken yok edip gömmek için valilerine ilk hedef olarak, Hıristiyanlar'a zulmetmeyi gösteriyorlardı. Bu zulüm ve işkenceye delalet eden kaynaklar çoktur. Örneğin imparator Trajan'm Asya Valisi Belin tarafından yazılan "Medeniyet Tarihi" adlı eserde, müellifin şöyle dediğim görmekteyiz : "Hıristiyan olmakla suçlanan kimselere ttarşı şöyle bir sorgulama tarzı uyguluyordum: Hıristiyan oldukları söylenen kimselere, Hıristiyan olup olmadıklarını soruyordum. Hıristiyan olduklarını kabul ettiklerinde ikinci kez üçüncü kez ölümle tehdit ederek Hıristiyan olup olmadıklarım yine soruyordum. Eğer Hıristiyan olduklarını söylemekte ısrar ederlerse onlara idam cezası uyguluyordum. Hıristiyan olmanın büyük bir yanlışlık olduğunu düşünüyordum. Bu yanlışlıklan ve şiddetli inatları nedeniyle idam cezasını hakettiklerini düşünüyordum. İhbarcıların adlarını bildirmeyen bazı mektuplar sebebiyle, bir çok kimselere Hıristiyan olduklarına dair ithamlar yöneltiyordum. İtham altında tutulan kimselerse Hıristiyan olduklarını inkar ediyorlardı. Önlerinde adlarını saydığım dinlerle bağlantıları olduğunu tekrarlıyorlardı. Kasıtlı olarak getirdiğim bazı dinlere ait heykellerin önünde bulunur ve şarap getirip takdim ediyorlardı. Gerçek bir Hıristiyan'ı, İsa'ya sövmeye zorlamanın çok müşkül olduğu söylenir. Fakat bu arada bazıları Hıristiyan olduklarını ve bazı günlerde güneş doğmadan önce ibadet için bir araya gelip İsa'ya övgüde bulunmak maksadıyla şiirler

okuduklarım itiraf edîyorladı. Suç işlemek değil, hatta hırsızlık etmemek, adam Öldürmemek, zina yapmamak ve ahidlerine vefa etmek maksadıyla bir araya gelip anlaştıklarını da itiraf ediyorlardı. Hıristiyan Kilisesi'ne hizmetçilik ettikleri söylenen iki kadına işkence yapmak zorunda kaldım. Şu da var ki, ben asılsız hurafelerden başka hiçbir şeye karşı durmadım."

Hıristiyanlar'a karşı zulüm ve işkenceler gerçekten fazlalaşmıştı. İmparator Neron, Hıristiyanlar'ı yakarak aralarında geziniyordu. Üzerlerine zift döküyor ve ateşe veriyordu. Törenlerinde bu gibi kimseleri meşale olarak kullanıyordu, imparator Dakaldi-yonos, Mısır'daki Hıristiyanlar'a aşırı derecede işkence yapıyordu. Onları çeşitli zulümlere tabi tutuyordu. Mısır'daki Hıristiyan-lar'ın kökünü kazıyordu. Tarih bu işkenceleri, Kıptî milletinin tarihinin başlangıcı olarak kabul etmiştir.

Hıristiyanlara karşı uygulanan işkenceler son bulduktan sonra ihtilaflar da aşırı bir şekilde ortaya çıktı. Tevhid fikrinin kalıntıları Ariyos'un dili ile ortaya çıkıyordu. Doğu kiliselerinin ve Filistin'deki kiliselerle Mısır'daki kiliselerin çoğu ondan yana olmuşlardı.

İmparator Konstantin, Hıristiyanlık'a girmek istediği miladi 325 yılında İznik Konsülü'nü topladı. Konsüle giren üyelerden 318'i, İsa Peygamberin tanrılığını ilan etti. Konstantin de bu üyelerin görüşlerini kabu] etti. Oysa başlangıçta Konsül'e giren üyelerin sayısı 2048, ya da daha fazlaydı. Ama o, Hıristiyanlık'ı felsefeye ve putperestliğe yakın olacak şekilde değişikliğe uğratmak ve sadece Hıristiyanlık adının ortada kalmasını sağlamak istedi. Putperestliğe karşı savaşarak bir tevhid inancı olan Hıristiyanlık dininin özünü ortadan kaldırmak istedi.

Hıristiyanlık'ı asli manasından uzaklaştıran bu Konsül'ün arkasından, bazı Konsüller daha tertiplendi. Bunlardan ilki miladi 381 yılında yapılan Konstantiniyye Konsülü olmuştur. Bu konsülde ülûhiyet makamına Ruhül Kudüs unsuru da eklenmiştir. Böylece, önceki sayfalarda işaret ettiğimiz modern Eflatuncu-luk'un öğeleri tamamlanmış oldu.

Ama öyle görülüyor ki, İznik Konsülü'nün, Hz. İsa'nın tanrılığı konusunda vermiş olduğu karar, zihinlere yerleşmiş değildir. Bundan sonra Nastoris ortaya çıkarak İsa'nın gerçekten tanrının oğlu olmadığına inanmıştır. Tanrının oğlu olduğu konusunda ileri sürülen görüşün mecazi oldupunu ifade etmiştir. Çünkü İsa, tanrılık bakımından değil, nimef. ve sevgi bakımından onun oğludur. Miladi 431 yılında Efes Konsülü, bu görüşü iptal etmek ve bu iddiayı ileri sürenleri tekfir etmek için toplanmıştır.

Bundan sonra parçalayıcı ve bölücü ihtilaflar birbirini takip etmiştir. Bazılarına

göre Meryem, insan olan İsa'yı doğurmuş, sonra Lahuti alemlere mensup olan oğulluk atmosferinin içine girmiştir. Lahutilik ve Nasutilik, ya da insanlık ve tanrılık sıfatının İsa'da bulunduğunu ifade etmişlerdir. Oğul ise bu iki sıfatın toplamıdır. Kısacası bu, teslis inancını oluşturan unsurlardan biridir.
Diğerleri ise, İsa'nın kendisinde lâhutî unsurun cisimleştiği tek tabiat olduğunu, Meryem'in ise hem insan ve hem tanrıyı bir arada doğurduğunu söylemişlerdir. Mısır kilisesi inanç olarak, tabiat birliğini ve Meryem'in de onunla birlikte İsa'yı doğurmuş olduğunu benimsemiştir. Böylece iki taraf arasındaki ihtilaf şiddetlenmiştir. Tartışmalar aşın denecek kadar ileriye gitmiştir. Her tartışma ise, itikadı gevşetir ve gücü zayıflatır. Bütün bu tartışmalar beşinci ve altıncı miladi yüzyıllarda şiddetlenmiştir.
Böylece iki noktayı rahatlıkla ortaya koyabiliriz:
1- Miladi 6. yüzyılda nefislere yerleşen bir inanç yoktu. Bir takım inançlar ortaya atılıyor, bunlar benimseniyor ve taassup haline geliyordu. Fakat bu taassup, inancın güçlülüğüne işaret etmiyordu. Aksine söz konusu taassup bireysel sapıklığın ve tek taraflı bir bakışın eseriydi. Melikiier'in, Yakubiler'e karşı taassupları da bu çerçevedeydi. Çünkü bu taassuplar, tek taraflı çarpık anlayışların sonucuydu. Egemen olan iman ve inanç gücü değil, taassuptu.
2- Miladi 6. yüzyılda nefisler, sağlam ve mantıki delillere dayalı sahih inancı kabul etmeye hazır durumdaydı. Özellikle tereddüt içinde bulunan düşünceler, vehim ve kuruntu haline gelmişlerdi. Aklen ayırdedilemeyen ve aklın süzgecinden geçemeyen sözler haline gelmişlerdi. Bu gibi görüşler istikrar bulamamışlardı. Taassuplarından ötürü bazı kimselerin fikirleri seyyar ve her kılığa girebilen düşüncelere dönüşmüştü. Nitekim bu durum, daha sonraları Hıristiyanlarca Yahudiler arasında da görülmüştür.
Allah'ın elçisi İsa Peygamber'in getirmiş olduğu gerçek Hıristi-yanlık'ı bir kenara atan tahrife uğramış Hıristiyanlık'm kalplere istikrarsızlık ve sabit olmayan bir tereddüt yerleştirmiş olduğunu görmekteyiz.
Roma'mn putları tesirlerim yetirdikleri zaman putperestliğin ortasına öyle bir din yerleştirdiler *a, bu dinin bir kısmı Tevrat hükümlerinden alınmıştı. Ancak İncil'e muhalif olan Tevrat hükümlerini almışlardı. Ayrıca putperestliğin de bir kısmım alarak bu yeni dine ilave etmişlerdi. Fakat gerçek dinden hiçbir şey almış değillerdi. Bu yeni dinsel bileşim yerleşemedi. Bilakis insanların kalplerine korkunç bir ızdırap ve istikrarsızlık getirdi. Bu durum altıncı miladi asrın sonlarına kadar devam etti. O zamanlar insanların kalpleri yeni bir dini kabul etmeye hazır hale gelmişti ki bu yeni din de gerçek dindi.

Araplar

Uzağı ve yakınıyla, bütün doğu ve batı düşünceleri üzerinde bir gezinti yapmış olduk. Ancak Arap ülkelerine giremedik. Öyle sanıyoruz ki, Arap ülkeleri, düşünce dünyasının kalbi ve edebiyatın zirvesidir. Eskiden beri dini gerçekler bu yerlerde gelişip güçlenmiştir. Peygamberlerin sesi de hep bu yerlerde yükselmiş, daha sonra ilahi risalet yine bü ülkelerin kalbinde nihayete ermiştir. Peygamberlerin atası ibrahim (as) Arap beldelerine hicret etmiş, orada oğlu İsmail dünyaya gelmiştir. İsmail (as) Allah'ın ona müjdelediği ilk çocuğuydu. İsmail'in doğumu nedeniyle Allah'a hamd ve senada bulunmuştu. İsmail'den sonra İshak adındaki çocuğu dünyaya gelmiştir. İlk çocuğu olan İsmail, zevcesi Hacer'den; ikinci çocuğu İshak da zevcesi Sara'dan doğmuştur. Bu iki çocuğun doğumundan sonra şu sözleriyle Allah'a Övgülerini takdim etmişti: "İhtiyarlık çağımda bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun" (ibrahim; 39)
Araplar'ın en üstün ve asil kabilesi olan Kureyşliler İsmail'in neslindendirler. Bunlar, Arapların lideri durumundadırlar. Nitekim Kabe-i Mükerreme'den bahsederken de bu hususu açıklayacağız. Bütün Arap kabileleri onlara sığınır ve onlara yönelirlerdi. Ku-reyşliler'le kendilerine tabi olanlar, peygamberlerin atası İbrahim (as)'m getirmiş olduğu dine uymuşlardı. Aslında onlar tevhid inancına sarılmışlardı. Allah'tan başkasına kulluk etmezlerdi. Putlara, taşlara ve hayvanlara tapmazlardı. Onlarda, bir mahluka tanrı diye yönelme düşüncesi ve inancı yoktu. Ancak daha sonra Necran, Tağlib ve diğer mıntıkalardan gelen Hıristiyanlar, onlara tevhid inancı dışındaki sapık düşünceleri aşılamışlardı. Sahip oldukları tevhid inancı, İbrahim Peygamber'le olan irtibatlarını kuvvetlendiriyordu, ibrahim Peygamber'e mensup olma şereflerini, onun oğlu olan İsmail Peygamber vasıtasıyla elde etmişlerdi. Fakat daha sonra durumlarını değiştiren bazı şeylerle karşılaştılar. Bu sebeple de inançları değişikliğe uğradı. Çünkü kendileri ile İsmail Peygamber arasında çok uzun zamanlar geçmişti ve bildiklerini unutmuşlardı.

Putperestliğin Arap Topraklarına Girişi

Putperestlik, Araplar ve onların düşüncesine üç yönden gir mistir:

1- Her ne kadar ülkede egemen konumunda olmasalar bile, eski dinlerin kalıntılarında putperestlik vardı. Örneğin Nuh kavmi içinde de putperestlik yaygındı. Denildiğine göre Nuh peygamber Arap'tı, ya da Araplar'a hitap eden bir peygamberdi. Nitekim Al-lahü Teala, Nuh kavminin putlarıyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlara: 'Sakın tanrılarınızı bırakmayın, Veda Suva, Ye-ğus, Yeuk ve Nesruputlarından asla vazgeçmeyin' dediler. Böylece bir çoğunu yoldan çıkardılar." (Nuh: 23-24)

Şüphesiz bu izler, putperestliğin kalıntılarından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar putperestlik, o zamanlar Arap beldelerinde egemen değilse de, tek sebebi budur. Şüphesiz, görüldüğü üzere, semavi dinlere bağlı bazı kimselerin kalplerinde eskiden kalma bazı izler vardı. Bu izler onların görüş ve düşüncelerini de etki altına almaktadır. İkna edici bir görüşe ulaşılamadığı takdirde taklide saplanır ve öylece giderler.

2- Putperestliğin, Araplar'a geçmesinde komşuları Romalı-lar'ın da büyük etkisi olmuştu. Roma putperestliği, İsa'dan önce ve sonra Araplar'a yakın bir konumdaydı. İnanç salgınları da tıpkı hastalık salgınları gibi insandan insana, milletten millete geçer. Araplarla Romalılar arasındaki ticari ilişkiler nedeniyle, Ro-malılar'ın inançları Araplar'a geçmiştir. Özellikle belirtmeliyiz ki, Roma devleti, Arap topluluklarından daha güçlü ve otoriterdi. Bazı Arap kabileleri, örneğin Gassanlılar, Romalılar'ın otoritesine boyun eğmiş durumdaydı. Bunlar Roma hakimiyeti altında ve onlara bağlı olarak yaşıyorlardı. Bu bağlılık nedeniyle birbirlerine gidip geliyor ve bu nedenle Romalılar'ın inançlarıyla düşünceleri Araplar'a geçiyordu.

3- Putperestliğin Araplar'a geçmesine zemin hazırlayan üçüncü unsuru da İbn İshak şöyle anlatmaktadır:

"Ortaya sürülen iddiaya göre, İsmail oğullarında ilk taşa tapma olayı şöyle başlamıştı: Geçim sıkıntısı yüzünden, daha geniş ve bereketli bir ülkeye göçen Araplar, Mekke'ye ve Kabe'ye olan saygılarından dolayı, haseme ait taşlardan birini alır, beraberlerinde götürürlerdi. Gittiği yerlerde onu yere koyar ve Kabe'yi tavaf eder gibi, etrafında dolanıp tavaf ederlerdi. Nihayet bu durum onları, beğendikleri taşları alıp o taşlara ibadet etme noktasına getirdi. Zaman geçtikçe

bu işi daha da ilerlettiler ve eski dinlerini unutur oldular. Taşa tapmayı, İbrahim ve İsmail peygamberin dini ile değiştirdiler. Artık putlara tapar oldular. Diğer milletler gibi sapıklığa sürüklendiler."

Hafız İbn Kesir, Tarih'inde, İbn Hişam'ın şöyle dediğini rivayet eder: "İlim ehlinin bana naklettiklerine göre, Amr bin Luhay, Mekke'den çıkıp Şam'a gitmişti. Belka topraklarındaki Meab denen yere geldi. O zamanlar orada Amakalılar'ın kabilesi yaşarmış. Amakahlar'ın putlara tapmakta olduklarını görmüş ve onlara: "Tapmakta olduğunuz şu putlar nedir? diye sorunca onlar şu cevabı vermişler: "Tapmakta olduğumuz bu putlar, istediğimiz zaman bize yağmur yağdırırlar. Kendilerinden yardım istediğimiz zaman bize yardım ederler." Bunun üzerine Amr onlara şöyle bir öneride bulunmuştu: "Şu putlardan birini bana verin. Götürür, Arap beldelerine bırakırım ve Araplar da buna taparlar." Onun bu önerisini kabul ederek kendisine Hübel adındaki putu vermişlerdi. O da Hübel'i alıp Mekke'ye götürmüş ve Kabe'nin yanına dikmişti. Tapmaları için insanlara da tavsiyede bulunmuştu."

Amr bin Luhay, Huzaa kabilesinin başkanıydı. O zamanlar Kabe'nin bakımı Huzaalılar'ın elindeydi. Bu nedenle Amr, insanlara yön verme pozisyonundaydı. Onun saygı gösterdiği şeye diğer insanlar da saygı gösterirlerdi.

Bu da Romalılardan gelen putperestlik salgınının ne kadar büyük olduğunu göstermektedir. Şam'daki putperestlik de, Roma putperestliğinin bir eseriydi. Her ne kadar kuvvetlendirici diğer bazı sebepler bulunsa da, Arap putperestliğinin Roma putperestliğinin bir salgını neticesinde ortaya çıktığı, bu olayla da teyid edilmektedir. Sebepler çoğalınca, artık putperestlik Arap topraklarına girdi. Putları kırıp parçalayan İbrahim'in çocukları, yeniden putperestliğe başladılar. Putperestlik Arapların iş ve çalışmalarını da etkiledi. Ebu Reca el Utaridi şöyle der: "Cahiliyet devrinde tapacak bir taş bulamadığımız zaman, bir avuç toprağı ortaya koyar, etrafında toplanır, sonra da onu tavaf ederdik."

Putperestlik Döneminde Bile Allah'ı Unutmadılar

Araplar puta^tapmayı çok ileri aşamalara götürdüler. Öyle ki put, onların idraklerinin ve akıllarının bir parçası haline geldi. Taşlardan medet umar oldular. Taşların ve putların kendi sorularına cevap vereceklerini ve dilediklerini yerine getireceklerini sanmaya başladılar. Ama bununla birlikte, şu kainatı yoktan yaratan yüce Allah'ı unutmadılar. Nitekim bu durumu Allahü Teala şöyle anlatmaktadır: "Andolsun onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorsan mutlaka: 'Allah' derler." (Lokman: 25)
İşte bu noktada Roma ve Yunan putperestliği, Arap putperestliğinden ayrılmaktadır. Çünkü, Arap putperestliğinde Allah'a iman vardır. Her ne kadar tevhid şeklinde olmasa bile, Araplar Allah'a inanırlardı ama bunun yamsıra başka varlıklara da inanırlardı. Romalılarla Yunanlılar'a gelince, hulul akidesi onlarda yaygın vaziyette idi. Onların putperestliğinde Allah inancından eser yoktu.
Bu ayrılığın asıl faktörü Araplar'da İsmail ve İbrahim peygamberlerden gelen tevhid inancının mevcut olmasıydı. Hz. İbrahim ve Yakub'un kendi çocuklarına yaptığı vasiyetin kalıntısı, varlığını hala devam ettirmekteydi. Nitekim bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "ibrahim de bunu kendi oğullarına vasiyet etti, Yakub da: " Oğullarım, Allah, sizin için o dini seçti. Bundan dolayı sadece müslümanlar olarak ölünüz (dedi)." (Bakara: 132)
Roma ve Yunan putperestliği ile Arap putperestliği arasındaki farklılığın ikinci sebebi de şuydu: Araplar Kabe'ye ve Beyt-i Ha-ram'a saygı gösterirlerdi. Çünkü Kabe, kendilerine ataları İbrahim peygamberden miras kalmıştı. Putperest olmakla birlikte, Kabe'de İbrahim peygamberden kendilerine kalmış dini bir miras vardı. Örneğin Kabe'ye saygı gösterir, onu tavaf eder, hac ve umre ibadetlerini yapar, Arafat'ta, Müzdelife'de vakfede bulunurlar, kurban keserlerdi. Aslında olmayan şeyleri içine katmakla birlikte hac ve .umre için tehlil ve tekbirler getirirlerdi. İbn İshak, "Siret" adlı eserinde der ki: Kureyşliler'in Kinane koluna mensup kimseler, tehlil getirirken şöyle derlerdi: "Lebbeyk ey Allah'ım! Senin emrine itaat ederiz. Senin ortağın yoktur. Ancak kendisine ve elinde bulunan şeylere sahip olduğun bir tek ortağın vardır." Telbiye getirerek Allah'ı birler, sonra da putlarım O'na ortak kılarlardı. Putlarının mülkiyet ve idaresini Allah'a bırakırlardı. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah, Peygamber efendimize şöyle buyurmuştur: "Onların çoğu Allah'a, ancak O'na ortak koşmuş kimseler olarak iman ederler."

Araplar Allah'a iman ile putlara imanı birleştirmeye çalıştıklarından dolayı, putlara olan imanları, Romalılar'm putlara olan imanı gibi güçlü ve yaygın olamadı. Özellikle onlar, Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilişinden Önceki zamanlarda bu durumdaydılar. Putlara olan inançları sağlam olmadığı gibi, Allah'a olan imanları da sahih değildi. Çünkü Cenab~ı Allah'a olan iman, ancak onun birliğine inanma durumunda tahakkuk eder ve hiç kimseyi zatı, yaratması, tekvini, ibadeti hususunda O'na ortak koşmama durumunda tahakkuk eder. Kısacası, ibadet yapılacaksa sadece bir ve tek olan Allah'a yapılmalıdır ki, sahih iman tahakkuk etsin.
Onların Allah'a imanla puta imanı birleştirme çabalarına işaret eden husus şudur: Onların puta olan imanları kuvvetli ve kalplerine yerleşik durumda değildi. Aksine putperestlik inançları hususunda da tereddüt içindeydiler. Bu alandaki inançları belirli bir istikrara kavuşmamıştı. Kalplerinde bu inanç dolayısıyla huzur ve sükûnet yerleşmemişti. Akılları da bu konuda istikrar bulmamıştı. Bulması da mümkün değildi. Çünkü, bir avuç toprağı, ya da bir parça taşı alıp ortaya koyuyor ve onu kendilerine mabud ediniyorlardı! Gündüzün başlangıcında ve gecenin yakın bir kısmında ona tapıyorlardı. Ancak onun yaratıcı olmadığına, aksine yaratılmış olduğuna da kesin bir şekilde inanıyorlardı.
Putperestliğin son zamanlarında putların gücü azalmıştı. Arap-lar'ın putlarla ilgili düşünceleri o kadar zayıflamıştı ki, bu putlar kendi elleriyle çelişecek, ya da onları istikrar bulmayan bir duruma sokacak faktörleri de beraberlerinde getirmişlerdi. Bu putlar kendi varlıklarıyla birlikte zayıflık ve merdudiyet etmenlerini de taşımaktaydılar. Ama kör taklit uğruna Araplar yine de bunlara tapmaktaydılar. Kör taklit, aklın ve idrakin yolunu tıkamıştı.
Kalplerde imandan eser yoktu
Anlatmak istediğimiz şudur; O zaman kalpler ve akıllar bomboştu. İnsanlar içlerindeki bu boşluğu dolduracak bir şeye ihtiyaç hissediyorlardı. Siyaset adamlarının da ifade ettikleri gibi, uzakdoğuda herhangi bir şeye iman yoktu. İnsanlara hükmeden şey, vehimlerden ve kuruntulardan ibaretti. Vehim ve kuruntular bir kalbe yerleşince artık o kalp, varlığım koruyamazdı. Ancak aklın hakem olduğu ve selim düşüncenin otoritesine boyun eğen nefisler ve kalpler, varlıklarım devam ettirebilirlerdi. Vehim ve kuruntular akla mukavemet edecek gücü kendilerinde bulamazlar. Vehimler, his gibidirler. Güneş ışığı ortaya çıkınca yok olup giderler. Aynı şekilde akıl da, vehimleri yok edip götürür, idraklerdeki bulanıklığı giderir.
Hindliler şiddetli bir vehmin egemenliğine girmişlerdi. Sosyal bir zulmün baskısı

altındaydılar. Artık varlıklarını sürdürecek halde değillerdi. İranlılar arasında da, insanlığı yok edici tahripkar mezhepler zuhur etmişti. Bu mezhepler İranlılar'ın kökünü kazıyordu. Ahlaklarını yıkıyordu.
Romalılar'la onların zulümleri altında bulunanlar, inançlarını yitirmişlerdi. İnançlarını bırakıp kendi uydurdukları Hıristiyan putperestliğini kendilerine din edinmişlerdi. Ama bu putperestlik ile kalplere iman yerleşemezdi. Nihayet bu durum miladi 6. yüzyıla kadar devam etti.
İnançsızlık sadece fizikötesine özgü değildi. Bütün insani ve ahlaki değerleri kapsamına almıştı. Nitekim ibadet ve uluhiyet alanında da inançsızlık görülmekteydi. O zamanlarda sağlam bir ahlak mevcut değildi. Her millet, diğerine düşmanca nazarlarla bakmaktaydı. Ahlaki düşünce sadece aynı ülkenin vatandaşları arasında cereyan eden muamelelere mahsus olmuştu. Milletlerarasında genel anlamda ahlaki düşünceye riayet edilmiyordu. Filozoflar bile kendi milletlerinden başka milletlerin haklarını gö-zönünde bulundurmuyorlardı. Örneğin Eflatun, Yunanlılardan başka milletlere mensup kimseleri barbarlar olarak görüyordu. Bir kimse, vatanından uzak bir başka milletlere mensup bir kimseyi yakaladığında onu köle edinirdi. Eflatun'un kendisi bile köle olarak yakalanmış, nihayet fidye vererek kendini kurtarmıştı. Uluhiyete olan iman ortadan kalktığı gibi, insani değerlere olan inanç da kaybolu vermiş ti. Kalplerdeki iman boşluğunu dolduracak birisi gerekliydi. Alemlerin Rabbi Allah'ın elçisi Muhammed (sav)'e ihtiyaç vardı. Dünyanın ortasında durup, dünyalıları ilk nübüvvet toprağına davet edecek birinin ortaya çıkması gerekiyordu.

PEYGAMBERLİĞİN İLK YURDU

Peygamberliğin İlk Vatanı

Bazı Batılı yazarların Urşelim (Kudüs)'den bahseden kitaplarını okudum. Bu kitaplarda Urşelim çevresindeki mübarek beldelerin peygamberler medresesi olduğundan bahsediliyor. Peygamberler buralarda yetişmişler ve ilahi risaleti insanlara ilan edip seslerini yükseltmişlerdir. Güya başka yerlerde peygamberlere mahsus bir medrese yokmuş! Davud, Süleyman ve Isa peygamberler buradan çıkmıştı. Musa'nın ele geçirmek istediği ve oraya girmeleri için İsrailoğulları'na çağrıda bulunduğu yer burasıdır. İsrailoğuları ona şöyle cevap vermişlerdi: "Ey Musa, Orada zorba bir millet var. Onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz."
(Maide: 22)
Yazarın bu sözlerinde doğru taraflar olduğu gibi, yanlış taraflar da vardır. Doğru tarafları şunlardır: Yazar ifadelerinde Urşe-lim'in şerefli bir mekan olduğunu, Mescid-i Aksa'nın burada bulunduğunu, Mirac'a çıkacağı zaman, geceleyin Peygamber efendimizin oraya götürüldüğünü, kendisine ziyaret için yönelinen üç mescidden biri olduğunu, Miraç yolculuğunun oradan başladığını, İslamın ilk kıblesinin burası olduğunu ifade ediyor. Evet... Bu ve buna benzer diğer vasıfları nedeniyle Urşelim (Kudüs) Kur'an-ı Kerim'de ve semavi dinlerin kaynaklarında Arz-ı Mukaddes olarak adlandırılmıştır.
Yazarın ifadelerindeki yanlışlıklara gelince bunları şöyle sıralayabiliriz:
1- Urşelim ve çevresi peygamberler için tek mekan ve çıkış yeri olarak bildirilmektedir. Bu doğru değildir. Çünkü Urşelim'den başka beldelerden de peygamberler çıkmıştır. Çünkü her millete mutlaka bir uyarıcı peygamber gönderilmiştir. Cenab-ı Allah, peygamberlerin sayısından bahsederken kutsal kitabında şöyle buyurmuştur:" Onlardan (peygamberlerden) kimin (in hayatını) sana anlattık, kimini de anlatmadık." (Mümin: 78)
Urşelim'den fazla uzaklara gitmeyeceğiz. Onun hemen yanıba-şındaki Arap Yarımadası ile çevresini ele alalım. Buralarda risa-let sahibi peygamberler zuhur etmişlerdir. Bu peygamberlere semavi kitaplar gönderilmiştir ki, Kur'an-ı Kerim ile Tevrat bunlardan bahsetmiştir. Allah izin verirse bu konuyu ele aldığımızda gerekli açıklamayı yapacağız.
Yazar peygamberlik için bir medrese bulunduğu vehmine kapılmıştır. Güya peygamberler bu medreselerden yetişirlermiş! Bu yanlış bir düşüncedir. Çünkü

peygamberlik, Cenab-ı Allah tarafından kendi kullarım aydınlatmaları için bazı insanlara verilen bir risalettir. Bu elçiliğin bir okula ihtiyacı olmadığından, peygamberlerin bu tür okullarda yetiştiği görüşü yanlıştır. Peygamberlik, ancak Allah tarafından gönderilen bir vahiy ile gerçekleşir. O'nun bazı seçkin kullarına yüklediği bir mükellefiyettir. Bu ilahi teklif ile vahiy, ya Cenab-ı Allah'ın peygamberlere yaptığı direkt hitap, ya da perde arkasından yaptığı bir bir konuşma ile olur. Nitekim bu şekilde Musa peygambere vahyedip, onunla konuşmuştur. Ya da melek vasıtasıyla vahiy göndermiştir ki, vahiy meleği, Cenab-ı Allah tarafından Nebi, ya da Resul olarak seçilen kimseye ilahi emir ve yasakları, tebliğ etmiştir. Şu halde Urşe-lim'in, peygamberlik medresesi olarak değerlendirilmesi ne dini, ne de ilmi bir dayanağa sahiptir. Bu söz, peygamberler tarihiyle de bağdaşmamakta<%r.
Muhammed (sav) neden Davud ve Süleyman peygamberler gibi Kudüs'te risaletle görevlendirilmedi de, Arap Yarımadası'nın Hicaz bölgesinde risaletle görevlendirildi? Bu soruya şöyle cevap verebiliriz:
Peygamberlerin çoğu, özellikle Musa, İbrahim, Nuh, İsmail ve İshak gibi risalet sahipleri, şu Fransız yazarın vehmettiği gibi, Kudüs'te risaletle görevlendirilmemişlerdir. Bu Fransız yazar ri-saletin anlamını kavrayamamıştır. Arap Yarımadası boş bir bölge değildi. Bilakis eskiden beri risalet sahibi peygamberlerin doğuş yerleri olmuştur. Isa, ve Süleyman peygamberleri istisna edersek, Kudüs'teki diğer peygamberler kitap sahibi değijlerdi. O peygamberlerin çoğu, kendilerinden önceki peygamberlere indirilmiş olan kitaplarla amel ederlerdi. Çoğunluk olarak da Musa peygambere indirilmiş olan Tevrat'ın hükümlerini tatbik etmeye çalışırlardı.
Arap Yarımadası'nda risaletle görevlendirilen peygamberlere gelince, bunlar risalet sahipleriydi. Kendi kitaplarını kavimlerine tatbik ederlerdi. Çalışmaları, kendilerinden önceki peygamberlerin risaletlerini açıklamaktan ibaret değildi. Yalnız Cenab-ı Allah'tır ki kitapları muhtelif olan ilahi risaleti açıklamıştı. İlahi ri-saletin kitapları muhtelif de olsa manası muhtelif değildir. Bunu şu ayeti kerimede Cenab-ı Allah şöyle açıklamıştır: " O size, dinden Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahy'ettiğimizi, ibrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi şeriat (hukuk düzeni) yaptı. Şöyle ki: Dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin. Fakat kendilerini çağırdığın (bu) şey, Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah dilediğini kendine seçer." (Şura: 13)
Bu ayeti kerimede adı geçenler, ülü'l- azm peygamberlerdir. Hz. İsa dışında hiçbiri Kudüs'te doğmamıştır. Diğerleri Arabistan'da, ya da Arabistan'ın çevresinde Kenani diyarı veya Sina toprağı gibi yerlerde doğmuşlardır.

Arabistan, risaletin ilk vatanıdır. İlahi risalet ilk olarak burada ortaya çıkmış ve yine bu bölgede sona ermiştir. Muhammed (sav)in Arabistan'da risaletle görevlendirilmesi, nurunun şehir ve köylere yayılmış olması, bütün ufukları kuşatması şaşılacak şey değildir.
Bu anlattıklarımız özet mahiyetteydi. Şimdi bunları biraz genişletmemiz gerekmektedir.

İdris Peygamber Arap'tı

Arap beldeleri peygamberliğin beşiğidir. Allah tarafından yüce makamlara yükseltilen İdris (as), rivayetlere göre Adem Peygam-ber'in üçüncü batmndan gelmektedir. Yine rivayetlere göre İdris Peygamber, Arap'tı ve Arap toprağında doğmuştu. Onun, insanlığın atası olan Adem Peygamber'in üçüncü batmndan geldiğine inanmamızı gerektirecek herhangi bir delil yoktur. Bu nedenle bu rivayeti ne yalanlıyor, ne de doğruluyor, olduğu gibi bırakıyoruz. İlk insanların efsane ve uydurması olduğunu da zannetmiyoruz. Ancak kabul ettiğimiz husus şudur ki, İdris, Cenâb-ı Allah'ın da nitelediği şekilde, Allah'ın elçisi olan doğru sözlü ve dürüst bir kimsedir. Onu tavsif ederken Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Kitapta İdris'i de an; çünkü o, çok doğru bir peygamberdi. Onu yüce bir yere yükseltmiştik ." (Meryem: 56-57)
İdris, doğru sözlü, dürüst bir insandı. Allah katında yüce makamı olan bir kimseydi. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onu yüce bir mekâna yükseltti.
Kuvvetle muhtemel olan, onun Kudüs'te doğmamış olduğudur. Çünkü Kudüs'ü, İshak Peygamberin oğlu Yakub (as) korumuş ve teslimiyetini de tamamlamıştır.
Ebü'l-Fida'ya ait "Kısasü'l-Enbiya" adlı kitapta anlatıldığına göre, İdris Peygamber, Muhammed (sav)'in atalarındandır. Aynı eserde bunu destekleyici mahiyetteki şu ifadelere rastlamaktayız: "Peygamber efendimiz atalarından biri olduğuna göre, Arap sayılır. Kudüslü olduğu kabul edilemez. Şüphesiz ki, tarihin derinliklerine gömülen bu mesele üzerinde verilen bir hüküm, kesin hüküm sayılmaz. Ancak tercihe şayan olan ağırlıklı bir hükümdür. Tarihin bir çok meseleleriyle ilgili olarak verilmiş olan hükümler, kesin değil, zannidir."

Nuh Peygamber, Arap'tı

Nuh Peygamberin Babil'de mi, yoksa Arap Yarımadası'nda mı doğduğu hususunda çeşitli görüşler nakledilmiştir. Ama onun Arap beldelerinde doğduğu kesindir. Anlatıldığına göre O'nun gemisi Kabe'nin karşısında kırk defa dönmüştür. îbn Kesir de, onun, Arap beldelerine defnedildiğini kesin bir ifadeyle söylemektedir. Onun mezarı ile ilgili olarak İbn Kesir, şu açıklamada bulunmuştur: "Nuh (as)'m mezarı, İbn Cerir ile Ezrak'm, Abdurrahman bin Samit'ten mürsel olarak yaptıkları rivayete göre Mescid-i Ha-ram'da yani onun inşa edildiği yerdedir.
İbn Kesir der ki: "Bu rivayet, birçok tarihçilerin anlattıklarından daha kuvvetli ve daha gerçektir. Tarihçilerin çoğu Nuh peygamberin mezarının PKerk-i mıh1 denen yerde olduğunu ifade etmişlerdir. Bu nedenle orada bir de cami inşa edilmiştir."
Nuh peygamberin birçok yerleri dolaştığı fikrinden yanayız. Onun doğum yeri Babil olsa bile, neticede o, ilk dinlerin kalesi ve peygamberliğin kaynağı olan Arap beldelerine göçmüştür.

Allah'ın Peygamberi Hud, Arap'tı

Hud, ibrahim peygamberden daha önce gelmiştir. Ad kavmine mensuptu. Ad kavmi, Arap olup Ahkaf denen yerde yaşardı. Çoğunlukla büyük sütunlu çadırlarda yaşarlardı. İbn Kesir'in anlattığına göre, Hud peygamber, Arapça'yı ilk konuşan kimsedir. Vehb bin Münebbih'in ifadesine göre ilk Arapça'yı konuşan kişi, Hud'un babasıdır. Başka tarihçilere göre ise, Arapça'yı ilk konuşan kişi, Nuh peygamberdir. İsmail peygamberden Önceki Arap-lar'a Arab-ı Aride denir. Bunlar bir çok kabilelerden müteşekkildir. Örneğin Ad, Semud, Cürhüm ve diğer kabileler bunlardandır. İsmail peygamberin çocuklarına gelince, bunlara Arab-ı Müs-ta'rebe denir.
Anlatıldığına göre, Nuh peygamberden^sonraki ilk peygamber, Hud (as)'dır. Cenab-1 Allah'ın bildirdiğine göre o, kavmine hitapta bulunarak şu işaretleri vermiştir: "Allah'ın sizi Nuh kavminin yerine getirdiğini ve yaratılışta da onlardan üstün kıldığını hatırlayın. Başarıya erişebilmeniz için Allah'ın nimetlerini anın. Dediler ki: "Bize yalnız Allah'a kulluk etmemizi, atalarımızın taptıklarını bırakmamızı söylemek için mi geldin? Eğer doğrulardan isen, haydi bizi tehdit ettiğin azaba uğrat" (A'raf: 69- 70)
Bu ayette görüldüğü üzere, Nuh peygamberden sonra Hud peygamber gelmiştir. Hud kavmi, Nuh kavminin yerine yerleşmiştir. Sonra başka bir yönden şuna da işaret ediliyor: Nuh kavmi, Arap topraklarında yaşamışlardır. Kendilerinden sonra gelen Hud kavmi de aynı yerlerde yaşamışlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Yine yukarıdaki ayette, Ad kavminin Arap kabileleri içinde en güçlü, en cesaretli, fakat en gururlu bir kabile olduğu ifade edilmektedir. Nitekim onlar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Ad (kavmi) yeryüzünde haksız olarak büyüklük tasladılar ve: 'Bizden daha kuvvetli kim var?' dediler. Onları yaratan Allah'ın kendilerinden daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Bizim ayetlerimizi de kasden inkar ediyorlardı. Biz de onlara dünya hayatında rezillik azabını tattırmak için o uğursuz günlerde, üzerlerine dondurucu bir rüzgar gönderdik. Ahiret azabı ise daha büyük kepaze(lik)tir. Ve onlara hiç yardım edilmez ." (Fussilet: 15-16) Yukarıdaki ayetlerde görüldüğü gibi, Hud peygamberin kendi kavmi ile en güzel bir şekilde tartıştığını; kavminin ise ona şiddet ve taşkınlıkla karşılıkta bulunduklarını görmekteyiz. Nihayet Cenab-ı Allah onları şiddetli bir kasırgayla helak etti.

Salih Peygamber, Arap'tı

Salih (as), Semud kavminin peygamberiydi. Onlar, Arab-ı Ari-be'den idiler. Hicaz'la Tebük arasında, Hicr denen yerde yaşarlardı. Resulullah Muhammed (sav), Tebuk gazvesine giderken onların diyarlarına uğramıştır.
Salih peygamber, Semud kavmini tevhid inancına davet ediyordu. Mucizesi de bir dişi deveydi. Ona kötülük yapmamalarını ve ilişmemelerini, aksi takdirde zarara uğrayacaklarını bildiriyordu. Nitekim Cenab-ı Allah, onunla kavminin durumunu bize şu ayetle açıklamaktadır:
"Semud (kavmin)e de kardeşleri Salih'i (gönderdik): "Ey kavmim dedi, Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Size Rabbiniz'den açık bir delil geldi, işte şu, Allah'ın devesi, size bir mucizedir; bırakın onu Allah'ın arzından yesin (içsin), sakın ona bir kötülük etmeyin, yoksa sizi acı bir azap yakalar ." (A'raf: 73)
Salih'in kavmi, Ad ile Hud kavminden sonra yaşamıştır. Çünkü bunlar, o iki kavmin yerine yerleşmişlerdir. Bunlar sayı ve kuvvet bakımından diğerlerinden daha ilerideydiler. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmaktadır: "Düşünün ki (Allah), Ad'dan sonra sizi hükümdarlar yaptı. Ve yeryüzünde sizi yerleştirdi: Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsun. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde bozgunculuk yapıp karışıklık çıkarmayın.1' (A'raf: 74)
Ama Semud kavmi, Rableri'nin emrinden uzaklaştılar. Salih'e karşı tecavüzkar davrandılar. Bu sebeple üzerlerine kuşatıcı bir azab indi ve onları helak etti. Rivayete göre, müslümanlar Tebük gazvesine giderken, Semud kavminin su içtikleri kuyuları görmüşlerdi. Ibn Ömer'den gelen bir rivayete göre, Resulullah (sav) Tebük gazvesine giderken ordusunu Semud'un diyarı olan Hicr beldesinde konaklattı. İnsanlar Semud kavminin su içmiş oldukları kuyulardan su çekip hamurlarını yoğurdular ve kazanlarım doldurdular. Sonra Resulullah (sav) onları harekete geçirip yola koydu. Nihayet Salih peygamberin devesinin su içtiği kuyunun yanına getirdi.

Arab-ı Müsta'rebe'nin Atası İbrahim ve İsmail

İbrahim peygamber Keldaniler toprağında, yani Babil diyarında doğmuştur. Şam'a bağlı Berzeden ve Kasyon dağlarının eteğinde bulunan bir kasabada doğduğunu söyleyenler de olmuştur. Ibn Asakir'e göre ise, Babil'de doğduğuna dair rivayet daha sahihtir. Ama İbrahim peygamber Babil'de sürekli kalmamıştır. O, diğer bölgelere de göçmüştür. Mesela Filistinliler'in toprağı olan Kenan eline, sonra Harran'a, Cezire ve Şam'a hicret etmiştir. Yerleştiği beldelerde yıldızlara tapma yaygındı. Kendisi ise insanları bir, tek ve Kahhar olan Allah'a ibadete davet ediyor, putları kırıp parçalıyordu. Tanrılarına yaptığı hakaretten dolayı müşrikler, onu ateşle yakmak, ateşe atmak istiyorlardı. Kendisi ise Allah'tan başka hiçbir şeye dayanmıyordu. "Bize Allah yeter o ne güzel vekildir!" diyordu. Cenab-ı Allah da onun duasına icabet etti ve içine atıldığı ateşi kendisi için serin ve selamet kıldı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştu:
" 'Ey ateş, ibrahim'e serin ve esenlik ol!' dedik. Ona bir tuzak kurmak istediler. Biz de asd kendilerini hüsrana uğrattık . " (Enbiya: 69- 70)
İbrahim'e karşı muzaffer olmak istediler ama yalnız ve yar-dımcısız kaldılar. O'na karşı üstünlük elde etmek istediler, ama alçaldılar. O'nu mağlup etmek istediler, fakat kendileri yenildiler. Onlar İbrahim'e eziyet vermek istediler ama Cenab-ı Allah ona hayır vermek istedi. Tuzakları kendi aleyhlerine döndü. Kurdukları dümenleri Cenab-ı Allah boşa çıkardı ve yenilgiye uğradılar. Amaçlarına ulaşamadılar. İbrahim ise amacına ulaştı. O, birçok yerleri dolaştıktan sonra Arabistan'a hicret etti. Çünkü oğlu İsmail'in anası Hacer, yavrusuyla birlikte Mekke'ye gitmişti. Onu kaçırmak, ona sükunet vermek için Mekke'ye hicret etmişti. İbrahim'in gönlü de onlarla beraberdi.
Hacer, oğlu İsmail ile birlikte Mekke şehrinin bulunduğu yere kaçtı. Beraberinde Allah'ın dostu İbrahim de vardı. îîacer epey susamıştı. Safa ile Merve arasında su aramaya ve bu maksatla koşturmaya başladı. Nihayet yerden kaynamakta olan bir su gördü ve kırbasını doldurdu. Hem kendisi, hem de çocuğu o sudan kana kana içti.
Derken İsmail gelişip büyüdü ve erginlik çağına geldi. Arapça'yı öğrendi. Cenab-ı Allah ona ve anasına güzel bir rızık verdi. Allah'ın dostu İbrahim, zaman zaman onları ziyaret edip hallerini soruyordu.

Kabe'nin İnşa Edilişi

Allah'ın dostu ibrahim'in, Hacer'le oğlu İsmail'e yaptığı ziyaretlerden birinde, genç İsmail, babası İbrahim'le karşılaştı. Ona bir çocuğun babasına göstereceği saygıyı gösterdi; İbrahim (as) da ona, bir babanın çocuğuna göstereceği şefkati gösterdi. Uzun bir ayrılıktan sonra, ikisi de özlemle birbirlerine sarıldılar. Baba, genç oğluna şöyle dedi:
- Ey İsmail! Cenab-ı Allah bana bir şey emretti.
- Babacığım, Rabbi'nin sana emrettiği işi yap.
- Bana yardımcı olur musun?
- Elbette sana yardımcı olurum.
- Cenab-ı Allah bana, şuracıkta bir Beyt (ev) inşa etmemi emretti.
Böyle derken, Kabe'nin şimdiki yerinde bulunan bir tepeciğe işaret etti. Orada derhal işe başladılar ve Kabe'nin temellerini yükselttiler. İsmail, taş getiriyor, babası İbrahim de duvarları örüyordu. Bir müddet çalıştıktan sonra duvarlar yükselmeye başladı ve tavaf yerinin başlangıç noktası olması için Hacer-i Esved'i getirerek yerine koydu.
Kelimeleri yüce olan Cenab-ı Allah bunu şöyle açıklıyor: "ibrahim, ismail'le beraber evin temellerini yükseltiyor: 'Rab-bimiz, bizden kabul buyur, şüphesiz sen işitensin, bilensin. Rabbi-miz, bizi sana teslim olanlar yap, neslimizden de sana teslim olan bir ümmet çıkar: bize ibadet yerlerimizi göster, tevbemizi kabul et. Çünkü, teı beleri kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin! Rabbimiz, onlara içlerinden kendilerine senin ayetlerini okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir elçi gönder. Her zaman üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız Sensin, Sen !" (Bakara: 127- 129)
ibrahim, dolaşacağı yerlerin sonuna gelmişti. Çünkü Kabe-i Muazzama'yı, insanlar için konulan ilk ev olarak Mekke-i Müker-reme'de inşa etmişti. Arap beldeleri o ev ile şeref bulmuşlardı. Kabe'yi Allah'ın emri üzerine inşa etmek için yer olarak orayı seçmesi nedeniyle de Arap beldeleri ibrahim peygamberle şeref bulmuştu.
İbrahim peygamberin doğduğu yer Babil ve Allah için inşa ettiği ilk evi de arap beldelerinde olduğuna göre, Arap beldeleri sadece onunla ve oğluyla şeref bulmuş değildir. Aynı zamanda onun oğlu İsmail'in Arab-ı Müsta'rebe'nin babası olması hasebiyle de Arap beldeleri şeref bulmuşlardır.
ibrahim (as) gerçekten peygamberlerin atası olduğununa göre o, Allah'ın emriyle

Kabe'yi sadece Arabistan'da inşa etmiştir. Bu binayı Kenan elinde, Babil'de veya diğer bir yerde inşa etmemiştir. Arabistan Yarımadası, gerçekten de peygamberliğin ilk vatanıdır. Muhammed (sav)'in de orada risaletle görevlendirilmiş olmasında bir tuhaflık yoktur. Ancak Onun temiz zatı başka bir beldede doğmuş olsaydı tuhaflık olurdu.

Şuayb ve Medyen

İbrahim ve Lut peygamberlerden sonra Şuayb peygamber gelmiştir. Onun Yusuf peygamberden sonra gelmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Kesin olan, onun Lut peygamberden sonra gelmiş olmasıdır. Çünkü o, kavmini uyarırken, Lut kavminin başına gelen felaketlerin kendilerinin başına da gelebileceğini söylemiştir. Cenab-ı Allah, onun kendi kavmine şöyle uyarıda bulunduğunu bizlere nakletmektedir: "Ey kavmim bana karşı gelmeniz, sakın sizi Nuh kavminin yahut Hud kavminin veyahut Salih kavminin başlarına gelenler gibi bir felakete uğratmasın! Lut kavmi sizden uzak değildir" (Hud: 89)
Bu yüce Kur'ani ifadeler iki şeye işaret etmektedir:
1- Şuayb (as), Hud ve Salih peygamberle Lut peygamberden sonra gelmiştir. Çünkü kavmini uyarırken, onlara Salih ve Lut peygamberlerle Hud peygamberin kavimlerinin başına gelen dünyevi azabı hatırlatmıştır.
2- Yine yukarıdaki ayet-i kerimeler, Lut kavminin arap olduğunu göstermektedir. Bu sebeple yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Lut kavmi de sizden uzakta değildir." Lut kavmi onlara yakın idi. Onlar da Arabistan Yarımadasının etrafında Şam bölgesindeydi-ler. Çünkü Lut, amcası İbrahim'in bulunduğu bölgeden başka bir bölgeye yerleşmeyi tercih etmiştir. Bunlar, Allah tarafından diğer kullara üstün kılınmış ve seçilmiş kimselerdi, insanlara müjde veren ve onları uyarıp korkutan resullerdi. Bunlar Kur'an-ı Ke-rim'in bırakmış olduğu ebedi bir risaleti insanlığa bırakmışlardır.
Şuayb hakkında şu iki meseleyi de açıklamamız gerekiyor:
1- Şuayb peygamber Medyenliler'e gönderilmiştir. Medyenli-ler, Eyke ahaKsidir. Bunlara Eyke ahalisi denilmesinin sebebi, onların Eyke denilen büyük bir ağaca tapmalarıymış. Bunlar gölge gününün sahipleridirler. Peygamberler tarihi alimlerinin anlattıklarına göre, gölge gününde Eykeliler'i şiddetli bir sıcaklık basmıştı. O günde Cenab-ı Allah hava esintisini durdurmuştu. Bu hal yedi gün devam etmişti. Gölge ve su fayda vermiyordu. Yeraltına, bodrumlara, mağaralara girmekle de sıcağın tesirinden kur-tulamıyorlardı. Sonunda çaresiz kalıp sıkıntıdan çöle kaçtılar. Bir bulut gelerek gölge yaptı. Bulutun altına gelip gölgesinden istifade etmek istediler. Hepsi gelip bulutun altında durduklarında Cenab-ı Allah, üzerlerine kıvılcım ve ateş korları saçtı yer, kendilerini sarstı, gökten kendilerine bir çığlık geldi ve bu yüzden hepsi birer korkuluk gibi yere yığıldılar.
Şuayb kavmine isabet eden gölge ile çığlığın manasıyla ilgili olarak İbn Kesir'in

anlattıkları, bunlardır. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, sarsıntı ile çığlığı anlatarak şöyle buyurmaktadır: "Derken o (müthiş) sarsıntı onları yakalayıverdi, yurtlarında dizüstü çöke kaldılar." (A'raf: 9i)
"Zulmedenleri de o korkunç ses yakaladı, yurtlarında çöküp kaldılar" (Hud:67)
Bunlar, içinde bulundukları zillet dolayısıyla kendilerine isabet eden cezalardı. Nihayet bütün genişliğine rağmen, yeryüzü onlara dar geldi. Nefisleri sıkıntıya düştü. Öyle ki, bulundukları yerlerden kaçmaya başladılar. Bir bulut geldi, onun gölgesinden yararlanabileceklerim, ya da içinde ilahi rahmeti bulabileceklerini umdular. Fakat şiddetli çığlık kendilerini yakalayıverdi. Büyük bir sarsıntıya tutuldular.
Bununla ilgili olarak İbn Kesir şöyle der: Cenab-ı Allah onları çeşitli işkencelere, türlü azaplara ve birçok belalara uğrattı. Çünkü onlar çirkin sıfatlarla nitelenmişlerdi. Cenab-ı Allah onlara şiddetli bir sarsıntı verdi; bütün hareketleri duruverdi. Onları şiddetli bir çığlığa vakalattı; bütün sesleri kısıhverdi. Onlara bir gölge gönderdi; o gölgeden, üzerlerine ateş kıvılcımları yağıverdi. Bu kıvılcımlar her taraftan ve her yönden onları kuşatıverdi.
2- Medyenliler diğer putperestler arasından temayüz etmişlerdi. Çünkü bunlar ağaca tapmanın yanısıra, ahlak bakımından da kötülüklere bulaşmışlar ve biribirlerine karşı çirkin muameleler içine girmişlerdi. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapıyorlar, yol kesiyorlardı. Fazla kar alıp eksik veriyorlardı. Borçlarını tam olarak öde-miyorlardı. Bu alanda çok kötüleşmişler ve fesada sürüklenmişlerdi. Bu nedenle peygamberleri, onları fesattan ve kötülükten alıkoymaya çalışıyordu. Onlara: "Yeryüzünde fesat çıkarıp bozgunculuk yapmayın" diyordu. Toplumları bozan ve onları darmadağın edip helake götüren şey, aralarındaki bu kötü muamelelerdir. Medyen halkının nüfusları daha önceleri azdı. Cenab-ı Allah onları çoğalttı. Fakat onlar kendi güçlerini zayıflatıp onurlarını mahvettiler, fesada sürüklendiler.
Şuayb peygamberin, kendilerini davet ettiği en belirgin husus, vefakarlık ve güzel muamele idi. iyilikte yardımlaşıp hakkı sahibine vermekti. Kötülükler konusunda yardımlaşmaktan uzaklaşmaktı.
Şuayb peygamber güzel, açık ve seçik konuşan bir kimseydi. Açıklama ve etki gücü fazlaydı. Hatta bazı rivayetlerde nakledildiğine göre o, peygamberlerin hatibi idi. Medyen, Arap beldelerinden olup Şam taraflarındaydı. Ebu'l- Fidâ'mn "Kısas'-ül Enbi-ya"adlı eserinde Medyen beldesiyle ilgili olarak şu ifadelere rastlamaktayız: "Medyenliler, Arap milletinden olup, Şam'a ait Maan bölgesine yakın bir yerdeki kendi şehirlerinde otururlardı. Bu şehirleri Hicaz'a komşuydu. Lut gölüne yakın bir yerdeydi. Lut kavminin helakinden kısa bir süre sonra

ortaya çıkmışlardı. Medyen, bilinen meşhur bir kabiledir. Medyan İbn Medyen'in neslinden-dirler." [1]

---

[1] Ebu'l-Fida, Kısasu'l-Enbiya, c. 1, s. 275.

Musa (as), Arap Beldelerinde, Risaletle Görevlendirildi

Musa peygamber Mısır'da doğdu ve büyüdü. Firavun'un sarayında yetişti. Burada Cenab-ı Allah'ın himayesinde gençlik çağına erdi. Allah, onu kendi gözetimi ve himayesi altında tuttu. Onu korudu ve ona peygamberlik verdi. Kendisi ile konuşma şerefine ulaşan bir kul yaptı. Ama Rabbi'nin risaleti, doğup geliştiği yer olan Mısır'da değil, Mısır diyarının dışında Arap beldelerinde bir ağacın ardında kendisine ulaştı. Rabbi o ağacın gerisinde kendisi ile konuştu. Bu noktaya şöyle gelinmişti:

Musa Peygamber, İsrailoğulları'ndan birine saldıran Mısırlı bir adamı öldürmüştü. Fakat saldırıya uğramış olan İsrailli adam, Musa peygamberi bir başka Mısırlıyı öldürmeye teşvik etmişti. Musa, bunun bir fitne olduğunu anlamasaydı, ikinci adamı da öldürecekti. Kendi kavminden olan fitneci adama şöyle demişti: "Belli ki, sen bir azgınsınl" Böyle diyerek, ikinci kez o fîtneka-rm oyununa gelmedi. Ancak Firavun ve adamlarının, kendisini öldürmek için plan kurduklarını haber alınca Mısır'dan çıktı. Medyen taraflarına yöneldi. O anda şiddetle yardıma ve imdada ihtiyaç hissediyor ve şöyle diyordu: "Rabbim, doğrusu bana indi-receğin hayra muhtacım." (Kasas: 24)

Rabbinden hidayet umarak yine şöyle diyordu: "Umarım ki, Rabbim beni doğru yola iletir." (Kasas: 22) "Medyen suyuna geldiğinde, davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onlardar, başka, hayvanlarını sudan alıkoyan iki kadın gördü." (Kasas: 23)

Bu iki kız, kendi koyunlarının başkalarınınkine karışmaması için, koyunlarını geride tutuyor ve su başına bırakmıyorlardı. Suyun başındaki kimseler, koyunlarını sulayıp götürdükten sonra arta kalan su ile kendi koyunlarım suluyorlardı. Öncekiler, hayvanlarını suladıktan sonra kuyunun ağzına büyük bir kaya parçası bırakıyor ve öylece gidiyorlardı. Bu kızlar, o kaya parçasını kuyunun ağzından kaldıramadıkları için, sadece oradaki havuzda arta kalan su ile kendi hayvanlarını sulayabiliyorlardı. Allah'ın rahmetine muhtaç olan Musa, bedenen zayıf olan o iki kıza: " 'Derdiniz nedir?' dedi. 'Çobanlar ayrılana kadar biz sulamayız Babamız çok yaşlıdır. Onun için bu işi biz yapıyoruz' dediler." (Kasas: 23) '

Çobanlar hayvanlarını sulayıp gittikten sonra, Musa kuyu başına gelerek, ağzındaki büyük kaya parçasını kaldırıp bir kenara bıraktı. Su çekerek iki kızın hayvanlarını suladı.

Bundan sonra o iki kız, eve gidip babalarına o güçlü ve güvenilir kimsenin, yani

Musa'nın bu yardımını anlattılar. Bunun üzerine babalan da Musa'yı çağırıp yanında sekiz, ya da on yıl süreyle ücretli olarak çalıştırdı. Musa bu süreyi tamamladı. Yani on yıl müddetle o iki kızın babalarının yanında çalıştı.
"Musa, süreyi bitirip ailesiyle yola çıkınca Tur'un (sağ) yanında bir ateş gördü. Ailesine dedi ki: 'Siz durun, ben bir ateş gördüm, belki ondan size bir haber getiririm, yahut bir ateş koru (getiririm) de ısınırsınız.' Oraya gelince o mübarek yerdeki vadinin sağ kıyısında bir ağaçtan kendisine seslenildi: 'Ey Musa, muhakkak alemlerin Rabbi Allah, benim, ben!'" (Kasas: 29- 30)
Ebu'l- Fida'nın "Kısas-ül- Enbiya" adlı kitabında da anlattığı gibi Medyen, Cenab-ı Allah'ın, içinde yaşamakta oldukları Eyke-liler'i helak etmiş olduğu şehirdir. Eykeliler Şuayb peygamberin kavmidir. Onların helakleri Musa peygamberden önce olmuştur.
Görüldüğü gibi, Medyen Arap beldelerinden biridir. Musa peygambere risalet orada gelmiştir. Firavun'un beldesi olan Mısır'dan uzaklaşarak nefsi temizlenip arman Musa, on yıl süre ile çalıştıktan sonra Medyen'de ilahi risalete muhatap olmuştur.
Musa'nın, Sina toprağındaki Tur dağının yan tarafında ilahi risalete muhatap olduğu konusunda nas bulunduğunu söyleyenler vardır. Biz bu sözüngerçek olduğunu kabul ediyoruz; ancak Musa, Firavun ile onun etkisinden ve zorbalığından, kavmini zillet ve meskenet üzere terbiye etmesinden uzaklaşıp temizlenmesinden, arınmasından sona ilahi risalete muhatap olmuştur. Firavun'un zamanında Mısır'da bolluk ve verimle, zillet ve meskenet bir arada görülüyordu.
Medyen şehrinin Şam taraflarındaki Arap beldelerinden biri olması ile, Hz. Musa'nın Tur dağının yanında peygamberlikle görevlendirilmesini nasıl bağdaştırabiliriz?
Bu soruya, "Kısas-ül- Enbiya" adlı eserinde Ebu'l- Fida şöyle cevap verir: "Musa, kayınpederinin yanından zevcesiyle birlikte ayrılıp yola çıktı. Birçok tefsircinin anlattığına göre, sılaya kavuşma özlemi içindeydi. Mısır'daki akrabalarını gizlice ziyaret etmek için yola koyuldu. Beraberlerinde çocukları ve davar sürüleri de vardı. Bu davar sürülerini, Medyen'de ikamet ettiği müddet içinde elde etmişti. Cenab-ı Allah onu, insanlara üstün kilmiş ve kendisiyle konuşan bir kimse olma şerefine mazhar etmişti. Fira-vun'a elçi olarak gönderdi. Şuayb peygamber onu, Mısır toprağında kurtarmıştı. On yıl süreyle yanında tutmuş ve himaye etmişti. Bu süre içinde onu, azgın Firavun'un zulmünden korumuştu. İşte Musa, Rabbinin risalet emrini tebliğ etmek üzere Firavun'a gidiyordu. O Firavun ki, azgınlık ve taşkınlık yapmıştı. Kendini zengin gördüğü

için haddi aşmıştı.

Dinleri Sebebiyle Kaçanların Sığındıkları Yer, Arap Diyarıdır

Arap diyarı, zulümden kaçan diyanet sahiplerinin sığınağı olmuştu. Bu din mazlumları, umumi risalet sahibi olan peygamberlerin diyarı Arabistan'ı vatan ve makam edinmişlerdi. Bu bölge, Arap diyarı dışında ortaya çıkan diğer dinlerin de barınağı olmuştu. Zulüm gören diyanet sahipleri buraya sığınıyordu. Tatarlar1 in zulmüne uğrayan, Tatarlar tarafından evlerinin içinde yakalanıp eziyete uğrayan ve paramparça edilen İsrailoğulları'nın sığınma yeri de, Arap diyarı olmuştu. Daha sonra Romalılar da diyanet sahiplerine, yani îsrailoğullan'na çeşitli zulüm, zillet ve meskeneti reva görmüşlerdi. Roma vatandaşlarına tanınan haklar Israilo-ğulları'na asla tanınmıyordu. Onları Romalı olarak kabul etmiyorlardı. Halbuki İsrailoğulları onların tebaası olup yönetim ve otoriteleri altında yaşamaktaydı. Ronıalılar'dan daha üstün oldukları halde, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorlardı. Bu nedenle İsrailoğulları'nm çoğu, sığınak olarak Arap beldelerini gördüler ve oralara göçtüler. Çünkü Arap beldeleri, dinleri sebebiyle zulümden kaçan kimselerin kalesi olmuştur. Bu mazlumlar ilk peygamberlerin toprağı olan Arabistan'dan başka sığınacak bir yer bulamamışlardı.

Başlangıçta Yemen diyarını kendileri için sığınak olarak seçmişlerdi. Tübba kavminin himayesi altında yaşamışlardı. Tübba kavmi, putperest oldukları halde, yine de İsrailoğulları onların yönetimleri altında himaye görmüşlerdi. Onların idareleri altında özgürlüklerini elde etmişlerdi. Hatta bazı Yemenliler, Yahudilik dinini kabul etmişlerdi. Fakat Yahudiler'in kendileri, Yahudilik'i, beşeriyeti İslah edip iyileştirmeye elverişli bir din olarak görmemekte, Yahudilik'i bir milliyet olarak anlamaktaydılar. Bu yanlış anlama doğrultusunda şu yanlış ve fasit iddialarım ileri sürmekteydiler: "Bizler Allah'ın oğulları ve dostlarıyız." Bu sebeple Yahudilik'e giren Yemenliler'i kendilerinden saymamışlar, cemaatlerine katmamışlardır. Onlara Samirliler adını vermişlerdir. Bu dönem içinde, Evs ve Hazreç kabileleriyle bir arada yaşamışlardır. Evs ve Hazreç kabilelerinin asli vatanları Yemen'dir.

Putperestler, verimli toprakları ve meraları bulunan Medine'ye hicret ettiklerinde, Yahudiler de Medine ve çevresine göç etmişlerdi. Örneğin Nadiroğulları, Kurayzaoğulları, Kaynukaoğul-ları oraya göçmüşlerdi, Medine'nin yanısıra Hayber'e göç edenler de vardı.

Bunlar Arap milletinin içine girip onlara katılmamışlar, aksine orada kaldıkları süre içinde sadece kendilerini barındıran kaleler inşa etmişler, verimli

topraklardan yararlanmışlardır. Medine'de hurmalıkları ve bahçeleri vardı. Hayber'e yerleşen Yahudiler de bir takım bahçe ve hurmalıklara sahip olmuşlardı.

Yahudiler sadece kendilerim severlerdi. Komşu belde sahipleriyle yardımlaşmazlardı. Araplarla muamele etmezlerdi. Muamele etseler bile onları zarara uğratırlardı. Ahde vefa göstermez, aksine hıyanette bulunurlardı. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Onlardan (kitap ehlinden) öylesi vardır ki, ona bir dinar versen, devamlı olarak başına dikilmeden onu sana ödemez. 'Ümmilere karşı bize bir sorumluluk yoktur' dedikleri için böyle yapıyorlar. Ve Allah'a karşı bile bile yalan söylüyorlar. Hayır, kim sözünü yerine getirir ve (günahtan) korunursa, şüphesiz Allah da korunanları sever." (ai-i Imran: 75-76)

Kendilerini yurtlarına kabul edip barındıran Araplar'ı, kendilerinden daha aşağı bir millet olarak gördüler. Onların cahil olduklarını söyleyerek, iyi ilişkiler kurmaya yanaşmadılar. Onların günahkar mantıkları ve batıl iddialarına göre, cahil kimselerin hakkını yemekte bir sakınca yoktu. Bunu söyleyerek Araplar'la iyi ilişkilerde bulunmadılar ve onlara yanaşmadılar. Onların dışında ve karşısında ayrı bir grup oluşturdular. Yanlarında ve çevrelerinde yaşadılar, ama onlarla herhangi bir muameleye girmediler.

Hıristiyanlık

Yahudiler'in, bir özgürlük ülkesi olan Arap topraklarına göç edip orada barınmaları gibi, Hıristiyanlar'm da, Romalıların zulüm ve işkencesinden kaçarak sığındıkları yer Arabistan olmuştu. Yahudiler Hıristiyanlar'ı Romalılara karşı kışkırtmışlar, öte yandan, Romalılar'ı da îsa peygambere ve tabilerine karşı kışkırtmışlardı.

Hıristiyanlar Necran diyarına sığındılar. Öyle görülüyor ki, oraya sığınanlar, Roma imparatorlarının ve kayserlerinin zulmünden kaçan Hıristiyanlar'dı. Yine bu Hıristiyanlar, evvel emirde tevhid inancına sahiptiler. Fakat daha sonra putperestliğin tesiri altında kalarak, Semavi bir din olan Hıristiyanlığa teslis inancını karıştırmış; Meryem oğlu İsa'nın da tanrı olduğunu iddia etmişlerdi. Tanrılığı, Meryem oğlu îsa ile anası Meryem ve Ruhül-Kudüs arasında paylaştırmışlardı.

"El- İktifa" adlı kitapta şu ifadelere rastlamaktayız: Necran diyarında Meryem oğlu İsa'nın dinine ve İncil'e bağlı faziletli, doğru yolda yürüyen, ehli diyanet bazı kimseler vardı. Başlarında Abdullah Ettamir adında bir kimse bulunuyordu. Bu dinin asıl yeri olan Necran, zamanında Arap ülkelerinin merkezi durumundaydı. Necranlılar asr-ı saadete kadar Hıristiyanlığa bağlı, müstakim bir hayat sürmüşlerdir. Kur'an-ı Kerim onlardan Övgüyle bahsederek şöyle demektedir: "İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak Yahudiler'i ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun. Onlardan inananlara sevgice en yakın 'Biz Hıristiyan-lar'ız' diyenleri bulursun. Bu, onların içlerinde bilginler ve rahipler bulunmasından ve onların büyüklük taslamamalarındandır. Resule indirilen (Kur'an)'ı dinlediklerinde, gerçeği öğrenmeleri dolayısıyla gözlerinin yaşla dolarak 'Rabbimiz, inandık!, bizi de şahitlerden yaz. Rabbimiz in bizi iyi milletle birlikte bulundurmasını umarken niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?' dediklerini görürsün. Allah onlara, dediklerine karşılık temelli kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler verdi. Güzel hareket edenlerin mükafatı, işte budur !" (Maide:82-85)

Salih Bir İnsan

Necranlılar'la ilgili olayları nakleden tarihçiler, orada bulunan Abdullah Ettamir'in yanı sıra Şam Hıristiyanları'ndan olan salih bir insanın varlığından da sözederler. Bu insan ya Romalıların Hıristiyanlar'a uyguladıkları işkence ve zulümden dolayı, ya da Romalılar'm uyguladıkları zulmün sona ermesinden sonra Hıris-tiyanlar'a putperestliği empoze ettiklerini ve tevhid inancından saptıklarını gördüğü için kaçmıştı. Bu salih insanın adı Fim-yon'du. Zahid, salih, gayretli, çalışkan ve elinin emeğiyle kazandı^ ğından başka birşey yemeyen bir kimseydi. Uzlette yaşamak isterdi. İnsanlar tarafından tanınmamaya itina gösterirdi. Bir köyde tanınacak olursa, oradan çıkıp başka bir köye giderdi. Fakat erdemli oluşu, onu her zaman ele veriyordu.
Gizlenmesinin sırrı, onun zulme uğramış olmasında yatmaktadır. Başkaları tarafından tanınmamak istiyordu. Çeşitli yerlere giderek kendi halis inancını özüne sindirmek ve zulme uğramamak istiyordu. Muhtelif yerlere gidiş ve gelişinde peşine takılan Salih adlı bir genç vardı. Tıpkı bir müridin şeyhine bağlılığı gibi ona bağlanmıştı. O nereye konaklarsa, kendisi de oraya gidiyor, o nereye göçerse, onunla birlikte göçüyordu.
Bir ara beraber yolda giderlerken yanlarından geçen bir kervan tarafından yakalanıp tutsak edildiler. Kervan sahipleri onları para karşılığında başkalarına köle olarak sattılar. Fimyon'u satın alan kimse, bu kölesindeki iyi nitelikleri görmüştü. Çünkü Fimyon, geceleyin kalkıp namaz kılıyordu, ibadet hürriyetine sahip olduğu için bedenen köle diye satılmış olmasına hiç aldırmıyordu.
Necranlılar bir hurma ağacına tapıyorladı. Nitekim daha önceleri Medyenliler de ormanlıktaki ağaçlara tapınışlardı. Bu zahid ve temiz insan sadece Allah'a dua edip, ibadette bulunuyordu. Kendi bedenini satın alan efendisine dindarlığı sebebiyle hükmedebiliyordu. Hurma ağacına tapan Necranlılar'a dedi ki: "Siz batıl bir yoldasınız. Taptığınız şu hurma ağacı size ne fayda, ne de zarar verebilir. Eğer bu yaptıklarınızdan ötürü, sadece kendisine taptığım ve ortağı olmayan Allah'a dua edersem, Rabbim bu hurma ağacım yok eder!"
Böyle deyince efendisi, ona "Eğer bu dediğini yaparsan, biz senin dinine gireriz. Eski dinimizden vazgeçeriz" dedi. Fimyon kalkıp abdest aldı ve namaza durdu. Sonra hurma ağacını yok etmesi için Allah'a dua etti. Allah da bir rüzgar göndeıerek Hurma ağacını kökünden söktü. Bu olay üzerine Necranlıların çoğu Fimyon'un dinine tabi oldular. Onun bu durumu ve duasıyla ilgili haberler etrafta yayıldı. Ağacın, Fimyon'un duasından sonra rüzgar tarafından sökülüp atıldığını

herkes duydu. Böylece Necranlılar Fimyon'un dinine girdiler. O da kendilerini İsa peygamberin getirdiği hak şeriate yöneltti.
Şüphesiz bu olayın içine birçok uydurma ve özellikle vehimler karışmıştır. Biz ise olayı, sadece doğrulanabilecek kısımlarıyla naklettik. Bu anlattıklarımızda yalana delalet eden, ya da asıl itibariyle makul olmadığına dair vehim uyandıran hususlar yoktur. Bu ifadelerde, varlığını aklın reddetmediği bazı abartmalar varsa da, Hıristiyanlığın Necran'a girdiğinde şüphe yoktur. Necran'a ilk giren din, tahrifata uğramış Hıristiyanlık değil Hz. İsa'nın getirdiği Hıristiyanlığın kendisidir. Fakat daha sonra Neeranlılar tarafından asli Hırisitiyanlığa bazı tahrifatlar girmiştir. Herşeye rağmen Necranlılarda, az da olsa ruhi istikamet mevcut kalmıştı. Bu ruhi istikametleri, Peygamber Efendimizle karşılaştıkları esnada görülmüştür. Necranlılardan ayrı olarak Tağliboğulları gibi bazı Araplar daha Hıristiyanlığa girmişlerdi. Bunlar daha sonra müslümanlarla birlik olmuş ve İslamiyetlerini dört halife dönemine kadar devam ettirmişlerdir. Asli Hıristiyanlık dininin propagandacıları vasıtasıyla Necran ahalisi arasında Hırisiti-yanlık dini yayılmakla birlikte, Necran Meliki putperestliğinde ısrar etmişti. Halkının arasında insanları asli Hıristiyanlığın tev-hid inancına davet eden ihlaslı propagandacıları gördüğünde o propagandacılara şiddetli eziyetler tatbik etmiş ve onları işkenceden işkenceye uğratmıştı.

Uhdud (Hendek) Sahipleri

Necran ahalisi, ihlaslı bir şekilde Hıristiyanlığa sarılmışlar ve bu uğurda şiddetli eziyetleri göğüslemek zorunda kalmışlardı. Başka bir akideye gönülleri yatmadığı için, dinlerinden vazgeçmemiş ve bu nedenle de işkenceye uğramaya razı olmuşlardı. Bu uğurda büyük bir mihnete maruz kalmış, bu mihnetten de başarılı bir şekilde çıkmışlardı. Sabrederek imtihanlarını muvaffakiyetle vermişlerdi. Şöyle ki: Zanuvas, Necranlılara giderek onları Yuhudiliğe, ya da putperestiğe döndürmeye uğraştı. Necranlılar onun bu isteğine karşı çıktılar. Dinlerini değiştirmektense işkenceye uğramaya razı oldular. Bunun üzerine Zanuvas onlar için büyük bir hendek kazdırdı. Hendeğin içinde ateş yaktırdı. Sonra da onları bu ateşin içine atarak yaktı. Buna rağmen o ihlaslı kimseler tevhid inancından vazgeçmediler. Hatta bazı rivayetlere göre o ateşin içinde yakılıp öldürülenlerin sayısı 20 bin kişi kadarmış. Kur'an-ı Kerim'de de onlardan sitayişle bahsedilmiştir: "içinde burçları bulunan göğe andolsun. Vadedilen kıyamet gününe an-dolsun, kıyamet günü şahitlik edene ve şahitlik edilene andolsun ki, insanlar öldükten sonra diriltilecekler. Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmesi için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın! Bu inkarcıların; inananlara kızmaları; onları sadece, göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin bulunan ve övülmeye layık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarındandır. Allah, her şeye şahittir. Ama inanmış erkek ve kadınlara işkence ederek onları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, eğer tev-be etmezlerse, onlara cehennem azabı vardır ." (Buruc: 1-10)
Bu ayeti kerimelerde de görüldüğü gibi, bu işkenceye uğratılan kimseleri Kur'an-ı Kerim mü'minler olarak adlandırmıştır. Bu ifadelerde onların itikadlarımn sağlam ve imanlarının güzel olduğuna, Allah'a iman ettiklerine, ondan başka bir şeye inanmadıklarına, ne teslise ve ne de şirke kapılmadıklarına işaret etmektedirler. Bu kimseler de, Necranlı Hıristiyanlar olduklarına göre, demek ki onlara Hıristiyanlığın tahrifatı ulaşmamıştı. Ya da o zamana kadar bu kuvvetli dine tahrifat henüz girmemişti. Yine bu ifadelerden anlaşıldığına gere, bu sadakat sahibi mü'minlere tatbik edilen işkenceler, Kral Konstantin'den önce olmuştur. Kral Konstantin'den önceki Krallardan Gıladyanus ile Neron gibi, Hıristiyanlara çeşitli eza ve cefaları reva gören imparatorlar zamanında bu müminler eziyet görmüşlerdir.

Arap Yarımadası'mn Risalete Özgü Bir Yer Oluşu

Arap Yarımadasının ilk risaletlere özgü bir yer olmasının sebebi nedir? Neden İdris'in, Nuh'un, Hud'un, Salih'in ve İbrahim'in risaletlerine özgü bir mahal olmuştur? İbrahim, Kabe-i Muazza-mayı inşa etmek üstünlüğüne sahip kılınmıştır. Şuayb peygamber de Arabistan beldelerinden biri olan Medyen'de risaletle görevlendirilmiştir. Musa peygambere gelen ilahi risalet nurunun kıvılcımları da Arabistan da parlamıştır.
Sonra eziyet gören Yahudiler neden Arabistan'a göçmüş-ler-dir?
Bu sorulara üç şık içinde cevap vereceğiz:
1- Arap ülkeleri delilsiz ve kasıtlı hareket eden, insafı elden bırakıp gerçeklere yüz çeviren bazı kimselerin iddia ettikleri gibi, vahşi beldeler değildirler. Buralar saf zeka ve nefislerin beldesi-dir. Semaları nasıl saf ve temiz ise, nefis ve zekaları da o kadar saf ve temizdir. Mukavemet gücü ne kadarsa emre itaat etme ve isteğe uyma gücü de o kadardır. Eski çağlarda bile Arap ülkelerinden daha medeni ülkelerin bulunduğunu iddia edebilecek bir kimse yoktur. O zamanlar batı ülkeleri vahşi insanların yaşadıkları yerlerdi. Mesela Vandallarla Saksonlara ve diğer kavimlere Hıristiyanlıktan Önce medeniyet ulaşmamıştı. Hıristiyanlığı tahrif etmelerinden ve asli mecrasının dışına sürüklemelerinden sonra da medeniyet, batıya ulaşmamıştı. Buna karşın doğuda eski medeniyetler filizlenmişti. Doğu, medeniyetlerin ve dinlerin, aynı zamanda peygamberlerin beşiğiydi. Doğunun en saf ve en temiz mıntıkası olması bakımından Arap Yarımadası, diğer doğu ülke-rine nisbetle medeniyetlerle, din ve peygamberleri daha fazla kucaklamıştır. Allah'ın risalet nurları bu yarımadada parlamıştı. Kenaniler diyarı ile Babil toprağı ve diğer çevredeki mıntıkalar da din ve medeniyetleri bağrında barındırmıştır. Yemen, Bahreyn ve ötesi de bu özelliği itibariyle, Arabistan'dan sayılırlar.
2- Ahalisinin zeki ve müstakim kalpli olmasıyla birlikte, bazen inhirafa uğramış olsa da, Arap Yarımadası'ndaki insanların akıllan sağlam ve müstakimdir. Buradaki insanlar, hep birlikte mazideki şiddetli, saldırgan kavimlerin vahşet ve tecavüzüne karşı mukavemet etmiştir. Bu insanları ikna etme hususunda peygamberler başlagınçta mukavemet görmüşlerdi. Böyle olunca dinler, iki sağlam ve müstahkem kalenin içine girmiş olmaktadırlar. Bu kalelerden biri Arabistamn coğrafî yapısıdır. Yabancı milletler buraya kolay kolay saldırıp içindeki din ve diyaneti söküp atamazlar, ikinci kale ise, burada yaşayan Arapların nefisleridir. Bu nefisler iman ettikleri takdirde* düşmana karşı direnir

ve imanından güç alırlar. Nefisler müstakim olup güçlü oldukları takdirde sahibi oldukları milletlerin ahlakı, diğerlerine göre temayüz eder. Akıllar sapsa bile, sonunda düzelip istikamet sahibi olabilirler. Ama kalpleri sapıtır, perdeleri örter, nefisler doğru yoldan saparsa, artık bu nefislere, Allah'ın kendisine rahmet edip destek verdiği kimseden başkası ulaşamaz ve hükmedemez.

İki güçlü imparatorluğun arasında bulunan arapların durumunu siz düşünün. Bu imparatorluklar, hakimiyetlerini etrafa yaymışlardır. Çevredeki ülkeler, bu ülkelerde, özellikle Arap ülkelerinde sert ve metin yürekler görmüşlerdir. Bu yüreklerin sahipleri yakıcı güneşin ışığı altında granitleşmişler ve bu ışıklar onlara güçlü bir azim vermiştir. Bu nedenle gece ve gündüz, hayatın Öldürücü darbelerine karşı göğüs gerebilmişlerdir. Sözü edilen iki güçlü imparotorluğun, Arap ülkelerine nüfuz edememesi bundandır.

3- Araplarda huy ve ahlak kuvveti vardı. Cömert, eli açık ve müsahamakar kimselerdi. Kendilerini iyi bir şekilde yönetebilen kimselere itaat ederlerdi. Arap, asidir; ancak kendisini güzelce yönetebilen kumandana itaat eder. Hattab oğlu Ömer hazretleri halifelik görevini üstlendiği zaman, Arapların nefislerini çok güzel bir şekilde tasvir etmiş ve şöyle demiştir: "Arap, serkeş deveye benzer. Ama kumandanı onu nereye süreceğini ve sevkedeceğini iyi bilmelidir."

Görülüyor ki, Araplarda üç unsur vardır. Bu unsurları sayesinde onlar, birinci derecedeki hak davetçileri olmuşlardır:

1- Onlardaki ilk unsur, nefis kuvvetidir. Direnen kimselerdir. Kolay kolay teslimiyet arzetmezîer. Bu unsur, ihlash oldukları için hendeğe atılıp yakılan Hıristiyan muvahhidlerde de görülmüştü. Tübba1 hükümdarı onları dinden çıkarmaya zorladığında, onlar dinlerinden vazgeçmemiş ve sonuçta hendeğe atılarak yakılmışlardı. Fakat buna rağmen Tubba' hükümdarı amacına ulaşamamış, istediğini elde edememiştir.

2- Araplardaki ikinci unsur ise nefsi ve ruhi safiyettir. İdrakleri kuvvetlidir. Cahiliyet devrinde bile bu unsuru muhafaza etmişlerdir. Sadakatli kimseler olup doğru sözlüdürler. Yöneldikleri işi ihlasla yaparlar.

3- Üçüncü özellikleri ise, asilikleridir. Zillet içinde emre itaat etmezler. Ama kendilerine doğru yol gösterilir ve serbestiyet tanınırsa, doğru hükme tabi olurlar. Fakat zorlanırlarsa, isyan ederler. Peygamber Efendimiz risaletle görevlendirildiğinde, onlardaki bu karekterler gün yüzüne çıktı. İslam'ın nuru karanlıklar ortasından parlayarak insanlara yolunu gösterdi.

Allah, Risaletini Kime Vereceğini Bilir

Allahu Teala risaleti nereye ve kime vereceğini; vahyi kimlere indireceğini ve yaratıklarından hangisinin risaleti halka tebliğ edeceğini seçen ve bilendir. Cenab-ı Allah risalet için Arap toprağım seçmişti. Çünkü bu diyar, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilen, kendilerine kuvvetle ilahi kitap verilen peygamberlerin getirmiş oldukları umumi risaletin diyarıdır.
Çünkü Arap diyarında ibretler ve misaller vardır. İnsanı, üzerinde düşünmeye yöneltecek izler ve eserler vardır. Bu diyarlara başka kavimler tahakküm edemezler. Şer kuvvetleri buralara galip olamazlar. Araplar ilim bakımından geride bulunsalar bile, ruhi bakımdan bir eksiklik ve ayıpları yoktu. Nefisleri fesada sürükleyen hükümdarların, girdikleri beldelerin onurlu kimselerini zelil kılan Kralların zorla tatbik ettikleri zillet ve meskenet, Arap diyarlarına nüfuz etmemişti. Nitekim zorba Kralların, girdikleri ülkelerin onurlu kimselerini zillet ve meskenete duçar ettiklerini Cenab-ı Allah şu ayeti kerimede Belkıs'ın ağzından nakletmektedir: "Hükümdarlar bir ülkeye girdiler mi, orayı bozarlar, halkının şereflerini zelil (ve perişan) ederler. (Evet) böyle yaparlar ." (Nemi: 34)
Arap beldelerindeki insanlar hükümdarların zulmüne maruz kalmadıkları ve böyle bir şeye alışık olmadıkları için, nefislerinin saflığı ve mukavemeti sayesinde şeref ve onur mesajım dünyanın dört bir bucağına ulaştırdılar. Cahiliyetleri döneminde hükümdarların hüküm ve baskısına direnmiş idiyseler de, İslamiyete girdikten sonra Resulullah'a karşı boyun eğerek kendi onurlarını bir kenara bırakıp teslimiyet gösterdiler. Araplar, ferdi tahakkümün düşmanıydılar. Ama İslamiyet sevgisini nefislerine sindirdikten ve îslamm sancağını doğuya ve batıya götürüp dalgalandırdıktan sonra, onurlarım İslama karşı ayaklar altına alıp çiğnediler ve itaat eden birer insan haline geldiler.
İlahi risalete mahal olması için Arap diyarından başka bir diyarı seçme yetkisine sahip kılınsaydık, bu seçimi yapmakta çok zorluk çekerdik. Çünkü Arap diyarı onur diyarıdır. Orada zillet yoktur. Orası hürriyet ve şecaat diyarıdır. Onur ve üstünlük dinini, hayırlı aktiviteyi ancak alçaklığa karşı direnen, zorluklara karşı göğüs gerebilen, dine ve peygambere karşı boyun eğmeye razı olan hür kimseler başkalarına tebliğ eder ve başka diyarlara ulaştırabilirler. Bu meziyetler ise sadece Araplarda ve Arap diyarında mevcuttur. Bu nedenle Araplar İslamiyetle tanışıp harekete geçince, diyarlarından çıkıp insanları hakka davet ettiler. Hiç gecikmeden, fütur göstermeden, kaçmadan ve umutsuzluğa kapılmadan insanları doğru yola çağırdılar. Zorluk karşısında gerileyip gevşemediler. Çünkü onlar

çöllerin elem ve acılarına tahammül eden kimseler idiler.
Nübüvvet, Arap diyarına değil de, Kayserlerin diyarr olan Bi-zansa mı inecekti? Orada herkes İmparatorların hükmüne boyun eğmiş, nefislerini küçülterek onların buyruklarına boyun eğmişlerdi. Öyle ki ahali, imparatorun kendisinden başka apayrı bir varlık olduğunu, her bakımdan aralarında farklar bulunduğunu sanıyorlardı. Heva ve heveslerinden başka hiç bir şey hüküm sürmüyordu. İmparatorların başına çöken ruh haleti, ırkçılık ve asabiyetten başka birşey değildi. Ruhlar, hükümdarların heveslerinin esiri olmuştu. İnsanların her bakımdan eşit olduklarını ifade eden mantığa başkaldırmıştı. Peygamberlik Arap diyarına inmeyecekti de Romaya mı inecekti?
Peygamberlik Roma'ya değil de, İran'a mı verilecekti. Halbuki Kisralar halka zilet ve meskeneti uyguluyorlardı. Halk üzerinde seçkin kimselerin egemenliği geçerliydi. Kisranın hakimiyetinden kurtulsalar da, etrafındaki insanların hakimiyetinden kurtu-lamıyorlardı. Halk, kendini zillet ve meskenet içinde buluyordu. Nefisleri yumuşamış, hükümdarların önünde boyun büküp arzı teslimiyet etmişlerdi. Bunlar mı alışık oldukları bu zillet içinde İslam davetini izzete ulaştıracaklardı? Yoksa ruhi kölelikleri içinde diğerleri mi Cenab-ı Allah'ın şu ayeti kerimede kaydetmiş olduğu insani değer ve üstünlüğe başkalarını davet edeceklerdi?!
"Andolsun biz, Ademoğullarına çok ikram ettik. Onları karada ve denizde (hayvanlar ve taşıtlar üzerinde) taşıdık. Onları güzel rıziklarla besledik ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kildik." (İsra: 70)
Zulüm görmeye alışık oldukları için, onurlarını yitirmiş olan, ya da boyun bükmeye alışık olan kimselerin hak davetinde bulunmaları mümkün müdür? Teslimiyet havasından çıkıp kurtulmayı beceremeyen, aşağılık bir hayatla yetinen, zillete razı olan kimselerin hak davetinde bulunmaları mümkün müdür? Onur ve üstünlüğe, hürriyet ve serbestiyete ancak hür kimseler davette bulunabilirler!
Firavunlar diyarının, Firavunluk saltanımn yıkmaya davet ve analarından özgür olarak doğmuş olan insanların hür olduklarını ilan etmiş düşünülebilir mi? Bu topraklarda yaşayan zelil kimselerin yaptıkları tek şey, Firavun saltanatından daha zalim bir saltanata, daha zorba ve mütecaviz bir yönetime, daha fasit ve daha sapık bir idareye intikal etmekten başka bir şey olmamıştır. Bunlar zillet ve aşağılık içinde koşturmaktadırlar. Bir taraftan diğer tarafa geçmektedirler. Zorbaların baskısından veya zalimlerin zulmünden asla sıkıntı duymaz ve ayaklanmazlar. Aksine bunlar boyun büküp teslim olmaya alışkındırlar. Öyle ki, bunların durumlarını inceleyen bir kimse, gördükleri zulüm ve baskıyı hoş

karşıladıklarını ve hallerinden memnun olduklarım, dahası, kendilerini zillete düşüren kimseyi kucakladıklarını zannedecektir. Kendilerine onur ve üstünlük ruhunu aşılamak isteyen kimselerden de yüz çevirdiklerini görecektir. Bunların psikolojileri üzerinde inceleme yapan kimse, bunların; onur ve şerefi, taşınması imkansız bir yük olarak gördüklerini zannedecektir. İzzet ve keramet yükünü, altında ezilecekleri bir yük olarak gördüklerini düşünecektir.
Firavun onlara: " Ben sizin en büyük rabbinizim" demişti ve onlar da onu tasdik etmişlerdi. Onlara: "Benden başka bir tanrınız yoktur, öyle değil mi" diye sormuş, onlar ise: "Evet gerçek tanrı sensin" diye cevap vermişlerdi.
Nefisleri alçalmış ve nihayet zillete alışmışlardı. Helak olan bir kavim olmayı kabul etmişlerdi. Zillet ve meskenet, kanlarına işlemişti. Bu ruh, onların damarları içinde cereyan ediyordu. Öyle ki, kendilerine onur ve üstünlük vermek isteyen bir kimse geldiği zaman, onun davet ettiği şeye karşı çıkıyorlardı. Tasdik ettiklerini ise ilahlaştmyorlar; iyi, kötü her hususuta ona itaat ediyorlardı. Atalarının sözünü tasdik etmek, kutsamak ve ameline itaat etmek gibi alışkın oldukları şeyleri onda tasavvur ediyorlardı. Açlığa ve çıplaklığa razı oluyor, bu eziyetleri seve seve tadıyorlardı. Çünkü onlar Firavunla beraber idiler. Ancak Firavun'a benzeyen kimselere itaat edilebileceğini zihinlerine yerleştirmişlerdi.
Cenab-ı Allah Musa peygambere risalet verirken, Mısır diyarından başka bir ülkede vermişti. Firavun'u hakka davet ederken de, bu davetine büyücülerden ve halkın çok az bir kısmı dışındaki kimselerden başkası icabet etmemişti. Firavun kavminden çok az kimseler ona iman etmişlerdi. Musa peygamber Israiloğullarmı Mısır'dan alıp götürmüş ve onları Firavun'un zulmünden kurtarmıştı. Deniz, Firavun'u içine çekip boğmuştu. Musa, beraberindeki Israiloğullanyla birlikte Sina'ya gitmiş, orada hak davetinde bulunmak istemişti. Ama İsrailoğulları, Mısırlıların zulmüne alışkın ve fesada bulaşmış oldukları için bu hak daveti yapmaya elverişli kimseler olamamışlardı. Mısırlıların buzağıya taptıkları gibi İsrailoğulları da, tapmak için kendilerine bir buzağıyı tanrı edinmek istemişlerdi. Mısırlılarınki gibi onların nefisleri de gevşemişti. Korkaklaşmışlardı. Hatta Musa peygamber, kendilerinden, Cenab-ı Allah'ın onlar için mülk olarak yazmış olduğu şehre girmelerini istediği zaman , bahtsızlıkları kendilerine galip gelmişti. Firavun tarafından kendilerine kaselerle içirilen zillet ve aşağılık şarabının tesirinde kalmışlardı. Bakınız, Kur'an-ı Kerim onların durumlarım bize nasıl anlatıyor: Musa peygamber onlara şöyle demişti: "Ey kavmim, Allah'ın size yazdığı (nasip ettiği) kutsal toprağa girin, arkanıza dönmeyin, yoksa kaybedersiniz!" Dediler ki: Ey Musa, orada zorba bir millet var, onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz. Eğer çıkarlarsa o zaman

oraya gireriz." (Allah'tan) korkanlardan, Allah'ın nimet verdiği iki adam dedi ki: "Onların üzerine kapıdan girin. Eğer kapıdan girerseniz, muhakkak ki siz galip gelirsiniz. Haydi eğer inanıyorsanız. Allah'a dayanın." Dediler ki: "Ey Musa, onlar orada olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin, savaşın, biz burada oturuyoruz!" Musa, 'Ya rabbi, dedi, ben kendimden ve kardeşimden başkasına malik değilim. Bizimle o yoldan çıkmış toplumun arasını ayır." (Allah) buyurdu ki: "Orası onlara kırk yıl yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış olanlar İçin Üzülme." (Maide: 21- 26)
Onların böyle davranmaları, Firavun'un onları zelil kılmasının tesirinden kaynaklanıyordu. Bu yüzden Cenab-ı Allah, onların Tih çölünde kırk sene müddetle şaşkın şaşkın dolaşmalarına hükmetti. Ki zorluğa alışsınlar güçlü ve kuvvetli kimseler olsunlar. Başkaları ile savaşabilecek bir nesil haline gelsinler.
Yakın doğuyu bırakıp Hindistan'a yöneldiğimizde, orada sınıflardaki onur ve üstünlük ruhunun ölmüş olduğunu görürüz. Oradaki milletler zillete teslimiyet göstermişlerdi. Şu halde Araplardan başka, insanlığı hakka, onur ve hürriyete davet edecek bir millet kalmamıştı.

MEKKE-İ MUKERREME

Mekke-i Mükerreme

Arap Yanmadası'nın, ilk peygamberlik vatanı olduğu bilindiğine göre, Allah'ın dostu Hz. İbrahim'in, Irak ile Kenaniîer arasında dolaştıktan sonra, Arap beldelerine göç etmiş olduğu da bir gerçektir. Orada Allah'ın beyti olan Kabe'yi inşa etmiş, tevhid çağrısına icabet eden kimseleri görmüştür. "Doğrusu insanlara (mabed olarak) ilk kurulan ev Mekke'de olandır. Alemlere uğur, bereket ve hidayet kaynağı olarak kurulmuştur. Onda açık açık deliller, İbrahim'in makamı vardır. Ona giren güvenlik içinde olur" (Al-i İmran: 96-97)
Mekke-i Mükerreme, Araplar arasında seçkin yeri olan bir şehirdir. Birçok sebeplerden dolayı Mekke, onların üstünlük kaynağı, toplantı yeri ve dil merkezleri olmuştur. Bu sebeplerin en önemlileri ve en belirgin olanları şunlardır:
a- Peygamberlerin atası İbrahim (as) Mekke'nin temelini atan ilk insandır. Ondan sonra Mekke büyük bir şehir ve Arapların kuvvetinin çevresinde döndüğü bir eksen olmuştur. Mekke ve yer-' lileri, ibrahim peygamberin evladıdır. İbrahim peygamberin duasının kabul nişanesi olduğu için, Mekke, Araplar yanında büyük bir şerefe sahiptir. Çünkü Kur'an-ı Kerinı'de de anlatıldığı gibi, Hz. ibrahim orası için Cenab-ı Allah'a şöyle dua etmiştir:
"Rabbimiz! Ben çocuklarımdan bazısını, senin Beyt-i Ha~ ram'ın yanında, ekinsiz bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! Namazı kılsınlar diye (böyle yaptım). Artık sen de insanlardan bir takım gönülleri, onları sever, (onlara koşar) yap ve onları çeşitli meyvalarla besle ki (sana) şükretsinler. Rabbimiz, sen bizim (içimizde) gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu/hilirsin. Ne yerde ne de ge ite hiç bir şey Allah'a gizli kalmaz. İhtiyarlık çağımda bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun. Şüphesiz rabbim, duayı işiten (kabul buyuran) dır. Rabbim, beni ve zürriyetimden bir kısmını namazı kılan yap; Rabbimiz, duamı kabul buyurî" (ibrahim: 37- 40)
Gerçekten de Hz. İbrahim'in duası Allah tarafından kabul bu-yurulmuştu. Çünkü Araplar çok uzak yerlerden gelip orayı ziyaret ederler. Bu durum, ibrahim peygamberin Kabe-i Muazzamayı inşa ettiği zamandan bu güne kadar böylece devam edegelmektedir. Mekke, insanların ziyaret ve güven yeri olmuştur. Araplar orada bir araya gelip toplanırlar, değişik kabilelere mensup da olsalar, amaçları farklı da olsa, hepsi orada biraraya gelirler.

b- Mekke sakinleri, Kureyşlilerdir. Bunlar düşünce bakımından Araplardan en üstünü ve nesep bakımından en şereflisiydi-ler. Bunlar, Araplar arasında, Arapçayı en güzel şekilde konuşanlardı. Parlak bir üslupları vardı. Bu sebepledir ki, Araplar, edebi eserlerini Kureyş dili ile yazmaya gayret gösterirler, şairler şiirlerini Kureyş lehçesiyle yazarlardı. Hepsi de Kureyş lehçesi ile konuşmaktan şeref duyardı. Edebiyat tarihçilerinin anlattıklarına göre, şiirde yarışmayı kazanan şairlerin şiirleri, Kabe'nin duvarlarına asılırmış. Bu gibi şairlerin şiire ilişkin menkıbeleri Araplar arasında kayda geçermiş. İnsanlar arasında da yüksek bir mertebeye ulaşırmış.
c- Mekke-i Mükerreme'nin Araplar arasında şerefli bir yere sahip olmasındaki sebeplerden biri de , Kabe-i Muazzama'nın orada bulunmasıdır. Ona bu yüceliği kazandıran sebeplerin başında gelen de budur. Çünkü Kabe, Araplar için kutsal bir ev olmuştur. Orayı ziyaret eder ve onunla güvenlik içinde olurlar. Nitekim Ce-nab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Görmediler mi, çevrelerinde insanlar kapıl (ip öldürülür veya esir edil) irken biz (kendi şehirleri Mekke'yi) güvenli, dokunulmaz bir bölge yaptık? Hala batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar? " (Ankebut: 67)
Araplar Kabe'nin üstünlüğünü kutsadıklarından dolayı Harem-i Şerif dahilinde adam öldürmekten, ya da savaşmaktan kendilerini akkorlardı. İntikam almak konusunda çok ileri gitmelerine ve bu yüzden birliklerini, dirliklerini darmadağın etmelerine rağmen, Mekke'nin Haremi dahilinde savaşmayı ve adam öldürmeyi kendi nefislerine haram kılmışlardı. Cenab-ı Allah, Kabe'nin şeref ve üstünlüğünü daha da arttırdı. Öyle ki, bir adam kendi oğlunun veya kardeşinin katilini Harem dahilinde görürse, Kabe'ye gösterdiği saygıdan dolayı o katile ilişmezdi. Araplar sadece Herem-i Şerife hürmet göstermezlerdi. Aynı zamanda insanların Kabe'yi tavaf edip haccettikleri mevsimde de gayet hürmetkar davranırlardı. Kimseyle savaşmazlardı. Ne hac ve ne de umre mevsiminde, kimseyle savaşmazlardı. Bu mevsimlere "Haram aylar" denilmektedir. Bunlar Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarıdır. Recep, Cemaziyel ahir ayı ile Şaban ayı arasındadır. Çünkü Recep ayında Mudarlılar Umre yaparlardı. Bu sebeple Recep ayına, Mudarlıların Recebi denilmiştir.
İslamiyet gelince, o da Kabe'ye hürmeti öngörmüş ve haram aylarda savaşmayı yasaklamıştır. Ancak bu aylarda müslümanlar tecavüze uğrayacak olurlarsa, düşmanları ile savaşabilirler. Çünkü tecavüze uğrayan kimsenin kendisini savunmaması zulüm karşısında susmak demektir.
d- Arap sahrası, kabilelerin çekişmelerinin odak noktası olmuştu. Kabilelerde bir düzen ve intizam yoktu. Sadece -her ne kadar devlet niteliği olmasa da-

Mekke'de bir düzen ve intizam vardı. Orada halkın birbiriyle yardımlaşıp güç birliği etmelerinden doğan bir otorite bulunuyordu. Bu otorite, hür kavimler arasında doğan, geçerli bir nizamdır. Her ne kadar başlangıçta orada bir devlet bulunmasa da, otoritenin genişleyip yayılması durumunda orası bir devlete dönüşebilirdi. Çünkü orada halktan seçilen bir başkan bulunuyordu. Bu başkan arapların kabileleri arasındaki ortak iradenin ve tabii seçimin neticesinde meydana gelirdi.
e- Mekke-i Mükerreme'deki Kureyş kabilesi, Rumlar ve Fars-larla ticari bağlantılar kurmaktaydı. Mekke tüccarları, Rumlardan satın aldıkları eşyayı Yemen'e götürür, oradan da eşyalar alıp getirirlerdi. Yemen'den getirdiklerini Fars diyarına, oradan da Şam'a ve Şam'ın ötesindeki Roma'ya götürürlerdi. Mekke, Arap beldeleri içinde Yemen ile Şam arasındaki bir noktada bulunmasından dolayı, böylesine bir iktisadi özelliğe sahip bulunuyordu. O zamanlar ulaşım, kara yoluyla ve Arap sahrasından temin edilmekteydi. Ayrıca Kureyşliler, ticari tecrübeye sahiplerdi. Ticareti meslek edinmişlerdi. Geçimlerini bu yolla sağlıyorlardı. Çünkü Mekke'de kendilerine yetecek kadar tarım ürünleri elde edilmiyordu.
Araplar hac mevsiminde kurulan panayırlarda alışveriş yaparlardı. Bunların en büyüğü Ukaz panayırı idi. Bundan başka irili ufaklı bazı panayırlar daha vardı.
Araplar edebiyata düşkün oldukları için şairler bu panayırlarda şiirlerini pazarlarlardı. Bu panayırlarda maddi azıkların yanı-sıra, edebi azıklar da vardı.
Cenab-ı Allah, Kureyşlilerin ticari ruhlarından bahsederken şöyle buyurmuştur: " (Eğer, Allah'ın başka nimetlerinden dolayı O'na kulluk etmiyorlarsa, hiç değilse) Kureyş'in (güvenlik sağlayıp) onları alıştırdığı için, onları kış ve yaz yolculuğuna (kışın Ye-men'e yazın Şam'a gitmeye) alıştırdığı için, bu ev (Kabe'n) ini rabbine kulluk etsinler. O (Rab) ki, onları yedirip açlıktan kurtardı ve onları korkudan güvene kavuşturdu ." (Kureyş Suresi)
f- Putperestliğin Araplar arasında egemen olduğundan da söz etmek gerekir. Araplar ibrahim'in, Hud'un, Salih'in ve diğer pey-1 gamberlerin dinlerini unutmuşlardı. Necasetin saf ve temiz suyu kirlettiği gibi, putperestlik de Araplara bulaşmış ve aralarına sirayet etmişti. Arap tarihçilerinin anlattığına göre putperestlik, en son olarak Mekke Kureyşlilerine bulaşmıştır. Bunlara da başkalarından bulaşmıştır. Yoksa kendi aralarından fışkırmış değildir. Putperestlik o çağda ve o çağdan önceki zamanlarda çoğalan bir şirk dalgasıydı. Öyle ki, bazı kimseler putperestliğin, Araplara sirayet eden dini bir tefekkür dalgası olduğunu zannetmişlerdi. Çevrelerinden ve komşu ülkelerden gelen dini bir düşünce akımı olduğunu düşünmüşlerdi.

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Araplar, özellikle de Kureyşliler, içlerinden gelen bir imanla putlara inanmış kimseler değillerdi. Putlara inanmakla birlikte, kainatı yaratanın, noksanlıklardan münezzeh yüce Allah olduğuna da inanıyorlardı. İbrahim peygamberin öğretilerinden bir kısmı, onların kalplerinde hala mevcuttu. Değişiklik ve tahrife uğratmış olsalar da, hac menasi-kini, İbrahim peygamberin dinine göre eda ediyorlardı. O dinden kalan lafızları, putperestliklerine yakın bir şekilde tahrif etmemekle birlikte, yine de dillerinde tekrar etmekteydiler.
Mekke'de, İbrahim peygamberin dininden kalıntıların mevcut olması, orayı risalete layık bir yer haline getirmişti. Mekke'deki putperestlik Muhammed (sav)'in getirdiği tevhide karşı direnmiş olsa da, bu direnişin tamamı, inançtan doğru bir şey değil aksine, cahili taassuptan kaynaklanan bir şeydi. Aralarındaki şeref ve üstünlük yarışından doğuyordu. Çünkü Kureyş'in kolları ve batınları arasında bir nevi onur rekabeti vardı. Çünkü o zamanlar Mekke'deki liderler peygamber efendimize karşı mukavemet göstermişlerdi.
Mekke, Arapların toplantı yeri idi. Orada Darü'n- Nedve vardı. Arap Yarımadası'nm güneyindeki Yemen'den başlayarak, kuzeyindeki Gassanlılara kadar bütün kabilelerin büyükleri, Darü'n-Nedve'ye gelip toplantı yaparlardı. Arapların başına Önemli bir iş geldiği ve bir karara varma ihtiyacını duydukları zaman, Mekke-i Mükerreme'deki Darü'n- Nedve "ye gelip toplanmaktan başka çare bulamazlardı. Bu toplantıların reisliğini de Kureyş kabilesi ve lideri yapardı. Çoğunlukla bu toplantıların başkanlığını peygamber efendimizin dedeleri yaparlardı. Hayatın ilk safhalarında peygamber efendimizin kendisi de bu toplantılara katılmıştır. Sakin tabiatlı olmakla birlikte dikkatleri üzerinde toplardı. "Zehr'ül- Adab" adlı kitapta anlatıldığına göre, Darü'n- Nedve'de-ki toplantıya Yemen kabile reislerinden biri katılmıştı.. Bu adam Peygamber Efendimizin, yararlı gördüğü bir karara varıldığı zaman, kalbinin sükûnet bulduğunu ve karara razı olduğunu; yararsız bir karara varıldığı zaman ise, gözlerinin ateşten kıvılcımlar saçtığını müşahede etmiş ve toplantıya katılanlara hitaben şöyle demişti: Görüyorum ki, şu genç bazen size arslan bakışıyla, bazan da utangaç bir bekarın bakışıyla bakmaktadır. Allah'a an-dolsun ki, o ilk bakışıyla size bakacak olursa, kalplerinizi şişe saplar gibi, ok ile delip geçer. Ama ikinci bakışıyla bakacak olursa, o, bir nesim rüzgarı gibi olur ki, sizin ölülerinizi dahi diriltir."
Bütün bu anlattıklarımızın ötesinde, Mekke'nin dinler tarihinde de çok eski bir yeri vardır. Çünkü eski dinlerde, Yahudilik ve Hıristiyanlıkta da Mekke'den söz edilmiştir. Bu konudaki açıklamalardan önce, Mekke çevresindeki beldelerin

durumundan azıcık söz etmek istiyorum.

Mekke-i Mükerreme'nin Bu Mertebeye Ulaşması

Anlattığımız dini, milli, kültürel ve ticari maksatlar dolayısıyla Mekke-i Mükerreme, Arap emellerinin yöneldiği bir merkez olmuştur. Ancak onun kudsiyetinin vaktini ve Araplar arasındaki bu mertebeye yücelişini bilmemiz gerekmektedir. Çünkü bu şehirde doğup meydana çıkan peygamber efendimizin hayatını incelerken, bu konudan, onun uzak ve yakın geçmişiyle bağlantısından haberdar olmamız gerekmektedir.

Mekke-i Mükerreme, Arap beldelerinin ortasında yeralan bir şehirdir. Yakut el-Hamevi "Mucem'ül- Buldan" adlı kitabında Mekke'nin konumundan bahsederken şöyle demiştir: Mekke-i Mükerreme, etrafı kurak ve çıplak dağlarla çevrili bir yerdir. Bu dağlar arasında onu çevreye bağlayan üç yol geçmektedir. Bunlardan biri Yemen'e. ikincisi, bir liman şehri olan Cidde'ye. Üçüncüsü de Medine'den geçerek Şam'a giden yoldur. Her ne kadar ulaşım yolları uzak ise de, eskiden beri onu çevreye bağlayan yollar, bunlardır.

Arap diyarının ortasındaki bu şehre kafileler gelirler. Sefere çıkanlar buraya uğrarlar. Çünkü yolcular bu şehrin dağları arasında barınak ve istirahat yeri bulurlar. Bu çevredeki vadilerde kaynak suları vardır.

İbrahim peygamber, bu diyara göç ettiğinde cariyesi Hacer'le, oğlu İsmail'i buraya bırakmıştı. Kabe'yi inşa etmesini Cenab-ı Allah kendisine ilham etmişti. Kabe, ibadet için yapılan ilk ev olmuştur. Nitekim bunu daha önceki sayfalarda da anlatmıştık. O kutsal evin inşası, Mekke şehrinin oluşumuna yol açmıştır.

Bu anlattıklarımız, o zamanlarda meydana gelen olayların tasviridir. Kur'an-ı Kerim'in muhkem ayetlerinde anlatılan hususların tefsiridir.

Mekke şehrinin ilk kuruluş durumunu bize anlatan kuvvetli tarihi deliller vardır. Ancak geçmişin derinliklerine gömülmüş olan bu ilk kuruluş safahatını kesin bir şekilde bilmek mümkün değildir. Geçmişte kalan, o çok eski çağlardaki şehrin binaları günümüze kadar ulaşmadığı için, sahranın ortasında doğan o şehrin kuruluş şekli ve safahatını bilmek mümkün olmamaktadır. Ayrıca Mekke sabit ve kaim bir hükümeti bulunan bir şehir olmadığı için, orada iktidarda bulunan hükümetin plan, proje, hendese ve bina işleri hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Ancak tasavvurlarımızı zorlayarak tahmin edebildiğimize göre, Mekke'nin kuruluşu Mescid-i Haram'ın inşasıyla başlamış, sonra da binaların sayısı yavaş yavaş çoğalmıştır. Böylece zamanla o şehir bayındır ve uygar bir hale gelmiştir. Dini kaynakların işaret ettiklerine göre, Mekke'nin inşası, M. O. 19. yüzyıla

kadar uzanır. Bu noktadan hareketle; Kabe-i Muazzama'mn Hind-Ari kabilelerinin Mekke'ye girmesinden önce ibrahim peygamber tarafından inşa edildiğini söyleyebiliriz. Çünkü zannetiğimize göre, Hind-Ari kabileleri, Milattan 15. yüzyıl önce Mekke'ye girmişlerdir. Şu halde Hin-diler'e göre kutsal sayılan "Veda" adlı kitapta Mekke ile Kabe'den söz edilmesi ve peygamber efendimize ilişkin müjdelerin yer alması, tuhaf karşılanmamalıdır. Allah izin verirse bu hususu ileride açıklayacağız.
Kabe'yi inşa eden, Ibarahim peygamberdir. Daha sonra Kabe'nin etrafında evler inşa edilmiştir. Bu evlerin Kabe'den önce veya Kabe'nin bu evlerden önce inşa edilmiş olması arasında bir fark yoktur. Kur'an-ı Kerim bu hususu bir çok naslarda açıklamıştır. Ancak tarihi vakıalar hususunda Kur'an-ı Kerim'e şüphe karıştırmak ve böylece Kurana dil uzatmak isteyen kimseler, ya iftira ediyorlar, ya hakikati inkar ediyorlar. Bunlar İbrahim ve İsmail peygamber kıssasının Yahudi uydurması olduğu şüphesini yayıyorlar. Bu iftirayı ortaya atmalarının nedeni, kendileriyle Araplar arasında neseb yakınlığı ve soy bağı bulunduğunu ispatlamak ve böylece onların amcaoğulları olduklarını göstermektir. Bunu da kendilerine saygı duyulmasını sağlamak için yapıyorlar. Sözlerini tasdik ettirmek ve teyid etmek için Arap putperestliği ile, muvahhid olan İbrahim peygamberin dini arasında uzak mesafenin bulunduğunu ileri sürmektedirler. Çünkü İbrahim peygamber, putların kırıcısı idi. Araplarsa puta tapan kimseler idiler.
Gerçek şu ki, bu yazar, ya da bu tarihçi, Kur'an'da şüphe uyandırma arzusunun te'siri altında kalarak böyle bir ifade kullanmıştır. Sabit olaylara ve ilmi temellere dayanmayan sözler sarfetmiş-tir. Çünkü bu iddiasını sabit olaylara dayandırması gerekirdi. O, herkesçe bilinen kesin bir gerçeği yok etmeye yıkmaya çabalamaktadır. Bu gerçeği tarih, asırdan aşıra nakledegelmiştir. Ve günümüze kadar ulaştırmıştır. Tahrife uğramış olanları da dahil olmak, üzere semavi kitaplar da bu hususta ittifak etmişlerdir. İbrahim ve İsmail peygamberlerden ve onların Arap diyarına gelmiş olmalarından Tevrat'ta, yani Hıristiyanların inandıkları Ahd-i Atik kitabında bahsedilmektedir.
Tevrat'ta (Ahd-i Atik'de) Hacer ile, onun İsmail'e hamile kalışının hikayesi 6. İshah'da şöyle anlatılmaktadır: "İşte o rab, beni oğlumdan durdurdu. Cariyemle beni buluşturdu ki, ondan bana birkaç evlat nasip etsin." Hacer hamile kaldığını görünce Sara'mn gözünde küçüldü. İbrahim'e dedi ki: "Ey İbrahim sen bana haksızlık ettin. Senin himayen altında bulunan cariyemle temasta bulundun. Ben onun hamile kaldığını görünce, artık o benim gözümde küçüldü. Artık rabbim benimle senin aranda hükmünü verecektir!"
İbrahim, Sara'ya dedi ki: "O senin cariyendir ve elin altındadır. Ona dilediğin

cezayı ver." Böyle deyince Sara da, Hacer'e eziyet etti. Onu tahkir etti. Bu yüzden Hacer evden kaçtı. Rabbinin melekleri O'nu çöldeki bir su kaynağının yanında buldular. Şer yolunun kenarında idi. Melekler O'na dediler ki: "Ey Sara'mn cariyesi Hacer! Nereden geldin? Ve nereye gidiyorsun? " Hacer : "Hanımımın elinden kaçıyorum" diye karşılık verdi. Rabbinin melekleri O'na itaatkar ol. Senin neslin, sayılmayacak kadar çoğalacaktır. İşte hamilesin, karnındaki çocuğu doğuracak ve ona İsmail adını vereceksin. Çünkü rab, senin yalvarışlarım duydu. Karnındaki çocuk güçlü bir insan olacaktır. Eli herkesin üzerinde ve herkesin eli de onun üzerinde olacaktır.,Bütün kardeşlerinin önünde duracaktır."
21. İshah'da da şöyle denmektedir: "Hacer geçip gitti. Çölde canavarlarla başbaşa kaldı. Kırbadaki suyu tükenince çocuğunu bir ağacın altına bıraktı. Bir ok atımı kadar uzaklaştı. Ve: "Çocuğumun susuzluk nedeniyle ölümünü görmek istemiyorum" dedi. Ce-nab-ı Allah çocuğun ağlayışım duydu. Ve Rabbin melekleri gökten Hacer'e şöyle seslendiler: "Korkma, Allah senin çocuğunun sesini duydu. Kalk çocuğunun yanına git ve onu kucağına al, bağrına bas. Çünkü ben ondan büyük bir ümmet meydana getireceğim." Böyle denildikten sonra Hacer'in gözlerini açtı. Su kuyusunu gördü. Gidip kırbasını su ile doldurdu ve çocuğuna içirdi. Cenab-ı Allah da çocuğunu hamiye etti. Böylece çocuğu gelişip büyüdü. Fa-ran dağlarının bulunduğu çölde (Mekke'de) ikamet etti. Anası O'nu Mısırlı bir kadınla evlendirdi.
a- Bu ifadeler gösteriyor ki, İsmail, Sara'nın cariyesi Hacer'den doğmuştur. Doğum yeri olan Yebürsa çölü, Kabe'nin civarıdır. Bu da İsmail peygamberin İbrahim'in oğullarından biri olduğunu, ya da Hicaz diyarında dünyaya geldiğini inkar eden kimselere karşı güçlü bir delildir. Kendilerini Araplara yakın göstermek ve amcazade oldukları vehmini uyandırmak için, Yahudiler, bu inkar ifadelerini ortaya atmışlardır.
b- Bu şüpheler nedeniyle dayanağı olmayan bazı iddialar ortaya atılmış ve bunların güya Tevrat'ta da yer aldığı söylenilmiştir. Tevrat'ın İshahları, Yahudilerin Araplara yaklaşım iddialarına bitişik değildir. Bilakis bu İshah'lar daha önceleri mevcuttu.
Bu yazarın ortaya attığı şüpheler, gerçekten çürütülmüştür. Çünkü Yahudiler, geçmişteki ve hali hazırdaki karekterlerinin gereği olarak, kendi dinlerinden başka hiçbir dini tanımamış ve : "Biz Allah'ın oğulları ve dostlarıyız" demişlerdir. Arapların arasında yaşarlarken dahi: "Bizim ümmilerle yapacağımız bir işimiz yoktur" demişlerdir ve yine Araplara karşı üstünlük taslamışlar-dır. Sahip oldukları kitap nedeniyle de onlardan üstün kimseler olduklarını

zannetmişlerdir.
c- Yahudiler tarafından iddia edilen, Araplarla Amcazade olma fikri, bu derin bilgi sahibi yazara göre asılsızdır. Adnani Arapları-nın kökleri İsmail peygambere dayanmaktadır. Bunlara Arab-ı müstarebe adı verilir. Yahudiler Tatarların, onlardan sonra da Romalıların zulmünden kaçarak Araplara sığınmışlardır. Kendilerine eziyet çektirenlerin zulmünden kaçıp kahtani Arapların yurduna hicret etmişlerdir. Zulümden kaçan bu Yahudilerin, kendileri ile Adnani Arapları arasında soy birliği ve amcazade olmak gibi, bir bağlantıları olduğunu söyleyerek Kahtani Arapları-na yaltaklanmış olmaları akla uyar mı? Şu derin bilgi sahibi yazarın kavrayamadığı makul olan gerçek şudur ki; Yahudilerin, Ad-nanilerle değil, Kahtanilerle amcazade olduklarım iddia etmiş olmaları gerekirdi. Böyle bir söz tasdik edilemez. Bu sözü ancak yaptığı her iş akla muhalif olan ve yapmak istediğinin tersini yapan kimseler tarafından söylenebilir ki, meşhur yazarımızın da aklı böyledir.
d- Arapların mahfuz bulunan tarihlerine göre, Adnani Arap-larının da bir tarihleri vardır. Sabit ve günümüze kadar sağlam olarak gelen bu tarihi, akıl sahipleri kabul ile karşılamışlardır.
Alimlerin kabul ile karşıladıkları şey, salt bir şüphe ile bozulmaz , karşıt bir delil ve belge bulunmadıkça da reddedilemez. Aksi takdirde gerçekler kaybolur, idrakler ve anlayışlar gerçek çizgisinden saparlar. Durumların ve olayların dış görüntüsü de bir şahit sayılır ki, muhalif bir delil bulunmadıkça bu şahide itibar edilir.
e- İsmail peygamberin neslinin putperest olduğu, İbrahim'in de tevhid inancına sahip olduğu iddia edilecek olursa, bu iki iddiayı bağdaştırmak nasıl mümkün olur? Ya da Arapların putperest oldukları söylenecek olursa, tevhid inancına sahip İbrahim peygamberin bunların atası olması nasıl mümkün olur?
Böyle bir mantık, fasit bir mantıktır. Çünkü bu bizi şöyle bir sonuca götürür: Tevhid inancına sahip bir kimsenin bütün sülalesi de tevhid inancına sahip olmalıdır. Bu yanlış bir sözdür. Çünkü evlatlar babalarım tavsiyelerinin dışına çıkabilirler. Bu sözümüz, babadan sonraki ilk tabaka, ya da o tabakaya yakın olan kimseler için tuhaf olsa da, babaya çok uzak olan torunlar ve torunların torunları tabakasına mensup olan kimseler için tuhaf sayılmaz.
Şüphesiz İbrahim peygamber, birçok yerleri dolaşarak insanları tevhid inancına davet etmiş ve putlarla savaşmıştır. O'nun izi Araplarda, özellikle kendisinin zürriyetinde apaçık bir şekilde görülmüştür. O'nun zürriyeti tevhid inancına sahipti. İbadet hususunda da hak yoldaydı. Ama zamanla kalpler, azar azar gerçeğin dışına sapmakta ve nihayet putperestliğe geçmektedir. Putperestlik,

Arap aklının, Özellikle İbrahim peygamberin neslinin aklına sonradan yerleşmiş bir olgudur. Bu olgu Önceleri onların akıllarında aslen mevcut olan bir şey değildi. Buna rağmen Arapların putperestliğinde, İbrahim peygamberin Öğretilerinden bazı kalıntılar da vardı. Putlarının, yaratma ve icat etme gücüne sahip olduklarına inanmazlardı. Ama eski Mısırlılarla Yunan ve Romalılar, putlarının yaratma ve icat etme gücüne sahip olduklarına inanırlardı. Fakat Araplar, yaratma ve meydana getirme gücünün sadece yüce Allah'a mahsus olduğuna inanırlardı.
"Andolsun onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı? 'diye sorsan, mutlaka: 'Allah' derler. " (Lokman: 25)
"Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz." (Zumer: 3}
Şu oryantalist yazarın düşüncesinde bilimsel metod bakımından iki yanlışlık görülmektedir. 1- O herhangi bir akli metodu önemsememektedir. Şöyle ki: Bütün dünyaya, şüpheye cevaz verecek bir gerekçesi ve dayanağı olmadan şüphe saçmaktadır. Kesin gerçeklere dayanmayan şeyler söylemektedir. Böyle yapmakla o, sofestailerin metodunu kullanmış olmaktadır. Sofestailer yalın bir şüpheye dayanarak, bilimsel bir sebebe veya belgeye dayanmadan, eşyanın hakikati üzerinde şüpheler ileri sürerler. Ve kesin gerçeklerle savaşırlar. Ama bu bedihi gerçekleri işte bü araştarmacı -eğer kendisine araştırmacı demek doğru ise- unutmuştur. Kendisine unutturan da; ilmin yüceliğinden körlüğün çukurlarına yuvarlanan taassub şeytanıdır.
"Gözler kör olmaz. Fakat göğüslerdeki kalpler kör olur ." (Hac: 46) 2- Sosyolojik ve psikolojik gerçeklerden biri de şudur: İnsanların inançları değişikliğe uğrar. Bu inançlar değişim nizamına tabidirler ve bu yolda giderler. Ancak ortada sabit ve insanları hakka ileten, yolunu kaybetmişse yol gösteren, inhiraftan alıkoyan bir terazi mesabesinde olan bir kitap bulunursa, bu inançlar değişikliğe uğrayamazlar.

Kabe-i Muazzama Nedeniyle Mekke'nin Kutsallığı

İnsanlığın tarihinden bahseden tarih kitaplarından Mekke'de ve Kabe'de söz edilmektedir. Mekke ile Kabe, Yunanlıların tarihi kaynaklarında da geçmektedir. İskenderiyeli Batlamyos'un kitabında, Mekke'nin adı Maroya olarak geçmektedir. [1] Fakat Mekke'nin varlığı, M. O. 19. yüzyıla kadar uzanır. Batlamyos ise M. S. 2. yüzyılda Mekke'den söz etmiştir. Kitabında Mekke'den bahsederken, Mekke'nin o çağdan önce mevcut olduğuna uzaktan, ya da yakından herhangi bir işarette bulunmamıştır. Çünkü o, bulunan şeylerden söz etmektedir. Mekke'nin ne zaman mevcut olduğunu açıklamamıştır.

Genel bir şekilde tarihçiler, Arap Yarımadası'nın batısında, içinde Mekke'nin bulunduğu mekanlardan ve Mekke'nin çevresindeki safa ile Merve, Arafat, Müzdelife ve Mina gibi yerlerden bahsetmişlerdir. Tarihçiler Arap Yarımadası'nın batısında ibadet mahalleri bulunduğunu anlattıklarına göre, Mekke de oradadır.

Cevat Ali'nin "İslam Tarihi" adlı kitabında şu ifadelere rastlamaktayız: "Ogüst Mili, Sicilyalı Teodor'un sözünü ettiği mabedin, Mekke denilen meşhur bir mabed olduğu görüşündedir."[2]

Bu ifadeden şu iki hususu ortaya çıkarmaktayız:

1- Mekke, genel tarihin tanıklığıyla, daha önceleri mevcut olan şehirdir.

2- Kabe de,eskiden beri orada mevcut imiş.

Arap ülkelerinin her tarafından hacılar oraya gider ve orayı ziyaret ederlermiş. Uzak yakın her taraftan gelen insanlar da Mekke'ye uğrarlarmış.

Bu anlattıklarımız, eski zamanlarda da Kabe'nin kutsandığına ve Araplar arasında yüksek bir mertebeye sahip olduğuna Arapların farklı görüşte ve ayrı ayrı kabilelere mensup olmalarına rağmen, onun çevresinde toplandıklarına şehadet eden tarihi vesikalardır. Ayrı ayrı kabilelere mensup olan Araplar, asebiyet nedeniyle aralarında tahripkar savaşlar yapmışlar, birbirlerinin kanlarını akıtmışlar, ama buna rağmen birbirlerini sevseler de, sevmeseler de Kabe'nin etrafında bir araya gelebilmişlerdir. Düşman olanlar bile, Kabeye olan saygılarından ve Allah'ın evini kutsamalarından dolayı, o çevrede birbirlerinden intikam almaya yanaşmamışlardır. Cenab-ı Allah, Kabe'nin şerefini daha da arttırmış, mertebesini daha da yüceltmiştir.

---

[1] Dr. Muhamaraed Hüseyin Heykel, Hayat-ı Muhammed, s. 84.

[2] Cevat Ali, islam Tarihi, c. 4, s. 504.

ZAMANIN PEYGAMBERE ÇAĞRISI

Zaman ve Mekan

Mekke-i Mükerreme, ilahi risalet için seçilmiş bir yerdi. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, orası, Arap beldeleri arasında temayüz etmiş bir belde idi. Oranın kültürel mertebesinden bahsetmiştik. Mekke, arapların toplanıp biraraya geldikleri bir merkezdi. Mekke lilerin dili, Arapçanın en fasih lehçesiydi. Çünkü Arap şairleri, şiirlerim Kureyş lehçesiyle yazmaya özen gösterirlerdi. Mekkelilerin ve Kureyşlilerin dili fasih bir dil olduğundan dolayı çevredeki diğer beldelerin dilleri, halk dili gibi idi. Mekke, dini bir merkez niteliğini taşımaktaydı, insanlar oraya yönelir ve yeryüzünün her tarafından oraya akın akın gelirlerdi. Çarşı ve pazarlarında, getirdikleri malları satarlardı. Birbirlerine saygısızlık etmeden övünür ve birbirlerine baskın yapmadan mücadele ederlerdi. Çünkü Mekke'de kan akıtılamazdı. Kılıçlar kınlarına sokulurdu. Tüm araplar dindarlık, sevgi ve muhabbet bağlarıyla Mekke'de bir araya gelirlerdi. Kin ve düşmanlık duygusuyla karşı karşıya gelmezlerdi. Acılarını bir tarafa atar, kinlerini çember içine sokarlardı. Sadece ibadetle meşgul olurlardı. Karşılıklı menfaat değişiminde bulunur ve birbirlerine güzel söz söylerlerdi. Her kabilenin, Kabe'nin dış tarafında kendine muhsus putu bulunmasına rağmen, ibadet esnasında bütün bu putları bir tarafa bırakarak Kabe'yi takdis ederlerdi.
Bu dini, kültürel ve sosyal üstünlüğünün yanı sıra Mekke, Yemen'den ve doğunun uzak beldelerinden, aynı zamanda Arap Ya-rmıadası'nm batı taraflarının en uç noklarmdan gelen kafilelerin buluşma noktası olmuştur. Ticaret kervanları Mekke'ye uğrar, orada birbirleriyle karşılaşırlardı. Taşıdıkları bu uygarlık, kalplerin derinliklerine ulaşmasa bile, idraklere temas ediyordu. Mekke ve Medine'de, bedevilik, az da olsa uygarlıkla temasa geçiyordu. Bedeviliğin sertliğiyle uygarlığın inceliği arasında gevşek olmayan bir bileşim meydana geliyordu. Böylece nefisler de kuvvetleniyordu. Bedeviliğin saflığı ile ona yabancı olan uygarlık bir noktaya gelip buluşuyorlardı. Bu arada uygarlığın ve bedeviliğin kötü tarafları reddediliyor, geriye temiz bir öz kalıyordu.
İlahi risaletlerin çoğu, Hz. Muhammed'in risaletine yakın bir konumda zuhur etmişlerdi. Badiyelere (çöllere) yakın yerlerde, ya da badiyelerde zuhur etmişlerdir. Çünkü bu gibi yerlerde yaşayan kimselerin nefisleri, yeni risaleti kabul etmeye müsaittir, idrakleri de değişik değildir:

a- Bu gibi yerlerde ilahi vahyin yükünü kabul etmeye müsait bir saflık vardır. Buralarda ölçen, düşünen, geçmişini geleceğiyle irtibatlandıran, nefsi zorlamaya ve fikri güçlüklere tapmadan geçmişinden, şimdiki zamanını aydınlatacak şeyleri çıkarabilen idrakler vardır. İlahi risaletlere karşı çıkanların mukavemetle-rindeki arazlar zahiridir. Yani kısa zaman içinde bu arazlar yok olurlar. Çünkü bu arazlar, nefislerin derinliklerine ve kalplerin içine işlememiştir. Sadece yüzeyde kalmıştır. Değişiklikler ve değiştirmeler de ancak yüzeyde yapılır. Kalplerin derinliklerine yönelemez.
b- Uygarlık sahibi insanların yaşadıkları şehirlerde köklü adetler, yerleşmiş gelenekler, revaçta olan fikirler vardır. Bu gibi yerlere yeni bir inancın girebilmesi için, zihinleri doldurmuş olan eski düşünce ve inançların boşaltılması gerekir. Yeni düşünce ve inançlar ancak bundan sonra yerleşir. Yeni bir din gelince, insanların eskiden sahip oldukları inanç ve düşüncelerle yenileri arasında bir boğuşma meydana gelir. Bu boğuşma yöntemlerinin en ılımlısı, tartışma ve mücadeledir. Mutaassıp kimselerle yapılan mücadelede gerçekler zayi olurlar, Bu gibi mücadelelerde gerçekler, saf ve arınmış bir şekildş ortaya çıkamaz.
Yanlış da olsa bilimsel düşünceler, nefislere yerleşirler. Yerleşik gelenekler, kuvvetlenip nefislerin derinliklerine ulaşırlar. Bunları söküp atmak zordur.
Denebilir ki uygar kimselerin gelenek ve görenekleri olduğu gibi, bedevilerin de gelenek ve görenekleri vardır. Buna cevaben deriz ki: Bedevilerin gelenekleri, uygar beldelerdeki insanların kalplerine hükmeden ve zihinlerine yerleşen görüş ve düşünceler gibi düşünsel öğelere dayanmamaktadır. Nefislerin derinliklerine yerleşmeyen gelenek ve göreneklerse sabit olmazlar. Bunlar, derin düşünce mahsûlü olan görüş ve düşünceler gibi kalıcı olamazlar.
c- Tecrübeler de bunu teyid etmişlerdir. Yeni dinin, nefisleri saf ve temiz olan badiye halkı arasına girmesi çok kolaydır.
d- Hangisi olursa olsun, bir dini taşıyacak olan insanlara ihtiyaç vardır. Bedevilerde de düşünce, nefis ve ruh yüceliği vardır ki, bunların nefisleri diğer insanlara göre daha güçlü ve daha dayanıklıdır. Sosyologlar şu hususu kesin olarak belirlemişlerdir ki; İnançları uğruna vuruşmayı ve cihat etmeyi göze alan kimseler, bedevilerdir. Çünkü bunların kalplerinde uygarlığın pisliği bulaşmamıştır. Aksine bunlarda savaş ve dayanma kuvveti vardır. Bu söylediklerimizi doğrulayacak deliller bulunmaktadır. Çünkü peygamberlerin getirmiş oldukları dinlerin, bu peygamberlere, uygarlıkla bedevilik arası sayılabilecek mıntıkalarda gönderilmiş olduklarını görmekteyiz. Bu peygamberlere tabi olan kimseler, çölde yaşayan, çölün zorluklarına göğüs geren

kimseler olmuştur. Medeniyetin tadını alan şehir ve medeniyet ahalisi, peygamberlere tabi olmamışlardır. Öreneğin Musa peygamberi ele alalım. O, Firavun kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Ancak peygamberlik, O'na, Şam sınırına bitişik olan Medyen mıntıkasında verilmişti. Mısırlılardan onun çağrısına icabet eden kimse yoktu. Kendisinden sonra da getirmiş olduğu dinin yükünü omuzlayan ve tebliğ vazifesini gören kimseler Mısırlılar değildi. Bu görevi de başkaları yüklenmişti. İsrailoğulları ruhi zaafîyet içinde olduklarından dolayı, Musa peygamberin risaletini tebliğ etme yükünü yüklenmemişlerdi. Çünkü onlar da Mısırlıların ahlakıyla ahlaklanmışlardı. Her ne kadar Mısırlı olmasalar da, Mısırlıların ahlakım almışlardı. Bu dinin tebliğ vazifesini eda etmek için, insanların çölde güçlük ve zorluklara karşı idmanlı olması gerekirdi. Musa peygamber, Cenab-ı Allah tarafından kendileri için yazılmış olan araz-ı mukaddese girmelerini -orada ikamet etmeseler bile- İsrailoğullanna emrettiği zaman, onlar, oraya girmekten çekinmişlerdi. Bu nedenle Allahu Teala, Musa peygambere şöyle buyurdu: "Orası onlara kırk yıl yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış olanlar için üzülme." (Maide: 26)
Bazı yazarlar, tevhid ehlinin sadece Sami ırkından olduklarını zannetmişlerdir. Bazı Avrupalılar da bu görüşe katılarak şu gerekçeyi ileri sürmüşlerdir: Sami ırkından olanların akılları, yüzeyseldir. İnançtan sadece tevhidi anlarlar. Teslisteki felsefeyi, manayı düşünecek kapasitede değillerdir.
Bu ifadeler, kendilerini çürütecek unsurları da beraberinde taşımaktadırlar. Zira teslis inancını ortaya ortaya koyan Samilerdir.
Şu da var ki, Brahman dini aslında vahdaniyet inancını kucaklayan, Ari aklıdır. Şu halde vahdaniyet inancını sadece Samilerin aklına tahsis etmek, teslis akidesinin aslına göre yanlıştır. Şu halde teslis inancı, felsefecilerin vehimlerinden ibarettir. Yoksa bu, peygamberlerin akidelerinden değildir.
Brahman dinini omuzlayanların Asya çöllerinde yaşayan Ari kabileler olduklarım herhalde anlatmıştık. Bu da ilahi risaletle-rin ancak şehirlere yakın badiyelere veya kafilelerin uğradıkları yollara indiklerine büyük bir delil teşkil etmektedir. Örneğin Brahman dini Hindistan'a inmişti. Hindistan nehirler, haşereler ve sert mizaçlılarla dolu bir ülkedir. Orada bir nevi uygarlık da vardı. Badiyenin ve çölün saflığı yoktu. Çölün gücü, kuvveti, sadeliği, fıtri arınmışlığı mevcut değildi. Bu nedenle Hindistan'a inmiş olan Brahman dini kısa sürede tahrifata uğramış ve mezkur zalim sınıf sistemi bu dine yerleşmiştir.
Önce de işaret ettiğimiz gibi, Allah tarafından gönderilen elçilerin sayısını kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Peygamberlerin bir kısmının kıssasını Cenab-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de anlatmış, fakat bir kısmını anlatmamıştır. Yüce

Allah şöyle buyuruyor: "Onlardan kimini (n hayatını) sana anlattık, kimini de anlatmadık." (Mümin: 78)
Peygamber efendimiz hakkında verilen müjdelerden bahsedeceğimiz zaman da anlatılacağı gibi, Brahman dini en büyük kaynağı olan Veda adlı kitapta bu müjdeler vardır. Daha önce açıkladığımız gibi, aslında Brahman dini bir tevhid dinidir. "Veda" kitabında yer alan ifadeler, Brahman dininin başlangıçta tevhid dini olduğuna delalet etmektedirler. Fakat bilahare o dine giren kimseler onu tahrif etmişlerdir. Aradan geçen uzun asırlardan sonra Brahmanizm muharref bir din haline gelmiştir ve günümüze kadar da -muharref de olsa- varlığını sürdürmüştür.
Bu kısa açıklamadan da anlaşıldığına göre, Mekke ve çevresinin coğrafî durumu, sahip olduğu özellikler, bu mıntıkayı peygamberliğin vatanı ve Özellikle son peygamberin vatanı olmaya layık kılmıştır. Bu mıntıkadaki peygamberlik, peygamberlerin atası ibrahim ve oğlu İsmail ile başladığına göre, yine İsmail'in neslinden olan bir peygamberle de bu mmtakada sona ermiştir.
Mekke-i Mükerreme, Kıyamete kadar varlığım devam ettirecek olan yeni dinin ortaya çıkması için en uygun bir yerdi. Çünkü arapların hepsi bu mıntakada bir araya gelirlerdi. Burada güvenlik ve esenlik vardı. Toprağından fışkıran kutsallık, insanların kalplerini dolduruyordu. Bütün Arapların gelip istişarede bulunduğu, Daru'n- Nedve de Mekke'de idi.
Şu halde yeni dinin tohumunun ekilmesi ve semerelerinin elde edilmesi için en uygun yer Mekke idi.
Yeni dine davet vazifesini yüklenme hususunda en müsait toplum araplardı. Bu dini korumak ve hükümdarların baskısı ile zorbaların tecavüzüne karşı himaye etmek için en elverişli millet, Araplardı. Dahası, Araplar güç ve satvet sahibi kimseler idiler.
Kureyş lehçesi, Arapçamn en fasih lehçesi olduğu için, Kur'an-ı Kerim'in Mekke'de nazil olması, elbette daha uygun idi. Kur'an-ı Kerim, bir mislini getirmekten bütün insanlığın aciz kaldığı bir kitaptır. Şu halde Mekke-i Mükerreme, Resulullah'ın kültür, dil, kuvvet ve cehdet ile temizlik bakımından Resul olarak gönderilmesine en müsait bir yerdi. • "Allah, elçilik görevini kime vereceğini daha iyi bilir." (Enam: 124)

Zaman

Mekke-i Mükerreme, Allah'ın peygamberlerinin sonuncusu için en müsait bir yer olarak seçtiği bir mekandı. Mekke'nin, nübüvvetin zuhuruna müsait bir yer olduğunu insan aklı da idrak eder. Mekke'nin şeref ve yüceliğini insanlar tecrübeyle öğrenmişlerdir. Nübüvvet'e mekan olarak Mekke müsait olduğuna göre, zaman da insanlığı bir araya getirip doğru yola iletecek yeni bir dinin zuhuruna müsait hale gelmişti. Kalplerde inanç kalmamış, dünya yeni bir dine ve gökten gelecek bir hidayete muhtaç hale gelmişti. Çünkü insanlar bir fetret dönemi yaşamaktaydılar. Isa peygamberden sonra, o zamana kadar herhangi bir peygamber de gelmemişti. Semavi dinler tahrife uğramışlardı. O dinlere tabi olan kimseler yoldan sapmışlardı. Dinleri amaçları dışındaki mecralara sürüklemiş ve haktan uzaklaşmışlardı. Putların kuvveti yok olmuş, otoriteleri zayıflamıştı. Akıllar da artık putlar hususunda vehme kapılmışlardı. Yunan tanrılarını kuşatan vehimler zail olmuştu. Romalılar'ın putlarının taştan ibaret oldukları, hiç kimseye fayda veya zarar veremeyecekleri anlaşılmıştı. Kimseye şifa veya hastalık veremeyecekleri belli olmuştu. Etraflarındaki vehimlerin yok olmadığı farz edilse bile, onların hurafeden başka bir şey olmadıkları ve yok edilmeleri gerektiği, kesinlik kazanmıştı. Akıllara fesat verdikleri ve dolayısıyla ıslah edilmelerinin zorunlu olduğu belirlenmişti.
Roma imparatorluğu kendi reayasını oyuncak haline getirmişti. İmparator kendini halka bir tanrı olarak empoze ediyordu. Hal-kınsa hiç bir hakkı yoktu. İmparatoru doğru yola sevkedecek güç ve yetkileri de yoktu. Nefisler sapmış ve hataya sürüklenmişti. Huzur ve itmi'nan bulamıyordu. İstikrarsız ve sabırsız hale gelmişti. Çünkü imparator, hoşlarına gitmese bile, kendi dinini halka zorla kabul ettirmeye çalışıyordu. Mısır halkının durumu da Romalılar'ınkinden farksızdı. Hepsi hükümdarın otoritesi altında ve onun empoze ettiği inançlara bağlı kalmak zorundaydılar. Köle olmuşlardı.
Memleketleri dahilinde, Romalılar ile, Roma hakimiyetine bağlı olarak varlığım sürdüren diğer ülkelerdeki insanlar arasında açıkça ayırım yapılmaktaydı. İlk olarak şu noktada bir ayırım gözetilmekteydi. İmparatorun adamları halka tahakküm ediyorlardı. Halkın savaşlardan elde ettiği ganimetler, sadece hükümdarın adamlarına veriliyordu. Diğer vatandaşlar ganimetlerden yoksun bırakılıyordu. Yetki ve otorite, hep hükümdarın adamla-rındaydı. Halkın otoriteye ve yönetime katılma hakkı yoktu. İnsanlar sadece kişisel acılarından

elem duymazlar. Nimetin, kendilerinden alınarak başkalarına verildiğini gördüklerinde daha çok acı duyarlar. Kendileri mahrum bırakıldıkları halde, başkaları o nimetlerden yararlandırılır, zevk ve sefa içinde yaşarlarsa, bu daha çok acı verir.
Ayırımın üçüncü çeşidi de şu idi: Asalet, sadece seçkin olan kimselere mahsustu. Aciz ve zayıf kirnselerse mahkum zümre idi. Romalı asilzade, zayıf olan reaya fertlerinin tümünün üstünde bir makama sahipti.
Roma İmparatorluğu'nda köleliğin bir çok sebepleri vardı. Hatta Romalı bir kimse, herhangi bir milletten gözüne kestirdiği bir adamı köle edinebilirdi. İnsani ilişkilerin tümünde hüküm, güçlüden yana idi. Roma topraklarının her tarafında güçlüler, zayıfları bir av gibi parçalayabilirlerdi. İnsanlar arasında büyük bîr ayırım yaratan bu Öldürücü düzen gereğince, insanlara farklı muamelede bulunuluyor ve devletin kanunları tatbik ediliyordu. Ro-malılar'a göre kadın, evlenmeden önce babasının, evlendikten sonra da kocasının cariyesiydi. Evlenmeden önce babası, evlendikten sonra kocası tarafından öldürülürse, katile herhangi bir ceza verilmezdi.
Görüldüğü gibi, Romanın sosyal düzeninde insanın temel hakları elinden alınmıştı. Romalılar'da, insanın tabii haklarına saygı kalmamıştı. O zaman bozgunculuk her tarafı kaplamış, karada ve denizde insanların kendi elleriyle yaptıkları kötülükler nedeniyle fesatlar meydana gelmişti. Bu durumu değiştirmek ve bu fesadı düzeltmek gerekiyordu. Çünkü Cenab-ı Allah fesadı sevmezdi ve kulları için de zulmü istemezdi. Bu bozuk düzenleri değiştirecek bir kimseye ihtiyaç vardı. O zamanlar, insanlar arasında böyle biri yoktu. Fesadı salaha çevirecek, sapıklığı hidayete döndürecek bir kimse bulunmuyordu. Bunu yapacak birinin herhangi bir insan olması düşünülemezdi. Çünkü o zaman için, bir insanı diğerinin keyfî otoritesine bırakmak demek, onun yok edilmesi anlamına gelirdi. Öyle ise, bu bozuk düzenleri değiştirmek için gökten gelecek bir risalete ihtiyaç vardı. Bu risaletle muhatap olacak kimsenin de, Roma'ya bitişik bir mıntıkada zuhur etmesi gerekiyordu. Çünkü o mıntıkanın insanları, güçlü ve kuvvetli kimseler idiler.
Arap Yarımadası'nm batısını ve kuzeyini bırakıp doğusuna ve güneyine yöneldiğimizde, Fars diyarı ile karşılaşırız. Orada büyük siyasi çözülme ve zulüm, sosyal bir dağılma egemendi. Aile çözülmüş ve yönetim haksızlığın kaynağı olmuştu. Kisra, bütün halkı köle gibi görüyordu. Kisra'nın çevresindeki reisler ve yöneticiler, bu durumu insanlar için normal sayıyorlardı. Ama halk bunu normal saymıyordu. Farslı kimselerin akıllarına saldıran çeşitli inançlar, onları fikri kargaşaya sevkediyordu. Bu kargaşa içerisinde insanlar yollarım

kaybediyor, nefisler zulüm görüyordu. Farslılar'a, Hintlilerden sirayet eden sınıf ayrımı düşüncesi onları sosyal yönden çözüntüye uğratmıştı. Her ne kadar Hindistan'daki gibi kuvvetli olmasa bile, bu sınıf aynmı, Farslılar arasında sosyal bir çözüntüye neden olmuştu. Çünkü aile, güçlü esaslara, sağlam temellere dayalı değildi. Örneğin erkek çocuk, anasıyla ve kız kardeşiyle, baba kendi kızıyla evlenebiliyordu. Daha buna benzer nefsi zayıflatan evlilik alakalarında kalbe zaaf veren bir çok durumlar görülüyordu. Bu nedenle insan, hayvandan daha aşağı derecelere düşmüştü. İran'da Fars yönetiminin son dönemlerinde ortaya çıkan Mazdek mezhebi nedeniyle, Fars toplumu çözüntüye uğramıştı. Nesebler birbirine karışmış, mülkiyet dokunulmazlığı ortadan kalkmış, nihayet haklar heder edilmişti. Malların üretim ve nemalandırılması zayıflamıştı. Öyle ki, İran yönetimini, Farslar'ın düzeni ile iyileştirme imkanı ortadan kalkmıştı. İran'da, Zerdüştlükten Manicilik ve Mazdekçiliğe kadar zuhur etmiş olan önceki mezheplerin doğurdukları tecrübelerden de anlaşıldığı gibi, bu alanda yapılan düzeni iyileştirme çalışmaları asla başarılı olamamıştı. Aksine bu mezhepler, Fars toplumunda müzmin hale gelen keşmekeşliği daha da arttıran ve vücudun her tarafına sirayet ettiren zararlı bir ilaç gibi olmuştu. Bu mezhepler, çözüntüyü daha da kuvvetlendiren faktörler halme gelmişlerdi. Örneğin Zerdüştlük mezhebi, güçlüden yana çıkmış, bu nedenle de güçlüler zayıflara tahakküm eder hale gelmişlerdi. Manicilik mezhebi de insanoğlunun kökünü kurutmaya çağrıda bulunmuş, bu nedenle Kisralar insanları öldürmek mecburiyetinde kalmışlardı. Bunlardan sonra Mazdekçilik mezhebi gelmiş, Fars toplumundaki bozulmayı iyice yaygınlaştırmıştı. Dolayısıyla Fars toplumu, yıkılmaya yüz tutmuştu.
İşte bu nedenlerden Ötürü, topluma düzen vermek ve insanları doğru yola iletmek için gökten bir hidayetin gelmesine ihtiyaç duyulmuştu. Nihayet bu hidayet, Farslar'a komşu olan Arap bölgesinde ortaya çıktı. Her bakımdan güvenilir olan Resulullah Mu-hammed (sav) bu topraklarda dünyaya gelmişti.
Fars'ı, Horasan'ı ve ötesini bırakarak Hind ile Çin'e yöneldiğimizde, akılların şaşkınlık ve tereddüt içinde olduklarını görürüz. Düşünce bakımından istikrarsız bir toplumla karşılaşırız. Buralarda Brahmanizm tahrife uğramış, nihayet putperestlik haline dönüşmüştür. Oysa bu din, daha önceleri tevhide çağıran bir dindi. Aslında Allah tarafından gönderilen bir elçi olduğu halde, Brahma'yı gözlerinde mücessem bir ilah haline getirmişlerdi. Halkın, Brahma'nın kafasından, pazularından, dizlerinden, ayaklarından yaratıldığına ve buna göre tabakalar meydana geldiğine inanılmaya başlanmıştı. Yaratıklarla Hak Tanrı arasına girmişlerdi. Sonra bu yaratıkları çeşitli sınıflara ve fırkalara ayırmışlardı. Birbirleriyle sevişecekleri yerde, nefretleşmeye razı olmuşlardı.

insanlar arasında geçerli olan şey vehimlerdi. Öyle ki, kendi yanlarındaki din adamlarından birinin ilah, ya da ilahın oğlu olduğu vehmine kapılmışlar; ona, normal bir insanda bulunmayan bazı sıfatları yakıştırmışlardı. Anlatıldığına göre, Hıristiyanlar da onlara tabi olmuşlardı. Bazı kimseler bu toplumu ıslah etmeye yöneldikleri zaman, hangi noktadan ıslahata girişecekleri hususunda hayrete düşmüşlerdi, çünkü dini terbiye hususunda nerelerden topluma girileceğini ve nerelerden çıkılacağını bilmek, ancak din ile olur. Orada da yol gösterici bir din ve hikmeti ile dosdoğru yola davet edici bir peygamber yoktu. Bu nedenle de onlar, sadece duygularının işaret ettiği yöne gitmekle yetindiler. Nihayet Buda geldi ve mahrumiyetten başka bir şey olmayan bir inanç getirdi. Evet bu inanç, ıslahattan çok mahrumiyet esasına dayanıyordu. Olumluluktan, insanı yüceltmekten, icabi faziletlere yönelik iradeyi oluşturmaktan, semere verici faydalı işleri yapmaktan, yeryüzünü imar etmekten, sağlam ahlaki esaslara dayalı maslahatları uygulamaktan ve gözetmekten uzak olan bu inanç, kişinin kendini bazı şeylerden mahrum bırakmasını öngörüyordu. Oysa mahrumiyet hiç bir fayda ve sonuç vermez. Her ne kadar havas tabakasına mensup kimseler bunu iddia etseler de, avam tabakası buna iltifat etmez. Bu nedenle, bu mezhebin tam olarak revaç gördüğü söylenemez. Ancak geçmişteki ve şimdiki zamandaki fakir bazı kimseler olarak adlandırılan çok az sayıdaki kimseler, bu mezhebe yönelmişlerdir. Bunlar da kendilerini hiçbir sonuç vermeyen mahrumiyete maruz bırakmaya razı olmuşlardı.

Bu mezhep Çin'e intikal ettiği zaman, orada olumsuz bazı semereler vermiştir. Bu semerelerin hepsi de mahrumiyete yöneliktir. Bazı reformistler Çin halkım olumlu yöne yöneltmek istemişler, ama düşüncelerinde samimi olmadıkları için halk ile gerçekleri idrak etme arasına engeller çıkmıştır.

Bu konuda bir işarette bulunmamız, daha fazla söz söylemeye ve konuyu lüzumundan fazla uzatmaya ihtiyaç bırakmamaktadır.

Çinliler'in durumu da, yol gösterici bir liderin gerekliliğine işaret ediyordu. Ancak bu lider ve yol gösterici, kendi arasından çıkacak biri olamazdı. Onlara benzer bir kimse de olmamalıydı. O, her şeyin yoktan varedicisi Allah tarafından gönderilmeliydi.

Birisi çıkarak şöyle diyebilir: Şüphesiz ki bütün dünya, o zamanlar gökten gelecek bir risalete ihtiyaç hissediyordu. Özellikle nefsi terbiye edip bedeni kuvvetlendirmeye ve insanın hem dindar, hem faydalı bir şahıs olmasına çağrıda bulunan Muhammed (sav)'in risaletine ihtiyaç hissediyordu. Ama Muhammed (sav)'in getirmiş olduğu risalet, dünyanın en cahil ülkeleri olan Avrupa ile Asya'daki boşluğu doldurabilmiş midir?

Buna cevaben deriz ki: Muhammed (sav)'in getirmiş olduğu şeriat, hala ortada durmaktadır. O'nun getirmiş olduğu şeriat, hala insanları hakka davet etmekte, gerçeğe yöneltmekte ve doğru yola iletmektedir. Ama O'na tabi olan müslümanlar, yüklendikleri yükü selametle taşıyamamaktadırlar. Görevlerinde kusurlu davranmaktadırlar. O'nun, kendilerine Rabbinin emri ile emanet etmiş olduğu emaneti hakkıyla muhafaza etmemektedirler. Oysa, Cenab-ı Allah her şeyi ilmi ile kuşatmıştır.

Müjdeler

Bütün dünya, insanları İslah edecek, onlara kitabı ve hikmeti öğretecek, davetini kendisi adına başkalarına tebliğ edecek kimseleri doğru yola iletecek bir peygamberin gelmesini bekliyordu. Onun adına davetini başkalarına tebliğ edecek olanlar da gayba iman edecek, görmedikleri halde Allah'a iman eden ve dosdoğru yolda giden kimseler olacaktı. Bütün dünya böyle bir peygamberin gelmesini gözlemekteydi. İnsanlığa gelecek olan bu peygamberin zamanının yaklaştığı müjdeleniyordu. Bu müjdeler sadece peygamber efendimize yakın olan Yahudilerle Hıristiyanların kitaplarmda yer almıyordu. Aksine bunlardan daha önceki devirlere ait kitaplarda da peygamber efendimizin geleceğine dair müjdeler vardı. O kitaplarda peygamber efendimizin geleceği ve insanları tevhid inancına çağıracağı, her şeyi bilen, güçlü ve üstün olan Allah'ı birlemeleri için insanlara çağrıda bulunacağı kaydedilmekteydi. Zaten bütün uyarıcı ve müjdeciler, ehl-i iman kimseleri buna davet ediyorlardı.
Muhammed (sav)'in geleceğine dair müjdeleri kapsayan kitapların en eskisi, eski Hindliler'in kitaplarıdır. Daha önce de işaret ettiğimiz "Veda" adlı kitaplarında, peygamber efendimizin Hate-mün Nebiyyin olduğuna dair müjdelerin bulunduğu, bazı müslü-raan araştırıcılar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bir yazarın bu konuda söylediklerini, merhum üstad Abbas Mahmut el- Akkad "Maalimu'n- Nur" adlı kitabında bize şöyle nakletmektedir:
"Üstad Abdul- Hak diyor ki; Resul-ü Arabi olan Ahmed'in adı, Arapça lafzı ile "Veda" adlı kitabın ikinci cildinin 6. ve 8. fırkalarında şu ifadelere rastlanılmaktadır: "Ahmed, Rabbinden şeriatı alacaktır. O şeriat, hikmetle dopdoludur. Güneşten kıvılcım alındığı gibi, o da ondan nur kıvılcımları alacaktır."
Yazar, Brahman yorumcuları tarafından gelen itiraz yönlerini gizlememiştir. Hatta nakledildiğine göre, o yorumculardan biri, Ahmed kelimesinin üzerinde durmuş ve bu kelimenin Hindçe manasının ne olduğunu araştırmıştır. Bu kelimenin: "Sadece Ben, Rabbimden hikmeti aldım" anlamına geldiğim söylemeye çalıştılar. Bu nedenle üstad Abdul- Hak Özetle şunları demiştir: Bu ifade, Brahman dinine mensup bir kimseye aittir. O da Fanza Kanfa adındaki bir şahıs olup Kanfa ailesindendir. Onun yorur ıuna göre, sadece Ahmed (as)în, yalnız başına Rabbinden hikmeti aldığı mealindeki sözü doğrulanamaz. (Çünkü peygamber efendimizden başka peygamberler de Rabblerinden hikmeti almış]

ardır.[1]
Bu ifadelerden iki sonuç çıkmaktadır:
1- Ahmed adı, Tevrat ve İncil'de geçtiği gibi, "Veda" adlı kitapta da geçmiştir.
2- Brahmanlar, aslında tevhid dini olan Brahmanizm'i tahrif etmişlerdir. Bunlar kelimelerin yerlerini değiştirmeye ve asılsız yorumlar yaparak kelimelere değişik anlamlar vermeye çalışmışlardır.
Şüphesiz, onların tahrif yoluyla ortaya koydukları açıklamalar, asli gerçeklere aykırı düşmektedir. Nitekim Üstad Abdul -Hak da bunu açıklıkla ortaya koymuştur. Bunun Ötesinde, mezkur ibare, nassı ile şunu ifade etmektedir: "Ahmed Rabbinden şeriatı almıştır." İnhirafa uğrayan yorumları ise bu ifadeye aykırı düşmektedir. Çünkü bu ifadenin nassmdan anlaşıldığına göre, şeriatı Rabbinden Ahmed almıştır. Bu şeriatı babasından değil, Rabbinden almıştır. Oysa baba ile Rab arasındaki fark apaçık ortadadır. Ancak onlar, kendilerinden sonra gelen Hırisitiyanlar'm söyledikleri gibi, Rabbı baba saymaktadırlar. Bir kimse şöyle diyebilir: Brahmanizm'i, Allah'tan kendisine emir inen bir peygamber getirmemiştir.
Buna cevaben deriz ki: Brahmanlar'm kitaplarındaki ifadeler, Biruni'nin de anlattığı gibi, Brahman'ın tanrı değil, peygamber olduğunu ortaya koymaktadır. Brahman ne tanrı ve ne de; tanrının oğluydu. Bu konuda Biruni'nin söylediklerini nakletmiştik.
Daha önce söylediğimiz gibi, Hindliler'in kitaplarında Muham-med{sav)'in peygamber olarak geleceği konusunda müjdeler vardı. "Veda" adlı kitapta da bu müjdeler bulunuyordu. Hindliler, "Veda" adlı kitabı ibadetleri için temel -bir kitap olarak kabul etmişlerdir. Üstad Abdul- Hakk'ın anlattığına göre, "Veda" da Kabe'nin tavsifi de vardır. O kitapta Kabe'ye "meleklerin evi' denilmektedir. Kabe'nin nitelik ve evsafı anlatılırken, onun sekiz köşeli ve dokuz kapılı olduğu söylenmektedir. Üstad Abdul- Hakk "Kabe'nin dokuz kapısı" sözüyle, insanları Kabe'ye götüren kapıların kasdedilmiş olduğunu ifade etmektedirler ki, bu kapılar da şunlardır: Bab-ü İbrahim, Bab-ül- Veda, Babü's- Safa, Bab-ü Ali, Bab-ü Abbas, Bab-ün- Nebi, Bab-üz- Ziyare, Bab-ü Harem.
Üstad Abdul-Hak, "Veda" adlı kitapta bahsedilen Kabe'nin sekiz köşesinden de, Kabe'yi çevreleyen dağların kasdedilmiş olduğunu ifade etmektedir. Bu dağlar da şunlardır: Haliç, iki tane Ku-aykian, Hindi, La'la, Kudey, Ebi Hadid ve Ebi Kubeys dağları.
Yazar, tahrifçi Brahmanlar'm, Kabe'nin insan heykeli ve cismi olduğuna dair söyledikleri sözlere iltifat etmemektedir. Çünkü bu, ciddiye alınacak bir söz değildir ve Kabe'nin sözü edilen evsafına aykırı düşmektedir. Kabe, meleklerin

evi de değildir. Bir insan, oranın meleklerin evi olduğunu söyleyemez.
Yazar daha da ileri giderek, Brahman kitaplarının; peygamber efendimizin karşılaşacağı düşmanlıklara da işaret ettiğini söylemektedir. O kitaplarda, peygamber efendimiz ile Bedir'de savaşan kimselerin sayılarına ve peygamber efendimizin onlara üstün geleceğine işaret edildiğini ifade etmektedir.
Hindli yazar, bazı nasslar üzerinde şüpheye düşmüştür. Ama kendi kuruntularına ve vehimlerine dayanmamıştır. Hayallerine değil, nakledilen ifadelere itimat etmiştir. Bu ifadelerin de lafızlarım, muhtemel manalara yormuştur. Bu yorumu, akla uzak değildir. Ona karşı çıkanlarsa, bu ifadeleri, kabul edilmeyecek bir şekilde yorumlamışlardır ki, bu da makul olan şeylere aykırıdır. Örneğin meleklerin evi ile kutsallığı, insan cismi ile; Rabbı ise baba kelimesiyle yorumlamışlar ve daha buna benzer akla aykırı yorumlamalarda bulunmuşlardır.
Üstad Abdul - Hak, Muhammed (sav)'in geleceğine dair müjdelerin "Zend Avesta" adlı kitapta da yer aldığını bildirmiştir. Onun anlattığına göre, mezkur kitapta, peygamber efendimiz hakkında Kur'an-ı Kerim'de anlatılanlara benzer bazı vasıflar kullanılmıştır. Yine aynı kitapta Peygamber efendimizin alemlere rahmet olarak gönderileceği bildirilmiştir. Cenab-ı Allah ise, her şeyi apaçık bildiren kutsal kitabında şöyle buyurmuştur: "Biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik."
Yine mezkur kitapta anlatıldığına göre, peygamber efendimizin, insanları bir ve tek olan, eşi ve dengi, başlangıcı ve sonu olmayan; zevcesi, babası, anası, kocası, oğlu, meskeni, bedeni, şekli, rengi, kokusu bulunmayan Allah'a davet edeceği bildirilmiştir. Şüphesiz ki bu vasıflar Yüce Zata aittir. Bu da O'nun zat ve sıfatları bakımından bir olduğuna, yaratma ve tekvin bakımından tek olduğuna işaret etmektedir. Bu sıfatlar, açık ve net bir şekilde O'nun için sabittirler. Bunun sonucu olarak da, sadece Allah'a kulluk etmek ve O'na ibadet etmek gerekir.
Üstad el-Akkad diyor ki: "Üstad Abdul- Hakk'ın görüşleri, Zer-düştler'in peygamber efendimizin davetinden haber veren kitaplarındaki ifadelerden yapılan iktibaslardır. Bu kitaplarda, vade-dilen peygamberin geleceği ve insanları hakka davet edeceği bildirilmektedir. Ayrıca bu kitaplarda Arabistan çöllerine işaretler de bulunmaktadır. Orada yer alan ifadelerin bir kısmım, üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmadan nakledeceğiz: "Zerdüştler, dinlerini terkedecekleri zaman zaafa uğrayacak ve kuvvetlerini yitireceklerdir. Bu arada Arap ülkelerinden bir adam ayaklanacak, ona tabi olan insanlar da Farslar'ı yıkacaklar ve kendi hükümranlıkları altına alacaklardır. Farslar, ateşe taptıktan sonra Kabe'ye yönelecek ve Kabe putlardan temizlenecektir. İşte o günde Farslar'la peygambere tabi olan kimseler, alemlere rahmet olacaklardır.

Farslılar'la Medyenliler'in efendileri olacaklardır. Tus ve Belh şehrinin hakimleri olacaklardır. Buralar, Zerdüştler'e ve çevrelerinde bulunan kimselere göre mukaddes mekanlardır. Arapların peygamberi, fasih konuşan ve mucizelerle insanlara hitap eden bir kimse olacaktır." [2]

Burada biraz durmak gerekiyor: Bu söz, Zerdüşt'ün peygamber olduğunu ve onun getirdiği dinin semavi bir din olduğunu ifade ediyor. Yoksa onun kitabı, Hz. Peygamberin geleceğine dair müjdeleri kapsamına alamazdı. Semavi kökenli olmasaydı, bunu biz de dikkate almazdık. Ancak bu kitap ile Franklar'm kitapları arasında nasıl bir uyum sağlayabileceğiz? Zira Franklar'm kitaplarında anlatıldığına göre, Zerdüşt insanları kuvvete çağırıyor-muş. Güçlüleri desteklemeyi, zayıfları yok etmeyi öneriyoraıuş. Öyle ki, bu nedenle Avrupa'da, zayıfları yok etmeye davette bulunan bir felsefe meydana gelmiştir. Bu felsefeye göre zayıfların yeryüzünden kaldırılması gerekiyormuş. Bu da semavi nübüvvet ahlakıyla taban tabana zıt bir düşüncedir. Aynı zamanda kamil insani ahlakın öngörülerine de aykırıdır. Çünkü yaşama hakkı, bütün canlılara tanınmıştır. Ahlak kanununa ve semavi kanunlara göre zayıf kimse öldürülmez, ancak yaşamını sürdürebilmesi ve hayatını sonuna kadar yaşaması için ona yardım edilir.

Buna cevaben deriz ki: Bu naslar, Zerdüştiler'in kitaplarında fiilen mevcuttur. Bu ifadelerin de semavi bir kitaba sahip olan bir peygamberin ağzından çıktığı açıkça anlaşılmaktadır. Nihayet zamanla bazı olaylar meydana gelmiş, dolayısıyla Farslar'ın düzeni bozulmuştur. Böylece Araplar bilfiil onların topraklarına girmişlerdi. Sonuçta Farslılar da İslam bayrağının taşıyıcıları olmuşlardı ve alemlere rahmet olan islam bayrağını bir çok yerlere nakletmişlerdi. Bu da ancak semavi bir vahiy neticesinde olabilirdi. Bu durumda ortada bir resulün ve risaletin mevcudiyetini, Allah'm vahyi ile konuşan bir kitabın varlığını söylemekten başka çaremiz kalmamaktadır.

Zerdüşt'e nisbet edilen bazı sözlere göre, o, insanları kuvvete davet edermiş. Eğer bu sözüyle o, mü'min kimsenin risaleti tebliğ etme hususunda ahlaki, akli ve bedeni bakımdan güçlü olmasını amaçlamışsa, bu doğrudur. Böyle bir şey ahlaki ilkeler ve nebevi vesilelerle uygunluk içindedir. Nitekim Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Kuvvetli mü'min zayıf mu'minden daha hayırlıdır. Ama hepsinde hayır vardır"

Zerdüşt'ün böyle demiş olması, onun Allah tarafından gönderilen, tevhide davet eden bir peygamber olmasına engel teşkil etmez.

Ama o, eğer bu sözüyle kuvveti hakka galip kılmayı kasdetmiş-se, bu yanlıştır ve vehimden başka bir şey değildir. Avrupalılar']n vehimleri de bu doğrultudadır.

Böyle bir söz, onların siyasetlerine uygundur. Bu görüşte olan Avrupa felsefecilerinin de, sözü tahrif ettiklerim düşünüyoruz. Nitekim onlar, İsa peygamberin davetim de değiştirerek, ona tanrılık isnad etmişlerdi. Halbuki İsa peygamber, böyle bir nitelemeden uzaktı. O, Allah'ın kendisine emrettiğinden başka birşeyi onlara söylememişti.
Zerdüşt'ün, zayıfları yok etme konusundaki sözlerine gelince, bizim zannımıza göre o, mü'minleri kuvvet zırhım giymeye, zayıflığa çare bulmaya ve zayıflığı ortadan kaldırmaya davet etmiştir. Yoksa zayıf kimseleri yok etmeyi kasdetmemiştir.
Bu konuda söylenecek sözlerin özeti şudur: Peygamber efendimizin geleceği konusunda müjdeler yukarıda zikredilen kitaplarda mevcuttur. Bu ifadeler, asıl itibariyle doğruydu. Bu müjdeleri kitaplarda bulan kimseler için de bu ifadeler, nübüvvetin varlığını ispatlıyordu. Bunların sonuçlarının doğruluğuna bir diyeceğimiz yoktur. Bu hususta ortaya atılan vahdaniyeti inkara yönelik salt vehimlerine aldırış edecek değiliz. Çünkü insanlar salt vehimlerine kapılarak, insanın Allah'ın oğlu olduğunu veya Allah olduğunu iddia etmişlerdir. Böylesine büyük iddialarda bulunan kimselerin, bundan daha küçük iddialarda bulunmalarını tuhaf karşılamamak gerekir.
Bir kimse şöyle diyebilir: Kur'an-ı Kerim, Peygamber efendimizi müjdeleyen kimselerden söz etmiş ama bunların kimler olduklarını bildirmemiştir. İncil'de de İsa peygamberin, adı Ahmed olan bir peygamberin geleceğini müjdelediği bildirilmiştir. Tevrat'ta ise Muhammed (s.a.v.)'in adının yazılı olduğu bildirilmiştir. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur :
"Bize bu dünyada da iyilik yaz, ahirette de. Biz sana yöneldik. (Allah) buyurdu ki: "Azabıma, dilediğimi uğratırım, rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu, korunanlara, zekatı verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım. Onlar ki, yanlarındaki Tevrat ve incil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmi peygambere uyarlar. O (Peygamber) ki, kendilerine iyiliği emreder, kötülükten men eder; onlara güzel şeyleri helal, çirkin şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri kaldırıp atar. O'na inanan, destekleyerek ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla beraber indirilen nura uyanlar; işte felaha erenler onlardır." (A'raf: 156-157)
Yukarıdaki soruyu soran kimseye cevap olarak deriz ki: Kitap ehli kimseler, Peygamber efendimizle mücadele edip tartışırlardı. Çünkü onlar, onun davetine yakın kimseler idiler. Peygamber efendimiz onlarla, kendi delilleriyle tartışırdı. Onlar bu peygamberi tanırlardı. Daha önceleri müşriklere karşı, onun kendilerine bir yardımcı olarak gelmesini isterlerdi. Fakat peygamber olarak Allah

tarafından gönderilince, onu inkar ettiler. Kaldı ki, peygamber efendimizin risaleti, önceki kimselerin şehadetlerine ihtiyaç duyacak nitelikte değildi. Onların yardımlarına muhtaç değildi. Kendi kuvvetini, kendi zatından alıyordu. Gücünü kendi içinde taşıyordu. Doğruluğunu ispatlayacak belgeleri kendi nefsinde taşıyordu. Hak bir peygamber olduğuna ve lisaletinin güçlü ve hikmetli Allah tarafından gönderildiğine delalet eden canlı delilleri bünyesinde taşıyordu.

---

[1] Abbas Mahmud el-Akkad, Maahmu'n-Nur, s. 12.

[2] Abbas Mahmud el-Akkad, a.g.e., s. 14.

Tevrat'ta Muhammed (sav)

Muhammed (sav) Tevrat'ta da açık işaretlerle geçmiştir. Bu bahisler tağyir ve tebdile uğradığı halde, tamamen ortadan kalkmamıştı. Tevrat'ta onun peygamber olarak gönderileceğine dair açık belgeler mevcuttu. Yahudiler de kendi öz oğullarını tanıdıkları gibi, evsafım okudukları için, onu tanırlardı. Peygamber olarak gönderilmezden önce, onun geleceğini bekler ve müşriklere karşı onunla yardım umarlardı. Fakat risaletle görevlendirildiğinde peygamberliğini inkar ettiler.
Üstad Abdul- Hak, Muhammed (sav)'in peygamber olarak geleceği konusunda İbranice müjdeleri Arapça'ya tercüme ederek şöyle diyor: "Rab Sina'dan geldi. Onlar için bir ateş alevlendirdi. Bu ateş Faran dağlarından (Mekke çevresindeki dağlardan) parladı. Onbin ruhani ile birlikte geldi. Sağ tarafından da kendileri için şeriat olacak bir ateş parladı."
Bilindiği gibi, Faran dağları Mekke'dedir. Üstad Abdul- Hak bu konuda şöyle der: "Eski belgelerin de şehadet ettikleri gibi, Faran dağlan Mekke'dedir. Tarihçi Ciron ve İlahiyatçı Yosepyos derler ki: Faran dağları, Arap beldelerine ve Eyle kentinin doğu tarafına üç günlük mesafededir."
Üstad Abdul-Hak, ibranice delil ve tercümelerini nakletmekle yetinmiyor, bunun yanı sıra Arapça nasları da naklederek diyor ki: "İsmail, Hicaz'daki Faran dağlarının eteklerinde yaşadı. Tevrat sifîrlerinde anlatıldığına göre, Israiloğulları, Sina çölürıuen göçtüler. Faran çölünde, üzerlerine bir bulut indi."
Yukarıdaki ifadelerde geçen onbin kişiden kasıt, Hz. Muhammed ile ashabıdır. Bunlar savaş için Mekke'ye ve Şam'a giderken sayıları onbin civarındaydı. Bunlar kötülüklerden arınmış saha-bilerdi. Yine Tevrat'ta nakledildiğine göre, Allah ile konuşma şerefine ermiş olan Musa peygamber de, Muhammed (sav)'in peygamber olarak geleceğini şu sözleriyle müjdelemiştir: "Rabbiniz, kardeşleriniz olan ibrahim oğullarından bir peygamber gönderecektir."
Araştırmacı yazar Abdul- Hak, Tevrat'ta nakledilen işaretler üzerinde daha derin açıklamalar yaparak, Musa peygamberin şu sözü üzerinde durmaktadır: "İbrahim oğullarından benim gibi bir peygamber..."
Bu ifadeler, sözü edilen peygamberin Muhammed (sav) olduğunu ispatlamaktadır. Çünkü Musa peygamberden sonra bütün hükümleri açıklayan, tam bir şeriatle gelen peygamber, sadece Hz. Muhammed olmuştur. Tevrat'tan sonra her şeyin hükmünü açıklayan kitap olarak sadece Kur'an-ı Kerim gelmiştir. Ve Kur'an-ı Kerim Tevrat'ta yer alan hükümlerin bazısını da neshetmiştir.[1]

Görüldüğü gibi, Tevrat'ta, peygamber efendimizin risaletie görevlendirileceğine dair müjdeler mevcuttur. Tevrat tahrifata uğradıktan sonra bile bu işaretler yok olmamıştır.
Bu sözler sadece peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceğini müjdelemekle kalmamakta, aynı zamanda risaletinin mertebesini de açıklamakta, dünyanın doğusuna ve batısına yayılan bi'setinin önemini vuzuha kavuşturmaktadır. Tarihçilerin haberlerinde ve eski araştırmacı yazarların kitaplarında anlatıldığına göre, Faran dağları ile Eyle kenti arasında üç günlük mesafe vardı. Yine birçok tarihçilerin nakillerine göre, Faran dağları Mekke çevresindedir. Kur'an-ı Kerim'in manasını tercüme etmekle uğraşan Ahmediler de Kur'an-ı Kerim'in İngilizce'ye yaptıkları tercümesinin önsözünde, peygamber efendimize dair müjdelerden bahsetmişlerdir. Her ne kadar Kuranın aslını tercüme hususunda onlara muhalif isek de, biz onların bu müjdelerinden bahsedeceğiz. Çünkü denizin dibine dalarak inci çıkaran kişi değersiz olsa bile, çıkardığı inci değerlidir. Hikmet, mu minin yitiğidir. Onu nerede bulsa alır.
Merhum üstad el- Akkad, Ahmediler'in sözlerini şu cümlelerle nakletmektedir:
"Peygamber efendimizin geleceğine dair müjdeler üzerinde duran gruplardan biri de, Hind asıllı Ahmediler grubudur. Bunlar Kur'an-ı Kerim'i İngilizce'ye tercüme etmişlerdir. Yaptıkları tercümenin önsözünde peygamber efendimizle ilgili müjdelerden bahsetmişlerdir. Bu arada Musa peygamberin hakkındaki müjdelerin üç kısma ayrıldığım söylemişlerdir. Bu müjdeler Sina'da tecelli etmiştir. Bu tecelli onun zamanında meydana gelmiştir. Ayrıca Sair, ya da Cebel-i Eşkar denen yerde de bu tecelliler husule gelmiştir. İsa peygamberin zamanında da, bu mıntıkalarda tecelliler görülmüştür. Çünkü Ahmediler grubunun ifadelerine göre, bu dağ, Yakub oğullarının barındıkları mıntıkanın bulunduğu yerdedir. Üçüncü tecelli ise, Faran mıntıkasmdadır. Faran, Mekke ile Medine arasındaki tepeli ve engebeli yerlerdir. "Faslu 1- Hitap" adlı kitapta anlatıldığına göre, çocuklar, Riyad'tan, Faran çölüne kadar olan kısımda hacıları selamlarlar. Nitekim bu husus İbrahim'in va'dinde de görülmüştür. Onlar sadece Kenan diyarı sınırındaki bir arazi şeridine sığmamışlar ve orada ikamet etmemişlerdir. İsmaililer neslini, efendisinin evinden kovulan bir cariyeye döndürmektedirler. Tevrat'ta, bu Arap beldelerinde yaşamış İsmail peygamberin zürriyetinin adları geçmektedir.

İsa peygamberin doğumundan yediyüz sene önce yaşamış olan Eşiya peygamberin verdiği haberlerde de İsmailoğulları'mn Hicaz mıntıkasında yaşayacakları anlatılmıştır.
Eşiya der ki: "Ey Dedaniler'in kervanları, Arap ili ormanında geceleyeceksiniz.

Susamış olana su getirdiler; Tema diyarında oturanlar, kaçakları ekmekleriyle karşıladılar. Çünkü kılıçların önünden ve kurumuş yayın yüzünden ve çengin ağırlığı yüzünden kaçtılar. Çünkü Rab bana şöyle dedi: Kedar'm bütün izzeti, ücretlinin yılları gibi bir yıl içinde sona erecek." [2]
Ahmediler cemaatı, bu sözleri tefsir ederlerken Kedar'ın hezimetini, Mekkeliler'in Bedir yenilgisi şeklinde açıklamışlardır. Çünkü peygamber efendimiz, Mekke'den Medine'ye hicret ettikten bir yıl kadar sonra Mekkeliler'i Bedir'de yenilgiye uğratmıştı.
Eski kitaplarda, gelecekle ilgili veınlen bu müjdeler, düşünen kimseler için açık birer delil ifade ederler. Ancak lafızların zahirine tutunanlar, bu müjdelerdeki gizli manaları kavrayamazlar. Kelimelerin dış anlamlarına tutunarak yapılan açıklamalar, asıl kasdedilen manayı açığa çıkarmaz.
Yine Ahmediler, İngilizce'ye yaptıkları Kur'an tercümesinin önsözünde Tevrat'ın "İşaya" bölümündeki şu ifadeleri nakletmiş-lerdir: "O bayrağını, uzak mıntıkalardaki ümmetlere karşı yükseltecektir. Onlar da yeryüzünün en ücra köşelerinden onlara karşı saf halinde geleceklerdir. Arabalarla yola çıkacaklardır. O safları kontrol edip düzene sokacak bir kimse de yoktur. Onlar uyumaz ve uyuklamazlar. Heybelerinin bağı çözülmez, ayakkabılarının ipleri gevşemez. Sadakları ok doludur. Yayları atlarının toynuklarına kadar gerilidir."
Bu ifadelerde Hac için yapılan davete işaret etmektedirler. Yine bu naslar, şu ayetin bazı manalarına da delalet etmektedirler: "İnsanlar içinde Haccı ilan et! Yaya olarak veya uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler. (Gelsinler) ki, kendileri için birtakım faydalara tanık olsunlar ve (Allah'ın) kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine belli günlerde (onları kurban ederken) Allah'ın adını ansınlar. Onlardan yeyin, sıkıntı içinde bulunan fakire de yedirin." (Hac: 27-28)
Yine Tevrat'ın, İşaya bölümünün 8. babında şu ifadelere rastlamaktayız:
"Bu kavmin fitne dediği her şeye siz fitne demeyin; onların korktuğundan korkmayın ve ondan yılmayın. Orduların Rabbi, takdis edeceğiniz odur ve korktuğunuz O olsun ve yıldığınız O olsun ve O Makdis olacak; fakat İsrail'in iki evine sürçme taşı ve tökez kayası ve Yeruşelim'de oturanlara kapan ve tuzak olacak ve onların arasında çoğu sürçecek ve düşüp kırılacaklar ve tuzağa düşüp tutulacaklar. Şakirtlerim arasında şehadeti bağla ve şeriatı mühürle ve Yakub evinden yüzünü gizleyen Rabbi bekleyeceğim. Ve O'na ümit bağlıyacağım."
Bu ifadelerde, peygamber efendimize yönelik işaretlerin, ya da delaletlerin kavranması biraz güçtür. Daha doğrusu kesin bir şekilde bunu anlamak zordur. Daha önce söylediklerimiz bu konuda yeterlidir.

incil'de Muhammed (as)
İnciller'de Tevrat'takinden daha açık bir şekilde peygamber efendimize dair müjdeler yeralmıştır. Bunlara bazı örnekler vereceğiz:
a- Matta İncili'nin 23. babında, İsa peygamber İsrailoğulları'na hitap ederken şöyle demektedir: "İşte, eviniz size ıssız bırakılacak. Çünkü size diyorum: Rabbin ismi ile gelen mübarek olsun deyinceye kadar, artık siz beni göremeyeceksiniz."
Bu ifadeler şuna delalet ediyor: İsa peygamberden sonra Rabbin adı ile mübarek bir kişi olarak, sadece Muhammed (sav) gelmiştir.
b- Yine Matta încili'nin 21. babında İsa peygamber şöyle demektedir: "Bundan dolayı size derim: Allah'ın melekutu sizden alınacak ve onun meyvalarını yetiştirecek bir millet verilecektir. Ve bu taşın üzerine düşen parçalanacak, o da kimin üzerine düşerse onu tuz gibi dağıtacaktır.
c- Yuhanna İncili'nin 1. babında şu ifadelere rastlamaktayız:
"Yahudiler, Yahya'ya kendisinin kim olduğunu sormak için, Yeruşelim'den kahinlerle Revililer gönderdikleri zaman, Yahya'nın şehadeti şudur: Ve Yahya ikrar etti ve inkar etmedi ve ben Mesih değilim dedi. Onlar da kendisinden sordular: Öyle ise ne? Sen İlya mısın? Ve Yahya: değilim dedi. Sen o peygamber misin? Yahya: Hayır, diye cevap verdi.
Onlar kendisine dediler ki: Sen kimsin? Bize gönderenlere cevap verebilmemiz için, kendin hakkında ne diyorsun? Ben, İşaya peygamberin dediği gibi: "Rabbin yolunu düzeltin, diye çölde çağıranın sesiyim."
Şüphesiz Yahya, ne İsa, ne de başka bir peygamber olmayan Muhammed (sav)'den haber veriyordu.
d- İsa peygamberin tanrılığını açıkça beyan eden Yuhanna İn-cili'nin 16. babında İsa peygamber şöyle demektedir: "Benim gitmem, sizin için hayırlıdır. Çünkü gitmezsem size teselli veren birisi gelmez; fakat gidersem onu size gönderirim. Ve o geldiği zaman günah için, salah için ve hüküm için dünyayı ilzam edecektir. Günah için, çünkü bana iman etmezler; salah için, çünkü babama gidiyoruz ve artık beni göremezsiniz. Ve hüküm için, çünkü bu dünyanın reisine hükmedilmiştir. Size söyleyecek daha çok şeylerim var; fakat şimdi dayanamazsınız. Fakat o hakikat ruhu, gelince, size bütün hakikatler için yol gösterecek; zira kendiliğinden söylemeyecektir; fakat her ne işitirse söyleyecek; ve gelecek şeyleri size bildirecektir. O beni temcid edecektir. Çünkü benimkinden olacak ve size bildirecektir. Babamın her nesi varsa, benimdir ve bir zaman sonra artık beni göremeyeceksiniz."
Yukarıdaki ifadelerde geçen baba ve tanrılık lafızlarını çıkarıp bir tarafa

attığımızda İsa peygamberin, kendisinden sonra gelecek olan teselliciden haber verdiğini görmüş olacağız. O, bu tesel-lici için yol açmakta, onun gelmesi için kendisi gitmekte ve günahlarından Ötürü ağlamaktadır. Günah da İsa peygamberin nübüvvetinin inkar edilmesidir. Onlar İsa peygamberin tanrı olduğunu iddia ettikleri için, İsa peygamber onları kınamakta ve Allah'a eş ile çocuk isnat ettikleri için de azarlamaktadır. Sonra kendisinden sonra gelecek olan davetçinin bütün gerçeklere ve hakikate davet edeceğini açıkça beyan etmektedir. Çünkü o eksiksiz, ebedi, her zaman ve mekana elverişli ve mükemmel bir şeriat getirecektir. Bu şeriatın sahibi, Muhammed'den başkası olabilir mi? Yaratıkları teselli eden, günahları protesto eden, ondan başkası olabilir mi? Ehl-i kitabın, dinlerinde aşırı gidenleri, bu şahsın Muhammed (sav) oluşunu inkar etmişlerdir.

Elde mevcut İnciller, İsa peygamberin müjdelediği şahsın Fa-raklit olduğunu ifade etmektedirler. Faraklit ise, Ahmed kelimesinin karşılığıdır. Ahmed de, peygamber efendimizdir.

---

[1] Abbas Mahmud el-Akkad, a.g.e., s. 150.

[2] Tevrat, işaya, Bab: 21, s. 687.

İsa Peygamberden Sonra Başlayan Fetret Dönem

Batısından doğusuna kadar dünyaya şöyle bir bakıldığında, bu fetret dönemi içinde insanlığın sapıklıktan kurtarılması için, dünyanın bir hidayetçiye muhtaç olduğu görülür. Felsefe, insanlara düzen verememişti. Çünkü felsefe her ne kadar uğraşsa ve havas tabakasını ikna etse de, halk tabakasının gönlünü doldura-maz ve kalbini tatmin edemez. Onları doğru yola iletemez. Felsefenin kendisi doğru yolda gitse bile hiç kimseye düzen veremez.

Bu fetret döneminde inançlar da tahrif edilmişti. Yahudiler, Tevrat'ı asli manasının dışına saptırmışlardı. Allah'ın kendilerine emrettiği hükümlerin çoğunu unutmuşlardı. Bütün insanları kendilerinden aşağı derecede görüyorlardı. Kendilerinin Allah'ın benzersiz kulları olduklarım sanıyorlardı. Oysa Cenab-ı Allah, onları da diğer insanlar gibi yaratmıştı. Fakat bunlar daha da ileriye giderek, kendilerinin seçkin bir millet olduklarına, diğer in-sanlarınsa kendilerinden aşağı derecede olduklarına inanmışlardı. Bu nedenle yeryüzünde fesat ve bozgunculuk çıkarmışlardı. Allah'ın seçkin ve mümtaz kavmi olduklarına inandıkları halde, zillete düştüklerinde diğer yaratıklara karşı kin gütmeye başlamışlardı. Başka milletleri tuzağa düşürmek için bütün çarelere başvurmuşlardı. Bunun kötülük olduğunu kabul etmiyorlardı. İnsanlar arasına düşmanlık tohumları saçmaya çalışıyorlardı. Hiç bir kayda bağlı kalmaksızın ve bulundukları yerin neresi olduğuna aldırış etmeksizin, etrafa bozgunculuk yayıyorlardı. Gururlarım frenleyecek, aşırılıklarını giderecek güçlü bir dine sahip peygamberin gelmesine ihtiyaç vardı.

Öte yandan Hıristiyanlık da sapmış, İsa peygamberin ilkeleri dışına çıkmış ve aşırılığa saplanmıştı. İsa peygamberin edebini, müsamahasını bırakıp büyüklük taslamaya, bozgunculuk çıkarmaya , fesat tohumlarını yaymaya başlamışlardı. Bütün bu bozuklukları yok edip aleme düzen verecek, müjdeci, aynı zamanda uyarıcı bir peygambere ihtiyaç vardı ki, insanları hakka ve dosdoğru yola iletsin.

"Ey kitap ehli! Elçilerin arasının kesildiği, bir boşluk meydana geldiği sırada, size elçimiz geldi. (Yarın kıyamette); "bize bir müj-deleyici ve uyarıcı gelmedi" dememeniz için size gerçekleri açıklıyor, işte müjdeleyici ve uyarıcı geldi. Allah, her şeyi yapabilendir ." (Maide: 19)

ALLAH'IN ELÇİSİ MUHAMMED (SAV)

Muhammed ve Soyu

Peygamber (sav) efendimize risaleti geldikten, daveti yayıldıktan, onun risaleti Romalılar tarafından duyulduktan sonra, Ebu Süfyan bin Harb, Herakliyus ile görüştü. Herakliyus, Peygamber (sav) efendimizin durumuyla ilgili olarak, ona bazı sorular yöneltti. Bu sorulardan biri de, Peygamber efendimizin soyuyla ilgiliydi. Ebu Süfyan -Peygamber efendimizin en azılı düşmanı olduğu halde- yalan söylemeksizin bu soruyu şöyle cevapladı: "Muhammed Kureyş içinde en yüksek soya sahip bir kimsedir." Yani onlar arasında en asil ve en şerefli bir kimsedir. Ebu Süfyan'm bu cevabı karşısında Herakliyus şöyle dedi: "İşte böyle peygamberler, halk içinde en yüksek soydan gelirler.
Kur'an-ı Kerim de, daha önce gelmiş olan peygamberler hakkında haberler verirken, onların, kabileleri içinde ailelerinin yüksek bir soya sahip olduklarını bildirmektedir. Örneğin Şuayb (as)'ı ele alalım. O, şerefli bir aileye mensup soylu bir kimseydi. Cenab-ı Allah, onun kavmiyle olan mücadelesini bize şöyle anlatmaktadır: "Dediler ki: 'Ey Şuayb, senin söylediklerinden çoğunu anlamıyoruz, biz seni içimizde zayıf görüyoruz. Kabilen olmasaydı seni mutlaka taşlar (Öldürür) dük! Senin bize karşı hiçbir üstünlüğün yoktur!. 'Ey Kavmim'dedi, 'sizegöre kabilem, Allah'tan daha mı üstün ki, onu arkanıza at (ip unut) tunuz? Şüphesiz Rab-bim yaptıklarınızı (bilgisiyle) kuşatıcıdır." (Hud: 9i-92)
Bu ayeti kerime, Şuayb peygamberin şerefli, güçlü ve muktedir bir aileden geldiğini bildirmektedir. O, Medyen'deki aşiretler arasında en yüksek soya sahip bir kimseydi.
Muhammed (sav) de, kavmi içinde yüksek bir soya sahip olup asil bir aileden gelmekteydi. Ibn Abbas'm rivayet ettiğine göre, Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Cenab-ı Allah beni hep temiz bellerden temiz rahimlere, saf ve temiz bir şekilde nakle-degelmiştir. Soyumda iki kola ayrılma meydana geldiğinde mutlaka ben o kollar içinde en hayırlı olanında bulunurdum" .
Vaile bin Eska'in rivayet ettiği sahih bir hadiste de Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Doğrusu Cenab-ı Allah, ibrahim'in oğullarından ismail'i, ismail'in evladından da Kinane oğullarını seçmiştir. Kinane oğulları arasından ise Kureşlileri seçmiştir. Kureyşlilerden de Haşimoğullarını seçip üstün kılmıştır. Haşimoğullan arasında beni seçip üstün kılmıştır."

Böylece Muhammed (sav)'in, soyca yüksek bir yere sahip olduğu kesinlik kazanmaktadır. Soy ve asalet şerefinden maksat, onun aşiretinin zengin olması ve kendisinin de onlardan büyük miktarda servet elde etmiş olması değildir. Çünkü mal, soy ve ne-seble ölçülen bir şey değildir. Örneğin Amcası Ebu Talib, Mekke'de itibar ve şeref sahibi bir kimseydi.Fakat mal sahibi değildi. Peygamber efendimiz de Araplar arasında soy bakımından yüksek bir yere sahip olduğu halde, yoksul ve yetim bir kimseydi. Davar otlatırdı. Soyluluk ve asalet, zenginliğin, kuvvetliliğin veya otoritenin ayrılmaz bir parçası değildir. Soy ve neseb şerefi, kişinin içinde bulunduğu aile ocağından elde edilir ki, bu şeref, kendisine bağlı bireyleri eksikliklerden arındırır ve yüceltir. Bu ocağa bağlı kimseler, rezaletlere düşmekten utanç duyarlar. Örfün kabul etmediği ve selim akıl sahiplerinin çirkin gördükleri durumlara düşmekten çekinirler. Bunların ruhen şeref ve üstünlükleri vardır. Peygamber efendimiz araplar arasında şeref ve üstünlüğünü, mal ve otoriteyle değil, ruh ve aile bakımından üstün ve hayırlı bir kimse oluşuyla elde ettiğini ifade buyurmuştur: "Cenab-ı Allah beni Araplar arasında aile bakımından ve ruh bakımından en hayırlı bir kimse kılmıştır."
Nitekim Kureyşliler'in soylularından olan Ebu Süfyan, Herak-liyus'un peygamberimiz hakkındaki sorusu üzerine gerçekleri saklayamamış ve hakikati söylemiştir. Bu cevap her ne kadar kendisi aleyhine bir delil ve Peygamber efendimiz lehinde bir tanıklık olsa bile, yine de O, doğruyu söylemek zorunda kalmıştır. Oysa müşrik bir insan olan Ebu Süfyan'm bu cevabı kendi aleyhinedir. Ebu Süfyan şu ifadeyi kullanmıştır: "Araplar arasında benim yalan söylediğimin açığa çıkmasından endişe etmiş olmasaydım, mutlaka yalan söylerdim."
Üstünlük, büyüklük taslamaksızm da elde edildiğine ve kişinin gururlu davranışlarda bulunmadan da saygınlık kazanması mümkün olduğuna göre, acaba peygamberler niçin yalnızca asil ailelerden ve şerefli köklerden gelmişlerdir?
Bunun nedeni, büyük bir davayı üstlenen kişinin bir takım ayıplamalardan uzak olması gerçeğidir. Peygamberler hiçbir eksiklik lekesiyle lekeli olmamalıdır. Çünkü büyük bir dava ile ortaya çıkan kişiler aleyhinde, doğru veya yanlış birçok dedikodular yayılır. Her ne kadar risaletin kendisi ve peygamberin şahsı kamil olsa da, bu gibi lekeler onu ve davetini gözlerde küçük düşürebilir, içinde üstünlük ve yücelik bulunmayan bir soy, geleneklerden yoksun olduğu bilinen bir aile, asaletten mahrum olduğu için ilk etapta reddedilir. Nitekim peygamberlerin çoğu asilzadelerden değil de, ayak takımından olmakla suçlanmışlardır. Kendilerine tabi olan kimseler genellikle zayıf ve yoksul halk arasından çıktığı için, peygamberlerin davetleri asilzadeler tarafından

reddedilmiştir. Her ne kadar asilzadeler bu düşüncelerinden dolayı haksız olsalar da, bunu bir kötülüme aracı olarak kullanmaktan çekinmemişlerdir. İnsanlığın ikinci babası olan Nuh peygamberin kavmi de, kendisine tabi olan kimseler fakir ve fukara olduklarından dolayı, onun davetine uymamışlardı. Onların bu karşı çıkışlarım Cenab-ı Allah şöyle haber veriyor: "Kavminin inkarcı ileri gelenleri: 'Senin ancak kendimiz gibi bir insan olduğunu görüyoruz. Daha başlangıçta, sana bizim ayak takımı dışında kimsenin uyduğunu görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüz de yoktur. Biz sizi yalancı sanıyoruz" dediler. Nuh: "Ey kavmim! Rabbi-min katından bir delilim bulunsa ve bana yine katından bir rahmet vermiş de, bunlar sizden gizlenmiş olsa, söyleyin bana, hoşlanmadığınız halde zorla sizi bunlara mecbur mu ederiz?' dedi. 'Ey kavmim! Buna karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'a aittir. İnananları da kovacak değilim; çünkü onlar Rableri'yle karşılaşacaklar, fakat ben sizi cahil bir millet olarak görüyorum. Ey kavmim! Ben onları kovarsam, Allah'a karşı beni kim savunur? Düşünmüyor musunuz? Ben size, Allah'ın hazineleri yanımdadır, demiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Doğrusu melek olduğumu da söylemiyorum. Küçük gördüklerinize Allah iyilik vermeyecektir diyemem, içlerinde olanı Allah daha iyi bilir. Yoksa şüphesiz haksızlık edenlerden olurum." (Hud: 27- 31)
İnkarcı kavminin itirazı yoksul kimselerin Nuh peygambere tabi olmalarına karşı idi ki, bu da zalimce bir itirazdı. Ama Cenab-ı Allah kullarına, ailesi belirsiz, kavmi yanında rezil, milletinin idaresi hakkında beceriksiz ve uğursuz bir kimseyi peygamber olarak göndermeyecek kadar merhametlidir. Çünkü bu gibi kimseleri peygamber olarak gönderecek olsaydı, kavimleri onları hemen reddeder ve tasdik etmezlerdi. İlk aşamada ona muhalif olduklarını açıklarlardı. Bu muhalefetlerinde ısrar ederlerdi. Ona karşı aşiretinin durumunu ve adetlerini delil olarak ileri sürerlerdi. Milletleri, fikirlerinin ve reddetmek istedikleri şeyin aksine nefislerini zorlamaktan tesir altına almak mümkün değildir. Çünkü ilk etapta zihne gelen şey, eğer reddetme doğrultusunda ise, artık o kişinin nefsi, doğru çizgiden sapmaya meyleder. Akılların idrak ettiği doğru yolun dışına kayar. Kaydıkça sapıklığı daha da artar. Bu sapma sonucunda,insanları hakka döndürmek çok zor olabilir. Sapma çizgisi uzadıkça, açı genişler ve artık iki ucu bir araya getirmek zorlaşır. Hz. Ali (ra) şöyle demiştir: "Kalplerin arzuları, ileriye ve geriye doğru istekleri vardır. Kalp zorlanınca körelir." Peygamberlerin davetleri hidayetedir. Risaletle-rin çağrıları da hidayetedir. Köreltmeye ve körlüğe değildir.
Şüphesiz, peygamberi koruyacak güçlü bir kavminin bulunması gereklidir. Çünkü o, davete başlarken ilk etapta insanlara, bilmedikleri ve inanmadıkları

şeyleri açıklayacaktır. Onların arzulamadıkları ve hoşlarına gitmeyen şeyleri, beklemedikleri bir anda yaymaya başlayacaktır. İnsanlar da, arzuları hilafına açıklanan bu şeyleri güzellikle değil, güçlü bir direnişle geri püskürtmeye çalışacaklardır. Eğer peygamberler, kendisim koruyacak güçlü bir aşirete mensup olmazsa, daha başlangıçta yok olacaktır. Aşireti cılız olursa, daveti de cılız bir aydınlık olarak kalır. Şuayb aleyhisselam kavminin kıssası da bunu gösteriyor. Kavmi, aşiretinden korktukları için Şuayb peygamberi öldürememişti. Kur'an-ı Kerim'de nakledildiği üzere, kavmi Şuayb peygambere hitaben şöyle demiştir: "Kabilen olmasaydı, seni mutlaka taşlar (öldürür) dükl"
Peygamber efendimizin de, koruyucu bir aşireti, gücü ve kuvveti olmasaydı, daveti henüz beşiğinde iken ölürdü. Daha uzaklara gitmeye gerek yok. İşte Peygamber efendimizin hayatı. Rabbi-nin emrini açıkladığı zaman, Kureyşliler kendisine karşı çıkmışlardı. Hem de çok azgın bir şekilde. Bu mukavemetin daha ileri safhalarında şer güçleri onu Öldürmek için etrafım kuşatmışlardı. Ama ailesi hep onu koruyordu. Kabilesinin şerefi ve Araplar nezdindeki itibarı, onu muhafaza ediyordu. Kabilesinden çekindikleri için düşmanları Peygamber efendimizi öldürmeye cesaret edemiyorlardı. Nihayet onun getirmiş olduğu hak davet, karanlıkları yarıp, aydınlığa ulaşıncaya kadar yoluna devam etti. Nihayet İslam güneşi büyüyüp güçlendi. İşte o zaman Cenab-ı Allah Peygamber efendimizi koruyan kimselerin ruhlarını teslim aldı. Etrafındaki koruyucu çemberi kaldırıldı. Artık İslam daveti kendi kendini koruma noktasına gelmişti. Tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirecek güce sahip olmuştu.
Birisi çıkarak şunu söyleyebilir: Her şeye rağmen Peygamber efendimize olmasa bile, ona tabi olanlara el uzattılar onları ezmeye başladılar. İslam davetinin zayıf kimselere ulaşmasına engel oldular. Peygamber efendimizin ailesinin güç ve itibarı, ona tabi olan sahabilerinin eziyet görmesine engel olamadı. Müşriklerin İslam risaletinin önüne barikat kurmalarını önleyemedi. Hatta bazı zayıf ve güçsüz sahabiler, azap ateşinin ve sıcaklığın altında bilfiil canlarını verdiler.
Bu soruya cevap olarak deriz ki: Bu olaylar şunu gösteriyor: Eğer davetin sahibi Peygamber efendimiz de şu güçsüz sahabiler gibi zayıf olsaydı, onu koruyacak aşireti bulunmasaydı, müşrikler mutlak onu da öldürürlerdi. "İşin aslı budur. Eğer bunu Öldü-rürsek daveti ortadan kalkar" diyerek onun üzerine çullanırlar ve İslam davetini daha ilk günlerinde yok ederlerdi. Şunu da göz önünde bulundurmak gerekir ki, Kureyşli müşriklerin mü'minle-re yaptıkları eziyetler, mu minlerin ailelerinin güç ve kuvveti nis-betinde farklılık gösteriyordu. Örneğin Hz. Ebubekir ile Osman'ın çektiği eziyet, Yasir ailesinin çektiği eziyet derecesinde olmamıştı. Bunlar Habbab bin Eret kadar eza. ve cefa

çekmemişlerdi. Koruyucu ve yardımcıları olmayan zayıf mü'minlerin çektikleri eziyetler, çok şiddetliydi. Önceki sayfalarda işaret ettiğimiz, Hendek'te yakılan Ashab-ı Uhdud gibi eziyetlere maruz bırakılmamışlardı. Peygamber efendimizin mübarek şahsı da eziyete uğramıştı. Müşriklerden eza ve cefa görmüştü, ama onu öldürmeyi akıllarından geçirmemişlerdi. Fakat davetinin önüne geçmekten umutlarını kestikten, islam davetinin Mekke dışına yayılmaya yüz tuttuğunu gördükten, İslam nurunun Arap kabilelerine yöneldiğini müşahede ettikten sonra, onu öldürmek düşüncesini kafalarına yerleştirdiler. Fakat artık onun, iman devletini kurmasının zamanı gelmişti. Bu devleti oluşturacak unsurlar tekamül etmişti. Ama bu devleti Mekke dışındaki bir yerde kuracaktı.

İşte böylece Cenab-ı Allah, inananları musibetlerle imtihan etti. Nihayet onlar dinleri sebebiyle müşriklerin eziyetlerinden kaçarak hicret ettiler. Musibetler kalpleri daha da güçlendirir, iradeyi sağlamlaştırır. Artık mü'minler gevşeklik ve zaaf göstermezler. Hüzne kapılmaz ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmezler. Allah'ın kelimesinin yükseleceği hususunda asla umutsuzluğa kapılmazlar. Hakkın destekçileri olan kimseler işte böylece yetişirler. Kelimeleri yüce olan Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Yoksa siz, sizden önce geçenlerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuştu, öyle sarsılmışlardı ki, nihayet peygamber ve onunla birlikte inananlar: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' diyecek olmuşlardı, iyi bilin ki, Allah'ın yardımı yakındır" (Bakara: 214)

Rahmet peygamberinin bütün yaşantısı boyunca merhametli olması; küçük yaştayken zayıflara karşı merhametli olarak yetiştirilmesi, zayıflarla düşkünlerin acılarını hissetmesi için onların arasında zayıf bir kimse olarak büyümesi gerekiyordu. Zayıfların durumlarını görmeyen ve acılarını tatmayan kimse merhametli olamaz.

Peygamber (sav) efendimiz kavminin en yüksek soylu bir şahsiyeti olmakla birlikte mali bakımdan zayıf ve yoksuldu. Yaşantısına öksüz olarak başladı. Sonra davar otlatarak, ücretli bir çoban olarak yaşadı. Böylece ruhunu iki yönden süsleyip terbiye etti:

1- Onun soy ve asaleti, kendisini kötü işlerle uğraşmaktan alıkoyuyor, üstün ve yüce işlere yöneltiyordu. Böylece yönelimleri ve şerefi arasında denklik meydana geliyordu. Böylece Peygamber efendimiz soy üstünlüğünü elde etti. O, doğru sözlü ve güvenilir bir kimseydi. Soyunu lekelendirecek hiçbir ayıbı yoktu.

Yüksek şerefini zayıflatacak bir kusuru da bulunmuyordu. Gerçekten asil bir kimse idi. Soylular arasında kamil bir şahsiyetti. Başları tarafından uyulan bir liderdi.

2- Öksüz ve yoksul bir kimseydi. Bu özelliği onu zayıf kölelere, fakir işçilere karşı mütevazi bir insan haline getirmişti. Onlara karşı büyüklük ve üstünlük taslamıyor, aksine onlara yakın bir kimse oluyordu. Onlarla ülfet peyda ediyordu. Aralarında dostane bir sıcaklık meydana geliyordu. Ama yine de fakirliğin zilleti kendisine ulaşmıyordu. Miskinlerin perişanlığı, muhtaçların zafiyeti kendisini lekelendirmiyordu. O, üstün ve yüce bir şahsiyetti. Her iki yanından rahmet pınarları fışkırıyordu. Rahmet, musibetler arasından fışkıran ilahi bir pınardır. Merhametli, zillete düşmeksizin musibetleri tadan kimseler, başkalarına karşı merhametli olur. Böyle biri, kendisinden üstün olanlara karşı kin beslemez, aksine kendinden aşağı durumda olanlara bakar ki, onları yüceltsin, himaye etsin ve yardım elini uzatsın.
Bu iki ruh özelliği ve ahlak güzelliği Peygamber efendimizde, bir araya gelerek onu çocukluğundan itibaren şeref ve riyasetine layık ahlaki yüceliklere yöneltmişti. Şerefini, başkalarına saldırmak ve mütecaviz olmak için bir vasıta edinmemişti.
Öksüzlüğü, yoksulluğu, zayıf işçiler arasında çoban olarak çalışmış olması, onu, kendisi ile ülfet edilebilen bir insan haline getirmişti. Başkalarına karşı üstünlük taslamıyordu. Kendini zayıf kimselerden sayıyor ve buna gönülden inanıyordu. Kendisini, çokça işlere tevessül etmeyen eşraf kimselerden sayıyordu. Her hallerinde şefkatli ve dostane haller izhar ediyordu.
İnsanların halleri araştırıldığı zaman, zayıf kimselerin kalpleri kinle ve Allah'ın nimetine mazhar olmuş insanlara karşı hasetle lekelenmemiş ise, kalblerinin ihlaslı olduğu görülecektir. İhlas ile birlikte ruhlar aydınlanır ve hakka yönelir. Sırat-ı Müstakime doğru yön alır. Çünkü bu gibi kimselerin kalblerinde heva, heves, şehvet ve lezzetlerin lekesi bulaşmamıştır. İnsanı bu gibi kötülüklere mal yöneltir, ya da mal, bu gibi işleri yapmayı kolaylaştırır. Nefisler de bu gibi kötülüklerin baskısı altında ezilir. Kalp bu gibi kötülüklerle lekelenmediği takdirde, insan çabucak imana yönelir. Bu sebepledir ki, peygamberlerin davetine ilk inanıp icabet eden kimseler, zayıflarla yoksullar olmuştur. Çünkü bunların kalblerine kin ve intikam duyguları ve haset bulaşmamıştır. Bu gibi kötülükler insanın kalbindeki iman nurunu söndürürler.
Peygamber efendimiz, zayıflara karşı merhametli bir kimseydi. Çünkü o da kendini zayıflardan biri olarak hissediyordu. Ama zayıfların kalblerine yerleşmiş olan meskenet duygusu ona bu-luşmamıştı. İnşam küçük düşüren ve zelil kılan alçak karakterlere razı olmamıştı. Çünkü zayıf kimse kindar olmadığı takdirde, bir nevi aza kanaat eden ve asgari haklarını bile aramayan bir kimse haline gelir. Bu da insanı, baş eğmeye sürükler. Peygamber efendimizde fakirliğin üstün

meziyetleri yerleşmişti. Bu sebeple dosdoğru yola yönelmişti. Ama zayıfların zillet ve meskenetine asla düşmemişti. Çünkü onun nesebinin yüksekliği, kendisini bu meskenete düşmekten alıkoymuştu. Dolayısıyla kendisinde iki güzellik meydana gelmişti. Bunlardan biri neseb güzelliği, diğeri de, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a ihiasla bağlanma güzelliğiydi. İşte bu iki güzellik onu, insanlığı yücelten ilahi risale te hazırlamıştı.

Temiz Soy

Yaratıkların en hayırlısı Muhammed (sav)'den ve onun temiz yaşantısından bahseden siyer bilginleri, onun İsmail peygamberin evladından olduğunu söylemiştir. Ama Peygamber efendimizin soyunu zincirleme olarak İsmail peygambere tam olarak bağ-layamamışlardır. Sadece Peygamber efendimizin 20 kadar atasından bahsedebilmişîerdir ki, buna göre onun mübarek soy zinciri şöyledir: Muhammed bin Abdullah, bin Abdulmuttalib (Abdul-muttalib'in adı Şeybetül Hamd'dır) bin Haşini (Haşim'in adı Amr'dır) bin Abdi Menaf (Abdi Menafin adı Muğire'dir) bin Kusay (Kusay'ın adı Zeyd'dir) bin Kilab, bin Mürre, bin Ka'b, bin Lüey, bin Galib, bin Fihr, bin Malik, bin Nadr, bin Kinane, bin Huzey-me, bin Müdrike, bin İlyas, bin Mudar, bin Nizzar, bin Maad, bin Adnan.
Peygamber efendimizin mübarek nesebi, siyer kitaplarında üzerinde ittifak edilen şekilde böyledir. Rivayetlerin işaret ettiği gibi, bu tanımlama, İbn Abbas'tan gelmektedir. İbn Abbas şöyle diyor: "Peygamber (sav) efendimizin atalarının adı Adnan'a ulaştığında, artık orada durur.-Çünkü onu bazı kimselere nisbet eden kimseler yalan söylemişlerdir. Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ve bu arada daha bir çok nesilleri..." (Furkan: 38)
Peygamber efendimize nisbet edilen bu haber, söz konusu temiz silsilenin doğruluğuna işaret etmektedir. Bu silsile Peygamber efendimizden başlayıp Adnan'a kadar uzanmakta ve orada son bulmaktadır. Peygamber efendimizin bu silsileyi muhafaza etmiş olması iki şeye delalet eder:
1- Adnan'dan sonraki isimler hususunda şüphe vardır. Bu isimler Peygamber efendimize sahih bir yolla değil, neseb tarihçileri vasıtasıyla ulaşmıştır. Neseb tarihçileri ise, bazen iftihar sebebiyle yalan ve iftiraya yeltenirler.
2- Peygamber efendimizin yirmi kadar atasının adını hıfzetmiş olması, bu silsilenin doğruluğuna işaret eder. Peygamber efendimiz gerçekten başka bir şey söylememiştir. O doğru sözlü ve güvenilir bir insandı. Öyle görülüyor ki, onun mübarek nesebindeki bu isimlerin nakledilişi, tevatür hükmündedir. Ya da Araplar nezdinde meşhur bir rivayettir. Bu silsilede adları geçenlerden başka adlar üzerinde şüphe edilmektedir. Bu hususta daha ileriye giderek başka isimleri ilave etme durumunda, o isimler reddedilir ve uydurma isimler olur. En azından onlar üzerinde vehim ve zanna düşülür. Vehim ve zann ise hak konusunda hiçbir şey ifade etmez ve gerçek değeri taşımaz.
Adnan'a kadar ulaşan isimler, kendilerinden bazı menkıbeler nakledildiği için,

Araplarca bilinen isimlerdir. Bunların adları kendi torunları için övünç vesilesi olmuştur. Her ne kadar Peygamber efendimiz kendine nesebiyle iftira etmişse de, o, seçkin kavmin en seçkin insanı idi. Bizzat o şöyle buyurmuştur: "Ben, seçkinin seçkininin seçkininden doğdum ." Peygamber efendimiz, atalarının iyilik ve üstünlüklerini anlatırdı. Geçmişlerindeki şeref ve asaleti söylerdi. Ama onları vesile edinerek üstünlük tasla-mazdı. Soy ve asaletini başkalarına karşı övünmek ve mütecaviz davranmak için bir araç olarak kullanmazdı. Çünkü böyle durumlarda kin ve düşmanlıklar doğabilirdi. Oysa kin ve düşmanlık, Peygamber efendimizin şanına yakışmazdı.
Kuvvetli rivayetlere göre, Adnan'ın çocuklan Mekke'de ikamet etmişlerdir. Bunlardan bir kısmı Peygamber efendimizin mübarek neseb silsilesine dahildirler. Çünkü İsmail peygamber, Mekke yakınlarında ikamet etmiştir. O, Kabe'nin banisidir. Neseb tarihçilerinin anlattıklarına göre, Peygamber efendimizin mübarek neseb silsilesinden geçen 20 isim, İsmail peygamberin çocuklarındandır. Bu 20 isim atadan oğula intikal etmiştir. Yine atadan oğu-la Mekke'de ikamet ettikleri için, torunları bu isimleri zihinlerinde saklamışlardır. Bunlar Kabe'yi ve Mekke'yi takdis etmişler, insanlar da Kabe'ye ve Mekke'ye çok uzak yollardan gelip ziyarette bulunmuşlardır.
Anlatıldığına göre, Adnan'ın zürriyetinin bir kısmı Yemen'de ikamet etmiş ve orada çoğalmışlardır. Adnan'ın, biri Maad, diğeri Akk olmak üzere iki oğlu vardı. Akk, Eşariler'den bir kadınla evlendi. Eşariler, Yemen'de ikamet eden Eşaroğulları'dır. Akk, evlendiği kadının memleketi olan yemen'e göçtü. Sonra tekrar Mekke'ye dönerek yerleşti. Orada tek başına kalarak Peygamber efendimizin mübarek soy silsilesine girdi. İşte bu durumu Maad'ta ve kardeşi Akk'da görmekteyiz. Akk, evlenefendimizin mübarek soy silsilesine girdi. İşte bu durumu Maad'ta ve kardeşi Akk'da görmekteyiz. Akk, evlendiği kadının ailesiyle birlikte Yemen'e hicret etmiş, Maad ise Mekke'de kalmıştı.
Maad'ın çocuklarından Huzaa kabilesi doğdu. Nizar, Maad'm oğullarından olup, hayatını Mekke'de devam ettirdi. Ondan da, Peygamber efendimizin neseb silsilesine giren çocuklar doğdu. Onun çocuklarından biri de Rebia'dır ki, Rebii kabilesi onun soyundan gelir. Enmar iîe İyad da iki kabilenin atasıdır. Onun oğlu Mudar, Peygamber efendimizin dedesidir. Mekke'de ikamet etmiştir. Mudar'ın İlyas ve Gaylan adında iki oğlu vardı. Ama Mudar, her ikisinden de hayırlıydı. O, Peygamber efendimizin soy silsilesine girmişti. Rivayetlere göre, İlyas zamanında İsmail oğulları, İbrahim ve İsmail peygmberden kendilerine miras kalan şeriatın hükümlerini değiştirmeye başlamışlardır. İlyas, o kabilenin yaptıklarına karşı çıkmış ve atalarından kendilerine kalan mirası muhafaza

etmelerini tavsiye etmiştir. Bu konuda "el- İktifa" adlı eserin sahibi şöyle der: "Onlara karşı faziletli oldu. Müte-vazi davrandı. Onları kendi görüşünde birleştirdi. Onlar da İsmail oğullarından hiç kimseye göstermedikleri itaati ona gösterdiler. O, kavmini atalarının şeriatine döndürdü. Nihayet İbrahim ve İsmail peygamberlerin dini yine hayatiyet buldu."
İlyas'dan sonra, oğlu Müdrike geldi ki, onun adı Amir'dir. İl-yas'm Müdrike'den başka iki oğlu daha vardı. Fakat Müdrike onlardan daha üstün vasıflara sahipti ve daha iyiydi. İlyas, ona Müdrike adını vermişti. Onların bir develeri ipi koparıp kaçmıştı.
Diğer iki oğlu deveyi takip edip yakalamaktan aciz kalmışlardı. Amir harekete geçip deveyi takibe başladı.Fakat deve çok uzaklaşmıştı. Yine de takipten yılmadı ve koşup onu yakaladı. Deveyi babasına getirip teslim etti. Babası da bu yararlılığından ötürü ona Müdrike (yakalayan) adını verdi. Müdrike'nin Huzeyme ve Hü-zeyl adlı iki çocuğu vardı. Huzeyme diğerlerinden daha üstün vasıflara sahipti. Huzeyme'nin de Kinane, Eşed, Eşedde ve Hevn adlı çocukları vardı. Bunlar arasında Kinane yüksek vasıflara sahipti.
Kinane'nin de bir kaç çocuğu vardı. Ama bunlar arasında Nadr seçkin bir mertebeye sahip olmuştu. Rivayete göre Nadr, Kureyşli-ler'i bir araya getirip toplayan kimsedir. Fakat çocuklarının rivayetine göre Kureyşliler'i biraraya getirip toplayan kimse, Nadr'm torunu Fihr'dir. Bu zat da Peygamberimizin dedelerinden biridir. Fihr Kureyşliler'i bir araya getirip toplayan kimsedir. Ona Kureyş adı verilir. Hikmet ve güzel ahlak sahibiydi. Sağlam bir kişiliği vardı. Liderlikte yerini alan oğlu Galibe yaptığı vasiyetinde şöyle demiştir: "Ey oğlum! Musibetler öncesinde kalbe gelen hüzünde, nefse ıztırap vardır. Musibet meydana geldikten sonra, nefisteki hararet sönüp serinlik meydana gelir. Izdırap ancak musibetin galeyanı esnasında görülür. Ben öldüğüm zaman, sen musibet hararetini söndürüp serinlet. Ölümü Önüne ve arkana, sağına ve soluna koyan zatın eserlerini yaşantında müşahede ederek sakinleş. Menfaati az olsa da, az miktardaki malınla yetin. Çünkü elinde bulunan az miktardaki mal, senin şerefini yok edecek çok miktardaki maldan daha hayırlıdır."
Galib'in de birkaç çocuğu vardı. Kendisinden sonra Kureyşli-ler'e, oğlu Lüey liderlik yapmıştı. Lüey de babası ve dedesi gibi, hikmet sahibi bir kimseydi. Daha yeni yetme bir genç iken aklı başında bir insan olarak hareket ederdi. Kendisiyle babası Galib arasında cereyan eden bazı tartışmalar, onun kalbinde hikmet bulunduğunu ispatlanıştı. Henüz yeni yetme bir genç olan Lüey, babası Galib'e şöyle demişti: "Babacığım, iyilik yapan ve güzel şeyler bırakan kimsenin kötü çocuğu az olur. Suyu parlak ve güzel olur. Ama iyiliği ihmal eden kimse de

iyilik tarafından ihmal edilir. Bir şey ihmal edilince artık unutulur gider. Efendilerin ve yöneticilerin, yönetimleri altında bulunan küçükleri yetiştirip geliştirmeleri; yönetimleri altında bulunan ve büyüklük taslayan kimseleri de küçültüp itaat altına almaları gerekir."
Hikmetli baba (Galib) dedi ki: "Çocuğum! Senin bu sözlerin faziletli insanların sözlerinden izler taşıyor. Dilerim ki, kavminin efendisi olasın. Eğer yönetime geçersen, bu düsturları kavmine tatbik et. Onların tuhaflık ve cehaletini yumuşak huyluluğunla, düzensizliklerini merhametinle ört. İyi adamlar, yönetimleri altında bulunan kimselere ancak fiilleriyle iyilikte bulunabilirler. Ama, kendi ölçülerine göre onlan muhakeme edersen, faziletin kaybolur. Sen faziletlerini ileri sürerek başkalarına karşı büyüklük taslama. Yüksek şahsiyetli kimseler, süfli kimselere karşı her zaman üstündürler."
Lüey, yetişip büyüdükten sonra, babasının yerine geçerek Ku-reyşliler'in lideri oldu. Kendisinin de birkaç çocuğu vardı. Bunlar arasında en akıllı ve erdemli olanı Ka'b idi. Ka'b peygamber efendimizin dedelerinden olup hikmetli bir şahsiyetti. Siyer tarihçilerinin rivayetlerine göre, Ka'b şöyle bir hutbe irad etmiştir: "İnsanlar! Bana kulak verin. Söylediklerimi kavramaya ve idrak etmeye çalışın. Gece karanlıktır, her şeyi örter. Gündüz aydınlıktır, her şeyi açığa çıkarır. Sema bir bina ve yeryüzü bir döşek gibidir. Yıldızlar, yol gösteren birer işarettir. Bunlardan hiçbiri boşuna yaratılmamıştır. Sonrakiler öncekiler gibidir. Asıl kalınacak yurt ileridedir. Kesin bilgi, sizin zannettiğiniz gibi değildir. Akrabalık bağlarını koparmaym. Birbirinizle ilişkilerinizi kesmeyin. Hısımlık bağlarına riayet edin. Ahde vefa gösterin. Mallarınızı çoğaltın. Çünkü malınız, mürüvvetinizi korur. Vecibelerinizi yerine getirmek hususunda cimrilik göstermeyin ve şu hareme saygı gösterin. Ondan ayrılmayın ve onu koruyun. İlerde büyük bir haber gelecektir ve asıl bir peygamber zuhur edecektir."
Siyer yazarlarının söylediklerine göre, bu hutbe Ka'b'a aittir. Ancak biz bu sözün doğruluğuna, ya da yanlışlığına hükmetmek durumunda değiliz. Bunun netice ve sorumluğunu -doğru veya yalan- onlara yüklüyoruz.
Kab bin Lüey'in de bazı çocukları olmuştur. Bunların en hayırlısı, Peygamber efendimizin dedelerinden biri olan Mürre'dir. Mürre, Kureyşliler'in kendileriyle övündükleri bir kimseydi. Ondan sonra Kilab gelmiştir ki, o da Peygamber efendimizin dedele-rindendir. Kilab'dan sonra, oğlu Kusay dünyaya gelmiştir. O da Kilab'ın çocukları arasında hayırlı olarak bilinen tanınmış bir kimsedir. Kureyşliler'e liderlik yapmıştır. Adı Zeyd'dir. Peygamber efendimizin devrine yakın bir devirde yaşamış olan dedelerin-dendir. Kabe'nin hizmetkarlığını yapanlardandır. Darün- Ned-ve'nin başkanlığım yapıyordu. Bu sebeple

Kusay'dan ayrı bir bölümde söz etmemiz gerekmektedir.

Kusay

Küab'ın iki oğlu vardı. Bunlardan biri Kusay, diğeri de Zühre idi. Her ikisi de peygamber efendimizin dedelerindendir. Kusay, Peygamber efendimizin babasının, Zühre ise annesinin dedesidir. Böylece Kilab, Allah tarafından iki şerefe mazhar kılınmış oldu. Yani Peygamber efendimizin hem anasının, hem de babasının dedesi olmuştur.
Kusay, Arap beldelerinde birçok yeri dolaştı. Hayatının ilk dönemlerinde Kudaa'daki anasının yanına gitti. Orada, onunla birlikte yaşadı. Güçlü, erdemli bir gençti. Zulme ve kötülüğe karşı çıkardı. Bir gün Kudaa'da bir gençle ok yarışı yaptı; Kusay, o genci yendi; yenilen genç Öfkelendi. Kusay ile çekişmeye başladı. Ku-say'a: "Sen aşiretine dönsene. Zaten bizden değilsin!" dedi.
Gencin bu sözlerinden de anlaşıldığı gibi, o zamana kadar Ku-say'ın babası, şeref ve asaleti halk tarafından bilinmiyordu. Gencin bu sözleri üzerine anasının yamna dönerek, duyduğu acı sözleri annesine nakletti, annesi onu şu sözleriyle teskin etti: "Yavrucuğum! Allah'a yemin olsun ki, sen o gençten daha şereflisin. Baba ve neseb bakımından ondan daha üstünsün. Daha yüce bir mertebeye sahipsin. Sen Kilab bin Mürre bin Kab bin Lüey bin Galib bin Fitr bin Malik bin Nadr bin Kinane el- Kureyşi'nin oğlusun. Kavmin, Beyt-i Haram'ın bulunduğu Mekke'dedir. O çevrede yaşarlar. Araplar o Kabe'yi ziyarete giderler."
Anasının bu sözleri üzerine Kusay, Mekke'ye gitme hazırlığına başladı. Çünkü Kudaa'da garip bir kimse olarak yaşamaya tahammülü kalmamıştı. Anası kendisine; acele etmemesini, haram ayları beklemesini tavsiye etti ve şöyle dedi: "Haram ayların girmesini bekle. Hac mevsiminde Mekke'ye gidersin. Çünkü haram aylar gelmeden önce buradan çıkıp gidersen, bazı insanlar tarafından sana kötülük yapılmasından korkuyorum.[1]
Haram aylar girdikten sonra Kusay, babasının ailesinin bulunduğu Mekke'ye gitti. Hac ibadetini eda etti. Güçlü, kuvvetli, boylu, boslu bir kimseydi. Çok geçmeden Beyt-i Haram'ın hizmetkarlık görevini ele aldı. Daha önceleri bu şeref, Kureyşliler'e değil, Huzaalılar'a aitti. İnsanlara hac ibadetini yaptırma işini üstlendi. Bu idare de Önceleri Kureyşliler'in elinde değildi. Dahiyane gücü ve kuvveti ile bu görevleri eline geçirdi. Çok geçmeden Mekke emirliğini elde etti. Kavmini kendi idaresi altında topladı. Mekke emirliği sebebiyle Kabe'nin hizmetkarlığı, hicabet, rifadet, şikayet, nedve ve liva gibi görevler de onun üzerinde toplanmış oldu. Hicabet, Kabe'nin anahtarlarına sahip olmak demekti. Kabe, onun emri olmadan açılmazdı. Şikayet, hacılara su verme işidir. Rifadet

ise hacılar için yemek hazırlamak görevidir. Azığı ve parası olmayan hacılara yemek verilirdi. Bu adeti ilk çıkaran, Kusay olmuştur. Hac mevsimi geldiğinde Kureyşliler, mallarının bir kısmını Kusay'a verirlerdi. O da, bu mallarla yoksul hacılara yemek verirdi. Bu adeti ilk çıkaran kendisi olduğu için, Kusay, bir hitabında Kureyşliler'e şöyle demişti: "Ey Kureyşliler topluluğu! Sizler Allah'ın komşuları ve ehl-i beytsiniz. Hareminin sahiplerisiniz. Hacılar da Allah'ın misafirleri ve evinin ziyaretçileridirler. Misafirler içinde ikrama en layık olanlar, hacılardır. Şu halde hacılara, yiyip içmeleri ve sizden memnun olarak ayrılmaları için yiyecek ve içecek hazırlayın."
Liva'nm anlamına gelince, Kureyş'in sancağı yalnızca Ku-say'ın elinde olacaktı. Nedve ise Kureyşliler için bir meşveret evi haline gelecekti. Bundan sonra bu ev bütün Araplar için meşveret merkezi olarak çalışmıştır. Zamamnda meşveret, Kusay'in evinde yapılırdı. Kusay, kendi gayretiyle elde ettiği bu hakları, oğlu Abdü'd-dar'a verdi. Böylece onun itibarı yükseldi ve amcazadelerinin Kureyşliler'e karşı şerefi daha da arttı. Bu hakları oğlu Abdü'd-dar'a verirken kendisine şöyle demişti: "Allah'a andolsun ki, ey oğlum, her ne kadar şerefçe senden üstün iseler de, ben seni bu haklar sayesinde kavminin mertebesine yükselteceğim."
Abdü'd-dar, Kusay'm en büyük oğluydu. Kusay'in, Abd-ü Menaf adında bir başka oğlu daha vardı. Mekke'de kişiliği ve asale-tiyle itibar kazanmış bir kimseydi. Babasının sağlığında, birçok yerlere gitmişti. Şahsiyet ve asaletiyle yüksek bir itibara sahip olduğundan dolayı, Abdü'd-dar'ı ona denk kılabilmek için, babası
Kusay, Abdü'd-dar'a mezkur hakları vermişti. Bu sayede her ikisi de şeref ve itibar bakımından birbirlerine eşit hale geldiler. Abd-ü menaf, Peygamber efendimizin dördüncü dedesidir. Cenab-ı Allah, Abd-ü Menaf a dört erkek çocuk vermişti. Bunlardan biri Emeviler'in atası Abd-ü Şems idi. Diğeri asıl adı Şeybetu 1- Hamd olan ve Abdulmuttalib'i yetiştiren, Muttalib'ti. Nevfel de, Cübeyr ibn Mutim'in dedesiydi.
Bu dört kişi şeref sahibi kimselerdi. Tıpkı babalarının asalet ve şerefi gibi, kendi şahsiyetlerinden doğan bir şeref ve asalete sahiptiler. Dedeleri Kusay'ın verdiği hakları Abdüddar ve evladına bırakmadılar. Kendilerinin, onlara nisbetle bu haklara daha layık olduklarını gördüler. Çünkü onlardan daha üstün ve erdemli kimseler olduklarını düşünüyorlardı. Abdümenaf oğullan amcazadelerinin ellerindeki hakları çekip almalarını temin etme hususunda Kureyşliler, üç gruba ayrıldılar. Bunlardan bir gruba göre Abd-ü Menaf oğulları daha erdemli kimseler oldukları için, bu haklara daha layık idiler. Mekke ve liderliği, isteyen herkese

verilebilen bir bağış olmadığı için Abdüddar oğullarının elinde kalma şartı yoktu. Aksine bu haklar, ehil kimselere verilmesi gereken haklardı.
Diğer gruba göre ise, bu hakları ellerinde tutmaya en layık olan kimseler Abdüddar oğullarıydı. Çünkü Kusay, bu hakkı Abdüddar oğullarına veren babaları idi. Ve bu haklar halen onların elinde bulunmaktaydı. Bu hakları sahiplerinin elinden alıp başkalarına vermek doğru olmazdı.
Kureyş'in üçüncü grubu ise tarafsızlığı benimsemişti.
Bu hakları alma hususunda Abdüddar oğulları ile, Abd-üme-naf oğulları arasında şiddetli bir ihtilaf meydana gelmişti. Fakat bu ihtilaf, adaletli bir barışla sonuçlanmıştı. Çünkü ihtilaf onları savaşın eşiğine kadar getirmişti. Oysa savaş, kötü sonuçlar doğuracaktı. Bunu düşünerek savaştan geri durdular. Her taraf kendi aşırılıklarına son verdi ve birbirlerini barışa davet ettiler. Yapılan barış görüşmeleri sonucunda Şikayet ile Rifade'nin Abdümenaf a verilmesi; Hicabet, Liva Ve Nedve'nin ise, eskiden olduğu .gibi, Abdüddar oğullarında kalması hususunda görüş birliğine vardılar.
Haşim, Abd-ü menaf oğullarının en temiz yüzlüsü ve liderliğe en yakın olanıydı. Bu nedenle diğer kardeşlerine göre üstün bir mevkide bulunuyordu. Abd-ü menaf oğullarının aldıkları haklara sahip oldu. Abd-ü Şems'in kardeşleri de, ondaki zati şeref dolayısıyla kendisine rekabet ediyorlardı. Araplar ve özellikle Kureyşli-ler nezdindeki itibarlarını kıskanıyorlardı. Şeref ve itibarı hususunda Haşim'den sonra kardeşi Abdülmuttalib gelmekteydi. Abdülmuttalib, Peygamber efendimizi yetiştiren kimsedir. Aynı zamanda dedesidir. Bu nedenle Abdülmuttalib üzerinde de biraz durmamız gerekmektedir.

---

[1] el-Iktıfâ, c. 1, s. 73.

Abdülmuttalib

Abdülmuttalib, peygamber efendimizi, bakıma muhtaç olduğu çocukluk çağında, yanında barındırmıştır. Abdülmuttalib'in annesi, Peygamber efendimizin hicret etmiş olduğu Yesrib şehrinden gelmiştir. Yesrib'deki Neccar oğulları kabilesine mensuptur. Abdülmuttalib, hayatının ilk dönemini Yesrib'de geçirmiştir. Yesribliler arasında, hayatının ilk dönemlerim garip bir kimse olarak geçirdikten sonra, amcası Muttalib onu alıp Mekke'ye getirmiş ve beraberinde bulundurmuştur. Bu nedenle, kendisine Abdülmuttalib adı verilmiştir. Kureyşliler onu kendilerine reis yapmışlardır. Bunu da nefsi, ruhi ve ahlaki kuvveti ile, müsamahakarlık ve cömertliğiyle elde etmiştir. Kureyş'in gençlerine babalık, ihtiyarlarına da kardeşlik yapmıştır. Onun yüzünde bereket, ahlakında azim ve doğruluk vardı. Ama sakindi. Herkese karşı iyi davranır ve halinden şikayet etmezdi. Hiçbir zaman zillete düşmemişti. Cürhüm kabilesinin kapatıp köreltmesinden sonra, zemzem kuyusunu açan Abdülmuttalib'tir. Cürhümlüler Mekke'ye hakim oldukları zaman, zemzem kuyusunu kapamışlardı. Kuyu, yıllarca kapalı kaldı. Nihayet Abdülmuttalib orayı yeniden açtı. İnsanlar onun suyundan içtiler. Orayı ilk olarak kazmış olan İsmail peygamberin anıları yeniden canlandı. Torunları onun izzet ve kerameti ile dolup taştılar. Çünkü İsmail'in anasının bereketi ile meydana çıkan zemzem kuyusu, yine eski haline gelmişti. Araplar'ın atası İbrahim peygamberin bereketi de görülmüştü. Abdülmuttalib, kapatılmış olan zemzem kuyusunu yeniden açmakla şeref ve üstünlüğünü daha da arttırdı. Araplar onur ve üstünlüğe kavuştular. Mütevazı bir insan olduğu için, yaptığı bu yararlı işlerle hiç kimseye karşı üstünlük taslamamıştı. Yüzünün bereketi ve yaşantısının güzelliği gibi ilahi bağışlar sebebiyle başkalarına karşı büyüklük gösterisinde bulunmamış, aksine Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşettiği bu muvaffakiyet nedeniyle hamdetmişti.

Siyer kitaplarının anlattıklarına göre, Abdülmuttalib, defalarca gördüğü sadık bir rüya nedeniyle zemzem kuyusunu yemden kazıp ortaya çıkarmıştı. Sanki bu, Allah'ın ona bir ilhamı gibiydi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, nefsinin safiyetinden ve ruhunun aydınlığından dolayı ona, böyle bir ilhamda bulunmuştu.

Hz. Ali babası Ebu Talib vasıtasıyla dedesi Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben, Kabe civarında Hicr denilen yerde uyumaktaydım. Bir şahıs yanıma geldi ve bana: "Tibe'yi kaz" dedi. Ona:"Tibe nedir?" diye sordum. Cevap vermeden yanımdan gitti. Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum. Yine

aynı şahıs yanıma gelerek: "Berre'yi kaz" dedi. Ben de: "Berre nedir?" diye sordum, cevap vermeden yanımdan gitti. Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum. Yine aynı şahıs yanıma gelerek: "Mazmu-ne'yi kaz" dedi. Ben de: "Mazmune nedir?" diye sordum, adam bana cevap vermeden yanımdan gitti.
Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum. Yine aynı şahıs yanıma gelerek: "Zemzem'i kaz" dedi. Ben de: "Zemzem nedir?" diye sorunca bana şöyle cevap verdi: "Suyunu asla tüketme, kimseyi kınama ve hacılara su ver. Zemzem kuyusu, kan ile dışkı arasında, gagası ve ayakları kırmızı renkli karganın gagaladığı yerde, karınca mıntıkasındadır."
Zemzemin kan ile dışkı arasında oluşundan maksat, Kureyşli-ler'in kurbanlarını kestikleri yerde olmasıdır. Karınca mekanından kasıt da orda karıncaların bulunmasıdır. Abdülmuttalib, rüyadaki adamın tarifine uyarak zemzem kuyusunun bulunduğu yere gitti ve bir kargamn orada bazı yerleri gagaladığını gördü. Bu iki alametle o, zemzem kuyusunun yerini tesbit etti. Kuyuyu kazmaya başladı. Su görünce de tekbir getirdi. Etrafta da Kureyşliler onun yaptığı işi seyrediyorlardı. Kazdığı kuyudan bir netice elde edemiyeceğini sanıyorlardı. Abdülmuttalib'in tekbir getirmeye başladığım gördüklerinde de, onun maksadına ulaşmış olduğunu anladılar. Ama kuyuyu kazıp ortaya çıkardıktan sonra zemzem suyunun, kendi idareleri altında olmasını istediler. Sadece Abdülmuttalib'in idaresi altında kalmasını kabul etmediler ve: "Bu İsmail'in kuyusudur. Hepimizin bunda hakkı vardır. Bu kuyunun idaresine bizi de ortak etmen gerekir" dediler. Ama Abdülmutta-lib zemzem kuyusunu onlara teslim etmedi. Bu kuyunun idaresinin sadece kendi hükmü altında kalmasını uygun gördü. Çünkü orayı yeniden kazan kendisiydi Kureyşliler bu hakkını elinden almak için kendisiyle çekiştiler. Fakat sonraları onun tabiatlı ve güzel ahlaklı bir kimse olduğunu görünce zemzemi ona bıraktılar. Çünkü o, zemzem kuyusunun suyunu Kureyşliler'den esirgemiyor, hem onlara, hem de hacılara minnet ve eziyette bulunmaksızın suyu bol bol ikram ediyordu. Bu ikram sırasında adaleti elden bırakmıyor, güzelce bir dağıtmada bulunuyordu. Yalnız zemzem suyunu dağıtma hakkını kendi uhdesinde tutuyordu. Zaman içinde, Abdulmüttalib'in rüyada gördüğü adamın vasfettiği şekilde, zemzem suyunun bitmeden bütün hacılara içecek olarak yettiği görülmüştür. Onun bu vasfı, günümüze kadar da devam etmektedir. Hacılar hala o kuyunun suyundan içmektedirler. Bu, kurumayan bir pınar ve sonu gelmeyen bir menbadır. Bunda İsmail peygamberin bereketi hala devam etmekte ve Abdülmuttalib'in karekteri hissedilmektedir. Ayeti kerimede de vasfedildiği gibi, Beyt-i Muazzama'nın bereketle kuşatılmış olduğuna delalet etmektedir: "Doğrusu insanlara (mabed olarak) ilk kurulan ev, Mekke'de olandır.

Alemler uğur, bereket ve hidayet kaynağı olarak kurulmuştur." (Al-i Imran: 96)
Abdülmuttalib'in hayatına bakan kimse, onun üç üstün vasfa sahip olduğunu görecektir: *

1- Hoş gönüllü, müsamahakar bir insandı. Omuzları insanlara karşı gurura kapılmadan muhabbet gösteren ve onlara sıcaklıkla yaklaşan bir insandı. Hiç kimseye kaba davranmaz, büyüklük ve üstünlük taslamazdı. Mekkeliier onda sükun bulur, ona güvenirler ve hükmüne razı olurlardı. Kendi aleyhlerine hüküm verse bile, bu hükmünü kabul ederlerdi.

2- O uğurlu bir insandı. Elini hangi işe atarsa o işte Cenab-ı Allah uğur ve bereket meydana getirirdi. Kazmayı eline alıp zemzem kuyusunu kazmaya başladı. Halkı arasında zengin bir kimse olmakla birlikte, cömert bir insandı. Rızkında bereket vardı. Ku-reyşliler'in çoğuna iyilikte bulunmuştu. Başkalarına iyilik etmekten çekinmez, cimrilik göstermezdi. Malı kendi elinde tutmak istemezdi. Cenab-ı Allah onu, nefsini cimriliğinden korumuştu.

3- Azimli ve iyilikte ısrarlı bir kimse idi. İyilik konusunda karşılaştığı zorluklar, onu yapacağı iyilikten caydıramazdı. Kendisi ve insanlar için hayırlı işe koyulurdu. İradesi güçlü, azmi keskindi. Söylediği sözün sonucuna katlanırdı.

Siyer alimlerinin anlattıklarına göre, zemzem kuyusunu kazarken sadece Haris bin Abdülmuttalib adındaki oğlu vardı. Araplar mal çokluğuyla övünürlerdi. Oğullarının çokluğuyla iftihar ederlerdi. Dillerinden şu sözler eksik olmazdı: "Ben, malca senden zenginim; adamlarımın çokluğu bakımından da senden güçlüyüm."

Kureyşli ve Sakifli zenginler kadar mal sahibi olmadığı halde, Abdülmuttalib, Cenab-ı Allah'ın kendisine vermiş olduğu mal ile kanaat etmiştir. Çünkü elinde bulunan mal, cömertlik ve insanlığını korumasına yetiyordu. O fazla mal biriktirme tutkunu değildi. Aksine elinde bulunan malı tutmamaya özen gösterirdi ki, bu da onun için şeref olarak yeterdi. Fakat adam bakımından güçlü olmak için, çok sayıda oğlunun olmasını arzulardı. Mal ve çocuk, dünya hayatının süsüdür.

İçinde cahiliyet devrinin kalıntılarını taşıyan bir adak adamıştı. Eğer on oğlu doğup yaşarsa, bunlardan birini Kabe'ye kurban olarak takdim edecekti. Böyle yapmakla Kabe'ye karşı büyük bir görev yapmış olmayı düşünüyordu. Nitekim atası İbrahim de, ilk oğlunu Cenab-ı Allah'a kurban etmek gibi bir ibadette bulunmaya tevessül etmişti. Ama Abdülmuttalib bunu kendiliğinden bir adak olarak adamıştı. Böyle bir şeyi Rabbi'nin emriyle yapmak mecburiyetinde tutulmamıştı. Dolayısıyla İbrahim'in yaptığı, Allahu Te-ala'ya karşı bir teslimiyet olduğu halde, Abdülmuttalib'in yaptığı cahili bir işti. Dolayısıyla peygamberlerin

atası ve Allah'ın dostu İbrahim ile, Abdülmuttalib'in yaptığı arasında fark vardı. Abdülmuttalib, cahiliyet putperestliği devrinde yaşamış bu putperestliğe karşı bir tepkide bulunmamıştı. Cenab-ı Allah, dilediği kimseye erkek, dilediğine de kız çocuk bağışlar.
Ruh ve azim gücüne sahip olan Abdülmuttalib, adağını yerine getirmeye yöneldi. Çünkü oğullarının sayısı onu bulmuştu. Fakat bu on çocuktan hangisini kurban edecekti. Kur'a çekmek istedi. Oğullarını bir araya getirip topladı ve onları Kabe'nin içine koydu. Her birinin bir kağıt almasını ve kağıda kendi adını yazmasım emretti. Kur'a çekiminden Önce onlara adağını anlattı, oğulları da bu emre, gönül rızasıyla itaat ettiler. Adlarını yazdıktan sonra herbi-ri, elindeki kağıdı bir fal okuna yerleştirdi. Fal oklarından anlayan kişiye bu okları oğulları arasına kura usulüyle dağıtmasını emretti. O da bu okları Abdülmuttalib'in oğullarına kura usulüyle çektirdi. Kur'a, Peygamber efendimizin babası Abdullah'a çıkmıştı.
Oğulları arasında en çok sevdiği Abdullah olduğu halde, onu kurban etmek için bıçağı alıp bilemeye başladı. Onun bu davranışı, Kureyş'in toplantı meclisinde duyuldu. Bunu duyan Kureyşli-ler acele olarak yanına koşup geldiler. Onun, sevgili oğlunu umursamadan boğazlamak için bıçağı eline aldığını gördüler. "Ne yapmak istiyorsun ey Abdülmuttalib? "diye sordular. O da: "Oğlumu keseceğim!" diye karşılık verdi. Bu karşılığı duyan Kureyşliler paniğe kapıldılar. Abdullah'ın kardeşleri de ürküntüye düşmüşlerdi. Azimleri gevşemiş ve babalarına ilk etapta göstermiş oldukları itaat azalmaya başlamıştı. Çünkü kardeşlerini seviyorlardı. Fakat ihtiyar Abdülmuttalib'in azmi asla gevşememişti. O adağını yerine getirmek niyetindeydi. Kurban edeceği şahıs, yanında bulunan insanlar arasında kendisine en çok sevgili olan bir şahıs bile olsa, irade ve azim kuvvetiyle çocuğunu kesecekti. Çünkü o inancına sıkı sıkıya bağlı bir insandı. İnancı batıl da olsa, ondan taviz verecek bir kimse değildi.
Oğullan ile Kureyşliler, Abdullah'ı boğazlatmama hususunda yemin ettiler. Bu yeminlerinde ısrar ettiler. Çünkü Abdullah'ı bo-ğazlamamasımn özellikle Kureyş'e, genellikle de bütün Araplar'a kötü sonuçlar getireceğini düşündüler. Abdülmuttalib'e : "Abdullah'ı boğazlama! Bu adağını yerine getirmemek için bir mazeret bul. Eğer sen bu işi yaparsan, senden sonra herkes kendi çocuğunu boğazlayacaktır. Bunun sonucunun nereye varacağını, biliyor musun?!" dediler.
Yeğeni de, Abdülmuttalib'e şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki, sen Abdullah'ı boğazlamayacaksın. Bu adağını yerine getirmeme hususunda bir mazeret bulacaksın. Eğer onu boğazlamamak için fidye vermemiz gerekiyorsa, bütün malımızı onun uğrunda fidye olarak veririz!"

Bunun üzerine Hicaz mmtıkasmdaki bir kadın kahine gittiler. Bu kadın onlara, Abdullah için bir diyet vermelerini tavsiye etti. Onun diyeti on deve olacaktı. Sonra da Abdullah ile develer arasında kur'a çekilecekti. Eğer kur'a, Abdullah'a isabet ederse, develerin sayısını arttıracaklardı. Develere kur'a isabet edinceye kadar bu işe devam edilecekti.
Bu kadın kahinin tavsiyesine uyarak kurbanlık on deve bulup getirdiler ve boğazlanmak üzere olan Abdullah'ın yanına bıraktılar. Develerle Abdullah arasında kur'a çektiler. İlk çekişte kur'a, Abdullah'a çıktı. Yani, Abdullah'ın boğazlanması gerekiyordu. Sonra develerin sayısını yirmiye çıkardılar. Tekrar kur'a çektiler. Kur'a yine Abdullah'ın aleyhine çıktı. Develere on tane daha ekleyerek, sayılarını otuza çıkardılar. Ama kur'a bu kere de Abdullah'ın aleyhine çıktı. Durmadan öhar onar arttırmaya başladılar; nihayet develerin sayısı yüze ulaştığında, çektikleri kur'a, develere çıktı ve Abdullah kurban edilmekten kurtuldu. Kureyşliler bu işin sona erdiğini söylediler ve : "Ey Abdülmuttalib, senin Rabbin, Abdullah'ın yerine fidye verilmesine razı oldu" dediler. Fakat Abdülmuttalib, Rabbi'nin bu fidye işine razı olduğuna tam olarak inanmak ve bu husustaki şüphesini yok etmek istiyordu. Rivayete göre Abdülmuttalib, kur'alarm develer aleyhine çıkmasından sonra ikinci ve üçüncü kez yine kura çekti. Bu kez kuralar, develerin aleyhine çıktı. Bunun üzerine develer boğazlandı ve etleri herkese dağıtıldı.
Bu anlattıklarımız Abdülmuttalib'in önemli bir niteliğine işaret etmektedir. O, her dilediğini yapan, güçlü bir azme, nefis ve irade metanetine sahip bir kimsedir. Bu nitelik onun bela ve mihnetler karşısında metanetini, hoşlanmadığı meşakkatli durumlara karşı sabırlı ve mütehammil olduğunu göstermektedir. Sabır sının zorlandığı halde, en sevdiği oğlunu öldürecekti. İmtihan edildi ve imtihanını başarıyla kazandı.
Güçlü adam, iradesini hevesine, ya da azmini şefkatine teslim edip itaat eden kimse değildir. Güçlü adam, iman ve iradesini, heves ve sevgilerine üstün kılan insandır. Abdülmuttalib, güçlü kuvvetli bir kimseydi. Fakat bu Özelliği onun şefkatli ve sevecen bir insan olmasına engel teşkil etmiyordu. Bir fikre inandığı zaman, onu sabırla ve mutmain bir ruhla yerine getirirdi. Bu inancının kaynağı batıl da olsa, inancının gereğini yapmaktan çekinmezdi. Gönlü metin, cesareti sabit bir kimse olup, asla tereddüt göstermezdi. Beklenmedik durumlar karşısında zaaf ve gevşeklik göstermezdi. Korkulu durumlarla karşılaştığında ruhu darmadağınık olmazdı.
Habeşliler, başlarında bulunan hükümdarları fiilleriyle Mekke'ye gelmişlerdi. Güçlü kuvvetli, teçhizatlı, sayıca çok bir orduyla bu şehre saldırmışlardı.

Herkesin yüreği hoplanıış kalbine ürküntü düşmüştü. Yalnız Kureyşliler'in büyüğü, Mekke'nin efendisi olan Abdülmuttalib, sükunetini bozmamıştı. Güzelce konuşur ve sözleriyle insanlarda sükunet ve saygı uyandırırdı. Haktan asla taviz vermezdi.

Habeş ordusu gelmiş, Mekkeliler'in develerini önlerine katmışlardı. Bunlar arasında Abdülmuttalib'in develeri de vardı. Habeşliler'in hükümdarı ve ordularının kumandanı olan Ebrehe ile buluşmaya gitti. Ebrehe; heybetli, korkunç ve azgın bir görünüme sahipti. Fakat Mekke liderinin kalbi onun karşısında hiçbir ürküntü duymamıştı. Abdülmuttalib'de ağır başlılık ve heybet vardı. Kendisiyle karşılaşan kimse, onun heybetinden dolayı kendine çeki düzen verirdi. Ama onun müsamahakarlığını görünce de, sükunet bulurdu. Karşılaştıkları esnada heybeti, Ebrehe'nin kalbini etkiledi. Niçin geldiğini sorunca, Abdülmuttalib, develerini geri vermesini istedi. Oysa Ebrehe, Abdülmuttalib'in develeri istemek için değil, Kabe'ye saldınlmamasını rica etmek için geldiğini sanmıştı. Onun bu isteğim yadırgayarak şöyle demişti: "Görüyorum ki, develerim istiyorsun. Kabe'ye saldınlmamasını istemiyorsun!"

Ebrehe'nin bu sözleri karşısında Abdülmuttalib, Ebrehe'nin kalbine ürtüntü verecek kuvvette şu cevabı vermişti: "Biz develerin sahibiyiz! Kijbe'ye gelince, onu koruyacak Rabbi vardır!" Onun bu sözlerinde, karşısındakine ürküntü veren bir Özellik vardı. Çünkü o, Ebrehe'ye şöyle diyordu: "Üstün ve galip geleceğini sanma. Yıkmak için geldiğin Kabe'ye hiçbir zaman dokunamayacaksın. Bu, senin gücünü aşar. Çünkü Kabe, Allah'ın evidir. Şüphesiz Allah, kendi evini koruyacaktır. Sen galip olamayacaksın. Allah seni yardımsız bırakacaktır." Bu, gerçekten de korkutucu ve ürkütücü bir cevaptı. Ama Abdülmuttalib bunu, hikmet ve sükunetle söylemişti. Ölçülü sözlerle ifade etmişti. O, söyleyeceği sözün yerini bilen bir kimseydi.

İleride yeri gelince inşaallah bu sözleri tafsilatıyla size nakledeceğiz.

Abdullah

Evet, şimdiye kadar Peygamber efendimizin en yakın dedesini anlattık. Peygamber efendimiz onun kucağında büyümüştü. İlk olarak alicenap insanların onurunu, yaşlıların hikmetini ve babalık şefkatini onda görmüştü. Evet, babasının yerine, dedesi Ab-dülmuttalib'i görmüştü. O, babasını görme mazhariyetine nail olamamıştı.
Şimdi de, Kureyşliler'in tümünün, boğazlanmaktan kurtarmak için fidye verdikleri adamdan, babasının nazarında en aziz ve en yakın evladı olan Abdullah'tan söz edeceğiz. Gerçekten de Abdullah, Abdulmuttalib'in on oğlu arasında en çok sevdiği çocuktu. Abdülmuttalib'in on oğlu şunlardır: Haris, Zübeyr, Ham-za, Dirar, Ebu Talib, (adı Abd-ü Menaf tır) Ebu Leheb, (adı Abdul-ül Uzza'dır), Abd-ül Kabe, Muğire, Nevfel, Abdullah.
Abdullah güzellikle şöhret bulmuştu. Kureyşliler'in en yakışıklısı ve en sevimli genciydi. Ahlakında ruhi güzellik ve kalp sükuneti vardı. Kaderin getirdiklerine razı olurdu. Babasının kendisini boğazlayarak adağını yerine getirmesi için boynunu bıçağa uzatmaktan çekinmemiş ve bu hususta tereddüt etmemişti. Kendi yerine fidye ödeyerek boğazlanmaktan kurtulma gücüne sahip olduğu halde, yine de boynunu bıçağa uzatmaktan çekinmemişti. Büyük dedesi İsmail'den sonra kendisi, boğazlanan ikinci kişi olmuştu. Cenab-ı Allah, İsmail'in boğazlanmasını fidye olarak bir koç göndermek suretiyle önlemişti. Cenab-ı Allah İbrahim peygambere, rüyasında İsmail'i boğazlamasını emretmiş ve böylece onu imtihan etmişti. Koçu fidye olarak kendi emriyle göndermiş, İsmail'i boğazlanmaktan kurtarmış ve İbrahim de sınavını başarıyla bitirmişti.
Abdullah'ın boğazlanması meselesine gelince; bu, Abdülmuttalib'in adağı neticesinde olmuştu. Mekkeliler kendi aralarında görüşerek Abdullah'ı boğazlanmaktan kurtarmak için fidye vermeyi kararlaştırmışlardı. Abdullah'ın boğazlanma işi bir insanın, yani babasının adağı neticesinde olduğundan dolayı, onun fidyesinin verilip kurtarılması da Kureyşli insanların meşvereti neticesinde olmuştu. Yani Cenab-ı Allah'ın emri ile boğazlanması istenilen İsmail'in kurtarılması da, yine Cenab-ı Allah'ın emriyle olmuştu. Abdullah, güzel yüzlü, temiz ruhlu ve karekterli bir kimse olduğundan dolayı, insanlar onun cazibesine kapılmış, onu sevmislerdi. Boğazlanmaması için çare aramış ve onu babasına teslim etmişlerdi. Halbuki babası onu öldürmek istemişti. Onu, akıllı ve yapmak istediği işi yapmakta, güçlü olan şefkatli babasının elinden kurtarmışlardı. Onu boğazlamak ne kadar zor bir işse de, babası kuvvetli bir azme sahip olduğu için,

bu işi yapmaya kesinlikle karar vermişti, ama Kureyşliler fidyesini vererek onu kurtarmışlardı.
Güzel endamlı, cazibeli ve yakışıklı olduğu için kadınlar tarafından çok beğenilirdi. Ama kendisi iffetli bir kimse olduğundan, helaldan başka bir şey istemiyordu. Mürüvvetinden ve âli cenablığından dolayı haramdan uzak duruyordu. İlahi emirleri yerine getirmek için değil de, mürüvvetinin gereğini yapmak, onurunu muhafaza etmek için tıpkı dini emirlermiş gibi haramdan sakınırdı.
Kadının biri ona musallat oldu. Güzel endamı kadının hoşuna gitti. Yakışıklılığı onu cezbetti. Kadın onunla beraber olmak istedi ve kendine davet etti. Ama o, iffetinden dolayı helal bir nikahla elde etmedikçe, onunla birlikte olmak istemedi. Meşru olmayan yollarla ona sahip olmak istemedi. Hevesine esir düşmeyen bu güçlü ve sağlam iradeli genç şu sözlerle onu reddetti:
"Harama girmektense ölürüm daha iyi
Helal bir şeyin, helalliği açıklanmadan ona giremem
Senin istediğin şey nasıl bir şeydir.
Şerefli kimse, dinini ve ırzını korur."
Evet, bu genç (Abdullah) nefsini ve emanetini korudu. Ahlakını ve onurunu muhafaza etti. Kavmindeki diğer gençler gibi aşağılık işlere tevessül etmedi. Çünkü o temiz, şerefli ve sevimli bir insan olarak yaşamak istiyordu.

Anne

Kureyşin bütün genç kızları, Abdülmuttalib oğlu Abdu-llah'a eş olmak için can atıyor ve Abdullah'ın doğuracakları çocuklarının babası olmasını arzuluyorlardı. Yirmi yaşına iffetli olarak ulaşmıştı. Asla zina etmemiş, kötülüğe yöneldiği görülmemişti. Her zaman iyilik taraftarı olmuştu.
Babasının, onun üzerinde itaat hakkı vardı. Ama babasına günah olmayan hususlarda itaat etmesi gerekiyordu. Çünkü o, babasıyla bir arada yaşamış olduğundan dolayı, ondan ayrılamaz ve ona muhalefet edemezdi. Babasının en sevdiği oğluydu. Babası onun için eş olarak Veheb'in kızı Amine'yi seçmişti. Amine'nin babası Veheb, Abdumenef bin Zühre'nin oğluydu. Zühre, Kusay'ın kardeşi ve Kilab'ın oğluydu. Babası, Zühreoğulları kabilesinin efendisiydi. Nitekim Abdulmuttalib de, Kusay oğullarının efendi-siydi. Sonra da, bütün Mekke'nin tartışılmaz lideri olmuştu. Çünkü o, övgüyle söz edilebilen bir kimseydi. Kureyşliler arasında akıllı ve mantıklı bir şekilde hareket ederdi. Asla zorbalığa ve baskıya yeltenmezdi. Evet bu genç, hısımlıkta babasıyla ortak olmuştu. Çünkü her ikisi de, Veheb bin Zühre oğulları kabilesine mensup kadınlarla evlenmişlerdi. Abdulmuttalib, Veheb kızı Hale ile evlenmişti. Hale, Amine'nin amcasının kızıdır. Abdulmuttalib, oğlu Abdullah için eş olarak Amine'yi seçmişti. Amine, Abdul-muttalib'in zevcesinin amcasının kızıydı. Zevcesinden Abdulmuttalib oğlu Hamza doğmuştur.[1] Abdulmuttalib'in oğlu Hamza, İslam uğruna cihad vererek şehitlerin efendisi unvanını kazanmış bir şahsiyettir. Evet, Abdülmuttalib'in zevcesinden, Hamza'dan başka Zübeyr bin Avvam'ın anası Safiye doğmuştur. Zübeyr, Re-sulullah (sav) in en yakın dostu olmuştu. Bu nedenle Abdulmuttalib oğlu Hamza şu üç bağ nedeniyle kendisini peygamber efendimize bağlamıştı.
1- Peygamber efendimizin amcasıydı.
2- Peygamber efendimizin annesinin amcasının oğluydu.
3- Peygamber efendimizin süt kardeşiydi.
Bütün bunların ötesinde o, Peygamber efendimizi, Mekke'de iken Kureyşli müşriklere karşı koruyan iki amcasından biriydi. Peygamber efendimizi yakın akrabalık nedeniyle değil, Muhammedi risaîete olan imanı ve Allah yolundaki cihadı nedeniyle müdafaa eden ikinci amcası olmuştu. Bu nedenle de gerçekten şehitlerin efendisi unvanını alma hakkına sahip olmuştu.
Abdulmuttalib kızı Safîye'de de, kendisini Resulullah'a bağlayan iki akrabalık

bağı vardı. Bunlardan biri asabelik bağı, diğeri de zu- rahimlik bağıydı. Çünkü Safîye, Peygamber efendimizin halasıydı. Aynı zamanda anasının amcasının kızı, Hale'nin kızıydı. Zorluk ve rahatlık dönemlerinde Peygamber efendimizle beraber olmuştu. Onda Abdulmuttalib ailesinin şecaat ve kahramanlığı vardı.

Peygamber efendimizin soyu ile, Zühre oğullarının soyu, Ki-lab'da birleşir. Araplar bu zata Kilab adını vermişlerdir. Tarihçi-lerse, kendisindeki hikmetten dolayı ona Hakim adını vermişlerdir. Evet, Zühre oğulları, Kilab'da Peygamber efendimizin soyuy-la birleşmekle birlikte, Haşim oğullarına karşı muhalif değillerdi. Onlara, kendilerini ne cahiliyet, ne de İslamiyet döneminde düşmanlığa sürükleyecek bir rekabet gösterisinde bulunmuyorlardı. Aksine onlara yardımcı, destekçi ve dost oluyorlardı. Bunu da nefislerine hükmeden bir baskıdan dolayı değil fakat kalplerini birbirine bağlayan sevgiden dolayı yapıyorlardı.

Haberlerde nakledildiğine göre, Kilab, yakın zamanda Ku-reyşliler'den bir peygamberin geleceğine inanan kimselerden biriydi. O, her cuma günü kavmine hitapta bulunarak onların dikkatlerini bu noktaya çekerdi. [2] Eğer bu haber doğruysa, bu, bizi şu noktaya götürmektedir. Kilab, İbrahim peygamberin dinine sımsıkı sarılan bir kimseydi. İsmail oğullarından gelecek olan peygambere inanan kimselerden biri idi. Diyebiliriz ki onun Allah inancına, cahiliyet putperestliğinin izleri bulaşmıştır. Bu özellik, Araplar'm akıl sahibi çoğu kişilerinde bulunan bir özelliktir. Onların ahlak ve himmet sahiplerinde de bu izlere rastlamak mümkündür. Örneğin Abdulmuttalib ve ondan sonra da Mekke'nin lideri, Resulullah'm koruyucusu Ebu Talib de bu özelliğe sahipti.

Amine, annesi Berre binti Abdulaziz bin Osman bin Abdüddâr bin Kusay yoluyla Peygamber efendimizin soyuna katılmaktadır. Bilindiği gibi Kusay, Peygamber efendimizin dedelerindendir.

Nakledilen bazı haberlerde görüldüğü üzere, ortaya şöyle bir soru atılmaktadır. Peygamber efendimizin babası Abdullah'ın, Amine'den başka bir zevcesi var mıydı? Amine'den önce veya sonra evlendiği başka bir kadın bulunuyor muydu?

"Siret" adlı eserin sahibi ibn îshak şöyle der: "Anlatıldığına göre Abdullah, Veheb kızı Amine" ile birlikte yaşayan ikinci karısına uğrayarak onu yatağına davet etmişti. Fakat Abdullah'ın, uğraştığı iş dolayısıyla üstü çamurla lekelenmişti. Kadın ondaki çamur lekelerini görünce, yatağına gitmekte gecikmişti. Abdullah onun yanından çıkıp yıkandı ve üzerindeki çamur lekelerini temizledi. Sonra Amine'nin yanına gitti ve yeniden o karısına uğradı. Bu defa da karısı onu yatağa davet etti ama Abdullah, onun yatağına gitmedi.

Amine'nin yamna gidip onunla birlikte kaldı. Böylece Amine, Muhammed (sav)'e hamile kaldı. Bundan sonra Abdullah, diğer karısının yanına gitti ve ona: "Yatağa gelecek mi-sin?"diye sorunca, karısı şu cevabı verdi: "Hayır. Önce bana uğradığında almnda beyaz bir nur parçası görmüştüm^ Seni yatağa davet ettim. Fakat yanıma gelmedin. Gidip Amine'yle buluştun." [3] Biz bu haberi reddediyoruz. Abdullah'ın, Muhammed'in anası Amine'den başka bir kadınla evlenmediğine inanıyoruz. Muhammed, yaratıkların en hayırlısı ve bu kainatta parlayan ilahi bir nurdur. Biz bu gerçeği kabul ediyoruz. Çünkü:

1- Bu, sadece İbn İshak'ın rivayet ettiği bir haberdir. Bu haber, sahih hadis kitaplarında yer almamıştır. Eğer Abdullah'ın, Amine'den başka bir zevcesi olsaydı, bu, herkesçe bilinen meşhur bir haber olur ve diğer kitaplarda da nakledilirdi. Nitekim Abdul-muttalib'in müteaddit evlilikleri konusundaki haberler, kitaplarda yer almıştır. Her zevcesinden doğan çocukları ve nesebinin beyanı belirtilmiştir. Yaratıkların efendisinin babası Abdullah, önemsiz bir kimse olmadığı1 için, eğer birden fazla evliliği olsaydı, bu bilinirdi. Halbuki Abdullah'ın şerefi -Muhammed'in (sav) babası olması nedeniyle- Abdulmuttalib'inkinden daha yüksektir.

2- Bu mevhum evliliğin ne zaman yapılmış olduğu da bildirilmemektedir. Eğer gerçek ise, bu evliliğin durumundan da haberimiz yoktur. Sonucunun neye vardığı anlatılmamıştır. Bu genç yaşında ne diye ikinci bir evlilik yapmış olsun? Bu konuda hiçbir şeyin anlatılmamış olması, bu haberin doğru olmadığını göstermektedir. Zaten bu garip bir haberdir.

3- Siyer kitaplarında anlatıldığına göre, söz konusu kadın, Abdullah'a, kendisiyle temasta bulunması için teklifte bulunmuş fakat aralarında bir evlilik bulunduğuna dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Abdullah da onun bu talebini reddetmiştir. Önceki sayfalarda naklettiğimiz iki meşhur beyit, onun helalden başka bir şeyi kabul etmediğini dile getirmiştir. Ancak namusunun, üstünlüğünün, aile şerefinin cevaz verdiği helaîa yönelmiştir. Buna daha önce de işarette bulunmuştuk.

4- Bu rivayet, batıllığını kendi içinde taşımaktadır. Çünkü burada anlatıldığına göre, karısı olduğu söylenen kadın, çamura bulanmış olan Abdullah'ın isteğini kabul etmemiştir. Oysa makul olan, kocası tarafından çağrılan kadının, kocasının isteğini yerine getirmesidir. Oysa kadın, Abdullah'ın yıkanıp temizlenmesini istemiş, yoksa kendisiyle yatağa girmeyeceğini bildirmişti. Abdullah ise, onun bu şartına uyarak gidip yıkanmış ve temizlenmişti. Ami-ne'nin yanına uğradıktan sonra, o kadının -ki o da kendisinin iki eşinden biri olmalıydı- yanma uğradığında, artık o, kendim Abdullah'tan alıkoymamalıydı. Abdullah'ın alnında

görmüş olduğu bir nur parçası nedeniyle onunla yatakta yatmaya razı olduğu nasıl söylenebilir? Eğer onunla yatağa girmeye razı oluşunun sebebi bu ise, Abdullah'ın ilk istediği anda, elbisesindeki çamur nedeniyle onunla yatmaktan imtina etmiş olması düşünülemez. Eğer o kadın, Abdullah'ın alnındaki nuru kendi rahmine intikal ettirme düşüncesinde idiyse, Abdullah'ın üzerindeki çamur lekeleri onun bu düşüncesini gerçekleştirmesine engel teşkil etmemeliydi.
İşte bu mülahazalar gözönünde bulundurulduğu takdirde, bu rivayetin temelde çelişik unsurlar taşıdığı görülmektedir. Dolayısıyla bu rivayet, baştan sona reddedilmesi gereken bir rivayet durumuna düşmektedir.

---

[1] İbn Kesir, c. 2, s. 251.

[2] İbn Kesir, el-Bıdaye Ve'n-Nıhaye, c. 2, s. 2

[3] Ibn Hisara, Siret, c. 1, s. 157.

Amine'nin Yüksek Nitelikleri

Kendisi hakkında nakledilen haberlerden de anlaşıldığı üzere Amine, yüksek sıfatlarla muttasıf idi. Çok sabırlı ve mütehammil bir yaratılışa sahipti. Yücelik ve üstünlük sıfatlarında iffetli Meryem'e benzerdi. Cenab-ı Allah'ın onu, beşeriyetin efendisi Muham-med (sav) e anne olarak seçmiş olması, iffetli Meryem'i, Mesih peygamber için ana olarak seçmesine benzemektedir.
Sabırlı oluşunda, evlilik fitnelerinden uzak, kainattaki en büyük risaletin sahibine hamile kalışı hususlarında da, iffetli Meryem'e benzemektedir.
Çağındaki bütün genç kızların evlenmek istedikleri bir genç olan Abdullah'la evlenmişti. Ama bu evliliği çok kısa sürmüştü. Bazı tarihçilerin anlattıklarına göre bu evlilik üç gün, ya da üç ay sürmüştür. Bundan sonra Abdullah, zevcesini evde bırakmış ve aile efradının geçimini temin etmek üzere Kureyşlilerin yanına gitmiş, onlardan hurma almıştır. Yolculuk sırasında babasının dayıları olan Neccar oğullarının yanına uğramış ve orada vefat etmiştir.
Bu sabırlı ana, genç kocasından ayrılmanın acısına sabırla katlanmıştı. Evliliğin daha ilk zamanlarında, ailesinin geçimini sağlamak üzere gurbete çıkan kocasının yokluğuna razı olmuştur. Çünkü Abdullah, ailesim'n geçimini temin etmek için Neccar oğullarının yanına gitmişti. Faziletli ve erdemli bir kadın, kendi kavmine faydalı olmak, onların durumunu düzeltmek uğruna kocasının gurbete çıkmasına ve sevdiklerinden ayrı kalmasına katlanır. Kısa bir süre evli kaldıktan sonra, kocası gurbete gitmiş ve sevgili yavrusu Muhammed'i kocası yanında bulunmadığı bir sırada doğurmaya sabır ve metanetle rıza göstermişti. Abdullah'ın zevcesi olma şerefiyle yetinmiş, kocasından mahrum olmayı bu onurla yetinerek kabul etmişti. Sevgili yavrusu Muhammed (sav)'in doğumuyla gönül sevincine ulaşmış, kocasından ayrı olmanın mihnetleri biraz daha hafiflemişti. Gurbetteki kocasıyla yeniden kavuşacakları umudunu hep içinde taşımıştı. Fakat şanı yüce ve her şeye gücü yeten Allah, onu imtihan etmek istemişti. Bu sebeple de kocasını gurbette iken vefat ettirmişti. Amine, Rabbi'nin emrine rıza göstererek, bu acıya büyük bir sabırla göğüs germiş ve çocuğunu yalnız başına terbiye etmeye çalışmıştı.
Muhammed (sav) süt emme çağını geride bıraktıktan sonra, annesi yük ve denklerini bağladı, çocuğuyla birlikte Medine'ye doğru yola çıktı. Çölleri ve vahaları aştı. Öyle zorluk ve meşakkatlerle karşılaştı ki, buna ancak sabırlı kimseler dayanabilirdi. Kocasının kabrini ziyaret etmek üzere, Medine'ye geldi. Hayattayken bütün bakışları üzerinde toplayan sevgili eşinin mezarını ziyaret

etmek istiyordu. Hikmet sahibi Allah'ın takdiri, bu isteğinin gerçekleşmesini uygun görmedi. Bütün bu mihnetler karşısında o, sükûnet ve sabır içinde Allah'ın takdirine boyun eğmiş ve rıza göstermişti: "O (Allah), yaptığından sorumlu değildir, onlar ise sorumlu tutulacaklardır" (Enbiya: 23)
Kocasının mezarının civarında en azından üç yıl müddetle bekledi. Kendisi için çok güzel olan günler geçirdi. Çünkü sevgili kocasının yakınında idi. Bununla yetinmiş ve-kalbine sükûnet gelmişti. Sabırlı idi. Adı gibi güvenilir bir Amine idi. Kavmi gibi şerefliydi. Mayası gibi asil idi.

Rivayetlerden açıkça anlaşıldığına göre o, yavrusunu Mekke eşrafı olan kavminden uzak tutmak istememişti. Yavrusunu dedelerinden ayrı tutmak niyetinde değildi. Onu her zaman kendi nefsine tercih eder ve üstün tutardı. Mekke'ye götürüp dedelerine teslim etmek maksadıyla, yine zorluklara ve meşakkatlere katlanmayı göze aldı. Mekke yoluna düşerek çölleri ve vahaları katetmeye başladı. Beraberinde, yol zahmeti hususunda kendisine yardım edecek bir cariyesinden başka kimse yoktu. O nurani çocuğunun bakımı hususunda kendisine cariyesinden başka yardım eden bir kimsesi yoktu. Ama bütün bu zorluklara, büyük bir fedakarlıkla katlanıyor ve sevgili yavrusuna olan tutkunluğundan dolayı bu zahmetleri göze alıyordu. Yolda iken vefat etti. Ebva denilen, Mekke ve Medine arasındaki köye defnedildi. Ruhunu Rabbi-ne teslim ederken, geride en kıymetli varlığı olan yavrusunu bırakıyordu. Yavrusuyla vedalaştı. Nitekim daha önce de yavrusunun babasıyla vedalaşmıştı. Yavrusunun babasıyla vedalaşırken, o kıymetli varlığı olan kocasını, ebediyet yoluna uğurlamıştı. Ama şimdiki vedalaşma, öncekinden farklıydı. Çünkü bu defa kendisi ebediyet yoluna giderken, geride sevgili yavrusunu hayatın zorluklarıyla başbaşa bırakıyordu. Beraberinde bulunan cariyesiyle birlikte yavrusunu Allah'ın himaye ve gözetimine havale ediyordu. Allah da onun yavrusunu gözetim ve kontrolü altına alıp himaye etti. Nitekim yavrusu, büyük dedesinin yanma, ailesine kavuştu. Artık o, Abdulmuttalib'in koruması altındaydı.
Bu sakin ve sabırlı mücahideye bakmak için burada kısa olarak durmamız gerekmektedir. Amine'nin Meryem gibi iffetle yaşamış olduğunu söylerken şöyle bir yorum yapmamız gerekmektedir. Amine, karnında bu kainatın varlık sırrını taşıması ve onu koruması bakımından, iffetli Meryem'e benzemektedir. Ancak, meleklerin, Meryem'e: 'Allah seni alemlerin kadınlarına üstün kılıp seçti sözü, Amine için söylenmemiştir. Zekeriyya peygamber Meryem'i gözetim ve bakımı altına almış, onu mabede yerleştirmişti. Veheb'in kızı Amine ise, normal geleneğe uyarak kocasının akrabaları tarafından ailesinin büyüklerinden istenmiş ve evlenmişti. Allah'ın hükmü ile o temiz bir nefis sahibi olarak Muham-med

(sav)'ın emanetini rahminde taşımış ve bu emaneti Allah'ın gözetimi altında muhafaza etmişti. Bu görevini eksiksiz ve kusursuz bir şekilde yerine getirmişti. Kendisine, emanetin kutsallığını bildiren bir kimse olmadığı halde, ruhundaki tabii şevkle bunu sezmiş ve duygularıyla anlamıştı.

DOĞUM ÖNCESİ

Ana Rahmindeki Mübarek Cenin

Bu kainattaki olaylar, alemlerin Rabbi katında sabit olan evrensel kanunlar uyarınca cereyan ederler. Bu evrensel kanunları Cenab-ı Allah kendi hikmet ve arzusuyla murad etmiştir. Bu kanunları iradesiyle seçerek, kudreti ile uygulamıştır. Allah katında tesadüfün yeri yoktur. Tesadüf, ancak insanların yanında bir anlam ifade edebilir. Çünkü insanlar, adet gereğince sebepleri müsebbeplere bağlar, duyularla algılanan ve bilinen kanunların nizamını, evrensel olaylara uygularlar. Bu kanunlara aykırı olarak meydana gelen olayların da tesadüf eseri olduğunu söylerler. Bu, sadece maddi olayları algılayabilen, fakat madde ötesini algılamaya güç yetiremeyen insanların görüşüdür. Bunlar, olaylar hakkında duyulur şeyleri esas alarak hükmederler. Sebepleri ve müsebbepleri yaratan üstün güce sahip bir sultanın varlığım ve olaylara onun hükmettiğini anlayamazlar. Oysa o sultanın iradesi, kayıt altına alınamaz. Kendisi bu olayları hikmeti ile takdir eden bir zattır.
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, insanların kendisine iman edip emirlerine karşı gelmekten sakınmaları durumunda üzerlerine bol bol rızık yağdıracağını açıkça beyan etmiştir. Kelimeleri yüce olan mukaddes zat şöyle buyurmuştur:
"(O) ülkelerin halkı inanıp (Allah'ın azabından korunsalardı elbette üzerlerine gökten ve yerden bolluklar açardık ." (Araf: 96)
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Firavun halkından olan zalim kimseler üzerine azabım indirdiğini açıklamıştır.
Bu azabın sebebiyse, onların isyanlarıdır. Bunlarla ilgili kıssalar anlatılırken, Allahu Teala şöyle buyurmuştur:
"Andolsun biz, Firavun ailesini tuttuk, öğüt alsınlar diye yıllarca kıtlıkla ve ürünleri azaltmakla sıktık. Onlara bir iyilik geldiği zaman: 'Bu, bizimdir, (bizim yüzümüzdendir, kendi davranışımızla bunu elde ettik)' derler; kendilerine bir kötülük ulaşırsa, Musa ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlar (onların yüzünden belaya uğradıklarını sanırlar) di. iyi bilin ki, onların uğursuzluğu Allah katındadır. Fakat çokları bilmezler. Ve dediler ki: ' Bizi büyülemek için ne kadar mucize getirirsen getir, biz sana inanacak değiliz! Biz de onların üzerine ayrı ayrı mucizeler olarak tufan, çekirge, kımıl (haşerat), kurbağalar ve kar gönderdik; ama yine büyüklük tasladılar ve suçlu bir topluluk oldular. Üzerlerine

azap çökünce:' Ey Musa, dediler, bizim için Rabbine -sana verdiği söz yüzü hürmetine- dua et; eğer bizden azabı kaldı-rırsan, muhakkak sana inanacağız ve mutlaka Israiloğulları'nı seninle beraber göndereceğiz!' Biz onlardan, geçirecekleri bir süreye kadar azabı kaldırınca hemen yeminlerini bozmaya başladılar. Biz de onlardan öc aldık, onları denizde boğduk! Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanlamışlardı ve onları umursamaz olmuşlardı." (A1'raf: 130-136)
Yukarıdaki naslar, Cenab-ı Allah'ın, doğru yolda yüreyen kimseler üzerine bereketleri indireceğine kesin bir ifadeyle delalet etmektedirler. İnsanlar eğer hayra ulaştırıcı yola koyulur ve noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a hakkıyla dayanıp tevekkül ederlerse, Rableri, onların üzerlerine hayır ve bereketler indirecektir. Yine insanlar, haddi aşıp zulümkar davranır ve taşkınlık yaparlarsa, Cenab-ı Allah onların üzerlerine azap, mahrumiyet ve belalar indirecektir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın irade ve kanunlarının düzenine aykırı davrandıkları takdirde, bilip tanıdığımız sebeplerden müsebbeplere muhalif de olsa üzerlerine belalar indirecektir.
Biz, eski Çinlilerin dedikleri gibi; "Yeryüzündeki insanlar isyan edip bozgunculuk çıkarır ve kendilerim düzeltmezlerse, kainatın ve göklerin düzeni bozulur" demiyoruz. Bu, maddiyata inanan putperestlerin sözüdür. Ancak, biz mü'minlere yaraşan şu sözü söyleriz: Kainatın idaresini yürüten Cenab-ı Allah, işleri ve olayları kendi ölçüsü ve takdirine göre yürütür. O, kainata istediği şekil ve düzeni verir. "O (Allah), yaptığından sorulmaz, ama onlar, (yaptıklarından) sorulurlar." (Enbiya: 23)
Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in varlığının, milleti için bir bereket vesilesi olduğunu açıklamak için böyle bir girişte bulunduk. O, ana rahmine düştüğü günden, bu dünyadan ayrıldığı güne kadar milleti için bereket ve hayır vesilesi olmuştur. Ana rahmine düştüğü günden itibaren, kendi milleti olan Kureyşliler için doğrudan bir bereket vesilesi olduğu gibi, bütün insanlık için de bir hayır vesilesi olmuştur. Çünkü o, insanlar için ilk mabed olarak kurulan ve müslümanlarm kıblegahı olan Kabe'yi himaye etmişti. Önce de söylediğimiz gibi orası, bütün dinler tarafından kutsal sayılan mukaddes bir mekandır. Peygamber efendimiz ana rahminde iken Kabe-i Muazzam'a, Ebrehe ordusunun saldırısından kurtarılmıştı. Yemen'in Habeş hükümdarı olan Ebrehe Mekke-i Mükerreme'deki Kabe'yi yıkıp sökmek ve onun yerine, Yemen'de bütün Araplar tarafından ziyaret edilecek yeni bir mabed inşa etmek istemişti. Böyle yapmakla , ibrahim peygamberin davetine aykırı davranmış oluyordu. Çünkü İbrahim peygamber, Rabbine dua ederken şöyle demişti:
" Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namaz kılabilmeleri için senin Beyt-i

Haram'ının yanında ziraata elverişsiz bir vadiye yerleştirdim, Rabbimiz! insanların gönüllerini onlara meylettir.Şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır." (ibrahim: 37)
Henüz Peygamber efendimiz, anasının rahmine düşmeden önce Ebrehe, Mekke'ye saldırmak için atlı ve piyade askerler hazırlamıştı. Peygamber efendimiz ana rahmine düştükten sonra, Ebrehe ordusu Mekke'yi kuşatma altına aldı. Fakat bu mübarek ceninin yüzü suyu hürmetine Cenab-ı Allah, Ebrehe'yi ve ordusunu perişan bir vaziyette geri çevirdi çünkü o mübarek cenini Cenab-ı Allah, Beyti şereflendirip himaye edecek olan bir risaletle peygamber olarak göndermişti.
Şimdi biz bu saldırı olayını anlatmaya çalışacağız.

Fil Ashabı

Yemen yönetimi, Ebrehe adındaki Habeşli bir adamın eline geçmişti. Bu adam Yemen'e hakim olmuş ve San'a kentinde Ku-leys adım verdiği muazzam bir kiliseinşa etmişti. Arapların, özellikle Hıristiyan Araplar'ın orayı ziyaret etmelerini istiyordu. Ne var ki Araplar, Kabe dururken buraya iltifat etmediler. Kuleys kilisesini inşa ettikten sonra Habeş kralı Necaşi' ye mektup yazdı. Kendisini onun hakimiyeti altında görüyordu. Necaşi'ye yazmış olduğu mektubunda şöyle diyordu: "Ey hükümdar, daha önce benzeri yapılmamış olan bir kiliseyi senin için inşa ettim. Araplar'ın hacılarını bu kiliseye yöneltinceye kadar, kendimi bu işteki maksadımı gerçekleşmiş sayamayacağım."
Ama Araplar'dan bir adam, Ebrehe'nin inşa ettirdiği bu kiliseyi tahkir etmek istedi. Kiliseyi ve Ebrehe'yi alaya almak için gidip kilisenin içine pisledi.
Ebrehe, Araplar'ın bu kiliseyi tahkir ettiklerini ve Kabe'yi ziyarete eskisinden daha fazla rağbet ettiklerini görünce, artık Kabe'yi yıkmaktan başka çare kalmadığını anladı. Muazzam silahlarla teçhiz edilmiş bir ordu ile Mekke'ye saldırarak Kabe'yi yıkmayı zorunlu gördü. Atlarının ve develerinin yanı sıra, savaşlarda kullandıkları filleri de ordunun önüne katarak Mekke'ye doğru yola çıktı. Ebrehe'nin ordusuyla birlikte yola çıktığını duyan Mekke halkı paniğe kapıldılar ve büyük bir tehlike karşısında olduklarını anladılar. Bu nedenle de Mekke'yi ve Kabe'yi savunmak için harekete geçtiler. Araplar, birbirlerinin kumandası altına girerek gruplar oluşturdular ve Ebrehe'ye saldırdılar. Fakat Ebrehe onları yenilgiye uğrattı. Beyt-i Haram'a doğru yoluna devam etti. Kendisine karşı direnen bütün Araplar'ı yendi. Önünde hiçbir güç duramıyordu. Karşısına çıkanları ezip geçti.
Taife vardı. Taifliler, diğer arapların başına gelen hezimeti gördükleri için Ebrehe'ye karşı çıkmadılar. Aksine ona taraftar gölündüler. Çünkü Kureyşliler'le rekabet içindeydiler. Kureyşli-îer, Kabe'nin hizmetkârlığını yaptıklarından dolayı, büyük bir şerefe sahip olmuşlardı. Bunlar, Kabe'nin yerine kendi mevhum tanrıları olan Lât için inşa ettikleri bir evi takdis etmeye başlamışlardı.
Ebrehe'nin Kabe'ye saldırmak üzere geldiği haberi Kureyşliler'i, Kinaneler'i, Hüzeylîler'i ve diğer Mekkeliler'i derinden derine düşündürmeye başlamıştı. Ebrehe'nin kuvvetine karşı direne-meyeceklerini biliyorlardı. Ayrıca Mekke'ye gelirken yolda kazandığı galibiyetlerin de Ebrehe'nin gücüne güç kattığını ve Arap-lar'ı daha da korkuttuğunu görmüşlerdi. Bu nedenle, Allah'ın takdirinde gizli bulunan hükmün açığa çıkmasına kadar susmayı kararlaştırdılar.

Öte yandan Ebrehe, kutsal kitaplarda, özellikle Hıristiyanlar'ın kitaplarında Kabe'nin şeref ve yüceliğine dair anlatılanları bildiği için, bir korkuya kapılmştı. Kabe'yi zorla değil, anlaşma yoluyla ele geçirmek istiyordu. Mekkeliler'in kendi rızalarıyla Kabe'yi ona teslim etmelerini istiyordu. Böylece Kabe'yi rahatlıkla yıkmak amacındaydı. Eğer Mekkeliler kendi arzularıyla Kabe 'yi ona teslim ederlerse, inancına göre Kabe'yi yıkması normal bir şey olacaktı.
İster savaşma hususunda tereddüte düşmüş bulunsun, ister Kabe'yi barış yoluyla elde etme niyetinde olsun, neticede o, Mekke'ye bir elçi gönderdi. Elçiye, Mekke'nin liderini ve şerefli kimsesini sorup bulmasını tembihledi. Sonra da o lidere şöyle demesini emretti: "Hükümdarımız Ebrehe Mekke'ye savaşmak için gelmediğini söylüyor. Buraya, sadece şu beyti yıkmak maksadıyla geldiğini bildiriyor. Eğer ona karşı savaşmazsanız, hiçbir kimse öldürülmeyecektir." Elçisine şu tenbihi de yaptı: "Eğer Mekke'nin lideri mutlaka benimle savaşmak istiyorsa, onu yakalayıp yanıma getir!"
Elçi Mekke'ye gitti. Mekke'nin efendisinin ve şerefli şahsiyetinin Haşim oğlu Abdülmuttalib olduğunu biliyordu. Ebrehe'nin söylediklerini Abdülmuttalib'e ulaştırdı. Abdülmuttalib ona, barışçı bir eda ile cevap verdi. Ama bu cevabın altında, Beyt'in Rabbi olan Allah'a iman ifadeleri gizliydi. Böyle bir ifade Allah'ın kuvveti ile Ebrehe'yi ürkütme mânâsını taşıyordu.
Abdülmuttalib, gelen elçiye şöyle dedi: "Vallahi biz Ebrehe ile savaşmak istemiyoruz. Bizim, onunla savaşacak gücümüz de yoktur. Ama gördüğünüz şu Allah'ın evi, yani Kabe, Allah'ın dostu İbrahim'in inşa ettiği bir evdir. Eğer Allah burayı Ebrehe'ye karşı koruyacak olursa, zaten bu kendi evi ve haremidir. Eğer Allah, Ebrehe'ye karşı bir engel çıkarmazsa, şüphesiz, bizim burayı savunacak gücümüz yoktur!"
Bu yumuşak ifadeler, aslında Hıristiyan bir kimse için şiddetli uyarı ve korkutma anlamını taşıyordu. Çünkü bu sözleriyle Abdülmuttalib, Ebrehe'ye Mekkeliler'in herhangi biri ile savaştığı takdirde Allah'a karşı savaş açmış olacağını ve yine Allah'ın emri üzerine peygamberlerin dedesi İbrahim'in inşa ettiği Kabe'yi yıkmış olacağı ikazını yapmış oluyordu. Onun bu sözleri, yumuşak olmasına rağmen, Allah'a ve ilahi risalete inancı olan kimseyi ürkütecek bir tehdit anlamı taşıyordu. Nitekim bu yumuşak sözler, etkisini gösterdi. Öyle yumuşak sözler vardır ki, kılıçların yapamadığı etkiyi yapar. Özellikle bu gibi sözler, savaşlarda galibiyeti devamlı olarak elde etmiş olan ve kendisine karşı çıkan kimseleri yenilgiye uğratmış bulunan bir kimseye karşı söylenirse, daha etkili olur. Çünkü bu sözlerde, Ebrehe'nin alışık olmadığı ve tanımadığı bir savaş tehdidi vardı. Bu savaş Allah'ın peygamberlerinin ceddi ibrahim'in savaşı idi.

Ebrehe'nin askerleri, Abdülmuttalib'e ait bazı develeri alıp ordugâha götürmüşlerdi. Ebrehe ile görüşmek isteyen, Abdül-muttalib'in kendisi olmuştu. Ebrehe'nin elçisine söylediklerini fiilen de tekid etmek için huzuruna çıkmak istemişti. Abdülmut^a-lib, gerek bilgisi dahilinde, gerek bilgisi dışında askerlerinin el koymuş oldukları develeri geri vermesini Ebrehe'den istemişti. Heybetli, ama korkutucu olmayan Abdülmuttalib, elçiye söylediği sözlerin Ebrehe'ye iletilmesinden sonra Ebrehe'nin huzuruna çıktı. Abdülmuttalib, insanlann en güzel endamlısı, en yakışıklısı ve aynı zamanda en heybetlisiydi. Ebrehe onu görünce tazim ve ikramda bulundu. Oturduğu tahtından inerek, aynabaşına gidip oturdu. Sonra tercüman vasıtasıyla ona: "İhtiyacını söyle" dedi. Abdülmuttalib tercümana şöyle dedi: "Sizden el koymuş olduğunuz yüz devemi geri vermenizi istiyorum."
Abdülmuttalib'in bu sözleri üzerine, Ebrehe şu karşılığı verdi: "Seni gördüğümde pek beğenmiştim. Ama bu sözleri söyledikten sonra gözümde küçüldün. Sana ait olan yüz deveni geri almak için mi bana gelip konuşuyorsun? Ama öte yandan hem senin dininin , hem dedelerinin dininin sembolü olan ve yıkmak için gelmiş bulunduğum Kabe'yi unutuyor, onu kurtarmak için hiç bir şey söylemiyorsun!"
Abdülmuttalib, Ebrehe'yi ve ordusunu Allah'a havale ederek şöyle dedi: "Ben develerin sahibiyim. Kabe'yi koruyacak olansa, onun sahibi ve Rabbi'dir!" Bu sözler karşısında ürküntüye kapılan Ebrehe: "Kabe'yi bana karşı kimse koruyamaz!" dedi.
Abdülmuttalib ise şu karşılığı verdi: "Öyleyse işte Kabe... Karşında duruyor. Git de saldır bakalım!"
Kuşkusuz Abdülmuttalib, Ebrehe'yi Allah ile tehdit ediyordu.
Önce Kabe'yi koruyacak olanın Allah olduğunu kesin bir ifadeyle belirtmişti. İkinci olarak da, "Git de saldır bakalım!" demekle, onu -her ne kadar sükûnetle söylemiş olsa da açıkça tehdit etmişti. Belki de Ebrehe'ye en çok tesir eden şey, onun sakin bir şekilde konuş-masıydı. Sükûnet bazen muhatabın nefsine daha da etkili olur. Özellikle kalbinde gayba iman konusunda birazcık da olsa kırıntı bulunan ve maddi zaferlere alışmış olan bir kimseye, sakin olarak söylenen sözler daha çok tesir eder. Çünkü Ebrehe, Hıristiyandı.
Böyle derken Abdülmuttalib'in, Rabbi'nden umduğu şey tahakkuk etti. İnsanlığın efendisi olan Muhammed (sav) anasının rahmine düşmüştü. İşte bu ceninin bereketi ile, Cenab-ı Allah'ın Kabe'yi kurtarma emri tahakkuk etmişti.
Ebrehe ve kumandanları, ordunun önündeki fili Kabe-i Muaz-zamaya doğru sürmek istemişlerdi ama fil durmuş ve yürümemiş-ti. Çünkü Cenab-ı Allah onu durdurmuştu. Yemen'e ve Şam'a doğru çevirdikleri fil yürümeye başlamış, ancak

Kabe'ye yöneltmek istediklerinde hareket etmemişti. [1] İşte Cenab-ı Allah Kabe-i Mu-azzamayı, hem kendisinin bir lütfü, hem de anasının rahminde gizli bulunan mübarek yavrunun bereketi ile kurtarmıştı.
Eğer Ebrehe bu olup bitenlerden ibret alıp Yemen'e dönseydi, bir nevi ganimet elde ederek dönmüş olacaktı. Ama o kararım uygulamaya azmetmişti. Bunun üzerine Cenab-ı Allah da ondan, güçlü bir zata yaraşır bir şekilde öc aldı. Üzerlerine, cehennemden gönderilme küçücük taşları atan Ebabil kuşlarını göndermişti. Nitekim şanı yüce, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Fil Sûresi'nde şöyle buyurmuştur:
"Görmedin mi, Rabbinfil sahiplerine ne yaptı? Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi. Onlara çamurdan, sertleşmiş taşlar atıyordu. Nihayet onları, (kurt tarafından) yenilmiş ekin yaprağı gibi yaptı." (Fil Sûresi)
Üzerlerinden şiddetli fırtınalar ve kasırgalar esti. Bu fırtına ve kasırgalarla birlikte, tepelerinde grup grup kuşlar, dolanmaya başladılar. Bu kuşlar üzerlerine, bedenin içine nüfuz eden sertleşmiş, güçlü çakıl tanecikleri fırlattılar. Onları kemirilmiş ağaç yapraklarına döndürdüler. Daha doğrusu içi boşaltılmış, sadece kabuğu kalmış baklalara döndürdüler. Tarihçilerin anlattıklarına göre, kuşların fırlattıkları bu küçücük sert taşlar Cenab-ı Allah tarafından fırtınayla birlikte üzerlerine sevk edilmişti. Mercimek tanelerini andıran bu küçücük taşları, kuşlar, gagalarında ve ayaklarında taşıyorlardı.
Bazı yazarların anlattıklarına göre Ebrehe ordusuna çiçek hastalığının mikropları bulaşmıştı. Bu mikroplar onların bedenlerini yaralamıştı. Belki de bu salgın hastalığın mikropları, kuşların onlar üzerine fırlattıkları küçücük taş taneciklerinde gizliydi. Bu taşlarla gelen çiçek hastalığı mikrobu, onlar için genel bir belâ ve helak nedeni oldu. Kurdukları tuzaklara kendileri düştüler. İşleri karma karışık oldu. Çünkü insanlar için ilk mabed olarak inşâ edilen, Allah tarafından bereketlendirilip şereflendirilen Kâbe-i Muazzama'ya saldırmak istemişlerdi. Bence, Cenab-ı Allah'ın oh-lara attığı küçücük taşlar üzerinde çiçek hastalığı mikroplarının bulunması, olmayacak bir şey değildir. "Sîret" adlı eserinde İbn İshak şöyle demiştir: "Yakub bin Uyeyne'nin bana naklettiğine göre, Arap topraklarına ilk olarak o sene çiçek ve kızamık hastalıkları musallat olmuştur."
Bu makbul bir sözdür. Kuşların getirdiği taşların üzerinde bu öldürücü hastalıkların mikroplarının bulunduğunu varsayarsak, yukarıdaki sözler akla yatar. Ama bu hastalıkların mikroplarının, ayeti kerimedeki kuşların kendileri

olduklarını söylemeyi akıl kabul etmez. Çünkü bu , ayetin nassına aykırı düşmektedir. Ayette anlatıldığına göre, mezkûr kuşlar, onlara kuvvetli ve sert taşlar fırlatmışlardır.
Ebrehe ordusuna yönelen can yakıcı azap, kafileler halindeki kuşlar tarafından gerçekleştirilmişti. Bu kuşlar Ebrehe ordusu üzerine sert taşlar atıyorlardı. Taşlar askerlerin bedenlerinin içine nüfuz ediyor, vücutlarına çiçek ve kızamık gibi hastalık mikroplan saçıyordu. Bu nedenle de onlar, oldukları yerde düşüp ölüyorlardı, ibn İshak, bu durumu şöyle tasvir etmiştir:
"Onlar oldukları yerde düşüyor ve yol ortalarında ölüyorlardı.
Ebrehe'nin vücudu da bu darbelerle yaralanmıştı. Tırnakları düşüyor ve yara izlerinden kan ve irin akıyordu. Nihayet onu San'a'ya götürdüler. Vücudu, tıpkı yeni doğmuş bir kuş yavrusu gibi peltekleşmişti.
Ebrehe, geldiği yere geri döndü. Fakat gelişiyle gidişi arasında büyük fark vardı. Gelirken güçlü ve mağrurdu. Beraberinde büyük bir ordu bulunuyordu. Kendisini hiç kimsenin yenemeyeceğini sânıyordı. Karşısına çıkıp direnenlerin hepsini yenilgiye uğratmıştı. Nihayet Allah'ın evinin bulunduğu beldeye geldiğinde Ce-nab-ı Allah'a, evinin içinde meydan okudu. Kabe'yi yıkmak istiyordu. Oysa burası, Allahu Teâlâ'nm mübarek kıldığı bir yerdi. Rezil ve kınanmış olarak, kanatları kırılmış bir halde geri döndü. Bu anlattıklarımız mecaz değil, hakikattir. Yaralanmış vücudundan parçalar kopup düşüyordu. Tedbirini kaybetmişti. Tuzağı boş çıkmıştı. Kör bir insan haline gelmişti.
Öte yandan Kabe'nin kapısının halkasına tutunan Abdülmut-talib'in şu duasını Cenab-ı Allah kabul buyurmuştu:
"Allah'ım, kul kendi evini korur
Sen de kendi evini koru
Onların kuvvetleri ve haçları ile tuzakları
Senin himayen altında bulunanlara tuzak kuramasın."
Fil vak'ası, işte böyle cereyan etmişti. Öte yandan tertemiz. Amine, iffetli Meryem gibi, Muhammed (sav)'e hamile kalmıştı. Cenab-ı Allah, yaratıkların en hayırlısı olan Muhammed'i onun rahmine bırakmıştı. Böylece o, Araplar ve bütün insanlık için, daha ana rahmindeki bir cenin olduğu günden itibaren mübarek olmuştu.
Anası onu rahminde taşırken zahmet çekmemişti. Doğururken de meşakkatle karşılaşmadı. Karnındayken herhangi bir zorluk duymamıştı. Doğururken de hissetmedi. Kadınların efendisi, pâk ve temiz olan Amine şöyle demişti: Ben ona hamile kaldım, fakat doğuruncaya kadar hiçbir meşakkat ve zorlukla karşılaşmadım. Doğurduğum zaman onunla birlikte benden bir nur çıktı. Sonra

yere düşünce elleri üzerine yaslandı."

---

[1] el-Iktifâ, c. 1, s. 122, 123, 124.

Hidayet Çocuğu

Muhammed (sav)'in bereketi, vücudundan önce geldi. Ravile-rin çoğunun belirttiklerine göre, fil vak'asmdan elli gün sonra dünyaya gelmiştir. Fil ile sahiplerinin perişan bir halde Mekke'yi terkedişlerinin ellinci gününde nuru ile dünyayı aydınlatmıştır. Cenab-ı Allah, Fil sahiplerinin çoğunu helak etmiş, gururlarına aldanışlarından sonra, yere batmışlardı.
Peygamber efendimizin doğumunu anlatmaya başlamadan önce deriz ki; o, babası öldükten sonra dünyaya geldi. Daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, babası, ailesinin geçimini sağlamak maksadıyla Kureyş'e ait bir kervanla Medine taraflarına gitmişti. Ticaret yapıp rızık kazanmak maksadıyla zevcesini evinde terket-mişti. Bu vefakâr güvenilir insan, Medine'ye gidişini fırsat bilerek dedesi Haşim'in mezarını ziyaret etti. Dedesi Haşim, tiride ekmek doğrayarak hacılara yedirjrdi. Amine'yi evde bırakıp giden Abdullah, bu gurbet yolculuğundan dönmedi. Neccar oğullarının yanmdayken hastalığa yakalandı. Beraber gitmiş olduğu kervan geri döndü, onu hastalığı nedeniyle Medine'de bıraktılar. Bırakırken çok hüzünlendiler. Gerçekten de hastalığı çaresizdi. Bu nedenle onu, babasının dayıları ve şerefli dedesinin hısımları olan Neccar oğulları yurdunda bırakmışlardı. Durumu kendisine çok şefkatli olan babasına ve gıyabındayken ayrılığına sabreden zevcesine bildirdiler. Oysa zevcesi Amine, ona kavuşma ümidiyle süslenip bezenmişti. Fakat kavuşmaktan mahrum kalmıştı. Durum gerçekten dehşet vericiydi. Ama Amine, genç kadın olduğu halde, yine de sabretmişti.
Abdülmuttalib, sevgili oğlu Abdullah'a, oğullarının en büyüğü olan Hâris'i gönderdi. Haris, kardeşi Abdullah'ın yanma gitti. Fakat Abdullah, daha o gitmeden önce vefat etmişti. Haris oraya vardığında, kardeşinin cenazesiyle karşılaştı.
Baba Abdülmuttalib, sevgili oğlunu kaybetmiş, ama bu ayrılığa metanetle göğüs germişti. Muhammed'in anası ve Abdullah'ın eşi Amine de, sevgili kocasından ayrı düşmüş, fakat buna sabırla mukavemet etmişti. Güzel bir sabır örneği göstermişti.

Babasının Vefatından Önce Peygamber Efendimizin Doğumuna İlişkin Görüşler

Rivayetçilerin çoğuna göre Peygamber efendimiz, babası Abdullah'ın vefatından sonra doğmuştur. Bununla birlikte Abdullah'ın doğumdan sonra vefat ettiğini rivayet edenler de olmuştur. Babasının, Peygamberimizin doğumundan sonra vefat ettiğini söyleyenlere göre, doğumuyla babasının vefatı arasındaki süre kimine göre kısa, kimine göre uzundur. Hatta bazıları bu süreyi üç seneye kadar uzatmışlardır. Zahirilerden olan İbn Hazm, bu konuda şunları söylemiştir: "Muhammed (sav) Mekke'de doğmuştur. Kendisi üç yaşını tamamlamadan babası vefat etmiştir. Yine kendisi yedi yaşını tamamlamadan da anası vefat etmiştir."

Bu söz, Peygamber efendimizin babasının, kendisinin doğumundan 28 ay sonra vefat ettiğini söyleyenlerin ifadelerine yakındır. Ancak İbn Hazm'ın söyledikleri, daha uzun bir süreye işaret etmektedir. Çünkü 28 ay, ikibuçuk yıl bile olmamaktadır.

Avane bin Hakem ve onun babasından rivayet edildiğine göre Abdullah, Resulullah (sav) 28 aylıkken vefat etmiştir. Resulul-lah'ın doğumundan yedi ay geçtikten sonra babasının vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur.

Babasının Peygamber efendimizin daha üç yaşındayken babasının vefat ettiğini söyleyenlerin görüşlerini asla kabul etmiyoruz. Nitekim onun, bundan sonra doğduğunu söyleyenlerin görüşlerini de kabul etmek mümkün değildir. Çünkü rivayetçilerin ittifaklarına göre Peygamber efendimiz, yetim bir çocuk olarak Sa'd oğulllarından Halime'nin yanında kalıp sütünü emmiştir. Halbuki babası hayatta olsaydı, O'na yetim adını vermek mümkün olmazdı. Süt emzirme süresinin en azı, süt emzirmeyi tam yapmak isteyen kimseler için, iki tam yıl olduğuna göre, Peygamber efendimiz doğar doğmaz, ya da doğumundan çok kısa bir süre sonra süt annesi yanına gönderilmiştir. Babası hayatta olsaydı, süt anasına verildiği zaman ona yetim adını vermek mümkün olmazdı. Oysa rivayetçilerin ittifakına göre Sa'd oğullarından olan Halime tarafından emzirilmek üzere teslim alındığı zaman, Peygamber efendimiz yetim bir çocuktu.

Ravilerin büyük çoğunluğunun tercih ettikleri görüşe göre, Peygamber efendimiz daha ana karnındayken babası vefat etmiştir. 'Tarih'inde İbn Kesir şöyle diyor: "Özet olarak, annesi Peygamber efendimize hamile iken babası Abdullah vefat etmiştir. Meşhur olan görüş budur."

İbn Sa'd, Abdurrahman bin Ebi Sa'saa'dan rivayet ederek demiş ki: "Abdullah bin Abdülmuttaiib, Kureyş'e ait kervanlardan biriyle Şam'a doğru yola çıktı. Bu kervan, Şam'daki ticaretini tamamladıktan sonra dönüp Medine'ye uğradı. Medine'ye uğradıklarında Abduimuttalib'in oğlu Abdullah,' hastalanmıştı. "Ben, dayılarım olan Neccar oğullarının yanında kalacağım" dedi. Bir ay kadar yanlarında hasta yattı. Bunu duyan Abdülmuttaiib, oğullanndan en büyüğü olan Hâris'i, kardeşi Abdullah'a gönderdi. Haris, Medine'ye geldiğinde onun ölmüş ve defnedilmiş olduğunu gördü. Babası Abdülmuttalib ile kardeşleri onu kaybettiklerinden dolayı çok üzüldüler. Resulüllah (sav) efendimiz, o zaman anasının karnında idi. Abdullah, 25 yaşındayken vefat etmişti."
îbn Kesir'in ifadelerinin de işaret ettiği gibi bu sözlerden anlaşıldığına göre Abdullah, evlenmesinden hemen sonra ya da az bir süre sonra ticaret kervanıyla birlikte sefere çıkmıştır. Vefat ettiği zaman 25 yaşındaymış. Evliliğinden çok kısa bir süre sonra kervanla ticari yolculuğa çıkmıştır. Bundan anlaşıldığına göre o, 25 yaşına yakın bir çağında evlenmiştir. Abdullah'ın vefatının şerefli oğlu Muhammed'in doğumundan Önce olduğu hususunda Vakıdi şöyle demiştir: "Bizce Abdullah'ın vefatının, şerefli oğlunun doğumundan Önce vuku1 bulduğu, görüşlerin en sağlamıdır." Hafız İbn Kesir'in de aktardığı gibi bu, en meşhur olan rivayettir. [1]

---

[1] îbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 262.

Peygamber Efendimizin Mertebesini İlan Eden Olaylar

Peygamber efendimiz anasının karnında bir cenin iken Cenab-ı Allah ona ikramda bulunmuş ve onun için bazı harikalar yaratmıştı. Dünyaya gelişi de olağanüstü bir olay şeklinde tezahür etmişti. Çünkü doğumundan Önce ana rahminde iken Cenab-ı Allah onun yüzü suyu hürmetine fil sahiplerini, yani Ebrehe ve ordusunu geri püskürtmüş, kurdukları tuzağı boşa çıkarmıştı. Anasının karnında iken de Cenab-ı Allah, Amine Hatun'da fevkalade haller izhar etmişti. Hamilelik dolayısıyla herhangi bir zahmet ve meşakkate katlanmamıştı. Suyun oluktan akışı gibi Muhammed de anasının rahmine akmıştı. Hamilelik müddeti uzun sürmüş olsa dahi, annesi yine de bu süre içinde hiç bir zorlukla karşılaşmamıştı.
Sonra olaylar öyle bir gelişti ki bu durumun, gayb tarafından düzenlenen ve yeni doğacak çocuk için hazırlanan Rabbani işler olduğu anlaşılıyordu. Babası, onu Allah'ın bir emaneti olarak sabırlı ve kalbi müsterih olan Amine'nin rahmine bırakmıştı. Evlilikleri adeta bu emaneti Amine^ye bırakmak için gerçekleşmişti. Çünkü Abdullah, evlendikten kısa bir süre sonra zevcesini evde bırakarak gurbete gitmişti. Gurbetten dönmeden vefat etmişti. Böyle olunca da Peygamber efendimiz, Cenab-ı Allah'ın "Kün- feyekûn" buyruğuna uygun bir şekilde yaratılmıştı.
Peygamber efendimiz tam bir yaratılışa sahip olarak ana rahminden çıkıp dünyaya geldi. Ana rahminde hemen hemen bir seneden daha fazla müddet beklemişti. Doğar doğmaz hiç bir kadın tarafından kucaklanmadan beşiğe konulmuştu. Doğru sözlü anası Amine'nin dediğine göre o, doğarken iki elini yere dayayarak dünyaya gelmişti ki, onun bu durumu, secde eden bir kimseyi andırmaktaydı. Bazılarının rivayet ettiklerine göre o, iki dizi üstüne çökmüş halde dünyaya gelmişti. Doğunca anası şerefli dedesi Ab-dülmuttalib'e müjdeyi göndermişti. Müjdeciye, çocuğun dedesine şöyle demesini tembihlemiş ti: "Bir oğlun dünyaya geldi. Gel de onu gör."
Amine, "çocuğun" demekle Abdülmuttalib'e ölen oğlu Abdullah için teselli etmek istemişti. Çünkü Abdülmuttalib, ölen oğlu Abdullah için çok hüzünlenmişti. Abdulmuttalib, Amine'nin yanına gelir gelmez, Amine ona çocuğun doğduğunu haber verdi. Bu çocuğun mertebesinin yüksekliğine dair gördüğü sadık rüyaları ona anlattı. Böylece kayınpederinin gönlünü sevinçle doldurdu. Kendisi de hüzünlüydü, ama sabrediyordu. Üzüntülüyken bile başkalarına teselli veriyordu. Her ne kadar da yanılması zor ve meşakkatli bir

durum idiyse de bu hüznünün yerine sevinç koyarak dayanılması kolay bir durum meydana getirmek istiyordu. Cenab-ı Allah kaybettiği Abdullah'ın yerine, bütün yaratılmışların efendisini ona bedel olarak vermişti. Yaratılmışların efendisi olacak o yavrunun varlığı övülmüş idi. Bütün kâinat onu övüyor ve tenzih ediyordu. Cenab-ı Allah, onun yüzü suyu hürmetine kavmine uğur ve bereket verdiğine göre, ana rahmindeki bir cenin iken de onun şerefini ve yüceliğini bildiren harikalar meydana gelmişti. Anası bir takım sadık rüyalar görmüştü. Rüya, yüce Allah tarafından verilen ilhamdır. Ya da yüce Allah tarafından gelen birer yönlendirmedir. İlahi ilhamı ancak ruhu arınmış olan ve ruhsal algılayışları bulunan kimseler kavrayabilirler. Amine hatun, Peygamber efendimize hamile iken vücudundan bir nur çıktığını ve bu nurun Şam saraylarını gözlerinin önüne getirdiğini görmüştür. Bu hakikat, Peygamber efendimize isnadı sahih olan bir ha-dis-i şerif ile sabit olmuştur.
İbn İshak'ın anlattığına göre Amine hatun Muhammed (sav) 'e hamile iken kendisine melekût alemine mensup bazı kimselerin geldiğini ve şöyle dediklerini aktarmıştır: Sen bu ümmetin efendisine hamile oldun. O doğarken dedi ki: "Ben onu, her hasedçinin kötülüğünden tek ve bir olan Allah'a ısmarlıyorum. Sonra da O'na Muhammed adını ver."
Adamın biri çıkıp da şöyle diyebilir: "Bizim Peygamber'in şerefli oluşunu rüyalara dayanarak nasıl ispatlayabiliriz? Halbuki rüyaların bir kısmı karışık ve değer ifade etmeyen şeylerdir. Bunlar Jnze birşey ispatlamazlar."
Bu soruya şu karşılığı veririz: Sadık rüyalar, ilhama benzerler. Ya da vahiy gibidirler. Veya Peygamber efendimizden rivayet edildiği gibi bu rüyalar, vahyin bir parçasıdırlar. Peygamber efendimiz buyurmuşlar ki: "Sadık rüya nübüvvetin parçasından bir parçadır." Sahih hadislerde sabit olduğuna göre Peygamber efendimize, risaletie görevlendirilmesinden önce zuhur eden harika hallerden bir bölümü de sadık rüyalar idi. O gördüğü sadık rüyaları, tıpkı sabah aydınlığı gibi net olarak görürdü.
Dinî hakikatlerin sadık rüyalar hakkında söyledikleri işte bunlardır. Günümüzde psikoloji alanında söz sahibi olanlar derler ki: Sadık rüyaj yüce alemlerdeki ruhî ve manevî görüntülerdir.
Şüphesiz ki sadık rüyalarla, maddî hallerin veya uyumakta olan kişinin psikolojisinin belirtileri olan karışık düşler arasında fark vardır. Örneğin yediği ağır yemekten dolayı rahatsız olan veya mahmur, sinirleri bozuk, ruhen muzdarip veya maddî ya da şehevî konularla uğraşan kimselerin gördükleri rüyalar, karışık düşlerden ibaret olup, hiç bir değer ifade etmedikleri gibi bir gerçeği de dile getirmezler. Bunların yorumu olmaz. Uzman kimseler bu gibi

rüyaları yorumlamazlar.
İnsanlardan bazıları sadık rüyaları inkar etmekte, kısacası bütün rüyaları yalanlamakta, görülen rüyaların batını aklın birer yansıması olduğunu söylemektedirler. Bunlar sadık rüyaların anlamını kavrayamadıklarından dolayı böyle düşünmektedirler. Çünkü bunlar, sadık rüyaları tecrübe etmemişlerdir. Cenab-ı Allah, bunlara manevî kuvvet ve ruhî güç vermemiştir. Bu nedenle lezzetlerle şehvetlerin oluşturduğu tortulara galip gelemezler. Yatarken mahzun olarak ya da karınları tıka basa dolu olarak yatarlar. Yatağa uzanırken içlerinde heves ve şehvetlerin etkisi vardır. Bunların geceleri gündüzleri gibidir. Uykuları uyanıklık gibidir. Hayatlarının tümü, uykuda maddî olarak yeniden şekillenir. Uykularıyla uyanıklıkları arasında herhangi bir fark yoktur.
İffetli, temiz ve sabırlı anası Amine'nin, rüyasında gördüğü şeref ve onur müjdelerine dayanarak da çocuğuna Muhammed adını verdiğini daha Önce de söylemiştik. Kendisine rüyasında görünen melekûtî biri ona bu emri iletmiştir.
Kavmi içinde ibadeti ile ünlenmiş olan Abdülmuttalib'in gördüğü rüya da Amine'nin bu rüyasıyla uyum sağlamıştı. Abdül-muttalib kavmi içinde ibadeti ile tanınmıştı.Onun bu ibadetinde mahrumiyet yoktu. Bilakis mürüvvetini güzelleştiren unsurlar vardı. Onun rüyası sadık idi. Abdülmuttalib'e, "Bu çocuğa niçin Muhammed adını verdin? " diye sorduklarında, Kureyş'in lideri şöyle demişti: "Rüyamda sırtımdan çıkan gümüş bir zincir gördüm. Bu zincirin bir ucu gökte, diğer ucu yerde idi. Yine bir ucu doğuda, diğer ucu da batıdaydı. Sonra bu zincir bir ağaca dönüş tu. O ağacın her yaprağında nur vardı. Yine gördüm ki, Doğulu-lar'la Batılılar'ın tümü o ağacın dallarına tutunmaktadırlar"
Abdülmuttalib, gördüğü bu rüyanın yorumunu yaptırmak için tabirci bir adama baş vurdu. Kendisine yapılan yorumda denilir ki: Senin sulbünden bir çocuk dünyaya gelecek ve Doğu ile Batı aleminin tümü onun peşinden yürüyeceklerdir. Gökte ve yerde Övülecektir. [1] Abdülmuttalib'in bu rüyası şefkatli ananın da gördüğü rüya ile uyum sağlamıştı. Şefkatli anası Amine, Peygamber efendimizin doğumu esnasında gördüğü bu rüyasını onun şerefli dedesi Abdülmuttalib'e anlatmıştı. Ve rüyasında kendisine telkin edilen ismi, yani Muhammed ismini doğan çocuğa vermişlerdir.
"Ona salatü selam getirin
Çünkü daha önce Allah, ona salatü selam etmiştir.
Onu bütün yaratıklar içinde üstün kılmıştır.
Zatını övenler, müjdeler olsun size"
Muhammed adı daha önce Araplar arasında bilinen bir ad değildi. Siyer alimlerinin anlattıklarına göre cahiliyet devrinde bu adı sadece üç kişi almıştır.

Bunlar da Peygamber efendimizle çağdaş kimseler idiler.
Ravz'ül- Enf adlı kitabın sahibi bu konuda şöyle demiştir:
"Peygamber efendimizden önce, üç kişiden başka bu adı alan kimse görülmemiştir. Ancak bu üç kişinin babalan, Peygamber efendimizin adım duydukları ve vaktin yaklaştığını öğrendikleri zaman kendi çocuklarına bu adı vermek istemişlerdi. Hicaz'da doğup peygamberlikle şereflenecek kimsenin kendi çocukları olmasını arzulamışlardı. Ibn Forek, Kitabül Füsûl adlı eserinde anlattığına göre bu üç kişi şunlardır: Muhammed bin Süleyman bin Mecaşi'. Bu, şair Ferezdak'ın dedesidir. Diğeri Muhammed bin Ahiha el Celah'tır. Üçüncüsü Muhammed bin Hamran bin Ra-bia'dır.
Bu saydığımız kimselerin babalan bazı hükümdarlara uğramışlardı. Bunların önceki dinlere ait kitaplardan bilgileri vardı. Kendilerine ulaşan haberde, dünyaya bir peygamberin geleceği söylenmişti. Bu üç kişiden her biri, hanımlan hamile iken şöyle yemin etmişlerdi: "Eğer benim bir çocuğum doğarsa, ona Muhammed adını vereceğim."
Muhammed adının çok az olduğunu ispatlamak için bu hikâyeyi buraya aldık. Çünkü bu isim daha önce Araplar arasında bilinmemekteydi. Bu adı alan kişilerin sayısının üçten ibaret olduğu görüşüne hemen hemen muvafakat etmekteyiz. Faraza üç kişiden daha fazlası bu ismi almış olsa bile, yine de bunlann sayılan çok olmamıştır. Bu ismi almalarına belirttiğimiz hikmet, bir neden teşkil etmiş olsun olmasın bu ismi alanlann sayısı fazla değildir. Çünkü Muhammed adı Araplar arasında Peygamber efendimizin doğumuna yakın bir zamanda öğrenilmiştir. Biz bu görüşün doğruluğundan yanayız. Çünkü Ahmed adı ile bir peygamberin geleceğine dair müjde, Yahudilerle Hıristiyanların kitapla-nnda bilinen bir husus idi. Yahudilerin çoğunluğu her ne kadar Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilişini inkar etmişlerse de onun geleceğine dair müjdeler, ehli kitabın kitaplarında yer almıştı. " O bildikleri kendilerine gelince onu inkar ettiler ." (Bakara: 89)
"Vicdanları onları (n doğruluğuna) kanaat getirdiği halde, onları inkâr ettiler." (Nemi: 14)
Peygamber efendimize verilen Muhammed adı Allah tarafından seçilmiştir.
Şimdi de, bu ismin mânâsına lügat açısından kısaca işaret etmek istiyoruz. Şöyle ki: Muhammed şeklindeki tef il sigası, kelimedeki eylemin ve meydana gelişin sürekli yenilenmesine işaret eder. Yani bu kalıpta ifade edilen fiilin, anbean, sürekli bir şekilde yenilenişini ve tekrarlanışını ifade eder. Yani Muhammed adını alan bir kimsenin hamdi ve övgüsü sürekli bir şekilde yenilenerek, ruhunu Cenab-ı Allah'a teslim edinceye kadar devam eder. Bu da onun her zaman uğurlu

ve hayırlı bir kimse olduğunu ifade eder. Böyle bir kimse hamd ve övgüyü gerektiren hayır fiilini işlemekten yine bu ismin icabâtından olan doğru sözü söylemekten, Allah'ın dini olan hak ile hakikatin yayılışına kadar cihad etmekten geri durmaz. Çünkü Allah'ın dini olan İslamiyet, kıyamet gününe kadar devam edecektir.

Peygamber efendimizin isimlerinden biri de Ahmed'tir. Bu isim, İncil'de Musa Peygamber'in müjdelerinde mevcuttur. Ah-med kelimesi, hamdü sena kökünden gelen Efalü'tafdil'dir. Yani çokça hamd eden, çokça övgüde bulunan ve çokça Allah'ı zikreden mânâsına gelir.

İncil'de ve Musa Peygamber'in müjdelerinde Resulüllah (sav)'ın geleceğine dair müjdeler hep Ahmed kelimesi ile olmuştur. Çünkü o, hayatında ve Özellikle risaletle görevlendirilmeden sonra hep Ahmed ismi ile meşhur olmuştur. En çok bu isimle çağırılmıştır. Çünkü Ahmed adını kendisinden başka alan hiç bir adaşı görülmemiştir. Bu nedenle hakkında verilen müjdeler hep bu isimle yapılmıştır.

---

[1] el-Iktifâ, c. 1, s. 168.

Doğum Tarihi

Rivayet alimlerinin çoğunluğuna göre Peygamber efendimiz,
Fil senesinde dünyaya gelmiştir. Çünkü Fil ve Ebrehe ordusu, Muharrem ayında Mekke'ye hücum etmek üzere gelmişlerdir. Peygamber efendimiz de Fil'in gelişinin 50. gününde dünyaya gelmişti. Böylece rivayetçilerin çoğunluğu, Ebrehe ordusunun Mekke'yi kuşatmasının 50. gününde Peygamber efendimizin dünyaya geldiği görüşünde birleşmişlerdir.
Doğumu, şemsî sene itibariyle Nisan (Ağustos) ayına denk gelmiştir. Nisan'ın 20'sinde dünyaya geldiği, Ravzul Enf adlı eserde anlatılırken şöyle denilmiştir: "Peygamber efendimizin doğumu, Rebîulevvel ayında olmuştur ki herkesçe bilinen de budur. Zü-beyr'in dediğine göre Ramazan ayında doğmuştur. Bu görüş, Amine hatunun teşrik günlerinde Muhammed 'e hamile kaldığını söyleyenlerin sözüne uygun düşmektedir ki, doğrusunu Allah bilir. Yine anlatıldığına göre Fil ordusu muharrem ayında Mekke'ye gelmiştir. Peygamber efendimiz de, Fil ordusunun gelişinin 50. gününde dünyaya gelmiştir ki en çok söylenen ve meşhur olan görüş budur. Hesap ehlinin sözlerine göre Peygamber efendimizin doğumunu Şemsî aylardan Nisan (Ağustos) ayının 20'sinde olmuştur. tl(4J

Önemli İki Husus

1- Bir rivayete göre Peygamber efendimiz Ramazan ayında dünyaya gelmiştir. Bu görüşe göre Peygamber efendimizin risa-letle görevlendirilmesi, Kur'an'm nüzulü, İslam nurunun yeryüzüne yayılışının Muhammed'in doğumu ile oluşu, şirkin tevhide karşı alçaldığı ve tevhidin yüce olduğunun belirlenmiş olması, Mekke fethedilerek şeytanın liderlikten ümidini kesişi ve put devletinin yıkılışı, putların Mekke'den atılıp parçalanışı hep Ramazan ayında olmuştur.
Eğer bu gayri meşhur bir rivayet olmasaydı, bunu kabul ederdik. Ancak rivayet ilminde, aklî tercihlere yer yoktur.
2- Ravzül Enf adlı eserin sahibinin söylediğine göre meşhur olan rivayet, Ebrehe ordusunun Mekke'ye gelişinden 50 gün sonra Peygamber efendimizin dünyaya gelmiş olduğu doğrultusundadır.[1] Ancak burada meşhur olan bir başka rivayete göre de Peygamber efendimiz, Ebrehe ordusunun Mekke'ye gelişinden 55 gün sonra dünyaya gelmiştir ki, Ebu Cafer Muhammed el Bakır'm da bu doğrultuda bir rivayeti vardır. Anlatıldığına göre Fil ordusu, Muharrem'in yarısında Mekke'ye gelmiştir ki, buna göre Peygamber efendimizin bu tarihten 55 gün sonra dünyaya gelmiş olması, Rebiulevvel ayının 12. gecesine denk düşmektedir. [2]
Bu rivayet, Şemsî sene hesabıyla Peygamber efendimizin 20 Nisan'da dünyaya gelmiş olduğuna ilişkin varolan rivayetlere uymaktadır. Rivayet sağlam olduğu için biz de bu görüşü benimsemekteyiz. Ancak Peygamber efendimizin doğduğu gece hususunda meydana gelen bu küçük anlaşmazlığın pek önemi yoktur. Çünkü Peygamber efendimizin doğduğuna bütün insanlık şahittir. O, kendi ümmetine getirmiş olduğu dinî esasları korumuş ve mu minler de onun getirdiği dine şahit olmuşlardır. Yine o, yoldan çıkan asiler aleyhinde bir şahittir. Ümmeti de bütün insanlığa karşı hak ve hakikat ile şahittir. Onlar yoldan sapanlara İslam'ı açıklayacak; doğru yola gidenlere de hidayeti göstereceklerdir.
Peygamber efendimizin doğumuna dâir rivayetler, çağdaşı olan tarihçilerin nakilleri ile bize gelmiştir. Gözleme dayanan hususlarda ilim değişik sonuçlara varabilir. Hakikat her ne kadar değişmese de her insan kendi bildiğini söyler. Tarihçiler de bu küçük anlaşmazlıkların arkasında hakikati görebilirler. Her şeyi bilen ancak Yüce Allah'tır.

---

[1] Ravzul Enf, c. 1, s. 107.

[2] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 262.

DOĞUM

Doğum Gününde Yaşanan Harikalar

İffetli Amine, karnındaki temiz çocuğu zorlanmadan dünyaya getirdi. Güneş, bu kâinatı aydınlatırken Peygamber efendimizin varlığı da dünyaya ışık saçtı. Siyer kitaplarındaki rivayetler bir çok olağanüstü durumu aktarmışlardır. Bu harikalar, Peygamber efendimizin doğumu esnasında ya da doğumundan önce veya sonraki kısa bir süre içinde meydanagelmişlerdir:
1- Denildiğine göre Peygamber efendimiz doğarken putlar ser-nigun olmuşlardır. Yerlerinden kayarak yüz üstü yere düşmüşlerdir. Çünkü o esnada, putları deviren Muhammed (sav) dünyaya gelmiştir. Putların yıkılması Amine'nin iradesiyle değil de, her şeye hakim olan ve kahredici güce sahip bulunan Allah'ın iradesiyle olmuştur.
2- Peygamber efendimizin doğumu esnasında bir nur zuhur etmiştir. O nur, Şam saraylarını ve köşklerini aydınlatmıştır.
3- İbn İshak'ın Sîret'inde şöyle anlatılır: "Hişam bin Urve, babasından naklederek Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mekke'de ikâmet edip ticaretle uğraşan bir Yahudi vardı. Resu-lüllah (sav)'in doğduğu gece, Kureyşliler'in toplandığı bir mecliste şöyle demişti: "Ey Kureyşliler topluluğu! Bu gece sizin muhitte bir çocuk doğdu mu?" Kureyşliler, vallahi bilmiyoruz, dediler. Yahudi şöyle cevap verd i: "Allahü ekber. Siz hata mı ettiniz? Bakınız hele size söylediklerimi zihninize iyice yerleştirin. Bu gece, bu ümmetin son peygamberi doğmuştur. Onun iki omuzu arasında bir işaret vardır. O işaretin üzerinde sık tüyler vardır ."
İbn İshak, Hassan bin Sabitin şöyle dediğini rivayet eder: "Ben yedi ya da sekiz yaşlarında bir çocuktum. Gördüklerimi ve duyduklarımı aklımda nakşedebiliyordum. Yesrib'deki bir Yahudi, Peygamber efendimizin doğacağı gecenin bir gün Önceki sabahında: "Ey Yahudiler topluluğu!.." diye ünlemeye başladı. Yahudiler de onun etrafına toplandılar. Söylediklerim ben de duydum. Yahudiler ona: "Yazıklar olsun, sana ne oldu?" dediler. O da şöyle cevap verdi: "Bu gece doğacak olan Ahmed'in yıldızı doğdu!"
Hassan bin Sabit Peygamber efendimizden yedi sene önce doğmuştur. Peygamber efendimizin Medine'ye hicret ettiği zaman yaşı 60 idi. Peygamber efendimiz de 53 yaşındaydı.
İşte böyle...Görüldüğü gibi Yahudiler Peygamber efendimizin doğumunu bir çok

açıdan kavramışlardır. Biz de Yahudiler'in elinde bulunan Tevrat'ta, kendilerine, Araplar'dan ümmî bir peygamberin gönderileceği hususunda bilgi verilmiş olduğuna inanıyoruz. Daha önceleri Yahudiler, Medine'de kendilerine komşu bulunan müşriklere karşı Peygamber efendimiz vasıtasıyla yardım isterlerdi.
"O, kendilerine gelince onu inkâr ettiler; artık Allah'ın laneti inkarcıların üzerine olsun." (Bakara: 89)
4- Mahzum bin Hani el-Mahzumî'nin anlattığına göre Peygamber efendimizin doğduğu gecede, Kisrâ'nın sarayı sarsılmış ve sarayındaki 14 oda yıkılmıştı. Mecusilerin tapmakta oldukları ateş, sönmüştü. Halbuki daha Önce o ateş Peygamber efendimizin doğumuna kadar bin yıl süreyle sönmeden yanmıştı.
Kisra'nın adamlarından biri rüyasında, güçlü bir devenin, Önündeki asil atları gütmekte olduğunu ve o devenin, Kisra'nın ülkesindeki Dicle ile Fırat nehirlerini kat ettiğini görmüştü. Gördüğü rüyayı Kisrâ'ya anlattığında Kisrâ ürkmüştü. Her ne kadar gerçek olmasa da sabreder görünmüştü. Devlet büyüklerini toplayarak onlara şöyle demişti: "Sizi buraya neden çağırttığımı biliyor musunuz?" "Onlar da, biz ne bilelim. Ancak hükümdarımız bize açıklarsa öğrenebiliriz" diye karşılık vermişlerdi, onlar toplantı halinde iken kendilerine Mecusilerin ateşinin söndüğüne dair bir mektup geldi. Sonra da Kisra, Meşveret meclisinde bulunan adamlarına, arkadaşlarından birinin görmüş olduğu rüyayı anlatmıştı. Kendisi de o rüyadan ürkmüş olduğunu bildirmişti. Danışma meclisinde bulunanlar, o rüyayı ve ateşin sönüşünü, arap beldelerinde muazzam bir olayın vuku1 bulacağı şeklinde yorumlamışlardı.
Peygamber efendimizin doğumu esnasında putların kayarak yüz üstü düştüklerine, Kisra'nın sarayının sarsıldığına ve bin seneden beri sönmemiş olan mecusi ateşinin söndüğüne dair aktarılan bu rivayetler üzerinde kısaca durmamız gerekmektedir. Bizce bu haberlerin aklen makbuliyetinin ötesinde, bu haberlerin, aktarılan rivayetlerin doğruluğu esastır. Eğer bir tarihçi, rivayetin doğru olmadığına hükmederse biz onun hükmünü reddederiz.
Rivayet ilminde muhakkik olan bilginler mezkur rivayetleri yalanlamak için bir sebep görmemişlerdir. Hafız İbn Kesir bu rivayetlerin bazısında şüpheli olduğunu söylerken diğer rivayetler hususunda görüş beyan etmeden susmuştur. Biz de bu rivayetlerden şüpheli olmayanları aktardık. Bizim de, ibn Kesir'in kabul ettiklerini kabul etmemiz, şüpheli gördüklerini reddetmemiz gerekmektedir. Sadık kimsenin verdiği haber, kabul edilir. Yalan söylediği açığa çıkmadıkça aktarmış olduğu rivayetleri kabul etmemiz gerekir. Çünkü hükümler, doğru sözlü kimselerin vermiş oldukları haberler üzerine kurulur. Bu haberlerde yalan ihtimali bulunsa bile, bunlara dayanarak hüküm verebiliriz. Çünkü ihtimal,

delile dayanmaz. Salt ihtimal, doğru sözlü kimselerin sözlerini reddetmek için bir sebep teşkil etmez. Aksi takdirde herhangi bir hüküm verilemez ve suçlular cezalandırılamaz. Aynı şekilde haklıların hakları da tesbit edilemez, batıl şeyler reddedilemezdi. Bu sebeple de biz, hakkında zan bulunmayan haberleri kabul etmek mecburiyetindeyiz.
Peygamber efendimizin doğumu esnasında meydana gelen harikalar nakledildiği rivayetlerin akıl açısından makbuliyetine gelince, daha önce de açıkladığımız gibi; harikulade haller Cenab-ı Allah'ın takdiri ile meydana gelirler. Cenab-ı Allah'ın takdiri ise, âdetlere ve insanlar arasında cari olan sebeplerle müsebbeplere bağımlı değildir. Çünkü Allah, sebeplerle birlikte müsebbepleri de yaratandır. Azap, zelzele ve cezalar, bazı yaratıkların yaptıkları bozgunculuk ve fesad nedeniyle vukua gelir. Cenab-ı Allah'ın, nimetlerini takvalı ve salih amel sahibi olan kullarına indirdiğini gösteren ayetleri daha önce de aktarmıştık:
"(O) ülkelerin halkı inanıp (Allah'ın azabından korumalardı. elbette üzerlerine gökten ve yerden bolluklar açardık."   (Araf: 96)
Evvelce de anlattığımız azap ve ilahî cezalar, bazı milletlerin işledikleri fesad ve bozgunculuk sebebiyle meydana gelir. Nitekim Cenab-ı Allah, Firavn ve adamlarına da azap indirmiştir. Çünkü onlar, yeryüzünde bozgunculuk yapıp fesad çıkarmışlardı.
Peygamber efendimizin doğduğu esnada meydana gelen harikaları bildiren haberlerin aklen tutarlı olmadıklarını ileri süren kimselere gelince bunlar, insanlar arası ilişkide cerayan eden görünür sebeplerle müsebbeplere bakmaktadırlar. Şayet bunlar, gözlerim evrendeki ay ve güneş tutulmasına, esen rüzgârlara, yerküredeki yaşanan depremlere ve erozyonlara çevirecek olurlarsa, bu gibi olaylar için maddî gerekçeler bulamayacaklardır. Ancak bütün bu olayları meydana getiren sebep, hikmet sahibi, bilgili, kahredici güce sahip, her şeyin üstünde bulunan ve yaptığı işlerden sorumlu tutulmayan hikmet sahibi zatın iradesi olduğunu görürler. O zat dilediği işi yapar, uygun gördüğü maslahatları takdir eder. Bütün bu olayları kendi bildiği bazı sebeplere bağlar. O görünmeyen dünyalar hakkında bilgi sahibi olandır. O'nun takdiri, bilen ve her şeyden haberdar olan bir zatın takdiridir.
Cenab-ı Allah, Muhammed (sav)'i şereflendirmek istemişti. Onu izleyecek milletlerle kabilelerin kimler olduklarını öğrenmek istemişti ki, onları da onun vasıtasıyla şereflendirsin. O, insanlığı hakka davet edecekti. İşte makul olan budur. Bunun dışındaki rivayetler reddedilirler. Çünkü bunlar, Cenab-ı Allah'ın bütün insanlık tarafından tanınacak olan bu insan için belirlemiş olduğu hükümlere aykırıdırlar.

Peygamber efendimizin doğumu esnasında bazı olağanüstülüklerin yaşandığına dair nakledilen rivayetlerin, kâinattaki âdetlere ve insanların doğan çocuklar hakkında bildik durumlara aykırı oldukları gerekçesiyle bütün bunların uydurulan vehim, hayâl ve zan ürünü yakıştırmalar olduğunu aklı başında olan hiç kimse iddia edemez. Çünkü Peygamber efendimiz, diğer doğan çocuklar gibi bir çocuk değil idi.
Buna rağmen biz bu rivayetlerin doğruluğunu tercih ediyoruz. Ama insanların, bu rivayetlere inanmak mecburiyetinde olduklarım söylemiyoruz. Çünkü Peygamber efendimizin doğumu esnasında Kisrâ'nm sarayının sarsıldığına ve mecusilerin ateşinin söndüğüne insanların inanmalarını, imanın bir bölümü olarak kabul etmiyoruz. Yine onun doğumu esnasında zuhur eden bir nurun kâinatı aydınlatmış olduğunu da kabul etmeyi, imanın bir ön koşulu saymıyoruz. Çünkü bu saydığımız şeyler, Peygamber efendimizin insanları imana davet ettiği hususlardan değildirler. İman edilmesi gereken şey, Peygamber efendimizin inanmaya davet ettiği, onun yüce Allah'tan aktardığı, Kur'an-ı Kerim'in söylediği ve Rabbimiz'in hükmetmiş olduğu şeylerdir.
Elde mevcut bulunan incillerin İsa Peygamberin doğumuna dair yazdıklarına ve incillerin, -bu incillere- iman eden ve doğruluklarını iddia eden Hıristiyanlar'ı inanmakla yükümlü kıldığı hususlara baktığımız zaman; Siyer-i Nebi kitaplarında anlatılan şeylerin, incillerin anlattıklarına ve Hıristiyanlar'ı inanmaya mecbur ettikleri hususlara oranla çok az olduğunu görürüz.
Şimdi de bu indilerde İsa Peygamber'in doğumu esnasında meydana geldiği bildirilen harikalara dâir ifadelerin bir kısmım aktarmaya çalışacağız:
a- Matta İncili'nin ikinci babında şöyle denilmektedir: Yesu' Mesih doğduğu zaman onun yıldızı doğu ufkunda zuhur etti. Yıldızının zuhur etmesi nedeniyle de insanlar, onun doğum yerini tanıdılar.
b- Luka İncili'nin ikinci babında şöyle denilmektedir: Yesu' Mesih doğduğu zaman Melekler sevinç ve kıvançlarından ötürü güzel şeyler söylediler. Bulutlardan da insanı şevke getiren nağmeler duyuldu.
c- İndilerden birinde, yine İsa Peygamber'in doğumuyla ilgili olarak şöyle denilmektedir: Yesu' Mesih doğduğu zaman mağara onun görkemli nuru ile aydınlandı. Ebelerden birinin iki gözü onun nurunun parlaklığından dolayı kamaştı. Anasının nişanlısı olmak isteyen Yusuf Enneccar da o nur karşısında etrafını göremez olmuştu.
d- Luka İncili'nin 2. babında şöyle denilmektedir: Çobanlar Yesu' u tanıdılar ve ona secde ettiler.

e- Matta İncili'nin 2. babında şöyle denilmektedir: Kral Hiro-modis zamanında Yahudilerin beldesi olan Beytü1- Lahim'de Yesu' dünyaya gelmişti. Mecusiler doğudan kalkıp Urşelim'e gelerek: "Yahudilerden doğan o çocuk nerede?" diye sormuşlardı.
Hıristiyanların indilerinde bu konuda yeralan rivayetlerin küçük bir bölümünü aktarmış olduk. Şüphesiz ki Peygamber efendimizin doğumu esnasında meydana gelen harikaları bildiren doğru haberler, Hıristiyanların İsa Peygamberin doğumu esnasında meydana geldiğini iddia ettikleri harika hallere nisbetle çok az sayıdadır. Gerçek şu ki, Hıristiyanların Isa Peygamber'în doğumu esnasında meydana geldiğini söyledikleri harika hallere dair rivayetlerle Peygamber efendimizin doğumu esnasında vuku bulan harika hallere dair sadık rivayetçiler arasında iki bakımdan fark vardır:
1- İndilerde İsa Peygamberin doğumu esnasında meydana gelen durumlardaki gariplikler Peygamber efendimizin doğumu esnasında meydana geldiği söylenen harika durumlara nisbetle daha fazladır.
2- Din ve iman bakımından bizim bu harika haberlere dair rivayetlere inanmamız gerekmez. Ancak Hıristiyanlar, İndilerinde İsa Peygamber'in doğumu esnasında meydana geldiği ifade edilen harika hallere dair rivayetleri doğrulamakta ve bu rivayetlere inanmayan kimselerin kafir olacağını kabul etmektedirler.
Şüphe götürmeyen gerçek bu olduğuna göre, siyer yazarlarının onun doğumu esnasında meydana geldiği ifade edilen harika olaylarla ilgili olarak abartıya gitmemeleridir. Eğer böyle yaparlarsa, İsa Peygamberin doğumu esnasında vuku bulduğu söylenen harika haller hakkında da aynı şeyi, hatta daha fazlasını yapmaları icabeder. Allah kendisinden razı olsun, Abdullah îbn Ab-bas demiş ki: "İnsan kendi gözündeki direği görmez, ama kardeşinin gözündeki çöpü görür. Bu da onun insafsızlığından dolayı böyle olmaktadır}"
Peygamber Efendimizin Emzirilmesi
Doğumundan sonra çocuğun ilk gıdası süttür. Ona sütü verecek olan da anasıdır. Zira anasının sütü, çocuğun gelişmesiyle paralellik arzeder. Çocuk büyüdükçe anasının sütündeki yağ oranı da fazlalaşır ki, çocuk yeterince gıdasını alabilsin ve çocuk başka gıdalara muhtaç kalmasın. Bu nedenledir ki emzirme, anadan istenilen görevlerin başında gelmektedir. Vaz' etmiş olduğu hükümlerden birinde Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Anneler, çocuklarını—emzirmeyi tamamlamak isteyen kimse için—tam
İki yıl emzîrirler." (Bakara: 233)
Fıtrat gereği olarak şefkatli anne, Muhammed'in emzirme işini üstlenmeliydi.

Ama onu emzirme işinde sütü ile kendisine yardım edecek birine ihtiyacı vardı. Muhammed'in amcası Ebu Le-heb'in cariyesi olan Süveybe bu işte Amine'ye yardımcı oldu. Fakat risalet vazifesini aldıktan ve alemlere rahmet olduktan sonra peygamber efendimize adı geçen amcası düşmanlık etmişti. Daha Önceleri ise kardeşi Abdullah'ın oğlu Muhammed'e çok sevgi ve şefkat gösterirdi. Kardeşi oğlu Muhammed'in doğumunu da Ebu Leheb'e ilk haber veren, Süveybe olmuştu. Bu kıymetli müjdesinden ötürü Ebu Leheb, Süveybe'yi azad etmişti. Belki de bu azad edişi, Ebu Leheb'in hesap deflerine yazılacak bir hayırdı, ama bu hayrını kâfirliği gizlemişti. Peygamber efendimize ve zayıf müminlere eziyet eden muhaliflerin safına geçmesi, onun bu iyiliğini yok etmişti.
Emzirme işinde Amine'ye Süveybe yardımcı olmuştu. Bu kadın, Abdülmuttalib'in oğlu Hamza'yı da emzirmişti. Amine'nin emzirme işinde zayıf kalması, Abdülmuttalib'in Muhammed için bir süt annesi aramasına neden olmuştu. Şu halde Peygamber efendimiz için köyden gelecek süt annnesi kadınlardan birini bulmaya üç faktör sebep olmuştu diyebiliriz:
1- Amine'nin sütünün Peygamber efendimizin gıdasını sağlamaya yeterli olmayışı. Büyük bir ihtimalle azlığına, sevgili kocası Abdullah'ın vefatı dolayısıyla yaşadığı derin üzüntü neden olmuştu. Gerçekten de onun ölümüne büyük bir sabırla dayanmıştı. Babasının ve kardeşlerinin ölümü nedeniyle Kureyş'in çektirdiği eziyet yok olmuş değildi. Süveybe'nin kendisine yardımcı oluşu, her ne kadar bu hüznünü hafifletmiş ise de bütünüyle yok etmiş değildir.
2- Kureyş eşrafı, çocuklarını çöldeki emzikçi kadınlara vermeyi gelenek haline getirmişlerdi. Çocuklarını kendi karıları emzir-mezdi. Aynı âdet günümüzün şehir sosyetesinde veya varlıklı ailelerinde de görülmektedir. Bunların kadınları da kendi çocuklarını emzirmezler. Her ne kadar yavrularını çöle ve köye gonder-meseler de başka emzirici kadınlar bulurlar.
3- Çocuklar köyde süt emdikleri takdirde temiz gıda elde ederler. Şehirde göremedikleri temiz havayı teneffüs ederler. Şehirlilere nisbetle köylüler temiz havaya daha yakındırlar. Bu nedenle Ravzül Enf adlı eserin sahibi, bu konuda şöyle demiştir: Kureyşli-ler'in ve diğer Arap eşrafının çocuklarını emzikçi kadınlara teslim etmelerine gelince, bunun bazı sebepleri vardı:
a- Çocuk doğurmuş olan kadın, yavrusunu köydeki bir süt anneye teslim edince kendini tamamen kocasına tahsis etmiş olurdu.
b- Emzikçi kadına teslim edilen çocuk, Arabiler arasında gelişip büyüdüğü için lisanı fasih, bünyesi de kuvvetli olurdu. Peygamber (sav) efendimiz, Ebu Bekir'in : "Aramızda senden daha fasih konuşan birini görmedim, Ya Resulullah?" demesine karşılık şu cevabı vermiştir: "Niye öyle olmasın ki? Ben

Kureyş kabile-sindenim. Sa'd oğulları arasında süt emdim"
Bu ve benzeri sebepler Araplar'ı, çocuklarım köylerdeki emzikçi kadınlara teslim etmeye yöneltiyordu ki; çocukları doğa ile baş-başa kalarak köyün temiz havasını solusunlar. Bu yolla da köylülerin âdetlerini öğrenerek karşılaştıkları zorluklarla pişsinler. Şehrin gösteriş ve süsüyle yaşamasınlar. Hayatın getirdiği zorluklara katlanmadan büyümesinler. Bu zorluklarla karşılaşsınlar ki güçlü ve direnç sahibi insanlar olsunlar.
Beni Sa'd bin Bekir kabilesinden süt emziricileri Mekke'ye geldiler. Emzirecek çocuk arıyorlardı. Emzikçi kadınların, emzire-cekleri çocuklar için velilerinden ücret almamaları, Arapların âdetlerin dendi. Fakat bu çocukların velilerinden bazı hediyeler kabul ederlerdi. Aldıkları bu hediyelerle bazı ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Belirli bir ücret almayı ayıp sayarlardı. Bu hususta aralarında darb-ı meseller cari olmuştu ki, ücret alan süt annelerin şeref ve haysiyetleri ölürdü. Fakat Ravzül Enf adlı eserde de yer aldığı gibi muhtaç olan emzikçi kadınlardan bir kısmı, emzirdikleri çocukların velilerinden ücret kabul ederlerdi.
Muhammed (sav) öksüz idi. Babası ona servet bırakmamıştı. Sadece beş deve ile bir kaç koyun bırakmıştı. Anası Amine'nin vefatından sonra onu Ümmü Eymen beslemişti. Dolayısıyla Muhammed, öksüz ve yoksul bir çocuktu.
Köylü süt anneler, kendilerine teslim edilmek üzere emzire-cekleri çocukları bulmak için Mekke'ye gelmişlerdi. Emzirecekleri çocukların velilerinden bazı hediyeler veya bir miktar mal almayı ümid ediyorlardı. Yoksa memelerini kiraya vermek düşüncesinde değillerdi. Bu nedenle de sadece varlıklı ailelerin çocuklarını emzirîyorlardı. Dolayısıyla öksüz ve yoksul olan Muham-med'i emzirmeye yanaşmadılar. Nihayet emzikçi kadınlardan her biri varlıklı ailelerin çocuklarından birer tanesini alıp gittiler. Sadece Ebu Züeyb'in kızı Halime, emzirecek çocuk bulamamıştı. Ha-lime'nin babası, Abdullah bin Haris bin Kebşe'dir. Kocası da kendisiyle birlikte Mekke'ye gelmişti. Kocası da, Haris bin Abdullah Üzza bin Rufaa'dır. Vakıdi'nin anlattığına göre köyden on kadar emzikçi kadın gelmişti. Bunların her biri, emzirmek üzere birer çocuk alıp köyüne dönmüştü. Sadece Halime çocuk bulamamıştı. Arkadaşlarından her birinin birer çocuk alıp gittikerini görünce, kendisine şerefli ve temiz öksüz Muhammed bin Abdullah'tan başkası kalmamıştı. Her ne kadar velilerinden bağış ve ihsan alacağım ummuyor idiyse de onun yüzü suyu hürmetine hayır elde edeceğini umarak onu alıp götürdü.
Şimdi onu nasıl kabul ettiğini kendisinden dinleyelim. O, kendi ruhunun arınmışlığım ve Cenab-ı Allah'ın, şerefli öksüzün bereketi sebebiyle üzerine yağdırdığı hayırları dile getiriyor:

"Kıtlık senesinde idik. Hiçbir şeyimiz kalmamıştı. Yeşilimsi bir katırımla dişi bir devem kalmıştı. Vallahi devemden bir damla süt dahi sağmıyorduk. Mememde de, çocuğuma verecek sütüm de kalmadığı için, çocuğum geceleri hep ağlar ve beni uykusuz bırakırdı. Ona içirmek için, devemden de süt elde edemiyordum. Ama yağmur yağarak ekinlerin yeşereceğini ve bolluğa kavuşacağımı umuyordum. İşte o katırıma binerek Mekke'ye geldim. Fakat beni taşıyabilecek güce dahi sahip değildi.
Nihayet Mekke'ye geldik; emzirecek çocuk aramaya başladık. Beraberimdeki kadınlara Muhammed'i vermek istediler, ama onun Öksüz olduğu söylenince, hiçbiri kabul etmek istemedi. Çünkü bizler, çocukların babalarından bize hediye verileceğini ümit ederek çocuklarını alıp emzirirdik. Öksüz oluduğunu duyunca hepimiz de onun anasından ve dedesinden bir fayda elde edemeyeceğimizi söyledik.
Benimle beraber köyden gelmiş olan emzikçi kadın arkadaşlarımdan her biri, birer çocuk alıp köylerine döndüler, yalnız ben, emzirecek çocuk bulamadım. Köye eli boş dönmek üzere iken arkadaşıma dedim ki: Vallahi diğer arkadaşlarımla birlikte köye eli boş, çocuksuz dönmeyi kendime yediremiyorum. inanın ki şu yetim çocuğa gidip onu velisinden teslim alacağım. Arkadaşım (kocam) sen bilirsin, belki Allah onun yüzü suyu hürmetine bize bereket verir, dedi. Ben de gidip o öksüz çocuğu, Muhammed (sav)'i aldım. Doğrusu ondan başkasını bulamadığım için onu olmak mecburiyetinde kaldım. Çocuğu velisinden teslim alıp kafileme geri dönerek onu kucağıma alıp emzirmek istediğimde memelerimden, kendisini doyuracak kadar süt akmaya başladı. Kana kana içip doydu. Kendi öz çocuğum da, doyuncaya kadar mememden süt emdi. Doydukları için her ikisi de uyumaya başladılar. Halbuki daha önce öz çocuğum aç kaldığından dolayı ağlayıp durur ve bizi de uykusuz bırakırdı. Öte yandan kocam, daha önceleri süt vermeyen dişi devemizin yanına gitti. Onu sağmayı denemek istedi, bir de ne görsün: Devenin memeleri sütle dolup kabarmıştı. O gece, hayırlar üzerimize yağdığı için rahat ve sakin bir şekilde uyuyup sabahladık. Sabahladığımızda kocam bana dedi ki: Ey Halime şunu iyi bilesin ki, mübarek bir kısmet alıp evimize getirdin.
Ben de: Vallahi bende bu ümidi taşımaktayım, dedim. Sonra köyümüze doğru yola koyulduk. Daha önce bizi taşımayacak derecede güçsüz olan katırıma bindik. Öksüz Muhammed'i de yanıma aldım. Allah'a andolsun ki katırım o kadar güçlenmiş ve öyle hızlanmıştı ki, kafiledeki bütün hayvanları geçip geride bırakmıştı. Arkadaşlarım bana şöyle dediler: Ey Züeyb'in kızı Halime, sana yazıklar olsun! Bizi geçip gitme; azıcık yavaşla, bizim hayvanlarımızı geçip

geride bırakan, şu senin güçsüz katırın mıdır?
Ben de onlara şöyle cevap verdim: Evet Vallahi, sizin hayvanlarınızı geçip geride bırakan, beni Mekke'ye getirmiş olan katırın ta kendisidir!
Sonra Sa'd oğullan kabilesindeki yerimize gittik, evlerimize vardık. Dünyada bizim köyümüz kadar kurak bir yer yoktu. Ama öyle bir hal oldu ki; Muhammed'i evimize götürdüğümüz günden itibaren davarlarımız otlanmaya gider, dönüşte de memeleri süt dolardı. Sütlerini sağıp içer ve doyardık. Durumumuzu gören akrabalarımız, çobanlarına çıkışarak şöyle derlerdi: Yazıklar olsun size! Ebu Züeyb'in kızı Halime'nin çobanının hayvanlarını otlattığı yere siz de hayvanlarınızı götürün otlatın!
Bizim hayvanlarımızın otladıkları yere onların hayvanları da gidip otlarlardı, ama bir damla süt dahi vermezlerdi. Oysa bizim davarlarımızın memeleri akşamleyin süt dolmuş olarak eve dönerlerdi. Muhammed'i evimize götürdüğümüz günden itibaren Cenab-ı Allah bize fazlasıyla hayır ve bereket ihsan etti."
Muhammed (sav), Ebrehe ile Fil'ini, Yemen ordusunu perişan bir vaziyette geri döndürerek Mekkeliler'e hayır ve bereket ihsan etmiş bir kimse olduğuna göre, doğumundan sonra da bulunduğu yerlere hayır ve bereket gelmesine vesile olmuştu.
Halime, öksüz çocuğu emzirmeye razı olmuştu. Kocası da bu öksüzü kabullenmişti. Her ikisi de kanaatkar kimseler olup iyi kalpli insanlar idiler. Cenab-ı Allah'tan yardım bekliyorlardı. Onun verdiklerine kanaat gösteriyorlardı. Bu nedenle yüce Allah onlara güzel bir mükâfat ihsan etti. Aç iken onları doyurdu. Davarlarının kurumuş memelerinden süt akıttı. Daha önce Öz çocuğuna dahi yetmeyen sütünü arttırarak Halime'nin memesinden bol bol süt akıttı. Kurumuş meralarını yeşertip otlandırdı. Davarlarının memelerinden süt akmaya, memeleri sütle dolmaya başladı. Kısacası öksüz Muhammed sayesinde onlara toplu bir hayır ve büyük bir lütuf bahşedildi.
Adamın biri çıkıp da: "Bütün bunlar neden oldu?" diyerek Allah tarafından bahşedilen bu nimetleri garipseyebilir. Fakat Allah'a iman eden kimse bu harikaları yadırgamaz. Çünkü Allah'ın, kulların takdirleri üstünde bir takdiri vardır; kulların ölçülerini aşkın bir düzeni vardı. Bunu, ancak maddiyata inanan ve sıralanan sebeplerle müsebbepler arasında ilgi kuran kimseler yadırgarlar.
Şu huâus üzerinde durmamız gerekiyor: Cenab-ı Allah'ın gözetim ve himayesi altında bulunan o çocuk, öksüz olarak dünyaya geldi ama, Öksüzlere özgü kahır ve zilletin acım tatmadı. Aksine kendisini seven kimselerin kucaklarında büyüdü. Bakıcılığını yapan ilk kadın, şefkatli anasıydı. Kâinatta onun nurundan

başka bir aydınlık görmemişti. Sevgisi bütün gönlünü doldurmuştu. Şefkatli anası Amine, onu şefkat kanatlarına almıştı. Bütün sevgisini yavrusuna vermişti. Bu sevgisinde kocasını yavrusuna ortak etmemişti. Çünkü kocasını yavrusundan önce kaybetmişti. Bu nedenle de bütün sevgisi yavrusuna yönelmişti. Başka bir ortağa bölüştürmeksizin sevgisini katıksız olarak tümüyle yavrusuna ayırmıştı. Amine'nin şefkatinde şerefli bir kocanın sevgisi ile sevimli çocuğun sevgisi birleşmişti. Fakat kocasıyla birlikte yaşama nimetine mazhar olamamıştı. Bu nedenle bütün sevgi ve şefkatini çocuğuna vermişti. Öksüz Muhammed'in bakıcılığım yapan ikinci kadın, babasının kendisine miras bıraktığı Ümmü Eymen idi. Muhammed'i tıpkı anası gibi sevmişti. Ümmü Eymen de ananın öz çocuğunu sevmesi gibi öksüz Muhammed'i sevmişti. Her ne kadar öz anası gibi olmasa da anasından sonra ona şefkat ve merhametle davranmıştı.
Ümmü Eymen'den sonra yabancısı olan bir kadın, öksüz Muhammed'i himayesine alıp emzirmeye başlamıştı. Emzirdiği için de anasının yerine geçmişti. Alemlerin Rabbi, o kadında, Muhammed'in sevgisini yaratmıştı. Muhammed'i de onun için hayırlı ve bereketli bir insan kılmıştı ki, onu sevmekle Allah'ın sevgisini görebilsin. Ona şefkat göstermekle Allah kendisini bolca rızıklandırsm.
İffetli ve temiz bakıcı kadınlardan, insanî şefkat seli akar. Sosyal ve insanî duygularla şefkat ve muhabbet bunlardan elde edilir. İşte bu nedenle Muhammed (sav) sevilen bir insan olarak yetişti. Tanıyan herkes ona ısındı ve ona dost oldu. Babasını kaybettiyse de dedesi onu himayesine aldı. Küçücük bir bebek iken anasını kaybettiyse de Ümmü Eymen'in şefkatiyle gıdalandı. Ondan yüce duyguları alıp içine sindirdi. Bütün bunların üstünde Ce-nab-ı Allah ona yüce ve kıymetli bir ahlâkı bahşetti.
Halime hatun, Peygamber efendimizi yanma alıp iki yıl süreyle emzirdi. Öz çocuğuyla birlikte yanında besledi. Bu iki çocuk birbirlerinden hiç ayrılmıyorlardı. Halime, şefkat ve sevgi hususunda Muhammed'e cimrilik etmiyordu. Öz çocuğuna ondan farklı davranışta bulunmuyordu. Her ikisini eşit tutuyordu. İki yıl sonunda Muhammed, artık süte ihtiyaç duymaz oldu. Diğer gıdalarla beslenmeye başladı. Güçlü, kuvvetli bir çocuk oldu. Anası Amine hatunun kendisi ile ara sıra buluşmadığım veya müsterih olarak onu köyde bırakıp bırakmadığını tarihler kaydetmiyorlar. Her ne kadar tarihler, anasının Muhammed'i gördüğünü anlatmıyorlarsa da biz yine de bazı aralıklarla anasının onu gördüğünü varsayıyoruz. Tarih, bundan bahsetmiyorsa da anasının onu gördüğünü reddetmemektedir. Fıtrat ve şefkat, tarihten daha doğru haber verirler. Bu nedenle analık fıtrat ve'şefkatine dayanarak deriz ki anası, mutlaka bazı

aralıklarla Muhammedi görmüştür. [1]

Çocuğun süt emmeye ihtiyacının kalmadığı iki senenin dolmasından sonra süt anasının, çocuğu ailesine geri vermesi gerekirdi. Eğer ailesi süt anasının ricası üzerine uygun görürlerse çocuğu yine süt anasının yanında bırakırlardı. Halime de böyle yaptı:

"Muhammed'i anasına götürdük. Fakat onu, sayesinde gördüğümüz hayır ve bereketten ötürü ailesine teslim etmek istemiyorduk. Muhammed'i görünce anasına dedim ki: 'Muhammed'i bize bırak; şu yavrumuzu köye götürelim yanımızda bir yıl daha kalsın. Çünkü Mekke'nin vebasına yakalanmasından korkuyoruz!' Anası razı oluncaya kadar bu ricamızı ısrarla tekrarladık"

Halime, Muhammed'de hayır görmüştü. Bu hayır ve bereketi yanında alıkoymak istemişti. Ayrıca onu tutkuyla sevmeye başlamıştı. Sanki onu kendisi doğurmuş gibi sevdiğinden dolayı ondan ayrılmak istemiyordu. Öz anası da çok sevdiğinden dolayı yavrusunu artık Halime'nin yanında bırakmaya razı olmuyordu. Kendi bağrına basarak şefkatini ona vermek istiyordu. Halime'nin ilk talebi esnasında yavrusunu ona teslim etmedi. Fakat Halime o kadar ısrar etti ki, sonuçta Amine hatun, Muhammed'i bir yıllığına ona vermeye razı oldu. Belki de Halime'nin sözünü ettiği Mekke vebasından korktuğu için yavrusunu bir yıllığına vermeye razı olmuştu. Çocuğun köyün temiz ve saf havasını soluyarak hastalıklardan ve vebadan uzakta yaşamasını, gelişip büyümesini istiyordu. Hülâsa, duyduğu sevginin gereği olarak sağlığım düşünmüş, böylece Halime'nin yanında bir yıl daha kalmasına razı olmuştu.

---

[1] el-Iktiffi, c. l,s. 171.

Göğsünün Yarılması

Halime, Muhammed gibi bir insanı yanında alıkoyduğu için hayır ve bereketin, evlerinde devam edeceğinden dolayı sevinçli ve ferahh bir halde köyüne döndü. Daha Önceleri Muhammed'i emziren bakıcılığını yapan bir kadın idi, ama artık sadece Mu-hammed'in bakıcılığım yapacaktı. Bu da ona başka bir yük getiriyordu. Muhammed'i koruyacaktı. Zira süt emme çağında iken Muhammed onun kucağından hemen hemen ayrılmıyordu. Fakat şimdi ise durum değişmişti. Artık onun kucağında durmuyor. Bilakis oyun oynamak için dışarıya çıkıyor, gezip dolaşıyordu. Bu nedenle de onu korumaya ihtiyaç vardı. Korumak için de Halime, peşi sıra dolaşıyordu. Yine bir defasında Muhammed ile süt bacısını aramak için Halime hatun dışarıya çıkmıştı. Hava çok sıcaktı. Her ikisi de öğlen uykusuna dalmışlardı, ancak Muhammed'in süt bacısı şöyle diyordu: Sıcaklığı duymuyorduk. Çünkü Muhammed'in gittiği her yere tepesinin üstünde bir bulut gidiyor ve O'nu gölgeliyordu.
Peygamber (sav) efendimizin göğsünün varıldığına dair aktarılan haberler üzerinde biraz durmak istiyorum. Bu konuda bazısı uzun, bazısı kısa bir takım haberler nakledilmiştir. Her ne kadar asli manada ittifak etmişlerse de bu rivayetlerin bazısında bulanıklık, bazısında da eksiklik görülmektedir. Şimdi bunlardan birini aktaralım.
Sahih-i Müslim'de, Hammad ile îbn Seleme'nin Enes bin Ma-lik'den naklettikleri bir rivayete göre Rasulullah (sav)'a Cebrail (as) gelmişti. Peygamber efendimiz o esnada diğer çocuklarla oynamaktaydı. Cebrail O'nu alıp yere yatırdı; kalbini yardı, kalbini dışarı çıkardı. İçinden siyah bir kan pıhtısı çıkarıp attı "Bu, şeytanın payıdır" dedi. Sonra kalbini zemzemle yıkadı. Yıkadıktan sonra kalbini yerine koydu ve göğsünü kapattı. Oyun arkadaşları olan çocuklar Halime'ye koşarak: "Muhammed öldürüldü, yanına varın, rengi sararmıştı" dediler.
Enes diyor ki: "Ben, Peygamber efendimizin göğsündeki yarık izini görmüştüm."
Biz bu rivayet üzerinde iki hususa dikkat çekeceğiz:
1- Bu haberde anlatıldığına göre Cebrail, Peygamber efendimizin kalbini zemzem suyu ile yıkamıştır. Bu haber doğru ise, olay zemzem suyundan uzak bir yer olan çölde cerayan etmiştir. Eğer Cebrail, beraberinde getirdiği bir su ile kalbini yıkamışsa bu suyun, zemzem olduğu yargısına nasıl varılmaktadır?
2- Enes'in anlattığına göre o, Peygamber efendimizin göğsündeki yarık izini

görmüş. Eğer bu rivayet doğru ise aklında kabul ettiği gibi mezkur ameliyat işini bir melek (Cebrail) yapmıştır. Melek'in yaptığı ameliyatınsa maddi izi görülmez.
Peygamber efendimizin göğsünün yarıldığma dair rivayetlerde mutlaka bir belirsizlik görmekteyiz. Bu olayın gerçekten vuku bulduğunu varsayarsak bunun makbul olmadığım söylemeliyiz. Aksine eğer doğru ise biz bunu kabul ederiz. Ancak belirsizlik, olayı aktaranların haberindendir. Dolayısıyla biz bu haberi ne reddeder, ne de doğrularız. Bu hususta çekimser kalırız,
Peygamber efendimizin göğsünün yazıldığına ilişkin olayın gerçekliği nasıl olursa olsun, Önemli olan tertemiz ve arınmış bir çocuğun (Muhammed'in) olağanüstü durumlarla kuşatılmışlığıdır. Bu durumlar, emsali çocuklarda görülmemiştir. Ravzul Enf adlı eserde anlatıldığına göre Muhammed (sav) efendimiz, anasının razı olması üzerine Halime hatun tarafından tekrar bir yıllığına köye döndü. Döndükten üç aylık bir süre sonra Halime, başına geleceklerden korktuğu için onu anasına iade etmişti. Ravilerin anlattıklarına göre Halime hatun, Muhammed (sav)'ın göğsünün yarılması olayından korktuğu için O'nu anasına iade etmişti.
Ibn İshak'm anlattığına göre Halime hatun, Hıristiyanların, Muhammed'i gördüklerini ve kendisinde bulunan peygamberlik mührünü tesbit ettiklerini görünce korkmaya başlamıştı. Çünkü Hıristiyanlar, Muhammed'i alıp götürmek istemişlerdi. Bunun üzerine Halime kuşkulanmış ve başına geleceklerden korktuğu için de sorumluluktan kurtulmak üzere O'nu anasına geri vermişti.
Bu sözlerden de anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz, Hali-me'nin yanında iki sene iki ay, ya da üç ay kaldıktan sonra anasının yamna dönmüştür. Bu, akla yatmaktadır. Çünkü bu süreden sonra çocuğun süt emmesi söz konusu değildir. Ayrıca Peygamber efendimizin o çağlarda iken yaşadığı harikulade hallerden ötürü Halime hatun ürkmüş ve bu nedenle onu öz annesine geri vermişti. Ravzul Enf adlı eserde bu konuda şu ifadelere rastlamaktayız:
"Ebu Amr'ın anlattığına göre Peygamber efendimiz altıncı seneden bir ay aldıktan sonra süt anası Halime hatun tarafından öz anası Amine'ye geri verilmişti. Bundan sonra Halime hatun O'nu ancak iki defa görebilmiştir. Biri, Hatice (ra) ile evlenmesinden sonra olmuştur. Şöyle ki: Halime, kıtlıktan yakınmak için peygamber efendimizin yanına gelmişti. Peygamber efendimiz de kendisine yardımcı olması için Hatice'ye teklifte bulunmuştu. Hatice de O'na 20 baş koyun vererek gerekli yardımı yapmıştı.
ikinci görüşme ise Huneyn savaşında vuku bulmuştu ."
Yukarıdaki rivayetlerin ikisi hiç şüphesiz ki, birbirleriyle çelişmektedirler. Bu

rivayetlerden birine göre anası, iki sene iki aylık veya üç aylık iken onu süt anasından teslim almıştır. Diğer rivayete göre ise anası, beş sene biraylık iken O'nu Halime Hatun'dan teslim almıştır.
Fakat bu iki rivayet arasında uzlaşma sağlamak mümkündür. Şöyleki: Amine Hatun, iki sene iki aylık veya üç aylık iken onu tamamen yamnda tutmak için süt anasından teslim almıştır. Fakat bu teslim alması, Halime'nin zaman zaman gelip Muhammed'i köye götürmesine ve köyün temiz havasını soluklandırmasına, bu şefkatli, ihlaslı kadının onun hayır ve bereketinden yararlanmasına engel olmamıştır. Fakat beş sene bir aylık iken Amine'nin teslim alması, kesin olarak teslim alması demektir. Bundan sonra Peygamber efendimiz Sa'd oğulları kabilesine, yani süt anası Halime'nin yanına gitmemiştir. Ancak erişkin bir erkek olup evle-dikten, risalet görevini tebliğ ettikten, Huneyn savaşında muzaffer olduktan sonra Halime hatun O'nu görmüştür. Halime'den kesin olarak teslim aldıktan sonra anası Amine hatun, babasının mezarını kendisine göstermek için O'nu alıp Yesrib'e götürmüştür. Ayrıca Amine hatun bu seferinde, güvenilir ve temiz bir insan olan kocasına ziyarette bulunarak ona olan vefa borcunu ödemek istemiştir.
Halime Hatun, Muhammed'i ailesine teslim etmişti, ama O'nu çok sevdiğinden dolayı arasıra gelip ziyarette bulunurdu. Mu-hammed'in ailesi de bu ziyarete müsaade ederdi.
İbni Ishak, birine daha önce işarette bulunduğumuz, fakat diğerini aktarmadığımız iki haber anlatmaktadır:
1- Rivayete göre Halime hatun, Muhammed'i Mekke'ye getirdiğinde ailesine götürmek üzere iken yolda kaybetmişti. Aramış, ama bulamamıştı. Dedesi Abdulmuttalib'in yanma giderek şöyle demişti. Bu gece Muhammed'i Mekke'ye getirdim, ancak Mekke'nin üst taraflarında kimi insanlar O'nu bana kaybettirdiler. Allah'a andolsun ki şimdi O'nun nerede olduğunu bilmiyorum!
Abdulmuttalib, Muhammed'i kendilerine vermesi için Allah'a dua etti. Neticede Varaka bin Nevfel bin Esed ile Kureyşlilerden bir adam Muhammed'i bulup Abdulmuttalib'e getirdiler ve: "İşte oğlun...O'nu Mekke'nin üst taraflarında bulduk" dediler. Abdulmuttalib, Muhammed'i boynuna alarak Kabe'yi tavaf ettirdi. O'nu koruması için Cenab-ı Allah'a dua etti. Sonra da anası Ami-ne'nin yanına gönderdi. t
tbn İshak bu rivayeti şüpheye mahal bırakacak bazı ifa delerle nakletmiştir, ancak bunda şüpheye gerek yoktur. Çünkü bu, asılnda makbul bir haberdir. Dedesinin ve Halime'nin O'na tutkunluğuna, Kureyşlilerin de O'nu sevdiklerine delalet etmekte-dir.Fakat Halime'nin peygamber efendimizi Mekke'ye girişte

kaybetmesi, O'nu ailesine ilk teslim edişi esnasında mı vuku bulmuştur, yoksa ilk tesliminden sonra yine onun bereketinden istifade edip yakınında bulunmak için ara sıra gelip köye götürmesi ve sonra yine getirip ailesine teslim edişi esnasında mı vuku bulmuştur? Halime, Muhammed'in hastalıklardan korunması ve köy havasını soluması için ara sıra gelip anasına ricada bulunur ve O'nu yanına alıp köye götürür, sonra da yine getirip teslim ederdi.
2- Ibn İshak'ın anlattığı ve bizim de daha önce işaret ettiğimiz ikinci habere gelince. Halime hatun, yanında iki sene iki ay kaldıktan sonra Muhammed'i ailesine teslim etmiştir. İbn İshak bu konuda şöyle der:
"Bazı alimlerin bana anlattıklarına göre Halime hatunun Muhammed'i ailesine teslim edişinin sebeplerinden biri de şudur: Halime, Muhammed'i sütten kestikten sonra anasına geri vermek istediği sırada Habeşli Hıristiyanlardan bir grup, yanına giderek Muhammed'e bakmışlar ve O'nu Halime'den istemişlerdi. Şekline şemailine bakarak Halime'ye şöyle demişlerdir: "Biz bu çocuğu alıp hükümdarımıza götüreceğiz. Çünkü bu çocukta olağanüstü özellikler var. Biz bunun durumunu biliyoruz." Söylediklerinden endişelenen Halime, korkuya kapılmış ve nihayet Muhammed'i götürüp anasma teslim etmiş; götürürken o Hıristiyan gruptan biri de hep onları takip etmişti.

Annesinin, Muhammed'i Yesrib'e Götürmesi

Muhammed'in anası örnek ve özellikli bir kadındı. Henüz 20 yaşını geçmiş olup çocuğunu yanına alarak Yesrib'i ziyaret etmek istemişti. Anasından sonra Muhammed'e bakıcılık yapmış olan ümmü Eymen'i de beraberine alarak Yesrib yoluna koyulmuştu. Bunun iki sebebi vardı:

1- Çocuğunu yanına alarak babasının mezarını ziyaret ettirmek. Bunu vefakarlık uğruna yapmıştı. Muhammed'e, anası çok ikramlarda bulunmuştu. O'nu sevgili kocasının kendisine bıraktığı bir emanet olarak görüyordu.

2- Bu ziyareti ile, akrabaları olan Neccaroğullarını Muhammed'e tanıtmak istemişti. Çünkü Muhammed'in dedesi Haşini, Neccar oğullarından bir kadınla evlenmişti. Haşim, Zeyd bin Amr'ın kızı Selma ile evlenmişti ki, O'nun nesebi de Neccar oğullarından Adiyy'e ulaşmaktadır. Adiyy, Medine'de şeref ve servet sahibi bir kimse idi.

Kavmine yaptığı bu ziyaretiyle bu amacına ulaşmıştı. Onu, Muhammed'i Yesrib'e götürüşünün bir başka sebebi daha vardı. Sevgili ve kıymetli yavrusunun Mekke havasından rahatsız olmasından ve Mekke'deki vebaya yakalanmasından korkmuştu. Bu nedenle de onu, ahaliyi rahatsız eden Mekke'nin havasından kurtarıp uzaklara götürmek istemişti. Ayrıca Halime hatun da bazı aralıklarla gelip Mulıammed'i Mekke'den alır ve Sa'doğullan kabilesine götürürdü. Onun cismini ve bedenini, Mekke'nin ağır havasından uzaklaştırarak arındırdı. Vücudunu zindeleştirecek köy havasını ciğerlerine doldururdu. Arada hiç bir engel bırakmaksızın Muhammed'i tabiatla başbaşa bırakırdı. O'nu gök ve se-maviliği ile, yıldızlar ve yörüngeleriyle, ay ve aydınlığıyla başbaşa bırakırdı. Güneşi, evrenin kandili olarak, ayı da orada hiç bir engel olmaksızın geceleri aydınlatan bir lamba olarak görürdü. Doğa ile başbaşa kalan Muhammed, güneşi; doğarken, kuşluk vaktinde, akşamleyin de batarken seyrederdi. Ayın şavkımasını ve aydınlık saçışım seyrederdi. Ay, doğarken gecenin karanlıklarının yarıp nuru ile kainatı aydınlatırdı. Bunları görerek şiir terennüm ederdi. Gece karanlığında ayın aydınlığım göre kimseler, ce-nab- Allah'ın varlığına delaletler görür ve kainatın güzelliğini idrak ederlerdi.

Babasımn mezarım ve dayılarım ziyaret etmesi için anası Amine, Muhammed'i Mekke'nin sıkıntılı havasından çıkarıp Yesrib'e götürdü. Mekke O'nun en çok sevdiği bir yer olmasına rağmen vefakarlığından dolayı Yesrib'e gitti.

Doğrusu şu ki Amine hatun, Muhammed'i bakıcısı olan Halime hatundan aldıktan ve altı yaşma girdikten sonra yanına alıp Yesrib'e götürmüştür.

Amine, Muhammed ve Ümmü Eymen'den oluşan bu seçkin ve hayırlı cemaat, müteveffa Abdullah'ın mezarını ziyaret ettiler. Amine hatunun sevgili kocası Abdullah'ın kabrinin yamna geldiler. Gözlerinden yaşlar aktı. Sesleri kısıldı. O küçücük çocuğun algılayabileceği şekilde ruhları birbiriyle fısıldaştı. Muhammed babasını tanıdı. Babasının mezarı adeta yerle bir olmuştu. Onu ne kadar sevdiğini anasının göz yaşlarından anlamıştı. Onun varlığı, adeta kalbine resmedilmişti. Dudaklarından dökülen fısıltıları kalbi ile duyguları hissetmişti. Onun tertemiz kalbinin ilk hissettiği hüzün belki de buydu.
Anasıyla birlikte Beni Adiy bin Neccar'ın köşkünde ikamet etti. Bu köşk, Medine'nin yüksek bir tepesinin üzerinde inşa edilmişti. Tıpkı kale gibiydi. Medine'nin ünlü köşklerindendi.
Öyle anlaşılıyor ki, oradaki ikametleri kısa sürmüş değil, bilakis nisbeten uzun süreli olmuştur, ikametleri ne kadar olursa olsun, o köşkün şekli, o küçücük çocuğun zihnine nakşedilmişti. İle-riki tarihlerde peygamber olarak Mekke'den Medine'ye hicret ettiği zamanlarda o köşkün hayali açık seçik bir şekilde zihninde canlanmıştı. Rivayete göre şöyle demişti:
"Dayılarımın çocuklarıyla birlikte î^eccaroğullarının köşkünün üzerinde uçmakta olup köşkün duvarlarından birine konan bir kuşu uçurduk"
Yine Peygamber efendimiz, annesiyle birlikte ikamet ettiği ev hakkında da şöyle demişti: "işte anamla birlikte buraya konakladık, bu evde babam Abdulmuttalib oğlu Abdullah'ın mezarı vardı."

Amine'nin Vefatı

Amine hatun, hoşuna gittiği kadar Neccaroğullarınm yanında ikamet etti. Ancak Haşimoğullarmdan ve Muhammed'in temiz yürekli dedesi, koruyucusu Abdulmuttalib'in uzağında kalmak da istemiyordu. Bu nedenle Mekke'ye geri dönmeyi gerekli gördü. Mekke'ye dönmek için yol hazırlığına başladı ve nihayet yola koyuldu. Ancak Mekke'ye gitmekte iken Ebva denilen, Mekke ile Medine arasında fakat Medine'ye daha yakın bir mevkide vefat etti. Nitekim Ravzul Enf adlı eserin sahibi de böyle der. Anasının vefat etmesi üzerine Muhammed, hem babadan, hem anadan yetim kaldı. Ama Cenab-ı Allah Onu insanlığa hak yolunu gösterecek bir önder olarak koruyacaktı. O, insanlığı rahmete davet edecekti. Rahmet peygamberiydi. Çünkü insanlara karşı merhametli olmak, insanın yaşantısı esnasında çektiği kişisel elem ve acılardan doğar. Ancak zayıflığın ve kimsesizliğin acısını tadan kimseler zayıf kimselere merhamet ederler. Yetimlik kadar bir zayıflık düşünülebilir mi? İşte Muhammed, yetim kalmıştı. İnsanlara kaba davranan kimselerin çoğunluğu, refah içinde yaşayan ve hayatın nimetlerinden lezzet alan kimselerdir.
Muhammed'in arınmış ve iffetli anası vefat etmişti. Artık o, hayata atılmak çağına da gelmişti. Annesinin şefkatinin tadını almıştı. Onun lütufkarlığını hissetmişti. Muhammed, annesinin tüm varlığı olmuştu. Annesi onunla sevinip ferahlamışlı. Evliliğinin ilk günlerinde kaybettiği kocasının sevgisini, yavrusuna vermişti.
Daha önceleri ana rahminde iken Muhammed, babasını kaybetmişti. Baba şefkatini, dedesi Abdulmuttalib'de görmüştü. Bu nedenle babasızlığı hissetmemişti. Çünkü babasını görmemiş ve bilmemişti. Bu hal ile hayata yönelmişti. Görüp bilmediği ve tanımadığı, ama kaybettiği babasının yokluğunu, dedesi Abdulmut-talib ona hisettirmemişti. Fakat artık bilinçlenmiş, olayları kav-rayabilen bir çocuk haline gelmiş iken anasını kaybetmişti. Analık şefkatinin tadını aldıktan sonra annesinden yoksun kalmıştı. Şefkatli annesinin sevgisinin yerini tutacak bir şeyi kalmamıştı. Artık Muhammed, hissettiği her şeyini yitirmiş ve yalnız kalmıştı. Anasına tutkun idi. Ondan yoksun kalma acısına maruz kalmıştı. Ama bu acı ona sabretmeyi Öğretmişti.
Muhammed'in annesine tutkunluğu artmıştı. Ancak bununla birlikte sabrı da artmıştı. Tutkunluk ve sabır.. Her ikisi birbirine karşıt olan duygular. Muhamed ile cariye, garip olarak çölde kaldılar. Yol engebeli, mesafe uzaktı. Fakat bu mesafeyi kat etmeleri gerekiyordu. Gurbet acısıyla anasını kaybetme acısı ve

memleketten uzak olma burukluğu bir araya gelmişti. Fakat bu iki insanı Cenab-ı Allah kendi himayesine alarak korudu. Muhammed, sabrı ve acılara karşı dayanmayı öğrenecekti. İlahi gözetimin ve rabbani inayetin altındaydı. Bütün bu durumlar, ileride insanları hakka davet ederken karşılaşacağı zorluklarda kendisi için ruhi ve manevi bir azık olacaktı. Müşriklerin ve şirkin baskısına, saldırısma karşı göğüs gerecekti. Zayıflığını hissettiği zaman, Allah'a sığınarak eziyetlere karşı direnecekti.
Annesini kaybettikten sonra kendisini Mekke'ye götüren ve bakıcılığını üstlenen, bir bakıma annesinin yerini alan, Habeşli bir cariye olmuştu. Her ne kadar annesinin şefkatini kendisine tam olarak veremediyse bile yine de onu himayesine almıştı.
Peygamber efendimizin temiz yaşantısının Habeşli bir cariye ile irtibatlandırılmış olması, Allah tarafından O'na bahşedilen insani bir azıktır ki, Peygamber efendimiz insanların eşit olduklarını hissetsin ve üstünlüğün güzel davranışla elde edilebileceğini, insanların şovlarıyla övünmeleri yoluyla elde edilemiyeceğini anlasın. Muhammed'in küçücük bir çocuk iken muhtaç olduğu bakıcının, Habeşli bir cariye olmasında yüce hikmetler saklıdır. İnsanların birbirlerine eşit olduklarına, şerefin ancak fayda ve şefkatle elde edilebileceğine dair rabbani bir terbiyeyi alması için Ce-nab-ı Allah onu Habeşli bir cariyenin himayesi altına bırakmıştı. Her ne kadar öz anasınınki kadar değildiyse de analık sevgisini kendisine tattıran kadının Habeşli bir cariye olması, garip karşı-lanmamaîıdır. Bu cariye, Allah'ın yardımı, kendisinin şefkat ve himayesiyle Mekke'ye götürmüş ve çocuğu dedesine ulaştırmıştı. Cenab-ı Allah o küçücük çocuğu, ileride kölelere yardımcı olsun ve insanların köleleştirilmesine engel olsun diye habeşli bir cariyenin himayesine tevdi etmişti. Sahabilerden birinin diğerine "Ey siyahinin oğlu !" diyerek hakarette bulunduğunu duyduğunda öfkelenmesi ve aşırı şekilde gazapianması, garipsenmemelidir. Bu gibi durumlarda yüksek sesle ve şiddetli bir tonla şöyle uyarıda bulunmuştur: "Ölçek taştı (yani yeter artık) ölçek taştı, ölçek taştı. Beyazın oğlunun siyahın oğluna üstünlüğü, ancak takva iledir. Mahammed beyazın oğludur. Ama siyahi biri onun bakıcılığını yaptı. Böylece Muhammed her ikisinin oğlu oldu."
Muhammed anne sevgisini tattığı gibi anadan ayrı kalmanın ızdırabmı ve hasretini de tattı. Bu nedenle gelişip büyüdükten, erişkin bir erkek olduktan, Allah'ın peygamberi olma şerefine nail olduktan sonra anasının mezarını ziyaret etti. Ravzul Enf adlı eserde şu ifadelere rastlamaktayız:
"Bir hadiste anlatıldığına göre Rasulullah (sav) annesinin Eb~ va'da bulunan mezarını ziyaret etti. O kadar ağladı ki (yanında bulunanları da) ağlattı."

Bu sahih bir hadistir. Başka bir sahih hadiste de onun şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:
"Anamın mezarını ziyaret etmek için rabbimden izin istedim. Bana izin verdi. Gidip ziyaret ettim. Anam için istiğfarda bulunma iznini rabbimden istedim, ama bana bu izni vermedi."
Bezzar'm müsnedinde Büreyde'den rivayet edilen bir hadiste anlatıldığına göre peygamber efendimiz, annesi için istiğfarda bulunmak istediğinde Cebrail (as) göğsüne vurmuştu. Ve O'na: "Müşrik biri için istiğfarda bulunmal" diyerek uyarıda bulunmuştu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz de üzgün bir halde geri dönmüştü.
Bunu doğrulayan bir başka hadiste anlatıldığına göre adamın biri, Peygamber efendimize gelerek:"Ya Rasulullah! Babam nerededir?1' diye sorunca peygamber efendimiz ona: "Doğrusu babamda baban da ateştedirl" diye seslenmişti.Fakat biz kendimiz peygamber efendimizin ebeveyni hakkında böyle bir şey söyleme yetkisine sahip değiliz. Çünkü Rasulullah (sav) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:
"Ölüler sebebiyle dirilere eziyet etmeyin ." Peygamber efendimiz bu sözü kendi nefsinde hissettiği için o adama söylemiş olabilir. Bir rivayete göre o adam, Peygamber efendimize: "Ya senin baban nerededir?" diye sorduğu için peygamber efendimiz ona böyle cevap vermiştir. Ma'mer bin Raşit, yukarıdaki hadisi bundan başka bir lafızla rivayet etmiş, ancak bu rivayetinde "Doğrusu babam da baban da ateştedirl" sözünü nakletmemiştir.
İşin aslına bakacak olursak Muhammed (sav)'in ebeveyninin ateşte olduğunu bildiren rivayet, hem mana, hem sened bakımından gariptir. Zira Cenab-ı Allah bir ayeti kerimede şöyle buyurmuştur:
"Biz, elçi göndermedikçe (hiç bir kavme) azap edecek değiliz " (İsra:15)
Muhammed (sav)'in ebeveyni fetret devrinde, peygamberlerin bulunmadığı bir dönemde yaşamışlardı. Şu halde onlara nasıl azap edilecektir?! Doğrusu bu, dini gerçeklere aykırı bir durumdur. Ebeveyninden biri, peygamber efendimizin dünyaya gelmesinden önce vefat etmişti. Diğeri ise Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilmesinden Önce henüz bir çocuk iken vefat etmişti. Bu nedenledir ki peygamber efendimizin ebeveyninin ateşte olduğunu bildiren rivayet, senedinin garipliğinden ve manasının hakikatten uzak oluşundan dolayı merduttur. Peygamber efendimizin istiğfarda bulunmaktan sakındırılışına gelince bu, ebeveyni için istiğfarda bulunmasına gerek kalmadığndan dolayıdır. Çünkü hayatlarında iken ebeveyni, ilahi teklife muhatap olmamışlardı. Zamanlarında, Allah tarafından gönderilen bir peygamber mevcut değildi. Peygamber

efendimizin, ebeveyni için istiğfarda bulunmaktan sakındırılması, İbrahim peygamberin, kendi babası için istiğfarda bulunmaktan menedilişine benzemektedir. Çünkü İbrahim peygamberin babası, bizzat İbrahim peygamberin risale tine muhatap olmuştu. O, Allah'a iman etmek ve putları inkar etmekle mükellef kılınmıştı.

Doğrusu Abdullah ile Amine'nin ateşte olduklarını düşündüğüm zaman kulağımı ve zihnimi çok zorladım. Fakat bir türlü buna aklım yatmadı. Çünkü genç ve sabırlı Abdullah, babasının adağının yerine getirilmesi için boynunu bıçağa uzatmış ve canını feda etmeye razı olmuştu. Kureyşliler O'nu kurban olmaktan kurtarmak için fidye vermek istediklerinde O, kurban olmaya razı olmuştu. Lehviyattan, laubalilikten ve boş şeylerden uzak dururdu. Güzel bir kadın kendini O'na arzettiği zaman o, "Harama gitmektense ölürüm daha iyi!" demiş ve o güzel kadını reddetmişti. Bir peygamberin davetine muhatap olmadığı halde ne diye ateşle azaplandırılsın?! Oysa ki Cenab-ı Allah peygamber göndermeden insanları azapladirmıyacağmı bildirmiştir. Oysa ki hayattayken her hangi bir risalet mevcut olmadığı gibi her hangi bir peygamber de gönderilmiş değildi.

Kocasından ayrılıp sevgiden mahrum kalan, fakat buna rağmen sabreden, şefkatli ve sabırlı anası Amine'ye gelince; o, çocuğunu yetim ve yoksul bir halde dünyaya getirdi, yine de sabretti. Yavrusunu alıp dayılarının yanma Yesrib'e götürürken de kaderine razı olmuş, sabretmişti. Akıllı bir kimse, böylesi bir kadının ateşe girmesini düşünebilir mi? Halbuki o zaman kendisini hidayete iletecek bir risalet ve onu ilahi birliğe yöneltecek bir çağrı da yoktu.

Muhammed Mustafa'ya olan sevgimden dolayı değil -bu her ne kadar yeterli bir sebepse de- hakikate olan aşkımdan dolayı fikrimi zorladım. Amine'nin başından geçen olaylar, o sabırlı kadının ateşle cezalandırılmasını düşünmeme engel oldu.

Her ne kadar meleklerin teselli verici hitaplarına mazhar olmamışsa da o iffetli kadını, Isa peygamberin annesi bakire Meryem'e benzettim.

Rivayetlerden anlaşıldığına göre peygamber efendimiz annesinin mezarına her uğradığında gözünden yaşlar akarmış. Bunda ayıp karşılanacak bir durum yoktur. Zira peygamber efendimiz birhadis-i şeriflerinde: "Ağlamak rahmandan, bağırıp çağırmak-sa şeytandandır" demiştir. Ravilerin anlattıklarına göre o, annesinin Ebva köyünde bulunan mezarına uğradığı zaman ağlamış, beraberinde bulunanları da ağlatmıştır. Tezkire adlı eserinde Kurtubi şöyle der:

"Ebu Bekir el Hatip, Sabık ve Lahik Nasih ve Mensuh adlı eserinde kesin bir ifadeyle, ayrıca Hafız Ömer bin Şahinde aynı mahiyetteki ifadelerle Hz. Aişe'nin şöyle dediğini aktarmışlardır: Resulullah (sav) Veda haccında bize de haccettirdi. Annesinin mezarına uğradı. Mezarın yanma giderken hüzünlü ve gamlı olup

ağlamaktaydı. O'nun ağlayışından dolayı ben de ağlamaya başladım. Sonra deveden inip gitti. Giderken de, "Ey Humeyra biraz dur" dedi. Ben de devenin üzerinde bulunan hevdecime yaslanıp uzun süre bekledim. Sonra yanıma sevinçli ve güler yüzlü bir halde döndü. Kendisine dedim ki: "Anam babam sana feda olsun ya Resulullah, sen benim yanımdan inip mezara giderken hüzünlü ve gamlı bir şekilde ağlıyordun. Ağlayışından dolayı ben de ağladım. Ama şimdi sevinçli ve güler yüzlü bir halde yanıma döndün bunun sebebi nedir ya Resulullah?"
Bana şöyle cevap verdi: "Anam Amine'nin mezarına gittim. Onu diriltmesini Cenab-ı Allah'tan diledim. Allah da onu diriltti ve Amine bana iman etti."
Peygamber efendimizin annesiyle babasının diriltilmiş olduklarına dair bazı haberler rivayet edilmiştir ki, bu haberlerin senedlerinde tanınmayan kişilerin adları geçmektedir. Biz bu konudaki rivayetlerin sahih senedli oldukları görüşünde değiliz. Ancak Ravzul Enf adlı eserin sahibinin söylediklerine de katılıyoruz: "Allah her şeyi yapmaya kadirdir. O'nun rahmeti ve kudreti herhangi bir şeyden aciz değildir. O'nun peygamberi (sav) ise Allah'ın dilediği lütfuna özel olarak mazhar olmaya ehil ve layıktır. Allah'ın dilediği nimetine nail olmaya ehil ve layıktır. Bu da onun üstünlük ve yüceliğindendir.
Hafız İbn Kesir, bu konuda bir çok hadisler rivayet etmiş, bunlarda gariplik bulunduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Hz.Aişe'den rivayet edilen haberi de nakletmiştir. Şöyle ki: "Resulullah (sav) Rabbinden, ebeveynini diriltmesini dilemiş, rabbi de her ikisini diriltmiş ve ikisi de Muhammed'e iman etmişlerdir.'* Sonra Hafız İbn Kesir bu hadisin gerçekten münker olduğunu ifade etmiştir. Her ne kadar bu gibi işleri Cenab-ı Allah'ın yapması mümkünse de sahih hadislerde bu olayla çelişik olan ifadeler görülmektedir." [1]
Bu konuda rivayet edilen haberleri inceledikten sonra Özetle deriz ki: Muhammed (sav)'ın annesi ile babası fetret devrinde yaşamışlardı. Her ikisi de kendilerinden sonra oğullarının getirmiş oldukları şeriatın Öngördüğü hidayet ve güzel ahlaka yakın kimselerdi. Peygamberlerin bulunmadığı bir dönemde yaşadılar. Kur'ani naslara ve sahih hadislere müracaat ettiğimizde annesiyle babasının ateşte olmalarının mümkün olmayacağına dair bir inanca sahip oluruz. O'nun sabırlı, gayretli ve yavrusuna tutkun olan annesine ateş dokunmaz! Çünkü ateşte yanmaya müstahak olduğuna dair bir delil mevcut değildir. Aksine onun ve aynı zamanda da Abdulmuttalib tarafından kurbanlık olarak seçilen kocası Abdullah'ın, Övgüye layık kimseler olduklarına dair delliler mevcuttur.
Biz bu sonuca sadece Resulullah sevgisinden değil -her ne kadar biz onun sevgisini temenni ediyorsak da- aklın, mantığın ve fıtrat kanununun hükmü

gereğince vardık. Seri delillerle maksatlar bizi bu sonuca götürdüler.

---

[1] ibn Kesir, el-Bıdaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 281.

Abdulmuttalib'in Himayesinde

Habeşli cariye Ümmü Eymen, Muhammed'i Ebva'dan alıp Mekke'ye götürdü. O temiz çocuğu, dedesi Abdulmuttalib'e teslim etti. İyi bir şekilde yaşamış olan Muhammed (sav), o zaman 6 yaşma varmıştı. Abdulmuttalib O'nu himayesine alıp yanında alıkoydu.
Abdulmuttalib'in evinde bir sürü küçük çocuklar, genç erkek ve kadınlar vardı. Abdulmuttalib'in evinde Hamza ile Abbas da yaşıyorlardı. Orada Abdulmuttalib'in eşi ve annesinin amcası kızı Hale de vardı. Hale, aynı zamanda peygamber efendimizin akrabası da oluyordu. Fakat öz anası gibi O'na bakması mümkün değildi. Kendi kocasının çocuklarına baktığı gibi Muhammed'e de bakması tabii ki imkansızdı. Öz anası değil daha çok teyzesi gibidiydi. Çünkü annesinin amcası çocuklarının bakıcısı ve sahibesi idi. Muhammed'e ayrı bir gözle bakmıyordu. Aksine şefkatle ve çocuklarına gösterdiği merhametle ona bakıyordu. Muhammed, o evde şefkat ve iyilik atmosferi içinde yaşıyordu. Öksüzlüğünün kahrına uğramadı. Ebeveynini yitirmekten dolayı ezilmişlik duymadı. Her ne kadar Hamza ile Abbas gibi izzet ve ikram görmediyse de yetimliğin ezilmişliği altında kalmadı. Fakat onlara yakın derecede bir ikram görüyordu. Gösterebildikleri kadar O'na şefkat gösteriyorlardı.
Dedesi Abdulmuttalib, onda ideal bir çocuk Özellikleri görüyordu. Abdulmuttalib'te, onun için iki sevgi birleşmişti. Biri ölümün kısa sürede alıp götürdüğü babasının sevgisi, diğeri de babasını temsil etmekte olan çocuğun sevgisi. Bu nedenle Abdulmuttalib O'nu hep kendi yakınında tutardı. Yetim kimse, kendi tabiatı ica-bınca hep yalnızlık hisseder. Başkalarından uzak durur. Şerefli ve ulu dedesi, bu yalnızlığın sevgili JMuhammed'in gönlüne olumsuz yönde etki yapmasından korktu. Bu nedenle de onu daha fazla kendine yaklaştırdı ki, hep onunla beraber olsun. İbn İshak'ın Si-ret adlı eserinde şöyle denmektedir:
"Abdulmuttalib için Kabe'nin gölgesine minder serilirdi. Çocukları, Abdulmuttalib'in gelip minder üzerine oturmasından Önce başkaları gelip burmasınlar diye adeta bekçiler gib minderin etrafında otururlardı. Peygamber efendimiz de ele avuca sığmaz bir çocuk olup, dedesi mindere oturmadan önce gelip kendisi otururdu. Amcaları O'nu minderden uzak tutmak için yakalar ve geri çekerlerdi. Bunu gören Abdulmuttalib: "Oğluma ilişmeyin! Allah'a andolsun ki, o büyük bir insan olacaktır." derdi. Sonra Muhmmed'i yanına alarak beraberce minder üzerinde otururlardı. Eliyle sırtını sıvazlar ve Muhammed'in

yaptığı işleri görünce sevinip hoşlanırdı."
Abdulmuttalib O'na özel olarak şefkatini gösterilirdi. O'nu doğrudan doğruya kendine mensup kılardı. Abdullah'ın oğlu demezdi de, benim oğlum derdi ki, Muhammed onunla ünsiyet kursun ve O'na yakın olsun. Ayrıca Abdulmuttalib'in oğulları arasında yalnız olduğunu, onlardan aşağı mertebece bulunduğunu hissetmesin, yetimliğin kahrını duymasın diye Abdulmuttalib mecliste hep O'nu üstün tutardı, O'na özen gösterirdi. Kısacası Allah, Muhammed'in sevgisini Abdulmuttalib'in gönlüne yerleştirmişti.
Öksüzlere bakan kimselerin en çok korktukları şey, öksüzün yalnızlık hissetmesi ve dolayısıyla insanlardan uzak durmasıdır. Hikmetli şefkatli ve alicenab dedesi Abdulmuttalib, bu öksüzün (Muhammed'in) gönlüne ünsiyet ruhunu aşılıyordu. Abdulmuttalib, sağlam karekteri ve ileri görüşlülüğü nedeniyle Muhammed'in ileride büyük bir insan olacağını sezinlemişti. O'nun büyük bir insan olacağını kanıtlayan harika halleri rüyasında görmüştü. Ayrıca O'nun tavırlarında da bu belirtileri görebiliyordu. Halime'nin yanındayken köyden onunla ilgili olarak gelen haberler de bu hususu teyid etmekteydi. Naklettiğimiz haberlerden de anlaşıldığı gibi Abdulmuttalib, Muhammed'den büyük iyilikler ve yücelikler beklediğini dili ile ifade ediyordu. Bu konuda İbn İs-hak şöyle demektedir:
"Amine hatun vefat edince dedesi Abdulmuttalib, Muham-med'i yanına aldı. Kendi çocuklarına göstermediği şefkati ona gösterdi ve O'nu bağrına bastı. Hep yanında bulunur ve kendine yaklaştırırdı. Yalnız kaldığı zaman Muhammed gidip dedesinin yatağının üzerine otururdu. Amcaları onu oradan çekip almak istedikleri zaman,dedesi Abdulmuttalib şöyle derdi: "Oğluma ilişmeyin o bir devlet kuracaktır ."[1]
Bu evde atan bir başka yürek daha vardı. Bu yürek bütün sevgisini, analık şefkatini Muhammed'e vermişti. Muhammed'in şahsında Amine hatunu görüyordu. Tıpkı anası gibi O'nu şefkat kanatlarının altına almıştı. Ebva köyünde garip kalan Muham-med'i Mekke'ye getirerek dedesine teslim etmişti. Bu atan yüreğin sahibi Ümmü Eymen idi. Abdulmuttalib, bu kadına çok güvenirdi. Muhammed'i, kendisi sefere gideceği zaman bu kadına teslim eder ve onun gözetimine bırakırdı. Muhammed'e olanca titizlik ve özeni göstermesi için teşvikte bulunur ve şöyle derdi: "Ey Ümmü Eymen! Oğlumdan gafil olma, onu gözden ırak tutma, O'nu sidreye yakın çocuklar arasında görüyorum. Ehl-i kitap, oğlumun bu ümmetin peygamberi olacağına inanmaktadır."
Abdulmuttalib, Muhammed'e çok şefkat gösterir O'nu kendine arkadaş bilirdi. Aşın denecek kadar sevdiğinden dolayı onsuz yemek yemezdi. İlla da oğlumu yanıma getirin, derdi. Onlar da gidip Muhammed'i dedesine getirirlerdi. Fakat

Cenab-ı Allah, bu çocuğu sevdiklerinden üçüncü kez yoksun bırakarak sınayacaktı. Ölüm, daha önceleri babasını alıp götürmüştü. Babası, yavrusunu görme sevincine ulaşamamıştı, ikinci defasında da Ölüm, anasını alıp götürmüştü. Taze bir fidan olan annesinin şahsında analık şefkatini hissetmemişti. Fakat ölüm, yemyeşil bir dal olan anasını soldurup kurutmuştu. Üçüncü defasında da şerefli dedesinin, ölüm nedeniyle kendisini bırakıp gittiğini yaşayacaktı. Böylece hem uzak hem yakın babasını kaybetmişti. Ağıtçıların sözlerini işittiğinde kaybettiği dedesinin yüceliğini ve mertebesinin üstünlüğünü hissetmişti. Dedesinin Ölüm döşeğinde yatmakta olduğunu ve ölümün kendisine yaklaştığım görünce, onu ne kadar sevdiğini iyiden iyiye anlamıştı. Abdulmuttalib'in kızları, mersiyeler diziyor ve ağıtlar yakıyorlardı. İbn İshak diyor ki: "Abdulmuttalib ölmek üzere olduğunu hissetiğinde kendisine ağıt ve mersiye dizmeleri için kızlarına emir verdi. Kızları mersiye okurlarken kendisi de inliyordu."
Bu rivayetten anlaşıldığına göre Abdulmuttalib, Ölüm döşeğinde iken dahi ihtiyarlık nedeniyle bunaklığa düşmemiştir.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 282.

Ebu Talib'in Himayesinde

Şerefli yetim, izzet ve şefkat atmosferi içinde yaşıyordu. Daha önceleri iffetli anasının kucağında, onun vefatından sonra da Abdulmuttalib'in evinin bereketi olan Ümmü Eymen'in kucağında yaşamıştı. Abdulmuttalib'in evinde, Kureyşlilerin efendisinin evinde yaşarken zillet ve kahr hissetmemiş, aksine onur, ikram, merhamet ve şefkat duygularını hissetmişti. 8 yaşına varıncaya kadar böyle bir yaşantı sürmüştü.
Fakat artık dedesi vefat etmişti. Dedesi Ölüm döşeğinde can çekişmekte iken dahi torunu Muahmmed'e olan sevgisini, şefkatini yitirmemişti. Ölünceye kadar onu himaye etmeye devam etmiş, bu işi hakkıyla yapmıştı. Ölümün yavaş yavaş vücuduna girdiğini hissettiğinde Muhammed'i koruması için Ebu Talib'e vasiyette bulunmuştu. Özellikle bu işi Ebu Talib'in uhdesine tevdi etmişti.
Çünkü Ebu Talib'in, Abdulmuttalib'ten sonra Kureyşliler nazarında büyük bir itibarı ve mevkii vardı. Ayrıca Abdulmuttalib, oğulları arasında kendisine en yakın olarak Ebu Talib'i görüyordu. Muhammed, Ebu Talib'in öz kardeşinin oğluydu. Muham-med'in babası Abdullah ile Ebu Talib'in anaları birdir. Anaları Mahzun oğullarından Amr bin Aziz'in kızı Fatıma'ydı
Ebu Talib, babası Abdulmuttalib'in kendisine yaptığı vasiyetin gereklerine harfiyen riayet etti. Tüm icaplarım yerine getirdi. Sabah akşam mümkün olduğu kadar Muhammed'i yanında bulunduruyordu. Çünkü Muhammed, artık gençlik çağına girmek üzereydi. Bu dönemde O'na iyi yolu gösterecek ve O'nu doğru yöne yöneltecek bir arkadaş lazımdı. Bu sebeple ve ayrıca çok sevdiğinden ötürü Muhammed'i yanında bulunduruyor ve O'na bir arkadaş gibi davranıyordu. Kendi çocuklarından çok Muhammed'i seviyordu. Uyurken yatağını onun yatağının yanına serdirirdi. Çünkü daha önce müşahede etmediği hayır ve bereketi Muham-med'de müşahede etmişti. Muhammed, nasıl ki Halime ile çocuklarına hayır ve bereket götürmüştü, aynı şekilde Ebu Talib'e ve çocuklarına da hayır ve bereket getirmişti. Muhammed'in gelişinden sonra karınları doydu. Muhammed gelmezden önce Ebu Talib'in develerinin memeleri kuru idi. Muhammed geldikten sonra develerinin memelerinden süt akmaya başladı. Ebu Talib daha Önceleri maddi sıkıntı içindeydi. Çocukları sofraya oturduklarında karınlarını doyuramazlardı. Fakat Muhammed onlarla birlikte sofraya oturunca doyarlardı. Ebu Talib sofra kurulduğu zaman eğer sofrada değil ise, çocuklarına şöyle derdi: "Muhammed gelinceye kadar elinizi yemeğe uzatmayın. " Muhammed geldikten sonra onunla birlikte yemeğe başlarlardı. Ve

Muhammed'in bulunduğu sofrada yemek artardı. O'nun bulunmadığı zamanlarda çocuklar doymazlardı. Ebu Talib Ona: "Doğrusu sen iyi ve hayırlı bir kimsesin" derdi.[1]

Bence bu yaklaşımı reddetmemizi gerektirecek bir sebep yoktur. Çünkü cenab-ı Allah, her şeyi yapmaya muktedirdir. Cenab-ı Allah hayır ve bereketi Muhammed (sav) e özgü kılmışsa bu, onun risaletinin harikalarıdır. O'nun vasıtasıyla bir takım davranışlarında sıradışı bir takım belirtiler görünmüş, Kisra'nın sarayı sarsmtı geçirmiş, odaları yıkılmış ve meclislerin ateşleri sünmüştü. Yine onun sebebi ile Halime ve çocuklarının üzerine hayır ve bereket yağmıştı. Bütün bunlar onun nübüvvetini gösteren ve ispatlayan harika hallerdir.

Hasan bin Arfe'den nakledilen bir rivayet, yukarıdaki sözlerle çelişmektedir. İbn Abbas'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: "Ebu Talih, çocuklarına yemek tabaklarını uzatırdı. Hepsi sofranın başına oturup daha fazla yemek yiyebilmek için birbirleriyle adeta kapışırlardı. Fakat Resululah (sav) aralarında oturduğu halde elini yemeğe uzatmaz ve onlarla birlikte yemek yarışına girmezdi. Amcası O'nun bu durumunu görünce yemeğini ayrı bir tabakta vermeğe başladı."

Yukarıdaki sözler daha Önceki rivayete ters düşme vehmini doğurmaktadır. Oysa rivayetler alanında uzmanların yaptıkları araştırma sonucunda iki rivayet arasında çelişki bulunmadığı anlaşılmaktadır. Birinci rivayetten anlaşıldığına göre peygamber efendimiz Ebu Talib'in çocuklarıyla birlikte sofraya oturudğu zaman yemekleri artar ve tümü de doyarlarmış. Ama bu demek değildir ki peygamber efendimiz onlarla birlikte sofraya otururken onların kaplarından yemek yer ve daha fazla yiyebilmek için adeta onlarla yarışırmış! Aslında bu rivayetten anlaşıldığına göre peygamber efendimize, aynı sofrada olmakla birlikte ayrı bir tabakta yemek verilirmiş ki, Ebu Talib'in çocuklarıyla yemek yarışına girmesin. Çünkü onun iffetli ve onurlu kişiliği, diğerleriyle yemek tabağına el uzatıp yeme yarışına girmesine engel teşkil ederdi ki, bu da Cenab-ı Allah'ın onu terbiye edişinden ileri gelmekteydi. Cenab-ı Allah O'na verdiği iffet dolayısıyla o yemeğe başkaları gibi hırslı değildi. Yemekten başka nimetlere de fazla tutkun değildi. Nitekim onun bu iffetliliği, hayatının bütün safhalarında görülmüştür. Ebu Talib'in sofrasında bereket görülmesi için peygamber efendimizin onlarla birlikte aynı sofraya oturması yeterliydi. Belki de sofralarında görülen bereket, Ebu Talib'in, Muhammed'e Özel ikramda bulunması nedeniyle olmuştur. Onun Muhammed'e özel ikramda bulunması nedeniyle Cenab-ı Allah mukabil bir ikram olarak Ebu Talib'in sofrasına bereket yağdırmıştır.

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 282.

ÇALIŞMA HAYATI

Çalışma Hayatına Doğru

Muhammed (sav), her ne kadar ergenlik yaşına girmemişse de gelişip güçlenmişti, ilk gençlik çağına ermişti. Kendisinden letafet, riayet merhamet bekleyen çalışmaya yönelmişti. Çalışan insan zayıflara karşı şefkatli olur. Bu nedenle koyun otlatmaya başladı. Koyun otlatma ve çobanlık işinde dikkat çeken özellik vardır:
1- Çoban, şefkat ve merhamet bekleyen zayıf hayvanları idare etme sanatını Öğrenir.
2- Çobanlık yapacak olan peygamber efendimiz, ilk cahiliyet döneminde, şerefleriyle büyüklük taslama ruhu bulunmayan genç çocuklarla beraber yaşayacak ve onlarla hemhal olacaktı.
3- Çobanlıkta, el emeği vardır. Kazancın en faziletlisi ise, el emeği ile elde edilendir.
Peygamber, Sa'd oğulları kabilesinde, Halime'nin çocukları olan süt kardeşleriyle birlikte davar otlatırdı. Süt emme çağının son günlerinde süt kardeşleriyle birlikte kıra götürürler ve otlatılan davarların yanında eğlenirlerdi. Bu eğlencesi onun için faydalı olmuştu. En faydalı oyun, sonucunda bir yarar ve güzellik elde edilen oyundur. Sonuçta çobanlık oyununun karşılığını bulmuştu. Çünkü bu bir oyundu. Ücreti de helal ve faydalı bir eğlence olmuştu.
Tarihen sabit olduğuna göre, Peygamber efendimiz gençlik döneminde Mekke'de koyun çobanlığı yapmıştır. Bunu bir oyun olsun diye değil, bilakis helal kazanç ve temiz rızık elde etmek için yapmıştı. Sahih hadislerde sabit olduğuna göre o, Mekke'de davar başına alacağı süt karşılığında çobanlık yapmıştır. Elde ettiği bu süt ile hem kendisi hem de Ebu Talib'in çocukları beslenirlerdi. Böylece biri azık diğeri de sadaka olmak üzere iki hayra ulaşmış oluyordu.
Öyle anlaşılıyor ki, çobanlık Cenab-ı Allah'ın peygamberleri terbiye etmesinin biraracı idi. Çünkü çobanlık yaptırarak Cenab-ı Allah onları zayıflara karşı merhametli ve şefkatli olmaya, toplum dışına kaçan, sürüden ayrılanları da topluma sürüye ısındırıp yaklaştırmaya alıştırıyordu.
İbn İshak'ın rivayet ettiğine göre peygamber efendimiz (sav) şöyle buyurmuşlardır:
"Peygamberlerden çobanlık yapmayan hiç bir kimse yoktur . Sen de mi ya ResulullahV diye sorulunca rahmet peygamberi: "Ben de.." diye cevap vermiştir.
Bazı haberlerde rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) efendimiz şöyle

buyurmuşlardır:
"Musa (as) Peygamber olarak görevlendirildi, o bir koyun çobanıydı. Dauud (as) -peygamber olarak görevlendirildi, o bir koyun çobanıydı. Ben peygamber olarak görevlendirildim, ben de bir koyun çobanı idim"
Bu hadisin gerekçesi olarak Ravzul Enf adlı eserde şu ifadelere ras ti amakt ay iz:
"Cenab-ı Allah, Peygamberleri çoban kıldı ki, onları ileride halkın idarecileri kılsın. Ümmetlerim de yönetimleri altında yaşayan reayaları kılsın."
Bir defasında Resulullah (sav) şöyle bir rüya görmüştü: "Kuyudan su çekiyordu, etrafında siyah ve boz koyunlar vardı. Kendisinden sonra Ebu Bekir geldi. O, zayıf bir çekişle (su) çekti. Allah onu bağışlasın. Ondan sonra Ömer geldi. Kuyunun kovası büyüdü. Onun gibi mesafe kaleden bir dahî görmedim."
İnsanlar bu rüyayı, Peygamber efendimizden sonra Ebu Bekir'in, onun ardı sırada Ömer'in halife olacakları şeklinde yorumladılar. Eğer bu rüyada siyah ve boz koyunlar olmasaydı, bu rüya, Ebu Bekir ile Ömer'den uzak olurdu.[1]
Bu rüyada reayanın boz koyunlar gibi oldukları ve idarecilerin de bunları lütuf ve merhametle yönetmeleri gerektiğine işaret vardır. Reayayı güçlüğe düşürmeden rızıkîarım temin etmeleri için, idarecileri yönlendirmelidir. Topluma eziyet vermeden ve güçlük çıkarmadan onu hayırdan hayıra, bereketten berekete taşıma öğüdü vardır, idarecilerin tıpkı çobanlar gibi, sürülerini, eziyet vermeden ve ürkütmeden sevgi ve şefkatle mer'adan meraya, sudan suya nakletmeleri tavsiye edilmektedir.

---

[1] Ravzul Enf, c. 1, s. 11.

Yüce Allah'ın Himayesi

Doğumundan itibaren peygamber efendimizi Cenab-ı Allah himaye etmişti. O'nu sevenler, bakımını üstlenmişlerdi. Bu nedenle sinirleri bozulmamış, Öksüzlüğü döneminde asla yalnız bırakılmamıştı. Seven ve sevilen bir insan olarak güzel bir terbiye ile yetiştirildi. O da kendini küçültücü durumlara düşmekten alıkoymuştu.
Peygamber efendimizin seçtiği işin yapısı dolayısıyla çeşitli sınıflara mensup çocuklarla bir arada yaşaması gerekiyordu. Bu çocukların çoğunluğu fakir, hizmetçi ve köle çocuklarıydı. Bunlar bu işi yapmak üzere kiralanırlardı. Çobanlık, üstün vasıflı işlerden sayılmıyordu. Bilakis düşük işlerden biri olarak kabul ediliyordu. Peygamber efendimiz, hizmetçi, köle ve işçi çocuklarıyla bir arada olduğu halde yine de onur ve üstünlüğünü kaybetmemiş, alçalmamıştı. Soyunun üstün-lüğü ve mayasının temizliği, O'nu hep yücelere doğru çekiyordu. Ailesinde gördüğü asalet, liderlik ve öz, yapısında gizli bulunan alicenablık ile güzel ahlaka yönelik sevgi, onu hep yüce şeylere doğru çekiyordu. Yüceliklere doğru yol alırken de asla şımarmıyor, büyüklük taslamıyor, zayıflan hor ve hakir görmüyordu. İşinin küçük bir iş oluşu, sonuçlarına bakmadan onu aza kanaat etmeye yöneltiyordu. Bu küçük işi, ruhunu terbiye ediyor, güzel davranışlara ve insanlara merhametli olmaya alıştırıyordu.
Yeni yetme gençlerin, özellikle büyükleri ya da velileri şehvetlere dalan gençlerin kalplerini oyun ve eğlence tutkusu sarmıştı. Bu oyun ve eğlencelerin masumane olanı ile olmayanını birbirinden ayıdetmiyorlardı. Bundan sonra kimi gençler de olumsuzluklara ve kötülüğe yöneliyor, toplumdada yozlaşma unsuru oluyorlardı. Zayıflık, aslında insanın kalben rahmet tohumlarını saçtığına ve masumane sevgiye yönelttiğine göre bu gençlerin zayıf olanları da iyiye yöneltilmeliydi. Fakat çoğu kötü alışkanlıklara ve laubaliliğe yöneliyorlardı. Laubalilik, inşam heveslerin tahakkümüne maruz bırakır. Heveslerin hakimiyeti de insanı yozlaşmaya sürükler. Böyleleriyle arkadaş olan iyi kimseler de eninde sonunda bozulurlar. Nitekim hikmet sahibi bir arap şairinin dediği gibi; "Sağlıklı deve, uyuz devenin çöktüğü yere ç ökerse kendisi de uyuz olur."
Muhammed (sav)'in gençlik çağında en çok laubaliliğe saplamasından korkuluyordu. Çünkü ergenlik çağındaki gençlerin laubaliliğe büyük bir özentileri vardır. Muhammed (sav) ise, o zamanlar ergenlik çağmdaydı. Fakat Cenab-ı Allah'ın, O'nu terbiye etmesi sayesinde laubalilikten uzak kalmıştı. Bizzat kendisi, nefsinin eğlence düşkünlüğü ve laubaliliğin kuşatması altında

kaldığını anlatmıştır. Fakat cenab-ı Allah onu bu beladan korumuştur. Buhari'nin rivayet ettiğine göre o emin ve doğru sözlü Allah dostu şöyle buyurmuştur:
"Sadece iki defa cahiliyet işlerine yöneldim."
Ibn İshak'ın anlattığına göre bu iki defadan birinde peygamber efendimiz, henüz genç bir çocuk olup çobanlık yapmaktayken arkadaşına: "Benim koyunlarımı biraz otlatıver de Mekke'ye gidip geleyim." O esnada Mekke'de bir düğün töreni vardı. Çalgılar çalıyor ve eğlenceler yapılıyordu. Düğün alayının olduğu yere yaklaştığında uykuya mağlup olmuş, uyumaya başlamıştı. Nihayet gün doğuşunda güneşin sıcaklığı O'nu uyandırmıştı. Böylece Cenab-ı Allah O'nu, o cahiliyet eğlencelerine katılmaktan korumuştu.
ikinci defasında da yine böyle bir eğlenceye gitmek için arkadaşına aynı şeyleri söylemiş ve ilk defasında olduğu gibi yine uykuya dalmış; böylece sefahata, eğlenceye katılmaktan kurtulmuştu. Görülüyor ki Cenab-ı Allah' onu, heva ve hevesatın peşine düşmekten korumuştur. İlk defasında kendi nefsi gayretiyle değil de sefahatin yolu kapandığı için korunmuştur. Çünkü henüz ruhu çaba harcayacak ve kendini koruyabilecek bir yaşta değildi. Koruması, kendi iradesi dışındaki bir sebebe dayanmıştı ki, o da kendisini mağlup eden katıksız bir uyku idi. Bu uyku onun için bir nimet olmuştu. Her iki defasında da uyku sayesinde sefahata katılmaktan korunmuştu. Nihayet iradesi kuvvetlenmiş ve kendisini sefahata saplanmaktan koruyacak azmi ve iradesi güçlenmişti. Normal olarak düşünecek olursak bu konuda şöyle bir sonuca varırız: Eğer Cenab-ı Allah, O'nu uyku sayesinde sefahattean korumuş olmasaydı, belki de heva ve hevasatına tabi olurdu. Böylece şehvetlerin galebesi altında ezilecekti! İlk defasında Cenab-ı Allah O'na bir sabır vermişti. Bu sabrı, Cenab-ı Allah'ın kendisine risalet görevini vermesine kadar devam etmişti.

Ticaret Hayatına Doğru

Arap kabileleri arasında Kureyş, ticaretle ünlenmişti. Kureyş'in Mekke dışına çıkan kafileleri tüccar idiler. Çünkü Kureyş-liler'in yaşadıkları yerde ziraat yoktu. Onlar ekinsiz bir vadide yaşamaktaydılar. Araplarda, ekonomik gelirler getiren sanayi mevcut değildi. Ancak Kureyş'in yaşadığı yerde Kabe-i Muazzama vardı ki, orası insanların toplantı yeriydi. Oraya gelenler güvenlik içinde olurlardı. Kabe'yi uzak yollardan ziyarete hacılar gelirlerdi. Bu sebeple hac mevsiminde panayırlar kurulur, bu panayırlarda ticaret yapılırdı. Ticaretin yanı sıra şiir meclisleri toplanır, edebi müsabakalar yapılırdı. Malların alınıp satılmasının yanı sıra edebi alış verişler de yapılırdı.
Kureyş zenginleri kazancı hep ticaretten sağlardı. Orta halliler de güçlerine göre ticaretle meşgul olurlardı.Ellerinde bulunan malları satarlardı. Büyük tüccarlar, örneğin Abdulmuttalib oğlu Abbas, Velid bin Muğire ile Ebu Bekir, Yemen1 den ve Şam'dan getirdikleri malları piyasaya sürer, ticaretle uğraşırlardı. Bunlar, Farslardan aldıklarını Yemen yolu ile Roma'ya taşırlardı. Romalıların mallarını da Şam yoluyla Farslara götürüp satarlardı. Biri yazın, diğeri de kışın olmak üzere iki ticaret kervanı düzenlerlerdi. Yaz seferinde Şam'a gider, Farsların mallarını oraya götürürlerdi. Oradan da Romalıların mallarını alıp getirir ve halka satarlardı. Kış seferinde de Roma'dan mal alıp getirir, İran'da satarlardı. Dış ticaret, Kureyş'in büyüklerinin servet kazanmasının yegane yoluydu. Dahili ticaretle de orta hallilerin geçimlerini temin ederlerdi. Yoksullarına gelince onlar da deve, sığır ve küçük baş hayvanların ticaretleri ile uğraşırlardı.
Bu ticari hayatın bir gereği olarak Muhammed (sav) de zenginlerin işi ve orta hallilerin geçim kaynağı olan ticarete yöneldi. Tabii ki koyun çobanı olarak yaşamım sürdürmesi, aklın kabul edebileceği bir iş değildi. Küçük yaşlarda iken çobanlık yapmak, onun için uygun bir işti. Ama yaşı ilerleyince elbette ki, iç ve dış ticarete yönelmesi, ithalat ve ihracatın yapıldığı pazarları tanıması gerekiyordu. Bu nedenle de ticari seyahatlere çıkması gerekiyordu. Yüce Allah, O'nun Şam'a mal götürüp oradan da Mekke'ye mal getiren Kureyş kervanı ile birlikte seyahate çıkmasını ilham etti.

Amcasıyla Birlikte Sefere Çıkışı

Çocukluk döneminden çıkıp güçlendiği ve ergenlik çağına eriştiği zaman, kavminin geçim kayangı olan ticarete yönelmesi gerekiyordu. Nihayet bir ticaret kervanının hazırlandığını gördü. Bu kervanda koruyucusu, velisi olan Amcası Ebu Talibde vardı. Bu kervanla birlikte yola çıkmak, yolda tecrübe kazanmak, Mekke'deki büyük tüccarların giriştikleri ticari teşebbüslere girişmek, ticari durumları öğrenmek, böylece yaşadığımız hayatın olup bitenleri hususunda deneyim kazanmak istedi. Bu isteğini amcasına açtığı zaman, amcası, O'nun bu işler için yaşının henüz küçük olduğunu, yolculuğa dayanamıyacağım söyledi. Çünkü bu kervanda onun satacak malı yoktu. Bu nedenle de ticari işleri öğrenemeyecekti. Fakat peygamber efendimizin bu işe olan şiddetli arzusu, amcasının, onun isteğine muvafakat etmesine neden oldu. Siyer kitapları, Muhammed (sav)'in ticari kervana katılma arzusunu şu ifadelerle dile getirmektedir: "Resulullah (sav) sefere gönlünü kaptırmıştı. Yola çıkmayı çok arzuluyordu. Bu nedenle amcası Ebu Talih ona acıyarak sefere çıkmasına muvafakat etti. Yol arkadaşlarına da: "Ne yapayım benden ayrılamıyor, doğrusu ben de ondan ayrılamıyorum " dedi.
Burada kısa bir durak yapmamız uygun olacaktır. Muhammed (sav), bu ticari seyahate çıkmayı neden bu kadar arzulamış ve bu sefere gönlünü neden bu kadar kaptırmıştı? Sanırım önceki paragraflarda bu soruya cevap olacak açıklamalarda bulunmuştuk. Şöyle ki: Peygamber efendimiz ticareti ve ticari işleri başkalarından duyarak değil bizzat görerek öğrenmek v e bu konuda deneyim sahibi olmak istiyordu. Ticari teşebbüslerde bulunma arzusundaydı. Koyun çobanlığı ile yetinmektense, ticaretle haşir neşir olmayı arzuluyordu.
Ebu Talib, başlangıçta onun sefere katılmasına rıza göstermemişti. Yolun zahmetlerine dayanamayacağından ve çölde kaybolmasından korkmuştu. Fakat Peygamber efendimizin ısrarı sonucunda bu kararından vazgeçmiş ve şöyle demişti: "Ne yapayım benden ayrılamıyor. Doğrusu ben de ondan ayrılamam."
Muhammed (sav), amcasıyla birlikte Şam'a giden ticaret kervanına katıldı. Nihayet kervan, Busra kentinde konakladı. Busra, rahiplerin manastırlarının bulunduğu bir kent idi. Rahipler orada kendilerini ibadete vermek, Tevrat, İncil ve bunların ihtiva ettikleri şeyleri öğrenmekle meşgul olurlardı. Busra'daki manastırlarda bulunan rahiplerle zahidlerin Tevrat ile İncil'e ilişkin bilgileri derindi. Bu kitaplardaki işaretlerle müjdelerden haberdar idiler.

Peygamberliğe Dair Müjdeler ve Harika Haller

Bu kervan, Peygamber efendimizin nübüvvetini bildiren büyük bir olayla karşılaştı. Bu olayda Peygamber efendimizin nübüvvetini müjdeleyen ve ilan eden unsurlar vardı. Şöyle ki: Busra kentinde, manastırda yaşamakta olan Buhayra adında bir rahip vardı. Bu rahip ve onunla birlikte bu manastırda yaşayan diğer rahipler de Tevrat ve İncil'i iyi biliyorlardı. Bu bilgileri, üstadlarından elde etmişlerdi. Buhayra'nın diğer rahiplerin de olduğu gibi, şöyle bir adeti vardı: Busra'ya gelen ticaret kervanlarını karşılamaz, onların durumlarını öğrenmez ve aralarında bulunan kimseleri de yanına konuk almazdı. Çünkü rahiplik icabı olarak rahipler uzlete çekilir ve kimseyle irtibat içinde bulunmazlardı. Rahipler, rahipliğin yasalarının dışına çıkmaz ve hükümlerini çiğnemezlerdi. Öyle anlaşılıyor ki, arap kabileleri de rahiplerin bu geleneklerini öğrenmişlerdi. Yani ne kendileri rahiplere uğrar, ne de rahipler onları karşılardı.
Fakat bu defasında alışılmışın dışında bir durumla karşılaşıldı. Rahip Buhayra, manastırın dışına çıkarak ticaret kafilesini karşılamıştı. Çünkü Buhayra, İsa peygamberi tarafından Ahmet adında bir peygamberin geleceğine ilişkin verilmiş olan müjdenin işaretlerini görmüştü. Bu nedenle kafiledeki işareti görmek için manastırın dışına çıkmıştı. Bu işaretleri kimin taşıdığım öğrenmek ve müjdenin tahakkuk ettiğini görmek istemişti. Nihayet kafile, manastıra yakın bir yere gelip konakladı. Buhayra, kafilenin üzerinde bir bulut gördü. Bu bulut onları gölgelendiriyordu. Onlar her nereye giderse bulut da orada duruyordu. Kafile bir ağacın altına gidip gölgelenmek istemişti. Ağacın dallarının eğilip, kafî-ledekilerden birini gölgelediğini gördü. O şahıs Resulullah (sav) idi. Buhayra bu işaretleri gördü. Fakat ağaç dallarının eğilip gölgelendirdikleri şahsı (çocuğu) iyi seçemedi. Yaklaşıp durumunu öğrenmek ve kim olduğunu anlamak istedi. İncil'de onunla ilgili olarak belirtilen diğer işaretleri teşhis etmek istedi.
Bu amaçla onları daha iyi tanımak istedi. Onlara ikramda bulunma yolunu denedi. Onlar için büyük bir şölen düzenledi. Bu ziyafete irili ufaklı bütün kervan mensuplarını davet etti.Gönder-diği mektupta onlara şöyle diyordu: "Ey Kureyş topluluğu, sizin için bir yemek hazırladım. Hepiniz; büyüğünüz, küçüğünüz, köleniz, hür olanınızın bu ziyafete katılmanızı arzuluyorum."
Buhayra'nın onları yemeğe çağırmasında bir tuhaflık yoktu. Ancak manastırını terkedip dışarı çıkmasında ve kafileyi karşılamasında bir gariplik vardı. Bu sebeple kervanda bulunan Kureyş-liler'den biri şöyle demişti: "Allah'a yemin

olsun ki ey Buhayra, sende bir iş var. Çünkü daha Önceleri senin yanından çok defalar gelip geçtiğimiz halde hiç bir gün bizi yemeğe davet ettiğin vaki değildir. Bugün sendeki değişikliğin sebebi nedir?"
Buhayra onun bu sorusuna şu karşılığı verdi: "Doğru söylüyorsun. Bu söylediklerin hep doğrudur, ancak siz misafirsiniz. Size ikramda bulunmak ve tümünüzün yiyeceği bir yemek hazırlamak istedim."
Kervandaki herkes bu yemeğe katıldı. Abdullah'ın oğlu ve Allah'ın resulü Muhammed (sav), yaşı çok küçük olduğundan dolayı bu ziyafete katılmadı. Kervanın geride kalan develerini otlatıp beklemek üzere ağacın altında oturmaya devam etti. Buhayra, ziyafete gelenler arasında, kendi kitaplarında evsafı belirtilen Resulü göremeyince onlara şöyle dedi: "Size vereceğim yemeğe istisnasız herkesin katılmasını özellikle bildirmiştim."
Kureyşliler dediler ki: "Ey Buhayra! Yemeğe gelmesi gereken herkes gelmiştir. Sadece yaşı çok küçük olduğundan dolayı birçocuk geride kaldı. O da hayvanlarımızı ve mallarımızı beklemektedir." Buhayra: "Onu da çağırın, o da bu yemekte hazır bulunsun" dedi.
Yemeğe gelen Kureyşlilerden biri dedi ki: "Lat ve Uzza'ya an-dolsun ki, Abdullah bin Abdulmuttalib'in oğlu Muhammed'in bı yemekte aramızda bulunmaması bizim için bir ayıptır." Neticede Muhammed (sav) efendimiz de d yemeğe katıldı. Buhayra O'na güzel ikramda bulundu. Onu yanına alıp oturttu. Vücudunu iyice incelemeye ve kendince bir şeyler aramaya başladı. Tevrat'ta O'nunla ilgili olarak anlatılan özellikleri kendisinde buldu. Yemek sona erip de misafirler dağıldıktan sonra, Muhammed (sav)'e şöyle dedi: "Ey çocuk Lat ve Uzza aşkına, sana soracağım şeylerin cevabını ver." Kureyşliler'in Lat ve Uzza adına and içtiklerini gördüğü için Buhayra böyle bir ifade kullanmıştı. Resulullah (sav) efendimiz henüz risaletle görevlendirilmemiş bir çocuk olduğu halde şu cevabı vermişti: "Lat ve Uzza aşkına diyerek benden bir şey sorma Allah'a andolsun ki onlara kızdığım kadar hiçbir şeye kızmıyorum^"
Buhayra, Lat ve Uzza adına yemin vermekten vazgeçerek şöyle dedi: "Allah aşkına, sana soracağım şeylerin cevabını ver." Bunun üzerine peygamber efendimiz: "Aklına gelenleri sorabilirsin." diye cevap verdi. Buhayra O'na, ticaret kervanına katılışını, durumunu ve işlerini sordu. Resulullah (sav) efendimiz de, ona sorulanların cevabını veriyordu. İbn İshak'ın söylediklerine göre Peygamber efendimizin cevapları, Buhayra'nm Tevrat'tan öğrendiği özelliklere uyuyordu. Sonra Buhayra Peygamber efendimizin sırtına baktı, onun iki omuzu arasındaki peygamberlik mührünü, Tevrat'ta anlatıldığı şekilde gördü. İncelemesini bitirdikten sonra Buhayra, Peygamber efendimizin amcası Ebu

Talib'e yönelerek: "Bu senin oğlun değildir" dedi. Ebu Talib oğlumdur deyince Buhayra: "Hayır o senin oğlun değildir. Bu çocuğun babasının hayatta olması mümkün değildir" diye cevap verdi. Ebu Talib; " Bu benim kardeşimin oğludur", deyince Buhayra: "Babasına ne oldu?", diye sordu. Ebu Talib de: "Anası buna hamile iken babası vefat etti", dedi. Bunun üzerine Buhayra şöyle diyerek Ebu Talib'e uyarıda bulundu: "Kardeşinin oğlunu al ve memleketine götür. O'nuYahudilerden koru. Allah'a andolsun ki, benim bildiklerimi Yahudiler bilirlerse bu çocuğa kötülük dokundururlar. Çünkü senin bu kardeşinin oğlu, ileride büyük bir insan olacaktır. O'nu hemen memleketine götür !" Buhayra'nm bu tavsiyesi üzerine geri götürdü ve ticaretine son verdi.[1]
Peygamber efendimizin ticaret kervanına katılışının ve Rahip Buhayra ile karşılaşmasıyla ilgili bazı rivayetleri buraya aktardık. Buhayra'nın anlattıklarında ve bu kıssanın aslında bir gariplik yoktur. Zira peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceğine dair müjdeler ehli kitap kaynaklarında yeralmıştır. Buna kitabımızın baş tarafında da işarette bulunmuştuk. Bu kıssada doğrulanması imkansız, ya da zor hususlar yoktur. Aksine bu, peygamber efendimizin doğuşundan peygamber olarak görevlendiri-lişine kadar geçen zaman zarfındaki hal ve tavırları ile uyum sağlamaktadır. O'nu gölgelendiren bir bulutun, tepesi üzerinde dolaşmasında da bir gariplik yoktur. Ancak tabiatları gereği sadece maddi şeylere inanan, madde ötesi şeyleri inkar eden kimseler bunu garip sayarlar. Ancak unsurlar haberin kendisinde bulunmaktadır. Peygamberlik mührü onun vücudunda zahiren görünmekteydi. Bu mührü görenler görmüş, vasfedenler vasfetmişler-dir. Bu inkarcılar sadece maddi şeylere inanıyorlarsa işte zahiren görünen nesnel bir mühür vardı karşılarında. Bu mühür, O'nun mübarek vücudunda ayan beyan bir şekilde görünmüştü. Başkalarının vücudunda böyle bir şey görülmüş değildi. Şu halde bu in-karıcılar ne diye bu hususta kuşkuya düşüyorlar?! O'nun doğruluğunu ispatlayan bir başka şahit de, Tevrat ve İncil'de kendisiyle ilgili olarak anlatılan özelliklerdir. Bu özellikler, Tevrat ile İncil'in tahrife uğramasından sonra dahi varlıklarım korumuşlardır. Her ne kadar ehli kitap, kendilerine kitaptan verilen payların büyük bir bölümünü unutmuş iseler ve kalanını değiştirmişlerse de peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceğine dair müjdeler, varlıklarım ilan edercesine parlamaktaydılar. Büyüklük taslayan inkarcıların burunları yere sürülsün. Bu konuda şüphecilerin şüphelenmelerine de gerek yoktur.
Buhayra, peygamber efendimizin şerefli koruyucusu Ebu Ta-lib'i, Yahudilerin -diğer bazı rivayetlere göre ise Romalıların- kötülük yapacaklarını söyleyerek korkutmuştu. Çünkü bu kötülükleri, peygamber efendimizi eziyete maruz

bırakabilirdi. Buhayra'nın, hem Romalıların hem de Yahudilerin kötülük yapacaklarını söylemiş olduğu da muhtemeldir. Çünkü Romalılar arasında bulunan Hıristiyanlar Meliki mezhebine mensup kimseler, Araplara düşmanlık göstermede pek ileri gitmekteydiler. Bunlar, Me-liklik mezhebi dışındaki bütün dinlere ve mezheplere düşman idiler. Hatta bunlarla Mısır'daki Yakubi Hıristiyanları arasında da şiddetli bir düşmanlık vardı. Yahudilerle Hıristiyanlar arasındaki düşmanlık kadar, Melikilerle Yakubiler arasında da düşmanlık vardı, hatta Melikilerle Yakubilerin birbirlerine olan düşmanlıkları, Hıristiyanlarla Yahudilerin birbirlerine olan düşmanlıklarından daha şiddetlidir. İki kesim arasındaki inanç, birbirine yaklaştığında düşmanlıkta birleşiyordu. Çünkü her taraf, diğerini yok etmeye çok istekliydi.
Yahudilere gelince, onlar Arap beldelerinde yaşıyorlardı. Medine'de, vakti yaklaşmış olan peygamber ile kafirlere karşı medet umuyorlardı. Fakat bu peygamberin İsmail oğullarından gelmesini istemiyorlardı. Çünkü kıskançlıkları, İshak Peygamberin soyundan başka bir kavimden peygamber gelmesini kabullenmemelerine neden oluyordu.
Peygamber efendimizin sırtında bulunan Peygamberlik mü-hürü, onun iki omuzu arasında düzgün bir şekilde görülen et çıkıntısı şeklinde idi. Kimileri bu mührün elma biçiminde olduğunu söylerken, kimileri de ceylan boynu biçiminde olduğunu söylemişlerdir. Mührün şeklinin bir çok şeylere benzetilmesi, onun varlığı konusundaki anlaşmazlıktan değil de, o mührü görenlerin ifadelerinin değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Kimileri bu mührün hacmi bakımından benzetme yaparken, kimileri de özelliklerini anlatmışlardır. Aktardığımız bilgi, bu konudaki rivayetlerin en kısasıydı. Tirmizi, bu konuda daha uzun bir rivayet aktarmıştır. Tirmizi' nin bu rivayetinde anlatıldığına göre rahip Buhayra Peygamber (sav) efendimizin elini tutarken şöyle demiştir:
"Bu alemlerin efendisidir. Bu alemlerin rabbinin elçisidir. Allah bunu alemlere rahmet olarak göndermiştir ."
Buhayra'nın böyle demesi üzerine Kureyş'in yaşlılarından biri: "Bunu nereden biliyorsun?" diye sormuş, Buhayra şöyle cevap vermişti: " Siz kafile halinde buraya gelirken bütün ağaçlarla taşlar eğilip secdeye kapandılar. Ağaçlarla taşlar, sadece peygamberler önünde secdeye kapanırlar. Ayrıca ben, omuzunun aşağısında bulunan peygamberlik mührü ile onu tanıyorum ." Böyle dedikten sonra Buhayra, manastırına dönüp kafile için yemek hazırlamıştı. [2]
Muhammed (sav); Şam'ı ve özelliklerini, ticareti ve pazarlardaki alış verişleri öğrenmek istediği bu ticari gezisinden geri döndü. Bu seyahati esnasında onun peygamber olacağına dair müjdeler zuhur etmiştir. Kureyşli yaşlılar da onun

mertebesini anlamışlardı. Zaten onu,babası gibi seviyorlardı. Rahip Buhayra, ziyafetin başlangıcında onun Kureyşiler arasında bulunmadığını görünce onları uyarmış ve onu da aralarında bulundurarak kendilerine gelmişler, aralarındaki yaşlılardan biri; "Doğrusu Mu-hammed'in aramızda bulunmaması bizim için yüz karasıdıû" demişti. Buhayra Muhammed'i çağırarak yanına almış, onu ih-lasla ve aşırı bir şekilde sevdiğini, ayrıca ziyafetin başlangıcında sofrada bulunmayışından dolayı da pişman olduğunu hissettirmişti.
Amcası Ebu Talib. Rahip Buhayra'nm öğütlerini tutarak çabucak Muhammed'i Mekke'ye geri götürmüştü.
Muhammed (sav)'ın arzuladığı ve amcası Ebu Talib'in de; şefkatinden, merhametinden ve letafetinden dolayı bu arzusuna icabet ederek götürdüğü bu ticari seyahati, amcası çocukça bir arzu sanmıştı. Bu sebeple nazına dayanamadığı çok sevdiği yeğeninin bu arzusuna muvafakat göstermişti. Fakat Muhammed'în bu arzusunun ciddi bir dayanağı olmadığım sanmıştı. Ama çocuk denecek yaşta olan Muhammed, bu ticari seyahatin kendisi için ciddi sonuçlar doğuracağını hesaplıyordu. Kendine güvenini arttıracak bir işe, ticarete hazırlanmak istiyor ve geliri sınırlı olan amcasına yük olmak istemiyordu. Elinin emeğiyle kazanç sağlamak arzusundaydı.
Öksüzlüğü, Muhammed (sav)'in kişilik ezikliğine yol açmamıştı. Çünkü Cenab-ı Allah O'nu yüceltip onurlandırmış ve O'na ikramda bulunmuştu. Öksüzlüğünden dolayı kimse O'na kahret-memişti. O şerefli ve sevimli bir öksüzdü. Muhammed (sav), öksüzlüğü nedeniyle kazanç sağlama hususunda ciddi gayretler peşinde olup, rabbinden başka kimseye dayanmamaktaydı. Öksüzlüğün güzel yönlerini elde etmiş, öksüzlük nedeniyle kötü durumlara düşmemişti. Artık o kendine güven duymaya başlamış, çocuk iken dahi çobanlık yaparak geçimini sağlama yoluna girmişti. Çocukluk dönemini bırakıp ergenlik çağına eriştiğinde Mekke soylularının mesleği olan ticarete yönelmişti. Fakat tarih, onun ticarete hangi yaşlarda başladığını kaydetmemektedir. Bazı işaretlerden anlaşıldığına göre o erken yaşlarda ticarete başlamıştır. Çünkü:
1- Ticaret kervanıyla birlikte yola çıkmaya şiddetli bir arzu duymuştu. Bunu sadece gezip dolaşmak amacıyla istediğini düşünemeyiz. Çünkü o ciddi bir çocuktu. Eğlence düşkünü bir kimse değildi.
2- O'nun, başkalarının servetine bel bağlayan bir kimse olduğunu düşünmek mümkün değildir. Çünkü onun koruyucusu ve bakıcısı Ebu Talib, yoksul bir kimseydi.

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye.

[2] Ravzuî Enf, c. 1, s. 219.

Tacir Muhammed!

Muhammed (sav), buluğ çağına girdikten sonra ticarete yöneldi. Tarihi kaynaklarda anlatıldığına göre o, ticaret işini bir veya bir kaç ortakla birlikte yürütmüştür. Rivayete göre Saib bin ebi Saib ile ortaklık yapmıştır. Saib onun ortaklığından memnun kalmış ve O'na güven duymuştu. Her ne kadar Ona belirtmemişse de onda, kendi huyuna uyum sağlayan güzellikler görmüştü. Her ha-lu karda Saib, peygamber efendimizin, davranışlarında özverili ve güvenilir bir insan olduğunu anlamıştı. O, alış veriş yaparken tartışmayan kimselere güven duyar, onlardan şüphelenmezdi.
Mekke'nin fethi esnasında peygamber efendimiz eski ortağı Saib ile karşılaştığında ona güler yüz göstermiş ve eski ticari arkadaşlıklarının hakkını vererek vefakarlık göstermiş, güleryüzlü mukabelede bulunmuştu. Geçmişi hatırlatarak arkadaşının şimdi kendisine yanaşmasını ve ısınmasını temin etmek için şöyle demişti: " Tartışmayan, mücadele etmeyen ortağıma ve kardeşime merhaba."
Peygamber efendimizin ne ticareti yaptığını tarihi kaynaklar bildirmemektedirler. Çünkü siyer kitapları peygamber (sav)'in hayatını çevreleyen harikalar, nübüvvet mucizeleri ve risaleti ile ilgili işlerle ilgilendikleri ölçüde onun özel yaşantısıyla alakadar olmamışlardır. Bunu yapmaktaki gerekçeleri de şudur: Tarihçiler, bir insanı inceledikleri zaman onun temayüz ettiği taraflarını incelerler. Aynı şekilde asil bir insanın hayatını ele alan yazarlar da o insanın asalet yönünü ele alarak diğer yönleriyle ilgilenmezler, ancak şahsım tasvir etmek için bazan diğer yönlerini de ele aldıkları olur. İnsanlık için ideal bir örnek teşkil eden peygamber efendimizin durumu da bu bakımdan aynıdır. Siyer kitaplarının ilgi alanları, onun risaletine ilişkin hususlardır. Onun insani yönüyle ilgili hususları ele aldıkları çok az görülmüştür.Ancak insani yaşantısının risaletle ilgili kısımları olursa onu ele alıp incelerler.
Hayatının ilk dönemlerinde peygamber efendimiz koyun çobanlığı veya ticaretle uğraşmıştır. Bu nedenle de güvenilirlik ve sadakat hususunda ideal bir örnek teşkil etmiştir. Mekke'de parmakla gösterilen bir insan haline gelmişti. Hayatının bütün dönemlerinde doğruluk, güvenilirlik, vefakarlık ve iyi geçinilen, mütevazi bir insan olarak temayüz etmişti. Kolayca arkadaşlık edilen ve insanlara ısınan bir kimseydi. Gönlünü hep hayırlı işe açardı. Gerektiğinde hiç kimseye yardımdan çekinmezdi.
Hayatındaki bütün işleri böyleydi. Ticaretinde de böyle davranırdı. Öyle ki,

kendisine Emin (güvenilir) lakabını taktılar. Bu lakabı, adıyla birlikte kendisi için adeta Özel bir isim haline geldi. Emin kelimesi her nerede kullanılırsa Muhammed (sav) akla gelirdi. Çünkü bu kelimeyi ondan başkası için kullanmazlardı. Her ne kadar kendisinden başka güvenilir kimseler vardıysa da bu kelime sadece onun lakabıydı. Doğru sözlü başka şahıslar vardıysa da onlar, güvenirlilik ve doğruluk bakımından kendisinden aşağı derecede idiler. Bu nedenle Mekke-i Mükerreme'deki herkesten üstün bir mevkiye yükselmişti. Böyle olmakla birlikte üstünlük taslamaz ve büyüklenmezdi.
Fakat peygamber efendimiz hangi malların ticaretini yapardı? Bu soru devamlı zihnimize takılmasına rğmen doyurucu bir cevap bulamamaktayız. Ne var ki, onun hayatının bu bölümünü doldurmamız doğru olacaktır. Öyleyse diyebiliriz ki o, Mekke-i Mükerreme içinde pazarlarda bulunan malların ticaretini yapardı. Mekke dışına çıkmazdı. Çünkü onun ticaret kafilesiyle birlikte Mekke'den çıkıp Yemene, ya da Şam'a gittiği bilinmemektedir. Şu halde onun ortağıyla birlikte ticareti, Mekkedeki mallar üzerine cereyan etmişti. Bir de Mekke'ye ithal edilen malların ticaretini yapardı. Hac mevsiminde Mekke-i Mtikerreme'de tüccarlarla dolup taşan panayırlar ve pazarlar vardı. Arabistan'ın uzağında ve yakınında bulunan ülkelerden hacılar Mekke'ye geldiklerine göre, bunların kendileriyle birlikte bazı eşyaları ve ticaret mallarını Mekke'ye getirmiş olmaları muhakkaktır. Mekke'ye gelen hacılar da orada bulunan maları alıp ülkelerine götürdüler. Ku-reyşlilerin yazın ve kışın düzenledikleri harici ticaret kervanları Rumların mallarını alıp Farslara satar; Farslarm da mallarını alıp Rumlara satarlardı. Hac mevsiminde Mekke-i Mükerreme'de ticaret yapılırdı. Orada Rumlarla Farslarm malları alınıp satılır, böylece Mekke'de ilgiyle karşılanan pazarlar kurulurdu.

Peygamber Efendimizin Sosyal Faaliyetlere Katılması

Peygamber (sav) efendimiz, hayırlı işlerde dayanışmanın gerekli olduğu hususlar gündeme geldiği zaman yaşadığı toplumun sosyal etkinliklerine katılmaktan geri durmazdı. Sosyal bir faaliyet yapacakları zaman Peygamber efendimiz de aralarına katılır ve gücü oranında o faaliyete katkıda bulunurdu. Ancak bu faaliyetlere katkıda bulunurken de batıla rıza göstermez. Aksine her zaman hak ile sevinir ve batıla karşı bir tavır takınırdı. Batıl bir iş gördüğü zaman çığlık koparmaz, sadece başını önüne eğmekle yetinirdi. Çığlık koparmak ve düşmanlık göstermek O'na yakışmazdı. Öfkelenmek ve kin gütmek, onun huyu değildi. Aksine bütün davranışlarında sevecen ve yumuşak huylu idi. Darünnedve'nin toplantılarına katılır, Arapların önde gelen büyüklerini dinlerdi. Hoşuna giden doğru bir söz söylendiği zaman kendisi de o söze katılır ve sevinirdi. Doğru olmayan bir söz söylendiği zaman öfkesini dışa vurur ve gerçek dışı beyanlardan asla hoşnut olmazdı.
Zehrü'l - Adab adlı eserde anlatıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz gençlik çağında Kureyş toplantılarına katılırdı. Katıldığı toplantılardan birine Yemenli bir büyük de katılmıştı. Yemenli, Peygamber efendimizi izlemiş, O'nun bazan keskin bakışlarla toplantıya katılanları süzdüğünü, bazan da sevinçli bakışlarla onlara baktığını görmüş ve şöyle demişti:
"Şu gencin, bazan size arslan bakışlarıyla baktığını, bazan da utangaç bir bekarın gözleriyle süzdüğünü müşahede ediyorum?
Allah'a andolsun ki O'nun arslan bakışıyla size yöneltti̇ği bakışları ok gibi olup kalplerinizi şişe saplayabilir, ikinci bakışı ise adeta nesim rüzgarı gibi olup Ölülerinizi diriltebilecek güçtedir." Peygamber efendimiz sosyal hayattan kopmamıştı. Çünkü o rahmet ye sevgi peygamberi olup toplulukları birbirine ısındıran bir insandı. Bu nedenle kıvançta ve tasada toplumla birlikte olması gerekiyordu. Günaha yöneltici bir davranış olmadıkça toplumdan ayrılmazdı. Kötü bir davranışta bulundukları zaman kendini toplumdan uzak tutardı, ama yine de onlara öfkelenmezdi. Bilakis onları hakka yöneltir. Ve günahlara bulaşmaktan sakınırdı. Toplumdan uzak kalıp yalnız başına yaşamak, Muhammed (sav)'in karekteri değildi. Aksine o kendi asil karekteri icabı olarak insanlarla bir arada bulunmak isterdi ki hastalıkların ve sıhhatin yerini anlayıp tesbit etsin. Hayattan ve canlılardan soyutlanmak, güçlü insanların karekteri değildir. Bilakis bu kişilikle zaafiyetinin bir göstergesidir. Ancak ibadet için bir kenara çekilip uzlette bulunmak normal karşılanabilir. Çünkü bu durumda kişi

insanlardan uzak durursa, Allah ile dost olur. ibadetini tamamladıktan sonra da insanlara tekrar yönelir.

Ficar Savaşları

"Ficar" kelimesi "Faccare" fiilinin mastarıdır. Tıpkı "Kital" veya "maktele", "nikaş" veya "münakaşe" masdarları gibi. "Ficar" kelimesi, "fücurun" karşılıklı işlenmesi manasını içerir. Yani savaşan taraflardan her birinin günah işlemesi demektir. İki tarafın karşılıklı olarak işledikleri günah, onların haram aylarda savaş yapmış olmalarıdır. Haram aylarda savaşa başlamak, cahiliyet devrinde haramdı. Bu haramlık belki de İbrahim peygamberin dininin kalıntılarındandı. Bu nedenle İslamiyet de haram aylarda savaşa başlamayı, ya da savaşı sürdürmeyi, zaruret olmadıkça haram kılmıştır. Bu konuda Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
"Gökleri ve yeri yarattığı gündeki yazısına göre Allah'ın katında ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü haram (ay) lardır. /$-te doğru din budur. O aylar içinde (konulmuş yasağı çiğneyerek) kendinize zulmetmeyin ve Allah'a ortak koşanlar nasıl sizinle top-yekün savaşıyorlarsa siz de onlarla topyekün savaşın, bilin ki Allah, (günahlardan) korunanlarla beraberdir." (Tevbe: 36)
Haram aylar, peygamber efendimizden de rivayet edildiği gibi Zilkade, Zihhicce, Muharrem aylarıyla Cenıaziye'l- ahir ve Şaban ayları arasında bulunan Recep ayıdır. Zilkade, Zilhicce ve Muharrem aylarında savaşmak haram kılınmıştır ki, insanlar güvenlik ve huzur içinde kabeye gelip hac ibadetlerini eda edebilsin ve yine güvenlik ve huzur içinde memleketlerine geri dönebilsinler. Recep ayında da savaşmak haram kılınmıştı. Çünkü Recep ayı umre ayıdır.
Haram ayların çiğnendiği Ficar savaşının sebebi, siyer kitaplarında da anlatıldığı gibi şöyledir: Urvetürrical adlı Hevazin kabilesine mensup bir adam, Numan bin Münzir'in kervanlarından birini koruma görevini üstlendi. O kervanda ipek ve koku mamulleri vardı. Anlatıldığına göre Urvetürrical, Numan bin Münzir'in himayesinde yaşayan bir kimseydi. Urve, bu kervanı koruma görevini üstlendiği zaman, Numan bin Münzir'in yanında bulunan ve kinane kabilesine mensup olan Beraz bin Kays adındaki bir şahıs, Urve'nin bu kervanı Kinane kabilesine karşı korumasını içine sindirememiş ve Öfkelenerek, Urve'ye: "Sen bu kervanı Kinane kabilesine karşı mı koruyacaksın ?" diye sormuş, Urvede şöyle cevap vermişti: "Evet, gerekirse bütün insanlara karşı bu kervanı korurum!"
Böyle dedikten sonra her iki adam da yollarına gittiler. Ne var ki, Kinaneli Beraz, Urve'yi gafil avlayıp öldürdü. Bu nedenle de her iki kabile arasında savaş patlak verdi. Kinane kabilesi ile Hevazin kabilesi birbirleriyle savaşmaya başladılar. Kinane kabilesi Kureyş'le işbirliği yaptı. Dört gün süre ile savaştılar.

Dördüncü günde peygamber efendimiz de savaşa katıldı. Onun savaşa katıldığı dördüncü günde vuruşmalar çok şiddetlenmişti. Neticede taraflar, ertesi sene Ukaz panayırının kuruldğu zamanda yeniden savaşmak üzere ateşkes ilan ettiler. Ertesi sene Ukaz panayarı kurulduğu zaman Utbe bin Rebia devesine binerek: "Ey Mudar-lılar. Niçin savaşıyorsunuz?" diye ünlenmeye başladı. Hevazinli-ler, "İsteğin nedir?" diye sorunca da barış istiyorum, diye cevap verdi. Onlar da; "Bu nasıl olacak?" diye sordular. Utbe: "Geçen sene savaşta öldürülen adamlarınızın diyetlerini Ödeyelim. Bizden Ölenlerin kanını da size bağışlayalım. Bizden size rehine olarak adamlar da verelim" dedi.
Hevazinliler; "Bunu kim uygulayacak!" diye sorunca Ut-he:"Ben yaparım", dedi. "Sen kimsin ?" diye sorduklarında, o da;" Ben Utbe bin Rebia'yım" dedi. Böylece aralarında barış anlaşması yapıldı. Kinaneliler onlara rehine olarak 40 adam gönderdiler aralarında Hakim bin Hüzzam da vardı. Hevazinliler, Kinanelile-re mensup rehineleri aralarında görünce, Ölmüş adamlarının diyetlerinden vazgeçtiler. Böylece Ficar savaşları, şerefli bir barış ile son buldu.
Burada bazı sorular akla gelmektedir. Şöyle ki: Bu savaşlara katılan Peygamber efendimiz kaç yaşındaydı? Bu savaşlardaki görevi neydi? Bu savaşlara katılmasını gerektiren sebep neydi?
Bu savaşa kaç yaşında katıldığı sorusuna gelince, bununla ilgili olarak Ibn Hişam'm siret adlı eserinde şu ifadelere rastlamaktayız: "Peygamber efendimiz 14- 15 yaşları arasında bu savaşlara katılmıştır. Ibn Ishak'ın anlattığına göre o, şerefli ömrünün 20. yaşındayken bu savaşlara katılmıştır."
Bu rivayetlerden birini diğerine tercih edebilecek durumda değiliz. Ancak Ibn Ishak'ın senedi daha kuvvetlidir. Konuyla ilgili olarak İmam Şafii (ra) şöyle der: "Siyer bilgisi hususunda insanlar Ibn Ishak'ın çocukları durumundadırlar" Ancak Ibn Hi-şam'ın siretindeki rivayeti teyid eden bir husus vardır: Ficar savaşının 4. gününde muharebeye katılan peygamber efendimizi, amcaları yakalamışlardı. Bu da, onun çocuk denecek yaşta olduğuna delalet etmektedir. Eğer 20 yaşma varmış olsaydı o zaman erişkin bir erkek sayılırdı ki savaşa katılmasına amcaları engel olmazdı.
Bu rivayetlerin doğruluk dereceleri ne olursa olsun, Hilf ül Fu-dul ile ilgili olarak anlatılacak hususların da ortaya koyduğu gibi, peygamber efendimiz 20 yaşlarında iken Ficar savaşlarına katılmıştır.
Peygamber efendimiz 20 yaşına ayak bastığı halde savaşa katılmamıştır. Çünkü bu savaş delil bir savaş değildi. Muhammed (sav)'ın sağlam karakteri, günah işlenen bir savaşa katılmasına müsaade etmezdi. O savaşta her iki taraf da günahkardı. O temiz ve temizleyici, Cenab-ı Allah tarafından terbiye edilip,

onun gözetimi altında bulunan insan, günahların karıştığı bir savaşa nasıl katılırdı? O savaşın sebebi, zamanı ve olayları bakımından her iki taraf da günaha bulaşmıştı.
Peygamber efendimiz bu savaşa katılmadı. Ancak savaşın çok şiddetlenip kızıştığını gördükten sonra amcalarının da savaşa katıldıklarını görünce, ister istemez savaşçıların saflarında yer aldı. Belki de o, savaşı seyretmek istemişti. Çünkü O'nun kalbi arınmış olup, insanların sıkıntıda bulunduklarını gördüğü zaman kendisi rahat edemiyordu. Her ne kadar savaş sayılabilecek bir iş yapmamışsa da o savaşa adeta gözlemci olarak katılmıştı. Sadece sıkıntıları bertaraf etmek için savaşa katıldığım Peygamber efendimiz izah ederken şöyle buyurmuştur: "Ben amcalarıma gelen okları bertaraf etmeye çalışıyordum. " O, amcaları için koruyucu bir zırh olmuştu. Elini savaş çirkefine bulamamıştı. Sadece kendisim hakkıyla koruyup gözetmiş olan amca ve akrabaları için koruyucu bir kalkan olma görevini üstlenmişti.
Savaş alevini tutuşturanların gözünde dahi günah sayılabilen bu savaşa Peygamber efendimizin katılış sebebi ne olursa olsun o, sadece akrabaları için koruyucu bir zırh olarak savaş alanında yerini almıştı.

Hilf ül- Fudul

Peygamber (sav) efendimiz, hayatının bahannda bir genç iken bile yaşadığı toplumun vicdani oluşumuna katkıda bulundu. Onlarla birlikte hayra yönelir, ancak onların kötülüklere yönelmeleri durumunda serden uzak durur ve olumsuzluklara asla bulaşmazdı. Dürüst yapısına uyan işleri yapardı. Cenab-1 Allah'ın kendisini ilettiği ve terbiye ettiği dosdoğru yola yönelirdi. Bu hayırlı işlerden biri de Hilf ül- Fudul idi. İbn Kesir'in anlattığına göre bu, arapların en şerefli ve en değerli bir paktı idi. Bütün ravilerin ittifakına göre bu pakt yapılırken peygamber efendimiz 20 yaşların-daydı. Yine ravilerin söylediklerine göre Hilf ül Fudul Paktı "Fi-car" savaşından sonra Zilkade ayında yapılmıştır. Bu paktın yapılışından dört ay önce Ficar savaşı olmuştur. Şu halde Ficar savaşı, haram aylardan biri olan Recep ayında yapılmıştır. Ficar savaşının yapıldığı esnada hac ibadetinin eda edildiğini söyleyenler görülmemiştir. Recep ayı, her ne kadar haram aylardansa da hac aylarından değildir.
Ravilerin anlattıklarına göre Hilfül Fudul Paktının yapılmasına sebep olan olay şu idi: Zebide kabilesinden bir adam Mekke'ye mal getirmişti. Malını As bin Vail satın almış, ama karşılığını ödememişti. Mal sahibi, As bin Vail'e karşı Abdüddar oğullarından Mahzum ve Cemha kabileleri ile diğerlerinden yardım istedi. Fakat kimse onun yardımına yanaşmadı. Adamcağız, hakkının zayi olduğunu görünce, güneş doğarken Ebu Kubeys dağına çıktı. Ku-reyşliler o esnada Kabe'nin etrafında gruplar halinde oturup toplanmışlardı. Ebu Kubeys dağının tepesine çıkan hak sahibi, yüksek sesle şu şiiri inşad etmeye başladı:
"Ey Fihr ailesi, bir adamın malı kayboldu
O adam Mekke'de zulme uğradı.
Evinden, dostlarından ve toprağından uzakta
thramlı ve yol tozunu da üzerinde taşımaktadır.
Henüz Umresini eda edememiştir
Ey ileri gelen şahıslar
Hatim ile Hacer-i esved arasında
Emniyetli yerde malım zayi oldu.
Demek ki kanunlar soylular içindir.
Yabancı tüccarlar için koruyucu yasalar yokmuş!"
Bu adam Allah'ın evinin yanı başında, insanlar için emniyet yeri sayıîabilen bir yerde hakkının zayi olduğunu, bu zulmün Hatim ile Hacer-i Esved arasında vuku bulduğunu söyleyerek Mekkeli-lerin hamiyet duygularını galeyena getirdi.

Kendisinin de Umre için ihramlı bulunduğunu ifade etti. Onun bu çağrısına ilk icabet eden ve yardımına koşan, Abdulmuttalib'in oğulları oldu. Bu amaçla Abdulmuttalib'in oğlu Zübeyr kalkarak: "Bu adamın hakkı zayi edilemez. Bunu kendi başına bırakmak doğru olmaz!" dedi. Bu amaçla Haşim oğulları, Zühre oğulları, Teym bin Mürre oğullar ı, Abdullah bin Ceda'nın evinde toplandılar. O cömert bir insandı. Toplantıya gelenler için yemek hazırladı. Bu toplantı, haram aylardan biri olan Zilkade ayında akdedildi.
Toplantıya katılanlar:" Mazlumlar, zalimlerden haklarını alıncaya kadar mazlumlarla birlikte hareket edeceğiz !" diye yemin ettiler. Denizlerin bir kıl parçasını ıslatacak suları kalmayın-caya, Hira ve Sebir dağı yerlerinden silinip gidinceye, insanların yaşantılarını sürdürecek imkanları kalmayıncaya kadar bu ahdimize sadık kalacağız, dediler. Kureyşliler bu pakta "Hilf ül Fudul" adını verdiler. Pakta katılanlar, bu yeminlerinden hemen sonra kararlarını uygulamaya başladılar. Yemin merasimine katılanlar, hemen As bin Vail'in yanına giderek Zebidi kabilesine mensup mazlum şahsın mallarını As'dan alıp kendisine teslim ettiler. Abdulmuttalib'in oğlu Zübeyr bu paktan ötürü sevinip gururlanarak şöyle dedi:
"Erdemli insanlar yemin edip ahidleştiler ki Mekke'de hiç bir zalim kalmasın. Yine ahidleşip sözleştiler ki, Yerli de yabancı da eşittir."
Peygamber (sav) efendimiz bu pakta katıldığından dolayı memnuniyetini izhar etmiştir. Bunu İslamiyette de uygulayacağını ilan etmiştir: "Abdullah bin Ced'a'nın evinde bir pakta katıldım. Eğer islamiyette de böyle bir pakta katılmamı isteyen olursa, hemen icabet ederim. O pakta katılanlar, faziletleri sahiplerine vermek üzere yeminleşmişlerdi ."
Rivayete göre peygamber (sav) efendimiz, bu paktla ilgili olarak şöyle demiştir:"Abdullah bin Ced'a'nın evinde öyle bir toplantıya katıldım ki O taplantı benim için kızıl tüylü koyanlardan daha sevimliydi. Eğer İslamiyette de böyle bir pakta davet olunur-sam, mutlaka icabet ederim ."
Bu paktta alman kararlar, peygamber efendimizin bi'setinden Önce uygulanmıştır. Rivayete göre Has'am kabilesinden bir adam hac ya da Umre için Mekke'ye gelmişti. Beraberinde çok güzel bir kızı da vardı. Nebih bin Haccac, adamın kızını zorla kaçırdı ve sakladı. Has'amlı adam: "Bu herife karşı bana kim yardım ede-cekV diye bağırmaya başladı. Feryadım duyanlar, "Hemen Hil-ful Fudul'a müracat et" dediler. O da Kabe-i Muazzama'nın yanına giderek yüksek sesle: "Ey Hilful Fudul sahipleri]" diye ünle-meye başlayınca her taraftan yalın kılınç adamlar imdada koşarak: "Neyin var?" diye sormaya başladılar. O da: "Nebih, kızımı kaçırarak bana zulmetti. Onu zorla elimden alıp kaçırdıl" diyerek

derdini anlattı. Hilful Fudul'un zabıta kuvveti kendisiyle birlikte yola koyularak Nebih'in kapısına vardılar. Kapısını çalıp çıkmasını istediler. O da korkusundan dışarı çıktı. Kızı kendisinden alıp babasına teslim ettiler.
Böyle bir konferansın oluşturulması zorunluydu. Çünkü Mekke, Arapların beldesi idi. Arap ülkelerinin çeşitli yörelerinden mamulat ile ürünler sergilenirdi. Mekke'de güvenliğin yerleşmesi şarttı. Orada huzur ve sükunun bulunması hakların korunması gerekiyordu. İnsanların rahatlıkla oraya gelebilmelerini sağlamak için orada haksızlığın ve baskının olmaması gerekiyordu. Çünkü insanlar çok uzak yerlerden Kabe'yi ziyaret için geliyorlardı. Mekkelilerin, beldelerini, hakların takdis edildiği,tıpkı Kabe gibi mukaddes sayıldığı bir mekan yapma hususunda birbirleriyle yardımlaşmaları gerekiyordu. Cenab-ı Allah, orayı insanlar için bir toplanma yeri kılmıştı. Orasının sadece canlar için değil, hem canlar, hem de mallar için emin bir yer olması gerekiyordu. İnsanların nefislerini huzura kavuşturmaları için ihtiyaç duyulan her şeyin sağlanması zorunluydu.

EVLENME

Evlenme

Muhammed (sav) evlenme yaşına varmıştı, ama o diğer gençler gibi erken yaşlarda evlenmemiş, aksine 25 yaşına varıncaya kadar evlenmeye yeltenmemiş ya da evlenmeyi düşünmemişti. Bu yaştan önce evlenmeyi düşündüğü bilinmiyorsa, bunun sebebi onun iffetli ve kerem sahibi olmasıydı. Çocukluk ve gençlik döneminde şerefini lekeleyecek bir iş yapmamıştı. Henüz çocuk sayılabilecek bir yaşta iken Rabbi onu düğün törenlerinden birine katılıp eğlenmekten korumuştu. Harama girmemişti. İçinde haram bulunabilecek bir eğlenceye katılmamıştı. O gün Cenab-ı Allah, kendisini uykuya daldırarak haram bir eğlence törenine katılmasını önleyerek O'nu korumuştu. Uykuya dalmış, bütün bir geceyi uykuyla geçirmiş ve ertesi sabah güneş ışığı vücudunu ısıttığında uyanmıştı.
25 yaşından sonraki hayatında da görüldüğü gibi, o önemsiz bir kişi değildi. Kadınlardan uzak kalacak değildi. Bir kadınla evlenmek istediği takdirde bu isteği asla geri çevrilmezdi. Onda güçlü ve dürüst bir ahlak vardı. Bütün gönüller ona tutkundu. Görenlerin bakışlarını çekecek bir güzelliğe sahipti. Onun cemalini görenlerin boyunları kendisine doğru uzanırdı. Bütün Kureyş kabilesi onu sever, onu bir hısım olarak aralarına katmak isterdi.
Ailesinin geçimim sağlayamayacak kadar yoksul bir kimse miydi? Hayır, o zengin de değildi ama çocukluk dönemindeyken dahi iş yapmayı ve çalışmayı alışkanlık haline getirmişti. Koyun otlattı. Sonra ticaretle uğraştı. Her ne kadar ticareti sonucunda büyük bir gelir elde etmediyse de kendisine yetecek kadar azık temin edebilmişti. Şu halde evlenmeyi ne diye geciktirdi?
Bu sorunun cevabını O'nun hayatının başlangıcından tutup, genç bir insan haline gelinceye kadar olan yaşantısında aramalıyız. O, bedeni şehveti ayıplamazdı. Ancak onun düşüncesinde kadınlara yer yoktu. Sadece kalbinin içi boş olan kimseler, kadınlar ve yiyeceklerle meşgul olurlar. Hayatının hiç bir döneminde Mu-hammed (sav) kalbini boş tutmamış, bedeni lezzetlerle meşgul olmamış, nefsin şehvetlerine yönelmemişti. Bu O'nun nefsi zaafîye-tinden değil, bilakis nefsi kuvvetinden ve yüce himmetinden kaynaklanıyordu. Yüksek ideallere, belirli amaçlara ve kuvvetli bir iradeye yönelirdi. Heva ve heveslerini gönlüne hakim kılmazdı. Aksine bütün duygularım kendi iradesinin hakimiyeti altına

alırdı. İlgisini çeken yegane şey, yüce amaçlardı. Her ne kadar güzel de olsa hiç bir kadın onu cezbedememişti. Bedenle ilgili bir amaç, yüreğini tümüyle doldurmamıştı. Fakat yine de zatım mahrumiyete yöneltmemişti. O, kendini mahrum etmeden manevi bir hayat yaşıyordu. Nefsi, bedenin gam ve bedenlerinin ağırlığı altında ezilmemişti. İstersen onun mükellefiyet hükümlerine tabi olup Allah'a isyan etmeyen bir melek olduğunu söyleyebilirsin. Çünkü o, Allah'a isyan etmemeyi arzuluyordu. O, yapamadığından dolayı masiyetten uzak durmuyordu. Bilakis yapabildiği halde nefsini masiyetten uzak tutuyor ve kendini frenliyordu. Frenlediği için de fazilete sahip oldu. O, günah işlemesi imkansız olan melekler gibi değildi. Bilakis günah işlemesi mümkün olduğu halde kendini günahtan sakındırıyordu.

Hatice

Ne küçüklük döneminde, ne de gençliğinin baharında Muham-med (sav)'in evlilikten söz ettiği bilinmemektedir. Ancak evlilik hususunda dikkati çekildikten ve kendisi istenilen biri olduktan sonra evlilikten bahsetmiştir. Evliliği talep eden bir insan olmamış, ancak başkaları tarafından koca olarak istenmiştir. Siyer kitaplarında onun, Kureyşin hanımefendisi ile evlendiğine dair bahsedilen sözlerin bir kısmını aktaracağız. Kureyş'in hanımefendisi Hatice ile ticari ortaklığa başlamış, sonra da hayatlarını birleştirmişlerdi. Muhammed (sav), güvenirlik ve yüce ahlak ile tanınmıştı. Mekke toplumu gece ve gündüz toplantılarında onun güvenilir bir insan olduğundan söz eder olmuştu. O, Mekke içinde mali gücü oranında sınırlı bir çerçevede ticari teşebbüslerde bulunuyordu. Fakat bu ticareti tabii ki kısıtlı idi. Hatice'nin de çok miktarda malı vardı. Öyle ki, onun mallarını taşıyan kervanı, Ku-reyş'in tümünün mallarını taşıyan kervanı kadar büyüktü. Malları, bütün Kureyş kervanlarının taşıdıkları mallar kadar değerliydi. Kavmi içinde şerefli ve aklı başında bir kadın idi. Güzelliğini ve gençliğini korumuştu. Dul kalmıştı. Daha önceleri iki evlilik yapmış olmasına rağmen her iki kocası da vefat etmişti. Ticaretini kendi başına yapamıyordu. Çünkü ticaret, kadınların yapabileceği bir iş değildi. Ticaret için seyahate çıkma, erkeklere özgü bir işti. Çünkü o zamanlar ticari seferlere çıkmak, çok zordu. Abdullah bin Abbas'ın da anlattığı gibi sefere çıkmak, bir nevi azaptı. O şöyle buyurmuştur: "Eğer ortada bir hadis mevcut olmasaydı sefer azaptan bir parça olmadığı halde; azabın, seferin bir parçası olduğunu söylerdim."
Şahsiyetinin kuvvetli olmasına rağmen Hatice, bu işleri kendisi yapamıyordu. Ticaret için, Şam'a gitmiyordu. Bu iş için iki me-toddan birini uygulardı:
1- Kendi adına vekil olarak ücretli insanlar tutardı. Bu ücretli kimseler, ticaret için seyahatte gösterdikleri gayret ve çaba oranında Haticeden belli bir ücret alırlardı. Bunlar, onun adına alış veriş yaparlardı. Ticaretten elde ettikleri kazanca karışmaz, bu kazancı Hatice'ye olduğu gibi teslim ederlerdi. Ancak kazansalar da kazanmasalar da ondan belli bir ücreti alırlardı. Ücretleri, güvenirliklerine, ya da çalışmalarına veya bu iki hususun her ikisine göre takdir edilirdi.
2- Şer'ri mudarebe yöntemi: Hatice bazı adamlar tutarak kendi malını onlara teslim eder, onlar da bu mal ile ticaret yapar, karşılığında da ticaret neticesinde elde edilen kazancın orantılı bir hissesini; örneğin dörttebirini veya sekizdebirini

veya altıdabirini alırlardı. Malın mülkiyeti yine Hatice'ye aitti.
Ticaret neticesinde zarar edilecek olursa bu zarar sadece Hatice'ye ait olacaktı. Çünkü ticaret malı onun mülkiyetinde kalmaktaydı. Bu akde, mudarebe yada kırad akdi denilirdi. Şüphesiz ki iki yöntemde de tam bir emniyete ihtiyaç vardı. Hz. Hatice, kendi işinde çalışan işçilerde güvenirlik arardı. Çünkü onlar, ticaret işinde Hatice'ye vekalet edeceklerdi. Sefere gidiş ve seferden dönüşlerinde Hatice, yanlarında bulunmayacaktı. Bununla beraber kendisi adına temsilci olacak birini de, bazan Meysere'yi, bazan başkalarını kafileyle birlikte sefere gönderirdi.
Muhammed (sav) sınırlı bir ticaretle uğraşıyordu. Onun güvenilir bir insan olduğu Hatice'ye söylenmişti. Hatice, onun şerefli, iffetli, dürüst bir insan olduğunu öğrenmişti. Bu nedenle Muham-med'e yöneldi. Muhammed, artık onun bakış açısı içine girmişti. Öyle görüyor ki, Muhammed adı onun zihnine yerleştikten sonra başkası ile iş yapmaya razı olmadı. Çünkü güvenirlik, iffet, şeref, güzel ahlak, rezaletlere düşmekten uzaklığı hususunda Araplar arasında Muhammed'in bir eşi yoktu.
Hz. Hatice ticaret kervanında kendisine vekil olacak birini seçmeyi düşünürken Peygamber efendimizin amcası Ebu Talibde, Hatice'nin ticaret kafilesinde vekili olarak çalışması için Muham-med(sav)'i Hatice'ye arzetmeyi düşünüyordu. Maksadı, kendi ailesindeki yoksulluğun ağırlığını Muhammed'in üzerinden uzaklaştırmaktı.
Öyle görülüyor ki Hz. Hatice ticaret yükünü taşımaya ehil birini araştırıyordu. Bu işi yaparken öte yandan isteklilerin biri gelip diğeri gidiyordu. Ebu Talib, güçlü ve güvenilir olan Muhammed (sav)'e , kendini bu iş için Hatice'ye arzetmesini teklif etti. Ki, başkaları kendisinden önce çabuk davranıp da işi ele geçirmesinler. Ama Muhammed (sav), kendini arzetmeyi küçüklük sayıyordu. Zilleti ise onurlu kimseler kubullenemezler. Zillet, güvenilir kimselerin beğenmedikleri bir itham noktasıdır. O, isteyen değil, istenilen kimsenin onurunu elde etmek istiyordu.
Şimdi de amca Ebu Talib ile yeğen Muhammed arasında bu konuda geçen karşılıklı konuşmayı aktaralım: Ebu Talib dedi ki: "Ey kardeşimin oğlu ben, malı olmayan bir adamım; zaman zorlaştı, kıtlık seneleri bastırdı. Ne malımız ne de ticaretimiz vardır. işte kavminin kervanı, neredeyse Şam'a gitmek üzere yola çıkacak. Huveylid kızı Hatice, senin kavminden bazı adamları kendi malı île ticaret yapmaları için bu kervanla birlikte gönderecek ki, bir takım faydalar sağlasınlar. Eğer bu iş için Hatice'nin yanına gidecek olursan mutlaka seni başkalarına tercih eder. Çünkü senin temiz ve iffetli bir insan olduğunu haber

almıştır. Her ne kadar Şam'a gitmeni istemiyorsam da, Yahudilerin sana kötülük yapmalarından korkuyorsam da bu işe el atmanı zorunlu görüyorum."
Muhammed-ül Emin (sav) dedi ki: "Belki de Hatice bu işi için bana haber gönderir."

Ebu Talib dedi ki: "Korkarım ki senden başkalarını bu işi için görevlendirir. "[1]
Bu karşılıklı konuşmadan görüldüğü gibi peygamber efendimiz onur ve güvenilirliğini başkalarına arzetmiyor. Onur ve güvenilirlik bazan kabul görebileceği gibi, red edilebilir. Gerçek güvenilir kişi, güvenilirlik ve şerefini ticaret metaı yapmaz. Aslında onurun kendisi, istenilen ve talep edilen bir şeydir. Güvenilirlik ise karekter ve seciyedir. Bu iki şey kazanç vesilesi edinilmez. Bunlarla amaçlanan şey kazanç olmamalıdır. Aksine kazancın kendisi onur ve güvenirlik için aranmalıdır ki, güzel sonuçlar elde edilsin. Tıpkı güzel toprağın ve olgun ağacın ürün verişi gibi.
Rivayete göre amca ile yeğen arasındaki bu karşılıklı konuşmayı öğrenen Hz. Hatice, Muhammed (sav)'e haber göndermiş ve yanına çağırtmıştır. Hatice, onun doğruluk, dürüstlük ve güzel ahlakından haberdar idi. Fakat Muhammed'in bu işe istekli olduğunu bilmiyordu.
Zannedersem Hz. Hatice, bu işi için Muhammed'i düşünüyordu. Onun isteğiyle Muhammed'in amcasının isteği birleşmişti. Amca ile yeğen arasında geçen karşılıklı konuşmayı haber almış olsa da olmasa da kendisinin arzusu ile Ebu Talib'in arzusu aynı noktada birleşmişti. Cenab-ı Allah, biri işinin olmasını murad ederse o işin sebeplerini hazırlar. Başarı, ancak Allah'ın verdiği muvaffakiyet sayesinde elde edilir.
Hatice, Muhammed (sav) 'e haber salarak yanına çağırttı ve O'na şöyle dedi: "Senin doğru sözlü, son derece güvenilir ve güzel ahlak sahibi olduğunu duyduğum için sana haber saldım. Ticaretimde çalıştığın takdirde, sana kavmimdeki bir adama verilen ücretin iki mislini veririm"
Bu satırların arasında şu işaretlere rastlıyoruz. Şöyle ki: Hatice, kendi malının ticaretini yapma hususunda Muhammed ile işbirliği yapmaya arzulu idi. Zaten bu arzusundan dolayı başkasına verilen ücretin iki mislini Mahammed'e verdi. Ücreti niçin iki katına çıkarmıştır? Kanaatimiz şudur: Hatice'nin anladığına göre işveren, işçiye daha fazla güvendiği takdirde ticareti daha fazla kârlı olur. Ve işçi de işverenin işini daha bir tutku ile yapar. Belki de Hatice'nin O'na karşı gizli bir meyli vardı. Bu nedenle başkasına götermediği ilgiyi Muhammed'e gösterdi. Daha sonra cereyan edecek olan, ama kendisinin izhar etmediği bazı hayırları gözledi. Muhammed (sav), Hatice'nin bu önerisini alınca sevgili amcası Ebu Talib'e koştu. Kendisi ile Hatice arasında cereyan eden şeyleri amcasına anîattı.

Çünkü Hatice, işi Muhammed'e önermişti. Bu haber üzerine Ebu Talib çok sevinmiş ve Muhammed 'e şöyle demişti: "Doğrusu bu, Allah'ın sana göndermiş olduğu bir rızıktır"

---

[1] el-Munakaşa fi Şerh'il Mevahib'il-Ledunniye.

Sefer Esnasında Görülen Harikalar

Ticaret keravanı yola çıktı. O kervanın içinde yüce Allah'ın yaratıklarının hayırlısı vardı. Cenab-ı Allah, o kervanı kendi lütuf ve inayetiyle koruyordu. Sefer kolay olmadı. Aksine zorlu geçti. Her ne kadar dayanılması güç zahmetlerle karşılaşılmadıysa da pek kolay bir sefer de olmadı. Sadece Hatice'nin ticaret kervanı, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Kureyşlilerin kervanı kadar büyük idi. Nihayet bu kervan, içinde Muhammed (sav)'ın amcası Ebu Ta-lib'le birlikte bulunduğu ilk ticaret kafilesinin gitmiş olduğu Bus-ra kentine vardı. Peygamber efendimiz 12 yaşında iken amcası Ebu Talib ile birlikte buraya uğramıştı. Rivayete göre Peygamber efendimiz, Tihame'deki Hibaşe pazarına varmıştı. İlk ve meşhur olan rivayete göre Tihame, arap beldelerinden idi. Kervan Şam'a gidiyordu. Çünkü Araplara değil de Şam ahalisine satılacak ticaret eşyasını taşımaktaydılar. Bu yolculukta Peygamber efendimizle birlikte Hatice'nin kölesi Meysere'de bulunuyordu. Meyse-re'nin görevi, Peygamber efendimizi denetlemekten çok O'na hizmet etmek, yolda O'na yardımcı olmaktı.

Bu kervanın yola çıkışı, ya da menzile varışı Zilhiccenin 16. gününde idi. [1] Peygamber efendimiz de bu kervana katılırken 25 yaşındaydı. Bu kervan, hac mevsiminde Mekke'de Ukaz, Zilmecaz, Mecenne panayırlarının kurulmasından sonra yola çıkmıştı. Bu da gösteriyor ki, mezkur kervan, anılan pazarlardan eşyalar satın almıştı. Anılan pazarlara Yemen'den ve diğer uzak yakın Arap ülkelerinden mallar gelirdi. Ticaret eşyaları, Şam'a ya da Yemen'e götürülmek üzere Mekke'deki panayırlarda satılırdı. Bu kervan da anılan panayırlardan mal satın alarak Şam'a götürürdü.

Peygamber efendimizin götürmekte olduğu ticaret kervanı, Busra kentine vardığında yolculuktan dolayı Peygamber efendimiz biraz yorulmuş, bu nedenle de Rahip Nastora'nın manastırına yakın bir ağacın altına gidip istirahate çekilmişti. Nastora, Peygamber efendimizin 12 yaşındayken gidip buluştuğu rahip değildi. Çünkü amcasıyla birlikte buluştuğu rahibin adı Buhayra idi. Şimdiki rahibin adı Nastora idi. Aradan 13 senelik bir zaman geçmişti. Belki de Buhayra ölmüştü, ya da uğradıkları yer, Bu-hayra'nın manastırından başka bir manastırdı.

Rahip Nastora, Hatice'nin kölesi Meysere ile karşılaştı. Meyse-re, Peygamber efendimizin yardımcısı ve hizmetkarı idi. Nastora, Meysere'ye sordu:

- Şu ağacın altına gidip istirahate çekilen adam kimdir?
- Kureyş kabilesine mensup, Harem halkından bir adamdır.
- Şu ağacın altına peygamberden başkası gitmez. Öteden beri bu ağaç, Peygamberlerin uğrağıdır. Onun gölgesi altına gidip dinlenirler. Başka insanlar bu ağaca yönetmezler.
Bazı siyer yazarları, Nastora'nın böyle bir şey söylemiş olmasını uzak bir ihtimal olarak görürler. Çünkü Muhammed (sav) ile İsa (as) arasında uzun bir boşluk (fetret) dönemi geçmiştir. Böyle bir ihtimali uzak gören siyer yazarlarına göre bir ağaç bu kadar uzun bir süre yaşayamaz. Çünkü İsa peygamberle Muhammed (sav) arasından uzun bir zaman geçmiştir. Uzun yollardan gelen kervanların ve yolcuların böyle bir ağacın altına gidip dinlenmemelerini akıl kabul etmez. Sadece peygamberlere Özgü bir dinlenme yeri oluşu, aklın kabul edebileceği bir şey değildir. Çünkü uzak yollardan gelen kervanların gölgelik yerde dinlenmeye ihtiyaçları vardır. Ağacın, o sıcak bölgedeki gölgesinden yararlanmak mecburiyeti vardır. Ancak böyle bir ağacın altına gidip dinlenmek, sadece peygamberlere özgü bir haldir, denilirse buna diyeceğimiz yoktur. O zaman başkaları bu ağacın altına gidip orada istirahat ederler. Sanki o ağacın altına gidip dinlenmek emrini rablerinden almışlardır.
Bu uzak ihtimal nedeniyle bir çok siyer yazarları, rahibin sözlerini şöyle yorumlamışlardır: O anda belirtilen ağacın altına sadece bir peygamber gidip dinlenebilirdi. Bu da sadece peygamber efendimize özgü bir haldi. Çünkü o, peygamberlik vasfına sahipti. O'nda peygamberlik belirtileri görüldüğü için o anda gidip o ağacın altında dinlenmişti.
Belki biz de bu yoruma yöneliriz. Çünkü sadece peygamberlerin bir ağacın altına veya bir menzile gidip konaklamaları, orada dinlenmeleri gerektiğine ilişkin bir delil yoktur. Sadece Peygamber efendimizin kişisel yücelik ve üstünlüğü nedeniyle böyle bir tahsis söz konusu edilebilir. Zaten onda da peygamberliğine dair görülen açık belirtiler vardı.
Rivayete göre Rahip Nastora, Peygamber efendimizi, ağacın altında dinlenmekte iken görünce yanma yaklaşıp başını ve ayaklarını öpmüş sonra da O'na şöyle demiş: "Sana iman ettim. Ce-nab-ı Allah'ın Tevrat'ta andığı peygamberin sen olduğuna şeha-det ederim!"
Sırtındaki nüvüvvet mührünü görünce de o mührü öpmüş ve: "Isa peygamberin müjdelemiş olduğu ümmi peyamberin sen olduğuna, Allah'ın göndermiş olduğu elçisi olduğuna şehadet ederimi"
Rivayet olunduğuna göre ticaret esnasında peygamber efendimiz, kendisiyle alış veriş yapan bazı kimselerle anlaşmazlığa düşmüştür. Şöyle ki: muamele ettiği

şahıslardan biri O'na: "Lut ile Uzza'yayemin et" deyince, peygamber efendimiz: "Ben onlar adına yemin etmem " diye cevap vermiş, böylece de karşısındaki adam: "Söz senindir" diye izhar etmiştir.
Denildiğine göre bu ticari seyahat esnasında hava fazla ısınınca iki melek Peygamber efendimizi gölgeleyerek kendisini ve bindiği devesini güneşten korumuşlardır. Meysere onun bu halini müşahede etmiştir. Eğer sahih bir senetle rivayet edilirse bizim bu harikulade hali reddetmemize imkan yoktur. Böyle bir sahih rivayet üzerinde şüphelenmeye gerek yoktur. Ancak bu rivayet hususunda bazı söyleyeceklerimiz vardır.
Muhammed (sav), Hatice'ye ait ticaret mallarını satmcaya kadar Şam'da ikamet etti. Sonra da sattığı malların parasıyla Şam'da ticaret eşyaları satın aldı. Bu mallarla birlikte Mekke- i Mükerreme'ye geri döndü.
Peygamber efendimizin sattığı mallardan elde ettiği kazanç, sermayesinin bir misli kadar olmuştu. Mekke-i Mükkerreme'de satın almış olduğu malların tamamını Şam'da sattı. Kazancı, sermayesinin bir misli kadar olmuştu. Bu da O'nun güvenilir ve ticarete tutkun bir kimse olmasından ileri geliyordu. Ayrıca cenab-ı Allah O'nun üzerine bereket yağdırmıştı. Yaptığı bütün işlerde ve muamelelerde rabbi O'na bereket ihsan etmişti.

---

[1] Askalam, el-Mevahımbu'1-Ledunniye ve Şerh), c. 1, s. 198.

Muhammed'e Sahip Olma Arzusu

Köle Meysere, Peygamber efendimizin ali cenablığmı, güzel arkadaşlığını, güzel davranışlarını, cömertliğini, müsamahakarlığını, alçakgönüllülüğünü kolayca arkadaşlık eden ve edilen bir kimse olduğunu, temiz asıllı ve güzel ahlaklı bir insan olduğunu, genel ve özel davranışlarında ahlaki prensiplere bağlı kaldığını Hz. Hatice'ye anlattı. Ayrıca rahip Nastora ile karşılaşmasını rahip Nastora ile karşılaşmasını, Cenab-ı Allah'ın sıcak çölde O'na yaptığı ikramı, havanın fazla ısınması durumunda iki meleğin O'nu gölgelendirişini ve diğer harika hallerini de Hatice'ye aktardı. Daha sonra Kureyşliler nezdindeki mertebesini, itibarını kendisiyle karşılaşan herkesin O'na aşırı bir sevgi duyduğunu, onun kolayca kaynaşan sevimli biri olduğunu da anlattı.
Bütün bunlar, Hatice'de O'na eş olma arzusunu uyandırdı. İçinde O temiz insandan temiz çocuklar doğurma isteğini filizlendirdi. Bu konuda baskın bir istek taşımaya başladı. Vefat eden ilk iki kocasından sonra kendisinin dest-i izdivacına talip olan bir çok soylu görülmüştü. Ancak iffetli Hatice, bu taliplilerini reddetmişti. Onların insanlar nazarındaki maddi üstünlüklerini soyluluklarım ve asaletlerini önemsememişti. Fakat o, genç ihtiyar hiç bir erkekte göremediğini şu Haşimi boyuna mensup gençte, Muham-med (sav)'de bulmuştu. Bu nedenle de Muhammed'e eş olma arzusunu kalbinin derinliklerinde duymaya başladı. Bu arzusu, aşktan, serserilikten, saçmalıktan ve sürçmekten değil, bilakis ölçülmüş iradi bir istekten kaynaklanıyordu. Geçmişini, şimdiki zamanını, geleceğini düşünerek bu arzuyu duymaya başladı. Hatice, aşıkların devrini çoktan geçirmişti. Artık aşık olacak yaşta değildi. Şerefi de böyle bir maceraya sürüklenmesine engeldi. Kureyş içindeki mevkii, aşık kadınların sürüklendikleri maceralara sürüklenmesine elverişli değildi.
Fakat Muhammed (sav), Hatice veya başka bir kadınla evlenme arzusunu hissetmiş miydi? Ya da kalbinden böyle bir duyguyu geçirmiş miydi?
Böyle bir şey sabit değildir. Çünkü Muhammed (sav), gönlünü, lezzet ve şehvetlerle ilgili herhangi bir duyguya kaptırmamıştı. Ama uyarıldığı zaman uyanırdı. Şu halde O'nu uyarmak gerekiyordu.
Muhammed'i uyarmanın zorunlu olduğunu Hz. Hatice kendi zeka ve duygusuyla kavradı. Bu işi bizzat üstlendi. Kadınların bu işi yapacak güçleri vardır. Her ne kadar Hatice gibi birinde utamp sıkılmak ve alçalmamak duygusu hakim idiyse de bu işi usulünce yapma ve erkeğe yönelme iktidarı, kadınlarda daha fazladır. Bu maksatla Hatice, kızı Nefîse'yi, uyarıcılık görevini yapmak üzere Muhammed

(sav)'e gönderdi ki, nabzım yoklasın. Nefise bu görevini yaptı. Şimdi Nefise'nin bu konuda söylediklerine kulak verelim:
"Hatice akıllı, şerefli, güçlü bir kadındı. Cenab-ı Allah'ın dilediği şeref, üstünlük ve hayra sahipti. Kureyş içinde yüksek bir soya ve ulu bir şerefe sahipti. Çok serveti vardı. Kavminden herkes, eğer yapabilirse, onunla evlenmeye çok arzuluydular. Ellerinden gelse, onunla evlenme talebinde bulunacak ve bu uğurda çokça mal harcayacaklardı. Şam seyahatinden Hatice'nin kervanıyla birlikte döndükten sonra, durumunu öğrenmek ve evlenme hususundaki düşüncesini araştırmam için Hatice, beni ona gönderdi. Yanına varıp dedim ki: "Ya Muhammed, niçin evlenmiyorsun? Evlenmeni engelleyecek bir durum mu vardır ?"
Dedim ki: "Elimde, evlenme masrafını karşılayan, ve seni mala, güzelliğe, şerefe ve denkliğe çağıran biri bulunursa, ne dersin1?"
"Kimdir o?" diye sorunca ben de, Hatice'dir, dedim. "Ben onunla nasıl evlenebilirim?" diye sordu. Ben de Hatice'nin yanma gidip durumu O'na anlattım. Hatice de: "Falan saatte gel görüşelim" diye Muhammed'e haber saldı. Muhammed (sav), kendisiyle buluşmak üzere Hatice'nin yanına gitti. Artık Hatice ile bu konuyu yüz yüze konuştular. Hatice, Muhammed'in kendisini redde-demiyeceğine inandıktan sonra, kendisiyle evlenmesini teklif etti. Ve şöyle dedi: "Ey amca oğlum, yakınlığından ve soyluluğundan dolayı seninle evlenmeyi arzuluyorum; sen güvenilir, güzel ahlaklı ve doğru sözlü bir insansın. Bu maksatla seninle evlenmek istiyorum."
Bu şerefli önerinin sonucunda peygamber efendimiz, Hatice ile evlenmeyi kabul ettiğini ilan etti. Bu kabulü her ne kadar bir nikah akdi değilse de bir nevi nişan idi.
Şerefli, akıllı bir hanımefendi olan Hatice, bu işi kendisiyle Muhammed arasında kalmak üzere bırakmadı. Evliliğin gerçekleşebilmesi için bundan sonra iki ailenin buluşması ve iki tarafın iradelerinin aynı zamanda arzularının birleşmesi gerekiyordu. Çünkü evlilik sadece iki kişinin değil, aynı zamanda iki ailenin birleşmesi demekti. Bu amaçla Muhammed (sav)'e: " Amcana git ve yarın erkenden bize gelmesini söyle " dedi.
Ertesi sabah Ebu Talib, Hatice'nin yanına geldi. Halice: "Ey Ebu Talib, amcanın yanına git ve ona, benimle kardeşinin oğlunu evlendirmesini söyle ." Ebu Talib, prensipte bu evliliğe muvafakat etti. Ve kendisine düşecek görevleri yapacağını bildirerek: "Bu, Allah'ın işidir" dedi.
Nişanlanma işi tamamlandı. Her iki aile bu evliliğe rıza gösterdi. Nihayet evlenme günü geldi. Hatice'nin mehri, 12 buçuk okka altın idi.

Nikah akdini tamamlamak için Mudar kabilesinin reisleriyle Mekke'nin büyükleri ve eşrafı bir araya gelip toplandılar. Hatice'nin vekili, amcasıydı. Muhammed (sav) adına konuşan ise, Ebu Talib'di. Ebu Talib hutbe okumaya başlayarak şöyle dedi:
"Bizleri İbrahim ve İsmail'in soyundan Maad'ın aslından Mudar'ın unsurundan kılan Allah'a hamd olsun. O ki, bizler Beytinin koruyucusu, Hareminin bekçileri kıldı. O ki, bizim için, haccedilen bir Beyt ve güven yeri olan bir Harem nasip etti. Bizleri, insanlara hakimler kıldı. Sonra kardeşim oğlu Muhammed, herhangi bir erkekle mukayese edilirse, mutlaka ona üstün gelir. Her ne kadar malca yoksul ise de o üstündür. Çünkü mal, gelip geçici bir gölgedir. Yok olmaya mahkum bir şeydir. Muhammed (sav), size ne kadar yakın olduğunu bildiğiniz bir insandır. Hu-veylid kızı Hatice ile evlenmeye taliptir. Peşini ve vadelisi, on iki buçuk okka altını mehir olarak vermiştir. Allah'a andolsunki bundan sonra onun için çok büyük işler ve Önemli hususlar vardır."
Bundan sonra Hatice'nin vekili Varaka bin Nevfel kalkıp hutbe okumaya başladı. Öyle anlaşılıyor ki o, kendisinin hutbe okumasından önce nikah akdinin yapılmasına rıza göstermemişti. Söze şöyle başladı:
"Anlattığın hususları bize bahşeden ve bizleri o özelliklere sahip kılan, saydığın lütuflarla bizi mazhar kılan Allah'a hamc olsun. Bizler, arapların efendileri ve yöneticileriyiz. Sizler de bütün bu vasıflara sahip ve ehilsiniz. Aşiret, sizin üstünlüğünüzü inkar etmiyor, insanlardan hiçbiri de sizin övünmenize vesile olan hususiyetlerinizi, şerefinizi reddetmiyor. Biz de sizlere hısım olmaya rağbet ettik. Sizin ipinize ve şerefinize bağlanmaya arzu duyduk. Ey Kureyş topluluğu, şahit olun ki ben, Huveylid kızı Hatice'yi Abdullah oğlu Muhammed (sav) ile evlendirdim."
Fakat Ebu Talib, eş olarak Muharnmed'e vermeyi kabul sözünü, Varaka bin Nevfel ile birlikte Hatice'nin amcası Anar bin Esed'in de söylemesini istemişti. Çünkü Amr bin Esed, Hatice'ye Varaka'dan daha yakındı. Şöyle dedi: "Ey Varaka, bu kabul sözüne seninle birlikte Hatice'nin amcası Amr bin Esed'in de katılmasını isterdim." Bunun üzerine Hatice'nin amcası dedi ki: "Ey Kureyş topluluğu! Şahit olun ki ben, Hatice binti Huveylid'i Muhammed bin Abdullah'a nikahladım" Bu nikah akdine Kureyş'in önde gelen kişileri şahit olmuşlardı.
Bütün bunlardan anlaşıldığına göre, Hatice'yi Muhammed (sav)'e nikahlama işini, amcası Amr bin Esed yapmış ve bu hususta Hatice'nin amcasının oğlu Varaka bin Nevfel de ona yardımcı olmuştur.
Alimlerle siyer ve tarih yazarları arasında meşhur olan görüşe göre, evlenme esnasında Peygamber efendimiz 25, Hatice ise 40 yaşındaydı.

Evlendikleri esnada peygamber efendimiz ve Hatice'nin yaşları konusunda diğer bazı rivayetler de vardır. Ancak bunlardan hiçbiri meşhur rivayet olma mertebesine ulaşmamıştır. Denildiğine göre evlendiği esnada peygamber efendimiz 21 yaşındaydı. 29 yaşında olduğunu söyleyenler de olmuştur, tbn Cüreyc'e göre 37 yaşındaymış.
Bu görüşlerin senedi ve dayanağı yoktur. Güvene layık olan meşhur rivayettir ki, o rivayete göre evlendikleri esnada peygamber efendimiz 25, Hatice (ra) ise 40 yaşlanndaydı. Diğer rivayetlerin bir kısmı tarihi seyir ile bağdaşmamaktadır. Çünkü Peygamber efendimizin evlenmesi, Ficar savaşının hemen arkasından değil, aradan bir süre geçtikten sonra vuku bulmuştur. Eğer 21 yaşında evlenmiş olsaydı, Ficar savaşının hemen ardı sıra evlenmiş olması gerekirdi ki, böyle bir durum söz konusu değildir. Evlendiği esnada yaşımn 37 olduğunu söylemekse, doğrulanması imkansız bir iddiadır. Çünkü bu sözden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz 37 yaşma kadar adeta rahip hayatı yaşamıştır ki, bu imkansız bir şeydir. Halbuki Fatıma dışmdak kızları, hicretten önce evlenmişlerdir. Bazıları evlenip boşanmışlar ve sonra tekrar evlenmişlerdir. Eğer yaşı 37 iken evlenmiş olsaydı, kızlarından hiçbiri hicretten önce evlenme yaşına ulaşmış olamazdı. Ayrıca onun, mu minlerin anası Hatice'den doğan ilk çocuğu kız değildir. Aksine Hatice'den doğan ilk çocuğu, Kasım adındaki oğludur ki, onun adıyla künyelenerek kendisine Eb'ul- Kasım denilmiştir. Şu halde meşhur olmayan bu rivayetlerin tarihi kronoloji ile bağdaşmaları mümkün değildir. Ayrıca bunların sıhhatli senetleri de yoktur.
Hatice validemizin, Peygamber efendimizle evlendiğinde kaç yaşında olduğu konusuna gelince, meşhur rivayete göre o, kırk yaşındaydı. 35 yaşında olduğunu söyleyenler olduğu gibi, 25 yaşında iken peygamber efendimizle evlenmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Ancak bu görüşlerin dayanakları yoktur. Halbuki tarih, her zaman senedi sağlam olan meşhur rivayetlere dayanır. Siyer kitapları arasında, Peygamber efendimizle evlendiği esnada Hz. Hatice'nin yaşının kırk olduğu hususunda herhangi bir görüş farklılığı yoktur. Bu rivayet dışındaki diğer rivayetlerin aslı yoktur ve bunlardan hiç biri muhakkik alimlerin yazmış olduğu siyer kitaplarmca desteklenmemiştir.
Biz garip rivayetlere yönelmiyoruz. Çünkü her ne kadar bazı ilimlerde normal karşılansa bile, tarih ilminde garip rivayetlere yer yoktur. Çünkü garip rivayetlerin peşine düşmek tarih ilminde insanı meşhur olan rivayetleri bazan inkara sevkeder. Senetsiz ve dayanaksız, aynı zamanda meşhur olmayan görüşlere razı olmaya yöneltir. Aslında gerçek olan, meşhur rivayetlerdir. Bunların dışındakileri reddetmek gerekir. Ancak meşhur rivayeti yalanlayan bir

delil görüldüğü zaman, diğer rivayetlere yönelebiliriz. Doğrusunu Allah bilir.

Allah O'nu Zengin Kıldı ve O'na Yardım Etti

Muhammed (sav) öksüz olarak doğdu ve Öksüz olarak yaşadı. Sonra Cenab-ı Allah ona çalışma kolaylığı verdi. Emeğinin kazancım vererek ihtiyacım giderdi. Koyun otlattı, sonra ticaret yaptı. Sonra Cenab-ı Allah, onun rızkını genişletti. Halinden memnun olan vefakar bir kadım ona eş olarak seçti. Böylece zevcesi vasıtasıyla kişiliğini daha da olgunlaştırdı. Zevcesini mükemmel bir ana yaptı. Hayat çöllerini katetme hususunda birbirleriyle anlaştılar. Birbirlerini tamamlayarak mükemmelleştiler. Hatice, şerefli ve servet sahibi bir kadındı. Muhammed (sav) ise güçlü, güvenilir, çalışkan ve mükemmel bir erkekti. Kendi güvenilirliği dolayısıyla Hatice daha zenginleşti. Erkekliğiyle onu himayasi altında tuttu. İyi niyeti ve temiz kalpliliğiyle Hatice'nin malım hayır ve berekete yöneltti.
Daha önceleri iki kat ücretle Hatice adına çalışıyor ve ticaretle uğraşıyordu. Bu fazla ücretinden memnundu. Hatice'nin malı da, Muhammed (sav)'in elinde, başkalarının çalıştırmasına nisbetle daha çok kazanç sağlıyordu. Muhammed, şükreden bir kuldu. Eğer bu şekilde çalışmasını devam ettirseydi, hem Hatice'nin malını, hem de başkalarının malını çalıştırmış olacaktı. Böylece cenab-ı Allah ona daha fazla kazanç ve rızık verecekti. Fakat Muhammed (sav), Hatice'nin malında ücretsiz olarak çalışmayı uygun gördü. Buna karşılık ondan, paradan başka bir şey istiyor, ço-cuklarınına anası olmasını arzu ediyordu. Çünkü Hatice, şerefli bir kadındı. Muhammed onu kendisi için zevce olarak seçmişti. Böyle yapmakla da Kureyş içinde en mükemmel ve en üstün kadını tercih etmişti. Cenab-ı Allah ise, sıkıntılı zamanlarında Muhammed 'e teselli etmesi için Hatice'yi ona eş olarak seçmişti. Güzel sözlerle, şefkatiyle, sevgisiyle, sıkıntılı zamanlarında Muhammed 'e teselli verecekti. Onun büyük imtihanını başarıyla vermesine yardımcı olacaktı. Muhalifleri onu üzüyorlardı. Onu üzmeleri, Cenab-ı Allah'ın ağrına gidiyordu. Muhammed, yanma varıp teselli bulacağı bir insana muhtaçtı. Aym zamanda kendisini koruyacak bir kimseye de ihtiyacı vardı.
Nuh'un ve Lut'un eşleri, bu iki salih peygambere yardım ellerini uzatmamışlardı. Muhammed (sav)'ın zevcesi Hatice ise, diğer bütün kadınlardan daha üstün bir mevkiye ulaşmıştı. Kocasına' ilham veren, ona iyilikte bulunan, onu seven, ona şefkat gösteren ve onun için çocuk doğuran bir kadın olmuştu. Muhammed (sav), dışarıda Kureyşliler'den düşmanlık, eza ve cefa görüyordu. Evine döndüğünde ise serinlik ve esenlik buluyordu. Hayatının baharında, muhtaç olduğu şefkat kaynağı olan annesini ve onun merhamet duygularını kaybetmişti.

Ama Cenab-ı Allah, Hatice'yi, eş, çocuklarına ana ve hayat arkadaşı olarak ihsan etmişti.
Cenab-ı Allah, öksüzü zengin kıldı. Daha önce yoksuldu, ama sonraları zengin oldu. Zengin olduktan sonra o haddini aşarak zorbalığa yönelmedi. Nefsî arzularına uyup sefahata dalmadı. Hayatı, oyun ve eğlence olarak görmedi. Malını daha fazla arttırmaya ve malıyla övünmeye başlamadı.
Bunların hiçbirini yapmadı. Çünkü bunlar, ancak tek amaçlan mal edinmek olan kimselerin işidir. Bunları, malı, insanlar için yardım ve hayır vesilesi edinmeyenler yaparlar. Muhammed (sav) ise, malı bir amaç ve maksat olarak kabul etmemiştir. Malı ile övünmek ve malım daha fazla arttırmak istememiştir. Hayatının hiçbir döneminde onun böyle bir vasfa sahip olduğu hiç kimse tarafından görülmemiştir. O, malı ancak güzelliklere bir vesile olarak elde etmiştir. Hayır yapmak, muhtaca yedirmek, zamanın musibetleri karşısında insanlara yardımcı olmak için elde etmiştir. İhtiyaç içinde gördüğü herkese mutlaka yardım elini uzatmıştır. Muhtaç olduğunu gördüğü kimselerin ihtiyaçlarını gidermiş ve aç kimseleri mutlaka doyurmuştur. İhtiyaç hissedilen yerleri araştırmış ve gedikleri kapayıp onarmıştır.
Küçüklüğünde kendisini koruyup besleyen sevgili amcası Ebu Talib'in sıkıntı ve yoksulluk içinde olduğunu gördüğünde, amcası Abbas'ın yanına giderek -Abbas zengin idi- ona: "Ebu Talib'in sıkıntısını hafifletmek için çocuklarının bazısını alabilir miyim?" diye sormuş. Bunun üzerine ikisi birlikte Ebu Talib'in yanına giderek, ona bunu teklif etmişler, Ebu Talib de: "Akil'i benim yanımda bırakın ve diğerlerinden hangisini isterseniz alın" demiş. Bunun üzerine Peygamber (sav) efendimiz Ali'yi, Abbas ise Cafer'i yamna almıştı. Böylece Ali, Peygamber (sav)'in evinde yetişerek, adeta peygamber oğlu sayılmıştır.
Muhammed (sav)'in çevresinde bulunan herkes onun yardımından, lütfundan ve ahlaki güzelliklerinden istifade etmiştir. Adeta o, semerlerini ve hayrını insanlara dağıtarak genel bir hayır yapmak ve bol lütuila bulunmak için Hatice'nin malının başına geçmiştir.
Kureyşliler helal alış veriş ile para kazandıkları gibi, faizcilikle de para kazanıyorlardı. Bu ikisini birbirine benzetiyor ve alış veriş de faiz gibidir, diyorlardı. Oysa Muhammed (sav), helal ticaretle uğraşıyor, günah yollarından kazanç sağlamıyordu. Elde ettiği helal kazanç ile muhtaçlara ve düşkünlere yardım ediyor, onların imdadına koşuyordu. Bununla birlikte kazancı yine bollaşıyordu.
Burada şöyle bir soru akla gelebilir: "Muhammed (sav) niçin az ile başladı ve ticaretini bol kazanç ile sona erdirdi ?"

Buna şöyle cevap veririz: Muhammed (sav)'in, peygamberlikten önceki insani yaşantısı her bakımdan kamil bir yaşantıydı. Sevincinde, tasasında, genişliğinde, kıvancında, darlığında ve bolluğunda her zaman olgun bir hayat yaşamıştır. Yoksulluk ve fakirlik onu ezip zelil kılmamıştır. Aksine o, onurlu, insanlığa yakışır bir sabır ve kanaat göstermiştir. Kazanmak için gücünü bilemiş; yoksulluğun dar geçidinden çalışma gücüyle çıkıp kurtulmaya çabalamıştır. Yaşantının zorluklarından, geçimin darlıklarından, gönül zenginliği ve kanaatkarlığıyla çıkıp kurtulmaya gayret etmiştir. Yoksuldu, ama civanmert ve alicenap bir insandı. Emeğiyle kazanmaya yönelirdi. Yoksulluk halindeyken dahi: "Rabbim bana ihanet etti" dememiştir. Zayıflarla birlikte yaşamış, onların zayıflıklarım hissetmiştir. Düşlerin ve hayallerin peşine takılmamıştır.
Sonra Cenab-ı Allah onu malı ile imtihan etmiştir. Allah'ın bahşetmiş olduğu hayrı başkalarına da ulaştırmıştır. Malının hakkından gelmesini bilmiştir. Nasıl kazanacağını, nasıl sarfe-deceğini öğrenmiştir. Sedece helal ve temiz yollardan kazanmış, yine helal ve temiz yerlere harcamıştır. Kazanırken de, sarfeder-ken de hep faydalı olmuştur. Kazancı temiz, harcaması da temiz olmuştur.
Temiz kazancın umumi fayda getiren yollardan elde edilebileceği, sosyal bakımdan sabittir. Ziraat, temiz kazançtır. Çünkü ziraat yapan insan, bu işi ile başkalarına gıda ve giysi temin etmektedir. Yerden çıkan ekin ve ürünleri insanlara ulaştırmaktadır. Emek ve almteriyle kazanılan kazanç, elbette temizdir. Çünkü bunda faydalı sanatlar ile insanlara gelen bir fayda sunulmaktadır.
Ticaret yoluyla elde edilen kazanç da temizdir. Çünkü ticaret yapan insan, başkalarının gidemiyeceği yerlere gidip mal getirmekte, insanlara sunmakta, yeryüzünün hayır ve bereketini yeryüzü sakinlerine taksim etmektedir. Bu hayır ve bereketten hiçbir ülke mahrum bırakılmaz. Hiç bir maddi güç,"ticareti önlemez.
Sonuç olarak, Abdullah oğlu Munammed (sav) bi'setten önce insani yaşantısı bakımından; yoksul iken de yoksullar ve zayıflar gibi yaşayan şükredici zenginlere ideal bir örnek olmuştur. O her iki durumda da gönül zengini olmuştur!
Kazanç sağlama işi yoluna girdikten, yani mal sahibi olduktan sonra Peygamber efendimiz, kazanmış olduğu paralarla sefahata yönelmedi. Zevklerin peşine düşmedi. Haddi aşmadı. Mürüvvet ve güzel ahlakla çelişen haramdan uzak durdu. Helal dışı şeylere karşı zühdünü gösterdi. Daha doğrusu zahid bir insan oldu, ama kendini helal şeylerden mahrum bırakmadı. Güzel ve helal şeyleri istedi, ama bunların esiri olmadı. Çünkü tutkunluk insanı bazen şehvetlere ve haramlara sürükler.

Burada bir başka hususu da ele almamız gerekiyor. Şöyle ki: Alicenab kimse, malı ancak, ahlaki güzelliklere ve insan oğluna yapılacak yardımlara destek olabilmek için kazanır. Bu gibi kimseler cahiliyet vehimlerinden, kinlerinden ve çekişme sebeplerinden uzak dururlar. Hayatın tam ortasında oldukları halde, konfora yönelmezler. Kainatı, kainattaki şeyleri ve kainatta bulunan kimseleri incelerler. Fizik ötesi alemlerdeki varlığın sırlarını araştırırlar. Putperestlikten ve onunla ilgili şeylerden uzak durur, bu gibi şeylere tapmaya karşı çıkarlar. Birtakım vehimlere teslim olmazlar. İşte Peygamber efendimiz de böyle bir şahsiyete sahipti. Asla puta secde etmezdi. Kötülükler, asla O'nu yoldan çıkarmadı. Aksine o, güvenilir, temiz ve barışçı bir insandı. Bedenen güçlüydü. Adaleleri gevşek değildi. Mekkelilerin en güçlü inşam olan Rükane'yle güreşir, onu yenerdi. Fakat zorbalık ve haksızlık yapmazdı. Herhangi bir kimseye haksızlık ettiği görülmemişti. Hiç bir mahluka zulüm elini uzatmamıştır. Kimse ile çekişmemiş ve tecavüzde bulunmamıştır. Çünkü bunlar, O'nun sanma yakışmazdı. Haddini aşmadı, büyüklük taslamadı, zorbalığa yel-tenmedi.
Musa peygamber güçlü ve kuvvetli bir insandı. Nakillere göre o, İsrailli birine zulmeden Mısırlı bir adamı yumruklayarak öldürmüştü. Çünkü o Mısırlı, İsrailliye zulmetmişti. Bu sebeple Musa, o Mısırlıyı öldürmüştü. Musa'nın onu öldürmesi, bir zulüm sayılmazdı.
Öyle de olsa, Muhammed (sav)'in -dost veya düşman- hiç bir insana kaba davrandığı ve eziyet ettiği görülmemişti.
Hem Musa peygamberin, hem peygamberimiz Muhammed'in, kendilerine göre üstünlük ve faziletleri vardır. Cenab-ı Allah peygamberlerin bir kısmım diğerlerine üstün kılmıştır. Peygamber efendimizin gücü ve kuvveti hiçbir insanın aleyhinde kullanılmamıştır. Bilakis onun güç ve kuvveti Allah yolunda, insanlık uğrunda, sonra da tecavüze yeltenmeden milleti uğrunda kullanılmıştır.

Kabe'nin Yeniden Yapılışı

Aslı itibariyle hem kendisi, hem bütün insanlık için hayırlı olan bütün toplumsal etkinliklere, Peygamber efendimiz hem mali, hem de bedeni katkıda bulunmuştur. Kureyşliler'i, Özellikle Arapların tamamını birbirine bağlayan kopmaz ve kesilmez bir bağ vardı. Çünkü bu bağ zaman zaman yenilenmekteydi. Onları birbirine bağlayan bu bağ, iki unsurdan oluşmaktaydı:
1- Peygamberlerin atası İbrahim (as)'ın inşa etmiş olduğu Ka-be-i Muazzama. Bu bina, insanlar için yeryüzünde inşa edilen ilk evdir. İnsanlar oraya gelip tavafta bulunur ve hac menasikini yerine getirirlerdi.
2- Araplar, göklerle yeri yaratan varlığın, noksanlıklardan müzezeh olan yüce Allah olduğna inanırlardı.
Onlar bu bağı korumaya özen gösterirlerdi. Aralarında kendilerini birbirine bağlayan bu bağı asla koparmazlardı. Özellikle Kureyşliler, buna son derece riayet ederlerdi. Çünkü onurlarını korumayı, şeref ve üstünlüklerini bu bağda görmüşlerdi. Bütün Araplara karşı üstünlük ve hakimiyetlerini bu vesileyle elde etmişlerdi. Bütün Arapların birbirleriyle savaştıkları bir ortamda sadece Mekke-i Mükerreme mahfuz kalmıştı. Birbirleriyle savaşmakta olan Araplar, Mekke-i Mükerreme'nin Haremine geldiklerinde emniyet içinde olurlardı. Nitekim Cenab-ı Allahda, onlara bahşetmiş olduğu bu nimetini hatırlatarak şöyle buyurmuştur:
"Görmediler mi çevrelerinde insanlar kapıl (ip öldürülür veya esir edil) irken, biz (kendi şehirleri Mekke'yi), güvenli, dokunulmaz bir bölge yaptık. Hala batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük mü ediyorlar?" (Ankebut: 67)
Kabe-i Muazzama'nın binası, harab olmaya yüz tutmuştu. Ku-reyşliler onu yeniden inşa etmek istediler. O sıralarda peygamber efendimiz 35 yaşına gelmişti ve Hatice (ra) ile evleneli on yıl olmuştu. Bazı rivayetçilerin sahih olmayan senetlerle naklettikleri rivayetlerde anlatıldığı gibi, bu olay, Peygamber efendimizin Hatice anamızla evlenmesinden önce meydana gelmiş bir olay değildir. Şu halde Kabe-i Muazzama'nın yeniden inşa edilişi, Peygamber efendimizin bi'setinden beş yıl önce olmuştur. Peygamber efendimiz 40 yaşında risaletle görevlendirildiğine göre; Kabe-i Muazzama'nın yeniden inşa edilişi, onun şerefli ömrünün 35. yılında vuku bulmuştur.
Kabe-i Muazzam, İbrahim peygamberin kurduğu temel üzerinde yeniden inşa edilecekti. Kureyşliler, bu iş için hazırlığa başlamışlardı, bu inşaata, içine haram mal karışmayan helal para harcamak ve bunu halis niyetle yapmak hususunda

görüş birliği etmişlerdi. Ibn Kesir bu konuda şöyle der:
Kabe-i Muazzama, Kureyşliler'in diğer insanlara karşı bir korunak ve şeref vesilesi olmuştu. Bu maksatla onun yıkılmasından korktukları için yeniden inşa etmek istediler. Mahzun oğullarının büyüklerinden biri, Kureyşliler'in Kabe'yi yeniden inşa etmeye yöneldikleri bir esnada şöyle demişti:
"Ey Kureyş topluluğu! Şu binanızın masrafına, temiz ve helal kazancınızdan başka birşey karıştırmayın. Fahişelerin mehri, faiz kazancı, insanlardan zulmen alınan mallar, bu inşaat işine bulaştırılmasın. "[1]
Yukarıdaki ifadeler, Arapların ve özellikle Kureyşliler'in üzerinde Kabe-i Muazzama'mn ne kadar etkili olduğunu ve onların burayı ne kadar tazim ettiklerini göstermektedir. Yine bu ifadelerden anlaşıldığına göre, Kabe-i Muazzama'nm İbrahim peygamberle olan bağlantısı, Arapları ve özellikle Kureyşyiler'i ona sarsılmaz, kopmaz bağlarla bağlamıştır. Kabe-i Muazzama, onlarda yaşayan bir vicdan meydana getirmiştir ki, bu da iman ve tevhid fidanının yeşermesine zemin hazırlamıştır.
Bütün bu sebepler, bizim ibrahim peygambere dönmemizi ve onun ilk mabed olarak Kabe'yi nasıl inşa etmiş olduğunu öğrenmemizi gerekli kılmaktadır. Ondan sonra da Kabe-i Muazza-ma'nın inşasıyla ilgili faaliyetler bahsine döneceğiz.
Kabe-i Muzzama ilk olarak, ibrahim peygamber tarafından kurulmuştu. Kabe'nin daha önce kurulduğu konusunda hiçbir kaynaktan haber gelmemiştir. Ibn Kesir bu konuda şöyle demiştir:
"İbrahim peygamberden önce Kabe-i Muazzama'nın inşa edilmiş olduğuna dair sahih bir haber nakledilme mistir. "Bir zamanlar ibrahim'e beyt (Kabe) in yerini açıklamıştık " ayeti kerimesine dayanarak, Kabe'nin ibrahim peygamberden önce inşa edilmiş olduğunu ileri sürenlerin görüşleri kuvvetli bir görüş değildir. Çünkü bu ayeti kerimede Kabe'nin yerinden söz edilmesi, onun yerinin Cenab-ı Allah'ın ilminde takdir edilmiş olduğunu göstermektedir. Ve yine Adem peygamberden İbrahim peygambere kadar geçen zaman içinde Kabe'nin yerinin bir çok peygamberler tarafından saygı gören bir mevki olduğu açıklanmaktadır."
Sonra Ibn Kesir, Adem peygamberin yeryüzüne indiği esnada Kabe'nin yeri üzerinde bir kubbe kurduğuna; meleklerin ona: "Ey Adem biz bu makamı senden Önce tavaf ettik " dediklerine ve Nuh'un gemisiyle Kabe'nin etrafında kırk gün müddetle döndüğüne dair söylenilen sözleri ele alarak şöyle demektedir:
"Fakat bu haberlerin tamamı Israiliyattandır. Bu sözlerin, ne doğrulanabilen, ne de yalanlanabilen sözler olduklarını daha Önce ifade etmiştik ." Bu sözleri söyleyen İbn Kesir, sonuçta şu karara varmaktadır: "İslam tarihi, İbrahim

peygamberden önce Kabe'yi inşa eden bir şahsı tanımamaktadır"
Biz de İbn Kesir'in vardığı sonuca katılıyor ve vehimlerle efsaneleri te'yid edecek gerçek tarihi deliller ile dini kaynaklı sabit ve sahih yazılar mevcut değildir. Öyle ise biz, zanlara tabi olmayız.
"Zan ise şüphesiz gerçeği ifade etmez (zan ile gerçeğe ulaşıl-maz)." (Necm:28)
İnşa edilişinden önce de Kabe-i Muazzama'nın yerinin, eski tarihi kaynaklarda da belirtildiği gibi, bilinen bir yer olduğunu açıklamıştık. İbn Kesir de bunu doğrulamakta ve "ibrahim peygamberin inşasından önceleri Kabe-i Muazzama'nın yeri saygı gören bir makamdı" diyerek sözlerini şöyle sürdürmektedir: "Daha önceleri de Kabe-i Muazzama'nın yeri insanlar tarafından saygı görürdü. Diğer çağlarda ve zamanlarda insanlığa aydınlık saçardı."
Bu, doğru bir sözdür. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in Nassı da, Allah dostu İbrahim peygamberin inşasından önceleri Kabe'nin yerinin bilinen bir makam olduğunu ifade etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de konuyla ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:
"Bir zamanlar İbrahim'e beyt (Kabe'n)in yerini açıklamıştık." (Hac:26)
Ayette geçen "açıklamıştık" sözünden de anlaşıldığı gibi, İbrahim peygamberin inşasından Önceleri Kabe'nin yeri belliydi. Ce-nab-ı Allah onun yerini İbrahim peygambere açıklamıştır.
İbn Kesir ile diğerlerinin vardıkları sonuca katıldığımız, yani Kabe-i Muazzama'nm İbrahim peygamberden önceleri de başkaları tarafından saygı ve itina gören bir yer olduğunu kabullendiğimiz takdirde, şöyle dememiz gerekecektir: İbrahim peygamberden önce Kabe-i Muazzama'nm yerinin mahfuz kalması için etrafında bir kuşatma duvarının örülmüş olması zorunludur. Öyle ise bu duvarı örenler kimlerdir ve ördükleri duvarın ölçüsü ne kadardır?
İşte bu sorunun cevabım veren olmamıştır. Bu konuda araştırma yapılmamıştır. Sağlam tarihi kaynaklara v.e muharref olmayan kitaplara dayanılarak herhangi bir araştır-maya giren görülmemiştir. Söylenenler sadece zanna dayanmaktadır.
Belki de, önemli olmamakla birlikte, şöyle bir soru sorabiliriz: Kabe-i Muazzama mı, yoksa Mescid-i Aksa mı önce inşa edilmiştir? Şüphesiz İbrahim peygamberin inşa etmiş olduğu Kabe-i Muzzama, Mescid-i Aksa'dan Önce inşa edilmiştir. Bu kesindir. Denildiğine göre, Mescidi-i Aksa'yı, ibrahim peygamberin torunu Yakub (as) inşa etmiştir. Ondan sonra inşa edilmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Buhari ve Müslim'in Sahihlerinde nakledilen bir hadisde Ebu Zer şöyle demektedir: "ilk kurulan mescid hangisidir, ya Resulullah?" diye sordum. Resulullah şöyle buyurdu: "Mescid-i Haramdır." Sonra hangisidir? diye sordum: "Mescid-i Aksadır" dedi."
Fakat şunu düşünmemiz gerekir: İbrahim peygamberin inşa etmesinden sonra da

Kabe-i Muazzama'da bir çok onarımlar yapılmıştır. Çünkü İbrahim peygamberin inşa etmiş olduğu binanın, ikibin yıldan fazla sağlam bir şekilde kalmasına ve yıkıima-masına imkan yoktur. O, burasını inşa ederken işçilere zor kullanan Firavun gibi davranmamıştı. Ancak İbrahim peygamber ile oğlu İsmail, ne bir taş, ne bir yün, ne bir yapağı, ne de bir insan gücünü gasbetmeksizin kendi güçleri ile bu binayı inşa etmişlerdir.

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 301.

Kabe'nin Kureyşliler Tarafından Yeniden İnşaası

Kureyşliler sarsılmaz bir azim ve ihlasla ve mensuplarının gayreti ile Kabe'yi yeniden inşa etmek üzere işe koyuldular. Bu iş için, içine haram katılmamış helal mallarını harcadılar. Bu malların içinde gasbedilen bir kan parası, faiz kazancı, fahişelerin mehri yoktu. Birbirleriyle çekişmeden, kavga etmeden ve sırt çevirmeden Kabe'yi yeniden inşa etme işine giriştiler. Her ne kadar burası, yüksek sütunlu İran saraylarına ve kazıklar sahibi Fira-vun'un köşklerine benzemese de, insanoğlunun inşa ettiği en mukkaddes bina idi. Bedevilerin ve medenilerin inşa ettikleri binaların en saygıya değer olanıydı. Çünkü bu, Kabe-i Muazzama idi.
"Doğrusu insanlara (mabed olarak) ilk kurulan ev, Mekke'de olandır. Alemlere uğur, bereket ve hidayet kaynağı olarak kurulmuştur." (Al-i İmran: 96)
Binanın sağlam bir şekilde yeniden kurulması için, çürümüş olan kısımlarını yıktılar. Kabe yapısının eskimiş olması, taşlarının ve binasının üzerinden uzun zamanların geçmiş olması nedeniyle bazı haşereler binanın duvarları arasında ve çevresinde yaşamaya başlamışlardı. Anlatıldığına göre Kureyşliler, Kabe'yi yıkmaya başlayacakları sırada, çevresinde bir yılan görmüşlerdi. Bu yılan Kabe'nin etrafını tamamen kuşatmış olduğu için, başı kuyruğunun yanındaydı. Onu görünce şiddetli bir ürküntüye kapıldılar. Kabe'yi yıkacak olurlarsa kendilerini helak edeceğinden korktular, bu nedenle şaşkın ve mütereddit bir halde durdular. Artık Kabe'ye yaklaşamıyorlardı. Elleri yanlarına düşüp kararsız kaldıkları bir sırda, bu yılanın, Kabe-i Muazzama'yı inşa etme hususunda bir günaha bulaşmış olmalarından, bu iş için sarfedecek-leri paranın helal olmadığından, yapacakları işe bir kötülüğün karışmış olmasından, yahut kalplerinde kötü düşüncelerin bulunmasından dolayı kendilerine görünmüş olduğunu zannettiler. Tam bu esnada Mahzum oğulları kabilesine mensup Muğire, birbirlerini kıskanmamalarını, birbirleriyle ihtilafa düşmemelerini tavsiye ederek aralarında bir iş bölümü yapmaları için nasihatta bulundu. Onun bu nasihati üzerine Kureyşliler yeni bir azimle işe giriştiler. İbn Kesir'in "TarüYinde anlatıldığına göre, Kureyşliler azimlerini biledikleri esnada, gördükleri yılan kaybolup gitmişti. Bu yılanın, aziz ve celil olan Allah tarafından kendilerine gösterilmiş olduğunu düşündüler.
Eğer bu yılan haberi doğruysa, onun Kabe-i Muazzama'nm köşelerinden biri arasına yerleşmiş olması lazımdır. Herhalde Ce-nab-ı Allah onların niyetlerini saflaştırmak için, bu yılanı gökten değil, herhangi bir yerden kendilerine

göndermişti. Maksat, kalp-lerindeki cahiliyet pisliklerini, Kabe'yi inşa ederken gidermeleriydi. Çünkü orası, İbrahim peygamberin, Allah'ın emriyle inşa etmiş olduğu ilahi bir evdi. Orayı inşa ederken temiz kimselerin inşa etmeleri gerekliydi. Bu nedenle Kureyşliler kalplerini temizlediler, mallarını haramdan arındırdılar. Bundan sonra Kabe'yi bizzat inşa etmeye başladılar. İnşaat işini kendi aralarında paylaştırdılar. Kabe'nin binasını dörde taksim ederek, her bir bölümünü bir gurup inşa edecekti. Kabe'nin kapısının bulunduğu duvarı Abdü Menaf ve Zühre oğullan; Hacerü'l- Esved ile Rüknü Ye-mani'nin arasını Mahzum oğulları ile birlikte Kureyş'in bazı kolları inşa edeceklerdi. Kabe'nin arka tarafını da Abdüddar, Ben-i Esed ve Ben-i Adiyy kabileleri inşa edeceklerdi.[1]
Bu iş bölümünü yaptıktan ve herkes kendi payına düşen işe razı olduktan sonra, inşaatın başlaması için Kabe'yi yıkmaya başlamak gerekiyordu. Fakat Kabe'nin, nefislerinde meydana getirdiği heybet dolayısıyla, onu yıkmaya cesaret edemediler. Çünkü yapacakları bu işin, Kabe'nin rabbi ve koruyucusu olan Allah'ın iradesi mi, yoksa kendilerini bu işe yönelten heveslerinin eseri mi olduğunu anlayamamışlardı.
Doğu tarafından Kabe'ye sadece bir tek kapı yaptılar. Ibn Kesir bu konuda şöyle demektedir: "Dilediklerini Kabe'ye koymak, dilemediklerini koymamak ve herkesin gelişigüzel girip çıkmasını Önlemek için, Kureyşliler Kabe'ye yüksekçe bir kapı yaptılar. Peygamber (s.a.v.), Kabe'yi ibrahim'in kurduğu temel üzerine yeniden inşa etmek istemişti. Kabe'nin kendisinden sonraki zamanlarda çokça yıkılıp yeniden inşa edilmesinden korktuğu için bu isteğinden vazgeçmişti. Buhari ile Müslim'in Sahih'lerinde aktarıldığına göre Peygamber efendimiz, Hz. Aişe'ye şöyle demiştir:
"Görmez misin ki, kavmin para yetiştiremedi. Eğer onlar küfürden yeni dönmüş olmasalardı.. Kabe'yi yıkar, ona biri doğuda, diğeri batıda olmak üzere iki kapı yapar ve Hatim'i de Kabe'nin içine katardım."
Kureyşliler Kabe'nin inşasını tamamladılar. Duvarları yükseltirken herhangi bir hususta anlaşmazlıkları olmadı. Kureyş batınlarından her biri, kendi payına düşen kısmı inşa etti. Ancak paylaşma kabul etmeyen bir hususla karşılaştılar. Bunun için de ihtilafa düştüler. Paylaşma kabul etmeyen husus, Hacerü'1-Es-ved'in yerine yerleştirilmesiydi. Bu mübarek taşı kimin duvara yerleştireceği hususunda ihtilafa düştüler. Tartışmaya başladılar, anlaşmazlıkları şiddetlendi. Kılıçlar çekilmek ve kanlar akmak üzereydi. Abdüddar oğulları, daha önceleri Kabe'nin bakım ve hizmet işini Kusay'ın kendilerine vermiş olmasını gerekçe olarak ileri sürüp Haceru 1-Esved'i kendileri duvara yerliştirmek istediler. Kan

dolu bir çanağı getirdiler. Sonra kendileri ile Adiyy bin Kab bin Lüeyyoğullan, ölmek üzere akidleştiler. Ellerini kan dolu çanağa hatırdılar. Kureyşliler'in bu durumu dört gece boyunca devam etti. Yapılan toplantılar sonuçsuz kaldı. Sonra Mescid-i Haram'da bir araya gelip sakin kafa ile müşavereye başladılar. Kan, ya da ölüm çanakları gizlendi. İnsaflıca konuşmaya başladılar. Şer ve kötülük duygularını gizlediler. Ya da içlerindeki kin ve öfkeyi çıkarıp attılar. İyi niyetle hareket edildiği zaman çoğu kez kötülük ve şer duyguları akim kalır. Anlaşmazlık ve düşmanlık zeminlerinde bir de bakarsınız ki uyum ve dostluk ışıkları parıl-damıştır. İşte Mescid-i Haram'da yapılan sakin havadaki toplantı, Allah'ın Beyt-i Haram'ının bereketi ile dostluğa zemin hazırladı. Kureyşliler'in en yaşlısı, toplantıya katılanları düşmanlığı sona erdirmeye ve barışmaya davet ederek şöyle dedi:
"Ey Kureyş topluluğu! Aranızdaki anlaşmazlığı çözümlemek için, bu Mescid-i Haram'a ilk girecek olan şahsı hakem tayin edin." Kureyşliler, yaşlı adamın tavsiyesine uydular, bunun Ce-nab-ı Allah'ın bir tevfik ve inayeti olduğunu, Mescid-i Haram'a giren ilk şahsı gördüklerinde anladılar. Yaşlı adamın konuşmasından ve kendilerinin o tavsiyeyi kabullenmelerinden sonra Mescid-i Haram'a ilk olarak Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.) girdi. Büyükleri dedi ki: "İşte emin ve güvenilir olan şahıs budur. Biz bunun hakemliğine razı olduk"
Muhammed (s.a.v.) emin adıyla çağrılıyordu. O bu ismi kendine alem yapmıştı. Çünkü emin kelimesi kullanıldığı zaman mutlaka Muhammed (s.a.v.) akla gelirdi. Bu hususa daha önceleri de işaret etmiştik. Peygamber efendimizin yaşı ilerledikçe Kureyşliler onun emanet, dürüstlük, hikmet ve adaletine daha çok inanmaya başlıyorlardı. Kılıçlarım kınlarına geri sokturacak olan hakemin Muhammed (s.a.v,) olduğunu öğrendiklerinde bütün Kureyşliler, rıza gösterip gönülleri hoş oldu. Bu haber Peygamber efendimize ulaştırıldığında kendisi de buna memenun oldu; gözü aydınlandı. Istırap ve huzursuzluk içinde olan gönüller ona yöneldi. Onunla sükunet buldu. Peygamber efendimiz onlara: "Bana bir yaygı getirin." dedi. Getirdiklerinde Hacerul-Esved'i alıp kendi eliyle yaygının ortasına bıraktı. Sonra: "Her kabileden bir şahıs bu yaygının bir ucunu tutsun, sonra da hep birlikte yaygıyı taşın konulacağı yere kadar kaldırsın." dedi. Qnun dediğini yaptılar, taşın konulacağı yere kadar geldiler. Kendisi mübarek eli ile taşı alıp duvardaki yerine yerleştirdi. [2]
Bu, Peygamber efendimizin, anlaşmazlıkları çözen ve kılıçlar sıyrılmadan, insanlar ölüme hazırlanmadan anlaşmaya kavuşturan kişiliğinin bir Örneğiydi. Bu, Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'den zuhur eden mübarek bir koku idi. Artık nübüvvetinin belirtileri ortaya çıkıyor, harika haller gösteriyordu.

Kabe-i Muazzama'nın binası göğe doğru yükselmişti. Bu yeni binası, Peygamber efendimizin zamanına kadar varlığını devam ettirmişti. O, Kabe'yi yıkarak ibrahim peygamberin inşa ettiği temeller üzerinde yeniden inşa etmek istemişti. Ancak Kureyşli-ler'in küfürden yeni çıkıp müslüman olduklarını düşünerek bu hususta onları rahatsız etmekten endişe etmiş ve bu isteğinden vazgeçmişti.
Hulefa-yı Raşidin'den ve Muaviye'nin döneminden sonra Mua-viye oğlu Yezid'in dönemi başladı. Ehli imandan olan kimseler, Yezid'e başkaldırdılar. Ona başkaldıranlardan biri de Abdullah bin Zübeyr idi. Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'in öldürülmesinden sonra Abdullah bin Zübeyr kuvvetlenmişti. O bu haksız öldürmeye karşı isyan etmişti. Bu maksatla da insanların bir çoğu Abdullah'a biat etmişlerdi.
Daha sonraları Mervan oğlu Abdülmelik, Abdullah'a karşı savaşa girişti. Abdullah'ın bulunduğu Mekke-i Mükerreme kuşatma altına alındı. Kabe-i Muazzama'ya mancınıklarla taşlar atıldı. Ve şerefli bina yıkıldı. Zübeyr'in oğlu Abdullah, Kabe'yi İbrahim peygamberin kurduğu temeller üzerine inşa etmeye yöneldi. Tekrar eski uzunluğuna göre inşa etti. Kureyşliler'in helal malının azlığından dolayı açıkta kalan Hatim'den bir miktarı, yine Kabe'nin inşa alanına soktu. Kabe için yeni bir kapı daha açtı. Çünkü Abdullah, müminlerin annesi olan teyzesi Aişe (r.a.)'den nakledilen ve yukarıda sözünü ettiğimiz hadis-i şerifi işitmişti. Kabe'yi o hadiste anlatılan esaslara ve ölçülere göre inşa etti. Fakat Abdullah bin Zübeyr'in yönetimi fazla uzun sürmedi. Kısa bir süre sonra öldürüldü. Abdülmelik tarafından vali tayin edilen Haccac bin Yusuf Es'sekafı yönetimi ele geçirdi. Abdullah bin Zübeyr'in Kabe'yi değişik bir şekilde ve İbrahim peygamberin kurmuş olduğu temeller üzerine inşa edişi hususunu Abdulmelik'e açtı. Bu hususta fikrini sordu. Abdulmeîik, Haccac'a yazdığı cevabi mektubunda şöyle diyordu:
"Abdullah bin Zübeyr'in uzunluk ölçüsüne riayet et. Ama Ha-tim'e yaptığı ilaveyi kaldır. Açtığı ikinci kapıyı kapat." Haccac, Halife Abdulmelik'in buyruğuna uydu.
Rivayete göre Abdülmelik, Haccac'a bu hususta vermiş olduğu izinden dolayı pişmanlık duymuş ve Haccac'a lanet etmiştir.
Halife Mehdi, Kabe'yi tekrar İbrahim peygamberin kurmuş olduğu temeller üzerine yeniden inşa etmeyi düşünmüş. İmam Malik bu konuda kendisini uyararak şöyle demiştir:
"Korkarım ki Kabe, hükümdarların oyuncağı haline gelir. Her gelen bir değişiklik yapar." İmam Malik'in bu uyarısı üzerine Mehdi, Kabe'ye el atmaktan vazgeçmişti.

---

[1] ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 3, s. 303.

[2] Sireti İbn Hişam.

Aba

Görülüyor ki, Kureyşliler Kabe-i Muazzama'ya büyük özen göstermekteydiler. Onu yüceltir ve üstün tutarlardı. Çünkü kendi şeref ve üstünlüklerini Kabe vasıtasıyla elde etmişlerdi. Onu korumak ve bakımını yapmak hususunda titizlik gösterirlerdi. Bu hususta ileri giderek, ibrahim peygamberin yapmış olduğu hac menasikine aykırı davranışlarda bulunmuşlardı. Kabe'ye lüzumundan fazla tazimde bulunmuşlardı. Ona olan bağlılıklarının ifrat derecesine varmasından ötürü Arafat gecesinde dahi Kabe'nin yanıbaşından ayrılmamaya karar vermişlerdi. Kabe'yi tavaf ederken "Hims" denilen bir aba giyerlerdi.
"Biz Harem'in çocuklarıyız, Allah'ın bey tinin yanıbaşında ikamet edenleriz. " derler ve Kabe'yi bırakıp Arafat'a gitmez, orada vakfe yapmazlardı. Halbuki Arafat'ta vakfe yapmanın, ibrahim peygamberin şiarlarından biri olduğunu biliyorlardı. Ibn Kesir onların böyle yapmalarına gerekçe olarak şu hususları anlatmaktadır:[1]
"Onlar icad etmiş oldukları yoz bidatların dışına çıkmazlardı ihramda iken sütten yağ ve çökelek çıkarmaz, içyağı kullanmazlardı. Kıldan dokunmuş çadırların altında gölgelenirlerdi. Ih ramda oldukları müddetçe hacılarla umrecilerin, sadece Kureyş-liler'in hazırladıkları yemekleri yemelerini zorunlu kılarlardı. Yine hacılarla umrecilerin, ancak Kureyşliler'in hazırladıkları giysiler ve abalar içinde tavaf etmelerini mecburi hale getirmişlerdi. Kabe'yi tavaf edecek olan bir şahıs, -kadın olsa dahi- Kureyşli-ler'le Kinane ve Huzan kabilelerine mensup kimselerin hazırlamış oldukları tavaf giysisini bulamadığı takdirde çıplak vaziyette tavaf etmek mecburiyetinde kalırdı. Bu durumda kalan bir kadın, elini kendi tenasül organının üzerine kapatarak Kabe'yi tavaf eder ve tavaf esnasında şöyle derdi: "Bugün, tenasül organımın bir kısmı ya da tamamı göründü. Fakat bundan sonra görünmesine müsaade etmeyeceğim." Bir kimse Kureyşliler'le Kinane ve Hu-zaalılar'ın hazırlamış olduğu tavaf giysisisini bulduğu halde onı giymeyip kendi elbisesi ile Kabe'yi tavaf ettiği takdirde, tavaf sonrasında o elbisesini çıkarıp atması, ondan artık hiç yararlanmaması gerekirdi. O elbiseden ne kendisi ne de başkaları faydalanamaz ve dokunamazdı. Araplar, o elbiseye "laky (atılmış)" adını verirlerdik
Kureyşliler'in Kabe-i Muazzama'ya karşı gösterdikleri taassuptan bazı örnekleri sunmuş olduk. Onlar, hac ibadetini Kabe-i Muazzama'yı ziyaret etmekten ibaret saymışlardı ki, bu da onların Kabe'ye karşı taassuplarından başka bir şey değildi. Öyle ki, İbrahim peygamberin hac konusundaki prensiplerim unutmuşlardı.

İbrahim peygamberin şeriatine göre Hac ibadetinin eda edilmiş olması için Arafat'ta vakfe yapmanın yanı sıra, Kabe'yi tavaf etmekde gerekirdi. Haccm rükünlerinden biri olan tavafın sınırlı bir vakti yoktur. Sene içinde herhangi bir zamanda tavaf edilebilirdi.
Nübüvvet görevini almadan önce Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in, Kureyşliler'in gelenek ve davranışlarını taklit etmeyişi, aksine vakfe yapmış olması, peygamberliğin gerçekliğini destekleyen olağanüstü hallerdendir. Şüphesiz ki onun Kureyşliler'e uymayarak İbrahim peygamberin dinine göre hac ibadetini eda etmiş olması, yüce Allah'ın kendisine bağışladığı Rabbani bir husus ve ilahi bir ilhamdı. Cahiliyet yaşantısını sürdüren Arapların yolundan yürümemiş, aksine yapılması gerektiği şekilde Kabe-i Muazzama'yı tavaf etmiştir.
Kureyşliler'in ticari faaliyetlerinin iki noktada göze çarptığı anlaşılmaktadır:
1- Hacılar, sadece Kureyşliler'in hazırlamış oldukları yiyecekleri yiyebilirlerdi. Bu da Kureyş'in ticaretini desteklemek içindi. Tavaf giysilerinde de durum aynıydı.
2- Mekke'ye komşu bulunan beldelerde ticari panayırlar kurulmazdı. Sadece Mekke'de kurulurdu. Şüphesiz bu hususta da bir çok aşırılıklar vardı. Normal olmayan taklit ve gelenekler vardı. Çünkü kabilelerden bazıları tavafa özgü giysiyi bulamadıkları takdirde Kabe'yi -kadın da olsalar- çıplak vaziyette tavaf ederlerdi. Hatta kadınlardan bazıları, mahrem yerlerini elleriyle kapatır, öylece Kabe'yi tavaf ederlerdi. Onlar, bu hükümlere mecburen tabi olduklarını düşünürlerdi. Halbuki İslamiyet bunu kesinlikle reddetmiş ve konuyla ilgili olarak yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur:
"Onlar bir kötülük yaptıkları zaman: "Babalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize böyle emretti." derler.
"Allah kötülüğü emretmez, de. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz "
De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her mescidde yüzlerinizi ona doğru tutun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalva-rın. ilkin sizi yarattığı gibi yine ona döneceksiniz."
(O) bir topluluğu doğru yola iletti, bir topluluğa da sapıklık müstahak oldu. Çünkü onlar, şeytanları Allah'tan başka dostlar tuttular ve kendilerinin de doğru yolda olduklarını sanıyorlar.
Ey Ademoğulları her mescid(e gidişinizjde süs(lü, güzel elbiselerinizi (üzerinize) alın;yeyin için, fakat israf etmeyin; çünkü O, israf edenleri sevmez.
De ki: "Allah'ın kulları için çıkardığı süsü ve güzel rızıkları kim haram etti?" De

ki: "O, dünya hayatında inananlarındır. Kıyamet günü de yalnız onlarındır." işte biz, bilen bir topluluk için ayetleri böyle açıklıyoruz.
"De ki: "Rabbim, ancak kötülükleri, gerek açığını gerek gizlisini, günahı ve haksız yere saldırmayı; hakkında hiçbir delil indirmediği bir şeyi Allah'a ortak koşmayı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemenizi haram etmiştir ." (Araf: 28-33).
Cebrail (a.s.)'m inmesinden sonra Muhammed (s.a.v.) cahiliyet pisliklerinden nefret edip kaçardı. Müşrikler, bu yaptıklarını Ce-, nab-ı Allah'ın emretmiş olduğunu iddia etseler de bu pisliklerden uzak dururdu. O, puta asla secde etmemiş, fuhşiyat ve levhiyat ir-tikab etmemiştir. Cahiliyet devri gençlerinin içine düştüğü bataklıklara düşmemiş, asla içki içmemiş ve kesinlikle kumar oynamamıştır. Kureyşliler'in içine düştükleri rezaletlere karşı, hakka inanan bir kimsenin vakarı ile protestoda bulunmuştur. Risaletle görevlendirilişi konusuna girmeden önce şunu belirtelim ki; 35 yaşına varmış bulunan Resulullah efendimizin peygamberlikle görevlendirilmesinin zamanı yaklaşmıştı. Alemlere rahmet olarak gönderileceği kırk yaşına merdiven dayamak üzereydi. Onun kutsal risalet vazifesini kendisine tevdi edilmesini anlatmadan önce iki hususa işaret etmek istiyorum:
1- Resulullah efendimizde peygamberlik Özellikleri olgunlaşmıştı. Dolaysıyla mükemmel ahlakını açıklamamız kaçınılmazdır.
O, bütün insanlık için bir ahlak örneğiydi. Allah tarafından gönderilen bir resul olmadan önce de o, ahlak bakımından melekleri andırmaktaydı. Onu meleklerden ayıran yegane Özelliği, irade sahibi oluşuydu, insani bakımdan mükemmel bir beden ve yaşantıya sahipti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onu, ümmiler arasında ümmi olarak doğan seçkin bir peygamber olması için mükemmel bir şekilde terbiye etmişti.
2- Risaletle görevlendirilmesinden önce de ibadetle iştigal eder ve derinden derine düşünürdü, "Allah, peygamberliğini nereye (ve kime) bırakacağını daha iyi bilir." (Enam: 124).

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 3, s. 305.

EMSALSİZ KİŞİLİĞİ

Muhammed (s.a.v) deki İnsani Tekamül

Peygamber Efendimizin risaletle görevlendirilmesini anlatmadan önce bu konuya değindik ki Cenab-ı Allah'ın, yaratılmışlar arasından alemlere rahmet elçi olarak seçmiş olduğu şahsiyeti kamil ahlakıyla birlikte, tanıyalım ve rabbinin O'nu yüce bir terbiye ile eğitmiş olduğunu öğrenelim. Çünkü onun risaîeti, insanların kemale davet edilişi idi. O, beşeri nitelikleri içinde mutlak kemal idi. O'nun, ilahi vahiy yoluyla değil de fıtraten sahip olduğu karekter ve moral özellikleri öğrenmek istiyoruz. Her ne kadar bu karekter ve moral özellik, vahyin getirdiği prensiplere uygun idiyse de bu, yapısal özelliğinin gereği idi. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in O'nu nasıl terbiye ettiğini de anlatmak istiyoruz. Kur'an'ın terbiyesi sayesinde kuvvetli bir ahlaka sahip olmuştu. Aişe (r.a.)'nin de dediği gibi: "O'nun ahlakı Kur'an idi" O'nun, vahyi prensiplerle paralellik sağlayan fıtri ahlakını anlatmak istiyoruz. Ümmetini davet ettiği, Ümmetinin de davetine uyarak yaklaştıkları halde, yine de tam olarak ulaşamadıkları ahlakım anlatmak istiyoruz.
Kadi İyaz'ın Kitabüşşifa adlı eserinin mukaddimesinde Peygamber Efendimizin özellikleri anlatılırken şöyle denmektedir
"insanlardaki güzellik ve olgunluk özellikleri iki kısma ayrılır: Bunlardan biri fıtratın gerektirmiş olduğu dünyevi ze zaruri özelliklerdir. Dünya hayatının zaruretleridirler. Bir de dini müktese-bat olan hasletler vardır ki, bunların failleri övülürler. Bu özelliklere sahip olan imseler, derece itibariyle Allah'a yaklaşırlar. Sonra bunlar da iki gruba ayrılırlar: Bunlardan biri, sadece iki Özellikten birine mahsus olup diğeriyle içice girip imtizaç eder. Salt zaruri olan özellik, insanın irade ve çabasıyla elde edilmez; bu, insanın özünde var olur. Bu nitelikler Peygamber Efendimizde bulunduğundan dolayı yaratılış ve ahlakı mükemmeldi. Görünüşü güzel, aklı kuvvetli, anlayışı sağlıklı, dili fesahatli ve kendisi de ali cenab idi. Beslenmesi, uyuması, giyinmesi, barınması, evlenmesi, mal ve itibar kazanması gibi hayati zaruretlerini gerektirdiği nitelikleri de buna ilave etmek mümkündür
Uhrevi müktesabata gelince bunlara örnek olarakda şer'i faziletlerle yüksek moral Özellikleri, mesela din, ilim, hilim (yumuşak huyluluk) sabır,' şükür, adalet, zahidlik, suskunluk, sevecenlik, vakar, merhametlilik, güzel huyluluk iyi geçinme ve benzeri huyları gösterebiliriz ki, bütün bunlar, güzel ahlak adı altında

toplanırlar."
Yukarıdaki ifadelerden anlaşıldığına göre Kadi İyaz, peygamber efendimizin sahip olduğu Özellikleri iki kısma ayırmıştır:
1- İnsani yaratılış sayesinde elde edilen nitelikler. Bunlar, fıtratın kemali olup peygamber efendimizin bedeni özellikleri de bunlara ilave edilebilir.
2- Şer'i prensipleri doğrultusunda elde edilen güzellikler. Bunlara örnek olarak da alçak gönüllülük, yumuşak huyluluk, sabır, şükür ve güzel muamele gösterilmiştir. Genel olarak insani erdemleri aynı potada eriten güzel ahlakla ilgili nitelikler bu kısımda mütalaa edilirler. Şer-i şerifin ve vahyi ilahinin hükmü gereğince kazanılan bu sıfatlara cömertlik, tevazu, sabır, fesahat, ağırbaşlılık, yumuşak sözlülük, latif muamelede bulunmak, zaaf ve zillete düşmeksizin yumuşak görünmek, şiddete kaçmadan doğru sözlülük örnek olarak gösterilebilir. İnsanın sağlam fıtra-tıyla vahiy bu güzel huylarda bir araya gelirler. Nitekim bu güzel sıfatların hepsi Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v)'de mevcut idi. Hem sağlam fıtratı hem de cenab-ı Allah'ın ikramı sayesinde risa-let görevini almadan önce bu niteliklere sahip kılınmıştı. Cenab-ı Allah O'nu, yaratılmışlara peygamber olarak göndermeye hazırlamak için bu özelliklere sahip kılmıştı.
Biz andığımız kitabın bu bölümünde anlatılan ve insani fıtat gereğince Cenab-ı Allah'ın onu sahip kıldığı özellikleri anlatacağız. Bu sıfatların bir kısmı muamelelerle diğer kısmı insani ilişkiler; sevgi, merhamet, şefkat ve fesahatla ilgiliydi. Bu vasıflar onu risalete ve peygamberlik yükünü omuzlamaya hazırlıyordu. Bu özellikler peygamberlikle görevlendirildikten (bi'set) sonra da kendisinde devam etmiş iseler, bu cenab-ı Allah'ın onda meydana getirmiş olduğu bir lütfudur. Cenab-ı Allah, bu özellikleri onun bünyesine tohum olarak ekti insanlar da o tohumlardan yeşeren yemişleri elde ettiler. Ashabın bir kısmının söyledikleri gibi bu nitelikler bi'setten sonra onda meydana gelmiş değildirler. Aksine bu nitelikler, bi'seti süresince kendisinde oluşmuşlardır. Üstün güce sahip kudretli Allah bu nitelikleri onda varetrniştir. Kamil bir insan olması ve risalet yükünü omuzlamaya hazırlıklı olması için Cenab-ı Allah, bu nitelikleri onda meydana getirmiştir.

Aklının Mükemmelliği

Hiç bir insanın aklı, Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in aklı kadar mükemmel olmamıştır. Kendisine vahiy inmeseydi ve gökten hitap edilmeseydi bile, bir devlet kurmak, erdemli ve temiz bir toplum meydana getirmek için aklı tek başına yeterli olurdu. Fakat Cenab-ı Allah O'na olan nimetini tamamladı. O'nu kitap sahibi bir peygamber yaptı. İdraki sayesinde elde. ettiği şahsi kazancın yanısıra, ona yüksek bir insani nitelik ve doğru yola iletici ilahi ri-saleti verdi. Bunlardan birincisi, ikincisinin önülü durumundaydı. Bu ikisinden her biri diğerine muhtaçtı. Biri, diğeri olmadan varlığını koruyamazdı. Peygamberlik aklı kamil, fikri müdrik olmayan kimselere verilmezdi. Şahsiyeti yüce olan Resulullah'ı yüce rabbimiz seçerek peygamberliğe mahal kıldı. Emanetini O'na yükledi. İnsan aklı çok yüksek niteliklere sahip olsa bile, risalete mutlaka muhtaçtır. Çünkü yalnız başına akıl, yaşadığımız ve kıyamete değin yaşanacak zamanlarda ilgili önlemlerle donanmış olamaz. Akıl, ancak yaşadığı zamanla ilgili önlemleri alabilir. Vahyin hidayeti olmadan akıl, ileriki zamanları düşünemez. İleriyi perdeleyen Örtüleri aralayamaz. Geleceğini göremez. Şu halde geleceğini öğrenebilmesi için, Cenab-ı Allah'ın O'na bilgi ve ilim vermesi gerekir. Görünen ve görünmeyen alemleri bilen, yalnızca Allah'tır. Akıl her ne kadar güçlü de olsa kendi zamanından başka zamanların tedbiriyle donanamaz. Rabbimizin katındaki her şey, bir ölçü iledir.
Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), donanmış olduğu mükemmel aklı ile gelişip büyüdü. Bu nitelikli aklı sayesinde akranlarından üstün oldu. Delikanlılık çağına gelince, aklı onu daha bir özellikli kılmaya başlamıştı. Bu durumunu dedesi Abdülmuttalib far-ketmişti. Bu nedenle de O'na kamil insanların ahlakını öğretmek için yanına almıştı.
Ağırbaşlı ve mütekamil bir insan olan Muhammed (s.a.v.), dedesi Abdülmuttalib'in vefatından sonra amcası Ebu Taîib'in evine gitti. Onun çocukları arasında yüksek bir mevki elde etti. Sofrada yemek yerken onlar gibi yarıştırmıyordu. Elini yemeğe uzatıp sıkıntıya girmiyor, izdiham yaratmıyordu. Aksine az yemekle yetinerek vakarını koruyor, hırsa kapılmıyordu.
Neticede amcası onun bu halini farkederek daha bir ilgiyle gözetmeye başladı. Kendisine ayrı tabakta yemek verdi. Ve kendi çocuklarıyla birlikte yemek yarışına girmesini Önledi. Nihayet peygamber efendimiz, para kazancak bir yaşa geldi. El emeği ile yiyeceğini sağlamak için, koyun çobanlığı yapmaya başladı. Onuruna leke getirmeden, kişiliğine bir eksiklik bulaştırmadan gücü oranında

dünya menfaatini ve kazancını elde etmeye çalıştı.
İleriyi gören aklı sayesinde ömrünün ileriki yılları için hazırlığa girişti. Kendini, kavminin uğraş alanı olan ticarete hazırladı. Kavmi, ticaretle rızkım temin ediyor, kuvvetini bu yolda harcıyordu. Amcası Ebu Talib'e, kendisini Kureyş'in ticaret kervanıyla birlikte Şam'a götürmesi için ısrarlı bir teklifte bulundu. Amacı pazarlarda yapılan alış verişler üzerinde ihtisas sahibi olmak, gelir gider yollarını öğrenmekti. Henüz 12 yaşındayken amcasına böyle bir teklifte bulunmuştu. Bu kervanla birlikte gittiği ticari seyahatten döndükten sonra, aklı bu alandaki tecrübe ile dolmuştu. Pazarlar hakkında bilgi sahibi olarak az-çok mallarla ticaret yapmaya başladı. Malın hangisinin kazanacağım, hangisinin zarar edeceğini biliyordu. Aklının mükemmelliği dolayısıyla bu tacir genç, Kureyş toplantılarına katılıyordu. Kureyş'in düzenlediği toplantılarda hazır bulunuyor, orada söylenen haklı sözlere rıza gösteriyor, batıl sözlere karşı da nefretini yansıtıyordu. Batıl şeyleri asla tasvip etmiyordu. Hülasa bu toplantılarda nelerin söylendiğini araştırmak istiyordu. Ayrıca "Hilf ül-Fudul" topluluğu arasında bir üye olarak da yerini almıştı. Bu toplulukta üye olarak yerini almış olması, kızıl tüylü koyun sürülerine sahip olmaktan daha çok hoşuna gitmişti. Bu topluluk kadar hakka yardımcı olacak hiç bir güç göremiyordu. Hakkın ve hakikatin her tarafa yayılmasından sonraki İslamiyet döneminde dahi böyle bir topluluk üyesi olarak göreve çağnlsaydı, mutlaka icabet ederdi. Çünkü o böyle bir topluluğu şerefli ve üstün bir topluluk olarak görmüştü.
İşte böyle... Onun idrak edici bir akla sahip kılındığını görüyoruz. İyisini kötüsünden ayırd etmek, hastalıklarına çare bulmak için toplumla kurduğu bağlantıları ve edindiği tecrübeleri ile bu idrak edici aklını daha da mükemmelleştirmeye çalışmıştı. Cenab-ı Allah, kendi lütfü ile O'na ihsanda bulunduğu takdirde toplumun yaralarına merhem olmaya çalışacaktı.
O'nun dış görünüşlere değil de hakikatlere nüfuz eden akli gücünden söz ederken delilsiz taklitlerden nefret edişini debelirtme-miz gerekiyor. O, bir delile ve hakikatlere dayalı sabit bir ilme dayanmadan helal ve haram hükümlerini vaz' eden cahiliyet adetlerinden nefret etmişti. Puta secde ettiği asla görülmüş değildi. Çünkü aklın hükmü, kendi şahsı için fayda veya zarara malik olamayan putlara secde etmemeyi gerekli kılıyordu. O, putların anılmasından, putlara ibadet edilmesinden rahatsız oluyordu. Henüz genç bir insanken rahip Buhayra'nın Lat ve Uzza adına kendisine yemin ettirmesi anında: "Lat ve Uzza'dan nefret ettiğim kadar hiç bir şeyden nefret çimiyorum !" diyerek red cevabım vermişti.
Kendisine Lat ve Uzza adına yemin veren bir tacir ile anlaşmazlığa düşmüş ve bu şekilde yemin etmeye yanaşmamıştı. Emin bir insan olduğunu anlayan tacir,

O'na yemin verdirmeden hakkını teslim etmişti.
Kavminin, ibrahim'in hac menasikinin dışına çıkarak uyduruk adetler icad etmeleri, Kabe'ye olan aşırı tutkunlukları ve saygıları (!) nedeniyle Arafat'ta vakfe yapmaktan vazgeçerek hac me-nasikinde değişiklik meydana getirmeleri durumunda Muham-med bin Abdullah (s.a.v.), kamil aklı ile gelip İbrahim peygamberin hac menasikine göre hareket etmiş, vakti içerisinde Arafat'ta vakfe yapmıştır. Onun bu aklından daha mükemmel bir akıl var mıdır? Bütün bunlar, ancak tartışmaya girmeden hikmet ile aklını kullanan, kavrayış sahibi bir insandan beklenebilir. Çünkü tartışma ve mücadele, taraflar arasında çekişme meydana getirir. Çekişmenin olduğu yerde de şüphe belirir. Çekişen taraflar arasında da hakikatler darmadağın olup zeval bulurlar.
Kureyşliler'in tümü O'nun aklının mükemmelliğini, idrakinin güçlülüğünü anlamışlardı. Tartışmanın kızıştığı, kılıçların çekilmek ve eğerlerin bağlanmak üzere olduğu bir sırada hakemliğine razı olmuşlardı. Oturum başkanı kendisim öne çıkmak ve anlaşmazlığa düşen insanlar arasında hak ile hüküm vermek üzere çağırdığında, Kureyşliler onun hakemliğine razı olmuşlardı. Çünkü onun vereceği hüküm, aklın ve hakkın hükmü olacaktı. Akıllı ve hikmetli davranmayan hangi şahsın hakemliğine insanlar rıza gösterirler?! O, basireti sayesinde insanları hükmüne boyun eğdirdi. Hacer'ül-Esved'i duvardaki yerine koyma hususunda herkesi ortak bir nokta etrafında topladı. Hiç bir kabileye ayrıcalık tanımadı. Hepsine ortaklaşa taşıttı. Başta taşı kendi eliyle alıp yaygının ortasına koydu. Kabile temsilcileri yaygının ucundan tutarak taşıdılar, duvardaki yerine getirdiler. Sonra kendisi tek başına taşı alıp iki mübarek eli ile duvardaki yerine yerleştirdi. Bunu aklının üstünlüğü sayesinde keşfetmişti. Oradaki herkes, onun yaptığına razı olmuşlardı.
Aklının mükemmelliği sayesinde, cahili gelenekleri sürdürenlerle birlikte olmadı. Asabiyet ağzıyla konuşmadı ve asabiyet etrafında mücadele vermedi. O, barış ve ahenk severdi. Savaş ve düşmanlık sevmezdi. Bu nedenle "Ficar" savaşına katılmadı, ancak amcalarım korumak amacıyla yüreğindeki acıma duygusuyla oklarını toplayıp veriyordu. Bu da akrabalık sevgisinden ileri geliyordu. Yoksa saygınlıkları ve haram ayları hiçe sayan "Ficar" savaşı nedeniyle bu işi yapmış değildi.
Bi'setten önceki hayatı boyunca Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in, kendi heva ve heveslerini frenlediği, herkesçe bilinen bir gerçektir. Çocukluğunda, çocukların yaptığı basit işlere tevessül etmemiştir. Gençliğinin baharın -da iken dahi gençlerin yaptığı gayri meşru hareketlerde bulunmamıştır. Erişkin bir erkek olup ahlakı mükemmelleştikten ve bedeni olgunluğa erdikten sonra da, kendisine

layık olmayan durumlara düşmemiştir. O, kendi heveslerine hakim olan güçlü ve dirayetli bir insan. Heveslerinin peşine düşmezdi. Şehveti, onu serkeşliğe yöneltemezdi. Çünkü heveslerin gücü ve buyurganlığı zayıfladığında, hakkın gücü ve otoritesi kuvvetlenir. Şehvetin hidddet ve şiddeti azaldığı zaman akıl söz sahibi olur. Aklın hükmü ise, heveslerle şehvetlerin hükmüne zıttır. Akıllı ve efendi kimse, hevesleri ile şehvetlerine hakim olan insandır. Bu gibi kimselerin akıllan söz sahibidir. Nefislerle gönüllere heva ve heves girdiği zaman, akıl, yolunu şaşırır; berraklığı bulanır. Abdullah oğlu Muhammed (sav), Kureyşliler'in en akıllısıydı. Çünkü onun hevesi, Mekke'nin büyüklerinde görüldüğü gibi kendisine hakim olamamıştı.

Kadi Iyaz, Peygamber Efendimizin aklının üstünlüğü ve bunun İslamiyetteki etkileri hususunda şöyle der:

"Peygamber efendimizin akimin mükemmeliğine, zekasının keskinliğine, duyularının güçlülüğüne, lisanın fesahatine, hareketlerinin mutedilliğine, şemailinin güzelliğine gelince, şüphesiz ki o, insanların en akıllısı ve en zekisi idi. Onun, halkın dahili ve zahiri durumlarına hükmedişini, avam (yığın) ve havassı (elit) idare edişini düşünen bir insan; şemailinin güzelliği, davranışlarının göz alıcılığının yanı sıra, kavrayışının mükemmelliğini de müşahede eder. Bütün bunların ötesinde Cenab-ı Allah, ona ilim vermiş ve şeriatı bildirmişti. Bunları öğrenmesi, daha önceki bir eğitiminden ve' teşebbüsünden kaynaklanmıyordu. Daha önce hiç bir kitap mütalaa etmiş değildi. Bütün bunlar onun aklının üstünlüğünden, zekasının keskinliğinden kaynaklanıyordu.

Veheb bin Münebbih bu konuda şöyle der: "Yetmiş bir kitabı okudum. Hepsinde de Peygamber (sav)'in, insanlar içinde en mükemmel akla sahip bir insan olduğunu, görüşünün üstün olduğunu gördüm."

Başka bir rivayette Veheb şöyle der: "Okumuş olduğum kitapların hepsinde gördüm ki, Cenab-ı Allah, dünyanın kuruluşundan sonuna kadar insanlara akıl vermiştir. Bütün insanlara vermiş olduğu akıl, Peygamber Efendimize vermiş olduğu aklın yanında ancak dünyadaki bütün kum tanelerinin yanında sadece bir kum tanesi kadardır."[1]

Ibn Kesir şöyle der: " Akıl sahibi herkes Muhammed (sav)'in, Cenab-ı Allah'ın yarattıklarının en akıllısı, hatta mutlak surette en akıllısı ve en mükemmeli olduğunu bilir." [2]

Bi'setten sonra aklının ürünleri, reayasını yönetmesi esnasında açık seçik bir şekilde görülmüştür. Cenab-ı Allah ona seri hükümleri ve Reayaya göstermesi

gereken şefkat ile merhameti vahyediyordu. Zalimin elini tutup zulmüne engel olması, hakkı batıla karşı himaye etmesi gerektiğini vahyediyordu. Ancak reayasına hakkı uygulama hususunda uygun bir yöntem seçmesi için onu yetkili kılıyordu. Uygulamalarında şeriatın hükümlerini açıklama bakımından bir hataya düştüğü takdirde, yüce Allah kendisini uyarıyordu.

Cenab-ı Allah'ın kendisinin insiyatifine bırakmış olduğu hususlarda Peygamber Efendimiz, akıllı siyaseti ve hikmetli yönetimi ile aklının üstünlüğünü insanlara göstermiştir.

Bir zamanlar münafıklık olayı şiddetlenmiş, münafıklar gemi azıya alıp müslümanlara çok zarar vermeye başlamışlardır. Hz. Ömer, Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'den, münafıkları Öldürmesi için kendisine izin vermesini istedi. Muhammed (s.a.v.), ona cevaben şöyle buyurdu: "İnsanlar, Muhammed kendi ashabını öldürüyor demesinler."

Bilahare münafıklık olayı daha da şiddetlendi. Ancak her aile kendi arasında bulunan münafıkı öldürmeye yöneldi. Bu durumda Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştu: "Hani Ömer nerede? Senin dediğin zaman onları öldürmüş olsaydık bugün onları öl dürmek isteyen bazı kimseler bize darılacak ve bizden kopacaklardı."

O bu hikmetli aklı ile rabbinin risaletini karşıladı. Bu hikmetli aklıyla erdemli şehir olan Medine'yi idare etti. Medine, Allah'ın hükmüne, emir ve yasağına göre idare edildi. Orada İslam nizamı tatbik edildi.

---

[1] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 43.

[2] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 65.

Belağati

Resulüllah (s.a.v.), Kureyşliydi. Kureyşliler arasında doğup büyümüştü. Kureyş kabilesi, Araplar arasında en fasih lisan ile konuşan kabileydi. Peygamber Efendimiz, hac mevsiminde Mekke panayırlarında hazır bulunur, oralarda irşad edilen şiirlerin edebi tadım alırdı. Hevazin kabilesi arasında, Sa'd oğulları içinde fasih arapçayı öğrenmişti. Hevazinliler, Arapların en fasih konuşanlarıydılar. Böylece onun konuşmasında ve beyanında, akim dili ile mensup olduğu medeniyetin dili bir araya gelip birleşmişti. Buna bedeviliğin saflığı da karışmıştı. Bunun yanı sıra konuşmalarında tatlılık ve akıcılık vardı. Lehçesi, bedevilerin en fasih lehçesi idi.
İşte bütün bu sebeplerden ötürü Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.) insanlar arasında en fasih konuşan bir kimse olmuştu. Hikmet ve açık kelimelerle meramını ifade ediyordu. Başkalarına öğüdü bulunduğu zaman ağzından çıkan kelimeler, inci gibi saçılırdı. Bu kelimelerden hiçbiri batıl ve boşuna söylenmiş değildi. Geniş manaları kısa cümlelerle ve açık seçik kelimelerle ifade ederdi.
İnsanların birbirleriyle ilişkileri ve kendi aralarında eğlenmeleri hususundaki beyanlarında istihfafın eseri görülmez, tatlı ve yumuşak sözleri, insana teselli verici bir rüzgar gibi kalpleri etkilerdi. Tatlı su; kalpleri dinçleştirir, gönüllerin susuzluğunu giderir.
Bi'setten sonra Ümmü Mabed, konuşmasını şöyle tasvir etmiştir: "Sustuğunda, üzerinde bir vakar görülürdü. Konuştuğunda da heybeti ve tatlı konuşması görülürdü. Konuşması açık seçik olup kelimeleri lüzumsuz ve işe yaramaz değildi. Kelimeler, aynı ipe saplanmış boncuklar gibi ağzından düzgün bir şekilde çıkardı."
Risaletle görevlendirilişinden sonra Peygamber Efendimizin yaptığı konuşmaların tavsifi işte buydu. Bi'setten önceki amacı da böyleydi. Bi'setten sonra da böyle oldu. Risaletine mahal, vahyine nail olması için Cenab-ı Allah O'nu seçmişti. O hem açık seçik, hem de veciz konuşurdu. İfadesi kısa, anlamlan genişti. Ağdalı konuşmaz, kelimeleri anlaşılmaz değildi. Yumuşak sözlü olup kelimelerinde sertlik görülmezdi. Kendini zorlamadan güzel kelimelerle konuşurdu. Sözleri tatlıydı. Tatlılaştırmak için yapmacık süslemelere yönelmezdi. Kelimelerinde ve konuşmasında tabii bir güzellik vardı. Bu tabiiliğinde yapmacık yumuşaklıklar veya sertliklerden eser yoktu. Sözlerinde ilahi ilhamın manaları vardı. Cenab-ı Allah, onun kelimelerini saflıkla güzelleştirmişti. Çünkü o kelimeler, saf bir nefisten ve iman dolu kalpten

çıkıyordu. Kalbinde imanla birlikte doğruluk da vardı. Kelimeleri, kendi nefsi gibi saftı. Lekelerden arınmıştı. Onun sözlerini, Cahiz şöyle tasvir etmiştir:
"Kullandığı kelimeler kısa, ama manası genişti ve tasvir edile-miyecek kadar yüksekti.'Tekellüften uzaktı. Uzatılması gereken yerde sözü uzatır, kısaltılması gereken yerde kısaltırdı. Garip kelimeler kullanmazdı. Argo kelimelerden uzak dururdu. O hikmet mirasını konuşurdu. Ancak günahtan uzak kelimelerle konuşurdu. Hakikatleri te'yid eder, ilahi tevfikten hoşnut olurdu. Cenab-ı Allah, onun bu sözleri üzerine sevgi ve muhabbet akıtmıştı. Onu kabul ile örtmüştü. Sözlerinde heybet ile tatlılığı bir araya getirmişti. Güzel ilham ile kelime sayısındaki azlığı bir araya getirmişti. Sözlerini tekrarlamaya ihtiyacı yoktu. Dinleyicilerin de tekrarlatmaya ihtiyaç duydukları görülmemiştir. Cümlelerinden bir kelime düşmediği gibi, sürçü lisan da yapmamıştır. Sözlerine karşı bir delil ileri sürülememiş, karşısında bir hasım duramamış, onu hiç bir hatip susturamamıştır. Bilakis uzun cümlelere kısa kelimelerle başlamıştır. Hasmını, yine ancak onun bildiği hususlarla susturmaya yönelmiştir. Hep doğru deliller ileri sürmüştür. Hak yolla amacına ulaşmak ve mücadeleyi kazanmak istemiştir. Bu hususta zorbalıktan medet ummamıştır. Rakibini susturmak için ayağım kaydırmaya yeltenmemiştir. Kimseyi ayıplamamış, kimseye lakap takmamıştır. Konuşması ne çok çabuk ne de çok ağırdı. Kelimeleri ne fazla, ne de eksikti. Sonra insanlar, Peygamber (s.a.v.) efendimizin kelamı kadar yararlı, doğru, dengeli, güzel, üsluplu, kolay telaffuzlu, anlamı açık, aydınlık bir söz ve ifade tarzı işitmiş değildirler."
Peygamber Efendimizin sözlerinde anlam tutarlılığının yanı sıra, ortama uygunluk da vardı. Sözleri dinleyicilerin kulaklarını rahatsız etmezdi. Aksine tatlı suyun akışı gibi rahatlık ve yumuşaklıkla insanların yüreklerine akardı. Öyle olunca da o güzel sözlerle kapsamlı ifadeler arasında bir uyum sağlanırdı. Dinleyicilerin idrakleri zorlanmaz, kulakları rahatsız edilmezdi. Konuşmasında bir tatlılık vardı. Sözler açık seçik konuşan bir dilden dökülürdü. Harfler, mahreçlerinden düzgün bir şekilde çıkarak yerlerine konulurlardı. Dinleyenler, kelimelerin güzelliğinden sözlerin tatlılığından, manaların özgünlüğünden dehşete düşerlerdi. Katı olmayan bir üslup seçerdi. Konuşmasında asla tekellüf ve yapmacıklık yoktu. Aişe (r.a.) anamız, Peygamber Efendimizin konuşmasını değerlendirirken şöyle demiştir:
"Resulullah (s.a.v.), sizler gibi kelimeleri hızla ve peşpeşe konuşmazdı. Aksine o, açık seçik bir şekilde konuşur, dinleyenleri de, söylediklerini hafızalarına yerleştirirlerdi."
Peygamber Efendimiz ağır konuşurdu. Sözleri alel acele ağzından çıkarmazdı.

Hatta Aişe anamızın rivayetine göre, dinleyicileri Peygamber Efendimizin ağzından çıkan sözlerdeki harfleri saymak isteselerdi, sayabilirlerdi. Hiç şüphesiz bu konuşmanın en anlaşılır ve hitabın en belagatlısıydı. Çünkü konuşmadaki sükunet, dinleyiciye kelimelerin güzelliğini ölçme ve mana üzerinde düşünme fırsatı verir. Bu yolla konuşmacının sözlerini hafızasına kazıyabilir. Kendini zorlamadan ve usanç getirmeden onun fikirlerini, düşüncelerini izleyebilir. Ama çabuk konuşma halinde dinleyici, konuşmacının kasdettiği manayı takip edemezse amacım kavrayamazsa bıkkınlığa kapılabilir.
Peygamber Efendimiz kekelemeden, açık ve net bir şekilde konuşurdu. Sözlerinde, konuşma kusurlarından hiçbiri yoktu. Sakin ve derin bir sesle konuşurdu. Doğruluk, O'nun sözlerini güzel-leştirir ve kalbe nüfuz ettirirdi. Fikir soranları hakka ve doğruya yöneltirdi. Ses ahengi güçlü ve sakindi. Kaba konuşmaz, kelimelerinde sertlik görülmezdi. Fıtri nağmelerin derinliğinin yanı sıra sesinde bir güzellik vardı. Gürültüye meydan vermeden açık bir sesle konuşurdu.
Rivayete göre Peygamber Efendimizin iki şerefli torunundan biri olan Ali oğlu Hasan (r.a.) Resulullah'ın yanında büyüttüğü Mü'minlerin anası Hatice diğer evliliklerinden birinden olma Hind bin Ebi Hale: "Resulüllah nasıl konuşurdu?" diye sormuş.
Hind şu karşılığı vermiş: "Resulüllah (s.a.v.) sürekli mahzun ve düşünceliydi. Hiç rahat etmezdi. Gerekmediği yerde konuşmazdı. Sükutu uzun sürerdi. Kelimeleri, dilinin tamamını kullanarak telaffuz ederdi. Dil ucuyla konuşmazdı. Yumuşak konuşur, kabalık göstermezdi. Başkalarını tahkir etmezdi. Az olsa bile nimeti tazim ederdi. Hiç bir şeyi kötülemezdi. Övülmesi gerekmeyen şeyi de övmezdi. Şahsi öfkesinden dolayı kimseye karşı sert çıkış yapmazdı. Ancak hakka saldırı olduğu zaman haktan yana olur ve direnişe geçerdi. Bir şeye işaret edeceği zaman elinin tamamı ile işaret ederdi. Bir şeyi tuhaf karşıladığı zaman elini çevirirdi. Hayret ettiği hususlarda konuşurken sağ elinin baş parmağını sol elinin ayasına bastırırdı. Öfkelendiği zaman çekip gider, sevindiği zaman da gözünü kırpardı. Güleceği zaman tebessümden ileri gitmezdi."
O'nun kelimelerinin etkileyiciliği ve sözlerinin parlaklığı ile konuşmasının güzelliği hususunda raviler ne derlerse desinler, yine de belağatini tam manasıyla anlatamazlar. Ondan aktarılan konuşmalarım dinlediğimiz zaman konuşmalarında toparlayıcı bir bilgiyi, her dinleyicinin hoşuna giden ifadeleri görürüz. Kelimelerinde ilhamın nüfuz ve insicamını, hikmetleri ve güzel kaynağı görürüz. Konuşmalarında, yumuşaklıkla kolaylığı bir araya getirmiş, kaba kelimeleri yumuşakça kullanmıştır. Sözlerinin anlamı gizlenmemiş, açıkça

görülmüştür. Onun kelimeleri mana, hatıra ve kaynak bakımından gönülleri etkisi altında bırakırdı. Kalplerde yer bulurdu. Delil olarak kullanılan konuşması sıradan dinleyici kalabalığı tarafından derhal benimsenirdi. Aynı doğrultuda konuşması havastan oluşan kimselerin Önüne delil olarak ileri sürüldüğünde, dinleyiciler tarafından yine benimsenirdi. Her insan, kavrayış gücü ne olursa olsun, sözlerini anlardı. Konuşurken Peygamber Efendimiz, garip oldukları için garip, tatlı oldukları için de tatlı sözleri özellikle seçmezdi. Ağzına geleni muazzam bir üslupla telaffuz ederdi. Sözlerini nfk ve yumuşaklık ile insicamlı cümleler ve fıtri fesahat ile kullanırdı. Sadece onu sevdiğimizden dolayı değil, hakikate olan aşkımızdan dolayı bu hakkı teslim ediyoruz. O'nun konuşmasını vasfettikten sonra Ca-hiz'in şu sözlerini tekrarlamamız hak oldu. Cahiz, 'Bu sözleri sadece onu sevdiğinden ötürü kullanmış,' denilmesin diye çok titiz davranmış ve şöyle demiştir: "Belki de ilmi kapasitesi olmayan ve sözlerin değerini anlamayan bir kimse, zanneder ki Peygamber Efendimizin sözlerini, aslında bulunmayan unsurlarla niteleyerek süsledik; Övüp şereflendirdik. Hayır, asla böyle bir şey yapmadık. Fazladan konuşma, alimlerce haram kılınmıştır. Hikmet sahipleri katında yapmacıklık, çirkin görülmüştür. Yalancılar, fı-kıhçılar nazarında itibarsız sayılmıştır. Benim peygamber sözünü gereğinden fazla övdüğümü methettiğimi iddia eden kimse, sapıklığa düşmüş ve emeği boşa gitmiştir.
Peygamber Efendimizin kitabındaki belagatı ve sözündeki kemali ifadeye çalışırken haddi aştığımızı söyleyen kimse, gerçekten günah söz söylemiştir. Çünkü onun insani beyan hususunda ulaştığı yüksekliğe, kimseler ulaşamamıştır. Bu, su götürmez bir gerçektir. Biz haddi aşmadık hatta onun belagatinin derecesine ulaşamadık ve ulaşanlayız da.
Kadi İyaz'm Muhammed (s.a.v.)'in fesahat ve belagatini dile getirmeye çalışırken söylediği sözleri okuyucuya aktarmamız hak olmuştur. Allah kendisinden razı olsun, Kadi İyaz bu konuda şunları söylemektedir:'
"Lisan fesahatine ve söz belağatine gelince, Peygamber (sav) efendimiz bu meziyetler için en faziletli bir örnek olmuştur. Onun fesahat ve belagat örneği olduğu, herkesçe bilinmektedir. Sözlerinin yapısı sağlıklıdır. İlgi çekici aydınlıkları vardır. Kısa ve veciz konuşurdu. Sözleri saf, kelimeleri net ve doğru anlamlıydı. Yap-macıklığa yeltenmezdi. Uzun manaları kısa kelimelerle ifade ederdi. Görülmemiş bedii hikmetlerle sözlerini süslerdi. Bütün Arapların lehçelerine vakıftı. Her ümmete kendi diliyle hitab ederdi. Lehçeleriyle diyalog kurardı. Belagat ile konuşur ve böylece tartışırdı. Oyleki sahabilerinin çoğu, bazan söylediği sözleri açıklamasını ve şerhetmesini isterlerdi. Konuşmasını ve

sözlerini zihnine alıp üzerinde düşünen kimse, bunu anlar ve bu gerçeği kabullenir. Sadece Kureyş, Ensar ve Hicaz ehliyle konuşmazdı. Bunların yanı sıra Vatifet'ül-Hindi, Kutun bin Harise el Alimi, Eş'as bin Kays, Vail bin Hacer el Kindi ve diğer Himyer kabilele-riyle Yemen hükümdarlarıyla konuştuğu, hepimizin malumudur."[1]

Bu ifadeler gösteriyor ki Peygamber (sav) efendimiz, Arapların bütün lehçelerini bilirdi. Çünkü Mekke-i Mükerremede ikamet etmişti. Hac mevsimlerinde Mekke'ye Arapların muhtelif kabileleri gelirlerdi. Kendisi de onların lehçelerini öğrenmeye özen gösterirdi. Zekası da bunu kavrayacak derecede yüksekti. Her duyduğunu öğrenebilecek kapasitede idi. Çevresinde cereyan eden her şeyi hafızasına yerleştirebilirdi. Bazı rivayetçilerin anlattıklarına göre o, Farsça ve Bizansça kelimelerin bir çoğunu bilirdi. Romalılara göndermiş olduğu mektupları da bunu te'yid eder. Bir mektubunda Herakliyus'a şöyle hitap etmişti: "Müslüman ol, beladan kurtul, Yoksa Berisilerin günahı senin üzerine olur." "Berisi" kelimesi Bizans dilinde, "Avam tabakası ile çiftçiler ve diğer halk" kesimi anlamına gelir. Arapların lehçelerini ve dil farklılıklarını bilmiş olması, Cenab-ı Allah'ın kendisini umumi olan ilahi risalet için hazırladığını ispatlamaktadır. Bir çok lehçeleri ve dil farklılıklarını bildiğine delil olarak Kadi İyaz, O'nun Hemedanlılara, Vail bin Hacer'e yazmış olduğu mektuplarım ileri sürmektedir. Bu kelimelerini de, doğruluk bakımından Kureyş kelimeleriyle denkleştirmiştir.

Sonra Kadi İyaz, "Şifa" adlı eserinde şöyle der: "Onun mutad konuşmalarına, bilinen fesahatine ve bize aktarılan hikmetlerine gelince, bu konuda bir çok kitaplar yazılmıştır. Sözlerinden bazısına başkalarının fesahati asla denk olamaz. Cümlelerinden bazısına başkalarının belagatı asla yetişemez. Örneğin şöyle buyurmuştur;

"Müslümanların kanları birbirine denktir. Onların en düşükleri bile ümmetlerini korumaya gayret eder. Onlar, başkalarına karşı tek bir eldirler."

"İnsanlar, tarak dişleri gibi eşittirler."

"Kişi sevdiğiyle beraberdir."

"Kendisi için düşündüğün iyiliği, senin için düşünmeyen kimsenin arkadaşlığında hayır yoktur."

"insanlar madenler gibidirler."

"Haddini bilen kimse helak olmaz."

"Kendisine danışılan kişi güvenilir olmalıdır."

"Hayır söyleyip kazanan, ya da sükut edip salim kalan kimseye Allah rahmet etsin."

"Müslüman ol ki beladan salim olasın ve Allah senin sevabını iki kez versin."
"Kıyamet gününde en çok sevdiğim ve en fazla yakınımda oturan, sizin güzel ahlaklılarınız, omuzu düşük (mütevazi), başkalarıyla kolayca arkadaşlık eden ve edileniniz olacaktır."
Peygamber Efendimiz kendisini ilgilendirmeyen boş şeylerden konuşmazdı. Başkalarına verebileceği şeyi verir ve cimrilik etmezdi.
Resulullah yine şöyle buyurmuştur; "iki yüzlüler, Allah katında itibar görmezler."
Peygamber Efendimiz insanlan dedikodu yapmaktan, çok soru sormaktan, mallarını israftan verilmesi gerekeni vermemekten, annelere eziyet etmekten ve çocukları diri diri gömmekten sakın-dırmıştır.
"Her nerede olursa Allah'tan kork. Kötülüğün ardı sıra bir iyilik yap ki onu silip götürsün, insanlara güzel ahlakla muamele et"
"İşlerin en hayırlısı, orta yolda olanıdır."
"Dostunu ihtiyatla sev çünkü o, günün birinde sana düşman olabilir."
"Zulüm, kıyamet gününün karanlığıdır."
Bazı dualarında da şöyle demiştir: "Allah'ım senin katından bir rahmet diliyorum. O rahmet ile kalbim doğru yola iletilip sükun bulsun. Onunla işlerim düzene girsin. Dağınıklığım düzelsin. Görmediğim durumları İslah edilsin. Görünürdeki durumum esenliğe kavuşsun ve yücelsin. Davranışlarım arınsın. Doğru yola iletileyim. Ülfet sahibi olayım. Onunla bütün kötülüklerden korunayım. Allah'ım ölüm anında kurtuluş diliyorum. Şehitler mertebesine kavuşmak, mutlu kimselerin yaşantısına ermek ve düşmanlara karşı muzaffer olmak diliyorum."
Peygamber Efendimizin bazı hutbe, nutuk ve dualarının bazı cemaatlar tarafından aktarılan örneklerini sunmuş olduk."[2]
Bundan sonra Kadi İyaz, Peygamber Efendimizin bazı kabilelerle yaptığı muahade ve barış anlaşmasının metinlerini aktarmıştır. Bazı kabilelerle yapmış olduğu anlaşmalardaki hükümlerle ince şartlan hiçbir katip yazamamış, hiç bir anlaşmacı tevsik edememiştir. Çünkü onun ifadeleri, mukayese kabul etmeyen, başkaları tarafından ifade edilemeyen yüksek bir seviyededir. Şanı takdir edilemiyecek edebi bir zirvededir. Muhammed (s.a.v)'in ifadeleri o kadar beliğdir ki, ondan önce hiç kimse o güzellikte ifadeler kullanamamıştır. Allah kendisinden razı olsun, Kadi İyaz bu konuda şöyle der:
"Daha önce benzeri görülmemiş ve ifadelerinin yüceliği kimseler tarafından takdir edilememiş sözlerini naklettim. Örneğin 'savaş kızıştı', 'Burnu üzerine düşüp öldü1, 'Mu min aynı delikten iki defa ısırılmaz1, 'mutlu kişi başkalarına

öğüt verendir. [3]
İşte böyle... Kadi İyaz, Peygamber Efendimizin nebevi kela-mmdaki fesahat ve belagatı ispatlıyor. Örnek olarak da yukarıdaki veciz sözlerini gösteriyor. O sözlerde parlak manalar ve nur fışkıran sözler vardır. O edebi sözleriyle, varlığın hakikatlerim formüle ediyor.
O'nu gören ve onunla bir arada yaşamış olan sahabilerinin bu konudaki sözlerim" ve siretinde nakledilen ifadeleri bir tarafa bırakıp kendisine sahih olarak nisbet edilen Müdevven hadislere yöneldiğimiz; bu hadiselerde beyan ve ifade düzgünlüğünü, lafızlardaki muhkem manaları araştırdığımız zaman şu sonuçlarla karşılaşırız:
a- Ağzından çıkan sözler, kolay ve akıcı bir biçimde çıkardı. Sözlerinde tabii bir güzellik vardı. Birbirleriyle uyum içindeydiler. Kelimeleri veciz olarak birbirlerini izlerlerdi. Sözlerindeki anlam bütünlüğü sağlıklı ve belirlenmiş bir amaca yönelikti. Düşüncelerini rahatlıkla dile getirirdi. Sözlerinde tabiat güzelliği gibi bir güzellik müşahade edilirdi. Bu hakikatleri anlamak istiyorsanız; onun kanaate davet edici, az ile yetinmeye çağına ve inatçılıktan vazgeçmeyi tavsiye edici sözlerine kulak verin:
"Zenginlik, mal çokluğuyla değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir. "
Yine dilerseniz, Onun nefse hakimiyete davet edici sözlerine kulak verin:
"Kuvvetli kişi, başkalarını yere yıkıp mağlup eden kimse değildir. Kuvvetli kişi, öfke anında kendi nefsine hakim olan kişidir."
O'nun bu derin manalar ifade eden ve kolay anlaşılır olan sözleri, insanların gönlüne işlerdi. Bütün öğüt ve yönlendirmeleri böyleydi. Bu nedenle sözleri çabucak hafızalara nakşedilirdi. Onun söylediği sözler, hafızalara yerleştirilmek için söylenen sözlerdi.
b- Nebevi belağatin özelliklerinden biri de Peygamber Efendimizin sözlerinin, fıtri akılların kapasitesinin üstüne çıkmayışıy-dı. Onun sözleri, derin manalar ifade etmekle birlikte fazla çaba sarfedilmeden anlaşılırdı. Ve ruhlara derinden derine nüfuz ederdi. Havas tabakasına mensup kimseler, bilmedikleri şeyleri onun sözlerinden öğrenirlerdi. İslam ümmetinin birliği ve yardımlaşmalarının gerekliliği hususunda söylemiş olduğu sözüne bakın:
"Mümin mümin için, birbirini tutan bina (taşları) gibidir."
"Karşılıklı sevgi ve merhametleri bakımından mü'minlerin durumu, bir cesedin durumu gibidir. Cesetteki organlardan biri hastalandığı zaman diğer organları uykusuzluk ve ateş ile ona destek olurlar."
Yüreklerindeki kin ve öfkeyi sökememelerine rağmen barış anlaşmasına katılanların bu muahedesini şu ifade siyle değerlendiriyor:

"Kin temeli üzerine kurulan barış!" Doğrusu her insan bilir ki kalpler fasittir. Zahiren yapılan sulh, kalplerde saklı olan kini ortadan kaldırmaz.
Çalışmanın erdeminden sözederken Peygamber Efendimiz her insamn kendi geçimini sağlaması gerektiği, kendisinden yararlanılması için de başkalarının yardımına hazır olması gerektiği hususuna değinerek şöyle buyurmuştur: 'Yüksekteki el, alçaktaki elden daha hayırlıdır,"
Anlaşmazlığa düşülmemesi gereken bir hususta şöyle demişti: "Bu işte iki keçi boyri"zmrıyla vuruşmasınlar."
Cenab-ı Alah'ın hayır ve bereketinin yeryüzüne tevdi edildiğine, her yere rızıktan yana kendi hissesinin verildiğine işareten şöyle buyurmuştu: "Her yer, kendi seması ile (mıhlanır.)"
Erkeklerin hanımlarına şefkat ve yumuşaklıkla davranmaları gerektiğine şu sözleriyle işarette bulunmuştur: "Yavaş ol. Şişelere yumuşak davran (yoksa onları kırarsın)."
Bütün bunlar, Arap edebiyatında daha önce örneklerine rastlanmamış özgün özdeyişlerdi. Bunların manaları açık, maksatları belirgindi. Avam tabakasına mensup kimseler de bunları rahatlıkla anlayabilirlerdi. Havas tabakasına mensup kimselerin kulakları, bu kelimelerden rahatsız olmazdı. Aksine herkes, daha önce bilmedikleri şeyleri bu kelimelerde görüp öğrenmişti.
c- Peygamber Efendimizin sözleri; hikmet taşıyan, uzun manaları kısa kelimelerle ifade eden sözlerdi. Kelime sayısı azdı. Fakat yeni manalar taşırdı. Daha önce bilinmeyen sözler söylerdi. Bakınız, bir defasında kendisine şöyle bir soru yöneltilmişti: "Ağızlarımızdan çıkan kelimelerden ötürü hesaba çekilecek miyiz?"
Cevaben şöyle buyurmuştu: "insanları yüzüstü cehenneme düşüren şey, dillerinin mahsulünden başka bir şey midir?"
Akrabalarının birbirlerinden kopması ve ilişkilerinin kesilmesi durumunda sıla-i rahim yapıp akrabalarına ziyarete giden kimse için şöyle demişti:
"Karşılıklı ziyarette bulunan kimse sıla-i rahim yapmış değildir. Ancak karşı tarafın ilişkiyi koparması durumunda ziyarete giden kimse sıla-i rahim yapmıştır."
"Konuşup kazanan, ya da susup beladan salim kalan kula Allah rahmet etsin."
d- Açıkça görüldüğü gibi Peygamber (sav) efendimiz, akıl ve vicdanlara hitap ederdi. Konuşurken bazı kelimelerden hoşlanmadığı, ya da anlam zorlamalarına kaçtığı görülmemiştir. Bilakis kelimeler, ağzından rahatlıkla akıp giderdi. Tatlı ve düzgün konuşurdu. Sözlerinde irşat ve yönlendirme vardı. Mü'minleri, söz ve davranışlarında olumlu olmaya ve düşünmeden başkalarını taklid etmemeye

davet edici sözlerine bakın:
"Sizden herhangi biri, her hususta başkalarıyla beraber olmasın. Böylesi der ki: insanlar iyilik ederlerse ben de iyilik ederim; insanlar kötülük ederlerse ben de kötülük ederim? Böyle olmayın, ama nefsinizi ağır tutun, insanlar iyilik yaptıklarında siz de iyilik yapın. Kötülük yaptıklarında kötülükten uzak durun."
e- Peygamber Efendimizin sözlerinde yapaylık yoktu. Onun sözleri zatı itibariyle bedii bir değer taşımaktaydı. Sözlerinde ba-zan seciler görülmüştür, ama bu secileri amaçlayarak üretmiş değildir. Bu, onun sözünün muhkemliğinden ve sağlamlığından doğmuştur. Örneğin bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: "Allah o kula rahmet etsin ki, konuşunca kazandı. Veya susunca beladan salim kaldı."Şüphesiz ki bu sözde seci vardır. Ya da secie yakın ifadeler vardır. Ama bu sözü söylerken herhangi bir yapaylığa ve kelimeleri zorlamaya yeltenmemiştir. Onun ağzından çıkan her kelime, mutlaka bir mana için kullanılmıştır. Yerinde kullanmıştır. Eğer onun sözlerindeki bir kelimeyi değiştirecek olursanız mana bozulur. Örneğin yukarıdaki hadis-i şerifte geçen "ganime" kelimesini -taşıdığı zengin manalarla birlikte- o manayı taşıyan başka bir kelime ile değiştirmemiz mümkün müdür? Böyle yaptığımız takdirde cümledeki vecizlik ve insicam bozulacaktır. Aynı şekilde hadisin sonundaki "selime" kelimesini de değiştirme imkanımız yoktur. O kelimenin taşıdığı ırz ve lisan selametine dair manaları başka bir kelimede bulamazsınız. Peygamber Efendimizin sözlerinde aklın coşkun yansımaları müşahede edilmekte ve inatçı tutumdan uzak durulduğu görülmektedir. Peygamber Efendimiz hikmetli sözlerden başka şeyler söylememiştir. Hep faziletten sözetmiştir. Onun konuşmasının amacı da buydu. Sözlerinde bir tatlılık vardıysa da bunu, kelimeleri zorlayarak meydana getirmiş değildir. Cümle yapısına zorki bir düzen getirmemiştir. Tabii sözü perdeleyen yapaylıklara yönelmemiştir. Vezin ve kafiyelerin gürültüsü altına girmemiştir. Onun sözlerindeki güzellik tabii idi. Lafızlarındaki süsler yapmacık değildi. Tıpkı hamamda konuşan kimsenin sesinin kendiliğinden yankı yapması gibi sözlerinde bir seci ve yankı görülürdü. Bunu isteyerek yapmazdı. Bütün bu özellikler doğal olarak konuşmasında görülürdü. Seri hakikatleri, fikhi manalardaki incelikleri açıklarken de bu özellikler müşahede edilirdi. Örneğin akidlerdeki batıl şartları ve bu şartların geçersizliklerini açıklarken şöyle buyurmuştur:
"Bazı kimselere ne oluyor ki, Allah'ın kitabında bulunmayan şartlan akidlerinde şart koşuyorlar? Allah'ın kitabında bulunmayan bir şart geçersizdir. Bu, yüz şart da olsa batıldır. Allah 'm yargısı haktır. Allah'ın şartı daha güvenilir ve daha sağlamdır. Velilik hakkı azad edene aittir."

Görülüyorki ifadelerindeki güzellik, muhkem bir insicam içindedir. Sözlerindeki güzellik, herhangi bir süsleme cihetine gidilmeden kendiliğinden zuhur etmektedir. Bütün bunlara rağmen sözlerinde derin fıkhi anlamlar taşımaktadır. Bunu fıkıhçılar kavrayabilirler Gerçi fıkıhta belli bir seviyeye erişememiş olanlar bile bu sözleriyle neleri amaçlamış olduğunu anlayabilir. Herhangi bir fikri zorlama ve çabaya ihtiyaç kalmadan, sözleri açık seçik bir şekilde ağzından dökülmüştür. Kelimeleri derli toplu, cümleleri insicamlıdır. Doğrusu güzel şeyler sağlam ve açık sözlerle ifade edilebilirler.
f- Kıssaları anlatırken tasvir üslubunu kullandığı görülmüştür. Kıssalardaki hakikatleri ve ibret noktalarını ağzından su misali akan sözlerle ifade buyurmuştur. Anlatmış olduğu kıssaları okuyan, ya da dinleyen kimseler amaçlanan şeyleri rahatlıkla anlayabilir, hedeflenen gerçek manaları kolaylıkla kavrayabilirler. Lafızda israfa gidilmemiş, manalar eksik bırakılmamıştır. Teferruata dalmadan meramını tam bir şekilde ifade etmiştir. Lüzumsuz şeyler söylememiştir. Örneğin Buharı ile diğerlerinin rivayet etmiş oldukları mağara arkadaşlarının kıssasını aktaralım buraya:
"Bir ara üç kişi yolda yürümekte iken yağmura yakalandılar. Bir dağdaki mağaraya sığındılar. Dağın üst taraflarından kopar büyük bir kaya parçası, gelip mağaram kapısına dayandı. Kapıyı tamamen kapattı. Birbirlerine dediler ki: Allah için işlemiş olduğumuz salih amellerinizi hatırlayın. Bu amellerinizi söyleyerek Allah'a yalvarın, belki Cenab-ı Allah kapıyı bizim için açar.
Aralarından biri dedi ki: "Allah'ım benim yaşlı ebeveynim, zevcem ve küçük çocuklarım vardı. Onları beslerdim. Akşam dönüşünde davarlarımdan sağdığım sütü eve götürür, önce ebeveynime verir, çocuklarımdan önce onlara içirirdim. Günün birinde bir ağaç beni meşgul etti. Ancak akşam olunca eve gelebildim. Ebeveynimin uyumakta olduklarını gördüm. Her günkü gibi davarı sağıp sütü getirdim. Yanı başlarına durdum. Onları uykularından uyandırmak istemedim. Sütü onlardan önce çoculara vermek de hoşuma gitmedi. Halbuki çocuklar ayaklarımın yanında bağrışmaktaydılar. Tan yeri ağanncaya kadar bu halde bekledim. Ey Rabbim eğer bunu senin rızanı kazanmak için yaptığımı biliyorsan, kapıyı azıcık arala da semayı görebilelim."
Cenab-ı Allah kapıyı biraz araladı, aradan semayı görebildiler.
Diğeri ise şöyle dedi: 'Allah'ım benim bir amcam kızı vardı. Erkeklerin, kadınlara duydukları sevginin en şiddetlisi olan bir sevgiyle onu sevdim. Onu istedim, ama o isteğime cevap vermedi. Nihayet ona yüz dinar götürdüm. O yüz dinarı elde edinceye kadar çok yorulmuştum. Dinarları götürüp ona verdim. Bacaklarının arasına oturduğumda bana: "Ey Allah'ın kulu, Allah'tan kork.

Bekaretimi ancak nikah ile çöz." dedi. Ben de bacaklarının arasından kalkıp gittim. Ey Rabbim eğer bunu senin rızanı kazanmak için yapmış isem, kapıyı bizim için biraz daha arala." Böyle dedikten sonra kapı biraz daha aralandı.
Üçüncüsü ise şöyle dedi: 'Allah'ım ben bir ölçek pirinç karşılığında bir işçi tutmuştum, işini tamamladığında "Hakkımı ver." dedi. Bir ölçek pirinci verdim, pirinci kabul etmedi. Ben de pirinci onun namı hesabına ekmeye başladım. Hasattan elde ettiğim paralarla bir inek ve yavrusunu elde ettim. (Yine günün birinde bana gelerek): "Allah'tan kork hakkımı yeme ve bana zulmetme." dedi. Ben de: "Şu ineği ve yavrusunu git al" dedim. 'Benimle alay mı ediyorsun1? Allah'tan kork ve benimle alay etme', dedi. Ben de: "Seninle alay etmiyorum. İneği ve yavrusunu al." dedim. Bunun üzerine ineği ve yavrusunu alıp gitti.
Allah'ım eğer bunu senin rızanı kazanmak için yaptığımı biliyorsan, mağaranın kapısının kalan kısmını da bizim için aç.' Böyle demesi üzerine Cenab-ı Allah, mağaranın kapısının kapalı kalan kısmını da açtı."
Şu gerçek kıssanın üzerinde biraz duralım. Bu kıssadaki ifadeler kolay ve düzgündür. Ayrıca bu ifadelerin yanı sıra bazı fiillerin tasviri de yapılmaktadır. Bu fiiller, faillerinin gönlünden zuhur etmiştir. Bu fiilleri yapanlar, Cenab-ı Allah'ın rızasını amaçlamışlardır. Hadis-i şerif, ibret ve mana bakımından doğru olmanın yanı sıra, açık ve net ifadelidir. Bu kıssadan elde edilen ibret ve manalar şunlardır:
1- Ameller, niyetlerle kaimdirler ve Cenab-ı Allah, ancak iyi amelleri kabul buyurur. Amelin iyi olması da ancak onunla Allah'ın rızasının amaçlanmasıyla mümkündür. Allah katında bulunan şeyleri talep eden kimse, mal, şeref ve itibar peşine düşmez. Sadece Allah'ın rızasını arzular. Nitekim peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Sizden biriniz, sevdiği şeyi Allah için sevmedikçe iman etmiş olamaz."
2- Yüce Allah'ın takdiri, O'nun ilminde değişmez bir düzene göre seyreder. O'nun takdir ettiği sonsuz hikmete göre cereyan eder. Eksikliklerden münezzeh olan yüce Allah, kendisine yönelen kimselerin sıkıntısını giderir. Darda kalan kimsenin duasına icabet eder. Tabiiki darda kalan kimsenin kalbi ihlaslı ve hedefi hayır olup Cenab-ı Allah'ın katında bulunan şeyleri amaçlamış ise, duasına icabet edilir. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"(O) ülkelerin halkı inanıp (Allah'ın azabından) korunsalardı. elbette üzerine gökten ve yerden bolluklar açardık." (Araf: 96)
3- Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, insanlara, özellikle yakınlarına fayda veren, olumlu işlere yönelen olumlu mü'minleri mükafatlandırır. Nitekim

anılan hadis-i şerifte de görüldüğü gibi o üç kişiden biri ebeveynine iyilikte bulunmuş, onları kendi küçücük yavrularına tercih etmiştir. Yavrularını açlıktan kıvranır vaziyette bıraktığı halde ebeveyninin yanı başında, şafak sökünceye kadar beklemiştir. Onları rahatsız etmemiştir. Bu da onların rızasını tercih edişinden dolayıdır. Çocukları kendisinden bir parça olduğu halde ebeveynini onlara tercih etmiş olması, aslında ebeveynini kendine tercih etmesi demektir. Çocuklarını ebeveynine tercih etmiş olsaydı aslında kendini ebeveynine tercih etmiş olurdu. Ebeveynini çocuklarına tercih etmiş olması, aslında ebeveynini kendinden üstün tutması demekti. Onun bu durumu şu ayeti kerimeye uymaktadır:
"Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi (Yoksul kardeşlerini) öz canlarına tercih ederler." (Ha§r:9.)
4- Andığımız hadis-i şerifte sözü edilen üç şahıstan ikincisinin yaptığı gibi serden, bütün imkanların mevcut olmasından sonra-uzaklaşıp kaçmak, kişinin sevap kazanmasına yol açan olumlu işlerdendir. Fazilet, olumluluktur. Olumsuzluk değildir.
5- Sözkonusu hadis-i şerifte sözü edilen üç kişiden üçüncüsünün yaptığı gibi hakkı sahibine vermek, İslamın faziletindendir. Başkalarının hakkına göz diken kimse Allah'a yakın olamaz. Allah'a en yakın kişi, başkalarının hakkını yemeyen, hak sahibine, hakkını veren kimsedir. Bu arada anılan kıssa, işçinin ücretinin ödenmesinin zorunluluğuna işaret etmektedir. Alın teri kurumadan hakkını vermenin zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Şüphesiz ki, Cenab-ı Allah, güzel iş yapanın ecrini zayi etmez.
g- Şunu da belirtelim ki peygamber (s.a.v.) efendimizin akdetmiş olduğu muahedelerdeki sözlerinin muhkemliği, belağatin en yüksek örneğini, ahlakın en güzel numunesini teşkil etmektedir. Akdetmiş olduğu muahedelerle dikkate almadığı hiç bir hak kalmamıştır. O, hakları açık seçik bir tarzda ifade etmiştir. Belirsizlikleri giderici, çekişmeleri önleyici olup, kavram kargaşalığına yer bırakmamıştır. Taraflara yüklenilen görevlerin hepsini açık ifadelerle, karmaşıklığa meydan vermeyecek, zulme mahal bırakmayacak bir şekilde kayda geçirmiştir. Anlaşmalarını sarih bir şekilde kaleme aldırmıştır. Şartların tamamını yazıya dökmüştür. Çünkü şartların bulunduğu yerde haklar kesilir.
Çağımızın yöneticileri, Peygamber Efendimizin dikte ettirdiği muahede metinlerini ihlaslı bir şekilde inceleyecek olur ve hakka yönelmek isterlerse; kaynak olarak, ümmi peygamberimizin dikte ettirdiği muahede metinlerinden daha zengin bir kaynak bulamazlar. Allah izin verirse, Peygamber Efendimizin siyasetini ele aldığımız zaman bu konuda ayrıntılı açıklamalarda bulunacağız.

---

[1] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 44.

[2] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 46.

[3] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 46.

Kamil Ahlak

a- Merhamet

Eksikliklerden arınmış olan yüce Allah, şerefli peygamberine şöyle demiştir:
"Ve doğrusu sen, büyük bir ahlak üzerindesin." (Kalem: 4.) İmam Ahmed bin Hanbel'in "Müsned" adlı eserinderivayet ettiğine göre peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Ben ancak ahlaki güzellikleri tamamlamak için gönderildim. "
"Rabbim beni terbiye etti. Edebimi güzel yaptı."
Ahlakın kemali ifadesi çok kısa olmakla birlikte zengin anlamlar ihtiva etmektedir. Bu kelime, fazilet sevgisini, fazilete tutkunluğu ve faziletin hakkını vermeyi kapsamaktadır. Ayrıca hüsnü muaşereti, sevginin letafetim, sıla-i rahmi, uzak-yakm komşu iyiliği, insanları sevmeyi, onlara merhamet etmeyi, mütevazi olmayı, güler yüzlülüğü, insanları sevecen bir çehre ile karşılamayı, ağır başlılığı, yumuşak huyluluğu, kabalıktan uzak durmayı, öfkeyi bastırmayı, nefse hakimiyeti, hayayı, tanınan tanınmayan herkese selam vermeyi, elde mevcut şeylerle cömertlik etmeyi, elde mevcut bulunmayan şeylere karşı zühd göstermeyi, kabalıktan sakınmayı, kötülüklere karşı afkarhğı, hataları müsamaha ile karşılamayı, kötülüğe iyilikle karşılık vermeyi, kalbi kinden arındırmayı, cahiliyetten yüz çevirmeyi, karşılıklı sövüşme ile tartışmadan uzaklaşmayı, kolaylık göstermeyi, zorluk göstermekten sakınmayı kapsamaktadır. Özetle güzel ahlak; nefsi ter-biyelendirmeyi vicdan eğitmeyi, insanlarla ülfet peyda etmeyi, onlara yakın olmayı, onlara karşı alçak gönüllü olmayı, zayıflara şefkatli olup onlara yakın olmayı, onların acılarına ortak olmayı, sevinçlerine katılmayı, günaha karışmadan insanlarla beraber olmayı kapsamına almaktadır.
Doğrusu güzel ahlak, hakka daveti etkilemektedir. Delil ve mukayese güzel ahlakın hak yoluna daveti etkilediği oranda bir etkiye sahip değiller. Güzel ahlak, Peygamberlik niteliklerinden-dir. Muhammedi ahlakın doğurduğu olumlu sonuçlarla ilgili olarak Cenab-ı Allaha şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davran-dm ve eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi. Öyle ise onlar(ın kusurların)dan geç, onlar için mağfiret dile. (Yapacağın iş(ler) hakkında onlara danış. Bir kere de azmettin mi, artık Allah'a dayan; çünkü Allah kendine dayanıp güvenenleri sever." (Ali İmran: 159.)

b-Af

İnsanları hak yola iletmesi, dosdoğru yola kavuşturması için Cenab-ı Allah, Muhanımed (s.a.v.)'i hazırlamıştı. Ona kamil ahlak bağışlamıştı. Kamil ahlakı sayesinde insanların kalplerini
birbirine ısındırmış, onları bir araya getirmişti. Ancak taşkınlık edip büyüklük taslayan ve heveslerini hakka tercih eden kimseler, bu birlik ve beraberliğin kapsamı dışında kalmışlardı. Peygamberlikle görevlendirilmesinden önceleri de aşiretini sever, dostlarını kendine yakın tutardı. Kimseye düşmanlıkla davranmazdı. Bilakis kavmi arasında temiz bir melek olmuştu. Çirkin söz ve fiillerden uzak dururdu. Heveslerine uymaz heveslerinin serkeşliğine fırsat vermezdi. Kimseye düşmanlıkla mukabelede bulunmaz, kavga ve gürültü çıkarmazdı. Söz ve fiillerinde kabalığa ve çirkinliğe yanaşmazdı. O doğru sözlü ve güvenilir bir insandı. Muhtaca yardım eder, zayıfın imdadına koşardı. Zamanın musibetleri karşısında felaketzedelere yardım elini uzatırdı. Allah'ın yasakları çiğnenmedikçe ya da faziletler tecavüze uğramadıkça, kendisine zulmedenleri affederdi.
Meryem oğlu Isa müsamahakâr olup kötüleri affederdi. Peygamberlerin tamamının ahlakı böyleydi. Özellikle Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in ahlakı da böyleydi. O olumlu bir insandı. Olumsuz değildi. Hayır işler, kötülükten uzak dururdu. Sabırlı ve müsamahakar bir tacirdi. Rivayet olunduğuna göre Kureyşli-ler'den biri, bi'setten önce peygamber efendimizle bir alış veriş yapmıştı Fakat Muhammed (S.A.V.)'de bir alacağı kalmıştı. Peygamber Efendimiz onu üç gece bekledi. Adamın kaybolup da hakkı zayi olmasın diye alış veriş yapmış olduğu yere gidip orada bekledi.
Onun bu ahlakı peygamberlik sonrasında da devam etmiştir. Bu güzel ahlakı, İslam davetini yaparken kendisine destek olmuştu. Kötülükleri affetmeyi kendine şiar edinmişti. Rabbinin: "Affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme." Emrine uyarak cahiliyetten yüz çevirmişti. Onun bu güzel ahlakı, insanları delile gerek kalmadan imana çekiyordu. Her ne kadar hakkın kendisi asıl itibariyle açık ve net idiyse de onun bu güzel ahlakı hakka daha da açıklık ve netlik kazandırıyordu. Affın, insanı Islama davet edici bir unsur olduğunu ortaya koyan bir olayı aktaralım size
Garis bin Haris, bir ağacın altında istirahate çekilip uyumakta olan Resulüllah (s.a.v.)'i öldürmeye yeltendi. O esnada çevresinde bulunan insanlar da çevreye dağılmış dinleniyorlardı. Peygamber Efendimiz uyandığında Garis'in yanı

başında dikilmiş ve kılıcını çekip kafası üzerinde durdurmuş olduğunu gördü. Garis: "Seni benden kim kurtarır?" diye soruyordu. Peygamber (sav) inanmış bir kalp ve sadık bir lisan ile: "Allah koruyacaktır." dedi. Böyle deyince de Garis'in elindeki kılıç yere düştü. Bu defa Peygamber Efendimiz kılıcı alıp Garis'e doğrultarak: "Ya seni benden kim kurtaracak?" diye sordu. Garis: "Bu kılıcı eline alanların en hayi-lısı ol." deyince Peygamber efendimiz onu bıraktı ve affetti. Ga-ris'in nefretten sonra kalbi Peygamber Efendimize ısınmaya başladı. Daha önceleri onu öldürmek isterken bilahare onun yoluna davet eden bir insan oldu. Kavmine dönerek insanları Muham-med'e ısındırmaya ve dinine yaklaştırmaya çalışıyor, şöyle diyordu: "Allah'ın en hayırlı kulunun yanından size geldim."
Peygamber efendimizin ahlaki güzelliklerinden söz eden ve mü'minlerin anası Hatice'nin, önceki evliliklerinden doğan oğlu Hind bin Ebi Hale şöyle demektedir: Resulülîah (sav) dilini tutar, konuşmazdı. Ancak milleti ilgilendiren, onları nefret ettirmeyen ve birbirine ısındıran hususlarda konuşurdu. Her kavmin büyüğüne ikramda bulunur, onu onların basma emir tayin ederdi. İnsanları sakındırıp uyarırdı. Hiç kimseye kötülük düşünmezdi. Ashabının durumunu araştırır ve insanlara, halkın durumunu sorardı. İyi kimselere iyilikte bulunur ve desteklerdi. Kötü kimseleri kınar ve ayıplardı. Mutedil olup anlaşmazlık çıkaran bir insan değildi. Halkın gaflet içine düşüp batıla meyletmelerinden korktuğu için, kendisi uyanık dururdu. Her duruma karşı hazırlıklı idi. Hakkı teslim etmede kusur göstermezdi. İnsanların seçkin ve hayırlıları ona arkadaş olurlardı. En çok nasihat tutan kimse, onun yamnda üstün kimse idi. Onun yamnda en yüksek makamda bulunan kimse, insanlara iyilikte bulunan kimse idi. [1]
Onun topluluk arasında nasıl davrandığına ilişkin bilgiler veren Hind bin Ebi Hale, şöyle demektedir: Halkın toplu oturduğu yere vardığında neresi boş ise oraya otururdu. Başkalarım da böyle yapmaya özendirir ve bu yolda emir verirdi. Toplantıda bulunan herkese paymı verirdi. Yani herkesle ilgilenirdi. Birlikte olduğu kimseler Meclis arkadaşları kadar önemsediği kimsenin olmadığım anlarlardı. Bir kimse bir ihtiyacı hususunda kendisiyle konuştuğu zaman onu sabırla dinler, hemen çekip gitmezdi. Ancak kendisiyle konuşmakta olan kimse sözünü bitirip gitmeye yöneldiği zaman oradan ayrılırdı. Kendisinden herhangi bir hususta dilekte bulur an kimseye makul cevap verirdi. İnsanların hepsine güzel ahlak ve sabırla davranırdı. Hak hususunda herkes onun yanında eşitti. Onun oturduğu meclis, hikmet, haya, sabır ve emanet meclisi idi. Onun oturduğu meclislerde sesler yüksel-mezdi. Haram şeyler övülmezdi. Hatalar işlenmezdi. Yanında oturmakta olan herkes mutedil olup takva hususunda

birbirleriyle yarışırlardı. Mütevazi kimseler olup büyüklerini sayar, küçüklerine merhamet ederlerdi. Muhtaç kimseleri kendilerine tercih eder, yabancının hukukunu korurlardı.

Resulüllah (s.a.v), her zaman güleryüzlü, yumuşak huylu, mütevazi, merhametli bir kimse idi. Kaba, gürültücü, kavgacı, kötü söz söyleyici, ayıplayıcı, lüzumundan ziyade şakacı değildi. Hoşlanmadığı şeyleri görmezden gelirdi. Umduğu şeyler hususunda ümitsizliğe kapılmaz, elde edemediği şeylerden ötürü de hayıf-lanmazdı. Tartışmadan, kendisini ilgilendirmeyen şeylerden ve ısrardan uzak dururdu. İnsanları da bu üç şeyden uzak tutmaya çalışırdı. Hiç kimseyi ayıplayıp kötülemez, gizli taraflarını araş-tırmazdı. Ancak sevabını umduğu şeylerden sözederdi. Konuştuğu zaman, yanında bulunan kimseler başlarını önlerine eğip dinlerlerdi. Tıpkı başlarının üzerinde bir kuş duruyormuş da onu ürkütmemek için kafalarını kaldırmıyor gibiydiler. Sustuğu zaman onlar konuşmaya başlarlardı. Yanındayken birbirleriyle tartışıp çekişmezlerdi. Meclis arkadaşlarının güldükleri şeye kendisi de gülerdi. Onların beğendiklerini kendisi de beğenirdi. Garip kimseleri sabırla dinler, dileklerine kulak verirdi. Öyleki O'nun ashabı, konuşurken çok yumuşak huylu olduğunu görürlerdi. Kimsenin sözünü kesmezdi. Ancak kendisiyle konuşan kimse yanından ayrılacağı zaman kendisi de ayrılır ve sözünü noktalardı. Yumuşak huyluluk gösterir, kötülükten sakınır, takdir ve tefekkür ederdi. İnsanlara eşit şekilde bakar ve onları dinlerdi. Lüzumlu şeyler üzerinde tefekkür ederdi. Kendinde hem yumuşak huylu-luğu hem de sabrı birarada toplanmıştı. Hiç bir şey gözünden kaçmazdı. [2]

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 33.

[2] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nıhaye, c. 6, s. 33.

Örnek Ahlak

Yukardaki başlığı kısaca değerlendirelim. Hak davetçisi ve Allah tarafından omuzuna yüklenilen risalet sahibinin ahlakının nasıl olması gerektiği ve bu ahlakın davete icabete etkisi hususunda mezkur cümlenin delalet ettiği mana üzerinde de durmamız icabediyor.
Muhammedi davetin harikalarını sayan bazı yazarlar derler ki "Muhammed (s.a.v.)' in en görkemli yanı, ahlakıydı. O'nun ahlakı, insanoğulları arasında harikulade bir şeydi. Ahlakı, meleklerin-kinden daha yüceydi. Çünkü meleklerin ahlakı yaratılışlarının gereği olarak güzelleşmiştir. Çünkü onlar: "Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmezler ve emredildikleri şeyi yaparlar."
Muhammed (s.a.v.)'de İsa peygamberin mücerred ruhaniyeti yoktu. Aksine Onda insani ruhaniyet vardı. Ayrıca bedeni istek ve artık vardı.Tabii ki bununla birlikte ruhi soyutlanışda vardı. Mu-hammed(s.a.v.), insanlarla ilişkisinde kendisinden insanın örnek nitelikleri tecelli ederdi. Tabiatında ilahi bir ruhaniyet vardı. Ahlakı, terbiye ve iradesine hakimdi. Edep ve iradi davranış O'nun karekterine sinmişti. İffetliydi ama kadınlardan da uzak değildi. Asla fuhşiyata ve kötülüğe sapmamıştı. Ondaki fazilet kendisini kötülüklere karşı korumuş, serden uzak tutmuştu. Kadınlardan uzak duran kimsenin gösterdiği iffet; kendisini baskı altında tutan şehvetleri ve kendisine sorun çıkaran hevesleri bulunan kimsenin gösterdiği iffet kadar kıymetli olamaz. İki kuvvet arasındaki çarpışma sonucunda zafer iffetin, galibiyet faziletin olacaktır. Kendiliğinden ve ucuza maledilen şey, çarpışma ve galebe neticesinde elde edilen şey kadar değerli olamaz.
Beslemesi Hind bin Ebi Hale'nin ifadesine göre Muhammed'in nitelikleri arasında ilk sırayı dil tutumluluğu almaktadır. Sanki o'nun dili bir kapalı sandık içindeydi de umduğu bir hayır, sözkonusu olmadan dilini kıpırdatmaz ve konuşmazdı. Nefrete karşı insanları teşvik etmezdi. Aksine muhataplarını ilgilendiren ve onlara yarar sağlayan hususlarda konuşurdu. Konuşmasında muhataplarının gönüllerini birbirine ısındırır, kalplerini birbirine yaklaştırır, gariplerini de onlara dost kılardı. Hak sahibine hakkının verilmesini emrederdi. Tartışmaya girmez, kırıcı sözler kullanmazdı. Hiç kimseyi kötülemezdi. Dil sürçmesinden çekindiği için gereksiz yere konuşmazdı. Yasaklara karşı çıkmazdı.
Muhatabı sözünü bitirmeden araya girmez ve sözünü kesmezdi. Konuştuğu zaman, sözü açıklayıcı ve hikmetli olurdu. Hülasa O; diline hakimdi. Gerek duymadan konuşmazdı. Ancak bir hakkın ortadan kaldırılacağı, ya da batıla

dalınacağı zaman ağırlığını ortaya koyarak konuşurdu. Kalpleri birbirine ısındırmak, insanları birbirine dost kılmak, iyi bir şeye önayak olmak gerektiği zaman konuşurdu. Dili, iradesinin dışına çıkmazdı. Aksine dili iradesinin tamamlayıcısıydı. İradesinin hakimiyeti altındaydı. Zaten iradesi de Hak içindi.
2- Peygamber Efendimizin ahlaki nitelikleri bakımından ikinci sırayı ashabı ile ülfet kurması onlarla arkadaşlık kurması almaktadır. O'nun yüksek duyguları ashabının duyguları ile bütünleşmişti. Ruh ve yüreklerinin içine dolmuştu. Yüksek şahsiyetli olanlarına ikramda bulunur, düşük seviyede olanlarını da yüceltmeye çalışırdı ki kendini Peygamber Efendimizin ve ashabının bir arkadaşı bilsin. Sevgisini ashabının arasında eşit olarak dağıtırdı. Herkese arkadaşlık hakkını verirdi ki sahabilerinden her biri, onun ilgisine mazhar olduğunu anlasın. Güzel bir durumla karşılaştığında beğendiğim ve o şeyin güzel olduğunu ilan ederdi. Çirkin bir şeyle karşılaştığı zaman da yol gösterici ve güvenilir bir kimsenin yumuşaklığıyla arkadaşlarının dikkatini çeker, onları uyarırdı. Onlarla ülfet peyda eder, nefret ettirmez, kendine yaklaştırır uzaklaştırmaz ve batıl karşısında da susmazdı.
Ashabının gafil kalıp batıla meyletmelerinden korktuğu için hep uyanık dururdu. Kimseye karşı kalbinde kötü duygular taşımazdı. Onları kötülüklerden kurtarmaya çalışırdı. Kendisinden bir kötülük geleceğini zanneden kimseleri uyarma hususunda çok titizdi. Böylelerini, suratını asmadan kaba söz söylemeden uyarır ve sakındındı. Bütün 'davranışlarında sıcak alaka gösterir, insanlarla arkadaş olmaya çalışır, başkaları da onu kendine yakın görürdü. Kalbini insanlara açardı. Böyle yapardı ki insanların hayırlıları kalplerinde gizledikleri şeyleri açıklasınlar. Diğerleri de gönüllerinde sakladıkları kötü şeyleri açıklamaktan utansınlar. Bilakis böylelerinin kötü duyguları kalplerinde hapsedilsin ve açığa çıkarılmasın. Belki de böyle yaptıkları takdirde o kötü duygular gizlenip yokolur ve durumları düzelirdi. Çünkü çirkin huylar, nurdan ve sudan uzak kaldığı zaman solar belki de kuruyup giderler.
3- Peygamber Efendimizin üçüncü sıradaki özelliği de müteva-zi ve kerem sahibi oluşuydu. Tevazuunda alçalma ve zillet yoktu. O, bir topluluğa girdiğinde neresini boş bulursa, oraya otururdu. Ashabını da böyle davranmaya teşvik ederdi. Onlarla yanyana ve omuz omuza otururdu. Rahmet kanadını onlara dokundurur, bu hususta onları eşit tutardı. Yumuşak ve alçakgönüllüydü. Hoşuna gitmeyen şeyi gördüğünde, onu görmezden gelirdi. Ancak susması irşat görevini bırakması anlamına gelmezdi. Bu gibi durumlarda mutlaka hakkı söylerdi. İrşat görevini yerine getirirken de yumuşak bir biçimde uyarıda bulunur, hatta bazen işaretle yetinirdi. İşaretin yetmediği durumlarda taarizde bulunurdu. O da

yetmezse umumi uyarıda bulunurdu. Bazı kimselerin kötü davrandıklarını ve çirkin fiiller işlediklerini görünce bu kötülüklerini ve çirkinliklerini yüzlerine vurmaz, bilakis şöyle derdi: "Bazı kimselere ne oluyor ki şöyle ve şöyle yapıyorlar?" Şüphesiz ki kınama genel ifadelerle yapıldığı zaman kimseyi incitmez. Umumi ifadelerle yapılan kınamalar şüphesiz ki daha etkili olur.
Peygamber Efendimiz çok az şaka yapardı. Şaka yaptığı zaman da hikmetli ifadelerle yapardı, Yaptığı şakalarla bazı gerçekleri açıklamayı gözetirdi. Örneğin halası Safîye'ye şöyle demişti: "ihtiyarlar cennete giremezler." Bunun üzerine halası ağlamaya başlamış, ağladığını görünce de şöyle demişti: "Cennete girerken göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar olacaksınız."
O'nun bu ifadesinde yumuşak ve latif bir şaka vardır. Ama aym zamanda bu ifadelerle ahiretle ilgili bir durumu da açıklamaktadır.
4- Peygamber Efendimiz'in dördüncü sıradaki sıfatı, kabalıktan ve katılıktan uzak oluşudur. O kimseye karşı kaba ve katı davranmaz, kimseyi kötülemez ve ayıplamazdı. Başkalarının gizli taraflarım araştırmaz, kötü konuşmaz, çirkin söz etmez doğru olsa dahi hoşa gitmeyen ifadeler kullanmazdı. Ancak bir hakkın zayi olmasına veya batılın galebe çalmasına sebebiyet verecek durumlarda ağır da olsa, kaba da olsa hakkı söylemekten çekinmezdi. Bu gibi durumlarda susmak doğru değildir. Hakkın kaybolmasından endişe duyduğu zaman, konuyu açıklar ve ağır kelimeleri seçmeye gerek duymadan gerekeni söylerdi.
5- Peygamber Efendimiz mutlak surette insanları kötülemekten sakınırdı. Ancak hakkın gerektirdiği zorunlu hallerde bunu yapmaktan da çekinmezdi. Fakat üstü kapalı ifadeler kullanır sevabını umduğu hususları konuşurdu, insanlara yararlı olacak şeyler anlatırdı.
6- Peygamber Efendimiz, önce de işaret ettiğimiz gibi hep susmayı tercih ederdi. O'nun susması, konuşmaktan aciz oluşundan değildi. Aksine susması, konuşmadan önce düşünen kimsenin susmasıydı. Kendisi gibi yüksek bir şahsiyete sahip olmayan şeylerin kendisi aleyhinde şüyu bulmasından sakındığı için susardı. O'nun susması hilimdi, akıldı. Bazı şeyleri görmezden gelmesi ve kötü söz söylemiş olanı affetmesi gerektiği zaman susardı.
7- Kendi şahsını ilgilendiren şeylerden ötürü öfkelenmezdi. Ancak Allah için ve ilahi yasakların çiğnenmemesi için öfkelenirdi. İlahi yasakların çiğnendiğini gördüğü zaman, Allah'ın haddini tatbik edinceye kadar susmazdı.
Hind Bin Ebi Hale'nin Peygamber Efendimiz'in evsafı hakkında söylediği sözleri aktardık. Hind, gözlemci bir kişiliğe sahipti. Ufak işaretler ve küçücük bakışlar dahi O'nun gözünden kaçmazdı. Kalplerdeki şekülenişleri sezinlerdi. Bilinçaltı oluşumları açığa çıkarırdı. Kelimelerin ifade ettiği peygamberimizin bazı

niteliklerini özetle aktarmış olduk.
Şimdi de Peygamber Efendimiz'in nasıl vefakar bir arkadaş, yumuşak huylu, kabalıktan ve zorbalıktan uzak bir insan olduğunu anlamamız için kendisiyle arkadaşlık etmiş olan kimselerin kendisi hakkında söyledikleri sözlerin bir kısmım aktaracağız:
Urve bin Zübeyr, teyzesi ve mu minlerin annesi Aişe (ra)'dan rivayet ediyor. Aişe ki, Peygamber Efendimiz ile hayat arkadaşlığı yapmıştır.Peygamber Efendimiz bütün bir insanlığın sorumluluğunu omuzlarken bu uğurda savaşır ve cenk alanlarını kateder-ken Aişe O'nunla hayat arkadaşlığı yapmıştır. Aişe, Muham-med'in ahlakı hakkında şöyle demiştir:
"Resululîah (sav), ne bir hizmetçiyi ne de bir kadını eliyle döğ-müş değildir. Allah yolunda cihad için olmadıkça hiç bir şeye eliyle vurmuş değildir. İki şey arasında seçim yapacağı zaman, günah olmadığı takdirde o şeylerin en kolayını ve en sevimli olanını seçmiştir. Kendi şahsı için başkalarından intikam almamıştır. Ancak Allah'ın yasakları çiğnendiği zaman Aziz ve Celil Allah adına intikam almıştır."
Ebu Hureyre, Peygamber Efendimiz'i şöyle anlatır:
"O (bir kimseye yöneldiğinde) tamamen yönelirdi, (bir kimseden ayrılıp gideceği zaman da) tamamen sırtını dönüp giderdi. Anam babam O'na feda olsun, asla kötü iş yapmaz ve kötü söz söylemezdi. Çarşılarda bağırıp çağırmaz ve gürültü yapmazdı."
Bu büyük sahabinin Peygamber Efendimiz'in hakkında yapmış olduğu bu tavsif, Peygamber Efendimiz'in insanlara nasıl davrandığını ortaya koymaktadır. Ebu Hüreyre, O'nu şu üç nitelikle vasfetmiştir:
1- Peygamber Efendimiz bir insana yöneldiği zaman bütün cephesiyle ona yönelirdi. Profilden karşılamazdı.Veya dilinin ucuyla onunla konuşmazdı.Yahut Önemsemeyen insanların karşılayışı gibi karşılamazdı. Aksine yönelirken net ve açık bir şekilde tam olarak yönelirdi. Ayrılırken de aynı şekilde sırtını dönüp ayrılır ve giderdi. Sözünü tamamlamadan kimseden ayrılıp gitmezdi. Karşısındaki kimsenin konuştuklarının tamamım dinlerdi. Muhatabı konuşurken sırtım dönüp gitmez ve yüz çevirmezdi.
2- İnsanlara kötü sözlerle cevap vermezdi. Konuşmayı asli mecrasının dışına çıkarmazdı. Beslemesi Hind bin Ebi Hale'nin O'nun hakkında yaptığı tavsiflerde de buna işaret etmiştik.
3- Peygamber Efendimiz çarşılarda ve pazarlarda başkalarıyla tartışmaz, bağırıp çağırmaz ve öfkelenmezdi. Aksine O'nun bütün söz ve davranışları yerli yerince ve güzeldi. Önce de işaret ettiğimiz gibi o mütevazı idi. Son derece alçak

gönüllüydü. Hükümdar ve peygamber ya da hükümdar ve kul olma mertebelerinden birini seçme hakkına sahip kılınmış; O da kul ve peygamber olmayı seçmişti.
Alemlere rahmet olarak Allah tarafından gönderilmiş olan Peygamber Efendimiz işte böyle bir şahsiyetti. Cenabı Allah O'nu cahiliyet taassubunun ve soy övüncünün hakim olduğu bir topluma peygamber olarak göndermişti. Onlara gönderilen peygamberleri, zorba bir hükümdar olmakla kul bir peygamber olmak arasında seçim yapmak hakkına sahip kılınmış, Oda kul-pey-gamber olmayı seçmişti. Çünkü O insanlara gönül yoluyla yaklaşmak arzusundaydı.Onlara büyüklük taslamak istemiyordu. İr-şad, ancak insanlara yakın olan kimseler tarafından gelir. Onlara karşı üstünlük taslayan kimseler irşad görevini yapamazlar. Böyleleri toplumu irşaddan daha da uzaklaştırır.
Ebu Ümame (ra)'den rivayet:
"Resulüllah (sav) bir değneğe dayanarak yanımıza geldi. Gelince biz huzurunda ayağa kalktık. Bu halimizi gören resulüllah şöyle buyurdu: "Birbirlerine tazimde bulunan acemlerin kalkışı gibi kalkmayın! Ben ancak köle yeyişi gibi yemek yiyen ve köle oturuşu gibi oturan bir kulum!"
Kadi Iyaz'm "Şifa"adlı kitabında şu ifadelere rastlamaktayız: Hz.Ömer'in rivayetine göre Resulüllah (sav) şöyle buyurmuştur:
"Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'yı haddinden fazla büyüttükleri gibi beni büyütmeyin. Ben sadece bir kulum (Benim için) Allah'ın kulu ve elçisi deyin."
Enes (ra)'m rivayetine göre aklına bir şey takılan kadının biri Peygamber Efendimize'gelerek: "Benim sana soracağım var." Peygamber Efendimiz de ona cevaben şu karşılığı vermiş: "Ey falanın annesi, Medine'nin hangi sokağında dilersen otur, ben de seninle birlikte oturacak ve ihtiyacını giderinceye kadar yanından ayrılmayacağım."[1]
Resulüllah (sav), ailesi içinde de mütevazi idi. Ev işlerinde hane halkına yardım eder, çalışmaktan geri durmazdı. Kendi elbisesini yıkar, koyununu sağar elbisesini yamar, ayakkabısının söküğünü diker, kendi hizmetim kendi görür, devesini bağlar su taşıyan hayvanının yemini verir, hizmetçiyle birlikte yemek yer ve eşyasını taşırdı.
Medine'deki cariyelerden biri, kendisine yardım edecek bir erkeğe ihtiyaç duyduğunda Resulüllah (sav)'e rastlamıştı. Resulüllah onun ihtiyacını gidererek yardımına koşmuş ve işini görmüştü. Sonra da şerefinden hiçbir şey eksilmeksizin kendi işine dönmüştü.

[1] Kadi Iyaz, eş-Şıfa, c. 1, s. 76.

Heybeti

Zelilce olmayan tevaazuuyla birlikte Peygamber Efendimiz'in kalplere saldığı bir heybeti vardı, Allah tarafından alemler için elçi seçilen Peygamber Efendimiz'in heybeti diğer insanların heybetinden çok daha şiddetliydi. Fazla heybet sahibi olduğunu bildiğinden ötürü tevazu gösterirdi. Bu tevazu ile insanlara lutufkâr muamelede bulunurdu. Heybetle alçakgönüllülüğünün kaynağı birdi. Heybetle tevazu özdeşleşmişti. Ancak güçlü şahsiyet sahibi kimseler alçalmadan tevazu gösterirler. Böyieleri yapıp yapmadıkları işlerde ezikliğe kapılmadan tevazu gösterirler.
Peygamber Efendimiz'in sahabeleri arasında oturuşunu anlatanlar O'nun heybetinin yüksekliğine, vakarının ve davranışının güçlülüğüne işaret ederler. Peygamber Efendimiz'in bulunduğu mecliste ağırbaşlılık hüküm sürerdi. Konuşmaya izin vermediği zaman kimseler konuşamazdı. Sustuğunda meclis arkadaşları da susarlardı.O'nun sözünün dışına çıkmaz, iradesinin uzağında kalmazlardı. Ama O tevazu ve itmi'nanı asla elden bırakmazdı. Çoğu kez kendisiyle konuşanlara yakın olmak için yanlarına gidip otururdu. Onları doğru yola iletmek isterdi. Kadınlar bulunduğu yerde oturdukları zaman bazen ileri geri konuşur, kaba sözler ederlerdi. O, bakışlarıyla onları susturmaya kadir olduğu halde konuşmalarına engel olmaz, onları susturmazdı. Yine günün birinde bazı kadınlara irşaatta bulunmaktaydı. Kadınlar sözünü keserek bazı sorular yöneltiyorlar ve yüksek sesle konuşuyorlardı. O esnada Ömer (ra) içeriye girdi. Kadınları, peygamber efendimizin sözünü keserek sorular yönelttiklerini ve bağrıştıklarını gördü. Fakat kadınlar, Hz. Ömer'in içeri girdiğini görünce sustular. Susmalarını gören peygamber efendimiz dişleri görünecek şekilde tebessüm buyurdu. Ömer: "Allah seni hep güldürsün ya Resulullah niçin gülüyorsun?" diye sorunca o şerefli, merhametli ve şefkatli resul şu cevabı verdi: "Bu kadınlar sen gelmeden Önce bana karşı yüksek sesle konuşup bağrışmaktaydılar. Seni görünce sustular."
Ömer: "Ey nefislerinin düşmanları olan kadınlar! Resulul-lah'tan korkmuyorsunuz da benden mi korkuyorsunuz?!" diye onlara çıkıştı. Kadınlardan biri: "Ama sen katı ve kabasın ey Ömer!" dedi. Bu sekide konuşan kadını Resulullah (sav) susturdu ve o güçlü heybetli insanın, yani arkadaşı Ömer'in katı yürekli olmadığım ifade ederek şöyle dedi: "Hayır! Şeytan Ömer'in geçtiği yollarda yürüyemez!"
Hz. Ömer, Peygamber efendimizden daha heybetli değildi. Bilâkis peygamber

efendimiz hem heybetli, hem de sevimliydi. Fakat o kalplere nüfuz ederdi. Heybetini korkunç hale getirmezdi. O, insanlara doğru you gösermek için heybetliydi. Hem heybetliyken, hem mütevazi iken gayesi irşattan başka bir şey değildi. Bi'setinin başlangıcında heybetine dair aktarılan haberler çeşitlidir. Bu hususta çeşitli olaylar aktarılmıştır, ama peygamber efendimiz bu heybetim çok nadir kullanmıştır. Maksadı da, insanların yaptığı İslâm devletine icabet etmeleriydi. Davetine hem heybeti, hem de rağbeti katardı. Amaç, kıyamet gününde Allah'ın rızasını kazanmaktan başka bir şey değildi. Fakat şirkin önderleriyle karşılaştığı ve görüştüğü zaman onların ilâhi gazaba sebep olarak istihzala-rıyla karşılaştığında onları, Allah'ın azabıyla başbaşa bırakırdı. Ondaki kuvvet, ilâhi bir heybetten doğuyordu. Buna ilişkin iki olayı anlatacağız:
1- Anır bin As'ın rivayet ettiğine göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz günün birinde Kâbe-i muazzamayı tavaf ediyordu. Kureyşten bazı kimseler Kabe'nin çevresinde oturmaktaydılar. Tavaf esnasında Peygamber efendimiz yanlarından geçtikçe O'na laf atıyorlardı. Rahatsız olduğu yüzünden anlaşılıyordu. Bu saygısızlıklarını, peygamber efendimiz tavafın yedi şavtanı tamamlayıncaya kadar sürdürdüler. Tavafı tamamladıktan sonra onlara dönerek sağlam bir azim, kuvvetli bir iman ve heybetle şöyle dedi: "Ey Ku-reyş topluluğu! Yüzler çirkin oldu. Burunlar yere sürüldü. Ben size Ölüm getirdim!" Bunu, ya da buna benzer sözleri söyledi. Onun bu sözleri Kureyşîileri ürküttü ve paniğe düşürdü. Böyle dedikten sonra hepsi de ona güzel sözler söylemeye ve gönlünü almaya başladılar: "Ey Ebal Kasım, rahat ve bereket içinde yoluna devam et. Biz senden asla kötülük görmedik".
Hiç kuşkusuz ondaki bu insani heybeti, alemlerin rabbi kendisine bahsetmişti. Dolayısıyla ayırıcı özelliklerden biri de heybetiydi. Onun Kureyşlilere yapmış olduğu tehdit; güçlü, kuvvetli ve heybetli bir kimseden sudur ettiği için müşrikleri etkilemiş, onları ürkütmüştü.
2- İnsanlar içinde Peygamber efendimize en çok taşkınlık eden, Amr bin Hişam'dı. İslâm tarihi ona hakettiği Ebu Cehil unvanını vermiştir. Şerefli bir kimse olmadığı için ağzına geleni söylerdi. Kötülük yapmasını engelleyecek yüksek bir ahlâkı da yoktu. Yüreğine çöreklenmiş bulunan kini onu ileriye itiyordu. Peygamer efendimiz,insanlarm Muhammedi davete karşı şefkat duygularını harekete geçirmek için onun kötülüklerine ve taşkınlıklarına sabrediyordu. O tağutu, şerre yönelme halinde kendi haline bırakıyor ve zorbalığına sabırla direniyordu.
Araplardan birinin Ebu Cehil'de alacağı vardı. Ebu Cehil, adamın borcunu ödemekte gecikiyor, ödemek istemiyordu. Ödemediğini gören alacaklısı,

Mekke'nin önde gelen Ebu Cehil benzeri kimselere başvurarak yardımlarını istedi. Onlar da işi alaya alarak alacaklıyı Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'e havale ettiler. Adamcağız, Peygamber efedimizin yanına giderek yardımını istedi. Peygamber efendimiz de onunla birlikte Ebu Cehil'in evine gitti. Kapıyı vurdu. Ebu Cehil sarsıntı ve ürküntü içinde kapıya çıktı. Muhammed'in azminin verdiği korkudan dolayı her tarafı titriyordu. Peygamber efendimiz ona: "Adamın borcunu öde" dedi. Ebu CemTdeki cahiliyet mütekebbirliği alçalmaya başladı. Zillet gösterip boyun eğdi. Hor ve hakir bir şekilde boyun büküp adamın borcunu ödedi. Böylece emsalleri olan müşrikler arasında gülünç duruma düştü. Peygamber efendimiz kendisinin heybetinden ürken kimselerin korkusunu hafifletirdi. Günün birinde yanına bir adam gelmiş, onun heybeti karşısında titremeye başlamıştı. Peygamber efendimiz ona: "Kendine gel ben bir hükümdar değilim. Sadece Kureyş kabilesine mensup, ekmek yiyen bir kadının oğluyum".
Ebu Hüreyre'den rivayet: "Peygamber (s.a.v.) efendimizde birlikte pazara gittik. O bir kaç don satın aldı. Terazi başında duran adama da: "Tart ve tartının hakkını ver" dedi. Böyle deyince tacir, Peygamber efendimizin eline atılıp öpmeye başladı. O'da elini geri çekti ve şöyle dedi: "Bu, Acemlerin kendi hükümdarlarına yaptıkları bir muameledir. Oysa ben hükümdar değilim. Sadece sizden biriyim." Böyle dedikten sonra satın aldığı donları teslim aldı. Ben taşımak için elinden almak istedim. Bana şöyle dedi: "Bir şey satın alındığı zaman sahibinin onu taşıması gerekir."
İnsanların çok azında tevazu ile heybet bir arada bulunur. Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), heybetin en yüksek derecesine ulaşmıştı. Aynı zamanda tevazu derecelerinin de en yükseğine ulaşmıştı. Bu tevazu nedeniyle ihtiyaç sahiplerine ve zaaf içinde bulunan kimselere yanaşır, zayıf ile ünsiyet kurar, ihtiyaç sahipleri de ihtiyaçlarını gidereceğini kendisinden umarlardı.
Büyüklük taslayanların çoğu, zafiyet hisseden ve kendilerinde şahsi iktidar bulamayan kimselerdir. Bunlar heybetlerini kullanır, büyüklük taslayarak zaaflarını örtmeye çalışırlar. İnsanları ezip sırtlarından geçinmeye gayret ederler ki, eksiklerini gidersin ve zaaflarını hafifletsinler; ya da kaynağı servet olan yapay heybetler yaratırlar. Oysa malları ve servetleri ellerinden gidince heybetleri de gider. Heybetlerinin kaynağı belki de makam ve mevkidir. Bununla üstünlük taslarlar. Oysa makam ve mevkile-rinden düşürüldükleri zaman, küçülür ve silinirler. Fakat Cenâb-ı Allah'ın kendilerine bahşetmiş olduğu fazilet ve manevi kuvvete dayanırlar. Böyleleri yapmacık heybete, insanlara karşı üstünlük taslayıp taşkınlık yapmaya gerek duymaz ve insanları ezip hor görmezler.

İlimden, ahlâktan ve faziletten kaynaklanan fıtri heybet ile tevazu, aynı ağacın iki dalı gibidirler. Bunlar ile tevazu asla birbirlerinden ayrılmazlar. Çünkü fıtri heybet, sun'i gıdaya muhtaç değildir. Bilâkis bu türde olan heybet, sahibinin mütevazi olmasını da gerektirir ki sahibi, insanlarla ülfet etsin ve sosyal olgunluğa erişsin.
Af ve Müsamaha s
Af ve müsamaha, selim kalpten ve yüce ahlâktan kaynaklanır. Allah hem kendisinden, hem babasından razı olsun Aişe anamız, Peygamber (sav) efendimizin ahlakıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Onun ahlâkı, Kur'an idi" Peygamber efendimiz Kur'anm hidayetini tatbik etmiş, onun yoluna tabi olmuş, asla sapmamış ve doğru yoldan dışına çıkmamıştır. Çünkü yüce Allah O'na şu emri vermişti:
"Affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme " (Araf: 199)
Yine Peygamber efendimiz, Cenâb-ı Allah'ın şu kavli şerifine kulak vermişti:
"iyilikle kötülük bir olmaz (sen, kötülüğü) en güzel olan şeyle sav. O zaman (bakarsın ki) seninle arasında düşmalık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir ." (Fussılet: 34)
Cenâb-ı Allah bi'setten önce peygamber efendimizi risalete hazırlamıştı. İnsanların hatalarım bağışlar, yanlışlıklarını görmezden gelirdi. Af ve müsamaha, ancak kin ve öfkeden arınmış olan bir kalpte bulunur. İnsanları hakka yöneltmeye çalışan bir kimsenin ileriye doğru bakması, geriye yönelmemesi gerekir. Kin ve öfkeye iltifat etmemesi icab eder. Herkesin durumuna göre muhasebe etmesi gerekir. Aksi takdirde geriye doğru gider. Gelecekte yapması gereken işleri düşünemez olur. Mazide kalan rahatsızlıklarından kaynaklanan öfkesini dindirmeyi düşünür. İnsanları hakka davet edici risalet görevini üstlenen kimse, kendisini hazırdaki durumu düşünmekten alıkoyan gerici değildir. Bilakis böyleleri gelecek için hazırlık yapmaya çalışır.
Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'i, Rabbi en güzel bir şekilde terbiye etmişti. En büyük hidayet yolunu ve en kuvvetli risalet yükünü omuzlaması için Rabbi onu yaratmıştı. Onu güzel bir ahlak ile terbiye etmişti. Gönlü her zaman Cenab-ı Allah'ın kendisi için hazırlamış olduğu hak davetini omuzlamaya hazırdı. Kendini bu yola adamıştı. Kalbinde sakladığı bir kini yoktu. Risalet görevini en mükemmel bir şekilde tebliğ etmeye kendini vermiş; bunu kendi nefsi için kaçınılmaz bir görev bilmişti. Kin ve öfke, ruhunu meşgul etmemişti. Kalbi, düşmanca duygularla dolmamıştı. Göğüslere ve kalplere takılan kin dikenleri, insanı çalışmaktan ve salih amel işlemekten alıkoyar; insanlarla onların

bağlantısını bozar, aralarına düşmanlık fikirlerini yerleştirir. Oysa Allah'ın peygamberi, kinle meşgul olmaktan çok daha yüksek mevkilerde bulunmaktaydı. Allah tarafından risaletle görevlendirilmeden önce Peygamber Efendimiz işte bu vasıfta ve bu konumda idi. Bütün hayatı boyunca cahili kinle uğraşmadığı bilinmektedir. Düşmanca duyguları etrafa saçmamıştır. Aksine o risaletinin son zamanlarında da tam bir müsamaha ve affı ilan ediyordu. Peygamberlere yakışan güçlü bir azimle şöyle diyordu:
"Bilesiniz ki cahiliyetten kalma kan davaları kaldırılmıştır, ilk kaldırdığım kan davası, amcam Abdulmuttalib oğlu Haris'ir, kan davasıdır?'
Bi'setten sonra da kin ve düşmanlığa meydan verecek açıkları kapatmaya son derece özen gösteriyordu. Halk arasında koğucu-luğu, -doğru da olsa- laf gezdirmeyi yasaklayarak bu amacını gerçekleştirmişti. Sahih hadisde sabit olduğuna göre Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Hiçbiriniz, başka birinizin söylediğini bana ulaştırmasın. Ben selim bir kalple aranıza çıkmak istiyorum. " [1]
Son derece affedici ve müsamahakar olduğundan, böyle olmayı sevdiğinden dolayı kendisini ilgilendiren bir haksızlık ve saygısızlık karşısında hiç kimseyi kınamamıştır. Resulüllah (s.a.v.)'in hizmetkarı Enes bin Malik konuyla ilgili olarak şöyle der:
"Allah'a andolsun ki Resulüllah, yaptığım hiçbir şey içinniçin böyle yaptın, yapmadığım birşey için de niçin böyle yapmadın dememiştir."
Yine sefer ve hazar halinde ona hizmet etmiş olan Enes (r.a.) şöyle der:
"Resulüllah (s.a.v.), insanların en güzel ahlaklısı idi. Bir iş için beni bir yere göndermek istedi. Ben de gitmem dedim. Ama kalbimde, Resulüllah'm emretmiş olduğu yere gitme düşüncesi vardı. Dışarı çıktım; pazarda oyun oynamakta olan çocukların yanına vardım. Bir de baktım ki Resulüllah (s.a.v.), arka taraftan gelip kafamı tutmuş, kendisine baktığımda gülüyordu ve "Ey Enes-cik, sana emrettiğim yere gittin mi?" diye sordu. Ben de "Evet gidiyorum Ya Resulüllah" diye cevap verdim."
Bunun üzerine Resulüllah (s.a.v.)'in hizmetkarı Enes, kendisine emredilen işi yapmak üzere yoluna devam edip gitti. [2]
Peygamber efendimizin nübüvvet haberleri arasında şüphesiz bu haber, küçük görünmektedir. Ama mana bakımından büyüktür. Bu haberde Peygamber efendimizin müsamahakarlığı ve ahlaki yüceliği görünmektedir.
1. Kendisine karşı inatçılık eden hizmetçisini affedip asiliğini müsamahayla karşılamıştır. Zahiren emrini reddeden Enes'i kınamamış ve azarlamamıştır. Bu

asiliği nedeniyle onu sorgulama-mış, bilakis onu kendi takdiriyle başbaşa bırakmıştır. Bu işi kendi rızasıyla yapmasını beklemiştir.
2. Güzel af ve müsamahakarlığının, Enes'in gönlünde ne gibi sonuçlar doğurduğunu öğrenmek için, Enes'in peşine düşerek onu izlemiştir. Müsamaha ve toleransı ile Peygamber Efendimiz gönülleri bir güneş gibi aydınlatmıştır. İnsanları zorlamadan, sıkıştırmadan öfke ve gazapla kalplerini kilitlemeden, onlara kardeşçe davranmıştır.
3. Emrine karşı gelen Enes'e öfkelenmemekle yetinmemiş, aynı zamanda kendisiyle şakalaşmış ve kafasını avucuyla tutmuş; sonra da şakalaşarak ey "Enescik" diye seslenmiştir. "Enescik" diyerek onu nazlandırmak istemiştir. Halbuki Enes kendisine karşı gelmiş ve buyruğunu reddetmişti.
Sonra da müsamaha ve affın; zahiri davranışlardan yola çıkarak sorguya çekilmekten vazgeçmenin zaferini ilan edercesine şöyle demiş:" Sana emrettiğim yere gittin mi?"
Bu nübüvvetin olgunluğunu ve yolunu kaybedip ürkmüş nefisleri hakka davet eden peygamberi ahlakın yüceliğidir. Görüldüğü gibi af ve müsamaha ile insanlara yaklaşarak ünsiyet peyda etmiştir.
Yine aynı Enes şöyle diyor: "Peygamber Efendimizle birlikte yolda yürümekteydim. Üzerinde kaba astarlı bir aba vardı. Arabi-nin biri onu yakalayarak abasının ucunu tutup şiddetle çekti. Arabi abasını çekmekte iken ben Resulüllah'ın omuzuna baktım. Abanın yaka kısmı omuzunu kızartmıştı. Sonra Arabi şöyle dedi: "Ey Muhammedi Adamlarına emret de senin yanında bulunan Allah 'm malından bana versinler." Peygamber Efendimiz arabiye dönüp gülmeye başladı. Sonra da ona yardımda bulunmaları içıı ilgililere emir verdi."
Peygamber efendimizin bu af ve müsamahakarlığı bi'setinden önce de vardı. Şahsına şiddetli eziyet verdikleri zaman da böyle davranırdı. Kureyş'in şiddetli baskı ve eziyetlerine karşı yumuşak sözlerle karşılık verirdi. Eziyete karşı müsamahakarlıkla karşılıkta bulunurdu. Bu hali ile Cenab-ı Allah onun vasıtasıyla dilediği kullarını hidayete erdiriyordu. Eğer af ve müsamahakarlığı esas olmasaydı, Lut peygamberin dilediği gibi kavmine bela ve musibet gelmesini Allah'tan isterdi. Nuh (a.s.) rabbine şöyle niyazda bulunmuştu:
"Rabbim, yeryüzünde kafirlerden tek kişi bırakma. Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar ve yalnız ahlaksız ve nankör (insanlar) doğururlar." {Nuh 26-27)
Fakat Cenab-ı Allah peygamberlerin bazısını bazısına üstün kılmıştır. Her ümmetin bir peygamberi vardır. Bu peygamberlerin ahlakı, ümmetini hidayete ve doğruluğa iletmeye elverişli bir ahlak olmalıdır.

Rivayet olunduğuna göre Kureyşliler peygamber efendimizi yalanlayıp ona aşın derecede eziyet verdiklerinde Taife giderek Sa-kif kabilesine sığınmıştı. Fakat Sakif kabilesinin Önde gelen adamlan, ayak takımlarını kışkırtarak Peygamber efendimize saldırt-mışlardı. O esnada Cebrail (a.s.) gelerek kendisine şöyle demişti: "Doğrusu Cenab-ı Allah kavminin sana karşı cephe alışını ve sana kötülükle mukabelede bulunuşunu görüp işitmiştir. Bunun için de dağların meleğine, senin emrine girmesi için buyruk vermiştir."
Bunun üzerine dağların meleği Peygamber efendimize seslenerek: "Dilediğin gibi bana emir ver, dilersen Ahşebeyn (Mekke-i Mü-kerreme'yi çevreleyen iki dağ) dağlarını kaldırır, bu kavmin üzerine bırakırım"
Ali cenab ve müsamahakar Peygamberimiz Cenab-ı Allah'a şöyle dua etmiştir: "Allah'ım milletimi bağışla. Çünkü onlar bilmiyorlar. "
îbn El-Münkedir'in anlattığına göre Cebrail (a.s.), Peygamber (sav)'e şöyle demiştir: "Doğrusu yüce Allah göklerle yere ve dağlara, sana itaat etmeleri için emir vermiştir."
Peygamber efendimiz: "Belki Cenab-ı Allah tevbelerini kabul eder umuduyla onlara beddua etmeyi erteleyeceğim" demişti.
Peygamber efendimizin af ve Özverisi, kendisine eziyet eden, kendisiyle savaşan, her türlü baskı ve işkence yöntemini kullanan ve çeşitli tuzaklar kuran kavmini affederken görülmüştür. Zalim ve işkenceci kavmine karşı kuvvetli bir zafer elde ettiğinde onları bağışlamıştı. Cenab-ı Allah'ın başarılı kılması sonunda Mekke-i Mükerreme'yi fethettiğinde Kureyş topluluğuna seslenmişti. Kendileri muzaffer olsalardı, şahsına ve müminlere karşı neler yapacaklarını düşünmemiş, aksine kendisi gibi yüce bir şahsiyetin onlara nasıl davranması gerektiğini ve gönüllerini hoş tutup kalplerindeki kini gidermek için nasıl muamelede bulunmasının icab ettiğini düşünmüştü. Bu düşünce içinde yeri gelmiş bir dostluk havasına bürünerek onlara şöyle demişti: "Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?" Onlar da: "Şerefli ve alicenap bir kardeş şerefli ve alicenap kardeş oğlu! Senden sadece hayır yapacağını bekliyoruz" demişlerdi. Bunun üzerine kendisi de şöyle demişti: "Kardeşim Yusuf un, kardeşlerine dediğini size söylüyorum: Bugün size kınama yok, Allah sizi bağışlar; o merhametlilerin merhametlisi-dir! Gidin bakalım artık serbestsiniz."
Islamiyette yeni bir dönemi karşılamak için bu sözüyle gönül-lerdeki kin ve düşmanlıkları sona erdirmiş, düşmanca duyguları kulak ardı etmişti.
Hak yoluna davet eden kimsenin, nefsini iki şeyden arındırması gerekir:
1. Daha önceleri insanların kendisine yaptıları eziyetlerden haksızlık ve kötülüklerden doğan acı ve kederleri kalbinden çıkarıp atmalıdır. Onlara

kötülükle mukabelede bulunmamalı, kalbini intikam duygularıyla doldurmamalıdır. Haklı da olsa, elden alınmış bir hakkı geri almak için de olsa, öc alma duygusunu gönlüne yerleştirmemelidir. Bunun çaresi de, insanın geçmişteki kötülükleri unutması ve düşmanlarına müsamahayla karşılık vermesidir. Unutmanın yegane yolu budur. Geçmişteki kötülükleri affetmek, kurtuluşa davet eden, hakka çağıran kimseyi güçlendirir.

2. Hak davetçisi bencillikten uzak durmalı, kendini düşünmemelidir. Bu da başkalarını kendi şahsına tercih etmesini gerektirir. Davetini yaptığı inanç uğruna kendini feda etmesini icap ettirir. Bencillikten kalbi temizlemek, ancak batıla yol açmayacak şekilde haklardan feragat etmek ve başkalarının hukukuna boyun eğmekle mümkün olur. Bunu yaparken de umumun hakkını savunmaktan vazgeçilmemelidir. Davetçi, kendi kişisel hakkını unutur, hatta şahsıyla ilgili hakları önemsemeyip ihmal eder, ama umumun hukukunu çiğnetmez. Davetinin icaplarını gözardı etmez. Umumun haklarını korumaya kendini verebilmek için, kendi haklarından fedakarlık edip özveride bulunur.

Hak davetçisinin ve insanlar arasında haktan yana olan kimselerin bu nitelikte olması gerektiğine göre, alemlerin rabbi tarafından elçi olarak gönderilen şahsın nasıl olması gerekir? O kendi hukukunu unutur, şahsına yapılan tecavüzleri bağışlar, ama insanların hukukunu hatırında tutardı. Umumun haklarının bir bölümünün dahi çiğnenmesine müsaade etmezdi. Müminlerin annesi Aişe (r.a.), Peygamber efendimizin vasıflarını anlatırken şöyle demiştir: "Kötü söz söylemez, kaba davranmaz, gürültü çıkarmaz, çarşı pazarlarda bağırıp çağırmazdı. Kötülüğe kötülükle mukabelede bulunmaz, bilakis affedip bağışlardı."

Özetle Peygamber efendimiz hep hayrı taşımıştır. Nefsini, başkalarına tecavüzde bulunmaya yönelten şeylerden uzak tutardı. Hep faydalı olmuştu. Allah rızası için olmadıkça, kimseye karşı tiksintisini belirtmez, öfkelenmez ve buğz etmezdi.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s, 38.

[2] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s, 38.

Hayası

Haya, insanın sahip olduğu manevi bir sıfattır. Eseri insanın davranış ve eylemlerinde görülür. Hayâlı kişi, insanların nefretini mucib davranışlarda bulunmaz. Alışkın olmadıkları işleri yapmaz. Fazilete aykırı hareketlerde bulunmaz ve kötü sözler söylemez. Rezilce işleri alenen yapmaz; insanların kabulle karşılamadıkları işlere girişmez. Günaha sebep olmadıkça toplumun gönlünü hoş edecek işlerde bulunur.
Şunu da belirtelim ki haya ile karıştırılan veya ilk görüldüğü anda haya ile çeliştiği zannedilen başka bir sıfat da vardır. Bazı kimseler hayanın nefsi zaafîyet olduğunu ve haya nedeniyle susmanın bir nevi riya ve gösteriş olduğunu zannetmişlerdir ki, bu yanlıştır. Çünkü gerçek haya zaaf değildir. Zaaftan da kaynaklanmaz. Aksine olgunluktan kaynaklanır. Çünkü hayâlı kimse, ancak olgun ve kamil davranışlarda bulunarak insanlara görünmek ister. Yine asıl itibarıyla rezil işlerin kendisinden çıkmamasına özen gösterir. Bu, bir zaaf değildir. Aksine toplumu çözüntü ve sosyal bağlardan kopup, insani rabıtalarla ilişkiyi kesme noktasına getirecek olan kirlerden ve pisliklerden arındırmaktır.
Cesaret ile haya bir arada bulunurlar. Hatta bunların bir arada bulunması, kişinin olgunluğun zirvesine ulaştığını gösterir. Yeri gelince hak sözü söylemek, haya ile uyum sağlar. Hak sözü gerektiğinde söylemeyip sükut ile geçiştirmek, haya sayılmaz. Bilakis bu, boyun eğmektir. Haya, faziletleri korumaktır. Rezilliklerin ortaya çıkmaması için gerekli baskıyı yapmaktır. Hayanın, doğru sözü ve hakkı söyleme hususunda cesarete etkisi olduğuna göre o, hakka davet edici kimseyi, şiddete başvurmadan yumuşaklıkla konuşmaya yöneltir. Bu, sertçe konuşmaktan daha uygun ve daha tesirlidir. İnsanları doğru yola daha çok iletir. Eğer hak, yüksek sesle ve alenen konuşmayı gerektiriyorsa, bu kuvvet vasfını alır ki, haya buna engel değildir.
Hiç kimse, hayanın riya ve gösteriş olduğunu zannetmesin. Haya, sadece hakkı söylemeyi gerektirir. Hakkı örtbas etmemeyi icap ettirir. Batıla göz yummayı gerektirmez. Haya, sahibini hakkı öne sürme imkamna eriştirir. Böyleleri işi sağlamca ele alarak hakkı savunurlar. Fakat davalarım, kabalığa yönelmeden, yumuşak bir üslupla dile getirirler.
Kadi İyaz, "Şifa" adlı eserinde hayanın açıklamasını yaparken şöyle der?
"Haya ve kötülükleri görmeme sıfatına gelince, şunu deriz ki: Haya, insamn yüzünü örten bir perdedir. Hoşlanılmayan bir iş yapıldığında bu duygu belirir. Ya da yapılmaması yapılmasından daha hayırlı olan bir durumla karşılaşıldığında bu

duygu belirir. Kötülükleri görmeme vasfına gelince bu, insanın kendi tabiatı icabı olarak hoşlanmadığı şeyleri görmezden gelmesi demektir. Peygamber (s.a.v.) efendimiz insanların en hayâlısı idi. Onların bilinmemesi gereken taraflarını görmezden gelirdi. Yüce Allah buyurmuştur ki: "Bu (hareketiniz) Peygambere eziyet ediyor. Fakat o (size bunu söylemekten) utanıyordu. Amma Allah hak (ki söylemek)ten utanmaz ." (Ahzap53)
Ebu Said El Hudri (r.a.)'den rivayet:

"Resulüllah (s.a.v.), örtüsü içindeki bakire kızdan daha hayâlı idi." [1]
Peygamber efendimizin hayası, genel hal ve hareketlerinde görülürdü. Bütün davranış ve hareketlerinde hayâlı olduğunu ispatlayan bazı davranışlarını örnek göstereceğiz:
a. Fazla cömert olduğundan dolayı bazı sahabileri onun evine giderek yemek yerler, sonra da konuşmaya dalarlardı. Bu da Peygamber (s.a.v.) efendimize eziyet veriyor, onu rahatsız ediyordu. Evi içinde ızdırap çekiyordu. Aynı zamanda hane halkı da bu durumlardan rahatsız oluyorlardı. Ama kendisi, sahabilerine evden çıkmalarını söylemeye utanıyor, ya da bu hususta onlara herhangi bir işaret vermekten çekiniyordu. Nihayet Cenab-ı Allah, bu hususta mü'minleri terbiye etmeyi üstlendi. Resulünü hayatının yasalarına aykırı davranmaktan affedip şöyle buyurdu:
"Ey inananlar, yemeğe çağrılmadan peygamberin evlerine girmeyin (şayet yemek haricinden size izin verilmiş de girmişseniz) yemek vaktini gözetlemeyin (yemek gelsin diye oturup durmayın). (Yemeğe) davet edildiğiniz zaman girin; yemeği yiyince dağdın. (Birbirinizle veya ev halkıyla) söze dalmayın. Çünkü bu (hareketiniz) Peygambere eziyet ediyor. Fakat o (size bunu söylemekten)-utanıyordu. Ama Allah, hak(kı sÖylemek)ten utanmaz. Onlardan, (yani peygamberin hanımlarından) birşey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Sizin, Allah'ın Resulüne eziyet etmeniz ve kendisinden sonra onun eşlerini nikahlamanız asla olamaz. " (Ahzap 53)
b. Onun hayâlı davranışlarından biri de şöyleydi: Bir hakkın zayi edilmesi durumunda haksızı karşısına almazdı. Bilakis bir kimsenin, hoşlanmadığı bir işi yaptığını haber aldığında onu karşısına alıp da niçin şer1 an caiz olmayan bu işi yaptın? demez, ancak şu yolu izlerdi: Topluma hitap ederek şöyle derdi: "Bazı kimselere ne oluyor ki şöyle yapıyorlar, veya böyle diyorlar ." Bu hitaptan sonra halkın umumunu, hoşlanmadığı o işi yapmaktan sa-kındırırdı. Ama duyduğu o kötü fiili işleyen kimsenin adından söz etmezdi. Çok hayâlı olduğundan dolayı umumi olarak yasaktan bahseder, yasaklanmış bir davranışta bulunan kimsenin

ismini açıklamazdı. Protestosunu kapsamlı ve genele yöneltirdi. İstenmeyen bir davranışta bulunması muhtemel herkese genel hitapta bulunurdu. Şunu da belirtelim ki işlenen çirkin fiil, şahsını ilgilendirdiğinde kimseyi kmamazdı. Protestosunu, sadece suç işleyen kişiye yöneltmeden genel ifadelerle yapardı. Bütün bunlarla birlikte o, her işini hikmetlice yapardı. Çünkü suç işleyen kimseyi karşısına alıp onu kınayacak olsaydı, suçlu eziklik duyar ve perişan olurdu. Belki de suçluyu defalarca kınamak ve ayıplamak, onun, suçu tekrarlamasına ve sürekli suç işlemesine neden olurdu. Ayrıca suçluyu azarlayıp rezil etmek, ona karşı şeytana yardımcı olmak demekti. Nitekim Peygamber (s.a.v.) efendimiz, içki içen bir kimseyi cezalandıran sahabilerin, suçluya "Allah seni rezil etsin" dediklerini duyduğunda şöyle demişti: "Suçluya karşı şeytana yardım etmeyin!"

c. Peygamber efendimiz nadir görülen suçlardan birinin işlendiğini haber aldığında, suçluyu karşısına alıp onu suçtan sakın-dırmazdı. Aksine, onu engellemeleri için ashabına teşvikte bulunurdu. Bir defasında, üzerinde safran beyazıyla boyalı süslü ve bakanların gözlerini kamaştıran bir elbiseyi giymiş olan biri yanına geldi. Elbisenin olgun kimselere yakışmayan bir giysi olduğunu gördüğü halde onu, bu elbiseyi giymekten alıkoymamıştı. Ancak adam yanından çıkıp gittikten sonra, sahabilerin bazılarına, onu bu elbiseyi giymekten men etmelerini emretmişti. Çünkü Peygamber efendimizin o adamı, söz konusu elbiseyi giymekten menetmesine öncelikle hayası mani olmuştu. İkinci olarak da yaptığı kötü işi ilan etmenin adama ağır geleceğini hissettiğinden onu uyarmamıştı. Üçüncü olarak da o elbiseyi giymekten sakın-dırmakla, adamın toplum içinde eziklik duyacağını düşünmüştü. Bu nedenle bu adamı kendisi men etmemiş, sakındırmaları için sahabilerini görevlendirmişti.

d. Peygamber efendimizin hayâlı ve insanlara karşı latif, sevecen olduğunu gösteren davranışlarından biri de şu idi: Bir adamla karşılaşıp konuştuğunda profilden değil, vücudunun tamamı ile yönelerek konuşurdu. Adam sözünü bitirmeden ve çekip gitmeden kendisi gitmezdi.

Peygamber efendimizin hizmetçisi Enes (r.a.)'den rivayet olunduğuna göre Peygamber efendimiz, biriyle karşılaştığında, muhatabının konuşmasını bitirmesinden önce kimse ayrılmazdı.

Yine Enes'in rivayet ettiğine göre bir şahıs kendisiyle tokalaş-tığı veya kendisi başka biriyle tokalaştığı zaman karşı taraftaki şahıs elini çekmeden kendisi çekmezdi. Adamın biri kendisine sır vermek istediği zaman eğilir, kulağını onun ağzına yaklaştırırdı. Adam konuştuğu süre içinde başını eğik tutardı.

Biri çıkıp da diyebilir ki: Peygamber efendimizin hayası ve insani nitelikleri

davetini yapma hususunda kendisine kolaylık sağlamış mıdır? Yoksa bu nitelikleri şahsi bir özelliği olup hak daveti ve risalet tebliği ile bir ilgili yoktu, denilebilir mi?
Buna cevaben deıiz ki: Davetçinin ahlakı, insanları yapılan davetin alanına çeker. Eğer davetçi kötü huylu, kavgacı ve gürültücü olursa, insanlar kendisinden nefret ederler. Davetine de icabet etmezler. Ancak davetin rengiyle değil de özüyle ilgilenen yalın hak aşıkları, bu gibi şeylere aldırmayarak davetine icabet ederler.
Güzel ahlak, kişioğlunun ilgisini çektiğine ve onu doğruluğa yönelttiğine göre ruhsal ilginin konusu olan ahlakın en güçlü yansıması en güçlü ahlaktır. Haya, sahibini öyle erdemli kılar ki, hoşa gitmeyen şeylerle insanların karşısına çıkmaz. Aksine alışkın oldukları şeylerle karşılarına çıkar ki, bilinçaltı bir tepkiye yol açmasınlar ve haktan uzaklaşmasmlar. Eğer davetçi kaba davranıp sert ve kötü konuşursa, davetine köstek olur. Ondaki istiskal ve ağırdan alma, davetinin reddedilmesine neden olur. Haya ile birlikte yumuşak huyluluğun olması, zaaftan değildir. Bu bilakis insanın hak üzerindeki kuvvetinden kaynaklanır. Bu niteliklere sahip olan kimselerin davetleri kolayca mesafe kateder ve insanların gönüllerinde yer tutar. Peygamber efendimizin evsafım anlatan Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), şöyle demiştir: "Peygamber efendimiz insanların en geniş yüreklisi idi. En doğru lehçeyi konuşandı. Yumuşak huylu ve güzel geçindi idi."
Peygamber efendimizde güzel ahlak ile hayanın ve hakka tutunmanın bir arada bulunması, onu, insanları hak hususunda güzellikle uyarmaktan alıkoymamıştır. Bu sayede o, kalplere nüfuz etmiş ve amacına ulaşmıştır.
Onunla bir arada yaşamış olan sahabilerden Ibn Cübeyr, onda haya, terbiye ve hoş sohbetin bir arada bulunduğunu isbatlayan bir kıssa nakletmektedir. Şöyle ki: "Resulüllah (s.a.v.)'le birlikte 'Merrüzzahr' denilen yere vardık. Ben bahçemden çıkmıştım. Bir de baktım ki, kadınlar toplanmış, sohbet ediyorlar. Hoşuma gittiler. Eve döndüm. Dolaptan süslü bir elbise çıkarıp giydim. Sonra da kadınların yanına varıp oturdum. O esnada Resulüllah (s.a. v.) de kubbesinden (evinden) çıkıp yanıma geldi ve ey Ebu Ab-dillah, ne diye kadınların yanında oturuyorsun? diye sordu ve çekip gitti. Ben de peşine düşüp dedim ki: Ya Resulüllah, benim serkeşlik edip kaçan bir devem var, ona bir bağ arıyorum."
Ben böyle dedikten sonra Resulüllah (s.a.v.) çekip yoluna gitti. Ben de peşine düştüm. Nihayet abasını çıkarıp helaya girdi. Def-i hacette bulunduktan sonra çıkıp abdest aldı ve yanıma geldi. Bana "Ey Eba Abdillah! Serkeşlik eden deveni ne yaptın?" dedi Sonra birbirimizden ayrılarak yolumuza gittik. Daha sonra

nerede karşılaşırsak bana mutlaka şöyle derdi: "Selam sana ey Eba Abdillah! Serkeşlik edip kaçan deven ne yaptı?"
Ben acele ile Medine'ye gittim. Fakat mescidden ve Resulül-lah'ın yanında oturmaktan uzak durdum. Uzun bir süre sonra mescidin tenhalaşacağı saati gözledim. Mescid tenhalaşınca içeri girip namaz kılmaya başladım. O esnada Resulüllah (s.a.v.) evinin odalarından birinden çıkıp bana doğru geldi, iki kısa rekat namaz kıldıktan sonra yanıma gelip oturdu. Ben de yanımdan kalkıp gider ve beni bırakır umuduyla namazı uzattıkça uzattım. Peygamber efendimiz bu durumu görünce şöyle dedi: "Ey Eba Abdillah! Sen namazı dilediğin kadar uzat, sen buradan gitmedikçe ben buradan gidecek değilim." Ben kendi kendime dedim ki: "Allah'a andolsun ki Resulüllah (s.a.v.) den özür dileyecek ve onun gönlünü serinleteceğim." Namazı tamamladıktan sonra peygamber efendimiz bana şöyle dedi: "Selam sana ey Eba Abdillah! Serkeşlik eden deven ne yaptı?"
Ben de dedim ki: "Ey Allah'ın Resulü! Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, ben müslüman olduğumdan beri devem serkeşlik edip kaçmamıştır." Bunun üzerine Resulüllah (s.a.v.) iki ya da üç kez bana: "Allah sana rahmet etsin" dedi ve ondan sonra da artık bana takılmadı.[2]
Değerli okuyucu Peygamber efendimizin, sahabelerini kötü söz söylemeden haya çemberinin ve Muhammedi hidayetin dışına çıkmada nasıl terbiye ettiğini görüyor musun? Bir adamın kadınlarla bir arada oturduğunu, onlardan hoşlandığını ve onların hoşuna gitmek için de güzel giysiler giyindiğini görüyor; kadınlar arasında niçin oturduğunu soruyor, o da cevap verirken yalan söylüyor. Bu adam iki hata işlemiş oluyor:
1. Kadınlar arasında oturan adam haya perdesini parçalıyor ve onların arasına giriyor.
2. Sonra da orada oturmasına gerekçe olarak da aslı olmayan birşey söylüyor.
Peygamber efendimiz ona sürekli bir biçimde niçin oturduğunu soruyor ve bu sorusunu ısrarla tekrar ediyordu. Çünkü daha ilk anda kendisine verdiği cevapta yalan bulunduğu vehmine kapılmıştı. Adamın gerçeği söylemediğini sezinlemişti. Bu nedenle mezkur soruyu tekrarlamıştı. Adamın tevbe ve istiğfarda bulunmasını sağlamak için bu soruyu defalarca ona yöneltmişti. Ayrıca söylediği yalandan ötürü de af ve mağfiret dilemesi için şakavari bir halde anılan soruyu ısrarla yöneltmişti. Mizahi bir üslupla yönelttiği bu soruyla aslında onu kınamayı amaçlamıştı. Nihayet adam, işlediği günahı ikrar etmiş, Peygamber efendimize karşı yalan söylediğini itiraf etmişti. İtiraf da tevbe kapılarının ilkidir. Adamın, peygamber efendimizle karşılaşmaktan kaçması da, onun işlediği günahtan ötürü pişman olduğunu göstermektedir.

---

[1] Kadi Iyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 68.

[2] İbn Cevzi, el-Vefa bi Ahbaril Mustafa, c. 3, s. 449.

Cömertliği

Kendisiyle gururlanma ve övünme amacı güdülmezse cömertlik, elbette ki hayır kapılarından biri olur. Cömert kişi, ihtiyaç sahiplerine yaptığı iyilik ve bağışları başa kakmaz. Yardım dileyenin yardımına, muhtacın ihtiyacına koşar. Allah katındaki sevabı umarak sadaka verir. Bu yaptığı iyiliklere karşılık olarak da insanlardan karşılık ve şükran beslemez. Böyle olunca da cömertlik, toplumsal yönü olan güzel bir ahlak olmaktadır. Toplum bireyleri arasında sevgi bağlarını tesis etmektedir. Hikmet sahipleri, faziletin hikmet, cesaret, iffet ve cömertlikten ibaret dört şey olduğunu söylemişlerdir. Cömertlik, umumi bir erdem olup ancak kendi şahsı üzerinde toplumun haklarını hisseden kimselerde görülür.
Peygamber efendimiz cömertti. Elinde bulunan şeyi kendisi muhtaç olsa bile başkasına verirdi. Mü'minlere, kendileri muhtaç olsalar bile, başkalarım kendi nefislerine tercih etmelerini öğretmişti.
Peygamber efendimizin cönıertliğiyle ilgili olarak İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Hayıryapma hususunda Peygamber efendimiz insanların en cömerdi idi. Özellikle Ramazan ayında, oldukça cömert davranırdı. Cebrail kendisiyle buluştuğunda Peygamber efendimiz, esen rüzgardan daha çok cömert davranırdı." Cömertlik onun ayrılmaz bir vasfı idi. Cömertliği hep yukarıya doğru yükselir, asla alçalmazdı. Cömertlik derecesi Ramazan ayında daha da artardı. Özellikle Cebrail'in kendisiyle Kur'an müzakere ettiği Ramazan'ın son on gününde cömertlik derecesi daha da yükselirdi. Bi'setinden önce de cömertlik ahlakıyla ah-laklanmıştı. Nitekim bu ahlakı ve bu vasfı bi'setinden sonra da devam etmişti. Sahip olduğu bütün niteliklerin olumlu yanları artmıştı. Hatice (r.a.), ona şöyle demişti: "Sen muhtacı kalkındırır, yoksulu kazandırırsın."
"Eş-Şifa" adlı kitapta şöyle bir olay nakledilmektedir: "Peygamber efendimiz, Hevazin kabilesine esirlerini iade etmişti. Esirler altı bin civarındaydı. Abbas, kendisine taşınamayacak kadar çok altın vermişti. Abbas'a doksan bin dirhem fidye yükünü yüklemişti. Bu fidyeler bir hasırın üzerine bırakılmış, sonra da Peygamber efendimiz onları müsiümanlara dağıtmıştı." Peygamber efendimiz, son derece cömert olduğundan dolayı kendisine getirilen ganimetleri müsiümanlara dağıtırdı. Şahsı için fazla bir-şey ayırmaz, kendisine yetecek kadarını alırdı. İhtiyaç içinde bulunan hiçbir kimsenin isteğini geri çevirmez, cömertliğiyle onun ihtiyacım karşılardı. Bütün varını bu uğurda feda etmekten çekinmezdi. Başkalarının ihtiyacını vermek için borç altına girerdi.
İhtiyaç sahiplerinin taleplerini karşılamak için mevcut malı yoksa, borç altına

girerdi. Adamın biri, bir ihtiyacını gidermesi için kendisinden bir miktar mal istemişti. Ona "Yanımda birşey yoktur. Ancak benim namıma gidip başkasından birşeyler satın al. Alacaklı yanıma geldiğinde hakkını öderim" demişti.
Hz. Ömer, Peygamber efendimizin, yanında verecek bir malı bulunmadığı zaman ihtiyaç sahiplerinin borçlarını üstlendiğini görmüş ve ona "Ya Resulullah böyle yapmaya Allah seni mecbur etmemiştir. Gücünü aşan işleri yapmakla yükümlü değilsin " demişti. Rasulüllab, arkadaşı ve veziri Ömer el-Faruk'un böyle deyişinden hoşlanmamıştı. Çünkü o, Cenab-ı Allah'ın kendisine verdiği fıtrat ve karekteri ile kendinin arasına başkalarının girmesini istemiyordu. Çünkü o bu seciye ve karekteri ile diğer kerem ve cömertlik sahiplerinin üstüne yükselmişti. Hz. Ömer'in, peygamber efendimize böyle dediğini gören Ensardan bir adam şöyle demişti: "Ya rasulüllah! Allah yolunda malımı harca. Arşın sahibinin senin malını azaltacağından korkma." Adamın bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz, önce yüzünü ekşitmiş, bilahare tebessüm etmişti. Yüzünü astıktan sonra güler yüzle adama dönerek: "Ben zaten böyle yapmakla emrolunmuşum " demişti. Bu haberi "Tirmizi" rivayet etmiştir.
Cömertliği, rabbine aşırı derecede güvenmesinden kaynaklanıyordu. Sebeplere sarılmakla birlikte rabbine karşı aşırı bir güven duygusu beslemekteydi. Ayrıca insanları kendine tercih ediyor, bu nedenle cömert davranıyordu. Muhtaç gördüğü herhangi bir kişinin ihtiyacını gidermek için kendini zorluyordu. Onun cömertliği yalın cömertlik türünden değil bir nevi yükümlülük tü-ründendi. O, kendini cömert davranmaya mecbur hissediyordu. Davranışlarıyla, sözünü doğrulayan peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Her kim mal bırakırsa mirasçılarına bırakmıştır. Her kim çoluk çocuk bırakırsa, bana aittir ve onlar benim sorumluluğumda-dır."
İnsanların malları kendilerine aittir. Ancak vermekle yükümlü oldukları zekatları, kendilerine ait değil de yoksullara aittir. Kendi geçimlerini sağlayamayanlar, peygamberin bakım ve sorumluluğu altındaydılar. O yalnız basma onların yüklerini omuz-luyordu. Çünkü yoksullar Allah'ın bakıp geçindirdiği kimselerdir.
Resulullah da onların yüklerini omuzunda taşıyordu. Hizmetçisi Enes bin Malik, şöyle demiştir: "Resulullah hiç bir şeyi saklayıp biriktirmezdi"
Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre adamın biri Peygamber efendimizin yanına gelerek ondan bir şeyler istedi. Peygamber efendimizin yanında ona verecek bir şeyi yoktu. Bunun için de başkasından borç alarak o yoksula verdi.
Peygamber efendimizin cömertliği gittikçe artıyordu. Öyle ki isteyen kimseye elbisesini çıkarıp verdiği de olmuştur. Tabara-ni'nin ibn Ömer'den rivayet

ettiğine göre, Peygamber (s.a.v.) efendimiz, elbiseci bir adam görmüş ondan 4 dirheme bir gömlek satın almıştı. Gömleği giyip dükkanın dışına çıktıktan sonra Ensardan bir adamla karşılaşmıştı. Adam: "Ya Rasulüllah bana bir gömlek giydir de Allah sana cennet giysilerinden birini giydirsin" dedi. Adamın bu isteği üzerine Peygamber efendimiz gömleğini çıkarıp ona giydirdi. Sonra dükkan sahibine dönerek, ondan 4 dirheme bir gömlek daha satın aldı. Yanında 2 dirhemi kalmıştı. Azıcık yürüdükten sonra yol kenarında bir cariyenin ağlamakta olduğunu gördü. Ona: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca cariye şöyle dedi: "Ya Rasulüllah! Sahiplerim bana un satın almam için 2 dirhem para verdi. Fakat paraları kaybettim. Cariyenin ağlayışına dayanamayan Peygamber efendimiz yanında kalan 2 dirhemi çıkarıp ona verdi ve yoluna devam etti. Fakat cariyenin ağlamaya devam ettiğini görünce onu yanına çağırdı ve "Niçin ağlıyorsun? İşte 2 dirhemi de benden aldın?" diye sordu. Cariye: "Sahiplerimin beni dövmelerinden korkuyorum" deyince Peygamber efendimiz onu yanına alarak sahiplerine götürdü. Selam verdi. İçeridekiler sesini tanıdılar. Sonra gelip, "Anamız babamız sana feda olsun Ya Rasulüllah, seni buraya kadar yorup getiren sebep nedir?" diye sordular. Peygamber efendimiz, "Şu cariyeyi döveceğinizden korktum da buraya kadar geldim" deyince sahibi "Artık o Allah rızası için serbesttir. Onu alıp götürebilirsin" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz de onlara hayır ve cenneti müjdeledi.

Peygamber efendimizin yanında 10 bereketli dirhem vardı. Bu dirhemlerin bereketli olduklarım Peygamber efendimiz şöyle ifade buyurmuştu: "Cenab-ı Allah 10 dirheme bereket kattı. Onun Peygamberine ve Ensardan bir adama birer gömlek giydirdi. Ve bir cariyeyi de hürriyetine kavuşturdu. Kendi kudreti ile bizi rızıklandıran Allah'a hamdederim" [1]

Peygamber (s.a.v.) efendimiz malını Allah yolunda harcar, insanları da mallarım bu uğurda harcamaya teşvik ederdi. Cömert idi. Kendisine rızkım Cenâb-ı Allah'ın vereceğine sonsuz güveni olduğundan dolayı cömert davranırdı. Bilal'a şöyle derdi: "Ey Bilal malını Allah yolunda harca, arşın sahibinin, senin malın, azaltacağından korkma"

Bir hadis-i şerifinde de şöyle buyurmuştur: "Her sabah iki melek yeryüzüne iner. Bunlardan biri şöyle der: "Allah'ım malını senin yolunda harcayana zenginlik ver." Diğeri de şöyle der: "Allah'ım cimrilik edenin malını zayi et."

Peygamber efendimizin bu cömertliği sadece risaletle görevlendirilmesinden sonra olmamıştır. Risaletle görevlendirilmesinden sonra cömert olduğu gibi daha önceleri de cömert idi. Bu konuda ibn Kesir şöyle der: "Peygamber efendimiz bi'setten önce de sonra da; hicretten önce de sonra da yoksulların, öksüzlerin,

zayıfların ve düşkünlerin sığınağı olmuştur."
Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'in cömertliği, maldan yüz çeviren, malı istemeyen ya da kendini dünya hayatından soyutlayan kimsenin cömertliği gibi değildi. O, mal geldiği zaman yüz çevirmezdi. Bilâkis helal yollardan mal kazanmak arzusundaydı. Kazancında temizlik vardı. Murdarlık yoktu. Ancak zayıflara, öksüzlere, dullara ve düşkünlere ulaşmak, onların yardımına koşmak için malı bir vasıta olarak görürdü. Kazancını temiz ve güvenilir eliyle onlara ulaştırırdı.
Peygamber efendimiz ticaret yoluyla hem kendisi hem de güvenilir, iffetli ve temiz zevcesi Hatice için kazanç sağlama yolunda, ticari bir muhit olan Mekke'de elde etmiş olduğu çalışma deneyimlerini kullanıyordu. Kazancı, sadece şahsı ve zevcesi için değil, yoksullara düşkünlere ve zayıflara zevcesiyle birlikte yardımda bulunmak için elde ediyordu.
İsa Peygamberin maldan uzak durduğu ve zahidane bir hayat yaşadığı rivayet edilir. O, kazanmak için çaba göstermemiş aksine kazançtan kendini soyutlamıştı. Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.)'e gelince o, hayatla iç içe olmuş, çalışıp çabalamış, ömrünün baharında mal elde etmek için ticaret yapmıştır. Elde ettiği kazancı zayıflara harcamıştır. O bir işçi gibi kendini işe vermiştir. Tabii ki hem İsa'da hem Muhammed'de fazilet ve üstünlükler vardı, ancak Muhammed (s.a.v.)'in zahidliği olumlu idi. Çünkü o mal kazanır, temiz kazanç ile mal elde ederdi. Bu kazancı umuma yarar sağlayan bir kazançtı. Ya ziraatla uğraşır, elde ettiği ürünlerden yararlanırdı, veya elinin emeğiyle kazanç sağlardı ki, böylece toplumsal servetin nemalanmasına katkıda bulunurdu. Yahut yeryüzünün hayır ve bereketlerini bir iklimden diğer iklime ticaret vasıtasıyla aktarırdı. Bunda umuma faydalar vardı. Sonra elde etmiş olduğu kazancı, o cömert insanın elinde kalmazdı. Kazancı başkalarına da sirayet ettirir, diğer insanları da kendi kazancından faydalanırdı. Öyle ise ondaki zahidlik olumlu, emek isteyen ve faal bir zahidlikti.

---

[1] ibn Kesir, el-Bıdaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 65.

Şefkat ve Merhameti

Resulüllah (s.a.v.), şefkatli ve merhametli bir insan olarak vasıflandırılmıştır. Şefkat ve merhamet, birbirine yakın anlamlar ifade eden iki kelimedir. Cenab-ı Allah, peygamber efendimizin bu vasfıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"Andolsun, içinizden size öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir; size düşkün, müminlere şefkatli, merhametlidir. " (Tevbe 128)
"(Ey Muhammed), biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. " (Enbiyâ 107)
Bu konuyla ilgili olarak yazdığımız bahislerde de kesin olarak açıkladığımız gibi, rahmetin eserleri genel olur. Peygamber efendimiz de buna işarette bulunmuştur. O, insanları rahmete çokça özendirmiştir. Ashabından bazısı şöyle demiştir: "Ey Allah'ın resulü! rahmetten çokça bahsediyorsun. Biz de eşlerimize ve çoluk çocuğumuza merhamet ediyoruz." Bunun üzerine peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Benim istediğim bu değildir. Asıl istediğim şey, bütün topluma merhamet etmenizdir ."
Şefkat ile eşanlamlı olan merhamet, özeî bir konumda bulunurlar. Peygamber efendimizde bütün topluma ve umuma karşı merhamet duygusu bulunduğu gibi özel bir şefkati de vardı. Ancak bu özel şefkati, umuma olan merhameti ile çelişmediği zamanlar varlığını gösterirdi. Peygamber efendimiz Allah'ın takdir ettiği cezayı (had) gerektiren suçu işleyen zalim ve günahkarlara karşı da şefkat gösterirdi. Bu nedenle Cenâb-ı Allah şu uyarıcı buyruğunu vermişti:
"Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüz değnek vurun; Allah'a ve ahiret gününe inanan (insan)lar iseniz Allah'ın dini(ni uyguluma hususu)nda sizi, onlara karşı acıma duygusu tut(up engelle)mesin. Müminlerden bir grup da onlara yapılan azaba şahit olsun." (Nur2)
Peygamber (s.a.v.) efendimiz çekingen yaratılışlı kimselere merhametle yanaşırdı. Onlara şefkat göstererek dostluk kurar, kendine yakın tutardı. O ürkek ve katı yapıdaki kimseleri kazanmasını bilirdi.
Rivayete göre Arabinin biri Peygamber efendimizin yanma gelip ondan bir şeyler istemiş Peygamberimiz de ona vermişti. Sonra da "Sana yeterince ihsanda bulundum mu?" diye sorunca Arabi: "Hayır, pek iyi bir şey vermedin " demişti. Arabinin böyle demesine öfkelenen müslümanlar kalkıp onu dövmek istemişlerdi. Peygamber efendimiz, yerlerinde durmalarını işaret ettikten sonra kalkıp evine gitmiş, o Arabiye bir şeyler daha göndermişti. Sonra gelip, "Şimdi sana yeterince iyilikte bulundum mu?" diye sorunca, Arabi şu karşılığı vermişti:

"Evet Allah sana, ailene ve aşiretine hayırla mukabelede bulunsun." Peygamber efendimiz ona demişti ki: "Daha önce dediğini dedin ve ashabımın gönlünde sana karşı kırgınlık meydana geldi. Eğer dilersen şimdi benim yanımda söylediğin sitayişkâr sözlerini onların huzurunda da tekrarla ki, sana karşı kalplerinde meydana gelmiş olan kırgınlık ortadan kalksın." Arabi, evet diye cevap verdi. Ertesi gün akşam vakti gelip Peygamber efendimizin yanına durdu. Peygamber efendimiz şöyle dedi: "Şu Arabi bizim hakkımızda söylediğini söyledi. Biz de ona fazladan ihsanda bulunduk. Bunun üzerine o iyiliğimizden hoşnut oldu."
Arabi de şöyle karşılık verdi: "Evet. Allah sana, ailene ve aşiretine hayırla mukabelede bulunsun. "
Arabinin böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz şu açıklamada bulundu: "Benimle şu adamın durumu, devesi ürküp kaçmış olan bir adamın durumuna benzemektedir. Devesini yakalamak için insanlar peşine düşüp kovalarlar. Kovaladıkça da hayvancağız daha da kaçıp uzaklaşır. Sahibi, takibe koyulmuş olan insanlara seslenerek şöyle der: 'Benimle devemin arasından çıkın; ben ona sizden daha merhametliyim ve onun durumunu sizden daha iyi bilmekteyim.'
Adam devesine cepheden yaklaştı ve onu yakalayıp yerdeki süprüntülerin üzerinden kaldırdı. Sonra da yanına getirdi yere çöktürdü yükünü sırtına vurup bağladı sonra da kendisi üzerine binip o insanlara karşı durdu. Ben de eğer bu adamın söylediği sözlerinden ötürü sizinle onu başbaşa bırakmış olsaydım, onu öldürürdünüz. Dolayısıyla o da cehenneme giderdi ," [1]
Bu hadis, Peygamber efendimizin İslâm davetini ve irşadını yaparken hikmetle davrandığını, insanları hak yola iletirken ürkütmediğini, bilâkis ürkek kimseleri kendine yaklaştırdığını, onları cezalandırmadığını, tam aksine hakka yakın kıldığını, helak etmediğini, farklı yapıdaki insanları akıllıca idare ettiğini, şiddete başvurmadan onları doğru yola yöneltti̇ğini haber vermektedir. Bu hadis-i şerifte peygamber efendimizin tam bir şefkate sahip olduğunu, bu şefkatinin de gönüllere ilaç olduğunu müşahede etmekteyiz. Şiddet hiçbir zaman için çare değildir. Aksine şiddet, kaba davranarak insanları haktan koparmaya ye uzaklaştırmaya yol açarak; kötülükte ısrar etmeye neden olur. İnsanların kötülük çemberinin dışına çıkmalarına engel olur.
Bütün bu yöntemlerde ilâhi risaleti tebliğin kemal noktası açıklanmaktadır. Yöneticinin, idaresi altında bulunan kimseleri nasıl yöneteceği ve onları hak noktasına nasıl getireceği, onları nasıl himaye edeceği Öğretilmektedir.
Peygamber efendimizin şahsi şefkati, kendisiyle ilişki kuran kimseler tarafından muamelelerinde müşahede edilmiştir. O, eşlerine, akrabalarına, uzak yakın bütün

taallukatma merhamet ve şefkatle davranırdı. Örneğin amcası Abbas, Bedir gazasında esir düştüğünde uyuyamaz olmuştu. Amcasının iniltisini duyduğunda ağlamaya başlamıştı. Bu meselede birbiriyle çelişen iki durum görülmektedir:

1. Amcası Abbas için elem duymuştu. Çünkü amcası esir düşmüş ve esaretin acılarını tadıyordu. Bundan dolayı ona karşı şiddetli bir şefkat duygusunu hissetmeye başlamıştı. Fazlasıyla üzülüyordu.

2. İnsanlar arasında eşit muameleyi gerektiren adalet. Buna göre aynı mucib sebeplerle karşısına çıkan kimselere eşit muamelede bulunması gerekiyordu. Hem şefkat sebeplerini, hem de adaletin mucib sebeplerini bir kişinin kendinde bir arada bulundurması pek zordur. Ancak bu, Muhammed (s.a.v.) için pek de zor değildi. Peygamber efendimizin hem şefkatli hem de adaletli davrandığı, kendi damadına yönelik uygulamalarında açıkça görülmüştür. Damadı bir gazada esir düşmüştü. Onu, hürriyetine kavuşabilmesi için fidye vermekten affetmemişti. Esirlerini, fidye olmadan serbest bırakmayı kabul etmemişti. Damadı, kendi zevcesi ve Muhammed (s.a.v.)'in kızı Zeyneb'i babasına göndermişti. Zeyneb kendi çeyizi olan bir mücevheri, kocasının kurtuluş fidyesi olarak Peygamber efendimize takdim etmişti. Bu mücevher, Peygamber efendimiz nazarında kadınların en şereflisi ve en kıymetlisi olan Hatice tarafından kızı Zeyneb'e düğün hediyesi olarak verilmişti. Zeyneb, bu mücevheri fidye olarak babasına takdim ederken babasının şefkatli gönlünde merhamet duygusuyla adalet duygusu karşı karşıya geldi. Onun mübarek kalbi bu duyguların etkisi altında kaldı. Kızına karşı son derece şefkatliydi. Bu mücevheri görünce, geçmişteki anıları tazelendi. Bu anılar onun nazarında en vefakâr, en kıymetli, en şefkatli, en aziz kadın olan Hatice'ye aitti. Her ne kadar anıları tazelendi, kızına karşı şefkat duygulan kabardıysa da esirler arasında ayrım yapmadan adaleti tatbik etmesi gerekiyordu. İşte bu noktaya gelindiğinde çok zor bir durumla karşılaşmıştı. Duyguları kuvvetlenmiş, kalbi adalet ve şefkat duygularının etkisi altında kalmıştı. Muhammed (s.a.v.) gönlünde tazelenen anıların çokluğundan ve bunlara karşı görevini de yerine getirmesi gerektiğinden dolayı ağlamaya başladı. Fidyeler üzerinde hak sahibi olan gazilerle mücahitleri huzuruna çağırdı. Ne yapacağını onlara sordu. Görüşlerini aldı. Kendi görüşünü onlara zorla kabul ettirmek istemiyordu. Neticede hak sahibi olan mücahitlerle gaziler, fidye olarak takdim edilen mücevheri sahibesine, yani Zeyneb'e iade etmesini önerdiler.

Bu rivayette Peygamber efendimizin hem babalık şefkatini hem de iyi, temiz, şefkatli ve iffetli zevcesinin anılarını, bunların yanı sıra yapılması gereken adalet görev anlayışını kendinde topladığını müşahede etmekteyiz. Şüphesiz ki babalık

şefkati görev ile çelişmez. Şefkati en çok insanlara uyguladığı eşitlikte görülmüştür. Kızı Zeyneb'in oğlunun can çekişmekte olduğunu duyduğunda da şefkat duyguları kabarmıştı. Zeyneb, bu ümmetin peygamberi olan babasına ölmekte olan torununu görmesi için haber göndermişti. Fakat o şefkatli insan, can çekişmekte olan torununu görmeye dayanamayacağını bildiğinden dolayı kızına şu mesajı iletmişti: "Doğrusu, aldığı da verdiği de Allah'a aittir. Her şeyin, onun katında belli bir eceli vardır. Sabredelim ki ibret alalım."
Fakat Zeyneb, babasının gelip can çekişmekte olan torununu görmesi için ısrar ediyordu. Bu iş için babasına yemin vermişti. Neticede Peygamber efendimiz, beraberindeki sahabilerle birlikte Zeyneb'in evine gelmişlerdi. Çocuğu alıp kucağına koymuş ve çocuk kucağındayken can vermişti. Çocuğun ruhunu teslim ettiğini gören Muhammed (s.a.v.)'in gözlerinden yaşlar boşanmaya başlamıştı. Onun bu halini gören Sa'd bin Ebi Vakkas, "Bu da ne, ya Resulüllah?" diye sorunca, Resulüllah şöyle cevap vermişti: "Bu, Allah'ın dilediği kulunun kalbine yerleştirdiği rahmetidir. Allajı, ancak merhametli kullarına rahmet eder."
Peygamber efendimizdeki görev yapma sorumluluğu ve şefkati, oğlu İbrahim'in vefatı anında da açıkça müşahede edilmişti. Yaşı ilerlediği halde Cenâb-ı Allah, İbrahim'i ona bağışlamış, sonra da bu emanetini geri almıştı. Peygamber efendimizin bir baba olarak, İbrahim'in vefatında gösterdiği hüznü, başka hiçbir zaman görülmemişti. Çünkü başına gelen bu ağır musibetten dolayı ağlamaya başlamıştı. Üsame bin Zeyd, Muhammed (s.a.v.)'in ağladığını görünce feryad-ı figan etmeye başlamıştı. Onun bu halini gören Peygamber efendimiz yasaklayıcı mahiyette şu ifadelerle onu uyarmıştı: "Ey Üsame! Ağlamak rahmandandır, bağırıp çağırmak şeytandandır!"
Peygamber efendimiz bir yandan ağlıyor, bir yandan da şöyle diyordu: "Ölüm haktır. Gönül hüzünlenecektir. Gözyaşaracaktır. Ey ibrahim! Doğrusu senin bizden ayrılmandan ötürü biz hüzünlenmekteyiz."
ibrahim'in vefat ettiği günde güneş tutulmuştu. Onu ve babasını sevenler, "Güneş, ibrahim'in vefatından dolayı tutuldu" dediler. Ama vehimlerden uzak ve sahih inancın peygamberi, hüznünü unutarak insanların dikkatini çekmişti. Ya da görev anlayışı hüznünü bastırarak insanlara uyarıda bulunmuştu. Zaten onun durumu hep böyleydi. Kalkıp toplumun huzuruna çıktı ve şu sözleri irâd etti: "Doğrusu Güneş ile Ay, Allah'ın (kudretini isbatla-yan) ayetlerinden iki ayettirler. Ne bir kimsenin ölümü, ne de bir kimsenin yaşaması için tutulmazlar."
Böyle dedikten sonra imam olup, insanlara Güneş tutulması (Küsuf) namazını kıldırdı.
Abdullah oğlu Muhammed (sav) her zaman için şefkatli, sevecen, merhametli bir

kimseydi. Ancak beşerî duyguları hiç bir zaman görevinin üstüne çıkmamıştır. Aksine görevini her şeyin üstünde tutmuştur. Onun, görevini başka her şeye tercih etmesi elbette ki şanına yaraşırdı. Şefkat ve merhameti sadece bazı kimselere özgü değil, aksine herkesi şümulüne alırdı. Bazan öfkelenirse de kızgınlığı, sadece hak ve hakikat içindi. Kalbi her zaman için kötü duygulardan arınmış ve takvalı idi. İnsanlara kötülük yapma düşüncesini taşımazdı. Umumi rahmeti her zaman onu etkisi altında tutardı. Rahîm olan rabbine yalvarıp yakarırken şöyle derdi:
"Allah'ım ben insanlardan biriyim. İnsanların öfkelenişi gibi ben de öfkelenirim. Herhangi bir adama beddua etmiş isem, onu koru ve temizle. Kıyamet gününde onu kendine yakın eyle. "
Peygamber efendimizin şefkati, hayatının tümünde tezahür etmişti. Aklına bir şey takılan kadının biri, yolda ona yaklaşarak derdini kendisine anlatmaya başlamıştı. O da eğilerek kadının derdini dinlemeye başlamıştı. Kadının gönlüne sükûnet vermişti.
Cariyenin biri efendisi tarafından un satın alması için kendisine verilen parayı düşürüp kaybetmişti. Ağladığım gören peygamber efendimiz, un parasını kendi cebinden ödemişti. Efendilerinin kendisini dövmelerinden korkan cariye ağlıyordu. Peygamber efendimiz onu dayaktan kurtarmak için beraberine alıp efendilerinin evine götürmüştü.
Torunları Hasan ile Hüseyin'den biri, kendisi seccadede iken sırtına çıkıp oturmuştu. Onu rahatsız etmemek için secdesini uzatmıştı. Şefkatli ve merhametli dedesinin sırtından ininceye kadar peygamber efendimiz onu rahatsız etmiyor ve sırtından indirmiyordu.
Ağlamakta olan bir çocuğun sesini duyan Peygamber efendimiz namazını çabuk kılıp selâmını vermişti ki, ağlayan çocuğa merhamet eden biri gitsin de onu sustursun.
Adamın biri çıkıp da şöyle diyebilir: "Peygamber efendimizin şefkatli olduğu herkesçe kabul edilen bir husustur. Ancak onun bu şefkatinin peygamberliği veya mü'minlerin yöneticiliği ile bir bağlantısı var mıydı? İsa Peygamberin şefkati, onun -devlet kurucusu olmasa da- ruhaniyetinden kaynaklanıyordu,"
Bu soruya cevaben deriz ki: "İsa peygamber risalet sahibi idi. Bu risalet görevinin gereği olarak, kendilerini hakka davet ettiği kimselere karşı şefkatli ve merhametli olması normaldi. Şefkat, risalet ve davetin gereklerindendir. Şefkatli ve merhametli kimsenin yaptığı davete temiz kalpler, imanlı gönüller icabet ederler. Şu halde insanları, davetçiye çeken şey, kabalık ve katılık değil, merhamet ve şefkattir. Hakka davet eden nefislerin bir kısmını Cenâb-ı Allah,

davetçinin iman gücü ve şefkati ile hakikate açar. Yine davet edilen insanların bir kısmının gönüllerinde, hakka icabet etmek için delil ve belgelere ihtiyaç hissederler. Bunlar, burhan ve delil ehlidirler. Peygamberlerle beraber, izhar edecekleri mucizeleri vardır. Öte yandan hakka davet edilenlerin bir kısmının üzerinde de perdeler vardır. Bunlar, hakikate burhan ve gerçekler ile davet edilirler. Bunlara tekrar tekrar davette bulunurlar. Eğer hak ve hakikate karşı tecavüzde bulunurlarsa tuzakları başlarına geçirilir.
Şefkat, yöneticiliğin gereklerindendir. Resulüllah (s.a.v.), yöneticilere, yönetimleri altında bulunan kimselere merhametli ve şefkatli davranmaları çağrısında bulunmuştur. Halka karşı zorba, katı, horlayıcı bir tavırla yaklaşmamalarını Öğütlemiştir. Bununla ilgili olarak da şu duayı yapmıştır:
"Allah'ım! Ümmetimin başında yönetici olarak bulunup da onlara merhamet eden kimseye sen de merhamet et. Ümmetimin başında yönetici olarak bulunup da onlara katı davrananlara sen de katı davran,"
Peygamber efendimizin bu duasını en iyi anlayanlardan biri, Emir ul-Mü1 minin Hattab oğlu Ömer hazretleri olmuştur. O, peygamber efendimizin gösterdiği doğru yoldan yürümüş, onu kendine örnek edinmiştir. Halka karşı şefkatli ve merhametli olduğunu hissetmediği kimseleri yönetici kimseleri yönetici olarak tayin etmemiştir. Ancak gerektiğinde de haddi tatbik eden insanların bu tutumları şefkat ve merhamete aykırı değildir. Çünkü kamuyu ilgilendiren hususlarda şefkat ve merhamete yer yoktur.
Hz. Ömer'in vali tayin etmeyi düşündüğü kimselerden biri Hz. Ömer'in yanına gitmiş, Hz. Ömer'in kendi çocuklarından birini Öpmekte olduğunu görünce şöyle demiş: "Ey mu'mirilerin emiri, çocuğunu mu öpüyorsun?" Onun bu sorusu karşısında Hz. Ömer, "Evet, sen çocuğunu öpmez misin? " diye mukabil bir soru yöneltince, adam hayır diye cevap vermiş. Bu cevabı karşısında Hz. Ömer şöyle demişti: "Ben de seni vali tayin etmeyeceğim! Çünkü çocuğuna merhamet etmeyen kimse halkına hiç merhamet etmez! "

---

[1] Kadi lyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 72.

Doğruluğu, Güvenilirliği ve İffeti

Peygamber efendimizin doğru sözlü olduğunu söylemeye gerek yoktur. Aynı şeklide onun güvenilirlik ve iffetinden bahsetmek de fuzulidir. Çünkü o, doğruluğuyla tanınan sadık bir kimseydi. Aklı tekamül ettikten sonra ruhunu teslim edinceye kadar yaşadığı sürece, yalan söylediği asla görülmemiş ve duyulmamıştır.
Yalancılık, Arap büyüklerinin ahlâkından değildi. Akıllarına, ruhlarına, dillerine ve düşüncelerine hükmeden zorba bir hükümdarın bulunmadığı ülkelerde yaşamış olmalarından dolayı elde ettikleri Özgürlük, onları doğru konuşma melekesine sahip kılmıştı. Bir mükafat elde etme umuduyla yağcılık yapan kimse-lerdeki yaltaklanma, onlarda yoktu. Çünkü zorba hükümdarların yönettiği yerlerde yaşayan kimselerde ayrılmaz iki nitelik mevcut olur: Bu niteliklerden biri nifak, diğeri de yalancılıktır. Çünkü nifak, asıl itibarıyla yalandır. Yalansa, nifakın ayrılmaz özellikle-rindendir. Bu nedenle Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Münafıkın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, Va'det-tiğinde sözünü yerine getirmez; kendisine güvenildiğinde hiyanet eder."
Araplarda nifak ya da yalancılık görülmemiştir. Ancak meliklerin ya da melikler gibi emirlerle müstebit hükümdarların yönettikleri beldelere komşu mıntıkalarda yaşayan araplarda münafıklık ve yalancılık müşahede edilmiştir. Örneğin Şam'daki Gas-sanilerle Numanlılara yakın mıntıkalarda yaşayan araplarda bu gibi vasıflar görülmüştür. Bu yörelerde yaşayan araplarda münafıklık, yalancılık, yağcılık gibi niteliklerin bulunması normaldi.
Münafıklıkla yalancılığın gerisinde emanete hıyanet de görülürdü.
Tarihi rivayetlerde nakledildiğine göre şirkin lideri Ebu Süf-yan ile Bizans İmparatoru Herakliyus arasında Peygamber efendimizle ve onun şerefli soyuyla ilgili bir konuşma cereyan etmişti. Bu konuşma esnasında Ebu Süfyan, "Muhammed bizim aramızda yüksek soya sahip bir kimsedir. Kendisine tabi olan kimselerden de soy bakımından üstündür" demişti. Ayrıca Ebu Süfyan, Peygamber efendimizin ahlakıyla ilgili sorulara, yalancılığa sapmadan doğru cevaplar vermiş ve Herakliyus'a anlattığı hakikatlerin eserinden öfkelendiği halde şöyle demiştir: "Araplar arasında yalan söylediğime ilişkin bir söylentinin hafızalara yerleşmesinden korkmasaydım, bu hususta mutlaka yalan söylerdim."
Mekke, Medine araplarıyla sahra ortalarındaki Arapların arasında yalancılığa cevaz verilmediği, bilinen bir husustur. Nifak hasleti de böyleydi. İslâm davetine

icabet eden müslümanlar arasında da münafıklığa rastlanmamıştır. Ancak Yahudiler münafıklık etmişlerdir. Yahudilere komşu bulunan Medineli müşrikler de münafıklığa bulaşmışlardır. Müslümanlar güçlenince bunlar münafıklık yapmaya başlamışlardı.
Şu halde Muhammed (s.a.v.)'in, sadık kimseler arasından sadık bir insan olduğunu söylemek garip karşılanmamalıdır. Fakat Peygamber efendimizin doğruluğu, Mekke ve havalisinde yaşayan diğer kimselerin doğruluğundan apayrı idi. Ondaki doğruluk ve sadakat, Cenâb-ı Allah'ın kendisini alemlere rahmet ve resul olarak hazırladığı kimseye yaraşan bir sadakat ve doğruluk idi. Peygamber efendimiz, sadece doğru sözlü değildi. Doğru sözlü olmanın yanı sıra duygu, gönül ve fiil bakımından doğru ve sadık bir kimse idi. Duygu sadakatinden kasıt onun eşyaya ve şahıslara bakarken onları doğru bir şekilde tavsif etmesidir. Görünen dış kısımların arka planındaki gizlilikleri açığa çıkarmasıdır. Sonra nefis ve gönül bakımından doğru oluşuna gelince o, hayrın yerlerini bilir böylece hayır fiiller işlerdi. Şerrin yerlerini de bilir, böylece serden uzak dururdu. O maksat ve heveslerinde, amaç ve gayelerinde doğru bir insandı. Hakikatleri net bir şekilde algılar ve onlara yönelirdi. Bu yönelişinde asla eğriliğe yer yoktu. Onun idraki de müstakim ve doğru idi. Gönül ve vicdan ile ilgili her hususta sadık ve doğruydu.
İmanın esası, amel söz ve izanda ihlaslı olmaktır. îmanın yalanla bir arada bulunduğu asla tasavvur edilemez. Nübüvvetinden sonra kendisine şöyle bir soru yöneltilmişti: "Mü'min korkak olur mu?" Cevaben şöyle buyurmuştu: "Olabilir."
Yine sorulmuştu: "Mü'min cimri olabilir mi? Cevaben: "Cimri olabilir" demiştir.
"Mü'min yalancı olabilir mS" diye sorulunca şu cevabı vermişti: "Mü'min yalancı olamaz"
Çünkü yönelimlerde söz ve davranışlarda yalan ile ihlas, birbirinin zıddı olan iki şey olup bir arada bulunamazlar.
Peygamber efendimizin güvenilirliğine gelince şunu bilmemiz bu*hususta bizim için yeterli olacaktır. Bütün Kureyşliler onun güvenilir bir insan olduğunu görmüş ve tasdik etmişlerdi. Nihayet O'na "el-Emin" (Güvenilir) adım vermişlerdi. O, güvenilirlikle bilinir ve güvenilir insan anlamına gelen "el-Emin" adıyla çağrılırdı. Doğrusu güvenirlik ile sadakat, birbirinden ayrılmayan iki kardeştir. Doğruluk olmadan güvenirlik, güvenirlik olmadan doğruluk mümkün değildir. Doğruluk, bütün erdemlerin insanda bulunmasını gerektirir. Yalan ise, bütün rezilliklerin yuvasıdır.
Peygamber efendimizin iffetine gelince bu, cenâb-ı Allah'ın onu sefahate düşmekten korumasıdır. Şehvetlerle sapıklıkların yam sıra mutlaka her çeşidiyle

eğlence ve lehviyatta bulunur. Ce-nab-ı Allah onu, sadece heves ve sapık şehvetlerden korumamıştı. Bunların yanı sıra onu şehvetlere ve heveslere yönelten ön fiillerden ve sebeplerden de korumuştu. Masumane de olsa o'nu heves ve eğlencelere karşı koruma çemberi içine almıştı.

Önce de anlattığımız gibi o genç bir delikanlı iken, çeşitli eğlencelerin düzenlendiği bir ev düğününe gitmeyi arzulamıştı. Fakat oraya yaklaştığında Cenâb-ı Allah o'na ağır bir uyku vermişti. Böylece eğlenceye katılmamıştı. Ertesi sabah güneşin sıcaklığı onu, uykusundan uyandırmıştı. Başka bir gece eğlenceyle karşılaşmamıştı. Neticede Cenâb-ı Allah, onu sefahata düşmekten korumuştu. Böylece evleninceye kadar şehvetlerin tahakkümü ve azıtmış heveslerin hegemonyası altına düşmemişti. Evlenince, helal yoldan şehvetini tatmin etmişti.

Ahde Vefası

Kişinin seciyesi, kendisiyle irtibatı ve güzel arkadaşlığı bulunan kimselerin hukukuna ne kadar riayet ettiğiyle anlaşılır. Seciyeli kimseler, arkadaş hukukuna riayet eder. Dostluk ve arkadaşlık bağlarını asla koparmaz. Dostluk ve arkadaşlıkla ilgili anıları hatırlar ve inkâr etmez.
Vefakârlık, alıcenab insanların vasfıdır. Peygamber efendimizin vefakârlığı kadar Cenâb-ı Allah ona müsamahakâr bir ahlâk bahsetmişti. Hayra inanan bir karekter sahibi olup hayır ehli kimseleri tanırdı ve onların hukukuna riayet ederdi. Peygamber efendimizin arkadaşlarına ve dostlarına karşı vefakâr olduğu, onun temiz siretini okuyanların bakışlarında müşahede edilir. Şöyle ki:
a- Vefakarlığım en açık bir şekilde anlatan lisan, onun mu min-lerin anası Hatice'ye karşı gösterdiği vefakârlıktır. Hatice'nin arkadaşlarını sever; Hatice'nin adı anılınca onu hayırla yadeder ve hep güzelliklerinden bahsederdi. Onun arkadaşlarıyla olan bağlantısını devam ettirirdi. Öyle ki Peygamber efendimizin sevgili zevcesi ve mü'minlerin anası Aişe (r.a.) bu hususta şöyle demiştir: "Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını kıskanmadım. Çünkü Peygamber efendimizin hep ondan bahsettiğini duyardım. Bir koyun kestiğinde onun etini Hatice'nin dostlarına hediye ederdi. Günün birinde Hatice'nin bacısı Peygamber efendimizin yanına girmek için izin istedi. Peygamber efendimiz onu buyur etti. Kadın yanına girdi. Ona güler yüz gösterdi. Ve halini, hatırını sordu. Kadıncağız yanından çıktıktan sonra Peygamber efendimiz bana şöyle dedi: "Bu kadın, Hatice'nin sağlığında da yanımıza gelirdi.'
Güzel ahidlere ve sözlere riayet edip vefakârlık göstermek, kişinin imanına delalet eder. Kâinatın en ulu şahsiyetinin vefakâr olduğunu söylememiz bu hususta yeterlidir. Peygamber efendimizin, insanların en vefalısı olması zorunluydu. İyi ve temiz zevcesi Hatice'ye karşı vefalı olduğunu gösteren Örneklerden biri de şudur: Peygamber efendimiz Hz. Hatice'den çok defa övgüyle söz ettiğinden dolayı bir defasında Hz. Aişe ona şöyle demişti: "O bir acuzeden başka neydi ki? Allah sana ondan daha hayırlı (bir kadını) verdi." Aişe'nin böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz şu karşılığı vermişti: "Şunu iyi bil ki Allah ondan daha hayırlı (bir kadını) bana vermedi. İnsanlar beni inkâr ederlerken o bana iman etti. insanlar beni yalanlarken o beni doğruladı, insanlar beni mahrum bırakırken o kendi malıyla bana yardımcı ve destekçi oldu. Başka kadınların vermediği çocukları cenâb-ı Allah onun vasıtasıyla bana nasip etti."

Peygamber efendimiz Hz. Hatice'yi aşırı derecede sevdiğinden dolayı, Hatice'nin önceki evliliklerinden doğan çocuklarından birini gördüğü zaman ona şefkat ve sevgisini yağdırırdı. Bir defasında Hatice'nin Önceki evliliklerden doğan oğlu Hale'nin sesini duyduğunda odadan dışarı çıkıp sevinç ve ferahla, "Hale, Hale.." diye seslenmiş, onu yanına alıp ikramda bulunmuştu ve çok kıymet vermişti.

b- Peygamber efendimizin vefakârlığını ve dostuklara kıymet verdiğini dostlukları unutmadığını ispatlayan en açık davranışlarından biri de şudur: Ebu Katade'nin rivayet ettiğine göre Peygamber efendimizin yanına Habeş kralı Necaşi tarafından bir heyet gelmişti. Necaşi, daha önceleri Habeşistan'a hicret eden müs-lüman heyeti barındırmış ve onlara ikramda bulunmuştu. Kral Necaşi'nin gelen heyetini Peygamber efendimiz ayakta karşılamış, onlara hizmet etmiş ve ikramlarda bulunmuştu. Sahabiler: "Ya Rasulüllah onlara senin yerine biz hizmet ederiz " dediklerinde o, vefakâr ve dostlukların kıymetini bilen Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle cevap vermişti: "Doğrusu bunlar bizim arkadaşlarımıza ikramda bulunmuşlardı. Onlara bizzat mukabelede bulunmak istiyorum."

Evet Muhammed (s.a.v.) iyiliğe karşı iyilikle mukabelede bulunurdu. Eğer böyle yapmasaydı insanlar arasında kadirşinaslık ve vefakârlık denen hasletler kaybolup giderdi. Peygamber efendimiz insanlara bir nümune-i imtisaldı.

c- Peygamber efendimizin vefakar ve kerem sahibi olduğunu, sevecen, kendisiyle dostluk arkadaşlık gibi irtibatları bulunan kimseleri unutmadığını, aradan uzun zamanlar geçse de hatıraları hafızasında tuttuğunu ispatlayan örnek davranışlarından biri de şudur: Alicenab insan, zayıf da olsa güçlü de olsa, ilişkileri yeni de olsa kendisiyle arkadaşlık edenlerin arkadaşlıklarını unutmaz. Peygamber efendimiz Hevazin kabilesinden müslümanla-rın eline geçen esirler arasında Şeymâ adındaki bir kadına rastlamıştı. Bu kadın, onun süt kardeşiydi. Onu görür görmez tanıdı. Tanıyınca da abasını sırtından çıkarıp yere yaydı ve Şeyma'yı abasının üzerine oturttu. Ona şöyle bir Öneride bulundu: "Eğer istersen Mekke'de benim yanımda kalır, ikram ve sevgi görürsün. Yok eğer bunu istemezsen sana bir miktar yardımda bulunur ve seni kavmine gönderirim." Peygamber efendimizin bu önerisi üzerine süt kardeşi Şeyma, kavminin yanına gitmeyi tercih ettiğini söyledi. Peygamber efendimiz de onu kavmine gönderdi.

Amr bin Said'den rivayet: Günün birinde Resulüllah (sav) oturmaktayken süt babası yanına gelip oturmak istedi. Peygamber efendimiz üzerindeki giysilerden birini çıkarıp yere yaydı. Süt babası o yaygının üzerine oturdu. Sonra anası geldi, anası için de bir giysisini çıkarıp yere serdi ve o giysinin üzerine oturttu. Sonra süt kardeşi geldi, Peygamber efendimiz kalkıp onu da karşıladı ve önüne oturttu.

d- Peygamber efendimiz, kendisine dostluk gösterisinde bulunan kimselere karşı vefakar davranırdı. Hatta kendisinin doğumu esnasında sevinç gösteren bir cariyeye de ikramda bulunmuştu. Bu cariye Ebu Leheb'e ait olup, ilk doğduğu zamanlarda peygamber efendimizi emzirmişti. Ayrıca peygamber efendimizin doğumu esnasında Ebu Leheb'e giderek bir yeğeninin doğmuş olduğunu müjdeledi. Ebu Leheb de bu müjdesinden dolayı onu azad etmişti. Peygamber efendimiz sürekli olarak o kadınla irtibatta bulunur, ona haber salıp, halini sorar, yardımda bulunurdu. Sağ olduğu sürece o kadından yardımım ve ilgisini kesmememişti. Kadıncağız vefat ettikten sonra peygamber efendimiz onun akrabalarının bulunup bulunmadığım sormuş, hiç bir akrabasının hayatta olmadığını kendisine bildirmişlerdi. Bunun üzerine peygamber efendimizin o kadınla olan irtibatı, ister istemez kesilmiş oldu.
Peygamber efendimizin ahlâki güzelliklerinden biri de onun akrabalarını ziyaret edişi ve akrabalık bağlarını korumasıydı. Akrabaları her ne kadar kendisine yardımcı ve destekçi olmadıysalar da onlara yakın ilgi gösterirdi. Sadece kendisini ziyaret edenleri değil, ziyaret etmeyenleri de ziyaret ederdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz bazı akrabalarından bahsederken şöyle buyurmuştur: "Onlar bana yardımcı olmadılar. Yalnız onlar içir bir rahim (akrabalık bağı) vardır ki ben onun ıslaklığıyla ıslana-

(15) Kadİ İyaz. eş-Şifa, c. 18, s. 74-75.

PEYGAMBERLİK ÖNCESİ VE SONRASI HAYATINDAN MİSALLER

Peygamber Efendimizin İbadeti

İbrahim Peygamber, yalnızca ibadeti hakeden ve ibadet hususunda kendisine ne bir putun, ne bir ağacın, ne de yaratıklardan hiç birinin ortak olmadığı rabbini tanıma hususunda şaşkınlığa düşmüştü. Onun şaşkınlığa düştüğünü Cenâb-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de anlatmaktadır. İlk zamanlarda İbrahim Peygamber, putların tanrı oluşlarını inkâr etmiş, babasının putlara ilgi göstermesini protesto etmişti. Onunla ilgili kıssayı Cenab-ı Allah şöyle anlatır:
"İbrahim, babası Azer'e demişti ki: 'Sen putları tanrı mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni ve kavmini açık bir sapıklık içinde görüyorum.'
Böylece biz İbrahim'e göklerin ve yerin melekutunu (büyük ve harikulade, muhteşem varlıklarını) gösteriyorduk ki (kudretimize) kesin inananlardan olsun.
Üzerine gece basınca (İbrahim) bir yıldız gördü; 'Budur rab-bim' dedi. Yıldız batınca: 'Batanları sevmem' dedi.
Ayı doğarken görünce, 'Budur rabbim' dedi. O da batınca 'Rab bim doğru yolu göstermeseydi, elbette sapan topluluktan olurdum ' dedi.
Güneşi doğarken görünce 'Budur rabbim. Bu daha büyük' dedi. O da batınca dedi ki: 'Ey kavmim, ben sizin (Allah'a ortak koştuğumuz şeylerden uzağım. Ben yüzümü tamamen gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim. Ve artık ben o(na) ortak koşanlardan
değilim!" (Enam 74-79)
Bu ayeti kerimelerde görüldüğü gibi İbrahim Peygamber, kavminin içinde bulunduğu sapıklıktan çıkmak için işe koyulmuş; bunun için de putların tanrı olamıyacaklarını, çünkü onların kimseye zarar ve fayda veremiyeceklerini açıklamıştı. Putlarla ilgili vehimleri yok etmek için delil bulmuş ve onları parçalamıştı. Putları parçalamakla da onların kimseye zarar veremeyeceklerini, onlarda ne zahiri, ne de batini güç bulunmadığını kesinlikle is-batlamıştı. Sonra da kavmince bilinen tanrıları denemeye başlamış, bilahare yıldızlara yönelmişti. İbrahim Peygamber Iraklıydı. Iraklılar, yıldızlara tapan kimseler olarak tanınırlardı. Bu yüzden yıldızların iç yüzünü anlamak amacıyla onlara yöneldi. Tanrı olmalarını gerektirebilecek bir gücü bulma ümidiyle yıldızlara baktı. Onların battıklarını gördü. Sürekli bir istikrar arzet-mediklerini anladı. İstikrar içinde olmayan bir varlığın tanrı olması uygun değildi. Sonra Ay'a yöneldi. Onun büyük bir yıldız olduğunu gördü. Diğer yıldızlar gibi onun da battığını görünce

bu defa Güneş'e yöneldi. Mısırlılar, tanrıların güneşte bulunduğuna inanırlardı. Mısır'ı da ziyaret etmişti. Fakat Güneş'in de tanrı olmaya elverişli bir varlık olmadığını anladı. Çünkü Güneş de batıyordu. Neticede İbrahim Peygamber hayret ve şaşkınlık içine düştü. Nihayet rabbi ona doğru yolu gösterdi. Peygamberlerin atası oldu. Kendisinden sonra gelen soyu içinde peygamberler vardı. Bunları Kur'an-ı Kerim zikretmektedir. Şaşkınlık ve şüpheden sonra kalbine hidayet, sükunet ve yakıni inanç geldi.
Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.) de İbrahim gibi ilk adımını atmıştı. Putlara kulluk etmeyi protesto etmiş, onları ilk anda inkâr etmiş, varlıklarım kabul etmemişti. Ve yine hiç bir putu kutsamamıştı. Bir kimse put adma ona yardım ettirmek istediğinde put adına asla yemin etmezdi. Rahip Buhayra kendisine Lat adına yemin verdirmek istediği anda ona şöyle cevap vermişti: "Ben Lafın adının anılmasından tiksiniyorum. Ondan tiksindiğim kadar hiç bir şeyden tiksinmiyorum." Muhammed (s.a.v.) ki, İbrahim Peygamberin torunuydu. O, aklı selimi ve Cenâb-ı Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu fıtratıyla büyük dedesi İbrahim'in bulduğu hakikatleri bulmuş ve öğrenmişti.
Fakat İbrahim Peygamberin, Rabbini tanıma hususunda yaptığı diğer adımları Peygamber efendimiz atmamıştı. O rabbini tanımak için yıldızlan ve güneşi denememişti. Aksine ilk anda Rab-bine ibadet etme noktasında durmuştu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın kudretinin büyüklüğünü ve ibadete müstahak olduğunu idrâk etmişti. Peygamber efendimizin, İbrahim Peygamberin attığı adımları atmayışındaki sebep şudur: İbrahim Peygamber, putlarla yıldızlara ve güneşe tapan kimseleri bilfiil görmüştü. Sapık bir inançla da olsa Allah'ı çok zikreden kimseleri, Peygamber olarak gönderilmiş olduğu kavmi için görmüş değildi.
Araplara gelince onlar İbrahim Peygamberin dininin kalıntıları sayesinde Allah'ı tanıyorlardı. Hac esnasında, İbrahim'in ibadetteki amacı doğrultusunda Allah'ı zikrediyorlardı. Sapık inançla da olsa Allah'ı tanıyorlardı. Hac menasikini eda ederken de Allah'ı çokça zikrediyorlar, teîbiyeler getiriyor ve Arefede vakfe yapıyorlardı. Fakat bunun yanında Allah'a ortaklar koşarak sapıklık içinde duruyorlardı. Ama Keldanilerle Mısırlıların tarihlerine baktığımızda açıkça görüldüğü gibi Keldanilerle Mısırlılar Allah'ı asla zikretmezlerdi. İbadet hususunda onun adım anmazîardı. Muhammed (s.a.v.) Allah'ı tanıyan ve ibadette O'na kendi putlarını ortak koşan bir kavim arasından peygamber olarak zuhur ettiğinde, onların bidatlannı terkedip inkâr etmiş, protestoda bulunmuştu. İbrahim Peygamberin dininin kalıntılarından olan Allah'ı tanıma hususunu sağlamlaştırmıştı. Sonra sadece Allah'ın rablı-ğına iman etmiş ve yalnızca O'nun

ibadete, üluhiyete layık olduğunu kabul etmişti.
Adamın biri çıkıp da şöyle diyebilir: "Cenab-ı Allah, Peygamber efendimizin daha önce sapıklıkta olduğunu ve bilahare hidayete kavuşturulduğunu beyan buyuruyor. Buna ne dersiniz:
"O seni yetim bulup barındırmadı mı? Seni sapıklıkta bulup doğru yola iletmedi mi?" (Duha 6-7) Bu ayeti kerime peygamber efendimizin ibadet hususunda yanlış yolda olduğunu gösteriyor. Halbuki Allah'ı tanıyan kimse ibadet hususunda yanlış yolda bulunmaz. Buna ne dersiniz?
Bu soruya cevaben deriz ki: "Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), Allah'ı tanıyor, O'na iman ediyor ve putları inkâr ediyordu. Putların hiç bir şekilde kutsanmaya layık olmadıklarını ifade ediyordu. Nitekim büyük dedesi İbrahim'in de söylediği gibi o, putların hiç kimseye zarar ve fayda veremiyeceklerine kani idi. Fakat o Allah'a ne şekilde ibadet edeceğini kesin olarak bilemiyordu. Nefsini ve kalbini Allah'a yöneltiyor, sadece Allah'a ibadet etmekle meşgul oluyordu. Allah'ın kendisi üzerindeki hakkını ödemek istiyordu, ibrahim'in dini, o zamanlar unutulmuştu. O dinle ilgili olarak çok az hususlar bilinmekteydi. Bu nedenle Peygamber efendimizin bu hususlarda şaşkınlığa düşmesi kaçınılmazdı. Nihayet Cenab-ı Allah ona ibrahim'in dininden kalan bazı hususları Öğretti. Nitekim bu husus şu ayeti kerimeden de anlaşılmaktadır:
"işte sana da böyle emrimizden bir ruh vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu bir nur yaptık. Kullarımızdan dilediğimizi onunla hidayete iletiyoruz" (Şura 52)
Muhammed (s.a.v.), mümeyyizlik yaşına erdikten sonra hep ibadetle meşgul oldu, ibadetle iç içe yaşadı. O yüce Allah'ın varlığı üzerinde tefekkür"ediyor, O'na nasıl ibadet edeceğini düşünüyordu. Sonra da yüce Allah'ın yaratıkları ve kulları üzerinde düşünüyordu. Rabbini idrak etme noktasına erebilmek için ibrahim Peygambere yüce Allah göklerle yerin melekutunu ve ulvi alemleri gösterdiğine göre Muhammed (s.a.v.) de, aklı yeten bir genç olduğu günden itibaren göklerle yerin, güneş ile Ay'ın ve yıldızların yaratılışları üzerinde kafa yormaya başlamıştı. Göklerle yer arasında Allah'ın emrine müsahhar olan bu varlıkların da yüce Allah'a ibadet ettiklerini keşfetmişti. Göklerle göklerin burçlarına, süslerine, güneşe ve yeryüzüne saçtığı aydınlığa, kâinatı karanlığıyîa perdeleyen geceye sırf güzel manzaralar ve göz alıcı süsler olarak bakmıyordu. Aksine bunlara bakarken bunların, yüce yaratıcının varlığına işaret ettiklerini görüyordu. Örneğin güneşe bakarken ondaki ışık saçma sinim araştırmıyor, bilakis onun, yaratıcının varlığına işaret eden sırrını araştırıyordu. Yere, suya, ekinlere, ağaçlara ve meyvelere bakarken de, sırf bunların nasıl yaratıldıklarını

öğrenmek için değil, bunları yaratanın kim olduğunu öğrenmek için kafa yoruyordu. Bu varlıkların yaratıcısını tanımak için düşüncesini derinleştirdikçe ve bu varlıklarda yüce yaratıcıyı bulmak için deliller aradıkça, o yüce varlığa olan imanı daha da artıyordu. O'nun hoşnutluğunu talep ediyor ve gönlünü rahatlatıyordu.

Bir kulun kendi manastırında gönüllü ibadet yapışı gibi, rabbi-nin rızasından başka hiçbir şeyi talep etmeden rabbini, tanımaya ve onu kendinden razı kılmaya yöneldi. Fakat o, rabbini razı kılacak sebepleri bilemiyordu. Ona ne şekilde ibadet edeceği konusunda bilgisi yoktu. Ancak Arapların atadan, dededen kalma hac menasikini biliyordu. Bunlar da ibrahim peygamberin zamanından kalma ibadetlerdi. Kalbini ve dilini temizleyerek müstakim fıtratı ve selim kalbi ile rabbani bir insan haline geldi.

Bütün amel ve davranışları yüce Allah'ı razı kılmak içindi. İnsanlara güzel ahlakla muamelede bulunuyor, yalan söylemiyor, doğruluktan ayrılmıyor ve insanlara iyilikte bulunuyordu. Çünkü insanlar Allah'ın iyali mesabesindeydiler. Bu uğurda yaptığı her iş, Allah rızası için olmuştu. Onun teslimiyet arzeden kalbi Allah'a bağlanmıştı. Kainattaki her şeyin Allah için olduğunu görüyor, kendisini gönülden Allah'a ibadet eden bir varlık olarak kabul ediyordu. Ama rabbini ne şekilde memnun edeceğini ve O'na nasıl ibadet edeceğim bilemiyordu. Kalbiyle, diliyle, ameliyle, ahlakıyla rabbine yönelmişti. İnsanların puta taparak Allah'tan yüz çevirdiklerini, içkiye devam ettiklerini, kumar oynadıklarını, kötü yollara saparak birbirlerine kin ve düşmanlık beslediklerini gördüğü için aralarına katılmıyor, onlardan uzak duruyordu. İnsanların birbirlerine karşı düşmanlık gösterdiklerini ve birbirleriyle tartıştıklarını görüyor, bu gibi halleri kendisine yakıştıramı-yordu. Onun amacı bu değildi. Azgın ve sapık kimselerin tabi oldukları şiirin revaçta olduğunu görüyor ve kendisinden ötede daha büyük bir günah düşünülemeyen mütekebbirliğin piyasada kol gezdiğini müşahede ediyordu. İnsanlar, yüce yaratıcıyı kutsa-yacakları yerde, taşları kutsuyor ve onları mabud olarak görüyorlardı. İşte bütün bu sebeplerden dolayı onlardan uzak duruyordu.

Hz. Muhammed (sav), bütün bu saydığımız nedenlerden dolayı bi'setten önce Kureyş meclislerine girmiyor, eğlencelerine katılmıyor ve boş yere zaman öldürdükleri lehviyata iştirak etmiyordu. Ancak şerefli ve yüksek bir ahlakın icabı olan ciddi işler yapıldığı zaman onların arasına giriyordu. Nitekim Kâbe-i Muazza-ma'nın yeniden onarımı işine katılmıştı. Yine Hilfu'l-Füdul cemiyetine katılması da, burada ciddi işler konuşulduğu içindir.

Peygamber efendimizin insanlardan uzak durmasının sebeplerinden biri de onun

insanları Allah'ın zikrinden uzaklaştıran ve benzersiz, emsalsiz olan yüce Allah'ın zatı üzerinde tefekkür etmekten geri bırakan işlerden ve yerlerden uzak durmasıdır. O bütün düşüncesiyle Allah'a yönelmek, O'nun zatı üzerinde tefekkür etmek ve dolayısıyla O'nun rızasını kazanmak istiyordu. Allah'ı düşünmek, hareketlere ve dış görünüşlere aldanmaktan daha hayırlıydı. Kısacası onun bütün yaşantısı, Allah rızası içindi.
Kendi evinden dışarı çıktığı görülmezdi. Ancak bir iyilik yapmak, ya da düşkün bir kimseye yemek yedirmek, yardıma muhtaç bir kimsenin imdadına koşmak, yahut ağırlamaktan onur duyacağı bir misafiri ağırlamak için dışarı çıkardı. Bütün bu yaptığı işler ibadet sayılıyordu. Çünkü bu işlerle o sadece Allah'ın rızasını amaç ediniyordu. Bundan daha üstün bir ibadet düşünülebilir mi?
Kainattaki her şey ona Allah'ı hatırlatıyordu. Gördüğü herhangi bir yaratık, ona yaratıcısını hatırlatıyor ve yaratıcıyı bulmak için onu bir delil olarak görüyordu. Herhangi bir nimeti görünce, o nimet sayesinde yaratıcıyı hatırlıyordu. Risaletle görevlendirilmesinden sonra da insanları Allah üzerinde düşünmeye davet ediyor ve şöyle diyordu: "Allah'ın nimetleri üzerinde düşünün" Bu hususta rabbinin şöyle buyurduğunu insanlara naklediyordu: "Ben gizli bir hazine idim. Tanınmak ve bilinmek istedim, bu sebeple yaratıkları yarattım. Beni benim (eserlerim)le tanıdılar."
Abdullah oğlu Muhammed (sav), Allah'ın zatı, nimetleri ve yaratıkları üzerinde düşünmenin ibadetin esası olduğunu ; Allah'ı tanıyıp bilmekten başka bir ibadetin mevcut olmadığını insanlara ilan ediyordu. Resulüllah'm seçkin dostu ve sevgilisi -Ebu Talib oğlu Ali şöyle demiştir:
"Resulüllah'tan sünnetini (yani yöntemini) sordum. Bana şöyle dedi: 'Marifet (Allah'ı bilip tanımak) benim sermayemdir. Sevgi benim temelim, şevk bineğimdir. Allah'ın zikri benim arkadaşımdır. Allah'a güvenmek benim hazinem, hüzün yoldaşım ve ilim si-lahımdır. Sabır abamdır. Rıza ganimetimdir. Acizlik övüncüm-dür. Zühd sanatımdır. Yakin kuvvetimdir. Doğruluk şefaatçim-dir. itaat bana kafidir. Cihad dostumdur. Gözümün aydınlanışt namazdadır."
Bir başka rivayette bu hadise şöyle bir ilave yapılmıştır: "Gön-lümün semeresi Allah'ın zikrindedir. Benim çalışmam, ümmetim içindir. Şevkim aziz ve celil olan Rabbim'edir. O'na müşta-

(1) Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 86.

Abdullah oğlu Muhammed (sav), insanlardan uzak durup uzlete çekilirdi. Ancak geleneksel bir ikram veya misafir ağırlama, akraba, eş dost ziyareti veya darda

kalan bir kimsenin imdadına koşmak, muhtaç bir kimseye yardımda bulunmak durumu söz konusu olduğunda uzletgahmdan dışarı çıkar, kendilerine yardımcı olmak için insanların yanına koşardı. Kendi uzletgahındaki insanlardan ilişkisini koparmazdı. İnsanlara yararlı olacak işleri yaptıktan sonra yine uzletgahına çekilip insanların yaratıcısı olan Allah ile gönlünü dindirirdi. Yaşı ilerledikçe insanlardan daha fazla uzaklaştı. Allah'ı razı edecek işleri düşünmeye, O'nun sıfatlarını bilip tanımaya, O'nu memnun edecek işleri yapmaya kendini adadı. Çünkü bu işleri yapmakla gözünü aydınlatıyor, gönlünü rahatlatıyordu. Allah'ı memnun etmekten başka bir şeyi amaç edinmiyordu. Kendini ibadete adamak maksadıyla uzlete çekilmişti. Riva-yetçilerin anlattıklarına göre o, sayılı gecelerde Hira Mağarasi'nda ibadete çekilir, Rabbine yönelirdi. Gün geçtikçe uzletini daha da derinleştiriyor, ibadetini daha da arttınyordu. Ravilerin anlattıklarına göre o, her sene bir ay müddetle kendini ibadet için bu mağaraya kapatırdı. Nihayet peygamberlik görevi, Hira Mağarası'nda, ibadetle meşgul iken kendisine verilmişti. Peygamber efendimiz risalet görevini almak için ibadetle azıklanıyor ve sırf bu iş için bir ay müddetle mezkur mağaraya kapanıp Allah'ı zikrediyordu.

Peygamber efendimizin ibadet hususunda takip ettiği yol ve yöntem hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Onun takip ettiği yöntem, geçmiş semavi şeriatlerden birine uygun muydu?

Bu meseleyi açıklamak için İbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Niha-ye" adlı kitabına müracaat edelim:

"Peygamber efendimizin bi'setten Önce yaptığı ibadetin önceki şeriatlerden birine uygun olup olmadığı, eğer uygun ise bu şeriatın hangisi olduğu hususunda alimler farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bazıları Nuh'un şeriatine göre ibadet ettiğini söylerken, bazıları da İbrahim peygamberin şeriatine uygun tarzda ibadet ettiğini söylemişlerdir. Kuvvetli olan ihtimal de budur. Kimileri de Musa peygamberin şeriatine göre ibadet ettiğini söylemişlerdir. Bazıları ise kendisine verilen bir şeriate göre ibadet ettiğini ve o tarzda amel ettiğini ifade etmişlerdir. " [1]

İbn Kesir'in bu konuda söyledikleri işte bunlardır. Bu hususta İbrahim, Nuh ve Musa peygamberlerin şeriatlerinden bahsedilmekle birlikte, mezkur sözü kabul etmeden Önce bizce zaruri olan iki hususa işaret edeceğiz:

1- Peygamber efendimizin siret kitaplarında ve Kur'an'm nas-larında anlatıldığına göre o ümmi bir insandı. Okuyup yazması yoktu. Eski dinlerin kitapları hakkında "da bilgisi yoktu. Ne Tevrat'ı, ne de İncil'i bilmezdi. Her ne kadar Tevrat ile İncil'de kendilerinden sonra Ahmed adında bir peygamberin

geleceğine dair müjdeler bulunsa da, Peygamber efendimizin bu kitaplar hakkında herhangi bir bilgisi yoktu. Ayrıca Mekke-i Mükerreme'de Hıristiyan, ya da Yahudi ilahiyatını öğreten okullar da mevcut değildi. Kur'an-ı Kerim Yahudilerle, geçmiş peygamberlerin haberlerini anlatırken müşriklerin: "Muhammed'i acemi bir şahıs Öğretiyor, ona dini bilgileri veriyor" diye iddiada bulunduklarını bildiriyor. Bu nedenle de onlara şu reddiyede bulunuyor:
"Biz onların, "O'na bir insan öğretiyor!" dediklerini biliyoruz. Haktan saparak kendisine yöneldikleri adamın dili acemi (yabancıdır, açık değildir), bu ise apaçık arapça bir dildir" (Nahl: 103)
Bu ayetten anlaşıldığı üzere, Peygamber efendimiz, geçmiş şeriatlar hakkında bilgi sahibi değildi. Doğru olan da budur ve bu hakikat, Kur'an-ı Kerim'in icazı ile de uyum sağlıyor. Peygamber efendimizin geçmiş dinler hakkında bilgi sahibi olmadığı halde Kur'an-ı Kerim Allah'tan gelen bir vahiy ile geçmiş ümmetlerin ve peygamberlerin haberlerini doğru olarak getirmişti.
2- Mekke-i Mükerreme'de az sayıda bir insan topluluğu putlara tapmayı reddetmişler, onlara ibadet etmemişlerdi. Bunlara Hanifler adı verilmişti. Onlar, İbrahim peygamberin dininden kalan şeriata göre ibadet ettiklerini söylüyorlardı. Bu nedenle Hanifler adını almışlardı. Rivayet olunduğuna göre Peygamber (sav) efendimiz de Hira dağında ibadete çekilirdi. Biz, İbrahim peygamberin dininden bazı kalıntıların o zamanlar Mekke'de görüldüğünü açıklamak için bu haberi naklettik. Gerçekten de o zamanlar Mekke-i Mükerreme'de Hac ibadetiyle ilgili bazı bilgiler mevcuttu. Bu da İbrahim peygamberin şeriatinden bilinmeyen bazı hususları öğrenme imkanının mevcut olduğunu bildiriyor.
Bu sebeple deriz ki: Peygamber efendimiz, İbrahim peygamberin akidesini Öğrenmişti. Namazın rükünleri gibi bazı ayrıntılı hükümleri öğrenmiştir. Ben bu takdirimle birlikte Peygamber efendimizin ibadetinin, vahiy yoluyla değil, ilahi ilham yoluyla kendisine bildirilmiş olduğu görüşünden yanayım. Çünkü o, devamlı tefekkür halindeydi. Sürekli huşu ve kainatı düşünme durumundaydı. İbadete, fikri ibadet yoluyla başlamıştı. Böylece bazı Hac menasikini Öğrendiği gibi, namazla ilgili kimi hükümleri de öğrenmiş olabilirdi. Ayrıca Peygamber efendimizin rüyası da tamamen sadık rüyalardan ibaretti. Kendisinin buyurduğuna göre, ilk vahiy ona, sadık rüya yoluyla gelmiştir. Bir rüya gördüğü zaman hakikatleri gün ışığı gibi müşahede ederdi.
Belki de namaz ile ilgili hükümleri yine böyle apaçık bir şekilde gördüğü rüya neticesinde öğrenmişti.
Rivayetler ne olursa olsun, kesin ve sabit olan hakikat, onun belli gecelerde Hira mağarasına çekilerek ibadetle meşgul olmasıdır. Bu uzlet ve halveti ile o,

kendini risalete hazırlıyor ve manevi azıklar ediniyordu. Bi'setten önce de ilahi ilhamlar onun üzerine yağmur gibi yağıyordu. Gördüğü rüyaları, gün ışığı gibi açık ve net olarak görüyordu. Dini manaları kavrama yaşına vardıktan sonra, sürekli olarak yüce Allah'ı tanımak ve O'nu memnun etmek, kendinden razı kılmak için düşünüyordu. Bu noktadan hareketle, onun ibrahim peygamberin dinine göre ibadet ettiği görüşünü benimsiyor ye bu görüşe ağırlık veriyoruz. Ayrıca o, ilham ve sadık rüyalar ile ibrahim peygamberin şeriatının bazı kısımlarını öğrenmişti. Onun Tevrat ve İncil yoluyla bu hususta bilgi sahibi plduğunu iddia edenlerin görüşünü asla kabul etmiyoruz. Çünkü o, Tevrat ve İncil hakkında bilgi sahibi değildi.

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 3, s. 6.

Bi'setten Sonra Peygamberimizin İbadeti

Buraya kadar naklettiğimiz ifadeler, Peygamber efendimizin bi'setten Önce ne şekilde ibadet ettiğini doğru, ya da doğruya yakın bir şekilde bize bildirdi. Bu ibarelerden anlaşıldığına göre o, Cenab-ı Allah'ın rızasını talep etmek için kendini ibadete vermişti, ibrahim peygamberin şeriatını baştan sona bilmiyor olsa da Allah'ın rızasını kazanacak kadarını biliyordu. Onun nefsi, kötülüklerden arınıp temizlendiği için, gerçekleri idrak ediyor, ihlaslı olduğu için de ilhama mazhar oluyordu. İbrahim peygamberin şeriatının dosdoğru fıtrata ve toleranslı Hanif dinine uygun olduğumı anlamış, bu nedenle mezkur dini tercih etmiş ve ona göre hareket etmişti.
Yüce Allah'a yönelik ibadet, onun kalbini ve nefsini, varlığını ve davranışlarını kaplamıştı, şaşkınlığını giderecek ve kendisine doğru yolu gösterecek bir kitap gelmeden o bu yola koyulmuştu. Yolunu aydınlatacak ve hükümleri ayrıntılarıyla anlatacak bir kitabı bulmadan da sırat-ı müstakime yönelmişti. Şüphesiz ki o, Kur'an-ı Kerim gibi muhkem bir kitabın hidayetine kavuştuktan sonra yolunu daha da doğrultmuştu. Cahiliyet döneminde, risa-letle görevlendirilmeden önce Rabbine yaptığı ibadet sayesinde kalbinde temiz bir tohum filizlenmişti. Çünkü o tohum temiz ve verimli bir toprağa düşmüştü. O toprak daha önce sulanmamış ve bakım görmemişti. Buna rağmen o toprağa düşen tohum filizlenmiş, yemiş verecek bir kıvama ulaşmıştı. Muhammedi bi'setten sonra o tohuma su verilmiş gerekli bakımı yapılmış, böylece o topraklar kabarıp nemalanmış, çiçekler saçmış ve meyve vermişti. O meyveler idrakli ve ihlaslı bir kalpte görülmüştü. Temiz ve ihlash kalbiyle Peygamber efendimiz, yüce Rabbine yaklaşmış; O'nun şeriatını Öğrenmek ve kesintisiz vahyine kavuşmakla Rabbine doğru mesafeler katetmişti. Böylece o, yüce Allh'a en çok ibadet eden bir kul olmuştu. Allah'ı ve şeriatini tanıdıkça Rabbine daha çok ibadet ediyor, O'ndan daha çok korkuyor, O'nu daha fazla razı etme gayreti güdüyordu. Ebu Zer (ra), Peygamber efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Ben sizin görmediklerinizi görüyor, sizin işitmediklerinizi işitiyorum. Gök çatırdadij çatırdaması da gerekir. Çünkü gökte dört parmaklık bir boşluk kalmamıştır ki, orada bir melek bulunmasın ue o meleklerin hepsi Allah'a secdeye varmışlardır. Allah'a yemin olsun ki, benim bildiğimi sizler bilseydiniz az güler, çok ağ-lardınızl"
Mü'minlerîn anası Hz. Aişe'den, Peygamber efendimizin ibadetinin nasıl ve ne şekilde olduğu sorulduğunda, o şu cevabı vermişti:

"Resulüllah (sav) o kadar çok oruç tutardı ki, 'artık orucunu hiç açmayacak' derdik. Yine o kadar zamanlarını oruçsuz geçirirdi ki, 'artık hiç oruç tutmayacak' derdik. Yine geceleri çokça namaz kılardı. Onu her gördüğünüzde, namaz kılar vaziyette görürdünüz. Yine geceleri o kadar çok uyurdu ki, onu her gördüğünüzde sanki uyku halinde görürdünüz."
Buharı ile Müslim'in "Sahih"lerinde rivayet olunduğuna göre, Peygamber efendimiz o kadar çok namaz kılardı ki, bu yüzden ayakları şişerdi. Kendisine" "Allah senin geçmişteki günahların ile bundan sonra işleyeceğin günahları bağışlamamış mıdır?" diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Şükredici bir kul olmayayım mı?"
Buhari ve Müslim'in 'Sahihlerinde Ebu Derda'mn şöyle dediği rivayet edilir:
"Resulüllah (sav)la birlikte çok sıcak günlere denk gelen bir Ramazan ayında sefere çıkmıştık. Aramızda Resulüllah'tan ve Abdullah bin Revaha'dan başka oruçlu bir kimse yoktu."
Yine Buhari ile Müslim'in "Sahih"lerinde Alkame'nin şöyle dediği rivayet edilir:
"Hz. Aişe'ye: "Resulüllah'in ibadet için ayırdığı özel günleri var mıydı?" diye sorduğumda bana şöyle cevap vermişti: "Hayır.. Onun ameli devamlıydı (yani ibadete devam etmekten hoşlanırdı.) Hanginiz Resulüllah'ın yapabildiğini yapacak güçtedir?!."
Peygamber efendimiz ibadete devam etmeyi, ibadetten kopmamayı ister ve bundan hoşlanırdı. Kendisine ağır bile gelse ibadetine devam ederdi. O mü'minlerden ibadetlerini devam ettirmelerinden başka birşey istememişti. Az da olsa, sürekli yapılan ibadetleri tavsiye ederdi. Bu nedenle bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştu:
"Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır. "
Çünkü az bile olsa, ibadete devam etmek, mümin kimseye sürekli olarak Allah'ı hatırlatır. Yüce Allah'ı hiçbir zaman için unutturmaz. Bu gibi kimselerin kalbinde her zaman Allah vardır. İşte o kimselerde, Peygamber efendimizin şu hadis-i şerifi tahakkuk etmektedir. "Allah'a, O'nu görüyormuşçasına ibadet et. Sen O'nu görmesen de O muhakkak seni görür."
Yine bu cümleden olmak üzere Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Allah, amellerin devamlı olanını sever."
Resulüllah (sav) mü'minleri, namazı ve kıraati hafifletmeye, zayıf kimselerin rahatlıkla güç yetirebilecekleri şekilde kıldırmaya davet ederdi. Sahabilerinden birinin cemaata imamlık ederken kıraati uzattığını ve onlara zahmet verdiğini görmüş ve ona: "Sen fitneye düşürücüsün!" demişti. Çünkü imamlık eden kimsenin namazı uzatması, cemaat içinde bulunan güçsüz ve zayıf kimseleri

fitneye düşürür.
Ama Peygamber efendimizin kendisi geceleyin namaz kılarken nefsine ağır gelecek kadar namazı uzatırdı. Çünkü o, hiçbir kimsenin güç yetiremeyeceği işlere güç yetirebilirdi. Onlara namaz kıldırırken kendilerini zahmete sokmayacak şekilde namaz kıldı-rırdı. Bu hususta Avf bin Malik şöyle demiştir:
"Resulüllah (sav)'la beraberdim. Ağzını misvakladı, abdestini aldı, sonra kalkıp namaza durdu. Ben de onunla birlikte namaza durdum. Bakara suresini okumaya başladı. Rahmet ayetleri geldiğinde durur ve Allah'tan rahmet dilerdi. Azap ayetlerine geldiğinde ise durur ve azaptan Allah'a sığınırdı. Sonra rükua varıp kıyamda durduğu kadarıyla rükuda bekledi. Rükudayken şu duayı okudu:
"Ey ceberut ve melekutun sahibi olan, yücelik ve azamete malik bulunan yüce Allah'ım! Sen noksanlıklardan münezzehsin. Bu duayı okuduktan sonra secdeye vardı. Secdede de aynı duayı okudu."[1]
Peygamber efendimiz ibadet ederken devamlı zikirde bulunur ve sürekli Kur'an okurdu. O mü'minleri Kur1 an okumaya teşvik eder ve Kuranı ashabından dinlemeyi arzulardı. Kur'an'm aslında kendisinin kalbine nazil olduğunu hatırlattıklarında onlara: "Ben Kur'an'ı başkalarından dinlemeyi daha çok severim" derdi.
Peygamber efendimizin bizzat kendisinin açıkladığı Kur'an-ı Kerim'in, tavsif edip insanları davet ettiği ibadetinin devamlılığının yanısıra o, namaz kılmak veya umumi irşatta bulunmak gibi görevleri yapmadığı zamanlarda da Cenab-ı Allah'ı sürekli olarak düşünür, O'nun yarattıkları üzerinde tefekkür ederdi. Böylece Rabbinin ululuğunu ve hakimiyetinin mükemmelliğini daha iyi bir şekilde idrak ederdi. Kendisine vahiy gelmeden önce başladığı tefekkür ibadetinden asla kopmamıştı. Hatice anamızın oğlu Hind bin Ebi Hale bu hususta şöyle demiştir:
"Resulüllah (sav) mütemadiyen hüzünlü idi. Devamlı tefekkür halindeydi. Asla rahatı yoktu." Sürekli istiğfar içindeydi. Çünkü istiğfarda bulunmak, asıl itibariyle bir ibadettir. İstiğfarda bulunan kimse, Rabbine sığınmanın vacibliğini hissederek kendi ibadetinin noksanlığını idrak eder. Kişinin kendi amelini az görmesi, Allah'a muhtaç olduğunu hissetmesine yol açar. O'na yaklaşmanın zorunluluğuna, azamet ve celalini düşünmesine neden olur. İşlediği ameller ne kadar çok ve büyük olursa olsun, Allah'a nis-betle Önemsenmeyecek kadar küçük olduğunu hisseder. Yaptığı iyilik ve haseneleri çok gören kimse, Allah'ı minnet altına almak istemiş gibi olur. Ama istiğfar ve Allah'a sığınma şuuruna vakıf olmak, insanı bu yanlış düşünceden uzaklaştırır. Mutasavvıflar, taat ehli kimselerin dahi işlemiş oldukları iyilik ve haseneleri çok görmelerine kızarlar.

Hatta bazı mutasavvıflar, kişiyi Allah'a karşı zelil kılan ve ondan af dilemeye yönelten masiyetleri, sahibini şımartan taatten daha üstün görürler. Hikmet sahibi bazı sufi-ler şöyle demişlerdir:
"İnsanda zillet meydana getiren günahlar, insanı nazlandıran taatlerden daha hayırlıdır."
Yine bu anlamda şöyle denilmiştir:
"İnsanda zillet ve kırıklık meydana getiren günahlar, naz ve iftihar meydana getiren taatlerden daha hayırlıdır."
Abidlerin efendisi olan Peygamber efendimiz, işlediği hayır ve hasenelerle, yaptığı ibadetleri, istiğfar kalesinin içinde muhafaza etmişti. Yaptığı haseneleri ve ibadetleri asla çok görmemişti.

---

[1] Kadi Iyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 85.

Bi'setten Önce Peygamberimizin Zahitliği

Hz. Muhammed (sav) öksüz ve yoksul bir kimse olarak yetişti. Hayata öksüz ve fakir bir kimse olarak başladı. Babadan öksüz olarak dünyaya geldikten sonra anası, Ebva denilen köyde vefat etti. Dedesi Abdulmuttalib onu kendi himayesine alarak büyüttü. Her ne kadar dedesi onun ihtiyaçlarını gideriyor, ona yoksulluğunu hissettirmemeye çalışıyor, sevgisini, şefkatini esirgemiyor, onu sevinç içinde yaşatıyor olsa da bu rahat ve huzuru uzun sürmedi. Çünkü dedesi onu kendi himayesine aldıktan iki sene sonra vefat etti.
Bundan sonra zayıf bir çocuk ve aciz bırakan bir yoksulluk içinde hayata yöneldi. Onu himayesine alan amcası Ebu Talib'in de çok sayıda çocuğu vardı ve aynı zamanda büyük yoksulluk çekmekteydi. Yanına aldığı bu çocuğun aklı, yaşının daha üstündeydi. Güçlü duygulara sahipti ve çevresinde olup bitenleri idrak ediyordu. Kendisini himayesi altına alan amcası, sevgilisi ve yoldaşı her ne kadar gönlünü ve nefsini gıdalandıracak sevgi ile şefkati cömertçe gösteriyorsa da yoksulluk içinde olduğunu hissediyordu. Amcasına muhtaç olmaktan tam olarak kurtaracak derecede olmasa bile, bir noktaya kadar ona yardım etmesini temin edecek bir işte çalışması gerekiyordu. Önce işe koyun otlatmakla başladı. Çobanlığı Sa'd oğullarının yamndayken Öğrenmişti. Bir miktar süt karşılığında Mekkeliler'in davarlarını otlatmaya başladı. Aldığı bu ücretten hem kendisi yararlanıyor, hem de amcasına yardım etmeye çalışıyordu.
Bundan sonra az mal ile, ya da başkalarının sermayeleriyle ticaret yapmaya başladı. Bu şekilde güvenilir bir kimse olarak tanındı. Daha sonra da Hatice'nin verdiği mallarla ticaret yaptı. Güvenirlik ve doğruluğuyla tanındığı için Hatice ona, başkalarına verdiği ücretin iki katını verdi. Çünkü onun elinde Hatice'nin malı giderek daha çok artmaya başlamıştı. Bundan sonra da Hatice ile evlendi. Servet sahibi oldu. Ama o, kendi şahsı için mal biriktiren bir kimse değildi. Çok büyük yekûn oluşturacak derecede servet sahibi olmadığı bilinmektedir. O, eline geçen kazancı hayır yollarına harcardı. Mesela akrabalarına, muhtaçlara ve darda kalan kimselere yardım için çabalardı. Çeşitli musibet ve felaketlere uğrayan kimselerin yaralarına merhem olurdu.
Böylece Hz. Muhammed (sav), gerçek zahidliğin en büyük örneğini ortaya koymuştur. Onun zahidliği, mahrum kimselerin za-hidliği gibi değildi. Tam aksine o, muktedir kimselerin zahidliği-ne sahipti. Temiz kazancın yollarına başvurur, sonra elde ettiği kazancı kendi menfaati için değil, başkalarının ihtiyaçlarını gidermek için harcardı. Bi'setten önce durumu böyleydi. Bi'setten

sonra da mal karşısındaki tavrı değişmedi.
Görüyoruz ki, Hz. Muhammed (sav), helal yoldan rızık kazanmak için güzel bir şekilde çalışmayı ihmal etmemiştir. Ama o çalışırken zevk ve eğlenceye sapmamış, nefsi arzularını tatmin için altın ile gümüş biriktirmemiştîr. Nişanlı atları, davarları ve ekin-leriyle övünmemiştir. Bunları, büyüklük taslamadan, mütekeb-bir davranmadan, malının çokluğuyla övünmeden ve boş yere tüketmeden uygun yerlere sarfetmiştir.
Bi'setinden önceki yaşantısında, malını hayır yollarına sarfet-tiği bilinmiyor şeklinde bir iddiada bulunulacak olursa, buna cevap olarak şöyle deriz: Alicenab ve cömert kimseler mallarını açıktan değil gizlice sarfederler. Onun bu alicenablığı ve cömertliği iki yönden bilinmektedir:
1- Mü'minlerin annesi Hz. Hatice, ona sükunet içinde hitap ederken şöyle demişti: 'Sen muhtaca yardım eder, zayıfı ağırlar ve musibete uğrayan, darda kalan kimseye destek olur, imdadına koşarsın.'
Onun bu yönünü açıklamak için Hz. Hatice'nin bu sözünü nakletmemiz yeterlidir.
2- Çokça kazandığı ve Hatice tarafından kendisine fazlaca ücret verildiği halde, alayişten uzak durduğu, müstakim bir hayat yaşadığı bilinmekte, fakat onun kendi kazancını biriktirip stok ettiği bilinmemektedir. Bi'setten önce nasıl zahidane bir hayat yaşamışsa, bi'setten sonra da aynı hayatı sürdürmüştür. Helal kazancı biriktirip çoğaltmak için değil, aksine ahlaki yollara harcamak, zayıflara yardım etmek için talep etmiştir. O, yoksullara yardım etmek için kazanmak peşine düşmüştür. Malını çoğaltmak istemesi, onu başkalarıyla paylaşmak amacına dayanmaktadır. Kendi şahsına ve aile efradına örfi Ölçüyü geçmeyecek kadar sarfederdi. Ne kendini muhtaç bırakır, ne de israf ederdi. Helal olan az malı harama tercih ederdi. Kendisini helal ve temiz şeylerden yoksun bırakmazdı. Cenab-ı Allah'ın kendisim peygamber olarak insanlara göndermesinden sonra da bu halini devam ettirmişti.
Hz. Muhammed (sav)'in cahiliyet ortamında kendi selim fıtra-tıyla ulaştığı zahidliği, zühdün en yüksek derecesi idi. Kendisini irşad edip doğru yola iletecek Kur'an-ı Kerim'in nüzulünden Önce tuttuğu zahidlik yolunun yüceliğini anlamak için, tasavvuf! zühd konusunda bazı mutasavvıfların sözlerini nakledeceğiz. Örneğin, Ibn Ataullah el-Iskenderi, "Hikem" adlı eserinde şöyle demiştir:
"Zahidin dünyada iki alameti vardır. Bu alametlerden biri, arzu ve şehvet sebeplerinin yokluğunda, diğeri de söz konusu sebeplerin varlığındadır. Mezkur sebepler varken kişi bu sebeplerden yüz çevirirse, bu onun zahidliğini gösterir.

Mezkur sebeplerin yokluğunda kişinin bu sebepler hususunda rahatlık duyması, o kişinin zahidliğine alamet olur. Kişinin elinde mevcut bulunan nimetleri başkalarına vererek onları kendi nefsine tercih etmesi, elde mevcut bulunan nimetlere şükürdür. Kişinin nimetlerden yoksun kalması durumunda rahatlık hissetmesi de yoksulluğa karşı bir şükürdür."
Bi'setten önce Peygamber efendimizin zahidliği nimetlerin mevcudiyeti esnasında kişinin başkalarını kendi nefsine tercih edişinden de, nimetlerin yokluğu amnda kişinin rahat etmesi gibi bir zahidlikten de yüce bir zahidliktir. Çünkü o, lezzetlerin sebeplerini elde etmek için çalışan bir kimsenin zahidliğini gösteriyordu. Bu lezzetlerin sebeplerini elde ettiğinde onları kendine tahsis etmiyor, aksine bu hususta başkalarını kendi nefsine tercih ediyordu. Onun için nimetlerin yokluğu anında gösterilen zahidlik, söz konusu değildi. Çünkü o, nimetlerin varlığını ve yokluğunu beklemiyordu. Başkalarına harcamak, yoksullara vermek ve kendinden başkalarım yararlandırmak için nimet elde etmeye çalışıyordu. Onun zahidliği, daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, nimetleri elde etmeye çalışan kimsenin gösterdiği olumlu bir zahidlikti. Onun zahidliği, Hind felsefesinden esinlenerek elde edilen mahrumiyet zahidliği değildi. Bu zahidlik başkaları için çalışıp kazanan kimsenin zahidliğiydi. Kazandıklarının çok az bir kısmını, hayatını sürdürebilmek ve başkalarının yararına olan çalışmalarını devam ettirebilmek için kendi şahsına ayırıyordu.
İmam Ahmed (r.a) zahidliği birkaç mertebeye ayırmıştır:
1- Haramı terketmek.
2- Helalin fazlasını da terketmek. Hatta helalin bir kısmına karşı nefsi frenlemek. Bu mertebedeki zahidliğe sahip olan bir kimse, nefsini helalin bir kısmından uzak tutar. Ama bu helalleri haram saymaz. İleride helalin bir kısmını bulamayacağı ve muh-rumiyete düşeceği ihtimaline karşı nefsini idmanlı kılar. Bu da nefsin süslenip terbiye edilmesidir.
3- Zahidliğin en yüksek mertebesi, kişinin kendi nefsini dünya ile meşgul ederek Allah'ı zikretmekten gafil kalmamasıdır. Bu, arif kimselerin zahidliğidir.
Hz. Muhammed (sav)'in bi'setten önceki zahidliği, bu yüksek mertebeden daha da yüksekti. Çünkü o yaptığı her işte, yerine getirdiği her ibadette, düşündüğü her şeyde Allah'] sürekli zikretmekle meşguldü. Kendi nefsi için değil, başkalarının yararına kazanç sağlamak maksadıyla çalışırdı. O, yaşantısının bütün aşamalarında ibadet eden bir kimseydi. Sırf Allah rızası için çalışıp çabalardı. Nefsin zikrullah ile meşgul alması, ariflerin zühdüdür. Muhammed (sav)'in zahidliği ise bunun çok daha üstündeydi.

Peygamberimizin Bi'setten Sonraki Zahitliği

Peygamber efendimizin bi'setten sonraki zahidliği, bi'setten önceki zahidliğinin bir uzantısından ibaretti. Ancak bi'setten sonra zahidliği, daha muazzam ve daha yüce bir surete bürünmüştü. Çünkü o, risaletin yükünü omuzlamış, bu nedenle de zahidliği başka bir anlam kazanmıştı. O, güç bakımından daha büyük bir üstünlüğe sahip olduğu halde yine de zahidliği elden bırakmamıştı. Onun zahidliği, bütün mu minler tarafından biliniyor ve bu konuda örnek alınıyordu. O'nun zahidliği, manastırlara kapanan rahiplerin zahidliğine benzemiyordu. Aksine o, hayatın bütün alanlarında çalışıp uğraş veriyor ve bu ruhu mü'minlere aşılıyor, onları böyle bir zahidliğe davet ediyordu.
Belki de onun zahidliğinin en muazzam görüntüsü, Davud ve Süleyman peygamberler gibi Hükümdar-Peygamber olmayı red-detmesiydi. İbn Abbas'ın rivayetine göre Cenab-ı Allah, peygamberine Cebrail'le birlikte bir meleği göndermişti. Melek, Hz. Pey-gamber'e şöyle demişti: "Doğrusu yüce Allah Kul-Peygamber olmakla Hükümdar-Peygamber olmak arasında seçitn yapman için sana hak tanıdı" Meleğin bu sözlerine cevap olarak Peygamber efendimiz şöyle demişti: "Hayır, ben Kul-Peygamber olacağım." Bu hadisi Buhari rivayet etmiştir.
Kur'an-ı Kerim,insanları haramdan uzak durmaya davet etmektedir. Allahü Teala, Muhammed ümmetinin tümünü haramlardan men etmiştir. Ancak bu konudaki hitaplar, başlangıçta Peygamber efendimize yöneltilmiştir. İbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde konuyla ilgili olarak şöyle denilmektedir:
Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Onlardan bazı zümrelere, kendilerini denemek için verdiğimiz dünya hayatının süsüne gözlerini dikme. Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha süreklidir." (Ta-Ha: 131)
"Nefsini, sabah akşam, rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut. Gözlerin dünya hayatının süsünü isteyerek onlardan başka yana sapmasın. Kalbini bizi anmaktan alıkoyup nefsinin arzusuna uyan ve işi, hep aşırılık olan kişiye itaat etme. " (Kehf: 28)
"Bizi anmaktan yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimseden yüz çevir. İşte onların erişebilecekleri bilgi (sınırı) budur." (Necm: 29-30)
"Andolsun, sana ikişerlerden yedi ve bu büyük Kur'anı verdik. Onlardan bazı çiftlere (sınıflara) verdiğimiz dünyalığa gözlerini dikme ve (sana inanmadıkları için) onlara üzülme. Müminlere kanatlarını indir (onlara karşı mütevazı, şefkatli

davran.)" (Hicr: 87-88) [1]
Bu ayet-i kelimelerdeki hitapların tümü Peygamber efendimize olmakla birlikte, hakikatte mü'minlerin hepsine yöneliktir. Bu da iki hususa işaret etmektedir:
1- Haramdan sakınmak. Bu, avam tabakasının zahidliğidir. Bu nedenle insanların tümünün bu şekilde zahidlik göstermeleri istenmiştir.
2- Haramdan sakınmak, sırf maddi ve reel sakınmakla mümkün olmaz. Manen de haramdan sakınmak ve sebeplerinden uzak durmak gerekir. Bu nedenle ayet-i kerimedeki yasak, nefsi sebeplere yönelik olmuştur. Şanı yüce ve kelimeleri yüksek olan Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlardan bazı zümrelere, kendilerini denemek için verdiğimiz dünya hayatının süsüne gözlerini dikme." (Ta-Ha: 131)
Bu ayet-i kerimede, şehvetlerden uzaklaşıp noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a yönelen kimselere çağrıda bulunulmakta, şehvetlerle içice yaşayan kimselerden uzak durmaları tavsiye edilmektedir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Nefsini, sabah akşam, rızasını isteyerek Rablerine yalvaranlarla beraber tut." (Kehf: 28)
Sabah akşam Rablerine yönelen kimselerin yaşantısı, insanın nefsini terbiye eder. insanda haramlardan uzak durup noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a yönelme duygularını yeşertir.
Muhammed (sav)'in serveti arttıkça ve iktidarı genişleyip sorumlulukları çoğaldıkça, musibet ve sıkıntılarla içice oldukça za-hidliğinin daha da arttığını görmekteyiz. Çünkü o savaşlara ve bunun getirdiği sıkıntılara katlanmanın, nefsi terbiye etmek ve lezzetleri terke yöneltmekle mümkün olabileceğini anlamıştı. O, ümmetini tahammüle ve sıkıntılara katlanmaya, sadece diliyle değil, .yaşantısı ve tavırlarıyla da davet ediyordu. Yaşantı ve tavırlarla yapılan davet, dil ile yapılan davetten daha etkili olur. Örneğin ipek ve ibrişimlerden yapılma elbiseler giyen bir kimsenin, insanları yırtık pırtık elbiseler giymeye davet etmesi doğru olmaz. Çünkü böyle bir kimsenin durumu, yaptığı davet ile çelişmektedir. Dolayısıyla sözüne kulak verilmez ve tavsiyesine uyulmaz.
Hicretten önce Peygamber efendimiz zayıf mü'minlerin ihtiyaçlarını giderir, onları korurdu. Mü'minlerin anası Hatice'nin verdiği malla yaptığı ticaret neticesinde elde ettiği kazancı, zayıf mü'minler için harcardı. Çünkü zayıf mü'minler, Peygamber efendimize tabi olan ilk insanlardı. Müşrikler, zayıf kimselere, özellikle iman etmiş zayıf kimselere yemek vermekten kaçınıyor, onlara azap ve işkencenin en şiddetlisini çektiriyorlardı. Onları horlayıp tahkir ediyorlardı. Peygamber efendimiz de çeşitli bağışlarla onlara destek oluyor, sabır

talebinde bulunmalarını tavsiye ediyordu. Allah'ın izniyle yakında genişliğe kavuşacaklarını bildiriyordu. Sıkıntıya düşen bir mü'min gördüğünde, ona destek olmaktan asla kaçınmıyordu. İslam davetinin icablarını yerine getirmek amacıyla yaşayabilmesine yetecek en az miktardaki malla yetiniyordu.
Medine'ye hicret ettikten sonra, İslamiyet'in neşri ile meşgul olmaya başlayınca, geçim vasıtası olan ticaretten elini çekmek zorunda kaldı. Tarihi kronolojiden açıkça anlaşıldığına göre o, ticareti daha hicretten önce bırakmıştı. Belki de mü'minlerin anası Hatice'nin vefatından sonra ticari faaliyetlerini durdurmuştu. Geçimini Beytü'l-Mal'dan temin ediyordu. Çünkü kamu yararına çalışan ilk ve en yüksek görevli kendisiydi. İslami anlamdaki genel velayet gereğince, ganimetlerin beşte birini harcama yetkisine sahipti. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Eğer Allah'a ve (hak ile batılın) ayrılma gününde, o iki topluluğun karşılaştığı (Bedir)gün(ün)de kulumuz (Muhammed)'e indirdiğimiz (ayetler)e inanmışsanız, bilin ki, ganimet aldığınız şeylerin beşte biri Allah'a, Resulüne ve (Allah'ın Resulü ile) akrabalığı bulunan(lar)a, yetimlere, yoksullara ve yolcu(lar)a aittir. Allah her şeye kadirdir." (Enfal: 41)
Peygamber efendimizin nafakası Beytiı 1-MaI'dan, ya da ganimetlerden verilmeye başlanınca, o daha fazla çalışmaya başladı. Müslümanlar için daha fazla gayret sarfetmeye koyuldu, mal ve konforlu geçimden uzak durarak zahidane bir hayat yaşadı. Vücudunu ayakta tutacak ve yaşantısını sürdürecek lokmalara ihtiyacı olmasaydı, onları da yemez ve uzak dururdu. Peygamber efendimiz hasır üzerinde uyurdu. Öyle ki hasır, onun mübarek vücudunda iz yapardı. Rivayete göre Ibn Mes'ud şöyle demiştir:
"Resulüllah (sav) efendimiz bir hasırın üzerine uzanıp uyumuştu. Hasır, cildinde iz bırakmıştı. Ben de, hasır izinin görüldüğü yerlerini ovalamaya başladım ve: "izin ver, senin için bir sergi serelim de, üzerinde uyumakta olduğun bu hasır vücudunu incitmesin" dedim. Peygamber efendimiz cevaben şöyle buyurdu: "Benimle dünyanın durumu, bir ağacın gölgesi altında oturup istirahata çekilen bir süvariye benzer. Istirahatini tamamladıktan sonra çekip yoluna gider ve o ağacı terkeder ."
Peygamber efendimiz başını hurma lifinden yapılan bir yastığın üzerine koyup yatardı. Onu bu halde gören Hattab oğlu Ömer (r.a) ağlamaya başlamıştı. Zahid Peygamber ona: "Niçin ağlıyorsun?" diye sorunca, Ömer şöyle demişti: "Nasıl ağlamayayım ki? Kisra ve Kayser, dünyanın debdebeli hayatı içinde yaşıyorlar. Oysa sen bu kaidesini" Muhammed (sav), ona şu cevabı vermişti: "Ey Ömer! Dünyanın onlara, ahiretin de bize olmasını istemez misin?" Ömer: "Evet,

isterim" diye cevap verince Peygamber efendimiz de: "işte bu böyle olacaktır." dedi.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 6, s. 48.

Zahidin Azığı

Buharı ve Müslim'in "Sahih"lerinde rivayet olunduğuna göre, Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Allah'ım, Muhammed ailesinin rızkını yetecek kadar kıl." Bu, Muhammed (sav)'in Rabbine yaptığı bir duasıdır. Bilemeyiz, bu dua Muhammed ailesinin rızkının bollaştırılması için mi, yoksa kendilerine geçimlerini sürdürebilmelerine yetecek derecede az miktarda rızık verilmesi için mi yapılmıştır? Veya kendilerine verilecek olan az miktardaki rızka Muhammed ailesinin sabır, rıza ve kanaat ile tahammül etmeleri için mi yapılmıştır? Buna cevaben şöyle denilir: Bu duaya her iki yönüyle de icabet edilmiştir. Yani kendilerine yetecek miktarda rızık verilmiştir. Ayrıca Muhammed ailesi, onun temiz zevceleriyle bu aileye mensub bulunan kimseler rıza ve sabır ile Cenab-ı Allah'ın huzuruna çıkmışlar, dünyadayken de Rablerinin verdiği nimetlere karşı zahidlik göstermişlerdir. Tahammül edilebilecek kadar tahammül göstermiş ve sabredilebilecek hususlarda sabretmişlerdir. Çünkü onlar başkalarına örnek teşkil etmişlerdir. Bu aileye mensup fertler mala karşı tamah göstermemiş ve Allah'ın bu aileye bahşetmiş olduğu nimetlere karşı zahidlik göstermişlerdir.
İmam Ahmed bin Hanbel, Ebu Hureyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (sav) ile ailesi, Peygamber efendimizin yaşadığı süre içinde üç gün peşpeşe buğday ekmeğine doymamıştır." Yani Peygamber efendimiz, üç gün peşpeşe buğday ekmeği yememiştir. Aksine o çoğunlukla, arpa ekmeği yemiştir. O, ekmekle birlikte hurma da yerdi. Mü'minlerin anası Aişe şöyle demiştir:"A/urete irtihal edinceye kadar, Muhammed'in ailesi ekmeğe doymamıştır. Onun sofrasından ekmek kırıntıları da kaldırılmamıştır" Bu rivayetten anlaşıldığına göre, Muhammed (sav)'in sofrasına, artmayacak kadar ekmek getirilir ve bu ekmeğin tamamı tüketilirdi. Geriye ekmek kırıntıları bırakılmazdı. Peygamber efendimizin evinde yapılan ekmeğin unu elenmezdi. Un, kepeğiyle birlikte yoğurularak ekmek yapılırdı. Hz. Ebu Bekir'in kızı Aişe şöyle demiştir: "Muhammed'i hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, peygamber olarak gönderilişinden ahirete irtihal edinceye kadar geçen ömrü boyunca Muhammed, ne elek görmüş, ne de elenmiş undan yapılan ekmek yemiştir.
Hz. Muhammed'in ailesi, her zaman ekmeği katıkla yemezdi. Aksine çoğu zaman katıksız ekmek yerlerdi. Mü'minlerin anası Aişe (ra), Buhari ile Müslim'in Urve bin Zübeyr'den yapmış oldukları bir rivayette şöyle demektedir:

"Biz Muhammed ailesi, üzerimizden bir aylık bir zaman geçer, fakat yine de evimizde yemek yapmak için ateş yakmazdık. Ancak şu iki siyah şey (hurma ve su) ile geçinirdik. Yalnız etrafımızda Ensar'dan bazı kimselerin evleri vardı. Bu evlerde oturan kimseler, koyunlarının sütünü sağıp Resulüllah'a gönderirlerdi. O da kendisine gönderilen bu sütten içer ve bir kısmını da bize içirirdi."
Görülüyor ki Cenabri Allah, şerefli elçisi Muhammed (sav)'in duasına icabet ederek kendisinin ve ailesinin rızkını, yaşamlarını sürdürmeye yetecek miktarda vermiştir. Böylece onun müslü-manlara ve yoksul kimselere Örnek olmasını istemiştir. Yoksul müslümanlarm kalplerinin yanıp tutuşmaması ve bol rızka sahip olamadıklarından dolayı üzüntüye kapılmaması için Cenab-ı Allah, peygamber ailesine az miktarda rızık tahsis etmiştir.
Ama şunu da hatırda tutmak gerekir ki, Peygamber efendimiz, kendi nefsini hiç bir meyve türünden veya güzel yemekten yoksun bırakmamıştır. O, helal olan şeylerin hepsini kabul etmiş, ama az miktarıyla yetinmiştir. Nefsini heva, heves ve lezzetlerden uzak tutmuştur. İradesini aklın otoritesiyle birlikte kendi nefsine hakim kılmıştır. Nefsini heva ve şehvetlerin emrine vermemiş, aksine heva ve heveslere bir efendi kılmıştır. Nefsi, heveslerine mahkûm değil, hakim durumda olmuştur.
Peygamber efendimiz kendi nefsine tatbik ettiği bu zühdü, insanlara tavsiye etmemiştir. Çünkü onlar bu derecedeki bir zahid-liğe güç yetiremezlerdi. Aynı zamanda o, insanlara güçlerinin yetmeyeceği bir iş yapmamalarını emreden bir insandı. Nefislerine karşı haksızlık yapmamalarını tavsiye ederken şöyle diyordu: "Doğrusu bu dini zorlaştıran bir kimse, mutlaka mağlup olur. Öyle ise siz kolaylaştırın ve yaklaştırın."
Peygamber efendimiz kendi nefsine zühdü tatbik ederdi. Ancak bir fakirin kendi fakirliğiyle ve bir yoksulun kendi yoksullu-ğuyla yanıp tutuşmaması için bu zahidliğini herkese tavsiye etmezdi.
Ebu Davud'un "Sünen"inde rivayet olunduğuna göre, adamın biri Resulüllah'm müezzini Bilal (ra)'a; "Bana Resulüllah (sav)'in infakını anlat" demiş, Bilal da ona şöyle cevap vermişti: "Cenab-ı Allah'ın onu, risalede görevlendirmesinden ahirete irti-hal etmesine kadar geçen zaman içinde onun yaptığı infaklardan hep haberdar olurdum. Müslümanın biri ona geldiğinde Peygamber efendimiz onun yoksul ve muhtaç olduğunu görürse, bana emir verirdi. Ben de gider onun için giyecek ve yiyecekler satın alırdım. Giyeceği giydirir, yiyeceği de yedirirdim. Nihayet günün birinde bu iş için müşriklerden biri karşıma çıktı ve bana:
"Benim yanımda bolca mal var, benden borç al" dedi. Ben de öyle yaptım. Aradan bir müddet geçtikten sonra, günün birinde ab-dest aldım, sonra ezan

okumak için ayağa kalktım. Bir de ne göreyim, alacaklı olan o müşrik, beraberindeki birkaç tüccarla bana doğru geliyor. Beni görür görmez "Ey Habeşi!" diye bağırdı. Ben de ne istediğini sorunca, üzerime hücum etti ve ağır sözler söyledi: "ödeme gününe kaç gün var biliyor musun?" diye sorunca, az kaldığını söyledim. O müşrik, sözünü şöyle sürdürdü:
"Ödeme gününe dört gün kaldı. O zaman sendeki hakkımı alırım. Ben o malları senin hatırına, ya da arkadaşın (Muhammet'in) hatırına vermedim. Aksine (Ödeyemediğin takdirde) bana köle olasın diye verdim. Odeyemeyesin de, tekrar eskisi gibi benim yanımda koyun çobanlığı yapaşın diye verdim!"
Bilal diyor ki: "Kalbim o kadar sıkışmıştı ki koşup ezan okudum ve sonra yatsı namazını kıldım. Namazdan sonra Resulül-lah (sav) evine gitmek üzere kalktı. Ben kendisinden izin alıp derdimi anlatmak istedim. O da bana izin verdi. Kendisine şöyle dedim:
"Ya Resulüllah, anam babam sana feda olsun. Sana anlatmış olduğum alacaklı müşrik bugün bana şöyle ve şöyle dedi. Benim yanımda ona ödeyecek hiçbir şey yok. Ama o beni rezil rüsvay edecektir. Bana izin ver de müslüman olmuş olan şu kabilelere gideyim ve Cenab-ı Allah'ın bana rızık olarak vereceği şeyleri toplayıp şu müşrike olan borcumu ödeyeyim."
Böyle dedikten sonra Resulüllah'ın yanından çıkıp evime geldim. Kılıcımı, mızrağımı, ayakkabılarımı alıp yatağımın ucuna, başımın yanına koydum. Yüzümü ufka yönelttim. Uykuya dalıyor, sonra uyanıyordum. Bir adam gördüğümde uyur gibi yapıyordum. Nihayet sabahın ilk şafağı attı. Ben de yola koyulmak istedim. Bir de baktım ki, adamın biri bana: "Ey Bilal, Resulüllah (sav)'a icabet et" diye sesleniyor. Bu ses üzerine ben de Resulüllah'ın yanına koşup gittim. Birde ne göreyim: Üzerlerindeki yük-leriyle birlikte dört deve duruyor. Resulüllah'ın yanına vardım. izin istedim. Bana dedi ki: "Ey Bilal! Sana müjdeler olsun. Allah, sana borcunu ödeyecek mal gönderdi." Ben de bu olay üzerine Allah'a hamd ettim. Resulüllah bana: "Şu yerde çöküp beklemekte olan dört deveye bakmayacak mısın?" diye sorunca: "Evet bakacağım" diye cevap verdim. Bu develeri Resulüllah'a Fedek valisi hediye etmişti. Develerin yüklerini indirdim. Sonra onları bir tarafa bağladım. Sabah namazını kıldıktan sonra Resulüllah'la birlikti Cennetü'l-Baki' denen yere vardım. Elimi kulağıma koyarak şöyle seslendim: " Resulüllah'tan alacağı olan kim varsa gelsin!" Ben develerin üzerindeki mallarla alışveriş yaptım. Peygamber efendimizin borçlarını ödedim. Geriye iki, ya da ikibuçuk okka mal kaldı. Mescide döndüm^ Günün çoğu gitmişti. Resulüllah (sav) tek başına mescidde oturmaktaydı. Kendisine selam

verdim. Bana "Allah sana ne yaptı1?" diye sordu. Ben dedim ki, Ya Resulüllah, Cenab-ı Allah, Resulü'nün üzerindeki borçların tamamının Ödenmesine hükmetti ve hiçbir borcu kalmadı.
Bunun üzerine: "Geriye bir şey kaldı mı?" diye sordu. Ben de iki dinar kaldığını söyleyince o: "Beni bu iki dinardan da kurtarmaya ve rahatlatmaya bak. Sen bunları sarfedip beni rahatlatma-dıkça evime girmeyeceğim" dedi. Ama yanımıza hiç kimse gelmedi. Bu nedenle ertesi güne kadar Peygamber efendimiz mescidde bekledi. Nihayet günün sonunda iki süvari geldi. Ben koşup pazardan onlar için giyecek ve yiyecek satın aldım; giyecekleri giydirdim, yiyecekleri deyedirdim. Nihayet yatsı namazını kıldıktan sonra beni çağırdı ve dedi ki: "Ey Bilal! Allah sana ne yaptı?" Ben de : "Allah seni o iki dinardan da kurtarıp rahatlattı ya Resulüllah!" cevabını verdim. Bunun üzerine tekbir getirip Allah'a ham-detti. Yanında iki dinar varken ölmekten korktuğu için o dinarları sarfetmemi emretmişti. Sarfettiğimi duyunca sevincinden Allah'a hamdetti. Bu işleri tamamladıktan sonra kalkıp evine gitti. Ben de'peşine düştüm. Eşlerinin her birine ayrı ayrı uğrayarak selam verdi ve yatacağı odaya çekildi.
Bu uzun rivayeti nakletmemizin sebebi, bunun her şeyden önce Peygamber efendimizin zahidliğine işaret etmesidir. O mutlak zahid bir insan olup evinde asla bir şey saklayıp biriktirmezdi. ikinci olarak bu rivayet Peygamber efendimizin, sahabilerinden yoksul olan kimselerin yüklerini omuzladığına işaret etmektedir. Muhtaçlığın zilletini onlardan uzaklaştıracak kadar yardım eder ve onları bir tür esaret olan borç bağından kurtarırdı. Üçüncü olarak da bu rivayet, Peygamber efendimizin yanında yoksula verecek bir şeyi bulunmadığı zaman ihtiyaç sahiplerine, kendisi adına borçlanmalarını emrettiğine işaret etmektedir. Tirmizi bu konuda şöyle bir haber nakletmektedir: "Adamın biri Peygamber efendimizin yanına gelmiş, ondan bir şeyler istemişti. Peygamber efendimiz ona: "Yanımda sana verecek bir şeyim yoktur. Ancak git benim adıma bir şeyler satın al. Bir borç geldiği zaman onu (senin yerine) öderim." demişti. Onun böyle dediğini gören Hattab oğlu Ömer şöyle demişti: "Ya Resulüllah, yapamayacağın şeyle Cenab-ı Allah seni yükümlü kılmamıştır!" Hz. Ömer'in bu sözünden Peygamber efendimiz hoşlanmamış ve orada bulunan En-sar'dan biri şöyle demişti: "Ya Resulüllah! Allah yolunda malını harca. Arşın sahibinden, malını azaltacak diye korkma!" Adamın bu sözleri karşısında Peygamber efendimiz tebessüm buyurmuş-lar-dır.
Peygamber efendimizin başından geçen olaylar, çoğu zaman zevcelerinin başından da geçer, onlar bu hadiselere sabırla rıza gösterirlerdi. Rivayete göre Ensar'dan bir kadın, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin odasına girmiş ve

Resulüllah'ın yatağının üzerinde bir aba görmüştü. Aceleyle oradan çıkıp evine gitmiş ve Peygamber efendimize yün bir yatak göndermişti. Odaya giren Resulüllah, içerideki yün yatağı görünce: "Bu da ne, eyAişeV diye sormuş, Aişe'den şu cevabı almıştı:
"Ya Resulüllah, Ensar'dan falan kadın odama girdi ve senin yatağını gördü. Gidip sana şu yatağı gönderdi"
Peygamber efendimiz: "Onu geri ver" dedi. Aişe diyor ki: "Ben onu geri vermedim. Böyle güzel bir yatağın evimde kalmasını istedim. Nihayet Peygamber efendimiz bu emrini üç kez tekrarladı ve sonra şöyle dedi: "Ey Aişe o yatağı geri ver. Allah'a andolsun ki, eğer ben istemiş olsaydım Cenab-ı Allah benimle birlikte altın ve gümüş dağlarını (su gibi) akıtırdı"
Peygamber efendimiz çabuk bozulacak bir şeyi ertesi güne sak-lamazdı. İmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre, Peygamber efendimize hediye olarak, iki kuş takdim edilmişti. Bunları hizmetçisi Enes'e verdi. Enes de onlardan birini yemiş, diğerini bırakmıştı. Ertesi gün Enes, kalan kuşu getirdiğinde, Peygamber efendimiz ona: "Ertesi güne bir şey bırakmaktan seni men etmemiş miydim?" demişti.
Cenab-ı Allah, Nadir oğulları hurmalığını ganimet olarak Peygamber efendimize verdiğinde o, bundan kendi ailesine yetecek kadar hurmayı ayırmış, geri kalan at, deve ve silahları savaş maksadıyla Beytü'l-Mal'e sarfetmişti. Peygamber efendimiz altın ve gümüş gibi şeyler saklayıp biriktirmezdi. Ölüm döşeğindeyken yanında fazla bir malı yoktu. Sadece altı, ya da yedi dinarı vardı. Onlardan da kurtulmak için ailesine emir verdi ve onları sarfet-tirdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz ölüm döşeğindeyken yanında küçücük bir altın parçası vardı. Onu da sadaka olarak verdi ve dünyadan malsız olarak ayrıldı. Bunun için Peygamber efendimiz:
" Biz peygamberler topluluğu miras bırakmayız" buyurmuştur.
Peygamber efendimizin aile efradı ve eşleri de, onun tahammül ettiği şeylere tahammül ederler ve onun çektiği sıkıntılara katlanırlardı. Çünkü onlar, onun aile efradı idiler. Onlara gelen genişlik, Peygamber efendimize de gelirdi. Kötülüklerin yolunu tıkamak için onlar da Peygamber efendimizin katlandığı sıkıntılara tahammül edip katlanırlardı.
Ama bir rivayette nakledildiğine göre, bir defasında hanımları, Peygamber efendimizden, yanında bulunmayan şeyler istemişler, Peygamberimiz de onların bu istekleri karşısında sıkılmış, bir ay boyunca onlardan ayrılıp yanlarına yaklaşmamaya yemin etmişti. Kendi odasında oturup kalkmaya başlamıştı. Bu esnada Hz. Ömer onun yanına varmış, bir hasırın üzerinde yatmakta olduğunu

görmüştü. Hasır, onun mübarek vücudunda iz bırakmış--ti. Bu manzarayı gören Ömer'in gözlerinden yaşlar boşanmaya başlamıştı. Peygamber efendimiz, neyin var ey Ömer diye sorunca, Ömer şöyle demişti: "Sen Allah'ın yaratıkları içinde en seçkin kulusun, oysa Kisra ile Kayser rahat ve konfor içinde yaşamaktadırlar!" Ömer'in bu sözleri üzerine Peygamber efendimizin yüzü kızarmış ve Öfkesinden kalkıp oturmuş, şöyle demişti: "Benim Allah'ın seçkin kulu olduğumdan şüphen mi var ey Hattab oğlu ! Senin sözünü ettiğin o kimselere, dünyada nimetler peşin verilmiştir. Dünyanın onlara, ahiretin bize olmasını istemez misin ?"
Peygamber efendimizin bir ay süreyle zevcelerini kendine haram kılması nedeniyle Cenab-ı Allah onu kınayarak şöyle buyurmuştu:
"Ey Peygamber, eşlerinin rızasını arayarak Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi, niçin sen kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Allah size, yeminlerinizi (keffaretle) çözmeyi meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O (size uygun olanı) bilendir. (Her şeyi) hikmetle yönetendir. Peygamber, eşlerinden birine gizli bir söz söylemişti. (Bal şerbetini içmeyeceğini zevcelerinden birine söylemişti). Fakat eşi, o sözü (gizli tutmadı, başkasına) haber verip Allah da onun bu davranışını o (Peygamber'i)ne açıklayınca (Peygamber, hanımına) bu (söyledikleri)nin bir kısmını bildirmiş (şunları şunları filana söyledin demiş), bir kısmından da vazgeçmişti. (Peygamber) bunu ona haber verince eşi: 'Bunu sana kim söyledi?' dedi. (Peygamber); 'Her şeyi bilen, haber alan (Allah) bana söyledi' dedi. Eğer ikiniz Allah'a tevbe ederseniz, kalbiniz gerçekten (tevbeyi gerektiren bir duruma) yönelmişti. (Tevbe etmeniz gerekir). Ve eğer Peygamber'e karşı birbirinize arka olursanız (bilin ki) onun dostu ve yardımcısı Allah, Cibril ve mü'minlerin iyileridir. Bunun ardından melekler de ona arkadır. O sizi boşarsa belki de Rabbi ona, (sizin yerinize) sizden daha hayırlı, kendisini Allah'a teslim eden, inanan, gönülden itaat eden, tevbe eden, ibadet eden (oruç tutarak dünya lezzetlerinden geçip mana alemlerine) seyahat eden dul ve bakire eşler verir."
(Tahrim: 1-5)
Peygamber efendimizin zevceleri, Hz. Muhammed'in kendilerini de kendi nefsine tatbik ettiği zahidane yaşantıya göre yaşamakla yükümlü tutmasından şikayetçi olmuşlardı. Bu her ne kadar Peygamber efendimize göre kolay bir şey olsa da, her iki durumda da o, Rabbine şöyle dua etmişti: "Muhammed ailesinin rızkı, yaşamalarına yetecek kadar olsun., lüks hayata göre olmasın ."
Bu nedenle Peygamber efendimiz zevcelerini denemek ve terbiye etmek için bir ay süreyle onlara yaklaşmamaya yemin etmişti. Onları sevdiğinden dolayı da bu

yemini yapmış olabilirdi. Yemin ettiği bir aylık süre geçtikten sonra yine onları açık bir denemeden geçirmeden yanlarına yaklaşmadı. Bu deneme safhasında zevceleri, nızıklarının kendi yaşantılarına yetecek kadar olmasını ve helal yoldan elde edilmesini kabul ettiler. Peygamber efendimiz yoksa onları uygun bir şekilde boşayacağını ifade buyurmuştu. Bu denemesi, Cenab-ı Allah'ın açık bir emri üzerine yapılmıştı. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah kendisine şöyle buyurmuştu:
"Ey Peygamber, eşlerine söyle: 'Eğer siz, dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız gelin size müt'a (boşanma bedeli) vereyim ve sizi güzellikle salayım. Eğer siz, Allah'ı ve ahiret yurdunu istiyorsanız, (biliniz ki) Allah, sizden güzel hareket edenlere büyük bir mükafat hazırlamıştır.' Ey Peygamber'in kadınları! Sizden kim açık bir edepsizlik yaparsa onun için azap iki kat yapılır. Bu Allah'a göre kolaydır. Fakat sizden kim Allah'a ve Resulü'ne itaate devam eder ve yararlı iş yaparsa, ona da mükafatını iki kez veririz ve (cennette) onun için bol bir rızık hazırlamışızdır. Ey Peygamber kadınları, siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah'ın buyruğuna karşı gelmekten) korunuyorusanız, sözü yumuşak (tatlı bir eda ile) söylemeyin ki, kalbinde hastalık bulunan kimse tamah etmesin; güzel, (kuşkudan uzak bir biçimde) söz söyleyin. Evlerinizde oturun, ilk cahiliye (çağı kadınlarının açılıp saçılması gibi açılıp saçılarak (kırıta kırıta) yürümeyin. Namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin. Ey Ehl-i Beyt (ey Peygamberin ev halkı), Allah sizden, kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor. Sizin evlerinizde okunan Allah ayetlerini ve hikmeti hatırlayın. Şüphesiz Allah latif, haber alandır" (Ahzab: 28-34)
Resulüllah Muhammed (sav) Rabbinin emrini yerini getirdi. Zevcelerim sınavdan geçirdi. Sınava, zevceleri arasında en çok sevdiği Hz Aişe ile başladı. Ona şöyle dedi: "Sana birşey anlatacağım ama annenle babana danışmadan, onların görüşlerini almadan kararını verme." Böyle dedikten sonra, yukarıdaki ayet-i kerimeleri okudu. Aişe ona şöyle dedi: "Bana anlattığın bu iş için mi annemle babama danışacak ve onların görüşlerini alacağım?! Şüphesiz ben Allah'ı, Resulünü ve ahiret yurdunu tercih ediyorum."Peygamber efendimizin diğer zevceleri de Aişe gibi konuştular. Böylece Peygamber efendimizin zahidane hayatını tercih ettiler ve bu sebeple de peygamberlerin sonuncusu, zahidlerin efendisi Muhammed (sav)'e layık eşler oldular.

Sabırlı ve Sabrı Öğütleyici Peygamber

Hz. Muhammed (sav)'in yaşantısı, ondaki sabır özelliğinin artmasını sağladı. İlk gençlik dönemindeki yaşantısı da sabrının gelişmesinde ve erdemlerinin artmasında rol oynamıştır. Rezilliklerin işlendiği ve kötülüklerin çokça irtikab edildiği bir ortamda o, faziletlere tutunmuş, işlenen kötülüklere karşı sabır ve nefis hakimiyeti ile mukavemet etmişti. Mekke'de egemen olan heves ve şehvetlerden ancak bu sayede uzak durmuştu. Bu kötülüklere karşı ancak, nefsinde şehvet saiklerini kökten söküp atan kimseler direnebilirlerdi. Şeytanın dürtülerine ve heveslerin tabiiyetine karşı başkaldıran kimseler karşı gelebilirlerdi. Şüphesiz nefse hakimiyet, sabrın en güçlü görüntülerindendir. Hz. Muhammed (sav)'in yaşantısına bakan kimse, onun doğumundan gençlik yaşına ve olgun bir insan olarak şahsiyetinin tekamül ettiği çağa varıncaya kadar tek bir ahlak ve tek bir inanç üzerinde sebat ettiğini görür. Etrafındaki bütün şeyler sarsıntı geçirdiği halde, o asla sarsıntı geçirmemişti. Bunu ancak çok sabırlı ve metin kimseler başarabilirler.
Çokluk onu aldatmıyor, yokluk onu rahatsız etmiyordu. Mal çokluğuyla övünmek, onu putları kutsama tarafına yöneltmiyordu. Güçlüleri taklit etme duygusu, onu bir puta secde etme yoluna götürmüyordu. Aksine o, putlara karşı hak inancını savunuyor, toplumda ve hayatının bütün aşamalarında akidesini savunuyordu. Günaha girmeden ve kafirlerin işledikleri kötülüklere razı olmadan inancını haykırıyordu. Tabii ki bütün bu işleri yapmak için nefis hakimiyetine, sağlam fikir ve düşünceye, engin bir sabıra ihtiyaç vardır. Kişinin kalbinin derinliklerinde yer eden, gönlünün her tarafına işleyen bir sabra ihtiyaç vardı.
insanda uçsuz bucaksız bir sabır ummanı olmalıdır ki, bu gibi büyük işleri başarabilsin. Bunu da ancak sabırlı, başkalarına sabrı tavsiye edici, olaylara sabırla galebe çalan ve düşmanlara karşı da paniğe kapılmadan direnen kimseler başarabilirler. Çünkü sabır birkaç kısma ayrılır. Bu kısımlardan her biri kendi konusuna göre değişir. Sabırlı kimselerin karşılaştıkları darbeler, sabrın çeşitlerini gösterirler:
1- Kişinin başına gelen musibetlere karşı sabretmesi. Örneğin fakirlik musibetiyle karşılaşan kimsenin kalbi, bu musibetten dolayı yanıp tutuşmamahdır. Zillet göstermemelidir. İhtiyaç zilletinden dolayı boyun eğmemen, aksine sabretmeli, çalışıp çabalamak ve metanetle uğraş vermeli, çalışmasına ara vermemelidir ki, yoksulluk denen şey, onun nefsine zillet duygusunu sokmasın, ya da yoksuluk nefsindeki ışıkları söndürmesin. Böyle bir

sabır Peygamber efendimizde vardı. O ihtiyaç nedeniyle asla zillet göstermemiş, hatta yemek sofrası kurulduğunda sofraya elini ilk uzatan şahıs olmamıştır. Amcası Ebu Talib'in evindeki çocuklarla birlikte sofraya oturduğunda onlarla yemekten mahrum kalacağını bilse bile, onlarla yemek yarışı içine girmemiştir.
2- Heveslere ve şehvetlere karşı zahidane bir hayat yaşayıp sabırlı olmak. Fasid hatıraları zihinden silip atmak, Putperest kimselerin özendikleri şeylere karşı direnmek. Mesela Şaibe, Vasile ve Ham [1] gibi helal olan şeyleri haram kılmak ve boğulan, uçurumdan yuvarlanıp ölen, boynuzlanarak öldürülen hayvanların etlerini helal saymak; içki içmek, kumar oynamak, fal okları çekmek gibi çirkin şeyleri helal saymak karşısında mukavemette bulunmak. Evet bütün bu şeylere Hz. Muhammed (sav) henüz peygamberlikle görevlendirilmeden önce mukavemette bulunmuştur. Çünkü o, nefsini sabır zırhıyla sağlamlaştırmış, Cenab-ı Allah'ın kendisine verdiği dayanma gücüyle takviye etmişti.
3- Sabrın üçüncü kısmı, başa gelen musibetlere ve felaketlere karşı dayanmaktır. Muhammed (sav) efendimiz, sabırlı ve şükre-dici bir kuldu. Mümeyyiz olarak hayatta ilk karşılaştığı musibet, annesinin vefatı olmuştu. Annesi vefat edince onu koruyup besleyen Habeşli cariye onu alıp dedesi Abdülmuttalib'in yanına götürmüştü. Fakat çok geçmeden dedesini de kaybetmişti. Artık aklı yeten bir çocuk yaşma varmıştı. Amcası Ebu Talib'in evine geçti. Fakat Ebu Talib dar gelirli, üstelik çoluk çocuğu kalabalık olan bir kimseydi. Muhammed, kalabalık bir evde nasıl sabredeceğini öğrenmişti. Sofra kurulduğunda diğer çocuklarla birlikte yarışa girip elini yemek tabaklarına uzatmazdı.
Daha sonra Peygamber efendimiz koyun otlatarak hayatın cilvelerine karşı sabretmiş, onun ardısıra da ticaretle uğraşıp rızık temin etme işine koyularak nasıl sabredeceğini öğrenmişti. Böylece sabır onda zamanın musibet ve felaketlerine karşı dayanmasına yardımcı olan bir silah haline gelmişti. Artık metin ve sabırlı bir insan olarak hayatın yüklerini tek başına omuzlamaya başlamıştı.
Musibetlere, yokluğa ve azlığa karşı tahammül etmeyi, sabırla mukabelede bulunmayı Öğrendiğine göre, servet kazanmayı ve onu nasıl kullanacağını da öğrenmişti. Çokça mal kazandığı zaman haddini aşmamış, çizgiyi geçmemişti. Mü'minlerin annesi Hatice ile evlendikten sonra, yaptığı ticaret neticesinde çok mal elde ettiği halde, nefsine hakim olmuş, sıkıntılı zamanlarında kötülüklere karşı sabrettiği gibi, bolluk zamanında da haddi aşmaya karşı nefsini frenlemişti. Yoklukta sabırsızlık göstermediği gibi, varlıkta da mütekebbirlik ve şımarıklık göstermemişti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de; mahrumiyette ümitsizliğe düşmeyen, varlıkta da azgınlık etmeyen kimselerin

gerçek sabırlı mü'minler olduğunu açıklayarak şöyle buyuruyor:
"Eğer biz insana, bizden bir rahmet tattırsak da sonra onu kendisinden çekip alsak, hemen o, umutsuzluğa düşer, nankör olur. Ve eğer kendisine dokunan bir zarardan sonra ona bir nimet tattı-rırsak, mutlaka: "Kötülükler benden gitti." der, sevinir, övünür. Ancak sabredip iyi işler yapanlar böyle değildir, işte onlar için mağfiret ve büyük mükafat vardır. " (Hud: 9-11)
Böyle bir durumda sabretmek, tabii ki sabır çeşitlerinin en kıymetlisi ve en önemlisidir. Çünkü böyle bir sabır, ancak zorluklara karşı göğüs germe gücüne sahip kılman büyük insanlarda görülür. Böyleleri, sevinçli zamanlarında taşkınlık göstermez ve hadlerini aşmaz, aksine sabırlı olurlar. Sıkıntılı zamanlarında da umutsuzluğa kapılıp isyan etmez ve zillete düşmezler.
İşte Hz. Muhammed (sav) risaletle görevlendirilmesinden önce de böyleydi. O, kainattaki en büyük risalet için hazırlanmıştı.
Allahü Teala, bu sabırlı Özelliğiyle Peygamber efendimizi tev-hid davetçisi olmaya hazırlıyordu. O kaba, katı, sert bir kavmin ortasında insanları tevhide çağıran ilahi bir elçi olacaktı. Böyle bir kavmin içinde davetçilik yapabilmek için kişinin sağlam bir azme sahip olması gerekirdi. Sağlam azim sahibi kimse, zorlu anlarda sabır gösterebilen bir kişi olmalıdır. İlahi risaleti ancak azim sahibi elçiler üstlenebilirler. Nitekim Cenab-ı Allah, çok sabreden ve musibetler karşısında tahammül gösteren Peygamber efendimize hitaben şöyle buyurmuştur:
"O halde sen de peygamberlerden azim (ve irade) sahiplerinin sabrettikleri gibi sabret. Onlar için acele etme; onlar, tehdit edildikleri azabı gördükleri gün, sanki gündüzün sadece bir saati kadar (dünyada) kalmış gibi olurlar. (Bu), bir tebliğdir. Yoldan çıkmış topluluktan başkası helak edilir mi?" (Ahkaf: 35)
Bi'setten sonra da, Peygamber efendimizin olaylara yaklaşımı hep sabırla olmuştu. Müşriklerin vehimlerine karşı sabırlı davranmıştı. Onları hakka sabırla davet etmişti. Halbuki onlar batılda ısrar etmişlerdi. Beyinsizliklerine ve sefihçe davranışlarına karşı sabırla göğüs germişti. Sürekli eziyetlerine karşı sabırla karşılık vermişti. Kin ve taassup sahibi müşriklerin Peygamber efendimize reva gördüğü eziyetlere karşı Peygamber efendimiz, sabır ve tahammülle göğüs germişti. İslam'a davet yolunda çıkan engellere ve İslamiyet'in yayılmasına engel olan manialara sabırla direnmişti. Bu nedenle Cenab-ı Allah, mü'minlerin en güçlü vasıflarının sabır olduğunu açıklamak üzere şöyle buyurmuştur:
"Sabredenleri müjdele ki, onlara bir bela eriştiği zaman: "Biz Allah içiniz ve biz O'na döneceğiz" derler," (Bakara: 155-156)
Peygamber efendimiz gerçekten sabırlıydı. İnsanları sabra davet ederdi. Bir

hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:
"Musibete uğrayan bir kimse; 'Biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz, işte Rablerinin bağışı ve rahmeti hep onlaradır ve doğru yolu bulanlar onlardır" der; 'Allah'ım bu musibetimden dolayı ecrimi ver. Bu musibeti kaldırıp benim için daha hayırlı olan bir şey ver' derse, Cenab-ı Allah onu o musibetine karşı korur ve o musibeti kaldırıp yerine kendisi için daha hayırlı olan bir durum yaratır."
Güzel bir şekilde sabretmenin, yani kalb sükuneti ve tahammül ile sebat edip bıkmadan, usanmadan zorluklara karşı mukavemet etmenin faziletine gelince, bu, sahibine olağanüstü bir direnme gücü kazandırır. Bö'yleleri sebeplerine tevessül edip çalışarak neticeyi Allah'a havale ederler. Sabırlı ve mütevekkil kimse, Cenab-ı Allah'a hakkıyla iman eder. O'nun kudretinin sonsuzluğuna inanır; Cenab-ı Allah'ın gayret sahibi olduğuna inanır. Bu sebepledir ki, Peygamber efendimiz, musibete uğrayan kimsenin Allah'a dua etmesini, işini Rabbine havale etmesini tavsiye etmiştir, Allah, bu kimselere dayanma gücü verir. İbn Kayyım, nefsi tevekkül ve sabra yönelterek terbiye etmek gerektiğini söylemiştir:
"Sabır ilacı hususunda Muhammed (sav)'in söylediği bu sözler ilaçların en mükemmelidir. Dünyada ve ahirette kişiye en çok fayda verecek şeyler, ancak bu sözlerdedir. Çünkü bu sözler iki büyük şeyi ihtiva etmektedir. Kul eğer bunları gerçekten bilir ve öğrenirse musibetinde bir teselli bulur." Bu iki şey şunlardır:
1- Canı, malı ve ailesiyle birlikte kul, aziz ve celil olan Allah'ın mülküdür. Mal, can ve aile efradı, Allah'ın kuluna bıraktığı birer emanettir. Bunları kulundan geri aldığı zaman tıpkı emanet sahibinin, malını emanetçiden geri alması gibi bir durum meydana gelir. Ayrıca bu emanetler iki yoklukla kuşatılmışlardır. Varlıklarından önce yok idiler, yok olduktan sonra da yine yok oldular. Kulun mülkü, kısa bir dönem için Allah tarafından kendisine emanet olarak verilmiş bir eşya gibidir. Ayrıca o malı Allahü Teala yoktan var etti. Böylece o mal onun gerçek mülkü oldu. Aynı zamanda o malı afetlerden koruyan ve varlığını devam ettiren de Allah'tır. O malın yaratılması ve kula verilmesi Allah'ın iradesiyle olmuştur. Aynı şekilde kul da elinde bulunan mal üzerinde bir memur gibi tasarruf etme yetkisine sahiptir. Ancak o mal üzerinde gerçek malikinin direktifleri doğrultusunda tasarruf yetkisi vardır.
2- Kul, eninde sonunda hakiki mevlasına dönecektir. Dünyayı mutlaka geride bırakıp tek başına Rabbinin katma varacaktır. Önceleri ailesiz, malsız ve aşiretsiz olarak tek başına yaratıldığı gibi, akibette yine tek başına, malsız, aşiretsiz ve ailesiz olarak Rabbinin huzuruna çıkacaktır. Ancak beraberinde iyilikleriyle kötülüklerini de götürecektir. Kulun evvel ve ahiri böyle olduğuna göre o,

varolan bir şeyle ne diye sevinir; yok olan bir şeyden dolayı da ne diye üzülür? Onun önünü ve sonunu düşünmesi, bu hastalık için en büyük bir ilaçtır. Yine bu hastalık için gerekli olan ilaçlardan biri de kulun kendisi için yazılan bir musibetin mutlaka başına geleceğine, yazılmayan bir musibetin de kendisine asla gelmeyeceğine kesin bir şekilde inanmasıdır. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Yeryüzüne ve sizin başınıza gelen hiçbir musibet (afet, hastalık) yoktur ki biz onu yaratmadan önce o, Kitap'ta (yazılmış ezeli bilgimizde tesbit edilmiş) olmasın. Doğrusu bu, Allah'a kolaydır. Bu kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlere şımarmamanız içindir. Allah, kendini beğenip övünen kimseleri sevmez" (Hadid: 22-23).[2]
Abdullah oğlu Muhammed (sav), oldukça sabırlıydı. Bi'setten önce de sevinçli ve tasalı hallerinde, yoksulluk ve zenginlik anlarında, acizlik ve güçlü durumlarında sabretmişti. Bi'setten sonra da risalet görevini eda edip davetini tebliğ etme hususunda müşriklere karşı sabırlı davranmıştı. Kendisine eza ve cefada bulunan kavmine karşı mütehammil davranmıştı. Onu tanımayan, onu inkar eden, onu yalanlayan, dosdoğru ve güvenilir bir kimse olduğunu bildikleri halde sihirbazlıkla itham eden, deli ve büyülenmiş bir kimse olduğunu söyleyen kavmine karşı yumuşaklıkla mukabelede bulunmuştu. Onun şahsı ve risaleti hakkında ileri geri konuşan kimselere karşı sabırla direnmişti. Davetini yapmakta asla fütur göstermedi. Gevşek davranmadı. Onların inkarlarına karşı asla umutsuzluğa kapılmadı. İmanlarından ümit kesmedi ve sabretti; davetini sürdürdü. Nuh peygamberin bedduası gibi bedduada bulunmadı. Nuh peygamber, kavmine karşı şöyle beddua etmişti:
"Rabbim, yeryüzünde kafirlerden tek kişi bırakma! Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar ve yalnız ahlaksız, nankör (insanlar) doğururlar." (Nuh: 26-27)
Nuh peygamber gibi kavmine beddua etmemiş, aksine şöyle demişti: "Doğrusu benim kavmim hakikatleri bilmiyor. Ben onların soyundan, Allah'a ibadet edecek kimselerin geleceğini ümit ediyorum."
Peygamberlerden her birinin kendine göre fazileti vardır. Ce-nab-ı Allah peygamberlerin kimini kimine üstün kılmıştır.
Peygamberimize ve ashabına müşrikler eziyet etmişlerdi. O, onları kökten kazıyıp yok etmeye, ya da helak olmaları için bedduada bulunmaya, onlara gazap edip Cenab-ı Allah'ın azabının üzerlerine indirilmesine vesile olmaya muktedirdi. Fakat bütün bu eziyetleri ve sıkıntıları Rabbinin risaletini tebliğ

edeceğine olan ümit ve güveni nedeniyle sükunetle karşılıyordu. Görevini asla ihmal etmiyor, tebliğ vazifesini kesinlikle aksatmıyordu. Cenab-ı Allah'ın, onun davasını yayacağına, kendisini başarılı kılacağına, mü'minlere en iyi sonucu bahşedeceğine inanmıştı.
Müşriklerden azgın biri, namaz kılmakta olan Peygamber efendimizin üzerine deve pisliği atmış, fakat o yine de, Öfkelenmemiş ve feveran etmemişti. Çünkü öfkelenmek, hakkın gücünü yitirir. Feveran edip kükremekse davet edilen kimseleri İslam davetiyle ilgili istifhamlara sürükler. Halbuki Peygamber efendimiz, davet ettiği kimseleri serbest iradeleriyle başbaşa bırakmak istiyordu. Kararlarını, iyice düşündükten sonra vermelerini arzu-luyordu. Öfkelenmek, karşıdaki insanı çekişme ve tartışmaya iter. Peygamber efendimizse kalplerdeki kin ve düşmanlık pisliklerini çıkarıp atmak, kalplere hakikat gücünü yerleştirmek istiyordu. İnsanların gönüllerini gerçekle başbaşa bırakıp, rahatsız olmadan itmi'nan içinde İslam'a yönelmelerini istiyordu.
Peygamber efendimiz insanlara, hastayı tedavi eden bir doktor sabrıyla davranıyordu. Vücudu tiril tiril titreyen, ağzı köpüren hastaya doktorun gösterdiği sabır gibi, o da müşriklere sabır gösteriyordu. Onların gösterdikleri mukavemetin, hastalığın kendisinden kaynaklandığını bildiği için, onlara sabırlı davranıyor ve sıhhate kavuşmalarını amaçlıyor, bu nedenle sabrediyordu. Böylece o, hiçbir sıkıntıya düşmeden, hiçbir düşmanlık ve inatla karşılaşmadan amacına ulaşmak istiyordu.
Müşriklerin yaptıklarına karşı sabırla direniyordu. Her defasında kendisini alaya aldıkları halde, davetîndeki titizliği daha da artırıyor, onların eziyet ve alaylarına karşı dayanma gücü daha da fazlalaşıyordu. Asla ümitsizliğe kapılmıyordu. Çünkü sabır, ümitsizliği uzaklaştırır ve ümidi yaklaştırır. İnsanı en doğru yola iletir. Eğer hayat güçleri varsa, vicdanları da uyandırır. İnsanın nefsini aydınlatan sabır, kalbi sulayıp yeşertir, öldürmeyip diriltir. İnatçılık ise nefsi haktan alıkoyar. Herkesi kendi tarafına çeker. Dolayısıyla inatçı kimseler hep kendi görüşlerini doğru ola-' rak kabul eder, karşı tarafın görüşlerini görmezden gelirler. Tek taraflı düşünürler. Tek taraflı düşünce ise sahibini gerçeğe ulaştırmaz.
Peygamber efendimizin sabrı, kendi cismine ve aile efradına dokundurulan eziyetlerde görülmüştü. Onun ve Haşimoğulla-rı'nın, Kureyşliler'in üç yıllık boykotlarına karşı nasıl sabrettiklerini ve mahrumiyete karşı nasıl dayandıklarını hep bilirsiniz. Milletlerinden şiddet ve eziyet gördükleri halde, Haşimoğulları Peygamber efendimizi düşmanlarına teslim etmemişlerdi. Pey--gamber efendimizin sabrı iki çeşitti. Biri, hakka davet eden kimsenin gösterdiği sabırdı.

O, davet yaptığı esnada karşı taraftan gelen eza ve cefalara karşı sabırla mukavemet ediyordu. Allah'ın bağlanmasını emrettiği şeyleri kesen eziyetlere karşı sabırla direniyordu. Diğeri de, yakın akrabalarının eziyetlerine karşı gösterdiği sabırdı. Akrabalarından bir kısmı, aradaki akrabalık bağlarının koparılmasına sebep olarak Muhammed'i görüyorlardı.
Peygamber efendimiz Taif teki Sakif kabilesini imana davet etmeye gittiği zaman, gördüğü eziyetlere karşı büyük bir sabır örneği göstermişti. Sakifliler ona eziyet etmişler, bayağı insanları ve kölelerini ona karşı kışkırtmışlar, taş yağmuruna tutulmasına, mübarek ayağının kanlar içinde kalmasına sebep olmuşlardı. O esnada kendisine bir melek gelmiş ve Mekke-i Mükerreme'yi çevreleyen Ahşebeyn dağlarım kaldırıp o eziyetçi kavmin üzerine bırakacağım söylediğinde Peygamber efendimiz bunu yapmamasını istemiş ve sabretmişti. Rabbinin onlara karşı acil azap göndermemesini arzetmişti. Rabbinin rızasından başka bir şey istemeyen o sakin ve sabırlı Peygamber şöyle dua etmişti: "Rabbim sen bana kızmadıktan sonra, ben hiçbir şeye aldırmaml"
Peygamber efendimiz bazı müslümanlara, yapılan şiddetli eziyetler karşısında Habeşistan'a hicret etmelerine izin vermiş, kendisi de sabrederek Mekke-i Mükerreme'de ikamete devam etmiş ve davetine asla ara vermemişti. Kendilerini İslam'a davet ettiği kimselerden kaçmamış, aksine onlara sabırla mukavemet etmiş, lütuf ve merhametle muamelede bulunmuştu. Her ne kadar onlar kendisine acımasızca davranmışlar eza, cefa ve düşmanlıkta bulunmuş olsalar da, o, onlara merhametlice davranmıştı.
Mekke-i Mükerreme'den hicret ederek çıkışı korkudan ya da sabrının tükenmesinden dolayı değildi. Bu İslam davetinin, Medine'ye hicret etmesini gerekli kılmasından dolayı idi. O da sabırla Mekke'yi terkedip Medine-i Münevvere'ye hicret etmişti. En çok sevdiği bir yer olan Mekke-i Mükerreme'den çıkarken, eğer halkı kendisine eziyet etmemiş olsaydı, orayı bırakmayacağını söylemişti. Oradan ayrılırken sabırlı davranmıştı. Hicret ederken dahi mücahit ve sabırlı kimselere yaraşan bir tavır takınmıştı. Cihadın üç meydanında sabretmiş ve başkalarına da sabrı tavsiye etmişti.
Heva ve heveslerle şehvetler alanında sabırla cihad edip savaşmıştı ki, buna cihad-ı ekber, yani en büyük cihad adını vermişti. Bu hususta mü'minlere de , kendisine tabi olmaları çağlısında bulunmuştu.
Savaş meydanlarında da sabretmiş ve sabrı tavsiye etmişti. Savaş meydanlarında sebatkar bir şekilde cihad etmiş, hiçbir kuvvet karşısında paniğe düşüp sarsılmamıştı. Hendek gazasında olduğu gibi, bütün Araplar birleşerek kendisine karşı hücuma geçseler bile, asla paniğe kapılmamıştı. Nitekim Hendek gazasında

dışarıdan müşrikler, içerden de Yahudiler ona saldırmışlardı:
"Hani onlar üstünüzden ve alt tarafınızdan gelmişlerdi. Gözler kaymış, yürekler (korkudan) hançereye dayanmıştı. Allah hakkında türlü zanlarda bulunuyordunuz. İşte orada müminler denenmiş, şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı" (Ahzab: 10-11)
Bu savaşta Peygamber efendimiz sabır göstermiş, başkalarına da sabrı tavsiye etmişti. Sıkıntı ve zorluk en üst derecesine vardığı halde, o bir an için bile ümidini yitirmemişti.
Peygamber efendimiz içerden de üç taifeye karşı sabrı tavsiye etmiş, sabırla muamelede bulunmuştu. Zayıflara karşı merhametle muamele etmiş, onlara iman ruhunu aşılamıştı. Bu zayıf şahsiyetli kimseler, azim kuvvetinin ve dayanıklılığının bulunması gereken bazı zamanlarda gevşeklik ve zaaf göstermişlerdi. Sıkıntı ve zorluk zamanlarında sebat göstermeleri gerekirken, metanetsizlik göstermişlerdi.
Peygamber efendimiz, kalplerinde küfrü gizledikleri halde, mü'min olduklarını söyleyen münafıklara sabırla karşılık vermişti. Savaş esnasında mü'minlere umutsuzluk ve panik ruhu aşılayan, mü'nıin saflarım bölüp parçalamak isteyen, onların arasına tereddüt ve gevşeklik sokmaya çalışan münafıklara karşı sabırla muamele etmişti. Bu münafıklara, mü'minlerden gevşek ruhlu ve zayıf şahsiyetli olan bazı kimseler de uyuyorlardı. Peygamber efendimiz münafıkların kendi şahsı ve aile efradı hakkında ortaya attıkları dedikodulara karşı da sabırla tahammül ediyordu.
Özellikle İslamiyet'in ilanından ve bu davetin açıkça yapılmasından sonra, Safa tepesi yanında Haşimoğulları ile Abdülmutta-liboğulları İslam'a davet edildiler. Bunun ardı sıra aydınlığın karanlık içinde yayılışı gibi, İslamiyet küfür karanlıklarını yararak çevreyi aydınlatmaya başladı. Bu sebeple Kab bin Lüeyy'in çocuklarından olan Maz'unoğulları, Ubeyde bin Haris bin Muttalib ile Said bin Zeyd bin Nevfel ve zevcesi Fatıma (Fatıma, Hattab oğlu Ömer'in kızkardeşiydi), Umeyr bin Ebi Vakkas, Abdullah bin Mes'ud el Hüzeyli, Esma binti Ebu Bekir ve -her ne kadar zengin kimselerden olmasalar da- diğer Mekke'li asilzadeler müslüman oldular. Toplum içinde bazı güçsüz kimseler de müslümanhkîa şereflendiler. Bunlar İslamiyet'e diğerlerinden daha önce koştular. Örneğin Amir bin Füheyre (Ebu Bekir'in kölesi) müslüman olmuştu. Amiri, Ebu Bekir (r.a), Esed'den satın almıştı. Suhayb bin Sinan da müslüman olanlardandı. Denildiğine göre o, Abdullah bin Cüda'nın kölesiymiş. Rum olduğu söylenir. O, Rum diyarında esirmiş. Müslüman olan güçsüzlerden biri de Bilal-i Habeşi idi. O, müşriklerden birinin kölesiydi. Efendisi ona çok eziyet ediyordu. Nihayet Hz.

Ebu Bekir onu satın alıp azad etti.
İslam'a giren güçsüz kimselerden biri de Yasir ile oğlu Ammar ve Ammar'ın annesi idi. Yasir, Kahtan Arapları'ndandı. Oğlu Ammar ise Ben-i Mahzum'un kölesiydi. Anası Sümeyye de, onların kölesiydi. Çocuk doğurunca anası ve ona bağlı olarak oğlu da hürriyetine kavuştu. Hürriyet hususunda çocuk, babasına değil, anasına bağlıydı. Bu, Romalüar'm tatbik ettiği bir uygulama olup Arap esirlerine de sirayet etmişti.
Müslüman olan güçsüz kimselerden biri de Habbab bin Eret idi. Onunla birlikte diğer bazı zayıf kimseler de İslamiyet'e koşmuşlardı. Böylece hem dünyanın, hem de ahiretin iyiliklerini elde etmişlerdi. Başlangıçta eziyete uğradıkları halde, sonuçta hayır ve mükafata nail olmuşlardı. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Biz de istiyorduk ki, o yerde zayıflatılanlara lütfedelim. Onları Önderler yapalım. Onları (Ötekilerin mülküne mirasçı kılalım." (Kasas: 5)
"Yoksa siz, Allah, içinizden cihad edenleri (sınayıp) bilmeden, sabredenleri (sınayıp) bilmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?" (Al-i Imran: 142)
"Ey inananlar, sabredin, direnip (düşmanlarınıza) üstün gelin. Cihada hazırlıklı, uyanık bulunun ve Allah'tan korkun ki, başarıya ereSİnİZ." (Al-i Imran: 200)
Peygamber efendimiz hiçbir şikayette bulunmadan kendi iradesiyle sabır gösteriyor, durumundan şikayet etmiyordu. Bu sabrı onu, Rabbinin risaletini tebliğe hazırlıyordu. Zaten bi'setten önce de sabır idmanı görmüştü. Bi'setten sonra ise sabır, onun azığı ve kuvveti olmuştu.
Adaleti
Güvenirlik ile adalet, birbirinden ayrılmayan iki özelliktir. Adil kimsenin güvenilir olmaması, güvenilir kimsenin de adil olmaması düşünülemez. Çünkü güvenirlik, insanın, başkalarının hukukuna riayetkar olması, başkalarının hukukunu inkar etmemesi demektir. Adalet ise, insanın kendi nefsine doğruluğu tatbik etmesi ile başlar. Bu nedenledir ki, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, hüküm verirken adil davranarak emaneti sahiplerine vermeyi emretmiş ve şöyle buyurmuştur:
"Allah, size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman, adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah, işiten, görendir ." (Nisa: 58)
Abdullah oğlu Muhammed (sav) güvenirlik ile şöhret bulmuş, hatta güvenilir kimse anlamına gelen "Emin" lakabıyla adlandırılmıştı. Kureyşliler Kabe'yi onardıkiarı esnada Hacer-ül-Esved'i yerine koyacak şahsın, Harem-i Şerife ilk girecek şahıs olması üzerinde karara vardıkları zaman, ilk olarak Abdullah oğlu

Muhammed (sav) Harem-i Şerife girince, onun hakemliğine razı oldular ve bu nedenle sevinç duydular. "O güvenilir bir kimsedir" dediler. Gerçekten de Peygamber efendimiz, bütün muamelelerinde adaletli davranır, kimseyi aldatmaz ve kimseye hile yapmazdı. Kendisiyle ilgili bütün hususlarda nefsine adaleti tatbik ederdi. Bi'setten Önce de o böyleydi.

Mü'minlerin annesi Hz. Hatice, bi'setten Önce ona Zeyd bin Harise adındaki köleyi hediye etmişti. Zeyd'in ailesi bunu duyunca Peygamber efendimizin yanına geldiler ve gerekli bedeli ödeyerek onu hürriyetine kavuşturmak istediler. O adaletli insan, bu hususta onlarla tartışmadı. Aksine onlara bu hakkı tanıdı. Bununla da kalmadı, onlara daha da ihsankar davrandı ve: "Eğer sizinle birlikte gelmek istiyorsa Zeyd'i bedelsiz ve fîdyesiz olarak alıp go-türüiT'dedi. Ama Zeyd, Abdullah oğlu Muhammed (sav)'i bırakıp gitmek istemedi. Aksine onun yanında köle olarak kalmayı hürriyete tercih etti. Ailesinin yanına gitmeyi kabul etmedi. İşte burada Muhammed (sav)'in kalbinde adalet duygusu bir kez daha harekete geldi ve Zeyd'i kendine evlat edindi. O zamanlar Araplar arasında bu uygun bir davranıştı. Nitekim Romalılar'da da evlatlık müessesesi devam ediyordu. Evlat edinilen kimse, evlat edinenin nesebine bağlanırdı. Bu nedenle Zeyd'e, Muhammed'in oğlu denmeye başlandı. Artık Zeyd, Kureyşli biri oldu. Kureyşli bir adam olarak evlendi. Bu hal, bi'setten sonra evlat edinmenin haram kılınmasına kadar devam etti. Kur'an-ı Kerim buyruğunca evlatlıklar, kendilerini evlat edinenlerin nesebine bağlanmaz olmuştu. Muhammed bin Abdullah (sav) adil bir insan olduğu için, ailesini terkeden Zeyd'e bir mükafat vermek istemiş ve bu sebeple onu kendine evlat edinmişti.

Bi'setten önce de Peygamber efendimiz, davacılar arasında hakemlik yapardı. Rivayete göre Rebi bin Haysem, cahiliyet döneminde de Resulullah (sav)'a müracaat ederek onu hakem tayin ederdi. Çünkü Peygamber efendimiz; doğruluğu, güvenirliği ve dürüstlüğüyle tanınmıştı. Haktan başka bir şey söylemez, haktan başka bir yöne yönelmez ve batıla asla rıza göstermezdi.

---

[1] Cahiliyet devrinde bir kimse, tutulduğu hastalıktan kurtulursa devesini putlara adardı. O deveye Şaibe denirdi.

Bir koyun hem erkek, hem de dişi doğurursa, "Dişi, kardeşine kavuştu" deyip dişinin hatırı için erkeği de kesmezlerdi ki, buna Vasile denirdi.

Bir erkek deveden on kere dol alınırsa, o devenin sırtını haram sayarlar: "Sırtını korudu" diyerek onu da sudan ve otlaktan menetmezlerdi". Buna da Ham denirdi. (Mütercim).

[2] İbn Kayyım, Zadu'1-Mead.

Bi’setten Sonra

Peygamber (sav) efendimiz ganimetleri paylaştırır, herkese hakkım verir, bundan ötesine iltifat etmezdi. Onun yegane gayesi, adaleleti gerçekleştirmekti. Bundan başka birşey istediği yoktu. Ganimetten, herkese cihaddaki yararlığı nisbetinde pay verirdi. Ayrıca kalblerini İslamiyet'e ısındırmak istediği bazı kimselere de pay ayırırdı. İslam'ın bir ucundan tutunmuş, yani İslam'a tam manasıyla sarılmamış olan kimselere de, gönüllerini İslamiyet'e ısındırmak maksadıyla bol miktarda dünya malı verirdi. Nitekim Mekke'nin fethi esnasında İslam'a giren bazı Kureyşliler'e, gönüllerini İslam'a ısındırmak ve hiçbir zorlanmayla karşılaşmadan gönüllü olarak kabul ettikleri dinlerini devam ettirmeleri maksadıyla ganimetten bir miktar zekat ve sadaka malı ile onların gönüllerini kazanmak istemişti.
Bir defasında, kaiblerinde iman zayıflığı bulunan kimselerden biri Peygamber efendimize "Adil ol" demiş,Peygamber efendimiz de ona şu cevabı vermişti: "Yazıklar olsun sana! Adaleti ben uygulamayacağım da kim uygulayacakla
Bu haberi, hadis kitaplarında geçen ayrıntılarıyla nakledelim: Katade'nin rivayetine göre, müslümanlığa yeni girmiş bir bedevi ganimetleri taksim etmekte olan Peygamber efendimize gelerek şöyle demişti: "Ya Muhammed: Vallahi Allah sana adaletli olmanı emrettiği halde sen adaleti tatbik etmiyorsun!" Onun bu sözüne Peygamber efendimiz şu karşılığı vermişti: "Yazıklar olsun sana! Adaleti ben tatbik etmeyeceğim de kim tatbik edecek ?!" O adama böyle dedikten sonra Allah'ın Peygamberi etrafında bulunan sa-habilere şu uyarıda bulunmuştu:
"Bundan ve benzerlerinden sakının. Doğrusu benim ümmetimde buna benzer bazı kimseler mevcut olup Kuranı okuyacaklar, ama Kur'an onların hançerelerini aşmayacaktır. Böyleleri isyan ederlerse onları öldürün. Sonra yine isyan ederlerse, yine öldürün." Buharı ve Müslim'in "Sahibelerinde de buna benzer bir rivayet mevcuttur. Bu rivayet, Peygamber efendimizin mutlak surette adaleti tatbik ettiğine işaret etmektedir. Çünkü Peygamber efendimiz, herhangi bir engelle karşılaşmadan kendisinin adaletine itirazda bulunan kimsenin sözüne kulak vermiş, onu dinlemiştir. Ancak ona cevaben kendisinin adil olduğunu ve kendisinden sonra bazı adaletsizliklerin görüleceğini beyan buyurmuştur. Her kim Peygamber efendimiz gibi adaleti tatbik ederse, kurtuluşa erer ve kim de adaletten saparsa, uçuruma yuvarlanır.
Yukarıdaki rivayet, ikinci olarak söz konusu adam gibi adalete itiraz eden ve

kendi heveslerine göre hüküm veren kimselerin İslamiyet için çıban başı olacaklarını ifade etmektedir. Bu gibi kimselere fırsat verilmemesinin Islami yönetim için selamet olacağı açıklanmaktadır. Böylelerinin adil devlet başkanına karşı isyan ettikleri takdirde, öldürülmeleri gerekir. Nitekim Hz. Ali şöyle demiştir: "Hakkı isteyen kimse hata ederse, batılı isteyip de isabet eden kimse gibi olmaz"
Sonra Peygamber efendimiz bu olaydan hemen sonra kendi mutlak adaletini gösteren ve güvenilir bir kimse olduğunu destekleyen şu sözlerini söylemiştir:
"Hayatım kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki, ben kendiliğimden size ne birşey veriyorum, ne de sizden bir şeyi me-nediyorum. Ben sadece hazinedarım." Adil Peygamber, haksızlık ettiğini zannettiği zaman kendi şahsına da hakkı tatbik ederdi. Bir defasında ganimetleri taksim ederken, bedevi müslüman-lardan biri onunla münakaşa etmiş, Peygamber efendimiz de elindeki bir değnekle onu geri itmişti. Bedevi canının acıdığını söyleyince, o güvenilir ve adil Peygamber, yaptığı şeyin aynısını kendisine tatbik etmesi için değneği bedeviye vermiş; bedevi de Peygamber efendimize kısas tatbik etmekten utandığı için hakkından feragat etmişti.
Peygamber efendimiz adalet hususunda çok duyarlı olduğu ve Allah katına, üzerinde kul hakkı olmadan çıkmayı arzuladığı için, ölüm döşeğinde hasta yatmaktayken kalkmış ve şöyle demişti:
"Ey insanlar! Her kime vurmuş isem işte sırtım.. Gelsin bana kısas tatbik etsin. Her kimin ırzına lafatmışsam, işte ırzım, gelsin bana kısas tatbik etsin. Her kimin malını almışsam, işte malım, gelsin alsın. Kendisine kızmamdan düşman olmamdan korkmasın. Çünkü bu bana yaraşmaz. Şunu iyi bilin ki, içinizde en çok sevdiğim kişi, eğer varsa hakkını gelip benden alan, ya da bana helal edendir ki, Rabbimin huzuruna temiz bir nefis ile çıkayım."
Muhammed (sav) ashabını, zulmün her türünden, insanların mallarım haksız nedenle yemekten, her çeşidiyle zalimlere yardım etmekten men ederdi. Bu işi sıkı tutarak şöyle derdi: "Mazlumun bedduasından sakının. Çünkü onun bedduası ile Allah arasında herhangi bir perde (veya engel) yoktur ."
"Bir zalim ile birlikte yürüyen kişi, doğrusu ateşe doğru koşmuştur."
Peygamber efendimiz, mahkumları hakimlerin zulmü karşısında susmaktan, yönetilenleri yöneticilerin adaletsizlikleri karşısında ses çıkarmamaktan men etmiştir. Çünkü onların susmaları, o zalimler için bir tür yardım ve destektir. Bununla ilgili olarak Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Cenab-ı Allah çoğunluğu azınlığın zulmü sebebiyle sorguya çekmez. Ancak çoğunluk, azınlığın zulmünü görür de onlara karşı çıkmazlarsa Cenab-ı Allah

onları sorguya çeker."
Peygamber efendimiz zalimleri adalete boyun eğdirmek için müslümanları yükümlü kılmış, onları bu hususta kuvvet kullanmaya keşvik edip şöyle buyurmuştur:
"Allah'a andolsun ki, sizler mutlaka iyiliği emredecek, kötülükten sakındıracak, zalimin ellerinden tutup onu hakka götüreceksiniz. Ya da Cenab-ı Allah kalplerinizi birbirine vurur, sonra dua edersiniz, ama duanıza icabet edilmez."
Bu hadisler, iki büyük gerçeği ortaya koymaktadır:
1- Peygamber efendimiz adalete şiddetle tutunmuş, insanları ona davet etmiş ve adaleti elden bırakmamalarım tavsiye etmiştir. Çünkü adalet, asıl itibariyle bir olgunluktur. Adillik, insanın nefsinin müstakim olduğuna ve dürüstlüğüne işaret eder. İster yönetici, isterse yönetilen olsun, adil kimse dürüst kimsedir. Adalet, insan için mutlak olgunluk demektir.
2- Peygamber efendimiz insanları sosyal adalete davet ediyordu. Çünkü toplum,ancak adalet sayesinde düzene girer. Kişi bu düzen sayesinde aile efradına adil davranır, onlara zulmetmez. Koca karısına haksızlık etmez. Yakın yakınına, idareci yönetimi altında bulunana, idare ettiği kimselere, hakim hükmü altındakilere, efendi kölesine haksızlık etmez. Peygamber (sav) efendimiz, Rabbinden naklettiği kudsi bir hadiste şöyle buyurmuştur:
"Ey kullarım! Ben kendi nefsime adaleti yazdım (zorunlu kıldım). Öyle ise birbirinize zulmetmeyin ."
Peygamber efendimiz müslümanların özel ve genel davalarım çözüme bağlar, aralarında Allah'ın hükmü ile hüküm verirdi. Çünkü içine hiçbir şekilde batıl karışmayan tek hüküm Allah'ın hükmüdür. O, yargılamalarında Cenab-ı Allah'ın yargısıyla hükmederdi. Allah'ın emir ve yasaklarına göre karar verirdi. Onun hükümleri adildi. Güçlülere asla iltimasta bulunmaz, zayıfların haklarım heder etmezdi. Mahzum oğulları kabilesine mensup Fa-tıma adındaki bir kadın harsızlık yaptığında, Kureyşliler o kadına ceza uuygulanmaması için çare bulma hususunda çareler aramaya başlamışlardı. Peygamber efendimizin, Fatıma'nın elini keseceğinden endişe duymaya başlamışlardı. Elini kestirmemek için, çok sevdiği Usame'yi Peygamber efendimize göndermişlerdi. Peygamber efendimiz Usame'ye; "Allah'ın koyduğu hadîerden birini uygulatmamak için mi tavassutta bulunuyorsun?" diye sormuş, sonra da kalkıp müslümanlara şöyle hitapta bulunmuştu:
"Bazı kimselere ne oluyor ki, Allah'ın hadlerinden biri için şefaatte bulunuyorlar1?! Oysa sizden önce mevcut olan milletleri helak eden şey şu idi: Şerefli kimseler hırsızlık yaptığında, ona ilişmiyor, aynı suçu güçsüz kimseler

yaptığında elini kesiyorlardı. Allah'a andolsun ki, hırsızlık yapan Muhammed'in kızı Fatımo bile olsa, onun da elini keserimi" Peygamber efendimiz o kadar adildi ki, Allah'ın hükümlerinden biri sözkonusu olduğu zaman, asla tereddüt etmez ve kimseye iltimasda bulunmazdı. Peygamber efendimiz hısımları gördüğü zaman, onların davalarının özüne bakardı. Ondan sonra kimin haksız kimin haklı olduğunu öğrenir, haksızın aleyhinde hüküm verirdi. Sadece dış görünüşe bakmaz, işin hakikatine önem verirdi. Buhari ile Müslim'in "Sa-hih'lerinde rivayet olunduğuna göre, adamın biri bir başkasının elini ısırmış, eli ışınlan adam, elini ısıranın ağzından çekerken onun ön dişlerini düşürmüştü. Bu iki şahıs davalaşmak üzere Peygamber efendimizin huzuruna gelmişlerdi. Rivayetten anlaşıldığına göre davacı, ısıran şahıstı. Peygamber efendimiz ısıranı kınayarak düşen dişlerinin diyetini hiçe saymış ve şöyle buyurmuştu: "Biriniz damızlık bir hayvanın ısırışı gibi, kardeşini ısırmış; bu nedenle sana verilecek bir diyet yoktur !"
Bu hükmünde de görüldüğü gibi Peygamber efendimiz, meselenin özüne bakardı. Çünkü tecavüzün konusu ve tecavüze sebep olanın kim olduğu ancak bu şekilde öğrenilebilir. Sonra bu rivayette de görüldüğü gibi, bir şahıs kendi nefsini savunmak istemiştir. Kendisine yöneltilen zulmü ancak diğerine zarar vererek bertaraf etmesi gerekmiştir. Bu nedenle de yaptığı fiilden kaynaklanan suçtan kurtulmuştur. Aslında suçlu, her ne1 kadar zarara uğramış olsa da, bu zarara sebebiyet veren kişidir.
Peygamber efendimiz yargılamalarında üç şeyi gözönünde bulundururdu:
1- Allah'ın hükümlerini infaz etmede insanlar arasında eşitliği ve adaleti sağlamak. Bu hususta amir veya kumandan ile, sıradan ve sokaktaki adam arasında, şerefli ile zayıf kimse arasında asla fark yoktu. Aksine kanun Önünde hepsi eşitti. Bir rivayette şöyle denilmektedir: "İnsanlar, bir tarağın dişleri gibi eşittirler."
2- Peygamber efendimiz verdiği hükmün sosyal sonucunu da gözönünde bulundururdu. Kötü kimseleri, toplumu onların zararından korumak için, ağır şekilde cezalandırırdı.
3- Adalete aşırı inancından ötürü, bazı kimselerin iyi konuşup güzelce deliller ileri sürmeleri, bazılarının ise iyi konuşmaktan aciz olmaları sebebiyle, herhangi bir kimseye zulmetmekten ve haksızlığa uğratmaktan korkardı. O güvenilir ve adil insan, şöyle buyurmuştu: "Siz davalaşmak üzere benim yanıma geliyorsunuz. Olabilir ki, sizden biri delilini daha güzel anlatır, fakat diğeri böyle yapmaktan aciz kalır. Bu sebeple bir kimseye kardeşinin hakkını vermiş olursam, ancak ona ateşten bir parça koparıp vermiş oluruml"

Gerçekten de Peygamber efendimiz kendi aleyhinde de olsa, adaleti tatbik ederdi. Yaptığı bütün işlerde, verdiği bütün hükümlerde adil davranırdı. Her şeyde eşitliği gözetirdi. Hatta mü'min-lerin büyüğü olması hasebiyle kendisine takdim edilen hediyelerde de eşitliğe riayet ederdi. Bu konuda, Zadü'1-Mead adlı eserinde Ibn Kayyım şöyle der: Buhari'nin "Sahih"inde nakledildiğine göre, Peygamber (sav) efendimize ipekli ve altın düğmeli elbiseler hediye edilmişti. Bu elbiseleri sahabileri arasında taksim etmiş, elbiselerden birini de Mahreme bin Nevfel'e ayırmıştı. Mahreme, oğlu Misver'le birlikte geldiğinde Peygamber efendimiz onu karşılamış ve : 'Ey Eba Misver, şunu senin için saklamıştım1 demişti. Görülüyor ki Peygamber efendimiz, adalet hususunda hiç ayırım yapmıyordu. Peygamberlikten önce de, sonra da bütün hayatında sabit olduğu gibi, o hiç kimseye zulmetmemiş, hiç kimsenin hakkını yememiştir. O, başkalarının hukukuna riayet eder ve hiç kimsenin hakkının kaybolmaması için gereken titizliği gösterirdi. Sahabilerden biri kendisine bir hediye takdim ettiğinde, eğer imkanı varsa ona karşılık verirdi. Kendisine hediye verene hediye verirdi. Çünkü hediye, hediyeîeşen insanlar arasındaki sevgi bağlarını güçlendirir. Peygamber (sav) efendimiz sevgiye sevgiyle karşılık verirdi. O, duygunun ve şefkatin gerektirdiği, sevginin davet ettiği hususlarda dahi adaleti elden bırakmazdı.

Cesur İnsan

Bazı alimlerin anlattıklarına göre şecaat, gazap kuvvetinden doğar, ama akim, hikmetin ve marifetin hükmüne boyun eğer. Şecaat, eziyetlerin bertaraf edilmesine ve topluma fayda verilmesine zemin hazırlayan bir vesiledir. Kaynakları aynı olsa bile, şecaat öfkelenmekle eş anlamlı değildir. Öfke, eziyete uğrama durumunda nefsi müdafaa eden gazap kuvvetidir. Kaldı ki öfke, akla, hikmete ve marifete iitaat etmeyen, onların hükmü altına girmeyen bir patlama ve ileriye atılmadır. Şecaat ise, ancak selim bir düşünceden ve müstakim hikmetin sebeplerinden kaynaklanan bir fazilettir. Şecaat, tedbir almaya aykırı değildir. Aksine tedbir üzerinde hakim olur. Şecaatla birlikte korkunun bulunması da mümkündür. Çünkü şecaatlı kişi, ileriye atılmadan önce bir tereddüt gösterir ve yapacağı işle, o işin sonucu arasında bir denge kurar, ileriye atılacaksa, o atılımın sonuçlarım düşünür. Şecaatli kişi, asla korkmayan kişi demek değildir. Şecaatli kişi, dürtülerine egemen olan, sağlam tedbir aldıktan sonra ileriye atılan, sabırlı ve dayanma gücüne sahip olan kişidir. Tedbirsiz, sabırsız, hik-metsiz, gayesiz ve maksatsız şecaat düşünülemez.
Şecaat bazan manevi de olabilir. O zaman şecaatin maddi görüntüsü olmaz. Bazan da manevi bir saikle beraber maddi şecaat görülebilir. Bu durumda hakkı yüceltmeye ve batılı alçaltmaya yönelinir. Peygamber (sav) efendimiz bi'setten önce manevi şecaat için ideal bir örnek teşkil etmişti. Onun bu manevi şecaati, hakka muhalefet karşısında asla gerilemezdi. Kureyşliler'in hepsi putlara secde ederlerken, o, asla puta secde etmemişti. Bu tavrıyla Kureyş'e karşı direniyor, onları umursamıyordu. Onlar Lafa, Uz-za'ya ve üçüncü tanrıları olan Menat'a yemin ederlerken kendisi bu putlara asla iltifat etmezdi. Çünkü bu putların üstünlükleri hakkında Cenab-ı Allah hiçbir delil indirmemişti. Peygamber efendimiz kendisinden bu putlar adına yemin etmesini isteyenleri reddeder ve bu putlardan tiksindiğini ifade ederdi. Bu tavrı, ancak kuvvetli imanı olan şeceat sahibi kimseler sergileyebilirler. Böy-leleri, inancına ve itikadına sağlam imanla bağlı olurlar. Bir defasında Peygamber efendimiz fiyat hususunda bir satıcıyla ihtilafa düşmüş, satıcı kendisinden Lat ve Uzza adına yemin etmesini isteyince, onu sertçe geri çevirmiş ve Lat ve Uzza adlarından hoşlanmadığını ifade etmişti. Onun iman ve şecaati hususundaki bu parlak inancına hayran kalan adam, yemin etmeden sözünü kabul ve tasdik etmişti.
Yirmibeş yaşındayken Şam seferine gittiğinde de, ruhen, fikren ve kalben şecaatli idi. Bu seyahat esnasında kervandaki adamlar kendisinden, diğer

kafilenin adamlarını geçmemesini istemişlerdi. Buna rağmen o asla korku ve ürküntüye kapılmadan diğer yoldan giderek anasımn Ebva'daki mezarını ziyaret etmişti. Kendisi altı yaşındayken vefat eden anasının o günden bu yana mezarını ilk olarak ziyaret ediyordu. Kervandan ayrılıp başka yoldan gittiği halde, yine kervandan önce menziline ulaşmıştı. Kervandaki adamlar, kendisinin gitmekte olduğu yolun ıssız ve kullanılmayan yol olduğunu söyledikleri halde o, bu yoldan gitmekten çekinmemiş ve gerçekten de o yol, dosdoğru bir yol çıkmıştı. -Bu rivayet Peygamber efendimizin tedbirli olduğunu ve işleri iyiden iyiye düşünüp karara bağladığını, kararında isabetli olduğunu göstermektedir. Hedefe en yakın yoldan ulaşmayı bildiğini, beraberindeki yol arkadaşlarına yumuşakça muamele ettiğini, faydasız yarışlardan uzak durduğunu, çünkü böylesi yarışların insana yorgunluktan başka bir şey vermediğini bildiğini ispatlamaktadır. Ayrıca bu rivayet, Peygamber efendimizin, eşi görülmeyen bir şecaate sahip olduğunu ve zorluklara kuvvetle dayandığını göstermektedir.

Kabe'nin onarımı esnasında Hacer-ül-Esved'i yerine yerleştirme hususunda Arap kabilelerinin kendisinin hakemliğini kabul ettikleri bir esnada o, benzeri görülmemiş bir şecaat örneği göstermişti. O, hakemin, hakemliğini kabul eden herkesi razı edemeyeceğini bildiği halde, öne çıkarak Hacer-ül-Esved'i alıp yerine yerleştirmişti. Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşettiği muvaffakiyet sayesinde, hakemliğine rıza gösteren herkesi memnun etmişti.

Görüldüğü üzere Peygamber efendimiz, bi'setten önce de şe-caatliydi. Gerçeği söyler, kmayıcıların kınamalarından çekinmezdi. Kendisine karşı direnenlerin direnmelerine aldırış etmeden gerçeği haykırırdı. Dahası o, hakkı söylemekten razı ve memnun olurdu.

Bi'setten Sonra

Allahü Teala, Hz. Muhammed (sav)'i peygamber olarak görevlendirdikten sonra, şecaati tam olarak zuhur etti. Risalet tebliğinin ilk aşamasında, risalet tebliği esnasında, bu tebliğin son dönemlerinde hep şecaate ihtiyaç duyulur. Peygamber efendimiz Hz. Hatice'nin amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'in yanına gittiğinde, Varaka ona şöyle demişti: "Senin getirdiğin davetin benzerini getiren herkese düşmanlık gösterilmiştir!" Fikir düşmanlarına karşı durabilmek için şecaate, sebata ve tahammül gücüne ihtiyaç vardır. "Allah, risaletini nereye (ve kime) bırakacağını daha iyi bilir " Cenab-ı Allah zayıf, sıkıntılı ve ilk darbe karşısında umutsuzluğa kapılan kimseleri peygamber olarak seçmemiştir. Darbelere karşı dayanıklı ve sürekli sabır gösteren kimseleri peygamber olarak seçmiştir. Birbiri ardınca gelen, bazan da topluca gelen darbelere karşı kırılmayan, dirençle mukavemet eden kimseleri peygamber olarak seçmiştir. Bu darbeleri ancak yürekli, şe-caatli, azimli kimseler karşılayabilirler. Peygamberler, darbelere karşı iman etmiş kimsenin sükuneti ve rahatlığıyla karşı dururlardı.
Ebu Cehil, İslam daveti ve davetçisi karşısında şimşek ve yıldırımlar çakıyordu. Sürekli eziyette bulunuyordu. Muhammed'i ve arkadaşlarım korkutup İslam davetinden caydırmak için, dur durak bilmeden uğraşıyordu. Halbuki, bu müşriklerin şiddet ve ezaları karşısında Peygamber efendimizin gayreti daha da güçlendi. Asla gevşemedi ve usanç göstermedi. Aksine gönül rahatlığı ve yüreklilikle hakkı açıklamaya devam etti. Peygamber efendimizin düşmanları arasında güçlü kuvvetli kimseler bulunduğu halde o, onlardan asla korkmadı ve çekinmedi. Onlara karşı kendi karekterinin ve görevinin gereği olarak yumuşak konuştu, fakat onlardan asla çekinmedi ve ürkmedi. Katı kalpli olmamak ve dolayısıyla çevresindeki insanları dağıtmamak, kalpleri kendine ve davetine ısındırmak için yumuşak konuşuyordu.
Henüz müşrik olmakta ısrar eden, etrafına korku ve ürküntü saçan heybetli Hattab oğlu Ömer, Erkam bin Ebi Erkam'ın evinde bulunan müslümanlara yöneldiğinde, müslümanların hepsi korkmuşlardı. Ancak orada bulunanlardan sadece iki kişi ürküntü göstermemiş, aksine ümitvar olduklarını belirtmişlerdi. Bunlardan biri Allah'ın arslam ve şehitlerin efendisi Hamza idi. Ömer'in kötülük yapmak istemesi karşısında kılıcını kınından çekip hazır vaziyette beklemekteydi. Korkmayan kimselerin ikincisi de, Hz. Muhammed (sav)'di. O paniğe düşmemiş, aksine sükunetle beklemiş ve ; "Ömer'i içeri bırakın" demişti. Ömer içeri girerken Peygamber efendimiz yerinden kımıldamamış, sükunetini

bozmamış ve metaneti elden bırakmayarak şecaatini göstermişti. Ömer'in yakasını kuvvetle tutup kendine doğru çekmiş, nihayet Ömer sükunet bulduktan sonra, onu İslam'a davet etmiş, o da müslüman olmuştu.
Hz. Muhammed (sav), yiğit ve şecaatli olup davetini sürekli bir şekilde yapıyor ve kendisini öldürmek için suikast planı hazırladıklarını bildiği halde, Kureyş'ten korkmuyordu. Onların komplo içinde bulunduklarını biliyor, asla gevşeklik göstermiyordu. Kendisine ve zayıf sahabilerine gelecek eziyetlere aldırış etmiyordu. Hicret esnasında da sebatkar bir insan olup şecaatini göstermişti. Sevr mağarasına sığınmıştı. Kureyşliler kılıçlarını çekerek mağaranın etrafını kuşattıkları sırada bile o, şecaati elden bırakmamış ve kendisine dokunması muhtemel eziyetlerden Ötürü korkmakta olan arkadaşı Ebu Bekir'e teselli vererek: "Korkma! Şüphesiz Allah bizimle beraberdir" demişti.
Medine'deki Yahudilerin kendisine eziyet vereceklerini,, haince tuzaklar kuracaklarını, hiçbir hıyanetten geri durmayacaklarını, suikast içinde bulunduklarını bildiği halde, korkaklık göstermemiş, davette suskunluk etmemişti. Bir damın tepesinden üzerine taş bırakmaya teşebbüs ettiklerini, yemeğine zehir kattıklarını bildiği halde, yine de hakka daveti sürdürmüştü: "Onlar tuzak kurdular, Allah da onlara karşı tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en iyisidir. (O tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir)."
Peygamber efendimizin manevi şecaati münafıklar arasanda da görülüyor, onları hikmetlice idare ediyordu. Hakkı aralarında açıklıyordu. Nitekim ashabı arasında da hakkı ilan ediyordu. Serlerini bertaraf etmek için, münafıkları akıllıca idare ediyordu. Hz. Ömer, münafıkların reisi Abdullah bin Übeyy'i öldürmek istediği . zaman, onu şiddetle bu işten alıkoyuyordu. Ömer'in itirazına aldırış etmiyor, iman ehli arasında Ömer'in mertebesinin yüksekliğini bildiği halde, onu doğru yola ileterek şöyle diyordu: "Araplar arasında Muhammed ashabını öldürüyor diye dedikodu olmaması için ben münafıkları öldürmeyeceğim."
Böyle demekle o, Ömer'den daha ileri görüşlü olduğunu gösteriyordu. Çünkü bundan sonra münafıkların aile efradı ve aşireti, münafıkları zararsız hale getirmeye, hatta öldürmeye yönelmişlerdi. Bazı münafıkların aile efradı ve aşireti, aralarındaki münafıkları öldürmek için Peygamber efendimizden izin dahi istemişlerdi. Öyle ki, münafıkların lideri Abdullah bin Ubeyy'in oğlu, Peygamber efendimizden kendi münafık babasını öldürmek için izin istemiş, fakat Peygamber efendimiz ona bu izni vermemişti. İşte tam bu esnada şöyle buyurmuştu: "Hani Ömer nerede? Eğer Ömer istediği zaman onları öldürmüş olsaydım, bugün münafıkları öldürmek isteyen kimseler, bizden hoşnut olmayacak ve bize karşı cephe alacaklardı."

Peygamber efendimiz kervan sahibi ve şecaatli bir kimseydi. Hudeybiye barış anlaşmasının yazılmasından önce mü'minler, müşriklerin dikte ettirmek istedikleri anlaşmaya razı olmamışlar, hatta homurdanmaya başlamışlardı. Çünkü müşrikler şöyle bir şart ileri sürmüşlerdi: Müşriklerden bir kimse kendi velisinin rızası olmadan müslüman olup Peygamber efendimizin tarafına geçecek olursa, Peygamber efendimiz onu müşrik velilerine iade edecekti. Buna karşılık müslümanlardan biri irtidak edip Mekke'ye gittiği takdirde, Kureyşli müşrikler onu müslümanlara iade etmeyeceklerdi. İşte bu şarta Hz. Ömer'le birlikte mü'minlerden bir çoğu karşı çıkmışlardı. Mü'minlerin sözcüleri: Ne diye dinimizi küçük düşürüyoruz? demişlerdi.
Kureyşliler'den biri müslüman olup, bağlı bulunduğu zincirlerle birlikte Peygamber efendimizin huzuruna gelip de Peygamber efendimiz onu müşriklere iade edince, müslümanların Öfkesi daha da şiddetlenmişti.
Peygamber efendimiz şecaatliydi. Fakat etrafındaki mu mirilerin itirazlarının ihlaslarından ileri geldiğini bildiği için, onları anlayışla karşılamıştı. Fakat daha sonra müşriklerin, mezkur şartı lağvetmek için müracaat etmeleri sırasında Peygamber efendimizin o şartı kendi hikmetinin bir eseri olarak kabul etmiş olduğu gün gibi açığa çıkmıştı. Çünkü müslümanlardan herhangi biri ir-tidat edip de, müşriklerin tarafına katılmadığı gibi, müşriklerden de herhangi biri müslüman olup Peygamber efendimizin tarafına gelmişti. Daha sonra müslümanîar, müşriklerin ticaret kervanlarını kıstırarak müşriklere ölüm ve helaki tattırmış, bir kısmını öldürmüş, elde ettikleri ticaret metalarını da ganimet olarak almışlardı. Bu hususu Allah izin verirse ileride açıklamaya çalışacağız.

Resulullah'm Savaş Meydanlarındaki Korkusuzluğu

Peygamber efendimizle beraberindeki sahabiler, istemedikleri halde savaşmak mecburiyetinde kalmışlardı. Çünkü İslam daveti yoluna devam etmek mecburiyetinde olup tecavüzleri geri püskürtüyordu. Din tamamıyla Allah'ın oluncaya, kalpler duru-luncaya ve fitne kalmaymcaya kadar İslam daveti yoluna devam etmek mecburiyetindeydi. Allah mü'minlere hak ve imanla lütuf-ta bulunduktan sonra, artık mü'minler sapıklığa düşmemiş ve hidayeti terke zorlanmamışlardı. İman ehli bundan sonra perişanlığa sürüklenmemiş, hakkın zaferinden uzak tutulamamış ve kü-çümsenememişlerdi. Zulme uğrayan mü'minler, müşriklerle savaşma iznine sahip kılınmışlardı. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Kendileriyle savaşılan (mü'min)lere (savaşma) izin(i) verildi. Çünkü onlara zulmedilmişti ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kaadirdir. Onlar, sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri içir, haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah'ın, bazı insanlan diğer bazılarıyla savunması olmasaydı, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılırdı. Allah, kendi (dini)ne yardım edene elbette yardım eder. Şüphesiz Allah kuvvetlidir, galiptir." (i-îac: 39-40)
" Hakkın zaferi için, Allah yolunda cihad etmek ve savaşmak mecburiyeti vardı. Peygamber efendimizin cihadın bütün alanlarına yönelmesi gerekiyordu. Peygamber efendimiz, başkalarını savaşa sürüp kendisi onları geriden kumanda eden kimselere benzemezdi. Aksine o, başkalarım davet ettiği her hususta, güzel bir örnek olmak için bizzat savaş alanlarında cihad ederdi. Rahatlığı tercih etmez ve kendi canını kıymetli bilmezdi. Kendisi istirahata çekilip de başkalarını çalışmaya itmezdi. Takva ve gayret sahibi kimselerin başında kendisi bulunurdu. Mücahitlerin ön safini kendisi işgal ederdi. Konuyla ilgili olarak Kadı Iyaz'ın "eş-Şifa" adlı eserinde şöyle denilmektedir:
"Birçok kahramanların kaçıp firar ettiği zorlu durumlarda Peygamber efendimiz hazır bulunmuş ve yerinden asla ayrılmamıştı. Geriye kaçmamış, ileriye doğru atılmıştı. Her bahadırın mutlaka birkaç defa firar ettiği, tarihlerde kayıtlıdır, ama Peygamber efendimizin böyle bir hareketi görülmemiştir."[1]
"(Ey Muhammed), Allah yolunda savaş; sen yalnız kendinden sorumlusun! insanları da (savaşa) teşvik et" (Nisa: 84) ayet-i kerimesine gelince, bazıları bu ayetten şunu anlamışlardır: Resulül-lah (sav)'in kendisi, yalnız başına da olsa müşriklerle karşılaştığı takdirde onlarla savaşmakla emrolunmuştur. Bu emir,

sadece kendisine mahsustur. Bu manayı müfessirler: "Sen kendinden sorumlusun" cümlesinden çıkarmışlardır.
Bu nassın delaleti ne olursa olsun, Peygamber (sav) efendimiz, tek basma cihad yükünü ve savaş meydanlarına atılma sorumluluğunu üstlenmiştir. Kendi canını Önemsememiş ve cihad hususunda sahabiîeri arasında en yüksek sabır örneği göstermiştir. Savaş safları arasından firar ettiği, asla görülmemiştir. Savaş meydanlarında kendi şahsı için en emniyetli yeri seçmemiştir. Çevresindeki herkes yanından uzaklaşsalar bile, o kendi şahsı için güvenli yer arama durumuna düşmemiştir.
İslam kahramanı Hz. Ali'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:.
"Savaş kızıştığı, gözler kızardığı zaman Resulullah'tan sakı-nırdık. içimizden düşmana en yakın mesafede duran oydu. Bedir savaşında Peygamber efendimizi kendimize sığınak edinmiştik. içimizde düşmana en yakın mesafede duran oydu. Savaşma hususunda insanların en şiddetlisi ve en güçlüsü oydu."
Savaş meydanlarında Peygamber efendimiz, insanlara yönlerini gösteren bir bayrak ve işaret gibiydi. Mücahitlerin en bahadırı ve en sabırlısıydı. Onunla birlikte savaşa katılmış olan sahabi-lerden Abdullah bin Ömer şöyle der: "Resulullah'tan daha cömert, daha hoşnut, daha dayanıklı ve daha bahadır bir kimse görmedim. O halinden memnun, kahraman, alicenab ve sabırlı bir kimseydi. Savaş alanlarının ortasında durur, kılıcım çeker ve her saldırıya karşılık verirdi."
Şecaatiyle birlikte son derece mütehammil ve daya-nıklıydı. Uhud savaşında yaralanmış, yarası derine nüfuz etmiş, kan sızmaktaydı. Bununla birlikte savaşa devam etmiş, asla zayıflık ve gevşeklik göstermemişti. Uhud savaşında öldürülmek istenmiş, o hengamede kendisim öldürmek isteyen Ubey bin Halef, yanma gelmişti. Ubey, büyük Bedir savaşından beri Peygamber efendimizi öldürme hazırlığı içindeydi. Çünkü Bedir savaşında yakalanan esirler arasındaydı. Uhud günü olunca savaşa katılmış, demirden bir zırh giymişti. Gözünden başka hiçbir tarafı görünmüyordu. Kılıç, ya da mızrak darbelerine maruz kalmamak için giydiği demir zırhın içinden şöyle diyordu: "Muhammed nerede? Eğer o bugün ölümden kurtulursa, ben kurtulamam!" O böyle naralar atmaktayken bazı müslümanlar onun karşısına çıkmışlardı. Yarasından kanlar akmakta olan Peygamber efendimiz: "Onu serbest bırakın!" demiş ve Haris bin Samme'den mızrağını alarak Ubey'e saldırmıştı. Bu sırada, kükreyen devenin sırtındaki kıllar gibi, saçları adeta uçuşuvermişti. Peygamber efendimiz mızrağını Übey'in boynuna saplamıştı. Onu atından aşağı yuvarlamış, hatta kaburga kemiklerinden birini kırmıştı. Bu rezil hali içinde Übey, Kureyşliler'in

yanına dönerek 'Muhammed beni öldürdü', demişti. Onlarsa hayır hiçbir şeyin yok diyerek onu teselli etmişlerdi. Fakat Übey sözünü şöyle sürdürmüştü: "Eğer bütün insanlar ona saldırsalar, yine de onu yenemezler. Zaten bana, seni ben öldüreceğim dememiş miydi. Allah'a yemin ederim ki, o bana tükürse bile, beni tükürüğüyle öldürürdü!" Böyle dedikten sonra

Übey, Kureyşliler'le birlikte Mekke'ye dönerken yolda ölmüştü"[2]

Peygamber efendimiz Hevazin muharebesinde de tek başına sebat göstermişti. Bu da onun ne kadar sabırlı ve kahraman olduğunu açıklamak için yeterlidir.

Peygamber efendimizin savaş meydanlarında kılıcıyla göstermiş olduğu şecaatini yukarıdaki satırlarla ifade etmiş olduk. Onun barış zamanındaki manevi şecaatini de önceki sayfalarda anlatmış, hakiki açıklama hususunda kmayı-cıların kınamalarından korkmadığını ifade etmiştik. Gerçeği söylerken ve hakikati uygularken, bulunduğu çevreye ve o çevredeki gelenekleri, akılsız kimseler ve doğru yolu bulmayan insanlar uydurmuşlardır. Onlar bilinen şeyleri kabul ediyor, bilinmeyen şeyleri reddediyorlardı. Peygamber efendimiz, bi'setten önce ve sonra hep aynı şecaatini devam ettirmiş, yüce Allah'tan başka hiç kimseden çekinmemişti. Yumuşaklık onun insanları hidayete kavuşturması için bir vasıta olduğu için, yumuşaklığı elden bırakmıyordu. O her durumda insanları hakka davet eden, onlara doğru yolu gösteren bir yol göstericiydi. İmdada koşmanın zorunlu olduğu ve yardım etmenin gerekli olduğu zamanlarda imdat isteyenlerin imdadına koşar, isteklerine icabet ederdi. Bir defasında Medine halkı paniğe kapılmış, korkulu bir durum için çağrışıp bağrışmaya başlamışlardı. Herkes, sesin geldiği tarafa koşuyor, imdat çağrısı yapılan yeri araştırıyorlardı. İleriye doğru koşan herkes, yardım isteyene, diğerlerinden önce kendisinin kavuşacağını zannediyordu. Ama biraz daha ilerleyince Resulüliah (sav)'in kendilerinden önce oraya gittiğini ve dönmekte olduğunu gördüler. Sesi duyar duymaz Ebu Talha'nın çıplak sırtlı atına atlamış, oraya koşmuştu. Eğersiz atın üzerinde kılıcı elinde dönmekteydi. Medineliler'in imdada koştuklarını gören Peygamber efendimiz: "Korkmayın, heyecanlanmayın" diyerek onları geri döndürmüştü.

Resulüliah (sav) efendimiz her çeşidiyle şecaati kendinde taşıyan bahadır bir kimseydi.

Hak söz konusu olduğu zaman susmaz, görüşünü açıklardı. Savaş meydanında bütün safların önüne geçer, gerilemezdi. İmdat istenildiği zaman imdat yerine başkalarından Önce koşardı. Gerekli zamanlarda şecaat gösterir, ama asla gururlanmaz ve başkalarma karşı büyüklük taslamazdı. Bütün davranışlarında insanları hakka ve dosdoğru yola davet ederdi. Enes bin Malik (r.a)'in rivayetine

göre Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "insanlar tutma ve yakalama güçleri nisbetinde faziletli kılınmışlardır." Buradaki tutma ve yakalama gücünden kasıt, zalime karşı uygulanan tutma ve yakalama gücüdür. Öğüdün ve nasihatin fayda vermediği yerde, zalimin elinden tutarak onu tecavüzkar rolünden uzaklaştırıp hakka teslim etmektir. Çünkü zalimi kendi halinde bırakmak, onun insanları fitneye düşürmesine sebebiyet vermektir ki, fitne de adam öldürmekten daha büyük bir günahtır!

---

[1] Kadi İyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 66.

[2] Kadi Iyaz, eş-Şıfa, c. 1, s. 68.

BEKLENEN PEYGAMBER

Büyük Adam

İnsanların ahlaki ve akli Özellikleri, bedeni niteliklerinden anlaşılır. Ama istisnai şahısların ruhi, ya da akli oluşumları, onların bedenlerindeki istisnai değişikliklerden anlaşılır. Mesela yüzle-rindeki kaşlardan, ya da bazı organlarındaki çarpıklıklardan veya gözlerindeki titreşimlerden belli olur. Bunu da psikoloji ve fizyoloji ilmine vakıf olan kimseler anlayabilirler. Şüphesiz vücudun normal yapıda oluşu ve organları arasındaki uyum, kişinin akıllı ve sağlam karekterli olduğunu ispatlar. Ruhi düzen, çoğunlukla bedeni düzenle bir arada bulunur. Bu nedenle hem görünürde ve hem de içte, ruhi düzenle bedeni düzen arasında mizaç ve ka-rekter uyurau görülür. Kişinin vücudundaki unsurlar uyumlu olur ve bir karışıklık bulunmazsa, o kişinin ruhu olgun, aklı tam ve ahlakı mükemmel olur.
Peygamber (sav) efendimizin, Miraç hadisinde bazı peygamberlerle ilgili tasvirleri, onların bedeni yapılarının mükemmelliğini ispatlamaktadır. Onların bedenlerindeki olgunluğun yanısı-ra güzellik ve cemalleri de vardı. İnsanları onlardan nefret ettirecek hiçbir yönleri yoktu. Said bin Müsseyyeb'in rivayetine göre Peygamber (sav), sahabilerine İbrahim, Musa ve İsa'yı tasvir ederken şöyle buyurmuştur:
"ibrahim'e gelince, ona arkadaşınızdan (benden) daha çok benzeyen ve arkadaşınıza (bana) da ondan daha çok benzeyen birini göremedim. Musa uzun boylu bir kimseydi. Kıvırcık saçlı ve burun kemeri kalkıktı. Sanki Şenude [1] kabilesinin adamların-dandı. Isa bin Meryem'e gelince, o, kızıl renkli olup orta boyluydu. Saçı düzdü. Yüzünde çok benler vardı. Sanki hamamdan çıkmış da başından su damlıyordu. Halbuki başında su da yoktu. Aranızda en çok Urve bin Mesud'a benziyordu."
Ülül-azm peygamberlerden bu üçü hakkında yapılan tasvir, onların endamlarının düzgünlüğüne ve bedeni yapılarının mükemmelliğine işaret etmektedir. Bazı cüzi evsafları arasında farklılıklara rağmen, bedeni yapıdaki düzgünlük hususunda hepsi de eşit idiler. Dare Kutni'nin Enes bin Malik'ten rivayet ettiğine göre, Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın göndermiş olduğu peygamberlerin hepsi güzel yüzlü ve güzel sesli idiler. Sizin peygamberiniz ise, onların hepsinden daha güzel yüzlü ve daha

güzel seslidir."
Peygamber efendimiz türedi bir peygamber değildi. Ondaki bedeni yapı ile cismi evsaf, insanların dikkatlerim çekecek kadar uygun ve mütenasipti. Cismi güzel, ahlakı güzel bir insandı. Ku-reyşliler'e Kur'an-ı Kerim ile meydan okuyup putlarım kötülerken, putlara yapılan ibadeti iptal ederken bile güzel bir dil kullanıyordu. Kureyşliler onun amcası Ebu Talib'i görerek bu hususta kendisiyle konuşmuşlardı. Ebu Talib, Peygamber efendimizi Ku-reyşliler'e karşı himaye ediyordu. Kureyşliler kendi akıllarınca kabilelerinin en güzeli, en yakışıklısı ve en kuvvetlisi olan bir genci evlatlık olarak getirip Ebu Talib'e vermek ve karşılığında Mu-hammed bin Abdullah'ı alıp öldürmek istediler. Fakat Ebu Talib, kardeşinin oğlu Muhammed üzerine yapılan bu pazarlığı reddederek zekice, ama tahkir edercesine onlara şu cevabı verdi: "Kendi oğlunuzu bana veriyorsunuz ki, onu sizin için besleyeyim... Ben de, öldüresiniz diye oğlumu size vereyim... Bu olacak şey midir T
Bu rivayet, Peygamber efendimizin bedenen de mükemmel olduğunu göstermektedir. Çünkü Cenab-ı Allah onu düzgün bir şekilde yaratmış ve ona güzel bir endam bahsetmişti.
Şüphesiz Peygamber efendimizin bedenindeki bu uyumun İslam davetine de olumlu yönden etkisi olmuştur.İnsanlar Peygamber efendimizin bu davetine de icabette bulunmuşlardır. Çünkü onun yapmış olduğu İslam daveti, ruhi bir aydınlıkla birlikte insanlara yöneltilmişti. Bu hususu destekleyen şöyle bir rivayet nakledilmektedir: Muhammedi davetin yankıları çevrede görülüp İslam'ın hakikatleri Arap Yarımadası'mn her tarafında tanınıp, çoğunlukta olan yalanlayıcıların haberi etrafta şüyu bulduktan sonra, Arabi'nin biri Peygamber efendimizin yanına gelmişti. Peygamber efendimizin görünüşü onun çok hoşuna gitmiş, yüzünün parlaklık ve aydınlığı onu kendine hayran bırakmıştı. Alnındaki nurun parıldaması, Arabi'yi meftun etmiş ve Arabi ona sen kimsin? diye sorunca Peygamber efendimiz: "Ben, Abdullah oğlu Muhammed'im" demişti. Arabi, idrak edici bir inanç ve imanla şöyle sormuştu: "Kureyşliler'in yalancı dedikleri adam sen misin?" Peygamber efendimiz evet deyince Arabi şu karşılığı vermişti: "Sendeki bu yüz, yalancı bir kimsenin yüzüne benzemiyor. Senin insanları davet ettiğin şey nedir? "
Onun bu sorusu üzerine Peygamber efendimiz İslam'ın hakikatini açıklamış, o da iman ettiğini ilan etmişti.
Peygamber efendimizi anlatan kimseler, çok şeylerden bahsetmişlerdir. Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre onun simasında, yüzünü aydınlatan bir nur ve güzellik varmış.

Burada peygamber efendimizin vasıflarını nakleden rivayetlerden iki tanesini anlatacağız. Bunlardan biri Hz. Hatice'nin oğlu Hind'e aittir. Hind, insanları dikkatlice tetkik edip ona göre tavsif eden bir insanmış. İkinci rivayet de Ümmü Mabede aittir. Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ın Hind bin Ebi Hale'den yaptığı rivayet şöyledir: Cennet gençlerinin efendisi Hasan (r.a) diyor ki: "Dayım Hind bin Ebi Hale'den Peygamber efendimizin vasıflarını sordum. O gerçekten iyi tavsif yapan bir kimseydi. Bana Peygamber efendimizin bazı yönlerini ve niteliklerini açıklamasını ümit ediyordum ki, o evsafta tutunayım. Bana dedi ki:
"Her ululuk Resulüllah'ta toplanmıştı. Yüzü ayın ondördü gibi parlardı. Uzuna yakın orta boyluydu. Saçı ne dümdüz, ne de kıvırcıktı. Hareliydi, Saçı kendiliğinden ikiye ayrılıp yanlarına dö-külürse onları birleştirmezdi. Birleştikleri zaman da onları ayırmayıp oldukları gibi bırakırdı. Saçını uzattığı zaman kulaklarının memesini aşardı. Teni kırmızı ile karışık ak ve güzeldi. Alnı açık ve genişti. Kaşları uzun ve kavisliydi. Kaşlarının uçları ince, araları çok yakındı. Fakat çatık değildi, iki kaşının arasında bir damar vardı. Bu damar, kızgınlık zamanında kabarıp görünürdü. Burnunun iki kaş arasında başladığı yer yüksekçeydi ve ucu da ince idi. Bundaki uyum ve ölçülülük, dikkat edenlerin gözünden kaçmazdı. Burnunda ayrı bir parlaklık vardı. Sakalı sıktı. Yanakları düzdü, yumru ve tombul değildi. Ağzı tabii bir büyüklükteydi. Dişleri inci taneleri gibiydi. Göğsünden göbeğine kadar çizgi gibi inen ince tüyler vardı. Boynu uzuncaydı. Gümüş gibi ak ve paktı. Bütün uzuvları düzgündü. Ne şişman, ne de zayıftı, ikisi ortası, sıkı etliydi. Karnı ve göğsü bir seviyede idi. Çıkık değildi. Göğsü ve iki küreğinin arası genişti, iri yapılı, iri kemikliydi. Soyunduğu zaman vücudundan nur saçılırdı. Vücudu kıllı değildi Yalnız omuz başları ve pazulan biraz kıllıydı. Bilek kemikleri uzun, el ayaları genişti. El ve ayak parmakları kalınca ve uzuncaydı. Ayaklarının altı düz değil, çukurca idi. Ayakları hafif etliydi. Üzerine su döküldüğü zaman etrafa yayılırdı. Yürürken ayaklarını yerden canlıca kaldırır; iki yanına salınmaz; adımların, geniş atar; yüksek bir yerden iner gibi önüne doğru eğilir; vakar ve sükunetle, rahatça yürürdü. Bakmak istediği zaman bakacağı tavafa tamamıyla dönerek bakardı. Etrafına gelişigüzel bakınmaz-dı. Daha çok yukarıya değil, yere bakardı. Yürürken ashabının gerisinde yürürdü. Birisiyle karşılaştığı zaman, önce kendisi selam verirdi."
Bu anlatılanlar Peygamber efendimizin güzellik ve olgunluğunu gösteriyor. Ondaki erkek güzelliğini ve insan mükemmelliğini ispatlıyor. Peygamberimizdeki fevkaladelikler, insanların nazarlarını celbediyordu. Ona bakanlar, gözlerini başka tarafa çeviremezdi. Hakkında önyargılı olmayan bir

kimse, kendisiyle karşılaştığında, ona Öfke, ya da kıskanç-lıkla bakmazdı. Onda mükemmel bir erkeklik örneği görürdü. Ahlaki yüceliklerini hisseder ve dostluk bulurdu. O kimseye karşı büyüklük taslamaz ve kimsenin yanından gururla geçmezdi. Aksine arkadaşlarının gerisinde ve alçakgönüllü tavırla yürürdü. Karşılaştığı herkese, dostluk ve sevgisini göstermek üzere selam verirdi ki, aralarında düşmanlık, asık suratlılık ve nefretleşme hakim olmasın. Yapısı ve endamı güzeldi. Karşılaştığı kimseler onu sever ve onunla karşılaşmaları dolayısıyla hoşnutluk duyarlardı. Cahiliyet döneminde kendisiyle herhangi bir kimse arasında çekişme ve düşmanlık görülmemişti. Aksine o, herkese dostça davranır ve başkalarından da dostluk görürdü. İçinde eğrilik ve nefretleşme duygularını taşımayan müstakim gönül sahibi kimselere yakındı. Ayrıca Ce-nab-ı Allah ona öyle kuvvetli bir cazibe vermişti ti; herkes onun temiz ve güzel bir insan olduğunu hemen anlardı. Onun temiz ve salim nefsinin güzelliklerinde nefret ve öfke duygularına yer yoktu. Kimseyle çekişmezdi.
Şimdi de Peygamber efendimizin Mekke'den Medine'ye hicret ederken uğradığı Ümmü Mabed'in kendisi hakkında yaptığı tavsife kulak verelim:
Abdulah oğlu Muhammed (sav), beraberinde Ebu Bekir, kölesi Amir bin Füheyre, kılavuzları Abdullah bin Uraykıd ed-Deylemi , ile birlikte Ümmü Mabed'in evine varmışlardı. Ona, yanında satılık et, ya da süt bulunup bulunmadığını sormuşlar, ama kadının yanında bir şey bulamamışlardı. Kadın şöyle demişti: "Eğer yanımızda bir şey bulunsaydı, sizi ağırlamaktan geri kalmazdık" Gerçekten de kadının evi kıtlık ve yokluk içindeydi. Peygamber efendimizin gözü, kadının çadırının bir köşesinde duran bir koyuna takıldı: "Ey Ümmü Ma'bed, bu koyun da neyin nesi?" diye sorunca, Ümmü Ma'bed: "O, kıtlıktan dolayı zayıf düşmüş bir koyundur" diye cevap verdi. Peygamber efendimiz: "Onu sağmama izin verir misin?" diye sorunca, Ümmü Ma'bed: "Eğer sütü varsa sağ" cevabını verdi. Peygamber efendimiz koyuna dua ederek eliyle sırtını sıvazladı ve Allah'ın adını anarak sağmaya başladı. lOrada bulunan herkese yetecek kadar süt elde etti. İkinci defa yine sağdı ve orada bulunan kapları sütle doldurarak Ümmü Ma'bed'in evinde bıraktı. Ümmü Ma'bed'in kocası eve geldiğinde bu sütleri görüp hayretle : "Ey Ümmü Ma'bed, bu sütler nereden geldi. Evde sağmal bir hayvanımız yoktur. Koyunumuz da süt veremez. Sen bu sütleri nereden elde ettin?! " diye sordu. Karısı Ümmü Ma'bed şu cevabı verdi: "Hayır vallahi ben bu sütü başka bir yerden getirme-dim. Yalnız bize, şöyle ve şöyle konuşan mübarek bir adam uğradı. Bu süt onun eseridir" Böyle deyince kocası dedi ki: "Allah'ayemin olsun ki, mutlaka bu Kureyş'in aramakta olduğu adamdır!' Bu defa Ümmü Ma'bed sözünü şöyle sürdürdü:

"Güzelliği açıkça görünen, iyi ahlaklı, yüzü güzel bir adam gördüm. Göbekli değildi. Kafası küçük değildi. Vücudu düzgün ve intizamlıydı. Gözü siyah, parlaktı ve çekikti. Sesinde insanı etkileyici bir özellik vardı. Gözleri sürmeli gibiydi. Kaşları hilal gibiydi, boynu uzunca ve sakalı da sıktı. Sustuğunda vakarı, konuştuğunda yüceliği ortaya çıkıyordu. Konuşması tatlıydı. Ne lüzumundan fazla, ne de gereğinden az konuşurdu. Sözleri rahatlıkla anlaşılırdı. Kelimeler, ipe dizilmiş inci taneleri gibi düzgün bir şekilde ağzından çıkardı, insanların en kıymetlisi, en değerlisi ve en güzeliydi. Uzaktan böyle göründüğü gibi, yakındayken de en tatlı ve en güzel bir insan olarak müşahade edilirdi. Orta boydan biraz uzundu. İki muhafız (Ebu Bekir ile kılavuz Abdullah bin Uray-kid) arasında bulunuyordu. Bu üç kişi arasında en parlak ve en gözalıcı kimse oydu. Endamı diğerlerinden daha güzeldi. Çevresini saran arkadaşları vardı. O konuştuğunda sözlerini dinlerlerdi. Emir verdiğinde hemen hizmetine koşarlardı. Kimseye suratını asmaz ve hatasını yüzüne vurmazdı."

Onu görenlerin tavsifleri işte böyleydi. Bu tavsifler üç şeye işaret etmektedir:

1- O, güzel bir vücut yapısına sahipti. Organları arasında tena-süb vardı. Öyle ki, bir ressam, vücut yapısı mükemmel ve yaratılışı düzgün bir insanın resmini yapacak olursa bu tavsiften daha uygun, daha güzel bir resim yapamaz. Peygamber efendimizin, görenlerin gözünde meydana gelen bir parlaklığı ve alımlılığı vardı. Dostu ve düşmanı bu hususta görüş birliği içindeydiler. Onun görünüşü, kendisine bakanlarda bir etki meydana getirirdi. Bu güzel evsafı, sevenlerinin tasdiklerini arttırır, inkar edenlerin haset ve Öfkelerini fazlalaştırırdı. Çünkü muhalifleri; ondaki bu güzellikleri ve üstünlükleri gördüklerinde kendi görüşlerinin çürüyeceğini ve Muhammed (sav)'in görüşlerinin güçleneceğini anlıyorlar, dolayısıyla ona karşı düşmanlıklarını daha da arttırıyor-lardı. Ondaki üstünlükler, çıplak gözle bile görülüyordu. Bu üstünlükler, reddedilmesi mümkün olan haberler değil, gözle görülen müşahedelerdi. Kureyşliler ondaki bu yüksek oluşumu biliyor ve görüyorlardı. Bu nedenledir ki, Ebu Talibe gittiklerinde, kardeşi oğlu Muhammed'i kendilerine verdiği takdirde ona mukabil, kendisine Kureyş'in en gözde gencini vereceklerini ifade ettiler. Fakat Allah'ın Resulü ve insanlığın nuru Muhammed nerede, başka gençler nerede?!

2- Muhammed (sav)'in temiz kalbi, onun yüzüne aydınlık ve nur saçıyordu. Yolda yürürken bile, kalbinin temizliği nedeniyle, Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşetmiş olduğu nur, etrafını hale-lendiriyordu. Tıpkı Ümmü Ma'bed'in dediği gibi, alnı parlıyor, ışık saçıyordu. Ama buna rağmen Peygamber efendimiz büyüklük ve üstünlük taslamıyor, insanlar arasında mütevazi bir şekilde hareket

ediyordu. Onlardan biriymişçesine davranıyordu. Sadece kendisinde risaletin üstünlük ve fazileti vardı. Cenab-ı Allah ona manevi makamlar bahsetmişti.
3- Peygamber efendimizde, nsanları kendine çeken büyük bir cazibe vardı. Yine onda Öyle bir heybet vardı ki, bu heybeti sayesinde insanlar onun sözüne itaat ederlerdi. Bunun yanısıra kendisine olan sevgileri de sonsuzdu, insanlara, sevgiye dayalı bir otorite ile hükmederdi. Kendisine karşı kin ve öfke taşımayan, ya da muhalefet duygularıyla dolu olmayan nefisler, ona karşı sevgi taşırlardı. Ama kin ve Öfke duygularıyla dolu olan nefisler, onun sözlerine karşı direnme duygusu taşırlardı. Bu gibi nefisler şerle lekelenmişlerdi. Çünkü içlerinde şeytan barınmakta ve şeytani vesveseler onlara hakim olmaktaydı. Bu kalpler Peygamber'! tasdik edemezlerdi. Ona karşı inkarcılık ederlerdi. Gerçekte müşrikler, ondaki hak ve hakikati biliyorlar, ama, ona karşı inatçılıklarından vazgeçmiyorlardı. Onda insanları etki altına alan bir gücün mevcut olduğunu, sözlerinin ve getirdiği davanın gerçekliğini ispatlayacak delillerin bulunduğunu açıkça görüyor, biliyorlardı. Bu nedenle diğer Arap kabilelerine koşarak, kabileleri Peygamber efendimizden soğutmak için ellerinden gelen gayreti sarfedi-yorlardı. Böylece Peygamber efendimizin, kendi yüksek şahsiyetiyle onları etkilemesinin, Allah'ın kendisine verdiği delil ve mucizelerle onları İslam'a kazandırmasının önüne geçmek istiyorlardı. Her ne kadar müşrikler bu yolda büyük çabalar harcadılarsa da, insanları Muhammed'e kulak vermekten uzaklaştıramadılar, ona boyun eğip teslim olmalarını engelleyemediler. Çünkü hak, apaçık ortadaydı. Delil ve hüccetler gün gibi aşikardı. İslam da-vetçisi olan Hz. Muhammed, insanları kendine çekmekteydi. Hakkı arzulayan gönüller ona kulak vermekten kendilerini ala-mıyorlardı. Onun getirip kendilerine tevcih ettiği ve kendilerini davet ettiği risaletin gerçekliğinden şüphe etmiyorlardı.
Resulüllah (sav)'daki her şey onun güçlülüğünü, güzellik ve olgunluğunu ispatlıyor, ilan ediyordu. Yaşı 6O'ı geçtiği halde vücut şekli bir gencinki gibiydi. Saçına sakalına aklar düşmemişti. Sahainlerinden kendisiyle bir arada bulunanlar, saçmdaki ve saka-lındaki ak telleri saymışlar, bu ak tellerin sayısı yirmiyi geçmemişti. Enes (r.a)'e göre bu ak tellerin sayısı onbir taneydi. Dolayısıyla Peygamber efendimizin yaşı 6O'ı geçtiği halde, genç bir insan olarak nitelenmesi mümkündü. Saçında bazı kısımların renk değişikliği olmuştu. Bu değişikliğin kınadan ileri geldiği zannediliyordu, ama öyle değildi. O koku sürünmeyi severdi. Rivayete göre kendisi şöyle buyurmuştur:
"Bana dünyanızdan üç şey sevdirildi: Kadınlar, güzel koku ve gözümün aydınlığı namaz".
Görülüyor ki Peygamber efendimiz, namazı dünyevi bir iş olarak vasfetmiştir.

Çünkü namazdan, kendisine sevdirilen dünyevi şeylerden biri olarak bahsetmiştir. Çünkü namazda Allah'ın zikrinin ve manevi bir yönün bulunması yanında, dünyaya düzen veren bir özellik de vardır. Kişinin dünyevi yönünü düzeltir. İnsanın kalbini terbiye eder. Vicdanını kabalıktan korur. Kötülüklerden ve çirkinliklerden alıkoyar. İşte böylece hem dünya, hem de ahi-retle ilgili işleri yoluna koyar.
Peygamber efendimiz koku sürünmeye çok özen gösterirdi. Sürekli olarak koku sürünürdü. Öyle ki, onun oturduğu meclislerde ve geldiği taraflarda koku hissedilirdi. Bir çocuğun başım eliyle okşadığı zaman, o çocuğun başından günlerce güzel koku gelirdi. Peygamber efendimizin o çocuğun başını okşamış olduğu, başından hissedilen güzel kokulardan anlaşılırdı. Şüphesiz insan güzel kokudan dolayı rahatlık duyar. İnsanlar pis kokulardan nefret edip uzaklaşırlar. Peygamber (sav) efendimiz manevi temizliğe önem verdiği gibi, maddi temizliğe de önem verirdi. Bu hususta Kadı İyaz şu açıklayıcı ifadelerde bulunur:
"Peygamber efendimizin bedeninin temizliği, kokusunun hoşluğu, temizliği, vücudunda pisliklerden ve görülmesi gerekmeyen şeylerden uzak oluşuna gelince, Cenab-ı Allah bu hususta ona, başkalarında bulunmayan özellikler bahsetmişti. Buna ek olarak ona, vücut temizliği ve ahlak güzelliği de vermişti. O: "Din temizlik üzerine kuruldu" demiştir. Enes: "Resuluilah'ınkinden daha hoş bir koku, bir misk, bir anber koklamadım" demiştir. Cabirbin Semüre şu rivayeti yapar:
"Resulüllah (sav) elini yanağına sürdü. Elinde bir serinlik ve güzel koku gördüm. Sanki elini esansçının kavanozundan çıkarmıştı. "
Musafaha yaptığı bir adamın elinde, o gün akşama kadar güzel bir koku hissedilirdi. Elini bir çocuğun kafasına koyduğunda, kendisinin mübarek kokusu sebebiyle diğer çocuklar arasında o çocuk seçilir ve bilinirdi. Bir defasında ResulüÎlah (sav) efendimiz Enes'in evinde yatmış ve uykudayken terlemişti. Enes'in annesi bir şişe getirerek Peygamber efendimizin terini toplayarak o şişeye koydu. ResulüÎlah (sav) bu durumu görünce terini niçin şişede sakladıklarını sordu. Kadın: "Bu teri kendimiz için esans yapacağız" cevabını verdi. Gerçekten de Peygamber efendimizin kokusu, esansların en güzeliydi.
"Tarih-ül Kebir" adlı eserinde, Hz. Cabir'den rivayette bulunan Buhari şöyle der: Peygamber (sav) bir yoldan geçer ve peşinden bir adam yürürse, onun kokusundan, nerelere ayak bastığını anlayabilirdi. Ishak bin Raheveyh'in anlattığına göre, ondaki bu güzel koku bir esans eseri değildi.
Müzeni, Hz. Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: "Resulüllah (sav) bir bineğe binmiş, beni de arkasına bindirdi. Sırtındaki nübüvvet mührünü ağzıma aldım.

Bana misk gibi koku veriyordu. " [2]
Şimdi de Ishak bin Raheveyh'in rivayetine göz atalım. Bu rivayette anlatıldığına göre, Peygamber efendimizin kokusu, esans sürünmekten ileri gelmiyordu. Aksine bu, Allah'ın ona verdiği bir lütuftu. Şüphesiz böyle bir durumun meydana gelmesi normal ve mümkündür. Aklen ve şer'an imkansız değildir. Çünkü Cenab-ı Allah ona, her insanda bulunmayan bazı özellikler bağışlamıştı. Doğrusu Cenab-ı Allah, peygamberliğini kime ve nereye vereceğini en iyi bilendir.
Fakat sahih rivayetlerle sabit olduğuna göre, Peygamber efendimiz güzel kokular sürünürmüş. Bu onun için bir eksiklik değil, aksine onun güzelliklerinden biridir. Yine sahih rivayetlerde sabit olduğuna göre Peygamber efendimiz, bu dünyada kendisine sevdirilen şeylerden birinin de güzel koku olduğunu söylemiştir.
Ne olursa olsun, Muhammed (sav) efendimiz kendisinin yanında oturan kimselerin, kendisinden nefret edip uzaklaşmamaları, kendisine yaklaşıp sevmeleri için vücudundan güzel kokular saçılmasına özen gösterirdi.

---

[1] Şenfude,1 jEzd kabilelerinden biridir. O kabileye mensup adamların rengi, siyahla kırmızı arasındadır.
[2] Kadi lyaz, eş-Şifa, c. 1, s. 40.

Peygamberlik Mührü

Bu bedeni vasıfların hepsi güzellik ve olgunluk vasıf-larıdır. Şüphesiz bunların diğer bazı insanlarda da bulunması mümkündür. Ama herkeste bulunmasına imkan yoktur. Ancak Peygamber efendimizde öyle bir bedeni vasıf vardı ki, bu vasıf başka hiç kimsede görülmemiştir. Bu, iki omuzu arasında bulunan peygamberlik mührüdür. Bu mühür biraz çıkıntılıydı. Rivayetlerin ittifakına göre, küçük bir çıkıntı olan bu nübüvvet mührü, elbisenin altından görülmezdi. Denildiğine göre, bir güvercin yumurtası iriliğindeymiş. Bir küçük elma iriliğinde olduğunu söyleyenler de vardır. Selman-ı Farisi der ki: "Peygamber (sav)'in yanına geldim. Peygamberlik mührünün, iki olduğunu gördüm.1' Bunu destekleyen başka rivayetler de vardır. Öyle ki, bu hususta nakledilen rivayet, meşhur ve müstefiz bir rivayet mertebesine yükselmiştir. Peygamberlik mührü, onun vücuduna mahsus bir vasıf olup, elçiliğinin işaretiydi. Bu mührü görenler, üzerinde asla tartışmaya girmemişlerdir. Cenab-ı Allah'ın, yaratıklarında meydana getirdiği bazı ayet ve alametleri vardır.

Peygamberimizin Sıfatlarının Anlatımı

Peygamber efendimizin ıtır saçan hayat hikayesini ve siretini yazan yazarlar, onun evsafını, metod olarak, hayatının son dönemlerini anlatırken yazmayı seçmişlerdir. Evsafını, bi'setinden önce değil, risaleti tebliğ görevini eda etmesinden sonra ve ahirete irtihalini anlatan bölümün ardısıra yazarlar. Biz ise onun evsafını, risalet görevini eda edişini anlatmadan Önce yazmayı uygun bulduk. Cenab-ı Allah'ın risalet görevini eda etmekle yükümlü kıldığı ve Arab'ıyla Acem'iyle bütün insanlık için uyarıcı ve müj-deleyici olarak kimi seçtiğini, okuyucunun bilmesi için Peygamber efendimizin evsafını, bi'setten önce yazmayı uygun gördük. Bu, Peygamberimizin de insanlardan biri olması yanında evsaf ve olgunluklarının diğer insanlar gibi olmadığı okuyucunun anlaması için gereklidir. O da herkes gibi bir insandı. Ancak ahlak ve bedeni yapısı bakımından diğer insanlardan ayrılır. O, insanlığın kemal noktasındadır. Meleklerden biri olmadığı halde, onlardan daha üstün bir makamdadır. Risalete en layık olan odur. Bu göreve, bütün yaratıklardan daha uygun olan kimsedir.
Peygamber efendimizin bu sıfatlarını bilip öğrendikten, onun bütün kuşaklar arasında sadece kendisinin bu sıfatlara sahip kılındığını anladıktan sonra, hiç kimse artık şöyle bir soruyu ileriye süre*mez: "Cenab-ı Allah niçin Ebu Cehil'i seçmedi de, Muham-med'i peygamber olarak seçti? Niçin temiz kimselerden biri olan Ebu Bekir'i seçmedi de Muhammed'i seçti? Niçin bahadır bir kimse olan Ali'yi seçmedi de, Muhammed'i seçti?"
Hiç kimse böyle bir soruyu ileri süremez ve Cenab-ı Allah'ın, niçin bunları değil de, sadece Muhammed'i peygamber olarak seçtiğini soramaz. Çünkü ondaki bu ahlaki ve bedeni niteliklerden hiç biri yukarıda sözü edilen kimselerde yoktu. Bu sıfatlar onlardan başkalarında da mevcut değildi. Onun alnında parlayan ve etrafa ışık saçan nur; ne Ebu Bekir'de, ne Ömer'de, ne Ali'de, ve ne de diğer kimselerde bulunuyordu. Bu vasıf, sadece ahlaki mükemmelliğe sahip olan Abdullah oğlu Muhammed'de mevcuttu. Cenab-ı Allah'ın kendisine yaptığı bu lütuf, özel olarak kendisine yağdırdığı rahmeti, onu, risalet emanetini yüklenmeye ehil kılmıştı. Bu emaneti başkaları omuzlayamazdı. Bu güzel vasıflar ve olgun nitelikler, Peygamber efendimizi risalete hazırlıyordu. Yoksa bu mükemmel vasıflar kendisine, risalet görevinin bir sonucu olarak bahsedilmemişti. Bu vasıflar kendisinde risaletten Önce de mevcuttu. Yani bu nitelikler, risalet görevinin bir tür mukaddimesiy-di. Akıl ve mantık gereğince mukaddime, sonuçtan önce gelir ve sonuç için zemin hazırlar. Zemin hazırlama

ise, maksattan sonra olmaz. Maksada yol hazırlar. Birisi çıkıp şöyle diyebilir: Sen Peygamber efendimizin yüce sıfatlarını açıklarken, bize bi'setinden sonraki haberleri naklettin. Onun alemlere rahmet olarak gönde-rilmesindeki durumlarını bize delil olarak gösterdin. Böyle yapmakla da kendi görüşüne muhalif hareket ettin. Bize bi'setinden sonraki sıfatlarını anlattın. Halbuki senin ileri sürdüğün mantığa göre, bu sıfatlar onun bi'setinden önce kendisinde mevcut olan sıfatlardı. Buna cevaben deriz ki:

"Peygamber efendimizin risaletten sonraki haberlerini nakletme mecburiyetinde kaldık. Çünkü risaletinden sonraki bu haberler, onun risaletinden önceki sıfatlarını açıklamaktadır. Bu sıfatlar, risaletinden sonra kendisinde müşahede edilen ve görülen sıfatlardır. Ona iman eden kimseler^ bunları ayan beyan görmüşlerdir. Bunlar onun risalede elde etmiş olduğu sıfatlar değil, şahsını ilgilendiren statlardır. Daha önceleri de onun temiz kişiliğinde bu sıfatlar bulunmaktaydı. Onun bedeni vasıfları, risaletten sonra değil, aksine risaletten önce kendisine verilmiş, ama risaletten sonra da varlıklarını devam ettirmişlerdi. Sahip olduğu güvenirlik, doğruluk, iffetlilik, yumuşak huyluluk, affedicilik, risaletten sonra elde etmiş olduğu sıfatlar değildi. Bunlar, diğer melekeler gibi, kendisinde daha önceleri de mevcut idi. Peygamber efendimizin şahsıyla ilgili bu üstün nitelikleri ve aydınlık saçıcı vasıfları risaletten önce mevcuttu, ama bunu belgelendirmek ve delile dayandırmak mümkün değildir. Çünkü risaletten önce kendisinin yaşantısını takip eden ve ahlakını kaleme alan, yaşantısını titizce izleyen arkadaşları yoktu. Ancak bu özellikler insanlar arasına karıştıktan ve Rabbinin davetini insanlığa tebliğe başladıktan, bu nedenle insanlar arasına karıştıktan, dostlarına yaklaşıp; düşmanlarını ve muhaliflerini doğru yola ilettikten, onlara karşı sabırla direndikten, en güzel yöntemle onlarla mücadele ettikten sonra insanlar tarafından açıkça görülüp müşahede edildi. Onun sıfatlarını ve kişisel ahlakını ispatlamak için delil olarak ileri sürdüğümüz haberlere gelince, bunu meydana getiren şey ri-salet değildir. Ancak bunun üzerindeki Örtüyü kaldıran ve insanlar tarafından bilinmesine vesile olan şey, risalettir. Bu vasıflar onun şahsi vasıfları olup kendisini alemlere rahmet bir elçi olmaya hazırlamışlardı.

"Allah, rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük lütuf sahibidir." (Bakara: 105)

Beklenen Peygambere İlişkin Müjdeler

Bütün dünya maddi fitnelerle boğuşmakta ve ötedenberi savaşlar cereyan etmekteydi. İranlılarla Bizanslılar hep savaşırlardı. İsa peygamberin zamanından önceleri Yunan orduları Makedonyalı İskender komutasında İran'a saldırmışlar,

nihayet Çin'e ulaşmışlardı. İsa peygamberden sonra dindarlara şulüra ve baskılar yapılmaya, hıristiyanlar ezilmeye başlamıştı. Üç yüzyıl boyunca Hıristiyanlar baskı altında tutulmuşlar, Romalılar'dan ve Yahudiler'den şiddetli eziyetler görmüşlerdi. Öyle ki, Bizans imparatorlarından Neron, Hıristiyanlar üzerine zift döküyor, sonra da onları ateşle tutuşturup yakıyordu. Kendisi taht-ı revanı içinde gezip dolaşarak inançlı ve dürüst Hıristiyanlar'a yapılan eziyetleri ve onları yakan alevleri keyifle seyrediyordu. Buna rağmen o sağlam inanç sahibi hıristiyanlar, imanlarını terket-meye yanaşmamışlardı.
İlk Hıristiyanlığa giren ülkelerden biri Mısır'dır. Mısırlılar, inançlarını ve itikadlarını değiştirmemişlerdi. Bu nedenle Romalıların en şiddetli saldırısına uğrayanlar, Mısırlılar olmuşlardı. O zamanlar Mısır ile Şam, Romahlar'ın hakimiyeti altındaydı. İmparator Dakaldiyatos'un zamanında şiddetli azaplara çarptırılmışlardı. Mezbahalar inançlı kimseler için harıl harıl çalıştırılmıştı. Tarih bunu utançla kaydetmekte, eski Mısırlılar bunu iftiharla anlatmakta ve sonraki Mısırlılar (Kiptiler) ise, bunu ibretle nakletmektedirler.
Roma imparatoru Konstantin, Miladi dördüncü yüzyılın ilk çeyreğinde hıristiyanlığa girince, artık hıristiyanlık tahrif edilmeye başlandı. Zulüm, hıristiyanlardan kalkıp yahudilere geçti. Artık işkence görme sırası yahudilere gelmişti. Bundan sonra yepyeni bir işkence ve zulüm türü ortaya çıktı. Şöyle ki: Vahdaniyeti bırakarak teslis inancına geçen ve tahrife uğrayan hıristiyan-lığın akidelerinin bazı bölümlerinde, Roma kilisesi Mısır kilisesine muhalefet etti. Böylece zulüm ve baskılar, hıristiyanların içlerine girdi. Bir kısım hıristiyanlar Meliki mezhebine mensup olup Roma akidesini temsil ettiler. Bir kısmı da Mısır akidesini temsil eden Yakubi mezhebine girdiler.
Tahrife uğrayan hıristiyanlık akidesindeki b.u sarsıntı, aslında makul olmayan bir sonuca vardı. Bazıları İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu söylediler. Bunlara göre o, babası Allah'ın bulunduğu yüksek gök tabakasına yerleşti. Daha sonra Rabbine isyan edip buğday ağacından yiyen Adem'in günahının bağışlanması için, insan suretine bürünerek yeryüzüne indi. İlk günaha (Adem'in günahına) keffaret olsun diye ondan daha büyük bir günahı ve masiyeti işlemiş olmaları, gerçekten tuhaftı. Adem'in günahını affettirmek için hıristiyanlar, Allah'ın oğlu (!) İsa'yı Öldürmüşlerdi (!). Halbuki hiçbir akıl ve idrak, küçük bir günahı affettirmek için büyük bir günah işlemeyi kabul etmez. Adem'in işlediği küçük bir hataydı ve azılı bir düşmanı olan şeytanın teşviki sonucunda işlenmişti. Onlarsa bu günahı affettirmek için Allah'ın oğlu olduğunu iddia ettikleri İsa'yı öldürmüşlerdi. Bu ne garip bir davranıştır! Bu teslis akidesinin gariplikleri̇nden biri de şudur:

Hıristiyanlar, vahdaniyet ile teslis inancını bir arada bulunduruyorlar. Bu akidenin tasvirini yapmak gerçekten zordur. Ama bununla beraber onlar düşünürlerinin şüphesine ve avam tabakasının teslimiyetine rağmen bu inancın doğruluğunu tasdik etmektedirler.
Araplar daha şiddetli bir şaşkınlık ve hayret içindeydiler. Onların yaşantıları, kendilerini akideler üzerinde düşünme imkanına sahip kılmıyordu. Eğer onlar düşünselerdi ve başkalarına körü körüne tabi olmasalardı, mutlaka doğruya ulaşma gücünü bulacaklardı. Eğer; "Biz babalarımızı bir yol üzerinde bulduk, onlara uyarız" demeselerdi, gerçekten de doğru yola ulaşırlardı. En azından onların bir kısmı gerçeği bulabilirlerdi. Nitekim İbrahim peygamberin Hanif dinine bağlı olanlar böyle yaptılar ve doğruya ulaştılar. Hanif dinine mensup olanlar, Peygamber efendimizin bi'setinden önce az sayıda idiler. Onların yaşantıları cüz'i bir tev-hid inancıyla, kısmi bir putperestlik arasında gidip gelmekteydi. Bazan tevhide, bazan putperstliğe geçiyorlardı. İbrahim peygambere tabi olup sadece bir ve tek Allah'ın bu kainatı yoktan yarattığına, bu dünyaya düzen verdiğine inanırlardı. Yaratma ve meydana getirmenin birliğim itiraf etmiş, ama bununla birlikte, fayda ve zarar veremeyen taşlara ibadet hususunda Allah'a ortak koşmuşlardı. Tapmakta oldukları taşların, Allah katında kendilerine şefaatçi olacaklarına inanmışlardı.
Nihayet son peygamberin geleceğine ilişkin müjdeler Arap beldelerinde dilden dile dolaşmaya başladı. Bazı Araplar bu müjdeleri birbirlerine naklediyorlardı. Nitekim Kuss bin Saide el-îyadi, hutbelerinden birinde zamanı yaklaşmış bir peygamberden bahsetmişti.
Arap beldelerinde, özellikle Hicaz'da bir peygamberin geleceğinden bahsedilmekteydi. Her tarafta bu konu konuşuluyordu. Dinler üzerinde araştırmaları olan birçok kimseler bu olayı anlatıyordu. Örneğin az önce adı geçen Kuss bin Saide de bu konuyu anlatanlardandı. Öyle anlaşılıyor ki, Kuss bin Saide'nin hıristi-yanlıkla bağlantısı vardı. Peygamber efendimizin ümmi bir peygamber olarak gönderileceği konusundaki müjdelerin Tevrat ve İncil'de de bulunduğu, Kur'an-ı Kerim'de anlatılmaktadır. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve incil 'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmipeygambere uyarlar ." (Araf: 157)
"Muhammed Allah'ın elçisidir. Onun beraberinde bulunanlar, kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Onların, rüku ve secde ederek Allah'ın lütuf ve rızasını aradıklarını görürsün. Onlar yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu onların Tevrat'ta anlatılan vasıflarıdır, incil'de de şöyle

vasıflandırılmışlardı: Filizini çıkarmış, onu güçlendirmiş, kalınlaşmış. gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Allah böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle inkarcıları öfkelendirir." (Fetih: 29)
"Allah, peygamberlerden şöyle söz almıştı: 'Bakın, size kitap ve hikmet verdim. Sonra yanınızda bulunan (kitaplar)ı doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka inanacak ve ona mutlaka yardım edeceksiniz! Bunu kabul ettiniz mi? İşte bu hususta ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?' demişti. 'Kabul ettik!' dediler. 'C halde şahit olun; ben de sizinle beraber şahit olanlardanım' dedi." (Al-i İmran: 81)
Cenab-ı Allah, Isa peygamberin emin ve güvenilir Peygamber Muhammed hakkında şöyle müjde verdiğini naklediyor:
"Meryem oğlu Isa da: 'Ey Israiloğulları, ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici olarak (geldim)' demişti" (Saf:6)
Kur'an'm birçok naslarının, Muhammed aîeyhisselam hakkında Tevrat ve İncil'de müjde verildiğini te'yid ettiğini görmekteyiz. Tahrif edilmeden önce eski dinlerde, hatta Brahmanizm ve Zer-düştlük'te de Muhammed aleyhisselamdan bahsedildiğini bilmekteyiz. Bizim için önemli olan husus, Muhammed (sav)'in geleceğinin Tevrat'ta müjdelenmiş olmasıdır.
Hem tahrif edildikten sonra ve hem de hıristiyanlann kendilerine telkin edilen ilahi buyrukları unutmalarından sonra, Tevrat'ta Muhammed (sav)'in geleceğine dair müjdeler tespit edilmiştir. Hatta bazan işaret yoluyla değil de, açık ifadelerle Muhammed (eav)'in bir peygamber olarak geleceği, Tevrat'la belirtilmiştir, işaret yoluyla da olsa, açık ifadelerle de olsa, Tevrat'ta Muhammed (sav)'in geleceği müjdelenmiştir;
"Allah Sina'dan geldi. Sair denen yerde aydınlık saçtı. Fa-randan (Mekke-i Mükerreme'deki dağlardan) ilan etti."
İbn Zafer, bu ifadeleri şöyle tespit etmiştir: Cenab-ı Allah'ın Sina'dan gelmesi, Musa ile konuşması demektir. Sair denen yerde aydınlık saçması ise, İsa'ya İncil'i indirmesi anlamına gelir. Sair, Filistin dağlarının adıdır. Bu dağlar, Nasira kasabasının yakınındadır. İsa peygamber, Nasıra'da doğmuştur. Mekke-i Mükerre-me'deki dağların adı olan Faran'da ilan etmesi ise, Kur'an-ı Ke-rim'i orada indirmesidir." [1]
Yukarıdaki rumuzlar, bazı mekanlara aittir. Öyle anlaşılıyor ki, Peygamberler risalet görevlerini oralarda almışlardır. Rabbın gelmesi, risaletinin gelmesi demektir. Çünkü yüce Allah kendi zatı ile hiçbir yere inmez. İnen, O'nun hidayeti ve emridir. Yasakları da resullerinin ağzıyla insanlara ulaştırılır.

Yukarıdaki paragrafta üç yerden bahsedilmiştir. Biri Sina'dır. Sina vasıtasıyla Cenab-ı Allah'ın risalet nuru Filistin'de etrafa yayılmıştır. Faran ise, Mekke-i Mükerreme'deki dağların adıdır. Peygamber efendimize gönderilen risalet, Faran'da kendisine ulaşmıştır. Risalet görevi, Faran'da yani Mekke-i Mükerreme dağlarında Abdullah oğlu Muhammed (sav)'e verilmiştir.
"Hayrü'l-Beşer" adlı kitabın sahibi İbn Zafer, Tevrat'ın Hz. Muhammed (sav)'i müjdeîeyişini açıklarken şöyle demektedir:
"Musa peygambere gönderilen Tevrat tercümesini okudum. Orada şöyle bir ifadeye rastladım: Rabbin olan Allah, kardeşlerinden birini peygamber yapacaktır. Rabbini dinlediğin gibi, onu da dinle. Hani bir zamanlar şöyle demiştin: "Ölmemek için Rabbi-min sesini tekrar dinlemeyeceğim." Rabbim bana şöyle demişti: "Kardeşlerinden birinin peygamber olması için dilekte bulunmuştun, işte ben kelamımı onun ağzına koydum. O size her şeyi söyleyecektir. Onun vasıtasıyla size emirler vereceğim. Benim adımla konuşan bir peygambere itaat etmeyen bir kimseden mutlaka intikam alırımf
Burada şu hususa dikkat etmeliyiz: Peygamber efendimizin, İsrailoğullarınm kendilerinden değil de, kardeşlerinden olacağı söylenmektedir. Bu kardeş de ancak İsmailoğulları'ndan olacaktır. Yani İshak'm büyük kardeşi İsmail'in zürriyetinden gelecektir. İsa, Davud, Süleyman ye diğerlerine îsrailoğulları'nın kardeşleri değil, fakat doğrudan İsrailoğulları denmektedir. Çünkü bunlar İshak oğlu Yakub'un neslindendirler. "Kelamımı onun ağzına koyacağım" sözünün anlamı da, Muhammed (sav)'dir. Çünkü Ce-nab-ı Allah kendi kelamını vahiy yoluyla Muhammed (sav)'e ulaştırmış, o da bu kelamı insanlara nakletmiştir. Yani o Kur'an'a göre konuşurdu. Konuştukları da vahiyden başka bir şey değildi. [2]
Tevrat'ta Peygamber efendimiz hakkında bu açık işaretler mevcut olduğu gibi, İncil'de de bunların benzeri işaretler mevcuttur. Hatta İncil'dekiler daha da açık ve nettir. İncil'de Peygamber efendimizin geleceğinden bahsedilirken, ondan Faraklit adıyla söz edilmektedir. Faraklit kelimesi İbranice olup Arapça karşılığı Ahmed'tir. Kur'an-ı Kerîm'de de İsa peygamberin, Peygamber efendimizin geleceğini müjdelerken ondan Ahmed diye söz ettiği bildirilmektedir:
"Benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjde-leyici olarak (geldim)." (Saf: 6)
İncilîer'de İsa peygamberin şöyle dediği kaydedilmektedir:
"Eğer bana icabet ederseniz, vasiyyetimi muhafaza edin. Babamdan sizin için talepte bulunacağım. O da size, ahir zamanda Faraklit'i gönderecektir. Faraklit, dünyanın sonuna kadar sizinle beraber olacaktır."

İncil'deki bu ifadeler, Cenab-ı Allah'ın Ahmed adında bir peygamber göndereceğini, o peygamberin de tıpkı İsa gibi Rabbinin risaletini tebliğ edeceğini açıklamaktadır. O peygamberin şeriati kıyamete kadar devam edecek ve bu şeriatin sahibi de, peygamberlerin sonuncusu olacaktır.
Hıristiyanların tahrif ederek kullandıkları "baba" kelimesi, Allah anlamına gelmektedir. Bu kelime hıristiyanlık akidesinin tahrife uğramasından sonra İncil'den alınmıştır. Bununla beraber çokları oğul kelimesini, nimet ve sevgi oğulluğu anlamında tefsir etmişlerdir. Nitekim yahudiler şöyle derler: "Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz." (Maide: 18)
Hıristiyanlık dininin tahrife uğramasından sonra bazı încil-ler'de şu ifadeye rastlanmıştır: "Size söylediğim bu sözler bana ait değildir. Onlar, beni size peygamber olarak gönderen babaya aittir. Ben sizinle beraberim. Ama Faraklit kutsal ruh olup babam onu adımla size gönderecektir. O size her şeyi öğretecek ve söylediklerimi size hatırlatacaktır."
Gariptir ki, Peygamber efendimizin risaleti İsa'nın adıyla gönderilir, denmektedir. Şüphesiz bu, tahriften başka bir şey değildir. Her ne olursa olsun, Muhammed (sav)'in daveti, İsa'nın davetini tamamlayıcı niteliktedir. Peygamber efendimizin daveti, tev-hid hususunda İsa'nmkine uymaktadır. Bu husus, şu ayetle uyuşmaktadır:
"Allah, Nuh'a buyurduğu şeyleri, size de din olarak buyurmuştur. Ey Muhammed! Sana vahyettik, ibrahim'e, Musa'ya ve isa'ya da buyurduk ki: 'Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin' Putperestleri çağırdığın (bu) şey, onların gözünde büyümektedir ." (Şura: 13)
Rivayete göre, İsa peygamber, Hz. Muhammed hakkında şöyle demiştir: "Babamın katından size gönderilecek olan Faraklit, gerçek hakkın ruhudur. O babadan çıkacak ve benim lehimde tanıklıkta bulunacaktır. Baştan itibaren benimle beraber olduğunuz için, siz de benim lehimde tanıklıkta bulunacaksınız." Açıkça görülüyor ki, Hz. Muhammed (sav), kendisine indirilen bir kitap olan Kur'an ile tanıklık edecektir. Kur'an, kendisinden önceki Tevrat ve incil'i hak kitap olarak doğrulaycaktır. Şu ifadeler de, Kur'an'da, hakkın ruhu olarak adlandırılmıştır. Nitekim Cenah-ı Allah da şöyle buyurmuştur:
"işte sana da böyle emrimizden bir ruh vahyettik ." (Şura: 52)[3]
İnciller'de Peygamber efendimizden bahsedilirken şöyle denmektedir: "Ben gitmeden Faraklit size gelmeyecektir. Eğer size gelirse, günahlarından ötürü alemi kınayacaktır. O kendiliğinden bir şey söylemeyecektir. Ancak o, Rabbinden dinlediklerini insanlara aktaracaktır. Onları hak ile yönetecek ve

hadiselerle gayıpla-rı onlara haber verecektir ." [4]
Bu ifadelerle Peygamberimiz, diğer peygamberler arasında özel olarak tavsif edilmiştir. Şöyle ki: "İnsanları hak ile yönetecektir." Şüphesiz Peygamber efendimizin risaleti, sadece ilahi hakikatleri beyan etmekle bitmemiş, aksine insanları ilahi hakikatleri tatbik etmeye yöneltmiştir. Bu maksatla bir devlet kurmuş ve orada Kur'anın yasalarını ince ve doğru bir şekilde tatbik etmiştir. Bu da Peygamber efendimizin risaletinin kamil bir vasfıdır. Davranış ve uygulamalarının eksiksiz bir niteliğidir.
Bu naslarda geçen "Faraklit" kelimesi, İbrani bilginlerinin ifadelerine göre Arapça'da "Ahmed" kelimesi ile eş anlamlıdır. Nitekim bu hususa daha önce de işaret etmiştik. Bu kelime, sır ve hikmeti bilen kimse anlamına da gelir. Bu yönüyle Peygamber efendimiz övgünün zirvesine çıkmıştır.
Bazı faziletli yazarlar, Ahd-i Atik'ten ve Zebur'dan bazı pasajlar alarak Peygamber efendimizin evsafını anlatmaya çalışmışlardır.
a- Davut'un Mezmurlarmda şöyle denir: "Allah'ım, sünneti yaşatacak bir insan yarat." Yine Mezmurlarda şöyle denmektedir: "Senin dudaklarınla rahmet geldiği zaman, ebediyete kadar sana tebrikte bulunacağım. O kılıcı kuşanacak ve senin heybetini gösterecek, sana çoğu zamanlar hanıd edecektir. Hakkın kelimesine bağlanacaktır. Senin şeriatlerin, gücünün heybetiyle bir arada yaşayacaktır. Ümmetler senin iktidarın altında boyun eğip teslim olacaklardır."
Şüphesiz bu naslar Peygamber efendimizin geleceği konusunda müjde vermektedirler. Ancak bu işaretler, Musa'nın Tevra-tı'yla İsa'nın İncü'indeki ifadeler gibi açık ve net değildir. Fakat iktiza yoluyla delalette bulunmaktadırlar. Salt işarette bulunmamaktadırlar. Çünkü sünneti yaşatan, yani Allah'a kulluğu ihya eden kimse, Muhammed (sav) olmuştur. Çünkü Hıristiyanlık'm tahrife uğrayıp teslis inancı-na bürünmesinden sonra Allah'a doğru bir şekilde ibadet yolunu açan, Muhammed (sav) olmuştur.
Söz konusu naslarda, zımnen de olsa, Peygamber efendimize işaret vardır. Çünkü Peygamber efendimiz, Allah'ın mübarek kıldığı bir insan olarak vasıflandırılmıştır. Allah'ın şeriatını kendi güç ve heybetiyle yaşatmıştır. Muhammed (sav)'in şeriatı, batılı bertaraf etmeyi ve gerektiğinde hakkı kılıçla savunmayı emretmektedir. İsa Peygamberin şeriatı ise böyle olmayıp ekseriyetle müsamahakar davranmayı tavsiye etmiş, Havarileri kılıç kuşanmaya davet etmemiştir. Kılıç kuşanan Peygamber, Davud (as) olmuştur. Davut peygamber, batılı ayağının aîtma alıp ezmiştir. Onun zamanında zorbalar, ilahi şeriatin önünde boyun eğmişlerdir. Hz. Muhammed (sav) de öyle yapmıştır.

Zebur'da bundan daha açık bir ifadeye rastlanmaktadır. Buna göre Hz. Muhammed (sav)'in dini hükümran olacaktır. Şöyle ki: "Denizden denize, karadan denize, denizden karaya sirayet edecek ve adalar halkı yüzüstü yere kapanıp toprağı öpecekler, hükümdarlar gelip onun önününde oturacaklar, milletler ona taat-lerini arzedeceklerdir. Çünkü o, zayıfları güçlülerin elinden kurtaracak, onları güçlendirecektir. Yardımsız kalan kimselere destek olacak, düşkünlere merhamat edecek, namaz kılacak, her vakitte rabbini yüceltecek ve kendisinin hatırası da ebediyete kadar devam edecektir."
Bu sözler, ileride gelecek bir elçiyle ilgili sözlerdi. O da Davut, yahut Süleyman değil, insanlığın efendisi Hz. Muhammed (sav) olacaktı, incil'de de olduğu gibi, bu ifadelerde Peygamber efendimizin adı değil, sadece özellikleri verilmiştir.
Eşiya Peygamberin kitabında şu ifadelere rastlanmaktadır: "Kendisiyle nefsimi mesrur ettiğim kuluma vahyimi indireceğim. O, milletler içinde adaletimi izhar edecek, onlara tavsiyelerde bulunacaktır. Gülmeyecek ve sesi çarşılarda, pazarlarda duyulmayacaktır. Kör gözleri, sağır kulakları açacak; kilitli kalpleri canlandıracaktır. Hiç kimseye yapmadığım övgüleri ona yapacağım. Allah'ı hamd ederek yeryüzünün bir ucundan gelip diğerine ulaşacak, bütün yeryüzü halkı onunla sevinecektir, Heryıflksek yerde Allah'ı tekbir edecek, bu tekbirlerini sürekli tekrarlayacaktır. O zaafiyet göstermeyecek, mağlup olmayacak heveslerine meyletme-yecektir. Zayıf kamışlar gibi olan salih kimseleri horlamayacak, bilakis dürüst kimseleri destekleyecektir. O Allah'ın sönmeyen nurudur. Omuzları arasında peygamberlik mührü vardır."
Bu müjdeler üzerinde düşündüğümüzde, onların Peygamber efendimizin özellikleriyle tam anlamıyla uyuştuklarını görürüz. Şeriatı hususundaki vasıflar uygun düştüğü gibi, ahlak ve yaşantısı hakkında yapılan vasıflar da kendisine uygun düşmeyecektir. Bu ifadelerde Peygamber efendimizin davranış ve karekterleri sanki gözle görülmüş gibi anlatılmaktadır. Sonra onun bedeni tavsif edilmekte ve iki omuzu arasında Peygamberlik mührünün bulunacağı söylenmektedir. Yine Peygamber efendimizin adı, Fa-raklit kelimesine yakın mana taşıyan bir kelimeyle ifade edilmektedir. Kendisinden "Müşakkah" adıyla bahsedilmektedir ki bu da arapçada "Muhammed" kelimesinin karşılığıdır. Nitekim "Fa-raklit" kelimesi de "Ahmed" kelimesinin karşılığıdır. Bunların her ikisi de Peygamber efendimizin mübarek isimlerindendir.
Şemon'un kitabında şu ifadelere rastlanmaktadır: "Cenab-ı Allah, Faran dağlarından açık beyyinelerle geldi. Göklerle yer, onun teşbihinden ve ümmetinin teşbihinden dolup taştu"
Bu ifadelerle de Peygamber efendimizin mekanı belirlenmektedir. Faran dağları,

Mekke dağlarıdır. İbrahim peygamberden sonra Mekke ile buradaki dağlar arasında Muhammed (sav)'den başka bir peygamber görülmemiştir. Burada Peygamber efendimiz adıyla ve niteliğiyle değil, ikamet ettiği yerle tanıtılmaktadır. O zamanlar Araplar arasında, gönderilecek bir peygamberin haberleri dolaşmaktaydı.
Arap beldelerinde, özellikle Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere çevresinde o zamanlarda bir peygamberin gönderileceğine dair haberler ağızdan ağıza dolaşmaktaydı. Arap Yarıma-dası'nm çeşitli yörelerinde yaşamakta olan hıristiyanlar, bu haberleri daha da fazla yaymaktaydılar. Ticaret için gittikleri Şam'da bu haberleri yayıyorlardı. Çünkü oralarda çeşitli manastırlara dağılmış olan rahiplerle karşılaşıyor, zaman zaman onlarla buluşuyor ve bu haberleri onlara naklediyorlardı.
Medine'deki Yahudiler, komşuları bulunan putperestlere bunları anlatarak meydan okuyorlar ve gelecek olan peygamber ile, müşriklere karşı yardım istiyorlardı. Bu peygamberin, kendilerine yardım edeceğine ve dinlerini güçlendireceğine inanıyorlardı. Kendi yanlarında tefsir edilen kitaplarındaki işaretlerden kuvvet alacağını söylüyorlardı. Öyle ki, bu husus, atalarından ve dedelerinden kendilerine nakledilegelen bir miras haline gelmişti. Yahudiler, kitaplarının sayfaları arasında gizli kalan bu peygamberin özelliklerini gizliyorlar ve bu bilgiyi kendilerine saklıyorlardı. Allah'ın oğulları ve sevgilileri olduklarını iddia ederek, insanlara karşı yalan söylüyorlardı. Bununla birlikte etrafa îsnıailoğulla-rından bir peygamberin geleceği yayılıyordu. Bencillik onları, Allah'ın indirdiği hükümleri gizlemeye şevketti. Aynı zamanda bu duygu onları, beklenen peygamberin Tevrat'taki yazılı haberlerini de başkalarına duyurmaya şevketti. Çünkü onlar, komşuları olan Evs ve Hazrec kabileleriyle savaş halindeydiler. Hakikatleri ilan etmek için değil, psikolojik savaş taktiği olarak bu peygamberin geleceğini ve kendilerine destek olacağını düşmanlarına ilan ediyorlardı. Bu peygamber sayesinde düşmanlarına üstünlük sağlayacaklarını ve efendi durumuna yükseleceklerini ifade ediyorlardı. Böylece düşmanlarının kalplerine korku ve ürküntü saçıyorlardı. Kur'an-ı Kerim bize komşuları olan düşmanlarına, Peygamber efendimizin geleceğini şöyle haber verdiklerini naklediyor:
"Daha önce inkar edenlere karşı yardım isteyip dururlarken, o bildikleri kendilerine gelince, onu inkar ettiler. Artık Allah'ın laneti inkarcıların üzerine olsun! Allah'ın kullarından dilediğine lütfuyla (vahiy) indirmesini çekemeyerek, Allah'ın indirdiğini inkar etmek için, kendilerini ne alçak şeye sattılar da gazap üstüne gazaba uğradılar, inkar edenler için alçaltıcı bir azab vardır." (Bakara: 89-

90)
Necrah ülkesi, Hıristiyanlarla doluydu. Öyle anlaşılıyor ki onlar, geçmişteki veya bugünkü Avrupa hıristiyanları gibi değillerdi. Aksine onlarda, İsa peygamberin Hıristiyanlığından kalıntılar vardı. Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilmesinden sonra onlar, Yahudilerle müşriklerden daha fazla müslüman-lara yakın olmuşlardı. Allahü Teala onlarla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak Yahudileri ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun. İnananlara sevgice en yakın olarak da "Biz Hıristiyanlarız" diyenleri bulursun. Çünkü onların içlerinde Keşişler ve Rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar. Resule indirilen (Kur'an'ı) dinledikleri zaman, tanıdıkları gerçekten dolayı gözlerinin yaşlarla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz, inandık, bizi şahitlerle beraber yaz! Biz, Rabbimizin bizi iyiler arasına katmasını umarken, neden Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalıniV (Maıde: 82-84)
Bu Hıristiyanlar arasında, zamanı yaklaşmış bir peygamberin geleceği konusunda kuvvetli bir ses yükselmekteydi. Bunlar, insanların, gelecek oîan peygamberin zamanında yaşamakta olduklarını ilan ediyorlardı. Öyle anlaşılıyorki bunlar, teslise sapmayan muvahhidlerden arta kalan kimseler idiler. Zaman zaman teslise sapmayan bazı Hıristiyan muvahhidlere rastlanmıştır. Kur'an-ı Kerim, inananlara en yakın kimseler olarak vasıflandırdığı Hıristiyanlardan bahsederken, bu gibi kimselerin mevcudiyetini de haber vermektedir. Müşriklerin düşmanlıklarının yanı sıra iman edenlere sevgi ve dostluk gösteren bu Hıristiyanlar, tevhid inancına bağlıydılar. Yahudilerse bütün insanlığın düşmanlarıdırlar. Tarihin birçok haberlerinde ve Peygamber efendimizin temiz yaşantısını anlatan siyer kitaplarında anlatıldığına göre, Peygamber efendimizin hak daveti ilan etmesinin arkasından müşrikler, mü'minlere karşı eza ve cefalarını arttırınca Habeşistan'a hicret edildi. Müslümanlar orada yakın alaka gördüler. Hükümdarları mü'minlere ikramda bulundu. Necaşi adındaki hükümdarları muvahhid bir kimseydi. O, İsa peygamberle Meryem'i Kur'an-ı Kerim'in tavsif ettiği bir şekilde kabul ediyor, onların ilah olduklarına inanmıyordu.
Yakında Kureyşliler'e ve Mekke-i Mükerreme çevresine bir peygamberin geleceği konusunda çevreye haberler yayılmıştı. O zamanlarda, Kureyşliler içinde putların kimseye fayda ve zarar veremeyeceklerini ilan eden, putlara tapmaya karşı çıkan dört kimse vardı. Bunlar Varaka bin Nevfel, Abdullah bin Cahş, Osman bin Huveyris ve Zeyd bin Amr bin Nüfeyl idi. Bunlar puta-

tapmaktan uzak durmuş ve temiz kalmışlardı. Birbirlerine şöyle diyorlardı: "Şunu bilin ki, milletiniz hak yolda değildir, ibrahim'in dinini saptırdılar. Görmeyen, işitmeyen, zarar ve fayda veremeyen şu taşlara ne diye ibadet ediyor ve bunların etrafında dolaşıyoruz?! Ey kavminiz, kendiniz için bir din arayın. Allah'a an-dolsun ki, sizler hak yolda değilsiniz!" Varaka bin Nevfel ile Osman binhHuveris, hıristiyanlığı kabul etmişlerdi. Osman, Kay-ser'in yanına gitmiş, o da kendisine ikramda bulunmuş ve yanında yüksek bir makam vermişti. Abdullah bin Cahş'a gelince, o, şaşkın vaziyette kalmış hangi yöne gideceğini tesbit edememiş ve bu hali İslamiyet'in gelişine kadar devam etmişti. Zeyd bin Amr bin Nüfeyl ise, Mekke'den ve ahalisinden sıkıldı; arap diyarlarını dolaşmaya ve İbrahim peygamberin dinini araştırmaya başladı. Sonunda bazı hıristiyanlarm haber verdikleri beklenen peygamberin gelişini beklemeye başladı. İbn Hişam'm "Siref'inde onunla ilgili olarak şu ifadelere rastlamaktayız:
"Zeyd bin Amr, ibrahim peygamberin dinini aramaya başladı. Rahiplere ve keşişlere sordu. Nihayet Musul'a ve Cezire'ye ulaştı. Daha sonra dönüp Şam taraflarına geldi. Oralarda dolaştı. Bii rahibin yanına vardı. Rahip, Şam civarında yüksekçe bir yerde bulunmaktaydı. Zeyd, ibrahim peygamberin dinini ona sordu.
Rahip dedi ki: "Sen öyle bir dini araştırıyorsun ki, bugün seni ona ulaştıracak bir kimse yoktur. Ancak yakın zamanda bir peygamber gelecektir. O da senin ülkenden çıkacaktır. İbrahim peygamberin dinini diriltecektir. Sen, git ve onu bul. Çünkü o şu anda ortaya çıkacaktır. Zaman onun zamanadır"
O zamanlar Şam, Yahudilerle Hıristiyanların hakimiyetindeydi. Zeyd, onlardan istediği bilgiyi elde edemedi. Rahibin tavsiyesi üzerine Mekke-i Mükerreme'ye gitmek üzere yola çıktı. Lalını beldelerine vardığında, bazı kimseler üzerine hücum edip kendisini öldürdüler. Arkadaşı Varaka bin Nevfel ona şöyle bir mersiye yazmıştı.
"Doğru yolu buldun ve gerçeğe erdin ey İbn Amr! Kızgın ateşli fırından uzak durdun Çünkü benzersiz birRabbe inandın Azgınların putlarına yanaşmadın İstediğin dine kavuştun Rabbinin tevhidinden gafil olmadın * Yüksek mertebeli bir yere kavuştun Orada rahatına bakıp eğlen"
İşte kendisine hisbet edilen bir kasidede Varaka bin Nevfel, vefat eden arkadaşı Zeyd bin Amr için böyle ağıt söylemişti. Bu kaside, Varaka bin Nevfel ile arkadaşı Zeyd bin Amr'ın putperestliğe karşı çıktıklarını ve kıyamet gününe, Ölüm sonrası dirilişe iman ettiklerini ispatlıyor.
Varaka bin Nevfel Hıristiyanlığa girip, gizli sırlarını idrak ettikten ve diğer dinleri inceleyip aralarında bir karşılaştırma yaptıktan sonra, Peygamber

efendimizin gelmek üzere olduğunu anladı. Kendisinin son peygamberin devrinde yaşamakta olduğunun farkına vardı. Beklenen peygamber Muhammed (sav)'di. Ama o peygamberin gelmekte geciktiğim görüyordu. Bu hususta İbn İshak şöyle bir rivayette bulunmaktadır:
"Peygamber efendimizin zevcesi Huveylid kızı Hatice, kölesi Meysere'nin Hz. Muhammed hakkında Rahip Nastora'nınyaptığı tavsifleri, hıristiyan olan ve dini kitapları inceleyen Varaka bin Nevfel'e anlatınca Varaka, Muhammed (sav)'in beklenen peygamber olduğunu Hatice'ye açıklayıp şöyle demişti: "Ey Hatice, eğer bu söylediklerin gerçekse, Muhammed bu ümmetin peygamberidir. Çünkü bu ümmete gelecek olan peygamberin zamanı yaklaşmıştır. Kimbilir, ne zaman gelecektir?"
"Onlarla tartışmaya girdim. Tartışmayı şiddetlendirdim.
Öyle ki ağıttan konuşamaz oldular
Ey Hatice bana öyle niteliklerden bahsediyorsun ki
Artık onu beklemem uzadı
Onun her iki mekanı da yücedir.
Konuşmandan ümitlendim
Geleceğini ümitle bekliyorum
Bu beldelerde ışık saçılacaktır
Yeryüzü onunla dalgalanacaktır
Onunla savaşan yenilecektir.
Onunla barış yapan kurtuluşa erecektir.
Keşke onun gelişini görseydim.
Onun dinine ilk giren
Mutlaka ben olurdum. "[5]
Varaka, Hatice'nin kendisine Muhammed (sav)in durumunu bildirince işte böyle konuşmuştu. Peygamber efendimizle birlikte Şam seyahatine giden Meysere'nin anlattıklarını Varaka'ya nak-letmişti. Hatice'nin Varaka'yla bu konudaki konuşması, Peygamber efendimizle evlenmesinden önce olmuştur. Ama o sıralarda Hatice, Peygamber efendimizle evlenme kararını kesin olarak vermiş ve sonra da Peygamber efendimizle evlenme teşebbüsüne girişmişti.

---

[1] ibn Zafer, Hayru'l-Beşer, s. 9.

[2] Abdülaziz Hayruddin'in, es-Sire ve İbn Zaferin, Hayru'l-Beşer, s. 11, adlı

eserlerine bakınız.

[3] Nihayetü'l-Erb, c. 16, s. 110.

[4] Nihayetu !-Erb.

[5] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 296-297.

Selman-ı Farisi'nin Nübüvvet Hakkında Bildikleri

Selman-ı Farisi'nin nasıl müslüman olduğuna ve kendisiyle buluşmadan önce Peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceği konusundaki bilgileri nasıl elde ettiğine ilişkin birçok sahih rivayetler vardır. Kendisiyle buluşmadan önce, hakkında edindiği bilgilere dayanarak, anlatılan vasıfların kendisinde bu-
lunup bulunmadığını Öğrenmek maksadıyla Peygamber efendimizi aramaya koyulmuştu. Bu konuda nakledilen rivayetlerin özeti şöyledir: Selman-ı Farisi (ra) İranlı olup Isfahan halkından-dı. Babası kentin valisiydi. Babası onu çok seviyordu. Mecusilik hakkında bilgi sahibi olup araştırmalar yapmıştı. Mecusilerin ateşini yakan bir görevli olmuştu. O ateşin yanından asla ayrılmıyordu. Babasının büyük bir köyü vardı. Allah kendisinden razı olsun o şöyle diyor:
"Babam beni köyüne göndermişti. Yola çıktım. Yolda giderken Hıristiyan kiliselerinden birine uğradım. Kilise içinde ibadet eden abidlerin seslerini işittim ve içeriye girdim. Ne yaptıklarını görmek istedim, ibadetlerini görünce çok beğendim. Ben de onlar gibi ibadet etmek istedim. Allah'a yemin ederek onların dinlerinin, bizim inandığımız mecusilikten olduğunu söyledim. Gün ba-tıncaya kadar orada kaldım ve sonra babamın köyünü terkettim. Oraya gitmedim. Sonra kilisedeki Hıristiyanlığa nasıl gireceğimi sordum. Bana Şam'a gitmemi tavsiye ettiler. Babama döndüm. O bütün işlerini bırakıp beni aramak üzere peşime düşmüştü. Yanına vardığımda: "Neredesin oğlum?" diye sordu. Ben de cevaben şöyle dedim: "Babacığım, kendilerine ait bir kilisede ibadet etmekte olan insanlara uğradım. Yaptıkları ibadet çok hoşuma gitti. Allah'a andolsun ki, gün batıncaya kadar yanlarından ayrıta-madım" Bana şöyle dedi: "Yavrucuğum, Hıristiyanlık pek hayırlı bir din değildir. Senin ve atalarının dini olan mecusilik ondan daha iyidir."Ben de: "Hayır Allah'a andolsun ki hıristiyanlık, bizim inandığımız mecusilikdininden daha hayırlıdır" diye cevap verince, babam ayağıma Bukağı vurdu. Sonra beni eve hapsetti. "
Daha sonra Selman, babasının vurduğu bukağıdan kurtulmanın yolunu bulmuştur. Çünkü kendisi sözünü şöyle sürdürüyor: "Şamlı hıristiyanlardan bir ticaret kafilesi size gelecek, beni onlara anlatın, işlerini tamamladıktan sonra bana uğrasınlar"
Ben onlara bu haberi gönderdikten sonra onlar, ticaret kafilesine benim durumumu anlatmışlardı. Kafile, işlerini tamamlayıp memleketlerine dönecekleri zaman yanıma geldi. Ben de aya-ğımdaki bukağıyı atıp onlarla beraber yola

koyuldum.
Nihayet Şam'a vardım. Burada Hıristiyanlık konusunda en bilgili kişinin kim olduğunu sordum. Bana kilisedeki bir papazı gösterdiler. Papazın yanına vardım ve ona Hıristiyanlığa girmek istediğimi, kendisiyle beraber kalmak arzusunda bulunduğumu bildirdim. Kiliseye hizmet etmek, ondan bilgi almak, bununla beraber ibadet etmek amacında olduğumu söyledim. Gerçi o papaz pek iyi bir insan değildi. Başkalarına, sadaka vermelerini emreder, sadaka vermeleri için insanlara teşvikte bulunur, fakat toplanan sadakaları kendine alıkoyar ve düşkünlere vermezdi. Bu yolla yedi küp altın biriktirmişti. Bu yaptığından ötürü ona çok kızmıştım. Öldüğünde Hıristiyanlar onu defnetmek için toplanmışlardı. Ben onlara papazın asıl yüzünü anlattım. Onlara sakladığı altınların yerlerini gösterdim. Bunun üzerine herkes ondan nefret etti. "
Papazın Ölümünden sonra Selman, salih bir insan olan başka bir papazın yanına gitmişti. Bu papaz, gece gündüz ibadetle meşgul olurdu. Selman uzun bir zaman onun yanında kaldı. Vefat edeceği zaman, kendisine ne tavsiye edeceğini sorarak şöyle dedi: "Bana kimi tavsiye edersin ve ne yapmamı emredersin? " Papaz kendisine şu vasiyeti yapmıştı: "Evladım! Allah'a andolsun ki sen gerçek bir yola girdin. Çünkü insanlar değişmiş ve helake sürüklenmişlerdir. Daha önce sahip oldukları meziyetlerin çoğunu terketmişlerdir. Yalnız Musul'da bir adam var. Sen onun yanına git"
Selman, papazın tavsiye ettiği adamın yanına gitti. Onun büyük bir hayra sahip olduğunu müşahade etti. Bir süre de onun yanında kaldıktan sonra vefat edeceği esnada, kendisine tavsiyede bulunmasını isteyerek şöyle dedi: "Bana kimi tavsiye edersin ve ne yapmamı emredersin? " O salih insan, Selman'a şu vasiyette bulundu: "Evladım! Allah'a andolsun ki, bizim tuttuğumuz hak yolda bulunan hiç kimseyi tanımıyorum. Ancak Nusaybin'de bir adam var, sen onun yanına git.1'
Selman, Nusaybin'deki adamın yanına vardığında, o adam vefat etmek üzereydi. Selman, kendisine kimi tavsiye edeceğini sorunca, o, Amuriye'de kamil bir insanın bulunduğunu söyledi. Selman da, Amuriye'ye gitti. Amuriye'deki adamı da, hayırlı bir insan olarak gördü ve onun yanında uzunca bir süre kaldı. O zat kazanç sağlama yoluna girmiş ve birçok sığırla davarlara sahip olmuştu. Vefat edeceği zaman Selman ona: "Bana kimi tavsiye edersin ve ne yapmamı emredersin? " diye sormuştu. O salih insan, Selman'a şu tavsiyede bulunmuştu: "Evladım! Tuttuğumuz hak yolda bulunan bir kimse göremiyorum. Yanma gidip emin olacağın bir kimse tanımadığım için, sana bu hususta bir tavsiyede

bulunamıyorum. Ancak yakında bir peygamber gelecektir. İbrahim peygamberin dinine tabi olan o peygamber, Arap topraklarından çıkacaktır. İki tarafı ateş gibi yanan taşlarla çevrili bir beldeye hicret edecektir. O beldenin çevresinde hurmalıklar bulunacaktır. Kendisinde, herkesçe görünen bazı nübüvvet alametleri olacaktır. Hediyeyi kabul edecek, ama sadaka almayacaktır. İki omuzu arasında peygamberlik mührü olacaktır. Eğer o ülkelere varıp bu peygamberin yanına gidebileceksen git.
Selman, yükünü bağlayıp Mekke yoluna koyuldu. Oradan da Medine'ye gitti. Yolda Beni Kelb kabilesinden bazı tüccarlarla karşılaştı. Onlara: "Beni Arap diyarına götürürseniz karşılığında size şu sığırlarımla davarlarımı veririni' dedi. Onlar da bu pazarlığa razı oldular. Ancak kendisine hile yapıp tuzak kurdular. Mekke'ye varmadan kendisine hainlik ettiler ve onu köle olarak bir yahudiye sattılar. Fakat Selman, kendini rabbine teslim etti. Hak dini bulmak amacıyla çeşitli beldeler dolaşmıştı. O kendi şe-riati gereğince Allah'a ibadet etmek istiyordu. Babasının gölgesindeki konforlu yaşantıyı terketmiş, hidayeti bulmak maksadıyla çöllere düşmüştü.
Amuriye papazının anlattığı şekilde Medine hurmalarını görünce sevinmeye başladı. Yahudi adam onu köle olarak Kurayzah amcası için satın alıp Medine'ye getirmişti. Medine'de bulunduğu sırada Muhammed (sav), peygamberlikle görevlendirilmişti. Selman, köle olarak efendisine hizmet etmekle meşgul olduğu için Peygamber efendimizin risaletinden habersiz kalmıştı. O, kitapların müjdelediği, papazların naklettikleri ve rahiplerin bahsettikleri Muhammed'in paygamberliğinden habersizdi. Peygamber efendimiz Medine'ye hicret ettiği esnada, o efendisine ait hurma bahçesinde bir ağacın tepesinde çalışmakla meşguldü. Bu sırada efendisinin amcası oğlu bahçeye gelmiş, efendisiyle konuşmaya başlamıştı. Evs ve Hazreç kabilelerine sövmeye başlayarak şöyle demişti: 'Allah'a andolsun ki, şu Evs ve Hazreç kabilelerinin adamları şu anda, Mekke'den gelmekte olan ve peygamber olduğunu söyledikleri bir adamı karşılamaya gidiyorlar. [1]
Bu sözleri duyunca Selman'ın vücudu titremeye başladı. Küba'ya giderek, insanların karşılamakta oldukları ve peygamber olduğu söylenen adamla buluşmak i«tedi. Amuriye papazı, beklenen peygamberin Mekke'den hicret ederek Medine'ye geleceğini söylemişti. Hemen hazırlığa başladı ve yamna bir miktar mal alarak Küba'ya gitti. Duyduğu haberleri orada gözüyle görüp tahkik etmek istedi. Muhammed'in gıyabında, onun bir peygamber olarak Medine'ye geleceğini duymuş, aradığını bulmak amacıyla da çölleri ve vadileri katetmişti. Papazın kendisine anlattıklarına göre, onun bir peygamber olması gerekirdi.

Şimdi artık onu denemenin zamanı gelmişti. Kendisine anlatılanlara göre Muham-med, hediye kabul eder, sadaka almazmış. İki omuzu arasında da peygamberlik mührü varmış.
Nihayet Selman, Küba'ya giderek Peygamber efendimizle buluştu ve ona şöyle dedi: "Aldığım haberlere göre sen salih bir insansın. Seninle beraber garip ve muhtaç arkadaşların varmış, işte yanımda bir miktar sadaka getirdim. Buna en layık olanlar sizlersiniz" Fakat Peygamber efendimiz onun sadaka diye getirdiği malları kendisi almamış, sahabilerine teslim ederek: "Yayın" demiş ve Selman'ın elini tutmuştu. Böylece Selman'm daha önce Öğrenmiş olduğu peygamberlik evsafı gün gibi açığa çıkmıştı. Kendi kendine: "İşte peygamberlik vasıflarından biri bu. Bu vasfı bu zatta gördüm" demiş. Peygamberlik vasıflarını tam olarak taşıyıp taşımadığını öğrenmek için de hediye kabul edip etmediğini öğrenmek istemişti. Dönüp yeniden yanına mal- olarak Medine'de bulunan Resulüllah (sav)'a gelmiş ve şöyle demişti: "Gördüğüm kadarıyla sen sadaka yemiyorsun. Ama sana bir miktar hediye getirdim. Bunları sana ikram etmek istiyorum " . Takdim ettiği hediyeleri Peygamber efendimiz kabul etmiş ve sahabileriyle birlikte yemişti. Bu durumu gören Selman: "işte peygamberliğin ikinci vasfı da tahakkuk etti" demişti.
Amuriye papazının anlattıklarına göre, Peygamber efendimizin iki omuzu arasında nübüvvet mührü bulunduğunu biliyordu. Muhammed (sav)'in gerçek bir peygamber olduğunu anlamak için bu mührün, iki omuzu arasında bulunup bulunmadığını öğrenmek ve haberi tahkik etmek istemişti. Selman (r.a) şöyle diyor: "Resulüllah (sav)'a selam verdim, sonra sırtına bakmak için etrafında dolaştım. Amuriye papazının bana anlattığı mührün iki omuzu arasında bulunup bulunmadığını anlamak istedim. Resu-lüllah (sav), bir şeyi tespit etmek amacıyla etrafında dolandığımı ve sırtına baktığımı anlayınca, omuzundaki abasını çıkardı. Ben de iki omuzu arasında bulunan peygamberlik mührünü gördüm. Ağlayarak o mührün üzerine kapanıp ağlamaya başladım. O mübarek insan bana: "Dön de karşıma otur" dedi. Ben de dönüp karşısına geçtim ve diz çöküp önünde oturdum."[2]
Selman köle olduğu için, Peygamber efendimizin yanında devamlı bulunamıyordu. Öyle ki, Bedir gazasına dahi iştirak edememişti. Daha sonra Peygamber efendimiz ona, efendisiyle mükate-be yapmasını, yani efendisine bir miktar mal, ya da menfaat taahhüt ederek azatlığını talep etmesini tavsiye etmişti. Selman da efendisiyle böyle bir anlaşma yapmış, azatlık bedelini efendisine Ödemesi için sahabiler de kendisine yardımda bulunmuştu. Böylece

hürriyetine kavuşmuştu.

Uzun bir hikaye olan bu haberi kısaltarak naklettik. Bunu nakletmekteki gayemiz iki madde halinde özetlenebilir:

1- Hakkı bulmak isteyen bir kimsenin, amacına ulaşmak için nasıl zahmetlere katlandığını okuyucuya anlatmak istedik. Delikanlı bir genç, babasının himayesi altında rahat ve konforlu bir hayatın bütün rahatlığını tepiyor ve hakkı bulmak için çeşitli zulmetlere katlanıyor. Yola çıkıyor, yolda hıristiyanların kilisesine uğruyor; ateşe tapmadıkları ve Allah'ın evi olan mabede hizmet ettikleri için Hıristiyanların dinine girmek istiyor; bu arzusunu babasına anlatınca babası onu demire vuruyor, zincirlerle bağlıyor, ama o yine boyun eğmiyor. Bağlı bulunduğu zincirleri çözmeye çalışıyor, hak yolcularına katılmak istiyor. Sonra istediği gerçeğe kavuşmak için ülkeden ülkeye, çeşitli zorluklara katlanarak seyahat ediyor. Köle diye satılıyor, sabrediyor, ama yine amacından vazgeçmiyor. Sabırla sonucu bekliyor ve mazlum bir insan olarak yaşamayı kabul ediyor. Nihayet gayesine ulaşıyor. Aradığını buluyor ve sonunda onunla karşılaşma mazhariyetine nail oluyor. Allah'ın yardımıyla kölelikten de kurtuluyor. Çünkü o, gerçekten sabreden abid bir insandı. Babasının vurduğu zincirlerden kurtulduğu gün, aklının ve nefsinin üzerine vurulan zincirleri de çözmüştü. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a ibadet ediyor, sadece O'nun rızasını istiyordu. Babasını terket-miş, buna karşılık Resulüllah'm himayesine girmiş, onun aile efradından biri olmuştu. Resulüllah (sav): "Selman bizdendir. Al-i beytimizdendir' demişti.

2- Selman-ı Farisi'nin haberini nakletmekteki ikinci ve önemli olan gayemiz şuydu: Araplar arasında, Peygamber efendimizin geleceği konusunda bilgiler yaygındı. Kalbi saf olan kimseler, Peygamber efendimizin gelmesini ve onu görmeyi arzuluyorlardı. Ama çoğunluk onun geleceğinden habersizdi. Çünkü peygamberin gelmesini Öğrenmek için herhangi bir yönelim içine girmemişlerdi. Bunların dini hususlarda bilgi sahibi olmak gibi bir gayretleri yoktu. Nihayet onlara kesin deliller gösteren müjdeci ve uyarıcı bir peygamber geldi. O, ileriki hayatta azap veya sevapla karşılaşmaları muhakkak olan insanlara doğru yolu gösteriyordu. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Her millet içinde mutlaka bir uyarıcı (peygamber gelip) geçmiştir ." (Patır: 24)

---

[1] Ibn Hişam, Siret, c. 1, s. 219.

[2] İbn Hişam, Siret, c. 1, s. 220.

Beklenen Peygamberin Gelişini Müjdeleyen Yahudi

Önceki sayfalarda kısaca anlattığımız gibi, Yahudiler, Peygamber efendimizin gelişinden önce müşriklere ve putperestlere karşı gelecek bir peygamberle övünüyor ve bu peygamberin gelişiyle de, onlara karşı üstün olacaklarını söylüyorlardı. Burada bu hususu etraflı bir şekilde açıklamamız gerekiyor. Araştırıcıların, o çağda Peygamber efendimizin Allah tarafından elçi olarak gönderileceği konusunda yeterli açıklamalar bulunduğunu öğrenmeleri gerekir. O zamandaki insanlar, Allah tarafından hüccet ve ayetlerle desteklenmiş bir peygamberin geleceğini biliyorlardı. Sadece Evs ve Hazrec kabileleri değil, bunun yanı sıra Yahudiler de Peygamber efendimizin geleceğini biliyorlardı. Hatta Evs ve Hazrec kabilelerinin cahiliyet döneminde birbirleriyle savaşmalarından Önce de insanlar, Peygamber efendimizin geleceğine dair haberleri almışlardı. Tarihi olarak sabit olduğuna göre, Yemen hükümdarlarından Tübba1 Eba Küreyb, Medine'ye saldırıya gelmiş ve adamlarından birinin öldürülmesi üzerine büyük bir öfkeye kapılarak Medineliler'le savaşmıştı. Tübba', Medineliler'le savaşırken, Kurayza oğulları Yahudilerinden iki alim, Tübba'nın yanına gelmişlerdi. Bunlar, yahudilik bilgilerine vakıf alimlerdi. Tübba'ya şöyle demişlerdi:
"Ey hükümdar! Medineliler'le savaşmayı bırak. Eğer onlarla savaşmakta ısrar edersen başına bir felaket gelmesinden korkarız." Tübba1 onlara: "Ne diye başıma felaket gelecekmiş? " diye sorunca, onlar şu cevabı vermişlerdi: "Bu şehir, Kureyşliler arasından çıkacak ve buraya hicret edecek olan bir peygamberin diyarı ve yurdu olacaktır. "[1]
Yahudiler'in, Peygamber efendimizin geleceğine ilişkin verdikleri haberler Medine'de yayılmış, halk arasında dilden dile intikal etmişti. Bu haberler, Ensar'm, Peygamber efendimizin davetine hemen icabet etmelerine sebep olmuştu. Çünkü Ensar, ya-hudilerin naklettikleri haberlere dayanarak kitap hakkında bilgi sahibi olmuşlardı. Katade, kendi kavminden bazı kimselerin, Peygamber efendimizin davetine hemen icabet edişlerinin ve ona yardıma koşmalarının sebebini anlatarak şöyle demiştir:
"Bizi islamiyet'e kavuşturan sebeplerin en başında tabii ki Allah'ın rahmet ve hidayeti gelir. Ancak bizler, Yahudiler'den müşriktik ve putperestlik zamanında bazı haberler işitirdik. Bu haberlerin kaynakları bizim yanımızda değil, onların yanında bulunuyordu. Aramızda çok kavgalar ve savaşlar olmuştu. Hoşlarına gitmeyen bazı zaferleri elde ettiğimiz zaman bize şöyle meydan okurlardı:

"Yakında bir peygamber gelecek, onunla birlikte size karşı savaşıp Ad ve Iran halkı gibi sizi helak edeceğiz! Onlardan buna benzer çok sözler işitmiştik. Cenab-ı Allah Peygamber efendimizi risaletle görevlendirdiğinde ve o bizi Allah'ın dinine davet ettiğinde hemen onun çağrısına icabet ettik. Yahudilerin bize meydan okumalarından öğrendiğimiz için, Uz. Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu anlamış ve çağrısına hemen koşmuştuk. Ama buna karşılık Yahudiler, onu inkar etmişlerdi. " [2]

Yahudiler Peygamber efendimizin geleceği konusunda haberler vermekle yetinmiyor, bunun yanı sıra ahiret gününe, cennete ve cehenneme dair haberler de naklediyorlardı. Öyle anlaşılıyor ki onlar, ölüm sonrası dirilişi inkar eden kimselerden değillerdi.

Aralarında ahiretin varlığım tasdik edenler bulunduğu gibi, ahi-ret hayatını inkar edenler de vardı. Ensar'dan bazı kimseler bu haberleri nakletmişlerdir ki, onlardan biri de Seleme bin Se-lam'dır. Seleme şöyle der:

"Abdüleşhel oğulları kabilesine mensup Yahudi bir komşumuz vardı. Bize gelerek Abdüleşhel oğullarının yanında durup kıyameti, Ölüm sonrası dirilişi, hesabı, mizanı, cenneti, cehennemi anlattı. Onu dinleyenler kendisine kızarak şöyle dediler: "Yazıklar osun sana! Bu anlattıklarının gerçek olacağına inanıyar musun? Ölümlerinden sonra insanlar dirilip cennete ya da cehenneme gidecekler Öyle mi? Sonra da orada amellerine göre ceza, yahut mükafat mı verilecek?" Seleme, onların bu sorularına yemin ederek: "Evet inanıyorum" diye cevap vermişti. Onlar da: "Yazıklar olsun sana! Bu görüşlerini doğrulayacak bir delilin var mı?" diye sorunca o, eliyle Mekke'ye ve Yemene işaret ederek: "Şu ülkelerden bir peygamber gelecektir. Benim delilim işte odur" diye cevap verdi. Onlar da, biz onu ne zaman göreceğiz? diye sordular. O, aralarındaki en genç kimse ben olduğum için bana baktı ve şöyle dedi: "Eğer bu genç ömrünün sonuna gelirse, o peygamberi görecektir? "

Seleme, sözünü şöyle sürdürüyor: "Allah'a andolsun ki, uzun zamanlar geçti. Nihayet Cenab-ı Allah, Muhammed'i elçi olarak gönderdi. O, aramızda dolaşıyordu. Biz de ona iman ettik. Diğer-leriyse taşkınlıklarından ve çekememezliklerinden ötürü onu inkar ettiler. "

Yahudilerin bir kısmı Peygamber efendimizin niteliklerini biliyorlardı. Bu nitelikler arasında yumuşak huyluluğunun, cehaletini geride bırakması ve asla ahmaklık etmemesi de vardı.

Sahabilerden Abdullah bin Selam'ın şöyle dediği rivayet edilir: Cenab-ı Allah, Zeyd bin Sümeyye'nin hidayetini istediği zaman, Zeyd şöyle demişti: "Peygamberliğe dair alametlerin hepsini, kendisini seyrettiğim zaman

Muhammed'in yüzünde müşahede ettim. Yalnız iki alamet kaldı ki onları henüz göremedim. Bunlardan biri, onun yumuşak huyluluğunun, cehaletini geride bırakmış olmasıdır. Diğeri de kendisine karşı ne kadar cahilce davra-nılırsa, o mutlaka yumuşak kuytulukla karşılıkta bulunur. İşte ben bu iki peygamberlik alametini de görmek istedim Muham-med (sav)'in yanına girmek, onunla tanışarak ne kadar yumuşak huylu olduğunu, cahil olup olmadığını anlamak istedim. Ben ona, ürün karşılığında bir miktar para vermiştim. Alacağım ürünün zamanı gelince yanına gittim. O, ashabıyla birlikte bir cenazede bulunuyordu. Yakasını tutarak yüzüne sertçe baktım ve dedim ki: "Ey Muhammed, hakkımı ödemeyecek misin?! Allah'a an-dolsun ki ben, siz Abdülmuttalib oğullarının borç ödemekte ağır davrandığınızı biliyorum!" Ben böyle deyince Ömer öfkeyle bana baktı. Gözleri yuvalarından fırlamış, adeta fırıldak gibi dönüyordu. Sonra bana şöyle dedi: "Ey Allah'ın düşmanı! Kulağımla duy duğum şu sözleri Resulüllah (sav)'a mı söylüyorsun1? Gözümle gördüğüm bu ters hareketleri ona karşı mı yapıyorsun? Onu hak ile gönderen Allah 'a yemin olsun ki, eğer onun kınamasından çe-kinmesem, mutlaka kılıcımla senin şu kafanı vururum!" Bana böyle söyleyen Ömer'e Resulüllah (sav) sükunetle bakıyor ve tebessüm ediyordu. Sonra şöyle dedi: "Ey Ömer! Ben ve Seleme daha başka bir şekilde anlaşabiliriz. Senin böyle yapmana gerek yoktur. O benden, borcunu güzelce Ödememi isteyebilirdi. Ey Ömer Zeyd'i alıp götür ve hakkını öde. Ayrıca fazladan yirmi ölçek hurma ver."
Peygamber efendimizin bu konuşması üzerine Zeyd bin Sü-meyye müslüman olmuştu. "
Tarihen sabit olan bu rivayet, Peygamber efendimizin risaletle görevlendirildiği yüzyılın, onun çevresinde dönen bir yüzyıl olduğunu gösteriyor. Bu sözlerimizin iki kaynağı vardın
1- Peygamber efendimiz, İbrahim peygamberin dinini ihya etmeye çabalıyordu. Mekke halkından bazıları, İbrahim peygamberin Hanif dininin ihya edilmesinin zaruretine inanıyorlardı. Çünkü o din, sapıklıklardan uzak olan ve hoşgörüyü öngören bir dindi. Onlar, Cenab-ı Allah'ın İbrahim neslini helake sürükleme-yeceğini, onları hidayetsiz ve mürşitsiz bırakmayacağını, kendi fıtratlarının gereği olarak biliyorlardı. Hatta ibrahim peygamberin neslinden bazı kimseler, kendi kavimlerine başkaldırnıışlar, bir kısmı da, kendileri için hıristiyanlığı görerek bu dine geçmişlerdi. Bir kısmı ise sağlam bir inanç bulmak maksadıyla çeşitli ülkeleri dolaşmışlardı. Putperestlikten uzak diyarlara gitmişlerdi. Hakikati bulmak yolunda şehitlik şerbetini içmişlerdi. Peygamber efendimiz, bi'setten sonra, Cenab-ı Allah'ın, kendisini tek biV ümmete göndereceğini ifade etmiş ve

Allah da kendisinden razı olmuştu.

2- Geçmişte dinlerin kitapları, rahiplerin ve yahudi alimlerinin sözleri, yahudilerle hıristiyan bilginlerinden nakledilen haberler, Peygamber efendimizin geleceğini bildiriyordu. Rahip Ba-hira, Muhammed (sav) genç bir delikanlı iken, onunla görüşmüş ve ondaki vasıfların Peygamber vasfı olduğunu ifade etmişti. Rahip Nastora da genç yaşındaki Muhammed (sav)'le görüşmüş, onun peygamber efendimizle buluştuğu konusundaki haberler araplar arasında yayılmıştı. Ayrıca Necran hıristiyanîarıyla diğerleri, bir peygamberin gelmek üzere olduğunu ve onun gelmesini beklediklerini anlatıyorlardı. Çünkü o peygamberin vasıfları, kendi kitaplarında anlatılıyordu. Kitaplarında en çok adı anılan şahıs, Muhammed (sav)'di. Onlar hakikati ilan etmek, ya da hidayeti aramak maksadıyla değil, kendi düşmanlarına karşı öfkelerini dindirmek ve kin ateşlerini söndürmek, ya da düşmanlıklarını devam ettirmek maksadıyla kılıçları, onların vücutları üzerinde sakırdarken onlar, Peygamber efendimizin geleceğim söylüyor ve düşmanlarına da:"O gelince, onunla birlikte size karşı savaşacak, Ad ve İrem halkı gibi sizi helak edeceğiz!" diyorlardı.

Böylece Peygamber (sav) efendimizin geleceğine dair haberler yayılmış, düşünürler de onun gelmesini beklemeye başlamışlardı. Zaman gerçekten de yaklaşmıştı. O, kendinden önceki dinlerin tahrif edilmemiş kitaplarım doğrulayıcı ve alemlere rahmet olan bir peygamber olarak geldi. İnsanları hak yola iletiyor ve hakkı destekliyordu. Cenab-ı Allah da onu apaçık delillerle güçlendirmişti.

---

[1] Ibn Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 164.

[2] Ibn Hişam, Siret, c. 1, s. 211.

Kahinlerin Haberleri

Siyer kitapları, kahinlerin peygamber efendimizin geleceğini müjdelediklerini anlatmaktadırlar. Aslında kahinlerin bu konudaki haberlerini nakletmemek niyetindeydik. Çünkü bu haberler, Peygamber efendimizin siyeri hususunda bazı vehimlere yol açmıştır. Halbuki Peygamber efendimiz hakkın ve aklın peygamberidir. O, insanların idraklerini hakikate yöneltmiştir. İdrakler üzerinde vehme yer bırakmamak istemiştir. İnsanların hurafelere dalmamalarını arzulamıştır. Çünkü hurafeler, aklın hükmüne, ya da sahih senetlerle rivayet edilen doğru haberlere dayanmamaktadır.
Kaldı ki kahinlerin haberleri, insanın kalbine itmi'nan verecek sahih senetlerle nakledilmemiştir. Ayrıca bi'setten önce Peygamber (sav) efendimizin, kahinlere başvurduğu, ya da onların sözlerine inandığı, gerçek dışı söylentilerdir. Çünkü kahinlerin Peygamber efendimizin geleceği konusunda verdikleri haberler doğrudur, ama bu haberleri onlar, geçmiş dinlerin kitaplarından, ya da o dinlere bağlı kimselerden Öğrenmişlerdir. Geçmiş dinlerin erbabı, bi'setten önce araplarm bilginleriydiler. Onlar, kitaplarından edindikleri bilgileri kehanet şeklinde insanlara yayıyorlardı. Bi'setten sonra Peygamber efendimizin yasaklamış olduğu kahinlik bilgilerine uyarak bu haberleri insanlara aktarıyorlardı.
Evet, kahinlerin sözlerini nakletmekle meydana gelecek zarar, beklenilen faydadan daha büyüktür. Ama yine de bu haberleri burada yazmak mecburiyetinde kaldık. Çünkü bazı muhaddislerin kaleme almış oldukları siyer kitapları, bu haberleri doğrulayarak nakletmişlerdir. Ayrıca bazı müsteşrikler Peygamber efendimi-ziu davetini kahinlerle irtibatlandırmak ve alemlere rahmet olarak indirilmiş olan Kur'an'ı, kahinlerin secileriyle bağlantılı kılmak için, o haberleri esas almışlardır. Öte yandan bazı yazarlar da bu siyerlere ve müsteşriklerin eserlerine uyarak bi'setten önce Peygamber efendimizin kahinlerini dinlemiş olduğunu nakletmişlerdir. İşte bu nedenle, kahinlerin haberlerine temas etmek gereğini duyduk.
Kahinlerin haberlerini ele almaya, Seyf İbn Zi-Yezen el-Him-yeri'ye nisbet edilen bir haberle başlamayı uygun-gördük. Rivayete göre o, cinlerle irtibatı olan bir kimseydi. "Hevatif ül-Cann" adlı kitapta anlatıldığına göre, Seyf İbn Zi Yezen, Abdul-muttalib'le görüştüğü esnada, onunla şöyle konuşmuştur:
- Benimle konuşan kimdir1?
- Ben Haşim oğlu Abdulmuttalib'im.

- Evet, yanıma yaklaş.
Abdulmuttalib, Seyf İbn Zi-Yezen'e yaklaştı. Sonra yüzünü ona ve etrafında bulunan kimselere çevirdi. Seyf İbn Zi-Yezen ona şöyle dedi:
- Hoş geldin, safa geldin. Devenle, yükünle geldin, istirahat edip uyumana bak. Göçücü hükümdarsın. Bol bağışta bulunursun. Hükümdar sizin sözünüzü işitti. Araplar akrabanızdır. Daha önce onlar sizin dayanaklarınız idiler. Siz gecelerle gündüzlerin sahibisiniz. Burada kaldığınız müddetçe ikram göreceksiniz. Göçtüğünüz zaman da ikramla göçeceksiniz."
Bundan sonra bir ay beklediler ve onunla irtibat kuramadılar. Ayrıca Seyf İbn Zi-Yezen, Abdulmuttalib'in oradan ayrılmasına izin vermedi. Sonra uyanıp kendine geldi. Abdulmuttalib'e haber vererek meclisine çağırttı. Onunla başbaşa kaldı, sonra şöyle dedi:
- Ey Abdullah, sana bildiğin bir sırrı açıklamayacağım. Bunu senden başkasına açıklamayı uygun görmedim. Sana vereceğim bu sırrı kimseye açıklama. Allah, emrini mutlaka yerine getirecektir. Ben kendimiz için seçtiğim ve kendimiz için delil gördüğüm gizli ilim hazinelerinde ve saklı kitaplarda büyük bir habere rastladım. O sırada hayatın şerefi vardır. Bütün insanlar için, özellikle aşiretin ve şahsın için vefanın fazileti vardır. "
Abdulmuttalib dedi ki: "Sen iyi ve güvenilir bir insansın. Bütün halk sana feda olsun, nedir o sır? Halkın hepsi zümre zümre sana kurban olsun..söyle, nedir o sır? "
Seyf ibn Zi-Yezen, kahinlerin secilerine uygun bir kalıpla şöyle konuştu:
"Tihame'de bir çocuk doğacak. Onda bir alamet görülecek. İki kürek kemiği arasında mühür olacak.. Liderlik ve reislik kıyamete kadar onun olacak!"
Abdulmuttalib şöyle dedi: "Öyle bir haber getirdin ki, onu getiren geri götürmez. Eğer hükümdarın heybet ve azameti olmasaydı ben, verdiği müjdenin daha fazlasını ister ve beni daha çok sevindirmesini arz ederdim."
ibn Zi-Yezen dedi ki: "işte onun doğum zamanı gelmiştir. Belki de doğmuştur. Adı Muhammed'dir. Babası ve anası Ölecek.. Dede-siyle amcası onu himayelerine alacak. Defalarca kaybolacak.. Allah onu açığa çıkaracak.. Bizden de ona yardımcılar kılacak. Dostları onu destekleyecek, düşmanları horlayacak. Putları kıracak, Mecusi ateşini söndürecek, Rahman'a ibadet edecek, şeytanı kovacak. Sözü açık ve net, hükmü doğru ve adil olacak., iyiliği emredip kendisi de kötülüğü iptal edecek... "
Abduîmuttalib dedi ki: "Şanın yüce, merteben yüksek, hükmün devamlı, ömrün uzun olsun. İşte sana tütsü getirdim. Ey hükümdar, biraz daha konuş ve bu sırrı biraz daha aç."

ibn Zi-Yezen dedi ki: "Beyt perdelidir. İşaretlerin üzerinde peçe vardır. Ey Abdulmuttalib, sen mutlaka o peygamberin dedesisin. Bunda yalan yoktur."
İbn Zi-Yezen'in bu sözleri üzerine Abdulmuttaîib secdeye ka-pandı.lbn Zi-Yezen ona şöyle dedi: "Başını secdeden kaldır. Gönlün rahatlasın, şanın yücelsin. Sana anlattıklarımdan birşey hissettin mi?"
Abdulmuttalib dedi ki: "Benim bir oğlum vardı. Ben onu çok seviyor ve çok merhametli davranıyordum. Onu asil kadınlardan biriyle, Veheb kızı Amine ile evlendirdim. Amine, bir çocuk doğurdu. Ona Muhammed adını verdim. Muhammed'in hem annesi, hem de babası vefat etti. Ben ve amcası, Muhammed'i himayemize alıp besledik."
îbn Zi-Yezen dedi ki: "Sana söylediklerimi aklına yerleştir ve sakın unutma. Torununa karşı Yahudilerden sakın. Çünkü Yahudiler onun düşmanıdırlar. Ama Allah ona bir kötülük yapmalarına izin vermeyecektir. Sana verdiğim sırrı sakla. Aşiretine dahi açıklama. Çünkü liderlik hususunda aşiretinin adamları arasına rekabet düşmesinden korkuyorum. Onlar gailelere düşecek ve torununa karşı tuzaklar kuracaklardır. Ya kendileri, ya da oğulları bu kötülükleri yapacaklardır. Eğer torununun risaletle görevlendirilmesinden önce ölmeyeceğini bilsem, mutlaka adamlarım ve atlarımla onun diyarı olan Medine'ye gider, onunla görüşürüm. Elimdeki kitaplardan ve önceki devirlerden edindiğim bilgilere dayanarak derim ki, o, Medine'de hakimiyetini ilan edecek, Medineliler ona yardım edeceklerdir. Mezarı da orada olacaktır. Başına musibetlerin gelmesinden korkmasaydım, yaşı küçük olmakla birlikte onun peygamliğini şimdiden ilan ederdim. Fakat beraberindeki adamlarının ona karşı taksirli davranacaklarından endişe ettiğim için, onu şimdiden ilan etmiyorum."[1]
Bu yazılarda mutlaka gerçeklik payı vardır. Peygamber efendimizin risaletle görevlendirileceği konusunda müjdeler verilmiştir. Eğer bu ifadeler gerçekten Seyf bin Zi-Yezen'e ait ise o, bunları önceki dinlere ait kaynaklardan almıştır. O bilgili bir hı-ristiyandı. Cahil bir putperest değildi. Seyf İbn Zi-Yezen'in, kahinlerden biri olduğunu söylememiz mümkün değildir. Her ne kadar bu ifadeler, "Hevatif ül-Cann" adlı kitapta yeraîmaktaysa da, o bir kahin değildi. Anlatıldığına göre kahinler, "Hevatif ül-Cann" adlı eserdeki ifadelerle birbirlerine hitapta bulunurlarmış. Bildiğimize göre tamamı değilse de, "Hevatif ül-Cann" adlı kitabın büyük bir kısmı kahinlerin secilerinden ibarettir.
Peygamber efendimizin bi'setinden önce kahinlerin bir kısmı onun geleceğini haber vermişlerdi. Sahih senetlerle rivayet edilen bir haberde, Mudarlılardan biri şöyle demiştir: Şam'a yaklaşmış, etrafında ağaçlar bulunan bir göl kıyısına inip

konaklamıştık. Konuşmalarımızı rahibin biri duyup yanımıza gelmiş ve şöyle demişti:
"Konuştuğunuz bu dil, bu beldenin ve çevresinin dili değildir" Biz de cevaben şöyle dedik: "Evet doğru söylüyorsun. Konuştuğumuz dil, bu yörenin dili değildir. Bizler Mudar kavmindeniz." Hangi mudar? diye sorunca biz, 'Handaf Mudarı1 dedik. Bu defa rahip bize şöyle dedi: "Yakında size peygamberlerin sonuncusu gelecektir. Siz ona koşup iman edin. Ondan iman payınızı alın ve doğru yolu bulun1' Adı nedir? diye sorduk. Adının Muhammed olduğunu söyledi."[2]
Naklettiğimiz bu haber, Seyf İbn Zi-Yezen'in haberiyle bağdaşmaktadır. Yalnız bunda seciler yoktur. Ayrıca bu haber, "Hevatif ül-Cann" adlı kitaba değil de, rahiplerden birine nisbet edilmektedir.
Kahinlerin, Peygamber efendimiz konusundaki müjde haberlerindeki ifadeler, ecinnilerin gaipten verdikleri haber, ya da kahinlerin sözleri değildir. Bu sözlerin kaynağı kehanet de değildir. Ancak kahinlerin bu sözleri, rahiplerin ağzından alınmış, onların kitaplarından iktibas edilmiş, onların bilgilerine dayanılarak söylenilmiştir.
. Peygamber efendimizin geleceğini müjdeleyen kahinlerden biri de, Satih'ti. Satih şöyle demişti: "Okuma çoğaldığında, Bahiro gölü kuruduğunda ve büyük değneğin sahibi geldiğinde... "
ibn Kesir'e göre Satih, bu sözleriyle Peygamber efendimizi kas-detmiştir. Oysa Peygamber efendimiz büyük değnekle değil, batılın hakka karşı tecavüzünü durdurmak için kılıçla gelmiştir. Peygamber efendimizin geleceğine dair müjdeler, araplar arasında yaygın haldeydi. Herkes bir peygamberin geleceğine inanıyor ve onu bekliyordu. Özellikle Kitap Ehli kimseler, kendi aralarında ondan bahsediyorlar ve onun sayesinde bütün dünyaya galip olacaklarını ilan ediyorlardı. Yahudiler, Putperestlerle savaşırlarken onun geleceğini ve onun sayesinde Putperestlere karşı galip olacaklarını söylüyorlardı. Onun gelişini umutla bekliyor ve bu husustaki müjdeleri kendi kitaplarında görüyorlardı. Müstakbelde düşmanlarını yeneceklerini ümit ediyorlardı. Böylece düşmanlarım geride bırakıyor kendileri ileri gittiklerini söylüyorlardı. İyi akibetin kendilerinin lehine olacağım açıklıyorlardı. Ama inşaal-lah onlar her zaman kayba uğrayacaklardır.

[1] Îbn-Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 330.
[2] Îbn-Kesir, el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c. 2, s. 331.

Peygamberimiz Rahiplerin, Kahinlerin ve Yahudi Bilginlerin Haberlerine Kulak Veriyor muydu?

Hz. Muhammed (sav), Mekke-i Mükerreme'de yaşıyordu. Burada yaşayanların çoğu da yazma bilmeyen kimselerdi. Peygamber efendimiz de, Mekkeliler gibi, okur yazarlıkla ilgisi olmayan birisiydi. İlim meclislerinde oturmaz, bir öğretmenin önünde diz çökmezdi.rHer ne kadar bazı Mekkeliler okuma yazmayı biliyor olsalar da, Peygamber efendimiz ilim tahsili yoluna gitmemişti. Yalnız ahlaki sağlamlığı, idrakinin putperestlikten uzak kalması gibi bazı meziyetleri vardı ki, bu meziyetleri sayesinde Mekkeli-lerden üstün olmuştu. Putlardan tiksiniyor, onlara bağlanmıyor, onlar üzerine yemin etmiyordu. Ama kavmine karşı da düşmanca davranmıyor, onları sevmediğini açığa vurmuyordu. Aksine sevecen ve iyi ilişkiler içinde bulunan bir kimseydi. Kavminin gittiği yanlış yolda gitmese de, onlarla tartışmıyor, onlara karşı nefret ve kinini açığa vurmuyordu.
En çok öğrenmek istediği din, ibrahim peygamberin diniydi. Çünkü o dinin izleri Mekkeliler arasında görülmekteydi. Bazı kısımları tahrife uğramış olsa bile, İbrahim peygamberin dininin bir kısmı Mekkeliler arasında revaçtaydı. Örneğin, yanlış şekilde bile olsa, Hac ibadetini eda ediyorlardi. İbrahim peygambere mensup bir kavim olmakla övünüyorlardı. Peygamber efendimiz de onun kendilerinin atası ve Allah tarafından gönderilen bir peygamber olduğunu biliyordu. Muhammed (sav), putlara tapmayı terk etmekle birlikte, İbrahim peygamberin rabbinden getirmiş olduğu emirleri öğrenmek istiyordu. Çünkü o, rabbinin bir ve tek, hiçbir şeye muhtaç olmayan, doğmayan ve doğurulmayan Allah olduğunu biliyordu. Musa, İsa, Davud ve Süleyman peygamberler hakkında da bilgi edinmek istiyordu. Özellikle bunlar, bir peygamberin geleceğine dair ince ifadeler kullanmışlar, onun Mekke'deki Faran dağlan arasından zuhur edeceğini müjdelemişlerdi. Nitekim bu müjdeler, onların kitaplarında da yeralmaktaydı. Yahudilerin kitapları tahrife uğradıktan ve kendileri de Allah ta-rafindan gönderilen mesajların bir kısmım unuttuktan sonra bile, böyle bir peygamberin geleceğini biliyorlardı. Mekkeliler de bu konulardan bahsediyorlardı. Ama Muhammed (sav) onların yanlarında bulunurken bu konulara değinmiyorlardı. Küçük yaşlarda Rahip Bahira ile buluştuğunda, rahibin söyledikleri, Mekkeli-lerin peygamber efendimize anlattıkları, tarihen sabit değildir. İkinci kez Şam taraflarına gittiğinde de Rahip Nastora ondan sitayişle bahsetmiş, onun peygamber olacağını söylemişti, ama o yanlarında

oturmaktayken bu konudan bahsetmemişti. Beklenen bir peygamberin geleceğine dair konuşmalar Mekkelilerin arasında cereyan ediyordu. Fakat o, bu konularla ilgilenmiyordu. O, hayatının baharındayken rızık temini için uğraşmaya başlamıştı. Gençliğinin ilk yıllarında ticaretle meşgul olmuştu. Daha sonra geçimi rahatladığında kendini ibadete vermişti. Aylarca, gecelerce uzlete çekilmiş ve tefekküre dalmıştı. Kendisini yaratan yaratıcıyı düşünüyor, kainatı yoktan vareden Allah'ın zatı üzerinde düşünüyordu. Fakat Franklar'm kitapları, Peygamber efendimizin bi'setten önce yahudilerin haberlerim araştırdığını ve yahudi alimleriyle hıristiyan rahiplerinin konuşmalarına kulak verdiğini iddia etmektedirler. Bu iddialarıyla onlar iki hususu ortaya atmaya çalışmaktadırlar:
1- Güya Muhammed (sav), yahudilerle hıristiyanlann öğretilerine dayanarak putlara tapmaktan uzak durmuştur. O kendi mantığı ve fıtratıyla bu doğru yola girmemiştir. O, İbrahim peygamberin dininin kalıntılarına uyarak putlardan uzak durmuş değildir! Bu iddiayı ortaya atmakla onlar, Peygamber efendimizi, Zeyd bin Amr ile Varak bin Nevfel'den daha aşağı bir şahsiyet olarak tasvir etmek istemişlerdir. Oysa kendisinin Lat ve Uzza'dan daha 12 yaşındayken nefret ettiği, Rahip Bahira'nm haberlerinde anlatılmaktadır.
2- Güya Kur'an-ı Kerim, peygamberlerin haber ve kıssalarını Tevrat ve İncil'den almıştır! Kur'an'daki bu bilgiler, Allah tarafin-dan gönderilen vahiyle değil de, sanki diğer kitaplardan iktibas yoluyla elde edilmiştir! Halbuki Kur'an-ı Kerim1 deki peygamberle ilgili kıssalar, içinde şüpheye mahal kalmayacak kadar doğru ve gerçektir. Diğer kitaplardaki kıssalar ise tahrife uğramıştı. Örneğin diğer dinlerin kitaplarında Lut peygamberin sarhoş olduğu, kızlarıyla zina yaptığı; Davud peygamberin de, ordusundaki komutanlardan birinin karısıyla zina yaptığı iddia edilmektedir ki, bunlar Kur'an-ı Kerim'de yeralmayan yalanlardır.
4 Bazı iyi niyetli yazarlar bu yalancıların iddialarına kanmışlar, bunların art niyetli olduğunu anlayamamışlardır.
Biz bütün bunları bir yana bırakarak Peygamber efendimizin haberlerini, vehimlerden uzak olan sağlam siyer kitaplarından anlamaya çalışacağız. Böylece doğru bir senede ve sağlam tarihi olaylara dayanmadan, kasıtlı bilgiler verenlerin yazdıklarını çürütmüş olacağız. Peygamber (sav) efendimizin rahiplerle ve yahudi alimlerle bir ilişkisi olmadığı, onun, kahinlerin haberlerini tasdik etmediği böylece ortaya çıkmış olacaktır. Bi'setten sonra, kahinlerin haberlerine kulak vermekten insanları menettiği anlaşılacaktır. O, kahinlerin seci'lerini hoş görmüyor, onların sözlerini nakledenleri yalanlıyordu.

I

son peygamber hazreti muhammed

prof. dr. muhammed ebu zehra

KİTABEVİ

PEYGAMBER EFENDİMİZİN Bİ'SETİ

En Büyük Tecelli

Peygamber efendimiz, Allah tarafından alemlere rahmet bir elçi olarak gönderilmeden önce, şu iki hususa özen gösterirdi:

1- Peygamber efendimiz oyun ve eğlenceyle ilgilenmezdi. Bu hava içinde büyüyüp yetişkin bir insan oldu. Sonra çobanlık yaptı. Kendisini ibadete veren zahid bir kimse oldu. İnsanlardan uzaklaştı. Ancak toplumun hakları gerektirdiği zaman ortaya çıkardı. Bir muhtaca yardım etmek, darda kalan bir kimsenin imdadına koşmak, ihtiyaç sahibi bir kimsenin ihtiyacını gidermek, misafiri ağırlamak veya akraba ziyaretini yapmak gerektiği zaman uzletgahmdan çıkar, üzerine düşen görevi yerine getirirdi. İnsanların arasına karışarak vaktini öldürmez uzlete çekilmeyi tercih ederdi. Böylece diğer ihsanları lekeleyen şeylere bulaşmamış olurdu. Çünkü o temiz bir insandı. Rabbi onu en güzel şekilde terbiye etmişti. Onun bi'setten önceki yaşantısı, kendisini peygamberliğe aday bir insan haline getirmişti. Bunun işareti de şuydu: Hiçbir kötülüğü hoş karşılamaz, kimseye kötü söz söylemez, hayasızlık yapmaz, kimseyle tartışmaz, beklenen peygamberin kendisi olduğu hususunda hiç kimseyle münakaşaya girişmezdi. Hem uzletinde, hem toplum içindeki bütün davranışlarında sevecen ve insanlarla iyi ilişkiler kuran bir kimseydi. Kureyşliler onun hakkını takdir etmişlerdi.

Hira Mağarası'nı kendisi için ibadet yeri edinmişti. Orada çokça ibadet eder, Allah'a yönelirdi. Kureyşliler'in putlara tapmakta olduklarını görünce kendisi Allah'a ibadet ederdi. Putlara tapmayı hoş gören Kureyşliler'in durumlarından anlaşıldığına göre, aralarında Hanif dinine mensup olanlar dışında kimsenin ibadet konusunda bir gayreti ve düşüncesi yoktu. Ya da putlarına tapmak için tenha bir yer aramazlardı. Bu, tarihen sabit değildir. Bunu anlatan herhangi bir rivayet de yoktur. Onları çevreleyen olaylardan ve yaşadıkları durumlardan anlaşıldığına göre, bunlar ibadet huşunda atalarının tatbik ettikleri yöntemleri, düşünmeden ve neticesi üzerinde tefekkür etmeden, olduğu gibi tatbik ederlerdi. Halbuki, bu işi düşünerek yapsalardı, bir kısmı halvet ve uzlete çekilse de, çokları putlara tapmaktan vazgeçip yüce Allah'a ibadet ederlerdi. Çünkü bu hususta azıcık düşünmekle karanlıklardan kurtulup aydınlığa kavuşurlardı. Putların dalaletinden kurtulup aydınlığa vahdaniyetin hidayetine kavuşurlardı. Ama onlar maddeci kimseler idiler. "Dünya hayatımızdan başka bir hayat yoktur. Biz diriltilecek değiliz." (En'am: 29) diyorlardı.

Her ne kadar bazı kalem sahipleri, Kureyş müşriklerinin tek başlarına uzlete çekilerek putlarına ibadet ettiklerini söylüyor-larsa da, bu, îslamiyete leke sürmek isteyen ve ona nakise getirmek arzusunda olan kimselerin sözüdür. Bunu, Hz. Muham-med (sav)'in yaptıklarını küçük göstermek isteyen kimseler söylerler. Onlar, gerçekleri batıl ile karıştırarak, hakikatleri çarpıtarak konuşurlar. Abdullah oğlu Muhammed (sav) kendini ibadete veren ve fazlasıyla ibadet eden bir kimseydi. Rızkını rahatça temin edip Hatice'nin kendisine verdiği mal ile yaptığı ticareti yoluna koyup, kendi kontrolü altında başkalarım çalıştırmaya başladıktan ve ticari seyahate bizzat çıkma mecburiyetinden kurtulduktan sonra, artık ticari seyahatlere çıktığı görülmemiştir. Yirmi beş yaşına vardıktan sonra artık ticari seyahatlere çıkmamış ve kendini tamamıyla ibadete vermişti. Yaşı ilerledikçe ibadetini daha da arttırıyor, insanlardan uzaklaşıp uzlete çekiliyor, şehvetlerden ve lezzetlerden uzak duruyordu. Ama helali da kendine haram etmiyor, bazı lezzetlerden tamamıyla mahrum kalmıyordu. İsrafa -kaçmadan, gurura kapılmadan yiyip içiyordu. Nitekim bu metodu kendi şeriatinde de insanlara açıklamıştı. O, getirmiş olduğu şeriatıyla birlikte alemlere rahmet olarak gönderilmişti.
Yılın bir ayını, kendi ibadeti için ayırarak Hira Mağarasına kapanırdı. Cahiliyetleri döneminde Hira Mağarası Araplar için bir mabed haline gelmişti. Nitekim Ibn Kesir'in, "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde de şöyle denmektedir: "Resulullah (sav), her sene bir ay süreyle Hira Mağarasına kapanıp ibadet ederdi. Orası, cahiliyetleri döneminde, adeta Kureyşliler'in bir mabedi olmuştu. [1] Cahiliyet döneminde Kureyşliler mutlaka Hira Mağarası'na gidip ibadet etmeyi gerekli görürlerdi. Belki de bunu, Hac menasikinin bir parçası olarak kabul ediyorlardı. Muhammed (sav) de orasını ibadeti için uygun bir yer olarak seçmişti. Çünkü yıl boyunca oraya hiç kimseler uğramazdı. Orası Beyt-i Haram gibi değildi.
Çünkü o şerefli Beyt-i Haram hergün insanlar tarafından tavaf edilirdi. Sahih haberlerde nakledildiğine göre, Peygamber efendimiz sayılı gecelerde ibadet eder ve Ramazan ayı boyunca ibadetten ayrılmazdı. İbadete başlarken önce Beyt-i Haram'a gidip orayı tavaf eder, büyük miktarlarda sadakalar verir, muhtaçlara yemek yedirir, sonra Hira dağındaki mağaraya gidip oraya kapanırdı. O mağara gerçekten yüksek bir yerdeydi. Şimdi dahi aşağılardan o mağaraya bakan bir kimse, kendini zorlamadan oraya çıkamayacağını anlar. Bu da gösteriyor ki, Cenab-ı Allah, Muhammed (sav)'e vücut kuvveti, dayanma gücü ve ibadet konusunda büyük bir şevk vermişti. Buna ancak azim sahibi kullar katlanabilirlerdi. Ramazan ayı sona erince evine dönmek üzere iner, önce Beyt'i

Haram'a uğrayıp burayı tavaf eder, yanında arta kalan azık-larını sadaka olarak verirdi. Geriye kalan yemeklerini muhtaçlara yedirir di. Sonra da temiz ve iffetli zevcesi Hatice'nin yanına döner, onda sükunet bulurdu.
Siyer haberlerine dair sahih rivayetlerin tümündeki ifadelerden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz azığını hazırlayarak tek başına Hira Mağarası'na gider, orada i'tikafa girerdi. Ailesinden ve arkadaşlarından uzakta, tek başına Rabbi-ne yönelirdi. Bir ve tek her türlü noksanlıklardan münezzeh olan, ortağı ve benzeri bulunmayan Allah'a yönelirdi. Bir ay boyunca ailesinden uzakta kalır, bu ibadet süresinin sonunda ailesine dönerdi.
Fakat îbn îshak'ın "Siref'indeki ifadelerden anlaşıldığına göre o, kendi aile efradıyla birlikte Hira mağarasına gidermiş, îşie size îbn îshak'ın bu konuda söyledikleri: ^Resulullah (sav) efendimiz her yıl bir ay süreyle ibadet eder, kendisine gelen düşkünlere yemek verirdi. Bir aylık ibadet süresini tamamladıktan sonra, evine dönmeden Kabe'ye uğrar ve onu yedi kez, ya da Allah'ın dilediği miktarda tavaf ederdi. Nitekim Cenab-ı Allah'ın kendisine ikramda bulunmak istediği ay gelince, o ayda kendisine risalet görevi verildi. O ay, Ramazan-ı Şerif ayıydı. O ayda Resulullah (sav) efendimiz ailesiyle birlikte Hira Mağara-sı'na gitmişti. " [2]
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz, ailesi yanında değilken ilahi vahye mazhar olmuştur. Vahyin gelmesinden önce Hira mağarasında ailesi kendisiyle beraber bu-lunurmuş. Ancak bu ifadeler îbn Ishak'ın siretinden başka kitaplarda görülmemektedir. Çünkü i'tikaf ve uzlet, ancak aile efradından uzak olma halinde gerçekleşebilir.
Bu nedenle îbn îshak'ın görüşünü kabul edemiyoruz. Her ne kadar Hira Mağarası'na ailesiyle birlikte gitmiş olması ve ailesinin kendisiyle sohbet ettikten sonra yanından ayrılması ve onu ibadetiyle başbaşa bırakmış olması mümkün ise de, biz yine îbn îshak'm söylediklerini reddetmekten yanayız.
Şimdi de Buhari'nin "Sahih"inde ve diğer sahih hadis kitaplarında nakledildiği şekliyle bu haberi aktarıyoruz. Buharı, mü'minlerin annesi Aişe (ra)'nm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber efendimize gelen ilk vahiy, uyku halindeki sadık rüyadır. Onun rüyaları sabah aydınlığı gibi açık ve net olurdu. Sonra uzlete çekilmekten hoşlandı. Yalnız başına Hira Mağarası'na çekilir, sayılı gecelerde orada kendini ibadete verirdi. Ailesine dönmeden ibadetle meşgul olur, orada kalacağı zamaniçin azığını önceden temin eder, ibadetini tamamladıktan sonra da Hatice'nin evine dönerdi. Bu hali hakkın (vahyin), Hira Mağarasında kendisine

gelmesine kadar devam etti. [3]
Buhari'nins Resulullah'm sevgili zevcesi Aişe'den naklettiği bu rivayet, gerçeğe en yakın ve en kuvvetli rivayetlerdendir. Bu rivayet üç şeye işaret etmektedir:
1- Peygamber efendimiz Hira Mağarası'ndayken ve yanında ailesi yokken kendisine vahiy gelmiştir. Bu rivayette anlatıldığına göre, Peygamber efendimiz, Hira'da kalacağı müddet için azığını önceden hazırlar, ama ailesini yanına almazdı.
2- Hira Mağarası'ndaki ibadeti Allah'a yöneltirdi.
3- Nefsinin saflaşması neticesinde, sadık rüyalar görmüştür. Burada iki soru akla gelmektedir:
a- Peygamber efendimiz her yıl bir ay müddetle Hira mağarasında ibadete çekilmeye ne zaman başlamıştır?
b- Vahiy nasıl gelmeye başlamıştır? Ruhü'l-Kudüs (Cebrail) ilk olarak ona ne getirmiştir? Cebrail'i ilk olarak sadık rüya şeklinde mi, yoksa ayan beyan ve apaçık bir şekilde mi görmüştür? Şimdi kısaca bu iki soruyu, açıklamaya çalışacağız:
a- Peygamber (sav) efendimiz daha gençliğinden itibaren Allah'a yönelmiş, Ondan başkasına ibadet etmemiştir, ibadetin anlamını kavradığı yaştan itibaren abid bir kimse olmuş ve ibadetini devam ettirmiştir. Bu ibadeti sayesinde, yaratıcının yaratılanlar üzerindeki haklarını öğrenmiştir. O, yaratıkları üzerinde düşünerek Allah'a ibadet ederken O'nun yarattığı kainat üzerinde fikir yorarak doğru yolu bulmuştur. Her ne kadar ilk aşamada doğru ibadetin yolunu bulamamış olsa da, bunu te-debbür ve tefekkür neticesinde bulmuştur. Zaten ilk aşamada ne şekilde ibadet edileceğini bilmek, aklı aşan bir şeydir. Bu doğru yolu bulabilmek için mutlaka nakillere dayanmak gerekir. Önce de işaret ettiğimiz gibi, Peygamber efendimiz, Arap beldelerinde Özellikle Mekke-i Mükerreme'de, Allah'ın Beyt-i Haram'ımn bulunduğu beldede mevcut olan İbrahim peygamberin dininin kalıntılarını görmüş, buna dayanarak o dinin Özünü Öğrenmeye çabalamıştır. Allah'ın Beyti'nin bulunduğu Mekke'de, ibrahim peygamber, mübarek bir ev olarak, insanlığa hidayet yönünü gösteren bir nişane olması için Kabe'yi inşa etmiştir:

"Onda açık deliller, ibrahim'in makamı vardır. Ona giren, güvene erer. (Al-i İmran: 97)
Sözün başında da açıkça belirttiğimiz gibi, Peygamber efendimiz, nefsi safiyetiyle ve bazan da gördüğü sadık rüyalar vasıtasıyla îbrahim peygamberin kılmış olduğu namazın şeklini Öğrenmiştir. Çünkü namazsız kulluk olmaz.

Peygamber efendimize belirlenen bir namaz şekli bulunmadığına göre, onun, İbrahim'in kıldığı şekilde namaz kılması gerekiyordu. O, aydınlık ve nurlu kalbiyle ihsan derecesine ulaşmıştı. îhsan Allah'ı görüyormuşçasına O'na ibadet etmek demektir. Öyleyse uzlete çekilmesi ve kendini sadece Allah'a yöneltmesi için insanlardan -uzaklaşması gerekiyordu.
Ama Allah'a tek başına, bütün yıl boyunca ibadetle meşgul olması, bu düzenli ibadete girmesivve senenin bir ayı boyunca uzlete çekilmesi, yani Ramazan ayında sırf ibadetle meşgul olması ne zamandan itibaren başlamıştır? Sahih haberlerdeki ifadelerden açıkça anlaşıldığına göre, onun bu düzenli ibadete başlaması, bi'set senesinden öncedir. Yalnız bu hali, kendisine ve Allah katından Cebrail'in geldiği yıl olan bi'set senesinden Önceleri başlamış olması gerekir. Her ne kadar ilk anda aklımıza gelen düşünceye göre, onun bu düzenli ibadete bi'setten beş yıl önce başlamıştı. Yani Kabe-i Muazzama'mn onarımı tamamlanmış ve kendisi bizzat mübarek eliyle Hacer-ül Esved'i yerine yerleştirmişti. Fakat bu düzenli ibadete ne zaman başladığını söyleme imkanımız yoktur.
"Biz sadece zannediyoruz. Kesin birşey diyemeyiz. "(Casiye: 32)
b- Şimdi de ikinci sorunun cevabına gelelim. Mü'minlerin annesi Aişe (ra) şöyle demiştir:
"Vahiy, sadık rüya ile başlamıştır. Peygamber (sav), tıpkı sabah aydınlığı gibi açık ve net rüyalar görürdü."
Her ne kadar bu rivayet, Peygamber efendimize Allah'tan gelen ilk haberlerin sadık rüyalar şeklinde olduğunu kesinlikle ifade etmiyorsa da, ona gelen ilahi aydınlatmaların ve rabbiyle kurduğu bağlantının sadık rüyalar şeklinde olduğunu göstermektedir. Sadık rüyalar, ilahi ilhamın birer parçası olsa bile, Peygamber efendimize nisbetle yükümlülüğe dayanak teşkil eden ve mükellefiyetin esası olan vahiy değildir. Peygamber efendimiz bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:
"Sadık rüya,'vahyin kırkaltıparçasından biridir."
Sadık rüya, her ne kadar İbrahim peygambere nisbetle kamil bir vahiy olsa da, Peygamber efendimize nisbetle vahiy değildi. İbrahim peygamber, sadık rüyaya dayanarak oğlu İsmail'i boğazlamaya kasdetmiş, nihayet alemlerin rabbi ona bir koçu fidye olarak göndermiş ve böylece oğlu İsmail, kurban edli-mekten kurtulmuştu. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ve fidye olarak ona büyük bir kurbanlık verdik." (Saffat: 107)
Böylece sadık rüya, İbrahim peygamber için ilahi ihbar yerine geçmişti.
Siyer alimlerinin ve Peygamber efendimizin hayatını inceleyen tarihçilerin kesin

görüşlerine göre vahiy, Cebrail (as)'m Peygamber efendimize hitabı ile başlamıştır. Ancak İbn îs-hak'm "Siref'inde anlatıldığına göre, Cebrail'in Peygamber efendimize ilk hitabı uykudaki sadık rüya şeklinde olmuş, sonra Peygamber efendimiz uykudan uyanmış ve rüyada kendisine söylenen sözleri hafızasına yerleştirmişti.
İbn Hişam'ıri "Siref'inde şöyle denmektedir: "Cebrail (as) Allah'ın emrini getirdi. Resulullah (sav) dedi ki: "Cebrail, ben uykudayken yanıma geldi. Elinde atlas bir örtü içinde bir kitap vardı. Bana "oku" dedi. Ben de "okuyamam" cevabını verdim. Beni sıktı, o kadar sıktı ki, öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı ve yeniden "oku" dedi. Ben de "ne okuyayım?" dedim. Beni sıktı. O kadar sıktı ki öleceğimi zannettim. Sonra bıraktı, oku dedi. Ben de, "ne okuyayım? dedim. Bana yaptığını tekrarlaması için böyle diyordum. Nihayet bana dedi ki: "Yaratan Rabbi-nin adıyla oku. O, insanı ataktan (kan pıhtısı biçimini alan embriyodan) yarattı. Oku, rabbin en büyük keram sahibidir. O (insana) kalemle (yazmayı) öğretti, insana bilmediğini Öğretti." (Alak: 1-5) Ben de, bana söylediklerini okudum. Sonra yanımdan ayrılıp gitti. Uykudan uyandım. Söyledikleri sanki kalbime yazılmış gibiydi. Mağaradan çıktım, dağdan inerken yolu yarılamıştım ki, gökten şöyle bir şada işittim: "Ey Muhammedi Sen Allah'ın Resulüsün, ben de Cibrilim!" Başımı göğe doğru kaldırdım, etrafa bakınmaya başladım. Bir de ne göreyim? Cebrail, saf bir adam suretinde görünüyor. Ayakları semanın ufkunda duruyor ve: "Ey Muhammedi Sen Allah'ın Resulüsün, ben de Cibrilim" diyordu. Ona bakmaya başladım. Ne ileriye, ne de geriye doğru hareket edemiyordum. Yüzümü ondan çevirip göğün ufuklarına bakmaya çalıştığımda, her nereye bak-sam onu aynı şekliyle görüyordum. O'na bakakalmıştım. Ne ileriye, ne de geriye doğru gidemiyordum. Nihayet Hatice, beni bulmaları için adamlarını göndermişti. Dağın tepesine çıkan adamlar geri dönerken beni o durduğum yerde buldular. Nihayet Cebrail gidip görünmez oldu."
Şüphesiz ki her iki haberde de köklü bir fark vardır:
Sahih hadis kitaplarında nakledilen haberler, Peygamber efendimizin uyku halinde değil, uyanıkken Cebrail'le buluştuğunu ifade etmektedirler. îkinci haberde ise, Peygamber efendimizin Cebrail'le buluşmasının uyanıklık halinde değil, rüya halinde olduğu ifade edilmektedir. Gerçi Peygamberimizin rüyası da uyanıklığı gibidir. Ancak bu haberde onun, Cebrail ile rüya halinde buluştuğu anlatılmaktadır. Çünkü haberde anlatıldığına göre o, uykudan uyandıktan sonra rüya halinde Cebrail'in kendisine söylediklerini harfi harfine hatırlamış ve hiçbir kelimesini unutmamıştır. Şüphesiz bu da vahiydi. îki haber arasındaki ihtilaf, asılda değil, rivayettedir. Bu haberler bir noktada ittifak etmektedirler. Anlam

bakımından aynı olmakla birlikte, olayın şekli bakımından iki haber arasında bir farklılık vardır. Bu olay uyku halinde mi, yoksa uyanıklık halinde mi vuku* bulmuştur? Alimlerin çoğu şöyle demişlerdir: Madem bu iki haber mana bakımından birbiriyle uyuşmaktadır, öyleyse bunların arasını birleştirerek şöyle dememiz gerekecektir: Cebrail ile Peygamber efendimiz, biri uyku ve diğeri de uyanıklık halinde olmak üzere iki defa karşılaşmışlardır. İkisi arasıûdaki ilk buluşma uyku halinde, ikinci buluşma ise uyanıklık halinde cereyan etmiştir.
Bu bağdaştırmayı, "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde îbn Kesir yapmıştır. Bunu yaparken de mü'minlerin annesi Ai-şe'nin, Buhari'nin rivayetine göre söylediği şu sözü esas almıştır: "Peygamber efendimize ilk vahiy, sadık rüya şeklinde gel» mistir." Bu bağdaştırmayı yapan îbn Kesir şöyle demiştir:

"Mü'minlerin annesi Aişe'nin, 'Peygamber efendimize gelen ilk vahiy, sadık rüya şeklinde olmuştur" sözü, Peygamber efendimizin gördüğü rüyaların sabah aydınlığı gibi açık ve net olduğu manasına gelmektedir. Bu söz, îbn îshak'ın anlattıklarını da te'yid etmektedir. îbn tshak'ın rivayetine göre Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Cebrail, ben uyurken yanıma geldi. Elinde atlas örtü içinde bir kitap getirdi. Bana oku dedi. Ben de, okuyamam deyince beni sıktı. O kadar sıktı ki, Öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı..."
Cebrail'in uyku halindeki Peygamber efendimizle buluşması, bilahare uyanıklık halinde yapacağı karşılaşma için bir zemin hazırlama mahiyetindeydi. Musa bin Ukbe'nin Zühri'den naklettiği rivayette bu husus açıkça anlatılmakta ve Peygamber efendimizin Cebrail'i rüya halinde gördüğü, daha sonra Cebrail'in uyanıklık halinde ona tekrar geldiği ifade edilmektedir.
Ebu Naim el-îsfahani'nin "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında şöyle denmektedir: "Bütün peygamberlere ilk vahiy, uyku halinde gelmiştir. Bu da onların uyanıklık halinde vahye muhatap olmaları için bir zemin hazırlama mahiyetindedir. Alka-me bin Kays'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Peygambere gelen ilk vahiy, uyku halinde gelmiştir. Bunun sebebi de, onların kalplerinin sükunet bulması ve vahye alışmalarıdır. Sonra da onlara uyanıklık halinde vahiy inmeye başlamıştır. "[4]
Böylece bütün nakillerle birleşen ve akıllarla uyum sağlayan sabit bir gerçeğe varıyoruz. Şöyle ki: Cebrail ilk olarak uyku halinde Peygamber efendimizle buluşmuştur. Peygamber efendimiz uyku halindeki sadık rüyalarla vahye muhatap olmaya alıştı. Öyle anlaşılıyor ki, onun rüyaları da uyanıklığa benzer bir halde cereyan edip sabah aydınlığı gibi apaçık bir şekildeydi. Nitekim mü'minlerin annesi Aişe de bunu ifade etmiştir. Peygamber efendimiz, rüya halinde Cebrail'i görmeye alışmış, nefsi ruhaniyetle dolup taşmış bundan sonra

uyanıklık halinde onu temaşa etmeye iktidar kazanmıştı. Çünkü uyanıklık halinde Cebrail'i görüp, ondan vahiy almak çok önemli ve zordu. Ancak nefsi ruhen ve manen cilaladıktan sonra buna dayanabilirdi.

Bir kimse şöyle diyebilir: Mü'minlerin annesi Aişe'nin sözlerinden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz sadık rüyaları gördükten sonra ibadet için uzlete çekilmiştir. Oysa bizim sözlerimizden anlaşıldığına göre, Peygamber efendimizin ibadet yaparak nefsinin saflaşıp ağırlaşması, sadık rüyaları görmesinden önce olmuştur.

Bu soruya cevaben deriz ki: Peygamber efendimizin nefsinin ve ruhunun saflığı, doğduğu günkü gibidir. Nasıl ki, îsa peygamber daha beşikteki bir çocukken konuşma özelliğine sahipse, Muhammed (sav) de beşikteki bir çocuk iken saf ve temiz bir nefse sahipti. Bu saflığı, hayatı boyunca devam etmişti. Bu saflığının gençlik ve ihtiyarlık dönemine kadar devam etmiş olduğu bir gerçektir. Sadık rüyalar, risaleti te'yid edici alamet ve harikalardan, aynı zamanda da vahiyden bir parçadır. Uzlete çekilmeden önce sadık rüyalar görmüş olduğunu söyleyecek olursak, onun uzlete çekilmiş olması, gördüğü sadık rüyaların bir neticesi olarak ortaya çıkmış olur. Halbuki daha önce de söylediğimiz gibi, Peygamber efendimiz, Mekkeliler arasında kalıntılara rastlanan İbrahim peygamberin dini hakkında bilgi sahibiydi. İbrahim peygamberin dininden, namaz kılacak kadar haberdardı. Bu hususta yaptığımız araştırmalar ve bu konuya tuttuğumuz ışık neticesinde, Peygamber efendimizin, İbrahim peygamberin dininden bazı kısımları bildiği ve bu bilgiler sayesinde namaz kıldığı gerçeğine ulaşmış bulunuyoruz. Daha önceleri bu bilgileri sadık rüyalar yoluyla elde etmiş olduğu ihtimaline dayanıyordu. Fakat şimdi bu hususu kesin bilgi derecesine varacak şekilde idrak etmekteyiz. Abid bir kimse olan Hz. Muhammed (sav)'e çocukluğunda da, ihtiyarlığında da Allah rahmet etmiş, onu salih kimselerden kılmıştı.

---

[1] tbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, c.3, s.5.

[2] İbn Ishak, Siret, el, s.236.

[3] İbn Kesir, el Bidaye ve'n Nihaye c.3, s.2.

[4] İbn Hışam, Sıret, c 1, s 238

Ruh'ul-Kudüs İle Buluşma

Ruhü'l-Kudüs, Cenab-ı Allah'ın da ifade buyurduğu gibi, Cebrail (a. s)'dır:
"Onu Ruhü'l-Kudüs (Cebrail) ile destekledik."
"Onu, senin kalbine, uyarıcılardan olman için Ruhü'l-Emin (Güvenilir ruh, yani Cebrail) indirdi." (Şuara: 193-194)
Peygamber efendimiz Hıra mağarasında Allah'a ibadet ettiği bir sırada Cebrail (a.s) ona geldi. O esnada Peygamber efendimizin kalbi, yerden yükselip kudsi makamlara, Allah'ın mele-kutuna yücelmiş, nefsi, semanın nurunu almak için uygun bir hale gelmişti. Ona, alemlerin rabbinden güvenilir bir elçi gelmişti. O güvenilir elçi,, rabbinin risaletini taşımak ve O'nun mesajını tebliğ etmekle görevli bir Resule gelmişti. Artık bundan sonra ilahi vahiy, peşpeşe inecekti.
Anlatıldığına göre, Peygamber efendimize vahiy, kırk yaşındayken gelmeye başlamıştır. Kırk yaş, ömrün en güçlü çağıdır. Ruhun kemale erdiği, bedenin güçlendiği, aklın olgunlaştığı bir dönemdir. Bu yaş, insanın her türlü zorluklara tahammül edebileceği bir yaştır. Bununla ilgili olarak, Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Nihayet (insan) güçlü çağına erip kırk yaşına varınca: *Ya Rabbi, beni, bana ve anama, babama verdiğin nimete şükret-meye, razı olacağın yararlı işler yapmaya sevk eyle' dedi." (Ahkaf, 15)
Muhammed (sav) işte kırk yaşına varmıştı. Cenab-ı Allah ona vahiy göndermiş, gctnlünü ihlasla doldurmuştu. Risalete hazırlamış, yarattıkları iyinden onu seçerek, Kitap sahibi bir peygamber yapmıştı.
Cebrail ile buluşması, iki kez olmuş, bunlardan birincisi, ikincisine zemin hazırlamıştı. Uyanıklığa benzer bir uyku halinde gerçekleşmiş olan bu ilk buluşma, tam ve eksiksiz bir buluşmaydı. Çünkü ilk buluşmasında o, Cebrail'den Kur'an-ı Ke-rim'in bir pasajını almış ve hafızasına yerleştirmişti. Rabbinin ilk ayetlerini ezberlemişti. Uyandığında duyduklarım hafızasına yerleştirmiş ve hiçbir kelimesini unutmamıştı. Uykudan uyandığında, bu defa rüya halinde gördüğü Cebrail'i gözüyle gördü. Ona, rüyada aşina olmu^?, uyanınca da bu maddi alemde onunla muhatap olmuştur. Eğer sadık i'üyada, yani uyku halinde ona aşina olmasaydı, ilk defsı, uyanık iken onunla karşılaşması, kendisi için çok zor olacakt ı. Bu ikinci buluşmasında Cebrail ona, Allah tarafından risalet görevi verildiğini tebJ'g ediyor ve kendisine "Allah'ın Resulü" diye hitap ediyordu. F'^aletle şereflendiğini bildiriyordu. Bu iki bıuluşmada da Peygamber (sav) efendimiz kutsal nur ile kuşatılın işti. Bu, yeryüzünde yaşayan beşeri nefs için

çok ağır ve yüklü bir görevdi. O, nefsinin temiz-liğiyle çevresini dolduran, gönlünü istila eden rabbani nura aşina olmuş, onunla kuşatılmıştı. Bu nurani karşılaşma esnasında Kur'an-ı Kerim'in bir kısmı kendisine nazil olmuştu. O gece, her önemli işin programlanıp karara bağlandığı mübarek Kadir gecesiydi. Abdullah oğlu Muhammed (sav), o gecede risalete mazhar olduğunu Allahü Teala şu şekilde açıklamaktadır:

"Biz o (Kur'a)n'ı Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır. Melekler ve ruh, o gece rablerinin izniyle (o yıl takdir edilmiş olan) her iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir." (Kadir: 1-5)

Kavilerin anlattıklarına göre bu olay, Fil olayından kırk yıl sonraki Ramazan ayının 27. gecesinde olmuştu. Ramazan'ın 24. gecesinde cereyan ettiğini söyleyenler de vardır. Ramazan'ın hangi gecesi olduğunda ihtilaf bulunsa da, Ramazan ayı içinde olduğu konusunda, Cenab-ı Allah'ın da ifade buyurduğu gibi, şüphe yoktur.

"Ramazan ayı -ki insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırt edip açıklayıcı olarak Kur'an o ayda İndirilmiştir." (Bakara: 185)

Bu konuda ayrıntılı bilgi ileride verilecektir:

Hz. Hatice'nin Tedirginliği

Kalbi temiz ve saliha bir kadının şahsına özgü bir ilham ile, Peygamber efendimizin zevcesi Hz. Hatice, kocasındaki fevkalade hali ve huzursuzluğu hissetti. Ramazan ayı boyunca ondan uzak kalmaya alışmıştı. Bir aylık maddi azığı, Hatice'nin bizzat kendisi hazırlardı. Takva azığını da Cenab-ı Allah verirdi. Hira mağarasında olduğunu, bildiği halde, böyle bir esnada Hatice, rahatsızlık ve tedirginlik hissetti. Kocasını sormaya başladı. Çünkü onun yerden ve; dünyadan kopup göğe ulaşmak ve ruhi bir cihad vermek gayreti içinde olduğunu biliyordu. Böyle bir tedirginlik içindeyken, Allah Resulü eve döndü. Rengi değişmiş i kalbi titriyor ve vücudu sarsıntı geçiriyordu. Kocasının eve dönüşünü görünce, tedirginliği geçti. Ona şöyle dedi: "Ey Ebu Kasım, neredeydin? Allah'a andolsun ki, seni bulmaları için adamlarımı gönderd im. Fakat Mekke-i Mükerreme'nin her tarafını dolaştıkları haldi* seni bulamadılar."

Peygamber efendimiz, rüya halinde ve uyanıklık halinde gördüklerini, kalbi titreyerek Hatice'ye anlattı ve: "Beni örtün, beni örtün" dedi. Üzerini örttüler. Nihayet sarsıntısı ve tedirginliği geçtikten sonra: "Başıma bir iş gelmesinden korktum" dedi. Bu defa hayat yoldaşı olan Hatice söze başladı ve tabii bir mantıkla şöyle konuştu: "îyilik yapana, iyilikten başka bir karşılık verilmez. Allah seni asla yalnız bırakmayacak ve mahcup etmeyecektir. Çünkü sen akrabanı ziyaret eder, doğru konuşur, misafiri ağırlar, muhtacın yükünü kaldırır, yoksullara, dara düşenlere, zamanın musibetlerine karşı yardım edersin."
Evet Hatice, güvenilir ve temiz kocasında bütün bu güzel huyları müşahede etmişti. Fıtrat duygularıyla o, iyiliğe karşı mutlaka iyilik geleceğini hissetmişti. îbn îshak der ki: "Hatice, Peygamber efendimizin karşılaştığı durumları öğrendikten ve onu güzel sözlerle sakinleştirdikten sonra şöyle dedi: Müjdeler olsun sana! Hatice'nin canını elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, senin bu ümmetin peygamberi olacağını ümit etmekteyim." Hatice'nin bu sözleri, araplar arasından bir peygamberin çıkacağı konusundaki yaygın haberleri bildiğini göstermektedir.

Varaka Bin Nevfel'e Gidiş

Bir yandan kocasına gelen ve evinden fışkıran bu engin nura, Öte yandan da bir aydan beridir uzak kaldığı kocasına kavuşmanın verdiği sevinçle Hz. Hatice harekete geçti. Bu büyük kadın, ortaya çıkan bu sorunu halletmek için kendinde bir çalışma şevki buldu. Kocasının hayatında bambaşka bir dönemin başladığını gördü. Bunun için, kalkıp giyindi ve kocası Abdullah oğlu Muhammed'le birlikte Varaka bin Nevfel'in yanına gitti. Varaka, Hanif dinine mensuptu. Putlara tapmaktan uzak duruyor ve Allah'a ibadet ediyordu. îbraniceyi bilen ve tbranice kitapları inceleyen bir hıristiyandı. Tevrat'ı incelemişti. Hem Yahudiliği, hem hıristiyanlığı, asli kaynaklarından okuyup öğrenmişti. Öyle anlaşılıyor ki, onun Hıristiyanlığı, tahrif edilen teslis hıristiyanlığı değil, tevhide dayanan hıristiyanlıktı. Çünkü Irak'ta ve Arap Yarımadasm'da revaçta olan hıristiyanlıktı. Nastoris'in öğretilerine dayanan hıristiyanlıktı. Nastoris ise, îsa peygamberin tanrı, ya da tanrının oğlu olduğunu kabul etmemişti. Hıristiyanların bazı kitaplarında geçen "oğul" kelimesinin hıristiyanları sapıklığa götürdüğüne inanıyordu. Varaka bin Nevfel'in geçmişi ise, onun teslis inancına, tabi olduğunu söylememize imkan vermemektedir. Çünkü Varaka, fayda ve zarar veremeyen taşlara tapmayı terketmişti. Aklen tasavvuru imkansız teslis inancına sarılması ve o inancı kucaklaması mümkün olamazdı. Varaka, İbrani ceyi yazacak derecede iyi biliyordu. Tevrat ve İncil'de Peygamber efendimizle ilgili müjdelerden haberdardı. Tevrat, Ahmed adında bir peygamberin geleceğini müjdeliyordu.
Hz. Hatice, düşünce olgunluğuna ulaşan yaşlı ve artık gözleri görmeyen Varaka bin Nevfel'e gitmiş ve ona Peygamber efendimizle ilgili şeyleri anlatmıştı. Olayı bizzat peygamberimizden de dinleyen Varak a şöyle demişti: "Sana gelen, Musa'ya inen Cebrail'dir. Ah ne olurdu, halkı yeni dine davet edeceğin zaman genç olsaydım. Kavmin seni Mekke'den çıkaracağı zaman hayatta olsaydım!"
Peygamber efendimiz, hakkı söylediği halde, kavminin kendisini Mekke'den çıkaracaklarına hayret ederek: "Beni Mekke'den çıkaracaklar mı?" diye sordu. Cenab-ı Allah'ın kendisini davetin zorluklarıyla imtihan etmesinden önce, Peygamber efendimiz, fıtratı gereği desiselerden uzak olduğu için, böyle konuşmuştu. Batılın, hakkın nuruna karşı direnmesini görmediği için böyle söylemişti.
Peygamberlerin haberlerini ve karşılaştıkları zorlukları bilen Varak a, ona şöyle dedi: "Evet, kavmin seni Mekke'den çıkaracaktır. Senin davetinin benzerini

getiren herkese düşmanlık edilmiştir. Eğer o günde hayatta bulunursam, mutlaka sana yardım ederim."

Evet, Bunlar Varaka'nm sözleridir. Bu sözler peygamberlerin karşılaştıkları tecrübeleri açıklayan bir incelemenin ürünüdür.

Burada, niçin Hz. Musa'ya indirilen Tevrat'tan söz ettiğimiz halde, Hz. îsa'ya indirilen incil'den söz etmediğimiz sorulabilir:

Tevrat'ta, Hz. Musa'dan sonra gelen peygamberlerin amel ettikleri bir şeriat mevcuttu. Isa, Yahudilerin ihmalleri ve katı yüreklilikleri dolayısıyla iman etmedikleri Tevrat'taki şeriatı ihya etmek üzere geldi. Rivayete göre kendisi şöyle demiştir: "Ben namusu (ilahi şeriati) ihya etmek üzere geldim." Hıristiyan kaynaklarında anlatıldığına göre, İsa peygamber, Tevrat'a muhalif bir İncil gelmediği sürece Tevrat'la amel edermiş.

Hak ile batıl arasındaki savaşta hazır bulanmak Varaka bin Nevfel'e nasip olmadı. Çünkü o, çok geçmeden Muhammedi davete ulaşamadan vefat etti. Hz. Muhammed, onun ölümünden sonra risaletle görevlendirilmişti.

Cebrail'in Bir Süre Görünmeyişi

Peygamber (sav) efendimiz, büyük bir mükellefiyetin altına girdiğini, bunun yüce bir makam olduğunu anlamıştı. Önceleri korktuğu şey, artık sevdiği ve rağbet ettiği bir şey haline gelmişti. Cebrail ile ilk karşılaştığında ürkmüştü, ama bu ilk karşılaşmadan sonra Cenab-ı Allah'ın emirlerini almak ve bu emirleri uygulamak artık onun için büyük bir sevinç olmuştu. Allah'ın kendisi için seçtiği emaneti omuzlamak için Cebrail'in görülmesini heyecanla bekliyordu. Fakat aradan bir süre geçtiği halde, Cebrail'i görememişti. Yeniden Hira Mağarasına gitmiş, ama Cebrail gelmemişti. Aklına çeşitli sorular akın etmişti. İlk karşılaşmada hissettiği korkunun, peygamberlik görevini kendisinden uzaklaştırdığını bile düşünüyordu. Belki de, büyük alim Varaka bin Nevfel'in kendisine verdiği haber, gerçek dışıydı. Belki de gördüğü rüya ve gözüyle müşahade ettiği şeyler, kahinlerin iddia ettikleri şeylere benziyordu. Halbuki kendisi kahinlikten hoşlanmıyor ve kahinliğe karşı nefret duyuyordu. Vahiy geciktikçe, aklına gelen bu düşünceler ve diğer bazı durumlar onu tedirginleştiriyordu. O ise, tekrar vahiy gelmeden huzura kavuşamayacağını anlamıştı. Allah'ın kendisine vereceğini beklediği nimetin gecikmesinden ve araya fasıla girmesinden dolayı Peygamber efendimiz çok rahatsız olmuştu. îbn İs-hak, bu konuda şöyle der:
"Sonra vahiy bir ara kesildi. Bu durum Peygamber efendimize çok zor geldi ve onu üzüntüye garketti."
Buhari'nin "Sahih"inde anlatıldığına göre, Peygamber efendimiz Hira Mağarası'na gider ve Cebrail'in gelmesini beklerdi. Buhari bu konuda şöyle der:
"Sonra vahiy kesildi Ve gelmez oldu. Nihayet Peygamber efendimiz o kadar üzüntüye kapıldı ki, dağın tepesinden kendini aşağıya atmak istedi. Kendini aşağı atmak için dağın tepesine her çıkışında Cebrail kendisine görünüyor ve: "Ya Muhammed" Sen gerçekten Allah'ın elçisisin" diyor onun heyecanını dindiriyor, nefsini sükunete kavuşturuyordu. Bundan sonra Peygamber efendimiz dağın tepesinden aşağıya iniyordu. Bu durum uzun süre devam edince, Peygamber efendimiz yine dağın tepesine çıkmıştı. Orada yine Cebrail görünmüş ve aynı şeyleri söylemişti." Ve bu hal bir süre daha devam etti. Nihayet vahiy kesintisi sona erdi. Cebrail ona tekrar göründü.
Buharı ile Müslim'in "Sahihlerinde Cabir bin Abdullah'tan nakledilen şöyle bir rivayet vardır: Resulullah (sav)in şöyle dediğini işittim: uBir ara, yolda yürürken gökten bir ses işittim. Gözümü yukarıya doğru çevirdiğimde Hira'da bana gelen

meleği gördüm. Büyüklüğü göklerle yerin arasını dolduran bir kürsünün üzerinde oturmakta. Ürpererek yere çöktüm. Aileme dönüp 'Beni örtün' dedim. Bundan sonra Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
"Ey elbisesine bürünen! Kalk ve uyar. Rabbini tekbir et (Onun büyüklüğünü an) Elbiseni temizle. Pislikten (Allah'a eş tutmak, puta tapmak gibi çirkin şeylerden kaçın." (Muddessir: 1-5)

Bu ayetlerin nüzulünden sonra, vahiy sık sık gelmeye başladı.[1]
Bu rivayetten anlaşıldığına göre, Peygamber efendimizin vahye daha çok arzulu olması için vahye bir süre ara verilmiştir. Bu vahiy kesintisinden sonra Peygamber efendimizin iştiyakı, vahyi, kendisine sevimli ve heybetli kılmıştır. En azından vahiyden ürkmez olmuştur. îlk anda Cebrail ile buluştuğunda hissettiği ürküntüyü artık hissetmez olmuştur. Cebrail'i açıkça görmeye alışmıştır.

---

[1] îbn Kesir el-Bidaye ve'n-Nihaye c.3, s.16.

Vahiy Kesintisi'nin Süresi

Vahyin kesinti süresi hususunda çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Bazı rivayetlere göre bu süre uzun, bazılarına göre de kısa olmuştur. "Mevahibü'l-Ledünniye" adlı eserde anlatıldığına göre, kesinti süresi üç yıl kadar devam etmiştir. Şüphesiz bu, çok uzun bir süre olup kabul edilmesi imkansızdır. Her ne kadar bazı siyer kitaplarında böyle denilmiş olsa da, bunu kabul etmemiz mümkün değildir. Çünkü bu kesintinin uzun süre devam etmesi, zorluk ve sıkıntı içinde bulunan gözleri dağların zirvesine diken, kendini o zirvelerden aşağılara atmak isteyen ve bu intiharı defalarca deneyen Peygamber efendimizin durumuyla bağdaşmamaktadır. Ayrıca Cenab-ı Allah, alemlere rahmet olarak seçtiği bir kimseyi tedirginlik ve ıstırap içinde yaşatmaya, bu tedirginliğini uzun süre devam ettirmeye müsaade etmeyecek kadar yücedir. Onu bu uzun süre içinde gayesiz ve başıboş bir halde bırakmaya izin vermesi düşünülemez. Ayrıca böylesine önemli bir işin hazırlık süresi bu kadar uzun süremez. Belki de Cebrail ile yapılan iki buluşma arasındaki sürenin çok uzun olması, Peygamber efendimizin risaleti unutmasına sebep olabilirdi. Asli kaynaklarla hadisler, vahiy kesintisinin bu kadar uzun sürdüğünü bildirmemektedirler. Ne Buhari, ne de îbn îshak, vahyin kesintisinin bu kadar uzun sürdüğünü söylememektedirler. Süheyli, vahiy kesintisinin iki buçuk yıl devam ettiğini söylemiştir, tki yıl devanı ettiğini söyleyenler de vardır. Fakat bunun yanısıra vahiy kesintisinin üç gün ile kırk gün arasında olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Rivayete göre îbn îshak, vahiy kesintisinin üç ya da iki yıl olduğunu söyleyenlerin sözlerinin, vehimden başka bir şey olmadığını kesin ifadelerle bildirmiştir. Vahiy kesintisinin üç yıl devam ettiğini söyleyenler, îmam Ahmed'in tarihine dayanmaktadırlar. Ya-kub bin Süfyan'ın, Şabi'den rivayet ettiğine göre, o şöyle demiştir: "Peygamber efendimiz kırk yaşındayken vahiy kesildi. Uç yıl müddetle israfil kendisine gidip geldi. Ona kelimeyi öğretiyordu."
Bu rivayetin, şüpheyi gerektiren sebepleri ortadan kaldıracak kadar güçlü olmadığı düşüncesindeyiz.
1- Rivayette anlatıldığına göre, vahyin kesildiği bu süre içinde İsrafil, Peygamber efendimize gelerek ona kelimeleri öğretmekteydi. Fakat bu sabit değildir. Bilakis sabit olan görüşe göre o, semanın nurunu ilk elde ettiği zamanda Ruhü'l Kudüs olan Cibril-i Emin ile irtibata geçmiştir.
2- Şa'bi, Tabiilerdendir. Bn ifadeleri kendisine nakleden sa-habinin adını zikretmemiştir. Kaldı ki, bu hususu ravilerden bir çoğu inkar etmişlerdir.

Vakidi'nin söylediğine göre, Peygamber efendimiz, Cebrail'den başka bir melekle buluşma-mıştır.

Bu açıklamalardan sonra, özetle deriz ki: Vahyin kesinti süresini, miktarı ne olursa olsun, yıl olarak belirlemek makul ve makbul değildir. Bu rivayetin sahih senedi de yoktur. Şu halde bu iddiaların nakli bir dayanağı bulunmamaktadır. Ancak bizim görüşümüze göre, bu kesinti süresinin aylarla ifade edilmesi gerekir. Belki de bu kesinti süresi, ileride de işaret edeceğimiz gibi, beş ay ve bir kaç gün kadar olmuştur.

Buraya kadar Peygamber efendimize gelen ilk vahyi ve Cebrail'le yaptığı ilk buluşmayı anlattık. Bu buluşmada Cenab-ı Allah, Abdullah oğlu Muhammed (sav)'e nur yağdırdı. Fakat işi bu noktada bırakmayacak, bundan sonra da onun tebliğ görevine nasıl başladığını, davet yükünü nasıl omuzladığını, bu yolda nasıl cihad ettiğini açıklamaya çalışacağız. Bunları açıklamadan önce alimlerin bu hususta değindikleri üç şeyi ele alacağız:

1- Peygamber efendimize vahyin ilk geldiği ay Ramazan ayı mıydı? Siyer kitaplarında anlatıldığına göre bizim tercih ettiğimiz ve karar kıldığımız görüşe göre, vahyin başlangıcı Ramazan ayında olmutur. Onun temiz siretini de bu doğrultuda yazdık. Bundan başka alimlerin farklı görüşler belirttiği bir hususu iyice aydınlatmaya gitmeden ve gerçek görüşü ortaya çıkarmadan, bu konuyu bırakmayı uygun görmedik. Bazı rivayetlere göre, vahyin başlangıcı Rebiul-evvel ayında, diğer bazı rivayetlere göre ise Recep ayında olmuştur. Şu halde sarih gerçeğin çevresindeki şüpheleri gidermemiz zorunlu hale gelmiştir.

2- Kur'an-ı Kerim'in nazil olan ilk ayeti, şu aşağıdakilerden hangisidir?

"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı ataktan (kan pıhtısı biçimini alan embriyodan) yarattı." "Ey elbisesine bürünen, kalk uyar."

3- Peygamber efendimizin muhatap olduğu vahiy çeşitleri nelerdir?

Peygamber Efendimize Vahyin Başladığı Ay

Îmam İbn Kayyım'ın, "Zadü'l-Mead" adlı eserinde şöyle denmektedir:

"Peygamber efendimiz kırk yaşını tamamlayınca, üzerine nübüvvet nurları yağdı ve çevresini aydınlattı. Cenab-ı Allah onu risaletiyle yüceltip ikrama mazhar kıldı. Yaratıklarına elçi olarak gönderdi. Ona özel ikramda bulundu. Kendisiyle kulları arasında onu güvenilir bir kimse yaptı." Peygamber efendimizin risalet görevini aldığı hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazılarına göre Fil olayının kırk birinci yılının Rebiül-evvel ayının sekizinde Peygamber efendimiz risalet görevini almıştır. Çoğu ulema bu görüştedir. Bazılarına göre ise risalet görevini Ramazan ayında almıştır. Bu görüşte olanlar şu ayet-i kerimeyi delil olarak ileri sürmektedirler:
"Ramazan ayı -kî insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırdedip açıklayıcı olarak-Kur'an o ayda İndirilmiştir." (Bakara: 185)
Bu görüşte olanlar derler ki: Cenab-ı Allah Ramazan ayının Kadir gecesinde Peygamber efendimizi risalet göreviyle şereflendirmiş ve bu gecede Kur'an-ı Kerim'i, Beyt-i Izzet'e indirmiştir. Bundan sonra yirmi üç yıllık bir süre içinde olaylara ve hadiselere uygun olarak onu peyderpey Peygamber efendimize inzal etmiştir.
Bu kelimelerden'açıkça anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz, alimlerin çoğunluğuna göre, Fil olayının kırkbirinci yılında risaletle görevlendirilmiştir. Tarihçilerin birleştikleri görüşe göre, Peygamber efendimiz Fil yılında doğmuştur. Buna göre o, kırkbir yaşına vardıktan sonra risaletle görevlendirilmiştir. Ama îbn Kayyım'ın da dediği gibi, nübüvvet nurları, Peygamber efendimizin kırkbir yaşından Önce zuhur etmiştir. Böyle olunca da nübüvvetin nurları, Peygamber efendimizin risaletle görevlendirilmesinden bir kaç ay önce zuhur etmiş oluyor. Çünkü Ibn Kayyım'ın sözleri açıkça şunu ifade ediyor. Nübüvvetin nurları kırk yaşında Peygamber efendimizde zuhur etmiştir. Bu nurlar, kırk yaşından sonra bir yıl geçince zuhur etmiştir, denilemez.
Cumhuru ulemanın ittifak ettikleri görüşe göre Peygamber efendimiz, Fil olayının kırkıncı yılında, Ramazan ayının 27. gecesinde nisaletle görevlendirilmiştir. Tercihe şayan olan kuvvetli görüş budur. Bazılarına göre Ramazan-ı Şerifin yedinci gecesinde, diğer bazılarına göre ise 24. gecesinde risaletle görevlendirilmiştir.
Bizler, nakledilen bu rivayetler arasında şöyle bir telif sağlayabiliriz:

Peygamber efendimize vahyin ilk gelişi, Fil olayının kırkıncı yılının 24 Ramazanında olmuştur. Ancak tebliğ göreviyle mükellef kılınması, aynı yılın Rebiu'l-evvel ayının 8. günündedir. Şu halde iki olay arasındaki zaman farkı, beş ay ve birkaç gün kadardır. Bu aylar da Şevval, Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Rebiu'l-evvel aylarıdır. Bu süre, vahyin kesiliş süresinin ne kadar olduğu hususunda da bizi aydınlatmaktadır. Vahyin kesilmesi Peygamber efendimize çok ağır gelmişti. "Mevahibü'1-Le-dünniye" şerhinde buna işaret yoluyla şöyle değinilmektedir:
"Bu iki nakil, yani Peygamber efendimizin Ramazan'da risa-letle görevlendirildiğini ifade eden nakille, Rebiu'l-evvel ayında risaletle görevlendirildiğini ifade eden nakil arasında, Aişe (r.a)'mn rivayet ettiği hadis vasıtasıyla uyum sağlayabiliriz: "Peygamber efendimize gelen ilk vahiy, sadık rüya şeklinde olmuştur. Yani Peygamber efendimiz Rebiü'l-evvel ayında sadık rüya görerek risaletle görevlendirilmiş sonra da Cebrail, Ramazan ayında yanına gelmiştir." [1]
"Mevahib" adlı eserin sahibi, "Fethü'l-Bariwde tbn Hacer'den bu telifi nakletmiştir. Ancak biz aslında bağdaş-tırmaya muvafakat etmekteyiz. Ancak sadık rüyanın Fil olayının kırk birinci yılında görüldüğü fikrine katılmıyoruz. Yine onun görüşüne göre Cebrail, Fil olayının 41. yılında Ramazan ayında Peygamber efendimize gelmiştir. Evet bu görüşünde biz "Mevahib" adlı eserin sahibine katılmıyoruz. Çünkü Cebrail'in, Ramazan ayında Peygamber efendimizin yanına geldiğini söyleyenlere göre, o, bu esnada 41 yaşında değil, 40 yaşındaydı. Yani o zaman, Fil olayının 41. yılı değil, 40. yılı olmalıdır. îki rivayet arasında tam bir uyum sağlayabilmek için şöyle diyoruz: Fil olayının 40. yılının Ramazan ayında, Peygamber efendimiz sadık rüya görmüş ve risalet görevini üstlenmişti. Bu sadık rüyadan sonra Cebrail ile karşılaşmıştı. Peygamber efendimiz rüyada gördüğünü anlatmış ve daha sonra baş gözü ile Cebrail'i görerek bu rüyası doğrulanmıştı. Bundan sonra da vahye ara verilmiş, bu kesinti esnasında Peygamber efendimiz çok huzursuz olmuştu. Kur'an-ı Kerim ayetleri kendisine gelmez olmuştu. îşte bu da, kesinti süresi hakkında bize bir fikir vermektedir. Böylece aralarında çelişki görülen rivayetler arasında uzlaşma sağlanmaktadır.
Kuran-ı Kerim'in İlk Ayetleri
Az önce anlattığımız ve siyer ravilerinin üzerinde birleştikleri görüşe göre, Cebrail, Abdullah oğlu Muhammed (sav)'e sadık rüyada göründükten sonra vahiy getirerek hitapta bulunmuş ve"oku" demişti. Muhammed (sav) de: "Ben

okuyamam" cevabını vermişti. Sonra Cebrail, Rabbinin şu buyruğunu kendisine telkin etmişti:
"Yaratan Rabbinin adıyla oku. O, insanı alaktân (kan pıhtısı biçimini alan embriyodan) yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir. O (insana) kalemle (yazmayı) öğretti, insana bilmediğini Öğretti." (Alak: 1-5)
Kur'an-ı Kerim'in Ramazan ayında nazil olmaya başladığı görüşünde düşünce birliği vardır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ramazan ayı ki, insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırt edip açıklayıcı olarak Kur'an o ayda İndirilmiştir." (Bakara: 185)
Bunlar üzerinde tartışma olmayan gerçeklerdir. Fakat şüphe götürmeyen bu gerçeklere muhalif bazı ifadeleri taşıyan rivayetler görülmektedir. Aslında aralarında çelişki olmadığını açıklamamız için, çelişkili görünen rivayetlerin bazısını nakletmeyi uygun gördük:
Buhari ve Müslim'in "Sahih'lerinde, Yahya bin Ebi Kesir'in şöyle dediği rivayet edilmektedir: Ebu Seleme bin Abdurrah-man'a, Kur'an-ı Kerim'in ilk nazil olan ayetinin hangisi olduğunu sorduğumda bana: "Ey elbisesine bürünen" (Muddesin ı-4) ayeti olduğunu söyledi. Bense; aRabbinin adıyla oku" (Alak Suresi) olduğunu söyledim. Bunun üzerine bana, Peygamber (sav) efendimizin şu sözlerini nakletti:
"Bir ay müddetle Hira mağarasında itikafa girdim. îtikafı-mı tamamladığımda, dağdan inerken vadinin ortalarından geçmekteydim. Bir ses duydum, Önüme arkama baktım. Sağıma ve soluma baktım, bir şey göremedim. Sonra göğe baktım.
Gökte Arşın üzerinde, havada onu (Cebrail'i) gördüfn. Beni bir titreme aldı. Hemen Hatice'ye gittim. Beni örtmelerini istedim. Bunun üzerine, "Ey elbisesine bürünen, kalk , uyar. Rabbini tekbir et, elbiseni temizle" ayetleri nazil oldu."
Bir başka rivayette bu ayetlerin, ilk nazil olan ayetler olmadıklarına işaret edilmektedir. Ayrıca bu rivayette, görünen Cebrail'in, vahyin ilk gelişinde görünen Ruhü'l-Kudüs olduğuna delil teşkil eden bir ifade de yoktur. Şüphesiz ki, bu vahyin ilk olarak Hıra mağarasında geddiğini ve orada: "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetinin nazil olduğunu ifade etmektedir. Sonra Cebrail, Ebu Seleme'nin vehmettiği gibi, "Ey elbisesine bürünen" ayeti kerimesini getirirken, ilk defa değil, ikinci defa gelmiş oluyor. İlk defa gelişinde, "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetini getirmişti.
Dikkatli bir bakış bize, Kur'an-ı Kerim'in ilk nazil olan ayetinin "Yaratan Rabbinin adıyla oku..." ayeti olduğunu açıklar. Nitekim şüphe götürmeyen gerçek de budur. Fakat vahyin kesilmesi beş ay ve birkaç gün devam etmiş,

bundan sonra: "Ey elbisesine bürünen! Kalk, uyar" ayet-i kerimesi nazil olmuştur. Vardığımız kesin hükme göre vahyin kesilişi, Fil olayının kırkıncı yılının Ramazan ayında, "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetinin nüzulünden sonra başlamış ve bu kesinti dönemi, Fil olayının kırk birinci yılma kadar devam etmiştir.

Düşünen ve hakikati gören kimse için bu rivayetler arasında herhangi bir çelişki yoktur. Kur'an-ı Kerim'in nazil olan ilk ayetinde tebliğ emri yoktur.. Aksine bu ayette, Ruhü'l-Kudüs'le buluşma ve Kur'an-ı Kerim'in mevcudiyetini bildirme, onun ilk maksadı olan halkı eğitme, hakkı açıklama amacı vardır. Allah'ın kitabının Kur'an olduğu, Kur'an'm O'nun adıyla okunduğu ve zikrinin onunla bilindiği gerçeği açıklanmıştır. Tebliğ görevini ifa etme mükellefiyeti ise: "Ey elbisesine bürünen! Kalk, uyar ve Rabbini tekbir et" ayetiyle ifade edilmiştir. Ibn Kesir de buna işaret etmiştir. Buhari, Abdurrahman bin Ebi Sele-me'den nakledilen rivayet hakkında şöyle demiştir: "Bu, Cebrail'in daha önce birinci defa Peygambere vahiy getirmiş olduğuna ve "Yaratan Rabbinin adıyla oku" ayetini indirdiğine engel teşkil etmemektedir. Bu ayeti getirdikten sonra Cebrail, yine Peygamber efendimizle karşılaşmış ve ona şu ayetleri getirmiştir: "Ey elbisesine bürünen! Kalk, uyar. Rabbini tekbir et (Onun büyüklüğünü an) Elbiseni temizle. Pislikten (Allah'a eş tutmak, puta tapmak gibi çirkin şeylerden) kaçın." (Muddessin 1-5)

Bu ayetlerin nüzulünden sonra vahiy gelmeye devam etti. Ortaya çıkan şartlara ve olaylara göre peyderpey inmeye başladı. Artık Resulullah (sav) da risalet görevini mükemmel bir şekilde yerine getirmeye başladı. Büyük bir azimle yakın ve uzak herkesi, hürleri ve köleleri Allah'a davet etti. Aklı başında asil ve mutlu kimseler ona iman ettiler. Zorba ve inatçı kimselerse buna karşı çıktılar.

---

[1] Şerhu Mevahibu'l-Ledunnıye, c 1, s 207.

Vahyin Mertebe ve Şekilleri

Bu bölümde, Peygamber (sav)e sadık rüya şeklinde başlayan ve peyderpey gelerek yirmi üç yılda tamamlanan Kur'an'ı Kerim'in nüzulünü sağlayan vahyi inceleyeceğiz.
Kur'an-ı Kerim bizlere, Cenab-ı Allah'ın, Peygamberlerine nasıl hitapta bulunduğunu şöyle açıklıyor:
"Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiy suretiyle veya perde arkasından konuşur; yahut bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyeder." (Şura: si)
Şüphesiz bu ayet-i kerime, Cenab-ı Allah'ın, kendileriyle konuşmak için kulları arasından seçtiği elçilere hitapta bulunuş yollarını saymaktadır. Hz. Muhammed (sav)'e Rabbimiz, acaba hangi şekilde hitapta bulunmuştur? Bu bölümde bu sorunun cevabını vermeye çalışacağız. Çünkü biz daha vahyin ilk nüzulü konusunu işliyoruz. Bundan sonra vahyin nihayetine kadar olan safhaları anlatmaya çalışacağız.
"Zadü'1-Mead" adlı eserinde Ibn Kayyım, vahyin yedi mertebesi olduğunu anlatmaktadır. Bu bölümlerden herbirini açıklamaya çalışacağız. Bu taksimatın, söz konusu sayıyı kapsamadığını görmekteyiz. Çünkü bu taksim yapılırken, kısımlar arasındaki sınırın net bir şekilde ayrılmadığı görülür. Şimdi vahyin mertebelerini sıralamaya çalışacağız:
1- Sadık rüyalar: Vahyin bu mertebesi Peygamber (sav)'de mevcuttu. Risaî^tle görevlendirildiğinde, sadık rüya görmüş ve Kur'an-ı Kerim'in ilk kısmı bu rüya ile kendisine nazil olmuştu. Nitekim bu husus İbn İshak'ın "Siretwinde de anlatılmaktadır. Daha sonra Cebrail, açıkça kendisine gelip görünerek bu rüyası te'yid edilmişti.
Sadık rüya bazan, doğrudan sorumluluğu da beraberinde getirir. Örneğin İbrahim Aleyhisselam'm, oğlu İsmail'i kurban etmesine esas teşkil eden şey, sadık bir rüya idi. Çünkü Cenab-ı Allah, İbrahim Aleyhisselam'ın bu konuda şöyle konuştuğunu naklediyor: .
"Rabbim! Bana iyilerden (bir çocuk) lütfet!" diye yalvardı. Biz de ona yumuşak huylu bir erkek çocuk müjdeledik. Çocuk yanısıra yürümeye başlayınca (ibrahim ona): "Yavrum! Ben uykuda iken seni boğazladığımı görüyorum, bir /-"şün, ne dersin?" dedi. (Çocuk): "Ey babacığım! Sana emredildiyse onu yap. Inşaallah beni sabredenlerden bulacaksın" dedi. Böylece her ikisi de Allah'a teslimiyet gösterip, babası oğlunu alnı üzerine yatırınca Biz "Ey İbrahim! Sen rüyayı

doğruladın. İşte biz güzel davrananları böyle mükafatlandırırız! diye seslendik. Doğrusu bu apaçık bir imtihandı. Ona fidye olarak büyük bir kurbanlık Verdik." (Saffat: 100-107)
Bu ayet-i kerimelerde de görüldüğü gibi, Allah'ın dostu ibrahim peygamber, gördüğü sadık rüya ile oğlunu kurban etme mükellefiyeti altına girmiş, sabır ve tahammülle onu kesmeyi kabul etmişti. O, kendisinin ilk oğluydu . Rabbi onun duasını kabul etmiş ve kendisine İsmail'i bahsetmişti. Bu gerçekten apaçık bir imtihandı. İbrahim (as) rabbinin emrine uymuş, İsmail de bu emre sabırla boyun eğmişti. Böylece ikisi de iyilik yapanlardan olmuşlardı. Ne güzel sabredicilerdi!
2- Vahyin mertebesini İbn Kayyım şöyle açıklıyor: "Melek bazan gelip peygamberin aklına ve kalbine bazı kelimeleri bırakırdı. "
Bu ifadeden anlaşıldığına göre melek, Allah'la peygamberi arasında aracılık yapmakta ve Allah'ın emirlerini, elçisinin ruhuna üflemekteydi, İbn Kayyım buna örnek olarak Peygamber efendimizin şu sözünü göstermektedir:
"Ruhül Kudüs kalbime, rızkını tamamlamadıkça hiçbir canlının ölmeyeceğini üfledi. Öyleyse Allah'tan sakının ve rızık talebinizi güzelce yapın."
Vahyin bu çeşidi ile, Cebrail'le açık bir surette karşılaşarak gelen vahiy arasındaki fark şudur: İkincisinde Cebrail, apaçık bir şekilde Peygamber efendimizin yanına gelir ve onunla konuşurdu. Birincisinde ise kalbine bazı kelimeleri bırakarak vahiyde bulunurdu. Bazan bu türlü vahyi, Peygamberin ağzından çıkan sözler olarak değerlendirebiliriz. Her ne kadar Allah'ın yalın ilhamı ile olsa bile, bu sözler, Peygamber efendimizin ağzından çıkmıştır. Peygamber efendimiz bunların kesin ilahi ilhamlar olduğunu söylemişse, bunların Allah'ın kelamı olduğuna ve arada vasıta olmaksızın mücerret vahyi olduğuna inanırız.
3- Üçüncü mertebe meleğin insan suretine bürünerek Peygamber efendimizle konuşması ve Peygamber efendimizin de onun söylediklerini anlayıp Hafızasına yerleştirmesidir. Bu durumda Cebrail, bir insan suretine bürünerek Peygamberimize gelir ve onunla konuşurdu. Bu insan daha çok ashabtan Dih-yet'ül Kelbi olurdu. Cebrail, onun suretine bürünerek vahiy getirirdi. Nitekim sahih bir senetle Nesei bunu, İbn Ömer'in hadisinden nakletmektedir. Denildiğine göre Cebrail, Bedir gazasından sonra Dihyet ül Kelbi'nin şekline bürünerek Peygamber efendimizin yanına gelmiştir. îbn Kayyim'ın söylediğine göre Dihye, endamı düzgün bir insandı. Cebrail'in insan suretine bürünerek gelmesi, onun kendi ruhaniyetinden soyutlanması manasına gelmez. O yine bir ruh olmakta devam ederdi. Sadece cesede bürünürdü. Meleklik vasfı yine onda kalmakta devam ederdi. Ruhun, insan suretine bürünerek ceset şeklinde zuhur

etmesine aklen herhangi bir engel bulunmamaktadır.
Dihye'nin, melek Cebrail'in bu insan suretine bürünmesinde bir fonksiyonu yoktu. Ayrıca onun bu değişiklikle bir ilgisi de bulunmuyordu. O kendi cesedinde yaşamakta, yemekte, içmekte ve tam bir insani hayat yaşamaktaydı.
Ruhül Kudüs (Cebrail)in, bir ceset şeklinde görünmesi, cesedin meleğe dönüşmesini, ya da meleğin cesede dönüşmesini gerektirmiyordu. Cebrail, yine ruh olarak aynı melekti.
Çünkü onun bu şekilde görünmesi organik bir olay değildi. O yine bir ruhtu, melekti. Yalnız bir cisim suretinde feyezan ediyordu. Bir cismi meydana getiriyor, ya da Allah'ın yarattığı bir cisimde tezahür ediyordu. Allah ise herşeyi yaratmaya ve yarattıklarını istediği biçime sokmaya kadirdir. Melek Cebrail ortadan kaybolunca, o insani ceset de kendisiyle birlikte kayboluyordu.
4- Cebrail'in çan sesini andırarak Peygamber efendimize hitapta bulunması îbn Kayyım'ın anlattığına göre, Peygamber efendimize bu şekilde vahiy gelirken o çok şiddetli bir sıkıntıya düşerdi. Bunu tavsif eden Ibn Kayyım şöyle der: "Vahiy getiren melek Peygamber efendimizin varlığıyla içice olurdu. Öyle ki, şiddetli soğuklarda bile Peygamber efendimizin alnından ter damlacıkları dökülürdü. Bir binek üzerindeyse, bineği yere çökerdi. Peygamber efendimizin baldırı Zeyd bin Sabit'in baldırı üzerindeyken yine böyle bir vahiy gelmişti; Zeyd bin Sabit adeta bu yükün altında ezilir gibi olmuştu."
Buharı, Zeyd bin Sabit'in şöyle dediğim rivayet eder: "Cenab-ı Allah, Resulüne vahiy gönderdi. Vahiy gelirken Peygamber efendimizin baldırı baldırımın üzerindeydi. Bana öylesine bir ağırlık çöktü ki, baldırımın paralanır gibi olduğunu hissettim."
Buhari ile Müslim'in "Sahihlerinde ve İmam Malik'in "Mu-vatta" adlı eserinde Hz. Aişe'den rivayet edildiğine göre, Haris bin Hişam, Peygamber efendimize, kendisine vahyin nasıl geldiğini sormuş, Peygamber efendimiz de şöyle cevap vermişti: "Vahiy bazan bana çan sesi şeklinde gelir ki, bu vahyin en ağır şeklidir. Vücuduma bir ağırlık çöker ama meleğin getirdiği sözleri hafızama yerleştiririm. Bazan da melek benimle konuşmak için bir insan suretine bürünerek yanıma gelir ve söylediklerini anlarım."
Hz. Aişe der ki: "Çok şiddetli soğuk bir günde, meleğin Peygamber efendimize geldiğini gördüm. Onun vücudu yere çöktü ve alnından da terler damladı."[1]
Vahyin bu mertebesi manevi bir mertebedir ve hakikatini idrak etmek mümkün değildir. Sadece bu mertebeyi tasavvur etmeye çalışıyoruz. Yoksa künhünü tamamıyla anlamamıza imkan yoktur. Ancak bu durumu anlatmakla şu gerçeği kavrayabiliriz: Temiz olan Ruhül Kudüs, Peygamber (sav) efendimizle içice

olur, Ruhu ve cesediyle imtizaç eder, ona yüksek ve kuvvetli bir sesle hitap ederdi. Sesinde öyle bir şiddet vardı ki, çan sesini andırırdı. Bu sesi sadece Peygamber efendimiz duyardı. Başkaları duyamazlardı. Bunu kendi nefesinde hisseder, ama başkaları hissedemezlerdi. Cebrail kendisiyle anlaşılır bir şekilde konuşurdu. Bu oldukça kuvvetli bir ses ve hitap olmasına rağmen Peygamber efendimizden başkası duymazdı. Çünkü o, Peygamber efendimizin ruhu ve cismi ile iç içe olurdu. Onda ezici bir ağırlık meydana getirirdi. Bu ağırlığı, Peygamber efendimizin altında bulunan herşey hissederdi.
Fakat bu durumda bile Resulullah, meleğin söylediklerini anlar, hafızasına yerleştirirdi. Melek yanından ayrılırken, Peygamber efendimiz Allah'ın sözlerini melek vasıtasıyla almış ve hafızasına yerleştirmiş olurdu. Allah'ın kudreti yüce ve nimeti büyüktür. Askalani, "Mevahib" adlı eserde, vahyin bu mertebesini doğrulayan ve açıklayan hadisler nakletmiştir. Örneğin Taberani, Zeyd bin Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: aBen Resulullah (sav)'e gelen vahyi yazanlardan biriydim. Kendisine vahiy nazil olduğunda, şiddetli bir sıtmaya yakalanmış gibi vücudundan inci tanelerine benzeyen terler damlardı. Vahiy meleği yanından gittikten sonra, Peygamber efendimize gelen vahyi kaleme alırdım. Gelen vahyi o bana dikte ettirirdi. Yazma esnasında Peygamber efendimiz, baldırını baldırımın üzerine koyardı. Onun ağırlığı dolayısıyla neredeyse ayağımın kırılacağını hissederdim ve ayaklarımın üzerinde yürüyemez olurdum. Maide Suresi Peygamber efendimize nazil olduğunda, o bir devenin üzerindeydi. Devesinin omuzu kırılacak gibi oldu. "
Bu rivayette deveden bahsedilmektedir. Çünkü Veda Hutbesini okumakta olan Peygamber efendimiz, bir devenin üzerindeydi, îşte tam o sırada Maide Suresinin şu ayeti nazil olmuştu: uBu gün dininizi olgunlaştırdım. Üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı beğendim"{Maide, 3)
5- Beşinci mertebe: Bu mertebeyi açıklama sadedinde îbn Kayyım şöyle demiştir: "Melek, kendi asli suretinde Peygamber efendimize görünür ve ona dilediği vahyi getirirdi. Bu durum, iki defa olmuştu." Nitekim Cenab-ı Allah, Necm Suresi'nde buna işaretle şöyle buyurmaktadır:
"İnmekte olan yıldıza andolsun ki, arkadaşınız sapmadı. O, havadan konuşmaz O (na inen Kur'an veya onun söylediği sözler), kendisine vahyedilenden başka birşey değildir. Onu, müthiş kuvvetleri olan biri öğretti. Üstün akla sahip (olan melek) doğruldu. (Gerçek meleklik şeklinde göründü): Kendisi yüksek ufukta iken. Sonra yaklaştı, (yere doğru) sarktı onunla arasındaki mesafe iki yay kadar, yahut daha az kaldı. Allah kuluna, uahyettiğini vahyetti. Onun (gözüyle) gördüğünü gönül yalanlamadı. (Çünkü onu, hem baş gözüyle, hem de gönül

gözüyle görmüştü). Onun gördüğü üzerinde onunla tartışıyor musunuz? Andolsun, onu bir kez daha inerken görmüştü. "(Necm: 1-13)
îbn Kayyım, bu ruhi görünmeyi, Cebrail'in asli şeklinde görünmesi olarak tefsir etmiştir. Zannımca bu görme, basiret nuru, ya da ruh kuvvetiyle olmuştur. Yoksa göz nuru ve cisim şeklinde olmamıştır. Çünkü Cebrail ruhtu. Onu maddi olarak görmesi mümkün değildi. Bu hal, somut görmeden ayrılmamaktadır. Bununla beraber somut olarak görünen şey, şahsın sahibi olan Dihye'den başkasıydı.
Abdullah bin Mes'ud şöyle demiştir: "Resulullah (sav) efendimiz, Cebrail'i ancak iki kez asli suretinde görmüştü. Bir defasında Peygamber efendimiz, ondan aslı suretinde görünmesini istemiş, o da bütün ufku dolduracak şekilde ona görünmüştü, ikinci defasındaysa îsra gecesinde, Sidretü'l Münteha yanında Peygamber efendimize asli suretinde görünmüştü. "
6- Altıncı mertebe: Semavatın fevkinde bizzat Cenab-ı Allah'ın Peygamber efendimize vahyetmesidir. Bu durum, Miraç gecesinde meydana gelmişti. Bu vahiyle Cenab-ı Allah Peygamber efendimize namazı ve diğer hükümleri farz kıldı. îbn Kay-yım'm sözlerinden özet olarak şunu anlıyoruz: Vahyin bu mertebesinde Peygamber efendimiz, yüce Allah'tan direkt olarak emir almış ve onunla muhatap olmuştur. Bu vahiy, uykudaki sadık rüya veya melek vasıtasıyla gelmemiş, bizzat Cenab-ı Allah'tan gelmiştir. Bu şekil vahiy, Allah'ı görmeyi gerekli kılmaz. Çünkü Cenab-ı Allah, seçkin kulları olan peygamberlere perde arkasından hitapta bulunmuştur. Böylece peygamberler, Allah'ın yüce zatını görmeden onunla konuşabilmişlerdir. Peygamber efendimize: "Rabbini gördün mü? " diye sorulduğunda, o şöyle cevap vermiştir: *Allah nurdur, ben O'nu nasıl görebilirim?"
Tercih ettiğim yorum, az sonra anlatacağımız yedinci mertebeyle çatışmaktadır. Bunları birbirinden ayırmak istediğimizde şöyle dememiz gerekir: Bu tür vahiy, arada bir vasıta olmaksızın, doğrudan Allah tarafından Peygamber efendimize gelen vahiydir. Böyle bir vahiy de Miraç gecesinde Peygamber efendimize nazil olmuştur. îbn Kayyım'm anlattıklarından çıkardığımıza göre bu, amellerin rabbinin konuşması değil ondan gelen direkt bir vahiydir.
7- Yedinci Mertebe: Perde arkasından konuşma. Bu konuda îbn Kayyım şöyle demiştir: "Arada bir melek olmadan Allahü Teala, peygamberlerle konuşmuştur. Örneğin Hz. Musa ile bu şekilde konuşmuştur. Böyle bir vahiy mertebesi, Kur'an'ın kesin nassı ile Musa peygamber hakkında sabittir, tsra olayında da anlatıldığına göre böyle bir vahiy peygamber (sav) efendimiz için de sabittir. Bu açıklamadan anlaşıldığına göre, vahyin yedinci mertebesi, altıncı mertebesiyle içice girmektedir. Şu halde, bu iki mertebeden herbiri diğerinden ayrı ve

müstakil değil-
Gerçekten de bu mertebeler birbiriyle oldukça benzerlik göstermektedir. Bu mertebelerin hepsi de Kur'an-ı Kerim'de anlatılmaktadır. Örneğin bir ayeti kerime de Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
"Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiyle (kulunun kalbine dilediği düşünceyi doğurarak), yahut perde arkasından konuşur; yahut bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyeder." (Şura: 5i)

8. Zadu'1-Mead, c 1, s.25.

---

[1] Şerhü Mevahibü'l-Ledünniye, c.l, s.29.

HAKKA DAVET

Hakka Davet

Vahyin altı ay veya daha az bir süre kesilmesinden sonra, Peygamber efendimize tebliğ görevi verildi. Bu emir üzerine Peygamber efendimiz, ilahi risaletin yükünü omuzladı ve bütün insanlığa tebliğde bulunmaya başladı. Allahü Teala ona, kendisine köstek olan Örtüyü üzerinden atmasını, sadece Hira mağarasında ibadetle yetinmemesini emretti. Hira mağarasm-daki ibadeti, kendi nefsini terbiye etmesi, ruhunu arındırması için yeterliydi. Ancak rabbinin emirlerini bütün insanlığın huzurunda anlatması gerekiyordu. Hira mağarasında gizlice yalvarıp yakararak rabbiyle irtibata geçmek, güvenilir bir elçi için yeterli değildi. İlahi emirleri halka açıklaması gerekiyordu. Böylece o, bir taraftan Hira mağarasında kendi zatını süsleyip terbiye ettiği, ruhunu güçlendirdiği, nefsini göklerde ve yerde herşeyden haberdar olan rabbine yönelttiği gibi, öte yandan da toplumsal bir ibadette bulunmuş olacaktı. Çünkü hak davetini yayacak, insanları sadece Allah'a ibadete yönelmeye çağıracakta Nefisleri ıslah edecek ve gecesi gündüz gibi aydınlık olan apaçık bir sevgiyle insanlar arasına girecekti. îşte peygamberlerin sonuncusu Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in omûzladığı büyük risaletin gayesi buydu. Rabbi ondan şu kesin emirle halkı doğru yola çağırmasını istiyordu:
"Ey örtülere bürünen, kalk, uyar. Rabbini tekbir et Elbiseni temizle, pislikten kaçın. Verdiğini çok bularak başa kakma. Rabbin için sabret." (Müdessir: 1-7)
Bu ayet-i kerimeler şu hususları kapsamaktadırlar: İnsanlar, eğer sapıklıklarında devam edecek olurlarsa, onları şiddetli bir azap ile uyarmak gerekir. Allah'a kulluğa, zahiren ve batı-nen giysileri temizlemeye, fesadı terketmeye, kötülükten uzak durmaya davet etmek icab eder. Kötülüğü uzaklaştırmanın, eziyeti ortadan kaldırmanın yegane yolu, Allah'a ibadettir. İslam davetini tebliğ etme hususunda ilk emir sayılan bu ayetler, üç önemli hususu içermektedir. Muhammedi davetin özünü oluşturan bu üç hususu şöyle sıralayabiliriz:
1- Ceza ve hesaba iman etmek. Zaten Peygamber efendimize uyarma emrini veren Cenab-ı Allah da bu hususa işaret etmiştir. Bunda abiret gününe işaret vardır. O günde yapılacak hesap ve cezaya değinilmektedir, insanlar hayır işlemişlerse hayır görecek, şer işlemişlerse şer göreceklerdir.
2- însan nefsi, ibadet ve sabırla terbiye edilir. İnsanın kalbi, yüce Allah'a ihlasla bağlanmak, onu ortaksız bilip yüceltmekle temizlenir. Allah'ın ortağı yoktur.

Hakimiyet ve övgü O'na mahsustur. Zaten Cenab-ı Allah da bu hususa şu ayet ile işarette bulunmuştur: "Rabbini tekbir et. Elbiseni temizle."

3- Toplumu, içinde yaşamakta olduğu eziyetlerden kurtarmak ve topluma fayda vermek. Noksanlıklardan münezzeh olan Yüce Allah, bu hususa şu ayetle işaret etmiştir:

"Pislikten (Allah'a eş tutmaktan, puta tapmaktan ve çirkin şeylerden) kaçın. Verdiğini çok bularak başa kakma."

Böylece, yukarıdaki ayet-i kerimelerin, Islami hakikatlerin özüne işarette bulundukları anlaşılmaktadır. Islamiyetin temelini teşkil eden bu hakikatler, Vahdaniyet (Allah'ın birliği), ahi-ret gününe iman etmek, nefisleri pisliklerden arındırmak, fesadı bertaraf etmek ve bunun yerine faydalı olan şeyleri yerleştirmektir.

Davetin Mertebeleri

"Zadü'l Mead" adlı eserinde İbn Kayyım, davetin beş mertebesi bulunduğunu söylemiştir:

1- Peygamberlik: Allah katından inen hakka, ancak peygamberler davet ederler. îbn Kayyım bunu, davetin ilk mertebesi olarak kabul etmiştir. Ama biz bu görüşte değiliz. Biz bunu davetin mahiyeti olarak kabul ediyoruz. Çünkü risalete iman etme çağrısında bulunan kişi, ancak nebi ve mürsel olmalıdır. Çünkü bu, davetin esasıdır. Yoksa davete başlamak için girişilen ilk mertebe değildir. Aksine bu, davetin aslı ve özüdür.

2- Yakın akrabayı uyarmak: Zaten bu iş için Cenab-ı Allah Peygamber efendimize şu emri vermişti:

"(Önce) en yakın akrabanı uyar ve müminlerden sana uyanlara kanadını indir. (Onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran)." (Şuara- 214-215)

Peygamber (sav) efendimiz, işe ilk olarak en yakın akraba ve aşiretini davet etmekle başlamıştı. Bunun için de Abdü Menaf oğullarını çağırmış ve onlara şöyle demişti: "Şu vadide atlıların bulunduğunu ve size saldırmak üzere olduklarını söylersem beni doğrular mısınız?" Orada bulunanlar: "Senin yalan söylediğini görmedik" diye cevap verince, Peygamber efendimiz şöyle devam etti: "Şüphesiz ben, Allah'ın size gönderdiği elçisiyim. Şiddetli bir azaptan önce gelip size haber veriyorum. Bu ceza ya temelli cennete, ya da temelli cehennemde kalmaktır!"

3- Davetçinin kendi kavmini uyarması: Muhammed (sav) efendimiz bu yöntemi uygulamıştı. Dar çerçevelerden çıkıp geniş bir alana geçmişti.Sonra da daha genel ve kapsamlı bir alana intikal etmişti. Yakın akrabalarını uyardıktan sonra, kavmi Kureyşi uyarmaya başlamıştı.Bu mertebede Peygamber efendimiz, Mekke ve çevresindeki insanları uyarmaya başlamıştı.

4- Bu mertebeyi de îbn Kayyım şu sözleriyle açıklamaktadır: "Daha Önce, kendilerine uyarıcı gelen ve buna inanan kavimleri uyarmak"

Bunlar arap yarımadasında yaşayan araplardı. Çöl ve kent ahalisiydi. Böylece Peygamber efendimizin daveti, arapça konuşan herkese yayılmıştı.Yakm uzak demeden, insanlar arasında ayırım yapmadan bütün araplara hak davetini ulaştırmıştı."

5- Araplardan başka Romalılara, İranlılara, Şamlılara, Mısırlılara, Habeşlilere elçiler ve mektuplar aracılığıyla daveti tebliğ etmek, sonra da onlara davetçiler göndermek: Müslümanlara hücum eden, ya da hücuma kalkışan düşmanları

bertaraf etmek için ordular hazırlamak. îslama davet etmek isteyen davetçilere engel çıkaran milletlerin İslamı öğrenmelerine engel olan kimseleri saf dışı bırakmak için ordular hazırlamak, işte bu, davetin beşinci mertebesini teşkil eder. Sapıklıkla doğruluğun, hidayetle dalaletin birbirinden ayrılması ve hidayetle hakkın sebat bulması, bundan sonra da insanların delil ve hüccete dayanarak hakkı seçmeleri için, davet engellerini ortadan kaldırmak gerekir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinde zorlama yoktur. Artık hak ile batıl iyice ayrılmıştır. Kim tağut (Şeytan)ı inkar edip Allah'a inanırsa, muhakkakki o, kopmayan, sağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah işitendir, bilendir. " (Bakara: 256)
Her ne kadar ikinci ve üçüncü mertebeler arasında ayırım yapmak çok zor olsa da Peygamber (sav) efendimiz bu mertebelerin hepsini de uygulamıştır. Gerçekten ikinci ve üçüncü mertebeler, hemen hemen birbirinden ayrılamıyacak kadar iç içe-dirler. Zaten birincisi, davet için mertebe sayılmaz. Aksine o davete hazırlık mertebesidir. Belki de bu mertebeden şu kasde-dilmiştir: aYaratan Rabbinin adıyla oku..."
Bu ayetler Peygamber efendimizin Cebrail ile ilk buluşması esnasında nazil olmuşlardır. Davetin ilk mertebesi, davetçinin okumasını ve kendini yetiştirmesini gerekli kılmaktadır. Bu ayetlerin nüzulünden sonra vahiy altı ay kadar kesilmiş ve bundan sonra da şu ayet-i kerimeler nazil olmuştur:
"Ey elbisesine bürünen, kalk, uyar. Rabbini tekbir et. Elbiseni temizle." (Mıidesair: 1-4)
Bundan sonra Peygamber efendimiz davetini gizli yaptı Dostlarıyla, yakın arkadaşlarıyla, seçkin tanıdıklarıyla buluşuyor, onlara İslamiyet'i tebliğ ediyordu. îşte bu, tebliğin ikinci mertebesiydi. islam'ın ilk nüvesini oluşturmak için, başlangıçta daveti gizli yaptı. Bu nüvelerden çekirdekler oluşacaktı. Bunu da gizlice yapmak gerekiyordu. Çünkü daha ilk aşamada daveti açıklamak, ekilen tohumu çürütebilirdi.
Her yeni düşüncenin etrafında imanlı gönüllerin bulunması ve bu düşüncenin ilanından sonra da bu dostların onu desteklemesi gerekir. Böylece o düşünce açığa vurulur. Sonra da bu fikrin propagandasını yapacak kimseleri bulmak gerekir. Gizli davetin durumu, ana karnındaki ceninin durumu gibidir. Cenin, kendi başına hayatta kalabilecek duruma gelmeden ana karnından çıkmaz. Beka unsurlarını ve kuvvet sebepleriyle beslenmeyi elde ettikten sonra dünyaya gelir. îşte fikir davetleri de böyledirler. Önce gizlice tedbirlerin alınması, sonra açığa vurulmaları gerekir. Bu nedenle islam daveti, ilk mertebede gizlice yapılmış, sonra diğer mertebelere geçilerek ilan edilmişti. Kavilerin anlattıklarına göre,

İslam davetinin gizlilik aşaması üç yıl sürmüştü. Müslümanlar bu süre içinde ibadet ve müzakerelerini Erkam bin Ebi Erkam'ın evinde gizlice yapar-larmış. Fakat şunu bilmemiz gerekir ki, bu süre içindeki gizlilik, davetin gizlenmesi değildi. Peygamber (sav) efendimiz, getirdiği ilahi hakikatleri ilan ediyordu. Bazı hususlarda insanları uyarıyor, bazı hususlarda da onlara müjde veriyordu. Yalnız gizlenen şey, alemlerin rabbinin davet ettiği ibadetin edasıydı. Bu nedenle de Hz. Ömer ile Hz. Hamza'nın müslüman olmalarından önce bazı güçsüz müminler, müşriklerin eziyetlerine uğramışlardı. Ancak Hz. Hamza ile Hz. Ömer'in müslüman olmalarından sonra müslümanlar, saf halinde ortaya çıkmış, müslü-manlıklarını ilan etmiş, birlik ve beraberlik içinde müşriklere karşı cephe oluşturmuşlardı. Allah'ın kuvveti ve hakkın gücüyle, kendisi acı da olsa, tatlı sonuçlar getiren sabırlarıyla müşriklere karşı meydan okumuşlardı.
Bundan sonra müşriklerin saflarını yaran tam bir açıklıkla, hakkın nurunu ve İhlasın aydınlığını ortaya koymuşlardı. Çünkü Cenab-ı Allah, Peygamber efendimize kesin ifadelerle şu emri vermişti:
"Sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. " {Hıcr 94)
Bu ayetin nüzulünden sonra Peygamber efendimiz müşriklere açıkça îslamı duyurmaya başladı. Kur'an-ı Kerim'le onlara meydan okudu ve mücadele verdi. Hakka inanan bir kimsenin gönül rahatlığıyla onlara karşı direndi. Kur'an ayetlerim okuyarak onlarla tartıştı. Kur'an'ın bir benzerini getirmeleri hususunda onlara meydan okudu. Onlarsa kendisini tehdit ediyor, aile ve aşiretini uyarıyorlardı.

İlk Müslüman Olanlar

Muhammed (sav), tslam'm ilk nüvesini oluşturmak için çalışmaya başladı. Başlangıçta, kendisiyle birlikte oturup kalkan ve kendisiyle beraber yaşayan kimseleri İslam'a çağırdı. En yakınında üç kişi vardı. Bunların birincisi, mü'minlerin annesi Hatice idi. Peygamber efendimiz onunla sükunet buluyor, onun şefkatini ve himayesini görüyordu. Peygamber efendimize iyilik eden bu mübarek kadın, onun çocuklarının anası ve şefkatli re-fikasıydı.
Peygamber efendimizle birlikte yaşamakta olanların ikincisi, Ebu Talib oğlu Ali'ydi. O Peygamber efendimizin himaye ve kefaleti altında bulunuyor, ondan terbiye görüyor ve geçimi de onun tarafından karşılanıyordu. Çünkü Ebu Talib'in çoluk çocuğu kalabalık, kendisi de dar gelirliydi. Kardeşinin oğlu Muhammed (sav) ise ona göre daha varlıklıydı. Bu zenginliği ve malı, Hatice'nin malıyla ticaret yaparak elde etmişti. Peygamber efendimizin amcası Abbas da zengin bir kimseydi. Ku-reyş'in servet sahibi kimselerindendi.
Duygulu, akrabalık bağlarına riayetkar ve sevecen bir insan olan Peygamber efendimiz, bu durumu amcası Abbas'a açtı. Kendisiyle amcası Abbas'dan her birinin, Ebu Talib'in çocuklarından birini yanlarına alıp bakımını üstlenmeyi önerdi. Abbas da ona muvafakat etti. Ebu Talib'den , yanlarında kalmak üzere birer çocuğunu istediler. Muhammed (sav) Ali (r.a)'yi aldı. islam daveti gelip ilahi vahiy indiğinde Hz. Ali on yaşındaydı.
Peygamber efendimizle beraber yaşamakta olanların üçüncüsü Zeyd bin Harise bin Şirahbil idi. Zeyd, Ben-i Kelb oğullan kabilesine mensup Araplar'dandı. Cahiliyet devrinde köle olarak alınmıştı. Çünkü kendisi 18 yaşlarındayken İranlı bir topluluk tarafından yakalanarak köle pazarında satılmıştı. Nihayet mü'minlerin annesi Hatice'nin mülkiyetine girmişti. Sonra Hatice onu Resulullah (sav)'a vermiş, böylece o, Resulullah'm kölesi olmuştu.
Babası, kaybolan oğlu Zeyd için çpk üzülmüş ve onu kaybettiğinden dolayı ağlayıp gözyaşları dökmüştü. Onun hasretini dile getiren şöyle bir şiir söylemişti:
"Zeyd'e ağlayıp duruyorum.
Ne olduğunu bilmiyorum. Acaba sağ mıdır?
Herhalde öyle olmalıdır.
Yoksa ecel mi uğradı yanma ?
Vallahi bilmiyorum.
Onu sorup duruyorum.

Zeydf Sana düz yerler mi, yoksa dağlar mı kıydı?
Ahf Ne olurdu zamanın,
Seni bir defa olsun geri döndüreceğini hileydim.
Senin dönmen en büyük şey,
Bana dünyada bu yeter! Güneş doğarken onu, bana hatırlatır!
Gurub zamanı yaklaşınca
Yine onu hatırlarım.
Rüzgarlar esince
Onun hatırasını dalgalandırırlar.
Ey onun hakkındaki üzüntülerim ve korkularım!
Ne kadar da uzunsunuz!
Onu aramak için akçıl deve
Yeryüzünde hızla sürülüp koşturulup duracak.
Deve, dolaşmaktan yorulmadıkça
Ben de bıkmayıp yorulmayacağım.
Ben sağ oldukça
Ya da ölüm gelip çatmadıkça böyle yapacağım.
Zaten herkes bir emel ve ümide kapılarak
Yok olup gider. "
Babası, oğlu Zeyd'i Arap beldelerinde uzun süre aradı. Nihayet bi'setten önce Resulullah'm yanında buldu. Abdullah oğlu Muhammed (sav) de, köleliğe düşmandı. Rızası olmadan, Zeyd'i kendi yanında alıkoymak istemedi. Onu kendi yanında kalmakla babasının evine gitmek arasında serbest bıraktı ve şöyle dedi: "Dilersen yanımda kal, dilersen babanla beraber git" Ama o genç, Peygamber efendimizin yanında kalmayı tercih etti. Babası ve ailesinin yanında kalmaktansa, nübüvvetin nurunu tercih etti. Ama babası onu kınamaya başladı ve şöyle dedi: "Ey Zeydl Ananı babanı bırakıp da köleliği mi tercih ediyorsun?!" O asil oğul şöyle dedi: "Doğrusu ben bu adamda üstün-lükler gördüm. Artık ebediyyen ondan ayrılmayacağım!"
Onun bu vefakarlığını gören Peygamber efendimiz, elinden tutup Kureyş cemaatinin yanma götürdü ve şöyle dedi: "Hepiniz şahit olun. Bu benim oğlumdur, bana mirasçı olacaktır."
Peygamber efendimizin böyle söylediğini duyan Zeyd'in babası sevindi. Artık bundan sonra Zeyd'e, "Muhammed'in oğlu Zeyd" denilmeye başlandı. Bu hal, evlat edinmenin Kur'an tarafından yasaklanmasına kadar devam etti. Evlat edinmeyi yasaklayan Kur'an ayetinde şöyle denmektedir:
"Onları babalarına nisbet ederek çağırın. Bu, Allah yanında daha adaletlidir.

Eğer babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır." (Ahzab. 5)

Peygamber Evinde İslamiyet

İslam'ın başlangıcı Hz. Muhammed (sav)'in evinde oldu. Onun evindeki kimseler İslam davetini başlattılar. Bunlar üç kişiydiler: Biri Peygamber efendimizin şefkatli, güvenilir, vefakar ve iffetli zevcesi Huveylid kızı Hatice, ikincisi henüz bir çocuk olan Ebu Talib oğlu Ali'ydi. Peygamber efendimiz onu besleyip büyütmüştü. Üçüncüsü de Peygamber efendimizin üzerindeki kölelik bağını kaldırmış olduğu Zeyd idi. Zeyd'i Peygamber efendimiz kölelikten kurtarıp Kureyş içindeki yüksek mevkiine ulaştırmıştı. Öyle ki, Araplar ona Muhammed'in oğlu Zeyd diye seslenirlerdi. Bu hal, evlat edinmenin Allah tarafından yasaklanmasına kadar devam etti. Bu yasak indikten sonra Zeyd'in şerefi, islam ve îman sayesinde daha da arttı. Hürriyetine kavuşarak şerefli bir insan oldu.

Peygamber efendimiz Cebrail ile karşılaştığı günden itibaren iman edip islam'a girdi. Peygamber efendimiz Cebrail ile konuştuktan sonra, vücudu tiril tiril titremekte olduğu halde evine döndü. Hatice bu olayı Varaka bin Nevfel'e anlattığında Varaka, Peygamber efendimizin, zamanın Resulü olduğunu, ondan sonra bir peygamberin gelmeyeceğini bildirdi.

Hatice daha işin başından iman etmişti. Onun imanı güvenlik ve esenlik olmuştu. O Peygamber efendimize sükunet verir, onun üzerine şefkat ve merhamet kanatlarını gererdi. Müşriklerin şiddetli baskıları ve sert direnmeleri ortamında Hatice, rahmet ve şefkat kanatlarıyla Peygamber efendimizi gölgelendirir, hep destek olurdu. Nitekim "Siret" adlı kitabında Ibn Hişam şöyle der: "Davet hususunda Hatice Peygamber efendimizi destekledi. O, Allah ve Resulüne inanan, Peygamberin getirdiklerini tasdik eden ilk insan oldu. Bu sayede Cenab-ı Allah, elçisinin yükünü hafifletti. Hoşuna gitmediği red ve tekzib-leri duyunca üzülüyordu. Fakat Hatice'nin yanına döndüğünde Cenab-ı Allah ondaki sıkıntıları gideriyor, ona sebat veriyor, yükünü hafifletiyordu. Hatice ona direnme tavsiye ediyor, onu tasdik ediyor, insanların yaptığı işlerin basit ve kaale alınmayacak kadar önemsiz olduğunu söylüyordu. Allah Hatice'den razı olsun. Bu sayede Hatice'nin, bütün peygamberlerin zevcelerinden daha üst bir makamı oldu. Hatta bütün dünya kadınlarının fevkinde bir makama sahip oldu. Fazilet hususunda dünyadaki kadınların üçüncüsü oldu. Bu kadınlardan birinci mertebede bulunan, gökteki meleklerle muhatap olan iffetli ve bakire Meryem'di. Diğeri Peygamber efendimizin vücudunun bir parçası ve ciğerparesi olan Fatıma-i Zehra idi. Üçüncü sırada olan Hatice'ye Cenab-ı Allah gökten güzel bir

selam ve tebrik göndermişti. Cenab-ı Allah, Peygamberine Cebrail'in diliyle şu emri göndermişti: "De ki: Ey Hatice, Allah sana selam söylüyor,"
Abdullah bin Cafer bin Ebu Talib'in rivayetine göre, Resul-lulah (sav) efendimiz, Hatice'ye, cennette bir evinin bulunduğunu müjdelemekle emrolunmuştu.
Hatice, Peygamber efendimize, sükunet, bereket, güvenlik ve esenlik dolu bir ev hazırlamıştı. Dışarıda gürültü ve kavgaların tozu yorgunluk ve meşakkatlerin baskısı vardı. Fakat bu evin içinde Cenab-ı Allah ona tam bir rahatlık, aydınlık ve güzellik bahsetmişti. Eve gelen Peygamber efendimiz, güzel bir görünüm ve tatlı bir manzarayla karşılaşırdı. Yorgunluktan sonra sükunetin tatlılığıyla yüzyüze gelirdi.
Hatice, Allah tarafından kendisine selam gönderildiği zaman, onun katında ne kadar yüce bir mertebede bulunduğunu anlamış ve iman etmiş bir kadına mahsus olarak Cenab-ı Allah'a şu sözleriyle mukabil selamlarını göndermişti: "Allah selamdır. Selam ondandır, Cebrail'e de selam olsun." Ondaki sadık ve dürüst iman, Allah'ı tenzih etmekle biraraya gelmişti. Cebrail'e de selam vermişti. Ama Allah, selamın ve esenliğin kendisiydi. İnsanlara selam ve esenliği bahşeden Allah'tı. O'nun şanı ve zatı yücedir.
Hatice'nin bu mukabil selamıyla ilgili yorumunda, "Mevahi-bü'l-Ledünniye" adlı eserin sarihi şöyle der: "Hatice'nin mukabil selamda bulunması, onun anlayışının derinliğine işaret eder. Çünkü o Allah'a mukabil selamda bulunurken O'na övgü ve senada bulunmuştur. Sonra Allah hakkında layık olan şeyle, layık olmayan şey arasında seçim yaptı. Onun bu yaptıkları, selim bir idrakin semeresi olmak yanında engin bir duyarlılığının ve Allah'a olan dürüst imanının da bir semeresiydL"

Hz. Ali'nin Müslüman Oluşu

Hz. Ali henüz on yaşındaydı. İlk mümeyyizlik yaşını geride bırakmış ve dini manaları idrak edecek bir düzeye gelmişti. İslam alimleri de bu yaştaki çocuğun dini manaları idrak edecek seviyeye geleceği hususunda görüş birliği etmişlerdir. Mümeyyiz çocuğun İslamiyeti kabul edişinin sahih olacağı hususunda birleşmişlerdir. Oysa mümeyyiz çocuğun mürtedliğinin geçerliliği hususunda böyle bir görüş birliği yoktur.
Peygamber efendimiz risaletle görevlendirildiği esnada, Hz. Ali mümeyyizlik çağındaydı. Akranlarını geride bırakacak kadar yüksek bir zekaya sahipti. Ayrıca o, vahyin iniş mahalli olan Peygamber efendimizin yanındaydı. Peygamber'in evinde yaşıyordu. İdrakiyle elde edemeyeceği ve anlayamayacağı şeyleri taklit ve salih kudret ile elde edebilirdi. Peygamberlik nurunun kıvılcımları onu doğru yola iletiyordu. Nübüvvetin aydınlığı, kendisine çevresindeki şeyleri açıklıyor ve net bir şekilde gösteriyordu. Denildiğine göre Hz. Ali, Peygamber efendimizi, kendisi için gerçek bir örnek edinerek onun nurundan faydalanmış, onun hareketlerini ve sözlerinin aynını uygulamış, onun gittiği yoldan gitmişti.
İbn İshak der ki: "Bazı ilim erbabının anlattıklarına göre Resulullah (sav), namaz vakti geldiğinde Mekke dışına çıkardı. Hz. ali de babası Ehu Talib'den ve diğer amcalarından gizlenerek onunla birlikte dışarı giderdi. Namazlarını beraberce kılar, akşam olunca ikisi birlikte geri dönerlerdi. Bu hallerini, Allah'ın dilediği bir zamana kadar sürdürdüler."
Fakat Ebu Talib'in gözleri, oğlu Ali ile, kardeşinin oğlu ve sevgilisi Muhammed (sâv)'in çevresinde dönüyordu. Bu sebeple Hz. Ali ile Peygamber efendimiz namaz kılarlarken, onları gördü. Peygamber efendimize yönelerek: uEy kardeşimin oğlu! Uymakta olduğun bu din nedir?" diye sorunca Peygamber efendimiz şu cevabı verdi: "Amcacığım! Bu, Allah'ın, meleklerinin, peygamberlerinin ve babamız İbrahim'in dinidir. Bununla Allah, beni kullara peygamber olarak gönderdi. Amcacığım! Kendisine nasihat edeceğim ve hidayete davet edeceğim en uygun kişi sensin. Bu davet hususunda bana icabet edecek ve bu hususta bana yardım edecek en uygun kişi yine sensin." Peygamber efendimiz onu iki şeye davet etmişti:
1- İslam'a iman etmek
2- Peygamber (sav)'e davet hususunda yardım etmek
Ebu Talib bu iki şeyden sadece ikincisi için Peygamber efendimizin isteğine

uymuştu. Birincisi için uygun cevap vermemiş ve şöyle demişti:
"Ey kardeşimin oğlu! Ben atalarımın dinini ve geleneklerini bırakamam. Ama Allah'a andolsun ki, hoşlanmadığın herhangi bir durumla karşılaşmayacaksın ve bu kavim sana asla kötülük yapamayacaktır!"
Peygamber efendimizle Ebu Talib arasında işte böyle bir konuşma geçmişti. O yüksek bir iftihardan, ata ve dedelerinin-aslında güzel olmayan-yolundan vazgeçemeyeceğini ifade ediyordu. Aklı mükemmel, nefesi kuvvetli bir insan olan Ebu Ta-lib'den böyle bir söz beklenmiyordu. Fakat bu da Cenab-ı Allah'ın dilediği bir hikmetten dolayı böyle olmuştu. İnsanlar, güçlü kuvvetli adamların dahi müşrik olabileceklerini, şahsiyet bakımından büyük olsalar bile, itikad bakımından büyük olamayacaklarını görsünler diye, Ebu Talib'i böyle konuşturmuştu. Peygamber efendimizle birlikte namaz kılmakta olan Hz. Ali'ye, babası nasıl muamele etmişti? Namazdan sonra Ebu Talib, Hz. Ali'ye yönelerek şöyle dedi: 'Yavrucuğum şu yapmakta olduğun şey nedir ve sen ne haldesin?"
Ha; Ali şöyle cevap verdi: "Babacığım, ben Allah'a ve Resu-lü'ne inandım. Muhammed (sav)'in getirdiği dini tasdik ettim. Onunla birlikte Allah için namaz kıldım ve ona tabi oldum."
Büyük şahsiyet sahibi Ebu Talilb'in oğluna ve kardeşinin oğlu Muhammed (sav)e baskı yapmadan, taassuba sapmadan, zorluk çıkarmadan nasıl muamele ettiğini gördük. Oğluna verdiği cevap şöyle olmuştu: "Muhammed seni hayırdan başka tirşeye davet etmemiştir. Sen ona tabi olmaya devam et."
Bir diğer rivayetinde îbn îshak yukarıdaki rivayete ek olarak şöyle demiştir:
Bu olaydan bir iki gün sonra, Hz Ali eve geldiğinde Peygamber efendimizle Hatice'nin namaz kılmakta olduklarını gördü. Ve Ta Muhammed bu nedir?!" diye sordu. Peygamber efendimiz de ona şu cevabı verdi:
"Allah'ın kendisi için seçtiği ve onunla Peygamberlerini gönderdiği dinidir. Seni tek ve ortaksız olan Allah'a iman etmeye, O'na ibadette bulunmaya davet ediyorum. Lat ve Uzza'yı inkar etmeye çağırıyorum."
Hz. Ali şöyle dedi: "Bu, bugüne kadar duymadığım birşey-dir. Ebu Talib'le konuşmadan birşey yapacak değilim."
Peygamber efendimiz, henüz açığa vurmadığı sırrının duyulacağından korktı ve: uEy Ali, eğer müslüman olmazsan, bu sırrımızı sakla." dedi. O gece öylece beklediler. Sonra Cenab-ı Allah, Hz. Ali'nin kalbini İslam'a ısındırdı. Sabahleyin koşarak Resulullah (sav)in yanına geldi ve: "Ya Muhammed! Bana neyi önermiştin?" diye sorunca, Peygamber efendimiz şöyle buyurdu: "Allah'ın bir ve ortaksız olduğuna şehadet getireceksin. Lat ve Uzza'yı inkar edeceksin. Allah'a ortak koşmaktan uzak duracaksın." Hz Ali, onun söylediklerini doğruladı ve

müslüman oldu. Rivayete göre o, imanını babasından gizlemişti. Fakat babası Ebu Talib, oğlunun iman etmiş olduğunu öğrenince ona: "Amcan oğlu Muhammed'e desttek ol ve ona yardım et" diye tavsiyede bulunmuştu.
Bu, îbn îshak'm başka bir rivayette anlattığı fazlalıktır. Ancak bu fazlalık, birinci rivayetle çelişmemekte, yalnız ona bazı ilaveler yapmaktadır. Bu rivayetten anlaşılan şudur: Ebu Talib oğlu Ali, kendi akranları ola n diğer çocuklar gibi karşılaştığı bir durumda babasının ve anasının görüşünü almadan birşey yapmamaktaydı. Ancak Censıb-ı Allah tarafından kalbine iman nuru bırakılınca, koşarak a mcası oğlu Muhammed'in yanına gitmiş ve gönül rahatlığıyla müslüman olmuştu. Zaten Mekke dışına çıkarlarken de namaz kılıp amcası oğluna tabi olmuştu.

İslam'da İlk Aile

Hz. Ali'nin müslüman olmasından hemen sonra Zeyd bin Harise de müslüman oldu. O, ailesi içinde hür ve serbest olarak yaşayabilecekken, köle olarak Muhammed (sav)in yanında yaşamayı tercih etti. Babasını bırakıp Hz. Muhammed (sav)'i seçti. Şu halde böyle bir şahsın ilk müslümanlardan olması gerekirdi. Hiç tereddüt etmeden Peygamber ailesine katıldı. Tereddütsüz olarak İslam'a girdi. Böylece derli toplu bir iman ailesi teşekkül etti. Bu aile fertleri şerefli bir İslam ailesi oluşturdu. Muhammed (sav) namaz kılarken, mü'minlerin annesi Hatice ile Hz. Ali de kendisine uyarlardı.
Bir tüccar Mekke-i Mükerreme'yi ziyaret etmeye gelmişti. Onun orada neler gördüklerini size anlatmak istiyorum: Yahya bin Afif şöyle demiş: "Cahiliyet döneminde Mekke'ye geldim. Abbas bin Abdulmuttalib'in yanına varıp evinde kaldım. Güneş doğduğunda ben Kabe'ye bakıyordum. Gencin biri oraya yöneldi. Gözlerini semaya dikti, sonra Kabe'yi karşısına alarak ayakta durdu. Aradan fazla bir zaman geçmeden bir delikanlı geldi. Önce gelen adamın sağ tarafında durdu. Kısa bir süre sonra da bir kadın geldi. Bu iki kişinin arkalarında durdu. Genç rükua vardı. Onunla birlikte delikanlı ve kadın da rükua vardılar. Genç rükudan başını kaldırınca onunla birlikte delikanlı ve kadın da rüku'dan kalkıp doğruldular. Genç secdeye kapandı. Onunla birlikte diğerleri de secdeye kapandılar. Ben "Ey Abbas, bu gerçekten harika birşey" dedim. Abbas bana, "Bu genci tanıyor musun?" diye sorunca, ben "hayır" diye cevap verdim. O dedi ki: " Bu, kardeşim Abdullah'ın oğlu Muham-med'dir. Arkasındaki şu delikanlıyı tanıyor musun?" deyince, o dedi ki: "Bu, Ebu Talib oğlu Ali'dir. Arkasında duran şu kadını tanıyor musun?" Ben, hayır deyince, bana şu cevabı verdi: "Bu, kardeşim o.ğlu Muhammed'in eşi Hatice'dir. Kardeşimin oğlu, bize, tatbik etmekte oldukları bu dini, kendisine göklerin ve yerin Rabbi edan Allah'ın emrettiğini söylemektedir. Vallahi ben, bütün yeryüzünde bu dinde şu üç kişiden başka bir kimse bulunduğunu şimdilik bilmiyorum!"
Evet bu üç kişi, bu üç temiz şehsiyet, İslam'a ilk giren insanlardı. Bera berlerinde Zeyd bin Harise de müslüman olmuş ve dördüncü s ırada yer almıştı.
Bu rivayetlerden anlaşıldığına göre, bu ilk müslümanlar herhangi bir delil talep etmeden İslam'a girmişler, gördükleri hakkı tanıyınca onu tasdik etmişlerdir. Heva, heves ve garazdan arınmış hangi kalbe, insanlara fayda ve zarar vermeyen taşlara, putlara iman etmekle; hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, herşeyin kendisine muhtaç olduğu, bir ve tek olan, doğmayan ve doğurulmayan Allah'a imanı bir

tutar! Sonra en ufak bir düşünce ile ve selim bir kalble insanlar Muhammed (sav)'in getirdiği davetin hak davet olduğunu idrak edebilirler. Kaldı ki, o davetçinin ahlakı güzel, karakteri sağlam, dürüst ve faziletli bir kimseydi. îdrak edici selim bir akla sahipti. Onun sözlerinde şüphecilerin şüpheye düşmelerine neden olacak birşey yoktu.

Bu temiz aileyi imana sevkeden şey, onların aslında hakkı idrak etmeleri ve Rablerinin gerçekliğine inanmalarıydı. Ayrıca onların nefisleri saf, kalpleri temizdi. Mü'minlerin annesi Hatice ile Ebu Talib oğlu Ali'nin kalbinden daha temiz bir kalp var mıydı?!

Peygamberin Evinden Fışkıran Nur

Muhammed (sav)'in evinden nur fışkırdı. Evin dışına büyük bir aydınlık saçıldı. Bu nur, Peygamber efendimizden uzaklaşmadı. Onun dostlarının kalplerini aydınlattı. Kendisiyle kalbi bağlantısı olan kimseleri hakka yaklaştırdı. Gerçi bunlar Peygamber efendimizin akrabaları değildi. Fakat onun kavminden ve kabilesinden idiler. Sonra Peygamber efendimizin Ebu Le-heb gibi yakın akrabaları, kendisini himaye edip besleyen sevgili amcası Ebu Talib, Abbas ve diğerleri de, Allah'ın büyük mucizesine, İslam'a karşı cephe aldılar. Bu da İslam'ın nezahe-tini ispatlayan büyük bir alamettir. İslamiyet'i yeryüzüne hakim kılan, asebiyet değildir. Asebiyete tabi olan kimseler, bu dine destek olmamışlardır. İslamiyet, cahiliyet taassubunu ve ırkçılığı yok etmek için gelen ilahi bir dindir. İslam davetinin genelinde ırkçılığa yer yoktur. Kabilecilik bağlarına da İslam davetinde yer verilmemiştir. Nitekim bu hususlar Peygamber efendimizin siretinde de açıkça anlatılmaktadır. Saltanata tamahı olan herhangi bir ailenin, saltanatına dayanarak peygamberliğe meylettiği de söylenemez. Özellikle Haşimoğulları İslam'dan önce Mekke toplumu içinde liderliği ellerinde bulundurmaktaydılar. Kabe-i Muazzama'mn bakıcılığı onların elindeydi. Bu liderliği, atadan dededen devralarak o güne kadar getirmişlerdi. En sonuncuları Peygamber efendimizin muasırı olan Ebu Talib olmuştu. İslam'a ilk girenler Haşimoğulları olmadıkları halde, İslam'a ilk destek verenler şüphesiz onlar olmuşlardı. Bunlar müslüman olduklarından dolayı değil, asebi-yet bağlarının gereği olarak Peygamber efendimize yardımcı olmuşlardı. Çünkü o zamanlar Araplar arasında asebiyet bağlarına değer verilirdi. Her şahıs, kendi akrabalarının himayesi altında yaşardı. Akrabaları onu korur ve düşmana teslim etmezlerdi. Düşmana teslim etmek, onlar için aşağılanma nedeniydi, akrabalarının yardımda gevşeklik göstermeleri de zillet ve horlanma nedeniydi. Özellikle Muhammed (sav) mütecaviz değil, aksine tecavüze uğrayan bir insandı. Muhtelif kimseler tarafından zulüm ve işkenceye maruz bırakılmaktaydı.

Peygamber efendimize sıkıntılı zamanlarında akrabalarının asebiyet nedeniyle yardım etmiş olduklarını ispatlamak için şu hususu söylemek yeterli olacaktır: Peygamber efendimiz güçlendikten sonra akrabaları artık kendisine yardım etmez olmuşlardı. Hatta Ebu Talib'den sonra Haşim oğullarının büyüğü sayılan amcası Abbas, Bedir savaşında Peygamber efendimizin askerlerine karşı savaşmıştı. Nihayet müşriklerden alınan esirler arasında kendisi de esir olarak

müslümanlarm eline düşmüştü. Peygamber efendimiz onu fidyesini almadan serbest bırakmamıştı.

Hz. Ebu Bekir'in Müslüman Oluşu

Hz. Ebu Bekir'in mi yoksa Hz. Ali'nin mi önce müslüman oluşu meselesine girmeyeceğiz. Çünkü bu, İslam'da tefrika yaratmak isteyen kimselerin ortaya attıkları ve bölücülük kokusu taşıyan bir meseledir. Şiiler, Hz. Ali'nin Hz. Ebu Bekir'den önce müslüman olduğunu iddia etmekte; buna karşın Emevi-lerle Nasıbiler (Hz. Ali'ye ve evladına düşmanlık eden kimseler) Hz. Ebu Bekir'in Hz. Ali'den önce müslüman olduğunu savunmaktadırlar Bizim bu konuya girmemiz gereksizdir. Bu guruplardan herbiri sahabilerden bir kısmının kendi görüşlerini te'yid ettiklerini ileri sürmektedirler.Bizim görüşümüze göre, her ikisi de İslam'a ilk giren erkeklerdendir. Ebu Bekir o zamanlar olgun bir erkek olup kırk yaşına yaklaşmıştı. Hz. Ali ise on yaşındaydı. Henüz buluğ çağına ermemişti, ama meseleleri anlayan mümeyyiz bir çocuktu. Kötülükleri reddederek, kendisine söylenenleri düşünerek İslam'a girdi. Önce de anlattığımız gibi, İslam fıkkıhçıları, mümeyyiz çocuğun İslam'a girişini sahih saymaktadırlar. Her ne kadar bu yaştaki bir çocuğun ir-tidadının azaba neden olup olmayacağı hususunda ihtilaf etmişlerse de, müslümanlığa girişinin sahih olacağını söylemişlerdir.
Hz. Ebu Bekir Peygamber efendimizin risaletle görevlendirildiğini duyar duymaz, İslam'a koştu. Adı atik, ya da Abdül-Kabe idi. Peygamber efendimiz ona Abdullah adını verdi. Anlatıldığına göre, annesinin hiçbir erkek çocuğu hayatta kalmaz-mış. Allah, Ebu Bekir'i nasib ettikten ve Ebu Bekir yaşadıktan sonra, annesi ona atik adını vermiş. Çünkü o ölümden azad olmuştu. Atik kelimesi, azatlı kimse anlamına gelir. Adının Ab-dul-Kabe olduğunu söyleyenler de olmuştur. Çünkü anası ona Abdul-Kabe adını vereceğini daha önceden adamıştı. Sonra Peygamber efendimiz, Ebu Bekir'e Abdullah adını vermeyi uygun gördü.
Ebu Bekir, Kureyşliler arasında temayüz eden bir şahsiyetti. Neseb alimlerindendi. Arapların neseblerini bilirdi. Önceki nesillerin haberleri konusunda bilgisi vardı. Dürüstlük ve gü-venilirliğiyle tanınmış bir tüccardı. Her ne kadar Muhammed (sav)in güvenirliği derecesinde bir şöhrete sahip olmasa da, Ku-reyş toplumu içinde güvenilir ve dürüst bir kimse olarak tanınırdı. Belki de güvenirlik, dostu Muhammed'den kendisine geçmişti. Genel çizgilerde meşrepleri birbirine uyduğu, yaşları birbirine denk olduğu ve iki arkadaş oldukları için, Muhammed (sav)'in güvenirliği kendisine de geçmişti. Ebu Bekir putlardan uzak durma hususunda Peygamber efendimiz derecesinde kararlı

olmasa bile, yine de Allah onu Peygamber efendimize yakın bir dost olarak yaratmıştı. Aralarındaki fark şuydu: Cenab-ı Allah, Peygamber efendimizi Resul ve Nebi olması için yaratıp gözetimi altında yaşatmıştı. Ebu Bekir'i ise Muhammed'e yakın takvalı bir dost olması için yaratmıştı.
Dostlukları ve arkadaşlıkları, birbirlerine ahlaki olgunluk içinde muamele etmelerini sağlamıştı. Peygamberlik alametleri görüldüğü ve bi'setin başlangıç günleri geldiği zaman Hatice, nerede olduğunu bilmediği zaman, Peygamber efendimizi Ebu Bekir'e sorardı. Huzursuz olduğu, tedirginlik duyduğu zaman onun yanına giderdi. Ravilerin anlattıklarına göre Hz. Ebu Bekir, Peygamber efendimizin, kendisinden îslam'a girmesini istemesinden önce müslüman olmuştur. Çünkü o dostu Muham-med'in peygamber olarak gönderileceğini daha önceden beklemekteydi. Varaka bin Nevfel'in, Muhammed (sav)'in peygamberliği hakkında söylediklerini duymuştu. Varaka'nm anlattıklarını Hatice'den öğrenmişti. Günlerden bir gün Hakim bin Hüzzam'ın yanında oturmaktaydı. Cariyesi yanına gelmiş ve şöyle demişti: "Halam Hatice, bugün, kocası Muhammed'e Musa'ya gelen peygamberlik gibi bir peygamberliğin geldiğini söylüyor." işte tam bu sırada Ebu Bekir, beklediği şeyin gerçekleştiğini anlamıştı. Hemen koşup o nurdan aydınlanmak ve o nurun yuvasına sığınmak istemişti. Bu düşünceyle Peygamber efendimizin yanına gitti. Peygamber efendimiz kendisinden müslüman olmasını isteyince de hemen bunu kabul etti. Peygamber efendimizin bu isteği, cahil bir kimseden değil, arif bir kimseden yapılan istekti. Ebu Bekir bu isteğe hemen uydu ve teslim oldu, îslam'a girdi. Allah'a iman etti.[1]
"Siret" adlı eserinde Ibn Ishak der ki: îîana gelen haberlere göre Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Her kimi îslam'a davet ettiysem mutlaka tereddüt etmiş ve düşünmüştü. Fakat Ebu Bekir'i davet ettiğim zaman, o hiç tereddüt göstermedi. "
Ebu Bekir'in nefsi, davetten önce İslam'a hazır durumdaydı. Çünkü Peygamber efendimizdeki nübüvvet alametlerim görmüştü. Ayrıca Varaka bin Nevfel'in de Peygamber efendimizin nübüvveti hakkında söylediklerinden haberdar olmuştu. Kaldı ki o, Peygamber efendimizin sadjk ve vefakar dostuydu. Gördüğü bir rüya, ona imanı müjdelemişti. Bu rüyanın yorumu ile nefsi aydınlanmış ve kalbi safîaşıp hakka yönelmişti.
"Ravzul-Enf adlı eserde şu ifadelere rastlamaktayız: "Allah'ın Ebu Bekir'i îslam'a muvaffak kılmasının sebeplerinden biri de şuydu: O, rüyasında ay'ın Mekke-i Mükerreme üzerine indiğini görmüştü. Sonra bu ay, parçalara ayrılarak

Mekke'nin bütün evlerine girmişti. Nihayet ay, evlerden çıkıp toplanarak Ebu Bekir'in kucağına inmişti... Ebu Bekir bu rüyasını ehli kitaptan bazı bilginlere anlatınca, bilginler ona şu yorumda bulunmuşlardı: Beklenen peygamberin zamanı yaklaşmıştır. Sen ona tabi olacak ve insanlar içinde ondan en çok mutlu olan şahıs sen olacaksın."
İşte bu rüya sebebiyledir ki, Peygamber efendimiz kendisini imana davet ettiğinde, hemen icabet etmiş ve müslüman olmuştu."
Ebu Bekir islam'a girince, Peygamber efendimiz onu kendine sırdaş yaptı. Onunla arkadaşlığını ve dostluğunu dahada ilerletti. Zaten önceden ruhi ve ahlaki yakınlıkları bulunuyordu. Bundan sonraki arkadaşlıkları ve yakınlıkları sırf Allah'a iman etmek temeli üzerine kuruldu. Hayatın zorlukları karşısında birbirlerine destek oldular. Abdullah oğlu Muhammed (sav), Ebu Bekir'in mertebesini daha da yüceltti.însanlar Ebu Bekir'in mertebesini biliyorlardı. Büyük bir sosyal mevkii vardı. Ayrıca manevi güce de sahipti. Hem Allah ve hem de insanlar katında yüksek yere sahip bir insandı.

---

[1] Şerhu Mevahıbu'l-Ledunnıye, C.l, S 240

İhlaslı Kimselerin Peşpeşe İslama Girmeleri

Ebu Bekir'in İslam'a girişiyle, İslamiyet, Peygamber efendimizin evinin odaları dışına çıktı. Bundan önce İslamiyet Peygamber efendimizle birlikte yaşayan üç kişi arasındaydı. Bu üç kişi Peygamber efendimizin şerefli zevcesi Hatice, Ali ve Zeyd idi. Biz bu isimlerden bahsederken sıralamaya riayet etmiyoruz. Bunlardan hangisinin daha önce İslam'a girmiş olduğu üzerinde durmuyoruz. Her ne kadar Hz. Hatice'nin bi'set esnasında Peygamber efendimize ilk iman eden insan olduğunu tereddüt etmeden söyleyebiliyorsak da, bu sıralamaya riayet etmenin zorunlu olmadığı görüşündeyiz. Bi'setten önce Hz. Hatice Peygamber efendimize destek olmuştu. Bi'setten sonra da bu vazifesini yapacak olan Peygamber efendimize yardımdan geri durmamıştı. Dolayısıyla Allah katında büyük bir mertebeye yücelmişti.
Ebu,Bekir'in müslüman oluşundan sonra, Peygamber efendimizle eski dostlukları veya Ebu Bekir'le eski arkadaşlıkları olan bazı kimseler peş peşe İslam'a girdiler. Zaten bunlarda İslam'a girme istidadı vardı. Peygamber ailesinden ve Ebu Bekir'den sonra ilk olarak Osman bin Affan İslam'a girdi. Onun Ebu Bekir'le dostluğu ve Peygamber efendimize sevgisi vardı. Peygamber efendimizle nesebi bir bağ kurmak istiyordu. Onun damadı olmayı arzuluyordu. Muhammed (sav)'in, kızı Rukiyye'yi Utbe'ye nikahladığını öğrendiğinde epeyce üzülmüştü. Bu haberi aldığında nasıl üzüldüğünü Osman'ın kendisinden dinleyelim:
"Kabe'nin çevresinde oturuyordum. Muhammed (sav)'in, kızı Rukiyye'yi Utbe'ye nikahladığını duydum. Utbe'den önce Rukiy-ye'yi nikahlayamadığım için pişmanlık ve üzüntüye kapıldım. Hemen evime döndüm. Su'da binti Kureyz'i görmek istedim. Bana Muhammed (sav)'in risaletle görevlendirildiğini haber verdi. Su'da müslüman olmuş, fakat bunu henüz Peygamber efendimize haber vermemişti. Beni de îslam'a girmeye teşvik etmişti. Nihayet Ebu Bekir'in yanına vardım. Onunla görüştüm. O beni iman etmeye çağırdı. Bir süre sonra Peygamber efendimiz, Ali ile birlikte Ebu Bekir'in yanına geldi. Ebu Bekir kalkıp yürüdü. Peygamber efendimiz de oturup bana döndü ve: "Allah'ın cennet davetine icabet et. Şüphesiz ben, Allah'ın sana ve bütün halkına gönderdiği elçisiyim!" dedi. O'nun bu sözlerini işitince nefsimi tutamadım ve hemen müslüman oldum. Sonra kısa süre içinde Rukiyye ile evlendim."
Rukiyye ile evlenmek Osman'ın önceden beri gönlünde sakladığı bir temenniydi. Dolayısıyla Ebu Leheb'in oğlu Utbe'nin çabuk davranarak Rukiyye ile

nikahlanması, Osman'ı üzmüştü. Onun Rukiyye ile evlenmesi şöyle gerçekleşmişti: Ebu Le-heb, kör cahiliyeti sebebiyle, oğlu Utbe'yi, Peygamber efendimizin yakın aşiretini İslam'a davet ettiği sırada Rukiyye'yi boşamaya zorlamıştı. Osman'ın arzusu, geç de olsa, bu sayede gerçekleşmiş oldu. Allah, Rukiyye'yi Osman'a bir eş olarak hazırlamıştı. Böylece Osman, hem müslüman, hem de Peygamber efendimizin damadı olarak büyük hayra ulaştı. Bu onun için büyük bir sevinç kaynağıydı.
Osman'dan sonra Zübeyr bin Avvam, Abdurrahman bin Avf ve Talha bin Ubeydullah, Hz. Ebu Bekir'in daveti üzerine müs-lüman oldular. Bunların, Hz. Ebu Bekir'le akrabalıkları vardı. Çünkü Hz. Ebu Bekir, kavmi içinde sevilen bir şahsiyetti. Onun çağrısı üzerine toplanarak Hz. Peygamber'in yanına gittiler ve müslüman olduklarını açıkladılar, Peygamber efendimize destek olacaklarını ilan ettiler.
Bunlardan sonra Ebu Ubeyde Amr bin Cerrah ve Ebu Seleme Abdullah bin Abd'ül -Esedmüs-lüman olmuşlardı.Ebu Seleme, Ümmü Seleme'nin kocasıydı. Ebu Seleme'nin vefatından sonra Peygamber efendimiz Ümmü Seleme ile evlendi. Ebu Seleme ile birlikte Erkam bin Ebi Erkam, Osman bin Maz'un ile kardeşleri Kudame ve Abdullah, Ubeyd bin Haris bin Mutta-lib, Said bin Zeyd bin Amr bin Nüfeyl de müslüman olmuşlardı. Said bin Zeyd bin Amr bin Nüfeyl'in babası, Hanif dinine mensuptu ve putlardan nefret eden bir kimseydi. Hattab'm kızı Fa-tıma ile evliydi ve o da müslüman olmuştu. Böylece insanlar peşpeşe İslam'a girip iman ile müşerref oluyorlardı. Bu ilk müslümanlar namazlarını gizlice kılıyorlardı.
İslam'a çağrının diğer derecelerini anlatmadan önce, namazın ne zaman farz kılındığım anlatmaya çalışacağız.

Namazın Farz Kılmışı

"Ey elbisesine bürünen, kalk, uyar. Rabbini tekbir etti. Elbiseni temizle. Pislikten kaçın. Verdiğini çok bularak başa kakma. Rabbin için sabret" ayetiyle, Peygamber efendimiz risaleti tebliğ etmek ve insanları Allah'ın emrine, dinine çağırmakla yükümlü kılınmıştı. Fakat namazsız din olamaz. Mutlaka her din için bir namaz vardır. Çünkü her dinde bir ibadetin bulunması zorunludur. Namazsız ibadet olamaz. Namaz, dinin direği ve esaslı rüknüdür. Bu sebeple namazın farz kılınmasıyla tebliğ görevinin verilmesi aynı zamanda olmuştur. Çünkü namaz, bütün dinlerde ortak bir ibadettir. Ravilerin anlattıklarına göre, Peygamber efendimiz risaletle görevlendirildiğinde, biri sabah, diğeri de akşam olmak üzere iki defa namaz kılmakla yükümlü tutulmuş. Sabah ve akşamdan her birinde iki rekat namaz kılması farz kılınmıştır. Şafii'nin ashabından olan Müzeni, bu hususta şöyle der: Namaz, Mirac'dan önce farz kılınmıştı. Biri gün batınımdan Önce, biri de gün doğuşundan önce kılınırdı. Buna delil olarak şu ayet-i kerimeyi gösterebiliriz: "Rabbini çok an, akşam sabah (O'nu) teşbih et" cai-i îmran: 4i)
Hz. Aişe, kızkardeşinin oğlu Urve bin Zübeyr'in rivayetinden naklederek şöyle demektedir: "Namaz ikişer rekat olarak farz kılındı. Sonra Cenab-ı Allah hazarda dört rekat olarak takviye etti. Seferde ise iki rekat olarak kılınmasını kabul buyurdu." Bundan da anlaşılıyor ki namaz, İslam'ın başlangıcında farz kılınmıştır. Evet, namaz müslüman olan herkese bu şekilde ve bu miktarda farz kılınmıştı. Nafile namazlara gelince, dileyen dilediği kadar kılabilirdi. Peygamber efendimiz de fazla namaz kılmakla emrolunmuştu. Cenab-ı Allah, Peygamber efendimizden fazla namaz kılınmasını istediğine işaret ederek şöyle buyurmuştur: "Ey örtüsüne bürünen, gecenin yarısında, istersen biraz sonra, istersen biraz önce bir müddet için kalk ve ağır ağır Kur'an oku. Doğrusu biz, sana, taşıması ağır bir söz vahyedeceğiz. Gerçekten gece kalkışı daha tesirli ve (o zaman) okumak daha elverişlidir. Çünkü gündüz, seni uzun süre alıkoyacak İşler Vardir." (Muzemmil: 1-7)
Kavilerin anlattıklarına göre, Peygamber efendimize namazı ve abdesti Cebrail öğretmişti. Anlatıldığına göre Peygamber efendimiz, Mekke-i Mükerreme'nin yukarı taraflarındayken Cebrail yanına gelmiş, topuğuyla ona dürterek vadinin ucuna gelmesini işaret etmiş. Peygamber efendimiz de suya doğru onu takip etmiş, Cebrail o sudan abdest almış. Böylece Peygamber efend miz namazdan önce abdest almak gerektiğini anlamış.
Siyer kitapları bu uhaberi muttasıl olmayan bir senetle rivayet etmişlerdir. Ancak

bu haber, Zeyd bin Harise'den muttasıl olarak rivayet edilmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki, her namaz için abdest farz kılınmıştır. Bu da Peygamber efendimiz Mekke-i Mükerreme'deyken olmuştur. Önceleri namaz, iki vakitte, ikişer rekat olarak farz kılınmış, bu farziyet bir süre bu şekilde devam ettikten sonra, öğle, ikindi ve yatsı vakitlerinde dörder rekat, akşam vaktinde üç rekat ve sabah vaktinde de iki rekat olarak değiştirilmiştir. Tabii ki, bu belirttiğimiz rekatlar, farz namazlardır ve sünnetlerden ayrıdır. Sünnetlerin hangi vakitte Vaç rekat olarak kılınacağı, fıkıh kitaplarındaki ibadet bölümlerinde açıklanmıştır.
Ama alimler, pratikte hiç bir yaran olmayan bir hususu anlatmışlardır. Şöyle ki: Bi'set esnasında farz kılınan namazlarla, hicretten bir sene önce Miraç gecesinde farz kılınan namazların durumu ne olacaktır? Buna cevaben alimler şöyle demişlerdir: Miraç gecesinde farz kılınan namazlar, daha önceleri bi'set esnasında farz kılınan iki namazla yetinme hususunu ortadan kaldırmışlardır. Bu husus, Peygamber (sav)'in tatbikatıyla sabittir, îcma da-bu şekildedir. Böylece Miraç gecesinde farz kılınan beş vakit namazın, dinin zaruretinden olduğu anlaşılmıştır. Bunu inkar eden kafir olur.
Farz namazların beş vakitte kılınacağına Kur'an-ı Kerim işaret etmiştir: "Namazları ve orta namazı koruyun." (Bakara: 238) Alimlerin anlattıklarına göre orta namaz, ikindi namazıdır. Ce-nab-ı Allah, namazların bütün vakitlerine işaret ederek şöyle buyurmuştur:
"Akşamlarken ve sabahlarken, öğle ve ikindi vaktinde Allah'ı -ki göklerde ve yerde hamd O'na mahsustur- teşbih edin, namaz kılın." (Rum: 17-18)
Sabah namazına işarette bulunmak için: "Sabaha ererken", ikindi namazına işarette bulunmak için de: "Akşama girerken" denilmiştir. Akşam ve yatsı namazlarına işarette bulunmak için: "Günün sonunda" buyurulmuştur. Günün sonundan kasıt; akşam ve yatsı namazlarıdır. Hatta bazı fıkıhçıların söylediklerine göre, akşam ile yatsı namazlarının vakitleri birdir. Önce akşam namazı, sonra da yatsı namazı kılınır.
Ayet-i kerime'de öğle namazına ise sarih bir ifade ile işarette bulunulmuştur: "Öğleye erdiğiniz zaman..." (Rum:i8)

Yakın Akrabanı Uyar

Sayılan az da olsa, Kureyş büyüklerinden bir kısmı îslam'a girdiler. Ama herkes Muhammedi davetten haberdar olmuştu. Muhammed (sav)'in ilahi bir risalet getirdiğini işitmişlerdi. Işığın evlerin içine girişi gibi, bu fisalet haberi de her eve girmişti. Hatta denilir ki, Kureyşliler'in bütün evlerinde, Muhammed (sav)'in göklerle konuştuğu ve göklerden haber aldığı, yepyeni bir davet getirdiği anlatılmaktaydı. Peygamber efendimiz in-sanlan açıkça îslam'a davet etmeye başlamadan önce de, onunla ilgili haberler, insanlar tarafından duyulmuştu. Onun bu tutumu, insanların inatlarını harekete geçirmemiş, onları başlangıçta kendine düşman kılmamıştı. Böylece gönlü taassubla bu-lanmamış, inada düşmemiş saf kalpli kimseler îsiam davetiyle ilgilenmişlerdi. Sonunda az sayıda da olsa bir kısım insan îs-lam'a tabi olmuş; fakat çok sayıdaki kimseler islamiyet'le ilgilenmemişlerdi, işte bu esnada zayıf ve korumasız kimseler İslam'a girdiler. Böylelerinin nefisleri her zaman için saf, vicdanları temiz ve zihinleri açık olur. Çünkü bunlar zulmü hissetmekte, bu zalim düzenin değişmesini ummaktaydılar. Gelecekte kurtulacaklarını ümit ediyorlardı. Dolayısıyla İslamiyet geldiğinde ona ilk koşanlar, bunlar oluyorlardı. Hemen çağrıya icabet ediyor ve davet için etrafında halkalanıyorlardi. Onların mazlum olarak ortada kalmaları uygun değildi. Zaten hak da buna razı olmazdı. Çünkü onlar, mutsuz bir hayat yaşamaktaydılar. Gelecek iyi hayatın umuduyla gördükleri eziyetlere aldırış etmiyorlardı. Batılın değişeceğine ve mutlaka ortadan kalkacağına inanıyorlardı. Ümit kapısını açıp ümitsizlik kapısını kilitleyen Peygamber efendimiz, onların gönüllerine, batıl düzenin değişeceği ümidini bırakmıştı. Her ne kadar içinde bulundukları hal üzücü ise de bu ümitle yaşıyorlardı.

işte bunun içindir ki, Ammar bin Yasir ile anne ve babası Habbab bin Eret, Bilal-i Habeşi ve diğer bazı güçsüz kimseler islam'a girdiler, islam daveti bunlar arasında da yayılmış, onlar bu daveti duymaktan hoşlanmış ve buna icabet etmişlerdi. Bu uğurda her türlü işkenceye razı olmuşlardı. Davete icabet, onların gördükleri bir mucizeye ya da insanlara meydan okuyan bir delile dayanmıyordu. Aksine onlar, hakkı kolayca kabul edilen bir şey olarak görüyorlardı. Peygamber efendimiz insanları hakkın kendisine ve Kur'an'dan nazil olan ayetlere çağırıyor, insanlar da bu çağrıya uyuyorlardı. Çünkü hakkı açık ve net olarak görüyorlardı. Ayrıca davetçinin şahsında da hakkı müşahede ediyorlardı. Davetçi, güvenilir ve doğru sözlü Mu-hammed (sav) idi. O, deliller

ortaya koyuyor ve gerek duyulduğu zaman, hakkı açıklıyordu. Peygamber efendimiz güvenilir ve emin bir kimseydi. Davet ettiği kimselerin işittikleri şey, Kur'an-ı Kerim'di. islam d.vetine icabet eden büyüklere gelince, onlar da toplumun faziletli ve güvenilir şahsiyetleriydiler.
îslam daveti, suyun yeşil bitkilerde yürüyüşü gibi akıp süzülüyordu. Fakat yakındaki kimselerin bu davetten haberdar olmaları için, davetin açıkça yapılması ve hakikatlerin ilan edilmesi gerekiyordu. İslamiyet'in parlak bir güneş gibi zuhur etmesi ve yayılışının çevreye gösterilmesi şarttı. Tedbir bakımından ne kadar iyi olursa olsun, gizlilik, daveti ve hakikati belirsiz kılar. îslam daveti gelişme yolunda hücreleri oluşturmakta iken, Cenab-ı Allah, Hz. Peygamber'den, îslam davetini ilan etmesini istedi. Ve ona şu emri verdi:
"(Önce) en yakın akrabanı uyar ve müzminlerden sana uyanlara kanadını indir (onlara karşı mütevazı ve şefkatli davran).Eğer sana (uymaz) karşı gelirlerse; 'Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım' de. Galip ve esirgeyen (Allah)a tevekkül et." (Şuara: 214-217)
Bu emir üzerine Peygamber efendimiz harekete geçti. Haşim oğullarıyla Abdü Menaf oğullarını ve Kureyş'in diğer batınlarını Safa tepesinin yanında toplayarak şöyle dedi: "Size şu vadide düşman süvarilerinin toplandığını ve üzerinize hücum etmek istediklerini bildirirsem, bana inanır mısınız?" Onlar da: "Evet tasdik ederiz. Çünkü senin yalan söylediğini görmedik ve duymadık" Bundan sonra Peygamber efendimiz kendi davetini onlara açıkladı.
Şimdi de Buhari'nin "Sahih"inde îbn Abbas'dan rivayet edilen şu habere kulak verelim: îbn Abbas'ın anlattığına göre: "(Önce) en yakın akrabanı uyar ve mü'minlerden sana uyanlara kanadını indir (onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran)" ayet-i kerimeleri nazil olduğunda, Peygamber (sav) Safa tepesine çıktı ve "Ey Fihr oğulları, ey Adi oğulları" diye seslendi. Nihayet bunlarla diğer Kureyş batınları toplanıp Safa tepesinin yanına geldiler.. Gelemeyenler de, olup bitenlerden kendilerini haberdar etmeleri için oraya adamlarını gönderdiler. Ebu Le-heb ile Kureyşliler geldiler. Peygamber (sav) onlara şöyle dedi: "Şu vadide düşman süvarilerinin bulunduğunu ve onların size hücum etmek üzere olduklarını söylersem, benim bu haberimi doğrular mısınız?" Onlar da: "Evet doğrularız. Çünkü senin yalan söylediğini duymadık" dediler. Peygamber efendimiz: "iyi bilin ki, ben şiddetli bir azabın habercisi olarak, size uyarıda bulunmaya geldim" deyince, Ebu Leheb: "Helak olasıca, bu iş için mi bizi toplaçtın?!" diye bağırdı. Onun bu ters hareketi üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Ebu Leheb'in iki eli kurusun (yok olsun o)."

Bu olay gösteriyor ki, mübarek îslam davetinde Peygamber efendimize en büyük engel teşkil eden ve ona en şiddetli şekilde karşı koyan, amcası Ebu Leheb olmuştur. Şüphesiz bunun böyle olması, îslam davetinin bir aile ya da kabile asebiyetine dayanmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Böylece, İslam davetinin Allah tarafından gönderilen bir risalet olduğu ortaya çıkmaktadır.
Müslim, Ebu Hureyre'den rivayet ederek: "(Önce) en yakın akrabanı uyar" ayet-i kerimesinin nüzulü esnasında, Peygamber (sav)'in şöyle buyurduğunu ifade etmektedir:
"Ey Kureyş topluluğu! Kendi canlarınızı satın alın (kurtarın). Çünkü ben, Allah'ın azabına karşı sizi koruyamam. Ey Abdülmuttalib oğulları! Allah'ın azabına karşı ben size yardımcı olamam. Ey Resulullah'ın halası Safiye! Allah'ın azabına karşı sana da yardımcı olamam. Ey Resulullah'ın kızı Fatı-ma! Benden dilediğin kadar mal iste, ama Allah'ın azabına karşı sana yardımcı olamam ve bir şey yapamam."
îbn Kesir'in "Tarih"inde şu ifadelere rastlamaktayız: Cenab-ı Allah, "(Önce) en yakın akrabanı uyar" ayet-i kerimesini Resulüne inzal buyurunca, bu ayet-i kerime, Peygamber efendimize çok ağır geldi. Onu sıkıntıya düşürdü. Tıpkı bir hasta gibi evinde oturdu. Halaları onu ziyarete geldiler ve neyin var, neden şikayetçisin diye sordular. O da: "En yakın akrabamı uyarmam için Allah bana emir gönderdi" dedi. Halaları: "Öyle ise akrabalarını İslam'a davet et. Yalnız Ebu Leheb'i çağırma. Çünkü o senin davetine icabet edecek biri değildir" dediler.
Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Abdülmuttalib oğullarıyla, Abdü Menaf oğullarını ve diğer bazı kimseleri toplantıya çağırdı. Kırkbeş kişi kadar gelmişlerdi. İlk önce gelenler arasında Ebu Leheb vardı. Peygamber efendimize şöyle uyarıda bulundu: "Bu gelenler senin amcaların ve amca oğullarındır. Konuş, ama sapkınlığı bırak. Şunu iyi bil ki kavmin, senin uğruna bütün Araplar'a karşı koyacak güçte değildir. Seni engelleyip hapsetme hakkım vardır. Eğer bu halini devam ettirirsen Kureyş'in bütün batınları düğer AmmjplI(mnraEmm, (ân dfe&ttâk tdltnuil hep birlikte senin üstüne çullanabilirler. Amcalarına ve akrabalarına senin kadar kötülük yapan birini görmedim". Ebu Le-heb'in bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz sustu ve o mecliste konuşmadı. Bu da onun beyanının hikmetindendi. Ebu Leheb, hemen sert bir tutum takınarak Peygamber efendimize çeşitli tehditlerde ve uyarılarda bulunarak öne atılmıştı. Böylece diğer muarızlarda cüretlenmişlerdi. Mütereddit olan kimseler dahi Peygamber efendimize karşı yüreklenmişlerdi. Tereddüt hali itiraz haline dönüşmüştü. Bu nedenle Peygamber efendimiz sözünü başka bir toplantıya erteledi ki, Ebu Leheb'in saçmış olduğu itiraz tozları ortadan kalksın

ve hava sakinleşsin." Îbnül-Esir; Peygamber efendimizin akrabalarım ikinci kez toplantıya çağırdığını, karşılarına dikilip şöyle konuştuğunu anlatır:
aHamd Allah'a yaraşır. Ben O'na hamd eder ve O'ndan yardım dilerim. O'na güvenir ve O'na tevekkül ederim. Allah'tan başka tanrı olmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna şeha-det ederim. Doğrusu lider, kavmine yalan söylemez. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah'a andolsun ki, ben özellikle size ve genel olarak da bütün insanlığa gönderilen Allah elçisiyim. Vallahi sizler uyuduğunuz gibi Ölecek ve uyandığınız gibi de diriltileceksiniz. Yaptıklarınızdan ötürü hesaba çekileceksiniz. İyiliklerinizin karşılığında iyilik, kötülüklerinizin karşılığında da ceza göreceksiniz. Bu cezalar da ya temelli cennette ya temelli cehennemde kalmaktır."
Bu toplantıda Ebu Leheb ileriye atılmadı. İleriye atılan, Re-sulullah'a tabi olmamasına rağmen onu seven Ebu Talib oldu. O Peygamber efendimizin görüşlerine muvafakat etmediği halde, ona yardımcı olmuş ve düşmanlıkta bulunmamıştı. O şöyle dedi: ttBizim için sana yardım etmek kadar güzel bir şey yoktur. Öğütlerini benimseyip kabullendik. Sözlerini tasdik ettik. Bu toplananlar senin amcalarındır, amcazadelerindir. Tabii ben de bunlardan biriyim. Senin istediğin şeye, ilk başta icabet edecek ve konuşacak olan benim. Sen, emrolunduğun şeye devam et. Andolsun ki, etrafını kuşatıp seni korumaktan bir an durmayacağım. Buna rağmen nefsimi Abdulmuttalib'in dininden ayrılmak hususunda ikna edemedim."
Ebu Leheb hiç susmadı. Çünkü batıl her zaman tartışmacı ve inatçı olur. Şöyle dedi: "Bu kötülüğünden dolayı Muham-med'i başkaları durdurmadan önce siz durdurun." Onun bu sözleri karşısında Ebu Talib, ısrarla şöyle diyordu: "Vallahi hayatta olduğumuz müddetçe biz Muhammed'i koruyacağız."
Ebu Talîb İle Ebu Leheb Arasında
Ebu Talib Peygamber efendimize karşı gayet müşfikti. Dedesi Abdülmuttalib'den sonra onu koruması altına almıştı. Abdul-muttalib, Hz. Muhammed'i diğer oğullarına değil, diğerlerinden daha yaşlı olmamasına rağmen Ebu Talib'e emanet etmişti. O da şefkat ve sevgisinden dolayı Peygamber efendimizi himayesine almış, babası Abdulmuttalib'in vasiyetine uymuştu. Bu, Hz. Muhammed (sav)'in gençliğine kadar devam etmişti. Fakat onun himayesi, Hz. Muhammed'in yaşının ilerlemesi oranında artmıştı. Vesayet süresi sona erdiği halde, ondan yardımını esirgememiş, onu sae bnmuş ve korumuştur.
Ebu Leheb'in Peygamber efendimize karşı beslediği düşmanlığın sebeplerim açıklamak gerekir. O, akrabalığın yükümlülüklerini yerine getirmemiş,

Peygamber efendimize karşı asebi-yet ve yakınlığı dolayısıyla üzerine düşen görevleri yapmamış, onu koruması gerekirken, korumamıştı. Henüz müslüman olmadıkları halde, Hamza ile Abbas bu işi kardeşleri Ebu Talib'e havale ederek susmuşlar, fakat Ebu Leheb susmamış ve hep itirazda bulunmuştu.'

Onun yaradılış ve karakterine kısaca bakmak ve onu çevreleyen şartları azıcık irdelemek onun Peygamber efendimize karşı neden düşmanca tavırlar takındığını anlamamıza yardımcı olacaktır. Kafir olsun müslüman olsun, Peygamber efendimizin akrabalarının ortak tutumlarına muhalefet ederek niçin ona düşmanca tavırlar takındığını belki biraz anlayabiliriz.

Abdü'1-Uzza (Ebu Leheb), kardeşlerinin karakterine sahip değildi. Kardeşleri şeref, onur ve haysiyet peşindeydiler. Kendisi ise mal ve dünyalık peşindeydi. Bencil bir kimse olup sadece kendi şahsını severdi. Bu tipdeki bir insan her zaman zorluklardan kaçar, malı tercih eder ve tedirgin bir yaşantı sürer. O, şeytani zekası sayesinde Muhammed (sav)'in davetini, bu davete sarılan kimseler için zorluklar ve zahmetler getireceğini önceden sezmişti. Bu daveti koruyan kimselerin yorulacaklarını tahmin etmiş, dolayısıyla davete karşı çıkmış ve direnişini şiddetlendirmişti. Onun maddeci tabiatı, kendisini manevi işleri düşünemez hale getirmişti. Hep kendini düşünen bir karaktere sahipti. Başkalarına yardım elini uzatmazdı. Hatta kendi aile fertleri arasından kendisine gelip yardım isteyen muhtaçlara bile yardım etmez olmuştu.

Mal ve dünyalık elde etmek uğruna düzenin bozulmamasını isteyen bu karakter, ataların düzeninin bozulmasına neden olacak her şeyden nefret ediyordu. Alışılmış hayat tarzının herhangi bir dalgalanmaya uğramaması ve ekonomik istikran temin arzusu Ebu Leheb'in Kureyş'li müşriklerle birlikte Bedir gazvesine katılmasını engelleyen faktördür. Zorlanmış olmasına rağmen Abbas, müslümanlara karşı savaşmak üzere Bedir gazasına Kureyşli müşriklerle birlikte katılmıştı. Iîbu Leheb'in Bedir'e Kureyşliler'le aynı safta katılmasını engelleyen ikinci faktör de, Emevi ailesinden olan eşi, Ebu Süfyan'ıın kızkardeşi, Ümmü Cemil idi. Ebu Leheb'deki bu inatçı tabiatı bileyen faktör, Ümmü Cemil idi, Ümmü Cemil, hem Peygamber efendimizden, hem de onun zevcesi ve mü'minlerin annesi Hatice'den hoşlanmazdı. Peygamber efendimizle Hz. Hatice'nin evlmsedik-leri günden beri Ümmü Cemil onlardan nefret «ıdiyordu. Bu nefretin sebebi, onların evlenmeleri miydi, yoksa başka bir şey miydi? Bunu bilemiyoruz.

îşte bu nefreti nedeniyle Ümmü Cemil, Ebu Leheb'i Peygamber efendimize karşı kışkırtıyordu. Akrabalık bağları-nm,düşmanlık ateşini söndürebileceğini düşündü-ğünden, Ebu-Leheb'deki Muhammed düşmanlığını habire

alevlendiriyordu. Muhammed (sav) efendimizin davet ve cihadmdaki şanının yüceliği, Arap beldelerinin hepsinde isminin anılmadı, hatta şöhretinin civar ülkelere, mesela Mısır'a yayılmasının Ebu Le-heb'deki düşmanlık ateşlerini söndüreceğini düşündüğünden Ötürü Ümmü Cemil, Ebu Leheb'in Muhammed düşmanlığım hep tazeliyor ve diri tutuyordu.
Ümmü Cemil, Peygamber efendimizi kötüleme k için şiir yazıyor, onun Muhammed adını Müzemmem şekli nde değiştiriyordu. Bir şiirinde şöyle demişti:
"Müzemmem'e kızdık.
Onu terkettik. Dininden uzak durduk.
Emrine karşı geldik."
Onun bu şiiri gülünç karşılandı. Çünkü Peygamber efendimize bir sövgü değildi. Çünkü bu şiirde Peygamber efendimizin adı anılmıyordu ki, ona bir sövgü sayılsın. Peygamber (sav) efendimiz bu şiirle ilgili olarak görüşünü şöyle açıklamıştı:
"Bakınız, Cenab-ı Allah onların sövgü ve lanetlerini nasıl kendilerine geri çeviriyor? Onlar Müzemmem'e sövüyorlar. Mü-zemmem'e lanet ediyorlar. Bense Muhammed'im."
Bu şiirde sefîb kadınların sıfatları ve nitelikleri vardır. Üm-mü Cemil, halk arasında laf getirip götüren, koğucuîuk ve jurnalcilik yapan birisiydi, insanlar arasında düşmanlık ateşlerini alevlendiriyordu. Onunla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Ebu Leheb'in iki eli kurusun (yok olsun o); zaten yok oldu ya. Ne malı, ne de kazandığı, onu (Allah'ın kahrından) kurtaramadı. Alevli bir ateşe girecektir (o). Karısı da, odun hamalı olarak, boynunda hurma lifinden (örülmüş) bir ip (bulunacaktır)."
îşte bu Ebu Leheb idi. Hak Davetine karşı tutumu böyleydi. Muhammed (sav)'e karşı -akrabası olduğu halde- böyle düşman olmuştu. Muhammed (sav) efendimiz doğarken doğumundan dolayı sevinç duymuş olduğu halde, daha sonra ona karşı amansız bir düşman olmuştu.
işte Ebu Leheb, Peygamber efendimize karşı düşmanca tavır takınmış, daha önceleri kendisini sevdiği halde, İslam davetine başlamasından sonra ona düşman olmuştu. Çocukluğunda ona karşı muhabbeti olduğu halde, tabiatlerinin birbirine aykırı oluşa ortaya çıktıktan sonra ona karşı düşman olmuştu. Ebu Leheb'in tabiati, maddi bir amcalık tabiatı idi. Hz. Muhammed ise mala tutkun olmayan ruhi ve manede kr tabiata sahipti.
Ebu Talib'e gelince o, Peygamber efendimizin davetine düşmanlık beslemiyordu.

Onun sözlerinden de anlaşıldığına göre, Peygamber efendimize karşı inatçı bir tavır takınmamıştır. Ebu Leheb'in nitelikleriyse, onunkine aykırıydı. Ebu Talib'in nitelikleri, prensipte Peygamber efendimizinkine muvafıktı. Ebu Talib malı sevmeyen ve bencil olmayan bir kimseydi. Başkalarım seven ve düşünen bir kimseydi. Peygamber efendimize yardımcı olmak için rahatı bırakıp zahmet ve meşakkati, tercih etmişti. Oysa Ebu Leheb her ne şekilde olursa olsun, rahatının bozulmamasını istediği için, eski bozuk düzenin devam etmesinden yanaydı. Ebu Talib, Mekke'nin lideri konumunda olup, zalimane düzeni tercih etmiyor, aksine süregelen zulmün devamını istemiyordu. Güçlü ve dayanıklı bir kalp ile sabredip zorluklara direnmiş ve zulme karşı mukavemet etmişti.
Buna karşın Ebu Leheb, malı seviyor, şereflice bir hayata karşı her ne pahasına olursa olsun mal sahibi olmayı tercih ediyordu. Oysa Ebu Talib, mürüvvetini kaybetmemek uğruna az malla yetiniyor ve kanaat ediyordu. Bu sebeple Ebu Talib'in serveti sınırlıydı. Varlıklı bir kimse değildi. İşte bütün bu sebeplerden dolayı o, Muhammed (sav)'e yardımcı olmayı kabul etmişti. Çünkü Arap taassubu, şefkat ve mürüvveti bunu gerektiriyordu. Kendi karakterinin icabını yerine getirmiş, Muhammed (sav)'e destek olmuştu. Kureyşliler'e karşı boyun eğmemiş, zaaf göstermemişti. Bütün zor durumlarda Muham-med'e yardımcı olmaya devam etmişti. Ruhunu Allah'a teslim edinceye kadar bu mürüvvetini ve desteğim sürdürmüştü.
Onun Muhammed (sav)'e yardımcı olmasında şaşılacak bir taraf yoktur. Gariplik, Peygamber efendimizin davetine icabet etmemiş olmasındadır. 'Bu, üstün ve bilen (Allah)'m takdiridir." Daha önceleri de anlattığımız gibi, bu bazı kuruntu sahiplerinin vehmettikleri gibi Muhammed (sav)'in davetinin cahili-yet taassubuna ve kabilecilik ruhuna dayalı bir davet olmadığını teyid etmek içindir. Cenab-ı Alah böyle takdir ettiği için Ebu Talib, Peygamber efendimizin davetine icabet etmemiştir.
îbn Kesir der ki: "Eğer Ebu Talib müslüman olsaydı, müşrikler Muhammed'e düşman oldukları gibi, ona karşı da düşman olurlardı. Ebu Talib in İslam'a meylettiği, onun şu sözlerinden anlaşılmaktadır: "Eğer beni kınamasalardı, ya da bana sövmelerinden çekinmeseydim, açık olarak bu dine karşı müsamahakar davranır ve cömertlik gösterirdim."
Peygamber efendimiz, İslam davetini açıklamadan önce, Araplar yanında güvenilir ve sevilen bir kimseydi Sözü dinlenir, hükmüne itaat edilirdi. Ebu Talib de böyleydi. Fakat Cenab-ı Allah onun, kendi kavminin dini üzerinde kalmasını murad buyurmuştu ki, Peygamber efendimize karanlıkların ortasında yardımcı ve destek olsun. Bu konuda Ibn Kesir şöyle der:

"Ebu Talib'in en çok sevdiği insan Resulullah'tı. Ona şefkat gösterir, ihsanda bulunur, savunur ve himayesi altında tutardı. Kendi kavminin dininde bulunduğu ve onlarla dostluğunu sürdürdüğü halde, Muhammed'i himaye etmek uğruna kavmine muhalefet ederdi. Yalnız Cenab-ı Allah onun kalbini, Mu-hammed'e karşı şer'i bir sevgi ile değil, tabii bir sevgiyle doldurmuştu. Kendi kavminin dini üzerinde kalmaya devam etmesi de Allah'ın bir hikmetiydi. Bu sayede Resulullah'ı himaye edebilmişti. Eğer Ebu Talih müslüman olsaydı, Kureyş müşrikleri nezdinde itibarı kalmaz, sözü de dinlenmezdi. Ayrıca bu sebeple Kureyşliler, kendisinden çekinmez ve saygı göstermezlerdi. Ona karşı cüretkar davranır, ellerini ve dillerini kötü niyetle ona uzatırlardı. Rabbin dilediğini yaratır ve dilediğini seçer. O, kendi halkını çeşitli cins ve türlere taksim etmiştir." [1]

Peygamber efendimiz, başlangıçta davetini gizlice yapıyordu. Kendi nefsi gibi sağlam bildiği dost ve arkadaşlarına tebliğ ediyordu. Sonra islam'ın neşesini tadan ve kendisiyle dost-ah-bap olan kimselere de davette bulundu. Gönüller, hakkı talep ederek Peygamber efendimizin çağrısına kulak veriyorlardı. Apaçık görünen hakka ve Peygamber efendimizin vefalı dostluğuna sevgi kuvvetiyle yaklaştılar. Ancak bu nurani iş, daha fazla gizli kalamazdı. Dar bir çerçevede kalsa dahi, mutlaka başkaları tarafından bilinecekti.

Peygamber (sav) efendimizin islam davetini açığa vurması zorunlu hale gelmişti. İlk olarak, aralarında yaşamakta olduğu ve vahyin nuruyla aydınlanan aile efradına islamiyet'i tebliğ ettiği gibi, bundan böyle Cenab-ı Allah onu, kendi akrabaları arasında açıkça islam davetini tebliğ etmekle yükümlü kılmıştı, inanan inanacak, inkar eden de kafir olacaktı.

Başlangıçta aşiretinden birçok kimseler onun açık davetini reddetmişlerdi. Ancak bazı iffetli ve temiz kadınlar, davetine icabet etmişlerdi. Örneğin Safîye ve Ebu Talib'in zevcesi Fatı-ma onun davetine olumlu karşılık vermişlerdi. Kendi aşireti içinde davetine açık olarak karşı çıkan ilk kimse ise amcası Ebu Leheb olmuştu. Bu da, Peygamber efendimizin davetinin kabileciliğe dayanan bir davet değil, aksine rabbani bir çağrı olduğunu gösterir.

Peygamber efendimiz davetini yakın akrabalarına ilan etti. Bu arada çevredeki bütün Araplar'ı da açıkça îslam'a çağırdı. Safa tepesine çıkarak insanlara hitap etti. Önce Kureyşliler'i dine çağırdı. Bütün alemlere rahmet olarak gönderilen bir elçi olduğunu açıkladı. Kervanlar onun haberlerini birbirlerine naklettiler. Mekke-i Mükerreme'de yaşayan diğer yabancı kabilelerin adamları da Muhammedi daveti, kendi aralarında sohbet konusu yaptılar. Resulullah (sav), müşriklerle inatlaşmadan, onlara karşı cephe almadan, dinlerine meydan

okumadan rabbinin risaletini tebliğ etme yoluna koyuldu.
Tatlı suyun otlarla örtülü bir arazide, alttan alta akıp sız-ması gibi, Peygamber efendimizin daveti de gizlice yoluna devam ediyordu. Gizlilik içinde hareket ediyordu, ama bu hareketleri ürün .ve semere veriyordu, islamiyet'i bir din olarak benimseyenler, ibadetlerini açığa vurmadan gizlice eda ediyorlardı. Namazlarını Mekke-i Mükerreme dışına çıkarak kılıyorlardı. Kabe-i Muazzama'ya gidip orayı açıkça tavaf ettikleri ve müşriklere meydan okuduklarına dair bir haber mevcut değildir.
Sahabe-i Kiram'ın büyüklerinden olan birçok şahsiyetin îs-lam'ı nasıl kabul ettiklerine dair rivayetler mevcuttur. Bunlar Muhammedi davetin esaslarını kuran ve temel taşını oluşturan büyük insanlardı.

---

[1] tbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C.3, S. 41

İSLAM'IN ÇEVREYE TEBLİĞ EDİLMESİ

Emrolunduğun Şeyi Açıkça Söyle

îslam davetinin gizlilik içinde ilerleyişini gören Cenab-ı Allah, bu daveti daha başka bir safhaya intikal ettirmek için Peygamber efendimize şu buyruğu verdi:
"O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. O alay edenlere karşı biz sana yeteriz. Allah ile beraber başka tanrı tutanlar, yakında (yaptıklarının sonucunu) bilecekler. Andolsun biliyoruz, onların söylediklerine senin göğsün daralıyor (canın sıkılıyor). Sen rabbini hamd ile teşbih et ve secde edenlerden ol. Sana yakın (yani Ölüm) gelinceye kadar rabbine kulluk et."(Hicr: 94-99)
Bu ayet-i kerimeler, îslam davetini tebliğ görevinin en son aşamaya ulaştırılmasını emrediyordu. Bu davetin, nefislere daha fazla tesir etmesi için görev daha da ağırlaştırılıyordu. Siyer kitaplarından bazılarına göre, Peygamber efendimizin, bütün insanları islam'a davet etmekle görevlendirilmesi şu ayet-i kerimenin nüzulünden sonra olmuştur: "(Önce) en yakın akrabanı uyar." Bu görüşte olanlardan birisi de İbn Kesir'dir. O, bu ayet-i kerimelerin nüzulüyle ilgili olarak görüşlerini şöyle açıklamaktadır:
"Cenab-ı Allah, risaleti tebliğ etmesi için peygamberine şöyle emretti: "(Önce) en yakın akrabanı uyar ve mü'minlerden sana uyanlara kanadını indir (onlara karşı mütevazi ve şefkatli davran). Şayet sana (uymaz) karşı gelirlerse: "Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de. Galip ve esirgeyen (Allah)'a tevekkül et. O ki (gece namaza) kalktığın zaman seni görüyor. Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor). Çünkü o, işitendir, bilendir.'
(Şuara: 214-220)
"O (yol) sana ve kavmine bir şereftir ve yakında (ona uyup uymadığınızdan) sorulacaksınız." (Zuhruf. 44)
"Kur'an'ı (sana indiren ve onu okumayı) sana farz kılan (Allah), elbette seni dönülecek yere döndürecektir." (Kasas- 85)
Yani, sana okumayı farz kılan ve seni onu başkalarına tebliğ etmekle yükümlü kılan Allah, bu görevi yapıp yapmadığını sormak üzere, seni ahirete döndürecektir.
Nitekim bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyurulmuştur: "Rabbin hakkı için biz onların hepsine, yaptıkları şeylerden mutlaka soracağız." (Hicr. 92-93)

Bu hususu teyid eden ayet ve hadisler gerçekten çoktur.[1]
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, îmanı İbn Kesir, îslam davetinde aşamalar olmadığı görüşündedir. Ona göre Peygamber efendimiz, en yakın akrabasını uyarmakla emrolunduğun-da bile, îslam daveti umumiydi. Ayet-i kerimede en yakın akrabasını uyarmakla emrolunması, bu davetin sadece yakın akrabalarına yapılması gerektiği hususunu ifade etmemekte, aksine davete ilk önce kendi yakın akrabalarından başlaması istenmektedir. Herkesi içine alan bu genel davete, ilk olarak akrabalardan başlamak gerekiyordu. Yoksa bu, davet sadece yakın akrabaya yapılması gibi bir özellik taşımıyordu. Muhammedi risalet, hiçbir ayrım yapılmaksızın herkese tebliğ edilmelidir.
Biz, Muhammedi risaletin genel bir davet olduğu görüşüne muvafakat ediyoruz. Bize göre bu davet, Peygamber efendimizin yakın, ya da uzak akrabalarına özgü bir davet değildi. Ancak bu, davet ve hitabın ilk basamağım teşkil eden bir ayet olduğu için, Peygamber efendimiz önce en yakın akrabasını uyarmakla emrolunmuştur. Ama aynı zamanda bu ayet, yabancıları da islam'a çağırması gerektiği manasını taşımaktadır. Yakın ile uzak kimseler arasında herhangi bir fark gözetilmemektedir.
Çünkü herkes, herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın îs-lam davetine icabet etmekle mükelleftir. "(Önce) en yakın akrabanı uyar" ayet-i kerimesinin sadece Peygamber efendimizin yakın akrabalarına mahsus olduğunu zannediyoruz. Bu sebeple Peygamber efendimiz Safa tepesi yanında akrabalarını toplantıya çağırırken, başkalarını çağırmamıştır. Belli bir gruba yapılması gereken bir hitabı, başkalarına yöneltmek ve başkalarını bu hitapla yükümlü kılmak, akla uygun düşmemektedir. Aksine bu hitabın sadece akrabalarına yöneltilmesi gerekiyordu. Cenab-ı Allah, bir ayet-i kerimede de peygamberine şu emri veriyordu: "O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. * chict: 94)
îbn îshak'dan nakledilen şu ifadeler yukarıdaki görüşü te'yid etmektedir: Bi'setten sonra geçen üç yılın nihayetinde Cenab-ı Allah peygamberine, emrolunduğu şeyi açıklamasını ve müşriklerin eziyetlerine karşı sabretmesini emir buyurdu. Resulullah'm ashabı, namaz kılacakları zaman Mekke dışına gider ve namazlarını orada gizlice eda ederlerdi. Bir ara Sa'd bin Ebi Vakkas birkaç sahabiyle birlikte Mekke-i Mükerreme dışında namaz kılmaktayken, bazı müşrikler kendilerini gördüler. Kıldıkları namazdan ötürü onlarla alay ettiler ve onları ayıpladılar. Nihayet sahabilere hücum edip onlara vurmaya başladılar. Sa'd bin Ebi Vakkas da, eline geçirdiği bir devenin çene kemiğiyle müşriklerden

birinin kafasını yardı. Böylece islam tarihinde ilk kan akıtılmış oldu. [2]
îbn tshak da bu konuda şöyle der: İnsanlar kadınlı erkekli, topluluklar halinde İslam'a girdiler. Nihayet İslam'ın şanı, Mekke-i Mükerreme'de yayılmaya başladı. İnsanların sohbet konusu oldu. Bundan sonra güçlü ve muktedir olan yüce Allah, Resulüne, kendisine gelen hakkı insanlara açıklamasını ve rab-binin emirlerini ilan etmesini emir buyurdu. Peygamber efendimizin İslam davetini gizlice yapmaya başlamasından ve bu daveti gizlice yürütmesinden, Cenab-ı Allah'ın İslamiyet'i açıklamasını ve daveti ilan etmesini emretmesine kadar geçen süre, üç yıl kadar olmuştu. Üçüncü yılın bitiminde Cenab-ı Allah ona şu buyruğu göndermişti: "Emrolunduğun şeyi açıkla ve ortak koşanlardan yüz çevir."
Bu noktadan hareketle diyebiliriz ki, Muhammedi davet, üç yıl içinde üç aşama kaydetmiştir. Buna "Zad'ül- Mead" adlı eserinde tmam îbn Kayyım işaret etmiştir. Çünkü ilk aşamada gelen davet Peygamber efendimizden zuhur etmiş; ikinci aşamada nübüvvet hanesinden çıkarak Peygamber efendimizin dostlarına ve arkadaşlarına intikal etmiştir. Peygamber efendimiz davetini arkadaşı ve ilk dostu Ebu Bekir'e açmıştı. Ondan da Osman bin Affan ve Talha bin Ubeydullah gibi zatlara tebliğ edilmiştir. Peygamber hanesinden Safîye ile Zübeyr'e ve diğer yakın akrabalara İslam daveti açıklanmıştı. İşte bu İslam davetinin ilk mertebesidir. îbn Kayyım, davetin aşamalarını anlatırken, ilk olarak buna işaret etmiştir. Sonra da umumi davet dediğimiz ikinci davet aşaması gelmektedir ki, bu aşamada Peygamber efendimiz bütün Kureyşliler'e hak davetini açıklamış ve onlara hitapta bulunmuştu. Davetini sadece nübüvvet hanesine ve yakın akrabalara özgü kalmamıştı. Davetin her aşamasında, başlangıç noktasında kalınmamış, aksine diğer aşamalara da intikal edilmiştir. Tıpkı aydınlığın karanlığa si-ı rayet edişi gibi İslam daveti hep ileriye doğru mesafe katetmiş-tir. Yakın akrabaları uyarma aşamasında Peygamber efendimiz bütün Kureyşliler'e konuyu açmış, sadece Abdulmuttalib oğullarıyla Haşim oğullarını değil, bütün Kureyşliler'i alenen islam'a çağırmıştır.
Şöyle bir soru sorulabilir: Peygamber (sav)'in bu daveti yaparken öne sürdüğü delili ne idi? Halbuki kendisi bu davete başlarken Kur'an-ı Kerim'den çok az bir kısım nazil olmuştu. Sonraları peyderpey Kur'an-i Kerim nazil olmaya başlamıştı. Hiçbir halde denilemez ki, herhangi bir kimse, Kur'an-ı Ke-rim'e dair tartışmada bulunmuştur. Ya da Kur'an-ı Kerim'in gerçekliğine dair bir delil istemiştir. Şu halde ortaya sürülen bir delil ve ikame edilen bir burhan olmadan, insanların peygambere tabi olmasını te'min eden unsur ne idi?
Bu sorulara' cevaben deriz ki: İnsanları hakka davet eden ve gerçeğe ulaştıran

şey, hakkın ve gerçeğin kendisi idi. Peygamber (sav)'in hayatını inceleyenler, onun hayatında yalana asla yer olmadığını görürler. O güvenilir bir kimsedir. Davranışlarında insanı şüphelendirecek herhangi bir husus yoktur. Onun nefsi saf ve temizdir. Temiz huyludur. Akıllı bir kimse olup düşüncesinde asla sapkınlık yoktur. O, bütün davranışlarında doğru yolda olmuş ve bilinçle hareket etmiştir.
Sonra Peygamber efendimizin insanlara beyanı her şeyin üstünde olan Kur'an-ı Kerim'i okumuştur. Kur'an-ı Kerim o kadar yüce bir kitaptır ki, hiçbir insan onun yüceliğine eremez. Kur'an'da, insanların gönüllerini aydınlatan nurlar vardır. în-sanları putlar hususunda aydınlatan hususlar vardır. İnsanlar daha önce putlara taparken, Kur'an-ı Kerim'le karşılaşınca putların güçlerini yitirdiğini, gönüllerindeki mertebelerinin yıkıldığını gördüler. Akıllarına gelen diğer semavi dinlerin kalıntılarıyla İbrahim peygamberin dininden kalan bazı izler ve geleneklerle artık Araplar'ın gönüllerinde yerlerini kaybeder oldular. Halbuki daha önceleri Araplar, Hac ibadetini eda ederlerken İbrahim peygamberin dininin bazı prensiplerine göre hareket ederlerdi. İbrahim peygamberin Hanif dinine mensup olmakla onur duyar ve iftihar ederlerdi. Başkalarının sahip oldukları nimetlerden ötürü hased duymaz, kin gütmez ve sevimsiz bir rekabete girişmezlerdi. Halbuki bu kötü huylar ve hasletler başkalarını ileriye doğru adım atmaktan geri koymuştu.
Peygamber efendimize tabi olan ve onunla birlikte iman eden kimselerin nefisleri saf ve temizdi. Onların kalpleri putperestlik kirlerine bulanmamıştı. Onları İslam'a kavuşturan yegane şey hakkın ve gerçeğin kendisiydi. Ayrıca Peygamber efendimizdeki apaçık mucizeler, onları gerçeğe ulaştırmıştı. İnsan psikolojisi ve karakteriyle uğraşan araştırmacılar, hakla karşılaşma esnasındaki insanların kalplerini üç kısma ayırmışlardır:
1- Hidayete yakın olan kalpler. Bunlar hakla kanaat ederler, kendilerine açıklanan hakikate uyarlar. Hakkın açıklanması, onları doğru yola iletmeye yeter. Başka bir delile ihtiyaç duymazlar. İşte böyleleri hakka bakarlar. Kalplerinde, lezzetlerle şehvetlerin heveslerine yer yoktur. Gönülleri hikmetle aydınlanıp saflaşmıştır. Kalpleri hidayet nuruyla aydınlanmış olduğundan, sadece hakkı konuşur ve hak ile amel ederler. Hak yolunda yürürler. Hak davetçisinden, kendilerine ayrıca başka bir delil ve burhan göstermesini istemezler. Çünkü hakkın kendisi, doğruluk delilini bizzat kendi içinde taşımaktadır. İşte bu gibi kimselerin gönülleri hakka susamıştır. Hakkı gördüklerin-
de hemen kabul ederler. Bu guruba giren insanlar, davetin ilk aşamasında Peygamber (sav)'e tabi olmuşlardı.

2- Kendilerinde daha önceden malumat bulunan ya da gönüllerine hak ve batılın saikleri bir arada yerleşmiş olanlar. İşte bunlarda hak ile batılı birbirinden ayırt edebilecek bir idrak vardır. Bunlar, kalplerindeki düşüncenin kötülüğünü reddedecek delillere ihtiyaç duyarlar. Elde edecekleri delil ve burhan kendilerine hakkı bulmada yardımcı olur, yollarını aydınlatır. Hakkın bayrağı altına girebilmeleri için, onlara sadece hakikatin açıklanmış olması yeterli değildir. Sadece hakkı açıklamakla onları doğru yola erdirme imkanı yoktur. Hakikatin açıklanmasının yanısıra deliller de takdim etmek gerekir. Bu deliller sayesinde hidayetin saiklerini batılın saiklerine tercih edebilirler.
3- Kalplerinde sapıklığın galip olduğu kimseler. Bunlar sapıklığın bahtsızlığına yenik düşen kimselerdirler. Hakkın kendisi için hakka tabi olmazlar. Hakkın aydınlığı kalplerinde görünmez. Hakkı istemek için ihlaslı basiretleri de yoktur. Basiretleri perdelenmiş, kalpleri mühürlenmiştir. İdraklerinin üzerinde örtü vardır. îşte bunlar, hakka düşman olan nıuannidler ve büyüklük taslayan kimselerdir. Hak ve hakikat erbabına düşmanca tavırlar takınırlar. Hak ve hakikat erbabı ise, hakkı müdafaa ederler. Şu halde bu iki gurup arasındaki ilişki, bir nevi boykotu andırır. Muannidler, hakkın yayılmasına engel olmaya çalışırlarken, hakikate bağlı olanlar da, hakka gelen saldırıları bertaraf etmeye çalışırlar. Bu nedenle, iki gurup arasındaki problemi, kılıçtan başka halledebilecek bir faktör görülmemektedir.
"Andolsun, biz elçilerimizi açık delillerle gönderdik ve onlarla beraber kitabı ve (adalet) ölçü(sün)ü indirdik ki, insanlar adaleti yerine getirsinler ve kendisinde büyük bir kuvvet ve insanlara birçok faydalar bulunan demiri indirdik ki, Allah, kimin (ondan istifade ederek) gayıpta (görmediği halde) Allah'a ve Resulü'ne yardım edeceğini bilsin (ortaya çıkarsın). Şüphesiz Allah kuvvetlidir, daima üstündür/' (Hadid:25)
Peygamber efendimizin getirdiği davete ilk icabet edenler Hz. Hatice, Ebu Bekir, Ali, Zeyd, Osman, Zübeyr ve bunlarla birlikte ilk sınıfa tabi olup hemen iman eden kimseler olmuşlardır. Bunlardan sonra da, Kur'an-ı Kerim'in kendilerine icaz ile hitap edip meydan okuduğu kimseler gelmişlerdi. Bunların bir kısmı hakikati görüp doğru yola ermişler, bir kısmı da sapık azgınlığa düşmüş ve haddi aşıp günahkar olmuşlardı. Bu iki taraf arasında mücadele olmuş ve tecavüzde bulunanlar kılıcı elç almışlardı. Tabii ki, ebedi bir davetin sahibi olan Peygamber efendimizden, yerinde durup şerrin tecavüz etmesine ve hakkın ezilmesine göz yumması beklenemezdi.

[1] îbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 38

[2] İbn Hişam, Siret, C. 1 S. 263

Allah'ın Emrine İcabet

Peygamber (sav) efendimiz önceleri insanları gizlice İslam'a davet ederken, daha sonra Rabbinin emrine uyarak açık şekilde davette bulunmaya başladı. Önce en yakın akrabasını uyardı. Ondan sonra da karşılaştığı herkesi İslam'a davet etmeye başladı. Mekke-i Mükerreme'nin sokaklarında dolaşarak insanları Allah'ın dinine çağırdı. Rabbinin risalet ve mesajını tebliğ ediyordu. Hakka davet etme hususunda durdurak bilmeden, yorulmadan çalışıyordu. İnsanları sadece Allah'a ibadet etmeye O'nu birlemeye ortağı olmadığını kabul etmeye davet ediyordu, îbn Kesir bununla ilgili olarak şöyle der:
"Söylemek istediğimiz şudur: Resulullah (sav) efendimiz insanları gece gündüz, gizli açık her türlü yolları deneyerek insanları Allah'a davet ediyordu.'Bu çalışmasını hiç kimse engelleyemiyor ve kimse onu yolundan geri çeviremiyordu. İnsanların toplantılarına katılır, kalabalık bulundukları yerlere girer, merasimlerine iştirak eder, Hac mevsiminde ibadet eden kimselerin arasına katılır, karşılaştığı hür ve köle, zayıf ve kuvvetli, zengin ve yoksul, herkese, Allah'ın risaletini tebliğ eder, onları hakka davet ederdi. Bu sebeple hakikate düşman olan bazı güçlü kimseler kendisine ve yolunda yürüyen zayıf kimselere musallat oldular, onları ezmek istediler."[1]
Peygamber efendimizin ve onun yolunda yürüyenlerin en şiddetli düşmanları arasında, Peygamber efendimizin amcası Abdü'1-Uzza (Ebu Leheb) gelmekteydi. İkinci sırada Amr bin Hişam yer almaktaydı ki, İslam tarihi ona, gerçekten yerinde bir isim olan Ebu Cehil lakabını takmıştı. Bu iki düşmandan
birincisinin, Peygamber efendimize karşı bedeni ya da sözlü bir eziyeti dokunmamıştı. Ancak onun davetine engel olmak hususunda çok ileri gitmişti. Onu korumadığı bir yana, aksine davetine engel oluyordu. Ebu Cehil'e gelince, o facir bir kimseydi. Peygamber efendimize karşı hem sözlü, hem de fiili eylemlerde bulunuyordu. Korumasız müslümanlara karşı mütecaviz davranıyor, onları müşkül durumlarda bırakıyordu. Müslümanlara yapılan baskı ve zulüm hareketlerini anlatırken Özel olarak Ebu CerriTden bahsedeceğiz.
Ebu Leheb, tslam davetine karşı savaş açan bir kimseydi. Peygamber efendimizin Hac mevsiminde Arap kabileleriyle buluşması esnasında hep onu izler, hangi kalabalığa girerse, kendisi de peşinden girer ve orada bulunanları Peygamber efendimizi dinlememeye çağırırdı.
îmam Ahmed bin Hanbel, Rabia bin Abbad'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Resulullah (sav/ı Zilmecaz panayırında gördüm, insanlara hitaben şöyle diyordu; "Ey insanlar! La ilahe illallah deyin ki, kurtuluşa eresiniz." Etrafında insanlar toplanmışlardı ve onu dinliyorlardı. Peygamber efendimizin arkasında da parlak yüzlü bir adam durmuş, halka şöyle diyordu: "Bu, dinden çıkmış yalancı bir kimsedir. Sakın buna kulak vermeyin." Bu adam Peygamber (sav) her nereye giderse, peşinden gidiyor ve onun sözlerini yalanlıyordu. Kim olduğunu sorduğumda, onun, Peygamber (sav)'in amcası Ebu Leheb olduğunu söylediler."
Beyhaki de, bazı ilavelerle birlikte yukarıdaki şahıstan şöyle bir rivayette bulunmaktadır: ^Resulullah (sau)'ı Zilmecaz panayırında gördüm, insanların bulundukları yerlere gidiyor, onları Allah'a davet ediyordu. Arkasında da yanakları yarık, şaşı gözlü bir adam vardı. O da insanlara şöyle diyordu: 'Ey insanlar bu adam sizi dininizden ve atalarınızın dininden saptırmasın/ Bu adamın kim olduğunu sorduğumda, bana, peygamberin amcası Ebu Leheb olduğunu söylediler."
Aslında Ebu Leheb'i davete engel olmaktan çok, o daveti tasdik etmesi gereken bir kimseydi. Çünkü o, Peygamber efendimizin en yakın akrabası, amcası idi. Buna rağmen onu yalanladı. Bu da Peygamber (sav)'in doğruluğuna ve risaletinin gerçekliğine büyük bir delil teşkil etmektedir. Çünkü kin ve sapıklığı, Ebu Leheb'e bu gerçekliği ve doğruluğu unutturmuştu. Hakkın kendine mahsus parlak bir nuru vardır. Ebu Leheb ve benzerleri o nuru engelleyemez ve o parlaklığı örtemezler. Ama sütün azlığı, devenin yeminin kıtlığından dolayıdır. Yani Ebu Le-heb'in Hz. Peygamberce düşmanlığı, onun idrakinin kıtlığından-dı. Heveslerine mağlup oldu ve maddi menfaatleri onu esir etti. Her ne ise Peygamber (sav) efendimiz, "Emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir" ayet-i kerimesi nazil olunca, cihad yükünü omuzladı. Allah'ın kendilerine hidayet nasib edeceği ve sapıklığı bırakıp hidayeti tercih edecek olan sahabe-i güzine yöneldi. Onlar batılı bırakıp hakka yönelmişlerdi. Nefislerini batıldan kurtarmış ve imana ilk koşanlar olmuşlardı. Peygamber efendimiz islam'ın kelimesini sayılabı az olan mü'minlere ulaştırmak için teşebbüse girişti.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 40

İmana İlk Koşanlar

Daha önce dört şerefli insandan ve onların İslam'a ilk giren kimseler olduklarından bahsetmiştik. Bunlardan biri, mü'min-lerin annesi ve Resulullah'ın teselli kaynağı Hz. Hatice idi. Hz. Hatice, Peygamber efendimizin evini sükunet yeri ve istirahat bahçesi haline getirmişti. Düşmanların verdiği zahmet ve kendisinin Allah yolunda yaptığı mücadeleden sonra, evine gelir dinlenir ve Hatice'den iyilikler görürdü. Onda sevecen ve dostluk dolu bir kalp görürdü. Peygamber efendimize o kadar ikramda bulunur, o kadar sevgi ve şefkat gösterirdi ki; düşmanların kendisini yalanlamalarından ve attıkları iftiralardan duyduğu sıkıntı, onun bu sevgi,şefkat ve ikramı sayesinde yok olup giderdi.
Hatice'den sonra Ebu Bekir'den bahsetmiştik. Ebu Bekir, kalbini ihlasla Allah'a bağlayan sadık bir arkadaştı. Doğru sözlülerin büyüğü Ebu Bekir Resulullah Muhammed'in gerçek dostuydu. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Ebu Bekir, hiç tereddüt etmeden müslüman olmuştu. Hz. Hatice, Varaka bin Nevfel ve Muhammed (sav) arasında risalet konusunda geçen müzakereleri, Hakim bin Hüzzam'ın ağzından duyar duymaz hemen koşup Peygamber efendimizin yanına gitmiş ve müslüman olmuştu.
Peygamber efendimizin amcasının oğlu Hz. Ali'nin de henüz on yaşındaki bir çocukken düşünüp karar verdikten sonra müs-lüman olduğunu anlatmıştık. Müslüman olmadan önce İslamiyet hakkında babası ile istişarede bulunmak istemişti. Ama babasına gitmeden, kendi başına düşünmüş ve kararını vermişti. Amcası oğlu Muhammed (sav)'in yanına dönüp müslüman olduğunu bildirmişti. Daha küçücük bir çocuk, körpecik bir fidanken düşünüp kesin bir kanaate varmış ve îslam'a girmişti.
Risaletle görevlendirilmeden önce, Peygamber efendimizin yanında kalmayı tercih eden, hür bir kimse olarak anne ve babasına gitmek istemeyen, bu nedenle de Muhammed (sav)'in yanındaki köleliği anne ve babasının yanındaki hürriyete üstün tutan Zeyd bin Harise'nin imana girişini de anlatmıştık. Anne ve babasının yanında olmaktansa, Peygamber efendimizin yanında köle olmayı tercih ettiği için Hz.Muhammed (sav) ona ikramda bulunmuş ve onu hür bir evlat olarak kendi yanında alıkoymuştu. Zeyd onun mirasçısı olmuştu.
Ebu Bekir'in tslamV girişi, onun bazı arkadaşlarının da İslamiyet'le tanışmalarına vesile olmuştu. Ebu Bekir seven ve sevilen bir kimseydi. Bu konuda Muhammed bin îshak şöyle der:
"Ebu Bekir kendi kavmi tarafından sevilen insanlarla ünsi-yet kuran bir-

kimseydi. Kureyşliler arasında asil bir aileden geliyordu ve bilgi sahibiydi. îyiyi kötüden ayırdetme yeteneğine sahipti. Ahlaklı bir ticaret adamıydı. Herkes tarafından sevilip sayılır ve kendisine fikir danışılırdı. Çünkü bilgili, varlıklı, hoşsohbet ve ticaretten anlayan bir kimseydi. Meclisine katılan, kendisine güvenip arkadaşlık kuran kimseleri İslam'a davet etmeye başladı. Zübeyr bin Avam, Osman bin Affan, Talha bin Ubeydullah, Sa'd bin Ebi Vakkas, Abdurrahman bin Avf hazretleri onun vasıtasıyla müslüman oldular." [1]
Hz. Ebu Bekir, bu yüksek şahsiyetleri Peygamber efendimize getirip takdim etti. Onlar da müslüman oldular. Bundan sonra diğer dostlarını ve arkadaşlarını İslam'a davet etmeye, onların da İslam nuruyla aydınlanmasına sebep oldu. Aralarında Osman bin Mazu'n, Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah, Ebu Selem bin Abdül Esed, Erkam bin Ebi'l-Erkam gibi şahsiyetlerin de bulunduğu ikinci bir gurubu getirip Peygamber efendimize takdim etti. Bunlar da müslüman oldular.
Allah'ın lütfü sayesinde müslümanların sayısı artıyordu. Nefsi saf, kalpleri temiz kimselerin ihlasları sayesinde, müslümanların sayısı çoğalmaya başlamış, nihayet 38'e ulaşmıştı. Bunların arasında İslam'a girmiş ve gönüllerine iman nuru yerleşmiş kadınlar da vardı. Bu kadınlardan biri, Ömer bin Hattab'm kızkardeşi Ümmü Cemil'di. Onun kocası Zeyd bin Nüfeyl de müslüman olanlar arasındaydı.
Ebu Bekir az sayıdaki bu müslümanların, sayılarının artmasını beklemeden, tslam davetini yaymak için cihada başlamalarını istiyordu. Fakat davet ve tebliğin sahibi Muhammed (sav), müslümanların sayısı çoğalıncaya kadar tedbirli davranmayı uygun görmüştü. Çünkü Ebu Bekir'e göre, sayıları az olan müslümanların, akrabaları sayesinde güçleri az değildi. Nitekim Peygamber efendimiz, Ebu Bekir'in ısrarı üzerine daveti gizlilikten çıkarıp açık bir şekle dönüştürdü. O, davete önce yakın akrabasını uyarmakla başladı ve sonra bunu alenileştirdi. Artık bu sayede davet, herkes tarafından konuşulan bir konu haline geldi. Ama aralarında îslam'ı kabul eden kimselerin sayısı gerçekten nadir denecek kadar azdı. Fakat İslam'a karşı çıkanların sayısı çoktu. Bu arada islam'a ve müslümanlara karşı çekimser davrananlar da vardı. Bunlar ne muvafakat ediyor, ne de düşmanlık gösteriyorlardı.
Her ne ise, Peygamber efendimizin cihada alenen başlamasından Önce, Ebu Bekir'le Peygamber efendimiz daha önemli bir faaliyette bulundular. O esnada zaten herkes kendi aşiretine ve kabilesine koşup akrabalarını islam'a davet etmeye başlamıştı. Ebu Bekir'e Peygamber efendimiz, Mescid-i Haram'a gittiler. Ebu Bekir kalkarak, orada bulunan topluluğa hitap etmeye başladı. Ibn Kesir bu konuuda şöyle der: "Resulullah'tan sonra insanları ilk olarak Allah'a davet eden

ve Peygamber efendimize imana çağıran Ebu Bekir olmuştur. Onun bu konuşması üzerine müşrikler galeyana gelerek Ebu Bekir'e ve müslümanlara saldırdılar. Onu Mescid-i Haram'ın bir köşesine sıkıştırarak dövdüler. Ebu Bekir ayaklar altında kaldı. Şiddetli darbeler yedi." [2]

Hz. Muhammed (sav)'in İslamiyet'i, Haşim oğullarıyla Ab-dülmuttalib oğullarına, Safa tepesinin hemen yanında açıkça ilan etmesinden sonra İslam, ışığın karanlıklar içinde yayılışı gibi insanlar arasında tanınmaya başladı. Ka'b bin Lüey evladından olan Mazun oğulları, Ubeyde bin Haris bin Abdülmutta-lib, Said bin Zeyd bin Nevfel, karısı ve Hattab oğlu Ömer'in kız-kardeşi Fatıma, Umeyr bin Ebi Vakkas, Abdullah bin Mesud el-Hüzeyli, Esma binti Ebu Bekir ve diğer bazı Mekke ileri gelenleri İslam'a girdiler. Bunlar her ne kadar zengin ve lider durumunda olmasalar bile, Mekke'nin asil insanlarıydılar.

Öte yandan İslam'a daha önce koşan bazı korumasız ve güçsüz kimseler de olmuştu. Örneğin Amir bin Füheyre, bunlardan biriydi. Amir, Ebu Bekir'in azatlısıydı. Daha önceleri Esed'in kölesi iken, Ebu Bekir onu satın alıp hürriyetine kavuşturmuştu. Suhayb bin Sinan da İslam'a koşan güçsüz ve korumasız kimselerdendi. Rivayete göre o, Abdullah bin Cüd'a'nm kölesiydi. Asıl olarak Anadolu'lu (Rum) olduğu da söylenir. Çünkü o, Rum diyarmdayken esir imiş. Bilal-i Habeşi de İslam'a koşan güçsüz ve korumasız kimselerdendi. Müşriklerden birinin kölesi iken çok şiddetli eziyet ve işkencelerle karşı karşıya kalmıştı. Nihayet Ebu Bekir onu satın alıp hürriyetine kavuşturdu.

Yasir, oğlu Ammar ve annesi de İslam'a koşan güçsüz ve korumasız bir aileydi. Yasir, Kahtan Arapları'ndan olup Müzhiç bölgesindendi. Oğlu Ammar, Ben-i Mahzum kabilesine mensup bir adamın kölesiydi. Çünkü anası Sümeyye onların cariyesiy-di. Fakat çocuğunu doğurunca hürriyetine kavuştu. Doğan çocuk, kölelik hususunda annesine tabidir. Hürriyeti hususunda babasına tabi değildir. Bu, Romalıların kölelik düzeni olup Araplar'a da onlardan geçmişti.

Habbab bin Eret de İslam'a koşan zayıf ve korumasız kimselerdendi. Onunla birlikte diğer bazı güçsüz ve korumasız insanlar da İslam'a koşmuşlardı. Asıl onlar dünyanın ve ahiretin iyiliklerine koşmuşlardı. Her ne kadar başlangıçta eziyete uğra-mışlarsa da, sonuçta hayrı elde etmişlerdi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

"Biz de istiyorduk ki, o yerde zayıflatılanlara lütfedelim, onları önderler yapalım, onları (ötekilerin mülküne) mirasçı kılalım." (Kassas. 5)

Birçok aileler İslam'a girmişlerdi. Muhammet! (sav)'in davetinden habersiz olan bir tek ev bile kalmamıştı. Müslümanlar sayı olarak az olsalar bile Mekke'nin her evinde mutlaka bir müslüman ya da kalbi İslam'a meyletmiş bir kimse

bulunuyordu. Müşrikler, putların saltanatının kökten sarsılmakta olduğunu hissetmişlerdi. Artık o taşlar hakimiyetlerini yitirmek üzereydiler. Putlara bağlı kalmakta devam eden kimseler, puta olan inançlarından değil, put adına bir menfaat elde etmek istediklerinden dolayı bağlılıklarını devam ettiriyorlardı. Mu-hammed (sav)'in diri, mevcudiyetim kendi zatıyla devam ettiren ve ortağı olmayan Allah'a davet etmesi, putların itibarlarını kaybetmeleri için yeteri bir sebepti, islam daveti, vehimleri giderinceye kadar, insanların zihinlerine yerleşen ve gönüllerine sirayet eden bir düşünceydi. Putların artık bir taş olmaktan öteye gidemedikleri düşüncesi yayılmaya başlamıştı. Puta bağlanan kimse ona inandığından değil, menfaat peşinde olduğundan dolayı bağlanıyordu. Böyleleri sapıklık ve aşırılıklarında devam ediyorlardı.

İslamiyet Kabilelere Yayılıyor

Cenab-ı Allah'ın, Peygamberi'ne, Rabbinin emirlerini açıkça ilan etmesini emretmesinden sonra, Peygamber efendimiz toplulukların arasına giriyor, çarşı pazarda dolaşıyor, meclislere katılıyor, insanları Rabbinin emrine davet ediyor ve ilahi buyrukları onlara açıklıyordu. Dinleyici bulduğu zaman kabilelere gidip İslami davette bulunuyor, Hac ibadetinin eda edildiği zamanlarda hacıların yanlarına gidiyordu. Toplulukları bulamadığı zaman fertlerle sohbet ediyordu. İnsanlar ona soruyor, o da Cenab-ı Allah'ın kendisine vahyettiği şeylerle, davet sahibine yaraşır bir müsamahakarlık ve nübüvvet nurunun parlaklığı ile cevap veriyordu. Hac, ya da Umre için Allah'ın beytine heyetler halinde gelen kabilelerle ya da ticaret ve ortaklık için Mekke'ye gelen insanlarla konuşmaya, sohbet etmeye başladı. Bu kabileler arasında gönülleri İslam'a yönelen ve kulak veren kimseler gördü. O.nun davetini dinlediler. Allah'ın birliğine iman ettiler. İslam davetinin kabilelere ulaşmasına vesile olan hususlardan biri de Ebu Zerr-i Gıfari'nin ve Ezd kabilesine mensup Dammad'm müslüman olmaları olmuştu.

Beyhaki, Ebu Zerr-i Gıfari'nin müslümanlığını anlatırken, onun şöyle dediğim rivayet eder: "Resulullah (sav)'ın yanına gittim. Ona, "Esselamu Hleyke ya Resulullah" dedikten sonra 'Allah'tan başka tanrı olmadığına? Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şehadet ederim' diyerek şehadet kelimesini söyledim. Bunun üzerine Resulullah (sau)'ın yüzünde sevinç izleri belirdi."

Öyle anlaşılıyor ki, Ebu Zerr'in müslüman olması, daha önce cereyan eden bazı olayların bir sonucudur. Bu olaylar sonucunda Gıfar oğulları kabilesi İslamiyet'ten haberdar olmuş ve Peygamber (sav)'in daveti o kabilenin arasına intikal etmişti. Ebu Zerr, bu davetin mahiyetini araştırmaya başlamış, sonunda Peygamber efendimizin yanına varmadan, onun sadakat ve dürüstlüğünü anlamıştı.

Konuyla ilgili olarak Buhari, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber efendimizin risalede görevlendirildiği haberini alan Ebu Zerr, kardeşine: "Mekke'ye git. Kendisine gökten haber geldiğini ve peygamber olduğunu iddia eden şu adam hakkında bir şeyler öğren. Onun sözlerini dinle ve görüp duyduklarını bana anlat" dedi.
Kardeşi Mekke'ye giderek Peygamber efendimizin konuşmalarını dinledi ve Ebu Zerr'in yanına dönüp ona şöyle dedi: "Onun ahlaki güzellikleri emrettiğini ve şiir olmayan sözler konuştuğunu gördüm."
Ebu Zerr: "Gönlümü rahatlatacak sözler söylemedin ve beni tatmin etmedin" diyerek Mescid-i Nebevi'ye geldi. Resulullah (sav)'ı tanımadığı için, onu araştırmaya başladı. Ama onu başkalarına sormak da istemedi. Nihayet gece oldu. Yatmak için uzandı. Yabancı biri olduğu için, Hz. Ali onu evine götürmek istedi. O da Hz. Ali'nin peşine takılıp evine gitti. Birbirlerine herhangi bir şey sormadan, yatağa girip yattılar. Sabah olunca Ebu Zerr, kırbasını ve erzak torbasını sırtına vurup yine Mescid-i Nebevi'ye gitti. O gün de akşama kadar orada kaldı. Akşam oluncaya kadar Peygamber efendimiz yine onu görmemişti. Akşam olunca Ebu Zerr, yatmak için bir kenara çekildi. Hz. Ali yine yanma gelerek ona: "Senin nereli olduğunu öğrenecek zamanı hala gelmedi mi?" dedi.
Sonra onu yerinden kaldırıp evine götürdü. Yine ikisi, sabaha kadar birbirlerine bir şey sormadılar. Üçüncü gün akşamleyin Hz. Ali yine onu alıp evine götürdü ve: "Buraya geliş sebebini bana anlatmayacak mısın?" diye sordu. Ebu Zerr de: "Eğer bana aradığımı bulmak hususunda yol göstereceğine söz verirsen geliş sebebimi anlatırım" dedi. Hz. Ali de Resulullah'm gerçekten hak Peygamber olduğunu anlattıktan sonra, kendisine şöyle dedi: "Sabah olunca peşime düş, beni takip et. Eğer senin için korkulacak bir durum görürsem bir duvarın dibinde $u dökecek gibi yaparım, sen de geçip gidersin. Ama normal bir şekilde yoluma devam edersem, sen de peşimden gelir ve girdiğim yere girersin." Böyle yaptılar. Hz. Ali yola koyuldu. Nihayet Hz. Ali Peygamber efendimizin yanına girdi. Ebu Zerr de onu takip etti. Ebu Zerr, Peygamber efendimizin sözlerini dinledikten sonra, hemen müslüman oldu. Allah'ın peygamberi ona şu tavsiyede bulundu: "Kavmine dön. Benden bir haber gelinceye kadar onlara bir şey söyleme." Ebu Zerr ise şu cevabı verdi: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, ben onların arasına katılıp hakkı açıkça ilan edeceğim," Böyle dedikten sonra, oradan çıkıp Kabe'nin yanında yüksek sesle şöyle dedi: "Allah'tan başka tanrı olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ederim." Bunu işiten müşrikler, onu dövmeye başladılar. Ebu Zerr, yediği dayak sonucu

yerinden kalkamaz hale geldi. [3]
Ebu Zerr'in dayak yediğini gören Hz. Abbas, Ebu Zerr'i korumaya çalıştı ve müşriklere şöyle seslendi: "Yazıklar olsun size! Bunun Gıfar kabilesinden olduğunu bilmiyor musunuz? Kabilesi, sizin Şam'a giden ticaret yolu üzerindedir. Bundan çekinmez misiniz?" Fakat Ebu Zerr, ertesi gün yine aynı yere gelip aynı şeyleri söyledi. Müşrikler onu yine dövdüler ve ayak altma aldılar. Abbas, yine gelip onu müşriklerden kurtardı.
Bu rivayet, İslamiyet'in Mekke dışında da duyulduğunu göstermektedir. Ravilerin anlattıklarına göre, Gifar kabilesi Ebu Zerr'in peşinden İslamiyet'e girmişler ve ona tabi olmuşlardı. İslamiyet sadece Mekke'ye yakın beldelere değil, Mekke'den uzaktaki Ezd ve Şenue kabilelerine de ulaşmıştı. Onlardan biri olan Dammad adındaki bir şahıs, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, İslamiyet'le müşerref olmuştu. Dammad, cin çarpan ve deliren, ya da kendisine büyü yapılan kimseleri şifaya kavuşturan bir kimseydi. Mekke'nin beyinsizleri, Peygamber efendimizi küçük düşürmek için, bir plan kurmuşlar ve Mekke'den kalkıp Dammad'ın yanına varmışlardı. Güya onu, delirmiş olan Muhammed (sav)'i tedavi etmesi için Mekke'ye davet etmişlerdi. Bu davetleri üzerine Dammad Mekke'ye gelmiş ve: "Şu deli dediğiniz adam nerede? Belki onu Allah, benim ellerimle şifaya kavuşturur" demişti. Sonra Muhammed (sav)'in yanma varmış, ona şöyle demişti: "Ben cinlerden gelen yelleri bağlar ve insanları şifaya kavuştururum. Allah benim elimle dilediği kimselere şifa verir." Dammad'm böyle demesi üzerine, Peygamber efendimiz, ona şu kelimelerle cevap vermişti: "Hamd Allah'a mahsustur. O'nu Över ve O'ndan yardım dileriz. Allah'ın doğru yola ilettiğini saptıracak; saptırdığını da doğru yola iletecek kimse yoktur. Allah'tan başka tanrı olmadığına onun bir ve or-taksız olduğuna tanıklık ederim." Peygamber efendimiz bu sözünü üç kez tekrarladıktan sonra, etkisi altında kalan ve gönlü Allah tarafından imana açılan Dammad şöyle demişti: "Allah'a andolsun ki, ben kahinlerin, büyücülerin ve şairlerin sözlerini işittim. Fakat senin sözlerine benzeyeni duymadım. Elini bana uzat da, müslüman olmak üzere sana biat edeyim." Hz. Muhammed (sav) ona elini uzattı. O da müslüman olmak üzere, Peygamber efendimizle biatleşti ve müslüman oldu. Görüldüğü üzere Dammad, Peygamber efendimizin sözlerini işitince ona, sözlerini tekrarlamasını rica etmişti. Çünkü o sözlerin etkisinde kalmıştı.
Bu anlattıklarımız, İslam'a giren kimselerde görülen hallerdi. Bunlar topluca değil teker teker İslam'a girmişlerdi. Ancak rivayete göre, Gifar oğulları kabilesi, topluca îslam'a girmişlerdi. Böylece müslümanlarm sayısı gittikçe artıyordu. Muhtelif evlerden ve ailelerden, değişik kabilelerden ve batınlardan insanlar

İslam'a giriyorlardı. Bu müslümanlar, Mekke-i Müker-reme'nin dışına yayılmışlar, artık İslamiyet çevreye nüfuz etmişti. Kureyşliler ne yapacaklardı?

---

[1] îbn Hişam, Siret, îbn KeBİr, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S.29

[2] Ibn Kesir, el-Bıdaye ve'n Nıhaye, C 3, S 30

[3] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 34

Düşmanlık

Varaka bin Nevfel, Muhammed (sav) ile kavmi arasında düşmanlık ve mücadele olacağını Önceden tahmin etmiş ve beklemisti. Allah'ın kendisine gönderdiği vahiy ya da Rabbi tarafından omuzuna yüklenen risaletin icaplarını yerine getirmesi sebebiyle, Peygamber efendimizle kavmi arasında çarpışmalar olacaktı. Çünkü her peygambere, kavimleri tarafından mutlaka düşmanlık edilmiştir. Muhammed (sav), kavmi nezdinde şerefli ve itibarlı bir kimseydi. Kavmi onu sever, onunla ülfet kurarlardı. Ona sonsuz güvenleri vardı. Ancak Allah'ın kendisine gönderdiği vahyi insanlara tebliğ etmeye başlayınca Mekkeli-ler'in çoğu ona karşı çıktılar. Daha sonra davetine düşmanlık etmeye başladılar. Tebliğin ilk aşamasında ona direndiler ve düşmanlık ettiler. Genel olarak kendisine tabi olan kimselere de zulüm ve baskıda bulundular. Çünkü müşrikler hakka daveti beklemiyorlardı. Bir sürprizle karşılaşmışlardı. Daha önce böyle bir davetle karşılaşacaklarını tahmin etmemişlerdi. Özellikle Abdullah oğlu Muhammed (sav)'in böyle bir dava ile karşılarına çıkacağını tasavvur dahi edememişlerdi. Karşılarına beklenmeyen bir şey getiren ve önlerine koyan bir kimseye elbette ki protestoda bulunacaklardı.
Resulullah (sav)'ın çağrısı İbrahim peygamberin nesline gelmiş olmasına rağmen, bu Mekke'nin yerlilerinden çok taşrada yankısını bulmuştu. Mekkeliler maddeci bir^kavimdi. Onları yalnızca ticaret ve Hac ilgilendiriyordu. Çünkü diğer Araplar'a karşı üstünlük sağlamaları Hac dolayısıyla mümkün oluyordu. Gerçekten de onlar, liderliğin zor olduğu topluluklar arasında yaşıyorlardı. Baş tanımayan kavimler arasında Beyt-i Muazzama sayesinde bir üstünlük kurmuşlardı. Cenab-ı Allah Beyt-i Muazzama'yı yüceltmiş ve her şeyin semeresinin kendisinde toplandığı güvenli ve saygıdeğer bir yer kılmıştı.
Beyt-i Muazzama'nın yakınında bulunmaları dolayısıyla elde etmiş oldukları bu şeref ve itabardan başka hiçbir şey onları ilgilendirmiyordu. Beyt-i Muazzama ve Mekke-i Mükerreme, Hac menasikinin mahalli olmasının yanında, aynı zamanda, Arap ticaretinin merkezi ve bir güven yeriydi. Korku ve savaş ortamında bulunan insanlar, kendilerini mali bakımdan Mekke'de güven içinde görüyorlardı. Çünkü orası, onların ticaret yolu ve emniyet merkeziydi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Kureyş kabilesinin yaz ve kış yolculuklarında uzlaşması ve anlaşması sağlanmıştır. Öyleyse kendilerini açken doyuran ve korku içindeyken güven veren bu Kabe'nin Rabbi'ne kulluk etsinler. " (Kureyş suresi)

Kureyşliler ve diğer müşrikler beklemedikleri bir sürprizle karşılaşınca hemen inkara yöneldiler. Bununla da yetinmeyerek protestoda bulunmaya başladılar. Bu, yalın inkardan daha ileri bir inkar aşamasıdır. Çünkü salt inkar içindeki kimseler, herhangi bir delille karşılaştıklarında iman edilebilirler. Protesto ise, hakkı inkar etmek ve hakka davete karşı çıkmak anlamını taşır. Müşrikler, protestodan sonra düşmanlık aşamasına geçtiler. Bütün bu olaylar, beklemedikleri ve alışık olmadıkları bir şeyle aniden karşılaşmaları sebebiyle vuku' bulmuştu. Düşmanlık, insanı bazan kesin red aşamasına sürükler. Bundan sonra küfür ve arkasından da eziyet verme aşamaları gelir.
Aniden karşılaştıkları Muhammedi davet, müşriklerin düzenlerini değiştirecekti. Oysa müşrikler, putlara tapmayı, kuvvetli bir inanç eseri olmaksızın alışkanlık haline getirmişlerdi. Putları kutsarken eğik büğük ifadeler kullanır, çeşitli vehimler ortaya atarlardı. Bu vehimlerin tehakkümü sebebiyle, yüce Allah'a ibadet ederken putları ortak koşarlardı. Yoksa Allah'ın göklerle yerin yaratıcısı olduğunu bilmeyen kimseler değillerdi.
Mala meyli olan ve insanlar arasında yükselmek isteyen kimseler, düzenin değişmesini tasvip etmezler. Aksine bunlar, içinde herhengi bir düzen değişikliği olmayan normal hayatın ve basit yaşantının devamını arzu ederler. Doktrin ve düşüncelerde inkılap ve değişikliklerin yapılmasından hoşlanmazlar. Bu gibi şeylerle ilgilenmek istemezler. Bu nedenledir ki, Peygamber efendimizin davetiyle karşılaştıkla-rında verdikleri cevap şu olmuştu: "Hayır, biz atalarımızın üzerinde bulduğumuz (yol)a uyarız!" derler. Peki ama, ataları bir şey düşünmeyen, doğru yolu bulamayan kimseler olsalarda mı (atalarının yoluna Uyacaklar)?" (Bakara. 110)
"Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" dense: "Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız (onların yolunda gideriz)" derler. Şeytan onları, alevli ateşin azabına çağırmış olsada mı'(babalarının izinde gidecekler)?" (Lokman: 21)
Onlar şirke alışmışlardı. Gerçeğin ışığı ne kadar parlak olsa ve ortada görünse bile tevhide yabancıydılar. Putlara karşı tam bir inançları olmasa bile, onlara tutunmuşlardı. Yeri geldiğinde putları paralıyor, yine yeri geldiğinde onlara ibadet ediyorlardı. Adları değişmese de taşları değiştiriyorlardı. Ama putları bırakıp, alışık olmadıkları şeylere bağlanmıyorlardı. Zaten Hz. Muhammed'in davranışlarından onun alışık olmadıkları bir inanca çağıracağını beklemeye başlamışlardı. O, insanlara içkiden uzak durmalarını söylüyor, fakat onlar içki içmeye devam ediyorlardı. Hz. Muhammed, peygamberlikten önce de içkiyi tatmamıştı. Kur'an-ı Kerim de, içkinin güzel bir rızık olmadığını ifade ediyordu:

"Hurma ağaçlarının meyvalarmdan ve üzümlerden de içki ve güzel rızık elde edersiniz." cNahi 67).
Bu ayet-i kerimede güzel rızık, içkinin mukabilinde zikredilmiştir ki, buda onun çirkin ve pis olduğuna işaret eder. Cahili-yet devri araplarmda faiz ticaretin bir parçası haline gelmişti. Muhammed (sav)'in ticaret yaparken faizcilik yapmadığını ve faizciliğe razı olmadığını anlamışlardı. Kur'an-ı Kerim, faizin haramlığını ilan ediyor ve şöyle diyordu: "İnsanların mallları içinde, artması için verdiğiniz faiz (malı), Allah katında artmaz. Ama Allah'ın yüzünü (rızasını) isteyerek verdiğiniz zekat (a gelince); işte (onu verenler, sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır. * (Rum 39)
Bu ifadelerden açıkça anlaşıldığına, göre, Muhammed (sav)in getirmiş olduğu yeni din, mallarını faizle nemalandıran faizcileri rahatsız edecekti. Mal sahipleri olan sermayedarlar, mallarını başkalarına borca veriyor ve bu borcun getirdiği kazancı, arada herhangi bir ticaret olmaksızın yiyorlardı. Bu yolla büyük servet sahibi olan kimseler vardı. Faizciliği tıpkı alış veriş gibi sayıyorlar ve: "Alış veriş de faiz gibidir" diyorlardı.
işte bu yeni dinin, bütün işlerini altüst edeceklerini anlamışlar, dolayısıyla derhal inkara yönelmişlerdi. Bu durumu, Necaşi ile konuşan Ebu Talib oğlu Cafer (ra) çok güzel bir şekilde tasvir etmişti. Sahih hadis kitaplarında anlatıldığı üzere, Habeşistan'a hicret eden müslümanların sözcüsü Cafer ile Habeş Kralı Necaşi arasında geçen konuşmayı nakletmekte fayda mülahaza ediyorum: Necaşi onlara sormuştu:
-748Dininiz nedir? Siz Hıristiyan mısınız?
-Hayır...
-Siz Yahudi misiniz?
-Hayır...
-Kavminizin dini üzerinde misiniz?
-Hayır..
-Öyle ise hangi dindensiniz?
-İslam
-islam nedir?
-Biz Alllah'a kulluk eder ve hiç bir şeyi ona ortak koşmayız.
-Bu dini size kim getirdi?
-içimizden bir adam. Onu ve nesebini tanırız. Allah bizden Önceki milletlere peygamber gönderdiği gibi, bize peygamber olarak onu gönderdi. İyiliği, doğruluğu, vefakarlığı ve emanete riayeti emrediyor. Putlara tapmamızı yasaklıyor, bir ve ortak-sız olan Allah'a ibadet etmemizi istiyor. Biz de onu

tasdik ettik ve getirdiği sözlerin Allah kelamı olduğunu anladık. Getirdiği hükümlerin, Allah katından gönderilen hükümler olduğunu idrak ettik.işte biz bu iyilikleri yapıp kötülüklerden uzak durunca, kavmimiz bize düşmanlık etti. Doğru sözlü peygambere düşmanlık edip onu yalanladılar, onu öldürmek istediler. Putlara tapmamızı istediler. Biz de bu dinimize bağlı kalmak ve canımızı kavmimizden kurtarmak için sana gelip sığındık. "
Bu sözler bize, müşriklerin kendi adetlerinde görülen değişikliği biraz da olsa tasvir etmektedir. Müşrikler adetlerinde yapılan değişiklikleri görünce Peygamber efendimizin davetine karşı düşmanlık etmeye başladılar. Onu durdurmak istediler.
Müşriklerin ilk anda İslamı inkara yeltenmelerinin sebebi, islam'ın haddi zatında onlara alışılmışın dışında gelmesiydi. Onlar iyi kimsenin iyiliklerinden ötürü mükafat göreceği, kötü kimsenin de kötülüğünden ötürü ceza göreceği bir hesap gününün geleceğine iman etmiyorlardı. Ebedi cennetliklerle ebedi cehennemlik kimseler bulunacağına inanmıyorlardı. Kavmini uyarması için Rabbinin kendisine emir vermesinden sonra, Peygamber efendimiz Safa tepesinin yanında durup insanlara hitapda bulunurken, ahiret gününün varlığım te'kid etmek için - çünkü o, insanların ahiret hakkında gafil olduklarını bilmekteydi- şöyle demişti:
"Vallahi tıpkı uyuduğunuz gibi Öleceksiniz ve uyandığınız gibi de diriltileceksiniz, iyiliğinize karşı iyilikle; kötülüğünüze karşı da kötülükle karşılık göreceksiniz. Mutlaka ebedi cennetlikler olduğu gibi, ebedi cehennemlikler de olacaktır. Şiddetli bir azaptan Önce uyarıda bulunduğum ilk insanlar doğrusu sizlersiniz."
Arap müşrikleri, maddeci bir milletti. Sadece duyulur şeylere inanıyorlardı. Allah'ı biliyorlardı, ama tapmak için taştan putlar yapıyor, taşlara şekiller veriyorlardı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ı görmedikleri için, ona ibadet etmiyorlardı. Bütün bu yaptıkları, garip şeylerdi. Delilsiz ve tanımadığı şeylerle karşılaşan bir kimse o şeyi inkar eder. Yine onu ikna etmek için delil ileri sürülmeyince inkardan Öteye giderek protestoda bulunur. Arap müşriklerinin ahiret gününü inkar edişlerini onların ağızlarından nakleden Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Asıl şaşılacak şey, onların şu sözleridir: "Biz toprak olduğumuz zaman mı,biz mi yeniden yaratılacağız?" îşte onlar, Rable-rini inkar edenlerdir. Ve onlar boyunlarında halkalar olan kimselerdir. Onlar ateş halkıdır. Onlar, orada ebedi kalacaklardır." (Ra'd 5)
Öldükten sonra yeniden diriltilmeyi şaşılacak birşey olarak gören müşriklerin sözlerini Cenab-ı Allah bizlere naklederek şöyle buyuruyor:

"Kendi yaratılışını unutarak bize bir mesel verdi.
"Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?" dedi. De ki: "Onları ilk defa yaratan diriltecek. O, her yaratmayı bilir." (Yazın: 78-79)
Nübüvveti bilmedikleri için, şaşkınlıkları daha da artmıştı. Nefislerinde bir garabet meydana gelmişti. Kendi içlerinden çıkan bir adamın, kendilerini Allah'a davet etmesini tuhaf bulmuşlardı. Bir peygamberin mutlaka bir insan olup halk arasında normal bir sekilide dolaşacağını bilselerdi; Peygamber efendimizin bir peygamber olarak halk arasında dolaştığım görünce tuhaf karşılamayacaklardı. O müşriklerin sözcüleri halkı, taştan yapılan putlara sarılmaya ve onlardan ayrılmamaya davet ederek şöyle demişti:
"Onlardan bir gurup fırladı: "Yürüyün, tanrılarınıza bağlı kalın. Çünkü bu, arzu edilen bir şeydir. Biz bu (nun söylediğini, (babalarımızın bağlı olduğu) öteki dinde işitmedik. Bu, uydurmadan başka bir şey değildir! O ihtar (Kur'an başka kimse kalmadı da) aramızdan ona mı indirildi?" Hayır, onlar benim ihtarımdan şüphe içindedirler. Hayır, onlar henüz azabımı tatmadılar!" (Sa'd: 6-8)
Onların îslam davetini tuhaf bulmalarının sebebi, Peygamber efendimizin bir insan olmasıydı. Çünkü onlar okuma yazma bilmeyen, risalet hakkında bilgisi olmayan kimselerdi. Daha önceleri de böyle bir şeyle karşılaşmamışlardı. Onların, Peygamber efendimizin bir insan olarak yeyip içen ve çarşı pazarda dolaşan vir kimse olmasını tuhaf karşıladıklarını Cenab-ı Allah şöyle ifade ediyor:
"Dediler ki: "Bu peygambere ne oluyor da yemek yiyor, çarşılarda geziyor? Ona kendisiyle beraber uyarıcı olacak bir melek indirilmeli değil mi? Yahut kendisine (gökten) bir hazine atılmalı, yahut kendisinin bir bahçesi olmalı da ondan (hiç zahmet ve meşekkat çekmeden)yemeli değil mi?" Ve zalimler: "Siz başka değil, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediler." (Furkan: 7-8)
Arap müşriklerinin risalet ve peygamber hakkında cahil kalmış olmaları, daha önce içlerinden Allah'ın gönderdiği masajları bilmelerine vasıta olacak peygamberlerle karşılaşmış olmamaları ve peygamberlerin insanlar arasından seçileceği konusunda bilgilerinin olmayışı sebebiyle, peygamberin bir insan şeklinde görülmesini, onların yediklerinden yemesini ve içtiklerinden içmesini görünce, bu onlara tuhaf geldi. Bu şaşkınlıklarını gidermek için, hakikatleri araştırmaları ve gerçekleri öğrenmeleri, nübüvvet nuru ile ünsiyet kurmaları gerekirdi. Ama onlar inatçılık ettiler. înat onları azgmlaştırdı. înkar ve küfre sürüklendiler.
Muhammed (sav) yoksul ile zengini eşit tutan, yoksul için zenginin malında bir

hak tanıyan bu davetiyle onların büyüklüklerini ellerinden aldı. Bulundukları ve işgal ettikleri makamları sarstı. Bu sarsıntı karşısında, işgal ettikleri büyük makamların, altlarından kaymakta olduğunu hissettiler. Saltanatlarının kaybolacağını anladılar. Çünkü onların asilzadeleri, kendi şovlarıyla büyüklük taslıyorlardı. Eşrafın sadece kendileri olduklarını sanıyorlardı. Diğer insanları da kendilerinden aüşük ve alçak görüyorlardı. Kendileri yüksek, kendilerinden başkalarıysa alçaktı! Tabii ki, arabın aceme üstünlüğü olmadığım ve üstünlüğün ancak takva ile olduğunu ifade eden bu yeni davetçiye, yani Hz. Muhammed(sav)'e direneceklerdi. Cennetin, Habeşli bir köle bile olsa, amirine itaat eden; cehennemin-se Kureyşli bir asil bile olsa isyan eden kimselere mahsus olacağını söyleyen Peygamber efendimize karşı direnmeleri, kendilerine göre zorunluydu. Güçlü ve zorba kimseleri, perçeminden tutup zayıf ve güçsüz kimselerin seviyesine indiriyordu. Müşrikler onun bu vasfını ve uygulamasını, kendisine tabi olan kimselerde de gözlemişlerdi. Arapların soylusu ve Kureyş-lilerin büyük insan diye tanıdığı Ebu Bekir'in kendi kölesi olan Bilal'le yanyana durduğunu görmüşlerdi. İkisi arasında üstünlük ancak iman ile olabiliyordu. îman , şeref ve şerefsizliğin, büyüklük ve küçüklüğün ölçüşüydü.
Şüphesiz bu sosyal prensipleri Mekke'nin ileri gelenleri ve liderleri kabul etmeyeceklerdi. Muhammed (sav) de bu prensipleri mutlaka tatbik edecekti. Çünkü o, peygamberlik verilmeden önce de bu prensipleri kendi gücü nisbetinde tatbik ediyordu. Kendisine vahiy geldikten sonra bu prensibler, uyulması gereken bir nizam oldu. Bu nizama uymayan kimse, eğer bugün cezalandırılmasa bile, kıyamet gününde, tutuşturulmuş bir ateşin içine atılacaktır. Çılgın alevli ateşlerde yakılacaktır!..
Peygamber efendimizin getirdiği bu nizam güçlendi. Şöyle ki: Zayıf kimseler nefret etmeden, gönülden kabul ederek Muhammed (sav)in davetine yöneldiler. İslam'a giren güçlü kimseler, hürlere yaptıkları muamelenin aynısını kölelere de tatbik etmeye başladılar.
Bu davetle beraber gelen yeni akıma arap müşriklerinin mukavemet etmeleri, onun güçlenmesinin önüne geçmeleri zorunluydu. Çünkü, eğer bu akım güçlenirse, Kureyşlilerin elindeki asılsız şeref yıkılacaktı. Temelden çürük olan bu şerefe dayanarak yürüttükleri saltanat yok olup gidecekti. Sonra onlar, kendilerini en yüksek liderler olarak görüyorlardı. Sultanlar gibi hüküm sürüyorlardı. Eğer Muhammed'in dini yayılır ve iktidar sadece hakka geçerse; eşitlik hakim olur, kabilecilik çekişmeleri ortadan kalkarsa Hz. Muhammed güçlenir ve ellerindeki iktidarı alır, eski yeni şerefleri üzerine kurdukları hakimiyet yıkılırdı. Çünkü onlar İsmail peygamberin soyundan geldiklerini,

İbrahim peygamberin torunları olduklarını iddia ederek hakimiyet ve saltanat kurmuşlardı, işte Muhammed (sav) insanları İbrahim peygamberin dinine davet ediyordu. Bu din, İbrahim peygamberin şirkten uzak olan Hanif diniydi. O hiçbir zaman müşrikler gibi davranmamıştı. Dolayısıyla görevinden sonra da müşrik olması düşünülemezdi! Şu Muhammed (sav)in davetini kökünden söküp atmak, onu henüz beşikteyken boğmak gerekiyordu! Sonra bazı önde gelen şahsiyetler Abdullah oğlu Muhammed (sav) ile rekabete girmişlerdi."iViçm bu yüksek mertebe ona verildi? Halbuki bu mertebeye biz daha layıkız!" diyorlardı. Velid bin Muğire böyle demiş ve nübüvvete kendisinin daha layık olduğunu iddia etmişti. Servet ve evlat bakımından Muhammed'den daha ileride olduğunu söylemişti. Ur-ve bin Mes'ud es-Sekafî de böyle diyen kimselerdendi. Bu ikisi hakkında Cenab-ı Allah'ın şu kavli şerifi nazil olmuştu:
"Ve dediler ki: "Bu Kur'an iki kentten (Mekke ve Taiften) büyük bir adama indirilmeli değil miydi? Rabbinin rahmetini onlar mı bö'lMsürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini, aralarında biz taksim ettik ve onlardan kimini ötekine derecelerle üstün kıldık ki, biri diğerine iş gördürebilsin. Rabbinin rahmeti, onların toplayıp yığdıklarından daha hayırlıdır. Eğer bütün insanlar (küfre meyledip tek bir ümmet olma durumuna gelmeyecek olsaydı, Rahman olan Allah'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını üzerine yaslanacakları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bezeklerle işlerdik. Bütün bunlar, sadece dünya metaından (geçici dünya malından) ibarettir. Ahiret ise, rabbinin katında (buyruklarına karşı gelmekten) sakınanlara mahsustur. " (Zuhruf: 31-35)
Bütün bu anlattıklarımızın ötesinde, Araplar'm nefislerinde yerleşmiş bulunan cahiliye asebiyeti nesilden nesile geçmekte ve bu sebeple Araplar'ın hepsi Kureyşliler'in itibarlarına karşı rekabet içinde bulunmaktaydı, Kureyşliler'de sahip oldukları mertebe hususunda Kusayoğullarıyla diğer kabileler ise Abdü-menaf oğullarına karşı rekabet içine girmişlerdi. Ümeyye oğullan da, üstünlük ve liderlik hususunda Haşim oğullarıyla rekabet içine girmişlerdi. Haşim oğulları, Kabe hizmetkarlığı dolayısıyla, kendilerine yüksek bir yer edinmişlerdi. Haşim'in kendisi, liderliği Abdümenafdan, Abdülnıuttalib de bu görevi Haşim'den devralmıştı. Abdülmuttalib'den sonra da liderlik Ebu Talib'e geçmişti.
İslam daveti, Kusayy'a karşı çıkan kimselerin düşmanlığına maruz kalmıştı. Ayrıca Abdümenaf a düşmanlık edenlerin de saldırılarına hedef olmuştu. İslamiyet Haşimoğulları'na düşman olanların hücumlarıyla da karşı karşıya kaldığından, bütün bu gurupların mukavemeti karşısında, kalmıştı. Bu*düş-manlıklarm hepsini şahsında toplayan bir kimseyi örnek gösterecek olursak,

belki de en mükemmel örnek, Amr bin Hişam olacaktır. Amr bin Hişam , islam tarihinde Ebu Cehil adıyla şöhret bulmuştur. O, bu ada gerçekten layıktı. Her ne kadar beyinsizlik, kindarlık ve saçmalığı hususunda Firavun kadar olmasa bile, o, bu ümmetin Firavun'u sayılsa yeridir. Resulul-lah (sav), Ebu Cehil'e lanet etmiş, onu Ebul-Hakem künyesiy-le çağırarak kendisine şöyle demişti:

"Ey Eba Hakem! Allah'a ve Resulü'ne gel. Seni bana inanmaya davet ediyorum." Ebu Cehil ise şöyle diyordu: "Ey Muhammed, sen bizim tanrılarımıza sövmekten vazgeçmeyecek misin? Mutlaka risalet görevini tebliğ ettiğine şehadet etmemizi istiyor musun? Biz, elçilik görevini tebliğ ettiğine şehadet ederiz. Allah'a andolsun ki, senin söylediklerinin gerçek olduğunu bilseydim, sana tabi olurdum."

Peygamber efendimizle arasında böylece sakin bir tartışma cereyan etmişti. Bunun sebebi de, Peygamber efendimizin hikmetli konuşmasıydı. Peygamber efendimizin ona Ebu Hakem künyesiyle seslenmesi, Ebu Cehil'e yapılan bir taltifti. Fakat o Peygamber efendimize aynı şekilde mukabelede bulunmuyor, aksine kaba bir şekilde "Ya Muhammed!" diye sesleniyordu. Bundan daha da Önemli olan, Peygamber efendimizin kendisinden ayrılmasından sonra, karşılaştığı bir adama Ebu Cehil'in şöyle demiş olmasıdır:

"Allah'a andolsun ki, ben Muhammed'in söylediklerinin gerçek olduğunu biliyorum. Ama onun sözlerini kabul etmemi engelleyen bir şey vardır: Kusayy oğulları Kabe'nin örtüsünü örtme görevinin kendilerinde olduğunu söylediler. Biz evet dedik. Sonra onlar hacılara su dağıtma görevinin kendilerinde olduğunu söylediler. Biz yine evet dedik. Darü'n-Nedve'yi idare etme görevinin kendilerinde olduğunu söylediler. Biz buna da evet dedik. Sonra diyet yükünü omuzlama hususunda anlaşıp darda kalana yardımcı oldular. Biz yine evet dedik, insanlara yemek yedirdiler, biz de yemek yedirdik. Sonra iş ilerleyince onlar; 'bizden bir peygamber vardır' dediler. Allah'a andolsun ki, ben bunu kabul etmeyeceğim." [1]

Kusayy oğullan Kabe'nin örtüsünü örtme görevini ve Ka-1 be'nin diğer hizmetlerini ellerinde bulundurmak dolayısıyla yüksek bir şerefe nail oldukları için, Kureyş'in bütün kabileleri onlara karşı cephe almışlardı. Bu da yetmezmiş gibi, hacılara su dağıtma görevini de ellerinde bulundurmaktaydılar. Bu da, onların diğer Araplar arasında isimlerini yüceltiyor ve şereflerini arttırıyordu. Araplar'ın şura meclisi olan Darü'n-Nedve'yi idare etme görevini de ellerinde tutuyorlardı. Böylece onlar Araplar'ın liderleri olmuşlardı. Kureyş'in sancağını da taşıyorlardı, îşte bütün bu sebeplerden ötürü Araplar onlara karşı cephe

almışlardı. Sonra bu rekabet, Kusayy oğullarından ve Haşim oğullarından biri olan Muhammed (sav)'in getirmiş olduğu hakka karşı cephe almalarına sebep olmuştu.
Kureyşliler'in tümü, ellerinde bulundurdukları nimetten ötürü Kusayy oğullarına karşı rekabet içine girmişlerdi ya da onlara karşı haset duygularıyla bilenmişlerdi. Abdümenaf oğullarına karşı da aşırı bir şekilde düşmanlık etmekteydiler. Çünkü Abdümenaf oğulları, Kusayy'm şeref ve meziyetlerini miras olarak devralmışlardı. Bunu, bu ümmetin Firavun'u olan Ebu Cehil bu şekilde ifade etmiştir.
Onlar Kur'an-ı Kerim'i gizlice dinlerlerdi. îslam'a karşı besledikleri düşmanlık aşırı bir dereceye ulaşmıştı. Kur'an-ı Kerim'i gizlice dinledikten sonra onun etkisinde kalarak birbirleriyle müzakereye girişmişler, aralarından biri Ebu Cehil'e şöyle demişti: aEy Ebu Hakem, Muhammed'den işittiğin sözler hakkında ne dersin?" Ebu Cehil öfke ve kızgınlık içinde şu karşılığı vermişti: "Ondan işittiklerim ne ki?! Biz ve Abdümenaf oğulları, şeref yarışında çekiştik. Onlar yemek yedirdiler biz de yedirdik. Onlar diyetleri yüklenerek başkalarına yardımcı oldular. Biz de yardımcı olduk. Onlar bağışta bulundular biz de bağışta bulunduk. Nihayet birbirimizle eşit hale geldik. Onlar: "Bizim aramızdan, kendisine vahiy gelen bir peygamber çıkmıştır" dediler. Biz böyle bir peygamberi ne zaman aramızdan çıkarabileceğiz? Allah'a andolsun ki, onların arasından çıkan adamın peygamberliğine asla inanmayacak ve onu tasdik etmeyeceğiz!" [2]
Ebu.Cehil, Peygamber efendimize karşı yapılan düşmanlığın en şiddetlisini temsil ediyordu. O, Peygamber efendimize karşı cephe alırken cahiliyet asabiyetinin en belirgin örneğini ortaya koyuyordu. Cahiliyet, insanların basiretleri üzerine perde çeker ve hakikati görmelerini engeller. İdraksiz bırakır. Rahatlıkla doğrulanabilen ve insana afiyet veren hakkı kabul etmektense, insanı manevi hastalıklara mübtela eden çirkinliklere razı olur hale getirir.
Bu gerçekleri burada anlatmamızın nedeni, Peygamber düşmanlarının sergiledikleri cahiliyet tutumlarını haklı gerekçelere bağlamak değildir. Peygamber düşmanları sözünün yerine, onun mübarek zatına ve davetine karşı savaş açan hasımları tabirini de kullanabiliriz. Çünkü bu kimseler husumet ve inatçılıkta çok ileri giderek Peygamber efendimizi taciz etmiş, sonra ona düşmanlıkta bulunmuşlardı. Onlar, Kur'ah-ı Ke-rim'de anlatılan insi şeytanlar olmuşlardı. Kur'an-ı Kerim'de anlatıldığına göre Allahü Teala gönderdiği her peygambere ci-had ve sabır sevabını yazmak için belli sayıda insi şeytanları

musallat kılmıştır.
Yukarıdaki hususları anlatmamızın nedeni, olayları en yakın sebeplerine bağlamak ve müşriklerin hakka karşı yaptıkları apaçık düşmanlığın sebeplerini ortaya koymaktır. Ayrıca araştırıcıların, müşrikler tarafından gösterilen bu amansız ^düşmanlığın gerçek sebeplerini anlamalarını sağlamaktır. îs-lam düşmanları, Peygamber efendimize ve müslümanlara, sözlü hakaretlerde de çok ileri gittiler. Onların dine karşı düşmanlıkları nefislerine yerleşmişti. Fakat daha önceleri gizli bulunan bu düşmanlık, Muhammed (sav)'in davetinin kuvveti ile uyandı ve kuvveden fiile geçti.
Olayların sebeplerini araştırmak, olaylar için gerekçe yaratmak demek değildir. Sebepleri açıklamak, olayların daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bu düşmanlığın sebepleri gerçekte kötüİliklerdi. Kötülükler ise ancak başka kötülükleri doğurur. înat-çılıksa, kötülük ve hata doğuran başka sebeptir.
Bazı kimseler, o müşriklerin vahdaniyet hakkında bilgileri olduğu ve Allah'ın birliğine akıl erdirdikleri halde, nasıl Allah hakkında tartışmaya girdiklerine akıl erdiremiyorlar. Güçlü ve kuvvetli Allah'ın varlığı hususunda tartışmaya girmiş olmalarını hayretle karşılıyorlar. Araplar'ın en zeki insanlarından olan Velid bin Mugire ile Nadir bin Haris, nasıl olur da îslam davetine ve tevhid çağrısına karşı cephe alırlar? Halbuki bunlarda selim bir idrak vardı. Buna rağmen anlattığımız sebeplerden dolayı, olayları göremez ve idrak edemez olmuşlardı. Önceleri alışık oldukları geçmiş ve o geçmişin kendilerine kazandırdığı alışkanlıklar, onlara huzur, sükun ve iktidarlarını devam ettirme rahatlığı veriyordu. Şimdi ortaya çıkan yeni durum onları şaşkınlık ve tereddüde düşürmüştü. Şimdi gerçeğin aydınlığı ile çevrelenmişlerdi. O nur parlaymca içinde yürümeleri gerekirken, mal sevgisi, itibar tutkusu, büyüklük taslama arzusu, inatçı kabilecilik taassubu onları köreltmiş, gözlerini perdele-mişti. Ama aralarında kalbine, hakikat nurunun yavaş yavaş girdiği kimseler de vardı. O düşmanlık ateşinin tam ortasında, insanları en iyi ve en güzel yola ileten hidayet nuru da parlıyordu. Allah göğüslerde ve kalplerde gizli olanı bilir.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 65
[2] îbn Hişam, Siret, C. 1, S. 316

İnsanların İslâm Davetini Kabul Edişi

Peygamber efendimiz Mekke-i Mükerreme'de, Safa tepesinin yanında, önce en yakın akrabalarına, sonra da bütün Araplar'a hitap edip îslam davetini tebliğ ettiği zaman, insanların bir kısmı îslami daveti kabul ettiler. O zaman Peygamber efendi- ti miz Rabbinin emirlerini açıkça söylemişti. İnsanlar, karşılaştıkları yeni şeyin alışılmadık bir şey olması dolayısıyla dehşete kapılmış ve bu sebeple de bir kısım insanlar kalplerini saf-laştırarak herkesten önce islam'a koşmuşlardı. Cenab-ı Allah o insanları, kendi davetini taşımaları için seçmişti. Onlar, risale-tini tebliğ edip yeryüzüne yayması ve ülkeden ülkeye taşırması hususunda Peygamberine yardımcı olmaları için seçilmişti. Bunlar arasında öyle zayıf ve korumasız kimseler vardı ki, hayatın lezzetlerinden ve iktidardan mahrum kalmışlar, Muhammed (sav)'in davetinde, ahirete yönelik bir umut görmüşlerdi. Her ne kadar dünya hayatında hoşlarına gidecek bir durum içinde yaşamıyor olsalar da sonları hususunda ümitli bir yaşantıya kavuşacaklarını hesaplamışlardı. İslamiyet, ahiret hayatında kendileri için bir umut ışığı yakmıştı. Bu sebeple İslam'a koşmuşlar ve İslamiyet uğruna çeşitli işkencelerle karşı karşıya kalmışlardı. Buna rağmen dinden dönmemiş ve sabret-mişlerdi. Zorluk ve sıkıntılara göğüs gererek İslamiyet'i tebliğ yolunda yürümüşlerdi. Cenab-ı Allah kendilerine güç ve muvaffakiyet verdi. Onlar da sabır gösterdiler. Sabırlarının karşılığını da tam olarak Allah verecektir: "Ancak sabredenlere, mükafatları hesapsız ödenecektir." (Zumer: 10)
İkinci kısım insanlarsa davetin başlangıcında Peygamber efendimize düşmanlıklarım ilan etmişler ve iman edenlere karşı çirkin saldırılarda bulunmuşlardı. Bu saldırıda bulunanların başında Peygamber efendimizin amcası Ebu Leheb vardı. Bu kısımdaki insanlar, düşmanlıklarını ve inatçılıklarını devam ettirme hususunda o kadar ileri gittiler ki, mü'minlere eziyet vermeye, güçsüz ve korumasız kölelerle yoksullara işkence yapmaya başladılar. Bu zayıf ve güçsüz kimselerin, kendilerini koruyacak ve himayelerine alacak aşiretleri ve destekçileri de yoktu. Ancak çok az sayıda bazı kimseler bunları savunuyordu. İslam'a girenlerin çoğu bu şekilde girmişlerdi. Karşılaştıkları eziyetleri kendilerinden uzaklaştıracak himayeci bulamamışlardı. Bu güçsüz ve korumasız müslümanlara eziyet edenlerin başında Ebu Cehil gelmekteydi.
Peygamber efendimizin davetine muhatap olan insanların üçüncü kısmı, yukarıda bahsettiğimiz iki kısım arasında bulunan ve bir türlü İslam'la

kucaklaşamayan kimselerdi. Bunlar İslamiyet karşısında tereddüt içindeydiler. İslam'a düşmanlık etmedikleri gibi, bu daveti kabule de yanaşmıyorlardı. Haşim oğullarının çoğu, Ümeyye oğullarının ve Kureyşliler'in bir kısmı bu kategoriye dahildi. Her aşiretin içinde müslümanlığa giren kimseler bulunduğu gibi, İslam'a karşı tereddütlü davranan kimseler de vardı. Bekleyiş içinde bulunan bu kimselerin bazılarının kalbini Cenab-ı Allah İslam'a açmış, onlar da sabreden mücahitler ve eziyetlere göğüs geren mü'minler olarak müslümanların safları arasına girmişti. Bunlar, eziyetlere en azından alay ve küçümsemelere karşı mukavemet ediyorlardı, İslamiyet bu gibi kimseler arasında genişlemeye başladı. Hatta müslümanlara eziyet veren ve onlara işkence çektiren kimseler arasında da başladı. Bu hususta örnek olarak Hattab oğluE rner'i göstermek mümkündür. Hz. Ömer, başlangıçta müslümanlara eziyet eden birisiydi. Hatta rivayetçilerin naklettiklerine göre, bir ara Peygamber (sav) efendimizi öldürmeye yönelmişti. Ama Allah'ın rahmeti, onu bu kötü niyetinden geri bırakmıştı. Allah kalbini İslam'a açmış, ona izzet ve şeref vermiş, kalbine ve diline hakkı yazmıştı.
Peygamber (sav) efendimiz İslam davetini yaymaya başlamıştı. Davetini aralıksız sürdürüyordu. Hiç kimseye karşı taviz vermiyor ve davetini hafifletmiyordu. Düşmanlarının saldırısı ve eziyeti ne kadar çok olursa olsun, o, davetinden vazgeçmiyordu. Kendisine ve büyük sahabilerine ne kadar eza ve cefa çektirilirse çektirilsin, asla gevşemiyordu. Kendisine tabi olan zayıf ve korumasız kimselere karşı reva görülen zulümler, onun moralini kırmıyordu. Fakat bütün bunlardan dolayı üzülüyordu. Mü'minleri teselli ediyor, onları sabra çağırıyordu. Arkadaşlarına örnek olarak, kendisine yapılan eziyetlere karşı sabrediyordu. Sahabileri arasında bulunan muhtaçlara mali destekte bulunuyordu. Müşriklerin kölesi durumunda bulunan mü'minleri zengin müslümanlar satın alıp hürriyete kavuşturuyordu.
Mü'mmlerin sayısı artınca müşriklerin onlara tatbik ettikleri eziyetler ve saldırılar da artıyordu. Çünkü hak güçlenip müslümanlar çoğaldıkça, muhaliflerin Mekke-i Mükerreme'de yayılan ilahi nuru söndürme ümitleri azalıyordu. Bu, nedenle daha fazla inatlaşıyor ve İslam'a karşı mukavemetlerini arttınyor-lardı. Müşrikler, batıla sarılmakta müslümanlara karşı işkence uygulama yolunu seçmekteydiler. Müşriklerin bir kısmı da, mü'minlere eziyet vermeden karşı çıkmayı uygun görmüşlerdi. Müslümanlara zorluk çıkarmadan ve onlara eziyet etmeden karşı durmayı daha uygun bulmuşlardı. Bunlar da kendi yollarında yürümekte ve kendi metodlarını uygulamaktaydılar. Peygamber efendimizin, davetinden vazgeçmesini öneriyor ve onunla tartışıyorlardı. Kendi düşüncelerine şeytanın kendüeri-ne.hoş gösterdiği gerekçelere dayanarak

Peygamber efendimizi davetinden vazgeçirmek için çalışıyorlardı.
Rivayetlere göre, Peygamber (sav) efendimiz müşriklere barış telkin ediyordu. Onların inançlarına karşı en güzel bir üslupla karşı koyuyordu. Tanrılarını kötü sözler söylemeksizin ya da hakaret etmeksizin onları islam'a davet eden Peygamber efendimize, onlar da karşı koymak istememişlerdi. Fakat Peygamber efendimiz onların tanrıları konusunda konuşmaya ve onları tahkir etmeye başlayınca, ona karşı şiddetle direnmeye başladılar. Bu da yetmezmiş gibi, bazı müslümanlara eziyet vermeye ve İslam'a karşı çıkmaya başladılar. Bu iş daha ilerilere giderek düşmanlığa dönüştü. Aradaki akrabalık bağları koptu ve kin ateşleri alevlendi.
Bize göre, bu iki aşama arasında bir zaman farkı yoktur. Tevhid davetinin ve putlara tapmayı yasaklamanın, Allah'a ortak koşmayı haram kılmanın, îslam davetiyle bir arada bulunduğu görüşündeyiz. Peygamber efendimiz, yakın akrabalarını İslam'a çağırırken putlara tapmayı da protesto etmişti. Bu uyarılardan sonra, hala Allah'a isyan ederlerse, kendileriyle ilişkisini keseceğini bildirmişti. Bu hususta Cenab-ı Allah şöyle bu- vurmuştur:
"(Önce) en yakın akrabanı uyar. Sana uyan mü'minleri kanatların altına al. Sana karşı gelirlerse: 'Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de. Güçlü ve merhametli olan Allah'a tevekkül et. * (Şuara: 214-217)
Yine aynı şekilde, Peygamberimiz, İslam davetini açığa vurmak ve risaleti özellikle Kureyşliler'e, genellikle bütün Arap-lar'a ilan etmekle emrolunduğu zaman da buna benzer buyruklar gelmişti:
"O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. O alay edenlere karşı biztsana yeteriz. O Allah ile beraber başka tanrı tutanlar, yakında (yaptıklarının sonucunu) bilecekler." <mcr: 94-96)
İki davetin arasını ayıracak bir zaman çizgisi olmadığına ve Mekke-i Mükerreme'de davetin ilk aşamasında nazil olan ayetlerle, Peygamber efendimizin Mekke'deki ikametinin son zamanlarında nazil olan ayetler arasında, putlar açısından mana farklılığı bulunmadığına göre, şunu söyleyebiliriz: Putların kötülükle anılmaları ve onlardan iyi bir şekilde söz edilmemesi durumu arasında herhangi bir fark yoktur. O putlar zaten her zaman kötüdürler.
Bize göre, müşriklerin îslam davetine karşı direnmeleri; onların paniğe kapılmalarıyla başlamıştır. Çünkü onlar, beklemedikleri bir şeyle karşılaşmışlar; bu hususu kendi aralarında soruşturmaya başlamışlardı. Muhammed (sav)'in yaptığını biliyorlardı. Bir kısmı da onun bu sözleri kendi kafasından uydurduğunu söyleyerek îslam daveti hususunda şüphe içine düşmüşlerdi. Onlar bu işi sorup araştırmakta iken, îslam daveti giderek yayılmakta, efendi ve köleler

içinde taraftarlar bulmaktaydı. Eşrafı, güçsüzü, kuvvetlisi ve korumasızı da içinde olmak üzere îslam'a yönelmeler oluyordu. İşte bu esnada müşrikler İslam'a mukavemet etmek üzere hazırlığa giriştiler. Bu işin şaka götürür yanı yoktu. Gayet ciddi ve güçlü idi. İlk aşamada îslam'a uyanlar sayıca az olsalar da, ileride çoğalacak ve büyük bir çoğunluk mey?.na gelecekti. Öyleyse bu beklenmedik duruma karşı tedbirler almak gerekiyordu. Çünkü İslamiyet gün geçtikçe gelişiyordu. Onu güçlenmeden ve gelişmeden yok etmekten başka çareleri yoktu.
îslam daveti genişledikçe, ona karşı direnenlerin mukavemeti de arttı. îslam davetine icabet edenler çoğalınca, ona karşı direnmeler de çoğaldı, islam'ın giderek genişlemesi müşrikleri büyük bir tehlike karşısında olduklarım hissetmeye şevketti. Bunun sonucu olarak îslam'a karşı inat ve şiddetli mukavemetlerini arttırıyorlar di. Çünkü onlar İslamiyet'in gelişmesi durumunda iktidarlarının tehlikeye gireceğini, sosyal düzenlerinin yıkılacağını anlıyorlardı. İktidar mevkileri, altlarından yavaş yavaş kaymaktaydı. Çeşitli şekilde mukavemetlerini arttırdılar. Herkes kendi yöntemine göre çalışıyor ve benimsediği metodu uyguluyordu. Kimi müslümanlara eziyet veriyor, kimi alay ediyor, kimi de Peygamber efendimizin koruyucusu Ebu Talib'e şikayette bulunuyordu. Ama hepsi kendi ortak karakterlerinin gerektirdiği bir noktada toplanıyorlardı ve bu hal böyle devam ediyordu.
Müşriklerin îslam'a karşı koymaları üç şekilde olmuştur:
1- Peygamber efendimizi, yapmakta olduğu îslami davet, İslamiyet'i yaymak, putperestlikle savaşmak görevinden çeşitli yollarla caydırmaya çalışmışlardı.
2- Peygamber (sav) efendimizi, aslında makul olmayan bazı isteklerle zor duruma ve aciz hale düşürmeye çalışıyor ve onunla tartışıyorlardı. Bununla, herkese onun güçsüz olduğunu göstermek ve insanları onun davetinden yüz çevirtmek amacını güdüyorlardı.
3- Muhtelif şekillerde müslümanlara eziyette bulunuyorlardı. Bizzat Peygamber efendimize eziyetlerde bulundukları gibi, diğer müslümanlara da çeşitli işkenceler yapıyorlardı. Müslümanların büyükleri dahi onların eziyetlerinden kendini koruyamamıştı. Zayıf ve korumasız kimselerse, eziyetlerin en şiddetlisine maruz kalmışlardı. Bu bireysel eziyetlerden başka, müslümanlarm tümüne eziyet etmeye ve toplu bir işkence çektirmeye başladılar. Kureyşliler'in tümü, Haşim oğullarına ve kardeşleri Muttalib oğullarına eziyet etmeye başladılar. Onlara karşı boykot uyguladılar. Peygamber ailesinden ayrılma alçaklığını Ebu Leheb'den başka gösteren olmadı. Peygamber ailesinin diğer fertlerine gelince, onlar sabretmişler, birbirleriyle yardımlaşmış ve birbirlerine

destek olmuş, Kureyşliler'in eziyetlerine karşı direnmişlerdi. Haşim oğullan ve Muttalib oğulları içindeki inananlar, bu hususta eşit derecede mukavemet göstermişlerdi.

Eziyet ve işkencelerin, iman ve inancın daha da gelişip yayılmasına sebep olacağı düşünülebilir. Çünkü insanların gönülleri, eziyete uğrayan kimselerin çektikleri işkencelerden ötürü paralanır ve dayanamaz hale gelir. Bu sebeple de eziyete uğrayan kimselerle akrabalığı olanların hamiyetleri, onları himaye etmeye ve savunmaya sevkeder. Örneğin Hz. Hamza henüz müslüman olmadan önce de Peygamber efendimize yapılan eziyetleri bertaraf etmiş, sonra da iman edip müslümanlarm safları arasına girmiştir. Onun İslam'a girişini ileride anlatacağız.

Aşırı derecede eziyet veren kimselerin de bazan İslam'a yöneldiklerini ve iman etmek için yol aradıkları görülmüştür. Nitekim Hattab oğlu Ömer'in durumu da böyle olmuştur. İman ettiği için kızkardeşini tokatlayan Ömer'in, kızkardeşinin yanağından kan fışkırdığını görmesi, onun kalbini imana açmıştır. Çünkü o eve girmeden önce okunmakta olan Kur'an-ı Kerim ayetlerini işitmiş, bu sebeple de-Cenab-ı Allah onun gönlünü imana açarak kendisine rahmet etmiştir.

Müşriklerin müslümanlara eziyet vermeleri, onların Habeşistan'a hicret etmelerine sebep olmuştu. Habeşistan'a hicretten sonra Kral Necaşi'den başkası İslam'a tabi olmadıysa da, islamiyet o ülkede de duyulmaya başladı.

Davet derecelerini ve davetin açığa vuruluşunu açıkladıktan sonra, Allah izin verirse müşriklerin İslam'a karşı mukavemetlerinin çeşitli şekillerini anlatacağız.

Allah ve Resulüne İcabet Edenler

İslamiyet ilk nüzulünden itibaren gönüllerde yer etmeye başladı. Bu yeni dine koşan ilk insanların az sayıda olması normal bir durumdur. Bu, hakka davet eden ve yalın hakka dayanan her nizamın Özelliğidir. Bu gibi nizamlar, toplumların kalplerinde yavaş yavaş yer etmeye başlarlar. Çünkü böylesine büyük sistemler, ancak geniş bir tefekkür ve düşünce sonucunda gönüllere yerleşebilir.
Şöyle bir düşüncce ortaya atılabilir: Muhammed (sav)'in daveti; genel hatlarıyla fikri, itikadi, sosyal, ekonomik, insani bir devrimdir. Zaten devrimler de toplum tarafından desteklenerek, başarıya ulaşılmasına çalışılan bir hareket değil midir?
Bu soruya şu cevabı veririz: Muhammed (sav)'in getirdiği nizam, sonuçları ve amaçları bakımından insanlık tarihinin tanıdığı en büyük insanca devrimdir. İnsanlık tarihi, sonuç ve semeresi bakımından bundan daha büyük bir hareket görmemiştir. Bu hükme, meydana gelen olaylar ve vardığı görüntülerle değil, bu. hareketin meydana getirdiği sonuç ve amaçlar bakımından varıyoruz. Kaldı ki devrimler, bir süre sonra sönmeye yüz tutacak kişisel başkaldırılara benzeyen toplumsal ayaklanmalardır. Bu başkaldırının bireysel veya toplumsal seviyede ifade edilmeleri arasında hiçbir fark yoktur. Avrupa devrimlerini gözönüne getirin... Bunların en önemlilerinden biri olan Fransız devrimi, şiddetli bir ayaklanma şeklinde ortaya çıkmış ve çok geçmeden de kendi kendini yemeye başlamıştır. Bu devrimin liderleri guruplar halinde ayaklanmış, infial göstermiş, sonunda ise Kayserlerin yönetimini andıran bir yönetim biçimi şeklinde karar kılmıştır. Nitekim devrimin olgunlaşan meyvesinin devşirildiği Napolyon döneminde, Fransız yönetimi bu biçimi almıştır.
Muhammed (sav)'in daveti ise akıl, mantık hükümlerinden kaynaklanmıştır. O, Ruhü'l-Kudüs'le desteklenmiştir. Onun getirdiği davet, bir infial değil, aksine çevresinde sakin, mutmain, razı ve kendilerinden razı olunan, hakka inanan, hakkı tutan kimselerin halkalandığı bir davettir. Bu davetin çevresinde halkalanan kimselerin gönülleri iman nuruyla dolmuştur. Bu sebeple de Muhammed'in daveti devamlılık ve istikrar göstermiştir. Onun daveti, artık bir daha sönmeyecek şekilde parlamıştır. Dolayısıyla bu davet çöp yığınıyla tutuşturulan ateşlerin aydınlığına benzemez. Böyle bir ateşi en hafif bir rüzgar bile söndürür. Onun daveti, rüzgarların etkisiyle asla titremeyen ve sarsılmayan bir davettir, işte bu nedenle islam'a giren kimselerin sayısı başlangıçta azdı. Fakat onlar ani heyecan sonucu^ değil, akıl ve düşünce sonucu müslüman

olmuşlardı.
islam'a ilk girdikleri esnada nıü'minlerin kalpleri denenmişti, islamiyet, ışığın karanlık içine sirayet edişi gibi, gönülleri kaplamaya başlamıştı. Şirkin inatçılığı ve müşriklerin sapıklığı arasında, islam'ın nuru mü'minlerin kalplerine yerleşmişti. Fakat inananlar, inançlarının gereklerini yerine getirmekten alı-konuluyordu. Başlangıçta müslümanlar Mescid-i Haram'da namaz kılamıyor, bunun için Mekke dışına çıkıyor ve ibadetlerini gizlice yapıyorlardı. Müşriklerin arasında Kur'an-ı Kerim'i açıkça ve yüksek sesle okuyamıyorlardı. Ama Peygamber (sav) efendimiz müşriklerin arasında da Kur'an-ı Kerim'i açıkça okuyor ve dini vecibelerini açıkça yerine getiriyordu. Çünkü o, Ku-reyşliler arasında saldırıya uğramayacak kadar itibarlı bir kimseydi. Bir defasında, açıkça namaz kılarken , Ebu Cehil, kaba ve haşin bir halde Peygamber efendimize yaklaşmış ve şöyle demişti: uEy Muhammedi Sana burada namaz kılmamanı söylememiş miydim?" Peygamber efendimiz, onun bu sözlerine cevap vermedi. Çünkü o, islam'ın edebini biliyordu. Bu yüzden karşılaştığı kaba ve edepsiz muameleye aymsıyla karşılık vermemişti.
ilk müslümanlar, dinlerini öğrenmek için Peygamberimizin yanında açıkça toplanamazlardı. Erkam bin Ebi Erkam'ın eyin-de gizlice bir araya gelirlerdi. Rivayete göre, o temiz evde otuzdokuz civarında müslüman bir araya gelerek toplanırlardı. Hz. Ömer'in islam'a girişi sırasında bu otuzdokuz kişi o evde bir arada bulunmaktaydı. Şüphesiz bu, Hz. Ömer'in islam'a girişi sırasında müslümanlarm toplam sayısının otuzdokuz olduğunu göstermez. O esnada iman eden ve efendilerinin hizmetinde bulunan birtakım köleler de vardı. Kimileri de dinlerinden çıkarılmak ve müşrikliğe geri döndürülmek maksadıyla ağır işkencelere tabi tutulmaktaydı.
Mü'minler içinde, imanlarını ailelerinden, yani anne, baba ve kardeşlerinden gizleyen kimseler de vardı. İşkenceye uğramamak ve azap görmemek için firar edenler de bulunuyordu. İçinde bir müslüman bulunan her ev, aralarında bulunan müslümanı önce kınayarak ve İslam'dan caydırmak için ayıplayarak işe başlardı. Sonra bu ayıplama ve kınama, işkenceye dönüşürdü. Eğer bu zalimler, azgınlıklarını ve taşkınlıklarını devam ettirmeye kesin kararlıysalar, o müslümanları daha da ağır işkencelere maruz bırakırlardı. Kendilerini bu işkencelerden alıkoyacak bir şefkat ve merhametleri yoktu. Allah'ın kendilerine iman verdiği o müslumanların da, kendilerini bu zalimlerin yaptıkları işkencelerden koruyacak bir güçleri yoktu.
Müslümanlar, eza ve işkencelere uğrama korkusundan dolayı Kur'an-ı Kerim'i açıkça okuyamıyorlardı. Sadece Resulullah (sav) efendimiz Kur'an-ı Kerim'i

yüksek sesle ve açıkça okuyabiliyordu. Onun daveti ve rabbinin risaletini tebliğ görevi, Kur'an-ı Kerim'i açıkça okumasını zorunlu kılıyordu. Şüphesiz Allah, onu, insanlardan koruyacaktı. Kureyşliler, onu davetinden vazgeçirmeye güç yetiremeyceklerdi. İleri gelen Kureyşliler, aralarında Hz. Muhammed'i dinlememek üzere sözleşiyor ve dinleyenleri men ediyorlardı. Fakat kendileri Kur'an-ı Kerim'i Muhammed (sav)'in ağzından dinlemek için gizlice gidip evinin etrafında siperleniyorlardı. Bu arada, dinlerken birbirleriyle karşılaştıkları da oluyordu. Halbuki daha önce Muhammed'i dinlememek için birbirlerini uyarmış ve birbirlerini onu dinlemekten men etmişlerdi. Ama hepsi de, aralarında ortaklaşa vermiş oldukları karara muhalefet ettiler. Muhammed (sav)'in evinin çevresine gizlice gidip Kur'an-ı Kerim dinlemek isteyen herkes, sadece kendisinin ortak karlara muhalefet ettiğini sanırken, Peygamber efendimizin evinin çevresinde kendisinden başkalarının da o karara muhalefet ettiklerini görüyorlardı. Şu halde hepsi de ortak kararı bozmuş oluyorlardı.
Kaviler, Peygamber efendimizden sonra, Kur'an-ı Kerim'i ilk olarak kimin alenen okuduğunu anlatırlar. İbnlshak'ın rivayetine göre, Zübeyr bin Avvam şöyle demiştir: "Resulullah'tan sonra Mekke-i Mükerreme'de Kur'an-ı Kerim'i açıkça okuyan ilk kişi, Abdullah bin Mesud (r.a)'dır. Bir gün Resulullah'ın sa-habileri bir araya toplandılar ve şöyle dediler: "Allah'a andol-sun ki Kureyşliler, şimdiye kadar Kur'an-ı Kerim'in yüksek sesle okunduğunu işitmemişlerdir. Onlara yüksek sesle Kur'an okuyup işittirecek bir kimse yok mudur?" Abdullah bin Mesud: "Kur'an-ı Kerim'i onlara ben işittiririm" dedi. Sahabiler de: "Sana bir kötülük yapmalarından korkarız. İşkence yapacak olurlarsa, onları durdurabilecek bir aşireti olan birisinin oku-mq,mnı istiyoruz" dediler. Abdullah bin Mes'ud şu cevabı verdi: "Siz beni bırakın. Şüphesiz Allah, beni onlardan koruyacaktır." Sabahleyin Abdullah bin Mes'ud, Kabe-i Muazzama'da; Ma-kam-ı İbrahim'e vardı. Kureyşliler orada toplanmışlardı. Ma-kam-ı İbrahim'in yanında ve yüksek sesle Kur'an-ı Kerim'in şu mealdeki ayetlerini okumaya başladı:
"Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla. Çok merhametli (Allah), Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı. Ona beyanı (konuşup, düşüncelerini açıklamayı) öğretti..." (Rahman: 1-4) Sonra okumasını sürdürdü. Kureyşliler onun okuduğu ayetlerin manası üzerinde düşünmeye başladılar ve: "Abdullah bin Mes'ud ne diyor?" diye sordular. Bir kısmı şöyle cevap verdi: "O, Muham-med'e gelen sözlerin bazısını okuyar." Arkasından kalkıp Abdullah bin Mes'ud'a hücum ettiler. Onu dövmeye başladılar. Ama o, okuyuşunu sürdürüyordu. Nihayet Allah'ın kendisine nasib ettiği yere kadar okudu. Sonra da arkadaşlarının yanına döndü. Ama yüzü yaralanmıştı. Arkadaşları: "İşte başına böyle bir durum gelmesinden

korkmuştuk" dediler. Buna karşı o, şu cevabı verdi: "Allah'ın düşmanları, gözüme hiçbir zaman şimdiki kadar küçük görünmemişti. Eğer dilerseniz yarın yine gider, onlara aynı şekilde Kur'an okurum." Arkadaşları: "Hayır, hayır! Bu kadarı yeterli. Onlara hoşlanmadıkları şeyi dinlettin" dediler.
Bütün bu anlatılanlar üç şeye işaret etmektedir: 1- Müslümanlar ilk aşamada ibadetlerini gizlice eda ediyorlardı. Ancak Peygamber efendimiz namazını yapabildiği kadarıyla açıkça kılmaya özen gösteriyor ve Kur'an-ı Kerim'i yüksek sesle okuyordu. Çünkü ona gelen emir gereğince o, risaleti tebliğ ediyor ve rahatsız olsalar bile, müşriklere Kur'an'ı yüksek sesle okuyordu. Onlar da kendisini alıkoymak için uğraşıyor, fakat istediklerini yapacak bir kimseyi bulamayınca, buna engel olamıyorlardı. Bazan onunla alay etme, bazan da eziyet verme yoluna gidiyorlardı. Her zaman için onun davetinden yüz çeviriyorlardı. Çünkü onların kulakları sağırlaşmış, kalpleri mühürlenmişti. Bu yüzden de Kur'an'ı dinlemiyorlardı.

2- Müzminlere uygulanan işkenceler, onları azimlerinden caydıramamış, nefislerine zaafiyet verememişti. îşte Abdullah bin Mes'ud'u dövdükleri halde o, okumasını sürdürüyordu. Onlar kendisini dövmeye devam ederken o da Allah'ın nasib ettiği yere kadar okumaya devam ediyordu. Kur'an okuduğu esnada müşriklerin verdikleri eza ve cefa durumu, müzminlerin kafir eziyetine karşı takındıkları tavrı tasvir ediyor. îmanlarında sebat ettikleri gibi, kendilerine uygulanan eziyetlere de katlanıyorlardı. İslamiyet, gün geçtikçe gelişmeye ve müslümanlar da artmaya devam ediyordu.

3- Müşrikler Kur'an-ı Kerim'i Peygamber efendimizin ağzından duyduklarında öfkeden kuduracak hale geliyorlardı. Bu öfke bazan, işi eziyete götürecek kadar fazlalaşıyordu. Kur'an-ı Kerim'i başkalarından duydukları zaman öfkeden kalpleri çatlayacak duruma geliyordu. Çünkü onlar Kur'an-ı Kerim'in okunması ve başkaları tarafından duyulması halinde, îslam davetinin gönüllere nüfuz edeceğini biliyorlardı. Muhammed'in peşinden gidenler, giderek artıyordu. Öfkelerinin nedeni, Kur'an-ı Kerim'İn dinlenmesi değil, bizzat Kur'an-ı Kerimin kendisi ve îslam davetine icabet edenlerin sayılarının çoğalma-sıydı. İslam'a gönül verenlerin sayısı yavaş yavaş artmaya başlayınca, îslam davetinin amacına ulaşacağı, mü'minler için bir müjde, îslam düşmanları için de acı bir sonuç olarak ortaya çıkıyordu.

Hamza'nm Müslüman Oluşu

Müşriklerin yaptıkları işkenceler ve eziyetler, îslam davetine icabeti durdurmamış, aksine daha da arttırmıştır. Mü'minler içinde, ilk olarak müslüman olanların islam'a giriş sebebi, gördükleri eziyet ve işkenceler olmuştur. Bu başlık altında, Ab-dülmuttalib oğlu Hz. Hamza'nın müslüman oluşunu anlatacağız. Onun ne şekilde İslam'a girdiğini îbn Ishak'ın rivayetinden dinleyelim:
"Eşlem kabilesinden hafızası kuvvetli bir adamın bana anlattığına göre, Ebu Cehil, Safa tepesinin yanında Resulullah (sav)'e uğramış, ona eziyette bulunmuş ve küfretmişti. Fakat Resulullah (sav) onunla konuşmamış ve cevap vermemişti. Oralarda oturan ve Abdullah bin Ceda'nın cariyesi olan bir kadın, Ebu CehiVin söylediği sözleri işitmiş ve yoldan geçmekte olan Hamza'ya durumu anlatmıştı. Hamza, omuzunda silahıyla avdan dönmekteydi. Hamza, ava çıkar ve dönüşte, evine gitmeden Kabe'ye gelip tavafını yapar, sonra Kureyşliler'in toplantı yerine uğrar, onlarla biraz konuşurdu. Kureyşliler arasında güçlü kuvvetli bir delikanlı ve cesaretli bir insandı. Ebu Ce-hiVin küfürlerini ve hakaretlerini işiten cariye, Hamza ile karşılaşınca, ona şöyle dedi: "Ey Ebu Ammare! Kardeşin oğlu Mu-hammed'in başına gelenleri, Ebu CehiVin kendisine yaptığı hakaretleri görmeliydin! Az önce Ebu Cehil, burada oturan Mu-hammed'e eziyet edip küfretti. Hakaretde bulundu. Sonra da başka tarafa gitti. Fakat Muhammed ona hiçbir şey söylemedi!" Duyduğu bu sözler karşısında Hamza, büyük bir öfkeye kapıldı. Çünkü Cenab-ı Allah ona ikramda bulunacaktı. Hemen yerinden fırlayarak Ebu Cehil'i bulmak için yola koyuldu. Mes-cid-i Haram'a girdiğinde, Ebu CehiVin Kureyşliler'le birlikte oturduğunu gördü. Onun yanına vardı. Yayını kaldırıp kafasına vurdu. Ebu CehiVin kafasını ağır bir şekilde yaraladı. Sonra ona: "Muhammed'e sövüyorsun ha! îşte ben de onun dinine girdim- Onun söylediklerini söylüyorum. Gücün varsa beni dinimden çevir" dedi. Bunun üzerine, Mahzum oğullarından bir adam ayağa kalkarak Hamza'ya saldırmak istedi. Ebu Cehil'i korumak istiyordu. Ebu Cehil: "Ebu Ammare'yi (Hamza'yı) bırak. Allah'a yemin olsun ki ben, onun kardeşi oğlu Muhammed'e ağır şekilde sövüp hakarette bulundum" dedi. Hz. Hamza böylece islam'a girmiş oluyordu." [1]
îbn îshak'ın anlattığı bu olayda, Hz. Hamza'nın müslüman-lığını ilan ettiği anlaşılıyor. Bu da onun imana girişiydi. Fakat "Bidaye" adlı eserde, yine îbn îshak'dan nakledildiğine göre, Hz. Hamza Muhammed (sav)'in yoluna girdiğini bildirirken, bu ilanını, akrabalık asebiyeti ve hamiyeti nedeniyle yapmıştır. Ama

bundan sonra bu sözünden vazgeçmek ya da iman yolunda devam etmek hususunda bir karara varmak için düşündü, îbn îshak, Hamza'nın bundan sonraki durumunu şöyle anlatmaktadır:

"Hamza, kendi kendine düşündü. Ve şöyle dedi: 'Allah'ım! Eğer bu yaptığım hayırlı bir şeyse, kalbime onun tasdikini yerleştir. Eğer hayırlı değilse, beni bundan kurtar ve benim için bir çıkış yolu halket." Gece, yatağına bu düşüncelerle yattı. Ama o güne kadar öyle bir gece geçirmemişti. Rahatsız olmuştu. Sabaha kadar bu hali devam etti. Sabah olunca Resulullah (sav)'in yanına gidip şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu! Ben bir işin içine düştüm. Ondan nasıl kurtulacağımı bilemiyorum. Yaptığım şeyin iyi mi, kötü mü olduğunu bilemiyorum. Doğru yolda mıyım, yoksa sapıklıkta mıyım? Onu da bilemiyorum. Bana bir şeyler söyle. Senin söyleyeceğin şeylere ihtiyacım var." Resulullah (sav), Hz. Hamza'ya gerçekleri anlattı. Cenab-ı Allah, Resulullah'ın söylediği sözler sebebiyle Hamza'nın kalbine iman nurunu bıraktı. O da şöyle dedi: "Senin doğru sözlü biri olduğuna şehadet ederim ey kardeşimin oğlu! Dinini bana açıkla. Allah'a andolsun ki, gök yerinde durduğu sürece ilk dinimde kalmak kadar hoşuma giden bir şey yoktu. Ama sen şimdi bana, yeni dini telkin et." Böylece İslamiyet, Hamza ile güçlenmiş oldu. Hamza, islamiyet'i güçlendiren kimselerden biri olmuştu. Beyhaki de buna benzer bir rivayette bulunmuştur.[2]

Bu sözlerden ve önceki sayfalarda anlatılanlardan anlaşıldığına göre, Hz. Hamza dini bir inanca sahipti. Yanlış bir yolda da olsa, dindar bir kimseydi. Nitekim bu inanç onu hakka götürdü ve gerçek kimliğine ulaştırdı. Müslüman olmadan önce, av dönüşünde hiçbir yere uğramadan doğruca Kabe'ye gidip, orayı tavaf etmesi de buna işaret etmektedir. Tabiatı itibariyle mütedeyyin bir insandı. Hak ortaya çıkınca onu tasdik etti. Haksızlık karşısında duyduğu şiddetli öfke sırasında, içindeki gerçek sevgisi onu İslam'ı kabule götürmüştü. Ancak, verdiği kararda yanılıp yanılmadığını anlamak ve düşünmek istemişti.

Karşılaştığı durum hakkında kesin bir karara varmak için, düşünmeye başlamıştı. Tuttuğu yol yanlış ise, bu yoldan çıkacak mıydı, yoksa devam mı edecekti? Şaşkınlık geçirmekteydi. Ama yine de sakin ve kararlıydı. Çünkü Cenab-ı Allah onu İslam'a iletmiş ve doğru yola kavuşturmuştu.

---

[1] İbn Hişam, Siret, C.l, s. 292.

[2] Ibn Kesir, el-Bidaye ve'n Nihaye, C. 3, S. 33

Ömer'in Müslüman Oluşu

İslamiyet günden güne gelişip yayılmaktaydı. Her ne kadar İslam daveti başlangıçta güçsüz ve korumasız kimseler tarafından benimsenmiş olsa da, daha sonra İslam'ın safları arasında güçlü ve kuvvetli kimselerin sayısı artmaya başlamıştı. İslam safları arasına giren güçlü ve kuvvetli şahsiyetler, artık zayıf ve korumasız müslümanların yüklerini de omuzlarına almışlardı. Nitekim Hz. Hamza'nın müslüman olmasıyla, Ebu Cehil gibi güçlü bir kimsenin kafası kırılıyordu. Çünkü artık bu İslam düşmanının karşısında güçlü kuvvetli ve aşiret sahibi bir insan bulunuyordu. Ebu Cehil, o esnada işin akıllılıkla halledilmesi gerektiğini anlıyor ve adamlarını, Hamza'ya ilişmemeye davet ediyordu. Böyle yapmakla kendi adamlarının da kafalarının yarılmasını önlemiş oluyordu.
Siyer kitaplarında Hz. Hamza'nın ne zaman müslüman olduğu belirtilmemiştir. Bazıları onun müslüman oluşunun, Hz. Ömer'in İslam'a giriş zamanına yakın olduğunu, yani Ömer'in ondan kısa bir zaman sonra İslam'a girdiğini ileri sürmüşlerdir. Hz. Ömer'in müslümanlığı bi'setin altıncı yılında gerçekleşmişti. Çünkü o, Habeşistan'a hicretten sonraydı. Siyer kitapları, olayları anlatırken sahih rivayetlere dayanırlar. Ancak meşhur olaylarla bir arada cereyan etmiş olan olayların tarihlerini zikrederler. Nitekim mü'minlerin, dinleri konusunda uğradıkları zorluklardan dolayı Habeşistan'a hicreti ile Hz. Ömer'in İslam'a girmesi aynı yılda cereyan etmiştir.
Hz. Ömer, İslam'a girmeden Önce müslümanlara karşı çok şiddetliydi. Müslümanlara eziyet vermek için her türlü yöntemi tatbik etmişti. Buna rağmen onun tabiatında, yolunu şaşırdığında kendisini doğruya iletecek, katılaştığı zaman, yumuşamasını temin edecek bir idrak vardı. Önceleri başkalarına eziyet veren birisi olduğu halde, mü'minlerin gördüğü eziyetlerden ötürü elem duymaya başlamıştı. Belki de onu sarsan en kuvvetli olay, mü'minlerin inançları dolayısıyla kaçarak Habeşistan'a hicret etmeleri olmuştu. Mü'minlerin, kendisinin de içinde olduğu birtakım kimselerin yaptıkları eziyetler nedeniyle Habeşistan'a hicret etme zorunda kaldıklarını görünce, içinde bulunduğu sapıklıktan dönmek zamanı geldiğini anlamıştı. Mü'minlerin tuttukları yolun doğru bir yol olduğunu düşünmeye başlamıştı.
îbn îshak'm rivayetine göre, Habeşistan'a hicret hazırlığı içinde bulunanlardan biri olan Ümmü Abdullah bin Hasame'yi hazırlık yaparken gören Hattab oğlu Ömer, ona üzüntülü bir halde: "Ey Ümmü Abdullah hareket etmek için mi hazırlanıyorsun?" demiş, Ümmü Abdullah'tan şu cevabı almıştı: "Evet! Vallahi,

biz Allah'ın bize tahsis edeceği bir yere çıkıp gideceğiz. Çünkü siz bize eziyet verdiniz, zorluklar çıkardınız. Sonunda Allah bize bir çıkış yolu nasib etti."
Ümmü Abdullah'ın bu sözü üzerine Hattab oğlu Ömer: "Allah sizinle beraber olsun" dedi. Ümmü Abdullah der ki: "Ömer'den daha önce hiç göstermediği bir şefkat, merhamet ve incelik gördüm. Bana böyle dedikten sonra dönüp yoluna gitti. Biz de hazırlığımızı yaptık."
Biraz sonra oğlu Amir gelmiş ve Ümmü Abdullah ona şöyle demişti: uAz önce, Ömer'in gelip bize ne kadar acıdığını, bizim için ne kadar üzüldüğünü görmeliydin!" Amir annesine: "Sen onun müslüman olmasını mı umuyorsun?" diye sorunca, annesi: "Evet" diye cevap verdi. Oğlu, bunun imkansız olduğunu ve katı yürekliliğinden ötürü Ömer'in müslüman olmasının imkansızlığını ifade etmek için şöyle dedi: "Hattab'ın eşşeği müslüman olursa, Ömer de müslüman olur."
Bu rivayetten anlaşıldığı üzere, Hz. Ömer, kendi milletinden dindarlığı ve uğradığı zulüm nedeniyle hicret etmek üzere bulunan bir kimseyi görünce üzülmüştü. Her ne kadar kalbinin bir tarafında ata ve dedelerinden gelen taassub bulunsa da, onun tabiatında adalet duygusu hakimdi.
Yine öyle anlaşılıyor ki, onun kavminden bazı kimselerin hicret için hazırlığa başlamalarından dolayı çekmiş olduğu elem ve duymuş olduğu üzüntüler, kendi aile efradından ve akrabalarından müslüman olduğunu duyduğu kimselere şiddetli davranmasını engellemiyordu. Fakat bir defasında yakınlarından birinin müslüman olduğunu duymuş olması, onun kalbini sarsmış ve islam'a açmıştı. Şöyle ki:
Ömer'in kızkardeşi, Hattab kızı Fatıma ile kocası müslüman olmuşlardı. Ömer'in ve diğer akrabalarının kendilerini rahatsız etmelerinden korktukları için, müslüman-lıklarını gizlemişlerdi. Öte yandan Nuaym bin Abdullah da müslüman olmuştu. Bu üçü müslümanhklarını gizliyorlar ve Fatıma'nın kocası Zeyd'in evinde Kur'an-ı Kerim okuyorlardı. Habbab bin Eret, Ömer'in kızkardeşi Fatıma'nın yanına gelerek ona Kur'an-ı Kerim okuyordu. Bir gün Ömer kılıcını kuşanarak Resulullah'ı ve ashabından birkaç kişiyi -ki onlar kırka yakın kadın ve erkekten ibaret idiler- öldürmek maksadıyla yola çıkmıştı. Fakat yolda Kureyşliler'den biri ona rastlamış ve nereye gittiğini sormuştu. Ömer ona şu karşılığı vermişti: "Şu dinden çıkan, Kureyşliler'in düzenini bozan, güçlerini harap eden, dinlerini kötüleyen, tanrılarına söven Muhammed'i öldürmeye gidiyorum."
Kureyşli ona şu uyanda bulunmuştu: "Allah'a andolsun ki, ey Ömer nefsin seni aldatmış. Sen Muhammed'i öldürürsen Abdümenaf oğullarının seni rahat

bırakacaklarını mı sanıyorsun? Sen önce kendi aile efradına dön ve onların durumunu düzelt." Bunun üzerine Ömer "Aile efradımdan kimi kastediyorsun?*' diye sordu. Kureyşli şöyle cavap verdi: "Kızkardeşin Fatıma binti Hattab ile amcan oğlu Said bin Zeyd bin Amr... Her ikisi de müslüman olmuş ve Muhammed'in dinine tabi olmuşlardır. Sen Önce ona git."
Bu iki rivayet arasında bir çelişki yoktur. Birinci rivayete göre Hz. Ömer, Ümmü Abdullah îbn Has'ame'yi hicret hazırlığı içinde görünce, duruma üzülmüştü. Onun acıması, İslam'a olan rağbetinden kaynaklanmıyordu. Yalnız kavminden ayrılmanın elemini hissediyordu. Bu ayrılığa sebep olarak da Mu-hammed (sav)'i görüyordu. Ömer'i küfrün vesvesesi ile iman hali çekiştirip duruyordu.
Kureyşli'nin ihtarı üzerine Ömer, kızkardeşinin evine gitti. Orada, iman etmiş üö?kişi gizlenmekteydi. Bunlardan biri eniştesi Said bin Zeyd, diğeri de Kur'an öğretmeni Habbab idi. Ellerinde Ta-Ha suresinin yazılı olduğu bir Kur'an sahifesi de vardı. Ömer'in sesini duyunca, Habbab evdeki gizli bir bölmeye saklandı.Fatıma binti Hattab da Kur'an sahifesini sakladı. Ömer, eve yaklaştığında Habbab'ıri onlara Kur'an okumakta olduğunu duymuştu. îçeriye girince, "Duyduğum ses neydi?" diye sormuş, kızkardeşiyle eniştesi; "Bir şey yok ey Ömer!" diye cevap vermişlerdi.Ömer ısrar etmiş: "Hayır, duydum. Alah'a an-dolsun ki, her ikinizin de Muhammed'in dinine tabi olduğunuzu öğrendim" demiş, sonra eniştesi Said bin Zeyd'in yakasını tutup onu sarsmış ve dövmeye başlamıştı. Fatıma, kocasını kurtarmak için müdahale etmiş, Ömer onu da dövmeye başlamış ve dudağını patlatmıştı. Bunun üzerine kızkardeşi ve eniştesi ona şöyle demişlerdi: "Evet, ikimiz de müslüman olduk. Allah'a ve Resulüne iman ettik. Ne yaparsan yap." Ömer, kız-kardeşinin ağzından akan kanları görünce, yaptığına pişman oldu. Kaba hareketlerden vazgeçti ve: "Az önce okuduğunuz o sahifeyi verin de Muhammed'e neyin gelmiş olduğuna bakayım" demişti. Ömer'in, okuma yazması vardı. Kızkardeşi ona: "Ö sahifeye bir şey yapmandan korkarız" dedi. Ömer'se, "Hayır korkma" diye teminat verdi ve sahifeyi okuduktan sonra geri. vereceğine dair tanrılarına yemin etti. Bu yemininden sonra kızkardeşinin içinde onun müslüman olacağına dair bir ümit belirdi ve: uKardeşim sen müşrik olduğun için temiz değilsin. Kur'an sahifelerine ise ancak temiz olan kimseler dokunabilirler" diyerek gusletmesini istedi. Ömer kalkıp guslettikten sonra, kızkardeşi ona Kur'an sahifesini verdi. Ömer sahifenin baş tarafım okuyunca, "Bu ne güzel söz ve ne kıymetli bir ifade!" dedi. Öte yandan odanın bir bölmesinde saklanmakta olan Habbab, Ömer'in böyle dediğini işitince ortaya çıktı ve şöyle dedi: uEy Ömer! Allah'a yemin ederim ki, Hz. Muhâmmed (sav)'in yapmış olduğu dua Allah'ın izniyle

gerçekleşecektir. Çünkü dün Peygamber efendimizin: "Allah'ım İslamiyet'i Ebu Hakem bin Hişam ya da Ömer bin Hattab'tan biriyle güçlendir' dediğini duydum. Şu işe bak, ey Ömer." Ömer de şöyle dedi: "Ey Habbab bana Muhammed'in nerede olduğunu söyle. Ona gideyim ve müslüman olayım." Habbab ona şu cevabı verdi: "O, arkadaşlarıyla birlikte. Safa tepesinin yanındaki bir evdedir."
Bunun üzerine Hz. Ömer kılıcını kuşanarak Resulullah (sav)'m bulunduğu eve gitti. Resulullah'm bulunduğu evin kapısını çaldı. Sahabilerden biri kalkıp kapının aralığından baktı ve Ömer'in, kılıcını kuşanmış olarak kapıda beklemekte görünce, korku içinde Resullullah'ın yanına döndü ve: "Ya Resulullah! Gelen, Hattab oğlu Ömer'dir. Kılıcını kuşanmış vaziyette kapı önünde duruyor!" dedi. Bunun üzerine orada bulunan Hz. Hamza (r.a): "İzin ver de içeri girsin. Eğer bize iyilik yapmak istiyorsa, biz de ona elimizden gelen iyiliği yaparız. Fakat niye-ti kötülük yapmaksa, onu kılıcıyla Öldürürüz!" dedi. Resulullah (sav) bunun üzerine: "Öyleyse kapıyı açın da içeriye gelsin" buyurdu. Kapı açıldı ve Ömer içeri girdi. Resulullah (sav) da ye-rindenkalkıp Ömer'i karşıladı ve yakasını tutarak onu şiddetle sarstı ve şöyle dedi: aEy Hattab oğlu Ömer! Seni buraya getiren sebep nedir? Yüce Allah başına bir musibet göndermeden senin halinden vazgeçeceğini zannetmiyorum."
Ömer şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Allah'a ve Resulüne iman etmek, Allah katından gelen dine uymak için geldim." Ömer'in bu sözleri üzerine Resulullah tekbir getirdi. Bunun üzerine sahabiler, Hz. Ömer'in müslüman olduğunu anladılar.
Görülüyor ki, Hattab oğlu Ömer'in İslamiyet'i, onun adalete dayanan, şefkat ve merhamete iman eden kalbinden kaynaklanıp çıkmıştır. Her ne kadar cahiliyet devrinin alışkanlığı olan bir perde kalbini örtmüş olsa da, asıl olarak onun kalbinde adalet ve şefkate duyulan bir iman hakimdi. îslam nuruna kavuşmadan Önce, asabiyet duygusu onu Abdullah oğlu Muhammed'e düşmanlık yapmaya sevketmişti. Çünkü o, Muhammed (sav)'in kendi mefkurelerini parçaladığını, düzenlerini bozduğunu ve Araplar nezdindeki itibarlarını sarstığını zannediyordu. Ama o bu zannında hatalıydı. Hakkın nuru sebebiyle mu'minlerle kafirlerin arası açılmıştı. îşin başlangıcmdayken Ömer bundan habersiz kalmıştı. Yalnız kendi kavminden olup başka diyarlara göç eden kimseleri görünce, onlara acıznıştı. Sonra kızkarde-şinin ağzından kanlar akmakta olduğunu görünce de aklı başına gelmiş, kalbini perdeleyen küfür örtüsü aralanmaya başlamıştı. Şefkatli ve adil Ömer, Allah-u Teala'mn, kalbindeki batıl örtüsünü kaldırmakta olduğunu idrak etmişti.

ENGELLEMELER

İki Dönem Arası

Hamza (r.a)'nm ve arkasından Ömer (r.a)'in müslüman oluşu, İslamiyet için yeni bir dönem açmıştı. Önceki dönemde müslümanlar horlanıyor ve zulüm görüyorlardı. Kendilerine yapılan kötülük ve eziyetlere karşı koyamıyor, kendilerini sa-vunamıyorlardı. Düşmanları onlara verdikleri sözlere uymuyor, güzel komşuluk ilkelerine riayet etmiyor, dostluğa veya akrabalığa önem vermiyorlardı. Tam aksine onlara eziyetlerin en kötüsünü çektiriyor, onları küçümsüyor ve karşılık veremeyeceklerini bildikleri için her türlü hakarette bulunuyorlardı. Müşriklerin mürüvvet sahibi olanları, mü'minlere eziyet etmek istemiyorlardı. Çünkü onlar köle, zayıf, korumasız olan kimselere eziyet etmeyi alçaklık olarak değerlendiriyorlardı.
Hamza (r.a) müslüman olunca, müslümanlara en çok eziyet çektiren Ebu Cehil, kafasına darbeler yedi. Başından kanlar akmaya başladı. Eğer yardımcıları ve aşireti kendisine yardım edemezlerse, bir savaşla karşılaşmaktan korktu. Bu savaşın başlangıcında kendisi korkunç akibetle karşılanacaktı. Noksan mürüvvetli, zayıflara karşı saldırgan ve güçlülere karşı korkak olan kimselerin ortak karakteri budur.
Ömer de müslüman olunca, şirke büyük bir darbe indirilmiş oldu. Böylece yeni bir dönem açılmış, îslam güçlenmiş ve gizlilikten aleniyete dönüşmüştü. Müslümanlar artık topluca bir araya gelip bir saf halinde müşriklere karşı duruyorlardı. Halbuki daha önce dağınık ve ferdi hareketler içinde bulunuyorlardı.
Hz. Ömer, Safa tepesinin yanında bulunan Erkanı bin Er-kam'm evinde müslüman olduğunda, müslümanların sayıları kırk civarına ulaşmıştı. Ayağa kalkıp şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Ne diye dinimizi gizliyoruz? Oysa biz, hak yoldayız. Onlar batıl dinlerini açığa vururlarken, biz dinimizi gizleyecek miyiz?!" Ömer'in bu sözüne Resulullah şu karşılığı vermişti: "Bizim sayımız azdır, başımıza gelenleri görmüşsündür!.." Bu defa Ömer şöyle dedi: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, her yerde ve her topluluk içinde küfre meydan okuyacağım, imanımı açığa vuracağım!" Sonra Kabe'yi tavaf etti, kendisini beklemekte olan Kureyşliler'in meclisine gitti. Onlar, Ömer'in müslüman olduğunu duymuşlardı. Ebu Cehil: "Ey Ömer, senin dinden çıktığını söylüyorlar, ne dersin?" deyince, Hz. Ömer yüksek sesle kelime-i şehadet

getirerek müslüman olduğunu ilan etti. Bunun üzerine müşrikler üzerine saldırdılar. Başlarında müslümanların azılı düşmanlarından Utbe bin Rebia vardı. Daha önceleri Utbe, Hz. Ebu Bekir'i vurup yere yatırmış ve hırpalamıştı. Bu defa da Ömer'i aynı şekilde hırpalayabileceğim sanıyordu. Fakat Hz. Ömer onun üzerine atıldı, yere yıktı ve göğsünün üstüne oturarak onu dövmeye başladı. Parmağını gözlerine soktu; Utbe bağırmaya başladı, fakat etrafındakiler uzaklaştılar. Ömer de nihayet onu bıraktı. Böylece bütün müslümanların, özellikle Ebu Bekir'in gönlü rahatladı.
Hz. Ömer, Kureyş'in önde gelen şahsiyetlerini dövmek istiyordu. Bu istek onda adeta bir tutku haline gelmişti. Maksadı, onların suratlarına indirdiği tokatların suratlarında iz yapması ve darbelerin hararetini hissetmeleri idi. Ömer'in başlattığı bu savaşta her müşrik ondan dayak yemiş, nihayet müşrik topluluğu onunla baş edemeyeceklerini anlamıştı. Bütün toplantı yerlerine uğruyor, iman ettiğini açığa vuruyordu.[1]
Hz. Ömer, daha sonra Peygamber efendimizin yanına döndü. Sahabiler, topluca Peygamber efendimizin etrafında bulunmaktaydılar. Ömer, onları topluca dışarıya çıkmaya ve dağınık vaziyette kalmamaya davet etti. Onun bu daveti üzerine müslümanlar toplanıp dışarı çıktılar ve namaz kılmak üzere Kabe-i Muazzama'ya gittiler, iki saf halinde namaza durdular. Birinci safın başında Allah'ın arslanı ve şehitlerin efendisi Hz. Hamza vardı. İkinci safın başında da Hz. Ömer bulunuyordu. Allah hepsinden razı olsun. Müslümanların toplu halde namaz kılmaları, müşriklere karşı meydan okumak anlamına geliyordu. Artık kendilerini kimsenin durduramayacağım gösteriyorlardı. Müşrikler de bu meydan okuyuşa bir cevap veremediler. Çünkü kötülüğün davetçisi olan Ebu Cehil, kafasına indirilmiş ve kafasını yarmış olan Hz. Hamza'nm yayını unutmamıştı. Rebia oğlu Utbe de, Ömer'in kendisini dövüp yere yatırdığını ve parmağını gözlerine batırdığını unutmamıştı. İslamiyet açığa çıktı, nur zuhur etti. Davet kafilesi yola koyuldu, islamiyet güçlendi, şirk yardımsız ve güçsüz kaldı. İleride zulüm bahsinde de anlatacağımız gibi, ferdi zulümler toplu zulme dönüştü. Çünkü ferdi zulümler Mekke-i Mükerreme'de davetin gizli kaldığı müddetçe devam etmişti. Ama davet aleniyete dönüşünce toplu zulümler dönemi başlamıştı. Bu dönem hicretle sona ermişti.
Müşrikler, zulümle birlikte üç yol takip etmeyi kararlaştırmışlardı:
1- Davetin açığa vurulmasını engellemek ve Peygamber efendimizin gönlünü çelmek için uğraştılar.
2- Peygamber efendimizin inancında zaaf bulunduğunu yaymak, ya da onu aciz bırakmak için mücadele verdiler.

3- Onu, amcası Ebu Talib'e şikayet ettiler.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.31

Resulullah'ı Davetinden Caydırma Çabaları

Kafirler, Peygamber (sav) efendimizden umut kesmişlerdi. Ona yardım edenlere işkence yapmışlar, ama onlar sebat etmişlerdi. Eziyetlerini artırdıkça iman nuru gönüllere daha fazla akıyordu. Onların Peygamber efendimize yaptığı eziyet, Hamza'nm iman ve hidayetine sebep olmuştu. Hamza kendilerine karşı amansız bir düşman haline gelmişti. Hz. Ömer'in, kızkardeşine ve eniştesine yaptığı eziyet ile mü'minlerin Habeşistan'a hicret ettiklerini görmesi, onun kalbini inceltmiş, merhamete gelmiş ve bu onun iman etmesine sebep olmuştu. Onun iman etmesi ise, müşrikler için büyük bir darbe olmuştu. Hz. Ömer, daveti gizlilikten çıkarıp aleniyete dönüştüren bir güç olmuştu. İbadeti açığa vurmuştu. Hakkın sesini Mescid-i Haram'm ortasında dalgalandırmıştı.
Müşrikler eziyetlerine devam ederken, Peygamber (sav) efendimiz durmadan hikmet ve güzel öğütle insanları hakka çağırıyor, barışı telkin ediyor, onlardan ilişkisini kesmiyor, davetten geri durmuyordu. Aksine onların üzüntülerine ortak oluyor, buhranlı hallerinde onlara yardım ediyordu. Hatta Mekk-i Mükerreme'ye kıtlık geldiğinde Peygamber efendimiz yağmur için dua etmiş ve duası üzerine yağmur yağmıştı. Bu sebeple rivayet edilir ki, Peygamber (sav) efendimiz, duasına icabet olunduktan sonra, amcası Ebu Talib'in mü'min olmasını ümit ettiği için: "Keşke hayatta olsaydı" demiştir. Çünkü Peygamber efendimiz, dininin kendi kavmi için hayırlı bir din olduğunu biliyordu. Yine rivayet olunduğuna göre, Peygamber efendimiz Medine'de iken yağmur duasına çıkmıştır. Ve Ebu Talib'in o zaman sağ olmasını ve kendisine yardımcı olmasını temenni etmiştir.
Müşriklerin bazısı, Peygamber efendimize gelen îslam'ı kabul etme durumuna yaklaşıyorlardı. Ya da en azından, onun davetini ilk anda yalanlamıyor ve bu hususta davetin neticesini beklemeyi uygun görüyorlardı. Davetinin tamamlanıp kabul göreceği veya reddedilip mağlup olacağı günü bekliyorlardı. Nadir bin Haris: "Ey Kureyş topluluğu! Allah'a andolsun ki, artık ona karşı koyamayacağınız bir durum meydana gelmiştir. Muhammed aranızda bir genç olarak yetişti. Siz ondan memnunsunuz. İçinizde en sevilen ve güven duyulan insan odur. Artık şakağına beyaz tüyler düştü. Yaşlanmak üzeredir. Bu dönemde size bir din getirdi. Onun sihirbaz olduğunu söyediniz. Allah'a andolsun ki o, sihirbaz değildir. Biz sihirbazları ve onların düğümlere üfleyişlerini görmüşüzdür. Onun kahin olduğunu söylediniz. Allah'a andolsun ki o, kahin de değildir. Çünkü biz kahinleri ve onların karışık sözlerini, secilerini duymuşuzdur.

Ona şair dediniz. Allah'a andolsun ki, o şair de değildir. Çünkü biz şiiri ve şiirin her türlüsünü işitmişizdir. Hezec ve Recez bahrinden söylenmiş şiirleri de görmüşüzdür. Ona deli dediniz, o deli de değildir. Kendi durumunuza bakın. Doğrusu Allah size büyük bir şey göndermiştir.[1]

---

[1] İbn Hışam, Siret, c.l, s.289.

Caydırmak için Mekke'lilerin Peygamberimizle Görüşmeleri

Cabir bin Abdullah'tan rivayet olunduğuna göre, Kureyşliler kendi aralarında şöyle bir karara vardılar: Aramızda, sihir, kehanet ve şiir hususunda en fazla bilgisi olan bir adamı seçelim de, şu dinimizi küçük gören ve kötüleyen adama (Muhammed (sav)'e) gitsin. Onunla konuşsun, onun verdiği cevaplara baksın.
Sonuçta Utbe bin Rebia'yı bu iş için görevlendirmeye karar verdiler ve ona: "Bu işi ancak sen yaparsın, ey Eba Velid" dediler. Utbe, aralarında yumuşak huyluluğuyla bilinen itibarlı bir kimseydi. Lider pozisyonundaydı. Bir rivayete göre Muham-medle buluşmak istediğini, Kureyşliler'e bizzat Utbe söylemiş ve amacını şöyle dile getirmişti: "Ey Kureyş topluluğu! Ben şu adama gitsem ve ona bazı Önerilerde bulunsam, ne dersiniz? Belki de önerilerimi kabul eder ve bizden vazgeçer."Kureyşliler onun bu isteğini uygun gördüler.
Bu iki şıktan hangisi doğru olursa olsun, sonuç olarak Utbe, Peygamber efendimizin yanına gitti. Kendi zannına göre Peygamber efendimizi hak davetinden caydıracak birtakım önerilerde bulundu ve şöyle dedi: "Ey kardeşim oğlu! Sen bizdensin. Neseb bakımından itibarlı bir insansın. Sen kavminin başına büyük bir iş getirdin. Birliklerini dağıttın, onları horladın, dinlerini ve tanrılarını kötüledin, ayıpladın. Önceden geçip gitmiş ve toprak olmuş atalarını tekfir ettin. Sana söyleyeceklerimi iyi dinle ki, belki bir kısmını kabul edersin." Peygamber efendimiz ona: "Söyle ey Eba Velid, seni dinliyorum" dedi. Bu defa Utbe söze şöyle başladı: "Ey kardeşimin oğlu, getirmiş olduğun bu din ile mal elde etmek istiyorsan; biz bütün mallarımızı toplayıp sana verelim. Aramızdaki en zengin adam sen ol. Eğer getirdiğin bu din ile şeref kazanmak istiyorsan, seni başımıza lider yapalım. Senin kararın olmadan hiçbir işe girmeyelim. Eğer başımıza hükümdar olmak istiyorsan, seni hükümdar yaparız. Eğer cinler tarafından çarpılmışsan seni onlardan kurtarmak için büyücüler getiririz. Seni tedavi etmek için bütün malımızı sarfederiz." Utbe sözünü tamamladıktan sonra Peygamber efendimiz ona: "Ey Eba Velid sözün bitti mi?" diye sordu ve sözlerine şöyle devam etti: "Şimdi beni dinle:
"Ha mim. Bu Kitab, merhamet eden, merhametli olan Allah katından indirilmedir; bilen bir millet için müjdeci ve uyarıcı olmak üzere, Arapça okunarak, ayetleri uzun uzun açıklanmıştır." (Fussiiet: 1-3) Peygamber efendimiz bu şekilde ayetleri peşpeşe okumayı sürdürdü. Utbe onu dinliyordu. Nihayet Resulullah (sav) bu suredeki secde ayetine geldi. Sonra: "İşittin mi ey Eba Velid?" diye sordu. O da işittim, dedi. Bu defa Resulullah (sav) ona: "işte

seni bu okuduğum ayetlerle başbaşa bırakıyorum" dedi. Bundan sonra Utbe kalkıp arkadaşlarının yanına gitti. O gelirken, arkadaşlarından bir kısmı şöyle diyordu: "Utbe buradan gittiği haliyle geri gelmiyor. Giderken yüzü başkaydı, gelirken daha başka olmuş." Utbe yanlarına gelince, etrafında hal-kalanıp oturdular ve: "Neler getirdin?" diye sordular. Utbe söze şöyle başladı: "Dilimin altında şu var: Allah'a yemin olsun ki, ben Muhammed'den daha önce hiç işitmediğim sözler işittim. Vallahi bu sözler ne şiirdir, ne kehanet. Ey Kureyş topluluğu! Gelin bana uyun ve sözümü dinleyin. Bu adamın dinine karışmayın. Onu serbest bırakın. Allah'a andolsun ki, onun sözlerinden bir haber sezinliyorum. Eğer Araplar ona saldırır ve yok ederlerse, zaten siz, başkaları vasıtasıyla ondan kurtulmuş olursunuz. Ama eğer o Araplar'a hakim ve galip olursa, onun mülkü sizin mülkünüz, onun şerefi sizin şerefiniz olacaktır."
Etrafındakiler onun bu sözlerini dikkate almadan: "Ey Eba Velid! Allah'a andolsun ki, Muhammed, dili ile seni büyülemiş" dediler. O zaman nasihatine itibar edilen ve sözüne güvenilen bir insan olan Ebu Velid (Utbe) şöyle dedi:
"Bu benim düşüncemdir. Siz nasıl uygun görüyorsanız öyle yapın." [1]
Muhammed (sav) ile ashabını imandan caydırmak için uyguladıkları sürekli işkence ve eziyetler artık müşrikleri de bıktırmış ve aciz kalmışlardı. Onların şiddetli eziyetleri ve sürekli işkenceleri, mü'minlerin imanını daha da arttırıyor, onları inançlarına daha sıkı bir şekilde bağlıyordu. Uyguladıkları işkence ve eziyetlerden ötürü Hamza ve Ömer gibi dahiler de müslümanların safları arasına katılmışlar; artık müslümanlar, onların eziyetlerine karşılık vermeye başlamışlardı. Ebu Cehil, güçlü ve adil bir kimse tarafından kafasının nasıl varılabileceğini görmüştü. Ömer (r.a) isyankar kimselere nasıl vurulduğunu onlara göstermişti.
Müşrikler uyguladıkları işkencelerin fayda vermediğini görünce, bu defa yumuşak bir metod denemeye başladılar. Kendileri imana yaklaşmadıkları halde, Muhammed (sav)'i kendi küfürlerine yaklaştıracaklarını düşünerek bazı önerilerde bulunmayı tasarladılar. Ona kendi mantıklarıyla düşünen kimseleri yumuşatabilecek bazı öneriler sundular. Örneğin onu başlarına lider yapmak veya hükümdar kılmak, yahut servetini artırarak içlerinde en zengin bir kimse haline getirmek önerisinde bulundular. Peygamber efendimiz ise onların bu önerilerinin hepsini reddetti. Şüphesiz onlara göre, bu önerileri redetmek akıllı bir insanın yapacağı bir şey değildi. Çünkü onların her şeyi maddeyle ölçen mantıklarına göre, üstünlük ancak mal, hükümdarlık veya liderlikle elde edilebilirdi. Onu hekim veya büyücülere götürerek tedavi etmek isteklerine karşı Peygamber efendimiz, hiçbir cevap vermeden yalnızca Kur'an-ı Kerim okumakla

yetindi. Böylece o, Allah tarafından kendisine gelen sözlerin, kendisine sundukları her şeyden daha hayırlı olduğunu gösteriyordu.
Muhammed (sav)'e ve onun yolundan yürüyenlere baskıda bulundular ve bunu günden güne artırdılar. Ona zulüm yaptılar, zulümlerinin bir faydası olmadı. Mal ve hükümdarlık teklif ettiler, onun da faydası olmadı. Peki ne yapacaklardı? Geriye tek çare kalmıştı: İnsanların önünde onunla tartışacak ve güya onun acizliğini ortaya koyacaklardı. Bu yöntemleri başarılı sonuçlar verdiği takdirde, ona uyanların sayısı artmayacaktı.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c 3, s.64.

Peygamber Efendimizle Tartışma

Utbe'nin Peygamber efendimize yapmış olduğu önerileri tekrarladılar. Ancak bu defa hepsi bir araya gelerek, Önerilerini topluca yaptılar. Böyle yapmalarının nedeni, şayet önerilerini kabul etmeyecek olursa, daha sonra ileri sürebileceği mazeret yollarını güya tıkamak ve sonra da onunla mücadele etmekti.
Peygamber efendimize karşı, çeşitli kabilelere mensup kişilerden oluşan bir topluluk meydana getirildi. Bunlar birbirlerine: "Muhammed'e gidip onunla konuşun ve tartışın. Öyle ki, ileri sürebileceği hiçbir mazeret kalmasın" diyorlardı. Peygamber efendimize haber göndererek: "Kavminin eşrafı, seninle konuşmak için toplanmışlar" dediler. Peygamber efendimiz hemen onların bulunduğu yere gitti. Onların kendisini davet etmelerini iyi bir sebebe yoruyor ve imana gelecekleri ihtimali üzerinde duruyordu. Bu ümitle yanlarına vardı. Kendisine dediler ki: "Ey Muhammedi Sana, ileri sürebileceğin bir mazeret kalmaması için haber gönderdik. Araplar arasında, kavmine karşı senin kadar kötülük etmiş bir kimse daha görmedik. Sen atalarımıza hakaret ettin, dinimizi kötüledin, bizi horladın, tanrılarımıza küfrettin, topluluğumuzu darmadağın ettin. Aramıza sokmadığın hiçbir çirkinlik kalmadı. Eğer bütün bunları mal elde etmek için yapıyorsan, mallarımızı toplayıp sana verelim ve sen aramızdaki en zengin insan ol. Eğer bunu şeref sahibi olmak için yapıyorsan, seni başımıza lider yapalım. Hükümdar olmak istiyorsan, seni başımıza geçirelim. Fakat cinlerin istilasına uğradıysan, seni tedavi etmek için bütün masrafları üstleniriz. Seni şifaya kavuştururuz."
Onların bu sözlerine karşı Peygamber efendimiz şu cevabı verdi: "Söylediğiniz hususlardan hiç biri bende yoktur. Mal istemek, aranızda şerefli biri olmak ya da başınıza hükümdar olarak geçmek için gelmedim. Allah beni, size elçi olarak gönderdi ve bana bir kitap indirdi. Size müjdeci ve uyarıcı olmamı buyurdu. Ben de rabbimin risaletini size tebliğ ettim. Size öğüt verdim. Eğer getirdiklerimi kabul ederseniz, bu sizin için dünya ve ahirette bir nasib olur. Reddederseniz, Allah'ın emri gelinceye ve sizinle benim aramda hükmünü verinceye kadar sabrederim."
Dediler ki: "Ey Muhammedi Eğer sana yaptığımız teklifleri kabul etmiyorsan, şunu bil ki, insanlar içinde en dar ülkeye biz sahibiz. En yoksul ve geçimi en zor olan millet biziz. Seni ri-saletle gönderen rabbine dua et de, dağları yerlerinden oynatarak ileriye götürsün ve yaşamakta olduğumuz beldemiz genişlesin. Ülkemizde, Şam ve Irak'ın nehirleri gibi nehirler kaynatsın. Önceki devirlerde

ölmüş olan atalarımızı diriltsin. O dirilteceği atalarımızdan biri de doğru sözlü ve bilgili Kusay bin Kilab olsun. Biz de ona, söylediğin sözlerin doğru olup olmadığını soralım. Eğer bu isteklerimizi yerine getirirsen ve diriltilen atalarımız, senin söylediklerini tasdik ederlerse, biz de seni tasdik eder ve Allah katında yüksek mertebe sahibi bir kimse olduğunu kabul ederiz, iddia ettiğin gibi, Allah'ın elçisi olduğuna da inanırız."
Bu sözlerinden anlaşıldığına göre, onlar, diğer bazı mucizeler daha isteyeceklerdi. Allah kalplerdekini bilendir. îsa Peygamber, Kureyşli müşrikler gibi bir kavme bu mucizelerden daha güçlü olanlarını örneğin ölüleri diriltmeyi ve gözü, doğuştan kör olanı nuruna kavuşturmayı göstermişti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, risaletini kiminle güçlendireceğini daha iyi bilir.
Resulullah (sav) onların sözlerini reddederek şöyle dedi: "Ben bununla gönderilmedim. Ben ancak Allah katından benimle gönderilen şeylerle birlikte size geldim. Rabbimin size gönderdiklerini tebliğ ettim. Eğer kabul ederseniz, bunlar, dünya ve ahiretteki payınızdır. Eğer reddederseniz, Cenab-ı Allah, benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar sabrederim."
Bu defa müşrikler şu öneride bulundular: "Eğer bu dediklerimizi yapmıyorsan, bari rabbine dua et de, bize, seni tasdik edecek bir melek göndersin. Ondan dilekte bulun da bizim için bahçeler, hazineler ve altınla gümüşten yapılma köşkler yaratsın. Senden istediğimiz şeyleri vererek seni bizden kurtarsın. Görüyoruz ki, sen pazarlarda, sokaklarda dolaşıyorsun. Geçim derdine düşmüşsün. Tıpkı bizim rızık peşinde dolaştığımız gibi, sen de rızık peşinde dolaşıyorsun. Rabbin bu istediklerimizi sana versin ki, senin, onun katında yüksek mertebe sahibi bir elçi olduğunu anlayalım."
Peygamber efendimiz onlara şu cevabı verdi:
"Bu dediklerinizi yapmayacağım. Bunları rabbimden isteye-meni ve ben size bunun için gönderilmedim. Ancak Cenab-ı Allah, beni müjdeci ve uyarıcı bir elçi olarak gönderdi. Size getirdiklerimi kabul ederseniz, dünyada ve ahirette payınız budur.
Reddederseniz, Cenab-ı Allah benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar sabrederim."
Müşrikler dediler ki: "Madem dilediği takdirde rabbinin yapacağını iddia ediyorsun, öyleyse gökten üzerimize bir parça düşür. Bunu yapmadıkça sana inanmayız."
Doğru sözlü ve güvenilir resul, onlara şöyle dedi: "Bunu yapmak rabbimin takdirine kalmıştır. Eğer dilerse bunu size yapar."
Müşrikler dediler ki: "Ey Muhammedi Seninle bir arada oturduğumuzu, sana

sorular sorduğumuzu ve senden bazı isteklerde bulunduğumuzu rabbin bilmiyor. Bilmediği için de bu istediklerimizi sana vermez ve sorduklarımızın cevabını sana iletmez. Şayet getirdiğin daveti kabul etmeyecek olursak, bize neler yapacağını da sana bildirmez. Duyduğumuza göre bu anlattıklarını sana Yemame'de bulunan Rahman adındaki bir adam öğretiyormuş. Allah'a andolsun ki, biz Rahman'a asla inanmayız. Artık senin ileri süreceğin bir mazaretin kalmadı. Bu yaptıklarını senin yanına bırakmayacağız; ya sen bizi yok edersin, ya da biz seni yok ederiz!"
Müşriklerden biri şöyle dedi: "Biz meleklere ibadet ederiz. Onlar Allah'ın kızlarıdırlar." Bir diğeri şöyle dedi: "Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmediğin taktirde sana inanmayız."
Maddi mucizeler isteyerek ve Peygamber efendimizin kendilerini ve tehdit edip durduğu azabın bir an evvel kendilerine gelmesini isteyerek Peygamber efendimizle tartıştılar. Sonra Abdullah bin Ümeyye bin Muğire (Abdulnıuttalib kızı Atike'nin halası oğlu) şöyle dedi: aEy Muhammedi Kavmin sana bazı ö-nerilerde bulundu . Sen kabul etmedin. Sonra onlar, senin Allah katında yüksek mertebe sahibi biri olup olmadığını anlamak için senden bazı şeyler istediler. O şeyleri de yapmadın. Sonra kendilerini tehdit edip durduğun azabın bir an evvel başlarına getirilmesini istediler. Allah'a andolsun ki, ben sana asla iman etmeyeceğim. Gözümün önünde, bir merdiven getirip göğe diksen, ona basıp göğe çıksan, gökten de beraberinde yazılı bir kitap ve seni doğrulayacak dört melek getirsen bile, yine de seni tasdik edeceğimi sanmıyorum."[1]
Müşrikleri iman etmek için değil de, Peygamber efendimizi zor duruma düşürmek ve tartışmadan üstün çıktıklarını göstermek için bazı isteklerde bulunmuşlardı. Cenab-ı Allah'ın da buyurduğu gibi, onlar aşın derecede inatçı ve tartışmacı kimselerdi. Abdullah bin ebi Umeyye'nin şu sözü belki de onların gerçek niyetlerini açığa vuruyordu: "Ey Muhammedi Allah'a an-dolsun ki, bu dediklerimi yapsan bile seni tasdik edeceğimi sanmıyorum!" Görülüyorki, onların Peygamber efendimizi yalanlamaları, delilden ve burhandan önceydi. Bu yalanlama, onların nefislerine yerleşmişti ve düzelecek gibi değildi. îstedikle-ri bu mucizeler gerçeklese bile, onu yalanlamaktan vazgeçmeyeceklerdi. İstekleri yerine getirildiğinde de ona karşı inatçılıklarını daha da arttırıyorlardı. Allahü Teala onlar hakkında şöyle buyuruyor:
"Eğer kendilerine bir mucize gelirse, ona mutlaka inanacaklar diye, olanca güçleriyle Allah'a yemin ettiler De ki: "Mucizeler ancak Allah'ın yanındadır." Hem bilir misiniz o (mucize) gelmiş olsa da onlar yine inanmazlar? Gönüllerini ve gözlerini ters çeviririz. İlkin ona inanmadıkları gibi (mucizeyi gördükten

sonra da inanmazlar) ve bırakırız onları, azgınlıklar içinde bocalayıp dururlar. Biz onlara melekleri indirseydik, ölüler kendileriyle konuşsaydı ve herşeyi toplayıp karşılarına getirseydik, Allah dilemedikten sonra, yine inanmazlardı. Fakat çokları (bunu) bilmezler."(En'am 109-111)
Müşriklerin amacı, delil istemek değil, zorluk çıkarmaktı. Muhammed (sav)'in getirdiği şeyler, asıl itibarıyla apaçık gerçeklerdi. Mü'minler ona hakikat olduğu için uymuşlardı. Getirdiği şeylerin yanında, onların ilahi olduklarını ispatlayan deliller de mevcuttu. Yolunu kaybetmişleri doğru yola iletiyor ve karanlıklar içinde yürüyen kimseleri aydınlığa kavuşturuyordu. Onun getirdiği din, ışık saçan bir kandildi. Araplar ve arap olmayanlar onun bir benzerini getirmekten aciz kalmışlardı:
"De ki: "Andolsun, eğer insan(lar) ve cin(ler) şu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, yine onun benzerini getiremezler. Birbirlerine arka ol(up yardım et)seler de (bunu yapamazlar.)" (Isra 88)
Müşrikler, Peygamber efendimizden özetle şu isteklerde bulunmuşlardı:
1- Bulundukları beldenin yerleşim alanının genişletilmesi ve ölülerinin diriltilmesi gibi maddi deliller.
2- Kendilerine, Muhammed (sav)in peygamberliğinin hak olduğuna tanıklık edecek bir meleğin gönderilmesi.
3- Kurak arazilerden bahçeler, hazineler, altın ve gümüşten yapılmış köşklerin yaratılmasını talep etmişler, Peygamberimizin getirdiği sözleri, ona Yemameli bir adamın öğrettiğini iddia etmişler ve böylece Peygamber efendimizi itham etmişlerdi.
4- Gökten üzerlerine bir parça düşürülmesini istemişlerdi.
5- Bir merdiven getirip göğe dayamasını, ona basarak göğe yükselmesini, sonra gökten de beraberinde kağıt üzerine yazılı bir kitap getirmesini istemişlerdi.
Bütün bu saydıklarımızı, iman etmek için değil, Peygamber efendimizi zor durumda bırakmak için istemişlerdi. Eğer onlar iman peşinde olsalardı, gökten üzerlerine bir parça düşürülmesini talep etmezlerdi. Çünkü gökten üzerlerine bir parça düşecek olursa, hepsi helak olurlardı. Bu helaktan sonra da iman edemeyeceklerdi. Atike'nin halasının oğlu Abdullah bin ebi Ümeyye bin Muğire, Peygamber efendimizden bazı taleplerde bulunduktan sonra, onun, bu talepleri gerçekleşse bile iman etmeyeceği konusunda söylediği sözler, gerçekten doğruydu. Çünkü onun kalbi mühürlenmişti. Bu talepleri gerçekleşse bile, kendisini tasdik edeceğini zannetmediğini ifade etmişti. Zaten Peygamber (sav) efendimiz de onların istekleri için Allah'a duada bulunmamış, aksine onların taleplerini geri çevirmişti. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu

talepleri yerine getirilse bile, onların inanmayacaklarını biliyordu. Onlar için yegane yol, Ad ve Semud kavimleri gibi helak edilmeleriydi. Peygamber (sav) efendimiz, kendi şeriatinin kalıcı ve ebedi .olduğunu, şeriatiyle birlikte mucizesinin de ebediyete kadar devam edeceğini biliyordu. Bu şeriate göre, gelip geçici mucizeler ortaya koymak uygun değildi. Onlar bu istekleri Peygamber efendimize ilettikten sonra, şu vahiy geldi: aEy Muhammed! Dilersen onların bu isteklerini geciktir. Dilersen onların bu istekleri yerine getirilir de yalanlarlarsa tıpkı kendilerinden önceki kavimler gibi helak edilirler!* Bunun üzerine Peygamber efendimiz şöyle dedi: uHayır! Onların istekleri geciktirilsin."

Rivayete göre müşrikler, Peygamber (sav)'e şöyle demişlerdi: "Rabbine dua et de, Safa tepesini altına dönüştürsün. O zaman sana iman ederiz." Peygamber efendimiz: "Eğer Safa tepesi altın madenine dönüştürülürse, siz iman edecek misiniz?" diye sordu. Onlar evet deyince, Peygamber efendimiz dua etti. Cebrail gelip şöyle dedi: "Rabbin sana selam söylüyor ve diyor ki, eğer dilerse Safa tepesi onlar için altın madenine dönüştürülür. Ama ondan sonra da inkar ederlerse onlara, dünyada hiç kimseye yapmadığım azabı yaparım! Eğer dilersen rahmet ve tevbe kapılarını onlar için açarım:" Şefkatli ve merhametli Peygamber efendimiz: "Hayır, hayır tevbe ve rahmet kapıları açılsın" diye istekte bulundu.

Müşriklerin isteklerinin ve bu isteklere verilen red cevabının Kur'an-ı Kerim'de tescil edildiği malumdur. Konuşanların en doğru sözlüsü olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Dediler ki: Yerden bize bir göze fışkırtmadıkça sana inanmayız! Yahut senin hurmalardan ve üzümlerden oluşan bir bahçen olmalı, aralarından ırmaklar fışkırtmalısın! Yahut zannettiğin gibi üzerimize gökten parçalar düşürmelisin. Yahut Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin (onlar senin doğru söylediğine şahitlik etmelidirler)! Yahut altından bir evin olmalı, ya da göğe çıkmalısın. Mamafih sen, bizim üzerimize, okuyacağımız bir kitap indirmedikçe senin (tek başına) göğe çıkmana da inanmayız!" De ki: "(Bu gibi hayalleri teklif etmekten) Rabbimi tenzih ederim! (Haşa, ben O'na böyle şeyler yapmasını teklif edemem.) Ben, sadece elçi ol (arak gonderil)en bir insan değil miyim?"(Ura 90-93)

Bir başka ayet-i kerimede, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müşriklerin bu isteklerine işarette bulunmuş ve bu istekleri yerine getirilse dahi onların iman etmeyeceklerini açıklayarak şöyle buyurmuştur:

"Onlara Rablerinin ayetlerinden hiçbir ayet gelmez ki, ondan yüz çevirmesinler, işte, kendilerine hak geldiği zaman da onu yalanladılar. Fakat alay ettikleri şeyin haberleri, yakında kendilerine gelecek (Uyarıldıkları azap onları kuşatacak)tır.

Görmediler mi, onlardan önce nice nesiller yok ettik; hem onlara yeryüzünde size vermediğimiz şeyleri vermiştik ve göğü de üzerlerine bol bol boşaltmıştık ve ırmakları ayaklarının altından akar kılmıştık. Fakat günahlarından ötürü onları helak ettik ve onların peşinden başka bir nesil yarattık. Eğer sana kağıt üzerine yazılı bir kitap indirmiş olsaydık ve onu elleriyle tutsalardı, yine inkar ederler, "Bu apaçık bir büyüden başka birşey değildir!" derlerdi. "Ona bir melek indirilmeli değil miydi?" dediler. Eğer bir melek indirseydik, iş bitirilmiş olurdu. Artık kendilerine hiç göz açtırılmazdı. Eğer onu (yani Peygamberi) melek yapsaydık, yine bir adam (şeklinde) yapardık ve onları yine düştükleri kuşkuya düşürürdük." (En'am: 4-9)
Bütün bu istekleri, iman etmek için ileri sürülmüş şeyler değildi. Onlar kafirliklerini daha önce ilan etmiş ve bu hususta peşin bir hükme varmışlardı. Bir konuda batıl bir inanca sapla-nıldığında onun batıllığını ispatlamak için ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın, btf, batıl inancın sahibine hiçbir fayda sağlanamaz. Hatta, çoğu zamanı, ileri sürülen deliller, iddia sahiplerinin daha çok inatlaşmasına sebep olur.
Kendilerine düşünme fırsatı vermek için, Cenab-ı Allah, del-lil olarak Kur'an-ı Kerim'i göndermişti.Davet anında Peygamber efendimiz, müşriklere Kur'an ile hitapda bulunuyordu. Bu hitap, onlların tevbe etmelerini ve dolayısıyla ilahi bağışa kavuşmaları sonucunu doğurabilirdi, İstemiş oldukları maddi mucizeler ise gelip geçici şeylerdi. Azap ve imana gelince1, geçmişte onlar için ibretler vardı. Geçmiş kavimler, tıpkı onlar gibi bazı istekler ileri sürmüşler, fakat iman etmedikleri için neticede mahvolmuşlardı. Daha doğrusu onlar delilleri ve mucizeleri görmeden önce yalanladıkları gibi, gördükten sonra da yalanlamışlardı. Buna işaret ederek Allahü Teala şöyle buyurmuştur:
"Bizi ayetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan şey, evvelkilerin, (onları) yalanlamış olmasıdır. Semud (oğulların)a açık bir mucize olarak dişi deveyi verdik. O yüzden kendilerine zulmettik (deveyi boğazlayarak kendilerine yazık etmiş oldular.) Halbuki biz o (istenen) mucizeleri, yalnız korkutmak için göndeririz."(îsra- 59)
Onların bu isteklerinin tek sebebi Peygamber efendimizi acze düşürmekti. Onlara göre Peygamber efendimiz, acze düşecek ve bu herkes tarafından anlaşılacak, böylece de müşrikler onun bu aczini, insanların kendisine uymalarını engellemek için bir vasıta olarak kullanacaklardı. Etrafa durmadan yayılmakta olan iman pınarının önüne bu şekilde set çekmiş olacaklardı! Ama bu istekleri gerçekleşti mi? Tersine bununla Peygamber efendimizin doğruluğu ispatlandı. Onun haktan başka birşey istemediği anlaşıldı. Ona tabi olanların

sayısı eksilmedi; giderek arttı. Hiç kimse onun dininden geri dönmedi. Mü'minler, müşriklerle tartışmaktansa, onlara ayetleri takdim ediyorlardı. Onların problemleri tevhid, ya da teaddüt idi. Müslümanlar Allah'tan başkasını tanrı olarak kabul etmemeyi öne sürüyor, bu hususta mücadele veriyorlardı. Allah, güçlü ve kuvvetli olandır.

---

[1] Bkz. îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihayet; Ibn Hişam, Siret

Müşriklerin Kitap Ehlinin Yardımına Müracaatı

Müşrikler inkarda ileri giderek, kendilerine gelen hakkı ya-lanladılarl. îmanın kalplere giriş yollarını tıkadılar. İnsanlar iki sınıftır. Birinci sınıftakiler hakkı akılları ve kalpleriyle idrak ederler. Gerçeği duyar duymaz kabullenirler. Bu sınıftaki insanlar da delil isterler. Ama bu delil isteği imanlarını arttırmak ve kalplerini mutmain kılmak içindir. Delil, zaten var olan imanı daha da güçlendirip sebatlandırır. Bunlar hakkında Ce-nab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"İnananların imanını arttırmıştır."(Tevbe: 124) Diğer sınıftaki insanlarsa küfre koşar ve inkar hususunda birbirleriyle yarışırlar. Bunların kalpleri kılıf içindedir. îmanın kalplere giriş yolları tıkanmıştır. Bunlar hakkında da Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır." (Bakara: 7)
Bu sınıftaki insanlar, aydınlanıp doğru yolda yürümek için değil, kendileriyle tartışmakta oldukları kimseleri aciz bırakmak ve sözlerini saptırmak için delil isterler. Nitekim Peygamber (sav) efendimize karşı direnen azılı ve inatçı müşrikler hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Ve: "Allah'ım, eğer bu senin yanından gelmiş gerçekse, başımıza gökten taş yağdır, yahut bize acı bir azap ver!" demişlerdi. Oysa sen onların içinde bulunduğun müddetçe Allah, onlara azap edecek değildi. Ve onlar istiğfar ederlerken (içlerinde istiğfar edenler var iken) de Allah, onlara azap edecek değildi." (Enfal:32-33)
Müşrikler öne sürdükleri isteklerden sonra hiç kimsenin Muhmammed'e olan gövenini yitirmediğini, aksine bunların kendi ahmaklıklarını isbatlayan birer delil olduğunu gördüler. Bu deliller, onların düşünce çukuruna düşüp doğru yolu bulamayacaklarmı gösteriyordu. Çünkü onlar, Peygamber efendimizin getirdiği davetin hak olması durumunda gökten üzerlerine taş yağdırılmasını temenni etmişlerdi. Böyle bir delil gerçekleşecek olursa dualarına icabet edilmeden yokolup gideceklerdi.,/^ Cehaletlerini ortaya çıkaran bu istidlal ile acizliklerim de is-batlamış oldular. Bu durumda kendilerine yardım edeceklerini umdukları kitap ehlinin yardımına ve nisbi desteklerine başvurdular ki, insanları imana sokan Muhammed'in tatlı cereyanını durdursunlar.
Abdullah bin Abbas (ra)dan gelen bir rivayete göre Kureyşli-ler, Nadr bin Haris ile Ukbe bin ebi Muayt'ı Medine'deki yahu-di alimlerine gönderdiler ve niteliklerini anlattıktan sonra, Mu-hammed (sav)in durumunu sormalarım

tenbihlediler. Ayrıca Medine'deki yahudi alimlerinin ilk kitap ehli olduklarını ve kendilerinin bilmedikleri şeyleri, Özellikle bilgileri onlardan öğrenilebileceğini söylediler.
Nadr bin Haris ile Ukbe bin ebi Muayt yola çıktılar. Nihayet Medine'ye vardılar. Yahudi alimlerinden Peygamber efendimizin durumunu sordular. Onun niteliklerini ve bazı sözlerini anlattılar ve: "Siz Tevrat ehlisiniz. Bize adamımız hakkında bilgi vermeniz için yanınıza geldik" dediler. Yahudi alimleri onlara şu cevabı verdiler: "Gidin ona, size anlatacağımız üç şeyi sorun. Eğer size doğru cevap verirse, bilin ki o Allah tarafından gönderilen bir peygamberdir. Eğer doğru cevap vermezse, boş şeyler konuşan biri olduğunu anlayın. O zaman onun hakkında ne yapacaksanız kendiniz karar verin:
a- Ona eski zamanlarda bir gurup gencin şehirden dışarı çıkıp gittiklerini anlatın ve o gençlerin sonunun ne olduğunu sorun. Çünkü o gençlerin başına tuhaf haller gelmiştir.
b- Ona, yeryüzünün her tarafını dolaşan gezgin bir adamı anlatın ve o adamın ne olduğunu sorun.
c- Ona ruhun mahiyetini sorun."
Yahudi alimlerin bu sözleri üzerine Nadr bin Haris ile Ukbe bin ebi Muayt, Medine'den dönüp Mekke'ye geldiler ve Kureyşlilere şöyle dediler: "Ey Kureyş topluluğu! Size, Muhammedle aranızdaki meseleyi halledecek bilgiler getirdik. Yahudi alimleri bize, Muhammed'e bazı sorular sormamızı söylediler..." Sonra da Yahudi alimlerinin sormalarını tenbihledikleri soruları Kureyşlilere anlattılar. Topluca Resulullah (sav)in yanına varıp, Yahudi alimlerinin kendilerine naklettikleri soruları ona sordular Onlar, yine Resulullah (sav)in, hak daveti tekrar ederek, önce yaptığı gibi kendilerine cevap vermeyeceğini sanmışlardı. Ama zanları boşa çıktı. Düşündükleri gibi olmadı. Peygamber efendimiz onlardan süre istedim. Cevaplarını hemen vermedi. Çünkü bu sorular belki de onun büyük mucizesinin kapsamındaydı. Onun büyük mucizesi ise Kur'an-ı Kerim'di. Bu nedenle kendisine süre tanıdıkları takdirde sorularım cevaplandıracağını vadetti. Çünkü o, Allah katından gelen şeyleri naklediyordu. Kendi şahsına ait bilgisi yoktu. Ne söylüyorsa, hepsi kudreti yüce olan Allah katından gönderilen şeylerdi. Onlara : "Bu sorularınızın cevabını size yarın bildiririm" demiş, fakat "Inşaallah" demeyi unutmuştu. Müşrikler yanından ayrılıp gittiler, Resulullah (sav) onbeş gece bekledi. Bu onbeş gece zarfında kendisine ne vahiy indi, ne de Cebrail geldi. Artık Mekke adeta sarsılmak üzereydi. Mekkeliler şöyle diyorlardı: "Muhammed yarın bize cevap vereceğini söylemişti, ama bakınız aradan onbeş gün geçtiği halde sorularımızın cevabını

vere-medi!" Peygamber efendimiz üzülmeye başlamıştı. Vahyin gelişini bekliyordu. Mekkelilerin dedikodularından rahatsız olmuştu. Nihayet Cebrail geldi.
Vahiy neden bu kadar gecikmişti? Bu soruya verilecek iki cevabımız vardır:
1- Peygamber efendimiz, müşriklere yarın size cevap vereceğim derken "inşaallah"dememişti.
"Hiç birşey için 'bunu yarın yapacağım' deme. Ancak 'Allah dilerse (yapacağım)' (de)" {Kehf-. 23-24)
2- Bu kadar bekledikten sonra cevabın gelmesi ve müşriklerin bu cevaba yönelmeleri, halk arasında Muhammed (sav)in cevap vermekten aciz kaldığını yaymış olmaları, geciken ve nihayet gelen cevabın faydasını tesirli kılmıştır. Çünkü cevap, tam ihtiyaç duyulduğu bir zamanda gelmişti. Böylece insanların kalplerine fazlasıyla tesir etmişti. Peygamber efendimizin inançsızlara meydan okuması, kalpleri daha çok etkilemişti. Onların yalanlamalarından daha güçlü bir cevap vermişti. Tuzaklarını başlarına geçirmişti. Çünkü bu hususta ileri geri epey konuşmuşlardı. Muhammed (sav)in cevap vermekten aciz kaldığını duyurdukları herkesin gözü önünde kendilerine cevap verilmişti. Bunun sonucunda da, Peygamber (sav) efendimizin daveti tasdik görmüştü.
Bunlardan ayrı olarak cevabın gecikmesi, Peygamber efendimizin Kur'an'ı Kerim'i kendi kafasından uydurmadığını isbat-lamıştı. Kur'an-ı Kerim'in; gayıpları bilen, yarattığı şeyler hakkında bilgi sahibi olan herşeyi gören ve her sözü işiten Allah katından geldiğini kanıtlamıştı.
Müşrikler sordukları üç sorunun da cevabını Peygamber efendimizden almışlardı. Birinci soruda sordukları genç gurubun Ashab-ı Kehf oldukları açıklanmıştı. Bunlar, kendi adlarıyla anılan bir sürede zikredilmektedirler. Bu surenin bir kısmını buraya aktarmayı uygun gördüm. Kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyurmuştur:
"Yoksa sen, Kehf ve Rakim sahiplerini, şaşılacak ayetlerimizden mi sandın? O gençler mağaraya sığındılar: "Rabbimiz! Katından bize rahmet ver ve bize şu işimizden bir kurtuluş yolu hazırla!" dediler. Bunun üzerine mağarada nice yıllar onları uyuttuk. Sonra, iki taraftan hangisinin bekledikleri sonucu iyi hesaplamış olduğunu belirtmek için, onları uyandırdık. Biz sana onların haberlerini gerçek olarak anlatıyoruz: Onlar Rabb-lerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetlerini arttırmıştık. Kalplerini (sabır ve metanetle) bağla (yıp kuvvetlendir) mistik. (Kralın önünde) kalktılar, dediler ki: "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz ondan başkasına tanrı demeyiz. Yoksa andolsun ki batıl söz söylemiş oluruz. Şu bizim milletimiz, Allah'ı bırakıp O'ndan başka tanrılar

edindiler. Onların tanrı olduğuna açık bir delil getirmeleri gerekmez miydi? Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim olabilir?" (İçlerinden biri şöyle dedi): "Madem ki siz onlardan ve Allah'tan başka taptıkları şeylerden ayrıldınız, o halde mağaraya sığının ki, Rabbiniz size rahmetinden yaysın (rızkınızı açıp bollaştırsın) ve (şu) işinizden size yararlı bir şey hazırlasın" Güneşi görürsün, doğduğu zaman mağaralarından sağa doğru eğiliyor, battığı zaman da, sola doğru onları makaslayıp geçiyor (hiç bir halde onların üzerine ışık kendilerini rahatsız etmiyor) ve onlar, mağara (dehlizin)den geniş bir açıklık içindedirler. Bu (durum), Allah'ın ayetlerindendir. Allah kimi doğru yola iletirse o, yolu bulmuştur. Kimi de sapıklığında bırakırsa artık onun için yol gösteren bir dost bulamazsın "(Kehf: 9-17)

Bu Suredeki Ashab-ı Kehf kıssası şu ayet-i kerime ile nihayete ermektedir:

"Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku, O'nun sözlerini değiştirecek kimse yoktur." (Kehf: 27)

Bu, birinci sorunun cevabıydı. Kehf suresinin bir kısmında bu sorunun cevabı verilmişti. Bu sorunun cevabı kendilerine verilirken, aynı zamanda Kur'an-ı Kerimi de dinlemiş oldular. Kur'an-ı Kerim'in okunup dinletilmesi, aslında hakka ve dosdoğru yola davettir. Kur'an-ı Kerim'in okunmasıyla insanlar, ondaki icazı idrak ederler.

Peygamber efendimize ikinci olarak gezgin bir adamı sormuşlardı. Kehf suresinin son kısmında bu sorunun da cevabı verilmektedir. Şanı ve kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

"(Ey Muhammed), sana Zülkarneyn'den soruyorlar. "Onu size anlatacağım" de! Biz yeryüzünde onun için sağlam bir mekan ve orada istediği gibi hareket edeceği yönetim hürriyeti hazırladık ve kendisine (muhtaç olduğu) herşeyden bir sebep verdik, (ulaşmak istediği herşeye ulaşmanın yolunun, aracını verdik). O da (kendisini batı ülkelerine ulaştıracak) bir yol tuttu. Nihayet güneşin battığı yere ulaşınca, onu, kara balçıklı bir gözede batar buldu. Onun yanında da bir kavim buldu. Dedik ki: "Ey Zülkarneyn, (onlara) ya azap edersin veya kendilerine güzel davranırsın (onları güzellikle yola getirirsin. Nasıl istersen öyle yaparsın). "Kim haksızlık ederse, ona azap edeceğiz, sonra Rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratır. Fakat inanıp iyi iş yapan kimseye, en güzel mükafatlar vardır. Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz (Kolay işler yapmasını emrederiz. Zor işlere onu koşmayız)" dedi. Sonra yine bir yol tuttu. Nihayet güneşin doğduğu yere ulaşınca onu, öyle bir kavim üzerine doğar buldu ki onlara güneşin önünden (korunacak) bir siper yapmamıştık. îşte (Zülkarneyn) böyle idi. Onun yanında (daha) nice (hükümranlık) bilgisi (tecrübesi ve vasıtası)

bulunduğunu biz biliyorduk. Sonra yine bir yol tuttu. Nihayet iki set arasına ulaşınca onların önünde hemen hiç söz anlamayan bir kavim buldu..."(Kehf:83-93)

Bu kıssa ayet-i kerime ile nihayete ermektedir: "Biz o gün onları (Yecüc ve Mecüc'ü) bırakırız, dalgalar halinde birbirlerine girerler. Sura üflenince hepsini bir araya
toplam.* (Kehf:99)

Peygamber efendimize sorulan sorunun üçüncü cevabı da, îsra suresinde Cenab-ı Allah tarafından şöyle verilmiştir:

"Sana ruhtan sorarlar. De ki: "Ruh, rabbimin emrindedir, size ilimden pek az birşey verilmiştir." dsra:85)

Peygamber efendimize müşrikler tarafından sorulan soruların cevapları peşpeşe ayetler halinde geliyor ve bu ayetler oradaki insanlar tarafından duyulup dinleniyordu. Muhammed (sav)in kendi sorularına cevap vermekten aciz kaldığı konusunda müşriklerin Mekke-i Mükkerreme'de yaymış oldukları iftiralar da böylece asılsız çıkıyordu. Şüphesiz bu cevaplar, onların kalplerinde güçlü tesirler icra ediyorlardı.Onlarla Peygamber efendimiz arasında cereyan eden tartışmalar hakkında bilgi sahibi olanların da kalplerinde tesir meydana geliyordu. Kur'an-ı Kerim'in maneviyatından ve icaz delillerinden haberdar olan kimseler imanlarını elbetteki daha da arttırmışlardı.

Müşriklerin Kur'an-ı Kerim'i Dinlemeleri

Utbe bin Rebia, Kureyş adına Peygamber efendimizin yanına varıp ona dostluk gösterisinde bulunarak liderlik, hükümdarlık veya servet teklifinde bulunmuş ya da eğer cinler tarafından çarpılmışsa bir büyücü getirerek kendisini tedavi ettirme Önerisinde bulunmuştu. Onun bu önerilerine karşı Peygamber efendimiz cevap olarak şu ayet-i kerimeleri okumuştu:
"Ha mim. (Bu; kitab) Rahman ve Rahim Allah tarafından indirilmiştir. Bilen bir toplum için ayetleri açıklanmış arapça okunan bir kitaptır..." (Pussiietı-a)
Bu ayetleri dinledikten sonra Utbe bin Rebia arkadaşlarını yanına dönmüş ve onlara şöyle demişti: "Ey kavmim bu işte gelin bana itaat edin. Diğer hususlarda bana itaat etmeyebilirsiniz. Allah'a andolsun ki, ben bu adamdar öyle bir söz dinledim ki, daha önce bir benzerini, işitmemiştim. Ona verecek bir cevap bulamadım."
Müşrikler, yüksek tesirini öğrendikten sonra Kur'an-ı Ke-rim'i dinlemek için büyük bir tutku duymaya başlamışlardı.
Onu tasdik edip iman etmek için değil onun mahiyetini öğrenmek ve ona karşı cevaplar hazırlamak için dinlemek istiyorlardı. Bazı müşrikler inatkar ve münkir olmakla birlikte, Kur'an-ı Kerim'in tehdit ve uyarılarından korkuyorlardı. Hatta sadece Peygamber efendimizin tehditlerinden de korkar hale gelmişlerdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz, Ebu Cehil'e şöyle demişti: uEy Eba Hakem! Allah'a andolsun ki, çok az gülecek, çok fazla ağlayacaksınız." Bu tehdit, onun taşlaşmış kalbini kısa anda yumuşatmış ve nezaketle Peygamber efendimize şöyle demişti: "Ey kardeşimin oğlu peygamberliğinden bana ne kötü tehditlerde bulunuyorsun?!" Görülüyorki, Ebu Cehil, kabile içinde yakın akrabalık bağı ile Peygamber efendimize güzel bir hitapda bulunuyor. Halbuki onun böyle güzel bir hitapta bulunması daha önce görülmüş ve alışılmış şeylerden değildi. Kur'an-ı Kerim, Kureyşli büyükleri cezbediyordu. inanmasalar bile, onu dinlemek istiyorlardı. Velid bin Muğire de Kur'an-ı Kerim'i dinlemiş ve onu Kureyşlilere şöyle tavsif etmişti: "Vallahi onun okuduğu sözden daha üstün söz olamaz. O bir nurdur. Onun Öyle bir tatlılığı var ki, sanki kökü çok verimli toprakta, bol sulu bahçelerde yükselen, dalları etrafa uzanan gül salkımlı bir hurma ağacı gibidir! O insan sözü değildir!" Velid Kur'an-ı Kerim'in şiir oluşunu kabul etmemiş, ama inkardaki inadı nedeniyle onun sihir olduğunu söylemiştir. Başlangıçta her ne kadar Kur'an-ı Kerim'in bir sihir olduğuna inanmamışsa da, daha sonra inatkarlığı sebebiyle sihir olduğunu söylemiştir.

Mü'minleri Kur'an-ı Kerim'in kendisi ve Peygamber efendimizin sevgisi ile ihlasları cezbediyor, kalpleri iman ile aydınlanıyordu. Müşrikler beliğ ve edebi sözleri tanıdıkları, gönülleri bu gibi sözlere yakınlık duyduğu için, Kur'an-ı Kerim onları kendine çekmiştir. Ama kendileriyle iman arasına karanlıklar girmiş, küfür perdesiyle örtülmüştü:
"Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır." (Bakara: 7)
Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye tutkun idiler. Büyük küçük bütün müşrikler, Kur'an-ı Kerim'i dinlemek istiyorlardı. Küçükleri iman ediyorlardı. İnatçı kafİrlerse Kur'an-ı Kerim'i dinledikçe küfür ve inatlarını arttırıyorlardı. Delil kuvveti, ihlaslı kimselerin kalplerine iman nurunu dolduruyordu; kindar ve hasetçi kimselerin kalplerine ise küfür ve inadı dolduruyordu. Kalpleri küfür ve inatla doldukça Peygamber efendimize, onun davetine ve davetine icabet eden kimselere karşı öfkeleri de fazla-laşıyordu.
îbn îshak, tbn Şihab ez-Zühri'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Süfyan bin Harb, Ebu Cehil Amr bin Hişam, Ahnes bin Şurayk bin Veheb es-Sekafî (bu, Zühre oğullarının müttefiki idi) bir gece evlerinden çıkıp Resulullah (sav)ın okuduğu Kur'an-ı Kerim'i dinlemek için evinin etrafına gidip siperlendiler. O sırada Peygamber efendimiz evinde namaz kılmaktaydı. Bu adamlardan herbiri Kur'an-ı Kerim dinlemek için bir yere oturdu. Fakat herbiri, diğerinin orada bulunduğundan habersizdi. Peygamber efendimizi şafak atmcaya kadar dinlediler. Sonra oradan ayrıldılar. Yolda birbirlerine rastlayınca birbirlerini ayıpladılar ve şöyle dediler: "Artık bir daha buraya gelip Kur'an dinlemeyelim. Eğer aramızdaki bazı beyinsizler bizi görecek olurlarsa, kalplerine şüphe düşer." Böyle dedikten sonra oradan ayrıldılar. Ertesi gece yine herkes aynı yere gelip Peygamber efendimizin evinin etrafında durdular ve Kur'an-ı Kerimi dinlemeye başladılar. Şafak ağarmcaya kadar orada durdular. Sonra evlerine gitmek üzere oradan ayrıldılar. Fakat yolda yine birbirleriyle karşılaştılar. Yine bir önceki gün olduğu gibi, bir daha aynı davranışı tekrarlamamak üzere birbirlerine söz verdiler. Üçüncü gece yine herke aynı yere geldi. Peygamber efendimizi Şafak ağarmcaya kadar dinlediler ve sonra oradan ayrıldılar. Yolda karşılaşınca birbirlerine: "Tekrar Muham-med'in evinin yanına gelip Kur'an dinlememek üzere birbirimize yemin etmeden buradan ayrılmayalım" dediler ve artık Mu-hammed (sav)in evinin yanına gelip ondan Kur'an-ı Kerim dinlememek üzere yeminleştiler. Onlar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurdu:
"înkar edenler: "Bu Kur'an-ı dinlemeyin okunurken gürültü edin, belki bastırırsınız dediler." (Fussiiet-26)

Müşrikler Kur'an-ı Kerim'i dinledikten sonra, duydukları ayetler hususunda kendi aralarında müzakerede bulunurlardı. Örneğin Kur'an- ı Kerim'i dinleyenlerden biri olan Ahnes bin Şüreyk es-Sekafî, Ebu Süfyan'dan dinlemiş olduğu Kur'an ayetleri hakkındaki görüşünü sormuş, Ebu Süfyan da ona şu cevabı vermişti: "Ey Eba Sa'lebe! Allah'a andolsun ki, Muham-med'den duyduğum şeylerin bir kısmını biliyordum. Manalarını da anlıyordum. Ama duyduğum bazı şeyler de vardı ki, onların manalarını ve onlardan neler kastedildiğini bilmiyorum.' Ebu Süfyan'm bu sözüne karşı Ahnes aBen de aynı durumdayım" demişti. Sonra Ahnes, Ebu Süfyan'ın yanından kalkıp Ebu CehiTin yanına gitmiş ve ona şöyle demişti: "Ey Eba Hakem, Muhammed'den dinlediklerin konusunda ne düşünüyorsun?"
Ebu Cehil şöyle cevap verdi: "Ben birşey dinlemedim. Biz ve Abdü Menaf oğulları (Haşimiler), şeref ve şan hususunda şimdiye kadar yarıştık durduk! Onlar halka yemek yedirdiler, biz de yedirdik. Onlar arabuluculuk ederek diyet yüklendiler. Biz de yüklendik. Onlar, halka ihsanda bulundular, biz de bulunduk. Onlarla binekler üzerinde at başı beraber oluncaya kadar, at yarıştırırcasına yarıştık, durduk. Şimdi ise onlar "kendisine, gökten vahiy gelen bir peygamberimiz var!" demeye başladılar. Biz böyle birini nereden bulalım da onlara yetişebilelim?! Vallahi biz hiçbir zaman ona inanmayız. Onu tasdik etmeyiz!"
Bu rivayeti nakletmekteki amacımız şudur: Müşrikler Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye yöneliyorlardı. Müminler de aynı şekilde Kur'an-ı Kerim'i okumaya ve dinlemeye yöneliyorlardı. Ancak aralarında şu fark vardı: Müminler, hakkı bulmak ve ona iman etmek maksadıyla Kur'an-ı Kerim'i dinlemek istiyorlardı. Müşriklerse hakkı talep etmeksizin Kur'an'ı Kerim'i dinlemek istiyorlardı. Onları cezbeden, sadece Kur'an-ı Kerim'in tatlılığı güzellik ve parlaklığıydı. Hakkı talep etmedikleri için Kur'an-ı Kerim'e iman etmiyorlardı. Kalbleri çeviren yüce Allah, delilleri ve belgeleri görüp tanısınlar diye, onları Kur'an-ı Kerim'e yöneltiyordu. Bunun sebebi de, bundan sonra inkar edecek olsalar bile, hiç değilse delilleri gördükten ve hakkı duyduktan sonra inkar edip yüz çevirmeleridir. Haklarında sapıklıkta kalmaları mukadder olduğu için, onlar Kur'an- ı Ke-rim'den yüz çeviriyor ve hakkı kabul etmiyorlardı. Artık ileri sürecek mazeretleri kalmamıştı. Çünkü onlar hidayetten yüz çevirmiş ve sapıklıkta kalmayı tercih etmişlerdi. Bununla birlikte onlar gecenin karanlığında Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye gidiyorlardı. Kur'an-ı Kerim'i dinlememek hususunda kendi aralarmda sözleşmiş olmalarına rağmen, sözlerini bozuyor ve yine gizlice, geceleyin Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye gidiyorlardı. Peygamber (sav)

efendimiz, onlara gündüz açıkça Kur'an-ı Kerim'i okuduğu zaman, Kur'an-ı Kerim'e uyanların sayısı çoğalmasın diye onu dinlemiyorlardı. İçlerindeki inkar gözlerinde perde oluyor, boğazlarında düğüm meydana getiriyordu.
îbn Ishak'ın rivayetine göre, Resulullah (sav), Kur'an-ı Kerim'i onlara okuyup hakka davet ettiği zaman onunla alay ediyor ve "kalblerimiz, senin çağırdığın şeye karşı kapalıdır. Ku-laklarımızsa senin söylediklerini duymuyor. Aramızda perde vardır. Sen tebliğini yapmaya devam et. Biz de küfürde kalmaya devam edeceğiz" diyorlardı. Kur'an-ı Kerim'de de bu durumları şöyle anlatılmaktadır:
"Kur'an okuduğun zaman, seninle, ahirete inanmayanların arasına kapalı bir perde çekeriz. Kalplerine -onu anlamalarına engel olacak-kabuklar, kulaklarına da bir ağırlık koyarız. Kur'an'da yalnız rabbini andığın zaman arkalarına dönüp kaçarlar. Biz onların, seni dinlerken ne sebeple dinlediklerini, kendi aralarında gizli konuşurken de o zalimlerin: "Siz büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz!" dediklerini gayet iyi biliyoruz. Bak nasıl misaller verdiler, (seni şaire, büyücüye, kahine ve mecnuna benzettiler) de (doğru yoldan) saptılar. Artık bir daha yol bulamazlar. Dediler ki: "Biz kernikler haline geldikten, ufalanıp toprak olduktan sonra, sahiden yeniden dirilecek miyiz? De ki: "ister taş olun, ister demir, ya da gönlünüzde büyüttüğünüz herhangi bir yaratık olun Allah sizi mutlaka dirütecektir." "Bizi tekrar kim diriltir?" diyecekler. "Sizi ilk defa yaratan." de" (W 45-51)
Bu ayetler kafirlerin Kur'an-ı Kerim'i dinlemeye tutkuları yanında, şu üç şeye işaret etmektedir:
1- İçinde belagat bulunduğu ve güzel sözden anlayan kimseleri kendisine çektiği için müşrikler Kur'an-ı Kerim'i dinlemekten hoşlanıyorlardı. Böylece onlar kendi sözleriyle Kur'an'daki sözler arasındaki farkı idrak edecek olan ve sağlam bir ilahi hüccet olan alemlerin rabbinin kelamı arasındaki farkı anlıyor ve anlatıyorlardı. Somut ayetleri ve mucizeleri görünce şaşıyor, bunları birer belge ve delil olarak görüyorlardı. Aynı şekilde Kur'an'ın manevi ayetleri de onların kalplerini kendine doğru çekiyor; dinlemeye mecbur ediyordu. Böylece, kalplerine iman nuru girmeyen kimseler de, ilahi kelamın üstünlüğünü anlıyorlar di. Kur'an-ı Kerim onlara karşı bir hüccet ve beyyine olarak dimdik duruyordu. Onlarınsa, cahilliklerini haklı gösterecek bir delil ve mazeretleri yoktu.
2- Müşrikler, bir benzerini getirmek talebiyle karşılaşmadıkları halde, Kur'an'ın bir benzerini getiremeyeceklerini hissetmişlerdi. Ayrıca onda, kendi güçlerinin üstünde bir söz güzelliği görmüşlerdi. Daha önce duymadıkları bir belagat parlaklığıyla karşılaşmış ve beliğ sözler duymuşlardı. Öyle ki, müşriklerin sözcüleri kendi küfür ve sapıklığında devam ettiği halde şöyle demişti:

"Doğrusu Kur'an-ı Kerim yüksektir ve hiç beşer söylemiyor!" Böylece müşrikler Kur'an-ı Kerim'in belagatına teslim olmuşlardı. Ancak onun davetine kulak vermemişlerdi. Delilleri gördükleri halde küfrü, imana tercih etmişlerdi.
3- Müşriklerin inkarları, hakikati bulma arzusunun önüne geçmişti. Deliller, bu durumdaki kimseleri hidayete kavuştura-maz ve ikna edemez. Çünkü bu durumdaki kimseler hakkı talep etmiyorlar ve kendilerini imana götürecek yolu tanımak için uğraşmıyorlar. Hakka ulaştırmayacak eğri bir yola giren bir kimse, elbette hakka kavuşamaz. Girdiği eğri yolda devam ettiği sürece hidayetten uzaklaşır. Bu yolda yürümeye devam ettikçe de inkarı daha fazla artar. Her ne kadar, gerçek kendisini doğru yola çağırsa da, onun çağrısına kulak vermez. Çünkü emareler ve görünür durumlar onu doğru yola iletir. Doğru yol ise ihlastır. Hakkı talep etmekteki samimiyettir. Bu gibi kimselerin kalbi heva, heves ve şehvetlerin peşine düşmez. Hayrı yok eden bencilliğin ardına düşmez. Nefsi, kötülük yollarına karşı kapalıdır.

İŞKENCE VE FİTNE

Eziyet ve Fitneler

Asabiyet ve cahiliyet içindeki kimseler, Haşim oğullarının mertebelerini kıskanmış ve inkar etmişlerdi. Allah'ın bahşettiği lütuflardan ötürü insanları kıskanmayı adet haline getiren, cahiliyet pisliklerini ibadet alışkanlığına dönüştüren, helal rızkı haram kılan bilgisizler gerek fert olarak, gerek toplum olarak Muhammedi davetin karşısına çıkmış, onu durdurmak istemişlerdi. Oysa Muhammedi davet durmadan gelişip geniş alanlara yayılıyor ve hiç duraksamıyordu. Müşrikler çeşitli hile me-todlarını kullanmış, kendilerine cazip teklifler ileri sürmüş ve bu daveti söndürmek istemişlerdi. Ama onu, asla yolundan sap-tıramamışlardı. Mücadele ve tartışma yöntemini kullanarak davetin sahiplerini aciz duruma düşürmek istemişler, fakat zarar ve ziyan içinde geri dönmüş ve hüccetler karşısında şaşkınlığa düşmüşlerdi. Okunan Kur'an-ı Kerim'in etkisini yok etmek, Peygamber efendimizin Kur'an okuyuşunu boğmak ve sonuçsuz bırakmak hususunda kendi aralarında anlaşmışlardı.
Bütün bu çabalarına rağmen bir sonuca ulaşamamışlardı. İslamiyet ise kendi yoluna devam etmekteydi. Her ne kadar engellerle karşılaşsa, ağır yürüse de, bu davetin seyrini durdura-mıyorlardı. Kendi zanlarmca bu daveti durdurabilmek için sadece iki çareleri kalmıştı:
1- Güçsüz kuvvetsiz müslümanlara karşı sürekli bir eziyette bulunmak. Barışı ve huzuru tercih eden, kalbini iman ile süsleyen, imanın kendisine sabrı vazife saydığını ve belalara karşı direnmeyi inanç haline getiren, gücü yetse bile kötülüklere misliyle mukabelede bulunmamayı prensip edinen mü'minlere karşı sürekli eziyette bulunuyorlardı. Eziyete uğrayan mü'min-lerin başında risaletin sahibi Muhammed (sav) ile, onun dostu ve sadık arkadaşı Ebu Bekir vardı. Güçsüz, kuvvetsiz, aşiretsiz kölelerle yoksul kimseler de bunlar arasındaydı.
2- Muhammed (sav)'in üzerinde terbiyevi bir otoritesi bulunduğunu zannettikleri kimselerin -ki bu da Ebu Talib idi- yardımlarına müracaat etmek. Müşrikler, Hz. Muhammed'i durdurması için, Ebu Talib'in yardımını istemişlerdi. Çünkü Ebu Talib, Muhammed (sav)'in amcasıydı ve onu daha küçük yaştayken koruması altına almıştı. Ebu Talib, Haşim oğullarının reisi idi. Büyüdükten sonra da Muhammed'i himayesinde bulunduruyordu.
Müşrikler bu iki çareyi de denediler, ama bir sonuç alamayınca mü'minlere karşı eziyetlerini artırdılar ve zulümlerini bütün mü'minlere teşmil ettiler. Zulümlerini

fert planında sınırlı tutmadılar. îmanlısıyla imansızıyla bütün Haşim oğullarının Muhammed (sav)'in yanında yer aldıklarını ve aşiretçilik bağlarıyla onu himaye ettiklerini gördüler. Ancak Ebu Leheb, Haşim oğullarının dışında kalmış, Allah'ı inkar etmiş, akrabalık bağlarını hiçe saymış, hamiyet duygusunun yabancısı olmuştu. Aşiret ve yardım prensiplerini terketmişti. Yeğeni Muhammed'i düşmanlarına teslim etmiş, dolayısıyla derin bir sapıklığa düşmüştü.

Zayıf ve Korumasız Müminlere Eziyet

îbn îshak der ki: Müşrikler müslüman ve Resulullah (sav)e tabi olan sahabilere saldırmaya başladılar. Her kabile, kendi arasında müslüman olan- fertlerine hücum etti. Onları hapsettiler. Çeşitli eziyetlere ve dayaklara maruz bıraktılar. Mekke-i Mükerreme'de sıcakların şiddetlendiği zamanlarda kızgın kumlara ve taşların altına yatırdılar. Zayıf ve korumasız müslü-manları dinlerinden caydırmak için çabaladılar. Bazı müzminler, karşılaştığı bela ve eziyetin şiddeti karşısında dayanamayıp dinden çıktı. Bazıları da dininde sebat etti ve Cenab-ı Allah onları korudu. Sadık mü'minler, davetin ilk aşamasında imana koşan köle müzminlere yardım ediyorlardı. Yoksullara, uğradıkları eziyetlere karşı sabredip dayanabilmeleri için yardım elini uzatıyorlardı. Peygamber (sav) efendimiz hem kendi hem eşi Hatice'nin malını bu zayıf mü'minler için harcıyordu. O işe, davet hususunda kendisine engel olmaması için bütün mal ve mülkünden ayrılıp kurtulmakla başladı. Elindeki malı zayıf ve korumasız iman ehline yardım olarak sarfetti. Bu durumda köle mü'minler, hürriyet dinini kucaklayınca eziyetlerin en şid-detlisiyle karşılaştılar.

Bilal ve Kardeşleri

îlk müslümanlardan biri Ümeyye bin Halefin kölesi olan Bilal b. Rabah'tı. Efendisi onun öğle vakti, sıcağın şiddetlendiği sırada dışarı çıkarıyor, Mekke-i Mükerreme'nin Batha denilen mıntıkasına götürüyor, sırtı üzerine yere yatırıyor, sonra da adamlarına emredip büyük bir kaya parçasını göğsünün üstüne koyduruyor, arkasından da şöyle diyordu: "Ya Muhammed'i inkar edip hat ve Uzza'ya ibadet edersin, ya da Ölünceye kadar bu halde kalırsın!" Bilal, Muhammed (sav)'i inkar edip şirke dönmek uğruna bu bela ve eziyetlere tahammül ediyor ve "Allah bir, Allah bir!" diyordu. Uğradığı işkencenin şiddetinden, acılarını biraz olsun hafifletmesinden dolayı yüksek sesle ve sık sık bu cümleleri telaffuz ediyordu. Işjte o, bu işkence altında inlerken, oradan geçmekte olan mürüvvet sahibi bir mü'min ona yardım ediyordu. Yardımına koşan bu adam, Ebu Bekir (r,a)tı. Ebu Bekir, Bilal'in efendisi Ümeyye'ye Şöyle demişti:
"-Şu miskine eziyet etmekten Allah'tan korkmuyor musun? Bu zulmün ne zamana kadar devam edecek?
-Bunu yoldan çıkaran zaten sensin.. Uğradığı bu işkenceden de kurtarsana!
-Kurtarırım. Benim yanımda bundan daha güçlü zenci bir köle vardır. Senin dinine daha çok bağlıdır. BilaVin karşılığında onu sana vereyim.
-Kabul ettim."
Böyle diyen Ümeyye bin Halef, bu alışverişten kazançlı çıktığını zannetmişti. Çünkü BilaTe karşı daha güçlü bir köleye sahip olmuştu. Onun yularına daha çok sahip olacaktı. Yeni köle de, itaatinde kalacaktı. •
Ebu Bekir sevinç içinde Bilal'i alıp götürdü ve Cenab-ı Allah'ın kendisine bahşettiği nimet sayesinde onu azad etti. Bilal artık İslam'ın müezzini olmuştu. Ebu Bekir. Bilal'le birlikte altı mü'min köleyi daha azat etmiş, böylece azat ettiklerinin sayısı yediyi bulmuştu. Bu yedi kişiyi Cenab-ı Allah, bu ümmetin sıd-dıkı olan Ebu Bekir (r.a)'ın vermiş olduğu fidye sayesinde hürriyetlerine kavuşturmuş ve nimetine mazhar kılmıştı. Bunlardan biri Bedir ve Uhud gazalarında cihad eden Amir bin Fü-heyre idi. Diğerleri ise Ümmü Ubeys, Zenbere en-Nehdiye ve kızı idi. Bu ikisi, Abdüddar oğulları kabilesinden bir kadına ait idiler. Hanımları kendilerini un öğütmeye göndermiş ve: "Allah'a andolsun ki, sizi asla azad etmeyeceğim!" demişti. Ebu Bekir oraya uğramış ve hanımlarına: "Yeminini boz" demişti. Kadın da: "Bu işi sen hallet. Çünkü onları

yoldan çıkaran sensin. Onları azad eden de sen ol" dedi.
Ebu Bekir: "Onları kaça satarsın?" diye sorunca, kadın fiyatlarını söyledi. Ebu Bekir de "ben ikisini de satın aldım ve artık onlar hürdürler" dedikten sonra cariyelere yönelip: "Artık hanımınızın ununu geri verin" dedi. Cariyeler: "Ununu tamamen öğüttükten sonra geri versek olmaz mı?" diye sordular. Ebu Bekir de, siz bilirsiniz karşılığını verdi.
Yine bir gün Hz. Ebu Bekir bir cariyeye uğradı. Müslüman olmadan önce Ömer (r.a) o cariyeye İslam'dan dönmesi için işkence eder, bıkıp usanıncaya ve yoruluncaya kadar döverdi. Ebu Bekir o cariyeyi de satın alıp azad etti. [1]
Ebu Bekir'in azad ettiği köle ve cariyelerin sayısı artıp yoksullara ve korumasızlara yardımı fazlalaşmca babası -henüz müşrik olduğundan dolayı- ona şöyle demişti: "Ey oğlum, zayıf ve güçsüz köleleri azad ettiğini görüyorum. Halbuki güçlü kuvvetli köleleri satın alıp azad etsen, hiç değilse onlar seni korur ve sana yardımcı olurlar." Babasının bu önerisine Ebu Bekir şu cevabı verdi: "Babacığım ben bu yaptıklarımı yüce Allah'ın rızasını kazanmak için yapıyorum." Rivayete göre Hz. Ebu Bekir'in bu sözleri üzerine şu ayet-i kerimeler nazil olmuştur:
"Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı gelmekten sakınanın, en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. Ama, cimrilik eden, kendini Allah'tan müstağni sayan, bu güzel sözü yalanlayan kimsenin güçlüğe uğramasını kolaylaştırırız. O kimse ölüp ateşe yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez. Bize düşen sadece doğru yolu göstermektir. Şüphesiz ahiret de, dünya da bizimdir. Sizi alevler saçan ateşle uyardım; oraya yalanlayıp yüz çevirmiş olan o en azgından başkası yaslanmaz. Arınmak için malını veren, en çok sakınan kimse ise ondan uzak tutulur. O yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için değil, ancak yüce Rabbinin hoşnudluğunu gözeterek yapmıştır. Elbette kendisi de hoşnud olacaktır." (Leyl: 5-21)

---

[1] Ibn Hişam, Sıret, el, 8.317, 318, 319.

Yasir Ailesi ve Diğerleri

Yasir ailesinin tamamı müslüman olmuş, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a iman etmişti. Maddi durumları zayıf, korumasız ve köle idiler. Ailenin başı Yasir'di. Oğlu Ammar ve eşi Sümeyye ile birlikte işkenceye uğratılmıştı. Ebu Cehil onlara zulümde o kadar ileri gitmişti ki, elindeki mızrağı Sümeyye'nin önüne saplayarak onu öldürmüştü. Böylece Sümeyye, İslam tarihinde dini uğruna canını veren ilk şehit olmuştu.
Ammar da en şiddetli işkencelere uğratılmıştı. Fakat o bu işkenceleri gönül rızasıyla kabul etmişti. Bir gün işkence altında iken Resulullah (sav) onun yanından geçmiş ve ona: uEy Eba Yokzan, sabret!" diye seslenmiş ve sonra da şöyle dua etmişti: "Allah'ım! Ammar bin Yasir ailesinden hiç kimseye azap etme."
Mahzum oğulları da bu aileye öğle sıcağında Mekke'nin kızgın ve cehennemleşen taşlıkları üzerinde eziyet ederlerdi. Yine böyle bir eziyet altındayken Peygamber (sav) efendimiz onların yanından geçerken: "Sabredin, ey Yasir ailesi! Doğrusu sizin yeriniz cennettir" demişti.
Bazan mü'minlere o kadar eziyet ederlerdi ki, onları dinlerinden döndürürlerdi, işkenceye uğrayan mü'minler, azap ve işkencelerin baskısı altında küfür kelimelerini söylerlerdi. Yine bir defasında Ammar'a işkence yaparlarken Resulullah (sav) aleyhinde konuşmadan onu serbest bırakmamışlardı. Ammar, söylediği bu aleyhteki sözleri gelip Resulullah'a anlatmış, Resulullah da ona, kalbi imanla dolu olduğu halde, zorlanarak kendi aleyhinde söylediği sözlerden ötürü Ammar'a bir günah teret-tüb etmeyeceğini bildirmişti.
Said bin Cübeyr'in anlattığına göre, kendisi Abdullah bin Abbas'a şöyle sormuş: Müşrikler, mü'minlere, dinlerini terket-mekte mazur olacak kadar eziyet etmişler midir?
Buna cevap olarak Abdullah bin Abbas şöyle demiştir; Evet... Müşrikler mü'minlere eziyet eder, onları döver, incitir, aç ve susuz bırakırlardı. Öyle ki, eziyetlere uğrayan bir mü'min, yediği darbelerin şiddetinden dolayı yerinde oturamaz hale gelirdi. Neticede onlar, müşriklerin arzuladıkları fitneye düşer ve Lat ile Uzza'nın Allah'tan başka iki tanrı olduğunu söylemek zorunda kalırlardı."
Bu konuda îbn Kesir şöyle der: Bu gibi durumlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştur:
"inandıktan sonra Allah'ı inkar eden, -kalbi imanla yatışmış olduğu halde (inkara) zorlanan değil, fakat küfre göğüs açan, (küfürle sevinç duyan)-

kimselere Allah'tan bir gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır. Bu, onların dünya hayatını ahirete tercih etmelerinden ve Allah'ın da inkar eden kavmi doğru yola iletmeyeceğinden ötürü böyledir. Onlar öyle kimselerdir ki, Allah kalblerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlemiş-tir. Ve işte gafiller de onlardır. Gerçekten onlar, ahirette ziyana uğrayacaklardır," (Nahi: 106-109)
Bu durumdaki mü'minler uğradıkları hakaret ve ağır işkencelerden ötürü küfür sözünü söylemekte mazur idiler. Cenab-ı Allah bizi, gücü ve kuvveti ile korusun." [1]

---

[1] İbn Hişam, Siret, el, s.321.

Rezil Etmekle Tehdit

Müşrikler eziyetin her çeşidini uyguladılar. Arkası ve koruyucusu olmayan zayıf mü'minlere eziyet ve işkencelerde bulunuyor, onları şiddetle dövüyorlardı. Ebu Cehil o kadar ileri gitti ki, bir mızrağı, mü'min bir kadının avret yerine saplayarak onu şehid etti. Bunu yaparken de insani edebten ve Arap asaletinden ötürü sıkılmadı. Koruyucusu olmayan aşiretsiz ve himayesiz bütün mü'minler bu durumdaydılar. Ama müşrikler, arkasında kendisini koruyacak bir aşireti olan mü'minleri dövemiyor, sadece toplum içinde itibarlarını sarsıcı hakaretlerde bulunuyorlardı. Bu işi de, onların en acımasızı olan Ebu Cehil üstlenmişti. "Siret" adlı eserinde îbn îshak bu konudan bahsederken şöyle der:
"Fasık Ebu Cehil, bir adamın müslüman olduğunu duyunca, eğer o adam şerefli ve asil kimselerden ise, Kureyş içinde onu ayıplar ve kötülerdi. Ona: "Senin için daha hayırlı olan atalarının dinini terk mi ettin? Doğrusu biz seni horlayacak ve görüşünün sakat olduğunu ortaya koyacağız!" derdi. Müslüman olan kişi eğer tüccarsa, ona şöyle derdi: "Allah'a andolsun ki, senin ticaretini durduracak ve kesada uğratacağız. Malını telef edeceğiz." Eğer müslüman olan kişi zayıf ve korumasız ise Ebi Cehil onu döver ve başkalarını da ona karşı kışkırtırdı." [1]
Kafirlerin büyük şahsiyetlerinden biri müslüman olduğu zaman, onu öldürmeye yanaşamasalar da, Ebu Cehil gibileri onu kınamaktan ve ayıplamaktan geri durmazlardı. Ama onu öldü-remezlerdi. Çünkü arkasındaki aşireti, cahiliyet asebiyeti uğruna onu himaye etmeye ve kan davasını gütmeye kalkardı.
Yine bazı kimseler müslüman olmuşlardı. Ancak Ebu Cehil gibi, Mahzum oğulları da bunlara kötülük yapmak istemişlerdi. Daha önce belirttiğimiz yöntemi uygulayarak onları kınamak, onlara karşı cahillik etmek istemişlerdi, ama bu müslümanla-rm kavimlerinin kendilerine arka çıkmalarından çekinmiş ve bu iş için kavimlerinden izin istemiş, gereken izni de almışlardı. Şöyle demişlerdi: "Şu yeni gençleri kınamak ve cezalandırmak istiyoruz. Böyle yapmakla başkalarını emniyete almış olacağız." Bu sözü, daha önce işaret ettiğimiz grupla birlikte islam'a giren Velid oğlu Hişam'ın kardeşi sebebiyle Hişam'ın kendisine söylemişlerdi. Hişam da onlara şu karşılığı vermişti: "Bunu yapabilirsiniz. Onu size bırakıyorum. Ona gerekli cezayı verin, ama sakın onu öldürmeyin. Allah'a andolsun ki, eğer kardeşimi öldürecek olursanız, be?ı de sizin en şerefli adamınızı öldürürüm." Bunun üzerine kendisinden izin isteyenler, kendi kendilerine şöyle demişlerdi: "Allah'ım buna lanet et. Eğer

kardeşi elimizde ölürse o içimizdeki en şerefli adamı öldürecektir." Bundan sonra, bu işten vazgeçtiler.[2]
Başkasında alacağı olan bir kişi müslüman olunca, müşrikler onun alacağını geciktirir, hatta ödemezlerdi. Bunlardan biri de, Habbab bin Eret idi. Korumasız ve aşireti olmayan bir kimse olduğu için müşrikler ona eziyet ederler, yaptığı işlerin ücretini kendisine ödemezlerdi.
Buhari Habbab bin Eret'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben demircilik yapıyordum. As bin Vail'e bir kılıç yaptım. Gidip hakkımı istedim. Bana: 'Hayır Vallahi Muhammed'i inkar etmediğin takdirde alacağını Ödemeyeceğim" dedi. Ben de: "'Hayır Vallahi sen ölüp sonra diriltilmedikçe Muhammed'i inkar etmeyeceğim' dedim. O da bana şu cevabı verdi: 'Ben ölüp de sonra diriltildiğim zaman mal ve evladım olacaktır. O zaman yanıma gelirsen hakkını öderim!" Onun böyle cevap vermesi üzerine Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi indirdi:
"Ayetlerimizi inkar eden, ve: 'Bana elbette mal ve çocuk verilecektir' diyeni gördün mü? O, görülmeyeni mi biliyor, yoksa Rahman katından bir söz mü almıştır? Hayır, söylediğini yazacağız ve onun azabını uzattıkça uzatacağız. Bahsettikleri şeyler bile kalacaktır. Kendisi bize tek olarak gelecektir." (Meryem: 77-80)

---

[1] İbn Hişam, Siret, el, s.321

[2] İbn Hişam, Siret, el, s.321

Peygamber Efendimizin Sabrı Tavsiye Etmesi

Peygamber (sav) efendimiz imanın, zorluklara katlanmayı gerektirdiğini, dünyada hak davetin icab ettirdiği şeylere tahammül etmenin ahiret sevabını artıracağını, ayrıca Cenab-ı Allah'ın, imanları sebebiyle imtihana uğrayan mü'min kullarına yardımcı olacağını açıklayarak mü'minlere sabrı telkin ediyordu.
Buhari, Habbab bin Eret'in şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (sav)in yanına uğradım. O, Kabe'nin gölgesinde, başını abasının üzerine koyup uzanmıştı. Biz o esnada müşriklerden şiddetli eziyetler gördüğümüz için, kendisine: "Ya Resu-lullahl Bizim için Allah'a dua etsen olmaz mı?" dedim. Bunun üzerine kalkıp oturdu. Yüzü kızarmıştı. Bana dedi ki: "Bizden önceki milletlerden bazı kimselerin vücutları demir taraklarla taranır; kemikleri, etleriyle sinirlerinden ayrılırdı. Buna rağmen bu eziyetler onları dinlerinden döndürmedi. Başlarının ortasına testere konulur, vücutları ikiye yarılır, yine dinlerinden geri dönmezlerdi. Mutlaka Cenab-ı Allah, bu daveti tamamlayacaktır. Öyle bir zaman gelecek ki, bir yolcu San'a'dan yola çıkıp Hadramut'a kadar gidecek, yolda aziz ve celil olan Allah'tan başka hiçbir şeyden korku duymayacaktır. Ancak siz acele ediyorsunuz."
Mü'minler, Mekke'deki cehennemleşen taşlık ve kumlukların sıcaklığından ve bu sıcak yerlerde müşrikler tarafından eziyete uğratılmalarmdan ötürü hallerini Peygamber (sav)e şikayet ettiler. Peygamber efendimiz onlara sabretmelerini tavsiye etti. Sabırsız iman olmazdı. Kur'an-ı Kerim'in bildirdiği haberleri onlara nakletti. Bu haberlere göre cennet, sabrın karşılığı olacaktı. İmtihandan geçmek zorunluydu:
"Yoksa siz, sizden önce geçenlerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuştu, öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve onunla birlikte inananlar: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' diyecek olmuşlardı, iyi bilin ki Alah'ın yardımı yakındır." (Bakara: 214)
Şunu da belirtelim ki Peygamber efendimiz eğer o müşriklere beddua etmiş olsaydı, Cenab-ı Allah onları yeryüzünden söküp koparırdı. Ama kendilerinden sonra îslam davetinin bayrağını taşıyacak kimseler yeryüzünde kalmayacaktı. Bu sebepledir ki, Peygamber efendimiz, Cenab-ı Allah'ın 'Eğer diliyorsa Mekke'nin yanındaki Ahşebeyn dağlarını müşriklerin üzerine devireyim' buyurması üzerine

şöyle demiştir: uCenab-ı Allah'ın müşriklerin soylarından kendisine ibadet edecek kimseler çıkaracağını umuyorum." Gerçekten de Allah, Peygamber efendimizin bu umudunu tahakkuk ettirmişti. O müşriklerin soylarından, Allah'a ibadet eden kimseler çıkmışlardı. Hatta bir kısmı mücahit olarak Allah yolunda kılıç sallamıştı. Yine o müşriklerin soylarından bir kısmı İslam nurunu yeryüzünün doğularına ve batılarına ulaştırmıştı.

Resulullah'ın Şahsına Yönelik Eza ve İşkenceler

Zayıf ve korumasız müininler uğradıkları eziyet dolayısıyla inliyor ve hallerini Peygamber efendimize şikayet ediyorlardı. Peygamber efendimiz de onların şikayetlerini dinliyor, bu nedenle de sürekli elem duyuyordu. Mü'minler hallerini ona şikayet ediyor, o da onlara sabretmelerini tavsiye ederek cenneti müjdeliyordu. Ama mü'minlerin çektikleri eziyetleri Peygamber efendimiz de çekmedikçe rahmet peygamberi olamazdı. Onlarla, birlikte eziyetlere katlanmasaydı, sevinç ve tasa halinde insanları birlik ve beraberlik, eşitlik içinde olmaya davet edemezdi. Her ne kadar Haşîm oğulları onun öldürülmesine engel oluyorlarsa da, onun hakarete uğramasına, alay edilmesine ve eziyet görmesine engel olamıyorlardı. Hatta Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi beyinsizler, ona karşı alenen eziyet etmeye cüret gösteriyorlardı. Hatta bir defasında lanetli Ebu Leheb, oğlunu Peygamber efendimize musallat etmiş, Mekke'nin en muteber şahsiyeti olan Ebu Talibin huzurunda onun yüzüne tükürt-müştü.
Buhari, Amr bin Asin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bir ara Peygamber (sav) efendimiz Kabe'nin Hatim denen kısmında namaz kılarken Ukbe bin Ebi Muayt ona saldırmış ve elbisesini boynuna dolayarak şiddetle sıkmış ve boğacak hale getirmişti. Öte yandan Ebu Bekir (r.a) koşup gelerek Uk~ be'nin omuzlarından tutmuş ve onu Peygamber efendimizden uzaklaştırdıktan sonra şu ayet-i kerimeyi okumuştu:
"Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı mı öldürüyorsunuz? Oysa size Rabbinizden belgelerle gelmiştir. Eğer yalancıy-sa, yalanı kendi zararınadır. Eğer doğru söylüyorsa, sizi tehdit etiklerinden bir kısmı başınıza gelebilir. Şüphesiz Allah, aşırı yalancıyı doğru yola iletmez." (Mü'min: 28)
Ebu Cehil, namaz kılarken secdş haline bulunan Peygamber efendimizin üzerine deve pisliği atmıştı. Henüz küçücük bir çocuk olan Fatıma koşup babasının yanına gelmiş, o pislikleri sırtından alıp atmış ve müşriklere lanet okumuştu. Ebu Cehil, ta şafak atıncaya kadar düşünmüş ve Peygamber efendimizi öldürmek planları kurmuştu. Peygamber efendimizin akrabaları olan Haşim oğullarının, harekete geçerek onun intikamını alabileceklerini düşünmüyordu. Ebu Talib ile Allahin kılıcı Hamza'nın bir araya gelerek Muhammed'in kanını yerde bırakmayacaklarını ve pençelerinden kurtulamayacağını aklına getirmiyordu. Akrabaları her ne kadar onun dinine girmek hususunda birlik içinde olmasalar da, aşiretçilik duygusu sebebiyle Muhammedi korumaktan vazgeçmeyeceklerdi. Ama Ebu Ce-hil'deki derin kin, gözlerini kör etmiş ve

kulaklarını sağırlaştır-mıştı. O ahmak, yapacağı işin sonunu düşünmüyordu. Sadece önleyemediği öfkesini dindirmek ve nefsini rahatlatmak istiyordu, îbn tshak'ın rivayetine göre, beyinsizlerin lideri olan Ebu Cehil, Kureyş topluluğu Önünde durarak onlara şöyle hitap etmişti:
"Ey Kureyş topluluğu! Görüyorsunuz ki, Muhammedi dinimizi kötülemekten, atalarımıza sövmekten, bize hakaret etmekten ve tanrılarımıza küfretmekten vazgeçmiyor. Allah'a söz veriyorum ki, yarın ben bir taşın üzerinde oturacak ve Muhammed namazda secdeye varınca, o taş ile 'kafasını ezeceğim! Ben onun kafasını ezdikten sonra Abdümenaf oğulları bana ne yaparlarsa yapsınlar." Ertesi sabah, Ebu Cehil eline bir taş alıp oturdu ve beklemeye başladı. Resulullah (sav) gelip namaza durdu. Kureyşliler de bir tarafta toplanıp oturmuşlardı. Peygamber efendimiz secdeye varınca Ebu Cehil taşı aldı ve ona yöneldi. Yanına yaklaşınca korkak, ürkek ve rengi sararmış bir halde eli yanına indi. Nihayet taşı elinden attı. Kureyşliler'den bazı kimseler ona: "Sana ne oldu ey Eba Hakem?" diye sordular. O da şöyle cavap verdi: "Dün size söylediğimi yapmaya kalktım. Muhammed'e yaklaştığımda aramızda bir deve paydahlandı. Vallahi öyle bir deve görmemiştim. Onun gibi boynu uzun, başı büyük ve dişleri iri bir deve görmemiştim. Deve beni yemeye yöneldi. Ben de kaçtım."[1]

---

[1] îbn Kesir El Bidaye vennihaye c.3, 8.43.

Resulüllah'ın Heybeti

Bu anlattıklarımız, müşriklerin Peygamber (sav) efendimize reva gördükleri bazı işkence ve eziyetlerdi. O yürüdüğü veya konuştuğu zaman onunla alay ederlerdi. Onun sihirbaz ve deli olduğunu söylerlerdi. Ona karşı inatçı bir tutum içine girerlerdi. O kabileleri İslam'a davet ederken kendisine karşı böyle tavırlar takınırlardı.
Acaba müşrikler, Peygamber efendimiz güçsüz bir kimse olduğu için mi ona eziyet veriyorlardı? Peygamber (sav) efendimiz, aslında heybetli ve güçlü bir şahsiyete sahipti. Cenab-ı Allah ona tam bir insani kuvvet vermişti. O hem korkulan, hem sevilen bir kimseydi. Sevimliliği, heybetliliğini yok etmemişti. O karşısındakini korkutmak istediği zaman, bunu yapacak güçteydi. Cenab-ı Allah onu insanlara karşı koruyacaktı, ama bazı beyinsizlerle ahmaklar, asil kimseleri Peygamber efendimize karşı kışkırtmak istiyorlardı. Muhammed (sav) alicenab bir insandı. O insanlara kaba kuvvet göstermek ve onları korkutmak istemiyordu. Aksine insanlara yakın olmak, onlara iyi davranmak ve ülfet kurmak istiyordu. Peygamber (sav) efendimiz, yeri gelince müşriklerin kalplerine korku saçıyordu. Onun heybetli bir insan olduğunu iki olay naklederek kesin bir şekilde ifade etmek istiyoruz:
1- Abdullah bin Amr bin As şöyle demiştir:
"Bir gün müşriklerin Kabe yanındaki Hatim'de biraraya gelip toplanmış olduklarını gördüm. Resulullah (sav)'den bahsederek şöyle diyorlardı: "Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabretmedik. O bize hakaret etti. Düşlerimizi bozdu. Atalarımıza sövdü. Dinimizi kötüledi. Cemaatimizi dağıttı. Tanrılarımıza küfretti. Doğrusu ona karşı biz büyük bir karar aşamasındayız." Bu sırada Resulullah (sav) efendimiz çıkageldi. Kabe'ye yaklaştı. Hacer'ül Esvedi istilam etti. Sonra Kabe'yi tavaf ederek yanlarından geçti. Bazı laflar attılar. Bu lafları duyduğu ve rahatsız olduğu, Resulullah'ın mübarek yüzünden anlaşıldı. Geçip gitti, ikinci defa yanlarından geçtiğinde yine aynı şekilde sözlerle karşılaştı. Yine rahatsız olduğu, yüzünden anlaşıldı. Üçüncü kez yanlarından geçerken, yine aynı şekilde kendisine laflar atılınca Peygamber efendimiz onlara şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu işitiyor musunuz?! Hayatımı elinde tutan Allah'a andolsun ki, ben size ölüm getirdim!" Orada bulunanlar bu sözünü işittiler, sükutla dinlediler. O kadar sessizleştiler ki, sanki herbirinin başının üzerinde bir kuş vardı da, o kuşu ürkütüp uçurmamak için seslerini çıkarmıyor ve hareket etmiyorlardı. Hatta orada bulunan müşriklerin Peygamber efendimize

karşı en şiddetli olanları bile şöyle diyordu: "Ey Eba Kasım, doğruca yoluna git, sen cahil bir kimse değilsin."
Müşrikleri bu kadar ürküten şey, Muhammed (sav)in azmi ve heybeti idi. Onlar dehşete kapılmış ve heybetinden ötürü titremişlerdi. Bundan sonra Peygamber efendimize eziyet yapmak hususunda omuz omuza verip karar birliği yapmış iseler de, bu, onlar üzerinde heybetinin tesir icra etmesine engel olmamıştı. Bu olaydan sonra uzun bir müddet Peygamber efendimize karşılık verememişlerdi. Ancak aralarında konuşup tartıştıktan ve müşaverede bulunduktan sonra, onun heybetine karşı direnmekte ısrar etmişlerdi. Aslında Peygamber efendimiz ikinci kez de onlara mukabelede bulunmuş olsaydı. Onları daha çok ürkütecek ve heybetinden sarsacaktı. Fakat Peygamber efendimiz her zaman yumuşaklıktan yana olmuştu.
2- îraşi'nin hikayesi: îraş denen yerden bir adam, devesini alıp Mekke'ye getirmiş, orada Ebu Cehil'e satmıştı. Fakat Ebu Cehil, adamın hakkını ödemiyordu. îraşi, Kureyşlilerin meclisine geldi. Kendisine yardımcı olacak birini istedi. O esnada Peygamber efendimiz de Mescid-i Haram'ın bir tarafında oturuyordu, îraşi, Kureyşlilere şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu ben garip ve yolcu bir adamım, Ebu Cehil benim hakkımı vermiyor, Ona karşı bana kim yardımca olacak?!" Orada bulunanlar, Peygamber efendimizle Ebu Cehil arasındaki düşmanlığı bildikleri için işi alaya alarak Iraşlı adama, Peygamber efendimizi gösterdiler ve: "Ona git! O sana yardımca olur" dediler. îraşlı adam Resulullah'm yanına varıp durdu. Olayı anlattı. Peygamber efendimiz bu garip adama yardımcı olmak kararıyla kalktı. Yanında hiç kimse yoktu. Sadece Allah'ın yardımına güvenerek Ebu Cehil'in evine gitmek üzere yola koyuldu. Kureyş topluluğu, yanlarında bulunan birine, olup bitenleri görüp kendilerine anlatması için Peygamber efendimizi takip etmesini emrettiler. Resulullah (sav) nihayet Ebu Cehil'in kapısına vardı. Kapıyı şiddetle vurdu. O tacir ve azgın adamın hakkından gelmek istiyordu. İçeriden ukim o?" diye seslenince, Peygamber efendimiz Ebu Cehil'e şöyle cevap verdi: "Ben Muhammmed'im, dışarıya çık!" Ebu Cehil dışarıya çıktığında rengi sararmış, yüzünde bir damla kan kalmamıştı. Ebu Cehil'e kararlı ve heybetli bir eda ile: "Bu adamın hakkını hemen öde" dedi. Yalnız ve yardımsız kalmış olan o azgın ve sapık herif: "Ayrılmayın hemen hakkını getirip vereceğim" dedi. İçeriye girip adamın hakkını getirdi ve hemen oracıkta ödedi. Resulullah da oradan ayrilıp evine döndü. Cenab-ı Allah hakkı, Muhammed (sav)'in heybeti vasıtasıyla yerine getirmişti. îraşi, Peygamber efendimize "Hak senin yolundur" dedikten sonra kendilerinden yardım istemiş olduğu Kureyş meclisine vardı. Peygamber

efendimiz hakkında övücü sözler söyledikten sonra: "Allah o adama hayırlar versin. Hakkı alıp bana verdi" dedi. Öte yandan müşriklerin, gözetim için gönderdikleri adam da gelip onlara şöyle dedi: "Tuhaf bir hal gördüm: Allah'a yemin olsun ki, Muhammed, Ebu Cehil'in kapısını çalınca Ebu Cehil dışarıya çıktı, ama sanki bedeninde ruh kalmamıştı!"
Ebu Cehil de Kureyş meclisine geldiğinde ona şöyle dediler: "Yazıklar olsun sana. Allah'a andolsun ki, bu güne kadar böyle bir şey yapmış olduğunu görmemiştik" Ebu Cehil onlara şu karşılığı verdi: "Vay halinize! Yemin ederim ki, Muhammed kapımı çaldığında ve ben onun sesini duyduğumda, içim korkuyla doldu. Kapıya çıktığımda da yanıbaşında damızlık bir deve vardı. O deve gibi başı, boyu ve dişleri iri bir deve görmedim. Allah'a andolsun ki, eğer ben onun istediğini yapmasaydım o deve beni mutlaka yiyecekti!"

Resulullah'm Heybeti ve Müşrikler

Müşrikler, özellikle yumuşak huylu ve mürüvvet sahibi olan, şiddetli mukavemet göstermeyen mü'minlere işkence ediyorlardı. Ebu Bekir, Osman, Cafer bin Ebi Talib gibi kendilerinden mukavemet beklemedikleri mü'minlere saldırılarını artırıyorlardı. Bunların başlarında Hz. Muhammed (sav) vardı. Öte yandan hiç direnemeyecek olan güçsüz ve kuvvetsiz zayıf mü'minlere de türlü eziyet ve işkenceler yapıyorlardı. Ama güçlü ve kuvvetli olan, yaptıklarının karşılığını verebilecek mü'minlere asla sataşamıyorlar ve eziyet edemiyorlardı. Örneğin Abdulmuttalib oğlu Hamza'ya eziyet ettikleri duyulmamıştır. Çünkü onun direneceğini ve karşı koyacağını biliyorlardı, îşin sonucundan emin değillerdi. Ebu Cehil, Hz. Hamza tarafından yarılan başını unutmamıştı. Yüzlerini rezil rüsvay edip çirkinleştiren Hattab oğlu Ömer'e de eziyette bulunamamışlardı. Ömer onların burunlarını yere sürmüştü. Hepsini ezmişti.
Bu sebeple ona eziyet edemiyorlardı. Ondan korkup ürküyorlardı.
Muhammed (sav) efendimiz heybet hususunda Ömer'den daha aşağı derecede değildi. Ondan çok daha heybetliydi. Manevi kuvvet bakımından Hamza'dan da aşağı derecede değildi. Bedeni kuvvet açısından da ondan geri kalmazdı. Buna rağmen müşrikler, ona eziyet etmekten geri durmamışlardı. Ömer'le Hamza'nın müşriklere karşı mukavemetlerine izin verdiği gibi, niçin kendi kendisini savunmak için kuvvetini kullanmamıştı? Eğer böyle yapsaydı, Ebu Cehil'in ve benzerlerinin alçaklıklarını önlemiş olacaktı, ama yapmadı. Davet uğrunda eziyetlere katlandı. Korkmadı, ürkmedi. Bela ve musibetlere razı oldu. Ashabından zayıf ve korumasız olanların işkencelere uğramaları karşısında şiddet kullanmadı. Bu, Peygamberliğin bir gereği idi. Çünkü o baskıcı ve mütehakkim olarak değil, tebliğci, davetçi ve ikna edici olarak gelmişti. Eğer heybetini ve gücünü bu yolda kullanmış olsaydı, insanlar hüccet ve delillerle ikna olarak değil, korktukları için onun dinine tabi olacaklardı. O zaman onun davetine icabet eden kimseler arasında nifak baş gösterecekti. Oysa bu din, mü'minlerin omuzları üzerinde yükselecekti. Münafıkların bu dini yükseltmeleri mümkün değildi.
Güvenilir Resul, mü'minlerin her ne şekilde olursa olsun, korkarak değil, severek ve gönülden İslam'a girmelerini istiyordu. Muhammed (sav)'in getirmiş ,olduğu İslamiyet, insanların görüp beğenerek seçmeleri ve kendilerinden sonraki nesillere bırakmaları için getirilmiş bir dindi. Çünkü bu din, sadece bir neslin değil, bütün mahlukatm diniydi. Öyleyse bu dini sadece Peygamber efendimize

tabi olanların değil, bütün inananların omuzlarında taşımaları gerekiyordu. Bu da ancak kuvvetli bir imanla mümkün olabilirdi. Kuvvetli iman, Peygamberin huzurunda sahibine sabır ve sebatı telkin eder. Resulullah'm huzurunda uğradığı bela ve musibetlere karşı tahammül eder. Peygamber de onların dayanma güçlerim hisseder ki, risaleti yeryüzünün her tarafına tebliğ etmek gücüne sahip oldukları hususunda gönlü rahatlasın.
Peygamber efendimizin heybet ve cazibesine kapılarak İslam'a giren kimseler, onun ortadan kayboluşundan sonra kısa süre içinde İslam'ı terkettiler. Bu durumu Medine'deki mü'minlerin durumuyla kıyaslamak gerekir. Medine'deki mü'minler arasında nifak yoktu. İnananlar, diğer insanlara hükmedecek bir kuvvete sahipti. Ama sabır ve sebat içinde değil, gelişigüzel inançsız bir şekilde islam'a giren kimseler arasında nifak baş-göstermişti. Bunun yanında mücahit ve sabırlı kimselere yaraşan bir iman ile Peygamber efendimize tabi olan müslümanlar da vardı. Ama bunlarla birlikte her zaman güçlülerin peşine takılan bedevi çöl Arapları da bulunuyordu. îşte bunlar hakkında Cenab-ı Alah şöyle buyurmuştur:
"Bedevilerin küfür ve nifakları her yönden daha ileridir. Allah'ın, Resulüne indirdiği şeylerin sınırlarını bilmemek, onlara daha layıktır."(Tevbe:97)
işte bu nitelikteki kimseler, Peygamber (sav)'in vefatından sonra islam'dan çıkmış, irtidat etmişlerdi. Doğrusu yüce Allah, Resulüne, insanları hikmetle islam'a davet etmesini emretmiş ve şöyle buyurmuştu:
"(Ey Muhammed), sen hikmetle, güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et." (Nahh 125)
Bu ayet-i kerime, Peygamber efendimizin islam davetini yaparken mütevazi olmasını, kendilerine hitapta bulunduğu kimselere yumuşaklıkla telkinlerde bulunmasını, onlara karşı kaba, katı yürekli, ürkütücü ve korkunç tavır takınmamasını emrediyordu.
Peygamber (sav) efendimiz davetini açıklarken mütevazi davranmıştı. Onun bu mütevaziliği kendisine karşı cüretkar davranıp hakka başkaldıran kimselerin cesaretlerini art-tırdığı gibi, zayıf ve korumasız kimseleri de kendisine yaklaştırmıştı. Bu zayıf ve korumasız kimseler vasıtasıyla islam daveti ilk aşamada tebliğ edilmiş oluyordu. Başkalarına tahakküm etmeden ve herhangi bir baskı yönüne gitmeden, hakkın kuvveti zuhur etmiş oluyordu. Onun bu mütevaziliği bazı kimseleri kendisine mütecaviz davranmaya sevketmişse de, bazı güçlü kimseleri ona yaklaştırmıştır. Birçok kimseler onun şerefli geçmişini ve şimdiki muazzam yaşantısını gördükleri ve kendisine eziyet eden kimselere de sırf gönül rızasıyla müsamahakar davrandığını müşahade ettikleri için müslüman olmuşlardır. Ona yapılan eziyetler başkalarının nazar-ı dikkatlerini

celbetmiş ve hür kimselere yapılmaması gereken muameleler kendisine tatbik edilince, insanların dikkat nazarları onun üzerinde yoğunlaşmıştı. Bu da hiçbir ayırım yapmadan bütün insanları onun daveti üzerinde düşünmeye sevketmiş, birçok kimsenin yardımcı ve destekçi olarak İslam'a girmelerine yeterli bir sebep olmuştur.
Bütün bu sebeplere dayalı olarak ve Allahü Teala'nın peygamberliğini kime vereceğini herkesten daha iyi bildiği ve İslamiyet'i sabit kılıp yaydığı için, peygamberi Muhammed (sav)'in, İslamiyet'i hoşgörüyle yaymasını uygun görmüştür. Bu sebeple Peygamber efendimiz, davetini insanları ürkütmeden ve şiddete başvurmadan tebliğ etmiştir. İslam daveti kaba güçle değil, kuvvetle yayılmıştır.

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Habeşistan'a Hicret

Muhammed (sav)'e tabi olan, sabır ve sebat hususunda ona uyanların sayısı çoğalıp artmaktaydı. Peygamber efendimize iman edip uyanlar, sadece zayıf ve korumasız mü'minler değildi. Mekke'nin eşrafından da islam'a girenler ve müslümanların safları arasında yer alanlar olmuştu. Mü'minlerin sayısının artmasıyla orantılı olarak müşriklerin onlara yaptıkları eziyetlerin miktar ve çeşitleri de artmaktaydı. Kimi eliyle, kimi kır-bacıyla, kimi öğle sıcağında sıcak kum ve taşların üzerinde eziyet ediyor, kimi de ancak rezil ve alçakların yapabilecekleri eziyetleri tatbik ediyordu. Nitekim Ebu Cehil Peygamber efendimize eza ve cefada bulunmuş, onunla alay etmiş, ibadetini engellemek istemişti. Müşrikler, şerefli ve asil mü'minlere daha fazla eziyet edip onların şereflerini çiğnemek istemişlerdi. Eziyet ve cefalar umumileşmiş, artık kurtulma imkanı kalmamıştı. Mekke-i Mükerreme'de kalıp da eziyete uğramamak mümkün değildi. Şu halde hicret etmek zorunlu hale gelmişti.
"Allah yolunda hicret eden kimse, yeryüzünde çok bereketli yer ve genişlik bulur." (Nisa: ıoo)
Ama mü'minler nereye hicret edeceklerdi?
Hürriyet içinde yaşayacakları, Mekke müşriklerinin tahakkümünden uzak olan, Kureyşliler'in sözlerinin geçmediği, iyi bir hükümdar tarafından yönetilen bir beldeye göç etmek gerekiyordu. Eza ve cefaların yapılmadığı, hiç kimsenin eziyet görmediği, zulümden uzak olan bir beldeye hicret etmek gerekiyordu. Burası da ancak, Habeşistan olabilirdi. Çünkü orada Kureyş'in sözü geçmiyordu. Orası Kureyş'e boyun eğmiyordu. Diğer kabileler gibi Kureyş'in boyunduruğu altında değildi. Orada iyiliğiyle şöhret bulmuş adil bir hükümdar vardı. Peygamber (sav) efendimiz, müminlerin oraya hicret etmeleri gerektiğine, işaret etti. Mü'minlerin bela ve musibetlere uğradıklarını gördüğü ve onları bu eziyetlerden koruyamadığı için şöyle demişti: "Habeşistan'a hicret etseniz iyi olur. Çünkü orada hiç kimsenin zulüm görmesine müsaade etmeyen bir hükümdar vardır. Orası, doğruluğun hüküm sürdüğü bir yerdir. Oraya hicret edin ve içinde bulunduğunuz bu sıkıntılardan kurtulmanız için Allah'ın size bir çare yaratacağı zamana kadar orada bekleyin."
Habeşistan'a hicret eden ilk kafile, bi'setin beşinci yılında yola çıkmıştı. Şüphesiz hicretin, eziyetlerden kurtulmaktan başka bir faydası daha vardı.

Mü'minler uğradıkları ve sıkıntı çektikleri eziyetlerden, fitne ve musibetlerden korunmanın ya-nısıra, gittikleri yerde İslamiyet'i de tanıtacaklardı. Hicret eden müslümanlarm sözcüsü sıfatıyla Ebu Talib oğlu Cafer, hükümdar Necaşi'nin huzurunda îslami hakikatleri ve tevhid dininin davet ettiği sıla-i rahim, ahlaki güzelliklere teşvik, ca-hiliyet kötülüklerini men etmek, insanı fesada daldıran asebi-yeti önlemek gibi prensipleri açıklamıştı. Bunlardan daha önce de söz etmiştik. Bütün bu faydaların yanısıra, bu hicret sayesinde Habeşistan'daki hıristiyanlar İslamiyet'i tanımış ve İslam'ın İsa peygamber hakkında söylediklerini Öğrenmişlerdi. İslamiyet Mekke dışındaki bir beldede yayılmaya ve kök salmaya başlamıştı. Nitekim ileriki tarihlerde Medine'ye yapılan hicret vesilesiyle de yahudiler İslamiyet'i tanımışlardı. Hakikati görenler müslüman olmuş, diğerleri de kafir kalmışlar, küfründe inat edip mukavemette bulunmuşlardı:
"Kim yola gelirse, kendisi için yola gelmiş olur. Kim de saparsa kendi aleyhine sapar." (îsra: 15)
Mü'minler guruplar halinde hicret etmişlerdi. Birinci gurupta Osman bin Affan'ın eşi ve Peygamber efendimizin kerimesi Rukiye de vardı. Bu toplulukta on erkek ve kadın bulunuyordu. Bundan sonra hicret devam etmişti. îbn îshak bu konuda şöyle der: "Habeşistan'a hicret eden müslümanların sayısı seksen üçtü. Yalnız bu müslümanların beraberlerinde götürdükleri küçük çocukları veya Habeşistan'da doğan çocukları bu sayının dışındadır." îbn Kesir bu rakam üzerinde tartışmış ve Habeşistan'a hicret eden müslümanların sayısının daha fazla olduğu hususunda şüphesi bulunduğunu belirtmiştir. Ahmed bin Han-bel, İbn Mesud'un bu hususta şöyle dediğini rivayet eder: "Re-sulullah (sav) efendimiz, sayısı seksen civarında olan biz müs-lümanları Habeşistan'a gönderdi " [1]
Hz. Ebu Bekir, hicret edenler arasında değildi. Fakat Allah ona, Allah'ın yaratıklarının en yücesi ve en kıymetlisi olan Abdullah oğlu Muhammed (sav) ile birlikte hicret etmek şerefini bahsetmişti. Bu hususta îbn îshak ile Buhari, Urve bin Zübeyr kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Ebu Bekir, kendisine yapılan eziyetler sebebiyle, artık Mekke'de kalamayacağını anlayınca Habeşistan'a hicret etmek için Resulullah'tan izin istedi. Resulullah ona bu izni verdi. Habeşistan'a hicret etmek üzere yola koyuldu. Mekke'den bir ya da iki günlük bir mesafeye ulaştığında yolda îbn Dağne ile karşılaştı, îbn Dağne, Beni Haris bin Ebi Bekir'in kardeşi idi. O "El habis" denen gurubun lideriydi. Ebu Bekir'e şöyle dedi:
- Nereye ey Ebu Bekir?
- Milletim beni Mekke'den kovdu. Bana eziyet etti. Beni baskı altında tutmak

istedi.
- Niçin? Halbuki sen aşiretine iyilikte bulunur, uğradıkları bela ve musibetler dolayısıyla onlara yardım eder, iyilik yaparsın. Mekke'ye geri dön. Artık sen benim himayemdesin!
îbn Dağne'nin bu sözü üzerine, Ebu Bekir onunla birlikte Mekke'ye geri döndü. îbn Dağne Mekke'ye girdikten sonra Ku-reyşliler'e şöyle seslendi: "Ey Kureyş topluluğu! Ebu Kuhafe'yi (Ebu Bekir'i) himayeme aldım. Artık hiç kimse ona ilişmesin. Ondan elinizi çekin!" îbn Dağne'nin bu sözlerinden sonra Ebu Bekir kendi evine gitti. Evinin kapısının yanında bir mescidi vardı. Orada namaz kılardı. Yufka yürekli bir insandı. Kur'an-ı Kerim'i okurken ağlardı. Çocuklar gelip yanıbaşında dururlardı. Kölelerle kadınlar, onda gördükleri heybeti hayretle mü-şahade ederlerdi, Kureyşli erkekler, İbn Dağne'nin yanına gidip ona şöyle dediler: "Ey îbn Dağne! Sen bize eziyet etmesi için şu Ebu Bekir'i himayen altına almadın herhalde, O namaz kılıyor, Kur'an okuyor, Muhammed'in getirdiği şeyleri anlatıyor. Heybetli bir kimsedir. Çocuklarımızı, kadınlarımızı ve korumasız zayıf şahsiyetli kimselerimizi atalarımızın dininden saptırmasından korkuyoruz. Git ona; evine girmesini, evinde dilediği ibadeti yapmasını, yalnız çoluk çocuğumuza görünmemesini tembihle."
Kureyşliler'in bu ikazı üzerine, îbn Dağne Ebu Bekir'in yanına gitti ve ona şöyle dedi: "Ey Ebu Bekir, seni kavmine eziyet etmen için himayeme almadım! Onlar, içinde bulunduğun bu halden hoşlanmıyorlar. Bu yaptıklarından eziyet duyuyor, rahatsız oluyorlar. Evine kapan, evinin içinole dilediğini yap."
Ebu Bekir dedi ki: "Ne dersin? İstersen beni himayeden vazgeç. Ben Allah'ın himayesi altına gireyim. Çünkü O'nun himayesi altına girmek daha iyidir." îbn Dağne de: "Öyleyse üzerindeki himayemi kaldırıyorum" dedi. Sonra İbn Dağne, Kureyşliler'in meclisine vardı ve şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Ebu Kuhafe (Ebu Bekir) himayemi bana geri verdi. Artık ona diledi-, ğinizi yapabilirsiniz." [2]
Ebu Bekir, müşriklerin eza ve cefaları arasında kalmaya razı oldu. Evinin Önünde namazım açıkça kılmaya devam etti. Sadece Allah'a güveniyordu. Peygamber efendimizin yakınında kalmaktan memnundu. Onun karşı karşıya kaldığı işkencelere uğramaya razıydı. Şerefli ve. alicenab insanın komşusu olmaktan memnun idi.

---

[1] îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.69.

[2] Bu haberi, Buharı, Sahih'inde rivayet etmiştir.

Dostların ve Düşmanların Takibi

Bu muhacirler dinlerinden döndürülmemek ve kendilerini eziyetlerden, horlanmalardan, hakaretlerden, alaya alınmaktan kurtarmak için Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıktılar. Oraya varınca adil ve iyi bir hükümdarla karşılaştılar. Hükümdar onlara ikramda bulundu. Kendi ülkesinde serbest ve huzur içinde dolaşmalarına, güvenlik içinde oturmalarına izin verdi. Ebu Talib, oğlu Cafer'den ayrıldığı için hasret ateşiyle yanıp tutuşuyordu. Mekke'deki müslümanların hicret etmelerine sebep olan eza ve cefalardan rahatsız olmuştu. Hükümdar Necaşi'ye bir mektup yazarak, muhacir müslümanları korumasını ve himayesi altında tutmasını tavsiye etmişti. Peygamber (sav) efendimiz de hükümdar Necaşi'ye bir mektup yazmış, mektubunda, müslümanlara iyilikte bulunmasını ve onlarla birlikte kendisinin de İslam'a girmesini tavsiye etmişti. Beyha-ki'nin rivayetine göre Peygamber efendimizin Necaşi'ye yazdığı mektubun metni şöyledir:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın Resulü Muhammed'den Habeşlerin kiralı Necaşi'ye:
Selam sana olsun. Kendisinden başka tanrı olmayan Malik, noksan sıfatlardan uzak, yüce sıfatlarla muttasıf selamet verici, yarattıklarını koruyucu, yardım edici Allah'a hamd olsun. Tasdik ederim ki, Meryem oğlu Isa Allah'ın Ruh-ul Kudüs'ü ve bakire, faziletli, kendisine dokunulmamış Meryem'e bıraktığı kelimesidir. Allah, Adem'i kendi eliyle yarattığı gibi, onu da ruhu ve üflemesiyle yarattı.
O halde seni bir olan ve ortağı bulunmayan Allah'a çağırıyorum. Ona itaat etmeye, bana tabi olmaya ve getirdiğim şeye iman etmeye çağırıyorum. Çünkü ben Allah'ın Resulüyüm. Amcamın oğlu Cafer'i, beraberindeki bir grup müslümanlarla birlikte size gönderiyorum. Sana geldiklerinde onları ağırla. Gururu bırak. Seni ve emrin altında yaşayanları, her şeye gücü yeten ve büyüklük kendisine mahsus olan Allah'a davet ediyorum.
Selam, hidayete tabi olanlara olsun!"
Bu mektupta'iki şeye tabi olma çağrısı vardır:
1- Bu mektup insanları Islama davet ediyor, uygun ortam ve uygun adam bulunca, Peygamber efendimiz davetini devam ettiriyordu. Necaşi'de hakkı kabul edecek bir kalb görmüştü. Çünkü adil kimseler, hakka kulak verirler. Hakkı dinleyen kimselerden olurlar. Zaten Necaşi, Hz. Muhammed (sav)'e ve onun risaletine iman etmişti. Peygamber efendimize şu mealde bir mektup

yazmıştı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ebcer oğlu Asham Necaşi'den Allah'ın Resulü Muhammed'e... Ey Allah'ın Peygamberi! Allah'ın Selamı Rahmeti ve Bereketi üzerine olsun. Beni İslam'a ileten Allah'tan başka tanrı yoktur. Mektubun bana ulaştı. Ey Allah'ın Resulü, o mektubunda İsa'dan bahsediyorsun. Göklerin ve yerin Rabbine andolsun ki İsa (a.s.), senin anlattıklarından fazla bir evsafa sahip değildir. Bize gönderdiğini bildik ve tanıdık. Amcan oğlunu ve arkadaşlarını ağırladık. Gerçekten doğru ve dürüst olarak Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ederim. Sana biat ettim. Amcanın oğluna da biat et-tim. Onun huzurunda Alemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum. Ebcer oğlu Asham'ın oğlu Eriha'yı sana gönderdim. Ben sadece kendi nefsime sahip olabilirim. Eğer dilersen sana gelirim ey Allah'ın Resulü. Senin söylediklerinin gerçek olduğuna şehadet ederim."

Bu mektuptaki ifadelerden anlaşıldığına göre Necaşi, oğlunu Habeşli bir heyetin başında, Peygamber efendimizle konuşmak üzere elçi olarak göndermiştir.

2- Peygamber efendimizin Necaşfye göndermiş olduğu mektupta, davet edilen hususlardan ikincisi, onun, Habeşistan'a hicret eden müzminlere şefkatle muamele etmesidir. Peygamber efendimiz Necaşi'yi, Habeşistan'a hicret eden mü'minlere, ikametleri esnasında iyi davranmaya davet etmişti. Zorbalık ve tahakkümle onları ezmemesini istemişti. Peygamber efendimiz oraya hicret eden sahabilere aşırı derecede muhabbet beslediği, orada gördükleri ikramdan dolayı da Habeşlilere vefa borcunu ödemenin zorunluluğunu hissettiği, övgüye layık kimselere de şükran borcunu eda etmek zaruretini duyduğu, en azından onlara karşı misliyle mukabelede bulunmak istediği için Habeşistan'dan gelen heyete bizzat hizmet etmişti. Beyhaki, Ebu Üma-me'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Necaşi'nin heyeti Peygamber efendimizin yanına geldi. Peygamber efendimiz kalkıp bizzat onlara hizmet etti. Sahabiler, *Ya Resulülallah, senin yerine biz hizmet edelim' dedilerse de, Peygamber efendimiz onlara şu karşılığı verdi: 'Bunlar benim sahabilerime ikramda bulundular. Kendilerine mukabelede bulunmak istiyorum."

Evet, Peygamber efendimiz Habeşistan'a hicret eden Neca-şi'nin yanına giden sahabilerini böylece takip edip izlemişti. Onların, hicret ettikleri uzak bir diyarda rahata kavuşmalarım arzulamıştı. Necaşi de onlara ikramda bulunmuş, rahat bir şekilde ikamet etmelerini sağlamıştı. Onlara kardeş gibi ikram etmişti. Onları yalnızca adil bir hükümdara yaraşır şekilde değil, kerim bir kardeşe yaraşırcasma ağırlamıştı.

Peygamber efendimizin sahabilerini takip edişi dostça bir takipti. Dostların takibi işte böyle olur. Öte taraftan düşmanların takibine gelince onlar bunun tersi bir yöntem izlediler. Muhacir mü'minleri yurtlarından çıkarıp mallarından mahrum etmekle yetinmediler. Onları daha da zor durumlara düşürmek, gittikleri ülkeden kovulmalarını temin etmek istemişlerdi. Çünkü onların îslamiyeti yaydıklarını, İslam'ın gölgesini daha da genişlettiklerini görmüşlerdi. Cahiliyet asabiyeti müşrikleri, Habeşistan'daki muhacir mü'minlerin rahatlarını bozmaya, huzurlarını kaçırmaya, düzenlerini sarsmaya itmişti. Necaşi'yi onlara karşı kışkırtacak bir adam gönderdiler. îbn İshak bu konuda şöyle der:
"Kureyşliler, Resulüllah'm sahabilerinin Habeş diyarında rahata kavuştuklarını ve huzur içinde olduklarını görünce, hükümdar Necaşi'yi onlara karşı kışkırtmak, onları dinlerinde fitneye düşürüp barındıkları ve güvenlik içinde yaşadıkları Habeşistan'dan kovdurmak için, aralarından iki kişiyi seçip Neca-şVye gönderdiler. Bunun için Abdullah bin Ebi Rebia ile Amr bin As, Necaşi'ye takdim edecekleri bir takım hediyelerle birlikte Habeşistan'a gitmek üzere yola çıktılar.'[1]
İyi ve temiz yürekli muhacirler rahatsız edilmişlerdi. Ümmü Seleme'nin bu hususta şöyle dediği rivayet edilir:
"Habeş diyarına indiğimizde, müslümanları himaye eden. Necaşi ile komşu olduk. O dinimiz hususunda bizi himaye etti. Allah'a ibadet ettik. Hoşumuza gitmeyen bir şey duymadık. Ku-reyşliler rahat ettiğimiz ve huzur bulduğumuz konusundaki haberleri öğrenince, aralarında toplanıp şu karara vardılar: Necaşi'ye iki güçlü elçi gönderecek, bu elçiler kıymetli eşyalarla birlikte Necaşi'ye gideceklerdi. Birçok hediyeler topladılar. Ne-caşi'nin patriklerinden her birine birer hediye sundular. Sonra Abdullah bin Rebia ve Amr bin As'ı yetkili elçiler olarak Neca-şi'nin huzuruna gönderdiler. Gönderirken de, her patriğin hediyesini mutlaka vermelerini sıkı sıkıya tenbihlediler. Bu hediyeleri Necaşi ile görüşmeden önce patriklere vermiş olacaklardı. Sonra Necaşi'nin huzuruna çıkıp hediyelerini takdim edeceklerdi. Arkasından da, biz müslümanlarla görüşüp düşüncelerimizi sormadan Necaşi'nin bizleri onlara teslim etmesini isteyeceklerdi. Bu emir ve direktifleri aldıktan sonra Necaşi'nin yanına geldiler. Biz de onun yanında huzur içinde yaşıyor ve hayırlı bir insanın himayesi altında bulunuyorduk."[2]
Elçiler kendilerine verilen direktiflere uygun bir şekilde hareket ettiler. Her patriğin hediyesini takdim ettikten sonra, kendi adamlarından bazı beyinsizlerin dinlerini terkettiklerini, kendi kafalarına göre yeni bir din uydurduklarını, hiç

kimsenin tanımadığı bu dine giren kimselerin şu anda Habeşistan'da ikamet ettiklerini Patriklere haber verdiler. Güya Mekke eşrafının kendilerini bu adamları teslim alıp Mekke'ye götürmek üzere Habeşistan'a elçi sıfatıyla gönderdiklerini anlattılar. Patriklere şunu da söylediler: "Eğer hükümdar Necaşi, bu dinsizleri bize teslim edip etmeyeceği hususunda görüşünüzü almak isterse, ona, bunlarla görüşmeden ve fikirlerini sormadan derhal bize teslim etmesi için tavsiyede bulunun. Çünkü bu beyinsizlerin milleti olan Mekkeliler elbetteki bunlardan daha ileri görüşlüdürler. Kötüledikleri din hususunda, bunlardan daha bilgilidirler." Bu isteklerini patrikler kabul ettiler ve hükümdara bu yolda tavsiyede bulunacaklarına dair söz verdiler. Patriklere rüşvet vererek hükümdarla görüşme zeminini hazırladılar. Sonra da hükümdarın huzuruna çıkıp konuşmadan Önce hediyelerini ona takdim ettiler. Necaşi'ye şöyle dediler:
"Ey hükümdar! Aramızdan, eski dinlerini terkeden ve yepyeni bir din icat etmiş olan bazı beyinsizler sana sığınmışlardır. Onların uydurdukları dini ne biz, ne de sen bilmiyorsun. Onların babaları, amcaları ve aşiretleri gibi, kavimlerinin eşrafı olan kimseler, onları bize teslim etmen için elçi sıfatıyla bizi sana gönderdiler. Çünkü kavimlerinin eşrafı onlardan daha ileri görüşlü ve kötüledikleri din hususunda onlardan daha bilgilidirler."
Bunun üzerine Necaşi, patriklerle konuştu. Aldıkları hediyeler, patrikleri Kureyşli müşrikler tarafına çekmişti. Şöyle demişlerdi: "Doğrudur ey hükümdar.
Bu muhacirlerin kavimleri, elbette kendilerinden daha ileri görüşlü ve kötülemekte oldukları din hususunda onlardan daha bilgilidirler. Sen bunları şu iki elçiye teslim et ve memleketlerine geri gönder." Onların bu konuşmaları üzerine Necaşi, batıl ve hain saldırıyı hissetti. Ortada kurulmuş bir tuzak vardı. Kesin bir tavır takınarak tuzaklarını başlarına geçirip şöyle dedi: "Bana sığınan, benim beldeme yerleşen, beni başkalarına tercih eden kimseleri çağırarak, bulundukları durumu kendilerine sormadan, onları size teslim etmeyeceğim! Eğer bu elçilerin dedikleri gibi konuşurlarsa onları elçilere teslim eder, kavimlerine geri gönderirim. Eğer elçilerin söylediklerinden başka şeyler söyleyecek olurlarsa, onları kavimlerine karşı korur ve yanımda kaldıkları sürece güzel bir şekilde himaye ederim!"
Adil bir hükümdarın söylediği hak söz işte bu idi. Bundan sonra hükümdar, Resulullah'm muhacir arkadaşlarını, yanına çağırdı. Patrikler de çağrılmışlardı. Necaşi, muhacir müslü-mahlara şöyle dedi:
"Kavminizin dininden ayrılmanıza ve benim (Hıristiyanlık) dinime ve şu milletlerden herhangi birinin dinine girmemenize sebep olan şu yeni din nedir?"
Necaşi'nin bu sorusuna Ebu Talib'in oğlu Cafer şu karşılığı verdi:

"Ey hükümdar! Biz cahil bir millettik. Putlara tapar, fuhuş işler, akrabalarımızla olan bağlarımızı keser, komşularımıza kötülük ederdik. Güçlü olanlarımız zayıf olanlarımızı ezer ve yok ederdi. Biz bu haldeydik. Nihayet Cenab-ı Allah, nesebini, doğruluğunu, güvenirliğini, iffetliliğini bilip tanıdığımız bir adamı aramızdan seçip bize peygamber olarak gönderdi. Bu peygamber de bizi, Allah'ı birlemeye ve ona ibadet etmeye davet etti. Bizlerle atalarımızın daha önceleri tapmakta olduğumuz taşlarla putları bırakıp Allah'a kulluk etmemizi, doğru konuşmamızı, emaneti sahibine teslim etmemizi, dostluk ve akrabalık bağlarını korumamızı, güzel komşuluk yapmamızı, haramlardan ve kan davalarından uzak durmamızı emretti. Kötülükten ve yalan sözden bizi men etti..." Böyle dedikten sonra Cafer, bazı îslami prensipleri daha anlattı. Sonra sözünü şöyle sürdürdü:
"Biz de bu peygamberi tasdik ettik, ona iman ettik. Allah katından getirdiği hükümlere tabi olduk. Sadece Allah'a ibadet etmeye başladık. O'na hiçbir şeyi ortajt koşmadık. Bize haram kıldığı şeylerden uzak durduk. Helal kıldığı şeylere yöneldik. Bundan dolayı kavmimiz bize düşman oldu. Bize işkence etti. Tekrar putlara tapmamız için bizi zorlamaya başladı. Daha önce helal saydığımız murdar şeyleri helal saymamızı istedi. Bize zulmedip baskı yapmaya, dinimizle aramıza girmeye başlayınca, senin beldene hicret ettik ve seni başkalarına tercih ettik. Senin himayende yaşamayı arzuladık. Senin yanında zulüm görmeyeceğimize inandık!"
Necaşi doğruyu öğrenmek için şöyle dedi: "Muhammed'e gelen ilahi vahiyden senin yanında bir şey var mıdır?"
Cafer, evet dedi. Necaşi, bunu göstermesini isteyince, Cafer, Meryem suresinin baş taraflarını okudu.
Necaşi, gözleri önünde hakikatlerin açıklığa kavuşmasından etkilenmişti. Cafer'in okuduğu ayetlerde, Zekeriyya'nm haberleri ve Cenab-ı Allah'ın Yahya'ya Zekeriyya'yı bahşetmiş olduğu anlatılıyordu. Ayrıca Melek Cebrail'in Meryem'i hamile bıraktığı da açıklanıyordu. Cebrail, Meryem'e: "Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim diye rabbim tarafından bir elçi olarak gönderildim" dedi.
Cafer'in okuduğu ayetlerde îsa peygamberin doğumundan da bahsediliyordu. Doğrusu Necaşi, karşılaştığı hak ve hakikati idrak eden inançlı bir kimseydi. Adalet sahibiydi. Doğru görüşlü olup iman ve adaletten sapmazdı. Okunan ayetlerden çok etkilendiği ve hakkı idrak ettiği için sakalı ıslanmcaya kadar ağladı. Rivayete göre ayetlerin okunduğu ilk esnada, kendisine patrikleri de muvafakat etmiş ve onun gibi etkilenmişlerdi.
Necaşi dedi ki: "Andolsun ki, isa'ya gelen vahiy ile bu okunan ayetler aynı

kandilden çıkan ışıklar gibidir." Sonra Ku-reyşliler'in gönderdikleri iki elçiye hitaben şöyle dedi: uArtık Mekke'ye gidin! Allah'a andolsun ki, bu müslümanları size teslim etmeyeceğim ve onlar burada asla zorluk çekmeyeceklerdir."
Batılın kurduğu tuzakların ilk aşaması buydu. Ama sonuç, hak ve hakikat erbabının lehine olmuştu. Anır bin As, kurduğu tuzaktan bir sonuç alamayınca, işi burada noktalamadı. O, komplo kurmakta usta bir kimseydi. Kendisinden daha mutedil ve temiz nefisli olan arkadaşı ile aralarında şöyle bir konuşma geçti. Arkadaşına şöyle dedi:
- Vallahi yarın yine Necaşi'nin yanma gidecek ve söyleyeceğim sözlerle bu müslümanların kökünü kazıyacağım!
- Böyle yapma. Bu insanlar her ne kadar bize muhalefet etmiş olsalar da, bizim akrabalarımızdır.
- Vallahi yarın Necaşi'ye, müslümanların, Meryem oğlu İsa'nın bir kul olduğunu söylediklerini haber vereceğim.
Ertesi sabah Amr bin As ve arkadaşı Abdullah bin Rebia, Necaşi'nin huzuruna çıktılar. Amr bin As, Necaşi'ye şöyle dedi:
"Ey hükümdar! Şu müslümanlar Meryem oğlu İsa hakkında çok tuhaf bir şey söylüyorlar. Ona yakışmayacak ifadeler kullanıyorlar!" Bunun üzerine Necaşi, bir adam gönderip muhacir müslümanları çağırttı. Haberci onların yanına varınca korku ve hayrete düştüler. Birbirlerine Meryem oğlu îsa hakkında söylemekte olduklarını söylediler. Ancak onlar, kendi kavimleri olan Kureyşliler'den gördükleri eziyetlere alıştıklarından, başkalarının eziyetlerine de katlanma gücüne ve alışkanlığına sahip olmuşlardı. Bu nedenle kendi aralarında samimiyetle şöyle dediler: "Vallahi durum ne olursa olsun, biz, peygamberimizin Isa hakkında söylediklerinden başka bir şey söylemeyeceğiz. Bu kararla Necaşi'nin huzuruna çıktılar, Necaşi onlara: "Meryem oğlu Isa hakkında ne diyorsunuz?" diye sordu. Cafer şu cevabı verdi:
"Onun hakkında Peygamber efendimize gelen vahiyde bildirilen şeyleri söylüyoruz. Peygamber efendimiz, Meryem oğlu isa'nın Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve iffetli, bakire Meryem'e bıraktığı bir kelimesi olduğunu söylüyor."
Necaşi bu sözleri işitince eliyle yere vurdu ve yerden bir dal alıp şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, Meryem oğlu İsa, senin söylediği bu sözlerin dışına şu dal mesafesi kadar dahi çıkmış değildir. (Yani sizin söylediklerinizle onun söyledikleri aynıdır.)"
Böyle konuşurken etrafında hazır bulunan patrikler hayret içinde birbirlerine bakmış ve kalkıp kaçmak istemişlerdi. Necaşi: "Siz kaçsanız da, müslümanlar burada emin olacaklardır!" demişti. Sonra muhacir müslümanlara yönelerek şu

anlamda sözler söylemişti: "Artık makamımdan çıkıp gidebilirsiniz. Burada güvenlik içindesiniz. Size hakaret eden, cezalandırılacaktır. Sizden birine eziyet etmek için dağlar kadar altın verseler de, buna razı olmayacağım!"
Hakka ve hak erbabına himmet eden Necaşi, müslümanlara yardım etmiş ve îslam'a girmişti. Nitekim Önceki sayfalarda nakletmiş olduğumuz mektubundan da bu husus açıkça görülmektedir. Kureyşliler'in getirmiş oldukları hediyeleri iade etmiş ve onların tuzak olarak gönderdikleri elçileri geri göndermişti.
Ama patriklere verilen hediyeler, onları etki altına almıştı. Öyle görülüyor ki, onlar, Necaşi'nin îslam'a girmesinden sonra Habeşistan'ın bazı önde gelen şahsiyetleriyle bir araya gelerek Necaşi'ye karşı komplolar düzenlemişlerdir. Hatta Habeşli biri Necaşi'ye isyan etmişti. Müslümanlar da paniğe kapılmışlardı. Mü'minlerin annesi Ümmü Seleme bu hususta şöyle der: "İsyankar birinin Necaşi'yi yenerek onun makamına geçmesinden ve mü'tninlerin haklarına riayet etmeyecek bir adamın Habeş hükümdarlığı makamına oturmasından korktuğumuz kadar hiçbir şeyden korkmamış ve bundan üzüldüğümüz kadar hiçbir şeyden üzülmemiştik." Ümmü Seleme ile birlikte muhacirlerden Zübeyr bin Avam bu işin nasıl bir sonuca ulaşacağı konusundaki haberleri araştırıyorlardı. Neticede Zübeyr bin Avam, Necaşi'nin kendi hasmını mağlup ettiği müjdesini getirince, muhacirler, görülmemiş bir sevinçle ferahlanıp sevinmişlerdi.
Muhacirler Habeşistan'da rahat ve huzur içinde ikamet etmiş, durumları düzelmişti. Ama orada bir iş tuttukları konusunda hiçbir rivayet yoktur. Onlar Necaşi'nin misafirleri olarak mı geçiniyorlardı? Tarih bundan -bahsetmiyor. Çünkü Hz. Mu-hammed (sav)'in siretini yazan tarihçiler bu gibi şeyleYle değil, sadece müslümanlarm ve îslam'ın durumuyla ilgilenmişler, bu hususlarda açıklamalar yapmışlardır. Müslümanların inançları uğruna maruz kaldıkları ve katlandıkları eziyetleri anlatmışlardır. Bu konularda, hakikat arayıcısının geniş bilgiler bulması mümkündür. Ama tarihçiler, Özellikle siyer yazarları, mü'minlerin maddi işleri, sanat ve kazançlarıyla ilgili hususlara değinme gereğini duymamışlardır. Bizler, tarih sayfaları arasında gizli kalan ve anlatılmayan bazı hususları Öğrenmek istedik. Bunu da Habeşistan'a hicret etmiş olan bazı şahıslardan öğrendik. Bu nedenle o kişilerin durumlarını tasvir etmemiz zorunlu hale gelmiştir.
Habeşistan'a hicret eden mü'minler arasında temiz, takvalı ve iffetli Osman Zinnureyn hazretleri de vardı. O, maharet sahibi bir tüccardı. Habeşistan'a hicret ederken yanına bir miktar mal almıştı. Nafakasını temin etmesi gerekiyordu. Ticaretini terkedecek değildi. Tarihlerde, muhacirlerin, Necaşi'nin ko-

nukperverliği sayesinde, hiçbir iş yapmadan geçindikleri kaydedilmektedir. Ancak şöyle bir durum cereyan etmiş olabilir: Ne aşırı derecede israfa, ne de aşırı derecede kısıntıya gitmeden normal nafakalarını temin edecek kadar bir iş düzeni kurabilmeleri için, Necaşi onlara maddi yardımda bulunmuş olabilir. Bu durumda iki faraziye ile karşılaşmaktayız:

1- Mü'minler kendi geçimlerini temin etmek ve başkalarına yük olmadan hayatlarını sürdürmek için çalışmışlardır. Zaten başkalarına yük olarak yaşmak, islam'ın getirdiği güzel ahlak prensipleriyle uzlaşmamaktadır.

2- Mü'min muhacirler, kendi aralarında tam bir yardımlaşma içine girmişlerdi. Zengin olanlar, yoksullara yardım ediyordu. Güçlü olanları aciz olanlarına destek oluyordu. Peygamber efendimizin gayretleriyle, Medine'de muhacirlerle Ensar ve Evsliler'le Hazrecliler arasında kardeşlik bağları kurulduğu gibi, Habeşistan'daki muhacirler arasında da aynı şey kurulmalıydı. Bunlar arasında kardeşliğin teessüs etmesi daha da önem kazanıyordu. Çünkü herşeyden önce bunlar, garip idiler. Ayrıca ihtiyaç içindeydiler. İnsanların birbirlerine merhamet ve şefkatle muamele etmelerini öngören îslam ahlakının prensipleri de bunu gerektiriyordu. Bu şefkat ve merhamet muameleleri; Mekke-i Mükerreme'deki iyi muamelelerin bir uzantısıydı. Çünkü oradaki güçlü müslümanlar, zayıf müslümanlan himayeleri altına almışlardı. Örneğin Ebu Bekir (r.a), müslüman köleleri satın alıp azad ediyor, eza ve cefalardan kurtarıyordu.

---

[1] îbn Hişam, Siret, el, s.334.

[2] İbn Hişam, Siret, c.l, s.334.

Aldatma Ya da Aldanma

Kureyşliler'in hediyeler sunarak ve aldatma yoluna saparak Necaşi'yi yoldan çıkarmak üzere göndermiş oldukları iki elçi istediklerini elde edemediler. Yenik ve perişan bir şekilde geri döndüler.

Bu elçilerden Anır bin As, Kureyşliler'in dahi ve düzenci bir adamıydı. Düzen kurmakta usta idi. Habeşistan'da bir şayia olarak, Kureyşliler'in Muhammed (sav)e iman etmiş olduklarını yaydı. Gerçekten de bu şayialar yankısını buldu ve bazı kimselerin Mekke'ye dönmelerine sebep oldu.

Yayılan şayialar sonucu, bir rivayete göre otuzüç kişi Mekke'ye döndü. Fakat Mekke'ye döndüklerinde şehre girer girmez eziyet, alay ve istihzalarla karşılaştılar. Bazıları, önde gelen müşriklerin himayesine sığınmak zorunda kaldı. Bazıları da sabrederek eziyetlere karşı göğüs gerdiler. Diğer bir kısmı ise, akrabaları tarafından hapsedildiler.

Düzenbazlar yaydıkları şayialarla bazı muhacirleri tekrar tahakkümleri altına geçirmek için Mekke-i Mükerreme'ye geri döndürmeyi başardılar. Ama amaçlarına tam olarak ulaşamamışlardı. Çünkü muhacirlerin büyük bir çoğunluğu, düzenbazların uydurdukları bu yalan haberlere aldanmamış ve Habeşistan'da ikamete devam etmişlerdi.

Bu şayiaların yayıldığını ispatlayan bir delilimizin olup olmadığı sorulabilir. Özellikle bu şayiaların bizim ileri sürdüğümüz nedenlerden farklı nedenlerinin bulunduğu, bunlardan birinin de, müşriklerin Peygamber efendimizle birlikte secde etmeleri meselesi olduğu söylenebilir. Peygamber efendimiz güya Lat ile Uzza'yı överken Necm süresindeki secde ayetini okumuş, bu ayetin hitamında, müşrikler peygamberimizle birlikte secde etmişler! Bu husus Buhari'nin Sahih'inde anlatılmaktadır.

Bu konuda tarihi bazı olayları nakletmek istiyoruz. Bu şayia, sabit bir olayın arkasından ortaya atılmıştır. Necaşi, muhacir mü'minleri alıp Mekke'ye geri getirmek ve onları tekrar tahakkümleri altına alıp hürriyetlerini kısıtlamak, dinlerinden döndürmek, Muhammed (sav)'in adamlarını yoldan çıkarmak için Habeşistan'a giden iki elçiyi kovduktan sonra, bu şayialar ve tuhaf haberler Habeşistan'daki muhacirler arasında yayılmıştı. Zaman bakımından birbirine bitişik oldukları için, akıl da bu iki durum arasında bazı mantiki bağlar kurmaktadır.

Tarihçilerin anlattıklarını kabul etmemiz, yani Peygamber efendimizin güya Lat, Uzza ve Menat'a secde etmiş olduğuna inanmamız mümkün değildir. Bu rivayet

hadis kitaplarında kayıtlı da olsa, buna inanmamız imkansızdır. Bunun imkansızlığını açıklayacağız. îbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserinde, söz konusu şayianın sebepleri şöyle anlatılmaktadır:
"Bu şayianın şöyle bir sebebi vardı: Sahih'de ve diğer hadis kitaplarında sabit olduğuna göre, Resulullah (sav) efendimiz, bir gün müşriklerle bir arada bulunduğu sırada Cenab-ı Allah kendisine şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştu:
"İnmekte olan yıldıza andolsun ki; arkadaşınız sapmadı, azmadı." (Necm: 1-3) Peygamber efendimiz bu ayet-i kerimeyi onlara okudu. Secde kısmına geldiğinde de secdeye vardı. Beraberindekiler müslümanlar, müşrikler, cinler ve insler de secdeye kapandılar. Bunun nedeni, tefsircilerin şu ayet-i kerimeden bahsederken anlatmış oldukları bir olaydır:
"Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şey arzuladığı zaman, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun.- Allah şeytanın karıştırdığını giderir. Sonra Allah kendi ayetlerini tahkim eder. Allah bilendir, hikmet sahibidir." (Hac: 52)
tşte bu ayet-i kerimenin tefsirini yapan müfessirler Garanik olayını anlatırlar. Biz bu olayı, her şeyi yerli yerine koymayı başaramayan kimselerin akıllarını karıştırmamak için burada anlatmak istemiyoruz. Yalnız şunu belirtelim ki, bu olay Buha-ri'nin "Sahih"inde anlatılmaktadır. Şöyle ki:
"Ebu Ma'mer, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (sav) efendimiz Necm suresini ve o suredeki secde ayetini okuyunca, secdeye kapandı. Beraberindeki müslümanlar, müşrikler, cinler ve ins de secdeye kapandılar." Yalnız bu rivayeti Buhari nakletmiştir. Müslim'de yer almamaktadır. Buhari, Abdullah bin Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (sav) Mekke'de iken Necm suresini okudu. Secde ayetine gelince, secdeye kapandı. Beraberindeki herkes de onunla birlikte secdeye kapandılar. Ancak orada bulunan yaşlı bir adam yerden bir avuç çakıl veya toprak alıp alnına sürdü ve "Benim için bu kadarı da yeter" dedi."
Bunu Müslim, Ebu Davud, Nesei rivayet etmişlerdir. Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde de buna benzer bir rivayet mevcuttur.[1]
Bu hikayenin Peygamber efendimize karşı uydurulan bir iftira olduğunu düşünüyoruz. Çünkü:
1- Bu rivayetten anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz: "Gördünüz mü o hat ve Uzza'yı ve üçüncü(leri olan) öteki (put) Menafi?" ayet-i kerimesini okurken şeytanın tesiri ile şu ilaveyi de yapmıştı:
"Bunlar, ulu putlardır ve şefaatleri umulur." Sonra sureyi tamamlamış ve okumasını bitirip: "Şimdi siz bu sözden (bu Kur'an'dan) mı hayret ediyorsunuz?

Ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz ve siz başkaldınyorsunuz. (Ey gafiller) Haydi Allah'a secde edin ve (O'na) kulluk edin" ayetine geldiğinde secdeye kapanmış, beraberindekiler de onunla birlikte secdeye varmışlardı.
Şüphesiz bu, batıl bir rivayettir ve yapılması imkansız şeylerden bahsetmektedir. Şeytanın peygamber efendimize musallat olması, Kur'an-ı Kerim'in nüzulüne ve vahyin inişine müdahalede bulunması mümkün değildir. Bunu kabul etmek, Kur'an-ı Kerim hakkında da şüphe etmeyi gerektirir. Böyle bir şey söz konusu olsaydı, fasıklar da Kur'an-ı Kerim'in tağyir, tebdil ve ilavNlere maruz kaldığını ifade ederlerdi. Risaletin tebliğcisi olan Peygamber efendimizin -haşa- bunamış olduğu söylenirdi ki, bu gerçek dışı bir şeydir.
2- Bu rivayetlerin hiç birisinin Peygamber efendimize ulaşan sağlam bir senedi yoktur. Bunların hepsi Mürsel haberdir ve iltifat edilmez.
3- Bu sözü söyleyenler, rivayeti şu ayet-i kerimenin tefsirine dayandırmaktadırlar:
"Senden önce gönderdiğimiz hiçbir resul ve nebi yoktur ki, bir şey arzuladığı zaman şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun. Allah, şeytanın karıştırdığını giderir. Sonra Allah, kendi ayetlerini sağlamlaştırır. Alah bilendir, hikmet sahibidir." (Hac: 52)
Tefsirciler bu ayet-i kerimenin tefsirini yaparlarken şöyle bir iddiada bulunurlar: Peygamber efendimiz Necm suresini okurken Lat, Menat ve Uzza'dan bahseden ayetlere geldiğinde, güya şeytan ona vesvese vermiş ve o da bu tesire kapılarak şöyle demişti: "Bu putlar ulu putlardır. Bunların şefaatleri umulur!" Tefsircilerin iddialarına göre, sözde bu fazlalık, daha sonra Kur'an-ı Kerim'den çıkarılıp neshedilmiştir. Çünkü bu fazlalığı onun kalbine şeytan bırakmış ve muhkem ayetlerden olmuştu". Fakat daha sonra neshedilince bu fazlalık, Kur'an-ı Kerim'den çıkarıldı.
Bu, Kur'an-ı Kerim hakkında şüpheye kapılan iftiracıların sözleridir. Bunlar iftira edip Kur'an-ı Kerim'in arttığını veya eksildiğini söylerler. Bu görüşte olan kimseler ancak kafirlerdir. Kafirler böyle şeyleri söylerler. Çünkü bunlar, Kur'an-ı Kerim'in Allah katından gönderildiği şekliyle kıyamet gününe kadar muhafaza edileceği görüşünü kabul etmemektedirler. Halbuki Allahü Teala şöyle buyurmuştur: "O zikri (Kur'an'ı) biz indirdik, biz. Onun koruyucusu da elbette biziz!" (Hicr 9)
Birisi çıkarak:
aSenden önce gönderdiğimiz hiçbir resul ve nebi yoktur ki, bir şey arzuladığı zaman, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun. Allah, şeytanın karıştırdığını giderir. Sonra Allah, kendi ayetlerini sağlamlaştırır" ayetinin nasıl

tefsir edileceğini sorabilir. Buna cevap olarak deriz ki: Temennide bulunmak, insanın kendi fıtrat ve yaratılışı gereği olarak arzu ettiği şeylerle ilgilidir. Peygamberin de temenni ve arzuları vardır. Bunların fıtratları, temenni ve arzudan soyutlanamaz. Bunlar bu hususta masum sayılmazlar. Çünkü şeytan, onların arzuları yönünden kendilerine yaklaşır. Heveslerini süsleyip güzelleştirir. Ancak Cenab-ı Allah, peygamberin kalbine ve arzusuna bırakılan şeytani düşünceleri neshedip iptal eder. Nübüvvet ve hak risalet konusunda zahiri ve batini /yetlerini sağlamlaştırır. Böylece peygamberlerinin kalpleri kötülüklerden uzak kalarak temizlenir.
Denebilir ki, Buhari'nin de îbn Esir'in de naklettiği rivayetler hakkında nasıl bir tutum izlemeliyiz? Buna cevaben deriz ki: Bu anlatılanlar, Allah ve Resulü hakkında imkansız olan şeylerdir. Ravisi kim olursa olsun, bu gibi rivayetleri reddederiz. Peygamber efendimizin büyülenmiş olduğunu söyleyebilir miyiz? Yahut da onun Kur'an'a şirk sayılan bir şeyi ilave ettiğini söyleyebilir miyiz? Her ne olursa olsun, bu ahad bir rivayettir. Ahad haberlerle gelen hadisi inkar eden, ya da özel haberleri reddeden kimseye "Tevbe et" dememek gerekir. Çünkü o "kafir olmamıştır" diyen Şafii'nin kuralını tatbik ettiğimiz zaman, iki durumla karşı karşıya gelmiş oluruz:
1- Bu rivayetleri inkar ederiz. Böyle yapmakla da kafir olmayız.
2- Risalet ve Kur'an-ı Kerim hakkında ortaya şüphe atan şeyler söyleriz ki, bu durumda kafir oluruz (Allah korusun).
Şu halde dinimiz, Kur'anımız ve peygamberimizin masumiyeti hakkında ihtiyatlı şeyler söylemeliyiz. Peygamber efendimize nisbet edilen bu haberleri ve bu haberlerin şahinliğini reddetmeliyiz. Kur'an-ı Kerim'e, Peygamber efendimize, hatta her şeyden önce Alahü Teala'ya iman etmeliyiz.
Sonuç olarak deriz ki: Mekke halkının müslüman olduğuna dair haberlerin Habeşistan'da yayılış sebebi, insanları dinleri konusunda fitneye düşüren ve onları Peygamber efendimizle Kur'an-ı Kerim hakkında şüpheye sevkeden bu gerçekdışı rivayet değildir.
Tarihi kronolojiyi ve tarihi hadiselerin birbirleriyle olan bağlantısını incelediğimiz zaman, Habeşistan'da yayılan şayianın asıl sebebinin şu olduğunu görürüz: Mekkeliler, dinlerini korumak için Habeşistan'a hicret eden muhacirleri geri çevirmek ve onları elleriyle, dilleriyle yaptıkları eziyetlere tekrar maruz bırakmak istemişlerdi.
Resulüllah'm Sebatla Mücadelesini Sürdürmesi
Habeşistan'daki durum böyleyken, Peygamber efendimiz Mekke'de cihadını sürdürüyor, yapılanlara karşı sabır ve sebatla direniyordu. Hz. Muhammed'i

Kureyşliler'e teslim etmeyen; onların eziyetlerine, saldırılarına, hapislerine ve öldürme isteklerine karşı koruyan Haşim oğullarının liderliğini Ebu Talib yapıyordu. O, Peygamber efendimizi himaye ediyor ve düşmanlarının eline bırakmak istemiyordu. Eşi Hatice de ona yardım ediyor ve tesellide bulunuyordu. Kavminden gördüğü kaba muameleler dolayısıyla evine üzüntülü olarak dönen Peygamber efendimizin, dışarı çıkarken büyük bir azim ve mücadele gücüne yeniden kavuşmuş olarak çıktığı görülüyordu. Ayakları da yere daha kuvvetli bir şekilde basıyordu. Hatice'den ve amcası Ebu Talib'den fazlasıyla ülfet ve yakınlık, destek ve ünsiyet görmüştü. Genab-ı Allah da ona nusret ve zaferini vermişti.

Kureyşliler, Peygamber efendimize ve müslümanlara karşı eziyetlerini fazlalaştırmışlardı. Çünkü işgal ettikleri makamın, yavaş yavaş ayaklarının altından kaymakta olduğunu hissetmişler, bu sebeple müslümanlara ve Peygamber efendimize karşı inat ve şiddetlerini arttırmışlardı. Muhammed (sav)'in davetinin taraftar bulduğunu gördükçe daha da hırçınlaşıyor ve şiddetlerini arttırıyorlardı. Özellikle güçlü bazı kimselerin yeni dine girmeleri onları çileden çıkarıyor, eza ve cefalarını daha da arttırıyordu.

içinde bulundukları müşriklik sebebiyle, Muhammed (sav)'i susturmak istemişlerdi. Bunun için de hala kendisini korumakta olan ve lider konumunda bulunan Ebu Talib'e müracaat ettiler. Kureyşli müşriklerin, Ebu Talib'den kendilerini dinlemeyi istemeye hakları vardı. Nasıl kardeşinin oğlunu himaye ediyorsa, kendi haklarına da riayet etmesi gerekiyordu.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.90.

Ebu Talib'le Görüşmeleri

Aralarında anlaşarak, sözü geçen kimseleri bir araya getirip topluca Ebu Talib'in yanına gittiler. Çünkü daha önce ferdi olarak ona yaptıkları başvurudan bir sonuç çıkmamıştı. Öte yandan Peygamber efendimiz de davet yolunda ilerlemekteydi. Ahmak müşriklerin beyinsizliklerine, alay ve maskaralıklarına, eziyet ve cefalarına, engellerine maruz kalmadan Cenab-ı Allah'ın çizmiş olduğu yolda yürümekteydi.İnsanları en güzel bir şekilde hakka davet ediyordu. Bu sebeple müşrikler onunla tartışmadan onu uzun bir süre kendi haline bıraktılar. Her ne kadar eziyetleri devam ediyorduysa da onunla tartışmayı bıraktılar.
Müşriklerin heyeti Ebu Talib'in yanına gitti. Sözcüleri ona şöyle de dedi:
"Ey Ebu Talibi Yeğenin Muhammed bizim tanrılarımıza sövdü, dinimizi kötüledi. Bize hakaret etti ve horladı. Ya onu uzaklaştırır bize hakaret etmesine engel olursun, ya da aramızdan çıkar ve onu bizimle başbaşa bırakırsın! Biz ona nasıl muhalif isek sen de ona muhalifsin. Onun dininde değilsin. O halde bırak da bu muhalefeti ortadan kaldıralım."
Akıllı ve hikmetli Ebu Talib, onlara yumuşakça cevap verdi. Güzel ifadelerle sorularını cevaplandırdı. Böylece Kureyşli müşrik heyeti onun yanından çıkıp gitti. Resulullah (sav) kendi yolunda yürümekteydi. Hiç gevşemeden ve kusur etmeden Allah'ın dinini açıklıyordu. Müslümanların sayısı ise giderek artıyordu, islamiyet, artık diğer kabileler arasında, bu arada Habeşistan'da yayılmaktaydı. Kureyşliler'in öfkesi arttı. Kinleri sebebiyle işi azıttılar, öfkeden kudurdular. Muhammed'e ve müslümanlara eziyet verme hususunda birbirlerine teşvikte bulundular ve birbirlerini kışkırttılar. İleri görüşlüleri, bir kez daha Ebu Talib'e gitmek, ama öncekine nisbetle daha sert bir dil ve katı bir tutumla onu uyarmak gerektiğini ileri sürdüler. Toplanarak Ebu Talib'in yanma gittiler. Sözcüleri şöyle dedi:
"Ey Ebu Talibi Aramızda yaşlı, şerefli ve itibarlı bir kimsesin. Yeğenin Muhammed'i davasından caydırmanı bekledik. Ama bu konuda birşey yapmadın. Allah'a andolsun ki, bizler^ atalarımıza, sövülmesine, bize hakaret edilmesine tanrılarımızın kötülenmesine artık sabredemeyiz. Ya Muhammed'i durdurursun, ya da bu işi biz kendimiz yaparız. İki taraftan biri, diğerini yok edecektir!"
Bu defa düşmanlıklarını ilan ederek, bizzat Ebu Talib'i tehdit etmişlerdi.Söylenmemesi gereken herşeyi söylemişlerdi. Ebu Talib'in yaşlılığına, şeref ve itibarına aldırış etmemişlerdi. Değişik bir dille konuşmuş olmaları, Ebu

Talib'i çok etkilemiş ve üzmüştü. Her ne kadar yeğeni Muhammed'i himayeden vazgeçmeyecek olsa da, karşı karşıya kaldığı sıkıntıyı ona açıklamak istedi. Kavminin kendisine karşı büyüyen düşmanlığına, onun da ortak olduğunu bildirmek için şöyle dedi:
"Ey kardeşimin oğlu, kavmin bana geldiler. Artık geldiğin noktada durmanı, daha ileriye gitmemeni istediler. Bana gücümün yetmeyeceği şeyleri yükleme!"
Muhammed (sav)'in azmi gevşemedi. Çünkü o Allah tarafından yardım ve destek görüyordu. Zaferi ve yardımı Allah'tan umuyordu. Her ne kadar içinden kavmi tarafından kabul görmek desteklenmek arzusundaysa da, Allah'tan başkasından yardım ummuyordu. Amcasının bu sözlerinden dolayı üzüldü. Eziyetlere uğramaktan korktuğu için değil, sevgili amcası Ebu Talib'in kendisine yardım etmekten vazgeçeceğini sandığı için üzüldü. Cihad ve mücadele meydanında amcasının kendisini yalnız bırakacağını ve düşmana teslim edeceğini düşündü. Artık kendisine yardım edemeyecek duruma geldiğini anlamıştı. Azim sahibi bir peygambere yaraşırcasına amcasına şöyle cevap verdi:
"Amca! Allah'a andolsun ki, bu işi bırakmak için güneşi sağ elime ayı da sol elime verecek olsalar, ben yine onu bırakmam. Ya yüce Allah onu bütün cihana yayar, görevim sona erer; ya da bu yolda ölür, giderim!" Böyle dedikten sonra Peygamber efendimizin gözlerinden yaşlar boşandı. Sonr^a kalkıp gitmek üzere kapıya yöneldi. O, Amcasının kendisini yardımsız bırakacağını ve düşmana teslim edeceğini beklemiyordu.
Alicenab bir insan olan Ebu Talib, yeğeni Hz. Muhammed'e karşı haksızlık ettiğini anladı. Kureyşli heyetin kendisine söylediklerini ona nakletmemesi gerektiğini düşündü. Böyle yapmakla Muhammed'i huzursuz etmişti. Muhammed, çıkmak üzere kapıya yöneldiğinde ona: "Ey kardeşimin oğlu! var git dilediğini söyle. Allah'a andolsun ki, seni hiç bir şekilde hiçbir kimseye teslim etmeyeceğim."
Ebu Talib ile Peygamber efendimiz arasında geçen konuşmalardan Kureyşliler Haberdar oldu. Ebu Talib'in onu koruduğu sürece Muhammed'e ilişemeyeceklerini, onu öldüremeyecek-lerini, hapsedemeyeceklerini veya Mekke dışına sürgün edemeyeceklerini anladılar. Fakat onların hileleri ve tuzakları henüz bitmemişti. Düşünmeye başladılar. Tuhaf bir karara vardılar. Her ne kadar bu kararları cahiliyetleri sebebiyle Araplar nez-dinde garip sayılmasa da, yine de onların bu kararı şaşılacak bir şeydi.
Şöyle ki: Araplar nezdinde, öteden beri evlat edinme müessesesi yürürlükteydi. Onlar, bu adeti komşuları olan Romalılardan almışlardı. Ailelerin evlat değiştirmeleri, kardeşlerin ve kardeş oğullarının değiştirilmesi, onların nazarında

mümkün şeylerdendi. Ebu Talib'in yanına gittiler . Kardeşi oğlu Muhammed'i kendilerine teslim etmesi karşılığında, Kureyşlilerden bir genci kendisine vereceklerini söylediler. Verecekleri bu genç, Muhammed (sav)'in yerine onun kardeşi oğlu olacaktı. Sevgi ve muhabbet, değiş tokuş kabul eden bir meta' haline gelmişti. Sözcüleri, Ebu Talib'e şöyle dedi:

"Ey Ebu Talib! îşte bu, Kureyşli gençlerin en boylu poslusu ve en yakışıklısı olan Velid oğlu Ammar'dır. Onun diyeti sana aittir. Gerektiğinde sen onun, o da senin diyetini verir. Birbiri-nizle yardımlaşırsiniz. Onu evlat edin, senin çocuğun olsun. Buna karşılık yeğenin Muhammed'i bize teslim et. Zaten o, senin ve atalarının dinine karşı çıkmış, birlik ve beraberliğinizi bozmuş, bizleri horlamış ve hakir görmüştür. Onu öldürmek üzere bize teslim et. Adama karşı adam veriyoruz!"

Doğrusu bu, temelsiz bir düşünce idi. Ebu Talib, yeğenini, öldürmeleri için onlara teslim edecek, buna karşılık da onlardan bir genci bimaye etmek üzere yanına alacaktı. Bu olacak şey değildi! Ebu Talib, onların düşüncelerinin temelsizliğini şu sözlerle açıkladı: "Allah'a andolsun ki siz benimle kötü bir pazarlığa girişiyorsunuz. Kendisini beslemem için çocuğunuzu bana veriyorsunuz. Buna karşılık öldürmek üzere yeğenimi istiyorsunuz. Bu, asla olmayacak bir şeydir!"

Abdü Menaf oğullarından Mutim bin Adiyy şöyle dedi: "Ey Ebu Talib! Yeminle söylüyorum ki, kavmin sana karşı insaflı davrandı. Ve seni bu badireden kurtarmak için elinden geleni yaptı."

Ebu Talib, Mutim'i kınayarak şöyle dedi:

"Ey Mut'im! Allah'a andolsun ki, kavmim bana insaflı dav-ranmadı. Görüyorum ki, beni desteksiz bırakmak ve küçük düşürmek için onlarla birlik olmuşsun. Var git, elinden geleni yap!"

Kureyşliler işi azıtmışlardı. Nitekim îbn Kesir de şöyle der: "îş çığırından çıktı, savaş kızıştı. İnsanlar birbirine karşı diş biledi ve birbirleri hakkında olmayacak şeyler konuştu!'[1]

Ebu Talib zor bir durumda kalmış ve kavminin şiddetli baskısına uğramıştı. Durum ne olursa olsun, ne kadar baskıya maruz kalırsa kalsın, yeğeni Muhammed'i yalnız bırakmak istemiyordu. Mekke'nin lideri pozisyonunda olan Abdülmuttalib oğlu Ebu Talib, mürüvveti, himmeti ve Haşimi kabilesine özgü azmi uğruna her türlü zorluğa katlanıyordu. Hatta uğradığı bu sıkıntılar nedeniyle kardeşi Ebu Leheb de geçici bir süre için rahmet ve şefkat duygularına yenik düşerek Ebu Talib'e ve Muhammed'e yanaşmış, kardeşini sıkıntıya sokan

Kureyşlilere karşı öfke duymuştu. Ebu Talib, kızkardeşinin oğlu Ebu Sele-me'yi himayesine almak istediği zaman, Kureyşliler onu daha da sıkıştırmış ve şöyle demişlerdi: "Ey Ebu Talib! Yeğenin Muhammed'i korudun. Peki Ebu Seleme'yi ne diye koruyorsun?" Ebu Talib onlara şöyle cevap vermişti:
"O benim himayeme sığındı. Kızkardeşimin oğludur. Onu himayeme almayıp da kimi alacağım?" Bu sözlerden sonra Ebu Leheb de kardeşine yapılan sürekli baskılardan dolayı ha-miyyete gelmiş ve Kureyşlileri tehdit ederek şöyle demişti:
"Ey Kureyş topluluğu! Kardeşim Ebu Talib'e karşı çok ileri gittiniz. Kavmi içinde onun himayesine sığınanlara saldırıyorsunuz. Yemin ederim ki, ya bu yaptıklarınızdan vazgeçersiniz, ya da size karşı yaptığı bütün işlerde onun yanında yer alırız ve amacına ulaşmasına yardımcı oluruz!"
Ebu Leheb o zamana kadar müşriklerin yanında yer almıştı. Bu sözlerinden sonra Hz. Muhammed (sav)in safına geçmesinden korktular. Nitekim daha önceleri diğer kardeşi Hamza da Ebu Cehil'in Muhammed (sav)e yaptığı hakaretten dolayı İslam'a girmiş ve müslümanlarm arasına katılmıştı. Bu nedenle müşrikler, çabucak Ebu Leheb'in gönlünü almaya çalıştılar ve "Ey Eba Utbe! Senin hoşlanmadığın şeylerden vazgeçiyoruz!" dediler. Çünkü Ebu Leheb, müşriklerin dostu ve yardımcısı olduğu halde Ebu Talibin Kureyşlilere karşı koyduğu güçlü tutu-/ mu nedeniyle kendisiyle birlik olup Muhammed (sav)e yardım etmesini sağlayacak olursa o zaman bütün Haşimi ailesi Muhammed (sav)i koruyacaklardı. Çünkü Hz. Muhammed, o ailenin en faziletli bireyi idi. Ancak Ebu Leheb'in gösterdiği bu ha-miyyetli davranış, bir şimşeğin parıltısı gibi çabucak sönüverdi. Sonuçta Ebu Leheb, ateşte kalmaya karar verdi ve o yolda yürümeye, devam etti. Peygamber efendimize karşı düşmanlığını sürdürdü. Müşriklerle dostluğuna devam etti. Onların müminlere karşı eza ve cefalarına ortak oldu. Mürüvveti, yeğenine ve yaşlı kardeşine karşı şefkati, onu harekete geçirmedi.

---

[1] Ibn Kesir, el Bidaye ve'n-Nihaye c.3, s.48.

BOYKOT

Boykot ve Bir Mucize

Kureyşliler Peygamber efendimize, onu himaye eden, savunan, kötülüklere karşı koruyan Haşim oğullarına, özellikle hiçbir tehdide aldırış etmeyen Ebu Talib'e karşı kesin karara vardılar. Ebu Talib, onların tehditlerine karşı yüce bir dağ gibi duruyor, gevşeklik ve fütur göstermiyor, kararlılığını elden bırakmıyordu. Kureyşliler, işin bu noktaya vardığını görünce, artık zulüm yapmaya ve kaba kuvvet kullanmaya karar verdiler. Kararları, Peygamber efendimizi öldürmekti. Ebu Talib'i ve beraberindeki Haşim oğullarını hiçe sayıyorlardı.
Ebu Talib, onların gizlice aldıkları suikast kararından haberdar olmuştu. Peygamber efendimizi korumak hususunda Abdü Menaf oğullarım toplantıya çağırmıştı. Onun bu çağrısına Abdü Menafoğulları arasından, sadece Muttalib oğulları icabet etmişlerdi. Bunlar, hem cahiliyet ve hem de İslamiyet döneminde Haşimoğulları'yla birlik içinde olmuşlardı. Haşimoğulla-rı da Ebu Talib'le beraber olmuşlardı. Ancak Ebu Leheb, Ebu Talible birlikte hareket etmemiş, Kureyşliler'in yanında yer almıştı. Onların zulümlerine ve yeğeni Hz. Muhammed'e yapılan suikast kararına katılmıştı. Şimdi de Zühri'nin bu konuda söylediklerine kulak verelim: "Müşrikler, müslümanlara karşı tavırlarını şiddetlendirmişlerdi. Müslümanların durumu zorlaşmış, eziyet ve belalara maruz kalmışlardı. Kureyşliler, Resulul-lah (sav)'i alenen Öldürmek için suikast planı kurmuşlardı. Ebu Talib onların bu planını öğrenince Muttaliboğulları'yla Haşimi-ler'i toplantıya çağırdı. Resulullah (sav)'i kendi mahallerine alıp himaye etmelerini ve suikastçılara karşı korumalarını istedi. Ebu Talib'in bu çağrısına Haşimiler içindeki müslümanlar da, kafirler de uydular. Bazıları iman ve yakinlerinden, bazıları da hamiyetlerinden dolayı bu çağrıya icabet etmişlerdi. Kureyşliler, akrabalarının Resulullah'ı topluca himaye ettiklerini duyunca müşrikleri toplantıya çağırıp şu karara vardılar: Haşi-moğulları'yla bir arada oturmayacaklar, onlarla alış veriş etmeyecekler, onların evlerine girmeyeceklerdir. Resulullah(sav)i kendilerine teslim etmedikleri sürece bu boykotlarını devam ettireceklerdi. Bu kararlarını ve suikast niyetlerini yazıya geçirdiler ve bir belge haline getirdiler. Artık Haşimoğulları'yla asla barışmayacaklar ve Hz. Muhammed'i, öldürmeleri için kendilerine teslim etmedikleri sürece onlara acımayacaklardı!"
Haşimoğulları, kendi mahalleri içinde üç yıl bekledikleri halde boykot hala

devam ediyordu. Çeşitli eziyetlere ve zahmetlere maruz kalmışlardı. Pazarlar, kendilerine kapatılmıştı. Mekke'ye gelen yiyecek maddeleri kendilerine satılmıyor ve verilmiyordu. Dışardan gelen erzakları kendilerinden önce müşrikler gidip satın alıyorlardı.
Gece olup da, yatma zamanı geldiğinde, herhangi bir suikast karşısında kalmaması için Ebu Talib, Peygamber efendimize gelip kendisinin yatağında yatmasını söylerdi. Bazan da kendi oğullarına veya kardeşlerine veya amcası oğullarına, gelip Mu-hammed'in yatağında yatmalarını emrederlerdi. Bu büyük ve alicenab amca, Muhammed (sav)'e uykuda iken suikast yapılmasına karşı tedbir alıyordu. Bu yaşlı adam, kendini suikastçılara hedef kılıyordu. Zaman zaman Peygamber efendimizin yatağının yerini değiştiriyordu. Böylece asabiyet için değil, şefkat, muhabbet ve merhametinden Ötürü Peygamber efendimizi koruyordu. Cenab-ı Allah, bu büyük amcanın kalbine Hz. Mu-hammed'e karşı büyük bir şefkat, sevgi ve merhamet bırakmıştı.
Mü'minler gerçekten de büyük bir imtihan karşısmdaydılar. Haşimoğullarıyla Muttaliboğulları da aynı durumdaydılar. Kücücük çocukları açlıktan kıvranıyorlardı. îbn îshak'ın da dediği gibi, bu boykot çok yönlü olmuştu. Evlenmeyi dahi kapsamına almıştı. Müşrikler, Haşimilerden ve Muttaliboğullarından kız almadıkları gibi, onlara kız da vermiyorlardı.
Haşimoğullarıyla Muttaliboğulları, başlarında Ebu Talib ve Peygamber efendimiz olmak üzere bu boykot içinde üç yıl beklediler. Çocuklarının açlıktan kırıldıklarını görüyorlardı. Ama büyükleri asla aldırış etmiyor ve paniğe kapılmıyorlardı. Müşrikler bu boykotu onlara, Muhammed'i kendilerine teslim etmeleri için uygulamışlardı.
Cenab-ı Allah, Haşimoğulları'yla Muttaliboğulları içindeki müminlere ve kafirlerin kalblerine sabır vermişti. Bu süre içinde Cenab-ı Allah, insanlara iki ayet göndermişti:
1- Bir kurtçuk gelmiş müşriklerin boykot belgesinin her tarafını yemiş, sadece Allah'ın adıyla sıfatlarının bulunduğu kısmı bırakmıştı. Bununla o kurtçuk, adeta Allah adının zulüm belgesinde bulunmasına razı olmadığını göstermişti. Kurtçuğun boykot belgesini yediğini, sadece Allah adı ile sıfatlarının bulunduğu kısmı bıraktığım, Cenab-ı Allah Peygamber efendimize, doğru sözlü ve güvenilir elçisine haber vermişti. O'nun şanı büyük kudreti yücedir.
2- Bazan taşlardan da suların fışkırdığı gibi, zulüm ve düşmanlık belgesini imzalayan bir takım Kureyşli müşriklerin kalpleri de merhamete gelmişti. Haşimoğulları'nm karşı karşıya kaldıkları boykotun üçüncü yılında, Kureyş batınlarından olan Abdü Menafoğulları'ndan, Kusayoğulları'ndan ve diğer bazı

Kureyşlilerden ileri gelen şahıslar, ileriye atılıp bu boykot kararının kötü bir karar olduğunu söylediler. Bu belgeyle akrabalık bağlarının hiçe sayıldığını, gerçeğin gözardı edildiğini ifade ettiler. Kabe tavanında asılı olan bu belgeyi iptal etmeyi ve bunun getirdiği haksızlıkları ortadan kaldırmayı istediler. Kureyş'in önde gelen şahsiyetleri bu düşüncede iken Ebu Talib, onlara bir kurtçuğun boykot belgesini yediğini ve belgede sadece Allah adının yazılı olduğu kısmı bıraktığını söyledi. Beraberinde Abdülmuttaliboğulları'ndan birkaç kişi de Kureyşliler'in yanlarına gitmişlerdi. Kureyş'in büyük kalabalığı içinde E3u Talib onlara şöyle dedi: "Size bildirmemiz gereken bir gelişme oldu. Üzerine imza koyduğunuz şu belgeyi getirin de görelim. Belki aramızda bir barış meydana gelir." Kureyşliler onun bu sözlerinden dolayı umuda kapıldılar. Haşimoğulları'nın Muhammedi kendilerine teslim edeceklerini sandılar. Bu umutla hemen boykot belgesini getirdiler ve Ebu Talib ve adamlarının önüne koydular. Sözcüleri onlara şöyle dedi:
"Ey Haşimiler! Artık Önerilerimizi kabul etmenizin ve toplu-lumumuzu birleştirmenizin zamanı gelmiştir. Bizim aramızı sadece bir kişi bozmuştur. Milletimizi tehlikeye sokacak o adamı himayenize alarak, kavminiz için tehlike yarattınız!"
Bu sözcünün söylediklerine Ebu Talib şu karşılığı verdi:
"Size içinde doğruluktan başka bir şeyin bulunmadığı bir haber vermeye geldim. Asla yalan söylemeyen yeğenim Muham-med, bu belgenizin kurtçuklar tarafından yendiğini, ancak Allah adının yazıldığı kısmın yenmeden kaldığını söylüyor. Allah sizi, bize karşı reva gördüğünüz haksızlık ve zulümlerle başba-şa bırakmıştır. Eğer yeğenimin bana söyledikleri doğru ise artık gafletten uyanın ve şunu iyi bilin ki, onu size asla teslim etmeyeceğiz. Son ferdimize kadar hepimiz ölmedikçe onu teslim alamazsınız. Eğer yeğenimin söyledikleri yalansa, onu size teslim ederiz. Siz de dilerseniz öldürür, dilerseniz bırakırsınız." Ebu Talib'in bu sözlerine Kureyşli müşrikler: "Söylediklerini kabul ediyoruz" dediler. Kabe'de asılı duran belgenin sağlamlığına güvendikleri için, sonucun kendi lehlerine olacağını ve Muhammed'in de kendilerine teslim edileceğini sanmışlardı.
Boykot belgesini yerinden çıkarıp getirdiler. Onun, Peygamber efendimizin ve doğru sözlü elçinin haber verdiği gibi, kurtçuk tarafından yenilmiş olduğunu gördüler. Hakka davet edilmişler, ancak hak belgelerle birlikte kendilerine geldiği zaman, iman etmemişlerdi. Küfür ve inatlarında ısrar ederek, kafirce sözler sarfettiler ve: "Bu da sizin adamınızın bir büyüsüdür" dediler. Yine küfürlerine döndüler ve öncekinden daha kötü tutumlar sergilediler. Resulullah (sav)'e karşı daha şiddetli düşman oldular. Gördükleri ayet ve mucize, onların

küfürlerini daha da arttırmıştı.
Abdülmuttaliboğulları'ndan olup Ebu Talib'le birlikte Ku-reyş meclisine gelen gurubun sözcüsü onlara şöyle dedi: "Bizden başkaları sihir ve yalana daha layıktırlar. Ne dersiniz? Üzerinde karara vardığınız boykot belgesi, küfür ve sihre daha yakındır. Eğer sizler sihir üzerinde ittifak etmiş ve karara varmış olmasaydınız belgeniz bozulmayacaktı.Çünkü "Sizin elinizin altında bulunuyordu. Buna rağmen içinde Allah adının yazılı olan kısmından başka her tarafı, kurtçuk tarafından yenildi. Şimdi, bizim mi, yoksa sizin mi sihirbaz olduğunu söyleyin!"
Ebu Talib ile birlikte Kureyş meclisine gelmiş olan akrabalarının sözleri, her ne kadar müşriklerin kalplerine şifa olmamışsa da, onların batıl üzerinde karar birliği etmiş olan saflarını yardı. Kusayyoğulları'ndan, Abdü Menafoğulları'ndan ve diğer boylardan bazı kimseler çıkıp boykotu kınadılar. Bu kararı benimsemediklerini ve karşı olduklarını ifade ettiler. Hiç tered-düte düşmeden, fikirlerinden geri dönmeden kesin bir ifade ile bu boykot belgesiyle alakaları olmadığını bildirdiler. Nefis bakımından murdar, akıl ve fikir bakımından sapık olan Ebu Cehil, bu işin geceleyin yapılmış olduğunu ifade etti.[1]
Bu olaydan çıkarılacak sonuç şudur: Kureyşliler, küfür ve inatlarında Muhammed (sav)i öldürecek kadar ileri gitmişlerdi. Onu öldürdükten sonra karşılaşacakları sonuca aldırış etmiyorlardı. Haşimoğullarınm intikam alacağı ihtimalini düşünmüyorlardı. Muhtelif kabilelerden katiller toplayıp Muhammed (sav)'i bunlara Öldürtmeyi düşünmüşlerdi. Böyle yaptıkları takdirde Haşimoğulları'nm bütün kabilelere karşı kan davasına kalkışamayacağını düşünmüşlerdi. Böylece Haşimoğulları suikasta boyun eğecek ve Kureyşli müşrikler de bu beladan (!) kurtulacaklardı. Çünkü daveti kökünden kazıyacak ve Muhammed (sav)i Öldüreceklerdi. Ama davetin sahibi Muhammed (sav), bu alçakça plana karşı sadece Rabbi'nin yardımına güveniyordu. Onun alicenab ve büyük şahsiyet sahibi olan amcası, bütün yükü omuzuna alıp eziyetlere karşı göğüs geriyordu. Her türlü yola başvurarak Muhammed (sav)'i korumaya çalışıyordu. Suikasttan korumak için onu kendi yatağında yatırıyor ve kendini ona feda etmeye hazırlanıyordu. Bütün bunlara rağmen Ebu Talib, yeni dine girmiyor ve eski inançlarında ısrar ediyordu. Bu kıssada görüldüğü gibi, Kureyşliler içinde, kar (leşlerinin başına gelen imtihan ve fitneden elem duyanlar da bulunuyordu. Hatta bazıları, Muhammed (sav)i tasdik etmeye meyletmişlerdi. Hatta bu nedenle bir çokları islam'a girmişlerdir. Nitekim, ilk başta gönüllü olarak boykota katılan kimseler, artık boykotun doğurduğu sonuçlara tahammül edemez hale gelmişlerdi. Boykotun başlangıçta bir tehdit niteliği taşıdığını

sanıyorlardı, ama boykot kararlarının uygulandığını görünce, bunu hazmedememişlerdi. Bu sebeple bazı müşrikler, mü'min-lere gizlice yemek gönderiyorlar, bunu gören ve mü'minlerle akrabalık bağı olan diğer bazıları da olaya göz yumuyordu.
Rivayete göre Hz. Hatice'nin kardeşinin oğlu Hakim bin Hü-zam bin Huveylid, kölesiyle birlikte bir miktar buğday yüklenerek halası Hz. Hatice'ye götürmüştü. Bunu gören Ebu Cehil, onun yakasına sarılmış ve şöyle demişti: "Haşimoğulları'na mı gidiyorsun? Allah'a andolsun ki, ne sen, ne de erzakın oraya gitmeyeceksiniz! Yoksa seni Mekke'de rezil rüsvay ederim!"
Bu sırada orada bulunan Ebu'l-Buhturi bin Hişam bin Haris bin Esed, Ebu Cehil'i kınayarak şöyle dedi: "Sana ne oluyor? Adama ne karışıyorsun? Haşimoğulları'na yemek götürüyorsa, sana ne!" Peygamber'in yanında bulunan halasına erzak götüren bir adama ne karışırsın?! Adamı bırak da yoluna gitsin." Fakat Ebu Cehil bir türlü adamın yolundan çekilmiyor ve onu engelliyordu. Nihayet her ikisi de karşılıklı olarak birbirlerine lanet etmeye başladılar. Fakat Ebu Cehil, sadece kaba kuvvetten anlardı. Ebu'l-Buhturi yerde duran bir devenin çene kemiğini alıp Ebu Cehil'in kafasına vurdu ve kafasını yardı. Sonra da yere yatırıp dövdü.
Olay Abdülmuttalib oğlu Hz. Hamza'mn gözleri Önünde olmuştu. Fakat müşrikler bu aurumun müslümanlar tarafından görülmesini ve Haşimoğulları'nın kendilerine karşı sevinç duymalarım istemiyorlardı.
Müslümanlara ve boykot altında bulunan Haşimiler'e işte bu şekilde erzaklar götürülüyordu. Erzakı götürenlerden bazıları da boykot belgesine imza atanlardı. Fakat bunlar boykot kararının uygulanmasına rıza göstermemişlerdi. Bu kararın kaldırılmasını umuyorlardı. Fakat buna rağmen Haşimoğulla-rı'yla Muttaliboğulları çeşitli eziyet ve zahmetlere maruz kalmışlardı. Bunların gördükleri eziyet ve zahmetlerin en şiddetlisini Peygamber efendimiz çekmişti.

---

[1] lbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.84-85.

Resulullah (s.a.v.), Davetini Sürdürüyor:

Boykot, Peygamber efendimizle aile efradının kolay geçim sebeplerini yok etmiş ve rızık temini için yollarını daraltmıştı. Buna rağmen o, davetinden vazgeçmemişti. Böyle bir güçlük ve sıkıntı içindeyken bile gecelerini kıyamla geçiriyordu. Hiçbir şey onun Allah'a bağlılığını engellemiyordu. Çünkü o, Rabbinin şu buyruğuna icabet etmişti:
"O halde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma/' (hict 94)
Bu ilahi buyruk üzerine o, Allah'a ortak koşanlardan yüz çevirmiş ve insanları hakka davet etmeye devam etmişti. Allahü Teala da yardım ve desteğiyle onu korumuş ve zafer ihsan etmişti. O, Rabbi ile ünsiyet içinde idi. Her ne kadar kavmi tarafından yalnız bırakılsa da, Allah'ın beraberliği ona yetiyordu. Onun devamlı şiarı şu idi: "Allah'ım sen benim kavmimi bağışla. Çünkü onlar gerçeği bilmiyorlar."
Söylediği sözlerden biri de şuydu: "ileride kavmimin soyundan, Allah'a ibadet edecek kimselerin geleceğini ümit ediyorum!"
Peygamber efendimiz ile müşrikler arasındaki mücadele ve tartışmalar devam ediyordu. Peygamber efendimiz onları hakka davet ediyor, onlarsa batıl ile- ona karşı koyuyorlardı.
Ebu Cehil, sahip olduğu eski dinin ve onun tanrısının inkar edileceğini gördüğü için, şaşkınlığa düşmüştü. Müşriklerin diyanetine göre Cenab-ı Allah, göklerle yerin yaratıcısıydı. Gerçi Allah'a birtakım şeyleri ortak koşuyorlardı, ama onun tek Allah olduğunu kabul ediyorlardı. Bir defasında Peygamber efendimize şöyle demişlerdi: "Ya bizim tanrımıza sövmekten vazgeçersin, ya da biz senin tanrına söveriz!" Ebu Cehil ile benzerleri olan kimseler, hiç bir dine sahip değillerdi. Aslında onlar asabiyetten ve eahiliyetten başka bir şeye bağlı değillerdi. Hiç bir şeye inanmazlardı. Onların Allah'a sövmeleri beklenmezdi. Fakat yine de sövmüşlerdi. Ancak müminlerin, müşriklerin inandığı putlara ve taşlara küfretmemeleri konusunda emir nazil olmuştu. Onlardan istenen sadece tevhide davet etmeleriydi. Putlara tapmanınsa batıl olduğu bildirilmiş ve şöyle denilmişti:
"(Onların) Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek sınırı aşıp Allah'a sövmesinler." (En'am: 108)
Müşriklerden biri, güya Kur'an-ı Kerim'de hikaye edildiğini iddia ederek İranlılarla ilgili tarihi olayları ve onların savaş hikayelerini gelip halka anlatır ve

insanları aldatarak Kur'an-ı Kerimeden uzaklaştırır, sonra da Peygamber efendimizi kastederek şöyle derdi: "Ey millet! Allah'a andolsun ki, Muhammed'in konuşması benden daha güzel değildir. Onun söyledikleri, daha önce yazılmış masallardan ibarettir!"
Kur'an-ı Kerim onlara şöyle cevap veriyor:
"Kur'an öncekilerin masallarıdır; başkalarına yazdırıp sabah akşam kendisine okunmaktadır" dediler. Ey Muhammed, de ki: "Onu, göklerin ve yerin gizliliklerini bilen (Allah) indirmiştir. O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir." Şöyle dediler: "Bu ne biçim peygamberdir ki, yemek yer, sokaklarda gezer? Ona, beraberinde bulunup bir melek indirilseydi ya!.." (Furkan: 5-7)
Bazı müşrikler önceki dinlere ait hakikatleri öne sürerek güya Kur'an-ı Kerim'in manalarını bozacağını sanıyordu. Resulul-lah (sav)da aralarında oturuyor, onlarla mücadele ediyor, en güzel bir yöntemle onları hakka davet ediyordu. îkna' etme yollarının hepsini deneyerek onları güzel bir üslupla gerçeklere çağırıyordu. "Siret" adlı eserinde tbn îshak şöyle bir rivayette bulunmaktadır:
"Bir gün Resulullah (sav), Velid bin Muğire ile mescidde oturuyordu. Nadr bin Haris de gelip yanlarına oturdu. Mecliste Kureyşlilerden diğer bazı kimseler de vardı. Resulullah (sav) konuşmaya başladı. Nadr bin Haris ona cevap verdi. Peygamber efendimiz yine konuşmaya başladı ve onu susturdu. Sonra da şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennemin odunusunuz. Siz oraya gireceksiniz. Eğer bunlar tanrı olsalardı, oraya girmezlerdi; oysa hepsi orada ebedi kalacaklardır. Orada onlara ah etmek vardı; bir şey de işitemezler." (Enbiya: 98-ioo)
Bu ayet-i Kerimeyi okuduktan sonra Peygamber efendimiz oradan kalktı. Abdullah bin ez~Zebarı es-Sehmi gelip oraya oturdu. Velid bin Muğire şöyle dedi: Allah'a andolsun ki Nadr "bin Haris, ne kalktı ne de oturdu. Muhammed ise bizim ve taptığımız tanrılarımızın cehennem odunu olduğunu iddia etti.
Abdullah bin ez-Zebari ona şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, ben burada olsaydım Muhammed'le tartışırdım. Hele ona sorun bakalım, bizim Allah'tan başka taptığımız her tanrı ve o tanrılara tapan bizler cehennem odunu olacak mıyız? Bizler meleklere ibadet ediyoruz. Yahudiler Üzeyr'e ibadet ediyorlar. Hıristiyanlar İsa'ya ibadet ediyorlar. Bütün bunlar da cehennem odunu mu olacaklar?"
Velid bin Muğire ile orada bulunan diğer arkadaşları, Abdullah bin ez-Zebari'nin bu sözlerini beğendiler. Muhammed (sav)in buna cevap veremeyeceğini sandılar. Peygamber efendimiz buna karşı: "Allah'tan başkasına tapmak isteyenkimse,

taptığı şeyle birlikte ateşte olacaktır" dedikten sonra, şu ayet-i kerime nazil oldu:
'^Yaptıklarına karşılık katımızdan kendileri için iyi şeyler yazılmış olanlar, işte onlar, cehennemden uzak tutulanlardır. Onun uğultusunu duymazlar. Canlarının çektiği şeyler içinde temelli kalırlar."<Enbiya-ıoMO2)
Kendileri için iyi şeyler yazılmış yani mutluluk takdir edilmiş olanlar, Isa ve Üzeyr ile Allah'a itaat ederek yaşamış olan yahudi ve hıristiyan alimleri olup, cahil kimseler bunlara tap-mışlardır. Kur'an-ı Kerim'in bildirdiğine göre, o cahillerin bir kısmı meleklere ibadet ederlermiş. Güya meleklerin, Allah'ın kızları olduklarına inanırlarmış:
"Rahman çocuk edindi" dediler. O, (böyle şeylerden) yüce (münezzeh)dir. Hayır, onlar (melekler) ikram edilmiş kullardır. O'ndan Önce söz söylemezler ve onlar O'nun emriyle hareket ederler. (Allah) onların önlerinde ve arkalarında ne varsa (ne yapmış, ne etmişlerse) bilir.(Allah'ın) razı olduğundan başkasına şefaat edemezler ve onlar, onun korkusundan titrerler. Onlardan her kim: "Ben O'ndan başka bir tanrıyım"! derse, onu cehennemle cezalandırırız. Biz zalimleri böyle cezalandırırız."
(Enbiya: 26-29)
Cenab-ı Allah, müşriklerin, İbnü'z-Zebari'nin sözünü beğendiklerini şu ayet-i kerimelerle bize bildiriyor:
"Ey Muhammed! Meryem oğlu misal verilince, senin milletin buna gülüp geçiverdi. "Bizim tanrımız mı, yoksa O mu daha iyidir" Sana böyle söylemeleri, sadece, tartışmaya girişmek içindir. Onlar şüphesiz kavgacı bir millettir." (Zuhruf. 57-58)
Kur'an-ı Kerim'de reddedilen bu haberler üç şeye delalet etmektedir:
1- Peygamber efendimizle tartışan bu kavgacı toplum, kendi bilgileriyle değil, başkalarından aldıkları akılla ortaya çıkıyorlardı. Yahudilerden , Peygamber efendimize karşı ileri sürecekleri bir takım deliller istiyorlardı. Yahudiler de onlara, Peygamber efendimize Ashab-ı Kehf, ruh ve Zülkarneyn hakkında soru sormalarım telkin ediyorlardı, Kur'an, onların telkin ettikleri bu soruların cevabını hakkı talep eden nefisleri tatmin edecek şekilde vermişti. Ama onlar yine iman etmemiş, ısrarlarında devam etmişlerdi. Büyüklük taslamaları, onların haktan sapmalarına neden olmuştu. Ümmi kimseler oldukları halde, eski dinlerin haberlerini araştırıyorlardı. Okuyacakları bir kitaba ve düzenlenmiş bir bilgiye sahip değillerdi. Sadece yahudi-lerin ve Hıristiyanların bilgilerine dayanarak konuşuyorlardı. îman etmek, hakkı tanımak ve gerçeğe ulaşmak için değil, Peygamber efendimizle tartışmak ve onunla kavga etmek için ilim peşine düşmüşlerdi. Bu nedenle Allahü Teala, onların iç yüzlerini açığa çıkardı; onların

iman etmek için değil, küfürlerini devam ettirmek için bu bilgilerin peşine düştüklerini beyan buyurdu: "Meryem oğlu misal olarak verilince, senin milletin buna gülüp geçiverdi. "Bizim tanrılarımız mı, yoksa O mu daha iyidir" dediler. Sana böyle söylemeleri sadece tartışmaya girmek içindir. Doğrusu onlar, kavgacı bir toplumdur/' (Zuhruf 57-58)
Yani onlar, nereden olursa olsun, delil elde etmek istiyorlardı.
2- Aslında müşrikler, Peygamber efendimizin hak yolda bulunduğuna, Kur'an-ı Kerim'inse başkalarından alınarak taklit edilen bir kitap olmadığına inanıyorlardı. Ama onlar, ortaya çıkışından sonra, yine de hak üzerinde tartışıyorlardı. Delillerle ilzam edildiği halde, yine de susmuyorlar, daha da inatçı bir tavır takınıyor ve inadın peşine saplanıyorlardı. Hakka karşı daha güçlü deliller bulmaya çabalıyorlardı. Bu nedenledir ki, hepsinin huzurunda Nadr bin Haris denen şahıs, delillerle susturulduğu halde, gerçeği kabullenmemizi. Etrafındakiler de hakka teslim olmamışlardı. Hakkın delilleri açığa çıktığı halde, işi inada bindirmiş ve teslim olmamışlardı. Nitekim îbn ez-Zebari gelip Peygamber efendimizi kendi aklınca ilzam edip susturacağım sanmıştı. Oysa, onun ileri sürdüğü deliller; eğer doğru yolu bulmak isteselerdi-hakkı tanımak için bir vasıta olacaktı. Ama onlar hakkı tanımak istemiyorlardı.
3- Boykot ve muhasaraya rağmen Peygamber efendimiz davetinde gevşeklik göstermemiş, müşrikleri ümitsizliğe düşürmüştü. Ama kendisi ve beraberindeki sahabileri hiçbir zaman ümitsizliğe düşmemişlerdi. Zulme uğradıkları, işkence gördükleri halde, o güçlü ve dayanıklı mü'minler, ümitsizliğe asla kapılmamışlardı.
Ibn îshak, Peygamber efendimizin kendi kavminden çektiği eziyetler konusunda birçok haberler nakletmiştir. Kavmi, Peygamber efendimize ve beraberindeki sahabilere karşı her türlü eziyeti denemişlerdi, tbn Kesir, "Tarih"inde bu mücadelelere dair haberleri naklettikten sonra şöyle der:
"Ibn Ishak'ın naklettiği bu kıssaların hepsi, Örneğin Kureyş-liler'in, Haşini oğullarıyla Muttaliboğullarına karşı boykot uygulaması, bu kararı bir sahifeye belge olarak yazması, onları Şi'b denen yerde muhasara altında tutması, nihayet bu boykot belgesinin iptal edilmesi ve o arada geçen diğer olaylar, îbn îs-hak'ın megazi ilmindeki üstünlüğünü ispatlar." Bu sebeplerdir ki, merhum Şafii şöyle demiştir: "Megazi ilmini öğrenmek isteyen kimseler îbn îshak'ın çocukları durumundadırlar."
Bütün bu durumlar karşısında Peygamber (sav) efendimiz îslam davetini aralıksız devam ettiriyor, rabbinin emirlerini açıkça söylüyor, tebliğde hiçbir kusur ve gevşeklik göstermiyordu. Azmini yitirmiyor, açlığa ve çıplaklığa aldırış

etmiyor, görevini sürdürerek azim ve kuvvetle şöyle diyordu: "Ben çıplak bir uyarıcıyım!"

Rureyşliler eziyet vermekte o kadar ileri gittiler ki, fertlere eziyet etmekten vazgeçip bütün müslümanlara toplu olarak eziyet etmeye başladılar. Hatta onlara destek olan yakınlarına, dostlarına ve yardımcılarına da eziyet vermeye başladılar. Durum böyle olduğu halde, Peygamber efendimiz yine onların eza ve cefalarına aldırış etmedi. Çünkü o, alemlerin Rabbi tarafından destekleniyordu.

Boykot Belgesini İptal Çabaları

Şiddetin ve zulmün aşırı derecelere varması, bazı zalimlerde bile bir nevi şefkat duygularının kabarmasına yol açar. Hakka davet eden sabırlı mazlumların sebepsiz yere acı, zulüm ve işkencelerle karşı karşıya kalmaları, zalimlerin kalblerini bile yumuşatabilir.
Kureyşliler amcazadeleri olan Haşimilerle Muttaliboğulları-na zulmetmişlerdi. Halbuki bunlar, Kureyşlilerle yakın akraba idiler. Aralarında akrabalık bağları gibi, ortak bir şeref ve itibara da sahiptiler. Durum böyle olunca, Kureyşliler, bunların çekmekte oldukları eza ve cefaları da paylaşmak mecburiyetinde olduklarını hissettiler. Nitekim bunlarla olan amcazadelik şerefini de paylaşmış ve bu şereften fayda görmüşlerdi.
Boykot kararma Kureyşlilerin tümünün gönülden katıl-mış olduklarını söyleyemeyiz. Haşimiler ve Muttaliboğulları'yla olan bütün dostluk bağlarını koparmamışlardı. Öfke, muhalefet veya hatalı muhafazakarlık sebepleriyle herhangi bir çağrı yapıldığı zaman, en korkakları dahi putperestlikten ve cahiliyet-ten kaynaklanan hamiyet ve gayretlerinin tesirine kapılarak o çağrıya icabet ederdi. Bu, bütün Kureyşliler'in, o günahkar da-vetçiye ve günah davete kulak verip icabet ettikleri anlamına gelmez. Aksine o karara katılanlar, fevri bir teessürün altında kalmışlardır. Fakat o fevri kızgınlık sakinleşince, geride saf duygular beliriyordu. Tıpkı unutkanlık halini andıran bir haldeydiler. Sonunda yaptıklarının hatalı olduğunu anlamışlardı. Çünkü aralarında sevgi ve akrabalık bağları vardı. Yolları ayrı, itikatları birbirine zıt olsa da, aralarındaki bağlar onları bir noktada birleştiriyordu. Bu, devamlı zulmün tatbikini engelliyordu.
Bu boykot, bazı kalpleri çatlatarak İslam'a karşı şefkat duyulmasına sebep olmuştu. Batılın, hak ehline -zulmettiğini ortaya çıkarmıştı.Delilleri görmedikleri için, inatlarında ileri gitmişlerdi. Diğer Arap beldelerindeki insanlar bu boykotu duydukları ve sebebini öğrendikleri zaman, meseleyi kendi aralarında tartışıyor ve bu kararı verenlerin zalimliklerine hükmediyorlardı. Böylece de İslam'ın hakikati her tarafa yayılıyor ve insanların gönüllerine sirayet ediyordu. Peygamber efendimiz de hakikati açıklamaktan ve nuruyla, delilleriyle insanlığı aydınlatan Kur'an-ı Kerim'i okumaktan geri durmuyordu. Kur'an-ı Kerim, ilahi bir kitap olması nedeniyle yüksek bir şerefe sahipti. İşte o Kitap ile insanlara sesleniyor ve müstakim yaratılışta olan kimseleri gerçeğe davet ediyordu.
Bütün bu sebeplerden dolayı boykot belgesinin iptali gerekiyordu. Çünkü bu belgenin, belirli bir amacı ve hedefi yoktu. Uzak yakın bütün Araplar arasında

Muhammedi davetin yayılmasını engelleyememişti. Bu daveti gizleme çabası ne kadar ço-ğalırsa çoğalsın, yine de onun nuru etrafa yayılıyor, pınarı fışkırıyor, ışığı çevreyi aydınlatıyordu.
Daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, birçok sebeplerden dolayı, müşriklerin uyguladığı boykot, tam anlamıyla başarıya ulaşamamıştı. Kendilerine boykot uygulananlar birtakım zulümlerle karşı karşıya kalmışlar, fakat bütün Kureyşliler'in gönülleri o boykotu desteklememişti. Buna örnek olarak Hakim bin Hüzzamın hikayesini önceki sayfalarda anlatmıştık.
Bu olayın da ortaya koyduğu gibi, bazı Kureyşliler mazlumlara şefkat duymuş, yakınlarına ikram etmişlerdi. Bu hususta İbn îshak şöyle der:
"Hişam bin Amr bin Haris, bu konuda en güzel imtihan geçiren kimsedir. O, kavminin en şerefli kişilerinden biriydi. Gelen rivayetlere göre, o, devesine erzak yükler, boykot altında bulunan Haşim oğullarıyla Muttalib oğullarının mahallesine getirir, devenin yularını boynundan çıkarıp hayvanı serbest bırakırdı. Müslümanlar gece vakti gelen bu deve üzerindeki erzak yükünü boşaltırlar ve deveyi tekrar geldiği yöne gönderirlerdi. Bu olay hep aynı şekilde tekrarlanırdı. Böylece müslümanların ihtiyaç duydukları erzak kısmen temin edilmiş olurdu."
Onun böyle yapması, Kureyşliler'le arasındaki ahde muhalefet sayılmazdı. Çünkü günahkarlar için ahid yoktu. Onların ahdine vefa gösterilmez. Hişam, akrabalık bağlarına riayet ettiği için, kavminin, işlediği zulme ortak olmamıştı. Çünkü kavminin yaptığı iş, büyük bir zulümden ibaretti.
Boykot altındaki akrabalarına bu şekilde yardım etmesi, Hi-şam'ın çok şerefli bir kimse olduğunu gösterir. O, sahip olduğu bu şeref dolayısıyla, boykot belgesini iptal çalışmasında da ilk sırayı işgal etmiştir. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, Peygamber (sav) efendimiz, bir kurtçuğun gelerek o boykot belgesini yediğini ve sadece Allah adının yazılı olduğu kısmı bıraktığını haber vermiştir. O kurtçuk, müşriklerin günahlarını yüzlerine çarpmıştır.
Fakat bu belge nasıl iptal edildi ve iptal çalışması nasıl sonuçlandı? Boykot kararını verenlerin safları arasında nasıl gedik açıldı? Şimdi bu hususu açıklamaya çalışalım:
Bu çalışmaları Hişam bin Amr bin Haris başlatmıştı. Boykotun kaldırılması için uyguladığı yöntemi "el-Bidaye ve'n-Niha-ye" adlı eserden nakledelim:
"Hişam, Züheyl bin Umeyye bin Muğire'ye gitti. Onun annesi, Abdülmuttalib kızı Atike idi. Ona şöyle dedi: fEy Züheyl, sen dayılarının alışverişten, kız ve erkeklerini evlendirmekten mahrum ve aciz bırakıldıklarını bildiğin halde, nasıl olur da istediğini yemeye, içmeye, giyinip kuşanmaya, evlenmeye razı olursun?

Allah'a andolsun ki, Ebu CehiVin, seni dayıların aleyhinde andlaşmaya davet ettiği gibi, sen de onu kendi dayıları aleyhinde böyle bir andlaşmaya davet etmiş olsaydın, senin davetine o hiç kulak asmaz ve gelmezdi!"
Züheyl: "Ey Hişam! Ben yalnız bir adamım. Tek başıma ne yapabilirim? Eğer yanımda başka bir kişi daha olsaydı andlaş-mayı bozmaya kalkışır ve bozuncaya kadar uğraşırdım!" dedi.
Hişam: "Sana bir adam buldum!" dedi.
- Kimdir o adam?
- Benim!
Züheyl dedi ki: uBize üçüncü bir adam daha bul!"
Hişam, bunun üzerine Mut'im bin Adiy'e gitti ve ona şöyle dedi: "Ey Mut'im! Gönlün Kureyş'in, Abdü Menaf oğullarını gözünün önünde helak etmelerine nasıl razı olur? tmkan verdiğiniz takdirde, o andlaşmayı sizden önce bozmaya niyetliyim"
Mut'im şöyle dedi: "Ben bir tek adamım, tek başıma ne yapabilirim?!"
Hişam:
- Sana ikinci bir adam buldum!" dedi.
- Kimdir o?
- Benim!
- Bize üçüncü bir adam daha bul.
- Onu da sağladım.
- Peki o kim?
- Züheyl bin Ebi Ümeyye.
- Öyleyse bize bir dördüncü kişi daha bul.
Hişam, kalkıp Ebu'l-Buhteri bin Hişam'a gitti. Mut'im'e söylediğini ona da söyledi.
Ebu'l-Buhteri "Bu işte bana yardım edecek birisi var mı?" diye sordu. Hişam da, evet, cevabını verdi.
- Kimdir o?
-Züheyl bin Ebi Ümeyye ile Mut'im bin Adiy. Ben de seninle beraberim!
- Öyle ise bize beşinciyi de bul1.
Hişam, kalkıp Zem'a bin Esved bin Muttalib'e gitti. Durumu ona anlattı. Hayatları tehlikede bulunan Haşim ve Muttalib oğullarıyla olan akrabalığından ve aradaki haklarından bahsetti.
Zem'a: "Beni davet ettiğin bu işte bize yardımcı olacak kimse var mı?" diye sordu. Hişam, "evet vardır" dedi ve onların isimlerini saydı. Bunun üzerine, geceleyin Mekke'nin Hacun denilen yöresinde buluşmayı kararlaştırdılar ve

orada bir araya gel-dier. Andlaşmayı bozup Haşim ve Muttalib oğullarını boykot altında tutuldukları mahalleden çıkarmcaya kadar çalışmak üzere yemin ettiler. Züheyl: "Aranızda ilk konuşan ben olacağım" dedi. Ertesi günü sabahleyin Kureyş'in toplantı yerine geldiler. Züheyl, üzerinde ağır ve kıymetli bir elbise olduğu halde, Kabe çevresinde tavaf ettikten sonra, halkın yanına geldi ve şöyle dedi: "Ey Mekkeliler! Biz burada yeyip içerken ve giyinip kuşanırken, öte tarafta Haşim oğullarının alış verişten mahrum edilmeleri, darlıklar, sefaletler içinde kıvranmaları doğru mudur?! Vallahi akrabalık bağlarını kesen o zalim boykot belgesi yırtılјnadıkça sizinle mücadeleden vazgeçmeyeceğim." O sırada Mescid-i Haram'm bir tarafında bulunan ve Züheyl'ih konuşmasına sinirlenen Ebu Cehil'in sesi yükseldi: "Yalan söylüyorsun, o belgeyi yırtmaya gücün yetmez!" dedi.
Zem'a bin Esved, Ebu CehiFe şu karşılığı verdi: "Asıl yalancı sensin! Zaten biz o yazıya daha işin başında razı değildik."
Ebu'l-Buhteri de şöyle dedi: "Zem'a doğru söylüyor biz orada yazılı olanları tamamiyle kabul ve tasdik etmemiştik! Mut'im de şöyle dedi: "Bu ikisinin söyledikleri doğrudur! Bunun tersini söyleyen yalan söylemiş olur. Biz bu sahifeden ve onda yazılı olanlardan uzaklaşır, Allah'a sığınırız!"
Hişam bin Amr de Mut'im'i destekleyince, Ebu Cehil dayanamadı ve şöyle dedi: "Burada söylenenler daha önce planlanmış şeyler!"
Bu karşılıklı konuşmalardan anlaşıldığına göre kalplerinde Haşimoğullarına karşı kin bulunmayan Kureyşli büyükler, her ne kadar Peygamber efendimizin davetine icabet etmemişlerse de, böyle bir boykotu da desteklememişlerdir. Çünkü bu boykot, sonuç olarak Peygamber efendimize, onun aşiretine ve onun davetine karşı insanların şefkat duygularım galeyana getirmişti. Bu boykota karar verenlerin bir çoğu aldatılmışlardı.
Bu karşılıklı tartışmalar ve konuşmalar cereyan ederken, kavmin büyüğü olan Ebu Talib Mescid-i Haram'ın bir köşesinde oturmuş, konuşulanları dinliyordu. Söylenenler sanki onu ilgilendirmiyor gibiydi. Ebu Cehil ile benzerlerinin yaptıkları eziyetleri çekenler, sanki kendisi ve aşireti değildi. O, kavminin alicenab kimselerinin sevgilerini bekliyordu. Kureyşliler arasında bu tartışmaların yapıldığını ve işi seçkin kimselerin ele aldığını, boykot kararım iptal etmek istediklerini anlayınca, Peygamber efendimizin kendisine verdiği gerçek haberi ve doğru sözleri Kureyşliler'e intikal ettirmek istedi ve şöyle dedi:
"Ey Kureyş topluluğu! Yeğenim Muhammed'in bana verdiği habere göre bir kurtçuk gelip boykot kararının yazılı olduğu sa-hifeyi yemiştir. Böylece o yalan ve iftiralarla dolu belge ortadan kalkmıştır. Kurt, yalnızca Allah adının yazılı olduğu kısmı bırakmıştır. Eğer onun söyledikleri doğru ise, gelin şu boykot

kararınızdan vazgeçin. Ama Muhammed'in söyledikleri yalan ise, onu size teslim edeceğime söz veriyorum." Belgeyi getirip yenilmiş olduğunu ve Peygamber efendimizin haber verdiği gibi Allah adının yazılı olduğu kısmın bırakıldığını görünce, Kureyşliler o belgeyi yürürlükten kaldırdılar. Ebu Cehil ve benzerlerinin hoşuna gitmese de, boykot kararı böylece iptal edilmiş oldu.

Boykot Kararının Fiilen İptali

O uğursuz belge iptal edildi. Şüphesiz cahiliyet ortamında bile, hakkı gören gözler eksik değildi. Akrabalık bağlarına riayet eden kimseler vardı. Zaten Kureyşliler'in bir çoğu, boykot altındaki Haşimiler ve Muttalib oğulları ile hısım ya da yakın akraba idiler. Bir kısmı mürüvvet ve hamiyyet duygularına bir kısmı şefkat ve merhamet duygularına kapılarak -dinleri farklı da olsalar- müslümanlara yapılan eziyetlere son verilmesini istediler. Ebu Cehil'in alçaklığına karşı direndiler. Onun burnunu yere sürdüler. Hatta sözcüleri: "Eğer Ebu CehiVin bu müs-lümanlarla akrabalığı olsaydı, bu boykota razı olmazdı" demişti.

Müslümanlara karşı mürüvvet gösteren şerefli kimseleri Peygamber efendimiz takdir etmiş ve kadirşinaslıkla karşılamıştı. O mürüvvet sahiplerinin bir çoğu İslam'a girmiş ve mükemmel birer müslüman olmuşlardı. Cahiliyetleri döneminde hayırlı kimseler oldukları gibi İslamiyet döneminde de hayırlı kimseler olmuşlardı. Böylece iki güzelliği kendi işlerinde bir araya getirmişlerdi. Hem himmet ve mürüvvet şerefi, hem iman şerefini elde etmişlerdi. Ama bir kısmı da İslam'a girmemişlerdi. Buna rağmen Peygamber efendimiz, onların mürüvvetlerini takdir etmiş ve haklarım unutmamıştı. îşte bu mürüvvet sahibi olan, ancak İslam'a girmeyenlerden biri de Ebu'l-Buhteri idi. Ebu'l-Buhteri, boykot altında bulunan Peygamber efendimizin zevcesi ve kendisinin de halası olan Hz. Hatice'ye erzak götürmekte olan Hakim bin Hüzzam'a engel olan Ebu Cehil'in yakasından tutmuş, bir deve kemiğiyle onun kafasına vurarak yaralamış, sonra da ayağının altına alıp dövmüştü. Yine Ebul-Buhteri, Kabe-i Muazzama'nın etrafında toplanıp boykot belgesinin yırtılmasını ve ondaki kararların iptal edilmesini savunan beş şerefli kimseden biriydi. Bu kararında ısrar ederek Ebu Cehil ve benzerlerini yenik düşürüp rezil etmiştir. Peygamber efendimiz onun bu iyiliklerini unutmamıştı. Allah'ın elçisi Muhammed (sav), zaten yapılan eski iyilikleri hiçbir zaman unutmayan bir insandı. Bu iyiliklere karşı en büyük ikramlarda bulunmuştur. Vefakarlık, İslam ahlakının canlı bir örneği olan Peygamber efendimizin en başta gelen özelliklerinden biriydi.

Peygamber (sav) efendimizin, diğer kardeşleri gibi, Ebu'l-Buhteri'nin de müslüman olmasını ve iki güzelliğe erişmesini temenni etmişti. Ama Ebu'l-

Buhteri İslam'a girmemiş, müşrik olarak kalmıştı. Peygamber efendimiz onun müşrikler safında yer alarak büyük Bedir gazasına katıldığını haber aldığında müslümanlara, onunla karşılaştıkları takdirde öldürmemelerini ve ona karşı temkinli davranmalarım tavsiye etmişti. Mücahitlerden biri Ebu'l-Buhteri ile karşılaşmıştı. Fakat Ebu'1-Buh-teri'nin yanında bir de arkadaşı vardı. Mücahit, ona Peygamber efendimizin tavsiyesini anlatmıştı. Fakat o, arkadaşı öldürüldüğü halde kendisinin hayatta kalmasını kabul etmiyordu. Ya ikisi birden kurtulacak, ya da ikisi birlikte öldürüleceklerdi. Mücahitler, neticede ikisini de öldürdüler.

Zanmmca onu ve arkadaşını öldüren mücahit, Peygamber efendimizin tavsiyesine aykırı davranmıştır. Çünkü Peygamber efendimiz, onunla karşılaşıldığı takdirde öldürülmemesini emretmişti. Ebu'l-Buhteri ile arkadaşını öldjirmemeyi engelleyen bir sebep yoktu. Her ikisini de serbest bırakmak, belki de yapılanların en güzeli olurdu. Çünkü islamiyet, zaruret olmadıkça adam öldürmeyi yasaklamıştır. Eğer Ebu'l-Buhteri yaşasaydı, belki de müslüman olacaktı. îman ettikleri takdirde cahiliyet devrindeki Kureyşliler'in seçkinleri, İslamiyet devrinde de seçkin kimseler olmuşlardı. İçimde Ebu'l-Buhteri'nin, Peygamber efendimizin iradesi dışında öldürülmüş olduğu konusunda bir duygu vardır:

İslami Davetin Harekete Geçmesi

Kızgın ve kindar putperestlik nefsinin icat ettiği bu boykot, İslam'ın yayılmasına ve Muhammed (sav)'in davetinin genişlemesine sebep oldu. Araplar, Kureyşliler'in kendi üstün ve seçkin adamları olan Haşimoğullarına boykot uyguladıklarını görmüşlerdi. Çünkü Araplar hac, umre, ticaret ve benzeri sebeplerle Mekke-i Mükerreme'ye geliyor, çarşı ve pazarlarda dolaşıyor, Araplar'm büyük şahsiyetlerinin çarşı pazarında dolaşmaktan men edildiklerini görüyorlardı. İnsanların, Haşimoğul-ları'yla ve müslümanlarla ilişki kurmaları engelleniyor, onlarla irtibat içine girmemeleri için çağrıda bulunuluyordu. Araplar'm, bütün bunların niçin yapıldığını sormaları, hak daveti öğrenmeleri gerekirdi. Hz. Muhammed (sav)'in çağırdığı şeylere ilgi göstermeleri, onları dinlemeleri lazımdı. Kimi iman ediyor^ kimi de sapıklığında devam ediyordu.
İşte bu nedenle, bu boykot, Araplar'ı İslam'ı ve İslam davetini dinlemeye itmiş, Muhammed (sav)'in davetinin kabilelere ulaşmasına neden olmuştu. Doğru yolu bulan kimseler, hidayete kavuşmuş, başkalarını da hidayete davet etmişlerdi. îman etmeyenler ise, inkar ettiği şey konusunda başkalarıyla bir şeyler konuşmuştu. Böylece ister inanılsın, ister inanılmasın, her yerde İslam davetinden söz edilir olmuştu. Bu davetin yayılmasında herkesin payı olmuştu.
İnsanlar Mekke-i Mükerreme'ye gelerek Muhammed (sav)'i dinlediler. Bunlar arasında kimileri imana meyletmişti. Fakat Kureyşliler bu gelen kimseleri takip ediyor ve onların Allah yoluna girmelerini engellemeye çalışıyorlardı. Olanca güçleriyle insanları hakikatten uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Bazı kabileler arasında Muhammed (sav)'in şahsı ve davetiyle ilgili birtakım bilgiler yayılmıştı. îşte bu şekilde İslam davetini duyan birisinin İslam'a girmek için gösterdiği çabanın hikayesini burada anlatmak istiyoruz. Kureyşliler daha önce böyle bir kimseyi ne görmüşler, ne de duymuşlardı. îşte böyle insanları gözetliyor ve Hz. Muhammed (sav)'le görüştürmemek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Fakat bütün bu çabalara rağmen o insan da Peygamberimizden uzaklaşmıyor, aksine onunla görüşme arzuları daha da güçleniyordu. Hikayesini anlatacağımız adam, Tufeyl bin Amr ed-Devsi idi. Mensup olduğu Devs kabilesi içinde sözüne güvenilen şerefli bir kimseydi. Mekke-i Mükerre-me'ye gelmişti. İleri gelen müşrikler onun başına toplanmış ve Peygamber efendimizle buluşmaktan sakındırmışlardı. Onunla görüşmemesini ve onu dinlememesini sıkı sıkıya tenbih etmişlerdi. Onu, Peygamber efendimizi dinlememek gerektiği hususunda o kadar sıkıştırmışlardı ki, sonunda kulağını pamukla tıkamak zorunda kalmıştı. Ama

ertesi gün Kabe-i Muazzama'nm yanına vardığında, ansızın Resulullah (sav)'la karşılaşmış, onu dinlememek için kendini zorlamıştı. Fakat Cenab-ı Allah'ın bağışladığı güzel yüzlülük ve temizlik bakımından, saf kalbler Hz. Muhammed'e karşı eğilim duymaktan ve onun cazibesine kapılmaktan kendini alamıyordu. Kendini tutamayıp onun okuduğu şeyleri dinlemeye başladı. Şimdi bu adamın kendi nefsi hakkında söylediklerine kulak verelim. Tabii ki, kendisi hakkında en iyi konuşan, yine kendisidir. O diyor ki:

"Muhammed'i görünce: 'Ben aklı başında bir adamım, sözün iyisini kötüsünden ayırmak benim için zor değildir. Eğer bu adamdan dinleyeceğim sözü güzel bulursam onu kabul ederim, değilse bırakırım" diye düşünerek, namazını kılıp evine dönün-ceye kadar orada bekledim. Evine girinceye kadar da peşine düştüm. Sonra ben de onunla birlikte eve girdim. <fYa Muham-med, kavmin, senin hakkında bana şöyle şöyle dediler. Beni o kadar korkuttular ki, ben de senin sözlerini dinlemeyeyim diye kulaklarıma pamuk tıkadım. Halbuki Allah bana senin okuduklarını işittirdi Onları pek beğendim. Haydi bana ne söylemek istiyorsan söyle" dedim, Resulullah bana İslamiyet'i anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu. Hayatımda Kur'an'dan daha güzel bir söz ve islam'dan daha mükemrnel bir şey görmedim ve işitmedim. Hemen müslüman oldum ve şehadetgetirdim."

Tufeyl, kavmi içinde şeref sahibi ve sözü dinlenir bir kimseydi. Yalan söylediği ve haksızlık yaptığı görülmemişti. Kavmini îslam'a davet etti. Kavmi de ona uyarak İslam'a girdi. Onun kabilesi olan Devsliler, kılıçla cihad dönemi gelinceye kadar bekledikten sonra, mücahitlerle birlikte cihad ettiler. Peygamber efendimiz hayattayken müşriklerle savaştılar. Onun irtiha-linden sonra da mürtedlerle çarpıştılar.

Kureyşliler'in boykot ve engellemeleri sonuçsuz kalmıştı. Nur hapsedilemez ve sabit kalamaz. Aksine o devamlı olarak çevreye yayılır ve alanını genişletir. Karanlık ne kadar yoğun olursa olsun, ışığın kendisine sirayetine engel olmaz. îşte Şair Tufeyl, Kureyşli müşriklerin boykotuna rağmen Muhammedi risaletin yayılmaya devam ettiğini ispatlayan güzel bir örnektir. Müşriklerin Peygamber efendimize ve onun risaletine karşı yaptıkları her türlü engellemeler neticede islam davetinin lehine oluyordu. Apaçık hakkın çağrısı yararına sonuç doğuruyordu.

Bu ve buna benzer kıssalardan anlaşıldığına göre -ki buna benzer birçok kıssa vardır- islamiyet, Arap Yarımadasının her köşesine sesini duyurmuş ve yayılmaya başlamıştı. Bu tevhid davetinin merkezi olan Peygamber efendimiz ise Mekke'de ikamet etmekteydi. O, bütün Araplar'ın toplanma merkezi olan bu şehirde hiçbir gevşekliğe düşmeden ve sesini kısmadan çağrısını sürdürüyordu.

Bu çağrı zayıf ve korumasız kimseler yanında bazı güçlü kimseler tarafından da kabul görüyordu. O, kavmi arasında açıkça namazını kılıyor ve asla gizlemiyordu. Ama müşrikler onunla açıkça alay ediyorlar, içten içe ona kin besliyorlardı. O, kendisine karşı gerçek inancı ve kesin bilgisinden dolayı değil, duyduğu kin, kıskançlık ve asebiyet nedeniyle mücadele edenler ve şirke tutunan kimselerle mücadelesini sürdürüyordu.
Müşrikler ise, neye inanacaklarını bilmeyen ve inançlarında teredüt içinde bulunan kimselerdi. Kin ve Öfkeleri de bu tereddütlerinden kaynaklanıyordu. Kesin bir inançla, gönülden iman eden mü'minler onların kin ve öfkelerinin biricik hedefi oluyorlardı, işte böylece apaçık hak ile mütereddit olan batıl arasında çarpışmalar devam etmişti.

HUZUNYILI

Mekke-i Mükerreme'nin lideri durumundaki Ebu Talib ile, Peygamber efendimizin zevcesi, müzminlerin annesi Hatice'nin vefat ettiği yıla, Peygamber efendimiz hüzün yılı adını vermişti. Hüzün yılında o, iki büyük dostunu ve teselli kaynağını kaybetmişti. Bunların vefatlarından sonra, hısım ve akrabaları içinde, onların yerlerini dolduracak kimse çıkmamıştı. Çünkü bu iki kişi, ondan hiçbir yardım ve desteği esirgemiyorlar, her türlü eziyetlerden koruyorlar, müşriklerin tutumundan dolayı duyduğu teessürleri gidermeye çalışıyorlardı. O, bu iki kişinin varlığıyla sükun ve huzur buluyordu.
Peygamber efendimizin hayatını inceleyenler, Ebu Talib'in, yeğeni Muhammed'e gösterdiği şefkati, hiçbir babanın kendi evladına bile göstermeyeceğini anlar. Ebu Talib, yeğeni Hz. Muhammed'in davetine icabet etmemiş olduğu halde, yine de ona şefkat göstermiş ve onu himaye etmişti. Söylenildiğine göre o, Kureyşliler'in hakaret ve kınamalarından çekindiği için Peygamber efendimizin çağrısına cevap vermemiştir. Şüphesiz Al-lahü Teala bu durumu bilmekteydi. Aslında bütün bu olup bitenler, Muhammedi davete taalluk eden şeylerdi. Belki de Ebu Talib, Peygamber efendimize ve onunla birlikte iman edenlere yapılan eziyetleri hafifletmek için kavminin eski dininde görünmeyi uygun bulmuştu.
Eğer Ebu Talib, Hamza, Ali, Osman ve diğer Abdü Menaf oğulları gibi Muhammedi davete iman etmiş olsaydı, Peygamber efendimizi koruyamaz ve Kureyşliler'in saldırılarını geri püskürtemezdi. Çünkü müslüman olsaydı, Kureyşliler onu da düşmanları arasında görecekler, dolayısıyla onun otoritesine boyun eğmeyeceklerdi. Görünürde müşriklerin dininde idi, ama gerçekte müslüman olup olmadığını ancak yüce Allah bilir. Kalplerde gizli olan şeyleri bilmeye gücümüz yetmediği için, onun mü'min mi, yoksa kafir mi olduğunu bilemiyoruz. Fakat görünüşte o, imana davet edilmiş, ama icabet etmemiştir.
Peygamber efendimiz şu sözüyle, Ebu Talib'in himayesini hayırla yadetmiştir: "Ebu Talib hayattayken Kureyşliler bana eziyet edemediler. Onun vefatından sonra yapmış oldukları eziyetleri, hayatında iken bana yapamamışlardı."
Mü'minlerin annesi Hatice, işler sarpa sardığı ve kavminden şiddetli muhalefet gördüğü zaman Peygamber efendimiz için huzur ve sükun kaynağı olmuştu. Peygamber efendimiz, kavminin küfür ve düşmanlığının şiddetlendiği zaman, yorgun olarak evine döner, orada' şefkatli zevcesi Hatice'nin güler yüzüyle karşılaşırdı. Hatice, onu şu sözlerle teselli ederdi: "Andolsun ki, Rabbin seni yalnız bırakmayacak ve perişan etmeyecektir. Çünkü sen, akrabalarını ziyaret

eder ve yardıma muhtaç olanlara yardım elini uzatırsın. Zamanın musibetlerine karşı fela-feetzedelere yardımcı olursun. Onların gönüllerini hoşnut eder, sıkıntılarını giderir, mahzun kalplerini sükunete kavuşturursun."
Hz. Muhammed (sav)'e bağlı olan Hatice'nin bu tatlı ve hikmetli sözleri, zor günler geçiren Peygamber efendimiz için en büyük teselli olurdu. Gerçekten de Hatice onu sükun ve huzura kavuştururdu. Nitekim Allahu Teala şöyle buyurmuştur:
"Onun ayetlerinden biri de, kaynaşmanız için, size kendi nefislerinizden eşler yaratması ve aranıza sevgi ve merhamet koymasıdır." (Rum: 21)
Hüzün yılı, ravilerin kesin ifadelerine göre hicretten üç yıl Öncedir. Namaz bu yıldan sonra farz kılınmıştır. Çünkü Ebu Talib ile Hatice'nin vefatı Miraç olayından Öncedir. Allahü Tea-la adeta iki sevgili dostunun kaybından dolayı çok üzülen elçisini, Miraç olayı ile teselli etmek istemiştir. Yine bu olayla yüce Peygamberimiz, asıl ve kalıcı dostun yalnızca Allah olduğunu görmüş, sadece O'nun himayesinin kalıcı ve ebedi olduğunu anlamıştır.
Peygamber efendimizin siyerini yazanların bir çoğu Miraç hadisesinin üzerine kudsi şeyler söylemişlerdir. Çünkü bu gece esnasında tevhidle ilgili îslami farizalar -ki bu da namazdır-açıklanmıştı. Bu konuda tbn Kesir, Tarih-i Kebir adlı eserinde şöyle der:
"Beyhaki diyor ki... Hatice ile Ebu Talib, hicretten üç yıl Önce, yani boykottan kurtuludukiarı yıl vefat etmişlerdir. Hatice, Ebu Talib'den otuzbeş gün önce vefat etmiştir. Rivayete göre Zühri şöyle demiştir: 'Hatice, Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinden Önce Mekke-i Mükerreme'de vefat etmiştir. Bazıları ise namazın farz kılınmasından önce vefat ettiğini söylemişlerdir. Ben de derim ki, onların bu sözleri, Hatice'nin Miraç gecesinde namazın farz kılınmasından önce vefat etmiş olduğunu gösteriyor. Bizce de en münasip olan, Beyhaki ile diğerlerinin söyledikleri gibi, Ebu Talib ile Hatice'nin Miraç hadisesinden önce vefat etmiş olmalarıdır."

Ebu Talib'in İmanı

Ebu Talib'in îslam davetinde önemli bir yeri olduğu şüphesizdir ve hiçbir mü'min bu komuda tartışmaz. Çünkü o gerçeği görüyor, o gerçeğin davetçisini himaye ediyor ve İslam'ı savunuyordu. Bu konuda uğradığı b askılara cesaretle göğüs geriyordu. Boykot altında, HaşimoğuUları ve Muttaliboğullarıyla birlikte geçim darlığı çekmeye ve her türlü mahrumiyete katlanmayı göze almıştı. Yüksek bir şerefe sahip olan ve hakkı savunmaktan korkmayan Ebu Talib,, her şeye rağmen görünürde Allah'ın dinine girmemişti. Ama onu savunmaktan da geri durmadı. Ebu Talib'in bunu cahili yet asebiyeti dolayısıyla yaptığında inananlar olduğu gibi, Muhammed (sav)'e olan aşırı sevgisi nedeniyle yaptığına inananlar da vardır. Onu harekete geçiren sadece asebiyet değil, aynı zamanda Peygamber efendimize olan aşırı sevgisi idi.

Burada şöyle bir soru ile karşılaşmaktayız. İslam davetini şirke karşı koruma sınavında başardı olan Ebu Talib, kalbine iman nuru girmeden mi vefat etti?

Şii kardeşlerimiz bu soruya karşı Ebu Talib'in imanlı bir kimse olarak vefat ettiğini söylerler. Cenab-ı Allah ona kelime-i tevhidi söylemeyi nasip etmiştir. Şiilerin bu konuda ileri sürdükleri ve Peygamber efendimize isnad ettikleri bazı rivayetleri vardır.

İçlerinde birçok hadis ve fıkıh aliminin bulunduğu ehl-i sünnet ve'1-cemaat ise, Ebu Talib'in müşrik olarak öldüğünü ve cehennemlik olduğunu, ancak Cenab-ı Allah'ın onun cehennemdeki azabını hafifleteceğini savunmuşlardır.

Ehl-i sünnet ve'1-cemaat, Şiiler'in Ebu Talib'in mü'nıin olarak öldüğü şeklindeki görüşlerini reddetmektedirler. Çünkü onlar bunu, Hz. Ali taraftarı oldukları için söylemişlerdir. Müslüman olduğu ve kelime-i şehad et getirdiği konusunda ileri sürdükleri rivayetlerin senetleri do zayıftır. Oysa sahih senetli rivayetler, onun kelinıe-i şehadeti söylemediğini bildirmektedir. Cehennemde fazla eziyet görm eyip bir su kenarında kalacağı konusundaki rivayetler ise Peygamber efendimizin, onun cehennemdeki azabının hafifletilmesi için yaptığı duanın kabulünün sonucudur. Çünkü o, Peygamber efendimize yardımcı ve destek olmuştur.

Yalnız, ölüm döşeğindeki Ebu Talib'le ilgili iki olayı anlatmak yerinde olacaktır:

Sahih hadis kitaplarının naklettiklerine göre Peygamber (sav) efendimiz Ebu Talib'in haftalığından endişeliydi. Kureyşli müşrikler de, onun Ölümünden 1 endişe duyuyorlardı. Çünkü o hem Peygamber efendimizi himaye ediyor, hem de

Kureyşliler için Peygamber efendimizin şi\ layetinin yapılacağı bir makam olarak varlığını sürdürüyordu. Mü'minlere yapılan eziyetlerin hafifletilmesine sebep olacağını umduğu için, Peygamber efendimiz Ebu Talib'in ölümünü ist emiyordu. Muhaddis ve tarihçi îbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Ni haye" adlı eserinde bu konuda söylediklerine kulak verelim:
*tbn îshak dedi ki: Ebu Talih hastalıktan şikayet etmeye başladı. Kureyşliler onun ağır hasta olduğunu duyunca, birbirlerine şöyle demişlerdi: Hamza ile Ömer'in müslüman oluşuyla birlikte Muhammedi davet kabileler arasında yayıldı. Gelin Ebu Talib'e gidelim ve yeğenine nasihatta bulunması ve onu durdurması için ricada bulunalım. Onların çoğalmasından ve bize üstün gelmelerinden korkuyoruz. Bu hususta emin değiliz."
îbn tshak'ın rivayetine göre, îbn Abbas şöyle demiştir: "Ku-reyşli müşrikler kendi aralarında böyle konuştuktan sonra Ebu Talib'in yanına gittiler. Onunla konuştular. Onun yanına varanlar, kavmin eşrafı idiler. Utbe bin Rebia, Şeybe bin Re-bia, Amr bin Hişam (Ebu Cehil), Ümeyye bin Halef ve Ebu Süf-yan bin Harb'dan teşekkül eden bu heyet ona şöyle demişlerdi:
"Ey Ebu Talibi Sen büyüğümüz ve ulumuzsun. Hastalandığını görünce endişelenmeye başladık. Yeğenin ile aramızda geçenleri biliyorsun. Onu çağır ve aramızdaki meseleyi hallet. Aramızda hakem ol ve gerginliği ortadan kaldır. Ne o bizim dinimize, ne biz onun dinine ilişmeyelim."
Bunun üzerine Ebu Talib, Peygamber efendimize haber göndererek yanına çağırttı. Peygamber efendimiz gelince, ona şöyle hitap etti: "Ey kardeşimin oğlu! Bunlar senin kavminin ileri gelenleridirler. Senin için toplanıp gelmişler. Sana vereceklerini verecekler. Senden alacaklarını da alacaklar." Peygamber efendimiz, uOlur ey amcacığım! Onların benden almalarını istediğim şey, tek bir kelimedir ki, onlar onunla bütün Araplar'a ve Arap olmayanlara hakim olabilirler" dedi. Ebu Cehil de şöyle cevap verdi: "Çok güzel. Andolsun ki, bir değil, on kelime verelim. Sen onu bize söyle." Peygamber efendimiz: "La ilahe illallah" deyin ve tapmakta olduğunuz putlarınızı ellerinizle kaldırıp atın!" dedi.
Müşrikler, birden ellerini çırptılar ve: "Ey Muhammed! Sen, bunca ilahları bir tek ilah mı yapmak istiyorsun?! Doğrusu senin yaptığın akıl karı değil" dediler ve birbirlerine de: "Vallahi bu adam, size istemediğiniz şeyi veriyor. Gidiniz, Allah, sizinle onun arasında hükmünü verinceye kadar atalarınızın dininde sebat edip direniniz" dediler ve dağılıp gittiler. Ebu Talib de Peygamber efendimize şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, ey kardeşimin oğlu! Sen onlardan fazla bir şey istemedin ve onlara haksızlık etmedin." Böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz onun İslam'a gireceğini ümid etti ve ona şöyle dedi: "Ey amcacığım!

Bu kelimeyi sen söyle ki, kıyamet gününde sana şefaat edebileyim." Ebu Talib, müslüman olmasını Peygamber efendimizin fazlasıyla arzu ettiğini görünce şöyle dedi: "Kardeşimin oğlu! Allah'a yemin olsun ki, sana karşı haksızlık etmeyeceklerinden emin- olsaydım, sana sövmelerinden korkmasay-dım, benden sonra amcalarına kötülük yapmalarından endişe etmeseydim ve Kureyşliler'in, bu kelimeyi korktuğum için söylediğimi zannetmelerinden çekinmeseydim seni sevindirmek için bu kelimeyi söylerdim."

Ebu Talib'in Ölümü yaklaştığında, Abbas onun dudaklarını hareket ettirdiğini görmüş ve ne söylediğini anlamak için kulağını ağzına yaklaştırıp dinlemiş sonra da Peygamber efendimize de şöyle demişti: "Ey yeğenim! Kardeşim Ebu Talib, söylemesini emrettiğin kelimeyi söyledi!" Resulullah (sav) ise "Ben işitmedim" buyurdu.[1]

Bu rivayet üç noktaya işaret etmektedir:

1- Kureyşliler Ebu Talib'in hayatta kalmasını kendi güvenlikleri için garanti unsuru olarak görüyorlardı. Mekke'nin yaşlısı ve amcası Ebu Talib vasıtasıyla Peygamber efendimize tesir edeceklerini umuyorlardı.

2- Ebu Talib, Peygamber efendimizi aşırı derecede seviyordu. Çünkü o Peygamber sevgisiyle konuşuyordu.

3- Rivayetler, Ebu Talib'in Peygamber efendimizin davetini tasdik ettiğine işaret etmektedirler. Bu da iki açıdan müşahede edilmektedir:

a- Ebu Talib Peygamber efendimize şöyle demişti: "Senin Kureyşliler'den fazla bir şey istemediğini ve onlara haksızlık yapmadığını gördüm." Yani Peygamber efendimiz, Kureyşli-ler'den makul bir şey istemişti: Kelime-i tevhid'i söylemek.

b- Bu rivayet, Abbas'm da dediği gibi Ebu Talib'in iman kelimesini telaffuz ettiğine işaret etmektedir. Abbas, Ebu Talib'in imanını inkar edenleri reddetmiştir. Şöyle ki:

1- Bu senette belirsizlik vardır. Ravinin kim olduğu ve durumunun ne olduğu bilinmemektedir.

2- îmam Ahmed, bu rivayeti nakletmiş, ama Abbas'm sözlerinden bahsetmemiştir. Tirmizi, Nesei ve îbn Cerir et-Taberi de bu durumdadırlar.

Buhari bu haberin daha sonraki kısmında, Ebu Cehil ile Abdullah bin Ümeyye'nin, Peygamber efendimizin, amcası Ebu Talib'den "La ilahe illallah" demesini istediği zaman, bu iki kişinin Ebu Talib'e şöyle dediklerini rivayet eder: "Ey Ebu Talibi Abdülmuttalib'in dininden vaz mı geçiyorsun?!" Ebu Talib sonunda: "Ben Abdülmuttalib'in dinindeyim" deyinceye kadar, onlar bu ayıplamalarını devam ettirmişlerdi.

Diğer sahih rivayetlerden de anlaşıldığına göre, Ebu Talib, Peygamber

efendimizin çağrısına olumlu cevap vermemiş ve neticede Peygamber (sav) efendimiz ona şöyle demişti: "Ey Amca! Şunu iyi bil ki, Allah tarafından men olunmadıkça senin için istiğfarda bulunacağım."
Sonuç olarak deriz ki: Burada üç şey sözkohusudur. Bunlardan ikisi gerçekleşmiştir. Üçüncüsünün gerçekleşip gerçekleşmediği ise ihtilaf konusudur:
1- Ebu Talib, Peygamber efendimizi savunarak, Peygamber efendimiz hakkında Övücü sözler söyleyerek, ona ve ashabına sevgi, şefkat ve muhabbetini şiirlerinde dile getirerek, Peygamber efendimize muhalefet edenlere ayıplayıcı ve kötüleyici beliğ ifadeler sarfederek İslamiyet'i himaye etmişti. O, belagat, fesahat bakımından bütün Araplar'dan daha üstündü. Bu bakımlardan zirvede olduğu için, hiçbir edip ve şair onun karşısına çıkamamıştır. O bütün bu beliğ ve fasih sözleriyle İslamiyet'in methini vermiş ve müslümanları savunmuştu. Peygamber (sav) efendimizin doğru sözlü bir mürşid olduğunu biliyordu.[2]
2- Vefat edeceği sırada Ebu Talib, Peygamber efendimizin bütün arzu ve isteklerini hoş görüyor ve onun doğru yolda olduğunu söylüyordu. Muhammedi davetin ortaya çıkmasından sonra, onun putların iyiliğinden söz ettiği, onları kutsadığı, onları Peygamber efendimizin davetine tercih ettiği görülmemiştir. O, eziyetlere karşı Peygamber efendimizle birlikte göğüs germiş ve tahammül göstermişti. Bütün bunlara ek olarak o, Peygamber efendimize açıkça sevgi ve şefkatini göstermişti.
3- Ebu Talib'in söyleyip söylemediği hususunda ihtilaf edilen üçüncü şey ise, kelime-i tevhid'tir. Bazı rivayetlere göre o, bu kelimeyi telaffuz etmiştir. Bu da Abbas'dan gelen bir rivayettir. Fakat bazıları bu rivayet üzerinde şüpheleri olduklarını söylemişlerdir. Bunlara göre Abbas, müslüman olmadan Önce böyle bir iddiada bulunmuştur. Hatta bazılanysa, Abbas'm bu hususta yalan söylediğini ve onun müslüman olmadan önce yalancı bir kimse olduğunu söylemişlerdir. Abbas bin Abdülmuttalib'in -İslamiyet'ten önce de olsa- yalan söyleyen bir kimse olduğunu iddia etmekten Allah'a sığınırız. Çünkü o, Kureyş'in eşrafından ve seçkin kimselerdendi. Bu tür insanlar ise yalan söylemezler. Bu konuda Buhari'de şöyle bir rivayet görüyoruz. Roma imparatoru Heraklius, Ebu Süfyan ile Peygamber efendimiz hakkında konuşmuştu. Ebu Süfyan, aralarında düşmanlık olduğu halde Peygamber efendimizin evsafı ve meziyetleri hakkında doğru konuşmuş ve şöyle demişti: "Araplar arasında yalancı olarak tanınmaktan ve sonsuza kadar bu unvanla anılmaktan korkmasaydım, mutlaka bu hususta yalan söylerdim!" Abbas bin Abdülmuttalib, şeref ve himmet bakımından Ebu Süf-yan'dan daha mı geri idi ki, yalan söylesin?! O Kureyşli ve Ha-şimi'ydi. İslamiyet'ten önce de, sonra da Peygamber efendimizin amcası idi.

Buraya kadar anlattıklarımızdan çıkaracağımız özet şudur: Ebu Talib, Peygamber efendimizi yalanlamamış ve asla mukavemet edip inatçılık göstermemiştir. Şu halde o müslüman olarak mı ölmüştü? îbn Kesir, bu konuda şöyle der: "Bütün bu hal ve hareketleri içinde, Ebu Talib, Peygamber (sav) efendimizin doğru sözlü bir nıürşid olduğunu anlamış, ama bununla beraber kalbden iman etmemiştir."[3]
Îbn Kesir bu sözleriyle Ebu Talib'in bilgisini, Yahudiler'in Peygamber efendimiz hakkındaki bilgilerine benzetmiş olmaktadır. Çünkü Yahudiler de Peygamber efendimizi bilip tanıyorlardı. Nitekim onlar yüce Allah'ın da buyurduğu gibi: "Onu (Muhammed'i) oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar," (Bakara: 146) Fakat buna rağmen onlar bilgilerinin gereğini yerine getirip Peygamber efendimizi tasdik etmiyorlardı. Yani bilgileriyle imanları paralel gitmiyordu.
Kendimde, bu konuda îbn Kesir'e muhalefet etmek ya da bu sözün Ebu Talib'in durumuyla uygunluk göstermediğini söylemek hakkım görüyorum. Öyle sanıyorum ki, Ebu Talib'in Allah'ı ve Peygamberinin davetini tanımasıyla Yahudilerin tanıması arasında fark vardır. Ayrıca Ebu Talib'in bu husustaki bilgisinin yanısıra, onu tasdik edip inandığına işaret eden belirtiler de vardır. Bilgisi ile yakin ve inancı paralellik gösteriyordu. Nitekim bizzat söylediği sözler de buna işaret etmektedir. Ayrıca o İslamiyet'i savunmuştur. Bu konuda Ebu Talib'in eksikliği, tasdik ve imanın gereğini ifade etmemiş olmasıdır. Bu sebeple onun asla müşrik olamaycağını ve müşrik olmasının imkansız olduğunu söylüyorum. Çünkü:
1- O, Kureyşliler'in sözlerini reddetmiş ve tevhid davetini desteklemiştir.
2- O, tevhidi ve tevhid ehlini savunmuş, sadık mü'minler gibi, o da eziyetlere göğüs germiştir.
3- Muhammed (sav)'in doğru sözlü bir mürşid olduğunu açıkça ifade etmiştir.
Zayıf inançlı müslümanlar arasında bile, onu iman evinde göstermemek gibi bir tavır vardır. Ancak biz, onun müşrikler zümresinden çıkmış olduğunu söylemekte tereddüt etmiyoruz. Her ne kadar can çekişme esnasında Kureyşli yaşlı birisine kendisinin Abdülmuttalib'in dininde olduğunu söylediği nakle-diliyorsa da, söylemiş olduğu bu söz, onun İslamiyet'i savunmasına ve Muhammed (sav)'in davetinin gerçek olduğunu açıklamasına aykırı düşmemektedir. Çünkü o, gücü ve kuvveti yerin-deylten, Peygamber efendimizin doğru sözlü bir mürşid, davetinin de gerçek olduğunu beyan etmiştir. Bu konudaki sözlerimizi, îbn Kesir'in Ebu Talib hakkında söylediği cümlelerle sona erdirmek istiyoruz:
"Ebu Talih, gücü yettiğince, tavır ve davranışlarıyla, diliyle, malıyla ve canıyla

Peygamber efendimizi ve ashabını, insanların eziyet ve cefalarına karşı korurdu. Bununla birlikte Cenab-ı Allah ona imanı takdir etmedi. Çünkü bunda ilahi hikmetler ve kesin deliller vardı. Eğer Cenab-ı Allah müşrikler için istiğfarlarda bulunmamızı yasaklamış olmasaydı, Ebu Talib için istiğfarda bulunur ve ilahi rahmet dilerdik.[4]

Yaptığımız araştırmalardan çıkardığımız sonuca göre, Ebu Talib asla müşrik değildir. Çünkü müşrik, putlara tapan ve putları Allah'a ortak koşan kimsedir. Oysa Ebu Talib'in fiilleri, -sözleri ve davranışları, onun putlara tapmayı uygun görmediğine işaret etmektedir. Bu sebeple ben, onun için istiğfarda bulunmanın yerinde olacağı düşüncesindeyim. Her şeyin iyisini, noksanlıklardan münezzeh olan Allah bilir.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 123.

[2] Îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 126.

[3] Îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 126.

[4] îbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nıhaye. C 3, s. 126.

Hz, Hatice

Peygamber efendimizin ikinci kaybı Hz. Hatice olmuştu. Onun ölümü de, Peygamber efendimizin kalbinde büyük bir hüzün meydana getirmişti. O, Peygamber efendimizin canının bir parçasıydı. îlk vahiy geldiğinde, kalbi tiril tiril titremekte olduğu halde vardığı evinde, korku ve heyecanını gideren, Hz. Hatice olmuştu. Onu sakini eştirmiş, yaralarına merhem olmuştu. Kavminden gördüğü eza va cefaları dindiren, gönlünde açtığı yaralan tedavi eden yine Hz. Hatice'ydi. Üzüntülerine ortak olmuş, zevceleri arasında birinci sırayı ve en yüksek mertebeyi işgal etmişti. Peygamber efendimizin gönlünde tuttuğu müstesna yer dolayısıyla, Peygamber efendimiz hayatta olduğu sürece başka bir kadınla evlenmemişti. Peygamber efendimizin birden fazla kadınla evlenmesi, şehvetini tatmin amacına yönelik değildi. Bu evliliklerin bazı sebepleri vardı. Değişik kabilelerle dostluk bağları kurmak, onların gönüllerini almak, ya da şehit düşen veya normal ölümleriyle dünyayı terkeden ve geride kendisine bakacak kimsesi kalmamış olanları, muhtaç duruma düşürmemek ve şu sözünü tahakkuk ettirmek için evlenmişti: "Her kim mal bırakırsa o mal mirasçılarına kalır. Her kim de geride, muhtaç durumda çoluk çocuk bırakırsa, onlar benim sorumluluğumdadır!"
Hz. Hatice, Peygamber efendimizin nazarında ve Islamiyette büyük bir mertebe sahibi olduğu içn cennette kendisi için inciden bir ev yapıldığı müjdesini almıştı:
Buhari, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Cebrail, Resulullah (sav)e gelip şöyle dedi:
"Ya Resulullah! Şu Hatice, sana içinde biraz katık bulunan bir kap getirdiği zaman ona Rabbinden ve benden selam söyle. Onun için cennette, içinde gürültü ve zahmet bulunmayan, inciden yapılmış bir köşkün inşa edildiğini de müjdele."
Süheyli der ki: "Hatice için cennette inciden bir köşk yapıldığı müjdelenmişti. Bu köşk, inci kökünden yapılmıştı. Çünkü o, imana ilk koşan insan olarak imanın kökünü ele geçirmişti. Cennette kendisi için yapılan köşkün içinde gürültü ve zahmet olmayacaktır. Çünkü o hayatta iken Peygamber efendimizin huzurunda sesini yükseltmemiş, bağırıp çağırmamıştır. Onu hiçbir zahmete sokmamış, asla eziyette bulunmamıştır."
Peygamber efendimiz Hz. Hatice'yi her zaman hayırla anardı. Onu seveni sever, dost olana, dost olurdu. Peygamberimiz sık sık Hatice'yi andığı için bazı zevceleri kıskançlık göstermişlerdi. Hatta bir defasında müzminlerin annesi Hz. Aişe şöyle demiştir: "Devamlı kendisini andığı ve Cenab-ı Allah'ın, kendisine

cennette inciden bir köşk müjdelemesini emrettiği için, Peygamber efendizin zevceleri arasında Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbirini kıskanmadım. Peygamber efendimiz bir kurban kestiği zaman, hepsine yetecek kadar kısmını, Hz Hatice'nin dostlarına gönderirdi. [1]
Peygamber efendimiz Hz. Hatice'yi anar onun hatırasına saygı gösterir, onu ananlara ikramda bulunurdu. Bir defasında Hatice'nin kızkardeşi Hale, Peygamber efendimizin yanına gelmek için izin istemişti. Onun sesini tanıyınca çok sevinen Efendimiz: "Allah'ım! Hale geliyor, Hale!" demişti.
îmam Ahmed bin Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (sav) efendimiz, Hatice'yi en güzel övgülerle anardı. Bu sebeple bir gün Hatice'yi kıskandım ve şöyle dedim: "Şu avurtları kızaran kadını ne kadar çok anıyorsun? Halbuki Allah sana ondan daha iyisini verdi!" Bunun üzerine Peygamber efendimiz bana şu cevabı verdi: "Hayır, Allah ondan daha iyisini bana vermedi. İnsanlar beni inkar ettikleri zaman, o bana iman etti. insanlar beni yalanladıkları zaman, beni o doğruladı. Başkaları beni mahrum bıraktıkları zaman, o kendi malı ile bana yardımda bulundu. Onun sayesinde Allah beni çocuk sahibi yaptı." Peygamber efendimiz, bu sözleri Mısırlı Mariye'den oğlu îbfahim henüz doğmadan önce söylemiştir.
Bütün bu sözlerinden, Hz. Hatice'nin Peygamber efendimizin kalbinde ne kadar yüksek bir yer tuttuğunu anlamaktayız. Davet hususunda işler sarpa sardığı, bela ve musibetler şiddetlendiği zaman Hz. Hatice ona yardım ve iyilikte bulunmuştu. în-sanlar kendisini yalnız bırakıp dostsuz kaldığı zaman, Hatice Peygamber efendimize dost olmuştu. Yapılan eza ve cefa karşısında, Hz. Hatice onu teskin etmiş ve huzura kavuşturmuştu. Zaten bunun sonucu olarak onun ve Ebu Talib'in vefat ettiği yıla, Peygamber efendimiz "hüzün yılı" adını vermişti. Bunda da gerçekten haklıydı. Çünkü bu yılda o, iki sevgilisini, kendisini himaye eden mücadeleci amcasını ve kendisine devamlı iyilikte bulunmuş olan dostu ve eşini kaybetmişti.
Sahih rivayetlere göre Ebu Talib, Hz. Hatice'den önce vefat etmiştir. Hz. Hatice'den üç gece önce vefat ettiğini söyleyenler olduğu gibi, 35 gece önce vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Burada önemli olan, bu iki insandan hangisinin diğerinden ne kadar Önce öldüğü meselesi değildir. Ancak şunu kesin olarak biliyoruz ki, bu iki insanın ölümü Peygamber efendimizi şiddetli bir hüzne gark etmişti.

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, 8.18.

Ebu Talib'in Vefatından Sonra Meydana Gelen Olaylar

Peygamber (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Kureyşliler Ebu Talib ölünceye kadar bana hoşlanmadığım birşey yapmadılar." Ama Peygamber efendimiz iki sevgilisini kaybetmişti. Bunlardan biri onu himaye eden mücadeleci amcası, diğeri de ona iyilikte bulunan hayat refikası idi.
Ebu Talib'in vefatından sonra Peygamber efendimiz çıkıp îs-lam davetini yürüttüğü ve rabbinin risaletini tebliğ ettiği zamanda, Kureyşliler ona saldırdılar. Onu evinin içinde bile rahat bırakmadılar. Komşuları ona kötülük yaptı. Ebu Cehil, Hakem bin ebi'l-As bin Ümeyye, Ukbe bin Muayt, Adiy bin Hamra Îbnü'1-Asda el-Hüzeli bunlara Örnek olarak gösterilebilir. Bunlardan biri, namaz kılmakta olan Peygamber efendimizin üzerine, bir koyunun rahmini atmıştı.
Müslim, îbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Bir ara Resulullah (sav) efendimiz Beytin yanında namaz kılıyordu. Ebu Cehil ile arkadaşları da orada oturmuşlardı.
Bir gün önce develer kesilmişti. Ebu Cehil, oradaki arkadaşlarına şöyle dedi: "Bana falan oğullarının kestikleri develerin rahimlerini kim alıp getirecek, ve sonra da onları, secde vaziye-tindeki Muhammed'in omuzlan arasına bırakacak?!" Bunun üzerine, orada bulunanların en bahtsızı hemen harekete geçerek develerin rahimlerini getirdi. Peygamber efendimiz secdeye vardığında, rahimleri onun omuzları arasına bıraktı. Orada bulunanlar da gülmeye başladılar. Katıla katıla güldüler. Gülmeleri öylesine şiddetlendi ki, neredeyse birbirlerinin üzerlerine, yıkılıyorlardı. Ben de (yani îbn Mesud) olup bitenlere bakıyordum. Peygamber efendimiz secdeye varmıştı. Artık başını secdeden kaldırmıyordu. Nihayet adamın biri gidip, olup bitenleri Fatıma'ya haber verdi. Fatıma geldi. Henüz küçücük bir çocuk-tu. Babasının omuzları arasındaki pislikleri attı. Sonra dönüp oradaki müşriklere söylenmeye başladı. Peygamber efendimiz namazını tamamladıktan sonra başını secdeden kaldırdı. Ku-reyşli müşriklere beddua etti. Beddua ederken sözlerini üç defa tekrarlardı. Bir dilekte bulunduğu zaman da dileğini üç kez tekrarlardı. Sözlerini tamamladığında şöyle demişti: "Allah'ım! Kureyşi sana havale ediyorum!" Bu bedduasını da üç kez tekrarlamıştı. Müşrikler onun bu bedduasını işitince gülmeye son verdiler. Bedduasından korkmuşlardı. Sonra Peygamber efendimiz şöyle dedi:
"Allah'ım Ebu Cehil bin Hişam'ı, Utbe bin Rebia'yı, Şeybe bin Rebia'yı, Velid bin Ukbe'yi, Ümeyye bin Halefi, Ukbe bin Ebi Muayt'ı helak et!"
Muhammed (sav)'i hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, adları zikredilen bu

heriflerin hepsinin Bedir savaşında gebertil-diklerini gördüm."
Kureyşliler, Peygamber efendimize şiddetli eza ve cefada bulunmaya başlamışlardı. Peygamber efendimizin şahsına yöneltilen eziyetlerin çoğu, Ebu Talib'in vefatından sonra olmuştur. Bu konuda îbn Kesir şöyle der:
"îbn Mesud'un da rivayet ettiği gibi, namaz kılmakta olan Peygamber efendimizin omuzlarının arasına deve rahminin atılması; Abdullah bin Amr bin As'ın haber verdiği gibi, Peygamber efendimizin boğazını şiddetle sıkmaları, Ebu Cehil'in de bu yolda azimli olması, namaz kılmakta iken Peygamber efendimizin boynuna basması ve buna benzer eziyetlerle^ işkenceler -doğrusunu Allah bilir ya- Ebu Talib'in vefatından sonra vuku bulmuştur." Bu sözler yerinde söylenmiş sözlerdir. Burada, müşriklerin eziyetlerinin iki devrede olduğunu söylememiz gerekiyor:
1. Devre: Ebu Talib'in vefatından önce yapılan eziyet ve işkenceler: Bu dönemde Peygamber efendimize yapılan eziyetler daha çok alay ve sövme şeklinde cereyan etmiştir. Dille hakaretten başka birşey yapmıyorlardı. Bunu da Ebu Hakem bin Hişam (Ebu Cehil) Ukbe bin ebi Muayt ve diğer beyinsizler yapıyorlardı. Peygamber efendimizden başkasına yapılan, zayıf ve korumasız müminlere tatbik edilen bu bedeni eza ve işkenceler, müminlerin iki kez Habeşistan'a hicret etmelerine sebep olmuştu. Oraya hicret edenler arasında büyük sahabiler de vardı. Örneğin Cafer bin Ebi Talib, Osman bin Affan da hicret edenler arasında idi. Belki de bunlar, sözlü eziyetlere alay ve maskaralıklara dayanamadıkları için Habeşistan'a hicret etmişlerdi.
2. Devre: Ebu Talib'in vefatından sonra müşrikler eziyetlerini şiddetlendirmişlerdi. Artık hem sözlü, hem de fiili saldırılarda bulunuyorlardı. Nihayet Peygamber (sav) efendimiz Taif dönüşünde Mekke-i Mükerreme'ye girebilmek için birilerinin himayesine ihtiyaç duymuştu. Mut'im bin Adiy onu himayesine alarak Mekke'ye sokmuştu. Peygamber efendimiz, Ebu Talib'in himayesini kaybettikten sonra Cenab-ı Allah ona Mutim bin Adi/nin himayesini sağlamıştı.

Allah Teala'nın Himayesi

Buhari, ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayat eder: "Ebu Cehil, namaz kılan Peygamber efendimizi gördü ve ona: "Ey Muhammedi Sana namaz kılmayı yasaklamamış mıydım? Mekke'de meclisi benden daha kalabalık olan bir adam yoktur. Bunu biliyorsun!" dedi. Sonra Peygamber efendimiz, onu kovdu ve Cenab-ı Allah'ın şu ayet-i kerimesi nazil oldu:
"O zaman (o gitsin) de meclisini (adamlarını) çağırsın. Biz de Zebanileri çağırırız." (Aiak: 17-18)
Allah'a andolsun ki, Ebu Cehil, meclisindeki adamlarını çağırmış olsaydı, onu azap zebanileri yakalayacaklardı!"
îbn Cerir et-Taberi, Ebu Hüreyre'den şöyle bir rivayette bulunur:
"Ebu Cehil, etrafındaki adamlara şu Öneride bulunmuştu. "Herkesin görebileceği şekilde Muhammed'in yüzünü yere sürelim mi? Evet dediler. O da şöyle dedi: "Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, onu namaz kılarken görürsem, boynuna basacağım ve yüzüne toprak süreceğim!" Peygamber efendimiz namaz kılarken Ebu Cehil, boynuna basmak içn yanına gelmişti. Fakat ona yaklaşınca geri dönerek koşmaya başladı. Bu arada eliyle yüzünü kapamaya ve kendini korumaya çalışıyordu. Kendisine "Neyin var?!" diye sorulunca şu cevabı vermişti: "Benimle Muhammed'in arasında ateşten bir hendek var! Ve karşımda kanatlı melekler duruyor!" Bunun üzerine Resulullah (sav) efendimiz de şöyle buyurmuştu: "Eğer bana yaklaşsaydı, melekler onu kapıp götüreceklerdi!"
îkrime, Ibn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Peygam? ber efendimizle Mekkeli müşrikler arasında bir konuşma geçmişti. Peygamber efendimiz onları Allah'a iman etmeye çağırmıştı. Taptıkları taşların kendilerine fayda ve zarar veremeyeceklerini, Allah'ın azabına karşı onları koruyamayacaklarını açıkladıktan sonra yanlarından ayrılıp gitmişti. Ebu Cehil b. Hişam da kalkıp şöyle demişti: "Ey Kureyş topluluğu! Görüyorsunuz ki, Muhammed bizim dinimizi küçük görmekten, atalarımıza sövmekten, bizi horlamaktan, tanrılarımızı inkar etmekten geri durmuyor. Allah'a andolsun ki, yarın ben bir taş getirip üzerinde oturacağım. O namaz kılıp secdeye vardığı zaman, o üzerinde oturduğum taşla onun kafasını ezeceğim. Onun kafası ezildikten sonra, Abdü Menaf oğulları bana ne yaparlarsa yapsınlar, umurumda bile değil!"
Ertesi sabah Ebu Cehil eline bir taş alıp Kabe'nin yanına geldi ve taşın üzerine oturdu. Peygamber efendimizi beklemeye başladı. Az sonra Peygamber efendimiz gelip Mescid-i Aksa'ya yöneldi ve namaza durdu. Peygamber

efendimiz namaz kılarken Hacer-ül-Esved ile Rüknü Yemani'yi arasına alır ve öylece namaz kılardı. Öte yandan Kureyşliler de Ebu Cehil'in Peygamber efendimize ne yapacağını görmek için, kendi meclislerinde oturup beklemekteydiler. Peygamber efendimiz secdeye varınca, Ebu Cehil taşı eline alıp üzerine yürüdü. Yanına vardığında şaşkın, rengi sararmış ve ürkmüş bir durumda geri döndü. Elleri taşın üzerinde kurumuştu. Nihayet taşı elinden attı. Olup bitenleri seyretmek için gelen Kureyşliler Ebu cehil'in başına gelenleri gördüler ve ona "Neyin var ey Ebu Cehil?!" dediler. Ebu Cehil: "Dün size söylediklerimi yapmak için Mu-hammed'in üzerine yürüdüm, ancak yanına yaklaştığımda yanı başında iri kıyım damızlık bir devenin durduğunu gördüm. Vallahi onun gibi iri başlı ve iri dişli bir deve görmemiştim. Niyeti beni yemekti."

Bu naklettiğimiz haberleri güvenilir raviler, kuvvetler ve sahih senetlerle nakletmişlerdir. Her ne kadar bazı rivayetlerin senetlerinde zaaf bulunsa da, kuvvetli olanları zayıf olanlarına göre daha fazladır. Zaten bu konuda kuvvetli rivayetler bize yeterlidir. Biz bu eziyetlerin Peygamber efendimize Ebu Ta-lib'in vefatından sonra yapıldığı görüşünü ileri süren îbn Kesirdin görüşünü tercih ediyoruz. Her ne kadar bazı siyer ve hadis kitaplarında, rivayet edilen sahih senetlerle, bu olayların zamanları anlatılmamaktaysa da, bu vakıaların güvenilir raviler tarafından nakledildiği doğrulanmaktadır. Araştırıcı tarihçilerin, olayları, kendilerine münasip olan durumlarla bağlantılı kılmaları gereklidir. Bu eziyetler, Peygamber efendimizi himaye eden en yakın akrabası olan amcası Ebu Talib'in kalbine peygamber sevgisini ve himayesini ilham etmişti. Hayatı boyunca Peygamber efendimize tabi olmamış olsa da, yine ondan yardımını ve himayesini esirgememişti. Cenab-ı Allah da, hiçbir zaman peygamberini yardımsız ve desteksiz bırakmamış, onu düşmanları karşısında yok etmemişti.

Sevgi ile Birlikte Heybet

Cenab-ı Allah, Muhammed (sav) tarafından tebliğ edilen ri-saletini koruma altına almıştı. Bu risalet Peygamber efendimize bahşetmiş olduğu heybet sayesinde himaye edilmişti. Peygamber efendimiz şiddetli eziyetlere ve yapılan alaylara rağmen heybetini koruyarak îslam davetini ve risaletini korumuştu. Böylece Allah müşriklere, Peygamberini onların alay ve maskaralıklarıyla karşı karşıya bırakmayacağını hatırlatmıştı. Onların alayları ve nübüvvet makamına saldırıları karşısında Peygamber efendimizin caydırıcı ve kesin heybeti ortaya çıkmıştı. Bu hususta Peygamber efendimizin heybetinin büyüklügünü açıklayan iki olayı nakledeceğiz. Cenab-ı Allah ona verdiği sevgi ve rahmetin yanı sıra, büyük bir heybet de bağışlamıştı. Bu iki olayı şöylece Özetleyebiliriz:

1- Iraşlı adamın hikayesi: Muhammed bin îshak, Abdulme-lik bin ebi Süfyan es-Sekafî'den naklederek bu olayı şöyle anlatır:

"îraş'tan bir adam devesine binip Mekke-i Mükerreme'ye geldi. Devesini Ebu Cehil'e sattı. Fakat Ebu Cehil, devenin bedelini ödemeyi geciktirdi. îraşlı adanı Kureyşlilerin toplantı yerine gelip durdu. Resulullah (sav)da Kabe'nin bir tarafında otur-maktaydı. Kureyşlilere şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Aranızda bana, Ebu Cehil'e karşı yardım edecek bir kimse yok mudur1?! Ben garip ve yolcu bir adamım. Benim hakkımı yedi." Orada oturanlar, Ebu CehiVin Peygamblerimize olan düşmanlığını bile bile, alay için ona, Peygamberimizi göstererek: "Şu oturan adamı görüyor musun? Sen ona git! O, ondaki alacağını alıp sana verir" dediler. Adamcağız, Peygamber efendimizin yanına gidip durdu. Başına gelenleri ona anlattı. Peygamber efendimiz kalkıp onunla birlikte yola koyuldu. Kureyşliler, Peygamber efendimizin, kalkıp îraşlı adamla birlikte gittiğini görünce, yanlarındaki birine şöyle dediler: "Şunu takip et. Ne yaptığına bak, sonra gel bize anlat" Resulullah (sav) gidip Ebu CehiVin kapısını çaldı. Ebu Cehil, "Kim o?" diye sorunca Peygamber efendimiz, "Ben Muhammed bin Abdullah'ım! Dışarı çık" cevabını verdi. Ebu Cehil dışarı çıktı, ama yüzünde bir damla kan bile kalmamıştı. Rengi sapsarı olmuştu. Peygamber efendimiz, ona: "Bu adamın hakkını hemen öde" dedi. Ebu Cehil de: "Ayrılmayın hemen hakkını getirip Ödeyeceğim" dedi. İçeri girdi. Sonra adamın hakkını getirip ödedi. Bundan soura da Resulullah (sav) efendimiz oradan ayrıldı ve îraşlı adama: "Artık yoluna gidebilirsin" dedi. haslı adam da oradan ayrılıp Kureyşlilerin meclisine geldi ve şöyle dedi: "Allah bu adama hayır versin. Hakkımı alıp Ödedi."Sonra Kureyşliler, takip için gönderdikleri adamın yanına geldiler ve ona

"Yazıklar olsun sana neler gördün? Anlat bakalım" dediler. Adam da şu cevabı verdi: "Tuhaf şeyler gördüm. Muhammed, Ebu CehiVin kapısını çalar çalmaz, o dışarıya çıktı. Ama adeta bir ölü gibiydi.Mu-hammed, ona: "Bu adamın hakkını öde!" deyince, Ebu Cehil içeriye girdi ve hemen hakkını getirip ödedi."
Bir süre sonra Ebu Cehil de Kureyşiilerin toplantı yerine geldi. Orada bulunanlar şöyle dediler:
hazıklar olsun sana! Şimdiye kadar böyle bir iş yaptığını görmemiştik.'* Ebu Cehil de onlara şu karşılığı verdi: "Bu da ne demek1? Allah'a andolsun ki, Muhammed benim kapımı çalar çalmaz sesini duydum, ama içim korkuyla doldu. Hemen dışarı çıktım, yanıbaşında damızlık bir deve duruyordu. Daha önce öylesine iri başlı ve uzun boyunlu, büyük dişli bir deve görmemiştim. Allah'a andolsun ki ben; adamın hakkını Ödeme-seydim, o deve beni kesinlikle yiyecekti!"
Öncelikle bu olay, Peygamber efendimizin heybetini göstermektedir. Peygamber efendimiz hakkı yerine getirmek ve batılı altetmek istediği zaman bu heybetini kullanırdı. Ancak Allah'a davet yolunda bu heybetinden her zaman istifade etmezdi. Çünkü o, şefkatli ve merhametli bir kimseydi. Şefkat ve merhamet kalpleri inceltir. Heybet ise sürekli kullanıldığı takdirde nefisleri ürkütür ve helake sürükler. Risalet ise kalplerin sürekli olarak ısındırılmasmı ve yumuşak tutulmasını gerekli kılar. Cenab-ı Allah bir ayet-i kerimede Peygamber efendimize hitaben şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak dav-randın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılıp giderlerdi." (Al-ı İmran 159)
ikinci olarak bu olay, insanların en beyinsizlerinin ve insanlara karşı en saldırgan olanlarının, onların hukuklarını hiçe sayanların, topluluk ortasında iken bile çok korkak olduklarını, tek başlarına kaldıkları zaman iyice ürkekleştiklerini, hasımla-rıyla yüzyüze geldiklerinde ise paniğe kapıl-dıklarını ispatlamaktadır. Nitekim eziyet ve cefa vermek hususunda aşırı giden yöneticiler, kendilerinin saldırılara hedef olduklarını hissettikleri zaman, çok korkar ve paniğe kapı-lırlar. Saldırganlık, korkaklıkla bir arada bulunmaz, diye bir şey yoktur. Aksine güçlü kimselerde bulunduğu zaman saldırganlık mutlaka beraberinde korkaklığı da getirir.
2- Abdullah bin Amr bin As'a sordum: "Kureyşlilerin Peygamber efendimize karşı düşmanlıklarını ortaya koyan en şiddetli eziyetlerine bir örnek gösterebilir misin?"
Bana şu cevabı verdi: "Günün birinde Kureyş müşriklerinin önde gelenleri, Kabe'nin yanında Hatim denen kısımda toplanmışlar, Resulullah (sav)den

bahsediyorlardı. "Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabrettiğimizi hatırlamıyoruz. Bu bizi horladı, atalarımıza sövdü, dinimizi kınadı, birliğimizi parçaladı, tanrılarımızı inkar etti. Artık bu adama karşı hüyük bir saldırının arifesindeyiz!" Onlar böyle konuşurlarken, Resulullah (sav) aniden çıkageldi. Kabe'ye doğru yürüdü. Hacerü'l-Esved'i istilam ederek tavafa başladı ve yanlarından geçti. Bu sırada ona bazı laflar attılar. Bunlardan duyduğu rahatsızlık Peygamber efendimizin mübarek yüzünden okunuyordu. Yine da yoluna devam etti. Tavafın ikinci turunda, yanlarından geçerken yine ona aynı laflar atıldı. Aynı şekilde, rahatsızlığı, mübarek yüzünden anlaşıldı. Fakat tavafına devam etti. Üçüncü turda yanlarından geçerken yine aynı laflar atılınca, Peygamber efendimiz dönüp onlara şöyle dedi: uEy Kureyş topluluğu! Duyuyor musunuz? Şunu iyi bilin ki, canımı elinde bulunduran Allah'a andolsun ki, ben size ölümü getirdim!"
Böyle dedikten sonra onlara tehdikar sözler sarfetti. Orada bulunanlardan hiçbiri başını kaldırıp ona cevap veremedi. Sanki başlarının üzerinde bir kuş vardı ve onlar bu kuşu ürkütüp uçurmamak için öylece hareketsiz kalakalmışlardı. Hatta aralarında Peygamber efendimize karşı daha önceleri en şiddetli eziyetlerde bulunanları bile ona şefkat ve merhametle yönelerek şöyle dedi: "Ey Eba Kasım! Sen doğruca yoluna git. Çünkü sen doğru yolda olan bir insansın. Cahil biri değilsin!"
Bundan sonra Resulullah (sav) efendimiz oradan ayrıldı. Ertesi gün yine Kureyşliler Hatim denen yerde toplandılar. Ben de onlarla birlikteydim. Birbirlerine şöyle dediler: "Dün Mu-hammed'e yaptıklarınızı ve onun bize yaptıklarını hatırlıyorsunuz. O size hoşunuza gitmeyen sözleri söyledi ve siz ona ilişmediniz!"
Bunları söylerken Resulullah (sav) efendimiz yine çıkageldi. Orada bulunanlar topluca ona saldırdılar etrafını kuşatıp şöyle dediler: "Dün şöyle şöyle diyen sendin, değil mi?!" Peygamber efendimiz onların tanrılarını ve dinlerini kötülediği için çok alınmışlardı. Resulullah (sav) efendimiz de onlara şu cevabı verdi: "Evet, bu sözleri söyleyen benim!" Bu söz üzerine Kureyşli müşriklerden biri Peygamber efendimizin yakasına sarıldı. Ebu Bekir araya girip şöyle dedi: "Rabbim Allah'tır, dediği için mi bir adamı öldürüyorsunuz? Yazıklar olsun size!" Ebu Bekir'in böyle demesinden sonra Kureyşliler ondan ayrıldılar ve yollarına gittiler. Doğrusu ben, Kureyşliler'in ona yaptıkları en büyük eziyetin bu olduğunu görmüştüm."
Bu olay da Peygamber Efendimizin heybetli ve medeni cesaret sahibi bir insan olduğunu ispatlamaktadır.

Onun heybetli oluşu, bu olaydan sonra da müşriklerin kendisine saldırıda bulunmalarına engel olamamıştır. Çünkü heybet, ilk darbeden sonra kendini gösterir. Nitekim Kureyşli müşrikler, kendisine sataştıkları zaman, onlara karşı durmuş ve gerekli cevabı vermiş ve yüreklerine korku salmıştı. Peygamber efendimizin, heybetiyle onlara karşı direnmesi ve ilk darbelerini savması müşrikleri tedbir zorunda bırakmıştı. Ertesi gün gelip bu tedbir ve planlarını uygulamışlar, yakasına sarılmışlardı. Bu da Peygamber efendimizin heybetsiz olduğunu göstermez. O kararını verdiği zaman müşrik düşmanlarına karşı cephe almış ve mukavemette bulunmuştu.
Şimdi de, Peygamber efendimizden aşağı derecede bulunan bazı şahsiyetlerin heybetlerim anlatalım.
Hz. Ömer (ra) da heybet sahibi kimselerdendi. Onun heybeti, suikastlara karşı tedbir almasına engel olmuyordu. Müşrik düşmanları, ondan adeta ürküyorlardı. Bu sebeple onu Öldürmeyi planlamışlardı. Özellikle iki kişi, kendilerini onu öldürmeye adamışlardı. Hz. Ömer'in heybeti düşmanlarının ona karşı suikast planları hazırlamalarına engel olamamıştı. Aynı şekilde Peygamber (sav) efendimiz de heybetli olduğu halde, Allah onu Kureyşliler'den ve kötü kimselerin şerlerinden korumuştu. Ona verdiği nefis ve azim gücü sayesinde Peygamber efendimiz, düşmanlarından korunmuştu.

TAIF

Hz. Muhammed Taif te

Hz. Muhammed (sav), Mekke halkından, çağrısını engelleyici, kendisini ve ashabını rahatsız edici eziyetler görüyordu. îs-lam davetinin kendilerine ulaşmasına rağmen, onlar bu davete karşı hücuma geçmişlerdi. Ama islam'ın daveti geneldi. Yalnızca Kureyşliler'e değil, bütün insanlara yönelikti. Mekkeliler bunu biliyorlardı. Bu nedenle var güçleriyle ona karşı direnmişlerdi. Bunda Allah'ın bir hikmeti vardı. Eğer bu davete ilk icabet edenler Mekkeliler olsaydı, onlar bunu yalnızca diğer insanlara karşı otorite kurmak amacıyla yaparlardı.
Peygamber (sav) efendimiz islam davetini Mekke'ye yakın olan Taife de ulaştırmayı istemişti. Taif, kuvvet , otorite, servet, ürün v-e ticaret bakımından gelişmiş bir yerdi. Kureyşli-ler'den görmediği desteği, belki Taifliler'den görebilirdi. Ayrıca Taiflilerle arasında bir tür akrabalık bağları vardı. Çünkü o Taif te bulunan Sa'd oğulları kabilesi arasında süt emme çağım geçirmişti. Sa'd oğulları kabilesine mensup olan Halime'den süt emmişti. Bu bağ, akrabalık bağından daha üstündü. Mekke ile Taif arasındaı yüz yirmi millik bir mesafe vardı. Bu da uzak denebilecek bir mesafe sayılmazdı.[1]
Bütün bu sebepleri gözönüne alarak risaletin onuncu yılı Şevval inin son günlerinde Taife doğru yola çıktı. Kureyşlilerden bazılarının anlattıkları gibi, oraya sadece çok yakın olucundan değil, diğer bazı sebeplerden dolayı gitti. Mesafe olarak yakınlığı, bu gidişin sebeplerinden biriydi, fakat asıl neden bir nevi ümitsizliğe kapıldığı için Taife yönelmişti. O, soğuk demiri döverek bükecek değildi. Ya da îslam davetini sadece onlar arasında yayacak değildi. Kaldı ki, onlar gerçeklere inanmak-tanfea gerçeklere karşı batılca mücadele etme düşüncesine kapılmışlardı. Ruhlarını hakikatlere yöneltmemişlerdi. Peygamber efendimiz, Mekkeliler'i bu durumda bırakarak yakın bir merafedeki Taif şehrine yönelmişti. Onların îslam davetine uyacaklarım ve bu davetin yanı sıra kendisine destek olacaklarını ümid etmişti. Az önce de söylediğimiz gibi aradaki mesafe 120 mili bulduğu halde Peygamber efendimiz yaya olarak Taife gitmişti. Beraberinde, daha önce azad etmiş olduğu Zeyd bin Haris'e vaıdı. Azad edildikten sonra Zeyd ile aralarında ileri bir dostluk meydana gelmişti. Artık hizmetçisi değil yardımcısı idi. Bazılarının söylediklerine göre gidişinden

kimsenin haberdar olmaması için yaya olarak yola çıkmıştı. O, davet yolunda mücadele etmek ve bu daveti en uzak yörelere ulaştırmak amacındaydı.

Siret adlı eserinde İbn îshak der ki:
"Resulullah (sav) efendimiz Taife gittiğinde o zaman kavmin önderleri ve eşrafı olan üç kardeşin yanına vardı. Bu üç kardeş Abdü Yaleyl bin Amr bin Umeyr, Mes'ud bin Amr bin Umeyr, Hahib bin Amr bin Umeyr idi. Bunlardan ayrı olarak IbnAvfbin Ukde binAvfbin Sakip'in de yanına gitmişti."
Taif teki Sakif kabilesinin önderleri ve eşrafı olan bu kimselerin yanına gitti ve bunlarla görüşme yaptı. Ancak davetine icabet görmedi. Ne var ki o, işin peşini bırakmayarak îslam daveti için çabalıyordu. Onunla Amr bin Umeyr'in çocuğu arasında karşılıklı konuşmalar cereyan etmişti. Onları Allah'ı tanımaya ve kavminin muhalefetine karşj kendisine yardımcı olmaya çağırdı. Fakat onlar bu çağrısına kaba sözlerle karşılık verdiler. Onlardan biri şöyle dedi: "Eğer Allah seni birşeylerle gönderdiyse Kabe'nin örtüsünü yırtmış ya da soymuş olayım (Kabe'nin Örtüsü yırtılsın veya çalınsın!)"
Diğeri de: "Allah peygamber göndermek için senden başka kimse bulamadı mı? Allah senden başkasını göndermekten aciz mi?" dedi.
Üçüncüsü de şu mukabelede bulundu: "Vallahi ben seninle hiç bir zaman konuşmayacağım. Çünkü sen eğer dediğin gibi Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber isen senin sözünü reddetmekte büyük tehlike vardır. Eğer sen (Allah'ın resulüyüm) diye Allah adına yalan söylüyorsan, o takdirde de seninle konuşmak istemem!"
Peygamber efendimizi alaya alıp küçümseyerek bu cevaplan verdiler ve davetini reddettiler. Peygamber efendimiz, onların hakkı kabul etmediklerini görmüştü. Onlar ne kötü insanlardı-lar! Hidayeti bırakıp sapıklığı tercih etmişlerdi.
Allah'ın davetine icabet etmemişlerse de onlardan mürüvvet umulabilirdi. Peygamber efendimiz Taife gelişini gizlemelerini onlardan rica etti. Bu haberin kendi kavmi olan Kureyşliler'e ulaşmamasını istemişti. Bu haberi duyacak olurlarsa, belki de kendisine karşı galeyana geleceklerdi. Ama Taifliler alçaklıklarından dolayı Peygamber efendimizin bu haberini gizlemediler, bilakis ilan ettiler. Bununla da yetinmeyip kendi beyinsizlerini ve kölelerini Peygamber efendimize karşı kışkırttılar. Ona kötü sözler söylettirdiler. Bağrışıp çağırarak başına toplandılar. Musa bin Ukbe'nin rivayetine göre Taifliler iki sıra halinde yol boyunca dizildiler. Peygamber efendimiz oradan geçerken ayaklarını kaldırıp indirdikçe ona taşlar atıyorlardı. Nihayet mübarek ayakları kanlar içinde yoluna devam etti. [2]

Peygamber efendimiz bu zahmetli seferden ve alçak Taifliler'den Mekke'ye geri döndü. Taifliler mürüvvetin anlamım bilmiyorlardı. Her ne şekilde olursa olsun, insan kıymetini bilememişlerdi.
Belanın en şiddetlisi, azılı düşmanın şefkatini harekete geçirendir. Bu alçakların yaptıkları eziyetler, daha önce Peygamber efendimize karşı yapılan eziyetlere iştirak etmiş olan Rebia oğullarından Utbe ile Şeybe'nin şefkatini uyandırmıştı. Bu iki kardeşin Taife yakın bir bahçeleri vardı. Peygamber efendimiz bu bahçedeki ağaçlardan birinin gölgesi altma sığınmak için bahçeye girmişti. Rebia'mn oğulları Utbe ile Şeybe'deki şefkat duyguları canlanmıştı. Addas adındaki kölelerini yemesi için bir kaç salkım üzümle Peygamber efendimize gönderdiler. Bu da Kureyşliler'in misafirperverlik ve ikramlarının bir örneği idi.

---

[1] tbn HİŞam. Siret, c.2, s. 149.

[2] İbn Kesir el-Bıdaye ve'n-Nıhaye, c 3, a 136

Addas ve Peygamber Efendimiz

Addas Hıristiyan bir kimse idi. Üzüm salkımlarını bir tabağa koyup Peygamber efendimize getirdi ve ona takdim etti. Peygamber efendimiz de"Bismillah" diyerek üzümleri yemeye başladı. Addas ona bakıyor ve yüzünün şeklini, şemailini inceliyordu. Sonra ona şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki söylediğin bu kelimeyi bu belde halkı asla söylemez."
Peygamber efendimiz de ona sordu:
- Ey Addas sert hangi beldedensin, dinin nedir?
- Hıristiyanım, Ninova halkındanım.
- Salih adam olan Yunus bin Meta'nın şehrindensin Öyle mi?
- Yunus bin Meta'yı nereden tanıyorsun?!
- O benim kardeşimdir. O peygamberdi, ben de peygamberim!
Peygamber efendimizin bu sözleri üzerine Addas onun üzerine yumuldu başını, ellerini ve ayaklarını öpmeye başladı.
Öte taraftan bahçe sahipleri olan Utbe ile Şeybe, Hıristiyan kölelerinin yaptıklarını görüyorlardı. Onun bu hareketi dahi onların kalplerini İslam'a meylettirmedi. Kalpleri yumuşamadı. Biri diğerine şöyle dedi: "Görüyor musun, şu yabancı adam senin köleni de yoldan çıkardı!"
Addas, efendilerinin yanına döndüğünde ona şunları sordular: "Yazıklar olsun sana ey Addas! sana ne oldu ki şu adamın başını, ellerini ve ayaklarını öpüyordun?!"
Addas şu karşılığı verdi: "Ey efendim! Yeryüzünde bundan daha hayırlı bir adam yoktur! Bana ancak bir Peygamber'in bilebileceği haberleri iletti."
Efendileri dediler ki: "Yazıklar olsun sana ey Addas! Sakın bu adam seni dininden döndürmesin. Çünkü senin dinin onun-kinden daha iyidir!"
Bahçe sahipleri kerem sahibi ve şefkatli kimseler idiler. Ancak bununla birlikte apaçık bir sapıklık içindeydiler. Hak açık olmakla birlikte onu inkar ettiler. Kalpleri inandığı halde ona iman getirmediler. Taşkınlık gösterdiler. Kafir olup sapıklıkta kaldılar.
Dua, Af ve Himaye
Resulullah (sav) efendimiz şu alçak Taifliler'in acı eza ve cefalarını tattı. Onu horladılar. Artık yalvarıp yakararak Rab-bin'e sığınmaktan başka çaresi kalmamıştı. Rebia oğullarından ayrılıp Mekke'ye dönerken Addas bin Malikle karşılaşmış, onun yaptığı muameleler sonucunda biraz olsun sükun bulmuştu. Rabbine dua edip şöyle demişti:

"Allah'ım! Kuvvetsiz ve çaresiz kaldığımı, halk nazarında hor ve hakir görüldüğümü, ancak sana arz ve şikayet ediyorum! Ey merhametlilerin en merhametlisi! Herkesin horlayıp dalına bindiği biçarelerin Rabbi sensin. Benim Rabbim de sensin. Sen beni kötü huylu yüzsüz bir düşman eline düşürmeyecek, hatta işimin dizginini eline verdiğin akrabadan bir dost bile beni bırakmayacak kadar bana merhametlisin. Allah'ım senin gazabına uğramayayım da çektiklerim ne olursa olsun yine de katlanırını! Ancak senin af ve merhametin bana bunları da göstermeyecek kadar geniştir. Allah'ım senin gazabına uğramaktan, ilahi rızandan uzak kalmaktan sana, senin o karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiret işlerini yoluna koyan ilahi nuruna sığınırım. Allah'ım sen hoşnut oluncaya kadar affını dilerim. Allah'ım her kuvvet, her kudret ancak seninle kaimdir!"
Bu dualar yaralı bir kalpten fışkırıyordı. Ama o kalp yine de razı ve hoşnut idi. Çünkü o, kainattaki en muazzam daveti tebliğ ediyordu. Karşılaştığı eziyetler ne kadar şiddetli olursa olsun yine de o, bu daveti yaymak uğruna bütün işkenceleri hiçe sayıyordu. Allah'ın takdirine rıza göstermiyordu. Rabbi kendisine gazap etmedikten sonra diğer bütün eza ve cefaları hiçe sayıyordu.
Cenab-ı Allah Peygamber (sav)'in duasına icabet etti. Kendisiyle beraber olduğunu ona açıkladı. Buhari ile Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste anlatıldığına göre müminlerin annesi Hz. Aişe, Resulullah (sav)'e şunları sormuş: "Uhud gününden daha şiddetli bir günün olmuş mudur?" Resulullah ona şu cevabı vermiş: "Senin kavminden çektiğim kadar şiddetli eziyetler çekmiş değilim. Bir zaman davetimi Abdü Yaleyl'e tebliğ etmiştim. O benim isteklerime cevap vermedi. Üzüntülü halde geri döndüm. Dönerken de dalgın vaziyette idim. Bir de baktım ki Karnü's-Sealib denen yere varmışım. Başımı göğe kaldırdığımda bir bulutun beni gölgelendirdirmekte olduğunu gördüm. Buluta baktım. îçinde Cebrail (as) vardı. Bana şöyle seslendi: "Allah, senin kendi kavmine söylemiş olduğun sözleri ve onların sana verdikleri cevapları duymuştur. Kendisine kavmin hakkında dilediğin emri vermen için, Allah, dağların meleğini sana göndermiştir."
Cebrail'in böyle demesinden sonra dağların meleği bana seslenerek selam verdi, sonra şöyle dedi: "Ey Muhammedi Allah beni sana gönderdi. O, kavminin sana söylediklerini işitmiştir. Ben dağların meleğiyim. Bana dilediğin emri vermen için sana gönderdi. Eğer dilersen Ahbeyn (Mekke'deki iki dağ) dağlarını kavminin üzerine yıkarım!"
Resulullah (sav) efendimiz ise dağların meleğine şöyle demişti: "(Hayır) Allah'ın, onların soylarından Allah'a ibadet edecek kimseler çıkaracağını ümid ediyorum."

Cenab-ı Allah, peygamberinin duasına icabet etmişti. Peygamberi dua ederken kuvvetinin az olduğunu arzetmişti. Bunun üzerine Cenab-ı Allah, bütün kuvvetleri Peygamberi'nin emrine vereceğini beyan buyurmuştu. Peygamberi'nin, insanlar nazarında zayıf ve değersiz olması mümkün değildi. Çünkü Allah onunla beraberdi. Onu ne dostuna ne de düşmanına bırakacak değildi. Onu noksanlıklardan arınmış ve kullarının üstünde, kahredici güce sahip olan Allah koruyacaktı. Bir kimse ki, Allah kendisiyle beraber olursa o, asla zayıf düşmez ve horlanmaz!

Cinlerin Peygamber Efendimizi Dinlemeleri

Peygamber (sav) efendimiz, insanların hak davete uymalarını, Allah ve Resulüne iman etmelerini, puta tapmayı terketme-lerini gönülden arzulamaktaydı. Nitekim Cenab-ı Allah şerefli peygamberine hitap ederek şöyle buyurmuştur: "Mümin olmuyorlar diye nerdeyse kendini helak edeceksin!" (Şuara: 3)
Peygamber efendimiz, kavminin hakka tabi olmadık-ların-dan, diğer kavimlerin de kendi, kavmi gibi haktan yana olmadıklarından şikayetçi olmuştu. Cenab-ı Allah da kendisine tabi olanların az sayıda kimseler olmasının yanı sıra cinlerden de kendisine tabi olanların bulunduğunu beyan buyurmuştu. Cinlerin kendisini dinlediklerini, davetine icabet ettiklerini, kafir olmadıklarını haber vererek açıklamada bulunmuştu. Kavilerin rivayetlerine göre Peygamber efendimiz Taif dönüşünde cinler kendisinden Kur'an-ı Kerim'i dinlemişlerdir. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurur:
"Bir zamanlar, cinlerden bir gurubu, Kur'an dinlemek üzere sana yöneltmiştik. Ona geldiklerinde (birbirlerine) : "Susun, (dinleyin)" dediler. (Okuma) bitirilince de uyarıcılar olarak kavimlerine döndüler: "Ey kavmimiz dediler, biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden Öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola götüren bir kitap dinledik. Ey kavmimiz, Allah'ın davetçisine uyun. Ona inanın ki (Allah) günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın ve sizi, acı azaptan korusun."
Kim Allah'ın davetçisine uymazsa, yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakacak değildir. Kendisinin ondan başka velileri de yoktur. Onlar, apaçık bir sapıklık içindedirler." (Ahkaf: 29-32)
Cin suresinde de Cenab-ı Allah konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"De ki: Bana vahyolundu ki, cinlerden bir topluluk Kur'an dinlediler de şöyle dediler: "Biz harikulade güzel bir Kur'an dinledik. (O), doğru yola iletiyor, ona inandık. Artık Rabbimi-ze hiç kimseyi ortak koşmayacağız. Doğrusu Rabbimizin şanı yücedir. O, ne eş, ne de çocuk edinmemiştir. Meğer bizim beyinsiz (îblis veya cinlerin kafirleri), Allah hakkında saçma şeyler söylüyorlarmış. Biz, insanların ve cinlerin, Allah'a karşı yalan söylemeyeceklerini sanmıştık (onun için o beyinsizin sözüne uymuştuk). Doğrusu insanlardan bazı erkekler, cinlerden bazı erkeklere sığınırlardı da onların kibir ve azgınlıklarını arttırırlardı. " (Cin: 1-6)
Ku'an-ı Kerim'in açık ifadelerinden ve Peygamber efendimizden aktarılan haberlerden de açıkça anlaşıldığına göre cinler, insanların mukabilinde bulunan bir cinstirler. İnsanlar sınıfına dahil değildirler. Onların insanlardan bir gurup

olduğunu ve yeryüzünde kayıplara karıştıklarını yahut yeryüzünden uzaklaştırıldıklarını iddia edenlerin sözleri Kur'an-ı Kerimle bağdaşmamaktadır. Cinlerin Ensar (yardımcılar) olduklarını söyleyenler hata etmiş ve hakikatlerden uzaklaşmışlardır. Çünkü bu, açıkça batıl olduğu bilinen bir sözdür. Ancak bu görüşte olanlar, fikri bağımsızlıkları olmayan batılılara tabi olan kimselerdirler. Bunlar hak ile batılı, doğru ile yanlışı birbirinden ayırd edecek güce sahip değildirler!
Kur'an-ı Kerim'in ifadeleri, cinlerin insanlar mukabilinde bir cins olduklarını açıkça belirtmektedir. Buna dair birçok ayet-i kerimeler mevcuttur. Örneğin şu ayet-i kerimelerde Ce-nab-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Hepsini biraraya topladığı gün: aEy cin (şeytan)lar topluluğu (der), siz insanlarla çok uğraştınız" Onların, insanlardan olan dostları derler ki: "Rabbimiz, birbirimizden yararlandık ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık."
(Allah da) buyurur ki: "Durağınız ateştir. Allah'ın dile(yip affet)mesi hariç, orada ebedi kalacaksınız." Şüphesiz Rabbin hikmet sahibidir, bilendir.
İşte kazandıkları (günahlarından ötürü zalimlerin bir kısmını diğer bir kısmının peşine böyle takarız.
"Ey cin ve insan topluluğu, içinizden, size ayetlerimi anlatan ve bu günümüzle karşılaşacağınıza dair sizi uyaran elçiler gelmedi mi?"
"Kendi aleyhimize şahidiz." dediler. Dünya hayatı kendilerini aldattı. Ve kendilerinin kafir olduklarına şahitlik ettiler."
(Enam: 128-130)
Bu ayet-i kerimeler cinlerin ayrı bir cins,insanların da ayrı bir cins olduklarını göstermektedirler. Bir diğer ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:
aDe ki: "Andolsun, eğer insan(lar) ve cin(ler) şu Kur'an,'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, yine onun benzerini getiremezler. Birbirlerine arka ol(up yardım et)seler de (bunu yapamazlar) ." (Ura: 88)
Bu gerçeği daha iyi anlamak için dilerseniz şu ayet-i kerimeyi de okuyun:
"Ey cinler ve insanlar topluluğu, göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeye gücünüz yeterse, geçin gidin. Ancak kudretle geçebilirsiniz." (Rahman:33)
Bu Kur'ani naslardan açıkça anlaşıldığına göre cinlerle insanlar ayrı birer cinstirler. İnsanlar cinlerden, cinler de insanlardan değildirler. Karşıtında bir delil bulunmadığı takdirde sözün zahirine göre hükmetmemiz gerekir. Ancak bu ifadelerin zahirine zıt şer'i bir hakikat ve zaruret-i diniyeden sayılan bir hüküm bulunursa, o zaman lafızların zahiri ile amel etmekten kaçınırız. Ya da lafızların zahirine göre amel etmemizi engelleyen akli bir kaide olursa, o zaman yine zahire göre hükmetmeyiz.

Cin lafzını zahir anlamı dışına çıkarmak isteyen kimseler, madde ötesi şeyler üzerinde düşünemeyen kimselerdirler. Bunlar maddeden başka birşeye inanmazlar. Gaybe iman etmezler. Halbuki gaybe iman etmek, îslam akidesinin temel ilkesidir. Bu sebeple mü'minler vasfedilirken ilk başta onların gaybe iman ettikleri bildirilir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müminleri vasfederken şöyle buyurmuştur: "Onlar ki gaybe inanırlar." iman ehli ile zındıklar arasında kesin sınır çizgisi, gaybe imandır.
Bütün bunlardan sonra şu soruyla karşılaşıyoruz: Cinlerin hakikati nedir? Buna cevaben deriz ki biz, mü'minlerin kesin olarak ifade ettikleri şu görüşten yanayız: Cinler ateşten yaratılmış mahluklardır. Mü'minler bunu söylerken vehimlere değil de Kur'an-ı Kerim'in naslarma dayanmışlardır. Zira yüce Allah, lanetli îblis'ten söz ederken şöyle buyurmuştur:
"O cinlerdendi. Rabbinin emrinden (dışarı) çıktı. "(Kehf: 50)
Evet iblis, büyüklük taslayıp Adem'e secde etmeyince Rabbinin emri dışına çıkmış oldu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onun itirazını şöyle aktarıyor: "Ben ondan iyiyim. Beni ateşten yarattın onu çamurdan yarattın." (Sad: 76)
Bu iki yüce hassın bir araya getirilmesi ile sabit oluyor ki, iblis cinlerden idi. Cinler de ateşten yaratılmış mahluklardır. Kur'an-ı Kerim'in açık ifadeleri bunu gösteriyor.
Cinlerin bir kısmının Kur'an-ı Kerim'i dinleyip iman etmeleri Peygamber (sav) efendimize bir teselli olmuştu. Böylece açıklanmış oluyordu ki insanlar hakka icabet etmekte gecikse-ler dahi cinler çabucak icabet edeceklerdi.
"Sen, yoldan çıkmışlar için üzülme." (Maide: 26)

Mut'im bin Adiy'nin Himayesi

Peygamber (sav)'in, vahyin iniş yeri ve hac mevsiminde arapların totlantı merkezi olan Mekke-ı Mükerreme'ye dönmesi gerekiyordu. Çünkü çizmiş olduğu ve Taife gitmekle uygulamaya başladığı planı, onun Mekke-i Mükerreme'ye dönmesini zorunlu kalıyordu. Bu plan gereğince hac mevsiminde Kabe-i Muazzama'ya gelen Arap kabilelerine mensup heyetlerle buluşması ve onlara îslami daveti tebliğ etmesi gerekiyordu. Resu-lullah (sav) Mekke-i Mükerreme'ye dönmeye karar verdi. Hira yanına gelmişti. Beraberinde bu seferde kendisine arkadaşlık etmiş olan Zeyd bin Harise de vardı. Müşrikler tarafından zarar görmekten endişe duyduğu için Mekke-i Mükerreme'deki müşrik eşraftan birinin himayesine sığınmak gereğini duydu. Düşünüp taşındıktan sonra kendisini Mekke-i Mükerreme'de himaye altına alması için Ahnes bin Şüreyk'a haber saldı. Ah-nes bin Şüreyk de göndermiş olduğu mukabil haberde müşrik Mekkelilerle anlaşması olduğunu ve bu anlaşma gereğince Mekke'nin yerlilerinden birini himayesi altına alamayacağını bildirdi. Bundan sonra Peygamber efendimiz kendisini himayesi altına alması için Süheyl bin Amr'a haber saldı. Süheyl bin Amr da gönderdiği haberde, Amir bin Amir bin Lüey kabilesine mensup kimselerin Ka'b bin Lüey soyundan gelenleri himayesi altına alamayacağını bildirdi. Bu adamdan da olumlu cevap alamayan Peygamber efendimiz, kendisini himayesi altına alması için Mut'im bin Adiy'ye haber saldı. Mut'im bin Adiy de olumlu haber göndererek yanına gelmesini söyledi. Peygamber efendimiz onun yanına vardı. O gece onun evinde kaldı. Sabah olunca Mut'im bin Adiyy altı-başka bir rivayete göre yedi- oğluyla birlikte kılıçlarını kuşanarak Peygamber efendimizi yanlarına alıp Mescid-i Haram'a götürdüler. Mut'im, Peygamber efendimize: "Kabe'yi tavaf et" dedi. Peygamber efendimiz Kabe'yi tavaf ederken onlar da Metaf denen tavaf yerinde kılıçlarına el atmış vaziyette bekliyorlardı. Onlar böyle yapmakla bu şerefli himayelerini Mekkelilere ilan etmiş oluyorlardı. Öte taraftan Ebu Süfyan bin Ümeyye bin Abdü Men af oraya gelip Mut'im'e yönelmiş ve şöyle sormuştu: "Muhammed'i himayene mi aldın, yoksa ona tabi mi oldun?!" Mut'im de : "Hayır,sadece himayeme aldım" deyince Ebu Süfyan, "öyle ise korkma" dedi. Ebu Süfyan böyle demekle eğer Mut'im'in Peygamber efendimize tabi olmuş bir hali varsa ona karşı savaş açacağım bildirmek istemişti. Çünkü o, Peygamber efendimize tabi olanlara eza ve cefada bulunuyordu. Eğer Mutim onu himayesi altına almış

ise buna diyecek bir şeyi yoktu. Çünkü Mutim de Mekkeli müşriklerdendi. Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimize tabi olmadan sadece onu himayesi altına alanlara düşmanlık ve husumet göstermiyorlardı. Böylece Ebu Talib'in İslam'a girmeden Peygamber efendimizi himaye etmiş olmasındaki ilahi hikmet anlaşılmış oluyor. Eğer o İslam'a girdiğini ilan etmiş olsaydı Mekkeli müşrikler, peygamber efendimize tabi olan kimselerle birlikte Ebu Talib'e de eza ve cefada bulunacaklardı. Onunla savaşa gireceklerdi. Çünkü onlar Peygamber efendimize tabi olan kimselere karşı vefa göstermiyor, bilakis bütün anlaşmaları hiçe sayarak eziyette bulunuyorlardı.

İSRAVE MİRAC

Ay'ın İkiye Ayrılması

Peygamber efendimizin Taif dönüşünde yaptığı duadan sonra meydana gelen hadiseler onun duasının kabul edilişine ve temiz yüreğine sinmiş olan yalnızlığı uzaklaştırdığını gösteriyordu. Dağların meleğinin gelip emrine girmesi, onun kuvvetli olduğunu hissetmesi içindi. Duasında, kuvvetinin zaafından şikayetçi olmuştu. Cinlerin gelip Kur'an-ı Kerim'i dinlemeleri ve bazılarının iman etmeleri, Peygamber efendimizin, kendisine tabi olanların çokluğunu anlaması ve yalnız olmadığını hissetmesi içindi. Sonra Mekke-i Mükerreme'ye girmesi için Mut'im bin Adiy onu himayesine almış, böylece o, davetini tamamla-maştı. Cenab-ı Allah bütün bunlarla kuvvetinin genişliğini is-bat etmek istemişti. Gücünün azlığını hissetmesin diye bütün bunları Cenab-ı Allah ona bahsetmişti. Çünkü duasında Peygamber efendimiz, kuvvetinin azlığından Ötürü Cenab-ı Allah'a halini şikayet etmişti. Bu şikayetinden sonra Cenab-ı Allah ona gözle görünen mucizeler bahsetmişti. Örneğin Ayı ikiye bölmüş ve Resulullah Mirac'a çıkmıştı. Bütün bunlar, Cenab-ı Allah'ın kendisini terketmediğini beyan etmek içindi: "(Ey Muhammed) Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı." (Duha:3)
Önce de anlattığımız gibi siyer kitaplarının yazarları, peygamber efendimizin karşılaşmış olduğu olayları, vuku' sırasına göre yazmamışlardır. Örneğin Ay'ın ikiye bölünmesi hadisesini Miraç hadisesinden sonra anlatmışlardır. Biz, îbn Kesir'in de dediği gibi Miraç hadisesininin, Ebu Talib ile müminlerin annesi Hz. Hatice'nin vefatından sonra vuku1 bulduğu görüşünü tercih etmekteyiz. Çünkü Hz. Hatice, beş vakit namazın farz kılınmasından Önce vefat etmiştir. Beş vakit namazın farz kılınışı ise Miraç gecesinde olmuştur. Ibn Kesir, Ay'ın ikiye bölünmesi hadisesinin Miraç hadisesinden sonra vuku' bulduğunu anlatmaktadır. Olaylar arasındaki münasebet de bu sıralamayı doğrulamaktadır. Bu maddi ve gözle görünür mucizeler, Peygamber efendimizin risaletinin doğruluğuna ve gerçekliğine delil teşkil etmekteydi. Her ne kadar Kur'an-ı Kerim, Peygamber efendimizin bütün insanlığa meydan okuduğu en büyük mucizesi idiyse de bu gözle görülen mucizeler onun risaletini desteklemek için vuku' bulmuşlardı.
Bu girişten sonra konuyu ele alabiliriz. Asıl konumuz, Ay'ın ikiye bölünmesi hadisesidir. Konuyla ilgili olarak bir ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet saati yaklaştı. Ay yarıldı." (Kamer-1)
Bu mucizeyle ilgili olarak îbn Kesir şöyle der: Müslümanlar bu hadisenin, Peygamber efendimizin zamanında vuku' bulduğu hususunda görüş birliği etmişlerdir. Konuya vakıf, olan ve görüş sahibi olan kimseler nazarında kesinlik ifade eder ve çeşitli yollardan aktarılan mütevatir hadisler, bu hadisenin Peygamber efendimizin zamanında vuku bulduğunu teyid etmektedirler. Elden geldiğince bu konuda çeşitli rivayetleri-Allah izin verirse- nakledeceğiz. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Hafız îbn Kesir de bu konuda nakledilen bir çok sahih rivayetlerde bulunmuştur. Diğerlerine nisbetle daha açık seçik delil teşkil eden bu sahih rivayetler arasında seçim yapmadan önce deriz ki: Kur'an-ı Kerim'de , Ay'ın yarılmasına ilişkin ifade, mazi sigasıyla varid olmuştur. Bu da beklenen hadiseyi değil, vuku bulan bir olayı hikaye etmeyi amaçlayan bir kullanımdır. Kur1 ani lafızlar, icma ve zaruri ilim ile ya da şüphe götürmeyen akli verilerle sabit olan hakiki bir karine bulunmadıkça, zahiri manalarında ele alınırlar. Kur'an-ı Kerim'in lafızlarım tevil etmek ya da zahiri dışında manalara yormak, insanlar arasında bilinen şeylerden etkilenen akıl sahiplerinin uygun görmediği bir davranıştır. Bu hadisede değiştirici, yoktan var edici, yaratıcı bir kuvvet vardır ki, o da yüce Allah'ın kudret ve iradecisi-dir. însan, Allah'ın dilediği şeyi yaratan yegane zat olduğuna, sebeplerle müsebbepleri yarattığına inanmak mecburiyetindedir. Onun iradesi adi sebeplere bağlı değildir. "O işlediklerinden sorulmaz, ama onlar (yaptıklarından Jsorulurlar,"
Şu halde ayın ikiye bölünmesi hadisesi Peygamber efendimizin zamanında vuku bulmuştur. Zira yüce Allah buyuruyor ki: "Kıyamet saati yaklaştı, Ay yarıldı." Bu ayet-i kerimede Ay'ın / ikiye yarılması hadisesi, mazi sigasıyla (geçmiş zaman kipiyle) anlatılmaktadır. Bu da o hadisenin geçmiş zamanda vuku bulduğunu göstermektedir. Hadisenin geçmiş zaman kipiyle anlatılmakla gelecekte vuku bulacağı kastedildiğini, yani Ay'ın bilahare ikiye varılacağı manasım anlamak, Kur'ani lafzı zahiri manasına değil de batini manasına yorumlamak demek olur. Bunun için de insanın böyle bir tevile yönelmesini normal gösterecek bir gerekçenin bulunması zorunludur. Yani Kur'an'ı Kerim'in lafzında kastedilen zahiri mana dışında gizli bir anlamı aramayı gerektiren bir gerekçenin bulunması icabet eder ki Ay'ın gelecek zamanda ikiye bölüneceği sonucunu çıkarabilelim. Oysa bu ayet-i kerimeyi gelecek zamanda Ay'ın ikiye varılacağı manasında yorumlamayı gerektiren bir gerekçemiz yoktur.
Kur'an-ı Kerim'in ifadelerinin zahiren delalet ettiği mana işte budur. Aslında bu, Ay'ın ikiye bölünmüş olduğuna delalet eden bir hüccettir. Bu hadisenin vukunu teyid edecek başka bir hüccete de ihtiyaç yoktur. Bu hadisenin vuku bulduğunu

isbat-lamak için başka delil aramaya gerek yoktur. Ancak Peygamber efendimizin sünneti, Ay'ın ikiye bölündüğü hadisesinin vu-kunurı değil de, nasıl vuku bulduğunu bize açıklıyor. Biz de bu hadisenin nasıl meydana geldiğini açıklamak için sünnete raü-racaalt ediyoruz. Hafız îbn Kesiir, Ay'ın ikiye bölünmesi olayının ya da bu olayın nasıl meydana geldiğinin , sahabilerin çoğundan çeşitli yollarla rivayet edilen haberlerle sabit olduğunu anlatıyor. Enes bin Malik, Cübeyr bin Mut'im, Huzeyfe, Abdullah bin Ömer, Abdullah Mesud, Abdullah bin Abbas hazretleri bu konuda çeşitli rivayetlerde bulunmuşlardır. Buhari ile Müslim'in i rivayetlerine göre Mekke-i Mükerreme halkı, Peygamber efendimizden bir mucize talebinde bulunmuşlar, onların bu talepleri üzerine ay ikiye yarılmıştır. Mekke-i Mükerreme'de "iki defa"; ay ikiye bölünmüştür. Müslim'in Katade yoluyla Enes bin Malik'den rivayet ettiğine göre Mekke-i Mükerreme halkı, Resulullah (sav) efendimizden, kendilerine bir mucize göstermesini istediklerinde Peygamber efendimiz Ay'ı iki parça halinde kendilerine göstermiştir. Öyle ki Mekkeliler, Hira dağını bu iki parçanın arasında görmüşlerdi.
Rivayette geçen 'iki defa' sözünden kasıt Ay'ın iki parçaya bölünmüş şekilde görünmesidir.
imam Ahmed bin Hanbel, Cübeyr bin Mutim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Resulullah (sav) efendimizin zamanında ay iki parçaya bölünmüştü. Bir parçası şu dağın üzerinde diğer parçası da öbür dağın üzerinde görülmüştü., Müşrikler: "Mu-hammed bize sihir yaptı. Bize sihir yapmış olsa bile bütün insanlara sihir yapacak güçte değildir!" demişlerdi.
Buharı, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Ay, Peygamber (sav)'in zamanında yarıldı," Buhari şöyle demiştir: "Ay, hicretten önce ikiye bölünmüştü.. Öyle ki insanlar» onu iki parça halinde görmüşlerdi."
İbn Abbas, Ebu Naim'in kendisinden aktardığı bir rivayetinde şöyle demiştir: "Velid bin Muğire, Ebu Cehil ibn Hişam, As bin Vail, As bin Hişam ve benzerleri olan diğer müşrikler bir araya gelerek Peygamber (sav)'e şöyle dediler: 'Eğer sen gerçekten Peygamber isen, ay'ı iki parçaya bölerek bize bunu göster. Yarısı Ebu Kubeys dağının üzerinde, diğer yarısı da Kaykaan dağının üzerinde görünsün." Peygamber (sav): "Eğer böyle yaparsam iman eder misiniz?" diye sorunca onlar 'evet' diy& cevap verdiler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz Cenab-ı Allah'tan, müşriklerin kendisinden istedikleri şeyi vermesini diledi. . Bu hadise Ay'ın dolunay olduğu bir gecede vuku bulmuştu. Akşam olunca ay ikiye bölündü . Yarısı Ebu Kubeys dağının üzerinde , diğer yarısı da Kaykaan dağının üzerinde göründü."

Bu konudaki rivayetler birbirlerini doğrulamakta ve pekiştirmektedirler. Bir kısmı ay'm dolunay, olduğu bir gecede ikiye bölündüğünü ifade etmektedirler, Bazıları Ay'ın 14. gecesinde bu mucizenin meydana geldiğini ifade etmektedirler. Bir birlerine sebep zinciriyle bağlı olan b u rivayetlerin gerçekliğit hususunda hiç kimsenin şüphe edecek durumu yoktur. Hatta İbn Kesir, Ay'ın Peygamber (sav) zamanında ikiye varıldığına dair aktarılan haberlerin teatür derecesine yükseldiğini bu konuda şüpheye ve yalanlamaya mahal kalmadığım açıkça ifade etmiştir. Ayrıca bu hadisenin vuku bulduğu, Kur'an-ı Kerim'in açık ifadeleriyle de sabittir. Hadis-i şerifler bu olayın vukuunun gerçekliğini ifade etmekle kalmayıp ne şekilde geliştiğini de açıklamaktadırlar. Hadisenin vuku bulduğunu, hadislerin açıklamasına gerek yoktur. Çünkü bu hadise içine asla batıl karışmamış olan Kur'an-ı Kerim ile sabittir. Ancak inkarcılar bu hadiseyi garip karşılamakta sonra da Kur'an-ı Kerim ayetlerini tevil etmektedirler. Kalplerinde Kur'an'a ilişkin çok az inanç taşıyanlar ise, olayı doğrudan doğruya inkar etmiyor ancak bu ayetleri tevil ediyorlar.
Bu olayı garipseyerek inkar eden ve eğer müslüman iseler olayla ilgili ayetleri tevil eden kimseler şöyle bir reddiyede bulunmaktadırlar: Eğer ay ikiye yarılmış olsaydu bu, astronomi ile ilgili bir olay olması dolayısıyla dünyanın her tarafında görülmesi gerekirdi. Sadece Araplar tarafından görülmüş olması, hususi bir hadise sayılır. Bu, umumilik ifade etmez. Bunu oryantalistlerin kitabından nakiller yapan Hıristiyanlar reddetmişlerdir, îslamiyeti bu gibi kimselerden Öğrenenler bunu reddetmektedirler. Biz Kur'an-ı Kerim'in gerçekliği hususunda şüpheye düşen batılı bilginlere deriz ki: Sizler bu hadiseden daha garip ve tuhaf şeyleri doğrulamaktasınız. Sizin içindeki her-şeye inandığınız încillerde anlatılğına göre îsa Peygamberin doğum yeri Mecusilerce bilinen yıldız aracılığıyla öğrenilmiştir. Güya bu yıldız, onların beldelerinden gelmiş olup insanların Önü sıra yürümüş insanlar da bu yıldızın Isa peygamberin doğum yerine götürmesi sayesinde onun doğum yerini öğrenmişlerdir. Şimdi size soruyoruz: Bu olayı herkes görmüşmüdür ki sizler ayın bölündüğü olayının insanların tümü tarafından görülmediği gerekçesiyle meydana gelmesi imkansız bir şey olduğunu iddia ediyorsunuz? Ya da Kur'an-ı Kerim'i yalanlamış oluyorsunuz: "Ağızlarından ne büyük söz çıkıyor! Onlar, yalandan başka birşey söylemiyorlar," (Kehf. 5)
Bununla birlikte tarafınızdan ileri sürülen itirazı kabul ediyoruz. Her ne kadar siz ihlagh ve inançlı kimseler olmayıp söylediğiniz şeylere de inanmadığımız halde bu itirazınızı nazar-ı itibara alarak reddediyor ve şöyle diyoruz: Arap müşrikleri ay'ın ikiye bölündüğü hadisesini müşahede ettikleri zaman inanmamışlar ve:

"Muhammed bize sihir yaptı" demişlerdi. Ay'ın ikiye varıldığı hadisesini bildiren Cenab-ı Allah, o müşriklerin tutumlarını ve davranışlarını da bize şöyle hikaye ediyor:
"Kıyamet saati yaklaştı. Ay yarıldı. Bir mucize görseler hemen yüz çevirirler ve "Süre gelen bir büyüdür" derler." (Kamer: 1-2)
Olayı seyreden bazı müşrikler işin hakikatini öğrenmek istemişlerdi. Bu hadisenin Mekke dışında ikamet edenler tarafından görüldüğünü duyunca bu araştırmaları da sona ermişti, îmam Ahmed bin Hanbel ile Buhari ve Müslim, îbn Mesud'un şöyle dediğim rivayet ederler:
"Resulullah (sav)'in zamanında Ay ikiye yarıldı. Kureyşliler dediler ki: "Bu îbn ebi Kebşe'nin büyüsüdür. Dışarıdan gelecek olan yolcuların bu hususta bize neler söyleyeceğine bakalım! Çünkü Muhammed bizi büyülemiş olsa dahi dışarıdaki herkesi büyüleyecek güçte değildir."
Beyhaki de buna benzer bir rivayeti Abdullah bin Me-sud'dan aktarmaktadır: uAy, Mekke-i Mükerreme'de iki parçaya bölündü. Kureyşli kafirler Mekke-i Mükerreme halkına şöyle dediler: "Bu, îbn ebi Kebşe'nin size yaptığı büyü gibidir. Gelin, dışarıdan gelecek olan yolcuların bu hususta bize neler söyleyeceklerine bakalım. Eğer seferden gelecek olanlar da bunu görmüşlerse, Muhammed doğrudur. Eğer bizim gördüklerimizi gormemişlerse bu, Muhammed'in size yaptığı bir büyüdür. "
Seferden dönen ve etraftan Mekke-i Mükerreme'yi ziyaret için gelen kimselere sorulduğunda onlar da "Ay'ın ikiye yarıldı-ğını gördük" demişlerdi.
Bu sahih rivayetlerden anlaşıldığına göre ay'ın ikiye bölünmesi olayı genel olarak her tarafta görülmüştür. Sadece Mekke mıntıkasında görülen mevzii bir olay değildir. Araştırıcılar bu hadiseyi araştırdıklarında Ay'ın ikiye yarılması olayının çevredeki bütün beldelerde ve yörelerde görüldüğünü tesbit etmişlerdi. Bunu dışarıdan gelen yolcular da doğrulamışlardı. Kur'an-ı Kerim, doğru ifadeler kullanır. Peygamber (sav) efendimizin haberleri de her bakımdan doğrudur. Vehim sahibi kimselerin vehimleri ya da herşeyi garip gören kimselerin garipsemeleri nedeniyle Kur'an-ı Kerim'in ifadelerini ve Peygamber efendimizin haberlerini inkar etmeye imkan yoktur. Doğruluğun belirtileri açık seçik bir şekilde ortadadır. Apaçık olan şeyler, vehme kapılanların ya da herşeyi garipseyenlerin veyahut inançsız kafirlerin inkarları sebebiyle reddedilemez.
Bu olayı doğrulayan bir diğer delil de şudur: Ay'ın ikiye bölündüğü olayının Hindistan'da da görüldüğüne ilişkin haberler gelmiştir. Tarihçi îbn Kesir bu konuda şöyle demektedir:
"Bununla birlikte Ay'ın ikiye yarılması olayı, yeryüzünün bir çok taraflarında

müşahade edilmiştir. Denildiğine göre bu olay üzerine Hindistan'ın bazı beldelerinde tarih düşürülmüştür. O gecede Hindistan'da bir bina inşa edilmiştir. Binanın yapılış tarihi olarak da, 'Ay'ın ikiye bölündüğü gece' diye yazılmıştır." [1]

---

[1] îbn Kesir el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s. 120.

İsra ve Miraç

îsra hadisesi Hicret'ten önceki senede vuku bulmuştur. Bey-haki'nin îbn Şihab Ez-zühri'den rivayet etiğine göre bu hadise, hicretten önceki sene içinde meydana gelmiştir. Hakim'den rivayet olunduğuna göre Isra hadisesi, Hicretten 16 ay önce meydana gelmiştir.
Buna göre îsra olayının hangi ayda meydana geldiği hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Süddi'nin dediğine göre Zilkade ayında, Zühri'nin dediğine göre ise Rebi'ul-evvel ayında vuku bulmuştur.
Cabir ile îbn Abbas'ın şöyle dedikleri rivayet edilir: "Resu-lullah (sav), Rebi'ul evvel ayının 12. gecesinde olan pazartesi gecesinde doğmuş, bu gecede risaletle görevlendirilmiş, bu gecede göklere yükselmiş, bu gecede hicret etmiş ve yine bu gecede vefat etmiştir."
Bir başka rivayete göre ise İsra hadisesi, Recep ayının 27. gecesinde meydana gelmiştir. îbn Kesir şöyle demektedir: "Bu görüşü Hafız bin Sürür el-Makdisi de tercih etmiştir. Daha Önce de bildirdiğimiz gibi senedi sahih olmayan bir hadisi, Recep ayının faziletlerinden söz ederken aktarmıştır. Ve bu hadise göre îsra olayı Recep ayının 27. gecesinde vuku bulmuştur ki doğrusunu Allah bilir. Bazıları îsra olayının Recep ayının ilk Cuma gecesinde meydana geldiğini iddia ederler ki bu da meşhur beş vakit namazın farz kılındığı Regaib gecesidir"
Bunun aslı yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
Nihayetü'1-Erb adlı eserde anlatıldığına göre İsra olayı Ra-mazan'ın 17. gecesi olan bir cumartesi gecesinde, yani hicretten 18 ay önce meydana gelmiştir. Resulullah (sav), yaşı 51 sene dokuz ay iken göklere yükselmiştir.
Aktarılan bu rivayetlerden şu sonuca varıyoruz: Peygamber efendimizin siretini yazan bilginler, îsra olayının vuku bulduğu günün hangisi olduğu hususunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Ancak bu olayın vuku bulduğu elbetteki kesindir. Ancak bu olayın, Peygamber efendimizin Taife gidişinden ve orada nahoş bir şekilde karşılanmasından sonra vuku bulduğu hususunda siyer alimleri görüş birliği etmişlerdir. îsra olayının Recep ayının 27. gecesinde meydana geldiği, Hafız îbn Kesir nazarında sahih olmayan bir rivayetle sabittir. Doğrusunu yüce Allah bilir.
İnsanlar bu tarihi kabul etmiş ya da kabul ile karşılamışlardır, insanların hüsn-ü kabulle karşıladıkları şeyi biz reddetmez, aksine biz de doğrularız. Ancak kabul ederken de kesin görüş belirtmeyiz. îsra hadisesinin hicretten en azından bir sene önce vuku bulduğu hususunda rivayetler ittifak etmişlerdir. Öyle görülüyor ki bu

olay, Hicretten önceki senenin ilk üçte birinde ya da son üçte birinde meydana gelmiştir. Doğruyu noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah daha iyi bilir. Tarihi kronolojiden ve olaylar arasındaki münasebetlerden anlaşıldığına göre îsra hadisesi, ay'ın ikiye bölünmesi olayından sonra vuku bulmuştur.
Adamın biri çıkıp da şöyle bir soruyu ileri atabilir: îsra ve Miraç meseleleri ile, bu olayın ne zamanda meydana geldiğini belirlemek arasında ne gibi bir münasebet vardır? Eksikliklerden münezzeh olan yüce Allah her şeyi yerli yerince yapandır ve herşeyi bilendir. O işleri yerinde ve zamanında yapar. Vadesi geldiği zaman emrini infaz eder. Cenab-ı Allah'ın bu husustaki muradının kesinlikle bu olduğunu söylemeden biz onun bu konudaki hikmetini Öğrenmek istiyoruz. O, herşeyi bilen ve her şeyden haberdar olandır. Göklerde ya da yerde büyük küçük hiçbir şey onun bilgisinden gizli kalamaz.
Yukarıda ileri sürülen soruya cevaben deriz ki, noksan-lık-lardan arınmış olan yüce Allah, Taif dönüşünde Rabbine el açıp yalvaran ve kuvvetinin azlığından şikayetçi olan Peygamberinin duasına icabet etmişti. Ona kuvvet ve yardımda bulunmuştu. Onu güzel tedbir ile desteklemiştir ki, güvenlik ve itminan içinde Mekke-i Mükerreme'ye girebilsin. Ayrıca müşriklerin kendisinden istemiş oldukları maddi mucizeleri vererek de onu güçlendirsin. Müşrikler, Peygamber efendimizin, yani Allah yoluna davet eden davetçinin çağrısına uymamışlardı. Çünkü onlar inatçı kimselerdi. İnatçıları deliller ikna etmez. Gözüyle görse, kendisine maddi deliller gösterilse de yine ikna olmaz ve "Büyülendik" derler. Halbuki ay'ın yarılması hadisesini Mekke dışında seferde bulunan kervancılar dahi müşahade etmişlerdi. Müşrikler bu maddi ve gözle görülür mucize ile de ikna olmayınca Cenab-ı Allah, Peygamberini miraca çıkararak yalnızlığını gidermek ve onu bir nevi teselli etmek istemişti. Mirac'm rüya halinde ruhen mi, yoksa rüyayı aşarak cesetle mi vuku bulduğu hususuna değinmeden bu olayın Peygamber efendimizi teselli edici bir mucize olduğunu söylemekle yetineceğiz. [1]
Peygamber (sav) efendimiz iki sevdiği şefkatli Hatice ile müşfik amcası Ebu Talib'i kaybettikten sonra yalnızlık çekmişti. Cenab-ı Allah ona fiilen şöyle demişti: Allah'ın dostluğu daha büyüktür. O'nun rahmeti daha muazzamdır. O'nun koruması daha yücedir. Onun seni ve tebliğ etmekte olduğun risale-tini muhafaza etmesi daha başarılı sonuçlar verir. Böylece sen amacına ulaşmış olacaksın. Allah; kollayıcı, merhamet edici ve şefkat göstericidir.
îşte bu sebeple îsra hadisesi ve ardı sıra göklere yükselme olayı meydana gelmişti.
Şimdi de îsra hadisesini açıkça ifade eden, sonra da Miraç olayını belirgin bir

şekilde açıklayan ayet-i kerimelere geçelim. Yüce Allah buyuruyor ki:
"Eksiklikten uzaktır o (Allah) ki, geceleyin kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya yürüttü. Ona ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (böyle yaptık). Gerçekten o, işiten, görendir." (îsra: d Bu Kur'ani nasda îsra olayı açıkça beyan edilmektedir. Ayrıca uOna ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye..." ifadesiyle de Mirac'a işaret edilmektedir.
Bir başka ayet-i kerimede de Öenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Bir zaman sana: "Rabbin insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'da lanetlenmiş ağacı, insanları sınama (aracı) yaptık. Biz onları (çeşitli şekillerde) korkutuyoruz. Fakat bu, onlara sadece büyük bir azgınlık arttırmaktan başka bir katkıda bulunmuyor." (lsra:60)
Tefsirciler bu ayet-i kerimede geçen rüya ile, Mirac'm amaçlandığını söylemişlerdir.
Necm suresinde Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"İnmekte olan yıldıza andolsun ki arkadaşınız sapmadı, azmadı. O, havadan konuşmaz. O (na inen Kur'an veya onun söylediği sözler), kendisine vahyedilen vahiyden başka birşey değildir. Onu, müthiş kuvvetleri olan biri öğretti. Üstün akla sahip (olan melek) doğruldu. (Gerçek melektik şeklinde göründü): Kendisi yüksek ufukta iken. Sonra yaklaştı, (yere doğru) sarktı onunla arasında ki mesafe, iki yay kadar yahut daha az kaldı. (Allah'ın) kuluna, vahyettiğini vahyetti. Onun (gözüyle) gördüğünü gönül yalanlamadı (Çünkü onu hem baş gözüyle, hem de gönül gözüyle görmüştü). Onun gördüğü üzerinde onunla tartışıyor musunuz1? Andolsun, onu bir kez daha inerken görmüştü. Sidretü'l-Münteha'da, ki barınılacak cennet onun yanındadır. Sidreyi kaplayan kaplamıştı. (Onu kaplayan şeyin iç yüzünü akıllar anlayamaz).
(Muhammed'in) göz(ü) şaşmadı ve sınırı aşmadı. Andolsun, Rabbinin ayetlerinden en büyüğünü gördü." (Necm: ı-i8)
Tefsirciler bu ayet-i kerimelerin Miraç hakkında indiklerini ifade etmişlerdir ki bu apaçık bilinen bir şeydir.
Önceki ifadeler Peygamber efendimizin semalara yükseldiğini açıklıkla ortaya koymuyorsa da buna ilişkin sarih işaretler vardır ki, bu işaretler sarih lafızların yerini tutmaktadır. Açık işaretler, tıpkı sarih lafızlar gibi delil kuvvetine sahiptirler.
Bazı siyer alimlerinin anlattıklarına göre Peygamber efendimiz Ebu Talib mahallesinde iken İsra hadisesi vuku bulmuştur. Eğer bu rivayetin senedi sahih ise, bundan anlaşıldığına göre o zamanlar Ebu Talib vefat etmiş ve görevi

nihayete ermiştir. Oysa yüce Allah kalıcı ve ebedidir, evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır. O'nun yardımı devamlı ve yenilenen bir yardımdır. Musibetler anında insana ulaşır. Diğer yandan Buha-ri'de yer alan bir rivayetten anlaşıldığına göre îsra hadisesi, Peygamber efendimiz Mescid-i Haram'da Kabe'nin yanında Hatim denen yerde iken vuku bulmuştur.

---

[1] Nihayetü'l Erb. c.16, s.283-284.

İsra Bedenen Vuku Bulmuştur[1]

"Eksikliklerden uzaktır O (Allah) ki geceleyin kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Ak-sa'ya yürüttü." îsra olayını isbatlayan Kur1 ani ayetlerden biri olan bu ayet-i kerimenin zahirinden anlaşıldığına göre îsra hadisesi hem bedenen, hem de ruhen vuku bulmuştur. Çünkü bu ayet-i kerimede Cenab-ı Allah, kulunu geceleyin yürüttüğünden bahsetmektedir. Kul, hem ruh hem de cesetten oluşur. Ayet-i kerimenin zahiri manada ele alınmasını engelleyecek akli ya da nakli bir delil bulunmadığı'takdirde, zahirine göre hükmetmek zorunlu olur. Zıt bir delil bulunmadığı ve ayet-i kerimeyi zahiri manasında anlamayı engelleyici bir karine bulunmadığı takdirde ayet-i kerimeyi zahiri manasında ele almak, kesinleşen hükümlerdendir. Burada da ayet-i kerimeyi zahiri manası dışında yorumlamayı gerektiren her hangi bir delil mevcut değildir. îşin dahası var: Peygamber (sav) efendimiz îsra haberini Kureyşliler arasında ilan ettiği zaman, müslüman-lardan bazıları fitneye düşüp dinden irtidad ettiler. îbn Kesir, Katade'den rivayetle bu konuda şöyle demektedir: "Resulullah (sav) îsra hadisesinden sonra Mekke-i Mükerreme'ye döndü. Karşılaştığı şeyleri Kureyşlilere duyurdu. İnsanların çoğu onu yalanladılar. Bazıları da müslümanlıklanndan sonra irtidad ettiler. Ancak Ebu Bekir es-Sıddık, derhal Peygamber efendimizi doğruladı. Anlatıldığına göre Ebu Bekir es-Sıddık, Mescid-i Ak-sa'nın evsafını Peygamber efendimize sormuştu. Kureyşli müşrikler bu haberi nasıl tasdik ettiğini kendisine sorduklarında Ebu Bekir şöyle demişti: "Ben sabah akşam gökten gelen haberler hususunda Muhammed'i tasdik ederken Mescid-i Aksa haberleri hakkında mı onu tasdik etmeyeceğim?!" Böyle dediği için o günden itibaren Hz. Ebu Bekir'e, "es-Sıddık" unvanı verildi.

Rivayete göre Peygamber (sav) efendimiz Kudüs'den Mekke-i Mükerreme'ye dönerken yolda Kureyş Kervanına ait bir devenin kaybolduğunu ve kervandaki adamların o deveyi aramakta olduklarını görünce, devenin yerini onlara göstermişti. Kervandaki adamlar Mekke-i Mükerremeye döndüklerinde bu olayı halka duyurmuşlardı.[2]

Rivayete göre Peygamber efendimizin bu haberlerini reddeden Mekkeliler kendilerine ait bir kervanın yolda gelmekte olduğunu söylemişlerdi. Eğer vermiş olduğu bu haberler gerçek ise, yolda karşılaşması gereken bu kervanın özelliklerini kendilerine yapmasını istemişlerdi. Peygamber efendimiz de kendi

doğruluğunu ortaya koyacak bir anlatımla onlara şöyle demişti: "Benim Miraç'a gidişimi doğrulayacak bir işareti size göstereyim. Ben Mekke'ye dönerken falan vadide size ait bir kervana rastladım. Bineğimin güzelliği, onların develerini ürkütmüştü. Develerinden biri kaçmıştı. Ben de Kudüs'e doğru gitmekte iken onların bu hallerini görünce yanlarına vardım. Şahnan mevkiine vardığımda falan oğullarının kervanına rastladım. Kervancıların uyumakta olduklarını gördüm. İçinde su bulunan bir kapları vardı. Kabın üzerini örtmüşlerdi. Örtüyü kaldırdım. Kabın içindeki suyu içtim. Sonra yine eskisi gibi kabın üzerini örttüm. Bu sözlerimin doğruluğuna delil olarak da şunu size söyleyeyim ki onların kervanları şu anda Tenim tepesindedir. Kervanın ön tarafında biri siyah, diğeri beyaz olmak üzere iki çuval taşıyan boz bir deve vardır." Peygamber efendimiz böyle dedikten sonra müşrikler Tenim tepesine gittiler. Kervanı görünce su kaplarını sordular. Onlar da Peygamber efendimizin kendilerine anlattığı şeyleri aynen anlattılar.
Bütün bu anlatılanlar îsra hadisesinin ruhen ve bedenen vaki olduğuna delalet etmektedirler. Peygamber efendimiz Mekke ile Kudüs arasında kervanla karşılaşmıştı. Bu haberini kervancılar da doğrulamışlardı.
Bu konuda nakledilen rivayetlerin senetleri hakkında bazı şeyler söylenebilirse de rivayetlerin bazısı diğerlerini takviye etmektedirler. Kur'an-ı Kerim'in nasları da bu hadiseyi doğrulamaktadırlar.
Eğer îsra hadisesi sadece ruh ya da sadık rüya yoluyla vuku bulmuş olsaydı doğrulanmasını engelleyecek bir gariplik söz konusu olmazdı ve müşrikler bu olayı garipsedikleri zaman Peygamber efendimiz bu olayın sadece uyku halindeki bir rüya ya da Cenab-ı Allah tarafından kendisine vahyedilen bir vahiy yoluyla gerçekleşmiş olduğunu söylerdi.
Ayet-i kerimenin bahsettiği bu hadiseyi teyid edici bir hadis de vardır. Şöyle ki: Mü'minlerin annesi Hz. Aişe, babası Ebu Bekir'den rivayet ediyor. Aynı şekilde o zamanlarda îslam davetine düşman olan Muaviye bin Ebu Süfyan da rivayette bulunuyor. Ancak Hz. Aişe'nin diğerlerinden aktardığı gibi Ebu Süf-yan'ın da, bu hadiseyi görüp müşahede eden kimselerden nakilde bulunmuş olması gerekir. Rivayetin sahiplerinden biri olan Hz. Aişe de o zamanlar Peygamber efendimiz ile evli değildi. Muaviye, müminlerin annesi Hz. Aişe'den ve babası Ebu Bekir es-Sıddık'tan sonra müslüman olmuştur. Peygamber (sav) efendimizin, dini konuları Hz. Aişe'den öğrenmeleri için sahabilere emir verdiğine dair bir rivayet varid olmuştur ki, bu da Hz. Aişe'nin söylediği rivayet edilen bir haberde bu haberin Hz. Aişe tarafından aktarılmasının olmasının imkansız olduğunu ortaya koyan bir unsur vardır. Haberde güya Hz. Aişe şöyle demiştir: "Peygamber

(sav)'in bedeni îsra gecesinde yatağından ayrılmıştır." Bu ifadelerden vehmolunduğuna göre Hz. Aişe, Peygamber efendimizle aynı yatakta yatıyormuş. Halbuki tarihçilerle hadisçilerin icmaına göre Peygamber efendimiz Mekke'de değil de Medine'de Hz. Aişe ile evlenip zifafa girmiştir. Hasan-ı Basri'nin rivayetine göre bu görüşte olan kimseler, Cenab-ı Allah'ın bu kavli şerifini delil olarak ileri sürmüşlerdir:
"Sana gösterdiğimiz rüyayı, insanlan(n imanını) sınama (aracı) yaptık." (îsra 60)
Bu ayet-i kerimede geçen rüyanın, miraç gecesinde meydana gelen rüya olduğunu söylemişlerdir. Rüya uykuda görülen bir haldir. Nitekim Hz. Yakub da, rüya halinde gördüğü şeyleri kendisine anlatan oğlu Yusuftas)'a şöyle demişti: "Rüyanı kardeşlerine anlatma."
Firuzabadi'nin Besair adlı kitabında şöyle denmektedir: "Rüya, uyku halinde gördüğün şeydir. Cemi tıpkı hüda veznin-deki gibi Rüa şeklindedir. Rüya kelimesindeki hemze hafifleterek okunur. Yani Rüya şeklinde okunur."[3]
Bu ve diğer ifadelerden açıkça anlaşıldığına göre rüya uyku halinde görülen şeye denir.
Ancak bu rüya tsra hadisesinde mi yoksa Miraç hadisesinde mi görülmüştür? Hasan (ra)'dan gelen bir rivayette şöyle denmektedir: Rüya, Miraç gecesinde görülmüştür. Evet hem îs-ra'nın, hem de Mirac'ın vuku bulduğu gece aynıdır. Ancak Miraç gecesinden bahseden nas, Hasan ile beraberindeki kimselerin sözlerinin îsra gecesiyle değil de Miraç gecesiyle ilgili olduğunu göstermektedir.
Bu görüşte olan kimseler delil olarak şu hususu ileri sürerler: îsra hadisesi, Buhari'nin Enes bin Ma-lik'ten rivayet ettiği hadisten de anlaşıldığı gibi ruhen vuku bulmuştur. Enes bin Malik'ten rivayet: "Resulullah (sav) efendimiz Mekke-i Mükerreme'den Kudüs'e gittiği gecede yolculuğa çıkmadan önce Kabe-i Muazzama da yanına üç melek gelmişti. -Bu hadise, kendisine vahiy yani nübüvvet gelmezden önce vuku bulmuştur- O Mescid-i Haram'da uyumaktaydı. Üç melekten birincisi: "hangisidir?" diye sorunca ortadaki melek, "O bunların en hayırlısıdır" dedi. En sondaki üçüncü melek de: aResulûllah (uyurla uyanıklık arasında) kalbinin görmesi halinde bu melekleri- başka bir gece gelmelerine kadar- bir daha görmemiştir." Peygamber (sav) efendimizin gözü uyurdu ama kalbi uyumazdı. Diğer peygamberlerin hepsi de böyledirler. Gözleri uyur ama kalpleri uyumaz. Melekler onu hiç konuşmadan yüklenip götürdüler. Zemzem kuyusunun yanına bıraktılar; orada Cebrail, Peygamber efendimizi onlardan teslim aldı. Miraç hadisesi tamamlandıktan sonra Peygamber efendimiz Mescid-i Haram'da uyanıverdi." Ravzul Enf in yazarına göre bu nasda herhangi bir müşkil yoktur. Ancak biz bunda bir nevi müşkil görmekteyiz. Çünkü üç meleğin

nübüvvetten önce Peygamber efendimize geldiklerinden söz edilmektedir. Halbuki nübüvvetten önce Peygamber efendimizin îsra ve Miraç hadisesinden söz etmediği görüşündeyiz. Ravzul Enf in müellifinin dediğine göre îsra hadisesinden bahseden deliller arasında çelişki vardır. Kendisi bu deliller arasında uzlaşma sağlamaktadır ki, buna göre îsra hadisesi hem ceset hem ruh yoluyla; Miraç hadisesi ise sadece ruh yoluyla vuku bulmuştur. Bizce bu deliller arasında herhangi bir çelişki görülmemektedir. Tam aksine Isra'dan bahseden ruhen vuku bulduğu anlatılmaktadır ki bunlardan kuşkpı duyulmasını gerektirecek bir husus yoktur. Zayıf delilin kuvvetli delile muarız olmasına imkan yoktur. Bize göre Isra hadisesi hem ruhen, hem bedenen vuku bulmuştur. Bu hadisenin sadece ruhen vuku bulduğunu ileri sürenlerin delillerinin yersiz olduğu kanaatindeyiz. "Sana gösterdiğimiz rüyayı, insanları (m imanını) sınama (aracı) yaptık." Ayet-i kerimesinin mevzuunun îsra değil de Miraç olduğu görüşündeyiz.

Cenab-ı Allah'ın, peygamberini Mekke-i Mükerreme'den alıp Kudüs'e götürmesi ve tekrar aynı gecede Mekke-i Mükerre-me'ye geri göndermesi tuhaf karşılanmamalıdır. Bu iş, Allah'ın kudretinden uzak değildir. Zira zaman ve mekan hususundaki mesafeler kullara göredir. Bu mesafeler Cenab-ı Allah'ın kudretinde hiç bir önem taşımazlar. O herşeye kadirdir. Zamanları ve mekanları yaratan odur.

---

[1] İsra: Peygamber efendimizin Mekke'den Kudüs'deki Mescid-î Aksa'ya geceleyin gidişine denir. Miraç: Peygamber efendimizin Kudüs'deki Mescid-i Akaa'dan göklere yükselişine denir.

[2] Ravzul Enf el, s.244.

[3] Besair c.3, s. 177.

Mîrac Ruhen Vuku Bulmuştur

Alimlerin çoğuna göre Miraç da tıpkı îsra gibi hem bedenen hem de ruhen vuku bulmuş bir hadisedir. Rivayet edilen sahih hadislerin zahir lafızlarına dayanarak bu görüşü ileri sürmüşlerdir. Çünkü bu hadislerde açıkça anlatıldığına göre Peygamber efendimiz gökte Adem, İbrahim, îdris, Isa, Yahya ve Musa peygamberlerle buluşmuştur. Ancak bu görüşte olan çoğunluktaki alimler Peygamber efendimizin Cenab-ı Allah'ı görüp görmediği hususunda kesin ifadeler kullanmamış, bilakis ihtiyatlı davranmışlardır. Bir kısmına göre Peygamber efendimiz rabbi-ni görmüş ve rabbi ile muhatap olmuştur. Bu da ona özgü ilahi bir ikram olmuştur. Cenab-ı Allah onu yüceltip yanına yakın kılmıştır. Bu da şu ayet-i kerimede anlatılan şereflerin fevkin-deki bir şereftir:
"Allah bir insanla (karşılıklı) konuşmaz. Ancak vahiyle yahut perde arkasından konuşur yahut bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyeder." (Şura: 5i)
Peygamber efendimizin miraç gecesinde rabbini görüp onunla yüz yüze konuşması, bu ayet-i kerimede anlatılan üç çeşit konuşmanın dışındaki bir konuşmadır. Bu alimlerin bir kısmının anlattıklarına göre Peygamber efendimiz miraç gecesinde arada bir perde bulunmaksızın rabbi ile görüşüp buluşmuş ve konuşmuştur. îmam Ahmed bin Hanbel bu görüştedir. Ebu Hasan el Eş'ari de bu görüşten yanadır. Diğer bir gurup Ulema ise böyle bir hadisenin vuku bulmadığını söylemişlerdir. Böyle derken de Müslim'in Ebu Zerr (ra)'den naklettiği hadisi delil olarak ileri sürmüşlerdir. Ebu Zerr demiş ki: uYa Resulullah Rabbini gördün mü?" diye Peygamber efendimize bir soru yöneltti̇m. O da bana şöyle cevap verdi: "O nurdur. Ben onu nasıl görürüm?!" bir başka rivayette ise Peygamber efendimiz: aBen bir nur gördüm." demiştir.
tsra hadisesinin ruhen ya da sadık rüya şeklinde vuku bulduğunu söyleyenler bu hususun aynıyla Mirac'ta da cereyan ettiğini, hatta miracda cereyan etmesinin daha öncelik kazandığını söylemişlerdir. Bunlara göre o gecedeki bütün yolculuk sadık bir rüya şeklinde vuku bulmuştur. Bu görüşte olanların delillerini tsra hadisesiyle ilgili olarak daha önce açıklamıştık. îs-ra hadisesinin hem bedenen hem ruhen vuku bulduğu görüşünde olanlar da bunlara katılmıştır. Bunlardan bazıları derler ki: Miraç hadisesi ruhen cereyan etmiştir. Bu konuda Peygamber efendimizin hem bedenen hem ruhen miraca çıktığını teyid eden Kur'ani bir nas mevcut değildir. Mevcut olmadığı için de Öyle bir nasa uymak veya tevilini yapmak gereksizdir. Bilakis bu konuda varid olan lafızlara göre miracın sadece ruhen vuku bulduğu anlaşılmaktadır. Bu nasları te'vil etmeye gerek yoktur.

Şimdi de miraca delalet eden ayet-i kerimelere bir göz atalım:
İsra ayetlerinin miraca delaletleri, ibare ile değil de işaret ile olmuştur. Örneğin ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ona (Muhammed'e) ayetlerimizi gösterelim diye..." Cenab-ı Allah'ın Peygamber efendimize gösterdiği ayetler miraçtır ve sabık peygamberlere imamlığıdır.
Miraca delalet eden diğer ayetlere gelince bunların lafızları ancak beyani işaretle miraca delalet etmektedirler. Bu ayetlerin ibarelerine teker teker baktığımızda hepsinde yüksek bir beyan vardır. Erişilmez mertebede yüksek bir beyana sahiptirler. Örneğin bir ayet-i kerimede Cenab-ı Mevla şöyle buyuruyor;
"Onu müthiş kuvvetleri olan biri öğretti. Üstün akla sahip (olan) doğruldu. " (Necm: 5-6) Ayet-i kerimede sözü edilen müthiş kuvvet sahibinin Cenab-ı Allah değil de Cebrail (as) olduğunu söylemişlerdi. Eğer bundan kasıt Cenab-ı Allah olsaydı, O'nun öğretmesi telkin ile değil irşat ve vahiy yoluyla olurdu.
"O en yüksek ufukta iken ..." ayet-i kerimesindeki "O" zamiri ile Cebrail (as) kastedilmektedir. "Sonra yaklaştı, (yere doğru) sarktı." Yani inip Peygamber efendimizin yakınma geldi.
"Kuluna neler vahyetti neler." Yani Cebrail vasıtasıyla Cenab-ı Allah kulu Muhammed'e vahyetti.
"Andolsun, onu bir kez daha inerken görmüştü." Burada yine Cebrail kastedilmektedir. "Gördüğünü gönül yalanlamadı." Bu ifadeden de anlaşıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz gördüğü büyük ayetleri gözüyle değil de gönlüyle görmüştür. "Göz şaşmadı ve sınırı aşmadı." Yani Peygamber efendimizin gözü, haddini tecavüz etmedi. Yani Peygamber efendimizin gözleri sınırı tecavüz edipte görünmesi mümkün olmayan şeyleri görmeye çabalamadı. Görmediği şeyleri nefsine ilham etmedi.
Derinlemesine araştırma sonucunda edindiğimiz kanaat îs-ra hadisesinin ruhen ve bedenen vuku bulmuş olup miraç olayı-nın da sadece ruhen meydana geldiğidir. Ve sadık rüya şeklinde gerçekleşmiştir. Bu kanaate varmamızı gerektiren gerekçeler şunlardır:
a- Hadiste anlatıldığına göre Peygamber efendimiz semada Adem, İbrahim, Musa, Yahya ve diğer peygamberlerle görüşmüştür. Onların hem ruhlarını hem bedenlerini görmüştür. Kir yamet gününde bütün insanların diriltileceği günde onlar ci-simleriyle de dirilecektir. Onların miraç gecesinde diriltildikle-rini, sonra yine bedenlerinin yok edildiğini farz edecek olursak, bu çok uzak bir faraziye olur. Ve böyle bir faraziyeden de hiç bir hadiste, -zayıf da olsa- hiçbir haberde söz edilmemiştir. Gaybi konularda delilsiz faraziyeleri sahiplerine reddederiz. Ancak akli burhanla te'yid edilmiş hususları kabul etmek

mecburiyetindeyiz. Peygamber efendimizin semada miraç gecesinde kendileriyle buluştuğu ifade edilen Peygamberlerin cisimlerinin diriltildiklerini, sonra yine yok edildiklerini belirleyen akli, ya da nakli hiçbir delil mevcut değildir.
b- Miraçla ilgili olarak varid olan Kur'ani ifadeler; işaret, hatta sarahat yoluyla bildiriliyorlar ki bu semavi yolculuk ruhen gerçekleşmiştir. Peygamber efendimiz gördüğü şeyleri göz ve duyu organlarıyla değil, gönül ve kalp ile idrak etmiştir. Yüce Allah buyuruyor ki: "Gönül gördüğünü yalanlamadı. Gördüğü şeyler hususunda onunla tartışıyor musunuz?!" Kur'ani ifadelerin hepsi miraç gecesinde Peygamber efendimizin görmüş olduğu 'şeyleri gönül gözüyle gördüğünü isbatlamaktadırlar. Gördüklerini yalanlamayan gönlün gördüğü şeyler hususunda Peygamber efendimizle tartışmanın caiz olmadığı bildirilmektedir. Gönül gözüyle görmekse, ancak ruhen görmekle mümkün olur. Zira kalbin görmesi ancak ruhen mümkündür.
c- Miraç haberlerinde anlatıldığına göre Peygamber efendimiz rabbini görmüştür. Yüceliğini kalbe yerleştirmek ve ilahi, tesbihatı yaptırmak yoluyla kalbi görüş mümkündür. Zaten Peygamber (sav) de, Ebu Zerr el-Gıfari'nin rivayet ettiği hadiste rabbini görmemiş olduğunu açıkça beyan etmektedir. Büyük sahabi Ebu Zerr'in sorusuna cevaben Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Şüphesiz Allah nurdur. Ben nuru nasıl görebilirim?!" Kıyamet gününde Cenab-ı Allah'ı görmek mümkün ya da gayr-ı mümkün olduğundan dolayı biz bu konuya değinmiyoruz. Kıyamet gününde insanlar diriltilip hesaba çekildikten ve cennetlikler cennete gittikten, cehennemlikler de cehenneme gittikten sonra vuku bulması mümkün olan ya da olmayan bir şeye değinmek istemiyoruz. Çünkü ahir ette olacak bir şeyden sözetmekle dünyada olacak bir şeyden sözetmek arasında fark vardır. Bizler bir çok şeyleri görüp hissederiz. Cenab-ı Allah'ın miraçta görünmesi fani gözlerle olacaktı. Halbuki cennetliklerin Allah'ı görmeleri baki ve kalıcı gözlerle olacaktır. Allah, ne şekilde kullarına görüneceğini elbetteki daha iyi bilir. Bu anlatılanlardan şu iki sonuca varıyoruz:
1- îsra hadisesi sabit nasların zahir ifadelerinden de anlaşıldığı gibi hem bedenen, hem ruhen vuku bulmuştur. Buna karşıt bir delil yoktur.
2- Miracın hem bedenen hem ruhen vuku bulduğunu ispatlayan Kur'ani bir delil olmadığı için, miraç olayının sadece ruhen vuku bulduğunu kabul ediyorz. Ayrıca miraç hadisesinin hem ruhen, hem bedenen vuku bulduğunu söyleyenlere karşı hem nakli hem de akli deliller mevcuttur.
Şimdi de sahih haberlerde anlatıldığı şekilde tsra ve Miraç hadisesine dönelim. Yukarıdaki iki esasın ışığında bu konuda aktarılan haberlerin lafızlarını açıklamaya çalışalım.

Sahih Sünnette İsra ve Miraç

Isra ve Miraçla ilgili sözlerimize burada son verebilirdik. Ancak miracın ruhen vuku bulduğu esasını teyid etmek için Resulullah (sav)den aktarılan bir delili de zikretmeyi gerekli gördük. îsra hadisesinin meydana gelişine, ardı sıra göklere yükselme dediğimiz miraç olayının gerçekleşmesine ilişkin çeşitli rivayetler nakledilmiştir ki biz, bunlar arasında Buha-ri'nin rivayetini tercih ettik. Buhari, Enes bin Malik'den o da Malik bin Sa'saa'dan rivayet ederek Peygamber (sav) efendimizin îsra gecesi hakkında şöyle dediğini nakleder:
"Bir kere ben Hatim'de yatmış, (uyurla uyanık arası) bulunuyordum. Bu sırada bana Cebrail geldi, (göğsümü yardı)- Ravi Katade, Enes bin Malik'in: "Şuradan şuraya kadar yardı" dediğini işittim, demiştir ki, ravi, bu işaret olunan yerin boğaz çukurunda kıl bittiği yere kadar (yani Ön mahalli) olduğunu bildirmiştir.- ve kalbimi çıkardı, sonra içi iman dolu bir tas getirdi. Kalbim yıkandıktan sonra içine iman dolduruldu. Sonra eski haline getirildi. Daha sonra katırdan küçük ve merkepten büyük, beyaz bir binit getirildi. Ben bunun üzerine bindirildim. Cebrail de benimle yola koyuldu. Bana refakat etti. Nihayet dünya semasına vardı. Cebrail gök kapısını çaldı (Bekçi melek tarafından):
-Kim o? denildi. Cebrail:
-Cebrail'im! dedi.
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed.
-Ya., ona (vahiy ve miraç daveti) gönderildi mi?
-Evet gönderildi.
-Merhaba gelen zat! Bu gelen kişi ne güzel yolcu? denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben birinci semaya varınca orada Adem (Peygamber) ile karşılaştım. Cebrail bana:
-Bu senin baban Adem'dir. Ona selam ver! dedi. Ben de selam verdim. Adem, selamıma karşılık verdi. Sonra:
-Merhaba hayırlı, iyi oğlum, salih peygamber! dedi. Cebrail benimle yukarı yükseldi. Ta ikinci semaya geldi. Bunun da kapısını çaldı:
-Kim o? denildi.
-Cebrail'im!
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed.
-Ya! O'na vahiy ve miraç (daveti) gönderildi mi?

-Evet gönderildi.
-Merhaba gelen zat! Bu gelen kişi ne güzel yolcu! Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben ikinci semaya varınca orada Yahya ve Isa (payganiberler)le karşılaştım. Yahya ile İsa, teyze oğullarıdır. Cebrail, bana:
-Bu gördüklerin Yahya ile İsa'dır. Bunlara selam ver, dedi. Ben de onlara selam verdim. Onlar da selamıma karşılık verdiler. Sonra:
-Merhaba hayırlı kardeş, Salih Peygamber! dediler. Sonra Cebrail benimle üçüncü semaya yükseldi. Bunun da kapısını çaldı.
-Kim o? denildi.
-Cebrail'im.
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed!
-Ya! ona vahiy ve miraç (daveti) gönderildi mi?
-Evet gönderildi?
-Merhaba gelen zata! Bu gelen kişi ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben üçüncü semaya vardığımda Yusuf (peygamber) ile karşılaştım. Cebrail:
- Bu gördüğün Yusuf'tur. Ona selam ver, dedi. Ben de Yusuf a selam verdim. O da selamıma karşılık verdi. Sonra:
-Merhaba hayırlı kardeş, salih peygamber, dedi. Sonra Cebrail benimle yükseldi. Ta dördüncü semaya vardı. Bunun da kapısını çaldı.
- Kim o? diye soruldu. -Cebrail! -Yanındaki kim?
-Muhammedi
-Ona (miraç daveti) gönderildi mi?
-Evet gönderildi!
-Merhaba gelen kişiye! Bu gelen zat ne güzel yolcu! denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben dördüncü kat göğe vardığımda îdris (peygamber) ile karşılaştım. Cebrail, bana:
-Şu gördüğün Idris'tir. O'na selam ver! dedi. Ben de îdris'e selam verdim. O da selamıma karşılık verdi. Sonra:
-Merhaba salih kardeş, salih peygamber! dedi. Sonra Cebrail benimle yükseldi ta beşinci semaya vardı. Onun da kapısını çaldı.
-Kim o?
-Cebrail!
-Yanındaki kim?
-Muhammed (sav)!
-Ona (miraç daveti) gönderildi mi?

-Evet gönderildi.
-Ferah ve genişlik ona olsun! Bu gelen zat ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben beşinci semaya varınca Harun (peygamber) ile karşılaştım. Cebrail bana:
-Bu Harun'dur. Ona selam ver! dedi. Ben de Harun'a selam verdim. O da selamıma mukabele etti. Sonra:
-Merhaba salih kardeş ve salih Peygamber! dedi. Sonra Cebrail benimle yükseldi ta altıncı kat göğe erişti. Gök kapısını çaldı.
-Kim o?
-Cebrail!
-Yanındaki kim?
-Muhammed!
-Ya! Ona (miraç için davetiye) gönderildi mi?
-Evet gönderildi.
-Bu gelen kişiye merhaba; ne güzel bir yolcu geldi! dedi. Ben altıncı göğe varınca Musa Peygamber ile karşılaştım. Cebrali bana:
-Bu Musa'dır, selam ver, dedi. Ben de Musa'ya selam verdim, o da selamıma karşılık verdi, sonra:
-Salih kardeşe ve salih peygambere merhaba dedi. Ben Musa'yı bırakıp geçince Musa ağlamaya başladı. Musa'ya:
-Niye ağlıyorsun1? denildi. O da şöyle cevap verdi:
-Benden sonra bir genç peygambere biat olundu ki onun ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden girenlerden çoktur da onun için ağlıyorum!
Sonra Cebrail benimle yedinci göğe yükseldi. Gök kapısını çaldı.
-Kim o?
-Cebrail!
-Yanındaki kimdir?
-Muhammed!
-Ona miraç daveti gönderildi mi?
-Evet gönderildi!
-Bu gelen zata merhaba. Bu gelen kişi ne güzel yolcu!
Yedinci kat gökte ibrahim (peygamber} bulunuyordu. Cebrail:
- Bu gördüğün baban İbrahim'dir. Ona selam ver; dedi. Ben de ibrahim'e selam verdim. O da selamıma mukabele etti ve:
-Ey hayırlı oğul, ey salih peygamber merhaba! dedi.
(Resulullah buyurdu ki:) Bütün bu yerlerden ve manzaralardan sonra karşıma Sidre-i Münteha alanı açıldı. Bir de gördüm ki Sidr ağacının yemişleri

(Yemen'in) Hecir (kasabası) destileri gibidir. (Onlar kadar iridir.) Yaprakları da fillerin kulakları gibidir. Cebrail bana:
-İşte bu Sidre-i Münteha'dır! dedi. Bu ağacın dibinden dört nehir kaynıyordu, iki nehir zahir, iki nehir de batın idi. Ben:
-Ey Cebrail bu dört nedir? diye sordum. Cebrail:
-Batıni nehirler cennette iki nehirdir. Zahiri olan nehirler ise Nil ve Fırat nehirleridir, dedi. Sonra Beyt-ü Ma'mur bana gösterildi. Gördüm ki ona her gün yetmiş bin melek ziyarete gidiyor. Sonra bana şarap,süt bal dolu üç bardak sunuldu. Ben süt dolu bardağı aldım, (içtim.) Cebrail bana "İçtiğin süt senin ve ümmetinin fıtratı, yani fıtrat-ı İslamiyesidir!" dedi. Sonra benim ile (ümmetim) üzerine, her gün için elli vakit namaz farz kılındı. Ben dönüp Musa'ya uğradığımda Musa:
-Ne emrolundun? diye sordu. Ben:
-Her gün elli vakit namazla emrolundum diye cevap verdim. Musa:
-Hergün elli vakit namaza ümmetinin gücü yetmez. Vallahi ben, kesin olarak insanları senden Önce denedim. Ve İsrail oğullarını sıkı bir imtihana tabi tuttum. Bundan dolayı sen Rabbine dönüp ümmetin için hafifletmesini niyaz et, dedi. Ben de rabbime müracaat edip niyazda bulundum. Benden ve ümmetimden 10 vakit namaz kaldırıldı. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa, önceki gibi tavsiyede bulundu. Ben yine rabbime niyazda bulundum. Bu defa 10 vakit namaz daha kaldırıldı. Ben yine Musa'ya dönüp geldim. Musa da eskisi gibi öğüt verdi. Ben de rabbime niyazda bulundum. Benden 10 vakit namaz daha kaldırıldı. Ben yine Musaya dönüp geldim. Musa da önceki gibi tavsiyede bulundu. Ben de Rabbime arz-ı niyaz ettim. Benden 10 vakit namaz daha kaldırıldı. Her gün 10 vakit namazla emrolundum ve Musa'ya dönüp geldim. Musa bana evvelki mütalaasını söyledi. Ben de Allah'a arz-ı niyaz ettim, bu defa hergün beş vakit namazla emrolundum. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa:
-Ne emrolundun? diye sorunca Ben de:
-Hergün için beş vakit namazla emrolundum, dedim.
Musa:
-Ümmetin her gün beş vakit namaz kılmaya güç yetiremez, Ben senden önce insanları çok denedim ve îsrail oğullarını sıkı bir sınavdan geçirdim. Şimdi sen rabbine dön de bunun, ümmetin için hafifletilmesini dile, dedi. Ben:
-Rabbime çok yalvardım. Ta ki bir daha arz-ı niyaz etmekten utandım. Bu suretle beş vakit namaza razı olacağım ve buna teslimiyet göstereceğim, dedim. Ben Musa'nın yanından geçince bir münadi:

-Ben beş vakit namazla farizami imza ve irade eyledim ve kullarımdan fazlasını hafifletip kaldırdım! diye seslendi."
Buharı nin Kitabü't-Tevhid adlı eserindeki bu rivayetinde anlatıldığına göre Peygamber efendimiz Musa (as) ile meşverette bulunduktan sonra beşinci defa Rabbine müracaat edip şöyle dedi: "Ey rabbim! Benim ümmetimin cesetleri, kalpleri kulakları, gözleri ve işitme duyguları zayıftır, yükümüzü hafiflet" zorlu gücün sahibi kutlu ve yüce Allah şöyle buyurdu.: "Ey Muhammedi" Peygamber efendimiz "Emrine amadeyim ey Rabbim" diye cevap verince Cenab-ı Allah şöyle buyurdu: "Benim yanımda söz değiştirilmez. Ümmül kitapta sana farz kıldığım gibi namazların miktarı aynıyla kalacaktır. Her iyiliğe 10 misliyle sevap yazılacaktır. Namazlar Ümmül kitapta elli vakit olarak yazılmıştır, ama siz beş vakit kılmakla mükellefsiniz!" [1]
Alimlerin ittifakla belirttiklerine göre Peygamber (sav) efendimiz bütün peygamberlere imamlık yapmıştır. Isra hadisesinin ruhen vuku bulduğunu söyleyenlere göre bu imamlık, rüyayı saliha ile sabit olan ruhi bir imamlıktır. Mirac'm ruhen vuku bulduğunu söyleyenlere göre de bu imamlık, ruhi bir imamlıktır. Ancak ravilerden bazılarının ifadelerinden anlaşıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz Mescid-i Aksa'ya vardığında peygamberlere imamlık yapmıştır. Diğer bazı rivayetlerin ifadelerinden de anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz yüksek semalara çıkarken diğer peygamberlere imamlık yapmıştır. "Tarihinde tbn Kesir, Peygamber efendimizin miracdan indikten sonra diğer peygamberlere imamlık yaptığı görüşünü tercih etmiş olup bu konuda şöyle demektedir:
"Peygamber (sav) efendimiz, Mescid-i Aksa'ya indi. Öyle anlaşılıyor ki, diğer Peygamberler de ona ikram ve tazimde bulunmak, ilahi huzurdan dönüşünde ona saygı göstermek için beraberinde Mescid-i Aksa'ya inmişlerdi. Nitekim misafirler de adet gereğince, çağrıldıkları makama varmadan önce başkalarıyla buluşup görüşmezler. Nitekim Cebrail de peygamberlerden her birinin Resulullah'ı sorduğu zaman o, Peygamber efendimize şöyle tanımlamada bulunuyor ve diyordu ki: "Ey Mu-hammed, bu falan peygamberdir, kendisine selam ver" Eğer göklere yükselmeden Önce Peygamber efendimiz diğer peygamberlerle buluşup görüşmüş olsaydı, onlarla ikinci kez tanışmaya ihtiyaç hissetmezdi Nitekim Peygamber efendimizin şu sözleri de bunu pekiştirmektedir: "Namaz vakti geldiğinde onlara imamlık ettim." Bu namaz da, sabah namazı idi. Cebrail, rab-binin buyruğuna dayanarak Peygamber efendimize, Öne geçip imamlık yapmasını emretmişti." [2]

Bu ifadeler de gösteriyor ki Peygamber efendimiz, en yüksek ufuklardan yere indikten sonra diğer peygamberlere imamlık yapmıştır. Bizim vardığımız kanaate göre de miraç hadisesi ruhen ve sadık rüya şeklinde vuku bulmuştur.
Bu anlattıklarımız, îsra ve Miraç hadisesinin hikayesi idi. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de bundan böyle bahsedilmektedir.
Sahih sünnetler de konuyu bu şekilde işlemektedirler. Bu hususta çok sözler söylenmiş olduğu ve muhtelif rivayetler nakledildiği için meseleyi biraz genişçe ele aldık. Ancak bu konuda söylenen sözleri tasfiye edip yanlışlıklardan arındırmak gerekir. Özellikle miraç hadisesi ve ayın ikiye yarılması, Peygamber efendimizin hayatında meydana gelen harikulade maddi mucizelerdir. Buna rağmen Peygamber efendimiz, Kur'an-ı Ke-rim'i öne sürerek insanlığa meydan okuduğu gibi bu mucizelerle insanlığa meydan okumuş değildir. Zira Peygamber efendimiz ancak kendi şeriatinin kalıcılığına ve risaletinin sürekliliğine münasip olan şeylerle insanlığa meydan okumuştur. Kur'an-ı Kerim, kıyamete dek insanlığa ve bütün nesillere hitap edecektir.

---

[1] tbn Kesir el-Bidaye ven-Nihaye, Ibn Kesir tefsiri Isra suresinin baş kısmı.

[2] Ibn Kesir el-Bidaye vennihaye, c.3, s 13

İSLAMİYET'İN ARAP YARIMADASINA YAYILMASI

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Mekke-i Mü-kerreme'nin vahyin odağı ve îslami davetin ilk durağı olmasını uygun görmüştü. Çünkü Mekke-i Mükerreme, bütün arapların ilgisinin yoğunlaştığı bir yerdi. İnsanların toplanma bölgesi, güvenlik içinde durdukları bir merkezdi. Arap kökenli bilgi ve marifetin kaynağı sayılıyordu. Orada Allah'ın beyt-i haramı vardı. İnsanlar oraya gidip hac ibadetini eda ediyorlardı. Hac mevsiminde araplar birbirleriyle buluşup görüşüyorlardı. Orada edebi panayırlar ve ticari pazarlar düzenleniyordu. Hac mevsiminde uzak diyarlardan gelen araplar, orada biribirleriy-le karşılaşıyorlardı. Kurulan panayırlarda Arap şairleriyle hatipleri Ukaz, Zil Mecaz ve Mecenne gibi yerlerde birbirleriyle yarışıyorlardı.
Mekke-i Mükerremede, Arabistan'da bu kadar önemli bir mevkii işgal ettiğine göre orada meydana gelen olaylara ilişkin haberlerin, arap beldelerinin her taraflarına ya-yılması zorunlu idi. Orada meydana gelen olaylar, putları yıkmaya, yüce Allah'a ibadet etmeye davet eden bir risaletle ilgili olunca elbette ki bu risaletle ilgili haberleri, kervanların her tarafa ulaştırmaları kaçınılmaz olacaktı.
Arapların bir kısmı bu risaleti önemsemezken bir kısmı önem verip bakışlarını yöneltiyor ve bu meseleyle ilgileniyordu. Bunların bir kısmı inatçıların safında yer alıp inat ediyor, bir kısmı da hakkı talep edenlerin saflarına katılarak hakkı arıyordu. Durum bu merkezdeydi. Peygamber(sav) efendimizin ve hak davetinin haberleri arap beldelerinin her tarafında yankı yapıyordu. Bazı araplar bu şerefli peygamberin durumunu öğrenmek için Mekke-i Mükerremeye bizzat gelirken bir kısmı da adamlar gönderip onlar vasıtasıyla durumu inceletip öğreniyorlardı. Nitekim Eksem bin Sayfî böyle yapmıştı. O araplar arasında hikmetli bir kimse idi. Davet ettiği şeylerin mahiyetini Öğrenmeleri için oğullarını Peygamber (sav) efendimize göndermişti. Yanına vardıklarında Peygamber efendimizden, davetinin mahiyetini sormuşlardı, o da kendilerine şu ayet-i kerimeyi okumuştu:
"Allah adaleti, ihsanı, akrabaya vermeyi emreder. Fahşa (edepsizlik)den münker, (fenalık)dan ve bağy (azgmlıkjdan men eder. Öğüt almanız için size böyle öğüt verir." (Nahi 9t»
Peygamber efendimizin bu ayet-i kerimeyi oğullarına okuduğu haberini alan Eksem bin Sayfî, oğullarına şöyle demişti: "Bu eğer bir din değilse de insanların ahlakıdır ki o da güzel bir şeydir. Ey oğullarım bu işte ilk sırayı alın, sona kalmayın."

Ebu Zerr el-Gıfari de bu genel bilgi ile müslüman olmuştu. Muhammed (sav)'in şöhret bulduğu bu genel bilgilere dayanarak gelip İslam'a girmişti. Tufeyl bin Amr da bu şekilde müslüman olmuştu. Muhammed (sav)'in davetine dair haberler kendisine geldiğinde müslüman olmuştu. O, şerefli ve şükreden bir adamdı. Muhammed (sav)in şahsının ve davet ettiği şeylerin haberlerini öğrenmek için Mekke-i Mükerreme'ye gelmişti, îmana giriş öyküsünü kendisinden dinleyelim. Mekke-i Mükerreme'ye geldiğini ve Kureyşlilerden bazı kimselerin kendisine uğrayıp şöyle dediklerini anlatıyor:
"Ey Tufeyl! Sen memleketimize geldin, aramızda şöyle bir adam var, onun şaşılacak halleri var. Söylediği söz sihir gibidir, insanı babasından, kardeşi kardeşinden, kocayı karısından ayırıyor! Onun, seninle kavminin arasına da -biz de olduğu gibi- bir tefrika bırakmasından korkarız. Sana öğüdümüz olsun: Onunla sakın konuşma sözlerine kulak asma!"
Tufeyl diyor ki: "Vallahi bu sözü bana o kadar çok söylediler ki, onunla konuşmamaya, onun sözünü dinlememeye karar verdim. O kadar ki Mescide girdiğim zaman ne olur ne olmaz belki sözlerini duyarım korkusuyla kulaklarıma pamuk bile tıkamıştım. Ertesi günü sabahleyin Mescid-i Haram'a gittim. Gördüm ki: Resulullah, Kabe'nin yanında durmuş. Ben de ona yakın bir yerde durdum.Okuduklarından bazısını işittim. Onları güzel buldum. Kendi kendime: "Ben bunu dinlemekten ne diye sakınayım1?! Ben aklı başında bir adamım. Şairim de.. Sözün iyisini kötüsünden ayırmakta benim için b'ir zorluk yok. Eğer bu adamdan dinleyeceğim söz hoşuma gider ve bana güzel gelirse onu kabul ederim. Güzel gelmezse bırakırım!"
Resulullah namazını kılıp evine dönünceye kadar orada bekledim. Evine girince ben de girdim. "Ya Muhammedi Kavmin, senin hakkında bana şöyle şöyle dediler. Beni o kadar korkuttular ki, ben de senin sözlerini dinlemeyeyim diye kulaklarıma pamuk tıkadım. Halbuki Allah bana senin okuduklarını işittirdi. Onları pek güzel buldum. Hoşuma gitti. Haydi bana ne söylemek istiyorsan söyle!" dedim. Resulullah da bana İslamiyet'i anlattı ve Kur'an-ı Kerim'i okudu. Allah'a andolsun ki, Kur'an~ı Kerim'den daha güzel bir söz, îslamiyetten daha uygun birşey işitmemişimdir. Hemen müslüman oldum ve şeha-det getirdim. "Ya Rasulullah! Ben, kavmimin içinde sözü dinlenir, itibarlı bir kimseyim. Kavmime dönüp onları da İslam dinine davet edeceğim! Dua et, Allah benim için bir alamet, bir keramet ihsan buyursun da bu alamet ve keramet, kavmim hakkında bana bir yardım olsun!" diye rica edince "Allah'ım! Onun için bir ayet, bir alamet yarat!" diye dua etti. Ben de kavmime döndüm."
Tufeyl, kavmine dönüp onları İslam'a davet etti. Nuru Mekke'den fışkıran

İslamiyet'e onları çağırdı. Allah, Beyt-i Ha-ram'm azamet ve şerefini artırsın.

Necranlı Hıristiyan Heyet

Peygamber (sav)'in davetini öğrenince müslüman olanlardan bazıları da 20 kişilik Necranlı bir heyet olmuştu. 20 kişi ya da yirmiye yakın kişi olan bu heyet Hıristiyanlar'dan teşekkül etmişti. Habeşistan'da iken Resulullahla ilgili bilgileri sonucunda Mekke'ye geldiklerinde müslüman olmuşlardı. Bu konuda tbn îshak'ın neler dediğine bir bakalım:

"Resulullah (sav) Mekke'de iken yanına 20 ya da 20'ye yakın Hıristiyan geldi. Bunlar Habeşistan'da iken İslam'la ilgili bir takım şeyler duymuşlardı. Peygamber efendimizi Mescid-i Ha-ram'da buldular. Onunla konuşarak kendisine bazı sorular yönelttiler. Onlar Peygamber efendimizle konuşurken Kureyşli bazı adamlar da Kabe-i Muazzama'nın çevresinde bulunan meclislerinde oturup olanları izlemekteydiler. Bu Hıristiyanlar Peygamber efendimizle konuşmalarını bitirdikten sonra Peygamber efendimiz onları aziz ve celil olan Allah'a kul olmaya, O'na iman etmeye davet etti. Kur'an-ı Kerim'i kendilerine okudu. Onlar Kur'an-ı Kerim'i dinleyince gözlerinden yaşlar boşandı. Sonra Allah'a icabet edip ona iman ettiler ve onu doğru-ladılar. Kitaplarında bu konuda anlatılan hususları da göz önüne getirerek İslamiyet'i bildiler. îman etmiş olarak yerlerinden kalkıp gitmek üzere iken Ebu Cehil, Kureyşli birkaç kişi ile karşılarına çıktı. Onlara kötü sözler sarfettikten sonra şöyle dedi: "Allah sizi umduğunuza erdirmesin. Sizi dininizden koparıp buraya gönderen ve bu adamla ilgili bilgiler edinip kendisine gelmenize aracı olan kimdir1?t Allah belanızı versin. O adam dininizi ifsat etti. Sizi dininizden çıkardı. Siz de onun söylediklerini tasdik etttiniz. Sizden daha ahmak bir yolcu kafilesi görmüş değiliz!" Habeşliler de Ebu Cehil ve adamlarına şu karşılığı verdiler: "Selam size... Biz size karşı cahillik etmez ve cahilce cevaplar vermeyiz. Biz, üzerinde bulunduğumuz dine tabi olduk. Siz de kendi dininizde kalın. Biz kendimizi hayra ulaştırdık."

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu Hıristiyan heyetle ilgili haberleri açıklayarak Kitap ehlinin bir bölümünün genel vasıflarına işarette bulunarak şöyle buyuruyor:

"Bu (Kur'an)dan önce kendilerine kitap verdiklerimiz buna inanırlar. Onlara (Kur'an) okunduğu zaman "O'na inandık O, rabbimizden (gelen) gerçek (hak)tır... Zaten biz ondan önce de müslümanlar idik." derler. İşte onlara, sabretmelerinden ötürü mükafatları iki kere verilir. Onlar kötülüğü iyilikle savarlar. Ve kendilerine verdikleri rızıktan (hayır yoluna) harcarlar. Boş söz

işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: "Bizim işlerimiz bize sizin işleriniz size. Size selam olsun. (Haydi hoşça kalın) biz cahiller (le sohbet etmey)i istemeyiz." derler. (Ey Muhammed), sen, sevdiğini doğru yola iletemezsin. Fakat Allah, dilediğini doğru yola iletir. O, yola gelecek olanları daha iyi bilir."
(Kasas: 52-56)
Ulemanın çoğuna göre bu ayet-i kerimeler, durumlarını anlatmış olduğumuz Necranlı Hıristiyanlar hakkında nazil olmuştur. Bu ayet-i kerimeler, Necaşi ile ona tabi olan kimseler hakkında nazil olmuş değildir. îbn îshak, Necaşi ve kendisine uyan Hıristiyan arkadaşları hakkında nazil olan ayet-i kerimelerin, Maide süresindeki şu ayet-i kerimeler olduğunu söylemektedir. Zira noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah buyuruyor ki:
"İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak Yahudileri ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun, inananlara sevgice en yakınları da aBiz Hıristiyanlarız diyenleri bulursun. Çünkü onların içlerinde keşişler ve rahipler vardır. Ve onlar büyüklük taslamazlar. Resule indirilen (Kur'an)ı dinledikleri zaman, tanıdıkları gerçekten dolayı gözlerinin yaşla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz, inandık, bizi şahitlerle beraber yaz.
Biz, rabbimizin bizi iyiler arasına katmasını umarken neden Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?"
Bu sözlerinden dolayı Allah onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler verdi. Güzel hareket edenlerin mükafatı işte budur." (Maide 82-85)
Resulullah Bizzat Kabilelere Gidiyor
Resulullah (sav) efendimiz o esnada kavminin kendisine iman etmesinden ümidini kesmişti. Ancak aradan uzun zaman geçtikten sonra Cenab-ı Allah onun kavmine rahmet edip onları imana yöneltecekti. Bu esnada Peygamber efendimiz onların imanlarından ümidini kesmişse de aradan devirlerin geçmesinden sonra da iman edeceklerine dair ümidi vardı. Çünkü Ce-nab-ı Allah, Nuh peygambere söylediklerini ona söylememişti. Nuh peygambere şöyle demişti:
"Kavminden, inanmış olanlardan başka kimse inanmayacak. " (Nuh. 36)
Muhammed (sav), o ortamda kendi kavminden, eziyetten başka birşey görmemişti. Ama Hacca gelen heyetler arasında hak sözü dinleyebilecek ve kalplerine iman nuru girecek kimseler görmüştü.
îslam nurunun Mekke dışına yayıldığım önceki bölümlerde anlatmıştık. Bazı arap kabileleri Mekke-i Mükerreme'ye geliyor, Kur'an-ı Kerim'i dinliyorlardı. Onlar sözü dinleyip en güzeline tabi olan kimselerdiler. Kendilerine Kur'an-ı Kerim okunur okunmaz hemen Allah'ın huzurunda secdeye kapanıyor, sonra da

gidip kendi kavimlerim ve milletlerini İslam'a davet ediyorlardı.
Peygamber (sav) efendimiz hac mevsiminde kabilelerin yanına gitmeyi uygun gördü. Minaya konaklamış oldukları yerlere vardı. Kabile kabile onları hakka davet ediyor, Kur'an-ı Kerim'i kendilerine okuyordu. Kureyşliler bu durumdan haberdar oldular. Hakkın azılı düşmanları, insanları Allah'ın yolundan geri çevirmek için başlarında Ebu Cehil ile Ebu Leheb olmak üzere işe giriştiler. Peygamber efendimiz nereye giderse onlar da ardı sıra gidiyorlardı. Peygamber efendimiz insanları Allah'a davet ederek şöyle diyordu: "Ey insanlar! "La ilahe illallah" deyin kurtuluşa erin." O böyle deyince Ebu Cehil ile Ebu Leheb de ortaya atılıyor, sıra ile şöyle diyorlardı: "Ey falan oğulları bu adam sizi, Lat'tan Uzza'dan uzaklaştırmaya davet ediyor. Lat ve Uzza'nın üzerimizdeki hakimiyetini atmak istiyor. Sizi bidat ve dalaletlere çağırıyor, ona itaat etmeyin ve sözlerine kulak vermeyin!"
Muhammedi davet işte böylece yoluna devam ediyordu. Öte taraftan insanları Allah'ın yolundan geri çevirmeye çalışanlar da bu daveti tökezletmeye çabalıyorlardı. Fakat hakkın nurunu sapıklık söndüremeyecekti. Gözlerin hakkı görmelerine, sapıklık engel olamayacaktı. Peygamber (sav) efendimiz davetini sürdüyordu. İnsanların bir kısmı ona tabi oluyor, bir kısmı ondan uzaklaşıyordu. Bazan da kendi izleyicilerinde gaflet görüyor, bunu fırsat bilerek onları uyarıyordu. Kendisine icabet eden kimselerin sayısı ne olursa olsun, insanların önde gelen şahsiyetleri, tevhid akidesiyle zihinleri, putlar üzerinde düşünme hususunda uyarıyorlardı. Zaten putlar üzerinde düşünür düşünmez, insanlar onlara olan inançlarını yitiriyorlardı.
İbn Şihab El-Zühri'nin şöyle dediği rivayet edilir:
"Resulullah (sav) efendimiz her hac mevsiminde arap kabilelerine uğrayarak onların önde gelen eşrafıyla konuşuyordu. Onlardan, kendisini koruyup müşriklere karşı himaye etmelerini istiyor ve şöyle diyordu: "Ben hiç kimseyi birşeye zorlamam. Davet ettiğim şeye aranızda kendi rızasıyla yaklaşan olursa ne ala, ama davet ettiğim şeylerden hoşlanmayan olursa ben onu-illada davetimi kabul etmesi için-zorlamam. Sizden tek isteğim şudur ki, bana karşı yapılacak suikastlara karşı -Rabbimin ri-saletini tebliğ edinceye kadar- beni korumanızdır. Allah benimle arkadaşlarım hakkında hükmünü verinceye kadar beni himayenize olmanızdır."
Bu ifadelerden de anlaşılıyordu ki Peygamber (sav) efendimiz onları hikmet ile davet ediyordu. Arapların yardımseverlik ve hamiyet duygularını bildiği için bu yönlerinden yararlanarak onlara yaklaşıyordu. Çünkü araplar bu duygularıyla şöhret bulmuşlardı. Kendilerine savaş ilan ederek işe koyulmuyor, bilakis

yumuşaklık ve hikmetle onları davet ediyordu. Nitekim Cenab-ı Allah buyurmuş ki: "(Ey Muhammed), sen hikmetle, güzel öğütle rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et." (Nahi: 125)
Peygamber (sav) efendimizin buluştuğu cemaatlerin çoğunluğu hak daveti sevmiyorlardı. Kimi de Peygamber efendimizi lisan-ı münasible ve güzel bir üslupla reddediyorlardı. Kimi de: "Sen kavmine git" diyorlardı. Ancak bazı kimseler de gönül kulağıyla hakkı dinliyorlardı. Her ne kadar çoğunluk, boyunlarına geçen küfür halkasını bir defada çıkarıp atamıyor duy s a da hakkı dinleyen kimseler de görülüyordu.

Bazı Cemaatlerin Vahdaniyeti Kabul Etmeleri

Bazı cemaatler ve bazı bireyler İslam'dan yüz çevirmelerine rağmen Peygamber efendimiz yine de hac mevsimlerinde kabilelere ziyareti sürdürüyordu. O, Ebu Bekir es-Sıddık ile birlikte eşrafın yanma gidiyor, itibarlı kimselerle görüşüyordu. Ebu Bekir, arapları çok iyi bilen bir kimseydi.
îslam davetinden yüz çeviren kabilelerin yanı sıra bu daveti dinleyen bazı cemaatler de olmuştu. Bunlar tslami çağrıya icabet etmişlerdi, ileride açıklayacağımız gibi Evs ve Hazreç kabileleri de İslam'a meyletmişlerdi. Medinelilerden, daha Islami-yetle karşılaşmadan önce İslam davetine meyleden bazı cemaatlerin haberlerini size aktaracağız. Onların hakikatten yararlanmaya muktedir olduklarına ve fikri güce sahip olduklaıına delalet eden sözlerini aktaracağız. Ebu Nuaym'm rivayetine göre bir defasında Peygamber (sav) efendimiz Ebu Bekir ve Ali (ra) ile birlikte İslam davetinde bulunmak için bazı kabilelere uğramıştı. Ebu Bekir ile, Şeyban bin Salebe kabilesi arasında dostluk bağları vardı. Sonra Peygamber efendimizle bu kabile arasında uzun uzadıya konuşmalar cereyan etti. Ebu Bekir bu kabiledeki adamlara hitaben şöyle dedi: "Kimdir bu kavim?" Onlar da: "Şeyban bin Sa'lebe oğullarıdır." dediler.
Bu cevabı aldıktan sonra Ebu Bekir, Peygamber efendimize yönelerek şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun Ya Rasu-lullah! Bunlardan sonra kavimleri arasında daha güçlü bir kimseyi bulamayız. Bunlar, kavimleri arasında ve bütün insanlar arasında ulu kişilerdir."
Bu kabile arasında Mefruk bin Amr, Hani bin Kubeysa, Mü-senna bin Harise, Numan bin Şüreyk vardı, insanlar arasında Ebu Bekir'e en yakın olan, Mefruk bin Amr idi. Yukarıda isimlerini saydığımız kimseler arasında en iyi konuşan da Mefruk idi. Ebu Bekir ona şöyle dedi:
-Sayıca nasılsınız?
• -Bin kişiden fazlayız. Azlık gibi bir sebepten dolayı asla mağlup olmayız.
-Himaye etme durumunuz nasıldır?
-Biz bu hususta zorluklara katlanırız ve gayet ciddiyiz.
-Sizinle düşmanlarınız arasında savaş durumunuz nasıl-dır?
-Savaş zamanında öfkelendiğimizde bizden daha güçlü ve zorlu kimseler yoktur. Biz atları evlada tercih ederiz. Silahı yatağa yeğleriz. Allah'ın zaferi hazan bizden yana bazen düşmanlarımızdan yana olur.
-Resulullah hakkında eğer size haber ulaşmışsa işte o buradadır.
-Kendisinin <Allah Resulü olduğunu söyledi' haberini aldık.

Böyle dedikten sonrG Resulullah (sav)in yanına gelip oturdu. Ebu Bekir de kendi elbisesiyle Peygamber efendimizi gölgelendiriyordu. Resulullah (sav) efendimiz Mefruk'a ve arkadaşlarına hitaben şöyle dedi: "Allah'tan başka tanrı olmadığına O'nun ortaksız olduğuna benim de Allah'ın elçisi olduğuma şe-hadet etmeye ve Rabbimin emirlerini yerine getirinceye kadar beni himaye etmeye, bana yardımcı olmaya sizi davet ediyorum. Çünkü Kur ey şliler Allah'ın emrine karşı geldiler. Resulünü yalanladılar. Hakkı bırakıp da batıl ile yetindiler. Ama Allah hiçbir şeye ihtiyacı olmayan ve her hususta övülendir."
Mefruk dedi ki: "Ey Kureyşli kardeş beni daha neye davet ediyorsun?"
Mefruk'unbu sorusu üzerine Peygamber efendimiz şu ayet-i kerimeyi okudu:
"De ki: "Gelin, Rabbinizin size (neleri) haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya iyilik edin. Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz besliyoruz. Kötülüklerin açığına da kapalısına da yaklaşmayın ve haksız yere Allah'ın yasakladığı cana kıymayın! Dü-şünesiniz diye Allah size bunları tavsiye etti." (En'am: ısı)
Mefruk şöyle dedi: "Beni daha neye davet ediyorsun ey Kureyşli kardeş? Allah'a andolsun ki senin bu söylediklerin, insan sözü değildir. Eğer insan sözü olsaydı biz bilirdik." Mefruk'un böyle demesi üzerine Resulullah (sav) ona şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Allah adaleti, ihsanı, akrabaya vermeyi emreder. Fahşa (edepsizlik)den, münker (fenalık)den ve bağy (azgınlık)dan men eder. Öğüt almanız için size böyle öğüt verir." (Nahh 70)
Mefruk dedi ki: "Allah'a andolsun ki ey Kureyşli kardeş sen bizleri güzel ahlaka, güzel işlere davet ettin. Seni yalanlayan ve sana karşı çıkan kavim ne kötü bir kavimdir!" Böyle derken Hani bin Kubeysa'nın da söze katılmasını istiyormuşcasına şöyle dedi: "îşte bizim büyüğümüz ve dinimizin sahibi Hani bin Kubeysa!"
Hani, söze şöyle başladı: "Ey Kureyşli kardeş! sözlerini dinledim ve doğruladım. Bizim için başı sonu olmayan bir oturumda, senin bizi davet ettiğin işi ve sonucunu düşünüp taşınmadan hemen dinimizi bırakıp dinine ve sana tabi olmamızı ben, hatalı bir görüş, hafif akıllılık, işin sonunu hesaba katmamak gibi kısa bir görüşlülük sayarım. Çünkü zillet, aceleciliktedir. Bizim ardımızda bir millet vardır. Onlara danışıp onlarla görüşmeden ve fikir tartışması yapmadan onları ilgilendiren bir karara varmaktan hoşlanmam." Böyle derken Müsenna bin Harise'nin de söze katılmasını istiyormuşcasına şöyle dedi: "îş-te büyüğümüz ve savaş işleriyle ilgilenen adamımız Müsenna!"
Müsenna söze şöyle başladı: "Ey Kureyşli kardeş! sözlerini dinledim ve pek

beğendim. Ancak dinimizi terkedip sana uyar ve senin meclisine katılırsak iki çemberin ortasında kalırız, biri Yemane, diğeri Semave'dir." Resulullah (sav) efendimiz iki çemberin ne olduğunu sorunca Müsenna şu cevabı verdi: "Bir taraftan arap diyarı ve çöl ile karşı karşıyayız, diğer taraftan da Fars toprağı ve Kisra nehirleriyle karşı karşıyayız. Biz buraya, Kisra'ya verdiğimiz bir söze sadık kalmak koşuluyla yerleştik. Burada huzursuzluk ve kargaşalık çıkarmayacağız. Senin bizi davet ettiğin şeyden hükümdarlar hoşlanmazlar. Arapları ilgilendiren hususa gelince bu iş; özrü makbul ve günahı affedilen bir iştir. Biz bu hususta seni koruruz, ama İranlıları ilgilendiren hususlara gelince, bunda mazeret kabul edilemez ve suçlar affedilmez. Eğer araplara karşı seni korumamızı ve himayemiz altına almamızı istiyorsan, biz bunu yaparız."
Resulullah (sav) efendimiz onlara şöyle cevap verdi: "Beni reddederken kötü bir şekilde reddetmediniz. Çünkü doğruyu açıkça söylediniz. Fakat Allah'ın dini her tarafından kuşatılıp desteklenmedikçe kalkınamaz. Bakın size şöyle bir şey diyeyim: Çok geçmeden Cenab-ı Allah, îranlılar'ın ülkelerini ve mallarını size verecektir. Siz Allah'ı teşbih ve takdis edecek misiniz?"
Numan bin Şüreyk dedi ki: "Allah Allah Ey Kureyşli kardeş, bütün bunlar sana mı olacaktır1?!"
Bunun üzerine Resuluilah (sav) onlara şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Ey Peygamber, biz seni şahit, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik ve izniyle, Allah'a davetçi ve aydınlatıcı bir lamba olarak (gönderdik)" (Ahzap:45-46)
Bu ayet-i kerimeyi okuduktan sonra Peygamber efendimiz Hz. Ebu Bekir'in elini tutarak kalktı ve oradan ayrılıp gitti,
El-Bidaye vennihaye adlı eserinde tbn Kesir bu haberi aktardıktan sonra şöyle diyor: "Bu, gerçekten garip bir hadistir. Biz bunu, içinde nübüvvetin delilleri ve ahlaki güzelliklerle arabi fesahat bulunduğu için yazdık."[1]
Bu haberde anlatıldığına göre Peygamber (sav) efendimiz, davet ettiği kimselere, yakında İranlılara galip gelecekleri müjdesini vermiştir. Gerçekten de onlar, İranlılara galip olmuşlardı. Peygamber (sav) efendimiz bu hususu ilan ederek sahabile-rine şöyle demişti:
"Allah'a çokça hamd edin. O, Rebia oğullarını İranlılara galip ve muzaffer kıldı."
Bu uzun haber bazı hususlara delalet ediyor:
a- Peygamber (sav) efendimiz ister İranlılara ister Şam'daki Rumlar'a sınırdaş olsunlar, bütün kabileleri hac mevsiminde İslam'a davet ediyor ve bu daveti onların arasında yayıyordu. Ne kadar uzak olurlarsa olsunlar, herkese bu daveti ulaştırıyordu.
b- Peygamber efendimiz nahoş cevaplar ve inatçı davranışlarla karşılaşsa da bazı

kimselerden güzel anlayış görüyordu. Bazıları her ne kadar ona karşı inatçı tavırlar takımyorduysa-lar da bunun sebebi şu idi: Onlar sadece bir defa Peygamber efendimizle buluşup görüşmekle eski dinlerini ve inançlarım bırakmak istemiyorlardı.

c- Kureyşi yoldan çıkaran şey; rekabetti,üstünlükle hükmetmek sevdasıydı. Rekabet olmasaydı, düşünerek iş yapacaklardı.

d- Peygamber (sav), Allah'ın izniyle ileride olacak şeyleri önceden haber veriyordu.

---

[1] İbn Kesir el-Bidaye ven-nihaye, c.3, s. 144-145.

İranlılarla Bizanslılar Arasında Meydana Gelen Olaylar

Peygamber (sav) efendimizin, arabistana komşu îran-lılarm hezimete uğrayacaklarım Önceden haber vermesi ve haberinin de gerçekleşmesi münasebetiyle alemlerin rabbi tarafından indirilen Kur'an-ı Kerim'de, İranlıların Bizans-lılar karşısında yenik düşeceklerini Önceden haber vermiştir. Şöyle ki:
"Elif-Lam-Mim. Rum (lar) yenildi: (Arapların bulunduğu bölgeye) en yakın bir yerde. Onlar (Bu) yenilgilerinden sonra yeneceklerdir, birkaç (3-9) yıl içinde. (Onların) bu (yenilgile-ri)ndan önce de, sonra da iş, tamamen Allah'a aittir. O gün müminler sevinir(ler): Allah 'in yardımıyla." (Rum: 1-5)
Siyer bilginleri ve tarihçilerin anlattıklarına göre Kisra, İranlı askerleri Bizanslılarla savaşmaları için hücuma şevketti. Ateşperest İranlılar, Bizanslıları yendiler. İranlılar bir nevi putperest idiler. Her iki ibadet türü de, aynı sapıklıktan kaynaklanıyordu.
Mekke'deki müşrikler, İranlıların Bizanslıları yenmelerinden gurur duymuş ve eninde sonunda müslümanları mutlaka yeneceklerini söylemişlerdi. Sevinmelerinin sebebi şuydu: Kendileri ümmi olup bir kitapları da yoktu. Müslümanlarsa kitap sahibi idiler.
Bu bakımdan hıristiyan olan ve bir kitaba sahip bulunan hı-ristiyanları, müslümanlara, İranlıları da kitap sahibi olmadıkları için kendilerine benzetiyorlardı. Böylece İran'ın galibiyetinden kendileri için pay çıkarmışlardı. Onlara göre kendileri de müslümanları yeneceklerdi. Bu yüzden de gemi azıya almaya ve ileri gitmeye başlamışlardı. Bunun üzerine Cenab-ı Allah, Rum suresinin baş kısmındaki ayetleri indirdi. Bazı müşrikler, JSizanslılar'm İranlıları asla yenemeyeceklerini iddia etmişlerdi. Hz. Ebu Bekir de müşriklerden biriyle, Bizanslılar'ın birkaç yıl içinde galip olacaklarını söyleyerek, deve üzerine bahse girmişti. Eğer dokuz yıl içinde Bizanslılar üstün gelirse müşrik kaybedecek ve veveleri Hz. Ebu Bekir alacaktı. Eğer bu süre içinde Bizanslılar kaybederse , develeri müşrik kazanacaktı.
Nihayet bu süre zarfında Bizanslılar galip geldiler ve develeri kazanan da Hz. Ebu Bekir oldu. Öyle anlaşılıyor ki, Bizanslılar'ın galibiyeti, Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinden sonra gerçekleşmiştir. Bu haberle ilgili olarak Hafız Ibn Kesir şöyle der:
"Meşhur görüşe göre Kisra, bizzat kendi beldeleri içinde He-raklius'la savaşmış, ordusunu kırarak sınırların ötesine atmış, Heraklius'un elinde sadece İstanbul

şehri kalmıştı. Kisra, İstanbul'u da kuşatma altına almış, kuşatma uzun süre devam edince zor durumda kalmış, şehri ele geçirememişti. Çünkü orası çok muhkemdi. Yarısı kara tarafında, diğer yarısı da deniz Ötesindeydi. Deniz ötesinden Bizans-lılar'a erzak yardımı geliyordu. İş uzayınca Bizans Kayseri, Kisra'ya karşı bir plan hazırladı, istanbul'dan çıkıp gitmesi karşılığında bir miktar mal vereceğini söyleyerek Kisrayla barış anlaşması yaptı. Barış için Kisra, dilediği şartı ileri sürebilecekti. Kayser (imparator)'den, dünyada hiçbir hükümdarın veremeyeceği miktarda altın, mücevher, kumaş, cariye, hizmetçi istedi. Kayser, bu şartları kabul etti ve bütün isteklerini yerine getirebilecek durumda olduğuna onu inandırdı. Şam ve Bizans beldelerine varıp, oralardaki zahire ve hasılatı toplayıp ona vermek için kendisine süre tanımasını Kisra dan istedi. Orta büyüklükteki bir ordu ile İstanbul'dan çıktı. Kisra'da, İstanbul'da imparatorun zahire ve hasılatı toplayarak getirip kendisine teslim etmesini bekliyordu.

imparator hemen yola çıktı ve iran'a ulaştı. Orada fesad çıkarıp Kisra'nın adamlarını ve askerlerini öldürdü. Zaten savaşçıların çoğu İstanbul'da Kisra'nın yanında bulunuyordu. İmparator, Iranlılar'ı vura vura Medain şehrine vardı, orası İran'ın başkenti idi. Halkı kılıçtan geçirip bütün mal ve ürünlerini aldı. Kisra'nın kadınlarını esir etti ve oğlunun saçlarını kestirerek bir merkebe bindirip sokaklarda dolaştırdı. Bazı asker ve kumandanlara da hakaret etti. Onlarla birlikte Kisra'ya gönderdiği mektubunda: "İstediklerin bunlardı. Al işte!" dedi

Kisra, artık etrafını göremez olmuştu ve istanbul'a karşı öfkesi artmıştı. Orayı tekrar kuşatmak istedi. Ama bir şey yapamadı.

İmparator Heraklius'un taktiği karşısında ordusu paramparça olan Kisra, oyundan oyuna gelerek ülkesine döndü. Böylece iranlılar da daha önce bunların yenik düşüşü gibi Arabistana yakın bir yerde yenik düşmüş oldular. Bu yenilgiden önce de sonra da iş, taumamen Allah'a aitti." [1]

Bu olay burada anlatıldı. Çünkü bunun anlatılışı, Şeyban oğullarının Kisra'ya karşı galibiyetlerinin bir uzantısıdır. Nitekim peygamber (sav) de bunu daha önceden haber vermişti. Bu olayı konusu dışında başka bir yerde anlatmayacağız. Bu olaylar, Hicret-i Nebeviye'den sonrasına kadar devam etmiştir. Ayrıca bu, daha sonraları İslamiyet'in İran'da da muzaffer olacağının bir belirtisiydi. Bunları anlattıktan sonra şimdi yine Peygamber efendimize dönüyoruz ve Hicret'e zemin hazırlayıcı olayları ele almak istiyoruz.

---

[1] Tefair-i Ibn Kesir, c.3, s 424.425.

Resulullah'm Evs ve Hazreç'le Görüşmesi

Daha önce de anlattığımız gibi, Hz. Peygamber, Hac mevsiminde Mekke'ye gelen her hangi bir kabile heyetini duyar duymaz mutlaka onları bulur; onlara İslam'ı anlatır, tevhide davet ederdi. Kendisinin, Allah elçisi olduğuna iman etmelerini isterdi. Kavmi arasında sözü dinlenen ve kendisine güvenilen bir kimsenin geldiğim duyunca, mutlaka ona gider ve İslam'a davet ederdi.
Arabistan'ın kuzey ve güney sınırındaki İranlı ve Bizan-lı-lar'la komşu bulunan birçok kabilelerle görüşmüştü. İran'a komşu beldelerde yaşayan, kendilerinde kahramanlık, marifet ve görev şuuru gördüğü Arap eşrafı olan Rebia oğullarıyla görüştükten hemen sonra bazı Medinelilerle görüştü. Önce onlardan bazı guruplarla buluştu. Allah'ın bunlara hidayet nasib etmesiyle imana ulaşmalarından sonra da Peygamber efendimize yardımcı ve destek olacakları konusunda onlarla anlaşma yapıldı.
Bütün durum ve şartlarıyla Medine toprağı Muhammedi daveti kabul edecek durumdaydı. Çünkü Yahudiler Medine halkına karşı savaş açmışlardı. Aralarında uyum yoktu. Zaten Yahudiler her nerede bulunurlarsa, orada fesat ve huzursuzluk çıkarırlar. Medineliler putperest, Yahudilerse kitap ehliydiler. Yahudiler, Medineliler'e: "Şu anda bir peygamber gelmiştir. Bu peygamber, Medineli putperestlere karşı Yahudilere yardım edecektir." diyorlardı. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlara Allah katından yanlarında bulunan (Tevrat) 'ı doğrulayıcı bir kitap (Kur'an) geldi. Daha önce inkar edenlere karşı yardım isteyip dururlarken o bildikleri (Kur'an) kendilerine gelince onu inkar ettiler. Artık Allah'ın laneti, inkarcıların üzerine olsun. " (Bakara- 89)
kitab ehli, nübüvvet hakkında Ön bilgiye sahipti. Hz. Mu-hammed'in peygamberliğinden haberleri vardı.
Bütün bunlardan ayrı olarak Medine halkı Evs ve Hazreç kabilelerinden oluşuyordu. Bu iki kabile arasında şiddetli bir anlaşmazlık vardı. Birbirleriyle sürekli savaş halindeydiler. Aralarındaki anlaşmazlığın sebebi de Yahudiler'dL Yahudi-ler'in bu zamanki görevleriyse toplulukları birbirinden ayırmak ve aralarına düşmanlık tohumları ekmekti. Gölgesinde yaşadıkları bütün toplumların içine fitne tohumları saçarlardı. Medine halkını oluşturan Evs ve Hazreç kabileleri arasındaki nef-retleşme devam ediyordu. Arasıra aralarında savaş patlak veriyordu. Bunlardan bazıları, diğerine karşı Kureyş kabilesinden

yardım almaya yöneliyordu. Boğuşmanın devamı için dışarıdan yardım almaya muhtaç idiler. Birbirleriyle uzlaşmalarını sağlayacak birine kucak açacaklardı. Onları bir araya getirip anlaştıracak olan, Muhammed (sav) idi. Kalplerini birbirine ısındıracak olan, ancak yüce Allah idi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Hani siz birbirinize düşman idiniz. (Allah) kalplerinizi birleştirdi. O'nun nimetiyle kardeşler haline geldiniz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz, (Allah) sizi ondan kurtardı. "

Medinelilerle Görüşmelerin Başlaması

Medineli Evs ve Hazreç kabileleriyle ilk görüşmeler fertler çapında başladı. Bu görüşmeler ilerlemeye başladı. Nihayet Medineli guruplarla görüşülüp biatler yapıldı ve bu biatler de iki defa tekrarlandı.
îbn îshak'ın rivayetine göre, Avf oğulları kabilesinden Sü-veyd bin Samid, Hac için Mekke'ye gelmişti. Şerefli bir kimseydi. Yüksek bir soydan olup kavmi içinde şeref ve celadet sahibi olduğundan dolayı "Kamil" adıyla anılırdı. Şair bir kimse olup kavmi onun sözünü dinlerdi.
Onun Mekke'ye geldiğini duyan Peygamber efendimiz, yanına gitti. Görüştükten sonra onu İslam'a davet etti. Bilgisiz bir Arabi olmadığından dolayı, onunla Peygamber efendimiz arasında karşılıklı bir konuşma cereyan etti. Peygamberliği tanıyacak bilgiye sahipti. Peygamber efendimiz onu, müslüman olmaya çağırdı. Süveyd: "Sende olan şey, herhalde bende bulunan şey gibidir." dedi. Peygamber efendimiz: "Sendeki şey nedir?" diye sorunca Süveyd: "Lokman'ın hikmeti..." diye cevap verdi. Peygamber efendimiz: "Onları bana anlat" dedi. Süveyd anlatınca, Peygamber efendimiz, şöyle dedi: "Doğrusu bu anlattığın, güzel bir sözdür. Ama benim yanımdakiler daha güzeldir, işte, sana nakledeceğim şey, Allah'ın nur ve hidayet olarak indirmiş olduğu Kur'an-ı Kerim'dir!" Böyle dedikten sonra Peygamber efendimiz ona Kur'an-ı Kerim'i okudu ve onu İslam'a davet etti. O, bu davetten uzaklaşmadı ve: "Doğrusu bu güzel bir sözdür" dedi. Sonra Medineye döndü. Hemen kavmine uğradı. Çok geçmeden, Hazreçliler tarafından öldürüldü. Öldürülüşü, Evs'liler ile Hazreç'liler arasında cereyan eden Buas muharebesinden önce olmuştu. Onun kavminden bazı kimseler: "Biz onun müslüman olarak öldürüldüğünü gördük" dediler. Peygamber efendimizle buluşması esnasında kendisinde İslamiyet'in bazı emareleri görülmüştü. Çünkü Kur'an-ı Kerim için, "Doğrusu bu güzel bir sözdür" demişti. Her ne kadar Kur'an-ı Kerim'in vasfını belirlemek için "güzel" kelimesi yeterli olmasa da, bu söz, onun gönlünün İslam'a açılmış olduğunu ispatlamaktadır. Bundan sonra, başlarında Evs bin Rafı olmak üzere Evs kabilesinden bazı guruplar Mekke'ye gelerek Hazreçliler'e karşı Kureyş'lilerle ittifak kurmak ve Kureyşlile-rin yardımını sağlamak yoluna girmişlerdi.
Evsliler'in gelişini duyan Peygamber efendimiz onların yanına varmış, meclislerine oturup şöyle demişti: "Asıl geliş sebebinizden daha hayırlı bir şey istemez misiniz?" Onlar da: "Nedir bu hayırlı olan şey?" diye sorunca, Peygamber efendimiz şu açıklamayı yaptı: "Ben, Allah'ın insanlara gönderdiği

elçisiyim. Onları; Allah'a kulluk etmeye ve hiçbir şeyi O'na ortak kosmamaya çağırıyorum. Allah, bana, kitabı indirdi." Bu açıklamayı yaptıktan sonra onlara İslam'ı anlattı ve Kur'an-i Kerim okudu. Aralarında aklı başında bir genç vardı. O genç, îyas bin Muaz'dı. İyas, onlara şöyle dedi: "Ey millet! Vallahi bu anlatılanlar, sizin asıl geliş sebebinizden daha hayırlıdır!" Böyle konuştuğu için gurubun başkanı, onu azarlayarak şöyle dedi: "Sen bize karışma! Hayatıma yemin olsun ki, biz buraya bu anlatılanlardan başka birşey için geldik!" Başkanın bu azarlaması karşısında İyas sustu. Gurup, Medine'ye döndü. Sonra Iyas öldü. Vefatı anında yanında hazır bulunan yakınlarının anlattıklarına göre, can çekişirken hep tekbir ve tehlil getirdiği, tespitte bulunup Allah'a hamdettiğini işitiyorlarmış. Onun müslü-man olarak öldüğünden şüpheleri yokmuş. Cenab-ı Allah onun kalp gözünü aydınlatmış ve ilk duyduğu anda hakkı idrak eden ve hakka inanan temiz bir kalbi bahsetmişti.

Buas Muharebesi

Buas, Medine-i Münevvere'de bir mıntıkadır. Evslilerle Haz-reçliler orada savaşmışlardır. Bu iki kabile arasında büyük bir savaş yapılmıştı. Bu muharebede iki kabilenin eşraf ve büyüklerinden çok sayıda insan Ölmüştü. İbn Kesir'in de ifade ettiği gibi yaşlılarının ancak çok az bir kısmı kalmıştı. Savaş, onlar için büyük bir feryat olmuştu. Bu savaş; Evsliler'in Mekke'den dönüşlerinden sonra patlak vermiştir. Mekke'ye geldiklerinde Peygamber efendimiz onlara İslam'ı anlatmış, İyas adındaki bir gençleri bu davete icabet etmişse de yaşlı liderleri onu azarlamıştı.
Şiddet, çoğu kez kalpte nur meydana getirir. Biri artı diğeri eksi kutuplu iki şeyin birbirleriyle sürtüşmesi sonucunda ateş ve ışık çıkışı gibi canlıların da birbirleriyle boğazlaşıp vuruşmaları neticesinde bir nur çıkabiliri
Buas muharebesi, Peygamber efendimizin Medinelileri, Allah katından getirmiş olduğu şeyler üzerinde düşünmeye davet edişinden sonra patlak vermişti. Medineliler'in Hz. Muham-med'in peygamberlikle görevlendirildiği hususunda arızi bilgileri vardı, Medineliler teker teker İslam'a girdikten sonra, topluca iman nuruyla aydınlanmaya başlamışlardı.
Buhari'nin "Sahih'inde Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Buas günü, Allah'ın, rasulüne takdim ettiği bir gün olmuştur."
Resulullah (sav) Medine'ye geldiğinde halk darmadağın olmuş, eşraf öldürülmüştü. Savaş ateşiyle dağlanmışlardı. Dağla-nanlar, barış ve sükunun serinliğini aramaktaydılar. Kalpleri, Allah'ın nimetinden İslam'a açılmıştı.

Medinelilerin İslam'a Girmeleri

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, İslamiyet ferdler aracılığıyla Medine'ye girmeye başlamıştı. Daha sonra Medine-liler, gurup gurup islam'a girmeye başlamışlardı.
İslam'a giren ferdler kavuştukları İslam nimetini kendi aşiretlerine anlatıyor, onları Islamla tanıştırıyorlardı. Bunların peygamber ailesiyle düşmanlıkları yoktu. Kalbleri hased veya rekabet perdesiyle örtülmüş veya kindarlık alevleriyle perde-lenmişti. İnsanı Allah yolundan geri çeviren, kaplere kin ve düşmanlık duygusunu sokan durumlarla karşılaşılmadan hakkı tanıma bilgisini ve ona uyma gerekçelerini buldular. Evet... Bunlar, hak nurunun kalplerine girip aydınlatmasını engelleyecek sebeplerle karşılaşmadılar.
Buas muharebesinden sonraki hac mevsiminde Peygamber efendimiz, yine Mina'ya gidip kabilelere îslamı anla-tırken Hazreçli bir gurupla karşılaşmıştı. "Siret" adlı eserinde İbn îs-hak bu karşılaşmayı şöyle anlatır:
"Peygamber (sav) efendimiz onlara sordu:
-Siz kimsiniz?
-Hazreç kabilesinden bir gurubuz.
-Yahudiler'in müttefikleri misiniz? ,
-Hayır!..
-Sizinle konuşmak üzere biraz oturmaz mısınız?
-Olur."
Böyle dedikten sonra oturdular. Peygamber efendimiz onları Allah'a imana davet etti. İslam'ı anlattı, Kur'an-ı Kerim okudu.
Bunlar, Medine'de yahudilerle beraber yaşıyorlardı. Yahudiler kitap ehli ve ilim sahibiydiler. Bunlarsa müşrik ve putperest idiler. Yahudilerle bunlar arasında bir savaş olduğunda, Yahudiler bunlara şöyle derlerdi: "Bizim peygamberimiz şu anda risalet görevini almıştır. Geliş zaa^anı yaklaşmıştır. Biz ona tabi olacağız. Ad ve irem halkı nasıl öldürüldüyse, biz de sizi o şekilde öldüreceğiz!" Kur'an-ı Kerim'in de belirttiği gibi, onların bu hususta bilgileri vardı.
Daha önce Peygamber efendimize gelerek İslam'ın aydınlığını görüp tadını alan gurup, aralarında îslami bir düşünce bulmuşlardı. Peygamber (sav) bu gurupla konuşup İslami davette bulunduğunda, Yahudilerin sözlerini kendi aralarında konuşmaya başlamış ve birbirlerine şöyle demişlerdi: uEy millet! Vallahi biliyorsunuz kiy bu , Yahudiler'in sizi kendisiyle korkuttukları peygamberdir. Dikkat edin de sizden önce onlar buna iman etmesinler!" İşte bu sebeple

Peygamber (sav)'in davetine icabet ettiler. Onu tasdik ettiler. İslam'ın kendi aralarında hakim olmasını, kavimlerine hakkın açıklanmasını, İslamiyet'in kendileri için hayır yolu olmasını istediler. Peygamber (sav)'e dediler ki: uBiz, kavmimizi, hem birbirlerine karşı, hem de kavmimizden olmayan bir kavme karşı aralarında düşmanlık ve kötülük olduğu geride bırakmış bulunuyoruz. Umulur ki, Allah onları da, senin sayende bir araya getirir. Senden daha güçlü bir adam yoktur!" Allah'ın davetçisine böylece icabet etmiş oldular. Hazreçli bu guruptaki adamların adları, siyer kitaplarında kayıtlıdır [1]

Bu gurubun altı kişiden mi, yoksa sekiz kişiden mi teşek-kül ettiği hususunda muhtelif rivayetler vardır. Ancak hepsi de Hazreç kabilesindendi. Lakin bazı rivayetlere göre bu gurubun arasında Evs kabilesine mensup Ebu Heysem de vardı. Bunlar hayır, hak ve doğruluk heyeti idiler. Medine'ye döner dönmez Rasuîüllah (sav) den bahsetmeye, insanları onun dinine davet etmeye başladılar. Bu iş her tarafa yayıldı. Medinelilerin hepsi bu işten bahsetmeye başladılar. Kimi duyar duymaz -herhangi bir delil istemeden- hak davete icabet etti. Çünkü bu, bir tevhid çağrısıydı. Asıl itibarıyla bu doğru bir davetti. Onlar bunu biliyorlardı. Zira göklerle yerin yaratıcısının yalnızca Allah olduğuna inanıyorlardı. O'nu bilmiyor değillerdi. Dahası, onlarda İbrahim Peygamberin dininden kalıntılar vardı. Aralarındaki Yahudiler de, Mekke-i Mükerreme'de bir peygamberin zahur ettiğini onlara anlatıyorlardı. Alllah'a davet, icabet görmüştü. Bu davette şüphe yoktu.

İslamiyet Medine'de yayıldı. Bu yayılma, daha Peygamber (sav) oraya gelmeden; onlara İslam'ı öğreten ve kur'an okuyan bir elçi gitmeden önce oldu. Hatta İbn îshak muttasıl bir sened-le yaptığı rivayetinde der ki: "Ensara ait olup da Resulul-lah'tan ve davetinden haberdar olmuş ve Ona biate hazırlamışlardı. "

---

[1] Bkz. Siret-i İbn Hişam.

BİATLER

Birinci Akabe Biati

Muhammedi davetin yankıları, Medine'nin her tarafında duyulmuştu. Ona sahip olma şerefini paylaşmayan veya cahili taassupla ona destek olanların tartışması şeklinde değil de; hakkı taleb eden ve can kulağıyla dinleyenlerin müzakere edişleri şeklinde bu davet üzerinde konuşuyorlardı. Ona icabet etmekle, kendilerini bölüp parçalayan ve sürekli savaşmalarına sebep olan tefrikanın yok olacağını umuyorlardı. Bütün bunların ötesinde onlar, bu davete icabet etmekle, Yahudilere karşı üstünlük sağlamak istiyorlardı. Yahudiler, gelecek peygamberin ehl-i kitab ile beraber olacağını söyleyerek Medineli putperestlere meydan okuyor ve onları korkutuyorlardı.İşte bu nedenle Medi-neliler Yahudilerden önce Peygamber efendimize koşmuşlardı. Aslında onlar hakka koşmuyorlardı. Ondan başka istedikleri birşey yoktu.
Birinci Akabe biatından sonraki Hac mevsimi gelmişti. Peygamber efendimizin huzurunda hayır, güvenlik ve esenlik bulacaklarını ümid etmiş ve böyle bir anlayışa sahib olmuşlardı. Bu mevsimde de Evs ve Hazrec kabilelerinden oniki kişi gelmişti. Bunlar sadece Hac ibadeti için değil, aynı zamanda Hz. Muhammed (sav) ile görüşmek, onun davetine katıldıklarını bildirmek için gelmişlerdi. Kendi adlarına ^ve kendilerini temsilci olarak gönderen kabilelerinin adına Peygamber efendimize teminat verdiler.
Rivayete göre Ubade bin Samit şöyle demiştir: "îlk Akabe biatinde hazır bulunanlardan biri de bendim. Oniki kişiydik. Rasulullah (sav)'e biat ettik. Bu biat, islam'ın içtimai ve ailevi ilişkilerle ilgili hükümlerinin açıklanmasıydı. Bu hükümleri yerine getirme hususunda Rasulullah, biate katılanlardan söz aldı." Bu, îslam'ın tevhid akidesini ve bu akeideye dayalı ibadetlerin bir cüz u idi. Bu biatin metninden bahseden Ubade bin Samit şöyle demiştir:
"ilk Akabe gecesinde Allah'a ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak zina

etmemek, çocuklarımızı öldürmemek, kendiliğimizden uyduracağımız yalan dolanlarla hiç kimseye iftira etmemek iyi şeylerde kendisine isyan etmemek üzere Rasulullah (sav)'e biat ettik.
Buna karşı Rasulullah da bize şöyle dedi:
"Eğer bu şartları yerine getirirseniz size cennet vardır. Ama bu (suç) lardan birini işler ve dünyadayken cezasını çekerseniz, bu ceza sizin için bir kurtuluş olur. Ama bu suçunuz kıyamete dek saklı kalırsa, işiniz Allah'a kalmış olur. Dilerse azab eder, dilerse bağışlar."
Hafız îbn Kesir der ki: Bu hadis, Ibn Şihab ez-Zühri yoluyla Buhari ve Müslim'in "Sahih'leriyle diğer hadis kitaplarında nakledilmiştir. Bu biatin, üzerinde ihtilaf edilmeyen bazı İsla-mi yükümlülükleri açıklamak için yapılmış olduğu görüşündeyiz. Yoksa Peygamber efendimizi himaye etmek ve ona yardımcı olmak maksadıyla yapılmış olduğu görüşünde değiliz. Çünkü o esnada peygamber efendimiz, Medine'ye hicret etme kararını vermemişti. Hicret etmesi için emir veya vahiy de gelmemişti. Ayrıca o, iman taahhüdünü almadan önce, yardım ve destek taahhüdünü al-mıyordu. Bu biatte Medinelilerin yaptıkları taah-hüd, himaye taahhüdü değil, destek verme ve islam uğruna savaşma taahhüdü idi. Bu da ancak iman kelimesini ve hakkını sağlama aldıktan sonra alınacak bir taahhüd idi.
Siyer yazarlarının çoğu, bu biate, 'kadınlar biati' adını vermişlerdir. Bu adın, biat vaktinde verildiğini sanmıyoruz. Ancak vakti ve konusu değişik de olsa, kadınlarla ilgili hükümler hususunda Peygamber efendimizin kadınlarla yapmış olduğu biate benzerliğinden dolayı bu ad, daha sonraları bu biate ad olarak verilmiştir. Oysa bunlardan biri erkeklerle, diğeri kadınlarla yapılmış bir biattir. Bu birinci Akabe biati, hüküm açısından kadın ve erkekler için aynıdır. Kadınlarla yapılan biatin metni, Kur'an-ı kerim'de de anlatıldığı gibi, şöyledir:
"Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina yapmamaları, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda biat ederlerse, onların biatlerini al ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir. " (Mumtehine: 12)

Mus'ab Bin Umeyr

îlk Akabe biatine katılanlar, Allah'ın bereketi ve iman nimeti ile birlikte Medine'ye döndüler. Peygamber efendimiz onlarla birlikte Mus'ab bin Umeyr'i

de Medine'ye gönderdi. Mus'ab ile Peygamber efendimizin nesebi, Kusayy'da birleşiyordu. Soy kütüğü şöyledir: Mus'ab bin Umeyr bin Haşim bin Abd-i Menaf bin Abd-id-Dar bin Kusayy.
Peygamber efendimiz, iman etmemiş olanları Allah'a inanmaya davet etmesi, onlara İslam'ı öğretmesi, dini konularda onları aydınlatması ve kendilerine Kur'an-ı Kerim okuması için Mus'ab'ı Medine'ye gönderdi.
Beyhaki'nin Amr bin Katade'den naklettiğine göre, Rasulul-lah (sav), kendilerine bir adam göndermesi için Medinejilerin yazmış oldukları mektup üzerine , Mus'ab'ı Medine'ye gönderdi. Musa bin Ukbe de bunu böyle anlatır.[1]
Bizim tercih ettiğimiz görüşe göre, Medinelilere İslam'ı öğretmesi ve Kur'an-ı Kerim'i okuması için Mus'ab'ı seçip gönderen, Pegamber efendimizin kendisidir. Allah ve Rasulunun çağrısına icabet edenlere, risalet sahibinin bir öğretici göndermek-sizin onları kendi hallerine terketmesi doğru olmazdı. Bu hususta Peygamber efendimize onlar da mektup yazmış olabilirler. Böylece onların arzularıyla Peygamber efendimizin kararı aynı noktada birleşmiş oluyordu. Mus'ab bin Umeyr Medine'ye giderek Medineliler'e tslami esasları Öğretmeye başladı. İbadetler hakkında bilgi verdi. Onlara Kur'an-ı Kerim okudu, okuttu. Bu sebeple Medine'de "okutucu" unvanını aldı.
Medine'ye vardığında Esad bin Zürare'nin misafiri oldu. Es'ad, Medineli müslümanlara namaz kıldırıp imamlık ediyordu. Çünkü îslamiyeti ve Kur'an'ı onlardan daha iyi biliyordu. Ancak Mus'abı onlara öğretmenlik yapmak için Medine'ye gelmişti. O öğretmen, onlar da öğrenci durumundaydılar. O, risa-letin sahibi Rasulullah'm elçisiydi. Onun naibiydi. Naib, kendisine niyabet verenden yetki ve kuvvet alır. Mus'ab'ın imamlık için öne geçirilmesi hususunda raviler bir başka sebep daha anlatırlar. Bu da ilk asabiyetten kaynaklanıyordu. Şöyle ki: Evsliler, bir Hazreçli'nin kendilerine imamlık etmesini, Hazreç-liler de bir Evsli'nin kendilerine imamlık etmesini istemiyorlardı. Sonuçta Mus'ab'ın kendilerine imamlık etmesi hususunda-her iki kabile anlaştılar. Bize göre ilk iki sebep, Mus'ab'ın imamlık etmesi için yeterliydi. Rasulullah (sav)'e layık olan da buydu. İmamlığı Mus'ab ile Esad îbn Zürare'nin nöbetleşe yaptıkları da rivayet edilir.

Medine-i Münevvere'de Kılınan İlk Cuma

Bu, İbn Hişam'm "Siret'inden aldığımız bir başlıktır. Bu konuda îbn îshak'ın rivayetine dayanarak, bu biat ve Medineli kabilelerle yapılan görüşmenin Isra ve

Miraç hadisesinden sonra meydana geldiğini söyleyebiliriz. Miraç'ta beş vakit namaz farz kılınmıştı. Cuma namazı, öğle namazının yerine geçiyordu ki, o da beş vakit namazdan biriydi. İslamiyet'in yayılmasından ve genişleme yoluna girmesinden sonra, Medine'de Cuma namazının kılınması gerekiyordu. Çünkü artık orası İslami bir şehir olmuştu ve müslümanlar orada cam ve inanç bakımından enmiyette bulunuyordu. Peygamber efendimizin îslami biçimde aradığı güven ve istikrarın bulunduğu yerde Cuma namazı kılınır.
Mus'ab bin Umeyr'i evinde ağırlayan Esad bin Zürare, Mus'ab'ı da yanına alarak Medine'nin Baki mmtıkasındaki Beni Beyaze oğullarının yaşadıkları Harre'deki Cebel-i Hezm en-Nebit'e gittiler. Gittikleri yere Bakiül-Hadmat deniyordu. Orada cuma namazı için toplananların sayısı kırkı bulmuştu.
îbn îshak'ın Ebu Ümme'den ve onun Abdurrahman bin Ka'b bin Malik'ten rivayet ettiğine göre, Abdurrahman bin Ka'b bin Malik, babası Malik'in gözü. kör olduğu zaman şöyle demiştir:
"Malik'i cuma namazına götürdüğümde o, ezan sesini duyunca, Ebu Umame (Esad bin Zürare)'ye dua edip istiğfarda bulundu. Bir süre böylece bekledim. Her cuma ezanını duydukça mutlaka ona dua edip. istiğfarda bulunurdu. Kendi kendime dedim ki: Vallahi bu iş beni rahatsız etti. Cuma ezanını her duydukça Ebu Umame (Esad bin Zürare)ye niçin dua edip istiğfarda bulunduğunu mutlaka kendisine sormalıyım. Her zamanki gibi, yine bir cuma günü, elinden tutup onu namaza götürdüm. Cuma ezanını duyunca, yine Ebu Ümame'ye dua edip, onun için istiğfarda bulundu. Dedim ki: "Babacığım neyin var? Her cuma ezanını duydukça Ebu Ümame'ye neden dua ediyorsun?" Bana cevaben dedi ki: "Ey oğlum Medine'de Bakiül Had-mat denen yerde bize ilk Cuma namazını ö kıldırdı." O zaman kaç kişiydiniz? diye sorunca, kırk kişi olduklarını söyledi."[2]
Neccar oğullarından Esad bin Zürare ile Mus'ab bin Umeyr namaz kıldırmakla yetinmediler, îslamı Medine içinde yaymaya da başladılar.
îbn îshak'ın "Siref'inde ve îbn Kesir'in "el-Bidaye ve'n-Niha-ye"sinde anlatıldığına göre, Esad ile Mus'ab, ensar arasında anlı şanlı kabileler olan Eşharoğullarıyla zafer oğullarını İslam'a davet etmeye başladılar. "el-Bidaye ve'n-Nihaye" adlı eserde deniliyor ki: "Günlerden bir gün Esad bin Zürare, teyzesi oğlu Sa'd bin Muaz'la birlikte zafer oğullarına ait bir bostana girdiler. Müslümanlığı kabul etmiş kimseler de orada toplandılar. O zaman Sa'd bin Muaz ile Üseyd bin Hudayr, Abdüleşhel oğullan kabilesinden olup her ikisi de kavimlerinin eski dini üzerinde ısrar e.den müşrik kimselerdi. Sa'd, Üseyd'e dedi ki: aNe duruyorsun be adam! mahallemize gelip beyinsizlerimizi ve zayıf akıllılarımızı yoldan çıkaracak ola. t şu adamları kov. Bir daha buralara

gelmesinler diye onları tehdit et!" Üseyd bin Hudayr mızrağını alıp Es'ad ile Mus'ab'm yanına gitti. Es'ad bin Zürare, Üseyd'in gelmekte olduğunu görünce, Mus'ab'a: "Bu, kavminin efendisi dedi. Üseyd de sövüp sayarak geldi. Tepelerine dikildi ve şöyle dedi: "Buraya niçin geldiniz? Zayıf akıllılarımızı yoldan çıkarmak için mi? Eğer canınıza ihtiyacınız varsa hemen benden uzaklasın?"
Orada bulunan bir köle şöyle dedi: "Gariplere özgü bir korkaklıkla, batıl şeyler ileri sürülerek zayıf akıllılarımızı yoldan çıkarmak ve onları batıla davet etmek için mi buraya geldin?"
Mus'ab, Üseyd'e dedi ki: "Oturup söylediklerimi dinlesen olmaz mı? Eğer hoşuna giden bir şey olursa kabul ersin. Hoşuna gitmezse, uzak durursun." Üseyd, "Peki, seni dinliyorum" dedi. Sonra da mızrağını yere saplayıp oturdu. Mus'ab ona İslam'ı anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu. Mus'ab ile Esad derler ki: "Konuşmaya başlamadan önce yüzünde iman aydınlığı ve belirtileri parlamaya başladı. Onun yüzünde İslam'ın emarelerini gördük."
Üseyd: "Bu, ne kadar güzel, ne kadar iyi bir söz! Siz bu dine girmek istediğiniz zaman ne yapmıştınız?" dedi. Onlar da: "Yıkanıp temizlen. Elbiselerini temizle. Sonra hak şehadette bulunup namaz kıl" dediler. Dediklerini yaptı. Sonra onlara şöyle dedi: "Arkamda bir adam bıraktım. Eğer o size tabi olursa, kavminden hiç kimse bu davetinizden geri kalmaz, hepsi koşup davetinize icabet ederler. Sizleri ona göndereceğim. O, Sa'd bin Muaz'dır."Böyle dedikten sonra mızrağını alıp, kavmiyle birlikte toplantı halinde bulunan Sa'd bin Muaz'ın yanına giti. Sa'd, onun kendilerine doğru gelmekte olduğunu görünce, yanındakilere: "Allah'a yemin ederim ki Üseyd, yanımızdan ayrılırken ki halinden ayrı, bambaşka bir yüzle dönüyor!" dedi.
Üseyd, meclise gelip durunca Sa'd, ona: "Ne yaptın baka-, hm?" diye sordu. O da şu cevabı verdi: "Her iki adamla da konuştum. Vallahi onlardan bir zarar görmedim. Bununla beraber onları menettim. Onlar da, bana"Senin arzu ettiğini yaparız" dediler. Harise oğullarının, Es'ad bin Zürare'yi -halan oğlu olduğunu bildikleri halde- seni küçük düşürmek için ahid-lerini bozarak öldürmeye kalkıştıklarını da haber aldım.
Sa'd bin Muaz, Harise oğullarının adı anılınca, kızgın ve telaşlı bir halde yerinden fırladı. Üseyd'in mızrağını eline aldı. Sonra Üseyd'e: "Vallahi sende beni tatmin edecek bir şey görmedim!" dedi. Es'ad'la Mus'ab'in yanına vardı. Onları telaşsız ve sakin bir halde görünce, Üseyd'in, bunlardan kendisine bir şeyler dinletmek istediğini anladı. Sövüp sayarak önünde duran Es'ad bin Zürare'ye: "Ey Ebu Ümame! Eğer benimle senin aranda bir akrabalık olmasaydı, benden bu iyiliği görmez, bizim hoşlanmadığımız birşeyi mahallemizde kolay

kolay yapma imkanını bulamazdın!" dedi. Es'ad bin Zürare de Mus'ab'a: aEy Mus'ab! Vallahi sana ulu bir zat geldi. Eğer bu sana uyarsa, arkasında bulunan kavminden iki kişi bile kendisine karşı gelmez ve kendisinden ayrılmaz!" dedi. Mus'ab da, Sa'd bin Muaz'a şöyle dedi: "Biraz otursan da söyleyeceklerimi dinlesen olmaz mı? Söylediklerimi beğenirsen kabul edersin. Beğenmezsen, biz de hoşlanmadığın şeyi sana teklif etmekten vazgeçer, yanından ayrılıp gideriz"
Sa'd bin Muaz, "yerinde bir söz söyledin" dedi, sonra mızrağını yere dikip yanlarnina oturdu. Mus'ab ona İslam'ı anlattı ve Kur'an-ı Kerim okudu. Musa bin Ukbe'nin anlattğına göre, ona Zuhruf suresinin baş tarafını okudu:
"Ha mim. Apaçık kitaba andolsun ki Biz, düşünüp anlamanız için onu arapça bir Kur'an yaptık. O, katımızda bulunan ana kitapta (Levh-i Mahfuzda)dır. Şanı yücedir, hikmetle doludur. Siz, haddi aşan bir kavim oldunuz diye, o ihtarı size göndermekten vaz mı geçelim? Biz önce gelenlere nice peygam-ber(ler) gönderdik." (Zuhruf: 1-6)
Okunan Kur'an'ı dinledikten sonra Sa'd'ın yüzünde îman belirtileri görünmeye başlamıştı. Sonra Mus'ab'la Esad'a: "Siz bu dine girerken neler yapmıştınız?" diye sordu. Onlar da: "Yıkanıp temizlen, elbiselerini temizle, sonra hak şehadetini getir" dediler. Söylenenleri yaptıktan sonra mızrağını alıp kavminin toplandığı yere döndü. Onun kendilerine gelmekte olduğunu gören kavmi, birbirlerine şöyle dediler: "Vallahi Sa'd, bizden ayrılırken ki halinden ayrı, bambaşka bir yüzle geri dönüyor!" Yanlarına gelince dikilip durdu ve onları islam'a davet ederek şöyle dedi:
"Ey Abdül-Eşhel oğulları! Benim, aranızdaki durumumu nasıl bilirsiniz?" Onlar da: "Sen bizim efendimizsin. Görüş ve düşünce bakımından en üstünümüz ve en iyi olanımızsın!" dediler. Bunun üzerine Sa'd bin Muaz: "Siz Allah'a ve Rasulüne iman edinceye kadar, erkek ve kadınlarınızla konuşmak bana haram olsun!" dedi."[3]
Mus'ab, Es'ad bin Zürare ve Sa'd bin Muaz, Es'ad'ın evinde toplandılar ve halkı İslam'a davet etmeye başladılar. Bunun sonucunda İslamiyet Medine'de yayıldı. Erkeği ve kadınıyla Eş-hel oğulları kabilesi, tümüyle İslam'a girdi.
Mus'ab bin Umeyr ile Es'ad bin Zürare'nin îslami propagandalarından uzun uzadıya bahsetmiş, liderlerle büyükler arasında geçen karşılıklı konuşmaları nakletmiştik. Büyük adamların ağızlarından çıkan kelimeler dinlendiğinde, bu kelimeler onların durum ve şahsiyetlerini tasvir ederler. Onlar, yapılan diyalog sonucunda hakka kulak veriyor ve tereddüt etmeden hakka tabi oluyorlardı. Bu da onların kalplerinin saflığını ispatlar. Nefisler, şeref çekişmelerinden ve rekabetlerinden uzak kaldıkları takdirde, selim bir kalb ile hakka yönelirler,

hakkın, kalplerine girmesinde aceleci davranırlar. Onlar hakka uydukları takdirde kendilerini savaşa sürüklemiş ve gırtlaklarına kadar içine gömülmüş oldukları tefrikadan kurtulacaklarını hissetmişlerdi. Bütün bu anlatılanların üstünde onlara, Muhammedi davetin harika haberleri ulaşmıştı. Yahudiler, bu davetin sahibinin, Medinelilere karşı kendilerine destek olacağını ve bu sayede Medinelileri altedeceklerini söyleyerek kendilerini tehdit ediyorlardı.

İkinci Akabe Biati

Peygamber efendimizle Hazreçliler arasında yapılan görüşmeden sonra Birinci Akabe biati yapılmıştı. Bu gurup aracılığıyla İslam bütün Medine'ye duyurulmuştu. Rasulullah'm şehri ve erdemli bir şehir olması için Cenab-ı Allah, Medine'yi hazırlamıştı.
Birinci Akabe biatinde îslami esaslar öğretilmiş, guruptaki adamlar, bu esaslar üzerine peygamber efendimize biatte bulunmuşlardı. Bu biat, Peygamber efendimizin onlardan aldığı bir söz olmuştu.
îslamiyetin Medine'de yayılmasından sonra İkinci Akabe biati yapılmıştı. Bu biat, hicret ve Medine'ye intikal için zemin hazırlama niteliğindeydi. Öyle anlaşılıyor ki, bu biat, Peygamber efendimizin Medine'ye gelişinden önceki en son hac mevsiminde gerçekleşmiştir. Birinci Akabe biati ise, bundan önceki hac mevsiminde gerçekleşmiştir. Bu nedenle ikincisinde Medi-neliler, Peygamber efendimizi koruyup himaye etmek üzere biatte bulunmuşlardır. Öyle anlaşılıyor ki, Peygamber efendimizin Medinelilerle buluşması haberi, gizliden gizliye Kureyşlile-re sızıyordu. Peygamber efendimiz, kendisim korumaları için kabilelere öneride bulunurken, onlar da önlemlerini almaya çabalıyorlardı. Muhammedi davetin Mekke'den çıkıp diğer beldelere yayılmasından korkuyorlardı. Başka beldelerin bu davete icabet edeceklerinden ve Peygamberin bunlardan yardım isteyerek müşriklere karşı güçleneceğinden endişeleniyorlardı.
Ebu Cehil ile Ebu Leheb'in sırasıyla Peygamber efendimizi takib edip davetini kösteklemeye nasıl çalıştıklarını görmüştük. Bu sebeple beraberlerinde Evs ve Hazreç kabilesinden bazı müslümanlarla ve İslam'ın aydınlığından nasiplenmemiş olup henüz küfürlerini devam ettiren bazı putperestlerle birlikte Mus'ab bin Umeyr ve Es'ad bin Zürare Medine'ye geldiklerinde; Peygamber efendimizle görüşmeleri için Ebu Cehil ile Ebu Leheb'in yapmadıkları engelleme kalmamıştı. Medine'den gelenlerin beraberinde, Abdullah bin Übeyy bin Sehl gibi kalpleri İslam'dan uzaklaşmış kimseler de vardı. Abdullah bin Übeyy'i,

İslam'a olan Öfkesi yeyip bitirmişti. Daha sonra Medine'de münafıklığın başı olan bu adam müslümanlarm arasında sürekli fitne sokuyordu. Fırsat buldukça fitne ateşini körüklüyordu.
Peygamber (sav), iki bakımdan tedbir alıyordu:
1- Arkalarında, kendilerinden gizli bir şeylerin döndüğünü hisseden Kureyşliler'e karşı Kureyşlilerin casuslarının kendisini sürekli izlediklerini görüyordu. Öyle ki, Akabe'de Evs ve Hazreç heyetiyle görüşürken onlara: "Sözcünüz konuşsun ve konuşmayı uzatmasın. Çünkü müşriklerin casusları sizi gözlüyorlar. Yaptıklarınızdan haberdar olurlarsa, işi ifşa ederler!" demişti.
2- Evsli ve Hazreçli müslümanlarla beraber bulunan müşriklere karşı Peygamber efendimiz müşrikleri, hem de Medineli bu iman heyetiyle beraber bulunan müşrikleri kapsamına alıyordu. Bu nedenle, Medine'den geldiklerinde hemen değil, fakat bir süre sonra bu heyetle görüşmüştü. Mina günlerinde görüşmek üzere randevu vermişti. İlk görüşmesinde kendilerinden biat almamıştı.
îbn İshak, Ka'b bin Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: "Haccetmek için Medine'den çıkıp Mekke'ye gittik. Rasulullah (sav) ile teşrik günlerinin ortalarında Akabede buluşmak üzere sözleştik. Hac ibadetimizi eda ettikten sonra, buluşma gecemiz gelip çattı. Kavmimizin içinde bulunan müşriklerden gizleniyorduk. O gece kafilemizin ve yüklerimizin arasında uyuduk. Gecenin üçte biri geçtikten sonra Rasulullah (sav) ile buluşma yerine gitmek için, bulunduğumuz yerden çıktık. Bağırtlak kuşu gibi gizlice sıvışarak yola koyulduk. Nihayet Akabede toplandık. Yetmiş üç erkektik. Beraberimizde iki kadın da vardı."
Bu, Ka'b bin Malik'in rivayetidir. Başka bir rivayete göre yetmiş kişiydiler. Beraberlerinde iki de kadın vardı.
Peygamber efendimiz belirlenen yerde ve tayin edilen zamanda onlarla görüştü. Bu görüşmede, beraberinde amcası Ab-bas da vardı. O, henüz kendi kavminin dinindeydi. Ancak Peygamber efendimize yardım edileceğinden emin olmak ve yeğenini teslim edeceği kişileri tanımak için bu görüşmede yanında hazır bulunmuştu. Bu görüşme esnasında şöyle demişti:
"Ey Hazreç topluluğu! Bilirsiniz ki, Muhammed bizdendir. Biz onu, bizim inanç ve kanaatimizdeki kavmimize karşı koruduk. O, kendi kavmi arasında onurlu ve beldesinde de himaye altındadır. Ancak o, size katılmak ve yanınızda yer almak istiyor. Eğer sizi davet ettiği hususlara tam uyacak muhaliflerine karşı onu koruyacaksanız, aranızda iyice görüşüp konuşarak kararınızı verin. Sonradan onu düşmanlarına teslim edecek ve yardımsız bırakacaksanız, onu şimdi bırakın. Çünkü o, kavmi arasında onurlu ve beldesinde de himaye altındadır!"

Bu esnada EvslilerleMazreçlilerin sözcüsü konuşmaya başladı: "Söylediklerini işittik, ey Abbas. Şimdi de sen konuş ya Rasulullah. Kendin ve Rabbin için arzu ettiğin ahdi al."
Rasulullah (sav) söze başladı. İnsanları Allah'a inanmaya davet etti. Aralarında oniki temsilci seçmelerini emretti. Temsilcilerheçtiler.

Biat

Bu, ikinci biatti. Bu konuda birbirini teyid eden rivayetlerde de anlatıldığı gibi, bu biat iki kısma ayrılmıştır:
1- Biatin birinci kısmı, îslami esasları pekiştirmek için yapılmıştır. Bu kısımla ilgili olarak imam Ahmed bin Hanbel şöyle bir rivayette bulunmuştur: "Bu biate katılanlara, biat esnasında Peygamber (sav) şöyle demişti: "Tasada ve kıvançta (emri) dinleyip itaat etmek, darlık ve genişlikte infakta bulunmak, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamak, kınayıcıların kınamasından korkmaksızın Allah için gerekeni söylemek üzere biat ediyorsunuz, (etmelisiniz)!"
2- Biatin ikinci kısmı da Peygamber efendimize yardım etmeye ve onu korumaya mahsustu.
îbn îshak Ebu Umame (Es'ad bin Zürare)nin Peygamber efendimize şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ya'Muhammedi Rabbin için dilediğini iste. Sonra da yaptığımız takdirde Allah'ın bize vereceği sevabı ve senin vereceğin mükafatı bildir."
Resulullah (sav) buyurdu ki: "Rabbim için sizden, kendisine kulluk etmenizi, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamanızı istiyorum. Kendim ve ashabım için de bizi barındırmanızı, bize yardım etmenizi ve kendinizi koruduğunuz gibi, bizi de korumanızı istiyorum."
Yine îmam Ahmed bin Hanbel, Ubade bin Samit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kıvançta ve tasada Rasulullah'ın sözünü dinleyip itaat etmek, darlık ve genişlikte malımızı Allah yolunda sarfetmek, iyiliği emredip kötülüğü yasaklamak, kınayıcıların kınamalarından çekinmeden Allah için söylenmesi gerekeni söylemek, Medine'ye geldiği takdirde Rasulullah'ı; kendimizi, eşlerimizi ve çocuklarımızı koruduğumuz gibi korumak üzere Rasulullah 'a biat ettik."
Bunlar, biatin lafız ve anlamlarıyla ilgili değişik rivayetler olup aralarında herhangi bir ihtilaf yoktur. Aksine birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bir rivayetteki bazı ifade eksikliklerini diğer rivayet tamamlamaktadır.
Biat sonucunda Peygamber efendimiz, "Aldım ve verdim" demişti. Onlardan

Allah'ı birleme, Rasulullah'ın buyruğuna ia-at etme, iyiliği emredip kötülüğü yasaklama ahdini almış; buna karşılık onlara cennet va'dini vermişti.
Rablerini şahit göstererek Peygamber (sav)'i barındıracakları ve ona yardım edecekleri konusunda söz verdiler. Bu biate katılanların bazıları, bu yardım vaadinin kendilerine yükleyeceği sorumlulukları diğerlerine açıklanmışlardı. Biatleşmeden önce veya biat esnasında kendi aralarında yaptıkları konuşmaların bir kısmını nakletmekte fayda olduğunu sanıyorum:
Salim bin Avf kabilesinden Abbas bin Ubade bin fadle el-En-sari, "Bu adama hangi hususlar üzerine biat ettiğinizi biliyor musunuz?" diye sormuştu. Onlar, "evet" deyince, bu defa kendisi şöyle demişti: "Siz ona, insanların siyah ve kırmızılarına (araplara ve acemlere) karşı savaşmak üzere biat etmiş oluyorsunuz. Eğer onu bir felaket dolayısıyla mallarınız azaldığı, eşrafınız öldürüldüğü zaman, düşmanlarına teslim edecekseniz, hemen şimdi bu işten vazgeçin. Söz verip de yerine getirmeyecek olursanız, vallahi bu, dünyada da, ahirette de rüsvaylık olur. Eğer onun davet ettiği şeyi yerine getirmeyi göze alıyorsanız ve mallarınız azaldğı, eşrafınız öldürüldüğü zaman bile onu tuta-caksanız bu, vallahi dünyada da ahirette de hayırlıdır." ^
Medineliler: "Mallarımız azalsa da, eşrafımız öldürülse de onu tutacağız!" dediler.
Medineli heyetin temsilcilerinden Bera' bin Ma'rur, Peygamber efendimizin, kadınlarım ve çocuklarını korudukları gibi, kendisini de korumalarını isteyişine cevaben şöyle demişti: "Evet, seni hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, seni korumamız gereken şeyleri koruduğumuz gibi koruruz. Uzat elini de sana biat edelim ya Resulullah. Allah'a andolsun ki biz, savaş çocuklarıyız (savaşçı bir milletiz) Bu özelliği atadan, dededen miras olarak devraldık." Ebü'l-Heysem bin Tihan araya girerek söze başladı ve şöyle dedi: "Ya Rasulullah, Yahudilerle aramızda bağlar vardır. Sana biat etmekle bu bağları koparmış oluyoruz. Seninle biatleşir de sonra Allah sana güç verip seni yüceltince kavmine dönüp bizi terkedersen halimiz nice olur?" Ebü'l Heysem'in bu sözü karşısında Rasulullah (sav) gülümsedi ve sonra şöyle buyurdu: "Siz kanınızı akıtırsanız, ben de sizinle beraber kanımı akıtırım. Sizin hürmetiniz benim de hürmetimdir. Ben sizdenim; siz de bendensiniz. Savaştığımız kimselerle ben de savaşırım. Barıştığınız kimselerle ben de barışırım." 'Sizin hürmetiniz benim de hürmetimdir1 sözünden kastedilen mana şudur: Sizin zimmetiniz benim zimmetim, sizin savaşınız benim savaşımdır. Biat tamamlandıktan sonra Rasulullah (sav) şöyle buyurmuştu: "Havarilerin, karşı kavimlerine Meryem oğlu İsa'ya kefil oldukları gibi, siz de sizden başkalarının kefillerisiniz. Ben de kavmimin (muhacir Mekke-lilerin)

kefiliyim."
Böylece biat tamamlanmış oldu. Bu, hicretin ilanı idi. Bu hicretin temel nedeni, Peygamber efendimizin himaye altına alınmasıydı. Ensar, bu biate şiddetli bir cesaret ve bahadırlıkla bağlanmış; bir kısmı biatin gereklerinin derhal yerine getirilmesini ve evlerinin içindeyken Kureyşlilere baskın yapıp savaşmak istemişlerdi. Abbas bin Fadle: "Ya Rasulullahî Seni hak ile gönderene andolsun ki, eğer istersen kılıçlarımızla Mina'da-kilerin üzerine saldırır ve onlara azap çektiririz" demiş, Rasu-lullah: "Biz bununla emrolunmadık. Siz yerlerinize dönün." diyerek bu Öneriyi reddetmişti.

Kureyşlilerîn Biatten Haberdar Olmaları

Peygamber (sav) efendimiz, tamamlanmadan önce, müşriklerin biatten haberdar olmalarından çekiniyordu. Müşrikler kendilerinden korktuklarından dolayı, Evslilerle Hazreçlilerin ne yaptıklarını araştırmak ve onlar hakkında bilgi.toplamak için etrafa casuslar göndermişlerdi.
Biate katılanlar, konakladıkları yere döndüler. Sabahleyin Kureyşli bir gurup, onların yanlarına gelerek şöyle dediler:
"Ey Hazreç topluluğu! Duyduğumuza göre adamımız (Mu-hammed) 'in yanına gelmişsiniz ve onu aramızdan alıp götürmek istiyörmüşsünüz. Bizimle savaşmak üzere ona biat etmişsiniz. Vallahi Araplar arasında savaşmak istemediğimiz tek kabile sizlersiniz!"
Medine'den gelmiş olanlar arasında Kureyşliler gibi müşrik olanlar da vardı. Kalpleri imana meyledip müslüman olanlar, biatlerini bu Medineli müşriklerden gizlemişlerdi. Bu sebeple de bu müşriklerden bazıları, Kureyşliler'in sorusu üzerine yemin edip ileri atılmış ve böyle bir şeyden haberleri olmadığım söylemiş, Kureyşliler de, sözlerini doğrulamışlardı. Ibn îshak'ın rivayetine göre Kureyşliler o zaman müşrik olan ve daha sonra münafıkların lideri olacak olan Abdullah bin Übeyy bin Sehl'in yanına vardılar. Ona biat işini sordular. "Bu çok büyük bir iş. Kavmim, böyle bir iş için birbirinden kopup parçalanmaz. Benim bundan haberim yoktur." Kureyşliler biat hususunda ilk başta bir zanna kapılmışlardı. Biatin yapılmış olduğu konusunda kesin bir bilgileri yoktu. Zanlarmm giderilmesi için, Medine-lilerin bu işi yalanlamaları yeterli olmuştu. Ancak yine de içleri rahat değildi. Müsterih olmak için Mina'dan ayrılıp gittiğinde, biatin yapılmış olduğunu anladılar. Telaşlandılar. Biat edenleri yakalamak için takibe koyuldular, ama onlara ulaşamadılar. Ancak her ikisi de biatçilerin temsilcilerinden olan Sa'd bin Ubade ile Münzir bin Amr 'a ulaştılar.

Fakat Münzir, yakayı ele vermeden kaçıp kurtuldu. Peşine düşmekten aciz kaldılar. Sa'd bin Ubade'yi yakaladılar. Ellerini boyunlarına götürüp bağladılar. Sonra vura vura, ve saçlarından sürükleyerek Mekke'ye götürdüler. Sa'd, kendi halini şöyle anlatıyor: "Ben onların ellerine düşmüştüm. Kureyşli bir gurubun geldiğini gördüm. Aralarında parlak yüzlü, tatlı bir adam vardı. Kendi kendime: "Eğer bu kavimden iyilik gelecekse, mutlaka bu adamdan gelir" dedim. Bana yaklaşınca bana karşı sert konuştu. Ben de kendi kendime: "Vallahi bu adam böyle olduktan sonra artık bu kavimden bana hiçbir iyilik gelmez" dedim. Beni yakalamışlardı. O esnada aralarından biri bana uzanıp dedi ki: "Vah sana! Seninle Kureyşlilerden herhangi biri arasında himaye anlaşması ve ahidleşme yok mudur?" Ben de dedim ki:
"Evet var. Vallahi vaktiyle ben, Cübeyr bin Mutim'i ve Haris bin Harb'i, memleketimizde ticaret yaparken, haksızlık etmek isteyenlere karşı korumuştum." Benim bu sözüm üzerine o adam (Ebu'l-Buteri): "Bu iki adamı adlarıyla çağır. Aranızda geçeni hatırlat ve himayelerine sığın!" dedi. Sonra hemen gidip onları Kabe'nin yamnda mescidde buldu. "Hazreç'ten bir adamı Ebtah mevkiinde dövüyorlar! Aranızda bulunan hukuktan bahsederek sizi çağırıyor ve yardımınızı istiyor!" dedi. Onlar "Kimmiş o" diye sordular. "Sa'd bin Ubade dir!" deyince, "Vallahi doğrudur!" Biz tüccar iken onun memleketinden bize ve adamlarımıza haksızlık etmek isteyenlere karşı o, bizi korunmuştu" dediler ve gelip Sa'd'i kurtardılar.
Muhammed (sav)in davetine icabet edilmesi ve kendisinin Medine'de himayeli bir barınak bulması, Kureyşlileri öfkeden çılgına çevirmişti. Öfkeleri, biat edenlerin peşine düşmelerinden ve Sa'd bin Ubade'ye yaptıkları eziyetten anlaşılıyordu. Ancak Sa'd bin Ubade'yi yakalayabilmişlerdi. Diğer biatçiler, Medine'ye doğru hayli mesafe katetnıişlerdi. Kureyşliler kendilerine ulaşamadan çekip gitmişlerdi. Yetmişin üzerindeki biatçiyi yakalamış olsalardı, sonucun nasıl olacağını ancak Allah bilirdi. Belki de bu, müşriklerle müslümanlar arasında cereyan eden ilk önemli vakaydı. Belki de bu kovalamaca, -sayıları az da olsa-müslümanlarla-sayıları çok da olsa- müşrikler arasında ilk savaştı. Belki de müşrikler, müslümanları ezme döneminin sona doğru yaklaştığını anlamışlardı. Allah, sabredenlerin dostu ve yardımcı sı dır.

---

[1] İbn Kesir el-Bidaye ve’n-nihaye, c.3, s.151.

[2] İbn Hişam, Sıret, c.l, s.415.

[3] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nıhaye, c.3, s.152 153.

HİCRET

Hicretin Başlangıcı

Müslümanlar, intikal edebilecekleri bir barınak ve sığınak bulmuşlardı. Müşrikler de İslamiyet'in, kendilerine misillemede bulunup mukabil darbeyi vurmak ve eziyetlerini geri püskürtmek için Mekke'den temiz ve güçlü bir şekilde çıkıp gitmekte olduğunu; kendisine karşı komplo hazırladıkları takdirde Hz. Muhammed'in buna karşılık verecek gücü elde ettiğini, Araplar'm kabile kabile onun etrafında çevrelendiklerini ve onunla sarmaş dolaş olduklarını gördüler. Onunla savaşmışol-duklarmdan dolayı pişmanlık duymadılar. Onun davetinin yayılmasına imkan tanımamış, aksine ona ve arkadaşlarına eziyet etmiş, onları alaya almışlardı. Ama pişmanlık da yakasını bırakmamıştı. Çünkü onlar, sapık-lıklarmda devam ediyorlardı. Düşmanlık duygusuyla doluydular. Bu duygunun istilasına uğrayan, kin ve Öfkesine yenik düşen kimse, içinde bulunduğu halden asla geri dönmez. Kuvveti arttıkça hiddeti de artar. Hiddet ise pişmanlık duygularını örter. Çünkü pişmanlık hakkın üstünlüğünü hissetme anında görülür. Kalplerine şirk ve taassub yerleşen müşriklerin kalplerinde, hakkın üstünlüğü yoktur. Hakkın kuvvetlendiğini gördükçe azgınlıkları ve

büyüklük taslayışları daha da artırıyordu. Hak davetten yüz çevirmenin ve küfrün kalplere yerleşmesinin asıl sebebinin, aşiretler arasındaki rekabet ve şeref çekişmesi olduğunu unutmamalıyız. Hak davetin gücü arttıkça, bu olayı, Resulullah (sav)ın akrabaları olan Haşimoğulları'nın şereflerinin artması şeklinde değerlendiriyor ve meseleyi böyle enliyorlardı.
îşte bu nedenledir ki, müslümanların, kendisiyle birleşecekleri bir kuvvete doğru gitmek üzere Mekke'den ayrılıp yola koyulduklarını görünce, saldırıları daha da şiddetlendi. Müslümanlar daha önce Habeşistan'a iki defa hicret ederken, dinleri sebebiyle adeta firar edercesine Mekke'den ayrılmışlardı. Ama bu defa durum bambaşkaydı. Bu defa onlar, Allah'ın tevfik ve hidayeti sayesinde yardımını görecekleri bir kuvvetle birleşmeye gidiyorlardı. Habeşistan'a iki defa yapılan hicretle, Peygamber efendimizin Medine'ye yaptığı hicret arasındaki açık fark, işte buydu. Bu nedenle Habeşistan hicretleri, müşrikleri ürkütmemişti. Hatta Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, Hattab' oğlu Ömer gibi bazı Kureyşlileri, müslümanlara karşı şefkat duygusuyla doldurmuştu.
Medine'ye yapılan hicret müşrikleri rahatsız etmiş ve öfkelerini artırmıştı. Her ne kadar bazı kimselerin şefkat duygularını artırmışsa da, çokları öfkeden kudurmuşlardı.
Medinelilerin Peygamber efendimize biat ettikleri esnada Kureyşliler bu duygu ve şuur içindeydiler. Sabırlı müminlerin şuuruna gelince onlar, Allah'ın kendilerine bahşedeceği zaferi hissetmeye başlamışlardı. Güçlendiklerini, ezilme ve alaya alınma zilletini üzerlerinden atabilecek güce sahip olduklarını anlamaya başlamışlardı. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Biz, memlekette güçsüz sayılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları varisler yapmak istiyorduk." (Kassas: 5)

Resulullah, Mü'minleri HicreteTeşvik Ediyor

îkinci Akabe biatinden sonra Hz. Peygamber, müminleri Medine'ye hicrete teşvik etmeye başladı. Evs ve Hazreç kabile7 lerine mensup Medine halkı da insanları Allah'ın dinine davet ediyorlardı. Bu dini kendi aileleri ve kardeşleri arasında yayıyorlardı. Medine'de artık büyük bir müslüman kitlesi meydana gelmişti. Rasulullah (sav)e, Hz. İsa'nın havarileri gibi yardımcı olmuşlardı. Şu farkla ki, havarilerin sayısı az, ensarın sayısı çoktu.
Buhari ve Müslim, muhtelif yollarla rivayette bulunarak Rasulullah (sav)in şöyle buyurduğunu söylemişlerdir: "Uyku halinde ben, hurmalıktı bir yere hicret ettiğimi gördüm. Oranın Yemame veya Hecr olduğunu sandım. Bir de ne

göreyim: Orası Yesrib (Medine) imiş."
Zühri, müminlerin annesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasulullah (sav) Mekke-i Mükerreme'deyken şöyle buyurmuştu: "Hicret diyarını gördüm: îki kara taşlık arasında hurmalık bir yer bana gösterildi." Rasulullah (sav) böyle dedikten sonra Medine'ye hicret edenler etti. Habeşistan'a hicret etmiş olan müslümanlar Medine'ye döndüler."
Ibn İshak'ın "Siref'inde anlattığına göre, hicret izni veya emri şu ayeti kerimelerde yüce Allah tarafından verilmişti: "Kendileriyle savaşılan (mümin)lere, (savaşma) izn (i) verildi. Çünkü onlara zulmedilmiştir ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kadirdi. Onlar, sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için haksız yere yurtlarının çıkarıldılar. Eğer Allah'ın, bazı insanları diğer bazılarıyla savunması olmasaydı, içlerinde Allah'ın ismi çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mes-cidler yıkılırdı, Allah, kendi (dini) ne yardım edene elbette yardım eder. Şüphesiz Allah, kuvvetlidir, galiptir. Onlar, kendilerine yeryüzünde iktidar verdiğimiz taktirde (zorbaların yoluna sapmazlar) namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar. Bütün işlerin sonu Allah'a aittir. (Her şey, sonunda O'na varacaktır.)" (Hac: 39-41)
Bu ayet-i kerimelerin Medine'de nazil oldukları görüşündeyiz. Çünkü bu ayetlerin, içinde yer aldıkları Hac suresi medenidir. Kaldı ki bu ayetler, müminlerin hicret suretiyle Medine'den çıktıklarını bildirmektedir. Allah'ın, Mekke'den çıkma ve çıkarılma izni, hicretten önce verilmiştir. Sebep, müsebbep-ten öncedir. Bu ayet-i kerimelerde savaşa izin verilmiştir ki, bu da hicretten sonradır. Peygamber şehri olan Medine'de müslümanlar büyük bir kuvvet oluşturduktan sonra, müşriklerle savaşmalarına izin verilmişti.

Müzminlerin Hicretlerine izin Verilmesi

Resulullah (sav), hicret etmeleri için, müminlere izin verdi. Medine'de barındırılıp yardım göreceklerini açıkladı ve şöyle buyurdu: "Doğrusu yüce Allah, sizin için kardeşler ve içinde güvenlikte olacağınız bir diyar yarattı"
Bir emir sayılabilecek bu açık izinden sonra müslümanlar ferdi veya toplu olarak medineye hicret etmeye başladılar. Fakat muhacirler için hicret yolu rahat ve serbest değildi. Aksine, yolllannın Kureyşliler tarafından engellendiğini gördüler. Çünkü Kureyşliler, Medinelilerin Peygamber efendimize biat ettiklerini duyduktan sonra, Mekke'deki müslümanlarm, peygamber şehri haline gelen Medine'deki kardeşleriyle bir araya gelip güç birliği yapacaklarını anlamışlardı.

Medine'ye hicret eden herkesin yoluna çıkıyor ve geri çevirebildiklerini hicretten me-nediyorlardı. Ümmü Seleme ile kocasını da hicretten menetmeye çabalamışlardı. Karısını Mekke'de bırakıp yalnız başına hicret etmesine müsaade verdiler. Ümmü Seleme de imanlı bir kadına yaraşırcasına sabretti. Nihayet bir süre sonra kendisi de yalnız başına Medine'ye hicret etti. Hicret esnasında kendisine yardım edecek mürüvvet sahibi kimseler bulunca, Medine yolculuğuna çıkmıştı.
Müşrikler bazan yalan dolanla muhacirleri aldatıp Mekke'ye geri götürüyor, sonra orada, söz ve ahidlerini çiğneyerek onlara eziyet ediyorlardı. Örnek olarak bu muhacirlerden biri olan Ayyaş bin Ebi Rebia'yı anlatalım:
Rivayete göre Ayyaş, hicrete niyetlenip Medine'ye doğru yola koyulunca iki amcazadesi Ebu Cehil ile kardeşi Haris, peşine düştüler. Takib ede ede Medine'ye vardılar. Peygamber (sav), o zaman henüz hicret etmemişti. Hala Mekke'de ikamet etmekteydi. Ebu Cehil ile Haris, Ayyaş'a dediler ki: "Annen seni görmedikçe başına tarak vurmamaya verme gölgede oturmamaya yemin etti. Ona acı ve geri dönüp onu kurtar!" Beraberinde bulunan Hz. Ömer de ona uyarıda bulunarak şöyle dedi: "Ey Ayyaş! Vallahi kavmin seni bu bahaneyle aldatıp Mekke'ye götürmek ve dininden döndürmek istiyor. Onlardan sakın! Annen başını taramadığı için bitlenip rahatsız olsa da, gölgede oturmadığı için Mekke'nin sıcaklığı onu kasıp kavursa da sakın gitme!" Aldanmış olan Ayyaş: "Annemin yemininin bozulmaması için gerekeni yapacağım. Zaten Mekke'de malım da var, gidip onu alırım" dedi. Hz. Ömer, bu defa şöyle konuştu: "Vallahi, Kureyşliler arasında en çok mal sahibi olanlardan birinin de ben olduğumu elbette biliyorsun. Malımın yarısı senin olsun, yeter ki bunlarla gitme!" Ayyaş bu öneriyi de kabul etmeyince, Hz. Ömer bu kez şöyle dedi: "Bari şu devemi al. Soylu ve yumuşak huylu bir devedir. Onun üzerinden ayrılma. Kavminden herhangi bir kimseden şüphelendiğin zaman üzerine atla ve kaç!" Ayyaş, Ebu Cehil ve kardeşi Haris'le birlikte Mekke yoluna çıktı. Biraz yol aldıktan sonra Ebu Cehil ona şöyle dedi: "Ey kardeşim! Vallahi bu devem ağırlaşmaya başladı. Sen benim arkamdan gelmesen de, önüme düşsen olmaz mı?" Ayyaş da "olur" deyip devesinin yolunu değiştirdi ve öne düştü. Düz bir yerde yanyana gelince Ayyaş'm üzerine atıldılar. Onu bağlayarak Mekke'ye götürdüler. Dinden çıkmaya zorladılar. O da kalben razı olmaksızın dinden çıkar göründü. Ama gönlü imanla dopdoluydu. Hicret esnasında Hz. Ömer'le arkadaşlık etmişti. Üçüncü bir arkadaşları da Hişam bin As idi.
Medine'ye ulaşmadan ailesi gelip kendisini yakalamıştı. Onu dinden çıkarmaya çalışmışlar, o da dinden çıkmıştı. Bu rivayetin tamamının sahibi ve hicrette bu

iki adama arkadaşlık etmiş olan Hz. Ömer diyor ki: "Fitneye uğrayıp dinden dönen kimsenin hicretini Allah kabul etmesin diyorduk."
Abdullah bin Ömer de, babası Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fitneye düşüp dinden dönen kimsenin ne farz ne nafilesini, ne de tevbesini Allah kabul etmez. Bir kavim ki, Allah'ı tanıdılar, sonra da kendilerine isabet eden bir beladan dolayı küfre döndüler!"
Onlar, bu sözleri kendileri için söylüyorlardı. Belanın en büyüğüne tahammül etsinler; sabırları, başkalarını mihnete katlanmaya teşvik etsin diye Hz. Ömer'in ve ilk müslümanlarm kalplerine böylesine bir inanç yerleşmişti. îman kuvveti, ruhu güçlü olanlardan ruhu zayıf olanlara sirayet eder. Ruhların da sular gibi denkleşmesi için yoğun sular gibi hep alta doğru inerler.
Resulullah (sav) Medine-i Münevvere'ye teşrif ettiğinde Ce-nab-ı Allah şu ayet-i kerimeleri inzal buyurmuştu: "(Tarafımdan onlara) De ki: "Ey nefislerine karşı aşırı gident kullarım!
Allah'ın rahmetinden ümid kesmeyin. Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü o, çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Size azab gelip çatmadan Rabbinize dönün. O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez. Ansızın ve hiç farkına varmadığınız bir sırada size azap gelmezden Önce Rabbinizden size indirilenin en
güzeline uyun." (Zümer 53-55)
Bu ayetler nazil olunca Hz. Ömer (ra) hicret yolunda kendisine refakat etmeye niyetlenmiş olan iki arkadaşını unutmadı. Bunlardan biri, kendisine refakat etmiş, ama daha sonra fitneye düşürülerek dinden çıkar görünmüştü. Diğeri ise, yola çıka-madan yakalanmış ve fitneye düşürülmüştü, dinden döndürülmek istenmişti. Hz. Ömer, ikisini de unutmamıştı. Bu ayetleri bir kağıda yazarak -önce fitneye düşürülmüş olan- Hişam bin As'a gönderdi. Hişam kağıtta yazıllı olan ayetlerle neyin kasde-dildiğini anladı. Bu ayetler, Allah'ın rahmetinden ümit kesen kendisi ve emsalleri hakkında nazil olmuştu.
Bir başka rivayetteyse şöyle denmektedir: "Medine-i Münev-vere'deyken Rasulullah (sav), 'Kim Hişam bin As ile Ayyaş bin Ebi Rabia'yı bana getirir?" diye sordu. Velid bin Muğire, "Onları sana ben getiririm ya Rasulullah!" dedi. Gizlice Mekke-yi Mükerreme'ye gitti. Yemek götürmekte olan bir kadına rastala-dı. 'Nereye gidiyorsun ey Allah'ın cariyesi?' diye sordu. Kadın da: "Şu iki mahpusa (Yani Hişam ile Ayyaş'a) gidiyorum" dedi. Velid bin Muğire, kadını izleyerek Hişam ile Ayyaş'ın yerlerini öğrendi. Onlar, tavansız bir odaya hapsedildi. Geceleyin etrafa karanlık çökünce Velid, duvara tırmanarak yanlarına indi. Sonra bir kama alıp zincirlerinin altına yerleştirdi. Kılıçla vurunca da

zincirler kırıldı ve bağları çözüldü. Sonra onları kendi devesine bindirip Medine'ye götürdü."
Müşriklerin bu şiddetli takibi nedeniyle, müminler gizlice hicret ederek Kureyşlilerin zulmünden kaçıp kurtuluyorlardı. Müslümanların ileride kendilerine hesap soracakla-rından korktukları için Kureyşliler, zulümlerini aşırı derecede şiddetlendirmişlerdi. Müminler, müşriklerin üzerine saldırıp dinlerinde müminleri fitneye düşürmekten menetmek için Medine'de toplanıp güç birliği etmişlerdi. Müşriklerin eziyetlerinden emin olmak için güçlü kimseler bile gizlice hicret etmeyi tercih ediyorlardı. Yalnız Hattab oğlu Ömer (ra), gizlice hicret etmeyi onuruna yakıştıramamış, hicret esnasında gizlenmeyi kabul etmemişti. Mekke-i Mükerreme'nin her tarafında îmanını ilan etmiş, yoluna çıkacaklara meydan okuyarak alenen hicret etmişti.
Ali'nin (Allah, cennette onun yüzünü şereflendirsin) şöyle dediği rivayet edilir: "Hattab oğlu Ömer'den başka gizlenmeden hicret eden bir kimse tanımıyorum. Hicret için yola koyulacağı sırada kılıcını kuşanmış, bastonuna dayanmış, oklarını eline almış halde Kabe-i Muazzama'ya geldi. Kureyşliler de Kabe'nin çevresinde duruyorlardı. Kabe'yi yedi kez tavaf ettikten sonra Makam-ı İbrahim'e geldi. Orada iki rekat namaz kıldıktan sonra, kelimelerin üzerinde dura dura şöyle dedi: "Yüzünüz kara olsun. Burnunuz yere sürülsün. Anasını ağlatmak veya çocuğunu öksüz veyahut karısını dul bırakmak isteyen, şu vadinin arkasında gelip karşıma çıksın." [1]
Birisi şöyle bir soru sorabilir: Meşhur görüşe göre, Hattab oğlu Ömer'e, hicret esnasında Ayyaş bin Ebi Rabia yol arkadaşlığı etmiştir. Hişam bin As'm da kendileriyle birlikte hicret etmesini kararlaştırmıştı. Şimdi bu meşhur rivayette Hz. Ali'nin rivayeti arasında nasıl uyum sağlayabiliriz?
Bu soruya cevaben deriz ki: Bu iki rivayet arasında bir uyum sağlamak mümkündür. Dolayısıyla her iki rivayetin doğruluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Ancak aralarında uyum sağlama imkanı bulunmadığı takdirde bu rivayetlerden biri reddedilebilir. Oysa açıkça görüldüğü gibi, bu iki rivayet arasında uyum sağlamak mümkündür. Ayyaş ile Hz. Ömer'in arkadaşlıkları sefer halinde olmuştur. Seferin de niyetlenip karar verdikten sonra başlayacağı, açıkça bilinen bir husustur. Hz. Ömer, iki arkadaşıyla Gıfaroğulları çayının yanında buluşmak için sözleşmişti.
Hz. Ali'nin rivayet ettiği olay ise, Hz. Ömer; henüz Mekke'deyken hicretini ilan ederken vuku bulmuştur. Hicret edeceğini duyururken söylediğini söylemiş ve Kureyşlilere meydan okumuştu. Sonra da arkadaşlarıyla buluşmak için sözleştikleri yere gitti. Orada Ayyaş'ı buldu. Hişam gelmemişti. Çünkü

Kureyşliler onu, dininden fitneye düşürmüş, dininden dönmeye zorlamışlardı. Kalbi imanla dopdolu olduğu halde- şerlerinden korunmak için- dinden çıkar görünmüştü.
Muhacirler, Kureyşlilere görünmeden gizlice hicret ediyorlar, Medine'ye vardıklarında, Ensar'm evlerine konuk oluyorlardı. Ensar, evlerini muhacirlerle paylaşıyorlardı. Hz. Ömer Medine'ye intikal ettiğinde ailesi, kardeşi Zeyd, Amr bin Şüreka ve diğerleri de kendisine ulaşmış, hepsi Küba'da Amr bin Avf kabilesinden Rüfaa bin Abdi Münzir'in evine konuk olmuşlardı. Talha bin Ubeyd ile Suheyb bin Sinan da, Rabib bin Asafm evine konuk olmuşlardı. Diğer muhacirler de, kendilerini barındıran ve kendilerine yardımcı olanların evlerine konuk olmuşlardı. Ensar, onlara kucak açıyordu. Böylece muhacirler, sanki kendi öz akraba ve aşireti arasmdaymış gibi yer buluyorlardı. Çünkü onları bir araya getiren şey hakiki imandı. Gönülleri Allah ve Rasulünün sevgisiyle doluydu. Bu sevgi, onları, Rahman'm sofrası üzerinde bir araya gelen ahbaplar yapmıştı. Çünkü Ensar, müşriklerin ilk darbesi esnasında sabreden, eziyete uğrayan, mallarından mahrum bırakılarak yurtlarından çıkarılan muhacir kardeşlerinin faziletli ve üstün insanlar olduklarını anlamışlardı. Cenab-ı Allah onları korkudan güvenliğe, zayıflık zilletinden onura kavuşturmuştu. Onlar, Allah'ın verdiği izzetle onurlanmışlardı. Allah'ın bahş ettiği muvaffakiyet sayesinde Allah'ın kelimesini yüceltmişler di. Muhacirlerle Ensar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu:
"Allah'ın verdiği bu ganimet malları, yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve peygamberine yardım eden muhacir fakirlerindir, işte doğru olanlar bunlardır.
Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından koru-nabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir." (Haşr:8-9)
Kelimeleri üstün olan yüce Allah, bir başka ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:
"İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirler've ensar ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnud olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnutturlar. Allah onlara, içinde temelli ve ebedi kalacakları, içlerinden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. îşte büyük kurtuluş budur." (Tevbe: 100).
îyilik yarışında önceliği kazananlar; dinleri sebebiyle Medi-neye hicret eden, Allah'ın gölgesi altında toplanan muhacirlerle, onlara yarışta yardım eden, yurtlarını ve kalplerini kendilerine açan, onları kendi nefislerinden önde tutan

ehsardır. Ra-sulullaha ^abi olma yarışında öne geçenler, bunlardır. Bunlardan sonra gelenler ise Peygambere iyilikle tabi olmuş kimselerdir. Yarışı kazanma fazileti bunlarındır. Diğerleriyse bunların peşisıra gelmekle fazilet kazanmışlardır.

Hz. Peygamberin Hicreti

Gerek ferdi, gerek toplu olarak müslümanlar gizlice hicret etmeye başladılar. Hz. Ömer'in yaptığı gibi açıkça hicret edenlerin sayısı çok azdı. Hz. Ömer Medine'ye hicret edeceğini ilan etmiş, kendisini hicretten alıkoyacak olanlara meydan okumuştu. Hz. Ali, hem açıkça hicret eden,hem de müşriklere meydan okuyanın sadece Hz. Ömer olduğunu söylemiştir. Onu diğerlerinden ayıran husus, belki de meydan okuyuşuydu. Yoksa şe-hidlerin efendisi Hz. Hamza gibi gizlenmeyen ve hicretini herkese duyuran kimseler de vardı. Zaten Hz. Hamza gibi güçlü, kuvvetli ve imanlı bir kimsenin gizlenmesi, yakışık almazdı. Bütün bunlardan sonra, başlarında Abbas bin Abdülmuttalib olmak üzere, Haşimi aşireti, Hz. Hamza'nın iradesinin zorlanmasına veya onun hicret arzusuna muvafakat edilmemesine rıza göstermezlerdi. Abbas, Medinelilerin, Peygamber efendimizi korumak ve kendisine yardımcı olmak üzere yaptıkları ikinci akabe biatinden irad ettiği konuşmasından da anlaşıldığı gibi, Rasulullah (sav)'ın hicretine razı olmuştu. Akıl ve mantığımızı biraz daha çalıştıracak olursak, deriz ki Abbas, Hz. Hamza'nın da hicret ederek Medine'de kardeşi oğlu Muhammed (sav) ile komşu olmasına ve diğer yardımcılarıyla birlikte ona yardım etmesine gönülden razı idi. Müminler içinde Medine'ye hicret etmeyen sadece Hz. Ali ile Hz. Ebu Bekir kalmıştı. Diğer müminlerin tamamı, peygamber efendimizden önce hicret etmişlerdi. Hz. Ali Peygamber efendimizle birlikte kalıyordu. Peygamber efendimizin Mekke'den ayrılışından sonra, emanetleri sahiplerine geri vermek üzere Hz. Ali, peygamber efendimizin emri üzerine Mekke'de kalmıştı.
Peygamber efendimizin hicretinden sonra kendisi, verilen işleri tamamlayınca Medine'ye hicret etmişti.
Hz. Ebu Bekir'e gelince o, hicret etmek istiyor, ama hep peygamber efendimiz onu bekletiyordu. Üstü kapalı sözlerle, kendisine yol arkadaşlığı yapacağına iki yolcunun ikincisinin o olacağına işaret ediyordu.
"Siret" adlı eserde îbn îshak şöyle der:
"Rasulullah (sav), muhacir ashabından sonra, kendisine de hicret izni verilmesi için Mekke'de beklemeye başladı. Hapsedilip zorla dininden döndürülmek istenen kimselerle Hz. Ali ve Hz. Ebu Bekir'den başka Mekke'de hiç bir muhacir

kalmamıştı. Ebu Bekir, Medine'ye hicret etmek için birçok defa Peygamber efendimizden izin istemişti. Peygamber efendimizse, ona: "Acele etme. Belki de Allah sana bir arkadaş çıkarır" diyordu. O da, yol arkadaşının, Hz. Peygamber olmasını arzuluyordu.
Birinci Akabe biatinde Evs ve Hazreç kabileleriyle yaptığı görüşmeden sonra, biat gereğince Medine'ye hicret etmeye hazırlanıyordu. Daha sonra Medine'de kendisinin barm-dınlacağı ve yardım göreceğine dair ikinci Akabe biati yapıldı. Bu da , onun hicret etmek istediğini ve hicrete kararlı olduğunu gösteriyordu. Bundan sonra Peygamber efendimiz, hicret etmeleri için sahabilere izin verdi. Onlar da ferdi ya da toplu olarak, çoğunlukla gizlenerek, nadiren de alenen hicret etmeye başladılar.
Hicret, islam daveti için yeni bir düzenleme oldu. İslam'ın güçsüz olduğu bir mıntıkadan, İslam'ın güçlü olduğu bir mıntıkaya gidildi. Gidilen yerde, Islami bir devlet kurmak için yeterli güç vardı. Peygamber efendimizin îslami ilkeleri Mekke'de uygulaması makul değildi. Çünkü orası putperestliğin gölgesinde yaşıyor ve oraya müşrikler hükmediyor, onlar tarafından yönetiliyorlardı. Sözgelimi zekat ancak zenginlerden toplayıp fakirlere dağıtılan adil bir hükümdarın yönetimi altında toplanabilir. Zalim hükümdarların yönetiminde toplanması mümkün değildir. Müminler arasında eşitlik ve kardeşlik esaslarının uygulanması; müslümanlarm kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametli olmaları için birbirlerine acımaya davet edilmeleri; erdemli bir devletin inşası için caydırıcı cezaların tatbiki, adil kısasın uygulanması; insanlar arasındaki muamelelerin hoşnutluk ve adalet esaslarına dayandırılması; cahiliyet ribası-na karşı savaş açılması gibi hususların gerçekleştirilmesi, ancak Allah'ın gölgesinde ve O'nun emirlerini yerine getiren, yasaklarından da insanları sakındıran Islami bir devlette mümkün olur. Peygamber efendimizin Mekke'de sapıkları düzelten, doğru yolu bulmak isteyene rehberlik eden, iyiye mükafat veren erdemli bir kamuoyu oluşturması mümkün değildi. Bütün bunlar, ancak tslami bir devletin gölgesinde yapılabilirdi. Şu halde hicret etmek, zorunlu olmuştu. îslami esasların ikamesi, telamın temel taşlarının oturması, îslam davetinin tüm insanlığa yayılması için hicret etmek, kaçınılmaz olmuştu. Yoksa hicret, gelip geçici bir olay veya beklenen bir korku sebebiyle yapılmış değildir.

Peygamberimizin Hicretinden Önce Meydana Gelen Bir Olay

Hicret, Kureyşliler tarafından meydana gelen bir olayın hemen ardından gerçekleşmiştir. Siyer yazarlarının çoğu, hicretin sebebinin bu olay olduğunu

sanmışlardır. Bunlara göre hicret, bu sebepten dolayı gerçekleşmiştir. Oysa hicret, daha önceden, kararlaştırılmış bir iş ve muhkem bir düzenlemeydi. Kutlu ve yüce Allah şöyle buyurmuştur: "înkar edenler, tutup bağlamak, Öldürmek ya da (yurtlarından) çıkarmak için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en iyisidir. (O, kendisine karşı tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir)." (Enfai:30)
Onlar kendi taraflarında plan ve tuzak kuruyorlardı. Ama Allah da onlara karşı bir plan kuruyor ve tuzaklarını başlarına geçiriyordu. Peygamberini bu planı uygulamaya yöneltiyordu. Bu plan, hicretti. Müşriklerin plan ve tuzakları, yukarıdaki ayet-i kerimede özet olarak anlatıldı. Şöyle ki:
Müşrikler, Muhammed (sav)e tabi olanların bir araya gelmek ve müşrikliğe karşı direnen bir güç oluşturmak amacıyla Medinelilerle birleşmek ve nihayet kendilerine saldırmak için Mekke'den çıkıp Medine'ye göç ettiklerini görüyorlardı. Şüphesiz ki müşrikler, Muhammed (sav) ile ona tabi olanların en azılı düşmanlarıydılar. Öyleyse bu kuvveti onlara karşı kullanmak gerekiyordu, iş tehlikeli boyutlara varmadan ve müslümanlar amaçlarına ulaşmadan tedbir almak gerekiyordu.
Hz. Muhammed'e tabi olanlar hicret etmiş, Mekke'de sadece köle ve güçsüz müslümanlar kalmıştı. Muhammed (sav) ise henüz Mekke'de, aralarında bulunmaktaydı. O baş, diğerleri ona tabi idiler. Onun üstesinden gelseler, amaçlarına ulaşmış olacaklardı. "Siret" adlı eserinde Ibn îshak der ki: "Kureyşliler, Rasuluüah (sav)ın kendilerinden ve hemşehrilerinden başka taraftar ve arkadaşlarının bulunduğunu, sahabilerinin de bu yeni taraftarların beldesine göç ettiklerini görünce müslüman-ların yeni bir diyara ve yeni bir güce sahib olduklarını anladılar. Rasulullah (sav)in bu yeni güç ve taraftarlarıyla karşılarına çıkacağından korktular. Kendileriyle savaşmak için, Medi-nelilerle güç birliği ettiğini anladılar. Dar'ün-Nedve'de toplandılar. Orası, Kusayy bin Kilab'ın eviydi. Kureyşlilerin yönetim merkeziydi. Önemli işlerini mutlaka orada karara bağlarlardı.
Kureyş büyükleri Dar'ün-Nedve'de toplandılar. Necid'li bir adam da gelip toplantılarına katıldı. Onun İblis olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu adam îblis olmasa bile, ondan geri kalmazdı.
Aralarında Hz. Muhammed (sav)in durumunu görüştüler. Bazıları şöyle diyordu: "Şu adamın (Muhammed'in) neler yaptığını gördünüz. Korkarız ki, yeni bulduğu taraftarlarıyla gelip bize saldırır! Gelin de onun hakkında bir karara varalım". Bunun üzerine bir kısmı şöyle dedi: "Onu demire vurup hapsedelim. Kapıyı da üzerine kilitledikten sonra, kendiliğinden ölsün."

Necid'li ihtiyar dedi ki: "Hayır, bu görüşünüz uygun değildir. Eğer siz onu, dediğiniz gibi hapsedecek olursanız, bu iş arkadaşları tarafından duyulur ve; onu elinizden çekip alırlar. Onun propaganlarına kapılarak çoğalırlar ve bu işte sizi mağ-lub ederler! Onun için bu görüşünüz uygun değildir!" Bir başka sözcü şöyle dedi: "Onu aramızdan, memleketimizden sürüp çıkarırız. O, aramızdan çıksın da, nereye giderse gitsin, bizi ilgilendirmez. Aramızdan ayrılıp gittikten sonra, biz de ondan kurtulmuş oluruz, işlerimiz düzelir; eskiden olduğu gibi güzel güzel geçinir gideriz." Necid'li ihtiyar bu Öneriyi de yerinde bulmayıp şöyle dedi: "Hayır! Bu görüş de uygun değildir. Onun güzel konuşmasının, tatlı ifadelerinin ve getirmiş olduğu şeylerin adamların gönüllerine hakim olduğunu görmemişsiniz! Vallahi siz bu dediğinizi yapacak olursanız. Onun Arap kabileleri arasına girerek, sözleriyle onlara hakim olup kendilerini peşine takmayacağından, onlarla birlikte üzerinize yürüyüp sizi memleketinizden uzaklaştırmayacağından, işinizi elinizden almayacağından, size istediğini yapmayacağından emin olamazsınız! Onun için, başka bir çare düşünün!"
Ebu Cehil: "Ben, onun hakkında sizin hiç düşünmediğiniz, bundan sonra da düşünemeyeceğiniz bir tedbir düşündüm!" dedi. "Ey Eba Hakem, nedir o?" diye sordular. Ebu Cehil, fikrini şöyle açıkladı: "Benim düşünceme göre, aramızda her kabileden güçlü kuvvetli, şerefli soylu, birer delikanlı ayıralım. Sonra onlardan her birine keskin birer kılıç verelim. Onlardan hepsi birden onu bir vuruşla -tek adam vurmuş gibi- Öldürürler. Biz de ondan kurtulmuş, rahata kavuşmuş oluruz. Delikanlılar bunu yapınca, onun kanı, bütün kabilelere dağılmış olur. Abdü-menaf oğulları da, bütün kabilelerle savaşmayı göze alamaz ve buna güç yetiremezler. Öyle olunca da diyet ödememize razı olurlar. Biz deAbdü menaf oğullarına onun diyetini öderiz."
Necidli ihtiyar bu öneriyi benimsedi: "İşte söz, şu adamın söylediğidir. Bu öyle münasip bir görüştür ki, onun üstünde daha isabetli bir görüş bulunacağını sanmıyorum!"
Ebu Cehil'in görüşü üzerinde karar kılıp dağıldılar. Bu toplantıda müşriklerin aldıkları karar, Allahü Teala tarafından peygamberine bildirildi ve o gece, yatağında yatmaması emredildi.

Planın Uygulanması

Müşrikler, kendisini öldürmek için Peygamber efedimize karşı plan hazırladılar. Fakat Cenab-ı Allah, bu komployu, peygamberine bildirdi:"Sana tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak

kuranların en iyisıdir. (O, kendisine karşı tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir.)."
imam Ahmed bin Hanbel'in îbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre, Rasulullah (sav), o zaman hicret etmekle emrolunmuş ve şu ayet-i kerime nazil olmuştu:
"De ki: "Rabbim, beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et, çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar. Bana katından destekleyecek bir kuvvet ver." (tsra: so)
Doğru giriş, Medine-i Münevvere'ye giriş ile; esenlik de Mek-ke-i Mükerreme'den hicret etmekle gerçekleşmiştir. Katade, yukarıdaki ayeti böyle tefsir etmiştir. Peygamber efendimizin dünyada en çok sevdiği yerlerden birisi olan Mekke'den çıkışı; hak davetini yaymak, bu davete yardım etmek ve bu daveti güçlendirip yüceltmek içindi. Medine'ye girişi de, doğru bir girişle olmuştu. Çünkü hakka yardım etmek, hakkın şanını yüceltmek için oraya girmişti: Hem çıkışı doğru, hem de girişi doğru idî. Her ikisi de hakti.
Kureyşliler, Peygamber efendimize karşı hazırladıkları suikast planını gerçekleştirmeyi kararlaştırdıkları gece, yatsıdan sonra karanlıkta gelip -dışarı çıktığı takdirde kendisini öldürmek için- Peygamber (sav)in evini çembere aldılar. Beklemeye koyuldular. Yatmakta olduğu yere girmeye çabalamadılar. Bunun gerekçesini Süheyli şöyle anlatır: Bazı tefsircilerin anlattıklarına göre, Rasulullah (sav)ın evinin duvarları alçak olduğu halde suikastçıların içeri hücum etmelerini engelleyen sebep şuydu: Haberde anlatıldığına göre onlar içeriye girmek isterlerken evin içinden bir kadın çığlığı duyuldu. Birbirlerine "Vallahi bizim amca kızlarımızın yanına varmak için duvara tırmandığımız, halkın diline düşerse bu, Araplar arasında duyulan kötü bir şey olur. Kendi ırzımızı ayaklar altına alıp çiğnemiş oluruz."
Onları içeriye girmekten alıkoyan sebep, işte bu olmuştu, içeri girmemişler, Peygamber efendimizin dışarı çıkışını beklemişlerdi.
Cenab-ı Allah, onların komplolarını peygamberine haber verdiğinde, peygamber (sav)in yanında halkın bazı emanetleri vardı. Mekke'de, kıymetli ve çalınmasından korkulan malı olan herkes doğru ve güvenilir olduğunu bildikleri için mallarını Peygamber efendimizin yanına emanet olarak bıra-kırlardı. Müşriklerin büyükleri ona karşı düşmanlık etmekle birlikte herkes, kıymetli malını Peygamber efedimizin yanına emanet olarak bırakırdı.
Bu sebeple Peygamber efendimiz, yerine Hz. Ali'yi bıraktı. Yatağında yatmasını ona emrederek şöyle dedi: "Yatağımda yat. Hadremi yapısı şu yeşil cübbeme bürünerek uyu. Hoşlanmayacağın bir durumla kesinlikle karşılaşmayacaksın." Sadık mümin Hz. Ali, Peygamber efendimizin yatağında yattı. Güçlü, dayanıklı

ve cesaretli bir kimseydi. Allah yolunda Ölmekten korkmuyordu. O sıralarda 22 veya 23 yaşların daydı.

Müşrikler Gece Karanlığında Toplanıyorlar

îbn İshak'ın Ka'b el-Kurzi'den rivayet ettiğine göre, arala-* rında Ebu Cehil de olmak üzere müşrikler, geceleyin Peygamber efendimizin kapısı önünde toplandılar. Ebu cehil dedi ki: "Muhammed'in iddiasına göre siz, ona uyup müslüman olursanız, bütün Araplara ve Arap olmayanlara hakim olacakmışsı-nız. Ölümünüzden sonra diriltilecek, Ürdün bahçeleri gibi bahçelere kavuşacakmışsınız. Eğer onun dediğini yapmazsanız boğazlanacak, ölümünüzden sonra da diri diri, sizin için hazırlanmış olan cehennemde yanacaksınız!" O sırada Rasulullah (sav) dışarı çıktı. Bir avuç toprak alıp "Evet, bunu ben söylüyorum. Cehennemde yanacak olanlardan biri de sen olacaksın!" dedikten sonra toprağı başlarının üzerine savurdu. Bir yandan da şu ayet-i kerimeleri okuyordu: "Yasin. Ey Muhammed! Kur'an-ı Hakim'e andolsun ki sen, doğru yol üzere gönderilmiş peygamberlerdensin. Bu, babaları uyarılmadığından gafil kalmış bir milleti uyarman için güçlü ve merhametli olan Allah'ın indirdiği Kur'an'dır. Andolsun ki, hüküm çoğunun aleyhine gerçekleşmiştir. Bunun için artık inanmazlar. Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir. Bunun için başları yukarı kalkıktır. Önlerine ve arkalarına sed çekmişiz-dir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler." (Yusm ı-9)
Onlar görmeden, Rasulullah (sav), yanlarından geçip gitti. Az önce naklettiğimiz ayetleri onlara karşı okudu. Onlara hitapta bulunarak okuduğunu söyleyen rivayet sahih olsa da olmasa da, işin Özü değişmez. O'nu müşriklerin önlerinden geçip gittiği doğrudur. Onlara şu açık ayetleri okumuş ve suratlarına toprak saçmıştı. Bundan sonra da arkadaşı Hz. Ebu Bekir'le buluşmayı kararlaştırdığı yere geçip gitti.
Rasulullah'ı öldürmek isteyen suikastçı müşriklere gelince onlar, Rasulullah evden çıksın da onu öldürelim diye beklemekteydiler. Nihayet yabancı biri yanlarına geldi. (Öyle anlaşılıyor ki, o yabancı, Rasulullah'm evden çıktığını görmüştü.) "Burada ne bekliyorsunuz?!" diye sorunca, "Muhammed'i..." diye cevap verdiler. Bu defa o yabancı şöyle dedi: "Hay Allah sizi rezil etsin ve sizi umduğunuza erdirmesin. Vallahi Muhammed evden çıkmış, hepinizin başına toprak saçıp gitmiş! Başınızda neler bulunduğunu görmüyor musunuz?" O böyle dedikten sonra oradaki herkes ellerini başlarına götürünce, başlarında toprak olduğunu gördüler. Bununla beraber, kendilerine gelen bu yabancıyı tasdik

etmediler. Evin içini gözetlediler. Hz. Ali'nin, Peygamberin hırkasına bürünerek onun yatağında uzanmış olduğunu gördüler. "Vallahi işte Muhammed, hırkasına bürünmüş, yatağında yatıyor" dediler. Böylece sabaha dek beklediler. Sabahleyin Hz. Ali'nin peygamberin yatağından kalktığını görünce de, "Dün gece bizimle konuşan adamın söyledikleri doğruymuş" dediler

Resulüllah, Arkadaşıyla Birlikte Hicret Yolunda

Diğer sahabiler gibi Hz. Ebubekir de hicret etmek istiyordu. Fakat ne zaman hicret için harekete geçse Peygamber efendimiz ona "acele etme" demişti. Bu konuda îbn îshak şöyle der: Hz. Ebubekir, hicret etmek için Peygamber (sav)den izin istedi. Peygamber (sav), ona: "Acele etme, belki Allah sana bir arkadaş verir" dedi. Bu sözü duyan Ebubekir, hicret arkadaşının Hz. Peygamber olacağını ümid etmişti. Arkadaş gözüyle Peygamber efendimiz sadece kendi şahsını kasdetmişti. Yol arkadaşının Hz. Peygamber olacağı düşüncesi Hz. Ebubekir'de tam bir inanç haline gelmişti. Yolculuk için iki binek satın almış, bunları kendi evinde saklayıp beslemeye başlamıştı. Hz.Pey-gamber sabah-akşam her gün Ebubekir'in evine uğruyordu. Nitekim Hz. Aişe de böyle bir rivayette bulunmakta ve şöyle demektedir: "Hz. Peygamber, Rabbinden hicret etmek ve kavmi arasından ayrılıp Mekke-i Mükerreme'den çıkmak iznini aldığı gün, daha Önceleri geldiğini görmediğimiz bir saatte, öğle sıcağında yanımıza geldi. Babam Ebubekir, onun geldiğini görünce: "Bu saatte Resulüllah (sav), mutlaka olağanüstü bir durum nedeniyle bize gelmiş olmalı" dedi. Resulullah (sav), Ebube-kir'e: "Mekke'den çıkıp hicret etmek için bana izin verildi" dedi. Ebubekir, "Yoldaşlık var mı ya Resulullah?" deyince, o da: "Yoldaşlık var!" dedi."
Bu haberi rivayet eden Hz. Aişe der ki: "O güne kadar sevinçten ağlayan bir kimse görmemiştim. Ama o gün babam Ebubekir'in (sevinçten) ağladığını gördüm" sonra Ebubekir: "Ey Allah'ın Peygamberi! Şu iki bineği bu yolculuk için hazırlamıştım" dedi.
işte o gece Cenab-ı Allah, peygamberine, kavminin kendisine karşı kurdukları tuzağı haber vermiş, hicretine müsaade etmişti. Bu izin üzerine Resulullah (sav) evinden çıkarken, kendisini beklemekte olan suikastçilerin gözlerine Cenab-ı Allah perde çekmişti. Zorlu bir yolculuğa katlanan Hz. Peygamber, mübarek hicretini gerçekleştirmişti. Zaten Ebubekir bu yolculuk için hazırlığım daha Önceden yapmıştı. Resulullah (sav), Rabbi-nin hicret müsaadesi verdiğini ve

birlikte yola çıkacaklarını bildirince, Hz. Ebubekir, uEy Allah'ın Peygamberi! Bu iki bineği zaten bu yolculuk için hazırlamıştım!" dedi.
Hz. Ebubekir, kılavuz olarak Abdullah bin Ureykıt'ı kiralamıştı. Müşrikliğini sürdürmekte olan Abdullah'ın babası, Beni Bekr kabilesinden; anası da Beni Sehm bin Amr kabilesinden-di. Hz. Ebubekir her iki bineği de ona teslim etmişti ve yola çıkma günü gelinceye kadar binekler onun yanında kalmıştı. Rivayete göre Abdullah bin Ureykıt, binek develerinin yavrularını Hz. Peygamber'e hediye etmiş, Hz. Peygamber, yavrunun fiyatını sorunca Abdullah, "Bu, sana hediyemdir" demişti.
Aralarında kararlaştırdıkları gün, her iki arkadaş evinin arka tarafındaki küçücük bir kapıdan dışarı çıktılar. Kureyşliler tarafından takib edilip bu kutlu yolculuktan alıkonmamak için gizlice arka kapıdan çıkmışlardı. Kılavuzları Abdullah ile, üç gece sonra Sevr mağarasında buluşmak üzere sözleştiler. îbn Naim'in rivayetine göre Peygamber (sav) yola çıkarken şöyle dua etmiştir:
"Hiçbir şey değilken beni yaratan Allah'a hamdolsun. Allah'ım! Dünyanın zorluklarına, zamanın felaketlerine ve gecelerle gündüzlerin musibetlerine karşı bana yardım et. Allah'ım! Bu yolculuğumda benimle beraber ol, arkada kalan ailemi kolla. Rızkımı bereketli kıl. Beni kendine itaatkar et. İyi ahlak üzerinde beni güçlü kıl. Beni kendine sevdir. Beni insanların eline bırakma! Sen güçsüzlerin Rabbisin. Benim Rabbimsin. Göklerle yeri nurlandırıp karanlıkları aydınlatan, öncekilerle sonrakilerin, herkesin işini düzene sokan şerefli varlığına sığınıyorum ki, öfke ve kızgınlığın üzerime inmesin. Nimetlerinin yok olmasından, gazabının ansızın gelmesinden, verdiğin afiyetin kaybolmasından sana sığınıyorum. Şikayetim sanadır. Yapabileceklerimin en hayırlısı bendedir. Beni kötülüklerden alıkoyacak güç ve iyilikleri yapmamı sağlayacak kuvvet, ancak sendedir!"
Peygamber efendimiz Mekke'den çıkarken Kabe'nin yanma gelmiş ve ona bakarak şöyle demişti: "Allah'ın yarattığı şeyler içinde en çok sevdiğim yer sensin. Eğer buranın halkı beni (zorla) çıkarmasaydı, ben kendiliğimden çıkmazdım." Mekkeliler davetini engelleyerek ve kendisine eziyet vererek Peygamber efendimizi Mekke'den çıkarmışlardı.
Bu duasıyla Resulullah (sav), mübarek yolculuğuna başlamıştı. Bu yolculuğun semerelerinden bütün insanlık yararlanmıştı. Çünkü bu yolculuk, umumi davetin başlangıcıydı.
Hicret düşüncesi İkinci Akabe biatinden sonra doğmuştu. Hac görevi sona ermiş ve Peygamber efendimizin hicreti düşünülmeye başlanmıştı. Zaten kendisinden önce mü'minler hicret etmişlerdi. Hz. Peygamber'in hicretinin muharrem veya

sefer aylarında yapılmadığını, ancak hicret sürecinin bu aylarda başlatılmış olduğunu söylemişlerdir. Rivayetlerin en sahihine göre Rebiü'l-Evvel ayının 12'sinde, Pazartesi günü Medine'ye ulaşmışlardı, îmam Ahmed bin Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: tıPeygamberimiz Pazartesi günü doğmuş, risa-let görevini Pazartesi günü almış, Mekke'den Pazartesi günü çıkmış, Medine'ye Pazartesi günü girmiş ve Pazartesi günü vefat etmiştir."

Sevr Mağarasında

Hicret, ilk zafer, hatta en büyük zafer olmuştu. Çünkü hicretin ardısıra gelen zaferler, hep hicretin semereleri olmuşlardı. Şu halde o, fetih için bir kapı olmuştu. Yüce Allah, onu ilk zafer saymıştı. Sevr mağarasındaki Muhammed (s.a.v.)e de bunu böyle anlatmıştı. Kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyurmuştu:
"Eğer Muhammed'e yardım etmezseniz iyi bilin ki, Allah ona yardım etmişti. Hani yalnız iki kişiden biri olduğu halde, inkar edenler kendisini Mekke'den çıkardıkları sırada, ikisi mağarada iken arkadaşına: "Üzülme, Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkar edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, hakimdir." (Tevbe- 40).
Hz. Peygamber, Sevr mağarasına gitmek üzere evden çıktı. Sevr mağarası, Mekke'nin alt tarafında, uzakça bir yerdedir. Arkadaşı Ebubekir'le birlikte yola koyuldu. Yolda yürürlerken Ebu Bekir bazan onun önüne geçiyor, bazan da arkasında kalıyordu. Neden böyle yaptığını soran Hz. Peygamber, Ebubekir şu cevabı verdi: "Arkada iken sana önden bir saldırı gelir diye korktuğum için öne geçiyorum. Bu sefer de arkandan sana bir saldırı gelir diye korkuyorum ve arkaya geçiyorum!" Başka bir rivayete göre de Ebubekir, Hz. Peygamberin bu sorusuna şu cevabı vermiştir: "Önde giderken arkadan seni yakalamalarından korktuğum için, arkaya geçiyorum. Arkada iken de önden seni gözetlerler diye korkuyor ve öne geçiyorum!"
Beyhaki Hz. Ömer'in şöyle dediğim rivayet eder: "Resulul-lah (s.a.v.) bir gece evden çıkıp Mekke'den ayrıldı. Sevr mağarasına doğru yol aldı. Beraberinde Ebubekir vardı. Ebubekir bir saat, Peygamberin önünde, bir saat da arkasında yürüyordu. Bunu farkeden Peygamber efendimiz: "Ey Ebubekir! Neyin var? Ne diye bir saat Önümde, bir saat arkamda yürüyorsun?" diye sordu. Ebubekir ona şu karşılığı verdi: "Ya Resulullah peşine düşeceklerini düşündüğüm için arkana geçiyorum. Sonra da önden seni gözetleyeceklerini düşünüyorum; bu nedenle de

önüne geçip yürüyorum!" Hz. Peygamber ona: "Ey Ebubekir! Başıma kötü bir durum gelecek olursa, benim yerimde olmak ister miydin?" diye sorunca, Ebu Bekir: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, isterdim" diye cevap verdi."

Sevr mağarasının kapısına vardıklarında Ebubekir: Ta Resulullah! Siz yerinizde durun. Ben içeriye girip etrafı kontrol edeyim ve mağaradaki delik deşikleri kapatayım" dedi. Sonra mağaraya girdi. Etraftaki delik deşiği kapattı. Dışarı çıktı, ama bir deliği kapatmadığını hatırlayınca: "Ya Resulullah, yerinden ayrılma. Unuttuğum bir delik var. Onu da kapattıktan sonra içeri girersin" dedi. îçeri girip o deliği de kapattıktan sonra: "Buyur ya Resulullah" dedi. Resulullah (s.a.v.) de içeri girdi.

Hz. Ömer şöyle demiştir: "Hayatımı elinde tutan Allah'a an-dolsun ki o gece, Ömer'in ailesinden daha hayırlıdır!"[2]

Resulullah (s.a.v.) yüce Allah'ın va'dine güvenerek, davette bulunmak ve risaleti tebliğ etmek yolunda razı olarak bekledi, îslam devletini kurmak uğruna, Allah'ın beldeleri içinde en çok sevdiği bir belde olan Mekke'den ayrılmaya razı olmuştu. Mek-keliler onu beldelerinde barındırmamış, öldürmek istemişlerdi. Bu çabalarının yanısıra ayetleri inkar edip kafirlik ve inatlarını sürdürüyorlardı. Bu sebeplerden dolayı Peygamber efendimiz, islam devletinin ilk nüvesini atmak için, Mekke'den çıkıp başka bir yere gitti.

Müşrikler veya islam'ın azılı düşmanları, Resulullah (s.a.v.)in Mekke'den çıkıp gittiğini, onun yatağında ise Hz. Ali'nin yattığını, öldürmek için Hz. Peygamberi gözetlediklerini sanarak aslında Hz. Ali'yi gözetlemiş olduklarım anladılar. Hz. Ali'den Hz. Peygamber'in nereye gittiğini öğrenmeye çalıştılar. Ama istedikleri bilgiyi elde edemediler. Nerede olduğunu öğrenmek için Hz. Peygamber'in ayak izlerini takib ederek peşine düştüler. Çarşı-pazarlara ve her yere baktılar. Onu canlı veya ölü olarak getirecek kimseleri aradılar. îzini sürmeye başladılar. Nihayet onun ve arkadaşının gizlendikleri Sevr dağındaki mağaranın önüne gelip durdular. Ama ilahi bir mucize olarak bir örümcek, mağaranın kapısına ağ örmüştü. Ağ, sanki yıllar önce örülmüş gibiydi. İki güvercin de kapının ağzında yuva yapmışlardı. Bu harikulade manzara açıkça görülen bir mucizeydi. Ama Peygamber (s.a.v.), nübüvvetini ispatlamak için Kur'an-ı Kerim'den başka bir şeyi öne sürmemişti. Çünkü Kur'an-ı Kerim, onun kıyamete kadar devam edecek en büyük mucizesiydi. Bütün nesiller ve bütün insanlık için bir hüccetti.

Kureyşliler Hz. Peygamber'in izini sürerek Sevr mağarasının yanına vardılar. Mağaranın kapısındaki manzarayla karşılaştılar. Kapıdaki Örümcek ağını

görünce, "Buradan içeriye kimse girmemiştir" dediler. Halbuki mağaranın içine göz atsalardı, Resullulah (s.a.v.) ile arkadaşı Ebubekir'i göreceklerdi. Ama yüce Allah, onların gözlerini başka tarafa çevirdi. Peygamber (s.a.v.) emin ve rahat idi. Bu sebeple kalkmış, namaz kılıyordu. Ebubekir de onu gözetliyordu. Namazını tamamladığında, Hz. Ebubekir onun başına bir iş gelmesinden korkarak şöyle dedi: "Vallahi kendi şahsım için feryad ve figan edecektim. Ama sesimi çıkarmadım/' Hz. Peygamber de ona: "Kork-ma! Allah bizimledir." dedi.
Hz. Peygamber'in kavmi işte böyle yapıyordu. Mağara içinde olup bitenlere gelince Hz. Ebubekir, Resulullah (s.a.v.) korumak için gerekli tedbirleri almıştı. Mağarada bulundukları sürece oğlu Abdullah'ı, Kureyşliler'in haberlerini ve neler yaptıklarını gelip kendilerine bildirmekle görevlendirmişti. Abdullah kültürlü ve idrakli bir gençti. Geceleri babasıyla Hz. Peygamber'in yanına geliyor, sabahları da Kureyşliler'le beraber oluyordu. Resulullah'la arkadaşına karşı kurdukları komploları duyduğunda, gece karanlığı bastırınca bu haberleri gelip onlara ulaştırıyordu. Kölesi Amir bin Füheyre'ye de koyunlarını otlattıktan sonra akşamleyin mağara tarafına salmasını ve Hz. Peygamberle Ebubekir'e süt göndermesini emretmişti. Karanlık bastırınca Amir, koyunları oradan alıp Mekke'ye sürüyor, böylece mağaraya haber veya yemek getirenlerin ayak izleri kaybedilmiş oluyordu.
Ebubekir'in kızı Esma, babasıyla Hz. Peygamber için deriden bir sofra hazırlamıştı. Sofrayı bağlayacak bir şey bulamayınca kemerini kesti. Bir parçasıyla sofranın ağzım bağladı. Bu, sebeple kendisine "iki kemerli" denildi. Her gün veya her fırsat buldukça Hz. Peygamber'le arkadaşına yemek götürürdü.

Suraka ve Medine'ye Gidiş

Peygamber (s.a.v.) mağarada üç gece bekledi. Nihayet Ku-reyşliler sakinleştiler ve Hz. Peygamberi yakalamaktan ümit kestiler.Bundan sonra Hz. Peygamberle arkadaşı Medine'ye doğru yola çıktılar. Beraberlerinde müşrik kılavuzları da vardı, ama onlara karşı güvenilir bir kimse idi. Düzenbaz ve hain değildi. Kureyşliler'den herhangi bir kimse peşlerine düşmesin diye onları sahil yolundan götürdü. Çünkü Kureyşliler, Hz. Peygamber'in bu yoldan gideceğini düşünmüyorlardı. Onlar sahi] yolundan giderken, Kureyşliler onları diğer tarafta arıyorlardı. Onu sağ veya ölü olarak getirene 100 deve va'detmişlerdi. Süra-ka binMalik bin Cu'şum bu ödülü elde etmeye tamahlanmıştı. îbn Ishak, Süraka'nın bu konuda şöyle dediğini rivayet eder:
"Resulullah (s.a.v.) hicret ederek Mekke'den ayrıldığında Kureyşliler, onu

bularak geri getirecek olan kimseye 100 deve vermeyi va'dettiler. Bir ara ben kavmim arasında oturmaktaydım. Akrabalarmızdan biri gelip: "Vallahi az önce yanımdan üç kişi geçti. Onların, Muhammed ve arkadaşları olduklarını sanıyorum!" dedi. Susması için ona göz kırptım. Bir süre bekledikten sonra atımın ve silahımın getirilmesini emrettim, fal oklarını çektim. Beğenmediğim ok çıktı. Muhammed'i yakalayıp Kureyşliler'e teslim edebileceğimi ve yüz deveyi alacağımı umuyordum. Zırhımı giydim, Muhammed'in peşine düştüm. Atım hızlanınca birden tökezledi; yere yuvarlandım. "Bu da nesi?" dedim. Sonra fal okumu çıkarıp fal çektim. Falını iyi çıkmamıştı. Ama onu izlemekten vazgemeye niyetim yoktu. Yine peşine düştüm. Bir ara atım yine hızlandı ve tökezledi; yere yuvarlandım. "Bu da nesi?" dedim. Sonra fal oklarımı çıkarıp fal çektim. Yine peşlerine düştüm. Muhammed'le arkadaşları görününce atım yine tökezledi, Ön ayakları yere battı, ben de yere düştüm. Atımın ön ayakları yerden zorlukla çıktı; ayaklarını çıkardığı yerden tozlu bir duman çıktı. Bunu görünce artık ona bir şey yapamayacağımı ve onun bana galip geleceğini anladım. Onlara seslenerek şöyle dedim: "Ben, Cu'şum oğlu Süra-ka'yım. Sizinle konuşmak istiyorum. Vallahi sizi rahatsız etmeyeceğim. Size karşı hoşlanmayacağınız bir davranışta bulunmayacağım." Resulullah (s.a.v.), "Bizden ne istiyorsun?" diye sorunca: "Benimle senin aranda kalacak bir yazı yazıp bana vermeni istiyorum"dedim."

Süraka'nın asıl takip nedenini Resulullah'a anlatmış olduğu da düşünülebilir. Ancak karşılaştığı durumları görüp, risaleti-nin gerçekliğine inanınca, Muhammed (s.a.v.)in Allah tarafından desteklendiğine kanaat getirdi. îsteği üzerine Resulullah (s.a.v.) bir belge yazarak Süraka'ya verdi. Mekke-i Mükerre-me'nin fethedildiği güne kadar Süraka o belgeyi sakladı. Resulullah (s.a.v.) Taif ve Huneyn seferlerini tamamladıktan sonra Süraka, bu belgeyi alarak onun yanma gitti.

Bu konuda Süraka şöyle der: "Resulullah (s.a. v.)e yaklaştım. Belgeyi elime alarak yükselttim ve "Ya Resulullah! Bu senin bana yazmış olduğun bir yazıdır. Ben Cu'şum oğlu Süra-ka'yım!" dedim. O da: "Bugün ahde vefa günüdür" dedi."

Süraka da müslüman olduğunu ilan etti. Öyle anlaşılıyor ki, o, hicret sırasında gördüğü şeyler karşısında Peygamber efendimizin nübüvvetinin gerçekliğine inanmış, bu belgeyi de bu sebeple almıştı. Kayıp ve başıboş develeri sulamanın sevabını Re-sulullah'a sorarak şöyle demişti: "Kayıp (ve başıboş) develer havuzuma geliyorlar. Halbuki ben kendi develerim için suyu havuza dolduruyorum. Kayıp (ve başıboş) develerin, havuzumdan su içmesi durumunda sevap kazanır mıyım?" Merhametli Resul ona şu cevabı vermişti: "Evet. Ciğeri

olan her canlı (sulamamdan ötürü sevap vardır."
Süraka, müslüman olmuştu. Kavminin bulunduğu yere dönerek, zekatını Peygamber efendimize göndermişti.

Kafile Zorlu Yolda Yürüyor

Kutlu yolculuk kolay olmadı. Çünkü yol, çölden geçiyordu. Çölden geçmekse kolay değildi. Kum tepeleri ve çukurlar vardı. Kılavuz, alışılagelen yoldan gittikleri takdirde, Kureyşliler'in kendilerini takib edeceklerinden korktuğu için, en zor ve engebeli yolu seçti. Burası çölün en uzun yoluydu. Onları sahil yolundan götürdü. Medine'ye sahil yolundan gitmek, o zamanlar pek alışılmış bir durum değildi. Kafilenin yolda nerelere uğradığını îbn îshak'tan dinleyelim. "Siret" adlı eserinde şöyle diyor:
"Kılavuzları Abdullah bin Uraykit, onları yola çıkarırken Mekke'nin alt taraflarından çıktılar. Sonra Hz. Peygamberle Ebubekir'i sahil yolundan yürüttü. Usfan'ın aşağısından geçip Emec'in alt taraflarına vardılar. Yola devam edip Kadid'in önünden geçtiler. Oradan Harar'a, Harar'dan da Seniyyetü'l-Mürre'ye ulaştılar. Buradan Lakfa'ya vardılar. Medlecetü Lakfı geçip Medlecetü Mehac'a ulaştılar. Oradan Merciü Me-hac'a geçtiler. Yola devam edip Merciü zi'l-Gudveyn'e, Batnu zi keşr'e Cüdacid ve Ecred'e vardılar. Oradan yola koyulup Medlecetü Tahen pınarına, oradan da Ababid'e vardılar ve nihayet Faha'dan geçtiler."
îbn Hişam der ki: "Sonra kılavuz onları Arac'a indirdi. Öğleye kadar orada kaldılar. Eşlem kabilesinden Evs bin Hicr adındaki bir adam, Resulullah'ı tbner-Rida adlı bir deveye bindirerek Mesud bin Hüneyde adlı kölesiyle birlikte Medine'ye gönderdi. Sonra kılavuz, ikisini Arac'dan çıkarıp Seniyyetü'l-Fain'e götürdü, pradan Batnu Reim'e geçtiler. Nihayet Rebiü'l-Evvel ayının 12. gecesinin sabahında, Pazartesi günü Küba'ya ulaştılar. Zaman, kuşluk vaktiydi. Güneş tepeye doğru çıkıyordu." [3]
Hicret kafilesinin uğradığı yerler, işte bunlardı. Buralar, ancak çölü iyi tanıyanlar tarafından bilinen yerlerdi. Kılavuz buraları çok yi tanıyordu. Müslüman olmadığı halde, Hz. Peygamberle Ebubekir'e karşı emniyetli ve dürüst idi.
Yolculuğun ne kadar zor geçtiğini anlatmak için bu ifadeler yeterlidir. Binekler çok zorlanmış, öyle ki, Peygamber efendimiz bineğini değiştirmek zorunda kalmıştı.

Ümmü Mabed

Burada ihlaslı ve temiz bir kadınla ilgili bir olayı anlatacağız. Hicret yolculuğu esnasında Hz. Peygamber (s.a.v.) onunla, Kadid denen yerde karşılaşmıştı. Hicret yolculuğu esnasında görülen harikalara ek olarak Peygamber efendimiz bu kadınla karşılaştığında da bazı harikulade haller zuhur etmişti. Ama Cenab-ı Allah, müşriklerin gözlerine perde çekmiş, dolayısıyla bu harikaları görememişlerdi. Bu harikalara örnek olarak örümceğin mağara kapısına ağ örmesini, güvercinlerin oraya yuva kurmalarını, Süraka'nın atının ayaklarının yere batmasını ve defalarca tökezlemesini gösterebiliriz. Bütün bunlar Hz. îşa ile Musa'nın mucizelerinden geri kalmayan ve gözle görülebilen mucizelerdi. Ama Peygamber efendimiz bu mucizeleri öne sürerek Kureyşliler'e ve insanlığa meydan okumamıştır. Aksine o, en büyük mucize olan Kur'an-ı Kerim ile dünyaya karşı meydan okumuştur.
Ümmü Mabed'e uğradığında zuhur eden harika şu idi: Ümmü Mabed'in zayıf ve sütsüz koyunu süt vermeye başlamış, kafiledeki herkes o sütten içmiş ve süt, yine akmaya devam etmişti. Hz .Peygamberdin konuk olduğu ev halkı da o sütten doyasıya içmişlerdi. Beyhaki, bu kıssayı Ebu Mabed el-Huzai'den naklederek Şöyle anlatıyor: "Resulullah (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret edeceği gece Ebubekir, Ebubekir'in kölesi Amir bin Füheyr'e ve kılavuz Abdullah bin Ureykit el-Leysi ile birlikte yola çıktı. Ümmü Mabed, metanetli ve iffetli bir kadındı. Evinin dış kısmında bir kenarda oturmaktaydı, Kafîledekiler, yanında satılık et veya 'süt bulunup bulunmadığını sordular. Yanında ne et, ne de süt vardı. "Yanımda bu istedikleriniz bulunsaydı, sizi ağırlamakta kusur etmezdim" dedi. Çünkü onlar kıtlık içindeydiler.
Resulullah (s.a.v.) evin çevresine baktı. Bir köşede bir koyunun durduğunu görünce: "Ey Ümmü Mabed! Bu koyun nedir?" diye sordu. O da: "Zayıflığından ötürü sürüye katılamamış bir koyun!" dedi. Hz. Peygamber, "Sütü var mı?" diye sordu. "Süt veremeyecek kadar zayıftır" diye cevap alınca, "Onu sağmama izin verir misin?" diye sordu. Ümmü Mabed: "Sütü varsa sağ!" diye izin verdi. Hz. Peygamber koyun için dua edip elini memelerine sürdü. Bir cemaati doyuracak büyüklükte bir kap getirmelerini söyledi. "Bismillah" diyerek sağmaya başladı. Koyun da bacaklarını araladı. Oluktan boşanırcasma bol süt geldi; kap doldu. Hz. Peygamber, sütü Ümmü Mabed'e gönderdi. Ümmü Mabed ve Hz. Peygamber'in arkadaşları kana kana içip doydular. En sonunda Peygamber efendimiz içti ve "kavmin sakisi en sonda içer" dedi. İçtikten sonra koyunu ikinci kez sağdı. Son sağılan sütü Ümmü Mabed'e bıraktılar ve yanından ayrılıp gittiler.

Çok geçmeden Ümmü Mabed'in kocası Ebu Mabed, iliği boşalmış zayıf ve cılız keçilerini önüne katarak eve geldi. Keçiler zayıflıklarından dolayı sallanarak yürümekteydiler. Evdeki sütü görünce şaştı ve *Ey Ümmü Mabed, bu süt nereden geldi?" diye sordu. Evde sağmal hayvan yoktu. Koyunları süt verecek durumda değildi. Ümmü Mabed, cevaben dedi ki: "Sütün bir yerden geldiği yok. Buraya şöyle konuşan mübarek bir adam geldi. (Kocası bu adam mutlaka Kureyşliler'in aradığı şahıstır, . dedi.) Yüzü parlak, huyu güzel, siması tatlı ve mükemmeldi. Başı küçük değildi. Endamı düzgün ve Ölçülü, kirpikleri uzundu. Sesi tok, gözlen sürmeli ve hilal kaşlıydı. Boynu uzunca, sakalı sık, konuşması tatlıydı. Sözleri açık-seçik ve net idi. Susarken vakur, konuşurken yüce idi. Kelimeleri, bir ipe dizilmiş boncuk taneleri gibi akıp geliyordu. Uzaktan insanların en yumuşak huylusu, yakından da en güzeli olarak görünüyordu. Orta boyluydu. Uzunluğu, kendisini gören gözün unutamayacağı ölçüdeydi. Kısalıkla ayıplanamazdı. İki dal arasındaki bir dal gibiydi. Kafiledeki üç kişiden en parlak görünümde olan kendisiydi. Endamı en güzel olan da kendisiydi. Kendisini çevreleyip onu dinliyor, emrettiğinde emrini hemen yerine getiriyorlardı. Kıskanılacak bir durumdaydı. Asık suratlı ve azarla-yıcı değildi."
Kocası dedi ki: "Vallahi sözünü ettiğin bu adam, Kureyşli-ler'in aradığı adamdır. Ona rastlarsam, beni arkadaşlığa kabul etmesini isteyeceğini. Yolunu bulursam bunun için çaba sarf edeceğim."
Bu anlattıklarımız, Ümmü Mabed'in sözleri ve kısssası idi. Hz. Peygamber'in evsafından bahsederken buna değinmiştik. Siyer kitaplarında anlatıldığına göre Ümmü Mabed'in adı, Ati-ke binti Halef bin Ma'ad bin Rebia bin Adrem'dir. Kocası Ebu Mabed'in adı da, Ekseni bin Uzza bin Ma'bed bin Rebia bin Adrem'dir. Karı-koca, amca çocuklarıdır. Rivayete göre Ümmü Ma*bed'in kocası müslüman olup hicret etmiştir.

Diğer Harikalar

Hz. Peygamber'i Medine'ye götüren kılavuz, onu işlek olmayan bir yoldan ve bir çok yöreye uğratarak götürdü. Bu yolda Hz.Peygamber, çölde yolculuk etmek ve su ile azığa ihtiyaç duymakla ilgili bazı mucizeler gösterdi. Beyhaki, bu konuda Kays bin Numan'm şöyle dediğini rivayet eder:
aResulullah (s.a.v.) ile Ebubekir gizlice Mekke'den çıktıktan sonra , yolda bir sürü gütmekte olan bir çobana rastladılar. îç-mek için ondan süt istediler. O da: "Yanımda sütü sağılacak bir koyun yoktur. Ancak şuracıkta, yavrusunu erken düşürmüş bir keçi var, onda da sağılacak süt kalmamıştır" dedi. Hz. Peygamber,

"Onu buraya çağır" dedi. Çoban çağırdı, hayvan geldi. Hz. Peygamber onu bağladıktan sonra elini memelerine sürdü ve dua etti. Nihayet memelerinden süt akmaya başladı. Ebubekir bir kap getirdi. Sütü içine sağmaya başladı. Hz.Peygamber, sağdığını Ebubekir'e içirdi. Sonra yine sağıp çobana içirdi. Üçüncü kez sağdığını da kendisi içti. Çoban, gördüğü bu manzara karşısında şaştı ve: "Sen kimsin? Vallahi senin gibisini görmedim!" dedi. Hz. Peygamber, "Sana kendimi tanıttığım takdirde beni gizler ve kimselere anlatmaz mısın?" diye sordu. Çoban, "Evet" deyince, Hz. Peygamber: "Ben, Allah'ın Resulü Muhammed'im!" dedi. Ihlaslı çoban, "Kureyşliler'in, dinden çıktığını iddia ettikleri adam sen misin?" diye sordu. Hz. Peygamber de: "Onlar böyle diyorlar" dedi. Çoban, bu kez şöyle dedi: "Senin Peygamber olduğuna tanıklık ederim ve senin getirdiğin dinin gerçek olduğuna şehadet ederim. Senin yaptığını ancak bir Peygamber yapabilir. Ben sana tabiyim!" Çobanın bu sözlerine Hz. Peygamber şu karşılığı verdi. "Şimdilik sen bu işin üstesinden gelemezsin. Benim galib olduğumu ve güçlendiğimi duyduğun zaman yanıma gel." Ebu Ya'la da böyle bir rivayette bulunmuştur.
Ebu Nuaym da, Abdullah bin Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Ergenlik çağında bir gençtim. Mekke'de Utbe bin Ebi Muayt'ın koyunlarını otlatıyordum. Resulullah (s.a.v.) ile Ebu-bekir yanıma geldiler. Müşriklerden kaçmışlardı. Resulullah (s.a.v.): "Ey delikanlı bize içirecek sütün var mı?" diye sordu. Ben de: "Bu koyunlar emanet olarak yanıma bırakılmıştır. Sütlerini size içiremem" dedim. "Senin yanında, üzerine koç atlamamış bir koyun yok mu?" diye sorunca ben, "Vardır" dedim ve yanına getirdim. Resulullah (s.a.v.) koyunun memesini tuttu, dua etti, koyunun memesi süt doldu. Ebubekir, ortası çukur bir kaya parçası getirdi; Hz. Peygamber, sütü içine sağdı. Hem kendisi, hem de Ebubekir o sütten içti. Bana da içirdiler. Sonra Hz. Peygamber, memeye: "Kısıl" dedi; meme de kısılıp sütü kesildi. Daha sonra yanına vardığımda, "O güzel sözden (yani Kur'an-ı Kerim'den) bana da öğret" dedim. Resulullah (s.a.v.) bana: "Sen bilgili bir çocuksun" dedi. Ben de onun ağzından yetmiş sureyi alıp ezberledim. Ezberimin doğruluğuna hiç kimse itiraz etmemiştir."
Siyer alimleri bu kıssa üzerinde ihtilaf etmişlerdir. Şöyle ki: Ibn Mesud (r.a.) hicretten önce, müslüman olan, Allah yolunda eziyet gören ve Habeşistan'a hicret edenlerdendir. Yukarıdaki kısasa, onun, Peygamber efendimizin hicreti esnasında müslüman olduğu zannını doğurmaktadır. Siyer alimlerinin söyledikleri sözler, anlatılan kıssanın gerçekleşmiş olmasına ve hicret esnasında meydana gelen harikulade hallerin özüne mani ve aykırı değildir. Çünkü bu kıssa, sahih kitaplarda yer almaktadır. Belki de siyer alimlerinin sözü, kıssanın

gerçek olup olmadığı üzerine değil de, kıssanın anlatılışında kullanılan ifadeler üzerinedir. Çünkü kıssanın gerçek olduğunda şüphe yoktur.
Bütün bu anlatılanlar, Peygamber (s.a.v.) efendimizin, Musa (a.s.)m izhar ettiği kendine özgü dokuz mucizeden daha fazlasını izhar etmiştir. Manevi delalet bakımından bu mucizeler, Hz. İsa'nın gösterdiği mucizelerden daha aşağı değildirler. İsa (a.s.)» Allah'ın izniyle ölüleri diriltmiş, mezarlarından çıkmalarını sağlamıştır. Mucizelerin tür bakımından değişik olmaları, Muhammed (s.a.v.)in mucizelerinin manevi delalet bakımından zayıf oldukları anlamına gelmez. Örneğin îsra ve Miraç hadisesi, hem maddi, hem de manevi yönü olan bir mucizedir. Süra-ka'nın atının ayaklarının yere gömülmesi, Hz. Peygamber'in parmakları arasından süt fışkırması ve bunun tekerrür etmesi; ölüleri diriltmekten daha geri ve daha az olmayan manevi bir kuvvetin Hz. Peygamber'de mevcut olduğunu ispatlamaktadır. Bütün bu mucizeleri izhar ettiği halde Hz.Peygamber, sadece Kur'an-ı Kerim'i öne sürerek insanlığa meydan okumuştur.
"Dünyalara uyarıcı olması için kulu (Muhammed'e) furkan (Kur'an-ı Kerim)i indiren Allah, yücelerin yücesidir/' (Furkan i)

Hz. Peygamberin Küba'ya Ulaşması

Mübarek kafile, Hz. Peygamber ve arkadaşı, çöldeki çukurlu, tepeli, zahmetli ve engebeli yolda yürümeye devam ettiler. Müşriklere yakalanmamak için, uzun bir yoldan gitmeyi tercih etmişlerdi. Allah'ın mucizeleri çokça ve peşpeşe görülüyordu. Bu harikaları, Hz. Peygamber'in -Her nereye giderse ve her nereye konaklarsa- Cenab-i Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu anlaması için izhar edilmişti. Allah'ın kendisiyle beraber olduğunu bu harikaların zuhurundan önce de iman gözüyle görüp anlamıştı. Çünkü mağaradayken arkadaşı Ebubekir'e: "Üzülme, Allah bizimledir" demişti. Cenab-ı Allah, nübüvvetinde gösterdiği gibi yolculuğu esnasında da ona harikaları ve ayetlerini göstermişti:
Yolculuğun zahmeti, kuwet,ve zafer yeri olan Küba'ya ulaşmakla sona ermişti. Bu nurlu kafile orada ehl-i imanla karşılaşmıştı. Mü'minler, Hz. Peygamber'in yolunu gözlüyor ve onun kendi aralarına girmesiyle ferahlanıp aydınlanıyorlardı.
Ibn îshak, Abdurrahman bin Uveymir bin Saide'nin şöyle dediğini rivayet eder: Kavmimden Resulullah'ın sahabisi olan bazı kimseler bana dediler ki: Resulullah (s.a.v.)ın Mekke-i Mü-kerreme'den çıktığını duyunca buraya gelişini beklemeye başladık. Her gün sabah namazını kıldıktan sonra Karataş denen mevkiimizin dışına çıkıp onun gelişini bekliyorduk. Güneş yükselip gölgeleri yok edinceye

kadar bekliyor, gölgelenecek yer bulamayınca da evlerimize geri dönüyorduk. O zamanda günler çok sıcak geçiyordu. Bu hal, Resulullah'm geliş gününe kadar devam etti. O gün de, her zamanki gibi oturup beklemeye başladık. Gölgelenecek yer kalmayınca da evlerimize döndük. Evlerimize gireceğimiz sırada Resulullah (s.a.v.) geldi. Onu ilk gören, yahudi bir adamdı. O, bizim Resulullah'ı beklediğimizi ve yolunu gözlediğimizi biliyordu. Geldiğini görünce: "Ey Ensari-ler! îşte beklediğiniz geldi!" diyerek yüksek sesle bağırmaya başladı. Biz Resulullah (s.a.v.)e doğru koştuk... Bir hurma ağacının altında gölgelenmekteydi. Beraberinde akranı ve arkadaşı Ebubekir vardı. Çoğumuz Resulullah'ı daha önce hiç görmemiştik. Etrafında bir kalabalık ve izdiham meydana geldi. în-sanlar o iki kişiden hangisinin Resulullah, hangisinin Ebubekir olduğunu bilmiyorlardı. Nihayet Resulullah'ın üzerindeki gölge geçince Ebubekir, abasıyla onu gölgelendirdi de, böylece Resulullah'ı tanımış olduk.

Siret alimlerinin anlattıklarına göre Resulullah (s.a.v.) Kül-süm bin Hind'in evine konuk oldu. Diğer bazı alimlerse, Sa'd bin Hayseme'nin evine konuk olduğunu anlatırlar, tbn îshak ile diğerleri bu iki haberi uzlaştırarak Hz.Peygamber'in önce Külsum bin Hind'in evine konuk olduğunu, ama halkın yine çıkıp onlarla sohbet edişinin Sa'd bin Haseme'nin evinde olduğunu söylemişlerdir. Hz.Peygamber'in, Sa'd'm evinde oturmayı tercih ettiğini ifade eden rivayetler de varid olmuştur. Çünkü Sa'd, bekardı. Evde ailesi yoktu. Evi, bekar muhacirlerin evi olmuştu. Hz. Peygamber'in arkadaşı EJbubekir ise Hubeyb bin Asafın evine konuk olmuştu.

Hz. Ali, Resulullah'a Küba'da ulaştı. Çünkü o, emanetleri sahiplerine geri vermek için, Resu-lullah'm yola çıkmasından sonra üç gün üç gece daha Mekke'de kalmıştı. Ondan sonra doğruca Medine'ye yönelerek yola koyulmuştu. Hemen hemen o, Peygamber efendimizle arkadaşı Ebu-bekir'in Sevr mağarasında kaldıkları süre kadar Mekke'de beklemişti. Çünkü iki arkadaş, Sevr mağarasında üç gece beklemişlerdi.

Hz. Ali de Hz. Peygamber'in indiği eve, Külsum bin Hind'in evine konuk oldu. Öyle anlaşılıyor ki o, Hz. Peygamber'den en az bir gece sonra Küba'ya gelmiştir. Çünkü Hz. Peygamber Küba'da bir, ya da iki gece kaldı. îbn îshak'm anlattığna göre o, Küba'da dört gün, dört gece kalmıştır. Yine onun ifadesine görje pazartesi, salı, çarşamba ve perşembe günleri orada kalmıştır. Orada kaldığı süre içinde Küba mescidini inşa ettirmiştir. Bu mescide Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Allah şöyle işarette bulunmaktadır:

"ilk gününden beri takva (temeli) üzerine kurulan mescidde bulunman daha uygundur. Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri

sever." (Tevbe: 108)
Hz. Peygamber'in içinde durduğu ilk günden itibaren o mes-cid, takva temeli üzerine kurulmuştur. Ona hicret mescidi adını vermek daha uygun olur. Orası, riya ve nifaka sapmaksızın, yaptıkları ibadetlerle arınmak isteyen kimselerin mescididir.
Resulullah (s.a.v.) Rebiü'l-Evvel ayının orûkisinde pazartesi günü Küba'ya ulaştı. Bu ayın son gününde oraya ulaştığını söyleyenler de olmuştur. Ancak raviler, birinci görüşü tercih etmektedirler.

Medine'ye Giriş

Resulullah (s.a.v.)ın Medine'ye girişi Medine halkı, onlardan sonra gelecek olan nesiller ve tüm insanlık için kutlu bir gün oldu. Çünkü o gün Mekke'de sabit, belirli ve genel bir düzene bağlı kalınmadan yapılan islam daveti umumilik niteliği kazanarak Medine'ye intikal etmişti. Daha önce Mekke'de uyulan ve uygulanan belirli ve sabit bir davet düzeni yoktu. Sadece islam akidesi ve onunla ilgili hükümler açıklanıyordu. Yapılan davet, Mekke ve çevresinin dışına taşınıyordu. Ama bu davet, Medine'ye intikal edince genellik vasfını kazandı. Bütün Arap beldelerine yayıldı. Daha sonra Arap beldelerinin dışına, oradan komşu ülekelere ulaştı. Bilahare kıtadan kıtaya intikal etti.
Medineliler Cenab-ı Allah'ın kendilerine bahşettiği nimeti ve özel olarak Medine'ye kazandırdığı şerefi idrak etttiler. Çünkü Medine, önce müslümanlarm ilk barınağı, yurdu ve zafer yeri olmuştu. îkinci olarak, îslami düzenin vatanı olmuştu. Üçüncü olarak da islam'ın güç ve kuvvet kazandığı bir mıntıka olmuştu. Putperestliğin artık ortadan kalkmak üzere olduğunu herkes duydu. Yahudiler de artık bilgileriyle ve önceden sahip oldukları kitaplarıyla övünemez olmuşlardı.
îşte bütün bu sebepler dolayısıyla insanlar, Hz. Peygam-ber'in teşrifi nedeniyle tekbir ve tehlil getirerek onu karşılamaya çıkmışlardı. Şeref ve yüceliğin gelmesinden, putperestlikten kurtulmaktan dolayı sevinç duymuş, Peygamberin kudumunda kendileri için hidayet görmüşlerdi.
Buhari ile Müslim, Hz. Ebubekir'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Medine'ye vardığımızda insanlar yollara dökülmüş ve damlara çıkmışlardı. Gençlerle hizmetçi ve köleler 'Allahüekber. Resulullah geldi. Allahüekber. Muhammed geldi. Allahüekber. Muhammed geldi. Allahüekber. Resulullah geldi" diyorlardı."
"DelaiPun-Nübüvve" adlı eserde Beyhaki; "Şemail" adlı eserde Ebubekir el-

Makri; "Riyad" adlı eserde Taberi, îbn Aişe' (Ubeydullah bin Muhammed bin Hafs)den rivayet ederek derler ki: Hz. Peygamber'in gelişim kutlayan cariyeler şu şiiri okudular:
"Veda tepelerinden dolunay doğdu üzerimize. Allah'a davet eden var oldukça şükretmek gerek bize. Ey gönderilen! Sana itaat etmek vacib oldu bize."
Bu haber, Tirmizi ile Nesei'nin Sünen'lerinde Saib bin Ye-zid'den rivayet edilmiştir.
Hz. Peygamber Medine'ye gelişinde tekbir getirilerek, büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. Bu arada, ifade ettiği anlam bakımından daha parlak bir ameli karşılama daha olmuştu. Şöyle ki: Evs ve Hazrec kabilesinden her aile, Resulullah'm kendilerinde misafir kalması için, devesinin yularını tutmak istediler. Büyük bir izdiham meydana geldi. Salim oğullarından bazı adamlar gelmiş ve *Ya Resulullah, bizim yanımızda ikamet et Biz sayıca çok, güçlü ve savaşa karşı hazırlıklıyız" diyerek devesinin yularını tutmuşlardı. Resulullah (s.a.v.) "deveyi bırakın. Ona (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi.
Beni Beyaze kabilesinden de bazı adamlar gelerek, "Bize gel ya Resulullah. Biz sayıca çok, güçlü ve savaşa karşı hazırlıklıyız" dediler. Ve devesinin yularını tuttular. Hz. Peygamber: "Deveyi bırakın. Ona (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi. Deveyi serbest bıraktılar. O da gidip Saide oğullarının evinin önünde durdu. Sa'd bin Ubade ile Münzir bin Amr, Saide oğulları kabilesinden bazı adamlar arasından çıkıp Öne geçtiler ve: "Bize gel ya Resulullah. Biz sayıca çok, güçlü ve savaşa karşı hazırlıklıyız" dediler. Devenin yularına sarıldılar. Peygamber (s.a.v.): "Onu bırakın. Ona (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi. Onlar da deveyi serbest bıraktılar. Deve yürümeye başladı. Haris bin Hazreç oğullarının evinin hizasına geldiğinde Muaz bin Rebia, Harice bin Zeyd ve Abdullah bin Revaha, Haris bin Hazreç kabilesinden bazı adamların arasından çıkıp öne geçtiler ve: "Ya Resulullah, kardeşlerinin arasına gel. (Hz. Peygamberin dedesi Abdülmuttalib'in annesi bu kabiledendi.) Çokluğa, kuvvete ve tedbire gel" dediler ve devesinin yularını tuttular. Hz. Peygamber: "Onu bırakın. Ona, (duracağı yer için gerekli) emir verilmiştir" dedi. Onlar da deveyi serbest bıraktılar. Deve yürümeye başladı. Malik bin Neccar'ın evinin önüne gelip çöktü. Ebu Eyyub el-Ensari'nin evi de oradaydı. Ibn îshak der ki: Deve çökünce Resulullah (s.a.v.) inmedi. Deve tekrar ayağa kalkıp azıcık daha yürüdü. Resulullah (s.a.v.) de yularım bırakmış, ona kanşmıyordu. Sonra deve tekrar geri döndü; ilk çöktüğü yere varıp yine oraya çöktü. Resulullah da yere indi. Ebu Eyyub (Halid bin Zeyd), devenin üzerindeki eşyaları alıp evine götürdü. Resulullah (s.a.v.)de Mescid-i Nebevi'yi ve kendi evini inşa edinceye kadar Ebu

Ey-yub'un evinde misafir olarak kaldı.

---

[1] Bkz Refik el-Azim, Eşheru Meşahır'ıl-tslam.

[2] îbn Kesir, EI-Bidaye ve'n-Nihaye, c.4, s 180

[3] İbn Hışam, Siret, el, s 491-492.

RASULULLAH MEDİNE'DE İSLAM DEVLETİNİN KURULUŞU

Rasulullah (s.a.v)'ın Hutbeleri

Naklettiğimiz bu olaylardan anlaşıldığına göre, İslama giren Ensariler, fert ve topluluk olarak, kapısını Hz. Peygambere ardına kadar açıyor; aile ve kabile olarak sayılarının çokluğuna ve güçlü olduklarını, kendisiyle beraber savaşacaklarını söylüyorlardı. Bütün bunları herhangi bir kayıt ve şart öne sürmeden taahhüd ediyorlardı.
Öyle anlaşılıyor ki bu parlak karşılama, müşriklerin ve özellikle daha sonraları münafık olanların öfkelerini kabartıyordu. Bunlar açıklayamadıkları öfke ve

düşmanlıklarını kalplerinde gizliyorlardı. Rivayete göre Hz. Peygamber hangi evin önünden geçmişse bütün ev halkı kendisini hoş karşılamış ve kendisinden yana olduklarını açıklamışlardır. Ancak ileride o temiz Medine'de nifakın lideri olacak olan Abdullah bin Übeyy bin Selul, Hz. Peygamberi hoş karşılamamıştı.
Musa bin Ukbe'nin anlattığına göre Rasulullah (s.a.v), yoluna devam ederken Abdullah bin Übeyy Bin Selul'ün evinin önünden geçmiş onu kendi evine davet etmesini beklemişti. Abdullah o zaman Hazreç kabilesinin reisiydi. Hz. Peygamberce: "Baksana!.. Seni davet edenlerin evine git" demişti. Onun bu sözünü Hz. peygamber Ensardan bir kaç kişiye anlatınca, Sa'd bin Ubade özür dileyerek şöyle demişti: "Ya Rasulullah, seni göndermekle Allah bize lutufta bulundu. Eğer sen gelmeseydin, onun başına taç giydirecek ve onu kendimize hükümdar yapacaktık."
Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine indikten sonra Rasulullah (s.a.v) şu üç şeyi yaptı:
1. Bu üç şeyden ilki Cuma namazıydı. Bu namazı Beni Salim bin Amr bin Avf mahallesinde kıldırdı. Öyle anlaşılıyor ki, Cuma namazını, o mahalleye ait geniş bir alanda kıldırmıştır. Çünkü o zaman orada mescid bulunmuyordu. Cuma namazını kılmak için Rasulullah (s.a.v.) orayı seçtiği için daha sonra orası, bir namazgah olmuştu. Çünkü kendisi müslümanlarm veliy-yülemri idi.
2. Hutbe: Rasulullah (s.a.v) Cuma namazında müslümanla-ra hutbe okudu. Okumuş olduğu hutbenin metni hakkında iki rivayet vardır. Bunlardan biri, İbn Cerir et-Taberi'nin rivayet etmiş olduğu hutbedir ki, bu diğerine nisbeten uzundur. Diğeri de, Beyhakinin rivayet ettiği daha kısa bir hutbedir. O, naklettiği bu hutbenin, tek hutbe olmadığını, bundan başka bir hutbe daha bulunduğunu söylemiştir. Ravileri her ne kadar bazı noktalardan eleştirilmişlerse de, rivayet ettikleri bu hutbeler, Hz. Peygamber'in sözlerine çok benzemektedirler.

İbn Cerir'in Rivayet Ettiği Hutbe

"Hamd Allah'a mahsustur. Ben, O'na hamdeder, o'ndan yardım, bağışlanma ve hidayet dilerim. O'na iman ederim, O'nu inkar edenlere de düşmanlık ederim. Ben, Allah'tan başka tanrı olmadığına, O'nun bir olduğuna ortağı ve dengi bulunmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ederim.
Peygamberlerin gelmesinin kesildiği, ilmin azaldığı, insanların sapkınlığa düştüğü zamanın kesintiye uğradığı, kıyametin kopma ve alemin sona erme zamanının yaklaştığı esnada Allah, onu tam bir hidayet, tam bir nur ve tam bir nasihat olan Kur'an ile göndermiştir.

Allah'a ve Resulüne itaat eden, muhakkak doğru yolu bulmuştur. Allah'a ve Resulüne karşı gelen de, azgınlık ve taşkınlığa, sapkınlığa düşmüştür. Size, Allah'ın azabından korunmayi tavsiye ederim. Zaten bir müslümamn bir müslümana en hayırlı tavsiyesi de, onu ahirete rağbetlendirmesi, ona, Allah'ın azabından korunmayı emretmesidir.
Allah'ın sizi sakındırdığı şeylerden sakınınız. Bundan daha hayırlı ve daha üstün bir öğüt, bundan daha hayırlı ve daha üstün bir hatırlatma yoktur. .
Rabbinden korkarak ürpererek ibadet eden kimse için, Allah'ın azabından korunmak, arzuladığınız ahiret saadeti için en güvenilir bir yardımdır.
Kim, gizli ve açık her işinde Allah'ın rızasını gözeterek, Allah ile arasını düzeltirse, dünyada onun adı hayırla anılır. Öldükten sonra da bu, kendinden önce göndermiş olduğu hayra muhtaç bulunduğu bir zamanda kendisine azık olur. Bunun dışındaki işlerden uzak durmayı, onlarla kendi arasından uzak mesafeler bulunmasını arzu eder. Allah, sizi azabından sakındırır. Allah, kullarına çok şefkatlidir. Sözünü doğrulayan va'di-ni yerine getiren Allah'a and olsun ki, bundan caymak yoktur. Zira yüce Allah, "Benim katımda söz değiştirilmez. Ben, kullara zulmedici de değilim"(Kaf: 29) buyuruyor.
Şimdiki ve gelecekteki işlerinizde, gizli ve açık yaptıklarınızdan dolayı Allah'a karşı gelmekten sakının kim, Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah, onun günahlarını örter sevabını da artırır. Allah'tan korunan kimse, büyük bir kurtuluşa ermiştir. Allah'tan korunmak ise, insanı, Allah'ın azap ve gazabından korur. Allah'tan korunmak, yüzleri ağartır. Rabbi hoşnud kılar. Dereceyi yükseltir.
Nasibinizi alınız. Allah katında ifsatlı olan hareketlerde bulunmayınız. Allah, doğruları da yalancıları da bilsin (sınasın) diye size kitabını ve yolunu açıkça öğretmiştir.
Allah'ın size ihsan ettiği gibi, siz de ihsanda bulununuz. Allah'ın düşmanlarına düşman olunuz. O'nun yolunda gereği gibi cihad ediniz. Sizi seçip müslümanlar diye adlandırdı ki, helak olan, açık delillerle helak olsun; sağ kalan da açık delillerle sağ kalsın. Allah'tan başkasında kuvvet ve kudret yoktur. O'nu çokça anın. Bugünden sonrası için çalışın. Kim, Allah'la kendi arasını düzeltirse, Allah da onun, insanlarla arasını düzeltir. Çünkü Allah, insanlar üzerinde hükmünü yürütür. İnsanlar ise, Allah üzerinde hüküm yürütemezler. Allah, insanlar üzerinde tasarrufta bulunur. Ama insanlar o'nun üzerinde tasarrufta bulunamazlar. Allah en büyüktür. Bütün hüküm ve kuvvet, Allah celle ve ala'nın zatına mahsustur!"
Önce de söylediğimiz gibi bu metinde geçen sözler, Hz. Peygamberin öğütlerine

çok benzemektedirler. Ancak bu metnin, Hz. Peygamberin hutbelerine göre çok uzun bir metin olduğunu düşünmüyoruz. O'nun hutbelerinde rastlanmayan bazı tekrarların bu metinde yer aldığını da görmekteyiz. Ayrıca bu metinde, Hz. Peygamberin ilk hutbeyi irad etmesinden sonra nazil olmuş olan medeni ayetler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
îbn Cerir'in rivayet ettiği hutbe hakkında söyleyeceklerimiz bundan ibarettir. Beyhaki'ye gelince o, iki hutbe rivayet etmiştir. Bunlardan ilki, Abdurrahman bin Avf in rivayet ettiği hutbedir. Abrurrahman şöyle der: "Hz. Peygamberin irad ettiği ilk hutbe, Medine-i Münevvere'de irad edilmiştir. Bu hutbe için Hz. Peygamber kalkıp Allah'a hamdetti. Layık olduğu şekilde O'na övgüde bulundu. Sonra şöyle dedi:
Ey insanlar..! Kendiniz için ahiret azığı hazırlayın ve bu azığı kendinizden önce gönderiniz. Elbette bilirsiniz ki, ölecek ve sürünüzü çobansız bırakacaksınız. Sonra alemlerin Rabbi -arada bir tercüman olmaksızın- sizden her birinize: "Sana, benim elçim gelip emirlerimi tebliğ etmedi mi? Ben sana mal verdim, ihsanda bulundum. Sen, bu nimetlerden kendine ahiret payı ayırdın mı?" diyecek. O da sağına, soluna bakacak, hiçbir şey görmeyecek. Sonra önüne bakacak, orada da cehennemden başka bir şey görmeyecek.
Öyleyse, yarım hurmayla da olsa, cehennemden kendisini korumaya gücü yeten, hemen o hayrı işlesin. Onu bulamayan da, güzel bir sözle kendisini korumaya çalışsın. Zira her iyiliğe on mislinden, yediyüz misline kadar sevap verilir. Selam, Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun."
Beyhaki'nin rivayet ettiği ikinci hutbe ise şöyledir: "Allah'a hamdolsun. Allah'a hamdederim ve O'ndan yardım dilerim. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın doğru yola ilettiğini hiç kimse saptıramaz. Saptırdığını da hiç kimse doğru yola iletemez. Allah'tan başka tanrı olmadığına tanıklık ederim. O birdir, ortağı yoktur. Sözlerin en güzeli, yüce Allah'ın kitabıdır. Allah kimin kalbini Kur'anla süsler ve onu küfürden sonra îslamiyete sokar, o da Kur'an'ı insanların sözlerine tercih ederse, işte o kimse, kurtuluşa ermiştir. Doğrusu Allah'ın kitabı, sözlerin en güzeli ve en beliğidir. Allah'ın sevdiğini seviniz. Allah'ı bütün kalbinizle seviniz. Allah'ın kelamından ve zikrinden usanmayınız. Allah'ın kelamından, kalbinize kasvet ve darlık gelmesin. Çünkü o, Allah'ın yaratığı her şeyin üstününü ayırıp seçer. Amellerin en hayırlısını, kulların seçkinlerini (peygamberleri), kıssaların iyisini zikreder. Helal ve haram olan herşeyi açıklar. Allah'a ibadet edin ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. O'ndan gereği gibi sakının, pilinizle söylediğiniz güzel sözlerinizle Allah'ı tasdik ve ikrar edin. Allah'ın ihsan ettiği rahmetle aranızda sevişiniz.

Muhakkak bilin ki Allah, ahdinin bozulmasına gazab eder. Selam, Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun."

Hz. Peygamberdin Mescid İnşası

Rasulüllah (s.a.v.)'in Medine-i Münevvere'de başlattığı ve tamamladığı üçüncü iş budur. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın "Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescid" diye değindiği Küba mescidi ile Hz. peygamber mescid yapımına başlamıştı. Ayet-i Kerimede Cenab-ı Allah, o mescid-de, kötülüklerden arınmak isteyen kimselerin bulunduğundan söz etmektedir. Arınmak isteyenleri yüce rabbimiz sever.
Hz. Peygamber, Ebu Eyyub el-Ensari'nin evine konuk olduğunda, Medine-i Münevvere'de bir mescid inşa etmeyi düşünmeye başladı. Bu mescid, mescid-i haram ve Mescid-i Aksa gibi, ziyaretleri için yollara çakıldığı üç mescitten biri olan Mescid-i Nebevi'dir. îbn Şihab ez-Zühri'nin şöyle dediği rivayet edilir: Rasulüllah (s.a.v.)in devesi, mescid-i nebevinin inşa edileceği yere gelip çöktü. Mescidin inşasından önce bazı müslümanlar orayı namazgah edinmişlerdi.
Hz. Peygamberin devesinin çöktüğü arsa, ensardan iki öksüz gence ait olup, hurma kurutma yeri olarak kullanılıyordu. Bu öksüzler, Esad bin Zürare'nin kefaletindeydiler. Esad, hicretten Önce islamın Medine'deki ilk davetçisiydi.
Hz. Peygamber, o iki gençle veya vasileriyle veya vasilerinin huzurunda arsa için kendileriyle pazarlık etti. Onlar, "Bu arsayı sana hibe ederiz, ya Resulüllah" dedilerse de Rasulüllah kabul etmedi. On dinara onlardan satın aldı. Satın almadan önce etrafı duvarla çevriliydi. Ancak tavanı yoktu. Resulüllah'm Medine'ye gelişinden önce Es'ad bin Zürare, orada cemaate namaz kıldırıyordu.
Kıblesi, mescid-i Aksa'ya bakıyordu. Mekke-i Mükerre-me'deyken Rasulüllah (s.a.v.) de Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kılıyordu. Medine'ye gelince, önce de işaret ettiğimiz gibi, o arsaya mescid inşa etti. Orayı, her kenarı 100 zira uzunluğunda kare bir bina olarak tesis etti. İbn Kayyim'in dediğine göre, temelini üç zira derinliğinde kazmış, binasının duvarlarını kerpiçle örmüştür. Diğer bazılarının dediklerine göre ise duvarlarının bir bölümünü yonu taşıyla inşa etmiştir. Mescidin inşasına, orada hazır bulunan muhacir ve ensarm hepsi katılmıştır. Hz. Peygamber de inşaat işinde çalışıyor, taş ve kerpiçleri bizzat taşıyor, recez bahrindeki şu mısraları okuyordu: "Allah'ım! Ahiret yaşantısından başka yaşantı yoktur. Muhacirlerle Ensar grubunu affet."
Sahabiler de şiirler okuyarak kerpiç taşıyorlardı. "Biz oturalım da Rasulüllah çalışsın. Vallahi bu, çok sapkınca bir iştir."

Hz. Peygamber, mescidin kıblesini, Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya doğru yaptı. Üç kapılı olarak inşa etti. Bir kapısı arkadaydı. Diğer kapısına "Babürrahme" denildi. Üçüncü kapasm-dan da Rasullüllah (s.a.v.) içeri giriyordu. Hurma dallarıyla ona bir direk yapmıştı. Tavanı da hurma saplarıyla Ördürmüş-tü. Mescidin direkleri Hz. Ömer'in halifeliği zamanında çürümüş, Hz. Ömer de eskileri söktürüp yerlerine yenilerini yaptırmıştı. Hz. Osman halife olunca, hurma ağacından yapılmış direkleri, söktürüp yerlerine, nakışlı taşlardan yapılma sütunlar diktirmiş, tavanı sacla kaplatmış kıble duvarını da taşla ördür-müştü.
Abdülmelik bin Mervan zamanında Hz. Peygamberin hanımlarının hücreleri de -ki bunlar dokuz taneydiler- mescide katıldı.
Abbasiler döneminde, üçüncü hükümdar Mehdi, Hicri 160 yılında Mescid-i Nebevi'yi genişletti. Daha sonra Abdullah el-Me'mun da bazı ilaveler yaparak binayı sağlamlaştırdı.

Bu anlatılanlardan çıkan özete göre, Hz. peygamber mescid yaparken, fazla külfet altına girmeyi istemiyor ve sadeliği elden bırakmıyordu. Onun temiz mescidi, ziyaret edilmesi ibadet sayılan bir mescid olduğu gibi, aynı zamanda kendi meskeniydi. Orada Hz. peygambere ait dokuz oda vardı. Bir-kısmı hurma lifleriyle örtülü, duvarları çamurla sıvalı; bir kısmı da yonu taşlarıyla yapılmıştı. Fakat tavanları yine hurma ağaçlarının lifleriyle örtülüydü ve yüksek değildi-. Hz. Peygamberin kanepesi tahtadan yapılmış olup, parçaları hurma lifleriyle birbirine bağlanmıştı. O, bütün mahlukatm peygamberiydi, insanlardan her hangi biri, onun yüksek hayatına ulaşabilir mi?!

İslam Devleti'nin Kuruluşu

Hz. Peygamber (s.a.v.). Allah'ın mülkünde en çok sevdiği yer olan Mekke-i Mükerreme'den çıkıp Medine'ye hicret etti. Beyt-i Haram Mekke'de bulunuyordu ve burası vahyin iniş yeriydi. Orada aile efradı ve yakınları vardı. Hz. İbrahim'in hatıraları da oradaydı. O, bütün bunları bırakarak Medine-i Münevve-re'ye hicret etti. Bunu da, sırf Rabbinin, bir devlet kurmak için kendisine verdiği emre itaat için yaptı. Çünkü O; ruhbanlık, soyut ruhanilik veya sadece nefisleri terbiye etmek için gelmemişti. Aksine, alemlere rahmet olarak gönderilmişti. Hakkı tutup kaldıracak, batılı çökertecek, zulmü önleyecek, insanlığı bir araya getirecek, yardımlaşmayı yayacak, bir kısım insanların diğerlerine tahakküm etmelerine sebep olan farkları yok edecek, yeryüzünde bozgunculuğu menedecek bir devletin kurulması gerekiyordu.

îşte bu nedenle peygamber (s.a.v.)^birbirlerini kötülüklerden uzaklaştıracak, hayır ve iyilikte birbirleriyle yardımlaşacak inançlı, insanlardan teşekkül eden bir devlet kurabileceği Medine'ye hicret etti. Üzerine bir devletin kurulduğu bir şeriat getiren bütün peygamberler de böyle yapmışlardı. Nitekim Hz. Musa da böyle bir yol izlemiştir. Kendi kavmine dayanarak, hakkı tutup kaldıracak bir devlet kurmak için, Firayun'un diyarım terketmiş; bu işi tsrailoğullarıyla birlikte yapmaya, onların arasında onur ve haysiyet ruhunu geliştirmeye çalışmıştı. Adalet, merhamet ve kardeşlik sevgisi bulunmayan kalpte, onur ve haysiyet de bulunmaz. Onurlu ve haysiyetli insan, başkalarına insaf ve merhamet eden kimsedir. Alçak kimse ise, başkalarına zulmeden, onlara acımayan, hatta onlara kin ve düşmanlık besleyen kimsedir. Musa (a.s), zillet ve alçaklıklara maruz kalan tsrail oğullarına güç ve onur kazandırmak, bu ruhu onlara aşılamak istiyordu. Ama kendisine şu cevabı verdiler: "Sen ve rabbin gidin, savaşın. Doğrusu biz, burada oturucularız."(Maide: 24)
İsa (a.s.)ın da şöyle dediği nakledilir: "Kayser'in (Roma imparatorunun) hakkını Kayser'e; Allah'ın hakkını Allah'a ver." îsa peygamber hiç kimseyle savaşmamış ve bir devlet kurmamıştır. O, insanları erdem, sevgi ve ruhaniyete çağırmıştır. Bu çağrısını Yahudilerin sebebiyet verdikleri katı bir maddecilik ortamında yapmıştır. Yahudiler, kendileri dışındaki kimselerle atışıyorlardı. Ama Bizans imparatorluğuna boyun eğiyor, o imparatorluğa karşı baş kaldıramıyor ve itaat ediyorlardı. Cenab-ı Allah'ın da ifade buyurduğu gibi, aşağılanmaya ve alçak bir konumda bulunmaya razı oluyorlardı: uNerede bulunsalar -Allah'ın ve insanların himayesinde bulunanlar müstesna- onlara alçaklık damgası vurulmuştur." (Ai-ıtmran: 112)
Hz. îsa (a.s.) bir devlet kurmak için çalışmamış, fakat güçsüzlere karşı kin ve düşmanlık gösteren, güçlülere boyun eğen, jurnalcilik ve bozgunculuk yapan katı yürekli bir toplum arasında kardeşlik, sevgi ve merhamete çağıran bir kimse olmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) ise, bir fetret devrinden sonra erdemli bir devlet kurmak için gelmiştir. Çünkü o, peygamberlerin sonuncusudur. O ilahi nübüvvet sarayında kurulan son köşktür. Merhametini, imanlı bir cemaate bırakması gerekiyordu. Risalet tebliğcisinin kendisi olması gerekiyordu ki, tebliğden sonra risalet yolunda çıkan engellere karşı direnSin; risale-te davet ve prensiplerini yaymak hususunda rahat bir ortam bulsun. Risaiet, emaneti omuzlayan bu ümmet ve islamı koruyan bu devlet vasıtasıyla diğer nesillere intikal etsin.
Hz. Peygamberdin hayatında kendi çabasıyla, vefatından sonra da sahabilerinin çabalarıyla kurulan erdemli devlette fazilet, adalet ve eşitliğin pratik bir

uygulaması yapılmış, insanlar arasındaki farklılık ve ırkçılık ruhu yok edilmiş, inanç ve Özveri ruhu yayılmış, Allah katındaki sevaplar umulmuştu. Bu da, yeryüzünde ahlaki ilkelere dayalı erdemli bir devletin kurulabileceğini iddia-edenler için, bunun, tatbiki imkansız bir düş olmadığı, aksine hakikati sabit olan gerçek bir iş olduğu hususunda kuvvetli bir delildir. İnsanların hukukunu çiğnemekte ileri giden, zulüm hususunda aşırılığa kaçan kimseler, ahlak ve faziletin kişisel ilişkiler olduklarına, bunların, genel anlamda insani ve sosyal ilişkiler için temel teşkil edemeyeceklerine inanırlar.
Dinin, sadece insanla Allah arasında bir ilişki olduğuna, yalnızca mescidlerde, kiliselerde ve havralarda mahsur bulunduğunu iddia edenlere karşı, Medine'de bir îslam devletinin kurulmuş olması, kuvvetli bir delildir. Zira din, onların iddia ettikleri gibi olsaydı, Hz. Peygamber, hicret etmez, Mekke'de kalmaya razı olur müşriklerden, inançlarına ilişmemelerini istemekle yetinir ve kendisi de onların inançlarına ilişmezdi. Müşrikler de belki bu hale razı olurlardı. Zaten onlar, Hz. Peygam-ber'in iyi bir ahlaka, doğruluğa, şerefe ve yüksek bir nesebe- sahip olduğunu biliyorlardı. Ama Hz. peygamber'in risaletinin etkisi bundan daha büyük ve pratiği bundan daha kapsamlıydı. "Dün, kul ile Allah arasındaki bir ilişkidir" diyenlerin sözü bizce de doğrudur; ancak bu ilişkiyi umumi ve kapsamlı bir ilişki olarak görüyoruz. Bu, sadece namaza ve oruca özgü bir ilişki değildir. Bu, Allah'ın kullarına -renkleri ve ırkları ne olursa olsun- merhamet etmesini ve aralarında adaletle hükmetmesini gerektiren bir ilişkidir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Sizden biri, bir şeyi sevdiğinde onu Allah için sevmediği takdirde iman etmiş olmaz!"
Tatbik edilen adalet, zulmün ortadan kaldırılması, insanlar arasında merhamet ve eşitliğin yayılması gibi, içinde toplumun çıkan bulunan her hayırlı iş, Allah rızası için yapıldığı takdirde bir ibadet olur. Arabulucu olan ve problemleri halleden bir kimse, Allah için niyetini halis kılmadığı, yüce ve kudretli Allah'ı razı etmek için insanlara fayda vermeyi istemediği takdirde, işinde başarılı olamaz.
Erdemli bir devletin kurulması için en uygun topluluklardan biri, Arap toplumudur. Bu devletin esaslarını Cenab-ı Allah Kur'an-ı Kerim'de koymuş ve ayrıca güvenilir elçi vasıtasıyla da tatbik alanına koymuş ve açıklamıştır. Rasülullah (s.a.v.), ilahi ahkamı uygulama hususunda gerekli yolu çizmiş namaz, oruç, hac ve zekat gibi farz ibadetleri açıklamıştır.
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu devlet için, aileden cemaate, savaşta ve barışta insani ilişkilere kadar bütün detaylarıyla işi ele alan bir toplum oluşturmanın temellerini atmıştı. Bu arada kısaca islam devletinin sosyal ve

uluslararası hedeflerine işaret etmek istiyorum. Bu hedeflerin ilki, bireyleri eğitmektir. Bu bireylerden, İslama uygun gruplar oluşturulacak, bu gruplardan da bir toplum meydana gelecektir. Toplumu kötülüklerden arındırmak için ibadetler farz kılınmış hükümleri infaz edilmiştir. Amaç, iyi kimseleri, kötülerin şerlerinden korumaktır. Örneğin namazın amaç ve sonuçlarını açıklarken, Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Muhakkak ki namaz, hayasızlıktan ve fenalıktan korur. Allah'ı anmak ne büyük Şeydir" (Ankebut 45)
Nefsi temizlemek, ruhun hakimiyeti altına koymak, iradeyi güçlendirmek için de oruç farz kılınmıştır. Oruç tutan mümin, heveslerine esir olmaz; aksine aklı şehvetine egemen olur.
Müslümanların birbirleriyle tanışmaları, rahman'ın sofrasında durarak vicdanların temizlenip süslenmesi için, hac ibadeti farz kılınmıştır. Zenginin yoksula yardım etmesi ve insanların uyum içinde yaşaması için zekat farz kılınmıştır. Ruhu temizleyip arındırmak, sosyal ilişkileri geliştirmek, merhamet ruhunu kalplere yaymak ve insanlar arasında yardımlaşma duygusunu geliştirmek yoluyla toplum, olumlu bir şekilde temizlenip arındırılmıştır.
İslamiyet, erdemli bir aileyi oluşturmayı hedeflemiştir. Çünkü aile, sosyal yapının çekirdeğidir. Sosyal yapıyı kurmak için dikilen ilk sütundur. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim, aileyle ilgili hükümleri açıklamış karı-koca, baba-evlat arasındaki hak ve yükümlülükleri izah etmiştir.
İbadet ve muamelelerle ilgili şer'i hükümler özet olarak geldikleri halde, o hükümleri Hz. Peygamber sadece sözle değil, aynı zamanda uygulamayla da açıklamıştır. Ama aileyle ilgili hükümler Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Allah tarafından konulmuştur. Eşlerin birbirine karşı yükümlülüklerini, ailevi ilişkileri, bir afete uğramaları halinde bu ilişkileri tedavi etmenin yollarını beyan buyurmuştur. Miras boşanma ve bunlarla ilgili hükümleri tüm detayları ile birlikte açıklamıştır.

Bütün bunlar, şeriati, asli konumundan saptırmak, Allah'ın kitabında yer almayan bir aile düzenini ortaya koymak isteyen kimselere karşı bir hüccettir. Böyle bir aile nizamı Allah tarafından kabul edilmez. Çünkü bu, ailenin önemini ve hürriyetini bilmeyen kimseleri taklid ederek bulunmuş olan bir nizamdır.

Kamu Oyu

Hz. Peygamberin kurduğu îslam devleti, Allah'ın, erdemli bir topluluk oluşturma emrini yerine getirdi. Bu sebeple İslamiyet, insanlar arasında iyiliğin emredilip

kötülüğün ortadan kaldırılmasını teşvik etti. Bunu, erdemli bir milletin baş niteliği olarak ilan etti. Mekke'deki kamuoyu, putperest bir kamuoyu olduğu için Mekkeliler, vahdaniyetle savaşmış, murdarlıkları da mubah kılmışlardı. Hz. Peygamber, Kur'an hidayeti ve ilahi tavsiyelere dayanarak, eğrilikleri doğrultan ve murdarlıkları ortadan kaldıran erdemli bir kamuoyu oluşturmaya yöneldi. Yine Allah şöyle buyuruyor:
"Siz, insanlar için ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allah'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz." (Ai-i İmran: 110)
Cenab-ı Allah, toplum düzenini bozan kimselerin lanetli olduklarını beyan ederek şöyle buyurmuştur:
"îsrailoğullarından inkar edenler, Davud'un t)e Meryem oğlu İsa'nın diliyle lanetlenmişlerdi. Bu, başkaldırmaları ve aşırı gitmeler indendi. Birbirlerinin yaptıkları fenalıklara engel olmuyorlardı. Yapmakta oldukları ne kötü idi!" (Maıde: 78-79)
Erdemli bir toplum oluşturmak için, her müminin kötülüğü reddetmesi ve ona karşı koyması istenmiştir. Eğer bu emir yerine getirilmezse, toplum düzeni bozulur, hayat çekilmez hale gelir. Bu nedenle peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: "Hadlerde gevşeklik gösteren kimsenin durumu, bir gemiye yerleşmek için kura.çekip bir kısım üst kata, bir kısmı da alt kata yerleşen kavmin durumuna benzer. Alt kattakiler, su ihtiyaçlarını temin etmek için, üst kattakilerin yanına gider, onlar da rahatsız olurlar. Bu nedenle alttakiler, bir balta alıp (su bulmak amacıyla) geminin tabanını delmeye başlarlar. Üsttekiler gelir ve: "Ne yapıyorsunuz1?!" derler. Onlar da"Biz (im, yanınıza gelip su istememiz)den rahatsız oldunuz. Ama bize su lazımdır" diye cevap verir. Eğer üsttekiler onun elini tutup (gemiyi delmesine mani olurlarsa) hem onu, hem de kendilerini kurtarırlar. Onu (kendi haline) bırakırlarsa, hem onu, hem de kendilerini helak ederler."
îslamın oluşmasını istediği erdemli topluluk zulmü ortadan kaldırarak adaleti kurar. Bu sebeple peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:
"Mutlaka iyiliği emredip kötülükten men'edecek, zalimin ellerinden tutup (kötülük yapmasına engel olacak) hakka zorla döndüreceksiniz. Ya da (böyle yapmadığınız takdirde) kalpleriniz birbirine çarptırılacaktır. Sonra dua edersiniz, ama duanız kabul olunmaz."
Erdemli bir toplumda egemen olan şey fazilettir. Fazilet ortamında ise hiçbir rezillik boy atamaz ve görülemez. Bu nedenledir ki, Hz. peygamber (s.a.v.), insanları ahlaklı olmaya teşvik etmiştir. Ahlaklı kimse, hep iyilikle insanların

karşısına çıkar. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Hayanın hepsi hayırdır." "Her dinin bir özelliği vardır. îslamın özelliği de hayadır."
Doğruluktan uzaklaşan ve rezaletlerin egemenliğine giren insan topluluklarının ilk belirgin özelliği, haya duygusunu yitirmeleridir. Günah işleyerek nefislerine zulmeden kimseler de, hem kendilerini, hem milletlerini hayasızlığa ve rezilliğe düşürürler.

Değer ve Üstünlük

Peygamber (s.a.v)in, Medine'de kurduğu devlet, her şeyden - Önce insana değer verilmesi temeli üzerinde yükseliyordu. Soyunun yüksekliği, siyahlık veya beyazlığı, müslüman veya başka dinden olması önemli değildir. Önemli olan insanlıktı. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Andolsun ki, biz insa-noğlullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık. Temiz şeylerle rızıklandırdık. Yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık." (W 70)
Cenab- Allah, köleye değer vermiş; Kur*an-ı Kerim de onları özgürlüklerine kavuşturmaları için insanlara çağrıda bulunmuştur. Efendinin kendi mülkiyetindeki köleyi ezmesini aşağılamasını, ona gücünün yetmeyeceği işleri yüklemesini yasaklamıştır. îmam Ahmed bin Hanbel, bu konuda Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Kölesini tokatlayan kimsenin (suçunun) keffareti, onu azad etmesidir." Hz. Peygamber, kölenin canıyla hür kimsenin canını, hatta kölenin canıyla efendisinin canını, hukuken birbirine eşit kılmış ve bunu desteklemek üzere şöyle buyurmuştur: "Kölesini aç bırakanı aç brakırız. Onu öldüreni de öldürürüz!"

Adalet

Kur'an-ı Kerim, her çeşidiyle adaleti emretmiş, onu islamın en başta gelen ilkeleri arasında saymıştır. Bu konuda nakl edilen bir rivayete göre, kendisine Hz. peygamberin daveti ulaşan Eksem bin Saytî, bu davetin mahiyetini öğrenmeleri için oğullarım mekke'ye göndermişti. Hz. Peygamber de, onun oğullarına şu ayet-i kerimeyi okumuştu:
"Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara bakmayı emreder. Hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tu-tasınız diye size öğüt verir. "(Nahi: 90) Dosta da, düşmana da adaleti eşit şekilde uygulamak gerekir. Şunu bize emreden Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Bir topluluğa olan Öfkeniz, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Adil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha

yakındır."waide: s) Sevimsiz düşmana bile adil davranmak, takvaya daha yakındır.
Kavram olarak adalet kelimesi, kanuni adalet denen şeyi de kapsamına alır. Buna göre adalet, kanunla eş anlamlı olur. Ve herkese aynı şekilde tatbik edilir. Bu tatbikattan fakir zarar görmez. Yaptığı muamelelerde de zengine iltimas yapılmaz. Bunun esası, uygulamadaki eşitliktir. Bu sebeple peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Hepiniz Adem'densiniz... Adem de topraktan yaratılmıştır. Arabın arap olmayana üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir."
Hz. Ebubekir de peygamber efendimizin gösterdiği yoldan yürümüş ve şöyle demiştir: "Mazlumun hakkını kendisinden alıncaya kadar, güçlü olanınız benim yanımda zayıftır. Zalimdeki hakkını alıncaya kadar, zayıf olanınız benim yanımda güçlüdür."
Adalet kavramı, sosyal adaleti de kapsamına alır. Sosyal adalet; her insanın, yasaksız ve kısıtsız olarak insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşaması, yeteneklerini kendisine ve toplumuna faydalı olacak şekilde kullanması, her insanın aklen ve bedenen kendi gücüyle çalışabilmesi için gerekli fırsatların hazırlanması demektir. Sosyal adalet, fakirliğin ortadan kaldırılması değildir. Çünkü zenginlik ve fakirlik, halk arasında söylendiği gibi, ikisinden birinin yok edilip eritilmesi mümkün olmayan ve varlık alanında sabit olarak mevcut bulunan iki hakikattir. Sosyal adalet; insanlar arasındaki ayırımcılığı, sınıf sistemine dayanarak insanlara hükmetmeyi, zenginin -mal varlığına dayanarak- fakire tahakkümünü, soylunun -kendi yüksek soyuna dayanarak- alt sınıftaki insana hükmetmesini ortadan kaldırmayı öngörür. Anlamı ve uygulaması bakımından herkes, îslamın yasaları önünde eşit bir konumdadır.
Her mü'minin insanca yaşama imkanlarını bulması gerekir. Kutlu islam devleti; Hz. Peygamberin şu buyruğuna uyarak aciz ve güçsüzlerin bakımım tekeffül eder: "Her kim mal bırakırsa (o mal) mirasçılarına ait olur. Her kim bakıma muhtaç çoluk çocuk bırakırsa, onların bakımı bana ait olur. Onlar, benim sorumluluğuma geçerler."
Devletlerarası adalet kavramı, Kur'an-ı Kerim'in hükmünde ve peygamber (s.a.v.)in uygulamasında sabit olan üç ilke üzerinde durur. Bu prensipleri şöyle sıralayabiliriz:
1. Ahde vefa.
2. Misliyle muamelede bulunmak. Ancak bunu yaparken de faziletin saygınlığını hiçe sayan düşmanlara karşı misliyle karşılık vermemeliyiz. Onlar kadınlarımızı, çoluk-çocuğumuzu öl-dürürlerse, biz aynı şeyi yapmayız. Onlar faziletin saygınlığını hiçe sayarlarsa, biz aynı şekilde davranmayız. Zira adalet ve fazilet

dini, işledikleri günah ve kötülükler hususunda insanlara misliyle mukabelede bulunmaya cevaz vermez.
3. Müslümanlar, diğer ülke insanlarıyla ilişkilerini barış esasına dayandırırlar. Bu durum, bir tecavüz oluncaya veya tecavüz hazırlığı görülünceye veya inanç Özgürlüğüne karşı savaş açılıncaya, hiçbir müminin fitneye düşmeyeceği, inanca saldı-nlmayacağı şekilde dinin bütünüyle Allah'a ait olmasına çağrıda bulunan îslam davetine karşı duruluncaya kadar devam eder.

Yardımlaşma

îslam devleti, yardımlaşma esası üzerine kurulmuştur. Yüce Allah buyurdu ki: "İyilikte ve fenalıktan sakınmakta yardımlasın. Günah işlemek ve aşırı gitmekte yardım-laşmaymız." (Maide: 5/2)
îslamın tanzim ettiği her topluluk, takva esası üzerinde durur. Yardımlaşma, gerçek kıvamına aile içinde ulaşır. Kadın, sükûnet verir. Koca, himaye eder. Baba ve oğullar, hayatın zorlukları karşısında birbirleriyle yardımlaşırlar. Kıvançta da ortak olurlar.
Aileden sonra, komşulardan, mahalle halkından ve akrabalardan oluşan topluma baktığımızda, bu toplum bireylerinin birbirleriyle olan bağlantılarının kuramının yardım-laşma olduğunu görürüz. Peygamber (s.a.v.) komşulara iyi davranılmasını tavsiye etmiştir. Kur'an-ı Kerim de yakın komşuya, uzak komşuya, iş arkadaşına ve yolculuk arkadaşına iyilikte bulunmayı emretmiştir. Komşulardan, mahalle veya köy halkından oluşan toplumdan sonra, bunların birleşmesiyle oluşan veya millet topluluğuna baktığımızda, bu toplumu ayakta tutan sütunun, yardımlaşma olduğunu görürüz. Toplumun bütün grupları, bağlı bulundukları toplumun şanını yüceltmek için çeşitli alanlarda gayret sarfederler. Sarfedilen bu gayretler, aynı ağızda birleşerek denize dökülen nehirlere, benzerler. Sulan boşa gitmez; aksine verimli ve güzel ürünler verir.
Toplumdaki her grup, kendi başına bir güçtür. Sanat ustaları bir güçtür. Tarımcılar birbirleriyle yardımlaşan insanlardan oluşan bir güçtür. Alimler de bu grupların hepsine bilgi desteğinde bulunurlar. Bu güçlerin her biri, birbirlerine destek vererek elbirliğiyle çalışırlar. Peygamber (s.a.v.), islam devletini müminlerle yardımlaşarak ve onlarla elbirliği ederek kurdu. Kur'an-ı Kerim de en ince manasıyla bu yüce prensibi benimseyerek geldi. Kur'an-ı Kerim'in tavsiye edip Rasulüllah (s.a.v.)ın gerçekleştirdiği îslam devleti, daha önce hiç kimsenin ilerisine, geçemediği ve kendisine ulaşamadığı bir prensip getirdi. Bu prensip, bozgunculuk ve israf sonucu değil, fakat normal sebepler için

borçlanmış olup borcunu ödemekten aciz kalan borçluların borçlarının devlet tarafından ödenmesini ön görüyordu. Bu konu için zekat da sarfedilebilirdi. Oysa bazı dönemlerinde Roma hukuku, alacaklının borcunu Ödeyemeyen borçlusunu köle edinmesine bile müsaade etmişti. Buna karşın, Allah'ın izniyle Muhammed (s.a.v.)m kurduğu İslam devleti, borcunu ödemekten aciz kalan borçluların borçlarını ödemeye çalışıyordu.
Ümmet adı verilen topluluğun daha ilerisine, insanlık denen bütüne yöneldiğimizde, Kur'an-ı Kerim'in ve Sünnet'i Muham-mediyye'nin, genel insani ilişkiler temeline dayanarak, bütün inşaların birbirleriyle yardımlaşmalarını zorunlu kıldıklarını görürüz. Peygamber (s.a.v.) efendimiz de kurmuş olduğu tslam devletinde, Cenab-ı Allah'ın şu buyruğu uyarınca, genel insani yardımlaşma esası üzerine çalışıyordu:
"Ey insanlar! Doğrusu biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki, birbirinizi kolayca tanıyasınız. Şüphesiz Allah katında endeğerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakınanızdır." (Hucurat: 13)
Yardımlaşma esasını desteklemek için Kur'an-ı Kerim, insanlığın tek bir ümmet olduğunu, soylarının tek kişide birleştiğini belirtiyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor: uEy insanlar! sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının, Kendisi adına bir birinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabanın haklarına riayet ediniz. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir." (Nisa: d

Yahudilerle Beraber

Medine'de ikamet etmeye başlar başlamaz, Hz. peygamber 'ulusal birlik ve barış içinde yaşama' ilkesini uygulamaya başladı. Yahudiler ve birçok arap kabileleriyle barış anlaşmaları yaptı.
Birisi çıkıp "Yardımlaşma ilkesi, savaşla çelişmez mi?" diye sorabilir. Buna cevap olarak deriz ki: İnsanların hepsi iyi olsaydı ve bazı devletler savaş için fırsatlar aramasaydı, savaş, işte o zaman yardımlaşma ilkesine ters düşerdi. Ancak kötü insanlar olduğu gibi, kötü devletler de vardır. Kötü insanları, bu kötülüklerinden uzaklaştırmak için nasıl ki bazı caydırıcı cezalar gerekiyorsa, kötü devletleri de kötülüklerinden caydırıcı savaşlarla, vazgeçirmek mecburiyeti vardır.
Bu nedenle yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah insanların bir kısmıyla diğerlerini savmasaydı, yeryüzünün düzeni bozulurdu. Fakat Allah, alemlere lutufkardır." (Bakara. 251)

Kötülerle savaşmak; hayırda yardımlaşmak ve günah düşmanlığı ortadan kaldırmak için elele vermek gibidir. Hz. Peygamberin savaşları da kötülükleri ortadan kaldırmak ve zorba hükümdarların emri altındaki halkı ezmeleri önüne geçmek içindi.

Sevgi ve Rahmet

îslam devleti rahmet ve sevgi esası üzerine kurulmuştu. Bu esas, insanlar arasındaki nefret, kin ve düşmanlığı yasaklıyordu, îslamda rahmet, salt bir ruhi infial değil, herkese acımak demektir. Sahabilerden bazısı, Hz. Peygambere: 'Ya Rasulal-lah, rahmetten çok bahsettin. Biz de eşlerimize ve çoluk çocuğumuza merhamet ediyoruz" demişlerdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle dedi: "Benim istediğim bu değildir. Ben, herkese merhamet edilmesini istiyorum." Tüm topluma rahmetin bir gereği olarak canileri suçtan caydırıcı cezalar konulmuştur. Bir başka hadisinde de Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Merhamet etmeyene merhamet olunmaz." Peygamber (s.a.v.) efendimiz, zinakarlara acımayı yasaklamıştır. Allah da şöyle buyurmuştur: "Zina eden kadın ve erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız. Allah'ın dini konusunda o ikisine acımayın." (Nur. 2)
Ferdlere mahsus olan rahmet, ancak köle, yoksul ve öksüz gibi zayıf ve güçsüz kimselere gösterilmelidir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Beni zayıflarınızın arasında bırakın. Sizler, sadece zayıflarınızın yüzü suyu hürmetine yardım görüp mıhlandırılıyorsunuz!" Bu sebepledir ki, peygamber efendimiz, güçsüz ve zayıf kadınların, kölenin ve Öksüzlerin işlerini düzene koymak ve haklarını koruyup gözetmek konularında merhametli olmamızı tavsiye etmiştir. Bu anlattıklarımız, Hz. Peygamberin Kur'an-ı Kerim'in emirleri doğrultusunda kurduğu tslam devletinin rahmet ilkelerinden sadece bir kısmıdır.
Sevgi ise, insanları birbirine bağlayan en önemli bağdır. Ferdler ve toplumlar sevgiye davet edilmişlerdir. Bu sebeple Peygamber (s.a.v,) efendimiz, selamı yaygınlaştırmayı, sevginin bir görüntüsü saymıştır. Yemek yedirmek de sevginin devamını sağlar. Bu iki haslet, îslamm güzellikleri olarak mütalaa edilmişlerdir. Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "îslamın en güzel (haslet)i; yemek yedirmen ve tanıdığın ve tanımadığın herkese selam vermendir."
Evet, insanlar birbirlerini sevmekle emrolunmuşlardır. Sevgi, aileyi ayakta tutan bir unsur olarak belirlenmiştir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur ki: "Onun ayetlerinden biri de, kendileriyle kaynaşmanız için, size kendi nefislerinizden

eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet koymasıdır, O'nun (Allah'ın) varlığının belgelerindendir," (Rum:21)
Akrabalar arasındaki sevgiyi devam ettirmek için karşılıklı ziyaretlerde bulunmamız emredilmiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "İyiliğe misli ile mukabele eden kimse, tam manasıyla akrabasına sıla etmiş değildir. Hakiki sıla, kendisi ile münasebeti kesenleri görüp gözetmektir."
Sadece müslümanlara gösterilen sevgi vacip değildir. Aksine, müslümanlara düşmanlık etmedikleri veya tecavüzde bulunmadıkları sürece gayr-ı müslimlere de sevgi göstermek, vaciptir. Bu, müslümanları, kendi dinlerinden olmayan kimselere nasıl davranacaklarını belirleyen kapsamlı bir kanundur. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurmuştur. "Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan, sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasak kılmaz; doğrusu Allah, adil olanları sever. Allah, ancak sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak eder; kim onları dost edinirse, işte onlar zalimdir!" (Mümtehine: 8-9)
Bir başka ayette de şöyle buyuruluyor: "Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin, Allah'a ve peygamberine karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin." (Mücadele. 22)
Rivayete göre Hudeybiye olayı esnasında, kuzeylilerin kıtlığa maruz kaldıklarını haber alan peygamber efendimiz, buğday alıp Kureyş yoksullarına dağıtması için, Hatip bin ebi Belta ile Mekke'ye beşyüz dinar göndermiştir.
Savaş esnasında bile; bizimle savaşan devletin halkından savaşçı olmayanlara karşı sevgi beslemeli, onlara olan sevgimizi kesintiye uğratmamalıyız. Savaşa katılanlara karşı sevgi beslemez, onlara olan sevgimizi keseriz. Çünkü bunlar, Allah ve rasulüne meydan okumuşlardır.
Özetle islamiyet sevgiyi kesintiye uğratmaz, aksine, devam ettirir. Sevgiyi kesenleri, mezkur alanın dışında mütalaa eder. Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu şeyi ayırırlar!

Faydanın Temini ve Zararın Giderilmesi

Adı Kur'an-ı Kerim'de açıklanan, ilkeleri peygamber (s.a.v.) taraından tatbik edilen ve temelleri yine onun tarafından atılan İslam devleti, İnsanların dünya ve ahiretteki maslahatlarının, Kur'an-ı Kerim'de belirlenen esaslar çerçevesinde gözetilmesi görevini üstlenmişti. "Allah'ın sana verdiği şeylerde ahi-ret yurdunu gözet. Dünyadaki payını da unutma. Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi, sen de

iyilik yap. Yeryüzünde bozgunculuk isteme; doğrusu Allah bozguncuları sevmez." (Kasas: 77) ' Bu ayette de görüldüğü gibi, toplumsal çıkarların gözetilmesi, telamın amaçlarından biridir. Ancak burada iki hususu göz önünde bulundurmak gerekiyor:
1. Çıkarlarda esas olan, toplumun çıkarlarıdır. En büyük çıkar payı öncelikle toplumundur. Bununla bireylerin çıkarlarını reddetmiyoruz, ancak onların çıkarları, toplumun çıkarları çerçevesinde ele alınır. Çoğunluğun zararına yol açmadığı takdirde, bireylerin çıkarları da münferid olarak ele alınabilir. Ama zarar doğarsa, giderilir. Aralarında uzlaşma imkanı görülmezse, toplumun çıkarı, bireyinkine tercih edilir. Cihat bu sebeple farz kılınmış ve gaza sonucunda mücahitlere bazı zararlar do-kunsa bile peygamber (s.a.v.) efendimiz, müminleri cihada teşvik etmiştir. Çünkü cihad terkedildiği takdirde, toplum tehlikeye düşebilir, kötülük iyiliğe üstün gelebilir.
2. Görevi, vecibeleri yerine getirmek, hukuka riayet etmek, nefsi terbiye etmek gibi manevi maslahatlar ve çıkarlarda, tıpkı maddi olanlar gibi -hatta daha fazlasıyla- istenirler. İslam nazarında bunlar daha çok rağbet görür. Asli maslahatlar, dünyevi maslahatlardan önce gelir. Bu sebepledir ki ibadetler, geçimden önce düşünülüp ele alınırlar. Doğrusu dünya, ahirette iyi bir yere sahip olmayı temin eden bir vasıtadır. Ahireti düşünmek, akıbet ve sonuç bakımından iyi olur. "Asıl hayat, ahi-ret yurdundaki hayattır. Keşke bilseler!" (Anketmt: 64)
İslamiyet, insanı hayattan el çekmeye çağırmaz. Ama hayatı helalinden kazanmaya ve yasaklarından sakınmaya davet eder. Haramlardan sakınılmadığ takdirde, îslamm maslahat saydığı gerçek maslahatlar kaybolur. Bir maslahatın heder olması durumunda da, Allah'ın yasakladığı bir haram işlenmiş olur. Haram işleyen kimse, başkasının hukukuna tecavüz etmektedir.
Peygamber (s.a.v) efendimiz işleri inceden inceye araştırır. Allah'ın bu dünyada helal kıldığı hoş ve temiz şeyleri haram saymayı yasaklamıştır. Helal, hoş ve temiz şeyleri haram sayanlara karşı Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammed de ki: "Allah'ın kulları için yarattığı zinet ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" "Bunlar dünya hayatında inananlarındır. Kıyamet gününde de yalnız onlar içindir" de. Bilen kimseler için ayetlerimizi böylece uzun uzun açıklıyoruz. De ki: "Rabbim sadece, açık ve gizli fenalıkları, günahı haksız yere tecavüzü, hakkında hiç bir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı, Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır." (A'mf: 32-33) "Ey inananlar! Allah'ın size verdiği temiz rızıktan temiz ve helal olarak yeyin. înandığı-, nız Allah'tan sakının." (Maide: 87-88)
Görüyoruz ki erdem ve fazilet devleti, insanı temiz ve helal şeylerden yoksun

bırakmıyor. Bunlardan mahrumiyet, bu devletin benimsediği ilkelere ters düşmektedir. Allah'ın emrine dayanarak peygamber (s.a.v.) efendimiz, mü'minin, Allah tarafından helal kılman şeyleri haram saymasını yasaklamıştır, tmam Ahmed bin Hanbel, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "İsrafa ve böbürlenmeye kaçmaksızın yeyiniz, içi-rniz ve giyiniz." Rivayete göre îmam Ahmed bin HanbePe ve-ra'ın ne o,lduğu sorulduğunda şu cevabı vermiştir: "Vera, helali istemektir" erdeme dayalı islam devletinde, salt mahrumiyet maksadıyla zahidlik yoktur. Gerçek zahidlik, insanın, şehvete karşı nefsini frenlemeye alıştırıp güç kazanmasıdır. îslam devletinde maslahat; nefsi, dini, nesli, aklı ve malı koruma esasına dayanır.
Bu nedenledir ki Cenab-ı Allah, bu maslahatlara tecavüzde bulunan kimseyi, tecavüzü oranında cezalandırmayı vacip kılmıştır.Yapilan tecavüz, eğer yaşamanın ancak kendisiyle tahakkuk edebileceği bir şeye karşı işlenmişse, verilen ceza da o nispette ağır olur. Eğer tecavüz bazı zorunluluklar karşısında yapılmışsa verilen ceza, öncekine nisbetle biraz hafif olur. Yapılan tecavüz, eğer yaşamayı tamamlayıcı veya konforu sağlayıcı bir şeye karşı işlenmişse, verilen ceza, öncekilerine nispetle daha da hafif olur.
Görüldüğü üzere had ve kısas gibi cezalar, kulların maslahatı için veriliyorlar» Önce de anlattığımız gibi bu cezalar, aslında kullar için bir rahmettir. Aynı şekilde islam devleti de kullar için maslahat ve rahmet vasıtası olmaktadır. Bu devlette Cenab-ı Allah'ın şu kavl-i şerifi gerçekleşir: "Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik" (Enbiya ıo7)

Hz. Peygamberin İlk Faaliyetleri

Rasulüllah (s.a.v.)in Rabbi'nin emriyle kurmuş olduğu İslam devletinden bahsederken, bu devletin esaslarına işarette bulunmuş, ancak sistem ve hükmünü detaylı olarak ele almamıştık. Burada ayrıntılara girmeden kısa ifadelerle bu devletin amaçlarını açıklamaya çalışacağız. Böylece iki şey bilinmiş olacaktır:
1. İslam devletinin dayandığı temeller, heveslere boyun eğmeyen, düşüncesizce taklid güdülerine tabi olmayan selim akılların benimsediği ilkelerdir. Bu ilkeler arasında, gelip geçici heveslere kapılmak yoktur. Bu ilkeler, Allah Taala tarafından gönderilen vahiy vasıtasıyla Kur'andan ve sünnet-i nebeviyye-den alındıkları için, istikrarsızlık göstermezler. Bu ilkeler, insanların maslahatlarına da uygundurlar. Arabinin birine: "Mu-hammed'e niçin iman ettin?" diye sormuşlar. Nefsi ve fikri müstakim olan arabi, şu cevabı vermiş: "Muhammed'in

yap dediği bir iş için aklın yapma dediğini görmedim. Muhammed'in yapma dediği bir iş için de aklın yap dediğini görmedim."
2. Bazı kimseler, haksız iddialarda bulunarak dinin sadece ibadetten ibaret olduğunu söylüyorlar. Onlara göre dünya işlerini düzenlemek insanların göreviymiş. Allah'a yapılan ibadet, ona yapılan bütün taatleri kapsar*. O'nun emrettiği ve yasakladığı her şeye riayet etmek, O'na yapılan taatlerdendir.
însani tecrübelerde, zulmü önleyen, hakkı yerine getiren, adaleti uygulayan, îslami bir devletin kurulmasını teyid ederler. Bilindiği gibi en eski çağlardan beri bazı devletler kurulmuş, bazı devletler de yıkılmış; halk tabakası da zorba hükümdarın yönetimleri arasında zayi olup gitmişlerdir. Hükümdarlar ne kadar zorbalık yapmışlarsa, umumi zulüm de o kadar devam etmiştir. Romalılar zamanında da halk tabakası, kendileri üzerinde hegamonya kuran mütegallibenin bir avı haline gelmiştir.
îslamda yönetim tarzını düzenleyen Kur'an-ı Kerim, halkın kendi kendini yönetmesini savunur. Yönetici, önce Allah'a karşı sorumlu olup evvela o'nun hükümlerini uygular. Daha sonra o, halka karşı sorumludur. Onlara haksızlık etmez, zorluk çıkarmaz. Ancak Allah'ın hükmü gerektirirse, onlara bazı hususlarda baskı yapıp zor kullanabilir.

Kardeşlik

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Medinedeki çalışmasına, îslam toplumunu meydana getiren bireyler arasında önemli bağlar kurmakla başladı. Değişik soylardan ve çeşitli mekanlardan gelen insanları içine alan. Bir birlik oluşturdu. Değişik nesep ve kabilelerden kurulan bu toplumda şuur birliği vardır, insanları bölüp parçalayan farklılıklar yok edilmiş; ayrıcalıklar kaldırılmıştır.
Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde, göç eden diğer müslü-manlarla birlikte kendilerini bağırlarına basan yardım eden ensar ile karşılaşmıştı. Fakat Medine'nin yerlileri arasında akıtılmış olan kanlar henüz kurumamıştı. Yerliler arasında karşılıklı düşmanlık ve nefret duyguları vardı. Aynı yerde yaşadıkları halde birbirinden nefret eden insanların gönüllerini birbirine ısındırmak için çalışmaya başladı. Bu gibi insanlar, gönüllerini birbirine sıkı sıkıya bağlayan şartlar olduğu sürece kardeşlik içinde yaşarlar. Bu şartların başında da Allah'a iman etmek, O'nun ahkamına boyun eğip teslim olarak, kainattaki varlıkların en temizi olan Muhammed (s.a.v.)in gölgesinde O'na itaat etmek gelir.
"Ravz'ül-Enf adlı eserinde Süheyli der ki: "Rasulüllah (s.a.v.), Medine'ye

indiklerinde, gurbet yalnızlığını gidermek, aile ve aşiretlerinden ayrılanlar dolayısıyla duydukları kimsesizliği ortadan kaldırmak, birbirlerine güç vermelerini temin etmek için, ashabım birbirlerine kardeş yaptı."
Anlatılan bu husus, kardeşliğin hedeflerinden sadece bir tanesidir. Ama öncelikle ve bizzat kardeşlik, inanmış toplum birliğini oluşturmaya yönelir. Bu sebeple de önce Muhacirlerle En-sar, arasında ikinci olarak da Evs ve hazreç kabileleriyle, ensar arasında kardeşlik kuruldu. Böylece Rasulüllah (s.a.v.), müslü-manlarm aralarındaki gediği, dostluk ve ülfetle kapatmış oldu. Dostluk ve ülfet, kalpleri yanyana getirir, aradaki nefreti giderir. Bu kardeşlik, şerefli asilzade ile güçsüz kölenin birbirlerine alaka göstermesi ve kardeş olmaları için tesis edildi. Bu sebeple önce Hamza bin Abdül Muttalib ile, Rasulüllah'ın azatlı kölesi Zeyd bin Harise, birbirlerine kardeş ilan edildi. Önce de belirttiğimiz gibi, bir cemaat oluşturmak ve eşitlik prensibini pratik olarak yerleştimek için böyle bir kardeşlik şarttır.
îbn îshak "Siret" adlı eserinde şöyle diyor: "Rasulüllah (s.a.v.) muhacirlerle ensardan oluşan ashabı arasında kardeşlik tesis etti. Onun söylemediği bir sözü ona mal etmekten Allah'a sığınırız. Bize ulaşan habere göre, "Allah için kardeşler olun" demiş, sonra da Ebu talib oğlu Ali'nin elini tutarak "bu benim kardeşimdir" buyurmuştu. Rasulüllah (s.a.v.); Peygamberlerin efendisi, takva sahiplerinin imamı, kullar arasında, eşi ve benzeri bulunmayan alemlerin rabbi'nin elçisiydi. Ebu Taliboğlu Ali ile kardeş oldu. Allah'ın ve Rasulünün aslanı Abdülmuttalib oğlu Hamza, Rasulüllah (s.a.v.)in azatlısı Zeyd bin Harise ile kardeş oldu. Uhud gününde savaşa katıldıklarında, ölümle karşılaştığı sırada Hz. Hamza vasiyetini kardeşi Zeyd'e yapmıştı. Ebu Talib oğlu Cafer ile Muaz bin Cebel de kardeş olmuşlardı. Ebubekir es-Sıddık (r.a.) ile Harice bin Zübeyr de kardeş olmuşlardı. Böylece peygamber efendimiz, muhacirlerle ensardan kardeş olanları birer birer saymış, Müezzini Bilal'in de Ebu Ru-vayha ile kardeş olduğunu ilan etmişti. Bu ikisi arasındaki kardeşlik, Rasulüllah'ın kardeş kıldığı diğer sahabiler arasında olduğu gibi kopmaksızm devam etmişti.
Emirül mü'minin, Hattab oğlu Ömer (r.a.), Şam'da nüfus kütüklerini düzenletirken Bilal de oraya gelmiş, mücahid olarak orada ikamet etmişti. Hz. Ömer, kiminle aynı kütüğe kayd olmak istersin?" diye sorunca o da, "Rasulüllah beni kendisiyle kardeş yaptığı için Ebu Ruvayha'mn kütüğüne kaydet. Çünkü ondan hiç ayrılmayacağım" demiş, bunun üzerine Hz. Ömer de-Bilal (r.a.)'i; Ebu Suvayha ile aynı kütüğe kaydetmişti.
îbn Kayyum, Hz. Peygamberle Hz. Ali'nin kardeş oldukları konusundaki rivayeti kabul etmemiş ve bu konuda şunları söylemiştir: "Peygamber efendimiz,

muhacirlerle ensarı kardeş kıldıktan sonra, ikinci olarak muhacirleri kendi aralarında birbirleriyle kardeş yapmıştır. Bu arada Ali'yi de kendisi kardeş edinmiştir. Kesin olan, birincisi, yani muhacirlerle ensarm birbirleriyle kardeş kılınmalarıdır. Muhacirler İslam kardeşleri, hemşeri ve akraba oldukları için, ayrıca kendi aralarında birbirleriyle kardeşlik tesis etme ihtiyacında değillerdi.
Eğer bu durumda Peygamber efendimiz bir kimseyi kendine kardeş edinecek olsaydı; insanlar arasında en çok sevdiği hicret yoldaşı, mağara arkadaşı, sahabilerin en faziletlisi ve en üstünü olan Ebubekir es-S,iddık'i seçerdi. Zaten bir defasında şöyle buyurmuştu: teYeryüzü halkından bir kimseyi dost edinseydim, mutlaka Ebubekir'i dost edinirdim.
Görülüyor ki tbn Kayyım, çok uzak bir ihtimal olduğu için, Hz. peygamberle Hz. Ali'nin kardeş olduklarını bildiren rivayeti reddetmiştir. Ancak o, kardeşliğin, sadece muhacirlerle ensar arasında tesir edilmiş olduğunu kabul etmiştir. Çünkü muhacirlerin ensarm destek ve korumasına ihtiyaçları vardı. Onun için ensar ile kardeş kılındılar. Kendi aralarında kardeş kılınmaya ihtiyaçları yoktu. Aynı şekilde ensarm da kendi aralarında kardeş kılınmaya ihtiyaçları yoktu.
Bu konuda Ibn Kayyım, İbn Kesir'e muvafakat ederek, îbn tshak'm nakilleri hususunda şöyle demiştir: "îbn îshak'ın anlattığı bazı şeyler üzerinde düşünmek gerekir. Peygamber efendimizin herhangi bir kimseyle kardeş olduğu iddiasını bazı alimler reddetmekte ve bu konuda gelen rivayetlerin sahih olmadıklarını söylemektedirler. Çünkü birbirlerine destek olmaları ve kalplerinin birbirine ısınması için muhacirlerle ensar birbirlerine kardeş kılınmışlardı. Oysa Peygamber efendimizin ensar veya muhacirlerden herhangi biriyle kardeşlik tesis etmesinin gereği ve anlamı yoktu. Zeyd bin Harise ile Hz. Ham-za'nın kardeş kılınmaları için de bir sebeb yoktu. Ancak şunu söylemek gerekir ki, peygamber efendimiz, Hz. Ali'nin idaresini başkalarına yüklememiş'tir. Çünkü onu babası Ebu Talib'in sağlığında küçük bir çocuk olarak yanına almış ve bakımını, nafakasını üstlenmiştir. Aynı şekilde Hamza (r.a.)da, Zeyd bin Harise'nin idaresini ve nafakasını üstlenmiş ve bu bakımdan peygamber efendimiz onları kardeşi ilan etmiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir." [1]
Biz, gerek muhacirlerin, gerek ensarm kendi aralarında kardeşlik tesis ettikleri görüşünü kabul ediyoruz. Çünkü İbn Kesir, bu ispatlayıcı rivayetin şahinliği üzerinde konuşmamış tır* Kardeşlik tesisinin sebebini muhacirlerin ensarlı kardeşlerinden yardım ve şefkat görmelerinei bağlamak delilsiz bir görüştür. Aksine bu, Kur'an-ı Kerim'in de açıkça belirttiği gibi, hicretin, yardım ve barındırmanın zahirine dayanılarak ileri sürülen bir iddiadır. Zanmmıza göre

sahabiler arasında kurulan kardeşliğin, amacı sadece birlik-beraberlik ve şefkat değildir.
Bu kardeşlik başka sonuçlar da doğurmuştur. Şöyle ki;
1. Güçlü ile zayıf arasında dostluk ve ülfet akdi yapılmış; müminler, birbirlerine dost ve arkadaş olmuş, kimse kimseye karşı üstünlük taslamamıştır. Soylu ve şerefli Hamza'nın, daha Önceleri köle olan azatlı Zeyd bin Harise ile kardeş kılındığını söylemek, her halde bunu anlamamız için yeterli olur. Zeyd, daha önceleri köle iken RasulüllaMs.a.v.), onu azad ederek ihsanda bulunmuş, onu yüceltmiş, kendine evlad edinmişti: "Cenab-ı Allah (Rabbiniz) evlatlıklarınızı da oğullarınız gibi tutmanızı meşru kılmamıştır"(Ahzab: 4) buyurarak evlat edinmeyi haram kı-lıncaya kadar, da Rasulullah onu evlatlık olarak tutmuştu. Onu, Abdülmuttalib oğlu Hamza'ya kardeş kılması da, Rasulullah (s.a.v.)in hikmetli işlerinden biriydi.
2. Muhacirler, muhtelif kabilelerdendiler. Kureyşlilerin bir kısmı, birbirleriyle rekabet halinde olan ailelere mensuptu. Şu halde aralarındaki asabiyeti yok etmek, islam kardeşliğiyle onları bir araya getirip birleştirmek gerekiyordu.
3. Ensar da kendi aralarında birlik ve beraberlik içinde değildi, îslama girmek üzereyken bile, ensarı oluşturan Evs Haz-reç kabileleri arasında düşmanlık ateşi alevlenmekteydi. Şu halde, aralarındaki bu düşmanlığı unutmalarını sağlamak için çalışmak gerekiyordu. Bu da Muhammedi kardeşlikle mümkün olabilirdi
4. Peygamber (s.a.v.) sahabileri birbirleriyle kardeş ilan ederken, bu müesseseyi, kendisinden sonra da müslümanları bir araya getirecek bir şekilde devamlı hale getirmiş oluyordu. Kardeşlik, gelip geçici bir olay dolayısıyla kurulan bir bağ ve sadece muhacirlerle ensar arasındaki ülfeti sağlayan bir olay değildi. Aksine bu, tüm müminleri birleştiren bir iksir ve tüm müslümanlarca uyulması gereken bir nizamdı. Kardeşlik nizamına asr-ı saadetten sonra belki daha büyük ölçüde ve daha şiddetli derecede ihtiyaç duyulacaktı. Bu sebeple velayet bağları ortadan kalkmadı. Bu bağlar, daha sonra İslama giren arap ve arap olmayanlar arasında da varlıklarını korudular.
Kurulan kardeşlik, amacına ulaştı ve meyvesini verdi. Mümin gönüller sevgiyle birbirlerine bağlandı. Buhari, Müslüm ve Ahmed bin Hanbelin rivayetlerine göre, Abdurrahman bin Avf hazretleri Medine'ye geldiğinde Peygamber efendimiz, onunla Sa'd bin Kebi' el-Ensari'yi kardeş kıldı. Sa'd, kardeşi Abdurrah-man'a dedi ki: "Sen benim kardeşimsin. Medinelüerin en zenginiyim. Bak, malımın yarısını sana vereyim. Nikahımda iki eşim var. Bak, hangisini beğeniyorsan onu senin için boşaya-yım da onunla evlen." Sa'd'ın bu önerisi karşısında Abdurrahman: "Allah, malım ve aileni sana mübarek etsin. Siz bana

çarşının yolunu gösterin" dedi. Yolu gösterdiler; çarşıya gitti. Alışveriş yaptı, kazandı; biraz yağ ve çökelek getirdi. Allah'ın dilediği kadar bir süre daha aradan geçtikten sonra, bu defa üzerine (yeni evlilere mahsus) safran yağı sürünmüş vaziyette geldi. Rasulüllah (s.a.v.), ona, "Ne haldesin?" diye sordu. O da, "bir kadınla evlendim" deyince Resulüllah (s.a.v.) "Bir koyun (kesmekle de olsa düğün yemeği yap" buyurdu.
- Muhacirler barınacak bir yer ve kendilerine yetecek kadar azıktan başka bir şey beklemiyorlardı. Buhari , Ebu Hürey-re'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ensar, peygamber (s.a.v.) efendimize : 'Hurmalıkları bizlerle kardeşlerimiz arâsınaapay-laştır" dediler. Peygamber efendimiz: "Hayır... sadece hurmalarda size ortak olsunlar" dedi. Ensar da: "îşittik ve itaat ettik" cevabını verdiler. Muhacirler, ensar kardeşlerinin kendilerine yaptıkları ikramları fazla buluyorlardı, imam Ahmed bin Hanbel, Enes (r.a.)in şöyle dediğini rivayet eder: "Muhacirler dediler ki: "Ya Rasulüllah! Yanlarına geldiğimiz bu (Medineli) kavim gibi, azdan çok güzel iyilik eden, çoktan da çok güzel harcayan bir kavim görmedik. Bize yeterince azık verdiler. Rahat ve huzurlarına da bizi ortak ettiler. Bu durumda bütün sevabı onların alacaklarından korkuyoruz." Rasulüllah (s.a.v.) buyurdu ki: "Hayır... Siz onlara övgüde bulunduğunuz ve onlar için Allah'a dua ettiğiniz müddetçe Öyle olmayacaktır."
Peygamber efendimiz, ensarın kendilerinden istifade etmeleri için muhacirleri çalıştırıyordu. Nitekim ensar da onları barındırmış ve onlara yardımcı olmuşlardı. Rivayete göre Peygamberimiz (s.a.v.) ensara hitaben şöyle demiştir: "(muhacir) kardeşleriniz, mal ve evlatlarını bırakarak size geldiler." Ensar da: "tkta usulüyle mallarımızı aramızda taksim edelim" dediler. Peygamber efendimiz "Bundan başka bir yol bulunamaz mı?" diye sordu; onlara Övmeye devam etti; sonra "onlar çalışmasını bilmeyen bir kavimdir. Siz onların azıklarını verin. Ürünlere onları da ortak edin." dedi. Muhacirlerin ensarla birlikte çalışmalarını ürünü de bir pay araziye, pay da emeğe olmak şeklinde bölüşmelerini uygun görmedi."

Medine Halkı Arasındaki Yakınlık ve Dostluk

Muhacirlerle ensar arasında olduğu gibi, muhacirler kendi aralarında ve yine ensar da aralarında kardeş ilan edildiler. Böylece müslümanlar biraraya getirildi; kardeş kılındı, bu kardeşler birbirleriyle yardımlaşma içine girdiler. Kişisel dostluk bağlarının pekiştirilmesi demek olan kardeşlik toplumsal birlik ve beraberliğin temel esasıdır. Ancak bütün bu bağların kurulmasında ailevi ve

kabilevi ilişkilerin düzenlenmesi, kardeşlik şeklinde bireyler arasında yardımlaşma zemini hazırlandıktan sonra, batınlarla kabileler arasında da yardımlaşma zemininin hazırlanması gerekiyordu. Bütün bu toplum birimlerinin hayırda yardımlaşmak, günahı aralarından uzaklaştırmak, bu amaca ulaşmakta el birliği etmek esası üzerinde birbirleriyle bağlantı kurmaları gerekiyordu.
îşte bu maksatla peygamber (s.a.v.) efendimiz; muhacir, ensar, yahudi ve puta tapmaya devam eden müşrikler gibi Medine-i münevvere sakinleri arasında birlik-beraberlik tesis etmek için çalışmaya yöneldi. "El-Bidaye ven-Nihaye" adlı tarihinde Hafız tbn Kesir, konuyla ilgili olarak şöyle der:
"Medine'de Kaynukaoğullan, Nadiroğulları Kurayza oğulları gibi yahudi kabileleri vardı. Bunlar Hicaz'a Evs ve Hazreç kabilelerinden daha önce yerleşmişlerdi. Taberi'nin anlattığına göre Buhtun'ı nasz (Nabokodo Nasser)in Kudüs taraflarını tah-rib ettiği sıralarda Hicaz'a gelmiş ve orayı yurt edinmişlerdir.
Seyl-i arim sırasında Yemen'in parçalanması ve insanların gruplar halinde orayı terketmeleri üzerine Evs ve Hazreç kabileleri de Yemen'den Medine'ye gelmiş ve oraya yerleşmişlerdi. Yahudilere komşu ve müttefik olmuşlardı. Peygamberlerden intikal edegelen ilimlerin faziletini üzerlerinde gördükleri için yahudilere benzemeye çalışmış ve benzemişlerdi.
Hicretten sonra yahudiler mü'minlere ve peygamber efendimize diş bilemeye başlamışlardı. Çünkü Peygamber efendimiz Hz. îshak'ın değil, Hz. ismail'in neslindendi. Halbuki daha önceleri yahudiler, peygamber efendimiz vasıtasıyla müşriklere karşı üstünlük sağlayacaklarını umuyorlardı. Evsafını bilip tanıdıkları peygamber efendimiz geldiğinde ise onu inkar ettiler.
îbn Kayyum, hicretten sonra Medine-i Münevvere'de çeşitli gruplardan oluşan bir nüfus meydana geldiğini söyler. Orada muhacir ve ensardan oluşan müminler; Kaynukaoğulları, Nadiroğulları ve Kurayza oğulları kabilelerine mensup yahudiler, müşrikler vardı. Dışarda bulunup peygamber efendimize kin ve adanet besleyen düşmanlar da vardı. îbn Kayyum bu konuda şöyle der: "Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde, kafirler üç kısım olarak ona karşı tavır aldılar;
Birinci kısım: Bunlar onunla barış yaptı. Anlaşma gereği olarak bunlar, peygamber (s.a.v) ile savaşmayacak, kendisine karşı cephe oluşturmayacak, onun düşmanlarına-yardım etmeyeceklerdi. Kendileri de kafirliklerini devam ettirdikleri halde, canları ve malları hususunda emniyette bulunacaklardı.
İkinci kısım: Bunlar peygamber efendimize ilişmedikleri gibi, onunla savaşmamışlar ve barış da yapmamışlardı. Hz. Muhammed ile ona iman eden

müminlerin sonlarının ne olacağım beklemişlerdi. Bunlardan bazıları, kalben peygamber efendimizin güçlenip yükselmesini ve muzaffer olmasını istiyorlardı. Diğer bazıları da her iki taraftan bir zarar görmemek ve emin olmak için -kalben onun düşmanlarıyla beraber olduğu halde- görünürde onun yanında yer alıyorlardı. Bunlar, üçüncü kısmı oluşturan münafıklardı. Peygamber (s.a.v.), rabbinin kendisine verdiği emre uygun şekilde bu gruplara muamelede bulundu." Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldi. Bu gruplarla karşılaştı. Ama bu grupların hepsi aynı zamanda ortaya çıkmadılar. Nifak grubu, tarihi olayların da işaret ettikleri gibi, büyük Bedir gazası zaferinden sonra ortaya çıkmıştır, diş bileme ve düşmanlıklarını açığa vurmaya başladılar. Kötülük yapmaya karar verdiler. Bunun üzerine kendileriyle savaşıldı ve sonunda sürgün edildiler. O esnada münafıklık zuhur etti. Peygamber efendimizin bazı düşmanları da, müslüman olduklarını ilan ettiler. Yukarda anlatılan grupların ortaya çıkış tarihleri ne olursa olsun, kesin olan husus şudur ki, peygamber efendimizin karşısına düşmanlıkla çıkan, onu yurdundan sürgün eden Kureyş müşrikleri vardı. Mekkeden çıkarılması her ne kadar mukadder bir şeydiyse de, hicret zorunlu hale gelmişti. Nitekim buna daha önce de işarette bulunmuştuk, peygamber efendimizin karşısında yahudiler vardı. Bunlar, Medinelilerle bir arada yaşıyorlardı. Mekan ve komşuluk bakımından birbirlerine yakın, ama inanç bakımından birbirlerine uzak idiler. Bunlardan başka peygamber efendimizin karşısında; müminlere ilişmeyen, onlarla savaşmayan ve düşmanlarıyla elbirliği etmeyen kimseler bulunuyordu. Peygamber efendimiz, kendisinin düşmanlarına galib olmasını arzulayan, ya da düşmanlarının kendisine galib olmasını arzulayan, ya da düşmanlarının kendisine galib olmalarını temenni eden kimselerin kalplerini keşfedecek durumda değildi. O, Allah'ın şer'i hükümlerini zanıre göre uyguluyor, gizli kalan hususları ise Allah'a bırakıyordu. Her ne kadar tedbirli ve ihtiyatlı olmayı emrediyorsa da, saklı kalan tarafları Allah'a havale ediyordu. Şeriat koruyucusu Allah Teba-reke ve Teala, kutsal kitabında şöyle buyurmuştur: uEy inananlar, tedbirinizi alın!" (Nisa 7i)

Sosyo-Ekonomik, Politik ve Stratejik Uzlaşma

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, toplumlarım düzene sokmak, ekonomik ve sosyal alanda yardımlaşmalarını temin etmek, aralarındaki siyasi işleri düzenlemek boy ve kabileleri arasında dostluk sağlayıp birbirleriyle uzlaştırmak, iyiliği yerleştirip kötülüğü uzaklaştırmak, zulmü ortadan kaldırmaya çalışmak, bireysel ve toplumsal olarak birbirlerine haksızlık etmelerini önlemeye çalışmak hususunda

îslami hükümleri açıklamak üzere müminlere Allah'ın bir emri olarak bir belge hazırladı. Müminlere ne gelirse, yahudilerle diğerlerine de gelecekti. Onlar da müminlerle aynı haklara sahip olacak ve müminlerin tabi bulundukları yükümlülüklere tabi olacaklardı. Dinleri huhusun-da zarar görmeyecek inançları nedeniyle tecavüze uğramayacaklardı. Ancak, liderlik, Hz. Peygamber, de bulunacaktı. Bu sebeple bu belge, yahudiler için, peygamber efendimizin kendilerine vermiş olduğu bir akidname hükmünde olmuştur. Belgede şunlar yazılıydı:

"Bismillahirrahmanirrahim. Bu, peygamber Muhammed (s.a.v.) tarafından, Kureyşli ve Yesripli mümin ve müslüman-larla, onlara bağlanmış ve katılmış olanlar ve onlarla birlikte cihad edenler arasında yazılan bir belgedir. Muhakkak ki onlar, diğer insanlardan ayn bir topluluktürlar.

Kureyş'ten olan muhacirler, kan diyetlerini aralarında -geleneğe göre- ortaklaşa ödeyecekleri gibi, esirlerinin kurtuluş fidyelerini de -müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde- ortaklaşa ödeyeceklerdir.

Avfoğulları da öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini -geleneklerine göre- ortaklaşa ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyelerini, mü'minler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Said oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre ortaklaşa ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyelerini , müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Haris oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Cüşem oğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Necaroğulları, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Amr bin Avfoğullan, öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde ödeyeceklerdir.

Nebitoğulları, Öteden beri olduğu gibi, kan diyetlerini geleneklerine göre müştereken ödeyeceklerdir. Her grup, esirlerinin kurtuluş fidyesini, müminler arasında bilinen meşru ve adil esaslar çerçevesinde Ödeyeceklerdir.

Müminler borçlu ve çoluk çocuğu kalabalık olduğu için sıkıntı çekmekte olanları

kendi hallerine bırakmayarak kurtuluş fidyelerini veya kan diyetlerini, aralarında bilinen meşru esaslar çerçevesinde Ödeyeceklerdir.
Hiçbir mümin diğer bir müminin mevlası (azatlısı veya yardımcısı) ile aleyhte bir anlaşma yapmayacaktır.
Takvalı müminler; içlerinden azgınlık ec|en, zulüm veya haksızlık yapmak isteyen veya günah işleyen veya düşmanlık eden ya da müminler arasında karışıklık çıkaran kimseye karşı cephe alacaklar ve o, onlardan birinin evladı da olsa, hepsinin elleri onun aleyhine kalkacaktır.
Hiçbir mümin, bir kafir için bir mümini öldürmeyecek ve mümine karşı kafire yardım da etmeyecektir. Allah'ın ahdi ve teminatı (müminlerin hepsi için) birdir. Onların en aşağı du-rumdakilerini dahi kapsamına alır. Müminler, diğer insanlardan ayrı olarak birbirlerinin dostudurlar.
Yahudilerden bize tabi olanlar, asla zulme maruz kalmaksızın ve aleyhlerinde bir yardımlaşma olmaksızın bizden iyilik ve yardım göreceklerdir.
Müminlerin barışı birdir. Hiçbir mümin, Allah yolundaki bir savaşta müminlerden ayrı olarak barış yapmayacaktır. Ancak, aralarında eşitlik ve adalet çerçevesinde hep birlikte barış yapacaklardır. Bizimle birlikte gazaya katılan gaziler, kendi aralarında birbirleriyle nöbetleşeceklerdir.
Müminler, birbirlerinin Allah yolunda dökülen kanlarının öcünü alacaklardır.
Takvalı müminler, en güzel ve en doğru yol üzerindedirler. Hiç bir müşrik, bir Kureyşlinin malını, canını korumayacak. Bu yolda bir mümine de engel olmayacaktır.
Bir kimsenin bir mümini sebepsiz yere öldürdüğü kesin delillerle tespit edilirse katile kısas uygulanacaktır. Ölenin velisi buna rıza göstermeyecek olursa bütün mü'minler ona karşı kıyam edip karşı duracaklardır. Bundan başka bir yol tutmaları helal olmaz.
Bu sahifedekileri kabul ve ikrar eden, Allah'a ve ahiret gününe inanan bir mü'minin, ortaya kötü bir şey çıkaran kimseye yardım etmesi ve onu barındırması helal değildir. Böylesine yardım eden ve onu barındıran kimsenin üzerine, kıyamet gününde Allah'ın gazap ve laneti olsun. Onun ne tevbesi, ne de kurtuluş fidyesi kabul olunmayacaktır.
Herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düştüğünüzde o şey, şanı yüce olan Allah'a ve Muhammed (s.a.v.)e havale edilecektir."
Bu maddeler, müminlerle ilgiliydi. Hz. Peygamber, bu maddeler çerçevesinde müminlerle muahede yapmıştı.

Yahudilerle Yapılan Anlaşma:

Yahudileri ilgilendiren sayfa ise, her iki tarafı bağlayan bir anlaşma belgesiydi, Belgede şunlar yer almaktaydı:
"Yahudiler, müminlerle birlikte savaşa devam ettikleri müddetçe savaş masraflarına katılacaklardır. Avf oğulları yahudile-ri, müminlerle birlikte bir topluluk teşkil edecekler; yahudiler kendi dinlerinde, müslümanlar da kendi dinlerinde kalacaklardı. Onların müttefikleri için de, kendileri için de bu böyledir. Ancak ki, bunlardan bir zulüm veya bir kötülük işleyen sadece kendini ve ailesini tehlikeye atmış olur. Neccaroğulları yahudi-leri hakkında konulan hüküm, Avfoğulları yahudileri hakkındaki hüküm gibidir. Haris oğulları ve Saide oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm de Avf oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir.
Cüşel oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm, Avfoğulları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir.
Evs oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm, Avf-oğul-ları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir.
Salebe oğulları yahudileri hakkında konulan hüküm, Avfo-ğulları yahudileri hakkında konulan hüküm gibidir. Bunlardan bir zulüm veya kötülük irtikab eden kimse, sadece kendini ve ailesini tehlikeye atmış olur.
Cefne de, salebe oğullarının bir kolu olup, onların tabi oldukları hükümlere tabidirler.
Şutaybe yahudileri de Avf oğulları yahudileri gibi olup aynı hükümlere tabidirler.
Salebe oğullarının müttefikleri de kendileri gibidirler. Yahudilere karışmış ve bağlanmış olanlar da yahudiler gibidirler.
Yahudilerden hiç kimse, Muhammed (s.a.v.)in izni olmadan askeri bir sefere çıkamıyacaktır. Bir yaralamanın Öcünü almayacaktır.
Fırsat kollayarak cinayet işleyen kimse, o cinayeti, kendi şahsına ve ailesine karşı işlemiş olacaktır. Bu hususta dürüst davranandan Allah razı olacaktır. (Savaşma durumunda) Yahudilerin masrafları kendilerine, müslümanların masrafları da kendilerine ait olacaktır. Şu kadar ki onlar, bu sahife sahiplerine savaşanlara karşı, aralarında yardımlaşacaklar ve aralarında Öğüt verme, kötülük değil de iyilik dileme esas alınacaktır. Elbetteki iyilik, kötülükten ayrıdır. Hiç kimse müttefikine kötülük yapmayacak, mazluma yardım edilecektir. Yahudiler, müminlerle birlikte savaşa devam ettikleri müddetçe, savaş masraflarına katılacaklardır.
Yesip beldesinin içi, bu sahife sahipleri için haram ve dokunulmaz bir bölgedir.

Zarar verici ve kötülük işleyici olmamak kaydıyla Himayeci de himaye edilen gibidir.
Bu sahife sahipleri arasında herhangi bir hadise veya çekişme çıkar, bunun onların aralarını bozmasından korkulursa, o iş, şanı yüce olan Allah'a ve Rasulü Muhammed (s.a.v.)e havale edilir.
Şüphe yok ki Allah, bu sahifedekilere riayetsizlikten son derece sakınan, doğruluğu ve iyiliği prensip edinenlerden razı olur.
Ne Kureyşliler, ne de onlara yardımcı olanlar asla himaye' görmeyeceklerdir.
Yesribe saldıracak kimselere karşı onlar (müslümanlarla yahudiler) kendi aralarında yardımlaşacaklardır. Yahudiler barış yapmaya ve barış akdine katılmaya (müslümanlar tarafından çağırıldıklarında o barışı akdedecek veya o akde katılacaklardır. Yahudiler tarafından müminlere böyle bir davet yapıldığında, davetlerine icabet edilmesini müminlerden isteme hakkına sahib olacaklardır. Din uğrunda savaşanlar, bundan müstesnadır. Herkes, kendisini ilgilendiren kısımdan sorumludur.
Bu sahife sahipleri için konulan kabul edilen hükümler, aynen Evs yahudilerinin Mevlalarına ve kendilerine de -bu sahife sahipleri tarafından- iyi niyetle tatbik olunacaktır. Şüphe yok ki iyilik, kötülükten ayrıdır. Kazananın kazancı, ancak kendisi-nedir.
Muhakkak ki Allah, bu sahifedekilere en doğru ve en iyi şekilde riayet edilmekten hoşnud olur. Bu sahife, bir zalimi ve suçluyu cezalandırmaya asla engel olmayacaktır. Medine'den çıkan da emniyette, Medine'de oturan da emniyette olacaktır. Bir zulüm veya suç işleyen kimse, bundan müstesnadır.

Belgeye Bir Bakış

Hz. Peygamber (s.a.v.) efendimizin, muhacirlerle ensar ve müminlerle yahudiler arasında fark bulunmaksızın Medine-i Münevvere ahalisi için yeni bir toplum tanzim ederken dayandığı bu belge üzerinde şu mütalaalarda bulunmamız mümkündür:
a- Medine-i Münevvere'de kurduğu yeni düzen gereğince Hz. Peygamber, belgedeki hükümleri uygulama yetkisine sahip ilk lider olmuştu. Bu nedenle de yahudiler içinden her hangi bir grubun, kendisinden izinsiz olarak savaşa çıkmalarına izin vermemişti. Bununla hayrı elde etmek, şerri bertaraf etmek, dürüst davranmak, kötülük ve düşmanlık hususunda yardımlaş-mamak esası üzerine kurulması istenen Medine toplumu, durumunu sarsacak bir tehlikeye düşmekten kurtulmuştur.

b- Medine'de oturan yahudiler, bu belge uyarınca tek statüye tabi reaya olmuşlardı. Başkalarından ayrı olarak, sadece kendilerine uygulanan özel hükümler olmayacaktı. Ama bunun yanında dinlerini muhafaza edebileceklerdi. İnançlarına saygı gösterilecekti. Kimse onlara haksızlık etmeyecekti. Allah'ın hükmüne tabi olacaklardı. Gerekli durumlar dışında Hz. Peygamber, onların arasında çıkan davalara bakmayacak ve hüküm vermeyecekti. Onlara uygulayacağı idare tarzını Cenab-ı Allah şöyle açıklıyordu:
"Eğer sana gelirlerse aralarında hükmet, yahut onlardan yüz çevir; yüz çevirirsen sana bir zarar veremezler. Allah, adil olanları sever/' (Maıde: 42) Bu ayet gösteriyor ki, yahudiler; canların dokunulmazlığı, zulmün haramlığı gibi kamu düzeniyle ilgili hükümlere uymakla yükümlüdürler. Ama Hz. Peygamber özel durumlarına karışmayacaktı. Kendileri gelip müracaatta bulunmadıkları takdirde, şahsi davaları, Hz. Peygamber, tarafından hükme bağlanmayacaktı. O dilerse hüküm verecek; dilerse bundan kaçınacaktı. Bu nedenle Medine yahudilerinin, ahkam bakımından zımmiler gibi olduklarını söyleyemeyiz.
c- Peygamber efendimizin Medine halkıyla yaptığı anlaşma, aşiretler arasındaki yardımlaşma esasına dayanıyordu. Her aşiret, kendi aralarındaki güçsüz adamlarını koruyacak, birbirlerine iyilikte bulunacak, esir düşen adamlarının kurtuluşCfîd-yesini ve ölülerin diyetlerini vereceklerdir.
Bu da düşmanlık Ve intikam ölçüleri çerçevesinde değil de iyilik ölçüleri çerçevesinde her şahsın, kendi ailesi için hürmete layık muhterem bir varlık olduğuna işaret ediyor.
d- Aşiret içindeki dahili yardımlaşma yanında, bütün müminler, hatta toplum, mazluma yardım hususunda da el ele vereceklerdir.
Bu hüküm, kısasa dair nassm nüzulü esnasında ortaya çıktı. Buna göre müminlerin hepsi, kısasta maktulün velilerine yardımcı olacaklardır. Bir hadise çıkaran veya kin, düşmanlık saçan kimsenin meydana getirdiği zararı ortadan kaldırmak için, toplum bireyleri elbirliği edeceklerdir. Bu faziletli yardımlaşma sayesinde, toplumun, yararına olan ve ona fayda getiren zararları ortadan kaldıran davranışlar desteklenmiş oluyordu.
Bu anlaşmaya göre, Hz. Peygamber'in düşmanları yahudiler tarafından da düşman olarak bilinecekti. Bu sebeple Kureyşliler ve yardımcıları, yahudiler tarafından desteklenmeyecek-ti.Yahudiler, müşriklerle dostluk kurmayacaklardı. Çünkü müşrikler, hem Allah'ın, hem de onların düşmanlarıydılar. Bu anlaşma ise, müslümanı ve yahudisiyle, Medine halkını tek bir halk haline getiriyordu.
Düşmanları aynı olduğu gibi, dostları da aynı olmalıydı. Böyle bir birlik sağlanmadığı sürece aynı toplum içinde yaşayan insanların güvenlik içinde

olmaları mümkün değildir. Medine ehlinden bir kısmına saldıran, bütün Medine halkına saldırmış sayılacaktı. Şüphesiz ki bu hüküm, yahudileri de bağlıyordu. Çünkü muahede belgesi onlara bazı haklar tanımış ve onları bazı görevlerle yükümlü kılmıştı. Görevlerini ihlal ettikleri takdirde haklarım da yitirmiş olacaklardı..Çünkü haklar ve yükümlülükler karşılıklıdır.
Aynı ittifak içinde oldukları için, anlaşma belgesinde söz edilmeyen konularda da yahudilerle Hz. Muhammed (s.a.v.)in düşmanları arasında yardımlaşma yapılması doğru olmayacaktı. Hz. Peygamber, anlaşma hükümlerine riayet etti. Ama ya-hudiler de riayet ettiler mi? Cereyan eden olaylar, bu soruya cevap olarak yeterlidir. Halbuki her iki tarafın da muahede belgesine riayet etmeleri gerekliydi. Taraflardan biri muahedenin gereklerini ihlal ederse, muahede belgesinin kendilerine tanıdığı haklan kaydedeceklerdi. Muahedenin ihlali, müminlere karşı yahudilerin müşriklerle dostluk kurmaları gibi harici bir duruma dayanırsa, bu takdirde yahudilerin, müslümanların komşusu olma sıfatları ortadan kalkacaktı. Muahedeyi bu şekilde ihlal edenin komşuluğu bırakıp Medine'de ikamet etmekten vazgeçmesi gerekiyordu. Medine'yi terketmediği takdirde diğer tarafın -hoşlarına gitse de gitmese de- onları sürgün etme hakları doğacaktı. Çünkü ihlalciler, artık karşı tarafın düşmanları olmuşlardı.

Ezan

îslam toplumu oluştu. Hz. Peygamber, bu toplumun nizamını ortaya koydu. Bu toplumda yaşamakta olan insanların kalb-lerini birbirine ısındırdı. Müminleri birbirine kardeş yaptı. Bilahare Islama girecek olanların da gönüllerini birbiriyle kaynaştıracak bir sistemi ortaya koydu.
Sonra bireyleri kardeşlik bağlarıyla birbirine bağladığı gibi, Medine'deki cemaatleri de birbiriyle uzlaştıran muahede belgesini düzenledi. Her cemaatin görevlerini açıkladı. Herkesi ilgilendiren konularda müminlerle aym haklara sahip olacaklarına özel işlerinde ise kendi dinlerinin hükümlerine göre hailede-bilecekleri konusunda yahudilerle anlaşma yaptı. Onlar, Peygamber efendimizin hakemliğine baş vurdukları zaman, O, aralarında Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de indirdiği hükümlerle hüküm verebilecekti.
Bu toplumsal oluşum ve uzlaşmadan sonra Hz. Peygamber, toplumsal açıdan halkın gönüllerini birbiriyle kaynaştıracak ölçüleri belirledi. Bundan sonra onların kalblerini birbirine bağlayacak şeyi açıkladı. Bu, namazın Cemaatle kılınması ve namaz vaktinin girdiğini herkese duyurmakla mümkün olacaktı. Namazın, vaktinde ve cemaatle kılınabilmesi mü'minlerin hepsine birden

çağrının ulaşmasıyla mümkün olacaktı, tşte ezan o sıralarda meşru kılındı. Ibn îshak bu konuda şöyle der: "Rasu-lüllah (s.a.v.) Medine-i Münevvere'ye yerleşip sükun bulduktan , muhacir kardeşleri ile ensar gelip etrafında toplandıktan, idarelerini ele aldıktan sonra İslamiyet kuvvet buldu. Namaz kılındı, zekat hadler, helal ve haram belirlendi. İslam dini, mü'minlerin arasına yerleşti. Ensariler, muhacirlerden önce Medineyi yurt edinmiş ve imam gönüllerine yerleştirmişlerdi. Hz. Peygamber Medine'ye geldiği sırada müminler, namaz vakti gelince herhangi bir çağrı yapılmadan namaza kendiliklerinden geliyorlardı. Hz. Peygamber, yahudilerin ibadete çağrılışları esnasında çaldıkları borazan gibi bir şey kullanarak müslü-manları namaza çağırmak istedi, ama daha sonra bu isteğinden vaz geçti. Bundan hoşlanmamıştı. Sonra namaz vakitlerinde çan çalınmasını emretmiş, ve namaz vaktinde çalınıp, müs-lümanlara duyuru yapılması için bir çan kurulmuştu. Burada hatıra iki şey geliyor:

1. îbn îshak, Hz. peygamberin Medine'ye gelişinden sonra namazın kılındığını, zekatın farz kılındığını, hadlerin tatbik edildiğini, helal ve haramın belirlendiğini anlatıyor. Halbuki bu sayılanlar muhtelif vakitlerde; bazısı hicretten Önce, bazısı da daha sonra meşru kılınan farizalardır. Mesela namaz, hicretten önce miraç gecesinde farz kılınmıştır. Ancak namazın güven ve huzur içind, eda edilmesi, Medine'de mümkün omuş-tur. îbn îshak'ın ifadesi buna işaret etmektedir.

2. îbn îshak'ın sözlerinden anlaşıldığına göre Hz. Peygamberin aklına yahudilerin borazanıyla, hıristiyanların çanı, gelmiş, ama bu düşünceden hemen vaz geçmiştir. Ama Salim bin Abdullah'ın babasından îbn Mace kanalıyla gelen bir rivayette anlatıldığına göre, Hz. Peygamber, namaz vaktinin gelişini ne şekilde duyurmak gerektiği hususunda ashab'la istişarede bulundu. Yanındakiler, borazan çalınmasını Önerdiler. Fakat bunu yahudiler kullandıkları için, Öneri Peygamberimiz tarafından uygun bulunmadı. Sonra çan çalınmasını önerdiler. Bu da hı-ristiyanlar tarafından kullanıldığı için reddedildi.

Bu haber, îbn îshak'ın rivayetinde anlatılanlara iki yönden aykırı düşmektedir:

a. îbn îshak'ın anlattığına göre borazan çalınmasını isteyen, Hz. Pegyamber'in bizzat kendisi olmuştur. îbn Mace'nin rivayetine göre ise Hz. Peygamber, ashabıyla istişarede bulunmuş, borazan çalınmasını Önerenlerin görüşünü tasvib etmemiştir.

b. îlk rivayette Peygamber eiiendimizin çandan hoşlanmadığı bildirilmekle beraber, îbn îshalfc'ın rivayetindeki ifadeden anlaşıldığına göre, çan çaldırmayı uygun görmüş ve uygulatmaya başlatmıştır. Bu sonuncu rivayetin, Hz. peygamberin makamına daha uygun olduğu görüşü ndeyim. Doğrusunu Allah bilir ya, bence esaslı olan rivayet de budur.

îbn îshak ezan konusunda .sözlerini şöyle sürdürüyor: "Sa-habilerle Peygamber efendimiz ezan konusunda istişare halindeyken Abdullah bin Zeyd bin Salebe bin Abdi Rabbihi ezan rüyasını gördü. Rasulüllah (s.a.v.)e gelip şöyle dedi: "Ya Rasu-lüllah! Bu gece ben uyurken, üzorinde iki parçadan yeşil elbisesi bulunan, elinde bir çan taşıyan bir adam yanıma uğrayıp beni dolaştırdı. Ona: "Ey Alliah'ın kulu bu çanı satar mısın?" dedim. "Onu ne yapacaksın?" diye sorunca (Onunla namaza davet edeceğim" dedim. "Ben sana ondan daha hayırlı olan bir şeyi göstereyim mi?" diye sordu. "Olur, nedir o?w dedim. O da şöyle dedi:
"Allahü EkberfAllahü Ekber!
Allahü Ekber! Allahü Ekber!
Eşhedü enla ilahe illallah!
Eşhedü enla ilahe illallah!
Eşhedü enne Muhammeden Resulüllah!
Eşhedü enne Muhammeden Resulüllah!
Hayye alessalah! Hayye adessalah!
Hayye alelfelah! Hayye alelfelah!
Allahü Ekber! Allahü Ekber!
Lailahe illallah!"
Abdullah bu rüyayı Hz. Peygamber'e haber verince O: "Şüphesiz bu gerçek bir rüyadır. Bilale git, bunu ona anlat. Ezanı ona ezberlet (o okusun). Çünkü onun sesi, seninkinden daha yüksek ve gürdür" dedi.
Bilal'in okuduğu ezanı işiten ve evinde oturmakta olan Hz. Ömer Abasını sürüyerek Resulüllah (sav)'ın yanına geldi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın peygamberi! Seni hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, onun (Abdullahın) gördüğü rüyanın aynısını ben de gördüm!" Resulüllah (sav)de: "Bundan dolayı Allah'a hamd olsun" dedi.
Bu anlatılanlar, ezan kelimelerinin ne şekilde bulunduğunu açıklayan ifadelerdir. Bu kelimeleri, iki sahabi aynıyla rüyada işitmişlerdir. Tabii ki bu da, Hz. Peygamberin, ashabıyla yaptığı istişare neticesinde meydana gelmiştir. Hz. Peygamber de bu rüyayı ikrar etmişti. Böylece ezan da, Hz. Peygamberin ikrarıyla meşru kılınmıştı. Demek ki ezan rüya ile değil de Hz. Peygamberin ikrarıyla meşru kılınmıştır. Ama siret adlı eserinde Ibn Hişam, ezan ve kelimeleri hakkında vahiy nazil olduğu yolunda îbn tshak'tan gelen rivayet üzerinde yorumda bulunarak şöyle demiştir: "Ibn Cüreye dedi ki; Ata bana şöyle dedi: Ubey-dullah bin Umeyr el-leysi'nin şöyle dediğini duydum: "Namaz vakti geldiğinde insanları bir araya toplayabilmek için, Hz. Peygamberle ashabı istişarede bulundular. Çan çalma önerisi ortaya atıldı. Bir ara Hattaboğlu Ömer

(r.a.), çan için iki direk satın almak istedi, ama gördüğü bir rüyada kendisine: "Çan kurmayın. Aksine namaz için ezan okuyun" denildi. Gördüğü rüyayı kendisine anlatmak için Rasulüllah (s.a.v.)e gitti. Zaten aynı doğrultuda Rasulüllah (s.a.v.)e vahiy de gelmişti. Ömer Bilal'in ezan okumakta olduğunu görünce de hayret etmişti. Ömer, durumu Hz. Peygambere anlatınca Hz. peygamber, Ona: "Vahiy, senden Önce davrandı ey Ömer!" diye karşılık verdi. .
Ezanla ilgili olarak Peygamber efendimize vahiy nazil olduğunu, bu rivayet açıkça bildiriyor ve ezanın rükünlerini de detaylı bir şekilde açıklıyor. Yoksa ezan, sadece Abdullah bin Sa'lebe bin Rebia'nm rüyasına dayanılarak bulunmuş bir şey değildir. Biz bu rivayetin sağlamlığından yanayız. Çünkü ezan, îslamın şiarlarından biridir. îslam cemaatinin varlığı ezanla bilinir. Bunun gibi şiar ve ibadetler, insanlarla meşveret yaparak tespit edilemezler. Ancak başlangıçta, bunların ne şekilde ve hangi yollarla duyurulacağı yolunda meşveret yapılabilir. îş-te sünnet sayılan bu yolla vahiy gelmiştir. Sünnet de, ahad rivayetler yoluyla değil, ancak Allah'tan gelen vahiy ile bilinir. Her namaz için ezan okunması, müekked sünnettir. Alimlerin çoğuysa, ezanın cemaat için farz-ı kifaye olduğunu, okunmaması halinde tüm cemaatin günahkar olacağını söylemektedirler.
Ezanın tafsilatı ve okunmuş sayılması için gerekli olan bölümlerinin, kelimelerinin açıklanması, ancak yine Allah'ın emriyle olur. Çünkü ezan, ibadettir. İbadetin bölümleri ve parçaları ise, ancak Allah Taala'mn kendi peygamberine vahiy göndermesi sonucunda Öğrenilebilir. Yoksa İslam'daki mevkii ne olursa olsun, başkalarının gördükleri rüya ile öğrenilemez.

Savaş İzni

Peygamber (s.a.v) Medine'de düzeni yerleştirdikten sonra, daveti umumileştirmeye ve dinleri dolayısıyle fitneye düşürülüp eziyet gören mü'minleri himaye etmeye yöneldi. Bunun için mü'minlere eziyette bulunan müşriklerle savaşmak, zorunlu hale gelmişti. Kabe-i Muazzama'yı putlardan ve putperestlik pisliklerinden temizlemek gerekiyordu.
işte bütün bu sebeplerden dolayı Cenab-ı Allah, savaşı müs-lümanlar için meşru kıldı. Her şeyi açıklayan kitabında şöyle buyurdu:
"Allah iman edenleri esirger. Şu da muhakkak ki, Allah, hain ve nankör olan herkesi sevgisinden mahrum eder. Kendileriyle savaşılanlar (müminlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphesiz Allah,

onlara yardıma mutlak surette kadirdir. Onlar, başka değil, sırf "Rab-bimiz Allahtır" dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları diğer bir kısım ile def etmeseydi mutlak surette, işlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler yıkılır giderdi. Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir.
Onlar, (o müminler) ki, eğer kendilerine yer yüzünde iktidar verirsek namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emreder ve kötülükten nehyederler. İşlerin sonu Allah'a varır." (Hac 38-41)
Savaşa izin verilerek, cihad kapısı açılmış oldu. Kur'an-ı Ke-rim'in bu yüce nassında savaş izninin veriliş sebebi ve bu iznin varacağı sonucun -ki o da hayırlı bir sonuç olacaktır - ne olduğu açıklanmaktadır. Bazan hayra götüren yollar hoş görülmese bile, sonuçta iyilik getirirler. Ancak hayra ulaşmak için ondan başka yol yoksa, bu tek yol mutlaka hayırlı bir yol demektir. Bu sebeple Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Hoşunuza gitmediği halde savaş size yazıldı. Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkün-dür. Allah bilir, halbuki siz bilmezsiniz."(Bakara 216)
Savaş iznini içeren bu ayet-i kerimede, birçok güzel işaretler vardır. Bu işaretler, eşine rastlanamıyacak derecede beliğ sözlerdir. Şöyle ki:
1- Bu ayette savaşa izin veriliyor, ama bu izin açıkça ifade edilmiyor. Çünkü savaşa sebebiyet veren faktörler sarih bir tonla ifade ediliyorlar. Şöyle ki: Düşmanlar tarafından savaş bilfiil başlatılmıştı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah da bunu "Kendileri ile savaşılan" ifadesiyle edilgen bir geniş zaman kipiyle ifacje buyurmuştur. Yani müşrikler müzminlere karşı fiilen savaş açmışlar. Onlara eziyet vermişler, onları fitneye düşürüp, dinlerinden döndürmeye çalışmışlardır. Fitne ise, Allah'ü Teala'nın ifade buyurduğu gibi, öldürmekten daha şiddetlidir. Müşrikler Peygamber (s.a.v.)i ve ikinci Akabe bia-tında ona biatta bulunan mü'minleri Öldürmek için uğraşmışlardı. Ayet'i kerimede "Kendileriyle savaşılan" şeklinde edilgen geniş zaman kalıbının kullanılması, mü'minlerin kendileriyle yapılan savaşa karşı savunma savaşı vermelerine ruhsat verildiğine bir delil teşkil etmektedir. Mü'minlerin vereceği savaş, yeryüzündeki fesadı ve kafirlerin eziyetlerini ortadan kaldırma amacını taşıyacaktı. Nitekim Allah'ü Teala şöyle buyuruyor:
"Eğer Allah insanlardan bir kısmı ile diğerlerini savup hizaya getirmeseydi, elbette yeryüzünde nizam bozulurdu. Lakin Alah bütün insanlığa lütuf ve keremi ile muamele etmiştir." (Bakara: 251)

2- Ayet'i kerimedeki ikinci işarete gelince, yüce Allah müminlerin vereceği savaşın zulmü bertaraf etmek, ya da devamını engellemek şeklinde olacağım açıkça ifade buyurmuştur.
3- îman ehli kimseler hak ehlidirler. Eğer savaşacak olurlarsa, imanı ve hakkı savunmak, tevhidi ayakta tutmak ve ona olan inancı korumak için savaşırlar. Onların yapacakları savaş, sebebini kendi içinde taşıyan bir savaştır.
4- Allah yolunda cihad için yapılan savaş, batılı ortadan kaldırmak için yapılan savaştır. Eğer böyle bir savaş yapılmazsa yeryüzünde fesat ve bozgunculuk yayılır. Allah'a ibadet edilmez; manastırlar, kiliseler ve mescitler harabeye döner ki, buraları Allah'ın adının anıldığı yerlerdir. Bu uğurda yapılan savaş, Allah'ın dinine yardım etmek ve hakkı korumaktır. "Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir." (Hac: 40)
5- Savaş sayesinde islami hakikatler yerleşirler savaş neticesinde namaz kılıp zekat veren müminler ibadetlerini eda etme imkanını bulurlar, güçlenirler, savaş neticesinde hak ehli kimseler, insanları sözleriyle ve tatbikatleriyle hakka davet etme imkanını bulurlar ki, böylece yüce Allah'ın şeriati ayakta durur.
Bu ifadelerde, savaşın tecavüzü bertaraf etmek ve zulmü önlemek amacının ötesinde, islami daveti güçlendirmek ve insanları kendi özgür iradeleriyle herhangi bir zorlamaya ve fitneye maruz bırakmaksızın Allah'ın dinine sokmak olduğuna işaret edilmektedir. Böylece ayet-i kerime cihadın iki önemli sebep dolayısıyla yapıldığını göstermektedir:
1- Zulmü ortadan kaldırıp fitneyi önlemek, Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Fitne tamamen yok oluncaya ve din de Allah için tatbik edilinceye kadar onlarla savaşın. Fitne çıkarmaktan vazgeçerlerse zalimler ve aşırılar hariç (hiç kimseye) düşmanlık ve saldırı yoktur." (Bakara: 193)
Tecavüz, misli ile püskürtülür. Hak dini ile gelmiş olan Hz. Muhammed (s.a.v.), eziyetleri susarak veya devam etmesi karşısında sessiz kalarak önleyemezdi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Sizinle savaşanlarla Allah yolunda savaşın; fakat haksız yere saldırmayın. Çünkü Allah haksız yere saldıranları Sevmez." (Bakara: 190)
2- îslamda cihadın ikinci sebebi, islam davetine -yerleşmesi için- zemin hazırlamak ve islam davetine karşı engel çıkaran zalim hükümdarlarla müstebitleri ve diğer engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu, bütün milletleri kılıç kuvveti ile zorla İslama sokmak gerektiği anlamına gelmez. Bu ifadeler bütün milletlere islamı tanıtmak ve onların islami daveti anlamalarına zemin hazırlamak gerektiğine işaret eder. Zaten islamiyeti tanıyıp Öğrenildikten sonra,

doğru yol sapıklıktan ayırt edilmiş olur. Hak ile batıl birbirinden ayrılır. Dileyen ona uyar, dileyen inkar eder. Bu sebeple Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinde zorlama yoktur. Çünkü zorluk, sapıklık ve eğrilikten ayırt edilmiştir. O halde kim tağutu inkar edip Allah'a inanırsa, sağlam kulpa yapışmıştır, ki o hiç bir zaman kopmaz. Allah
İşitir Ve bilir." (Bakara: 256)

Savaş Öncesi

Kureyşli müşrikler, müzminleri Mekke'den çıkararak, onları mallarından yoksun bıraktılar ve dinlerinde fitneye düşürdüler. Mü'minlere karşı yaptıkları baskının aynısını onlara da yapmak ve onları sapıklıklarından geri çevirmek, aynı zamanda içinde bulundukları sapıklığın devam etmeyeceğini, aksine kuvvetin hakta olduğunu, hakkın sabah aydınlığı gibi zuhur ettiğini kendilerine bildirmek gerekiyordu. Bu sebeple peygamber (s.a.v.) efendimiz etrafa seriyyeler göndermeye başladı. Se-riyye» başlarında bir kumandanın bulunduğu az sayıdaki asker topluluğudur. Baş komutanın savaşmak, ya da yolları düşmanlara karşı koruma altına almak için gönderdiği askeri birliktir. Bazı yazarlar, Peygamber efendimizin, ilk olarak Kureyş kervanına el koymak için seriyye gönderdiğini söylemişlerdir. Yine bu yazarlara göre Peygamber efendimiz, işe ekonomik ambargo ile başlamıştır. Biz ekonomik ambargodan, toplumun bütün gelir kaynaklarına ve gıda maddelerine el koymayı anlıyoruz. Ancak Peygamber efendimiz bütün Kureyşlilere karşı cephe almamış ve onların tamamına darbe indirmek istememiştir. Çünkü Kureyşlilerin hepsi Ebu Cehil ve Ebu Süfyan gibi îslam düşmanlarının yolunda yürümüyorlardı. Evet bu saydığımız kimseler her ne kadar Mekke fethine kadar sapıklıklarını devam ettirmişlerse de, Kureyşliler arasında sesini çıkarmayıp İslama karşı düşmanlık etmeyen kimseler de vardı. Bunlar iman etmiş olmasalar bile, İslama karşı cephe de olmamışlardır. îtaat edenle isyancıyı aynı kefeye koymak, isyancının zulmü dolayısıyla itaatkarı, ya da kötülük yapmaktan sakınan kimseleri cezalandırmak islamın prensiplerine uymaz. Kureyşliler arasında kendi istekleriyle İslama karşı cephe alan kimseler bulunduğu gibi, bu iş için zorlanan, zulüm gören ve esaret altında bulunan kimseler de vardı. Müminlere, hatta peygamber efendimize karşı sevgi duyan ve ona bağlı olan kimseler de bulunuyordu.
Ekonomik ambargo sadece birkaç kişiye değil, bütün topluma yönelik olur. îslama karşı aşırı derecede kötülük yapan kimselerin yanı sıra, kötülükte

bulunmayan, hatta müslüman-lara karşı sevgi besleyen kimseler de bu ambargodan zarar görürler. Halbuki: "Hiç bir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez." (Ur& 15)
Ancak bu seriyyeler Kureyş liderlerine karşı mukavemet için göreve gönderildiler. Çünkü Kureyş liderleri ticaret ehliydiler. Bunların ticaret eşyalarını zaman zaman kervanlar taşırlardı. Bu liderler, mü'minleri Mekke'den sürgün edip yurtlarından ve mallarından mahrum bırakmışlardı. Mü'minlerin de, kendilerini sürgün eden bu kimselere karşı misliyle muamelede bulunma hakları doğmuştu. Kendilerinden alınan malları geri almak hakları vardı.

Hz. Hamza'nm Seriyyesi

Hicretin birinci yılında seriyyeler göreve çıkmaya başladılar. Bu seriyyeler az sayıdaki mücahitlerden oluşuyordu. Bunlar Şam'a doğru giden Kureyşli ticaret kervanlarının önünü kesip onların Şam'a gitmelerini engelleyecek ve beraberlerindeki mallara el koyacak, ya da onlarla savaşacaklardı.
Peygamber (s.a.v) bu seriyyelere katılacakları muhacirler arasından seçiyordu. Bunlar arasında ensardan tek kişi bile yoktu. Peygamber efendimizin teşkil ettiği ilk seriyye, Abdul-muttalib oğlu Hamza'nın seriyyesidir.
Hamza (r.a.) hicretin yedinci ayı olan Ramazan ayında deniz kıyısından yola çıktı. Bu seriyyede otuz muhacir vardı. O yıl teşkil edilen seriyyeler hep o sayıda idiler. Beyaz bir bayrakları vardı. Kureyş kervanının yolunu kestiler. Bu kervandaki mallar Kureyş büyüklerine aitti. Hz. Hamza'nın karşılaştığı kervanda üçyüz kadar müşrik vadi. Başlarında da Ebu Cehil bulunmaktaydı.
Her iki taraf karşılaştılar, mü'min tarafın başında islam'ın aslanı Hamza, müşrik tarafının başında ise Ebu Cehil vardı. Ancak iki taraf savaşmadan birbirlerinden ayrıldılar. Çünkü araya îbn Amr el Cüheni adında bir kişi girmiş ve tarafları ya-tıştırmıştı. Bu sebeple savaş olmadı.

Ubeyde Bin Haris Bin Abdulmuttalib'in Seriyyesi

Yine Hicretin birinci yılının Şevval ayında Peygamber efendimiz Ubeyde bin Haris için beyaz bir bayrak hazırlayarak, onun liderliğinde bir seriyye hazırladı. Batn-ı Rabi denen yere gitmelerini emyetti. Emri altında altmış muhacir vardı. Bu se-riyyede de ensardan hiç kimse bulunmuyordu.
Seriyye, Kureyş müşrikleriyle karşılaştı. Sayıları ikiyüzü bulan müşriklerin başında kumandan olan Ebu Süfyan Sahr bin Harp vardı. Karşılaşma, Ahya

denen suyun yanında oldu. Suyun başında müşrikler durmaktaydılar. Mü'minler ise Seniy-yetü'l-Murve denen yere varmışlardı, iki taraf arasında savaş olmadı, ama birbirlerine ok attılar. Bu seriyyede bulunan, fakat kumandan olmayan Sad bin ebi Vakkas ok attı. Böylece o, İslamiyet uğruna ilk okunu atmış oldu.
Seriyyelerin sırası hususunda Vakidi'nin anlattığı sıra işte budur. Onun anlattığına göre, ilk seriyye Hamza'nın seriyyesi olmuştur. Bunun ardından Ubeyde bin Haris'in seriyyesi göreve çıkmıştır. Ancak îbn îshak'ın anlattığına göre, kendisi için bayrak hazırlanan ilk seriyye, Ubeyde bin Haris'in seriyyesidir. Konuyla ilgili olarak o şöyle der: "Bazı kimseler Peygamber efendimizin ilk hazırladığı bayrağın Hamza'nın seriyyesi için olduğunu söylerler. Bu söylenti şundan ileri geliyor: Hamza ile Ubeyde'nin seriyye kumandanları olarak görevlendirilişleri aynı zamana rastlamış; bu sebepten dolayı hangisinin daha önce göreve çıktığı karıştırılmıştır."
tbn îshak'ın anlattıkları bundan ibarettir. Ancak Vakidi'nin söylediğine göre, bu iki seriyye birlikte göreve çıkmamıştır.
Ona göre, seriyyelerden ilki -ki o da Hamza'nın seriyyesidir-hicretin yedinci ayında göreve çıkmıştır. îkincisi ise Ubeyde bin Haris'in seriyyesi olup hicretin sekizinci ayında göreve çıkmıştır.
Bu arada ikinci bir ihtilaftan da söz etmek gerekiyor. Vakı-di'nin rivayetine göre Hamza, seriyyesinin başında iken Ebu Cehil ile karşılaşmıştır. îbn îshak'ın rivayetine göre ise, Ebu Cehil'in oğlu ikrime ile karşılaşmıştır. Ibn Kesir'in ifadelerinden anlaşıldığına göre, o, Vakıdi'nin rivayetini -ileride açıklayacağımız şekilde- daha sağlam görmektedir.

Sa'd Bin Ebi Vakkas'm Seriyyesi

Hicretten on ay geçtikten sonra, Zilkade ayında Peygamber (s.a.v) efendimiz Sa'd bin Ebi Vakkas'ı bir seriyyenin başında göreve gönderdi. Peygamberimiz Kureyş kervanının yola çıktığını öğrenmişti. Bu sebeple de yirmi kadar muhacirin başında kumandan olarak Sa'd bin Ebi Vakkas'ı görevlendirerek yola çıkardı. Bunlar Hazar denen yere doğru yola çıktılar. Peygamber efendimiz Hazar'ı geçmemelerini emretmişti. Bu konuda Sa'd (r.a.) şöyle der: "Yirmi kişiyle birlikte yaya olarak yola çıktık. Gündüzleri gizleniyor, geceleri yürüyorduk. Beşinci günün sabahı Hazar mevkiine vardık peygamber efendimiz Hazar'ı geçmememizi emir buyurmuştu. Halbuki Kureyş kervanı, Hazar'a vardığımız günden önce oradan ayrılıp gitmişti."
Böylece Sa'd, Kureyşlmlerden hiç kimse ile karşılaşmamıştı. Peygamber

efendimiz kendisine Kureyş kervanını izlemesini emretmediği için izlemeye devam etmemişti. Şu halde Peygamber efendimiz, bu seriyyenin Kureyş kervanını yolda ansızın yakalamasını istiyordu. Kervandaki adamlar, birden müslü-man askerleriyle karşılaşınca paniğe kapılacaklardı. Ama arkadan takip etme durumunda öyle bir paniğe kapılmaları söz konusu olmayacaktı. Çünkü seriyyedeki adamlar piyade idiler. Binekleri olmadığı için çölde daha fazla ilerleyemezlerdi.
Sad'ın anlattığı gibi, Vakıdi, bu seriyyede yirmi ya da yirmi bir kişinin bulunduğunu söylemiştir. Ancak ibn tshak'ın dediğine göre, Sa'dla birlikte altmış muhacir vardı. Bizce Vakıdi'nin rivayeti daha açık ve akla daha yakındır. Çünkü onun tesbitine göre, kervandaki kişiler altmış civarında imişler, Bunlar için de yirmi kadar piyadenin gitmesi münasip olur.
Vakıdi'nin anlattığına göre, her üç seriyye de hicretin birinci yılında teşkil edilmiştir. Göreve çıkış zamanlan da Vakıdi'nin ifadesinde açıkça belirtilmiştir. Birinci seriyye Ramazan ayında, ikincisi Şevval ve üçüncüsü de Zilkade ayında göreve çıkmıştır. Ancak Ebu Cafer bin Cerir'in tarihinde ve İbn îshak'a göre, bu üç seriyye, Hicretin üçüncü yılında teşkil edilmişlerdir, îbn îshak'ın bu seriyyelerin, hicretin ikinci yılında mı, yoksa birinci yılında mı teşkil edildiğini açıkça ifade edip etmediği hususu üzerinde düşünmek gerekir. Ancak Ibn îshak bu seriyye-leri peygamber efendimizin bir gazalarından olan Veddan gazasından sonra anlatmıştır ki, bu gaza hicretin ikinci yılı Sefer ayında vuku bulmuştur. îbn îshak bunu açıkça ifade etmektedir. Veddan gazasını da üç gazadan sonra anlatmıştık. Evet onun siyerinde anlattığı hadiseler zaman sırasına göre tertiplenmiş iseler, bu durumda söz konusu seriyyelerin, hicretin ikinci yılında teşkil edilmiş oldukları ortaya çıkar. Ancak şunu da ifade edelim ki, îbn îshak, siretinde bazı hadiseleri zaman sırası dışında anlatmıştır. Bunu da bazı münasebetlerden dolayı böyle yapmıştır. îbn îshak'ın mezkur seriyyelerin hicri ikinci yılda teşkil edildiğini söylemiş olduğunu farzetsek bile, Hafız îbn Kesir, Vakıdi'nin sözünü tercihe şayan bulup şöyle demiştir: "Merhum Vakıdi'nin şahsiyetinde fazlasıyla iyilikler ve güzellikler vardır, tarih yazarıdır. Büyük imamlar zümresindedir. Onun adil bir kimse olduğunu daha önce de söylemiş idik. Şahsı itibariyle doğru sözlü bir kimsedir. Allah'a hamd ve minnet olsun."
Burada zaman faktöründen ve seriyyelerle ilgili rivayetlerden başka bir hususu daha göz önüne getirmemiz gerekir. Bu husus Kureyşle ve onların inançlarına bağlılıklarının miktarıyla ilgilidir. Şöyle ki: Başkalarını himaye etmek için sefere çıkan Kureyşliler arasında mü'min olup da imanını gizleyen kimseler vardı. Bunlar bir yolunu bulup mü'minlere katılmak ümidiyle Kureyş kervanlarıyla

birlikte sefere çıkarlardı. Peygamber efendimizin Mekke-i Mükerreme'den ayrılıp Medine'ye giderken hicret imkanını bulamadıkları için, bu yolla mü'minler arasına katılma imkanları arıyorlardı. Örneğin Ubeyde bin Haris bin Abdulmuttalib'in seriyyesi Kureyş kervanıyla karşılaştığında, iki taraf da birbirleriyle savaşmadan ayrılmışlardı. îşte bu esnada Kureyşliler arasında bulunan îbn Amr el-Behrani -Züh-re oğullarının müttefiki idi-, Utbe bin Gazvan bin Cabir el Ma-zeni-Nevfel bin Abdi Menafin müttefiki idi- müslümanların safları arasına katılmışlardı. Bunların ikisi de müslüman oldukları halde Kureyş kervanıyla birlikte yola çıkmış ve müslümanların arasına katılmışlardı.

---

[1] İbn Kesir, el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.2, s.237.

SAVAŞ VE PEYGAMBER

Peygamber (sav)'in Cihada Çıkışı

Savaş iznini açıkça ifade eden ayet-i kerimede de okuduğumuz gibi, Peygamber (s.a.v.) efendimiz müşriklere karşı savaşma iznine sahip oldu. İzni ihtiva eden ayet-i kerimede şöyle bu-yuruluyordu:
"Kendileriyle savaşılanlara (mü'minlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphe yok ki Allah, onlara yardıma mutlak surette kadirdir." (Hac: 39)
Bu ayet-i kerimenin nüzulünden sonra Peygamber efendimiz, savaş hazırlığına başladı. Peşpeşe seriyyeler gönderdi. Se-riyyelerin arkasından da gazalara çıkıldı. Siyer tarihçilerinin ıstılahlarında da gördüğümüz gibi, onlar seriyye kelimesini, sayıları az veya çok mü'min askerlerden oluşan ve Peygamberimiz

tarafından düşman üzerine gönderilen gruplara bir isim olarak vermişlerdir. Ancak Peygamber efendimiz, bu askerlerle birlikte sefere çıkmamıştır. Peygamber efendimizin bizzat cihad ederek çıktığı seferlere gaza adı verilmiştir. Bu seferde kendisinin fiilen savaşmış olup olmaması sözkonusu değildir. Peygamber efendimiz cihada Ramazan, Şevval ve Zilkade aylarında gönderdiği üç seriyye ile başladı. Bu seriyyelerden ilkinin başında Abdülmuttalib oğlu Hamza, ikincisinin başında Haris oğlu Ubeyde, üçüncüsünün başında Ebu Vakkas oğlu Sa'd vardı. Bundan sonra hicretin ikinci yılında gazalara başlandı.
Tarihçiler Peygamber efendimizin gazalarının sayısı konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Aslında bu olayların vukuu, ya da adedi hususnda ihtilaf etmemişlerdir. Onların ihtilafları, Peygamber efendimizin askerlerle birlikte sefere çıkması veya çıkmaması durumunda teşkil edilen sefere gaza mı, yoksa seriyye mi denileceği hususundadır. îşi iyice tahkik ettiğimiz takdirde, tarihçilerin bu gazaların sayısı hususunda görüş birliği içinde olduklarını görürüz. Ancak tertiplenen seferlere verilen nitelik hususunda bazı ihtilafları olmuştur. Resulul-lah'ın megazisi, bütün gazalara ve seriyyelere şamildir. Yani "Resulullah'm megazisi" denildiği zaman akla hem gazalar hem de seriyyeler gelir.
îmam Ahmed bin Hanbel'in de "Müsned"inde rivayet ettiği gibi, Peygamber efendimizin megazisi kırküç tanedir. Katade'den rivayet olunduğuna göre de Peygamber efendimizin megazisi kırküç tanedir. Bunlardan yirmidördü seriyye, ondokuzu da gazadır. Bu gazaların sekizinde bizzat kendisi de sefere çıkmıştır. Örneğin Bedir, Uhud, Hendek, Müreysi, Hayber, Hu-neyn ve Mekke fethi seferlerine bizzat katılmıştır. Bu sekiz gazayla ilgili olarak Zühri'nin şöyle dediği rivayet edilir: -
"Resulullah (s.a.v.)in gazaları şunlardır: Bunlardan Bedir gazasında hicri ikinci yılın Ramazan ayında müşriklerle savaştı. Sonra hicri üçüncü yılın Şevval ayında Uhud gününde savaştı. Sonra hicri beşinci yılın Şaban ayında Mustalik oğulları ve Lihyan oğullarıyla savaştı. Arkasından hicri altıncı yılda Hayber'de savaştı. Hicri sekizinci yılın Ramazan ayında Mekke'yi fethetti. Sonra Huneyn gazasında savaştı. Hicri sekizinci yılın Şevval ayında Taifliler'i kuşatma altına aldı. Hicri dokuzuncu yılda Ebu Bekir haccetti. Sonra Resulullah (s.a.v.) efendimiz hicri 10. yılda veda haccına gitti."
Bu tarihi ifadelerden de anlaşıldığına göre, Peygamber efendimizin gazaları ondokuz, seriyyeleri ise yirmidörttür. Gazaların bir kısmında mü'minlerle müşrikler arasında çarpışma olmuş, bir kısmında ise olmamıştı. Bazen savaşçıların hatalarından dolayı yenilgiye benzer durumlar görülmüş, bazan da

savaşmaksızın dahi mü'minler muzaffer olmuşlar, hatta düşmanlarının kalplerine korku ve ürküntü bırakmışlardı. Nitekim Hendek savaşında çarpışma olmadan müşrikler hezimete uğramışlardı. Sadece Kurayza oğulları tarafında savaş vuku bulmuştu. Bu arada çarpışmasız bazı gazalar da olmuştu. Peygamber efendimizin bazı gazalarında çarpışma meydana gelmişti. Bunlara örnek olarak Ebva Uşeyre, Gatafan ve ilk Bedir gazalarını gösterebiliriz. Peygamber efendimizin düşmanla çar-pışmaksızın yaptığı en büyük gaza Hudeybiye gazasıdır. Bu gaza Peygamber efendimizle Kureyşliler arasında barışın sağlanmasına zemin hazırlayan bir fetih olmuştu. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik. Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar, sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru bir yola iletir ve sana şanlı bir zaferle yardım eder," (Fetih 1-3)

Erdemli Savaş, Ya da Nübüvvet Savaşı

Peygamber (s.a.v.)in gönderdiği seriyyeler savaşmamışlardı. Aksine bu seriyyeler barış sonucunu doğurmuşlardı. Her ne kadar bu seriyyelerin sonucunda her zaman barış olmasa da, genel hava, barışı sağlamak doğrultusundaydı. Ancak bazan münferit olaylar meydana geliyordu. Örneğin Ubeyde bin Ha-ris'in komutasındaki seriyyede bulunan Sa'd bin Ebi Vakkas, karşı tarafa bir ok atmıştı. Bu seriyyelerde öldürme ve çarpışma olmamakla birlikte, bir çok faydalar elde edilmişti. Çünkü bu seriyyeler vasıtasıyla Kureyşliler'e islam'ın kuvvet kazandığı bildiriliyordu. Ya çabucak İslam'a koşmaları ve islam'a kavuşanların en sonuncusu olmamaları, yahut da haklarında çabucak kısas hükmünün uygulanacağı ve daha önceleri müslü-manlara yaptıkları tecavüze karşı kendilerinin de tecavüze uğrayacakları Kureyşliler'e bildirilmişti. Ya da diğer taraftan Islamiyet'in kuvvet kazandığını, kazandığı bu kuvvet sayesinde, benimsemiş oldukları dinlerinden dolayı fitneye düşürülüp eziyet gören mü'minlerin işkenceden kurtarılacaklarını hissediyorlardı. Fitneye düşürmek, Cenab-ı Allah'ın kutsal kitabında da beyan buyurduğu gibi, adam öldürmekten daha şiddetli ve daha ağır bir günahtır. Üçüncü cihetten Kureyşliler, Muham-med (s.a.v.)in güçlendiğini ve bu gücüne dayanarak kendilerine hak yolda baskı yapacağını hissetmişlerdi. Nitekim daha Önceleri kendileri de müslümanlara ve Muhammed (s.a.v.)e batıl yolda baskı yapmışlardı. Ayrıca güçsüz sahabilere de kendi diyarlarında eziyet edip baskı yapmışlardı. Müslümanları yurtlarından ve mallarından mahrum etmiş ve mallarına el

koymuşlardı.
Hicretin birinci yılında teşkil edilip göreve çıkarılan bu se-riyyelerle, İslamiyet'in Allah tarafından güçlendirildiği müşriklere hissettirilmiş oluyordu ki, İslam'a karşı rağbetleri olmadığı ve ona karşı düşmanca tavırlar sergiledikleri takdirde, başlarına ne geleceğini bilsinler ve kötü şeyler yapmaya cesaret edemesinler. İşte böylece Peygamber efendimiz Ebva, Uşeyre, Ga-tafan ve ilk Bedir gibi gazalar düzenlemişti. Bu gazalarda hiçbir insan Ölmemiş ve savaş olmamıştı. Bunlarda İslamiyet'in güç kazandığını müşriklere his settirme gayesi güdülmüştü.
Nihayet Kureyşli müşrikler bu imanlı grubun güçlendiğini anladılar ve bu gruba karşı kesif bir ordu hazırladılar. Daha Önceden herhangi bir kervan göndermediler. Hazırlıklı oldukları için savaşa başladılar. Böylece de müslümanlara karşı saldırı düzenlemek istediler. Nihayet savaş başladı ve ilk saldıranlar kendileri oldular. Muhammed (s.a.v.) onların ordularıyla birlikte gelip Medine-i Münevvere'ye saldırmalarını bekliyordu. Bizzat Peygamber efendimiz tarafından terbiye edilip kendisine hikmet ve güzel konuşma öğretilen cihat kahramanı Hz. Ali'nin de dediği gibi, herhangi bir kavme kendi surlarının dibinde saldırılacak olursa, mutlaka saldırganlar yenilip zillete düşerler.
Birileri çıkarak Hz. Peygamber (s.a.v.)in niçin savaştığını sorabilir.
Buna cevap olarak şöyle deriz: Peygamber efendimizin diğer peygamberlerden ayrı bir tarafı yoktu. Ulülazm peygamberlerden olan Hz. Musa savaşmıştı. Israiloğullarını imana davet etmiş, ama onlar geride durup hüsrana maruz kalmışlardı. Korkaklık ve zillet durumu içinde iken Musa peygambere şöyle demişlerdi: "Sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturaca-
îsrailoğullarmın ellerinde bulunan Tevrat'ta da anlatıldığına göre Musa peygamber, zamanındaki hükümdarlarla savaşmıştır. Onların yurtlarına kendi ordusuyla girmiştir. Davud peygamber ile Hz. Süleyman da aynı şekilde savaşmışlardı. îsa peygamber ise, kendisine savaş meşru kıhnmadığı için savaş-mamıştır. O, Peygamber efendimizin risaletine bir tür zemin hazırlamıştır. Çünkü onunla Peygamber efendimiz arasında uzun bir zaman yoktur. Aralarındaki zaman farkı altıyüz yıla yaklaşmakta veya bunu biraz geçmektedir. Muhammed (s.a.v.)in risaleti bütün insanlık alemim; kızılı, siyahı ve beyazı, kısacası bütün ırkları ilgilendiriyordu. Onun risaletinin bütün ülkeleri içine alması, Arabistan sınırını aşmasa ve davetinde güçlü bir şekilde diğer mıntıkalara, beldelere ve şehirlere ulaşması gerekiyordu. Bu da ancak savaşa hazırlıklı olmakla mümkün olurdu. Çünkü o zamanlarda dünya ülkeleri zalim ve müs-tebid hükümdarların yönetimi altında bulunmaktaydı. Muhammed (s.a.v.)in şeriati ise despotluğa karşı çıkan ilkelere dayanıyordu. Müslümanlar müstebidlere karşı savaşmışlardı.

Şu halde hakkı savunan ve zulmü engelleyen bir gücün oluşturulması gerekiyordu. Savaşmak, ya da savaşa hazır-lıkh olmak gerekiyordu. Adil prensipleri koruyana, hakka dayalı ve başkalarına tecavüzden uzak bir güç teşkil edilmediği takdirde, insanların durumu düzene girmez. İslamiyet güce dayanan haksız otoriteye boyun eğmeyi istemez. Aksine İslam, kötülüğü ortadan kaldıran ve her şeye hayrı yayan bir fazilet anlayışı ortaya koymaktadır. Bu, sağ yanağına vurana, sol yanağını da çeviren bir fazilet değildir. Bu faziletin esasını şu ayet belirlemiştir:
uKim size saldırırsa, onun size saldırdığı kadar siz de ona saldırın (ilerigitmeyin). Allah'tan korkun" (Bakara: 194)
Islami fazilette affetmek ve sabretmek vardır. Zira noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah: "Affedin, Jıoş görün" buyuruyor. Ancak, İslamiyet güç kazanıp yerleştikten sonra düşmanlarını affetmek mümkündür. Çünkü af, güçlü olan taraftan beklenir. Bu durumda affeden kişi, şeref ve üstünlük kazanır. Teslim olmuş sayılmaz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Kül affetmekle, onurunu arttırır." Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah da insanların sabretmelerini isteyerek şöyle buyurmuştu:
"Eğer (bir topluluğa) ceza verecekseniz, size yapılan cezanın misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır." (Nahi 126)
Sabretmek, ordunun doğrudan savaşa gönderilmemesini, aksine barış yapmak için sabırlı davranılmasmı ifade eder. Yani silaha başvurmadan önce, sabırlı davranılarak barış yollarının araştırılması esastır. Nitekim Peygamber efendimiz de böyle yapmış ve ordusundaki yetkililere de bu şekilde davranmalarını tavsiye etmiştir.
iman ehline eziyet eden kimseleri güzelce bağışlayıp hoş görmek için sabra ve nefis kuvvetine ihtiyaç vardır. Sabır, sadece düşmanla karşılaşıldığı sırada gösterilen bir şey değildir. İntikam arzusuna karşı nefsi frenlemek de büyüklüktür. İleride de görüleceği gibi Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar fazilet savaşıdır. O savaşlarda merhamet ve erdem vardır. Her ne kadar kılıçlar sakırdamış ve insanlar yüzüstü yere düşüp ölmüşlerse de, bu savaşlarda faziletin nasıl olması gerektiği insanlara öğretilmiştir. Kılıçlardan kan damlarken bile, insanlara savaşta merhametin nasıl gösterileceği anlatılmıştır. Savaş, aslında hoşlanılmayan bir şeydir. Ancak bazen başka çare kalmayınca, tek çıkar yol olur. Bu durumda sıcak yerlerdeki gölgeyi andırır. Peygamber efendimizin gazalarından bahsetmeden Önce bu gazalardaki fazileti açıklamaya çalışacağız. Bunu yaparken de Kur'an-ı Kerim'in mücahitlere verdiği emirleri ve Peygamber efendimizin savaş esnasında ve nihayetinde sergilediği davranışlarını ve

askerlerine yaptığı tavsiyeleri ele alacağız. Kendisinden #sonra, ashabı da bu hususlarda ona tabi olmuşlar ve hiç sapmadan onun gösterdiği yoldan yürümüşlerdir.

Savaşta Fazilet

Merhamet insanın yüce erdemlerindendir. İslam rahmeti ise gelip geçici ve sübjektif infiallerden değildir. Aksine İslam'ın rahmeti umuma yöneliktir. Onun öngördüğü savaş da umuma yönelik bir rahmettir. Nitekim daha önce de geçen bir ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Eğer Allah insanlardan bir kısmı ile diğerlerini savup hizaya getirmeseydi, elbette yeryüzünde nizam bozulurdu. Fakat Allah bütün insanlığa lütuf ve keremi ile muamele etmiştir.77 (Bakara: 25D
Zalime şefkat göstermekte ve ona karşı kısas uygulamaktan vazgeçmekte asla rahmet yoktur. Çünkü bu durumda mazluma zulmedilmiş ve hakkı yenilmiş olur. Bu sebeple Peygamber efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz"
îslami savaşları rahmet başlatmış, rahmet gölgelendirmiş ve yine rahmet sona erdirmiştir. însan vücudunda kangrenleşen bazı organları kesmek, insanın vücuduna gösterilen bir rahmetin gereği olduğu gibi, toplumdaki fesat unsurunu koparıp atmak da, bütün insanlığa gösterilen rahmetin bir gereğidir. Nasıl ki, vücudun tamamının bozulmasını önlemek için ondaki kangrenleşmiş organı kesip atmak gerekiyorsa, aynı şekilde toplumun düzenini bozıan fesat unsurlarını çıkarıp atmak gerekir. İnsanlığın selamete erip güven içinde yaşaması, hak kelimesinin aralarına yayıî ması, hakkı söylemek için engellerin ortadan kaldırılması için fesat unsurlarını kesip atarak tecavüzleri geri püskürtmek icaıbeder.
Şimdi Allah'ın Kitabı'na ve Peygamberimizin sünnetine dayanarak, Peygamber efendimizin savaşlarından söz edeceğiz:
Kur'an-ı Kerim'in de ifadıe buyurduğu gibi, Peygamber efendimizi savaşa iten sebep, müslümanlara yapılan tecavüzü geri püskürtmektir. Bu hususta (Oenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Size karşı savaşanlarla Allah yolunda savaşın; fakat haksız yere saldırmayın, çünkü Allah haksz yere saldıranları Sevmez." (Bakara. 190)
Bir başka ayet-i kerimede de Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Fitne tamamen yok olun caya ve din de Allah için tatbik edilinceye kadar onlarla savaşı m. Fitne çıkarmaktan vazgeçerlerse zalimler ve aşırılar hariç (hiç

kimseye) düşmanlık ve saldırı
yoktur." (Bakara: 193)
Cenab-ı Allah mütecavizlere, tecavüzlerinin misliyle muamele edilmesini açıklayarak şöyle buyurmuştur:
"Kim size saldırırsa, onun size saldırdığı kadar siz de ona saldırın (ileri gitmeyin). Allah'tan korkun. Bilin ki Allah korunanlarla (aşırı gitmeyenlerle) beraberdir." (Bakara: 194)
Bu ayet-i kerimenin baş kısmında ise Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:
"Haram ayı, haram aya karşılıktır. Hürmetler karşılıklıdır."
Bu nasslarda da görüldüğü gibi, müslümanlara karşı ilk saldırı her zaman müşriklerden gelmiştir. Müşrikler din hürriyetine tecavüz ettikleri, inançları sebebiyle mü'minlere eziyet verdikleri ve onları inançlarını terketmeye zorladıkları için, müs-lümanlar da onlara, yaptıklarının aynısıyla mukabelede bulunmuşlardır. Bununla birlikte müslümanlardan iki şey istenmiştir: Bunlardan birincisi, ayet-i kerimede de ifade buyurulduğu gibi, tecavüzden, yani aşırı gitmekten sakınmaktır. Bize karşı savaş başlatmayanlarla savaşmamah ve onlara saldırıda bulunmamalıyız. Çünkü bu durumda, îslam daveti kendi yolunda yürümekten alıkonulmamıştır. Ayet-i kerimede bizden istenilen üçüncü husus ise, takvaya sarılmamız, fazilete tutunma-mızdır. Sözgelimi müşrikler ırza tecavüz ederlerse, biz de onların ırzlarına tecavüz etmeyiz. Onlar ölülerimizin kulaklarını ve burunlarını keserlerse, bu bizim de aynı şeyi yapmamızı gerektirmez. Nitekim bu hususla ilgili ayrıntılı açıklamayı ileride yapacağız.
Siyer-i Nebi'de anlatılanlardan öğrendiğimize göre, Peygamber efendimiz aralıksız olarak onûç yıl insanları İslam'a davet etmiş ve bunun sonucunu beklemiştir. Bu süre içinde mü'minlere yapılan eziyetler, özellikle güçsüz ve korumasız müslümanlara yapılan saldırılar peşpeşe devam ediyordu. Ancak Hattab oğlu Ömer ile Abdülmuttalib oğlu Hamza gibi güçlü kimseler müşriklerin eziyetlerinden korunmuşlardı. Bununla birlikte yine de onların ezalarına karşı tamamen mahfuz kaldıklarını söyleyemeyiz. Peygamber efendimiz de onların eziyetlerinden uzak kalmamıştı. Secde halindeyken, üzerine deve işkembesi atmışlardı. Hatta hicret gecesinde onu Öldürmeye teşebbüs etmişlerdi. Fakat o esnada Peygamber efendimiz yol arkadaşıyla birlikte hicret etmiş bulunuyordu. Ayrıca hicrete-gücü yeten mü'minler de Mekke'den çıkıp Medine'ye doğru hicret yolculuğuna başlamışlardı. Muhacirler, Alah'a olan inançlarından dolayı mallarını ve ülkelerini terkederek hicret etmişlerdi. Müşriklerse kendi sapıklık ve taşkınlıklarında devam etmekteydiler. Peygamber efendimiz, hicret edemeyen mü'minleri Mekke-i Mükerreme'de, şiddetli işkencelere maruz halde bırakıp

gitmişti. İşkence içindeki güçsüz mü'minleri, bu şekilde sonsuza kadar kendi hallerine bırakmak ilahi ve peygamberi rahmete yaraşmazdı. Dolayısıyla bu zayıf ve güçsüz, mü'minlere eziyet çektiren müşriklere yaptıklarının cezasını vermek gerekiyordu.
Bütün bu nedenlerden dolayı, müslümanları savaşa iten sebep, tecavüzü bertaraf etmek, süregelen eziyeti ortadan kaldırmak, zalimleri cezalandırmak ve yeryüzünde fitne kalmaymca-ya kadar îslami daveti emniyet altına almak gerekiyordu. Böyle bir savaşın amacı insanları hakkın ve adaletin geçerli olduğu bir dünyada yaşatmaktı.
îşte Arap Yanmadası'nda Kureyşliler'ce başlatılan savaşlara müslümanlarm cevap vermesinin nedeni buydu. Daha sonra müşrikler, Hendek Savaşı'nda olduğu gibi, çeşitli kabilelerin bir araya gelmesiyle genel bir cephe oluşturdular. Birleşen Arap kabilelerinin meydana getirdiği küfür cephesi, islamiyet'i yeni yuvasından söküp atmak istedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Onlar sizinle toptan savaştıkları gibi, siz de müşriklerle toptan savaşın."
Arap yarımadası dışındaki insanlara gelince, Peygamber efendimiz onlara, ashabı içindeki hikmet sahibi kimseler vasıtasıyla mektuplar gönderdi. Örneğin Heraklius'a, Mukavkıs'a, Kisra'ya ve diğer bazı uzak Arap beldelerinin emirlerine mektuplar gönderdi. Ancak Araplar'dan başkası bu mektuplara icabet etmedi. Bir kısmı bu çağrıya kötü karşılık verdi. Bir kısmı da güzel cevap vermesine rağmen İslam davetçisinin çağrısına icabet etmedi. Kimi sözlü değil, fiili cevap verdi. Cevap verirken de müşrikler gibi düşmanlığını ilan etti. Hatta Kisra, Peygamber efendimizi öldürmesi için bir fedai göndermeye yeltendi. Herakliyus, müslüman olan Şamhlar'ı öldürmesi için, Şam valisine emir gönderdi. Bu sebeple Peygamber efendimiz, Şam'a karşı bir sefer düzenledi. O civarda Mu'te savaşı, sonra Tebuk savaşı yapıldı. Kendisinden sonra Üsame ordusunun Şam'a gönderilmesini vasiyyet etti.
Görülüyor ki, Peygamber efendimizi savaşa iten asıl sebep, eziyetleri geri püskürtmek, îslam davetini yerleştirmektir. O kimseyi dine girmeye zorlamamıştır. Zira yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk, sapıklık ve eğrilikten ayird edilmiştir. " (Bakara: 250)
Peygamber efendimizin hiç kimseyi dine girmeye zorladığı görülmemiştir. Hatta bazı rivayetlerde geçtiği üzere, kendi çocuğunu İslam'a girmeye zorlayan Ensar'dan bir zatı, Peygamber efendimiz böyle davranmaktan men etmiştir.

Savaştan Önce

Peygamber efendimizin savaşları fazilet esasına dayanıyordu. O, ordularını uzak taraflara gönderdiğinde savaşa başlamadan Önce ağır davranmalarını ve teenni ile hareket etmelerini, savaşmayı temenni etmemelerini istiyordu. Çünkü savaş kalplerin imtihanı ve bedenlerin yıkımıdır. Peygamber efendimiz: "Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Ama karşılaştığınızda da sabredin" diyordu. Savaş tek çıkar yol olunca da; düşmanları, islamiyet'i kabul etmek ya da muahede yapmak seçeneğine sahip kılıyordu ki onlar tarafından gelecek saldırılara karşı emin olunsun. Onun uyguladığı bu ilke, tıpkı zamanımız-daki saldırmazlık paktlarına benzemektedir. Düşmanlar barışı kabul etmedikleri takdirde savaş yapılırdı. Ama barışı kabul ederlerse, artık onlara karşı güvenlik içinde kalınacak, îslam daveti de güven içinde kendi yoluna devam edecekti. En azından düşmanlar, islam daveti ile insanların arasından çıkacak ve bu davetin herkese kolaylıkla ulaşmasına engel olmayacaklardı. Bu davet insanları hak ile ikna edecek, neticede kim hidayete ererse kendi lehine ermiş olacak, kim de kötülük yaparsa kendi aleyhinde kötülük yapmış olacaktı. Bu vadiye yöneldiğimizde Peygamber efendimizin insanların ve Rablerinin birliği hususundaki şuuruna delalet eden dua ve çağrılarına kulak vermemiz ve bu çağrısını dikkate almamız gerekiyor. Peygamber efendimiz duasında şöyle diyordu: "Allah'ım onlar da senin kulların, biz de senin kullarınız. Birbirimize ve onlara senin nimetini tavsiye ettik. Allah'ım onları hezimete uğrat bizi onlara karşı muzaffer kıLn

Onlar hakka ve din hürriyetine karşı, insanları fitneye düşürmüş ve inkar etmişlerdi. Bu saldırgan davranışlarından dolayı Peygamber efendimiz, onların hezimete uğramaları için Cenab-ı Allah'a yalvarmıştı. Peygamber efendimiz, hazırlık sırasında bile savaşın önlenmesi için elinden geleni esirgemiyordu. Yemen'e kumandan olarak gönderdiği Muaz bin Cebel'e şöyle diyordu:

"Onları davet etmedikçe savaşmayın. Davetinize icabet etmeseler bile onlar size saldırmadıkça siz savaşı başlatmayın. Eğer savaşı önce onlar başlatırlarsa, içinizden birisini öldür-medikçe ve siz de bu ölünüzü onlara göstermedikçe onlarla savaşmayın. O zaman onlara deyin ki: "Bu sizin yaptığınızla hayra ulaşılır mı?" (Ey Muaz) Allah senin ellerinle bir adamı hidayete erdirirse bu, güneşin üzerinde doğup battığı her şeyden (bütün dünyadan) daha hayırlıdır"

Bu vasiyette de görüldüğü gibi, iki ordu karşı karşıya geldikleri anda bile müslümanlar barış yolu aramaya çalışırlar. Müslüman kumandan onları, barışa davet etmedikçe onlarla savaş-mayacaktır. Sonra savaşı başlatan da kendisi

olmayacaktır. Aksine karşı taraf savaşı başlatıncaya kadar bekleyecektir. Savaş başladıktan sonra da onlarla savaşmayacak, müslümanlar-dan bir kişiyi öldürünceye kadar bekleyecek, sonra da ölen bu müslümanın cesedini ve onun kanını, yaptıkları zulüm ve düşmanlığı onlara göstererek, ibret almalarını sağlamaya çalışacaktır. Eğer yine ibret almaz ve barışa yönelmezlerse, o zaman son çare olarak silaha başvurulacaktır.

Savaş

Merhamet, savaşı başlatmamak için olduğu kadar, savaş sırasında da elden bırakılmaması gereken bir insani duygu olmalıdır. Çünkü müslümanlarm yaptığı, nübüvvet savaşıdır. Boğazlaşma ve vuruşma değildir. Peygamber efendimiz kendi davetini tanımlarken: " Ben merhamet peygamberiyim. Ben savaş peygamberiyim" demiştir. Aslında merhamet ile savaş birbirine zıt görünen şeylerdir. Ama İslamiyet'te savaş sadece merhamet sebebiyle yapılır. Çünkü gerçek merhamet, bu dünyada fesadı önlemeyi ve şerri ortadan kaldırmayı gerektirir. Eğer merhametin icaplarım yerine getirmek için tek çıkar yol savaş olursa, o zaman savaşmak zorunlu hale gelir.
Vuruşmanın başlayacağı esnada bile Peygamber (s.a.v.) bir tarafta kılıçlar çekilirken, Öbür taraftan kalpleri birbirine ısındırmaya gayret gösterirdi. Bu sebeple Peygamber efendimiz, askerlerini savaşa gönderirken onlara şu tavsiyede bulunmuştu:
"İnsanlara ülfet edin. Onlara karşı teenni ile hareket edin. Onları (İslam'a ve barışa) davet etmedikçe üzerlerine hücum etmeyin. İnsanları müslümanlar olarak bana getirmeniz; onları öldürmenizden, çocuklarını ve kadınlarını esir olarak bana getirmenizden daha güzeldir." Peygamber efendimiz, askerlerine ekinleri telef etmemelerini, ağaçları kesmemelerim, çocukları, kadınları ve savaşa katılmayan, savaş hak-kında görüşü olmayan zayıf ve korumasız kimseleri öldürmemelerini tavsiye etmişti. Bu tavsiyelerden birinde askerlerine şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın adıyla ve O'nun bereketi üzerinde hareket edin. İhtiyarları, çocukları, kadınları öldürmeyin. Aşırı gitmeyin, ganimetlerinizi toplayın, sulh edin. İyilikte bulunun. Şüphesiz Allah iyilikte bulunanları sever."
Bu anlamda bir başka tavsiyesi de şöyledir: "Allah'ın adıyla; Allah'ın yolunda yürüyün. Allah'ın düşmanlarıyla savaşın. Hıyanet etmeyin, gadr etmeyin, kimseye işkencede bulunmadın. Çocukları öldürmeyin." Yine bir defasında Peygamber efendimiz Halid bin Velid'e şöyle tavsiyede bulunmuştur:

"Çocukları ve işçileri öldürmeyin."
Bu tavsiyelerden de anlaşılıyor ki Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar, insanları öldürmeyi ve onlar arasında bozgun çıkarmayı amaçlayan, insani duygulardan uzak savaşlar değildir. Müslümanlar, yalnızca zulmü önlemek ve tecavüzlere engel olmak için savaşırlar. Çocukların ve kadınların ise savaşacak ve tecavüz edecek durumları yoktur. Onların, yoluna devam etmekte olan îslam davetine karşı savaşmaları mümkün değildi. Peygamber efendimiz savaşta Öldürülenlerin yanından geçerken bir kadın cesedi görünce: "Bu savaşacak durumda değildi" diyerek öldürülmüş olmasını tasvip etmemiştir. Bunun üzerine Halid bin Velid'e haber göndererek, işçileri ve çocukları öldürmemelerini emretmişti. Askerlerinin bir çocuğu öldürdüklerini haber aldığı zaman Peygamber efendimiz çok kızardı. Aldığı bir habere göre, müslüman askerlerin bir çocuğu öldürdüklerini öğrenince, orduya hitaben şöyle demişti: "Bazı kimselere ne oluyor ki öldürmekte ileri gidiyor, hatta çocukları öldürüyorlar. Şunu iyi bilesiniz ki bundan böyle çocukları öldürmeyeceksiniz, çocukları öldürmeyeceksiniz."
Peygamber efendimiz işçilerin öldürülmelerini yasaklardı. Peygamber efendimizin yaptığı savaş güçlü ve muktedir kimseleri Öldürmek için değil, aksine silah taşıyıp tecavüzde bulunan, ya da tecavüzde bulunmayı planlayan kimselerin tecavüzlerini önlemek için işçilerse böyle bir durumda değildirler. Onların çalışmaları ve işleri savaşa hazırlık olmadığı takdirde, onları Öldürmek zulüm olur. Ayrıca Peygamber efendimiz, askerleri savaş esnasında tahribatta bulunmaktan uzak tutardı. Ağaç kesilmesini yasaklamıştı. Düşmanların pusu yeri yapmamaları durumunda ağaçların kesilmesine gerek yoktu. Çünkü bu ağaçlardan müslüman askerler de siper edinerek istifade edebilirlerdi. Peygamber efendimizin savaşı, tahripkarlığa müsamaha etmiyordu.

Fazilet

Peygamber (s.a.v.)in savaşı alçak ve basit kimselerin savaşına benzemiyordu. Onlar kılıcı hem sağlam, hem de sakat yere vuruyorlardı.. Ahlaklı ve güçlü kimselerin savaşındaysa kılıç, sadece hastalığın gizli bulunduğu yere vuruluyordu. Böylece o, kötülüğü gizlendiği yerden söküp atıyordu. Müslümanlar sadece tecavüz eden, silah taşıyan, ya da silahşörler için tedbir hazırlayan kimselerle savaşırlardı.
Bu sebeple savaşın başlangıcında, devamında ve sonunda yani bütün aşamalarında fazilet hakim olmuştur. Çünkü müs-lümanlarm savaşı tecavüzü

sadece misliyle mukabelede bulunarak reddetmek içindir. Bu savaş, tecavüz esnasında takva ile hareket etmemizi Genab-ı Allah'ın emretmiş olmasından dolayı faziletle kayıtlı ve sınırlıdır. Takva kaydına bağlı olmakla birlikte, düşmana karşı aynıyla karşılık vermek, İslam askerlerine, faziletlere saygılı olmayı, haklan çiğnememeyi gerekli kılar. Eğer fazilet ile, yapılana aynıyla mukabele etmek arasında bir karar vermek durumunda kalırlarsa, fazilete uymak gerekir. Çünkü her ne halde olursa olsun, fazilet, kendisine riayetsizliği kabul etmeyen temel bir ilkedir.
Bazı kimseler faziletin nasıl olup da kılıçla hakim kılınabileceğine hayret etmektedirler. İnsanlar öldürülürken fazilet nasıl egemen olur diye sormaktadırlar. İnsanların öldürülmesinin mubah kılındığı yerde, saygı duyulacak hiç bir şey kalmaz. Ama buna karşı biz deriz ki; bu savaş semavi kanunlara bağlı nübüvvet savaşıdır. Peygamber efendimiz bu ilkeleri insanlara öğretmek için savaş yapmıştır. İnsanlık aleminde ve düzeninde savaşlar devam ettiğine göre, mutlaka faziletle kayıtlı ve sınırlı olmaları, bunu nübüvvet semasının son sarayı olan Muham-med (s.a.v.)in insanlara Öğretmesi gerekir. Nübüvvet savaşı, rezaletleri ortadan kaldıran fazilet savaşıdır. Bu savaşın asıl sebebi hakkı ve fazileti savunmak olduğuna göre, savaş meydanlarında mütecaviz rezilleri cezlandırmak için haramları hiçe saymak ve sınırları çiğnemek yakışık almaz ve akla uymaz. Düşman, bütün ahlaki kayıtlardan sıyrılıp kopsa bile, fazilet ordusu mutlaka erdem ve fazilet ilkelerine bağlı olmalıdır. Düşman eğer imkan bulduğu takdirde ırzları çiğneyip çocukları, kadınları ve güçsüz ihtiyarları öldürüyorsa, İslam askerleri onlara misliyle mukabelede bulunmamalıdır. Çünkü İslam askerleri fazilet ve ahlak kayıtlarına bağlıdır.
Düşman eğer ölülerimize, kulaklarını, burunlarını kesip gözlerini çıkararak işkence yapmakta ve ölümlerinden sonra bedenlerini çirkinleştirmekte ise, fazilet ordusuna mensup müs-lüman askerler en büyük komutan ve fazilet savaşlarının ilk muallimi olan Peygamber efendimizin: "Ölülere işkence etmekten ve bedenlerini çirkinleştirmekten sakının!" buyruğundan dolayı düşman askerlerinin ölülerine misliyle mukabelede bulunmamalıdır.
Uhud savaşında müşrikler Pygamber efendimizin amcası Hamza'yı öldürmüşlerdi. Hamza onun sevgilisi ve en yakın akrabası olup bizzat kendisinin adlandırdığı gibi, şehitlerin efen-disiydi. Müşrikler onun temiz cesedine işkence yapmışlardı.
Hamza, Peygamber efendimizin yanında bu kadar değerli bir yere sahip olduğu halde, Peygamber efendimiz, karşılaştığı bu yürekler acısı manzaradan dolayı

müşrik Ölülerinin cesetlerine işkence yapmayı düşünmemişti.
Düşmanlar, müslüman esirleri aç ve susuz bırakarak onları öldürseler bile, yine de müslüman askerler, ellerine geçirdikleri düşman esirlerine yemek yedirmeyi ibadetlerin en kutsalı sayarlar. Bunu yaparken de Cenab-ı Allah'ın dürüst ve imanlarında sadık müzminlerle ilgili olarak yaptığı tavsifi gerçekleştirmeye çalışırlar:
"Onlar ki, kendi canları çekmesine rağmen yemeği, yoksula, yetime ve esire yedirirler." (insan: 8)

İnsana Gösterilen Saygı

Cenab-ı Allah, tecavüzleri ancak misliyle karşılama hususunda mü'minlere takvah olmalarını emrettiği için, savaş esnasında bile fazilet ölçülerine riayet etmek ve saygı göstermek gerekir. Aynı şekilde insanın değerini göz önüne alarak, ona saygılı davranmak da faziletin gereklerindendir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları yarattıklarımızın bir çoğundan cidden üstün kıldık" dsra- 70).
Dosta gösterilen saygının aynısını düşmana da göstermek gerekir. Dost ne kadar önemliyse, düşman da bir insan olarak o kadar saygıya değerdir. Bazı kimseler bu söylediklerimizi tuhaf karşılayabilirler. Kılıçların çekildiği sırada düşmana insan olarak değer göstermek yersiz ve zamansızdır, aksine düşmanı o anda öldürmek gerekir diyebilirler. Ama bizim bu söylediklerimizde asla tuhaflık yoktur. Çünkü müslümanın savaşı intikam savaşı değildir. Aksine kötülüğü söküp atmak, kötülüğün devamını önlemek savaşıdır. Siz düşmanınızı öldürürseniz zaten o kötülüğünü devam ettiremez, işte bu sebepten dolayıdır ki, Peygamber (s.a.v.) efendimiz Kureyşli müşrik ölülerin defnedilmelerini emretmiş, onların cesetlerini yırtıcı kuşlara ve yırtıcı hayvanlara yem olarak terketmemiştir. Sahabilerine, onların cesetlerini kuru bir kuyuya bırakmayı emretmiştir. Ölülere işkence edilmesini yasakladığı gibi, yaralı düşman askerlerini de hemen öldürmeyi yasaklamıştır. Çünkü yaralı kimsenin kuvveti azaldığı için kendisini öldürmek isteyene karşı direnemez. Bütün bu emir ve yasaklar insanın saygıdeğer bir varlık olmasından dolayı verilmiştir. Ayrıca müslümanın yapacağı savaştan kasıt, taşkınların kuvvetlerini azaltmak ve tecavüzü geri püskürtmektir; intikam değildir. Saldırıya karşı savunmanın ve

diğer savaş kurallarının gerektirdiği aynıyla karşılığı, fazilet ve insani kıymeti çiğneme pahasına da olsa, müslüman son noktaya kadar vardırmaz. Aksine müslüman asker Allah'ın emrine teslim olur; o, tecavüzleri geri püskürtme esnasında dahi takvalı davranır. Bu prensibi uygulama hususunda Peygamber efendimizin yaptığı savaşları yüksek birer örnek olarak gösterebiliriz. İhsanın, kardeşi olan diğer insanlara karşı savaşırken bağlı kalacağı prensipler hep ondan öğrenilmiştir.

Savaşın Sona Ermesi

Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar, şu üç şeyden biri ile sona ererdi:
1- Mütareke: Peygamber efendimizin yaptığı mütareke anlaşmaları gerçekten imrenilen anlaşmalardır. Çünkü bu anlaşmaları yaparken Peygamber efendimiz Cenab-ı Allah'ın şu buyruğuna göre hareket etmiştir:
"Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yanaş ve Allah'a tevekkül et." (Enfoi 6i)
Yine Peygamber efendimiz, bu konuda Cenab-ı Allah'ın şu buyruğuna göre davranmıştır:
"Ey iman edenler! Hep birden barışa girin (barışçı olun)."
(Bakara: 208)
Uluslararası ilişkilerde uyulacak asıl ilke, barış ilkesidir. Yapılan saldırıları misliyle geri çevirmek gibi bir zaruret olmadıkça, savaşa yer yoktur. Bu gibi durumlarda savaşma mecburiyeti olsa bile fazilet Ölçülerine bağlı kalmak gerekir. Mütareke ile birlikte de savaş zarureti kendiliğinden ortadan kalkmış olur. Zaruretler kendi miktarlarıyla ölçülürler.
Peygamber (s.a.v.) efendimiz barış anlaşmaları yaptığı gibi, mütareke anlaşmaları da yapmıştır. Kendisinden sonra arkadaşları Hz. Ebu Bekir ve Ömer de onun yolundan yürümüş ve barış anlaşmaları yapmışlardır. Bu anlaşmaların tümünde, barışa rağbet ve arzu vardır. Peygamber efendimiz düşmana barış teklifi yapmadan savaşa girmezdi. Barış teklifini yaptıktan sonra düşman barışa yanaşmaz ve savaşma zarureti doğarsa, işte o zaman savaşa girerdi. Kendisi galip olduğu zamanlarda bile, kuvvet ve zor kullanarak, düşmanlarına zarar verecek şekilde bir mütareke anlaşması yapmamıştır. Aksine toleranslı davranarak onların kalplerini kazanacak şekilde bir anlaşma teklif etmiştir. Bu görüşümüzü ispatlamak için vereceğimiz en açık örnek Hudeybiye barışıdır. Peygamber efendimiz güçlü, kuvvetli, teşkilatlı, kesif bir orduyla Kabe'yi ziyaret etmek ve hac vecibesini yerine getirmek için Mekke-i Mükerreme'ye gitmişti.

Fakat Mekkeliler tarafından mütareke önerisiyle karşılaşınca, hemen buna olumlu cevap vermiş, ancak çok müsamahakar kimselerin kabul edebilecekleri şartları kabul buyurmuştu. Anlaşma maddelerinde zahiren görüldüğü gibi, müslü-manlara o kadar zulüm yapılıyordu ki, Peygamber efendimizden başkası o maddeleri kabul etmezdi. Ama o, bunu bile gönül rızasıyla kabullendi. Hudeybiye barışıyla ilgili bilgileri sahih sünnette rivayet edildiği şekliyle nakletmeye çalışacağız:

Buhari'nin rivayetine göre, Resulullah (s.a.v.) hicretin altıncı yılında, Zilkade ayında Allah'ın beyt-i haramını haccetmek ve müşriklerle savaşmamak kasdıyîa Medine-i Münevvere'den Mekke'ye doğru yola çıktı. Bu ziyaretten engellenmediği sürece müşriklerle savaşma niyeti yoktu. Kureyşliler onun ve ashabının Mekke'ye doğru gelmekte olduğunu haber alınca, onların ziyaretine engel olmak için toplandılar. Peygamber efendimiz Kureyşliler'in kendilerini geri çevirmek maksadıyla toplandıklarını haber alınca -hac giysilerini ve ihramını giyip ordusuyla birlikte bu ziyarete niyetlenmiş olmakla birlikte- ashabını topladı ve onlara: "Ne yapacağımız hususunda herkes görüşünü açıklasın" buyurdu.

Ebu Bekir (r.a.) dedi ki: "Ey Allah'ın Resulü! Sen hac maksadıyla yola çıktın, kimseyi öldürmek istemiyorsun. Kimseyle savaşmak niyetinde değilsin. Her kim bizi bu yolumuzdan geri çevirmeye çalışırsa, onlarla savaşırız." Bunun üzerine Peygamber efendimiz: "Allah'ın bereketi üzerine yolunuza devam edin" dedi. Nihayet Mekke-i Mükerreme'ye yaklaşınca şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki onlar, Allah'ın haramlarını tazim edip ulula-yacakları bir şeyi benden isterlerse mutlaka o istediklerini kendilerine veririm."

Mekkeli müşriklerin elçileri, yanına geldiklerinde Peygamber efendimiz kendilerine şöyle dedi: "Biz savaşmak için gelmedik. Ancak umre yapmak niyetiyle geldik. Kureyşliler'i savaş güçsüz bırakmıştır. Onların ellerindeki gücü alıp götürmüştür, isteseler de kendilerine bu güçleri geri verilmez. Onlarla benim aramdan çekilin."

Peygamber efendimiz güçlü bir orduya ve her şeyin fevkinde olan Allah'ın yardımına sahip olmakla birlikte, Kureyşli müşriklere mütareke önerdi. Onlar da tamamı kendi istekleri doğrultusunda olan bazı şartlar dahilinde mütarekeyi kabul ettiler. Bu şartların bir kısmı şöyleydi:

a- Peygamber efendimiz ile sahabileri o yıl haccetmeden Medine'ye geri döneceklerdi. On yıl süreyle müslümanlarla Ku-reyşliler arasında savaş yapılmayacaktı. Bir yıl sonra Peygamber efendimizle ashabı gelip Kabe'yi ziyaret edeceklerdi. Umre ibadetlerini eda edeceklerdi.

b- Kureyşliler'den biri Şam'a gitmek için Medine'den geçecek olursa, can ve mal güvenliği içinde olacaktı.
c- Bir kimse müslüman olarak velisinden izin almaksızın Mekke'yi terkedip Medine'ye gidecek olursa, Peygamber (s.a.v.) onu sahiplerine geri verecekti.
d- Ama bir müslüman dinden çıkıp Mekkeli Kureyşliler'in yanına dönecek olursa, Kureyşliler onu Peygamber (s.a.v.)e iade etmeyeceklerdi.
Bu şartların hepsi Kureyşliler'in arzu ve istekleri doğrultusunda dikte edilmişti. Ancak bu arada îslam davetinin yararına bir tek şart vardı ki, bu da gayelerin gayesiydi. Bu şarta göre peygamber efendimizin ashabından bir kimse hac ya da ticaret amacıyla Mekke-i Mükerreme'ye gelecek olursa, canı ve malı emniyet içinde olacaktı.
Bir de siyasi nitelikte ve iki tarafın, yararına olan şart vardı. Buna göre Peygamber efendimizin tarafına ve onun paktına girmek isteyen kimse rahatlıkla girebilecekti. Kureyşliler'in tarafına ve paktına girmek isteyen kimse de rahatlıkla girebilecekti.
2- Peygamber efendimizin yaptığı savaşların nihayete erme biçiminden biri de, savaşa son vererek barış yapmaktı. Yani salt mütareke değil, barış yaparak savaş sona erdirilirdi. Bu durumda adalet ve ahde vefa ölçüleri esas alınarak her iki tarafın hukuku gözetilerek barış anlaşması yapılırdı. Bu anlaşmada şer'an caiz olan bütün şartlara riayet etmek vacibti. Savaşa başlanmadan önce düşman tarafına barış, ya da savaş seçeneği verilir de, düşman barışa yanaşır ve İslam'a girme şartı koşulmazsa, artık düşmanı İslam'a girmeye zorlamak, ya da onlarla savaşmak caiz olmazdı. Fakat bir ülkenin içinde İslamiyet ilan edilir de düşman tarafı müslümanlarla savaşır ve müs-lümanlar muzaffer olurlarsa artık barışa gerek kalmaz.
3- Müslümanların galibiyeti sonucu kafirler teslim oldukları takdirde, artık savaş sona erer. Bu da bir nevi barış neticesini doğurur.

Yenilenlere Nasıl Davranmalı?

Peygamber efendimizin savaşlarında, düşmanın yenik düşüp teslim olması durumunda, her zaman düşmana karşı tolerans ve merhamet gösterilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.)in yaptığı savaşlarda mü'minler, sonu teslimiyetle sonuçlanan bir yenilgiye uğramamışlardır. Çünkü İslam düşmanları, Peygamber efendimizin ve Hulefa-i Raşidin döneminde İslam ordusuna karşı kesin bir zafer kazanmamışlardı. Her ne kadar müslü-manlar Uhud savaşında bozguna uğradılarsa da, teslim olmadılar. Çünkü teslimiyette zillet vardır. Oysa İslam dini

onur ve üstünlük dinidir. Muhammed (s.a.v.)in kumandasındaki mü'minlerin teslim olmaları mümkün değildir. Aksine o bozgun esnasında dahi Peygamber efendimiz, dağılan askerleri toplayarak müşrikleri takip etmek istemiştir. Dağılan askerler bu hususu öğrendiklerinde, ganimet toplamaktan vazgeçip Peygamber efendimizle birlikte müşriklerin takibine başlamışlardı. Çünkü onlar, Peygamber efendimizin Allah tarafından desteklendiğini bilmekteydiler.
Savaş düşmanın teslim olmasıyla sona erdiğinde, Peygamber efendimiz, düşmana karşı zalim komutanlar gibi "mağlup olanın vay haline!" demez, aksine adaletle davranır ve düşmanına karşı Muhammedi bir merhamet ve toleransla davranırdı. Peygamber efendimizin Kureyşliler'le yaptığı ve Mekke-i Mükerreme'nin İslamiyet ile müslümanlar için fethedilmesiyle sonuçlanan en son savaşında Peygamber efendimiz kendisine eziyet eden ve ashabına türlü işkenceler yapan, hatta şiddetli eziyet sebebiyle ashabın bir kısmını öldüren, neticede kendisini de öldürmeye kasteden müşriklerle karşılaşmıştı. Onlar İslamiyet'e ve müslümanlara karşı tuzak kurmakta iken, Allah da onların tuzaklarına karşı tuzaklar hazırlıyordu. Allah, tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirendir.
Bu savaşta Peygamber efendimiz müşriklerle ve şirk savaşının kumandanı Ebu Süfyan'la karşılaştı. Galip durumda olan Peygamber efendimiz, onların üzerine güven bayrağını çekti ve şunları söyledi: "Ey müşrikler! Ebu Süfyan'ın evine giren, güven içindedir. Mescid-i Haram'a giren, güven içindedir. Kendi evine kapanan, güven içindedir."
Şefkatli, güzel ahlaklı ve merhametli bir insan olan Hz. Mu-hammed galip olunca, Mekke-i Mükerreme'nin her tarafına, Kabe'nin çevresine güven bayrağını çekmiş, güvenilirliğini herkese göstermişti. Kureyş topluluğuyla karşılaştığında onlara: "Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?!" diye sormuş, onlar şöyle cevap vermişlerdi: "Ali cenab bir kardeş ve ali cenab bir kardeş oğlusun!" Onların böyle demeleri üzerine Peygamber efendimiz kendilerine şöyle teminat verdi: "Ben size Yusuf peygamberin kardeşlerine söylediğini söylüyorum: "Bugün size kınama yok. Bugün Allah sizleri bağışlayacaktır. O, merhamet edenlerin en merhametlisidir. Şimdi gidin, artık serbestsiniz!"
Hz. Muhammed (s.a.v.)in yaptığı nübüvvet savaşından başka hangi savaş böyle bir müsamaha ve böyle bir merhametle sona erer?! Resulullah'ta bütün insanlık için, uyulması gereken en güzel örnekler vardır.

Esirler

Peygamber efendimiz, yurtlarından ve mallarından haksız yere mahrum edilerek, sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için sürgün edilen mü'minleri savunmak amacıyla savaşmıştır. Onun yaptığı savaşlarda fazilet ve ahlak ilkelerinin geçerli olduğunu gösteren en büyük delil, esirlere karşı takındığı tavırdır. O, esirlere karşı her zaman merhametli davranmış ve onların birer insan olduklarını hiçbir zaman unutmamıştır. İnsanlık tarihinde, esirlere merhamet konusunda Hz. Muham-med'ten daha ileride bir lider gösterilemez. O, mücahitlerine savaşta ele geçirilen esirlere iyi davranmaları konusunda ısrarla tavsiyede bulunurdu. Bedir savaşında bazı müşrikler esir alındıklarında onları ensarın evlerine misafir gibi yerleştirmişti. Çünkü Peygamber efendimiz sahabilerine şöyle buyurmuştu: "Esirlerinizin iyiliğine çalışın."
Peki, Peygamber efendimiz niçin esirlere iyi davranılmasını tavsiye ediyor ve bunun üzerinde ısrarla duruyordu? Esirler savaş ateşinin kızgın alevleri arasında ele geçirilen insanlardı. Bunlardan bazıları, belki de birçok müslüman askerlerini öldürmüştür. Böyle bir durumda onlara karşı îslam askerlerinin şiddetli bir saldırıda bulunmaları beklenebilir. Onlardan intikam alma arzusuna kapılmaları normaldir. Nitekim Avrupalılarla Amerikalılar savaş suçlusu diye ele geçirdikleri kimselere, aşırı bir intikam duygusuyla, cezaların en büyüğünü uygulamaktadırlar. Peygamber efendimiz, bütün insanlık için yüksek bir örnek teşkil ederek, esirlere eziyet edilmesini yasaklamış, bu katı intikamcılık ruhunu ortadan kaldırmak için de esirlere ikramda bulunulmasını emretmiştir.
Müslümanlar, Bedir savaşında ele geçirilen esirlere bu yüksek vasiyete uygun şekilde davranmışlardır. Hatta bu esirlerden Medine'ye yerleşenlere o kadar iyi davranmışlardır ki, sa-habiler onları kendi canlarına ve çoluk çocuklarına tercih etmişler, kendi yiyeceklerini bile onlara vermişlerdir.
Bu şerefli ve alicenab sahabiler böyle bir muamele sergilemekle iki cihad yapmışlardır. Bunlardan biri kılıç cihadıdır. Alevlenen savaş ateşi sönüp ortalık sakinleşince, ikinci cihadı yapmışlardır. Bu da öfkelerine hakim olmalarıdır. Eğer öfkelerini yenmeselerdi Cenab-ı Allah'ın hoşuna gitmeyecek tarzda mağluplara kaba muamelede bulunurlardı. Özellikle esirleri ezerlerdi. Onların böyle davranmalarını gerektiren sebeplerin başında önceki sayfalarda okuduğumuz şu ayet-i kerime gelmekteydi:
"Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler." (İnsan: 8)
İslâmiyet esirlere karşı muamelelerimizde bize iki hususu emreder:
1- İslam askeri ve ordusu düşman askerlerini yaralayıp bellerini kırmadıkça ve hakimiyet sağlamadıkça esir tutma hakkına sahip değildir. Bununla ilgili olarak

noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Yeryüzünde ağır basıp (küfrün belini kırıncaya) kadar, hiçbir peygambere, esirleri bulunması yaraşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Halbuki Allah (sizin için ebedi olan) ahire-ti istiyor. Çünkü Allah azizdir (dostlarını düşmanlarına galip kılar), hakimdir (dünya veya ahiretten hangisinin daha hayırlı olduğunu pek iyi bilir).7' (Enfai: 67)
2- Peygamber efendimiz tarafından uygulanıp: "İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman için sana da bu Kur'an'ı indirdik." (Nahi: 44) ayeti mucibince açıklanan Kur'an-ı Kerim esirlerle ilgili olarak bize şu iki emri iletmektedir: Bu emirlerden birine göre, onları hiçbir şey olmadan serbest bırakmak gerekir. İkincisine göre ise mal ya da adam karşılığında onları esaretten kurtarmaktır. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"(Savaşta) inkar edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarını vurun. Nihayet onları iyice vurup sindirince bağı sıkıca bağlayın (esir alın). Savaş sona erince de artık ya karşılıksız veya fidye karşılığı salıverin." (Muhammed: 4)
Önce de işaret edildiği gibi, fidye ya adam karşılığında olur ve eldeki esir müşrikler sayısınca düşmanın elinde bulunan müslüman esirler istenir. Böylece esir mübadelesi yapılır. Ya da mal karşılığında esirler serbest bırakılabilir. Esirin verecek malı yoksa, zorunlu hale gelir. Böylece o güzel bir bağışlamayla bağışlanıp serbest bırakılır ki, bu hususta Cenab-ı Allah'ın, peygamberine verdiği emir şudur: "Şimdilik onlara güzel muamele et." (Hicr: 85)
Bunun yanında en uygun davranış ise affetmektir. Bu da, yüce Allah'ın şu buyruğu gereğidir:
"(Ey Muhammedi) sen affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret v& cahillerden yüz çevir." (A'raf: 199)

Peygamber Efendimizin Savaşı, İbadeti

İbadetlerin en büyüğü, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah yolunda cihad etmektir. Peygamber efendimiz mü'minle-re nasıl namaz kılmaları gerektiğini öğrettiği ve: "Nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız, siz de namazınızı öylece kılın" dediği gibi, savaşta da faziletli davranışı da onlara Öğretmişti. Hatta bunu bütün insanlığa öğretmişti. Onun davranışlarının anlamı şuydu: "Fazilet uğruna savaşın. Gördüğünüz gibi ben de faziletli bir şekilde savaşıyorum" Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar, amacına ulaşmıştır. Onun savaşmaktaki amacı, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın kelimesini yüceltmek, kafirlerin

kelimesini alçaltmaktı. Muhammedi savaşın teşkil ettiği yüksek örnek kıyamete kadar insanlara örnek olmakta devam edecektir. Peygamber efendimiz cihadı zühd ve ibadetin en yüksek derecesi olarak görmüş ve şöyle buyurmuştur:
"Cihad dinin en üst noktasıdır!"
Peygamber efendimiz ruhbanlığı yasaklamış ve: "islam'da ruhbanlık yoktur" demiştir. İslam ruhbanlığının cihad olduğunu açıklayarak şöyle buyurmuştur:
"Her ümmette bir ruhbanlık vardır. Bu ümmetin ruhbanlığı da dhaddır."
İmam Serahsi bu sözün gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: Çünkü cihadda insanlarla birlikte yaşama ve muaşeret vardır. Cihadda dünya işlerinden soyutlanmak ve dinin zirvesini teşkil eden hususlarla ilgilenmek vardır. Cihad iyiliği emredip kötülükten men etmek savaşıdır. Bu ise İslam ümmetinin en büyük niteliğidir. Ayrıca mücahit, üç hususta rahibe benzemekte; iki hususta da ondan ayrılmaktadır. Benzer oldukları üç nokta şunlardır:
1- Mücahid bütün insanlardan kopup kendini cihada vermektedir. İnsanların yiyip içerek dünya ve içindeki şeylerden yararlanarak kendi nefisleri için yaşadıkları hayatın dışına çıkmaktadır.
2- Rahip kadınlardan ayrı ve uzakta yaşar. Cihadın şeref ve yüceliğine eren mücahid de cihad süresince kendi ciğer pareleri olan çocuklarından kopmakta ve kadınlardan ayrı yaşamaktadır.
3- Rahip de, mücahid de canlarını Allah'a takdim ederler. Rahip, kendisini Allah'a yaklaştıracağına inandığı için ibadetle uğraşarak kendini Allah'a takdim eder. Mücahid ise., Allah'ın emretmiş olduğu hakkı ayağa kaldırmak görevini yerine getirmek için canını Allah'a takdim eder.
Her ne kadar mücahidle, rahibin amaçları farklı olsa da, bu noktalarda ikisi birbirlerine benzemektedirler.
Şimdi de rahip ile mücahidin birbirlerinden ayrıldıkları hususlara bakalım: Rahip kendi nefsi ve ferdi ibadeti için insanlardan ayrı yaşadığı halde, mücahid, insanları korumak ve Rabbinin emrini uygulamak için insanlardan ayrı yaşar. Birincisi ibadetini kendi şahsi varlığının çerçevesi dahilinde yapar. Bu çerçevenin dışına çıkmaz. İkincisi, yani mücahid ise, herkese fayda verecek çerçeve içinde ibadetini yapar. Rahibin ibadeti kendi şahsı, mücahidinki ise başkalarının yararını temin etmek içindir.
islâmiyet rahipliği yasaklamıştır. Çünkü rahiplik, hayattan ve hayatın zahmetlerinden kaçmak demektir. Bu nedenle Avrupa kanunları, rahipleri ölü hükmünde sayarlar. Rahiplik, isteyerek seçilmiş bir ölüm demektir, islamiyet ise ibadet ehlinin bu şekilde ölmelerini ve hayatın zahmetlerinden kaçmalarını tasvip etmez ve istemez. Mü'minin insanlara yararlı olmasını, canlı varlıklar

ortasında canlı bir şahıs olmasını, onları zararlardan korumasını ve faydalar temin etmesini ister. Çünkü îslami ibadetler insan türünün yücelmesine katkıda bulunmayı öngörürler. Bu nedenle, canlılara fayda verecek her şey sadaka hükmünde sayılmış ve bu hususta Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Bir müslüman bir fidan diker veya bir ekin eker de, bit insan veya hayvan ondan yerse, o müslüman için mutlaka bir sadaka yazılır." Bu, îslamiyette ruhaniyetin bulunmadığı anlamına gelmez. Aksine ruhaniyet, İslam'ın özünü teşkil eder.
Namazda, oruçta, hacda, ruhaniyet vardır. Hatta bunların hepsi ruhaniyettir. Ama İslam ruhaniyeti hayattan ve canlılardan kopmak değildir. Aksine ruhi bir yükselişle, hayatın içinde Ve canlıların arasında bulunmak demektir. Bedenden, bedeni arzu ve şehvetlerden soyutlanmak demektir. Bu da insani ilişkileri güzelleştirmek içindir. Böylelikle mü'min insanlara ve insanlar da kendisine ısınırlar.

Özet

Bu söylediklerimiz, Peygamber efendimizin savaşları hakkında ileri geri konuşarak onları tenkid eden, savaş ve tahriplerin peygamberlere yakışmayan işler olduğunu ileri sürenlere bir cevap niteliğindedir. Onların bu iddiaları iftiradan başka bir şey değildir. İnsanoğlu yaşadığı müddetçe başkalarına üstün gelmek için uğraşır. Bu kaçınılmazdır. İblisin büyüklük taslayarak Adem peygambere secde etmekten kaçındığı andan itibaren iyilikle kötülük arasında mücadele devam etmektedir. Saldırgan kötüler ile savunan erdemliler arasında köklü bir düşmanlık mevcuttur.
Cenab-ı Allah'ın: "Bazınız bazınıza düşman olarak hepiniz oradan (cennetten) inin!" ayeti uyarınca Adem, zürriyeti ve: "Ihlaslı kulların hariç onların hepsini azdıracağım!" diyen îb-lis'in cennettten indikleri andan itibaren, iyilikle kötülük arasındaki çekişme devam edegelmektedir. Kötülüğün yayılmasına göz yummak, fazilet değildir. Bu sebepledir ki, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Eğer Allah insanlardan bir kısmı ile diğerlerini savup hizaya getirmeseydi, elbette yeryüzünde nizam bozulurdu. Allah bütün insanlığa lütuf ve keremi ile muamele etmiştir." (Bakara: 25i) -
Peygamber efendimizin savaşmasını eleştirenler, savaşı sadece vahşi hayvanların yemek için yakaladıkları avlarına saldırışlarına veya işgal ettikleri ormana

hücum edişlerine benzetmektedirler. Savaşı bu şekilde tasavvur etmektedirler. Aşırı derecede maddeci oldukları için savaşın, hakkı yüceltip batılı alçaltmak için yapıldığını düşünemezler. Halbuki peygamberlerden Musa'nın da, Davud'un da, Süleyman'ın ve diğerlerinin de yaptıkları savaşlar hep bu ulvi amaç uğruna yapılmıştır.
Onlar kan akıtmak maksadıyla savaşmamışlardı. Şanı yüce ve noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bunun için de ali ve yüksek bir melekten başka bir şey göndermez.
Bu anlattıklarımızdan hareketle şu açık ve parlak gerçeklere ulaşmaktayız:
Birinci gerçek: Muhammed (s.a.v.)in savaşı, hakkı ayakta tutup batılı çökertmek için kaçınılmazdı. Onun daveti, kötülüğe karşı iyiliği alçaltmaya çağırmazdı. O ve diğer peygamberler, davetlerinin Önündeki engel kaldırılmadıkça yollarına devam edip hakikatleri tebliğ görevlerini tamamlayamazlardı. Engeller ortadan kalktıktan ve gerekli tebligat yapıldıktan sonra insanlar serbest bırakılır; dileyenler doğru yolu seçer, dileyenler de sapıklıklarında devam ederlerdi. "Kim hidayet yolunu seçerse, bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur; kim de doğruluktan saparsa, kendi zararına sapmış olur." (Isra-15)
"Rabbin kullarına zulmediei değildir."(Fussüet: 46)
îkinci gerçek: Peygamber (s.a.v.)in savaşı fazilette ideal bir Örnek teşkil eden bir savaştı. Onun sayesinde insanlar, fazilet ölçülerine bağlı kalarak savaşan bir kimsenin de var olabileceğini anlamışlardı. Kılıçlar çekilmiş olduğu halde bile, insanların saygınlıklarına riayet edilebileceğini öğrenmişlerdi.
Üçüncü gerçek: Peygamber (s.a.v.)in ve onun yolunda yürüyüp savaş ve barış hususunda onu Örnek alanların yaptıkları savaş, ibadettir. Çünkü hakkı yüceltmek ve bu amaçla savaşmak asıl itibariyle bir ibadettir, islam'ın ibadeti, yararlı işler yapmaksızın mabedlere kapanmak değildir. Aksine mü'min, niyet ettiği takdirde, yaptığı her yararlı iş bir ibadettir:
uAmeller niyetlere göredir. Herkesin niyet ettiği şey ancak kendisinedir."

Muhammedi Savaşlar ve Aşamaları

Peygamber (s.a.v.)in savaşlarından ve bu savaşların aşamalarından bahsetmeden önce, onun savaşlarının niteliğini vermemiz gerekmektedir. Çünkü savaş kelimesi, insanlarda korku ve panik yaratır, bu sebeple okuyucuya, peygamber efendimizin savaşlarının, hüküm ve yasalarını, pençe ve dişlerle düşmanı parçalayıp mağlup etme güdüsünden almadığını, aksine bu savaşların asıl saiklerinin insani faziletler olduğunu, bu savaşlara sevkeden asıl sebebin yüksek

ahlak ve hal olduğunu bildirmemiz gerekmektedir. Gerek başlarken, gerek devam ederken, gerekse sonuçta bu savaşlar hep hakkın ve yüksek ahlakın gölgesinde cereyan etmişlerdir. Mağluplara muamelede bulunurken de, peygamber efendimiz, hep bu ölçülere riayet etmiştir ki, iyiyle kötü birbirinden ayırdedilsin ve dinsiz kimseler risalet makamına dil uzatmasınlar. Haksız yere konuşup iftirada bulunmasınlar, işte bu gibi kimselerin önlerine bütün gerçekleri koyacağız. Dileyen bu gerçeklerden istifade edip aydınlanır. Ama Cenab-ı Allah'ın, gözünü perdelediği kimseleri doğru yola iletecek hiçbir kimse yoktur. Böyleleri, şairin dile getirdiği durumlara düşörler:
"Koç, günün birinde parçalayıp dağıtmak için kayayı boy-nuzladı.
Zarar veremedi, ama kendi boynuzu kırılıp dağıldı."
Bu girişten sonra, Peygamber efendimizin savaşlarının şu üç aşamada cereyan ettiğini söyleyebiliriz:
Birinci aşama: Peygamber efendimiz kuvvetli ve parlak bir şekilde hakkın nuru zuhur ettikten sonra, bunu idrak edip, dini hususlarda mü'minlere fitne vermekten geri durmaları ve hakkın nurunu kendilerine hissettirmesi için Kureyş kervanlarına saldırmaya yöneldi. Böyle yapmakla da, Kureyşli müşriklerin Allah karşısında peygamberden başka sığınaklarının bulunmadığını kendilerine öğretmek istemişti.
ikinci aşama: Müşrikler Peygamber efendimize ve berabe-rindekilere kötülük yapmak, islamiyet'in kökünü kazımak için Medine'ye saldırıyorlardı. Aslında bu saldırılarını Mekke'de iken başlatmışlardı, islam ağacının kökleştiğini ve dal budak saldığını görünce de Medine-i Münevvere'ye saldırarak bu ağacın kökünü kazımak çabasına girişmişlerdi, işte bu aşamada büyük Bedir, Uhud ve Hendek savaşları yapıldı. Bu arada Medine'deki yahudi aşiretlerinden olan Kaynuka oğulları, Na-diroğulları Kurayza oğullan, müslümanlar tarafından kovulup Medine'den sürgün edilmişlerdi.
Üçüncü aşama: Peygamber efendimizin, savaşmak üzere üzerlerine sefer tertip ettiği Araplar'm tümü ile, toptan savaşması gerekiyordu. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu konuda kendisine şu emri vermiştir:
"Onlar sizinle toptan savaştıkları gibi, siz de müşriklerle toptan savaşın ve bilin ki, Allah, mutlaka (azabından) korunanlarla beraberdir,'*
Peygamber efendimiz, yaptığı gazalarda îslam davetini genel olarak herkese tebliğ ederdi. Düşmanları ya İslamiyet'i hakikat ve rükünleriyle birlikte benimseyecekler, ya da kendileriyle savaşılacaktı. Bu hususta düşmanlarını, seçme hakkına sahip kılardı. Eğer onlar barışı seçerlerse barış akdi yapılırdı.

Eğer savaşı seçer ve yenilgiye uğrarlarsa, yine Peygamber efendimizden merhametli bir muamele ve beklemedikleri bir şefkat görürlerdi. Ona karşı gönülleri ısınır, böylece iman nuru da kalplerine girerdi.
tşte bu aşamada Peygamber efendimizin yaptığı savaşlar Arap yarımadasının dışına kadar çıkmıştı. Çünkü Peygamber efendimiz hükümdarları ve devlet başkanlarını İslamiyet'e davet ediyor, ya da en azından îslam davetine engel olmamalarını istiyordu. Bu hükümdar ve devlet başkanlarının Necaşi dışında hiçbiri İslam'a yanaşmamıştı. Sadece Habeş kralı Necaşi iman etmişti. Hatta bir kısmı bu çağrıya icabet etmemiş, daha da ileri giderek kötü mukabelede bulunmuştu. Kimi iman etmemekle birlikte nazik cevaplar vermişti. Bu arada Bizans imparatorunun askerleri, Şam'da İslam'a giren mü'minleri öldürmüşlerdi. Müslümanlar tıpkı Mekke'deki gibi dini bir imtihana maruz kalmışlardı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, bu durumda eziyet gören mü'minlerin kurtarılmaları için savaşmalarını müslümanlara emretti ve şöyle buyurdu:
"Fitne tamamen yok oluncaya ve din de Allah için tatbik edilinceye kadar, onlarla savaşın. Fitne çıkarmaktan vazgeçerlerse, zalimler ve aşırılar hariç (hiç kimseye) düşmanlık ve saldın
yoktur." (Bakara 193)
İşte bu sebeple Mute ve arkasından Tebuk gazveleri yapıldı.
Peygamber efendimizin Medine'den sürgün ettiği yahudiler, tekrar Medine'ye saldırmak için Hayber'de bir araya geldiler. Onlar Medine'ye saldırmadan önce üzerlerine baskın yapmak kaçınılmaz hale geldi ve nihayet baskın yapıldı. .

Birinci Aşama

Bu aşamayı iki kısma ayırmamız uygun olacaktır. Şöyle ki:

1- Bu kısımda savaş ve çarpışmalar olmamış, aksine bu aşama barış anlaşmalarıyla sona ermiştir. Bu aşamada islam'dan nefret eden kalpler, İslam'a ısındırılmış; İslamiyet akıllara ve nefislere yaklaştırılmıştır. Yine bu aşamada kureyşli-ler'e, islamiyet'in yüce Allah tarafından güçlendirilip takviye edildiği açıklanmış, müslümanların kendi amaçlarının daha da ötelerine ulaştıkları ve insanlar tarafından hüsnü kabulle karşılandıkları izah edilmiştir. Çünkü Kureyşliler daha önceleri Peygamber efendimiz ile insanların arasına girerek onun davetinin başkalarına ulaşmasına engel olmuşlardı.

2- Bu aşamada savaş ve çarpışmalar olmuştur.

Birinci kısımda büyük Bedir gazasından önce dört gaza yapılmıştır. Bunlar bu aşamanın ikinci kısmının başlangıcı sayılırlar, bu gazalarda çarpışma meydana gelmemiştir.Ebva, Bu-vat, Uşeyre ve ilk Bedir gazaları işte bu aşamada meydana

gelmiştir. Bunlar arasında Abdullah ibn Cahş'ın seriyyesi göreve çıkmış ve ayrıca Medine ile Mekke arası yolda, üç gaza daha tertiplenmiştir.
Bedir gazası Medine-i Münevvere yakınında yapılmıştır. Ebva ve Veddan gazaları da hicretin 2. senesinin sefer ayında yapılmıştır. Veddan, ana köy konumunda büyük bir köydür. Ebva köyü de oraya yakındır. Bu gaza iki köy arasında yapılmıştır. Bu nedenle bu gazaya Veddan, ya da Ebva gazası demek de mümkündür. Medine-i Münevvere'ye yirmiüç fersahlık mesafededir.
Ebva gazasına Peygamber efendimiz, aralarında ensarın bulunmadığı muhacir topluluğuyla çıkmıştır. Sefere çıkış sebebi, Kureyş kervanının yola çıktığını haber alması olmuştur. Peygamber efendimiz bu kervanın yolunu gözetlemiş, ancak kervanın bu mıntıkadan geçmesinden sonra oraya varmıştı. Oraya varınca da Damure oğullarıyla karşılaşmış; yardıma çağırıldıkları takdirde müslümanîara yardım etmeleri ve kendilerinin de buna karşılık can ve mal emniyetine sahip olacakları, düşmanları tarafından tecavüze uğradıkları takdirde müslümanlardan destek görecekleri şartları çerçevesinde kendileriyle anlaşma yapıldı.
Damure oğulları adına anlaşma akdini Mahşi bin Amr Ed-damiri imzaladı. Mahşi, o zaman Damure oğullarının lideri idi. Bu gazaya çıkarken, Peygamber efendimiz Sa'd bin Ubade'yi Medine'de vekil bırakmıştır. Peygamber efendimiz Sefer ayının kalan kısmında Medine'de ikamet etti. Bu arada sözkonusu gaza için onbeş geçe Medine'den uzakta kalmıştı.[1]

Buvat Gazvesi

Rebiü'l-evvel ayında Peygamber efendimiz, Kureyş kervanının Şam'dan yola çıkıp Medine taraflarına gelmekte olduğunu haber aldı. Kervanın başında yüz kişiyle birlikte Ümeyye bin Halef bulunmaktaydı. Kervanda binbeşyüz deve vardı. Peygamber efendimiz Medine'de yerine vekil olarak Sa'd bin Mu-az'ı bırakarak yüz muhacirle birlikte kervanı karşılamaya çıktı. Bayrağı Sa'd bin ebi Vakkas'a verdi. Buvat, Radva taraflarında Cüheyne dağlarından birine verilen isimdir. Ama Resulullah (s.a.v.) bu mevkiye vardığında herhangi bir çarpışmayla karşılaşmadı.

Uşeyre Gazvesi

Hicretin ikinci yılında Cemaziyel-evvel ayında, Peygamber efendimiz, Kureyş kervanının Şam'a doğru yola çıktığı haberini aldı. Bu kervanı karşılamak için

Medine-i Münevvere dışına çıktı. Kendisine Zatü's-Sak denilen îbn Ezher'e ait bir ağacın altına oturdu. Orada namaz kıldı ve orası kendisinin mescidi oldu. Orada ashabıyla birlikte yemek yedi. Müşeyrep denen sudan içti. Eğri büğrü yollardan yürüyüp araştırmasını yaptı. Sonra Batn-ı Yenbü denen yere giderek Uşeyre'ye vardı. Orada Cemaziyel-evvel ayı boyunca ve Cemaziyel-ahir ayının başlarında ikamet etti. Ama kervan kendilerinden önce oradan geçmiş olduğu için Peygamber efendimiz Kureyşliler'i yakalayamadı ve savaş olmadı. Fakat gönülleri İslam'a ısındırarak Medine'ye döndü. Dönerken Müdlicoğullan ve müttefikleriyle birlikte bir anlaşma yaptı. Her ne kadar kervanı ve ondaki mallan ele geçiremediyse de, bazı kalbleri îslam'a ısmdırmıştı. Muhammedi risaletin ilk faaliyetlerinden biri de, bu olmuştu. Bu süre içinde Peygamber efendimiz Medine-i Münevvere'de vekil olarak Ebu seleme el-Esedi'yi bırakmıştı. Gazaya çıkarken bayrağı Hamza bin Abdülmuttalib'e vermişti. îbn îshak'ın anlattığına göre, Peygamber efendimiz bu gazaya çıkarken Hz. Ali'ye Ebu Turab künyesini takmıştı. îbn îshak der ki: Yezid bin Hay-sem, Ammar bin Yasir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Batn-ı Yenbu'a ait bir mıntıka olan Uşeyre gazvesinde Ebu Talib oğlu Ali ile arkadaş olarak bulundum. Resulullah (s.a.v.), Uşeyre mevkiine vardıktan sonra orada bir ay müddetle ikamet etti. Müdlic oğulları ve müttefikleri olan Damure oğullarıyla saldırmazlık anlaşması yaptı. Hz. Ali bana dedi ki:

"Ey Ebu Yakzan! Şu kavmin yanına varıp pınarları ve hurmalıkları üzerinde nasıl çalışıyorlar, bir baksak olmaz mı?" Ben de "Eğer gitmek istiyorsan gidelim" dedim. Yanlarına gittik. Bir süre seyrettik bizi uyku tuttu. Neticede ben ve Ali küçük bir hurma ağacının altına gidip yumuşak toprak üzerine uzanınca uyuya kaldık. Vallahi Resulullah (s.a.v.) yanımıza gelip ayağıyla kımıldatmadıkça uyanamadık. Uyuduğumuz sırada toprağa bulanmıştık. Hz. Ali'nin, uyuduğu sırada toprağa bulandığını görünce Resulullah ona: "Sana ne oldu ey Ebu Turab?" diye sordu. Biz de başımızdan geçenleri ona anlattık. O da: "Size en yaramaz ve bahtsız iki adamı anlatayım mı?" diye sorunca, biz buyur anlat, ey Allah'ın elçisi dedik. Cevaben buyurdu ki: "Biri Salih peygambere verilen deveyi kesen Semud kavminin kızıl yüzlü adamıdır. Diğeri de ey Ali, seni şöylece vuracak olandır!"

Böyle dedikten sonra, elini Hz. Ali'nin tepesine koydu. Neresine vurulup, nereye kadar kana boyanacağını sakalını tutarak işaret etti.

îbn Kesir bu rivayet üzerinde yorum yaparak şöyle demiştir:

"Bu hadis, bu bakımdan garip bir hadistir. Bunun garipliğini ispatlayan bir başka rivayet vardır. Hz. Ali'ye Ebu Türap künyesinin verilişi, Buhari'nin Sahih'inde

şöyle anlatılmaktadır:
"Hz. Ali, Hz. Fatıma'ya küserek mescide gelmiş, orada uyumuştu. Peygamber efendimiz de bir süre sonra Fatıma'nın evine giderek Hz. Ali'yi sormuş, Fatıma da, küserek evden çıkıp gittiğini Peygamber efendimize anlatmıştı. Bunun üzerine Peygamber efendimiz mescide gelmiş ve uyumakta olan Hz. Ali'yi uyandırarak üzerindeki toprağı kendi mübarek eliyle temizlemiş, sonra da: "Kalk ey Eba Turab!" demişti.
Peygamber efendimizin Hz. Ali'ye taktığı bu şerefli künye ile ilgili olarak şöyle bir yorumda bulunmak istiyor ve diyoruz ki: Hz. Ali en çok bu künyeden hoşlanırdı. Çünkü bunu ona sevgilisi ve koruyucusu Muhammed (s.a.v.) takmıştı. Uykudayken bedenine bulaşan toz ve toprakları mübarek eliyle sildiği esnada, Peygamber efendimiz ona bu künyeyi takmıştı. İnsanlığa getirdiği şeriat sayesinde insani hakikatler üzerindeki tozları silip giderdiği ve hakikatleri halka tebliğ ettiği gibi Hz. Ali'nin bedenindeki tozları ve toprakları da silip gidermişti.
Hafız îbn Kesir'in de anlattığı gibi, bu iki haber birbiriyle uyuşmaktadır. Çünkü bu iki rivayetten de anlaşıldığına göre, Peygamber efendimiz Hz. Ali'ye bu sevimli çağrı ile birçok yerde seslenmiştir.
İnsanlardan bir kısmı rablerinin emri dışına çıkmış ve sapıklıkta kendilerine uyan kimseler arasında bu künyenin, Peygamber efendimiz nezdinde "Hz. Ali'nin itibarını düşürdüğü safsatasını yaymışlardır. Böylelerinin fiilleri pis olduğu gibi, sözleri de pis ve çirkindir.
Önce de işaret ettiğimiz gibi, bu gazvede yani Uşeyre gazvesinde Peygamber efendimiz Müdlic oğulları ve müttefikleri olan Damure oğullarıyla saldırmazlık anlaşması yapmıştı. Süheyli, "Ravz" adlı eserinde Peygamber efendimizle bu kavim arasında yapılan anlaşmanın metninin bir kısmını şöyle nakleder:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Resulullah Muhammed'den, Damure oğullarına:
Onlar canları ve malları bakımından emniyettedir. Onlar, Allah'ın dinine karşı çarpışmadıkça, düşmanlarının baskınına karşı yardım görecekler; deniz, bir kıl parçasını ıslatabilecek suya sahip olduğu müddetçe de Peygamber onlara yardım edecektir. Peygamber, onları, kendisine yardıma çağırdığı zaman onlar, Peygamberin davetine icabet edeceklerdir. Bu, onlara, Allah'ın ve Resulü'nün bir ahdi ve emanıdır. Yardım, onlardan iyilik eden ve kötülükten sakınanlar içindir."

Birinci Bedir

Önce de söylediğimiz gibi, Resulullah (s.a.v.) efendimiz Ce-maziyel-evvel

ayının sonlarıyla Cemaziyel-ahirin başlarında Uşeyre mevkiinde kaldı. Sonra Medine-i Münevvere'ye döndü. Ancak orada çok kısa bir süre ikamet etti. Nihayet Kureyşli-ler'in, Peygamber efendimize savaşmaya hala niyetli olduklarını ve Peygamber efendimizin kendisinin, gönderdiği adamların yaptıkları uyarılarla korkutmalarında azimlerini kırmadığını hissettirmek için Medine-i Münevvere'ye saldıracakları haberini aldı. Nitekim Kürz bin Fihr el-Kureşi de Medine-i Münevve-re'nin dış taraflarına hücum etmişti. Peygamber efendimiz de, Zeyd bin Harise'yi Medine'de vekil bırakarak sefere çıktı. Bedir havalisinde Safvan denen yere vardı. Fakat Kürz ve beraberindeki saldırganlar canlarını kurtarıp kaçmışlardı. îman ordusu onları yakalayamadıkları için tekrar Medine-i Münevvere'ye geri döndüler. Cemaziyel-ahir ayının kalan son günleri ile Recep ve Şaban ayı boyunca Peygamber efendimiz Medine'de ikamet etti. Peygamber efendimizin müşriklerle savaşma imkanını bulmadığı bu gazveye Birinci Bedir gazvesi denilmiştir. Bu, Cenab-ı Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de Furkan (hak ile batılın birbirinden ayrıldığı) günü diye adlandırdığı büyük Bedir gazvesinin karşılığı idi. Büyük Bedir gazvesinde Cenab-ı Allah kendi kelimesini, hakkı ve imanı yüceltmiş; şeytanın ve küfrün kelimesini alçaltmıştı. Birinci Bedir gazvesinde sancağı, Allah'ın kılıcı Ali taşımıştı.

Abdullah Bin Cahş'ın Seriyyesi

Bilindiği gibi Peygamber (s.a.v.) efendimiz Medine-i Münevvere'ye geldiğinde, orada ikamet eden halk ile barış anlaşması yapmış, onlarla ittifaklar akdetmişti. Görüldüğü gibi onun yaptığı gazvelerde savaş ve adam öldürmek yok; aksine barış ve anlaşmalar vardır. İslam'dan nefret eden kimselerin gönülleri -küfür halinde devam etseler bile- İslam'a ısındırılmıştı. Çünkü küfürlerinde devam etseler bile, İslam'a ısındırılan gönüller, sonuçta hakkı talep edecek ve gerçeği arayacaklardı. İçlerine nefret karanlığı girmeden aydınlanıp nurlanacaklardı.

Nifak ve şüpheye bulaşmadan Peygamber efendimize sevgi ve dostluk ile gelen kabilelerden biri de Cüheyne kabilesi idi. tmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre, Sa'd bin Ebi Vak-kas bu konuda şöyle demiştir:
"Resuiullah (sav) Medine-i Münewere*ye geldiğinde Cühey-neliler onun yanına gelmiş ve şöyle demişlerdi: "Sen aramıza gelip yerleştin. Bizimle muahede yap ki, kavmimizle birlikte sana gelip tabi olalım." Onların bu önerisi üzerine Peygamber efendimiz onlarla dostluk anlaşması yapmış; onlar da müslü-man olmuşlardı. Resulullah (sav) efendimiz bizi bir seriyye ile gönderdi. Recep

ayında bulunuyorduk. Yüz kişi idik. Cüheyne-lilerln yan tarafında bulunan Kinane oğullarına ait bir kabileye hücum etmemizi emir buyurdu. Onların sayıları çoktu. Cü-heyneliler'e sığındık. Onlar da bizi korudular. Bize "Niçin haram ayında savaşıyorsunuz?" diye sordular. Biz de birbirimize, 'görüşünüzü söyleyin' deyince birimiz şöyle dedi: "Allah'ın Peygamberine gidip durumu ona haber verelim." Orada bulunanlar, 'hayır şurada ikamet edelim' dediler. Ben de (yani Abdullah bin Cahş) beraberimdeki adamlarla birlikte dedim ki: Hayır, Kureyş kervanının önüne çıkıp yolunu keselim.
Çünkü o sıralarda ganimet ele geçiren kimseler, o ganimetin tamamına sahip olurlardı. Bunun üzerine hemen harekete geçip kervanın yolunu kesmeye yöneldik. Arkadaşlarımız ise Peygamber efendimizin yanına giderek durumu kendisine haber verdiler. Yüzü kızararak ayağa kalkıp şöyle demişti:
"Yanımdan giderken toplu halde gittiniz. Ama dağınık halde geri döndünüz.. Şunu iyi bilin ki, sizden önceki ümmetleri bölünüp parçalanma helak etmiştir. Size en hayırlınız olmayanı, ama açlığa ve susuzluğa en çok dayanabilen bir adamı göndereceğim."
Buhari, Müslim, Ahmed bin Hanbel ve Beyhaki'nin rivayet ettikleri bu hadis üç şeye işaret etmektedir:
1- Cüheyne kabilesinden gelen adamlar belgeler ve hakikatler açığa çıktığında iman etmiş ve Peygamber efendimize yardım etmeye hazırlanmışlardı.
2- Müslümanlar her ne kadar savaşmaya azmetmiş olsalar da, fiilen savaşmamışlardı. Bulundukları ayın haram ay olduğu kendilerine hatırlatıldığında tereddüde düşmüşlerdi.
3- Kureyş'e ait bir kervanın yola çıkma hazırlığı içinde olduğu biliniyordu. Belki de mezkur seriyyenin teşkiline sebep olan asıl faktör de oydu. Buhari ile Müslim'in üzerinde ittifaka vardıkları bu rivayetin durumu ne olursa olsun, işaret ettiği hakikat şudur ki, mezkur seriyye, Abdullah bin Cahş'ın kumandasında göreve çıkmıştır. Ibn tshak'ın rivayetine göre bu seriyye-de bulunan kişilerin sayısı yüz değil sekiz kişidir. Hatta îbn îs-hak bu sekiz kişinin adlarını da saymıştır. Bunlar arasında En-sardan hiç kimse bulunmuyordu ve muhacirlerdendiler. Nitekim önceki sayfalarda anlatılan seriyye ve gazvelerdeki şahısların hepsi de muhacirlerdendi. Aralarında ensardan hiç kimse yoktu. Belki de seriyyedeki şahısların sayılarının bu kadar nuhdut olmalarını Peygamber efendimiz, aralarındaki ihtilafı gördükten sonra kararlaştırmıştı. İhtilafın sebebi, belki de yüz kişi olmalarındandı. ihtilaftan sonra sayı azaltılmış olabilirdi. Peygamber efendimizin de buyurduğu gibi, ayrılık ve dağılmanın sonucu helaktir. Ancak bu konuda kesin nas, mezkur seriyyedeki insanların sayılarının

sekizden ibaret olduğuna delalet etmemektedir. Bu nasdan anlaşılan, o mezkur şahısların sayıları az olmayan seriyye adamları arasında bulunmakta olmalarıdır, îbn îshak'ın anlattığına göre, Peygamber efendimiz, seriyye kumandanı Abdullah bin Cahş'a bir mektup göndermiş ve o mektubu iki gün yol yürümeden açmamasını emretmişti. îki gün ^ol yürüdükten sonra mektubu açtı. Mektupta şunlar yazılıydı: "Mektubuma baktığın zaman Mekke-i Mükerreme ile Taif arasında bulunan bir hurmalığa kadar yürümeye devam et. Halkın durumlarını insanlardan öğren." Abdullah, mektubu okuyunca: "Duyduk ve itaat ettik" dedi ve mektuptaki emri arkadaşlarına anlattı. Sonra şöyle dedi: "Resulullah (sav) bana, içimizden hiçbir kimseyi zorlamamamı emretti. İçinizden şehit olmak arzusunda olan varsa, benimle beraber gelsin. Ama şehit olmak isteyen yoksa geri dönsün. Bana gelince, ben yoluma devam edeceğim." Abdullah'ın arkadaşlarını seçim hakkına sahip kılması, seriyyedeki .adamların sayısının sekiz olmadığını göstermektedir. Eğer sayıları bu kadar olsaydı, onları böyle serbest bırakmazdı. Çünkü serbest bırakma, nisbi de olsa, ancak büyük sayıdaki bir kalabalık içinde mümkün olabilir. Normal olarak sekiz kişilik bir seyiyye içindeki adamları serbest bırakmak mümkün değildir. Belki de bu serbest bırakma, ayrılıp dağılma türünden değildi. Çünkü ayrılıp dağılma, bazı kalplerde gevşeklik meydana getirir. Peygamber efendimiz bu seriyyeye azimli ve iradeli kimselerin katılmasını istemişti. Gevşeklikten uzaklaşmış ve kalbine cesaret hakim olmuş kimselerden teşekkül eden bu seriyye, Abdullah'ın kumandasında hicaz yoluna girip seyrine devam etmişti. Fakat Sa'd bin Ebi Vakkas ile Uk-be bin Gazvan bunlardan ayrılmışlardı. Bunlar ilk sekiz kişi arasmdaydılar. Bunların bir develeri vardı ve nöbetleşe ona biniyorlardı. Ancak kafile epeyi ilerlemişti. Bunlar kafileye ulaşma ümidiyle yollarına devam etmişlerdi. Abdullah, geri kalan arkadaşlarıyla yollarına devam etmiş, neticede Kureyş'e ait bir kervana rastlamıştı. Kervanda Hadremi bin Abdullah bin Ab-bad, Osman bin Abdullah bin Mugire el Mahzumi, kardeşi Nev-fel ve Muğire bin Şuben'in kölesi Hakem bin Keysan vardı. Kervandaki adamlar seriyyeyi görünce, onlarla karşılaşmaktan korktular. Ancak seriyyede Ukkaşe bin Muhsan da vardı. Saçını tıraş etmişti. Kervandakiler onu görünce, güven hissettiler ve kendi aralarında: "Bunlar umrecilerdir. Bunlardan bize zarar gelmez" dediler.
Seriyyedeki sahabiler birbirleriyle istişare ettiler. Recep ayının son günlerinde bulunmaktaydılar. Recep ayı haram aylardan birisiydi. Peygamber efendimiz; Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep ayının haram aylardan olduğunu kendilerine açıklamıştı. Recep ayı içinde, bulunmaları dolayısıyla bu müşriklerle savaşıp savaşmamak hususunda tereddüt ettiler: "Eğer bu gece bunları

öldürmezsek, bunlar hareme girer ve artık kendilerine ilişenleyiz. Ama Recep ayının son gecesi olan bu geceyi geçirmelerini beklememiz de mümkün değildir" dediler. Sonuçta şura, savaşma kararıyla sona erdi. Seriyyedeki adamlardan biri Amr bin Hadremiye ok atarak onu öldürdü. Osman bin Abdullah bin Mugire ile Hakem bin Keysan'ı esir aldılar. Nevfel bin Abdullah da kaçıp kurtuldu. Seriyye, kervandaki malları ve iki esiri alıp Resulullah'a getirdiler.

Haram Ayda Savaşmak

Seriyye, kervanın malları ve iki esiri ile birlikte Resulul-lah'ın yanına geldi. Fakat bununla birlikte onlar haram ayda savaşmışlardı. Resulullah ise haram aylara ve yasaklara riayet edilmesine itina gösterirdi. Bu yaptıklarının günah olduğunu söylemiş ve şöyle buyurmuştu: "Haram ayda savaşmanızı size emretmedim." Sonra da, kervandan alman malların mücahitlere dağıtılması faaliyetini durdur,du. Esirleri hapsetti. Onlar, müslüman kavmin eline düşmüşlerdi. Helak olacaklarını zannetmişlerdi. Öte yandan bu savaşa katılmamış olan müminler, müşrikleri haram ayda öldürdükleri için seriyyedeki adamları kınamışlardı.
îki esire gelince, Peygamber efendimiz, Sad bin Ebi Vakkas ile arkadaşı geri dönünceye kadar onları hapiste tuttu. Onlar geri dönünce, esirleri serbest bıraktı.
Kureyşli müşrikler Peygamber efendimizin bu uygulamasını kınadılar. Bunun sebebi, seriyyedeki adamların haram ayı hiçe saymaları değildi. Aksine kendilerinin muhacirlerden almış oldukları mallar mukabilinde seriyyedeki adamların kervandaki malları ele geçirmeleri sebebiyle bu kınamada bulunmuşlardı. Muhammed (sav)in kendilerine misillemede bulunacak ve kendilerini hizaya getirecek güce sahip olmasından dolayı Öfkelenmiş ve onu kınamışlardı. Artık yeni bir dönem başlıyordu. Müşrikler buna dayanamadıklarmdan dolayı, haram ayları ve yasakları savunan kimseler rolünde ortaya çıkmışlardı. Güya Muhammed (sav) haram ayların saygınlığını çiğneyip hiçe sayıyor, müşriklerse haram ayları koruyorlardı! Müşrikler bu rolü oynamaktayken müslümanları dinlerinden dolayı fitneye düşürdüklerini ve Beyt-i Haram'ın saygınlığını çiğnediklerini, Allah'ın kendilerine yasak kıldığı şeyleri unuttuklarını hatırlarına getirmiyorlardı. Kendilerinin de helal ve haram a;r demeden müslümanlara eziyet ettiklerinin farkında değillerdi.
Yahudiler de öfkelerini dindirebilmek için parlak bir fırsat ele geçirmişlerdi. Kalplerinde tutuşan kin ateşini ağızlarıyla dışa vurup yayıyorlar. İslama karşı

gizledikleri düşmanlığı izhar ediyorlardı. Onların kalplerinde gizledikleri günah ve düşmanlık ise daha büyüktü.
Evet böyle bir olay meydana gelmişti. Temiz yürekli mücahitler ise haram ayda savaşmış olduklarından dolayı kendilerini yiyip tüketmekte ve Cenab-ı Allah'ın şu emri nazil oluncaya kadar pişmanlık çekmekteydiler:

"Sana haram ayından, onda savaştan soruyorlar. De ki: "Onda savaş, büyük bir günahtır. Fakat (insanları) Allah yolundan çevirmek, Allah'a ve Mescid-i Haram'a karşı nankörlük etmek, halkını ondan (Mekke'den) sürüp çıkarmak, Allah yolunda daha büyük bir günahtır. Fitne çıkarmak, (adam) öldürmekten daha büyük (bir günah)tır." Onlar yapabilseler sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler." (Bakara: 217)
Bu ayet-i kerimeler mü'minlerin gönüllerini ferahlatıp serinletti. Kafirlere karşı da kesin bir hüküm ifade etti. Allah'ı inkar edip Mescid-i Haram'ın saygınlığım hiçe sayan, insanları yüce Allah'ın yolundan geri çeviren, Beyt-i Haram'ın yanında müminleri öldüren kafirlerin, haram ayların saygınlığının hiçe sayılması konusunda konuşmaya asla hakları yoktur!
Şunun da bilinmesi gerekir ki, o aylarda savaşı ilk başlatanlar müşriklerin kendileri olmuştu, ilk önce onlar Medine-i Mü-nevvere'nin dış mahallerine saldırmışlardı. Her ne kadar bir amaca ulaşamamış ve firar etmişlerse de, ilk saldıranlar kendileriydi. Bu durumda müminlerin, yeniden saldırmaları için kendilerini rahat bırakmaları ve kendilerim cezalandırmamaları mümkün müydü? Yeniden gelip kendi şehirlerinin içinde, evlerinin yambaşlarmda kendileriyle savaşmalarına imkan mı vereceklerdi? Bu asla mümkün değildi. Her ne ise bu gazve, büyük Bedir savaşının bir ön işaretiydi. Müminler böylece kervanı ele geçirmişlerdi.

Bu Gazveler Niçin Yapıldı?

Peygamber (sav)in gazveleri üç defa, seriyyeleri de dört defa göreve çıkmış, bu gazve ve seriyyelerde çarpışma meydana gelmemişti. Sadece Ubeyde bin Haris bin Abdülmuttalib'in seriy-yesinde bulunan Sa'd bin Ebi Vakkas, müşrik tarafına bir ok fırlatmıştı. Yine Abdullah bin Cahş'ın seriyyesinde, kimin attığı belli olmayan bir ok, müşriklerin tarafına atılmıştı. Maksat, onların kervanlarmdaki malı ele geçirmekti. Buna da savaş denilemezdi. Sadece müşriklerin müslümanlardan gasbetmiş oldukları mallan geri alma çabası vardı. Çünkü müşrikler, müs-lümanları sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için haksız yere mallarından ve yurtlarından mahrum ederek Mekke dışına sürgün etmişlerdi.

Her iki taraftan katılım neticesinde savaş denebilecek bir vuruşma olmadığına göre, ne diye Peygamber efendimiz kendi şahsını ve adamlarını bu sefer zahmetine sokmuştu? Buna cevaben deriz ki:
a- Peygamber efendimiz ezik bir halde ya da görünürde sürgün benzeri bir durumda Mekke-i Mükerreme'den ayrılarak Medine-i Münevvre'ye hicret etmişti. O, hakkı savunacak bir kuvvet toplamak durumundaydı. Şu halde Cenab-ı Allah'ın destek olarak kendisine verdiği kuvveti müşriklere göstermek için çaba sarfetmesi gerekiyordu.
Hakkın güçlendiğini zalimlere hissettirmeye artık muktedir olmuştu. Gönüllü olarak îslam davetinin yoluna devam etmesine izin vermediklerine göre, artık korkularından ötürü bu davetin kendi yolunda seyretmesine müsaade etmeleri kaçınılmaz hale gelmişti. Bu durumda hakkın, batılın eza ve cefasını, saldırısını durdurması zorunlu olmuştu. Ya da en azından eza ve cefası geldiği esnada batılı mütereddit bir hale getirmesi icabe-diyordu. Onlar vicdanın sesini hesaba katmadıklarına ve durmadıklarına göre, kılıçların çekilmesinden korkmaları gerekiyordu, tşte bu seriyyelerle gazveler, hakkın savletinin görüntüleri olmuşlardı. Bu sayede müşrikler tslam davetinin hak yolda yürümesine müsaade etmek mecburiyetinde bırakılmışlardı. Bununla da, gaflet uykusunda uyumakta olan vicdanlar uyandırılmak istenmişti. Ama bazıları vardır ki, merhametli ve saldırgan olmayan hakkın sesini işitmezler, ama yine de güç ve kuvvetin velvelesini gördükleri ve işittikleri zaman uyanırlar. Yaptıkları eziyetleri hafifleştirirler. Eğer sapıklık kendilerine bir kader olarak yazılmamış ise, artık İslam davetinin kendi yolunda" yürümesine ses çıkarmadıkları gibi kendileri de hidayet yoluna koyulurlar.
b- Bu gazvelerle seriyyelerde savaşma olmadığına göre, müminler arap beldelerinin coğrafî ve stratejik konumunu, dağlarını, ovalarını, bilinmeyen yollarını ve geçitlerini inceleme imkanını bulup öğrenmişlerdi. Obalarında ve meskenlerinde bedevilerle karşılaşmışlardı. Böylece îslam davetini, bu davetten habersiz olan kimselere duyurmuşlar, akılları bu yöne yöneltip hakikatleri onlara beyan etmişlerdi.
Müminlerin yaptıkları bu gezinti ve seriyye devrelerinde Kureyş kervanlarının geçit yolları tanınmış ve gerekli tedbirler alınmıştı. Bu kervanlar Kureyşli birkaç zenginin mallarını taşımaktaydılar. Halkın bu kervandaki malları ise çok cüzi miktardaydı. Müslüman seriyyeciler Kureyş kervanlarını sıkıştırıp onların daha önce müzminlerden gasbetmiş oldukları malları geri alıyorlardı. Bazı yazarların, savaş tarihçilerinin ve siyasilerin ifade ettikleri ekonomik bir ambargo değildi. Bununla Ku-reyşliler'i mali sıkıntıya düşürme gayesi güdülmüyordu. Kendilerine

düşman olan Mekkeli müşriklerin geçim yolları kapatılmıyordu. Yiyecekleri, yaşama ve uygarlık için zaruri maddeleri kısılmıyor ve bu gibi maddelerine el konulmuyordu. Bütün halkı sıkıntıya düşürecek yollara gidilmiyordu. Bu gazve ve se-riyyelerin yegane amacı, hep birlikte Peygamber efendimize karşı savaş verip ashabına yapılan eziyetlere iştirak eden Kureyşli zengin tüccarlarla vuruşmak ve onların güçlerini azaltmaktı. Onları yurtlarından ve mallarından mahrum edip sürgün etmekti. Yoksa Peygamber efendimizin bu yaptıkları, suçluyu ve suçsuzu kapsamına alan ekonomik bir savaş değildi. Aksine, sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri için haksız yere mallarından ve yurtlarından mahrum edilerek sürgün edilerek muhacir müminlerin gasbedilmiş mallarını geri almaktı.
c- Peygamber (sav) efendimizin yaptığı gazveler, içerdikleri hikmet ve güzel öğüt ile Allah yoluna yapılan daveti yaymakla birlikte, gayrı müslimlerin gönüllerini İslam'a ısındırma hedefini gütmekteydi, işte bu gazvelerde gayrı müslimlerle yardımlaşma akidleri yapılmış ve karşılıklı mütareke anlaşmaları imzalanmıştı. Ebva gazvesinde Damure oğulları ile karşılıklı yardımlaşma şartı üzerine ittifak imzalanmıştı. Uşeyre gazvesinde Müdlic oğulları ve müttefikleri olan Damure oğulları ile karşılıklı yardımlaşma şartı üzerine ittifak imzalanmış ve bu bir belge ile tesbit edilmişti. Nitekim bu belgede yazılı olan hususları önceki sayfalarda Süheyli'nin "Ravzul-Enf" adlı eserinden nakletmiştik.
Peygamber (sav) efendimiz savaşmak için gazaya gitmemişti. Asıl amacı, kalplerle uğraşmaktı. Onları, hak ehli olmaları için İslam'a ısındırmıştı. Gönüllerine iman nurunu yerleştirmek için çaba sarfetmişti. Hak yoluna girmeleri ve haktan nefret edip körelmemeleriiçin gönüllere sirayet etmişti.
Şu husus da akla gelebilir: Bu seriyyelerdeki askerlerin hepsi muhacirlerden seçilmişti. Kumandanları da muhacirlerdendi. Peygamber efendimizin gazveierindeki askerler de hep muhacirlerden seçilmişlerdi. Aralarında ensardan bir tek kişi bile yoktu. Peygamber efendimiz sadece Bedir savaşında ensara çağrıda bulunup, onları da savaşa katmıştı. Peki ne diye böyle olmuştu? Peygamber efendimizin böyle yapmakta mutlaka bir amacı vardı. Bunlar, rastgele yapılmış işler değildi. Buna cevaben deriz ki:
1- Müşriklerden bedeni ve insani bakımdan en çok eziyeti görenler, muhacirler idi. Onlar içinde en fazla intikam alma arzusuna sahip olanlar da muhacirlerdi. Onlar hakkında verilecek hüküm için kısas da şeriatin bir gereğiydi. Muhacirler, Ku-reyşlilerle karşılaşmaları gereken ilk insanlardı. Çünkü onlar müşrikler tarafından horlanıp ezilmişlerdi. Müşrikler onları al-çaltmak istemişlerdi. Onların müşriklerle karşılaşmaları ve müşrikleri önlerinden kaçırtmaları, hakkın

yüceldiğini açıklamak bakımından gerekli idi. Cenab'ı Allah'ın kendilerini iktidar sahibi kıldığını bildirmeleri bakımından da zorunluydu. Şüphesiz böylesi daha etkiliydi. Anası azabın sıcaklığı altında ölen, babasıyla birlikte kendisi eziyet gören Ammar bin Yasir'i karşılarında kılıç sallamaktayken gören müşrik Kureyşliler'in liderlerinin durumu ne olacaktı? Daha önceleri müşriklerden eziyet görmekte olan Yasir ailesine Peygamber (sav) efendimiz şu teselliyi vermişti: "Sabredin ey Yasir ailesi, sizin buluşma yeriniz mutlaka cennet olacaktır." Evet müşrik Kureyş liderleri şu dev gibi Ammar'ı karşılarında durmuş ve güçlenmiş olarak gördüklerinde acaba neler hissedeceklerdi?!

2- Mallarından ve yurtlarından çıkarılıp sürgün edilenler, muhacirlerdi. Gasbedilen mallarını ve mahrum edildikleri yurtlarını müşriklerden geri isteme hakkına en çok sahip olanlar yine onlardı. Şu azgın Kureyşli müşriklerin baskısından ve kötülüklerinden korkup da, Medine-i Münevvere'ye hicret edemeyen güçsüz ve zayıf akrabalarının haklarını koruması gerekenler, yine muhacirlerdi. Bunlar o müşriklere, yaptıklarının cezasını çektirmeliydiler.

3- Peygamber efendimizin seriyye ve gazvelerde, mücahitler arasına ensardan hiç kimseyi katmayışının asıl önemli ve esas sebebi şu idi: Peygamber efendimiz Mekke'den Medine'ye gelmeden Önce, Akabe'de ensarla biat yaparken onların kendisini, canlarını, çoluk çocuklarını ve kadınlarını korudukları şekilde koruyup barındıracakları şartı üzerine biat yapmıştı. Bu biat maddeleri arasında, ensarm da kendisiyle birlikte müşriklere karşı savaşacakları konusunda bir madde yoktu. Her ne kadar bu biatle anlam bakımından ensarın da gerek barışta ve gerekse savaşta kendisiyle birlik olacakları zımmen biatin açık ifadeleri dışında herhangi bir tevil yaparak onlara bir savaş yükümlülüğü getirmek istememişti. İşte bu sebeple sözkonusu gaza ve seriyyelere ensardan kimseyi almamıştı. Ayrıca zaten az sayıdaki askerlerden oluşan gazve ve seriyyeler için muhacirler yeterli olmuşlardı.

Ama daha sonra iş ciddileşip, sayıları bini aşan kesif bir müşrik ordusu gelince, kendi rızalarıyla savaşa katılıp katılmayacakları konusunda ensarla istişare yaptı. Bu istişare; Ku-reyşliler'in bütün hazırlıkları, teçhizatları, piyadeleri ve süvarileriyle birlikte saldırı için geldikleri esnada yapılmıştı. Nihayet ensar, Peygamber efendimizin umduğu şekilde, savaşa katılmaya seve seve rıza gösterdiler, imanları da kendilerini bu savaşa katılmaya sevk etmişti. îman, ahidlerin en sağlamıdır.

---

[1] Nihayetü'l -Erb, C.17, s.4.

I

son peygamber hazreti muhammed

prof. dr. muhammed ebu zehra

KİTABEVİ

KIBLENİN DEĞİŞTİRİLMESİ VE ORUCUN FARZ KILINMASI

Kıblenin Değiştirilmesive Orucun Farz Kılınması

Peygamber efendimiz sadece savaşla, seriyyeler ve heyetler göndermekle, anlaşmalar yapmakla, Medine-i Münevvere'nin iç ve dış işlerini düzenlemekle yetinmedi. Bunlardan ayrı olarak, yüce Allah'ın vahyine dayanarak, bir devlet kurdu. O kendi he-va ve hevesinden değil*, kendisine vahyedilen ilahi vahye dayanarak konuşurdu. Ancak cihadla ilgili bazı küçük düzenleme ve uygulamaları Peygamber efendimiz yapıyordu. Böylece o, kendisinden sonraki dönemlerde halifelere ve devlet adamlarına iyi bir örnek koymuş oluyordu. Zaten Resulullah (sav) de müminler için güzel örnekler vardır. Sadece devlet tanzim etmekle de yetinmedi. Bunun yamsıra, Rabbinden aldığı mükellefiyetler üzerine ibadetlerle de uğraştı. Onun, toplumda güçlü bir ruh oluşturmak için, sosyal yükümlülükleri de vardı. Sağlam, birbirine bağlı, tutarlı sosyal bir düzen kurmak ve kendisine bağlı olan kimselerden oluşan güçlü ve birleşik bir kuvvet teşkil etmek için uğraştı. Onun oluşturduğu toplum, bireyleri birbirini koruyan, birbirine dayanan tutarlı bir toplumdu.

İşte Cemaziyel-evvel, ya da Cemaziyel-ahir ayı ile Recep ve Ramazan ayları arasındaki dönem, şer'i hükümlerin, özellikle ruhu ve toplumu güçlendirmekle ilgili ibadet hükümlerinin konulduğu bir dönem olmuştur. Bu dönemde kıble, Kudüs'den Kabe-i Muazzama'ya doğru çevrilmiştir. Yine bu dönemde Ramazan orucu farz kılınmış, oruçla birlikte fitır sadakası da vecibe olarak bildirilmiştir. Bunlar, ileride de açıklayacağımız gibi, iki toplumsal farizadır. Kıblenin Kudüs'de bulunan Mescid-i Aksaldan Kabe-i Muazzama'ya çevrilmesindeki gaye, Cenab-ı Allah'ın, putlara inanma döneminin bittiğini insanlığa ilan

etmesiydi. Artık putların ortadan kaldırılma döneminin başladığını insanlara bildirmek içindi.

Kıblenin Kâbe-i Muazzama'ya Çevrilmesi

Mirac'da, namazın beş vakit olarak farz kılınması ve şartlarına riayet ederek eksiksizce yerine getirilmesi halinde elli vakit sevabının kazanılacağı bildirildikten sonra, müslümanların daha önce Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya yöneldikleri kıble, Kabe-i Muazzama'ya çevrildi. Daha önceleri Mekke'de iken nıü'minler Kabe-i Muazzama'yı ortaya alarak, Kudüs'deki Mescid-i Aksa'ya yönelip namaz kılarlardı. Peygamber efendimiz Medine-i Münevvere'ye hicret ettikten sonra iki kıbleyi ortalayarak namaz kılma imkanı kalmamıştı. İki kıbleden birini arkaya almak mecburiyeti doğmuştu. Peygamber efendimiz de putlarla kuşatılmış olan Kabe-i Muazzama'yı arkasına alıp Kudüs'e yönelerek namaz kılmaya başladı. O zamanlar Kabe'deki putları kaldırıp yok etme izni henüz verilmemişti. Eğer bu durumda, Kabe'ye yönelerek namaz kılmış olsaydı, putlarla kuşatılmış olan Kabe'ye yönelip orayı kıble edinmiş olacaktı. Peygamber efendimiz bütün bunlarla birlikte, kıblenin Kabe-i Muazzama'ya çevrilmesini ve oranın putlardan temizlenmesini büyük bir istekle arzulamaktaydı. Cenab-ı Allah ona, geçici bir süre için Kudüs'deki Mescid-i Aksa'ya yönelmesini emretmişti. Peygamber efendimiz de Rabbinin emrine uyarak Kudüs'deki Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kılıyor, böylece Kabe-i Muazzama'yı arkasına almış oluyordu. Ama bu geçici bir süre içindi. Sonunda yine Kabe-i Muazzma'ya yönelerek namaz kılacağı günler gelecekti. Oraya doğru yöneldiği zamanda çevresindeki putları kaldırıp atmasına ve Beyt-i Haram'ı temizlemesine izin verilmiş olacaktı.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı Peygamber (sav) efendimiz noksanlıklardan münezzeh olan yüce Rabbine, Kabe-i Muazza-ma'ya döneceği günün yaklaştırümasmı dileyip dua ediyordu. Çünkü oraya dönmesi, Peygamberlerin atası İbrahim'in Kabe-sine dönmesi demekti. Oraya yönelerek namaz kılması da noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın, yardımıyla, kısa ya da uzun bir zaman içinde çevresindeki putları atıp Harem-i Şerifi temizlemesine izin vermek

demekti. Bu zaman, insan ömrüne göre uzun olsa bile, aslında gerçek hesaba göre çok uzun bir zaman değildi.

İşte bu dönemde Peygamber efendimiz, Allahü Teala'dan uzak mesafeyi yakın kılmasını diledi. Yahudiler, Peygamberimizin Kudüs'deki Mescid-i Aksa'ya yönelmesini, onun İsrailo-gutlarının peygamberlerinin izinde yürüyeceği manasına yoruyorlardı ki, bu da onların hayalperest kalplerindeki batıl bir vehimden başka bir şey değildi. Onların nefisleri hayal eder, sonra zanneder, sonra da itikad ederdi. Kendi kuruntularına uymayan dinlere inanmayanlar hep böyledirler.

Bedir savaşından kısa bir süre önce Cenab-ı Allah Kabe'nin çevresindeki putları ve onların hakimiyetini yok etmesi için, elçisine izin verdi. Bedir günü hak ile batılın birbirinden ayrılacağı gün olacaktı. İşte bunun içindir ki, yüce Allah kıbleyi Ku-düs'den Mekke'ye çevirdi ve artık Peygamber efendimiz Kabe-i Muazzama'yı kıble edindi. Çünkü noksanlıklardan münezzeh olan Allah'ın şu buyruğu nazil olmuştu:

"insanlardan bazı beyinsizler: "Onları üzerinde bulundukları kıbleden çeviren nedir?" diyecekler. De ki: "Doğu da batı da Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola iletir. Böylece sizi orta bir ümmet yaptık ki, insanlara şahit olasınız, Peygamber de size şahit olsun. Biz, peygambere uyanı, ökçesi üzerinde geriye dönenden ayıralım diye, eskiden yöneldiğin Kabe'yi kıble yaptık. Bu, Allah'ın yol gösterdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, sizin imanınızı zayi edecek değildir. Şüphesiz Allah, insanlara şefkatli, merhametlidir. (Ey Muhammed), biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu (gökten haber beklediğini) görüyoruz. (Merak etme) Elbette seni hoşlanacağın bir kıbleye döndüreceğiz. (Bundan böyle) yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. Nerede olursanız, yüzlerinizi o yöne çevirin. Kitap verilenler, bunun rableri tarafından bir gerçek olduğunu bilirler. Allah onların yaptıklarından habersiz değildir. Sen kitap verilenlere her türlü ayeti (mucizeyi, delili) getirsen bile, yine onlar senin kıblene uymazlar; sen de onların kıblesine uyacak değilsin. Onlar birbirlerinin kıblesine de uymazlar. Sana gelen ilimden sonra onların keyiflerine uyarsan, o takdirde sen, mutlaka zalimlerden olursun." {Bakara: 142-145)

Kıblenin Kabe-i Muazzama'ya çevrilmesi bu nass ile gerçekleşti. Bu Kur'an

nassı iki şeye işaret etmektedir:

1- "Onları, üzerinde bulundukları kıbleden geri çeviren nedir?" diyen ve müminlerin Kudüs'e yönelerek orayı kıble edinmelerine sevinen ehl-i kitap, kıble değiştirilmesi olayını tuhaf bulmuşlardı.

2- Kur'an ayeti, kıblenin Kudüs'deki Mescid-i Aksa'ya yönelik oluşunun geçici bir hüküm olduğunu ifade etmektedir. Bu geçici hüküm, sebebi ortadan kalkınca yürürlükten kalkmıştır. Biz bu sebepten dolayı mezkur hükmün neshedildiğine inanmıyoruz. Sadece hükmünün zamanı gelince sona erdiğine inanıyoruz. Zaten bunu bizzat Allahü Teala açıklamıştır.

Şimdi de kıblenin Kudüs'den Mekke'ye, yani Kabe-i Muazzama'ya çevrildiği zaman meselesine gelelim. Bu konuda çeşitli rivayetler nakledilmiştir. Ama hepsindeki ortak nokta, olayın Cenıaziyel-ahir ayından sonra olduğudur. İhtilaf, bu olayın Recep ayında mı, yoksa Şaban ayında mı olduğu konusundadır. Katade, Zeyd bin Eşlem ve Abdullah bin Abbas'dan gelen rivayete göre bu, Recep ayında meydana gelmiştir. Ama Şaban ayında vuku bulduğunu ifade eden rivayetler de vardır. İbn İs-hak'm sözleri de bu yöndedir. Çünkü o, bu değişim olayının Abdullah bin Cahş seriyyesinin teşkilinden sonra gerçekleştiğini söylemektedir. Abdullah'ın seriyyesi ise Recep ayının son günlerinde teşkil edilmiştir. İbn İshak bu konuda şöyle der:

"Kıblenin değişmesi olayı, Abdullah bin Cahş gazvesinden sonra vukubuldu. Resulullah'ın Medine'ye hicretinden 18 ay sonra, Şaban ayında meydana geldiğini söyleyenler de olmuştur. Bu sözü İbn Abbas'dan, İbn Cerir rivayet etmiştir. Sahabi-lerden bazısı da böyle demişlerdir. Büyük çoğunluğa göre, bu değişim olayı Şaban'ın ortalarında, yani hicretten 18 ay sonra vuku bulmuştur. Muhammed bin Sa' el Vakıdi'nin ifadesine göre Şaban'ın ortalarındaki çarşamba gününde kıble değiştirilmiştir." Hafız İbn Kesir de kıblenin Şaban ayının ortalarında değiştiğini söyleyen bu rivayetten yanadır. Çünkü cumhur bu rivayeti desteklemektedirler. Alimlerin çoğunluğu, kendileri için doğruluğu sabit olmayan rivayetlere meyletmezler. Biz de, aralarında alimler olmak üzere insanların kabul ettikleri rivayetleri, batıllıkları hakkında kesin ve tercihe şayan deliller bulunmadıkça reddetmemek görüşünden yanayız. Şaban ayının ortasında, yani 15. gününde müslümanların büyük kutlamalar yaptıklarım

görüyoruz. Bundaki dayanakları da o günün mübarek bir gün olduğu görüşüdür. Zaten kıblenin Kudüs'teki Mes-cid-i Aksa'dan Mekke'deki Kabe-i Muazzma'ya çevrildiği gün de o güne tesadüf etmektedir ki, bu iki olay da mukaddestir. Peygamber efendimiz bu günde büyük bir sevinç hissetmiştir. Şunu da belirtelim ki, Ibn Kesir, Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinden, kıblenin değiştirildiği güne kadar 18 ayın geçtiğini ifade etmiştir. Yapılan araştırma neticesinde Peygamber efendimizin Medine'ye hicreti, Rebiul-evvel ayının 12. gecesinde vuku bulmuştur. Böylece kıblenin değişmesi zamanına kadar 18 ay değil, 17 ayla birkaç gün geçtiği ortaya çıkmaktadır.

Ramazan Orucu

Buraya kadar anlattıklarımız kıble ile ilgiliydi. Ramazan orucunun farz kılınmasına gelince, İbn Cerir'in rivayetine göre bu, mübarek Şaban ayında olmuştur. Nitekim kıblenin Mescid-i Aksa'dan Kabe-i Muazzama'ya çevrilişi de Şaban ayında olmuştur. Rivayete göre Ramazan orucunun farz kılınması üç dönemde olmuştur. Şöyle ki:

Birinci Donem: Peygamber (sav) efendimiz Medine-i Mü-nevvere'ye geldiğinde Yahudilerin aşure günü oruç tuttuklarını görmüştü. Bunun ne olduğunu onlara sorduğunda şöyle demişlerdi: "Bu günde noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah Musa peygamberi kurtarmıştır." Bunun üzerine Peygamber efendimiz de: "Musa'ya biz sizden daha yakınız" demiş ve aşure günü oruç tutmuş, müslümanlara da bu günde oruç tutmalarını emretmişti. İşte bu, orucun birinci dönemiydi. Bu orucun tutulması Peygamber efendimizin içtihadiyle yapılmıştır. Bunu böyle anlamak mümkündür. Ancak' bunun ilahi vahye dayandığını düşünmemiz gerekir. Yoksa Peygamber efendimiz Allah tarafından vahiy gelmeden insanların herhangi bir ibadette bulunmalarını emretmezdi.

İkinci Dönem: Bu dönemde Cenab-ı Allah'ın şu buyruğu nazil olmuştur: "Ey inananlar, sizden öncekilere yazıldığı gibi, (günahlardan) korunmanız için sayılı günler olarak sizin üzerinize de oruç yazıldı; sizden kim hasta veya seferde

olursa tutamadığı günler sayısınca başka günlerde (tutar, ihtiyarlıktan ya da şifa ümidi kalmamış hastalıktan ötürü) oruca güç yetire-meyenlerin fidye vermesi, bir yoksulu doyurması lazımdır. Bununla beraber gönül isteğiyle kim bir iyilik yapar (oruç tutar)sa o, kendisi için iyidir. Bilirseniz oruç tutmanız, sizin için daha " (Bakara 183-184)

İbn Kesir'in söylediğine göre, bu dönemde müminler oruç tutmak veya tutmamak arasında serbest bırakılmışlardı. Dileyen oruç tutar, dileyen 'tutmazdı. Tutmayanlar bir miskine yemek yedirirlerse, bu oruç yerine geçerdi. Üçüncü dönemi anlattıktan sonra bununla ilgili düşüncelerimizi inşaallah açıklayacağız.

Üçüncü Donem: Orucun farz kılınması Ramazan ajanda olmuştur. Bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Ramazan ayı, ki insanlara yol gösterici, hidayeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırd edip açıklayıcı olarak Kur'an o ayda indirilmiştir, kim (o zaman aya yetişir) ayı görürse oruç tutsun. Kim hasta olur yahut seferde bulunursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutsun. Allah sizin için kolaylık ister, güçlük istemez. Sayıyı tamamlamanız, size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı tekbir etmenizi ister. Şükredesiniz diye (size bu kolaylığı gösterir.)" (Bakara ıssj

İbn Kesir, bu dönemle ilgili iki durum anlatmaktadır:

1- O dönemde müslümanlar gün batışından sonra, uyuyuncaya kadar yiyip içiyorlardı. Uyuduktan sonra artık yemeleri ve içmeleri yasaklanırdı.

2- Bu sonuncu durumda Cenab-ı Allah onlara, güneşin batışından fecre, karanlıkla aydınlığın birbirinden seçilişine kadar yemelerini, içmelerini, hammlarıyla cinsel ilişkide bulunmalarını helal kılıp şöyle buyurmuştu:

"Oruç gecesi kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı. Onlar sizin elbisenizdir. Siz de onların elbisesisiniz. Allah, sizin kendinize yazık etmekte olduğunuzu bildi de tevbenizi kabul edip sizi affetti. Artık şimdi onlara yaklaşın ve Allah'ın sizin için yaz(ıp takdir etmiş ol)duğunu talep edin; şafağın beyaz ipliği siyah

iplikten ayırd edilinceye kadar yiyin, için; sonra gece oluncaya dek orucu tamamlayın; mescidlerde ibadete çekilmiş iken kadınlara yaklaşmayın. Allah, insanlara ayetlerini böyle açıklar ki, korunup sakınsınlar." (Bakara: 187)

Hafız Ibn Kesir'in sözleri üzerinde bazı görüşler ileri sürmek istiyoruz. Şöyle ki:

a- İbn Kesir, orucun farzlığından bahsederken inü'min kimsenin oruç tutup tutmamak arasında serbest bırakıldığını; oruç tutmadığı takdirde tutamadığı günün orucuna karşılık bir yoksula fidye olarak yemek yedirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Belki de o, bu hükmü, Cenab-ı Allah'ın: "Oruca güç dayananların fidye vermesi, bir yoksulu doyurması gerekir" mealindeki buyruğundan çıkarmıştır. Biz ise selefi salihine ya da onların bir kısmına uyarak deriz ki: İlk zamanlarda da olsa, hiç kimse oruç tutup tutmamak arasında serbest bırakılmamıştır. Çünkü bu, orucun farzlığına aykırıdır. Halbuki orucun farzlığı Cenab-ı Allah'ın şu buyruğunda kesin bir şekilde sabit olmuştur:

"Ey inananlar, sizden öncekilere yazıldığı gibi (günahlardan) korunmanız için sizin üzerinize de sayılı günler olarak oruç yazıldı."

Bu ayet-i kerimede 'yazıldı* ifadesinin kullanılması ile orucun farzhğı kesinlik kazanmış ve orucun farzlığının ezeli bir şeriat olduğu, mü'minlerin uymakla mükellef oldukları sürekli bir fariza olduğu beyan edilmiştir. Nitekim bu, müslümanlar-dan önceki ümmetlerin üzerlerine de farz kılınmıştır. Sonra Ce-nab-ı Allah, orucun insanı takvaya ulaştırıcı bir vesile olduğu-'nu ifade etmiştir. Allah'ın ipine sarılıp takvalı olmak ise, her halü karda mü'minden istenen bir husustur.

b- Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, sefer veya hastalık sebebiyle ruhsatlı kılınan mü'minlerin, diğer günlerde oruç tutmalarını farz kılmıştır. Oruç tutulması gereken günlerin mahdut ve belirli zamanda bulunduklarını beyan etmiştik. Bazı mazeretler sebebiyle bu günlerde oruç tutma imkanı kaybolduğu takdirde, orucun başka zamanlarda kaza edilmesi gerekir. Eğer mü'minler oruç tutup tutmamak arasında serbest bırakılmış olsalardı, bu seçenekten bahsedilir ve diğer günlerde orucun kaza edilmesi gerekli olmazdı; bu ruhsat yolcuya ya da hastaya tanınırdı.

c- Orucun farz kılındığını belirten ayet-i kerimenin arka dan gelen ayet-i kerimede: "Ramazan ayı ki, o ayda Kur'an dirilmiştir" denilmektedir. Bu iki ayetin aynı nassta olmalaı akıl kabul etmez. Çünkü bunlardan biri neshedici diğeri nesh olunandır. Bu iki ayetin uzlaştırılması neticesinde mey na çıkan anlam şöyle olmaktadır: Ramazan ayı, oruç tutulm gereken sayılı günleri açıklayan bir aydır. Yani farz olan or Ramazan ayındadır.

d- "Oruca güç yetiremeyenlerin..." mealindeki ayet-i kerin den anlaşıldığına göre, bazı kimseler olanca güçlerini hare diklan halde, oruç tutamadıkları ve bunların daha sonra ka etmeye de imkanlarının olmayacağı açıklanmaktadır. Bu d rumdaki kimseler, tutamadıkları günlere karşılık fidye ve inekle yükümlüdürler. Rivayete göre, bu kesin hüküm, on tutmak için olanca güçlerini harcadıkları halde, oruç tutam; yan yaşlı insanlara mahsustur. İbn Abbas'dan böyle bir rivayt gelmiştir. Kötürüm ve iyileşmesine ümit olmayan kronik hast da bu hükme tabidir.

e- "Bununla beraber, gönül isteğiyle kim bir iyilik yapa (oruç tutarjsa o, kendisi için iyidir" ayet-i kerimesi, mü'minü oruç tutup tutmamak serbestiyetine sahip olduğunu ifade et memektedir. Bu ayet-i kerimeden açıkça anlaşılan, farz oru< değil, nafile oruçtur.

Hafız İbn Kesir'in Ramazan orucunun farz kılınmasından sonraki dönemle ilgili olarak anlattıklarına eleştirel bir gözle bakmamız gerekir. Onun anlattığına göre, gün batışından sonra, uyuyuncaya kadar mü'minin yeme, içme ve cinsel ilişkide bulunma serbestiyeti vardı. Ancak uyuduktan sonra bütün bu şeyler yasak olurdu. Daha sonra gelen bir ayet-i kerime gereğince, bütün bu sayılan şeyler şafağın atmasına kadar, müzmine mubah olmuştur. Bu konuda biz deriz ki, böyle bir şey Kur'an nassı ile sabit değildir. Bunu isbatlayıcı bir hadis de yoktur. Sabit olan husus şudur ki müzminlerin tümü, ya da bir kısmı uyuduktan sonra da yeme, içme ve hanımlarıyla cinsel ilişkide bulunma gibi faaliyetler içinde görülmüşlerdir. Bunu ya kendi anlayışlarından, ya da gördükleri bir nassdan dolayı yapmışlardır. Peygamber efendimizden bu konuda rivayet edilmiş bir nassı araştırdığımız takdirde böyle bir nasla karşılaşmayız. Kuvvetli görüşe göre, müminler aşırı takvalıhklannda" dolayı böyle bir anlayışa sahip olmuşlardır. Bunu şu ayet-i kerime de isbat etmektedir: "Kendi nefislerinize yazık ettiğinizi Allah bildi." Yani sizin kendi nefislerinizi günahtan korumak istediğinizi Cenab-

ı Allah bilmiştir. Rağıb el-İsfahani bu ayet~i kerimede geçen ve "nefislerinize yazık ettiğiniz" şeklinde tercüme ettiğimiz "hıyanet" kelimesinin, hıyanetin acılığı anlamına geldiğini söylemiştir. Kanaatime göre nefse hıyanet, onu güç yetiremeyeceği şeylerle yükümlü kılmak demektir. Her halde sahabüer de bunu böyle anlamışlardır. Kur'an-ı Kerim de durumu tashih edip açıklığa kavuşturmuştur. Bir mümin olarak öyle inanıyorum ki, orucun farz kılındığını beyan eden ayetlerin hepsi, baştan sona kadar aynı anlam birliğini taşımakta ve aralarında nesheden, ya da neshedilen herhangi bir ayet bulunmamaktadır. Doğrusunu en iyi bilen elbetteki Allah'tır.

Sadaka-i Fıtr'ın Farz Kılınması

Yine hicretin ikinci yılında Cenab-ı Allah sadaka-i fıtri farz kıldı. Olayların akışından da anlışıldığma göre, bu, orucun farzlığma tabi olan bir vecibedir. Bunun içindir ki, Peygamber efendimiz, sadaka-i fıtrin farz kılındığı konusundaki hutbesini Ramazan bayramından bir, ya da iki gün önce ilan etmiştir. Bu konuda Hafız İbn Kesir şöyle demiştir: "Hicretin ikinci yılında Peygamber (sav) efendimiz, bayram namazı kıldırdı. İnsanlar namaz yerine gittiler. Orada Peygamber efendimize tabi olarak bayram namazını kıldılar. Mızraklarla önünde yürüdüler. Zü-beyr'in Necaşi tarafından hediye edilen bir mızrağı vardı. Zü-beyr mızrağıyla Peygamber efendimizin önünde yürürdü.

Zübeyr, toplu bayram merasimlerinde İslam cemaatinin birliğini, ibadet eden mü'minlerin güç birliği ettiklerini, yüce Allah'ın yardımıyla aziz ve muzaffer olduklarını, zelil olmadıklarını, üstün ve şerefli olduklarım düşmanlara hissettirmek için Peygamber efendimizin önünde mızrakla yürürdü.

Tarihi kronolojiden de anlaşıldığına göre, sadaka-i fıtr, büyük Bedir olayından sonra farz kılınmıştır. Çünkü Peygamber efendimiz bayram gününden bir, ya da iki gün önce bu sadakaların farz kılındığını açıklamıştır.

Ramazan orucuna gelince; o, büyük Bedir hadisesinden Önce, Şaban ayında farz

kılınmıştır. Son devir rivayetçileri de zekatın hicri ikinci yılda farz kılındığın söylemişlerdir.

Ramazan orucuyla sadaka-i fıtra dair sözlerimizi tamamlamadan önce, söylenmesi gereken iki hususa değinmek istiyorum:

1- Sarih hadis-i şerifler sadaka-i fıtrin müekket sünnet, ya da Hanefiler'in dedikleri gibi, vacib değil, farz olduğunu ifade etmektedirler. Tirmizi, Peygamber efendimizin Mekke-i Mü-kerreme'de hacılar arasına bir adam göndererek şu ilanı yaymasını emrettiğini rivayet etmektedir: "Bilin ki, sadaka-i fıtır; kadın, erkek, hür, köle, büyük, küçük her müslümana vacibtir* Yani zengin olan her müslümamn, bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sadaka-i fıtrini ödemesi vacibtir. Bu konuda Ibn Kayyım şöyle der: "Sadaka-i fıtri sadece düşkün kimselerin almaları, Peygamber efendimizin sünneti gereğidir. Bu sadaka, zekatın verildiği sekiz sınıfa taksim edilmez. Zekatın verildiği sekiz sınıf ise şu ayet-i kerimede açıklanmıştır:

"Sadakalar (zekatlar) Allah'tan bir farz olarak ancak fakirlere, düşkünlere, onlar üzerinde çalışan (zekat toplayan) memurlara kalpleri (İslam'a) ısındırılacak olanlara, kölelik altında bulunanlara, borçlulara, Allah yoluna ve yolcuya mahsustur." (Tevbe: 60)

Peygamber efendimiz zekatın verildiği bu sınıflara sadaka-i fıtrin verilmesini emretmemiştir. Sahabilerinden hiçbiri de sadaka-i fıtri bu sınıflara taksim etmemiştir. Onlardan sonra gelenler de bu yolu izlemişlerdir. Hatta Hanbelilerin bir kavline göre, sadaka-i fıtri sadece düşkünlere vermek gerekir. Başkalarına vermek caiz olmaz. Kuvvetli olan görüş de budur. Bu sadakayla düşkün kimselerin bayramlarda sevindirilmesi amaçlanmıştır. Onları bayram gününde dilenmekten kurtarmak gerekir. Nitekim Peygamber efendimiz de bu yolda tavsiyede bulunmuştur.

2- Oruç büyük Bedir savaşından Önce farz kılınmıştır. Çünkü oruç nefsi terbiye edip frenler ve sabır ruhunu geliştirir. İradeyi yükseltir. Bunlar da nefsi cihadın vasıtalarıdırlar. Çünkü cihadın temel unsuru sabırdır. Orucun farz kılınması, ileride gelecek olan Bedir savaşma karşı dayanıklı olmalarını sağlamak için müminleri hazırlamıştır.

BÜYÜK BEDİR SAVAŞI

Müminlere eziyet vererek dinlerinden vazgeçirmeye çalışan, ama hiçbir sonuca ulaşamayan Kureyşlilere, îslam'm kuvvet kazandığım hissettirmek için hicretin ikinci yılında ilk aylarında Peygamber efendimiz bazı gazveler düzenlemiş ve ashabının bir kısmını da, seriyyelerle etrafa göndermişti. Bununla Peygamber efendimiz Arap ülke ve beldelerinin iç durumlarını öğrenmek ve İslam'ın varlığını etrafa hissettirmek amacını gütmüştü. Ayrıca bazı kimselerin kalplerini hak kelimesine ısındırmak arzusunu da besliyordu. Bu arada Peygamber efendimiz çevresindeki kabilelerle saldırmazlık anlaşmaları imzalamış, karşılıklı yardımlaşma hükümlerini içeren barışlar yapmıştı. Bundan sonra Peygamber efendimiz, gönderdiği seriyye-ler vasıtasıyla değil de, bizzat kendisinin de katılacağı bir gazve ile Kureyş'in karşısına çıkmak istemişti. Bunun için gerekli zemin hazırlanmıştı. Ayrıca müşrikler de müslümanların kuvvet kazandıklarını ve mukadderatlarını tayin edecek güce sahip olduklarım anlamışlardı. Peygamber efendimiz Kureyşlile-rin ticaret yollarını kesmişti. Kureyşliler, mü'minleri, diyarları olan Mekke'den çıkarıp sürgün ettikten, Peygamber efendimizi öldürmeye kasdettikten, bunun için gerekli hazırlıkları yaptıktan bu yana, iki taraf arasında savaş zaten mevcut sayılıyordu. Peygamber efendimiz Kureyşlilerin ticaret kervanlarının Şam'a gitmekte, ya da Şam'dan dönmekte olduğunu haber alınca, hemen yola adamlar çıkarıp kervanın yolunu kesiyordu. Önceki sayfalarda da anlattığınız gibi, Abdullah bin Cahş, seriyye kumandanı

olarak göreve çıktığında Kureyş kervanının yolunu kesmiş, mallarına el koymuş ve bazılarını da esir almıştı. Kureyş ticaret kervanı, kırk savaşçı muhafazasında yola çıkmıştı. Abdullah bin Cahş'ın seriyyesinden önce Peygamber efendimiz, acele davranarak bu kervanın yolunu kesip gerekeni yapmak istemişti, ama kervanı elden kaçırmıştı. Bu kervanda Kureyşli zenginlerin mallan vardı. Peygamber efendimiz Şam'dan dönüşünde kervanın yolunu gözlemeye, kervanın ve Kureyşliler'in haberlerini araştırmaya başlamıştı.

Kervan

Peygamber efendimiz Kureyş kervanının Şam'dan otuz, ya da kırk kişilik bir kafileyle geri döndüğü haberini almıştı. Bu kervanın yolunu kesmeleri için müslümanlara çağrıda bulunarak şöyle demişti:

"îşte Kureyş kervanı geliyor. Bu kervanda Kureyşliler'in malları vardır. Yola çıkın ve kervanın yolunu kesin. Belki kervandaki mallan Cenab-ı Allah size ganimet olarak verir." Bazı-lan Peygamber efendimizin bu çağrısına hemen icabet ettiler, bazıları ise icabet etmekte ağır davrandılar. Her ne kadar buna hazır idiyseler de, savaş olacağını tahmin etmemişlerdi. Diğer seriyyelerde olduğu gibi, bu işin de vuruşmasız olarak nihayete ereceğini sanmışlardı. Müşriklerle karşılaşmadılar ve savaş da olmadı. Kervanın başında bulunan Ebu Süfyan'a ait bin deve yükü vardı. Müslümanlarla karşılaşmaktan ve malının müslü-manlar tarafından gasbedilmesinden korkuyordu. Nitekim daha önceleri de müslümanlar, îbn Hadremi'nin kervanını yakalayarak onu öldürmüşlerdi. Bu sebepten dolayı Ebu Süfyan, Peygamber efendimizle ashabının haberlerini araştırıyor ve onların neler yaptıklarını Öğrenmek istiyordu. Yolda karşılaştığı bütün kervanlara sordu, nihayet istediği haberi aldı. Peygamber efendimiz ashabına Ebu Süfyan'la karşılaşmaları ve onun kervanını yakalamaları için çağrıda bulunmuştu. Kendisinin kervamyla birlikte tıpkı İbn Hadremi ve dişinin kervanıyla birlikte tıpkı îbn Hadremi ve kervanının uğrayacağı akibete uğrayacağını kesin olarak anlamıştı. Kureyş'e ait kervanı kurtarmak hırsı ile iki çareye başvurdu:

1- Bedir yolundan saparak kervanı kurtardı. Peygamber efendimiz de, muhacirlerle birlikte yola koyulmuş, ancak kervanı elden kaçırmış ve kervandaki malları alamamıştı. Bu işin gerisinde savaş olacağını anlamışlardı.

2- Ebu Süfyan, beraberindeki kervanı himaye etmeleri ve Muhammed (sav) ile ashabına karşı yol emniyetini sağlamaları için Kureyş'ten yardım istemişti. Müslümanların işini bitirmek için Kureyş'in asker göndermesini talep etmişti. Kervanın karşılaşacağı tehlikeli durumu Kureyşliler'e anlatması için Damdan bin Amr el-Gıfari'yi haberci olarak göndermişti. Damdan, devesinin burnunu kesmiş, semerini tersine çevirmiş, gömleğinin önünü arkasını yırtmış, Mekke vadisinin ortasında deve üzerinde avazının çıktığı kadar bağırarak: "Ey Kureyş topluluğu! îpek ve esans taşıyan develeriniz gitti! Mallarınız Ebu Süf-yan'm yanındadır, ama Muhammed ile ashabı ona saldırdılar. Kervana kavuşabileceğinizi sanmıyorum. İmdat! İmdat!" diye haykırıyordu."

Bu ateşli sözler ve sıcak görüntüler üzerine, Kureyşliler'in hamiyet duyguları galeyana geldi. Mallarını kurtarmak için harekete geçtiler. Kureyşliler'den bazıları bizzat yardıma koşmaya, bazıları da kendi adlarına, adamlarını koruması için başkalarını göndermeye yöneldiler. Bütün Kureyşliler bu iş için hazırlanmaktayken kervanın Ebu Süfyan tarafından kurtarıldığı haberi geldi. Önce de işaret ettiğimiz gibi, Ebu Süfyan yolu değiştirerek Kureyş kervanını kurtarmış ve bu haberi de bir müjde olarak Kureyşliler'e ulaştırmıştı. Haberci, Kureyşliler'e şöyle demişti: "Siz kervanınızı korumak için yola çıktınız, mallarınızı ve adamlarınızı kurtarmak gayretine düştünüz, ama Allah onları kurtardı. Artık geri dönün."

Böylece sefere çıkış sebebi ortadan kalkmış oluyordu. Ancak bazı müşriklerin kalbleri öfke ve şiddetle dolmuştu. Bunların başında Ebu Cehil gelmekteydi. Kinleri sebebiyle yola devam etmek istediler. Ebu Cehil: "Vallahi Bedir'e varmadan geri dönmeyiz!" dedi, Zühre oğullarının bazı müttefikleri, onun bu görüşünü kabul etmediler. Cuhfe'de bulunan bu müttefikler şöyle demişlerdi: "Ey Zühre oğulları! Allah mallarınızı ve adamınız Mahrame bin Nevfel'i kurtardı. O, kervan koruyucuları arasındaydı. Ama siz onun mal ve nimetine karşı nankörlük ettiniz. Şu Ebu Cehil'in sözlerine bakmayın. Maldan başka bir şey için çıkmayın. Artık dışarıya gitmenize ihtiyaç yoktur." Ebu Cehil'in sözlerini Zühre oğullarından hiçbiri beğenip tasdik etmedi. Ama Kureyş'in bütün

batınları bu sefere iştirak ettiler. Ancak Adiy bin Kab oğulları onlarla birlikte sefere katılmadılar. Sefere çıkan kimselerin safları arasında karşılıklı konuşmalar cereyan etti. Sefere çıkıp çıkmama hususunda tereddütler baş gösterdi. Bu karşılıklı konuşmalar arasında, bazı kimseler, sefer hazırlığı içinde bulunan Talib bin Ebi Talib'e şöyle dediler: "Ey Haşim oğulları! Her ne kadar bu sefere bizimle birlikte ka-tılmaktaysanız da, gönlünüzün Muhammed'le birlikte olduğunu biliyoruz." Talib bu söze kızdı ve o da, diğer geri dönenlerle birlikte yola çıkmaktan vazgeçti. Bazı kimselerin tereddüt edip geri dönmesi, diğerlerinin de azimlerini kırdı. Çünkü sefere çıkma sebebi ortadan kalkmıştı. Bu tereddüdün dozu ne olursa olsun, Kureyşliler bütün zorluk ve sarsıntılara rağmen dokuzyü-zelli savaşçıyla yola çıktılar. Beraberlerinde ikiyüz at ve birkaç develeri, def çalan şarkıcı cariyeleri de vardı. Bunlar Kureyşli-ler'i müslümanlara karşı galeyana getirici şarkılar okuyorlardı. Müşrikleri, kervanlarını, ordularını, şarkıcı cariyelerini bir tarafa bırakarak, Resulullah (sav)in hazırlığından söz edelim:

Resulullah (sav) efendimiz 309 kişi ile yola çıktı. Bu sayı bundan biraz fazla, yahut biraz eksik olabilir. Bu defa muhacirlerle ensar birlikte hareket ederek, bu sefere katılmış ve Bedir yoluna koyulmuşlardı. Kervanı ele geçirmek istiyorlardı, ama kervanı göremediler. Ebu Süfyan acele ederek Bedir'in sol tarafından sapıp kervanı kaçırmış; böylece hem kervanı, hem beraberindeki adamları kurtarmıştı.

Peygamber efendimiz aldığı haberlerden Kureyş'in kendilerine oranla çok kalabalık bir orduyla, at ve develerle yola çıktığını öğrenmişti. Kervan kendisinden kaçmışsa da, karşısına büyük bir ordu gelmekteydi. Savaş kaçınılmazdı. Bu sebepledir ki, her ne kadar sayıca az olsalar da onları bir araya getirip topladıktan sonra askerlerinin kalbine metanet ve moral aşılamaya başladı. Ordusunun imanı kuvvetliydi. Kendisi jde Muhacir ve Ensar'a güvenmekteydi. Ancak Ensarın, daha Önceleri Peygamber efendimizle yaptıkları anlaşma gereğince, bu sefere ve zahmete katılmak mecburiyetinde olmadıklarını düşünmelerinden endişe etti. Medine-i Münevvere içinde saldırıya uğramaları halinde Medine'yi korumak mecburiyetindeydiler. Ama dışarıya çıkıp düşmanla karşılaşmak ve savaşmak mecburiyetinde olmadıklarını ileri sürebilecekleri ihtimali vardı. Çünkü daha önceleri Akabe'de Peygamber efendimizle biat yaparken Medinelüer: "Ya Resulullah! Sen bizim diyarımıza varmadıkça biz senden sorumlu değiliz. Ancak diyarımız olan Medine'ye ulaştığın zaman, artık bizim zimmetimize girersin. Çocuklarımızı ve kadınlarımızı nasıl koruyorsak

seni de Öyle koruruz."

Belki de bazı Medinelüer, bu sefere katılmak mecburiyetinde olmadıklarını düşünmüşlerdir. Savaş esnasında Peygamber efendimiz Medineliler'in tümünün bu savaşa gönüllü olarak katılıp katılmadıklarını kesin olarak öğrenmek istemiş, bu sebeple gönüllerindeki niyeti araştırmıştı. Medine'de kendisini barındıran Ensarın ne düşündüklerini öğrenmek istiyordu. Çünkü Medinelüer şehir dışına çıkarken, savaşmak için değil, kervanı ele geçirmek için çıkmışlardı, tşin başındayken plan ve düşünce buydu. Peygamber efendimiz, ordusunun durumunu, özelikle ensarın neler düşündüğünü öğrenmek için, ashabıyla istişarede bulundu. Onların fikirlerine ve düşüncelerine müracaat etti. Sözlerin en güzelini Ebu Bekir ile Ömer söylediler. Ama Peygamber efendimiz onların görüşlerini öğrenmek ihtiyacında değildi. Çünkü bu ikisinin imanlı ve cesaretli olduklarını zaten kesin olarak biliyordu. Onların gerisindeki kimselerin neler düşündüklerini Öğrenmek istiyordu. Mikdad bin Amr ayağa kalkarak şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Sen yoluna devam et. Allah'ın gösterdiği yol-cfâ yürü. Andolsun ki, îsrailoğullarının Musa'ya dedikleri gibi: "Sen ve rabbin gidin savaşın. Doğrusu biz burada oturumlarız" demeyiz. Aksine biz deriz ki: Sen ve Rabbin gidin savaşın, ama mutlaka biz de sizinle birlikte savaşacağız! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, sen bizi (Mekke'nin arkasında denize doğru beş gecelik mesafedeki) Berk'ül-Gamad'a kadar yürütecek olsan, seninle birlikte oraya kadar yürür, senin sağında, solunda, önünde ve arkanda çarpışırız!"

Mikdad'ın bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz sevindi. Onun için hayır duada bulundu. Böylece muhacirlerin metanetle savaşa gelmeye kararlı olduklarım öğrendi. Geriye, aralarındaki anlaşma gereğince Medine dışına çıkıp savaşmak mecburiyetinde olmadıklarını düşünme ihtimalleri olan ensarm niyetlerini öğrenmek kalmıştı. Peygamber efendimiz ensara yönelerek:

"Bana düşüncelerinizi söyleyin" dedi. Sa'd bin Muaz şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, ey Resulullah! Sen böyle demekle bizi kasdeder gibisin. Öyle değil mi?" Peygamber efendimiz evet diye cevap verdi. Bunun üzerine Sa'd, sözüne şöyle devam etti: "Sana iman ettik, seni tasdik ettik. Bize getirdiğin şeyin hak olduğuna şehadet ettik. Bunun üzerine senin emirlerini dinleyip itaat edeceğimiz konusunda sana söz verdik. Ey Allah'ın elçisi, dilediğin şekilde yoluna devam et.

Biz seninle beraberiz. Seni hak ile beraber gönderen Allah'a yemin olsun ki, eğer bizi şu denize doğru sürecek olsan mutlaka seninle beraber biz de denize dalarız. Aramızdan tek bir kişi bile geride kalmaz. Bizi düşmanlarımızla karşılaştırmandan hoşnutsuzluk göstermeyiz. Biz savaşta sabırlı ve dayanıklıyız. Düşmanla karşılaştığımızda sana sadakat gösteririz. Ümid ederim ki Cenab-ı Allah senin gözünü aydınlatacak ve gönlünü tatmin edecek hareketlerde bulunduğumuzu sana gösterecektir. Allah'ın bereketi üzerine, bizimle birlikte yoluna devam et."

Sa'd'ın bu sözleri üzerine Resulullah (sav) artık ensarm da savaşa gönüllü olarak katılacağından emin oldu. Cenab-ı Allah'ın kendisine verdiği sözü yerine getireceğine kesinlikle kanaat getirdi. Kendisiyle birlikte Allah'a ve hakka inanan, asla tereddüt etmeyen bir orduya sahip olduğunu gördü. Bu sebeple Peygamber efendimiz Sad'ın sözlerinden dolayı memnuniyet duydu. Kuvvet bulup zindeleşti ve şöyle dedi: "Yürüyün, size müjdeler olsun. Şüphesiz Cenab-ı Allah bana, iki taifeden (kervandan ya da müşrik ordusundan) birini yenip ele geçireceğimizi vadetti. Allah'a andolsun ki, ben o (müşrik) kavmin düşüp ölecekleri yerleri görür gibi oluyorum!" Peygamber efendimizin ordusu işte böylece azmini bilemiş ve yüce Allah'ın kuvvetiyle destek görmüştü.

İki Ordu

Peygamber ordusundaki neferler kalblerini ve gönüllerini hakka bağlamışlardı. Ama sayıları az, teçhizatları noksandı. Sadece iki atları, kırk develeri ve üçyüz mücahitleri vardı. Develere nöbetleşe biniyorlardı. Dört kişiye bir deve düşüyordu. Peygamber efendimiz de onlarla birlikte nöbetleşe biniyordu. Sahabiler onu nöbetten muaf tutmak istediklerinde, şöyle buyurmuştu:

"Ben sizden daha az güçsüz değilim. Sevap kazanmaya da sizden daha az muhtaç değilim." Müşrik ve şer ordusundaki savaşçıların sayısı, önce de belirttiğimiz gibi dokuzyüz elliydi. Beraberlerinde yetmiş atları, çok sayıda binekleri ve yemek için kesecekleri hayvanları vardı. Fakat azim ve imanları

noksandı. Savaşmaya istekli değillerdi. Çoğu tereddüt içindeydi. Bazıları da kendi arzu ve iradesi olmadan savaş çukuruna yuvarlanmıştı. Şöyle ki:

a- Onlar kervanlarını ve oradaki mallarını korumak için sefere çıkmışlardı. Bu sebeple zorluklarla karşılaşmışlardı. Bunu yapmadıkları takdirde mallarını yitirecekler, Araplar arasında küçük düşeceklerdi. Ebu Süfyan, onlara kervanın kurtulduğu haberini göndererek şöyle demişti: "Siz kervanınızı ve kervanınızdaki adamlarınızla, mallarınızı korumak için yola çıktınız, işte Allah kervanı kurtardı. Artık geri dönün."

Vuruşma sebebi ortadan kalktığı için, artık onları savaşa itecek bir gayretleri de kalmamıştı. Ama köklü kinleri ve Haşim oğullarına karşı olan kıskançlıkları Ebu Cehil'i harekete geçirmişti. O Kureyşliler'i kin ve hasedinden dolayı savaşa zorlamıştı. Onun karakterinde olanlar da, onunla birlikte savaşa azmetmişlerdi.

b- Zühre oğulları gelmişlerdi, ama kervanın kurtuluş haberini alınca hepsi geri dönmüşlerdi. Sözcüleri: "Artık mal kurtarmak bahanesi ortadan kalkmıştır. Savaşa gitmemize ihtiyaç kalmamıştır" demiş ve hepsi de Ebu Cehil'i ahmaklık ve cahillikle nitelemişlerdi.

c- Bazı güçlü Kureyşliler, kavimleri içinde mertebe sahibi olan müşrikler, örneğin Ümeyye bin Halef gibileri, savaş için sefere çıkmak hususunda tereddüt etmişlerdi. îbn îshak'ın "Si-ret'inde anlatıldığına göre, Ümeyye bin Halef, yaşlı, irikıyım bir adam olup evinde oturmaya karar vermişti. Kendisi kavminin arasında Mescid-i Haram'da oturmaktayken, Ukbe bin ebi Muayt eline bir ateş koru ve buhurdanlık alarak getirip Ümeyye bin Halefin önüne bırakmış, sonra da ona: "Ey Ali'nin babası ısın, sen ancak kadınlardan birisin!" demişti; Onun bu sözlerine karşı Ümeyye bin Halef: "Allah seni ve getirdiğin şeyi rezil etsin" diye karşılık vermişti. Sonra bu itibarlı adam, kahramanlık duygusundan değil, halk tarafından kınanmamak için savaşa katılmaya hazırlanmıştı. Hac mevsimlerinde halkı ve dışardan gelen Arap heyetlerini Peygamber efendimize uymaktan men edip geri çeviren Ebu Leheb bile bu savaşa bizzat katılmamış, geri kaçmış ve yerine vekil olarak As bin Hişam bin Muğire'yi göndermişti. Karşılık olarak da, iflas etmiş olan As bin Hişam'a, alacağını bağışlamıştı. Talib bin Ebi Talib de bu savaşa gitmemişti. Çünkü o, bazı.Küreyşlilerin de dediği gibi, Haşimoğullarını ve onların beraberindeki Muhammed (sav)i seviyordu. Haşimilerin ilk

sıralarında yer alan Abbas'ın bu savaşa gitmesi ise çok tuhaftı. Çünkü o Akabe biatında Peygamber efendimizle birlikte bulunmuş, Evs ve Hazreç kabileleriyle konuşmuştu. Peygamber efendimizi koruyacakları konusunda onlardan teminat almıştı. Koruyamayacak iseler, kendilerinin Muhammed'i koruyabilecek güçte olduklarını Evs ve Hazreç kabilelerine açıklamıştı. Eğer Evs ve Hazreç kabileleri Muhammedi koruyamayacak iseler onu kendi kavminin himayesine .bırakmalarım söylemişti. Kardeşi oğlu Muhammed'i yenmek ve ordusuyla savaşmak maksadıyla değil, Kureyşlilerin önde gelen simalarının kendisini kınamalarından korktuğu için bu savaşa katılmıştı. Maksadı, Kureyşliler üzerinde hakimiyet sağlamak ve onlar arasında cılız bir fert olarak kalmamaktı.

Öyle sanıyoruz ki, Ebu Süfyan da bu savaşın zorunlu olduğuna inanmıyordu. Kureyşlilere gönderdiği ve kervanın kurtuluşunu bildirdiği mektup da bunu göstermektedir.

d- Kureyşlilerin hemen hemen tamamı savaştan korkuyorlardı. Çünkü onlar kendi teçhizatlarından ve mühimmatlarından uzak kalıp yola koyulmaya karar verince, kendileri ile Bekr bin Abdü Menaf oğulları arasında geçmişte meydana gelen olayları hatırladılar. Bekr bin Abdü Menaf oğullarının arkadan kendilerine saldıracaklarından endişe ettiler. Hatta sözcüleri: "Bunların arkadan gelip bizi vurmalarından korkuyoruz" dedi. Evet, Kureyşliler savaştan korkmuşlardı. Önlerinde görecekleri düşmandan çok arkadan kendilerine zarar geleceğini düşündüler. Savaşın zorunlu olduğuna inanmadılar. Hatta bunun için azimleri de yoktu. Ancak kin, cahillik ve hased, gözlerini köreltmişti. Aynı zamanda mü'minlerden de ürküyorlardı. Çünkü daha önceleri bazı müşrikler, müslüman askerlerle karşılaşmışlardı. Göz göze gelecek kadar birbirlerine yakın olmuşlardı. Ama mü'minlerin kan akıtmadıklarını görmüşlerdi. Zaten mü'minlerin kan akıtmaya meraklı olmadıkları da Peygamber efendimizin merhamet istediğine, savaş istemediğine, inançları muhtelif de olsa, müşriklerle çarpışmak arzusunda olmadığına dair söylediği sözler bunu isbatlamaktaydı.

îbn îshak'dan rivayet edildiğine göre, müşrikler sükun bulduktan sonra Umeyr bin Vehb el-Cumhi'yi gözcü olarak görevlendirip ona: "Muhammed'in ashabının sayısının ne kadar olduğunu bizim için araştırıp öğrenmeye çalış" dediler, O da îs-lam ordusunun çevresinde atıyla dolandıktan sonra, müşriklerin yanma geldi ve : "Üçyüz adamdan biraz daha fazla, ya da biraz noksandırlar. Ancak bana

biraz daha süre verin ki, onların gizlenmiş oldukları yerlerin ya da arkalarında kendilerine takviye olacak birliklerin bulunup bulunmadığım araştırıp size haber vereyim" dedi. Sonra da müşrik ordusunun yanından uzaklaştı, îslam ordusunun çevresinde dolanarak keşif yaptı. Ama bir şey görmedi. Tekrar gelip Kureyşliler'e bir şey görmediğini söyledi.

Ama o, durumun kritik olduğunu, sayının Önemli olmadığını, asıl önemli olan unsurun moral gücü ve ölüme karşı hazırlıklı olmak olduğunu açıkladı. Savaşa hazır durumda bekleyen müşrik ordusuna hitaben şöyle dedi:

"Belalar ölümü getirir. Ey Kureyş topluluğu! Ben kabirlere ölü taşıma vasıtalarım, Medine'nin saka develerinin Ölü taşıdıklarını görür gibi oldum. Öyle bir topluluk gördüm ki; yanlarında kılıçlarından başka, onların ne bir koruyucuları var ne de sığınakları... Vallahi sizden bir adam Öldürmedikçe onlardan bir adam Öldürülmeyecektir, Onların sayısınca adamlarınız Öldürüldükten sonra, yaşamanın ne kıymeti kalır? Bu nedenle iyi düşünün ve kararınızı ona göre verin!"

Hakim bin Hüzzam bu sözleri işittikten sonra halkın arasına girip dolaştı. Utbe bin Rebia'nın yanına giderek ona şöyle dedi: "Ey Eba Velid! Sen Kureyş'in büyüğü, efendisi ve itaat edilen adamısın. Ömrünün sonuna kadar hayırla yadedilmeyi istemez misin?"

Utbe: "Ey Hakim, nedir o?" diye sordu. Hakim de şöyle cevap verdi: "Halkı seferden geri çevir. Müttefikin Amr bin Hadre-mi'nin işini üzerine al!"

Utbe şu cevabı verdi: "Bu işi yapayım. Çünkü o benim mütte-fikimdir. Onun diyetini, kaybettiği malını Ödemek bana düşer." Böyle dedikten sonra kalkıp bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

"Ey Kureyş topluluğu! Vallahi siz Muhammed ve ashabıyla karşılaşırsanız, bir şey yapamazsınız. Onlardan birini öldürecek olanınıza bakan, ya amcasının, ya dayısının oğlunu, ya da kabilesinden bir kimseyi Öldürmüş olanın yüzüne bakmış olacak ve ondan nefret edecektir! Siz geri dönünüz. Muhammed ile diğer Araplar arasından çıkınız. Onları başbaşa bırakınız. Eğer Araplar ona birşey yaparlarsa -ki zaten bunu istersiniz- maksadınıza ulaşmış olursunuz. Eğer bunun

tersi olursa o, sizin kendisine dokunmamış olduğunuzu görerek size karşı yumuşak ve iyi davranır."

Ordudaki askerler bu söze kulak verdiler ve uygun gördüler. Ama kindar Ebu Cehil, kıskançlığının tesirine kapılmış, bu sözleri hoş karşılamanııştı. Gidip Muhammed'in sahabileri tarafından öldürülmüş olan Amr'm kardeşi Amir bin Hadremi'yi kışkırttı. Onun intikam çağrısı yapmasını istedi. Amir de feryat ve figan ederek, ölen kardeşi Amr için: "Ah Amr! Vah Anır!" diyerek ortalıkta dolaşmaya başladı. Onun bu feryadı ve intikam çağrısı üzerine müşrikler galeyana geldiler, savaşa kalkıştılar, intikam ateşiyle dolup taştılar ve vuruşmak üzere görüş birliği ettiler.

Sonuç olarak deriz ki, savaş arzusu başlangıçta Kureyşlile-rin gönlünde çok zayıf durumdaydı. Savaşmak hususunda tereddüt etmekteydiler. Çünkü kervan kurtulduğu için savaşma gereği ve sebebi ortadan kalkmıştı. Aklı başında olan Kureyşli-ler savaşıp savaşmamak konusunda tereddüt ettiler. Hatta bazıları müslümanlara karşı merhametli olma tavsiyesinde bulundular. Bazısı da Muhammed'in arkadaşlarının Allah yolunda ölmek istediklerini bildiklerinden dolayı, savaşa katılmaktan korktular. Bütün bunların ötesinde Kureyşliler, arkadan gelmesi muhtemel olan saldırılardan korkuyorlardı. Bu nedenle savaşma arzusu sabit olarak kalplerine yerleşmedi. Halbuki ordular ancak azim ve irade ile güçlenirler. Onları savaşa iten tek sebep, kindarlıklarıydı. Her ne kadar başlangıçta bu duygu insanı savaşa teşvik ederse de, düşman askeriyle karşılaşma esnasında bu duygu varlığını devam ettiremez. Savaşın sivri dişleri göründüğü ve insana battığı esnada, bu duyguya yer kalmaz. Batılın ordusu işte bu durumdaydı. O ordunun safları arasında çözülme başlamıştı. Çözülmenin ardısıra tereddüt ve yenilgi mutlak surette gelecekti.

Biz deriz ki, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın iman ordusuna olan merhameti, batıl ordusunun yenilgi ve hezimet sebebini kendi içinde meydana getirmişti.

Bütün bunları anlattıktan sonra, faziletli tarafa, Muhammed (sav)in ordusuna gelelim. Bu ordu savaşa katılma kararını oy birliği ile almıştı. Bunların amaçları mal elde etmek, dünya metaına kavuşmak değildi. Bunlar, kendilerine saldıracak olan Allah düşmanlarını yenmek amacını taşıyorlardı. Noksanlıklardan

münezzeh olan yüce Allah'ın ve Resulünün çağrısına icabet ederek bu savaş alevlerinin içine dalmak mecburiyetinde olduklarını görüyorlardı. Bu savaşa daldıkları takdirde iki güzel şeyden birine kavuşacaklardı. Ya ganimet elde edecek, ya da şehid olacaklardı ki, her ikisi de asıl itibariyle ganimet sayıhr. Müşrikler araştırıcı gözle mü'minleri gözetlediklerinde, onların durumlarından korku ve ürküntüye kapılmışlardı. Üçyüz-dokuz kişilik az bir topluluk oldukları halde, müslüman askerlerden korkmuşlardı. îbn Kesir bu konuda şöyle der:

"Mü'minler üçyüz onüç kişiydiler. Bu durumda iken noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müminlere, müşrikleri az bir sayıda gösterdi. Mü'minler müşriklerden korkmadılar. Mü'minler de onların gözlerine Allah tarafından az gösterildi-ler. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Allah, onları uykunda az gösteriyordu. Eğer sana onları çok gösterseydi, çekinirdiniz ve (savaş) iş(in)de (birbirinizle) çeki-şirdiniz. Fakat Allah, (sizi bundan) kurtardı. Çünkü O göğüslerin özünü bilir.

Karşılaştığınız zaman onları sizin gözlerinize az gösteriyor sizi de onların gözlerinde azaltıyordu ki, yapılmış bir işi yerine getirsin. îşler hep Allah'a döndürülecektir." (Enfai 43-44)

Bundan da anlaşılıyor ki, müşrikler, mü'minlerle karşılaşmaktan korkuyorlardı. Savaş anının yaklaşmasından ürküyor ve savaşmamak hususunda tereddüt ediyorlardı. Sadece ahmaklık içinde bulunanlar bu savaşı arzuluyorlardı. Buna karşı mü'minler, yüce Allah'tan müjde almışlardı. Müşrikleri küçümsüyor ve onlara karşı korkusuzca hücuma kalkışıyorlardı. Sadece Allah'tan yardım diliyorlardı. Yüce Allah da, onların kalplerine sükun ve metanet bırakıyor ve onlara yardım ediyordu. Melekler de onlara takviye kuvvetler gönderiyor, kalplerine güven ve huzur yerleştiriyordu. Onlar sükunet içinde Allah'ın yardımını ümit edip, O'na güvenerek uyuyorlardı. Sadece O'nun zatından yardım bekliyorlardı. Savaşa hazırlıklı ve yönelik vaziyette bekleyen müminlerin durumunu Cenab-ı Allah şöyle tasvir buyuruyor:

"Siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da "Ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım edeceğim" diye duanızı kabul buyurmuştu. Allah bunu ancak müjde olsun (sevmesiniz) ve kalbiniz bununla yatışsın (güvene ve huzura kavuşun) diye

yapmıştı. Yardım, yalnız Allah kalındandır. Allah daima üstün ve hikmet sahibidir.

O sizi, Allah'tan bir güven olmak üzere hafif bir uykuya daldırmıştı. Üzerinize, sizi temizlemek, şeytanın pisliğini (içinize attığı kötü düşünceleri) gidermek, kalplerinizi (birbirine) bağlamak ve ayakları(nızı) pekiştirmek için üzerinize gökten bir su indiriyordu. Rabbih, meleklere vahyediyordu ki: Ben sizinle beraberim, siz inananları pekiştirin; ben inkar edenlerin yüreklerine korku salacağım; vurun (onların) boyunların(ın) üstüne, vurun onların her parmağına! Böyle (olacak), çünkü onlar Allah ve Resulüne karşı geldiler. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse, muhakkak ki Allah'ın cezası çetin olurf (Enfai: 9-13)

Bundan sonra da yüce Allah şöyle buyuruyor:

"işte böyle yaptı. Muhakkak ki Allah, kafirlerin tuzağını zayıflatır." (Enfai.18)

Nihayet iki ordu karşı karşıya geldi. Bunlardan birinin sayısı, teçhizatı çoktu, ama inancı yoktu. Öyle ki, giriştiği savaşı kazanacağı konusunda bir güvene sahip değildi. Cenab-ı Allah onların tuzaklarını ve tedbirlerini zayıflatıp boşa çıkardı. Savaş sebebini ortadan kaldırmakla ve liderlerinin kalplerine tereddüt düşürmekle, bazı kabilelerle boyları birbirinden koparmakla, koparmış oldukları akrabalık duygularını yeniden canlandırıp kabartmakla onları gevşetmişti. îki ordu karşı karşıya geldikleri zaman, bazılarının kalplerine korku ve ürküntü bırakmıştı.

Evet, müşrik ordusunun durumu böyleydi. Müzminlerin durumuna gelince onların iradeleri tek noktada birleşmişti. Yüce Allah'tan müjde almışlardı. Meleklerle takviye görmüşlerdi. Meleklere Cenab-ı Allah, müslümanlarm kalplerine sükun, sebat ve huzur bırakmalarını vahyetmişti. Öyle ki, müzminleri bir güven uykusu bürümüştü. Cenab-ı Allah ayaklarının altındaki yeri sağlamlaştırmak ve sabitleştirmek için hafif bir yağmur yağdırmıştı. Kervanı elde etmektense, onur ve üstünlüğü elde etmek hakim olmuştu. Başlangıçta mal istemişlerdi, ama sonunda Allah'ın kelimesini yüceltmek amacına yönelmişlerdi. Evet, Önceleri mal elde etmek istiyorlardı. Allah'ın verdiği onur sayesinde kuvvet ve üstünlük istemeye başlamışlardı. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Allah size, iki takımdan birinin sizin olduğunu vadediyor-du; siz ise kuvvetsiz olanın (kervanın) sizin olmasını istiyordunuz." (Enfai: 7)

İki ordu biri zırha bürünerek teçhizatla kendini takviye etmiş, ama yüreksiz. Diğeri ise iman, azim, sabır ve şehadet arzusu gibi manevi zırhlara bürünmüş. Şehadet ki iki güzel sonuçtan biridir. însan ya gazi olup ganimet elde etmeli, ya da şehit olup Allah'ın rahmetine kavuşmalıdır. Ya zafere erip gazi olacaklar, ya da şehit olacaklardı. Her ikisinde de büyük kazançlar vardı.

Bu iki ordu birbirine denk olur mu hiç? Savaşlar konusunda uzman olan kimseler de bu iki ordunun birbirlerine denk olmayacaklarını söylerler. Çünkü geçen yüzyılda ve bu yüzyılda savaşları yöneten komutanlar, savaşlardaki maddi gücünün manevi güce oranla üçte birlik bir değer taşıdığını ifade etmişlerdir. Onların bu takdirlerine göre, zafer, ya da yenilgi sonucuna maddi kuvvetin ancak dörtte birlik bir tesiri olabilir; manevi gücünse dörtte üçlük bir etkisi olur. Bedir savaşında müşriklerin sayısı bin idiyse bu mutlak bin sayısına tekabül eder. Ama mü'minlerin sayılan kuvvet dengesinde en azından binikiyüze tekabül ederdi. Ayrıca noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onları meleklerle takviye etmişti:

"Rabbin, meleklere vahyediyordu ki: "Ben sizinle beraberim; siz inananları pekiştirin." (Enfal. 12)

"(Ey Muhammed) attığın zaman sen atmadın, fakat Allah attl!" (Enfal:17)

Savaş uzmanlarının takdirine göre maddi kuvvetin manevi kuvvete göre üçte birlik bir değer taşıdığını söylemiştik. Savaş uzmanları hata da yapabilirler, doğru da söyleyebilirler. Ama yüce Allah'ın takdiri bütün takdirlerin üstündedir. Kalbinde zayıflık bulunmayan iman ehlinden bir savaşçıyı en kafir savaşçıya denk tutan, yüce Allah'tır. O şöyle buyurmuştur:

"Ey Peygamber, Allah sana ve sana tabi olan mü'minlere yeter. Ey Peygamber, müminleri savaşa teşvik et. Eğer sizden sabreden yirmi kişi olsa, (onlar ikiyüz (kafir)i yenerler. Sizden yüz kişi olsa (onlar) kafirlerden bin kişiyi yenerler. Çünkü o kafirler, anlamaz bir topluluktur. Şimdi Allah sizden (yükü) hafifletti. Sizde zaaf bulunduğunu bildi. Bundan böyle sizden sabreden yüz kişi olsa,

ikiyüz (kafır)i yenerler ve eğer sizden bin kişi olsa Allah'ın izniyle ikibin (kafir)i yenerler. Allah sabredenlerle beraberdir.." (Enfal: 64-66)

Bu Kur'an nastan anlaşıldığı üzere, eğer iman ehlinin kalb-lerinde zaafîyet yoksa ve mü'minler gevşememişlerse, manevi kuvvetin bir birimi, maddi kuvvetin on birimine denktir. Ancak sadık mü'minler arasına münafıkların girmesi durumunda, mü'min safları arasında gevşeklik başgösterir; münafıklar iman ehlinin yenilmesini ve çökmesini isterler. Nitekim onlarla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Sizin içinizde (savaşa) çıkmış olsalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı. Sizi fitneye (birbirinize) düşürmek için hemen aranıza sokulurlardı. İçinizde de onlara kulak verenler vardır. Allah zalimleri bilir. (Onlar) önceden de fitne çıkarmak istediler ve sana nice işleri ters çevirdiler. Nihayet hak geldi, onlar istemedikleri halde Allah'ın emri (onun dini) galebe çaldl." (Tevbe: 47-48)

Saflarda zaafîyet işte böyledir. Nitekim Uhud gazvesinde saflar arasında zaaf ve gevşeklik başgöstermişti. Peygamber efendimiz Cenab-ı Allah'ın da buyurduğu gibi, safları düzene ^sokuyordu:

"Hani sen, erkenden ailenden ayrılmıştın. (Uhud'da) mü'minleri savaş üslerine yerleştiriyordu. Allah da işitendi, bilendi. Sizden iki takım, korkup bozulmaya yüz tuttu. Allah, kendilerinin dostu idi. inananlar, Allah'a dayansınlar." (Ali lmran: 121-122)

îman kuvvetinin durumu işte budur. İnanan askerlerin arasına asla nifak karışmamalıdır. Böyle olmadığı sürece, bir mü'min on müşrike bedeldir. Ama mü'minlerin arasına münafıklar karışır ve müminlerin kalplerinde de manevi hastalıklar bulunursa, işte o zaman inanç ordusunun safları arasında zaaf ve gevşeklik başgösterir. Bu durumda bir mü'min ancak iki münafıka bedel olabilir. Ama imanları halis olursa büyük kuvvet ifade eder ve bir mü'min on müşriğe bedel olur. ikinci durumda, yani kalpleri manen hasta olur ve mü'minlerin safları arasına bu münafıklar karışırsa, işte o zaman bir mü'min ancak iki münafığa ve müşriğe bedel olur. Bu iki ayet arasında nesh durumu yoktur. Bazıları derler ki, ikinci ayet birinciyi nesh etmiştir. Halbuki böyle bir durum sözkonusu değildir.

İki Ordunun Karşılaşması

Resulullah (sav) Kureyş kervanım yakalamak için Bedir'e gitti, ama kervanı ele geçiremedi. Savaş haberini aldı, artık savaşmak mecburiyeti doğmuştu. Kureyşliler gurur ve alayişle Bedir'e yönelmişlerdi. Peygamber efendimiz düşmanını biliyordu. Onların dokuzyüz ile bin civarında olduğunu talimin etmişti. Bunu da onların yemek için kestikleri develerin sayısından anlamıştı. Sahabilerden birine, Kureyş ordusunun kaç kişi olduğunu sorduğunda, o, sayılamayacak derecede çok olduklarını söylemişti. Bunun üzerine Peygamber efendimiz onların yemek için kaç deve kestiklerini sorunca, adam: "Bir gün dokuz diğer gün on deve kesiyorlar" demiştir. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, Kureyş ordusunun dokuzyüz ile bin kişi arasında olduğunu söylemişti. Hatta tam tamına dokuzyüzelli kişi olduklarını söylemişti. Kureyş ordusundaki eşrafı sorunca da adam, aralarında Utbe bin Rebia ile kardeşi Şeybe ve diğer bazı önde gelen simaların bulunduğunu ifade etmişti. Bunun üzerine Peygamber efendimiz savaşa teşvik etmek için beraberindeki müslüman askerlere şöyle demişti: "İşte Kureyşliler, size ciğerparelerini sunuyorlar!"

Kureyş müşrikleri ilerleyerek Bedir'de bir kum tepesinin arkasındaki vadinin en uzak kıyısına indiler. Müslümanlar da vadinin en yakın tarafına karargah kurdular. Bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Kulumuz (Muhammed)e indirdiğimiz (ayetler)e inanmışsa-nız, bilin ki, ganimet aldığınız şeylerin beşte biri, Allah'a, Resulüne ve (Allah'ın Resulü ile) akrabalığı bulunan(lar)a, yetimlere, yoksullara ve yolcu(lar)a aittir. Allah her şeye kadirdir. O gün siz, vadinin yakın kenarında idiniz. O (düşman)lar(ınız) da uzak kenarında idiler. Kervan da sizden daha aşağıda idi. Eğer sözleşmiş olsaydınız dahi, sözleştiğiniz vakitte Öyle bulu-samazdınız. Fakat Allah, zaten yapılması kararlaştırılan bir işi yerine getirmek için (sizi böyle buluşturdu) ki helak olan, açık delille helak olsun; yaşayan da açık delille yaşasın." (Enfal.41-42)

Karargah için yer seçimi herhangi bir kimsenin iradesiyle değil, yüce Allah'ın

uygun görmesiyle olmuştu. Eğer bir şahsın emir ve iradesiyle karargah yeri seçilmiş olsaydı, müslümanlar yer ve zaman hususunda görüş ayrılığına düşerlerdi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah karargah yerini takdir etti ve zamanını belirledi. Mü'minlerin karargah kurdukları yer kumluk olup yürümeye engel teşkil ediyordu. Bu yüzden Cenab-ı Allah, yeri sertleştirmek için hafif bir yağmur yağdırdı. Orasını yürümeye elverişli bir zemin haline getirdi. Kureyşlile-re de bol miktarda yağmur yağdırarak yürüyüşlerini engelledi.

Nesei, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah üzerlerine yağmur yağdırdı, toz sakinleşti, yer sertleşti, gönülleri hoş oldu. Resulullah (sav) iman ordusuyla gelerek Bedir suyuna yakın bir yere karargah kurdu. Durumu sahabilere arzettiğinde Hab-bab bin Münzir bin Cemuh gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü sen bu karargah yerini Allah'ın sana verdiği emre dayanarak mı tesbit ettin? Eğer onun emrine dayanarak tesbit etmiş isen biz burayı, ne geçebilir, ne de buranın gerisinde kalabiliriz. Yoksa sen kendi görüşüne ve savaş taktiğine uyarak mı tesbit ettin?"

Resulullah (sav) efendimiz ben burayı kendi görüşüme ve savaş taktiğime uygun olduğu için tesbit ettim, dedi. Bunun üzerine Habbab: "Ya Resulullah burası karargaha müsait bir yer değildir. Milleti biraz ileriye götür ki, suyun yakınına varalım. Oraya konaklarız. Sonra da Bedir suyunun etrafına bir duvar örüp havuz yapar, içini su ile doldururuz ve düşmanla savaşırız. O sudan biz içeriz, ama onlar içemezler." dedi.

Peygamber efendimiz Habbab'm görüşüne uyarak oraya gitti. Bedir kuyusunun yanında havuz yaptı, içini su ile doldurdu. Müşriklerin kapadıkları bütün kuyuların suyu oraya aktı, böylece onlar da kendilerini sudan yoksun bırakacak tuzağı anladılar.

îki taraf karşı karşıya geldi. îki hasım yüz yüze karşılaştı. Peygamberlerin seyyidi, alemlerin rabbinden imdat diledi. Taraflar birbirlerine fazla girmeden karşılıklı ok atışmaları başladı. Mazlum oğullarından şerli bir adam su tuzağını hissetti ve mü'minlerin yaptığı havuzu yıkabileceğini zannetti: "Ben ya bu havuzdan su içerim, ya da onu yıkarım; olmazsa bu uğurda Ölürüm!" diyerek

mü'minlerin tarafına geldi. Onu, Allah'ın aslanı Abdülmuttalib oğlu Hamza karşıladı ve kılıcıyla o müşrikin bacağını kesti. Fakat o müşrik yeminini yerine getirmeye azimli olduğundan dolayı havuza doğru sürünerek ilerlemeye başladı. Nihayet Hamza bir darbe daha vurarak onu öldürdü.

Resulullah (sav) ordusu içinde diğer neferler gibi bulunuyordu. Ancak ordunun harekatını kontrol etmek için yüksek bir yere çıkmayı uygun gördü. Yüksekçe bir yere bir gölgelik yapmayı düşündü ve gölgelik yaptırdı. Rivayete göre, ona bunu öneren Muaz bin Cebel olmuştu, tbn İshak'm rivayetine göre, Sad bin Muaz, Peygamber efendimize şöyle demişti: "Ey Allah'ın Peygamberi! Senin için bir gölgelik yapalım da süvarilerin yanında bulunsunlar, sonra biz gidip düşmanımızla karşılaşalım. Eğer Cenab-ı Allah bizi güçlendirip düşmanı-mıza karşı galip kılarsa, bu zaten bizim sevdiğimiz bir şeydir. Ama diğer durum, yani hezimet hali meydana gelirse, sen de süvarilerinle birlikte azmedip arkamızdan bize gelip katılırsın. Çünkü, bazı kimseler bu seferden geri kaldılar. Onlar da seni en azından bizim kadar severlerdi. Eğer senin savaşa mutlaka katılacağını bilselerdi, senden geri kalmaz ve seninle birlikte bu sefere katılırlardı. Allah seni onların yüzü suyu hürmetine koruyacak, onlar seninle birlikte cihad edecek ve sana hayır tavsiyesinde bulunacaklardır." Sa'd'm bu sözleri üzerine Peygamber efendimiz onu övdü ve ona hayır duada bulundu. Neticede Peygamber efendimize bir gölgelik hazırlandı. Bunda çok faydalar vardı. Çünkü buraya oturunca ordunun harekatını kontrol edecekti. Onların neler yaptıklarını görecek ve ona göre kararlar verecekti. Şüphesiz ki, Peygamber efendimiz, kendi vicdanı, şefkat ve merhamet duygusu ile ordusunu esirgiyordu. Onlara acıyordu. Kureyşliler'in kalabalık ordusunu gördüğünde rabbine tazarru ve niyazda bulunarak şöyle demişti:

"Allah'ım! İşte Kureyşliler bütün gurur ve alayişleriyle üzerimize yöneldiler. Onlar sana meydan okuyor, senin Resulünü yalanlıyorlar. Allah'ım! Kureyşli müşrikleri yarına varmadan helak et!

Resulullah'la birlikte Ebu Bekir de karargah çadırında bulunmaktaydı. Muaz bin Cebel birkaç Ensar'la birlikte koruyucu olarak çevresinde dolaşıyordu. Resulullah (sav) rabbine sürekli bir şekilde yalvarıyordu. Ayrıca Hz. Ali'nin de rivayet ettiğine göre, Peygamber efendimiz rabbine sürekli dua edip tazarru ve niyazda bulunuyor, dua ederken şöyle diyordu:

"Allah'ım! Eğer şu bir avuç topluluğu helak edersen, artık bunlardan sonra yeryüzünde sana ibadet edilmez?1

Rabbinden imdat isteyerek şöyle diyordu:

"Allah'ım bana vadettiğini gerçekleştir. Allah'ım zaferini ver!" Böyle dua ederken, ellerini omuzundaki abası yere düşünceye kadar semaya yükseltiyordu. Ebu Bekir de arkadan onu koruyor ve abasını yine omuzuna koyuyordu. Fazlaca yalvarıp yakardığmdan dolayı Ebu Bekir ona acıyıp şefkat ederek şöyle diyordu; "Ey Allah'ın Resulü! Bu kadar yalvarıp yakar-dıktan sonra mutlaka rabbin, sana vadettiklerini gerçekleştirecektir!"

Evet bu doğru yolu gösteren hikmet sahibi kumandan, ordusunu ve adamlarından herbirini ayrı ayrı fazlaca sevdiğinden ve cihada sebebiyet veren tevhid inancını korumaya da tutkun olduğundan, putperestliği yıkmaya arzulu olduğundan dolayı, yüce Rabbine fazlaca yalvarıp yakarıyor ve O'ndan imdat istiyordu. Bunun yanı sıra savaşmaları için sevgili askerlerinin kalplerine azim ve sebat ruhunu aşılıyor, savaşa hazırlıklı olmaları için askerlerine moral veriyor, zafer için gayret sarfedi-yordu. Sonra da tevekkül edip yardımını dileyerek rabbine yalvarıp yakarıyordu. O'nun emri olmadan hiçbir şeyin değişmeyeceğini -yüce rabbinden kendilerine dayanma gücünü gayret ve sebatı ihsan etmesini istiyordu. Rabbinin şu buyruğuna icabet ederek askerlerini savaşa teşvik etmeye başladı: "Ey Peygamber! Müzminleri savaşa teşvik etf Bu buyruk üzerine Peygamber efendimiz şu cevabı vermişti:

"Muhammed'in canı kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki, bugün bir müslüman müşriklerle savaşır da sabrederek sevabını rabbinden bekleyerek ve cepheden kaçmayarak Öldürü-lürse, mutlaka cennete girer!"

îşte bu söz, Peygamber efendimizin askerleri savaşa teşvik ederken söylediği sözlerden biri idi. Cenab-ı Allah'ın teşvikleri de, sakındırma bakımından cepheden kaçmayı önleme cihetinden çok kuvvetli bir etki meydana getirmişti. Yüce Allah şöyle buyurmuştu:

"Ey inananlar, inkar edenlerle toplu halde karşılaşırsanız, onlara arkalar(ınız)ı döndür(üp kaç)mayın. Kim o gün -savaşmak için bir tarafa çekilmek ya da başka

bir birliğe katılmak dışında- arkasını döner (kaçar)sa o, Allah'tan bir gazaba uğrar. Onun yeri cehennemdir. O, ne kötü varılacak bir yerdir!" (Enfal: 15-16)

Peygamber efendimizin teşvikleri müjde anlamı taşıyordu. Cenab-ı Allah'ın teşvikleri ise, savaştan kaçma hususunda mü'minleri sakındırma anlamına geliyordu. Birinci teşvik, eğer savaş cephesine doğru ilerlerlerse, akibetlerinin hayır olacağını mü'minlere açıklıyordu. İkinci teşvik, yani Cenab-ı Allah'ın teşviki ise savaştan kaçtıkları veya geri durdukları takdirde akibetlerinin fena olacağını bildiriyordu.

Komuta ve Düzen

Peygamber efendimizin komutası gayet hikmetli ve yerli yerince olup, askerlerine karşı merhametli bir özellik taşıyordu. Akıllıca ve kuvvetlice komuta ediyor, güzel bir örnek teşkil ediyordu. Adil bir savaş komutanı için o en güzel bir örnekti. Nitekim amel, ahlak ve sünnetleri bakımından da mü'minler için güzel bir Örnekti. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Andolsun, Allah'ın elçisinde, sizin için en güzel bir örnek vardır." (Ahzab. 2i)

a- Peygamber efendimizin hikmetli ve irşat edici komutasının ilk görünümü, onun ordunun ortasında, savaş cephesinde bulunmasıydı. Askerlerinden uzak bir yere çekilmemişti. Aksine, onların başında durup onlara komuta ediyor ve yol gösteriyordu, ister tatlı ister acı olsun, savaşın sonuçlarına onlarla birlikte katıldığı gibi, savaşın zorluklarına da onlarla birlikte katılıyordu. Hz. Ali'nin bu hususta şöyle dediği rivayet edilir: "Durum şiddetlenip savaş ateşi alevlendiği, iyice kızıştığı ve gözlerinin çevresi kızardığı zaman Rasulullah (sav)e sığınırdık. O esnada kendisinden düşmana daha yakın bir kimse görülmezdi. Bedir savaşmdayken de, düşmana en yakın bulunduğumuz bir zamanda, Peygamber efendimize Sığınmıştık." Kumandan Peygamber savaşta askerlerin arasında bulunuyor ve onlardan uzakta durmuyordu. Ashabı onun için bir gölgelik

hazırlamıştı. Öyle görülüyordu ki, kendisi o gölgelikte fazla oturmamış, ancak askerlere bakıp durumu kontrol etmek ve onları düzene sokmak, harekatlarına yön vermek için gerektiği zaman gölgelikte oturmuştur.

Bazı müslüman kumandanların da onun yolundan yürüdüklerini ve onu örnek aldıklarını görmüşüzdür. Örneğin, askerleri arasında bir nefer gibi dolaşan Selahaddin-i Eyyubi, onun davranışlarını örnek aldığı için muzaffer olmuştur. Bazı kumandanlar da onun yoluna aykırı davranışlar içine girdiklerinden dolayı hezimete maruz kalmışlardır. Bunlar savaşı idare ettiklerini zannederek, sağlam köşkler içinde oturmuşlar, ama neticede onların ihmalleri sebebiyle hezimet gelmiş, Allah'ın askerleri telef olmuşlardır.

b- Peygamber efendimizin hikmetli komutasının ikinci görünümü de, onun kendisiyle askerlerini eşit görmesidir. Ordusunda savaşan her asker, yambaşında kendisiyle birlikte savaşmakta olan Peygamber efendimizin de kendisiyle birlikte aynı hak ve yükümlülüklere sahip olduğunu hissederdi. Bunu açıkça ispatlayan davranışlarından biri, onun, Ali ve Mersed ile birlikte aynı deveye nöbetleşe binmesidir. Yaya yürüme sırası kendisine geldiği zaman, Ali ile Mersed onu bu sıradan muaf tutup tekrar deveye bindirmek istemişler fakat o kabul etmemiş ve : "Siz benden daha güçlü adamlar değilsiniz ve sevap kazanmak hususunda da ben sizden daha az istekli değilim." Evet, Peygamber efendimizin bu davranışı ile müslüman askerlerin zamanımızdaki davranışlarını ve özellikle son çağdaki Mısırlılarla mukayese edin. Aradaki ayırıcı hususlar, bir tarafı savaş ateşiyle dağlamakta diğer tarafı da hayırlara ve nimetlere boğmaktadır. Zafer kazanırlarsa gururlanırlar, savaş ateşiyle dağlanırlarsa herhangi bir şeref kazanmazlar. îşte bu sebepledir ki, hezimetleri birbirini izlemektedir.

c- Peygamber efendimizin hikmetli komutasının üçüneü görünümü de, askerlerine kendi serbest iradeleriyle savaştıklarını herhangi bir kimsenin hegomonyası altında cepheye zorla sürülmediklerini hissettirmesi idi. Onun bu davranışı neticesinde askerleri yaptıkları savaşla sevap kazanacaklarını umuyorlardı. Kazandıkları takdirde Allah'ın yardımı sayesinde kazandıklarını ve hakkı müdafaa ettikleri için muzaffer olduklarını anhyorlardı. Öldürüldükleri takdirde şehitlik şerefine ve cennete kavuşacaklarını biliyorlardı. Kendileriyle cennete girmek arasında sadece savaşıp öldürülmek vardı. Her iki durumda da

iki güzellikten birine kavuşacaklardı. Onlar Allah rızası ve hak uğruna kendi Özgür iradeleriyle, kendi nefisleri için savaşıyorlardı. Onlar kazançlı bir ticarete girmişlerdi. Başkalarının zoruyla değil, kendi arzularıyla bu cepheye gelmişlerdi. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, bu hususu beyan ederken şöyle buyurmuştur:

"Allah, müzminlerin, mallarını ve canlarını cennet karşılığında satın almıştır. Allah yolunda savaşırlar, öldürürler ve öldürülürler. Bu, Allah'ın üzerine bir borçtur. Gerek Tevrat'ta, gerek İncil'de ve gerekse Kur'an'da (Allah, yolunda çarpışanlara cennet vereceğini vadetmiştir) Allah'tan daha çok ahdini yerine getiren kim olabilir? O halde O'nunla yaptığınız bu alışverişinizden ötürü sevinin, gerçekten bu büyük başarıdır," (Tevbe. 111)

Peygamber (sav) efendimiz, askerlerinden her mü'min ferdin kalbine, dünyalık elde etmek için değil, kendi özgür iradesiyle Allah rızası için hak yolunda ve hak için savaştığı düşüncesini yerleştirmişti, iman hidayeti ve Peygamber efendimizin komutası angarya için savaşa katıldığını veya parya olarak cepheye geldiğini düşünmüyor, aksine kendi özgür iradesiyle düşmanla çarpışmaya geldiğini düşünüyordu.

d- Peygamber efendimizin hikmetli komutasında müşahede edilen görüntülerin dördüncüsü ise, onun yumuşak huylu, akıllı ve güçlü bir komutan olduğudur. Komuta ederken gayet yumuşak ve mülayim davranır, mütehakkim olmazdı. Zorluk çıkarmadan, kabalık göstermeden, merhametle ve yumuşakça yol gösterirdi. Onun bu yol gösterişi karşısında da, karşısındaki askerler itaatli bir şekilde davranırlardı. O hikmetli komutanın çevresinde adeta etten bir duvar oluşturup, kendi canlarını onu kurtarmak için feda ederlerdi. Kendi arzularıyla gönüllü olarak, asla zorlanmadan onunla birlikte canlarını hak yolunda feda ederlerdi. Bu da Peygamber efendimizde bulunan nübüvvet rahmetiydi. Peygamber efendimizin bu nitelikli komutanlığını tasvir eden Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak dav-randın. Eşer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi. Öyle ise onlar(ın kusurların)dan geç, onlar için mağfiret dile. (Yapacağın) iş(ler) hakkında onlara danış, bir kere de azmettin mi artık Allah'a dayan." (Ai-> imran: 159)

e- Peygamber efendimizin hikmetli komutasında görünen tezahürlerden biri de onun askerlerine karşı tutkun ve şefkatli olmasıdır. Nitekim bu husus rabbine yaptığı münacatlarda da sabitti. Askerleri onun birer dostu ve arkadaşı gibiydi. Onunla birlikte hakka davet eden kimselerdi. Hidayet erbabı idiler. Onlar Cenab-ı Allah'ın davetini yapan bir avuç mücahitlerdi. Eğer onlar helak olsalardı, artık onlardan sonra yeryüzünde Cenab-ı Allah'a ibadet edecek kimse kalmazdı, tslami izzet, onlar arasında gelişip nemalanmıştı. Onlar muhabbet ehli kimseler olduklarım hissetmişlerdi. Bunu hissetmekten çekinmemişlerdi. Günümüzdeki bazı müslüman komutanların askerlerine baktıkları gibi, Peygamber efendimiz o sevgili askerlerine haşin bir surette bakmamıştı. Onları birer savaş aracı ve aleti olarak görmemiş, bilakis birer mücahit ve birer insan olarak görmüştü.

f- Peygamber efendimizin hikmetli komutasında müşahede edilen altıncı husus, onun, şura yaparak, sorumluluğu askerleriyle birlikte paylaşmasıydı. Nitekim bu hususu ona Cenab-ı Allah emretmişti: "İş hususunda onlara danış." Askerlere danışmak, onları sorumluluk hissine sahip kılar. Strateji hususunda asker, kendisinin de görüş sahibi olduğunu idrak eder. Böylece onurlanır ve sorumluluğa ortak olur. Kendini hareket eden bir savaş aleti olarak görmez. Bunun üzerinde savaş idaresine kendisi de iştirak eder, moral gücü artar, maneviyatı kuvvetlenir. Moral gücü artan asker, akıllı ve irade sahibi olur. Savaşa tereddüt etmeden kendi arzusuyla girişir.

Peygamber efendimizin bu hikmetli, akıllı merhametli, şefkatli ve yumuşak komutası sayesinde Cenab-ı Allah'ın ordusu gelişip kuvvetlenmiş, neticede zafer ve galibiyet elde edilmişti.

Taktik

Peygamber efendimiz askerlerini düşman karşısında peşpeşe gelen saflar halinde düzenlerdi. Bunu da Cenab-ı Allah buyurmuştu: "Allak, kendi yolunda kurşunla kaynatılmış binalar gibi saf bağlayarak çarpışanları sever. * (Saff: 4)

Askerlerin peşpeşe saflar halinde tanzim edilmesini Cenab-ı Allah Peygamber efendimize böylece emretmişti. Peygamber efendimiz de, Kur'an-ı Kerim'in açıklanmasına ihtiyaç duyulduğu zaman Kur'an-ı Kerim ayetlerini kendi söz ve davranışlarıyla açıklardı. Nebevi savaşların ilki, büyük Bedir muharebesi idi. Bu savaşta Peygamber efendimiz, Allah'ın sevdiği saf nizamını uygulamıştı. Ibn îshak'm rivayetine göre o, eline aldığı bir okla askerleri sıraya dizmiş ve saf nizamına göre tertiplemişti. Saf dışına çıkmış olan Sevad bin Azbe'nin karnına okun ucuyla vurarak; uEy Sevad sırana geç", demişti. Sevad da 'canımı incittin ya Rasulullah! Halbuki Allah seni hak ve adaletle gönderdi, îzin ver de sana kısas uygulayayım', dedi. Peygamber efendimiz karnını açarak, "Hadi bakalım ey Sevad, kısası uygula" dedi. Sevad ise onu kucaklayarak karnını öpmeye başladı. Peygamber efendimiz ona; 'Niçin böyle yaptın, ey Sevad?"diye sordu. Sevad şu cevabı verdi: "Bugün Allah'ın emriyle ecelimin geldiğini görüyor ve ölüp senden ayrılmaktan korkuyorum. Bunun için, seninle geçen en son dakikamın, tenimi tenine değdirmekten ibaret olmasını ve bunun da kıyamet gününde bana şefaat ve benim azaptan kurtulmama vesile olmasını istedim!" Sevad'ın böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz, onun için hayır duada bulundu.

îman ordusuna, kendilerine hücum emri verilmeden düşmana saldırmamalarını emretti. Hep birlikte hücum etmelerini dağınık şekilde saldırmamalarını temin etmek için, onlara bu emri vermişti. Oklar teker teker atılabilirdi, ama bununla oklar israf edilmiş olacaktı. Halbuki hep birden saldırmaları durumunda hangi hedefe atacaklarını iyi seçebilirlerdi. Böylece düşman daha fazla ezilmiş ve teçhizat da israf edilmemiş olacaktı. Yine Ibn îshak'ın rivayetine göre, Rasulullah (sav), kendisinden emir çıkmadıkça düşmana saldırmamalarını mü'min askerlere emretmişti: "Düşman sizi kuşattığı anda onları oklarla geri püskürtün" demişti. Buhari'nin "Sahih"inde yer alan bir rivayette, Ebu Üseyd'in şöyle dediği nakledilir: "Resulullah (sav) efendimiz Bedir gününde bize şöyle dedi: "Düşman etrafınıza yığıldığı anda, onlara ok atın ve ok atmada birbiriniz-le yarışın."

O esnada Resulullah (sav) efendimiz, insanların zihinlerini meşgul etmesin ve dikkatlerini dağıtmasın diye develerin bo-yunlarındaki çanların sökülmesini emretmişti.

Bu adil savaşta Peygamber efendimiz sahabilere: "Ehad ehad, parolasını

vermişti. Muhacirlerin özel olarak kendi aralarmda parolaları: "Ya Beni Abdurrahman", Hazreçlilerin ve Evs-lilerin özel parolaları da: "Ya Beni Abdillah" idi.

Önce de belirttiğimiz gibi, mü'min ordusundaki asker sayısı üçyüzonüç idi. Buhari'nin rivayetine göre, muhacirlerin sayısı ise altmış küsurdu. îmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre ise muhacirler yetmiş altı kişiydi.

Peygamber efendimiz, sancağı Mus'ab bin Umeyr'e vermişti. Sancağın rengi beyazdı. Muhacirlerin siyah renkli sancağını da Ebu Talib oğlu Ali'ye vermişti. Ensar'm sancağı siyah renkliydi. Bu sancağı da Sa'd bin Muaz'a vermişti. Başka bir rivayete göre Ensar'm sancağını Habbab bin Münzir taşımaktaydı. Re-sulullah (sav) efendimiz Kays bin ebi Sa'saa'yı da Habbab'ın beraberinde bulundurmuştu.

Resulullah (sav), askerleri böylece düzene koymuştu. Muhacirlerin başına kendilerinden birini koymuştu ki, o da İslam'ın bahadırlanndandı. Ensar'm başına da kendilerinden birini koymuştu. O da aynı şekilde îslam büyüklerinden, kahramanlarından biriydi. Bunu böyle yapmakla, Muhacirlerle Ensar her grubun kendi adamıyla ünsiyet ve arkadaşlık kurmasını temin etmek için böyle yapmıştı. Allah ve Resulünün insanlar için uygun gördüğü cihad böyleydi. Yarışacak olanlar bu yolda yarışsınlar.

Savaş

Bu düzenlemeden sonra artık savaşmak an meselesi haline gelmişti. Savaşacak iki ordudan biri kuvvetli imana sahip olup vuruşmak için azmini bilemişti. İkinci ordu ise, Allah'a inanmıyor ve savaşmak azmine de sahip değildi. Nitekim bunu, daha önce iki ordununun durumunu anlatırken belirtmiştik. Bu iki orduyla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

uIşte şunlar, rableri hakkında çekişen iki hasım taraf: inkar edenler için ateşten giysi biçildi. Başlarının üstünden de kaynar su dökülüyor! Onunla karınlarının içindekiler ve derileri eritiliyor. (Ayrıca) onlar için demir kamçılar da var." (Hac: 19-21)

Bu ayet-i kerimeler kafirlerin kıyamet gününde karşılaşacakları durumlardan bahsetmektedir. Bu ayetlerin lafızlarında, onların savaştaki durumlarına da işaretler vardır.

Bedir savaşı, karşılıklı düello ile başladı. Müşriklerin bazı önde gelen büyük şahsiyetleri müslümanlardan, düello için karşılarına çıkacak adamlar istediler. Bu istekleri yerine getirildi. Düello için müslümanlarm iki kılıcı ortaya çıktı. Bunlardan biri Allah ve Resulünün arslanı Hamza, diğeri de İslam kahramanı Ali'ydi.

Utbe bin Rebia, kardeşi Şeybe bin Rebia ve oğlu Velid ile birlikte düello için meydana çıktılar. Karşılarında ensardan üç kişi çıktı. Onlara "Bizim size ihtiyacımız yoktur. Ancak kendi kavmimizden, yani Mekke'li muha muhacirlerden bize denk kimselerle savaşmak istiyoruz!" dediler. Sonra Kureyşliler içinden biri şöyle seslendi: "Ey Muhammed! kendi kavmimizden, yani muhacirlerden bize denk kimseleri düello meydanına çıkar!" Bunun üzerine Peygamber efendimiz de Kureyşliler'e kendi yakın akrabalarından, amcası Hamza ile amcasının oğlu Ali'yi çıkardı. Onların cihad edip gayret sarf etmelerini istemiş, yerlerinde rahatça oturmalarına gönlü razı olmamıştı. Ubeyde bin Haris bin Abdulmuttalib'i Hamza bin Abdulmuttalitfi ve Ali bin Ebu Talib'i düello meydanına çıkardı. Öyle görülüyordu ki, bunlar zırha büründüklerinden dolayı, karşı taraf onları tanımamıştı. Bunlar kendilerini tanıttılar ve "Şerefli denk kimseler!** dediler. Ubeyde, Ukbe ile, Hamza Şeybe ile ve Ali de Velid ile vuruştu. Hamza ile Ali, rakiblerini öldürdüler. Ubeyde ile Ukbe'ye gelince, bunlar iki defa birbirleriyle vuruştular ve ikisi de yaralandılar, sonuçta Hamza ile Ali kılıçlarını çekerek Ukbe'ye saldırdılar ve onu yere yıkıp öldürdüler. Bundan sonra her iki taraftan karşılıklı ok atışmaları başladı. Bazı müslü-manlar yaralandılar. Muhammedi ordu, ustalıkla oklarını fırlatıyor ve Kureyş'in önde gelen büyük şahsiyetlerini seçiyor, onların liderlerini avlıyorlardı. Ok atışma anında adam avlamak mümkündür. Kılıçla karşılaşma durumunda ise tedbir almak zordur. Müşrikler bu durumu görünce kılıçla saldırıya başladılar. Artık

onlarla karşılaşmak zorunlu hale gelmişti. îşte bu esnada Peygamber efendimiz, ordusuna birden müşriklere saldırmaları için emir verdi. Yerden bir avuç toprak alarak Ku-reyşliler'in üzerine savurdu ve "yüzleri çirkin olsun!" diyerek beddua etti. Kureyşliler'in hepsine o toprağın zerreleri isabet etti. Sonra sahabilerine "iyi saldırın, işi sıkı tutun" diye talimat verdi. îki ordu birbirine girişti. Peygamber efendimiz de yukarıdaki gölgeliğinde, olup bitenleri seyrediyordu. Cenab-ı Allah'ın kendisine vermiş olduğu sözün gerçekleştiğini hissediyordu. Kureyşliler'i yalnız başına hezimete uğratmıştı: "(Ey Muhammed, oku) attığın zaman sen atmadın, fakat Allah attı." (Enfal: 17)

Sa'd bin Muaz kılıcını çekmiş olarak bir kaç Ensar'la birlikte Peygamber efendimizin gölgeliğinin yanında durmuş onu koruyorlardı. Düşmanların hücumundan endişe ediyorlardı. İnsanları dinlerinde fitneye düşürüp, geri çevirmeye çalışan ve bir kısım mü'minleri esir alan Kureyşli müşrik liderleri ve bahadırları, Muhammed ordusu Öldürmeye başlamıştı. Müşriklerin başına büyük bir felaket gelmişti. Neticede Allah'ın kelimesinin yüce olduğunu anlamışlardı.

Burada üzerinde düşünmeye değer iki husustan bahsetmemiz gerekiyor şöyle ki:

1- Peygamber (sav) efendimiz kendi akrabalarını ve vefakarlığını, Haşim oğullarına iyilikle mukabelede bulunmak gerektiğini unutmamıştı. Çünkü Haşim oğullan da peygamber (sav) efendimizle birlikte Kureyşlilerin Mekke'deki boykotları esnasında eziyet çekmişlerdi. Ama yine de müşrik idiler. Fakat Peygamber efendimiz onlara karşı vefakar davranacaktı. Onların boykot esnasında Peygamber efendimize yaptıkları iyiliğin karşılığını Peygamber efendimiz verecekti. Onlar savaş meydanında müslüman askerler tarafından öldürülmeyeceklerdi. Peygamber efendimiz onların, istemeyerek, Kureyşli liderler tarafından savaşa zorla sürüklendiklerini biliyordu. Bunlar, Mekke'de iken Peygamber efendimize eziyet eden kimseler değillerdi. Aksine Kureyşli müşriklerin boykotları esnasında Peygamber efendimizi himaye etmeye çalışmışlardı. Peygamber efendimiz ise güvenilir ve vefakar bir insandı. Yapılan iyilikleri unutacak değildi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur -"iyiliğin karşılığı, yalnız iyilik değil midir?" (Rahman: 60)

îşte Abdulmuttalib oğlu Abbas da Peygamber efendimizle birlikte Akabe

biatında Evslilerle Hazreçlilerin yanına gitmiş ve onların Peygamber efendimizi koruyacaklarına dair teminatlarını almak istemişlerdi. Şimdi bu durumda savaş meydanında onun, müslümanlarm kılıçlarıyla öldürülmesine Peygamber efendimiz müsaade edecek miydi?"

îşte bu sebeple Peygamber efendimiz, îbn Abbas'ın rivayetine göre, o esnada ordusuna şöyle talimat vermişti:

"Haşim oğullarıyla diğerlerinden bazı müşriklerin istemeyerek, zorla savaşa sürüklendiklerini biliyorum. Onları öldürmenize gerek yoktur. Sizden her kim Haşim. oğullarıyla karşılaşırsa, sakın onları Öldürmesin. Ebu Buhteri ile karşılaşan, onu öldürmesin. Resulullah'ın amcası Abdulmuttalib oğlu Abbas ile karşılaşan sakın onu öldürmesin!"

Akrabalarından bazılarını öldüren kimselerden biri -ki o da Ebu Huzeyfe idi- (herhalde Peygamber efendimizin yanında bulunmadığı bir sırada) şöyle demişti: "Müşrik babalarımızı, oğullarımızı ve kardeşlerimizi Öldüreceğiz de, Abbas'ı sağ mı bırakacağız?! Allah'a andolsun ki, eğer ben onunla karşılaşırsam kılıcımı onun ağzına gem gibi vuracağım!" Ebu Huzeyfe'nin bu sözünü Peygamber efendimiz duyduğunda çok üzülmüş ve üzüntülü bir halde Hattab oğlu Ömer'e şöyle demişti: "Ya Ebu Hafs! Resulullah'ın amcasının yüzüne kılıçla vurulur mu hiç?"

Peygamber efendimizin bu sözleri, amcası Abbas'a karşı ne kadar şefkatli olduğunu, Abbas ile Ebu Leheb arasında ne kadar fark bulunduğunu göstermektedir.

Herhalde kendi öz babasını öldürmüş olduğundan dolayıdır ki, bu sözü söylemiş olan Ebu Huzeyfe çok pişman olmuş ve bunu dile getirerek şöyle demişti: "Bedir gününde o sözü söylediğimden dolayı azaptan kurtulacağıma inanamıyorum. Hala korkuyorum. Ancak şehit olursam, o hatamın keffaretini ödeyebilirim!" Böyle dedikten sonra Yamame savaşında şehit düşmüş ve günahını affettirmişti.

Müslümanlar Bedir savaşma kendi iradelerine rağmen zorla sürüklenmiş olan Haşim oğullarına, Peygamber efendimizin isteğine uyarak, akrabalarına merhamet ederek, kılıç çekmemişlerdir. Çünkü onlar Mekke'de iken Peygamber

efendimizi korumuş, sıkıntılarına ortak olmuşlardı. Bu savaş sadece küfre ve tecavüze karşı yapılan bir savaştı.

Ebu Buhteri'ye gelince, Kureyşli müşriklerin boykot belgelerini yırtma esnasında, onun ne gibi yararlılıklar gösterdiğini bilmektedir. Musibeti esnasında Peygamber efendimize ne kadar yardımcı olduğunu bildiğinden dolayı, Peygamber efendimiz Bedir savaşında Ebu Buhteri'nin karşılaştığı musibet esnasında elbetteki ona yardımcı olmak isteyecekti. Meczer bin Zi-yad el-Belevi, -Ensar'ın müttefiki- Ebu Buhteri ile karşılaşmış ve ona şöyle demişti: "Resulullah (sav) efendimiz bizleri seni öldürmekten men etti.M Ebu Buhteri'nin yanında, Mekke'den kendisiyle birlikte gelmiş olan bir arkadaşı da vardı, ikisi birlikte sefer arkadaşlığı yapmaktaydılar. Belki de aralarında dostluk ve muhabbet alakaları da vardı. Ebu Buhteri, sadece kendisinin değil, arkadaşlarının da öldürülmemesini aksi takdirde her ikisinin de öldürülmesini istemişti. Bunun üzerine Meczer şu cevabı vermişti: "Allah'a andolsun ki, biz senin arkadaşını sağ bırakmayacağız. Peygamber efendimiz sadece sana ilişmememizi emretti!" Meczer'in bu kesin cevabı üzerine Ebu Buhteri şöyle dedi: "Hayır, Allah'a andolsun ki ben, onu yalnız bırakmayacağım. Şu halde ikimizi birlikte öldürün. Mekke'li kadınların "Ebu Buhteri yaşamak için arkadaşını harcadı" demelerini istemem!" Bundan sonra Meczer ile Ebu Buhteri karşılıklı olarak birbirlerine kılıç çektiler. Ebu Buhteri ölünceye kadar kılıç salladı ve silahını teslim etmedi. Ölürken de şöyle dedi: "Hurre'nin oğlu (Ebu Buhteri) arkadaşını teslim etmeyecektir. Ölünceye, ya da kurtuluncaya kadar bu böyle devam edecektir."

Peygamber efendimizin savaş meydanında ve musibetler durumunda gösterdiği vefakarlık işte böyleydi.

2- Şirk her ne kadar nefisleri birbirinden koparıp ayırmışsa da, bazı kimseler arasındaki dostluklar hala devam ediyordu. Umeyye bin Halef, Abdurrahman bin Avfm dostu ve arkadaşıydı. Bedir'de onunla karşılaştığında, Abdurrahman onu öldürmek istemedi. Aksine onu kurtarmak istedi. Onu ve oğlu Ali'yi gördüğünde, onları öldürmekten çok, kurtarmaya çalıştı. Fakat o esnada, Mekke'de iken Umeyy'nin kölesi olan Bilal-i Habeşi onu gördü. Umeyye Mekke'de iken İslamiyet'i terketmesi için Bilal'e işkence ederdi. Onu Mekke'nin kızgın kumlarına götürüp yatırır, sonra büyük bir kaya parçasını getirip göğsünün üzerine bırakır ve şöyle derdi: "Ya hep bu halde kalırsın, ya da

Muhammed'in dininden ayrılırsın!" Onun bu işkenceleri karşısında Bilal: "Bir, bir..." derdi.

îşte bu esnada Bilal, daha önce Mekke'de iken kendisini dininden döndürmek için yaptığı işkencelerin misillemesini yapma fırsatını bulmuş ve, Allah kendisinden razı olsun, şöyle demişti: "Ümeyye bin Halef küfrün başıdır. Eğer o kurtulursa, ben kurtulmam!" Sonra da en yüksek sesiyle bağırarak şöyle demişti: "Ey Allah'ın ensarı! Ümeyye bin Halef küfrün başıdır. Eğer o kurtulursa, ben kurtulmam!" Bilal'in bu yüksek sesle çağrısı üzerine müslümanlar Ümeyye'nin etrafını kuşattılar. Abdurrahman bin Avf onu korumaya çalışıyordu. Ama oğluyla birlikte öldürüldü.

Öldürme ve Esir Alma

îslam askerleri müşriklerin bir kısmını öldürüyor, bir kısmını da esir alıyordu. Çünkü savaş durumundaydılar. Ama Peygamber efendimizin içinde bulunduğu gölgeliği koruma çemberine alan Muaz bin Cebel, müşriklerin esir alınmalarını istemiyordu. Sadece öldürülerek bellerinin kırılmasını arzuluyordu. îbn îshak bu konuda şöyle der: "easulullah (sav), askerlerin yaptıklarından dolayı, Muaz'm hoşnutsuz olduğunu, onun yüzünden anlamış ve ona: "Allah'a yemin olsun ki, ey Sa'd, askerlerimizin yaptıklarından dolayı hoşnut değilsin!" dedi. Muaz da şöyle cevap verdi: "Evet, vallahi ey Allah'ın Resulü, Cenab-ı Allah'ın müşriklerin başına getirdiği ilk felaket budur. Böylesi bir durumda onların, hayatta bırakılmaktansa öldürülerek küfrün belinin kırılması daha uygun olur!"

Kur'an-ı Kerim'in de aynı şekilde emir verdiğini, şu ayet-i kerime göstermektedir:'Yeryü2ü/ıc?e ağır bas(ıp küfrün belini iyice kırjıncaya kadar hiçbir Peygambere esirler sahibi olmak yakışmaz." (Enfal:67)

Savaşın Sonuçları

Bu savaştan kısaca bahsetmekle yetindik. Çünkü zaten savaş da kısa sürede sona ermiştir. Hicretin ikinci yılında Ramazan ayının 27. gecesi sabahında başlayan bu savaş, bir günde sona ermiştir. Bu Bedir günüydü. Savaşın yapıldığı Ramazan ayı, mübarek bir aydı. Yine hicretin sekizinci yılında ve o günde Mekke-i Mükerre me fethedilerek Kabe-i Muazzama'daki putlar kırılarak orası putlardan ve putperestlikten temizlenmişti. Kısa sürede sona erdiği için bu savaştan kısaca bahsettik, ama bu savaşın getirdiği sonuçlar büyüktür. Müslümanların yaşantısına önemli etkilerde bulunmuştur. Şirkin önderleri öldürülmüşlerdi. Onlardan hayır gelmeyeceği biliniyordu. Öldürülen müşriklerin bir kısmı Peygamber efendimize ve mü'minlere pervasızca eziyette bulunan, onlara karşı fitne ateşlerini alevlendiren kimselerdi.

Müşriklerden yetmiş kişi Öldürülmüş, yetmiş kişi de esir alınmıştı. Esir alınanlardan biri de müslümanlara işkence ve eziyetlerde bulunan Ebu CehiPin ortağı Nadr bin Haris idi. Uk-be bin Ebi Muayt da yakalananlar arasındaydı. O, barış davet-çilerine îslam çağırıcılarına karşı durup mü'minlerin eziyet görmeleri için fitne ateşlerini alevlendirirdi.

Bu savaşa katılmak istemeyen oğlunun karşısına dikilmiş ve onu, kadınlar gibi yaşamaya razı olduğunu söyleyerek ayıp-lamıştı. Savaşın sebepleri zuhur etmişti. Neticede Hz. Ali, Nadr bin Haris'i öldürdü. Ukbe'yi öldürdüğü de rivayet edilir.

Savaş sonunda Peygamber efendimiz, Ebu CehiPin akıbetinin ne olduğunu öğrenmek istemiş, Ebu CehiPin bu ümmetin Firavun'u olduğunu söylemişti. Cenab-ı Allah bu savaşta mü'minleri Ebu Cehil'e üstün kıldığı takdirde, Firavun'u da mağlup etmiş sayılacaklardı.

îbn îshak'ın rivayetine göre, Peygamber (sav) efendimiz savaş sonunda Ebu CehiPin de ölüler arasında aranmasını emretmişti. Zaten savaşın asıl amaçlarından biri de, fitnenin başı olan Ebu CehiPin öldürülrnesiydi. Öldürülmek istenmesi durumunda kendisini müdafaa eden kimselerce koruma

çemberine alınmıştı. Beraberinde Ikrime ile kavminin bazı beyinsizleri bulunmaktaydı. Onu kılıcıyla ilk karşılayan, Ben-i Mesleme'nin kardeşi Muaz bin Amr bin Cemuh olmuştu. Muaz şöyle demişti: "Ebu CehiPi büyük bir ağaç gibi karşımda gördüm. Ona hiç kimsenin yanaşamayacağı ve onu hiçbir bahadırın haklayama-yacağını söylüyorlardı. Ona vurduğum ilk darbede bacağını yarı yerden kestim. İkrime, omuzuma bir darbe vurdu, elimi geri çevirdi." Muaz neticede onu öldürdü ve Muavviz bin Afra gelip, öldürdüğü adamın Ebu Cehil olduğunu kesin olarak kendisine ifade etti. Ama yine de Ebu Cehil ölmemişti ve hala çırpınmaktaydı. En sonunda Abdullah bin Mesud geldi, ayağını Ebu Ce-hil'in boynuna basarak: "Allah seni rezil etsin, ey Allah düşmanı!" dedi ve başını koparıp Resulullah (sav)e getirdi.

Böylece şirkin Önderlerinin işi bitirilmişti. Her ne kadar akrabaları öldürüldüğü için kalpleri kin ile dolup taşmış olsa da geride kalanlar müslümanlara fazla eziyet eden ve düşmanlık gösteren kimseler değillerdi. Bu savaşta mü'minlerden sadece ondört kişi şehit düşmüştü. Yani müşriklerin kayıplarına oranla müslümanlarm kayıpları beşte biriydi. Müşriklerin esirlerini de bu sayıya eklediğimiz taktirde müslümanlarm kayıpları müşriklerinkine nisbetle onda bire düşüyo'rdu. Bu savaş, hak uğrunda eziyete uğrayan ve yurtlarından sürgün edilen mü'minlerin öfkelerini dindirmişti. Nitekim yüce Allah bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Onlarla savaşın ki, Allah sizin ellerinizle onlara azap etsin, onları rezil etsin. Sizi onlara üstün getirsin ve mü'minlerin göğüslerini ferahlandırsın. Yüreklerinin öfkesini gidersin. Allah, dilediğinin tevbesini kabul eder." (Tevbe: 14-15)

Yüce Allah'ın bahsettiği dört hususa gelince, bunları şöylece açıklayabiliriz:

Herşeyden önce Cenab-ı Allah, müşriklerin eziyet ettikleri mü'minlerin elleri ile, yine müşriklere azap etmişti. Onları hezimet ile rezil rüsvay etmişti. Mü'minlerin kalplerindeki hasreti dindirip şifa vermişti. Öfkelerini gidermişti, işte bu savaş insanların bazılarının gururlarının giderilmesine vesile olmuştu. Yeniden Muhamnıed'in davetim düşünme durumuna gelmişlerdi. Muhammed'in daveti ise hak daveti idi.

Ebu Cehil'in öldürülmesi ile ilgili olarak îbn Kesir şöyle der:

"Ebu Cehil'i, Ensar'dan bir genç öldürmüştü. Bundan sonra Abdullah bin Mesud cesedinin yanı başına gelerek sakalından tutmuş ve göğsünün üstüne çıkmıştı. Ebu Cehil ona hitaben: "Ey koyun çobancığı! Zorlu bir yere çıktın!" Böylece Cenab-ı Allah mü'minlerin kalplerine şifa, gönüllerine de sükun vermişti. Tabi ki Ebu Cehil, yıldırıma çarpılarak veya evinin tavanının çöküp altında kalmak suretiyle yahut kendi yatağında normal ölümle ölseydi, mü'minler bu kadar sevinmeyeceklerdi.

Siyer tarihçilerinin anlattıklarına göre, Bedir savaşma Mekke'den gelen kimselerin bir kısmı Allah'ın varlığına ve Muham-med (sav)in Peygamberliğine şehadet eden müslümanlardı. Ama bunlar hicret etmeyip Mekke'de kalmışlardı. Bunlar mü'min idiler, ama imanlarını gizleyerek müşriklerle birlikte bu savaşa katılmışlardı. Nitekim Haşini oğularmdan bazıları da, diğer müşriklerle birlikte bu sefere katılmışlardı. Bunlar daha sonra mü'min olmamışlarsa da, Peygamber efendimizle beraber olmuşlardı.

Haris bin Zema bin Esved, Ebu Kays bin Fakih, Ebu Kays bin Velid bin Muğire, Ali bin Umeyye bin Halef, As bin Müneb-bih bin Haccac, müslümanlıklarını gizleyen, Mekke'de ikamet eden ve müşriklerle birlikte Bedir savaşına gelen kimselerdi. Fakat bunlar da Bedir gününde öldürülmüşlerdi.

îbn îshak der ki: Bu şahıslar hakkında Cenab-ı Allah'ın şu kavli şerifi nazil olmuştur:

"Nefislerine yazık eden kimselere, canlarını alırken melekler: "Ne işte idiniz?" dediler. (Bunlar): "Biz yeryüzünde aciz düşürülmüştük" diye cevap verdiler. Melekler dediler ki: "Peki, Allah'ın yeri geniş değil miydi ki onda göç ed(ip gönlünüzce yaşayabileceğiniz bir yere gid)eydiniz?" işte onların durağı cehennemdir. Ne kötü bir gidiş yeridir orası! Yalnız hiçbir çareye gücü yetmeyen ve göç için yol bulamayan, gerçekten zayıf erkekler, kadınlar ve çocuklar hariç. Çünkü Allah'ın, bunları affetmesi umulur. Allah, çok affeden, çok bağışlayandır."(Nisa:97-99)

Mezkur müslümanlarm durumları bu ayet-i kerimenin nüzulüne sebep olmuş olsun veya olmasın, bu ayet-i kerime, küfür diyarında ikamet eden her mü'minin, İslamiyetin kuvvetli olduğu mıntıkalara hicret etmelerini ve küfür kuvvetine

tutun-mamalarını zorunlu kılmaktadır. Bunların durumları söz konusu ayet-i kerimenin nüzulüne sebep olsa bile, bu ayet-i kerime umumiyet ifade eder. Usul alimlerinin de dedikleri gibi, itibar, lafzın umumiliğinedir, sebebin hususiliğine değildir.

Savaş ve İnsanî Değer

îslam savaşının fazilet savaşı olduğunu söylemiştik. Bu savaşta düşman askeri sadece öldürülür, ona ölümünden sonra burnunu, kulağını kesmek, gözünü çıkarmak gibi işkenceler yapılmaz. Çünkü insana değer verilir. Öldürülen düşman askerlerinin cesetleri leş gibi ortada bırakılmaz. Kurtlara ve kargalara yem olarak terkedilmez. Aksine insana verilen değer dolayısıyla normal bir ölü gibi defnedilir. Çünkü yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Andolsun biz, Adem oğullarına (güzel biçim, mizaç ve akli kabiliyetler vermek suretiyle) çok ikram ettik. Onları karada ve denizde (hayvanlar ve taşıtlar üzerinde) taşıdık. Onları güzel rızıklarla besledik ve onları yarattıklarımızdan bir çoğundan

üstün kildik.*' (Isra: 70)

Peygamber (sav) efendimiz, hayatta olsun, Ölü olsun bütün insanlara değer vermiştir. Saldırı esnasında, savaş meydanında düşman askerini Öldürmek, insani değerlere ters düşmez. Çünkü bu adaletin gereğidir. Adalette her zaman insana değer vardır. Erdemli insanın hakkını alması, bozgunculuk yapan insanın da hizaya getirilmesi nedeniyle savaşta adalet vardır.

Bu yüce insani prensipten hareket ederek, Peygamber efendimiz müşriklerin Bedir savaşında öldürülenlerinin cesetlerini canavarlara terketmemiştir. Kargalara yem olarak bırakmamıştır. Halbuki diğer ordular düşmanlarını öldürdükten sonra onların cesetlerini kurtlara ve kuşlara yem olarak leşler gibi

savaş alanında terkedip giderler. Aksine Peygamber efendimiz müşrik ölülerinin bulunduğu savaş alanına gelmiş, onları kuru bir kuyuya defnetmişti. îbn Ishak'ın rivayetine göre, Hz. Aişe bu konuda şöyle demiştir: "Resulullah (sav) efendimiz ashabına müşrik ölülerini kuyuya defnetmelerini emretti. Yalnız Ümey-ye bin Halefin cesedi şiştiğinden dolayı, zırhım doldurmuştu. Onu çıkarmaya çalıştılarsa da, eti sıyrılıp parçalandı. Onu o haliyle defnettiler ve bedenini toprak ve taşlarla Örttüler."

Peygamber efendimiz müşriklerin cesetlerini yırtıcı hayvanlardan ve kuşlardan korumak için bu şekilde gizlemişti.

îbn îshak "der ki: Bazı ilim ehlinin anlattıklarına göre, Resulullah (sav) müşriklerin cesetlerine hitaben şöyle demiştir:

"Ey kuyu halkı! Siz Peygamberinize karşı ne kötü bir aşiretsiniz. Beni yalanladınız, ama insanlar beni tasdik ettiler. Beni yurdumdan çıkardınız, ama insanlar beni barındırdılar. Benimle savaştınız ama insanlar bana yardım ettiler. Rabbinizin vadettiklerinin gerçek olduğunu gördünüz mü? Doğrusu ben, Rabbimin bana vadettiklerinin gerçek olduğunu gördüm." Yine rivayete göre, Peygamber efendimiz, şerrin liderlerine ve büyüklerine hitaben şöyle seslenmiştir: "Ey Ukbe bin Rebia! Ey Şeybe bin Rebia! Ey Ümeyye bin Halef! Ey Ebu Cehil bin Hi-şam! Rabbinizin size vadettiklerinin gerçek olduğunu gördünüz mü? Doğrusu ben, Rabbimin bana vadettiklerinin gerçek olduğunu gördüm!"

Orada hazır bulunanlar: "Ey Allah'ın Resulü! Cife haline gelmiş kimselere mi sesleniyorsun?" diye sorduklarında, Peygamber efendimiz, "Benim söylediklerimi siz onlardan daha iyi duymuyorsunuz. Onlar duyuyorlar, ama cevap veremiyorlar" demişti.

Buradaki duymaktan kasıt, söylenen sözün hakikatini bilmektir. Yoksa gerçek duymak mutlaka kulak gibi bir organa ihtiyaç gösterir. Oysa onlar öldürüldüklerinden dolayı, kulaklarını kaybetmişlerdi. Ayrıca yüce Allah bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor: 'Yoksa sen kabirlerde bulunanlara işittirecek değilsin." (Fatır. 22)

Bir rivayete göre Peygamber efendimiz: "Benim söylediklerimi onlar bilirler" demiştir.

Bu meselede esas alınacak ibret noktası şudur: Peygamber efendimiz müşriklerin cesetlerini defnetmekle insana değer vermeye çalışmıştır. Hayatta kalan müslümanlardan da bu savaştan ibret almalarını istemiştir. O ibret dersi de şudur: Ce-nab-ı Allah vadini gerçekleştirdi, kuluna yardım etti. Allah'ın hem de mü'minlerin düşmanlarını hezimete uğrattı.

Esirler

Müşriklerden 70 kişi esir alındı. Bilindiği gibi Sa'd bin Muaz (r.a) müşriklerin belini kırmak maksadıyla onların esir alınmalarını değil fakat öldürülmelerini istiyordu. Müşriklerin esir alınmalarından hoşlanmadığı yolundaki görüşünü Peygamber efendimize de anlatmıştı. Fakat Peygamber efendimizin siyaseti onları Öldürmekten ziyade, hayatta bırakma yolunda yoğunlaşmaktaydı. Bu siyaseti de onların müslüman olmaları ve mü'min kimseler olarak îslam'a destek sağlamaları umuduna dayanıyordu. Fidye karşılığında da olsa, onları hayatta bırakmanın savaş aceleciliği içinde kafir olarak öldürülmelerinden daha iyi olacağını düşünüyordu. Hz. Peygamber, yapacağı bir işi mutlaka ashabına danışarak yapardı. Hakkında vahiy inmeyen şer'i işler dışında kendi görüşüyle bir iş yapacağı zaman ilke olarak mutlaka meşverete baş vururdu. O, topluluğun kuvvetine inanan biriydi.

"Müsned" adlı eserinde Ahmed bin Hanbel der ki: O zaman Hz, Peygamber ashabına hitaben: "Bu esirler hakkında ne dersiniz?" diye sormuştu. Hz. Ebubekir buna: "Ey Allah'ın resulü! Bunlar senin milletinden ve aşiretinden olan kimselerdirler; onları hayatta bırak. Haklarında acele karar verme. Umulur ki Allah, onların pişmanlıklarını ve tevbelerini kabul buyurur" cevabını vermiş, Hz. Ömer de şöyle demişti: "Ey Allah'ın Resulü! Bunlar seni yurdundan çıkardılar seni yalanladılar! Üzerlerine giderek boyunlarını vur!" Abdullah bin Revaha'nın cevabı ise şöyle olmuştu: "Ey Allah'ın Resulü! Onları odunu bol olan bir vadiye

yerleştir. Sonra odunları tutuştur ve onları ateşle yakıver."

Hz. Peygamber bütün bunları dinledi. Meşveret önce merha-metkarane görüşlerle başlamış, daha sonra şiddetlenerek ateşle yakılmaları önerilmişti. Resulüllah (S.A.V) yanlarından ayrılarak evine gitmiş, onları verdikleri kararı iyice düşünmeleri için uzun süre yalnız başlarına bırakmıştı. Bir süre sonra tekrar yanlarına gitti: "Doğrusu Cenab-ı Allah bazı insanların kalblerini yumuşatır, öyle ki, sütten daha yumuşak olur. Yine noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, bazı kimselerin kalblerini sertleştirir. Öyle ki, taştan daha katı olur. Ey Ebubekir sen İbrahim gibisin. O: "Artık bundan böyle kim bana uyarsa o bendendir. Kim de karşı gelirse, şüphesiz sen bağışlayan, esirgeyensin." (ibrahim: 36) demişti. Yine ey Ebubekir, sen îsa gibisin. Çünkü o şöyle demişti: " (Ey Rabbim) eğer sen onları azap-landırırsan, şüphesiz onlar senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan doğrusu sensin aziz ve hakim olan."

Ey Ömer, sen de Nuh gibisin. Çünkü o: "Rabbim, yeryüzünde kafirlerden tek kişi bırakma" (Nuh. 26) demişti. Yine ey Ömer, sen Musa gibisin. Çünkü o şöyle demişti:" Rabbimiz onların mallarını yok et. Kalblerini sık ki, acı azabı görünceye kadar inanmasınlar! " (Yunus: 88)

İstişare iki görüş ile sona erdi. Bunlardan biri uzlaştırıcı ve merhametli idi. içinde hiç bir zorbalık eza ve cefa yoktu. Bu Ebubekir Sıddık'ın görüşüydü, ikincisi ise son derece korkunçtu ki, bu da Hattab oğlu Ömer el-Faruk'un görüşüydü. Nihayet bundan daha şiddetli yöntemler içeren bir görüş daha vardı ki, o da Abdullah bin Revaha'nın görüşüydü. Abdullah, esirlerin yakılarak öldürülmesini önermişti.

Hz. Peygamber fidye karşılığında esirlerin serbest bırakılmalarını düşünüyordu. Bu görüşünde Ebubekir'in merhameti ve müslüman toplumun faydası vardı. Çünkü o zamanlar müs-lümanlar yoksul durumdaydılar, çeşitli sıkıntılar ve mali zorluklarla karşı karşıyaydılar. Peygamber efendimiz, şura meclisinden esirleri Öldürebileceği, ya da fidye almaksızın serbest bırakabileceği doğrultusunda yetki aldı. Fakat fidye karşılığında onları serbest bırakmayı düşünüyordu. Bu fidyeler de, esirlerin servetleri oranında belirlenecekti. Öte yandan müslüman ve takva sahibi kimseler olacaklarını ümit ettiği esirleri de fidye-siz serbest bırakacaktı. Müslümanlar için bir kazanç sayılabilecek esirleri ^de fidyesiz

serbest bırakacaktı. Bunun yamsıra Ha-şimoğullarîna mensup esirleri, fidyesiz serbest bırakmayı düşünmemişti. Ama onların öldürülmesini de yasaklamıştı. Çünkü onların, Kureyşliler'in baskısı sonucunda cepheye gelmiş olduklarını biliyordu. Bunlar savaşa kendi istekleriyle katılmamışlardı. Her ne halde olursa olsun, gerek fidye karşılığında, gerek fidyesiz olarak hürriyetlerine kavuşturduğu esirleri, müslümanların iyi karşılamalarını emretti. Onları esir olarak değil de misafir olarak yanlarında tutmalarım tavsiye etti. Nitekim Ensar, esirleri kendi çoluk çocuklarına tercih ederek yiyeceklerini onlara ikram ediyorlardı. Bu alicenaplığı gören esirler utanıyor, yemeklere ellerini uzatmak istemiyorlardı. Ama Ensar, onlara yemeleri için ısrar ediyorlardı. Kendileri muhtaç oldukları halde, esirleri kendi nefislerine tercih ediyorlardı.

Hz. Peygamber, Ukbe bin Ebi Muayt ile Nadr bin Haris'in öldürülmelerini emretmişti. Çünkü bunlar savaşta şirkin komutanları ve önderleriydi. Ukbe, kervanın kurtuluşundan sonra da müşrikleri müslümanlarla savaşmaya kışkırtan birisiydi. Kureyş'in bazı Önde gelen şahsiyetleri, kervanın kurtuluşundan sonra müslümanlarla savaşmayı gerekli görmemişlerdi. Aradaki akrabalık bağını korumak maksadıyla müslümanlarla gırtlak gırtlağa boğuşmamayı Önermişlerdi. Örneğin Ümeyye bin Halef ile Utbe bin Rebia bu ılımlı gruba dahil olan kimselerdi.

Şafii'nin rivayetine göre, Hz. Peygamber Ukbe'nin öldürülmesini emrettiğinde Ukbe: Ey Muhammed ! Kureyş arasında sadece beni mi öldürtüyorsun? diye sormuş, Peygamber efendimiz de "evet" diye cevap vermiş ve kestirip atmıştı. Sonra ashabına yönelerek: Ey ashabım! Bu adamın bana ne yaptığını biliyor musunuz? diye sormuş ve sözüne şöyle devam etmişti: "Ben makamı İbrahim'in ardında secde vaziyetinde idim. Bu adam gelip ayağıyla boynuma bastı. Öyle bastırdı ki, gözlerimin yuvalarından fırladığını sandım. Bir başka defasında, yine secdedeyken bir koyun işkembesini getirerek başımın üzerine bıraktı. Nihayet Fatıma gelerek o işkembeyi kafamın üzerinden alıp atmıştı."

Nadr bin Haris de, Ukbe gibi birisiydi. Müşriklerin bayrağını taşıyordu. Daha önce müslümanlara ve Hz. Peygamber'e verdiği eziyetten dolayı, şirki ve müşrikleri küçük düşürmek için Peygamber efendimiz onu öldürtmüştü.

Resulullah (sav) Haşimoğulları'ndan servet sahibi esirlerin, fidye karşılığında

serbest bırakılmasını emretmişti. Onlar üzerinde işi sıkı tutmuş, fidye vermeyenleri serbest bırakmamıştı. Haşimoğullarından fidye alma hususunda işi sıkı tuttuğuna delil olarak amcası Abdülmuttalib oğlu Abbas'la yapmış olduğu konuşmayı nakledeceğiz. Hz. Peygamber, bu amcasını çok severdi. Esir düşmesinden, el ve ayaklarından bağlanmasından ötürü de çok incinmişti. Hz. Abbas fidye vermekle yükümlü olmadığını göstermek için daha önce müslüman olduğunu iddia etmişti. Çünkü kendisi bir savaşçı olarak değil, Kureyşliler tarafından zorlanarak cepheye gelmişti. Peygamber efendimiz ona: "Ama senin dış görünüşün, bizim aleyhimizde olduğunu gösteriyor. Senin müslüman olup olmadığını ancak Allah bilir. Eğer müslümansan Allah sana hayırla mükafat verecektir" dedi.

Hz. Abbas, yanında gerek kendisinin, gerekse beraberinde bulunan Haşimoğullarından yeğenleri Akil ve Nevfel'in fidyelerini verecek kadar mal bulunmadığını iddia etmişti. Hz. Pey-gamberse ona şöyle karşılık vermişti: "Ümimi'l-Fadl'm yanına emanet olarak bıraktığın mal nerede? Hani ona: Bu seferimde başıma bir iş gelirse, bu mal Fadl'ın oğullarına, Abdullah ve Kusem'e ait olsun demiştin.

Abbas dedi ki: Vallahi doğrusu ben senin Allah'ın elçisi olduğunu biliyorum. Bu söylediğin, daha önce ne benim, ne de Ümmü'l- Fadl'ın bilmediği bir şeydir.

Resulüllah (s.a.v.) Abbas ile yeğenleri Akil ve Nevfel ve ayrıca Abbas'ın müttefiki olup Haris bin Fihr oğullarından biri olan Utbe bin Amr için, fidye olarak yüz okka altın almıştı.

işte böylece Resulüllah (sav), esirleri fidye karşılığında serbest bırakıyordu. Varlıklı olanlardan mutlaka fidye alıyordu. Ancak îslam için hayırlı olacağını umduğu kimselerden fidye almıyor, onları karşılıksız serbest bırakıyordu. Ya da savaş-maksızm müşrikler tarafından esir alınan bir müslümanı hürriyete kavuşturmak maksadıyla, mukabil olarak bir esiri serbest bırakıyordu. Nitekim Hz. Peygamber'in ashabı Umre'ye giderlerken, içlerinden biri Ebu Süfyan tarafından zorla tutsak edilmişti. Ebu Süfyan bu esire karşılık müşrik esirlerden bazısının serbest bırakılmasını teklif etmişti. Bunun üzerine Hz. Pegyamber de esir müşriklerden bazısını serbest bırakmıştı.

Hz. Peygamber, manevi fidye de kabul ediyordu. Örneğin bir esirin okuma yazma bilmeyen sahabilere okuma yazma Öğretmesi karşılığında onu serbest bıraktığı da olmuştu. Esirin fidye olarak verecek malının olmamasına karşılık okuma yazma bilmesi halinde Peygamber efendimiz (S.A.V) ashabdan bazılarına okuma yazma Öğretmesi karşılığında o esiri fidyesiz olarak serbest bırakmıştır. Hz. Peygamber, müslüman olacağım ümit ettiği bazı esirleri de fidyesiz olarak serbest bırakmıştır. Örneğin Abdullah bin Mes'ud hazretleri, Süheyl bin Beyda'nın müslü-manlığı konusunda şahitlik ederek: "Ben onun İslam'ı andığını işittim" demiş, bunun üzerine Hz. Peygamber, Abdullah'ın şe-hadetini kabul ederek Süheyl'i fidyesiz olarak serbest bırakmıştır. Ebu'l- As bin Rebi el Emevi de Peygamber efendimizin fidyesiz olarak serbest bıraktığı esirlerdendirler. Ebul-As, Hz. Peygamber'in kızı Zeyneb'in kocasıdır. Bu adam zevcesi Zey-neb'e son derece cömert davranır ve ikramda bulunurdu. Ona hiç zarar vermezdi. Ebu Leheb'in oğlunun Hz. Peygamberin kızım boşadığı gibi, Kureyşliler Ebu As'ı da, Hz. Peygamberin kizı Zeyneb'i boşamaya zorlamışlar, ama o bunu yapmamıştı. Hz. Zeyneb Mekke'de oturuyordu. Kendisine iyi davranan ve nazik bir insan olan kocasının serbest bırakılması için fidyeyi Medine'ye göndermişti. Fidye olarak gönderdiği malların arasında kendisine ait bir gerdanlık da vardı. Bu gerdanlığı ona, müzminlerin annesi Hz. Hatice, Zeyneb'i Ebü'l-As ile evlendirirken hediye etmişti. Hz. Peygamber bu gerdanlığı görünce, kendisine karşı son derece ince, şefkatli ve merhametli olan eşi Hatice'yi hatırlamış ve bundan dolayı da son derece duygulanmıştı.

Elbette Hz. Peygamber dilediği esiri serbest bırakma yetkisine sahipti. Nitekim Mahzumoğulları'ndan ve diğer kabilelerden olan esirleri serbest bırakmıştı. Ancak kimsenin kalbine bir şey gelmemesi, dedikodulara meydan verilmemesi ve herkesin gönlünün hoş tutulması için damadı Ebu'l- As'm serbest bırakılmasını sahabilere Önermiş ve şöyle demişti: "Kızım Zey-neb'in kocası Ebü'1-As'ı serbest bıraksak nasıl olur? Fidyesini kendisine geri versek olmaz mı?" Peygamber efendimizin bu Önerisini sahabiler derhal yerine getirdiler. Yalnız burada iki şeye dikkat çekmemiz gerekmektedir:

1- Hz. Peygamber Ebü'1-As'ı serbest bırakırken, ona bazı şartlar koştu: Artık Zeynep Mekke'de oturmayacak, Ebul As'm nikahında kalmayacak, Ebü'l-As onu derhal serbest bırakacak ve Medine'ye hicret etmesini temin edecektir.

Ebü'l As, bu şartların tümünü yerine getirdi.

2- Bütün bu işler olup biterken müslüman ile gayri müslim olan zevcelerin birbirlerinden ayrılması gerektiği konusundaki ayeti kerime nazil olmamıştı. Biri müslüman, diğeri gayri müslim olan iki eşin birbirine helal olmayacağına dair bir hüküm yoktu. Ancak bu hüküm Hudeybiye olayı sırasında Mümtehine Suresi'nde nazil olmuştur. Cenab-ı Allah buyuruyordu: "Ey inananlar, mü'min kadınlar göç ederek size geldiği zaman, onları imtihan edin. Allah onların imanlarını daha iyi bilir. Eğer onların (gerçekten) inanmış olduklarını anlarsanız onları kafirlere geri döndürmeyin. Ne bu (kadın)nlar onlara helaldir; ne a\e onlar bunlara helal olurlar. Onların (kafir kocaların, bunlara) sarf ettikleri (mehirleri)ni onlara verin. Ücretlerini (mehirlerini) kendilerine verdiğiniz takdirde bu kadınlarla evlenmenizde sizin için bir günah yoktur. Kafir kadınların nikahlarını tutmayın (onlarla ilişkiyi kesin ve kafirlere katılan kadınlara) harcadığınız (mehr)i isteyin. Onlar da (size katılan kadınlarına) harca-dıklarını istesinler. Bu, Allah'ın hükmüdür. Aranızda (böyle) hükmediyor. Allah bilendir, hikmet sahibidir'." (Müntehine: 10)

Görüldüğü gibi, bu ayeti kerimede Cenab-ı Allah, biri müs-lüman, diğeri gayri müslim iki eşin bir arada bulunmasının ha-ramlığını küfür sebebine bağlamaktadır. Zira Cenab-ı Allah: "O kadınları kafirlere geri döndürmeyin77 buyuruyor, onları müşriklere geri döndürmeyin demiyor. Çünkü kafirlik hem şirki, hem de Muhammad (sav)'in peygamberliğini inkar edip tes-tis inancına, Mesih'in tanrılığına inanan Yahudilerle Hıristiyanların takip ettikleri yolları kapsamına almaktadır. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan YüceAllah buyuruyor ki: "Allah, Meryem oğlu Mesih'dir" diyenler küfre gitmişlerdir." (Maide: 17) Bir başka ayeti kerimede de Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Allah üçün üçüncüsüdür' diyenler, elbette kafir olmuşlardır.n (Maide: 73)

İşte böylece Resulullah (sav) Islama hayırlı olacağını umduğu ve fidye vermekten aciz olan esirleri karşılıksız olarak serbest bırakmıştır. Örneğin Mahzumoğullarından Hantep bin Haris, Ali Sigâ bin Rufaa bin Aid ile Ebu Azze Amr bin Abdullah bin Osman'ı fidyesiz olarak serbest bırakmıştır. Ebu Azze, ailesi kalabalık olan muhtaç bir kimseydi. Hz. Peygamber onu fidyesiz olarak serbest bıraktı, ama kendisine karşı başkalarıyla ittifak kurmaması hususunda ondan söz aldı. Ebu Azze şairdi. Fakat müşrikler onun aklını çelerek Resulullah

(sav)'a verdiği sözü bozmasına sebep oldular. İslam'a yaklaştıktan, ya da islam'a girdikten sonra müşriklere döndü. Kendisini fidyesiz olarak serbest bıraktığından dolayı da Hz. Peygamberi bir kasidesinde överek, şöyle demiştir:

"Bu sözümü Resul Muhammed'e kim ulaştırır:

Sen gerçeksin ilahın da övgüye layıktır."

Uhud savaşında yine esir alındı. Hz. Peygamberden yine eskisi gibi fidyesiz olarak serbest bırakılmasını isteyince Efendimiz ona şöyle dedi: "Muhammed'i iki kez aldattım diyeceksin diye, öyle yanaklarını silip gitmene izin vermem." Bir rivayete göre Efendimiz ona hitaben şöyle demiş: "Mü'min aynı delikten iki defa ısırilmaz"

Peygamber efendimiz esirlere, kendisi ve mü'minler için hayırlı olacak şekilde muamele edilmesi hususunda ilgililere yetki verdi. Bir kısmı öldürüldü, bir kısmı fidyesiz serbest bırakıldı. Çoğu da fidye karşılığında serbest bırakıldı.

Esirler Konusunda Uygulanan Yöntemin Yanlışlığını Cenab-ı Allah'ın Açıklaması

Şura meclisinin esirlerle ilgili kararının uygulanmasından sonra, müslümanlarm henüz güçlenmeden esirlere uyguladıkları bu yöntemin yanlış olduğu konusundaki ayeti kerime nazil oldu. Halbuki müslümanlarm o müşrik esirleri öldürerek şirkin belini kırmaları gerekiyordu. Ensardan Sa'd bin Muaz da bu görüşteydi. îbn îshak'ın anlattığına göre, Hz. Peygamber müs-lümanlar esirleri yanlarına aldıklarında Sa'd bin Muaz'ın bu uygulamayı beğenmediğini onun yüzündeki ifadelerden anladı: "Ey Sa'd bana Öyle geliyor ki, kavminin esirlere uyguladıkları muameleyi beğenmiyorsun" dedi. Sa'd dedi ki: "Vallahi öyle, ya Resulullah! Cenab-ı Allah'ın müşriklerin başına getirdiği ilk musibette müslümanlarm onları öldürerek şirkin belini kırmaları, bence, onları hayatta

bırakmaktan daha iyi olurdu."

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah meşveret meclisinin nihai kararı vermesinden sonra şöyle buyurmuştur: "Yeryüzünde ağır basıp küfrün belini iyice kırıncaya kadar hiçbir peygambere esir sahibi olmak yakışmaz. Siz, geçici dünya malını istiyorsunuz. Allah ise (sizin için) ahireti istiyor. Allah daima üstün ve hikmet sahibidir. Eğer Allah'tan (yanılma ile verilen hükümlerden ötürü azap etmemek hakkında) bir yazı geçmemiş olsaydı, aldığınız fidyeden dolayı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu. Artık elde ettiğiniz ganimetten temiz ve helal olarak yiyin ve Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah bağışlayan, merhamet edendir. Ey Peygamber! Ellerinizdeki esirlere söyle: Eğer Allah, sizin kalblerinizde bir hayır olduğunu bilirse, size, sizden alınan (fidye) den daha hayırlısını verir ve sizi bağışlar. Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (Enfai: 67-70)

Şu halde hata, müslümanlarm onları fidye karşılığında, ya da bedelsiz olarak serbest bırakmalarında değil onları ağır yaralayarak tekrar müslümanlara karşı cehpe oluşturup savaşmayacak hale getirmeden veya çok ölü verdikleri için, müslümanlara karşı savaşma gücü bulamayacak hale gelmelerinden önce müslümanlar tarafından esir alınmalarmdandır. Ancak küfrün ve şirkin beli kırıldıktan sonra onlardan esir almak normal olur. Alınan esirler de ya fidye karşılığında, ya da bedelsiz olarak salıverilebilir. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyuruyor: "(Savaşta) înkar edenlerle karşılaştığınız zaman, hemen boyunlarını vurun. Nihayet onları iyice vurup sindirince bağı sıkıca bağlayın, (onları esir alın) ondan sonra artık ya lütfen bırakır veya karşılığında fidye alırsın. Harb ağırlıklarını bırakıncaya kadar (böyle yaparsınız)." (Muhammed- 4)

Bu arada üç şeyden bahsetmemiz gerekmektedir:

1- Şu ayeti kerimenin manası üzerinde düşünmemiz gerekmektedir "Eğer Allah'tan bir yazı geçmemiş olsaydı, aldığınız fidyeden dolayı size muttaka bir azap dokunurdu" Cenab-ı Allah'ın takdir etmiş olduğu yazı şudur: Hakkında açıkça yasaklayıcı bir hüküm bulunmayan bir işi yapması nedeniyle kişiye ceza verilmez.

Küfrün belini kırmadan Önce müşriklerden esir almayı yasaklayan açık ve kesin bir nas mevcut değildi. O zaman Peygamber efendimizin müşriklerden elde ettiği adamları esir alması, kendi içtihadına dayalıydı. Yanlış içtihaddan dolayı da kişiye ceza vermek doğru olmaz.

2- Geçmişte kitap yazan müelliflerin çoğu -zamanımızdaki müelliflerin bir kısmı da onlara uymuşlardır- Kur'an-ı Ke-rim'in, esirlerle ilgili olarak Hattap oğlu Ömer el-Faruk Hazretlerinin görüşüne uygun olarak nazil olduğunu ifade etmişlerdir. Halbuki biz, Kur'an-ı Kerim'in getirmiş olduğu hükmün Ömer el-Faruk hazretlerinin görüşüne uygun olmadığı görüşündeyiz. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in getirmiş olduğu hüküm, küfrün beli kırılmadan önce esir almaya karşıdır. Halbuki Hz. Ömer, küfrün beli kırılmadan müşriklerden esir alma esasına itiraz etmemiştir. Küfrün beli kırılmadan müşriklerden esir alma eylemini karşılamıyan sahabi, Sa'd bin Muaz hazretleridir.

Kur'an-ı Kerim ayetinin şahsın görüşünü destekler mahiyette nazil olduğu şeklinde bir fazilet varsa, o da, Sa'd bin Muaz hazretlerinin olacaktır. Bu fazileti o haketmiştir. Çünkü küfrün beli kırılmadan müşriklerden esir alma eylemine karşı çıkan o oldu. "Allah, fazlını dilediğine tahsis eder."

3- Basiret sahibi kimselerin şu hususu iyice düşünmeleri gerekir: Gaybı ancak, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bilir. O, gizliyi, gizlinin gizlisini bilir. Allahu Teala, şüphesiz ki, İslam düşmanlarının beli kırılmadan önce esir almanın hata olacağını biliyordu. Bildiğine göre ne diye Rasulü ve sevgilisi Muhammed (sav)'i ve beraberindeki sahabilerini hata yapmakla başbaşa bırakmıştır? Halbuki doğru olanı sadece Allah bilir.

Bu soruya cevaben deriz ki: Bunda düşünenler için öğüt ve ibret vardır. Peygamber efendimize Allah tarafından vahiy gönderildi. Onu öğreten, terbiye eden ve edebini güzel kılan da Allah'tır. Onu kendi içtihadıyla tasarrufta bulunmaya bıraktığı takdirde, elbette o, hata edebilirdi. Peygamber de olsa, hiçbir kimse hatadan uzak kalamaz. Ancak ilim ve hikmet sahibi olan Allah ona doğruyu öğretirse, hata yapmaktan korunabilir. Ce-nab-ı Allah gizli şeyleri de, açık şeyler gibi görür ve bilir. Peygamber efendimizi kendi içtihadıyla iş yapmaya bırakmasında da akıl sahiplerini içtihada yönlendirme hikmeti vardır. Aynı zamanda peygamberler için de bir irşad vardır. Vahye dayanmadıkları ve

sırf kendi içtihadlarıyla hareket ettikleri takdirde hata yapabilecekleri, aldanmadan kurtulamayacakları ve kendi görüşlerinin hatadan münezzeh olduğunu zannetmeleri halinde de ümmetlerini en kötü sonuçlarla karşı karşıya bırakacaklarına dair bir uyarı vardır.

insanların en akıllısı olup peygamberliğinden önce de görüşüne başvurulan ve ilahi vahye mazhar olan Hz. Peygamberin, kendi görüş ve içtihadıyla başbaşa bırakılması halinde hata yapabileceği bildirilmektedir. Hata yaptıktan sonra doğru olan yol Allah tarafından kendisine gösterilmiştir. Burada basiret sahipleri için ibret alınacak iki önemil nokta vardır şöyle ki:

1- Hiç kimse, kendi görüşüne aldanarak görüşünün kesin doğru olduğunu sanmamalı, kendisinin bilen, başkasının ise cahil olduğunu düşünmemelidir.

2- Topluma önderlik eden ve toplum için çalışan kimsenin, "Sadece benim görüşüm doğrudur" diyerek diktatörlük etmesi doğru olmaz. Bu gibi kimselerin Firavun gibi konuşmamaları gerekir: "Ben size yalnız (doğru) gördüğümü gösteriyorum ve sizi ancak ben doğru yola götürüyorum." (Mu'min:29)

Mü'minlerin Allah'ın edebiyle edeplenmeleri, kendilerini ve toplumu aldatmamaları gerekir. Aksi takdirde milletin bu günü de, geleceği de kararmış olur. Resulullah (sav)'i her zaman kendimiz için Örnek edinmeliyiz. Firavun'u rehber edinmemeli-yiz. Her hususta hakka tabi olmak daha uygun olur.

Çağımızda Firavunun kardeşleri var. Bunlar halka dikte ettikleri birşeyi, halkın harfi harfine uygulamalarını, tanrı buy-ruğuymuş gibi kabul etmelerini isterler. Bu gururları sonucunda milletlerini de kötü akibetlerle karşı karşıya bıra-kırlar. în-sanı felaket ve musibetlerden ancak Allah'ın güç ve kuvveti korur. "Muhakkak ki bunda, kalbi olan, yahut şahit olarak (zihnini toplayarak dikkatle) kulak veren kimse için bir öğüt vardır." (Kaf: 37)

Ganimetler

Müşrikler kendi diyar ve topraklarından başka bir yerde savaşıyorlardı. Mü'minler de aynı şekilde gurbette savaşmalarına rağmen, kendi yurtlarına daha yakın bir yerdeydiler. Müşrikler yenilgiye uğradılar ve savaştan sonra arkalarına bile bakmadan kaçmaya başladılar. Salimen yurtlarına dönebilmek için, sadece götürebildikleri şeyleri kurtarmaya baktılar. Bu durumda müslümanlar, elbette ki onlardan bazı ganimetler elde ettiler. Bu ganimetler, müslümanların savaşlarda elde ettikleri ilk ganimetti.

Çünkü bu savaşta müslümanlar, müşrikler karşı karşıya gelip vuruşmuşlar ve sonuçta ganimet elde etmişlerdi. Öyle basit bir kervan ele geçirerek değil, fakat etrafa kol budak salan yaygın bir savaş neticesinde bu ganimetlere sahip olmuşlardı. îşte bu sebeple savaşçılar, enfal taksimi konusunda ihtilafa düştüler. Enfaldan kasıt, taksimat yapılmadan Önceki ganimetlerdir. Müslüman savaşçılar bu ganimetlerin ne şekilde paylaştırılacağını bilmiyorlardı. Adil savaşçılar bu ganimetlerin hangi ölçülere bağlı kalınarak taksim edileceğini sormuşlar, ama bazı haksızlık edenlerse, bu ganimetleri kim elde etmişse onun mülkü olacağım iddia etmişlerdi.

Mücahitler üç kısımdı. Bir bölümü Hz. Ali, Hz. Hamza ve diğerleri gibi düşmanla yüz yüze savaşanlardı. Bir kısmı da bunların gerisinde duranlardı. Bunlar ganimetleri toplamışlardı. Üçüncü kısım ise Hz. Peygamberin bulunduğu karargahın etrafını koruma çemberi içine alanlardı.

Bununla ilgili olarak Bedir savaşına katılan mücahitlerden Ubade bin Samit şöyle der: "Hz. Peygamberle birlikte sefere çıktık. Ben onunla birlikte Bedir savaşına da katıldım. İnsanlar karşı karşıya geldiler. Cenab-ı Allah düşmanı hezimete uğrattı. Bir grup müslüman savaşçı, düşmanın peşlerine düşüp kovaladı ve onları yakalayarak öldürdü. Diğer grup ise ganimetlerin üzerine çullanıp onları toplamaya başladılar. Bir grup sahabi de, kendisine zarar gelmesin diye Hz. Peygamberin etrafını koruma çemberi içine aldılar. Nihayet gece oldu insanlar biraraya gelip toplandılar. Ganimetleri toplayanlar: "Bunları biz topladık, kimsenin bundan alacağı bir pay yoktur" dediler. Düşmanın peşine düşüp onları kovalayanlarsa: "Ganimetler hususunda bizden daha fazla hak sahibi olamazsınız. Çünkü düşmanı hezimete uğratarak bunu elde edenler

bizleriz" dediler.

Hz. Peygamberi koruma çemberi içine alan sahabiler ise şöyle dediler: "Resulullah'a düşman tarafından zarar gelmesinden korktuğumuz için, biz onunla meşgul olduk." İşte savaşanlar arasında ganimet taksimi hususunda bu şekilde ihtilaf görüldü. Bununla beraber bu ganimetlerin kime ait olacağını da soruşturmaya başladılar. Bunun üzerine Yüce Allah şu emri indirdi: "Sana savaş ganimetlerinden sorarlar; de ki: 'Ganimetler Allah'ın ve Resulünündür. Siz (gerçekten) inanan insanlar iseniz, Allah'tan korkun, aranızı düzeltin. Allah ve Resulüne itaat

edin! " (Enfahl)

Ganimetler konusundaki bu tartışmalar, meselenin Peygamber efendimize arz edilmesinden önce olmuştu. Bunun üzerine Cenab-ı Allah, aralarındaki ihtilafı sona erdirecek ve çekişmeye nihayet verdirecek buyruğunu indirdi. Buna göre ganimetlerin taksimatı Allah ve Resulüne bırakılıyordu. Hükmü Allah tarafından infaz edilen Resulullah, bu konuda takdirini kullanacaktı. Mücahitler kendi başlarına ganimet taksimi yapamayacaklardı. Dolayısıyla aralarındaki sürtüşmeye son vermeleri ve ganimetin onları birbirinden ayırmaması gerekiyordu. Halbuki hak ve cihad onları bir araya getirmişti.

Ganimetlerin paylaştırılmasmda Peygamber efendimiz nasıl bir ölçü kullanmıştı? Bazı rivayetçilerin dediğine göre o, ganimeti mücahitler arasında eşit ölçüde paylaş tırmıştı. Çünkü o zaman ganimetlerin beşe bölünmesi gerektiği konusundaki ilahi buyruk henüz inmemişti. Daha sonra gelen bu ilahi buyruk şuydu: "Eğer Allah'a ve -hakkı batıldan ayıran o günde, iki topluluğun karşılaştığı günde- kulumuz (Muhammed) e indirdiğimiz (ayetlörje inanıyorsanız, bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin beşte biri Allah'ın, Resulün ve yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır. Alllah her şeye kadirdir." (Enfai- 4i)

Rivayete göre Hz. Peygamber ganimetleri mücahitler arasında eşit şekilde paylaştırdı. Onlara farklı paylar vermesini, bir grubu diğer gruba tercih etmesini gerektirecek bir sebep yoktu.

Ibn Kesir ganimet taksiminin yukardaki ayeti kerimenin emrettiği gibi, beşte bir

esasına göre yapıldığını rivayet etmiştir. Çünkü söz konusu ayeti kerime bu olay sırasında nazil ol-, muştur. Ayeti kerimeye göre ganimetlerin taksimi konusundaki yetki yüce Allah'a ve O'nun Resulüne aittir. Bu konudaki ayet, taksimat yapmaya işaret eden surenin evveline bitişmiş-tir. Bu ayet, bu hükmün, müslümanlarla kafîrLerin cephede karşılaşıp hak ile batılın birbirinden ayrıldığı gündle indirildiğine işaret etmektedir.

Hz. Hamza, henüz içkinin haram kılınmadığı bâr zamanda, sarhoş olduğu halde, Hz. Ali'ye ait iki dişi deveyi kesmişti. Rivayete göre Hz..Ali, bu iki devenin kendisine düşen ganimet payı olduğunu söylemiştir.

BEDİR SAVAŞININ ETKİLERİ

Bedir Savaşının Medine'deki Etkileri

Bedir savaşı Arapları çok etkilemişti. Öyle ki, çöllerde seferde, bulunan kervanlar bile, Kureyşliler'in, kendi elleriyle sürgün ettikleri, yurdundan ve malından mahrum bıraktıkları kimse, yani Muhammed tarafından yenilgiye uğratıldıklarını anlatıyorlardı. Küreyisin sürgün ettiği bu insan; putperestliği inkar ediyor, insanları tevhid inancına çağırıyor, Allah tarafından kendisine vahiy geldiğini iddia ediyordu. Bu zafer Muhammedi davetin iç yüzünü selametini ve kuvvetini anlama bakımından Araplar için bir uyarıcı olmuştu. Araplar arasında putperestlik inancı zayıflamış, akıllı insanlar da gerçekleri kavramaya, sapık hayallerin akıllar etrafında ördüğü vehimleri atmaya başlamışlardı. Böylece noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın kelimesi, yani İslamiyet yücelmiş, şirkin kelimesi ise alçalmıştı. Bedir günü hak ile batıl birbirinden ayrılmıştı. Çünkü o günde insanlar bir ayrıma tabi tutulmuş, yeryüzünün en güçsüz insanları sanılan müslümanlar güçlüler tabakasına geçmiş, kuvvetleriyle insanlara meydan okumuşlardı. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan Allah şöyle buyurmuştur: "Yeryüzünde az sayıda olduğunuz ve zayıf sayıldığınız için insanların sizi esir olarak götürmesinden korktuğunuz zamanları hatırlayın. Allah, şükredesiniz diye sizi barındırmış, yardımıyla desteklemiş, temiz şeylerle rızıklandırmıştır." (Enfai: 26)

Bu ayeti kerime, o apaçık zaferin Arap beldelerinde nasıl etkili olduğuna işaret

etmektedir. O savaş nedeniyle Araplar, arap ülkelerinde gerçek kuvvetin îslam olduğunu görmüşler, bu nedenle bütün insanlar İslam'ın kuvveti üzerinde düşünmeye başlamışlardı. îşte genel çizgileriyle Bedir Savaşı Arap Yarımadası'nda böyle bir etki meydana getirmişti. Medine ve çevresinde ise İslamiyet, kafirlerin yüreğini hoplatan bir kuvvet haline gelmişti. Medine'de inançlarım açığa vuran ve gizlemeye gerek görmeyen putperest Evs kabilesiyle Hazreç kabilesinden bazı inkarcılar vardı. Bunların yanısıra kalblerini kin doldurmuş olan Yahudiler de bulunuyordu. Bunlar her ne kadar inaç-larını gizliyorlarsa da, konuşmalarından ve bazan da müzminlerle alay etmelerinden tanınıp biliniyorlardı. Bedir savaşında müslümanlarm gücü ortaya çıkınca putperestlerle Yahudilerden bazıları dilleriyle müslüman olduklarını açıkladılar, ama kafirliklerini kalblerinde gizlediler. Bu münafıklar yapmadıklarını söylüyor, inanmadıklarını dilleriyle açıklıyorlardı. Bunlarla ilgili olarak tam bir sûre nazil oldu. Surenin başında şu ayeti kerimeler yer almaktadır: "Münafıklar (iki yüzlüler) sana geldikleri zaman: 'Şahitlik ederiz ki sen muhakkak Allah'ın elçisisin' derler. Senin mutlaka kendisinin elçisi olduğunu Allah bilir ve Allah münafıkların yalancı olduklarına şahitlik eder. Yeminlerini kalkan yapıp (insanları) Allah'ın yolundan çevirdiler. Onların yaptıkları ne kötüdür! (Onların bu davranışlarının) sebebi şudur: Onlar inandılar, sonra inkar ettiler, bu yüzden kalblerinin üzeri mühürlendi, ortık onlar anlamazlar" (Münafikun: 1-3)

Bedir'de ortaya çıkan Islami güç, bu Yahudilerle müşrikleri münafıklaştırdı. Bunlar zahiren müslüman olduklarını söyleyerek Ehl-i islam'ın kuvvetine karşı kendileri için koruyucu bir kalkan bulmaya çalışıyorlardı. Müslümanlar arasına nifak tohumları saçıyor ve kalblerinde zaaf bulunan müslümanları aldatıyorlardı. Müslümanların kuvvetine yüce Allah'a ve kutlu elçisine iman etmeyen kimseleri münafıklaştırıyorlardı. Bunlar bedenen islam'a teslim olmuş görünüyor, ama kalben inanmıyorlardı. Bedir savaşının ikinci yılında münafıklar, müslümanlardan görünerek kendilerini onların kuvvetine karşı korumaya başladılar. İbn Kesir der ki: "işte o yılda, Medine'deki müşriklerle Kaynukaoğulları, Nadiroğulları, Kurayzaoğulları ve Harise oğulları gibi Medine'li Yahudiler, müslümanlara yaltaklanmaya başladılar; yahudilerle müşriklerin birçoğu kalben münafık oldukları halde, dilleriyle müslüman olduklarını açıkladılar. Bir kısmı eski dinlerinde kalmaya devam ettiler, bir kısmı ise dinlerini kaybederek sallantıda kaldılar. Ayeti kerimede Cenab-ı Allah, bunları "yalpalayan kimseler" olarak nitelemiştir. İbn Kesir bu sözleriyle Cenab-ı Allah'ın şu ayetine işaret

etmektedir: " Münafıklar Allah'ı (güya) aldatmaya çalışırlar. Oysa O, onların aldatmalarını kendilerine çevirir. Namaza kalktıkları zaman da üşene üşene kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar. Allah'ı pek az anarlar. Arada yalpalayıp dururlar. Ne bunlara (bağlanırlar), ne de onlara Allah'ın şaşırttığı kimseye bir (çıkar) yol bulamazsın!" (Nisa 142-143)

Bu ayeti kerimelerden de anlaşıldığı gibi, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müslümanların kuvvetini ortaya koyup islam'ın kelimesini yüceltince, ona muhalif olanlarla, müs-lümanlar içinde yaşayıp onlarla birlikte geçinenler üç kısma ayrılmıştır:

1- Birinci grup zahiren müslüman olduklarını ifade ettikleri halde, kafirliklerini kalblerinde saklayanlardır. Bunlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: ^İnanmış olanlara rastladıkları zaman; 'inandık' derler. Fakat şeytanlarıyla baş-başa kaldıkları zaman, 'biz sizinle beraberiz, biz sadece (onlarla) alay ediyoruz' derler. Allah da kendileriyle alay eder ve onları bırakır, taşkınlıkları içinde bocalayıp dururlar" (Bakara- 14-15)

işte bunlar kafirliklerini devam ettirdiler. Cenab-ı Allah da onları taşkınlıkları içinde bocalatıp durdurdu. Çünkü içleriyle dışları birbirine uymuyordu. Bu, onların çok hoşuna gitmiş olacak ki, azgınlık ve bozgunculuklarını daha da arttırdılar.

2- Nefisleri zayıflayan, fikirleri gevşeyen kimseler: Bunlar îslamiyetlerini açıklarken münafıklık yapıyorlardı. Çünkü inandıkları bir akideleri yoktu. Her ne kadar ilk akidelerine daha meyilli idiyseler de, söyledikleriyle kalblerinde gizledikleri şey arasında çelişki bulunduğundan, ilk akideleri de gevşedi. Bunlar müzminleri aldatmaya çalıştılar. Bu rezilliklerini daha da ileri götürdüler. Sonuçta aldattıkları, bizzat kendi nefisleri oldu. Bunlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Arada yalpalayıp dururlar. Ne bunlara (bağlanırlar), ne de onlara. a Hz. Peygamber bu tür münafıkları şöyle nitelemiştir: "Münafık iki sürü arasında yayılmakta olan bir koyuna benzer. Hangi sürüye katılacağını bilemez."

3- Dinlerinde sebat eden Kaynuka oğullan, Nadir oğulları, Kurayza oğulları, Haris oğulları gibi Yahudilerden meydana gelen üçüncü grup ise, çoğunlukla

itikadlarında sebat etmiş ve itikadlarım devam ettirmek için de mücadele vermişlerdi. Hz. Peygambere karşı itirazlar ileri sürmüşlerdi. Ama onlar, Hz. Peygamberin onlarla yapmış olduğu anlaşmaya sadık kalmamışlar, ona gönülden bağlanmamışlar, aksine kalblerinde hıyanet saklamışlardı. Müslümanların başlarına felaket gelmesini gözetiyorlar, Hz. Peygamberin düşmanlarıyla gizlice anlaşmalar yapıyorlar, onları Hz. Peygambere karşı kışkırtıyorlar, kendi nefislerine karşı da çok aşırı-gidiyorlardı. Müşriklere karşı da münafıkça davranarak, içinde bulundukları durumun, Hz. Muhammed'in davet ettiği dinden daha iyi olduğunu söylüyorlardı.

Özetle Hz. Muhammed'in muzaffer olmasından sonra, îslam düşmanları arasında münafıklık başgösterdi. Şimdi biz özellikle yahudilerden ve onlarla ittifak kuran dostlarından kısaca bahsedeceğiz.

Yahudiler

Hz. Peygamber, yahudilerle bir anlaşma yapmış, müslüman-lann sahip olduğu haklan onlara da tanımış, aynı zamanda aynı yükümlülükleri onlara da yüklemişti. Kötülük üzerinde değil, iyilik ve takva üzerinde yardımlaşma şartının her iki tarafça da kabulünü istemişti. Bölyece her iki taraf da, bulundukları yerde günahı bertaraf etme hususunda birbirleriyle yardımlaşacaklardı. Bir öldürme olayında katilin aşireti de, maktulün diyetini vermekle yükümlü olacaktı. Özetle Hz. Peygamber, onlara özgürlük vermiş ve koruyucu kanatları altına almıştı. Gerek cemaat ve gerekse dağınık kabileler olarak onlarla bağlayıcı akidler yapmıştı. Ne var ki, çekememezlik, onların kalblerine yerleşmişti. Gelecek olan peygamberin İsmail oğullarından değil, îshak oğullarından olmasını arzuluyorlardı. Allah tarafından mutlaka bir peygamberin gönderileceğini biliyorlardı. Fakat beklenen bu peygamber gelince, kalplerinde yer yapmış olan çekememezlik duygularından dolayı onu tanımamış, inkar etmişlerdir. Onun Tevrat'ta geleceği müjdelenen peygamber olduğunu yakinen bildikleri için, öfke ve inkarları daha da artıyordu. Peygamber olduğunu gösteren mucizelerle karşılaştıkça ona karşı taşkınlık ve sapıklıkları iyice

çoğalıyor, azgınlık ve bozgunculuklarını daha da fazlalaştırıyordular, adeta yeryüzünü fesada veriyorlardı. Sanki, kardeşi Habil'i öldüren Kabil'in soyundandılar. Çünkü Kabil ile Habil, Allah'a birer kurban sunmuşlar, ama Kabil'in kurbanı kabul edilmemişti. Çünkü o kardeşi Habil'i çekemiyordu.

Mü'minlerin annesi ve Huyey bin Ahtab'ın kızı Safıye'nin bu konudaki şehadetini nakletmek istiyoruz. Allah kendisinden razı olsun Safîye şunları anlatıyor:"Resulullah (sav) Medine-i Münevvere'ye gelip Küba'da Amr bin Avf in yanına konuk olduğunda, babam Huyey bin Ahtab ile amcam Ebu Yasir bin Ahtab, sabahın alaca karanlığında onun yanına gittiler. Ancak gün batarken eve döndüler. Fakat dönerken dağınık bir vaziyette yürüyorlardı. Ben de her zaman yaptığım gibi, şakalaşarak onlara yanaştım, fakat hiçbiri bana iltifat etmedi. Ayrıca çok düşünceli ve üzgün idiler. Amcam Ebu Y a s i r 'in babama: "O mu, O mu?" dediğini işittim. Babam da ona: "Evet, vallahi odur. Sen onu tanıdın mı? Bunu iyice tesbit ettin mi?" diye sordu. Amcam "evet", dedi. "Ona karşı nasıl duygular besliyorsun?" Babam dedi ki: Vallahi hayatta olduğum müddetçe ona karşı kalbimde bir düşmanlık bulunacaktır."

Bu, temiz ve ihlaslı bir kadının, mü'minlerin annesi Safî-ye'nin, babası aleyhinde yapmış olduğu bir şehadettir. Hz. Peygamberin risaletini ispatlayan mucize, onun babasını, tasdik edici bir mü'min yapmamış, aksine düşmanlığında pek ileri giden bir düşman haline getirmişti. Bu, Kabil'in kardeşi Habil'e yaptığı kötülüğün sebebi olan çekememezliğin bir etkisiydi. Halbuki mucizeler karşısında insanın sadece iman etmesi gerekir. Fakat Cenab-ı Allah ancak dilediği kuluna rahmet eder. Huyey bin Ahtab ile kardeşi, Medine civarında ve Medine içinde yaşayan yahudiler için pek mükemmel bir örnek teşkil etmektedir. Onlar müslümanlara karşı bu düşmanlık duygularıyla hareket ediyorlardı. Kalbleri kin ve öfkeyle doluydu. Hz. Peygamber'in başarıları karşısında Islama karşı düşmanlıklarını ve tahammül-süzlüklerini daha da arttırdılar. Müslümanların başına bir felaket gelmesini bekliyor ve şiddetle bunu ar-zuluyorlardı. Sonsuza kadar dünyada kalmak arzu ve iştiyakıy-la, kendilerini ebediyete ulaştıracağını zannetikleri işler yapmak istediler. Müslümanların kendilerini Medine'den kovmalarına fırsat bırakmamak için ellerinden gelen gayreti sarfettiler. Medine-i Münevvere'de kalan diğer müşriklerle birleştiler. Onları zahiren müslüman görünmeye, kafirliklerini kalblerinde saklamaya teşvik ettiler. Geçmişlerinde şöhret buldukları ve bugüne kadar da hala uygulaya geldikleri huy ve yaratılışlarının etkisiyle islam düşmanlarıyla beraberlik

kurdular. Bunların kışkırtmaları sonucunda, Evs ve Hazreç kabileleri içinde putperestliklerini devam ettiren az sayıdaki kafirler de yahudi-lere katıldılar. Bunlar zahiren müslüman olduklarını söyleyerek müslümanlar içinde bozgunculuk çıkarmaya gayret ediyorlar, müslümanların yenilgiye uğraması için her türlü yolu deniyorlardı. Bunların elebaşları Bedir Savaşı'ndan sonraki gazvelerde ortaya çıktı. Ibn Ishak, İslamiyetlerini açıklayarak asıl inançlarım gizleyip müslümanlara eziyet veren, Hz. Peygambere karşı da suikast hazırlayan yahudi münafıklardan çoğunun adını bildirmektedir. Bunlar arasında yahudilere katılıp müslüman olduklarını gösteren Evs ve Hazreç kabilelerine mensup birçok münafıktan da bahsetmektedir. Bunların başında Abdullah bin Übey bin Selül gelmekteydi. O, Mustalik oğulları gazvesinde şöyle demişti: "Eğer bu savaştan Medine'ye dönersek, üstün kimseler daha alçak olanları andolsun ki oradan çıkaracaktır.31 (Münafıktın: 8)

Başında Abdullah bin Übey bin Selül'ün bulunduğu Haz-reçli Münafıklar Ben-i Nadir oğullarıyla birlik olmuş, Hz. Peygambere karşı birçok desiseler düzenlemişlerdir. Yaptıkları yemini ve anlaşmayı bozmuşlar, müşriklere yardım etmek istemişlerdir. Abdullah bin Übey bin Selül ve taraftarları Nadir oğullarına haber salarak Medine'den çıktıkları takdirde, kendilerinin de onlarla beraber çıkacaklarını ve Hz. Peygamber tarafından kuşatıldıkları takdirde onlarla birlik olacaklarını bildirmişlerdi. Sonuçta onlar kendi elleriyle ve mü'minlerin elleriyle kendi evlerini harap edip yıkmaya başlamışlardı. İbn Übey bin Selül ve etrafındaki gurup, Nadir Oğullarına haber göndererek: Sebat edin. "Eğer siz (yurdunuzdan) çıkarılırsanız, andolsun ki, biz de sizinle beraber çıkarız; sizin aleyhinizde asla kimseye itaat etmeyiz. Eğer savaşa tutuşursanız mutlaka size yardım ederiz" (Haşr: ıu demişlerdi.

Bunlar hakkında, yüce Allah şu ayeti kerimeyi inzal buyurdu: "Münafıkların Kitap Ehlinin inkarcılarından olan kardeşlerine: 'Eğer siz (yurdunuzdan) çıkarılırsanız, andolsun ki, biz de sizinle beraber çıkarız; sizin aleyhinizde kimseye asla itaat etmeyiz; eğer savaşa tutuşursanız, mutlaka size yardım ederiz" dediklerini görmedin mi? Allah, onların yalancı olduklarına şahitlik eder. Andolsun ki, onlarla beraber çıkmazlar; savaşa tutuşmuş olsalar, andolsun ki,onlara yardıma koşmazlar; onlara yardıma gitseler mutlaka geri dönüp kaçarlar, sonra yardım da görmezler. Ey inananlar! Onların yüreklerine korku salan, Allah'tan çok sizlersiniz. Çünkü onlar, anlamayan kimselerdir."(Haşr: 11-13)

Nihayet noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, îbn Übey ile beraberindeki münafıkları nitelerken şöyle buyuruyor: "(Yahudileri kandıran münafıkların durumu), tıpkı insana: 'înkar et' deyip, insan da inkar edince: 'Doğrusu senden uzağım, Alemlerin Rabbi Allah'tan korkarım!' diyen şeytanın

durumu gibidir." (Haşr: 16)

Evs ve Hazreç kabileleriyle yahudilerin sürgün edilmeyip Medine'de bırakılanları Hz. Peygamberin mescidine gelerek müslümanların konuşmalarına kulak verir, onları alaya alırlar ve anlattıkları çeşitli vehimler, ortaya attıkları kafa karıştırıcı meselelerle mü'minlerin kalblerine şek ve şüphe tohumları ekmeye çalışırlar.

Münafıkların Mescidden Çıkarılmaları

tbn îshak'ın anlattığına göre, bir gün münafıklardan bir kaç kişi Mescid-i Nebevi'de birleşip kendi aralarında alçak sesle fı-sıldaşmaya başlamışlardı. Öyle ki, kimse duymasın diye adeta birbirlerine yapışmışlardı. Onları gören Hz. Peygamber Mescitten çıkarılmalarını emretti. Bunun üzerine sahabiler onları mescitten zorla dışarı attılar. Mü'minlerden biri, bir münafığın ayağından tutarak şiddetle yerde sürüklüyordu. Bir diğer münafık ise mü'minin biri tarafından çekilip dışarıya atılıyor; suratı tokatlanıyor lanetleniyordu. Mü'minler onlara şöyle diyorlardı: "Ey murdar münafık! Yeter artık. Ey münafık, Hz. Peygamberin mescidinden defol!" Öte yandan bir başka mü'min sakallı bir münafığı yakalıyor, sakalından tutup çekiyor, şiddetle dışarıya atıyordu. Bir başka mü'min, perçemli bir münafığı yakalıyor, perçeminden tutup yerde sürüklüyor ve zorla mescidin dışına atıyordu. Onları bu şekilde şiddet kullanarak mescid dışına atarken en ağır sözleri de söylüyorlardı: "Bir daha Resu-lullahın mescidine yaklaşma, çünkü sen necissin! Şeytan sana galip geldi ve seni altetti."

Bunlar ve kötülüklerini devam ettiren yahudiler, Hz. Peygamber ve ashabına en

büyük eziyetleri yapmış kimselerdi. Münafıklar, müslümanlar arasına tereddüt sokmaya, onların morallerini bozmaya ve hezimet ruhunu aşılamaya çalışıyorlardı. Ne yazık ki, müslümanlar arasında onlara kulak verenler de çıkıyordu. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce rabbimiz şöyle buyurmuştur: "Eğer (cihada) çıkmak isteselerdi, onun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davta-nışlarından hoşlanmadı ve onları durdurdu: 'Acizlerle beraber oturun!' denildi. Sizin içinizde (savaşa) çıkmış olsalardı ancak sizi bozmaya çalışırlar ve fitneye düşürmek için aranıza sokulurlardı. İçinizden onlara kulak verenler de var. Allah, kendisine yazık edenleri bilir. Andplsun ki, daha önce de fitne çıkarmak istemişlerdi. Sana karşı birtakım işler çeviriyorlardı, sonunda onlar istemedikleri halde Allah'ın emri üstün geldi." (Tevhec 46-48)

Yahudiler münafıkların ardında duruyor, onlarla yardımla-şıyor, onlarla birlikte müslümanlara karşı suikast planları hazırlıyor, tuzak kuruyorlardı. Yüce Allah da onların planlarını bozarak hilelerini ters çeviriyordu. Yahudiler bütün mü'minle-rin kalblerine şek ve şüphe tohumlarını ekmek için önce zahiren mü'min olduklarını ifade ediyor, sonra da müslümanları dinden dönmeye yüreklendirmek için irtidad ettiklerini açıklıyorlardı, işte bunlar hakkında yüce Allah şöyle buyuruyor: "İnananlara indirilmiş olana, günün başında inanın, sonunda inkar edin ki, belki dönerler ve dininize uyanlardan başkasına inanmayın!" De ki: "Doğru yol Allah'ın yoludur." Ve yine onlar: "Size verilenin bir başkasına da verildiğine veya Rabbinizin katında müslümanların karşı delil getirip sizi alt edeceğine inanmayın" derler. De ki: "Doğrusu bol nimet Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir. Allahfın lütfü) geniştir. O herşeyi bilir". (Ali İmran: 72- 73)

Yahudiler işte böyle fesatlık yapıyor, münafıkça hareketlerde bulunuyor, münafıklıklarını açığa vuruyor, putperestleri de münafıklığa davet ediyorlardı. Bu iki yüzlülükleriyle müslü-manlar arasına bölünme ve parçalanma ruhunu aşılıyor, sonra da mü'minlerle alay ediyorlardı. Nitekim Kur'an-ı Kerim, onların bu vasıflarını açık bir şekilde dile getirmiştir.

Yahudilerin Bozgunculuğu

Cahiliye devrinde Evs ve Hazreç kabilelri arasında sürekli savaş vardı. Nihayet yüce Allah onları İslamiyet bağıyla bir araya getirip kalblerini birbirine ısındırdı ve müttefik bir kuvvet haline geldiler. Bu iki kabile arasında eskiden düşmanlık olduğunu bilen yahudiler, küllenen bu düşmanlığı yeniden alevlendirmeye çalışıyorlardı. Her iki grupta da iman zayıflığından, ya da asabiyyet kalıntısından dolayı yahudilere kulak veren kimseler çıkıyordu.

Yahudiler arasında yaşlı, kindar ve hasetçi bir adam olan Şemmas bin Kays, Hz. Peygaberin durumundan ürkmüş, Bedir savaşında Cenab-ı Allah'ın ona ikram ettiği zaferden dolayı korkmuştu. Daha önce birbirlerine düşman olan Evs ve Hazreç kabilelerinin bir arada dostça yaşadıklarını, birbirlerine destek olduklarını ve birleşik bir kuvvet oluşturduklarını görünce korkusu daha da artmıştı. Onların îslamiyet çatısı altında bir araya geldiklerini gören Şemmas şöyle demişti: "Kayla oğulları bir araya geldiler, bu ülkede hep bir arada yaşıyorlar. Allah'a andolsun ki, onlar istikrar içinde bir araya gelince bize bu beldede yer kalmaz!" Bu ihtiyar adam, uzun uzun düşünerek planlar hazırladı. Sonuçta iki kabile arasında eski tarihlerde yapılan Buas savaşlarını hatırladı. Ve o savaşı Ensar arasında yeniden gündeme getirdi, iki kabile arasında düşmanlığı alevlendirmek için yaptığı propagandalara bazı zayıf akıllılar da alet oldular. Bu savaşı yeniden dillerine dolayıp birbirleriyle çekişmeye ve övünmeye başladılar. Karşılıklı tartışmalar o kadar şiddetlendi ki, biri Evs'den, diğeri Hazreç'ten iki kişi, gırtlak gırtlağa boğuşmaya başladılar. Biri diğerine: "isterseniz yeniden savaşırız" diyordu. Orada bulunanlar çok öfkelenmiş, yeniden savaşacakları günü bile tesbit etmişlerdi.

Durumu öğrenen Hz. Peygamber, bunun bir yahudi fitnesi olduğunu anlamış ve beraberindeki muhacir sahabilerle birlikte yanlarına giderek şöyle demişti: "Ey müslüman topluluğu! Allah sizin cahiliyetle olan bağlarınızı kesip kopardıktan, kalb-lerinizi birbirinize ısındırdıktan, size İslam hidayetini nasib ettikten ve îslamiyetle müşerref kıldıktan sonra ve ben de aranızda olduğum halde hala ortaya cahiliyet davalarını mı atıyorsunuz?!" Allah ve Resulü bu olayın bir şeytan oyunu ve düşman tuzağı olduğunu Ensar'a anlattı. Bunun üzerine onlar, hatalarını anlayarak birbirlerini kucakladılar. Sonra itaat edip emir dinleyerek Resulullah'la birlikte geri döndüler. Böylece Cenab-ı Allah, kafir yahudilerin tuzaklarını kendi aleyhlerine çevirmiş oldu. Noksanlıklardan münezzeh olan rabbimiz yahudilerle ilgili olarak şöyle buyurmuş: " De ki; 'Ey kitap ehli, gerçeği

gör (üp bil) diğiniz halde, niçin Allah'ın yolunu eğri göstermeye yel-tenerek mü'minleri Allah yolundan çevirmeye çalışıyorsunuz? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir." (ai-i tmran: 99)

Yine Cenab-ı Allah, yahudilerin aldatmalarına kapılan müs-lümanlarla ilgili olarak şöyle buyuruyor: "Ey inananlar, kitap verilenlerden herhangi bir gruba itaat ederseniz, sizi, imanınızdan döndürüp kafir yaparlar. Size Allah'ın ayetleri okunmakta ve O'nun elçisi de aranızda iken nasıl inkar edersiniz? Kim Allah'a sarılırsa, muhakkak o, doğru yola iletilmiştir. Ey inananlar, Allah'tan O'na yaraşır bir şekilde korkun. Ve ancak müslümanlar olarak ölün ve topluca Allah'ın ipine yapışın, ayrılmayın; Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz. (Allah) Kalblerinizi birleştirdi, O'nun ni-metiyle kardeşler haline geldiniz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz, sizi ondan kurtardı. Allah size ayetlerini böyle açıklıyor ki, yola gelesiniz. İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten uzaklaştıran bir topluluk olsun; işte onlar kurtuluşa erenlerdir. Kendilerine açık deliller geldikten sonra ayrılığa düşüp ihtilaf edenler gibi olmayın. İşte onlar, (evet) onlar için (kıyamet günü) büyük bir azap vardır" (Ai-i İmran. 100-105)

Bu ayeti kerimede mü'minler, aralarındaki birliği bölüp parçalayan yahudilerden sakındırılmakta, Önceki bölük, pörçük ve dağınık halleri kendilerine hatırlatılmakta, aralarına sızdırılmak istenen kötülüğe karşı tedbirli olmalarını açıklayan yollar bildirilmektedir. Bu yol da, mü'minlerin birbirlerine hayrı tavsiye etmeleri, iyiliği emredip kötülükten sakındırmaları dır. Mü'minler içinde sapıklık ve ayrılığa düşenleri, akıllı ve hikmet sahibi olan diğer mü'min kardeşleri irşad etmelidir. Apaçık beyyineler ve ayetler geldikten sonra bölünüp parçalanmaksa, çok büyük bir günahtır. Bunlar için büyük bir azap vardır.

Hepsi Bir Değildir

Buraya kadar anlattıklarımız, Hz. Peygamberin hicreti esnasında Medine'de bulunan yahudiler için doğru olmakla birlikte, bu hüküm, yahudilerin çoğunluğu

için verilen bir hükümdür ve hepsini aynı kefeye koymak da doğru tleğildir. Çünkü onlar arasında bazı kimseler, din olarak İslamiyeti seçmiş, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'a ve Resulüne hakkıyla iman etmiştir. Nitekim bunlarla ilgili olarak ayeti kerimede şöyle buyurulmaktadır: "Ama hepsi bir değildir. Kitaplılar içinde, gece saatlerinde ayakta durup Allah'ın ayetlerini okuyarak secdeye kapanan bir topluluk da vardır. Onlar, Allah'a ve ahiret gününe inanırlar, iyiliği emreder, kötülükten men ederler; hayır işlerine koşuşurlar. İşte onlar iyilerdendir. Yaptıkları hiç bir iyilik inkar edilmeyecektir. Şüphesiz Allah, (günahlardan) korunanları bilmektedir." (AJ-ı tmran 113- 115)

Ehli kitaptan olan bu kimseler, aynı zamanda Hz. Peygambere de inandıkları için iki defa sevap ve mükafat göreceklerdir. Örnek olarak yahudi alimlerinden iki kişiyi anacağız. Bunlardan biri Abdullah bin Selam, diğeri de Muhayrık'dır. Siyer kitaplarında Abdullah bin Selam'ın, müslümanlığıyla ilgili olarak şöyle dediği nakledilmektedir: "Hz. Peygamberin ri-saletle görevlendirildiğini duyduğumda, onun vasıflarım, adını ve ne zaman peygamber olacağını bildiğimden dolayı, kendisinin peygamber olarak Medine'ye gelişini bekliyordum." O, bu bilgiyi içinde sır olarak saklıyor, kimseye bir şey söylemiyordu.

Abdullah bin Selam, Hz. Peygamberin Medine-i Münevve-re'ye hicretinden önce de onu tanıyor, Tevrat'ta müjdelenen peygamberlik sıfatlarını biliyordu. Peygamber efendimizin Medine'ye gelmesine o kadar sevinmişti ki, onun bu niteliklerini sayarak kendi aile efradına hitapta bulunmuş, ama aile efradı onun bu görüşlerine katılmamışlardı. Hatta halası, bu sevincinden dolayı kendisine şöyle demişti: "Yemin ederim ki, îmran oğlu Musa'nın Medine'ye gelişini duysaydın, bu kadar sevin-mezdin."

Bu ihlaslı mü'min, inancına geçmişin taassubu karışmadığından ve kalbi lekelenmediğinden dolayı halasına şöyle demişti: "Halacığım! Allah'a andolsun ki, Muhammed de îmran oğlu Musa'nın kardeşidir. Onun dinindedir. Onun dini ile gönderilmiştir." Onun bu sözleri üzerine halası, görüşlerini kabul etmişti.

îhlaslı yahudi bilgini Abdullah bin Selam, hakkı ve hakikati tanımış, gerçeği idrak etmişti. Ama milleti olan yahudiler nasıl bir yaradılışta olduklarım ve içinde bulundukları sapıklıkları biliyordu. Onların kendi heveslerini tanrı

edinmiş olduklarını da unutmuş değildi. Onlar ırklarını kendileri için bir din saymaktaydılar. Yoksa, kendi eski inançlarına bağlılıkları da yoktu. îşte Abdullah bin Selam onların iç yüzlerini açığa çıkarmak maksadıyla, iman ettikten sonra imanını açıklamamış ve bu halde iken Resulullah (sav)'m yanına giderek ona şöyle demişti: "Ey Allah'ın Resulü! Yahudiler şaşkın ve iftiracı bir millettirler. Gerçeği yalanlayarak batıla sarılırlar. Senden,, beni bir odaya kapatmanı, onlara göstermeni istiyorum. Benim İslam'a girmeden önce onlar arasında nasıl bir insan olduğumu gana anlatsınlar. Çünkü onlar benim İslam'a girdiğimi öğrenince, bana iftira edecek ve ayıplayacaklar dır." Bundan sonrasını da yine onun dilinden aktaralım. "Hz. Peygamber beni bir odaya kapattı. Sonra yahudiler onun yanına geldiler ve kendisiyle konuştular. Hz. Peygamber onlara: "Hüseyn bin Selam (bu Abdullah bin Selam'ın İslam'dan Önceki adıdır) hakkında ne düşünürsünüz" diye sordu. Onlar: "O bizim efendimizdir. Efendimizin oğludur. Bizim en hayırlımız ve en bilgin olanımızdır" dediler. Bunun üzerine Abdullah bin Selam, odadan çıkıp yanlarına geldi ve onlara şöyle hitap etti: "Ey yahudiler topluluğu! Allah'tan sakının ve Hz. Muhammed'in size getirdiği dini kabul edin. Andolsun ki, sizler onun Allah Resulü olduğunu elbette bilmektesiniz. Çünkü onun ad ve nitelikleri elinizde bulunan Tevrat'ta anlatılmaktadır. Doğrusu ben onun, Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ediyorum. Ona iman ediyor, onu tasdik ediyor ve onu peygamber olarak tanıyorum." Bu sözler üzerine yahudiler kendisine "Sen yalan söyledin!" dediler. Ben Hz. Peygambere dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Ben bunların iftiracı, hain, yalancı, fasık ve yoldan çıkmış bir millet olduklarını söylememiş miydim? îşte gördün. Ben müslüman olduğumu, ailemin de topluca İslâmiyeti kabul ettiklerini açıkladım."

Yahudiler Abdullah bin Selam'a Islamiyete girmesinden sonra fazlasıyla dil uzattılar ve : " O bizim yanımızdaki en kötü kimselerdendir" dediler. Halbuki daha önce onun kendileri arasında en hayırlı, en bilgili ve adil bir kimse olduğunu itiraf etmişlerdi. Fakat bildikleri şeyi inkar etmek ve aşina oldukları hakikati gizlemek yahudilerin Özelliklerindendir.

Yahudiler arasında hakikati tanıyan insaf sahibi kimselerden ikincisi de, Muhayrık'tır. O da İslam öncesinde yahudilerin önde gelen şahsiyetlerinden ve bilginlerinden biriydi. Fazlasıyla zengindi. Tevrat'ta anlatılan sıfatlarıyla Hz. Peygamberi tanıyordu. Irkçılığı kendisi için bir itikat sayan kimselerden değil, aksine hakka inanan ve uyulması en uygun şeyin hak olduğunu bilen

kimselerdendi. İbn İshak der ki: Dindaşları ona galip geldiler. Öyle ki Uhud gününde onlara hitaben şöyle dedi: Ey yahudiler topluluğu! Allah'a andolsun ki sizler, Muhanımed'in size karşı üstün geleceğini daha Önce bilmekteydiniz!" Böyle dedikten sonra silahım aldı, Hz. Peygamberin yanına gelerek askerleri arasına katıldı, ardından kalanlara da şu tavsiyede bulundu: "Eğer bu Uhud savaşında öldürülürsem bütün mallarım Hz. Muhammed'in olsun. O, bu mallarımı dilediği gibi sarfetsin." Savaştı ve nihayet öldürüldü. Onunla ilgili olarak Resulullah (sav) şöyle dedi: "Muhayrık yahudilerin en hayırlı-sıdır." En şiddetli bir anda müslüman oldu, Kureyşliler, müs-lümanlardan öç ve intikam almak için savaşmak üzere Medine'ye geldiklerinde, bu zorlu durumda o, mü'minlerin saflarında yer almaktan başka bir iş yapmadı. Allah yolunda şehid oldu. Kendi zatı itibariyle çok iyi bir insandı. Yuhudilerin de en hayırlısıydı.

Çekememezlik

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah genel olarak ehli kitaptan ve özel olarak da yahudilerden söz ederken, aralarında mutedil kimseler bulunmasına rağmen çoğunun kötü işler yapmakta olduğunu haber veriyor. Onların seslerini çıkarabilen büyük çoğunluğu ise inatkarlıklarını, diğer insanlara karşı kıskançlık ve çekememezliklerini, insanları sevmediklerini açığa çıkarmaktadırlar. Bu vasıflarını devam ettiren yahudiler her nerede olurlarsa olsunlar, insanlara tiksintiyle bakarlar. Onların savaşdan sonraki durumlarını anlatmıştık. İnananlara karşı galip gelmek ve onlardan Öç almak için yaptıkları haince işleri bildirmiştik. Hased ettikleri bir kimseye Allah tarafından bir hayır ve iyilik dokunduğunda, onu çekemiyenler öfkelerinden kudururlar. Müslümanlarla yaptıkları anlaşmanın birinci yılında Hz. Peygambere karşı seslerini çıkarmamışlardı. Fakat daha sonra müslümanlara karşı bir grup oluşturma yoluna girdiler. Halbuki Hz. Peygamber, yaptığı anlaşmada onlarla iyi geçineceğini, aynı toplum içinde birlikte yaşayacaklarını herkesin kendi dilinde, yaşantısında serbest olacağını ifade etmişti. Aralarında dostluktan, iyilik ve takva üzere yardımlaşmaktan, Medine-i Münevvere'ye saldıracak düşmanlara karşı birlikte hareket etmekten başka bir maksatları olmadığım da ifade

buyurmuştu. "Sizin dininiz size, benim dinim bana" demişti.

îşte böyle. Yahudiler, Hz. Peygamberi ve ona iman edenleri çekemiyor, onlara karşı kalblerinde büyük bir kin ve öfke taşıyorlardı. Mü'minler, onlarla yaptıkları anlaşmaya sadık kaldıkları halde, yahudiler onlara karşı kalblerinde kin saklıyorlardı. Bedir zaferi kazanılınca, bu zaferin ilk meyveleri onların hased hastalığına yakalanan kalblerinde görülmeye başladı. Hemen harekete geçerek inananlar arasına fesad tohumları ekmeye giriştiler. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için de müşriklerle elbirliği ettiler. Onları münafıklık alanına çekmeye çalıştılar. Müşrikler de onlara uydular ve bir münafık topluluğu meydana getirdiler. Onların kindar ve hasedçi kalblerinde nifak hastalığı yerleşmeye başladı. Münafıklığın Bedir zaferinden sonraki ilk etkisi müslüman cemaati birbirinden koparmak yolundaki teşebbüslerinde görüldü. Onlar, mü'minlerin saflarını parçalamaya çalıştılar. Savaşlar devam ettiği sürece de münafıklık giderek arttı. Savaşınkızıştığı anda münafıklar hemen islam cemaati arasından sıyrılarak, saflar arasında boşluk meydana getirmeye çalışıyorlardı. Hicretin üçüncü yılında yapılan Uhud gazasında, müslüman askerler arasına yenilgi ruhunu yerleştirmeye çalıştılar. Zayıf kalbli mü'minleri korkutup ürkütmek istediler. Öyle ki, îslam askerleri arasında bulunan iki grup dağılmaya ve geri kaçmaya yeltendi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Hani sen, erkenden ailenden ayrılmıştın (Uhud'da) mü'minleri savaş üslerine yerleştiriyordun. Allah işitendir, bilendir. Sizden iki takım, bozulup geri çekilmek üzereydi. Halbuki Allah onların dostuydu, inananlar yalnız Allah 'a güvensinler. Andolsun ki, siz düşkün bir durumdayken Be-dir'de yardım etmişti. O halde Allah'tan korkun ki, şükredebilesiniz." (Al-i îmran-121-123)

Bozulmaya yüz tutan bu iki gurup zayıf imanlılardan ve münafıklardan idiler. Mü'minler Bedir savaşına sevinç ve ferah* içinde girmişlerdi. Uhud gazasına girerken ise, münafıklar onların aralarına acizlik ve tereddüt ruhunu aşılamaya çalışmışlardı. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, eğer yenilgi sebeplerine tutunmamışlar, dosdoğru yolda yürümüşler, Allah'ın emirlerine muhalefet etmemişlerse, mü'minleri muzaffer kılmayı taahhüt etmiştir. Hz. Peygamber Medine-i Münevve-re'de yaşadığına göre, elbetteki bu hasedçiler ve fîtnekar münafıklar sahabeleri çember içine alacaklardı. Dolayısıyla Hz. Peygamberin, sahabilerini bu münafıklara karşı koruması ve onlardan sakındırması gerekirdi. Hz. Peygamber de bu görevini Allah'ın emriyle yerine getirmişti. Bu nedenle Allahü Teala şöyle buyurmuştur: "Ey inananlar, sizden

olmayanları dost edinmeyin. Onlar sizi şaşırtmaktan geri durmazlar, sıkıntıya düşmenizi isterler. Onların öfkesi ağızlarından taşmaktadır. Kalblerinde gizledikleri (kin) ise daha büyüktür. Eğer düşünürseniz, size ayetleri açıkladık. îşte siz, onlar sizi sevmezken onları seven kitapların bütününe inanan kimselersiniz. Onlar sizinle karşılaştıkları zaman "inandık" derler. Kendi başlarına kaldıklarında da size karşı öfkeden parmaklarını ısırırlar. De ki: 'Öfkenizden çatlayın! Şüphesiz Allah kalblerde olanı bilir.' Size bir iyilik dokunsa (bu), onları tasalandırır; size bir kötülük do-kunsa ondan ötürü sevinirler. Eğer sabreder, Allah'dan kor-karsanız, onların hilesi size hiçbir zarar vermez. Şüphesiz Allah (m bilgisi), onların yaptıklarını kuşatmıştır. (Onlar ne yapsalar Allah hepSİnİ bilir)." (AI-i tmran: 118-120)

îşte bu ayetlerde yahudilerin kinlerini ve insanları hakikatten çevirerek nefisleri fesada vermelerini ve mü'minleri birbirinden ayırmak içjn yaptıkları çalışmaları görmekteyiz. Bunlar, sadece insanlar arasındaki sosyal ilişkileri bozmaya, imanları zayıflatmaya, gayri müslimleri münafıklık yapmaya teşvik etmekle yetinmemişler; aksine bu hususta onlara katkıda bulunmak amacıyla ortaklık etmiş, müzminlerin kalblerine şek ve şüphe tohumlarını ekmek için var güçleriyle çabalamışlardır. Çünkü onlar nefîslerindeki hasedlerinden ötürü kafirlik yapmayı içten arzulamaktadırlar. Bu uğurda da Hz. Peygambere, peygamberliğinin gerçek olup olmadığını öğrenmek için değil fakat cevap verememesi ve dolayısıyla aciz kalarak müslüman-Jarın ondan şüphelenmeleri için zor sorular yöneltiyorlardı. Onların bu yolda verdikleri uğraşlara bazı örnekler vereceğiz.

"Kitap Ehliyle Ancak En Güzel Tarzda Mücadele Edin"

Hz. Peygamber, risaletinde bir gedik açmak ve tereddüt meydana getirerek onu zor durumda bırakmak umuduyla müslüinanlara karşı tuzak kurmak ve kalblerine ürküntü bırakmak emelinde olduklarını bildiği halde, ehli kitap ile en güzel bir tarzda mücadele etmiştir. Çünkü ona bu emri veren yüce Allah'tır. "Onlarla en güzel bir tarzda mücadele et" Çünkü bu, insanları hikmet ve güzel

öğüt ile Allah'ın yoluna davet etmenin en güzel şeklidir.

Eh-i kitap Hz. Peygambere çeşitli sorular yöneltirlerdi. O da bunlara, Allah'ın kendisine vermiş olduğu Kur'an ve hikmetle cevap verir, tuzaklarını ve hilelerini geri çevirirdi. Böylece tuzaklara kendilerini düşürür ve risaletini kuvvetlendirirdi. Bu yolla şüphecilerin bütün kuşkuları giderilmiş olurdu.

Hz. Peygambere, kıyametin ne zaman kopacağını sormuşlardı. Halbuki onlar, bunu Allah'tan başkasının bilemeyeceğini, ellerindeki kitaplardan okumuş ve öğrenmişlerdi. Bunun cevabını bildikleri halde, yine de bu soruyu ona yöneltmişlerdi. Müşriklerin tartıştığı ölüm sonrası diriliş meselesi hususunda insanların zihinlerine şüphe tohumlarını ekmek istemişlerdi. Yüce Allah bu soruyu ve bunun doğru hikmetli cevabını şu ayeti kerimede vermiştir: "Sana (kıyamet) saat(in) den soruyorlar: Gelip çatması ne zaman (olacak) diye. De ki: Onu ancak Rab-bim bilir. Onun vaktini O'ndan başka belirtecek yoktur. Göklerin ve yerin ağırlığını kaldıramayacağı o saat sizlere ansızın gelecektir. Sen sanki öğrenmişsin gibi sana soruyorlar. De ki: "Onu bilmek ancak, Allah'a mahsustur. Fakat insanların çoğu bu gerçeği bilmezler." (Araf 187)

Onların bazısından gelen sorular Hz. Peygamberin risaleti konusunda şüphe uyandırıcı nitelikte idi. Sözcüleri diyordu ki: Eğer iddia ettiğin gibi peygamber isen, bize kıyametin ne zaman kopacağını haber ver.

Noksanlıklardan uzak olan yüce rabbimiz Hz. Peygamber (sav)'e, her ne kadar bu soru imansız bir kimse tarafından gel-mekteyse de, ona yukarıdaki cevabı vermesini emir buyurmuştu. Çünkü bu cevap, hakkın ta kendisiydi. Hakka uymaksa bir mecburiyettir.

Yine Hz. Peygamberi zor durumda bırakmak ve mü'minlerin kalblerine şüphe tohumları ekmek maksadıyla ruhun mahiyetini sormuşlardı. Yüce Allah da Hz. Peygambere, ancak kendisinin bileceği kainat sırlarından olduğunu söylemesini emir buyurmuştu: "Sana ruhtan sorarlar. De ki: Ruh, rabbimin emrin-dendir. Size ilimden pek az bir şey verilmiştir." (îsra: 85)

Ruhun mahiyeti hala ilahi sırlardan bir sır olarak muammalığını muhafaza etmektedir. Onun mahiyetini Allah'tan başkası bilemez. Biz sadece ruhun

varlığını hisseder, görüntülerini idrak ederiz. Ama iç yüzünü bilemeyiz. İnsanoğlu kainatı ve onun görünümlerini tanımıştır. Araştırma neticesinde felekleri tanıyıp bilmiştir. Burçları öğrenmiştir. İnsanoğlu semaya yükselmiş aya ulaşmış, ama şu ana kadar ruhun mahiyetini ve künhünü idrak edememiştir.

Yine ehl-i kitap, Hz. Peygambere Zülkarneyn'i ve onun neler yaptığını, kim olduğunu sormuşlardı. Yüce Allah ona vahiy göndererek şu cevabı göndermesini bildirmişti: u(Ey Muham-med), sana Zülkarneyn3den soruyorlar: 'Onu size anlatacağım' de. Biz yeryüzünde onun için sağlam bir mekan ve onda istediği gibi hareket edebileceği yönetim hürriyeti hazırladık ve kendisine (muhtaç olduğu) her şeyden bir sebep verdik. (Ulaşmak istediği her şeye ulaşmanın yolunu, aracını verdik). O da, (kendisini batı ülkelerine ulaştıracak) bir yol tuttu. Sonunda güneşin battığı yere ulaşınca onu, kara balçıklı bir suda batıyor gördü. Orada bir millete rastladı. Dedik ki: 'Ey Zülkarneyn! Onlara azap da edersin, iyi muamelede de bulunabilirsin' 'Haksızlık yapana azap edeceğiz. Sonra rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratır; ama inanıp yararlı iş işleyene mükafat olarak güzel şeyler vardır, ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz' dedi. Sonra yine biryol tuttu. Sonunda güneşin doğduğu yere ulaşınca, güneşi kendilerini elbise, bina gibi şeylerle örtmediğimiz bir millet üzerine doğuyor buldu. îşte bunun gibi, onun yaptıklarının hepsini baştanbaşa biliyorduk. Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda iki dağın arasına ulaşınca, orada neredeyse hiç söz anlamayan bir millete rastladı. Dediler ki: 'Ey Zülkarneyn! Doğrusu Ye'cüc ve Me'cüc bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir vergi verelim." Dedi ki: 'Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir. Bana gücünüzle yardım edin de, sizinle onlar arasına sağlam bir sed yapayını. Bana demir kütleleri getirin. Bunlar iki dağın arasını doldurunca kükreyin' dedi. Demirler ak kor hale gelince: 'Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim' dedi. Artık Ye'cüc ve Me'cuc onu ne aşabildiler, ne de delip geçebildiler. (Zülkarneyn): 'işte bu, Rabbimin tayin ettiği zaman gelince onu yerle bir eder; Şüphesiz rabbimin verdiği söz gerçektir." (Kehf. 83-98)

Bu, Hz. Peygamberi aciz bırakmak maksadıyla sorulmuş bir soruydu. Eğer o buna cevap vermemiş olsaydı sevinçlerinden kanatlanıp uçacaklar ve insanların kalblerine şüphe bırakacaklardı. Esas hedefleri ve maksatları buydu. Fakat karşılaştıkları cevap gerçekten derin bir bilginin ürünüydü. Hz. Peygamberin cevabı, Zülkarneyn'in hayatını, yaptığı işleri ve bütün hallerini iyice tetkik etmiş

bir kimsenin cevabıydı. Onun bu hayret verici doğru -açıklamaları, dinleyicilerin akıllarını ve kalblerini uyardı. Pür dikkat kesildiler. Bu cevap mü'minleri dinlerinde sebatkar kıldı. Sevdikleri tslamiyete daha da sarılmalarına vesile oldu. Yine, üzerinde şüphe uyandırmak için Kur'an-ı Kerimle ilgili bir soru da yöneltmişlerdi. Halbuki KurJan-ı Kerim Hz. Mu-hammed'in risaletinin hücceti ve deliliydi. Kur'an'm içine önünden, ya da arkasından hiç bir şekilde batıl giremezdi. "Ey Mu-hammed! Getirdiğin bu kitabın Allah katından geldiği doğru mudur? Halbuki biz bu kitabın, Tevrat gibi ölçülü cümleleri olduğunu görmüyoruz! diye sormuşlardı. Hz. Peygamber onlara şu cevabı verdi: "Siz bu Kitab'm gerçekten Allah katından gelen bir kitap olduğunu biliyorsunuz ve onun adını elinizdeki Tevrat'ta da görmektesiniz. Eğer bunun bir benzerini ortaya koymak için insanlar ve cinler bir araya gelseler, yine de bir benzerini ortaya koyamazlar!"

Bu defa sorularını başka bir tarafa yönelttiler. Çünkü onların itirazları basit ve gevşekti. Kur'an'm ifadelerindeki ölçülülüğün, Tevrat'ın ifadeleriyle karşılaştırılması mümkün değildi. Her ne kadar Tevrat, Hz. Musa'ya inen on levhadan ibaret ilahi bir kitap olsa da, Kur'an'm kendine özgü bambaşka bir üslubu vardı. Ayrıca her peygamberin kendine mahsus ayet ve mucizeleri bulunmaktadır. İşte bu yüzden soruyu bir başka şekle sokarak sorma yoluna gittiler. Dediler ki: "Ey Muhammed bu Kur'an'ı sana bir insan ya da cin öğretmedi mi?"

Hz. Peygamber onlara şöyle cevap verdi: "Allah'a andolsun ki, sizler Kur'an'm Allah katından gönderilen bir kitap olduğunu ve benim de Allah'ın elçisi olduğumu gayet iyi bilmektesiniz. Çünkü bunlar elinizde bulunan Tevrat'ta da geçmektedir."

Yine işi inada bindirerek dediler ki: "Ey Muhammed! Allah bir kimseyi peygamber olarak gönderdiği zaman, onun dileklerini yerine getirir. Sen de bize gökten, bizim okuyabileceğimiz bir kitap getir. Yoksa biz sana bu Kur'an'ın bir benzerini getiririz."

Bu sözleriyle, Kur'an'ın bir benzerini getirebileceklerini ifade ediyorlardı. Buna Yüce Allah, peygamberinin diliyle şöyle cevap veriyor: "De ki: 'Andolsun, eğer insan (lar) ve cin(ler) şu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, yine

onun benzerini getiremezler. Birbirlerine arka ol(up yardım et) seler de (bunu yapamazlar). "(Isra. 88)

Söylenmek istenen şudur: Yapabilirseniz, Kur'an'ın bir benzerini getirin bakalım. Ama bunun üstesinden gelemezsiniz. Getirmeye kalkışsanız da getiremiyeceğiniz açığa çıkar. Sapıklığınızın ve hilelerinizin iç yüzü anlaşılır. Çünkü sizler, müşriklerin yapmadıklarını kendi nefislerinizde düşlüyorsunuz.

Kendi maddi akılcılıklarını gösteren bir başka soru daha sormuşlardı. Bu soru, onların, Allah'ın varlığım ve yüce sıfatlarını bilmediklerini de ispatlıyordu. Halbuki Allah'ın misli yoktur. O, güçlü ve hikmet sahibidir.

Onlar bu gibi soruları yöneltiyorlardı. Çünkü determinist felsefenin etkisi altında kalmışlardı. Bu felsefeden başka bir şeye inanmıyorlardı. Adi sebepleri kainatın kanunları olarak kabul ediyorlardı. Onlara göre her şey illiyetten meydana gelmiştir. Gerek insanın varlığı, gerek kainattaki diğer varlıkların bir sebebi vardır. Onları meydana getiren sebebin de bir başka sebebi vardır. îşte kısaca tyonya felsefesi bu yolu tutmuştur. Bunlara göre bütün alem, illiyet kanunu ile meydana gelmiştir. Bunun bir teselsül inancına dayalı olduğu şüphesizdir. Halbuki teselsülün sonu yoktu. Böyle bir soru yöneltmekle, Hz. Peygamberin güya acizliğini ortaya çıkarmak istemişlerdi. Halbuki her şeyin failinin, kendi dilediğini yapan ve kendi ihtiyariyle her şeyi yaratan yüce Allah olduğunu unutmuşlardı. O'nun, kainatı sebeplilik, ya da illiyete değil de, kendi serbest iradesiyle meydana getirdiğini hatırlarına getirmemişlerdi. İşte kafirliklerinin bir göstergesi olan soruları şuydu: "Ey Muhammed! Haydi diyelim ki, bu kainatı Allah yaratmıştır. Peki Allah'ı kim yarattı?" Bu soru karşısında Hz. Peygamber Öfkelenmiş, rengi atmış, sonra da yüce yaratıcı hakkındaki bu yersiz sorudan dolayı onlara çok sert davranmıştı. Çünkü bu soruyu soran yahudiler kitap ehlindendiler. Onların yüce Allah'ın zatını ve sıfatlarını tanımaları, onun evvel ve ahir, zahir ve batın olduğunu, dilediğini yapabilen, her şeye gücü yeten, fevkinde bir şey bulunmayan, kainatı, gökleri ve yeri daha önce bir benzeri olmadığı halde meydana getiren bir zat olduğunu bilmeleri gerekirdi.

Araplardan böyle bir soru gelmemişti. Çünkü onlar, bu kainatı yüce Allah'ın yarattığını biliyorlardı. O'nun sadece kendi elleriyle yaptıkları putları, ibadet hususunda Allah'a ortak koştuklarından dolayı müşrik sayılmışlardı. Halbuki

Cenab-ı Allah o putların bir hakikatları olduğuna dair bir delil indirme-miştir. Yahudilerin söz konusu soruyu yöneltmelerinden dolayı Hz. Peygamber çok Öfkelenmişti. Kitap ehlinden oldukları halde yahudilerin, kendisine putperest müşrikler tarafından yöneltilmeyen bir soru yöneltmelerini üzüntüyle karşılamıştı. Irkçılık, asabiyet ve inatları yüzünden onlar akla hayale gelmeyecek akıl dışı sözler söylemişlerdi.

Bu haberi rivayet eden Said bin Zübeyr diyor ki: Peygamber efendimiz öfkeli ve üzgün durumda iken Cebrail yanına gelmiş, onu teskin edip: "Ey Muhammed kendine gel ve sakin ol!" demiş. Sonra da ona, Allah'tan şu vahyi bildirmişti: "De ki: O Allah tektir. Allah samed'dir (Her şey varlığını ve bekasını O'na borçludur. Her şey O'na muhtaçtır. O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) Doğurmamış ve doğurulmamıştır. Hiç bir şey O'nun dengi

değildir" (İhlas Suresi)

Bu, onların üzücü davranışlarda bulunmalarından dolayı kendilerine yapılan bir uyarıdır. Ama onlar yine ikinci kez putperest Araplardan daha aşağı bir seviyeye düşerek Cenab-ı Allah'ı diğer canlılar gibi maddi bir şekilde tasavvur etmişlerdi. Şöyle söylüyorlardı: "Ey Muhammed! Allah'ın vücudunun nasıl olduğunu, kollarının ve pazularınm şeklini bize tasvir et!" Hz. Peygamber, bu sözler karşısında yine eskisi gibi Öfkelenerek onların üzerlerine atılmış ve kovmuştu. Cebrail yine vahiy getirerek ona, kendilerine vermesi gereken cevabı telkin etmişti: "Allah'ı gereği gibi bilemediler. Halbuki kıyamet günü yer tamamen O'nun ovucu içindedir. Gökler de sağ elinde dürülmüş-tür. O, onların ortak koştuklarından uzak ve yücedir." czumer:67)

îşte bu anlattıklarımız, hiçbir düşünceye va mantığa bilgiye ve kitaba uymayan, bir ve tek olan Allah'a inanmayan yahudi-lerle Hz. Peygamber arasında geçen soru ve cevaplardı. Hz. Peygamber, onların kötü niyetlerine rağmen, Rabbinin buyruğuna itaat ederek en güzel bir tarzda onlarla mücadele ediyordu. Rabbi ona şu buyruğu vermişti: "Kitap ehli ile en güzel bir tarzda mücadele edin."

Şimdi yahudileri ve Hz. Peygamberin Bedir'deki zaferinin onlar üzerindeki etkisini, onların nasıl münafıklık ettiklerini, her türlü eziyeti nasıl reva gördüklerini, bir tarafa bırakacağız. Hz.Peygamberle mü'minler savaş

meydanında birbirlerine sabır tavsiye ediyor, yahudilerin hilekarlık, dedikoduculuk, hainlik ve bölücülükte ne kadar aşırı olduklarını bildikleri halde, onlara tahammül ediyorlardı. Her iki durumda da sabrettiler ve muzaffer oldular.

BEDİR VE UHUD ARASI

Bu iki gaza arasında müslümanlar savaş taktiklerini öğrendiler, îlk olarak zaferin, ikinci olarak da yenilginin sebeplerini öğrendiler. Her şeyi' yerli yerince yapan kumandana itaat ettiklerinde zafere kavuşacaklarını, kalblerinin birbirine ısınacağını, bunun sonucunda da tam bir galibiyete ulaşacaklarını anladılar. Huneyn savaşında ve Rumlarla yapılan bazı gazalarda olduğu gibi, her ne kadar işin başında tam bir galibiyet elde et-mediyseler de, tam bir hezimete de uğramadılar.

Bu ara dönemde, yani Bedir savaşı sonrasından Uhud savaşı başlarına kadar insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen sosyal bazı düzenlemeler yapıldı. Bu sosyal düzenlemelerle îslam toplumu, birbirleriyle yardımlaşmanın esaslarını yerine getirdi.

Bireysel yardımlaşmadan çok toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın gerekliliğini anladılar. Çünkü Hz. Peygamber'in Me-dineli Ensar ile Mekke'li Muhacirler arasında oluşturduğu kardeşlik, bireysel bir yakınlık bağını oluşturmuştu. Bedir gazasından sonra Cenab-ı Allah, zekat emrini vermekle, müslüman-lara toplumsal yardımlaşmanın zorunlu olduğunu bildirmişti. Yine Bedir savaşından kısa bir süre önce Cenab-ı Allah, fitır sadakasını da emretmişti. Bu, zengin kimselerin fakir ve miskin müslümanlara yapacağı bir yardımdı. Fıkıhçılarm çoğunun, Örneğin İbn Kayyım'm da bildirdiği gibi, bu sadaka, ancak

fakir ve miskinlere verilebilir. Yoksa daha ileriki sayfalarda işaret edeceğimiz gibi, zekatın sarfedileceği bütün yerlere sadaka-i fıtır sarfedilemez. Çünkü hadislerde anlatıldığına göre fıtır sadakasının vacipliği, düşkün kimseleri ihtiyaçtan kurtarmak ve bütün müslümanlan, sevinç günü olan Ramazan bayramında sevindirmektir. Böylece fıkıhçılarm çoğunun görüşüne göre, vacip kılman fıtır sadakasıyla, müslümanlar arasındaki sevinç ve sürür genelleşecektir.

Zekata gelince, bu, ihtiyaç sahibi olan fakirlerle miskinleri kapsamına alan genel bir sosyal dayanışma kurumudur. Her ne kadar yoksul olmasalar da, sosyal ihtiyaç içindeki kimseler de zekat kapsamına girmektedirler. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şu ayeti kerime ile zekatın nerelere sarfedi-leceğini açıklamıştır: "Sadakalar (zekatlar) Allah'dan bir farz olarak ancak fakirlere, düşkünlere, onlar üzerinde çalışan (zekat toplayan) memurlara, kalbleri (islam'a) ısındırılacak olanlara, kölelik altında bulunanlar a,borçlulara, Allah yolunda olanlara ve yolda kalanlara mahsustur. (Toplanan zekat ancak bu sayılan yerlere verilir.) Allah bilendir, hikmet sahibidir." (Tevbe: 60) Bu ayeti kerimede, zekatın sarfedileceği sekiz sınıf insan bulmaktayız. Zekatı devlet yetkilisi (veliyyül emr) her beldede toplar ve bunlara dağıtır. Nitekim Hz. Peygamber bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: "Zekatı (müslümanla-rın) zenginlerinden al ve fakirlerine ver"

Zekatın sarfedileceği ilk iki sınıf, fakirlerle miskinlerdir. Fıkıhçılarm fakir ile miskini birbirinden ayırmaları hususunda yaptıkları tanımlamalar şöylece özetlenebilir: Fakir, kazancı olmakla birlikte, bu kazancı ihtiyaçlarını karşılamayan muhtaç kimsedir. Miskin (düşkün) ise, yaşlılık kronik hastalık bir afetten veya bunlara benzer durumlardan dolayı az, ya da çok çalışıp kazanmaktan aciz kalan kimsedir.

Fakir ile miskinin her ikisi de zekata müstahaktırlar. Tabii ki miskin (düşkün), fakire oranla zekata daha fazla hak sahibidir. Eğer beytül-malda ikisine birlikte nafaka verecek kadar mal yoksa, o zaman miskin daha öncelikli olur. Miskine verildikten sonra kalan kısım verilir.

Zekat verilecek sekiz sınıftan üçüncüsü ise, zekat memurlarıdır. Bunlar zekatı, mükellefi olan zenginlerden toplayıp layık olanlara dağıtan kimselerdir. Zekat toplayıp dağıtan memurların bu sekiz sınıf arasında anılmaları, zekatın kendi

başına mali bir vergi olduğunu göstermektedir. Zekat toplama işini gelir ve giderlerini gösteren bir bütçe hazırlanır. Bu bütçe devlet bütçesinden ayrı bir bölüm teşkil eder. Bu nedenledir ki, Beyt'ül-malı düzenleyen kimseler, zekat için de ayrı bir bölüm düzenlerler.

Zekat verilecek olan sekiz sınıftan dördüncüsü ise "Müellefe-i Kulub" tur. Bunlar, islam'a yeni giren kimselerdir. Bir miktar mal verilerek kalblerini islam'a ısındırmak ve imanlarını sabit kılmak maksadı güdülmektedir. Ayrıca kabilelerini de îslama davet etmeleri ve onları islam'a yaklaştırmaları maksadıyla kendilerine zekattan bir miktar verilir.

Bu, geçerliliğini korumakta olan bir ilkedir. Her ne kadar bazı kimseler bu ilkeyi Hz. Ömer'in, kaldırdığını iddia etmekteyseler de, bu yanlıştır. Hz. Ömer'in yaptığı tek şey, Hz. Peygamberin kendilerine zekat vermiş olduğu kimselere zekat vermemiş olmasıdır. Hz. Ebubekir de peygamber efendimizin yaptığını yapmış, onun zekat verdiği herkese, kendisi de zekat vermiştir. Hz. Ömer hilafet makamına geçince, kazanılmış "bir hak sayılmaması için, Hz. Peygamberce Hz. Ebubekir'in zekat verdiği kimselere zekat vermemiştir. Fıkıhçılar, verilmesini gerekli kılan bir sebebin meydana gelmesi halinde, zekatın müel-lefe-i kuluba verilmesinin vacib olacağı hususunda görüş birliği etmişlerdir.

Zekatı îslâm daveti uğruna harcamak sahih olur. Aynı şekilde islam'a girerek akrabalarından kopan, rızıklarını temin etme yolları daralan müellefe-i kuluba da, kalblerini İslam'a ısındırmak, imanlarını sabitleştirmek ve yardıma müstehak olan kişilere de yardım etmek maksadıyla zekat vermek sahih olur.

Zekatın verileceği sekiz sınıftan beşincisi, köleleri azad etmek maksadıyla zekat vermektir. îslam dini hürriyet, onur, insanlık, kardeşlik hakiki adalet dinidir. Dinimiz, insanın başkasının mülkiyeti altında bulunmasını hoş karşılamaz. Hz. Peygamberin ve ondan sonra Hulefa-i Raşid'in devirlerinde Medine, îslamî hükümlerin etkisiz olarak uygulandığı ve yüksek bir 1 sosyal adaletin hemen göze çarptığı kutsal bir kent olmuştur. Zekat hükümleri, Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinin 3. yılında açıklanmıştır. Hz. Peygamber de bunun üzerine toplumda sosyal adaleti garanti eden ve bütün toplumu afetlere karşı koruyan zekat hükümlerini tatbik etmeye başlamıştır. Efendileri ile mali bir meblağ üzerinde anlaşarak, bunu ödemesi karşılığında hürriyetlerine kavuşacak olan

kölelere zekat vermek, ayeti kerimenin emridir. Bununla ilgili olarak yüce rabbimiz şöyle buyurmaktadır: "Ellerinizin altında bulunan (köle ve cariye) lerden, mukatebe (akdi) yapmak isteyenler (çalışıp belli bir para ödemek karşığında hürriyetlerini kazanmak isteyenler) le, eğer kendilerinde bir iyilik görürseniz, mukatebe yapın ve Allah'ın size verdiği maldan, siz de onlara verin." (Nur:33)

Böylelerine zekat vererek, efendilerinden kendilerini satın alıp hürriyetlerine kavuşturma imkanı hazırlamak gerekir. Selef-i Salihin de böyle yaparlardı. Rivayete göre adil hükümdar Ömer bin Abdulaziz'e zamanının Afrika valisi şöyle bir mektup yazmış: "Beytü'l- mal dolup taştı, kendisine yardım edebileceğimiz bir fakir kalmadı. Ne yapalım?" Bu mektuba cevaben o adil hükümdar şu cevabı vermiş: "Devlet olarak borçluların borçlarını ödeyin." Bunun üzerine vali, hazineden, borcuların borçlarını ödemiş. Sonra tekrar mektup yazarak zekat sandığının ağzına kadar dolduğunu ve harcayacak bir yer bulamadığını bildirmiş. Yine Ömer bin Abdülaziz cevap olarak, müslü-man köleler satın alıp hürriyetlerine kavuşturmalarını bildirmiştir.

Halkın ve kainatın efendisi Hz. Muhammed (sav) zamanında hür insanlar îslamı muzaffer kılmak için bu yolu tutmuşlardı.

Zekatın sarfedileceği sekiz sınıflan altıncısı, borç yükü altında ezilen borçlulardır. Bunlara zekat verilebilmesi için, bu borcun altına günah ve masiyet uğruna girmemiş olmaları, borç aldıkları paraları israf etmeksizin harcamaları şarttır. Bunlar borçlarını ödemekten aciz kaldıkları takdirde, borçları zilletlerini bertaraf etmek için beytül-malın zekat bölümünden karşılanır. İki hasmı barıştırmak gibi sosyal bir faaliyeti gerçekleştirmek, ya da katil olan akrabasının diyetini vermek için borç altına giren kimselerin borçları, beytü'1-malm zekat bölümünden ödenir. Bunlar borçlarını ödemekten aciz olmasalar bile, borçları beytü'l- maldan ödenir ki, cömert kimseler, hasımları barıştırma işine teşebbüs etmekten geri kalmasınlar» îşte bu uğurda faaliyet gösteren kimselerin borçlarını hafifletmek için, kendilerine beytü'1-malm zekat bölümünden yardım edilir.

Bu anlattığımız hususlarda, Hz. Peygamber'e inen ilahi şeriat ile, bu şeriatın indiği zamanlarda hüküm sürmekte olan Roma hukuku arasında bir karşılaştırma yapmamız gerekmektedir. Roma hukuku bazan öyle bir uygulamaya girmiştir ki,

borçlu kimselerin, borçlarını ödemekten aciz kalmaları halinde köleleştirilmelerini Öngörmüştür. Halbuki İslam şeriatı, borcunu ödemesi hususunda borçluya yardım edilmesini öngörmektedir, îşte bu da, Allah'ın şeriatı ile, insani nitelikte Roma hukuku arasındaki farktır.

Zekat verilecek olan sekiz sınıftan yedincisi yolculardır. Kendi memleketinde zengin olsa bile, elinde malı bulunmayan yolcuya beytü'l-malın zekat bölümünden yardım edilir. Memleketine dönmesine yetebilecek bir miktarda zekata hak kazanır. Ayrıca Beytü'l-malın borç olarak ona para vermesi de uygun olur. Memleketine döndükten sonra bu borcu hiçbir zorluğa katlanmadan ödeyebilmelidir. Aslında bu para, ya da mal, kendisine borç olarak değil, mülk olarak yardım mahiyetinde verilmelidir. Zekatın sarfedileceği sekiz yerden sonuncusu da, zekatı Allah yolunda, yani cihad uğruna harcamaktır. Ordunun donanımı ve personel giderlerine göre bey t ül-m aldaki zekat toplamının sekizde biri ya da daha fazlası buraya verilebilir. Bazı alimler derler ki: Ayeti kerimede geçen "Allah yoluna" sözü bütün kamu yararlarını, örneğin köprü yapımını kapsamına almaktadır. Kaffal el- Şasi: "Allah yoluna" sözü, zekatın sarfedileceği sekizinci yerdir. Yoksa önce sözü edilen yedi sarf yeri buraya dahil değildir. Nitekim dini bir fariza olan zekatı ortadan kaldırmak isteyen bazı kimseler bunu böyle anlamaktadırlar" demiştir.

Diyetler

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, Bedir ve Uhud savaşları arasında müslümanların durumunu sosyal bakımdan iyileştirmek için bazı düzenlemeler yapılmıştır. Geniş kapsamlı olan bu düzenlemelerden bazısı Bedir savaşından önce olmuştur ki, namaz ve oruç gibi nefsi düzenlemeler ile sadaka-i fıtır gibi kısıtlı sosyal düzenlemeler bunların başmdaı gelmektedir. Nefsi düzenlemelerden kasdedilen şey, insanları ibadetlerle yüce Allah'a yaklaştırmak. O'nun yücelik ve azametini onlara hissettirmektir. Allah'a yaklaşan kimse, Allah'ın kullarına merhamet eder. Allah'ın kullarına merhamet eden kimse de onlarla dost olur ve onlarla ülfet peyda eder. Onlarla birlikte İslah edici bir

kuvvet haline gelir.

Bütün bunlardan sonra ameli bir ıslahat olan zekat farz kılındı. Zekat, gücünü Allah'tan alan devlet başkanının, ya da onun adına vazife yapanların kuvvetiyle alman dini bir vergidir. Kişilerin kendi arzu ve istekleriyle değil, devlet yetkilisinin kuvvetiyle alınır. Ama kişiler kendi istek ve arzularıyla verdikleri takdirde, sevapları da buna göre fazla olacaktır.

Zekat, erdemli bir toplumun oluşmasını sağlayan temel ilkelerden biridir. Ama erdemli toplulukta da bazı sosyal müeyyidelerin bulunması gerekir ki, erdemler korunabilsin. Çünkü îs-lami erdemler belirli bir onura sahiptir. Bunların bir kuvveti olmalı ki bu kuvvet sayesinde rezaletler önlensin.

Savaş gücü, nasıl ki devleti düşman saldırılarına karşı koruyorsa, aynı şekilde hadler ve kısaslar da bu rezilliklere karşı erdemleri koruyan sosyal müeyyidelerdir.

Ibn Cerir et- Taberi'nin anlattığına göre, diyet hükmü hicretin ikinci yılında meşru kılınmıştır. Diyetler meşru kılındığına göre, bir kimseyi öldüren, ya da organ telef eden kimselerin de kısasa tabi tutulmaları gerekir. Çünkü diyetler manevi kısastırlar. Kısasın sureten tatbiki imkansız olduğu takdirde, diyet verilmesi gerekir.

Hicri ikinci yılda meşru kılınan kısasla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: ttEy inananlar! Öldürmede kısas size farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın. Ama kim (yani katil) kardeşi tarafından affedilirse o zaman (affedenin örfe göre) uygun olanı yapma (sı, uygun diyeti istemesi, affedilenin de) güzelce onu ödeme (si) gerekir. Bu, rabbiniz tarafından bir hafifletme ve acımadır. Kim bundan sonra da saldırıya kalkarsa, artık onun için acı bir azap vardır. Ey akıl sahipleri! Kısas-da sizin için hayat vardır. Böylece korunursunuz." (Bakara 178-179)

Şüphesiz ki, kısas hükmü sosyal düzenin sağlanması ve korunması bakımından önemli bir ilkedir. Çünkü insanlar, kısas ile kendisine saldıracak olan diğer insanlara karşı korunmaktadır. Ayrıca kısasın uygulanmasıyla kişinin hayatı güvence altına alınmakta, şeref ve haysiyeti korunmaktadır. Kısas hükmünün

uygulanması, insanların birbirine karşı işleyecekleri suçta caydırıcı bir rol oynayacaktır. Ayrıca kısas hükmünün uygulanmasıyla, cahiliyet adetleri de ortadan kaldırılmış olacaktır. Çünkü cahiliyet devrinde, bir kişiye karşılık bin kişinin öldürüldüğü bile olmuştur. Mesela şerefli bir kimseyi Öldüren katil,eğer şerefçe onun mertebesinden değilse öldürülmez; onun yerine katilin akrabaları arasında, şeref ve neseb bakımından öldürülene denk olan biri seçilip öldürülürdü. Yani cahiliye devri insanları cana can kısasını yeterli görmüyor, işi daha da ileriye götürüyorlardı.

Kısas hükmüyle hased ruhu ve nefîslerdeki kin öldürülmüş. En azından hasedin tesirleri hafifletilmiş, kıskanç kimselerin nefisleri frenlenmiştir. Çünkü kişi, başkasını öldürmesi durumunda, ileride kendisinin de kısasa tabi tutulacağını bildiğinden dolayı cinayet işlemeyecektir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, kurbanı kabul edilen takvalı Habil'i, kardeşi Kabil'in öldürmesine sebebiyet veren hasedin ve çekeme-mezliğin etkisini anlatarak şöyle buyurmuştur: "Bundan dolayı Israiloğullarına şöyle yazdık: Kim, bir cana kıymamış, ya da yeryüzünde bozgunculuk yapmamış olan bir canı öldürürse, sanki bütün insanları öldürmüş; kim de onu (n hayatını kurtarmak suretiyle) yaşatırsa, bütün insanları yaşatmış gibidir."

(Maıde: 32)

Çeşitleriyle diyet hükümleri, daha önce de söylediğimiz gibi, bu ayeti kerimedeki kısas hükmünün aslına tabidir. Tevrat'taki kısas ayetinin açıklandığına göre, Önceki peygamberler de, kendi şeriatlerinin gereği olarak kısas hükmünü uygulamışlardır. Bu hüküm, İslam'a kadar devam etmiştir. Allahü Teala Maide Suresi'nde konuyla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır: "Onda (Tevrat'ta) onlara: cana can göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş ve yaralara karşılıklı kısas (ödeşme) yazdık. Kim bunu bağışlarsa o kendisi için keffaret olur. Ve kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte zalimler onlardır." (Maide: 45)

Bu anlattıklarımızla, Bedir ve Uhud gazaları arasındaki dönemde, insanlar arasında adaleti gerçekleştirmek, kısas hükmünü koymak, diyetleri açıklamak gibi sosyal ıslahat ahkamı konulmuştur. Diyetler kısas şartlarının tahakkuk etmediği, ya da kısasın tatbikine imkan bulunmadığı zamanlarda söz konusu

olurlar. Elbette ki, doğruyu en iyi bilen yüce Rabbimizdir.

Hz. Ali'nin, Hz. Fatıma ile Evlenmesi

Bedir gazasından sonra Hz. Ali (k.v.) Fatümetüz-Zehra (r.a.) ile evlenmiştir. Buhari'nin rivayetine göre Hz. Ali (r.a.) şöyle demiştir: "Bedir savaşında ganimet olarak payıma iki deve düşmüştü. Hz. Peygamberin kızı Fatıma ile evlenmek istediğimde Kaynuka Oğullarından bir kuyumcu ile anlaşarak çöle gidip orada boya otu (izhir) toplayıp bunları kuyumculara satmak ve elde ettiğim parayla düğün masraflarını karşılamak için anlaşma yapmıştım. Ben ensardan bir adamın evinin yanına bıraktığım develerim için semerlerini, iplerini ve hararlarını getirmek üzere işe koyulmuştum. Nihayet gerekli malzemeyi toplayıp develerin yanına geldiğimde hörgüçlerinin kesilmiş, böğürlerinin yarılmış, ciğerlerinin de bir kısmının koparılmış olduğunu gördüm. Ağlamaktan kendimi alamadım. Gözlerimden yaşlar boşandı ve bunu kim yaptı diye sordun. Dediler ki: Abdulmuttalib'in oğlu Hamza yaptı. îşte o, şu ensarilerin evinde içki içmektedir. Yanında da şarkıcı bir kadın var; ona şarkı okuyor. Kadın şarkı okurken ona şöyle demiş: "Ey Hamza! Devenin hörgüçlerine gitsene..." Şarkıcı kadının bu sözleri üzerine Hamza gidip develerin hörgüçlerini kesmişti. Ben bu manzarayı görünce koşarak Resulullah (sav)'ın yanına gittim, yanında Zeyd bin Harise de vardı. Dedim ki: Ey Allah'ın Resulü! Bugünkü gibi bir durumla karşılaşmadım. Hamza, benim develerime saldırmış, hörgüçlerini kesmiş, böğürlerini yarmış. Şimdide falan evde içki içmektedir. Nedimeleriyle birlikte içki sofrasında bulunmaktadır. Ben böyle der demez Hz. Peygamber abasını getirmelerini istedi. Getirdiler, abasını üzerine alıp hemen yola koyuldu. Ben ve Zeyd bin Harise onun peşine düştük. Nihayet Hamza'nın bulunduğu eve geldi. İçeriye girmek için izin istedi, girmesine izin verildi. Girer girmez yaptığı işlerden ötürü Hamza'yı ayıplamaya ve kınamaya başladı. Ama Hamza sarhoştu ve gözleri kızarmıştı. Hz. Peygambere baktı, sonra dizlerinden başlayıp mübarek yüzüne doğru gözlerini kaldırdı ve onu seyretmeye başlayarak şöyle dedi: "Siz kimsiniz? Siz ancak benim babamın köleleri olabilirsiniz!" Hz. Peygamber onun sarhoş olduğunu anladı geri dönüp gitti. Biz de onunla birlikte Hamza'nın bulunduğu

evden çıkıp gittik." Bu olayı nakletmemizin sebebi, bunda İslam aslanı Ebu Talip oğlu Ali'nin evlenmesinden bahsedilmesidir. Hz.Ali yirmi dördüne ayak basınca evlenmişti. Biz Hz. Peygamberi ve onun şerefli aile efradını anmakla hayır ve berekete nail olacağımızı umuyoruz. Ayrıca bunun yanında bu rivayet beş şeye de işaret etmektedir:

1- Büyük mücahit Hz. Ali, düğün masrafını karşılayacak kadar mala sahip değildi. Bunun için de çölün ortasına düşerek izhir otu toplamajc zorunda kalmıştı. Halbuki Hz. Ali, Hz. Peygamberin amcasının oğlu olup onun yanında büyümüştü. Buna rağmen düğün masraflarını karşılamak için çöllerde kalmıştı.

2- Bu haberde açıkça anlatıldığına göre, Hz. Ali'nin payına düşen iki deve, Hz. Peygambere verilen beşte bir ganimetten gelmektedir. Bu da gösteriyor ki, Bedir savaşındaki ganimetler beşe bölünmüştür. Ebu Ebeyd'in "Kitab'ül- Emval" adlı eserinde iddia ettiği gibi, mücahitler arasında eşit ölçüde paylaştırılmamış ti.

3- Hz. Peygamber o öfkeli anında dahi Hamza'nm bulunduğu eve girmek için izin istemeyi unutmamıştır. îçki sofrasında bulunan kimselerin yanına girmek için bile izin istemeyi gerekli görmüştür.

4- îçki, insan nefsini fazlasıyla etkiler, Allah'ın aslanı Ham-za, bu yüzden Hz. Peygamber'e karşı ayık iken yapmasına imkan bulunmayan hareketler yapmıştı.

5- O zamanlar, içki henüz kesin bir hükümle haram kılınmamıştı. Ayrıca içki, insanlar arasında kin ve düşmanlık duygularını kabartır. Eğer hikmetli, akıllı ve iyi kimseler olmasaydılar, içki, Hz, Hamza, Hz. Ali ve Hz. Peygamber arasında bir düşmanlık nedeni olabilirdi.

Bedir ve Uhud Savaşları Arasındaki Gazveler

Büyük Bedir savaşından sonra Hz. Peygamber, etraftaki kabileleri tanımaya ve

onlara gitmeye başladı. Medine-i Münev-vere'ye dönüşünden yedi gece sonra Ibn Ishak'ın da dediği gibi, Beni Süleym kabilesinin yanlarına gitti. Onlara ait Kedir suyunun başına vardı. Oradakilerin durumunu araştırmak, mıntıkaları hakkında bilgi edinmek maksadıyla üç gece kaldı. Sonra Medine'ye döndü. Hiç bir zorlukla ve tuzakla karşılaşmadı. Bu anlatılanlar, hicretin ikinci yılının Şevval ayında olmuştur. Buna Kedir Gazvesi denir.

Hz. Peygamberin kabileler hakkında bilgi edinmek ve İslam daveti yolunda karşısına çıkan kimseleri tanımak için yaptığı gezi ve dolaşmalara savaş değil, fakat gazve diyoruz. Çünkü bunlar İslam davetini yaymaya ve ileride meydana gelecek olaylara karşı hazırlanmaya yönelik faaliyetlerdi. Bütün bu gezilere çıkarken, Medine-i Münevvere'de kendi yerine bakacak bir kimseyi vekil olarak bırakırdı.

Sevik Gazvesi

Hicretin ikinci yılı Zilhicce ayında yapılan bu gazvenin sebebi, yenik düşen Kureyş ordusunun geri dönmesi ve Kureyş'in büyüklerinde dinmeyen bir kin ateşinin alevlenmesidir. Bunlar Hz. Muhammed'in peygamberliğine karşı inatçı küfürlerini devam ettiriyorlardı. Tevhide sarılmaya, putları terk edip Rah-man'a ibadet etmeye çağıran Muhammedi risalete karşı savaşçılıklarını sürdürüyorlardı. Bunların başında şirkin önderliğini yapan Ebu Süfyan gelmekteydi. Ebu Cehil Ukbe bin ebi Muayftan sonra gelen bu şahıs, Bedir savaşında müşrik komutanlarının en başta gelenlerindendi. Ebu Süfyan, Hz. Mu-hammed'le savaşmadan yıkanmamaya yemin etmişti. Müslümanlardan korkuları o kadar şiddetliydi ki, o görülmemiş yenilgiden sonra artık yataklarında uyuyamaz hale gelmişlerdi. Çünkü o yenilgide kavmi telef olmuş, yetişkinler öldürülmüştü. Şiddetli bir öç ve intikam ateşiyle yanıp tutuşmaktaydılar. Bununla beraber Ebu Süfyan yeminini çözmek istiyordu. Ku-reyş'ten topladığı ikiyüz süvariyle yola çıkıp Necid taraflarına yöneldi. Yesip denilen ve Medine-i Münevvere'ye üç fersah yakınlıkta bulunan bir dağın eteğine geldi. Müslümanlardan hiçbiriyle

karşılaşmadan Nadiroğullari yahudileriyle irtibat kurdu. Bunlar, Medine'de müslümanlarla bir arada yaşayan kimselerdi. Müslümanlara karşı dost görünmelerine ve onlarla barış yapmış olmalarına rağmen, müslümanlara ve Hz. Peygambere karşı kalblerinde besledikleri öfke, kin ve düşmanlıktan Ebu Süfyan 'm haberi vardı. Geceleyin Nadiroğullarmm yurduna gitti. Huyey bin Ahtab'm kapısın çaldı. Ama o, kapısını Ebu Süfyan'a açmadı. Çünkü ona karşı büyük bir Öfke besliyordu. Bunun üzerine Ebu Süfyan, Selam bin Yeşkem'in evine gitti. O, zamanında Nadiroğullarının efendisi ve hazinedarıydı. Ebu Süfyan 'ı ağırladı ve mü'minlerin durumunu ona anlattı.

Ebu Süfyan, müslümanlar hakkında Nadiroğullarının müslümanlar hakkındaki bildikleri bütün sırları öğrendi. Beraberindeki adamlardan birkaçını gönderdi. Bunlar Medine'nin bir nahiyesi durumunda olan Ariz mevkiine geldiler. Oradaki hurmalıkları yakıp evleri tahrip ettiler. Sonra orada bulunan Ensardan bir adamı ve ekmekte oldukları bir tarlada çalışan yardımcısını Öldürerek kaçtılar kimseyle savaşmadılar. Kaçarken de, kendilerine kolaylık olsun diye yüklerinin ve azıklarının çoğunu ellerinden bıraktılar. Hz. Peygamber durumdan haberdar oldu. O, kendisini imdada çağıranların imdadına koşmayı vazgeçilmez bir görev sayıyordu. Hemen olay yerine gitti. Medine'de Ebu Lübabe'yi yerine vekil bırakmıştı. Kedir denilen yere vardı. Ebu Süfyan ve beraberindekiler çoktan kaçıp gitmişlerdi. Fakat onun ikiyüze varan askerlerinin azıkları, terkedilmiş olarak orada duruyordu. En fazla kavut buldu. Ayrica müslümanlar, kendileri için bol miktarda gıda maddesine kavuşmuş oldular. Kavut bulduklarından dolayı bu gazaya, arapçada kavut anlamına gelen Sevik Gazvesi adım verdi er.

Bu gazve sonucunda müşrikler şiddetli bir korkuya kapılmışlar, inananlara karşı uyanık olmak ve onlar tarafından ansızın bastırılmamak için gerekli tedbirleri almak gerektiği hususunda düşünmeye başlamışlardı. Yine bu gazve sonucunda müşrikler, canları ile mallarım korumak için gerekli önlemler almaya başladılar. îslamiyetin, öyle ansızın bastırılacak bir guç olmadığını ve gerçek bir kuvvet haline geldiğim anladılar, lar-ladaki iki insanı öldürmekle yiğitliğe yaraşmayacak bir iş yaptıklarım farkettiler.

Zî-Emr Gazvesi

Hz. Peygamber Sevik gazvesinden sonra zilhicce ayı boyunca Medine'de kaldı. Müslümanların işlerini idare edip Kur'an-ı Kerim hükümlerini tatbik etti. Fazla beklemeden, Arap belde-lerininin durumlarını anlamak için işe koyuldu. Necid taraflarına yöneldi. Çünkü Ebu Süfyan 'm tarlada çalışan iki kişiyi öldürmek üzere gelen askerlerinin yolu Necid'den geçmekteydi. Bunlar o iki kişiyi öldürdükten sonra savaşmadan kaçıp gitmişlerdi. Etrafı yakıp yıkmışlar, ama kimseyle savaşmamışlar-dı. Hz. Peygamber Gatafanlılara yönelerek Necid'e doğru yola çıktı. Medine'de de vekil olarak Osman bin Affan (ra)'ı bıraktı. Vakıdi, tarihinde bu konuyu anlatırken şöyle der: Hz. Peygamber Gatafanlılarla Salebeoğullarının müslümanlarla savaşmak amacıyla Zi Emr denilen yerde toplandıklarını haber aldı. Hicretin üçüncü yılı Rebiul- Evvel ayının onikinci gecesinde Medine'den hareket ederek Gatafanlılara doğru sefere başladı. Medine'de vekil olarak yine Osman bin Affan'ı bıraktı. Beraberinde dörtyüz elli adamı vardı. Etraftaki Arabiler kaçıp gitmiş-ler,dağların tepelerine tünemişlerdi. Nihayet Hz. Peygamber Zi Emr denilen yere gelerek orada karargah kurdu. Bu gazve için orada onbir gün kadar kaldı. Daha fazla beklemeden geri döndü. Bu gazve esnasında müslümanlar, şiddetli bir yağmura yakalandılar. Öyle ki, Hz. Peygamberin elbisesi sırılsıklam oldu. Bir ağacın altına gitti ve elbisesini çıkarıp kurutmak için ağacin üzerine serdi. Yürekleri korkuyla dolu olan müşrikler, O'nu izliyorlardı. Aralarında atılgan bir adam olan Goris bin Haris, diğer yoldaşları tarafından Hz. Peygamberi öldürmeye teşvik edildi. Plana göre Goris, güvenlik içinde, emin bir vaziyette durmakta olan Hz. Peygamberi ansızın yakalayacaktı. Bu adam elinde parlak ve yalın bir kılıçla Hz. Peygambere doğru gitti. Yanına yaklaşınca kılıcını çekerek: "Ey Muhammed! Seni benim elimden kim kurtaracak?!" dedi Hz. Peygamber de: "Allah.." diye cevap verdi. Bunun üzerine Goris'in elindeki kılıç yere düştü. Bu defa yerdeki kılıcı alan Hz. Peygamber ona: "Ya benim elimden seni kim alacak?!" diye sorunca Goris: "Hiç kimse... şehadet ederim ki, Allah'tan başka Tanrı yoktur. Muhammed Allah'ın Resulüdür. Ve ben sana karşı gelecek olan düşman topluluğuna asla katılmayacağım!" dedi. Vakidi bu olayı Zi Emr gazvesi meyanmda anlatmaktadır. Ama Beyhaki buna benzer bir kıssayı Zat'ür- Rika gazvesini anlatırken nakletmektedir. O da Hz. Peygambere kılıç çeken adamın Goris olduğunu söyler. Bazıları ise bunların iki ayrı kıssa olduğunu söylemişlerdir. Ancak Ibn Kesir'e göre, Hz. Peygambere kılıç çektiği söylenen Goris, iki rivayetten birinde geçen bir adamın adıdır.

Öyleyse iki ayrı olayın meydana gelmiş olması mümkün değildir. Ancak bu, Hz. Peygambere kılıç çeken Goris 'in müs-lüman olmadığını ve Hz. Peygambere saldıracak düşmanlar arasına katılmayacağına dair bir söz vermemiş olduğunu farz edersek, mümkün olabilir, işin doğrusunu en iyi bilen, elbetteki Cenab-ı Allah'tır.

Bahran Taraflarına Yapılan Gazve

Kureyşliler kesinlikle, Hz. Muhammed (sav) ile, beraberindeki mü'minlerin güvenlik içinde yaşamalarını istemiyorlardı.Me-dine'ye saldırılarını önleyen tek sebep, onların saldırıdan yenik çıkmaktan korkmalarıydı. Bu korku ve ürküntüleri de amaçlarını gerçekleştirmelerine engel oluyordu. Hz. Peygamber müşriklerin durumlarını araştırma işini sürdürüyordu. Çevre mıntıkaları yavaş yavaş hakimiyeti altına alıyordu. Düşmanları korkutan bu uygulaması ile arap kabilelerinin durumlarım öğrenmeye, tslamiyeti Arapların bütün kabilelerine yaymaya, onlan ilahi nur ile aydınlatmaya çalışıyordu. Bu maksatla Medine'den çıkarken yerine İbn Ümmü Mektum'u vekil bırakıp Kureyş'e doğru yol aldı. Furu nahiyelerinden Bahran denilen yere vardı. Orada rebiül ahir ile Cemaziyelevvel aylarını geçirdi bu süre içinde Arap kabilelerinin durumlarını araştırıp inceliyor, onları yorulmadan îslama davet ediyordu. Zaten onun peygamber olarak gönderiliş amacı da buydu. O, savaş için değil, hidayet için gönderilmiş bir peygamberdi. Savaş, sadece ts-lam davetini eza ve saldırılardan korumak, dine fitne karıştırmayı önlemek, tslam hidayetinin yolunu aydınlatmak için meşru kılınmıştır. îşte bu nedenle herhangi bir kimsenin "madem Hz. Peygamber bir zorlukla, bir savaşla karşılaşmadı, elde edeceği bir kervan da yoktu; ne diye bu kısa sayılmayacak süre boyunca Medine'yi terketti?" şeklinde itirazda bulunması doğru değildir. Çünkü onun amacı savaş taktikleri yapmak ve başkalarının mallarını müsadere etmek değil, aksine îslamiyeti yaymak ve tevhid davetini dünyanın dört bir yanına duyurmaktı.

Kaynuka'da Yahudilerin İç Yüzünün Açığa Çıkması

Yahudilerin, müslümanların kalblerine şüphe salmak, mücahitler arasına tereddüt ve hezimet ruhu aşılamak gayretlerini, büyük Bedir gazasmdana sonra kalblerinin kinle doluşunu, putperestlere kindarlığı nasıl aşıladıklarını, müslümanlara dil uzatan ve onlarla alay eden münafıkları Hz. Peygamberin nasıl Mescid'i Nebevi'den kovduğunu önceki sayfalarda kısaca anlatmıştık. Fakat bütün bunların yanı sıra Medine'nin ortasında müslümanlarla beraber yaşamakta olan bir grup yahudinin, yani Kaynuka oğullarının müslümanlara karşı öfkelerini nasıl açığa vurdukları da bilinen bir gerçekti. Hz. Peygamber, onların dilleriyle açığa vurdukları kinlerini bildiği halde, bunu bilmezden gelerek, onları hikmet ve güzel öğüt ile hakka davet etmek için büyük çaba harcıyordu.

Hz. Peygamber Kaynuka çarşısında bu yahudilerle karşılaştı. Onlarla komşunun komşusuyla nasıl konuşması gerekiyorsa, öyle konuştu. Onları doğru yola çağırdı ve dedi ki: "Ey yahu-diler topluluğu! Kureyş'in başına gelen bela ve musibetin sizin başınıza da gelmemesi için Allah'tan sakının ve müslüman olun. Sizler, benim Allah tarafından gönderilen bir peygamber olduğumu mutlaka biliyorsunuz. Çünkü buna dair bilgileri kitabınızda (Tevrat'ta) görmektesiniz. Allah'ın bu hususta aldığı bir söz vardır."

Yahudiler bu doğru ve tatlı söze kaba tarzda cevap vererek hiddetlerini açığa vurdular: Ey Muhammed sen bizi, kendi kavmine (Kureyşlilere) benzetmektesin. Savaş bilmeyen Kureyşli-lerle karşılaşıp onları yenmiş olman seni aldatmasın. Evet bu sana bir fırsat vermiştir, fakat Allah'a yemin olsun ki, eğer bizimle savaşacak olursan, bizim nasıl insanlar olduklarımızı el-betteki göreceksin.

Hz. Peygamber bu ürkütücü ve korkutucu cevabı duymazlıktan geldi. Çünkü o, sözlü saldırılarda bulunanlara savaş açmazdı. Sadece İslam'a karşı eyleme girişenlerle savaşırdı.

İbn İshak, Allahu Teala'nm Hz. Peygambere, Kaynuka oğulları yahudilerine şu cevabı vermesini emrettiğini anlatmaktadır: "înkar edenlere: yenileceksiniz,

toplanıp cehenneme sürüleceksiniz. Orası ne kötü bir döşektir!' de. (Bedir'de) karşılaşan şu iki toplulukta sizin için bir ibret vardır. Biri Allah yolunda savaşanlardır, diğeri inkarcılardır ki, bunlar karşı tarafı gözleriyle kendilerinin iki misli görüyorlardı. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Bunda görebilenler için bir ibret Var-dir." (Ali lmram 12-13)

Yahudilerin, kendilerini müslümanlarm iki misli görmeleri, savaşta onlarla karşılaştıkları anda olmuştur. Çünkü onlar daha önceleri kendilerini mü'minlerin sayısı kadar ve onların kuvvetinde görüyorlardı. Ama Cenab-ı Allah, dilediklerini, az da olsalar, çok da olsalar, kendi yardımı ile destekler. Allah'ın izniyle nice az sayıdaki topluluklar, çok sayıdaki toplulukları mağlup etmişlerdir.

Ama Kaynuka oğullan sadece konuşmakla kalmadılar. Müslümanları bölmek için şüphe tohumları saçmakla yetinmediler. Sözlü kötülük sınırını da aşarak, eylemli kötülük safhasına geçtiler. Müslümanların yakınında toplanmışlardı. Açıkça ahde vefasızlık ediyor, anlaşmaya saygı göstermiyor, Hz. Peygamber ile müzminlere dil uzatıp eziyet ediyorlardı.

ibn İshak'ın anlattığına göre, müslüman bir kadın alışveriş -yapmak üzere Kaynuka oğullarının çarşısına gitmiş, bir kuyumcunun dükkanında oturmuştu. Yahudiler müslüman kadının yüzünü açmasını istediler. Ama o, bunu kabul etmedi. Fakat kuyumcu elini kadının eteğine atarak elbisesini toplayıp sırtına bağladı. Ayağa kalkınca kadının mahrem yerleri göründü. Onu bu halde gören yahudiler gülmeye başladılar. Kadın, çığlık atmaya başladı. Durumu gören müslüman bir erkek, o fe-sadçı ve yaramaz kuyumcunun üzerine atılarak hemen oracıkta öldürdü. Kuyumcu, yahudiydi . Bu sebeple diğer yahudiler de bu müslümanın üzerine atılarak onu Öldürdüler. Ölen müs-lümanın aile efradı yahudilerden intikam alması için müslü-manlardan yardım istediler. Bu olaya çok öfkelenen müslüman-lar, Kaynuka oğulları ile savaşmak istediler. Kadının erdem ve iffetini korumak için savaş zorunlu hale gelmişti. Çünkü yahudiler müslümanlarla yapmış oldukları anlaşmayı en çirkin bir şekilde bozmuşlardı.

Ben-i Kaynuka Muhasarası

Kaynuka oğulları, bu müslüman kadına yaptıklarından, müslümanlara dil uzatmaktan, eziyet ve zulüm yapmaktan dolayı sorumlu tutulmuşlardı. Ama bütün bunlara rağmen Hz. Peygamber, onlara karşı sabırlı davranıyor, onlarla yapmış olduğu anlaşmaya riayet ediyordu. Fakat onlar müslümanlardan bir kişiyi öldürünce, Hz. Peygamber dayanamayarak yurtlarını kuşatma altına aldı. Onbeş gün süren kuşatma sırasında Hz. Peygamber, Medine'de kendi yerine Beşir ibn Abdülmünzir'i, yani Ebu Lübabe'yi vekil olarak bırakmıştı. Kuşatma şiddetlenip uzayınca Kaynuka oğulları, Hz. Peygamberin vereceği hükme razı olup teslim oldular. Hz. Peygamber de onları Öldürmedi ve Medine dışına sürgün etti. Bunlar Hazreç'lilerin müttefikiydiler. Hazreçlilerin başında da münafıkların lideri Abdullah bin Übey bulumaktaydı. Ubade binSamit de onlardandı, ibn Übey, Kaynuka oğullarına yardım etmiş, Hz. Peygambere gelerek: "Ey Muhammed benim dostlarıma ve müttefiklerime iyilik et" demişti. Hz. Peygamber (sav), onun bu sözü üzerine kararını biraz geciktirdi. Ama tekrar gelerek şımarık bir şekilde ve "resul" sıfatını kullanmaksızın "Ey Muhammed, dostlarıma ve müttefiklerime iyi davran" dedi. Hz. Peygambere "resul" olarak hitap etmemesi, onun münafıkların etkisi altında kaldığını gösteriyor. Münafıklıklar, üslubundan anlaşılıyordu. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Ve onları konuşmalarından da tanirsin." (Muhammedi 30)

Abdullah bin Übey bin Selül, Hz. Peygambere karşı kullandığı şımarıkça ifadelerle birlikte, elini onun zırhının yakasına atıp adamlarım ve müttefiklerini serbest bırakmasını söylemişti. Hz. Peygamber: "Beni bırak!" demiş ve öfkelenmiş, hatta yüzü morarmıştı. Sonra yine. "Yazık sana... Bırak beni!" diye onu uyarmıştı. Münafık Abdullah bin Übey ise, şöyle cevap vermişti: "Bırakmam vallahi! Beni, Hadaik ve Buas günlerinde kızıl ve karalara karşı koruyan, bir sabahta kesip biçmek istediğin bu müttefiklerimden dörtyüz zırhlı ve üçyüz zırhlıya lütuf ve iyilik etmedikçe yakanı bırakmam! Ben, vallahi bu kadar insan yüzünden felaketin aleyhe döneceğinden korkuyorum!" Hz. Peygamberin, Kaynuka Oğullarını Öldüreceğini sanmıştı. Oysa Hz. Peygamber sadece onları Medine'den çıkarmak niyetindeydi. Onları öldürmek istemiyordu. Cevap olarak dedi ki: "Onları sana bırakıyorum." Yani onları sürgün ediyorum ve Öldürmüyorum.

Hz. Peygamber en az zararla onların serlerini bertaraf etmek istemişti. Münafıkların başı işte böyle bir tutum sergilemişti. Fakat Abdullah bin Übey gibi, kendisi de Kaynuka Oğullarının müttefiki olan Ubade bin Samit de şöyle demişti: "Ben Allah ve Resulü ile mü'minleri dost edinirim. Şu kafirlerle müttefik olmaktan ve onları dost edinmekten uzağım."

îşte iki kişi... Biri mü'min, diğeri münafık.

İbn İshak, Abdullah bin Übey ile Ubade bin Samit hakkında Cenab-ı Allah'ın şu ayeti kerimeyi inzal buyurduğunu söylemektedir: "Ey inananlar! Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin! Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onları dost edinirse, o onlardandır. Şüphesiz Allah, zalim toplumu doğru yola iletmez. Kalblerinde hastalık bulunanların: "Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz!" diyerek, onlara koştuğunu görürsün. Olur ki Allah bir zafer verir veya katından bir emir getirir de, kalblerinde gizlediklerine içleri yananlara dönerler. İnananlar, "sizinle beraber olduklarını bütün güçleriyle Allah'a yemin edenler bunlar mıydı?" derler. Onların emelleri boşa gitmiş ve kaybedenlerden olmuşlardır. Ey inananlar! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği; İnananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad eden, yerenin yermesinden kormayan bir millet getirir. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği bol nimetidir. Allah (m lütfü) geniştir, (O), bilendir. Sizin dostunuz ancak Allah, onun elçisi ve namazlarını kılan, zekatlarını veren, rükua varan mü'minlerdir. Kim Allah'ı O'nun elçisini ve müzminleri dost edinirse, bilsin ki, şüphesiz Allah'tan yana olanlar üstün gelirler." (Maide: 5 i- 56)

Bu ayeti kerimelerin, münafıkların lideriyle mü'minlerden biri olan Ubade bin Samit hakkında bir karşılaştırma yapmak amacıyla nazil oldukları doğru ise de, aynı zamanda ayette yahudiler ve münafıklarla dostluk yapanları tanımlayan genel nitelikler de bulunmaktadır.

Kaynuka Oğullarının işi sürgünle sonuçlandı. Medine, onların pisliklerinden temizlendi. Bu sürgün olayı Hz. Peygamber 'den kaynaklanan bir tecavüz ve saldırı değildi. Aksine onların tecavüzlerinden ve sözlerinde durmamalarından kaynaklanan zararları bertaraf etmek için yapılmıştı. Kaldı ki onlar, kötü komşu idiler. İnsanların, onların kötülük ve fesadından korunmaları için Medine'den sürgün edilmeleri gerekiyordu.

Zeyd bin Harise'nin Seriyyesi

Bedir gazasından sonra Kureyşliler, uğradıkları yenilginin etkisiyle Şam'a düzenlemekte oldukları ticaret kervanlarını Medine yakınındaki yoldan geçirmekten korktular. Bu yoldan daha'uzun olsa bile, daha güvenli olan bir başka yolu, yani Irak yolunu seçtiler. Uzaklığından dolayı daha Önceleri bu yoldan hiç gitmemişlerdi. Yolu tanımıyorlardı. Kendileri kılavuz olarak, aynı zamanda müslümanlarla ittifak içinde bulunan Sehm Oğullarının müttefiği Bekr bin Vail Oğulları kabilesinden bir adamı kiraladılar.

Ama Hz. Peygamber, bütün çöl yollarım-biliyordu. Kureyşli-lerin kervanlarının geçeceği yolu da tanıyordu. Hangi yoldan gittiklerini araştırması ve elden kaçırılmamaları için Zeyd bin Harise'yi, bir seriyyenin başına kervanı takip etmeye gönderdi. Seriye onları Kırade suyunun yanında yakaladı. Su içmekte ve hayvanlarını sulamaktaydılar. Zeyd ve seriyesi kervanı ele geçirip Hz. Peygamberin yanına getirdiler. Malları, ganimet olarak müslümanlar arasında paylaşıldı. Fakat kervandaki adamlar kaçıp kendilerini kurtarmışlardı.

Bu seriyye ile ilgili olarak Vakıdi, Tarihi'nde şöyle der: "Zeyd bin Harise seriyyesi hicretin üçüncü yılında, Cemazi-yel-ewel ayının başında kervanı takibe başlamıştı. Kervanın başında Safvan ibn Ümeyye bulunuyordu. Aslında kervanın gönderiliş sebebi şuydu: Nuaym bin Mes'ud Medine'ye gelmişti. Kendi kavminin, yani Kureyşlilerin dini üzerinde duran bu adam kervan hakkında bazı haberler getirmişti. Beni Nadir yurdunda Kinane bin Ebil Hakik ile bir araya geldi. Yanlarında Suleyt bin Numan da vardı. Bunlar içki sofrası kurup kervan hakkında konuştular. Hemen o anda Suleyt bin Numan yanlarından ayrılıp Hz. Peygamberin yanına gelerek durumu ona bildirdi. Derhal Zeyd bin Harise, bir seriyyenin başında, kervanı takip etmek üzere görevlendirildi ve hemen yola koyuldu. Kırade suyunun yanında onları yakaladı, mallarını ellerinden aldı. Fakat kevrandaki adamlar kaçtıkları için seriyye bir, ya da iki adamı esir alabildi. Malları Medine'ye getirdiler. Hz. Peygamber onu beşe böldü. Beşte biri yirmibin (dirhem, ya da dinar) tutuyordu. Beşte dördünü peygamber efendimiz seri-

yedeki adamlara dağıttı. Esir alınanlardan biri kılavuzluk yapan Furat bin Hayyan idi. Hemen müslüman oldu."

Vakidi'nin bu rivayeti kervanın ne zaman yakalandığını ve hangi yollardan gittiğini belirtmektedir.

Suleyt bin Numan'm, Peygamber Efendimize derhal gelip kervanla ilgili haber vermesi, Hz. Peygamberin bu kervan hakkında edindiği bilgilerden sadece birisi olmalıdır. Çünkü Hz. Peygamber son derece akıllı çlavranıp; Kureyşlilerin yapmakta oldukları işleri, Şam'a düzenledikleri ticaret kervanlarının hangi yollardan gideceğini ve ne zaman yola çıkacağını, ayrıca Yemen'e düzenledikleri kervanların ne zaman hareket edeceğini ve ne zaman yola koyulacağını tahmin etmişti. Çünkü Ku-reyşliler, ticaret kervanları için belirli zamanlarda yola çıkmayı alışkanlık haline getirmişlerdi. Cenab-ı Allah onların bu adetlerini, bize şu ayette bildirmektedir: "(Allah'ın başka nimetlerinden dolayı kulluk etmeseler bile, hiç değilse) Kureyşin kış ve yaz yolculuklarında uzlaşmasını ve anlaşmasını sağladığı için, bu ev (Kabe'n) in rabbine kulluk etsinler. O(rab) ki, kendilerini doyuran ve korku içindeyken güven verendir." (Kureyş Suresi)

Hz. Peygamberin mutlaka ileri görüşlü ve ferasetli olması gerekiyordu ve gerçekten de öyleydi. Onların bu vakitlerde kervanı yola çıkaracaklarını biliyordu. Eğer Medine yakı-nından geçmeyecek olurlarsa, o da mutlaka Irak yolu olacaktı. Haber geldi ve bu haber Hz. Peygamberin tahminlerine uyuyordu.

Yahudi Kâ’b Bin Eşref

Şimdi anlatacağımız olay, bireysel bir olaydır; ama Mekkeli müşriklerle Hz. Peygamber arasında cereyan eden savaşlarla ilgilidir. Yahudilerin bu savaşlarda, müslümanları hezimete uğratmak maksadıyla müşrikleri kışkırtmaları, Medineliler arasında yenilgi ve tereddüt ruhu uyandırmaları, Mekke'de savaş ateşlerini alevlendirmeleri gibi fitnekarlıklarıyla ilgilidir. Onlar her savaş ateşi tutuşturduklarında, Allah o ateşi söndürmüştü.

îşte Ka'b bin Eşref de müslümanlara karşı fitne ateşini alevlendirenlerden biriydi. Tay kabilesine mensup olan Ka'b'm annesi Nadir Oğulları yahudilerindendi. Görülüyor ki o, Hz. Peygamberin zamanında mü'minlere karşı barışçı bir yol

tutanların safında yer almadığı gibi, kendi hallerinde yaşayan kimselerin safında da değildi. Aksine düşmanlığını ortaya koymuş ve şu aşağıda sıralayacağımız suçları işlemişti:

a- Bedir'deki müşriklerin Öldürüldüklerini öğrenince, mü'minlere karşı kin ve öfkesini açığa vurmuş ve şöyle demişti: "Eğer Muhammed Bedir savaşma katılanları Öldürmüşse, artık yerin altı üstünden daha hayırlıdır!" Bu sözleriyle içinde sakladığı düşmanlığı ilan etmişti. Hz. Peygamber, kendisiyle muahede yapmamış olan ve düşmanlığını açığa vuran bir kimseye ne yapmalıydı?

b- Ka'b, Hz. Peygamberi hicveder, bunu yaparken de en küçük bir saygı, şeref ve fazilet kaygısını hesaba katmazdı. Bütün bağlardan ve kayıtlardan sıyrılarak rezilce bir hicviye düzerdi. O, Musa'ya eziyet eden Yahudi ırkdaşları gibiydi. Bütün insani değerlerden sıyrılmıştı.

c- Medine'ye gelince Hz. Peygambere olan düşmanlığını açıkça ilan etti. Yahudileri mü'minlere karşı kışkırttı. Hiç çekinmeden, ahlaki, dini değerlere riayet etmeden, mü'minler arasında şer ve fitne duygularını canlandırmaya çalıştı. Mü'min kadınlar hakkında müstehcen şiirler okurdu. Bu kadınların erdemlerini hiçe sayarak, haklarında kötü konuşurdu.

d- Yahudileri, Hz. Peygamberle yapmış oldukları anlaşmayı bozmaya kışkırttı. Hz. Peygambere iman etmeyenleri ona karşı isyan ve savaşa teşvik etti. Bütün hile, tuzak ve komplo yollarını denedi. Önüne geçip kendisini frenleyecek bir aşireti de yoktu. Tek başına ve bağımsızca oturup çevreye bu pislikleri yayıyordu. Beni Nâdir Oğullarıyla ilişkisi, sadece ana tarafmdan-dı. Onların Hz. Peygamberle yapmış oldukları anlaşma kendisini bağlamıyordu.

e- Ka'b, kin ve düşmanlığını daha da ileriye götürdü. Müslümanlar arasında fesat yaymak ve yahudileri onlara karşı kışkırtmakla kalmadı. Mekke'ye giderek Kureyşlileri Hz. Peygambere karşı ayaklandırmaya çağırdı. Bedir gazasında yenilgiye uğrayanları Hz. Peygambere karşı savaşmaya kışkırttı. Onlarla bağlantı kurdu, arkadaş oldu. Nihayet aralarındaki bu sıkı fıkılıktan ötürü Ebu Süfyan kendisine şöyle demişti: "Allah aşkına söyle, bizim dinimiz mi, yoksa Muhammed'le arkadaşlarının dini mi Allah katında daha sevimlidir? Sence hangimiz doğru yoldayız ve hakka daha yakınız? Biz iri ve semiz develeri yeriz,

su üzerine süt içeriz, hurma yeriz."

Yahudi Ka'b, Ebu Süfyan'ın bu sorularına cevap olarak dedi ki: "Tabii ki siz doğru yoldasınız ve onlara nisbetle hakka daha yakınsınız."

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah da , onların aralarında geçen bu konuşmayla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmedin mi? (Baksa-na onlar) puta ve batıla inanıyorlar ve inkar edenlere: "Bunlar> inananlardan daha doğru yoldadır" âiyorlar. İşte onlar Allah'ın lanetlediği insanlardır. Allah, kimi lanetlerse artık onun için hiçbir yardımcı bulamazsın. Yoksa onların mülkten bir payı mı var? Öyle olsaydı insanlara bir çekirdek zerresi bile vermezlerdi. Yoksa Allah'ın, lütfundan insana verdiği için onları kıskanıyorlar mı? Oysa biz ibrahim ailesine de kitap ve hikmet vermiş ve onlara büyük bir mülk bağışlamıştık.n (Nisa: 5i~54)

îşte böylece düşmanlıkları ağızlarından dökülüyor. Yaptıkları işler de insanları Hz. Peygambere ve mü'minlere karşı kışkırtıyorlardı. Halk arasında fesat ve kötülükleri yayıyorlardı. Ka'b, bu konuda en belirgin bir örnektir. Müşrikleri mü'minle-re karşı kışkırtarak kasideler diziyordu. Bir şiirinde, Kureyşli-leri müzminlere karşı şöyle kışkırtıyordu:

"Bedir değirmeni savaşa katılan cengaverleri öğüttü.

Bedir, bazan doğan, bazan da batan bir aydır."

Bir başka kışkırtıcı kasidesinde de şöyle diyordu: "Diyorlar ki: Bazı kavimler onların Öfkesiyle esir alındılar.

Doğrusu Eşrefin oğlu az mı ürkmüştü?

Diyorlar ki: Muğire Oğullarının tümü

Ebu Cehil'in ölümü nedeniyle boyun eğip teslim oldular.

Rabia oğulları ile Münebbih

Bugüne kadar böyle bir ölümle karşılaşmamışlardı

Haber aldım ki Tübba ile Haris bin Hişam

Halk arasında asker topluyorlar

Medine'ye saldırmak için şüphesiz bizler,

Şerefli bir soyu korumak için çabalıyoruz"

îşte o, halkı bu gibi şiir ve kasidelerle Hz. Peygamberle savaşa teşvik ediyor, müşrikleri öç almaya kışkırtıyor, kin ve düşmanlık ateşlerini alevlendiren ifadelerle ölüler üzerine ağıtlar diziyordu.

Bütün ahidlerden ve sözlerden sıyrılıp hiç bir bağa bağlanmayan Ka'b bu tür propagandalarla müslümanlar aleyhinde .çalışıyordu. Elbette bütün bunlar karşısında, diğer nitelikleri yanında aynı zamanda tedbirli bir savaşçı niteliğine de sahip olan Hz. Peygamber sessiz kalamazdı. Ancak onun yaptıklarından dolayı kavmine, ya da mensup olduğu Nadir Oğullarına da savaş mı ilan edecekti? Halbuki bu kavim içinde suçsuz insanlar da bulunuyordu. Dolayısıyla böyle bir zamanda Nadir Oğullarına dokunması uygun olmayacaktı. Kaldı ki, her günahkar ancak kendi günah yükünü taşır. Sonra Nadir Oğulları Yahudileri, o zaman Hz. Peygambere karşı topluca bir savaş açmamışlardı.

Peki ama, Hz. Peygamber bütün bunlar karşısında susacak ve kötülüğün yayılmasına göz mü yumacaktı? Şüphesiz en etkili çare hastalığın etrafa yayılmadan kurutulmasıydı. Öyle bir durumda kurtuluş fesadın kaynağını kökten kurutulması için sadece Ka'b'm öldürülmesini zorunlu kılıyordu. Hz. Peygamber, onu habersizce yakalayıp öldürmeleri için arkadaşlarına çağrıda bulundu ve bu işi yapacak birini seçmek istedi. Çünkü Ka'fo, bir kaleye sığınmıştı. Gürültü çıkarmadan ve hiç kimseyi rahatsız etmeden onu kimin öldüreceğini sordu. Sahabiler de, ona karşı tuzak hazırlama konusunda Hz. Peygamberden izin istediler. O da bu izni verdi.

îslam tarihi yazan Batılı yazarlar, Hz. Peygamberin gizlice tuzak hazırlatarak bir

adamı nasıl öldürttüğünü sormuşlar ve bunun Allah tarafından gönderilen bir elçiye yakışmayacağını ileri sürmüşlerdir. Tabii ki onlar, Hz. Peygamebrin kötülüğe boyun eğmeyen aksine bütün türleriyle şerre karşı direnen ashabını da buna davet eden bir elçi olduğunu unutuyorlar- Daha büyük zararları önlemek için küçük bir zarara katlanmanın, dolayısıyla da Ka'b gibi kötülük odağı bir kişinin Öldürülmesiyle birçok kötülüğün önüne geçilmiş olacağı gerçeğini düşünmüyorlar.

Batılı yazarlar, Hz. Peygamber'in onu, ansızın tuzağa düşürterek Öldürttüğünü söylerler. Halbuki bu adam açıkça İslam'a ve Hz. Peygambere düşman olduğunu ilan etmişti. Müslüman kadınların aleyhinde, müstehcen şiirler yazıp okuyor, Yahudileri mü'minlerle yapmış oldukları anlaşmadan caymaya teşvik ediyor, bununla da yetinmeyerek, Mekke'ye gidip orada müslü-manlara karşı kin tohumları saçıyordu. Bütün bunları açık olarak yapmıştı. Şu halde Hz. Muhammed'in ona karşı bir tedbir alması kaçınılmaz olmuştu. Çünkü bu adam maddeleşmiş bir kötülük odağıydı. Ayrıca bütün yaptıkları karşısında Hz. Muhammet! (sav)'in onu yok etmek için tedbir aldığım düşünememiş olması mümkün değildi.

Fakat yine de Hz. Peygamber, onu beklenmeyen bir zamanda Öldürtmedi. Aksine beklenilen bir zamanda bu emri verdi ki, bu da kesinlikle habersiz öldürmek sayılmaz. Hz. Peygamber'in onu Öldürtme emrini vermesi, büyük suçlar işlemiş bir kaçağı sağ ya da Ölü getirene, şu kadar mükafat verilecektir diye yapılan ilanlara benzemektedir.

Kısacası bu adamdan kurtulmak bir mecburiyet haline gelmişti. Onun bozgunculuklarının Önüne geçmek için tek çare buydu. Hz. Muhammed'in yaptığı şey, onun kanını mubah kalmak olmuştur. Çünkü hiçbir sorumluluk duymadan ve inananlar topluluğunu rencide ettiğini bile bile kötülüklerinde devam eden bir insanın layık olduğu ceza buydu. ı Hz. Peygamber (sav) ve onun semavi risaleti etrafında şek ve şüphe uyandırmaya çalışanlar, ilahi risaletin, yani peygamberliğin böyle bir öldürme olayına aykırı olduğunu söylerler. "Sağ yanağına vuran adama, sol yanağını çevir (ki ona da vursun) " dediğini söylerler.

Buna cevaben deriz ki: Dini davetin düşmanlarını ortadan kaldırmak risaletle çelişmez. Ulül- azm peygamberlerden olan Musa (as) da,kendi eliyle bir adamı

öldürmüş, din düşmanlarıyla savaşmış, kavmini de savaşmaya çağırmıştı. Bu yaptıkları, ona Tevrat'ın inmesine vesile olan ilahi risaletine, yani peygamberliğine aykırı bir iş değildi. Tevrat ise, Yahudi ve hıristi-yanlara göre kutsal kitaplardandı.

Batılı yazarlar, peygamberlik rahmetinin adam öldürmeye ve savaşmaya engel olduğunu sanmaktadırlar. Oysa yasaklanan şey, meşru olmayan şekilde adam öldürmektir. Ama bir kötülüğün önüne geçilmesinin başka hiçbir çaresi kalmamışsa, is-tenilmediği halde bu yola gidilir. Peygamberlik rahmeti geneldir. Dolayısıyla bu genel umumi rahmet gereğince, suçluyu suçundan ötürü sorgulamak ve yeryüzünde fesadı önlemek gerekir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyuruyor: "Eğer Allah, insanların bir kısmıyla diğerlerini savmasay-di, dünya bozulurdu. Fakat Allah bütün alemlere karşı lütuf sahibidir." (Bakara: 251)

Hz. Peygamber de şöyle buyurmuştur: "Ben rahmet peygamberiyim ve savaş peygamberiyim." Onun savaşçılığı merhametinden kaynaklanmaktaydı. Affetmenin çoğu şekilleri, azabın en şiddetlisini kapsamına alır. Örneğin düzelmesinden umut kalmayan caninin affedilmesi de bu şekilde olur. Hz. Peygamberin şeriatı -affın topluma kötülük getirmesi hallerinde- affı .da kapsamına almaktadır. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Eğer (bir topluluğa) azap edecekseniz. Size yapılan azabın eşiyle azap edin. Ama sabrederseniz, (bu) sabredenler için daha iyidir" (Nahi: 126) Suçluyu suçundan dolayı sorgulamayıp affetmek ve ona karşı sabırlı olmak, ancak suçunun topluma zarar vermesi ve saldırıya uğrayanın da bir ferd olması halinde mümkündür. Yüce Allah bir ayette şöyle buyuruyor: "Affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme." (Araf: 199) Evet affetmek, ancak zararı topluma sirayet etmeyen kişisel durumlarda mümkündür. Bununla ilgili olarak Allah (cc) şöyle buyurmaktadır: "İyilikle kötülük bir olmaz (Sen, kötülüğü) en güzel şeyle sav. O zaman (bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluvermiştir. Bu (kötülüğü iyilikle savma olgunluğu) na ancak sabredenler kavuşturulur. Buna ancak (hayırdan) büyük pay sahibi olan kimse kavuşturulur. Eğer şeytandan kötü bir düşünce, seni dürtecek olursa hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işiten, bilendir." (Fussilet: 34- 36)

Bu ayette geçen hususlar, toplumu değil, şahsı ilgilendiren durumlar için söz konusudur. Hıristiyanların Hz. İsa'ya nisbet ettikleri söz, ancak şahsı ilgilendiren durumlar içindir. Fakat onlar bunu daha geniş kitleleri ilgilendiren durumlar için de geçerli saymışlardır. Doğruyu gösteren Allah'tır.

UHUD SAVAŞI

Büyük Bedir yenilgisi Kureyş'i tasalandırmış ve iyiden iyiye düşündürmüştü. Çünkü o günde hak ile batıl birbirinden ayrılmış; mü'minlerin kuvvetli, müşriklerin de zayıf oldukları ortaya çıkmıştı. Müşriklerin Hz. Peygamberin ordusundan aldıkları ilk yenilgi buydu. Hezimetin acısı da çok şiddetli idi. Çünkü seçkin kimselerini kaybetmişler, cahiliyet hükmünce bir tanesini bütün kabileye bedel tuttukları liderlerini yitirmişlerdi. Daha da önemlisi, tutunmakta oldukları şirk devletinin yıkılmaya yüz tuttuğunu hissetmeye başlamışlardı. Halbuki onlar müş-rikliği ata inancı olarak kabul etmekte ve : "Biz babalarımızdan ne gördüysek onu kabul ederiz. Onların dinlerine bağlıyız" demekteydiler.

Ayrıca Kureyşliler Araplar arasındaki itibarlarının ve şereflerinin yıkılmaya yüz tuttuğunu görmüşlerdi. Eğer bu durum böyle devam ederse, şerefleri ve itibarları

büsbütün yok olacaktı. Şeref ve itibarlarına boyun eğip teslim olan çöldeki Arapların, bundan böyle emirleri altından çıkıp kendilerine baş kaldıracaklarını ve yapabilirlerse, diğer Arap kabilelerinin de bağımsızlıklarını ilan edeceklerini sanmışlardı. Ticaret kervanlarının Hz. Muhammed'in eline geçtiğini ve malların arkadaşları arasında ganimet olarak paylaştırıldığını görmüşlerdi. Yazın ve kışın kervanlar düzenleyip ticari faaliyetler yapmak için güvenli bir yolları da kalmamıştı.

îşte bütün bunları gördükten sonra Hz. Muhammed'den öç almak için yollar aramaya başladılar. Bu uğurda bazı hamleler düzenledilerse de bir şey elde edemediler. îşte Sevik gazvesinde azıklarını bırakıp kaçmışlardı. Bütün bu alçaklıklara ve rezilliklere maruz kalmışlardı. Artık susacaklar mıydı? Ticaret kervanlarının elden gitmesine sussalar da, kaybettikleri şereflerinden dolayı susmayacaklardı. Büyüklerinin ve liderlik pozisyonunda olan insanlarının ölümünden dolayı öç alacak ve asla susmayacaklardı.

Kervan Yerine Kuvvet

Abdullah bin Ebi Rebia, Ikrime bin Ebi Cehil, Safvan bin Ümeyye ve Bedir gününde babaları, ya da oğulları öldürülen kişilerden oluşan bir heyet toplanarak Ebü Süfyan'ın yanına gittiler. Yeni savaşta kendilerine kumandanlık etmesini istediler ve kendisiyle bu hususta konuştular. Hezimete uğramış oldukları büyük Bedir savaşında kumandanlık, Ebu Cehl ile Ukbe bin Muayt arasında paylaşılmaktaydı. Bu defa kumandanlığı tek elde, yani Ebu Süfyan'ın elinde birleştirmek istediler. Geride kalan büyüklerinin başında Ebu Süfyan gelmekteydi. Çünkü(kervanlarını kurtaran oydu. Kurtarılan kervanın mallarının, büyük Bedir yenilgisinin öcünü almak için feda edilmesini istiyorlardı. Ebu Süfyan'a giden bu heyet, kervan sahiplerine hitaben şöyle dediler: "Ey Kureyş topluluğu! Mu-hammed sizin dostlarınızı Öldürdü. Seçkinlerinizi yok etti. Onunla savaşıp öç almak için bu kervandaki mallarınızla bize yardım edin." Mal sahipleri, savaş malzemeleri ve savaş teçhizatı temin edilmesi için mallarından

feragat ettiler. Heyet savaş teçhizatını ve savaşçıları hazırladı. Çünkü Kureyşliler eski itibarlarını geri almadıkça zillet, utanç ve mahcubiyet altında kalacaklarını çok iyi bilmekteydiler. Kureyş'in bütün boyları ve evleri toplanıp bir araya geldiler. Herkes bir savaşçı verdi. Savaş için hazırlık yaptı, tslamiyeti her ne kadar kökünden kazı-yamasalar bile, Medine'ye Öldürücü darbe indirmek için gerekli hazırlığı yapıyorlardı. Hesaplarına göre mü'minlerden öç alacak, şeref ve itibarlarını geri kurtaracak ve üzerlerindeki utanç lekesini sileceklerdi.

Kinane ve Tihame kabileleri ile, mızrakla savaş tecrübesi olan bir çok Habeşlileri de yanlarına aldılar. Bunlar arasında Allah'ın arslanı Hamza'nın katili Vahşi de vardı. Kendisine Kureyş'i tehdit etmekte olan Hamza'yı, keskin kılıcıyla öldürdüğü takdirde azad edileceği vaad edilmişti. Savaşmak için değil-, sadece Hamza'yı gözetlemesi için görevlendirilmişti. Bir bakıma hile ile Öldürme görevini üstlenmişti, yoksa maksadı savaşmak değildi. Bunlar Mekke etrafındaki kabileleri ve Habeşlileri yanlarına almakla yetinmemiş, aksine Medine'deki Evs kabilesine mensup bazı müşriklerden de yardım vaadi almışlardı. Çünkü Evs kabilesine mensup bazı müşrikler de, tıpkı bu Kureyşliler gibi, müslümanlara karşı kin gütmekte idiler. Bunlar münafıklık yapmaya, iki yüzlü görünmeye razı olmamış, düşmanlıklarını açıktan açığa devam ettirmek yolunu seçmişlerdi. Katade'nin rivayetine göre, Ben-i Salebe'nin kardeşi Ebu Amir bin Sayfi, Hz. Peygamberden uzak kalmak için, yanına Evs kabilesinden elli kişiyi de alarak Medine'den çıkmıştı. Bu adam Hz. Peygamberin Medine'ye gelişinden önce oradan ayrılmıştı. Kureyşliler kendisine; "Eğer Medine'ye dönersen, kabilenden hiç kimse sana karşı çıkmaz ve sana muhalefet etmez. Aksine senin emrine girerler" dediler.

Böylece müslümanlara karşı üçbin kişi civarında asker toplanmış oldu. Beraberlerinde ikiyüz at ve ikiyüz de süvari bulunuyordu. Halid bin Velid sağ cenaha, İkrime bin ebi Cehil d e sol cenaha kumanda edecekti. Bunlar Hz. Peygamberin, din hamiyyeti ile ve manevi ruhtan destek alarak sayı ve teçhizatın üzerinde bir kuvvetle zorluklara karşı göğüs gererek savaşmakta olduğunu biliyor ve görüyorlardı. Beraberlerine, kendilerine moral bakımından güç verecek kadınlarını da almayı uygun gördüler. Çünkü böylece, kadınların yanında cehpeden kaçmaktan utanacak ve kadınlarını müslümanlara esir bırakmamak için var güçleriyle savaşacaklardı.

Ebu Süfyan bin Harb, kumandan olarak yola çıktı. Zevcesi Utbe kızı Hind'i de yanına aldı. Hind müslümanlara karşı büyük bir intikam duygusu besliyordu. Çünkü babası, kardeşi ve oğlu müslümanlar tarafından öldürülmüştü. Ebu Cehil'in oğlu Ikrime de onlarla birlikte sefere çıkmıştı. Beraberinde Haris'in kızı Ümmü Hakim adındaki zevcesi de vardı. Kureyş içinde şeref ve asalet sahibi kimseler de bunlar arasına katılmışlardı. Bunlar askerleri teşvik etmek ve cepheden kaçmalarını önlemek için gelmişlerdi. Kısacası, sayı, silah ve teçhizatları mükemmeldi ve ayrıca yanlarında kendilerini müslümanlara karşı kışkırtacak ve savaşta onlara cesaret verecek kadınları da vardı. Çünkü onlarda, müslümanlarda bulunan manevi kuvvet ve iman gücü bulunmuyordu. Bunun yerine savaşta kendilerini yüreklendirmek, askerlere de savaş şevki vermek için kadınlardan şairlerden ve hatiplerden yardım bekliyorlardı. Savaşta kendilerini cesaretlendirmek için Ebu Azze Amr bin Abdullah el- Cemhi'yi de yanlarına almışlardı. Bu adam büyük Bedir savaşında esir alınmış, Hz. Peygamber tarafından hiçbir fidye alınmaksızın serbest bırakılmıştı. Çünkü yoksul ve çoluk çocuğu kalabalık olan bir kimseydi. Hz. Peygambere dil uzatmasın ve müslümanlarla yapılacak savaşta müşriklere yardımcı olmasın diye Hz. Peygamber tarafından serbest bırakılmıştı. Fakat müşrikler onu, Hz. Peygambere verdiği bu sözden caydırdılar. Safvan bin Ümeyye: "Ey Ebu Azze, sen şair bir adamsın. Dilinle bize yardım et, bizimle birlikte cepheye gel" demişlerdi.

Ebu Azze, Safvan'a şu karşılığı vermişti:"Muhammed beni fidyesiz olarak serbest bıraktı. Ona karşı sizleri teşvik etmek ve askerlerinizi onlarla savaşmaya kışkırtmak istemiyorum.7'

Safvan bu defa kendisine şöyle hitap etmişti: "Hiç değilse varlığınla bize yardım et, şahsınla bize destek ol. Allah'a söz veriyorum ki, eğer bu savaştan salimen dönersen kızların için sana yardım ederim. Eğer öldürülürsen kızınla kızlarımı bir tutarım. Bollukta ve sıkıntıda hep onların koruyucusu olurum"

Ebu Azze çaresiz kalarak onlarla birlikte sefere çıktı. O ve başka şairler Kinane Oğullarını Kureyş askerlerine katılmaya ikna ettiler. Onları, Hz. Peygamberle savaşmak için kışkırttılar.

Öyle görülüyor ki, Hz. Peygamber, onların yola çıktıklarını haber almıştır. Rivayetlerin çoğuna göre bu sefere katılmayan Abdulmuttalib oğlu Abbas

hazretleri bir mektupla, Kureyş-liler'in, beraberlerindeki müttefikleriyle birlikte müslümanlar-la savaşmak üzere yola koyulduklarını Hz. Peygambere bildirmiştir. Ayrıca Hz. Peygamberin etrafa gönderdiği adamları da vardı. Bunlar müşriklerin islam'a karşı kurdukları planları Hz. Peygambere bildiriyorlardı. Yola çıkan kervanlardan sefere koyulan ordulardan müslümanları haberdar ediyorlardı. Fakat Peygamber efendimiz olacakları bekledi. Onlar yola çıkınca, kendisi de karşılarına çıkacaktı. Onlar işe başlamadan, kendisi başlamak istemiyor ve yerinden ayrılmıyordu. Kureyş ordusu yola koyuldu ve sonunda Medine'ye geldi. Medine'nin yakınlarındaki tarlalara ve mezarlara girdiler. Müslümanlara karşı meydan okurcasına, atları ve develeriyle ekinleri çiğnemeye başladılar.

Hz. Peygamberin Onlarla Karşılaşması

Kalabalık düşman ordusu, hicretin üçüncü yılı Şevval ayı başlarında Medine'ye ulaştı. Savaş, Şevval ayının ortalarında, başka bir rivayete göre ise, onbirinde başladı.

Hz. Peygamber sayı ve teçhizat çokluğuyla değil; iman, hak ve şura kuvvetiyle müşriklere karşı savaşmak için hazırlığa başladı. Müslümanlar arasına yardımlaşma ruhunu yaydı. Şuraya katılmaları için mü'minleri davet etti. Çünkü ihlaslı kimseler arasında şura yapılması halinde, o şuraya katılan herkes, kendini toplumun kopmaz bir parçası olarak hisseder. Namazdan sonra Hz. Peygamber, müslümanlar arasında durdu ve Mü'minler, işin çok önemli olduğunu hissettiler. Hz. Peygamber, savaştan önce müslümanlara danışmaya ve fikirlerini almaya başladı. Şura meclisinin görüşü iki noktada toplanmaktaydı. Birinci görüş Hz. Peygamber iman ordusuyla beraber müşriklere karşı çıkıp savaş için en uygun yerde onları karşılasın. İkinci görüş de, Medine'de kalıp sonucu beklesin şeklindeydi. Eğer müşrikler Medine dışında bakleyecek olurlarsa, azıkları tükenecek ve binekleri heder olacaktı. Medine'ye girmek istedikleri takdirde ise, taştan ve tuğladan yapılmış yolları ve binalarıyla bu şehir kaleye benzediği için, içeriye nereden gireceklerini bilemeyeceklerdi.

Şura meclisi, her iki görüşün de düşman aleyhine olduğuna inanıyordu. Hz. Peygamber Medine dışına çıkmayı uygun görmüyordu. Rivayete göre şura meclisine hitaben şöyle demişti: "Bekleyin, çoluk çocuğunuzu, sağlam kaleleri andıran evlerinize bırakın. Eğer düşman Medine'ye girerse sokaklarda onlarla savaşırız. Evlerin üzerlerinden onlara ok atarsınız."

Ibn Ishak'm rivayetine göre ise, Hz. Peygamber şura meclisine hitaben şöyle demiştir: "isterseniz Medine'de kalalım, onları da konakladıkları yerde bırakalım. Eğer orada kalırlarsa bulundukları yer onlar için çok kötüdür. Eğer yanımıza gelirlerse, burada onlarla savaşırız."

Abdullah bin Ubey bin Selül'ün de Hz. Peygamberin görüşünde olması dikkat çekicidir. Belki de o, düşmanla karşılaşmaktan korkuyor ve münafıklığının açığa çıkmasından endişe ediyordu. Ya da dostları olan yahudilerin, Medine'deki şehir savaşım fırsat bilerek, müslümanlarla yaptıkları anlaşmayı bozacakları ihtimalim düşünüyordu. Maksadı ne olursa olsun -Kalblerde olanı ancak Allah bilir- o şöyle demişti: Ey Allah'ın Resulü, Medine'de kal, düşmana karşı çıkma. Andolsun ki biz, her ne zaman düşmanla karşılaşmak üzere Medine dışına çıkmışsak mutlaka yenilgiye uğramışızdır. Ne zaman da düşman Medine içine girmişse mutlaka onları yenilgiye uğratmışızdır. Ey Allah'ın Resulü, onları yerlerinde bırak. Eğer orada kalırlarsa kaldıkları yer, onlar için çok kötüdür. Eğer Medine'ye girerlerse, adamlarımız yüz yüze çarpışırlar. Kadınlar ve çocuklar da evlerin içinden üzerlerine taş atarlar. Böylece hezimete uğrayarak geri dönerler.

Hz. Peygamberin görüşü de bu olmasına rağmen, mücahitlerin çoğu bu görüşe muhalefet ettiler. Mücahitlerin bir kısmı, güçlü, kuvvetli ve savaşçı oldukları için Medine'de kalıp beklemeyi yiğitliklerine sığdıramıyorlar, mutlaka düşmana karşı çıkıp onlarla savaşmayı istiyorlardı. Bunlar arasında Allah'ın arslanı Abdulmuttalip oğlu Hanıza da vardı. Şöyle demişti: "Ey Muhammed ! Sana kitabı indirene yemin olsun ki, biz, müşriklerle mücadele edeceğizi"

Ensardan güçlü bir adam da şöyle demişti: "Ey Allah'ın Resulü! Milletimiz olan Medineliler'in yanındayken onlarla savaşmayacağız da, ne zaman savaşacağız?!"

Bedir savaşma katılmamış olan ikinci kısım mücahitlerse, bu günü fırsat bilerek cihad şerefine kavuşmayı arzuluyorlar di. "Biz Allah'tan böyle bir şeref

bahşetmesini dilerken, o düşmanlarını ayağımıza gönderdi. Daha ne duruyoruz?" diyerek Medine dışında müşriklerle savaşmak arzusunda olduklarını ifade ettiler. Böylece Medine dışına çıkıp düşmanla çarpışma arzusunda olanların sayısı epey yüksek olduğundan, şura meclisi, Medine dışına çıkıp düşmanla savaşma görüşünde karar kıldı. Zaten Hz. Peygamber de şurayı çoğunluğun hükmüne uymak için toplamıştı.

Hz. Peygamber Mü'minleri Savaşa Hazırlıyor

Hz. Peygamber, sayı bakımından çoğunlukta olan ve kendilerine güvenip büyüklük taslayan düşmanla karşılaşacağı yerlerin durumunu öğrenmek istedi. Ordusunun düşman ordusunun geçeceği yerden geçmemesi için, uygun olan yeri bulmaya çalıştı. Buhari ve Müslim'in Sahihlerinde rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber: "Bizi düşmana uğratmayacak bir yoldan geçirerek, düşmana hakim bir tepenin üzerine götürebilecek birisi var mı?" diye sordu. Ebu Heyseme,"Ben varım ya Resulul-lahn dedi ve yürümeye başladı, islam ordusunu Harise kabilesinin taşlık arazisinden geçirerek Nihayet Merba bin Kay-zi'nin arazisine geldi. Merba, münafık ve kör bir adamdı. Hz. Peygamber ile beraberindeki müslümanların oradan geçtiklerini hissedince müslümanların yüzlerine toprak savurmaya başladı. Hz. Peygamber (sav)'e: "Eğer Allah'ın Resulü isen, tarlamdan geçmeni helal etmiyorum" dedi ve sonra da bir avuç toprak alıp: "Vallahi bu toprağın, etrafındaki adamlara değil de sadece senin yüzüne isabet edeceğini bilseydim mutlaka yüzüne savururdum" diye ekledi. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in yanında bulunan ashab onu Öldürmek için koşmaya başladılar. Ama Hz. Peygamber onları durdurarak şöyle dedi: "Onu öldürmeyin. Çünkü bunun hem gözü, hem de kalbi kördür." Fakat bu arada Peygamber efendimizin etrafındakiler acele davranarak onu dövmüşler ve ellerindeki yay ile kafasım varmışlardı.

Hz. Peygamber Medine dışına çıkma kararını mü'minlerin görüşlerine uyarak vermiş ve yola koyulmuştu. Askerleri savaşa başlamadan önce onlara, görüşlerine uyduğunu ve bu nedene le savaş zırhını giydiğini hatırlatmıştı.

Askerleri de uygun yerlere yerleştirmişti.

Bazı mü'minler Hz. Peygamberi, Medine dışına çıkmaya zorladıklarını hissetmiş ve: "Rasulullah Medine de kalmamızı em-retmemişti. O, her şeyi Allah'ın kendisine bildirdiği vahiy ile bizden daha iyi bilmektedir" demişlerdi ve Medine'de kalma fikrinin vahye dayalı ilahi bir emir olduğunu sanmışlardı. Fakat daha sonra imanlarının güçlü olmasından dolayı: "Eğer durum böyle olsaydı, Hz. Peygamber bu hususta kimseye danış-mazdı" dediler. Çünkü Allah'ın kesin emir, ya da yasağının bulunduğu bir meselede insanların görüşüne müracaat edilmez. Ancak savaş ve taktik konusunda Resulullah görüş belirtebilirdi. Bu nedenle onların fikirlerine müracaat etti ve çoğunluğun görüşünü benimsedi. Çünkü bu bir şura işiydi.

Öyle görülüyor ki, onlar bu düşüncelerinden dolayı görüşle-' rinden vazgeçmişlerdi. Ama şuranın anlamı, tereddüt etmek değildi. Çünkü tereddüdün arkasından hezimet gelir. Azmin olmadığı yerde tereddüt olur. Azim ise ordunun kuvvetini gösterir. Hz. Peygamber onları, tereddüt etmemeleri gerektiği hususunda uyarmış ve peygamberlik hikmeti uyarınca onlara şöyle demişti: "Bir peygambere, savaş zırhını giydikten ve düşmana karşı çıkmaya izin verdikten sonra, savaşta geri dönmek yaraşmaz. Ben sizi Medine'de kalmaya davet etmiştim, ama çoğunluk mutlaka düşmana karşı çıkma konusunda birleşti. Öyleyse savaş ve zorluk anında sabredip Allah'a karşı gelmekten sakınmalısınız. Allah size ne emrettiyse ona bakın,9* Hz. Peygamber, bu sözlerinden sonra beraberindeki mü'minlerden oluşan ordusuyla Medine dışına çıktı. Bu savaşta, önce de söylediğimiz gibi, müşriklerin sayısı üç bin civarındaydı. Buna karşılık müslümanların sayısı, -aralarına karışan münafıklarla birlikte- ancak bin kişi kadardı. Zühri'nin rivayetine göre, Ensar-dan bazıları müttefikleri olan yahudilerden yardım almak hususunda Resulullah (sav) dan izin istemişlerdi. Fakat Resulul-lah (sav) : "Bizim onlara ihtiyacımız yokturl" demişti. Çünkü Hz. Peygamber, ordusunun, inançlarını savunmak uğruna savaşmak isteyen kimselerden teşekkül etmesini istemişti. Ayrıca noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bir ayetle şöyle buyurmuştur: "Ey inananlar, kendinizden başkasını kendinize dost edinmeyin; onlar sizi bozmaktan geri durmazlar. Size sıkıntı verecek şeyleri isterler. Onların ağızlarından öfke taşmaktadır. Göğüslerinde gizledikleri (kin) ise daha büyüktür." (Ai-imran: 118)

Zafer kazanmak, yolundaki bir peygamberin yahudilerden yardım istemesi uygun olmazdı. Onunla Kaynuka Oğullan olan yahudiler arasında öyle olaylar cereyan etmişti ki, sonunda onları Medine'den sürgün etmek mecburiyetinde kalmıştı. Çünkü Allah, yahudilerin sürgün edilmelerini farz kılmıştı.

Münafıklar

Cenab-ı Allah, îslam ordusunu münafıklardan arındırdı. Abdullah bin Übey bin Selül'ün adamlarından olan ve bin kişilik îslam ordusunun yaklaşık üçte birini teşkil eden münafık askerler, îslam ordusundan ayrıldılar. Abdullah bin Übey, görüşüne Hz. Peygamber tarafından aldırış edilmediği gerekçesiyle öfkelendiğini ve bu nedenle ordudan ayrıldığını açıklamıştı, îşte bütün diktatörler görüşlerini zorla başkalarına kabul ettirmek isterler. Bu vasıftaki kimseler, Abullah bin Übey gibi münafıktırlar. Onun ve beraberindeki kimselerin ordudan ayrılmaları, kendi münafık-lıklarmı müslümanlara ilan etmek anlamındaydı. O : "Muhammed onlara uydu ve bana karşı geldil" demişti.

îslam ordusundan ayrılışının peşi sıra, bazı ihlaslı kimseler onu ayıplayıp kınadılar. Bunun yanı sıra, bazı mü'minler de ona tabi olmaya yeltendiler. Onu ve beraberindeki müna-fıklan kınayanların başında Amr bin Hüzam gelmektedir. Ona ve adamlarına şöyle diyordu: "Ey kavim! Allah aşkına peygamberinizi ve milletinizi yalnız bırakmayın. Düşmanla karşılaştıkları bir sırada onlardan el çekmeyM" Kureyş ordusu Medine'ye girmek üzere surlara tırmanmaktayken -münafıklıklarından olacak ki- şöyle demişlerdi "Eğer savaşacağınızı bilsek, sizi düşmanlarınıza teslim etmeyiz. Ama aranızda savaş olacağını sanmıyoruz." Abdullah bin Übey ile adamlarının isyan edip başkaldırdıkları bir sırada, mü'min bir adam onlara hitaben şöyle dedi: "Allah'ın düşmanları! Allah sizi yok etsin ve rahmetinden uzaklaştırsın. Mutlaka yüce Rabbimiz, Peygamberini size muhtaç etmeyecektir .!"

Münafıkların geri dönmeleri, tereddüt içindeki bazı müslü-manlarm paniğe kapılmalarına sebep oldu. Halbuki onları koruyacak ve onlara yardım edecek

olan, Cenab-1 Allah'tı. Tereddüde düşen müslüman gruplar Seleme oğullarıyla Harise oğullarıydı. Bunlar da Abdullah bin Übey 'le birlikte geri dönmek istemişlerdi. Çünkü münafık olmamalarına rağmen sayı bakımından kendilerinden kat kat fazla olan düşman ordusuyla karşılaşmaktan aşırı derecede ürkmüşlerdi. îşte bunlarla ilgili olarak cenab-ı Allah, Hz. Peygambere şu haberi göndermiştir: "Hani sen, erkenden ailenden ayrılmıştın, (Uhud'da) mü'minle-ri savaş üslerine yerleştiriyordun. Allah da işitendi, bilendi. Sizden iki takım, korkup bozulmaya yüz tutmuştu. Halbuki Allah, kendilerinin dostu idi. İnananlar, Allah'a dayansınlar." (Al-i îmran: 121-122)

Yüce Rabbimizin "Allah onların dostudur" sözünden dolayı, bozulmaya yüz tutmuş olan o iki grup çok sevinmişlerdi. Bu ilahi teminat üzerine tereddüt içinde olsalar da münafık olmadıkları açıklandğından dolayı, sükunet bulmuşlardı. Çünkü Cenab-ı Allah, mü'minlerin dostu ve velisidir. Münafıkların dostu ise şeytandır.

Münafıklar İslam ordusundan ayrılınca, yaşları onbeşe varmamış olan, savaş ve atıcılık tecrübeleri olmayan, bedeni gücü bulunmayan, normal yaştaki erkekler gibi, iş beceremeyen küçücük mü'min çocuklar dahi Hz. Peygambere müracak ederek cehpeye gönderilmelererini istemişlerdi. Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde yer alan bir rivayete göre, Abdullah bin Ömer hazretleri tek başına gelerek Hz. Peygambere Uhud savaşma katılmak istediğini söylemiş Hz. Peygamber de onun bu isteğini kabul etmemişti. Aynı şekilde Üsame bin Zeyd, Zeyd bin Sabit, Bera bin Azib ve diğerleri de cepheye gönderilmek arzusunda olduklarını ifade etmişler, ama Hz. Peygamber onların bu arzularını kabul etmemişti. Yine yaşı onbeşe ulaşmamış olan Rafi bin Huzeyi Hz. Peygambere başvurarak, cephede savaşmak istediğini söylemiş, Hz. Peygamber onu reddedeceği sırada, onun iyi ok attığını söylemişler. Bunun üzerine Hz. Peygamber cephede savaşması için ona izin vermişti. Çünkü ok atabilmek için bedeni kuvvete ihtiyaç yoktur. Sadece hedefi tutturmak konusunda usta olmak gerekiyordu ki, bu da o gençte mevcuttu. Yine bu yaşlarda olan Sebire bin Cündüp de cepheye gidip savaşmak arzusunda olduğunu Hz. Peygambere ifade etmiş, Peygamberimiz de reddetmek üzereyken orada bulunanlar: uEy Allah'ın Resulü! Bu genç çobanları bile devirecek güçtedir" demişler, Hz. Peygamber de onun bedeni güce sahip olduğunu görünce savaşa katılmasına izin vermişti.

Savaş Üsleri

Hz. Peygamber mü'minleri savaş üslerine yerleştirmeye başladı. Cenab-ı Allah, îslâm ordusunu münafıklardan arındırmış, tereddüt içinde bulunanlara da sebat vermişti. Hz. Peygamber askerlerini sabra davet etmişti. Cenab-ı Allah'ın kendilerine yardımcı olacağını, nitekim sayıca düşmandan az oldukları halde, Bedir savaşında da yardım etmiş olduğunu bildirmişti. Sabrettikleri takdirde zafere ereceklerini kendilerine müjdelemişti. Cenab-ı Allah, Peygamberlerinin o günde kendilerine sebat verişini anlatarak şöyle buyurmaktadır: "Allah müzminlere yardım eder Nitekim Allah size Bedir'de de yardım etmişti. Siz o zaman zayıf idiniz. O halde Allah'tan korkun ki şükredesiniz. O zaman sen mü'minlere: 'Rabbinizin, size, indirmiş üç bin melek ile yardım etmesi size yetmedi mi?' diyordun. Evet, eğer sabreder, (Allah'tan) korkarsanız; onlar hemen şu dakikada üzerinize gelseler, Rabbiniz size nişanlı beşbin Melekle yardım eder. Allah bunu, ancak size müjde olsun kalbleriniz yatışsın diye yapmıştır. Yardım, yalnız, daima galip ve hikmet sahibi Allah katındadır. inkar edenlerden bir kısmını kessin veya perişan etsin de umutsuz olarak dönüp gitsinler diye (size yardım eder)." (Al-i İmran: 123-127)

Bu müjdelerle Cenab-ı Allah mü'minlerin kalblerine sebat verdi. Onları meleklerle destekledi. Savaş meydanında sabır ve sebat edip Allah'ı andıkları, O'nun, her gücün üstünde olduğunu hatırladıkları, savaştan yüz çevirmedikleri, düşman peşine düşerek ganimetle meşgul olmadıkları, kendilerini doğru yola çağıran idrakli kumandanları olan Hz. Peygambere muhalefet etmedikleri, savaş alanında birbirlerine yardımcı oldukları takdirde muzaffer olacaklarını müjdeledi. Mü'minler, birbiriyle yardımlaşan askerlerden teşekkül eden bir ordu olduklarını, ganimetleri elde etmek için birbirleriyle yarışan dağınık gruplar olmadıklarını anladılar. Çünkü zaferi elde etmek için, birbirleriyle rekabet etmelerine gerek yoktu.

Hz. Peygamber Medine'den çıkarak Uhud'a geldi ve dağın yanındaki vadinin

kıyısına konakladı. Müşriklerin saldırısına uğramamaları için askerlerinin sırtını Uhud'a dayadı. Bedir'de olduğu gibi, bu savaşta da orduyu bizzat kendisi düzenledi. Onun bu düzenlemesini gören müşrikler de, onu taklit ederek ordularını saflara ayırıp düzenlediler. Elli kadar kişiyi okçu olarak ayırıp ordunun arkasına yerleştirdi. Başlarına da Abdullah bin Cübeyr'i komutan olarak tayin etti. Arkadan gelecek olan süvarileri geri püskürtmelerini emretti ve kumandan Abdullah bin Cübeyr'e şöyle dedi: "Arkadan bize saldıracak olan süvarileri oklarınızla geri püskürtün. Biz düşmanı takibe çıktığımızda kesinlikle yerlerinizden ayrılmayın."

Hz. Peygamber bu düzenlemeleri yaptıktan sonra zırhını giydi. Okçulara müşrik askerlerinin arkadan saldırılarına izin vermemeleriniHenbih etti. Çünkü müşrik orduları sayıca çok fazlaydı. Hz. Peygamber, ordusunu saf düzenine koyup yerlerine yerleştirdikten sonra, kendisi emir vermeden savaşa başlamamalarını söyledi. Böylece kumanda birliği sağlanmış olacak ve îslam ordusunun arkası da okçular tarafından koruma altına alınmış olacaktı.

Hz. Peygamber tarafından yapılan bu düzenleme, o zamana kadar araplarm bilmediği bir savaş taktiğiydi. Eğer okçular onun emrine uymuş olsalardı, îslam ordusu asla sarsıntı geçir-meyecek ve bu gazada darbe yemeyecekti. îman ordusunun önünde sayı çokluğu ve teçhizat fazlalığıyla övünen şirk ordusu vardı. Müşriklerin ikiyüzü aşkın atları ile develeri Medine'nin tarla ve mezralarını geliş- gidiş yolu yapmışlardı. Bu da Medine halkının hamiyet duygularını alevlendirmiş, onları savaşa yöneltmişti. Öyle ki, Medine'den çıkıp düşmanla savaşma hususunda Hz. Peygamber kendileriyle müşavere yaparken, Medine halkının sözcüsü şöyle demişti: Evs ve Hazreç kabilelerinin tarlaları düşman atları ve develerinin ayakları altında çiğnendiği halde, herhangi bir harekette bulunulmayacak mı? Bu olacak şey midir?!

İki Ordu

îki ordu karşı karşıya geldi, iki tarafın savaşa başlamalarından önce her iki taraf askerinin görünen ve görünmeyen vasıflarını anlatmamız gerekmektedir. Çünkü onların durumlarını anlatmamız, bir bakıma onların sonlarını anlatmak bakımından faydalı olacaktır. Allah mü'minlerin dostu ve yardımcısıdır.

Müşrik ordusu bütün maddi kuvvetlere sahipti. Savaşçılarının sayısı da mü'minlerinkinden kat kat fazlaydı. Onları savaşa sürükleyen sebep, öç duygusu ve kaybettikleri itibarı yeniden kazanmak duygusuydu. Servet kaynakları olan ticaretlerini teminat ve garanti altına alma endişesi de bu sebepler arasındaydı. Çünkü ticaret yolları, tamamen müslümanların kontrolü altına girmişti. Savaşmak ve zafer uğruna candan ve maldan geçmek için bütün sebepler mevcuttu. Şunu iyice anlamışlardı ki, onlarla Hz. Peygamber arasındaki iş, ölüm kalım me-selesiydi. Ya hayatta kalıp onurlu bir şekilde yaşayacak ve diğer kabilelere karşı övünecekler, ya da utanç damgası altında alçakça bir hayat sürecek veya öleceklerdi. Hz. Peygamberin yaptığı gibi askerlerini saf düzenine soktular. Kumandan, askerlerini düzene koymak ve disiplin altında tutmaktan sorumludur. Böyle yapmadığı takdirde savaşı istediği yöne sevkede-mez. Müşrikler beraberlerinde kadınlarını da getirmişlerdi. Bu kadınlardan hepsinin, ya babası, ya kardeşi, ya oğlu veya diğer yakınları önceki savaşlarda kaybolmuşlardı. Kadınları getirmelerinin sebebi, daha önce de söylediğimiz gibi savaşçıların kaç-mamasıydı. Çünkü kadınlar varken savaştan kaçmak ve kadınları düşmana teslim etmek onlar için ayıp ve utanç verici bir durumdu.

Rivayete göre iki ordu karşı karşıya gelip birbirlerine yaklaştıklarında, Utbe kızı Hind, beraberindeki kadınları da yanına alarak def çalmaya ve müşrik askerleri savaş için coşturmaya başlamıştı. Kureyş ordusunun sancağı Abdü'ddar Oğullarının elindeydi. Onları teşvik etmek için şöyle demişti: "Haydi göreyim sizi Abdü'ddar oğulları

"Haydi göreyim sizi, arkayı kollayanlar

Keskin kılıçlarınızla vurun onlara"

Bedir savaşında babasını, kardeşini, oğlunu kaybeden bu Hind, yine müşrik askerlerini kışkırtarak şöyle bir kaside okumuştu:

İlerlerseniz sizleri kucaklarız

Size kadife döşekler sereriz

Eğer gerilerseniz sizden ayrılırız

Sizden ayrılırız ve ve sizi hiç sevmeyiz!

Savaş başlamadan önce Ebu Süfyan'da askerlerine atılım ruhunu aşılıyor ve onları müslümanlara karşı olanca gücüyle kışkırtıyordu. EbuJshak'm rivayetine göre, Ebu Süfyan şöyle diyordu: "Ey Abdü'ddar oğulları! Bedir savaşında da sancağımızı sizler taşıyordunuz. Başımıza neler geldiğini gördünüz. Sancak yok oldu mu, kendileri de yok olur. Ya sancağımızı hakkıyla taşırsınız. Ya da bırakın onu biz taşıyalım ve hakkını verelim." Ebu Süfyan'ın bu sözleri üzerine Abdü'dar oğulları ona saldırmak istediler ve onu tehdit ettiler: "Sancağımızı sana mı teslim edeceğiz? Yarın düşmanla karşılaştığımız zaman neler yapacağımızı görürsünl"

Sayı ve teçhizat üstünlüğüne sahip Kureyş ordusunun maneviyatı yüksekti. Hamiyyet duygusuyla, batıl davalarının etrafında kenetlenmişlerdi. Şer, kin ve intikam, onları aynı gaye etrafında toplamıştı.

Şimdi islam ordusuna dönelim. Bu ordunun iman ve maneviyat gücü, müşriklerden daha az değildi. Savaşa iten sebep müşrikler için kin ve intikam, müslümanlar içinse iman ve şehadet tutkusuydu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, müs-lümanlarla birlikteydi. Yeryüzünün iman ve maneviyat bakımından en büyük kumandanları onlar arasında olduğu gibi, mü'minler için en güzel bir örnek olan Hz. Peygamber de başlarmda bulunmaktaydı. Ancak bütün bunlarla birlikte bazı mülahazalarda bulunmamız gerekmektedir. Şöyle ki:

1- Bedir savaşma katılmayan ve o savaşta ganimet elde edemeyen bazı kimseler, bu gaye ile müslümanlar safında savaşa çıkmak ve düşmanla karşılaşmak istemişlerdi. Maksatları Be-dir'de ganimet elde eden mü'min kardeşleri gibi, ganimet elde etmekti. Her ne kadar buna ek olarak kuvvetli bir imanları ve canlarını feda etme tutukusu bulunsa da, hedeflerinin bir kısmını ganimet elde etme arzusu teşkil etmekteydi. Müslümanların yeryüzüne hakim olup düşmanın belini kırmadan önce esir almaları nasıl yasaklanmışsa, aynı şekilde zafer

kesinleşmeden ganimet peşine koşmak da yasaklanmıştır.

2- Münafıkların îslam ordusu saflarından çıkmalarıyla, ordu nifaktan arındıysa da, azmi kuvvetli olmayan bazı mütereddit kimseler, müslümanlar arasında bulunmaktaydı. îki grup, ne-dereyse bozulmaya yüz tutmuştu. Bu iki grubun içindeki fertlerin tümünün; azmini kuvvetlendirdiğim, savaşmakta ısrarlı olduğunu, zafer elde etmek istediğini söylememiz mümkün değildir. Bunlar arasında bazı kimseler mütereddit olarak îslam ordusuyla birlikte cepheye gelmişlerdi. Tabii ki sayılarının çokluğu oranında islam ordusunun kuvveti azalmaktaydı.

3- Medine etrafında bulunan bazı yahudilere münafıklar da katılmışlardı. Bunlar, savaşmakta olan İslam mücahitlerinin arkasında Medine'de bir gedik bırakmışlar ve düşman ordusunun buraya sızmasına zemin hazırlamışlardı. Fakat Hz. Peygamber'in kumandanlığı sayesinde bütün zaaf faktörleri ortadan kaldırılmış, askerlerdeki tereddüt unsuru gizlenmişti. Ancak ganimet ışıkları parladığı esnada, onlarda gizli bulunan ganimet elde etme güdüsü açığa çıkmıştı. Zafer ışıkları parlayın-ca, kaçmakta olan yenik müşrik kuvvetlerinin ardına düşmektense, ganimeti elde etmek için koşuşmaya başlamışlardı. Tabii ki, yüce Allah'ın kelimesi her şeyin üstündedir. Onur ve üstünlük sadece ona aittir. O, doğru yolda yürüdükleri, savaşta sabırlı oldukları takdirde mü'minlere yardımcı olacaktır. Yüce Allah'ın tevfıkinden sonra, zafer için böyle bir kuvvete ihtiyaç vardı. Hz. Peygamber de, zafer için bütün hazırlıkları tamamlamış, askerlerin morallerini takviye etmiş, azimlerini bilememişti. Yüce Allah da şu müjdeyi veriyordu: "Bir kere azmettin mi artık Allah'a dayan}"

Savaş

Hz. Peygamber askerlerini savaş üslerine yerleştirmiş ve iki şeye özellikle dikkat etmişti. Birincisi okçularla ilgiliydi. Yerlerinden ayrılmamalarını onlara sıkıca tembihlemiş ve onlara şöyle uyarıda bulunmuştu: "Siz ordunun arkasını koruyun. Çünkü müşriklerin arkadan saldırmaları tehlike meydana getirir.

Yerinizden asla ayrılmayın. Oldürül-düğümüzü görseniz bile, bize yardıma gelmeyin ve bizi savunmayın. Sizin yegane vazifeniz, arkadan gelecek olan süvarileri oklarınızla geri püskürtmektir. Çünkü süvariler, okları görünce bize karşı hücuma geçemezler!"

Hz. Peygamberin itina gösterdiği ikinci husus ise şuydu: Cephenin ilk safına güçlü askerleri yerleştirmişti. Bunlar Bedir savaşında büyük başarı gösteren Allah'ın arslanı Hz. Hamza ile yine îslam kahramanı Hz. Ali ve Zübeyr bin Avvam gibi kahramanlardı. Bunların isimlerini söylemek bile müşriklere Bedir yenilgisini hatırlatmak için yeterliydi. Bunlar müşriklerin ödlerini koparan kimselerdi. Çünkü bunlar müşriklerin saflarını yararak arkalarından gelmekte olan savaşçılara yol açıyorlardı. Hz. Peygamber bu bahadırlara, kendi emri olmadan ileriye atılmamalarını sıkıca tembihlemişti. Önde gelen askerleri gözden geçirdi kahramanları savaşa teşvik etti. Büyük mücahitleri savaşmaya şevketti.

Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre Hz. Peygamber, Uhud gününde eline bir kılıç aldı ve : "Bu kılıcı kim hakkıyla alıp savaşır?" diye sordu. Mü'minler ona bakmaktaydılar. Yine: "Bunun hakkını kim verecek?" diye sorunca, Ebu Dücane: "Onun hakkını ben koruyacağım ey Allah'ın Resülu" dedi. Kılıcı alıp müşriklerle savaşmaya başladı.

İbn İshak der ki: Ebu Dücane, gayet yiğit bir adamdı. Savaş esnasında salına salma yürür, kılıç sallardı. Savaşırken başına sardığı kırmızı bir sarık ile tanınırdı. Kılıcı Hz. Peygamberin elinden alınca iki safın arasına girdi ve sarığı sardı. Onun bu halini gören Hz. Peygamber şöyle dedi: "Ebu Dücane'nin böyle mütekebbirane yürüyüşü, ancak savaş anında kabul edilebilecek bir yürüyüştür. Diğer zamanlarda Cenab-ı Allah bu şekilde yürümeyi asla hoş karşılamaz."

Müşriklerin sancağı Talha bin Ebi Talha'nm elindeydi.

Sonra onu Osman bin Ebi Talha eline aldı. Sancaktarların hepsi de Abdu'ddar oğullarındandı. Hz. Peygamber îslam ordusunun sancağını Ebu Talib oğlu Ali 'ye verdi. Fakat müşriklerin sancağını Abdu'ddar oğullarından Talha bin Ebi Talha'nın elinde olduğunu görünce, îslam ordusunun sancağını H z. Ali 'den alıp A b dü 'ddar oğullarından olan büyük mücahit Mus'ab bin Umeyr'e verdi.

Savaşın Başlaması:

Müşrikler tarafından savaşa ilk başlayan, Ebu Amir bin Sayfî idi. Evs kabilesine mensup olan bu adama "Rahip" adı verilmişti. Hz. Peygamber ise onun, müşrikleri müslümanlara karşı kışkırtmak maksadıyla öne çıktığını görünce, ona "Fasık" adını vermişti. Hz. Peygamberin Medine'ye hicretinden önce o, kavmi olan Evs'liler arasında itibar sahibi birisiydi. Şirk ordusu, onu öne sürmüşlerdi. Beraberinde elli kadar adamı vardı. Onu öne sürmekle ensarm kuvvetini zayıflatacaklarını zannetmişlerdi, îleri çıktığında bu maksatla Evs kabilesine şöyle seslenmişti: "Ey Evsliler topluluğul" Evs kabilesi ise kendisine cevaben, "Allah senin güzünü aydın etmesin" dediler. Attığı oklar hedefe isabet etmedi. Adamlarının okları da boşa gitti. Perişan olup geri dönmek üzereyken: "Benden sonra milletim gayet kötüleşmiş" dedi.

Hz. Peygamber bunun üzerine mü'minlere savaşma izni verdi. Mü'minlerin parolası "öldür, öldür" idi. Müslüman ordusunun bahadırları müşrikleri öldürmek için ileri atıldılar. Ebu Dücane, elinde Hz. Peygamberin kendisine verdiği kılıcıyla müşriklerin kafalarını yara yara ilerliyordu. Çünkü o kılıcı hakkıyla alıp kullanacağını Hz. Peygambere taahhüt etmişti.

Müşriklerle birlikte kadınları da, ya peçeli olarak, ya da erkekler gibi yüzü açık olarak savaşa gelmişlerdi. Rivayete göre Ebu Dücane, Ebu Süfyan'ın karısı Hind'i görünce kılıcını kaldırmış, ama Hz. Peyganfoerin kılıcının, bir kadını öldürmesinin yakışık almayacağını düşünerek onu öldürmekten vaz geçmişti.

Abdulmuttalib oğlu Hamza da kılıcıyla müşriklerin saflarım yara yara ileriye gidiyor, müşrik askerlerini keskin kılıcıyla öldürüyordu. Onu görenler, paralayıcı bir aslanın Önünden kaçan koyunlar gibi, panik içinde kaçışıyorlardı.

Müşrik ordusunun sancaktarı Talha bin Ebi Talha, müba-reze isteğinde bulundu, yani karşısına kendisiyle dövüşmesi için mü'minlerden bir asker istedi. Onun

karşısına Ebu Talib oğlu Ali hazretleri çıktı. Kısa bir süre sonra da ona öldürücü darbeyi vurdu. Tarihçiler, onun daha ilk darbeyle birlikte yere düştüğünü söylerler.

Hz. Hamza'mn Şehit Edilmesi:

Müslümanlar savaş alanında büyük bir başarı gösterdiler. Nihayet müşrikler îslam kılıçları önünde dayanamayıp kaçmaya başladı. Bu kılıcı onlara Allah Resulü çekmişti ve çekilen kılıç, şirke ve müşriklere karşı çekilmişti. Müşrikler, canlarını ve mallarını cennet karşılığında Allah'a satan, onun yolunda savaşan, öldüren ve öldürülen mücahitlerin önünden kaçmaktaydılar. Bu mücahitler dünya hayatına sahip olmak için değil, ahi-rette Allah'ın mükafatına kavuşmak için cepheye gelmişlerdi. islam ordusunun sancağım taşıyan Musab bin Ümeyr şehit düşmüş, ondan sonra sancağı Hz. Ali almış ve yere düşürmemişti. Ama Hz. Ham za'nm şehit edilmesi nedeniyle kayıp çok büyüktü. Erkekçe vurulmamış, haince bir tuzağa düşürülerek şehit edilmişti. Gerçekten Haşim Oğullarından hiçbiri, düş-manıyla yüz yüze ve göğüs göğüse döğüşürken şehit edilmemiştir. Hepsi de haince kurulan tuzaklar sonucunda öldürülmüşlerdir. Hinci ve diğer Kureyşliler, Vahşi'ye Hamza'yla yüz yüze gelmemesini ancak arkadan vurmasını tavsiye etmişlerdi. Vahşi iyi kılıç kullanmasını bilen biri değildi. Gerçi bilseydi bile, bu sanatını Allah'ın arslanı Hamza'mn önünde gösteremezdi. Hz. Hamza, Kureyşin bahadırlarıyla dövüşüyordu. Karşısına çıkan herkesi yere deviriyordu. Bu da, onun savaştaki yerini göstermektedir. O savaşırken Vahşi adındaki köle tarafından uzaktan gözetilmekteydi. Efendisi Cübeyr bin Mut'im, Hanız a yi öldürmesi karşılığında onu hürriyetine kavuşturacağını va'd etmişti. Çünkü Hz. Hamza, Zübeyr'in amcasını öldürmüştü. Vahşi, bir yere.saklanmış, Hz. Hamza'yı öldürmek için iyi bir fırsatın çıkmasını kolluyordu. Vahşi 'nin bizzat söylediği gibi, Hz. Hamza kır renkli develer gibi kılıcını sallıyor, Önüne çıkan askerleri yere yıkıyordu. Nitekim Vahşi, aradığı fırsatı bulur bulmaz mızrağıyla Hz. Hamza 'y1 şehit etmiş ve hürriyetine kavuşmuştu.

Hz. Peygamberin amcası ve şehitlerin efendisi Hz. Hamza şehidlik mertebesine yükselmişti. Nitekim Resulullah (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur: "Şehitlerin efendisi, Abdulmut-talib oğlu Hamza ile, zalim sultan karşısında doğruyu söyleyerek öldürülen kimsedir."

Hz.Hamza'nın haince öldürülmesi, gerçi Cübeyr bin Mut'im ile Utbe kızı Hind'i memnun etmişti. Ama gerçekte, ortada alçaklık ve hainlikten başka bir şey yoktu. Vahşi 'nin bu tutumu nerede, Ebu Dücane 'nin tutumu nerede? Ebu Dücane, kendisiyle savaşanın bir kadın olduğunu görünce onu Hz. Peygamberin kılıcıyla öldürmeyi kendi şanına yakıştırama-mıştı.

Bin kuvvetli adama bedel olan Hz.Hamza'nm şehid edilmesi, îslâm ordusunda bir gevşeklik ve zaaf meydana getirmedi. Aksine, Allah düşmanlarını takibe koyuldu ve bu takibini devam ettirdi. Her ne kadar üzüntülü olsa da, yoluna devam etti. Çünkü galip olan kendisiydi. Müşriklere gelince, sancakları, sancaktarların peşpeşe ölmesi nedeniyle durmadan el değiştiriyordu. Sancaktarları İbn Ebi Talha öldürülmüş, arkasından kardeşi Osman sancağı ele almıştı. Onun ölümünden sonra da, kardeşi Ebu Sa'd taşımaya başlamıştı. Sa'd meydan okuyarak Hz. Ali'yle vuruşmak isteğinde bulunmuştu. Meydan okuyan cengaverlerin hiç birinden kaçmayan Hz. Ali, karşısına çıkıp onunla vuruşmaya başlamıştı. Hz. Ali'nin dövüştüğü hiçbir kimse sağ kalmamıştı. Müşriklerin sancaktarları olan Ebu Sa'd ile Hz. Ali vuruşmaya başladı. Musab bin Umeyr, sonra müslümanlarm sancağım taşıyan Sad bin Ebi Vakkas da müşriklerin sancaktarına ok atmaya başlamıştı. Hz. Ali, müşriklerin sancaktarını kılıcıyla vurup yere düşürdüğü halde, onu öldürmekten vazgeçmişti. Çünkü İslam aslanı Hz. Ali, yere düşen kimseye değil, karşısında dikilen adama kılıç sallardı. Bazı arkadaşlarının, "Niçin onu öldürmedin?" diye sormaları üzerine, Hz. Ali şöyle demiş: "O, avreti ile karşıma çıktı. Ona acıyıp vurmadım. Zannettim ki Allah onu öldürmüştür."

Biz Hz.Ali ile, köleleri kışkırtanların karşılaştırılmasını yapmıyoruz. Çünkü Ali'nin yaptığı kahramanlık, diğerinin yap-tığıysa aşağılık bir harekettir. Müşriklerin sancaktarları peş peşe vurulup düşünce, sonunda sancaklarını bir kadın eline alıp taşımaya başlamıştı.

Hz. Hamza'nın hile ve desise ile öldürülmesinden sonra da îslam ordusu sükunetle savaşı sürdürdü ve düşman saflarını yarmaya devam etti. Müşrik askerler, mallarını ve teçhizatlarını bırakarak kaçmaya başladılar.

Öldürücü Ganimetler

Düşman ordularının sayıca fazla olmaları kendilerine bir fayda sağlamamıştı. Hiçbir kazanç elde edemişlerdi. Sonunda kaçmaya başladılar. Ancak fazla uzaklaşmadıkları için belleri tamamen kırılmamıştı. Halid bin Velid ile İkrime bin Ebi Cehil kumandasında ikiyüz atlıları vardı. Bunlar fırsatını buldukları takdirde arkadan islam ordusuna saldırma görevini almışlardı. Bu kumandanlar oldukça tedbirli davranıyorlar, kin ve intikam ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı. Hamiyyet uğruna savaşmaktaydılar. Öte yandan ganimetler mücahitlerin bir kısmını aldatmıştı. Ali ile Zübeyr, Sad bin Ebi Vakkas ve diğer bahadırlar, müşriklere büyük kayıplar veriyordu. Fakat bunların arka taraflarında kalan mücahitlerin bir kısmı ganimetleri topluyor ve müşrik ölülerinin üzerlerindeki mallarıyla silahlarını alıyorlardı. Bunlarla uğraşırken de, kardeşleri Ebu Düca-ne'yi başı yarık ve yerde yatar vaziyette kendi haline terkedi-yorlar, mü'min ordusunun arka taraflarını korumuyorlardı.

Müslümanların ganimete koşuşmalarından önce savaşın ne şekilde seyrettiğini tbn îshak şöyle anlatır: "Cenab-ı Allah müslümanları zafere ulaştırmış, va'dini gerçekleştirmişti. Müslümanlar kılıçlarıyla müşrikleri kovayalarak ordugah dışına çıkarmışlardı. Artık kesin olarak müşrikler yenilmişlerdi."

îslam bahadırlarından Zübeyr bin Avam der ki: "Hind'in cariyeleriyle hizmetçilerine baktım. Yanlarına aldıklar az bir malla veya elleri boş olarak kaçmaya çalışıyorlardı"

Herkes ganimet toplamaya başlamıştı. Okçular ganimetlerin çokluğunu ve savaşçıların ganimet için koşuştuklarını görünce görevlerini unuttular ve Hz. Peyamberin, îslam askerlerinin dört katı olan müşriklerin îslam ordusunu arkadan kuşatmalarına izin verilmemesi konusundaki emirlerine rağmen, okçular yerlerini terkedip ganimet elde etmeye koştular. Öte yandan Halid bin Velid ile Ikrime bin Ebi Cehil, okçuların yerlerinden ayrılmalarım dört gözle bekliyorlar ve süvarileriyle İslam ordusunu arkadan vurmak için fırsat kolluyorlardı. Okçuların yerlerinden ayrıldığını görür görmez, onların boş bıraktıkları yere

saldırdılar ve imân ordusunu arkadan vurmaya başladılar. Kureyş ordusunun büyük bir kısmı kırılmaya başladığı ve yenilginin kesinleştiği bir sırada Kureyş ordusu intikam almak maksadıyla yeniden islam askerlerine saldırmaya başladı. Öldürmek amacıyla Hz. Muhammed'in üzerine yürüdüler. Fakat Hz. Peygamber, müslüman mücahitler tarafından çember içine alınarak korundu.

İbn İshak der ki: Müslüman okçuların yerlerinden ayrılmaları büyük bir darbe oldu. O gün büyük bir imtihan, mal sevdasına kapılanlarla kapılmayanların seçim günüydü. Yüce Allah bazı müslümanlara şehitlik mertebesini ikram etti. Öyle bir an olmuştu ki, müşrikler Hz. Peygambere yaklaşmışlar, ona taş atmışlardı. Hatta bu taşlardan biri onun mübarek dişini kırmış, dudağını ve yüzünü yaralamıştı. Müşrik askerlerinin attıkları taşla miğferinin iki halkası da temiz ve mübarek yanağına batmış, Hz. Peygamber saldırı esnasında müslümanları düşürmek için Ebu Abir el- Evsi tarafından Jtazılan çukura düşmüştü. Hz. Ali ile Talha bin Übeydullah onu tutup kaldırmışlardı.

Sahabiler Peygamber Efendimizin mübarek yüzünü temizlemeye başladılar. Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah yanağına batan miğferin iki halkasından birini dişi ile çekti. Bu sırada da süt dişlerinden biri düştü. îkinci halkayı çekerken de öbür süt dişi düştü. Müşrik askerler Hz. Peygamberi öldürdüklerini ve işin bittiğini zannediyorlardı. Bu sebeple müslüman bahadırlar cephe önünde onu etten bir duvar ile koruma çemberine almışlardı. Kılıçlar etrafında sakırdıyordu. Bir çok mü'min canları pahasına onu korumaya çalışırken, müşrik askerler de O'nu öldürmek için bütün güçleriyle uğraşıyorlardı. Hz. Peygamber (sav)'i koruyanlardan biri de , sancaktar Musab bin Ümeyr'di. Onu korurken, kendisini Hz. Peygamber sanarak şehit ettiler. Vuran adam, Hz. Peygamberi öldürdüğünü sanarak, Kureyş askerleri arasında yüksek sesle " Muhammed'i öldürdüml" diye bağırmıştı. Bu esnada Musab bin Ümeyr'in elinde bulunan îslam sancağını Hz. Ali almıştı. Kureyşliler Hz. Peygamberi ok yağmuruna tutmuşlardı. Oklar, bedenini Hz. Peygambere siper yapan, Ebu Dücane'nin sırtına saplanmış, fakat o buna rağmen Hz. Peygamberin üzerine eğilerek ona ok isabet etmemesini temin etmişti. Sonunda sırtına saplanan oklar çoğalınca yere düşüp şehit oldu. Bu arada Sad da müşrikleri Hz. Peygamberden uzaklaştırmak için, üzerlerine durmaksızın ok atıyordu. Hz. Peygamber de ona ok yetiştirerek: "At. anam babam sana feda olsun ey Sad\" diyordu.

Müşrikler arasında Hz. Peygamberin öldürüldüğü haberi yayılmıştı. Bu haberi duyan müslümanlar umutsuzluğa kapılmış, zayıf iradeliler ümitlerini yitirmişti. Ama çoğu da daha fazla çarpışmaya başlamıştı. Ancak mü'minlerin arasında bulunan Enes bin Nadir, yüksek sesle bağırarak müslümanlara şöyle hitap etmişti: "Hz. Peygamber vefat ettikten sonra, artık siz ne diye yaşıyorsunuz! Kalkın,sav aşın ve Resulullah'ın hayatını feda ettiği dava uğrunda Ölünl" Onun bu çağrısına mü'min askerler icabet ettiler. Vuruştular ve ölünceye kadar düşmanla çarpıştılar.

Bir süre sonra, Hz. Peygamberin hayatta olduğu müjdesi geldi. Bu haber bütün müslümanları yeniden canlandırdı. Hz. Peygamber ve beraberinde bulunan Ebubekir, Ömer, Ali, Talha, Zübeyr ve diğer güçlü müslümanlar da büyük bir azimle savaşa başlamışlardı. Ansızın karşılaştıkları bu saldırıyla, müslümanlarm bir kısmı öldürülüp şehitlik mertebesine yükselmiş, kalan mü'minler ise büyük bir kargaşalık içine düşmüşlerdi. Öte yandan Ebu Süfyan, beraberindeki savaşçılarla müslümanları yüksekten gözetliyordu. Bu sıkıntılı ve zorlu devrede Hz. Peygamber şöyle dua etmişti: "Allah'ım! Bu müşrikler bize üstün gelmesinler. Eğer bu bir avuç topluluk öldürü-lürse, artık yeryüzünde sana ibadet edecek kimse kalmaz!"

Bu duadan sonra, müşrikleri o yüksek tepeden indirecek olan sahabilerini vuruşmaya davet etti. Bunun üzerine müslümanlar yeniden cansiperane bir şekilde savaşarak müşrikleri dağın tepesinden uzaklaştırdılar. Üzgün oldukları halde, Ku-reyş'e karşı tekrar üstünlük kurdular. Çünkü büyük Bedir savaşma katılmış olan mü'minlerin kalblerinde uyarıcı bir iman kuvveti vardı.

Artık Kureyş'in azmi kırılmıştı. Çünkü dağın üst tarafından Halid'in süvarileri üzerine yağmur gibi taş yağmaktaydı. Ha-lid her ne kadar Kureyş'i kesin bir zafere kavuşturmamışsa da tam bir yenilgiye uğratmaktan da kurtarmıştı. Hz. Peygamberin öldürülmediği, hayatta olduğu, müşriklere karşı yeni planlar ve taktikler hazırlığı içinde olduğu müjdecinin verdiği sevinçli haber, Kureyşlilerin kalblerine ümitsizlik düşürmüştü. Artık müslüman askerlere karşı kesin zafer elde etme ümidini yitirmişlerdi, islam ordusunun tedirginliğinden sonra, Hz. Peygamber kumandayı yeniden ele almış, önce sancaktarhk yapan Musab bin Ümeyr şehitlik mertebesine yükseldiği için sancağı Ebu Talib oğlu Ali'ye vermişti. Sancağı alan Hz. Ali, ölümden korkmadan Kureyş üzerine yürüdü.

Müslümanlar tepeye hakim olunca, yeniden vuruşmaya başladılar, Halid'in hücumlarını sürdürmesinin müşriklere bir faydası olmadı. Ebu Dü-cane, Zübeyr, Talha ve sancaktar Hz. Ali ile diğer kahramanların karşı saldırıları ile Kureyşliler yine hakimiyeti ellerinden kaçırmışlardı. îslam ordusunun sarsıntı geçirdiği ve çok şehit verdiği bir esnada zafer şimşeği Kureyşliler lehine parlamıştı. Çünkü müşrik ordusuna nisbetle İslam ordusunun sayısı gerçekten çok azdı. Hz. Peygamberin öldürüldüğü haberi müşrikler arasında yayılınca zaferi elde ettiklerini ve iman ordusunu yok ettiklerini sanmışlardı. Fakat gözlerini alan bu parlak şimşek, islam askerlerinin tepeyi yeniden ele geçirmeleri esnasında hemen sönüvermişti. Halid bin Velid ile beraberindeki süvarilerin püskürtülmesi esna-sında artık müslümanlara karşı zafer elde edemiyeceklerini anlamışlardı. Hz. Ali, îslam sancağını taşımaya başlamıştı. Sancak arkasındakiler her ne kadar desteklemeseler de, yalnız başına zafer taşıyıcısıdır. Kaldı ki Ali, zaferi asla elden kaçıracak biri değildi. Onu Bedir ve Uhud savaşlarında usta bir silahşor olarak görmüşlerdi. Nitekim Ebu Süfyan da: "Ordu, sancaktarının ardı sıra yürür" demişti.

Savaşın başlarında Kureyş ordusunun büyük bir yara aldığını unutmamalıyız. Askerlerin yaralarını tedavi edip onları hücuma sevkeden şey, zafer umudu olmuştu. İslam ordusunun sarsıntı geçirdiği esnada zaferi kazanacaklarını ummuşlardı, îman ordusunun durumu düzelince Kureyşlilerin yaraları yeniden kanamaya ve sonuçtan korkmaya başladılar. Kesin zaferi elde etmekten umut kestiler. Çünkü müslümanların, yeniden karşılarına dikildiklerini görmüşlerdi. Daha önce büyük Bedir savaşında az sayıdaki müzminlerin hücumları neticesinde başlarına ne gibi büyük bir felaket geldiğini unutmuş değillerdi.

îşte tam bu esnada savaşa son vermek istediler. Geçici zafer onları sevindirmiş, bir sürelik galibiyet bile onlara yetmişti. Ama mutlaka kaybedeceklerdi. Çünkü geleceği geçmişe, yani büyük Bedir savaşına kıyaslıyorlar ve mutlaka yenilgiye uğrayacaklarını düşünüyorlardı. Çünkü yaşanılmakta olan an, mutlaka maziye karışacaktı.

Uhud gazasıyla ilgili olarak tarihçiler, Peygamber ordusunun hezimete uğradığını söylerler. Fakat bu savaşta müslümanların durumunu ifade etmek için yenilgi kelimesini kullanmak doğru değildir. Eğer iman ordusu geri dönüp kaçsa ve müşrikler de onları kovalasaydı, o zaman bunun adı yenilgi olabilirdi. Fakat

bu savaşta mücadeleyi durduranlar, bizzat saldıranların kendileridir. Müslümanlardan birkaç kişiyi öldürmekle yetinmişlerdi. Daha fazlasını yapamıyacaklarım bildiklerinden dolayı savaşa son vermek istemişlerdi. Çünkü geçici bir sarsıntıya uğrayan İslam ordusunda, kılıçların yeniden parlamaya başladığını görmüşler ve parlayan bu kılıçların acısını iki defa tatmışlardı. Bu sebeple Hz. Peygamber, onların savaşa son verme isteklerine uymuştu. Müslümanlar Uhud savaşında yenilgiye uğramadılar. Ancak bu savaşta iki taraftan birisi zafer de kazanamamıştır.

Çünkü bu savaş, Kur'an-ı Kerim'in de ifade ettiği gibi, müs-lümanlar için bir yara ve darbe olmuştur. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu savaşla ilgili olarak şöyle buyuruyor: "Eğer siz (Uhud'da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Bedir'de) benzeri bir yara almıştır. Allah'ın, gerçekten inananları belirtmesi ve içinizden şahitler edinmesi; Allah'ın inananları arıtması ve inkar edenleri yok etmesi için, insanlar arasında bu günleri bazen lehe, bazan aleyhe döndürür dururuz. Allah cihad edenleri ve sabredenleri belirtmeden cennete gireceğinizi mi sanıyordunuz? Andolsun ki, siz ölümle karşılaşmadan önce onu arzuluyordunuz. işte onu gördünüz. Muhammed, ancak bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse, Allah'a hiç bir zarar vermez. Allah, şükredenleri mükafatlandır acaktır." (Ali İmran: 140-144)

Müşriklerin bıraktığı ve islam ordularının onların peşine düşerek kovaladığı Uhud savaşıyla ilgili olarak üç hususa işaret etmemiz gerekmektedir.

1- Bu gazada Hz. Peygamber bir müşriği kendi eliyle öldürmüştür. Olay şöyle cereyan etmiştir: Ubeyd bin Halef, daha Mekke'deyken Hz. Peygamberi öldürmeyi istemiş ve Uhud savaşı başladığında yüzüne demir bir peçe takarak: "Muhammed kurtulursa ben kurtulmam" diye ortaya atılmış, savaşta Musab bin Ümeyr tarafından öldürülmüştü. Ama Musab'm öldürdüğü kişinin bir başkası olduğu rivayet edilmektedir. Bu rivayete göre Übey'i Hz. Peygamber öldürmüştür. Hz. Peygamber mızrağını eline almış, demir miğferiyle zırhı arasındaki boşluktan köprücük kemiğine fırlatmıştı. Mızrak boşluktan geçip köprücük kemiğine saplanınca, atından düşüp yerde yuvarlanmaya başladı. Ravilerin anlattıklarına göre mızrağın değdiği yerden kan çıkmamıştı.

Arkadaşları yanına geldiklerinde, Übey acı içinde çırpmıyordu. Ona, "Seni rahatsız eden nedir?" diye sordular. "Bak işte kan akmıyor, sadece bir çizik görünüyor" dediler. Böğürmekte olan Übey şu cevabı verdi: "Nefsim kudret elinde olan Allah'a andolsun ki, bana isabet eden bu yara zilmecaz ahalisine isabet etmiş olsaydı, hepsi ölürlerdi" Bundan sonra da öldü.

İbn İshak, Hz. Peygamberin Übey bin Halefi öldürmesini şöyle anlatır: Übey, Hz. Peygamberin yanına yaklaşınca, Allah'ın Resulü etrafındaki sahabilere: "Ona ilişmeyin onu bana bırakın" dedi. Ubey biraz daha yaklaşınca yanında bulunan Haris bin Samme bir mızrak aldı. Yerinden öyle bir fırladı ki, onun hızından dolayı biz, adeta devenin koşarken sırtındaki yünlerin havalanması gibi, havalanır gibi olduk. Sonra Übey'in karşısına geçerek boynuna mızrağını fırlattı. Mızrağın hızı, atının hızından defalaraca fazlaydı.

Bu da Hz. Peygamberin, her ne kadar bizzat savaşmasa da, vuruşma gücünü göstermektedir.

2- Hz. Peygamberin ordusuyla birlikte kadınlar da sefere çıkarlardı. Mücahitlere su taşırlar imkan buldukça yaralıların yaralarını tedavi ederler, gerektiğinde de kılıçla vuruşurlardı. Rivayete göre Nesibe'tül- Mazineye adındaki Ümmü Arama-re künyesini taşımakta olan bir kadın da islam ordusuyla birlikte sefere çıkmıştı. Orduya su taşıyordu. Mücahitlerin yükünü bağlıyor, yaralarını sarıyordu. Müşrikler etrafı çevirince Hz. Peygamberin, müşrik oklarına maruz kalmasından korktu ve kılıcını çekip diğer müslümanlarla birlikte Hz. Peygamberi korumaya başladı. Düşmanlara ok atıyor, kılıç sallıyordu. Fakat bir süre sonra omuzundan ağır bir darbe aldı. Darbe, omuzun-da oldukça derin bir yara açmıştı.

Hz. Peygamberin kızı Fatıma da, babasının mübarek yüzünde açılan yaradan akan kanları yıkayıp tedavi ediyordu. Buhari, Sehl bin Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Ama vallahi ben, Hz. Peygamberin yarasını yıkayanın, yarasına su dökenin kim olduğunu ve yarasının ne ile tedavi edildiğini bilmiyorum. Yalnız, Hz. Peygamberin kızı Fatıma onun yarasını yıkıyordu. Ali'de kalkan ile yarasının üzerine su döküyordu. Fatıma, su dökmenin akan kanı daha da fazlalaştırdığını görünce, bir parça hasır alıp yaktı ve külünü yaranın üzerine yapıştırdı."

Bu haberden anlaşıldığına göre Hz. Peygamberin kızı Fatıma anamız da, mücahitlerle birlikte savaşa katılmış, babasının yarasını tedavi etmiştir. Hazreti Peygamberin yarası, eve dö-nünceye kadar kanamaya devam etmişti.

3- Müşriklerin şehitlere, özellikle Hz. Hamza'nm mübarek naaşına yaptıklarıyla Hz. Ali'nin Ebu Talha ile dövüşürken onu yere yıktığında avret mahali görününce kılıcını kaldırıp onu öldürmemesi bunu mürüvvete sığdırmaması karşılaştırıldığında, iki ordunun insani ve ahlaki nitelikleri ortaya çıkar.

Müşrikler cesedleri kadınlara bırakmışlardı. Kadınlar Ebu Süfyan'm karısı ve Muaviye'nin anası Utbe kızı Hind'in kumandası altında cesedlerin organlarını parçalayıp koparıyorlardi. İbn İshak'ın anlattığına göre, Utbe kızı Hind ile beraberindeki kadınlar, Hz. Peygamberin şehit düşen arkadaşlarının kulaklarını, burunlarını kesip koparıyorlardı. Hatta Hind, erkeklerin burunlarını ve kulaklarını koparıp ayağına halhal yapmış ve boynuna gerdanlık olarak asmış, kendi asıl gerdanlığını ise hizmetçisine ve Hz. Hamza'yı öldüren Vahşi'ye hediye etmişti. Hind, Hz. Hamza'nın karnını yararak ciğerini alıp dişlemiş ve sonra da atmıştı. Bundan sonra, yüksek bir kayanın üzerine çıkarak şu şiiri okumaya başlamıştı:

Bedir'de yaptıklarınızın cezasını verdik.

Bir savaştan sonra, ikinci savaşın ne getireceği bilinemez

Ben Utbe gibi; kardeşim gibi,

Amcam gibi, sabırlı değilim

Gönlümü rahatlattım, adağımı yerine getirdim

Vahşi, gönlümdeki ateşleri söndürdü

Ömrüme ömür kattı

Artık mezarımda kemiklerim çürüyünceye kadar rahat edeceğim

Mü'min ve Verdiği Söz

"Mü'minlerden öyle erkekler var ki, Allah'a verdikleri sözde durdular. Bu uğurda canını vermiş (şehit oluncaya kadar çarpışacaklarını adamışlardı, çarpıştılar ve şehit düştüler), kimi de (şehitlik) beklemektedir; sözlerini asla değiştirmemişlerdir. Bu sebeple Allah, doğruları, doğruluklarıyla mükafatlandırır; ikiyüzlüleri de dilerse azablandırır, yahut tevbelerini kabul eder. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (Ahzab. 23-24)

Bu ayeti kerimenin ifadeleri, Uhud'da sebat eden mü'min erkeklere tam tamına uymaktadır. Bu ayet ister onlar hakkında isterse genel olarak nazil olmuş olsun, cihada katılan bütün mü'min erkekleri kapsamına almaktadır.

Bu gazada, sadakat sahibi olan, imanlarında dürüst olan erkekler vardı. Örneğin şehitlerin efendisi, şirk ordusunun büyük korkusu Hz. Hamza, bunlardandı. Peygamber Efendimizin kılıcının hakkını vererek müşriklerin kafalarım yaran Ebu Dücane, Musab bin Ümeyr, kahramanlar kahramanı Ali bin Ebu Talib de bunlardandı. O, çok zor anda îslam sancağını taşımıştı. Peygamber efendimizin sancağı ona vermesi, müşrikleri ürkütmüştü. Talha bin Ubeydullab da bu müjdelenen kimselerdendi. Mü'minlerin beklemekte oldukları hezimeti zafere çevirme faziletinin yegane sahibi Talha'ydı. Talha'nın yenilgiyi zafere çevirmesinin ardı sıra müşrikler kötü akibete uğrayacaklarından endişe ederek savaşa son vermişlerdi.

Beyhaki, Hz. Peygamberin nübüvvetini gösteren delilleri anlatırken şöyle diyor: "Uhud savaşında herkes, Hz. Peygamberin etrafından dağılmışlar yanında ensardan sadece onbir kişi kalmıştı. Talha bin Ubeydullah da yanında bulunanlardan birisiydi. Uhud dağına çıkıyordu. Müşrikler yanına yaklaştıklarında Hz. Peygamber: "Bunlarla savaşacak kimse yok mu? "diye sorunca Talha, "Ben varım, ya Resulullah" dedi. Peygamber' efendimiz, "evet sen öylesin", buyurdu. Ensardan bir adam için müşriklerle vuruştu. Beraberindekilerle birlikte Hz. Peygamber dağa tırmanmaya devam etti. Sonra o

Ensari şehit edildi. Müşrikler Hz. Peygambere yaklaştılar. Hz. Peygamber yine: "Bunları savacak kimse yok mu?" diye sordu. Talha tekrar aynı şekilde cevap verdi. Peygamber efendimiz de ona, daha önceki cevabı verdi. Ensardan bir adam: "Ben varım, ya Resulullah!" dedi ve vuruştu. Bu arada Peygamber efendimiz ashabıyla birlikte Uhud'un tepesine tırmanıyordu. Bu arada Ensardan olan o adam da şehit edildi. Müşrikler yine peygamber efendimize yanaştılar. Yine aynı şeyi sordu. Talha, "ben varım, ya Resulullah!" dedi. Bu defa Ensardan başka bir adam müşriklerle vuruşmak için izin istedi. Peygamber Efendimiz ona izinverdi. Adam vuruştu, önceki arkadaşı gibi şehit edildi. Hz. Peygamberin yanında sadece Talha kalmıştı. Hz. Peygamber: " Bu müşrikleri durduracak kimse yok mu?" diye sorunca Talha: "Ben varım ya Rasulullah" deyip onlarla vuruşmaya başladı. Kendinden önce şehit edilenlerin tümü gibi cengaverce savaştı ve parmak uçları koptu. Sonra Hz. peygamber ashabının yanına doğru tırmanmaya başladı. Ashabı, Uhud tepesinde beklemekteydiler. Onlara şöyle dedi: "Bugün Talha'nın günü oldu."

Müşriklerin kendilerini uzaklaştırmalarından sonra, müslü-man mücahitlerin Uhud tepesine tırmanmaları, geçirdikleri sarsıntıdan sonra yeniden insiyatifî ele alıp tereddütsüzce savaşa devam etmeleri arasında ayırıcı bir çizgi olmuştur. Bu defa sancağı - Allah yüzünü mübarek kılsın- Hz. Ali taşıyordu. Halid bin Velid kumandasındaki müşrikler eskisine nisbetle daha kuvvetle vurmaya başladılar. Onlardan öç aldılar. Çünkü yedikleri darbenin etkisinden kurtulmuşlar ve yeniden düzene girmişlerdi. Müslümanların yeniden toparlandıklarını gören müşrikler hemen savaşa son verdiler. Neticenin kendi aleyhlerine dönmesinden korktukları için savaşı sürdürmek istemediler. Nitekim mü'minler de, Allah'ın izniyle, onları öldürmeye ve köklerini kazmaya başlamışlardı.

Ebu Süfyan'ın Sevinci

Ebu Süfyan her ne kadar müslümanların kökünü kazıya-mamış ve kalıcı bir zafer kazanamamışsa da, intikamını aldığını sanmış ve bu sevinçle savaşa son vermişti. Gerçekler de, elde ettiği nisbi zaferi kaybetmesin diye savaşa son

vermesi hususunda onu ikna etmişti. Her ne kadar malını geri alamamış, Medine'yi yerle bir edememişse de öcünü almış ve bunu yeterli görmüştü. Elde ettikleriyle övünerek mü'minlere yüksek sesle şöyle demişti: "Ordunun içinde Muhammed var mıdır? Kavminin içinde Muhammed var midir?" Uç defa bu şekilde seslenmiş, Hz. Peygamber ise sahabilerine, ona cevap vermemelerini emretmişti. Bundan sonra Ebu Süfyan şöyle sormuştu: "Kavmin içinde Ebu Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir) var mıdır? Kavminin içinde Hattab'ın oğlu (Ömer) var mıdırV Bundan sonra kendi arkadaşlarına yönelerek şöyle demişti: İCVallahi bu saydıklarım öldürülmüşlerdir. Artık elde etmek istediğimizi elde etmiş bulunmaktayız"

Onun böyle konuşması karşısında Hz.Ömer kendini tu-tamayarak şöyle karşılık vermiştir: "Vallah yalan söyledin, ey Allah'ın düşmanı! Senin adlarını saydıklarının hepsi de hayattadır."

Bunun üzerine Ebu Süfyan şöyle karşılık verdi: "Bu gün Bedir gününe karşılıktır. Savaş, kuyu kovası gibi bir iner bir çıkar. Ey Hübel,dinini yücelt; Ey Hübel,dinini yüceltl"

Hz. Peygamber etrafındaki sahabilere: "Ona cevap vermeyecek misiniz?" diye sorunca, sahabiler, "Ne cevap verelim ey Allah'ın Resulü?" diye sordular. Hz. Peygamber şöyle cevap verdi: "Deyin ki: Allah daha yücedir ve daha üstündür]" Sahabiler bu cevabı aktarınca Ebu Süfyan da şöyle karşılık verdi: "Bizim Üzza'mız var. Sizin Üzza'nız yoktur."

Hz. Peygamber, etrafındaki sahabilere: "Ona cevap vermeyecek misiniz?\" diye sorunca, sahabiler tekrar ona ne söyleyeceklerini sordular. Hz. Peygamber de: "Deyin ki, Allah bizim mev-lamızdır sizin mevlanız yoktur \" buyurdu.

Kur'an-ı Kerim'de Uhud Savaşı

Kur'an-ı Kerim Uhud savaşını çok ince ifadelerle tasvir etmiştir. Hz. Peygamberin askerlerini, özellikle savaşta ganimet peşine düşenleri ve onların savaşa etkilerini veciz bir şekilde açıklamıştır.

Şöyle ki: "Bu (Kur'an) insanlara bir açıklama, (Allah'tan) korkanlara yol gösterme ve öğüttür. Gevşemeyin, üzülmeyin, eğer (gerçekten) inanıyorsanız, mutlaka siz üstün geleceksiniz. Eğer siz (Uhud'da) bir yara aldıysanız, şüphesiz o topluluk da (Bedir'de) benzeri bir yara almıştır. Allah'ın gerçekten inananları belirtmesi ve içinizden şahitler edinmesi, Allah'ın inananları arıtması ve inkar edenleri yok etmesi için, insanlar arasında bu günleri bazen lehe, bazen aleyhe döndürür dururuz. Allah zalimleri sevmez. Yoksa içinizden Allah cihad edenleri ve sabredenleri belirtmeden cennete gireceğinizi mi sanıyordunuz? Andolsun ki siz ölümle karşılaşmadan önce onu temenni ediyordunuz, işte onu gözlerinizle bakarak gördünüz. Muhammed ancak bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Ökçesi üzerinde geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah, şükredenleri mükafatlandıracaktır. Allah'ın izni olmadan hiçbir kişi ölmez. (Ölüm) belirli bir süreye bağlanmıştır. Kim dünya nimetini (menfaatini) isterse, kendisine ondan veririz; kim ahiret sevabını isterse ona ondan veririz. Şükre-denlerin mükafatlarını vereceğiz." (Ali İmran. 138-145)

Bu ayeti kerimeler, savaşın müslümanlarm aleyhinde meydana getirdiği sonucu tasvir etmektedir. Aslında bu sonuç, mü'minleri denemek, sabırlı mücahitleri, mütereddit zayıflardan ayırd etmek içindi. Bu da, İslam ordusunun askerleri arasında mütereddit kimseler bulunduğuna işaret etmektedir. Nitekim askerlerin niteliklerinden bahsederken, buna değinmiştik. Bu yüce ifadelerde bazı sabit gerçeklere işaret vardır. Mesela bir defa darbe yemekle müslümanın hemen gevşememesi ve üzülmemesi gerekir. Çünkü gevşeklik ve üzüntü insanı Allah'ın rahmetinden ümit kesmeye yöneltir. Oysa inananlara Allah'tan ümit kesmek yaraşmaz. Çünkü kafir kavimden başkaları Allah'ın rahmetinden ümit kesmezler.

Bu sabit gerçeklerden biri de, mü'minlerin geçmişte Bedir savaşında elde ettikleri zaferle, Uhud'da uğradıkları yenilgiyi birbirine kıyaslamaları gerektiğidir. Birinde nefisleri sürura gark eden bir zafer, diğerinde ise insanı üzüntüye boğan bir yenilgi vardı. Cenab-ı Allah'ın kainatta uyguladığı kanunlardan biri de değişimdir. Bu değişim gereğince insanlar nihai zaferi her

zaman elde edemeyebilirler. Oysa gerçek zafer, ancak yüce ve hikmet sahibi olan Allah katından gelir.

Yukarıdaki Kurani ifadelerin işaret ettiği sabit gerçeklerden bir diğeri de şudur: Peygamber efendimizin ölümlü bir insan olduğu, ölebileceği veya öldürülebileceği kabul edilmelidir. Onun, Allah tarafından seçilmiş bir elçi olması dolayısıyla Ölümsüz olduğunu düşünmek elbette ki doğru olmaz. Aksine mü'minlerin, onun irtihalinden sonra ziyan içinde geri dönmeleri gerekir. Ondan sonra da hiç gevşeklik ve fütur göstermeden risalet bayrağını taşımaları ve getirdiği hakikatleri insanlara tebliğ etmeleri, bu uğurda her şeyleriyle savaşmaları gerekir.

İşte Uhud savaşından sonra müslümanlarm durumu buydu. Bundan ibret alınacak noktalar vardır.

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah,Uhud savaşının başlangıcını ve ortalarını tasvir ederken o savaşa katılan müs-lüman askerlerin mütereddit olanlarıyla, sebatkâr olanların durumlarını açıklamış, o savaştaki acizlik sebeplerini beyan buyurmuştur. Şöyle ki: "Kendi izniyle onları öldürdüğünüz sürece Allah, size (yardım) vadini doğruladı: Nihayet siz korktunuz, Allah size sevdiğiniz (galibiyet)i gösterdikten sonra savaş iş (in) de birbirinizle çekiştiniz ve isyan ettiniz: Kiminiz dünyayı istiyordu, kiminiz de ahireti, sonra Allah sizi denemek için geri çevirip yenilgiye uğrattı. Andolsun ki, O sizi bağışladı. Allah, müzminlere karşı çok lütufkardır. Peygamber arkanızdan sizi çağırırken siz boyuna (düşmandan) uzaklaşıyor, hiç kimseye dönüp bakmıyordunuz. Bundan dolayı Allah, size gam üstüne gam verdi ki, ne elinizden gidene, ne de başınıza gelene üzel-meyesiniz, Allah yaptıklarınızı duymaktadır. Sonra o üzüntünün ardından (Allah) size güven ve huzur indirdi.Oysa bir takımınız kendi dertlerine düşmüşlerdi. Haksız yere, Allah hakkında, cahiliye zannı gibi bir zanda bulunuyorlar; "(hani) bu işten bize birşey var mı? " diyorlardı. De ki: "bütün iş, Allah'a aittir," Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde gizliyorlar. Diyorlar ki: "Bu işte bizim fikrimiz alınsaydı, burada öldürül-mezdik." De ki: "Evlerinizde olsaydınız, haklarında ölüm yazılı olan kimseler, yine de devrilecekleri yere varırlardı." Bu Allah'ın içinizde olanı denemesi, kalblerinizde olanı arıtması içindir. Allah gönüllerde olanı bilir. İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirip gidenleri, yaptıkları bazı işlerden dolayı şeytan, (yoldan) kaydırmak

istemişti. Ama yine de Allah, onları affetti. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, halimdir." (Al-i İmran: 152-İ55)

Bu açıklamaları, kalblerde bulunan düşünceleri bilen Allah yapmıştır. Yine bu ayeti kerimelerde savaşın başlangı-cının ne şekilde olduğu da beyan edilmektedir. Bu savaşta iman ordusu şirki Öldürüyor, yok ediyordu. Müşriklerin canlarını ve hayat unsurlarım alıyordu. Fakat savaşın ortalarına doğru iş değişti; mü'min askerler ganimet etrafında anlaşmazlığa düştüler. Kimisi alalım, kimisi almayalım dediler. Ganimetleri alma halinde büyük komutan Hz. Peygambere karşı gelmiş olacaklardı. Almamaları halinde ise kendi nefislerine isyan etmiş olacaklardı. Ama şüphesiz, o büyük kumandana itaat etme, nefse boyun eğmekten daha iyiydi. Fakat her çekişmenin sonunda acizlik vardır. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim bunun bir gevşeme ve köklü yenilgi olduğunu açıklamıştır. Ganimetleri alıp almama hususundaki ihtilaf, nefislerde gizli olan duyguları açığa çıkardı. Bazıları dünyalık elde etmek istediklerinden ganimetlerin peşine düşerek mü'minlerin safları arasında boşluk meydana getiriyorlardi. Cenab-ı Allah zahirde muvahhit olan askerleri ganimetlere yöneltti ki, bu hezimet meydana gelsin. Sonuçta durum müslümanlar aleyhine döndü. Müminler düşmandan kaçıyor, Hz. Peygamber de arkalarında durup onları tekrar cepheye çağırıyordu. Fakat bundan sonra büyük bir pişmanlık meydana geldi. Mal elde edemedikleri gibi, canlarını da koruyamadılar. Kendilerine büyük bir üzüntü isabet etmişti. Gam üstüne gam gelmişti. Daha doğrusu işi zamanından önce yapmak istemişler, ganimet elde etmek için acele davranmışlardı. Mü'min kardeşlerini şehit vererek kaybetmişlerdi, ilerisi görünmeyen bir karanlığa düşmüşlerdi. Yorgun düşen nefislerine büyük bir keder ve üzüntü isabet etmişti. Bu, her ne kadar dünyalık peşine düşenler Allah katındaki sevabı elde etmek isteyenler için genel bir üzüntüyse de, özellikle Allah katındaki sevabı elde etmek isteyen mücahitler kendi adlarına olaya daha fazla üzülmüşlerdi. Tek tesellileri, olanlardan ibret almaktı. îşte bu tesellinin bir görüntüsü olarak da, onlar hafif bir uykuya daldırılmışlardı. Geçici bir sükunete kavuşturulmuşlardı. Allah'ın takdirine rıza göstermişlerdi. Cihad ederken zafere kavuşmak için bütün sebeplere sarılmışlar, ama kesin zafer ellerinden kaçıp gitmişti. Şeytan, ganimet elde etmek isteyen askerlerin ayaklarını kaydırmış ve onları hataya sürüklemişti. Diğer grup ise bu huzur ve sükuna kavuşmamışlardı. Çünkü orduya isabet eden sarsıntı ve ürküntünün sebebi, bizzat kendileri olmuştu. Elde etmek istedikleri malı yitirmişlerdi.

İslam ordusunun uğradığı geçici hezimetten dolayı bazı kimseler kötü bir düşünceye kapılarak, kendi nefislerini ve canlarını emniyete almak için, münafıkların lideri Abdullah bin Übey'e mektup yazmayı düşündüler. Ona karşı çıktıkları için pişman olduklarını ve emrine gireceklerini bildirmek istediler.

İbn Kesir'in tarihinde anlatıldığına göre, bozulmaya yüz tutan islam askerleri arasındaki bazı mütereddittler şöyle demişlerdi: "Keşke Abdullah bin Übey'e bir elçi göndersek de bizim için Ebu Süfyan'dan teminat alsa... Ey millet! Doğrusu Mu-hammed Öldürülmüştür. Onlar size gelip sizi öldürmeden Önce siz kendiniz, kavminize dönün." Onların böyle demelerine karşılık Enes bin Nadir hazretleri şu cevabı vermişti: "Ey millet! Muhammed öldürülse bile, Muhammed'in Rabbi bakidir. Siz Muhammed'in savaştığı dava uğruna savaşın. Allah'ım! bunların söyledikleri sözlerden dolayı senden özür diliyorum. Ve bunların yaptıklarından uzak olduğumu sana arzediyo-rurn." Böyle dedikten sonra kılıcını kuşanıp şehit edilinceye kadar savaştı.

Buna daha önce işaret etmiştik. Burada işaret etmek istediğimiz şey, yenilgi ruhuna kapılanlar kendi nefislerinin kaygısına düşmüşlerdir. Onların manevi hastalığı ordunun bozulmasına sebep olmuştur. Her ne kadar ordunun tam bir hezimete uğradığı söylenemezse de, bunların tereddütlü davranmaları orduya sarsıntı vermişti. Bunlar sadece ganimet elde etmek maksadıyla îslam ordusunun araşma katılmışlardı. Bedir savaşma katılan mücahitlerin elde ettiklerini kendilerinin de elde etmeleri gerektiğine inanıyorlardı. Yoksa maksatları gerçekten ve ihlasla cihad etmek değildi.

Savaşın Sona Ermesi

Daha önce de söylediğimiz gibi, Uhud gazası mü'minler için tam bir hezimet sayılmaz. Çünkü savaştan çekilen taraf müşrikler olmuştu. Yoksa bu savaşı sona erdirmek isteyen mü'minler değildi. Evet mü'minler darbe yemişlerdi, ama tamamen mahvolmuş değillerdi. Müşriklere de darbeler isabet etmişti, ama

mü'minlerinkinden daha azdı. Müşrikler yalnızca müslü-manlardan öç almak için gelmişler, fakat öçlerini tam olarak alamamışlardı. Her ne kadar Hz. Hamza'dan intikam almışlarsa da, bu intikam da mertçe alınmış bir intilçam değildi.

Müslümanlar uğradıkları hüzün ve kederden kurtulduktan sonra insiyatifî ele alıp savaşa yeniden başladıklarında, artık müşrikler adeta önlerinden kaçarcasına savaşa son vermişlerdi. Saldırının geri tepmesinden korkmuşlar ve Allah'ın izniyle, savaşın başında olduğu gibi mü'minlerin kendilerini yok etmelerinden endişe etmişlerdi. Dolayısıyla, savaşa Hz. Peygamber son vermiş sayılmıyordu. Hatta mü'min askerlerle birlikte müşrikleri takibe başlamıştı. Yeni bir takviye kuvveti almış değildi. Aksine beraberindeki bir avuç mücahitle birlikte peşlerine düşmüştü. Her ne kadar askerlerinden 70 kadarını kaybetmisse de, yanında 600'ü aşkın savaşçı, vardı. Ordu, yara almasına rağmen, savaş gücünü yitirmemişti. Cihadın kahramanı Hz. Ali'nin de dediği gibi, bu cengaverler son derece iyi kılıç kullanmasını bilen kimselerdi.

Hz. Peygamberin Yeniden Savaşa Çıkması

Hz. Peygamber hicretin üçüncü yılında 15 Şevval'de, cumartesi günü yapılan Uhud savaşından sonra Medine'ye geri döndü. Pazar günü sabahleyin askerler O'na, müşrikleri takip etme önerisinde bulundular. O da, beraberinde Uhud'da savaşmış olan mücahitlerle birlikte yeniden müşrik ordusunu takip etmeyi uygun gördü. Abdullah bin Übey ile beraberindeki münafıklar da kendisiyle birlikte çıkmak istediler. Fakat Hz. Peygamber, onların bu isteklerini kabul etmedi. Mü'minler, kendilerinin Hz. Peygamberle takibe çıkacaklarını duyunca çok sevinmişlerdi. Hz. Peygamber onlara: "Ancak Uhud savaşında benimle birlikte çarpışmış olanlar gelebilirler" demişti. Böylece dinlerinde Allah'a karşı ihlaslı olan, bela ve darbelere maruz kalıp yaralanan mü'minlerin arzularına icabet etmişti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu ihlaslı mü'minler hakkında şöyle buyurmuştur: "Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve peygamberinin çağrısına koşanlar, hele onlardan iyilik edip sakınanlara büyük

bir ecir vardır." (Al-i İmran 172)

Savaşı tam olarak sona erdirmek ve vuruşmaya son veren düşmanı yakalamak için yola çıkmış olan Hz. Peygamberin ve savaşçıların durumu böyleydi. Savaş değirmeni hala dönmekteydi. Müşrikler müslümanlara acıdıklarından değil, fakat tam olmasa bile, nisbi bir intikama kavuştuklarından ötürü savaşa son vermişlerdi. Ebu Dücane, Ali, Zübeyr gibi kılıçları hala şakırdamakta olan bahadırlar hayattaydı. Adeta firar edercesine kaçıp vuruşmaya son veren müşrikler, rivayetlere göre birbirini kınamaya ve : "Niçin bir şey yapamadınız? Sadece Mu-hamme d'in adamlarının gücünü kırdınız, sonra onları öldürmeden bırakıp geldiniz. Liderleri hala size kötülük yapmak için bir araya gelmektedirler" diyerek birbirlerini ayıplamaya ve kötülemeye başlamışlardı.

Bu, onların kendi ağızlarıyla söyledikleri sözlerdi. Hakikatte ise Hz. Muhammed'in adamları hala onları ürkütecek güce sahiptiler. İslam ordusu her şeye rağmen, müşriklere korku salacak bir güce sahipti. Allah'ın yardımı ile zafere kavuşma inancı hala gönüllerini doldurmaktaydı.

Müşrikler, Hz. Peygamberin kumandası altındaki mücahitlerin yeniden saldırarak, elde etmiş oldukları nisbi zaferi kaybetmekten korkmasalardı, yine müslümaniara saldırmayı planlamışlardı. Hz. Peygamber yenilgiden sonra beraberindeki mücahitlerle birlikte Uhud tepesine çıkınca, onlara yaptıkları kötülüğün misliyle mukabele etmeye başlamıştı. Bunu gören müşrikler elde ettikleri nisbi zafere razı olarak müslümaniara tekrar saldırmaktan vaz geçmiş ve savaşa son vermişlerdi.

Hz. Peygamber müşriklerin kaçıp gitmelerinden sonra Medine'ye sekiz mil mesafedeki Hamra'ül- Esed denen mevkiye geldi. Medine'de yerine vekil olarak Ibn Ününe Mektum'u bıraktı. Hamra'ül-Esed denen yerde bazı Huzaa'lılar peygamber efendimizle karşılaştılar. Bu kabilenin hepsi, inananı ve ina-mayanı ile Hz. Peygamberden yana idiler. O'na şöyle demişlerdi: "Ey Muhammed, Allah'a andolsun ki, sana ve arkadaşlarına isabet eden yenilgi bizim çok ağırımıza gitmiştir. Dileriz ki Allah senin intikamını onlardan alsın."

Bu sözü söyleyen, Huzaalı Mabed bin Ebi Mabed idi. Böyle dedikten sonra Ravha'ya gitti ve orada Ebu Süfyan bin Harb ile karşılaştı. Rivayete göre Ebu

Süfyan ve ordusu ürkek bir vaziyette bir araya gelerek Hz. Peygambere ve ordusuna yeniden saldırma planlarını kuruyorlardı. Ama Hz. Peygam-ber'in kendilerini yakalamak için yola çıktığını öğrenince, korkuları daha da artmıştı. Ebu Süfyan, Mabed'e: "Ey Mabed, geride bıraktığın yerlerde neler oluyorT diye sormuştu. Mabed ise şu cevabı vermişti: "M uhammed sizi yakalamak için ashabıyla birlikte yola çıkmıştır. Fakat o kadar kalabalıklar ki, şimdiye kadar öyle büyük ve kalabalık bir ordu görülmemiştir. Sizi yakalamak ve intikamlarını almak için yanıp tutuşuyorlar. Savaşta kendisini terk edenler, yine yanına gelip kuvvetleri arasına katılmıştır. Onu terketmeden ötürü pişmanlık duymaktadırlar?

Ebu Süfyan ona şöyle demişti: "Yazıklar olsun sana, neler söylüyorsun? Vallahi sen buradan ayrılmadan atların alınlarını göreceksin.Yemin olsun ki, biz onlara yeniden saldırmak ve köklerini kazımak için toplandık. Onlara öldürücü darbeyi va-racağızl" Orada bulunan Said dedi ki: ttEy Ebu Süfyan! Sana, onlara saldırmayı hiç tavsiye etmemi"

Mabed'in sözleri, müşriklerin azmini kırmış ve saldırmaktan vazgeçirmişti. Müslümanlarla yeniden karşılaşmaktan korkuyorlardı. Ama Muhammed'in onlar takip edip yakalamasını da istemiyorlardı. Bunu önlemek için Abdul Kays kabilesinden bazılarını Hz. Peygamberi korkutmak için görevlendirmişlerdi. Abdul Kays atına binerek İslam ordugahının bulunduğu Hamra'ül- Esed mevkiine geldi ve Hz. Peygambere, Ebu Süf-yan'ın kalan müslümanlarm kökünü kazımak için yeniden saldırmak üzere asker topladığını haber vermişti. Fakat Hz.Pey-gamber onun bu yalanlarına aldırmamış, korkmadan şöyle cevap vermişti: "Bize Allah kafidir. O ne güzel vekildirl" Buha-ri 'nin rivayetine göre, Cenab-ı Allah bununla ilgili olarak şu ayeti kerimeyi indirmiştir: "însanlar onlara '.'Düşmanınız olan insanlar size karşı bir ordu topladılar, onlardan korkun' dediler. Bu, onların imanlarını artırdı da: 'Allah bize yeter, O ne güzel Vekil'dir!' dediler." (aii İmran: m)

Sonunda müşrikler zarar içinde gerisin geri dönmüşler ve elde ettikleri nisbi zafere razı olmuşlardı. Hz. Peygamber ise, onları takip ediyordu.

Bütün bu anlattıklarımızdan sonra, elbette müslümanlarm Uhud savaşında yenik düştükleri söylenemez. Hezimet, ordunun geri dönüp kaçması demektir.

Kumandan Peygamberin Rahmeti

Askerlerin ardı sıra yürüyen, canını feda etmekten kaçınmayan, askerleriyle birlikte en tehlikeli yerlere giren ve bundan dolayı da ürküntü ve korkuya kapılmayan kumandan, merhametli kumandandır. Askerlerini, babanın evladını koruduğu gibi koruyan ve onlara şefkat eden kumandan, merhametli kumandandır. Askerini şehit olmak için öne süren peygamber savaşa katılmamazlık yapmıyor, o da askerleriyle beraber cepheye gidiyor. Muzaffer kumandan; askerlerini birer savaş aleti gibi cepheye sevkeden kumandan değildir. Askerlerin de canı bulunduğunu, onların yüce ve insani idealler uğruna kanlarım feda ettiklerini unutan ve kalbinde merhamet bulunmayan kumandan, muzaffer kumandan değildir. Hakkın kelimesini kuvvetlendirmek uğruna canlarını veren, kılıçlarım şakırdatan, savaş meydanlarına atılan askerlerin, ulvi maksatlar uğruna çarpışmakta olan canlar olduklarım unutan kumandan, muzaffer kumandan değildir. Bu tip duygusuz kumandanlar, savaşın rahmet değil fakat bir taktik olduğunu zannetmektedirler. Bunlar bazen muzaffer olsalar da, çoğu kez başarıya ulaşamazlar. Çünkü bunlar kendilerine yardım edecek ve kendilerini destekleyecek askerleri, orduları bulamazlar. Savaş meydanlarında cesetleri yerde yatan ve etleri kurtlar tarafından parçalanan askerleri gördüğü halde hiç üzüntü duymadan: "Ne yapalım, savaştır bu" diyen kumandanlar görmüşüzdür. Bunlar kendilerini kumandan sanırlar, ama peş peşe hezimete uğrarlar. Örneğin muzaffer kumandanlardan olan Napolyon, Fransa'ya dönerken askerlerini Rusya'da kar altında bırakmıştı. Karla pençeleşmekte ve açlıktan dolayı kırılmakta olan askerleri unutmuştu. Bu da, onun hezimetinin başlangıcı olmuştu. Daha sonra da zafer elde edememişti. Oysa Hz. Peygamber, askerlerine merhametli olan kumandanlar için ideal bir örnek teşkil etmektedir. O, askerlerini kendi canının bir parçası olarak görmekteydi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Hz. Peygamberdeki rahmeti tezkiye ederek şöyle buyurmuştur: "Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davran-dm. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi. Öyle ise onlar (m kusurların) dan geç, onlar için mağfiret dile, (yapacağın) iş(ler) hakkında onlara danış, bir kere de azmettin mi, artık Allah'a dayan; çünkü Allah, kendine dayanıp

güvenenleri sever.n (Ah tmran-159)

Uhud'da, tslam ordusunun darbe yemesinin, askerlerin yaralanmasının peşi sıra Hz. Peygamberin merhameti, askerlerine olan şefkati açık olarak görülmüştü. Kimseyi kınamamış, meydana gelen hatalardan ötürü askerleri muhakeme etmeyi aklından geçirmemişti. Tek düşüncesi, askerlerinin yeniden üstünlük sağlamasıydı. Askerlerinin düşman önünde yere yıkılmamasını istiyordu. Bu nedenle onları yeniden Uhud tepelerine çıkardı. Sancağı, hakkıyla taşıyan birine (Hz. Ali'ye) verdi. Vuruştu, direndi; hatta müşrikler mü'minlerin kökünü kazımaktan ümit kesip korkmaya başladılar. Çünkü Resulullah'ın askerlerinin, yaralı oldukları halde yine de şiddetle savaşmakta olduklarım görmüşlerdi.

Hz. Peygamber, emre itaatsizlik edip yerlerini terkeden okçuları affetti. Kahramanlıkları ve savaş güçleri yok olmasın diye, onlara ceza vermedi. Her ne kadar yaptıkları memnuniyet verici bir şey olmasa, hatta büyük zararlara sebep olsa da, Hz. Peygamber onları affetti. Affetmekle kalmadı, Cenab-ı Allah'tan da onları bağışlamasını diledi.

Bilindiği gibi Peygamber Efendimiz, bu savaşın Medine dışında yapılmasına, topladığı şuranın kararı sonucu razı oldu. Onun asıl görüşü düşmanı Medine'de beklemekti. Fakat yine de savaştı, eğer Hz. Peygamberin sözünü dinleyerek hareket edilse ve okçular yerlerini terketmeselerdi, yine kesin bir başarıya ulaşacaklardı. Dolayısyla, İslam ordusunun yara almasının sebebi şura değil, aksine kumandana itaatsizlikti. Bu sebeple Cenab-ı Allah mü'minlerin şuraya devam etmelerini ve bir iş yapacakları zaman birbirlerine danışmalarını emir buyurdu. Çünkü şura neticesinde meydana çıkan görüş yanlış da olsa, sonuçta doğruya yönelir. Çünkü şura, ümmetin iradesini güçlendirir. Buna rağmen bir diktatörün verdiği karar doğru da olsa, sonuçta yine zarar verebilir. Çünkü tek kişinin görüşü, toplumun iradesini zayıflatır, trade zayıflığı ise, insandaki azmi köreltir, nefisleri fesada sürükler ki, bu da aslında hataların en büyüğüdür.

Hz. Peygamber, şehit düşen sahabilerin ailelerine gönderil-mektense, hemen oracıkta defnedilmelerini emir buyurdu. Ce-sedleri parçalanmasın ve kendilerini gören aileleri hüzünlenip feveran etmesinler diye aileleri tarafından alınıp Medine'ye götürülmek üzere olan şehitleri yine şehit düştükleri yere gönderip oraya defnettirdi. Bu da onların şehit düştükleri yerde defnedilmelerini

gerektiren ilahi rahmetin gereğiydi. Hz. Peygamber sonraları şehitliği ziyaret ederdi. Ebubekir, Ömer ve O s -man hazretleri de onun bu adetini devam ettirdiler. Hz. Ali, Bedir ve Uhud savaşlarına katılıp şehid edilen kimselerin çoluk çocuğuna büyük ikramlarda bulunurdu. Onların cenaze namazlarını kıldırırken dörtten fazla tekbir alırdı. Hz. Peygamber de şehitleri birden fazla olarak aynı mezara gömerdi. Biribirleriyle hayatta iken arkadaş olanları seçip aynı mezara defnederdi. Daha çok okumuş olanları daha az okumuş olanlara tercih ederek, öncelikle onları defnederdi. Aslında hepsi şehid olup islam nazarında üstünlük, keramet, ve azamet sahipleriydiler. Hz. Peygamber, ailelerinin şehitler üzerine hüzünlenip ağlamalarına engel olmaz, ancak şöyle derdi: "Ağlamak rahmanda, bağırıp çağırmaksa şeytandandır." Allah'ın arslanı olan amcası Hz. Hamza için çok gözyaşı dökerdi. Hatta günün birinde ensar kadınlarının, şehit düşen yakınları için ağlaştıklannı görünce, kendisi de hüzünlenip ağlamaya başlamış ve: "Hamza'nın ağlayanları yok mu?" demişti. Yine şehitlerin ailelerine olan aşırı merhametinden dolayı halası Safîye'nin, kardeşi Hamza'yı görmesine engel olmuştu. Çünkü müşrik kadınlar, Hz. Hamza'nın temiz naaşıyla adeta oyuncak gibi oynamış ve onun vücudundan parçalar koparmışlardı.

İbn İshak der ki: Abdulmuttalib'in kızı Safîye, kardeşi Hamza'nın başına gelenleri görmek için mübarek cesedine doğru gidiyordu. Hz. Peygamber yanında duran Zübeyr'e: "Safi-ye'ye yetiş ve onu geri çevir. Kardeşi Hamza'nın başına gelenleri görmesini" demişti. Safîye'nin yanına giden Zübeyr, ona: "Ey anacığım geri dön, Allah'ın Resulü senin geri dönmeni emrediyor" dedi. Safîye şu cevabı verdi: "Peki, ama niçin? Ben kardeşimin vücudundan parçalar koparıldığını duydum. Tabii ki bu da Allah'tandır. Allah yolunda bundan daha beterine de razıyız. Ben mutlaka tahammül edeceğim.Inşaallah sabırlı olacağım" Geri dönen Zübeyr, Safîye'nin bu sözlerini Hz. Peygam-ber'e aktarınca, Hz. Peygamber: "Peşini bırakın" demişti. Safîye, Hz. Hamza'nın mübarek cesedinin yanına gitmiş. O'nu seyretmiş ve :" Doğrusu biz Allah'a aidiz. Ve şüphesiz O'na dönücüleriz" demiş. Günahlarının bağışlanması için istiğfarda bulunmuştu.

Resulullah (sav), şehitlerin efendisi ve amcası Hamza'yı kardeşi oğlu Abdullah bin Cahş'la birlikte aynı mezara def-netmişti. Çünkü Abdullah'a da Hamza'ya yapılanın aynısı yapılmıştı. Onun da vücudundan parçalar koparılmıştı. İşte Hz. Peygamber, merhametli bir kumandan olarak yaralılara ve şehitlere böyle

davranırdı. Çünkü peygamberliği, onun böyle iyilik yapmasını gerektiriyordu. Hakikatte öldürülen mücahitler şehit idiler ve Allah katında rızıklanmaktaydılar. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Allah yolunda öldürülenleri ölü sanmayın, aksine (onlar) Rab-lerinin katında diridirler. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar." (ah îmran: 169)

Bu şehitler, şehitlik ve gazilik gibi üstün iki iyi şeyden en güzelini elde etmişlerdi. Ancak kıyamet gününde bunlar yeniden hayat bulacaklardır.

Sayı ve Hesap

Şirkin kumandanı Ebu Süfyan bin Harb, Uhud savaşında müslümanlara karşı böbürlenerek şöyle demişti: "Bugününüz, Bedir gününe karşılıktır. Savaş, kuyu kovası gibi iner, bir de çıkar." O, bu iki savaşın birbirine denk olduğunu sanıyordu. Uhud gününde müslümanların uğradığı hasarın, Bedir gününde müşriklerin uğradığı hasarla birbirine eşit olduğunu düşünüyordu. Ama bu ikisi eşit miydi?

Sayı ve hesap, buna kesin hükmü ve cevabı veriyor: Bedir gazasında müşrikler 70 ölü ve bir o kadar da esir vermişlerdi. O günde yüzüstü düşüp yenik vaziyette gerisin geri kaçmışlardı, islam'ın kılıçları kafalarının üzerinde şakırdamıştı. Fakat Uhud gazasında müslümanlar, müşriklerin Bedir günündeki durumlarına düşmüşler miydi? Buna evet demek mümkün değil. Çünkü Uhud gazasında müslümanlar tek esir bile vermemişlerdi. Yine bu gazada müşriklerden yirmi iki kişi Ölmüştü. Bedir'de esir alınıp serbest bırakılmış olduğu halde, Hz. Peygamberin aleyhinde bulunmama sözü karşılığında fîdyesiz olarak serbest bırakılan Ebu Azze el-Cemhi, bu gazada müslümanlar tarafından yine esir alınmıştı.

Bedir gazasında esir alındığı halde, yoksulluğundan ve çoluk çocuğunun

kalabalık olmasından dolayı Hz. Peygamber ona acıyıp fîdyesiz olarak serbest bırakmıştı. Ayrıca islam aleyhinde konuşmama şartını da ileri sürmüştü. Fakat o, bu şartını unutmuş, müslümanların aleyhine düzenlenen tertiplerin safında müslümanlara karşı gelmişti. İyiliğe iyilikle ve kötülüğe ceza ile karşılıkta bulunmayı prensip haline getiren Hz.Peygamber, yine serbest bırakılmasını isteyen Ebu Azze'ye: "Yanaklarını silip Muhammed'i iki kez aldattım dedirtmemek için seni serbest bırakmam! Mü'min aynı delikten iki defa sokul-maz\" buyurdu ve sonra öldürülmesini emretti. Mü'minlerin, müşrikler elinde esirleri yoktu. Çünkü mü'minler geri dönüp kaçmamış, hezimete uğramamışlardı. Bu nedenle de müşriklerin kılıçları, kafalarının üzerinde şakırdamamıştı. Her ne kadar savaşın ikinci devresinde arkadan kuşatılmış ve çembere almmışlarsa da, müşrik saflarını yararak yükseğe çıkmış ve kendileri için uygun bir yer seçmişler, savaşın seyrini kendi lehlerine çevirmişlerdi. Öyle ki, müşrikler, zaferi elden kaçırdıklarını düşünmeye başlamışlardı. İkinci günde müslüman askerler, müşrikleri takibe başlamışlardı. Her ne kadar yaralan-mışlarsa da, yenik düşmemişlerdi. Çünkü onlar, Allah yolunda savaşmaktaydılar. Müşrikler mü'minlerle aynı seviyede değildirler. Dolayısıyla bu karşılaştırma sonucu, müslümanların müşriklere daha üstün olduklarını görürüz. Mü'minlere isabet eden yaralar ve darbeler hezimet sayılmaz. Nitekim büyük kumandan Mahmud Şid Hattab, Uhud savaşını değerlendirirken şöyle diyor: "Ordunun yüzde onunun kaybedilmesi, fakat diğerlerinin dimdik ayakta durarak düşman saflarını yarması ve galibiyete ulaşması, kisinlikle hezimet sayılmaz. "Nitekim Cenab-ı Allah'ın da buyurduğu gibi, bu ancak bir darbe ve yara idi: "Eğer size (Uhud'da) bir yara dokunduysa, o topluluğa da (Bedir'de) benzeri bir yara dokunmuştur. O günler... (Evet) onları biz insanlar arasında çevirip duruyoruz." (Ah Imran: 140)

Savaşın nöbetleşe olması sadece yenilgi ve galibiyet hususunda değildi. Aynı zamanda askerlere isabet eden darbelerde de savaş nöbetleşe olmuştu. Bedir'de müşrikler hezimete uğramışlardı. Uhud'da müslümanlara aynı şekilde bir darbe vura-mamışlar, hatta sonuçta firariler gibi kaçmaya başlamışlardı.

Uhud'dan İbret Almak

Bütün bu olup bitenler karşısında Uhud'dan alınması gereken bazı dersler vardır. Uhud'da yapılan bazı yanlışlıklar vardı ve bu yanlışlıklar dolayısıyla

müslümanlar darbe yemişlerdi. Nitekim müşrikler de Bedir'de aynı şekilde darbe yemişlerdi. Ama onların yedikleri darbe, müslümanlarınkine nisbetle daha şiddetliydi. Çünkü onlar bunun sonucunda hezimete uğramışlardı.

Müslümanların yedikleri darbenin bazı sebepleri vardır:

1- İslam ordusunun safları arasında yalnızca ganimet maksadıyla Uhud'a gelmiş olan askerler bulunuyordu. Bunlar Be-dir'e kıyaslama yaparak Uhud'da da bir zafer kazanılacağına kesin gözle bakmaktaydılar. Daha savaş başlamadan önce bunların ganimet peşinde oldukları anlaşılmıştı. Çünkü savaş başlamadan önce, islam ordusunda bulunan gruplardan ikisi bozulmaya yüz tutmuştu. Ama onların yardımcısı Allah idi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyuruyordu: "Sizden dünyayı isteyen ve ahireti isteyen vardır" Dünyayı ve dünyalığı isteyenler ganimetlerin peşine koşmuş, Hz. Peygamberin emrine karşı gelmişlerdi.

Savaştan sonra ganimet elde etmek ve dünyalığa kavuşmak isteyenler kendi nefislerinin kaygısına düşmüşler, emre itaatsizlikten dolayı pişman olmuşlardı. Çünkü bunlar ganimet elde edemedikleri gibi, darbe de yemişlerdi. Savaşın, kumandan tarafından belirlenen taktiklere uymayı zorunlu kıldığını düşünememişlerdi. Oysa kumandana itaat edip dosdoğru yolda yürüdükleri takdirde, Cenab-ı Allah, kendi tevfîki ile onlara yardım edip zafer ihsan edecekti.

îşte bunlar, mü'min askerler arasında cihad hususunda tereddüt ruhu yayıyorlardı. Bunlarla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Başkalarını iki misline uğrattığımız bir musibete kendiniz uğrayınca mı" Bu nereden?" dersiniz? Ey Mu-hammed, de ki: "O, kendi tarafınızdandır." Doğrusu Allah her şeye Kadir'dir. iki topluluğun karşılaştığı günde}sizin başınıza gelen, ancak Allah'ın izniyledir. Bu, inananları da, münafıklık edenleri de belirtmesi içindir. Münafıklık edenlere: "Gelin, Allah yolunda savaşın veya hiç olmazsa savunmada bulunun" dendiği zaman: "Eğer savaşmayı bilseydik, ardınızdan gelirdik" dediler. Onlar, o gün, imandan çok küfre yakındırlar. Kalblerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlar. Halbu ki Allah, gizlediklerini onlardan iyi bilir." (âh tmran: ıes-167)

2- îslam Ordusu arasında bulunan savaşçılardan bir kısmı, dünyalık peşinde

koşanların etkisi altında kalmışlardı. Ganimetlerle meşgul olmuş, safları arasında meydana gelen sarsıntıdan sonra müşrikleri kovalamışlardı. Müşrik safları arasında, güçlü sadık ve bahadır mü'minlerin darbeleriyle boşluk, sarsıntı ve panik meydana gelmişti. Fakat mü'minler, onları bellerini kırasıya kovalayıp takip etmemiş, kendilerini kuşatmalarını engellememiş ve öldürücü darbeyi indirmemişlerdi.

3- Dünyalık elde etmek isteyen kumandana isyan suçunu işlemişler, ahireti elde etmek isteyenler ise bunlara karşı çıkmışlardı. Ama dünyalık peşinde koşanlar, müslüman ordusunun ardını boş bırakmışlardı, işte bunun sonucunda müslümanlar darbe yemişlerdi. Bunda, alınacak ibretler vardır. Fakat buna rağmen mü'minler tam bir hezimete uğramış değillerdi. Bütün bunlar müslümanlarm başına, Cenab-ı Allah'ın kendisine iman edip ahireti dileyenleri, dünyalık peşinde koşup ahiret yurdunda ve Allah katında bulunan mükafatları düşünmeyen kimselerden seçip ayırd etmesi için gelmiştir.

Bunlar ganimetler peşinde koşarlarken, -ki bu bir ve baldır ahireti isteyen ihlaslı kimseler Hz. Peygamber'in etrafında etten bir duvar oluşturmuşlardı. O'na gelen kılıç darbelerini karşılıyor, okları geri püskürtüyorlardı. Kendileri de düşmanlara ok fırlatıyor, büyük kumandan Hz. Peygamber'in emrine uyuyorlardı. Onlar, canlarını Allah'a feda etmişlerdi. O'nun yolunda savaşıyor, Öldürüyor, Ölüyor ve düşman saflarını yarıp Uhud tepesine çıkıyorlardı. Doğal olarak bu durum, düşman darbelerini boşa çıkarıyor, onların zafer ümidini büsbütün kırıyordu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, mücahitleri vasfe-derken şöyle buyurmuştur: "Allah'ın inananları (günahlardan) arıtması ve kafirleri yok etmesi için insanlar arasında bazen lehe, hazan aleyhe çevirir dururuz. Allah zulmedenleri sevmez. Yoksa içinizden cihad edenleri ve sabredenleri belirtmeden cennete gireceğinizi mi sanıyordunuz?" (Alı Imran. uı-142)

Sabreden mücahitler diğerlerinden ayrılmıştı. Bunlardan kimi şehitlik şerbetini içmiş, kimi de şehit olmayı bekliyorlardı. Allah'a vermiş oldukları sözü asla değiştirmemişlerdi. Sonucu ne olursa olsun, Uhud gazası, Hz. Peygamberin de bildirdiği gibi, müslümanlarm şirkten yedikleri bir darbe ve onlardan aldıkları bir yaradır. Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Allah bize yardım edinceye kadar, müşriklere bizden böyle bir darbe isabet edecek değildir"

Resulullah (sav)'ın Uhud'daki Duası

Hz. Peygamber Uhud savaşı sonucunda mü'minlerin üzüntülü ve savaşın şiddetinden tedirgin olduklarını görünce, dua etmişti. îmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre, Resulu-lah (sav), Uhud savaşı sona erip müşrikler geri çekildiklerinde mü'minlere: "Saf halinde dizilin ki, aziz ve celil olan Rabbime dua edeyim" dedi. O, şu duayı yaptı: "Allah'ım! Hamd ve sena ancak sana yaraşır! Allah'ım! Senin açıp yaydığını dürecek yoktur. Senin saptırdığını doğrultacak yok; senin doğrulttuğunu da saptıracak yoktur. Senin vermediğini verecek yok; senin verdiğini de engelleyecek yoktur. Senin uzaklaştırdığını yaklaştıracak yok; senin yaklaştırdığını da uzaklaştıracak yoktur. Allah'ım! Rahmet ve bereketlerini, fazl-u keremini aç, yay üzerimize. Allah'ım! Ben, yoksulluk gününde nimet, korkulu günde emniyet dilerim senden. Allah'ım! Bize verdiğin, vermediğin şeylerin zararlarından sana sığınırım. Allah'ım! Bize imanı sevdir, gönüllerimizi onunla süsle. Küfürden, azgınlık ve taşkınlıktan uzaklaştır bizi. Din ve dünyamıza zararlı şeyleri bilenlerden, doğru yola erenlerden eyle bizi. Allah'ım! Bizleri müslüman olarak yaşat ve müslüman olarak öldür. Salihler, iyiler zümresine kat. Ki onlar ne şeref ve haysiyetlerini yitirenlerdir, ne de dinlerinden dönenlerdir. Allah'ım! Senin peygamberini yalanlayan, senin yolundan yüz çeviren, peygamberinle çarpışan kafirlerin de, ehli kitap kafirlerinin de, cezalarını ver! Azabını onlar üzerine indir, ey hak ve gerçek ilah. Amin..." [1]

Sadece hakkı isteyen Resulullah ve ashabı, bu dua ile Allah'a yönelmiş, O'nun rızasından başka bir şey amaçlamadıklarını bildirmişlerdi. Cihaddaki gayelerinin bu olduğunu açıklamışlardı. Sahabileri arkasında saf halinde dizilerek Allah'a hamd ve senada bulunmuş, O'na şükretmiş, uğradıkları mihnetten dolayı iman ve teslimiyetlerini daha da arttırmıştır, bütün işlerini Allah'a havale etmiş ve itikadlarında asla şüpheye düşmemiş, aksine iman ve yakinlerini daha da arttırmışlardı. Dini hamiyetlerini, rabbani kuvvetlerini eskisine nisbetle daha fazlalaştırmışlardır. işte bu zorlu savaş sayesinde iyilerle kötüler, sabırlılarla

gevşekler birbirlerinden ayrılmış, kötüler bir tarafa itilmiş, sağlam inançlılar dimdik ayakta durmuşlardı. Mü'minler Hz. Peygamberle birlikte bu duayı yaparlarken, sadece nefsi kaygılarına kapılanlar ve cahiliyet zannı üzerinde kalıp Allah hakkında doğru olmayan şeyleri düşünenler şöyle demektedirler: " (Hani) bu işte bizim bir fikrimiz var mı? Bu işte bizim fikrimiz alınsaydı, burada öldürülmezdik." (ah îmran: 154)

Allahu Teala ise onlara şunu söylüyor: "Bizim sözümüzü tutsalardı Öldürülmezlerdi" diyenlere söyle: "Eğer doğru sözlü iseniz, o halde ölümü kendinizden savın" caii tmran: 168)

Uhud Sonrası

îslam ordusunun Uhud'da hezimete uğramadığını açıklamıştık. Ama kesin galip olduğunu da iddia etmiyoruz. Çünkü müşrikler müslümanlara öldürücü darbeyi vurmadan çekip gitmişlerdi. Hırsızlama, geçici bir zafere razı olmuş ve savaş meydanını terketmişlerdi. Develerine binip geri döndüklerim gören Hz. Peygamber, onların mutlaka geri döneceklerini biliyordu. Kendisi de askerlerin yaralarını tedavi etmeleri için Medine'ye döndü. Fakat daha sonra iman ordusunun müşriklerden intikamlarını almak umuduyla Hamra'ül- Esed denen yere çıkıp ordugah kurdu.

Ama Abdullah bin Abbas hazretleri Hz. Peygamberin Uhud'da muzaffer olduğu görüşündedir. Rivayete göre, Abdullah bin Abbas (ra) şöyle demiştir: "Cenab-ı Allah Uhud'daki kadar hiçbir günde Hz. Peygamber'e yardım etmemiştir." Onun bu sözünü kabul etmeyen kimselere karşı verdiği cevap şudur: "Benimle sizin aranızda Allah'ın kitabı hakem olsun. Allah'ın kitabında şu ifadeleri görmekteyiz:"

*(Kendi izniyle onları öldürdüğü sürece Allah, size (yardım) va'dini doğruladı." (Ali Imran: 152). Bu ayeti kerimede geçen ("hasse") fiili öldürme anlamım ifade eder. Hatta savaşın ilk safhasında müslümanların durumu oldukça iyiydi.

Hatta müşriklerin yedi, ya da dokuz sancaktarı öldürülmüştü. Bu durum, müslümanlarm savaş terazisindeki kefelerinin ağır bastığını, müşriklerinkinin ise hafif geldiğini göstermektedir. Müşriklerin bütün sancaktarları öldürülmüş ve sonunda sancak bir kadın tarafından alınıp taşınmaya başlanmıştı. Mü'minlerin sancağını ise Mus'ab bin Ümeyr taşımaktaydı. Hz. Peygamberi koruyarak savaşmış ve şehit düşmüştü. Hz. Pegyamber Uhud tepesine çıkmayı başardı. Sancağı Ebu Talib oğlu Ali'ye verdi. Böylece müşrikler, müslümanlarm sancağına ulaşamadılar ve onu ele geçiremediler. Müslümanlar yenik düşmedikleri ve Hz. Peygamber ordusunun da sancağı yere düşmediği halde, yahu-dilerle münafıklar arasında Hz.Peygamberin ordusunun hezimete uğradığı haberi yayılmıştı. Müslümanlara isabet eden darbenin tam bir yenilgi olduğunu söylemişlerdi. Bunu da müs-lümanlara karşı yürek soğutmak ve onları küçümsemek için fırsat bilmişlerdi. Öyle ki, sözcüleri şöyle demişti: "Muhammed eğer peygamber olsaydı, hezimete uğramazdı." Böyle dedikten sonra kendi ırkdaşlarını, kardeşlerini ve kardeşleri olmayanları ayıplayarak şöyle demişlerdi: "Eğer onlar bizimle beraber olsalardı öldürülmez, ya da yaralanmazlardıV

Mü'minleri küçümsemekte o kadar ileriye gittiler ki, münafıkların lideri Abdullah bin Übey, onlarla açıkça ve yüksek sesle alay etmeye başladı. "Siret" adlı eserinde İbn İshak şöyle der: "Abdullah bin Übey'in, cuma günleri mescidde oturduğu bir yeri vardı. Onun kavmi içinde itibarlı bir kimse olduğu inkar edilemez. Kavminin Önderi ve sözü geçerli kişilerinden biriydi. Cuma günü, Resullulah hutbe için yerine geçince, kendisi ayağa kalkıp şöyle diyordu: "İşte bu Allah'ın Resulüdür ve aranızda duruyor. Allah onun vesilesiyle size ikramda bulundu ve onunla sizi yüceltti. Siz de ona yardım edin, onu destekleyin, onu dinleyin, ona itaat edin". O, bu davranışı, münafıklığının bir gereği olarak yapardı. Bu sözleriyle güya kafirliğini örtbas ediyordu. Ama mü'minler onun kafirliğini ve münafıklığını biliyordu. Çünkü onlar, bu adamın iman ordusu arasında yenilgi ve tereddüt havası yaydığını, sonra da ordunun kuvvetini azaltmak maksadıyla geri çekildiğini, hatta İslam ordusundaki gruplardan ikisinin bozulmaya yüz tutmasına sebep olduğunu görmüşlerdi. Ama o, içinde gizlediğini açığa vurmaya devam ediyor ve bu tutumunu sürdürüyordu. İslam ordusu her ne kadar yenilgiye uğramamışsa da, bir yara almıştı. O her cuma günü böyle söyleyerek Peygamber Efendimizle alay ediyordu. Mü'minler, onun kendilerini horladığını ve küçümsediğini anlayınca yakasına sarıldılar ve "Otur ey Allah'ın düşmanı! Senin bu sözleri söylemeye hakkın yoktur. Çünkü sen

Uhud'da yapacağını yaptın" dediler. Cuma günü Mescid'de halkın boyunlarına basarak ön safa doğru ilerliyor ve :" Vallahi ben Mu-hammed'i desteklemek için böyle söylüyorum. Ama adamlar beni tutup geri çektiler" diyordu.Ensardan bazıları ona: "Geri dön de, Resulullah senin için istiğfarda bulunsun" deyince, onlara şu cevabı veriyordu: "Hayır, vallahi benim için istiğfarda bulunmasını istemiyorum."

Çünkü kendisi mü'minlerle alay etmek için böyle konuşmuştu. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, onun gibi kalbi hasta olan münafıklar hakkında şöyle buyurmuştur: "Yoksa kalplerinde hastalık olanlar, Allah'ın onların kinlerini ortaya çıkarmayacak mı sandılar? Biz dileseydik, onları sana gösterirdik. Sen de onları simalarından tanırdın. Onları konuşmalarından da tanırdın. Allah bütün işlediklerinizi bilir. Andolsun ki sizi, içinizden cihada çıkanları ve sabredenleri meydana çı-^karana ve haberlerinizi açıklayana kadar deneyeceğiz." (Muhammed: 29- 31)

Müslümanların Uhud savaşında yara almalarından ötürü münafıklar çok sevinmişlerdi. Öfkeleri ağızlarından taşıyordu. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah onlar hakkında şu ayeti kerimeyi indirmiştir: "Size bir iyilik dokunsa (bu) onları tasalandırır; size bir kötülük dokunsa, ondan dolayı sevinirler. Sabreder ve sakınırsanız, onların hilesi size hiç bir zarar vermez. Şüphesiz Allah (m bilgisi), onların yaptıklarını kuşatmıştır (onlar ne yaparlarsa Allah hepsini bilir)." (Aiümran: 120)

Yahudiler

Yahudiler de, müslümanlarm Uhud savaşında yara almalarından dolayı çok sevinmiş ve müslümanları ortadan kal-dıra-cakları yolunda ümit beslemeye başlamışlardı. Çünkü onlar dostlarından ve akrabalarından mahrum bırakılmışlardı. Kaynuka Oğullarına yapılanların cezasını müslümanlara Ödetmek istiyorlardı. Mü'minlerin başına felaket gelmesini bekliyorlardı. Uhud

gününde müslümanlar darbe yeyince, bunun bir fırsat olduğunu düşündüler ve korkularını devam ettirmenin gereksiz olduğu hükmüne vardılar. Mü'minlerin belaya uğrayacağını tahmin ediyorlardı. Şüphesiz ki, sevinçleri çok büyüktü. Özellikle yahudi olup da müşriklerin safında yer alarak İslama karşı silah kullananların sevincine nihayet yoktu. Bunlardan biri Ebu Ammar er- Rahib idi. Gelişi ile Medinelileri Hz. Peygamberin etrafından dağıtacağını ve Hz. Peygamberi yalnız bırakacağım sanmıştı. Öyle ki damlara çıkıp Hz.Peygamberin üzerine taş atmak suretiyle O'nu öldürmeyi planlamışlardı. Hz. Ebu-bekir, Ömer ve Ali ile beraber oldukları bir sırada Hz. Peygamberi ölüm tuzağına düşürmüşlerdi. Ama Cenab-ı Allah onu yahudilerden kurtarmıştı. Gizli açık demeden gösterdikleri aşırı düşmanlıktan dolayı müslümanlar, yahudilerin kötülük yapacaklarını düşünmekteydiler. Fakat burada bizim, Cenab-ı Allah'ın da buyurduğu gibi, yahudiler arasında ayırım yapmamız gerekmektedir: "Ama hepsi bir değildir. Kitaplılar içinde, gece saatlerinde ayakta durup Allah'ın ayetlerini okuyarak secdeye kapanan bir topluluk da vardır." (Ah İmran: 113) Bu ayeti kerimede sözü edilen insaflı ehli kitaba örnek olarak, Abdullah bin Selam ile beraberindeki kimseleri gösterebiliriz. Bunlar Hz. Peygamberin Medine'ye teşrifi esnasında ona iman etmişlerdi. Bunlarla birlikte, zorlu Uhud savaşı sırasında ihlasla müslüman olan az bir grup da vardı. Tarih bunlardan da bahsetmektedir. Muhayrik'i bunlara örnek olarak gösterebiliriz. Uhud savaşında şehit edilen bu gruba dahil inananlar hakkında tbn îshak şöyle demektedir: "Muhayrık Uhud savaşında şehit edildi. O beni Sa'lebe kabilesindendi. Uhud savaşı başladığında yahudilere hitaben şöyle demişti: "Ey yahudiler topluluğu! Vallahi siz, Muhammed'in peygamber olduğunu, ona yardım etmenin üzerinize bir görev olduğunu pekala bilirsiniz!" Yahudiler: "Bugün cumartesidir, hiç bir şeyle meşgul olunmaz!" deyince Muhayrık:"Sizin için cumartesi diye bir şey yoktur!" cevabını verdi ve kılıcını, teçhizatını yanına aldı, akrabasından birisine: "Eğer bugün Öldürülürsem bütün mallarım Muhammed'indir. O, onlar hakkında Allah'ın kendisine gösterdiği şekilde dilediğini yapar!" dedi. Sonra Resulullah'la birlikte omuz omuza vuruştu ve şehit edildi. Resulullah (sav): uMu-hayrık, yahudilerin en iyisidir" buyurmuştur. Süheyli, Resulullah (sav)'ın, Muahyrık'dan kalan yedi bahçeyi Medine'de vakıf haline getirdiğini rivayet etmektedir. Öyle görülüyor ki bu, Hz. Peygamberin yapmış olduğu ilk vakıftır. Bu, vakıfların caiz olduğu konusunda bir delildir. Çünkü bu, kıyamete kadar varlığını sürdürecek olan peygamberi bir iştir. Henüz İslama girmemiş bazı Yesribliler müslüman olmuş Uhud savaşına katılmışlardı. Abdu'l- Eşhel Oğullarından Useyrim bunlardan biridir. Kureyşlilerin Medine'ye saldırmak üzere geldikleri sırada, o,

savaşa katılmadan Medine'de oturmayı gururuna yedir-ememiş ve beraberindeki bazı Habeşlilerle birlikte müslümanların safında yer alarak Uhud savaşına katılmıştı. Müslüman muhariplerle birlikte Medine dışına çıkarken Allah'ın hidayetine kavuşmuş ve iman etmişti. Halbuki daha önce İslam'a girmeye yanaşmıyor kendi kavminden olan kimseleri İslam'dan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Uhud günü kılıcını kuşandı, insanların arasına katılarak müşriklere karşı savaştı ve yaralandı. Abdu'l- Eşhel Oğlu kabilesinden bir kaç kişi bu savaşta şehid düşen adamlarını ararken Abdu'l- Eşhel Oğlu Usayrim'i de orada buldular: "Bu bizim Usayrim'dir. Savaşa bizimle birlikte gelmemişti. Onu Medine'de bıraktığımızda inkarcı biriydi!" dediler ve niçin savaşa katıldığını sordular: "Ey Useyrim! kavmine olan bağlılığından mı, yoksa Islama olan rağbetinden mi buraya geldin?" O da şu cevabı verdi: "İslam'a olan rağbetimden dolayı geldim. Allah'a ve Resulüne iman edip müslüman oldum. Kılıcımı alıp Resulullahla birlikte savaştım. Vurdum, vuruştum, nihayet gördüğünüz gibi yaralandım." Bunun üzerine çok geçmeden şehitlik mertebesine ulaştı. Savaşa girerken müslüman olmuş, Allah ve Resulüne iman etmişti. Müslüman olmasıyla müşrikler tarafından öldürülmesi arasında bir namaz vakti bile geçmemişti. Resulullah (sav) de, onun cennetlik olduğu müjdesini vermişti." Ebu Hureyre, Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "Bana bir vakit dahi namaz kılmadan cennetlik olan bir adamı söyleyin." Bu adamın kim olduğunu sorduklarında, Hz. Peygamber şu cevabı vermiştir: "Abdu'l- Eşhel Oğulları kabilesinden Usayrim (Amir bin Sabit) dir."

Uhud'u çevreleyen, Uhud'un ardı sıra Medine'de meydana gelen ve bazı Arap ülkeleriyle Medine'deki komşu kabilelerde etkisi görülen bazı olayları anlatmış olduk. Bu arada faaliyetleri de nakletmeye çalıştık.Şimdi de Hz. Peygamberin Uhud'da yaptığı işlerden çıkarılacak hükümleri anlatmaya çalışacağız.

Hz. Peygamberin Uhud'daki Uygulamaları

Büyük Bedir savaşı, nefis müdafaası, düşman saldırısını bertaraf etmek ve İslam'ın çağrısını yayıp korumak maksadıyla, savaşın meşru kılındığını

müslümanlara gösteren bir olay olmuştur. Nitekim Kur'an-ı Kerim de bunu açıklıkla beyan buyurmaktadır: "Kendileriyle savaşılan (mü'min) lere, (savaşma) izni verildi. Çünkü onlara zulmedilmiştir ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kadirdir."'(Hac: 39)

"Sizinle savaşanlarla, Allah yolunda (size de) savaşın, ama aşırı gitmeyin. Doğrusu Allah aşırı gidenleri sevmez."

"Fitne ortadan kalkıncaya ve yalnız Allah'ın dini ortada kalıncaya kadar onlarla savaşın." (Bakara-193)

"Savaş hoşunuza gitmediği halde, size farz kılındı, ihtimal ki, hoşlanmadığınız şey sizin iyiliğinizedir. Ve ihtimal ki, sevdiğiniz bir şey sizin kötülüğünüzedir. Allah bilir, siz bilmezsiniz" (Bakara: 216)

işte bunlar gibi, savaşın mübahlığı, hatta fesadı bertaraf etmek maksadıyla vacipliği hususunda bir çok ayeti kerime nazil olmuştur. Nitekim Cenab-x Allah bir ayeti kerimede konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah, insanların bir kısmıyla diğerlerini savmasaydı, dünya bozulurdu. Fakat Allah, bütün alemlere karşı lütuf sahibidir." (Bakara 251)

Bu ayetler, savaşın ilk meşru kılındığı zamana göre nazil olmuşlardı. Uhud savaşına gelince, burada cihadla ilgili olarak Hz. Peygamberin yaptığı işler sonucunda bazı ayrıntılı hükümler meşru kılınmıştır. Ordusunu düzene koymak ve düşmanını karşılamak gibi işlerden çıkarılan hükümlere şu örnekleri verebiliriz:

a- Uhud gazasında sabit kılınan hükümlerden biri şudur: Onbeş yaşına varmamış olan kimseler savaşa katılamazlar. Ancak bedeni kuvveti olan, ya da ok atma ve benzeri alanlarda savaş sanatına vakıf bulunan kimseler onbeş yaşına varmamış olsalar bile savaşa katılabilirler. Hz. Peygamber, yaşları onbeşe ulaşmamış iki delikanlıyı; biri ok atma ustalağına, diğeri de güreş dolayısıyla bedeni kuvvete sahip olduğundan dolayı savaşa kabul etmiştir.

Hz. Peygamber kadınları da, mücahitlere su taşımak yaralıları tedavi etmek

maksadıyla cepheye kabul etmiştir. Bunlar gerektiğinde mücahitlere yardım edecek, hatta onlarla birlikte savaşabileceklerdir. Örneğin Uhud savaşında müşrikler tarafından kuşatma altına alınan Hz. Peygamberi, canlarıyla koruyan mücahitlerle birlikte bazı kadınlar da korumaya çalışmışlardı. Bunun sonucunda Cenab-ı Allah müşriklerin heveslerini kursaklarında bırakmış ve Hz. Peygambere ilişmemişlerdi.

tşte bu nedenle fıkıhçılar kadınların da, tedavi gibi amaçlarla cepheye gitmelerinin caiz olduğunu söylemişlerdir. Bazı fıkıhçılar kadının ancak savaşçı olma durumunda ata binebileceğine cevaz vermişlerdir.

b- Savaş için hazırlığa girişildiğinde ve savaşa gitmek üzere yola çıkıldığında, artık askerlerin tereddüte düşmeleri caiz değildir. Çünkü tereddüt, askerler arasındaki birliğin ortadan kalkmasına, ihtilafa düşmelerine ve birbirlerini yardımsız bırakmalarına sebebiyet verir. Bu nedenledir ki, Resulullah (sav) savaş zırhını giydiğinde mücahitlerin görüşlerini değiştirmiş olduklarını görünce, onlara şöyle demiştir: "Bir Peygamberin, savaş zırhını giydikten sonra,t ekrar onu çıkarması yakışık almaz" Aynı şekilde mü'minlerin şura neticesinde kararlaştırdıkları bir işte de asla tereddüt etmemeleri gerekir. Çünkü bu gibi kesinleşen konularda tereddüt etmek, mü'minler arasında çekişme ve dağılmalara yol açar.

c- Mücahitlerin, başkasının özel mülkü de olsa, toplu halde iken diledikleri yoldan geçmeleri caizdir. Nitekim Peygamber (sav) efendimiz de ordusunu münafık bir yahudinin bahçesinden geçirmiş, itiraz edenlere aldırış etmemişti. Bu gibi durumlarda Özel mülkiyetin saygınlığı kalmaz. Ancak böyle bir durumda çoğunluğa bir zarar gelecekse, o zaman bu tür uygulamaya gidilemez. Ordunun geçeceği yollar kapanmışsa ve sadece bir şahsın özel mülkiyetinde olan yoldan veya bahçeden geçme zorunluluğu ortaya çıkmışsa, -sahibi her ne kadar itiraz etse de- ordu o yoldan ve özel mülkten geçebilir. Bu nedenle peygamber efendimiz, Uhud savaşına giderken kör bir yahudinin bahçesinden geçmiş ve bahçe sahibinin itirazına aldırmamış: "O, hem gözü, hem de kalbi kör olan, basiretsiz bir adamdır]? demişti.

d- Cihad eden bir kimsenin, gevşeklik ve teslimiyet havası içinde değil, fakat onurlu ve üstünlük havası içindeyken, güçlü ve kuvvetliyken Allah yolunda şehit

olmak istemesi caizdir. Ama bu gibi durumlar dışında ölümü istemek caiz değildir. Nitekim Abdullah bin Cahş, cihad için öne atıldığı bir sırada şöyle demiş: "Allahım! Beni müşriklerden, küfrü büyük, gazabı ve öfkesi şiddetli olan bir adamla karşılaştır. Onunla vuruşayım da, beni öldürsün; üzerimdeki malları silah ve teçhizatı yağmalasın. Sonra da burnumu ve kulaklarımı koparsın. Yarın ahirette senin huzuruna çıktığım zaman "Ey Cahş Oğlu Abdullah! Burnun ve kulakların niye kesildi?" diye sorduğunda: "Ey rabbim senin uğruna ve senin yolunda kesildi" diye cevap vereyimV7

Öyle görülüyor ki, Abdullah bin Cahş, bu duayı, müşriklerin, şehitlerin vücudlarmdan parçalar kopardıklarım gördüğü bir zamanda yapmıştır.

e- Müslüman, intihar ettiği zaman günahkar olur, cehenneme girer. Bir kişi, şiddetli bir yaralanmadan dolayı dayanamı-yacak bir hale geldiği bir anda bile kendini öldürürse, bu intihar olur ve cehennemlikler arasına katılır. Bu hükme varışımızın sebebi şudur: Uhud savaşında Kuzman ismindeki bir müs-lüman ağır şekilde yaralanmış, artık yaraların acısına dayana-mıyacak hale gelmişti. Dayanılmaz ağrılar sonucunda intihar etmişti. Peygamber efendimiz sahabelerine onun günahkar olduğunu duyurmuştu. Çünkü o, Allah'ın rahmetinden ümit kesmişti. "Doğrusu kafirler topluluğundan başkaları Allah'ın rahmetinden ümit kesmezleri (Yusuf 87)

f- Peygamber Efendimizin sünneti uyarınca, şehitler yıkanmaz ve kefenlenmezler. Şehit düştükleri esnada üzerlerindeki giysileri ile birlikte ve kanlan yıkanmadan defnedilirler.

g- Yine peygamber efendimizin sünneti uyarınca, şehitler vuruldukları yerde defnedilirler. Başka bir mekana taşınmazlar. Böylece kabirlerini ziyaret edenler iki şekilde ibret almış olurlar. Bu derslerden biri, Allah yolunda şehit olmayı ve cihad etmeyi istemek; diğeri ise onların şehit düştükleri, cihad ettikleri yerleri görmektir. Çünkü onlar, yaptıkları cihad ve elde ettikleri şehitlik mertebesi sayesinde gazilik ve şehitlik gibi iki güzel rütbeden en üstün olanını kazanmışlardır.

Uhud'da bazı sahabiler şehit düşen yakınlarını Medine'ye taşımışlardı. Bir haberci, onlara Resulullahın emrini duyurdu. Şehitlerin, şehit düştükleri yere geri

getirilmelerini söyledi. Cabir bin Abdulah der ki: Bir ara ben Medine mezarlığının yanındayken halam, babamla dayımın cesetlerini getirdi. Onları bir hayvanının üzerinde taşıyordu. O sırada adamın birinin şöyle seslendiğini duyduk: Haberiniz olsun! Resulullah (sav), şehitleri Uhud'a geri getirmenizi ve vuruldukları yere defnetmenizi emrediyor! Bunun üzerine biz de, babamla dayımın cesetlerini tekrar Uhud'a götürdük.

Resulullah (sav) in tatbikatı uyarınca şehitlerin, vuruldukları yerde defnedilmeleri sünnet haline gelmiştir.

h- îki, ya da üç kişinin aynı mezara defnedilmeleri caizdir. Nitekim Resulullah (sav) iki veya üç kişiyi aynı mezara defnediyordu. Ve: "Bu ölülerden hangisi daha çok Kur'an okurdu?" diye sorduğunda sahabiler hangisine işaret ederlerse hayattayken biribirleriyle dostlukları olan iki kişiyi aynı mezara defne-derdi. Örneğin Abdullah bin Amr bin Hazm ile Amr bin Ce-muh'u aynı mezara defnetmiştir. Çünkü bunlar, yaşarken birbirleriyle dostlukları olan ve birbirlerini seven kimselerdi.

i- îslam ordusunun Uhud'da paniğe kapıldığı sırada bazı mü'minler, kafir zannederek bazı mü'min kardeşlerini de yanlışlıkla öldürmüşlerdi. Bu duruma maktullerin kanları boşa gitmeyecek, aksine beyt-ül maldan diyetleri Ödenecekti. Nitekim Peygamber (sav), bu işler hep kendi kumandası altında iken vuku bulduğundan ve kendisi de mü'minlerin veliyyü'l-emri olduğundan dolayı maktullerin diyetlerini beyt-ül maldan Ödedi.

j- Mazereti olan mü'minler cihad yükümlülüğünden kurtulurlar. Ancak bunlar mücahit olarak cepheye gittikleri takdirde cihad sevabını kazanırlar. Öldürüldükleri takdirde şehitlik mertebesine yükselirler. Mazeretleri doyasıyla cihaddan geri kalmaları bir ruhsattır. Ancak bu ruhsat cihadın umumi vacipligini ortadan kaldırmaz. Fakat bu gibi mazeretler sahiplerinin cihaddan geri kalmalarına ve cehpeye gitmemelerine cevaz verir. Nitekim hastalık veya sefer halindeki bir kimse de mazeretli olduğundan, oruç tutmama ruhsatına sahiptir. Ama tuttuğu takdirde orucu kabul edilir. Bu gibi hallerde, tutamadığı günler sayısınca başka bir zamanda oruç tutarlar.

Müzminlerden Amr bin Cemuh, topal olduğu halde cepheye katılmıştı. Oysa

topalların cihada katılma yükümlülükleri yoktu. Buna rağmen Peygamber Efendimiz onu cihad etmekten alıkoymadı. Cihada katıldı ve şehid edilene kadar vuruştu. Hayatta iken dostu ve arkadaşı olan diğer bir şehitle birlikte aynı mezara defnedildi.

k- Düşmanlar, müslümanların bulunduğu şehrin kapılarına dayandıkları zaman, mü'minlerin onlarla çarpışmaları için mutlaka dışarı çıkmaları gerekmediği gibi, onların şehrin içine girmelerini de beklemezler. Aksine, savaş taktiklerinin gerektirdiği şeyi yapmaları icab eder. Eğer dışarı çıkmaları gerekiyorsa dışarı çıkarlar, şehir içinde beklemeleri gerekiyorsa şehir içinde beklerler. Nitekim Peygamber Efendimiz de Uhud savaşında gereğini yapmıştı.

1- Şura, mü'minler üzerine vaciptir. Nitekim Hz. Peygamber de mü'min askerlerin gönül rahatlığıyla savaşa katılmaları için, onlarla istişarede bulunmuştur. Böyle yapması zaferin elde edilmesi bakımından daha ümit verici bir davranış olur.

m- Şehit üzerine namaz kılınmaz. Hz. Peygamberin Uhud şehitleri üzerine ve diğer gazalarda öldürülen şehitler üzerine namaz kılmadığı sabittir. Çünkü bunların şehit düşmüş olmaları, sağ kimselerin onlara dua etme ve üzerlerine cenaze namazı kılmalarına, kendileri için Allah'a yalvarıp istiğfarda bulunmalarına ihtiyaç bırakmaz.

n- İbn Kayyım yaralı kimsenin oturarak namaz kılabileceğini söylemiştir. Bu kişi imam da olsa aynı hüküm geçerli olur.

Ama oturarak namaz kıldırmakta olan imamın arkasındaki cemaatin ayakta durarak namaz kılması caiz olur mu? Bu hususta fıkıhçılar ihtilaf etmişlerdir. Ancak burada bu ihtilafın detaylarına inmemiz uygun olmaz.

Uhud gazasında Hz. peygamber'in yapmış olduğu bu işler, uyulması gereken bazı şer'i hükümlerin açıklanması mahiyetindedir. Şüphesiz ki bu hükümler, teklifi hükümlerden üçünün kapsamına girmektedirler. Bunlardan bazıları caizlik hükmü altındadırlar. Bazan tercihe şayan olabilecekleri gibi, bazan da vacip olabilirler. Bu duruma göre değişir. Nitekim kadınların da erkeklerle birlikte cihada çıkmaları bazen caiz, bazan mubah, ya da müstehab olabilir. Erkekler

yeter sayıda iseler, bu hüküm söz konusudur. Ama mücahit erkeklerin çok sayıda hemşire ve hasta bakıcıya ihtiyacının olması durumunda, kadınların da erkeklerle birlikte cepheye gitmeleri vacib olur.

Nitekim mazereti olan kimsenin cehpeye gitmemesine Peygamber Efendimiz müsaade buyurmuştur. Mazereti olmakla birlikte, kuvvetli bir savaşçı olan kimsenin yerinde oturması caiz ise de, cepheye gitmesi elbetteki daha iyi ve daha faziletli olur. Her iki durumda da sevap kazanır. Öldürüldüğü takdirde şehitlerin mükafatına kavuşur. Sağ kaldığı takdirde mücahitlerin mükafatına kavuşur.

---

[1] Ahmed bin Hanbel, Musned, C 3, S 424

UHUD SONRASININ YANKILARI VE SERİYYELER

ühud'un Yankıları ve Hz. Peygamberin Düzenlediği Seriyyeler

Uhud savaşından sonra Kureyşliler, Muhammcd (sav)'i hezimete uğrattıklarım iddia ediyor ve bu konuda şiirler söylüyorlardı. Arap beldelerinde şiir adeta bir yayın vasıtası haline gelmişti. Bir olay, bir kaside ile dile getirilecek olursa, bunu, uzak yakın bütün Arap kabileleri duyardı. İnsanlar, Kureyşli-lerle, Kureyşlilerin sürgün ettikleri Muhammed (sav) arasında meydana gelen şiddetli çarpışmanın nasıl sonuçlandığını öğrenmek istiyorlardı. Kureyşliler, Hz. Peygamberi Mekke'den çıkarmışlardı, ya da O, rabbinin emrine uyarak Mekke'den çıkmıştı. Kureyşliler kendi cahiliyet ve mütekebbir davranışlarıyla övünüyor, müslümanlara karşı savaş açıyorlardı. Muham-med (sav) ise hak yolunda cihad veriyor, hakka dayanarak batıla karşı savunma savaşı veriyordu. Etraftaki insanlar, hak ile batılın birbirinden ayrıldığı Uhud gününde müslümanların batılı bertaraf ettiklerini görmüşlerdi. Müşriklerin mü'minler önünden kaçıp hezimete uğradıkları haberi bütün Arap yarımadasında

yayılmaktaydı. Bunun üzerine müşrik Kureyşlilerin gururları kırılmış, itibarları sarsılmıştı. Oysa daha Önceleri onlar Arapların en şereflileri ve en önde gelen liderleriydiler. Hz. Muhammed (sav) tarafından parçalanan şeref bayraklarını yeniden zirveye çıkardıklarına, eski heybetlerine kavuştuklarına, mü'minlerden öçlerini aldıklarına dair haberlerin Arabistan Yarımadasında yayılması gerekiyordu. Bedir'de Kureyşlilerin Araplar yanındaki itibar ve mevkileri sarsıntıya uğradığına ve diğer rakip kabilelerin, onların işgal ettiği mevkiyi ele geçirmek için harekete geçtiklerine göre, böyle bir durumda Kureyşlilerin Muhammedi Uhud'da hezimete uğratmış oldukları -bu onların hüsnü kuruntularıydı- haberinin bütün Arap yarımadasında yayılması ve bütün atmosferi bu haberle doldurmaları, her yerde konuşulan konunun bu olması gerekiyordu. Savaş, Mekke, Taif ve havalisi ile Hz. Peygamberin şehri olan Medine arasında cereyan etmişti.

Hz. Peygambere saldırmak için harekete geçtiler. Bedevi Araplar küfür ve iki yüzlülükte daha aşırı ve Allah'ın Resulüne indirdiği hükümlerin sınırlarım tanımamaya daha müsaittiler. Bedir'de Allah kendilerini yerle bir ettikten sonra, bazı kabileler yeniden müslümanları vurmaya yöneldiler. Müşrikleri müslümanlara karşı kışkırtacak faktörler yeniden harekete geçti. Kendi düşüncelerine göre, mü'minleri hezimete uğrattıklarını sanıyorlardı. Bu haberi her tarafa yaymaya ve putperestlerin mü'minlere karşı kinlerini alevlendirmeye çalıştılar. Arap kabileleri arasında hainlik ve dessaslık ruhu gittikçe kabarmaya başladı. Onlar, müşrik Kureyşlilere karşı yaltaklanmaya başladılar. Bütün bu olup bitenlere karşı Hz. Peygamber ve ashabı birbirlerine sabır tavsiyesinde bulunuyor ve Allah yolunda cihad ediyorlardı. Kureyşliler, müslümanları küçümsemelerine rağmen, yine şu iki düşünceyi kalplerinden ve zihinlerinden çı-karamıyorlardı:

1- Bunlar düşmanları olan mü'minlerden tam anlamıyla intikam alamamışlardı. Bedir savaşında müşrikleri yenmiş olan bahadır müslümanlarm çoğu hala hayattaydı ve bunların kılıçları, yeniden şakırdamak için, Hz. Peygamberden emir bekliyorlardı. Kureyşli müşrikler her ne kadar Hamza'dan öçlerini almış olsalar da, karşılarında hala Hz. Ali, Zübeyr bin Avam, Sad bin Ebu Vakkas, Ebu Ubeyde, Amir bin Cerrah gibi büyük şahsiyetler vardı. Yine Hz. Peygamberin vezirleri Ebu Bekir ile Ömer de bunlar arasındaydı. Karşılarında Allah ve Resulünün, parlayan ve gözlerini alan nurları vardı.

2- Mü'minlerin, ansızın üzerlerine baskın yapmalarından korkuyorlardı. Mü'minler, iman etmeleri için bunlara bir fırsat tanımışlardı. Fakat bunlar müşrikliklerini devam ettirdikleri ve mü'minlere karşı tecavüzlerini sürdürdükleri takdirde hakkın kılıçları kendilerini takipsiz bırakmayacaktı. Bu sebeple müşrik Kureyşliler mü'minlerin ne yapacaklarını takip ediyorlar ve diğer müşrik kabileleri Medine'li müslümanlara karşı kışkırtıyorlardı. Kendilerine bir, ya da birkaç mü'mini getirip teslim edecek olanlara bağışlarda bulunuyorlardı. Hz. Peygamberin adamlarını yakalayıp kendilerine getirebilecek olan bazı müşrikleri parayla satın alıyorlardı. Bedevi araplar, sahibi bulundukları küfür ve nifak hususunda çok azılıydılar. Mü'minlerin başlarına felaket gelmesini temenni ederler, maksatlarına kavuşmak için, her türlü hile ve hiyaneti işlerlerdi. Nitekim Hz. Peygamberin etrafa göndermiş olduğu seriyyeler de, bu bedevi Araplar vasıtasıyla müşrik Kureyşlilerin hile ve hiyaneti-ne maruz kalmaktaydılar. Hz. Peygamber hep tetikte duruyor ve müşrikleri takip ediyordu. Her taraftan onları gözetecek adamlar bulmaya çalışıyordu. Şit Hattab, Hz. Peygamberin, kabile ve beldelere, haber almak için gönderdiği seriyelere devriye adını vermektedir. Bunların bir kısmı mü'minlere ganimet getirmekte, bir kısmı da gözetlemekte olduklarından dolayı müşrik bedeviler tarafından yakalanarak Kureyşli müşriklere kurban olarak takdim edilmekteydiler. Tabii ki, müşrik bedevi Araplar arasında Islama meyilli olanlar da vardı. Bunları hidayete kavuşturmak için Hz. Peygamber bazı elçiler gönderiyordu. Fakat yine de bu elçiler, onların hile ve hiyanetlerine maruz kalarak öldürülüyor ve Kureyşli müşriklere takdim ediliyor, ya da satılıyorlardı.

Ben-i Esed Seriyyesi

Huveylid Oğulları Tulayha ile Seleme el- Esedi, Beni Esed kabilesinden çok sayıda adam topladılar. Mekke'deki müşriklerden birşeyler elde etmek maksadıyla Hz. Peygamber ile savaşacaklardı. Kureyşlilerin, mü'minlerin ve Medine'lilerin yenilgiye uğradıkları konusunda çevreye yaydıkları haberlerin gerçek olduğunu sanan bu kimseler, artık bundan sonra Medine'nin kendilerine, ya da kendi emsallerine boyun eğeceğini ve teslim olacağını tahmin etmişlerdi.

Hz. Peygamber bunların komplolarını duydu. Amaçlarını gerçekleştirmeleri için çalışmalarına göz yumacak değildi. Hz. Peygamber'in, onların bu düzenlerini yürütmelerine izin vermesi düşünülemezdi. Muhacir ve ensardan 150 kişiyi Ebu Seleme kumandasında bunlara karşı gönderdi. Ebu Seleme'ye, Allah'ın buyruklarına karşı gelmekten sakınmasını ve beraberindeki müslümanlara iyi davranmasını tavsiye etti. Yola çıkan bu seriyye, Esed Oğullarına ait bir su olan Katan suyunun yanına geldi. Bunlar her ne kadar Hz. Peygambere karşı savaş hazırlığı içinde olsalar da, ansızın bastırılmaları sebebiyle ürküp dağılmışlar, deve ve koyun gibi bir çok hayvanlarını bırakıp kaçmışlardı. Ebu Seleme bu hayvanlara ganimet olarak el koymuş, üç kişiyi de esir alarak Medine'ye dönmüştü. Hz. Peygamber ganimetlerin beşte birini almıştı. Aralarında bir de köle bulunuyordu. Geri kalanlar da Ebu Seleme tarafından arkadaşları arasında paylaştırılmıştı. Nitekim Cenab-ı Allah da ganimetlerle ilgili hükmünü açklarken şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah'a ve hakkı batıldan ayıran o günde, iki topluluğun karşılaştığı (Bedir) gün (ün) de, kulumuz (Muhammed) e indirdiğimiz (Ayetler) e inanıyorsanız, bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetlerin beşte biri Allah'a, Resulüne ve (Allah'ın Resulü ile) akrabalığı bulunan (lar) a, yetimlere, yoksullara ve yolcu (lar)a aittir." (Enfa).4i)

Hz. Peygamber Ebu Seleme ve seriyyesini, hicretin dördüncü yılının Muharrem ayında göreve göndermişti. Bu görevde Ebu Seleme ve arkadaşları, on gece kalmışlardır. Bu seriyye-deki görevini tamamladıktan sonra Ebu Seleme, daha önce Uhud savaşında almış olduğu bir yara dolayısıyla hakkın rahmetine kavuşmuştur. Oğlu Amr, babası hakkında şöyle der: "Babamı yaralayan kişi Ebu Üsame el- Cüşemi idi. Yaralandıktan sonra bir ay tedavi görüp iyileşti. Muharrem ayında Hz. Peygamber onu seriyenin başında gönderdi. On geceden fazla bir süreyle eve gelmedi. Seriyyedeki görevini tamamlayarak Medine'ye döndüğünde, yarası yeniden kanamaya başlamıştı. Ve Cemaziyel- evvel ayının üçüncü gününde vefat ettir

îşte şehit.. O, görevini iki defa eda etmişti. Bir defasında Uhud'da çarpışmış ve yaralanmıştı. Aldığı yara, öldürücü olduğundan dolayı vakti tamam olunca ahirete irtihal etmişti. îkin-ci olarak da Esed Oğulları seriyyesi için görevlendirildiğinde Cenab-ı Allah ona ikramda bulunmuştu. Bu görevini tamamladıktan sonra yarası yeniden kanamaya başlamış ve çoluk çocuğunun arasında iken şehitlik mertebesine yükselmişti. Hz. Peygamberin onu Esed Oğulları üzerine özellikle göndermesinin sebebi, onun da Esed Oğulları

kabilesine mensup olmasıydı. Çünkü kendisi Abdul-Esed Ebu Talha el- Esedi'nin oğludur. Hz. Peygamber bu mü'min adamı yine mü'minlerden seçtiği savaşçıların başına kumandan olarak görevlendirmiş ve kendi kavmi olan müşriklere karşı savaşmasını istemişti. Böyle yapmakla iki kazanç sağlamış olacaktı:

1- Îmana sevk edilmeleri için, müşrikler terbiye edilmiş olacaktı.

2- Cahiliyet düşüncesi olan ırkçılık ve asabiyet ortadan silinip yok edilecek, îslami birlik ruhu canlanacaktı.

Reci Seriyyesi

Reci, Usfan mevki'inde bir yer olup Mekke-i Mükerreme'ye sekiz millik bir uzaklıkta bulunuyordu. Ibn Kesir, Vakidi'ye uyarak, buna "Reci Gazvesi" adını vermişse de, biz bu isme muvafakat etmiyoruz. Çünkü bu olay, Kureyşlilerin teşvikiyle bazı müşriklerin hıyanet ve hilesi sonucu meydana gelmişti.

Kureyşliler, tam anlamıyla alamadıkları intikamlarına kavuşabilmek için bazı müşrikleri, mü'minlere karşı kışkırtmışlardı. Henüz öldüremedikleri bazı yiğit müslümanları yeniden müşriklerle savaşa sokmak için bu gibi tertiplere girmişlerdi.

Rivayetçilerin nakline göre, Reci kıssası, hıyanet kıssası-dır. Çünkü bu olayla müşriklerin kışkırtması neticesinde müslü-manlara karşı hile ve hıyanet yapılmıştır. Uhud gazasından sonra Adal ve Kare kabilelerinden iki heyet Resulullah (sav)'m yanına geldiler. Bunlar, Hevn bin Huzeyme bin Müdrike aşiretinden iki boy idiler. Dediler ki: "Ey Allah'ın Resulü! İçimizde müslümanlar vardır. Ashabından bir grubu bizimle birlikte gönder ki, bize Kur'an'ı okutsunlar, dinimizi öğretsinler, Islami hükümleri anlatsınlar." Bunun üzerine Resulullah (sav) onlara bu amaçla ashabından bir grubu gönderdi. İbn İshak'm anlattığına göre, giden sahabiler altı kişiden oluşuyordu. Bu-hari ise bunların on kişi

olduğunu söyler. İbn İshak'ın rivayetine göre Resulullah (sav), bu iman ve davet heyetinin başına Mersed bin Ebi Mersed el- Ganevi'yi lider tayin etti. Mer-sed, şehitlerin efendisi Abdulmuttalib oğlu ilanıza ile kardeş olmuştu. Resulullah'ın, Muhacirlerle Ensarı birbirine kardeş yaptığı zaman, Ha niza ile Mersed de birbirleriyle kardeş olmuşlardı. Buhari'nin bir rivayetine göre Hz. Peygamber, bu iman ve davet heyetinin başına Asım bin Sabit bin Eflah'ı lider tayin etmiştir. Haber ve hadis rivayetçileri, Buhari'nin bu rivayetinin esas alırlar. Vakıdi de bu rivayeti desteklemektedir.

Bu hidayet ve davet heyeti Medine-i Münevvere'yi terkede-rek Adal ve Kare taraflarına yöneldiler. Maksatları savaş değildi. Gitmekte oldukları kavmin kendilerine hile ve hıyanet, yalan ve desise ile komplo kurduklarından haberleri yoktu. Çünkü Arapların eşrafı arasında, o güne kadar böyle bir oyuna rastlanmamıştı.

Usfan ile Mekke-i Mükerreme arasındaki Reci denen yere, yani Huzeylilere ait suyun yanma geldiklerinde komplo ile karşılaştılar, İslama davet eden bu hidayet grubu, eli kılıçlı bazı kimselerin saldırısına uğradılar. Bunları hile ve desise ile ele geçirmek istiyorlardı. Sahabilere hitaben dediler ki: "Vallahi biz sizi öldürmek istemiyoruz! Sadece Mekkelilere teslim edip onlardan birtakım şeyler elde etmek istiyoruz." Belki de bu sözleri doğruydu. Ama bu, Kureyşlerin elde etmiş oldukları yalancı zaferin hile ve desiselerinden biriydi. Kureyşlilerin oyununa gelmiş olan akılsızlar, sahabilere: "Size, sizi öldürmeyeceğimize dair teminat veriyoruz" demişlerdi. Bu söz karşısında sahabiler kılıçlarını bıraktılar. Halbuki daha önce kılıçlarına sarılarak vuruşmaya niyetlenmişler, teslim olarak ölmek istememişlerdi. Müşriklerin bu yalancı teminatları karşısında sahabiler grubunda bulunan Asım bin Sabit ile Mersed bin Mersed ve Halid bin Bükeyr: "Biz müşriklerin sözlerini ve anlaşmalarını kabul edemeyizl " demişlerdi. Böyle demekte de haklıydılar. Çünkü önce hile ve hıyanete başlayanlar, onlardı. Verdikleri söz doğru bile olsa, kendilerine gerçekten dokunmayacak da olsalar, sonuçta yine de onları birtakım çıkarlar elde etmek uğruna Mekkeliler'e teslim edeceklerdi. Mekkeliler'in ise, onları öl-dürürek eziyete uğratacaklarında şüphe yoktu. İşte bu sebeple yukarıda isimlerini saydığımız üç sahabi, bunlarla vuruşup şehitlik mertebesine yükseldiler. Teslim olarak öldürülmektense, mücahitçe öldürülmeyi tercih etmişlerdi. Davet heyetindeki diğer mü'min kardeşleri ise sonu şehitlikle noktalanacak olan bu bahadırca davranış içine girmeyi uygun

görmemişler, müşriklerin teminatına aldanarak teslim olmuşlardı. Ibn İshak'ın anlattığına göre, teslim olan üç kişi şunlardır: Zeyd bin Desi-ne, Hubeyb bin Adi ve Abdullah bin Tarık.

Şimdi de, savaş meydanlarında Kureyşliler'e ağır darbeler indiren ve Uhud gazasında Kureyşli bir kadının iki oğlundan birini öldürmüş olan Asını bin Sabit'e müşriklerin neler yaptıklarını gözden geçirelim. Öldürülen adamın annesi: "Eğer Asım'ı ele geçirirsem, andolsun ki, onun kafatasıyla şarap içeceğim" diye yemin etmişti. Asım bin Sabit öldürülünce, bu kadın onun başını istemişti. Fakat Cenab-ı Allah onun cesedini ve başını kötülüklere karşı korumuş, cesedinin etrafına bekçi olarak arıları göndermişti.

Şimdi de müşriklerin verdikleri teminata inanan ve Cenab-ı Allah'ın: "(Müşrikler) sizin hakkınızda, ne and, ne de andlaşma gözetmezler" (Tevbe.8) mealindeki uyarısını hatır-lamayan sahabilere dönelim. Müşrikler bunları esir aldılar ve satmak üzere Mekke'ye götürdüler. Mekke yakınındaki Zaran mevkiinde bu üç esirden Abdullah bin Tarık, elini bağından kutanp kılıcını aldı. Müşrikler kendisinden korktukları için eman dilediler ve kılıcına maruz kalmamak için bir süre ondan uzaklaştılar. Fakat daha sonra onu, taş yağmuruna tutarak öldürdüler. Ama o, teslim olmadan ölmüştü. Her ne kadar verdikleri teminata gü-venmişse de, yine boyun eğmeyip kurtulmuş ve şehitlik mertebesine, ulaşmıştı. Müşrikler, esir sahabilerden Hubeyb bin Adi ile Zeyd bin Desine'yi Kureyşliler'e satmışlardı. Hu-beyb'i Haris bin Ammar bin Nevfel'in oğulları satın almıştı. Çünkü Hubeyb, onların babaları Haris'i Bedir gazasında öldürmüştü. Bir süre onu yanlarında esir tuttular, büyük hakaretler ve eziyetler yaptılar. Ama o, imanından dolayı müsterihti ve tahammül gösteriyordu. Onu ne kadar ezseler, ne kadar horlasalar da, yine dayanıyordu. Çünkü mü'min nefsi asla al-çalmaz. Hubeyb, Allah Teala'nın mü'min kimsenin gadre ve hıyanete uğraması ve gördüğü eziyetlere sabretmesi durumunda, tıpkı savaş meydanlarındaki mücahitler mertebesine ulaştıracağını biliyordu. Müşrikler onu asmak için meydana getirdiler. O, iki rekat namaz kılmak için izin istedi. Sonra sevinç içinde cellatlara yönelerek şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, Ölüm korkusundan dolayı namazı uzattığımı sanmasay diniz, daha çok namaz kılacaktım." Hz. Peygamber onun asılacağı zaman kıldığı namazdan haberdar olmuş ve bunu güzel karşılamıştı, işte bundan dolayı, asılacak kimselerin, asılmadan önce iki rek'at namaz kılmaları sünnet haline gelmişti. Namaz

kıldıktan sonra onu sehpanın yanına getirdiler. Bağladıkları zaman şunları söylemişti: "Allah'ım! Biz senin Resulünün risa-letini tebliğ ettik. Sen de onu, bize yapılanlardan haberdar et Allah'ım! Sen bunların kökünü kazıyarak helak et. Ve hiç birini hayatta bırakmal"

Hubeyb, Allah'ın rızası uğrunda kahramanca şehit oldu. Kardeşleri Asım ve beraberindeki mücahitler de kılıçlarını bırakmadan cihad meydanında şehit düşmüşlerdi. Hubeyb, asılırken sabır ve metanet içinde şunları söylemişti: uVallahi ben müslüman olarak öldükten sonra, nasıl ölürsem öleyim, gam yemem. Bunların hepsi Allah yolundadır. O dilerse, ayrılıp dağılan vücudumun parçalarını yine mübarek kılar ve feyze kavuşturur."

Zeyd bin Desine de Hubeyb'le aynı gün asılmıştı. Zeyd de sabırlı, rahat ve halinden memnun olup iman ferahlığı içindeydi. Şirkin lideri Ebu Süfyan bin Harb, Zeyd'e asılacağı sırada şöyle demişti:"AZ/a/ı aşkına söyle ey Zeyd! Şu anda senin yerinde Muhammed 'in olmasını, onun boynunu vurmamızı istemez miydin? Sen de kendi ailende çoluk çocuğun arasında rahatça otururdun?" Ebu Süfyan'ın bu sözleri üzerine Zeyd şu anlamlı cevabı vermişti: "Allah'a andolsun ki, Hz. Mu-hammed'in şu anda benim yerimde olmasını kesinlikle istemezdim. Ailemin yanında, çoluk çocuğum arasında rahatça oturabilmek için, değil öldürülmesini, vücuduna diken batıp eziyet görmesini bile istememi" Zeyd'in bu sözleri karşısında şirkin ve tağutun Önderi Ebu Süfyan şöyle demişti: "İnsanlar arasında, Muhammed'in ashabının, Muhammed'i sevdiği kadar, kimsenin kimseyi sevdiğini gö'rmedimV Bundan sonra o sabırlı sahabi şehit edilmişti.

Reci gazası üç şeye işaret etmektedir:

1- Kureyşliler en alçakça planlara başvurarak müslümanla-ra karşı hile, hıyanet ve desiseler düzenlemişlerdir.

2- Kureyşliler Bedir'de yedikleri darbenin intikamını tam olarak alamamış ve kalplerindeki intikam ateşini söndüreme-mişlerdi. Uhud gazasında da, arzu etmedikleri halde savaşı bırakmak zorunda kalmışlardı. Çünkü içlerindeki intikam ateşini söndürmek amacıyla Uhud savaşında vuruşmaya devam etselerdi, daha fazla darbe yiyeceklerini anlamışlardı.

3- Kureyşliler'in, Hz. Muhammed'in hezimete uğradığı yolundaki yalan propagandaları etkisini göstermiş, bazı Araplar Kureyş hesabına çalışmaya ve Kureyşliler'i memnun etmeye çalışmışlardı. Bedir ile Uhud savaşları arasında yapılan propa-ganlar bu dereceye ulaşmamıştı. Ancak mü'minlerin yenilgiye uğradıkları konusundaki yalan haberin yayılmasından sonra, Uhud'u izleyen günlerde bazı Arap kabileleri Kureyşliler hesabına çalışmaya başlamışlardı.

Amr bin Ümeyye Seriyyesi ve B'ir-i Maune Faciası

Bu da, Reci faciasının arkasından gelen bir başka faciadır. Bu olayda da bazı kabileler Kureyşliler hesabına çalışmışlardır.

Bu olaydaki hıyanet sonucunda altı, ya da on mü'min değil,tam kırk mü'min hayatını kaybedip şehitlik mertebesine ulaşmıştır. Bu suikast olayı Mekke'de planlanmıştı. B'ir'i Maune faciasının meydana gelmesinden önce, Ebu Süfyan'm Hz. Peygamber için hıyanet planları hazırlamasından ve ona karşı savaş hazırlığı içine girmesinden bahsedeceğiz.

Vakidi'nin belirttiği üzere, Ebu Süfyan bin Harb, Mekke'de Kureyşli birkaç kişiye: "Muhammed Medine sokaklarında serbestçe dolaşıyor. Bir kolayını bulup ondan intikamımızı alacak kimse yok mudur?" demişti.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Kureyşliler, mü'minler-den intikamlarını alamamışlardı.

Ebu Süfyan'm teklifi üzerine adamın biri gelerek şöyle demişti: "Eğer karşılığını tam olarak verirsen, ben Medine'ye gider ve bir kolayını bulup Muhammed'i öldürürüm! Ben, Medine'ye giden tenha ve kestirme yolları biliyorum. Şehre girer ve hançerimle onun üzerine çullanır, işini bitiririm." Bunun üzerine Ebu Süfyan, ona şöyle demişti: "Sen bizim arkadaşımız ve dostumuzsun, ne yapacağını bilirsin, yalnız bu planı gizli tut. Çünkü ben başkalarının bunu duyup da Muhammed'e haber vermesinden korkuyorum"

Suikastçı Medine'ye doğru yol almaya başladı. Beş gün sonra, geceleyin oraya ulaştı. Hz. Peygamberi sordu. Nihayet onu ashabı arasında mescidde sohbet ederken buldu. Hz. Peygamber onu görünce, mü'mine mahsus ferasetle bir hıyanet için geldiğini anladı. Adam: "Hanginiz Abdulmuttalib'in oğludur?" diye sorunca, Resulullah (sav), "Abdulmuttalib'in oğlu benimn diye cevap verdi. Adam, Ebu Süfyan'la planlamış oldukları suikastı uygulamak amacıyla Hz. Peygambere doğru ilerledi ve onun kulağına bir şeyler fısıldamak ister gibi, üzerine eğildi. O, bunu yaparken, bazı sahabiler tetikte bekliyorlardı. Hatta Useyd bin Hudeyr, onu tutup geri çekti ve "Resulullah'dan uzak dur" dedi, eteğinin altını yoklamaya başladı ve sakladığı hançeri buldu. "Ey Allah'ın Resulü! Bu adam Haindir. Seni öldürmek istiyor" dedi. Bunun üzerine suikastçı bağırarak "Kanımı bağışlayın, kanımı bağışlayın ey Muhammedi" diye yalvarmaya başladı. Hz. Peygamber de ona şöyle dedi: "Senin buraya gelmene sebep olan şeyi doğru olarak anlat. Eğer doğru konuşursan, senin için faydalı olur. Bana yalan söylersen, şunu iyi bil ki, senin maksadını Çenab-ı Allah bana bildirmiştir."

Arabi korkuyla "Ben sana doğruyu söylersem bana bir zarar gelmez mi?" diye sordu. Peygamber efendimiz ona " Doğruyu söylediğin takdirde sana hiç bir zarar gelmez" diye teminat verdi. Arabi de, Ebu Süfyan'ın kurduğu tuzakları ona anlattı. Hz. Peygamber onu, o gece Üseyd bin Hudeyr'in yanına misafir olarak bıraktı. Ertesi sabah da yanma çağırarak ona şöyle dedi: "Seni serbest bırakıyorum. Dilediğin yere gidebilirsin, ya da bundan daha hayırlı olan şeyi yapabilirsin"

Adam "Bundan daha hayırlı olan şey nedir?" diye sorunca Hz. Peygamber şu cevabı verdi: "Allah'tan başka tanrı olmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma tanıklık etmendir." Bunun üzerine adam kelime-i şehadet getirerek müslüman oldu.

Böylece Hz. Peygamber, Mekke'deyken kendisi için kurulan tuzakları öğrendi. Mekke'li müşrikler savaşmaktan vazgeçip hile ve desiseye başvurmuşlardı. Hainlikleri ise Reci gününde ortaya çıkmıştı. Peygamberimiz Mekke'de olup bitenleri öğrenmek maksadıyla bir seriyye gönderdi. Ebu Süfyan'ın kendisine yaptığı suikasda misilleme yapmak istiyordu. "Hürmetler karşılıklıdır. Kim size saldırırsa, onun size saldırdığı kadar siz de ona saldırın, Allah'tan korkun"

(Bakara: 194)

Hz. Peygamber bu seriyyenin başına, Amr bin Ünıeyye ed-Dâri'yi kumandan tayin etti. Amr bin Ümeyye, Araplar arasında büyük bir savaşçı olarak tanınırdı. îman etmiş ve mükemmel bir müslüman olmuştu. Beraberinde Seleme bin Eşlem de vardı. Bunlar Mekke'nin durumunu Öğrenmek ve Ebu Süfyan'a darbe indirmekle görevlendirilmişti. Mekke'ye gitmiş ve orada namaz kılarak Kabe'yi tavaf etmişler, Mekkeliler de gelişlerinden haberdar olmuşlardı. Önce de söylediğimiz gibi, Amr bin Ümeyye, cahiliyet devrinde gücünden korkulan bir savaşçıydı. Onu karşılamak için yığınlar harekete geçtiler. Fakat o, onları terketti. Onların durumlarını ve kurmakta oldukları suikast planlarını öğrendi. Kimse onu yakalayamadan arkadaşıyla birlikte Medine'ye döndü. Kendisini takibe çıkanları birer birer yakaladı. Bir kısmını öldürdü, bir kısmını da esir alarak Hz. Peygambere getirdi. Seleme bin Eşlem, ondan önce Medine'ye gelmişti.

B'ir'i Maûne Faciası

Hicretin dördüncü yılının Sefer ayında, Ebu Bera Amir bin Malik bin Cafer, Medine'ye seldi. Hz. Peygamber, ona müslü-man olmasını teklif etti. İbn Ishak'm anlattığına göre, müslü-man olmadı. Fakat olmamakta kararlı da değildi. Resulullah'a şöyle dedi: "Eğer ashabından birkaç kişiyi Necidlilere gönderir-sen, onları islam'a davet ederler. Umarım ki, bu davetleri boşa çıkmaz ve Necidliler müslüman olurlar." Hz. Peygamber, "Ben Necidlilerin bir kötülük yapmalarından korkarım\n deyince, Ebu Bera şöyle dedi: tıSahabilerini ben himayeme alırım. Sen onları gönder ve insanları senin dinine davet etsinler."

Ebu Bera'nın bu teminatı üzerine, Hz. Peygamber rahatladı. O, tebliğ fırsatı bulduğu zaman islamiyet'i tebliğ etmeyi çok arzulardı. Özellikle Ebu Bera'nın davetçi sahabileri himayesi altına alacağını duyunca, bu tebliğ tutkusu daha da fazlalaştı. İbn İshak'ın rivayetine göre kırk, Buhari'nin rivayetine göre ise yetmiş sahabiyi seçerek başlarına Ben-i Saide'nin kardeşi Amr'ın oğlu Münzir'i emir

tayin etti.

Şimdi de Buhari'nin bu konuda söylediklerine kulak verelim: Hz. Peygamber, yetmiş sahabiyi Kur'an Öğreticileri olarak Necid tarafına gönderdi. Bunlar Bir-i Maune mevkiine geldiklerinde, Süleym Oğullarından Lihyan, Rail ve Zekvan kabilelerine mensup bazı kimselerle karşılaştılar. Sahabiler onlara : "Bizim sizinle bir işimiz yok. Biz sadece Peygamber Efendimizin verdiği bir görevi yerine getirmek üzere yola çıktık" dediler. Fakat buna rağmen müşrikler tarafından öldürüldüler.

Buharı, bu olayı anlatırken, der ki: Rail, Zekvan ve Useyye gibi, Süleym oğullarına bağlı kabileler Hz. Peygambere gelerek yardım talebinde bulundular. Hz. Peygamber de onlara 70 kadar Ensar'ı takviye kuvveti olarak gönderdi. O zaman bu saha-bilere "kurra" adı verilmekteydi. Bunlar aynı zamanda gittikleri yerde islamiyet'i yayacak ve oralardaki insanlara Kur'an öğreteceklerdi. Bu zatlar gündüzleri odun toplar, geceleri namaz kılarlardı. Nihayet Bi'r-i Maune mıntıkasına geldiklerinde müşrikler tarafından haince kurulan tuzağa düşürülüp öldürüldüler. Bu haberi duyan Peygamber efendimiz bir ay süreyle sabah namazlarında Rail, Zekvan ve Useyye kabilelerine beddua etmek maksadıyla kunut okudu. Müşrikler tarafından kılıçla doğranan sahabiler şöyle demişlerdi: "Kavmimize bizden haber ulaştırın. Biz Rabbimize kavuştuk. O bizden memnun oldu. Ve bizi de memnun etti," Bunlar savaşçı değillerdi, düşmana karşı durabilecek silah ve teçhizatları da yoktu. Sadece tebliğci olarak yola çıkmışlardı.

Şimdi de bu davet kervanının, haince düşürüldüğü tuzağın ayrıntılarını aydınlatmaya çalışalım:

' Bunlar, Ebu Bera'nın isteği üzerine, Resulullah'ın emrettiği gibi hidayet rehberleri ve mürşitler olarak yola çıktılar. Başlarındaki kumandan Amr oğlu Münzir ile birlikte Hz. Peygamber, Amir bin TufeyTe bir mektup da göndermişti. Bu mektubunda sahabilerin savaşçı değil, tebliğci olduklarını açıklıyordu. Ama o zamanlar Amr bin Tufeyl, müminîerin düşmanı olan bir kimseydi. Şirk konusunda arkadaşı olan Ebu Bera'nın verdiği teminatı dikkate almamıştı. Ancak müminlerin yola çıkarılmaları, Ebu Bera'nın verdiği teminat üzerine gerçekleşmişti, tşin başında Hz. Peygamber, mü'minleri göndermek istememişti.

Fakat îslami tebliğ dolayısıyla mü'minleri göndermeye razı almuştu. O zaman bu sahabi heyetinin hile ve hıyanete uğrayacaklarını beklemiyordu. Sahabilerin başında bulunan kumandan Münzir bin Amr, mektubu verdiği Amir bin Tufeyl tarafından öldürüldü.

Buharı, Amir bin Tufeyl'den bahsederken, onun, peygamberliği bir nevi hükümdarlık zannetmiş olduğunu anlatmaktadır. Peygamber efendimiz şu üç şeyden birini seçmesini önermişti:

1- Sehl yöresi Hz. Peygambere, Mudar yöresi ise Amir bin TufeyFe ait olacak.

2- Çöldeki davarlarla, ahali Hz.Peygambere, köy ve kasabalardaki ahali ise Amir bin Tufeyl'e ait olacak.

3- Ya da Amir bin Tufeyl, Hz. Peygamberin halifesi olacak, yahut Gatafan'da kendisiyle Hz. Peygamber çarpışacaklardı.

îşte Amir bin Tufeyl, o zamanlar böyle bir durumdaydı. Çevreyi biliyordu. Bununla yetinmedi, daha ileri giderek Amir Oğulları'nı, mü'min heyete saldırmak için yardıma çağırdı. Fakat etraftaki kabileler Ebu Bera'nın bunları himayesi altına almış olduğunu bildiklerinden dolayı Amir bin TufeyFin isteğine mavafakat etmediler. "Ebu Bera'nın himayesi altına aldığı ve kendileriyle anlaşma yaptığı kimselere biz ilişmeyiz" dediler.

Bunun üzerine Amir bin Tufeyl, Süleym Oğulları'ndan Useyye, Zekvan ve Rail kabilelerini işbirliğine çağırdı. Bunlar bu hıyanet ve alçaklık içinde ona ortak oldular ve mü'minleri kuşattılar. Kılıçlarını çekip mü'minleri doğramaya başladılar. Ancak Sad bin Zeyd, kılıçlarından kurtulup kaçabildi. Sad, Zeyd bin Neccar'm kardeşiydi ve yaralanmıştı. Ancak öldüğünü sanarak bırakmışlardı. Amir bin Umeyye ed-Damiri ile ensardan bir adamı da esir almış, fakat daha sonra bunları serbest bırakmışlardı. Bu serbest bırakılanlar gelip durumu Hz. Peygamber'e haber verdiler. Peygamber Efendimiz, gönderdiği sahabi heyetinin başına gelenlerden dolayı çok üzüldü ve otuz gün süreyle müşriklere beddua ederek sabah namazlarında ku-nut okudu.

Bi'r-i Maune faciası Safer ayında vuku bulmuştur. Bi'r-i Ma-une, Mekke ile

Medine arasındaki bir mıntıkadır. Bu kıssada bazı hususlar üzerinde durmamız gerekmektedir:

1- Ebu Bera müslüman değildi. Ancak İslam'a meyli vardı. Fakat kavminin lideri olduğundan dolayı, onlarla birlikte hareket etmek, kendisinden nefret ettirmemek için, onları zorlamak istemiyordu. Ancak, bazı davetçilerin gelerek, onları İslam'a davet etmelerini istemişti. Onların müslümanlıkla tanıştıklarını ve İslamiyet'i kucakladıklarını görünce kendisi de müslüman olduğunu ilan edecekti, islam davetçilerini kendi himayesi altına almakla yetinmişti.

2- Hain Amir bin Tufeyl, müşrikler hesabına çalışıyordu. Kureyşlilerin güçlü olduklarını görmeseydi, bu hainliği yapamazdı. Kureyşlilerin güçlü olduğu zanmna da, onların yaydıkları: "Biz Muhammed'i hezimete uğrattık\n şeklindeki yalan habere inanarak kapılmıştı.

3- Peygamber Efendimiz onlara, ibadetlerine bağlı, geceleyin namaz kılan, gündüzleri odun toplayan tebliğcileri göndermişti. İçlerinde Zübeyr, Sad bin Ebi Vakkas ve Ebu Talib oğlu Ali gibi savaşçılar da yoktu. Her ne kadar isimlerini saydığımız bu şahsiyetler, ibadet hususunda onlardan daha geride kalmıyorlarsa da, bundan fazla olarak bir de savaş kabiliyetine sahiplerdi.

4- Peygamber efendimizin, davet için gönderdiği elçileri, bununla iki defa hıyanete uğramış oluyorlardı, tik defasında Reci mıntıkasında suikasda maruz kalmışlar, ikinci olarak da Bi'r-ı Maune'de suikasda uğramışlardı.

îslam ümmetinin kumandanı olan Peygamber Efendimiz, böyle kolayca aldatılabilen bir insan mıydı? Biz deriz ki: Peygamber de olsa O, hileye ve hıyanete maruz kalmaktan uzak değildi. O da herkes gibi bir insandı. Gerekli tedbirleri almakla yetinirdi. Ama Cenab-ı Allah onun hile ve hıyanete maruz kalacağını takdir buyurmuştu. îhlaslı ve şerefli kerem sahibi kimseler de hileye maruz kalabilirler. Ama alçak ve hain kimseler için de, Cenab-ı Allah şerri takdir ettiğinden dolayı bunların, şerefli ve iyi insanlar gibi hileye maruz kalmaları pek kolay olmaz. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Seni aldatmak isterlerse (korkma) Allah sana yeter. Seni ve inananları yardımıyla destekleyen, kalplerini uzlaştıran-O'dur, Eğer yeryüzünde bulunan herşeyi sarfetsen bile, yine onların kalplerini uzlaştıramazdın; fakat Allah onları

uzlaştırdı. Doğrusu O, üstündür, hikmet sahibidir. Ey peygamber! Allah'ın yardımı sana ve sana uyan müminlere yeter" (Enfai 62-64)

Hz. Peygamberin de alçak, hilekar ve hain kimseler tarafından oyuna getirilmesi, Allah'ın bir takdiriydi. Hz. Peygamber rabbinin risaletini tebliğ etmeyi ve A rapları vahdaniyet yoluna iletmeyi, insanların noksanlıklardan münezzeh olan bir ve or-taksız Allah'a ibadetlerini temin etmeyi fazlasıyla arzuluyordu. Zaten onun peygamber olarak gönderilişinin ve bu alandaki görevinin gereği buydu. Onun savaşması, sırf savunma maksadına yönelikti ve îslam davetini tecavüzlerden korumak içindi. Yoksa savaş, onun için asıl ve tek amaç değildi. îslami daveti kolaylaştıracağını söyleyen bir kimse yanına geldiği zaman, onun bütün arzularına icabet ederdi. Hür kimseler, işin başındayken karşı tarafa hile ve tuzak kurmazlar. Ancak karşı taraftan hile ve desise gördükleri zaman onlara misillemede bulunurlar. Gerçek şu ki, hiçbir zaman Hz. Peygamber karşı tarafa hile ve desise yapmayı düşünmemiştir. Çünkü o, Rabbinin emirlerini tebliğ etmek isteyen bir elçiydi. Bununla ilgili olarak yüce Rabbimiz, O'na hitaben şöyle buyurmuştur: "Ey elçi, Rab-binden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan, onun elçiliğini yapmamış olursun" (Maıde- 67)

Kendilerine îslamiyeti anlatmaları için, öğretici isteyen kimselerin isteklerine cevap vermemesi, Peygamberimiz için mümkün değildi. Cenab-ı Allah, bir işin yapılmasını takdir ettiğinde, o iş mutlaka olur. îşte Reci' gününde de böyle olmuştu. Bi'r-i Maune faciasında Peygamber Efendimiz oyuna gelmedi. Aksine, uyanık davrandı. Göndereceği sahabilere Necidliler'den kötülük gelmesinden, eziyete maruz bırakılmalarından korktu. Çünkü Necidliler, kaba insanlardı. Ebu Bera'dan himaye sözü ve teminatı almadan sahabilerini oraya göndermeye muvafakat etmedi.

Peygamberimiz, Amir b. TufeyPe, Ebu Bera'dan teminat aldığına dair bir mektup göndermiş, fakat Amir bu mektubu kılıcıyla parçalamıştı. Bu da, onun Ebu Bera'dan güvenlik için teminat aldığını göstermektedir. Ayrıca Amir Oğulları kabilesi de sahabileri öldürme hususunda Amir bin TufeyTin iş birliği çağrısına kulak asmamışlar, Ebu Bera'nın verdiği teminata riayet etmişlerdi. Bu da, Hz. Peygamberin işi sağlama bağlamak maksadıyla Ebu Bera'dan teminat aldığını ispatlamaktadır. Ama hile ve hıyanet, Amir bin TufeyTi başkalarından yardım isteğinde bulunmaya şevketti ve başkaları onunla işbirliği yaptılar. Neticede, o

tertemiz abid ve zahid insanlar kılıçtan geçirildiler. Hz. Peygamber bu hainlerin hıyanetlerini öğrenince, o sahabileri Necidliler'e gönderme arzusunda olmadığından dolayı, başlarına gelen felaket nedeniyle Rabbi tarafından sorumlu tutulmamasım dilemişti ve hainlere de otuz gün süreyle, sabah namazlarında beddua ederek kunut okumuştu. Aslında bu işte, Ebu Bera'dan teminat aldığı için kendisi oyuna gelmemişti. Her ne olursa olsun; Amir bin Tufeyl, bu hıyaneti müminlerin Uhud'da hezimete uğradıklarına dair yalan haber yayılmasından cesaret alarak işlemişti. Kureyş'e yaltaklanan hainlerin kalpleri ve gönülleri ferahlamıştı. Bunlar Kureyşliler'in daha güçlü oldukları zannma kapılan kimselerdi. Ama müminlerin dostu ve yardımcısı, Cenab-ı Allah'tır.

Nadir Oğulları Gazası

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi, Uhud gazasında müslü-manların hezimete uğradıkları konusunda bir zannın doğması, yahudilerle münafıkların kinlerim açığa vurmalarına sebep oldu. Mü'minlerden korktukları için, daha önce açığa vuramadıkları düşmanlıklarını alenen ortaya koymalarına neden oldu. Mü'minlere yapılan ihanetler peşpeşe sürünce yahudilerle münafıklar, bu hıyanet içinde kendilerine düşen rolü oynamaktan geri kalmayacaklardı. Onlar mü'minlere yakın bir yerde bulunuyorlardı. Dolayısıyla daha fazla kötülük ve hıyanet yapabilme imkanına sahiptiler. Bu sebeplerden ötürü Hz. Peygamber onlara karşı tedbirler aldı ve bütün harekatlarını gözetlemeye başladı. Başkalarının yapmakta oldukları hıyanete girişeceklerini, kalplerinde gizledikleri düşmanlıklarını açığa vuracaklarını gösteriyordu. Zaten yaptıkları bazı işlerde de mü'minlere olan hıyanetleri açığa çıkıyor, öfkeleri ağızlarından dışarıya vuruyordu.

Amr bin Ümeyye ed-Damiri Hz. Peygamberin eman verip himayesine aldığı iki kişiyi hata sonucu olarak öldürmüştü. Bunun üzerine Hz. Peygamber "Ben ailelerine onların diyetlerini ödeyeceğim" demişti. Medine'ye teşrifi esnasında Hz. Peygamber yahudilerle, diyet ödeme hususunda birbirlerine yardımcı olacaklarına dair anlaşma yapmıştı. Amr bin Ümeyye ed-Damiri'nin öldürdüğü

adamların diyet payını Nadir oğulları yahudilerinden almak için Ebu Bekir, Ömer ve Ali ile birlikte yanlarına gitti, Hata eseri olarak öldürülen iki adamın diyetlerinin ödenmesinde Hz. Peygambere yardımcı istenildi. Hz. Peygambere yumuşak bir şekilde cevap verdiler ama hainliklerini gizlediler. Ona: "Ya Ebel Kasım! İstediğin hususta sana yardımcı olacağız" dediler.

Hz. Peygamber onların gizlice bir araya gelerek fısıldaştıkla-rını ve müslümanların aleyhine tertipler kurduklarını sezdi. Bunların amacı Hz. Peygamberi öldürmekti. Birbirlerine, "Bu adamı bundan daha uygun bir durumda yakalayamayız" demişlerdi.

Hz. Peygamber ve beraberindeki büyük sahabiler orada bulunduğu sırada, yahudiler birbirlerine, "kim şu evin tepesine çıkarak Muhammed'in üzerine bir kaya parçası atar ve bizi ondan kurtarır!)" diye sordular. Onların bu sorusuna Amr bin Cihaş bin Kab: uBu işi ben yaparım" diye cevap verdi. Hz. Peygamberin üzerine kaya parçasını fırlatmak üzere dama çıktı.

Hz, Peygamber onların gizlice birbirlerine sokulup fısıldaş-tıklarını ve şüpheli hareketlerde bulunduklarını görünce, kendisine karşı bir suikast planladıklarını anladı. Zaten Reci ve Bi'r-i Maune olaylarında da hainlik yaptıklarını görmüştü. Hz. Peygambere yine hainlik yapacakları kesindi. Özellikle onların fazlaca si'dip geldiklerini ve hareket içinde olduklarını, isteğine cevap vermekte geciktiklerini görünce, kendisine bir suikast hazırlamakta olduklarını kesin olarak anladı. Zaten Cenab-ı Allah da, onların kurdukları tuzağı peygamberine haber vermişti.

Öte yandan Medine'deki sahabiler. Hz. Peygamber ve arkadaşlarının geciktiklerini görünce başlarına herhangi bir iş geldiği düşüncesiyle yola çıktılar. Bunlar yolda, dönerken karşılaştıkları Hz. Peygamberden Nadir oğulları yahudilerinin kendisine kurdukları haince tuzağı öğrendiler.

Nadir Oğullarının Medine'den Sürgün Edilmeleri

Yahudiler, anlaşma gereği diyet hususunda Hz. Peygambere yardımcı olmak mecburiyetinde olmalarına rağmen, onun bu husustaki yardım isteğine cevap vermediler. Üstelik de çirkin bir tuzak kurdular. Böylece anlaşmayı ilk bozan, kendileri oldu. Artık Hz. Peygamber, onfarla bir arada yaşamanın mümkün olmadığını anlamıştı. Çünkü onlar, Hz. Peygamberin kendileriyle yapmış olduğu muahedeyi ihlal etmişlerdi. Ama Hz. Peygamber, o ana kadar söz konusu muahedeye harfiyen riayet etmişti. Halbuki muahede ve sözleşmelerde karşılıklı hak ve yükümlülükler vardır. Tarafların ikisi de muahedenin şartlarına riayet etmekle mükelleftirler. Riayet edilen, maddelerine uyulan bir anlaşma olmadan, güzelce komşuluk yapmak mümkün değildir. Bu durumda Nadir Oğullarını Medine'den sürgün etmek zorunlu bir hale gelmişti. Kaldı ki Hz. Peygambere, onların hainlik yapacakları ve kendisine süikastda bulunacakları Allah tarafından haber verilmişti. En hafif ceza, onların Medine'den sürgün edilmeleriydi. Anlaşma yapan iki taraftan, yükü en hafif ve sayısı en az olanın (yani yahudilerin) Medine'den göç etmesi, sahibi olduğu arazileri de Medineliler'e bırakması gerekiyordu. Medineliler'in huzur ve güvenlik içinde yaşamaları ancak bu şekilde mümkündü.

Muahedeyi ilk olarak bozdukları için Hz. Peygamber artık onlarla komşuluk yapamayacaklarını Nadir Oğulları'na bildirdi ve Medine'yi terketmelerini istedi. Çünkü onlar Amir bin Ümeyye ed-Damiri'nin hataen öldürdüğü iki adamın diyetini verme hususunda Hz. Peygamber'e yardım etmemiş, üstelik ona karşı ikinci defa girişimde bulunmaya yeltenmişlerdi. Hz. Peygamber onların suikasda yeltendiklerini kesinlikle bilmesine rağmen, onlar böyle bir komploya girişmediklerini ve böyle bir niyetleri olmadığını iddia etmişlerdi. Bu iddialar doğru olsa bile, diyet hususunda Hz. Peygambere yardım etmemekle bu muahedeyi yine bozmuş sayılırlardı. Artık muahedeye riayet etmeden Medine'de ikamet etmelerinin imkanı kalmamıştı. Hz. Peygamberin bu isteğine karşılık, Abdurrahman bin Übey bin Selül, yahudileri Medine'den çıkmamaları konusunda zorluyor ve kendilerini destekleyeceğini, savaş açıldığı takdirde de onların safında yer alıp müslümanlara karşı savaşacağını söylüyordu.

Ibn Kesir, Tarih'inde konuyla ilgili olarak şunları söyler: Münafıklar Nadir Oğulları'na haber göndererek, yerlerinden ayrılmamalarını tenbihlediler ve onları müslümanlara karşı direnmeye teşvik ettiler. Bu konuda kendilerine yardımcı olacaklarına dair söz verdiler. Böylece Nadir Oğulları'nın gönülleri rahatladı ve

cesaret kazandılar. Huyey bin Alıtab da müslümanlara karşı son derecede öfkelenmiş ve Nadir Oğulları'm cesaretli davranmaya davet etmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber'e haber göndererek anlaşmalarını bozduklarını açıkça duyurdular. Böylece sadece diyet hususunda yardımlaşmayı öngören muahede maddesini değil, anlaşmanın tümünü bozduklarını ilan etmişlerdi. Bu da onların, Hz. Peygamber'e savaş ilan etmeleri anlamına geliyordu. Tabii ki, bu durumda Hz. Peygamber, hareketsiz kalamazdı. Anlaşmalara riayet etmeyen ve komşuluk ilişkilerine önem vermeyen ve üstelik hıyanet hazırlığı içinde bulunmalarına göz yumması düşünülemezdi. Dolayısıyla Hz. Peygamber, onların Medine'den çıkmalarını emretti. Her ne kadar münafıklar gizli veya açık olarak onları destekle-mekteyseler de, Hz. Peygamber onları sürgün etmeye kararlıydı. Medine'ye vekil olarak İbn Ümmü Mektum'u bıraktı. , Ve Nadir Oğulları'na doğru yola koyuldu. Bu olay Rebiul evvel ayında başlamıştı. Beraberindeki Muhacir ve Ensar'la birlikte Nadir Oğulları yurduna gitti ve orada konaklayarak kuşatmaya aldı. Fakat Nadir Oğulları kalelerine sığınmışlardı. Hz. Peygamber onların hurmalıklarının kesilip yakılacağını bildirince: "Ey Muhammetd Sen, insanları fesaddan ve bozgunculuktan ahkoyar ve böyle davrananları ayıplarsın. Peki bu hurmalıkları kesip yakmak da neyin nesi oluyor?" dediler.

Nefislerinin zayıflığı ve manevi güçsüzlükleri dolayısıyla Hz. Peygamberin bu tehdidinin gerçek olduğunu zannettiler. Oysa bu tehdit, kolayca teslim olmaları için bir taktikten ibaretti. Yoksa Haşr süresindeki ayet-i kerimelerin de ifade ettikleri gibi, onların hurmalıkları ne kesilmiş ne de yakılmıştı.

Daha önce de anlattığımız gibi, münafıklar başlarında Abdullah bin Ubey bin Selül olduğu halde Nadir Oğulları'na, yerlerinde durup direnmeleri için haber göndermişlerdi. Bu haber üzerine Nadir Oğulları da, yerlerinde kalarak direnmişlerdi. Sonuçta Hz. Peygamber, onları kuşatma altına almıştı. Bu münafıklar fesat ve azgınlıklarım sürdürerek yahudilere haber gönderip şöyle demişlerdi: Biz sizi müslümanlara teslim etmeyeceğiz. Eğer sizinle savaşıhrsa, biz de sizin safınızda yer alarak onlara karşı savaşacağız. Eğer Medine'den çıkarıhrsanız, biz de sizinle beraber çıkarız.

Yahudiler münafıkların bu sözlerinin doğru olduğunu zannederek, vaadlerini ve yardımlarım beklediler. Halbuki münafıklar müslümanların arasında yaşıyor ve yahudilere hiçbir yardımda bulunmuyorlardı. Bunun üzerine yahudiler, paniğe

kapıldılar. Cenab-ı Allah onların kalblerine korku bırakmıştı. îşte tam o esnada, Medine'den çıkmayacakları konusunda verdikleri sözden döndüler ve Hz. Peygamberin savaş ve kuşatmasına gerek kalmadan, şehirden çıkma konusundaki teklifini hiçbir zorluk çıkarmadan kabul ettiler. Daha önce münafıkların kışkırtması sebebiyle Medine'den çıkmaya razı olmamışlardı. Bu inatlarından vazgeçtiler ve kanlarını bağışlamasını istediler. Develeriyle taşınacak mallarını da götürmeyi Önerdiler. Resu-iullah (sav) bu önerilerini kabul buyurdu. Bunun üzerine develerinin taşıyabileceği kadar mallarını alıp Medine'den çıktılar.

Öyle ki, evlerinin kapılarını bile söküp develerine yüklediler ve Hayber'e doğru gittiler. Hayber kalesinde Kaynuka Oğullar'm-dan olan yahudilerle birleştiler. Bir kısmı da Şam'a gitti. Hay-ber'e gidenlerden biri de İbn Übeyy el-Hakik idi. Huyey bin Ahtab da onunla beraber Hayber'e gitmişti. Bunlar, yahudile-rin Önde gelen şahsiyetleriydiler. Yahadiler onların sözlerine itaat ederlerdi.

Nadir Oğulları yahudilerinin yaptıkları, Hz. Peygamberin onlara karşı sergilediği tutum ve Allah'ın bu konuda verdiği emirlerin çoğu, Haşr suresinde anlatılmaktadır. Nitekim bu surede Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ı teşbih ederler. O, üstündür, hikmet sahibidir. Kitap ehlinden inkar edenleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Oysa ey inananlar, çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın gazabı onlara ummadıkları yerden geldi, kalplerine korku saldı; evlerini kendi elleriyle ve müminlerin elleriyle yıkıyorlardı. Ey akıl sahipleri! İbret alın! Eğer Allah onlara sürülmeyi yazmamış olsaydı, başka şekilde azap verecekti. Ahirette onlara ateş azabı vardır. Bu, Allah'a ve Resulüne karşı gelmelerinden dolayıdır. Kim Allah'a karşı gelirse, (bilsin ki) Allah'ın azabı şiddetlidir. İnkarcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir. Allah, yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır." (Haşr: 1-5)

Hz. Peygamber onları onaltı gece kuşatma altında tutmuş ve sonra Medine'den sürgün etmişti.

Nadir Oğulları'nın Gazası Esnasında ve Sonrasında İnen Şer'i Hükümler

Nadir Oğulları gazası esnasında ve bu gaza sonrasında üç şer'i hüküm indirilmiştir:

1- Tahribin men edilmesi: Hz. Peygamber kuşatmanın uzun sürmesinden sonra, Nadir Oğulları'na hurmalıklarını kesip yakacağı tehdidinde bulundu. Onlar da, kendisinin başkalarını tahribatta bulunmaktan men ettiği halde, hurmalıkları ne diye keseceğini sordular ve bunun doğru bir şey olmadığını söylediler. Aslında Hz. Peygamber, bunu, onları korkutmak için bir tehdit olarak söylemiş, fakat hurmalıklarına dokunmamıştı. Onlar kalelerine sığınmış, kalenin üstünden mü'minlere taş fırlatıyorlardı. Dolayısıyla onları kalelerinden indirmek gerekiyordu. Ayet-i kerime, Hz. Peygamber'in hurmalıkları değil, hurmaları kesmeleri için sahabilere emir verdiğini ifade etmektedir. Hz. Peygamber hurma ağaçlarını kesmiş olsaydı, orada hurmalık kalmazdı.

Konuyu tam olarak açıklığa kavuşturabilmek için, bununla ilgili fıkhi hükümleri anlatmamız gerekmektedir. Bu fıkhi hükümlerin esası da, sürgün olayıyla ilgili olarak okuduğumuz Haşr suresinin ayetleridir. Genel olarak tahribatta bulunup hurmalıkları kesmenin yasaklığı Hz. Ebu Bekimin askerlerine yapmış olduğu vasiyette de göze çarpmaktadır. Hz. Ebu Bekir bütün söz ve davranışlarında Hz. Peygamber'e tabi olan bir insandı. Onun askerlerine yapmış olduğu vasiyeti, îmanı Ahmed bin Hanbel şöyle rivayet etmektedir:

Hz. Ebu Bekir askerlerini bir sefere uğurluyordu. Başlarına kumandan olarak Yezid bin Ebi Süfyan'ı tayin etmişti. Kendisi yaya, Yezid ise atma binmiş olarak yollarına devam ediyorlardı. Yezid: "Ey Ebu Bekir, eğer sen de ata binmezsen, ben inerim" dedi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir ona şöyle cevap verdi: "Ben binmeyeceğim ve sen de inmeyeceksin. Çünkü attığım adımlar Allah yolunda atılan adımlardır... Gittiğimiz yerde kendilerini manastırlara kapamış olan bazı din adamları göreceksiniz. Onlara ilişmeyin ve inançlarıyla başbaşa bırakın. Yine ilende tepelerinin ortalarını traş etmiş ve etraftaki saçlarını sarık gibi bırakmış olan bazı kimseler göreceksiniz. Bunların tepelerinde traş etmiş oldukları yerlere kılıçla vurun. Ben sana 10 tavsiyede bulunacağım: "Asla kadınları, çocukları, yaşlıları öldürmeyin. Meyveli ağaçlıkları ve hurmalıkları tahrip etmeyin. Mamur yerleri yıkmayın. Yemek için olmadıkça, koyun veya sığır kesmeyin, insanların kökünü kazımayın ve hıyanet etmeyin."

Resulullah'ın halifesi Hz. Ebu Bekir'in vasiyeti işte buydu. Bu vasiyeti Hz. Peygamberin yol göstericiliği ve irşadı doğrultusunda yapmış olduğu muhakkaktı. Buna dayanarak bizler de, Hz. Peygamberin Nadir Oğulları'na ait hurmalığı kestiğini kesinlikle kabul etmiyoruz. Ebu Bekimin yapılmasını yasakladığı bir işin, Peygamber Efendimiz tarafından da yasaklanmış olduğu kesindir. Ayrıca sürgün olayından bahseden Kur'an-ı Kerim, Nadir Oğulları'nın hurmalıklarının kesildiğinden bahsetmemiştir. Olsa olsa O, hurma ağaçlarının meyvelerini kesmiş, ağaçlara hiçbir zarar vermemiştir.

Fakat bütün bu anlatılanlara rağmen fıkıhçılar, müslüman-larla müşrikler, ya da genel olarak kafirler arasında savaş kızıştığı zaman, düşman yurdunu tahrip etmenin, yani onların ağaçlarını kesip binalarını yıkmanın ve yemek için olmasa bile hayvanlarını kesmenin, ya da genel olarak onlara zarar vermenin caiz olup olmadığı hususunda ihtilaf edip farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Fıkıhçılarm çoğu bu tahribe cevaz vermişlerdir. Çünkü savaş, geride hiçbir şeyi bırakmaz; her şeyi tahrip eder. Savaşta insanları öldürmek mubah kılındığına göre, insanlar dışında kalan hayvan ve bitkilerle diğer şeyler, kendilerini savaşın sadmelerine karşı nasıl koruyabilirler? Fıkıhçılar bu görüşlerinde Hz. Peygamberin bazı gazalarında yapmış olduğu olayları göz önünde bulundurmuşlardır. Şöyle ki:

1- Nadir Oğulları olayında Hz. Peygamber sahabelerine onların evlerinin tahrip edilmesini emretmiştir. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Evlerini kendi elleriyle ve müzminlerin elleriyle tahrip ediyorlardı. İbret alın ey basiret sahipleril"

2- Hz. Peygamber sahabilerine, Malik bin Avf m köşkünün yakılmasını emretmişti. Malik, Taif de müşrik ordusunun kumandanıydı. Ayrıca Taif kalesine mancınıkla taş atılmasını da Hz.Peygamber emretmiştir.

3- Hz. Peygamber, Taifte Sakif Oğulları'na ait bağların kökten kesilmelerini emretmiştir. Bu emri verdiği zaman Sakif Oğulları "Bağlarımız kesildikten sonra artık biz neyle yaşa-rızV." diyerek vaveyla koparmışlardı.

Savaşın zorlu ve şiddetli olması durumunda bu gibi tahribatın yapılacağını söyleyen çoğunluktaki fıkıhçılarm delilleri işte bu saydıklarımızdan ibarettir.

Savaş esnasında tahribatın yasak olduğunu savunan diğer fıkıhçı grubuna gelince bunlar, her ne kadar ekseriyette değilseler de, Hz. Ebubekir'in sözünü kendileri için delil edinmişlerdir. Bunlar, Hz. Ebu Bekir'in, Hz. Peygamberin sünneti dışına çıkmayacağını, onun sözlerini ve davranışlarım kendisi için rehber edinmiş olduğunu söylerler. Bu görüşte olan fıkıhçı-ların başında Şam fıkıhçısı Evzai gelmektedir. Bu, savaş zarureti olmadıkça tahribatın caiz olmadığını söylemiştir. Örneğin, bir kaleye sığınan düşmanı ele geçirmek için kalenin yıkılmasından başka çare yoksa o zaman kalenin yıkılması caiz olur. Ya da, mesela düşman askerleri sık ağaçlarla kaplı bir ormanın arkasına sığınmışlarsa ve bu orman içinde müslümanlara tuzak hazırlama ihtimali varsa, bu durumda o ormanın kesilmesi caiz olur.

Savaş esnasında zorlayıcı bir zaruret olmaksızın düşman yurdunu tahrip etmenin caizliğine fetva verenlerin delillerine bakan bir kimse, bu delillerin mutlak caizlik ifade etmediğini görecektir. Çünkü Hz. Peygamber, Nadir Oğulları'nm kaleye sığınmış olduklarını ve kaleden mü'min askerlerin üzerine taş attıklarını gördüğü için evlerini yıkmıştır. Mü'minlere gelen eziyeti bertaraf etmek için, o evlerin ve kalelerin yok edilmesi zorunluluk halini almıştı. Kaldı ki bütün fıkıhçılar, zaruretlerin ancak kendi ölçüleri oranında bertaraf edilmesi gerektiği görüşü üzerinde sözbirliği etmişlerdir.

Hz. Peygamber Avf bin Malik'in köşkünün yıkılmasını, o köşkün müslümanlara karşı bir kale olarak kullanıl-masmdan dolayı emretmişti. Aynı şekilde Sakif Oğulları'na ait Taif deki kalelere de savaş zarureti nedeniyle mancı-mklarla taş atılmıştı. Yoksa maksat tahrip etmek ve bozmak değildi. Yine Hz. Peygamber, Taif de bulunan Sakif Oğulları'na ait bağların kökten kesilmesini, o bağların üzümlerinden şarap elde edildiği için emretmişti. Şarabmsa haram olduğu bilinmektedir.

Öyle görülüyor ki Hz. Peygamber, hurmalıkların ve bağların sadece kesilmesini emretmiştir. Kendisi kesmemiştir. Yahut kesmiş olsa bile, düşmanı korkutmak için az miktarda kesmiştir. Maksadı da onların savaşı sürdürmek yerine bir an önce teslim olmalarını sağlamaktı. Böylece canlar korunacak, kanlar akmayacaktı. Zaten müşrikler de, müslümanlann ağaçları kesmeye yöneldiklerini görür görmez hemen teslim olmuşlardı.

îslam hukukunun Kitap, Sünnet ve sahabilerinin uygulamaları gibi kaynaklarına müracaat eden bir kimse, İslamiyetin tahribe cevaz vermediğim, aksine bunu yasakladığını görecektir.

Şimdi de biraz, Nadir Oğulları'nın sürgünlerinden bahseden ayeti kerimeler üzerinde düşünelim. Bu ayeti kerimelerin her halde mutlak olarak tahribi kabul etmediklerini ve tahribe izin verecek şekilde yorumlanamayacağını göreceğiz. Kur'an-ı Ke-rim'de sözü edilen kesmeden kasıt, ağaçların kökünün değil, meyvelerinin kesilmesidir. Ayet-i kerimede buna şöyle değinilmektedir:

"Hurma ağaçlarını kesmeniz, veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde bırakmanız hep Allah'ın izniyledir. (Allah) yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır" (Haşr: 5)

Bu ayeti kerimede geçen (lîne) kelimesinden kasıt, ağacın semeresidir, yani hurmadır. Arap lügatları da bunu doğrulamaktadır. Zira (lîne) kelimesinin cem'i (lûn) dur. O da, lügatçı-ların ittifakına göre bir çeşit hurmadır. Kaldı ki, ayeti kerime, mücahitleri hurmayı kesmekle, kökü üzerinde bırakmak arasında muhayyer bırakmıştır. Bu da hurmanın ağaç üzerinde bırakılmasını, ya da kesilmesini icab ettirmektedir. Ayeti kerimede geçen "usûl" kelimesinden kasıt da hurma ağacıdır. Kur'an-ı Kerim'de ağacın kesilmesinin mübahlığına işaret eden hiçbir ayet bulunmamaktadır. Ayrıca Nadir Oğulları gazasıyla ilgili olarak rivayet edilen eserlerde sahabilerin hurma ağaçlarını değil de, hurmaları kestiklerini ifade etmektedirler. Rivayete göre Hz. Peygamber Ebu Leyla el-Mazini'yi Abdullah bin Selam ile birlikte Nadir Oğulları hurmalığında yarıcılık usulüyle çalıştırmıştır. Bu, Nadir Oğulları'nın sürgün edilmelerinden önce olmuştu. Ebu Leyla, acveyi (iyi bir cins hurma), tbn Selam ise Lünu (aşağı kalitedeki bir cins hurma) kesip toplardı. Ebu Leyla'ya: "Niye acveyi kesip topladınT diye sorulduğunda: "Bu, Nadir Oğullarını daha çok öfkelendirir diye böyle yaptım" demişti.

Abdullah bin Selam'a da: "Niye bunu kestin?" diye sorulduğunda, o şu cevabı vermişti: "Ben Cenab-ı Allah'ın, peygamberini onlara üstün kılacağını ve mallarını da ganimet olarak ele geçireceğini kesinlikle biliyordum. Acveyi (iyi cins hurmayı) Resulullah'a bırakmayı istedim, çünkü acve Nadir Oğulları'nın en seçkin mallarındandır."

Meyvelerin kesilmesi, ağaçların tahrip edilmesi anlamına gelmez. Çünkü neticede kesilen meyve ve hurmalar da insanlar tarafından yenilecektir.

Savaşla ilgili olarak varacağımız yıkma, yakma ve tahrip etme gibi hükümler hep şeriatın kaynaklarından ve Hz. Peygamberin savaşta yaptığı tatbikatlardan öğrenilebilir. Şöyle ki:

1- Asli hüküm, ağaçları kesmemek ve binaları tahrip etmemektir. Çünkü savaşın amacı halka eziyet vermek değildir. Sadece zalim yöneticinin eziyetlerini bertaraf etmektir. Bu konuda birçok hadis ve eser varid olmuştur.

2- Ağaç kesmek ve bina yıkmak, düşmanın ağaçlarla binaları siper edinip müslüman orduya eziyet vesilesi yapması durumunda, savaş zarureti olarak caiz olduğuna göre, bu gibi hallerde îslam ordusunun, düşmana ait ağaçları kesip binaları yıkması caiz olur. Bu, savaşın getirdiği bir zaruret nedeniyledir. Nitekim Hz. Peygamber de Sakif Oğulları'na ait Taif kalesini yıkmıştır.

3- Savaşta düşmanın yurdunu tahrip etmenin caiz olduğunu söyleyen fıkıhçılarm sözleri, bu gibi zaruretler halinde söz konusudur. Yoksa salt düşmana eziyet verip, onları bozguna uğratmak caiz değildir. Çünkü karşıdaki milletin tamamı bizim düşmanımız değildir. Düşmanımız olanlar sadece bizimle vuruşmak için silahı ele alanlardır.

Ganimetler ve Ganimetlerle İlgili Genel Hükümler

Nadir Oğullarının bıraktıkları ganimetler, çevredeki kasaba halklarından elde edilen ilk ganimeti ve arazi ile hurmalıklar ve kalelerden meydana geliyordu. Düşmanların arazilerinin istila edilmesi durumunda, bu araziler savaşçılara dağıtılacak mıydı, yoksa müslümanlar çıkarma alıkonulup sahiplerinin eli altında verecekleri bir haraç karşılığında bu arazilerin gelirine mi sahip olacaklardı? Fıkıhçılar bu konuda haracın bir tür icar bedeli olduğu görüşündedirler.

Nadir Oğullarının sürgün edilmelerinden sonra bıraktıkları mallarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şu açıklayıcı hükmü indirmiştir.:" Allah'ın onlardan peygamberine verdiği ganimetlere gelince, siz, (onu elde etmek için) onun üzerine ne at ne de deve sürmediniz. Fakat Allah, peygamberlerine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir, Allah her şeye kadirdir. Allah'ın o kent halkından, Resulüne verdiği ganimetler, Allah'a, Resule, (Resule) akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara, (yolda kalan) yolcuya aittir. Ta ki (o mallar), içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir şey olmasın. Peygamber size ne verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan sakının ve Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı şiddetlidir (bir de o mallar,) göç eden fakirlere aittir ki, (onlar), yurtlarından ve mallarından (sürülüp) çıkarılmışlardır; Allah'ın lütuf ve rızasını ararlar; Allah'a ve Resulüne (canlarıyla, mallarıyla) yardım ederler. İşte doğru olanlar onlardır. Ve onlardan önce o yurda (Medine'ye) yerleşen, imana sarılanlar (yani daha önce Medine'yi yurt edinen ensar veya ilk önce hicret edip Medine'ye yerleşen müslüman-lar), kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilen (ganimet)lerden Ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç (eğilimi) duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, (göç edene yoksul kardeşlerini) öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir. Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalblerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz, sen çok şefkatli, çok merhametlisini"

(Haşr: 6-10)

Bu yüce nassın, Allah tarafından Resulüne ve beraberindeki mü'minlere ganimet olarak ihsan edilen malları iki kısma ayırdığını görmekteyiz:

1- Ekin, ürün veya arazi gibi olmayıp sabit olmayan mallar. Resulullah bunları Cenab-ı Allah'ın meşru kıldığı şekilde taksim edip mücahitlere dağıtırdı. Bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Fakat Allah, peygamberlerine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir." Yani Peygamber efendimiz, o ganimetleri uygun gördüğü şekilde taksim ederdi. Ayrıca Allahü Teala bununla ilgili olarak bir başka ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur: "Eğer Allah'a (hak ile batılın) ayrılma gününde, o iki topluluğun karşılaştığı (Bedir) gün(ün)de kulumuz (M u -hanimed)e indirdiğimiz (ayetler)e inanmışsanız, bilin ki, ganimet aldığınız şeylerin beşte biri, Allah'a, Resulüne ve (Allah'ın Resulü

ile) akrabalığı bulunan(lar)a, yetimlere, yoksullara ve yolcu(lar)a aittir. Allah her şeye kadirdir." (Enfai: 4i)

2- İkinci kısım ganimetlere gelince; bu, Cenab-ı Allah'ın yardımıyla müminlerin Medine çevresindeki kent halklarından elde etmiş oldukları ganimetlerdir ki, bunlar gayrı menkul olan hurmalık ve zirai arazilerdir. Bunları Cenab-ı Allah'a, Resulüne, (Resulüne) akrabalığı olanlara, yetimlere, düşkünlere ve yolda kalmış olan yolculara tahsis etmiştir.

Şimdi şöyle bir soru gündeme gelmektedir: Bu ganimetler, beşe bölünerek beşte biri Allah'a, Resulüne, Resulün akrabalarına, yetimlere, düşkünlere dağıtıldıktan sonra geri kalan beşte dördü mücahitlere mi paylaştırılacaktır? Bazı sahabiler ganimetlerin taksim edilmesinden yana olduklarını açıklamışlardı. Bunlar arasında bulunan Bilal fikrini şiddetle savunmaktaydı. Ömer, Ali ve diğer sahabilerse bu gayrı menkullerin vakfedilip gelirlerinin müslümanlar çıkarına sarfedilmesi gerektiği görüşünü ortaya atmışlardı. Bu ihtilaf, Sevad-ı Irak arazilerinin ele geçirildiği zamanda meydana çıkmıştı. Hz. Ömer, Sahabileri Medine dışında toplamış, üç gece onlarla tartışmıştı. O ganimetten elde edilen malların sadece zenginler arasında dolaşıp el değiştiren bir şey olmaması gerektiği görüşünü savunuyor ve diyordu ki: Cenab-ı Allah, iran'ı Mısır'ı ve Şam'ı müslümanlara nasib etti. Eğer bunlardan elde edilen gayrı menkuller, mücahitler arasında taksim edilirse, sınırları korumak için askerlere ne verebiliriz? Çoluk çocuğu yaşatmak için onlara ne saklayabiliriz? Karşı taraftaki sahabiler ise bu gayrı menkullerin kendileri için ganimet olduğunu ileri sürerek, bu görüşe karşı çıkıyorlardı. Hz. Ömer'e karşı çıkan ve kendi düşüncesini şiddetle savunanların başında Bilal ile arkadaşları geliyordu. Hz. Ömer ise: "Allah'ım beni Bilal ve arkadaşlarına karşı koru. Sen bana yardım et" demişti.

Aradan tam üç gece geçtikten sonra, Hz. Ömer, kendisiyle muhalifleri arasında Ensardan bir grubun hakemlik etmesini istemişti. Ensardan oluşacak hakem heyetinin beşi Evs kabilesinden beşi de Hazreç kabilesinden meydana gelecekti. Hakemler geldiğinde, Hz. Ömer meseleyi açtı. Kendisiyle muhalifleri arasında hüküm vermelerini istedi. Kendi görüşünü sosyal açıdan yararlı bir görüş olarak onlara sunduktan sonra Cenab-ı Allah'ın şu ayet-i kerimesini okudu: "Allah'ın, o kent halkından, Resulüne verdiği ganimetler Allah'a, Resule, (Resule) akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara (yolda kalan) yolculara aittir. Ta ki (o mallar)

içinizde yalnız zenginler arasında dolaşan bir şey olmasın,"(Haşr 7) Bu ayet-i kerimeyi okuduktan sonra sözünü tam.olarak açıkladı. Ayet-i kerimenin kapsamında bulunan kısımları bir bir anlattı. Gayrı menkul ganimetlerin vakfedilmesi halinde, gelirlerinin başta muhacirlere, sonra muhacirleri Medine'de bağırlarına basıp evlerinde barındıran ve onlara yardım eden ensara, sonra onlara tabi olanlara, sonra da onların ardısıra gelecek olanlara ait olacağını söyledi. "Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla." (Haşr: ıo>

Hz. Ömer onlara, bu ayet-i kerimeleri okuyunca, aradaki ihtilaf sona erdi ve elde edilen gayrı menkullerin, gelirleri müs-lümanlarm çıkarma sarfedilecek şekilde, vakfedilmesi hususunda görüş birliğine varıldı. Çünkü şu ayet-i kerime de bunu emretmektedir: "Allah'ın, o kent halkından, resulüne verdiği ganimetler Allah'a, Resule, (Resule) akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara (yolda kalan) yolcuya aittir." (Haşr: 7)

Resulullah (sav) efendimiz Nadir Oğulları'nm arazilerinden elde edilen ürünleri, Ensar'ı onların külfetinden kurtarmak için, muhacirlere vermişti. Çünkü Ensar, mallarıyla evlerini muhacirlerle paylaşmışlardı. Hz. Peygamber Nadir Oğullarının arazilerinden elde edilen ürünleri muhacirlere vermiş, onların yanı sıra Ensar'dan da sadece Ebu Dücane ile Sehl Ibn Hanife vermişti. Çünkü bunlar muhtaç kimselerdi.

Netice itibariyle ganimet olarak elde edilen mallar ve ürünler ihtiyaç sahiplerine, Hz. Peygamberin yakınlarına, yetimlere ve miskinlere dağıtıldı. Bu uygulama Muhacirlerle Ensara tabi olanlara ve ondan sonra gelenlere de tatbik edildi. îşin doğrusunu en iyi bilen, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'tır.

İçkinin Haram Kılınması

İbn İshak'ın Siretfi ile "Sıhahü's-Sünne" adlı eserlerde de anlatıldığı gibi, Nadir

Oğulları gazasından sonra içki yasağını bildiren ayet-i kerimeler nazil olmuştur. Açıkçası bu yasak, içkinin mahiyetini ve iç yüzünü eksiksiz bir şekilde açıklıyordu. Çünkü Allah'ın nuru ile bakmakta olan Hattab oğlu Ömer hazretleri, uzun uzadıya rabbine dua ederek içki hakkında açıklayıcı bir hüküm indirilmesini dilemişti. Bunun üzerine Ce« nab-ı Allah şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştur: uEy inananlar! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar, üzerine yazılar yazılmış) şans okları (çekmek ve bunlara göre hareket etmek), şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, şarap ve kumar (yolu) ile aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak istiyor. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?" (Maide: 90-91)

İşte bu ayet-i kerimelerle içkinin kesin olarak yasaklandığı ve haram kılındığı bildiriliyordu.

Bu hükmün açıklanışından Önce de Kur'an-ı Kerim ve emin olan Peygamber efendimiz içkiyi benimsememişti. Ancak kesin haramlık hükmünün ilanından önce içki içilmesini af ile karşılamışlardır, îslami prensiplere zıt olduğu halde Kur'an-ı Ke-rim'in sükut ile karşıladığı şeyler, mubah değil, fakat atfedilebilecek şeylerdir. Bu gibi şeylerin affedilmesi, bunların asıl itibariyle iyi ve güzel şeyler olmadıklarını, îslamiyetçe benimsen-mediklerini gösterir, işte yukarıdaki ayet-i kerimelerin nüzulünden önce içki içmek, affedilebilir işlerdendi. Fakat haram kılıcı nassın gelmesinden sonra yasaklanmıştır. îçki yasağıyla ilgili hüküm Kur'an-ı Kerim'de dört mertebe halinde nazil olmuştur:

1- İçkinin asıl itibariyle güzel bir şey olmadığı açıklanmıştı. Buna Cenab-ı Allah şu ayet-i kerime ile işaret etmişti: "Hurma ağaçlarının meyvalarından ve üzümlerden de içki ve güzel rızık elde edersiniz.'7 (Nahi. 67)

Yani hurmalardan ve üzümlerden sarhoş edici şeyler elde edersiniz. Bu sarhoş edici şeyler karşılığında da güzel rızık elde edersiniz. Güzel rızkın mukabilinin kendisi gibi güzel bir şey olması mümkün değildir. Bu da, içkinin hoş karşılanmayan ve güzel olmayan bir şey olduğuna işaret ediyor.

2- İçkinin zarar verici günah bir şey olduğu açıklanıyor. Her ne kadar içinde cüz'i fayda varsa da, onun getireceği günah, kazandıracağı faydadan çok daha büyüktür. Bu sebeple içkinin hoş olmayan, merdud bir şey olduğu şu ayet-i

kerime ile açıklanmıştır: "Sana şaraptan ve kumardan soruyorlar De ki: "O ikisinde büyük günah vardır. İnsanlara bazı faydaları varsa da, günahları yararlarından büyüktür." (Bakara- 219)

Şeriatlerin hepsine ve normal akıllara göre zararı faydasından daha büyük olan şey, haramdır. Çünkü haramlık, mübah-lık ve mendubluk, zarara ve faydaya bağlıdır. Ancak faydası daha büyük olan şey, şeriat koyucu tarafından istenilen bir şey olur ve zararı daha büyük olan şey yasaklanır. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, faydası ile zararı birbirine karışan bazı şeyler de yaratmıştır. Sırf faydalı olan bir şeyi bulmak mümkün olmadığı gibi, sırf zararlı olan bir şey bulmak da mümkün olmayabilir. Bu durumda şer'i hüküm, o şeydeki fayda, ya da zararın çokluğuna veya azlığına göre verilir. Bu gibi şeylerin şeriatça istenilir olmaları, onlardaki faydaya, yasaklanmış olmalarıysa zarara göre olur. Fakat konunun baş kısmında naklettiğimiz ayet-i kerime her ne kadar içkinin haram-lığma delalet etmekteyse de, sarih olmayan bir delaletle bunu bildirmektedir. Bu sebeple Hz. Ömer şöyle demişti: "Allah'ım içki hakkında bize sadra şifa verecek bir açıklamada bulun."

3- İçkiden alıkonulma hususunda insanların terbiye edilmeleri. Daha önce devamlı içki içmekte olan kimseleri, bütün gündüz boyunca ve gecenin bir kısmında içki içmemeye ve uzak durmaya davet eden ayetler nazil olmuştur. Bunlardan sonra kesin haramlık hükmünü açıklayan ayetler nazil olunca, mü'min kimseler tamamıyla içkiden kopmuş ve içki içmez hale gelmişlerdi. İnsanları bütün gün boyunca ve gecenin bir kısmında içki içmekten men eden ayet-i kerime şuydu: "Ey inananlar, sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar namaza yaklaşmayın" (Nisa: 43)

Çünkü namaz dinin direği ve yakini imanın temel esasıdır. Müzminlerin bu farizayı yerine getirmeleri zorunludur. Namaz vakitleri de gündüzün tamamına ve gecenin de bir kısmına yayılmıştır. Ayet-i kerimede içkiliyken namaza yaklaşmama emri verildiğine göre, müslümanlar sabah namazına içki içmeden tam ayık olarak gidecekler, dolayısıyla sabahları içmekte oldukları içkiyi terkedeceklerdi. Gündüz ise çalışmak gerekirdi. Boş şeylerle uğraşacak halde değildiler. Böyle olunca, iş ciddileşiyor ve içki içemiyorlardı. Öğle vakti gelince yine içkiye yaklaşamayacaklardı. Çünkü öğle namazını kılmaları gerekiyordu, îkindi vakti için de aynı şeyler sözkonusuydu. Nitekim akşam vakti gelince yine

içki içemeyeceklerdi. Çünkü akşam namazına gideceklerdi. Sabahleyin içki içemedikleri gibi, akşam da içme fırsatı bulamayacaklardı. Geriye sadece yatsı namazından sonra içki içebilecek bir zaman bulacaklardı. Fakat yatsıdan sonra da, gündüzün yorgunluğu nedeniyle uyku bastıracak ve yine içki içme imkanına sahip olamayacaklardı.

4- Mü'minler, içkinin güzel bir şey olmadığını, zararının faydasından daha büyük olduğunu idrak ettikten ve ona bağımlılıktan kurtulduktan sonra, Cenab-ı Allah, içkiyi kesin olarak haram kılan şu ayet-i kerimeyi indirmiştir: "Ey inananlar! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar, üzerine yazılar yazılmış) şans okları (çekmek ve bunlara göre hareket etmek), şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz." (Maide: 90)

Bu ayette içkinin haram kılındığı şiddetli bir ifadeyle açıklanıyor. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, bu haramlı-ğın hikmetini de, içkinin insanlar arasında düşmanlık ve öfkeyi yaydığı gerekçesine bağlıyor. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, Hz. Ali ile Hamza arasında meydana gelen tadsız durum, içki yüzünden ortaya çıkmıştı. Eğer ikisi de peygamber ailesinden olmasalardı, iş daha da vahimleşecekti. Ayrıca içkinin haram kılınış sebeplerinden biri de, onun insanları Allah'ı zikretmekten alıkoymasıdır. Çünkü içki, insanın vicdanının sesini zayıflatır, kalbini perdeler ve hayrı anlamaz hale getirir. Na-' mazdan alıkoyar. Bu gibi şeyler de, insan için en büyük kötülüklerin kaynağıdır.

Bu sosyal ıslahatın savaştan sonra yapılmış olması dikkat çekicidir. Çünkü erdemli bir toplumun, kendini düşmandan ve tehlikeli saldırılardan, aynı zamanda dahili günahlardan koruması gerekir. Yahudilerle yapılan savaş ve Medine'den sürgün edilmelerinin arkasından, içkiyle savaşılarak bu zararlı unsurun toplum hayatından sökülüp atılması sonucunda nefsi bir cihad verilmiş olup, iki cihad bir araya getirilmiş olmaktadır.

Nadir Oğulları Gazasının Yahudiler Üzerindeki Etkisi

Önceki sayfalarda Nadir Oğulları'nı ve onların kalblerinde müslümanlara karşı gizledikleri kötülüğü nasıl açığa vurduklarım ve Hz. Peygambere karşı düzenledikleri suikasdı anlatmıştık. Neticede Hz.Peygamber onları sürgün etmek mecburiyetinde kalmıştır. Çünkü etrafında yılanlarla ejderhalar bulunurken kendisi rahat yaşayamazdı. Etrafındaki insanlar andlaşma ve muahedelere riyat etmeyerek kendisine komplo kurarlarken, bir fırsatını bulup kendisine kötülük yapmak istemekteyken, kendisi rahat yaşayamazdı.

Geçmişte olduğu gibi bugün de yah'udiler, kuvvetten başka bir şeye inanmazlar. Kuvveti gördüklerinde boyun eğip teslim olur ve ikiyüzlülük ederler. Az da olsa, içlerinden bazıları kuvvetin darbesi karşısında hak yola ermiştir. Medine'de yahudi olarak sadece Kurayza Oğulları vardı. İslam'ın kuvveti karşısında korkuya kapılmışlardı. Hatta içlerinden bazıları, öz oğulları gibi tanıdıkları Hz. Muhammed'in dinine girmeyi düşünüyorlardı. Dindar adamlarından biri olan Amr bin Sa'di el-Kurzi, Nadir Oğulları'nm sürgün edilmelerinden sonra, onların yurtlarına gidip evlerinin arasında dolaşmış harabeye dönen terkettikleri yerleri gezmişti. Orada ne çağıran, ne de cevap veren vardı. Kendi ırkdaşlarmm bu durumu onu tekrar Tevrat'a göz atmaya yöneltti. Tevrat'ta Resulullah hakkında anlatılanlara baktı. Yahudilerin gizlediklerini açığa vurmaya niyetlendi. İbretler açığa çıkmıştı. Kavmi olan Kurayza Oğullarıyla karşılaşıp onlara şöyle dedi: Bazı ibretler gördüm. Kardeşlerimiz olan Nadir Oğulları'nın yurduna gittim. Oraların ıssız olduğunu gördüm. Halbuki daha önce oralarda onur, şeref ve üstünlük vardı. Parlak akıl ve zeka vardı. Mallarını, mülklerini başkalarına terketmişler. Zelil bir şekilde oradan çıkıp gitmişler. Kaynuka Oğulları da silah ve teçhizat sahibi oldukları halde güçlü ve kalabalık olmalarına rağmen, yine sürgün edilmişler. Bir kısmı da esir alınmış. Ey kavmim! Olanları gördünüz. Artık bana itaat edin. Gelin Muhammed'e tabi olalım. Vallahi sizler de O'nun geleceği hususunda Tevrat'ta müjde verilen peygamber olduğunu biliyorsunuz.

Onun bu sözleri karşısında kavmi sustu. Ka'b bin Esed'den başka konuşan olmadı. Ka'b ona: Ey Ebu Abdurrahman! Muhammed'e tabi olmana engel olan ne var? diye sorunca o da: "Sen varsın ey Ka'b" cevabım verdi. Ka'b dedi ki: Niçin seninle onun arasında hiçbir şey olmuş değildir!

Orada hazır bulunan yahudilerden bazıları dediler ki: Sen, bizim adımıza anlaşma yapan ve söz veren birisin. Bizim sözcümüz sensin. Eğer Muhammed'e

tabi olursan, biz de ona tabi oluruz. Ona tabi olmazsan, biz de tabi olmayız.

Yahudilerdeki bu hayırlı gelişme, Nadir Oğullan'mn başına gelen felaketi görmelerinden sonra olmuştur. Daha Önce Kay-nuka Oğulları'mn başlarına gelen felaket de kendileri için bir ibret teşkil etmekteydi. Karşı karşıya bulundukları İslamiyet meselesi üzerinde düşünmeye başladılar. Yanlarında kitap yoktu. Şaşkınlığa düştüler. Her ne kadar kabul etmeseler de, tanıdıkları hak ve hakikat ile karşı karşıdaydılar. Taassupları onları haktan uzaklaştırıyordu. Düşmanlarına galip gelecekleri konusunda besledikleri umut, onları hakkı kabulden uzaklaştırıyordu. Bu umut onlara yetiyordu. Düşmanlarına karşı kendilerini güvenlik içinde hissediyorlardı. Sonra ırkdaşları olan Kaynuka Oğulları'yla, Nadir Oğulları'mn başlarına gelen felaketler, onları asla ürkütmüyordu.

Sadece kendilerim sevmelerinden ve düşünmelerinden dolayı -zaten hep kendilerini düşünürler- işlerini başkalarının koruması altına bırakmayı kararlaştırdılar. Kendileri zarara uğramadan, başkalarını bu işe alet etmeyi düşünürler. Zaten bu, onların ayrılmaz bir vasfıdır. Maruz kaldıkları eziyetleri, başkalarının kılıçlarıyla bertaraf ederler. Kendileri mümkün oldukça ellerine kılıç almazlar. Neticede kafirliklerinde ısrar etmek üzere karara vardılar. Mekke müşrikleriyle ittifak kurdular, onlarla tedbir birliği içine girdiler. Bu hainane ittifaklarının etkisi Hendek savaşında fazlasıyla görüldü. Çünkü bunlar münafık ve müşriklerle ittifak kurmuşlardı. Önde müşriklerin, arkadan da yahudilerin eliyle müslümanları vuracaklardı. Ortada ise, münafıklar fesad çıkarıp mü'minlerin safları arasına gevşeklik ruhunu aşılayacak ve mü'minlerin cephe gerisini korumasız bırakacaklardı.

Şimdi de olayların birbirini takip edişlerine bakalım.

Zatü'r-Rika Gazvesi

Zatü'r-Rika hurmalığı olan bir yerdir. Buraya Zatü'r-Rika' (yamalılar) denmesinin

sebebi, bu mıntıkadaki sancaklara yama takılmasından dolayıdır. Bazıları bunun başka sebebe dayandığını söylemişlerdir. Denildiğine göre. Zatü'r-Rika' mıntıkasında yaşayan kimseler sıcakların şiddetinden dolayı yürürken yarılan ayaklarına kiremit parçalan bağlarlarmış. Bu gazve, hicretin üçüncü yılında Cemaziyel-ahir ayında olmuştur. Hz. .Peygamber beraberindeki dörtyüz savaşçı ile Ben-i Muharip ve Ben-i Salebe gibi Gatafan kabilesine bağlı aşiretlere yönelmiştir. Çünkü Amir bin Tufeyl, yetmişten fazla sahabiyi hile ve hıyanet neticesinde öldürmüş, bununla da Uhud savaşından sonra mü'minlerin hezimete uğradıkları konusunda yalan propagandaya inandığını göstermiş ve müslümanları horla-mıştı. Bu yalan propaganda sahrada etkisini göstermişti. Ku-reyşli kafirler eski heybetlerini kazanmak ve Arapları Hz. Peygamber ile beraberindeki mü'minlere karşı kışkırtmak istiyorlardı.

Bütün bunlar karşısında Hz. Peygamberin iman kuvvetini ilan etmesi ve haince tuzaklar kurularak öldürülen suçsuz, tak-valı mü'minlerin intikamım alması gerekiyordu. Önce de söylediğimiz gibi, Hz. Peygamber, beraberindeki dörtyüz savaşçı ile birlikte yola çıktı. Gatafanlılar çok kalabalıktı. İbn Ishak'm anlattığına göre, her iki taraf da, birbirlerini görünce ürkmeye başlamışlar ve bunun sonucunda savaş olmamış ve tabii ki Hz. Peygamber de, bu gazvedeki amacına ulaşmamıştı. Böylece haince kurulan tuzak neticesinde öldürülen takvalı mü'minlerin intikamını alamamıştı. Gatafanlılar'ın büyük bir yekun teşkil etmelerinden ve Medine ile savaş alanı arasındaki mesafenin çok uzak olmasından dolayı, bunlarla savaşılmamış ve öldürülen yetmiş kadar mü'mimin intikamı almamamışsa da, düşmana korku verilmişti. Kureyşliler'in onlar hakkında yaydıkları yalan propagandanın etkisi de yok olmuştu. Buna ek olarak Arap beldelerini dolaşmış, yolların girdisini çıktısını öğrenmişti. Sonra Kureyşliler'e de, onları her tarafta gözetmekte olduğunu, dilediği takdirde kervanlarını kontrol altına alabileceğini hissettirmişti.

Sonucundan emin olunmayan bir savaşa girmektense, amaca savaşmadan ulaşmak daha hayırlıdır. Yetmiş kadar sahabi-nin intikamına gelince, onlar haince bir tuzak neticesinde öldürülmüşlerdi. Ahde vefasızlık sonucunda katledilmişlerdi. Bunu hiç bir Arap benimsemez. Mürüvvet sahibi hiç kimse bunu kabul etmez. O sahabilerin haklarında verilecek olan hüküm, Allah'a bırakılmıştır. Muhakkak ki Allah, o müşrikleri her tarafta gözetmektedir. Hz. Peygamber, onların Allah'a ve peygambere indirilen hükümlere iman etmeleri durumunda, onlardan intikam alacak değildi.

Korku Namazı

Müşrikler savaşa iyice hazırlanmışlardı. Fakat Cenab-ı Allah onların kalplerine bir korku bırakmıştı. Ama yine de, mü'minlerin onlara karşı tedbirli olmaları gerekiyordu. Çünkü müşrikler kendi aralarında, mü'minlerin namaza durdukları esnada saldırma hususunda anlaşmışlardı. Çünkü onlar, mü'minler için namazın her şeyden daha önemli olduğunu biliyorlardı. Mü'minler namaza durunca ansızın üzerlerine çullanmak istiyorlardı. Ama Cenab-ı Allah, kendi ordusunu tedbirli olmaya çağırdı ve şöyle buyurdu: "Ey inananlar, (uyanık bulunup) korunma tedbirlerinizi alın."(Nisa 7i)

îşte bu gibi durumlarda korku namazı meşru kılınmıştır. Bu namazın Zatü'r-Rika' gazvesinde meşru kılındığı konusunda şu ayet-i kerime nazil olmuştur: "Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman inkar edenlerin size bir kötülük yapmalarından korkarsa-nız, namazı kısaltmanızda size bir günah yoktur. Muhakkak kafirler açık düşmanınızdır. Sen de içlerinde bulunup onlara namaz kıldırdığın vakit, onlardan bir bölük seninle beraber namaza dursun ve silahlarını da yanlarına alsınlar, (namazda olanlar) secdeye vardıklarında arkanıza geçsinler. Bu kez namaz kılmayan öteki bölük gelsin; seninle beraber namaz kılsınlar. Korunma tedbirlerini ve silahlarını da alsınlar. Kafirler, size ansızın bir baskın vermek için, silah ve eşyanızdan ayrılmış bulunmanızı dilerler. Yağmurdan zarar görecekseniz veya hasta olursanız, silahlarınızı bırakmanıza engel yoktur, fakat dikkatli olun. Şüphesiz Allah, kafirlere ağır bir azap hazırlamıştır. Namazı kıldıktan başka, Allah'ı ayakta iken, otururken, yanlarınız üzerinde yatarken de anın. Emniyete kavuştuğunuzda, namazı (tam) kılın. Çünkü namaz, mü'minlere vakitli olarak farz kılınmıştır. O düşman topluluğu takip etmekte gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız onlar da- sizin çektiğiniz gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz Allah'tan, onların ummadıkları şeyleri ummaktasınız. Allah bilendir, hikmet Sahİbİ-dİr." (Nisa: \0\~\04)

Öyle görülüyor ki, bu ayet-i kerimeler, mü'minlerle müşriklerin birbirlerine karşı

tam tedbir almış vaziyette karşılaştıkları bir anda nazil olmuştur. Bu ayetlerin işaret ettiği şer'i hükümleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Sefer, ya da korku nedeniyle dört rek'atlı namazlar kısal-tılabilir. Buna şu ayet-i kerime delalet etmektedir: "Yeryüzünde sefere çıktığınızda, inkar edenlerin size bir kötülük yapmalarından korkarsanız, namazı kısaltmanızda size bir günah yok-tur."

2- Bu ayet-i kerime ile korku namazı da şer'i bir hüküm olarak sabit olmuştur. Ayetin zahirinden de anlaşıldığı gibi, korku namazı iki rek'at olarak kılınır. Cemaatin hepsi imamla birlikte iftitah tekbirini alırlar, ancak cemaatin bir grubu silahlarını alarak gelip imama tabi olur ve onunla birlikte bir rek'at namaz kılarlar. Diğer grup ise namaz kılmakta olanları koruma altında tutarlar. Birinci grup imamla birlikte bir rekatı kıldıktan sonra namazdan çıkar diğer grup gelip silahlarıyla birlikte imamla birlikte bir rek'at kılarlar. Böylece imam ikinci grup ile kıldırdığı bir rek'at namaz neticesinde kendi ikinci rek'atını ta-mamış olduğundan dolayı selamını verir. Bundan sonra imamla birlikte ilk rek'atı kılmış olan grup gelip kendi başına imama tabii olmaksızın ikincirek'atı kılıp selam verir. Bu durumda ilk grup lahik sayılır. İkinci grupsa bunlardan sonra gelerek kalan ikinci rekatlarını kendi başlarına kılar. Ve selamlarını verirler. Bunlar da mesbuk sayılırlar. Çünkü bunlar imamla birlikte ilk rek'atı kılamamışlar, sadece ikinci rek'atı onunla birlikte kı-labilmişlerdi.

Korku namazı konusunda şu hususlara dikkat etmemiz gerekmektedir:

1- Bu namaz iki rek'attir. Bir rivayete göre sefer hali olmadığı zamanlarda korku halinde bu namaz dört rek'at olarak kılınır. Gerek Hz. Peygamber, gerekse bütün diğer imamlar korku namazım kıldırdıklarında cemaati iki gruba ayırırlar. Gruplardan biri namaz kılmakta olan grubu korur. Ama başta bu grup da diğeriyle birlikte namaz için iftitah tekbirini almıştır. Birinci grup namazı kılarken, bu sefer bunlar, onları korurlar.

2- Bu namazı imam olarak kumandan, ya da vekili kıldırır ki, namaz ile imamet arası birleştirilmiş olsun.

3- Askerlerin hepsi cemaat sevabından istifade etmelidir. Çünkü bu namazda

hem lahik olanlar, hem de mesbuk olanlar cemaat faziletini kazanırlar. Lahik, namaza başladıktan sonra, ara veren kimsedir. Bu sonra gelip namazını tamamlar. Mesbuk ise namaza bilahare gelip imama tabi olan kimsedir. İmamın selam vermesinden sonra, başta kalan eksik kısmı tamamlar. Yine cemaat sevabını kazanır.

Hz. Peygamberin korku namazı kıldırması konusunda İbn Hişanı bir kaç rivayette bulunmuştur. Peygamber efendimiz birden fazla yerde korku namazı kıldırmışsa da, hepsinin özü birdir. Rivayete göre Cabir bin Abdullah şöyle demiştir:"Re-sulullah (sav) bir gruba iki rek'at namaz kıldırdı ve sonra selam verdi. Düşmana karşı duran diğer grup gelince onlara da ayrı olarak iki rek'at daha kıldırdı." Yukarıdaki ayet-i kerime de bu doğrultudadır. Bu rivayet Hz. Peygamberin, askerlere dört rek'at namaz kıldırdığını göstermektedir. Her grup kaçırdığı namazı kılmıştır. Yine Cabir'in şöyle dediği rivayet edilir: "Resulullah (sav) bize namaz kıldırdı. Hepimize rüku yaptırdı. Sonra kendisi secdeye varınca askerlerin ilk yarısı onunla birlikte secdeye vardılar. Başlarını secdeden kaldırdıklarında, bu sefer onları korumakta olanlar secdeye kapandılar. Sonra ilk yarı geriye çekildi. îkinci yarı öne geçip onların namazdaki yerini aldılar. Hz. Peygamber onlara da rüku yaptırdı ve onları korumakta olanlara secde yaptırdı. Bunlar başlarını secdeden kaldırdıklarında kendi başlarına diğerleri secdeye kapandılar.

Son olarak Hz. Peygamber hepsine rüku yaptırdı. Bundan sonra da herkes kendi başına iki secde yaptı."

Bu rivayetin ifadelerinde tutarsızlık vardır ve ayet-i kerimenin de bu rivayete muvafık olmadığı görülmektedir. Birinci rivayet daha tercihe şayandır. Dört mezhep imamı da birinci rivayeti esas almışlardır. Yukarıda geçen ayet-i kerimeler, namazın seferde, hazarda, korku ve güvenlik durumunda sakıt olmayacağını göstermektedirler. Ancak korku ve sefer halinde namaz kısaltılabilir, ya da ima ile kılınabilir. Ancak Allah'ın zikri olduğu için, hiçbir durumda terkedilmez. Kulun her zaman ve her durumda yanı üzere yattığı halde bile Allah'ı zikretmesi ve namazını kılması gerekir. Güvenlik ve rahatlık hallerinde namazın rükuu, secdesi ve diğer erkanı ile tam olarak eda edilmesi gerekir, imamlığın da muktediliğin de tam olarak yerine getirilmesi icabeder. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Güvene kavuştunuz mu namazı (tam)

kılın. Çünkü namaz, mü'minlere vakitli olarak farz kılınmıştır" Yani namazı belirli vakitlerinde kılmak farzdır. Hiçbir halde namazdan geri kalmak caiz olmaz. Onu terketmenin mazereti yoktur. Çünkü namaz kılan kul, Rabbi ile konuşma mertebesine yücelmektedir. îşte dosdoğru din budur!

Zatü'r-Rika Gazvesi Hakkında

Müşrikler 70 kadar Kur'an öğreticisi sahabiye hıyanet ederek onları öldürdüler. Kendileri için teminat verdikleri halde onlara suikast düzenlediler. Sahabiler ellerindeki eraan mektubu ile yanlarına geldikleri halde, o mektubu yırtıp parçaladılar. Yoldan çıkarak onları öldürdüler. Yeminlerine ve anlaşmalarına riayet etmediler. Onlar bunu yaparlarken, bundan daha kötüsünü, daha feciini yapmak isteyen biri de vardı.

İbn Ishak'm rivayetine göre, Goris bin Haris adında Muharip Oğulları kabilesine mensup bir kişi, kavmine: "Sizin için Muhammed'i öldüreyim mi?" demiş, onlar da: "Onu nasıl Öldürürsün?" diye sorunca: "Bir tuzak kurarak" diye cevap vermişti. Diğer hainler, onun bu önerisini benimsediler. Hile ve hıyanet yapma hususunda sabırsız olduklarından dolayı, önceki hıyanetlerini yenilemek istiyorlardı. Bunlar Araplar arasında hilekar ve hain olan kimselerdi. Bahadır ve kahraman değildiler.

Goris, Resulullah (sav)'m bulunduğu yere doğru yola çıktı. Mescid-i Nebevi'ye geldi. O, arkadaşları ile birlikte, hiçbir şeyden haberi olmadan rahat ve huzur içinde sohbet etmekteydi. Kılıcı dizinin üstünde idi. Adam: "Ya Muhammed şu kılıcına bakabilir miyim?" dedi ve kılıcı alıp titretmeye başladı. Resu-lullah'ı Öldürmek niyetindeydi. Ama Cenab-ı Allah onu rezil edip durdurdu. Sonra: "Ey Muhammed benden korkmuyor musun?" diye sordu. Hz. Peygamber: "Senden korkmuyorum^ cevabını verdi. Adam: "Elimde kılıç olduğu halde yine de korkmuyor musun?" diye sorunca, Hz. Peygamber şu-cevabı verdi: "Hayır, Allah beni senden koruyacaktır^

Bu Ibn İshak'ın rivayetidir. Buharı ve Müslim'in rivayetinde ise şu ifadeler yer almaktadır: Hz. Cabir, Peygamber efendimizle birlikte Necid, yani Zatü'r-Rika* gazasına gitti. Derken kafile, çalılıklarla kaplı bir vadiye uğradı. Orada mücahitler ağaçların altına dağılıp gölgeîenmeye ve istirahat etmeye başladılar. Hz. Peygamber de dinlenmek için bir ağacın gölgesi altına gitti. Kılıcını ağaca astı. Cabir 'in anlattığına göre, saha-biler uykuya dalmışlardı. Birden, Resulullah'm sesiyle uyandılar. Sahabiler O'na: "Buyur ya Resulullahl" diyerek koştuklarında, yanında bir Rabinin durduğunu görmüşlerdi. Hz. Peygamber: "Ben uykudayken, bu adam kılıcımı ağaçtan alıp kınından çıkardı ve seni benden kim korur diye sorunca, ben de aMlah korur" diye cevap verdim" dedi. Bunun üzerine adam kılıcı kınına sokup oturmuş ve Resulullah da onu cezalandırmamıştı.

Müslim'in rivayetinde ise şöyle bir fazlalık vardır: Hz. Cabir dedi ki: "Biz Resulullah'la birlikte gazaya gittik. Zatü'r-Ri-ka denen yere vardık. Yolda giderken gölgesi bol bir ağaca rastladığımızda, onu istirahat etmesi için Hz. Peygambere bırakırdık. Yine bir ağaç altında gölgelenip istirahat etmekteyken, müşriklerden bir adam onun yanına gitti. Onun kılıcı ağaçta asılıydı. Müşrik adam kılıcı alarak Resulullah'a çekti ve "Benden korkuyor musun?" diye sordu. Resulullah (sav): "Hayır" diye cevap verdi. Adam "Seni benden kim korur?" diye karşılık verdi."

Rivayete göre adamın elindeki kılıç yere düşünce Resulullah (sav) kılıcı eline aldı ve: "Ya seni benden kim korur?" diye sordu. Adam boyun eğip teslim olarak: "Bu kılıcı eline alan iki kişinin hayırlısı, sen ol" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona: "Allah'tan başka Tanrı olmadığına tanıklık ef dedi ve adam da: "Hayır ben bunu yapmam. Ancak seninle savaşmayacağıma ve seninle savaşanlara yardımcı olmayacağıma söz veririm" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, onu serbest bırakmış, adam oradan uzaklaşınca kendisi de ashabının yanına gitmiş ve: "İnsanların en iyisinin yanından size geldim" demişti.

Bu konuda doğruluğu konusunda herhangi bir şey söylenemeyecek olan çeşitli rivayetler vardır ki, bunlar birbirlerini tamamlamakta ve aralarında ihtilaf görülmemektedir. Bunların hepsinde de olayın Zatü'r-Rika gazvesinde cereyan ettiği anlatılmaktadır. Bu olayın başka gazalarda geçtiği konusunda bazı

rivayetler bulunmaktaysa da, bu, olayın tekrar ettiğine delalet eder. Yoksa söz konusu rivayetler arasında bir çelişki meydana gelmez. Biz bu olayı iki sebepten dolayı anlattık:

1- Bazı müşrikler iyi komşuluk ahlakına uymayan, mürüvvetle çelişen bir takım davranışlar içine girmişlerdi. Bu davranışlarında rastgele adam öldürme ve haince tuzaklar kurma rezaletleri vardı. Bunu Hz. Peygamber'e kafirliklerinden, fasıklık ve inatlarından Ötürü reva görmüşlerdi.

2- Goris'in, Hz. Peygamber'e kılıç çekme olayında, şüphesiz ki, bir mucize vardır. Çünkü adam vurmak için kılıcı çektiği esnada eli tutuluyor ve kılıç, kendisinin istememesine rağmen elinden düşüyor. Halbuki o, Hz. Peygamber'e kötülük yapmak niyetindeydi. Bu suikasdini, tatbik sahasına koyacağı zaman eli kendisine hıyanet ediyor ve kılıcı yere bırakıyordu. Hz. Peygamber bir çok zamanlar bu gibi durumları izhar etmiştir. Ama bunların hiç birini kendi peygamberliği için bir delil olarak ileri sürmemiş ve bu mucizelerle Araplara meydan okumamıştı. Aksine, onlara yalnızca Kur'an-ı Kerim'le meydan okumuştu. Çünkü Hz. Peygamber, Musa'nın asası ve isa'nın alacalarla körleri iyileştirmesi gibi maddi mucizeler getirmemişti. Çünkü bu gibi mucizelerin tesiri anında yok olur. Oysa Hz. Peygam-ber'in mucizesi kalıcı ve ebedi idi. Çünkü onun peygamberliği, sadece kendi zamanıyla kısıtlı değil, ebediydi. Onun , insanlığa bütün nesillerde, bütün çağlarda ve bütün mekanlarda meydan okuduğu ebedi ve kalıcı mucizesi Kur'an-ı Kerim'dir.

"De ki: "Andolsun, eğer insan(lar) ve çiniler) şu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar, yine onun benzerini getiremezler. Birbirlerine arka olfup yardım etjseler de (bunu yapamazlar). " (İsra 88)

Hz. Peygamber Ashabının Arasında

Gazalar ve seriyyeleri anlattıktan sonra şimdi de Hz. Peygamber ile sahabileri

arasındaki edebi yönü anlatalım. Hz. Muhammed (sav) ile sahabileri arasında kalbi bağlar bulunuyordu. Resulullah, ashabına son derecede şefkat, sevgi ve merhamet gösterirdi. Muhtaca yardım eder, zayıf olanı destekler ve ihsanda bulunurdu. Onları savaş meydanına çıkarırken, ashab Onun kendilerine acıyıp sevdiğini hissederlerdi. Hz. Peygamber hem merhamet, hem de kahramanlık ve savaş peygamberiydi. Savaştan ve kahramanlıktan önce merhamet gerekir. Çünkü zafer, orduya ve reayaya merhametle kazanılır. Onları koruyup kollamak zaferin ilk şartıdır.

Hz. Peygamber, Cabir bin Abdullah'ın arkadaşlarından geri kaldığını, yolda onlara yetişemediğini görmüştü. Cabir'in geride kalmasının sebebi, devesinin zayıf olmasıydı. Hz. Peygamber ona: "Neyin var ey Cabir?" diye sorunca, Cabir şu cevabı vermişti: "Ey Allah'ın Resulü! Geride kalmama sebep devem-dir." Bunun üzerine ona, devesini çöktürmesini emretti. Cabir de Hz. Peygamberin emri ile oradaki ağaçlardan birinden bir değnek kesti. Hz.Peygamber Cabir'in kestiği değneği eline alarak deveye birkaç defa dürtüverdi. Sonra: uEy Cabir, bin bakalım" dedi. Cabir deveye bindi. Biraz yol aldıktan sonra Cabir şöyle dedi: "Seni hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, bu deve çok süratli yürüyor ve asla geride kalmıyor."

Kumandan, askerlerini işte böyle gözetir. Zayıfı araştırıp bulur ve onu güçlendirir. Geride kalanı da kendi haline bırakmaz. Allah ne kadar nasib etmişse o kadar yürüsün, demez.

Biz bu olayı, yalnızca bir nakil olarak buraya almadık. Bunun aynı zamanda Hz. Peygamber'in bir mucizesi olduğunu da göstermek istedik. Cabir 'in devesinin kıssası bununla da bitmiyor. Çünkü Hz. Peygamber, deveyi satın almak istiyor. Ama Cabir, ona hediye olarak vermek istiyor. Hz. Peygamber ise hediye olarak kabul etimiyor ve onunla pazarlığa girişiyor.

Hz. Peygamber: "Bir dirheme verir misini" deyince Cabir kabul etmedi. îki dirheme çıkardı, yine kabul etmedi. Artırmaya devam etti. Nihayet bir okka (kırk dirhem) altın vereceğini söyledi. Ama Cabir yine deveyi Peygamber Efendimize hediye olarak takdim etmek istiyordu. Oysa Hz. Peygamber, mutlaka pazarlıkla alacağını söylüyordu.

Hz. Peygamber sefer halindeyken bile, arkadaşlarının durumunu Öğrenir ve dertlerine çare arardı. Seferde iken böyle yaptığına göre onlara yardımcı olması,durumlarını araştırması ve onlara dert ortağı olması gerekiyordu.

Cabir'e sordu:

Ey Cabir evlendin mU

- Evet, ey Allah'ın Resulü.

- Aldığın kadın dul mu, bakire mi? -Dull

- Bir cariye alsaydın daha iyi olmaz mıydı?

- Ey Allah'ın Resulü! Babam Uhud savaşında şehit oldu. Geriye yedi kız çocuğu bıraktı. Onları bir araya getirecek bir kadınla evlendim. Onları koruyup gözetiyor ve idaresi altında tutuyor.

- înşaallah şefkatli ve ülfetti olur. isabet etmişsinl Resulullah (sav) bu merhamet ve sevgiyle de yetinmiyor, arkadaşı Cabir için düğün yemeği vereceğini söylüyordu. Medine'den üç millik mesafede olan Sırar mevkiine varınca, orada bir deve boğazlıyor. Kendisi ve aile efradı ondan yiyorlar, fakat deveden bir şey eksilmiyordu.

Bu kadar sevgi ve dostluk karşısında Cabir, kendi devesini Hz. Peygambere göndermeyi uygun görmüştü. Çünkü deveyi ona daha Önce hibe etmişti. Gönderdiği deveyi Hz. Peygamber geri çeviriyor, bununla da yetinmeyerek devenin bedeli olan bir okka (kırk dirhem) altını da beraberinde Cabir'e gönderiyordu.

Bu olayı burada anlatmamızın nedeni, kalplerimizi onun sevgisiyle doldurmamız gerektiği söylemek içindir. Cabir'in gönderdiğini deveyi görünce: "Bu ne?" diye sormuş, yanındakiler de: "Cabir'in devesidirn diye cevap vermişlerdi. Kendisi Cabir'in nerede olduğunu sormuş ve sonra kalkıp yanına gitmiş, şöyle demişti: uEy kardeşimin oğlu! Al devenin yularını tut. Bu senindir^

Başka bir rivayete göre ise, Bilal'i çağırarak ona şu direktifi vermişti: "Al şunu Cabir'e götür ve ona bir okka altın verin

Hz. Peygamberin sahabilerine karşı beslediği sevgi ve merhametin, onları ne kadar sevindirip memnun ettiğini, yeryüzünde onlara kuvvet olmak için sıkıntılarını giderdiğini anlamak için bu kıssayı burada anlattık. Otorite, kabalık ve tahakkümle değil, sevgi, şefkat ve merhametle olur!

İkinci Bedir Gazası

Uhud gazasının müşrikler tarafından sona erdirilmesi üzerine Ebu Süfyan adeta tehdit edercesine müslümanlara: "Gelecek yıl buluşalım?' demişti. Hz.Peygamber'in ashabı, müşriklerle karşılaşmaktan korkmuyordu. Bu nedenle Hz. Peygamber, hicretin dördüncü yılının Şaban ayında müşriklerle karşılaşmak için Medine'den çıktı. Uhud'da yaralanan ve şehit düşen müslümanların, özellikle amcası oğlu ve aynı zamanda süt kardeşi olan şehitlerin efendisi Hz. Hamza'nın öcünü almak istiyordu. Belirlenen vakitte Bedir'e gitmek üzere Medine'den çıktı. Yerine, Abdullah bin Übey bin Selül'ün, yani münafıkların reisinin oğlu Abdullah'ı vekil bıraktı. Abdullah, babası gibi değil, aksine takvalı, imanlı dürüst ve iyi bir insandı. Öyle ki, münafıklar işi azıttıkları zaman, Hz. Peygambere gelerek: "Ey Allah'ın Resulü! İzin ver de, babamı öldüreyim. Onu bir başkası öldürürse belki ağırıma gider. İzin ver de onu ben öldüreyim" diye müracaatta bulunmuştu. îman ve mü'minlik mertebesinin yüceliğinden dolayı, Hz. Peygamber onu, Medine'ye vekil bıraktı. Öte yandan bu imanlı kişinin babası ve münafıkların reisi Abdullah bin Übey, müslümanları, Kureyşliler'le karşılaşmak üzere Medine'den çıkmamaya ikna etmek istiyor, bu uğurda gayret sarfediyordu. Rivayete göre Hz.Peygamber, Ebu Süfyan'la karşılaşmak üzere mü'minleri savaşa çağırmıştı. Münafıklarsa mü'minleri durdurmaya çalışıyorlardı. Fakat neticede Cenab-ı Allah, dostlarını münafıkların oyunundan kurtardı. Müslümanlar Bedir'e doğru yola koyuldular. Yanlarına sermayelerini de aldılar. "Ebu Süfyan'ı bulursak ne ala., yoksa yanımızdaki sermaye ile Bedir'deki mevsimlik eşyalardan satın alırız" diye düşünüyorlardı. Görüldüğü gibi müslü-

manlar, her şeyden önce şirkin burnunu kırmak maksat ve ni-yetindeydiler.

Hz. Peygamber beraberindeki binbeşyüz sahabi ile Bedir'e doğru yol almaya başladı. Maksadı düşmanla karşılaşmaktı. Oraya vardığında kimseyi bulamadı. Sekiz gece orada bekledi. Kararlaştırıldığı gibi, Ebu Süfyan kumandasındaki Kureyşli-ler'İe karşılaşacaktı, ama belirlenen süre içinde kimse gelmemişti.

Öte yandan Ebu Süfyan da Mekke'den çıkmak istiyor, fakat bunda tereddüt ediyordu. Nihayet Mekkeliler'le birlikte Bedir'e gelmek üzere yola çıkmış, ancak Zahran nahiyesine bağlı "Me-cenne" denen yere gelip konaklamıştı. Buraya kadar geldiği halde, akibetinin kötü olmasından korktuğu için, hala tereddüt içinde bulunuyordu. Bu sebeple geldiği yerden geri dönmek fikrini uygun buldu.Geri dönerken kavmine şöyle diyordu: "Ey Kureyş topluluğu! Savaşmak sizin için ancak bolluk ve refah senelerinde uygun olur. Bolluk senelerinde develeriniz ağaçlardan istifade eder, sizler de develerin sütünü içersiniz. Ama görüyorsunuz ki, bu yıl kıtlık var. Ben geri ^dönüyorum. Siz de benimle birlikte geri dönün."

Mekkeliler daha önceleri yine Ebu Süfyan kumandası altında Medine'ye saldırmak üzere giden ve hiçbir şey yapamadan geri dönen orduya Sevik ordusu demişti ve bu ordu ile giden, sonra da eli boş olarak geri dönen askerlere, "Siz sadece sevik (kavut) suyunu içmek için sefere çıktınız" demişlerdi.

Bu sözde bir nevi kınama ve küçümseme vardır. Çünkü onlar savaş için sefere çıkmışlar, ancak müslümanlarla karşılaşmadan ve onlara yaklaşmadan gerisin geri dönmüşlerdir. Bu da Ebu Süfyan'ın düşmanla karşılaş-maktan vazgeçtiğini gösteriyor. Onun sefere çıktıktan sonra geri dönmek için gösterdiği sebep, kıtlıktı. Oysa kıtlık, Mekke'den çıkmadan önce de vardı. Eğer bu sebep, onun seferden geri dönmesi için geçerli bir sebepse, daha Mekke'deyken yola çıkmaması gerekirdi. Fakat o, sefere çıktıktan sonra yenilginin mukadder olduğunu düşünmüştü. Zaten yenilginin acısını defalarca tatmıştı. O, sefere çıkmaktansa kendi yerinde rahatça oturmayı, ganimet elde etmektense başına bela açmadan geri dönmeyi daha uygun bulmuştu.

Hz. Peygamber, Bedir suyunun yanında iken Damüre oğullarından bazısı yanına geldiler. Hz. Peygamber Vedan gazasında onlarla anlaşma yapmıştı. Hz.

Peygambere: "Kureyşlilerle karşılaşmak için mi geldin ey MuhammedV." diye sordular. Onların bu sorusu, Uhud gazasından sonra Kureyşliler'in Hz. Muhammed'in -yenik düşmediği halde- yenik düştüğü konusunda yaydıkları yalan propagandadan sonra Kureyşliler'e meylettiklerini gösteriyordu. Hz. Peygamber de onlara şöyle cevap verdi: "Evet ey Damüre oğullarının kardeşi! Eğer istersen aramızdaki anlaşmayı bozar ve Cenab-ı Allah aramızda hüküm verinceye kadar seninle çarpışırızl" deyince, onların sözcüleri (mahşi) şu karşılığı vermişti: "Hayır, Allah'a andolsun ki, ey M uhammed, bizim böyle bir şey yapmamıza gerek yokl"

Hz. Peygamber savaş yapmadan Medine-i Münevvere'ye geri döndü. Bu geri dönüş, Kureyşli müşriklerin korkaklığından kaynaklanıyordu. Bu da, onların müminlerin hezimete uğradıklarına dair yalan propagandalarından umdukları neticeyi yok ediyordu. Ama Hz. Peygamberce müminlerin durumunu Arap beldelerinde zayıflatmak ve prestijlerini sarsmak istemişlerdi. Kendi şereflerini yükselterek, insanları kendi heybet rüzgarlarına kaptırmak istiyorlardı. Ama bu korkaklıklarıyla, umdukları neticeyi önceden kaybetmiş oldular.

Vakıdi der ki: Mü'min askerler Bedir'de kaldıkları sekiz gece boyunca ticaret yaptılar. Çünkü karşılarında savaşacak kimse bulamadılar. Pazar sekiz gün devam etti, bol malla Medine'ye döndüler. Bire iki kazanmışlar ve sermayelerini iki katına çıkarmışlardı. Nitekim bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Bundan dolayı Allah'tan bir nimet ve bollukla geri döndüler. Kendilerine hiçbir kötülük dokunmadı. Ve Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük kerem sahibidir." (Al-i İmran:174)

Devmetü'l-Cendel Gazası

Devmetü'l-Cendel, Şam taraflarında Medine'ye 15 gecelik uzaklıkta bir yerdir. Hz. Peygamber'in daha önceki seriyyeleri-nin çoğu, Mekke ve çevresinde, Necid ve oraya yakın olan yerlerde cereyan etmişti. Bu gazasında ise Şam taraflarına yönelmişti. Maksadı, Rum Kayseri'ne kendi varlığını ve gücünü bildirmekti. O

zaman Şam'a Rum Kayseri hükmediyordu. Onların bu yeni dinden haberdar olmalarını ve müslümanlarm şimdiki halleriyle gelecekteki durumlarını anlayıp islam'a ısınmalarını istiyordu. Bu da onlar için İslam'ın geleceği konusunda bir uyarı olacaktı. Nitekim Hz. Peygamberin hayatında Romalılarla yapılan savaşlarda da bu durum asli maksad olarak göze çarpmaktadır.

İşte bu maksatla Resulullah (sav) Şam'ın Arabistan'a yakın olan kısmını hükmü altına almak üzere sefere çıktı. Ayrıca Devmetü'l-Cendel denen yerde büyük bir topluluk yaşamaktaydı. Bunlar bir nevi yol kesicilerdi. Mıntıkalarından geçen kimselerin mallarını çalar, ya da yağmalarlardı. Orada büyük bir pazar ve panayır vardı. Hz. Peygamber, Şam tarafına gitmek istediklerinde1, ordusunun ve askerlerinin yollarını emniyet altına almak için o taraflara gaza etmek mecburiyetindeydi. Hicretin beşinci yılı, Rebiulevvel ayında Medine-i Münevvere'den çıktı. Yerine vekil olarak Siba' bin Arfete el-Gıfari'yi bıraktı.

Görüldüğü üzere Hz. Peygamber, Medine'den ayrıldığında, yerine vekil olarak aynı kimseleri değil, her defasında başka bir kimseyi bırakıyordu. Bununla tüm mü'minlerin -kabilelerine veya sınıflarına bakmadan- yönetimde hak sahibi olduklarını göstermek istiyordu. Resulullah (sav) beraberinde 10 sahabi ile birlikte yola çıktı. Geceleri yürüyor, gündüzleri gizleniyordu. Yaz mevsimi olduğu için, geceleyin yol almak daha kolay oluyordu. Her ihtimale karşı o, gidişini etraftan gizlemek istiyordu. Çünkü savaş bir hiledir. Yanında kılavuz olarak Azire oğullarından Hadi Hırrit vardı. Düşman, Devmetü'l-Cendel'e yaklaştıklarında onların gelişinden haberdar oldu. Her biri bir tarafa kaybolup saklanmıştı. Hz. Peygamber onların mıntıkasında ordugah kurdu, ama karşısında kimseyi bulamadı. Günlerce orada bekledi. Etrafa seriyyeler gönderdi. Bunlar kavimlerin arasına girerek hem onları İslam'a davet ediyor, hem de durumlarını araştırıyorlardı. Bu arada o mıntıkada yaşayan bir kısım halk müslüman oldu. Resulullah (sav), Medine'den çıkışından bir ay sonra geri döndü.

Hz. Peygamber Medine'de

Son Bedir gazası, hicretin dördüncü yılı, Şaban ayında yapılmıştı. Sonra beşinci hicri yılda, Rebiulevvel ayında Devmetül-Cendel gazası olmuştu. Daha sonra Hz. Peygamber, altı aydan daha fazla bir süre gaza yapmadan beklemişti. Ne yapacaktı? O bu süre içinde yine risaleti hakkıyla tebliğ ediyordu. Çünkü o, savaş için değil, rabbinin risaletini tebliğ etmek için gönderilen bir peygamberdi. Savaş, ancak îslam davetinin karşısında engel olarak duran kimseleri bertaraf etmek ve Hz. Peygambere ve mü'minlere karşı tuzak kurup onları İslam'dan geri çevirmek isteyen kimselerin oyunlarını bozmak için meşru kılınmıştır. Yani, Allah'ın hükümlerini insanlara açıklamak, ilahi risaleti tebliğ etmek esastır. Yüce Rabbimiz Kur'an'da şöyle buyurmaktadır: "Ey elçi! Rabbinden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan, O'nun elçiliğini'yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur." (Maıde: 67)

Hz. Peygamber gazalar arasındaki dönemlerinde, gönderildiği risaletin hakikatlerini açıklamaya çalışıyor, şer'i hükümleri insanlara duyurmak için gayret sarfediyordu. Mü'minleri, rabbinin kendilerini davet ettiği şey hususunda aydınlatıyordu. Onların imkan buldukları kadarıyla Kur'an'ı hıfzetmeleri yolunda çaba gösteriyordu. Bu arada Zeyd bin Sabit gibi bazı sahabiler de, Kur'an-ı Kerim'in tamamını hıfzediyorlardı. Ancak alıştırma yoluyla öğrenilmesi mümkün olan hususları sa-habilerine öğretiyordu. Mesela Nadir Oğullan gazvesinden sonra Cenab-ı Allah, içkiyi yasaklayan ayetleri indirmişti. Yasaklayıcı müeyyideleri ve cezaları açıklayarak bu içki yasağını infaz etme ve yürürlüğe koyma işini bizzat Hz. Peygamber üstlenmişti. Mesela içki içen biri, O'nun huzuruna getirildiğinde, ona iki ayakkabısıyla kırk defa vurmuştu. Böylece içki haddi seksen darbe olarak belirlenmiş oldu. Sahabilerin çoğunluğu içki haddini bu sebebe dayanarak seksen değnek olarak kabul etmişlerdir. Hz. Peygamber içki içmeyi men etme hususunda şiddetli davranmış ve içki içen hakkında şöyle buyurmuştu: "Içer-< se ona vurun, tekrar içerse onu değnekle sopalayın. Tekrar içerse öldürünl"

Bir grup insan gelerek: uBiz soğuk bir yerde yaşıyoruz ve içki içerek ısınıyoruz" demişlerdi. Hz. Peygamber şer'i hükümleri açıklamış, Allah'ın emirleriyle yasaklarını infaz etme hususunda sahabilerini eğitmiş, Allah tarafından konulan hudutları çiğnetmemiş ve ihtilaf edilen hususlarda Allah'ın indirdikleriy-le hükmetmiş oluyordu.

Hz. Peygamber, sahabilerine evlilik hükümlerini izah etmiş, evlenilmesi haram olan mahremlerin kimler olduklarını açıklamıştı. Zina sayılan birleşmelerle, nikah sayılan birleşmelerin arasındaki farkı bildirmişti. Erkeğin karısı, kadının da kocası üzerindeki haklarını bsyan etmişti. Özel mülkiyet hükümleri yanında, genel mülkiyet hükümlerini de açıklığa kavuşturmuştu, insanların birey olarak hak ve yükümlülüklerini anlatmıştı. İslamiyet'i öğrenmek için gelen heyetleri karşılamış, her kabile veya aşirete, dinlerini öğretecek sahabilerini göndermişti. Böylece Cenab-ı Allah'ın şu buyruğu tahakkuk etmiş oluyordu: "Her topluluktan bir grubun toplanıp dini iyice öğrenmeleri ve kavimleri kendilerine dönüp geldikleri zaman (Allah'ın yasak kıldığı şeylerden) kaçmaları için onları uyarmaları gerekmez mi?" (Tevbe: 122)

Kendisine gelen insanla irşadda bulunuyor ve onları doğru yola iletiyordu. Bazan da onlara, kendi yakınlarındaki sahabi-lerle doğru yolu gösteriyordu. Adamlarını, insanlara Kur'an öğretmeleri ve irşadda bulunmaları için gönderiyordu. Hikmet ve ilim sahibi Allah katından gönderilen Kur'an'ı alıyordu. Yanında bulunup da güzel yazı yazan sahabileri, Cebrail'in getirdiği ayetleri yazmakla görevlendiriyordu. Onlara alış veriş, şart, muamele ve borç gibi, îslam toplumuna yön veren hükümleri Öğretiyordu. Böylece erdemli bir şehir oluşuyordu. O, bu şehir içinde insanlara rabbinin risaletini tebliğ ediyordu.

HENDEK GAZVESİ

Hicretin beşinci yılı, Rebiül-evvel ayında yapılan Devmetül-Cendel gazvesinden 6 ay sonra yine hicri beşinci yılın Şevval ayında Hendek gazvesi yapılmıştır. Devmetül-Cendel gazvesi ile Hendek gazvesi arasındaki altı aylık boşluk döneminde, Peygamber (sav) efendimiz islam davetini tebliğ ediyor, müzminlere İslamiyet'in topluma, fazilete, mali ve gayri mali muamelelere dair prensiplerim öğretiyordu. Davetçilerini Arap beldelerine gönderiyor, onların haberlerini topluyordu. Bir nur gibi, Arap beldelerinin ötelerine kadar yayılıyordu. O, rahat ve müsterih idi. Medine'ye saldıran hiçbir düşman onu rahatsız etmiyordu. Hak davetini yaparken, kendisine hıyanette bulunanlara aldırış etmiyordu. Bütün kabilelerden mü'minler teker teker yanına gelip saflarına katılıyorlar, yahut kendi kabilelerine ve milletlerine dönerek onları İslam'a davet ediyorlardı.

Hz. Peygamberin çevresinde Huzaa Oğulları yahudileri vardı. Bunlar O'na karşı tuzak kuruyorlardı. Her ne kadar bu düşmanlıklarını açıktan açığa yapmasalar da, Hz.Peygamberim düşmanlarıyla işbirliği yapıyor, müşriklerle ortak hareket ediyorlardı. Sürgün edilen Nadir Oğulları'nın elçileri gibi hareket ediyorlardı. Aslında, gerek müşrik, gerek yahudi, gerekse hıris-tiyan olsun, bunların hepsi müslümanlara karşı tuzak kurmak ve müslümanları tamamen ortadan kaldırmak hususunda elbirliği yapan tek bir millettirler. Hz. Peygamber onlarla barış anlaşması yapıyor, ama onlara karşı tedbirli davranıyordu. Onlar ise Hz. Peygambere karşı tuzak kuruyorlardı. Fakat her defasında, Cenab-ı Allah bu tuzaklarını aleyhlerine çeviriyordu.

Normal olarak bir ayı geçmeyen Muhammedi gazalara baktığımızda, bunların İslam davetinin toplam süresine nisbet-le çok az bir zaman tuttuklarım görürüz. Bunlar gelip geçici durumlara benzerler. Hz. Peygamber karşılaştığı düşman saldırılarım bertaraf etmek ve kendini savunmak için gaza yapardı. Sonra da rabbinin risaletini tebliğ etmeye koyulur, onun şe-riatini açıklardı. İslam dinini yahudilerle müşrikler karşısında delil ve hüccetle müdafaa ederdi. Tartışır, tebliğ eder, öğretirdi. Müminler onun hadislerini tekrarlar, onun amellerini, davranışlarını ve hareketlerini birbirlerine naklederlerdi. Böylece rî-saletin tebliği tamamlanmış oluyordu.

Hendek Gazvesinin Sebepleri

Olayların tarihi seyri, Kureyşliler'in tereddüde düştüklerini ve Hz. Muhammed (sav) ile beraberindeki güçlü mücahitlerinden duyulan korku dolayısıyla yalnız başlarına savaşa giremeyeceklerini gösteriyordu. Çünkü iki yıl boyunca Hz. Muhammed ile savaşmadan beklediler. Her ne kadar Gatafanlılar'la, diğer hainlik yapan kabileleri ona karşı kışkırttılarsa da, kendileri onunla karşılaşmaktan ve savaşmaktan korktular. Ölümün gerisinde bir hayatı bekleyen ve talep eden kuvvetli mü'minlerle vuruşmaktan ürktüler. Çünkü mü'minler şehit olmak için canlarını feda etmekten asla çekinmiyorlardı. Düşman kabilelerden her biri tek başına mü'minlerle karşılaşmaktan korkuyordu. Aslında hepsi şirk ve küfürde birleştikleri gibi, müslümanlarla savaşma hususunda da bir araya gelmeyi ve mü'minleri Medine'den söküp atmayı düşünüyorlardı. Amaçlan Medine'yi eskisi gibi, şirk ve yahudilik diyarı haline getirmekti.

Şirke yardım etmek ihtiyacı doğunca, bu ihtiyaç onları bir araya gelip güç birliği yapmaya itti. Bunun üzerine Medine'den kovulmuş olan yahudilerin önde gelenleri tedbir almaya ve müşriklerin safına girmeye başladılar. Böylece Kaynuka Oğullan'yla Nadir Oğulları'ndan bazı kimseler, müşriklerle birleştiler. Münafıklar da bu çağrılarında onları destekliyorlardı. Arkalarında Kurayza Oğulları da vardı. Yahudiler bu tedbiri alıyor, ya da bu tedbiri alanlarla müşterek hareket ediyorlardı.

İbn İshak der ki: Başlarında Selam bin Ebi Hakik en-Nadri, Huyey bin Ahtab en-Nadri, Ki nane bin Rabi bin Ebi'l-Hakik, Hevze bin Kays el-Vaili, Ebu Ammar el-Vaili, Nadir oğullarından ve Vail oğullarından bir grupla bir araya gelerek Hendek savaşı için planlar kurdular. Hz. Peygamber'e karşı gruplar teşkil ettiler. Bu iş için Mekkeli Kureyşliler'in yanına geldiler. Onları Resulullah (sav) ile savaşmaya davet ettiler ve "Onların kökünü kazıyıncaya kadar sizlerle beraber ola-cağızV dediler. Kureyşliler'se onlara şu karşılığı verdiler: "Ey yahudiler topluluğu! Siz ilk kitap ehlisiniz. Muhammed ile aranızda geçen dini ihtilaf hakkında bilgi sahibisiniz. Bizim dinimiz mi yoksa onun dini mi daha hayırlıdır?"

Kureyşliler'in bu sorusuna, Tevrat'a ta"bi olduklarını iddia eden ehl-i kitap şöyle cevap verdiler: Tabii ki sizin dininiz onla-rınkinden daha hayırlıdır. Siz onlara nisbetle hakka daha yakınsınız!

îşte görüldüğü üzüre, kin ve inatları, onları kafir olmaya sevketmiş, Allahü Teala da şu ayet-i kerimeyi indirmiştir: Kendilerine kitap verilmiş olanların, puta ve şeytana kanıp inkar edenlere: "Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadır, dediklerini görmedin mi îşte onlar, Allah'ın lanetlediği insanlardır. Allah, kimi lanetlerse artık onun için hiçbir yardımcı bulamazsın" (Nisa: 51-52)

Bu yahudiler, aslında destekçiye ihtiyaçları olan Kureyşli müşrikleri kışkırtmakla kalmadılar, aynı zamanda başlarında Kays bin Gaylan bulunan Gatafan kabilesine giderek, onları Hz. Peygamber'le savaşmaya çağırdılar. Kureyşin, yeryüzündeki bütün insanları etrafında topladığını söylediler.

Nihayet Kureyşliler'le Gatafanlılar ve yahudilerle diğer müşrikler bir raya gelip güç birliği yaptılar. Ebu Süfyan bin Harb'ın kumandası altında Medine'ye doğru yola çıktılar. Ga-tafanlılar'ın başında kumandan olarak Uyeyne bin Hısn vardı. O, Fezara Oğulları'nın başındaydı. Mürre Oğulları'nın kumandanı ise Haris bin Avf el-Mürri idi. Diğer bazı kumandanlar da kendi topluluklarını peşlerinde sürükleyerek Medine'ye doğru yola çıktılar. Öte yandan Cenab-ı Allah, peygamberine, bu kafirlerle topyekun savaşmasını emretti ve mü'minlere yardım edeceğini vaa detti: "Onlar sizinle nasıl topluca savaşıyorlarsa, siz de müşriklerle topluca savaşın ve bilin ki şüphesiz Allah takva sahipleriyle beraberdir."

Hz. Peygamber müşriklerin Medine'ye doğru yol almakta olduklarını, kendisine karşı büyük bir topluluk teşkil ettiklerini, plan ve tuzaklar kurduklarını haber aldı. Rivayete göre Ebu Süfyan, toplamış olduğu bu kalabalıkları Hz. Peygambere bildirerek, haberci vasıtasıyla ona tehditte bulunmuş ve bu tehdidini içeren şöyle bir mektup göndermişti: "îmdi ey Muham-med sen bizim kahramanlarımızı öldürdün, çocuklarımızı yetim, kadınlarımızı dul bıraktın. Şimdi de kabile ve aşiretler bir araya gelerek seninle savaşmak, seni ortadan kaldırmak için güç birliği yapmıştır. Medine'nin hurmalıklarının yansını verirsen ne ala, aksi takdirde sana, yurdunuzun harap olacağını ve kökünüzün kazınacağını bildiririm! Beyt-i Haram'da Lafa yardım etmek için Fezardan kabileler toplandı. Kureyşten ars-lanlar sana geliyor. Nişanlı atlar üzerinde ateş saçıyorlar)?

Bu mektup, Ibn Cerir et-Taberi'nin "Siret" kitabında nakledilmektedir. Bu mektuptan başka, Hz. Peygamber'e tehdit dolu haberler de geldiği halde, Peygamber Efendimiz bunlara aldırış etmemiştir. Çünkü o ve beraberindeki mü'minler, Allah'a güveniyorlardı. Hz. Peygamber, Ebu Süfyan'm bu mektubuna şu karşılığı vermişti:

"Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla

Ehl-i şirk ve nifakın, ehl-i küfür ve şikakın mektubu bana ulaştı. Ne demek istediğinizi anladım. Allah'a yemin ederim ki, size vereceğim cevap sadece mızrakların ucu ve enli kılıçların keskin ağzıdır. Geri dönün. Yazıklar olsun size! Putlara tapmakla bir şey elde edemezsiniz. Keskin kılıçların darbelerini, sivri okların açtıkları yaraları ve yurtlarınızın harap edileceğini müjdeliyorum. Kökünüz kazınacaktır. Hidayete tabi olanlara selam olsun."

Seçili ifadeler taşıdığından dolayı bu mektubun Hz. Peygambere ait olduğu şüphelidir.

Gelen bütün tehditlere rağmen, Hz. Peygamber, hazırlığını sürdürdü. Sahabilerini toplayıp, bu büyük müşrik gücüne karşı ne yapacakları hususunda onlarla istişarede bulundu. Sahabi-lerin çoğunluğu Medine dışına çıkmayı ve böylece onların Medine'ye girmelerine engel olmayı ileri sürdüler. Özellikle Kurayza Oğullan mü'minlere yakın mevkide bulunduklarından dolayı,

müslümanların arkalarını boş bırakmamayı telkin ediyordu. Bu iki görüş de tatbike müsait değildi. Şu halde Allah'ın zaferi gelinceye kadar -ki Cenab-ı Allah, zafer vaadetmişti- koruyucu önlemler almak gerekiyordu. Cenab-ı Allah zaferi vereceğini şu ifadelerle vaad etmiştir: "Mü'minlere yardım etmek, bize hak olmuştu." (Rum: 47)

Hz. Peygamber, ashabıyla istişare etti. Selman-i Farisi, ileri çıkarak Hendek kazılması tavsiyesinde bulundu. Farsların savaşlarda, kendileriyle saldırgan kuvvetler arasına hendek kazdıklarını anlattı. Musa (a.s.) zamanında da öyle yapılmıştı. Hz. Peygamber bu görüşü benimsedi. Hendek kazma usulü, Araplar arasında bilinmiyordu. Hendek düşüncesi onların kafalarına yattı ve faydalı olacağı düşünüldü. Bunun üzerine Hz. Peygamber, derhal hendek kazmaya başladı. Müşrik orduları geldiklerinde, kendileriyle hedefleri olan Medine arasında müs-iümanlar tarafından kazılmış olan hendeği bulacaklardı.

Hendeğin Kazılması

Bütün Medineliler'in hendek kazma işine katılmaları gerekiyordu. Çünkü gelecek olan saldırı ayrım gözetmeksizin bütün Medineliler'i hedef alıyordu. Buna rağmen müna-fıklar, Hendek kazma işinden geri durdular. Zayıf olduklarını ileri sürerek Hendek kazma işinden muaf tutulmalarını istediler. Aslında bedeni bakımdan zayıf değllerdi, fakat kalplerindeki imanları zayıftı. Fakat içlerinden bazısı Hendek kazma işine katıldı. Ama iş şiddetlenince, gizlice sıvışıp kaçmaya başladılar. Çünkü onlar Hz. Peygamber'e yardım etmek ve ona yapılan yardıma katkıda bulunmak istemiyorlardı. Yaşamakta oldukları Medine'yi tahrip etmekten kurtarmak için bile olsa, Hz. Peygamber'e yardım etmek, onların hoşlarına gitmiyordu. Müzminlerin yenilgiye uğraması için müşriklerin Medine'yi yıkmasını bile göze alıyorlardı. Allahü Teala onlarla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Doğrusu Allah'a ve peygamberine inanan mü'minler, Peygamberle beraber bir işe karar venmek için toplandıklarında, ondan izin almaksızın gitmezler. Ey

Muhammedi Senden izin isteyenler, işte onlar, Allah'a ve Peygamberine inananlardır. Bazı işleri için senden izin isterlerse, içlerinden dilediğine izin ver. Allah'tan onların bağışlanmalarını dile. Allah şüphesiz bağışlar, merhamet eder. Peygamberin çağrısını kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. Allah, içinizden sıvışıp gidenleri şüphesiz bilir. O'nun buyruğuna aykırı davrananlar, başlarına bir belanın gelmesinden veya acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar." (Nur. 62-63)

Bununla birlikte, işin başlangıcında münafıkların bir kısmı hendek kazma işinden geri durdular. Diğerleri ise çalışmak için gittiler. Fakat kazma işine başladıktan sonra geri dönmeleri daha kötü bir etki yaptı. Çünkü başladıktan sonra çekip gitmeleri, orada çalışmakta olan mü'minlerin güçlerini zayıflatıyordu, îş gerçekten de çok zordu. Fakat sadık mü'minler hendek kazma işinde bütün çabalarını sarfettiler. Hz. Peygamber de, onlarla birlikte hendek kazıyor ve olanca gücüyle çalışıyordu. Öyle ki, mübarek vücudu toz toprak altında kalıyordu. îşi gev-şetenlerin gayreti, onu işten alıkoymuyor* azmini kırmıyordu. Mü'minlerin: "Sen çalışma ey Allah'ın Resulü biz senin yerine çalışırız" elemelerini de kabul etmiyordu. Davranışlarıyla, kendisinin de sevap kazanma hususunda onlardan geri kalmayacağını göstermiş oluyordu.

Hendek kazma işi gerçekten zor ve yorucu bir işti. Fakat mü'minler bu işe sevinç ve istekle sarılmışlardı. Çalışırken şiirler söylüyorlardı. Hz. Peygamber de onların şiiirlerinin son cümlelerine katılıyor, müzminleri harekete getirecek sözler söylüyordu. Rivayete göre o şöyle buyurmuştur: "Allah'ım! Gerçek hayat ahiret hayatıdır. Ensar ile muhacirleri bağışla." Onun bu sözleri mü'minleri gayrete getiriyor, onların hislerine tercüman oluyordu.

Mü'minler şu şiirleri söylüyorlardı:

"Bizler Muhammed'e biat ettik.

Hayatta kaldığımız sürece müslüman kalacağız."

Okudukları şiirlerden biri de şu idi:

"Andolsun ki, sen olmasaydın ey Resul, biz doğru yolu bulamazdık.

Doğruyu söyleyemez, sadaka veremez, namaz kılamazdık.

Rabbimiz üzerimize huzur indirsin.

Düşmanla karşılaştığımızda bize sebat versin

Düşmanlar bize hücum ettiler.

Onlar bize fitne vermek istediler Biz yanaşmadık."

Hendek kazarken mü'minler, gerçekten de büyük zorluklarla karşılaşmışlardı. Çünkü bu işe çok şiddetli bir günün sabahında başlamışlardı. Bu işi sahabileri arasında paylaştırmıştı.

Her bir sahabiye belirli uzunluktaki bir yeri kazmalarını emretmişti. Ancak hendek kazma usulünü müslümanlara telkine-den selman Farisi'yi, sahabiler paylaşamamışlardı. Her grubun Selman'ın kendilerine katılmasını istemeleri karşısında Hz. Peygamber: "Selman bizim ehl-i Beytimizdendir" diyerek ihtilafa son vermişti.

Bu iş gerçekten de zordu. Mü'minlerin yeter miktarda azıkları da yoktu. Çünkü sahabilerin çoğunluğu işlerini bırakarak hendek kazma işiyle meşgul olmuşlardı. Hem zor bir işle uğraşıyor, hem de açlıktan kıvranıyorlardı. Ama kalplerdeki iman bütün zorlukları azaltır, şiddetleri hafifletir. Sabır, dayanma gücünü artırır. Allah'ın gözetmesi ve koruması, her türlü şiddet ve sıkıntının üstündedir. İbn. İshak ve diğer rivayetçilerin anlattıklarma göre, o zorlu işin yapıldığı esnada Hz. Peygamber, birçok harikalar ve mucizeler göstermiştir. Hatta sahabilerin çoğu da olağanüstü şeyler göstermişlerdi. Fakat Hz. Peygamber onların başındaydı. İbn ishak der ki: Hendek kazma işinde Hz. Peygamberin nübüvvetini güçlendirici olağanüstü bazı olaylar olmuş ve müslümanlar da bu harikaları gözleriyle açık bir şekilde görmüşlerdi. Mesela Cabir bin Abdullah'ın anlattığına göre, kendisi hendeği kazarken bir ara büyük bir kaya parçasıyla karşılaşmış ve bütün çabalarına rağmen onu bir türlü kıramamıştı. Bunun üzerine durumu Hz. Peygambere bildirdi. Hz. Peygamber su kabının içine tükürdü ve sonra da Cenab-ı Allah'ın nasib ettiği şekilde dua etti. Arkasından kabdan bir miktar su alarak o büyük kaya parçasının üzerine serpti. Cabir, şöyle diyor: "Onu hak ile

peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, o büyük kaya parçası çatlayıp dağılmaya başladı. Sonunda bir kum yığını haline geldi."

Bir başka rivayette de, îbn İshak şöyle der: Selman el-Fa-risi'nin anlattığına göre, o, hendek kazarken büyük bir kaya parçasıyla karşılaşmış. Bir türlü o kayayı kıramamış ve yerinden oynatamamış. Selman şöyle demiş: "Ben o kaya parçasıyla uğraşırken Resulullah (sav) benim yakınımdaydı. Kaya parçasıyla uğraştığımı ve ter döktüğümü görünce yanıma geldi. Kazmayı elimden alıp kayaya bir darbe vurdu ve kazmanın altından büyük bir kıvılcım çıktı. Sonra ikinci kez kayaya vurdu ve yine aynı şekilde kazmanın altından bir kıvılcım çıktı. Üçüncü kez kayaya vurduğunda yine aynı şey oldu. Dedim ki: "Anam babam sana feda olsun. Şu kazmanın altından çıkan parlaklık neydi ey Allah'ın Resulü?" Bana cevaben şöyle buyurdu:" Sen onları gördün mü ey Selman?" "Evet" dedim. Yine bana şöyle karşılık verdi: "Birinci parlaklık ile Cenab-ı Allah bize, Ye-men'in fethini, ikinci kez gördüğün parlaklık ile de Şam ve Mağrib ülkelerinin fethini nasip etti. Üçüncü kez gördüğün parlaklık ile de doğu ülkelerinin fethini nasib etti."

Birbirine uymayan bu iki rivayette de kaya parçasının görüldüğü ve Hz. Peygamber tarafından parçalandığı kabul edilmektedir. Rivayetlerden ilkini Cabir, ikincisini de Selman el-Fa-risi nakletmiştir. Her ikisinde de Hz. Peygamberin izhar ettiği bir mucize vardır. Birinci rivayete göre Hz. Peygamber kendi tükrüğüyle karışık suyu kayaya serperek onu eritmiş ve adeta kum yığını haline getirmiş, ikinci rivayete göre de onun vurduğu darbelerle Cenab-ı Allah ümmetinin Yemen ve ötelerini, Şam ve öteleriyle birlikte Mağrip ülkelerini, üçüncü vuruşuyla da doğu ülkelerini Hind ve Çin mıntıkalarını fethedeceklerini önceden haber vermiştir.

Biz mucizeleri inkar etmiyoruz. Hele Hz. Peygamberin gösterdiği mucizeleri inkar etmemiz mümkün değildir. Ancak burada şunu vurgulamamız gerekiyor: Cenab-ı Allah'ın, elçisi Hz. Muhammed (sav) vasıtasıyla ortaya koyduğu bu mucizeler, O'nun insanlığa meydan okuduğu mucizeler değildir. O'nun, insanlığa meydan okuduğu en büyük mucizesi Kur'an-ı Ke-rim'dir. Bütün alemlere meydan okuyarak O'nun bir benzerini getirmelerini istemiştir. İnsanlar ve cinler birbirlerine destek olsalar bile Kur'an-ı Kerim'in bir benzerini getirmeleri mümkün değildir!

Açlık ve Yemek

Daha önce de belirttiğimiz gibi, hendek kazma işi, aslında çok zorlu ve zahmetli bir iş olduğu için, mü'minler bu işi yaparken büyük güçlüklerle karşılaşmışlardı. Özellikle Medine'den uzak oldukları için çok büyük bir açlık belasıyla karşılaşmışlardı. Ayrıca rızıklarını temin etmek için çalışacak zamanları da kalmamıştı. Kazı işini bırakacak durumda değillerdi. Açlıkla karşılaşmışlardı ama Allah yolunda cihad etmek, nefislerin gıdasıdır. Bu uğurda bedenleri yorulsa ve halsiz düşse de, umurlarında değildi. Çünkü onlar Allah katındaki sevap ve mükafatları istiyorlardı.

Hz. Peygamber sabır ve metanetle açlığa dayanma hususunda ümmeti için en güzel bir örnektir. Öyle ki, hendeği kazarken açlığın şiddetine dayanabilmek için karnına taş bağlamıştı. Buhari, Cabir 'in hendekte karşılaştığı büyük kaya parçasına dair söylediklerini şöyle rivayet eder: "Hendek gününde bizler, bir çukur kazıyorduk. Büyük bir kaya parçasıyla karşılaştık, çok sertti, kıramıyordum. Arkadaşlar Hz. Peygambere giderek: "Ey Allah'ın Resulü hendekte bir taş çıktı, onu kıramıyoruz" dediler. Hz. Peygamber karnına taş bağlamış olduğu halde taşa doğru yürüdü. Biz o halde hiç bir şey tatmadan, yemeden içmeden üç gün süreyle hendekte çalıştık." Evet, sahabiler işte böyle bir açlıkla karşı karşıyaydılar, ama yine de dayanıyor ve ancak çok dindar ve metin kimselerin yapabileceği gibi gayret sarfedi-yorlardı. Hendek gününde, az miktardaki yemekle çok sayıdaki sahabilerin karınlarını doyurdukları konusunda birçok mucizeler görülmüştür. İbn İshak, Hz. Peygamber sayesinde, yemeğin bereketlendiğine dair iki rivayet nakletmektedir:

1- Beşir'in kızının hurmalarının bereketlenmesi: İbn İshak bunu şöyle nakleder: "Beşir bin Sad'ın kızı dedi ki: Annem Antre binti Reuaha bana bir zenbil hurma verdi. Sonra dedi ki: "Kızım, bu hurmaları baban ile dayın Abdullah bin Revaha'ya götür, bunu yesinler. Ben hurmaları alıp onlara götürürken Re-sulullah'a uğradım. Ondan dayım ve babamı sordum. Bana: "Gel kızım,

yanındaki nedir?" diye sordu. Hurma getirdiğimi söyledim. Onu annemin, babam Beşir bin Sad ile dayım Abdullah bin Revaha'ya yemeleri için gönderdiğini belirttim. Resu-lullah, hurmaları kendisine vermemi istedi. Ben de avucuna boşalttım. Ama hurmalar onun avucunu bile doldurmadı. Sonra bir bez getirmelerini emretti. Sahabiler bir bez getirdiler. Hurmaları bezin üzerine yaydı ve bir dua okudu. Bunun üzerine bezin üzerindeki hurmalar çoğalmaya başladı. Sonra da hendekte çalışanları çağırmaları için bir adama emir verdi. O adam da hendekte çalışmakta olan sahabilere seslenerek hurma yemeleri için gelmelerini istedi. Orada çalışanların hepsi hurmanın etrafına gelip toplandılar, yemeye başladılar. Hurmalar yendikçe artıyordu. Bütün çalışanlar doyduktan sonra, yine de hurmalar o bezin etrafından dökülüyordu"

2- İbn İshak, Cabir bin Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: t(Benim zayıf bir oğlağım vardı. Bunu Resulullah için kesip yemek yapsak diye düşünmüştüm. Hanımıma emir verdim . Bizim için biraz arpa öğüttü, arpa unuyla ekmek yaptık. Sonra da oğlağı kestim ve Resulullah için pişirdim. Akşam olunca Resulullah (sav) hendekte çalışan sahabilerle birlikte işi bıraktı. Ben de: "Ya Resulullah! Senin için bir oğlak kestik. Onu yemek yaptık. Rızan olursa evimize gelmeni isterim" dedim. Ben sadece Resulullah'ın gelmesini istemiştim. Bu teklifi kabul etti. Sonra orada bulunan sahabilere de seslenerek, onların da evimize gelmelerini istedi. Ben, yemeğin yetmeyeceğinden korktuğum için "Allah'tan geldik ve O'na dönücüyüz" dedim. Hz. Peygamberle, beraberindeki sahabilerin tümü evimize geldiler. Oturdular, yemeği Önlerine koyduk. Hz. Peygamber yemeğin üzerine bereket duası okuyup besmele çekti ve yemeye başladı. Beraberindeki sahabiler de onunla birlikte yemeye başladılar. Bir grup yemeği yeyip kalkıyor; arkasından ikinci grup geliyordu. Böylece hendekte çalışanların tümü doyup kalktılar. O cılız oğlak, hepsini doyurmuştu."

Bu rivayetlerin ikisi de, Hz. Peygamber tarafından o gün izhar edilen bir mucizeyi bildirmektedirler. Bu anlattıklarımızdan başka, Hz. Peygamberin nice mucizeleri vardır. Örneğin hicret yolunda iken Ümmü Mabed'in evine uğramış, onun sofrasında yemek yemiş ve buna benzer bir mucize daha izhar etmişti. Ayrıca bu rivayetler Hz. Peygamberle beraberindeki sahabilerin az yemekle ne kadar zorlu işler başardıklarını ve açlık musibetiyle mübtela olduklarını da gösteriyor. Yine bu rivayetler çok önemli bir hususa da işaret ediyorlar. Müslümanlar arasında yardımlaşma duygusu hakimdi. Birbirlerinden ayrılmıyorlardı. Birisi bir yerde yiyecek görünce, tek başına yemiyor, diğer

kardeşlerini de davet ediyordu. Hz. Peygamberin getirdiği hidayeti ve hikmeti sayesinde mü'minler, birbirlerine yardımcı olma faziletini de öğrenmişlerdi.

Düşmanla Karşılaşma

Kureyşliler'le beraber Kinane, Tihame ve Habeşli kabileler büyük bir yekun teşkil ederek Medine'ye doğru yol almaya başladılar. Cüruf ile Zegabe denilen yerler arasındaki Revme mıntıkasında konakladılar. Gatafanhlar'la beraberindekilerse, Uhud tarafında konakladılar. Kureyşliler'in sayısı dört bini buluyordu. Kendileriyle müttefik olan diğer gayrı müslimlerin sayısı ise altı bine ulaşıyordu. Ancak bu gurupların kumandanları ayrı ayrıydı. Kureyşliler'e Ebu Süfyan bin Harb kumanda ediyordu. Gatafanlılar ise Uyeyne bin Hısm'ın kumandası altındaydılar. Mes'ud bin Rahile'nin kumandası altındaki Eşca kabilesi de dörtyüz kişi kadardı. Süleym oğulları ise yediyüz kişi olup Süfyan bin Abdü Şems'in kumandası altındaydılar.

Bu gelen müşrik ordusunun hepsi için tek bir plan uygulayacak ve herkesin kendisine uyacakları bir tek kumandanları yoktu. Her kavmin başında kendilerinden olan bir kumandan vardı. Bu, kavimler için aslında faydalı bir şeydi. Ama ortada hepsi için ortak taktik belirleyecek olan bir kumandanın bulunması gerekiyordu. Fakat yine de bunlar ihtilafa düşmemişlerdi. Çünkü hepsi birlikte Medine'ye gelmişler, fakat topluca ya da dağınık bir şekilde medine'ye hücum etme imkanını bulamamışlardı. Bu da onların hezimete uğramalarına sebeb olmuştu. Çünkü Cenab-ı Allah rüzgar estirerek ve müşriklerin kalblerine korku salarak mü'minlere yardım göndermişti. Bunlar Medine'ye saldıracaklarını zannederek gelmişlerdi. Mü'minlerin kökünü kazıyacaklarını, kadınlarını esir alacaklarını tahmin ediyorlardı. Fakat müslümanlar tarafından kazılan hendek, onların doğrudan doğruya Medine'ye girmelerini engellemişti. Daha önce böyle bir şeyle karşılaşmamış oldukları için bunun bir Arap planı olmadığını biliyorlardı. Bu sebeple Muhammed ile ashabına saldırmanın pek kolay olmadığını görmüşlerdi. Yeniden bir plan kurmak ihtiyacında olduklarını anladılar. Medine'ye girmek için başka bir yol ve

geçit aradılar. Çünkü kendileri gibi kalabalık bir ordunun bu hendekten Medine'ye geçmesine imkan yoktu.

îşte bu esnada dağınık müşrikleri bir araya getirmiş olan Huyey bin Ahtab harekete geçti. Her ne kadar müşrikler tek bir kişinin kumandası altında olmasalar da Huyey onları birleştirmek için çalıştı. Kurayza Oğulları'nın kendilerine katılacağını söylemişti. Böylece onlar mü'minlerin başına bir bela getireceklerini zannetmişlerdi. Huyey mü'minleri arkadan kuşatmak ve böylece müşriklerin Medine'ye girmeleri için geçit sağ-' lamak maksadıyla işe girişti. Müşrikler üstten, Kurayza Oğulları da alttan vuracaklardı. Fakat kurayza Oğulları öyle savaşçı kimseler değillerdi. Yaşamaya tutkundular ve yahudilere benziyorlardı. Nitekim onlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Onların hayata diğer insanlardan daha düşkün olduklarını görürsün" (Bakara: 96) Huyey bin Ahtab, Kurayza Oğulları'nm lideri olan Kab bin Esad El Kurazi'nin yanına gitti. Kab, Hz. Peygamberle muahede yaparak ona saldırmamaya söz vermişti. Başlangıçta Kab, Huyey bin Ahtab'ı

şiddetle reddetmiş ve: "Sen uğursuz bir adamsın. Ben Mu-hammed'le muahede yaptım. Aramızda yapılan muahedeye riayetsizlik etmeyeceğim. Çünkü ondan vefakarlık ve sadakatten başka bir şey görmedim." demişti. Huyey, onun yiğit bir adam olduğunu söyledikten sonra kendisine kapıyı açmıştı.

Şimdi de olanların ne şekilde cereyan ettiğini, nefisleri nasıl etkilediğini anlatalım. Huyey şöyle demişti: "Yazıklar olsun sana ey Kab! Ben sana zamanın şeref ve onuruyla, engin bir denizle geldim. Kureyş'le birlikte geldim. Onların başlarında kumandanları ve liderleri vardır. Önde gelen insanlarıyla birlikte Revme'de, sellerin birleştiği yerde konakladılar. Gatafanlılarla birlikte sana geldim. Başlarında kumandanları ve efendileri vardır. Onlar da Uhud'un bir yanıtta konakladılar. Muham-med ile beraberindeki müslümanların kökünü kazımadıkça buradan ayrılmama hususunda bana söz verdiler ve benimle akidleş tiler."

Kab, ona şöyle cevap verdi: "Vallahi sen bana zamanın zilletiyle geldin. Suyu tükenmiş bir bulutla geldin. Oysa ben Muhammed'den, vefakarlık ve sadakatten başka bir şey görmedim."

Huyey onu birtakım sözlerle kandırmaya çalıştı. Sonunda Kab, onun sözlerine kulak vermeye ve isteklerini yerine getirmeye başladı. Böylece yahudinin karekteri açığa çıkmış oluyordu. Çünkü yahudiler hiçbir ahde, şeref ve kerametle yaklaşmaz, verdikleri sözde durmazlar. Onlar sadece korktuklarında sözlerini yerine getirirler. Huyey, kuvvetin Kureyşlilerde olduğu hususunda onu ikna edip geleceğini teminat altına alınca, Kab ona uydu: Huyey şu garantiyi vermişti: "Eğer Kureyşli-lerle Gatafanlılar Muhammed'e bir darbe indirmeden geri dönerlerse, ben de seninle birlikte kalene girerim. Sana gelecek darbelere seninle birlikte göğüs gererim."

Kab, onun bu sözleriyle tatmin olmuş ve ahdi bozmuştu. Zaten sözünde durmamak onun yapısında olan bir şeydi. Daha Önce Hz. Peygamberle yapmış olduğu anlaşmaya riayet etmişti, ama bu korkusundan dolayı olan bir şeydi. Düşmanlık onun nefsine uygun bir huy idi. Bunun üzerine Kurayza oğulları Mekke taraflarından gelen düşman gruplarına katıldılar. Bu da Huyey ile Kab arasında yapılan konuşma neticesinde gerçekleştirilmişti. Huyey, bu katılma haberini kureyşliler ve be-raberindekilere ulaştıracaktı. Fakat bu haber kısa sürede Hz. Peygamber'e ulaştı. O tetikte durduğu için, hep tedbirli davranıyordu. Bu haberin gerçekliğini araştırdı. Emin olmak istedi. Çünkü haber, gözle görmek gibi değildir. Bunun üzerine Kurayla Oğullarına Evs ve Hazreç kabilelerinin liderleri olan Sad bin Muaz ile Sad bin Ubade'yi gönderdi. Revaha oğlu Abdullah'ı da yanlarına verdi. Onlara: "Gidin ve Kurayza Oğullarının bu durumlarının gerçek olup olmadığına bakın. Eğer gerçek ise bize bir işaret verin ki, bilelim. Eğer gerçekse bunu insanlar arasında yaymayın. Çünkü duyanları ümitsizliğe düşürebilir. Eğer bu haber yalansa ve onlar ahde vefa göstermişler-se, bunu da insanlar arasında açıkça ilan edin" demişti.

Bu araştırmacılar Kurayza Oğullan'na gittiler. Onların çok rezil ve kötü bir durumda olduklarını, Hz. Peygambere hıyanet yaptıklarını gördüler. "Muhammed'le aramızda bir söz ve anlaşma yoktur" diyorlardı. Bunun üzerine Sa'd bin Muaz, kendini tutamayıp onlara ağır sözler söyledi. Onlar da kendisine cevap verdiler. Sad bin Ubade, Sad bin Muaz'a şöyle demişti: "Onlarla sövüşmeyi bırak. Bizimle onların arasında meydana gelen şey sövüşmekten daha aşağıdır."

Her iki Sad da, Hz. Peygamberin yanına döndüler. Kurayza-hlar'm hıyanetlerini

işaret yoluyla ona bildirdiler.

Müşrikler üst ve yahudiler de alt taraftan geldiler. Münafıklar ise müslümanların aralarında konuşuyor ve mü'minlerin azimlerini gevşetmeye çalışıyorlardı. Nitekim kalplerine iman tam yerleşmemiş olan yeni müslümanların içlerine birtakım şüpheler düşmüş ve Allah hakkında türlü zanlarda bulunmaya başlamışlardı. Hatta bazı zayıf imanlılar, gayrı müslimlerin şu sözlerini dillerine dolayarak: Muhammed bize, Kisra ile Kay-ser'in hazinelerini elde edeceğimizi va'd ediyordu. Oysa bugün hiçbirimiz dışarıya defi hacete bile gitme hususunda güven göremiyoruz. Kendi nefsimizi emniyet içinde bulamıyoruz.

Yine bazı zayıf imanlılar cepheden ayrılmak için izin istiyor ve: "Evlerimiz düşmana karşı açıktır. îzin ver de evlerimize dönelim ya Resulullah" diyorlardı.

Kur'an-ı Kerim o korkulu durumda nefislerin durumunu ve kalplerdeki duyguları şu şekilde tasvir ediyor:

uEy inananlar Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani bir zaman size ordular gelmişti de, biz onların üzerine bir rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görmektedir. Hani onlar üstünüzden ve alt tarafınızdan gelmişlerdi. Gözler kaymış, yürekler hançereye dayanmıştı. Allah hakkında türlü zanlarda bulunuyordunuz. îşte orada mü'minler denenmiş, şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı. Münafıklar ve kalblerinde hastalık bulunan kimseler; "Allah ve Resulü bize sadece boş vaadlerde bulundu" diyorlardı. Onlardan bir grup da şöyle demişti: "Ey Yesrip halkı, artık size duracak yer yok, dönün. Onlardan diğer bir topluluk ise: Evlerimiz açıktır" diyerek peygamberden izin istiyordu. Oysa onlar(ın evleri) açık değildi. Sadece kaçmak istiyorlardı. Eğer (Medine'nin) her yanından onların üzerine giril(ip saldırıl)saydı ve kendilerinden karışıklık çıkarmaları istenseydi, bu harekete katılırlardı. Bunu yapmakta fazla gecikmezlerdi. Oysa arkalarına dön(üp kaç)mayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen sözden sorumlu idiler. De ki: "Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmak size fayda vermez.. Kaçsanız bile pek az bir zaman yaşatılırsınız (sonunda yine ölürsünüz). De ki: 'Allah size bir kötülük dilese veya bir rahmet istese, O'na karşı kim koruyabilir? Allah'tan başka dost ve yardımcı da bulamazsınız" Allah, içinizden sizi alıkoyanları ve kardeşlerine: "Bize gelini Zorlanmadıkça savaşa gitmeyin"

diyenleri bilir. Kalplerine korku gelince, ölüm baygınlığı geçiren kimse gibi gözleri dönerek, sana baktıklarını görürsün. Korkulan gidince iyiliğinize olanı çekemeyip sivri dilleriyle sizi incitirler. Onlar, (içtenlikle) inanmamışlar, bu yüzden Alah onların işlerini boşa çıkarmıştır. Bu, Allah'a göre kolaydır. Onlar düşman birliklerinin gitmediklerini sanıyorlardı. Bu birlikler tekrar gelmiş olsalardı, kendilerini çöllerde bedevilerin yanında bulunup sadece sizin haberlerinizi (başınıza gelecek olayları) sormayı dilerlerdi. İçinizde bulunsalar dahi pek az dövüşürlerdi. Ey inananlar! Andolsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Resulullah en güzel örnektir. Mü'minler (düşman) orduları(nı) gördükleri zaman (korkmadılar): "Bu Allah'ın ve Resulünün bize uaadettiği şeydir. Allah ve Resulü doğru söylemiştir dediler. Bu, onların ancak imanlarını ve teslimiyetlerini arttırdı. Müminlerden öyle erkekler var ki, Allah'a verdikleri sözde durdular. Kimi bu uğurda canını vermiş, kimi de, beklemektedir. Sözlerini asla değiştirmemişlerdir. Bu sebeple Allah doğruları doğruluklarıyla mükafatlandırır, ikiyüzlüleri de dilerse azap-landırır veya tevbelerini kabul eder. Şüphesiz Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir. Allah, inkar edenleri kinleriyle geri çevirdi, bir hayra eremediler. Savaşta inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah güçlüdür, üstündür. Kitap ehlinden onlara yardım eden (Kurayza yahudijlerini de kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü. (Onlardan) bir kısmını öldürüyordunuz bir kısmını da esir alıyordunuz. Onların topraklarını, evlerini ve mallarını ve henüz ayak basmadığınız bir toprağı size miras verdi. Allah, her şeye kadirdir." (Ahzab 9-27)

tşte bu ayet-i kerimelerde, o korkunç durumda mü'minlerin ruhi halleri çok ince bir şekilde tavsif edilmektedir. Bütün bu olumsuz şartlar karşısında, Hz.Peygamberin iradesi ve azmi zayıflamadı. Aksine O, Allah'ın yardımına inandığı için tedbirini alıyor, Peygamber azmi ile hazırlığını yapıyordu. Onun azim ve sebatı beraberindeki mü'minler için büyük bir örnek teşkil etti.

Hz. Peygamber, savaşa üç bin kişiyle çıktı. Kurayza Oğullarının gözleri önünde durmaları ve mücahitlerin kadınlarıyla çocuklarından endişe etmemeleri için çocuklarla kadınların sağlam binalarda saklanmalarını emretti. Ayrıca Medine'de yahu-dilerin baskınlarını önlemek için, Seleme bin Eşlem kumandasında yüz kişilik bir bekçi heyeti bıraktı. Yine Harise kumandasında üçyüz kişilik ikinci bir bekçi heyeti daha bırakmıştı. Bütün bunlar, müşriklere karşı aldığı tedbirler

cümlesinden-di. Onlara karşı tedbir alması gerekiyordu. Çünkü harp bir hiledir. "Onlar düzen kurarken, Allah da düzenlerini bozuyordu. Allah düzen yapanların en iyisidir (O kendisine karşı tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir.)" (Enfal 30)

Hz. Peygamber, müşrikleri birbirlerinden kopararak, bazı dünyevi faydalar karşılığında tamahlandırmak ve aralarındaki irtibatı koparmak istedi. Bu maksatla Gatafanhlarla beraberindeki Necidlileri tamahlandırmaya yöneldi. Uyeyne bin Hısm ile Haris bin Avf a haber yolladı. Barışıp geri dönmeleri karşılığında, Medine ürünlerinin üçte birini kendilerine vereceğini söyledi. Onlar da tamahlanarak bu şartı kabul ettiler. Kendi adlarına Hz.Peygamber'e bir mektup gönderdiler. Ancak Hz. Peygamber bu sözünü bir sulh kararı olarak yazıya geçirmedi. Çünkü ürün sahiplerine danışmadan bu konuda kesin karar verme imkanı yoktu. Bunu ürün sahiplerine bildirdiğinde, E vs kabilesinin lideri Sad bin Muaz ile Hazrec kabilesinin lideri Sad bin Ubade şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resulü! Bu senin düşünerek yaptığın bir şey mi yoksa Allah'ın emri mi?" Hz. Peygamber şöyle cevap verdi: "Hayır Allah'ın emri değildir. Bunu kendi görüşümle yapıyorum.. Ancak Arapların size tek bir elden saldırdıklarını ve her taraftan üzerinize çullandıklarını gördüğüm için onların bir dereceye kadar güçlerini kırmayı arzuladım"

Sa'd bin Muaz dedi ki: "Ey Allah'ın Resulü! Daha önce biz de onlarla birlikte Allah'a ortak koşuyor ve putlara tapıyorduk. Barış anlaşması yapmak istediğin bu kimseler, Medine ürünlerini ancak satın alarak elde edebileceklerini ümit ediyorlardı. Şimdi Allah bizleri islamiyet'le şereflendirdikten ve bizleri doğru yola kavuşturduktan, bizi ve seni islamiyet'le güçlendirip onurlandırdıktan sonra, mallarımızı bunlara verecek misin? Vallahi bizim bu barışa ihtiyacımız yoktur. Cenab-ı Allah, bizimle onlar arasındaki hükmünü verinceye kadar, onlara kılıçtan başka bir şey vermeyiz^ Bunun üzerine Hz. Peygamber: "Senin dediğin gibi olsun" dedi. Sad bin Muaz da, Gatafanlı-lar'm göndermiş oldukları mektubu alıp parçaladı. Böylece barış yapma arzusu nihayete ermiş oldu. Bu barış müşaveresi iki önemli hususu ifade etmektedir:

1- Hz. Peygamber ashabının azim derecesini öğrenmiş, düşmanlarıyla karşılaşmak arzusunda olduklarını anlamıştı.

2- Bu barış arzusu, Gatafanlılar'la beraberindeki kabileleri tamahlandırmıştı. Tamah ise, yerleştiği kalpteki azmi gevşetir. Bu sebeple onlar savaşın uzamasından dolayı bıkıp usanmışlar, Kureyşlilerle aralarında ihtilaf başgöstermişti. Hiçbir şey yapmadan ve hiçbir şey elde etmeden geri dönmek istemişlerdi.

Bu barış vaadi ile Hz. Peygamber, Kureyşliler'le beraberlerinde gelen Arapları birbirlerinden koparmış oluyordu. Geriye yahudilerle müşriklerin birbirinden koparılması kalıyordu. Ce-nab-ı Allah bu işi üstlenmeyi, isteyerek kabul eden birini göndermişti. Gatafanlılar'dan Nuaym bin Mes'ud Hz. Peygam-ber'in yanına gelerek: "Ya Resulullah! Ben müslüman oldum. Kavmim benim müslüman olduğumu bilmiyor. Sen bana dilediğini emret" demişti. Hz. Peygamber de ona şu cevabı vermişti: KSen artık bizden birisin. Elinden geldiği kadar düşmanlarımızı birbirinden kopar. Çünkü savaş hiledir." Bunun üzerine Nuaym bin Mes'ud, Hz. Peygamber'in yanından kalkıp Ku-rayza Oğulları'nm yanına gitti. Cahiliyet devrinde onların dostu ve içki sofralarının ayrılmaz bir üyesiydi. Şöyle dedi: "Ey Kurayza Oğulları, benim sizleri ne kadar sevdiğimi bilirsiniz. Aramızdaki dostluğu idrak edersiniz. Kureyşliler'le Gatafanlı-lar sizler gibi değildirler. Bu şehir, sizin şehrinizdi. içindeki mallar sizin mallarınız, çocuklar ve kadınlar, sizin çocuklarınız ve kadınlarınızdır. Buradan ayrılıp başka yere gidemezsiniz. Kureyşlilerle Gatafanlılar sadece Muhammed ile ashabına karşı savaşmak için buraya gelmişlerdir. Sizler ise, kalkmış onlara destek oluyorsunuz. Onların yurdu başka bir yurttur. Mallarıyla çocukları başka bir yurttadır. Müslümanlarda bir panik görürlerse kazanırlar, ama böyle bir hezimet ve panik değil, mukavemet görürlerse, çeker, kendi yurtlarına giderler. Sizinle Muhammed'i başbaşa bırakırlar. Oysa siz desteksiz kaldığınız takdirde Muhammed'le baş edemezsiniz. Siz müs-lümanlarla vuruşmayın;* müşriklerle el birliği etmeyin. Ancak Kureyşliler'in önde gelen şahıslarını kendi yanınıza rehin olarak alırsanız, bu, sizin için güvence olur ve bu durumda onlar sizinle birlik olup Muhammed'e karşı savaşırlar. Başarıyı da ancak böylelikle elde edebilirsiniz. Benim size önerim bunlardan ibarettir!"

Her ne kadar kendilerini Kureyşliler'den koparmak maksadıyla yapılmış olsa da bu, gerçek bir uyarıydı. Yalan değildi. Nuaym bin Mes'ud daha sonra Kurayzalılar'ın yanından ayrılıp Kureyşliler'in kumandanı Ebu Süfyan bin Harb'in yanına gitti ve dedi ki: "Ey Ebu Süfyan, sizi ne kadar çok sevdiğimi ve

Muhammed'den de ayrı olduğumu biliyorsunuz. Fakat size bir şeyi bildirmeyi üzerime görev bildim. Ancak bu nasihatimi gizli tutun."

Ebu Süfyan'ın, konuşulanları gizli tutacaklarına dair teminat vermesi üzerine Nuaym: "Biliyorsunuz ki, yahudiler Muhammed'e karşı yaptıkları ahde vefasızlıktan dolayı pişman olmuşlar ve bunu bildirmek üzere O'na bir elçi göndermişlerdir. Elçileri onlar adına Muhammed'e şöyle demiştir: Ey Muhammedi Kureyşli ve Gatafanlılar içinden önde gelen şahsiyetlerin bir kaçını rehin alıp sana teslim etmemizi ister misin? Sen de onların boyunlarını vur. Artık seninle birlik olalım ve Kureyşliler'le Gatafanlılar'ın köklerini kazıyalım! Onların bu önerilerini kabul ettiğini Muhammed de onlara bildirmiştir. Eğer yahudiler sizden rehin almak talebinde bulunurlarsa, sakın bir tek adamınızı bile onlara teslim etmeyin."

Nuaym, Ebu Süfyan'a böyle dedikten sonra çıkıp Gatafanlılar'ın yanma gitti ve Kureyş'e söylediklerinin aynısını onlara da söyledi.

Bu takvah ve idrakli müslümanin sözlerinden sonra Ebu Süfyan, İkrime bin Ebi Cehl'i Kurayzahlar'a göndererek bütün güçleriyle savaşa katılmaları isteğinde bulundu, ikrime onlara şöyle demişti: "Burası durulacak yer değildir. Atlarımız ve develerimiz helak oldu. Artık var gücünüzle savaşa katılın ki, Muhammed'in sonunu getirelim, aramızdaki davayı hal-ledelimV

O gün cumartesi günüydü. Kurayzalı yahudiler savaşmayacaklarına dair mazeret ileri sürdüler ve: (iBiz cumartesi günü bir şey yapamayız. Bildiğiniz gibi daha Önce bazılarımız cumartesi gününde böyle yaptıkları için belaya maruz kaldılar. Bu günde, Muhammed'e karşı sizinle savaşan kimselerin arasında yer almayız. Ancak elimizde bizler için güvence olacak adamlarınızı rehin verirseniz o zaman sizinle birlikte savaşır ve Muhammed'in sonunu getiririz. Eğer rehin vermezseniz, savaşın şiddetlenmesi anında kaçıp memleketinize gitmenizden ve bizi burada kendi başımıza bırakmanızdan korkarız. Muhammed bizim beldemizdedir. Biz yalnız başımıza onunla uğraşamayız. Onu yenecek gücümüz yoktur"

Kureyşliler, Kurayza Oğulları'nın kendileri için Kureyşli-ler'den rehin almak ve bu rehinleri Kureyşliler'in savaştan kaçmamaları için teminat olarak kullanmak

niyetinde olduklarını düşündüler. Kureyşli rehineleri de Kurayzalılar'm öldüreceklerini sandılar. Öte yandan Kurayzahlar da, Kureyşliler'in kendilerine teminat vermek istemediklerini anlamışlardı. Böylece Kureyşliler'le Kurayzalılar'm irtibatı koparılmış oluyordu. îki taraf da birbirine olan güvenlerini yitirmişti. Ama bütün bunlara rağmen, her iki taraf da azgınlık ve fesatlarını sürdürüyorlardı. Medine'deki müslümanlarm kadınlarıyla çocuklarının muhafaza altına alındıkları hisarlarla kalelere casuslar gönde-riyorlardı. Hz. Peygamber'le Nuaym bin Mes'ud'un girişimleri neticesinde iki taraf arasındaki birlik ortadan kalkmasına rağmen, yine de Hz. Peygamber'e karşı duydukları düşmanlık onları bir arada tutmaya devam ediyordu. Kurayzahlar mü'minle-rin evlerine saldırma ve onların kökünü kazıma isteklerini hala taşıyorlardı.

Yahudi Casusları ve Hz. Peygamber'in Ailesi Hz. Peygamberin halası, Abdulmuttalib kızı Safiye, Hassan bin Sabit'in evinde bulunuyordu. Hassan savaşçı değildi. Kadınlarla çocukların başında muhafız olarak bulunuyordu O zamanlar hicap ayeti henüz nazil olmamıştı. Safiye şöylt demişti: "Yanımıza bir yahudi geldi. Kalenin etrafını dolaşıyor du. O esnada Kurayzahlar da müslümanlara karşı savaşmak taydılar. Resulullah'la aralarındaki muahedeyi çiğnemişlerdi. Abdulmuttalib kızı Safîye, bu yahudinin mü'minlerin kadın larıyla çocuklarının muhafaza edildikleri evleri göz altında tu tup dolaşmakta olduğunu ve Kurayzalılar'm da kendileriyle Hz. Peygamber arasındaki muahedeyi çiğnediklerini, bu yahu dinin de müslümanlarm durumlarını araştıran casus olduğu nu, Hz. Peygamberin ailesini kasdettiğini anlamıştı. Bunu] üzerine Safîye hazretleri, Şair Hassana şöyle demişti: "E Hassan! Bizi yahudilere karşı koruyacak kimse yok. Hz. Pey gamber cephede İslam düşmanlarıyla çarpışıyor. Onların cej. heyi bırakıp yanımıza gelecek imkanları yok. Başımıza bir dü{ man saldırısı geldiği takdirde, mü'minler bize yardıma gelemezler. Bu yahudi gördüğün gibi kaleyi gözetliyor ve etrafı ki laçan ediyor. Allah'a yemin ederim ki, bu adam bizim durumumuzu araştırıyor. Ben kaleden inip de şu yahudi casusunu öldüreceğim."

Şair Hassan dedi ki: "Ey Abdülmuttalib'in kızı, Allah seni bağışlasın. Yemin ederim ki, ben bu işe ehil değilim" Şair Hassan'ın anlattığına göre Safiye, eline bir direk almış sonra da kaleden inip o direği yahudinin kafasına vurarak, onu öldürmüştür. Tekrar kaleye döndüğünde, Hassana: uîn de onun üzerindeki teçhizatı ve eşyaları al. Erkek olmasaydı, ben kendim üstünü araştırır, eşyalarını ve teçhizatını yağmalardım" demiştir.

Hassan da ona: "Benim onu yağmalamaya ihtiyacım yoktur ey Abdülmutalib'in kızı" demiştir.

Bu kıssayı, Allah'ın aslanı Hamza'nın kızkardeşi olan Safî-ye'nin cesaretini göstermek, ya da Şair Hassan'in durumunu belirtmek için anlatmadık. Yalnız yahudilerin, Hz. Peygamberin ve sahabilerin yokluklarında onları gözetlemek ve fırsat bulduklarında onları ele geçirmek için ne kadar hırslı olduklarım bilmemiz için anlattık.

İki Ordu

Şirk ordusu, sayılarının ve teçhizatlarının çokluğuyla övünüyordu. Kendilerinin bütün Arapları kanatlan altına aldıklarını sanıyorlar, Kurayza Oğulları'yla ittifak kurarak Medine'yi arkadan kuşatacaklarını tahmin ediyorlardı. Müttefikleri vasıtasıyla Medine'yi yakıp yıkacaklarını düşünüyorlardı. Ama ittifaklarında zayıflık bulunduğunu, söz ve fikirlerinin bir olmadığını akıllarına getirmiyorlar di. Çünkü müşrik ordusunun kumandası, aynı kişide toplan-mıyordu. Dolayısıyla da, aynı anda ve planlı bir şekilde mü'minlere saldırmaları mümkün değildi. Bu haldeyken, sayıca üstün olmaları kendilerine bir fayda sağlamadı. Çünkü aralarında birlik olan ve birbirini destekleyen az bir kuvvet, sayıları çok olan dağınık kuvvetlerden daha üstündü. Müşriklerin, değişik kimselerin kumandası altında hareket etmeleri, onların orduları için temel bir eksiklikti.

Ayrıca Hz. Peygamber, sayıları altı bin kişiyi bulan Gatafan-lılara barış niyeti göstermiş, onlara Medine ürünlerinin üçte birini vereceği konusunda bir ihtimaden sözetmişti. Bu da Gatafanlılar'ın tamahlarım artırarak, güçlerini müşriklerden kopardı. Her ne kadar kesin bir barış vaadinde bulunmamış olsa bile, barış kapısını aralamıştı. Böylece Kurayzalılarla müşrikler arasındaki ittifak gevşemiş, taraflar birbirlerine olan güvenlerini yitirmişlerdi. Bu arada onlardan bazıları Medine içinde Hz.Peygamber ile sahabilerin evlerine saldırmak için fırsat kolluyorlardı. Casuslarını Medine'ye göndermişlerdi.

Müşriklerle beraberindeki kabilelerden oluşan ordunun durumu işte buydu, iman ordusu ise, şiddetli savaş durumuyla karşılaşınca içlerindeki münafıklarla, paniğe kapılan zayıf imanlıları aralarından uzaklaştırmışlar, saf ve temiz bir iman ordusu haline gelmişlerdi. Kur'an-ı Kerim'de arınmış olan bu iman ordusunun vasıfları şu şekilde açıklanmaktadır: "M W mirilerden öyle erkekler var ki; Allah'a verdikleri sözde durdular. Onlardan kimi adağını yerine getirdi. (Şehit oluncaya kadar çarpışacaklarını adamışlardı. Çarpıştılar ve şehit düştüler) kimi de (şehitlik) beklemektedir. Sözlerini asla değiştirmemişlerdir.'" (Ahzab:23)

Hendeğin Geçilmesi

Müşrik orduları hiç beklemedikleri bir şeyle, hendekle karşılaştılar. Daha önce böyle bir şey görmedikleri için, bu durum karşısında nasıl bir tedbir alacaklarını bilemediler. Dolayısıyla, bu yeni durum karşısında Medine'yi yıkıp müslümanların kökünü kazıma istekleri suya düşmüştü. Fakat buna rağmen, bazı' müşrikler Hendek'ten karşı tarafa geçmek için yol bulmuşlardı. Örneğin Ebu Cehil'in oğlu îkrime ile Mahzum Oğulla-rı'nın bir kısmı ve Amir bin Abdi vüd el-amiri el Arabi hendekten karşı tarafa geçmeyi başarmışlardı. Airir bin Abdivüd el-Amiri elArabi, son derece güçlü bir kimseydi. Bedir savaşına katılmış, ağır yara aldığı için Uhud savaşma katılamamıştı. Hendek savaşma yerini ve gücünü göstermek, öfkesini dindirmek ve öcünü almak için gelmişti. Çarpışmak için müslüman-lardan adam istedi. Hz. Ali ona karşı çıkmak istedi, ama Peygamber efendimiz iki defa Ali 'yi tutup bırakmadı. Amr, müs-lümanları karşısına gönderecek adamları olmadığını söyleyerek ayıplayınca, bu defa Hz. Ali duramadı, ona karşı atıldı.

Hz. Peygamber de ona engel olamadı. Karşı karşıya geldiklerinde, Hz. Ali onu hidayete davet etti ve şöyle dedi: "Ey Arar, sen daha önceleri Allah'a söz vermiştin. Kureyşliler'den bir adam seni iki şeyden birine davet ettiği zaman o şeylerin en hayırlısını kabul edeceğini söylemiştin. Öyle değil mi?" Amr, evet deyince, Hz. Ali bu defa ona şöyle dedi: "Ben seni Allah'a, Resulüne ve islam'a

davet ediyorum." Amr: "Benim buna ihtaya-cım yok" cevabını verdi. Hz. Ali ise: "Ben seni atından inmeye davet ediyorum" dedi. Amr sordu: "Niçin ey kardeşimin oğlu? Allah'a andolsun ki, ben seni öldürmek istemiyorum." Hz. Ali ona dedi ki: "Öyle ama, vallahi ben seni Öldürmek istiyorum."

Hz. Ali 'nin bu sözleri üzerine Am r Öfkelenerek atını mızrakla yaraladı ve öldürdü. Attan inip Ali ile karşılaştı. Öyle görülüyor ki, Hz. Ali at üzerinde değildi. Amr da, onunla at üzerinde değil; attan indikten sonra savaşmak istemişti. Sonra Ali'ye yöneldi ve karşılıklı hücuma geçtiler. Ali'ye bir darbe vurdu ve Ali i onu kalkamyla karşıladı. Bu darbe Ali'nin kalkanını parçalamış ve başından yaralamıştı. Bunun üzerine Ali de onun kürek kemiğine bir darbe vurarak onu öldürdü. Ali'nin darbeleri gerçekten şiddetliydi. Onu öldürünce müslümanlar tekbir getirdiler. Bunu işiten Peygamber efendimiz, Ali'nin onu öldürdüğünü anlamıştı. Ali sevinçle Hz. Peygamberin yanma geldi. Hattab oğlu Ömer ona: "Ey Ali! Onun zırhını yağ-malasaydın ya. Çünkü Araplar arasında onun zırhından daha iyi bir zırh yoktur" dedi. Hz. Ali ise ona: "Ben onu vurdum. Fakat o ardını bana döndü, ben de onun üzerindeki eşyaları yağmalamaktan utandım" diye cevap verdi.

Amr bin Abd-i Vüd, müşrikler arasında itibar sahibi bir kimseydi. Nitekim öldürüldükten sonra, müslümanlar tarafına bir miktar mal göndererek onun cesedini istediler. Hz. Peygamber ise, herhangi bir karşılık almadan cesedi onlara gönderdi ve: "O sizin olsun. Biz ölülerin bedelini istemeyiz ve yemeyiz" dedi. îşte hendeği geçenler bunlardı. Aralarında İkrime bin Ebi Cehlle diğerleri de vardı. Bazı rivayetlere göre Halid bin Velid de onlar arasında bulunuyordu. Bunlar Hz. Ali ile Amr bin Abd-i Vüd arasında geçen teke tek çarpışmayı görmüşlerdi. Gerçekten de Amr bin Abd-i Vüd hiç bir karşılaşmada ye-nilmemişti. Onun öldürüldüğünü görür görmez, tekrar hendekten atlayarak müşrik tarafına kaçtılar. Amr'ın öldürülmesinden sonra hiç kimse Hz. Ali'ye karşı çıkma cesaretini gösteremedi. Taberi'nin, Tarih'inde anlattığına göre, Nevfel bin Abdullah bin Mugire, hendeğe yuvarlanıp düşmüş ve mü'minler tarafından taş yağmuruna tutulmuştu. Bunun üzerine: "Öldü-recekseniz bari daha güzel bir şekilde öldürün" dedi. Hz. Ali hendeğe inerek onu orada öldürdü. Bir rivayete göre onu Zü-beyr bin Avvam öldürmüştür. Kureyşliler, öldürülmesinden sonra onun cesedini de mal karşılığında istemişlerdi. Hz. Peygamber yine herhangi bir karşılık almadan onun cesedini de iade etmiş ve: "Biz ölülerin parasını yemeyiz" demişti.

Mü'minlerin Evlerine Hücum

Dar bir yerden hendeği geçen kimselerin yaptıkları saldırıdan sonra kuşatma devam etti. O esnada müşriklerden iki kişi öldürülmüştü. Bunlar Manzum Oğulları kabilesinden Nevfel ile Amir Oğullarından Amr bin Abd-i Vüd idi. Bundan sonra müşriklerden kimse hendeği geçmeye cesaret edemedi. Fakat müslümanları ok yağmuruna tuttular. Müslümanlar da onlara karşılık veriyorlardı. Müşriklerden bir kişi müslümanlarm okuna hedef olup ölmüştü. Müslümanlardan da beş kişi şehit olmuştu. Altıncıları büyük sahabi Sad bin Muaz oldu. O, Ku-rayza Oğulları'na giden iki kişiden biriydi. Şiddet anında onların hainliklerini görmüşlerdi. Sa'd (r.a.) savaş meydanına, pek sağlam olmayan bir zırhla çıkmıştı. îki kolu açıktaydı. Müşriklerin attıkları bir ok onun kolundaki damarı kesmiş, hareketsiz hale getirmişti. Fakat kendisi Kurayza Oğullarının, hainliklerinin cezalarını görmeden ölmemek için Allah'a dua etmişti. Cenab-ı Allah onun duasını kabul buyurmuş ve bir süre daha yaşatmıştı. Sonunda Sa'd, Kurayza Oğulları'na hakem ölmüş ve artık hoşnut bir halde Cenab-ı Allah onun ruhunu teslim almıştı.

Mü'minlerle müşrikler arasındaki çatışma devam ediyordu. Sonunda müşrikler, önlerinde bulunan hendek nedeniyle mü'minlere ulaşamayacaklarını anladılar. Ali ve kardeşleri gibi sadık mü'minler de, hendeğin gerisindeydiler. Ellerinde parlayan kılıçları vardı.

Medine'nin alt tarafından müşrikler, Hz. Peygamberin evine saldırabilirlerdi. Bu, olsa olsa Kurayza Oğulları tarafından yapılabilecek bir işti. Müşrikler ancak onların bulunduğu yönden Medine'ye gelebilirlerdi. Zaten Kurayza Oğullan da bu amaçla muahedeyi bozmuş, intikam alabilmek için müşriklere o yolu açık tutmuşlardı. Maksatları, Nadir Oğullan ile Kaynuka Oğulları'ndan olan yahudi kardeşlerinin öcünü almaktı. Aslında Kaynuka Oğullan'yla Nadir Oğulları'ndan olan yahudiler mü'minlere mütecaviz davranıp ahdi bozduklarından ve Resu-lullah'a hıyanet ettiklerinden dolayı, Medine'den sürgün edilmişlerdi.

Ibn Kesir, Tarih'inde Ukbe bin Musa'dan naklen şöyle der: "Müşrikler Hz. Peygamberin evine bir kıta asker gönderdiler. Mü'minler gün boyunca onlara karşı direndiler. İkindi namazının vakti geçtiği halde, Hz. Peygamber ile beraberindeki sahabilerden hiçbiri ikindi namazını kılmamışlar di. Gece vakti müşrik kıtası geri dönmüştü. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle demişti: "Bizi ikindi namazını kılmaktan alıkoydular. Allah onların karınlarını kalplerini ve kabirlerini ateş ile doldur-sun\"

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre, Medine'deki mü'min evlerini muhafaza altında bulunduran mücahitler, Kurayza Oğulla-rı'nın hıyanetine uğramışlardı. Bu nedenle Kurayzalılar'a karşı durmuş ve direnmişlerdi. Sonunda Hz. Peygamber de, bu iyi yürekli mücahitlerin yanma gelmiş, onlara katılmıştı. Yahudi Kurayzalılar'ın saldırılarını püskürtmüş, dolayısıyla o hainler, müminlerin evlerine saldırıda bulunamamışlardı. Hz. Peygamber bu mücahitlere katılınca hendeğin korumasını diğer mü'min mücahitlere bırakmıştı. O mü'min mücahitler ki, Allah'a verdikleri sözde durmuşlardı. Sözlerini asla değiştirmemişlerdi. Her ne kadar Kurayzalı yahudiler amaçlarına ulaşa-mamışlarsa da, Medine'deki mü'min kadınlarla çocukları rahatsız etmişlerdi. Bu da büyük bir suçtu. Ahdi bozmuş ve selefleri olan Kaynuka Oğullan'yla Nadir Oğulları gibi sözlerinde durmamışlardı. Kendilerinden sonra gelecek yahudiler de bunlar gibi davranacaklardı. Bu da, mü'minlerin karşılaştıkları bela ve imtihanın şiddetlendiğini gösteriyordu. İşte bu sebeple mü'minler, ikindi namazıyla akşam namazını, akşam namazı vaktinde cem-i te'hir şeklinde kıldılar. Buharı, Cabir bin Abdullah'tan şöyle rivayet eder:" Hattab oğlu Ömer, Hendek'te gün balımından sonra geldi. Kureyşli kafirlere öfkeleniyor ve: "Ya Resulullah! Ben güneş batıncaya kadar ikindi namazını kılamadım" diyordu. Hz.Peygamber ona: "Vallahi ben de kılamadım" dedi. Bunun üzerine biz Resulullah (sav) ile aşağıya inip abdest aldık. Güneş battıktan sonra ikindi namazını kıldık. Ardından da akşam namazını eda ettik."

Bu olay savaş mazereti nedeniyle iki namazı bir arada kılmanın caiz olduğunu göstermektedir. Ahmed bin Hanbel, savaş mazereti, ya da başka mazeretler dolayısıyla iki namazı bir arada kılmanın caiz olduğunu söylemiştir.

Hz. Peygamberin Duası ve Duasının Kabulü

"Yoksa siz, sizden önce geçenlerin durumu başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onlara öyle yoksulluk ve sıkıntı dokunmuştu. Öyle sarsılmışlardı ki, nihayet peygamber ve onunla birlikte inananlar: "Allah'ın yardımı ne zaman?" diyecek olmuşlardı.. İyi bilin ki, Allah'ın yardımı yakındır" (Bakara: 214)

Hz. Peygamber ile beraberindeki mü'minler büyük sıkıntıya düşmüşlerdi. Yirmi gece kadar muhasara altında kaldılar. Ayrıca Kurayza Oğulları da, bilinen hıyaneti işlemişler, büyük bir kıta asker ile, Hz.Peygamberin evine saldırmaya yeltenmişlerdi. Fakat bu sıkıntı sadece mü'minlerin üzerinde değildi. Aynı şekilde şirk ordusu da şiddetli soğuk ile pençeleşmekteydi. Azıkları azalmış, binekleri helak olmuştu. Ayrıca birbirleri hakkında kötü zanda bulunmaya başlamışlardı. Öyle ki Mek-keli müşriklerin lideri ve sözcüsü olan Ebu Süfyan, şöyle demişti: "Vallahi siz kalınacak yerde değilsiniz. Bineklerimiz ve davarlarımız helak oldu. Kurayza Oğulları bizimle ittifak etmişlerdi. Fakat ittifaklarına riayet etmiyorlar."

Mü'minler, imanları nedeniyle sabrediyorlardı. Fakat müş-riklerinse bu eziyetlere katlanmalarına hiçbir sebep yoktu. Kendilerini teselli edecek imandan yoksundular. Hz. Peygamber, sürekli olarak rabbine yöneliyor ve ona müracaatta bulunuyordu. O zorlu hallerde durumunu rabbine arzediyor, ona yalvarıp yakarıyor ve çeşitli dualarda bulunuyordu. Nitekim dualarına Cenab-ı Allah icabet etti: "Bana dua edin ki size icabet edeyim."

O sıkıntılı durumda Hz. Peygamberin yapmış olduğu dualardan birini Ahmed bin Hanbel şu şekilde rivayet eder: "Allah'ım avretlerimizi muhafaza et. Korkularımızı güvenliğe çevir."

Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde yer alan dualarından biri de şudur: "Ey Kitab'ı indiren ve hesabı çabuk gören Allah'ım! Düşmanları hezimete uğrat. Allah'ım onları yenilgiye uğrat. Onlara sarsıntı ver ve bizi onlara karşı koru"

Yine Buhari 'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber o zorlu anlarda şöyle dua etmişti: "Allah'tan başka tanrı yoktur. O ordusunu güçlendirdi. Kulunu te'yid etti. Birleşik grupları tek başına mağlup etti. Ondan sonra hiçbir şey yoktur."

Cenab-ı Allah, Resulünün duasına icabet etti. Dua ibadettir. Resulün ibadetinden daha halis daha temiz ve daha saf bir ibadet düşünülebilir mi?

Cenab-ı Allah çok soğuk bir günde, müşriklerin üzerine şiddetli bir fırtına gönderdi. Bir taraftan da, melekler o müşriklerin kalplerine korku yayıyor, onları birbirine düşürüyordu. Bunun üzerine Gatafanlılar Kureyşliler'den kopmuşlardı. Kuray-zalılar, Mekkeli müşrikler hakkında türlü zanlarda bulunmuşlardı. Rivayete göre, Kurayzalılar paniğe kapılarak Hz. Peygamberden barış isteğinde bulunmak üzere elçi göndermişlerdi. Nadir Oğulları'nı yine eski yerlerine kabul etmesi için öneride bulunmuşlardı. Kendilerine bir korku gelmiş ve kalpleri durmuştu. Fırtına onları paniğe düşürmüştü. Ebu Süfyan şöyle diyordu: "Görüyorsunuz ki şu fırtınanın şiddetinden tencerelerimiz ocak üstünde duramıyor. Ateşlerimiz yanmıyor. Gelin Mekke'ye dönelim. Doğrusu ben dönüyorum!" Yardımsız, desteksiz ve perişan bir vaziyette geri döndüler. Eşyalarını yerlerinde bıraktılar. Mü'minlerden öc alamadılar. Attıkları oklarla altı mü'mini şehid etmişler, mü'minler de onlardan 3 kişiyi öldürmüşlerdi. Ölen müşriklerden biri de, birkaç kişiye bedel olan Amr bin Abd-i Vüd idi. Onu, İslam kahramanı Hz. Ali öldürmüştü.

Hendek savaşının sona erişi Kur'an-ı Kerim tarafından şu şekilde açıklanmaktadır:

"Allah, inkar edenleri öfkeleriyle geri çevirdi, hiçbir hayra eremediler. Allah savaşta (rüzgar ve meleklerin yardımıyla) müzminlere yetti. Allah güçlüdür, üstündür." (Ahzab 25)

Cenab-ı Allah Hendek savaşını ve neticelerini şöyle bildiriyor: uEy inananlar, Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani bir zaman size ordular gelmişti de biz onların üzerine bir rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah yaptıklarınızı görmektedir"(Ahzab 9)

Böylece dağınık gruplardan oluşan müşrik ordularının başlattığı Ahzab savaşı (Hendek muharebesi) sona ermişti. Bu savaşla Arap Yarımadası kökten sarsılmıştı. Müşrikler her tarafta İslam'ın kökünü kazıyacaklarını, müslümanları Medine'den söküp atacaklarını ilan etmişler, ama perişan bir vaziyette geri dönmüşlerdi. Paniğe kapılmışlar ve Rablerinin büyük mucizelerini görmüşlerdi.

Vakıdi'nin "Kitab-ül Mağazi" adlı eserinde nakledildiğine göre, Ebu Süfyan Mekke'ye döndükten sonra, Ebu Seleme el-Cüşemi ile, Hz. Peygambe're şu mektubu göndermişti:

"Ey Allah! Senin isminle başlarım. Ya Muhammedi Ben Lafa, Uzza'ya, İsafa, Naile'ye ve Hübel'e yemine derim ki, senin kökünü kazımak ve bir daha dönüp seninle uğraşmamak için bütün topluluğumuzun, ordularımızın başında senin üzerine yürümüştüm. Fakat gördük ki, bizimle karşılaşmak istemiyorsun. Hendekler kazıp yolları ve geçitleri daraltmışsın. Ne olurdu bu planları sana öğreteni bir bilseydim. Fakat biz yine dönüp geleceğiz. Uhud günü gibi kadınların dahi size karşı zafer kazandığı bir günü, size tekrar göstereceğiz*"

Hz. Peygamber de ona şu cevabı verdi:

"Allah'ın Resulü Muhammed'den Harb oğlu Ebu Süfyan*a:

Şimdi senin mektubun bana geldi. Nefsin seni eskiden beri Allah'a karşı hep aldatıp duruyor. Sen, bütün topluluğunuzun ve ordunuzun başında bize geldiğini ve kökümüzü kazımadıkça dönmek istemediğini hatırlatıyorsun. Bu Öyle bir iştir ki, Allah, seninle yapmak istediğin o iş arasına giriyor ve bize de Lat ile

Uzza adını ağzına alamayacağın kadar güzel bir akıbet ve sonuç hazırlıyor.

Kazmış olduğumuz hendeğin, kim tarafından Önerildiğini soruyorsun. Hiç şüphesiz, seni ve senin arkadaşlarını kızdırmak için onu bana yüce Allah ilham etti! Elbet ve elbet sana öyle bir gün gelecek ki, o günde Lafı, Uzza'yı, İsaf ve Naile ile Hübel'i kıracağım. Ve o gün ben bunları sana hatırlatacağımı"

Hendek Gazasının Sonuçları

Bu gazanın bazı güzel sonuçları olmuştur:

a- Cenab-ı Allah o kafirleri öfkeleriyle geri çevirmiştir. Amaçlarına ulaşamamışlardır. Olanca güçlerini sarfettikleri ve Medine'ye saldırmak için bütün Arapları başlarına topladıkları halde, sadece altı mü'mini şehit edebilmişler, buna karşılık kendileri de üç ölü vermişlerdi. Ölülerinin arasında ünlü yiğitleri Amr bin Abd-i Vüd de vardı. Bunun sonucunda da kalplerine ümitsizlik düşmüş, artık Hz. Peygambere bir şey yapamayacaklarını anlamışlardı. Bundan sonra daha fazlasını yapacak güçleri yoktu. Hz. Peygamber de sahabilerine şu müjdeyi veriyordu: "Bu senenizden sonra, artık Kureyş size saldıramaya-caktır. Fakat siz onlara saldıracaksınız." Buna Kur'an-ı Kerim de, şu ayet-i kerime ile işaret etmiştir: "Allah savaşta (rüzgar ve meleklerin yardımıyla) mü'minlere yetti." (Ahzab: 25)

b- Uhud gazasından sonra Kureyş müşrikleri, Hz. Muham-med ile sahabilerinin hezimete uğradıklarına dair yalan haberler yaydıklarından, etraftaki müşrik Araplar da mü'minlere baskın yapma yolunda ümit beslemeye başladılar. Fakat zafer kazanamadılar. Aksine içlerine büyük bir korku düştü. Korku, onları amaçlarından uzaklaştırdı ve tedbir almalarını önledi. Müslümanlara saldırmayı, onlara hıyanet etmeyi ve suikastta bulunmayı düşünemez oldular. Artık ümitleri tamamen kesilmişti. Çaresiz kalıp, Hz. Muhammed'in davetine icabet etmeyi, onun dinine girmeyi düşünmeye başlamışlardı. Bu nedenle etraftan grup grup, ferd ferd insanlar gelip Hz. Peygamber'e teslim oluyor ve onun dinine giriyorlardı. Çünkü ortadaki bulutlar dağılmış, gökyüzü berraklaşmıştı. Artık islamiyet'i öğrenmek için Arap kabileleri Hz. Peygamber'in yanına geliyorlardı,

c- Savaşlardaki muzafferiyet gibi maddi mucizeler, her şeyi maddi çerçevede görüp değerlendiren maddeci müşrikleri etkiliyordu. Özellikle bu mucizelerin korkulu savaş alanlarında izhar edilmiş olması, onları daha da fazla korkutuyordu. Çünkü bu mucizeler, onların alışık oldukları bir sebep olmaksızın izhar edilmişti. Bu nedenle de akılları, İslamiyet'i selim bir hava içinde düşünmeye ve putperestlikten arınmaya başlamıştı. Artık hakkın nuru, onların

zihinlerine yavaş yavaş girmeye başlamıştı. Aydınlandıkça da hakka yöneliyor ve onu arıyorlardı: "Allah, dilediğini dosdoğru yola iletir"

d- Yahudilerin niyetleri açıkça ortaya çıkmıştı. Kalplerinde gizledikleri şeyler, herkes tarafından bilinir hale gelmişti. Bu hendek musibeti, yahudilerin mü'minlere karşı kalplerinde gizledikleri niyetlerini gün gibi ortaya koymuştu. Artık münafıkların gizlemeleri onu perdelemiyordu. Hz. Peygamberin önünde tanınır hale gelmişlerdi.

e- Hendek olayı, batıl ehlinin kalabalık da olsalar, tek yürekle hareket etmediklerini göstermiş oldu. Onlar bir araya gelmiş ve birleşik cephe oluşturmuşlardı ama her birinin maksatları değişik olduğundan, çabucak dağılıverdiler. Gatafanlılar Hz. Peygamber'le barış yapıp yurtlarına dönmeye eğilim göstermişlerdi. Kurayzahlarla Kureyşliler de anlaşamamışlardı.

KURAYZA OĞULLARI SAVAŞI

Kurayza Oğulları Gazvesi

Bu gazve, Kureyşlilerle beraberlerindeki müşriklerin Medine'ye saldırı amaçlarının boşa çıkmasının sonuçlarından biridir. Onlar hendeği hedefleri olan Medine ile, kendi aralarında bir engel olarak görmüşlerdi. Bu sebeple de Kurayza Oğulları, Hz. Peygamberle yapmış oldukları muahedeyi çiğnemiş ve arkadan onun evine saldırmayı planlamışlardı. Bu planlarını gerçekleştirmek için olanca güçleriyle uğraşmışlardı. Bunu, Hz. Peygamberi arkadan vurmak ve onu yok etmek için bir fırsat olarak değerlendirmişlerdi. Hz. Peygamberle yapmış oldukları muahedenin şartlarına riayet ettikleri takdirde, barış ve güvenlik içinde yaşayarak mü'minlerle aynı hakka sahip olacakları yerde, Hz.Peygamberi arkadan vurup işini bitirmekle kendi hedeflerine ulaşacaklarını sanmışlardı. Bu sebeple Kureyşli-lere meylettiler, onlarla yardımlaştılar. Hz.Peygamberle beraberindeki mü'minlere arkadan saldırıp onların evlerini ele geçirmeye

teşebbüs ettiler. Fakat Cenab-ı Allah onları öfkeleriyle geri çevirdi. Hiçbir hayır elde edemediler. Savaşta rüzgar estirip melekleri yardıma koşturarak Cenab-ı Allah mü'minlere yardımcı oldu. Bunu gören îslam düşmanları, fırsatın ellerinden kaçmış olduğunu anladılar. Akibetleri de perişanlık ve hüsran oldu.îşte bu müşrikler, yurtlarına geri döndülür. Artık kimsenin kendilerine saldırmayacağını zannetmişlerdi. Yaptıkları kötülüğün, işledikleri suçun cezasını Ödetecek kimse bulunmayacağını sanmışlardı. Kurayza Oğullarına gelince; onlar, müşriklere yaptıkları yardımın ve bozdukları anlaşmanın hesabını ağır bir şekilde ödeyeceklerdi. îşte bu sebeple kalbleri korku ve ürküntü doldu. Sonuç ise şöyle oldu: "Kitap ehlinden onlara yardım eden (Kurayza yahudi)lerini de kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü. (Onlardan) bir kısmını Öldürüyordunuz, bir kısmını da esir alıyordunuz. Onların topraklarını, evlerini ve mallarını ve henüz ayak basmadığınız bir toprağı size miras verdi. Allah, her şeye kadirdir." (Ahzab: 26-27)

Hz. Peygamberin elinde şu üç ihtimal vardı:

Ya onları affedip yurtlarında güvenlik içinde bırakacak ve onlar da hıyanet ettikleri mü'minlerle yine yanyana, komşu olarak yaşayacaklardı ki, bu, imkansız olan bir şeydi. Çünkü affetmek, ancak kendisinden hayır beklenen kimseler için caizdir. Fakat bunlar ahde ve sözleşmeye riayet etmememişlerdi. Dolayısıyla bunları affetmek mümkün değildi.

Ya da Nadir Oğullarım sürgün ettği gibi, bunları da sürgün edecekti. Fakat bunlarla Nadir Oğullarını eşit tutmak adil bir davranış olmayacaktı. Çünkü Nadir Oğullan, her ne kadar Hz. Peygamberle yapmış oldukları muahedeyi çiğnemişlerse de, cürümleri bunlarmkinden daha aşağı derecedeydi. Onlar Hz.Pey-gamberin evlerine hücum etmemişlerdi. Kurayza Oğulları ise, hem alt taraftan, hem üst taraftan saldırmışlardı. Şirk ordusuyla işbirliği yapmışlar, başlıbaşına bir bela olmuşlardı. Hz. Peygamberin müşriklerle Medine arasına engel olarak hendek kazmasından sonra, bunlar daha da şiddetli saldırılarda bulunmuş ve kötü faaliyetler icra etmişlerdi.

Şu halde yukarıdaki iki cezadan birincisini Kurayza Oğullarına tatbit etmek, akıl karı değildi. îkinci hususu tatbik etmek ise, adaletle bağdaşmazdı. Geriye kalan üçüncü ihtimal onlarla savaşmaktı. îşte bu noktada hakikat şunu söylüyor: Yenik

düşen hainlere yazıklar olsun. Bunlarla savaşılacak olursa, savaşın sonucu önceden biliniyordu. Hepsi baştan sona mahvedilecek, mü'minler rahatlayacaktı. Çünkü bunların müşriklere katılması mü'minleri öfkelendirmişti. Mü'minler bunları Nadir Oğullan gibi Medine'den sürgün etmek istemişler, ama Nadir Oğullarıyla eşit durumda olmadıklarından dolayı, Hz. Peygamber bunu kabul etmemişti. Allahü Teala'nm emrine dayanarak bunlarla savaşmayı uygun görmüştü. Ama bunlar teslim olmuşlardı.

Allah'ın Emri

Cenab-ı Allah Hz. Muhammed'e Kurayza Oğullarıyla savaşması için Medine'den çıkma emri verdi. Rivayete göre vahiy meleği Cebrail, Hz.Peygamberin yanına gelmiş, onun silahı elden bıraktığını görünce şöyle demişti: "Sen silahları bıraktın ama melekler bırakmadı. Onur ve üstünlük sahibi olan Allah seni Kurayza Oğullarına gidip onlarla savaşmanı emrediyorY*

Bu ilahi emir üzerine Hz.Peygamber Kurayza Oğullarına gitti. Zaten savaş mantığı da bunu gerektiriyordu. Allah'ın emri olan, sakınma ve tedbir de böyle yapılmasını şart koşuyordu. Hz. Peygamber, Rabbinin emrine icabet ederek halka duyuruda bulundu, işitenlerin ve itaat edenlerin gelmelerini, namazlarını Kurayza Oğulları yurdunda kılmalarını söyledi. Sefere çıkarken Medine'de vekil olarak Ibn Ümmü Mektum'u bıraktı. Ordunun bayrağını Ebu Talib oğlu Ali'ye verdi. Hz Ali ordunun önünde yürüyordu. Kurayza Oğullarının kalelerine yaklaştığında onların Hz. Peygamber hakkında çirkin şeyler söylediğini işitti. Azgınlık ve fesatlarını hala devam ettiriyorlardı. Bunların çirkin konuşmalarını işiten Hz. Ali, daha fazlasını duymamak için geri dönüp Resulullah'ın yanma geldi. Hz. Peygamber onların kendisi hakkında kötü şeyler söylediklerini ve Ali'nin de onların bu fena laflarını işitmek istemediğini anladı. Bunun üzerine Kurayza Oğullarının kalelerine yaklaşarak onlara şöyle seslendi: uEy maymunların kardeşleri! Allah sizi rüsvay etti mi, intikamını üzerinize indirdi miT Onlar şöyle karşılık verdiler: "Ey Eba Kasım, sen cahil bir kimse olmadığın halde niye böyle konuşuyorsun?" Hz.Peygamber askerlerini toparlayıp

düzenledikten sonra üzerlerine yürümeye devam etti. Bayrak Hz. Ali'nin elindeydi. Yürüdüler ve nihayet onların kuyularından birinin yanına gelip konakladılar.

Sahabiler arasında ikindi namazını kılmamış olanlar vardı. Bunlar ancak ikindi namazlarını yatsı vaktinde kılabildiler. Çünkü Hz. Peygamber, Medine'de iken, sahabilerin ikindi namazını Medine'de kılmamalarını, Kurayza Oğulları yurdunda kılmalarını emretmişti. Onlar da kendilerine ikindi namazını kıldırması için Hz. Peygamberi beklemişlerdi. Bu sebeple ikindi namazlarını ertelemişler, yatsı vaktinde kılmışlardı. Bu ertelemelerinden dolayı Hz. Peygamber onları kınamamıştı.

Hz. Peygamber, Kurayza Oğullarıyla savaşmak için, onları kuşatma altına aldı. Bu, Allah'ın ona verdiği bir emirdi. Önce de söylediğimiz gibi, akla uygun olan da buydu. Ama onlar mü'minlerle savaşmak için kaleden dışarı çıkmadılar. Kuşatma 25 gece sürdü. Sonunda sıkıştılar ve takatsiz kaldılar Huyey bin Ahtab da Kab bin Esed'in kalesindeydi. Huyey, onları ahdi bozmaya teşvik etmişti. Herhangi bir durumla karşılaşa-, cak olurlarsa, kendisi de onlarla birlikte kalede bekleyeceği sözünü vermiş; müşrikler Muhammed'e darbe indiremeyecek olurlarsa, kendisinin de Kurayza Oğullarıyla birlik içinde hare? ket edeceğini söylemişti. Gerçekten de sözünü yerine getirmişti.

Kurayza Oğulları Hz.Peygamberin kendileriyle savaşmadan çekip gitmeyeceğini kesinlikle anlayarak savaşın kaçınılmaz olduğunu gözleriyle görünce, liderleri Kab bin Esed onlara üç öneride bulundu:

1- Hz. Muhammed'e iman etmek. Bu önerisiyle ilgili olarak şu açıklamada bulunmuştu: Biz bu adama biat eder ve onu tasdikleriz. Allah'a andolsun ki onun kitap sahibi bir peygamber olduğu size açıklanmıştır. Kitabınız olan Tevrat'ta onun nitelikleri anlatılmıştır. îman etiğiniz takdirde mallarınız, çocuklarınız ve kadınlarınız emniyet içinde olacaklardır.

Onun bu Önerisi karşısında Yahudiler dediler ki: Biz Tevrat'ın hükmünden a'sla ayrılamayız ve onun yerine başka bir kitaba bağlananlayız.

2- Ya da çocuklarından ve kadınlarından ayrı olarak yenik düştükten sonra yine

savaşacaklardı. Bunu kabul etmediler.

3- Cumartesi günü ansızın Hz. Muhammed'e saldıracaklardı. Çünkü müslümanlar, onların Cumartesi günü savaşacaklarını hiç beklemiyorlardı. Böyle olunca müslümanlar hazırlıksız yakalanacaklardı.

Sonunda teslim olmaya razı oldular, ancak sonucun ne olacağını bilmiyorlardı. Hz. Peygambere elçi göndererek Ebu Lübabe'yi yanlarına göndermesini istediler. Ebu Lübabe'nin yanlarına gitmekte olduklarını gördüklerinde erkekleri kalkıp onu karşıladılar. Kadınları' ve çocukları da ona karşı yakınmaya başladılar. Bu manzara karşısında kalbi dayanamadı, merhamete geldi. Ona: "Muhamnıed'in hükmüne razı olmamızı uygun görür müsün?" dîye sordular. O da "evet" deyip eliyle boğazına işaret etti. Yani onun hükmüne razı olduğunuz takdirde hep birlikte boğazlanırsınız, demek istedi.

Ebu Lübabe der ki: "Vallahi ben böyle söyledikten sonra, daha Kurayza oğulannın yurdundan ayrılmadan Allah'a ve Resulüne hıyanet ettiğimi anladım."

Sonra Ebu Lübabe bu yaptığından dolayı üzüldü. Utancından Hz. Peygambere uğramadan, arka yoldan Mescid-i Nebe-vi'ye gitti. Direklerden birine kendini bağlattı ve: "Bu yaptığım hıyanetten dolayı Cenab-ı Allah tevbemi kabul buyuruncaya kadar buradan ayrılmayacağım." dedi. Mü'rninin kuvvetli kalbi işte böyle olur. Onun geciktiğini gören Hz. Peygamber nerede kaldığını sorunca durumunu ona arzettiler.

Şimdi Kurayza Oğullarının yaptıkları hıyanet ve ahde vefasızlık nedeniyle, hak ettikleri akıbeti anlatalım. Bunlar, İslam devletini yok etmek için çalışmışlardı. Ama Cenab-ı Allah bir işe hükmedince o iş mutlaka yerine gelir.

Kurayza Oğulları ve Sa'd bin Muaz'ın Hükmü

Kurayza Oğullan Sa'd bin Muaz'ın hükmüne razı oldular. Sa'd Evs kabilesindendi. Hz,Peygamberin onları Medine'den' Kaynuka Oğulları ve Nadir Oğulları gibi sürgün etmesini arzu-luyordu. Kurayza Oğularıyla Kaynuka Oğulları ve Nadir Oğulları arasında suç benzerliği yoktu. Öncekiler İslamiyet'i Medine'den tamamen silmek için gelen müşriklerle işbirliği yapmamışlardı. Fakat Kurayza Oğulları böyle bir işbirliği içine girmişlerdi. Öncekiler, yani Kaynuka Oğullarıyla Nadir Oğulları müslümanlarla savaşmamışlar, sadece ahde vefasızlık etmişler ve anlaşma hükmüne riayet etmemişlerdi. Mantıken onların Medine'den sürgün edilmeleri ve bu cezanın onlar için yeterli' görülmesi gerekiyordu. Çünkü orada kaldıkları takdirde, saygınlığı olan bir anlaşmanın hükümlerine uymayacaklardı. Kurayza Oğullarına gelince; bunlar, hem anlaşma hükümlerini çiğnemişler, hem de müslümanlarla savaşmışlar, Hz. Peygamberin evine hücum etmişlerdi. Savaş suçlusu sayılmaları ve ona göre muamele görmeleri gerekiyordu. Mü'minlere yaptıklarının aynısının, kendilerine de yapılması icabediyordu. Bunlar Sa'd bin Muaz'ın hükmüne boyun eğdiler. Sa'd, onların yanına süvari olarak gitmişti. Yaya olarak gidecek durumda değildi. Çünkü Hendek savaşında bir ok yarası almıştı. Kurayza Oğullarının yanına giderken de kavmi olan Evsliler, kendisinin onlar hakkında merhametli davranmasını tavsiye etmişler ve şöyle demişlerdi: "Ey Eba Amr! Müttefiklerine karşı iyi davran. Çünkü Resulullah (sav) onlara iyi davranman için sana yetki verdi" Kavminin ısrarlarını arttırmaları üzerine Sa'd şöyle demişti: "işte şimdi Sa'd'ı Allah için vereceği bir hükümde ki-nayıcılann kınamalarına aldırış etmeyeceği zaman gelmiştir."

Hz. Peygamber Sa'd 'ı karşılarken ashabına dönerek: "Efendinizin-karşısında ayağa kalkın" demiş, sahabiler ayağa kalkarak Sa'd 'ı karşılamışlardı. Ensar da şöyle demişti: "Ey Sa'd! Resulullah (sav), müttefiklerin hakkında hüküm vermen için seni yetkili kıldı,"

Sa'd: "Vereceğim hükme razı olacağınıza dair Allah'ın ahdi ve misakı üzerine söz verin" dedi. Biraz daha konuştuktan sonra, hükmünü açıkladı: "Ey Kurayzalılar! Ben sizin hakkınızda şu hükmü veriyorum: Erkekler öldürülecek, mallarınız taksim edilecek, çoluk çocuğunuz ve kadınlarınız da esir alınacaktır^

Sa'd 'in hükmü işte buydu. Resulullah da onun bu hükmünü desteklemiş ve şöyle demişti: "Ey Sad! Yedi kat göğün üstünden Allah'ın vermiş olduğu hüküm ile

hükmettin." Resulullah, Sad'm vermiş olduğu hükmü Kurayzahlara tatbik etti. Az bir kısmı dışında erkeklerinin hepsi Öldürüldü. Öldürülmeyen erkekleri için sahabelerin bir kısmı, geçmişte yapmış oldukları iyilikten Ötürü kendilerine eman vermişlerdi. Malları, müslü-manlar arasında ganimet olarak paylaştırıldı. Böylece ganimetlerin taksim edileceği konusundaki hüküm açıklanmış oldu. Ayrıca kadınları da esir alındı.

Kurayza Oğulları Hakkında Verilen Hükme Bir Bakış

Şüphesiz ki bu, çok ağır bir hükümdü. Ama adildi. Acaba u hükmün hafifletilmesini gerektiren bir sebep yok muydu? Bununla ilgili olarak deriz ki: Onlar savaşçıydılar. Son anlarına kadar savaşçılık vasıflarını taşıdılar. Hz. Ali kalelerine doğru giderken, onlara savaşçı olduklarını hatırlattı ve bu vasıflarıyla onlara hitapta bulundu. Hücum ederken de: "Hamza'nm tattığını tadacağım ve bunların kalelerini de fethedeceğim" demişti. Ali ile Zübeyr'in kendilerine saldırmakta kararlı olduklarını ve hücumlarını sürdürdüklerini görünce mağlup olacaklarını kesinlikle anladılar. Muaz oğlu Sad'm hükmüne razı olacaklarını bildirdiler. Kendileri hakkındaki hükmün onun tarafından verilmesini istediler. Bir kimsenin kendisi hakkında hüküm vermesi için bir hakem tayin etmesi* durumunda, hakemin vereceği karara önceden boyun eğmiş olduğu, kanuni bir gerekliliktir. Bunun üzerine Sad bin Muaz, onların ahde vefasızlıklarına karşı hüküm vermek için yanlarına gitti. Onu reddettiler. Böylece Sad, onların İslamiyeti kökten söküp atmak ve müslü-manları öldürmek niyetinde olduklarını anladı. Sonunda onun hükmüne boyun eğmek mecburiyetinde kaldılar. Haklarında verilen hükmün, Önceden işlemiş oldukları cürümlerden Ötürü verilmiş olduğunu idrak ettiler. Huyey bin Ahtab, kendisine kısas tatbik edilmek şeklindeki cezaya çarptırıldığında, Hz. Peygambere bakıp şöyle demişti: "Sana beslediğim düşmanlıktan ötürü kendimi kınamıyorum. Ancak Allah, kendisini terk edenleri terkeder." Böyle dedikten sonra orada bulunan insanlara dönüp şöyle dedi: "Ey insanlar, Allah'ın emrinde mahzur ve sakınca yoktur. Bu O'nun yazgısı ve kaderidir. Bu, büyük bir öldürme hadisesidir. Allah ölümü israil Oğullarının üzerine yazmıştır." Böyle dedikten sonra, vurmaları için boynunu

uzattı. Böylece onlar, kendileri hakkında verilecek hükmün kısas olduğunu hissediyorlardı. Dolayısıyla, "Hz. Peygamber onlar için daha merhametli davransaydı iyi olmaz mıydıT' demek anlamsızdır. Hz. Peygamber, onların erkeklerim öldürmeyecek-ti de ne yapacaktı? Halbuki onlar, fırsatını bulsalardı, hem Hz. Peygamberi hem de müslümanları ve îslamı yok edecekler, Me-dineliler'i paniğe düşüreceklerdi. Caniyi affetmek, aslında bir zulümdür. Hz. Peygamberin, onları öldürmemesi ve mallarından mahrum ederek sürgün etmesi de bir tür aftı. Dolayısıyla, asıl böyle yapılsa zulüm işlenmiş olurdu. Sonra Medine'den sürgün edilseydiler ne olacaktı? Aralarında yediyüzden fazla vurucu adam vardı. Bunlar Arap Yarımadasındaki diğer yahu-dilerle işbirliği yaparak müslümanlara karşı büyük bir ordu oluşturacaklardı. Bu ise, müslümanlar için korkulu bir durum yaratacaktı. Fırsatım buldukları takdirde müslümanlarm tepesine çökeceklerdi. Hırsıza merhamet ederseniz, o kendini toparlar, yardımcı ve destekçiler bulur, böylece bütün malınızı yağmalayıp elinizde, evinizde ne varsa hepsini alıp götürür.

Şu halde onları öldürmekten başka çare kalmamıştı. Ölüm, onların yaptıklarının tam karşılığıydı. Aslında onlar kendi nefislerini öldürmüşlerdi. Çünkü daha önce müslümanlara karşı tuzak kurmuş ve müslümanlara hıyanet etmişlerdi. Onların esir sayılacakları ve esirlerin de öldürülmeyeceğini söyleyenler çıkabilir. Buna karşı şu cevabı veririz:

Müslümanlarla Hz. Peygamber, henüz Arap Yarımadası'nda köklü bir devlet kuramamış ve güçlenmemişlerdi. İslam düşmanlarını esir almaya henüz yetkileri yoktu. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyuruyor: "Yeryüzünde ağır bas(ıp küfrün belini iyice kırjmadan esir almak hiçbir peygambere yaraşmaz. Siz, geçici dünya malını istiyorsunuz, Allah ise ahireti kazanmanızı ister. Allah daima üstün ve hikmet sahibidir. "{EnM: 67) Hz.

Peygamber onların belini iyice kırmadığından ve ağır yaralar meydana getirmediğinden ve onlar için hedeflenen amaca ulaşamadığından dolayı onları esir alması uygun olmazdı. Hem onlar kendileri için verilecek belirli bir hükme razı olmuşlardı. Ayrıca savaş, müslümanlar tarafından devam ettirilmekteydi. Kılıçlar kınlarına konulmamış, kalpler de sükunet bulmamıştı. Denebilir ki onlarla yapılan bu savaşın, müşriklerle işbirliği yaparak başlattıkları Hendek muharebesinin bir devamıdır. Cenab-ı Allah'ın kalplerinde meydana getirdiği korkudan dolayı, müşrikler kaçıp gitmişler, fakat bunlar yerlerinde kalmışlardı.

Öyle ise bunlarla savaşmak gerekiyordu. Birisi çıkıp: "Peygamberler merhametli olurlar" diyebilir. Buna karşı biz deriz ki: Adalet rahmettir. Kısas hayattır. İslamm merhameti zulmü bertaraf etmek ve kökünden söküp atmaktır. Hz. Peygamber de bizzat şöyle buyurmuştur: "Ben merhamet peygamberiyim. Ben savaş peygamberiyim. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah da güçlüdür. Hikmet sahibidir"

Şer'i Hükümler

Namazla ilgili seri hükümler pratik olarak Hendek ve Ku-rayza Oğulları gazvelerinde sabit olmuştur. Kurayza Oğullarının mallarını taksim ederken de, ganimetlerin dağıtımına ilişkin seri hükümler konulmuştur. Denebilir ki, o zamana kadar yapılan gazalardan elde edilen ganimetlerin en fazlası, Kurayza Oğullarından elde edilen mallardı. Hendek gazasında namazla ilgili olarak konulan şer'i hükümlerden biri, Hz. Peygamberin evine saldınldığı esnada, ikindi namazının kılınmasının, gün batımından sonraya ertelenmesidir. O gün Hz. Peygamber, ikindi namazıyla akşam namazını cem-i te'hir şeklinde kılmıştır. Hz. Peygambere tabi olanlar, savaş mazeretinin iki namazı birleştirmeyi caiz kıldığım söylemişlerdir, Buna tabi olan fıkıhçılarm çoğunluğu ise, her türlü mazeret için iki namazın birleştirilerek kılınmasına cevaz vermişlerdir. Bu durumda te'hir edilen namaz, kaza değil eda şeklinde kılınmış sayılır.

Kurayza Oğulları gazvesinde ikindi namazıyla akşam namazı cem* edilerek kılınmıştı. Çünkü Hz. Peygamber, sahabileri Kurayza Oğullan yurduna doğru hareket etmeye çağırmış ve ikindi namazlarım orda kılmalarını söylemişti. Bazı sahabiler demişlerdi ki: ikindi namazını Kurayza Oğulları yurduna kavuşmadan kılmamak, bizim için azimet oldu. Biz Resulullah'ın kararma uyduğumuzdan dolayı günahkar sayılmayız.

Bu görüşe uyarak ikindi namazını akşama ertelemişler ve akşam namazıyla ikindi namazını cem ederek gün batınımdan sonra kılmışlardı. Ayrıca o zaman,

insanların bir kısmı da ikindi namazını nafile olarak akşam namazından sonra yine kılmışlardı ve gruplardan hiçbiri diğerini ayıplamamıştı. Bu da, iki namazın cem'i te'hir şeklinde bir arada kılınmasının caiz olduğuna işaret ediyor. Ayrıca yanlışlıkla yapılan işlerden dolayı da insanın günahkar sayılmayacağını gösteriyor. Nitekim Hz. Peygamber bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: "Yanılma, unutma ve zorlanma nedeniyle işledikleri hatalardan dolayı ümmetimin üzerinden sorumluluk kalkmıştır." Bu da mü'minlerin duasına icabet olarak konulan bir hükümdür. Onların dualarını Cenab-ı Allah şöyle naklediyor: "Rabbimiz, unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Rabbimiz, bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme! Rabbimiz, bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim meulamızsın. Kafirler toplumuna karşı bİZe yardim et\" (Bakara 286)

Kuşkusuz, Kurayza Oğulları gazvesine giden iki grup mü'minden biri hatalıydı, ama hatalı hareket ederken de içti-had yapmışlardı. Dolayısıyla sorumlulukları yoktu.

Ganimetlerin Taksimi

Nadir Oğulları gazvesinde elde edilen mallar, gayrı menkul mallardı. Kurayza Oğulları gazvesinden önceki gazvelerde elde edilen ganimetlerin miktarı fazla değildi. Ama Kurayza Oğulları gazvesinden elde edilen mallar, öncekilere nisbetle daha çoktu. Özellikle menkul mallar daha çoktu. Bu sebeple bu ganimetlerin taksiminde Kur'an-ı Kerim'in nassı tatbik edilmiştir: "Bilin ki ganimet aldığınız şeylerin beşte biri Allah'a, Resulüne ve (Resulü ile) akrabalığı bulunan(lar)a, yetimlere, yoksullara veyolcu(lar)a aittir."(Enfai 4i)

Ibn tshak, Kurayza Oğullarının bıraktığı ganimetlerin müs-lümanlar arasında taksim edilişinden şöyle söz eder: Kurayza Oğullarının bıraktıkları malları, kadınları ve çocukları müslü-manlara taksim edildi. Atlar için iki, erkekler için bir pay şeklinde dağıtım yapıldı. Bu ganimetlerin beşte biri Allah'a, Resulüne ve Resulün akrabalarına ayrıldı. Kalan beşte dördü ise mücahitlerle atlarına

dağıtıldı. Süvarilere üç, piyadelere de bir pay verildi. Süvarilerin şahısları için bir, atları içinse iki pay hesaplanmıştı. Kurayza Oğulları gazvesinde otuz altı at vardı. Artık bu taksimat, daha sonraki gazvelerde elde edilen ganimetlerin paylaştırılması için bir kanun haline gelmişti.

Fakat biz deriz ki, Sehim hesabına göre ganimetlerin ilk taksim edildiği gazve Kurayza Oğulları gazvesi değildir. Çünkü daha önce anlattığlmız gibi, Hafız İbn Kesir Tarih'inde şöyle der:

"Bilin ki, ganimet olarak aldığınız şeylerin beşte biri Allah'a aittir" Mealindeki ayet-i kerime, Bedir muharebesinde elde edilen ganimetlerin taksiminden önce nazil olmuştu. Hatta Hz. Ali'nin dediğine göre, o ganimetlerden kendisine hisse olarak iki deve düşmüştü. Bu gazvede elde edilen ganimetlerin taksi-mindeki yenilik, sadece Hz.Peygamberin süvariler için üç, yayalar için bir pay ayırmış olmasıdır. Bedir muharebesinde elde edilen ganimetlerin taksiminde böyle bir hesaplama yapılmamıştı. O zaman ganimet olarak at elde edilmemişti. Müslümanların sadece bir atı vardı. Rivayete göre o at da Zübeyr bin Avvam'a aitti. Benim kanaatim bundan ibarettir. Doğruyu noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bilir.

Bazı Tenbihler

Bu tenbihlerin ilki şudur:

1- Ebu Kafi Selam bin Ebi'l Hakik, Hz. Peygambere karşı müşrikleri en çok kışkırtan bir ya-hudiydi. Kureyşlilerle Gatafanlıları müslümanlara karşı birleşik bir cephe haline getiren oydu. Müşrikleri Hendek gazvesinin yapılması için kışkırtan da bu adamdı. Aynı zamanda Kurayza Oğullarının başına gelen belaya o neden olmuştu. Fakat o, Huyey bin Ahtab gibi ahmaklık etmemişti. Çünkü Huyey bin Ahtab, Kurayza Oğullarının lideri olan Kab bin Esed'le sözleşmiş ve yenseler de, yenilseler de, onlarla birlikte kalelerinde kalacağını söylemişti.

Fakat hakkın gözü gafil kalmaz. Hz.Peygambere düşman olan bütün Arapları kışkırtan Ebu Rafi Selam bin Ebî'l Hakik'den müslüraanların habersiz olduklarını söylemek mümkün değildir. O, müşrikleri müslü-manlara karşı yine birleşik bir cephe haline getirme gücüne sahipti. Cenab-ı Allah'ın emri gereğince ona karşı tedbirli olmak gerekiyordu: "Ey iman edenler! Tedbirinizi alın." Onun yeniden fesad çıkarıp müşrikleri müslümanlara karşı kışkırtmadan Hz. Peygamberin onun hakkından gelmesi icabediyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber, onu ikamet etmekte olduğu kale içinde öldürmek üzere bazı mü'minleri gönderdi.

2- Hz. Peygamber, Kurayza Oğullarının erkekleriyle çocuklarını birbirinden ayırıyordu. Çünkü ölümü hak edenlerle Öldürülmeyecekleri birbirinden ayırmak gerekiyordu. Böyle yapmakla Sad bin Muaz'ın vermiş olduğu hüküm tatbik edilmiş olacaktı. Bu sebeple büyükleri öldürüyor, küçükleri sağ bırakıyordu. İbn Atiyye el Kurzi'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Re-sulullah (sav), Kasık tüyleri biten Kurayza Oğullarının erkeklerinin öldürülmesini emretmişti. Ben de o zaman ergenlik çağın-daydım. Kasığımda tüylerin bitmediğini gördükleri için beni serbest bırakmışlardı.

3- Ebu Lübabe'deki vicdan kuvvetine bakın: Kurayzalılar, Hz. Peygamberin hükmüne razı olmamaları hususunda görüşünü sorduklarında, o eliyle kendi boğazına işarette bulunmuş, yani Hz. Peygamberin hükmüne tabi oldukları takdirde boyunlarının vurulacağını söylemişti. Bunu der demez de yaptığı şeyin kötülüğünü anlamış ve pişman olmuş, bununla Hz. Peygambere hıyanet ettiğim anlamıştı. Çünkü onun izin vermediği bir şeyi, yetkisi olmadığı halde Kurayza Oğullarına açıklamıştı. Bu nedenle Hz. Peygambere uğramadan başını alıp Mescid-i Nebeviye gitmiş ve oradaki bir direğe kendim bağlatmıştı: "Yaptığım kötülüğü Allah kabul edinceye ve tevbemi kabul bu-yuruncaya kadar buradan ayrılmayacağım?* demişti. Kurayza Oğullarının yurduna artık ayak basmayacağına dair Allah'a söz vermişti, "içinde Allah ve Resulüne hıyanet ettiğim bir beldeyi asla görmeyeceğim." demişti.

Hz. Peygamber, Ebu Lübabe'nin geciktiğim gördü ve nedenini sorunca kendisine meseleyi anlattılar. O da şöyle buyurdu: "Ama eğer o bana gelmiş olsaydı, kendisi için istiğfarda bulunurdum. Fakat artık yapacağını yapmıştır. Cenab-ı Allah tev-besini kabul edinceye kadar ben onu bağlı olduğu yerden almayacağım"

Tevbe, önce işlenmiş olan günahları yok eder. Neticede Hz. Peygamber rabbinden gelen bir vahiyle Ebu Lübabe'nin tev-besinin kabul edildiğini öğrendi. Bunu mü'minlerin anası Um-mü Seleme'ye tebliğ etti. Çünkü Ebu Lübabe kendisini Um-mü Selem'nin evinin önündeki direğe bağlamıştı. Vahyin geldiğini duyunca Ümmü Selem bu müjdeyi Ebu Lübabe'ye vermek için izin.istemişti. Hz. Peygamber de: "Tabi... Eğer istersen müjdele" dedi. Bunun üzerine Ümmü Selem, kendi odasının kapısının önüne gidip: "Ey Ebu Lübabe, sana müjdeler olsun. Cenab-ı Allah senin tevbeni kabul buyurdu." diye müjde verdi. Bu müjdeyi duyan sahabeler koşup Ebu Lübabe'yi çözmek istediler. Fakat Ebu Lübabe bunu kabul etmedi ve: "Hayır. Ancak Resulullah gelip beni buradan çözerse olur." dedi. Hz.Peygamber sabah namazına gitmek için evinden çıktığında gelip Ebu Lübabe'yi bağlı bulunduğu direkten çözdü. Ebu Lübabe altı gece müddetle direğe bağlı kalmıştı. Ancak zevcesi her namaz vaktinde gelip onu çözer, namazını kıldıktan sonra onu direğe bağlardı. Onun hakkında şu ayet-i kerimenin nazil olduğu söylenir: "Başka bir kısmı da günahlarını itiraf ettiler, iyi işle kötü işi birbirine karıştırdılar. Belki Allah bunların tev-besini kabul eder. Çünkü Allah bağışlayan, esirgeyendir" (Tevbe: 102)

Vicdanın, ya da nefsin hükmü işte buydu. Bu nefis ve vicdan, işlediği günahı hissederek tevbe etmek ister. Rabbinin mağfiretini ümit eder, affedilmek için de noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın huzurunda boyun büküp kendini alçaltır. Su-fîler şöyle derler:

"İnsanda zillet ve kırıklık meydana getiren bir masiyet, övünç ve tekebbür meydana getiren bir taatten hayırlıdır." İşte Ebu Lübabe'nin nefsi de böyleydi. O yalan söylemedi, ancak Resulullah'a hıyanet ettiği zannına kapıldı. Çünkü henüz yürürlüğe konulmamış bir hükmü, Kurayza Oğullarına açıklamıştı.

4- Hz. Peygamber Kurayza Oğullarının esir tutulanlarını Necid'e göndererek sattı. Bedelleri ile de müslümanları güçlendirmek için at ve silah satın aldı. Çünkü Cenab-ı Allah bir ayet-i kerimede müslümanlarm düşmana karşı hazırlıklı olmalarını emrediyor: "Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın." (Enfei-eo)

Hz. Peygamber, Kurayza Oğullarından elde edilen kadınlardan biri olan Reyhane bintî Amr'ı, kendisi için ayırmıştı. Ona îslamiyeti teklif etti, ama o kabul etmedi.

İslam'a girmeye yanaşmadı. Yahudilikte kalacağını söyledi. Fakat Hz. Peygamber onu îslam'a girmeye zorlamadı. Selim ve özgürce bir seçim yapmasını engelleyecek teşviklerde bulunmadı. Fakat daha sonra bu kadın, kendi rızasıyla Hz. Peygamberin yanına gelerek müs-lüman oldu. Hz. Peygamber buna çok sevindi. Onu azad etmek ve sonra da hür bir kadın olarak kendi serbest iradesiyle onunla evlenmek istediğini söyledi. Fakat kadın Hz. Peygamberin cariyesi olarak kalmayı tercih etti. Bu onun için daha kolay olacaktı. Çünkü kendisinde zevcelik yükümlülüklerini taşıyacak gücü görememişti. Hz. Peygamberin vefatına kadar yanında kaldı. Reyhani'nin adı, Hz. Peygamberin zevceleri arasında zik-redilmemiştir.

Kurayza Oğullarının kadınlarının esir alınması, Hz. Peygamberin savaş meydanındaki düşmanları üzerine kölelik bağı .koyduğuna işaret etmektedir. Onlara karşı misliyle muamelede bulunmak için onları esir aldı. Çünkü onlar da müslümanlar-dan bazı kimseleri esir almış olsalardı, mutlaka köleleştirecek, ya da cariyeleştireceklerdi. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Kim size saldırırsa, size saldırdıkları gibi saldırın; Allah'tan korkun. Bilin ki Allah, (günahlardan) korunanlarla beraberdir." (Bakara: 194)

Müşrikler, savaşmadan da, müslümanlardan ele geçirdiklerini köleleştiriyorlardı. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi onlar, kurdukları tuzak ve hıyanet neticesinde bazı müslümanları tutsak edip Mekke-i Mükerreme'de satmışlardı. Mekkeliler onlara azabın ve işkencenin en kötüsünü tattırmışlardı. Kurayza Oğullarından bir kısmını esir alıp at karşılığında Necid'de satmasından dolayı Hz. Peygamberi kınamak doğru olmaz. Bu anlattıklarımız gösteriyor ki, Hz. Peygamber Kurayza Oğullarıyla onların arkalarındaki müşriklere misliyle muamelede bulunarak esirlerini köleleştirmiştir. Çünkü müşrikler savaşmadan da kurdukları tuzak neticesinde elde etmiş oldukları müslümanları köleleştiriyorlardı. Hz. Peygamber, onların mütecaviz davranarak başlatmış oldukları bir savaşta kendilerinden ele geçirdiği kimseleri köleleştirmekle onlara karşı sadece mukabelede bulunmuştur. Onlar iki defa tecavüzde bulunmuşlardı. Bir defasında hıyanette bulunarak Hendek muharebesinde mü'minlerin evlerine arkadan saldırmışlar, ikinci defasında da onlar ve müşrikler ele geçirebildikleri müslümanları esir alıp köleleştirmişlerdi. Kureyşliler yakaladıkları müslümanları satıp işkenceye tabi tutuyorlardı. Nitekim Reci' gününde de böyle yapmışlardı.

Zaruret Halinde İma ile Namaz

Savaş ve vuruşma esnasında namazın vaktinin çıkacağından korkulması halinde zaruret sebebiyle ima ile namaz kılmak caiz kılınmıştır. Bu hükmü, iki namazı cem' edip bir arada kılma hükmünden sonra anlattık. Çünkü bu tanıdığı herkesi Hz. Peygambere karşı birleşik bir cephe halinde toplayıp saldırtmak isteyen bir adamla ilgilidir. O adam Haliç! bin Süfyan bin Ne-bih el-Hüzeli idi. Bu Kurayza Oğulları gazvesinden sonra olmuştur. Onun kötülüğe kalkıştığını ve savaşmak istediğini Hz.Peygamber kesin olarak haber almıştı. Hz. Peygamber kötülüğü, daha ortaya çıkmadan ortadan kaldırmaya çalışırdı. Bir adam asker toplayıp insanları İslam'a ve müslümanlara karşı kışkırtmaya ve bu hedefini gerçekleştirmek için çalışmaya başlamışsa, bu kötülüğü gerçekleştirmeden önce Hz. Peygamber onu yok etmeye gayret ederdi. Çünkü tedbir , bu şekilde hareket etmeyi gerektiriyordu. Çünkü onu kendi haline bıraktığı takdirde daha fazla insanın Öldürülmesine neden oluyordu. Halbuki Hz. Peygamber, -karşısındaki kimseler müşrik bile olsa- birçok kimsenin öldürülmesindense bir kimsenin öldürülmesini tercih ederdi.

Resulullah (sav) Halid bin Süfyan'a, Abdullah bin Enis'i gönderdi. Ve ona dedi ki: "Aldığım habere göre Halid bin Süfyan bin Mübeyh el-Hüzeli, benimle savaşmak için adam topluyor"

Abdullah bin Enis, Halid'i tanıyordu. Kılıcını kuşanarak yula çıktı. Onunla karşılaşıp konuşmakla meşgulken namazını kaçırmaktan korktu. Oysa namazın farzhğı asla düşmez. Bu maksatla namazını, yürürken ima ile rüku ve secdesini ima ile yaptı. Nihayet Halid'le karşılaştı. Halid ona: "Sen kimsin?" diye sordu. Abdullah: "Araplardan biriyim. Muhammed'le savaşmak için adam topladığını duyduğum için buraya geldim" dedi. Bunun üzerine Halid, onu doğruladı ve bu işle uğraştığını söyledi. Sonra biraz yürüdüler ve Abdullah bir fırsatını bularak onu öldürdü.

Bu anlatılanlarda gördüğümüz gibi, savaşta zaruret nedeniyle namazın ima ile

kılınması caiz görülmüştür. Hz. Peygamber Abdullah 'm bu olay esnasında namazını ima ile kılmasını hoş görmüş ve onun bu yaptığını bir cihad olarak kabul etmiştir.

Halid'in bu şekilde öldürülmesi, hıyanet değildir. Çünkü o, insanları savaşa davet ediyordu. Böyle yapan bir kimsenin de her zaman için Ölümü beklemesi gerekirdi. Aslında onun öldürülmesi, birçok kimsenin hayatının kurtarılması demekti. Büyük zararı önleme yolunda küçük zarara katlanmak normaldir. Bu anlatılanlar gösteriyor ki Hendek gazasından sonra birçok münkir ve inatçı kimseler inatlarını sürdürmekte ısrar ediyordu. Böyle yapmakla da müslümanları mağlup edeceklerini sanıyorlardı. Kuvvetin kendi ellerinde olduğunu, müslümanlarla savaşacaklarını ve hiç kimsenin kendilerine karşı çıkamayacağını düşünüyorlardı.

Hendek Gazasının Süresi

Peygamber (sav) efendimiz, Şevval ayının sonlarıyla Zilkadenin tamamında ve Zilhicce ayının da başlarında Hendek ve Ku-rayza Oğulları gazasıyla meşgul olmuştur. Hendek ve Kurayza Oğulları gazasından sonra Ebu Süfyan'm kızı Ümmü Habi-be ile evlenmiştir. Ondan sonra da Zeyneb binti Cahş ile evlenmiştir. Daha önce de Zem'a kızı Şevde ve Ebu Bekir'in kızı Aişe ile evlenmişti. Bedir savaşından sonra, arkadaşı ve yardımcısı Hattab oğlu Ömer'in kızı Hafsa ile evlenmişti. Uhud savaşından sonra Ümmü Seleme ile evlenmişti. Müstalib Oğullan gazvesinden sonra Haris'in kızı Cüveyriye ile evlenmiştir. Hayber gazasından sonra da Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiye ile evlenmişti.

Hz. Peygamberin Mü'minlerin Annesi Zeyneb ile Evlenmesi

Ahzab ismini alan surede, iki hüküm nazil olmuştur: Bunlardan biri evlat edinmenin haram kılınması, ikincisi de bu ha-ramlığın Hz. Peygamberin, mü'minlerin annesi Cahş kızı Zeyneb ile evlenişinde tatbik edilmesidir. Bu nedenle Hz.Peygam-berin Zeyneb ile evlenmesini anlatmamız gerekiyor. Çünkü bu evlenme11 şer'i bir hükmün tatbikiydi. Bunun hemen arkasından şer'i bir hüküm nazil olmuştur.

Evlat edinmenin haramlığı Ahzab suresinin başında nazil olmuştur. Allahü Teala şöyle buyuruyor:

"Allah, bir insanın (göğüs) boşluğuna iki kûlb koymamıştır. Allah zihar yapmanız (sen bana annemin sırtı gibisin demeniz) suretiyle eşlerinizi (anneleriniz gibi) kendinize haram saymanız için yaratmamıştır. Evlatllıkarınızı da Öz oğullarınız gibi saymanızı meşru kılmamıştır. Bunlar sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir, Allah gerçeği söylemektedir, doğru yola O iletir. Evlatlıkları babalarına nisbet edin. Bu Allah katında en doğru olandır. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşi ve dostlarınız olarak kabul edin," (Ahzab:

3-4)

Bu, içinde hiç şüphe bulunmayan kesin bir haramlık hükmüdür. Bu nedenle erkeğin, evlat edindiği kimsenin boşamış olduğu karısıyla evlenmesi caiz kılınmıştır. Çünkü' evlat edindiği kimse onun, oğlu değildir. Karısıyla evlenilmesi haram olan oğul, kişinin öz oğludur. Yoksa evlatlık edindiği çocuğun boşa-dığı kadınla evlenmek kişiye haram kılınmamıştır. Bu sebeple mahrem kadınlar bölümünde Cenab-ı allah şöyle buyurmuştur. "Kendi sulbünüzden gelen oğullarınızın karıları (da size haram kilindi.)" (Nisa 23)

Evet, bu böyledir. Çünkü Hz. Peygamber, İslam, aile fertleri arasında dayanışma ve bağlılığı bir hüküm olarak ortaya koymuştur. Ailenin güçlü olması, aile bireyleri arasındaki dayanışmaya bağlıdır. Çünkü yabancıların aile fertleri arasında yer alması, aile düzenini bozar. Onlar arasında hak sahibi olanları, haklarından mahrum kılar. Bu, Kur'an-ı Kerim'in şu ifadelerinde kesinleşen kurala aykırı düşmektedir: "Rahim sahipleri (akrabalar) da Allah'ın kitabında birbirlerine öteki mü'minler-den ve muhacirlerden daha yakındırlar" (Ahzab. 6)

Arap beldelerinde evlat edinme geleneği yaygındı. Bu gelenek Roma hukukundan alınmıştı. Hz. Peygamber de Roma hukukundan alınan bu geleneğe dayanarak Zeyd bin Harise'yi evlat edinmişti. Tabii ki, onu evlat edinmesi, kendisine vahyin nazil olmasından ve risalet görevini almasından önce olmuştu.

Peygamber efendimizin Z eyd'i evlat edinmesi şöyle olmuştu: Zeyd, Hz. Peygamberin kölesiydi. Akrabaları fidyesini vererek onun azad edilmesini istemişlerdi. Peygamber efendimiz de: "Eğer sizi seçerse, o sizin olsun" demişti. Bunun üzerine akrabaları onu almak istemişler, ama Zeyd, Hz. Peygamberin yanında kalmayı tercih etmiştir. Hz. Peygamber de bunun üzerine onu azad etti ve evlat edindi. Nitekim o zaman Arap beldelerinde evlat edinme geleneği de vardı. Peygamber efendimiz tarafından evlat edinildikten sonra halk onu "Harise oğlu Zeyd" olarak değil "Muhammed oğlu Zeyd" diye çağırmaya başlamıştı. Peygamber efendimiz onu Cahş'm kızı Zeyneb'le evlen-dirmişti. Zeyneb soylu ve güzel bir kadındı. Hz. Peygamber ise Kureyşlilerden olup Arapların en ulusu ve itibarlısıydı. Aynı zamanda onların en kıymetli şahsiyetlerinden biriydi. Nitekim onunla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Size, sizin en şerefliniz olan bir elçi gelmiştir." (Tevbe 128)

Evlat edinmenin haramlığmı ve evlatlıkların, kişilerin kendi soylarından olmadıklarını ifade eden ayet-i kerimeler nazil olduktan sonra Zeyneb, Zeyd ile olan evlilik hayatını sürdüremez oldu. Çünkü artık Zeyd 'in Muhammed'in oğlu olmadığı söyleniyordu. Ve eskisi gibi "Harise oğlu Zeyd" olarak çağrılacaktı. Zeyneb, buna dayanamadı.

Zeyd Hz. Peygambere karısının neseb bakımından kendisine üstünlük iddiası tasladığını şikayet etti ve Hz. Peygamber de ona: "Karını yanında tut ve Allah'a karşı gelmekten sakın" dedi. Cenab-ı Allah, Peygamberi Muhammed (sav)'e, Zeyd'i karısını boşamaktan men etmesini emretti. Çünkü Cenab-ı Allah artık bu işe hüküm vermişti: "Allah ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman artık inanmış bir erkekle kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur." (Ahzab 36)

Cenab-ı Allah Zeyd'in Zeyneb'i boşamasına hükmetmişti. Zeyneb boşanıp iddetini tamamladıktan sonra, yine Cenab-ı Allah'ın emri üzerine Hz. Peygamber

onunla evlendi. Böylece evlat edinme yasağının ameli bir tatbikatı gerçekleştirilmiş oldu. Hz. Muhammed (sav) de, bu örnek ile evlat edinmenin yasaklanmış olduğunu ve tatbikatta kesinlikle reddedildiğini gösterdi. Rabbinin emrini infaz etmek ve kişilerin kendi evlatlıklarının boşadığı kadınlarla evlenmelerinde bir sakınca olmadığı böylece gösterilmiş oluyordu. Onun bu evliliği şehvet, ya da arzuya dayanan bir evlilik değildi. Sadece Rabbinin emrine icabet etmek için evlendi. Büyük tarihçi Ibn Cerir et-Taberi gibi şahsiyetlere iftira ederek Hz. Peygamberin şehvet uğruna Zeyneb'le evlendiğini iddia eden Batılı yazarlar yalan söylemişlerdir. Bu konuda varid olan hıristiyan ve yahudi nakilleri asılsızdır. Bunlar her ne kadar günahın ne demek olduğunu bilmeseler de, büyük günahlara girerek bu yalan ve iftiraları yaymaktadırlar. Ne yazık ki bazı çevreler de onların bu asılsız iftiralarına kanmışlardır.

Hz. Peygamberin, Allah'ın emri üzerine Zeyneb'le evlendiğini ifade eden ayetler gayet açıktır. Ayrıca evlatlıkların boşadık-ları kadınlarla babalıklarının evlenmelerinin hiçbir mahzuru olmadığını ifade eden ayetler de açıktır. Dahası Peygamber (sav) efendimizin de kendi adamlarından hiçbirinin babası olmadığını ifade eden ayetler vardır. Bu konudan bahseden ayetlerin hepsinin de gizli tarafı yoktur. Bununla beraber o zamanki Arap toplumundaki gelenekler ile yalanın revaçlandırılması, bu konuda insanları etkiliyor ve anlayışlarını bozuyor, nefisleri ve anlayışları üzerinde büyük bir afet meydana getiriyordu. Ama olayların kendileri üzerinde bir değişiklik meydana gelmiyordu. Hakikatleri açıklayan, yalancıları yalanlayan ve onların bu konuda revaçlandırdıkları yalan düşünceleri boşa çıkaran ayet-i kerimeleri okuyalım. Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Allah ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir erkek ve kadına, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur . Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur. Allah'ın nimet verdiği; senin de kendisine nimet ver(ip hürriyete kavuştur) duğun kimseye: "Eşini yanında tut. Allah'tan kork" diyordun. Fakat Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde gizliyordun, insanlardan çekmiyordun. Oysa asıl çekinmen gereken Allah'tı" (Ahzab 36-37)

Hz.Peygamberin insanlardan çekinerek gizlediği şey, Allah'ın, boşandıktan sonra Zeyneb'le evlenmesi konusunda verdiği emirdi. Cenab-ı Allah, Zeyneb'in

boşanmasını takdir etmişti. Onun açıkladığı şey işte buydu. Zeyneb'le evlenmesi şehvet ve arzudan dolayı değildi, insanların, kendi evlatlarının karısıyla evlendi diye Hz.Peygamber hakkında dedikodu yapmalarından çekinmişti. Bu, yani evlatlıkların boşadıkları kadınlarla evlenme adeti Araplar arasında rastlanılmayan bir şeydi. Aslında Hz. Peygamberin insanlardan değil, fakat Allah'tan çekinip korkması gerekirdi. Çünkü haksız yere insanları memnun etmek, hakkın emrine karşı gelmeyi caiz kılmaz.

Bundan sonra noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah açıkladığı hükümde şöyle buyuruyördu: "Zeyd, eşi ile ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu (her zaman) yerine gelecektir," (Ahzah 37)

Bundan sonra yüce Allah, Hz. Peygamberin Zeyneb'le evlenmesinin kendi emrine dayanılarak yapıldığını açıklamıştır. Hz. Peygamber, Alah'm emrini infaz etmekten dolayı sorumlu tutulamazdı, insanlar dedikodu etseler de, etmeseler de, bu hususta onun için bir sorumluluk sözkonusu değildi. Kelimeleri yüce olan Allah şöyle buyurmuştur: 'Allah'ın kendisini takdir ettiği bir şeyi yerine getirmekte, peygambere herhangi bir güçlük yoktur. Sizden önce geçenler arasında da Allah'ın adeti böyleydi. Allah'ın emri, olup bitmiş bir kaderdir. (O peygamberler), Allah'ın gönderdiği emirleri duyururlar. Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlardı. Hesap görücü olarak Allah yeter. Muhammed, sizin erkeklerinizden birinin babası değil, fakat Allah'ın Resulü, peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi bilendir." (Ahzab 38-40)

işte bu naslarla evlat edinmenin haramlığı ve İslamiyet nazarında tanınmayan bir şey olduğu sabit olmuştur. Bu hüküm peygamberlerin seyyidi, iffetli ve şerefli Muhammed (sav) üzerine tatbik edilmiştir. O zaman düşünemeyen ve muhtelif işlere yönelen iftiracıları Cenab-ı Allah lanetlemiştir. Onlar, üzerinde ittifak edilen manalar üzerinde düşünmek için çaba sarfetmi-yorlardı.

Resulullah'ın Evine İzinsiz Girmenin Yasaklanması

Hz.Peygamberin evi, bütün mü'minlerin evi gibiydi. Mescid-i Nebeviye'nin bitişiğindeydi. Bu evler arasında da en yakın olan Hz. A i ş e'nin ikamet ettiği evdi.

Öyle görülüyor ki mü'minler Hz. Peygamberin evine rahatlıkla girip çıkıyorlardı. Fakat îslami edepleri kalplerine sindirmiş olup karekterlerini islamiyet'le süslemiş olan mü'minler, Hz. Peygamberin evine girerken izin isterlerdi. Herhangi bir sebep olmadan oraya girmezlerdi. Orayı kendileri için sohbet meclisi yapmazlardı. Fakat îslami terbiyeyi tam olarak içine sindirmemiş olan bazı mü'minlerin bu evlere giremeyeceklerinin ve buraları gelişigüzel sohbet meclisi yapamayacaklarının açıklanması gerekiyordu. Nitekim bu konuda açıklayıcı hükümler de nazil oldu. Hadis alimleri Hz. Peygamberin evine gelişigüzel girmeyi yasaklayan ayetlere, hicap ayetleri adını vermişlerdir. Bu ayetlerin nüzulünden sonra hiç kimse izin almadan Hz. Peygamberin evine girip konuşulanlara kulak veremeyecekti. Hicap ayeti, Hz.Peygamberin Cahş kızı Zeynefo'le gerdeğe girdiği gece nazil olmuştur. Enes bin Malik'in rivayetine göre Hz. Peygamber Cahş kızı Zeyneb'le evlendiği zaman mü'minleri yemeğe davet etti. Onlar da peygamber evine gelerek yemek yediler. Ve yemekten sonra sohbet için oturdular. Peygamber efendimiz kalkmak istediği halde, gelenler hâlâ oturuyorlardı. Sonunda Peygamber efendimiz sohbet meclisinden kalktı. Cemaat de onunla birlikte çıktılar. Ancak üç kişi oturmaya devam etti. Peygamber efendimiz hanımı Zeyneb'le gerdeğe girmek için geldiğinde orada birkaç kişinin oturmakta olduklarını gördü. Sonra onlar kalktılar. Kalktıklarında Hz.Peygambere haber verildi.

Buhari ile Müslim'in bu konuda yaptıkları rivayetin özeti şöyledir: Hz. Peygamber Zeyneb ile evlenmesi dolayısıyla sahabilerine düğün yemeği vermişti. Yemek yendikten sonra kalkıp gitmediler. Hz. Peygamber kalkmaya hazırlanıyordu. Fakat onlar bir türlü kalkmak bilmiyorlardı. Sonra ayağa kalktı, bu görenler de kalkıp gittiler. Ancak üç kişi, hala oturuyordu. Onlar otururken Hz. Peygamber kalkıp hanımının odasına girdi. Oturanlar ancak bunu görünce kalktılar.

Buhari bu manada bir başka hadisi de Hz.Peygamber'in hizmetkarı Enes

hazretlerinden rivayet ediyor. Bu rivayete göre, Hz. Peygamberin müzminlere yaptığı yemek daveti geniş ve kapsamlıydı. Bu konuda Enes hazretleri şöyle diyor: "Resulull-lah (sav) Cahş kızı Zeyneb ile gerdeğe girdi. Müslümanları düğün yemeğine davet etmesi için, bir adamı görevlendirdi. Yapılan davet neticesinde halk Hz. Peygamberin evine geldi. Oturup yemek yediler. Yemeğini yiyenler çıkıp gidiyorlardı. Herkesi davet ettim ve sonunda davet edecek kimse bulamadım ve: aEy Allah'ın Peygamberi! Artık davet edecek kimse kalmadı" dedim. Bunun üzerine Hz.Peygamber, yemeklerin kaldırılmasını emretti. Fakat üç kişi oturup Hz.Peygamberin evinde sohbetlerine devam ettiler. Hz.Peygamber çıkıp Hz, Aişe'nin odasına gitti. Ve ey aile efradı Allah'ın rahmet ve bereketi ile selamı sizin üzerinize olsun dedi. Hz. Aişe de selamına karşılık vererek Allah'ın selamı rahmet ve bereketi senin de üzerine olsun. Aileni nasıl buldun? Allah onu sana mübarek etsin dedi. Bunun üzerine Hz.Peygamber oradan çıkıp diğer hanımlarının odalarına uğradı hepsine de Aişe'ye söylediğinin aynısını söyledi. Onlar da kendisine Aişe gibi cevaplar verdiler. Sonra geri geldiğinde o üç kişinin hala oturup sohbetlerini devam ettirdiklerini gördü. Hz. Peygamber onlara kalkıp gitmelerini söyleyemeyecek kadar utangaç biriydi/1

Bu rivayetlerin hepsi de, birbirine benzemektedir. Ancak bazısında fazla tafsilat vardır. Bu anlattığımız olay, Hz. Peygamberin evine gelişigüzel girmeyi men eden ayetlerin nüzulü için yakın bir sebep teşkil etmektedir. Bununla ilgili olarak şu ayet-i kerime nazil olmuştur: "Ey inananlar! Yemeğe çağrılmadan peygamberin evlerine girmeyin. Fakat davet edilirseniz girin ve yemeği yiyince dağdın. Sohbet için de girip oturmayın. Bu haliniz peygamberi üzüyor, o da size bir şey söylemeye çekiniyordu. Allah, gerçeği söylemeden çekinmez. Peygamberin eşlerinden bir şey istediğinizde, onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de onların gönülleri de daha temiz kalır. Bundan sonra ne Allah'ın peygamberini üzmeniz ve ne de onun eşlerini nikahlamanız asla caiz değildir. Doğrusu bu, Allah katında büyük (bir günahjtır. Bir şeyi açığa vursanız da, gizlese-niz de Allah şüphesiz her şeyi bilir. Kadınların babaları, oğulları, erkek kardeşlen, erkek kardeşlerinin oğulları, kızkardeşle-rinin oğulları, hizmetçi kadınları ve cariyeleri hakkında bir sorumluluğu yoktur. Ey kadınlar! Allah'tan korkun; şüphesiz Allah, her şeyi görendir" (Ahzab: 53-55}

Bu, eğitime ihtiyacı olan bir millet için Allah tarafından yapılan bir uyarıdır. Bu terbiye ve yönlendirmedir. Ancak bu eğitim sayesinde o toplum sevgi ve

merhamet temelleri üzerinde durabilirdi. Bu eğitim sayesinde insanların birbirine psikolojik eziyet vermesi Önlenmiş oluyordu.

Genel Olarak İzin İstemenin Vacib Oluşu

Kur'an-ı Kerim'in nassı ile îslam dini, içindeki ev halkından izin almadan ve selam vermeden başkasının evlerine girmeyi yasaklamıştır. Bu yasak, nefisleri terbiye etmek, insanlar arasında tam bir güven oluşturmak içindir. Bu sayede insanların kuşkuları önlenmiş olacaktır. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Ey inananlar! Kendi evlerinizden başka evlere izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyin. Eğer düşünürseniz, bu sizin için daha iyidir. Eğer evde kimseyi bulamazsanız yine de size izin verilmedikçe içeriye girmeyin. Size: "Dönün" denirse, dönün (girmekte ısrar etmeyin). Bu, sizi daha çok temize çıkarır. Allah yaptıklarınızı bilendir, içinde malınız bulunan boş evlere girmenizde bir sorumluluk yoktur. Allah, açığa vurduğunuzu da, gizlediğinizi de bilir." (Nur: 27-29)

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, ev içindeki hizmetçilerle cariye ve kölelerin durumlarını da açıklamıştır. Bunların geceleyin, sabah namazından önce ve öğleden sonra haremlik kısmına girerken izin istemelerini vacib kılmış ve şöyle buyurmuştur: "Ey inananlar, ellerinizin altında bulunan (köleler, hizmetçi)ler ve sizden henüz erginliğe ermemiş (çocuk)lar, üç vakitte (odalarınıza girebilmek için) izin istesinler: Sabah namazından önce, Öğleden sonra elbisenizi çıkardp yakacağınız vakit ve yatsı namazından sonra. Bunlar sizin üstünüzün açılabileceği üç vakittir. Bunların dışında (hizmetçilerin ve çocukların izin almadan içeri girmelerinden dolayı) ne size, ne de onlara bir günah yoktur, (onlar sizin) yanınızda dolaşırlar, birbirinizin yanına girip çıkarsınız. Allah size ayetleri böyle açıklar. Allah bilendir, hikmet sahibidir. Çocuklarınız ergenlik çağına erdikleri zaman, kendilerinden öncekilerin izin istedikleri gibi izin istesinler, işte Allah size ayetlerini böyle açıklıyor. Alah bilendir, hikmet sahibidir. Evlenme arzusu kalmamış oturan (ihtiyar) kadınların,

kasden süs göstermeye çalışmadan dış örtülerini bırakmalarında kendileri için bir günah yoktur. Ama sakınmaları, kendileri için daha hayırlıdır. Allah işitendir, bilendir" (Uur. 58-60)

Ben-i Lihyan Gazası

Ben-i Lihyanlılar, Hz. Peygambere gelerek, kendilerine İslam'ı öğretecek ve Kur'an'ı ezberlettirecek sahabiler göndermesini istemişlerdi. Hz.Peygamber sahabilerinden İslam dinini bilen altı kişiyi öğretici olarak göndermişti. Fakat daha sonra, onların bu sahabileri esir alıp Kureyşlilere satmak niyetinde oldukları anlaşıldı. Sahabilerin bir kısmım öldürdüler. Kalanlarını da sattılar. Müşrikler ise, o sahabilere türlü işkencelerde bulundular ve kötü bir şekilde asarak şehid ettiler.

Hz. Peygamberin, bu çirkin davranışlarından dolayı onlara derslerini vermesi gerekiyordu. Hakikatlerin iç yüzünü anlayamayan bazı kimselerin zannettikleri gibi, bu bir intikam değildi. Bu önce bir kısastı. Kısası da, öldürülen sahabilerin velilerinin tatbik etmesi gerekiyordu. Onların velileri ise Allah ve Resulü ile mü'minlerdi. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Sizin veliniz (dostunuz) ancak Allah, O'nun elçisi ve müminlerdir ." (Maide 55)

Sonra bunları şiddetli bir şekilde terbiye etmek gerekiyordu. Çünkü bunlar islam daveti hususunda hainlik yapmışlardı. Başkalarına ibret olması ve başkalarının da hidayet adı altında müslümanlara hıyanette bulunmaması için, bunların, en şiddetli bir şekilde cezalandırılmaları icab ediyordu.

Kureyza Oğulları gazvesinden sonra Hz.Peygamber, hicretin beşinci yılı Zilhicce ayının kalan kısmı ile Muharrem, Safer ve Rebuülevvel ile Rebiülahir aylarını Medine'de geçirdi. Bu süre içinde insanlara dinlerini öğretiyor, islam davetini tebliğ ediyor, Arap kabilelerine davetçi ve mürşit olarak gidip onlarla ilişkiler kuruyordu. Kendilerinden sonraki nesillere îslam fıkhını aktaracak olan

sahabilerine de îslami şiar ve prensipleri öğretiyordu.

Cemaziyelevvel ayında Hz.Peygamber Ben-i Lihyan kabilesine doğru yola çıktı. Reci faciasında şehit edilen Hubeyb ibn Adi ile arkadaşlarının öcünü almak istiyordu. Bu gaza, hicretin altıncı yılında olmuştur.

Beyhaki bu olayın, hicretin dördüncü yılında olduğunu anlatmış, ancak İbn İshak, hicretin altıncı yılında meydana geldiğini söylemiştir. Biz de siyerle ilgili hususlarda daha güvenilir olduğu için ibn İshak 'in söylediğini esas alıyoruz. Nitekim imam Şafii onunla ilgili olarak şöyle demiştir: Siyer ilmi hususunda insanlar, Muhammed bin İshak'ın çocukları durumundadır.

Hz.Peygamber bir grup sahabi ile birlikte yola çıktı. Hainleri ansızın bastırmak istiyordu. Medine'den çıkarken maksadının anlaşılmaması için Şam yoluna gidecekmiş gibi bir intiba bıraktı. Çünkü savaş bir hiledir. Bir süre Şam yoluna doğru yürüdükten sonra, ansızın Mekke'ye yöneldi ve hızla yol almaya başladı. Asıl amacının anlaşılmasından önce Ben-i Lihyan kabilesine ulaşmak istiyordu. Fakat Ben-i Lihyan kabilesi, korktukları için tedbir aldılar. Hz. Peygamberin kumandası altındaki iman ehlinin yeniden güçlendiklerini anladılar. Korunmak için dağların tepesine kaçtılar. Bu durum karşısında Hz. Peygamber, onları ansızın bastırma planının suya düştüğünü anladı ve ikiyüz süvari ile Gassan taraflarına yönelip, orada konakladı, iki süvariyi, etrafı kolaçan etmesi için, keşif görevlileri olarak vazifelendirdi.

Hz- Peygamber kabilelerin durumunu Öğrenmek ve islam davetini tebliğ etmek için bir süre dolaşıp Cenab-ı Allah'ın şeriatını çöl ahalisinden kabul edenlere açıkladıktan sonra, Medine'ye döndü. O bu mübarek seferinde her ne kadar hainleri ve facirleri hıyanetlerinden ötürü cezalandıramadıysa da, çevredeki beldelerle çöl ahalisi ve kabileler onun güçlendiğini ve fırsat bulduğu her yerde dinini tebliğ ettiğini anladılar. Bununla birlikte Arap kabileleri içindeki kötü kimseleri ürküttü. îs-lam'ın heybetini etrafa gösterdi. Böylece din düşmanları, bu yeni dinin hakkı ve adaleti getirdiğini ve bunları koruyacak güce sahip olduğunu anlayıp düşünmeye başladılar.

Hz. Peygamber, bu seferden ganimet malı elde etmemiş, fakat îslam davetini etrafa yaymak gibi, manevi bir kazançla dönmüştü. Allah'ın güç ve kuvvetini

Arap beldelerine yaydı. İslamiyet'i etrafa yaymak için gerekeni yaptı. Bundan sonra da Şam taraflarına ve diğer yörelere yönelecekti.

Zi-Kared Gazvesi

Hendek savaşından sonra, Gatafanhlar öfkeli bir şekilde oradan ayrılmışlardı. Çünkü onlar sulh beklemişler, ama Hz. Peygamber sulhu kesin karara bağlamamış, sadece onları Kureyşli müşriklerden ayırmak için bir pazarlığa girişmiş, bu pazarlık da gayesine ulaşmıştı. Sonunda Gatafanhlar Kureyşlilerle birlikte yenik ve perişan bir halde geri döndüler. Fakat savaşla elde edemediklerini küçük saldırı ve yağmalarla elde etmek istemişlerdi. Nisbi bir yağmadan ve gasbtan sonra firar etmiş, hırsızlar gibi davranmışlardı. Bu arada Gatafanhlardan bir miktar süvari ile birlikte, Şezareli Uyeyne bin Hısm, ormanlıkta yayılmakta olan sağmal develere saldırmak için plan kurdu. Bu develer Ebu Zerri Gıfari'nin oğlu ile karısının gözetiminde ormanlıkta otlamaktaydı ve Hz.Peygambere ait idiler. Uyeyne bin Hısm'ın kumandasındaki süvariler bu baskında Ebu Zerr'in oğlunu öldürmüşler ve develerle birlikte karısını da götürmüşler, bu davranışlarıyla yağmacı yol kesicilere benzemiş-lerdi. Bunun müslümanlara eziyet vereceğini düşünmüşlerdi. Her ne kadar bu, Arapların asaletine ve mürüvvetine yakışan bir hareket olmasa da, savaşta kılıçla elde edemediklerini böylece elde etmek istemişlerdi. Onların bu yaptıklarını bazı mü'min süvariler öğrendiler. Bunların başında Seleme bin Ekva vardı. Talha bin Ubeydullah'ın hizmetçisi de beraberindeydi. Onun bir atı vardı. Sabahleyin ormanlığa doğru gitti. Seniyetül-Veda denen yere geldiğinde saldırganların atlarının bir kısmım gördü ve mütecavizlerin peşine düşüp onları yakaladı. Onlara durmadan ok yağdırıyor ve bir taraftan da şöyle diyordu: "Alın işte, ben Ekvan'ın oğluyum. Bu gün alçakların öleceği gündürl" ok atmakta güçlü olduğu için, karşı taraf onu bir punduna getirip yakalamaya ve yok etmeye çalışıyorlardı. Süvariler kendisine doğru yöneldiklerinde dönüp rastgele kaçıyor, arada bir ok atmak için de yeniden onlara dönüyordu. Tekrar şunları söylüyordu: "Alın işte! Ben Ekva'ın oğluyumV Saldırganların durumu Hz. Peygambere haber verildi. Ekva'ın oğlunun naralarını işittiğinde muhacirlerle ensardan bazı

süvarileri imdada çağırdı. Öne atılan ilk süvari, Esved oğlu Mikdad idi. Ardı sıra süvariler peşpeşe gelmeye başladılar. Zerrin Oğullarından Ebu Iyaş ismindeki bir adamın atı vardı. Hz. Peygamber ona: "Şu atı senden daha iyi bir biniciye versen olmaz mil" dedi. O da: ıbenden daha iyi ata binen bir kimse yok" demişti. Ama atının üzerinde elli adım gitmeden yere yuvarlanıp düştü. Bunun üzerine atına başkaları bindi. O yağmacı kaçakları yakalamak için süvariler peşpeşe geliyorlardı. Hz. Peygamber de beraberindeki süvarilerle birlikte Medine'den çıktı. Yerine vekil olarak İbn Ümmü Mektum'u bıraktı. Hz. Peygamberle beraberindeki sahabiler seferlerine devam ettiler ve develerinin bir kısmını kurtardılar. Kaçak saldırganlardan yakaladıklarını da öldürdüler. Hz. Peygamber, sonunda Zi-Kared mıntı-kasındaki dağın eteklerinde konakladı. Arkadan da bir kısım sahabiler gelip kendisine katıldılar. Orada bir gün bir gece kaldı ve sonra Medine'ye döndü. Her yüz kişiye bir deve verdi. Saldırganlar kaçmakla uğraşırlarken Ebu Zerr Gıfari'nin zevcesi, Hz. Peygambere ait bir deveye binerek kaçıp kurtulmuştu. Kurtulduğu takdirde de o deveyi Allah rızası için kesmeyi adamıştı. Onun bu kararını duyan Hz. Peygamber, tebessüm etmiş ve şöyle buyurmuştu: "Allah seni bu deveye bindirip kurtardığı takdirde bunu boğazlamayı adamışsın. Oysa Allah'a isyan durumunda ve sahip olmadığın şeyler hususunda adak olmaz. Buı benim develerimden biridir. Onun için sen Allah'ın bereketi ile kendi ailene dön." Bedevilerin saldırılarından birini geri püskürten bu gazve, bu şekilde sona ermiş oldu.

Mustalik Oğulları Gazvesi

Ifon İshak'ın anlattığına göre, bu gazve hicretin altıncı yılında, Şaban ayında, bir başka rivayete göre ise, hicretin beşinci yılının Şaban ayanda yapılmıştır. Vakıdi, Tarih'inde bu gazvenin hicretin beşinci yılında, Şaban ayının ikinci gecesinde yapıldığını söyler.

Çağdaş yazarlardan bazılarının anlattığına göre, bu gazvenin hicretin altıncı yılında yapılmış olması mümkün değildir. Çünkü bu gazvenin arkasından îfk hadisesi meydana gelmiştir. Anlatıldığına göre bu hadisede Sa'd bin Ubade ile

Sa'd bin Muaz arasında tartışma meydana gelmiştir. Sa'd bin Muaz ise, Kurayza gazvesinden sonra hicretin beşinci yılında daha Önce aldığı bir yaranın etkisiyle vefat etmiştir.

Yalnız bu tartışma, Sa'd bin Ubade ile Sa'd bin Muaz arasında değil, Üseyd bin Hudayr ile Sa'd bin Ubade arasında meydana gelmiştir. Şu halde Ifk hadisesini delil göstererek bu gazvenin hicretin beşinci yılında meydana geldiğini söylemeye imkan yoktur. Aslında bu raviyetlerden herhangi birini tercih edecek bir sebep de bulamamaktayız. Ancak biz bu gazvenin hicretin beşinci yılında olduğu görüşünden yanayız. Bu gazvenin Hendek savaşından önce yapıldığını söyleyenlerin görüşünü tercih etmemizi gerektiren bir gösterge yoktur. Biz İbn İshak'ın bu konudaki kronolojisine dayanarak bu gazvenin Hendek savaşından sonra yapıldığını söylemekteyiz. Çünkü biz, si-ret ilminde ibn Ishak'a uymanın daha güvenilir olduğunu kabul ediyoruz. Nitekim İmanı Şafii de, insanların siret ilminde Muhammed İbn İshak'ın çocukları durumunda olduklarını söylemiştir.

Hz. Peygamber, Mustalik Oğullarının kendisine karşı asker topladıklarını ve Huzaalılarla işbirliği yaptıklarını öğrenmişti. Prensip olarak Hz. Peygamber, kendisine bir kavmin saldıracağım kesinlikle öğrendiği zaman, onların saldırmalarına fırsat vermeden kendisi onları bastırırdı. Çünkü kendi yurtlarında baskına uğrayan milletler mutlaka zillete düşerler. Hz. Peygamber Medine'den çıkarken yerine vekil olarak Ebu Zer el-Grfari'yi bıraktı. Vakidi'nin de dediği gibi, yediyüz sahabisiyle birlikte Mustalik Oğullarına doğru yola çıktı. Nihayet Müreysi denen ve Mustalik Oğullarına ait olan bir suyun yanma gelip konakladı. Muhacirlerin sancağı Ebu Bekir es-Sıddık'ın elinde, Ensarın sancağı da Sa'd bin Ubade'nin elinde idi. Bir başka rivayete göre muhacirlerin sancağı Ammar bin Yasir'in elindeydi.

Hz. Peygamber, Mustalik Oğullarına şöyle denilmesini emretti: "La ilahe illallah" deyin, kendinizi ve mallarınızı koruyun!" Bu çağrıya icabet etmediler ve savaşacaklarını bildirdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, mü'min mücahitlerle onlara hücum etti ve on kişiyi öldürdü. Kalanlarım ve çoluk çocuklarını da esir aldı. Onlardan kurtulan olmadı. Bu gazvede mü'minlerden Hişam bin Sababe adındaki bir şahsı, düşmanlardan kanı helal biri zannederek, ensardan bir kişi öldürmüştür. Bu, yanlışlıkla yapılan bir işti ve dolayısıyla akrabalarına sağlam bir diyet verilmesi gerekiyordu. Nitekim Hz. Peygamber, bunun diyetini

Mekke'den gelerek müslüman olduğunu söyleyen kardeşi Makis bin Sababe'ye Ödemiştir. Çünkü Ma-kis, Medine'ye gelerek kardeşinin diyetini istemişti. Diyeti aldıktan sonra bir müddet Medine'de mü'minlerle beraber yaşamıştı. Nihayet günün birinde fırsatını bularak kardeşinin katilini Öldürmüştü. Oysa daha önce de belirttiğimiz gibi, bu öldürme olayı yanlışlıkla meydana gelmişti. Bu olaydan sonra da dinden çıkarak Mekke-i Mükerreme'ye geri dönmüştü. Böyle yapmakla iki suç işlemişti. Biri diyeti aldıktan sonra kardeşinin katilini öldürmesidir. Aslında bu durumda kısas tatbikine gerek yoktu. Böyle yapmakla haddi tecavüz edip günaha girerek kardeşinin öcünü almıştı, ikinci suç ise müslüman olduğunu açıkladıktan sonra dinden çıkmasıydı. Bu iki suçundan dolayı da Öldürülmesi gerekiyordu. Bunun üzerine Hz.Peygam-ber, onun kanını mubah kıldı. Böylece Makis bin Sababe, Mekke fethedildiğinde kanı mubah kılman kimseler listesine girmişti, "Bunlar, Kabe'nin örtüsüne tutunsalar bile öldürüleceklerdi. Bu olay dinden çıkan kimsenin Öldürülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim bu gibi kimseler, Hz. Peygamberin şu buyruğunun da kapsamına girmektedirler: "Dinini değiştiren kimseyi öldürünV

Makis bin Sababe'nin kardeşinin katilini öldürmesi, ya da kendisinin dinden çıkması nedeniyle kanının mubah kılmma-sındaki delalet, kanının mubah kılınmasını gerektiren sebebin belirlenmesi bakımından ihtimal manasını taşıyan bir delalettir.

Fitnenin Alevlenmesi ve Bu Alevlerin Söndürülmesi

Bu gazvede fitne ateşi alevlendirilmiş, ancak Hz. Peygamber kendi hikmeti ile bu ateşleri söndürmüştür. Şöyle ki: Bu gazve esnasında insanlar su başına gelip ihtiyaçları olan suyu alıp gidiyorlardı. Suya gelenler arasında Hz. Öm er'in işçisi olup atını sürmekte olan Cehcah bin Mesud da vardı. Bu işçi ile Avf Oğullarının müttefiki olan Vesnan bin Veber el-Cüheni su başında yer darlığından dolayı birbirlerine sıkıntı verdiler ve kavgaya tutuştular. Vesnan, "Ey Ensar topluluğu]" diye, Hz. Ömer'in işçisi de, "Ey muhacirler topluluğu*" diye bağırarak yardım

isteğinde bulundular. Ensariler mütttefîklerinin imdat çağrısına icabet etmedikleri gibi, muhacirler de Hz. Ömer'in işçisinin imdat çağrısına cevap vermediler. Ancak münafıklar, aradaki kavgayı kızıştırmak için meseleyi istismar ettiler. Olayı duyan Abdullah bin Übeyy bin Selül adındaki münafık lider, beraberindeki adamlarla öfkelendi. Oturduğu mecliste Zeyd bin Erkanı da vardı. Ancak o münafık değil, tam aksine sağlam bir müzmindi. Abdullah bin Übeyy bin Selül şöyle demişti: Şu müslümanlar memleketimize gelerek, bize karşı üstünlük taslıyor Ve Övünüyorlar. Vallahi bizlerle şu kureyşli deve çobanlarının durumu tıpkı şu ata sözünü andırıyor: "Köpeğini besle, seni yesin. Ama Allah'a andolsun ki, Medine'ye döndüğümüz takdirde güçlü olanlar zelil olanları oradan çıkarıp sürgün edecektir" Daha sonra etrafında bulunanlara yönelip şöyle dedi: "Başınıza ne iş açtınız?! Onları kendi beldenize yerleştirdiniz. Mllarınızı onlarla paylaştınız. Vallahi eğer elinizdeki malları onlardan alıkoyduğunuz takdirde sizi evlerinize geri döndürmezler*" Zeyd bin Erkanı, bu sözleri işitince Hz. Peygamberin yanına gitti. Haberi ona ulaştırdı. Yanında Hattab oğlu Ömer de vardı. Ömer ona dedi ki: uAbbad bin Bişr'e emir ver, Abdullah bin Ubey bin Selul'u öldürsün."

Hz. Ömer bu sözleri eman hamiyyeti ile söylemişti. Fakat Resulullah (sav) yumuşak huylu bir insandı. O olaylara ve durumlara göre hareket ederdi. Hz. Ömer'in bu sert konuşması üzerine şöyle dedi: "Bu nasıl olur ey Ömer? Onu öldürdüğümüz takdirde, insanlar Muhammed kendi arkadaşlarını öldürüyor demezler mi? Abdullah bin Übeyy bin Selül'ün öldürülmesine izin vermedi, ama ordunun Medine'ye geri dönmesine izin verdi. Bunun üzerine ordu Medine'ye geri döndü. Hz. Peygamberin bu tedbiri her ne kadar fitneyi kökten kazımadıy-sa da, fitne ateşinin alevlenmesini önledi. Fitne kalplere girip dillerde dolaşınca onu alevlendirecek sözleri söyleyenler çok olur. Fitne ateşini söndürüp şiddetini hafiiletmekse, onun yayılmasına engel olur. İnsanlar artık onu bırakıp başka şeylerle meşgul olurlar. Ordunun Medine'ye dönme emrinin verilmesi, insanların o fitneyi bırakıp başka şeylerle meşgul olmasını sağladı.

Abdullah bin Übeyy bin Selül Resulullah (sav)m yanına gelerek kendisine yapılan isnadları reddetti. Çünkü münafık, her zaman gizlenir. Açığa çıkmamak için gereken çabayı sarfe-der. Gerçek yüzü ortaya çıkacağı zaman da, onu hemen gizlemeye çalışır. Onun fitneciliği ortaya çıkınca, örtbas etmek için yalan yere yemin edip "ben böyle şey söylemedim; ağzımdan bu gibi sözler çıkmadı" diye yeminler etmeye başladı.

Kavminin düşüncesine göre, o, şerefli ve ulu bir'kimseydi. Hz. Peygamberin yanmdayken, orada hazır buMnan Ensardan bazı arkadaşları da suçunu hafifletmek ve/OÎayın büyüklüğünü gözlerden saklamak için şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resulü! Size bu haberi getiren o genç bir vehme kapılmış olabilir. Bu adamın söylediklerini hafızasında tam olarak tutamamış ve size yanlış beyanda bulunmuştur."

Hz. Peygamber, insanları Medine'ye geri dönme hazırlığıyla meşgul ederek bu fitne ateşini söndürmeye çalışıyordu. Çünkü dönüş hazırlığını Medine'ye normal gidiş vaktinden önce başlatmıştı. Öyle ki Üseyd bin Hudeyr, bunu Hz. Peygambere sorarak şöyle demişti: uEy Allah'ın Peygamberi! Çok erken bir saatte dönüyorsunuz. Halbuki daha önceleri böyle bir vakitte geri dönmezdiniz?]" Resulullah ona şöyle dedi:

- Arkadaşınızın söyledikleri sana ulaşmadı mı?

- Hangi arkadaşım ya Resulullah?

- Abdullah bin Übey bin Selül.

- Güya Medine'ye dönüldüğünde güçlü olanlar güçsüz olanları oradan çıkarıp kovacakmış! Böyle bir iddiada bulunmuş.

- Ey Allah'ın Resulü! Andolsun ki dilediğin takdirde sen onu Medine'den çıkarıp kovabilirsin. O güçsüzdür, sen güçlüsün! Ey Allah'ın Resulü, ona merhamet et. Siz gelmeden önce Medi-neliler onun için taç hazırlıyorlardı. Fakat siz geldikten sonra onun itibarı kalmadı. Onun hakimiyetini elinden aldığınızı zannediyorl

Hz. Peygamber ordusunu yola çıkardı. Akşama kadar durmadan yürüdüler. Geceleyin de sabaha kadar, mola vermeden yollarına devam ettiler. Nihayet ikinci gün, güneş doğuncaya kadar da yürüyüşlerini sürdürdüler.

Bunun gerekçesini İbn îshak şöyle açıklıyor: Peygamber insanları dünkü fitne sözlerini unutsunlar ve başka şeyle meşgul olsunlar diye, yürütmeye başlamıştı. Güneş doğunca mola verdiler, artık ister istemez uzanıp uyumak mecburiyetinde kaldılar. Yorgunluk dolayısıyla bir gün önceki ihtilafı hatırlayacak durumda

değillerdi. Bedeni yorgunluk ruhi ıstıraplarını unutturmuştu. Böylece fitne ateşi de sönmüştü. Aksi takdirde kötü sonuçlar doğuracak bir fitne meydana gelecek, münafıklardan kaynaklanan böyle bir nifak bazı ensar ile muhacirleri de yakacaktı. Bu sebepledir ki, Hz. Peygamber, muhacirlerle ensarın imdada çağrıldıklarını duyduğu esnada şöyle demişti: "Bu imdat çağrısına icabet etmeyin. Bu çağrı kokuşmuş ve murdar ca-hiliyet çağrısıdır."

Abdullah bin Übeyy bin Selül'ün oğlu Abdullah, babasının yaptıklarını duyduğu zaman çok üzülmüştü. O, imanı kuvvetli bir kimseydi. Hz. Peygamberin yanına gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Babam Abdullah'ı işlediği suçlardan dolayı Öldürmek istediğini duydum. Eğer bunu mutlaka yapacaksan, onu öldürme işini bana bırak. Ben onun başını koparıp sana getiririm. Vallahi bütün Hazrecliler, bu kabile içinde babasına karşı benden daha iyi davranan bir kimse bulunmadığını bilir. Fakat babamı Öldürme emrini başkasına verdiğin takdirde, baba katilimle birlikte halk arasında dolaşmaya tahammül edememekten korkarım. Kafir olan babamı Öldürdüğü için o mü'min insanla vuruşmak mecburiyetinde kalırım ve dolayısıyla cehenneme girerim."

Bunun üzerine Hz. Peygamber, Abdullah'a şöyle dedi: "Biz senin babana merhamet edeceğiz. Aramızda bulunduğu sürece kendisiyle güzelce sohbet edeceğiz." Abdullah bin Ubey'in fitneciliğini, Hz. Peygamber kendi tedbirli siyaseti sayesinde her ne kadar büyümeden önlemişse de, bu olay Hz.Peygamberi çok etkilemişti. Aynı zamanda mü'minler de bu olaydan fazlasıyla etkilenmişlerdi. Ibn Ubeyy'in kavmi onu herhangi bir fitneye girişmekten engelleme hususunda aşırı derecede hassasiyet gösteriyorlardı. Onun kalbindeki münafıklığına delalat eden herhangi bir söz söylemesi halinde, ayıplayıp kınıyorlardı. Onu cezalandıranlar, kendi kavmi idi.

Bunun üzerine Hz.Peygamber, Hattab oğlu Ömer'e şöyle demişti: "Nasıl, görüyor musun ey Ömer? Onu öldürmeni söylediğin günde öldürülmesini emretmiş olsaydım, yer yerinden oynayacaktı. " Bunun üzerine Hz. Ömer, hakikati anlayarak şöyle dedi: "Vallahi şimdi, Resulullah'ın emrinin benim isteğimden daha muazzam ve daha isabetli olduğunu anladım."

Cenab-ı Allah Münafîkun suresinin bir kısmını bu olaya tahsis etmiştir: "Münafıklar sana gelince: "Senin şüphesiz Allah'ın elçisi olduğuna şehadet

ederiz" derler. Allah senin kendisinin elçisi olduğunu Allah bilir, bunun yanında Allah, münafıkların yalancı olduklarını da bilir. Onlar yeminlerini kalkan edinerek Allah'ın yolundan alıkorlar. Onların yaptıkları ne kötüdür! Bu önce inanıp sonra inkar etmiş olmalarındandır. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir. Artık inanmazlar, Ey Muhammedi Onlara baktığın zaman cüsseleri hoşuna gider, konuşurlarsa sözlerini dinlersin, tıpkı sıralanmış kof kütükler gibidirler, her çığlığı kendi aleyhlerine sayarlar, onlar düşmandır. Onlardan sakın. Allah canlarını alsın, nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar? Onlara: "Gelin de Allah'ın Resulü sizin için mağfiret dilesin" dendiği zaman, başlarını çevirirler; büyüklük taslayarak yüz çevirdiklerini görürsün. Onlar için Allah'tan mağfiret dilesen de, dilemesen de birdir. Alah onları bağışla-mayacaktır. Doğrusu Allah, yoldan çıkmış bir toplumu doğru yola iletmez. Bunlar "Allah'ın peygamberinin yanında bulunanlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler" diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Fakat münafıklar bu gerçeği anlamazlar: "Eğer bu savaştan Medine'ye örtersek, şerefli kimseler alçakları andolsun ki, oradan çıkaracaktır." diyorlardı. Oysa şeref Allah'ın, onun elçisinin ve müzminlerindir. Fakat münafıklar bilmezler." (Munafikun. 1-8)

Cenab-ı Allah'ın münafıklar hakkında verdiği hüküm işte budur. Cenab-ı Allah onların hakikatleri anlamadıklarına ve Resulün onlar için istiğfarda bulunmasının kendilerine fayda vermeyeceğine hükmetmiştir. Çünkü onlar küfürlerinde çok ileri gitmişlerdir. Küfür ise, münafıklıktan ve inattan kaynaklanır. Küfrün kaynağı çoğunlukla, hakkı anlamamaktır. Üzerlerindeki sapıklık ve cehalet perdesi kalktığı zaman, onların tevbeleri yakındır. Münafıklara gelince, bu küfrün inat ve kin gibi iki derecesini ifade eder. Bunda cahillik yoktur. Bunlar bilerek inkar ederler ve hakikatleri gizlemeye çalışırlar. Cenab-ı Allah onların kalplerini mühürlemiştir. Bu nedenle onları hakikati anlamayan kimseler olarak nitelemiştir. Hakkın nuru onların kapalı kalblerine girmez.

Mustalik Oğullarından Elde Edilen Esirler ve Cariyeler

Müslümanlar, Mustalik Oğulları gazvesinde kafirlerin bellerini kırdılar. Artık mü'minlere saldıracak güçleri kalmadı. Öldürülenler öldürüldü, kalanlar da esir edildiler. Hz.Peygamber onları nihai olarak köleleştirmedi. Başta işi sıkı tuttu. Rivayete göre onları muhariplere ganimet olarak dağıttı ama sonra serbest bıraktı.

Görülüyor ki, Hz. Peygamber, esirlere yaptığı muamelelerde her zaman olumlu davranmıştır. Mustalik Oğulları gazvesi, Kurayza gazvesinden sonra meydana gelmiştir. Kurayza gazvesinde erkekleri öldürmüş, kadınları esir almıştı. Onları Necid pazarlarında at karşılığında satmıştı. Bu atları müslümanlar için kuvvet olarak bulundurmaya ihtiyacı vardı. Ama Mustalik Oğulları gazvesinde Hz. Peygamber, hikmetli bir tasarrufa yöneldi. Aldığı esirlerden hiçbirini satmadı. Hatta onları muharipler arasında taksim ettikten sonra, kadınlarından hiçbirinin cariye yapılmamasına hüküm verdi.

Siyer kitaplarının nakillerine göre, müslümanlar, bu gazada esir alınan kadınlarla erkekleri kendi aralarında paylaştırmışlardı. Resulullah'a da Haris'in kızı Cüveyriye düşmüştü. Cü-veyriye daha sonra Hz.Peygamber tarafından nikahlanarak mü'minlerin anası olma vasfına erişmiştir. Bu konuda bazı rivayetleri nakleden tbn Hişam şunları söylüyor: Söylendiğine göre Resulullah (sav) Mustalik Oğulları gazvesinden dönerken beraberinde Haris kızı Cüveyriye 'yi de getirmiş, onu Ensar-dan bir adama emanet bırakmış ve korumasını emretmişti.

Hz. Peygamber, Medine'ye döndükten sonra, Cüveyriye'nin babası Haris, kızını kurtarmak için fidye Ödemeyi kabul etmişti. Fidyeleri alıp Medine'ye doğru yola çıktı. Akik vadisine geldiği zaman, fidye olarak getirmekte olduğu develere baktı. Develer içinde iki tanesi çok hoşuna gitti ve bunları Akik vadisinin kuytu bir yerine sakladı. Sonra diğer develeri önüne katarak Hz.Peygamberin yanına gitti ve şöyle dedi: "Ey Muham-m e d! Kızımı esir aldınız, işte bu develer onun kurtuluş fidyesi-dir.n Hz. Peygamber'se şöyle cevap verdi: "Akik vadisinin kuytu bir yerine sakladığın iki deve nerede?" Hz. Peygamberin bu sorusu üzerine Haris şehadet getirerek müslüman oldu ve şöyle dedi: "Allah'tan başka tanrı olmadığına ve senin ey Mu-h amme d, Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ederim. Vallahi o develeri gizleyişimi Allah'tan başka kimse görmemişti."

Haris'le birlikte iki oğlu ve aşiretinden bazı kimseler de müslüman oldular. Adam gönderip, saklamış olduğu o iki deveyi getirerek Resulullah'a takdim etti. Resulullah da, kızı Cü-veyriye'yi ona teslim etti. Cüveyriye de müslüman oldu ve İslamiyet'ini güzelce devam ettirdi. Hz. Peygamber onu babasından isteyerek evlendi. Dörtyüz dirhem de mehir verdi. Bunun üzerine sahabiler, Cüveyriye'nin akrabalarından olan esirleri birer birer serbest bıraktılar. "Hz. Peygamberin akrabalarını elimizde esir tutamayız" diyorlardı.

Hz. Cüveyriye'nin esir düştüğünü, Hz. Aişe'nin şu rivayetinden anlamaktayız: "Resulullah (sav) Mustalik Oğullarından elde edilen esirleri mücahitler arasında taksim etiğinde, Ha-ris'in kızı Cüveyriye, Sabit bin Kays'ın, ya da onun amcasının oğlunun payına düşmüştü. Cüveyriye azad edilme karşılığında onunla bir mükatebe anlaşması yapmıştı. Cüveyriye tatlı ve güzel bir kadındı. Hz. Peygamberin yanına gelerek, yapmış oldu-ğu mükatebe bedelini ödemesi hususunda yardım istedi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Ben Haris kızı Cüveyriye'yim. Kavmimin hanımı durumundayım. Sizce gizli olmayan bir belaya maruz kaldım. Sabit bin Kays'm veya onun amcası oğlunun payına düştüm. Beni azad etmesi için onunla mükatebe akdi yaptım. Bu akdin bedelini ödeyebilmek için senden yardım istemeye geldim."

Onun bu isteği üzerine Hz.Peygamber kendisine şöyle dedi:

- Senin için bundan daha hayırlı olan bir şey yok mudur?

- O nedir ya Resulullah?

- Senin mükatebelik bedelini ödemem ve seninle evlenmedir.

- Olur, ey Allah'ın Resulü.

- Öyle ise, ben de böyle yaptım.

îki rivayet arasındaki farka gelince. Ibn Hişam'ın anlattığına göre, Cüveyriye'yi Hz.Peygamberle evlendiren bizzat babasıdır. Ve Cüveyrîye asla cariyelik bağı altına girmemiştir. Çünkü babası, deve vererek onun kurtuluş fidyesini Ödemiştir. Bu rivayette ayrıca onun dörtyüz dirhemlik mehri aldığı da kay de

dilmektedir.

Ibn Ishak'm rivayetine göre Cüveyriye, cariyelik bağı altına girmiş ve kurtuluş için de mükatebe akdi yapmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber onun mükatebelik bedelini ödemiştir.

Ibn Hişam'ın rivayetinin daha tutarlı olduğunu görmekteyiz. Bu rivayetteki ifadeler Islami hükümlerle daha uygundur. Çünkü onu evlendiren bizzat velisidir. Bu da İslamiyet'te yerleşik bir hüküm haline gelmiştir. Ebu Hanife dışında, kadının bizzat kendini evlendirmesine cevaz veren bir mezhep imamı yoktur. Bu hükmünde, cumhuru fukaha Ebu Hanife 'ye muhalefet etmiştir.

Ayrıca Ibn Ishak'm rivayetinde, hadis için illet olabilecek unsurlar vardır. Bu rivayette Hz. Aişe'ye -ki o, Cüveyriye'nin tatlı ve güzel bir kadın olduğunu söylemiştir- nisbet edilen şöyle bir ifade vardır: "Vallahi ben onu odamın kapısında gördüğüm zaman, ondan hoşlanmadım ve benim onda gördüklerimi Hz. Peygamberin de göreceğini anladım. Ve odama girdim"

Bu ifadelerin Hz. Aişe'ye nisbet edilmesinin doğru olmayacağı görüşündeyiz. Çünkü onun İslamiyet'te büyük bir yeri vardır. Kendisinin Cüveyriye'de gördüklerini Hz. Peygamberin de göreceğini söylemiş olması, doğrusu akla uymamaktadır.

Hadis kitaplarında, İbn İshak'ın rivayeti geçmektedir. Bu rivayetlerdeki ifadeler ne olursa olsun, Hz. Peygamberin Cü-veyriye ile evlenmesi neticesinde sahabiler, Cüveyriye'nin esir düşen akrabalarını azad etmişlerdir. Biz de Hz.Peygamberin onunla evlenmiş olması, sahabilerin kendi ellerindeki esirleri serbest bırakmaları için yeter bir sebep olduğunu söylüyoruz. Bu olay üzerine yüz erkek azad edilmiş, kavmi de müslü-man olup İslamiyet'in gölgesi altına girmişlerdi. Müslüman oluşlarından sonra îşlam devleti, onlardan zekat toplamaya başlamıştı.

Yanlış Anlama

Cüveyriye 'nin akrabaları ve aşireti müslüman olarak İslam devletinin gölgesi altına girdikten ve Medinelilerin hükmüne tabi olduktan sonra, Hz. Peygamber, kendilerinden zekat toplaması için Velid bin UkbebinEbi Muayt'ı görevli olarak onlara gönderdi. Ukbe'nin oğlu Velid'in kendilerine gelmekte olduığunu duyduklarında atlarına binip onu karşılamaya çıktılar. Velid ise onların kendisine saldıracaklarını zannedip korkmuştu. Bu durumu gören Ukbe oğlu Velid, Hz. Peygambere dönüp onların kendisini öldürmeye yeltendiklerini ve daha önce vermeyi kabul ettikleri zekatı vermediklerini bildirdi. Bu haber bazı müslümanları öfkelendirip galeyana getirdi. Aslında işin esası bir yanlış anlamadan ibaretti. Heyetleri Hz. Peygamberin yanına gelerek şöyle dediler: Bize elçi gönderdiğini işittik. Ona ikramda bulunmak ve ödemeyi kabul ettiğimiz zekatı teslim etmek için kendisini karşılamaya çıktık. Ama o hemen geri döndü. Kendisini öldürmek için çıktığımızı sana iletmiş olduğunu duyduk. Vallahi biz onu karşılamaya bu maksatla çıkmadık.

Öyle görülüyor ki Ukbe oğlu Velid, onların hareketlerini yanlış anlamış ve bazı mü'minlerin dillerinde dolaşmakta olan onlara karşı sefer tertipleneceği haberim duyduklarından dolayı korktukları için Hz. Peygamberin yanına, heyet olarak geldiklerini zannetmişti. Halbuki mü'minin durumunu devamlı iyiye yormak gerekir. Cenab-ı Allah'ın şu ayet-i kerimeyi bu nedenle inzal buyurduğu rivayet edilir: "Ey inananlar, size fasık bir adam bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeyerek bir topluluğa karşı kötülük edersiniz pe sonra yaptığınıza pişman olursunuz.9* (Hucurat 6)

Kalblerde gizli olanı en iyi bilen Cenab-ı Allah'tır.

IFK OLAYI

tfk (İftira) Olayı

îslam tarihinde, Mustalik Oğulları gazvesinin özel bir yeri vardır. Çünkü bu gazvenin arkasından toplumu yönlendirecek bazı hükümler konulmuştur. Nefisler ıslah edilmiş; hasta kalpli münafıkların, bu durumu tedavi edilmiştir. Bu gazveden sonra Hz.Peygamber, esir düşen erkeklerle kadınlar hakkında, kendisiyle savaşan kimselerin bellerini kırdıktan sonra lütuf-kar muamelede bulunmuştur. Esirleri fidye karşılığında serbest bırakmak ve erkekleri öldürüp kadınları cariye edinmek yerine, onları bedelsiz olarak serbest bırakma yoluna gitmiştir. Hz. Peygamberin muamelesi, herkes tarafından uyulması gereken bir sünnettir. Kendisi ile esir tuttuğu kimseler arasında bir savaş ihtimali sözkonusu olmadığı takdirde, onları köleleştirmeyi düşünmüyordu. Kendisi ile savaşan yahudilerin, esir tuttukları müslümanlan köleleştirip cariyeleştirdikleri beklenen bir ihtimal olduğundan, onlardan ele geçirdiği esirlere misli ile muamelede bulunmuş ve tuttuğu esirleri köleleştirip cariyeleş-tirmişti. Çünkü onlarla müslümanlar arasındaki savaş sona ermemişti. Onlar hala islamiyet için korkulu bir kuvvet olmakta devam ediyordu. Fakat Mustalik Oğulları gazvesinden sonra, onların müslümanlarla savaşacak durumları kalmamıştı. îşte bu savaş esnasında, münafıklar Muhacirlerle Ensar arasında fitne ateşini alevlendirmeye yönelmişlerdi. Münafıkların hedefi, İslamiyet için temel kuvvet oluşturan Muhacirlerle Ensar'dı. Hz. Peygamber bu durumda, işi yumuşaklıkla çözüme bağlayarak münafıklar hakkında gerekli tedbirleri aldı. Onların iç yüzlerinin açığa çıkmasını ve kavimleri tarafından dışlanmalarını bekledi. Onların bizzat kavimleri tarafından terbiye edilmelerini istiyordu. Çünkü münafık-lıklarmm

etkisini kırmak, müslümanlar arasında hiç kimsenin onlara aldanmamasmı sağlamak bu şekilde gerçekleşecekti. Böylece Hz. Peygamber, onları kendi hallerine bırakmakla münafıklar hakkında nasıl muamele olunacağını açıklamış oluyordu. Onlara karşı sakınma çarelerine başvurmakla birlikte, kendi kendilerine müslümanlardan uzaklaşmalarını bekliyordu. Aslında bu iş çok önemli ve bir o kadar da tehlikeliydi. Çünkü bu yaptıkları işlerle Hz. Peygambere ve ailesine eziyet veriyorlardı. Nitekim İfk olayı da bu eziyetler cümlesindendi. Aslında tfk (iftira) büyük bir günahtı. Aynı zamanda İslam toplumu için de büyük bir tehlike teşkil ediyordu. Çünkü iftira nedeniyle toplumda kötülük yaygınlaşacak ve rezaletlerle mübarek İslam toplumu lekelenecekti. Bunun Ötesinde Hz. Peygambere de bir saldırı vardı. Risalet sahibinin makamı küçümseniyordu. Oysa Cenab-ı Allah onun hakkında şöyle buyurmuştu: "Andolsun, Allah'ın elçisinde sizin için, Allah'ı ve ahireti arzu eden ve Allah'ı çok anan kimseler için, (uyulacak) en güzel bir örnek vardır." (Ahzab-2\)

Hz. Aişe'ye yapılan bu iftira olayına, başlarında Abdullah bin Übeyy olmak üzere, münafıklar da katılmışlardı. Nitekim tertemiz olan mü'minlerin annesi Hz. Aişe, Abdullah bin Übeyy hakkında şöyle demişti: "Bu iftiranın en büyüğünü yapan, Abdullah bin Übeyy idi." Münafıklara, bazı Muhacirler ve Ensarm da hataları yardımcı olmuştu. Olayı küçümseme kabilinden bazı iman ehli kimselerin dili de bu işe karışmış, bu olayı ağızlarına almaktan çekinmemişlerdi. Daha sonraları bu olay, toplumu kötülüklerden korumak için gereken tedbirleri alma hususunda müslümanlar için bir uyarı olmuştu. Zanla hareket edip tahminde bulunmaktan ve evlerin saygınlığını hiçe saymaktan kaçınmaları için bir ders teşkil etmişti. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Muhainme d'in eşine o yalanı uyduranlar içinizden bir güruhtur. Bunu kendiniz için bir kötülük sanmayın; aksine o sizin için hayır olmuştur." o$w 11)

Hayır, Allah'ın nübüvvet evini kendisiyle şereflendirdiği şeydedir. Bunun ardı sıra iftira olayıyla kirlenen nefisleri temizlemek için, seksen değnek vurularak had tatbik edilmiştir. Böylece noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın açıklamış olduğu hüküm şöylece tamamlanmış oldu: Bazı muhacirlerin irti-kab etmiş oldukları günah rahmet misali yağan yardımın onlardan ahkonmasını gerektirmedi. Onlara, suçtan caydırıcı haddin tatbik edilmesi ceza olarak kafi gelmişti.

İfk olayını bazı Siyer kitaplarıyla sahih sünnetlerde nakledildiği şekilde anlatalım:

Hz. Peygamber sefere çıkacağı zaman, zevcelerinden bazısını yanında götürmek için kura çekerdi. Mustalik Oğulları gazvesine giderken kura, Hz. Ebu Bekir kızı Aişe'ye isabet etmişti. Bunun üzerine o da Hz.Peygamberle birlikte gazveye gitmişti. Dönüşte def-i hacette bulunmak için devesinden inmiş ve kafileden geri kalmıştı. Şimdi biz olayı onun ağzından dinleyelim: uResulullah (sav) Mustalik Oğulları gazvesinden dönerken Me-dine-i Münevvere'ye yakın bir mevkie gelmiştik. Orada mola verdiler ve gecenin bir kısmını orada geçirdiler. Sonra bir mü-nadi, kafilenin yola çıkması gerektiğini ilan etti. Bunun üzerine orada bulunanlar yola çıkmaya başladılar. Ben de def-i hacette bulunmak için kafileden biraz uzaklaşmıştım. Boynumda bir gerdanlık vardı. Def-i hacette bulunduktan sonra, farkında olmadan gerdanlığım boynumdan düşmüş. Kafileye ulaştığımda gerdanlığımı aradım, fakat boynumda bulamadım. İnsanlar da artık yola koyulmuşlardı. Ben def-i hacette bulunduğum yere döndüm. Gerdanlığımı aradım ve buldum. Ordunun konakladığı yere geldiğimde orada kimse kalmamıştı. Bir müddet sonra ordunun aracıları gelip hevdecimi beni içinde zannederek deveye yüklemişler ve devemin yularını tutup götürmüşlerdi. Ben ordugaha döndüğümde orada ne bir çağıranın, ne de icabet edenin bulunduğunu görmedim. Artık herkes çekip gitmişti. Ben de çarşafıma burundum ve olduğum yerde uzanıp yattım. Biliyordum ki, beni hevdecimin içinde arayacaklar ve bulamayınca da geri dönüp beni arayacaklardı. Allah'a andol-sun ki, ben orada uzanmış vaziyette iken Safvan bin Muattal es-Sülemi yanıma geldi. O da bazı ihtiyaçları dolayısıyla kafileden geri kalmıştı. Yanıma yaklaştı, karaltımı gördü ve durdu. O, hicap ayetinin nüzulünden önce beni gördüğü için tanıdı. İnna lillah ve inna ileyhi raciun, Hz. "Peygamberin zevcesi! Neden geri kaldın, Allah sana rahmet etsin?" diye sordu. Ben sesimi çıkarmadım. Sonra devesini yanıma yaklaştırdı ve bin dedi. Kendisi geriye çekildi ve ben deveye bindim. O devenin yularını çekip süratle kafilenin peşine düştü. Allah'a an-dolsun ki, sabaha kadar askerin arkasından yetişemedik. Nihayet askerler, konak yerine inip yerleştiği sırada idi ki, bizim geldiğimizi gördüler. Fakat o zamana kadar iftiracılar, ağızlarına geleni söylemişlerdi. Bu nedenle askerlerde de bir sarsıntı ve panik meydana gelmişti. Vallahi ben bundan başka bir şey bilmiyorum. Bundan sonra da Medine-i Münevvere'ye gittik."

Hz. Ebu Bekir'in kızı, sadık unvanlı mü'minlerin anası Hz. Aişe'nin ifadeleri bundan ibarettir. Bu ifadeler, olayı olduğu gibi açıklıyor. Gözüyle görüp müşahede ettiklerini anlatıyor. Şimdi de bu iftirayı yayanları ve yayılan sözleri nasıl anlattığını görelim. Gençliğinin baharındaki Hz. Aişe'nin, gönlünde meydana gelen çırpınışları nasıl anlattığını ve nasıl ağladığını görelim:

"Çok geçmeden ağır bir hastalığa yakalandım. Daha Önce böyle bir şeyle karşılaşmamıştım. Olay Hz. Peygambere ve ebeveynime intikal etmişti. Ama onlar bu hususta bana hiçbir şey söylemiyorlardı. Hz. Peygamberin, bana karşı lütufkar davranışlarında bir değişiklik gördüm. Daha önce hastalandığımda bana şefkatle davranırdı. Ben hastalığımın şiddetlendiğini söylediğim halde, eskisi gibi lütufkar davranmadı. Ben de onun bu halini yadırgadım. Bir ara yanıma geldi. Bana bakıcılık etmekte olan bir kadın vardı. Sadece ona: "Kızınız nasıl?" diye sordu. Daha fazla bir şey söylemedi. Ben kalbimde ona karşı bir kırıklık hissettim ve "Ey Allah'ın Resulü! îzin versen de anamın yanına gitsem. O bana baksa" dedim. Bana gidebilirsin, bunun bir sakıncası yok dedi. Ben de bunun üzerine anamın yanına gittim,ama hiçbir şey bilmiyordum. Hastalığım azıcık hafifleyince nekahet devresine girdim. Yirmi küsur gece geçmişti. Bir gece def-i hacette bulunmak için evden dışarı çıktım. Yanımda Mistah'ın annesi de vardı. Kadın yürürken ayağı sürçtü ve "Mistah'ın yüzü yere sürülsün" diye beddua etti. Dedim ki: "Bir muhacir için bu ne kadar kötü bir konuşmadır. Halbuki o, Bedir savaşına katılmıştır!" Kadıncağız bana: "Duymadın mı?" dedi ve yapılan iftiraları anlattı. Ben de, Mistah'ın bu olayın içinde olup olmadığını sordum. Kadın, olayın içinde olduğunu söyledi. Bunun üzerine derhal eve döndüm. Sürekli ağlıyordum. Adeta ciğerlerim parçalanıyordu. Anneme: "Allah seni bağışlasın, halk bazı şeylerden söz ediyor, ama sen bu hususta bana hiçbir şey anlatmıyorsun!" diye çıkıştım. Şu karşılığı verdi: "Kızcağızım, bunu kendine dert etme Alah'a andolsun ki, kendisini seven bir kocanın yanında bulunan ve kumaları olan güzel bir kadın hakkında mutlaka çok şeyler söylenir."

Nihayet bir gün Hz. Peygamber, cemaat içinde ayağa kalkıp bir hutbe okudu. Ben de olanlardan habersizdim. Hz. Peygamber Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Bazı kimselere ne oluyor ki, ailem hakkında doğru olmayan şeyler söyleyerek bana eziyet veriyorlar. Allah'a andolsun ki, ben ailem hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyorum ve yine bu iftira olayına, hakkında iyilikten başka bir şey bilmediğim adamı da katıyorlar.

Oysa o adam, benim evime ancak benimle birlikte girip çıkar."

Bu yalanın büyüğünü Abdullah bin Übeyy bin Selül irtikab etmişti. Onunla birlikte Hazreçlilerden Mistah ile Hamne binti Cahş da vardı. Hamne'nin kızkardeşi Zeyneb binti Cahş, Hz. Peygamberin zevcesiydi. Kumalarım arasında Hz.Peygamber nezdinde bana denk olan ancak Zeyneb'ti. Fakat Zeyneb'i Allah muhafaza etmiş ve dinini korumuştu. O, benim hakkımda iyilikten başka bir şey söylememişti. Hamne'ye gelince; o, bu iftira olayında elinden geldiği kadar yalan sözler yaymıştı. Kızkarde-şinin yerini yükseltmek için, benim hakkımda kötü şeyler söylüyor ve bana zarar veriyordu. Ben de buna çok üzüldüm. Onun böyle konuşması ağırıma gitti.

Hz. Peygamberin cemaate hitabından sonra, Useyd bin Hu-deyr kalkıp şöyle dedi: Ey Allah'ın Resulü! Eğer bahsettiğin bu iftiracılar Evs kabilesinden iseler, biz onların hakkından geliriz. Eğer kardeşlerimiz olan Hazreç kabilesinden iseler, sen bize emrini ver, Allah'a yemin ederim ki, onlar, boyunlarının vurulmasını hak etmişlerdir.

Useyd bin Hudeyr'in bu sözleri üzerine, Sa'd bin Ubade kalkıp şöyle dedi (Sa'd daha önceleri iyi bilinen ve görünen bir insandı): Allah adına yemin ederim ki, sen yalan söylüyorsun. Hazreclilerin boyunlarını vuramazsın. Ama Allah'a yemin ederim ki sen bu iftiracıların Hazreçlilerden olduklarını zannederek böyle konuşuyorsun. Eğer bunlar senin kavminden olsalardı, böyle konuşmazdın!

Bunun üzerine Üseyd bin Hudeyr kalkıp şöyle dedi: Allah'a yemin ederim ki, asıl yalan söyleyen sensin. Fakat münafık bir adam olduğun için münafıkları koruyorsun. İnsanlara sert davranarak bela çıkarmak istiyorsun.

Bu konuşulanlar, iki kabile arasında,yani Evslilerle Hazreç-liler arasında neredeyse büyük bir kavganın meydana gelmesine sebep oluyordu. Hz. Peygamber, Ali bin Ebi Talib ile Üsame bin Zeyd'i çağırarak, kendileriyle istişare yaptı. Üsame, Hz. Aişe hakkında iyi şeyler söyledi. Sonra: "Ey Allah'ın Resulü! O, senin ailendir. Ben onun hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyorum. Bu söylenenler asılsız şeylerdir" dedi.

Hz. Ali ise şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Şüphesiz (senin için) kadın olarak

sadece o yoktur. İstediğin kadınla evlenebilecek durumdasın. Sen bu işi cariyene sor, o sana doğruyu söyleyecektir."

Hz. Ali'nin bu sözleri üzerine Resulullah (sav) Berire'yi çağırdı. Ona, Hz. Aişe'nin durumunu sordu. Berire gelir gelmez, Ali kalkıp ona bir yumruk vurmuş ve Hz. Peygambere doğru söylemesini istemişti. Berire de şöyle dedi: "Vallahi ben A iş e hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyorum. Onu ayıplaya-mam. Yalnız şunu söyleyeyim ki, ben daha önceleri hamur yo-ğururdum. Ve Aişe'ye hamuru korumasını söylerdim. Fakat Hz. Aişe hamurun başında beklemekte iken uyuyakalır, öte taraftan koyun gelip hamuru yerdi."

"Sonra Resulullah (sav) babamın yanına geldi. Annemle babam ve bir de Ensardan bir kadın yanımda oturuyorlardı. Ben ağlıyordum. O kadın da benimle birlikte ağlıyordu. Hz.Pey-gamber gelip yanımıza oturdu. Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle dedi: "Ey Aişe! insanların senin için söylediklerini biliyorsun. Allah'tan sakın! Eğer bir kötülük yaptıysan tevbe et. Çünkü Cenab-ı Allah kullarının tevbesini kabul buyurur" Onun bu sözleri üzerine artık gözlerimdeki yaşlar kurudu ve ben hiçbir şeyi hissedemez oldum. Resulullah'a cevap vermeleri için annemle babama baktım, fakat onlar hiç konuşmadılar. Allah'a yemin olsun ki ben, okunan ve kendisiyle namaz kılınan Kur'an-ı Kerim'in benim hakkımda açıklayıcı bir hüküm indirerek beni temize çıkaracağını düşünemeyecek kadar kendimi hakir ve düşük bir insan olarak görüyordum. Ne var ki, Resulullah (sav)ın uykuda bir rüya göreceğini ve Allah'ın o rüya ile benim suçsuzluğumu göstereceğini umuyordum. Hakkımda ayet-i kerime nazil olacak kadar büyük ikrama layık olmadığımı düşünüyordum.

Annem ile babamın Resulullah'a cevap veremeyeceklerini gördüm. Onlara, niçin cevap vermiyorsunuz diye çıkıştım. Onlar da ona ne cevap vereceklerini bilmediklerini söylediler. Gerçekten de o günlerde, Ebubekir ailesinin başına gelen felaket hiç kimsenin başına gelmemişti. Onlar susup cevap veremeyince tekrar gözlerimden yaşlar boşandı ve şöyle dedim: "Bu dedikodular tamamen asılsızdır. Ben bu konuda tevbeyi gerektirecek bir suç işlemedim. Allah, suçsuz olduğumu biliyor. Onların söylediklerini inkar etsem de siz beni doğrulamazsınız." Sonra Yakub'un ismini hatırladım ve onun, kardeş katili olan oğullarına şöyle dediğini aynen tekrarlarım: "Artık (benim yapacağım iş) güzelce sabretmektir. (Bu) anlattıklarınıza (dayanmak için) ancak Allah'tan

yardım istenir!" (Yusuf: 18)

Yemin ederim ki, Resulullah bulunduğu yerden kalkmadı. Allah ona vahiy gönderdi, elbisesine büründü ve deriden bir yastık alıp başının altına koydu. Ben bu halini görünce hiç ürkmedim. Suçsuz olduğumu ve Allah'ın adaletle davranacağını biliyordum. Annemle babama gelince, Allah'a yemin ederim ki, Resulullah'ın yanından ayrılmadılar. Halkın söyledikleri laflar, Allah tarafından doğrulanacak diye korkularından Ödleri kopuyordu. Sonra Hz. Peygamberin üzerindeki vahiy ağırlığı gitti. O, vahiy geldiği zaman kış günü bile yüzünde inci tanecikleri gibi ter damlacıkları oluşurdu. Vahiy hali geçince yüzündeki terleri silmeye başladı ve: "Müjdeler olsun ey Aişe! Ce-nab-ı Allah senin suçsuz olduğunu bildiren ayet-i kerimeleri inzal buyurdu!" dedi. Ben de elhamdülillah dedim. Sonra Hz. Peygamber yanımızdan ayrılarak halkın yanına gitti. Onlara hitapta bulunarak Cenabı Allah'ın indirmiş olduğu Kur'an ayetlerini onlara okudu. Sonra Mistah bin Esale ile Hassan bin Sabit ve Hamne binti Cahş gibi iftiracılar hakkında emir vererek, onları had cezasına çarptırdı"

Bu iftira olayım haksızlığa uğrayan Hz. Aişe'nin ağzından anlatmayı tercih edişimizin sebebi, bunun diğer bütün rivayetleri de içine almasından dolayıdır. Ayrıca bu rivayet, yaşı on-dördü henüz geçen ve bir çocuk mesabesinde bulunan şerefli Aişe'nin ruhi durumunu tasvir etmektedir. Cenab-ı Allah, kainatın efendisinin zevcesi olan bu temiz kızcağızı imtihan etmişti. Onun babası, mağarada Resulullah'a arkadaşlık etmiş olan Hz. Ebubekir*di. Çocukluk devresini henüz atlatmış bulunuyordu. Birinci aşamada tek başına kalma tehlikesiyle başbaşa kalarak imtihandan geçmişti. Buna rağmen vaveyla edip bağırıp çağırmamış, durumunu rabbine havale etmişti. Elbisesine bürünmüş, emin ve müsterih bir şekilde uyumaya başlamıştı. Her şeyi bilen ve gören Allah'ın kendisi hakkında vereceği emri beklemişti. Allah'ın kendisini zorda bırakmayacağını biliyordu. Daha sonra takvasıyla tanınmış bir adam gelip onu görünce Kinna lillah ve inna ileyhi raiciun" demiş ve geceleyin gördüğü bu manzara ile hayrete düşmüştü.

Rivayete göre onu orada bulan Safvan adındaki adam, hadım olup kadınlara tamahı olmayan bir insandı. Safvan: "Re-sulullah'ın eşi kalF diyerek hayretini açığa vurmuş ve devesini çöktürerek Aişe'yi bindirmişti. Aişe de, kimsenin yardımı olmaksızın kendi başına hevdecinin içinde bulunuyordu. Yanında hiç

kimse yoktu. Daha önce kendisini içinde zannederek hevde-cini deveye yükleyip götürmüşlerdi. O ise, kafilenin ardında tek başına kalakalmıştı. Vücudu hafif olduğundan dolayı onu hevdecinin içinde zannetmişlerdi. Bundan sonra kafile gürültü, ile Medine'ye yol aldı. Münafıklar da dedikodularını başlattılar. Günah olan zannı terk etmeden, boş yere konuştular. Nitekim zannın günah olduğunu Cenab'ı Allah şöyle ifade buyurmuştur:

"Doğrusu zannın bir kısmı günahtır."

İşin nereye varacağına, söyledikleri sözün ne gibi sonuçlar doğuracağına bakmadan, iftiraya uğrayan kadının ve onun ailesinin mevkiini düşünmeden yayılan iftira, fitneyi alevlendirmişti. Kötü zanlara kapılan insanlar hakkında Allahü Teala, şu ayetiyle uyarıda bulunmuştur:

"Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa Allah katında önemi büyüktü. Onu işittiğinizde: "Bu konuda konuşmamız yakışık almaz; haşa, bu büyük bir iftiradır" demeniz gerekmez miydi? Eğer mü'min kişilerdenseniz, Allah buna benzer bir şeye bir daha dönmemenizi tavsiye eder."(Nur. 15-17)

Evet, o iftirayı gözleriyle değil de, dilleriyle ahverdiler. Onu ağızlarında geveleyen kimselerden aldılar. Yoksa bu konuda kesin bir bilgi sahibi değillerdi. Boş ve laubali sözlerin konuşulduğu toplantılar sırasında laf olsun diye anlatmış ve yaymışlardı. Bunu kolay bir şey ve normal bir durum sanıyorlardı. Halbuki bu, Allah katında büyük bir günahtı. Dolayısıyla mü'min-lerin bu sözleri hemen kabul edip yaymamaları gerekiyordu.

Neticede kötü sözler etrafa yayılmıştı. Muhacirlerle Ensar, münafıklarla halis müzminler işin aslını araştırmadan ve boş sözlerle iftiraları hakikatten ayırdetmeden bu iftirayı ağızlarında gevelemeye başlamışlardı. Fakat böylesine zor bir durumda yine Hz. Peygamberin büyüklüğünü ve inancını görmekteyiz. O, temiz ve iyi erkeklerin, temiz ve iyi kadınlara layık olduğuna inanmıştı. Ailesi hakkında iyi zan bekliyordu. Kendini tutup frenliyor ve iftiracılara karşı sabrediyordu, insanları yine insanlara şikayet ederek şöyle diyordu: "Bazı kimselere ne oluyor ki, ailem hakkında bana eziyet veriyorlar. Aile efradım hakkında doğru olmayan şeyler söylüyorlar. Allah'a yemin ederim ki, ben, aile

efradım hakkında iyilikten başka bir şey bilmediğim ve evime de ancak benimle birlikte giren bir insana bühtanda bulunuyorlar."

Hz. Peygamber, yalan sözleri yayanları ve bu iftiracıları dinleyenleri dolaylı olarak kınamıştı. Böylece iftiranın ağızdan ağıza dolaşmasına son verilmişti. Çünkü olaydan birinci derecede ilgili olan Hz. Peygamber, bu iftirayı reddedip yalanlamıştı. Mü'minler onun kendi nefsine uyarak konuşmadığım, sözlerinin hep vahye dayalı olduğunu biliyorlardı. Böylece fitne alevi söndürülmüştü.

Bu sözler, peygamberlik ahlakının gereği olarak söylenmiş sözlerdi. Ancak o, yine de bir insan olarak Hz. Aişe'yi yalanlamadığı gibi doğrulamamıştı da. Çünkü o, gerçeğin er geç ortaya çıkacağını biliyordu.

Bu olayda da, yalan ve günah sözler vesilesi ile Allah tarafından imtihan edilen Hz. Peygamberin yüksek prensiplerini görmekteyiz. O, alelacele hanımına gidip ithamda bulunmuyor ve ona eziyet etmiyordu. İnsanın öfke, ya da şüphe anında yapacağı kötülükleri yapmıyordu. Aksine o, bu öfkesi anında bile hanımının suçsuz olacağı görüşüne meylederek öfkesini tutup sabrediyor, hanımım suçlama yoluna gitmiyordu.

Hz. Peygamber, bütün her şeye rağmen bu olaydan dolayı üzülüyor ve bu üzüntüsünü de açığa vuruyordu. Fakat Aişe'ye dedikoduyu anlatmayı düşünmüyor, onun temize çıkmasını bekliyordu. Böylece iftira fırtınası dinecek, kara bulutlar dağılıp gidecekti. Fakat Aişe (r.a) olayı Öğrenmişti. Ancak halk arasında cereyan eden durumlardan habersizdi. Onların neler söylediklerini bilmiyordu. Hz. Peygamber iftiracıların yalancı olduklarını ilan ederek fitne ateşini söndürmüştü. Temiz bir çocuk mesabesinde olan Hz. Aişe, hakkında günahkarların ve Allah'ın Kitabı'nda lanetlenen iftiracıların söyledikleri sözleri duymuştu. Cenab-ı Allah o iftiracıları lanetlerken şöyle buyurmuştur: "O namuslu, bir şeyden habersiz, inanmış kadınlara zina isnad edenler dünyada da, ahirette de lanetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azap vardır." (Nur: 23) Vefakar ve hiçbir şeyden haberi olmayan Hz. Kbu Bekir'in kızı ve Hz. Peygamberin zevcesi olan Hz. Aişe'ye zina isnad etmekten daha büyük bir günah var mıdır?!

Hz. Peygamber, bu arada yakın arkadaşlarıyla istişarede bulundu. Hepsi de iftiracıların sözlerini yalanladılar. Hz.Pey-gamberin istişarede bulunduğu Hz.

Ömer, şöyle demişti: "Ey Allah'ın Resulü! Sen temizsin. Allahü Teala seni pisliklere karıştırmaz. "

Hz. Peygamber kendi akrabalarından da iki yakınına danışmıştı. Bunlar, Üsame bin Zeyd ile Ali bin Ebi Talib'ti. Üsa-me, Hz. Aişe hakkında iyi şeyler söyledi. Onun hakkında itminan ve rahatlık müjdeleyen sözler sarfetti.

Hz. Peygamberin hakkında: "Sizin en iyi hüküm vereniniz Ali'dir" dediği Hz.Ali ise ne övücü, ne de itham edip yalanla-yıcı sözler sarfetmedi. Hz. Aişe'ye hücum edici bir tavır takınmadı. Kuvvetli bir cevap verdi tarafsız davrandı.

Gerçekten de Hz. Peygamberin kalbindeki şüpheyi izale etmek için en iyi yol, Hz. Ali'nin tutmuş olduğu yoldu. O şöyle demişti: "Ya Resulullah! Şüphesiz dünyada senin için kadın yok değildir. Gerektiğinde Aişe'nin yerine başka bir kadınla evlenebilirsin."

Kuşkusuz bunlar kocasını ihlasla seven bir kadının hoşuna gitmeyecek sözlerdi. Bu sözler, her ne kadar mü'minlerin annesi Hz JVişe'nin kalbini olumsuz yönde etkilememişse de, Ali'nin yargıdaki tarafsızlığını te'yid etmekte ve sözlerini kabule şayan kılmaktadır. İşi iyice araştıran bir hakem durumundaki Hz. Ali şöyle demişti: "Ya Resulullah! sen bu durumu cariyene sor. O seni rahatlatacak olan doğru sözleri söyleyecektir." Böylece tahkikat ilerlemeye başlamıştı. Hz. Peygamber» Berire ismindeki cariyeye sordu. O da Hz. Peygamberin kalbini rahatlatacak sözler söyledi. Böylece içindeki şüphe bulutları dağılmaya başlamıştı. Berire şöyle demişti: "Vallahi ben, Aişe hakkında iyilikten başka bir şey bilmiyorum. Onu hiçbir şeyle ayıplamam. Ancak ben daha önceleri hamur yoğur urdum ve Aişe'ye hamurun başında beklemesini söylerdim. Fakat ben gittikten sonra o uyuyakalır, öte taraftan koyunda gelip hamuru yer ve giderdi."

Bu sözler üzerine her ne kadar tam değilse de Hz. Peygamber biraz rahatlamıştı. Berire'nin, Hz. Aişe için söylediği uy-kuculuk vasfı, yalancı günahkarların yaydıkları kötü yaygara-nm sebeplerinden birini teşkil etmekteydi. Uykuculuk koyunun gelip Jîerire'nin hamurunu yemesine sebep teşkil ettiği gibi, iftiracı günahkarların suçlama kapısını açmaları için de bir se-beb teşkil edebilirdi.

Berire'nin yeminle, Hz. Aişe'nin suçsuz olduğunu söylemesinden sonra,

Hz.Peygamber dünyada ve ahirette en çok sevdiği zevcesi Hz. Aişe'nin yanına gitti. Onun korkmaması gerektiğini ve onu terketmeyeceğini ima eden sözler söyledi: "Ey A işe!a insanların söyledikleri sözlerden haberin olmuştur. Sen Allah'tan sakın! Eğer kötü bir şey yaptıysan Allah'a karşı tevbe et! Çünkü Cenab-ı Allah kullarının tevbesini kabul buyurur."

Peygamber efendimizin bu sözleri karşısında, ağlamakta olan Hz. Aişe'nin gözlerindeki yaşlar kurudu. Çünkü o kendisine karşı az da olsa soğuk davranan Hz. Peygamberin bir hoşnutluk haline döndüğünü görmüştü. O ihtiyatlı ve şartlı bir rızayı değil, mutlak bir hoşnutluğu bekliyordu. Sevgili Resulün kendisine iyi davranmamasını ve iftiraları kesinlikle reddetmesini ümit ediyordu. O çocuk durumundaki temiz ve iffetli mü'mine, gözlerini etrafa gezdirerek Hz.Peygambere cevap verecek birini aradı. Kainatta en çok sevdiği Hz. Peygamber, iftiraları reddedici, kendisinin de suçsuzluğunu ispatlayıcı kesin bir söz söylememişti. Babası Ebubekir'le anası da Peygambere herhangi bir cevap vermemişlerdi. Etrafında itham fırtınaları esen suçsuz bir insanın hayret ve şaşkınlığı içindeydi. Her taraftan itham oklarına maruz kalmıştı. Bu durumda kendisini Allah'ın hükmüne teslim etti. Ondan başka herkesten umudunu kesmişti. Kur'an-ı Kerim'in, kendisinin suçsuzluğunu ispatlayıcı bir hüküm getireceğini de zannetmiyordu. Kendisinin bu makama erişemeyecek kadar küçük bir insan olduğunu düşünüyordu. Fakat onun Allah katındaki makamı çok büyüktü. O Allah'ın hükmünü bekleyerek itminan içinde sabretmiş ve suçsuzluğunu Allah'ın duyurmasını bekleyip, olanlara boyun eğmişti. Nihayet, suçsuzluğunu gösteren ayet-i kerimeler nazil olunca çok sevindi. Onun hakkında yiice Allah şöyle buyurmuştu: "Muhammed'in eşine o yalanı uyduranlar içinizden bir güruhtur. Bunu kendiniz için kötü sanmayın. Aksine o, sizin için hayırlı olmuştur. O kimselerden her birine kazandığı gü-nah(ın cezası) vardır. İçlerinden elebaşılık yapana ise büyük azab vardır. Onu işittiğiniz zaman inanan erkek ve kadınların kendiliklerinden güzel zanda bulunup da, "Bu, apaçık bir iftiradır" demeleri gerekmez miydi1? Dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? işte bunlar, şahit getirmedikçe Allah katında yalancı olanlardır. Allah'ın dünya ve ahirette size lütuf ve rahmeti olmasaydı, o kötü sözü yaymanızdan dolayı büyük bir azaba uğrardınız. Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz ve onu önemsiz bir şey sanıyordunuz. Oysa Allah katında önemi büyüktü. Onu işittiğinizde: "Bu konuda konuşmamız yakışık almaz; haşa bu büyük bir iftiradır" deme-niz gerekmez miydi? Eğer mümin kişilerseniz Allah buna benzer bir şeye bir daha dönmemenizi tavsiye eder. Allah size ayetlerini)

açıkça bildirir. Allah bilendir, hikmet sahibidir, inananlar arasında hayasızlığın yayılmasını isteyenler için dünyada da, ahirette de acı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı ve Allah çok şefkatli ve merhametli olmasaydı (bu iftiranızdan dolayı büyük bir azaba uğrardınız! Ey inananlar, şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim şeytanın ardına takılırsa, bilsin ki o, hayasızlığı ve kötülüğü emreder. Eğer size Allah'ın lütfü ve rahmeti olmasaydı, hiçbirinizi ebediyen temize çıkarmazdı. Fakat Allah dilediğini temize çıkarır. Allah işitendir, bilendir, içinizden lütuf ve servet sahibi kimseler, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda göç edenlere (bir şey) vermemeye yemin etmesinler. Affetsinler, geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasından hoşlannîaz mısınız? Allah bağışlayan, esirgeyendir, iffetli, habersiz, mü'min kadınlara zina isnat edenler dünyada da, ahirette de lanetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azap vardır. O gün (kıyamette) dilleri, elleri ve ayakları yaptıklarına şahitlik edecektir. O gün Allah, onlara hak (ettikleri) cezalarını tam verir ve onlar da bilirler ki, Allah, apaçık haktır. Kötü kadınlar kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; iyi kadınlar iyi erkeklere; iyi erkekler de iyi kadınlara (meyleder). Bunlar (Peygamber, Aişe ve Safvan), onların dediklerinden uzaktırlar. Kendilerine (Allah'tan) bir mağfiret ve cömertçe bir rızık vardır" (Nur: n-26)

îşte îfk Olayı bundan ibarettir. Bu konuda nazil olup Hz. Ebubekir (r.a)in kızı ve mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin suçsuzluğunu gösteren ayet-i kerimelere bakalım. Bu ayet-i kerimeler, öncelikle kötülüğün toplumda insanların basit sandığı fakat aslında büyük günah olan şeylerden kaynaklandığına işaret etmektedir. Çünkü şer, kötülük ve günah, sonuçları bakımından basit olmayan şeylerdir. Bunlar toplumu çözüntüye uğratıp toplum içersinde edepsizliği yayarlar. Rezillikler önemsenmez, dolayısıyla cemiyet içinde erdemli olmayan bir kamuoyu oluşur. Rezaletler ve kötülükler de fasid kamuoyu içinde ürerler. Bu sebeple Kur'an-ı Kerim, insanlara emr-i bilma'ruf ile nehy-i anil-münker'in vacib olduğunu vurgulayarak belirtmiştir ki, fazilete dayalı, reziletten uzak ve aynı zamanda fazileti teşvik edip rezillikleri bertaraf eden erdemli bir kamuoyu oluşsun.

îkinci olarak bu ayet-i kerimeler, zina hususunda yapılacak suçlamanın ancak dört şahitle gerçekleşeceğine işaret etmektedir. Aksi takdirde zina isnadı hususunda söylenen sözler, söyleyenin sosyal mevkii ne olursa olsun, Allah katında yalan sayılacak, bu yalanları söyleyenler de iftira haddine

çarptırılacaktır.

Üçüncü olarak bu ayet-i kerimeler, zalim kimsenin işlediği suçun cezasını çektiği takdirde, ayrıca zulme uğratılamayacağı-nı ve daha önce kendisine verilmekte olan yardımlardan mahrum bırakılamayacağını göstermektedir. Nitekim Hz. Ebube-kir, kızı Aişe'ye iftira eden Mistah'ı daha önce yardım ettiği halde bilahare bu iftirasından dolayı yardımından mahrum bırakmıştı. Oysa Cenab-ı Allah, bu gibi kimselerin, cezalarını çektikten sonra Önceden yapılmakta olan yardımdan mahrum bırakılmalarını yasaklamaktadır. "Sizden fazilet ve servet sahibi kimseler, yakınlığı bulunanlara, yoksullara, Allah yolunda göç edenlere (bir şey) vermemeye yemin etmesinler, affetsinler,

geçsinler." (Nur: 22)

Bu ayet-i kerime iki hususa işaret etmektedir: a- Günahkarlara ve asilere zekat verilmesi caizdir. Bazı fı-kıhçılar bu konuda hata etmişlerdir. Çünkü onlar, bir takım cürümleri işleyen kimselere zekat verilmeyeceğini söylemişlerdir. Halbuki asi ve günahkar kimselere zekat verildiği takdirde, onların kalbleri takvaya yaklaştırılmış olur. Onlara katı davranmak, daha fazla suç işlemelerine neden olur. Bağış ve ihsan,ne-fisleri yumuşatır. Bu gibi kimseler yaşan-tılannın, toplum içinde ve toplumla birlikte olması halinde, rahata daha yakın olacağını hissederler.

b- Kabalık, katılık ve suçluluk halinde bağış ve ihsanda bulunmak, suçluyu iyiliğe yaklaştırır ve faziletten uzaklaşmasına engel olur. Sadaka ve zekat, isyan ateşini söndürerek Allah'ın rahmet ve mağfiretine sebep olur. Nitekim Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Allah'ın sizi bağışlamasını sezmez misiniz?" Resu-lullah (sav) efendimiz de: "Sılayı rahim yapan, karşılıklı ziyaret ve iyilikte bulunan değildir. Aksine sılayı rahim yapan, bağların koparılması halinde ziyarette bulunan kimsedir." buyurmuştur. Ayrıca bu ayeti kerimeler Hz.Peygamberin zevcelerinin mutlak surette temiz ve iffetli olduklarını göstermektedir. Çünkü kötü kadınlar kötü erkeklere; iyi kadınlar da iyi erkeklere meylederler. Bu, Cenab-ı Allah'ın kendi yaratıkları içinde tatbik edegeldiği bir konudur. Şimdiye kadar Firavun'un, Kur'an-ı Kerim'de hayırla yadedilen zevcesinden başka bu kanuna aykırı bir şahsiyet görülmemiştir. Çünkü bu iffetli ve mü'mine kadın, Allah'ın yaratıklarının en şerlisi ile bir arada evlilik hayatı

yaşamıştır. Aynı şekilde Nuh ile Lut'un zevceleri de bu temiz ve şerefli peygamberlerin nikahlarında bulunup bunlarla birlikte hayat sürmüşlerdir. Bunlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Allah, inananlara da Fi-ravn'ın karısını misal gösterdi. O şöyle demişti: "Rabbim bana yanında, cennetin içinde bir ev yap, beni Firavn'dan ve onun (kötü) işinden uzak tut ve beni şu zalimler topluluğundan kurtar!" (Yine Allah, inananlara) îmranın kızı Meryem'i de (misal verdi). O ki ırzını korudu, biz de on(un rahmin)e ruhumuzdan üfledik. O Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etti ve gönülden itaat edenlerden oldu" (Tahrim-11-12)

Bu iki ayet-i kerimeden önce de Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Allah inkar edenlere, Nuh'un karısı ile Lut'un karısını misal verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki salih kulun (nikahı) altında idiler. Onlara hıyanet etiler. Kocaları, Allah'tan (gelen) hiçbir şeyi onlardan savamadı. (Onlara): "Haydi, girenlerle beraber siz de ateşe girin" denildi." (Tahnm: 10)

Hz. Peygamberin zevceleri de iyi, temiz ve iffetli kadınlardı.

Hz. Ali ve Hz. Aişe

Mü'minlerin annesi Hz. A i şe'nin de anlattığı gibi, bu kıssanın akışında görülüyor ki, HzAli'nin söylemiş olduğu sözler, Usame ile Hz. Aişe hakkında hayırlı ve iyi şeyler söyleyen diger sahabilerin sözleri gibi, Hz. Aişe'nin kalbinde hoşnutluk yaratmamıştı. Çünkü Hz. Ali'nin sözlerinde Aişe'nin lehine sayılabilecek şeyler yoktu. Ancak onun söylediği sözlerle, konuyu kapatmak ve meseleyi sona erdirmek için gerekli yol açılıyordu. Hz. Ali insanların böyle bir mesele ile meşgul olmamalarını ve konunun kapatılmasını istemişti. Hz. Ali'nin sözleri Aişe'yi memnun edecek türden değildi. Çünkü o, başkaları gibi Aişe'nin suçsuzluğunu açık olarak söylememişti. Halbuki Hz. Aişe, Hz. Ali'nin diğer sahabilerden daha çok kendisinin suçsuzluğunu anlamasını bekliyordu. Çünkü Hz. Ali'nin, peygamber eviyle alakası vardı. Onun yapacağı şahitlik, başkalarının şahitliğinden daha kuvvetli olacaktı. Oysa Hz. Ali, Resulullah için, kadın olarak

sadece Aişe'nin bulunmadığını, istediği takdirde Aişe'nin yerine başka bir kadınla evlenebileceğini söylemişti.

Suçsuz ve temiz olan Hz. Aişe, Hz. Ali'nin sözlerinden hoşnut olmadığı için Hz. Peygamber tahkikatı daha da derinleştirme yoluna girdi. Bu tahkikatın peşi sıra Hz.Peygamber, rahatlamaya başladı. Ardısıra da Ai ş e'nin suçsuz olduğunu açıkladı. Çünkü bu konuda Cenab-ı Allah, Hz. Aişe'nin beraatini ifade eden ayet-i kerimeleri inzal buyurmuştu.

Tarihçiler, Hz. Aişe ile Hz. Ali arasında, daha sonra meydana gelen ihtilafın sebebi olarak bu sözleri göstermekte ve Hz. Aişe'nin Cemel vakasında Hz. Ali'ye karşı çıkışım bu sebebe

Biz deriz ki; Hz. Aişe, bizzat olayın içindeki insan olarak, kendisine yüklenen suçun bir iftira olduğunu bildiği için, Hz. Ali'nin olayı bu şekilde değerlendirmesinden haklı olarak rahatsız olmuştur. Ancak göründüğü kadarıyla bu rahatsızlık asla düşmanlığa varmamıştır. Hz, Ali'ye karşı kin beslemediğini de şu olay ispatlamaktadır:

Hz. Aişe, Cemel savaşma giderken önce şöyle demişti: Ta Resulullah! Ashabın içinde en çok sevdiğin ve seçkin bir dostun olan Ali hakkında konuşmaya geldim. Hoşnut olduğun ve sev diğin Ebu Talib oğlu Ali'nin aleyhinde konuşmaya geldim Onu sana şikayete geldim"

Hz. Aişe'nin, Resulullah'm en çok sevdiği sahabilerden biri ne öfke beslemesi mümkün değildir. Böyle bir şey yapması on dan beklenemez. Allah ondan da, Ali'den de razı olsun.

Kazf (İftira Haddi)

Kazf haddinin, Hz. Aişe'ye iftira edilerek kötü sözlerin toplum içerisinde

yayılması sebebiyle meşru kılındığı düşüncesindeyim. Çünkü bu konuyla ilgili ayet-i kerimeler peşpeşe gelmiştir. Bunlarda anlatıldığına göre, zina şehadetinde dört erkeğin şahitlik yapma şartı aranmaktadır. Zina isnadında bulunan şahitlerin dörtten az olması halinde, isnadı yapan kişi yalancı sayılmaktadır.

îşte bu had, yalanın cezasıdır. Bunu Cenab-ı Allah şu ayet-i kerimede ifade buyurmuştur: "Namuslu kadınlara (zina suçu) atıp da, sonra (bu suçlamalarını ispat için) dört şahit getirmeyenlere seksen değnek vurun. Ve artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir. Ancak bundan sonra tevbe edip inananlar hariç. Çünkü Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir." (Nur. 4-5)

Bu ayet-i kerimelerin asli ve maddi bir cezaya işaret ettiklerini görmekteyiz. Bu ceza, suçlulara seksen değnek vurulmasıdır. Bu maddi cezadan hemen sonra iki manevi cezadan da bahsedilmektedir: Bunlardan biri, onların şahitliklerinin artık ebediyyen kabul edilmeyeceğidir. Çünkü onlar kaçılması gereken bir hususta yalan söylemişlerdir. Ayrıca Cenab-ı Allah, onları yalancılar olarak nitelemiş ve yalancılık vasfını sırf onlara tahsis ederek şöyle buyurmuştur: "Ona dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Madem ki şahitleri getirmediler, o halde onlar Allah yolunda yalancıların ta kendileridir." (Nur: 13) Allah'ın hükmü ile yalancılık vasfı sırf kendilerine tahsis edilen kimselerin şahitlikleri nasıl kabul edilecektir? Bu sebeple bu gibi suçluların şahitlikleri ebediyyen kabul edilmeyecektir. Çünkü Cenab-ı Allah: "Artık onların şahitliklerini asla kabul etmeyin." buyurmuştur.

Bu gibi suçlular hakkında verilecek manevi cezaların ikincisi de, bunların fasıklık (yoldan çıkmış olmak)la nitelenmeleridir. Tevbe edinceye kadar bu nitelikleri devam eder. Ayet-i kerimede, tevbe ettikleri takdirde fasıklık vasıflarının kaldırılacağı ifade edilmektedir. Şu halde bu suçlarından sonra Nasuh tevbesi ile tevbe edenler fasık, hatta günahkar dahi olmayacaktır. Çünkü tevbe, önceden işlenen günahları yok eder. Nitekim bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: "Ve ben, Tevbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra da yola gelen kimseye karşı elbette çok bağışlayı-cıyımdır." (Taha 82)

Resulullah (sav) kazf haddini Mistah'a, Hassan bin Sa-bit'e ve Cahş kızı Hamne'ye tatbik etti. Hanine, mü'minlerin anası Zeyneb binti Cahş'ın

kızkardeşidir. Zeyneb binti Cahş, dindarlığından dolayı bu iftira hadisesinde ileri geri ko-nuşmamıştı. Halbuki Hz. Aişe'nin kuması olup Resulullah'm yanında hemen hemen ona eşit bir yere sahipti. Buna rağmen mütedeyyin bir kadın olmasından dolayı, Hz. Aişe'nin aleyhinde konuşmamıştı. Kazf haddi, bundan önce nazil olmuştu. Şimdi burada şu soru ortaya çıkmaktadır: îftira olayında, Hz. Aişe'nin aleyhinde konuşanlar üç kişiden daha fazlaydı. Hatta müminlerin anası Hz. Aişe, bu yalanın büyüğünü yayanın Abdullah bin Übeyy bin Selül olduğunu söylemiştir. Şu halde kazf haddi ne diye sadece üç kişiye tatbik edildi de, diğerlerine tatbik edilmedi?

Bu soruya cevaben deriz ki: Hz. Peygamber, bu üç kişinin açıkça ve sarih ifadelerle Hz. Aişe'ye iftirada bulunduklarını söylemiştir. Diğerlerinin açıkça iftirada bulunduklarına dair bir delil elde edilememiştir.

Müminlerin anası Hz. Aişe: "Yalanın büyüğününidare eden, münafıkların reisi Abdullah bin Übeyy idi" dediği halde, ona niçin had^ tatbik edilmedi? Halbuki en büyük günahkar Abdullah bin Übeyy idi.

Buna cevaben de şöyle deriz: Kuşkusuz yalanın büyüğü Abdullah bin Übeyy'in gayretiyle ortaya atılmıştı. Ancak o, başkalarının iftira etmesini kolaylaştıracak uyarılarda bulunuyordu, ama kendisi açıkça söylemiyordu. Bu haberi halk arasında ima ile yayıyordu. Halkı bu konuda konuşmaya sevk ediyordu. Ama kendisi sadece çok yakını olan kimseler arasında bu meseleyi konuşuyordu. Onlar da ima yolu ile halka bu meseleyi telkin ediyor, ama açıkça konuşmuyorlardı. Bu hareket de münafıkların özelliklerindendi. Onlar, kendileri gizlenirler ve konuşmazlar, ama başkalarını konuştururlar. Böylece haddi tatbik etme şartı, bu münafıkların üzerinde değil de, diğerleri üzerinde tahakkuk etti. Doğrusunu Allah bilir.

Kazf kelimesi, erkek veya kadına, zina isnadında bulunmf manasını iade eder.

Lian Haddi

Lian haddi, kazf haddinin açıklanmasının ardı sıra ve ifk hadisesinden önce nazil olmuştu. Kazf haddinin sebebi, aralarında evlilik akdi bulunmayan erkek veya kadının zina isnadında bulunmasıdır. Yani iftiraya uğrayan kimse, iftiracının eşi değildir. Lian haddine gelince, bu, erkeğin kendi karısına zina isnadında bulunması durumunda sözkonusu olur. Lian, zina isnadında bulunan kocanın, bu isnadında doğru söylediğine dair dört defa yemin etmesidir. Bu erkek karısının zina ettiğini, ya da doğan çocuğun kendisine ait olmadığını iddia eder. Beşincisinde de eğer yalan söylüyorsa, Allah'ın lanetini kendi üzerine çekmiş olur. Bu yeminler hem olumluluğu, hem de olumsuzluğu içerirler. Olumlu yemininde karısının zina yaptığını söyler. Olumsuz yemininde de, eğer yalan söylüyorsa Allah'ın lanetine müstehak olmasını ifade eder. Lian haddi, kazf haddinden sonraki ayet-i kerimede Cenab-ı Allah'ın şu buyruğuyla sabit olmuştur: "Eşlerine (zina suçu) atıp da kendilerinden başka şahitleri bulunmayan kimseler(e gelince): Onlardan herbirinin şahitliği, dört defa Allah'a yemin edip, kendisinin mutlaka doğru söyleyenlerden olduğuna şahitlik etmek (şeklinde) dir. Beşincisinde eğer yalan söyleyenlerden ise, Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını diler. Kadının da dört defa Allah'a yemin edip kocasının mutlaka yalan söyleyenlerden olduğuna şahitlik etmesi, cezayı kendisinden kaldırır. Beşincisinde kocası doğrulardan ise; kendisinin Allah'ın gazabına uğramasını diler." (Nur: 6-9)

Zina isnadında bulunan koca ile, karısı arasında evlilik hakikaten, ya da hükmen mevcut olduğu takdirde lian söz konusu olur. Evliliğin hükmen bulunmasına örnek olarak, zevcenin ric'i talakla boşanmış olup iddet beklemesini gösterebiliriz. Kocanın dört şahit bulamaması halinde, karısına zina isnadında bulunması ile lian hükmü gündeme gelir. Çünkü dört şahit bulamaması halinde, o öfkesini, hakimin huzurunda konuşup içindekileri dökmek suretiyle söndürmek ihtiyacmdadır. Adamın biri Hz. Peygambere gelip şöyle demişti: "Ey Allah'ın Resulü! Bir kimse karısını bir erkekle beraber görüp onu Öldürürse, siz de öldüreni öldürüyorsunuz. Eğer bu adam karısının yabancı bir erkekle yattığını söyler, fakat bunu isbatlamak için dört şahit getirmezse, ona iftira haddi tatbik edersiniz. Ama adam konuşmayıp susarsa, öfkesi ile susmuş olur. Allah'ım sen bunun hükmünü açıklal"

Adamın böyle demesi üzerine bu meselenin hükmünü açıklayıcı Han ayetleri nazil oldu.

Lian tamamlandığı takdirde, eşler artık ebediyyen evlenmemek şartıyla birbirlerinden ayrılırlar. Fıkıhçılarm çoğunluğu bu görüştedirler. Fakat Ebu Hanife'ye göre, bu koca kendini yalanladığı takdirde, yeni bir nikah ve yeni bir mehir ile karısıyla tekrar evlenebilir.

Günümüzde bazı kimseler şöyle diyorlar: Kadın kocasına zina isnad eder de, bu isnadını ispatlamak için dört şahit bulamazsa, yine lian haddi tatbik edilir mi?

Buna cevaben deriz ki: Kur'an-ı Kerim'in nassı ile lian, ancak kocanın kendi karısına zina isnadında bulunması halinde gündeme gelir. Lianda koca, dört olumlu, bir de olumsuz olmak üzere beş defa yemin eder. Kadına gelince o, dört olumsuz ve bir de olumlu olmak üzere beş defa yemin eder. Hadler ancak nass ile sabit olabilirler. Çünkü hadler şüphelerle kaldırılabi-lerler. Peygamber efendimiz, bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: "Yapabildiğiniz kadarıyla şüpheler sebebiyle hadleri bertaraf edin."

Hadleri kıyas ile sabit kılmamız mümkün değildir. Çünkü kıyasın illeti, makis ile makisun aleyhte aynı ölçüde sabit değildir. Bunun sebebi şudur: Kadın erkeğin neslinin kabıdır. Doğan çocuğu, -başka bir erkekten olması halinde- nesebini reddetmek kocanın hakkıdır. Kaldı ki, kadının zinası, neseblerin birbirine karışması tehlikesi bakımından erkeğin zinasından daha şiddetli ve daha tehlikelidir. Kocanın karısına zina isnadında bulunması halinde lian hükmü oluşmaktaysa da, kadının, kocasına zina isnadında bulunması halinde lian hükmü gündeme gelmez. Çünkü kadın, erkeğin evinde kalmaktadır. Kocanın, kadının aleyhinde zina isnadında bulunması halinde, bu isnadını ispatlamak için dört şahit getirme imkanı olmayabilir. Erkeğin yaptığı zinalar ise çoğunlukla evinin dışında olur. Kadının kocasının zina ettiğini bilmesi, bir belgeye dayanmaz; ancak sezgi ve tahminle, ya da verdiği haberlerle olur. Çoğu zaman kadın, başkalarının ihbarına dayanarak kocasının zina ettiğini iddia eder. Bazan da kadın, belirli ihbarcılar olmaksızın kocasının zina yaptığını iddia eder ki, budurumda kocasına zina iftirasında bulunduğu sabit olur. Dolayısıyla kazf haddine çarptırılması gerekir. Bunlarla da yetinilmeyerek hem fasıklık-la nitelenir, hem de şahitliği ebediyyen kabul edilmez. Noksanlıklardan münezzeh

olan yüce Allah kalplerde olanı bilir.

Zina Haddi

Okunan zina haddi, kazf haddi ve ifk (iftira) ile ilgili ayet-i kerimelerin peşpeşe gelmeleri, bu ayetlerin aynı zamanda, ya da birbirine yakın zamanlarda ve aynı münasebetle nazil olduklarını gösteriyor. Burada şu hususa da işaret etmek gerekir. Zina ile ilgili olarak birbirini açıklayıcı ayetler nazil olmuştur. Bunlardan ilki şudur: "Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı içinizden dört şahit getirin; eğer onlar şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm (alıp) götürünceye ya da Allah onlara bir yol gösterinceye kadar evlerde tutun (dışarı çıkarmayın), içinizden iki kişi fuhuş yaparsa, eziyet edin; eğer tevbe eder uslanırlarsa artık önlar(a eziyet)den vazgeçin. Çünkü Allah, tevbeleri çok kabul edendir. Çok esirgeyendir." (Nisa: 15-16)

Bu iki ayet-i kerime, kadına mahsus ceza bulunduğu gibi, erkekle kadına genel olarak şamil olan cezanın da bulunduğunu ifade etmektedir. Kadını ilgilendiren ceza, onun ölünceye, ya da evlenme yoluyla Cenab-ı Allah kendisi için bir çare yara-tıncaya kadar, evde tutulup dışarı bırakılmamasıdır. Nitekim ayet-i kerimeden açıkça anlaşılan hüküm budur.

Hem erkeği, hem de kadını kapsamına alan cezaya gelince, bu, eziyet vermektir. Kadına verilen özel cezaya karşılık, erkeğe de ceza verileceğine dair sünnet vardır. Bu da erkeğin bir yıl süreyle sürgüne gönderilmesidir. Bu ceza, kadının evde tutulup hapsedilmesi cezasına karşılıktır. Erkekle kadına verilen eziyet cezası da birçok yazarların ifade ettikleri gibi, neshedilmemiş-tir. Çünkü nesih, ancak iki nas arasında uyum sağlanamaması halinde akla gelebilen bir şeydir. Oysa burada iki nassm arasında uyum sağlama imkanı vardır. Öyleyse bu cezanın tatbiki vacibtir. Çünkü ayetlerden herbiri diğerini tamamlamakta, ya da açıklamaktadır. Tıpkı zina cezasıyla ilgili olarak nazil olan ayetler arasında olduğu gibi. Nur suresinde bulunup eziyet verici cezayı açıklayan ayet-i kerime

şudur: "Zina eden kadın ve zina eden erkeğin her birine, yüz değnek vurun, Allah'a ve ahi-ret gününe inanan (insan)lar iseniz Allah'ın dini(ni uygulama hususujnda sizi onlara karşı acıma duygusu tut(up engelle)me-sin. Mü'minlerden bir grup da onlara yapılan azaba şahit olsun. Zina eden erkek, zina eden ve puta tapan kadından başkasıyla evlenemez. Zina eden kadın da, zina eden veya puta tapan erkekten başkasıyla evlenemez. Bu (tür evlenmek), mü'minlere haram kılınmıştır. "(Nur: 2-3)

Bundan sonra kazf haddi ayetleri, sonra da lian haddi ayetleri nazil olmuştur. Bunların peşinden de Hz. Aişe'ye yapılan zina isnadı suçunu tasvir eden ifk hadisesine dair ayetler nazil olmuştur. Zina isnadında bulunarak Hz. Aişe'ye cüretle dillerini uzatanlar, dinde edebsizliği yayıp toplumu fesada sürüklemiş, cemiyeti rezaletler içinde boğulan bir insanlar topluluğu olarak yaşayan kimseler haline getirmiştir. Bu gibi kimseler rezaletleri Önemsemezler. Burada iki hususa dikkatlerinizi çekmemiz gerekmektedir:

1- Biz bu hadlerle iligili ayet-i kerimelerin, mutlaka Musta-lik Oğulları gazvesinden sonra, ya da bu gazve esnasında nazil olduklarını veyahut ifk hadisesi esnasında nazil olduklarını söylemiyoruz. Kuvvetli zannımıza göre, kazf haddiyle zina haddine dair ayet-i kerimeler, ifk hadisesinden önce nazil olmuşlardır. Bu sebeple iftira suçunu işleyenlere kazf haddi tatbik edilmiştir. Kazf haddine dair ayet-i kerimeler Hz. Aişe'ye yapılan iftira esnasında nazil olmamıştı. Ancak iftiracılara verilen cezanın, devlet başkanının insiyatifi ile verilen bir ceza olduğunu söylemek doğru değildir. Cezalarla ilgili hükümler, kanunun çıkarıldığı andan sonraki suçları ilgilendirir. Kanunun çıkarılışından Önceki suçlara tatbik edilemez. Nitekim pozitif kanun bilgileri de bu prensibi benimsemişlerdir. Bu hususta bazı ihtilaflar varsa da, bunu ayırt etmemiz ve doğruyu bulup ortaya çıkarmamız gerekmektedir.

2- İslam hukukunda cezalar, suçu işleyenlerin durumlarına göre tatbik edilir. Suçun büyüklüğü oranında, ceza da büyür veya küçülür. Suç, aşağılayıcı bir unsurdur. Küçük insanlara göre, aşağılanmak, zaten önemli değildir. Bu gibi kimselerin şahsiyeti değer ifade etmez. Fakat itibarlı kimselerin suç işle-meleriyse, büyük bir hadisedir, işte bu sebeple îslam hukuku, miktarı belli cezaları kölelere yarı ölçüde tatbik etmiştir. Kölelerin cezası, hürlerin cezasının yarısı oranındadır. Örneğin cariyelerle ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle

buyurmuştur:

"Evlendikten sonra fuhuş yaparlarsa, onlara hür kadınlara yapılan işkencenin yarısı (uygulanır).'"(Nisa: 25)

Hür kadın zina ettiği takdirde yüz değnekle cezalandırılır. Cariye ise, zina ettiği takdirde, elli değnekle cezalandırılır. Köleler için de aynı hüküm geçerlidir. Hadlerin tümünde bu oran esas alınır. Yarılanmaya elverişli olan bütün cezalar için bu hüküm geçerlidir. Ayrıca fıkıhçılar, köleye tatbik edilen yarı oranındaki cezanın yine de hafifletilmesi gerektiği hususunda görüş birliği etmişlerdir. Buna göre köleye vurulan değnek, hür kimseye vurulan değnekten daha hafif bir şekilde vurulmalıdır.

HUDEYBIYE

İslamiyet, Arap sahrasında yayıldı. Müslüman olanlar oldu. Çok kimseler islam'dan haberdar oldular. Arabilerden gerçekten inananlar olduğu gibi, kalben inanmadıkları halde inanır görünen ve teslimiyetlerini arzedenler de olmuştu. Bunların yanısıra müşrikliklerini devam ettirenler de olmuştu. Ama müslümanlarda bir kuvvet ve heybet meydana gelmişti. Müşriklikte devam edenler, bu kuvvet ve heybeti görünce; tevhid davetinin ve Muhammed (sav)e imanın önemli bir mesele olduğunu düşünmeye başladılar, işi inceden inceye ölçüp biçmeye koyuldular. Düşünüp taşınmadan hemen ilk etapta reddetmediler, kestirip atmadılar.

Özetle diyecek olursak, putlara tapma açısından onların kalplerine şüphe girmişti. Halbuki Cenab-ı Allah'ı zat ve sıfatı ile bilmekteydiler. Kuşkusuz ki putları hakkında şüpheye düşmüş olmaları, inançla fıtrat dinine girmeleri için yegane yol olmuştu.

İslam daveti artık ufukları doldurmuştu. Arabilerden veya onların safında yer alanlardan hiçbiri Medine'ye saldırmayı dü-şünemiyordu. Çünkü orayı Cenab-ı

Allah himaye ediyordu. Orası, O'nun koruması altındaydı.

Peygamber (sav) efendimiz Arabilerin saldırılarından veya îslam düşmanlarının safında yer almalarından yana güvenlik içinde olduğuna göre artık, karşısında düşman olarak duran Kureyşlilere yönelmesinin zamanı gelmiş demekti. Maksat, onlarla savaşmak değildi. Önceki seriyye ve gazalarında görüldüğü gibi peygamber efendimiz, hep savunma savaşı vermiştir. Fal^at kureyşliler peygamber efendimize karşı saldırılarını sürdürüyorlardı. Mekke'nin harem-i şerifi onların hakimiyeti altındaydı. İslam davetini yerleştirmek ve hacc yolunu güvenlik altına almak için, Mekke'nin düşmanlardan ve Kureyşin düşmanlığından arındırılması gerekiyordu. Çünkü hacc, îslami ibadetlerden biri idi. Ayrıca Peygamber efendimiz, Hayber'de toplanıp üslenen yahudilerin de işini halletmek istiyordu. Çünkü Medine'ye saldırmak isteyen tek güç, bu yahudilerdi. Kovuldukları Medine'nin, kendi asli vatanları olduğunu iddia ediyorlardı. Peygamber (sav) efendimiz onları Medine'den sürgün etmiş, kimini de öldürmüştü.

Bu arada Kureyşlilerin durumunu öğrenmesi de gerekiyordu. Onların Hacc farizasını eda etmeye kolaylık mı, yoksa zorluk mu gösterdiklerini öğrenmesi icab ediyordu. Nitekim daha önceleri hep zorluk göstermişlerdi. Niyetin amelle bir arada olması gerekiyordu. Bu nedenle haccetmek üzere yola çıktı. Nihayet Hudeybiye vakası meydana geldi. Cenab-ı Allah, Hudey-biye vakasına feth-i mübin adını verdi. Çünkü bu olayda Allah Peygamber efendimizle Kureyşliler arasındaki engeli kaldırdı.

Çocukluğunda ve gençliğinde tanıdıkları sevgili Emin (Mu-hammed) onlarla görüştü. İhtilaf, nefret ve savaş nedeniyle aralarında meydana gelmiş olan engeller, artık ortadan kalktı.

Hudeybiye Gazvesi

Bütün rivayetlerin ittifakına göre Hicretin altıncı senesinin Zilkade ayında (Bu ay hac aylarındandır) Resulullah (sav), beraberindeki 700 kadar sahabiyle hac yolculuğuna çıktı. Ancak Cabir bin Abdulah'ın rivayetine göre beraberinde 1400 kadar sahabi varmış ki bu, akla daha yatkındır. Peygamber efendimizin ordusu, Kureyşlileri ürkütmüştü. Binden az sayıdaki asker-lerse düşmanı ürkütemezler. Buhari ve diğerleri, Peygamber efendimizle beraber bulunan sahabilerin 1400 kişi olduğunu söylemişlerdir. 700 kişi olduklarını söyleyen, İbn İshak'tır.

Peygamber efendimiz, savaş niyetiyle değil de, insanları bir araya getiren hac ibadetini eda maksadıyla yola çıktı. Usfan mevkiine varır varmaz Bişr bin Süfyan el-Kabi ile karşılaştı. Öyle görülüyor ki Kureyşliler, Resulullah'ın geleceğini önceden haber aldıkları için tedbirli ve savaşa hazırlıklı idiler.

Bişr bin Süfyan dedi ki: "Ya Resulullah! Kureyşliler senin gelişinden haberdar olmuşlardır. Sütlerinden faydalanacakları sağmal ve yavrulu develerini, döllerini döşlerini yanlarına almış, seni Mescid-i Haram'a girmekten men etmek için kaplan postu giyerek Zi-Tuua denen yere varıp konaklamışlar, seni Mekke'ye sokmayacaklarına yemin edip Allah'a söz vermişlerdir. Halid bin Velid kumandası altındaki süvarilerini Küra-ı Nemin denen yere kadar sevketmişlerdir."

Kendisiyle savaşmakta olsalar da onlara merhamet eden ve müslüman olmalarını temenni eden Resulullah (sav) milleti olan Kureyşliler için üzülerek şöyle dedi:

"Eyvah! Yazık oldu Kureyşlilere. Zaten savaş, onları yeyip tüketmiştir. Ne olurdu, kendileri benimle öteki Araplar arasından çekilseydi de beni onlarla başbaşa bıraksaydılar. Onlar beni yenecek olurlarsa, zaten kendilerinin de amacı bu olduğuna göre, amaçlarına ulaşmış olurlardı. Eğer Allah beni onlara galip kılacak olursa ve kendileri de isterlerse, topluca İslamiyet'e girerlerdi. Eğer böyle yapmazlarsa, savaşacaklar demektir.

Bunlar, kendilerini güçlü mü sanıyorlar? Vallahi Allah'ın beni yaymak üzere göndermiş olduğu bu dini üstün kılıncaya ve başım gövdemden ayrılıncaya kadar onlarla çarpışmaktan geri durmayacağımı*'

Bundan sonra Resulullah (sav) onların savaşçılarıyla karşılaşmak istemedi ki

kılıç, fikrin önüne geçmesin. Hac ibadetini eda etmek istiyordu. Mekkelileri zorlamadan kendi serbest iradeleriyle karar vermelerini sağlamak istiyordu. Çünkü uzlaşmak, iradenin serbest bırakılmasıyla mümkün olur. Savaş ise nefret doğurur. Kılıçla zorlamak nefsi alevlendirir ve yaralar. Oysa Peygamber efendimiz kimsenimgönlünü yaralamak istemiyordu. Bilakis kalplerdeki öfke hastalığın tedavi ederek gönülleri şifaya kavuşturmak istiyordu. Müslümanları başka bir yoldan götürerek Kureyş süvarileriyle karşılaşmak istemedi. Müslümanların yürümesiyle yerden toz bulutları yükselmeye başladı. Küra-ı neminde bulunan Halid bin Velid kumandasındaki Kureyş süvarileri, korkup Mekke'ye geri döndüler. Peygamber efendimiz de ordusunu Seniyyet'ül Murar denen yerde durdurdu. Devesi oraya çöktü. Mola vermeleri için sanki Ce-nab-ı Allah orasını seçmişti. Devenin çöktüğünü görenler, "Artık yerinden kalkamazl" dediler. Peygamber efendimiz de buyurdu ki: "Hayır, öyle değil... Onu, (Ebrehe'nin) filini Mekke'ye bırakmayıp durduran (Allah) durdurmuştur. Kureyşliler bugün beni öyle bir noktaya getirdiler ki, akrabalık hakkına uymamı isterlerse, bu isteklerini yerine getiririm"

Evet... Resulullah (sav) böyle demişti. Çünkü o, giriştikleri savaştan sonra insanların gönüllerini birbirine yaklaştırmak istemişti. O, doğru yola ileten ve hakka davet eden bir kimseydi.

Seniyyet'ül Murar denen yere varıldığında, askerlerine: "tnin ve yerleşin" buyruğunu verdi. Onlar da: "Bu vadide su yoktur" dediler. Gerçekten de orada bataklık ve içi çamurlu kuyulardan başka bir şey yoktu. Peygamber efendimiz, okunu adamlarından birine verdi. Adam, kuyulardan birine indi, elindeki oku yere sapladı ve berrak bir su fışkırmaya başladı. Peygamber efendimiz ve oradaki herkes, kana kana içtiler.

İki Tarafın Elçilerinin Gidip Gelmesi

Peygamber efendimizin beraberinde güçlü bir ordu vardı. Mekke, savaşa hazırlıklı değildi. Dileseydi, Mekke'yi ordusuna ezdirir ve yerle bir ederdi. Ne

var ki o, umre yapmak, savaş ateşini söndürmek, akrabalarına iyi davranmak, nefreti silip süpürmek, savaşların meydana getirdiği vahşeti gidermek için gelmişti.

Bu nedenle de onları kahır ve zillete uğratmadan haccetmek, onlarla barış yapmak istediğini ilan etti.

Bedii bin Verka, Huzaalı bir kaç adamla birlikte Peygamber efendimizin yanına geldi. Onunla konuştular. Niçin geldiğini sordular.Peygamber efendimiz, kendileriyle savaşmak için değil, Kabe'yi ziyaret etmek ve onu tazimde bulunmak için geldiğini söyledi. Daha önce bu hususta başkalarına söylediklerini onlara da söyledi. Heyetteki adamlar Kureyşe dönüp şöyle dediler: uEy Kureyş topluluğu! Siz Muhammed hakkında çabuk karar veriyorsunuz. O, savaşmak için değil, yalnızca Kabe'yi tavaf etmek için gelmiştir."

Kureyşliler, böyle diyen heyet mensuplarını suçlayıp onlara karşı cephe aldılar ve: "Savaşmak maksadıyla gelmemiş olsa dahi, Mekke'ye zorla girmesine müsaade etmeyiz. Arapların bunu dillerine dolamalarına izin vermeyiz" dediler. Bu mütekeb-birlik ve kabalıklarını sürdürmekle beraber, Hz. Peygamberle aralarındaki irtibatı kapamadılar. Amir bin Lüeyy Oğullarının kardeşi Mikrez bin Hafs bin Ahyaf ı elçi olarak ona gön» derdiler. Mikrez'in gelmekte olduğunu gören Resulullah (sav): "Bu, ahde vefa göstermeyen hain bir kişidir" dedi. Ona da; savaşmak için değil, Kabe'yi ziyaret etmek için geldiğini söyledi.

Kureyşliler, Peygamber efendimizin Kabe'yi ziyaret etmesine müsaade vermemekle birlikte Huleys bin Alkame'yi ona elçi olarak gönderdiler. Huleys, Ahabiş'in lideriydi.[1] Ahabiş grubu, savaşlarda Kureyşlilere yardım ederlerdi. Huleys'in gelmekte olduğunu gören Resulullah (sav): "Bu, ibadetin zahirine bakan ve kurbanlık develere saygı gösteren bir millettendir. Kurbanlık develerin hepsini ona doğru sürünüz degörsünl* dedi. Huleys; Harem'de kurban edilmek üzere nişan vurulmuş boyunlarına boğmukları takılmış, uzun müddet tutulmaktan dolayı yünlerini aşındırmış olan ve vadiye doğru akıp giden kurbanlık develere bakınca bunların hac için hazırlanmış kurbanlıklar olduklarını anladı. Müslümanlarla konuşmaya gerek görmedi. Hz.Peygamberin yanma gelmeden dönüp Kureyşe gitti. Gördüklerini onlara anlatınca, ona: "Otur yerine. Nihayet sen bir çöl Arabısın, böyle şeylerden anlamazsın^ dediler. Ku-reyşlilerin

böyle demeleri üzerine Huleys öfkelenerek şöyle dedi:

"Ey Kureyş topluluğu! Vallahi biz; Beytullah'm haremliğini gözeterek ona tazimde bulunmak ve onun hakkını yerine getirmek maksadıyla gelecek olanlara engel olalım diye sizinle ne anlaştık, ne ittifak kurduk. Beytûllah'a tazimde bulunmak amacıyla gelen bir kimse geri çevrilebilir mi? Huleys'in canını elinde tutan Allah'a andolsun ki;ya Muhammed'i, amacına ulaşmaktan engellemeyecek ve bırakıp Kabe'yi ziyaret etmesine izin verirseniz, ya da müttefiklerin olan Ahabişlerden tek kişi kalmamacasına hepsini buradan dağıtacağım, alıp götürece-gım\

Kureyşliler de şu yatıştırıcı cevabı verdiler: "Ey Huleys! Sen şimdi böyle bir şey yapmaktan vazgeç. Kendimiz için kabul edebileceğimiz bir anlaşma sağlanıncaya kadar bizi kendi halimize bıraktı.

îşin sonu savaşa varmadan peygamber efendimizin, kendileri hakkında hoşlarına gidecek bir kararı vereceğine dair umutlarını hala devam ettirmekteydiler. Bu sebeple de Urve bin Mesud es-Sakafi'yi elçi olarak Resulullah (sav)a gönderdiler. Urve, Kureyşlilere, kendisinin onların, çocukları durumunda olduğunu söyledi. Çünkü Urve'nin anası, Abdüşems'in kızla-rındandı.

Anlatıldığına göre elçileri Peygamber efendimizin yanına gidip kendisiyle görüştükten sonra tekrar Kureyşe döndüklerinde Kureyşliler onlara kaba hareket ve sert sözlerle mukabelede bulunmuşlardı. Huzzalı Büdeyl'e ve Ahabiş'in lideri Huleys'e öyle yapmışlardı.

Urve, kendisiyle Kureyş arasındaki bağların güçlü olduğunu, Kureyşlilerin muzaffer olmalarını arzulamakla birlikte onlar adına güvenilir bir şekilde elçilik yapacağını kendilerine açıklayarak şöyle dedi:

"Bir zamanlar hasımıza gelen bir musibetten dolayı size yardım etmek için, emrim altındaki kimseleri toplayıp gelmiş ve size bizzat yardımda bulunmuştum, öyle değil mil" Kureyşliler, "Evet, doğrudur. Zaten sen, kötülükle suçlanamazsın." dediler.

Bu sözlerini söyledikten sonra Urve Kureyşlilerin kendisine itinıad ettiklerine

tam bir kanaat getirerek Kureyş elçisi sıfatıyla yola çıktı. Resulullah (sav)m yanına vardı ve şunları söyledi:

"Ey Muhammedi Sen birtakım derme çatma insanları toplayıp kavmin olan Kureyşin yanına getirmişsin. Kureyşlilerin gücünü kırmak istiyorsun. Ama Kureyşliler kaplan postu giyerek, yavrulu ve sağmal hayvanlarını, döllerini döşlerini alarak sana karşı savaşmak üzere toplanmışlardı. Ben onları bu vaziyette bırakarak yanına geldim. Mekke'ye zorla girmene engel olacaklarına Allah adına yemin etmişlerdir. Etrafında bulunan bu askerlerin vallahi yarın dağılıp gideceklerdir^"

Urve'nin böyle demesi üzerine, Hz. Peygamberin gerisinde duran Ebubekir (r.a.), "Biz mi Resulullah'ın etrafından dağılacağız1?" diye çıkıştı. Urve, bir yandan konuşurken, diğer yandan da Resulullah (sav)ın sakalını tutup oynuyor; böylece cesaretini, kabalığını ve laubaliliğini göstermiş oluyordu. Fakat Resulullah'ın yambaşında duran Mugire bin Şu'be, Resulullah'ın sakalını tutan Urve'nin eline kılıcının ucuyla dürterek şu uyarıda bulundu: aKolu kopup da yerine gelmeyecek duruma düşmeden önce o pis elini, Resulullah'ın mübarek yüzünden geri çeki"

Aslında kendisi kaba ve katı olan Urve, Mugire'ye: "Ne kadar kabasın! Ne kadar katisini" deyince, Resulullah (sav) tebessüm buyurdu. O da kendinden önce uyarıda bulunanlar gibi: "Elin kesilip de yerine gelmeyecek bir duruma düşmeden Önce elini geri çek" diyerek uyarıda bulundu.

Urve bin Mes'ud es-Sakafi, sahabilerin Hz.Peygamberi nasıl koruduklarını ve ona karşı nasıl davrandıklarını gördükten sonra kalkıp Kureyşîilerin yanma döndü ve söze şöyle başladı:

"Ey Kureyş topluluğu! Ben Acemistana gidip hükümdarları gördüm. Bizans'a gidip imparatorları Kayser'i gördüm. Habeşistan'a gidip kralları Necaşi'yi gördüm. Allah'a andolsun ki Muhammed'in kendi ashabı içinde gördüğü itibar kadar, hiçbir hükümdarın kendi milleti içinde itibar gördüğünü müşahede etmedim! Öyle bir kavim gördüm ki, onu ebediyyen kimselere teslim etmezler. Şimdi de siz, görüşlerinizi açıklayın bakalım. "

Kureyşlilerin Hz.Peygambere gönderdikleri elçilerin hepsi de Muhammed

(sav)in savaşmak için değil, bilakis haccetmek ve müşriklerin kopardıkları akrabalık bağlarını yeniden kurmak için gelmiş olduğunu vurguluyorlardı.

Kureyşliler hıyanette bulundular, Muhammed (sav) ise*onları affetti. Resulullah (sav)m savaşmak için gelmediği, kesinlik kazanmıştı. Çünkü o ihramlı olarak gelmiş, kurbanlık hayvanlarını da önüne katmıştı. Haram aylar içinde bulunuyordu. Sevgi ve dostluk isteyerek gelmişti. Fakat savaşta sevgi ve dostluk olmaz. îşte bu hengamede Kureyşliler, müslümanlara saldırı planı kurdular. Ibn Abbas'tan rivayet olunduğuna göre kırk ya da elli adamlarını, müslümanlara saldırmaları için göndermişlerdi. Resulullah'm sahabilerinden bazısını yakalamaları için müslümanların toplu durdukları yeri dolaşıp çembere almalarım emretmişlerdi. Bu adamlar, müslümanların toplu durdukları yere geldiler. Taş ve ok atmaya başladılar. Peygamber efendimiz onları rehine veya tutsak olarak yakalayıp yanında alıkoymak imkanına sahipti. Ama öyle yapmadı. Alicenab olan Resulullah (sav) onları affetti.

Hz- Peygamber'in Elçisi

Kureyşlilerden Resulullah'a elçiler geliyordu. Bunların bazısı, durumu ve mesajları Kureyşlilere, olduğu gibi aktarıyordu. Bazısı da mesajları ve gördükleri durumu çarpıtarak Kureyşlilere aktarıyordu. Hz. Peygamber de göndereceği bir elçi vasıtasıyla onlara mesaj iletmek, durumlarını ve niyetlerini Öğrenmek istiyordu. Böylece onlara neler yapabileceğini, delil ve belgelere dayanarak tespit etmek istiyordu.

Hz. Ömer'e baktı. O, iyi bir elçi olurdu. Cahiliyet devrinde de kabileler arasında Araplarla diğerleri arasında elçiliklerde bulunmuştu. Ancak şirke ve putperestliğe karşı sertliği ve ödün vermezliği bilindiği için, müşriklere elçi olarak gittiği takdirde ne gibi durumlarla karşılaşabileceğinin hesabını yapıyordu. Onu yakalayıp hapsedebilirlerdi. Dolayısıyla Peygamber efendimizin kendisine tevdi edeceği elçilik görevini hakkıyla ifa etmeyebilirdi. Bu sebeple, Peygamber efendimizin emrini reddedici bir eda ile değil de, durumu arzedici ve

açıklayıcı bir edayla şöyle konuştu: "Ey Allah'ın Resulü! Kureyşlilerin bana bir kötülükte bulunmalarından korkuyorum. Mekke'de Adiy bin Ka'b Oğullarından beni koruyacak bir kimse yoktur. Ayrıca Kureyş-liler de benim kendilerine karşı ne kadar katı ve düşman olduğumu bilmektedirler. Fakat onlara karşı benden daha güçlü bir şahsı sana gösterebilirim ki o da Affan oğlu Osman'dır."

Resulullah (sav), Osman'ı çağırdı. Kureyşin eşrafına ve Ebu Süfyan'a onu elçi olarak gönderdi. Muhammed (sav)in savaşmak için değil, sadece hürmet ve ta'zimde bulunarak Kabe'yi ziyaret etmek için geldiğini onlara bildirecekti.

Osman, elçilik görevini ifa etmek üzere Mekke'ye gitti. Kendisinde sertlik ve kabalık bulunmayan bir insandı. Emeviler'den olduğu için, o kabilede kendisini koruyup himaye altına alacak akrabaları vardı. Mekke-i Mükerreme'ye girişte veya girmeden önce Mekke yolundayken ilk olarak, Emeviler'den Ebaıı bin Said bin el-As ile karşılaştı. Aralarındaki akrabalık bağı nedeniyle Eban onu sevgiyle karşıladı. Zaten Osman'ın kendisi de sevecen bir arkadaştı. Eban, onu himayesine alarak Mekke'ye götürdü. Osman, onun himayesi altında Resulul-lah'm mesajını Kureyşlilere ve Ebu Süfyan'a iletti. Resulullah'ın savaşmak için değil, hürmet ve ta'zimde bulunarak Kabe'yi ziyaret etmek için gelmiş olduğunu onlara söyledi. -

Red ve protesto etmeksizin sözünü dinlediler. Kendisine yakın ilgi gösterdiler. Huzur ve güven içinde Kabe'yi tavaf edebileceğini söylediler. Ne var ki Osman, Peygamber (sav) böyle bir imkan sahip kılınmamışken tek başına Kabe'yi tavaf etmeyi kabullenmedi ve takvalı, iki nur sahibi Osman: "Resulullah (sav) tavaf etmedikçe ben kendim Kabe'yi tavaf etmem\n dedi. Böylece Resulullah (sav)m kendisine tevdi buyurduğu elçilik görevini ifa etmiş oldu. Ama Kureyşliler onu yanlarında alıkoydular.- Eziyet vermek için değil, belki de kendisiyle istişarede bulunmak veya bazı konularda açıklamalar yapmasını istemek veya dostlukla sevgi gösterisinde bulunup ağırlamak için onu yanlarında alıkoymuşlardı,

Osman'ın Kureyşlilerce alıkonulduğu sırada, müslümanlar arasında Osman'ın müşriklerce öldürüldüğü haberi yayıldı. Bunun üzerine panik içinde çeşitli fikirler belirdi, yayıldı. Başlangıçta arzu edilmediği halde müslümanların kalbinde savaş arzusu doğmaya ve bu yoldaki istekleri artmaya başladı.

Bey’at-ı Rıdvan

Peygamber efendimiz ashabıyla birlikte Medine'den çıkıp Mekke yoluna koyuldular. Maksatları savaşmak değil, Kabe'yi ziyaret etmekti.

Hz.Peygamberin elçisi sıfatıyla Kureyşlilere gitmiş olan Hz. Osman, gelmeyip de öldürüldüğü haberi müslümanlar arasında yayılınca -ki öldürülmesi uzak bir ihtimal değildi- müslümanlar savaş hazırlığına başladılar. Çünkü tecavüz olayı,elçi-nin Öldürülmesi şeklinde meydana gelmişti. Öldürüldüğü söylenen kişi barış elçisiydi. Böyle birini Öldürmek, aslında çok çirkin bir şeydi. Bunun Ötesinde bu olay, barışı reddetme ve elçi gönderen zata tecavüzde bulunma anlamını taşıyordu. Çünkü elçi öldürülmez. Ancak -elçiliğini kabul etseler de etmeseler de-onu, güven içinde bulunacağı bir yere geri çevirmek mümkün olabilir.

Hz. Osman'ın öldürüldüğü şayiası ortaya atılınca, müslümanların savaş hazırlığına başlamaları gerekiyordu. Oysa ki onlar, savaş için gelmiş değillerdi. Şu halde, Hz. Peygamberin, ashabından biat alması gerekiyordu. Çünkü savaş ancak askerin rızasıyla yapılır. Bu, Peygamber efendimizin bütün savaşlarında uyguladığı bir yöntemidir. O, sevap ve mükafatını Allah'tan bekleyerek, Allah katındaki ecre talib olarak kendi serbest irade ve rızasıyla gönüllü olarak canını feda eden askerler istiyordu.

Bunun için de beraberinde bulunan sahabilerden biat aldı. İcabında ölmek ve savaş alanından kaçmamak şartı üzerine onlardan biat aldı. Çünkü müşriklerle savaşmaya karar vermişti. Buyurmuştu ki: "Bu kavimle savaşmadıkça buradan ayrılmayacağız!" Çünkü onlar, Osman Zinnureyn'i öldürmekle barışı geri çevirmişlerdi. Semüre ağacının altında Rıdvan biati yapıldı. Resulullah (sav) beraberindeki herkesten biat aldı. Sadece bir kişi biatten geri durdu. O da kendisine önem verilmeyen münafıklardan (Cedd bin Kays adında) bîriydi.

Üzerlerindeki ihramı çıkarıp savaş elbiselerini giymeyi kabul eden o bahadırlarda, yüce Allah razı olmuştu: "Ey Muhammedi Allah inananlardan, ağaç altında sana baş eğerek el verirlerken, andolsun ki hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara güvenlik vermiş, onlara yakın bir zafer ve ele geçirecekleri bol ganimetler bahsetmiştir. Allah güçlü olandır, hakim olandır.

Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler vaadetmiştir. inananlar için bir belge olması, sizi doğru yola eriştirmesi için onları size hemen vermiş ve insanların size uzanan ellerini önlemiştir.

Bundan başka, sizin gücünüzün yetmediği fakat Allah'ın sizin için sakladığı ganimetler de vardır. Allah her şeye kadir olandır.

İnkar edenler sizinle savaşsalar yüz geri giderler. Sonra bir dost ve yardımcı da bulamazlar.

Allah'ın önceden gelip geçmişlere uyguladığı yasası budur. Allah'ın yasasında değişme bulamazsın.

Sizi onlara üstün kıldıktan sonra, Mekke bölgesinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan geri tutan, savaşı önleyen O'dur. Allah, yaptıklarınızı görendir." (Feth: 18-24)

îşte böyle.. Cenab-ı Allah, Rıdvan biatini yapanlardan hoşnut olmuştu. Daha sonra onlara bir çok ganimetler de vermişti. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, bu ganimetlerin ilkinin, müşriklerin ellerini müslümanlardan geri tutması olduğunu beyan buyurmuştu. Acilen elde edilen ganimet buydu. Allah izin verirse, ileride de açıklayacağımız gibi, bu, feth-i mübin olmuştu.

Sulh Anlaşması

Kureyşliler Muhammed (sav)in savaşmak için gelmiş olmadığına kanaat getirdiler. Osman (ra)ın Kureyşlilerin yanından kalkıp Peygamber efendimizin yanına dönmesinden sonra, vuruşmaya hazır olan kılıçlar tekrar kınlarına sokuldu. Kalpler sükunet buldu. Barış arzusu ve azmi Muhammed'e (sav) döndü. O, savaşın yolunu tıkayacak yasaklara saygı gösterilmesini sağlayacak bir strateji uygulamak istiyordu.

Kureyşliler elçi olarak Süheyl bin Amr'ı Peygamber efendimize gönderdiler. Ona şu direktifi verdiler:

Muhammed 'le sulh anlaşması yapacağız. Ancak yapacağımız sulh anlaşmasının maddelerinden biri de, onun bu sene Kabe'yi tavaf etmeden Medine'ye geri döneceğini öngörecektir! Allah'a andolsun ki, Muhammed'in Mekke'ye zorla girip Kabe'yi tavaf ettiği haberini Arapların ağzına düşürmeyiz!

Hukukçuların da dedikleri gibi şüphesiz bu, zorlayıcı ve tahakküm edici bir şarttı. Ama yüce Rabbin de vasfettiği gibi şefkatli ve merhametli Peygamber efendimiz, bu şartı kabulde güçlük çıkarmadı. Her ne kadar ashabı protestoyla homurdan-dılarsa da o, kabul etti. Sahabiler kabullenemiyorlardı. Çünkü onlar Peygamber efendimizin bildiğini, risaletin icaplarını ve îslam davetinin zorunlu olarak gerektirdiği hususları bilmiyorlardı, îslam daveti ürkütücü değil, rağbet ettiriciydi. Bu davet, kılıçla değil, güzel öğütle yayılmıştı.

Kureyş elçisi Süheyl, Hz. Peygamberle görüşmüş ve iki taraf, aşağıdaki maddeleri kapsayıcı bir prensip anlaşması yapmışlardı. Anlaşma, özet olarak şu maddeleri içeriyordu:

1- Müslümanlar, bu sene hac maksadıyla Beyti ziyaret etmeyecekler.

2- İki taraf, 10 yıl süreyle birbirleriyle savaşmayacaklar.

3- Mekke'den Medine'ye giden müslümanları Muhammed (sav), Mekke'ye geri verecek. Ama müslümanlığı bırakarak Medine'den Mekke'ye giden mürtedleri, Mekkeliler Hz. Peygambere geri vermeyecekler.

4- Muhammed'in (sav) ahdine girmek isteyen kimse girer ve onun yükümlü

olduğu hususlarla yükümlü olur. Kureyşlilerin ahdine girmek isteyen kimse girer ve onların yükümlü olduğu hususlarla yükümlü olur.

Bu şifahi anlaşma tamamlandıktan sonra Hz. Ömer öfkeli ve kızgın bir halde gelip Ebubekir (ra)'in yanında durdu ve şöyle dedi:

- Ya Ebubekir! Muhammed, Allah'ın gerçek peygamberi değil midir?

- Allah'ın gerçek peygamberidir.

- Biz müslüman değil miyiz?

- Müslümanız.

- Onlar (Kureyşliler) müşrik değil midirler?

- Müşriktirler.

- Peki ne diye dinimizi hakarete uğratıyoruz?!

- Ey Ömer, Muhammed'in emrine uy! Şüphesiz ben, onun Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ederim.

- Ben de onun Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık ederim.

Hz. Ebubekir'le konuştuktan sonra onun yanından ayrılan Hz. Ömer, Resulullah (sav)ın yanına gitti, ona sordu:

- Ya Resulullah! Sen Allah'ın elçisi değil misin?

- Allah'ın elçisiyim.

- Biz müslüman değil miyiz?

- Müslümanız.

- Onlar müşrik değil midirler?

- Müşriktirler.

- Peki, ne diye dinimizi hakarete uğratıyoruz?!

- Ben, Allah'ın kulu ve elçisiyim, O'nun emrine karşı gelemem. O, beni hiçbir zaman ziyana uğratmayacaktır]

Resulullah (sav)m bu cevabı üzerine Hz. Ömer sakinleşti ve Peygamber efendimizin, Allah'ın emrine göre hareket ettiğini anladı. Öfkesi dindi. Nefs-i levvame sahibi bir kimseydi. Yaptığı hatalardan dolayı kendini kınadı. Söylediği sözlerden ötürü pişman olmuştu. Hep şöyle derdi: " O zaman söylemiş olduğum sözlerimden dolayı azaba çarpılmaktan korktuğum için hep sadaka verir, oruç tutar, namaz kılar ve köle azad edip duru-mm!"

Sulh Anlaşmasının Kaleme Alınması

Sulh belgesinin içereceği maddeler üzerinde taraflar ittifak ettikten sonra Peygamber (sav) efendimiz, Hz. Ali'yi çağırdı ve ona: "Bismillahirrahmanirrahim yaz" diye buyruk verdi. Müşriklerin temsilcisi Süheyl bin Amr bu emre itiraz etti ve: "Ben böyle bir şey bilmiyorum. Ama sen Bismike Allahümme diye yaz" dedi. Peygamber efendimiz, Hz. Ali'ye: "Onun dediği gibi Bismike Allahümme diye yaz" emrini verdi. Hz. Ali de onun dediğini yazdı.

Sonra Resulullah (sav) Hz. Ali'ye şöyle yazmasını emretti: uBu, Allah'ın Resulü Muhammed ile Sühely bin Amr'ın üzerinde ittifaka vardıkları anlaşmadır, diye

yaz." Süheyl yine itiraz ederek şöyle dedi: "Allah'ın Resulü olduğuna şehadet etmiş olsaydım, seninle savaşmazdım. Ama kendi adını ve babanın adını yaz." Resulullah (sav), Hz. Ali'ye şöyle yazmasını emretti: "Yaz. Bu, Abdullah oğlu Muhammed ile Amr oğlu Süheyl'in, üzerinde ittifaka vardıkları barış anlaşmasıdır. Şöyle ki:

1- İnsanların emniyet ve huzur içinde yaşamaları, birbirlerine ilişmemeleri için on yıl süreyle savaşmamak üzere;

2- Velisinin iznini almaksızın Kureyşten Muham m ed'e gelenleri Muhammed'in Kureyşe geri çevirmesi; Muham-med'in yanındakilerden Kureyşe gelenleri Kureyşin Mu ham-med'egeri çevirmemesi üzerine;

3- Aramızda kapalı bir heybe bulunmak, yani düşmanlık olmamak üzere; aramızda ne hırsızlık, ne de hainlik olmamak üzere;

4- Muhammed'in akd ve ahdine girmek isteyen kimse ona girmekte serbest olmak üzere;

5- Kureyşin akd ve ahdine girmek isteyen kimse ona girmekte serbest olmak üzere muahede ve musalaha yapılmıştır.

Bu barış anlaşması yapılırken şahit olarak bazı müşrikler hazır bulunmuşlardı. Müslümanlardan da Ebu Bekir, Ömer bin Hattab, Ali bin Ebi Talib, Sa'd bin Ebi Vakkas ve Ab-durrahman bin Avf hazır bulunmuştu.

Barış anlaşmasının tamamlanmasından sonra Huzaahlar sıçraşarak: "Biz, Muhammed'in akdine ve ahdine girdik" dediler. Bekr oğulları da sıçraşarak: "Biz, Kureyşin akdine ve ahdine girdik" diyerek Kureyş taraftan oldular.

Anlaşmada yazılı bulunan ve uygulamasını Kureyşlüerin yapacakları bir şart daha vardı ki, Peygamber efendimiz bu şartı kabul etmişti. Muahedeyi tamamlamak için Kureyşlüer, Peygamber efendimize şöyle demişlerdi:

"Bu sene Mekke'ye girmeden Medine'ye geri döneceksin. Gelecek yıl

arkadaşlarınla birlikte gelirsiniz. Sizin için Mekke'yi boşaltıp dışarı çıkacağız. Üç gün süreyle Mekke'de ikamet edersiniz. Beraberinizde, yolculara mahsus kınındaki kılıçlardan başka bir silah bulunmasın."

Resulullah (sav) müşriklerin bu zalimce şartına ve getireceği sonuçlara razı oldu. Çünkü o, beraberinde Kureyşlilerin direne-meyecekleri bir ordu bulunmasına rağmen sulh istiyordu. Ku-reyşlilerle savaşacak güce sahip olduğu, onlara karşı haklılığını ispatlayıcı delilleri bulunduğu halde savaşmak istemiyordu. Çünkü o, barışçı bir peygamberdi. İnsanlara hikmetle öğüt verir, yumuşaklık ve letafetle halkı imana davet ederdi. Katı yürekli değildi.

Ebu Cendel

İki taraf henüz barış meclisinden ayrılmamışlar ve barış anlaşması metnini yazmayı tamamlamamışlardı ki, müşriklerin temsilcisi Süheyl bin Amr'ın oğlu Ebu Cendel, zincirlere vurulmuş bir vaziyette sürünerek çıkageldi. Süheyl, Ebu Cen-del'i görünce yerinden kalkıp ona doğru seğirtti ve yüzünü tokatlayarak yakasından tuttu. Sonra da: "Ey Muhammed, bu adam sana gelmeden Önce, aramızdaki anlaşmayı tamamlamıştık. Anlaşma maddelerine uymanı talep edeceğim ilk husus budur" dedi.

Peygamber (sav) de: "Anlaşmayı yazma işini henüz tamamlamış değiliz" deyince, Süheyl: "Allah'a andolsun ki artık seninle hiçbir hususta barış anlaşması yapmayız" diye karşılık verdi.

Buhari'de konuyla ilgili açıklamaların yer aldığı bölümde anlattığına göre Peygamber efendimiz, Süheyl'e: "Onu (Ebu Cendel'i) bana bağışla" demiş; Süheyl ise: "Bağışlamam" diyerek reddetmiş; Peygamber efendimiz ısrar ederek: "Hayır hayır, böyle yap" deyince Süheyl: "Hayır, ben böyle yapacak değilim" diyerek kestirip atmıştı. Orada hazır bulunan bazı müşrikler: "Ya Muhammed, bize kalsa Ebu Cendel'i sana bağışlarız. Ama onun velisi Süheyl'dir" demişlerdi,

ı Ebu Cendel, müslümanlara sitemde bulunarak şöyle dedi:

"Ey müslümanlar topluluğu! Müslüman olarak size gelmiş olduğum halde beni müşriklere geri mi vereceksiniz? Oysa hangi durumlarla karşılaştığımı görmektesiniz^'

İbn tshak'tan gelen bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ömer, hemen yerinden fırlayıp Ebu Cendel'in yanına gitmiş, onun yanısıra yürümeye başlamış, kılıcının kabzasını ona yaklaştırarak şöyle demiş: "Ey Ebu Cendel, sabret. Ne olacak, bunlar müşriktirler. Bunlardan her birinin kanı köpek kanı gibi değersizdir." Hz. Ömer daha sonra arkadaşlarına demiş ki: "Kabzasını kendisine yaklaştırdığım Ebu CendeVin kılıcı alarak babasını vuracağını ummuştum. Ama adam cimrilik edip babasına kıymadı. Böylece mesele kapandı"

Ebu Cendel'in zincirlere bağlı vaziyette sürünerek gelişi her ne kadar Peygamber efenidimizi ve müslümanları üzmüşse de Peygamber efendimiz anlaşma hükümlerine riayet etmiş ve Ebu Cendel'e teselli verici şu sözleri söylemişti:

"Sabret. Haline razı ol. Şüphesiz Allah senin ve beraberinde bulunan zayıf kimseler için bir çıkış yolu ve genişlik yaratacaktır. Doğrusu bu kavimle kendi aramızda bir barış anlaşması yaptık. Alah adına onlar bize, biz de onlara söz verdik. Biz onlara hıyanet etmeyiz."

Ebu Cendel'in kalbine sabır ve dayanma gücünü aşılayan bu sözler söylenmekle birlikte müslümanların kalpleri öfkeyle kaynamaya başlamıştı, ama anlaşmaya olan bağlılıklarından ve saygılarından dolayı seslerini çıkarmıyorlardı. Çünkü Peygamber efendimiz. Rabbinin emrine muhalefet etmeyeceğini açıklamıştı. Fakat Hz. Ömer, bir kez yine konuşarak ortaya atılmış ve Resulullah(sav)a şöyle demişti:

- Biz hak yolda ve düşmanımız batıl yolda değil midir?

- Evet, öyledir.

- Peki ne diye dinimizi hakarete uğratıyoruz?

- Ben böyle yapıyorum. Alah bana yardım edecektir.

- Mekke'ye gelip Kabe'yi tavaf edeceğimizi bize söylemiyor muydun?

- Öyledir, Ama illa da bu sene Mekke'ye gelip Kabe'yi tavaf edeceğinizi söylemiş miydim?

Buhari'nin bu konudaki rivayeti budur. Bu rivayetle Ibn İs-hak'ın rivayetini uzlaştırdık. Hz. Ömer'in bu sözü iki defa söylemiş olduğunu düşündük. Rabbinin emrine juyarak Resulul-lah'm vermiş olduğu hükme razı olup itaat etmekle beraber mü'minler öfkeliydiler. îşte Hz. Ömer, yukarıdaki sözleriyle mü'minlerin Öfkelerini dile getirmişti.

İhramdan Çıkış

Müslümanların, başka bir yıl umreyi eda etmek üzere saçlarını tıraş ederek veya kısaltarak ihramdan çıkmaları gerekiyordu.

Peygamber (sav), traş olmaları ve kurbanlarını kesmeleri için müslümanlara çağrıda bulundu. Önce kendisi tyraş oldu. Kendisinden sonra da mü'minler saçlarını tıraş ettiler veya kısalttılar.

Bu; Ibn İshak'ın senediyle birlikte nakledilen rivayetidir.

Fakat Buhari'nin rivayetine göre Peygamber efendimiz, tamamı Beyat-ı Rıdvan'a katılmış olan sahabilerine: "Kalkın da kurbanınızı kesin, sonra da tıraş olun" dediği zaman sahabile-rinden hiçbiri yerinden kımıldamamıştı. Bu emrini üç defa tekrarlamış, kimsenin emre uyduğunu görmeyince de Ümmü Se-leme'nin yanına gitmişti. Bu gazvede, zevcelerinden Ümmü Seleme, yanında bulunuyordu. Sahabelerinden gördüğü olumsuz tavırları Ümmü Seleme'ye anlattı. Ümmü Seleme sevgi ve şefkatle ona bir tavsiyede bulundu. Şerefli bir

şefkat duygusu, insana bazan gerçekleri söyletir. Ümmü Seleme dedi ki:

"Ey Allah'ın peygamberi! Dilersen buradan çık..Sonra da sa-habilerden hiç biriyle tek bir kelime dahi konuşmadan kurbanını kes sonra da istersen berberini çağır seni tıraş etsin\"

Hz. Peygamber, Ümmü Seleme'nin çadırından çıktı. Hiç kimseyle konuşmadan kurbanını kesti. Sonra da berberini çağırdı, berberi de onu tıraş etti.

Sahabiler bu durumu görünce kalkıp kurbanlarını kestiler, birbirlerini tıraş ettiler. Başlangıçta Resulullah (sav)m emrine uymamış olduklarından dolayı üzüntüden birbirlerini öldürecek hale gelmişlerdi. Bu,- Buhari'nin rivayetidir. Bu rivayette kurban kesme haberiyle tıraş olma haberi birlikte verilmektedir. Ayrıca Peygamber efendimizle Ümmü Seleme arasında geçen konuşma da nakledilmektedir. Ibn İshak'm rivayetinde bulunmayan bu ayrıntınyı Buharı, fazladan nakletmiştir. Bu rivayetin senedinde geçen sika (güvenilir) ravilerin de çok sayıda oluşu, rivayeti asıl itibarıyla daha makbul kılmaktadır.

Hudeybiye'de Sabit Olan Hükümler

Hudeybiye barışından sonra iman eden bazı kadınlar, hicret ederek Resulullah (sav)m yanına geldiler. Resulullah onları geri çevirmedi. Çünkü onlar, barış anlaşması gereğince geri çevrilmeleri gerekenlerin kapsamına girmemekteydiler. Velisinin izni olmadan gelip de iade edilmeleri gerekenlerin statüsüne tabi değildiler. Bununla ilgili olarak, müslüman kadının- ister kitabi olsun, ister müşrik olsun- kafir bir erkeğin nikahı altında kalmasını haram kılan ayet-i kerime nazil olmuştu. Bu ayet-i kerimede Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

uEy inananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin. Hicretlerinin sebebini inceleyin. Allah onların imanlarını çok iyi bilir. Onların mümin kadınlar olduklarını öğrenirseniz, inkarcılara geri çevirmeyin. Bu

kadınlar o inkarcılara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar. İnkarcıların bu kadınlara verdikleri mehirleri iade edin. Bu kadınların mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman, onlarla evlenmenizde bir engel yoktur. İnkarcı kadınları nikahınızda tutmayın. Onlara verdiğiniz mehri isteyin. İnkarcı erkekler de hicret eden inanmış kadınlara verdikleri mehri geri istesinler. Allah'ın hükmü budur. Aranızda o hükmeder. Allah bilendir, Ha-kim'dir.

Ey mümin erkekler! Eğer inkar eden eşlerinize sarfettikleri-nizden inkarcılara bir şey geçecek olursa ve siz de üst durumda olursanız, ganimetten, eşleri giden mümin erkeklere sarfettikle-ri miktar kadarını verin. İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının." (Mumtehine: 10-11)

Hafız İbn Kesir der ki: iman etmiş kadınlar, Hz. Peygamberin yanma geldiler. Cenab-ı Allah da şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu: "Ey inananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse, onları deneyin..." Yukarıdaki ayet-i kerimenin, uîn-karcı kadınları nikahınızda tutmayın7" diye emreden kısmına gelindiğinde Hz. Ömer, müşrike olan iki karısını boşadı. Bu kadınlardan biriyle Muaviye bin Ebi Süfyan, diğeriyle de Safvan bin Ümeyye evlendi. Sonra da Peygamber efendimiz Medine'ye döndü.

Hudeybiye'de olup bitenleri anlatırken Ibn Kesir şöyle demiştir: "Bu nedenle dedik ki: Müslüman kadının gayrı müslim erkekle; müslüman erkeğin de müşrike kadınla evlenmesinin karam kılmışı, Hudeybiye sulhunun imzalanmasından sonra olmuştur,n

Yukarıda mealini vermiş olduğumuz ayet-i kerime, üç şeye delalet etmektedir:

1- Müslüman kadının, -ister kitabi ister müşrik- kafir bir erkekle evlenmesi caiz değildir. Kitabi kimse, kafirdir. Gerçekleri yanlışlıklardan ayırd edemeyen, müslüman düşmanı hıristi-yanları dost olmak veya onlara şirin görünmek arzusunda oldukları için ipe sapa gelmez laflar eden bazı çağdaş yazarların vehmettikleri şeylerin hakikatle ilgisi yoktur.

Hıristiyan bir kimse; Muhammed (sav)i, ona indirilen hükümleri ve Allah'ın birliğini inkar eder.

Yahudi bir kimse de Kur'an-ı Kerim'i ve Muhammed (sav)i inkar eder. Cenab-ı Allah yahudileri, Kur'an-ı Kerim'de küfür evsafıyla nitelemiştir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Rabbimiz buyurmuştur ki:

aAndolsun ki, Allah üçten biridir" diyenler kafir olmuştur." (Maide: 73)

"Kitab ehlinden ve putperestlerden olan inkarcılar, inkarlarından vazgeçecek değillerdi"(Beyyme:i)

Müslüman kadının gayr-ı müslim erkekle evlenmesini caiz görenler, Islami çerçevenin dışına çıkmış olurlar. Çünkü onlar Kur'an-ı Kerim'i, dini zaruretlerden biri olarak bilinen ve müs-lümanlarca üzerinde icma' edilen bir hususu inkar etmişlerdir.

2- Müslüman bir erkeğin müşrike olan bir kadınla evlenmesi caiz değildir. Müşrike bir kadınla evli bulunan bir erkek, bu karısından ayrılsın. Yukarıdaki ayet-i kerimeden kastedilen bu manayı Hz. Ömer anlamış ve nikahı altında bulunan iki müşrike kadından ayrılmıştı. Bu boşanmayı da şu ayet-i kerimenin yasağına dayanarak yapmıştı:

"Kafire kadınları nikahınızda tutmayın)" (Müntehine: 10)

Yani aranızda evlilik varsa, kafirlerin evlilik bağım elinizde tutmayın. Çünkü ayet-i kerimedeki "Keuafir" kelimesi "Kafire" yani (inkarcı kadın) kelimesinin çoğuludur. "Kafir", yani (inkarcı erkek) kelimesinin çoğulu değildir. Çünkü akıl sahibi bir insanın sıfatı olan (kafir) kelimesinin (kevafîr) şeklinde çoğul yapılması mümkün değildir. Bu sıfat, yani (kafir) kelimesi ancak (kevafîr) şeklinde çoğul yapılabilir.

Tıpkı (Fatıma) kelimesinin (Fevatim) şeklinde ve (kafile) kelimesinin de (kevafîl) şeklinde çoğul yapılışı gibi.

Şu halde ayet-i kerimedeki (kevafîr) kelimesiyle, müşrike kadınlar kastedilmiştir. Çünkü bu, şu aşağıdaki ayet-i kerimeyle, ehl-i kitap kadınları nikahlamanın mübahlığıyla uyum sağlamaktadır.

"İnanan hür ve iffetli kadınlar ve sizden önce kitap verilenlerin hür ve iffetli kadınları -zina etmeksizin ve gizli dost tut-maksızın ve mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helaldir" (Maide:5)

3- Bu şer'i hüküm gereğince nikah akdi feshedildiğinde, müşrik kocalara, sarfetmiş oldukları masrafları geri verilir. Mehirleri, kendilerine iade edilir. Çünkü İslam'ın gereği olarak yapılan nikah feshi, bu durumda zevce tarafından yapılmış gibi sayılmakta ve dolayısıyla mehrin, (müşrik) kocaya iadesi gerekmektedir.

Buna karşılık İslam'ın hükmü gereğince kocaları müslüman olan müşrike kadınların nikahlan fesh edilirse, mehirlerini kocalarına müslümanlarm geri vermeleri gerekir. Çünkü kocaları İslam'a girdiği halde kendileri İslam'a girmekten imtina etmiş, haklarını zayi etmjş, dolayısıyla kocalarının masraflarının karşılığını vermekle yükümlü kılınmışlardır. Çünkü bu durumda ayrılığın sebebi, zevcenin kendisidir.

Müslümanlar, İslam'ın hükmüne boyun eğerler. Bu durumdaki kocalara, vermeleri gereken masrafı geri verirler. Çünkü İslam'ın özü olan adalet ve barış akdi, dosta da düşmana da eşit davranmayı öngörür. Bunu emreden yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Bir topluluğa olan öfkeniz, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Adil olun. Bu, takvaya daha yakındır." (Maide:8)

Fakat iman ehli kimseler, müşrike kadınla müslüman koca arasındaki nikah akdinin feshi durumunda ödenmesi gereken masraf ve mehri müşriklere ödemeyi tekeffül etmezler. Kur'an-ı Kerim de, ödemeyeceklerini hükme bağlamıştır. Bu durumda yapılması gereken şudur: Müşriklere ödenmesi gereken meblağ, beytülmal'den alınır, müşrike olduğu için nikahları fesh edilen mümin erkeklerden, mehirlerini geri almamış olanlara verilir. Bundan da anlaşılıyor ki, İslam'ın hükmü gereğince nikahı feshedilen müşrik erkeklere geri verilmesi gereken mehri Beytülmal ödeyecektir. Çünkü bu, genel şer'i bir hükmün infazıdır. Ayrıca bu, Hudeybiye'de akdedilen anlaşmanın ruhunun da bir gereğidir.

Müşriklikte kalmakta ısrar eden zevce dolayısıyla evlilik akdi feshedilen kocanın mehrini geri vermek, müşrik toplumunun üzerine borç olur. Ödemedikleri takdirde, mümin toplumun onlara ödemekle yükümlü oldukları mehirler meblağından bu miktar mal çıkarılır ve hak sahibi olan mümin kocaya ödenir. Aşağıdaki ayet-i kerimenin açıklaması da budur:

"Ey mümin erkekler! Eğer inkar eden eşlerinize sarf ettiklerinizden inkarcılara bir şey geçecek olursa ve siz de üst durumda olursanız, ganimetten, eşleri giden mümin erkeklere sarfet-tikleri miktar kadarını verin." (Mumtehine: id

Bu ayetin manasıyla ilgili açıklamaları Ibn Kesir tefsirinden aldık.

Bu hüküm, işaret yoluyla bize şunu ifade ediyor:

Nikah feshinin sebebi eğer zevce ise, evlenirken yapılan masrafı uygun bir hesapla takdir edip kocasına geri öder. Bu uygunluğu.kadı belirler. Asr-ı Saadette bunun takdiri mü'min cemaat tarafından yapılırdı. Yine bu işaret gereğince şöyle bir hükme varıyoruz: Dinsiz bir kadının kocası müslümanlığa girer ama kendisi İslamiyet'e veya kitaplı başka bir dine girmeye razı olmazsa; kocasının kendisine yapmış olduğu masrafları veya semavi bir dine girmeyi kabul etmediği için sebep olduğu zararları ödemesi gerekir.

Uyarılar

1- Bu fıkhı hükümler, ayetin nassmdan ve rivayet tefsirlerinden biri olarak kabul edilen îbn Kesir tefsirinden alınmıştır. Bu hususta fıkıh kitaplarına müracaatta bulunmadık. Bu hükümlerin neshedilmiş olduklarını söyleyemiyoruz. Çünkü bunları geçersiz kılan bir nasih'in varolduğunu bilmiyoruz. Ama Kur'an-ı Kerim'de, özellikle fıkhi hükümlerde neshe uğramış bir şeyin olmadığım da söylemiyoruz.

2- Hadisçilerin çoğunun anlattıklarına göre, bu fıkhi hükümlere esas olan ayet-i kerimeler, Peygamber efendimiz henüz Hudeybiye'den ayrılmamışken nazil olmuşlardır. Ebu Sevr dedi ki: Kureyşlilerle sulh anlaşması yapmakta olan Peygamber efendimiz, Hudeybiye'nin aşağı taraflarmdayken bu ayetler kendisine nazil olmuştu. Peygamber efendimiz, Kureyşten müslüman olup kendisine gelecek olanları iade etmek üzere Kureyşlilerle anlaşma yapmış olduğu halde, kadınlar İslamiyet'i kabul ederek Peygamber efendimizin yanına geldiklerinde, yukarıdaki ayetler nazil oldu. Müşrik iken müslüman olup Peygamber efendimizin yanına gelen bu evli kadınların mehirlerini müşrik kocalarına iade etmesi için yüce Allah Peygamber efendimize emretti. Buna karşın müslüman erkeklerin nikahında bulunan kadınların, müşriklikte kalmaları halinde mehirleri-nin müşrik toplum tarafından geri verilmesi de hükme bağlanmıştı.

3- Bu hüküm, Hudeybiye gazvesinde teşri kılınan yegane hüküm değildir. Bu gazvede Peygamber efendimizin ameliyle sabit olan diğer birçok hükümler de vardır. Zadül-Mead adlı eserinde Ibn Kayyım, bununla ilgili müstakil bir bahis açmıştır. Şimdi bu bahsi takip edelim:

Diğer Fıkhî Hükümler

tbn Kayyım'ın bu konuda anlattığı hususlardan bazısına işaret edeceğiz:

a- Hacc aylarında umre ihramına girmek sahih ve caizdir/ Bu vakitlerde girilen ihramı, usulüne uygun biçimde devam ettirmek gerekir. Umre için ihrama, mikat dışı yerlerde girmek caiz ise de, afaki kimsenin, bu mikatı geçmeden ihrama girmesi zorunludur. Ancak umre için de olsa, mikatta ihrama girmek daha faziletlidir. Peygamber (sav) efendimiz, Hacc ihramında olduğu gibi umre için de zülhuleyfe denen yerde ihrama girmiştir.

b- Hacc ya da umre için kesilecek kurbanlıkların bedeninde, bıçak ve benzeri bir aletle çizik ve yarıklar meydana getirmek sünnettir. Bu işaretler, o hayvanların

Mekke-i Mükerreme'de kesileceklerini gösterir. Umre için ihrama girilirken kurbanlık hayvanı öne sürmek sünnettir. Peygamber efendimiz umre için kurbanlık hayvanı işaretleyerek öne sürmüştü. Onun kurbanlığı, aslında Ebu Cehil'e ait olan ve Bedir gazvesinde ganimet olarak ele geçirilen bir deve idi. Müşrikleri öfkelerinden çatlatmak için, özellikle o deveyi kurbanlık olarak seçmişti. Bu da müşriklerin kabaran öfkelerinin sonuç alamaması dolayısıyla söndüğünü, Allah'ın kelimesinin yüceldiğini gösteriyor. îyi sonun, Allah'tan sakınan takvalı mü'minlere nasib olduğunu ispatlıyor. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Çünkü Allah yolunda susuzluğa, yorgunluğa, açlığa uğramak kafirleri kızdıracak bir yeri işgal etmek ve düşmana karşı başarı kazanmak karşılığında' onların yararlı bir iş yaptıkları mutlaka yazılır. Doğrusu Allah, iyilik yapanların ecrini zayi e£-

c- Eğer faydası varsa, müslümanlara herhangi bir zarar dokunduracağı düşünülmüyorsa, asıl hedefe ulaşmayı engelleme-yecekse, düşmana karşı gayr-ı müslimlerin de yardımına başvurulabilir. Zira peygamber efendimiz. Kafir bir kimse olan Uyeyne el-Huzai'nin yardımına başvurmuş, onu Kureyşli müşriklere karşı casus olarak kullanmıştı. Çünkü Uyeyne, durumlarını çok iyi biliyordu. Onlarla iç içeydi. Peygamber efendimizin onun yardımına başvurmasında zarar yoktu, aksine fayda vardı. Doğrusu şu ki Uyeyne el-Huza'nin yardımına başvuran, ilk başta Peygamber efendimiz olmamıştı. Bilakis düşman hakkında peygamber efendimize bilgi sunan, müslümamyla ka-fîriyle tüm Huzaalıların Hz. Muhammed'i sevdiklerini söyleyen, Uyeyne'nin kendisi olmuştu. Bu nedenledir ki Peygamber efendimizle kureyşliler arasında Hudeybiye barışı yapıldıktan sonra Huzaalılar Peygamber efendimizin tarafına geçmiş, onun sorumluluk kapsamına girmişlerdi. Bekr oğulları gibi Kureyş karafına geçmemişlerdi. Kureyşlilerin Huzaalılara karşı Bekro-ğullarma destek olmaları sonucunda da Peygamber efendimiz, Hudeybiye anlaşmasını geçersiz kılmış ve Mekke fethine hazırlanmıştı.

d- İbn Kayyım, Hudeybiye'de ortaya çıkan fıkhi hükümlerden birinin de, Devlet başkanının reayasına ve askerlerine, gerçeği bulmak itaatlerini sağlama almak, bir kısmının nasıl yararlandırılacağını anlamak ve Allah (cc)m "İş hakkında onlara danış" (Al-i Imran: 159) buyruğuna icabet etmek bakımından danışmasmının müstehab oluşudur. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah,

mü'min kullarını, "Onların işleri aralarında danışma iledir" (Şura: 38) cümlesiyle övmektedir.

Devlet başkanının yönetim hususunda halkın görüşüne başvurmasını nasslarm zorunlu kıldığı görüşündeyiz. Bu meşveretin her işte değil de sadece savaşta müstehab olduğu görüşündeyiz.

e- Müşriklerle, fasık, günahkar ve bidatçiler, Allah'ın haramlarından birine saygı göstermeyi amaçladıkları bir işi veya asıl itibariyle hak olan bir işi yapmak istedikleri zaman, onların isteklerini yerine getirmek gerekir. Asıl itibariyle hak olan, içinde günah bulunmayan sevimli bir işi yapmak isteyen bir kimsenin talebini yerine getirmek gerekir. Böyle birisi fasık veya bi-datçi veya hakka karşı mütecaviz veya müşrik de olsa; hak ehline tecavüze veya günah nedeniyle gayrı meşru bir yardımlaşmaya yol açmadıkça isteği yerine getirilir. Bunu farketmek gerçekten ince bir iştir. Çünkü batıla yol açmayacak bir hakkı bilip tanımak o kadar kolay olmasa gerektir. Bunu ancak iman ehli ve sağlam idrak sahibi kimseler başarabilirler.

f- Harem kelimesi, sadece tavaf yeri olan Mescid'den ibaret değildir. Bilakis Harem; hem tavaf yeri olan Mescid-i Haram'ı hem de Mekke-i Mükerreme'nin çevresini kapsamına alır.

g- Hacc ya da umre için ihrama girdikten sonra mahsur kalan bir kimse, mahsur kaldığı yerde kurbanını keserek ihramdan çıkar.

h- Sonuçta müslümanlarm yararına olacaksa başlangıçta müslümanlar aleyhinde olan ve açık bir haksızlığı içeren maddeler üzerinde, kafirlerle barış anlaşması yapmak caizdir. Bu durumda iki zarar bertaraf edilmiş olmaktadır. Başlangıçta müslümanlarm tümünün veya çoğunluğunun lehine olmadıysa da Peygamber efendimizle Kureyşli kafirler arasında yapılan barış anlaşması, getirdiği sonuçlar bakımından müslümanlarm yararına oldu. Toplum çıkarına dayalı bir tedbirle de ilgili olsa, sabit ve kesin bir ibadetle de ilgili olsa, Peygamber efendimizin bütün işleri şer'i birer hüküm ifade ederler.

Yapılacak olan iş bir maslahatı ilgilendirmekteyse mü'min olan her erkek ve kadının, yararlı gördüğü hususları açıklaması veya yapılması zorunlu işe

yardımcı olması gerekir. Çünkü bu hemen yapılması gereken dinde nasihat türünden bir iştir. Peygamber (sav) efendimiz buyurmuştur ki: "Din Allah için, Resulü için, Allah'ın kitabı için ve geneli ve özeliyle bütün müslümanlar için nasihattir."

Bu nedenledir ki mü'minlerin anası Ümmü Seleme, Peygamber efendimizden, işe ilk önce kendisinin başlamasını istemiştir. Peygamber efendimizin kendisinin tıraş olup kurbanını kesmesi durumunda sahabilerinin de kendisine uyacaklarını söylemiştir. Çünkü başkalarını etkileme bakımından davranış, sözden daha etkili olur. Peygamber efendimiz zevcesi Ümmü Seleme'nin tavsiyesine uymakta asla tereddüt göstermedi. Çünkü en çok uyulması gereken şey, Hak'tır, Hakkı söyleyen kimsenin makam ve mevkiine bakmadan sözüne uymak gerekir. Nereden ve kimden gelirse gelsin, Peygamber efendimizin hidayetine tabi olmak mecburiyetinde olduğumuzu bilelim. O temiz, şerefli ve akıllı kadının (Ümmü Seleme) değerini ve hakkını takdir etmeliyiz.

Hudeybiye Bir Fetih Oldu

Peygamber efendimiz Hudeybiye barışından sonra Mekke'den Medine'ye dönerken fetih suresi nazil oldu. Bu surenin ilk ayetinde Cenab-ı Allah şöyle buyuruyordu:

"Ey Muhammedi Doğrusu biz sana apaçık bir fetih sağla-mışızdır. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlar, sana olan nimetini tamamlar, seni doğru yola eriştirir." (Fetih: 1-2)

Cenab-ı Allah Hudeybiye barışını ve peygamberini yapmaya muvaffak kıldığı işleri fetih olarak adlandırdı. Hudeybiye barış anlaşması, takva sahibi bazı büyük mü'minlerin akıllarından geçtiği gibi dini küçük düşürmek değil, tam aksine bir fetih olmuştu. Çünkü Peygamber efendimizle Kureyşliler arasındaki savaşı sona erdirmişti. Bu, başlıbaşına bir fetihti. Çünkü üzerinde perde bulunan akılları ve

kilitli kalpleri İslam'a açmıştı. Öyle ki Hudeybiye Öncesi 19 yıllık davet döneminde müslüman olan kimselerin sayısıyla Hudeybiye sonrası 2 yıl içinde müslüman olanların sayısı arasında bir karşılaştırma yapılacak olursa, sonrakilerin öncekiler kadar ya da onlardan daha fazla oldukları görülür. Çünkü Hudeybiye bir fetihti; dinde alçalma ve gerileme değildi. Bütün bunların üstünde Hudeybiye barışı, kansız gerçekleşen büyük fetihle Mekke'ye girmek için zemin hazırladı. Mekke fethinde kan akıtılmamıştı. Sadece az sayıdaki bazı inatçılar mevzii bir savaş vermişlerdi. Evet, Hudeybiye barışı bir fetihti. Çünkü mü'minler, barış anlaşması uyarınca umre yapmak için Mekke'ye girebildiler; bilahare saçlarını tıraş ederek ihramdan çıktılar.

Ayet-i kerimede Peygamber efendimizin günahlarının affe-dilmişliğinden sözedilmektedir. Buradaki 'gündüz affı' hakiki anlamda değil de mecazi anlamda kullanılmıştır. Geçmişte, şimdiki ve gelecek zamanlarda yaptığı, yapmakta olduğu ve yapacağı işlerin kabul ve rıza ile karşılanacağı manası kastedilmiştir. Her fiili bağışlanmıştır. Şu halde onun yaptığı yanlışlara günah denmesi ve bu günahlarının bağışlanmışlığmdan söz edilmesi, mecaz türündendir. Onun yanlışlıkları, olsa olsa Allah tarafından kınanmasına neden olan hatalarıdır. Nitekim savaşta ele geçirdiği düşmanları esir tutmakla da hata etmişti. Evet, insanlara örnek olması ve insanın Peygamber hatta peygamberlerin sonuncusu Muhammed (sav) de olsa kendi düşüncesi ve aklına göre hareket ettiği takdirde hata edebileceğinin kabullenilmesi için, Resulullah (sav) bazan hatalar yapmıştır.

Yüce Allah'ın kendisini yönelttiği dosdoğru yol, davet yolu idi. O yolda asla eğrilik yoktu. Apaçık bir fetih sayılan Hudeybiye barışından sonra iman ehli kimseler, Peygamber efendimizle biatleşmeye koştular. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah buyuruyor ki:

"Ey Muhammed! Şüphesiz sana baş eğerek ellerini verenler, Allah'a baş eğip el vermiş sayılırlar. Allah'ın eli onların ellerinin üstündedir. Verdiği bu sözden dönen ancak kendi aleyhine dönmüş olur. Allah'a verdiği andı yerine getirene, Allah büyük ecir verecektir." (Fetih: ıo)

Feth-i mübin neticesinde îslam toplumu, kalbi ihlassız olanlardan arınarak, sırf hakkı talep eden ve haktan başkasını istemeyen kimselerden oluştu. Bu nedenledir ki, Hudeybiye'ye giderken Peygamber efendimize, ganimetleri ve

ötesini değil de sadece yüce Allah'ın rızasını taleb eden ve haccetmek isteyen kimseler arkadaşlık etmişlerdi. Hudeybiye'ye gitmeyenler hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu: "Savaştan geri kalmış olanlar, siz ganimetleri almaya giderken: "Bırakın, biz de sizinle gelelim." diyeceklerdir. Onlar Allah'ın sözünü değiştirmek isterler. De ki: "Bize uymayacaksınız. Allah sizin için önceden böyle buyurmuştur" Size: "Hayır, bizi çekemiyorsunuz" diyecekler. Aksine kendileri ancak pek az söz anlayan kimselerdir." (Fetih: 15)

Yüce Allah savaşa yönelen güçlü kuvvetli müslümanlara işarette bulunarak onlardan razı olduğunu beyan buyurmuştur. Bunlar umre için yolculuğa çıkmış, savaş ihtimalini gözönünde bulundurmuş, canlarını Allah yolunda feda etmek üzere koşup Resulullah'a biat etmişlerdi. Savaş olduğu takdirde cepheden kaçmayacaklarını beyan etmişlerdi:

"Ey Muhammedi Allah inananlardan, ağaç altında sana baş eğerek el verirlerken, andolsun ki hoşnud olmuştur. Gönüllerinde olanı da bilmiş, onlara güvenlik vermiş; onlara yakın bir zafer ve ele geçirecekleri bol ganimetler bahsetmiştir. Allah, güçlü olandır, hakim olandır. Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler va'detmiştir. İnananlar için bir belge olması, sizi doğru yola eriştirmesi için bunları size hemen vermiş ve insanların size uzanan ellerini Önlemiştir."(Fetih: 18-20)

Cenab-ı Allah'ın feth-i mübin olarak adlandırdığı Hudeybiye, Peygamber efendimizin sırf yahudilere yönelmesine ve onların haklarından gelmesine zemin hazırlamıştır. Yahudilerden sonra da Cenab-ı Allah'ın buyurduğu gibi Romalılar'a yönelmiştir:

"Güçlü kuvvetli bir millete karşı, onlar müslüman olana kadar savaşmaya çağrılacaksınız." (Fetih: 16)

Bu güçlü kuvvetli millet, Romalılar'dı. Bu ayette sözü edilen savaş da, Şam'ın fethedilişi idi.

Amaç, insanın hoşuna gitmese de, nefsine zor gelse de araçlara katlanmayı gerekli kılar. Kureyşliler, arkasında güçlü kuvvetli bir düşman olarak onu vurmaktayken Peygamber efendimiz; hiçbir ahde vefa göstermeyen, anlaşmalara

riayet etmeyen, her türlü ezayı reva gören yahudilere yönelip de güç ve hakimiyetlerini kıramazdı. Her şeyden önce arkadaki düşmanı olan Kureyşlilerden tarafa kendini emniyete alması gerekiyordu. Bazı mü'minler her ne kadar Hudeybiye barışının, aldanmayla sonuçlanan bir pazarlık olduğunu sandılarsa da bu anlaşmanın kabulü, îslanı davetini amacına ulaştıracakjiosdoğru bir yoldu. Bu barış anlaşması sayesinde peygamber efendimiz, Kureyşlilerden yana emniyetini sağlayıp yahudilere hücuma yönelebildi.

Bu barış, Peygamber efendimizin Mescid-i Haram'a girdiğine ilişkin görmüş olduğu rüyanın doğrulanması idi. Mescid-i Haram'a o yıl girmedi ama ertesi yıl girebildi. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Andolsun ki Allah, peygamberinin rüyasının gerçek olduğunu tasdik eder. Ey inananlar! Siz Allah dilerse, güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bilir. Size bundan başka, yakın zamanda bir zafer verecektir.

Bütün dinlerden üstün kılmak üzere peygamberini, doğruluk rehberi Kur'an ve Hak din ile gönderen O'dur. Şahid olarak Allah yeter." (Fetih 27-28)

Böylece hudeybiye barışı fethe yol açtı ve nihayet bir fetih oldu. Bu sayede insanlar, gruplar halinde Allah'ın dinine girdiler.

İmam Malikin de dediği gibi ilim deryası olan, tabiilerden Ibn Şihab ez-Zühri, Hudeybiye barışıyla ilgili olarak şöyle demiştir: "İslam tarihinde Hudeybiye'den önce bu kadar büyük bir fetih görülmemişti, iki taraf birbirleriyle karşılaştıklarında mevzii bir vuruşma olmuştu. Barış yapılınca da savaş alevleri söndü. Fikri tartışmalar yapıyor; bir kimseye islam'dan söz edildiğinde o kişi mutlaka islam'a giriyordu. Hudeybiye ile Mekke fethi arasında geçen zaman içinde İslam'a girenlerin sayısı, Hudeybiye öncesi islam'a girenlerin sayısı kadar veya daha fazla idi."

Buna ek olarak biz de diyoruz ki: Bundan sonra Peygamber efendimiz, yahudileri tamamen etkisiz hale getirmeye kesin karar verdi. İslamiyet'i yaymak için Arap Yarımadası'nm dışına yöneldi.

Hudeybiye Barışının Uygulanması

Peygamber (sav) efendimiz, ahde vefa hususunda çok titiz davranırdı. Çünkü ahde vefa göstermenin kendisi aslında bir kuvvettir. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Ahidleştiğiniz zaman Allah'ın ahdini yerine getirin, Allah'ı kendinize kefil kılarak pekiştirdiğiniz yeminleri bozmayın." (Nahl: 91)

Bazı mü'minler, müşriklerin ahde vefa göstereceklerinden ve barış anlaşmasına uyacaklarından şüpheliydiler. Bu şüphelerini dile getirdiklerinde peygamber efendimiz onlara şu tavsiyede bulundu: "Anlaşmaya riayet edin ve müşriklere karşı Allah'tan yardım dileyin."

îşte bu nedenle, Peygamber efendimiz, anlaşma hükümlerine riayet etti. Bazı mü'minler içeriğini hoş karşılamadakları halde, sırf Allah ve Resulüne itaatlerinden dolayı anlaşmayı kabul ettiler. Anlaşma metnindeki iki madde, çok ağırlarına gitmişti:

1- İhramlı olmalarına rağmen Kabe'ye gidip tavaf etmekten mahrum bırakılıyorlardı. Oraya zorla girme gücüne sahip oldukları ve Kureyşlilerin de onları çevirecek güce sahip olmadıkları bilindiği halde yine de Kabe'yi tavaf etme imkanından mahrum bırakılmışlardı. Daha önce de anlattığımız gibi bu sebepten dolayı, Kabe'yi tavaf etmeksizin saçlarını kazıtarak veya kısaltarak ihramdan çıkmalarını emreden Peygamber efendimizin bu emrini ağırdan aldılar.

2- Kureyşlilerin dikte ettirdikleri şartların içeriğinde ve şartların dikte edilişinde açık bir zulüm vardı. Bu şartların en za-limcesi şuydu: Müslümanlığı kabul eden bir Kureyşli, Peygamber efendimizin yanma gelirse, Peygamber efendimiz onu kabul etmeyecek, bilakis onu velisine geri verecekti. Müslümanlardan biri dinden çıkıp Kureyşlilere sığınacak olursa, Kureyşliler onu Mekke'den geri çevirmeyecek ve Medine'ye iade etmeyeceklerdi!..

Bu şartın dış görünüşü görüldüğü gibi peygamber efendimizin aleyhine idi. Çünkü bunda eşitsizlik vardı. Ama bu şartın ikinci bölümüne baktığımızda İslam'dan dönüp şirke giren bir kimsenin müslümanlara iade edilmeyeceği'

hükmünü görmekteyiz. Üzerinde iyi düşündüğümüz takdirde bu şartın müslü-manlar için zararlı olmadığını görürüz. Yolunu şaşırmış bir mürtede islam'ın ne ihtiyacı olabilirdi? Böyle bir şaşkın nereye giderse gitsin. Müslümanlar arasında bir diken gibi durmak-tansa, varsın dilediği yere gitsin. İslam toplumuna karışması halinde, belki de müna-fıklarm safına katılır ve Peygamber efendimize, müslümanlara karşı casusluk yapabilirdi. Belirtilen şartın birinci bölümüne baktığımızda, 'Müslümanlığa giren bir kimsenin Mekke'den çıkıp Medine'ye gelmesi halinde, Mekke'deki velisine iade edileceği' hükmü ile karşılaşırız. Şüphesiz bu, kabulü çok zor olan bir şarttı. Özellikle Ebu Cendel, bağlı bulunduğu zincirlerle sürünerek müslümanlarm yanına geldiğinde, müşrik velisine iade edilmesi, müslümanlarm çok ağırına gitmişti.

Mezkur şartın bu bölümü zayıf imanlılar için görünürde tahammülü zor bir husus idiyse de bunun tatbikatı, sonuçta müşriklere zarar vermişti. Peygamber «fendimizle mü'minler, bundan zarar görmemişlerdi. Öyle ki bu şartı kendileri anlaşma metnine yerleştirmiş oldukları halde yürürlükten kaldırılmasını isteyenler yine müşriklerin kendileri olmuştu.

Şimdi de siyer kitaplarının ve sahih hadis kaynaklarının açıklamalarına göre bu şartın nasıl tatbik edildiğini anlatalım:

Kendisine ilk olarak bu şartın tatbik edildiği şahıs Ebu Bu-sayr Utbe bin Şeyd bin Cariye olmuştur. Bu zat, müslü-manlığa girip Mekke-i Mükerreme'de hapsedilenlerdendi. bir fırsatım bulup hapishaneden kaçmış ve Peygamber (sav)in yanına gitmişti. Bazı müşrikler mezkur şart uyarınca Peygamber (sav)e mektup yazarak Ebu Busayr'ın, Medine'ye gönderilen adamlara teslim edilmesini istemişlerdi. Onu teslim alıp Mekke'ye getirmeleri için Amir bin Lüeyy kabilesinden bir adamla kölesini Medine'ye göndermişlerdi. Bu iki kişi, peygamber efendimizin yanına gittiler. Ebu Busayr da yanındaydı. Adamların teslim almak istemeleri üzerine Peygamber efendimiz, Ebu Busayr'a şöyle dedi:

"Ey Ebu Busayrf Bildiğin şartın gereği olarak seni bu adamlara teslim ettik. Şarta uymamak ve hıyanet etmek, dinimize yaraşmaz. Şüphesiz ki Allah, senin ve beraberindeki güçsüz kimseler için bir çıkış yolu ve genişlik yaratacaktır."

Ebu Busayr, şöyle sitem etti: "Ya Resulullah! Dinimden dolayı öldürmeleri için

beni müşriklere geri mi veriyorsun?"

Peygamber (sav) efendimiz onu teskin ederek şöyle buyurdu: "Ey Ebu busayr, bunlarla beraber yola koyul. Şüphesiz ki Allah, senin ve beraberindeki güçsüz kimseler için bir çıkış yolu ve genişlik yaratacaktır^"

Ebu Busayr, peygamber efendimizin buyruğuna uyarak iki müşrik adamla birlikte yola koyuldu. Yolda onlarla konuşmaya daldı ve sohbeti koyulaştırdı. Kendisini götürmekte olan Beni Amirli adam, içinde ona karşı güven duydu. Bir ara Ebu Busayr, "Ey Beni Amirli kardeş, kılıcın keskin midir?" diye sordu. O da: "Evet, keskindir. İstersen al da bak" diye cevap verdi. Böyle deyince Ebu Busayr kılıcı kınından çıkardı. Keskinliğini denemek istedi. Sonra da kaldırıp beni Amirli adama vurdu ve onu öldürdü. Ölenin kölesi geri dönüp hızla Resulullah'ın yanına koştu. Koşarak geldiğini gören ve mescitte oturmakta olan Resulullah, "Bu adam paniğe kapılmış" dedikten sonra ona: 'Yazıklar olsun sana, neyin var? \" diye sordu. O da: "Adamınız, arkadaşımı öldürdü." dedi. Durumu açıkladı. Beni Amirli adamın nasıl öldürüldüğünü anlattı. Sonra Ebu Busayr, kılıcını kuşanmış vaziyette gelip Hz. Peygamberin huzurunda durdu. "Ya Resulullah, sen üzerine düşeni yaptın. Vermiş olduğıun sözü yerine getirmeni Allah sana nasib etti. Beni düşman millete teslim ettin. Ben de, dinimden dolayı işkenceye uğratılmaktan, dinimden döndürülmekten ve gururumla oynanmaktan kendimi korudum." dedi. Onun bu sözleri üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Nasıl bir adam bu! Sanki savaş kışkırtıcısı... Yanında adamları olsa, savaş alevlerini tutuş tur acakl"

Ebu Busayr, bu sözleri duyunca peygamber efendimizin, kendisini tekrar Kureyş müşriklerine iade edeceğini sandı. Ama o, kendi kendine güven telkin ediyordu. Zaten kendine güvenebilecek kadar da güçlüydü. Peygamber (sav)in huzurundan çıktı ve deniz sahilindeki "îs" bölgesine gidip üslendi. Zayıf ve korumasız müslümanlar, Ebu Busayr'm yaptıklarından haberdar olmuşlardı. Hz.Peygamberin ona: "Beraberinde adamları olsa sanki savaş alevlerini tutuşturacak]" dediğini de duymuşlardı. Güçsüz ve korumasız olan her müslüman, kendini eza ve cefadan kurtarmaya çalışıyor, Ebu Busayr'ın adamları arasına katılıyordu. Hudeybiye'de zincirlere vurulu vaziyette Resulullah'm yanına gelip dehalet eden ve müşriklere iade edilen Ebu Cendel de hapisten kaçarak Ebu Busayr'ın yanına gelmiş ve adamları arasına katılmıştı. Zayıf ve

korumasız müslümanlar, artık Resulullah'm yanına değil, Ebu Busayr'ın yanına gider oldular. Çünkü Hudeybiye anlaşması gereğince Resulullah (sav), yanına gelen Mekkeli müslümanlan, tekrar Mekkeli velilerine iade ediyordu. Bu sebeple de zayıf müslümanlar, Ebu Busayr'ın sahildeki üssüne gidiyorlardı. Bunlar bir çete oluşturarak Kureyş'in ticaret yolunu kesmeye başladılar. Kureyşlilere ait bir kervanın yola çıktığını duyar duymaz, gelip onun yolunu kesiyor, kervandaki mallara el koyuyorlardı. Bu durumda kureyşliler, Hudeybiye anlaşmasının anılan şartına tutunmakta kendileri için bir fayda kalmadığını gördüler. O şartı uygulamaktan vazgeçtiler. Çare kalmayınca, Kureyşlilere mukabil saldırılarda bulunmak, müslümanlar için zorunlu hale geldi. Artık anlaşmaya uyma zorunluluğu da kalmamıştı. Çünkü daha Önce onlar müminlere eza ve cefada bulunmuşlardı. Fitneye düşme korkusu, müşrikleri, can kurtarma yollarını aramaya yöneltmişti.

Kureyşliler, Peygamber efendimize elçi göndererek merhamet dilendiler. Kendilerini affedip reddetmemesini ısrarla istediler. Hudeybiye anlaşmasının başlangıçta müminleri rahatsız edip endişelendiren maddesi, sonuçta müminlerin yararına oldu. Anlaşmayı imzalarken bu şartın, sonuç itibariyle müminlerin yararına olacağım ne Hz. Ömer, ne de diğerleri anlayamamış, ama Peygamber efendimiz nübüvvet nuru sayesinde idrak etmişti. Bu, Cenab-ı Allah'ın peygamber lisanıyla açıkladığı bir ilhamıydı: "Zayıf müminler için Allah bir genişlik ve çıkar yol yaratacaktı" Kureyşliler mezkur şartın yürürlükten kaldırılması için girişimde bulununca, Hz. Peygamber, arkadaşlarıyla birlikte müminlere destek olsunlar diye Medine'ye gelmesi için Ebu Busayr'a haber saldı. Haberiyle birlikte bir de mektup gönderdi. Mektup, ancak Ölmek üzereyken Ebu Busayr'a ulaşti. Kendisi deniz kıyısındaki ts'de vefat etti. Ama arkadaşları, Medine'ye, Hz. Peygamberin yanına döndüler.

Zayıf ve Güçsüz Müslümanların Hicreti

Şirk diyarında iman eden müslümanlara sefer kapısı açılıp da Hudeybiye'nin o zalimane şartı geçersiz kılınınca peygamber (sav) efendimiz, müslümanları şirk

diyarında horlanmış vaziyette kalmamaya, başka diyarlara hicret etmeye teşvik etti. İlke olarak İslamiyet, müslümanlann bir arada toplanmalarını ve dağınık vaziyette kalmamalarını öngörüyordu.

Peygamber efendimiz aralarından çıkıp gitmeye gücü yettiği takdirde bir müslümanın müşrikler arasında ikamet etmesini men ediyordu. Müşrik ile savaştığı halde onunla bir arada yaşayanın da müşrik gibi olacağını söylüyordu. Tevbe kapısı ka-panmadıkça hicretin devam edeceğini, güneş batıdan doğmadıkça tevbe kapısının kapanmayacağını söylüyordu. Hicretin ardısıra hicretlerin geleceğini insanların en hayırlılarının hicrete tutunanlarının olacağını söylüyorlardı. Böyle demekle Peygamber efendimiz, gücü yettiği takdirde zayıf ve kormasız müslümanlann , müminlerin toplu bulundukları yerlere hicret etmelerini istemiş oluyordu. Çünkü bu durumdaki bir kimsenin, diğer müslümanların toplu bulunduğu yere hicret etmesiyle iki şey gerçekleşiyordu:

1- Korumasız müslüman, horlanmışlık ve ezilmişlikten kurtulacak, küfrün ya da şirkin velayetinden çıkıp onur, fayda ve müminlerin sözlerinin geçerli olduğu yere geçecekti. Müminler, Allah'ın ve Hakk'ın dostluğuna ehildirler. Bu dostluk ve velayet güçtür, güvenliktir, istikrardır. Zaten, Kur'an-ı Kerim de bunu öngörüyor:

"Kendilerine yazık edenlerin canlarını melekler aldıkları zaman onlara: "Ne yaptınız bakalım?" deyince, 'Biz yeryüzünde zavalı kimselerdik* diyecekler. Melekler de: 'Allah'ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz!' cevabını vereceklerdir. Onların varacakları yer cehennemdir. Orası ne kötü dönülecek yerdir! Çaresiz kalan, yol bulamayan zavallı erkek, kadın ve çocuklar müstesnadırlar, işte Allah'ın bunları affetmesi umulur. Allah affedendir, bağışlayandır. Allah yolunda hicret eden kişi, yeryüzünde çok bereketli yer ve genişlik bulur. Evinden, Allah'a ve peygamberine hicret ederek çıkan kimseye ölüm gelirse, onun ecrini vermek Allah'a düşer. Allah bağışlar ve merhamet eder." (Nisa:'97-100)

Peygamber (sav) in nassları genel hüküm taşır. Kur'an-ı Ke-rim'in nassları da mutlaka uygulanması gereken nasslardır.

2- Hicret vasıtasıyla müminler bir araya gelip toplanmış olurlar. Topluluk ve

cemaatleşme vardır. Cemaatleşmek ise birliği sağlar ve islam'ın heybetini korur.

Zayıf ve güçsüz kalınan yerden îslami kuvvetin bulunduğu yere intikal etmek, her zaman uyulması istenen bir prensiptir. Ancak bu prensibe, Peygamber efendimizin "Mekke fethinden sonra hicret yoktur)* mealindeki hadisi ile itiraz edilebilir. Bu itiraza cevaben deriz ki:

Bu hadiste sözü edilen hicretten kasıt, Mekke'den Medine'ye veya başka bir beldeye yapılacak olan hicrettir. Mekke'nin fethinden önce hicrete ihtiyaç vardı. Çünkü o zamanlarda müslü-manlar, dinleri hususunda fitneye uğratılıp eza ve cefa görüyorlardı. Dini şiarlarını yerine getiremiyorlardı. Cenab-ı Allah Mekke'nin fethini müslümanlara müyesser kılarak orada İsla-mi hükümler tatbik edilip orası İslami bir belde haline gelince hicret etmek için artık sebep kalmamıştı. Aksine hicret, artık istenmeyen gereksiz bir şey olmuştu. Belki de hicret, artık fayda veren değil de zarar veren bir şey durumuna gelmişti. Şayet hicret devam etmiş olsaydı, Kabe-i Muazzanıa'nm yakınlarında ikamet edip Harem-i Şerifin hizmet ve bakımını üstlenen kimseler de kalmayacak, her biri bir tarafa çekip gidecekti. Halbuki Harem-i Şerif ve çevresi Allah'ın yerküresi içinde peygamber efendimizin en çok sevdiği mübarek bir yerdi.

Seriyye ve Heyetler

Hicretin 6. senesi idi. Bol bol İslami davette bulunuluyor; insanların İslami davete uymaları ve İslami hakikatlerin açıklanması için etrafa seriyyeler ve tebliğ heyetleri gönderiliyordu. Bu etkinliklerin en belirgin olanları iki gazve idi. Bu gazvelerden biri, hicretin 6. senesinde olduğunu ileri sürenlere göre Mustalik Oğulları gazvesi, diğeri de Hudeybiye gazvesi ya da barışıdır. Hudeybiye gazvesi başlı başına bir feth-i mübindi. Hicretin 8. senesinde gerçekleşecek olan Mekke fethi için bir zemin hazırlamıştı.

Hicretin 6. senesinde Hudeybiye'den önce de bazı seriyyeler düzenlenmişti.

Çünkü bu gazve, Hendek muharebesinden sonra yapılmıştır. Peygamber efendimiz, İslam'ın iman ve burhan gibi manevi kuvvetim, Allah tarafından desteklendiği ve mağ-lub edilmez bir dini olduğu için de maddi kuvvetini görmüştü. bu sebeple de mezkur senede Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah'ı kırk piyade adamla birlikte Zil-Kıssa'ya göndermişti. Bunlar oraya varır varmaz, halk korkularından dağbaşlarma kaçmışlardı. Bu seriyye, yöre halkından birini esir alıp Resulullah (sav)ın yanına getirmişlerdi. Bu olay hicretin 6. senesinin Re-biü'l-evvel ayında cereyan etmişti.

Yine bu senede peygamber (sav) efendimiz, Zeyd bin Hari-se'yi Süley oğullarına göndermişti. Zeyd ve beraberindeki heyete, Süley oğullarının yerini Müzeymeli bir kadm göstermişti. Zeyd'in seriyyesi, Süleym oğullarının davar ve mallarım ganimet edinip bazı adamlarını esir almışlardı. Esir alman erkekler arasında seriyyeye yol göstermiş olan Halime kadının kocası da vardı. Peygamber efendimiz, Halime'ye esir kocasını bağışlamış ve her ikisini de serbest bırakmıştı.

Hudeybiye barışından önce hicretin 6. senesinde Kureyşlile-re ait mallara müslümanlarca el konmuştu. Bu mallar arasında, Resulullah (sav)m kerimesi Zeyneb'in kocası As bin Re-bi'e ait olanlar da vardı. Bir savaşta esir düşen As bin Rebi'i Peygamber efendimiz, kızı Zeyneb'i kendisine iade etmesi için, fîdye almaksızın serbest bırakmıştı. As da bu sözüne sadık kalarak Zeyneb'i, babası Resulullah (sav)e göndermişti.

Elindeki malı alınıp beraberindeki arkadaşları öldürül-dü-ğünde As, Medine'ye kaçmıştı. Medine'ye vardığında Resulul-lah'm kızı Zeyneb'e sığınmıştı. Resulullah (sav) ona ikramda bulunmuş, Zeyneb'in onu korumasını onaylamış, kendisinden zorla aldıkları kervan mallarını yine kendisine iade etmeleri için ilgililere emir vermişti. Kervanı yağmalamış olanlar, yağmaladıkları her şeyi ona geri vermiş ve asla zayiatı olmamıştı. Geri aldığı malları Mekke'ye götürüp sahiplerine teslim etmiş, emanetleri sahiplerine vermişti. Bu işi tamamlayınca da müs-lüman olduğunu açıklamış ve Medine'ye hicret etmişti.

Ibn İshak'ın naklettiği bu rivayet, A s'ın, hicretin 6. senesinde ve şu ayetin nüzulünden önce müslüman olduğuna delalet etmektedir:

uEy iman edenler! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin, hicretlerinin sebebini inceleyin." (Mumtehme: 10)

Bu, aynı zamanda Vakıdi'nin de rivayetidir. Ancak Hafız Ibn Kesir, As bin Rebi'nin hicretin 8.senesinde müslüman olduğunu, İslam'a girişinin, müslüman kadınların kafir erkeklerin nikahlan alatmda kalmalarının haram kılınmasından sonra vuku bulduğunu söylemiştir.

Ben, Vakıdi'nin ve Ibn İshak'ın rivayetinin sahihliğinden yanayım. Çünkü bu rivayetler, yukarıdaki ayet-i kerimeyle daha çok uyum sağlamaktadırlar.

Yine hicretin 6. senesinin Şaban ayında Abdurrahman bin Avf kumandasındaki bir seriyye savaş için değil de, halkı İslam'a davet etmek üzere Devmetül-Cendel'e gönderildi. Peygamber (sav) Abdurrahman'a, itaat etmeleri halinde onların hükümdarlarının kızıyla evlenmesini emretmişti. Devmetü'l-Cendel halkı teslim oldular. Abdurrahman da, hükümdarlarının kızı Temadür binti Esba* el-Kelbiyye ile evlendi. Bu kadın, Abdurrahman bin Avf 'm oğlu Ebu Seleme'nin anası-dır.

Yine hicretin 6. senesinde peygamber efendimiz Hz. Ali'yi yüz kişilik bir müfreze ile Esed bin Bekr oğulları kabilesine gönderdi. Peygamber efendimiz bunların adam yağmalamakta olduklarını ve müslümanlara karşı Hayber yahudilerine yardım etmek niyetinde olduklarını ve Peygamber efendimizle savaşmaya hazırlandıklarını haber almıştı. Hz. Ali kumandasındaki müfrezeyi bu sebeple onların üzerine göndermişti. Bu müfreze gece gündüz yol aldı. Yolda onların bir casuslarına rastladı. Casus, kabilesinin Hayber'e gittiklerini, hurma karşılığında Hayber yahudilerine yardım etmeyi kendisinin Önermiş olduğunu itiraf etti. Böylece Peygamber efendimiz, kendisine karşı birliklerin ve toplulukların oluştuğu haberini aldı. Hu-deybiye'den sonra bunların üzerine yürümesi artık normaldi.

Akel ve Ureyne Seriyyesi

Ibn Kesir, bu seriyyenin hicri 6. senede Hudeybiye sulhün-den önce harekete geçtiğini söylemiştir. Vakıdi'nin de aynı sene Şevval ayında yani Hudeybiye sulhünden bir ay önce bu seriyyenin harekete geçtiğini söylediği, Ibn Kesir tarafından aktarılmıştır. Hudeybiye sulhu ise şevvalin ardısıra gelen Zi'l-ka-de ayında gerçekleşmiştir.

Anlatıldığına göre, Ureynelilerin üzerine gönderilen bu se-riyye Kürz bin Cabir kumandasında harekete geçmiştir. Ureyneliler Resulullah (sav)ın çobanlarını öldürmüş ve davarlarını sürüp götürmüşlerdi. Resulullah (sav) de yirmi süvariyi Kürz bin Cabir kumandasında üzerlerine salmış, bu seriyye, gasbedilen davarları geri almıştı.

Bu olay hakkında nakletmemiz gereken bazı rivayetler vardır. Bu rivayetleri nakledecek ve ne kadar sağlam olduğunu ve Resulullah'a nispet edilip edilemeyeceğini açıklayacağız. Şöyle .ki:

Buhari ve Müslim'de Ebu Kalabe yoluyla Enes bin Ma-lik'den rivayet olunduğuna göre Akel ve Ureyne mıntıkasından bir grup insan Medine'ye gelip müslüman olmuşlardı. Bunlar Medine'nin havasından rahatsız olmuş, durumlarını gelip Resulullah (sav)a anlatmışlardı. Resulullah (sav) de, Medine dışında zekat malı develerin bulunduğunu, gidip o develerin süt ve sidiklerini içmelerini (böylece iyileşeceklerini) söylemişti. Develerin bulunduğu yere gidip Allah'ın dilediği bir zamana kadar orada kaldılar. Sonra da çobanı öldürerek develeri sürüp götürdüler. İmdat isteyen biri Peygamber efendimize geldi. Güneş henüz yükselmemişken sabah erkenden Peygamber efendimiz onları yakaladı. Demir ısıtarak gözlerini dağladı. Ellerini ve ayaklarını kesip kızgın güneşin altında susuz vaziyette onları bekletti. Susadılar, su istediler. Susuz öldüler.

Bu hadisin bir başka rivayetinde Enes şöyle demiştir: "Onlardan birinin fazlaca susamış olduğu için, ağzı ile yeri kemirmekte olduğunu gördüm."

Bubari ile Müslim'in bir diğer rivayetinde peygamber efendimizin emir vererek gözlerine mü çektirdiği bildirilmiştir.

Muhaddislerden bir cemaatin rivayetine göre Hanefilerin büyük fıkıhçılarmdan Kemaleddin bin Hümam bu konuda şöyle demiştir: Bu hadisi rivayet eden kaynakların sayısı ne kadar çok olursa olsun, bu hadis, haddir. Hadis ilminin mütehassısları bu hadisin ravilerinin mutemed, senedinin muttasıl olduğunu, ahad olsa dahi senedinde münkerlik bulunmadığını söylüyorlar. Ancak metnine baktığımızda, şer'i prensiplere aykırı olduğu gerekçesiyle bu hadisin metin ve sened bakımından zayıf olduğunu görmekteyiz. Hadis metninin, Peygamber efendimiz tarafından ortaya konulan prensiplere üç yönden aykırı düştüğünü görmekteyiz. Şöyle ki:

1- Bu rivayette, gözlere mil çekilerek insan vücuduna işkence yapıldığından söz edilmektedir, işkence ise yasaklanan bir şeydir. Yasaklanmadığını söyleyenler olsa da önce biz deriz ki, Peygamber (sav) efendimiz ne Uhud'da, ne de Hendek'te öldürülen müşrik ölülerinin vücutlarına işkence yapmış değildir. Bu da, işkencenin önceden beri yasak olduğunu gösterir. Saha-, bilerin o Ölülere böyle yapmış oldukları söylenecek olursa, bu, o müşriklerin savaş suçu işlemiş olmaları sebebiyledir ki bu da bir nevi hadd olur. Bu suçu işleyenlerin haddini Cenab-ı Allah şöyle açıklıyor:

"Allah ve peygamberiyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayakları kesilmektir." (Maide- 33)

Bu ayet-i kerimede, gözlere mil çekerek cezalandırmaktan sözedilmemektedir.

Sahabilerin Ureyneîilere işkence yaptıklarından ve gözlerine mil çektiklerinden haberdar olmuş ama bu yaptıklarını protesto etmemiştir. Peygamber efendimiz insanın susuz bırakılarak Öldürülmesini yasaklamıştır. Ama mezkur rivayette anlatıldığına göre, Ureynelileri susuz bırakarak Ölüme terketmiştir. Öyle ki aşın susamışlıklarmdan yeri kemirmeye başlamış ve bu halde ölmüşlerdi. Rivayetteki ifadelere bakılırsa, Peygamber efendimizin, sahabilere, Ureyneîilere böyle yapmalarını emretme-miş olduğu söylenemez. Çünkü rivayetten anlaşıldığına göre Peygamberimiz bu işkencelerden haberdar olmuş ama bu yapılanları protesto etmemiştir.

3- Peygamber (sav) efendimiz "Öldürdüğünüzde, güzelce öldürün" demiştir.

Ureynelileri kısasen öldürmek, onlara bu şekilde işkence yapılmasını caiz kılmazdı. Peygamber (sav) efendimiz, savaş halinde düşman ölülerine işkence yapılmasını yasaklamıştı. Kaldı ki Ureyneliler, İslam'a karşı savaşan muharip kimseler de sayılmazlardı.

Özetle deriz ki haberin Peygamber efendimize nispet edilmesi sahih olmaz. Çünkü bu haberde anlatılan hususlar, Peygamber efendimizin ortaya koymuş olduğu Islami prensiplerle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle de bu haberin Peygamber efendimize nispetinin sahih olmadığını düşünüyoruz.

Yol Kesme ve Asilik

Fıkıhçılar yoî kesme veya meşru düzene karşı isyan suçunun cezası hususunda Peygamber efendimize nispet edilen rivayetlerle birlikte Ureynelilerin kıssasını anlatmakta ve Peygamber efendimizin Ureynelilere uyguladığı cezanın, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan yol kesme cezasına uyduğunu söylemektedirler. Ancak biz, mezkur rivayette Peygamber efendimiz tarafından uygulandığı iddia edilen tatbikatın, yol kesme suçu hakkında Kur'an-ı Kerim'de anlatılan cezaya tamamen uymadığını düşünüyoruz. Zira bu suçun cezası olarak Kur'an-ı Kerim'de göze mil çekmekten ve insanın susuz bırakılarak ölüme terkedilme-sinden sözedilmemektedir. Güya o insanlar, aşırı derecede susamış olduklarından dolayı yeri kemiriyor, yine de kendilerine su verilmiyormuş! Böyle bir fiilin peygamber efendimiz tarafından veya onun emriyle başkaları tarafından yapılmış olduğunu kabul etmiyoruz.

Her ne ise, Kur'an-ı Kerim'in bu konudaki nassını nakledecek ve bu nassın, Ureynelilerin kıssasına ne kadar uyduğunu anlatacağız. Bu cezayla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Allah ve peygamberiyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmek veya asılmak yahut çaprazvari el ve ayakları kesilmek ya da

yerlerinden sürülmektir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahirette büyük bir azap vardır. Ancak onları yakalamanızdan önce tevbe edenler bunun dışındadır. Biliniz ki Allah, bağışlar ve merhamet eder." (Maıde. 33-34)

Şüphesiz ki yolkesicilik nitelemesi, Ureynelilere uygun düşmektedir. Bu suçun bazı cezaları -el ve ayak kesme- kendilerine tatbik edilmişti.

Madem ki meşru düzene başkaldırma ve yol kesme suçlarına değindik. Şu halde bu suçlarla ilgili bazı hükümlere de işaret etmemiz gerekiyor. Bu hükümlerin de ancak bir siyer kitabında anlatılabilecek kadarına değinecek, ayrıntılarını da fıkıh kitaplarına bırakacağız.

Muharip ya da yol kesiciler, adam Öldürmek veya hırsızlık yapmak amacıyla bir araya gelip yola çıkan kimselerdir. Bunlar, haklılıklarını gösteren bir tevile yeltenmeden devleti ifsad edip bozgunculuk yapmak, şer ve fesadı yaymak için güç oluşturup devlete karşı mukavemete girişirler. Malikilere göre -ki biz de onların görüşlerine katılıyoruz- sadece adam Öldürmek ve hırsızlık yapmak, bu suçun kapsamına girmez. Bu saydıklarımızın yanısıra zina etmek, içki içmek gibi suçlar da bu kapsama girerler. Sıvı olsun, katı olsun, içme ya da dumanlama yoluyla olsun, bütün sarhoş edici ve uyuşturucu maddelerin kullanımı da bu kapsama girer.

Bu asilerin oluşturdukları kuvvet şehir içinde veya dışında da olsa, suç işlediklerinde, yardım istenildiği zaman yardımcılar mazlumların yardımına ulaşamazlarsa, aynı hüküm geçeri olur. Fıkıhçılar bu konuda çeşitli görüşler ileri sürerek ihtila etmişlerdir.

îmam Malik'e göre dalavere yoluyla para harcayıp suç işlet tirenler de bu cezaya çarptırılırlar. Kur'an'ın nassı bütün bı hususları kapsamına alacak niteliktedir.

Bu suçlar için ölüm, asma, el ve ayakların çaprazvari kesil mesi, sürgüne gönderme cezaları belirlenmiştir. Sürgüne gön derilirken de, bir daha suç irtikab edemeyecekleri uzak bir yer gönderilirler. İmam Ebu Hanife, hepsini de sürgün cezasında] saymıştır. Çünkü amaç, bu canilerin suç işlemek için bir aray gelmelerini engellemektir.

Çoğu fikıhçılara göre adil devlet başkanı, suçlara göre cez takdir etme yetkisine sahip olduğu görüşündedirler. Bu canile bir araya gelip de bir adam öldürürlerse, öldürme fiiline karışmış olanları da olmayanları da öldürülür. Çünkü direkt olarak öldürme işine bulaşmamış olsa da, arkadaşlarına yardımcı olmuştur.

Hem hırsızlık yapıp, hem adam öldürmüşlerse, kendileri de öldürülüp asılırlar. Bu suçu direkt olarak işlemiş olanla olmayanlar eşit şekilde cezalandırılırlar. Hırsızlık yapıp mal yağmalarlar ama adam öldürmezlerse, elleriyle ayakları çaprazlama kesilir. Sağ el kesilince, beraberinde sol ayak da kesilir.

Kendi aralarında anlaşarak suç işlemeye yönelir ama suç işleme imkanını bulamazlarsa, toplu durdukları yerden çok uzaklara sürgün edilirler. Bu, sözlerinde tabiine uyan Cumhur-u fukahanm ve sahabilerden Abdullah bin Abbas'ın görüşüdür, îmam Malik ise, devlet başkanının, -işledikleri suç ne olursa olsun- onlara bu cezayı verip vermemekte serbest olduğu görüşündedir. Çünkü asli suç, -herhangi birini işleme imkanım bulmuş olmasalar da- bu masiyetleri irtikab etme hususunda anlaşmış olmalarıdır. Devlet başkam onları suçtan caydırmak için uygun gördüğü cezayı verir.

---

[1] Ahabiş: Mekke'nin aşağı tarafında bulunan Hubşi dağının yanında toplanarak kendi aralarında ittifak kuran ve Kureyş, Huzaa, Kinane kabilelerine mensup kimselerden oluşan bir müttefik gurubu. (Çev.)

HAYBER'E DOĞRU

Giriş

Allah'a hamd-ü senada bulunur, O'nun tevfikini dilerim. Sa-lat-ü selam; Resulullah'a, onun al ve ashabına, kıyamete dek onlara güzellikle tabi olanların üzerine olsun.

Nebilerin sonu ve resullerin efendisi Muhammed (sav)in tertemiz siretinin üçüncü bölümünü takdim ediyoruz. Bu bölümde peygamber efendimizin îslam davetini Arap beldelerinin dört bir bucağına yayışını, Arabistan'ın sınırlarını aşarak

Şam'a, Bizans'a, Mısır'a, Irak'a ve îran'a sirayet edişini anlatacağız. Bu bölümde peygamber efendimizin Arap emirlerine, Roma imparatoruna, Mısır

mukavkısına, Habeş Necaşi'sine gönderdiği mektuplardan söz edeceğiz. Bu bölümde yab udilerin Arap beldelerinden kovulmalarından, feth-i mübin için Şam'a yönelişten, bu yöneliş sonucu yapılan Mute muharebesinden ve Tebuk savaşında Şam'ın kuşatılmasından söz edeceğiz.

Bahsedeceğimiz bu hadiselerden sonra Muhammedi davet Arabistan'ın her tarafına yayılmış, her köşesi islam'a boyun eğmiştir. Bu bölümde bedevilerin durumları anlatılmaktadır. Dinin kemale ermesinden, ahkamın açıklanmasından, insanların bu hükümlere uymaya yönlendirilmelerinden bahsedilmektedir. Nihayet Peygamber efendimizin refîk-i alaya irtihalinden söz edilmektedir. O, yeryüzünü kendi nuruyla aydınlattıktan ve rabbinin mesajını ilettikten sonra dar-ı bekaya göçmüştü. Allahım, kalbimizi o tebliğe olan imanla doldur. Amellerimizi ona uygun eyle. Akıllarımızdaki pasları gider. Bilip bilmediğimiz günahlarımızı bağışla. Şüphesiz sen, duaları işitensin.

Muhammed Ebu Zehra

Peygamber Efendimizin Mektupları

Hudeybiye'den sonra bu senede hac farz kilindi. Peygamber (sav) ve beraberindeki iman ordusu, hac için ihrama girmişlerdi. Hudeybiye musalahasmdan hemen sonra hac, bir fariza olarak meşru kılındı. Bazıları, haccın daha önce meşru kılındığını, ancak barış sonrasında bir fariza olarak belirlendiğini söylerler. Mamafih peygamber efendimiz, hicretin ancak 10. senesinde hac ibadetini eda etmiştir.

Fıkıhçılarm çoğunluğunun görüşüne göre, muktedir olunur olunmaz hemen hacca gitmek farz olmaz. Ancak ömür sonuna kadar eda edilmiş olması zorunludur. Fıkıhçılarm bazılarının dediklerine göre gücün yettiği oranda haccın edası farz olur. Bunlar derler ki: Peygamber (sav) efendimiz, haccın edasını hicretin 10. senesine kadar ertelemiştir. Çünkü daha Önce eda etmeye imkan

bulamamıştı. Putlar, 9. seneden önce Kabe'den çıkarılmış değildi. Ayrıca Peygamber (sav) Islami davette bulunmak ve şer'i hükümleri açıklamakla meşgul bulunuyordu. Bu görevim, şu ayet-i kerimenin nüzulüne kadar sürdürdü. "Bu gün size dininizi bütünledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için islam'ı beğendim." (Maide:3)

Peygamber (sav) şer'i farizaları Veda Hutbesi'nde kısaca sıralamış, risaleti tebliğ ettiğine de mü'minleri şahid tutmuştu.

Hudeybiye sulhünden sonra Peygamber efendimiz kendini davete vermişti. Savaş için seriyyeler göndermemiş, ama îs-lam'a davette bulunmak ve daveti tebliğ etmek için elçiler göndermişti.

Vakıdi der ki: Peygamber efendimiz Hicretin 6. senesinin Zilhicce ayında altı kişiye birer mektup vererek hükümdarlara göndermişti.

Hatip bin Ebi Beltaa'yı, İskenderiye hükümdarı Kavkıs'a; Şüca' bin Veheb'i, Gassandaki hıristiyan Arapların emiri Haris bin Şemr'e; Rehine bin Halife el-Kelbi'yi, Bizans imparatoru Heraklius'a; Abdullah bin Huzafe es-Sehmi'yi, İran hükümdarı Kisra'ya; Sulayt bin Amr el-Amiri'yi (Yemame hükümdarı) Hevze bin Ali el-Hanefi'ye; Amr bin Ümeyye ed-Damiri'yi de Habeş kralı Ashanıe bin Ebcer'e gönderdi. Elçilerin gönderdiği mektuplardan, Peygamber efendimizin bunları yazdırışını anlatırken bahsedeceğiz. Burada bizim diyeceğimiz şudur ki, Peygamber (sav) kendini tebliğe vermişti. İs-lami tebligat, sadece Arap Yarımadası ve çevresinde kalmamış, diğer ülkelere de yönelmişti.

Hayber'e Doğru

Peygamber (sav) efendimiz, davet ve tebliğde bulunmak için kendisiyle Kureyş arasındaki sürtüşmeleri on yıllık bir barış anlaşmasıyla sona erdirdi. Gerçi o zamana kadar tebliği elden bırakmamış ve yapılan savaşlar kendisini tebliğden

alıkoyma-mışsa da yine de bu barış anlaşması gerekliydi. O, savaş sırasında bile tebliğde bulunuyordu. Önce yahudilerle sonra da Şamlılarla savaşabilmek için bu barış anlaşmasını uygım gördü. Şamlılarla savaşması gerekiyordu. Çünkü Şam'da meskun Bizanslılar iman eden yerli halktan bazısını öldürmüşler ve tıpkı Kureyşliler gibi onlara zulmetmişlerdi. Fitne yeryüzünde kalmayıncaya ve din tamamıyla Allah'a ait oluncaya dek din düşmanlarıyla savaşması zorunlu olmuştu.

îşte bu nedenle Hudeybiye'den Hayber'e doğru yola çıktı. Peygamber efendimiz sadece tek meydanda savaşırdı. Kureyşli-lerle arasındaki sürtüşmeyi sona erdikten sonra, kendisine karşı birleşik cephe oluşturup bütün anlaşmaları bozan yahudile-rin üzerine yürüdü. Çünkü yahudiler yeryüzünde fesat çıkarıyor, müzminlere karşı tuzak kuruyor ve başkalarını onlara karşı kışkırtıyordu. Abdurrahman bin Ebi Leyla'nın rivayetine göre Hayber savaşı, Hudeybiye'den sonra zilhicce ayında olmuştu. "Ve onlara yakın bir fetih verdi? ayet-i kerimesinde fetih kelimesi ile Hayber savaşı amaçlanmıştır. Abdurrahman bin Ebi Leyla'ya göre Hayber savaşı Hudeybiye barışından 20 gün sonra, yani Hicri 6. senenin zilhicce ayında vuku bulmuştu. Vakidi ise kendi üstadlarından naklederek bu savaşın hicri 7. senede meydana geldiğini söylemiştir. İbn İslı ak ise bu vakti kesin bir şekilde belirleyerek şöyle demiştir: "Resulullah (sav) efendimiz Hudeybiye barışını yapıp Medine-i Münevve-re'ye döndükten sonra zilhicce ayı ile Muharrem ayının bir kısmını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Sonra muharrem ayının sonlarında Hayber'e doğru sefere çıktı."

Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Hayber gazvesi hicri 7. senenin safer ayında vuku bulmuştur.

Hangi zamanda yapılmış olursa olsun, Hayber savaşı yapılması zorunlu bir iş haline gelmişti. Çünkü peygamber efendimizin ve müslümanlarm düşmanları orada toplanmış, güç birliği yapmışlardı. Mü'minler arasına bozgunculuk sokmaktan geri durmuyor ve ahdi bozmak için fırsat kolluyorlardı. Gatafanlı yahudilerle işbirliği yaptıklarını onların kuvvetlerini bu uğurda kullandı klarını biliyordu. Peygamber efendimiz durumlarını öğrenmek için Hz. Ali'yi bir seriyyenin başında gönderdi. Onlara ait bir pınar başında adamlarıyla karşılaştı, bir kısmım esir aldı. Şüphesiz ki, Gatafanlılar, Peygamber efendimize ve Ali'nin seriyyesine saldırmak için başkalarından yardım bekliyorlardı. Anlaşılıyorki çok

katı zorluydular.

Peygamber efendimiz yahudilerin Arap beldelerinde hakimiyetlerine son vermek için Nadir oğullarının üzerine yöneldiğinde, aşırı derecede İslam düşmanı olduklarından ve Gatafanlılara yakın yerde ikamet ettiklerinden dolayı Gatafanlıları da bu hücuma hedef kılmak istiyordu. Ayrıca Gatafanlılar daha önceleri Medine'ye saldırmak için diğer tslam düşmanı gruplarla ittifaklar yaparak Hendek savaşında müslümanları bozguna uğratmak istemişlerdi. Fakat Cenabı Allah onların bu tuzaklarım başlarına geçirdi. Öfkelerini kursaklarında bıraktı ve kendi açılarından hayırlı bir sonuca ulaşamadılar: "Allah, savaşta (rüzgar ve meleklerin yardımıyla) müzminlere yetti. Allah güçlüdür, ÜStÜndÜr." (Ahzab: 25)

Peygamber efendimiz, tedbirli davrandı. Gatafanhlar ile Hayberlilerin arasım ayıran bir mevkiye yerleşti.

Şimdi de bu savaşın Öyküsünü baştan itibaren anlatmaya çalışalım:

Resulullah (sav) efendimiz, Hayber'e doğru yola çıktı. Hay-ber şehri görününce sahabilerini durdurdu. Ve yardım ile zaferi nasib etmesini Cenab-ı Allah'tan dileyerek dua etmeye başladı. Ashabı da onun söylediği duayı kendisiyle birlikte tekrarlıyorlardı:

aEy göklerin ve gölgelediklerinin rabbi olan Allah!

Ey yerlerin ve yüklenip taşıdıklarının rabbi olan Allah!

Ey şeytanların ve saptırdıklarının rabbi olan Allah!

Ey rüzgarların ve savurduklarının rabbi olan Allah!

Biz senden bu kentin hayrını ve iyiliğini, bu kent halkının hayrını ve iyiliğini, bu kentte bulunan her şeyin hayrını ve iyiliğini dileriz! Bu kentin ve halkının şerrinden bu kentte bulunan her şeyin şerrinden sana sığınırız!

Haydi Allah'ın adı ile ilerleyiniz?'

Resulullah (sav), Aser yolundan Hayber'e vardı. Aser, Medi-ne-i Münevvere'ye yakın bir dağın adıdır. Orada bir mescid inşa etti. Sonra Sahba mıntıkasına uğradı. Ordusuyla oradan yola devam ederek Hayber ile Gatafan arasını ayıran Reci vadisine indi. Böyle yapmakla yahudılerin Hayber'e yardım etmelerine engel oluyor ve aralarına girmiş bulunuyordu. Fakat Gatafanhlar yahudilere yardım için yola çıkmışlardı. Peygamber efendimiz bir grup savaşçıyı, kendilerini taciz etmek ve paniğe düşürmek için üzerlerine göndermişti. Arkalarından mü'minle-rin seslerini duyunca evlerine ve ailelerine döndüler. Mü'min-Ierin gerisin geri kendilerini baskına geldiklerini sandılar. Dolayısıyla Hayber'e gelmeyip kendi yurtlarında ikamet ettiler. Böylece Resulullah (sav) onların kötülüklerinden emin oldu. Gatafanlılar, Peygamber efendimizle Hayberlileri başbaşa bıraktılar, kendilerini selamette görmek istediler.

Komutan, Sancağı Taşıyandır

Resulullah (sav) efendimiz, Hayber'e gitti. Orası tarlaları ve mahsulleriyle ünlüydü. Hayberliler küreklerini ve küfelerini ellerine, omuzlarına alarak meyve toplamak ya da tabii gübreleri bir yerden başka bir yere taşımak için şehir dışına çıkmışlardı. Peygamber efendimizin ordusunu görünce paniğe kapıldılar ve: aIşte Muhammed ve düzenli ordusuF diye çağrışıp bağrışma-ya başladılar. Peygamber efendimiz de kaleleriyle birlikte şehirlerini fethetmek için harekatına devam edip ilerledi. İbn Kayyım ile Mu'cemül-Büldan adlı eserin sahibi Yakut el-Hamevi derler ki:

Hayber'in bir kaç kalesi vardı. Başlıca kaleleri şunlardır: Naim, Kamus, Zübeyr, Natat, Ketibe, Vatih, Sülalim ve Sa'b bin Muaz...

Kumandayı Resulullah (sav) efendimiz elinde bulunduruyordu. Beraberinde 1600 savaşçı vardı. îkiyüzü süvari idi. Yahudilerin komutanı da Sellam bin

Mişkem idi. Beraberinde 1400 savaşçı vardı. Öldürülünce yerine Ebu Zeyneb bin Haris, kumandayı ele geçirdi. Mü'minlerin sancağını cihad kahramanı Ebu Talib oğlu Ali taşımaktaydı. Peygamber efendimizin Hay-ber gazvesini yapmak istediği gece şöyle dediği rivayet edilir: "Yarın sancağı, Allah ve Resulünü seven, Allah ve Resulünün de kendisini sevdiği bir adama vereceğim." Buhari'nin rivayet ettiğine göre Resuluîlah (sav) efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Yarın sancağı bir adama vereceğim ki Hayber'i Cenab-ı Allah onun eliyle fethedip bize nasip edecektir. O Allah ve Resulünü sever. Allah ve Resulü de onu severler." Peygamber efendimiz böyle dedikten sonra insanlar yataklarına çekilip uyumaya başladılar. O gece de, sancağın yarın kime verileceği hususunu kendi aralarında konuşup tartıştılar. Ertesi gün sabah olunca Peygamber efendimizin yanına koştular. Hepsi de sancağın kendilerine verileceğini umuyorlardı. Peygamber efendimiz, "Ebu Talih oğlu Ali nerede?" diye sorunca, ya Resulullah o gözlerinden rahatsızdır, dediler. Peygamber efendimiz haber salıp yanına çağırttı. Hz. Ali de geldi. Peygamber efendimiz onun gözlerine kendi tükrüğünü sürdü, dua etti, A1 i'nin gözleri şifa buldu. Daha önce hiç sancılanmamış gibi iyileşti. Sancağı da ona verdi. Ali: "Bizler gibi müslüman oluncaya kadar onlarla savaşayım mı ya Resulullah?" diye sordu. Peygamber efendimiz de ona şu cevabı verdi: "Yavaş ol bakalım,, önce onların alanlarına in, sonra onları islam'a davet et, onların üzerlerinde bulunan Allah'ın hakkını kendilerine haber ver. Allah'a an-dolsun ki senin aracılığınla bir adamın hidayete kavuşturulması, kızıl koyunların senin olmasından daha hayırlıdır]"

Kalelerin çevresinde savaş başladı. Ibn İslıak der ki: Resulullah (sav) efendimiz, sırasıyla en yakında bulunanlar olmak üzere mallarına el koydu. Bu esnada Hayberlilerin bahadır savaşçılarından Merhab meydana çıktı. Ebu Talib oğlu Ali hamle yapıp onu öldürdü. Sonra mü'minlerin ordusu yaklaşarak sırasıyla j .ıkın yerleri ele geçirmeye başladılar. Sancaktar Hz. Ali başta } ürümekteyken mü'minlerin fethettikleri ilk kale Naim kalesi oldu. Sonra Ebu Hukayk'in kalesi olan Kamus kalesini ele geçirdiler. Her bir kale fethedildikçe içindeki yahu-diler bir sonraki kaleye kaçıp sığınıyor, orada toplanıyorlardı. îman kuvvetinden ve kılıçların sıcaklığından kaçan kimselerle bir araya geliyorlardı. Arasıra karşılıklı düellolar da oluyordu. Ibn İshak 'm siretinde de anlatıldığı gibi Kamus kalesi, yirmi gece süren bir kuşatma sonucunda fethedilmişti. Havası ağır ve çok sıcak olan bir mıntıkada idi. Resulullah (sav) efendimiz Kamu s kalesinin bulunduğu

mıntıkanın havasının çok ağır ve sıcak oluşundan dolayı fazlasıyla yorulmuş, meşakkat ve zahmetle karşılaşmışlardı.

Vakidi'nin de dediği gibi Kamus kalesinin fethinden sonra yahudiler Zübeyr kalesine doğru hareket etmişlerdi. Orası gerçekten muhkem bir kale idi. Resulullah (sav), onu üç gün süreyle kuşatma altında tuttu, üçüncü günde, islam'a meyletmiş olduğu, görünüşünden anlaşılan bir yahudi Peygamber efendimize geldi. Onun İslam'a meyilli olduğu sözlerinden ve davranışlarından anlaşılıyordu. Peygamber efendimize şöyle dedi:

"Ey Eba Kasım! Eğer sen burada kuşatmayı bir ay sürdür-sen bile yine de bu kaledeki yahudilerin umurunda olmaz. Çünkü kalede onların yer altında sarnıçları ve pınarları vardır. Geceleyin çıkıp oradan sularını içer, sonra yine kalelerine döner ve senden de korunurlar. Eğer onların sularını kesersen sonunda mecbur kalıp karşına çıkarlar..." Yahudinin bu önerisi üzerine peygamber efendimiz onların sularına yöneldi, sularını kesti, mecbur kalıp dışarı çıktılar. Müslümanlarla şiddetli bir şekilde savaştılar. O gün müslümanlardan birkaç kişi şehid olurken yahudilerden de on kişi ölmüştü. Resulullah (sav) efendimiz orayı fethetti.

Fethedilen kalelerin sonuncusu Natat kalesi olmuştu. Fakat müslümanlar azıklarının azaldığını hissettiler ve: "Ey Allah'ın Resulü çok yorulduk ve elimizde azık da kalmadı." dediler. Resulullah (sav)in yanında da , kendilerine vereceği bir şey bulamadılar. Resulullah, rabbine yalvarıp dua ederek şöyle dedi: "Allah'ım! Şüphesiz sen onların durumlarını biliyorsun. Onlarda kuvvet bulunmadığından da haberdarsın. Benim elimde onlara verecek bir şey bulunmadığı da sana malumdur. Onlara Hayber'in en zengin yiyeceği ve et yağı en bol olan kalenin fethini nasib et."

Ertesi gün sabah olunca Cenab-ı Allah, Sa'b bin Muaz kalesinin fethini müslümanlara nasib etti. Hayber'de ondan daha çok azığı, yiyeceği ve et yağı çok olan bir kale yoktu.

Sa'b bin Muaz kalesinden önce fethedilen Natat kalesinin fethinden sonra Peygamber efendimiz Şıkk'a yöneldi. Orada da birkaç kale vardı. Fethine ilk başlanılan kale Ubeyyin kalesiy-di. Semvan kalesinin önünde şiddetli bir savaş

verdi. Yahudilerden Azul adlı biri kaleden çıkıp düello için adam istedi. Karşısına Habbab bin Münzir çıktı. Habbab, önce sağ elini, sonra da bacağım kesti. Düello için bir yahudi daha çıktı. Onu da bir başka müslüman karşıladı. Fakat bu ikinci yahudi, müslü-manı öldürünce karşısına Ebu Dücane çıkıp onu Öldürdü ve üzerindeki silahlarını aldı. Böylece düelloya son verilmiş oldu. Yahudilerin düellodan kaçmaları üzerine müslümanlar tekbir getirmeye ve kaleye saldırmaya başladılar, önlerinde Ebu Dücane olmak üzere kaleye girdiler. Kale içinde bol miktarda yiyecek, gıda maddeleri ve diğer eşyalarla ganimetler buldular.

Kaledeki yahudi savaşçılar kertenkeleler gibi sürünerek kaçışmaya ve Şıkk'ın en son kalesine sığınmaya başladılar. Sığındıkları bu kale Nizar kalesi idi. Muhkem olan bu kaleye Peygamber efendimiz ve sahabileri ok atarak hücum ettiler. Kaledeki yahudiler de müslümanlara ve peygamber efendimize ok attılar. Atılan oklardan birinin Peygamber efendimizin mübarek parmağına isabet ettiği gelen rivayetler arasındadır. Peygamber efendimiz bir avuç çakıl alarak kaleye savurdu. Kaledekiler sarsılıp yere batmaya başladılar. Öyle ki müslümanlar ellerinden tutup kurtardılar.

Vakıdi, bu kalelerin fethi ile ilgili açıklamalarına, tarihinde şöyle devam etmektedir:

Sonra Resulullah (sav) efendimiz Az biye kalesi ile Ebu Hukayk'ın kaleleri olan Vatih ve Sülalim'e yöneldi. Natat kalesinden kaçan ve Şıkk'a gelen mağluplar da bu kalelere sığınmışlardı. Dışarıya çıkmaz oldular, nihayet Resulullah onlara karşı mancınık kurmaya karar verdi. Kale içindekiler yenileceklerini kesinlikle anladıklarında zaten Resulullah da bu sonuncu kaleyi 14 günden beri kuşatma altında bulundurmaktaydı. Peygamber efendimizin kalelerini ve evlerini yıkmak için mancınık kurduğunu görünce sulh isteklerini ileri sürdüler. Barındıkları evler, kaleler gibi sağlam olduğundan dolayı Peygamber efendimiz onlara ulaşabilmek için kaleleri yıkmaktan başka çare görmemişti.

Bu açıklamadan da iki husus ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki:

1- Sözünü ettiğimiz kalelerin her biri, irili ufaklı birkaç kalenin ortak adı idi. Bunlar toplu vaziyette teslim oldular. Yıkılmalarına gerek kalmamıştı. Ancak

içindeki askerler savaşıyor ve yenilgiyi kesin gözle görünce de bir sonraki kaleye kaçıp sığmıyorlardı. Bu sebeple İbn İshak der ki: Peygamber efendimiz sırasıyla en yakın kaledeki askerlerle savaşıyor, onları mağlup edip kaçmaya mecbur bırakınca bir sonraki kaleye hücum ediyordu. Böylelikle bütün yahudi askerleri sonuncu kaleye sığınmış oluyorlar ve Peygamber efendimiz de o firari topluluğuyla savaşıyordu. Ölümü göze alarak savaştıklarından dolayı kuşatma uzun oluyordu. Dışarıdaki hücum ve baskınlar şiddetlendiği gibi içerideki yahudi askerlerinin savunması da şiddetlenmişti. Peygamber efendimiz kaleleri yıkmaktan başka çare göremeyince mancınık kurarak kaleleri yıkmayı ve böylece içindeki askerlere ulaşmayı kararlaştırdı. İslam'ın savaş kanunlarına göre zaruret olmadıkça bu yola baş vurulamazdı. Ancak Peygamber efendimiz buna mecbur kalmıştı. Çünkü içerdeki yahudi askerleri bu kaleleri kendine kalkan ve sığınak ediyorlardı. Onlara ulaşabilmek için kaleleri yıkmaktan başka çare kalmamıştı. Ölümün kaçınılmaz olduğunu görünce de yahu-diler teslim olmuşlardı.

2- Müslümanların karşılaştıkları en şiddetli savaş, Hayber de görülmüştü. Çünkü müslüman askerler, kalelere sığınan askerlerle savaşmışlardı. Savaş çölde yapılmıyordu. Meydanda cereyan etmiyordu. Düşmanlar mü'min askerlerle yüzyüze geliniyorlardı. Aksine kalelerin gerilerinde, burçların arkalarında savaşıyorlardı:

"Kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı."

"Böyledir, çünkü onlar-anlamayan bir topluluktur."

Bu savaşta da muzaffer olmuşlardı. Arap beldelerindeki yahudi sığınaklarını ve kalelerini müslümanlar muzafferiyetle ele geçirmişlerdi. Orada mağlup edilen yahudiler daha sonra herhangi bir tahribata kalkışamamışlardı. Ancak yine de habisliklerini sürdürmüşlerdi:

"Onlar tuzak kurdular. Allah da tuzaklarına karşı koydu. Allah tuzak kuranların en iyisidir. (O, kendisine karşı) tuzak kuranların tuzaklarını başlarına geçirir."

Bu savaşta müslümanlar 21 şehid vermişlerdi. Yahudilerden de çok kimseler öldürülmüş ve esir alınmıştı.

Barış ve Ganimetler

Resulullah (sav) efendimiz mancınık kurmaya karar verdiğinde kalelere sığınmış olan yahudiler helak olacaklarım kesinlikle anladılar. Bunun üzerine İbn Husayn barış Önerisinde bulunarak peygamber efendimizin yanma geldi. Ellerinde bulunan malları peygamber efendimize verip kendi canlarını bağışlamasını önerdi. Peygamber efendimiz de özetle canlarını bağışlamak, Hayber arazisini, mallarını, altın, gümüş, davar ve zinetlerini teslim etmek, kendileri de aradan çıkıp gitmek şartlan çerçevesinde onlarla barış anlaşması yaptı. Sadece üzerlerindeki giysilerini alıp gideceklerdi. Peygamber efendimiz onların önerilerini kabul ederek şöyle dedi: "Eğer herhangi bir malı gizleyip bize teslim etmezseniz Allah ve Resulünün zimmetin-den çıkarsınız\n Böyle dedikten sonra onlarla barış anlaşması yaptı.

Ibn Kesir der ki: "Hayber yahudileri peygamber efendimize yalan söylediler ve çeşitli mallarını sakladıkları bir hayvan tulumunu teslim etmediler. Bu tulumda Huyey bin Ahtab'a ait bir çok mal mevcuttu. Bu tulum ortaya çıkarılınca, yahudilerin ahde riayet etmeyecekleri anlaşıldı, îbn Ebi hukayk ile ailesinden birkaç kişi ahde riayetsizliklerinden dolayı Öldürüldüler."

Buraya kadar anlattıklarımız Özet mahiyetinde idi. Bunları sahih sünnete dayanarak biraz açıklamamız gerekmektedir. Özellikle şer'i hüküm söz olduğu için arazi, hurmalık, menkul mal, altın, gümüş ve esirlerle ilgili açıklamalarda bulunmamız gerekir.

Yahudilerin, bir yolcunun yanına alabileceği kadar mal alıp diğer menkul mallan ve hurmalıkları müslümanlara bırakmak koşuluyla Hayber dışına çıkıp gitmeleri üzerine anlaşma yapıldıktan sonra Peygamber efendimiz onların menkul mallarını, paralarını, eşya ve mücevherlerini toplatıp soymaya başladı. Sonra bu malları süvariye bir, atına iki; piyadeye bir pay olmak üzere taksim etti. Bu savaşa katılan kadınlara ve kölelere pay vermedi; ama az miktarda ganimet vererek bunları da faydalandırdı. Bunlara verilen ganimet pay usulüyle değil de tahmini ve gayrı muayyen miktarda az bir maldı.

Ebu Davud ile İmam Ahmed bin Hanbel, Ebu'l-Lahm'm kölesi Umeyr'in şöyle dediğini rivayet ederler: "Efendilerimle birlikte Hayber savaşına katıldım. Benim

de savaşmam için Resulullah'a Öneride bulundular. O da bana bir kılıç verdi, ben de kılıcımla savaşa katıldım. Ganimetten pay almak istedim. Bana köle olduğumu, pay değil de bir miktar ganimet sahibi kılınacağımı haber verdi."

Bu haberin açık ifadelerinden anlaşıldığına göre kölenin de mal sahibi olması caizdir. Köle, malı ile birlikte efendisine aittir, sözü hiç de uygun bir söz değildir. Bu, Zahirilerin görüşüdür.

Muhammed bin Ishak'm anlattığına göre Hayber gazasına bazı kadınlar da katılmışlardır. Bunlar orduya su taşıyor ve yaralıları tedavi ediyorlardı. Peygamber efendimiz, elde edilen ganimetten az bir kısmım kadınlara verdi. Gıfar kabilesine mensup bir kadının bu hususta şöyle dediği rivayet edilir:

"Gıfar oğulları kabilesinden bir kaç kadınla birlikte Resulul-lah'a gittik, "Ya Resulullah, hatırın için seninle birlikte sefere katılmak ve yaralıları tedavi edip gücümüz el verdiğince müs-lümanlara yardımcı olmak istiyoruz."dedik. O da: "Allah'ın bereketi üzerine siz de katılın" dedi ve biz de onunla birlikte sefere katıldık. Cenab-ı Allah Hayber'in fethini nasip edince ganimetten az bir kısmını bize de verdi."

İmanı Ahmed bin Hanbel bazı kadınların şöyle dediklerini rivayet eder:

uResululah (s.a.v.)le birlikte hayber gazasına katıldım. Ben beş kadının altıncısı idim. Bizim de sefere katıldığımız Resu-lullah'a haber verilince bize adam gönderip yanma çağırttı. Öfkelenmiş olduğunu yüzünden anladık. Dedi ki: "Sefere çıkmanıza sebep nedir? Kimin emri ile sefere çıktınız?" Biz de: "Okları toplamak, una su katmak (yani ekmek yapmak), yaralıları tedavi etmek, saçı örmek ve böylece Allah yolunda yardımcı olmak için sefere çıktık" dedik. Bize yanından ayrılmamızı ve yerlerimize dönmemizi emretti. Cenab-ı Allah Hayber'in fethini nasib edince kadınların payları nisbetinde bize pay verdi."

Bu sözlerden belki de kasdedilen, erkeklerin payı kadar kadınlara da pay verilmiş olduğudur. Çünkü kadınların ganimet payları da erkeklerin ganimet paylarına eşit idi.

Bu taksimat altın, gümüş, hurma ve diğer emtia gibi menkul mallar üzerinde

yapılan taksimattı.

Ahde Vefasızlık

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hayberlilerle; bütün altınlarım, gümüşlerini, azıklarını, eşyalarını müslümanlara teslim edip orayı terketmeleri, buna karşılık canlarını bağışlamayı kabul ederek anlaşma yaptı. Şayet Hayberlilerin gizledikleri bir mal ortaya çıkarsa, anlaşma bozulacaktı. Yapılan tahkikat neticesinde mal saklamış oldukları ortaya çıkınca, anlaşma bozuldu ve bu sebeplede Ebu Hukayk'm oğullan Öldürüldü. Buna önceki sayfalar da da işarette bulunmuştuk. Ancak şimdi bu meseleyi detayıyla anlatmak ve bunun nasıl ortaya çıkarıldığını açıklamak istiyoruz. Şöyle ki:

Beyhaki'nin Abdullah bin Ömer'den rivayet ettiğine göre Hayberliler, içinde Huyey bin Ahtab'a ait mal ve süs eşyaları bulunan bir davar tulumunu sakladılar. Huyey, bu tulumu Nadir oğullarının Medine'den sürgün edildiklerinde beraberinde Hayber'e getirmişti. Peygamber efendimiz: "Nadir oğullarının sürgünü esnasında Huyey bin Ahtab'ın Medine'den getirmiş olduğu davar tulumu nerede?" diye sordu. Onlar da: "O tulumdaki malları harcayıp savaşa sarfetti. Böylece bir şey kalmadı" dediler. Peygamber efendimiz: "Bakınız, anlaşma daha yeni yapıldı. Sizin asıl mallarınız, ortada görünen mallarınızdan daha fazladır."

Bir süre önce Huyey bin Ahtab bir harabenin etrafında dolanıp içeriye girmişti. Müslüman askerler de bir süre sonra harabeye gidip etrafını ve içini aradılar; tulumun o harabeye saklanmış olduğunu gördüler. Böylece anlaşma bozulmuştu. Öyle anlaşılıyorki bu tulumu Ebu Hukayk'm iki oğlu saklamışlardı ki Peygamber efendimiz onların her ikisini de idam ettirdi. Anlaşmayı Peygamber efendimiz kendiliğinden bozmuş değil, aksine onların o mal ve süs eşyalarını tulum içinde saklamaları buna yol açmıştı. Menkul mallar sehim itibariyle mücahidler arasında taksim edildi. Allah'a Resulüne ve Allah Resulüne akrabalığı olan kimselere, yetimlere dilencilere ve yoksullara bir sehim ayrıldı. Resulullah

(s.a.v.) akrabalarına düşen sehimi, Haşim oğulları ile Muttalib oğullarına taksim etti. Abdü Şems oğulları ile Nevfel oğullarına taksim etmedi. Abdü Şems oğullarından Osman bin Affan ile Nevfel oğullarından Cübeyr bin Mutim -ki ikisi de Emevidirler - Peygamber efendimizin yanına giderek: "Muttalib oğullarına Hayber'in beşte bir payından taksim ettin. Onlarla aynı seviyede bulunduğumuz halde bize bir şey vermedin" dediler. Peygamber efendimiz ise onlara şu cevabı verdi: "Haşim oğullarıyla Muttalip oğulları aynı şeydir. Bunlar ne cahiliyet döneminde, ne de islam döneminde bizleri terketmediler."

Ayrıca Muttalib oğullarından hiç biri Peygamber efendimize karşı düşmanlıkta bulunmamıştı. Peygamber efendimizi besleyip büyüten, Abdülmuttalib olmuştu. Kureyşli müşrikler Ebu Talib mahallesinde Haşim oğullarını ablukaya aldıklarında Muttalib oğuları da bu ablukaya girerek Haşim oğullarına katılmışlar ve Haşim oğullarının başlarına gelen sıkıntılara katlanmaya razı olmuşlardı. Akrabalık hukukunun gereklerini yerine getirmişlerdi. Buna karşılık Ebu Talib İn kardeşi ve aynı zamanda Haşimilerden olan Ebu Leheb, akrabaları ve kardeşleriyle birlikte bu abluka kapsamına girmeye razı olmamıştı.

Hurmalık ve Araziler

Bu anlattıklarımız; altın, gümüş, emtia ve diğer menkul mallarla ilgili taksimatın açıklaması idi. Arazilere gelince, bunlar mallar gibi bölüştürülmediler. Bunlarla ilgili uygulama başka şekilde olmuştu. Zira Peygamber efendimiz Hayberlileri anlaşma şartları gereğince sürgün etmek ve Hayber'den uzaklaştırmak istediğinde onlar şöyle bir öneride bulunmuşlardı: "Ey Muhammedi (Yarıcılık yapmak üzere) bizi arazilerimiz üzerinde bırak. Arazilerimiz üzerinde çalışır ve bakımını yaparız."

Zaten Peygamber efendimiz ile sahabilerinin bu araziler üzerinde çalışacak zamanları yoktu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz ekin ve hurmalıkların görünen mahsullerinin yarısını kendilerine vermeleri koşuluyla Yahudilerin kendi arazileri üzerinde çalışmalarına müsaade etti. Bu müsaadesi sonucunda iki

hüküm ortaya çıkmaktadır:

1- Mağlupların ellerinde kalacak olan bu araziler onların mülkiyetlerine geçmeyecekti. Sadece elde edilecek ürünün yarısını almaları karşılığında bu araziler üzerinde ekin ve ziraatla meşgul olacaklardı. Peygamber efendimiz elde edilecek ürünün yarısını alacak ve ganimetleri verilmesi gereken yerlere harcayacaktı.

2- Peygamber efendimiz bu arazileri sürekli olarak onların ellerinde bırakmak yükümlülüğü altına girmiyordu. Aksine dilediği zaman araziyi ellerinden alabilecekti. Böyle yapmakla o sadece müslümanlarm çıkarlarını düşünmüştü. Bu konuda İmam Malik (r.a) şöyle der:

"Devlet başkanı, fethedilen araziler hususunda muhayyerdir. Dilerse bu arazileri bölüştürür. Dilerse müslümanlarm çıkarlarına kullanmak üzere elinde tutar. Yine dilerse bir kısmını taksim eder. Bir kısmını da çeşitli ihtiyaç ve maslahatlara harcamak üzere elinde tutar," Peygamber efendimizin, yönetimini üstlendiği arazilerin gelirlerinin yarısı ganimetler gibi dağıtılırdı. Beşte biri Allah'a, Resulüne, Resulün akrabalarına, yetimlere, miskinlere ve yolculara taksim edilir. Beşte dördü de ganimete hak kazanan mücahidlere taksim edilirdi. Onlar da Rıdvan biatine katılan kimseler olup bindörtyüz kişi ile bunlara ilave edilen Hayber mücahidleri idiler. Toplam olarak 1500 kişi civarında idiler. Ganimetlerin beşte dördü bunlara taksim edilirdi.

Ebu Davud'un rivayetine göre müslümanlara mahsus olan yarı geliri Peygamber efendimiz ganimetler gibi dağıtmaz, aksine bunu dışarıdan gelen heyetlere, beklenmedik felaketlerde yaraları sarmaya, yani müslümanlarm gayrımuayyen ihtiyaçlarına sarfederdi. Hafız İbn Kesir der ki, bu rivayeti sadece Ebu Davud yapmıştır.

Arazilerin elde edilen gelirlerinin yarısıyla ilgili takip edilen uygulama ne olursa olsun, bu anlatılanlardan öğrendiğimiz hüküm şudur ki, Peygamber efendimiz Hayber arazilerini ekip biçmeleri ve mülkiyeti de islam davetinin elinde kalması poşuluyla ora halkına dokunmamıştı. Bu sebeple devlet başkanı müslümanlarm çıkarma uygun olması halinde Hayberlileri dilediği zaman o arazilerden sürgün edebileceklerdi. Hz. Ömer'in de Sevad-ı Irak arazileri ile ilgili olarak izlediği

uygulama böyledir. Başlarında Bilal olmak üzere bir grup sahabinin muhalefet etmesi anında Hz. Ömer onlara karşı çeşitli deliller ileri sürerek haklılığını isbatlamıştı. Resulullah (sav) efendimiz, Hayber arazilerinden elde edilen geliri yarı yarıya paylaştırması için Abdullah bin Revaha'yı görevlendirmişti. Abdullah, her sene mahsul zamanı Hayber'e giderek ürünü toplar ve ikiye bölerdi. Bu taksimatı yaparken asla haksızlık etmez ve müslümanlarm hakkının zayi olmasına göz yummazdı. Abdullah'ın bu taksimatta aşırı derecede titiz davranması üzerine Hayberli yahudiler onu Peygamber efendimize şikayet etmişlerdi. Hatta bir ara ona rüşvet vermek istediklerinde Abdullah onlara şöyle cevap vermişti: "Ey Allah düşmanları! Bana haram yedireceksiniz öyle mi?! Allah'a andolsun ki ben insanlar arasında bana en sevimli olan kimsenin (Peygamberin) yanından size geldim. Maymunlardan ve domuzlardan daha çok sizler kızıyorum. Ama size olan düşmanlığım ve Peygambere olan sevgim beni size adaletsizlik etmeye yÖneltmeyecektirV

Abdullah bin Revaha ne düşmanlığından, ne de dostluğundan dolayı zulmedecek ve iltimasa meyledecek bir kimse değildi. Bu sebeple yahudiler şöyle dediler: "Yerlerle gök bununla yerlerinde dururlar." Abdullah bin Revaha hazretleri Mu'te savaşında şehit edilince peygamber efendimiz onun yerine Cebbar bin Sahr'ı görevlendirdi. O, ekin ve ürünlerin miktarını tahmin konusunda maharetli bir kimse idi.

Resulullah (sav) efendimiz, müslümanlara tahsis edilen yarı geliri ganimetler gibi taksim ediyordu. Hayber arazisi ve gelirleri Şık, Natat ve Ketibe mülkleri olarak bölüştürüldü. Şık ve Natat mülkleri müslümanların beşte dört hisselerine karşılık tutuldu. Ketibe mülkleri ise Allah'a ait beşte bir hisse olarak peygamberimize bırakıldı. Bu hisseden Peygamber efendimizin akrabaları, yetimler, miskinler, yolda kalmış kimseler yararlanacaklardı. Natat ve Şık kaleleri 18 Sehme ayrıldı. Bu 18 sehim-den beşi Natat'a geri kalanı da Şık'ka tahsis edildi. Fatihler bu 18 payı alacaklardı. Toplam olarak bu iki kalenin arazilerinden elde edilecek gelirler 1800 sehme göre hesaplanacak, yani Natat ile Şık kalelerine ait arazilerden elde edilen gelirler yüzer se-himlik hisselere ayrılmış olacaktı. Bu konuda İbn Ishak şöyle der:

"Resulullah (sav) efendimiz Ketibe kalesine ait arazileri kendi akrabaları, kadınları ve müslüman erkeklerle kadınlar arasında taksim etti.n İbn İshak'm

rivayetinde Peygamber efendimizin kendi akrabalarına ve yüce kadınlarına verdiği miktarlar da anlatılmaktadır. Ayrıca Peygamber efendimiz zayıflara ve akrabalara da ihtiyaçları oranında yardım yapardı. Bu anlattıklarımız, Hayber arazilerinden elde edilen ürünlerin taksimatına dair bilgilerdi. Oradaki araziler bölüştürülmemişlerdi. Ancak Hayber'in kalelerinden her bir kaleye ait belirli hisseler olup bu hisseler birer gruba verilmişti. Bazı mü'minler bu arazilerin ürünleri elde edildiğinde gerekli kontrolü yaparlardı. Yahudilerin elde ettikleri ürünlerin yarısını kendilerine, yarısını da müslümanlara taksim etme işine ilk başta Abdullah bin Revaha bakıyordu. O şehit olunca yerine Cebbar bin Sahr görevlendirilmişti. Bu zat da Peygamber efendimizin hayatı boyunca görevini sürdürmüştü.

Resulullah (sav) efendimiz, refik-ı alaya intikal edince Ebu Bekir hazretleri de onun uygulamasını aynıyla devam ettirdi. Ebu Bekir'in de vefatından sonra Hz. Ömer halifeliğinin yarısı süresince aynı uygulamayı devam ettirdi. Sonra Hayber arazilerini yahudilerin ellerinden alıp orada savaşmış olan pay sahiplerine vermeyi uygun gördü. Bunun da iki sebebi vardı:

1- Peygamber efendimizin zamanında Hayberli yahudiler Ensardan bir adamı öldürmüşlerdi. Öldürülen bu zat Abdullah bin Sehl idi. Abdullah hurma almak için arkadaşlarıyla birlikte Haybere gitmişti. Arkadaşlarından ayrılıp yalnız kaldığında yahudiler onu öldürmüşlerdi. Sonra, bir pınar başında, boynu kırılmış bir şekilde bulundu. Onu, boynunu ezip öldürerek pınarın yanına atmışlar, sonra da gizlemişlerdi. Bilahare Peygamber efendimizin yanına gelip bu cinayetten haberleri olmadığını iddia etmişler, ama Peygamber efendimiz onları yemine çekmişti. Netice yine alınamamıştı. Bilahare Hz. Ömer halifeliğe seçilince Hz. Ömer'in halifeliği zamanında ikinci bir tecavüzleri de Abdullah bin Ömer'e karşı olmuştu. Abdullah, arkadaşları Zübeyr bin Avvam ve Mikdad bin Esvedle birlikte müslümanlara ait ürünleri teslim almak üzere Hayber'e gitmişti. Bu arkadaşlar, görevleri icabı ürünlerin başına gitmek için birbirlerinden ayrıldıklarında yahudiler Abdullah bin Ömer'i yakalayarak işkence etmişler ve kolunu çıkarmışlardı. Bilahare arkadaşları kendisine yetişerek kolunu yerine yerleştirmişler ve tedavisini yapmışlardı. Abdullah, mü'minlerin emi-ri Hz. Ömer'in yanına geldiğinde Hz. Ömer: "Bu yahudilerin işidir" demiş ve kalkıp mü'minlere şöyle bir hitabede bulunmuştu:

"Ey insanlar! Resulullah (sav) efendimiz dilediğimiz zaman kendilerini Hayber'den çıkarmamız şartı üzerine yarıcılık yapmaları için Hayberli yahudilerle anlaşma yapmıştır. Fakat onlar Abdullah bin Ömer'e saldırarak elini çıkarmışlar ve ona işkence etmişlerdir. Nitekim aldığımız habere göre daha önceleri Ensari bir adama da saldırarak onu öldürmüşlerdi. Onu Öldürenler, şüphesiz ki Hayberli yahudilerdir. Çünkü müslümanla-nn orada yahudilerden başka düşmanları yoktur. Şimdi Hayber'de arazisi olan kim varsa, malının başına geçsin. Çünkü ben yahudileri oradan süreceğimi"

Yahudiler artık güvenilir kimseler olmaktan çıkmışlardı. Yardım eden kimseler pozisyonunda değil de düşmanlık yapan kimseler pozisyonunda Hayber'de yarıcılık yapmaları, elbette ki düşünülemezdi.

2- Hz. Ömer'i, düşmanlık ve kinlerini açığa vurmalarından sonra yahudileri Hayber'den çıkarmaya zorlayan sebep, onun, Resulullah'ın şöyle dediğini hatırlaması olmuştu: "Arap Yarı-madası'nda iki din bir arada bulunamazV Şu halde Hz. Ömer onları Hayber'den sürmeliydi. Onları Hayber'i terketmeye davet etti ve şöyle dedi:

"Resulullah tarafından kendisine söz verilmiş bir kimse varsa, yanıma gelsin o sözü yerine getireyim. Resulullah'ın kendisine verilmiş bir sözü olmayan da Hayber'i terketmeye hazırlansın." Onların Hayber'de kalmaları Peygamber efendimizin arzusu ve onayıyla olmuştu. Yoksa orada kalmaları süreklilik ifade eden bir anlaşma uyarınca değildi. Peygamber efendimiz her pay sahibine bir miktar yer tahsis etmiş, tahsis edilen kişi de o yerin ürününün yarısını alacaktı. Hz. Ömer yahudileri Hayber'den sürgün ederken sahabe-i Kirama şöyle demişti: "Ey insanlar! Resulullah (sav) efendimiz dilediği anda kendilerini Hayber'den çıkarmak şartı ile yarıcılık yapmaları için Hayber yahudileriyle anlaşma yapmıştır. Şimdi ben yahudileri oradan çıkaracağım. Orada malı bulunan her kim varsa, malının başına geçsin"

Böyle dedikten sonra ürününü dilediği yere sarfetmesi şartı ile her pay sahibine kendi arazisinin ürününü de verdi. Peygamber efendimizin zevcelerine gelince, Hz. Ömer onları serbest bırakıp kendilerine şöyle dedi: "Sizden dileyene yüz vesak-lık yeri; mülkiyeti aslı arazisi suyu ve yirmi vesaklık ürünü kendisine verilmek üzere taksimatı isterse, ben taksimatını yaparım. Ama her kim

ganimetlerin beşte birinin kendisine düşen payını almak isterse, şimdiye kadar yaptığımız gibi yine böyle bir taksimat yaparız." Bundan da anlaşılıyor ki Hz. Ömer, Peygamber efendimizin akrabalarının paylarını kendilerine vermiştir, ama bu payları veraset yoluyla değil de ayet-i kerimede belirlendiği gibi ganimetlerin beşte birinin Allah'a ve Resulüne ait olduğu esasına dayanarak vermiştir. Değişik rivayetlere göre Hz. Ömer peygamber efendimizin zevcelerinden her birine yüz ya da ikiyüz vesaklık arpa vermiştir. Bu da başlangıçtan beri kendilerinin istihkakı idi. Bu istihkak veraset yoluyla değil de şahıslarına ait bir hak olarak kendilerine verilmişti. Hz.Ömerr onları serbest bırakmıştı. Dilerlerse yüz ya da ikiyüzer vesaklık Hayber arazisini alacaklardı. Dilerlerse diğer hak sahipleri gibi ürünlerdeki paylarını alacaklardı.

Fedek

Fedek yanudllerl, Hayber yahudilerinin sağlam kalelerde bulundukları halde maruz kaldıkları felaketi görünce korkmaya ve telaşlanmaya başladılar. Peygamber efendimizin, Hayber arazilerini, ekip biçmeleri ve ağaçlarının bakımını yapmaları karşılığında ürünün yansını almaları üzerine yine sahiplerinin elinde bıraktığını da görmüşlerdi. Fedek mıntıkası Hayber toprağından sayılır. Orada yahudiler yaşarlardı. Fakat o topraklarda yahudilere ait kaleler yoktu. Peygamber efendimiz onlarla savaşmadı, ama kalplerine korku saldı. Bu korku üzerine gelip Peygamber efendimize teslim oldular.

Siyer rivayetçilerinin anlattıklarına göre Fedek arazileri, Nadir Oğullarının malları gibi tamamıyla Peygamber efendimize teslim edildi. Bu mallar Hayber'inki gibi mücahidler arasında taksim edilmedi. Aksine tamamıyla Peygamber efendimize ait oldu.

İbn Kesir der ki: Resulullah (sav) efendimiz bu mallardan kendi ailesinin bir senelik nafakasını ayırıp geri kalanını da tıpkı Allah malıymış gibi silah, teçhizat ve müslümanlarm maslahatı için sarfederdi. Bu durumda bizim, alimler tarafından tıpkı Fedek arazisi ve malları gibi kabul edilen Nadir oğullarmın

malları ve arazileri hakkında nazil olan şu ayet-i kerimeyi yeniden okumamız gerekiyor:

"Allah'ın, onlardan peygamberine verdiği ganimetlere gelince siz (onu elde etmek için) onun üzerine ne at, ne de deve sürmediniz, fakat Allah, Peygamberlerini, dilediği kimselerin üzerine salar (onlara üstün getirir). Allah her şeye kadirdir...

Allah'ın o kent halkından, Resulüne verdiği ganimetler, Allah'a, Resulüne, (Resule) akrabalığı bulunanlara, yetimlere, yoksullara, (yolda kalan) yolcuya attir. Ta ki (o mallar), içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir şey olmasın. Peygamber size ne verdiyse onu alın size neyi yasakladıysa ondan sakının ve Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı şiddetlidir:

(Bir de o mallar), göç eden fakirlere aittir ki (onlar), yurtlarından ve mallarından (sürülüp) çıkarılmışlardır. Allah'ın lütuf ve rızasını ararlar. Allah'a ve Resulüne (canlarıyla, mallarıyla) yardım ederler. îşte doğru olanlar onlardır.

Ve onlardan önce o yurda (Medine'ye) yerleşen, imana sarılanlar (yani daha önce Medine'yi yurt edinen ensar veya ilk önce Medine'ye hicret edip yerleşen müslümanlar), kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilen (ganimet)lerden ötürü göğüslerinde bir ihtiyaç (eğilim) duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa dahi, (göç eden yoksul kardeşlerini) öz canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir.

Onlardan sonra gelenler derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce inanan kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde inananlara karşı bir kin bırakma! Rabbimiz sen çok şefkatli, çok merhametlisini" (Haşr:6-10)

Nadir oğullarının mallarıyla Fedek malları arasındaki mukayese kesinleştiğine göre bu malların sadece Peygamber efendimize ait olduğu ifadesinden şunu anlıyoruz: Bu mallar ganimetler gibi mücahidler arasında taksim edilmez. Yani ganimetlerde olduğu gibi malların beşte dördü mücahid fatihlere verilmez. Bu malların tamamı ganimetlerin beşte birinde olduğu gibi Allah'a, Resulüne ve akrabalarına, yetimlere ve yoksullara sarfedilir. Bu sebepledir ki Peygamber efendimiz bu malları müslümanların maslahatına harcamıştır. Kendi şahsına ve

ailesine, örfe göre yetecek miktarda olanını ayırmıştır. Şu halde diyebiliriz ki bu mallar Peygamber efendimizin mülkiyetine geçmemiştir ki, kendisinden sonra mirasçılarına devredilsinler ve siyer kitaplarına yansıdığı gibi mülkiyetleri hususunda mirasçıları arasında çekişme cereyan etsin. Böyle bir şey sözkonu-su değildir. Öyle sanıyorum ki bu malların idaresi ve gelirlerinin yerine harcanması hususunda anlaşmazlık meydana gelmiştir. Çünkü bunların umumi velayetin altında değil de hususi velayetin, yani Peygamber efendimizin ve haleflerinin velayetinde olduğu söylenmiş ve bu ihtilaf Hz. Ömer'in zamanına kadar sürmüştür. Bundan sonra sözü İbn Kesir'e bırakalım. O tarihinde şöyle diyor:

Bu mallar peygamber efendimize ait idi. O ailesinin bir yıllık nafakasını bu mallardan ayırır, geri kalanı da Allah malı olarak silah, teçhizat ve müslümanlarm maslahatına harcardı. Resulullah (sav) efendimizin zevcelerinin tamamı ya da çoğu bu arazilerin kendilerine miras kaldığını zannettiler. Ama Peygamber efendimizin şu sözünü hatırlamamışlardı: "Biz peygamberler topluluğu miras bırakmayız. Bizim terkettiğimiz mallarımız sadaka olurlar."

Hz. Fatıma ile Peygamber efendimizin zevceleri bu mallardaki paylarını talep ettiklerinde ve paylarını kendilerine teslim etmesini Ebu Bekir es-Sıddık'tan istediklerinde o, Peygamber efendimizin: "Biz miras bırakmayız. Terekemiz sadaka olur" sözünü hatırlattı ve: "Resulullah'ın geçimlerini sağladığı kimselerin geçimlerini ben temin ederim. Allah'a andolsun ki Resulullah (sav)in akrabaları, kendi akrabalarımın hukukunu gözetmemden bana daha sevimlidir" Ebu Bekir -Allah kendisinden razı olsun ve onu da razı kılsın- gerçekten doğru söylemiştir. O doğru yolda ve hakikat peşinde olan bir zattı. Bu hususta da hakka tabi olmuştu.

Öyle sanıyorum ki Fatımatüzzehra (r.a.) Peygamber efendimizin ciğerparesi olarak bu malların miras olarak değil de sadaka olarak idaresini üstlenmeyi talep etmişti.

İbn Kesir de açıkça şöyle der: "Fatıma, Abbas aracılığıyla bu talepte bulunmuştu. Bu sadakaları devralıp Peygamber efendimizin gözettiği yerlere harcamada bulunmak istemişti, ama Ebu Bekir es-Sıddık bunu uygun görmemişti"

Biz Fatıma ile Peygamber zevcelerinin bu malları miras olarak istediklerini zannetmiyoruz. Hz. Ali (k.v.) peygamberlerin miras bırakmayacaklarını bilmeyen bir kimse değildi. O saha-biler arasında fıkhı en iyi bileniydi. Nitekim Peygamber efendimiz de onun sahabiler arasında yargılama konularında en bilgili olan bir kimse olduğunu ifade buyurmuştur.

Ibn Kesir der ki: "Fatıma (r.aj bu uygulamasından dolayı Hz. Ebu Bekir'e kızmış ve ona karşı bir kırgınlık hissetmişti. Fakat Fa ti m a'nın ona kızmaya hakkı yoktu. Ebu Bekir'in Peygamber efendimize karşı yardımcı ve hukukuna riayetkar bir kimse olduğunu bütün müslümanlar bilirler. Daha sonra Hz. Fa ti m ada vefat ettikten sonra Hz. Ömer'in emirlik günleri geldiğinde Peygamber zevceleri bu malların devrinin Ali ile Abbas'a yapılmasını istediler. Bazı önde gelen sahabi-leri de ileri sürerek Ömer'e baskı yaptılar. Neticede Hz. Ömer memleketin genişlemesi ve reayanın çoğalması gibi meşguliyetleri dolayısıyla bu isteklerini yerine getirdi."

Sünnet ilminde bilgisi olan ve Selef-i Salihin yolunda yürüyen Hafız Ibn Kesir'in, bu konudaki görüşleri bunlardır. Fakat biz onun Hz, Fatıma hakkındaki ifadelerini uygun ve makama layık görmüyoruz. Çünkü Hz. Fatıma, Peygamber efendimizin ciğerparesi idi. Hz. Ebu Bekir her ne kadar yüksek bir makamda bulunuyorduysa da Fatıma da bir ciğerparesi olarak peygamber efendimizin çok sevdiği bir şahsiyet idi. Hafız Ibn Kesir'in Hz. Fatıma hakkında söyledikleri, bu hududa sığmamaktadır. Çünkü Ebu Bekir'den sonra Ömer hazretleri Fa-tıma'nm talebini yerine getirmiştir. Baba dostu Ebu Bekir es-Sıddik'a karşı bir kırgınlık hissetmekle Fatıma suç işlemiş değildir.

Hafız îbn Kesir'in bu konuda kullandığı bazı ifadelere de katılmıyoruz. Çünkü o diyor ki: "Fatıma, bazı önde gelen sahabi-leri de ileri sürerek Hz. Ömer'e baskı yaptırdı." Bu ifadelerin Ali ve Ömer hakkında kullanılması da doğru değildir. Ali'nin makamı o kadar büyüktür ki, onun bu talebini ileri sürerken sahabileri hakem kılıp Ömer'e baskı yaptığını söylemek doğru olmaz. İslamiyet'te hak ile batılı birbirinden ayırdetme sıfatına sahip olan Hattab oğlu Ömer'in de sahabilerin herhangi birinin baskısına boyun eğmesi düşünülemez. O, hiçbir kınayıcının kınamasından korkmayan ve hakka kuvvetle sarılan bir kimseydi. Selefi imamlardan biri olan Allame Hafız İbn Kesicin bu gibi ifadeler kullanmasını hoş görmüyoruz. Ancak Afo-bas ile Ali'nin bir gurup sahabiyi

hakem tayin ettikleri ve Hz. Ömer'in de hakkı gördüğü için onların görüşlerine uyduğu düşünülebilir. Şimdi de Hafız ibn Kesir'in son olarak anlattığı bazı hususlara değinelim. O diyor ki: Sadakalar Ali ile Abbas'a verildi. Ali, amcası Abbas'a bu mallar hususunda galebe çalmak istedi. Sonra her ikisi de davalaşmak üzere Hz. Örneğin yanına gittiler. Bir grup sahabiyi de yanlarında hazır bulundurup bu malları kendi aralarında bölüştürmesini Ömer'den istediler. Taksimat neticesinde her biri diğerinin elindeki mala ka-rışmaksızm kendi elindeki malın idaresini yürütecekti. Hz. Ömer buna şiddetle karşı çıktı ve bu taksimatın bir nevi miras taksimatını andıracağını ifade ederek şöyle dedi: "Her ikiniz müştereken bu malların idaresini üstlenin. Eğer idareden aciz kalırsanız bana devredin. Göklerle yerin idaresi onun emri ile kaim olan Allah'a andolsun ki ben bu meselede bundan başka bir hüküm vermem! Gidiniz müştereken bu malların idaresini yürütmeye devam ediniz."

Alî ile Abbas'ın vefatlarından sonra bu malların idaresi Ab-basilere geçti. Bu malların gelirleri, Nadir oğullarıyla Fedekli-lerin mallarının sarfedildiği yerlere harcandı. Yine Resulul-lah'ın Hayber'den payına düşen malların sarfedildikleri yerlere bu malların gelirleri harcanmaya devam edildi.

Hayber'de Cereyan Eden Bazı Önemli Olaylar

Hayber muharebesi esnasında ve akabinde bazı mü'minlerin imanlarının kuvvetine delalet eden bazı olaylar cereyan etmiştir. Bu mü'minler Allah ve Resulüne verdikleri sözü hakkıyla yerine getirmişlerdir. Aynı şekilde bazı yahudilerin hıyanetlerini, galip olduğu halde Peygamber efendimizin onlara karşı müsamahakar davranışını ortaya koyan bazı olaylar meydana gelmiştir. Bunlara şu örnekleri verebiliriz:

Çoban Esved

Bu hikaye islamiyet'in heva hevesat ve şehvetlere mağlup olmamış açık kalplere nasıl girdiğim göstermektedir. Esved, ya-hudiler tarafından çobanlık için kiralanmış bir kimse idi. Hz. Muhammed'in, Allah tarafından gönderilen bir elçi olduğuna ilişkin sözünü yahudilerden işitmiş, bu söz kendisini etkilemiş ve Resulullah (sav)in yanına giderek onun, insanları neye davet ettiğini sormuş, Resulullah (sav) da ona gereken açıklamayı yapmıştı. Resulullah (sav) efendimiz zayıflara, yoksullara yardım eden bir kimseydi. Davet ettiği insanların hepsine önem verirdi. Bu sebeple ona İslamiyet'i açıkladıktan sonra müslü-man olmayı teklif etti. Esved de müslüman oldu, kalbinde iman ile emanet birleşti. Resulullah'a imanından sonra, kalbindeki emanet duygusu onu şöyle konuşmaya yöneltti: "Ya Resulullah ben şu koyunların sahibinin işçisi ve çobanıyım. Bunlar benim yanımda emanettirler. Bunları ne yapayını?" Koyunların galip tarafın ganimeti olacağı hususunu gözönünde bulunduran Peygamber efendimiz: "Bu koyunlar mü'minlerin-dir" demedi. Aksine, emanetin gereğine göre hareket edilmesini uygun gördü ve çoban: "Koyunları sahibinin bulunduğu tarafa yönelt, onlar sahiplerine giderler" diyerek tavsiyede bulundu. Çoban da yerden bir avuç çakıl alarak koyunlara doğru savurdu ve: "Sahibinize dönün, Allah'a andolsun ki artık ben sizi götürmeyeceğim" dedi. Koyunlar sanki çoban tarafından sürülüyorlarmış gibi kaleye girinceye kadar topluca gittiler. Sahiplerinin yanına döndüler. Sonra Esved Peygamber efendimizin yanına dönerek müslümanlarla birlikte savaşmak için harekete geçti. Kendisine isabet eden bir taş sonucunda canım verdi. Peygamber efendimiz de: "O şehittir ve cennete girmiştir" dedi.

Cihad Eden ve Ganimetleri Reddeden Arabî Beyhaki'nin rivayetine göre Arabilerden bir adam Resulullah (sav)in yanına gelip ona iman etmiş ve tabi olmuştu. "Ben seninle beraber hicret ediyorum" dedikten sonra Peygamber efendimiz de onu bazı sahabilerine emanet edip gerekli tavsiyede bulunmuştu. Arabi, Peygamber efendimizle birlikte yahudilere karşı savaşmış, bunun sonucunda elde edilen ganimetlerden payına düşen kendisine verilmek istendiğinde "Bu nedir?91 diye sormuş; sahabiler de: "Resulullah tarafından sana verilen ganimet payıdır*' demişlerdi. Bunun üzerine Arabi, Peygamber efendimizin yanına giderek: "Ben ganimet için sana tabi olmadım. Yalnız -elindeki ok ile boğazına işaret ederek- şuradan vurulup ölmek ve cennete girmek için sana tabi oldumV* demişti. Resulullah da onun bu sözüne karşı "Eğer sen Allah'ı tasdik edersen o da seni tasdik edip sözünü doğrular." demişti. Arabi

hakkı olan helal bir mal olmakla birlikte ganimet payını reddetmişti. Amacının sırf Allah rızasını kazanmak olduğunu ispatlamak uğruna savaşmış ve ganimeti geri çevirmişti. Helal olduğundan dolayı değil, cihadın bedeli olduğundan dolayı ganimeti kabul etmemişti. Yine sahabilerle birlikte savaşa başlamış ve muharebe esnasında -Peygamberimize işaret ettiği boğazından- bir ok ile vurulup şehit olmuştu. Naşı peygamber efendimizin huzuruna götürüldüğünde onun için şöyle demişti: "Allahım şu kulun senin yolunda hicret etmek için sefere çıktı. Şehit olarak öldürüldü. Ben de onun bu haline şahidim."

Bu mü'min Arabi, iman için en yüce örneği sunmuştu. Sadece Allah katında bulunan mükafatlara talip olmuştu. Ganimetleri istememiş, Allah'ın hoşnutluğunu istemişti. Kutlu ve yüce olan Allah ondan razı olmuştu.

Malını Kurtarmak İçin Bir Mü'min Hile Yapıyor

İslamiyetin önündeki yollar açılmıştı. Artık onun yayılmasına, azgınların ve taşkınların gücü engel olamıyor, hiç kimse insanları Allah'ın dininden geri çeviremiyordu. İslamiyet Arap Yarımadasında yayılmaya başladı. Hidayet isteyen kimseler ona yöneldiler. Kalpleri bak ve hidayet nuruna açılıp saflaşan kimseler, îslamın çemberine girdiler. Kalbi arınıp hak ve hidayet nuruna açılanlardan biri de Haccac bin İlat es'Sülemi idi. O da müslüman olmuştu. Hayber fethedilip İslamiyetten geri çeviren bütün faktörler ortadan kalktıktan sonra Haccac, Resulullah (s.a.v.)e gelerek şöyle demişti: uYa Resulallah benim Mekke'de bulunan zevcem Ebu Talha kızı Ümmü Şeybe'nin yanında malım vardır."

Haccac'm Ümmü Şeyfoe'den doğmuş çocuğu ve Mekke'nin müteferrik yerlerinde de ticaret malları vardı. Mü'min, aşırı bir tutku derecesine varmamakla birlikte malına düşkün olur, ama cimri olmaz. Cimrilikle hırs arasında fark vardır. Hırs kişinin malını helal haram demeden kazanmak için ifrata sapmaması ve hak sahiplerine hakkını vermemek gibi bir zulüm işlememesini gerekli kılar. Cimriye gelince o malı elinde tutmak ve yerine

sarfetmemek ister, işte mü'min, ifrat derecesine varma-yacak şekilde malına düşkün olur, cimri olmaz. Haccac da Mekke'deki malına kavuşmak istiyordu. Eğer müslüman olduğunu duyuracak olursa, Mekkeli müşrikler, malını kendisine vermezlerdi. Bunun için Resulullah'ın yanına gelerek îslamiye-tini gizlemek ve malına ulaşmak amacıyla da bilerek yalan söylemek hususunda izin istedi. Böyle yaparken de herhangi bir mü'mine hile yapmayacaktı. Resulullah onun bu isteğini uygun karşılayıp kendisine gereken izni verdi. Haccac da Mekke-i Mükerreme'ye doğru yola çıktı. Yolda ne olup bittiğini soran araştıran bir kaç Kureyşli ile karşılaştı. Bunlar, Peygamber efendimizin Hayber'e gittiğini duyduklarından dolayı müslü-manlar ve Peygamber efendimizle ilgili haberleri soruyorlardı. Hayber'in Hicaz'a bağlı, bol verimli arazisi, müstahkem kaleleri, güçlü kuvvetli adamları bulunan yakın bir mıntıka olduğunu biliyorlardı. Bu sebeple haberleri gelen geçen yolculardan sorup araştırıyorlardı. Haccac'la karşılaştıklarında -onun müslüman olduğundan haberleri yoktu- Peygamber efendimizin ve Hayber'in durumunu kendisine sordular. Ve "Yol kesenin (Yani Mu ha mm e d (s.a.v.)in) Hayber'e vardığını orayı ele geçirdiğini duyduk" dediler. Haccac da şu karşılığı verdi. "Bu haber bana da ulaştı. Ancak benim yanımda hoşunuza gidecek bir başka haber vardır. Muhammed Öyle bir yenilgiye uğradı ki, şimdiye kadar öyle bir yenilginin benzeri duyulmuş değildir. Ashabı şimdiye kadar vermemiş olduğu bir zayiatı vererek öldürüldü. Muhammed'in kendisi de esir alındı. Hay-berliler onu öldürmiyeceklerini Mekke-i Mükerreme halkına göndereceklerini söylemişlerdir.

Şimdi siz Mekke'deki malımı toplamamı ve borçlularımdan alacaklarımı tahsil etmemi sağlayabilmek için bana yardım edin. Çünkü ben Hayber'e gitmek ve tüccarlardan önce oraya gidip Muhammedi'm ve ashabının bıraktıkları ganimet mallarını ele geçirmek istiyorum."

Bu haberi araştıranlar kalkıp Mekke'ye gittiler ve Haccac'm mallarını topladılar; borçlularını da borçlarını Haccac'a ödemeye teşvik edip alacaklarını tahsil ettiler. Haccac'm, zevcesinin yanında da bir miktar malı vardı. Onu almak istedi "Hay-berdeki ganimetleri tüccarlardan önce satın alabilirim umuduyla bu malı senden istiyorum" diyerek zevcesini de aldattı.

Peygamber efendimizin hezimete uğradığına dair Haccac'm getirmiş olduğu bu haber Mekke halkı arasında yayıldı. İnsanlar her zaman duymak istedikleri,

hoşlarına giden haberlere kulak verirler. Bu gibi haberleri, sevinç ve coşku içinde başkalarına müjdeler vererek yayarlar. Arzuları, haberi araştırmaktan onları geri bırakıp köreltir. Bu gibi haberleri araştırıp incelemez, en azından üzerinde şüpheye düşmezler. Aksine hoşlarına giden haberleri, incelemeye tabi tutmaksızm dinleyip kabul ederler.

Mekke-i Mükerreme'de, başlarında amcası Abbas olmak üzere Peygamber efendimizi seven akrabaları vardı. Bu haber onu ürküttü. Haccac 'm yanına giderek. "Getirmiş olduğun bu haber neyin nesidir" diye sordu. Haccac da Abbas'a, verecek başka bazı haberlerinin de bulunduğunu işaretle anlattıktan sonra alacaklarını ve mallarını toplamak için gitmek üzere kendisinden izin istedi. Sonra tenha bir yerde kendisiyle buluşacağını da söyledi. Mekke'deki bütün mal varlığını toplama işini tamamladıktan sonra yola çıkmak üzere iken Abbas (r.a.) ile karşılaştı. Ona: "Allah aşkına benden işiteceğin haberleri üç gün hiç kimseye söylemiyeceksinl" diye yemin verdi. Ve daha sonra şöyle dedi: "Ey Eba Fadl (Abbas!) sana söyleyeceklerimi muhakkak gizli tutmalısın. Uç gün içinde Mekkelilerin arkamdan gelip beni yakalamalarından korkarım. Uç gün sonra istediğini söyleyebilirsin" Abbas da: "Senin bu dediklerine uyarım" diye söz verdi. Bundan sonra Haccac sözünü şöyle sürdürdü: "Allah'a andolsun ki kardeşin oğlu Mahammed'i Hay-berillerin hükümdarının kızı Safiye ile evlenmiş olarak geride bırakıp geldim. O Hayber'i fethetti. Hayber arazileri tümüyle kardeşin oğlu M'uhammed (s.a.v.)e ve ashabına ait oldu. Ben de müslüman oldum. Karımın yanında ve Mekke halkı üzerinde bir hayli alacaklarım vardı. Eğer müslüman olduğumu anlasalardı bana hiçbir şey vermezlerdi. Aradan üç gün geçtikten sonra sana bu söylediklerimi açıklayabilirsin. Allah'a andolsun ki kardeşin oğlu Muhammed (s.a.v.), bizim arzu ettiğimiz gibi iyi bir haldedir."

Hz. Abbas üç gece bekledi, bu süre zarfında hiç kimse ile görüşmedi. Süre dolduktan sonra temiz elbiselerini giyinip koku süründü, asasını eline alarak Kabe-i Muazzama'ya geldi. Ku-reyşliler onu gördüklerinde: "Vallahi bu ağır musibet karşısında Abbas iyi sabredbiliyoA" diyerek hayretlerini açığa vurdular. Onların bu şaşkınlıklarını gören Abbas şöyle dedi: "Hayır! Adına yemin ettiğimiz Allah'a yemin olsun ki, Muhammed (s.a.v.) Hayber'i fethetmiş ve Hayber hükümdarının kızıyla evlenip damat olmuştur. Mallarına ve orada bulunan herşeye el koymuş oradaki bütün servetler onun ve ashabının olmuşturl"

Kureyşliler ona: "Bu haberi sana kim getirdi1?" diye sorduklarında o şu cevabı verdi: "Size, o haberi getirmiş olan kişi, bu haberi de getirmiştir! O müslüman olarak yanımıza gelip sizdeki mallarını alıp Muhammed'e ve ashabına kavuşmak üzere buradan ayrılıp gittil" Bunun üzerine Kureyşli müşrikler: "Ey Allah'ın kulları! Allah düşmanı Haccac, bizi aldatmış, mallarını toplayıp kaçmıştır. Allah'a andolsun ki eğer onun müslüman olduğunu bilseydik, bizimle onun arasında iş olur biterdik dediler ve bu haberin kendilerine gelmesinden dolayı düşmanlıklarını izhar ettiler.

Şimdi bu hikaye üzerinde biraz düşünmemiz gerekiyor. Şöyle ki: Haccac yalancı sayılır mıydı? Onun Kureyşlilere karşı uydurduğu bu yalanlar günah sayılır mıydı? Buna cevap vermeden Önce şunu belirtelim ki, Peygamber efendimiz Hac-cac'a, Kureyşli müşriklere yalan söylemesi için izin vermemiş, aksine yalan söylemeksizin bazı gerçekleri örtbas ederek konuşmasına izin vermişti. Ne kendi şahsıyla, ne de Mekke'ye gidip konusuyla ilgili olarak doğru olmayan bir sözü söyleyip De günah çukuruna yuvarlanmasına müsaade etmemişti.

Ama söylediği sözlerle Kureyşli müşriklerin kafalarında vehimler uyandırıp sonra hakikati açıklaması yalan sayılır mıydı? Zira o zalim bir kavmin arasında bulunmaktaydı. Meşru hakkını ancak onların kafalarında vehimler uyandırıp sonra açık ve doğru sözleriyle vehimlerim gidermekle elde edebilirdi. O, doğru sözü söyleme görevini Abbas'a vermişti. Abbas, onun müşriklerin kafasında vehim uyandırmaktaki maksadını üç gün sonra açıklayacaktı. Öyle sanıyorum ki böyle yapmakla Haccac yalan söylememiş ve kafalarında uyandırmış olduğu vehimler üzerinde ısrar etmemiştir. Doğruyu en iyi bilen, elbet-teki noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'tır.

Peygamber Efendimizin Safîyye ile Evlenmesi

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, hem kendi nefsine hem de insanlara karşı şefkatli, merhametli bir insandı. Safiyye ile kız kardeşinin, Yahudi ölüleri arasında dolaşmakta olduklarını ve Bilal'in de umursamaz bir tavırla yanlarından

geçmekte olduğunu görünce kınayıcı bir eda ile Bilal'a seslenerek şöyle dedi: "Senin kalbinde hiç merhamet yok mudur?! Kendi akrabalarından olup ölen kimselerin cesetleri arasında dolaşmakta olan iki genç kızın yanından geçiyorsun” Bu iki genç kızdan biri ürkmüş ve paniğe kapılmıştı, v ise sükunet içinde olup kendini kadere teslim etmiş haldeydi. Peygamber (s.a.v.) efendimiz gönülleri birbirine yaklaştırır, asla nefret ettirmezdi. Kolaylık gösterir, güçlük çıkarmazdı. Nitekim kendisi de şöyle buyurmuştur: " Kolaylaştırın zorlaştırnıaym. Gerektiği kadarıyla yetinin fazla ileri gitmeyin"

Safıyye Peygamber efendimizin payına düşmüştü. Onu kölelik halinde bırakmak, ya da köle bırakmak istememişti. Ona acıyıp merhamet etmiş ve incelik göstermişti. Bir cariye olarak onu yatağına alıp zevkini tatmin etmesi mümkün olduğu ve bunu yapması haram olmadığı halde o, kölelikten nefret ettiğinden dolayı hiç kimseyi köleleştirmek istemiyordu. Özellikle Yahudilerin reislerinin kızı Safîyye'yi izzetten sonra zillete düşürmek istememişti. Mehrine bedel olarak onu azat etmişti. Safîyye'nin Peygamber efendimizden önceki kocası, amcası oğlu idi. O da Hayber'de öldürülenler arasındaydı.

Safıyye bir aybaşı hali görerek istibra ettikten sonra Peygamber efendimiz onunla gerdeğe girmişti. Safîyye'nin ayrıca iddet beklemesine gerek yoktu. Çünkü kafirlerin iddeti olmaz. Özellikle Safîyye'nin kocası öldüğü için vefat iddetini beklemesi gerekmiyordu. Tabiiki kocası müslüman olsaydı bu hüküm söz konusu olacaktı. Önceki kocası için yas tutması icabederdi. Ama kocası kafir olduğundan dolayı bu zorunluluk da yoktu. Bu sebeple Peygamber efendimiz onun iddet beklemesine gerek görmemiş. Ancak hamile olduğu ihtimalini gözönünde bulundurduğundan dolayı ibrasına kadar beklemişti.

Peygamber efendimiz Safîyye ile gerdeğe girdiğinde yüzünde bir tokat izi görmüş ve bunun ne olduğunu sorunca Safiyye ona, gördüğü bir rüyayı anlatmıştı: "Amcam oğlu ile evlendikten bir kaç gece sonra rüyamda gökteki ayın kucağıma düştüğünü gördüm. Bunu amcamoğluna anlattığımda yüzüme bir tokat vurdu ve: "Medine hükümdarının zevcesi olmayı mı arzu-luyorsun'tt" dedi.

Safîyye'nin bu sadık rüyası tahakkuk etmişti. Aradan bir zaman geçtikten sonra Peygamber efendimiz gelip Hayber'i fethetmiş ve Safiyye de onun eline geçen esirler arasına düşmüştü. Peygamber efendimiz ikramda bulunarak onu

hürriyetine kavuşturmuş, sonra da onunla evlenmişti. Resulullah (s.a.v.) onunla evlendiği için düğün yemeği vermişti. Enes (r.a.) der ki: "Resulııllah (s.a.v) efendimiz Hayber ile Medine-i Münevvere arasında üç gece düğün yaptı. Müslümanları düğün yemeğine çağırdı. O yemekte et ve ekmek yoktu. Yalnız Bilal'e emir verip bir sofra sermesini emretti. Bilal emri yerine getirdi. Sahabiler Hurma ve yağ getirip sofranın üzerine bıraktılar. Müslümanlar "Mü'minlerin annesine bu yaraşır." dediler. Peygamber efendimiz S'afiyye'ye rıfk ile muamele ederdi. Babasını ve kocasını öldürmüş olduğundan dolayı ondan özür dilerdi. Çünkü babası Huyey, diğer kabileleri de peygamber efendimize karşı kışkırtır ve ona karşı birleşik bir cephe teşkil ederdi. Peygamber efendimiz onu kendi haline bırakmazdı. Arapları kendisine karşı birleştirmesine göz yumamazdı. Ayrıca Safîyye'nin kocasını da Öldürmüştü. Çünkü o ahde hıyanet etmiş, babasının mallarını gizlemiş ve zimmet dışına çıkmıştı. Peygamber efendimiz Safiy-ye'nin gönlünü yumuşaklık, müsamaha ve rıfkı ile kendine ısındırıyordu. Neticede Peygamber efendimiz Safîyye'nin gönlünde taht kurdu ve ona insanların en sevimlisi oldu"

Peygamber efendimizin Safiyye ile evlenmesinde bir çok sosyal yararlar vardı. Her şeyden önce o, mü'minlerin kalplerinde Yahudilere karşı yanıp tutuşmakta olan öfkeyi söndürmüştü. Esirlere gösterilecek davranışlar hususunda ideal ve yüksek bir örnek teşkil etmişti. îşte Safîyye de o savaşta ele geçirilen esirlerden biri idi. Buna rağmen Peygamber efendimiz onu bir cariye olarak eli altında bulundurup zevkini tatmin etmektense, şerefli bir zevce olarak nikahına aldı. Karı koca arasındaki güzel geçime mükemmel bir örnek verdi. Ailesine karşı iyi davranan en hayırlı bir insan oldu. Nitekim Peygamber efendimiz bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur: "Sizin en hayırlınız, ailesine en hayırlı olanınızdır. Ben, sizin aranızda ailesine en hayırlı olanınızım."

Bu evlenme ile bazı yaralar tedavi edilmişti. Bilal, akrabalarının ölüleri arasında dolaşmakta olan Safiyye'nin yanından geçip onu tahkir etmiş iken Peygamber efendimiz ona ikramda bulunmuş ve kadınların yükselebilecekleri en üst noktaya yükseltmişti. Mü'minlerin anneleri arasına girmişti. Peygamber (s.a.v.) efendimiz Yahudilerle barış anlaşması yapmış, onları mü'minlerin ortakları kılmıştı. Böylece onların kalplerini kendisine ısındırarak onlarla ülfet etmesi, onlara merhamet göstermesi hak olmuştu. Bu evlenme olayıyla da onların gönüllerini kazanmış kendine yakın kılmıştı. Aradaki nefret duygularını giderip uzaklaştırmıştı. Ama Yahudiler her zaman nankördürler.

Hıyanet ve Bağışlama

Selam bin Mişkenı Hayber savaşında Yahudilerin bayrağını taşıyordu. Öldürülünce yerine başkaları geçip bayrağı taşımaya başladılar. Geride zevcesi kin öfkesiyle birlikte hayatta kalmıştı. Kocasını öldüren bütün müslümanlara karşı kin kusuyordu. Özellikle Peygamber efendimizi baş düşmanı bilerek kadınca bir metotla zehir kullanarak onu öldürmek istemişti. Bunun için de önce Peygamber efendimize dostluk gösterisinde bulunmuş ve ona bir koyun hediye etme yoluna koyulmuştu. Kesip kızarttığı koyunun çeşitli yerlerine zehir koymuş ve Peygamber efendimizin özellikle koyunun hangi kısımlarını sevdiğini öğrenmişti. Kendisine, Peygamber efendimizin koyunun en fazla paçalarını sevdiğini söylemişler, o kısımlara daha fazla zehir koymuştu. Kızartıp hazırladığı koyunu Peygamber efendimize takdim etmiş ve yemesi için buyur etmişti. Peygamber efendimiz de koyunun en çok sevdiği yeri olan paçasına el uzatmıştı. Bir parça koparıp ağzına almış ve çiğnemeye başlamıştı. Her halde bu kadın koyunun paçasına fazlaca zehir koymuş olmalı ki, tadı Peygamber efendimize tuhaf geldi. Bu nedenle de ağzına almış olduğu et parçasını yemeden dışarıya attı. Peygamber efendimizle birlikte arkadaşı Bişr bin Bera bin Ma-rur da sofrada bulunuyordu. Ancak o, ağzına aldığı et parçasını yutmuştu. Zehir görünmediği için o zat et parçasını rahatlıkla yutmuştu. Fakat bilahere bu parçayı yuttuğundan dolayı vefat etmişti. Yalnız eti yediği esnada derhal ölmemişti. Bu sebeple Peygamber efendimiz et parçasını ağzından dışarı atmış ve aterken de şöyle demişti: "Bu kemik parçası, zehirli olduğunu bana haber veriyorl" Sonra kadını çağırmış ve ona ete zehir katıp katmadığını sormuş, kadın da kattığını itiraf etmiş ve şu sözleri söyleyerek düşmanlığım açığa vurmuştu: "Milletimin başına gelen musibetler sana saklı değildir. Ben kendi kendime şöyle demiştim, eğer zehirlediğim kişi bir hükümdarsa kendisinden kurtulmuş olurum, yok eğer bir peygamber ise, zaten et, zehirli olduğunu kendisine haber verecektir^

Peygamber efendimiz kendisini zehirleyen kadını affetti. Öyle görülüyor ki arkadaşı Bişr'in Ölümü zehirin tesiri ile olmamıştır. Aksi takdirde Peygamber efendimiz o kadını -bilerek ve hıyanet ederek bir canı öldürdüğü gerekçesi ile-

affetmezdi.

Peygamber (s.a.v) efendimizin bütün davranışlarında müsamahakarlık göze çarpardı. O müsamahakarlığı ile her zaman gönüleri kendine yaklaştırır, asla nefret ettirmezdi. Alimler derlerki, Peygamber efendimizin çiğnediği ama yutmadığı o zehirli et parçası vücudunu olumsuz yönde etkilemiştir. Çünkü mübarek vücudu ölüm hastalığına yakalandığında o zehirlerin bedenine sirayet ettiğini hissetmişti.

Rivayete göre peygamber efendimizin vefatı ile neticelenen hastalığında kendisini ziyarete gelen Ümmü Bişr binti Bera bin Marur'a şöyle demiştir: "Ey Ümmü Bişr! şu anda, Hay-ber'de kardeşinle beraber yediğim zehirli etten dolayı kalp damarlarımın koptuğunu hissediyoruml"

Alimler onun bu sözüne dayanarak Peygamber efendimizin şehit olarak vefat ettiğini söylemişlerdir.

Bu satırlarda Peygamber efendimize karşı açıkça hıyanet edilmiş olduğunu ve onun da insanları gönüllerindeki manevi yaralan tedavi etmek için her zaman müsamahakar davranmış olduğunu görmekteyiz. Yahudiler, evlerinin duvarlarının dibinde oturmakta olan Peygamber efendimizin üzerine taş atarak onu öldürmek istemişlerdi. Yine Yahudilerden bir kadın onun ölümüne sebep olan bir koyunu zehirleyerek ona takdim etmişti. Hastalandığı sırada nahif düşen mübarek vücudunda o zehi-rin etkisi görünmüş dolayısıyla şehit olarak vefat etmişti. O şehitlerin en ulusudur!

Ebu Talib Oğlu Cafer ile Muhacirlerin Gelmeleri

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hayber'de kesin bir zafere kavuşmuştu. Arap Yarımadasında Yahudilerin saltanatı yıkılmış, askeri güçleri çökertilmişti. Hakimiyetleri zedelenmiş ve iktidar duvarlarında gedikler açılmıştı. Artık

düşmanlar îsla-miyetin karşısına çıkamıyor, arkası sıra yürüyorlardı. Bundan sonra garip mü'minlerin îslamın izzetine dönmeleri dönemi başlamıştı. Daha önceleri mü'minler müşriklerin baskı ve zulümlerinden kaçmışlar, başka ülkelere hicret etmişlerdi. Ali ce-nab bir hükümdarın himayesi altında ve alicenab bir millet arasında misafir olarak bulunsalar dahi zayıf ve güçsüz kimseler olarak yaşamaktansa, onurlu ve güçlü kimseler olarak ci-had yükünü yüklenmek üzere dönecekleri dönem başlamıştı.

Habeşistan'a hicret ederek iki hicret sevabına ve faziletine kavuşmuş olan Ebu Talib oğlu Cafer'le beraberindeki muhacir müslümanlar Medine-i Münevvere'ye döndüler. Merhametli Peygamber efendimiz sevgili amcası Ebu Talib oğlu Cafer'i karşılayıp iki gözünün ortasını öptü ve kucakladı. "Hayber'in fethine mi yoksa Cafer'in gelişine mi sevineyim?" diyerek sevincini izhar etti. Güçlü ve muktedir olan yüce Allah'ın Hendek gazvesinden sonra îslamiyeti ve müslümanları aziz kılmasından sonra Peygamber efendimizin gönlü yatışıp sükunet bulmuştu. Artık İslamiyet düşmanlarına karşı atağa kalkmış, şevketlerini kırmış ve insanlara hak daveti güven içinde ulaştırmaya başlamıştı. Özellikle Hudeybiye sulhünden sonra Peygamber efendimiz kendi tebaalarına haber salmış; Medine'ye gelerek mü'min kardeşiyle birlikte cihad etmelerini istemişti. Muhacir mü'minler gurbette bulunuyorlar, Peygamber efendimiz ise onlara karşı hasretli bir bekleyiş içindeydi. Kendisinin onlardan onların da kendisinden olduklarını onlara hissettiriyordu. Bu doğrultuda alicenab bir insan olan Habeş kralı Ne-caşi'ye Amr bin Ümeyye ed-Damiri'yi göndermiş ve orada şerefli konuklar olarak bulunan muhacir müslümanların Medine'ye dönüşlerini kolaylaştırmasını istemişti. Kral Necaşi de Muhacir müslümanları iki gemiye yükleyerek Hayber de bulunan Peygamber efendimize göndermişti.

Çeşitli kabileden olan Habeş muhacirleri artık geri dönmüşlerdi. Kureyşteh olan, Kureyş dışından olan mü'minleri hak, iman ve hicret bir araya getirmişti. Haşimilerden Ebu Talib oğlu Cafer ve zevcesi Esma binti Umeys de onlarla birlikte bulunuyordu. Bu çiftin de Habeşistanda bir çocukları dünyaya gelmişti. Bu gurbetçi muhacirler arasında Umeyye oğullarından Halid bin Said bin As ile zevcesi ve oğulları Said bin Halilde vardı. Abdüddar oğullarından Esved bin Nevfel bin Huveylid, Toym oğullarından Mürre bin Ka'b el-Haris bin Sahr ve zevcesi de bu garip muhacirler arasında bulunmaktaydı. Kureyş kabilesinden ve kollarından diğer bazı kimseler de bunlar arasında bulunmaktaydılar. İbn İshak

bunların 16 erkek ile zevceleri ve Habeşistan'a gitmeden önce doğan ve Habe-şistandayken doğan çocukları bulunduğunu da kaydetmekte ve isimlerini zikretmektedir. Bunlarla birlikte gelenler arasında Ebu Musa el Eşari ile Eşarilerden bir kaç kişi de vardı. Bunlar Ebu Musa el Eşari 'nin amcası ve kardeşi Ebu Berde idi. Habeş muhacirlerinin bindirildikleri iki gemide kocaları vefat eden bazı müslüman kadınlar da vardı.

Buhari'nin rivayetine göre Ebu Musa-el-Eşari Habeş muhacirlerinden değildir. Aksine Yemen'de iken Peygamber efendimize iman eden kimselerdendir. Peygamber efendimizin hicret haberim alır almaz o da hicret edip peygamber efendimizin yanına gelmiştir. Habeşistan, da Cafer bin ebi Talib ile buluşmuştur. Şimdi de Buhari'nin rivayetine göre Ebu Musa el-Eşari'nin bu konuda söylediklerine kulak verelim:

"Peygamber (s.a.v.) efendimizin Mekke'den hicret ettiği haberini aldık. Biz de hicret edip yanına varmak için yola çıktık.

Kavmimden elli üç kişi de benimle birlikte yola çıktılar. Bir gemiye bindik, gemimiz Habeşistanda Cafer bin ebi Talib'in gemisi ile karşılaştı. Bizler de onun yanına vararak beraberinde yola koyulduk. Hayber'i fethettiği esnada Peygamber efendimizin yanına ulaştık. Bazı kimseler bize: "Hicrette biz sizden önceyiz" dediler.n

Buhari, Cafer bin ebi Talib'in zevcesi Esma binti Umeys ile Hattab oğlu Ömer arasında geçen bir münakaşayı aktarmaktadır. Şöyle ki: Esma mü'minlerin annesi Hafsa'yı ziyarete gitmiş, ikisi birbirleriyle görüşmekte iken Hz. O m e r yanlarına gelmiş ve: "Ey Hafsa! Şu senin yanındaki kadın denizci Habeş-li midir?" diye sormuş Esma da: "Evet" diye cevap vermiş. Hz. Ömer ona: uBiz hicrette sizi geride bıraktık. Resulullah (s.a.v.) efendimize sizden daha yakınız." deyince'E sm a Öfkelenerek şu karşılığı vermiş: "Hayır vallahi ben Resulullahla beraberdim. O sizin açlarınıza yemek yediriyor, cahillerinize öğüt veriyordu. Onları adam ediyordu. Bizler ise} din yolunda uğradığımız düşmanlıklar yüzünden Habeş ülkelerine, en uzak yerlere, yurtlara düşmüştük. Bu da ancak Allah ve Resulünün yolunda Allah ve Resulünün hoşnutluğunu kazanmak yolunda göze alınmıştı. Allah'a andolsun ki, söylediklerini Resulullah'a anlatmadıkça ne yemek yiyeceğim, ne de su içeceğim! Senin bu söylediklerini

de yalan söylemeden, saptırmadan ve ilave yapmadan Peygamber efendimize intikal ettireceğim."

Esma bu hamasi duygular içinde Peygamber efendimize giderek: "Ey Allah'ın peygamberi! Ömer şöyle şöyle dedi, ben de ona şöyle şöyle cevap verdim" dedi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) efendimiz Esma'ya: "Bu hususta bana sizlerden daha layık ve yakın kimse yoktur. Ömer ve arkadaşlarına bir hicret sevabı vardır. Siz gemi halkına ise iki hicret sevabı vardır" diye karşılık verdi.

Sahabiler arasında geçen bu karşılıklı konuşmada hangilerinin hicret hususunda daha önde oldukları tartışılıyordu. Mekke-i Mükerreme'den Peygamber efendimizle birlikte hicret edenler mi, yoksa müşriklerin uyguladıkları baskıdan kaçıp Habeşistan'a hicret eden ve Peygamber efendimize uzak, gurbette bulunduklarından dolayı onunla birlikte Medine-i Mü-nevvere'ye hicret edemeyen kimseler mi önde olacaklardı? Îşte şeref ve ihlas yolunda yarışa çıkan bu mü'ir inler birbirleriyle yarış edeceklerdi. Onlar bütün faziletler hususunda birbirleriyle yarışırlardı. Peygamber (s.a.v.) efendimizle birlikte hicret etmiş olanlar, gazve ve seriyyelere çıkarak cihad nimetine nail olmuşlar; Bedir'de, Uhud' da, Kaynuka oğullarıyla Nadir oğulları yurdunda cihad etmişlerdi. Sonra Hendek muharebesinde imtihana tabi tutulmuş ve imtihanın zorluklarına direnmişlerdi. Hendek'teki Ahzap gazvesinin sarsıntılarına metanetle göğüs germişlerdi. Sonra Hudeybiye'de sabır faziletine kavuşmuşlardı. Onlar savaşmaya değil nefse karşı cihad etmeye sabır göstermiş, nefislerini fîrenlemiş sonra da Rızvan biatine katılmışlardı.

Habeş muhacirlerinin kazandıkları fazilete gelince onlar gurbette ve her şeyden uzaktaydılar. Yeryüzünde Cihad etmek istedikleri halde güçleri yetmediğinden ötürü o fazilete kavuşamamışlardı. Nihayet Peygamber efendimiz onları gurbetten kurtarmış, mü'min kardeşleri gibi cihad yükünü yüklenmek üzere Medine-i Münevve**eye gelmişlerdi. Gurbet belasından kurtulmuş, cihad imtihanına tabi tutulmuş ve cihad izzetine kavuşmuşlardı.

Vadi'1-Kura Gazvesi

Hayber çevresinde veya yakınlarında Yahudilere ait bir kaç köy vardı. Hayber kalelerindeki insanların hezimetleri bunları etkilememiş ve kötülüğe karşı dizginlememişti. Bunlar müslü-manlara zarar vereceklerini zannederek baş kaldırmışlardı. Vadi'l-Kuradaki Yahudiler isyana kalkışmış ve Hayber'de olup bitenlerden ders almamışlardı. Peygamber efendimizin Vadil Kura seferi esnasında mü'minlerden birine bir ok isabet etmiş ve şehit olmuştu. Bunun üzerine Vadil Kura Yahudileri bir araya gelip toplanmışlar, diğer Araplardan da bazıları onlara katılmışlardı. Artık onlarla savaşmak kaçınılmaz hale gelmişti. Aslında Allah katında onlar Hayberlilere ve onların ötesindeki kimselere nisbetle çok basit bir güç teşkil etmekteydiler. Peygamber (s.a.v.) efendimiz sahabilerini onlarla savaşmaya hazırladı. Sancağı Sad bin Ubade'ye, bayrağı da Habbab bin Münzir'e verdi. Bir başka bayrağı Sehl bin Hanif e, birini de Abbad bin Bişr'e verdi. Peygamber efendimiz öne geçerek Va-dil Kura halkını îslama davet etti. Teslim olup müslümanlıkla-nnı izhar ettikleri takdirde canlarının ve mallarının mahfuz kalacağını, hesaplarının da Allah'a kalacağını bildirdi. Fakat Vadil Kura halkı Allah davetçisinin bu çağrısına icabet etmeyip savaşmayı tercih ettiler. Onlardan biri düello yapmak için ortaya atıldı. Ona karşı Zübeyr bin Avvam çıktı ve onu Öldürdü. Onlardan ikinci bir şahıs daha düello için çıkınca Hz. Ali onu karşılayıp ölüdürdü. Böylece onlardan 11 kişi öldürülmüş oldu. Onlardan her bir kişi öldürüldüğünde Peygamber (s.a.v.) efendimiz onları yeniden îslama davet ediyor, aziz ve celil olan Allah ile Resulünün hükmüne teslim olup iman etmelerini istiyordu. Fakat onlar hak daveti karşısında körelip sağırlaşmış-lardı. Attıkları öldürücü bir okla mü'minlerden birini öldürerek savaşı kendileri başlatmış oldular. İslam davetine iltifat etmediler. Peygamber efendimiz her namaz vakti geldiğinde namazını kılıyor, sonra onları yeniden îslama davet ediyordu. îcabet etmeyince de onlarla savaşıyordu. Bu hal akşama kadar böyle devam etti. Ertesi sabah güneş bir mızrak boyu yükselmiş iken ellerindeki mallarını ve silahlarım teslim ettiler. Böylece Vadil Kura arazileri de zorla fethedilmiş oldu. Fedek toprakları gibi barış yoluyla ele geçirilmiş değildi. Resululah (s.a.v.) efendimiz orada 4 gün ikamet ettikten sonra Teyma'ya doğru yola çıktı. Hayber ganimetlerini taksim ettiği gibi Vadil Kura mallarım da mücahidlere taksim etti. Ganimetlerin beşte dördünü fatih mücahidlere verdi. Beşte birini de Allah'a, Resulüne *ve Resule akrabalığı olanlara, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmış kimselere ayırdı. Arazilerle hurmalıklar, yarıcılık

yapmaları şartı ile ora halkının elinde bırakıldı. Ürünün diğer yarısı ise Peygamber efendimize verilecekti. Elde edilen ürünler, ganimetler esasına göre mücahidlere taksim edilecekti.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, Hayber halkı ile Vadil Kura halkının ele geçirilen mallarım mücahitlere taksim etti. Menkul mallar ile arazi ve hurmalıklardan elde edilen gelirleri ve sabit malları bu esasa göre paylaştırdı. Çünkü Medine halkından olan fatihler az sayıda idiler. Büyük bir kalabalık teşkil etmemekteydiler. Medine halkının hepsi mücahid idiler. Yoksulların, düşkünlerin ve yetimlerin payları sabit idi. Başkalarına taksim edilmezdi. Silah ve teçhizat ile peygamber efendimizin kendisinin ve ailesinin ihtiyaç duyduğu nafakası, Allah ve Resulünün payına ayrılan beşte birlik kısımdan karşılamyodu. P bu beşte birlik paydan bir yıllık nafakasını ayırır geri kalan kısmını da müslümanların umumi maslahatlarına harcardı.

Hz. Ömer'in hilafet dönemi geldiğinde o da Hayber ile benzeri yerlerin gelirlerini bu esasa göre taksim etti. Peygamber efendimizin yaptığı uygulamayı aynıyla benimsedi. Yalnız arazileri devlet başkanı olarak elinde tuttu. Allah kendisinden razı olsun, Hz. Ömer bu konuda şöyle demiştir:

"Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki insanların en sonda gelenlerini gelirsiz ve malsız bırakmak istemiyo-, rum. Fethettiğim herhangi bir kasabanın topraklarını Peygamber efendimizin Hayber'deki taksimatı gibi taksim edersem insanların ellerinde bir şey kalmaz. Ama ben onlar için bir akar bırakmak ve o akarın gelirlerinden istifade etmelerini sağlamak istiyorum."

Bu sebeple Hz. Ömer Sevad-ı Irak arazilerini sahiplerinin elinde bırakmış ve o arazilerden elde edilen haracı, Kur'an-ı Kerim'in Nadir oğulları arazisi ile ilgili olarak koyduğu hükmüne dayanarak müslümanların ortak çıkarlarına harcamıştı. Öyle inanıyorum ki Hz. Ömer'in bu uygulaması, Peygamber efendimizin Hayber toprakları üzerinde yaptığı uygulamaya anlam bakımından uygun düşmekte ve hükmü dışına çıkmamaktadır. Çünkü mü'minler topluluğu hep birden mücahid, öksüz, yolda kalmış yolcular veya miskinlerdir ki, her birinin de bu gelirlerden alacağı payı vardır. Bu gruplar Medine-i Münevvere'de bilinen kimselerdiler. Devlet toprakları genişleyince haraç müslümanların ortak çıkarlarına ve genel olarak yoksulların ihtiyaçlarını karşılamaya harcandı.

Teyma Barışı

Hayber ile Vadil Kura'da meydana gelen olaylar sebebiyle Yahudilerin Arap beldelerindeki askeri güçleri tükenmiş oldu. O beldelerde îslamiyetin hükmüne ve iktidarına boyun eğmeyen, ancak dinlerine zarar verilmeksizin, inançlarına baskı yapılmaksızın îslamın hükümlerine uyan bir gurup insan kalmıştı. Bunlar da Teyma Yahudileri idiler. Teyma Şam'a yakın bir mıntıkadadır. Hz. Ömer Teyma'yı, iki dinin bir arada bulunmayacağı Arap toprağından saymamıştı.

Yahudi Teyma halkı, Hayberlilerle Vadil Kura halkının başına gelenleri öğrendiklerinde ve Peygamber efendimizin onlara karşı müsamahakar bir tavır takındığını haber aldıklarında onun savaşmak maksadı gütmediğini anladılar. Bunun için de gelip cizye verdiler. Peygamber efendimizle musalaha yaptılar. Verdikleri cizye, arazi üzerine verilen cizye idi ki, ona haraç denmektedir. Bir de kafa vergisi olan cizyeyi de vermekle yü-' kümlü kılındılar. Bununla ilgili hükümler fıkıh kitaplarında açıklanmıştır. Cizye vermeleri, islamın hükmüne boyun eğdiklerini kabullenmeleri demekti. Cizye vermelerine karşılık müs-lümanlarla aynı hak ve yükümlülüklere, kısas ve hududa tabi olacaklardı.

Şimdi de bundan sonra Peygamber efendimizin Hayber ve ondan sonra vuku bulan gazvelerde söylemiş olduğu sözlere dayanılarak çıkarılan ş'eri hükümlerden sözetmek istiyorum. Bu mevzuu bırakıp ileriye gitmemiz uygun olmayacaktır. Ancak savaşlardan, teslim oluşlardan ve teslimiyet şartlarından söz eden konuları sona erdirinceye kadar bu hükümlerle ilgili açıklamayı ertelemiş olduk.

Hz. Ömer'in Yahudileri Sürgün Edişi

Peygamber efendimizin: "Arap Yarımadasında iki din bir arada bulunnıaz\" sözü

uyarınca Hattab oğlu Ömer hazretleri Arap Yarımadasında ikamet eden Hayber Yahudileri ile Vadil Kura Yahudilerini sürgün etti. Ancak Teyma Yahudilerini sürgün etmedi. Çünkü bunların arazileri Arap Yarımadası dahilinde değil» Şam taraflarında bulunmaktaydı. Zaten onlar da Resululah (s.a.v)in koyduğu şartlara uyarak zımmi kimseler olarak yaşamayı kabullenmişler ve îslamın zimmetine girmişlerdi. Onlardan hiçbiri Resulullah'ın koyduğu şartlan ihlal etmemişler, ayrıca arazileri de şiddet yoluyla değil de sulh yoluyla fethedilmişti. Şu halde onlarla Hayber ve Vadil Kura Yahudileri arasında bir benzerlik mevcut değildi. Peygamber efendimizin yukarıda aktardığımız hadisi de onlara uygulanmıyor, yani onlan kapsamına almıyordu. Çünkü onlar Arap Yarımadasına komşu olan Şam mıntıkası taraflarında bulunmaktaydılar. îşte bu sebepledir ki, Hz. Ömer hem Peygamber efendimizin sözüne riayet etmiş, hem de müslümanlarm çıkarlarını gözetmişti. Allah onun sevabım bol eylesin.

HAYBER'DE ORTAYA ÇIKAN DİNİ HÜKÜMLER

Yeni Dini Hükümler

Uzun sürdüğü ve çeşitli olaylara sahne olduğu için Hayber gazvesi esnasında bir çok seri hükümler ortaya konulmuştur. Bu da Peygamber efendimizin, Rabbinin risaletinin tebliğinden bir bölümü teşkil ediyordu. O savaşmak için gönderilen bir Peygamber değildi rabbinin risaletini tebliğ etmek için gönderilen bir Peygamberdi. Savaşta da barışta da kendisinden istenilen ilk görev tebliğdi. Savaş sadece savunmak, fitneyi önlemek ve herhangi bir engelle karşılaşmaksızın îslam davetinin gönüllere sirayet etmesini sağlamak amacıyla yapılır. Davet kendisine ulaştıktan sonra herhangi bir kimseyi dine zorlamanın îslanıi-yette yeri yoktur. "Kim yola gelirse kendisi için yola gelmiş olur, Kim de saparsa kendi aleyhine sapar." (Ura: 15) "Rabbin, kullara zulmedici değildir." (Fussıiet: 46) Davet îslam risaletinin Özünü teşkil eder. Savaş, davetin yoluna çıkan engelleri ortadan kaldırmak için yapılır.

Hayberdeki yerleşik şer'i hükümlerin en belirginlerine örnek olarak şu hususları anlatmak istiyorum:

Müzaraa ve Miisakatın Mubah Kılınması

Hayber savaşı esnasında Peygamber efendimizin koyduğu hükümlerin en belirginlerinden biri de onun Hayber topraklarının mülkiyeti ve yarı geliri müslümanların, yarı geliri de sahiplerinin olmak üzere arazileri eski sahiplerinin elinde bırakmış olmasıdır. Buna müzaraa ve müsakat akdi denir. Çünkü araziyi ürününün belirli bir bölümü karşılığında sahibine vermeye "Müzaraa;" ağaçlarıda ürünlerinin belirli bir bölümü karşılığında sahiplerine vermeye "müsakat" denir. Peygamber efendimiz ile Hayber Yahudileri arasında yapılan akid, ekinciliği ve ağaç bakımcüığını içerdiğinden bu yaptığına müzaraa ve müsakat akdi denilmiştir. Müzaraa akdinin fasit olduğunu söyleyen kimse sünneti reddetmiştir ki, bu da caiz değildir. Müzaraa ve müsakat akdi, başlangıçta icar akdidir. Bunun bazan fasit icar olduğu da görülmektedir. Sonuç olarak ise müşareket akdidir. Bu fıkhi bir tanımdır. Serî bir hüküm değildir. Seri hüküm, Peygamber efendimizin fiili ile sabit olmuştur ki, o sahihtir ve onda tarafların mağduriyetine yer yoktur. Fıkıhçı-lar fıkhi kıyaslarını uygulamaya elverişli meselelerde yaparlar. Uygulamaya elverişli olmayan meselelere gelince bunlarda kıyastan çok Peygamber efendimizin uygulamalarına bakarlar. Yaptıkları kıyasların ötesinde mübahlığa yol açan kararlarında bazan hata, bazen de doğru sonuca varabilirler. Ama nassın bulunduğu yerde kıyas yapmaya imkan yoktur.

Bu müzaraa akdinde Peygamber efendimiz işçi tarafa tohum vermiyordu. Aksine tohum ve emeği işçi taraf veriyordu. Peygamber efendimizin bu uygulaması bu şekildeki bir müza-raayı caiz kılıyordu. Aynı şekilde o, hem tohumu hem araziyi, arazi sahibinin vermesini ya da tohumu her iki tarafın vermesini de uygun görüyordu, tbn Kayyım müzaraa akdindeki araziyi, müdarebe akdindeki sermayeye benzetmektedir. Müzaraa akdinin tarla sahibi tohumu verebileceği gibi vermeyebilir de. Nitekim Peygamber efendimiz de böyle yapmıştır.

Müzaraa akdinin seri niteliği ne olursa olsun Peygamber efendimiz, arazisi olup da ziraat ile uğraşamayan kimseler için araziyi işletme imkanım meydana getirmiştir. Kişi arazi sahibi olur da mücahid veya hasta veya ziraatten anlamayan biri olmak gibi kendisini ziraatten alıkoyan bazı sebeplerden ötürü arazisini işletme imkanı olmadığında müzaraa akdi sayesinde başkası aracılığıyla arazisini işletme imkanını bulacaktır.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz bu arazilerin ürünlerini de ganimetler gibi mücahidler arasında paylaştırmıştır. Noksanlıklardan münezzeh olan Yüce Allah ilim ve hikmet sahibidir.

Ehlî Eşeklerin Yenmesinin Haram Kılınması

Peygamber (s.a.v.) efendimizin, ehli eşekleri yemeyi yasakladığı, at etini yemeyi ise mubah kıldığı sabittir. Hayber savaşı esnasında bazı sahabilerin ehli eşek etini yediklerini görünce onları bundan sakındırmış ti. İbn İshak, Hayber savaşına katılan bazı sahabilerden naklen şöyle bir rivayette bulunmaktadır: "Resullullah (s.a.v.) efendimiz ehli eşek etini yemeyi yasaklamıştır. Halbuki o esnada (Hayber savaşı esnasında) kazanlar eşek etleriyle kaynamaktaydı. Onun yasaklaması üzerine bizler o kazanları ters çevirip içindekiler ini yere döktük."

Hafız ibn Kesir'in rivayetine göre Peygamber efendimizin ünleyicisi sahabiler arasında durarak şöyle bir çağrıda bulunmuştur: "Şüphesiz ki; Allah ve Resulü sizleri eşek eti yemekten men etmişlerdir. O pistir. Onları tencerelerinizde bırakmayıp yere dökün." Halbuki o esnada kazanlar eşek etleriyle dolu olarak kaynamaktaydılar. Bu emir üzerine sahabiler kazanların içindeki eşek etlerini yere döktüler.

Ehli eşeklerin etlerinin haram kılınmasına ilişkin aktarılan bu naslar sahihtirler ve bir çok cihetten birbirlerini te'yid ederler. Şimdi adamın biri çıkıp da: "Eşek eti ne diye haram kılındı. Halbuki o etobur değüde otobur hayvanlardandır. (Sivri dişleri olan yırtıcı hayvanlardan değildir!)" diye bir soruyu bize yönelt tebilir.

Aralarında bazı tabiiler de olmak üzere bir kısım araştırıcılar demişler ki, Peygamber (s.a,v.) efendimiz Hayber savaşında eşek etini yemeyi haram kılmıştır. Çünkü o esnada eşekler yük ve eşya taşıyorlardı, insanların onları kullanmaya zaruri ihtiyaçları vardı. îşte bu sebepledirki tbn Abbas hazretleri asıl itibariyle eşek etini yemenin haram olmadığını söylemiştir. Ancak Hayber

savaşında mezkur sebepten dolayı eşek etinin yenmesi yasaklanmıştır.

Ancak, bu tevil iki şeyle reddedilebilir:

1- Atlar, eşeklere nisbetle cihada daha çok lazım idiler. Bununla beraber etlerini yemek mubah kılındı. Halbuki bunlara olan ihtiyaç daha fazla idi.

2- Ibn İshak'm rivayet ettiği hadisden açıkça anlaşıldığına göre eşeklerin ehli olanlarının eti asıl itibariyle haramdır. îçin-de yenmesini men eden unsurlar vardır.

Eşek etinin Hayber'de haram kılınmasının sebebi ile ilgili olarak denilmiştirki, Hayber eşeklerinin etleri pisti. Çünkü onlar pis şeyleri yiyor ve pislikler arasında dolaşıyordu.

Yine denilmiştir ki, Peygamber efendimizin eşek etini yemeyi yasaklaması, ganimetler cümlesinden olan eşeklerin taksiminden Önce sahabiler tarafından yenilmesi sebebinden ileri gelmektedir. Bunun da, Peygamber efendimizin eşek etini pis olarak nitelemesine aykırı bir durum teşkil ettiği söylenebilir. Buna da şu karşılığı vermek mümkün; eşek etinin pis olarak nitelendirilmesi, onun ganimet olarak paylaştırılmasmdan Önce yenilmesinin haram olması manasına gelebilir. Çünkü ganimetler cümlesinden olan eşeklerin, ganimetlerin taksiminden önce mücahidler tarafından yenilmesi helal olmayan bir kazanç gibi telakki edilmiştir.

Tarih adlı eserinde Hafız ibn Kesir der ki: "Eşek etinin haram kılınması, cumhur-u ulemanın mezhebidir." Selef ve Halef alimleri bu hususta hem fikirdirler. Dört mezheb imamı da bu görüştedirler. Ancak İmam Malikin mezhebinde bazı farklılıklar vardır. O, ehli hayvanların etlerinin yenmesini haram saymış, bunun yanı sıra köpek etini yemeyi mubah saymıştır. Köpek etini yemeyi mubah sayması, onun, Kur'ani nassa dayanan içtihadından ileri gelmektedir. Çünkü Kur'an-ı Kerim de, köpeğin avladığı hayvanın etini yemek mubah kılınmıştır. Şöyle ki:

"Sana, kendilerine neyin helal kılındığını soruyorlar. De 'ki: "Size iyi ve temiz

şeyler helal kılındı. Allah'ın size Öğrettiğinden öğreterek yetiştirdiğiniz avcı hayvanların, sizin için tuttuklarını yeyin ve üzerine Allah'ın adını anın. Alah'tan korkun. Şüphesiz Allah hesabı çabuk görendir." (Maıde.4)

Bu ayet-i kerime üzerinde duran İmam Malik: "'Nasıl olur da köpeğin avladığı hayvanın eti yenilir de kendisinin etini yemek haram kılınır?"

Bu çeşitli yorumlar karşısında bazı alimler demişlerki, köpek etini yemek mekruhtur. Çünkü etinin haram kılınması, te'vil kabul eden bir delil ile sabittir. Dolayısıyla onda şüphe vardır. Bunun sonucu da kesin haramlık değil sadece mekruh-luktur.

Yırtıcı Hayvanların Haram Kılınmaları

Hayber gazvesinde yırtıcı hayvanların etlerinin yenilmesi haram kılındı. Bunlar etobur olan yahut sivri dişleri olan hayvanlardır. Nitekim hadis-i nebevide de böyle jfade edilir. î b n îshak'ın rivayetine göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hayber savaşında dört şeyi haram kılmıştır: 1- Hamile cariyelerle cinsel ilişkide bulunmak. 2- Ehli eşeklerin etlerini yemek. 3- Sivri dişi olan hayvanların etlerini yemek. 4- Paylaşmadan önce ganimet malını satmak.

Ehli eşek etini yemenin haramlığından daha önce bahsetmiştik. Şimdi de sivri dişleri olan yırtıcı hayvanların etlerinden sö-zedelim. Bu hayvanların etlerini yemek asıl itibarı ile yukarıdaki nasdan dolayı haram kılınmıştır. Bunların etleri murdardır. Salyaları da etlerinin hükmüne tabi olarak aynı şekilde murdardır.

Yırtıcı hayvanların etlerinin ya da sivri dişi olan hayvanların etlerinin haram olduğu, Kur'an-ı Kerim ifadelerine göre de kesindir. Kartal, Karga ve Şahin gibi. Et obur hayvanların etleri de sivri dişi olan yırtıcı hayvanlara kıyas edilerek haram kılınmıştır.

Hamile Cariyelerle Cinsel İlişkide Bulunmanın ve Diğer Bazı Hususların Haram Kılınışı

Hamile cariyelerle cinsel ilişkide bulunmak haram kılınmıştır. Bu haramlık îbn îshak tarafından rivayet edilen bir hadis-de zikredilmiştir. Rivayete göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

""Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin kendi suyu ile başkasının ekinini sulaması helal olmaz (yani hamile cariyelerle cinsel ilişkide bulunması helal olmaz.) Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin, paylaştırılıncaya kadar ganimet malını satması helal olmaz. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin müslümanların ganimet malından olan bir bineğe binmesi helal olmaz. Ona binip zayıflatmış olsa bile yine geri vermesi gerekir. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin müslümanların ganimet malından olan bir elbiseyi giymesi helal olmaz. Onu eskitinceye kadar giymiş olsa bile yine geri vermesi gerekir."

Bu hadis-i şerifin ganimetlerle ilgili bazı yasaklar getirdiğini, hamile cariyelerle cinsel ilişkide bulunmayı haram kıldığını görüyoruz. Şimdi bizim bu sonuncu şıktan yani hamile cariyelerle cinsel ilişkide bulunmanın hükmünden bahsetmemiz, diğer hususlarla ilgili açıklamayı ertelememizi gerektiriyor. Çünkü konumuzu ilgilendiren husus budur.

Peygamber efendimiz hamile cariyelerle gerdeğe girmeyi yasaklamıştır. Cariyeler kişinin mülkiyetinde olduklarından dolayı onlara yanaşmayı yasaklamak söz konusu değildir. Ancak onlarla cinsel ilişkide bulunmayı yasaklayan sebep, onların hamile olmaları durumudur. Böyle bir durumda kişinin kendi ca-riyesiyle cinsel ilişkide bulunması, o cariyenin rahminde başkasına ait olan tohumu kendi döl suyu ile sulamış olması demektir ki, bu da yasaklanmıştır. Esir alınan cariye eğer hamile ise, rahmini doğum ile, hamile değilse bir hayız görmekle temizlemedikçe onunla cinsel ilişkide bulunmak helal olmaz. Esir alınan cariye eğer hayız görüyorsa hamile değildir ve bu durumda,

onunla cinseî ilişkide bulunmanın dayanağı da kişinin seri bir hükümle mülkiyetine geçmiş olmasıdır. Bu seri hüküm de ganimetlerin taksimi ile sabit olur. Bu hüküm seri bir sebeptir. Mükellefin ortaya koyduğu suni bir sebep değildir.

Şimdi ortaya şöyle bir tartışma konusunu koymamız gerekiyor. Şöyle ki: Söz konusu suni sebep olan evlenme akdi, seri sebep jibi midir? Bu sebebe dayanılarak hamile cariye üzerine evlenme akdini yapmak mülkiyet sebebinin sabit oluşunda görüldüğü gibi helal olur mu? Fıkıhçılar bu konuda ayrıntıya girerek görüşlerini Peygamber efendimizin koymuş olduğu takrirlere dayandırmışlardır. Şeriat koyucusu nazarında haram olmayan ya da affedilen bir durum sebebiyle meydana gelen cinsel ilişkilerden dolayı kadının iddet beklemesi vaciptir. Şu halde hamile kadın üzerine evlenme akdi yapmak haram kılınmıştır. Çünkü onun iddet beklemesi gerekir. îddet bekleme durumunda nikah akdi yapılamaz. Sahih bir evlenme ya da haddi düşürücü şüpheyi cinsel ilişki nedeniyle, üzerine duhul vaki olan bir cariye üzerine iddet beklemekte olduğundan dolayı- nikah akdi yapmak sahih olmaz, iddet beklemekte olan kadın üzerine nikah akdi yapıldığı takdirde bu akid geçersiz olduğundan dolayı, yapılan cinsel ilişki zina sayılır.

Cariye eğer zinadan dolayı hamile kalmışsa onunla gerdeğe girmek ve üzerine nikah akdi yapmak sahih ve caiz olur mu? Fıkıhçılar böyle bir cariye ile gerdeğe girmenin caiz olmadığı hususunda görüş birliği etmişlerdir. Çünkü bu durum: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin başkasının ekinini kendi (döl) suyu ile sulaması helal olmazV Hadis-i şerifinin şümulüne girmektedir. Ancak zina eden bir kadın üzerine nikah akdi yapmak sahih olur mu?

Fıkıhçılar demişlerki; böyle bir kadın tevbe ettiği ve iddeti de sona erdiği takdirde üzerine nikah akdi yapılırsa bu akid icma ile sahih olur. Eğer iddeti sona ermemiş ise zinakar kadının iddet beklemesine -hamile olsa bile- gerek olmadığı, seri kesin hükümlerdendir. Şunu da belirtelim ki zina yapmış olan kadın eğer hamile değilse kendisiyle evlenmek sahih olur. Eğer hamile ise, onu hamile bırakmış olan erkeğin kendisiyle evlenmesi caiz olur. Yapılan nikah akdi de gerçekleşmiş olur. Çünkü o bu durumda başkasının ekinini kendi suyu ile sulamış olmamaktadır. Yalnız bazı fıkıhçılar zinakar kadının hamile olmasa bile rahmini istibra etmesinden önce başka bir erkeğin kendisiyle gerdeğe girmesini

mekruh görmüşlerdir. Fakat nikah akdini yapan kadını hamile bırakan erkekten başkası ise, bazı fıkıhçılar bu erkekle kadının evlenmelerinin sahih olacağını ancak önce de belirttiğimiz gibi onunla -rahmin temizlenmeden önce-gerdeğe girmesinin caiz olmayacağını söylemişlerdir. Böylesi bir kadınla evlenmek sahihtir. Çünkü iddet beklemesine gerek yoktur. Zira bu kadın bir kimsenin nikahı altında değildir. Zinakar kadının nikahı yoktur. Fakat bununla gerdeğe girmek Hayber gazvesinde olan hadisin nassına dayanılarak yasaklanmıştır. Çünkü kendisiyle gerdeğe giren erkek başkasının ekinini kendi döl suyu ile sulamış olmaktadır ki bu da umumi yasağın kapsamına girmektedir. Bu görüş, Ebu Hanife, Şafii ve İmam Muhamed'e nisbet edilmiştir. Aralarında İmam Malik, Ebu Yusuf, Ahmed bin Hanbel ve Züfer de bulunmak üzere diğer bazı fıkıhçılar şöyle demektedirler:

Bu durumda yapılan nikah akdi sahih olmaz. Çünkü nikah akdinin amacı olan gerdeğe girmek bu durumda caiz olmadığına göre amacına varılmayan bir nikah akdinin yapılmasında da bir yarar söz konusu değildir. Ayrıca Peygamber efendimiz de başkasının ekinini kendi döl suyu ile sulamasını erkeğe yasakladığına göre, kişinin hamile bir cariye ile gerdeğe girmesi yasaklanmıştır. Bir şeyin lazımı (cinsel ilişki) yasaklandığına göre onun melzumu da (nikah akdi de) yasaklanmış sayılır. Ayrıca bu yasak, hamileliğin hakkını korumak maksadıyla vaz' edilmiştir; hamilelik hukukunu gözönünde bulundurmaktır. Ona karşı suç işlemek caiz olmaz. Bir kadın üzerine nihak akdi yapılır da akid esnasında onun hamile olduğu anlaşılırsa, yapılan akid sahih olmaz. Çünkü onun zinadan hamile kaldığını farz etmek doğru olmaz. Zira mü'minin durumunu her zaman için iyiye yormak gerekir. Şu halde onun evlenme ya da şüpheli bir cinsel temas neticesinde hamile kaldığını farzetmek gerekir ki bu da zina vasfını ortadan kaldırır.

Ganimetlerin Paylaştırılması ve Buna Tabi Tutulmayan Şeyler

Önceki sayfalarda anlatılan hususlardan sabit olduğuna göre ganimet olarak taksim edilen malların menkul olanları ve menkul olmayanları beş paya ayrılır.

Bunlardan biri Resulul-lah'a, onun akrabalarına, yetimlere, miskinlere ve yolda kalmış kimselere tahsis edilir. Geri kalan dört pay ise savaşa katılanlara tahsis edilir. Bu beşte dörtlük pay da piyadeye bir, süvariye üç pay olarak dağıtılır. Süvarinin şahsına bir, atma iki pay verilir. Çünkü atın masrafı çoktur. Resulullah (s.a.v.) efendimiz ise her zaman atların kuvvetlendirilmesini ve kuvvetli besinlerle beslenmesini isterdi. Zira atlar savaş için hazırlıktırlar. Ayrıca mücahidlerin de cihad için at edinmeleri bu sayede teşvik edilmiş olmaktaydı. Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Peygamber efendimiz ata bir, sahibine de bir pay verirmiş. Ancak bu rivayetler meşhur değildirler.

Ganimetlerle ilgili olarak iki husus üzerinde düşünmemiz gerekiyor:

1- Ganimet malı, taksimattan önce mücahidin mülkiyetine girmez. Bu sebepledir ki Peygamber efendimiz Hayber gazvesinde ganimette payı bulunan kimsenin taksimattan Önce ganimet malını mülkiyetine alıp satmasını caiz olmayacağını açıkça ifade buyurmuş ve rivayet ettiğimiz bir hadisde şöyle demiştir: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin taksimattan önce ganimet malını satması helal olmaz. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin müslümanların ganimet malından olan bir bineğe binmesi helal olmaz. Şayet binip onu zayıflatmış olsa bile yine geri vermesi gerekir. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin müslümanların ganimet malından olan bir elbiseyi giymesi helal olmaz. Şayet giyip eskitmiş olsa bile geri vermesi gerekiri" Bu hadis-i şerif taksimattan önce ve ganimetin mülk edinilmeyeceğine ve yine taksimattan önce ondan yararlanılamıyacağına delalet etmektedir.

2- Saklanması mümkün olmayan yiyecek maddesi beşe bölünmez, çünkü bu ganimetten sayılmaz. Ayrıca bu, mücahidlerin karşılaştıkları açlık sorununu çözüme kavuşturacak bir maddedir. Zaten müslümanlar Hayber gazvesinde fiilen açlık musibetine maruz kalmışlardı. Eğer taksimattan'önce bu yiyecek maddelerini alıp yemeselerdi şiddetli bir açlığa maruz kalırlardı. Yiyecek maddesi önlerinde olduğu halde açlıktan bitkin düşeceklerdi ki bu da bir takım olumsuzluklara yol açardı. Cihada ve onun zorluklarına sabretme imtihanından daha zorlu bir imtihan olurdu.

İbn İshak, Abdullah bin Muğaffel el-Medeni'nin şöyle dediğini rivayet eder: ,

"Hayber ganimetleri arasında bir yağ tulumu gördüm. Onu omuzuma atarak yüklerimin ve arkadaşlarımın bulunduğu yere gittim. Giderken yolda ganimet toplamaktan sorumlu olan görevli beni yakaladı. Tulumun bir ucunu tutarak: "Hadi gel de bu tulumu müslümanlar arasında taksim edelim" dedi. Ben de 'hayır vallahi bunu vermeyeceğim' dedim. O tulumu çekiştirmeye devam ediyordu. Öte yandan Resullulah (s.a.v.) efendimiz bizi görüp tebessüm etti. Sonra ganimet görevlisine: "Onu bırak, tulumuna ilişme." dedi. Ben de tulumu alıp arkadaşlarımın yanına götürdüm. Içindekini beraberce yedik."

Burada üzerine dikkatleri çekmemiz gereken bir husus vardır. O da ganimetleri kaçırıp gizlemektir. Bu kesinlikle haramdır. Çünkü Allah malından çalmak demektir.

"Bir peygamberin, ganimet malını gizlemesi asla (doğru) olamaz. Kim emanete hıyanet eder, aşırırsa kıyamet günü aşırdığını boynuna yüklenip getirir. Sonra herkese kazandığı tastamam verilir. Hiç haksızlığa uğratılmazlar." (Al-i Îmran: i6i)

Peygamber efendimizin ganimet malını gizleyip aşırması mümkün değildir. Bunu yapması onun olgunluğuna yakışmaz. Başka birinin ganimet malını çalıp aşırmasına karşı da sükut etmezdi. Ganimet malından aşırmak bir nevi hırsızlıktır. Her ne kadar hırsızlık haddini gerektirmese bile bu bir nevi aşırmadır. Çünkü ganimet malları, kandi emsali mallar gibi özel bir koruma altında değildirler. Ayrıca savaşa katılan savaşçının onda bir nevi hakkı vardır. Hadler ise şüpheler nedeniyle bertaraf edilirler. Ancak bu suçu işleyene Cenab-ı Allah ahirette şiddetli cezalar verecektir. Peygamber efendimiz Hayber savaşında bu suçun uhrevi cezasının şiddetli olacağını beyan buyurmuştur.

Hayber muharipleri arasında Müd'im isimli biri vardı. Ganimet mallarından bir ihram aşırmıştı. Öldürülmesinden sonra eşyaları açılıp bakıldığında onlar arasında ihramın yanı sıra bir Yahudiye ait boncuklar da görüldü ki o boncuğun değeri iki dirhemdi. Kıymeti ne olursa olsun, bu da ganimetten mal çalmak demekti. Vadil Kura taraflarında kendisine isabet eden bir ok neticesinde öldürüldü. Etrafında bulunanlar, şehit olduğunu söyleyerek: "Şehadeti mübarek olsun." dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurdu: "Hayır! Canım kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki bunun Hay-ber

savaşında aldığı ihram üzerinde ateş şuleleri parıldamaktadır." Böyle dedikten sonra Peygamber efendimiz onu bu suçu nedeniyle şehitler safından ayırıp çıkardı.

Düşmanlara Karşı Dahî Emanete Riayet Etmek Vaciptir

Emanet adalet demektir. Hatta asıl itibariyle adalet, emanetin kapsamına girmektedir. Bu sebepledir ki, Cenab-ı Allah emanet ile adaleti bir arada zikretmiştir:

"Allah, size emanetleri ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor." (Nisa: 58)

Hayber gazvesinde Peygamber (s.a.v.), düşman mallarına karşı da emanete riayetkar olmanın vacip olduğunu açıklamıştır. Onlara karşı olan düşmanlığımız emaneti ihlal etmemizi haklı bir gerekçeye bağlamaz. Savaş esnasında düşmanların ele geçirilen malları müslümanlar arasında taksim edilen bir ganimet olmaktadır. Bu, savaşın kanunudur. Ancak bizimle savaşan bir düşman olsa dahi onun malına karşı hıyanet etmeye îslam kanunları cevaz vermemektedirler.

Musa bin Ukbe, Urve bin Zübeyr'den şöyle bir rivayette bulunmaktadır: Siyahi, Habeşli bir köle Hayber savaşı esnasında Peygamber efendimizin yanına geldi. Bu köle efendisinin davarlarını otlatmaktaydı. Hayberlilerin silah kuşandıklarını görünce ne yapmak istediklerini sormuş, onlar da: "Şu peygamber olduğunu iddia eden adamla savaşacağız." demişlerdi. Peygamber kelimesi kendisini etkilemiş ve otlatmakta olduğu da-varlarıyla birlikte Peygamber efendimizin yanına gelmiş: "Sen neye davet ediyorsun!" diye sormuştu. Peygamber efendimiz de şu cevabı vermişti: "Seni İslama davet ediyorum. Allah'tan başka tanrı olmadığına, benim de Allah'ın elçisi olduğuma şe~ hadet etmeye Allah'tan başkasına kulluk etmemeye çağırıyorum" Çoban: "Senin bu dediklerine şehadet

eder ve Allah'a iman edersem bana ne vardır?" diye sorunca Peygamber efendimiz: "Eğer bu halde ölürsen senin için cennet vardır" dedi. Bu defa o imanlı adam: "Ya Resullulah, şu davarlar benim yanımda emanettirler1" dedi. Çünkü o, davarları otlatmakta ve Peygamber efendimiz de emanete riayet ederek sahibine vermesini kendisine emretmekteydi. Bu davarların, müslümalarm gani* meti olduklarını söylememiş, Allah malına katmamıştı. Çünkü asıl itibariyle emanete riayet etmek vaciptir. Eldeki emanet, in-cana yardımcı bir dosta da ait olsa insanla savaşan bir düşmana da ait olsa arada hiç fark yoktur. Aksine güvenilir bir insan olan Peygamber efendimiz, çobana: "Davarları askerlerimizin arasından çıkar ve bir avuç çakıl fırlatarak onları buradan uzaklaştır. Cenafr-ı Allah senin emanetini sahibine ulaştıracaktır" dedi. Çoban da, Peygamber efendimizin emrini yerine getirdi. Davarlar sahiplerinin yanma döndüler. Davar sahibi olan Yahudi, kölesinin müslüman olduğunu anladı. Bu güvenilir ve Allah'ın emanetine riayet eden köle Hayber savaşında şehit düşmüş ve Resulullah (s.a.v.) efendimizin zimmetine girmişti.

Bu hadise, insanların mallarına hıyanet eden ve onlara düşman olduklarını gerekçe olarak gösterip halkın malını yiyen ve çoğu kez düşmanlıkta ileri gidip zulmeden kimseler için hikmetli bir derstir. Yüce Allah kalplerde gizli olanı bilendir.

Peygamber Efendimiz Namazı Kaçırıyor

Her insan özürlü olduğu durumlarla karşılaşabilir. Peygamber efendimiz de bir beşerdi. Her insanın başına gelen onun da başına gelebilirdi. Her insanı aciz bırakan şey onu da aciz bırakabilirdi. Hayber savaşında Peygamber efendimiz uyuya kalmış güneş doğuncaya kadar uyanamamıştı. Diğer zamanlarda nöbetçisi, uyuduğu zaman onu uyandırırdı. İnsanlar uykuda iken onu uykudan kaldırırdı, tşte o günde Cenab-ı Allah nöbetçisinin de uykusunu ağırlaştırmış, uyuduktan sonra gün doğuncaya kadar uyanamamıştı. Kaldı İd Allah'ın selat ve selamı üzerine olsun, Peygamberlerin gözleri uyur ama kalpleri uyumaz. Hayber savaşında Peygamber efendimiz gözleriyle uykuya dalmıştı. Her ne kadar kalbi

uyumayıp uyanık kalmışsa da Cenab-ı Allah onun insan olduğunu herkese ilan etmek ve kazaya kalan namazlar hususunda insanlara bir örnek teşkil etmek için onu gözleriyle uykuya daldırmıştı. Çünkü mü'minler onu güzel bir örnek olarak almışlardır. Ayrıca peygamber efendimiz: "Nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız siz de öylece kılın" demişti. Eda ve kaza hallerinde namazın nasıl kılınacağını sa-habilerine açıklamıştı. Şimdi biz sahih sünnette ve siyer kitaplarında anlatıldığı şekliyle Hayber gazvesinde cereyan eden bu olayı anlatalım. Ebu Davud, Resulullah (s.a.v.) efendimizin Hayber'den dönüş esnasında geceleyin Kura denen yere varmış ve Bilal'e: "Geceleyin nöbet tut" demişti. Bunun üzerine Bilal onu beklemeye başlamıştı ancak Bilal'in de gözlerine uyku girmişti. Yüküne dayanmış vaziyette bekliyordu, ama beklerken de uyuya kalmıştı. Ne Bilal, ne Peygamber efendimiz, ne de sa-habilerden hiç biri güneş doğuncaya kadar uyanamamışlardı. Güneş doğduktan sonra ilk olarak Peygamber efendimiz uyanmış ve namazı kaçırdığından dolayı ürkmüştü: "Ey BilalV* diye seslenince Bilal: "Anam babam sana feda olsun. Ya Resulallah senin nefsini tutan (uykuya daldıran) benim de 'nefsimi tuttun demişti. Yola koyulmuşlar azıcık yürüdükten sonra bir kenara çekilen Resululah (s.a.v.) efendimiz abdest almış, Bilal'e de ezan okuması için emir vermişti. Namaz kılındıktan sonra Peygamber efendimiz: "Her kim namazı unutursa hatırladığı zaman kılsın. Çünkü Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Beni anmak için namaz kıl."

Bu hükümden iki şey çıkmaktadır:

1- Uykuda kalma veya unutma sebebiyle kılınamayan namazın kaza edilmesi gerekir. Nitekim Peygamber efendimiz de şöyle buyurmuşlardır: "Her kim uykuda kalır veya unutur da namazını (vaktinde) eda edemezse hatırladığı zaman onu kılsın. "

2- Namazlar ferdi olduğu gibi cemaatle de kaza edilebilirler. Şüphesiz ki cemaatle kaza edilmeleri ferdi kaza edilmelerinden daha faziletlidir. Zira cemaatle kılman namaz münferit olarak kılman namaza nisbetle 27 derece daha sevaba vesile olur. Kaza esnasında cemaatle kılma zorunluluğu ortadan kalkmış olmaz. Nitekim bazı insanlar böyle yanlış bir görüşe saplanmışlardır. Bu arada şunu da belirtmemiz gerekir ki bazı fıkıhçılara göre uykuda kalma veya unutma nedeniyle namazın vaktinde kılmamaması halinde kazası eda gibi olur. Yani eda edilmemesinden dolayı doğan günah, kaza ile ortadan kalkmış olur. Ancak bu iki

mazeret durumunda bu hüküm söz konusudur. Bu durumda kaza etmek vacip olur. Fakat unutma ve uykuda kalma sebebi dışında namazın vaktinde kılınmaması halinde doğan günah, kaza ile de ortadan kalkmaz; bu günahın ortadan kalkması için tevbe etmek gereklidir. Çünkü mazeretsiz olarak namazı vaktinde kılmama günahı, kaza ile silinmez. Çünkü namaz nakdi bir borç gibi değildirki, şimdi ödenmediği takdirde bilahare ödenirse sorumluluk kalkmış olsun. Aksine namaz, vakitlerinde kılınarak nefisleri temizleyip terbiye etmek için farz kılınmıştır. Bu ibadet, vaktinde kılınması gereken bir ibadettir. Ancak bu sayede kalplerin pası temizlenir ve kalplere cila gelir. Sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı vakitlerinde namaz kılmakla kalplerin pası giderilmiş olur. Nitekim noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Öyle ise akşama girerken ve sabaha ererken Allah'ı teşbih (etmeniz gerekir). Göklerde ve yerde, günün sonunda da, öğleye erdiğiniz zamanda hamd O'na mahsustur" (Rum 17-18)

Vakitlerinde namazı kılmak mü'minden istenen bir görevdir. Vaktinde kılınan namaz nefsi temizler, pasını giderir. Namaz terkedildiği takdirde kalp üzerindeki paslar birikip çoğalır ve artık giderilemez hale gelir. Bu günahı da ancak tevbe yok edebilir. Biz bu durumda tevbenin zorunlu olduğu görüşündeyiz. Tevbe etmekle birlikte kaza etmek de zorunludur. Yüce Allah tevbe edip iman eden, sonra doğru yola eren kimselerin günahlarını bağışlayandır.

MUT'A NİKAHI

Hayber Gazvesinde Mut'a Nikahının Haram Kılınması

Hafız İbn Kesir'in tarihinde şu ifadelere rastlamaktayız: Buhari ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Talib oğlu Ali (r.a.)den rivayet edilen: "Resulullah (s.a.v.), Hayber gününde Mut'a nikahını ve ehli eşeklerin etlerini yemeyi yasakladı" hadisi üzerinde insanlar fikir beyanında bulundular. Hayber gününde "Mut'a" nikahının haram kılındığını ifade eden bu hadis iki cihetten müşkildir:

1- Hayber savaşında kadınlar yoktu ki, onlarla Mut'a nikahı yapılmış olsun. Ayrıca o sıralarda cariyeler bulunduğu için hür kadınlarla Mut'a nikahı yapmaya ihtiyaç da yoktu.

2- Müslim'in sahihinde Rebi' bin Meysere'den o da Ma*bed'den, o da babasından rivayet ettiğine göre Resulullah (s.a.v.) efendimiz fetih zamanında mücahidlere Mut'a nikahı yapmalarına izin vermiştir. Sonra Mekke-i Mükerremeden çıkmadan o nikahı yasaklamış ve şöyle buyurmuştur: "Doğrusu yüce Allah Mut'a nikahını kıyamet gününe kadar haram kıldı." Şu halde Peygamber efendimiz Mut'a nikahını yasaklamış, sonra ona izin vermiş sonra yine haram kılmıştır ki, bu durumda iki defa nesh söz konusu olmaktadır. Bu ise uzak bir ihtimaldir. Bununla beraber imam Şafii, Mut'a nikahı dışında hiç bir şeyin önce mubah, sonra da haram kılındığını bilmediğini kesin bir şekilde ifade etmiştir. Hafız Ibn Kesir'in kullandığı ifadeler, Peygamber efendimizin Hayber savaşında Mut'a nikahını yasakladığını göstermektedir. Onun söz konusu ettiği müşkil-lik, Buhari ile Müslim'in, üzerinde ittifak ettikleri sahih bir hadisi reddedemez. Hayber de cariyelerin çokluğu sebebiyle ortaya koyduğu müşkillik, aksine bu

nikahın yasaklığmm muak-kat olduğunu delalet etmekte hiç mi hiç nakzetmemektedir. Çünkü cariyelerin bol bulunduğu bir ortamda bekarlıktan şikayet söz konusu olmaz. Mut'a nikahına da gerek kalmaz. Bu bir izin olamaz. Aksine haramlığı te'yid eder, asla nakzetmez.

İkinci açıdan söz konusu olan müşkile gelince Hafız İbn Kesir, nikah-ı Mut'a ile ilgili izin ve yasağın tekerrür ettiğini söyleyerek reddetmiştir. Bu onun görüşüne göre uzak bir ihtimal olup Safi i'nin görüşünü de reddeder. Bu uzak bir ihtimal olduğuna göre biz üzerinde Buhari ile Müslim'in ittifak ettikleri hadisi sadece Müslim'in rivayet ettiği hadisi tercih ederiz.

Hafız İbn Kesir'in Buhari ile Müslim'in üzerinde ittifak ettikleri hadis çevresinde ortaya attığı müşkil ne olursa olsun, Mut'a nikahının Hayberde yasaklanmış olduğu kesindir. Bu yasaktan sonra izin çıkmış olsun veya olmasın, yasak olsa da, olmasa da bu haramlık kesindir.

Mut'a Nikahının Hakikati

Günümüzde Mısır'da kendilerini ne zorlayan bir sıkıntı ne engelleyen bir araştırma ve inceleme olmadığı halde bazı kimselerin insanları Mut'a nikahına davet ettiklerini görmekteyiz. Halkı bu nikaha davet eden kimselere göre bu nikahın asıl mahiyetini anlatmamız gerekmektedir. Bu nikah, evlilik konusunda kesinleşen ve zaruret-i diniyeden kabul edilen seri prensiplerle uyum içinde midir, değil inidir? Alimler bu nikahı; şahitler huzurunda kadın ile erkeğin mehir veya belirli bir ücret karşılığında belirli bir süre için bir arada karı koca hayatı yaşamaları için yaptıkları anlaşma olarak tarif etmişlerdir. Sü-büPüs-Selam adlı kitabında Sıddık Han Mut'a nikahının süresinin 45 günden fazla olamıyacağmı ifade etmiştir. Ancak meşhur görüşe göre bu süre daha fazla olabilir. Anlaşma esnasında belirlenen süreden eksik bir süre için kadın kendini erkeğe teslim ederse bu durumda belirlenen ücretin tamamını değil de sadece bir kısmını alabilir. Alacağı ücret kendini erkeğe teslim ettiği süre ile orantılı olur. Çünkü bu durumda kadın kendi cinsel organını erkeğe kiraya vermiş olmaktadır.

Mut'a Nikahıyla İlgili Özel Hükümler

1- Mut'a nikahında eşler birbirlerine mirasçı olamazlar. Yani kadın ile erkekten herhangi biri vefat ettiği takdirde diğeri ona mirasçı olamaz. Çünkü miras durumu iki eş arasında sabit olur. Halbuki bunlar fıkıhçılarm ittifakına göre karı koca değildirler.

2- Mut'a nikahında talak, zihar, i'la ve diğer evliliği sona erdirici hükümler cereyan etmez. Ancak bu nikah Mut'a süresinin nihayete ermesiyle sona erer.

3- Mut'a nikahından sonra kadının iki hayız görerek iddet süresini doldurması gerekir ki, bu da 45 günü geçmez. Yani iki hayız görmesi 45 günü geçerse, 45 gün beklemesi gerekir.

4- Mut'a nikahı ile bir arada bulunan eşlerden erkeğin ölmesi durumunda kadının vefat iddetini beklemesi gerekmez. Çünkü vefat iddeti normal evli erkeğin Ölümü durumunda sözkonu-su olur. Aksine Mut'a nikahından sonra ayrılan kadının iki hayız beklemesi ve böylece iddet süresini doldurması gerekir. Sonuç olarak bu hükümler Mut'a nikahını mubah kılan şiaya göredir. Bu hükümlerin evlilikle ilgisi yoktur. Aktardığımız bu hükümleri, onların yani şiilerin kitaplarından naklettik. Oradan aldık ve yine oraya iade ediyoruz.

Şiay-ı imamiyenin benimsediği ve caiz gördüğü bu hükümler üzerinde dikkat edilmesi gereken husus şudur ki, Mut'a nikahıyla kadın ve erkeğin bir araya gelmesine evlilik denmez, dolayısıyla bizim nazarımızda bunun hükmü de olmaz. Bu, Avrupalıların ifade ettikleri gibi dost tutma türünden bir ilişkidir. Ya da Kur'an-ı Kerim'de kesinlikle ve ebediyen yasaklanmış olan metres tutma türünden bir ilişkidir. Çünkü kadın ile erkek ancak evlilik ile birbirleriyle ilişki içine girebilirler. Bunun dışındaki ilişkiler kadını hakir kılar ve onu bir eşya seviyesine düşürür. Erkek şehevi arzusunu tatmin etmek için Mut'a nikahında kadını bir eşya olarak satın almakta, şehvetini tatmin ettikten sonra da onu bir kenara atmaktadır. Onu ücretle tuttuğu bir eşya konumuna getirmektedir.

Halbuki noksanlıklardan münezzeh olan yüceAllah, cinsel organların ancak evlilik akdi ile ya da cariyelik ile kadın ve erkeğe helal kılındığını açıklayarak şöyle buyurmuştur: "Felaha ulaştı o mü'minler ki, onlar namazlarında saygılıdırlar: Onlar boş şeylerden yüz çevirirler. Onlar zekatı verirler ve onlar ırzlarını korurlar. Ancak eşleri, yahut ellerinin sahip olduğu (cariyeler) hariç (bunlarla ilişkilerinden dolayı da) onlar kınanmazlar. Ama bunun ötesine gitmek isteyen olursa, işte onlar haddi aşanlardır." (Mu'minun: 1-7)

Bu Kuranı nas, cinsel organların ancak evlilik ya da cariyelik bağı ile mubah kılınacağını kesinlikle ifade etmektedir. Evlilik ve cariyelik dışına çıkarak cinsel arzusunu tatmin etmek isteyen kimse, haddi aşan ve günaha giren kimsedir. Mut'a nikahıyla cinsel isteklerini tatmin eden kimse, haddi aşan ve günaha giren kimsedir. Kur'an-ı Kerim Metres tutmayı kesin bir ifadeyle yasaklamıştır. Mut'a nikahıyla kadın ve erkeğin bir araya gelmesi de metres veya dost tutma türünden bir ilişkidir. Nitekim bunu daha önce söylemiştik. Mut'a nikahının haramh-ğı Kur'an nassı ile sabittir. Zira noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Bunlardan (bu yasak kılınanlardan) ötesini, iffetli yaşamak, zina etmemek şartıyla mallarınızla istemeniz (mehirlerini verip almanız) size helal kılındı." (Nisa: 24) Şu halde metres tutmak, bu Kur'an nassı ile haram kılınmıştır. Yüce Allah cariyelerle evlenmeye şu ayet-i kerimede değinmektedir:

"İçinizden inanmış hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, elleriniz altında bulunan inanmış genç kızlarınız (olan cariyeleriniz)den alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz bir birinizdensiniz (Hepiniz Adem soyundansınız. İnsanlık bakımından aranızda bir fark yoktur.) Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost tutmamaları şartıyla sahiplerinin izniyle onlarla evlenin. Ücretlerini (mehirlerini) de

güzelce Verin." (Nisa: 25)

Metres ve gizli dost tutmanın yasaklığı, kitabi kadınlarla evlenmenin helal kılındığı açıklanırken ortaya konulmakta ve bu konuda yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Bugün size iyi ve temiz şeyler helal kılındı. Kendilerine kitap verilenlerin yemeği size helal, sizin yemeğiniz de onlara helaldir. Ve inananlardan namuslu hür kadınlar ve sizden önce kendilerine kitap verilenlerden namuslu hür kadınlar- zina etmeksizin, gizli dost tutmaksızın namuslu bir biçimde mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helaldir." (Maide: 5)

Gizli dost veya metres tutmak, bir erkekle kadının belli bir süre ve belirli bir ücret karşılığında nikah akdi olmaksızın bir arada yaşamak üzere anlaşmalarıdır. Bu süre sona erdiğinde ikisi birbirlerinden ayrılırlar. Bu, Mut'a nikahıyla aynı şeydir.

Peygamber (s.a.v.)in Mut'a Nikahını Yasaklaması

Peygamber (s.a.v.)'in Mut'a nikahına sarahaten izin verdiği aktarılmamıştır. Ancak ondan nakledilen şey bu nikahı açık bir ifadeyle yasaklamasıdır. Bu yasağı aktaranlar, Peygamber efendimizin daha önce bu nikaha izin verdiği manasını çıkarmaktadırlar. Çünkü daha önce izin verilmemiş olsaydı, bu nikahı yasaklamaya gerek kalmazdı. Mut'a nikahının ilk olarak Hayber savaşında yasaklandığı hususunda alimler ittifak etmişlerdir. Bundan sonra beş yerde bu yasak tekrarlanmıştır. Umretül Kazada, Tebuk Gazvesinde, Mekke-i Mükerreme fethinde, fetih senesinde ve veda haccmda Peygamber efendimiz Mut'a nikahını yasaklamıştır. Daha önceleri peygamber efendimizin Mut'a nikahına izin verdiğine dair haberler birbirlerini te'yid etmemiş olsalardı, bu yasak tekrarının yasağı te'kid etmek için olduğunu söylerdik. Çünkü cahiliyet devrinde Mut'a nikahıyla kadın ve erkeğin ilişki kurmaları, köklü bir gelenek haline gelmişti. Peygamber efendimiz bu köklü geleneği mü'minlerin kalplerinden söküp atmak için yasağım tekrarlayarak te'kid etmiştir. Ancak Peygamber efendimizin Mut'a nikahına izin vermesinden önce de bu nikahın çok defalar meydana geldiğine ilişkin haberler birbirlerini desteklemektedir. Şu halde Peygamber efendimizin Mut'a nikahına izin vermiş olması mutlak bir serbestiyet anlamını taşımaz. Aksine savaş esnasında bazı şiddetli ferdi zaruretler bulunduğunu ve izni bu ferdi zaruretlere dayanarak verdiğini ortaya koyar. Daha sonra Peygamber

efendimiz kıyamete kadar Mut'a nikahının haram kılındığını ifade buyurmuştur. Şu halde diyebilirizki, Peygamber efendimiz daha önce izin verdiği için bilahere bu nikahı yasaklamıştır. Bu son yasak, kıyamete dek hükmü geçerli olan ve önceki izni nesheden bir yasaktır. Bunun Ötesinde Kur'an-ı Kerimde Mut'a nikahının kesinlikle haram kılındığı beyan edilmektedir ki, bunda söz konusu nikaha asla izin yoktur. Bu, içinde ruhsat bulunmayan bir azimettir. Bunda ruhsat bulunduğunu zannetmeye mahal yoktur.

Şimdi de Mut'a nikahıyla ilgili meseleye yeniden dönelim. Sünnet fıkıhçıları topluca görüş birliği ederek Mut'a nikahının kıyamet gününe kadar haram kılındığını ifade etmişlerdir. Rivayete göre Abdullah bin Abbas hazretleri savaş durumunda zaruret nedeniyle Mut'a nikahına ruhsat vermiştir. Bazı savaşlarda bekarhktari dolayı sıkıntı çeken mücahidlere Peygamber efendimizin bu nikah hususunda izin verdiği söylenir. Hangi savaşta buna izin verdiği bilinmediğine göre Hz. Al i bu ruhsata dayanarak fetva vermesini Abdullah bin Abbas 'a yasaklamış ve peygamber efendimizin bu nikahı kesinlikle men ettiğini ona açıklamış ve şöyle demiştir: "Sen yolunu şaşırmış bir adamsın. Halbuki Resulullah (s.a.v.) bu izni neshetmiştir. Allah'a andol-sun ki, her kimin Mut'a nikahı yapmış olduğu söylenir de bu suçtan dolayı yanıma getirilirse, onları mutlaka recmederim."

Rivayete göre Abdullah bin Abbas hazretleri bu ruhsatı vermekten vazgeçmiş ve Mut'a nikahının yasaklanması yolunda fetva vermiştir. Ehli sünnet ve cemaat alimlerinden hiçbiri evlenme imkanı bulunmayan gençlere gençlik zarureti nedeniyle Mut'a nikahının mubah olduğunu söylememiştir. Bu, sorumsuzca konuşan, ilmi derinliği olmayan, haram ve helala aldırış etmeyen kimselerin uydurduğu bir iftiradır.

Şimdi de imamiyeye dönelim. Görüyoruz ki bu mezhebin son devir bilginleri Mut'a nikahına müsaade etmektedirler. Bu mezhebin imam ve vasilerinin bu nikaha fetva verdiklerini bilmiyoruz. Her ne kadar kimileri bunların da Mut'a nikahına fetva verdiklerini ileri sürmektelerse de bu asılsız bir iddiadır.

Şimdi de şia fıkhının kaynaklarından bazı nakiller yapmamız gerekiyor. Bu kaynaklar, başlarında imam Ebu Abdillah Cafer-i Sadık ve babası büyük insan Ebu Cafer Muhammed Bakır bin Ali Zeynel Abîdin olmak üzere hidayet yoluna

ermiş şia imamlarının Mut'a nikahını reddettiklerini ifade etmektedirler. Rivayete göre Bisam es-Sayrefi Ebu Abdilah Cafer-i Sadık'tan Mut'a nikahının hükmünü sormuş. Allah kendisinden razı olsun o da bu nikahın zina olduğunu ifade buyurmuştur.

Kafi adlı eserde Irak fatihi Yahya bin Zeyd'in şöyle dediği rivayet edilir: "Peygamber ailesi, Mut'a nikahının mekruhluğu-nu ve yasaklanmış olduğunu ittifakla beyan etmişlerdir."

Beyhaki, İbn Şihab ez-Zühri'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah bin Abbas (r.a.) Ölmeden bu fetvasından geri dönmüştür. Said bin Zübeyr ibn Abbas'a: "Mut'a nikahı hakkında ne dersin?" diye sorduğunda ibn Abbas: "Vallahi ben bu yolda fetva vermiş değilim" diye cevap vermiştir. Mut'a nikahı tıpkı leş hükmündedir. Nasıl ki zaruret halinde leş yemek mubah sayılıyorsa, Mut'a nikahı da onun hükmündedir.

Biz Mut'a nikahını mubah sayacak bir zaruret görmüyoruz ki, zaruret durumunda leş etini yeme hükmüne tabi olsun. Peygamber (s.a.v.) efendimiz, gençlerin Mut'a nikahını yapmalarına neden olacak bir zorunluluk olmayacağını açıkça beyan buyurmuştur. Ama kalplerinde dini duyguya yer bulunmayan bazı kimseler, gençleri Mut'a nikahına zorlayan sebeplerin bulunduğunu iddia etmektedir. Bu asılsız bir iddiadır. Bu hususta Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

"Ey gençler topluluğu sizden evlenmeye gücü yeten olursa evlensin. Evlenmeye gücü yetmeyenin oruç tutması gerekir. Çünkü oruç şehveti kırar." Oruç kapısı açık olduğuna göre, mut'a nikahım caiz kılacak veya ona ruhsat verecek bir zaruret yok demektir.

Şia imamları asrından sonra gelen imamiye fıkıhçılan, Mut'a nikahına verilen iznin neshedilmediğini iddia etmişler ve bu nikahın cevazının sürdüğünü şu delillere dayanarak söylemişlerdir.

1- Mut'a nikahına izin verilmiş olduğu icma ile sabittir. Müslümanlar, peygamber efendimizin Mut'a nikahına izin verilmiş olduğu hususunda icma etmişlerdir. Bu nikaha verilen iznin neshedildiğini ifade eden deliller, ahad

haberlerle sabit olmuştur ki, ahad haberler üzerinde icma edilen bir hükmü çürüte-mezler. Rivayete göre Ibn Mesud Mut'a nikahının caizliğine fetva vermiştir. Buhari ile Müslim'in sahihlerinde rivayet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Resulullah (s.a.v.) belli bir süreye kadar bir şey karşılığında kadını nikahlamamıza ruhsat verdi." Ibn Mesud böyle dedikten sonra şu ayeti kerimeyi okudu:

"Ey inananlar, Allah'ın size helal kıldığı güzel ve temiz şeyleri haram etmeyin" (Maide-. 87)

Peygamber efendimizin sözleri arasında geçen nesh ibareleri Mut'a nikahı ile ilgili miras ve talak konularını ilgilendirmektedir.

2- "O halde onlardan ne kadar yararlandınızsa, ona karşılık kesilen ücretlerini bir hak olarak verin" (Nisa- 24) ayeti kerimesinin, Mut'a nikahının mübahlığma delalet ettiğim söylemişlerdir. Ayrıca şu ayet-i kerimenin de, mut'a nikahının helal olduğuna delil teşkil ettiğim söylemişlerdir: "Ey inananlar, Allah'ın size helal ettiği güzel ve temiz şeyleri haram etmeyin" cMai-

de:87)

Bu sözler hem Özet olarak, hem tafsili olarak sahih değildirler. Çünkü bunlar şia imamları ile vasilerinin çağından sonra söylenmiş sözlerdir. Kaldı ki bunlar bir kaç açıdan geçersizdirler:

a- Şia fıkıhçılarmm ileri sürdükleri ayet-i kerimeler, sahih nikah sonucunda meydana gelen hükümleri açıklayan ayet-i kerimelerdir. Bunların konusu Mut'a nikahı değil, sahih evlilik akdi olan nikahtır. Zira bu ayet-i kerimeler, kendileriyle evle-nilmesi haram olan mahrem kadınları açıklamaktadır. Bu hu-susda Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Size (şunlarla evlenmeniz) haram kılındı. Analarınız, kızlarınız, kızkarâteşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, kardeş kızları, kızkardeş kızları, sizi emziren analarınız.......Bunlardan ötesini, iffetli yaşamak, zina etmemek şartıyla mallarınızla istemeniz (Mehirlerini verip almanız) size helal kılındı." (Nisa: 23-24)

Ayet-i kerimede kasdedilen yararlanma, karı-kocanın şehevî bakımdan birbirlerinden yararlanmalarıdır. Arapçadan biraz anlayan kimseler, ayet-i kerimenin bu manayı kasdettiğini idrak ederler. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"İçinizde inanmış hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, elleriniz altında bulunan inanmış genç kızlarınız (olan cariyeleriniz) den alsın" (Nisa: 25)

Kur'an-ı Kerim'deki: "Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri şartıyla" ayet-i kerime de buna delalet etmektedir. Şüphesiz ki mut'a nikahı, recmi gerektiren bir cezayı icab ettirmemektedir.

b- Mut'a nikahının mubah kılındığına ilişkin herhangi bir ic-ma gerçekleşmiş değildir. Bu nikahın mubah olduğunu ifade etmek hatadır. Araştırmacı bilginler mubah olduğunu söylememişler, ancak bu nikaha -zaruret halinde leş yemeye izin verildiği gibi- izin verildiğini söylemişlerdir. Mübahlık fiildeki zati bir sebepten dolayı oluşur, izne gelince o, izne cevaz veren bir zaruretten dolayı vuku bulur. Bazı imamlar Mut'a nikahının mübahlığını ifade etmişlerse de, bu mübahlık ifadedeki tolerans türündendir. Peygamber efendimizin bu nikahı yasaklamasından sonra alimler bu konudaki iznin nesh edilmiş olduğu hususunda icma etmişlerdir. Şu halde Mut'a nikahının mübah-lığı üzerinde icma edildiğini söylemeye yer yoktur. İbn Ab-bas'ın savaş durumunda Mut'a nikahına izin verildiğine dair bir ifade kullanmış olması aktarılmaktaysa da o, daha sonra bu görüşünden vazgeçmiştir. Doğruyu en iyi bilen elbetteki Yüce Allah'tır.

Şia imamları ile vasilerinin çağından sonra Mut'a nikahının mübahlığı hususunda şia ile ehl-i sünnet arasında icma meydana geldiği ileri sürülmüşse de, ehl-i sünnet bilginleri sadece bu nikahın mübahlığının neshedildiği hususunda, görüş belirtmişlerdir. Mut'a nikahına izin veren delillerin bizzat kendileri, bu nikahın mübahlığmı neshetmiştir. Şu halde Mut'a nikahına izin verildiği hususunda icma yapılmış olduğu söylenemez. Nesh edildiği hususunda icma yapılmadığını söylemek de mümkün değildir. Bu deliller iki cihetten bağlayıcıdırlar.

c- Mut'a nikahına verilen iznin nesh edilişi ahad haberlerle sabit değildir. Aksine bu nikah asıl itibariyle leş, domuz, akan kan ve Allah'tan başkası için kesilen kurban gibi haram kılınmıştır. Bu da Kur'an-ı Kerim'in şu ayet-i kerimesinde sabittir:

"Ve onlar ırzlarını korurlar; ancak eşleri, yahut ellerinin sahip olduğu (cariyeler) hariç (bunlarla ilişkilerinden dolayı da) onlar kınanmazlar." (Mu'minûn: 5-6)

Bu ayet-i kerime Mut'a nikahının haramlığmı kesin bir ifade ile ortaya koymaktadır. Çünkü Mut'a nikahına dayanarak ilişkiye giren kadınla erkeğin ilişkisi, evlilik ilişkisi değildir. Bu husus kesin olup üzerinde ittifak vardır. Kendisinde talak ve miras hükümleri cereyan etmediği gerekçesiyle kendini satan kadın zevce sayılmaz. İlişkiye girdiği erkekten ayrıldıktan sonra da evlilikten ayrılma iddeti gibi iddet beklemesine gerek kalmaz. Ne ayrılma ne de kendisiyle ilişkiye giren erkeğin ölümü halinde iddet beklemesine gerek yoktur.

Metres tutmaya ilişkin vuku bulan mükerrer yasakta, Mut'a nikahının haramlığma delil teşkil etmektedir. Çünkü Mut'a nikahı da tıpkı metres tutmaya benzemektedir. Peygamber efendimiz sırf zaruret sebebiyle mut'a nikahına izin vermiştir. Alimler bu hususta: "Zaruretler mahzurları mubah kılar" diyerek bir kaide koymuşlardır. Savaş zarureti durumunda Mut'a nikahı için verilmiş olan izin, insanların îslamiyetle ünsiyet kurup onun sevgisini gönüllerine yerleştirdikten, sabra karşı idmanlı olduktan, arzularını iman ile dizginledikten sonra nes-hedilmiştir.

Gerçekten de Mut'a nikahı cahillikten kalma adetlerdendir. Önce de söylediğimiz gibi, bu nikah bir nevi metres tutmak demektir. Peygamber efendimiz mü'minler cahili hayattan henüz uzaklaştıkları için savaş hallerin de Mut'a nikahına izin vermiştir. Ve bu izni de zaruretten saymıştır. Kalplerinde hâlâ ca-hiliyet adeti bulunan kimselere, savaş halinde Mut'a nikahı yapma izni vermiştir. Bu sebepledir ki, kalplerine imanın iyice yerleşmiş olduğu Ebu Bekir, Ömer, AH ve ilk muhacirlerle ensarîar gibi zevatın Mut'a nikahına cevaz verdikleri duyulmamıştır. Halbuki bunlar da Peygamber efendimizle birlikte savaşlara katılmışlardır. Bunlar arasında Ebu Talib oğlu Alî gibi güçlü kuvvetli gençler de mevcuttu, ama buna rağmen Mut'a nikahına yanaşmamış, ve ona cevaz vermemişlerdir. Bekarlıktan şikayet edenler, bazı Arabîlerle îslamiyette kıdemi olmayan kimselerdi. Mut'a nikahının yasaklanmış olduğu, Kur'an-ı Kerim ile sabittir. O hususta verilen ve zaruret durumunda uygulanabilen izin de neshedilmiştir, ve bu nesih de hadis ile sabittir. Şia'ya deriz ki: Peygamber efendimiz barış ve hazar halinde Mut'a nikahını herhangi bir kimseye mubah kılmış mıdır ki, şiiler hem sefer, hem hazar, hem savaş, hem barış halinde Mut'a

nikahına cevaz vermektedir?! Şia'nın görüşünün doğruluğuna inanan kimsenin gerçeklere saygısı yoktur. Çünkü o, haramları mubah kılmaktadır. Bizi helale yönelten ve haramdan alıkoyan gücümüz yoktur. Güç ancak Allah iledir.

d- Mut'a nikahına verilen izni nesheden hadisin ahad haberi olduğuna ilişkin ileri sürülen iddia, batıl bir iddiadır. Bunun da iki gerekçesi vardır:

1- Peygamber efendimiz bu yasağı ordu içinde zikretmiştir ki, onun bu yasağını 1005 kişiden daha fazlası duymuştur. Şu halde bu yasağı nakledenin bir tek kişi olması imkansızdır. Aksine bu yasağı aktaranların, yalan üzerinde ittifak etmeleri mümkün olmayan bir topluluk olması gerekir. îşte bu topluluk o yasağı İslam ümmetine nakletmiştir. Öyle ise Şia'nın Mut'a nikahının neshedildiğine dair ileri sürülen hadisin ahad hadis olduğu iddiası şüphesiz ki batıl ve geçersizdir.

2- Bütün İslam ümmeti Mut'a nikahının yasaklandığı hususu üzerinde icma etmişlerdir. Şia'ya göre ilk vasileri olan Hz. Ali dahi bu konuda Ibn Abbas'ı kınayarak ona "Sen şaşkın bir kimsesin" demiştir. Ibn Abbas o sıralarda yani Mut'a nikahına izin verildiği esnada gencecik bir çocuktu. Mekke-i Mükerre-me'de bulunuyordu. Babası henüz Medine-i Münevvere'ye hicret etmemişti. Bu sebeple Hz. Ali, onu yolunu şaşırmış olmakla nitelemiştir ki, bu nitelemesi yerindedir.

Burada tekrar şunu belirtelim ki, Şia imamları ya da vasileri Mut'a nikahının mubah olduğunu söylemiş değillerdir. Fasit bir iş olan Mut'a nikahıyla ilgili sözlerimizi iki madde ile noktalamak istiyoruz:

a- Mut'a nikahı Kur'an-ı Kerim'in hükmü ile haram kılınmıştır. Kur'an-ı Kerim'in nassına iltifat etmesek bile -ki bu doğru olmaz- Mut'a nikahı mubah olmaz. Çünkü cahiliyet devrinde yapılan ve İslamiyet tarafından haram kılınan bir uygulamaya mubah demek, sonra da bu mubahın yasaklandığını ifade etmek mümkün değildir. Zira mübahhk asıl itibariyla bir şeyin haram ve çirkin olmamasını gerektirir. Halbuki Mut'a nikahı asıl itibariyle, çirkin birşeydir. Ancakdenilebilir ki, haram kılınmadan önce Mut'a nikahı affa açık bir işti. Cahiliyet ehli Mut'a nikahını mubah kılıyorlar ve normal karşılıyorlardı. Bunun için de mü'minlerin bir kısmı Mut'a nikahına meyilliydiler: "Allah geçmişi

affetmiştir"

b- Her bakımdan evlilik manasından uzak olan Mut'a nikahının şia'ya göre sahih olması için koşulan şartları ve rükünleri burada anlatmak istiyorum. Onlara göre Mut'a nikahının rüknü, icab ile kabuldür. Sıhhat şartlarına gelince, bunlar da üç tanedir:

1- Mehrin zikredilmesi ki bu da ücrettir. Akid esnasında ücretten bahsedilmediği takdirde Mut'a akdi fasit olur. Tıpkı ica-rede olduğu gibi. îcarede de ücretten bahsedilmediği takdirde icar akdi gerçekleşmez. Aslında Mut'a nikahı da kendisinden şehevi bakımdan yararlanmak için, kadını icar etmek, kiralamak demektir. Onu hizmet için kiralamaktan farklı bir yanı ypktur.

2- Mut'a müddetinin zikredilmesi. Hususi icarelerde ve tek kişiden ibaret ücretlilerde icar müddetinden bahsetmek gerekir. Ancak icar edilen şahıs bir tek kişi ise ve icar süresi de belirli ise, örneğin her gün için veya her hafta yahut her ay için bir icar akdi yapılıyorsa, bu durumda icar süresini belirlemek gerekir.

3- Kadının Mut'a nikahında sözü edilen ücreti hak edebilmesi için kendini erkeğe teslim etmesi ve erkeğin şehevi bakımdan kendisinden istifade etmesini sağlamak gerekmektedir. Üzserinde ittifak edilen sürenin bir kısmında kendini erkeğe sunmadığı takdirde erkeğin şehevi açıdan kendisinden yararlanmasını engellediği sürenin karşılığı olarak ücretin bir kısmı kendisine verilmez. Aynı şekilde bu kimse, içinde oturmak için bir evi kiralar, kira süresi içinde o evde oturmak imkansız hale gelirse, kiranın o müddet karşılığındaki ücreti ev sahibine ödenmez.

Mut'a nikahının ahkamıyla ilgili olarak demişler ki, bu nikahın neticesinde doğan çocuğun nesebi sabit olur ama reddedilmesi de mümkündür. Reddedildiği takdirde liansız olarak reddedilmiş olur. Böylece babasız çocukların sayısı çoğalmış olur. Çünkü bu gibi çocukları nesebine katacak babalar bulunmaz. Bu nitelikte çocukların reddedilmeleri durumunda liana ihtiyaç yoktur. Çünkü Han, evli kadının çocuğunu kocasının reddetmesi durumunda başvurulan bir çaredir.

Önce de anlattığımız gibi Mut'a nikahında erkekle kadının birbirlerinden ayrılmaları Mut'a süresinin dolmasıyla olur. Tıpkı belirli bir süre ile takdir edilen

özel bir icar anlaşmasında icar süresinin dolmasıyla icar akdinin sona ermesi gibi, Mut'a nikahı ile biraraya gelen kadın ile erkek de Mut'a süresinin dolmasıyla birbirlerinden ayrılırlar. Çünkü bu durumda kadının tenasül organı kiralanmıştır. Diğer icar edilen eşyalar hükmündedir. Dolayısıyla bu erkekle kadın arasında karşılıklı miras hükümleri de cereyan etmez. Mut'a nikahıyla bir araya gelen erkekle kadının birbirlerinden ayrılmaları sonucunda, kadının iki hayız görerek rahmini temizlemesi gerekir ki, bu süre 45 günü geçmez.

Mut'a nikahı ya da ince bir tabir ile kadının cinsel organının belli bir süre ile kiralanması -şayet şahinliğini farzetsek bile ki bu da mümkün değildir- çağımızda uygulanabilecek muamele midir? Aslında bu, kadının şerefine uymayan, hatta kadının fazlasıyla tahkir edildiği ve onu şerefi, için icar edilen bir hizmetçi seviyesine düşürdüğü muhakkaktır. Böyle bir nikah sonucunda babasız, nesebi meçhul çocukların sayısı artacaktır. Bu konuyu şianın yeniden düşünmesi gerekir. îmam Muham-med Bakır ile oğlu Ebu Abdillah Cafer-i Sadıkta dedikleri gibi bu şüphesiz bir zinadır. Böylesine önemli sosyal zararlar doğurduğuna göre bu nikahı -şer'an caiz olmadığı halde- bekar gençlerimize mubah kılacak mıyız? Bunu mubah kılarak ailenin kökünü kazıyacak mıyız?! Güvenilir ve emin peygamberimizin fazilete davet ederken gençlerimize yaptığı tavsiyeyi bizler de tekrarlamayacak mıyız?! Halbuki Peygamber efendimiz gençlere şu tavsiyede bulunmuştur: "Ey gençler topluluğu! Sizden evlenmeye gücü yeten varsa evlensin. Çünkü evlenmek tenasül organını korur, gözü haramdan muhafaza eder. Evlenemeyen ise oruç tutsun. Çünkü oruç şehveti kırarl" Zamanımızda yükseklerden uçan ve fakih geçinen kimselere kulak vermeyin. İnsanları dosdoğru yola ileten yüce Allah'tır.

"Rabbimiz bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize katından bir rahmet ver. Şüphesiz sen çok bağış yapansın" (Ali îmran : 8)

1

son peygamber hazreti muhammed

prof. dr. muhammed ebu zehra

KİTABEVİ

HAYBER'DEN SONRA GÖREVE ÇIKAN SERİYYELER

Ebu Hudud Seriyyesi

Hayber gazvesinden ve onun ardı sıra meydana gelen Vadil Kura ve Teyma gazvelerinden sonra Peygamber efendimiz sadece küfrün durumunu araştıracak ve hallerini öğrenecek faaliyetlere koyuldu. Hudeybiye sulhünden sonra neler olup bittiğini anlamak istedi. Yahudilerin güçlerini kırmış, onların Arap beldelerindeki askeri kuvvetlerini yok etmişti. Araplar arasında düşmanlık ve kin ateşini yaymalarına engel oldu. Peygamber düşmanlarını kışkırtmalarına müsaade etmedi. Şu halde bundan böyle Mekke-i Mükerreme çevresine, ya da yakınlarına seriyyeler göndermesi gerekiyordu. Bununla da Mekke-i Mükerreme

ilgili gelişmeleri ve Hudeybiye sulhünden sonraki durumunu öğrenmek istiyordu. Şayet bir hainliklerini ya da hıyanete hazırlandıklarını tesbit ederse, Hudeybiye sulhunu yok sayacaktı. Peygamber efendimiz nahoş bir hale düşmeden Önce hazırlıklı davranıyordu. Ama o asla hıyanet etmiyor ve ahdi ilk bozan kendisi olmuyordu. îşte bu sebeple Sahranın dahiline ve Mekke-i Mükerreme'nin yakınlarına seriyyeler göndermeye başladı.

Fezare Taraflarına Gönderilen Ebu Bekir Seriyyesi

îmam Ahmed bin Hanbel "Müsned"inde, Peygamber efendimizin Ebu Bekir Sıddık komutasında bir seriyyeyi fezare oğullarına gönderdiğini rivayet etmektedir. Hz. Ebu Bekir savaş adamı değildi. Her ne kadar mücahidlerin ilk safında yer alı-yorduysa da o bir tedbir ve görüş adamıydı. Arapların durumlarını öğrenmek için yola çıkmıştı.

Hz. Ebu Bekir beraberindeki mücahidlerle yola koyuldu. Fezare oğullarının yakınlarına vardığında bir su başında konakladı. Vakit gece idi. Onları ansızın bastırmak istiyordu. Mü'minlerle beraber sabah namazını kıldıktan sonra fezare oğullarına baskın yaptı. Su başmdakilerini öldürdüler. Kendilerini çevreleyen dağı aralarına alarak müslümanların oklarına karşı siper etmek istediler. Mücahidler onları kovaladılar. Nihayet Ebu Bekir'in yanına getirdiler. Getirdikleri kimseler arasında bir kadın ile kızı da vardı. Ebu Bekir güzel kızı Medine-i Münevvere'ye getirdi. Ve Peygamber efendimizin, elde edilen ganimeti taksim etmesini bekledi. Getirmiş olduğu güzel kızın yüzündeki örtüyü bile açmış değildi. Peygamber efendimize gö*-türüp teslim etti. Peygamber efendimiz ona: "Kadını bana bırak" dedi. Ebu Bekir de: "Ya Resulullah onu çok beğendim. Üzerindeki örtüsünü dahi açmadım" dedi. Resulullah (s.a.v.) efendimiz sustu ve ertesi güne kadar bir şey yapmadı. Ertesi gün Ebu Bekir geldiğinde yine aynı şeyi ona söyledi. Ebu Bekir de aynı cevabı verdi. Bir kez daha Peygamber efendimiz ona önerisini tekrarladı nihayet Ebu Bekir: "Senin olsun ya Resulullah" dedi. Halbuki Resulullah o kadını kendi şahsı için değil de Mekke-i Mükerreme'de esaret altında bulunan zayıf müslü-manları kurtarmak

için bir fidye olarak Mekkeliler'e vermek istiyordu. Bu sebeple de onu Mekke'deki esir müslümanlara fidye olarak Mekke'ye göndermişti. Böylece o, güçsüz, zayıf ve esir müslümanları kurtarmıştı.

Müslim'in Sahih'inde ve Beyhaki'de Delailün Nübüvve adlı bölümde buna benzer bir olay rivayet edilir.

Hattab Oğlu Ömer Seriyyesi

Vakıdi'nin anlattığına göre Resulullah (s.a.v.) efendimiz Hattab oğlu Ömer'i otuz kadar adam ile birlikte Mekke-i Mükerreme'nin gerisinde dört mil ötedeki Hevazin topraklarına gönderdi. Hevazin Mekke-i Mükerreme'ye yakın bir yer idi. Hz. Ömer, insanlar arasında Araplar'm huy ve karakterlerini en iyi bilen bir kimseydi. Kuvvetli bir feraseti ve idrak edici bir basireti vardı. Öyle anlaşılıyor ki o sadece savaşmak için değil, aksine çevredeki insanların durumlarını haberlerini öğrenmek için bu seriyyenin başında Hevazin'e gitmişti. Her ne ise Ömer el-Faruk hazretleri beraberindeki Hilal oğullarından olan bir kılavuzla birlikte seriyyesini yanına alarak yola çıktı. Geceleri yol yürüyor, gündüzleri gizleniyordu. Önünde ve arkasında ne olup bittiğini araştırıyordu. Nihayet Hevazin mıntıkasına vardı. Onu ve askerlerini karşılarında görmek istemeyen hevazin-liler, yerlerini terkedip kaçtılar.

Hz. Ömer savaşmaksızın, ancak Mekke-i Mükerrenıe ve çevresi hakkında bilgi edinerek geri döndü. Arkadaşları Has'am taraflarına gitmelerini Önerdilerse de bu öneriyi kabul etmedi. Çünkü Peygamber efendimiz, Has'am'a gitmelerine dair bir emir vermemişti. Eğer oraya gidecek olursa, Peygamber efendimizin emri dışına çıkmış olacaktı.

Yahudi Yesir'e karşı Abdullah bin Revaha Seriyyesi

Yahudiler her ne kadar Arap yarımadasındaki askeri güçlerini yitirmişlerse de, sağda solda dağınık vaziyette yaşayan bazı toplulukları bir araya getirip İslam'a karşı birleşik bir cephe oluşturma gayreti içine girmişlerdi. Bu sebeple Peygamber (s.a.v.) efendimiz onlardan kimin İslam'a karşı çıkacağını öğrenmek istiyordu. Onların bir araya gelip güç birliği etmelerine engel olmak istiyor ve onları darmadağın halde tutmaya gayret gösteriyordu.

Vakıdi'nin Zühri'den aktardığına göre Resulullah (s.a.v.) efendimiz, Yahudi Yesir bin Rezam'ın müslümanlara karşı savaşmak için Gatafan oğullarını bir araya getirip toplamak gayreti içine girdiğini haber alınca, ona karşı otuz süvarinin başında Abdullah bin Revaha'yı gönderdi. Peygamber efendimizin yahudilerle savaşmasından önce de Gatafanlılar Hayber'deki Yahudilere yardım ediyorlar ve onlarla ittifaklar kuruyorlardı. Hayber'i yerle bir edip kalelerini ele geçirdikten sonra Peygamber efendimiz artık Gatafan oğullarıyla Hayberliler arasındaki yardımlaşma hadisesine son vermiş oldu. Öyle anlaşılıyor ki Yesir bin Rezam, Hayber yahudileriyle Gatafanlı Yahudiler arasındaki bu etkin ittifakı ve yardımlaşmayı canlandırmak istemişti. Onun bu gayretini Peygamber efendimiz haber almıştı. Peygamber efendimiz, vukuundan önce şerri önleyen ferasetli bir kimse idi.

Abdullah bin Revaha, Yesir bin Rezam'a gitti. Ona; Peygamber efendimizin kendisini Hayber toprağı üzerine yetkili kılacağı hissini verdi. Kendisi ile beraberindeki adamlarının bu sebeple yola çıkmaları gerektiğini ona vehmettirdi. Bunun üzerine Yesir, otuz kadar yahudiyle birlikte Abdullah bin Reva-ha'nın peşine takıldı. Beraberce yolda yürümeye başladı. Belirli bir yere vardıklarında Yesir bin Rezam, Abdullah bin Revaha ile birlikte yola çıkmış olduğuna pişman oldu. Abdullah bin Re-vaha'nm kılıcını elinden alıp onu öldürmek istedi. Abdullah bunu sezince devesini biraz geriye çekti ve Yesir'e karşı tedbir alıp ona bir darbe vurdu ve ayağını kesti. Yahudi de Abdullah bin Revaha'nın yüzüne bir darbe vurarak yüzünde derin iz bırakan bir yara meydana getirdi. Bundan sonra her müslüman arkasındaki yahudiye dönerek onu öldürdü. Yahudilerden sadece bir kişi kurtuldu. Müslümanlara da Abdullah bin Revaha'nın yüzüne açılan yaradan başka bir darbe isabet etmedi. Denildiğine göre Resulullah (s.a.v.) efendimiz Abdullah bin Re-vaha'nın yüzündeki yaraya tükürmüş ve yarası asla

irin meydana getirmemiş ve vefatına kadar Abdullah'a asla acı vermemişti.

Bu haberden de anladığımıza göre Peygamber efendimiz sürekli yahudilere karşı tedbirli davranmış, Arap beldelerinde güçleri kalmaymcaya kadar onları takip etmiştir.

Fedek'teki Mürre Oğulları Üzerine Gönderilen Beşir Bin S'ad Seriyyesi

Resulullah (s.a.v.) efendimiz, Fedek'teki Mürre oğullarına otuz süvari ile birlikte Beşir bin Sad'ı gönderdi. Beşir, Mürre oğullarının davarlarını önüne katıp Medine'ye doğru yol almaya başladı. Arkasından ulaşan Mürre oğulları onlarla savaştılar ve beraberindeki arkadaşlarının tümünü Öldürdüler. Tek başına şiddetli bir savaş veren Beşir, nihayet Fedek'e sığınarak bir yahudiye konuk oldu. Yahudinin ona hıyanet etmemiş olması, gerçekten tuhaftır. Oradan da Medine-i Münevvere'ye döndü. Resulullah (s.a.v.) efendimiz öldürdükleri mü'minlerin Öcünü almak ve güçlerini kırmak için Mürre oğullarının üzerine bu defa da Galib bin Abdullah'ı gönderdi. Galib'in beraberinde, aralarında Üsame bin Zeyd ile diğerlerinin bulunduğu bazı sahabiler vardı. Bunlar, öldürülen müslümanların öcünü aldılar. Ancak Üsame bu arada Mürre oğullarından "La ilahe illallah Muhammedün resulullah" diyen bir adamı öldürmüştü. Anlatıldığına göre o, Mürre oğullarının müttefiki olan Mirdas bin Müheyki öldürmüştür. Mirdas, Üsame'nin kılıç çektiği esnada "La ilaha illallah" demiş. Ancak Üsame onu yine kötüleyip kınamış ve nihayet onu Öldürmüştü. Fakat yaptığına kendisi de pişman olmuştu. Medine'ye vardıklarında Peygamber efendimizin huzuruna çıktılar. Peygamber efendimiz, Üsame'ye: "Allah'tan başka ilah yoktur" diyen adamı nasıl öldürürsün?? diye çıkışınca Üsame: "Ya Resulullah o ölümden kurtulmak için uLa ilahe illallah" dedi" diye kendim savunmuştu. Ancak Resulullah yine ona kızarak şöyle demişti: "Ey Üsame! La ilahe illallah diyen adamı nasıl öldürürsün? "

Resulullah'ı hak ile gönderen Allah'a andolsun ki Resulullah bu sözü o kadar tekrarladı ki, sanki o güne kadar müslüman olmamıştım da bana çıkışıyordu.

Fakat artık kendisine bu sözü verdim: "Artık La ilahe illallah diyen adamı asla öldürmeyeceğime dair Allah'a taahhüdde bulunuyorum."

Galib bin Abdullah, beraberindeki müzminlerle sefere devam ederek daha önce mü'minleri öldürenlerden Öc aldı. Güçlerini tamamen kırıncaya kadar peşlerine takıldı. Artık yer yüzünde fesat çıkaramayacak şekilde sindirdi. Gizlendikleri yerleri araştırdı. Mekke-i Mükerreme yakınlarına kadar vardı. Bedevileri te'dip edip düzeni sağladı.

Ebu Hudud Seriyyesi

İslam nurunun Arap beldelerinde zuhur etmesinden sonra Arap yarımadasında Haysem oğullarıyla diğer bazı gruplar hala Resulullah'a karşı direnmeye devam ediyorlardı. Bunlar artık itikad hususunda sağlam bir düşünce ile düşünmeye itilmiş oluyorlardı. Her ne kadar akıllarım putperestliğin pisliklerinden temizi ememişlers e de sonlarının kötü olacağından korkmaya başlamışlardı.

Peygamber efendimiz, Haysem oğullarından güçlü kuvvetli bir kimsenin Resulullah'a karşı muharebe etmek için Kays oğullarını etrafında topladığı haberini almıştı. Onun üzerine Ebu Hudud ile müslümanlardan bazı kimseleri gönderdi. Gönderirken onlara şu talimatı verdi: "Şu adama varın, onun hakkında bazı bilgiler edinip bana gelin." Böyle dedikten sonra onları zayıf bir deveye bindirdi ve yola koydu. Bu üç kişi silahlarını kuşanıp yollarına koyuldular. Haysem oğullarından olup Peygamber efendimize karşı kuvvet toplayan adamın durumunu araştırmaya başladılar. Sonuçta onun, bazı kimseleri etrafında topladığını ya da toplamaya hazırlandığını gördüler. Kalbine isabet eden bir ok atarak öldürüp işini bitirdiler.

Ebu Hudud, seriyyesiyle birlikte yoluna devam etti. Nihayet Peygamber efendimiz onu Edem taraflarına gönderdi. Edem vadisine vardıklarında Amir bin Azbat adındaki bir adam selam vererek yanlarından geçti. Mecşem bin Cüsame adlı bir müslüman aralarındaki bir düşmanlıktan dolayı, selam vermesine rağmen

o adama bir ok attı ve öldürdü. Halbuki o adam savaşmak için gelmemişti. Çarpışmaya niyeti yoktu.

Bu küçük seriyyede, İslam'ın yüce ilkelerini ispatlayan bazı hadiseler cereyan etmişti. Şöyle ki:

1- Peygamber efendimizin bu seriyyenin başında göndermiş olduğu Ebu Hudud, evlenme mehrini talep etmek için Peygamber efendimizin yanına gitmişti. Bu da müslümanlar arasında o dönemde güçlü bir yardımlaşma ve dayanışmanın bulunduğunu ispatlamaktadır. Rivayete göre bu seriyyenin başında bulunan Ebu Hudud Peygamber efendimizin yanına varmış ve evlenmek istediği kadının ikiyüz dirhem tutarındaki mehrini istemişti. Peygamber efendimizden bu hususta kendisine yardımcı olmasını istemişti. Peygamber efendimiz ona; "Evleneceğin kadına ne kadar mehir vermeyi vadettin?" diye sorunca o da; ikiyüz dirhem vermeyi vadettim ya Resulullah, diye cevap vermişti. Bunun üzerine Peygamber efendimiz hayretini ifade eden şu sözleri söylemişti: "Sübhanallah! Allah'a andolsun ki siz bu ikiyüz dirhemi bir dere içinde toplasanız bile daha fazlasını elde edemezsiniz! Allah'a andolsun ki sana yardım edecek kadar yanımda para yoktur.7* Böyle dedikten sonra Peygamber efendimiz, aradığı mehri elde edebileceği umuduyla onu bu se-riyyenin başında göreve göndermişti.

2- Selam veren bir kimseyi öldürmek doğru değildir. Çünkü İslamiyet, müslümanların sadece müdafaa savaşı vermelerine müsaade etmiştir. Barış isteyen kimseleri öldürmek caiz değildir. Bunu şu ayet-i kerimenin yüksek ifadelerinde de müşahede etmekteyiz:

uEy inananlar, Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyi anlayın, dinleyin, size selam verene, dünya hayatının geçici menfaatini gözeterek: "Sen mü'min değilsin!" demeyin. Çünkü Allah'ın yanında çok ganimetler vardır. Önceden siz de öyle idiniz. Allah size lütfetti (imana geldiniz). O halde iyice anlayın (dinleyin, peşin hüküm vermeyin). Çünkü Allah yaptıklarınızı haber almaktadır." (Nisa: 94)

Bu ayet-i kerime, Mecşem bin Cüsame'nin Amir bin Azbat'ı öldürdüğü esnada nazil olmuş ve Peygamber efendimiz Amir'in öldürülmesinden dolayı üzüntü duyarak: 'Allah'ım Mecşem'i bağışlama" demişti. Çünkü Mecşem, haksız yere

bir adamı öldürmüştü. Cenab-ı Allah, kulların hukukuna tecavüz eden kimsenin günahını bağışlamaz. Başkalarına tecavüz eden kimseyi affetmez.

Amir oğullarının lideri Uyeyne bin Bedir, haksız yere Öldürülen Amir bin Azbat'ın kan bedelini talep etmişti.

İfadelerden anlaşıldığına göre bu kan bedelini talep etmesi, Huneyn gazvesine kadar geciktirilmişti. Peygamber efendimiz onun bu talebini uygun görerek elli deve vermek teklifinde bulunmuştu. Medine-i Münevvere'ye döndükten sonra elli deveyi vereceğini söylemiş, Amir bu teklifi önce reddetmiş, ancak bilahare kabul etmişti. Peygamber efendimiz bu diyeti müslümanların Beytü'l-Mal'mdan ödemişti. Bu da yardımlaşmanın en mükemmel bir örneğini teşkil ediyordu. Ayrıca böyle yapmakla haksız yere adam öldürmelerin önüne geçilmiş oluyordu. Maktulün müslüman olmadığı sabit olmakla birlikte Peygamber efendimiz diyetini yine de ödemişti.

Sünnet ve Siyer alimlerinin anlattıklarına göre Hayber ve Vadil kura gazvelerinden sonra teşkil edilen seriyyeler, savaşları yönlendirme hususunda pek önemli roller oynamamışlardır. Ancak bu seriyyeler bazı küçük hadiseler, ya da İslam'ın kuvvet bulduğu ruhunu etrafa yaymak, İslam'a karşı durmak isteyenlerin güçlerinin kırıldığı haberini herkese duyurmak veya Araplar arası gelişmeleri araştırmak için teşkil edilmişlerdir. Ya da bu seriyyeler Arap beldelerinde ihtiyati önlemler almak yahut her ne şekilde olursa olsun müslümanlara karşı tecavüz etmeyi aklından geçiren kimseleri €e'dip etmek için dolaşan devriyelere benziyorlardı.

UMRETU'L KAZA

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hudeybiye sulhunu akdederken o sene Mekke-i Mükerreme'den uzaklaşmayı ve insanların "Muhammed, Mekke halkının istememesine rağmen zorla Mekke'ye girdi" dememeleri için ertesi sene silahsız olarak Umre maksadıyla Mekke'ye gelmeyi kabul etti. Ancak ellerinde taşıyabilecekleri silahlarıyla gelecek ve Mekke'de üç gün kalıp sa'y ve tavaflarını yaptıktan sonra ihramdan çıkacak ve geri döneceklerdi.

Ertesi sene zilkade ayı geldiğinde Peygamber efendimiz Um-retü'1-Kaza, ya da Umretü'l-Kısas denen Umre görevini eda etmek üzere Mekke-i Mükerreme'ye yöneldi. Müşriklerin mü'minleri Umre'den bir yıl önce men etmelerinin misillemesi olduğu için bu Umre'ye kısas umresi denilmiştir. Derler ki bu umreyle ilgili olarak şu ayet-i kerime nazil olmuştur: "Hürmetler karşillklldir." (Bakara 194)

Ayet-i kerimede geçen hürmetler kelimesinin, haram aylarda savaşmak hakkında nazil olduğu görüşündeyiz. Yüce Allah buyurmuştur ki:

"Haram ayı, haram aya karşılıktır. Hürmetler karşılıklıdır." (Bakara 194)

Müşrikler Kabe'nin hürmetini hiçe sayıp mü'minleri onu tavaf etmekten geri çevirdiklerine, haram ayların saygınlığını önemsemediklerine göre kendilerine de aynı şekilde davranıl-masını beklemeleri gerekirdi. Çünkü hürmetler karşılıklıdır.

Ertesi sene Peygamber (s.a.v.) efendimiz Umre'ye yöneldi. Hudeybiye'de barış akdi esnasında hazır bulunmuş olan mü'minleri de Umre'ye çağırdı. Diğer Umre yapmak isteyen kimselere de davette bulundu. Çünkü Hudeybiye'de hazır bulunmamış olan kimselerin Umre'ye gelmelerine şer'i herhangi bir engel yoktu. Ancak Hudeybiye'de bir sene önce hazır bulunmuş olup da umre yapamamış olan ve ihrama girmiş bulunan kimselerin Umre'ye gelmeleri vacibti. Nasıl ki bir oruca fiilen başlayan ve niyet ettikten sonra orucunu açan kimsenin o günkü orucu kaza etmesi gerekiyorsa Hudeybiye'de ihrama giripde umre görevini tamamlayamamış olan kimselerin de o umrelerini kaza edip tamamlamaları gerekiyordu. Kendi rızalarıyla ihrama girip umreyi tamamlayamamış olan kimselerin ertesi sene umreyi kaza etmeleri vacib olmuştu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz sahabileriyle birlikte Umre niyetiyle Medine-i Münevvere'den çıkıp Mekke-i Mükerreme'ye yöneldi. Kurbanlarım da önlerine katmışlardı. Denildiğine göre bu kaza umresindeki kurbanların bir kısmı sığırdı. Bu hususta onlara, ruhsat verilmişti. Resulullah (s.a.v.) efendimiz mikatta ihrama niyet etmiş, beraberindeki m üs i umanlarla telciye getirmeye başlamıştı. Muhammed bin Mesleme at üzerinde silahım kuşanmış ve Merrüzzahran denen yere doğru süratle hareket etmişti. Kureyşten birkaç kişiyle karşılaşmış, ancak Kureyşli-ler onu görünce korkup paniğe kapılmışlardı. Muhammed bin Mesleme'ye neler olup bittiğini sorduklarında o kendilerine şöyle cevap vermişti: "İşte Resulullah (s.a.v.) efendimiz yarın sahabileriyle birlikte inşaallah buraya gelecektir!" Ayrıca Ku-reyşliler, Muhammed bin Mesleme ile Beşir bin Sad'm yanında birçok silahlar da görmüşlerdi. Bu manzarayı gördükten sonra Mekke-i Mükerreme'ye dönerek gördükleri silahları Kureyşli-ler'e haber verdiler. Onların bu haberi üzerine Kureyşliler de paniğe kapıldılar: "Biz herhangi bir kusur işlemedik, barış anlaşmasına riayet ettik. Peki daha ne diye müslümanlar bize karşı savaş açıyorlar?!" dediler. Birkaç Kureyşli ile birlikte Mikrez bin Hafs'ı Peygamber efendimize gönderdiler. Bunlar, sahabileriyle gelmekte ve kurbanlıklarını önlerine katmış, silahlanm kuşanmış olan Peygamber efendimizle ve arkadaşları ile karşılaştılar. Dediler ki: "Ey Muhammed ne büyüğümüzden ne

de küçüğümüzden herhangi bir hıyanet görmedin. Buna rağmen silah kuşanmış vaziyette Harem-i Şerife kavminin yanına giriyorsun. Halbuki sen ancak bir yolcuya lazım olabilecek bir silahla buraya gelmeyi şart koşmuştun. Kinindeki kılıcınla gelmeyi kabul etmiştin!"

Peygamber efendimiz onlara: "Ben silahlı olarak Harem'e girmeyeceğim" dedi. Bunun üzerine Kureyşliler'in kalbi yatıştı. Resulullah (s.a.v.) efendimiz kurbanlarını otlanmaları için etrafa saldı. Bu arada önce de söylediğimiz gibi telbiye getiriyor, ardı sıra müslümanlar da telbiyesini tekrarlıyorlardı. Kurbanlarım Zi-tuva denen yerde alıkoydu.

Öte yandan Kureyşliler de Mekke-i Mükerreme'yi boşaltarak dağ başlarına çıktılar "Muhammed'e ve ashabına bakmak istemiyoruz. Onları görmeye tahammülümüz yok" dediler. Müslümanların bu mübarek ziyaretlerinden rahatsız olmuşlardı. Ayrıca Peygamber efendimiz ile ashabının, müşriklerin bir kısmının gönüllerini tevhide meylettirip hidayete tabi kılmaya vesile olacaklarından endişe ettikleri için Mekke'yi boşaltıp dağ başlarına kaçmışlardı. Çünkü bazı kimselerin, işlenen fiilleri seyretmeleri, duydukları sözlerden daha fazla etkilenmelerine vesile olur. Bazı faziletli kimseler de Peygamber efendimiz ile ashabının yaptıklarını temaşa etmek için yakınlarına kadar gelmişlerdi. Bir rivayete göre îbn Abbas hazretleri şöyle demiştir: "Muhammed (s.a.v.) ile ashabının neler yaptıklarını görmek için, Kureyşliler Darü'n-Nedve'ye gelip toplandılar. Resulullah (s.a.v.) efendimiz de Harem-i Şerife gelerek tavafa başladı. Tavafın ilk üç şavtında (turunda) Hervele yaptı. Safa ile Merve arasında Say yaptı. Kendisinin ve iman ehli mü'minlerin güçlü kuvvetli olduklarını göstermek için hareketli bir şekilde Safa Merve arasında Hervele yaptı. Çünkü Kureyşliler demişlerdi ki: "Muhammed ve arkadaşları Mekke'ye geliyorlar, ama Medine sıcağı onları bitkin düşürmüştür'.77 Peygamber efendimiz onların bu düşüncelerinin asılsız olduğunu ispatlamak için tavaf ve Sa'y esnasında koşarak tavaf ve Say yapmalarını sahabilere tavsiye etmişti. Peygamber efendimiz Mescid-i Haram'a girince, omuz ihramının bir ucunu sağ koltuğunun altından alıp sol omzunun üzerine attı. Sağ omuzunu açtı ve sonra da "Bugün kendisini şu müşriklere güçlü ve zinde gösterecek olan er kişileri Allah rahmetiyle bağışlayıp esirgesin. Sakın Kureyş cemaati sizde bir gevşeklik ve eksiklik görmesinler. Müşriklerin, gücümüzü görmeleri için Beytullah'ı tavafın üç turunda hervele yapınız" buyurdu. Veda haccmda da Peygamber efendimiz

tavafın üç turunda Hervele yapmış olduğundan dolayı bu, uyulması gereken meşru bir sünnet haline geldi.

Buhari ile Müslim'in Ibn Abbas'm hadisinden rivayet ettiklerine göre Peygamber (s.a.v) efendimiz hicri 7. senenin zilkade ayının 4. gününde Mekke-i Mükerreme'ye geldi. Müşrikler: "Muhammed ve arkadaşları Mekke'ye geliyorlar ama Medine sıcağı onları bitkin düşürmüştür!" demişlerdi. Onların böyle demelerinden Ötürü Peygamber efendimiz sahabilerine, tavafın ilk üç turunda Remel yapmalarını Hacer-ül Esved ile Rüknü Yemeni arasında normal yürüyüşle yürümelerini emretti.

Görüyoruz ki İslam'ın mü'minlere teklif ettiği görevlerin hepsi insanın gücü dahilinde olan görevlerdir. İnsanı zayıf ve bitkin düşürmek için konulan görevler değildirler. Önce de işaret ettiğimiz gibi bazı kimseler, müşrikler böyle söylediklerinden ötürü Hervele'nin meşru kılındığını zannetmişlerdir. Ancak Veda haccmda da Peygamberimiz böyle yaptığından dolayı bu bir sünnet haline gelmiştir. Vakıdi'de şu ifadelere rastlamaktayız:

Resulullah (s.a.v) efendimiz diğer menasiki ifa ettikten sonra Kabe'ye girdi. Bilal'ın Kabe damında öğle ezanını okumasına kadar içeride bekledi. Kabe damında ezan okunduğunu gören ve Darü'n-Nedve'de beklemekte olan bazı Kureyşli müşrikler rahatsız olmuşlardı. Bunlardan biri İkrime bin Ebi Cehil'di. Babası Ebu Cehil'i hatırlayarak şöyle dedi: "Bu kölenin (Bilal'in) söylediklerini duymamış olduğu için Ebu Cehil'e Allah büyük bir ikramda bulunmuştur." Safvan bin Ümeyye de aynı mealde sözler sarfetmişti. Haîid bin Üseyd ise şöyle demişti: "Allah'a şükürler olsun ki babamı öldürdü de o, bu günleri, Bilal'in Kabe üzerinde dikilip anırdığı zamanı görmedi!"

Ezanı işiten diğer bazı Kureyşli erkekler de tahammülleri kalmadığından ötürü yüzlerini örtmüşlerdi.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz ile müslümanlar zulme uğradıktan sonra işte böyle muzaffer olmuşlardı. Müşrikler iman karşısında Öfkeden kudurmuşlardı. Peygamber efendimiz Mek-ke-i Mükerreme'de üç gün ikamet edip Umre görevini ifa etti. Kendisi ve ashabı Beyt-i Muazzama'nm yanında ibadet etme sevabına nail oldular. Öte yandan Kureyşliler ise öfke ve üzüntülerinden çılgına

dönmüşlerdi. Zira tevhid davetiyle Allah'ı birleme şiarı onların gözleri önünde Mekke-i Mükerreme'ye girmiş, bu davete karşı saldırıya geçememişlerdi.

Üçüncü günde iki arzu ve rağbet zuhur etti. Bunlardan biri sevgi, dostluk ve rahmet arzusu idi ki bunu Peygamber efendimiz ile ashabı ortaya koydular. Bir düğün yemeği verdiler. Bu yemek, ileride de devam edecek olan barışın bir nevi öncülü idi. Diğer arzuya gelince bu, müslümanların arzularına zıt bir şeydi. Müşrikler müslümanlara karşı kin ve düşmanlıklarını izhar etmişlerdi. Yani Peygamber efendimizle ashabının Mekke'de ikamet ettikleri günlerin üçüncüsünde Huveytıp bin Abdil Uz-za birkaç Kureyşliyle birlikte gelerek Peygamber efendimizle arkadaşlarını Mekke'den çıkarmak istediler. Kureyşliler bu görevi ifa etmeleri için onlara vekalet vermişlerdi. Peygamber efendimize: "Süren doldu. Artık aramızdan çıkıp git!" demişlerdi. Onlara cevaben Resulullah (s.a.v.) efendimiz şöyle dedi: "Size ne oluyor?! Bıraksanız da düğünümü aranızda yapsam ve sizi de davet edeceğim düğün yemeğine çağırsam? "

Müşrikler: "Senin yemeğine ihtiyacımız yok. Aramızdan çıkıp git" dediler. Peygamber efendimiz muharip bir kimse değil, aksine insanları fırsat buldukça Allah'a davet eden bir kimseydi. Dostluk göstererek, davette bulunarak, hidayete çağırarak insanlara doğru yolu göstermek vazifesiyle yükümlü olduğunun bilincindeydi. Onlar kendisinden her ne kadar nefret etseler de o en uzak olan kimseleri dahi kendisine yaklaştırma gayreti içindeydi. Kendisinden kaçanları dost edinmek istiyordu. Şartlar ne olursa olsun o onlarla yakınlaşma fırsatlarını değerlendiriyor ve bu fırsatları bulunca da onları hakka davet ediyordu. Mescid-i Haram dahilinde olmasa bile müşriklerin bir kısmıyla karşılaştığında onları hakka davet etmişti.

Peygamber (s.a.v) efendimiz amcası Abdülmuttalib oğlu Abbas'ın tavsiyesine uyarak amcasının baldızı Haris kızı Meymune ile evlendi. Gayesi, gönülleri kendisine ısındırıp yaklaştırmaktı. Bu sebeple amcası'Abbas bu evlenme işinde yeğenine yardımcı oldu. Meymune'yi istemeye onunla birlikte gitti. Evlenme akdini ona vekaleten bizzat kendisi yaptı. Çünkü Mey-mune de evlenme işini kızkardeşi Ümmü'l, fadle (yani Abbas'ın zevcesine) havale etmişti. Ümmü'l-fadl, bu vekaletini şerefli kocası Abbas'a devretmişti. Hz. Abbas bununla da yetinmedi, kardeşi oğlunun yerine Meymune'nin mehrini kendi cebinden dört-yüz dirhem olarak ödedi. Allah Resulüne olan sevgisinin sevap ve mükafatım

rabbi ona versin. Putperestlik devletini yıktıktan sonra yeğenine olan yardım ve tasarruflarından dolayı da Rabbi onun şanını da yüceltip mükafatını artırsın.

Resulullah (s.a.v.) efendimiz ahde vefakarlığının bir gereği olarak Kureyşliler'in Mekke'yi terketme uyarılarına uyup Mek-ke-i Mükerreme'den çıktı. Ancak zevcesi ve mü'minlerin annesi Meymüne'nin yanında bulunması için, kölesi Ebu Rafi'yi Mekke'de bıraktı. Bilahare Ebu Rafi, Meymune'yi alarak Tenim yakınlarındaki Şeref mevkiine getirdi. Meymune'yi Peygamber efendimize teslim etti ve orada zifaf vuku buldu. Zifaftan sonra zilhicce ayında Peygamber efendimiz Medine-i Münevvere'ye döndü.

Her ne kadar müşrikler, kalpleri birbirinden nefret edip uzaklaştırmak ve asla yakınlaştırıp dost kılmamak için çaba sarfettilerse de bu umre vesilesiyle kalpler birbirine ısınıp yaklaştı. Hatta bu kalplerin bir kısmı İslamiyet'e yönelip yumuşadı, îmana girme yollarını araştırdılar. Peygamber efendimiz tarafından İslam'ın kılıcı olarak adlandırılan Halid bin Velid'in bu umreden sonra müslüman olduğunu bilmemiz, bu gerçeği is-batlamaya kafidir. Peygamber efendimizin zamanında, ondan sonra Ebu Bekir'in hilafeti döneminde ve Ömer'in hilafetinin ekseri zamanlarında vuku bulan savaşların hepsinde Halid, islam'ın meşhur bir kılıcı olmuştu.

Kur'an-ı Kerim'de Umrjetü'l Kaza

Resulullah (s.a.v.) efendimiz görmüş olduğu sadık bir rüyada sahabileriyle birlikte, kimi başlarını tümden tıraş ederek, kimi de saçlarını kısaltarak Mescid-i Haram'a giriyorlardı. Bu rüyadan sonra Hudeybiye sulhu yapılmıştı. Peygamber efendimiz de ihramdan çıkmıştı. Hz. Ömer üzüntü ve öfkeyle: "Ya Resulullah Kabe'yi tavaf edeceğimizi bize vadetmemiş miydin?" diye sormuş, Peygamber efendimiz de: "îlla da bu sene Kabe'yi tavaf edeceğimizi size vadetmedim ki" diye cevap vermişti. Ce-nab-ı Allah'da bu rüyayı Hudeybiye'de değil, Umretül kazada gerçekleştiğini müslümanlara açıklamıştı. Her ne kadar Hudeybiye,

fethin başlangıcı olmuştuysa da bu rüya Hudeybiye'de değil Umretül Kazada gerçekleşmişti. Bu konuda Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Andolsun, Allah, elçisinin rüyasını doğru çıkardı. (Allah'ın elçisi rüyada ashabıyla birlikte Mekke'ye girdiklerini, bazılarının saçlarını tamamen tıraş ettiklerini, bazılarının da kısalttığını görmüştü.) Allah dilerse güven içinde (kiminiz başlarınızı tıraş ederek ve kiminiz saçlarınızı) kısaltarak, korkmadan Mes-cid-i Haram'a gireceksiniz. Allah bizim bilmediğimizi bildi. Bundan önce size yakın bir fetih (Hayber fethini) verdi.

O Resulünü, hidayet ve hak dinle gönderdi ki O (hak di)ni, bütün dinlere üstün kılsın. Şahit olarak Allah yeter. Muham-med Allah'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar, kafirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Onların, rüku ve secde ederek Allah'ın lütuf ve rızasını aradıklarını görürsün. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Onların Tevrat'taki vasıfları ve İncil'deki vasıfları da şudur: Bir ekin gibidirler ki, filizini çıkardı, onu güçlendirdi, ekincilerin hoşuna gider, onlara karşı kafirleri de öfkelendirir (bir duruma geldi). Allah onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükafat v adetmiş tir." (Fetih: 27-29)

Umretül Kazada Konan Şer'i Hüküm

Şehitlerin efendisi Abdülmuttalib oğlu Hamza'nın kızı Am-mare Mekke-i Mükerreme'de annesi Selma binti Umeys ile beraber ikamet ediyordu. Öte yandan bazı Kureyşliler Huveytib'ı Peygamber efendimize göndererek Mekke'den çıkmasını istemişlerdi. Huveytıb ve beraberindekiler Hz. Ali'nin yanına gelerek: "Arkadaşlarına aramızdan çekip gitmesini söyle. Zira kararlaştırılan vade sona ermiştir" dediler. Peygamber efendimiz ile Ali çıkıp giderlerken şehitlerin efendisi Hamza'nın kızı Ammare peşlerine düşerek Amca! Amca! diye seslendi, Ali de elinden tutarak onu Fatımatü'z-Zehra'ya teslim etti ve: "Amcan kızını alıp korumaya bak" dedi. Sonra Resululiah (s.a.v.)e de şöyle dedi: "Amcamız kızını müşrikler arasında ne diye yetim bırakalım" dedi.

Peygamber efendimiz de Ammare'yi beraberlerinde alıp götürmesine engel olmadı. Sonra Ammare üzerinde üç kişi çekişmeye başladılar. Bunlar Ammare ile özel ilgileri olan ve onu himaye etme hakkına sahip olduklarını iddia eden kimselerdi. Zeyd bin Harise, Ali bin Ebi Talib ve Cafer bin Ebi Talib, Ammare'yi yanına alıp koruma hususunda daha fazla hak sahibi olduklarını iddia ederek birbirleriyle tartıştılar. Zeyd, Hamza ile kardeş kılınmış olduklarını iddia ediyordu. Gerçekten de peygamber efendimiz Zeyd ile Hamza'yı birbirlerine kardeş kılmıştı. Ali de Hamza'yı din kardeşi bilerek Am-mare'nin, kendisinin kardeşi kızı olduğunu ve kendisinin de Ammare üzerinde vesayet hakkına sahip olduğunu iddia etmişti. Onu müşrikler arasından çıkarıp getirdiğinden dolayı velisinin kendisi olması gerektiğini savunmuştu. Cafer'e gelince o da Ammare'nin amcası kızı olduğunu, ayrıca Ammare'nin teyze-siyle yâni Esma binti Umeys ile evli olduğunu söyleyerek Ammare'yi yanma almak istemişti. Bu üç kişi peygamber efendimizin hakemliğine baş vurdular. Peygamber efendimiz Ammare'yi Cafer'in yanına almasına hükmetti ve şöyle dedi: "Ey Zeyd sana gelince sen Allah ve Resulünün azatlısısın. Ey Ali sana gelince sen hem yaratılışıma, hem de huyuma benzer bir yaratılış ve huya sahipsin. Ey Cafer sana gelince, Ammare'yi senin yanına alman daha doğru olur. Çünkü sen onun teyzesiy-le evlisin. Kadın teyzesiyle birlikte aynı kocanın nikahı altında bulunamaz. Nitekim halasıyla birlikte de aynı kocanın nikahı altında bulunamaz. Öyle ise Ammare'yi senin yanına alman daha uygun olur." Böyle dedikten sonra Ammare'yi Cafer'in yanına bırakmaya hükmetti. Bu hükmünü verdikten sonra Cafer sevincinden olmalı, Peygamber efendimizin etrafında tek ayak üstünde sıçrayarak dolanmaya başladı. Peygamber efendimiz: uNe yapıyorsun ey Cafer?" diye sorunca Cafer şu cevabı verdi: uYa Resulullah! Necaşi, bir kimseyi memnun ettiği zaman o kimse sevincinden kalkıp tek ayak üstünde Necaşi'nin etrafında dolanırdı. Ammarede benim süt kardeşimin kızıdır."

Resulullah (s.a.v.) efendimiz, Ammare'yi Saleme bin Ebu Seleme ile evlendirdi. Evlendirinceye kadar onu gözetti.

Bu hikaye, kimsesiz kadın ve çocukları himaye edip besleme konusunda bazı hükümler ifade etmektedir. Şahıslar üzerindeki velayet konusunu açıklamaktadır. Besleme kadınları evlendirme hususunda kimin yetkili olduğunu açıklamaktadır. Yine bu hadise, beslemelerin akrabalarının yanında tutulması gerektiğini ispatlamaktadır. Cafer, Ammare'nin akrabası idi. Aynı zamanda onun mahremi idi. Çünkü o, süt kardeşinin kızıydı. Zevcesi de Ammare'nin teyzesi idi. Bir

kadın teyzesi ile birlikte aynı kocanın nikahı altında tutulamaz. Yine bu hadiseden anlaşıldığına göre evlendirme konusunda veli olan kimsenin, velayeti altında bulunan şahsı evlendirebilmesi için onun akrabası olması şart değildir. Peygamber efendimiz zü rahmi ve akrabası olmadığı halde Ammare'yi evlendirmişti. Yine bu hadiseden anlaşıldığına göre veliler aynı sırada ve mertebede bulundukları takdirde bunlar arasında en faziletli olan veli, velayeti altında bulunan kimseyi evlendirme yetkisine sahip olur. Cafer, Ali ve Peygamber efendimiz amca çocuklarıydılar ama bunlar arasında en faziletli olan Peygamber efendimiz olduğuna göre Ammare'yi evlendiren de o olmuştu. Yine bu haberden anlaşıldığına göre asebe olan en yakın veli bulunmadığı takdirde ondan bir sonraki mertebede bulunan veli evlendirme işini üstlenir. En yakın asebe olan veli Abbas idi. Çünkü o hem müslü-man, hem de Ammare'nin amcası idi. Diğer veliler Ammare'nin amcası çocuklarıydılar. Şu halde bunlar arasında Ammare'ye en yakın olan veli Abbas'tı. Ancak o ortada mevcut bulunmadığından dolayı ondan sonraki veli Ammare'yi evlendirmişti. O veli de Peygamber efendimizdi.

İbn Ebi Avca Essülemi'nin Seriyyesi

Peygamber (s.a.v.) efendimiz risaleti olan islam davetine asla ara vermiyordu. O her zaman Cenab-î Allah'ın: "Ey Resul! Rabbinden sana indirileni tebliğ et" buyruğuna kulak veriyordu. Bu sebeple Mekke-i Mükerreme'de iken insanları îslam'a davet ediyor ve gönülleri kendine yaklaştırıyordu. Onun bu daveti Mekke-i Mükerreme halkı üzerinde sonuç vermeye başlamıştı. Artık bu yolla yüceliğe talip olarak islam'a girmeye başlamışlardı. Umretül Kaza sona erdikten sonra hicretin 7. senesinin zilhicce ayında Peygamber efendimiz davetini Arap yarımadasının her tarafına yaymaya başladı. Ebu Avca'yı elliye yakın süvariyi yanma katarak İslam'a davet etmek üzere çevre kabilelere gönderdi. Ebu Avca insanları İslam'a davet edecekti. Şayet kabul etmezlerse muahede yapacak, cizye alacaktı. Bunu da kabul etmezlerse müşriklerle savaşacaktı. Müşriklerin Me-dine-i Münevvere'de casusları vardı. Bu casus, müşriklere giderek Peygamber efendimizin onlara karşı bir seriyye teşkil edip yola çıkardığını haber verdi.

Onlar da tedbir alıp büyük bir kalabalık topladılar. îbn Ebi Avca seriyyesi geldiğinde onlar savaşa hazırlanmışlardı. Resulullah'm sahabileri müşrikleri toplu hâlde görünce onları İslam'a davet ettiler. Fakat onlar sözle değil, direnişle cevap verdiler. Sahabilerin üzerine ok yağdırmaya başladılar: "Bizi davet ettiğiniz şeye ihtiyacımız yoktur!" dediler. Bu müşriklere her taraftan imdat kuvvetleri gelip yardım ettiler. Elli müslüman süvariyi her taraftan kuşattılar ve onlarla şiddetli bir savaş vererek mü'minlerin çoğunu öldürdüler. Îbn ebi Avca da bir çok yaralar aldı. Beraberinde sağ kalan arkadaşlarıyla zorlukla geri döndü. Bu kurbanlar, hıyanet ve nifak ehlini İslam'a davet etme yolunda verilmişti.

Halid Bin Velid'in Müslüman Oluşu

Umretül kazanın, uzak duran kalpleri İslam'a yaklaştırmak, yabancıları İslam'ın prensipleriyle tanıştırmak, onları dostane bağlarla mü'minlere bağlamak için bir fırsat olduğunu söylemiştik. Dostluk ve merhamet davetçisinin çağrısına her ne kadar katı kalpli kimseler uymamışlarsa da hakka yapılan davet akıllı kimselerin gönüllerim etkilemişti. Bunlar İslam'ın yücelmekte olduğunu görmeye başlamışlardı. Bunu da kuvvet mantığıyla, hidayet mantığıyla, akıl mantığıyla anlamışlardı. Bulutlar dağılmış, hakikatler açık bir biçimde ortaya çıkmıştı. Bu gerçekleri anlayanlardan biri, hatta en başta geleni Halid bin Velid idi. İslam'a girdikten sonra gerçekten de İslam'ın kılıcı olarak adlandırılmıştı. Her ne kadar bela ve musibetler hususunda ilk mücahidlerin mertebesine ulaşamamışdıysa da İslam'ın kılıcı unvanım almıştı. Gerçekten de islam'ın ilk döneminde mücahidler büyük baskılarla karşılaşmışlardı. O sıralarda bütün kuvvetler müslümanlann üzerine saldırıya geçmişlerdi.

Halid'in müdrik karakteri, şirkten hakka yönelmeye, Mu-hammed (s.a.v.)in davetine yönelmeye başlamıştı. Çünkü kendisinin şirki savunurken belirsiz bir amaca doğru gitmekte olduğunu anlamıştı.

İslam'a nasıl girdiğini gelin Halid'in kendisinden dinleyelim: "Allah, iyiliğimi dilediği zaman, kalbime islam sevgisini düşürdü. Beni, hayır ve şerri anlayacak

hale getirdi. Kendi kendime: "Ben Muhammed'e karşı yapılan bütün savaşlarda bulundum" dedim. Bulunduğum savaş yerlerinden hiç birisi yoktur ki, dönerken aykırı ve yanlış bir iş üzerinde olduğum ve Muhammed'in, muhakkak galip geleceği içime doğmamış olsun. Resulullah (s.a.v.) Hudeybiye'ye çıkıp geldiği zaman ben de, müşrik süvarilerinin başında yola çıktım. Usfan'da Resulullah (s.a.v.)le ashabına yaklaşıp gözüktüm. Resulululllah (s.a.v.), bizden emin bir surette ashabına öğle namazını kıldırıyordu. Üzerlerine, birden baskın yapmayı düşündükse de, bu düşüncemiz gerçekleşmedi. Gerçekleşmemesi de hayırlı oldu. Resulullah (s.a.v.) kalbimizden geçenleri sezmiş olmalı ki, ikindi namazını ashabına korku namazı halinde kıldırdı. Bu bana çok tesir etti. Kendi kendime bu zat herhalde Allah tarafından korunuyor!" dedim. Birbirimizden ayrıldık. Resulullah, süvarilerimizin bulunduğu taraftan sağa yöneldi, sağ taraftaki yolu tutup gitti. Hudeybiye'de Kureyşliler'le barış yapıp Kureyşliler onu öğle vaktinden geceye kadar olan vakitte geri çevirince "Geride ne kaldı ki?! Nereye, Necaşi'ye mi gideceğim?" diye kendime sormaya başladım. Halbuki Necaşi, Muhammed'e bağlanmış bulunuyor. Ashabı da onun yanında emniyet ve selamet içinde barınıp duruyorlar. Yoksa Herakliyus'un yanına mı gideyim, dinimi bırakıp Hıristiyan mı olayım. Ya da Yahudiliğe mi gireyim? Yahut kendilerine tabi olarak Acemlerle birlikte mi oturayım? Yoksa kavmimden sağ kalanlar arasında evimde mi oturayım? diye kendi kendime söylendim düşünüp durdum.

Ben bu düşünceler ve tereddütler içinde bulunduğum sırada Resulullah (s.a.v.) Umretül Kaza için Mekke'ye gelip girince ondan gizlendim. Kendisinin Mekke'ye girişini görmedim. Kardeşim Velid bin Velid Peygamber efendimizle birlikte Umretül Kaza için Mekke'ye gelmişti. Beni arayıp bulamayınca bir mektup yazmış ve mektubunda şöyle demişti:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah'a hamdü sena ve Resulüne selatü selamdan sonra derim ki: Doğrusu ben, senin İslamiyet'ten böyle tedirgin olmak ve yüz çevirip gitmekteki görüşün kadar şaşılacak bir şey görmedim! Halbuki eğri yola girmekten seni alıkoyacak bir aklın da var! Aklını kullansana! İslamiyet gibi bir dini, kim bilmez ve tanımaz! Resulullah (s.a.v.) seni bana sordu: "Halid neredEdir?" dedi. Ben de "Allah onu getirir" dedim. Resulullah "Onun gibi bir adam, islamiyet'i bilmez ve tanımaz olabilir mi? Keşke o bütün savaş ve çabalarını müslümanların yanında müşriklere karşı gösterseydi. Kendisi için ne kadar hayırlı olurdu! Biz kendisini

başkalarına tercih eder, üstün tutardık!" dedi.

Ey kardeşim! En elverişli, en yararlı yerlerde kaçırmış bulunduğun fırsatlara acele yetiş!"

Bana, kardeşimin bu mektubu gelince, gitmek için acele ettim. Müslüman olma isteğim de arttı. Resulullah (s.a.v.)'in söyledikleri ise beni çok sevindirdi, ferahlattı.

Uyurken, rüyamda da çok dar, sıkıntılı ve kurak yerlerden, yemyeşil ve geniş bir yere çıktığımı görmüştüm. (Bu rüya, herhalde boş değil! Medine'ye varınca bunu Ebu Bekir'e anlatır ona yordururum) dedim.

Gerçekten de Medine'ye vardığım zaman rüyamı ona anlattım. Ebu Bekir: "Senin gitmiş olduğun yer Allah'ın seni İslamiyet'e erdirmesi, kavuşturmasıdır. İçinde bulunduğun yerler ise, şirk ve müşriklik olan şeylerdir!" dedi.

Resulullah (s.a.v.)in yanına gitmek için derlenip toparlandığım zaman kendi kendime (acaba Resulullah'a kadar bana arkadaşlık eden bir yoldaş bulunur mu?" dedim. Safvan bin Ümeyye'ye rastladım. Ona: "Ey Ebu Veheb! Sen bizim içinde bulunduğumuz durumu gözönüne bir getirsene! Biz, ancak bir azınlık ve yeyinti halindeyiz. Muhammed ise Araplara ve Arap olmayanlara galip gelmiş bulunuyor. Muhammed'in yanına gitsek de ona tabi olsak olmaz mı? Çünkü Muhammed'in şerefi bizim için de bir şeref olur" dedim. Safvan bu teklifime bütün ağırlığıyla karşı çıktı ve: "Kureyşliler'den, benden başka hiç kimse kalmasa, yine de ben, Muhammed'e hiçbir zaman tabi olmam!" dedi. Böylece birbirimizden ayrıldık. Kendi kendime, "Bu, kinci bir adamdır. Kin güdüyor. Babası ve kardeşi Bedir savaşında Öldürüldüğü için böyle konuşuyor" dedim.

îkrime bin Ebu Cehil'e rastladım. Ona da Safvan'a söylediklerimin aynısını söyledim. O da bana Safvan'ın söylediğine benzer şeyler söyleyince, (bari sana açtığım şeyi gizli tut, açığa vurma) dedim. îkrime de (onu kimseye söylemem) dedi. Evime gittim. Hayvanımı hazırlamalarını söyledim. Hayvanıma bindim, Osman bin Talha ile buluşmak üzere yola çıktım. Kendi kendime (işte, bu muhakkak, bana yol arkadaşı olur. Keşke maksadımı daha önce buna açmış olsaydım!) dedim. Sonra baba tarafı akrabalarından öldürülmüş olanları

hatırlayarak maksadımı kendisine açıklamayı uygun görmedim. Sonra kendi kendime, (şu saatte hayvanımın üzerinde yola çıkmışken böyle şeyleri düşünmek benim neyime gerek!) dedim. Olan biten işi ona söyledim: "Biz, ancak deliğinde sıkışıp kalan ve üzerine yukarıdan kova ile su dökülünce dışarı fırlamak zorunda bulunan bir tilki durumundayız!" dedim. Ona da, önceki iki dostuma söylemiş olduklarıma benzer şeyler söyledim. Osman bin Talha, teklifimi tereddüt etmeden kabul etti: "Sen yarın sabahı bekle.. Ben de yarın sabah hayvanımla Mekke vadisinde olacağım" dedim. Onunla Yü'cec'de buluşmaya karar verdim. Eğer o, benden önce gelirse beni orada bekleyecekti. Ben ondan önce gelirsem orada onu bekleyecektim. Ertesi günü seher vakti yola çıktım. Tan yeri ağarmadan Yü'cec de buluştuk. Kuşluk vakti Hedde'ye ulaştık. Amr bin As'ı orada bulduk. Bize "hoş geldiniz kavmim" dedi. Biz de ona "sen de hoş geldin" dedik. Bize (nereye ve niçin gidiyorsunuz?) diye sordu. Ona, (sen nereye gidiyorsun?) diye sorduk. O da bize, (ya siz niçin çıkıp gidiyorsunuz?) diye sordu. Biz, (islamiyet'e girmeye ve Muhammed (s.a.v.)e tabi olmaya gidiyoruz!) dedik. Beni getiren de budur. Ben de müslüman olmak için geldim, dedi. "Vallahi artık yapılacak doğru yol belli oldu. iş aydınlandı. Bu zat muhakkak peygamberdir. Vallahi ben hemen gidip müslüman olacağım! Daha zamana kadar bekleyip duracağım. Aklı başında olanlardan müslümanlığa girmeyen kalmadı. Vallahi biz böyle oturup duracak olursak sırtlanların inlerinde yakalandıkları gibi Mu-hammed de bizi boyunlarımızdan tutup yakalayacaktır" dedi. Hep birlikte yoldaşlık ve arkadaşlık ederek Medine'ye geldik. Zahrü'l-Harre mevkiinin arkasında develerimizi ıhdırdık. Geldiğimiz peygamber (s.a.v)e haber verilince çok sevinmiş. Elbisenin en iyisini giydikten sonra Resulullah (s.a.v.)le görüşmeye hazırlanmıştım ki kardeşim gelip beni buldu. Ve: "Acele et çünkü Resulullah (s.a.v.)e senin geldiğin haber verilmiş; gelişin onu çok sevindirmiş. Şimdi sizi bekliyor!" deyince yürümeyi hızlandırdım. Resulullah'ın huzuruna vardığım zaman bana gülümseyip duruyordu. Yanına kadar varıp durdum. Kendisine peygamberlik selamj/yla selam verdim. Selamıma güler yüzle karşılık verdi. (Allah'tan başka ilah bulunmadığına senin de Allah'ın Resulü olduğuna şehadet ediyorum) dedim. Resulullah bana, beri gel dedi. Sonra da "Sana hidayet eden, doğru yolu gösteren Allah'a hamdolsun! Senin akıllı olduğunu biliyor, bunun ergeç seni selamete ve hayra eriştireceğini ümit ediyordum!" buyurdu.

"Ya Resulullah! Sen benim sana karşı açılan savaşların hepsinde haktan inatla uzaklaşmış olduğumu biliyor sundur. Benim bu yoldaki günahlarımı bağışlayıp

Örtmesi için Allah'a dua et!" dedim.

Resulullah (s.a.v.): "islamiyet, kendisinden önce işlenmiş günahları yok eder, kesip atar!" buyurdu. (

"Ya Resulullah! Benim için böylece dua etsen?" dedim.

Resulullah: "Ey Allah'ım! Halid'in, kullarını, senin yolundan çevirmek için gösterdiği bütün çabalarından ileri gelen günahlarını bağışla!" diyerek dua buyurdu."

Vakıdi'nin, Halid bin Velid'in İslam'a girişiyle ilgili olarak naklettiği rivayet işte budur. Bu rivayeti uzun uzadıya size naklettik. Çünkü bu, Halid'in otobiyografîsidir. Hatıralarını açıklayışıdır. Kendisini ruhen islam'a yönelten faktörleri izah edişidir. O, ruhundan fışkıran kesin bir inançla mı, yoksa şartların gereği olarak mı İslam'a yönelmişti? Belki de önce şartların gereği olarak İslam'a yönelmiş, ama daha sonra kalbine iman coşkusu dolmuştu. Sıdk ile iman eden kimselerden olmuştu. Sonra da islam için savaşan muharip, ya da deyim yerindeyse mücahidlerden olmuştu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz umre için Mekke-i Mükerre-me'ye girerken islam'a ve müslümanlara olan öfkesinden dolayı Mekke'yi terkeden ve o esnada Mekke içine girmeyenlerden biri de Halid bin Velid olmuştu. Bu da onun daha önceleri islam'a ve müslümanlara ne kadar şiddetli bir nefret duygusuna sahip olduğunu göstermektedir. Ancak bütün bunlardan sonra o kendi iradesi ile müslümanlarm arasına girmek için Medine-i Mü-nevvere'ye gelmişti. Daha önce müslümanlara karşı incelen ve kalbine Allah'ın nuru girip de islam'ın kuvveti olan; zayıflık, gizlenme ve kuvvetle daveti açığa vurma arasında kesin bir ayırım çizgisini teşkil eden Ömer gibi olamamıştır. Dillerin hakkı söyleyemedikleri, kalplerin imana açılamadıkları zor bir zamanda Ömer, islamiyet'i güçlendirmişti. Halid, Allah'ın ars-lanı Hamza gibi de olamamıştı. Çünkü Hamza, islam'a karşı asla durmamış, başlangıçta dahi kardeşi oğlu Muhammed (s.a.v.)e kendi akrabalık gayreti nedeniyle teslim olup islamiyet'ini izhar etmiş, sonra da savaş kahramanı değil, cihad kahramanı olmuştu. Çünkü savaş kahramanları her zaman müca-hidlik niteliğine sahip olmayabilirler. Cihad kahramanlarının bir kısmı savaş taktiklerini bilmeyebilirler. Örneğin Bilal ile Ammar ve diğer eza ve belalara

maruz kalan mü'minlerin bir kısmı savaş taktiğinden habersizdiler. Ama İslam'ın binasının kuruluşunda ilk kerpiç taşlarını teşkil etmişlerdi.

Evet, Halid müslüman olurken şu saydığımız mü'minlerden biri gibi olmamıştı. Fakat islam'a girmeden önce de Mekke-i Mükerreme'de putperestlikte kalmanın kendi çıkarına uygun olup olmayacağını düşünmeye başlamıştı. Emsalsiz ve nadir savaş kahramanı olma unvanını sürdürüp sürdüremeyeceğini düşünmeye başlamıştı. Mekke-i Mükerreme'nin yollarının tıkandığını, artık onur ve şeref mekanı olamayacağını anlamış, Muhammed (s.a.v.) ile beraberindeki mü'minlerin alçalmadık-larım, bilakis yüceldiklerini görmüştü. Mekke-i Mükerreme'de-ki müşrikler ise alçalmaya başlamış, ya da Muhammed (s.a.v.)e teslim olmuşlardı. Fakat Muhammed (s.a.v.) efendimizin yücel-mesindeki sırrı anlamak hususunda idraki tükenip aciz kalmıştı. Kendisi müşrik süvarilerinin başında pusuda beklemekte iken ıvıuhammed (s.a.v.)in ashabıyla birlikte namaz kıldıklarını görmüş, onlara hücum etmek istemişse de hücum edememiş ve onun Allah tarafından korunmakta olduğunu anlamıştı. Ancak bu tefekkürü ruhi bir şimşek gibi gelip geçmişti. Fakat sönmemişti. Onun kendi hayatını anlatırken kullandığı ifadelerden de anlaşıldığına göre onu İslam'a yönelten yegane faktör, bu gelip geçici şimşek parıltısı olmamıştı.

Aslında onu İslam'a yönelten ilk faktör; Mekke-i Mükerre-me'de kalma dışında uygun bir alternatifin kalmadığım görmüş olmasıydı.

Onu islam'a yönelten ikinci faktör ise Habeşistan'da kendisi için sığınak bulamamasıydı. Zira Muhammed (s.a.v.)in ashabı kendisinden önce Habeşistan'a gidip yerleşmişlerdi. Necaşi de Muhammed (s.a.v.)e iman eden ve onu seven bir kimseydi. Ha-lid, bu olumsuzluklar karşısında Bizans'a sığınmayı, kendi kavminin dininden çıkıp Yahudiliğe ya da Hıristiyanlığa geçmeyi düşündü. Belki de bu düşünceleri ona nurun kapısını açtı. Böylece kendi kavminin dininden ayrılıp yine kendi kavminden olan bir adamın, Yani Muhammed (s.a.v.) efendimizin dinine girecekti. Kendi kavminden olan bu adamın şerefi kendilerinin de şerefi sayılıyordu. Nitekim böyle bir ifade kullanılmıştır.

İşte bu sebeplerden ötürü Halid, Muhammed (s.a.v.)e yöneldi. Kalbinden doğan bir inançla hidayet yolunu bulup iman etmiş değildi. Ancak Peygamber efendimizin sahabileriyle birlikte savaş esnasında korku namazı kıldıkları esnada

Halid onlara hücum etmeyi tasarlamış, ancak bunu gerçekleştirememişti. Peygamber efendimizin Allah tarafından korunmakta olduğunu anlamıştı. İşte bu sebeple Peygamber efendimize iman etmeyi düşünmüştü. Yanına vardığında o müjdeci ve uyarıcı peygamberin yüzünde tebessüm gördü. İslamiyet'i bir din olarak seçmeyi uygun gördü. Ve müslüman oldu. Peygamber efendimizin onu affetmesi için yaptığı duayı Cenab-ı Allah kabul ederek Halid'in geçmiş günahlarını affetti.

İslamiyet'in Arap beldelerinde yegane güç haline geldiğini gördüğünden dolayı İslam'a girmeyi çıkarma uygun gören Halid'in bu sebeple islam'a girdiğini söylemekle, o büyük komutanın değerini eksilttiğimizi söylemek doğru olmaz. Çünkü o mü-cahid, kişisel çıkarları bakımından müslüman olmuşsa da bu davranışı ona nur kapılarını açmıştı. Kalbi İslam'a ısınmış ve neticede Allah'a, ahiret gününe, meleklere ve peygamberlere iman etmişti. Bunu söylemekteki maksadımız şudur ki, bazıları Hz. Ömer'e iftira ederek güya Halid'e karşı güven duygusu beslemediğini, her ne kadar onun savaş maharetini takdir etmişse de ona kesinlikle bel bağlamadığını söylemişlerdir. Bu asla doğru değildir.

Amr Bin As'ın Müslüman Oluşu

Amr bin As'ın İslam'a girişi Halid bin Velid'inkine benzemektedir. Her ne kadar Halid bin Velid'in islam'a girişinde onun vahye ilişkin bazı hakikatleri idrak ettiği ve bu sebeple müslüman olduğu anlaşılmaktaysa da Amr bin As'ın İslam'a girişi tamamen bazı maslahatları gözetmesinden dolayı olmuştur. Halid bin Velid'in İslam'a girerken vahyin bazı manalarını idrak etmiş olduğuna şu olay delalet etmektedir:

Halid, Peygamber efendimizin sahabileriyle birlikte namaz kılmakta olduklarını gördüklerinde onlara baskın yapmak istemişse de bu baskını gerçekleştirememiş ve Peygamber efendimizin Allah tarafından korunmakta olduğunu anlamıştı. Peygamber efendimizin Araplar'la Acemler arasında yüksek bir mevkiye sahip olduğunu, şerefli olduğunu, onun şerefinin aynı zamanda Kureyşliler'in şerefi de

sayılacağım anlamıştı. Ama, Amr bin As, tamamen kendisini îslam'a iten bazı zorlayıcı şartlar nedeniyle İslam'a girmiştir. Onun îslam'a nasıl girdiğini bizzat kendi ifadelerine dayanarak Vakıdi şöyle anlatmaktadır:

Amr bin As der ki: "Ben, müslûmanlıktan inatla yüzçevirici bir kimse idim. Bedir savaşında müşriklerle birlikte bulundum ve kurtuldum. Sonra Uhud savaşında bulundum ve kurtuldum. Sonra Hendek savaşında bulundum ve kurtuldum. Kendi kendime; (Allah'a andolsun ki Muhammed Kureyşliler'i yenecektir!) dedim. Halkla düşüp kalkmayı azalttım. Mallarımın başına döndüm onlarla uğraşmaya başladım. Bunun için de ne Hudeybiye'de, ne de yapılan Hudeybiye anlaşmasında bulundum. Resulullah (s.a.v.) anlaşma yapıp Medine'ye; Kureyşliler de Mekke'ye döndüler. Kendi kendime: (Gelecek yıl Muhammed ashabıyla birlikte gelip Mekke'ye girecektir. Artık ne Mekke ne de Taif benim için oturulacak bir yer olamaz.. Buralardan çıkıp gitmekten daha iyisi yoktur!) dedim. İslamiyet'e büsbütün düşman kesildim. Bütün Kureyşliler müslüman olacak olsalar, ben hiçbir zaman müslüman olmam sanıyordum! O zaman insanlardan, Resulullah (s.a.v.) kadar kendisine kin ve hınç beslediğim bir kimse bulunmadığı gibi, bana göre bir fırsatını bulup onu öldürmemden daha makbulü de yoktu. Hendek savaşından, kabilelerle birlikte döndüğümüz sıralarda idi, Kureyş-ten kavmime mensup bazı adamları topladım. Onlar, benim her husustaki görüşümü benimserler, sözlerimi dinlerlerdi. Onlara: "Aranızda benim mevkiim, yerim nasıldır?" diye sordum. Onlar da: "Sen, bizim görüş sahibi, koruyucu, kendisi uğurlu ve işi bereketli bir adamımızsın!" dediler. Onlara: "Bilesiniz ki, vallahi ben Muhammed'in yolaçtığı problemin, bütün sorunları bastıracağını görüyor, bu konuda bir şey düşünmüş bulunuyorum!*' dedim. Onlar, nedir o düşündüğün şey" diye sordular. Cevaben dedim ki: 'Düşündüm ki Necaşi'nin yanına gidip onun yanında bulunalım. Eğer biz Necaşi'nin yanında bulunduğumuz sırada, Muhammed, kavmimiz olan Kureyşliler'i yenerse Muhammed'in eli altında bulunmamızdan, Necaşi'nin eli altında bulunmamız bizim için daha iyi, daha yeğdir. Şayet kavmimiz olan Kureyşliler, Muhammed'i yenecek olurlarsa, hemen yanlarına döneriz. Onlardan da bize ancak hayır ve iyilik gelir!"

îşte yerinde olan görüş budur, dediler. Onlara: Öyleyse Ne-caşi'ye hediye edilecek şeyi yanımıza alıp toplayalım" dedim.

Necaşi'ye verilecek hediyenin en makbulü ve en sevimlisi yurdumuzdan çıkan meşindi. Pek çok meşin toplayıp yükledikten sonra yola çıktık. Nihayet Necaşi'nin yanına vardık. Allah'a andolsun ki biz Necaşi'nin yanına vardığımız sırada Amr bin Umeyye ed-Damiri de oraya geldi. Resulullah (s.a.v.) onu, Cafer ve arkadaşlarının işi ve Ümmü Habibe binti ebi Süfyan'ı, kendisine nikahlaması için yazdığı bir mektupla Necaşi'ye göndermişti. Amr bin Umeyye, Necaşi'nin yanına girdi, sonra dışarı çıktı. Arkadaşlarıma: "Bu, Amr bin Ümeyye'dir. Eğer Necaşi'nin yanına girecek olursam, onu kendisinden isterim. Bana teslim ederse öldürürüm. Bunu yaptığımı, Muhammed'in elçisini öldürmeyi başardığımı Kureyşliler duyunca sevinirler" dedim. Necaşi'nin yanına girdim. Her zaman yaptığım gibi Önünde yere kapandım. Bana: "Merhaba hoş geldin dostum. Bana memleketinden bir şeyler hediye edecek misin?" diye sordu. Ben de: "Evet ey hükümdar! Sana bir çok meşin hediye edeceğim!" dedim. Ve sonra da hediye edilecek meşinleri ona takdim ettim. Meşinler, Necaşi'nin çok hoşuna gitti. Bir kısmını ayırıp devlet adamları ve kumandanları arasında bölüştürdü. Geri kalanının da belli yerine konulmasını, yazılıp saklanmasını emretti. Onun neşelendiğini görünce: "Ey Hükümdar! Ben, yanından birinin çıktığını gördüm ki o bize düşman bir adamın elçisidir. Onu, bana teslim et de öldüreyim. Çünkü o, eşrafımızdan ve hayırlılarımızdan bazı kişileri öldürmüştür. Ben ona rastlamıştım. Boğazını sıkıp dayak attım!" dedim. Necaşi benden bu sözleri işitince kızdı. Sonra elini uzatıp burnuma öyle bir çarptı ki burnum kırıldı sandım. Burnumun deliklerinden fışkıran kan elbiseme sıçradı. Üzerime zillet ve mahcubiyet çöktü. Eğer o sırada yer yarılsaydı, korkumdan.yerin dibine girerdim. Sonra kendimi toparladım.: "Ey hükümdar! Vallahi bundan hoşlanmayacağını bilseydim onu senden istemezdim!" dedim. Necaşi: "Ey Amr! Demek sen Musa ve Isa peygambere gelmiş olan Namus-u Ekber'in (Cebrail'in) kendisine gelip durduğu bir zatın elçisini öldürmek üzere sana vermemi istiyorsun ha?! Vallahi eğer onu öldürmüş olsaydın sizden hiç birinizi sağ bırakmazdım. Resulullah'ın elçisi öldürülür mü hiç?!"dedi.

Allah, birden kalbimi ve üzerinde bulunduğum hali değiştirdi. Gönlümü İslam'a açtı. Araplar da Arap olmayanlar da bu gerçeği tanımakta, sen ise hala muhalefet edip durmakta, ona karşı koymaktasın! diyerek kendi kendimi kınadım, Necaşi'ye: "Ey hükümdar! O, gerçekten böyle bir peygamber midir? Sen onun böyle Allah elçisi olduğuna şehadet ediyor musun?" diye sordum. Necaşi: "Yazıklar olsun sana ey Amr! Evet ben onun Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber

olduğuna şe-hadet ediyorum. Son sözümü dinle de hemen ona tabi ol. Çünkü vallahi o muhakkak hak üzeredir ve kendisine karşı koyan herkesi yenecektir. Musa peygamberin, Firavun'a ve ordusuna galip geldiği gibi o da galip gelecektir!" dedi.

"Öyle ise, sen, benim ona İslamiyet üzerine biatimi alır mısın?" diye sordum. Necaşi "olur" dedi ve elini uzattı. Ben de Islamiyet üzerine ona biat ettim. Necaşi benim için büyük bir tas getirtti. Burnumdan akan kanı yıkattı, bana yeni bir elbise giydirdi. Çünkü burnuma dolan kanı silerek elbisemi kirletmiştim. Bundan sonra Necaşi'nin yanından ayrılıp arkadaşlarımın yanına vardım. Arkadaşlarım, Necaşi'nin bana giydirdiği elbiseyi görünce çok sevindiler ve: "Dostun Necaşi'den istediğin şeyi koparabildin mi?" diye sordular. Onlara: "Kendisiyle daha ilk buluşmada dileğimi ifade etmeyi uygun görmedim. Kendisine ikinci ziyaretimde dileğimi ifade edeceğim" dedim.

Onlar da: "Bu görüşün yerindedir. Doğru seninkidir" dediler. Müslüman olduğumu sakladım. Bir işim için ayrılıyormu-şum gibi arkadaşlarımın yanından ayrıldım. Doğruca gemilerin bulunduğu yere, iskeleye vardım. Orada yüklenmiş bir gemi buldum. Ona bindim. Şuaybe'ye varınca orada yükü boşalttılar, ben de Şuaybe'den ayrıldım. Yanımda bir miktar harçlığım vardı. Bir deve satın alıp Medine'ye gitmek üzere yola çıktım. Merrüz Zahran'ı geçtim. Hedde'de bulunduğum sıradaydı ki, iki kişinin, benden biraz önce geçip bir konak yeri aradıklarını gördüm. Onlardan birisi çadırın içinde duruyor, diğeri ise ayakta durarak binek hayvanlarını tutuyordu. Dikkatlice baktım; Halid bin Velid'miş. O'na: "Nereye ve ne için gitmek istiyorsun ey Halid?" diye sordum. O da: "Allah'a andolsun ki tutulacak yol belli oldu. îş aydınlandı. Bu zat muhakkak ki peygamberdir. Vallahi ben hemen gidip müslüman olacağım daha ne zamana kadar ve niçin bekleyip duracağım?! Aklı başında olan kimselerden, müslümanlığa girmeyen kalmadı. Allah'a andolsun ki biz böyle oturup duracak olursak, sırtlanların inlerinde yakalandıkları gibi, Muhammed de bizi boyunlarımızdan yakalayacaktır!" dedi.

"Vallahi ben de Muhammed'in yanına gitmek ve müslüman olmak istiyorum!" dedim. O sırada Osman bin Talha çadırdan dışarı çıktı. Bana "merhaba hoşgeldin" dedi. Hepimiz bir yerde konakladık, sonra birlikte yol arkadaşlığı ederek Medine'ye geldik. Ebu Anbe kuyusunda, bir adamın, bize rastladığı

sırada "Ya Rebah, ya Rebah!" diye bağırdığını hala unutmamışımdır. Adamın bu sözünü hayra yorduk ve kazançlı çıkacağımızı anlayarak yolumuza devam ettik. Adam bize tekrar bakıp: "Mekke, artık şu ikisinden sonra idare ve kumandasını ele vermişti!" dedi. Onun böyle söylediğini kulaklarımla işittim. Sanırım ki o, bu sözüyle beni ve Halid bin Velid'i kasdetmişti. Adam, hemen ardına dünüp koşarak mescide kadar gitti. Zannımca bizim geldiğimizi Resulullah (s.a.v.)e müjdelemeye gitmişti. Zan ve tahminim de doğru çıkmıştı. Harre mevkiinde develerimizi ıhtırdık. Üzerimize temiz elbiselerimizi giydik. Sonra ikindi ezanı okundu. Kalkıp Resulullah'ın yanına vardık. Yüzü parıl parıl parlıyordu. Müslümanlar, çevresini sarmışlardı. Bizim müslüman olmamıza sevinmekteydiler. Resulullah (s.a.v.) efendimiz bizleri görünce tebessüm buyurdu. Önce Halid bin Velid biat etti, müslüman oldu. Sonra Osman bin Talha biat etti, müslüman oldu. Sonra da ben vardım. Vallahi kendimi birden Resulullah (s.a.v.)in önüne oturmuş buldum. Kendisinden utandığımdan dolayı başımı kaldırıp yüzüne bakamadım. "Ya Resulullah! Sağ elini aç da sana biat edeyim!" dedim. Resulullah elini açınca ben de biat ettim. Ve: "Geçmişteki günahlarımın bağışlanıp affedilmesi için dua et" dedim. Resulullah (s.a.v.) efendimiz de şöyle buyurdu: "Şüphe yok ki İslamiyet daha önce olanları silip yok eder. Hicret de, daha Önce olanları silip yok eder."

Vallahi, müslüman oluşumuzdan itibaren mühim işlerde Resulullah (s.a.v.) efendimiz beni ve Halid bin Velid'i ashabının hiç birinden ayırmadı."

Bu hadisi bütünüyle uzun uzadıya naklettik. Ancak son kısmını silip atmayı isterdik. Bu kısımda güya Resulullah (s.a.v.) efendimizin Halid bin Velid'le Amr bin As'ı diğer sahabilerden ayırd etmediğine dair bir yemin vardır. Öyle sanıyoruz ki eğer bu yemin gerçekten Amr bin As'a ait ise, o, bu yemininde sadık değildir. Çünkü onlar müslüman olduktan sonra Mu'te, Tebuk gazveleri Mekke-i Mükerreme'nin fethi, Hevazin ve Huneyn savaşları vuku bulmuştur. Bu savaş, gazve ve fetihlerde Peygamber efendimiz Halid bin Velid'le Amr bin As'ı; Ali bin ebi Ta-lib'e, Zübeyr bin Avvam'a, Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah'a, Sad bin Ebu Vakkas'a denk tutmamıştır. Yoksa ne diye Mu'te savaşında bayrağı ilk önce Abdullah bin Revaha'nm, sonra Zeyd bin Harise'nin, sonra Cafer bin ebi Talib'in taşımasını emretmişti?! Bayrağı taşıyacak kimse kalmadıktan sonradır ki Halid bin Velid bayrağı eline alıp taşımaya başlamıştı.

Bu yeminin mahiyeti ne olursa olsun, bizzat Amr bin As'ın İslam'a giriş hikayesinden de ve kendisinin bu konuda söylediklerinden de anlaşıldığı gibi kendisiyle arkadaşları evvel emirde bir çıkar uğruna müslüman olmuşlardır. Fakat bilahare iman sevgisi kalplerine yerleşmişti. Şu Amr bin As değil midir ki: "Bütün Kureyşliler müslüman olsalar dahi ben müslüman olmam!" demiş, sonra da Necaşi'yi mü'minlere karşı kışkırtması için kavminden bazı adamlarla birlikte Habeşistan'a gitmeyi önermiştir! Fırsat bulduğu takdirde Resulullah (s.a.v.)in Necaşi'ye gönderdiği elçisi Amr bin Umeyye ed-Damiri'yi Öldürmek istemiş, bu sebeple de Necaşi onu tokatlayarak burnunu kırmıştı. îşte bu tokat onu uyararak hakka yöneltmişti. Ya da Necaşi'nin gazabı onu ikaz ederek İslam'a yöneltmişti. Onun anlattığı olaylarda Peygamber efendimizin Allah tarafından korunmuş olduğunu müşahade ettiğini delalet eden herhangi bir şey yoktur. O böyle bir şey görmüş değildir. Bu sebeple deriz ki onun İslam'a girişi dünyevi çıkar uğruna olmuştur. Belki de İslam'a girdikten sonra kalbine İslam nuru ve sevgisi nüfuz etmiş, bundan sonra kuvvetli bir imana sahip olmuştur.

Bizim bu konuda tercih edeceğimiz görüş budur. Amr bin As'ın kıssasında yer alan ifadelerden anlaşıldığına göre o savaşta ön sıralarda yer almaz, kendisini tehlikeli yerlere gitmekten alıkoyarimş.

Bedir Savaşına müşriklerle beraber katılmış ancak kendini kurtarmıştır. Uhud savaşına, Hendek savaşına katılmış yine kendini kurtarmıştır. Öyle anlaşılıyorki o hiç bir kimseyi öldürmemiş ve müslümanlarla karşı karşıya gelip savaşmamıştır. Ancak savaşlarda strateji tayin etmiş, ya da savaş için gerekli tedbirleri almıştır. Nitekim hidayet önderi Ali bin ebi Talib ile Muaviye'nin savaşında da, asilere karşı yapılan savaşta da hep tedbir almış ve strateji tesbit etmiştir. Onun ve Halid bin Ve-lid'in diğer sahabilere nisbetle işgaletmiş oldukları sahabilik mertebesi hakkında gerekli açıklamalar ileride verilecektir.

Arap Beldelerinin Durumunu Öğrenmek İçin Göreve Çıkarılan Seriyyeler

Peygamber (sav) efendimiz, özellikle kendilerinden emin olmadığı bazı Arap bedelerinin ve kabilelerinin durumlarını araştırmaları için bir takım seriyyeler

oluşturup göreve çıkardı. Şuca'bin Veheb'i 24 kişilik bir seriyye ile Hevazin kabilesine gönderdi. Onlara hücum etmelerini emretti. Bunun üzerine seriyye yola çıktı. Geceleri yol yürüyor, gündüzleri gizleniyorlardı. Aniden Hevazinlileri bastırdılar. Şüca', arkadaşlarına, hücumu daha fazla ileriye götürmemelerini işaret etti. Böylece bir çok davarı alarak Önlerine katıp Medine-i Münevvere'ye getirdiler. Seriyyedekilerden her birine 15 deve pay düştü. Sonra Hevazinliler müslüman olarak Peygamber efendimizin yanına geldiler. Emirleri, Şüca'ın seriyyesi tarafından esir alınan adamlarının iadesini istedi. Peygamber efendimiz de esirleri onlara iade etti. Hafız Ibn Kesir'in, tarihindeki rivayetine göre Peygamber efendimiz, bu seriyyeyi göndermeden önce Mecid taraflarına bir seriyye göndermiştir. Necid'e gönderilen seriyye-deki adamlar arasında Abdullah bin Ömer de vardı. Onlar da bir çok develeri ele geçirip Medine'ye getirdiler. Her birine 12 deve verildi.

Kudaa Oğullarına Gönderilen Seriyye

Peygamber (sav)in seriyyeleri, Şam topraklarına komşu mıntıkaları kontrol etmek ve durumlarını öğrenip gaza keşfi yapmak için göreve çıktılar. İlk olarak Peygamber efendimiz Ka'b bin Umeyr el-Gıfariyi Şam mmtıkasmdaki Kudaa oğullarına 15 kişi ile birlikte gönderdi. Bu seriyye, Kudaalılardan büyük bir kalabalıkla karşılaştı. Onları İslama davet ettiler, fakat onlar bu davete icabet etmediler. Aksine ok atarak karşılık verdiler. Resullullah'm sahabileri, kendilerine ok atılmaya başlandığım görünce, onlara karşı şiddetli bir savaşa giriştiler. Sayıları azdı. Müşrikler sayıca çok olduklarından dolayı oıları yendiler. Nihayet bu seriyyedeki mücahidler islam daveti yolunda şehit oldular. Bu şehitler arasında ağır yaralı bir mücahid de vardı. Oyleki kendisinin de diğer arkad; şiarıyla birlikte öleceğini zannetmişti. Ancak gece olunca ayağa kalkıp yola düştü. Yaralı vaziyette Resulullah (sav)'e ulaştı. Peygamber efendimiz müminleri şehit düşüren Kudaa oğullarının üzerine yeniden bir seriyye göndermek istediysede bu yaralı mücahid, onların çölde başka taraflara gittiklerini söyledi.

Adamın biri çıkıp da "Resulullah (sav) efendimiz ne diye büyük sayıdaki müşriklere karşı az sayıdaki mücahidleri seriyye-ler halinde gönderiyordu? Halbuki bu mücahidleri seriyyeler halinde gönderiyordu? Halbuki bu mücahidlerin onlarla baş edebilecek güçleri yoktu. Hepsi ya da büyük bir çoğunluğu şehit düşüyorlardı?!" diye sorabilir.

Buna cevaben deriz ki: Peygamber (sav) efendimizin göndermiş oludğu seriyyeler başlangıçta tebliğ ve davet vazifesiyle yola çıkıyorlardı. Ancak onlar bu davete icabet etmeyen ve fırsat buldukları takdirde mü'minleri öldüren katı yürekli kafirlerle karşılaşıyorlardı, işte şu sonui cu seriyyede de görüldüğü gibi mücahitler başlangıçta müşrikleri İslama davet etmişler fakat o müşrikler bu daveti reddetmiş sonra da seriyyenin üzerine ok atmaya, daha sonra da onları öldürmeye başlamışlardı. Bu seriyyedeki mücahidler savaş için değil, aksine Peygamber efendimizin risaletini tebliğ ve hakka davet etmek için yola çıkmışlardı.

MU'TE SAVAŞI

islamiyet, ışığın yayılması gibi etrafa yayılıyordu. Şam, Arap beldelerinden uzakta değildi. Hatta Şam'da Arap kabileleri vardı. Gassaniler de bu kabilelerden biriydi, tslamiyetin ışığı etrafa yayıldığndan dolayı bu ışık yakınlardaki mıntıkaları da kapsamına alıyordu. Şam araplarmdan bir kısmı İslama girmişlerdi. Ya da Arapların müslüman olanlarının bir kısmı Şam'a sefer etmişlerdi.

Bu müslümanlarm sayısı az ise de Hıristiyanlar onlardan rahatsız olmaya başlamışlardı. Şam'da İslama giren kimseleri Romalılar öldürmüşlerdi. Şu halde Peygamber (sav) efendimizin ve sahabilerinin, fitneyi ortadan kaldırmak amacyıla dinlerinden fitneye düşürülen bu zayıf ve güçsüz mü'minleri himaye etmeleri gerekiyordu. Kital risalesinde îbn Teymiye bu konuda şöyle der: "Peygamber (sav) efendimiz, Bizarısın Şam valisi tarafından müminlerin öldürülmesinden sonra Mu'te savaşına

niyetlenmiş ve bunun için sefere çıkmıştır. "

Mu'te savaşının sebeplerinden biri işte budur. Bu savaşın başlatılmasına sebep olan daha güçlü bir sebep vardı ki, o da şudur: Resulullah (sav) efendimiz Şam'daki Bizans valisine Haris bin Umeyrel-Ezdi'yi bir mektubuyla birlikte elçi olarak göndermişti. Şurahbil bin Amr el-Gassani bu elçiyi' yakalamış/elini ayağını bağlamış, sonra da boynunu vurmuştu. O zamana kadar Resulullah (sav)

efendimizin elçilerinden hiçbiri öldürülmüş değildi. Bu elçisinin öldürülmesi haberini alan Peygamber efendimiz çok üzülmüş ve Kafirlere karşı gazaplanmiştı. Bu hıyanete karşı kuvvetle çıkması gerekirdi. Düşmanı Bizanslılar da olsa bu işten geri durması layık değildi. Çünkü onlar, mü'minleri dinlerinden ötürü fitneye düşürmüşler bir kısmını öldürerek, diğerlerinin İslama girmelerine engel olmuşlardı. îs-lama girmek isteyen kimselere korku salmışlardı. Çünkü Peygamber efendimizin elçisini öldürmüşlerdi. Şu halde Peygamber efendimizin bu hıyanete karşı mukavemet göstermesi gerekiyordu. Zira susması, iman ehli için, hatta bütün Araplar için bir zillet olacaktı. Onlar hak davetini yayma süreci içinde ve halkları zorbalara karşı himaye etme konumundayken böye bir zorbalığa karşı susmaları elbetteki doğru olmazdı.

îşte bu sebeple hicri 8. senenin cemaziyel evvel ayında Resulullah (sav) efendimiz üç bin kişilik bir orduyu Şam'ın "Belka" mıntıkasına gönderdi. O zamana kadar teşkil edilen islam ordularının sayıca en fazlası bu idi. Bu ordunun başına Zeyd bin Harise'yi komutan olarak tayin etti. Eğer Zeyd şehit düşecek olursa, yerine Cafer bin ebi Talib komutan olacaktı. Cafer şehit düşerse, yerine Abdullah bin Revaha geçecekti. Oda şehit düşecek olursa müslümanlar, kendi aralarından beğendikleri bir kimseyi komutanlığa seçeceklerdi. îşte bu minval üzere islam ordusu Peygamber efendimizin yanından ayrılıp yola koyuldu. Nihayet Şam bölgesine varıldı. Müslümanlar, Herakliu s'un yüz bin kişilik bir orduyla Belka gerilerine inmiş olduğunu ve onun kuvvetlerine Hıristiyan Arapların da katılarak sayılarının ikiyüz bine ulaştığım haber aldılar. îslam ordusu ortaya çıkan bu manzarayı değerlendirince düşmanın silah ve sayı bakımından üstünlüğü bazı mücahidlerin paniğe kapılmalarına yol

açtı. Ve: "Durumu Resulullah (sav)'e yazalım. Düşmanımızın sayısını ona bildirelim. Ya bize destek kuvvet göndersin, ya da Medine'ye geri dönmemizi emretsin" dediler. Onların böyle mü-tereddidane konuşmalarını işiten Abdullah bir Revaha gelip karşılarına dikilerek şöyle dedi:

"Ey millet! Vallahi, sizin şimdi istememiş olduğunuz şey, ar-zulayıp elde etmek için sefere çıktığınız şehitliktir! Biz, insanlarla ne sayıca, ne silahça, ne de at süvarice çokluk olduğumuz için değil, Allah'ın bizi şereflendirdiği şu din kuvvetiyle savaşıyoruz. Gidiniz, çarpışınız! Bunda, muhakkak iki iyilikten biri;

ya zafer, ya da şehitlik vardır." Onun bu sözlerini, bu imanlı ve güçlü hitabını dinledikten sonra mücahidler: "Vallahi Abdullah bin Revaha doğru söyledi" dediler.

Sayıları ikiyüzbini bulan Bizans ordusu Öne geçti ve Allah'ın

şu buyruğuna iman eden islam ordusu da karşıya geçti: "Nice az bir topluluk var ki, Allah'ın izniyle çok topluluğa galip gelmiştir. "

Evet, mü'minler kendi azlıklarından ve düşmanın çokluğundan korkmaksızın ileriye doğru hamle yaptılar. Resulullah (sav)'in sancağını taşıyan Zeyd bin Harise safların önüne geçti. Sağ cenahta Kutbe bin Katade adında Uzre oğullarından bir adam komutan olarak bulunuyordu. Sol cenahta da Ubaye bin Malik isminde Ensardan bir adam komutan olarak bulunuyordu. Müslümanlar Belko köylerinden en uzak olan birinde bulunuyorlardı. O köyde Bizanslılarla karşılaştılar. Başlangıçta mü'minler düşmanın sayı çokluğundan ve silah fazlalığından dolayı endişeye kapıldılar. Ama Bizans askerleri de mü'minle-rin iman kuvvetinden irkilmişlerdi. Ne var ki, bilahare mü'minler düşmanın maddi üstünlüğünden duymuş oldukları korkuyu yendiler, ancak Bizanslılar rablerinin huzuruna çıkmayı en sevimli bir buluşma sayan mü'min bir orduyla karşı karşıya gelmenin korkusunu henüz yenememişlerdi.

Nihayet iki ordu karşı karşıya geldi. Bunlardan biri imanlıydı. Bizans valisinin Öldürdüğü müslümanları savunmak ve Resulullah (sav) efendimizin elçisinin öldürülmesi nedeniyle küçük düşürülen islamm haysiyetini ve Arapların onurunu müdafaa etmek uğruna bu imanlı ordu, hücum ediyordu. Sayı ve teçhizat bakımından üstün olan Bizans ordusununsa, bu hücumda

güttüğü herhangi bir amaç yoktu. Ancak manevi kuvvetle te'yid edilen bu mücahidleri geri püskürtmeyi amaçlıyorlardı. Bu nedenle ordunun sembolü olan sancaktarı öldürmeye yöneldiler. Düşmanın hücumları arttıkça sancaktara yaptıkları hamleler de artıyordu. Müslümanlar sancaktara hücum edilmesinden korkuyorlardı: "O, havadan konuşmaz O (na inen Kur'an veya onun söylediği sözler), kendisine vahyedilen vahiyden başka bir şey değildir" mealindeki ilahi tavsife mazhar olan Resulullah (sav) efendimiz, orduyu uğurlarken onlara, sancaktarların düşmanın ilk hedefi olacağını ilham etmişti. Bu sebeple

sancaktarlığı önce -imanının kuvvetli oluşundan dolayı ve insanların, şerefin ancak iman ve salih amelle elde edilebileceğini anlamalarım sağlamak için-Zeyd bin Harise'ye vermişti. Sonra şayet Zeyd şehit düşerse sancağı Ebu Talib oğlu Cafer'in almasını emretmişti. Cafer ki iki defa hicret etmişti. Sancaktarlığı ikinci planda Cafer'e vermesindeki amacı da peygamber

efendimizin, kendi akrabalarını şerefli gayeler için kayırmadığı hissini insanlara vermekti. Şayet Cafer de şehit düşerse yerine sanckatarlığa Abdullah bin Revaha'nm geçmesini emretmişti. Abdullah bin Revaha'nın şehit düşmesinden sonra sancağı kimin alacağını belirtmemişti. Peygamber efendimiz sancağı ele alacak kumandanları seçerek isimlerini bildirdiği halde Halid bin Velid'i zikretmemişti. Çünkü Halid İslama yeni girmiş bir şahsiyet idi.

Bizans ordusunun hedefi, hücuma geçen mücahidleri geri püskürtmekti. Bu nedenle başta komutanlara hücum ettiler. Ve yegane hedefleri de komutanlar ve sancaktarlardı. Onları birer birer şehit düşürdüler. Mü'minler ordusunun hedefi de, dinlerinden dolayı fitneye düşürülüp Bizanslılar tarafından öldürülen mü'min kardeşlerinin intikamlarını almaktı. Zorlu bir savaş oldu. Öyle ki Halid bin Velid, o gün elinde altı kılıcın parçalandığını ve elinde sadece Yemen yapısı bir palanın kaldığını söylemiştir. Halid bıçağın kaymağı kesişi gibi o gün müşrikleri palasıyla kesiyordu. Peygamber (sav) efendimiz tarafından tayin edilen o büyük kumandanlar bir çok Yahudi ve Hıristiyan kafirlerini öldürmedikçe sancağı ellerinden bırakmıyorlardı. Resulullah (sav) efendimizin sevgilisi ve sancaktan Zeyd, çok sayıda müşriki öldürmeden şehit düşmemişti.

Resulullah (sav) efendimizin hamisi Ebu Talib'in oğlu Cafer o kadar şiddetli savaşmıştı ki, atının artık kendisini taşıyamı-yacağını hissetmiş, bu sebeple atından inerek piyade olarak savaşmıştı. Resulullah (sav)'in sancağını da sağ elinde taşıyordu. Kafirler sağ elini kesince sancağı sol eline aldı. Sol elini de kestiklerinde sancağı kucağına aldı ve nihayet şehit düştü. Her iki kolu kesildiğinden dolayı Peygamber efendimiz ona cennette uçan iki kanatlı manasına gelen "Cafer-i Tayyar" lakabını takmıştı.

Önceki iki arkadaşı gibi Abdullah bin Revaha da tereddüt etmek sizin sancağı eline aldı ve yıldırım gibi kafirlerin üzerine aktı. Savaştı, nihayet şehit düştü. Mü'minlerin sancağının yere düşmesi yakışık almazdı. Fakat Sabit bin Akram

bin Aclan mecbur kalıp sancağı eline aldı, ama sancaktarlığa layık olmadığını hisseti ve şöyle dedi: "Ey müslümanlar topluluğu! Aranızda anlaşıp bir sancaktar seçin." Mücahidler hep birlikte: "Sancaktar sen ol! dediler". O da: "Ben bunu yapacak durumda değilim!" diyerek reddetti. Bundan sonra da Halid bin Velid'in sancaktar olması hususunda mü'minler görüş birliğine vardılar. Halid sancağı eline aldı. Keskin kılıcıyla kafirlerin boyunlarını keserek savaşmaya başladı. Fakat o idrakli kumandan, o ana kadar her ne kadar saldırının mü'minler lehinde geliştiğini görmüşsede müşriklerin hücumları sonucunda mü'minlerin sancaktarlarını öldürdüklerini de değerlendirmek gerektiğini anlıyordu. Bu sebeple Bizanslılarla Hıristiyan Arapların ve Yahudilerin sayılarının çokluğunun savaşı uzatacağını anlamıştı. Her ne kadar sabırlı, imanlı ve manevi güce sahip iseler de az sayıdaki mü'min topluluğu uzun süre savaşmaya tahammülü yoktu. Bu sebeple Halid, düzenli bir geri çekilmeye zemin hazırlamak için orduyu geriye doğru çekti. Bu esnada Bizans kuvvetlerinin bir kısmı araplardan koptu. Hatta bazıları geri çekilme esnasında Halid 'in kuvvetlerine katıldılar.

îbn îshak'm anlattığına göre o esnada kahine bir kadın, bir kehanette bulunmuş ve Peygamber efendimizin ordusunun Mu'te'den geri döndüğünü işittiğinden kavmine şöyle demiş: Basiretli ve idrakli, bakışları gazaplı, atları peşpeşe süren, bulanık kanlar akıtan bir kavmin gelmekte olduğunu söylüyor ve sizi uyarıyorum!"

Onun bu sözleri üzerine kavmi tedbir alarak Lahum oğullarından ayrılmışlar ve o gün Araplara katılan salebe oğullarıyla birlik olmuşlardı. Halid'in ordusu geri gelirken bunlarda Bizanslılardan kopmuş ve kendi mıntıkalarına geri dönmüşlerdi.

Her ne kadar sayıca çok idiyse de sağlam bir yapıya sahip olmadığından dolayı Bizans ordusu kendi içinde tutarlı değildi. Çoklukları kendilerine yarar sağlamadı. Müslümanlar onlardan kurtuldular. Her ne kadar ağır yaralar aldılarsada canlarını onlardan kurtarabildiler. Halid, kafirlerin çokluğunu gördüğünde ordusunun sağını soluna, solunu sağına, arkasını önüne, önünü de arkasına alarak değiştirdi. Böylece Bizanslılar, islam ordusuna takviye kuvvetler geldiğini zannettiler. Bu sebeple Cenab-ı Allah, müslümanlarla karşılaşmamaları için kalplerine korku düşürdü. Kendi canlarını kurtarmayı tercih ettiler. Geri dönmekte olan islam ordusunu takibe girişmediler. Biraz ganimet alarak

dönmeyi daha uygun gördüler. Halid de iman ordusunu peşine katarak salimen medine-i Münevvere'ye döndü. Bu savaşta sadece 12 şehit verilmişti. Üçü sancaktarlar olan Zeyd bin Harise, Cafer bin ebi Talib ve Abdullah bin Revaha idi. Dokuzu da diğer mücahidlerdendi. Fakat Medine-i Münevvere halkı ordunun, savaştan sadece Peygamber efendimizin kumandası altında geri dönüşüne alışık idi. Diğer kumandanların komutası altında geri dönüşüne alışık değildi. Müşrikler islam ordusuna darbe vurmuşlar, kimini yaralamış, kimini şehit düşürmüşlerdi. İslam ordusu bu savaştan, firar etmişçesine geri dönmemişti. Hatta yaralanan mücahidler bile müşriklere üs-tüste saldırılarda bulunmuşlar, dönerken dahi Hamraül Esed mevkiine kadar müşrik ordusunu takip etmişlerdi. Müşrikler onlarla yeniden karşılaşmamak için geri dönmeye razı olmuşlardı.

Medine-i Münevvere halkı basiretli kumandan Halid'in komutası altındaki islam ordusunun geri çekilip ricat etmesini beğenmemişti. Çünkü onlar böyle bir duruma alışık değillerdi. Bu ordudaki neferleri firariler olarak adlandırmışlardı. Hatta çocuklar bile askerlerin yüzlerine toprak savurmuşlardı. Resu-lullah (sav) efendimiz orduyu karşılamaya çıktığında Cafer bin ebi Talib'in çocukları dışındaki diğer çocukların, askerlerin yanından uzaklaştırılmasını emretmişti. Sadece Cafer'in çocuklarını bağrına basmış. Bu mücahidlere -bazı sahih hadis kitaplarında nakledildiği gibi- "saldırganlar" ya da "Kan akıtıcılar" demişti. Peygamber efendimiz bunları, başka bir birliğe katılanlar" adıyla adlandırmıştı ki bunlar müslümanlarm birliğiydi. Şu ayet-i kerime, Mu'te savaşından ricat eden mü'minlere tam tamına uymaktadır:

"Ey inananlar, inkar edenlerle toplu halde karşılaşırsanız onlara arkalar(ınız)ı, dondür(üp kaç)mayın. Kim o gün savaşmak için bir tarafa çekilmez, ya da başka bir birliğe katılmak dışında arkasını döner (kaçar)sa o, Allah'tan bir gazaba uğrar,

onun yeri cehennemdir, o ne kötü varılacak bir yerdir!" (Enfal: 15-16)

Mü'minler bu savaşta arkalarını dönüp kaçmadılar. Sadece geri çekilip Peygamber efendimizin birliğine katılmak istediler. Ve bu ayet-i kerimenin istisnai hükmünün kapsamına girdiler. Yoksa yasağının şümulüne dahil olmadılar.

Mu'te Savaşının Sonucu

Bu savaş, müslümanlarm kafirlere av olmadan, kalabalık düşman ordusunun pençesine düşmeden kurtulmalarıyla sona erdi. Bu da onlar için apaçık bir zafer olarak yeterdi. Peygamber (sav) efendimiz daha savaş sona ermeden ne şekilde sona ereceğini anlamıştı. Halid bin Velid'in kumandayı ele aldığını

öğrendiğinde: "Sancağı Allah'ın kılıçlarından biri taşımaya başladı. Onun vesilesiyle Cenab-ı Allah fethi müyesser kılacaktır" dedi. Askerlerin ganimet a\araV gen fe^fcYsîYkfc \<xı\ almaları şeklinde bu savaş sona erseydi. Peygamber efendimiz buna fetih adını vermeyecekti. Bazı siyer yazarlarının anlattıklarına göre savaş selametle sonuçlanmış ama zaferle sonuçlanmamıştır. Ancak bazı sebeplerden ötürü biz bu savaşın zaferle sonuçlandığına inanmaktayız:

1- Peygamber (sav) efendimiz bu savaşa fetih adını vermiştir. Bu savaştan Medine-i Münevvereye dönen mücahidlere de "saldıranlar" adını vermiştir.

2- Müslümanlar, düşmanın hayvan sürüsünü Önlerine katıp götürmüş, ama hiçbir şeylerini aRnamışlardı.

3- Müslümanlardan 12 kişi şehit olmuştu, ama düşmanın kaç askerinin Öldürüldüğü bilinmiyordu. Müslümanların şehitleri, onların Ölenlerine nisbetle çok az sayıdaydı. Böylece kuvvetli bir zafere eren müslümanlar kafirlerin davasını alçaltmış, Allah'ın kelimesini yüceltmişlerdi.

Bu savaşın neticesiyle ilgili olarak Hafız bin Kesir, tarihinde şunları söylemektedir:

"Bu gerçekten büyük bir hadise idi. Birbirlerinin dinlerine düşman olan iki ordu karşı karşıya geliyor, bunlardan birinin sayısı çok az olup Allah yolunda

savaşıyordu; sayısı üç bini geçmiyordu. Diğer grup ise kafirdi, sayısı ikiyüz bin savaşçı civarındaydı. Bu ordunun yüzbin askeri Bizanslılardan, yüzbin askeri de hıristiyan araplardan meydana gelmişti. Bunlar, müs-lümanlara saldırıp hücum ediyorlar, bununla birlikte müslü-manlardan sadece 12 kişi şehit oluyor, müşriklerden de büyük bir çoğunluk ölüyordu, işte islam kumandanlarından biri olan Halid bin Velid elinde dokuz kılıcın parçaladığını söylüyor. Sonuçta elinde sadece bir Yemen yapısı pala kaldığını ifade ediyor. Dokuz kılıcı parçalandığına göre o kılıçlarla kaç düşmanı öldürdüğünü varın siz düşünün.

Kalplerinde Kur'an-ı Kerim taşıyan diğer bahadır ve kahramanların ne kadar müşrik öldürdüklerini söylemeye gerek yoktur. Bu mücahidler, putperestleri mahvetmişlerdi. O zaman ve her zaman da Rahman'm laneti o putperestlerin üzerine olsun. Mücahidlerle din düşmanlarının arasında geçen savaş hakkında bakınız cenab-ı Allah ne buyuruyor:

"Karşılaşan şu iki toplulukta sizin için bir ibret vardır: Bir topluluk Allah yolunda çarpışıyordu, öteki de inkarcı (idi ki), bunlar o (müslüma)nları açıkça, gözleriyle kendilerinin iki misli görüyorlardı. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Elbette bundan gözleri olanlar için bir ibret vardı." (ah imran: 13)

Bu hadisede Cenab-ı Allah'ın şu ifadesinin gerçekleştiğini görüyoruz: Yirmi sabırlı müslüman ikiyüz düşmanı mağlup eder. Yüz sabırlı müslüman bin düşmanı mağlup eder. îman ve sabır kuvveti kendisinde mevcut olan sabırlı mü'min yüz düşmanı mağlup eder. Nitekim Mu'te savaşında üç bin mücahid, ikiyüz bin düşmanı mağlup etmiş ve Cenab-ı Allah'ın şu kavli şerifi gerçekleşmişti:

"Ey Peygamber, müminleri savaşa teşvik et. Eğer sizden sabreden yirmi kişi olsa, (onlar) ikiyüz (kafir) yenerler. Çünkü o kafirler, anlamaz bir topluluktur." (Enfai: 65) Gerçek olanda budur.

Mu'te savaşı, islam ordusunun Arap yarımadasından çıkıp Bizans hakimiyetinin hüküm sürdüğü topraklara girdikleri ilk savaştır. Sonuç bu şekilde de tahakkuk etmiş olsa, Allah'ın izniyle zafer, hakkın ordusuna nasib olmuştur. Bundan sonraki Yermuk savaşıyla Hulefa-i Raşidin devrindeki diğer savaşlarda

da hakkın ordusu zaferi elde etmiştir. Koyunların arslanlarm önünden kaçtıkları gibi düşman orduları da hakkın ordusunun önünden kaçmıştır. Arap yarımadasındaki ilk zafer, Bedir savaşında elde edildiğine göre Arap yarımadası dışındaki ilk zafer de Mu'te savaşında elde edilmiştir. Bu, sonucu olmayan bir başlangıçtı. Ya da haberi olan bir mübteda idi.

Zatüsselasil Serriyyesi

Resulullah (sav) efendimiz üç bin kişilik ordusunu Bizanslıların müslümanlara yapmış oldukları fitneyi önlemek ve Peygamber efendimizin elçisini öldüren Gassanileri tedip etmek için Şam taraflarına göndermişti. Buna karşı Bizanslılar da yüzbin kişilik bir ordu teşkil etmiş, bu orduya araplardan da yüzbin kişilik bir kuvvet katılmış ve toplam ikiyüzbin kişilik bir ordu islam askerlerinin karşısına çıkmıştı. "Beni Lahum" "cüzüm" ve "Tayy" kabilelerinden olan gayri müslim araplar Bizanslılara takviye olmuşlardı. Fakat Allah yolunda savaşan grup muzaffer olmuştu. Nitekim biz bunu önceki sayfalarda da anlattık. Fakat Peygamber efendimizin ve beraberindeki saha-bilerin şu din düşmanı arapları tedip etmeksizin rahat bırakmaları doğru olmayacaktı. Nitekim bu hususta Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu:

"Bedevi Arapları (Çöl Arapları), küfür ve iki yüzyülükçe daha yaman- ve Allah'ın Resulüne indirdiği şeylerin sınırlarını tanımamaya daha müsaittirler." (Tevbe: 97)

Şu halde onların daha fazla kötülük yapmalarını engellemek için Peygamber efendimizin tedbir alması gerekiyordu. Bunun için de dilinin fesahat ve tatlılığı ile Arapları kendine ısındırması için, Amr bin As'ı bir seriyyenin başında gönderdi. Amr, alarm verdikten sonra yola koyuldu. Dili tutuk ve iyi ko-nuşamıyan bir adama rastladı. Amr (r.a.) şöyle dedi: "Amr'ın dilini fasih olarak yaratan Allah, bu adamın da dilini tutuk

yaratmıştır. Sübhanallah." Önce de söylediğimiz gibi Amr'ın bazı çöl Araplarıyla

ilişkisi vardı. Yanında az sayıda müslüman asker vardı. Yola koyulduktan sonra "Cüzüm" mevkiine varıp "selasil" suyunun yanına konakladı. Ancak dilinin açıklığı ve tatlılığına rağmen kimseyi kendine taraftar kılamadı. Abdullah bin Revaha gibi güzel konuşup, askerlerden iki güzel neticeyi yani ya gaziliği yada şehitliği isteyemedi. Düşmanın fazla sayıda olduğunu görünce de ürktü ve bir şey yapamadı. Kendisine takviye kuvvetler göndermesi için de Resulullah (sav) efendimize haber göndermesi için Resulullah (sav) efendimize haber saldı. Beklemekteyken Peygamber efendimiz kendisine muhacir ve ensardan oluşan, aralarında Ebu Bekir ve Ömer gibi yüksek şahsiyetlerin bulunduğu bir destek birliği gönderdi. Birliğin başında, bu ümmetin emini olan Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah bulunuyordu. Amr'ın kalbinde riyaset sevgisi harekete geçti.

Nitekim Osman hazretleri kendisini azlederken de bu riyaset sevgisi harekete geçmişti. Hz. Ali zamanında da o böyle bir duyguya kapılmıştı. Amr, Ebu Ubeyde'ye: "Sen sadece bana yardım için geldin" diyerek kendisinin komutan olduğunu söyledi. Halbuki Amr, muhacir ve ensardan oluşan bir ordunun başında değil de durumu öğrenmek ve bazı taraftarlar toplamak için öncü bir kuvvetin başında gönderilmişti. Ebu Ubey-de'nin, komutanlığı Peygamber efendimizin emri olmaksızın -Amr bin As'a vermesi düşünülemezdi..Çünkü Amr islamiyete yeni girmiş bir şahsiyetti. Ancak tartışma uzayınca Ebu Ubey--de kumandanın kendisinde kalması yolundaki arzusunda diretmedi. Aksine "Benim emrimdekilerin kumandası bana, senin emrindehilerin kumandası da sana ait olsun" dedi. Fakat Amr Bin As, kendi görüşünde ısrar ederek "Sen sadece yardıma geldin" deyip Ebu Ubeyde'nin komutanlığını kabul etmedi. Neticede mü'minin takvası ve seçkin insanın basireti burada belirdi ve Ubeyde şöyle dedi: "Ey Amr! Resulullah (sav) efendimiz bana, asla ihtilafa düşmeyin diye buyruk verdi. Eğer sen bana isyan edersen ben sana itaat ederim."

Amr bin As'ın İslama yeni girmiş olduğu sıralardaki durumu işte buydu. Hz. Osman tarafından azledildiğinde Mısır valiliğini bırakmamak istediği zamandaki durumu da böyleydi. Hz. Ali'ye karşı Muaviye ile işbirliği yaparken de böyle bir tavır takınmıştı. Çünkü o, Hz. Ali'nin kendisine emirlik vermeyeceğini biliyordu.

Neticede islam ordusu Bizanslılara destek vermiş olan bedevi arapları tedip edip kovmaya başladı, islam ordusu içerilere kadar girdi. Hangi kabilenin yanına varıyorsa o kabile, islam ordusunun önünden kaçıyordu. Müslümanlar sadece bir

defa çarpıştılar ve çarpıştıkları kabilenin mensupları da önlerinden kaçıp gittiler. Böylece Bedevi Araplar te'dip edilmiş oldular, îs-lamın kelimesi Önce de olduğu gibi üstün olarak zuhur etti. Böylece bu seriyyenin amacı da gerçekleşmiş oldu.

Ebu Ubeyde'nin Seriyyesi

Hicri 8. senenin Recep ayında Resulullah (sav) efendimiz üç-yüz kişinin başında kumandan olarak Ebu Ubeyde'yi Kızıldeniz sahilindeki kabilelere islam davetçisi olarak gönderdi. Aynı zamanda bu seriyye, oralardaki kabilelerin durumunu da Öğrenecekti. Seriyyenin mücahidleri arasında Hattab oğlu Ömer hazretleri de vardı. Bu sahabiler yolda şiddetli bir açlığa maruz kaldılar. Yiyecek bir şey bulamayınca ağaç yapraklarını yemeye başladılar. Kays bin Sad, bir deve satın alarak kesti ve mü-cahidlere yedirdi. Sonra da geri döndüler ve savaş durumuyla karşılaşmadılar. Zaten savaşmak için değil, İslama daveti yaymak ve kabileler arasında neler olup bittiğini anlamak için gelmişlerdi.

Ebu Katade'nin Seriyyesi

Yine hicri 8. senenin şaban ayında Resulullah (sav) efendimiz, 15 kişilik bir kuvvetin başında Ebu Katadeel-Ensari'yi Ga-tafan taraflarına gönderdi.

Gatafanlılar, hendek gazvesinde Kureyşlilere yardım eden ve İslama karşı sert bir tavır takınan bir kabileydi. Hayber savaşında da Yahudilere yardım etmek istemişlerdi. Mu'te savaşında Bizans ordusuna yardım edenler arasında Gatafanlılar da vardı. Ebu Katade, az sayıdaki mücahidlerle birlikte bu kabilenin üzerine gitti. Peygamber (sav) efendimiz onları ansızın bastırmalarını emretmişti. Bu sebeple Ebu Katade ve seriyyesi geceleyin yürüyor, gündüzleri

gizleniyorlardı. Nihayet onlarla karşılaştılar ve Gatafanlılardan büyük bir topluluğun üzerine saldırıp onları kuşatma altına aldılar. Şiddetli bir çarpışmadan sonra bir kısmını öldürüp davar ve koyunlarını önlerine katıp Medine-i Münevvereye 15 gece sonra döndüler. Şüphesiz ki, bu .seriyyenin amacı, Arap yarımadasını dolaşmak ve gidilen her yerde İslama davet etmekti. Yoksa savaşmak için gitmemişlerdi. Aksine uzak ve yakın yöreleri tanımak, insanların zorla değil, gönüllü olarak İslama girmeleri gerektiğini duyurmayı amaçlamışlardı.

Bundan sonra Peygamber (s.a.v.) efendimiz Ramazan ayında Medine'ye 36 millik mesafede bulunan Ahtem mevkiine Ebu Katade el-Ensari'yi gönderdi. Maksadı Kureyşlilerin dikkatlerini başka tarafa çevirmekti. Çünkü bundan bir kaç gece sonra peygamber efendimiz Mekke-i Mükerreme'yi fethetmek üzere yola çıkacaktı. Bu seriyye Ramazan-ı şerifin onikinci gecesinde Ahtem taraflarına gitmişti.

Arap Beldelerinde İslamiyet'in Yayılışı

Arap beldelerinin uzak yakın her taraflarına islamiyet yayılıyordu. Peygamber efendimiz islam davetçilerini her tarafa gönderiyordu. Bazıları kalben inanıp iman getirerek bu davete icabet ediyor ve müminlerle güç birliği etmek için Medine-i münevvereye hicret ediyordu. Bazıları teslim oluyor, kalplerine iman girmeksizin teslimiyetlerini arzediyorlardı. iman ehli arasına katılmayan ve onlarla komşu olmayıp Peygamber (s.a.v.) efendimizin huzuruna çıkmayan, ondan islamiyeti öğrenmeyen Kur'an-ı Kerim okumayan, ya da okunuşunu dinlemeyen bazı arabiler bu durumdaydılar. İşte onlar hakkında Cenabı Allah şöyle buyurmuştu:

"Arabiler (bedeviler: "İnandık" dediler. De ki: "Siz inanmadınız. Fakat: "islam olduk" deyin (çünkü iman gönülden olur. islam ise itaat ederek barışa girmek, savaşı bırakmaktır. Savaşı bırakmakla islam olup güvene girdiniz), fakat henüz iman kalplerinize girmedi." (Hucurat u)

Arabilerin bir kısmı da müşriklerin mi, yoksa Muhammed (s.a.v.)in mi galip olacağını bekliyorlardı. Sonuca göre karar ve-receklerdia Müslümanlarla müşrikler arasında gidip geliyorlar ve tereddüt içinde bulunuyorlardı. Bozıları da küfürde tedbir alarak Peygamber efendimizin yanına gidiyor hidayet istediklerini ona açıklıyorlardı. Bu istekleri üzerine Peygamber efendimiz onlara Kur'an-ı Kerimi öğretip ezberlettirecek ve islamı öğretecek muallimler gönderiyor; ama onlar kendilerine gelen öğretmenlere hıyanet edip, öldürüyorlardı. Nitekim sayıları 70'i bulan Kur'an-ı Kerim kurrâlarmı öldürmüşlerdi. Bazıları da mü'minleri yakalayıp müşriklere satıyorlardı. Nitekim Hubeyp ile arkadaşlarını yakalayanlar, onları Mekke-i mükerreme halkından olan müşriklere satmışlardı. Onları hayasızca öldürmüşlerdi. Onlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah'ın şöyle buyurması gerçekten hak olmuştu:

"Bedevi araplar (çöl arapları), küfür ve ikiyüzlülükçe daha yaman ve Allah'ın, resulüne indirdiği şeylerin sınırlarını tanımamaya daha müsaittirler."(Tevbe: 97)

Bu tür Arabi münafıklığı Arap çöllerinde derinden derine ve Mekke-i mükerreme çevresinde yayılmıştı. Medine-i münevvere çevresinde de böyleleri vardı. Bunlarla ilgili olarak Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu:

"Çevrenizdeki bedevi araplardan ve Medine halkından ikiyüzlülüğe iyice alışmış insanlar vardır. Sen onları bilmezsin; onları biz biliriz. Onlara iki kere azap edeceğiz. Sonra da onlar büyük azaba itileceklerdir."(Tevbe:ioi)

Cenab-ı Allah arabileri, birbirine denk iki kısma ayırmıştı. Birinci kısım, nifaklarını açıkça ortaya koyan ve zekatı angarya sayan kimselerdir. Diğer kısım ise Allah'a ve ahiret gününe iman edip, Allah yolunda infak ettiği şeyleri de Rabbine yaklaşma vesilesi olarak sayar. Cenab-ı Allah bu kısımların ikisini de zikretmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Bedevi araplardan kimi var ki verdiğini angarya sayar ve sizin başınıza belalar gelmesini gözetler (gözettikleri) o kötü bela, onların başına gelsin. Allah işitendir, bilendir. Bedevi Araplardan kimi de var ki Allah'a ve ahiret gününe inanır, verdiğini Allah'a yakın dereceler kazanmaya ve Resulün duasını almaya vesile sayar. Gerçekten o (verdikleri), kendileri için yakın dereceler (vesile)'dir. Allah onları rahmetinin içine sokacaktır. Muhakkak ki Allah bağışlayan,

esirgeyendir." (Tevbe:98-99)

îşte böyle ... Arabiler arasında temiz müminler bulunduğu *gibi münafıklar da bulunuyordu. Bu münafıkların bir kısmı, Peygamber (s.a.v.) efendimizin vefatından sonra dinden çıkıp irtidat etmişlerdi. îslamiyetin bu Arabiler arasında yayılışı, işte Cenab-ı Allah'ın kitabında açıkladığı bu şekilde tahakkuk etmiştir. Arabilerin bir kısmı münafık, kâfir ve hain iken bir kısmı da teslim olup müslümanlarm başlarına felaketler gelmesini gözlüyorlardı. Öte yandan aralarında iman edip kalplerini temizlemiş olan takvalı kimseler de vardı. Arabilerin durumları ne olursa olsun islamiyet bütün bu olumsuz faktörlere rağmen yayılıyordu. Mütereddit de olsalar islamın nuru kalplerine giriyor, Allah'ın tevfîk ve inayetiyle içleri ^aydınlanıyor, sonra da iman ediyorlardı. Müşriklerle Muhammed (s.a.v.) ve beraberindeki mü'minler arasında vuku bulan savaşlar Arapların kalplerini balyoz gibi etkiliyor ve kalplerin paslarını gideriyor-du. Çünkü neticede bu, Arapların atası ve Beyt-i Haram'ın banisi İbrahim Peygamberin tevhid dini ile şirk arasındaki bir çarpışmaydı. Tevhid dini onları vahdaniyet ile müşriklik arasında düşünüp bir seçim yapmaya, putları parçalayan İbrahim'in dini ile putperestlerin dini arasında bir tercih yapmaya davet ediyordu. Bu da Arapların ve Arabilerin nefislerini, zorlanmaksızm bu mesele üzerinde düşünmeye yöneltiyordu. Bunun ötesinde Allah'ın zafer verip desteklediği iman ile Allah'ın yardımsız bıraktığı şirk arasında cereyan eden savaş, sayıları az olduğu halde mü'minlerin muzaffer olmalarına, sayıları çok olmakla birlikte müşriklerin hezimete uğramalarına sebep olan sırrı öğrenmeye insanları yöneltiyordu. Sadece Hendek hadisesi, Muhammed (s.a.v.) efendimize yardım eden ve Allah tarafından gönderilen gizli kuvveti düşünmeye insanları sevkediyor-du. Çünkü o zorlu savaş esnasında Cenab-ı Allah bir kasırga estirerek müşriklerin kamplarını altüst etmiş, çadırlarını söküp dağıtmış, kalplerini korkuyla doldurmuş; bu sebeple onlar cepheden firar etmişlerdi. Sadece bu olay, insanların Allah'tan başka taptıkları tanrılardan vazgeçip Allah'a yönelmeleri gerektiği hususunda kalplerini uyarmaya kafidir, çünkü bu olaylar üzerinde düşünen insan, Cenab-ı Allah'ın, tevhid davetçile-rini güçlerinin üstünde bir kuvvetle desteklemekte olduğunu kavrar,

Arap beldelerinin her tarafında yerden ot biter gibi biten se-riyyeler ve büyük savaşlar hep islam davetini yaymak, müşriklerin durumunu keşfetmek, insanları hidayete erdirmek, ya da hıyanet görüldüğü zaman savaşmak için yapılmıştı.

Bütün bu gazve ve seriyyeler, insanın din üzerinde düşünmesine sebep olur. îslamiyetle putperestlik arasmdabir mukayese yapmasına neden olur. Bir şey anlamasalar dahi atalarının yolunu izleyip dinlerini devam ettirmek kalpler ve kulakları hakkı idrak edip duymaktan sakındırır. İşte bu savaş gulgulesi, onların ku-laklarındaki ağırlığı ortadan kaldırıyor, onlara hakikati işittiriyordu. Gözlerindeki perdeyi yok ediyor ve onlara gerçekleri gösteriyordu. Duyu organlarının önlerindeki engeller kaldırıldığı zaman bu organlar doğru yola yönelir ve sağlıklı bir algılamaya yönelirler; eğriliğe sapmazlar. Gerçekten de Peygamber efendimizin davetine kalpler kulak vermişlerdi. Başlangıçta zayıf kimseler bu davete rağbet etmişlerdi. Bilahare islamiyet, kâfirleri, gizlendikleri yerlerde rahatsız edecek derecede güçlenmiş ve onları hidayet yerlerine sevketmişti. Yapılan savaşların herhangi bir kimseyi imana zorladığını söyleyemeyiz. Ancak deriz ki hakkın kuvveti savaşçı olmayan kimseleri iman mihrabına sevketmiş, böylece onlar, kendi özgür iradeleriyle İslama meyletmişlerdir. Çünkü edilen savaşlar, insaflı kimseleri hakka yöneltir. îmanlarından dolayı mü'minlerin muzaffer olmaları, başkalarının gönüllerini onlara ısındırır ve ağızlarından çıkan hakikatleri dinlemelerine vesile olur. Bundan sonra köylerden ve kabilelerden imanlarını ilan ederek islamiyeti öğrenmek isteyen, Kur'an-ı Kerim'in tilavetini dinleyen heyetler gelmişlerdi. Bunlar biribirlerini takip edip hakkın sesini, hak davetçisinin ağzından dinlemek istiyorlardı. Bütün bunlar Peygamber (s.a.v.) efendimizin adını sanını duymaları sonucunda cereyan eden olaylardır. Onun mübarek adının ve sanının duyulmasına da savaşları vesiîe olmuştu. Başlangıçta savaşlar sulh ile sona ermiş, sonra Peygamber efendimizle düşmanları arasında bir diyalog başlamıştı. Bu da ruhların sükunete kavuştuğu, kalplerin yatıştığı bir dönemde yapılan bir başka isla-mi davet idi. Hakkın sesi tek başına duyulmaya başlamıştı. Silahların sesi susmuş, sükunet hakim olmuş, düşmanlık gizlenmiş, azgınlar sükunet bulmuştu. Düşmanlıklar artık gönülleri ateşlendirmiyor, bilakis ruhları ve gönülleri canlandıran güçlü bir barış hakim olmuştu. îşte o esnada bazı Araplar ve daha önce Peygamber efendimizle savaşan kimseler İslama yönelmişlerdi. Kinden uzak salim bir kafayla düşünmeye ve içlerindeki düşmanlıkları ve manevi kirleri silip atmaya başlamışlardı. Müşrikler sadece inat ve inkârlarından dolayı imandan kaçıyorlardı, înat gizlenince selim düşünce ortaya çıkar ki, bu da islamın yoludur. Bundan sonra da herkes imâna yönelir. Onları kin, haset, mihnet ve düşmanlık islamiyetten uzaklaştıramaz. Akrabalık bağlarını, daha önce koparılmış dostluk, sevgi ve merhamet ilişkilerini koparan unsurlar, insanların İslama yönelmelerine engel olamıyordu. Hicretin 7. senesinde yapılan Umretül

Kaza vesilesiyle, daha önce birbirinden uzaklaşmış olan gönüller birbirlerine yaklaşıp ısındı. Bilal-i Habeşi Kâbe-i Muazzama'nın damında tekbir getirerek ezan okudu. Allah'ın adını yüceltti. îşte o esnada kâfirlerin en azılı düşman olanları bile İslama girmedilerse de İslama yöneldiler. Ebu Cehil oğlu ikrime'nin o esnada İslama yönelmiş olduğunu söylememiz dahi yeterlidir. Arkadaşı Halid bin Velid, Osman bin Talha ve Avar bin As gibi imanını açığa vurmaya çalışmış olduğunu söylememiz yeterlidir.

Kureyşliler Muhammed (s.a.v.) efendimizin Beyt-i Haram'ı yüceltip şiarlarını ifa ettiğini, Merve yanında kurban kestiğini, bağları koparmaktansa dostuk bağlarını tesis ettiğini, Allah'ın sofrası sayılacak velime yemeğini vermeye çalıştığını, gönül hoşnutluğuyla Mekke-i Mükerremeye girdiğini görmüşlerdi. Kendileri de hoşnut olarak Mekke'den çıkmışlardı. Peygamber efendimiz Mekke'den çıkıp Medine yoluna koyulduğunda Oradaki müşrikler islamiyet üzerinde düşünmeye başladılar. Halid bin Velid Mekke'dekilerini peygamber efendimizle ilgili olarak düşünmeye davet etti: "Aklı başında olan herkes artık Muham-med'in sihirbaz ve şair olmadığını, onun söylediği sözlerin de alemlerin rabbinin sözü olduğunu anlamıştır. Akıl ve basiret sahiplerinin ona tabi olmaları hak olmuştur!" dedi.

Halid'in bu sözleri Ebu Süfyan'a ulaştığında Ebu Süfyan, duyduğunun doğru olup olmadığını Halid'e sorduğunda, Halid de, "doğrudur" dedi. Ebu Süfyan öfkelenerek Halid'in üzerine atılmak istediyse de Ikrime bin ebi Cehil onları birbirinden ayırdı. îkrime de Halid'in düşüncesini paylaşıyordu.: "Yavaş ol bakalım ey Ebu Süfyan? Bu görüşünden dolayı Halid'i öldürmek mi istiyorsun? Aslında bütün Mekkeliler bu görüştedirler. Vallahi korkarımki bir sene geçmeden bütün Mekke halkı bu görüşe uyacaktır" dedi. Zaten bir sene geçmeden Mekke-i Mü-kerreme fethedildi. Mekkelilerin tümü Halid'in görüşündeydiler. Ebu Süfyan da müslüman olmuştu, islamiyet Arap şehirlerine, obalarına girmeye başlamıştı. Kimi mü'min kimi de teslim olmuştu. Ancak islamiyetten hoşlanmayan ama onu bilen kâfirler de vardı. Artık islam nurunun Arap yarımadasından çıkıp diğer beldeler de yayılmasının zamanı gelmişti. Mekke'den zuhur eden bu nur çevreye, sonra güçlü kuvvetli mü'min topluluğunun bulunduğu Medine'ye, ondan sonra da bütün Araplara yayılmıştı, Mecusilerin ve Hıristiyanların bulunduğu doğu tarafına yayılmış, Mecusilerin ateşini söndürüp Hıristiyanların haçlarını parçalamıştı. Yeryüzünün doğularında ve batılarında sadece Allah'ın kelimesi yücelmişti.

DİPLOMASI VE MEKTUPLAR

Peygamber Efendimizin Hükümdarlara Mektup Gönderişi

Siyer alimleriyle sahih hadis kitaplarının ortak görüşüne göre hükümdarlara ve emirlere mektup gönderilmesi Hudeybi-ye'den sonra ve Mekke'nin fethinden önce olmuştur. Ancak bu alimler, Hudeybiye sulhunun yapılmasından sonra mı, yoksa Umretul Kazadan veya Mu'te savaşından sonra mı bu mektupların gönderilmiş olduğu konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Bizim tercih ettiğimiz görüşe göre Umretul Kazadan sonra ve Mu'te savaşından önce hükümdarlarla emirlere Peygamber efendimiz tarafından mektuplar gönderilmiştir. Zira Amr bin As Habeşistan'a hicret maksadıyla Umretul Kazadan sonra Mekke-i Mükerreme'den çıkıp yola koyulmuş, Habeşistan'da, Resullah (s.a.v.) efendimizin Necaşi'ye gönderdiği elçi ile karşılaşmıştı. Nitekim Medine-i Münevvere'ye gidişi esnasında da Halid bin Velid'le karşılaşmıştı. Halid bin Velid Mekke-i Mükerreme'ye gitmek ve Peygamber efendimize Umretül Kaza'dan hemen sonra tabi olmak, onun davet yolundaki sözlerine uymak istiyordu. Tarihi kronolojiden de kesinlikle anlaşıldığına göre Peygamber efendimiz Mu'te savaşından Önce Bizans imparatoruna ve Şam'daki Gassan emirine mektup göndermiştir. Çünkü Mu'te savaşı, Şam'da müslüman olan bazı

kimselerin Şam valisi tarafından öldürülmesi sebebiyle vuku bulmuştu. Ayrıca Peygamber efendimizin Gassan emirine gönderdiği elçinin Öldürülmesi de bu savaşın sebeplerinden biri idi. Sebep, müsebbepten önce geldiğine göre mektubun gönderilmesi, elbetteki müsebbebinden, yani Mu'te savaşından Önce olması gerekiyordu ki, bunun böyle olduğunda da kuşku yoktur.

Bütün bunların ötesinde sahih sünnetten de açıkça anlaşıldığına göre hükümdarlara mektup gönderilmesi Mu'te savaşından önce vuku bulan bir olaydır. Müslim, Enes bin Malik'ten rivayet eder ki; Resullah (s.a.v.), Mu'te savaşından Önce Bizans imparatoruna ve Acem hükümdarına, ayrıca Necaşi ile diğer bütün zorba hükümdarlara mektup göndererek onları İslama davet etmiştir.

Peygamber Efendimizin Heraklius'a Mektubu Göndermesi ve Bunun Sunucu

Resulullah (s.a.v.) efendimiz şu içerikteki bir mektubu Dıhye bin Halife vasıtasıyla Heraklius'a göndermişti: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla, Allah'ın kulunun oğlu ve elçisi Muhammed'den Bizans'ın büyüğü Heraklius'a.... Hidayete tabi olanlara selam olsun.

İmdi ben seni islam daveti ile çağırıyorum. Müslüman ol selamete kavuş. Allah sevabını da iki kez versin. Eğer yüz çevirirsen tebaanın vebalı senin boynuna olur. "Ey kitap ehli, bizim ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin: Yalnız Allah'a tapalım ona hiç bir şeyi ortak koşmayalım. Biriniz diğerine Allah'tan başka tanrı edinmesin." Eğer yüz çevirirlerse: "Şahit olun biz müslümanlarız!" deyin." (ahimran: 64)

Bu mektubun. Bizans'ta, Şam halkı arasında ve Kureyş müşrikleri nezdinde büyük bir etkisi oldu. Heraklius bu mektubu hükümdarlığının başına bela getirecek birinden değil de, sanki kendisine işiyle ilgili bir haberi getiren kimseden alan bir alim ve bilgin kişi edasıyla teslim aldı. Savaşlardan,

kahramanlıklardan, Peygamberlerin haberlerinden ve astronomiden anlayan bir kimseydi. Etrafındaki ümera ve patrikler olmasaydı, o hakikati Hıristiyanlığın vasıtasıyla yaymak isteyen Hıristiyan bilginlerinden biri idi. Bu mektup kendisine ulaşınca Şam'da Peygamber efendimizin kavmi hakkında araştırmalar yaptırdı. Mekke-i mükerremeden gelen bir ticaret heyetinin, yanına ça-ğırılmasını emretti. Yanına getirilen ticaret heyetinin başında Ebu Süfyan bulunuyordu. Bu heyeti kendi meclisine davet etti. Heraklius'un çevresinde Bizans büyükleri bulunmaktaydılar. Sonra Ebu Süfyan'la beraberindeki Kureyşlileri yanına çağırttı. Bir tercüman da getirtti. Şimdi bu olayı Buhari de nakledildiği şekilde anlatalım:

Heraklius: "Peygamber olduğunu iddia eden şu adam (Hz. MuhammedYe neseb bakımından en- yakın olanınız kimdir?" diye sordu.

Ebiı Süfyan: "Ona en yakın olan benim." dedi. Heraklius: "Şu adamı bana yaklaştırın" dedi. Ve adamları da Ebu Süf-yan'ı Heraklius'un yanı başına getirdiler. Sonra Heraklius tercümanına şöyle dedi: "Ben bu adama peygamber olduğnu iddia eden o kişi hakkında soru soracağım. Eğer bana yalan cevap verirse siz yalan söylediğini bana bildirin".

Ebu Süfyan da: "Allah'a andolsunki o Araplar arasında Ebu Süfyan'ın yalan soyediğine dair bir haber yayılmayacak olsaydı, mutlaka Muhammed hakkında yalan söylerdim." dedi. Ebu Süfyan diyorki, Heraklius'un bana sorduğu ilk soru şuydu:

- Onun (Muhammed'in) aranızdaki soyu nasıldır?

- Yüksek bir soydandır.

- Onun bu söylediklerini sizden önce herhangi bir kimse söylemiş midir?

- Hayır.

- Babaları ve dedeleri arasında hükümdar olan kimse var mıydı?

- Hayır.

- insanların şereflileri mi, yoksa zayıf ve güçsüz olanları mı ona uydular?

- Hayır. Sadece zayıf ve güçsüz olan kimseler ona uydular.

- Ona uyanların sayısı artıyor mu, yoksa azalıyor mu?

- Hayır, aksine artıyorlar.

- Ona uyduktan sonra dininden kızarak irtidat eden herhangi bir kimse görüldü mü?

- Hayır.

- Bu sözleri (islamiyetle ilgili şeyleri) söylemesinden Önce onu yalancılıkla itham ettiğiniz vaki olmuş mudur?

- Hayır.

- O hiç hıyanet eder mi?

- Hayır. Uzun zamandan beridir, bir arada yaşadığımız halde onun hıyanet yaptığını bilmiyoruz. Onun hakkında bu cevabı vermekten başka söyleyecek bir şey bulamıyorum.

- Onunla hiç savaştınız mı?

- Evet.

- Onunla nasıl savaştınız?

- Savaş halidir bu, bazen o bizi yendi. Bazen de biz onu yendik.

- Size neyi emrediyor?

- Allah'a kulluk etmemizi, ona ortak koşmamamızı, iffetli olmamızı, akrabalık bağlarını muhafaza etmemizi bize emrediyor.

Bundan sonra Heraklius tercümanına şöyle dedi: "Ona (Ebu Süfyan'a) de ki, ben senden onun soyunu sordum, iyi soylu olduğunu söyledin. Peygamberler ise daima iyi soylu kimselerden çıkar. Atalarından herhangi birinin böyle bir davada bulunup bulunmadığını sordum. Hayır dedin. Çünkü atalarından biri bu davada bulunsaydı, o da o çığırı izlemiş olabilirdi. Atalarından herhangi birinin hükümdarlık yapıp yapmadığını sordum, hayır dedin. Halbuki eğer atalarından biri hükümdarlık yapmış olsaydı bu da onun varisi olmak peşindedir, diyecektim. Hiç yalan söylediğini gördünüz mü diye sordum, hayır dedin. Ben şuna kaniyim ki eğer bir kimsû insanlara iftira edemezse Allah'a hiç iftira edemez. Sana eşraf ve ileri gelenleri mi, yoksa zayıf güçsüz avam tabakası mı ona tabi oluyor, diye sordum. Avam tabakası, zayıf ve güçsüz kimseler ona tabii oluyorlar, dedin, peygamberlerin tabileri de daima böyleleri oluyor. Kendisine tabi olanların sayısı artıyor mu, azalıyor mu, diye sordum. Artıyor dedin. îman işi ise tamamlanıncaya kadar hep böyledir. Dinine girdikten sonra ve dinini beğenmemezlikten

Ötürü tekrar irtidat edip dininden donen oluyor mu, dedim. Hayır dedin, iman da öyledir. Aydınlığı ve coşkusu bir kalbe girdi mi, artık çıkmaz. Sana sözüne vefa etmez ve hiyanet eder mi diye sordum. Hayır dedin. Peygamberler de daima ahde vefa eden doğru sözlü kimselerdirler. Hıyanet etmezler. Size neleri tavsiye ve emrediyor diye sordum, Allah'a ibadet etmeyi ve ona ortak koşmamayı, putlara tapmamayı, namaz kılmayı, doğru sözlü olmayı, iffetli davranmayı emredip tavsiye buyurduğunu söyledin. Eğer bu dediklerinin hepsi doğru ise hiç şüphen olmasın ki yakında şu iki ayağımın bastığı yerleri dahi o alacaktır. Esasen onun çıkacağını biliyordum. Fakat sizden olacağını zannetmiyordum, Eğer ona herhangi bir engelle karşılaşmadan ulaşacağımı bilseydim. Onunla görüşmek için bütün zorluklara katlanıp yanma giderdim. Eğer yanında olsaydım onun ayaklarına su dökerdim."

Heraklius'un bu sözleri, Peygamber efendimizin müşrik düşmanı Ebu Süfyan'm kalbine de tesir etmiş ve şöyle demişti:

"Ebu Kebşe'nin oğlu (Muhammed'in) davası, önüne geçilemeyecek kadar duyulup kuvvetlenmiştir.[1] Baksanıza Beni Asfer (yani Bizans) hükümdarı bile ondan korkuyor, dedim ve o günden sonra ben müslüman oluncaya kadar bu davetin gerçekleşeceğine inandım."

Peygamber efendimizin bu mektubu Heraklius'u etkilemişti. Görüyoruz ki o bu mektuptaki bütün hakikatleri doğrulamış ve İslama yönelmiştir. Peygamber efendimizin getirdiği dini kabule eğilimli olmuştur. Ancak hakka teslim olup islamiyeti bir din olarak kabul etmiş midir?! İfadelerinden anlaşıldığına göre o bu yolda bir çaba sarfetmişse de kavmi bunu kabul etmemiştir, îslamiyeti kabul edip hükümdarlık tahtından inmekle bu tahtta kalarak islamiyeti kabul etmemek arasında bir seçim yapmış ve neticede islamiyeti kabul etmeksizin hükümdarlık tahtında kalmayı seçmiştir. Böylece hidayet karşılığında sapıklığı satın almış ve ticareti Allah katında ziyan etmiştir.

Hadiseyi, olması gerektiği gibi değil de olduğu gibi nakledelim. Çünkü bu bir ibtila idi: Önceki sayfalarda da ifade ettiğimiz gibi Heraklius bilgin bir kimseydi. Astronomiden, savaşlardan anlardı. Kudüs'den geldiğinde Ebu Süfyan ve beraberindeki Kureyşli tüccarlar heyetiyle buluştu. Bazı patrikleri, yüzüne bakıp durumunu beğenmeyince sebebini sordular. O da:" Yıldızlara bakarken sünnetlilerin hükümdarının zuhur ettiğini gördüm" dedi. Yapılan araştırma neticesinde Arapların sünnet olduklarını kendisine bildirmişlerdi. Heraklius bunun üzerine: "îşte Arapların hükümdarı (Hz. Peygamber) zuhur etmiştir." dedi. Bunu Öğrenmek için Bizans'ta kendisi gibi bilgin bir valisine mektup yazmış ve durumu öğrenmesini istemişti. Sonra Humus'a doğru hareket etmiş, henüz oraya tam yerleşmemişken Peygamber efendimizin mektubu gelip kendisine teslim edilmişti.

Bütün bunlardan anlıyoruz ki Heraklius'un kafasında Peygamber efendimizin zuhur ettiğine dair işaretler belirmişti. Fakat o, Peygamber efendimizi bir hükümdar olarak görmüştü. Ancak Cenab-ı Allah ona bundan daha büyük bir makamı bahsetmişti. Bu makam, dünya ve ahiretin hayırlarını getiren nübüvvet makamı idi.

Heraklius'un sahip olduğu bu bilgi kişisel çabasıyla meydana gelen bir birikim veya kendisine dair başkası tarafından iletilmiş bir haber yoluyla da olmuş olsa

Pegamber efendimizin mektubu ona tesir etmişti. Mektup kendisine geldiği esnada hakkı kabul etmeye meyletmişti. Peygamber efendimizin mektubundaki ifadelerin hak olduğuna kanaat getirmişti. Kavminin önde gelen adamlarını yanına çağırarak islamiyeti onlara arzetmek istemişti. Humus'taki köşküne Bizans ekabirini çağırdı. Toplantı için gelen büyükler, meclisteki yerlerini aldıktan sonra kapıların kapatılmasını emreden Heraklius, onlara hitaben şöyle dedi: "Ey Rum topluluğu! kurtuluşu ve doğru yolu bulmak ister misiniz? Hükümdarınızın başınızda kalmasını arzu eder misiniz? Eğer böyle bir arzunuz varsa, şu Peygambere tabi olun!". Onun bu sözleri üzerine etrafındaki yönetici ve kumandanlar vahşi eşekler gibi kapılara seğirttiler. Ancak kapıların kilitli olduğunu gördüler. Heraklius, onların islamdan ve Hz. Peygamberden nefret ettiklerini görünce imanlarından ümit kesti ve onlara "yanıma gelin" dedi. Kendi niyetini gizleyerek onlara bu defa şöyle dedi: uBen deminki sözlerimi, sizleri denemek ve796 dininize ne kadar bağlı olduğunuzu anlamak için söyledim. Gördüm ki hepiniz dininize bağlı kimselersiniz." Böyle dedikten sonra etrafındakiler bu defa ona secde ettiler ve onun hükümdarlığına razı oldular.

îşte böyle... şekavet hidayete galip geldi. Hakkın nuru Heraklius'un gözleri önünde parlayıp ışık saçmış, onun doğru yola girmesine vesile olmuş iken hükümdarlık ve saltanat buna engel olmuştu. Nuru gördükten sonra karanlıklara sapmıştı. Hidayeti bulduktan sonra dalalet yoluna girmişti. Şam'daki müs-lümanların öldürülmesini; Mute, Tebuk ve bunlardan sonra Yermuk'te müslümanlara karşı savaşa girişmek içinde ordu hazırlanmasını emretmişti. Mektubun Heraklius ve kavminin ileri gelenleri üzerinde tesiri ne olursa olsun, islamiyetin Bizans içinde ve Şam'da tanınmaya başlandığı ve insanların sohbet konusu haline geldiği kesindi. Heraklius'un kendi milletinin büyüklerine tanıttığı islam nuru, karşısındaki engeller ne kadar yoğun olursa olsun, her zaman karanlıkları yırtıp açığa çıkacaktı. Her ne kadar hemen iman etmedilerse de bu Peygamber mektubu ürün vermeye başlamıştı. Semereleri hemen o anda değilse de ileride görülecekti. îleri dediğimiz şey de dünyanın Ömrüne göre pek yakındır. Her ne kadar başkaları bilmese dahi Bizanslıların bir kısmı iman etmişlerdi. Rivayete göre Herakli-us'a Peygamber efendimizin mektubu geldiğinde o mektubu, yanında bulunan baş piskoposa vermişti. Baş piskopos mektubu okuduktan sonra şöyle dedi: "Allah'a andolsunki bu, Musa ve İsa'nın bize müjdeledikleri ve bizim beklemekte olduğumuz Peygamberdir." Heraklius: "O halde bana ne tavsiye edersin ey peder?" diye sorunca baş Piskopos: "Ben

kendim o peygamberi tasdik edip kendisine uyacağım" dedi. Heraklius: "Evet o peygamberdir. Ancak onu tasdik etmeye ve ona tabi olmaya muktedir değilim. Evet, Peygamber olarak tanırsam hükümdarlığım elimden gider ve Bizanslılar da beni Öldürürler" dedi.

Şu halde Peygamber efendimizin mektubu bir vadideki cılız bir çağlıktan ibaret kaldı, diyemeyiz. Aksine o mektubun yankıları görüldü ve bu yankılar sonraları zuhur ettiler.

Peygamber Efendimizin İran hükümdarı Kisra'ya Gönderdiği Mektubu

Peygamber (s.a.v.) efendimiz hükümdarlara mektup göndermek istediği vakit sahabilere karşı bir .hitabede bulundu. Ce-nab-ı Allah'a layıkı veçhiyle "İmdi bu sizin bir kısmınızı yabancı hükümdarlara elçi olarak göndermek istiyorum, israil oğullarının Meryem oğlu İsa'ya itilafa düştükleri gibi bana karşı siz de ihtilafa düşmeyin."

Muhacirler: "Sana karşı asla ihtilafa düşmeyiz emrinin dışına çıkmayız, bize emret ve dilediğin yere bizi gönder" dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) efendimiz Şüca bin Veheb'i Kisra'ya gönderdi. Öyle anlaşılıyorki bu_ hitabesinden sonra îran hükümdarı Kisra'ya mektubunu gönderdi. Bizans imparatoruna ise daha sonra gönderdi. Ancak bizim tercih ettiğimiz görüşe göre bütün hükümdarlara aynı anda mektup ve elçi göndermiştir. Ancak Heraklius'a gönderdiği elçinin Heraklius'a ulaşması, Kisra'ya ulaşmasından önce olmuş olabilir. Hangisinin daha' önce ulaştığı bizim için önemli değildir. Ancak kesin olan bir gerçek vardır ki, o da Peygamber efendimizin hem Bizans imparatoruna, hem îran Kisra'sma, hem de diğer hükümdar ve reislere elçi ile mektup göndermiş olmasıdır. Resulullah (s.a.v.) efendimiz Şüca' bin Veheb'i Kisra'ya bir mektupla elçi olarak gönderdi. Şücü' gidip Kisra'nm sarayının kapısının önünde durdu. İranlı büyüklerle birlikte kapının önünde, içeriye girmek için beklemeye başladı. Ancak İranlı büyüklere, ondan önce içeriye girmeleri için izin verildi. Onlardan sonra Şü-ca'a içeriye giriş izni verildi. İçeriye girdikten sonra mektubu

Kisra'ya değil de onun adamlarından birine vermesini söyledi-lerse de Şüca' bunu bizzat Kisra'ya teslim etmesi gerektiğini ve bunun da Peygamber efendimiz tarafından kendisine verilmiş bir emir olduğunu ifade etti. Bunun üzerine Kisra, yaklaşmasını emretti. Şüca', Kisra'nm tahtına yaklaştı, mektubu teslim etti. Sonra Kisra, Hireli bir katibi çağırdı ve mektubu ona okuttu. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla,

Allah'ın elçisi Abdullah oğlu Muhammed'den Iran büyüğü Kisra'ya.....

Hidayete tabi olan, Allah'tan başka tanrı olmadığına, şeriki bulunmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehadet eden kimseye selam olsun. Ben seni Allah'ın çağrısı ile davet ediyorum. Şüphesiz ki ben Allah tarafından bütün insanlığa gönderilmiş bir elçiyim ki, diri olan herkesi uyarmakla emrolundum. Kafirlere azap verileceğine dair söz hak oldu. Müslüman ol selamete eriş. Aksi takdirde Mecusilerin vebali senin üzerinedir"

Kisra bu mektubu okuyunca paraladı. Peygamber efendimiz de, onun hükümranlığının yıkılması için ona beddua etti. Kisra mektubu paralamakla yetinmedi. Peygamber efendimizin Öldürülmesi için Yemen valisi Bazan'a emir gönderdi. Gönderdiği emirnamede şöyle diyordu: "Hicaz'daki şu adama (Muham-med'e) yanındaki adamlarından iki güçlü kişiyi gönder; onu yakalayıp yanıma getirsinlerF'.

Kisra, Peygamber efendimizin zincirlere vurularak yanına getirilmesini kolay bir şey sanmıştı, Zikar hadisesinde Arapların onun eliyle büyük bir musibete maruz bırakıldıklarını unutmuştu. Muhammed (s.a.v.) efendimiz Zikar olayında güçlü bir orduya sahipti. Ama satvet gururu, Kisra'yı yanıltmıştı. Böylece o, anlayan kimseler için bir ibret dersi olmuştu.

Valisi, Kisra'nm amaç bakımından makul olmayan isteğine uydu. Vali Bazan, has bir adamını Harhure adındaki bir îranlı ile birlikte Peygamber efendimize gönderdi. Hesap kitap adamı olan vekil-i Has Peygamber efendimize gitmek üzere yola çıktı. Bazan, bu vekil-i Hass'a bir mektup da vermişti. Mektupta, Peygamber efendimize, bu iki adam refaketinde Kisra'ya gitmesini emrediyordu.

Öyle anlaşılıyor ki Kisra'nın Yemen'deki Valisi Bazan, peygamber efendimize eziyet vermek istemiyordu. Sadece onun durumunu Öğrenmek arzusundaydı. Kisra'nın emrine itaat ederek Peygamber efendimize mektup yazdı. Mektubunda, Peygamber efendimizin kendiliğinden o adamlarla birlikte Kisra'nın yanına gitmesini söylüyordu. Yoldan çıkmış azgınlar, işte böyle aldanırlar. Herkesin kendi emirlerine ram olacaklarını zannederler. İnsanların tanrılarına değil de onların emirlerine uyacaklarını düşünürler.

Kisra'nın Valisi Bazan, mektubu verip Peygamber efendimize gönderdiği adama: "Şu adama (Muhammed'e) git, onunla konuş ve onun haberini bana getir." şeklinde talimat verdi. Onun bu talimatı da Kisra'nın emrine itaat etmediğini ispatlamaktadır. Çünkü Kisra'nın gayesi ile onun gayesi aynı değildi. O islamiyetin durumunu öğrenmek istiyordu.

Vali Bazan'ın gönderdiği iki adam Medine-i Münevvereye doğru yola çıktılar. Taife geldiklerinde Peygamber efendimizi oranın halkından sordular, sormalarından ötürü de Taiftiler sevinerek biribirlerine şöyle dediler: "Müjdeler olsun size işte Krallar kralı Kisra Muhammed'in karşısına dikili durmuş, onun işini bitirecek ve sizi ondan kurtaracak!".

Nihayet o iki adam Medine-i Münevvereye geldiler. Peygamber efendimizin huzuruna çıktılar. Ona şöyle dediler: "Krallar kralı şahin şah Kisra, Yemen valisi Bazan'a mektup yazarak seni Kisra'nın yanına göndermesini emretmiştir. Biz de seni Kisra'ya götürmek için vali Bazan tarafından gönderilmiş bulunuyoruz. Eğer bu buyruğa uyarsan Yemen valisi, Kisra'ya haber salmış, seni koruyacak ve sana ilişmeyecektir. Ama bu emre itaat etmezsen biliyorsun ki o seni de, kavmini de mahveder. Ülkeni harabeye döndürür!" Elçiler bu sözlerin Peygamber efendimizi korkutacağını zannetmişlerdi. Çünkü böyle bir söz kendilerini ürkütüp telaşa düşürürdü. Ama Resulullah (s.a.v.) efendimiz onların sözlerine iltifat etmedi. Çünkü Cenab-ı Allah onu koruyordu. Aksine onlara yönelip baktı ki sakallarını tıraş etmişler, bıyıklarını da uzatmışlar. Tekrar onlara dönüp baktı ve şöyle dedi: "Yazıklar olsun size sakalınızı tıraş edip bıyıklarınızı uzatmanızı size kim emretti?" Onlar da: "Rabbimiz (yani Kisra) böyle yapmamızı bize emretti" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) efendimiz "Ama rabbim bana, sakalımı uzatmamı, bıyığımı da kısaltmamı emretti" diye karşılık verdi. Sonra da onlara: "Gidin yarın yanıma gelin" dedi. Çünkü Cenab-ı Allah Resulüne,

Kisra'nın, oğlu Şireveyh tarafından öldürülmüş olduğunu haber vermişti. Peygamber efendimiz bu bilgiyi Rabbinden almıştı. Ertesi gün vali Bazan'ın iki adamını çağırtarak Kisra'nın, kendi oğlu tarafından öldürülmüş olduğunu onlara bildirdi. Onlar da: "Aklın başında mıdır, ne söylediğinin farkında mısın? Bu büyük bir suçtur. Halbuki biz sana bundan daha hafif bir ceza verecektik. Senin bu söylediklerini vali Bazan'a yazıp bildirelim mi?" diye sordular. '

Peygamber (s.a.v.) efendimiz de şöyle buyurdu: "Evet böyle söylediğimi ona haber verin ve deyinki benim dinim, Kisra'nın dininin ulaştığı her tarafa, develerin ayaklarıyla atların toynaklarının değdiği her noktaya ulaşacaktır. Eğer müslüman olursa, eli altında bulunan toprakları kendisine veririm. Onu kavminin başına hükümdar yaparım.'7 Böyle dedikten sonra peygamber efendimiz vali Bazan tarafından gönderilen iki adamdan biri olan Harhure'ye, içinde altın ve gümüş bulunan bir kemer hediye etti. Bu kemeri daha önce bir hükümdar Peygamber efendimize takdim etmişti. Bazan'ın adamları Peygamber efendimizin yanından ayrılarak Yemen'e döndüler. Bazan, yanına gelen adamlarını dinledikten sonra: "Sizin sözünü naklettiğiniz bu adamın sözleri hükümdarlarınkine benzemiyor. Bu adamın peygamber olduğunu düşünüyorum. Nitekim kendisi de Peygamber olduğunu ifade ediyor. Bekleyelim bakalım, söyledikleri gerçekleşecek mi? Eğer söyledikleri gerçekleşirse gerçekten Allah katından gönderilmiş bir Peygamberdir. Eğer söyledikleri gerçekleşmezse, icabına bakarız" dedi.

Kisra'mn Şireveyh tarafından Öldürüldüğünü herkes duymuştu. Zaten bunu Peygamber efendimiz de Vali Bazan'ın iki adamına bildirmişti. Haberler henüz posta aracılığıyla Vali Ba-zan'a ulaşmamıştı. Bazan, peygamber efendimizin bildirdiği bu haberin te'yid edilmesini beklemekteyken Şireveyh'in mektubu kendisine geldi. Mektupta şöyle deniyordu.

"îmdi ben Kisra'yı öldürdüm. Eşraflarından birini öldüren düşkün bir adamın kanını mabah saydığından dola>f Kisra'ya kızıp öfkelendim ve bu sebeple Kisra'yı öldürdüm. Bu mektubum sana ulaştığında seni vali olarak kabul edenlerden benim adıma biat al ve Kisra'mn kendisine mektup yazdığı adama (Muhammed'e) git, ancak onunla ilgili emrim gelmeden onu rahatsız etme." '

Şüphesizki Şireveyh, Peygamber efendimiz hakkında babası gibi kesin bir karar vermiş değildi. Aksine onun hakkında tereddüt etmekteydi. Sadece verdiği emir, onun rahatsız edilmemesi ve yeni bir emir gelmeden onu yakalayıp huzuruna getirmemeleri doğrultusunda idi.

Bütün bu anlattıklarımız Peygamber (s.a.v.) efendimizin davet etmiş olduğu vahdaniyet davetinde sadık bir insan olduğuna, ilahi risaleti tebliğde doğru sözlü bir elçi olduğuna delalet eden bir dizi işaretlerdir. Peygamber efendimizin huzurunda vali Bazan adına konuşan iki elçiden biri şöyle demişti: "Şimdiye kadar konuştuğum kimselerden hiç biri benim nazarımda Muhammed kadar heybetli görünmemişti" Bunun üzerine Ye-men'deki vali Peygamber efendimizin durumunu kendi ilmine dayanarak düşünüp takdir etti. Nihayet islam olup teslim olma kararına vardı. Hz. Muhammed'in Resul olduğunu söyledi ve müslüman oldu. Onunla birlikte Yemen'deki Farslılar da müs-lüman oldular. Böylece Yemen mıntıkası da İslama girdi ve orada İslama dayet eden kimseler de görülmeye başladı.

Beyhaki'nin rivayetine göre babası Kisra'yı öldüren Şire-veyh, kendisinden sonra kızını tran tahtına geçirdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) efendimizi "idarelerini bir kadına teslim eden bir kavim asla iflah olmaz!" dedi.

Peygamber (s.a.v.) efendimizin mektubu ve etkileri işte buydu. Her ne kadar Kisra'da olumsuz bir tesir yaratmışsa da başkalarında olumlu etkilere yol açmış ve islam davetine icabet etmelerini sağlamıştır. Kisra'yı etkilememişse de onun Yemen'deki valisine tesir etmiş; vali, - Farslı bir kimse olmakla birlikte - müslüman olmuştu. Beraberindeki diğer Farslar da İslama'girmişlerdi. Böylece asil araplar olan Yemen halkına islamiyet ulaşmış oldu.

Peygamber efendimizin mektubu sonuç getirmeyen bir çağrıya benzemiyordu. îlkinde bu çağrıya uyanların sayıları az idiy-sede daha sonraları Yemen ve Yemen ötelerinde bu çağrıya icabet edenlerin sayıları giderek çoğalmıştı.

Peygamber Efendimizin Necaşi'ye Gönderdiği Mektup

Peygamber (s.a.v,) efendimiz Habeş kralı Necaşi Ashame'ye bir mektup yazdı. Mektubunda onun için hayırlar diliyor ve ona yönelik ümitlerini dile getiriyordu. Çünkü o, Habeşistan'a hicret eden sahabilere ikramda bulunmuştu. Bu mektubunda Peygamber efendimiz onu ve kavmini İslama davet ediyordu. Raviler'e göre ve bir de bu mektubu aldığında cereyan eden olaylardan anlaşıldığına göre o daha Önce müslüman olmuştu. Peygamber efendimizin ona gönderdiği mektubun metni ile bu mektup çerçevesinde vuku bulan olayları anlatalım:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Resulü Muhammed'den Habeş Kralı Necaşi'ye, selam üzerine olsun.

Yegane mülk ve melakut sahihi, noksanı gerektiren her şeyden münezzeh, emin ve eman veren ve her şeye nigahban olan Allah'a hamdettikten ve isa'nın Allah tarafından temiz, kirden arınmış, iffetli ve bakire bir kız olan Meryem'e ilka edilen bir ruh ve kelime olduğunu, Cenab-ı Allah Adem (a.s.)'ı nasıl kendi kudret eliyle yaratıp o'na ruh üflemiş ise, İsa'ya da öylece ruh üflediğine şehadet getirdikten sonra, seni yalnız Allah'a ibadet etmeye, o'na ortak koşmamaya, Allah'a taat yolunda hizmet ile bana tabi olup bana gönderilen şeye iman etmeye, davet ediyorum. Zira ben Allah'ın Resulüyüm. Ayrıca amcam oğlu Cafer'i, beraberinde bir kaç kişi olduğu halde sana gönderdim. Oraya vardıkları zaman onları barındır. Kibir ve hükümdarlık azameti seni tutmasın. Zira ben, seni ve senin askerlerini Allah'a davet ediyorum. İşte ben size tebliğ ettim ve gereken Öğüdü verdim. Siz de öğüdü kabul edin. Selam, hidayete tabi olanların üzerine olsun"

Resulullah (s.a.v.)'in mektubu işte buydu. Bu mektupta davetin inceliği ve Peygamberliğin hikmeti açıkça görülüyor. Peygamber efendimiz bu mektubu Amr bin Umeyye EI-Damiri ile Necaşi'ye göndermişti. Çünkü Necaşi yufka yürekli ve İslama meyilli bir kimse idi. Peygamber efendimizin mektubunu götüren elçisi, ayrıca mektubun muhtevasını şerhedip açıklamış ve risaletin anlamı konusunda bilgi vermişti. Me&tubu götüren Amr, Necaşi'ye şöyle demişti: "Ey Ashame! Konuşmak bana, dinlemekde sana düşer sen bize karşı ince ve merhametli biri gibisin. Biz de sana güven duyar gibiyiz. Çünkü senden

ne iyilik umduksa onu mutlaka elde ettik. Senin korktuğun her şeye biz emniyet verdik. Çünkü senin söylediklerini sana karşı hüccet sayıyorum, incil aramızda şahit olsun. Bu reddedilecek bir şahit değildir. Zulmedecek bir yargıç da değildir. Evet bu ayırıcı ve kesin hükmü veren şahidin, yani İncil'in hükümlerine uymazsan şu peygamber (Hz. Muhammed) hakkında Yahudilerin Meryem oğlu Isa hakkında verdikleri hüküm gibi yanlış bir hüküm vermiş olursun. Peygamber (s.a.v.) efendimiz her tarafa elçilerini gönderdi. Ama başkalarından beklemediği ve ümit etmediği şeyleri senden bekledi ve ümit etti. Önce yapmış olduğu iyiliklerden dolayı korktuğun hususlarda sana güven verdi ve bu mükafatını da bekle." Amr bin Ümeyye'nin bu sözlerine karşı Necaşi mü'min bir kimseye yaraşan şu cevabı verdi: "Ben Hz.Muhammed'in, ehli kitap tarafından beklenen ümmi bir Peygamber olduğuna şehadet ediyorum. Musa'nın eşeğe binen bir Peygamber geleceğine dair verdiği müjde, İsa'nın deveye binen bir Peygamber geleceğine dair vermiş olduğu müjde gibi-dir. Gözle görülen şey haberle duyulan şeyden daha sağlam ve sadra daha şifa vericidir." Böyle dedikten sonra Amr bin Ümeyye'ye bir mektup vererek Peygamber efendimize gönderdi. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Necaşi Ashame'den Resulullah Muhammed'e. Ey Allah'ın Peygamberi! Allah ki ondan başka tanrı yoktur.

îmdi Ya Rasulullah! Senin mektubun bana ulaştı. Onda İsa'nın durumunu anlatıyorsun. Göklerin ve yerin rabbine an-dolsunki İsa'nın durumu; senin anlattıklarından fazla değildir. O tıpkı senin anlattığın gibidir. Bize gönderdiğin şeyleri anladık. Amca oğlu Cafer bin ebi Talib ile ashabını da tanıdık. Senin doğru sözlü ve Allah tarafından doğrulanmış bir elçi olduğuna şehadet ederim. Sana biat ettim. Amcan oğlu vasıtasıyla alemlerin rabbi olan Allah'a teslim olup müslüman oldum ve ona da biat ettim."

Necaşi'nin bu cevabı açık ve sarih idi. Peygamber efendimiz ona, askerlerine ve kavminin ileri gelenlerine hitaben mektubunu yazmıştı. Kendisi müslüman oldu. Beraberinde bulunan kimseleri islamiyete davet etti ama onları iman etmeye zorlamadı. Sadece davet etmekle yetindi: - Zira Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor: "Dinde zorlama yoktur. Doğruluk sapıklıktan seçilip belli olmuştur." Necaşi de bu doğruluğu etrafındaki kimselere açıkladı. O adil bir hükümdardı. İnsanlara güven vermişti. Yüce Allah'a iman etti. Peygamber efendimizin tebliğ ettiği hak

kelimeye tereddüt etmeksizin icabet etti, ama kavmi iman etmedi.

Peygamber Efendimizin Mukavkis'e Gönderdiği Mektup

Resulullah (s.a.v.) efendimiz udiri olanları uyarmak ve inkar edenlere de azap sözü hak olmak için" hükümdarlara ve reislere mektup göndermeye devam etti. Bu hükümdarlarla reislerin bir kısmı hidayete erdi. Bir kısmı da sapıklıkta devam etti. Mektup gönderdiği hükümdarlardan biri de Mukavkis'di. Mu-kavkis Bizanslıların hakimiyeti altında bitkin düşen kıptilerin lideriydi. Kiptiler, dinlerinden dolayı Bizanslılar tarafından baskı altına alınıp zulüm görmekteydiler. Putperest Bizanslılar, bilahare kendileriyle aynı dini paylaşan bu kıptilere, bu defa mezheb farklılığından dolayı zulmetmeye devam etmişlerdi.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Mukavkis'e Hatip bin ebi Bel-taa vasıtasıyla şu mektubu gönderdi:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah'ın kulu ve elçisi Muhammedi'den, Kıptilerin büyüğü Mukavkis'e. Hidayete tabi olanlara selam olsun, imdi ben seni islam çağrısıyla davet ediyorum. Müslüman ol ki selamete kavuşasın. Müslüman ol ki Allah sana sevabını iki kat versin. Eğer bu davetten yüz çevirirsen kıptilerin vebali senin boynunadır.

"Ey kitap ehli, bizim, ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin: Yalnız Allah'a tapalım. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım. Biriniz diğerini Allah'tan başka tanrı edinmesin. Eğer yüz çevirirlerse: "Şahit olun biz müslümanlarız!" deyin." cam imran- 64)

Hatip bin ebi Beltaa'nın anlattığına göre Mukavkis kendisine ikramda bulunmuş, onu kendi sarayında konuk edip ağırlamıştır. Mektubu aldıktan sonra Patriklerini toplantıya çağırmış, Hatip bin ebi Beltaa'yı da yanında hazır bulundurarak ona, Peygamber efendimiz ile kavmi hakkında sorular yöneltmiş. Hatıp'ta, tsa Peygamber ve israil oğulları hakkında sorular sormuştu. Mukavkis şöyle demişti:

"Gel bakalım arkadaşım (Muhammed) hakkında bilgi ver. O peygamber değil midir?

- Evet o Allah'ın Resulüdür.

- Peki milleti onu Mekke'den sürgün ettiği halde o ne diye milletine beddua etmedi?-

- Sen Hz. isa'nın Allah'ın elçisi olduğuna şehadet etmiyor musun?

- Evet, şehadet ediyorum.

- Peki milleti onu çarmıha germek istedikleri zaman, o ne diye milletine beddua etmedi?

- O hikmetli bir kimse olup hikmet sahibi Allah tarafından gönderilmişti. Onun için beddua etmemişti.11

Bundan sonra Hatip bin ebi Beltaa Peygamber efendimizden getirmiş olduğu mektubun içeriği hakkında açıklamalar yaparak şöyle dedi:

- Senden önce 'en büyük tanrı benim' diye iddiada bulunan bir kimse (Firavun) vardı. Cenab-ı Allah da onu dünya ve ahi-ret azabıyla yakaladı, ondan intikam aldı. Sen başkalarından ibret al. Başkaları senin durumundan ibret almasın!

- Bizim kendimize göre bir dinimiz vardır. Daha iyisini görmedikçe bu dinimizi bırakmayız.

- Biz seni Cenab-ı Allah'ın başka dine ihtiyaç bırakmayacağı bir dine davet ediyoruz. îşte şu Peygamber (Hz. Muhammed) insanları dine davet ediyor. Ona karşı en şiddetli tavır takınanlar, Kureyşliler oldu. O'na karşı en fazla düşmanlık gösterenler, Yahudiler oldu. O'na karşı en fazla yakınlık gösterenler de Hıristiyanlar oldu. Hayatıma yemin olsun ki, Musa'nın Isa hakkında vermiş olduğu müjde, tıpkı İsa'nın Muhammed (s.a.v.) hakkında vermiş olduğu müjde gibidir. Bizim seni Kur'an'a davet edişimiz, tıpkı senin Yahudileri İncil'e davet

edişin gibidir. Her bir peygamber hangi kavme ulaştıysa, o kavim onun ümmeti olur. Ümmetin de ona itaat etmesi gerekir. Sen de Peygamber (s.a.v.) efendimizin ulaştığı kavimlerin arasındaki bir fertsin. Senin de ona itaat etmen gerekir.

- Ben Peygamberin söylediklerini değerlendirdim. Onun değersiz şeyleri emretmediğini ve değerli, arzu edilen şeyleri de yasaklamadığını gördüm. O'nu, yolunu kaybetmiş bir büyücü olarak da görmedim. O ne kahindir, ne de yalancıdır. Cinleri çıkardığı, gizli şeyleri ve fısıltıları haber verdiği için de Peygamber olduğuna dair işaretler gördüm. Yalnız biraz düşünmem gerekir."

Bundan sonra Mukavkis Peygamber efendimizin mektubunu alıp Fil dişinden yapılma bir kutuya yerleştirdi; kutunun kapağının üzerine mühür vurdu, bir cariyeye teslim etti. Daha sonra güzel Arapça yazan bir kâtibini çağırdı ve Peygamber efendimize hitaben şu mektubu yazdırdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Abdullah oğlu Mu-hammed'e kıptilerin büyüğü Mukavkis'ten.

Selam sana olsun, imdi ben senin mektubunu okudum. Onda anlattığın şeyleri ve insanları davet ettiğin hususları anladım. Bir Peygamberin zuhur edeceğini biliyordum. Ancak o Peygamberin Şam taraflarından çıkacağını zannediyordum. Elçine ikramda bulundum. Sana iki cariye de gönderdim. O cariyeler kiptiler arasında çok kıymetlidirler. Ayrıca sana giysiler de gönderdim. Binmen için bir katır da hediye ettim. Selam sana olsun."

Mukavkis'in Peygamber efendimize gönderdiği mektubun metni işte budur. Öyle anlaşılıyor ki Mukavkis de Heraklius gibi Kur'an-ı Kerim'e ve islamiyete karşı kalbinde bir meyil hissetmiş ve kanaat etmişti. Ancak kabulde tereddüt etmiş, nazik bir üslupla daveti geri çevirmişti. Tereddüdünün sebebi de son peygamberin Şam'dan çıkacağına ilişkin beslediği zandı.

Peygamber efendimize gönderdiği cariyelerden biri İbrahim'i doğuran Mariyet'ül-Kıptiye idi. rivayetlerin en meşhuruna göre Peygamber efendimiz Mariye'yi azat etmiş, sonra da.onunla evlenmiştir.

Peygamber Efendimizin

Mûnzir Bin Sava'ya Gönderdiği Mektup

Abdullah bin Abbas'ın azatlısı îkrime'den naklen Tarih" adlı eserinde Vakidi şöyle der: "îkrime, Abdullah bin Abbas'ın vefatından sonra kitapları arasında bir kitaba rastlamış, kitabı istinsah ettikten sonra şöyle bir kayda rastlamış Peygamber efendimiz Ala'ül Hadremi'yi bir mektupla Münzir bin Sava'ya göndererek onu İslama davet etmiş. Ancak mektubun metnine rastlamamış. Fakat Münzir bin Sava'nın Peygamber efendimize gönderdiği cevabı, sonra Peygamber efendimizin ona gönderdiği ikinci mektubu görmüş. Münzir bin Sava'nın Peygamber efendimize gönderdiği cevabın metni şudur:

uResulullah (s.a.v.)'e: imdi Ya Resulallah, ben senin Bahreyn halkına gönderdiğin mektubunu okudum. Onların bir kısmı islamiyeti sevip beğendi ve İslama girdi. Bir kısmı da is-lamiyeti hoş karşılamadı ve beğenmedi. Benim toprağımda Yahudiler ve Mecusiler vardır. Bu hususta bana emrini bildir."

Peygamber efendimiz de ikinci kez ona şu mektubu göndermişti:

aRahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Resulullah Mu-hammed'den Münzir bin Sava'ya.

Allah'ın selamı üzerine olsun. Ben Allah'ın seni hidayete kavuşturma nimetinden ötürü hamd ederim. O Allah'a ki ondan başka ilah yoktur. Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Mu-hammed'in de Allah'ın kulu ve Resulü olduğuna şehadet ederim.

İmdi mektubun bana geldi. Okutup içindekileri inceledim. Ben sana, yüce Allah'a O'nun buyruklarına göre hareket etmeni hatırlatırım. Muhakkak ki öğüt veren kişi onunla kendisi de öğütlenmiş, sevabından yararlanmış olur. Elçilerime

itaat eden ve onların buyruklarına uyan kişi bana itaat etmiş olur. Onları öğütleyen, dinleyen beni dinlemiş olur. Elçilerim seni bana övdüler ve hayırla andılar. Senin, kavmin hakkındaki şefaatini kabul ettim. Onlardan müslüman olanları, müslüman oldukları şeylere göre bırak. Günahkâr olanların, geçmişteki suçlarından vazgeç. Onları geçmişlerinden sorumlu tutma, iyi bil ki sen iyi davrandıkça seni işinden azletmeyiz. Vekilimiz olarak orada kalırsın. Yahudiliklerinde veya Mecusiliklerinde kalmak isteyenlere gelince, onların cizye ödemeleri gerekiri

Bu haberden de anlaşıldığına göre Abdullah bin Abbas, peygamber efendimizin mektuplarını yazmayı ve o mektupları kendi kütüphanesinde muhafaza etmeyi çok arzularmış. Bunların çoğunluğunu insanlara duyurmuştur, ama duyurmadığı mektuplar da varmış. Anlaşıldığına göre söz konusu mektubu peygamber efendimiz Bahreyn halkına göndermiştir. O zaman Bahreyn'de vali olarak Münzir bin Sava bulunuyormuş. Yine mektuptaki ifadeler eden anlaşıldığına göre Vali Münzir, islam davetine icabet etmiştir. Cizye de Yahudilik veya Hıristiyanlık üzerinde kalmak isteyenlere tarhedilmiştir.

Yine bu rivayetteki ifadelerden anlaşılan diğer hikmetli bir durum daha vardır ki, o da Peygamber efendimizin, islam davetine hemen uyan valiyi görevinde bırakmıştır ki Bahreyn halkının üzerinde emir olarak kalsın. Peygamber efendimiz o zaman oraya vali olarak sahabilerin büyüklerinden birini veya başka bir müslümanı göndermeyi gerekli bulmamıştır. Maksadı, Bahreyn halkının, yabancı birini üzerlerinde vali olarak görüp rahatsızlık hissetmemelerini sağlamaktı. Başlarındaki vali yine kendilerinden biri idi. O doğru davrandığı müddetçe vali olarak kalmaya layık görülecekti. Çünkü durumlarını biliyordu. Onlara nasıl davranacağını ve hangi açıdan yaklaşacağını pek iyi biliyordu.

Ayrıca bu rivayetten anlaşıldığına göre iman etmeyen kimselerin cizye ödemeleri gerekiyor. Tabi bu iman etmeyen kimseler müslümanların velayet ve idaresi altında yaşadıkları müddetçe cizye ödeyeceklerdir. O zaman Bahreyn de Yahudi, Hıristiyan ve Mecusiler yaşamaktaydı. Fıkıhçılar bu durumdaki gayri müslümlerin cizye vermekle mükellef oldukları hususunda görüş birliği etmişlerdir. Ebu Hanife, Mecusilere kıyas ederek Arap olmayan kavimlerdeki putperestlere de cizyenin tar-hedilmesine cevaz vermiştir.

Peygamber Efendimizin Umman Meliki'kine Gönderdiği Mektup

Peygamber efendimiz köy ve kent, dağlık ve ovalık demeden her taraftaki insanlara ve hükümdarlara davette bulunma görevini fasılasız sürdürüyordu. Nitekim hükümdarlarada mektup göndermişti. Bu cümleden olarak Yemen'deki Umman taraflarına da elçi ve mektuplar göndermişti. Orada Celendi'nin oğullan olan Cifer ile Abd isminde iki emir bulunmaktaydı. Amr bin As vasıtasıyla onlara şu mektubu gönderdi.

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Abdullah oğlu Mu-hammed'den Çelendi oğulları Cifer ile Abd'e.

Hidayete tabi olanlara selam olsun.

İmdi ben sizi islam çağrısıyla davet ediyorum. Müslüman olun ki selamete eresiniz. Ben diri olanları uyarmak ve kâfirlere de azap sözü hak olmak için Allah tarafından bütün insanlığa gönderilmiş bir elçiyim. Eğer sizler müslüman olursanız ben sizi gözetirim. Eğer islamiyeti benimsemezseniz mülkünüz elinizden gider. Atlarım da sizin topraklarınıza girerler. Peygamberliğim sizin hakimiyetinizin ve mülkünüzün üzerine çıkar."

Bu mektubu Übey bin Kab yazdı ve Peygamber efendimiz de altını mühürledi.

Amr bin As der ki: Umman'a gitmek üzere yola çıktım. Bir süre sonra nihayet Umman'a vardım. Önce Abd bin Cülendi beni karşıladı. Çünkü o iki kardeşin en akıllısı idi. Ona: "Ben, Resulullah (s.a.v.)'in, sana ve kardeşine gönderdiği elçisiyim!" dedim. Abd: "Kardeşim yaşça ve saltanatça benden önce gelir. Ben seni onunla görüştüreyim de mektubunu o okusun!" dedL Sonra da: "Sen nelere davet ediyorsun" diye sordu. Ben de: "Ben seni bir olan, eşsiz, ortaksız Allah'a iman ve ibadet etmeye, ondan başkasına tapmamaya, Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna şehadet getirmeye davet ediyorum!" dedim. Abd bin Cülendi: "Ey Amr! Sen kavminin ulusu olan bir kişinin oğlusun senin baban bu

hususta nasıl davrandı, ne yaptı? Şüphe yokki o, bize yolda bir örnek olabilir" diye sordu.

"O Mühammed (a.s.)'e iman etmeden ölüp gitti dedim. Ben onunda müslüman olmasını, Mühammed (s.a.v.)i tasdik etmesini çok arzulardım. Ben de önceleri onu görüşünde idim. Sonunda Allah beni islamiyete ulaştırdı ve hidayet nasib etti."

Abd: "Ne zaman ona tabi oldun?" diye sorunca "Yakında....."

diye cevap verdim. Nerede müslüman oldun? diye sordu. Neca-şi'nin yanında müslüman olduğumu, Necaşi'nin de İslama girdiğini haber verdim.

Abd: "NecaşVnin milleti, onun hükümdarlığı hakkında ne yaptı?" diye sordu. Ben de: "Hükümdarlığında bıraktılar ve ona tabi oldular." dedim.

"Hıristiyan din bilginleri, ruhani reisleri ve ruhbanlar da ona tabi oldular mı?" diye sordu. Ben de evet diye cevap verdim.

Abd: "Ey Amr! söylediğin şeye dikkat et. Bir insan için yalan söylemekten daha ayıp, daha kötü bir huy yoktur" dedi.

"Ben ne yalan söylerim, ne de dinimizde yalanı helal sayarız!" dedim.

Abd: "Heraklius, Necaşi'nin müslüman olduğunu öğrenebilmiş miydi?" diye sorunca, Evet diye cevap verdim.

Abd: "Bu, nasıl ve hangi şeyle Öğrenilebilmiş?" diye sordu. Ben de cevaben dedim ki: "Necaşi, daha Önceleri Heraklius'a haraç gonderirmiş. Müslüman olduğu, Mühammed (s.a.v.)'in Peygamberliğini tasdik ettiği zaman: "Hayır! Vallahi benden bir tek dirhem bile istemiş olsa artık ona vermem!" demiş. Heraklius onun bu sözünü haber alınca kardeşi: "Senin dinine aykırı, sonradan ortaya çıkan bir dini, din edinen bir kulunun yaptıklarını görmezden gelecek misin, bunu ona bırakacakmı-sın?!" diye sormuş. Heraklius da: "Adam kendisi için bir din seçmişse ben ona ne yapabilirim?" diye cevap vermiş.

Abd: "Ey Amr! Neler söylediğine dikkat et!" dedi. Ben de: "Vallahi sana doğruyu söylüyorum" dedim.

Abd: "Peygamberiniz neleri emrediyor, nelerden sakındırıyor? Onları bana bildir" dedi.

Ben de şu cevabı verdim: "Yüce Allah'ın buyruklarına boyun eğmeyi emrediyor. O'na asi olmaktan, O'na karşı gelmekten sakındırıyor. İyiliği, akraba haklarını gözetmeyi emrediyor. Zulümden haksızlıktan, zinadan, şaraptan, taşlara ve putlara, haç'a tapmaktan sakındırıyor!".

Abd: "Onun davet etmiş olduğu bu şeyler ne kadar güzeldir. Kardeşim beni dinlese, bana uysa da gidip Muhammed'e iman ve onun getirdiklerini tasdik etmek ne iyi olurdu! Fakat kardeşim saltanata düşkün ve onu elden bırakmakta cimridir!" dedi.

Eğer o müslüman olursa Resulullah (s.a.v.) yine onu kavmine hükümdar yapar. Zenginlerinden sadakalarını alır, onları fakirlerine ve yoksul olanlarına verir; dedim.

Abd; hiç şüphesiz bu da güzel ahlaktır, dedi.

Sadaka nedir? diye sordu. Ben de mallar hakkında farz kılınan zekat ve sadakanın miktarlarını ona haber vere vere develerin zekatına geldiğim zaman "Ey Amr! Ağaçlardan, otlardan yayılan ve sulanmak için su başlarına sürülen yaydım hayvanlarımızdan da mı zekat ve sadaka alacaksın?" diye sordu. Ben de evet dedim.

Abd: "Vallahi, yurtları uzak, sayıları da pek çok olan kavmimin bunu benimseyeceklerini sanmıyorum!" dedi.

Kapısında günlerce bekledim. Kendisine verdiğim haberlerin hepsini kardeşine ulaştırdı. Sonra bir gün kardeşi Cifer beni çağırdı yanına girdim. Adamları hemen kollarımı tuttular. Cifer: "Bırakınız onu!" deyince bıraktılar. Oturmak için ileri vardım, beni oturtmadılar. Cifer'e baktım. Bana "Konuş" dedi. Mühürlü mektubu kendisine sundum. Açıp sonuna kadar okuduktan sonra kardeşine

verdi, o da Cifer gibi okudu. Ancak Abd'i kardeşinden daha akıllı ve daha mülayim gördüm.

Cifer: "Söyle bakalım; Kureyşliler bu hususta ne yaptılar, nasıl davrandılar?" diye sordu. Ona, "Islamiyeti benimseyerek de, kılıç korkusu ile de tabi oldular" dedim.

Cifer "Onun yanında bulunanlar kimlerdir" diye sordu.

Dedim ki:" Allah'ın hidayeti ile akılları başlarına gelip sapıklık içinde bulunduklarını anlamış, islamiyete can atmış ve Resulullah'ı başka her şeye tercih etmiş, üstün tutmuş olanlardır. Şu çıkış yeri bulunmayan vadilerde senden başkası kaldığını bilmiyorum. Sen bugün müslüman olmaz, Resulullah'a uymazsan, süvarilere çiğnenirsin, cemaatin de perişan ve darmadağın olur. Müslüman ol selamete er. Yine kavminin üzerinde hükümdar olursun. O zaman üzerine ne süvariler, ne de piyadeler geliri".

Cifer: "Sen, bugün beni kendi halime bırak da yarın yanıma dön!" dedi.

Cifer'in kardeşinin yanına döndüm. Bana: "Ey Amr! Eğer saltanatı esirgemez, cimriliği tutmazsa kendisinin müslüman olacağını umarım!" dedi. Ertesi gün tekrar Cifer'e gittim. Cifer içeri girmeme izin vermedi. Kardeşi Abd'in yanına döndüm. Onunla buluşamadığımı haber verdim. Bunun üzerine beni götürüp onunla görüştürdü. Cifer: "Ben, davet ettiğin şey üzerinde düşündüm. Eğer ben elimdeki saltanatımı başka bir adama bırakırsam Arapların en zayıfı ve düşkünü durumuna düşe-rim. Onun süvarileri buralara kadar gelip ulaşamazlar. Eğer gelir ulaşırlarsa ortada kimi bulup da savaşacaklar?" dedi.

Öyle ise ben de yarın çekip gideceğim, dedim. Benim gideceğime kanaat getirince kardeşi onunla gizlice konuştu. "Biz bu hususta Muhammed'e üstün gelemeyiz. Kendilerine haber saldığı her hükümdar onun davetine icabet etti!" dedi. Cifer ertesi gün sabahleyin bana haber saldı. Huzuruna vardım. Kardeşiyle birlikte islam davetine icabet ettiler. Peygamber efendimizin nübüvvetini tasdik ettiler. Umman, da halkın idaresini bana tevdi ettiler. Bana yardımcı oldular."

Amr bin As ile iki emir arasındaki mahavereyi naklettik. Bu emirlerden biri

başlangıçta islamiyete meyletmişti. Diğeri ise sonunda islamiyete meyletmiş, neticede her ikisi müslüman olmuş ve islamiyetlerini güzelce devam ettirmişlerdi. Kitaptaki bu karşılıklı konuşma ve cevaplar, islamiyetin Arapların kalbine tesir ettiğini göstermektedir. Arapların bir kısmı inanmış, bir kısmı bekleme aşamasına girmiş, bir kısmı da İslama karşı tuzak kurma çabaları içine girmişti. Hülasa islamiyet, fikir sahibi olan kimselerin düşünce malzemesi haline gelmişti.

Bu karşılıklı konuşmalardan da anlaşıldığına göre o iki emir, Hıristiyanlardan idiler. Heraklius'un ise bütün doğu Hı-ristiyanları üzerinde hakimiyet ve hegamonyası vardı. Çünkü o zaman süper bir devletin başında imparator olarak bulunmaktaydı. Mısır ona bağlıydı. Habeşistan ona bağlıydı. Ancak Neca-şi bilahare ona baş kaldırmıştı. Necaşi'nin imam, gayri müsli-min müslüman üzerinde velayet hakkına sahip olamıyacağını gerektirdiğinden dolayı daha önceleri Heraklius'a verdiği haracı müslüman olduktan sonra vermemiş ve akıllıca, hem de dirayetle: "Artık Heraklius'a bir tek dirhem bile vermeyeceğim!" demişti.

Ayrıca bu ifadelerden anlaşıldığına göre Heraklius da geniş fikirli bir insanmış, çünkü daha önce kendisine bağlı olup haraç veren bir kimsenin bu haracı kesmesi nedeniyle ona karşı savaş ilan etmeyi uygun görmemişti. Çünkü daha önce kendisine bağlı olup haraç veren Necaşi, kendine göre başka bir dini, yani islamiyeti seçmiş, İslama meylettiği ve islamın gerçek bir din olduğuna inandığı anlaşılmıştı. Bunu imparatoruna da açıkça bildirmişti. Onun İslama giriş şekli nasıl olursa olsun o, hür düşünceli bir kimseye yaraşırcasma din hürriyetini, kullanarak bunu kendi nefsi içinde takdir etmişti.

Karşılıklı konuşmalarda gençen ifadelerden anlaşıldığına göre Cülendi'nin oğullarına gönderilen Peygamber mektubu, Mekke-i Mükerreme'nin fethinden sonra gönderilmiştir. Çünkü Cifer bin Cülendi, Amr bin As'a Kureyşlilerin Muhammed (s.a.v.) efendimize tabi olup olmadıklarını sormuş; Amr da Kureyşlilerin bir kısmının kendi arzularıyla, bir kısmının da kılıç korkusuyla ona tabi olduklarını ifade etmişti ki, bütün bunlar da şüphesizki Mekke'nin fethinden sonra olmuştu. Ayrıca Amr bin As'm da iki kardeşten en küçüğü ile ilk olarak görüşmüş olması; onun ferasetli bir kimse olduğuna delil teşkil etmektedir. Çünkü ilk olarak Peygamber mektubunu küçük kardeşe takdim etmiş, onun

vasıtasıyla saltanat sahibi büyük kardeşini ikna etmişti. Öyle anlaşılıyorki büyük kardeşle konuştuğu esnada Amr bin As şiddetli ve sert ifadeler kullanmıştır. Çünkü adamları kendisini emirin huzurunda oturmaktan men etmiş ve mektubu bizzat emire takdim etmesine engel olmuşlardı. Aşağılanmak istemediği için de emire karşı sert ifadeler kullanmıştı. Ancak onun bu sert ifadeleri kullanmış olması» islam davasına zarar vermemiştir. Çünkü o İslama karşı yumuşak bir tavır gösteren diğer emir kardeşin yardımını ümit ediyordu. Hülasa Peygamber (s.a.v.) efendimiz islam davetini savaşlarda da, barışta da, devlet idaresinde de aksatmaksızın devam ettirdi.

Peygamber Efendimizin Yemame Valisine Gönderdiği Mektup

Resulullah (s.a.v.) efendimiz Suleyt ibn Amr el-Amiri aracılığıyla Yemame valisi Hevze bin Ali'ye şu mektubu gönderdi.

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Resulullah Mu-hammed'den Hevze bin Ali'ye.

Hidayete tabi olanlara selam olsun. Şunu iyi bilki benim dinim develerin ayakları ile atların toynaklarının ulaşabildiği her yere ulaşacaktır, Müslüman olki selamete erişesin ve elinin altında bulunan yerlerin idaresini sana bırakayım."

Suleyt mektubu Yemame valisine götürdü. Mühürlü mektubu alan vali, Süleyt'e selam verip ikramda bulundu, mektubu okuduktan sonra Peygamber efendimize şu cevabi mektubu yazdı: "Davet ettiğin şey ne kadar güzeldir. Ancak Araplar benim makamımdan korkarlar ve beni sayarlar. Bana idarenin bir kısmını teslim etki sana tabi olayım."

Mektubu yazıp Süleyt'e verdikten sonra ona bazı hediyeler takdim edip Hecr dokuması bir kaftan giydirdi.

Elçi Suleyt, yanındaki mektup ve hediyelerle birlikte Peygamber efendimizin yanına döndü. Peygamber efendimiz mektubu okuduktan sonra Yemame valisine az bir parça yer vermeyi dahi kabul etmedi. Mekke-i Mükerreme'nin fethinden sonra Peygamber (s.a.v.) efendimiz vahiy aracılığıyla, bu mektubun tamahkar sahibi vali Hevze'nin öldüğünü öğrendi. Ye-mamelileri kötüledi ve: "Yemame'de yalancı bir Peygamber tü-reyecektir ama eninde sonunda öldürülecektir" dedi. Sahabiler-den biri: "Onu kim Öldürecektir?" diye sorunca peygamber efendimiz, ona: uSen ve arkadaşların öldüreceksiniz" diye cevap verdi.

Peygamber (s.a.v.) efendimizin verdiği haber tahakkuk etti. Arabiler arasında irtidat olayları baş gösterdi. îrtidat olayları Yemame'de daha yoğun bir şekilde görüldü. Resulullah'm halife Ebu Bekir es-Sıddık: "Ya onları itaat altına alan bir barış, ya da onları sahneden uzaklaştıran bir savaş!" sloganıyla üzerlerine yürüdü. Azim ve sebatla yoluna devam etti. îslamiyeti güçlendirdi. Cenab-ı Allah Ebu Bekir vasıtasıyla islamın kuvvetini ve izzetini korudu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hudeybiye barışından sonra Gassan emirine kendisini Islama davet eden bir mektup gönderdi.

Siyer kitapları, Gassan emirinin hidayet çağrısına icabet edip etmediğini kaydetmemektedirler.

Peygamber efendimizin hükümdarlara, emirlere ve reislere mektup gönderdiğini, onların da mukabil cevaplarını söylemiştik. Bu hükümdarların, emirlerin ve reislerin kimi Peygamber efendimizin çağrısına icabet etmiş, kimi de iman etmeseler dahi güzelce cevaplar vermişlerdi. Bunların yanı sıra bazıları inkâr edip küfürlerinde inat etmiş ve Peygamber efendimize karşı tuzak kurup eziyet vermek istemişlerdi. Ancak Cenab-ı Allah onların tuzaklarını başlarına geçirmişti.

Peygamber efendimizin gazvelerine dair konuşmalarımıza üç sebepten dolayı geçici olarak ara vereceğiz:

1- Muhammedi risaletin amacı islam davetini tebliğ etmekti. Yapılan savaşlarda bu daveti himaye etmek ve kafirleri, dinlerinden dolayı mü'minlere eziyet vermekten sakmdırmaktı. Nitekim Mekke müşrikleri ile Şam Hıristiyanları

mü'minlere, dinlerinden dolayı eziyet etmiş ve onları fitneye düşürmüşlerdi. Savaş asıl itibariyle meşru değildir. Ancak savunma ve islam davetini himaye etmek amacıyla yapılırsa meşruluk kazanır. Zaten savaşın ilk ve bizzat maksadı da budur.

2- Gönderilen bu mektuplar ve verilen cevaplar, islam davetinin ne kadar yayıldığını açıklamaktadır. İnsanların İslama iman edip icabette bulunduklarına ilişkin bir açıklama vermektedir. Görülüyorki kendilerine mektup gönderilen kimselerin bir kısmı derhal islam davetine icabet etmiş, bir kısmı ise icabet etmekle birlikte idareleri altında bulunan Yahudilerle, Me-cusilerin durumlarına ilişkin şer'i hükümleri sormuşlardır. Örneğin Münzir îbn Sava bunlardan biri idi. Bir kısmı da Peygamber efendimize tabi olup olmamak hususunda önce tereddüt geçirmiş, sonra kavmi ile birlikte hakikati tanıyıp imana gelmişti. Öte yandan Yemame valisinin islam çağrısına icabet etmek için peygamber efendimizle pazarlık yaptığını da görüyoruz. Yemame ve orada yaşayan Hanife oğullan irtidat furyasının üssü haline gelmişti. Zaten onların böyle yapacaklarını Peygamber efendimiz önceden haber vermişti. Onların bir kısmı irtidat fitnesinde baş rolü oynamıştı.

3- Arap emirlerinin tümü ya da büyük bir çoğunluğu diğerlerine oranla islam çağrısına icabet etmeye hazır durumdaydılar. Hıristiyanlardan da bu çağrıya icabet etmeye meyilli olan ve problem çıkarmaktan uzak duran kimseler de vardı. Özellikle kitap ilminden haberi olan, Hıristiyanlığı asli kaynaklarından araştırıp öğrenen kimseler böyle idiler. Her ne kadar tarih bunlardan bahsetmemekteyse de bunlar islam davetine icabet etme eğilimindeydiler.

Özet olarak islam daveti bütün Arap beldelerini kapsadı. Bundan sonra Peygamber (s.a.v.) efendimiz çevreye nıücahidle-ri göndermişse de bunların görevleri islamı öğretmekti. Nitekim Peygamber (s.a.v.) efendimiz Ali bin ebi Talib ile Muaz bin Cebel komutasında Yemen'de icra ettiği gazvelerden bahsederken buna da değineceğiz. İslam davetine çabucak icabet edildi ve yapılan bu icabet gerçek idi. Çünkü bu icabetten sonra Yemame ehli gibi irtidat eden kimseler görülmedi.

Zımmi

İdaresi altında bulunup memleketinde ikamet etmek isteyen Yahudilerle Hıristiyanlara nasıl davramlacağım soran Münzir bin Sava'ya Peygamber efendimizin yazmış olduğu cevabi mektupta onların dini şiarlarını muhafaza etmelerine, dinlerinden ötürü zarar görmemelerine ve buna karşılık cizye vermelerine hükmedilmiş ti. Peygamber efendimizin siretini konu edinen bir kitaba uygun düşecek bir şekilde cizye hakkında kısa cümlelerle açıklamalarda bulunmuştuk. Müslümanların idaresi altında kalan kimseler, Emir-ül Mü'minine itaat etme taahhüdünde bulunurlarsa onlara Zımmi denilir.

Müslümanların akdettikleri muahedeler üç kısma ayrılırlar:

1- Hudeybiye sulhunde olduğu gibi müşriklerle müslüman-lar arasında yapılan saldırmazlık veya mütareke muahedesi. Bu muahede gayri islami bir devletle islam devleti arasında yapılırdı.

2- Peygamber efendimizin islam davetine icabet edip teslim olan, ya da savaşmaksızm mütarekeye razı olan kimselerle islam devleti arasında yapılan barış anlaşması. Bu durumda bunlar nıüslümanlara tecavüz etmedikleri ve islam düşmanlarıyla işbirliği yapmadıkları takdirde güven içinde kalırlardı.

3- Müslümanlarla birlikte ikamet etmek isteyen fertlere verilen eman anlaşması. Bu durumda kendileriyle eman anlaşması yapılan kimseler müslümanlarla birlikte ikamet eder, mallarna karışılmaz, müslümanlarla aynı yükümlülüklere tabi olurlardı. Din hürriyetine sahip kılınır ve dini şiarlarını yerine getirebilirlerdi. Ancak müslümanlara zarar vermedikleri, müslümanlarla savaşmadıkları sürece bu hakka sahip kılınırlardı, îslami eman altında yaşarlardı. îşte bunlara Zımmi adı verilir. Çünkü bunlar Peygamber efendimizin zimmet ve teahhüdü altına girmişlerdi. Peygamber efendimiz onlar hakkında şöyle buyurmuştu: "Bir zımmiye eziyet eden kimsenin kıyamet gününde hasımı ben olurum. Ben kiminle hasım olursam onu yenik düşürürüm.^ Dinlerin saygınlığım muhafaza etmek için bu zımmiler özel olarak himaye edilirlerdi. Fıkıhçılar, Yahudi, Hıristiyan ve Mecusilerle zımmilik akdi yapılabileceğine cevaz

vermişlerdir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in nassı ile ehli kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlarla zimmet akdi yapılacağına dair izin verilmiştir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Resulünün haram saydığını haram saymayan ve hak dinini din edinmeyen kimselerle küçülfüp boyun eğ)erek elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın. "(Tevbe: 29)

Bu ifadelerden şöyle bir hüküm çıkarılmaktadır: Zımmiler-den cizye alınması durumunda onlar, islam düşmanlarına karşı müslümanlarla birlikte savaşma yükümlülüğünden muaf tutulurlar. Cizye alınmasına dair hükümlerden söz ederken bu hükmü açıklamıştık. Mecusilerden ve ehli kitap gibi diğerlerinden zımmi statüsü ile cizye alınmasına gelince, bu uygulama Peygamber efendimizin Münzir bin Sava'ya yazdığı mektubuna dayanılarak yapılmıştır. Bunu destekleyen diğer haber ve hadisler de vardır. Arap müşriklerine gelince onlar ya teslim olup müslüman olacak, ya da öldürüleceklerdi. Gaye, Arap beldelerinde iki dinin görülmemesi idi. Arap beldelerinin sadece İslama ve mü'minlere has kılınması gerekiyordu. Çünkü orası islam toprağıydı. İslamiyet orada doğdu. Ve yine oraya dönecektir. Geriye Hindliler, yıldızperestler, Buda'nm kendisine veya heykeline tapan Budistler ve diğer putperestlerin hükmü kaldı. Ebu Hanife ile arkadaşlarına göre bunlardan da cizye alınır ve bunlar zımmi olarak kabul edilirler. Onlar bu hükmü verirlerken Mecusilerden cizye alınması hükmüne kıyas yapmışlardır. Çünkü bu saydıklarımız Mecusilerden daha kötü durumda değildirler. Güneşe tapanlar ateşe tapanlardan daha aşağı durumda değildirler. Diğerleri de bu hükme tabidirler. Doğrusu biz de bu görüşten yanayız.

Zımmilik akdi eman ve ikametle sabit olur. Bu akid yapıldıktan sonra mü'minlerin Veliyyül Emri onları kendi dinleriyle başbaşa bırakır. Dini şiarlarını yerine getirmelerinden dolayı onlara baskı yapamaz. Aksine, dini sorumluluklarını yerine getirmelerine müsaade eder. Kendilerine hayat hakkı tanır. Mallarını, canlarını, nikahlarını ve ırzlarını koruyup himaye eder. Onları müzminlerle aynı muameleye tabi tutar. Aile düzenlerine ilişilmez. Hiç bir haktan yoksun bırakılmazlar. Onların da her şeyden önce islami hükümlere riayet etmeleri gerekir. Riayet etmemeleri durumunda islami cezalar onlarda tamamiyle tatbik edilir. Kısasa ve hadlerin tümüne tabi tutulurlar. Hırsızlık, zina,

iftira hadlerine tıpkı mü'minler gibi tabi tutulurlar. İffetli bir müslüman erkeğe ya da kadına zina isnadında bulunmaları ya da yol kesmeleri durumunda gerekli hadde tabi tutulurlar. Alış veriş, icare, borçlanma gibi islami hükümler onlara tatbik edilir. Faiz alıp veremezler. Muamelelerinde islami alış veriş hükümlerine riayet eder ve faiz alış verişi yapamazlar, îslam şeriatine açıkça muhalefet edemezler. Örneğin pu-tevleri ya da müslümanlar arasında Mecusilere has ateşler yakamazlar. Özetle müslümanları dinlerinde fitneye düşürecek davranışları açık bir surette yapamazlar. Müslümanlara karşı her hangi bir hıyanette bulunamazlar. Örneğin İslama karşı savaş veren gayri islami bir devlete intisab edemez ya da ona yardımcı olamazlar. Çünkü böyle bir davranış İslama ve müslü-manlara karşı meydan okumak demektir. Tıpkı müslümanlar gibi islam devletine sadık birer tebaa olacaklardır ki şu islami kaide tahakkuk etsin: "Onlar da bizim gibi aynı haklara sahip kılınacak ve bizim gibi aynı yükümlülüklere tabi olacaklardır."

Zımmiler ne İslama, ne de Peygamber efendimize, ne de sa-habilerden herhangi birine sövemiyeceklerdir. Eğer bu ahidle-rine riayet ederlerse emniyet içinde kalacaklardır. Aksi takdirde zımmilik akdi iptal edilecek islam devletinin gölgesinde ya-şayamıyacak ya da gerekli cezayı göreceklerdir.

Zımmiler Darul Harbe geçemiyecekler. Aksi takdirde harbi kimseler sayılacaklar ve zımmilik akdinin dışında kalacaklardır. Özetle onlar müslümanlarla aynı hak ve yükümlülüklere sahip kılınacaklardır. Ebu Hanife, zımmilerin içki içebileceklerini, içkinin onlar için değerli bir mal sayılabileceğini, sözgelimi zımmilere ait bir içkiyi müslüman birinin dökmesi halinde kıymetini zımmiye Ödemesi gerekeceğini söylemiştir. Yine Ebu Hanife'ye göre zımmiler domuz eti yiyebilecek ve domuz eti onlar için değerli bir mal kabul edilecektir. Müslümamn biri zımmiye ait bir domuzu öldürdüğü takdirde tıpkı bir müslümana ait koyunu öldürmüş gibi kabul edilecek ve domuzun değerini zımmiye ödemekle yükümlü kılınacaktır.

Yine Ebu Hanife'ye göre zımmiler sahih olduğuna inandıkları takdirde İslama göre mahrem sayılan kadınları nikahlayabi-leceklerdir. Böyle bir evlilikte evlilik nafakası anlaşmazlığı zuhur eder de anlaşmazlığı çözümlemek için hakime müracaat ettikleri takdirde hakim nafaka ile hükmedebilir. Böyle bir evlilikte neseb anlaşmazlığı ortaya çıkar da bu anlaşmazlığın çözümü için hakime

müracat ettikleri takdirde hakim neseb ile hükmeder. Çünkü fıkhi kural gereğince onları kendi dinleri ile başbaşa bırakmamız gerekmektedir. Müslümanların veliyyel emrinin, zımmiler arasında zuhur edecek davaları halletmesi için bir kadı tayin etmesi gerekir. Şayet zımmiler müslüman hakimin huzurunda davalaşmak hususunda anlaşırlarsa müslüman hakim, onlar arasında zuhur eden anlaşmazlığı karara bağlayıp çözümler. Zira Cenab-ı Allah buyurmuş ki:

"Sana gelirlerse ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir; eğer onlardan yüz çevirirsen, sana hiç bir zarar veremezler. " (Maide: 42)

Zımmiler bir müslümanla davalaştıkları ta'kdirde aralarında ancak müslüman bir kadi hükmeder ki müslümanın hakkını korusun ve müslüman üzerindeki velayeti tam bir şekilde gerçekleştirmiş olsun. Çünkü gayri müslimin müslüman üzerinde velayet yetkisi yoktur. Şayet davalaşan tarafların ikisi de zım-mi iseler ve taraflardan biri müslüman hakimin huzurunda muhakeme olma talebinde bulunursa, diğeride onun bu isteğine uymak mecburiyetindedir. Bazı fıkıhçılar bu görüştedir. Çünkü bu durumda müslüman hakimin huzurunda muhakeme olunmak isteyen taraf tıpkı müslüman kişi gibi sayılmaktadır. Bazı fıkıhçılara göre ise diğer tarafın bu isteğe uyma mecburiyeti yoktur. Çünkü ikisinin arasında hüküm verecek bir hakimleri vardır. Öyle sanıyorum ki sadece ailevi ve dini hususlarda zımmilere kendi aralarındaki davayı halletmesi için kendilerinden olan hakim tayin edilme mecburiyeti vardır. Alış veriş icar ve diğer umumi muamelelerle ilgili davalara gelince zımmilerle müslümanlar arasında tam bir eşitliği sağlamak için bu gibi davaları çözüme bağlamaya sadece müslüman hakimler yetkili kılınır.

Zımmilerin içki içip domuz eti yemelerine cevaz verme meselesine gelince bu sadece Ebu Hanife'nin görüşüdür. Çünkü biz onlarla dinlerini başbaşa bırakmakla emrolunmuşuz. Adil hükümdar Ömer bin Abdülaziz, Hasen-i Basri'ye şöyle bir soru sormuş: uZımmileri domuz eti yerken, içki içerken, kendi Öz kızlarıyla evlenirlerken serbest bırakırsak bizim halimiz nice olacaktır?" Onun bu sorusuna Hasan-ı Basri şu cevabı vermiş: "Zaten bunun için onlardan cizye alıyoruz. Sen sadece fıkha uyarsın, kendi kafana göre hüküm çıkaramazsın!".

Ancak fıkıhçıların büyük bir çoğunluğu onların içki içmelerine, domuz eti yemelerine ve kendi kızlarıyla evlenmelerine müsaade etmemişlerdir. Çünkü onlar da bizimle aynı hak ve yükümlülüklere tabidirler. Allah'a hamd olsun.

---

[1] Ebu Kebşe, Peygamber efendimizin sut anası Halime, hatunun kocasının adıdır. Müşrikler alay olsun diye Peygamber efendimize Ebu Kebşe'nin oğlu derlerdi.

FETHİ MUBIN

Bu fetih Mekke-i Mükerremenin fethidir. Bunun için Rama-zan-i şerif ayının 10'unda harekata geçildi. 18. gecede Mekke'ye ulaşıldı. Bu bir savaş fethi değildi. Aksine gönüllerin fethi idi. îslam daveti için yapılan en geniş kapsamlı bir fetih idi. Bu fetihte hata ve yanılma sonucu dışında çarpışma ve savaş görülmedi. Ancak Mekke'ye giren ilk sahabiler tedbirsizlik yaparak savaşmışlardı. Bu fetih, güven ve esenlik fethi idi. Bu fetihte; küfrün, güçsüzleri horlamanın, imana karşı direnmenin birbirinden ayırmış olduğu gönüller birbirine yaklaştı. Muhammed (s.a.v.) Mekke'ye girerken, "Ben rahmet Peygamberiyim, ben savaş Peygamberiyim" diyor ve Mekkelilere selam vererek ikramda bulunuyordu. Önce İslama karşı düşman kesilip savaşmış, bilahare yumuşayıp sulha meyletmiş aşiretler İslama yanaşıyor ve gönülleri İslama ısınıyordu. Bunlar barışmışlar, sonra iman etmişlerdi. Şüphesizki bu da fethin bir sonucu idi. Başlangıçta barış amacı görülmüyordu. Aksine savaşmak gayesi güdülüyordu. Peygamber efendimiz onbinlerce mücahidle Mekke'ye gelmişti. Bunların şaka götürür yanları yoktu. Aksine hepsi gayet ciddi idiler. Müşrikler onların ciddiyetlerini müşa-hade edince kılıçlarını kınlarına sokup savaşmaktan vaz geçtiler. Bölük bölük İslama girmeleri için gönüller fethedildi.

Adamın biri: "Ne diye savaş oldu?" diye sorabilir. Halbuki Hudeybiye muahedesi, bu muahedenin getirdiği yükümlülüklerin hiçe sayılması nedeniyle Peygamber efendimiz tarafından rafa kaldırılmıştı. Muahedeyi geçersiz kılma sebepleri zuhur etmediği sürece Peygamber efendimiz muahedeye bağlı kalmıştı. Zira yüce Allah kendisine şu direktifi vermişti: "Onlar size dürüst davrandıkça siz de onlara dürüst davranın." (Tevbe: 7)

Ne varki müşrikler dürüst davranmamış ve neticede bu hıyanet ortaya çıkmıştı. Peygamber efendimizin de Cenab-ı Allah'ın şu kavline göre hareket etmesi icab ediyordu:

"Bir kavmin (andlaşmaya) hainlik yapmasından korkarsan, sen de (onların seninle yaptıkları andlaşmayı) aynı şekilde onlara at." (Enfal 58)

Şu halde peygamber efendimizin silahlı kuvvetle Mekke'ye girmesinden dolayı Hudeybiye muahedesine hıyanet etmiş olma korkusu yoktu. Aksine müşikler bilfiil hıyanette bulunduklarından dolayı Hudeybiye muahedesi gereğince onları cezalandırması gerekiyordu.

Akid bir bütündür. Her maddesi diğerini tekmil edip tamamlar. Eğer akdin bir maddesine hıyanet girerse tümü hiçe sayılmış olur ve geçersiz kılınır. Akdin diğer tarafı da bu durumda bütün yükümlülüklerden kurtulmuş olur. Çünkü ilk taraf olan Kureyşliler akdin bir bölümünü geçersiz kılıp bozmuşlardı. Eğer buna rağmen Peygamber efendimiz harekete geçmeyip sesini çıkarmasaydı, Kureyşliler giderek akdin diğer maddelerini hiçe sayacaklar ve akdi tümden geçersiz kılacaklardı. Böylece akdin ne manası ne de şekli ortada kalmayacak ve tamamen yok olup gidecekti. Muahede sayfaları rüzgarın önünde savuru-lup uçuşacaktı.

Kureyşlilerin Hudeybiye Sulhunu Bozmaları

Mekke-i Mükerremenin fethinin esas sebebi de budur. Ku-reyşliler Hudeybiye muahedesinin fıkralarından birini bozdukları için tümünü bozmuş sayıldılar. Çünkü önce de açıkladığımız gibi muahedeler bir bütündürler ve asla bölünemezler. Bir kısmının geçersizliği, tümünün geçersizliği demektir.

Hudeybiye barış andlaşmasında şöyle bir madde vardı: "Ku-reyş akdine ve ahdine girmek isteyen herkes girebilir. Muham-med (s.a.v.)'in akdine ve ahdine girmek isteyen herkes onun akdine girebilir. îki taraftan birinin akdine giren kimse, o tarafın haklarına ve yükümlülüklerine tabi olur."

Huzaahlar, Muhammed (s.a.v.) efendimizin akdine ve ahdine girmiş; Bekr oğulları da Kureyşlilerin akdine ve ahdine girmişlerdi. Bu sebepten dolayı Kureyşlilerin Huzaalılara saldırmamaları bir hak haline gelmişti. Tabiiki aynı şekilde Peygamber efendimize de saldırmamaları bir hak idi. Bekr oğullarıyla Huzaahlar arasında cahiliyetten kalma bir düşmanlık vardı. Bu düşmanlık nedeniyle Huzaahlar Bekr oğullarına saldırdılar ve birbirleriyle vuruştular. Aynı şekilde Bekr oğulları da Huzaalılara saldırıp savaştılar. Bu savaş neticesinde Huzaahlar galip geldiler. Aradaki bu düşmanlık devam etti. İslamiyet geldiğinde Kureyşliler Peygamber efendimize ve iman edenlere karşı savaş açtılar. Onun savaşı ile meşgul oldular ve ona karşı yürekle kin doldu. Hudeybiye sulhu olduğunda Huzaahlar Ku-reyşlilere karşı nefret hissettiklerinden dolayı Kureyş düşmanlarına yardım etmek istediler ve bu sebeple de Peygamber efendimizin akdine ve ahdine girdiler. Bu sebeple de akid çerçevesinde Peygamber efendimiz onları himayesine aldı. Öte yandan Bekr oğulları da Kureyşlileri sevdiklerinden ötürü onların akid ve ahidlerine girdiler.

Hudeybiye barışı intikam almak için Bekr oğullarını kışkırttı. Bu sebeple barış akdini fırsat bildiler. Halbuki kendi aleyh-lerindeki bir duruma sebebiyet verecek bir ahid olduğunu bilemediler. Bu sebeple Huzaalılara saldırdılar. Kureyşliler de silah vererek onları takviye ettiler. Sonra aralarında Safvan bin Umeyye, Huveytıp bin Abdüluzza, Mikrez bin Hafs gibi Kureyşliler aralarına katılarak geceleyin gizlice savaşmaya başladılar. Savaşa savaşa Beyt-i Harama yaklaştılar. Halbuki haram dahilinde savaşmaları yasak idi. Çünkü Cenab-ı Allah orayı güvenli bir harem kılmıştı. Çevresinde insanlar birbirlerini kapıp götürürlerken Kâbe-i Muazzama emin bir yerdi. Ancak onların kumandanları Nevfel bin Muaviye, Bekr oğullarının; uEy Nevfel Harem dahiline girdik. Burası senin

ilahının haremidir" diyerek itirazda bulundularsa da o savaşı devam ettirdi. Günühkarca konuştu ve "Bugün ilah yoktur! Ey Bekr oğulları intikamınızı alın. Hayatıma yemin olsun ki güneş doğuncaya kadar intikamınızı aldınızsa aldınız. Aksi takdirde hiç bir zaman alamazsınız!" dedi. Huzaalılar, Budeyl bin Verka el Hu-zai'nin ve kendi azatlılarından birinin evine sığındılar. Çok zalimce bir savaş olmuştu. Huzaalılardan Amr bin Salim adında bir adam çıkıp Resulullah (s.a.v.)in yanına gelmişti. Bu adamın müracaatı üzerine cereyan eden hadiselerden dolayı Peygamber efendimiz Bekr oğullarına karşı kendi müttefiklerini korumak mecburiyetini hissetti. Bekr oğullarına ve yandaşlarına karşı gerekli tedbirleri aldı. Çünkü Bekr oğulları ahde vefasızlık edip hainlik göstermiş ve Beyt-i haram dahilinde savaşmışlardı. Onların irtikab ettikleri bu hıyanete Kureyşliler de katkıda bulunarak destek vermişlerdi. Hep birlikte yasakları çiğnemişlerdi. Kendi müttefiklerine yapılan bu zulme ve Kureyşlile-rin zalimlere yaptığı yardıma karşı Peygamber efendimizin suskunluk göstermesi elbetteki doğru olmayacaktı.

Budeyl bin Verka el Huzai, evine sığınan Huzaalı bir kaç kişiyle birlikte Peygamber efendimizin yanına geldi. Bekr oğullarından gördükleri zulmü ve Kureyşlilerin de Bekr oğullarına verdikleri desteği anlattılar. Bundan sonra Budeyl evine döndü. Yolda Ebu Süfyan'la karşılaştı. Ebu Süfyan nabız yoklamaya, barış akdini pekiştirme ve akdin geçerlilik süresini uzatma talebinde bulunmaya gelmişti. Peygamber efendimizle görüşüp durumu kurtaracağını zannetmişti. Kureyşlilerin yaptıklarının büyük bir suç olduğnu anlamıştı. Fakat bu suçu önlemek için harekete geçmemişti. Olanlar olmuştu. Belki de olup bitenleri beğenmemezlik etmemişti. Yoluna devam etti ve nihayet kendi kızı (aynı zamanda Resulullah'm zevcesi) Ümmü Habibe'yle karşılaştı. Peygamber efendimizin kendisiyle görüşmek istiyordu. Ümmü Habibe'nin evine girdi. Peygamber efendimize ait bir döşeğin üzerine oturmak istedi ama Ümmü Habibe o döşeği dürüp kaldırdı. "Kızım anlayamadım; bu döşeğimi bana layık görmedin yoksa beni mi bu döşeğe layık görmedin?" diye sorunca kızı şu cevabı verdi: "Bu Resulullah (s.a.v.)in döşeğidir. Sen ise mundar bir müşriksin! Onun döşeği üzerinde oturmanı istemedim!" Bunun üzerine Ebu Süfyan: "Ey kızım vallahi benden ayrıldıktan sonra fenalaşmışsın" dedi. Kendi öz kızı Ümmü Habibe'nin, kendisi için Resulullah (s.a.v.) katında şefaatçi olacağına zannetmişti. Ama bu ilk karşılaşma ile kalbindeki ümit yok olup gitmişti. Başkasının yanına giderek Peygamberle buluşmasına aracı olmasını istemiş ve bu sebeple Ebu Bekir'in

yanına gitmişti. Ebu Bekir'den, kendisi için Resulullah'la konuşmasını isteyince o: "Ben bunu yapamam!" diyerek kestirip atmıştı. Bundan sonra Hattab oğlu Ömer'e giderek bu hususta konuşmuş o da: "Ben mi senin için Resulullah'ın yanına gidip şefaatte bulunacağım?! Allah'a andolsun ki küçücük bir karıncayı bile bulsam onunla size karşı savaşıp cihad ederimr dedi. Ebu Bekir'den ümidini kestiği gibi Ömer'den de ümidini kesti ve bu defa da Ebu Talib oğlu Ali'nin yanına gitti. O sırada Hz. Fatıma, Hz. Ali'nin yanında bulunuyor ve henüz bir çocuk olan Hz. Hasan da önlerinde gezip duruyordu. Ebu Süfyan: "Ey Ali! şu cemaat içinde akrabalık yönünden bana en yakın olan sensin. Ben bir iş için gelmiştim. Umduğumu elde edemeden, geldiğim gibi geri dönüp gideceğim. Resulullah'a gidip benim için şefaatçi ol" dedi. Hz. Ali de ona şu karşılığı verdi: "Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyan! Allah'a andolsunki Resulullah (s.a.v.) bizim kendisiyle konuşamıyacağımız bir hususta kesin kararını vermiştir!" Bu defa Ebu Süfyan, Eatımatüz Zehra'ya dönerek şöyle dedi: "Ey Muhammed'in kızı! Şu yavrucuğuna emretsen de, iki taraf halkı arasında himayeci olduğumu söylese olmaz mı? Böyle yaparsak kendisi zamanın sonuna kadar Arapların efendisi olur!"

tiz. Fatıma da: "Vallahi benim bu yavrum ne halk arasında himayeci olacak yaşa gelmiştir, ne de Resulullah (s.a.v.)e karşı bir kimse himayeye alınabilir.^ dedi.

Ebu Süfyan bu defa Hz. Ali'ye dönerek şöyle dedi: "Ey Ma-san'ın babası! Bana karşı işlerin çok zorlaşmış olduğunu görüyorum. Sen bana bir öğüt ver, senin bu husustaki görüşün nedir? Zorlaşmış olan şu işimi bir kolaylaştır. Sence benim için yararlı olabilecek işi, çareyi bana emret!"

Hz. Ali: "Ben şu gündeki kadar ne yapacağını şaşırmış bir adam görmedim. Vallahi ben senin için yararlı olabilecek bir şey bilmiyorum. Fakat sen Ben-i Kinanelerin ulu kişisisin. Kalk iki taraf halkını uzlaştırmak için himayene aldığını ilan et, sonra da yurduna çık git, halkın arasını bul" dedi.

Ebu Siifyan: "Bunun, benim için bir yarar sağlayacağını sanıyor musun?" diye sordu. Hz. Ali de şu cevabı verdi: "Hayır! Vallahi yarar sağlayacağını pek sanmıyorum. Ama bundan başka yapılacak bir şey de görmüyorum". Bunun üzerine Ebu Süf-yan, mescitte kalkıp: "Ey ahali! Ben halkı himayeme aldım" dedi; sonra da devesine binip Mekke'ye doğru yola çıktı. Kureyş topluluğunun

yanına vardı. İşlediği hatanın büyüklüğünü ve ir-tikab ettiği ahmaklığın vehametini Kureyşliler anlamışlardı. Ebu Süfyan; ne Hz.Peygamberin, ne Ebu Bekir ve Ömer'in ne de başka bir kimsenin, kendisine gönül rahatlatan bir cevap vermediklerini, ancak Hz.Ali'nin kendisine yaptığı tavsiyeye uyarak halkı himayesine aldığını Medinelilere ilan ettiğini Ku-reyşlilere anlattı. Kureyşliler, onun bu himayesini Hz. Peygamberin tanıyıp tanımadığını sorduklarında, Ebu Süfyan: "Hayır..." diye cevap verdi.

Hıyanet Zilleti

Kureyşliler ahde hiyanet ettiler. Halbuki böyle yapmamaları gerekirdi. Liderleri Ebu Süfyan, yaptıkları hıyanetin bağışlanması için Medine'ye geldi. Halbuki Kureyşlilerin bu hıyaneti ir-tikab etmelerine engel olabilecek iken engel olmamıştı. Üstelik, peygamber efendimizden tuhaf bir istekte bulunmuş ve Resü-lullah (s.a.v.)m himayesine giren kimseleri, peygamber efendimizin korumamasını ve onları kendi hallerine bırakmasını istemişti. Bunun için de önce kızını şefaatçi yapmak istemişse de kızı, onun bu isteğine muvafakat etmemişti. Çaresiz kalınca Ebu Bekir'e gitmiş, Ebu Bekir de onun bu isteğini kesin bir ifadeyle reddetmişti. Halbuki Ebu Bekir yumuşak tabiatlı bir kimseydi. Ama böylesine zorlu ve kabul edilemeyecek işlerde tavrım elbette ki kesin olarak ortaya koyacaktı. Ebu Bekir'den de yüz bulamayınca Hz.Ömer'e gitti. O da sert bir şekilde reddetti. Aradaki akrabalık bağını ileri sürerek, şefaatçi olması için Hz. Ali'ye gitti. Ne Ali, ne de Fatımatüzzehra, onun bu isteğine muvafakat etmediler. Hz. Fatıma kesin bir ifade kullanarak, Resülüllah (s.a.v.)e karşı hiç kimsenin himaye altına alınamayacağını söyledi. Tuhaftır ki Ebu Süfyan bütün Kureyşlileri savaşa karşı emniyet altına almak amacıyla himaye etmek istedi. Çünkü o, ahde hıyanet suçunu bütün Kureyşlilerin işlemiş olduklarını biliyordu. Şayet bir savaş olursa bütün Kureyşliler hedef alınacaktı. Hudeybiye muahedesini pekiştirip yürürlük süresini uzatmak maksadıyla Hz.Peygamber'e gelmişti. Onun bu isteği, şüphesiz ki önceki muahedeyi ve kapsamında bulunan maddeleri geçersiz kılma anlamını taşıyordu. Böyle bir istekte bulunmak ve bu isteğini kabul ettirmekle de Önceki hiya-neti bağışlatabileceğim sanmıştı. Ayrıca

peygamber efendimizin, Hudeybiye muahedesini feshedici nitelikte olan Kureyş hıyanetinden habersiz olduğunu sanıyordu. Ama Huzaalılarm, kendisinden önce gelip Kureyş ihanetini peygamber efendimize haber verdiklerini görünce, artık Kureyşliler için eman dilemekten başka çıkar yol bulamadı. Ama bu isteğine icabet edilmedi.

Musa bin Ukbe'nin rivayetine göre Ebu Süfyan, Ebu Bekir, Ömer ve Ali'ye uğramadan peygamber eefendimizin yanına giderek O'na şöyle demişti: ttEy Muhammedi Hudeybiye akdini pekiştir ve akdin yürürlük süresini uzat!

Peygamber efendimiz de: "Bunun için mi geldin? Buraya gelmeden Önce bir olay mı çıkardınız?" diye sormuş, Ebu Süfyan ise şu cevabı vermişti: "Allah'a sığınırız! Biz, ahdumize riayet ediyoruz. Muahede maddelerini asla tağyir ve tebadil etmedik!"

Böyle dedikten sonra sahabilerden Ebu Bekir'e sonra Ömer'e, sonra da Osman'a uğradı. En sonunda da Hz. Ali'nin yanına gitti. Yalnız Hz. Ebu Bekir, ona biraz yumuşakça davranmıştı. Bu rivayetten açıkça anlaşıldığına^göre Ebu Süfyan, mescitte söylediklerini onaylatmak için peygamber efendimizin yanına gitmiş, Peygamber efendimiz ise ona, daha önce söylemiş olduğu: "Muhammed'in bu taahhüdünde bana vefasızlık edeceğini hiç sanmıyorum" sözünden dolayı: "Ey Ebu Süfyan, bunu sen mi söylüyorsun?^ diye karşılık vermişti.

Bundan sonra Ebu Süfyan Mekke'ye, kendi kavmine döndü. Kureyşliler, O'nun gizlice müslüman olduğunu zannetmişlerdi. Onlara, yolculuk macerasını anlattığında Kureyşliler O'na şöyle cevap vermişlerdi: "Razı olunmayacak bir şeye razı olmuşsun. Ne bize, ne de sana fayda vermeyecek bir şeyle bize gelmişsin. Ali, ancak seninle oyun oynamıştır. Allah'ın hayatına and olsun ki senin himayen onlar için hiç de önemli değildir. Onlar, senin kendi başına yapmış olduğun himaye taahhüdünü rahatlrkla çiğneyebilirler."

Ebu Süfyan, yolculuğunun macerasını karısı Hind'e anlattığında Hind, kendisine şöyle demişti: "Bu kavmin elçisi olarak gittin, ama Allah seni rezil etti. Bize hayırlı bir haber getirmedin.7'

Fetih Hazırlığı

Artık Kureyşlilerle karşı karşıya gelmek kaçınılmaz olmuştu. Rivayete göre Resulüllah (s.a.v.), Kureyşlilerin, kendine akid ve ahdine giren müttefiklerine yaptıkları tecavüzleri gördükten sonra feth-i mübin ile Mekke-i Mükerreme'ye gitmeye karar verdi ve şöyle buyurdu: "Allah'a and olsun ki Kureyşlilerle savaşacağım!" Rivayete göre bu sözünü üç kez tekrarlamıştı. Sahabilerine, Mekke-i Mükerreme'ye gidiş için hazırlanma talimatını verdi. Onların ciddiyetle hazırlanmalarını emretti ve şöyle dedi: "Ey Allah'ım Yurtlarına ansızın varıp bastırın-caya kadar Kureyşlilerin casus ve habercilerini tut ve onları görmez, işitmez kıl!

Bedir Savaşma katılmış sahabilerden ve cihatta mertebesi bulunan müslümanlardan biri hata yapmıştı. Bu, savaş ve ci-had bakımından hiyanet, ya da hata sayılırdı. Ama geniş görüşlü, akıl ve hikmet sahibi olan peygamber efendimiz onun bu teşebbüsünü tesirsiz hale getirdikten sonra suçunu bağışladı. Bu arada, Kureyşlilerin casus ve habercilerini görmez, işitmez hale getirerek durdurması için Rabbine dua edip durmaktaydı. Sahabilerden biri Kureyşlilere, Mekke fethi için yapılan hazırlıkları haber vermek istedi. Hatip bin Ebi Beltaa, Kureyşlilere bir mektup yazarak Peygamber efendimizin Mekke'ye hücum etmek üzere asker topladığını haber vermişti. Bu mektubu bir kadına vererek gizlemesi uyarısında bulunmuş ve Kureyşlilere ulaştırmasını istedikten sonra ona bir ücret de va'd etmişti. Kadın da o mektubu saç Örgülerinin arasına gizleyerek yola koyulmuştu. Cenab-ı Allah, Hatıb'm yaptıklarını Hz. Peygambere vahiy yoluyla bildirdi. Kadının yola çıktığını duyan Hz. Peygamber, iki genç sahabiyi peşine yolladı. Bu iki genç sahabi, Allah'a taat ve O'nun yolunda cihad etmekle şereflenmiş ve bu havayı teneffüs ederek gelişip büyümüşlerdi. Bunlardan biri, Ebu Talib oğlu Ali, diğeri ise Zübeyr bin Avvam idi.

Bu iki genç yola koyuldular ve kadını Huleyfe mevkiinde yakalayıp devesinin üstünden indirdiler. Mektubu, eşyalarının arasında aradılarsa da bulamadılar. Hz. Ali, akıllılıkla şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki Resulüllah (s.a.v.), şimdiye dek yalan söylememiştir ve bu defa da bize yalan söylemedi. Biz bu mektubu mutlaka senden çıkaracağız. Yoksa her tarafını açarız!."

Kadın, Hz. Ali'nin ciddi olduğunu görünce O'na: "Arkanı dön" dedi. Hz. Ali de arkasını döndü. Kad^n, saçının örgüsünü açarak mektubu çıkardı ve Hz. Ali'ye teslim etti.

Hz. Ali ile Zübeyr, mektubu alıp Resulüllah (s.a.v.)e götürdüler. Dirayetli bir insan olan Resulüllah, bu hıyanetin sebebini, güçlü bir insana özgü şefkat ve yumuşak huylu bir insana mahsus merhamet edasıyla Hatıb'a sordu: "Ey Hatip! Böyle davranmaya seni iten sebep nedir?1 Ona: 'Neden hıyanet ettin?' diye sormamış ancak - varsa- böyle davranmasına neden olan gerekçeyi sormuştu. Dirayetli ve halim selim olan Peygamber efendimiz, hemen ilk aşamada onu sert bir dille kınayıp azarlamamış, aksine mazeret beyanında bulunmasına fırsat vermişti. Kınandığını gönlünde hisseten Hatip, şöyle cevap verdi: "Ya Resulallah. Vallahi ben Allah ve Resulüne inanmış bir kimseyim. Bu imanımı asla değiştirmiş değilim. Ancak ben, Kureyş-liler arasında aşiret ve akrabaları bulunmayan bir kimseyim. Orada benim çoluk çocuğum vardır. Çoluk çocuğuma zarar vermesinler diye onlara böyle bir iyilikte bulunmak istedim."

Şüphesiz ki Hatıp'ın bu cevabı, onun yaptığı işi haklı çıkaracak bir cevap değildi. Aksine ondaki ruhi zaafîyeti gösteriyordu. Çünkü Hudeybiye muahedesinden önce de Onun Mekke'de çoluk çocuğu bulunmaktaydı. Belki de onlar bu muahede süresi zarfında Mekke'ye varıp yerleşmişlerdi. Her iki durumda da kişisel nedenler, Hatıp'm büyük kumandan ve Allah elçisi Hz. Muhammed'e muhalefet etmesini haklı kılmıyordu. îslam devletinin düşmanlara hücuma hazırlandığı bir sırada îslam ordusunu sıkıntıya maruz bırakmasını meşru göstermiyordu.

Onun bu mazeretini peygamber efendimiz kabul etmedikten sonra Hz.Omer de kabul etmedi ve :nYa Resulallah! îzin ver de şunun boynunu vurayım. Çünkü bu herif münafık olmuştur!" dedi. Ancak -Hatıp'm mazeretini kabul etmemiş olmakla birlikte- Hz. Peygamber, Hz. Ömer'in bu görüşüne muhalefet ederek Hatıp'm bu suçunu Önceki yararlılıklarının bağışlatabileceğini ifade edip şöyle dedi: "Ne bilirsin ey Ömer! Belki de Allah, Bedir savaşına katılmış olanlara, Bedir gününde bakıp: "Dilediğinizi yapın! Çünkü ben sizi affetmişimdir" demiştir!"

Şüphesiz ki Hz. Peygamber, Hatıp'ın bu yaptığını tasvip etmiş değildir.

Geçmişinin, onu bugünkü suçu işlemekten menetmesi gerektiğini ince ve müşfik ifadelerle bildirmişti. Öyle sanıyorum ki onun bu sözü, Ömer el-Faruk'un sözlerinden daha parlak ve daha anlamlıdır.

Şu aşağıdaki ayet-i kerimelerin Hatip hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir:

"Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkar ettikleri, Rabbiniz Allah'a inandığınızdan dolayı Rasülü ve sizi (yurdunuzdan sürüp) çıkardıkları halde siz onlara sevgi (belirtecek mektup) ulaştırıyorsunuz. Eğer benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için çıktmızsa içinizde onlara sevgi (mi) gizliyorsunuz? Oysa ben sizin* gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim. Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur. Onlar sizi ele geçirseler, size düşman olurlar. Size ellerini, dillerini kötülükle uzatırlar ve isterler ki inkar edesiniz.

Kıyamet günü akrabalarınız vâ çocuklarınız size fayda vermez. (Allah) aranızı ayırır. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

İbrahim'de ve onunla beraber bulunanlarda sizin için güzel bir misal var, onlar, kavimlerine demişlerdi ki: "Biz sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız. Sizi(n taptıklarınızı) tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a inanıncaya kadar sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve nefret belirmiştir." Yalnız İbrahim'in, babasına: "Senin için mağfiret dileyeceğim. Fakat senin için Allah'tan (gelecek) hiç bir şeyd önlemeğ)e gücüm yetmez" demesi hariç. (Bu söz size misal değildir.) Çünkü kafire mağfiret dilenmez. Yine onlar demişlerdi ki: "Rabbimiz, sana dayandık, sana yöneldik. Donüş(ümüz) sanadır." (Mümtahine:l-4)

Bedir Savaşı'na katılmış bir sahabinin kolayca irtikab etmiş olduğu bir hata ortada olduğuna göre, bu hata, bir münafıklık değildir. Kureyşlilere olan eski sevgisi ve dostluğu onu bu maceraya sevketmiş, nihayet bu hataya, hatta günaha düşmüştü. Kalpleri bir araya getirip arındıran, müminlere karşı şefkatli ve merhametli bir insan olan Hz. Peygamber, Önceki yararlılıklarını göz Önünde bulundurarak Hatıb'm suçunu affetmişti.

Rasulullah'ın Yola Çıkışı

Rasulullah (s.a.v.) sefere çıkmak üzere yola koyuldu. Medine'de kendi vekili olarak da Külsüm bin Husayn bin Utbe bin Halef el Gıfari'yi bıraktı ki insanlar, idarecilik hususunda soy farkı gözetilmemesi gerektiğini anlasınlar. Gerektiğinde Hz.Peygamber, ensardan ve Kureyş'in çeşitli batınlarına bağlı muhacirlerden de idareciler tayin etmişti.

Rasulullah (s.a.v.), Ramazanın onuncu gecesinde yola çıktı. Oruçluydu. Beraberindekiler de oruçluydular. Küdeyd mevkiine vardığında orucunu bozdu. Çünkü Seferi idi. Seferinin de orucu tutmamasına müsaade vardır. Bu hususta Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutar."<Bakara:i84)

Cenab-ı Allah, azimetlerini verdiği gibi ruhsatlarım da vermeyi sever. Arap çöllerinde sefere çıkmak, azabın bir parçasıdır. Cihad halinde oruç tutmamak, bünyeyi güçlendirir. Cihad edebilecek kadar güçlenmek için gerekeni yapmak, şer'an istenen bir şeydir. Öyle anlaşılıyor ki fetih seferine çıkan mü'min-ler, Ramazanda oruç bozmayı sakıncalı görmüşlerdi. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.v.), kendisine bir kase su getirilmesini istemiş ve herkesin görmesi için de gündüzleyin o suyu içip orucunu açmıştı. Ve oruçsuz olarak Mekke'ye gitmişti. Yoluna devam etmiş ve Cuhte mevkiine vardığında amcası Abbas'la karşılaşmıştı. Abbas, ailesiyle birlikte hicret etmek üzere yola çıkmıştı. Zaten daha önce müslüman olmuş ve Kabe-i muazza-mada şikayet görevini devam ettirmişti.

Ebu Süfyan bin Haris bin Abdülmuttalip ve Abdullah bin Umeyye bin Mugire gibi bazı yakınları, yolda peygamber efendimizle karşılaşmışlar, yanma girmek için izin istemişlerdi. Bu hususta Ümmü Seleme onunla konuşmuştu. O, her

zaman dostluk gösteren ve iyilikte bulunan bir kimseydi. Ümmü Seleme ona: "Bunlar senin amcan oğulları, halan oğulları ve hısımlarındırlar ya Rasulallahr demiş, peygamber efendimiz de ona şu karşılığı vermişti: "İkisine de ihtiyacım yoktur. Amcam oğlu benim ırzımı çiğnedi; halam oğlu ve hısımım da Mekke'de bana çok fena şeyler söyledi!" Zira bu adam Mekke'deyken peygamber efendimiz kendisini imana davet ettiğinde şu cevabı vermişti: "Gözlerimin önünde göğe merdiven dayayıp yukarı çıkmadıkça ve oradan, senin Allah tarafından gönderilen bir peygamber olduğuna tanıklık eden dört melek ve bir ferman getirmedikçe vallahi sana inanmam!"

Hz.Peygamber bu iki adamla görüşmemekte ısrar etti. Kendilerine bu hususta izin verilmediğini duyan amcası oğlu Ebu Süfyan, yanında küçücük bir oğlu olduğu halde şöyle dedi: "Vallahi kendisiyle görüşmem için bana ya izin verir, ya da şu çocuğumun elinden tutup çöle gider, sonra da açlıktan ve susuzluktan Ölürüz!" Onun böyle demesi üzerine Peygamber efendimiz onlara acıdı. Çünkü kendisinin akrabalarıydılar. Ayrıca onlar İslam'a da meyletmişlerdi. İslamiyet'e girmek ise, daha önce işlenmiş olan kötülükleri yok eder.

Kureyşliler Haber Araştırıyorlar

Rasulullah (s.a.v.) yoluna devam etti. 10.000 başka bir rivayete göre 12.000 müslümanla birlikte Merrüzzahran mevkiine varıp konakladı. Kureyşliler, olup bitenlerden habersizdiler. Ancak kendileriyle Hz.Peygamber arasındaki anlaşmayı bozduklarından dolayı çeşitli görüşler ileri sürüyorlardı. Hiç bir şey hissetmediler, ancak bir şeyler olacağını bekliyorlardı.

îşte o gecelerde Ebu Süfyan bin Harb, hakim bin Hüzam ve Büdeyl bin Verka el Huzai, durumu araştırmak ve bir haber elde etmek umuduyla keşfe çıktılar. Öyle anlaşılıyor ki bu üç kişiden ikisi, üçüncüye muhalefet etmişlerdi. Çünkü Huzaahlara yardımcı olmasını sağlamak için Hz.Peygamber'in yanına gitmiş olan, Büdeyl'in kendisi idi. Zira Kureyşliler de, Huzaalılar-la savaşan Bekr oğullarına yardımcı olmuşlardı. Onları Beyt-i Haram'a kadar kovaladıkları halde Kureyşliler engel olmamışlardı.

Bu üç kişinin belki her üçü de haber araştırmak istiyorlardı, ama gayeleri farklıydı.

Kureyşliler Hz. Peygamberle ilgili haberleri araştırmaktayken, sevecen ve barışçı bir insan olan Hz. Abbas, Kureyşlilere Hz.Peygamber'in yerini bildirmek için onlara bir haberci gönderme arayışı içindeydi. Onların gelip Hz.Peygamberden eman dilemelerini istiyordu ki savaş olmasın. Aksine, güvenlik ve barış olsun. Rasulullah (s.a.v.)e olan muhabbetinden cür'et alan Hz. Abbas şöyle diyordu: "Vallahi eğer Kureyşliler gelip kendisinden eman dilemeden Rasulullah (s.a.v.) zorla Mekke'ye girecek olursa, bu, Kureyşliler'in kıyamete kadar iflah olmayacak şekilde helakleri olur!" Böyle dedikten sonra Rasulullah (s.a.v.)in beyaz katırına bindi ve Mekke'ye haberci olarak göndereceği bir adamı bulmak için, çölde dolaşan işçileri veya oduncuları aramaya başladı. Etrafta adam aramaktayken Ebu Süfyan'ın sesini duydu. Kendisi mü'min olan Hz. Abbas'ın müşrik dostu Ebu Süfyanla nasıl karşılaştığını kendisinden dinleyelim:

"Rasulullah (s.a.v.)in katırı üzerinde yoluma devam etmekteyken Ebu Süfyan'ın sesini duydum. Büdeyl bir Verka ile karşılıklı olarak konuşmaktaydılar. Ebu Süfyan: 'Bu geceki kadar çok ateş ve askeri daha önce görmüş değilim!' diyor, Büdeyl de: Vallahi bu ateşi Huzaalılar yakmıştır' diyordu. Buna karşılık Ebu Süfyan da: 'Huzaalılar bu kadar çok ateş yakacak ve bu kadar fazla asker bulunduracak güçte değildirler' diyordu. Sesini tanıdım ve "Ey Ebu Hamala!" diye seslendim. O da benim sesimi tanıdı ve "Fadl'ın babası! Sen misin?" diye sordu. Ona dedim ki:

-Evet...

-Babam, anam sana feda olsun! Ne var? Arkandakilerden ne haber var?

-Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyan. arkamdaki Rasülüllah (s.a.v.)dır. arkasında büyük bir kalabalık var. Vallahi Kureyş-liler sabahleyin felakete uğrayacaklardır!

-Babam, anam sana feda olsun. Buna karşı bir kurtuluş yolu var mı?

-Vardır.

-Nedir?

-Rasülüllah (s.a.v.)den başkası tarafından ele geçirilecek olursan, vallahi senin

boynunu vururlar. Şu katırımın terkisine bin de seni Rasulüllah'a götüreyim ve kendisinden senin için eman dileyeyim."

Böyle dedikten sonra Hz. Abbas, peygamberimizin boz katırının üzerinde, Ebu Süfyan da terkisinde olduğu halde, müs-lümanlarm ateşlerinden her bir ateşin önünden geçerken "Kim bu?" diye soruyorlar; peygamberimizin katırını ve Hz. Abbas'ın da onun üzerinde bulunduğunu görünce,"Rasulüllah'ın amcası Rasulüllah'ın katırına binmiş" diyorlardı.

Hz. Ömer'in ateşinin yanından geçerken Hz. Ömer, ona bakıyordu. Terkisinde Ebu SüfyanYgördü. Görür görmez "Allah düşmanı Ebu Süfyan! Seni ahidsiz ve akidsiz olarak ele geçirmeye imkan veren Allah'a hamdolsun!n dedi. Sonra da Peygamberimize doğru hızla gitti. Hz.Abbas da katırı tepip yürümesini hızlandırdı. Yavaş yürüyen hayvanın, yavaş koşan adamı geçebileceği kadar Hz. Ömer'i geçti. Peygamberimizin yanına vardı. Hz. Ömer de izince gelip içeri girdi. Girer girmez "Ya Rasülüllah! Bu Ebu Süfyan'ı, Allah ahidsiz ve akidsiz olarak ele geçirme imkanını verdi. İzin ver de şunun boynunu vurayım" dedi. Hz.Abbas: "Ya Rasülüllah, ben ona eman vermişim" dedi, varıp peygamberimizin yanma oturdu. Hz.Abbas, Ebu Süfyan'ın başını tuttu ve "Vallahi bu gece benden başka hiç kimse bununla baş başa kalmasın" dedi.

Hz. Ömer, I$bu Süfyan hakkındaki dileğinde ısrar edince Hz. Abbas şöyle dedi: "Yeter ey Ömer! Vallahi Ebu Süfyan, Adiyy bin Ka'b oğullarından biri olsaydı, böyle söylemezdin. Fakat sen, onun Abd-ü menaf oğullarının erkeklerinden olduğunu biliyorsun da, böyle söylüyorsun!"

Hz. Ömer de ona şu cevabı verdi: "Sus ey Abbasî Vallahi babam Hattap sağ olup da müslüman olsaydı, ona, senin müslü-man olduğun gün, müslüman oluşuna sevindiğim kadar sevin-mezdim! Zira biliyorum ki Rasulullah(s.a.v)da, babam Hattap müslüman olsaydı, senin müslüman oluşuna sevindiği kadar sevinmezdi!17

Bundan sonra Rasulullah(s.a.v.), Hz. Abbas'a: aEy Abbasî Ebu Süfyan'ı konak yerine götür. Sabahleyin yanıma getir" dedi. Abbas, onu kendi konak yerine götürdü. Sabahleyin de alıp Rasulullah'ın yanma götürdü. Rasulüllah (s.a.v.) onu görünce: "Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyanî Senin için, Allah'tan başka ilah

bulunmadığını öğrenme zamanı daha gelmedi mi?" diye sordu. Ebu Süfyan: "Babam, anam sana feda olsun. Ne kadar yumuşak huylusunî Ne kadar ali cenapsınî Akrabalık bağlarına ne kadar da riayetkarsın.1 Vallahi eğer Allah'tan başka tanrı bulunsaydı, beni zararlardan korur ve bana fayda verirdir deyince Rasülüllah(s.a.v.): "Benim Allah Rasulü olduğumu Öğrenme zamanın gelmedi mi?" diye sordu. Ebu Süfyan: "Vallahi bu konuda şu ana dek içimde biraz şüphe vardır!" deyince Hz. Abbas: 'Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyanî Boynun vurulmadan müslüman ol ve Allah'tan başka tanrı bulunmadı-, gına, Muhammed'in de O'nun elçisi olduğuna şehadet getir!" dedi. Ebu Süfyan da hak şehadette bulunup müslüman oldu.

Hz. Abbas, Peygamber efendimize: "Ya Rasulüllah! Ebu Süfyan övülmeyi seven bir kimsedir. Ona bir şey lutfetsen olmaz mı?" diye sordu. Kan akıtılmamasım isteyen peygamber efendimiz, bu öneriyi kabul edip şöyle dedi: "Ebu Süfyan"ın evine giren güvenliktedir. Kapısını kilitleyip evinde oturan kimse güvenliktedir. Mescid-i Haram'a giren kimse güvenliktedirF

Ebu Süfyan Mekke'ye dönmek üzere yola çıkarken Hz. Peygamber, Abbas'a: "O'nu, vadinin daraldığı yerde atların sıkışa sıkışa geçtiği dağ boğazının yanında tut da müslümanların, Allah ordusunun ihtişamını görsün" dedi. Hz. Abbas da onu, vadinin dar boğazına götürüp orada bekletti. Her kabile kendi sancağıyla oradan geçti. Her bir kabile geçtiğinde Ebu Süfyan "Bu hangi kabiledir, ya Abbas?" diye soruyordu. Nihayet yeşil sancağıyla Rasulullah(s.a.v)m kabilesi geldi. Üzerlerindeki zırhlardan sadece gözleri görünüyordu. Ebu Süfyan şaşkına dönüp, "Suphanallah, bunlar da kim?" diye sordu. Hz. Abbas; "Bu Rasulullah'tır. Muhacirlerle ensar arasında bulunuyorduk diye cevap verdi.

Ebu Süfyan: "Ey Abbas! Yeğenin Muhammed'in saltanatı gibi bir saltanatı bu güne kadar görmedim., Ona pek büyük bir saltanat verilmiş. Bunlara hiç kimse dayanamaz ve güç yetire-mez!" deyince Abbas şu karşılığı verdi: "Ey Ebu Süfyan! Bu saltanat değil, peygamberliktir!" Ebu Süfyan da: Evet... Bunu biliyorum" dedi.

Bu hadiseyi uzun uzadıya anlattık. Çünkü bu, iki dostun karşılaşması hadisesiydi. Her ikisi de Mekke-i Mükerreme'yi savaştan korumak için haber araştırıyorlardı. Abbas (r.a.), gelip Hz.Peygamberden ve iman ordusundan eman

dilemeleri için Kureyşlilere gidecek ve onları bu işe teşvik edecek bir haberci arayışı içindeydi. Maksadı, Harem'de kendilerini savaşla değil, fakat iman etmek ya da eman dilemekle himaye etmelerini sağlamaktı.

Ebu Süfyan, haberleri araştırıyordu. Çünkü O, Hudeybiye muahedesine muhalefet edip hiyanette bulunduktan sonra, içinde bir korku hissetmeye başlamıştı. Kendi ittifakına giren kimseleri korumak için Hz. Muhammed'in mutlaka bir şeyler yapacağını biliyor ve olacakları bekliyordu. Hz. Muhammed, iki taraf arasında yapılan barış akdine riayet etmiş, ama kendileri akdi çiğneyip bozmuşlardı. Şu halde bu akid, onlara reddedilmiş durumdaydı. Bozdukları bir akid ile kendilerini müdafaa etmelerine imkan yoktu.

Evet... iki dost karşılaştı. Bu, hayırlı bir karşılaşma olmuştu. Çünkü karşılaşma, Ebu Süfyan'm müslüman olması ve razı ettikten sonra Hz. Peygamberin tarafına geçmesiyle sona ermişti. Ama bu şekilde sona ermesi için Hz. Abbas çok gayret sarfetmişti. Özellikle Hz. Ömer'in Ebu Süfyan'a öfkelenip saldırmak istediği esnada çok zorlanmıştı. Ama onun Hz. Ömer'e: "Eğer Ebu Süfyan, Adiyy oğullarından olsaydı böyle davranmazdın!^ deyişini de onaylamıyoruz. Çünkü Hz. Ömer, Hak söz karşısında akrabalığa prim verecek bir insan değildi. Hz. Peygamber onun hakkında şöyle demiştir: "Cenab-ı Allah, hakkı, Ömer'in dili ve kalbi üzerine yazmıştır!"

Her ne kadar böyle konuşmuştuysa da Hz. Abbas, Ebu Süfyan'ı kazanmakla hikmetli bir siyaset yapmıştı. Çünkü böyle bir siyaset izlemek kan akıtılmasını ve savaşın patlak vermesini Önlemişti. Bundan sonra Hz. Abbas, çabucak Kureyşe gidip onları teskin etmesi için Ebu Süfyan'ı teşvik etmiş ve ona: "Çabucak kavmine gidip onları kurtar" demişti. Ebu Süfyan, Mekke'ye geldiğinde en yüksek sesiyle Kureyşlilere şöyle seslenmişti: "Ey Kureyş topluluğu! Asla güç yetiremeyeceğiniz ve karşı koyamayacağınız bir kuvvet üzerinize geliyor! Ebu Süfyan'ın evine giren, güvenliktedir!.."

Kureyşliler ona: "Allah seni kahretsin! Senin evin bize ne fayda sağlayacak?!'." dediler. O da Hz. Peygamberin sözünü naklederek şöyle dedi: "Kapısını kilitleyip kendi evine kapanan kimse güvenliktedir. Mescid-i Haratn'a giren kimse de güvenliktedir!"

Böylece gönüller, îslamı kabule hazır hale geldiler. Ancak kalplerini kin kemiren, cahiliyet güdülerinin etkisinde kalarak önlerine bakmayan, aksine arkalarına bakan kimseler İslama meyletmediler. Ama bununla beraber savaşa yeltenmediler. Çünkü Cenab-ı Allah barış dilemişti. Peygamber (s.a.v.)de ikram ve tazimle Beyt-i Muazzama'ya doğru yöneldi. Allah onun şeref ve azametini daha da artırdı.

Karşılaşma

Buraya başlık olarak savaş kelimesini değil de karşılaşma kelimesini koyduk. Çünkü bu, kalpleri kinlerinden arındırıp temizleme ve savaştan sonra gönüllerin merhamet noktası üzerinde buluşmaları karşılaşması idi. Buna da ancak alemlerin rabbi tarafından elçi olarak gönderilen ve kabilelerin kalplerini birbirine ısındıran Rasulullah güç yetirebilirdi. Kelimeleri yüce olan Allah (c.c.) bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Hani siz birbirinize düşman idiniz. (Allah) kalblerinizi -birleştirdi. O'nun nimetiyle kardeşler haline geldiniz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz. (Allah) sizi ondan

kurtardı." (Al-i Îmran: 103)

Rasulullah (s.a.v.) bir savaşçı olarak değil de, gönülleri imana açmak isteyen barışçı bir kimse olarak Meke-i Mükerre-me'ye girdi. Ordunun bir cenahında Zübeyr bin Avvam, diğer cenahında Halid bin Velid bulunuyordu. Muhacirlerin başında da Ebu Ubeyde Amir bin Cerrah bulunuyordu. Ordu bir bütün olarak Mekke-i mükerreme'ye yönelmişti. Kuzeyde, komutası altındaki askerlerle birlikte Zübeyr bin Avvam; güneyde, komutası altındaki askerlerle birlikte Halid bin Velid; kuzey batıda, muhacirlerin başında Ebu Ubeyde; batıda da komutası altındaki en fazla birlikte Sa'd bin Ubade bulunuyordu.

Hz.Peygamber, askerlerine, kimseyi Öldürmemelerini, kimseyle vuruşmamalarını emretmişti. Çünkü onlar savaşmak için değil, aksine barış tesis etmek için Mekke-i Müherreme'ye giriyorlardı.

Ancak Hz. Peygamber kendi birliğim başındayken, Kureyşin büyüklerinin değil de onlarm arasına karışmış ve ne idüğü belirsiz bazı kimselerin huzuru bozacaklarını haber alınca, Ebu Hüreyre'ye: "Bana ensarı çağır" diye seslendi. Yanma gelen en-sara şu talimatı verdi: "Barışçı mücahidleri amaçlarından saptıracak bir davranışta bulunmakları halinde bu karışık kimseleri ekin biçer gibi biçiniz!"

Rasulullah (s.a.v.)ın sancağı Hacun yanına dikildi. O, savaşa neden olacak her türlü faktörü yok etmekte ısrarlı ve kararlıydı, însanlar kendisinden yüz çevirmişlerken ona yardım ve destek veren yakınları olsalar dahi savaşa sebebiyet verecek kimseleri yanından uzaklaştırma hususunda kararlı idi.

Ensarm sancağım taşımakta olan Sa'd bin Ubade, Ebu Süf-yan'm yanından geçerken: "Bugün savaş günüdür. Bu gün haramlar helal kılınır? dedi. Bu sesi duyan Hz. Ömer, "İşitiyor musun?" dedi. Hz. Osman ile Abdurrahman bin Avf: "Fa Rasulallah! Korkarız ki Kureyşliler bize saldıranın izzet ve ikram göreceği bir gündür. Bugün, (islamiyeti kabul etmeleri sebebiyle) Cenab-ı Allanın Kureyşlileri aziz kılacağı ve şereflendireceği bir gündür." dedi. Sonra da sancağı Sad'm elinden alması için Hz. Ali'yi ona gönderdi. Bir rivayete göre saçağı kendisi Hz. Ali'ye, bir başka rivayete göre de Zübeyr bin Avvam'a vermiştir. Meşhur rivayete göre, elinden alındığından dolayı Sa'd'ın gönlü incinmesin diye sancağı, onun oğlu Kays'a vermiştir. Ayrıca Hz. peygamber, ensarm sancağını, ensardan bir adamın taşımasını istiyordu ki, bu fetihte onlar hamiyyet göstersinler, kendi adamları ve komutanlarıyla birlikte onların da bu fetihte payları olsun.

Sancağı Hz. Peygamberin Hz. Ali'ye verdiğini ifade eden rivayet, sancağa Hz.AiTnin Sa'd'den aldığı esasına dayanmaktadır. Belki de sancağı Sa'd'ın oğlu Kays'a veren Zübeyr hazretleridir. O da bunu Hz. Peygamberin emriyle yapmıştır. Böylece her üç rivayet birleşmiş olmaktadır. Neticede sancak, Sa'd'm oğlu Kays'ın eline geçmiştir.

Rasulullah (s.a.v.)m Mekke-i Mükerreme'ye Girişi

Rasulüllah (s.a.v.), yanında beyaz bayrağı, başında siyah sarığı olarak, devesinin üzerinde fetih suresini okuyarak Mekke-i Mükerreme'ye girdi. Ayetleri terennüm ile tekrarlıyor, lafız ve manalarını güzelleştiriyordu. Allah için tevazu edip başını önüne eğmişti. Zituva mevkiine vardığında kırmızı renkli güzel bir hırka giydi. Allah'ın kendisine ikram ettiği fetih nimetini görünce de tevazundan dolayı başını önüne eğdi.

Rivayete göre fetih gününde adamın biri Hz. Peygamberle konuşurken vücudu tiril tiril titremeye başlamış, tevazundan dolayı yüceliği daha da artan Hz. Peygamber ona şöyle demişti: "Rahat ol. Ben, kurutulmuş et yiyen Kureyşli bir kadının oğluyum." Gücü arttıkça tevazuu da artan Hz. peygamber hakkında îbn Kesir şöyle diyor:

"Sel gibi büyük bir ordunun başında Mekke'ye girerken Hz. Peygamberde görülen bu tevazua bakın. Bir de Kudüs'teki Mes-cid-i Aksa'nm kapısından rüku ve secde halinde 'ya rab günahlarımızı bağışla' diyerek girmekle emrolunan îsrailoğullarımn kıç üstü sürünerek *buğday tanesi' demelerine bakın ve aradaki farkı düşünün."

Mazhar olduğu nimetlerden dolayı daha da mütevazi olan, nimetlerin hakkını nasip şükrünü ifa eden Muhammed (s.a.v.) nerede? Nimet gördükçe şımaran tsrailoğulları nerede?

Her nimetin şükrü, cinsine göredir. Kuvvetin şükrü, adalet ve merhamet dağıtmaktır. Yükselişin şükrü, alçakgönüllü olmaktır. Cenab-ı Allah, peygamberini araplardan hiç kimseye nasib olmayan bir yüceliğe erdirmişti. Hiç bir peygamber, kendi ümmeti içinde onun kadar yücelmemişti. Onun bu ali cenap-lığı ve alçak gönüllülüğü, şerefini daha da artırmıştı.

Buharide de anlatıldığı gibi Hz. Peygamber, üst taraftan, Küdey'den Mekke'ye girmişti. Rivayetlerin en sahihi budur.

Ebu Kuhafe'nin Müslüman Oluşu

Rasulüllah (s.a.v.) Zituva'da durdu. Hz. Ebu Bekir, Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinden beri, Umretül Kaza esnasındaki ziyareti dışında babası Ebu Kuhafe ile karşılaşmamıştı. Ebu Kuhafe, her iki gözünü de kaybetmişti. Ancak küçük kızı sayesinde gezip dolaşabiliyordu. Rasulüllah (s.a.v.) Zituva'da durduğunda Ebu Kuhafe de Ebu Kufeys dağının üzerine çıkıp durdu ve "Kızım ne görüyorsun?" diye sordu. Kızı da: "Bir arada bulunan toplu bir karaltı görüyorum" dedi. Ebu Kuha-fe:"Bunlar atlardır" dedi. Kızı: "Bu karaltı arasında ileri-geri koşan bir adam görüyorum" deyince, Ebu Kuhafe: "Ey kızcağızım! O adam Suvarilerekumanda eden adamdır" dedi Kızı: "Vallahi bu karaltı yayılıp genişledi" deyince, Ebu Kuhafe: "Vallahi süvariler hücuma geçtiler. Sen beni çabucak evime götür" dedi. Eve ulaşmadan süvariler karşılarına çıktılar. Kızının boynunda gümüşten bir gerdanlık vardı. Süvarilerden biri, gerdanlığı koparıp kızının boynundan aldı.

Rasulüllah (s.a.v.) Mekke'ye varıp Mescid-i Harama girince Ebu Bekir, babası Ebu Kuhafe'yi elinden tutup mescide getirdi. Rasulüllah (s.a.v.): "İhtiyarı evinde bıraksaydın da ben yanına varsaydım" dedi. Ebu Bekir: "Hayır ya Rasulüllah! Senin ona gitmendense, onun sana gelmesi haktır" dedi. Rasulüllah (s.a.v.), Ebu Bekir es-Sıddik'in babasını yanına oturttu, elini göğsüne sürdü, sonra ona: "Müslüman oln dedi. O da müs-lüman oldu. Sonra Ebu Bekir, küçük kız kardeşinin elinden tutup kalktı ve gerdanlığını aradı. Gerdanlığın zorla kapılıp götürüldüğünü öğrenince de Allah ve îslam aşkına, Müslümanlardan, gerdanlığı getirmelerini istedi. Kimseden ses çıkmayınca küçük kızkardeşini teselli ederek: "Bugün emanet duygusu zayıflamıştır. Gerdanlığının karşılığını Allah'tan iste" dedi. Merhamet iste budur. O yaştaki bir kız için gerdanlık her şeyden daha güzeldir. Ebu Bekir onu sevgi ve şefkatle teselli etti: Rasulüllah (s.a.v.)de mağara arkadaşı Ebu Bekir'i, babasının müslüman oluşu dolayısıyla kutladı.

Mekke'nin Bazı Taraflarında Görülen Çarpışmalar

Rasulüllah (s.a.v.) savaşmayı yasaklamış ama savunmayı yasaklamamıştı. Anlatıldığına göre Mekke halkı barış ve esenliğe razı olmuş, bu hususta peygamber efendimize güven duymuşlardı. Ancak cahiliyetleri üzerinde kalıp iman sevgisini tad-mayan, ya da içlerinde gizli kin yahut intikam arzusu bulunan kimseler barış değil de savaş ve husumet istiyorlardı. Bunlar hakkı tanımamış, aksine inkar etmişlerdi. Nitekim ataları da -kendilerine hak geldiğinde- inkar etmişlerdi.

Müslümanlara karşı aşırı bir düşmanlık içinde bulunan bu hainler, kendilerine yaptıkları yardımın, Hudeybiye akdinin bozulmasına neden olan Bekr oğullarıyla birleşip Handeme mıntıkasında toplandılar. Halid bin Velid ve beraberindekiler Handeme mıntıkasına vardıklarında, bu tpluluğun ok yağmuruna tutuldular. Halid de bunlarla savaşmak mecburiyetinde kaldı. Nihayet topluluklarını dağıttı. Bu topluluk, kolayca dağıtılabilecek az sayıdaki insanlardan teşekkül etmişti. Kureyşli-ler ipin ucunu bırakıp teslim oldular. Kaçmadılar ve Mekke'de kalmaya razı oldular. Halid'in arkadaşlarından sadece iki kişi Öldürülmüştü. Bunlar da gruptan ayrılmakla yalnız kaldıkları için öldürülmüşlerdi. Halid bin Velid'e ok atarak saldıranlar arasında Safvan bin Ümeyye ile îkrime bin Ebi Cehil de vardı. Bunlar, deniz kıyısına doğru kaçmaya başladılar. Muhammed (s.a.v) ile birlikte ya da onun hakimiyeti altında Mekke'de kalıp ikamet etmek istemediler.

Safvan hezimete uğradıktan sonra Cidde'ye yöneldi. îbn Îshak bir rivayetinde der ki: Safvan, Cidde'ye gitmek istiyordu ki, oradan bir gemiye binip Yemen'e gitsin.

Umeyr bin Veheb dedi ki: "Ey Allah'ın Peygamberi! Sefvan bin Ümeyye, kavminin efendisidir. Kendini denize atmak üzere Mekke'den kaçıp gitmiştir. Ona eman ver." Peygamber efendimiz de: "O güvenliktedir" deyince Umeyr: "Öyleyse bunu ona bildirecek bir alamet ver" dedi. Peygamber efendimiz de, Mekke'ye girerken başında bulunan sarığını çıkarıp ona verdi. Umeyr de sarığı

alıp yola koyuldu. Gemiye binmek üzereyken Safvan'a ulaştı. "Ey Safvan! Ana babam sana kurban olsun. Allah Allah!.. Kendini helak mi edeceksin? îşte, sana Rasulüllah (s.a.v.)den eman getirdim" dedi.

Safvani: "Yazıklar olsun sana, benden uzaklaş ve benimle konuşma! dedi. Bunun üzerine Umeyr kendisine şu karşılığı verdi: "Yazıklar olsun sana.. Ben, sana insanların en hayırlısını, akraba haklarını en çok gözetenini, insanların en iyisinin, insanların en sabırlısı ve en güçlüsünün yanından geliyorum. Amcan oğlunun şerefi senin şerefindir. Onun üstünlüğü senin üstünlüğündür. Onun hükümranlığı senin hükümranlığındır."

Safvan: "Öldürülmekten korkuyorum!" deyince Umery şu karşılığı verdi: "O, insanların en hayırlısı ve vefalısıdır seni öldürmeyecek kadar alicenaptır!" Bunun üzerine Safvan dönüp geldi ve Resulullah (s.a.v)in huzuruna çıktı. Peygamber efendimize hitaben: "Umeyr, senin bana eman verdiğini söylüyor" deyince Resulullah (s.a.v) efendimiz ona: "Evet doğru söylüyor" dedi. Safvan: "Düşünüp karar verebilmem içinbana iki aylık süre tanı" dedi. Peygamber efendimiz de: "Sana dört aylık süre tanıyorum" cevabını verdi. îşte Resulullah (s.a.v.) efendimiz halkına böyle müsamahakarca davranırdı. Yumuşak huylu ve merhametli idi. Güçlü olmakla birlikte mütevazi idi üstünlük sahibi olduğu halde alçak gönüllülük ediyordu kaba ve haşin tabiatlı araplar ona karşı ümitli oluyor, ondan eman diliyor, o da kendilerine eman veriyordu, hatta Safvan, emanınm kabul edilmesi için iki aylık mühlet istiyordu.

Öte yandan Ebu Cehil oğlu îkrime'nin zevcesi Ümmü Hakim, Peygamber efendimizin yanına gelip müslümanlığım izhar etmiş ve kocası îkrime için de eman dilemişti. Onun bu dileğini kabul eden Peygamber efendimiz Ikrime'ye eman vermişti, îkrime tez davranarak Safvan'dan Önce Yemen yoluna koyulmuş ve Yemen'e ulaşmıştı. Peygamber efendimizin kendisine eman vermesi üzerine tkrime müslüman olmuş ve zevcesi Ümmü Hakime de nikahında kalmıştı. Safvan'ın zevcesi Fatı-ma binti Velid de kocasının müslüman olması üzerine eşi olmakta devam etmişti. Her iki kadının nikahı, ilk evlilik akitlerinin gereği olarak varlığım muhafaza etmişti. Çünkü kendisi kafir olan erkeğin zevcesi müslümanlığa girerse, erkeğe îslami-yeti kabul etmesi teklif edilir. Eğer, îslamiyeti kabul ederse, evlilik akdinin yürürlüğüdevam eder. Yeni bir nikah akdi yapmağa gerek kalmaz. Çünkü bir eşin îslaraiyeti kabul etmesi sebebiyle karı

koca birbirinden ayrılmaz. Ancak diğer eşin kendisine yapılan İslamiyet teklifini kabul etmeyişinden sonra aralarındaki nikah akdi fesh edilir ve birbirlerinden ayrılırlar.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Halid bin Velid ile bazı Mekke-lilerin savaştıkları haberini alınca Halid'e haber salarak savaşı durdurmasını emretmiş, O da emre uyarak savaşı durdurmuştu. Rivayete göre müşriklerden sadece bir kaç adam öldürmüştü. "Kendi evine girip kapanan kimse emniyette olur" prensibini peygamber (s.a.v.) efendimiz uygulamış ve kendi evine girip kapanan hiç bir adamı öldürmemiştir.

Anlatıldığına göre Ebu Talib kızı ve Hz .Ali'nin kız kardeşi Ümmü Hani'nin koca tarafından iki akrabası gelip evine sığınmışlardı. Hz.Ali onları takip edip öldürmek istemişti. Çünküon-lar kendi evlerine kapanıp gizlenmemişlerdi. Öldürülme korkusuyla Ümmü Hani'nin evine kaçmışlardı. Ümmü Hani de onları korumak için evine alıp kapıyı üzerlerine kilitlemişti. Hz.Ali de onları Ümmü Hani'nin evinde öldürmek istiyordu. Hz.Ali'nin ısrarı karşısında Ümmü Hani, Mekke-i Mükerremenin üst taraflarında bulunan peygamber efendimize gitti. Onun gusletmekte olduğunu gördü. Kızı Fatıma da elbisesi ile O'nu perdeleyip görülmemesini sağlıyordu. Guslünütamamladıktan sonra elbisesini alıp giyindi sonra sekiz rekat namaz kıldı. Namazını tamamlayınca Ümmü Hani'ye dönerek: "Merhaba hoşgeldin ey ÜmmüHani. Buraya geliş sebebin nedir?" diye sordu. Ümmü Hani de, evine sığınan iki adam olduğunu ve Hz.Ali'nin onları öldürmek istediğini bildirdi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz O'na: "Senin himayene aldığını biz de himayemize almışızdır senin eman verdiğin kimselere biz de eman vermişizdir. Ali onları öldürmesin" dedi.

Peygamber (Sav)'in Mescid-i Harama Girişi

Resulullah (s.a.v.) sancağını Hacun mıntıkasına diktikten sonra muhacir ve ensarın koruma çemberi içinde yürüyerek Beyti harama gitti. Haceri esvede

yönelerek onu istilam etti. Sonra Beyti Tavaf etti. Beytin çevresinde 360 put vardı. Birbirine bitişik vaziyette duran putlara elindeki yayla vurarak: "Hak geldi batıl zail oldu, şüphesiz batıl zail olacaktır. Batıl asla bir daha geri gelmez" dedi. Elindeki yayla vurması nedeniyle putlar yüzüstüdüşmeye başladılar. Peygamber efendimiz devesinin üzerinde beyti tavaf etti. Deve üzerinde tavaf etmesi haram değildi. Öte yandan elinde Kabe'nin anahtarı bulunan Hz.Ali geldi. Anahtarı peygamber efendimize teslim etti; hicabet ve şikayet vazifelerinin yine Abbas'ın elinde bırakılmasını istedi.

Osman bin Talha'yı çağıran Peygamber efendimiz Kabenin anahtarını ona verdi. Osman bin Talha, aynı yolculuk sonucunda müslüman olan üç kişinin üçüncüsüidi. Diğer iki kişi ise Ha-lid bin Velid ile Amr bin As idi.

Peygamber efendimiz Osman bin Talha'ya emir vererek Ka-be-i Muazzamanm kapısını açtırdı. Kapı açıldı ve içeriye girdi. İçeride yontulmuş taşlardan putlar gördü. Bu taşlardan birinde ibrahim ve İsmail peygamberlerin fal oklarıyla kısmet falı açan resimlerini gördü: "Bu resimleri yapanları Allah kahretsin. Allah'a andolsun ki, ibrahim ve ismail peygamberler asla bu oklarla fal açmamışlardır!" dedi. Kabe-i muazzamanm içinde Od ağacından yapılma bir güvercin heykeli gördü. Bunun üzerine, emir vererek bütün resim ve heykellerin yok edilmesini istedi. Kabe'nin içi resim ve heykellerden arındırıldıktan sonra kapıyı üzerine kilitledi. Üsame ile Bilal de yanında bulunuyorlardı. Kapının karşı tarafındaki duvara yöneldi. Kendisiyle duvar arasında üç ziralık bir mesafe kalınca durup namaz kılmaya başladı. Namazı tamamladıktan sonra Kabe'nin içinde dolaşıp tekbir getirdi, sonra da kapıyı açıp dışarı çıktı. Kureyşliler Mescid-i haramı doldurmuş vaziyette kendisini beklemekteydiler. Allah'ın mabedinden çıkıp yanlarına vardı. Sanki Beytin Rabbinin yanından gelmekteydi. O beytin Rabbi ki orayı güvenli bir harem kıldı. Çevresinde insanlar birbirlerini kapıp götürmekteyken orası emin bir yer olarak kalmıştı. Kureyşliler peygamber efendimizin kendilerine nasıl bir muamelede bulunacağını düşünerek dehşete kapılmışlardı. Allah'ın ResülüKabe'nin kapısının iki tarafını tutarak şöyle dedi: "Allah'tan başka tanrı yoktur. O, birdir ortağı yoktur. Va'dini gerçekleştirdi. Kuluna yardım etti. Yalnız başına grupları ve fırkaları hezimete uğrattı. Bilesiniz ki, bütün kan davaları ve intikam meseleleri şu iki ayağımın altındadır. Ancak eskiden kalma Kabe hizmetkarlığı ve hacılara su verme görevi olan sikaye geleneği devam edecektir. Kasden ya da kaste benzer öldürmenin cezası, diyeti muğal-lazadır. Yani bunun için tam diyet verilecektir. Yavruları karınlarında olan

kırk deve, diyet olarak maktulun akrabalarına ödenecektir. Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz ki Yüce, Allah cahiliyyet ve kibrini sizden giderdi. Atalarla övünmenizi yok etti. Bütün insanlar Ademdendirler. Adem ise topraktandır!"

Böyle dedikten sonra peygamberimiz şu ayeti celileyi okudu: "Ey insanlar! Biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanıyasmız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız. (Allah buyrukları dışına çıkmaktan) en çok korunanınızdır. Allah bilendir. Haber alandır." (Hu-

curat: 13)

Şerefli ve Kapsamlı Bir Af

"Affı (kolaylık yolunu) tut, iyiliği emret, cahillere aldırış etme. " (Araf: 199)

Bu rabbani emre tutunan rahmet peygamberi insanlık aleminin gördüğüen büyük affı çıkarmıştır. Peygamber efendimiz risalet görevini aldığı kırk yaşından ta o güne kadar kesintisiz olarak kendisini zulme ve eziyete maruz bırakan Mekke-i Mü-kerreme halkını affetmişti. Kendisiyle savaşmaktan, kendisine eziyyet vermekten, kendisine mundarca tuzaklar kurmaktan, adamlarım ezmekten bir an için dahi geri durmayan Mekke-i Mükerreme halkını bağışlamıştı. Kendisine ve arkadaşlarına bu kadar eza ve cefada bulunan Mekkelileri mağlub ettikten sonra: "Vay sizin halinize!" dememiş, aksine onlara kardeşçe 'merhaba' diyerek geçmişte yaptıkları kötülükleri affetmişti: "Eğer kötülüklerinize son verirseniz geçmişte yaptıklarınız bağışlanır. "

Karşısında sıra halinde dizilmiş olup, ağzından çıkacak kelimeyi ve haklarında vereceği-kararı beklemekte olan Kureyşlile-re peygamber efendimiz şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Size ne yapacağımı sanıyorsunuz?" Onlar: "Sen şerefli bir kardeşsin şerefli bir kardeşin oğlusun!" deyince O da şu karşılığı verdi: "Yusufun kendi kardeşlerine dediğini ben de size diyeceğim: "Bugün size

kınama yok... Allah sizi bağışlasın, gidin, hepiniz serbestsiniz!"

îslama girmeden önce de Kabe-i Muazzama'nın anahtarı Osman bin Talha'nın elinde bulunuyordu. Hz.Ali, şikayet görevi ile birlikte bu anahtarın da Osman'dan alınmasını istemişti. Ancak Peygamber efendimiz, anahtarı yine Osman bin Tal-ha'ya geri vererek: uBugün iyilik ve vefa günüdür" demişti.

îbn Sad, "Tabakat" adlı eserinde Osman bin Talha'nm şöyle dediğini anlatır: "Cahiliyet devrinde biz, pazartesi ve perşembe günleri Kabe-i muazzamanm kapısını açardık, Rasulullah (s.a.v.) efendimiz Mekke'nin fethinden bir yıl önce gelerek Kabe-i muazzamaya yanındaki insanlarla birlikte girmek istedi; O'na kaba davrandım, ama o bana yumuşak davrandı, sonra şöyle dedi: "Ey Osman belki birgün bu anahtarın elimde olduğunu göreceksin, o zaman ben bu anahtarı dilediğim yere bırakırım!"

Muhtemeldir ki bu olay hicretten önce Kureyşlilerin mü'min-lere eziyet yaptıkları günlerde vuku bulmuştur. Peygamber efendimiz sevinç içinde sadece Allah katından gelecek olan nimetleri bekliyor ve insanların elindeki nimetleri tepiyordu. Bu eziyet günlerinde Osman bin Talha'ya "Bu anahtar günün birinde benim elime geçecek ve onu istediğim yere bırakacağım!" demişti.

Osman da eza ve cefasını daha da arttırarak Peygamber efendimize tahkir edici sözler sarfettikten sonra şöyle demişti: "O zaman da Kureyşliler, demekki tümden helak olup zillete düşecekler!" Bunun üzerine peygamber efendimiz:"Hayir hiç de öyle değil... O gün Kureyşliler mamur hale gelip izzet ve şeref bulacaklardır!" demişti.

Osman der ki: "Peygamber efendimizin o gün söylemiş olduğu bu söz benim kalbime tesir etti. Bu sözün gerçekleşeceğini beklemeye başladım. Biz o zaman gafil olup cahiliyet içinde bulunuyorduk."

Böyle diyen Osman, neticede gününün peygamber efendimizin lehine döneceğini zannetmiş ve beklediği şeyler de gerçekleşmiştir. Peygamber efendimizin sözüolduğu gibi tahakkuk etmiş ve anahtar eline geçmişti. Anahtarı dilediği yere, yine Osman bin Talha'nm eline bıraktı. Osman ki, daha önce peygamber efendimize karşı tahkir edici ifadeler kullanıp eza ve cefada

bulunmuştu. Osman hikayesini anlatmaya şöyle devam ediyor. "Peygamber efendimiz bana: "Ey Osman Kabe'nin anahtarını bana getir" dedi, ben de anahtarı kendisine götürdüm. Elimden aldı, ama sonra yine bana verdi ve: "Artık ebediyyen elinizde kalmak üzere bu anahtarı al. Bunu ancak zalim bir kimse sizden alabilir, Ey Osman! Çünkü Cenab-ı Allah, beyti üzerine size eman vermiştir. Şu beytten gelen geliri meşru şekilde yeyiri dedi. Ben arkamı dönüp gitmek üzereyken bana seslendi, yine yanına döndüm, bana : "Sana söylediklerim gerçekleşti mi?" diye sordu. Ben de onun bana hicretten Önce söylediği sözühatır-ladım. O zamanlar bana: uGöreceksin} günün birinde bu anahtar benim elime geçecek ve bunu dilediğim yere bırakacağım" demişti. Ben de kendisine : "Evet sözünüz gerçekleşti, senin Allah Resulü olduğuna şehadet ederim" dedim.

En katı kalpleri dahi kendine yaklaştıran bu müsümahakar-lık ve ürkek kimseleri tekrar kazanıp geri getiren, bu kapsamlı ve cömertçe affa rağmen yine de bazı Kureyşlilerin kalplerinde iman zaafîyeti ve cahiliyye devrinden kalma kin vardı.

Said bin Müseyyeb şöyle bir rivayette bulunmaktadır: "Kabe'nin anahtarını almak için Haşim oğullarından bazı adamlar ileriye atıldılar, ama peygamber (s.a.v.) efendimiz anahtarı yine Osman bin Talha'ya geri verdi. Bilal'e, Kabe-i Muazzamanın damına çıkıp ezan okumasını emretti. Ebu Süfyan bin Harb ile Itab bin Useyd, Haris bin Hişam ve diğer Kureyş eşrafı Kabe-i Muazzamanın etrafında oturmaktaydılar. îtab şöyle dedi: "Allah babamı Öldürmekle ona büyük bir ikramda bulunmuştur. Çünkühayatta olsaydı bugün kendisini öfkelendirecek olan Bi-lal'in ezan sesini duyacaktı.

Haris de: "Evet Muhammed'in hak yolda olduğunu bilseydim mutlaka ona uyardım." dedi.

Ebu Süfyan ise şöyle dedi: "Ben birşey demiyeceğim eğer konuşursam konuştuklarımı şu kum taneleri dahi Muhammed'e haber verir" dedi.

Onlar ağızlarına geleni söylediler. Peygamber efendimiz aralarında yoktu. Onlar biribirlerine fısıldayarak konuşurken Peygamber efendimiz yanlarına geldi ve : "Söylediklerinizi biliyorum?" dedi. Ve kendi aralarında konuştuklarını onlara haber verince îtap\"Şüphesiz sen Allah'ın Resulüsün. Allah'a andol-sun ki

aramızda konuştuklarımızı beraberindeki adamlardan hiç biri duymadı ki sana haber vermiş olduğunu söyleyelim."

UMUMİ EMAN

İkame Süresi

Kureyşlilere tanınan bu umumi eman bütün Mekke halkı için geçerli idi. Peygamber efendimiz dokuz kişiden başkasının Öldürülmemesini emretmişti. Ancak dokuz kişinin kanlarını heder edip öldürülmelerini mubah saymıştı. Bunlar Kabe-i Mu-azzama'nm örtüsüne tutunmuş olsalar dahi öldürüleceklerdi. Bunlar şu kimselerdi: Abdullah bin Sad bin Ebi Şerh, İkrime bin Ebi Cehil (İslama girmesinden önce) Abdülaziz bin Hatek, Haris bin Nüfeyl bin Veheb, Makbes bin Sabbabe Hebar bin Esved, İbn Hatal'ın, Resuîullah'a hicviyede bulunan iki şarkıcı cariyesi. Abdülmuttalip oğullarından birinin cariyesi olan Sare. Yukarıda adları sayılan kimseler, İslama karşı şiddetli düşmanlık edip mü'minîere karşı tuzak kuran şahıslar idiler. Bunlardan biri dinden irtidad etmekle birlikte bir müslümam kasten öldürmüştü. Abdullah bin Sad bin ebi Şerh'e gelince o iman etmiş ve vahiy katipliği yaptıktan sonra irtidad edip dinden çıkmıştı. Büyük bir yalan uydurmuş, güya peygamber efendimizin kendisine yazdırdığı vahyi değiştirerek yazarmış! Peygamber efendimiz O'na, "Azizün hakim" yazmasını emrettiği halde "Gafurun rahim" diye yazarmış! İslamiyeti mürtedlere karşı korumak için onun kanı mubah kılınmıştı. Kanı mubah kılınınca süt kardeşi ve ayrıca aralarında soy bağı bulunan Osman bin Affan'a sığınmıştı. Osman ona eman dilemek için Re-sulullah(s.a.v.)e gittiğinde Resulullah, uzun bir süre susmuştu. Susarken yanında duranlardan birinin gidip Abdullah bin Sa'd'ı öldüreceğini ümid etmişti. Fakat böyle bir şey olmayınca

uzun süre sustuktan sonra Osman'a 'evet' diye cevap vermişti. Osman, kendisine yapılan bir ikram olarak bu emanı alıp gitmişti. Peygamber(s.a.v.) efendimiz Osman hakkında şöyle demişti: "Melekler Osman'dan utanırlar." Peygamber efendimiz Osman'ın kalkıp meclisten gitmesinden sonra yanında bulunanlara şöyle demişti: "Aranızda hiç mi akıllı bir adam yoktu ki benim sustuğumu görünce gidip şu Abdullah'ı Öldürsün!" Orada bulunanlar: "Ya Resulullah bunun için bir işarette bulunmalı değil miydin?" dediklerinde Peygamber efendimiz: "Peygamberler işaretle adam öldürtmezler." demişti. Başka bir rivayete göre ise şöyle demişti: "Bir peygamberin haince bakışlarda bulunması uygun olmaz."

Abdullah bin Sad bin ebi Şerh, hilafeti esnasında Hz. Osman'a yakın şahsiyetlerden olmuştu. Hz.Osman, Amr bin As'tan sonra onu Mısır valisi olarak tayin etmişti. Hilafetinin son zamanında fitneciler onu ileri sürerek Hz. Osman aleyhinde ileri geri konuşmaya ve dedikodu yapmaya başlamışlardı. onun Hz. Osman tarafından akrabalık nedeni ile korunduğunu, halbuki onun adil bir kimse olmadığını söylemişlerdi.

Abdullah bin Ahtal'a gelince o müslüman olmuş ve zekat toplaması için peygamber efendimiz tarafından Medine dışına gönderilmişti. Beraberinde ensardan bir adam ve bir de kölesi vardı. Yolda giderken nedense öfkelenmiş ve adamı öldürmüştü. Sonra dinden çıkarak müşrik olmuştu. Şarkıcı iki cariyesi vardı. Bunlar peygamber efendimizi hicvedici şarkıları okurlardı. Bu sebeble hem onun, hem de iki şarkıcısının kanları heder edildi. Kendisi Kabe'nin örtüsüne tutunduğu halde Öldürüldü. Cariyelerinden biri öldürüldüdiğerine eman verildi.

Huveyris bin Nufeyl bin Veheb'e gelince, Mekke-i Mükerre-me'de iken peygamber efendimize eza verirdi. Hz. Abbas, Fatı-ma ile Ummü Külsüm'üMedineye göndermek ve Resulullah'a teslim etmek için onu görevlendirmişti. Yolda giderlerken Hü-veyris, Fatıma ile Ümmü Külsüm'ün bindikleri deveyi dürtmüş ve ikisini yere düşürmüştü. Kanı heder edildiğinde, Fatıma'nın kocası Ebu Talib oğlu Ali onu öldürmüştü.

Makbes bin Sebabe'ye gelince, o iman etmiş sonra irtidat etmişti. Diyet aldıktan sonra kardeşinin katilini haince öldürmüştü. Kardeşi müslüman bir kimse idi. Müstalik oğulları gazvesinden sonra hata sonucu öldürülmüştü. Kendisi gelerek

müslüman olduğunu izhar etmiş ve kardeşinin diyetini beytül malden almıştı. Ama diyeti aldıktan sonra, kardeşini hataen öldüren şahısa saldırıp adamcağızı öldürmüş, sonra da kaçıp Mekke-i Mükerremeye gitmişti. îrtidat ettiğinden ve mümin olan bir kimseyi kasden öldürdüğünden dolayı öldürülmesi hak olmuştu. Onu kendi kavminden bir adam öldürmüştür.

Abdulmüttalib oğullarının cariyesi Sara'ya gelince. Bu kadın daha sonra Ebu Cehil oğlu îkrime'nin cariyesi olmuştur. Peygamber efendimize Mekke-i Mükerremede iken eziyet ederdi. Bazılarının anlattıklarına göre Hatip bin ebi Beltea'nm Ku-reyşlilere gönderdiği mektubun Kuryeliğini yapan kadın budur. Kam heder edildiğinde kaçmış, sonra peygamber efendimizden kendisi için eman dilenince peygamber efendimiz ona eman vermişti. Hz.Ömer'in halifeliğine kadar yaşamış, sonra bir süvarinin atının ayaklan altında ezilerek can vermişti.

îkrime'ye gelince o müslüman olmadan önce kanı heder edilmiş ve bu yüzden Yemen'e kaçmıştı. Zevcesi müslüman olunca peygamber efendimizden onun için eman dilemiş, peygamber efendimiz de ona eman vermişti. Bunun üzerine zevcesi Yemen'e gidip durumu kendisine bildirmişti. Eman aldığını öğrenen îkrime, peygamber efendimizin yanına geldi. Peygamber efendimiz ona eziyet vermemeye itina gösteriyordu. Müslüman olarak yanına geldiğinde ashabına şöyle dedi: "îşte Ebu Cehil oğlu îkrime müslüman olarak yanınıza geliyor, sakın onun babasına sövmeyin çünkübu, hayattaki kimseyi rahatsız eder, ayrıca ölüye (Ebu Cehil) de isabet etmez."

îşte şefkatli ve sevecen bir insan olan peygamberimizin ali-cenablığı böyle idi.

Rivayete göre zevcesi yanına gelmeden önce de îkrime'nin kalbine iman girmişti. Anlatıldığına göre îkrime Yemen'e gitmekteyken gemide bulunduğu esnada şiddetli bir fırtına kopmuş, gemide bulunanlar biribirlerine:"tşte tanrınız size burada fayda veremiyor!" demişlerdi. Bu söz tkrime'nin kalbine ve aklına tesir etmişti. Nice bakışlar vardır ki, kalbi küfürden imana döndürür. Gemidekilerin bu konuşması üzerine îkrime şöyle dedi: "Allah'a hamdolsun ki denizde iken ihlastan başka hiçbir şeyin insana faydası olmaz. Allah'ım! sana sözüm olsun ki ben bu tehlikeli durumdan kurtulup afiyete erersem Muhammedin yanına gider ve elimi eline verip biat ederim onu affedici kerem

sahibi bir kimse olarak bulacağıma inancım tamdır!"

Sonra zevcesi yanına geldi ve memnuniyetle islamı kabul etti.

Hebar bin Esved'e gelince bu kişi, peygamber efendimizin kızı Zeyneb'i rahatsız etmiş, hicret esnasında devesini dürtükle-yerek taşların üzerine düşmesine ve hamile olan Zeynebin ceninin düşmesine neden olmuştur.

Ensar Peygamber Efendimizin Mekke'ye Döneceğinden Endişe Ediyor

Peygamber efendimizin Mekke'de ikamet etmesi, daha Önce kendisine eziyet eden ve ilahi Risalete davetin burada tahakkukundan ümidini keserek mecburiyet karşısında aralarından çıkıp gittiği düşman yatağı olan Kureyşlilerle kendi arasında bir sevgi bağını yeniden tesis etmişti. Mekke-i Mükerreme fethedilince kalplerdeki kin ve düşmanlığın yok edilmesi gerekiyordu. Peygamber efendimiz Kureyşlilere merhamet edip yumuşak davrandı, suçlarını affaderek rabbinin buyruğuna uyarak güzelce bağışladı. Çünkürabbi ona şöyle emretmişti: "Şimdi sen güzel bir hoşgörüile muamele et" (Hıcr85)

Peygamber efendimizi bağırlarına basıp barındıran yardım eden ensar görevlerinin ve fonksiyonlarının artık sona erdiğini düşünmeye başladılar: "Cenab-ı Allah Peygamberi vasıtasıyla Mekke-i Mükerremeyi fethetti burası Hz.Peygamberin vatanı ve beldesidir" dediler ve bu konuda kendi aralarında konuşmaya başladılar. "Ne dersiniz, kendi beldesini Allah'ın yardımıyla fetheden Resulullah (s.a.v.) efendimiz acaba burada ikamet eder mi?" diye biribirlerine sormaya başladılar. Onlar kendi aralarında buna ilişkin konuşmalar yapar iken peygamber efendimiz elini kaldırarak sefa ve merveye gelmelerini işaret etti. Orada duasını tamamladıktan sonra ensara yönelerek şöyle dedi: "Ne dediniz?'* Ensar: "Bir şey demedik ya Resulullah" diye cevap verdiler. Fakat peygamber efendimiz ısrar edince çaresiz kalarak durumu kendisine açıkladılar. Peygamber efendimiz ise onlara şöyle dedi: "Allah'a sığınırım. Hayatım sizinle beraber

olacak ölümüm de sizinle beraber olacaktır," Böyle demekle peygamber efendimiz, ölünceye kadar ensarın arasında yaşayacağını bildirmek istemişti. Çünkükendi akrabaları olan Kureyşliler onu yardımsız ve desteksiz bırakmış iken ensar vasıtası ile Cenab-ı Allah ona yardım etmişti. Bir defasında da Resullullah (s.a.v.) şöyle demişti: "Eğer hicret olmasaydı bile ben ensardan bir adam olurdum. İnsanların hepsi bir yola, ensar ise başka bir yola gidecek olursa ben, ensarın gideceği yoldan giderim."

Mekke-i Mükerremenin Hürmeti

Cenab-ı Allah buyurdu ki; "Görmediler mi çevrelerinde insanlar kapılbp öldürülür veya esir edil)irken biz (kendi şehirleri Mekke'yi), güvenli dokunulmaz bir belde yaptık? Hala batıla inanıp Allah'ın nimetine nankörlük müediyorlar?" (Ankebut.67)

Buna göre Beyt-i Haram'da savaşmak haramdır. Cahiliyyet devrinde bile kişi, kardeş veya baba katilini Kabede gördüğünde ona, ilişmezdi. Çekişmeler hep Kabe dışında olurdu ki, insanlar, bütün insanlık için Mekke'de mübarek ve bütün alemler için hidayet kaynağı olarak yapılan ilk mabedde güvenliği ihlal etmesinler. İşte bu sebebten Ötürüpeygamber (s.a.v.) efendimiz Ka'be'nin yanında adam Öldürmekten ve savaşmaktan kesin olarak askerlerini sakmdırmıştı. İnsanlara güven ve eman vermişti ki, orada hiçbir kimse kendini müdafaa etmek mecburiyetinde kalmasın. Bu maksatla şöyle buyurmuştu: "Beyti haramda olan kimse güvendedir. Kapısını üzerine kilitleyip evinin içine kapanan kimse güvendedir," Peygamber efendimiz isteyen herkese eman veriyordu, ancak açık suçları olan kimselere eman vermemişti. Eman vermediği kimselerden bir kısmı daha önce müslüman olup sonra yine irtidad edenlerdi. Bu durumda olan ya da kardeşininin diyetini aldıktan sonra dahi, hataen kardeşini öldürmüş olan kimseyi kasden Öldüren kimseye de eman vermemişti. Bütün bunları beyti haramın hürmetini ve Mekke-i Mükerremenin şeref ve saygınlığını korumak için yapmıştı.

Beytin hürmetini korumak için alman bu şiddetli önlemlere rağmen müşrikler barışın anlamını kavrayamamış ve Halid ib-ni Velid'in kuvvetlerine saldırmışlardı. Halid'in askerleri de kendilerine atılan okları geri püskürtmek için savaşmak mecburiyetinde kalmış ve çarpışmaya başlamışlardı. Halid'in askerlerinden iki kişi şehid olurken müşriklerden de 10'dan fazla kişi öldürülmüştü. Şüphesiz ki'bu durumda beyti haramın hürmetini, Halid'in askerlerine saldıran müşrikler ihlal etmişlerdi. Yoksa savunma durumunda kalan Halid'in askerleri bu hürmeti ihlal etmiş değillerdi. Öte yandan peygamber efendimiz -Kabe'nin örtüsüne tutunmuş olsalar dahi- bazı kimselerin öldürülmelerini emretmiş ve kanlarını mubah saymıştı. Bunlardan biri Kabe'nin Örtüsüne tutunmuş olduğu halde öldürüldü. Mekke-i Mükerremenin haramlığı ebediyyete kadar devam edecektir. Fetih esnasında kısa bir süre için olsa bile hürmetinin ihlal edilişi, bir daha benzeri bulunmayacak istisnai bir durumdan ötü-rüidi. Bu sebeble peygamber efendimiz Ka'be'nin ve Mekke'nin haramlığım kesin bir ifade ile beyan etmiş ve Allah'a hamdüse-nada bulunup layıkı veçhile O'nu övdükten sonra şöyle buyurmuştu:

"Ey insanlar! Şüphesiz ki, yüce Allah göklerle yeri yarattığı günde Mekke-i Mükerreme'yi muhterem bir yer ve haram bir belde kılmıştır. Orası Cenab-ı Allah'ın haram kıldığı,şekilde kıyamete kadar haramiyetini muhafaza edecektir. Allah'a ve ahi-ret gününe iman eden bir kimsenin orada kan akıtması ya da bir ağacı veya bir otu kesip koparması helal olmaz. Herhangi bir kimse:"Resulüllah(s.a.v.)'in Mekke'de savaşmasına ruhsat verilmiştir" diyerek Mekkenin haramlığının ihlal edilebileceğini söylerse ona deyin ki:"Doğrusu Cenab-ı Allah bu hususta peygamberlerine izin vermiştir, ama size asla izin vermiş değildir. Ancak zamanın kısa bir süresi için Mekke bana helal kılındı ve bugün yine dünkügibi haramlığına döndü. Benim bu sözlerimi burada hazır olup duyanlar, burada bulunmayanlara bildirsinler!" Peygamber (s.a.v.) efendimiz Mekke-i Mükerremenin daimi haramlığım insanlara bu sözleriyle açıklamış oluyordu. Kabe-i Muazzamaya mancınıkla taş atan emevilerle onlara tabi olan kimselerin günahkarlıkları böylece anlaşılmış oluyordu. Onlar cahiliyyet devri insanlarının bile yapmaktan çekindikleri hayasızlıkları irtikab etmiş ve şiddetli cürümler işlemişlerdi. Bizleri günahtan koruyacak ve iyilik yapmaya sev-kedecek güç ancak Allah'tan gelir.

Putların Parçalayıcısı

Korkarak ya da gönülden rıza göstererek Kureyşlilerin teslim olmalarından sonra peygamber (s.a.v.) Kabe'nin bazı bölümlerini yenilemeye yöneldi ve bu hususta Ebu Üseyd el-Hü-zai'ye emir verdi. Hiç kimseye haksızlık etmedi. Görünürdeki malları aldı, gizli kalanları sahiplerine bıraktı. Beyhaki'nin rivayetine göre Ebu Süfyan, kendi içinde, paygamberlerle Ku-reyşliler arasında savaşı kızıştırmayı geçiriyormuş, ancak bu niyetini hiç kimseye açıklamamış ve hiç kimse onun kalbinden geçenlerden haberdar olmamıştı. Fakat ansızın peygamber efendimiz, yanına gelerek: "Ey Ebu Süfyan! eğer böyle yaparsan Allah seni rezil eder!" demişti. Sanki peygamber efendimiz onun söylemek istediği şeylerden haberdar olmuştu.

Ebu Süfyan der ki: "Hiç kimse benim içimden geçen şeyleri bilmiyordu. Peygamber efendimiz putların yanına vararak elindeki yay ile onlara dürtüyor ve onları birer birer düşürerek şöyle diyordu: "Hak geldi batıl zail oldu, zaten batıl yok olmaya mahkûmdur." (îsra:8i)

Peygamber efendimiz bu yaptıklarıyla yetinmedi putların bulundukları mıntıkalara adamlarını gönderdi. Görevliler Kabe-i Muazzamanm çevresindeki ve haricindeki putları parçaladılar. Lat ve Uzza ile üçüncüleri olan Menat putları kırıldı. Peygamfcer efendimizin çağırıcısı Mekke-i Mükerremede şöyle bir duyuruda bulundu: "Allah'a ve ahiret gününe inanan kimse evinde hiçbir put bırakmasın, mutlaka kırsın!" İslama giren kimseler ellerinde bulunan putları kırmakta adeta birbirleriyle yarıştılar. Ramazan-ı şerifin bitmesine beş gün kala Halid bin Velid'i peygamber efendimiz Uzza putunu kırmak üzere görevlendirdi.

Uzzanm bulunduğu yere otuz kişi ile giden Halid, o putu da kırdı. Otuz kişiyle gitmişti ki, hiç kimse onlara karşı direnenlesin, Rivayetçilerin anlattıklarına göre Halid bin Velid, Uzza putunu kırmak için gittikten sonra geri dönmüş ve peygamber efendimiz kendisine:"Bir şey gördün mü?" diye sormuş o da hayır deyince peygamber efendimiz ona:"Geri dön çünkü-sen o putu yıkmadın." diye direktif vermişti. Öfkelenen Halid geri dönüp kılıcım çekmiş karşısına siyah tenli, saçını başını açmış, çıplak bir kadın çıkmıştı. Uzzanın hizmetçisi olan adam dışarı çıkıp Uzza'yı imdada çağırdı. Halid de onu öldürdü. Sonra

peygamber efendimizin yanına vararak olup bitenleri anlattı. Peygamber efendimiz ona şu cevabı verdi: "Evet işte o Uz-za'dır artık memleketinizde kendisine ibaret edilmekten ümidini kesti" Öyle görülüyordu ki, o kadın, gizleniyordu, Halid onu görmedi. Kılıcını sıyırıp çekince artık çıkmak mecburiyetinde kaldığına inanmış, dışarı çıkmış ve Halid tarafından öldürülmüştü.

Uzza putu Nahle'de bulunuyordu. Kureyşliler ile Kinane oğulları ona tapıyorlardı, onların en büyük putu idi. Uzza putunun hizmetçisi de şeyban oğullarmdandı.

Sonra peygamber efendimiz Amr biri As'ı, Hüzeyililerin putu olan Sava'ı kırmaya gönderdi. Amr oraya vardı, putun yanında hizmetçisi duruyordu. Hizmetçi şöyle söylendi:

- Ne istiyorsun?

- Resulullah (s.a.v.) bu putu bana yıkmamı emretti.

- Sen bunu yapamazsın.

- Niçin?

- Çünküo buna engel olacaktır.

- Yazıklar olsun sana. Sen şimdiye kadar batıl yolda bulunuyorsun. Şu put ne işitir, ne de görür.

Böyle dedikten sonra Amr öne doğru çıkarak putu kırdı; arkadaşlarına da, onu yere yıkmalarını emretti. Sonra hizmetçiye: "Gördün münasıl kırdım?" diye sorunca, hizmetçisi:"Yüce Allah'a teslim olup müslüman oldum" dedi. Bu da şunu ispatlıyor ki onların bu putlara olan inançları kuru bir vehme dayanmaktaydı. Putların acizlikleri ortaya çıkınca onları inkar ediyorlardı.

Peygamber efendimiz Sa'd bin Zeyd el-Ezheri'yi de Kadid mevkiinde bulunan

Menat putunu kırmaya gönderdi. Menat; Evs, Hazreç ve Gassanlılaria Şam civarında, ya da Şam yolu üzerinde bulunan kimselerin putu idi. Sa'd yirmi kadar süvari ile birlikte yola çıkıp Menafin bulunduğu Kadid mevkiine vardı.

Putun yanına vardığında orada hizmetçisi de bulunmaktaydı. Hizmetçi:"Ne istiyorsun?" diye sordu Sa'd ise:"Menatı yıkmak istiyorum." deyince, sanki hizmetçi meydan okuyormuşca-sına:"îşte put karşında duruyor!" dedi. Sa'd yürüyerek putun yanına vardığında karşısına saçı başı dağınık çıplak ve siyah tenli bir kadın çıktı, göğsüne vurup feryadüfîgan ediyordu. Sa'd onu vurup öldürdü. Sonra da menat putuna yönelerek onu yıkıp kırdı. Hazinesinde birşey bulamadılar.

Bütün bunlar, peygamber efendimizin kuvvetli azmi sonucunda gerçekleşiyordu. Bu azmi sayesinde cahillerin tapmakta oldukları, zarar ve fayda veremeyen taşları ortadan kaldırdı. Atası İbrahim Halil'in yaptığı işleri yaptı. Putları paramparça hale getirdi. İbrahim küçük putları kırıp büyüklerini yerinde bıraktığı halde, peygamber efendimiz büyük putu bile yerinde bırakmamış, onu dahi parçalamıştı. Çünküpeygamber efendimizin baltasının karşısında duracak hiç bir büyük put yoktu. Arapların kalplerini kuşatan vehimleri ortadan kaldırdıktan sonra putlarını kırıp parçalamıştı. Böylece Arap beldelerindeki put devleti sona ermişti. O putlara tapmakta olanlar, taptıkları putların kendilerini parçalayanlara karşı savunamadıklarmı görmüşlerdi. Çünküputlar ne kendilerine ne de başkalarına fayda ve zarar veremezler. Bundan sonra, şeytan da Arap beldelerinde kendisine kulluk edecek bir kimsenin bulunamayacağını anlamış ve ümidi yitirmişti.

Halid Bin Velid'in Cezime'ye Gönderilişi

Halid bin Velid'in Uzzayı parçalayıp dağıtmasından sonra peygamber efendimiz onu İslam davetçisi olarak Cezime'ye gönderdi.

O savaşçı olarak gönderilmemişti. ÇünküMekke-i Mükerre-menin peygamber efendimizin itaatına girişinden sonra Mekke'de ve çevresindeki köylerle kasabalarda savaş olmayacaktı. Zaten savaşa da gerek kalmamıştı. Çünkü çevreden hile ve hi-yanet görülmemişti ki suçlarının cezasını çeksinler.

Peygamber efendimiz Süleym ibn Mensur, Müdliç bin Mürue gibi Arap kabilelerinin bir kısmım, muhacirlerle ensardan bazılarını Halid bin Velid'le birlikte Cezime'ye gönderdi. Abdullah bin Ömer ile Huzeyfe'nin kölesi Salim de aralarında idi. Ha-lid'le beraber yola çıkan Süleym oğullarıyla muhacir ve ensarın sayısı 350 civarında idi.

Cezime'ye giden Halid Cezime'lilere şöyle dedi:

- Siz nesiniz?

- Biz müslümanız, namaz kıldık ve Muhammed'i tasdik ettik, mıntıkamızda mescidler inşa ettirip orada ezan okuttuk.

Bu cevap karşısında Halid'in artık onlara ilişmemesi gerekiyordu. Çünküpeygamber efendimiz onu savaşçı olarak değil da-vetçi ve hidayet rehberi olarak göndermişti. Ancak o bu yüce sıfattan sıyrılarak mutlaka savaşmak istedi. Buna gerekçe olarak da Cezime'lilerin silah kuşanmış olduklarını ifade etti. Sonra onlara şunu sordu:

- Peki ne diye silah kuşanmışsınız?

- Bizlerle bazı Arap kabileleri arasında düşmanlık vardır. Sizin onlar olacağınızı düşünerek korktuk, bu sebeble silah kuşandık.

Halid'in bu cevapla yetinmesi ya da cevaplarının doğru olup olmadığını araştırması ya da ellerindeki silahlan alması yeterli idi. Ancak o böyle yapmadı, aksine, silahlarını emre uyup bıraktıktan sonra onları esir aldı. Halbuki böyle yapmaması gerekirdi. Cezimelileri bağlayıp birer ikişer arkadaşlarına dağıttı. En fazla onları esir olarak peygamber efendimize götürmesi ve onlar hakkında peygamber efendimizin vereceği hükmübekle-mesi gerekirdi; fakat seher vakti Halid bin Velid şöyle bir duyuruda bulundu: "Yanınızdaki esirlerin boyunlarını

vurun!" Buduyuruyu duyan Süleym oğulları yanlarında bulunan esirlerin boyunlarını vurdular. Muhacirlerle ensara gelince onlar, peygamber efendimizin gerçek ve samimi sahabileri olduklarından dolayı esirlerini salıverdiler ve asla öldürmediler. Çünkü e-sirleri öldürmek caiz değildi. Zira onlar müslüman idiler.

Öyle anlaşılıyor ki Cezimeliler arasında Cahdem adlı biri vardı ki Halid'in niyetini anlamıştı. Halid'in niyetinin îslami olmadığını farketmişti. Bu sebeble kendi milletine: "Ey Cezime oğulları bu Halid'dir, Halid'dir! Vallahi siz silahı elden bıraktıktan sonra sizleri esir alacak, esir alınca da boyunlarınızı vuracaktır!" demişti. Bu arada Cezimelilerden biri kaçıp peygamber efendimizin yanına ulaşmış ve huzura çıktıktan sonra, olup bitenleri ona arzetmişti. Peygamber efendimiz: "Halid'in bu yaptıklarına hiç karşı çıkan olmadı mı?" diye .sorunca adam şöyle cevap vermişti: "Evet ona karşı çıkanlar oldu. Orta boylu ve beyaz tenli bir kimse ile uzun boylu biri onun bu yaptıklarına itiraz ettiler, ona şiddetle karşı çıktılar/' Adamın bu cevabı üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Birinci şahıs benim oğlum Abdullah'tır, diğeri ise Ebu Huzeyfe'nin kölesi Salim'dir ya Resu-lullah"

Halid bin Velid'in yaptığı işlerden haberdar olduğu zaman peygamber efendimiz tazarru ve niyazda bulunarak elini semaya kaldırıp şöyle dedi: "Allahım! Halid bin Velid'in yaptığı şeylerden uzak olduğumu sana arz ediyorum" Peygamber efendimiz Halid bin Velid'in yaptıklarını görünce bu işlerin İslama uymadığını, bilakis cahiliyye kalmtlarından olduğunu anladı, îlk olarak gönderdiği diyetlerle Cezimelilerin gönüllerini kazanmak, aradaki çatlaklığı onarmak istedi. Bu sebeble Ebu Ta-lib oğlu Ali'yi çağırarak ona şöyle dedi: "Şu Cezimelilere var, durumlarına bak, cahiliyyet devrinden kalma şeyleri ayaklarının altına al!" Bu, tam zamanında ve yerinde verilen bir emirdi. ÇünküCezime olayında cahiliyyet tam olarak görülmeye ve sırıtmaya başlamıştı.

Hz. Ali, Resülullah'm gönderdiği bir çok malla Cezimeye gitti. Onlara kan bedellerini ödedi. Telef olan mallarının karşılığını verdi. Bütün diyetleri ve mali mallarının karşılığını verdi. Bütün diyetleri ve mali hasarları ödedikten sonra yine de bir miktar mal kaldı. îşini tamamladıktan sonra Hz. Ali onlara: "Bizden alacağınız diyet ya da mal bedeli kaldı mı?" diye sorunca, onlar da; 'hayır' dediler. Bu defa Hz. Ali şöyle dedi: "Öyleyse geri kalan bu malları da, sizin bilmediğiniz bazı zararların bedeli olarak size veriyorum."

îşini tamamladıktan sonra Hz. Ali peygamber efendimizin yanma geri dondüve yaptıklarını ona anlatınca peygamber efendimiz: "İyi ettin, isabetli davrandın" dedi. Fakat peygamber efendimiz Halid'in yaptıklarından dolayı hala elem ve acı duymakta idi. Bu sebeble kıbleye yönelerek ellerini semaya kaldırdı, o kadar kaldırdı ki koltuk altları göründüve şöyle dedi: ecYa rabbi Halid bin Velid'in yaptıklarından uzak olduğumu sana arz ediyorum." Bu sözünüüç kez tekrarladı. Çünkü Halid'in bu yaptıkları peygamber efendimizin gönlünüincitmişti. Onu davetçi ve rehber olarak göndermiş olduğu halde o, Cezimelileri öldürmüştü.

Hahâ'in yaptıklarını haklı çıkaracak bazı mazeretler nakledilmişse de bunların kabule şayan yanları yoktur. Şayet Halid'in ileri süreceği bir mazereti olsaydı onu peygamber efendimize açıklardı. Bu konuda rivayetlerde bulunanlar derler ki: Cezimeliler Halid'e hitaben:"Biz dinden çıktık, dinden çıktık!" demişlerdi. Böyle demekle güya onlar, müslüman olduklarını ifade etmek istemişler, ama Halid onların kafir olduklarını zannederek onları öldürmüş!

Bu aslında kabul edilmeyecek bir sözdür. Çünküsenedi zayıftır. Bu ifadelerinden dolayı Halid'in onlarla savaşmaya ve onları Öldürmeye hakkı yoktu. Zaten onların Halid'le savaşacak güçte olmadıkları açıkça anlaşılmıştı. Bu durum ortaya çıkınca Halid onları nasıl öldürebilirdi? Ama gel gör ki öldürdü. Bu savaş Muhammedi prensiplere uyan bir savaş olamazdı. Halid onları esir aldı, esir aldığını kabul edelim. Peki onları seher vakti neden öldürttü?

Hangi tarafından bakılırsa bakılsın, bu cahili uygulamayı haklı çıkaracak bir gerekçe yoktur. Kendisini kınayan Abdur-rahman bin Avf la tartışırken Halid bin Velid'de bunu açıkça ifade etmiştir.

îbn Ishak der ki: "Halid bin Velid'le aşere-i mübeşşereden ve aynı zamanda muhacir sahabilerden' biri olan Abdurrahman bin Avf, ona:"Sen îslamiyette bir câbiliyet amelini işledin!" demiş, Halid de:"Senin babanın intikamını aldım" deyince Abdurrahman şu cevabı vermiş:" Yalan söylüyorsun sen babamın katilini öldürdün, ama amcan Fakih bin Muğire'nin intikamını aldın, çünküdaha önce aralarında mücadele geçmiştir."

Abdurrahman bin Avf, tslami bir ifade kullanıyor, Halid ise intikamlardan söz ediyordu. Halid'in Abdurrahman bin Avf a söylediklerini duyan peygamber

efendimiz Halid'i kınayarak ashabı arasındaki mertebesini açıklamış ve şöyle demiştir, ^Kendine gel ey Halid! Ashabıma ilişme, Allah'a and olsun ki Uhud dağının tamamı altın olsa, sonra onu Allah yolunda sarf etsen, yine de sahabilerimden birinin sabahleyin ya da akşamleyin yaptığı seferin sevabına ulaşamazsın."

Evet onlar Resulüllah (s.a.v.)'in sahabileri idiler. Ağacın altında Rıdvan biatini yaparken Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnud olmuşlardı.

Tarihin, Halid'in davranışı hakkındaki hükmüne olursa olsun, ister cahiliyet uygulamasıdır desin, ister İslamiyet uygulamasıdır desin, mutlaka bu olaydan ötürüo, muhakeme edilecektir. Bu uygulamasının tümücahiliyet uygulaması olmasa bile' bir kısmı cahiliyet uygulamasıdır diyebiliriz. Onu görevden azlederken Hz. Ömer şöyle demiştir. "Halid'in kılıcında zulüm vardır." Belki de Gezime olayında onun kılıcındaki zulüm çok açık ve net bir şekilde görülmüştür.

Halid'in bu olaydaki uygulamasını eleştirirken bizler peygamber efendimize tabi oluyoruz. Onun hakkı söylediğini görüyoruz. Bazı kimseler Ali'nin, Osman'ın ve benzerlerinin uygulamalarım eleştiriyorlar. Biz ise bu olayda Halid'in uygulamasını eleştiriyoruz. Ve onu ilk eleştiren de bizler değiliz. Çünküpey-gamber efendimiz onun yaptığı işten uzak olduğunu yüce Allah'a arz etmiş, onun Abdurrahman bin Avf ile tartışmasından sonra durumunu kendisine açıklamış ve yaptığının doğru olmadığını bildirmiştir.

Resulüllah (s.a.v.) Mekke-i Mükerreme'de İkamet Süresi

Resulüllah (s.a.v.) efendimiz Ramazan ayının kalan kısmında Mekke'de ikamet etti. Orada ikamet ettiği sürece namazlarını kısaltarak kılıyor ve oruç tutmuyor, çünküseferiliği devam ediyordu. Mekke-i Mükerremeyi kendi asli vatanı olarak kabul etmemişti. Çünküorada kendisi için asli bir ev yoktu. "Ukeyl hiçbir ev bırakmamış" dedi. Seferilik ruhsatı devam ediyordu. Çünküikamete niyet

etmemişti. Seferdeyken namazı kısaltarak, orucu tutmayarak ruhsatı kullandı.

Peygamber efendimiz Mekke-i Mükerremede iken Ramazan-ı Şerif sona erdi. Orası oruç tutmama ruhsatının mahalli değildi. Sadece namazı kısaltma ruhsatı devam ediyordu. Kendisi oranın yerlisi olan kimselere namazı kıldırıyor, iki rek'atını tamamladıktan sonra yerlilere şöyle diyordu: "Ey Mekkeliler siz namazınızı dört rek'ate tamamlayın çünkü biz seferiyiz.(bu se-bebten dolayı iki rak'at kıldık)"

Peygamber efendimizin, Mekke-i Mükerreme'de kaç gün ikamet ettiği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Kimine göre 15 gece, kimine göre 18 gece, kimine göre de 19 gece Mekke'de ikamet etmiştir. Bu üç rivayetten hangisinin doğru olduğunu ancak Allah bilir.

FETİH VE FIKHI HÜKÜMLER

Mekke Fethinde Meşru Kılınan Hükümler

Fıkıhçılarm üzerinde konuşmaya yöneldikleri ilk hüküm şudur: Mekke-i Mükerreme zor kullanılarak mı fethedilmiştir, yoksa sulh yoluyla mı fethedilmiştir?

Alimlerin çoğuna göre Mekke-i Mükerreme zor kullanılarak fethedilmiştir. Bu sebeble arazileri haraç arazisidir, öşür arazisi değildir. Çünkülslam askerleri oraya fatih olarak girmişler ve orada bazı kimseleri öldürmüşlerdir. 20 kadar kişinin ölü-müneticesinde' Mekke fethedilmiştir. Bu 20 kişinin 12'si müşriklerden, diğerleri de müslümanlardandır. Bazı Mekke'lilere peygamber efendimiz tarafından özel eman verildi. Peygamber efendimizin verdiği umumi emana gelince o da özel anlamlar taşımaktaydı. Şöyle ki: ilEbu Süfyan'ın evine giren güvendedir. Mescite giren herkes güvendedir. Evine girip kapısını kilitliyen herkes güvendedir." Bu duyurudan anlaşılıyor ki başkasının evinde ya da yukarıda belirtilen yerlerden başka herhangi bir yerde yakalanan kimsenin kanı -özel emanı olmadığı takdirde-mübahtır. Bu da Mekkelilerin harbi kimseler olduklarını ispatlamaktadır. Eman sadır olmadıkça harbi kimselerin arazilerinin barış yoluyla fethedildiği söylenemez. Çünküortada bir barış akdi yoktur ki, o akid neticesinde verilmiş olan bir eman görülsün. Ayrıca Mekke-i Mükerreme halkından herhangi bir kimseye cizye tarhedilmemiştir ki, onların cizye vermiş oldukları söylenebilsin. Mekke-i Mükerreme arazisi haraç arazisidir. Bu, Mekke-i Mükerremenin zor kullanılarak fethedilmiş olduğunu iddia edenlerin

görüşüdür.

Birçok fıkıhçı ile beraber İmam Şafii, Mekke-i Mükerremenin zor kullanılarak değil de sulh yolu ile fethedilmiş olduğu görüşünüileri sürmektedir. Bunlara göre Peygamber efendimiz şu sözüile Mekke halkına eman vermişti; "Ebu Süfyanın evine giren kimse güvendedir. Mescid-i Haram'a giren kimse güvendedir. "

Bu ifadeler genel bir emanı bildirmektedirler. Sonra peygamber efendimiz, toplanan halkın yanında bütün Mekkelilerin güvende olduklarını açıklamış, ancak adlarını saydığı dokuz kişinin kanlarını mubah kılıp öldürülmelerine cevaz vermişti. O dokuz kişiden herhangi biri, Kabe-i Muazzamanın örtüsüne tutunmuş olsa bile öldürülecekti.

Mekke-i Mükerreme'nin arazileri müslüman askerler arasında taksim edilmemiş, Mekkelilerden herhangi bir kimsenin malı ganimet olarak alınmamıştı. Çünkü peygamber efendimiz orada adam öldürmeyi ve Mekkelilerle savaşmayı yasaklamıştı.

Bütün bunlardan sonra Mekke-i Mükerreme'nin zor kullanılarak fethedildiği nasıl söylenebilir? Zor kullanmakla barış arasında belirleyici ölçüşüdür: Belde halkı kılıç kuvveti ve savaş sebebiyle teslim olurlarsa beldeler zor kullanılarak alınmış demektir. Barışa gelince belde halkı, savaşmaksızm teslim olmuş-larsa beldeleri barış yoluyla fethedilmiş demektir. Mekke-i Mükerreme halkı, savaş olmaksızın teslim oldular ve ayrıca peygamber efendimiz tarafından kendilerine tam bir eman verildi: "Gidiniz, hepiniz serbestsiniz!" demişti.

Biz de Mekke-i Mükerremenin ne zor kullananılarak, ne de barış yoluyla fethedildiği görüşünden yanayız. Çünkü fethin asıl anlamı tahakkuk etmemiştir. Sadece dostluk ve sevgi ile iki taraf karşılaşmış, orada bir akid yapılmamıştı. Akidden daha yüce durumlarla, akrabalık bağlarıyla, Kureyşliler tarafından kesilmesinden sonra, dostluk bağlarıyla karşılaşılmıştı. îki görüş arasında muvazene yapacak olursak mutlaka ikisinden birini tercih etmemiz gerekir. Şu halde biz Mekke-i Mükerre-me'nin şiddet yoluyla fethedilmediği görüşünü tercih ediyoruz"

Mekke-i Mükerreme ve Orada Haram Kılınan Şeyler

Yüce Allah'ın Mekke-i Mükerreme'de savaşmayı haram kıldığını ve bu konuda peygamber efendimizin söylediklerini size aktarmıştık. Şimdi de Mekke-i Mükereme ile ilgili bazı hükümleri size aktarmak istiyor ve bu hususta şöyle diyoruz.

Yüce Allah, Mekke-i Mükerremenin haremi şerifinde ve çevresinde hac ihramını giymiş olan kimselerin avlanmalarını haram kılmış ve bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Hem kendinize hem de yolculara bir geçimlik olmak üzere deniz avı ve onu yemek size helal kılındı, ihramda olduğunuz sürece size kara avı yasaklandı huzuruna toplanacağınız Allah'tan korkun!" (Maıde 96\

Peygamber(s.a.v.) efendimiz Mekke-i Mükerremede savaşmayı ve adam öldürmeyi haram kılmış, bundan sonra da diğer bazı yasakları açıklayarak şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki Allah, göklerle yeri yarattığı günde Mekkeyi haram kılmıştır. O, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'ın haram kılışıyla haram olmuştur. Benden önce hiç kimseye helal kılınmadığı gibi benden sonra da hiç kimseye de helal kılın-mayacaktır. Bana da zamanın sadece kısa bir bölümüiçinde helal kılınmıştır. Mekke'nin avı ürkütülmez, dikeni koparıl-maz, otu yolunmaz! Yitiğini kimse alamaz ancak başkalarına duyurmak maksadıyla yerden kaldırılabilir."

Peygamber efendimiz bunları söylerken Hz. Abbas: "Yalnız izhir (Boya otu) müstesna olsun ya Resulullah, çünküo otu defin ve ev işleri için kullanmak zorunludur" dedi. Peygamber efendimiz onun bu uyarısı karşısında önce sustu. Sonra: "Evet, izhir otu müstesna(o koparılabilir) " dedi.

Bu Buhari'nin tek başına yapmış olduğu bir rivayettir. Bunun doğru olarak kabul edilmesi için Buhari tarafından rivayet edilmiş olması yeterlidir. Çünküonun

yapmış olduğu bütün rivayetler doğrudur.

Şimdi de bu hadisi şerifin açıklamasına gelelim:

a- Peygamber efendimizin de buyurduğu gibi Mekke'nin ha-remindeki avlar ürkütülemez. Çünkü; "orası bütün taraftarıyla emin bir haremdir/'

b- Haremdeki ağaçlar kesilemez. Amaç, oranın havasının güzelliğini korumaktır. Oranın dikenleri koparılamaz. Otları yolunamaz. Haremdeki arazilerden hiç kimseye ikta' verilemez, oradaki yitikler ancak tanıtmak maksadıyla yerden kaldırılabilir.

Bu genel bir hükümdür. Sadece Mekke'ye Özgüdeğildir. Çün-küancak sahibi tanıtıldıktan sonra, yitiği yerden kaldırmak mümkündür, aksi takdirde helal olmaz. Helal olabilmesi için sadaka olarak verilmesi gerekir. Yitiği bulan kişiler sadaka almağa müstahak ise, onu kendi şahsına sadaka olarak kabul edebilir.

Düşünülebilir ki, Peygamber, (s.a.v.) efendimiz Mekkede ikamet eden kimseye ikameti için zaruri olmayan şeyleri haram kılmıştır. Mesela Hz. Abbas "îzhir" otuna bütün evlerde ve defin işlerinde ihtiyaç duyulduğu uyarısında bulununca peygamber efendimiz onun bu uyarısı üzerinde Önce düşünmüş, sonra uyarısını uygun bularak "izhir" otunu haramın kapsamı dışında tutmuştu. Belki de bu konuda vahiy inmiş ve Abbas'ın sözüne değil de, Rabbinin emrine uyarak "izhir" otunun kopan-lışını haramlıktan istisna etmişti. Her ne olursa olsun Hz. Abbas, îslami idraki ile, Peygamber efendimize Mekke-i Mükerreme ekinlerinden mutlaka kendisine ihtiyaç duyulacak olanları mubah kıldığını anlamış ve söyleyeceğini söylemişti. Onun sözüne uygun olarak da vahiy nazil olmuştu. Vahiy onun görüşüne muvafıktı. Nitekim anlatıldığına göre bazı hususlarda Hz.Ömer'in de görüşüne uygun olarak vahiy nasil olmuştur. Bu durumda peygamber efendimiz Hz. Abbas'ın sözüne değil de, Rabbmın vahyine uymuştu. Nitekim vahiy de Hz. Abbas'ın görüşüne muvafıktı.

Cenab-ı Allah, Mekke-i Mükerreme’de adam öldürmeyi haram kılmıştır. Peki, kısas için adam öldürmek caiz olmayacak mı? Ya da haddi tatbik etmek ve buna benzer islami hükümleri uygulamak doğru olmayacak mı? Alimler bunun caiz olacağına hüküm vermişlerdir. Buna göre Mekke-i Mükerremede kısas tatbik

etmek caizdir. Suçlulara cezalan elbetteki verilecektir. Bu sebeble Amr bin Sa'd, Ebu Şüreyh'e verdiği cevapta şöyle demiştir. "Ey Ebu Şüreyh, ben bunu senden daha iyi bilirim, doğrusu haram, hiçbir suçluya fayda veremez, (yani hiçbir suçluyu cezaya karşı himaye edemez.) Başkasını öldüren, cizye vermekten kaçınan kimseye de haremin faydası olmaz."

Demek ki şer'i hüküm olmaksızın adam öldürmek elbetteki haremde yasaktır. Kısas hükmünedeniyle katili öldürmek tabii ki caizdir. Huzaa kabilesi, Bekir oğulları kabilesine mensup bir katilden intikamlarım almayı mubah görmüşler ve katili öldürmüşlerdi. Peygamber efendimiz bu uygulamayı kesinlikle yasaklamış ve öldürdükleri adamın diyetini onlara ödetmişti.Hu-zaalılar, öldürdükleri adamın diyetini öderlerken peygamber efendimiz onlara şöyle hitap etmişti: Ey Huzaalılar! Artık adam Öldürmekten vazgeçin, bir adamı öldürdünüz ve onun diyetini ödediniz. Bundan sonra hangi kabileden bir adam öldü-rülürse o kabile iki şeyi yapmakta muhayyerdir. Dilerse katili getirip bana teslim ederler, dilerlerse herhangi bir hareketten ötürüonlara diyet öderiz."

Başka bir hadisi şerifte peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "insanların en mütecavizi haremde adam Öldürendir, ya da katilinden başkasını Öldürendir ya da cahiliyet intika-mıyla adam öldürendir. *

Kaste Benzer Öldürmenin Diyeti

Peygamber (s.a.v.) efendimiz kaste benzer adam öldürmenin diyet miktarını açıklamıştır. ÇünküKur'an-ı Kerim de kasten adam öldürmenin diyetini açıklıyor, ama kasde benzer adam öldürmenin diyetini açıklamıyordu. Bu konuda yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Ey inananlar Öldürmede kısas size farz kılındı(Binaen aleyh, katilin de öldürülmesi gerekir) Hürre hür, köleye köle, kadına kadın.

Ama kim (yani katil), kardeşi tarafından affedilirse, o zaman (affedenin, örfe göre) uygun olanı yapma(sı, uygun diyeti istemesi, affedilenin de) güzelce onu Ödeme(si) gerekir. Bu, Rabbiniz tarafından bir hafifletme ve acımadır. Kim bundan sonra da saldırıya kalkarsa artık onun için acı bir azap vardır.

Ey akıl sahipleri, kısasta sizin için hayat vardır. Böylece korunursunuz." (Bakara: 178-179)

Bu nasa ile, kasten adam öldürmenin cezasının kıs'as olduğu tesjût edilmiş oluyor. Ancak maktulün velisi, kısastan sonra diyeti de tercih etme seçeneğine sahip kılınmıştır. Fıkıhçılar bu durumda diyeti manevi kısas olarak adlandırmışlardır ki, bu da Allah tarafından yapılan bir hafifletme ve rahmettir. Çün-kümaktülün velisi diyete razı olma ya da affetme yetkisine sahip kılınınca, bu, maslahata daha uygun olur. Aksi takdirde bir kardeşin diğer kardeşi Öldürmesi gibi bir durum ortaya çıkmış olur; Katil de maktul de din kardeşidirler. Eğer maktulun velisine diyet alma ya da affetme fırsatı verilmeksizin kısas tatbik edilirse, o zaman maktulün velisi diğer manevi evladını (katili) da kaybetmiş olur. Şu halde kısas tatbik etmeksizin maktulün velisinin diyete razı olması ya da katili affetmesi, bir ruhsat, bir hafifletme ve bir rahmet olmaktadır.

Hataen adam öldürmenin cezası da Kur'an-ı Kerim'de belirtilmiş ve bu hususta Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Bir mü'min, bir mü'mini öldüremez, ancak yanlışlıkla olursa başka. Yanlışlıkla bir mümini öldüren kimsenin, mümin bir köle azad etmesi ve ölenin ailesine bir diyet vermesi gerekir. Eğer (Ölenin ailesi), bağışlar(diyetten vazgeçerlerse başka. (Öl-dürülen) mü'min, düşmanınız olan bir topluluktansa mümin bir köle azad etmek gerekir. Ve eğer sizinle kendileri arasında andlaşma bulunan topluluktansa, ailesine verilecek bir diyet ve mü'min bir köle azad etmek lazımdır. Bunları bulamayan kimsenin Allah tarafından tevbesinin kabulü için iki ay ardı ardına oruç tutması gerekir. Allah bilendir, hikmet sahibidir.

Her kim bir mü'mini kasden öldürürse onun cezası, içinde ebedi kalmak üzere(gireceği) cehennemdir: Allah ona gazap etmiş, lanet etmiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır!" (Nisa:92-93)

îşte böylece yüce Allah adam öldürmenin cezasını beyan buyurmuş olmaktadır. Ayeti kerimenin ifade ettikleri hususların özeti şudur:

1- Kasten adam öldürmenin ahiret cezasına karşı kefareti yoktur.

2- Adam Öldürme suçu için ödenen diyet, maktulün müslü-man ailesine, ya da bizlere kendileri arasında zimmet ahdi bulunan ailesine ödenir düşmana(bizlerle aralarında anlaşma bulunmayan gayri müslimlere) gelince onlardan öldürülen bir kimse için ailesine bir diyet ödenmez çünkükendilerine diyet Ödenmesi durumunda onlar, bununla güçlenecek ve müslüman-lara karşı savaşmada o diyetten yararlanacaklardır.

3- Köleyi azad etmek ya da bedelini ödemek zaruridir. Bedel de 60 gün peşpeşe tutulan oruçtur. Bu ceza, hataen öldürme suçu için konulan bir keffarettir. Bu suç her ne kadar hataen işlenmişse de içinde tedbirsizlik kusuru da taşımaktadır. Zira katil, müslümanlardan bir şahsın yok olmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumda yok olmasına sebebiyet verdiği şahsın yerine başka bir şahsa hayat vermesi gerekir. Hayat vermesi de diğer şahsı hürriyete kavuşturması demektir ki, bu durumda suçunun verdiği zararı telafi etmiş olsun.

Bu anlattıklarımız Kur'an-ı Kerim'de adam öldürme ile ilgili hükümlere kısa bir işaretten ibarettir. Bunu, peygamber efendimizin açıkladığı kaste benzer adam öldürmenin diyetini Kur’an’ın konuyla ilgili diğer ahkamından ayırdetmek için anlattık. Çünkükasta benzer adam öldürmenin hükmühakkında Kur'an-ı Kerim'de her hangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Peygamber efendimiz bunu Mekke'nin fethi sırasında orada ikamet ettiği zaman müslümanlara açıklayarak şöyle buyurmuştur:

"Vaadini gerçekleştiren, kuluna yardım eden yalnız başına grupları ve fırkaları hezimete uğratan Allah'a hamd olsun. Bilesiniz ki, kaste benzer adam öldürme suçundan ötürüyüz deve diyet vermek gerekir."

Bir başka zamanda da şöyle buyurmuştu: "Bu durumda adam öldürmenin diyeti muğallazadır ki bu diyet içinde kırk hamile devenin de bulunması gerekir."

Bu tür öldürmelere fıkıhçılarm örfünde 'kaste benzer'öldür-me' denmektedir. Peygamber efendimiz ise buna hataen Öldürme adını vermiştir. Bu, öldürmek için hazırlanmış aletlerden başka aletlerle meydana gelen öldürme olayıdır. Örneğin kırbaçla yada değnek veya taşla adam öldürme durnumunda buna hatayla Öldürme ya da kaste benzer öldürme denilir. Çünkü-normal olarak kırbaç veya değnek ya da taşla adam öldürülmez. Bu gibi aletlerle yapılan

darplara günümüz hukukunda 'ölüme sebebiyet veren darplar' denmektedir. Bu gibi aletlerle öldürme suçunun diyeti, peygamber efendimizin buyurduğu gibi diyeti mugallazadır. Zira adam öldürme diyeti iki çeşittir. Öldürme cürmüne uygun düşen diyeti mugallaza, peygamber efendimizin de anlattığı gibi 4O'ı hamile olmak üzere 100 devedir. Gayrı mugallaza diyete gelince, bu sadece evsafsız 100 deveden ibarettir. Yani bunların 40 tanesinin hamile olması şartı aranmaz.

Kaste benzer öldürmede gaye, adamı vurmaktır. Şu halde, vurmak hataen ya da kasıtsız değildir. Kasıt sabittir. Çünkü-vuran, vurmayı kastetmiştir. Ancak kullandığı vurma aleti, asıl itibarıyla öldürücüalet değildir, böyle olunca o, öldürme sonucunu istemiş sayılmamaktadır. Vurma neticesinde meydana gelen ölüm, onun amacı değildir. Bu nedenle meydana gelen öldürme olayı, hataen öldürmeye benzemektedir ya da kasde benzer öldürme sayılmaktadır. Bu sebeble peygamber efendimiz buna: "Hataen yapılan kasıt" adını vermiştir. îşe başlangıçta kasıtlı olarak girişilmiş, ancak öldürme gibi bir sonuç kas-tedilmemiştir.

Müslüman İle Kafir Arasında Miras

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Mekke-i Mükerremeye girdiklerinde Haşim oğullarına ait, ev sayılabilecek bir konut görememişti. Hicretinden Önce kendisine ait olan evini de bulamamıştı: "Ukeyl, bize ev bırakmış mı ki?" demiş ve kendini misafir saymıştı. Bu da gösteriyor ki bir kişi kendi asli vatanına geri döndüğünde, daha önce içinde ikamet etmekte olduğu evine gitmediği takdirde misafirlik (seferilik) vasfı üzerinden kalkma-maktadır. Daha önce içinde ikamet etmekte olduğu evi bulamadığı takdirde mukim sayılmaz, aksine misafir kabul edilir. Her ne kadar Mekke-i Mükerreme onun asli beldesi idiyse de o, ikamet eden bir kimseye yarışır bir rahatlık bulamamış ve dolayısıyla seferiliğe devam etmişti. Sefer ruhsatını kullanarak da, Ramazan-ı Şerefte orucunu açmış ve namazlarını kısaltarak kılmıştı.

Hz. Osman'a karşı çıkanlar onun, Mekke-i Mükerreme de namazı kısaltarak kılmadığını ileri sürmüşlerdi. O da kendi evinde ve aile efradı arasında bulunduğundan, kendini seferi saymamış ve bu nedenle namazın kısaltılmasını caiz kılan ruhsata sahip olamayacağını açıklamıştı. O, hicretten önce içinde ikamet ettiği evini bulmuş ve bu nedenle mukim olmuştu. Bütün bunlar, namazı seferde kısaltmanın, azimet değil de ruhsat olduğu esasına dayanmaktadır.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz "Ukeyl bize ev bırakmış mı ki?' dedikten sonra: "Müslüman ile kafir arasında miras yoktur" demişti. Bu, kafir ile müslüman arasında miras hükümlerinin cereyan etmesini yasaklayan bir kanun haline gelmişti. Çünkü-peygamber efendimiz bir başka hadisinde de şu sarih ifadeyi kullanmıştır. "İki din erbabı arasında miras hükümleri cereyan etmez."

Fıkıhçılar bu hüküm üzerinde görüş birliği etmişlerdir. Ancak Şiay-ı imamiyye bu icmanın dışında kalarak kafirin müs-lümandan miras payı almasını yasaklamış ve müslümamn ise kafirden miras payı almasını yasaklamamışlardır. Muaviye bin Ebi Süfyan da bu görüşe göre hareket etmiştir. Bu sebebledir ki Kadi Şüreyh (r.a.), mirasla ilgili hükümleri bildirirken bu hükümlerin, Allah ve Rasulunun yargısı olduğunu açıklarmış; ancak müslümamn, Ölen kafirden miras almasına hükmettiği zaman: "Bu, müminlerin emiri Muaviye'nin yargısıdır" diye açıklamada bulunurmuş. Doğru olan, fıkıhçılarm üzerinde icma' ettikleri hükümdür. Çünkübu hüküm peygamber efendimizin sarih ifadelerine dayanmaktadır. Zira mirasın sebebi, miras bırakan ile varis arasında yardımlaşmaktı. Bu da ikisinden birinin gayrı müslim olması durumunda tahakkuk etmez. Miras bir nevi velayettir. Kafir ile müslüman arasında velayet olmaz. Ayrıca varis, miras bırakan kişinin şahsiyetini devam ettirir. Müslümamn ise, kafirin şahsiyetini devam ettirmesi mümkün değildir.

Çocuk Yatağa Aittir

Bu sahih hadis Mekke-i Mükerremenin fethi esnasında cereyan eden olaylardan biri sebebiyle varid olmuştur. Şöyle ki: Utbe bin Ebi Vakkas, kardeşi Sad'e gidip,

îbn Abd bin Ze-ma'nın, Utbe'nin oğlu olduğunu iddia etmesini ve çocuğun nesebinin kendilerine bağlanmasını dava etmesini söyledi. Ancak bu çocuk, îbni Zema'nm yatağından çıkmış, yani karısından doğmuştu. Abd bin Zem'a, kendisinden neseb tesbit talebinde bulunan Sa'd bin Ebi Vakkas'la çekişti. Çocuğun, kendisinin kardeşi ve babasının nesebine ait olduğunu iddia etti. Sa'd ise çocuğun kendi kardeşi oğlu olduğunu ve kardeşi Utbe'nin tavsiyesine uyarak bu neseb tesbit talebinde bulunduğunu ifade etti. Her ikisi de Resulullahm (s.a.v.) huzuruna gittiler. Resulul-lah (s.a.v.) efendimiz çocuğun bedeni niteliklerinin Utbe'nin niteliklerine benzemekte olduğunu gördü, ancak o, bedenler ve simalar arasındaki benzerliklere dayanarak değil de şeriatın koyduğu hükümlere dayanarak kararını vermek durumundaydı. Abd bin Zem'a'nın lehinde hüküm vererek çocuğun kendi kardeşi olduğunu ve aynı zamanda müminlerin annesi yani peygamber efendimizin zevcesi Şevde binti Zem'a'nın da kardeşi olduğunu karara bağladı. Böylece: "Çocuk yatağa(Doğuran kadının kocasına) aittir. Zina yapana ise taşlanma cezası vardır. " Hadisinin manası açıklanmış oldu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, -hakikaten kardeşi olsa bile-Sevde'ye, o çocuğa karşı örtünmesini emretti. Şevde her bakımdan örtünmediyse de Peygamber efendimizin bu ihtiyati emrine uydu. Çünkübu çocuk ile Utbe arasında bedeni benzerlikler vardı. Bu da onun oğlu olabileceği düşüncesini akla getiriyordu. Bu sebeble peygamber efendimiz ihtiyati mahremiyet emrini verdi ve Cenab-ı Allah'ın da neseplere dair hükmünüverdi. Doğrusunu Allah bilir.

El Kesme Cezası

Buhari, Urve bin Zübeyr'den rivayet ederek peygamber efendimizin devri saadetlerinde Mekke'nin fethi esnasında bir kadının hırsızlık yaptığını anlatır. Kadının hırsızlık nedeni ile eli-'nin kesileceği haberi Kureyşlileri derinden derine düşündürmeye başladı. Hırsızlık yapan kadının adı Fatıma olup Mahzum oğullarındandı. Elinin kesileceğini duyduklarında Usame bin Zeyd'e koşup ondan şefaatçi olmasını dilediler. Usame, peygamber efendimizin çok sevdiği bir

insandı. Yanına şefaat için gittiğinde peygamber efendimiz son derece öfkelenmiş ve Usame'ye: "Allah'ın hadlerinden birinin uygulanmaması için mi şefaatte bulunuyorsun!?" diye karşılık verdi. Akşam olunca peygamber efendimiz kalkıp cemaate hitap etti. Allah'a layıkı veçhile hamdüsenada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: "İmdi bazı kimselere ne oluyor ki, Allah'ın hadlerinden birinin uygulanmaması için şefaatte bulunmak istiyorlar, araya adam koyuyorlar. Şunu iyi bilin ki, sizden önceki milletleri helake sürükleyen sebeb şudur: Onların şerefli bir adamı hırsızlık yaptığında onu cezasız bırakırlardı. Zayıf ve güçsüz bir adamları hırsızlık yaptığı takdirde ona haddi tatbik ederlerdi. Nefsim kudret elinde olan Allah'a and olsun ki Muhammed'in kızı Fatıma dahi hırsızlık yapmış olsa onun da elini keserim!"

îşte böyle.. İslami hükümler güçlülere de, zayıflara da eşit şekilde tatbik ediliyordu. Kendisini koruyacak nesebi olana da olmayana da aynı biçimde uygulanıyordu. Peygamber efendimiz, ümmetleri ayakta tutan unsurlara ve kuvvete işaret eden sosyal bir manaya atıfta bulunuyordu. Adalet ve kanun önünde eşitliğin milletleri millet yapan ve ayakta tutan unsur olduğunu izah buyurmuştu. Hiçbir devletin adalet olmaksızın ayakta duramayacağını beyan buyurmuştu. Adalete dayanmayan bir devlet kuvvetli görünse bile içinde bulunan zulüm ve haksızlıklar, onu ayakta tutan unsurları yıkar, binasını çökertir. Hiçbir ümmet zulümle güçlenmez, hiçbir toplum adaletsizlikle yüksel-mez!

Peygamber (s.a.v.) efendimiz soy ve nesebi ile övünen onurlu Kureyşlilerin, tümünün kendi adaleti önünde eşit olduklarını herkese anlatmak için, hırsızlık yapmış olan o kadının yani Fa-tıma-i Mahzumiyenin elinin kesilmesini emretti. Böyle yapmakla da cahiliyet asabiyetini baltalamış oldu. Eli kesildikten sonra Fatıma gerçekten mükemmel bir müslüman olmuştu. Elinin kesilmesinin kendisini günahlardan temizlediğini ve kendisini cennete yönelttiğini anlamıştı. Nitekim peygamber efendimiz de ona böyle demişti.

MUT'A NİKAHI VE HARAM KILINMASI

Buhari ve diğerleri mut'a nikahının Mekke-i mükerremenin fethi esnasında nihai olarak haram kılındığını anlatırlar. Daha önce bu hususta tanınan ruhsatın, Mekke'nin fethi esnasında nesh edildiğini ve bu nikahın kıyamete kadar kesinlikle haram kılındığını ifade ederler.

Hayber gazvesi esnasında sabit olan hükümlerden sözeder-ken mut'a nikahından da söz etmiştik. Burada şunu söylemek istiyoruz ki, mut'a nikahı hiçbir zaman mubah kılınmamıştır. Ancak peygamber efendimiz bazı durumlarda bunu sükut ile karşılamıştır. Bu metres tutma gibi bir şeydir. Kur'an-ı Ke-rim'in kesin emredici ayetlerine dayanarak bu gibi nikah akid-lerinin yapılamiyacağım beyan buyurmuştur.

Burada bazı fıkıh ve hadis alimlerinin -her ne kadar daha önce işaret etmişsek de- bu konuda söylediklerini size aktarmamıza engel yoktur. Hafız ibn Kesir, tarihinde şöyle der:

"Mut'a nikahının Hayber gazvesinde yasaklandığını iddia eden kimseler, bu nikahın iki kez mubah kılındığını söylerler. îki kez mubah kılındığına göre iki kez de haram kılınmıştır. Şafii de bunun böyle olduğunu kesin bir ifadeyle anlatır. Mut'a nikahının bir defa haram kılındığını söyleyenler de olmuştur. Bu da Mekke'nin fethi esnasında olmuştur. Bu nikahın ikiden daha çok defalar mubah ve haram kılındığım söyleyenler de olmuştur. Bazı kimseler bunun zaruret içinde mubah kılındığını da söylemişlerdir. Buna göre zaruret görüldüğütakdirde mut'a

nikahı mubah kılmabilir. Bu, îmam Ahmet'den gelen, ama şeriatla ilgisi olmayan bir rivayettir. Mubah kılınmasını gerektirecek zaruret ne olabilir? Bu kavil, İbn Abbas'a nisbet edilmiştir.

İslam Üzerine Yapılan Biat

Mekke fethinin, savaş karşılaşması değil de dostluk ve sevgi havasını estiren bir karşılaşma olduğunu söylemiştik. Sevgi ve dostluğun yanısıra Islama davette bulunulmuştur. İnsanlar grup grup gelerek Allah'ın dinine girmişlerdi. Çünkügüçlüve herşeyi yerli yerince yapan Allah'ın yardımı gelmişti. Beyha-ki'nin rivayetine göre insanların büyük ve yaşlıları, idrak çağına ermiş gençleri ve küçükleri islam üzere biat etmek için peygamber efendimizin yanına gelmiş ve islam taatma girmek üzere biatta bulunmuşlardı. Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın resulüolduğuna şehadet getirmişlerdi.

Kadınlar da bu şekilde biatta bulunmuşlardı. Haram kıla-nan şeyleri yapmamak üzere kendilerinden söz alınmıştı. îbn Cerir Et-Taberi bu konuda şöyle der: .

Peygamber efendimize biatta bulunmak için insanlar Mek-ke-i Mükerremede toplandılar. Peygamber efendimiz Safa tepesine gelip onlara karşı durup oturdu. Hattap oğlu Ömer ise onun biraz aşağısında yerini aldı. Allah'ın emrini işitip Resulüne elinden geldiğince itaat etmek üzere insanların biatlerini kabul etti. Erkeklerin biatleri tamamlandıktan sonra kadınların biatlerini kabul etti. Kadınlar arasında yüzüne peçe takarak kendini tanınmaz hale getiren Utbe kızı Hind de vardı. Çünküo, henüz yeni denebilecek bir suç işlemiş ve Hz. Hamza'yı öldürtmüştü. Peygamber efendimiz tarafından yakalanmak korkusuyla yüzüne peçe takarak kendini tanınmaz hale getirmişti ya da sevgili amcasına karşı yaptığı o desiseden utandığından dolayı böyle yapmıştı.

Kendisine biat etmek üzere kadınlar peygamber efendimizin yanına yaklaştıklarında peygamber efendimiz şöyle dedi: "Allah'a ortak koşmamak

üzere bana biat edin." Hind: "Allah'a and olsun ki erkeklerden almadığın bir taahhüdübizden alıyorsun" dedi. Peygamber efendimiz yine: "Hırsızlık yapmamak üzere... " dedi. Hind de şu karşılığı verdi: "Allah'a andolsun ben daha önceleri Ebu Süfyan'm malından azar azar birşeyler aşırı-yordum bunun bize helal olup olmadığını bilmiyordum." Bu sö-züduyan Ebu Süfyan: "Geçmişte aşırdıkların sana helal olsun" dedi. Resulullah (s.a.v.) efendimiz de: "Şüphesiz ki sen Utbe kızı Hind'sin" deyince Hind: "Evet" geçmişimi affet ki Allah da seni bağışlasın" dedi. Peygamber efendimiz: "Zina da etmeyecekler.. " deyince Hind şu karşılığı verdi: "Ey Allah'ın Resulü! Hür bir kadın hiç zina eder mi?" diye sordu. Sonra peygamber efendimiz: "Çocuklarını Öldürmeyecekler..." deyince Hind şöyle cevap verdi: "Biz onları küçük iken besleyip büyüttük ama siz ve ashabınız büyüyen çocuklarımızı Bedir'de öldürdünüz" Hind 'in bu cevabı karşısında Hz. Ömer katıla katıla güldü. Sonra peygamber efendimiz: "Ellerinizle ayaklarınız arasından bir iftira düzüp getirmeyeceksiniz ... " dedi. Bunun üzerine Hind şu karşılığı verdi: "Allah'a and olsun ki böyle bir iftira düzüp uydurmak çok çirkindir." Peygamber efendimiz: "Bana karşı gelmeyeceksiniz.../' deyince Hind: "Meşru emirlerine elbette ki karşı gelmeyeceğiz." cevabını verdi. Bunun üzerine peygamber efendimiz Hz. Ömer'e "Onların biatlerini kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. ÇünküAllah bağışlayan ve esirgeyendir7' dedi. Hz. Ömer de biatlerini kabul etti. Peygamber efendimiz kendisine helal olan kadınlardan başka hiçbir kadının vücuduna dokunmaz ve onunla tokalaşmazdı. Ancak sözlübiat yapar ve şöyle derdi: "Benim bir kadına hitap etmem yüz kadına hitap etmem gibidir."

Zevceye Verilecek Nafaka

Zevceye verilecek nafaka, koca üzerinde bir vecibedir. Fıkıh-çılar nafakayı, "temkin nafakası" ve temlik nafakası" olmak üzere iki kısma ayırmışlardır ki, asi olan temkin nafakasıdır. Temlik nafakasına gelince bu erkeğin örfe uygun bir şekilde karısına yetecek nafaka miktarını takdir edip bu nafakayı na-kid ya da yiyecek maddesi ya da başka çeşit bir mal olarak ona vermesidir. Peygamber efendimiz Mekke'nin fethi esnasında temkin nafakasını teşri kılmış idi. Ebu

Süfyan'm zevcesi Hind ona şöyle demişti: "Ey Allah'ın resulü Ebu Süfyan cimri bir adamdır, bana ve çocuklarıma yetecek miktardaki nafakayı vermiyor, onun bilgisi dışında malını alacak olursam, benim için günah olur mu?" onun bu sorusuna karşı peygamber efendimiz şu cevabı vermişti: "Ebu Süfyan'ın malından meşru Ölçüde saha ve çocuklarına yetecek kadarını alabilirsin."

Beyhaki, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Hind binti Utbe peygamber efendimize şöyle dedi: "Vallahi Ya resulullah dün yeryüzünde senin çadırındakiler kadar zillete ve hakarete uğramasını özlediğim bir çadır halkı yoktu! Bugün sabaha çıkınca, yeryüzünde senin çadırındakiler kadar izzet ve şerefe ermesini özlediğim ve çok sevdiğim bir çadır halkı yoktur!" dedi.

Sonra Hind yine sözüne devamla şöyle dedi: Ya Resulallah! Nefsim kudret elinde olan Allah'a and olsun ki Ebu Süfyan cimri bir adamdır. Haberi olmaksızın onun malından yersem günahkar olur muyum?" Peygamber efendimiz ona cevaben dedi ki: "Meşru Ölçüde yersen günahkar olmazsın."

Her ne kadar rivayet ve lafızları muhtelif olsa da bu hadisi şerif üç şeye delalet etmektedir:

1- Kadın zengin de olsa yoksul da olsa, çalışıp kazanmaya muktedir olsa da olmasa da nafakasını kocasının sağlaması vaciptir. Çünkükocasından aldığı nafaka, evlilik hukukuna riayet etmesinin ve kocasının evini idare edip çoluk çocuğunu terbiye etmesinin karşılığıdır. Bu, evlilik hayat düzenindeki bir iş bölümünün gereğidir. Kadın ev idaresini üstlenir erkek ise evdeki aile efradının rızkını temin etmek için .çalışıp çabalar. Bu se-bebledir ki Veda Haccmda peygamber efendimiz erkeklere hitaben şöyle buyurmuştur: "Kadınların meşru çerçevede rızık ve giyeceklerini temin etmek, sizin üzerinize bir borçtur."

2- Yukarıda nakledilen hadislerde geçen Hind'in soruları ve peygamber efendimizin ona verdiği cevaplardan anlaşıldığına göre koca kendi mali gücünisbetinde karısına nafaka temin etmek, çoluk çocuğa rızık getirmek, bu hususta hıyanet etmeksizin dürüst davranmak mecburiyetindedir.

3- Mahkemenin kararına ya da veliyyül emrin vereceği emre gerek kalmaksızın kadının evlilik nafakasını ve çoluk çocuğunun masrafını kocanın temin etmesi

sabit bir haktır. Bu, anlaşma ya da yargıya dayanmaksızın şer'i hükümler gereğince kadına tanınan bir haktır. Ancak bu nafakanın miktarı, karı koca

arasındaki anlaşma ile belirlenebilir. Ancak prensip olarak nafakanın koca tarafından verilmesi şer'i hüküm gereğince vaciptir.

Mekke'nin Fethinden Sonra Hicretin Hükmü

Rivayete göre Mekke-i Mükerremenin fethinin tamamlanışından sonra peygamber efendimiz kalkıp cemaate şöyle hitap etmiştir: "Mekkenin fethinden sonra hicret yoktur, ancak cihad ve niyyet vardır. Savaşa çağırıldığınızda hemen koşun."

Bu mana, olayların mantığına göre doğru verilmiş bir manadır. Mekke-i Mükerremenin fethinden önce Habeşistan'a ya da Peygamber şehri olan Medine'ye hicret edilmişti. Mekke-i Mü-kerremede ezilmekten kaçan müminler güven ve sükun diyarı olan Habeşistan'a ve Özellikle Yesrib'e (Medineye) hicret etmişlerdi. Çünkü Medine-i Münevverede îslama davet eden ve cihad eden îslami bir kuvvet teşkil edilmekteydi. Şayet Mekke-i Mükerremenin bir islam diyarı haline gelmesinden sonra oradan hicret edilmesine müsaade edilseydi, içinde beyti haram bulunan o beldenin sakinleri de hicret edecek ve Allah'ın haremi boşalacaktı. Mekkeden herhangi bir beldeye fetihten sonra hicretin men edilmesi, yasaklık manasını değil de muhacirlik sevabının kazanılamıyacağım belirtmek içindir. Örneğin rızık taleb etmek için Mekke-i Mükerremeyi bırakıp başka bir diyara giden kimse, bundan dolayı günahkar olmaz, ancak hicret sevabını kazanamaz. Yalnız Cenab-ı Allah'ın şu buyruğuna icabet ederek rızık talebinin sevabını kazanma durumu söz konusudur:

"Allah yolunda göç eden kimse yer yüzünde gidecek çok yer bulur, bolluk bulur." (Nisa- 100)

Yalnız, Mekke'nin fethinden sonra da yapılacak bazı hicretlerden dolayı sevap kazanılabilir. Bu, yasaklanmayan hicret türünden olmalıdır. Böyle bir hicretten dolayı mü'min kendini hesaba çekmeli ve kafirler arasında zulüm, eziyet görüp ezilmekte ise müslümanların güç birliği ettikleri, kamil ve kapsamlı bir birlik meydana getirdikleri bir îslanı diyarına göçmelidir. Bu hususta Cenab-ı Allah bir ayeti kerimede şöyle buyurmuştur.

"Nefislerine yazık eden kimselere, canlarını alırken melekler: "Ne işte idiniz?" dediler.(bunlar): "Biz yeryüzünde aciz düşürülmüştük" diye cevap verdiler. Melekler dediler ki: "Peki, Allah'ın yeri geniş değil miydi ki, onda göç ed(ip gönlünüzce yaşayabileceğiniz bir yere gid)eydiniz?" işte onların durağı cehennemdir, ne kötübir gidiş yeridir orası!

Yalnız hiçbir çareye gücüyetmeyen ve göç için yol bulamayan, gerçekten zayıf erkekler, kadınlar ve çocuklar hariç. Çün-küAllah'ın, bunları affetmesi umulur. Allah, çok affeden, çok bağışlayandır." (Nisa97-99)

Bu ayeti kerime îslam cemaati kendisine kuvvet versin diye, yeryüzünde kafirler tarafından ezilip horlanan herkesin hicret etmesini zorunlu kılmaktadır. Böyle bir kimse islam toplumuna katıldığı takdirde o topluma da kuvvet vermiş olur. Birlik ve beraberlikten kuvvet doğmakta, özellikle bu durumda müslü-manlar toplu bir kuvvete sahip olmaktadırlar. Kafirler arasın-" da yalnız kalıp ezilmek, diğer müslümanlar için de zillet sebebi olur,. îslam toplumu bu durumda bir arada bulunma kuvvetinden yoksun kalır. Bu sebebledir ki peygamber efendimiz bir başka hadisinde şöyle buyurmuştur: "Hicret devamlıdır."

Kafir ile müslümamn birleşip bir araya gelmelerinden söz e-derken de şöyle buyurmuştu: "Birbirinden ayırdedilip seçilemezler. "

Sona eren hicret, Mekke-i Mükerremeden başka bir yere yapılacak olan hicrettir. Diğer beldelerden yapılacak hicrete gelince bu kesinlikle sona ermiş değildir. Hafız îbn Kesir bu konuda şöyle der:

"Ehli harbe komşu olmak ve dini şiarları izhar edememe gibi sebeblerden dolayı hicret etmek mecburiyeti doğabilir Bu durumda îslam diyarına hicret etmek vacip olur ki, bunun vücu-bunda alimler ihtilaf etmemişlerdir. Ancak bu hicret,

Mekke'nin fethinden önce yapılan hicret gibi değildir. Nasıl ki Allah yolunda yapılan bütün cihad ve infaklarm tümümeşru olup kıyamet gününde rağbet edilen birer amel iseler de, Bunlar Mekke'nin fethinden önce yapılan ciha(J ve infak kadar sevaba elbette ki vesile olamazlar. Nitekim bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur.

"Elbette içinizden (Mekke'nin) fetih(in)den önce (hak yolunda) harcayan ve savaşan(lar, ötekilerle) bir olmaz. Onların derecesi, sonradan infat eden ve savaşanlardan daha büyüktür."

(Hadıd.lO)

Şüphesiz ki, Mekke'nin fethinden önce yapılan cihad müslü-manların kuvvetini oluşturmak içindi. Mekke'nin fethinden sonra yapılan cihad ise îslamm varlığını devam ettirmek içindi. Varlığı devam ettirmek, varlığı meydana getirmekten daha kolaydır. İşte bu sebepledir ki, fetihten Önce yapılan cihad, fetihten sonra yapılan cihaddan daha çok sevaba vesile olmuştur. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah hayır ve faziletin daha çok nerede bulunduğunu elbette ki bizlerden daha iyi bilir.

Mekke-i Mükerreme Arazisinin Mülkiyeti

Mekke-i Mükerreme arazilerini mülk edinmek caiz olur mu, olmaz mı? Bu konuda selefi salihin arasında farklı görüşler belirmiş, neticede iki görüş ortaya çıktı.

1- Mekke-i Mükerreme arazileri mülk edinilemez. Bu görüşte olanların dayanağı şudur: Herşeyden önce Mekke-i Mükerreme bir ibadet yeridir. Mahlukatm mabedidir. Cenab-ı Allah'ın gerek yerli gerek dışarıdan gelen bütün insanlar için haram kıldığı bir yerdir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Görmediler mi çevrelerinde insanlar kapıldp öldürülür veya esir edil)irken biz(kendi şehirleri Mekke'yi), güvenli, dokunulmaz bir bölge yaptık?"(Ankebut 67)

Şüphesiz ki bütün Mekke-i Mükerreme arazisi güvenli bir haremdir. Orası hac vazifesinin eda edildiği ve haram kılınan bir yer olduğuna göre, mabeddir. Mabedler ise kişilerin mülkiyetine geçirilemez. Orası satılmayacak, hibe edilmeyecek ve miras olarak başkalarına intikal etmeyecek şekilde kullara vakfe-dilmiştir.

îkinci olarak da harem ve benzeri kelimelerle ifade edilen bütün araziler Mekke-i Mükerreme arazisi demektir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"inkar edenler, Allah'ın yolundan ve gerek yerli, gerek dışarıdan gelen bütün insanlar için ibadet yeri yaptığımız mescidi haramdan(insanlan) geri çevirenler (bilsinler ki), kim orada(böyle) zulüm ile haktan sapmak isterse ona acı bir azap tattınri2."(Hacc:25)

Bu nassın zahir ifadelerinden ve işaretlerinden de anlaşılıyor ki, Mekke-i Mükerremenin tamamı, hem yerliler hem de dışarıdan gelen kimseler için bir ziyaretgahtır. Oranın bütün arazileri mabeddir; miras olarak başkalarına intikal etmez ve herhangi bir kimsenin mülkiyetine geçemez.

Bu görüşte olanların delili de şudur: Mekke-i Mükerreme arazilerinin satılmasını, icare verilmesini, miras olarak başkalarına aktarılmasını açıkça yasaklayan haber ve hadisler varid olmuştur. Abdullah bin Ömer hazretleri şöyle demektedir: "Mekke-i Mükerreme evlerinden elde edilen kira bedelini yiyen kimse, şüphesiz ki karnına cehennem ateşini tıkınmış olur/'

Üçüncü olarak da Hattab oğlu Ömer hazretleri Mekke evlerine kapı takılmasını yasaklamış ve evinde kapısı bulunan kimselere de kapılarım kilitlemeyip açmalarını emretmiştir ki yerliler ve dışarıdan gelen ziyaretçiler o evlerde kolayca barınabilsinler nitekim bu hususu yüce Allah da açıkça emir buyurmuştur.

Ömer bin Abdülaziz hazretleri tabiinden bir cemaatın huzu-rund&:"Mekke~i

Mükerreme evleri kiraya verilmeyecek..." diye bir emirname yazmıştır.

Mekke-i Mükerreme arazilerinin satılamayacağına, kiraya verilememeyeceğine, miras olarak intikal edemiyeceğine ve herhangi bir kimsenin mülkiyetine geçirilemeyeceğine kail olan kimselerin ileri sürdükleri görüşler işte bunlardı

Mekke-i Mükerreme arazilerinin mülkiyete geçirilmesini mubah sayanların delillerine gelince, onlar derler ki noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Mekke'nin mülkiyetini sahiplerine izafe etmiş ve şöyle buyurmuştur: "(Orası) göç eden fakirlere aittir ki (onlar) yurtlarından ve mallarından (sürülüp) çıkarılmışlardır." (HaşirS)

"Göç edenler, yurtlarından çıkarılanlar."(Ali îmran:i95)

"Allah sizi, ancak sizinle din hakkında savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanız için yardım eden kimselerle dost olmaktan men eder." (Mümtehine:9)

Bütün bu naslarda 'diyar' kelimesi izafet-i ihtisas ile muhacirlere izafe edilmiştir. Mekke'nin fethi esnasında adamın biri peygamber efendimize: "Yarın hangi evine konuk olacaksın?" diye sorunca, peygamber efendimiz ona: "Ukeyl bize bir ev bırakmış mı ki?" diye cevap vermişti.

Evet o sıralarda peygamber efendimize hiçbir ev kalmamış-tı.Amcası Ebu Talib'in evleri, oğlu Akil'e intikal etmişti. Diğer kardeşleri ondan babalarının mirasını almamışlardı. Çünkü A 1 i müslüman idi. Babası Ebu Talib'ten gayrı müslim oluşu nedeniyle -miras payı alamamıştı. Babasına sadece kardeşi Akil ile diğer müşrik akrabaları mirasçı olabilmişlerdi. Peygamber efendimiz, kendi evlerini Akil'in ele geçirmiş olduğunu haber alınca bu emlaki onun elinden almamıştı. Bu da gösteriyor ki Mekke-i Mükerremedeki emlak miras yoluyla başkalarının mülkiyetine geçebilir. Zaten peygamber efendimiz de Akil'in aldığı malların normal bir mülk olduğunu sükut ile karşılayarak onaylamıştı.

Mekke-i Mükerremedeki mülklerin kişilere ait kılınabileceğini ileri sürenler, delil olarak şu misalleri de zikretmektedirler. Mekke-i Mükerremedeki evler, sahiplerinin adlarıyla anılırlardı. Örneğin Ümmü Hani'nin evi, Hatice'nin evi

gibi. Mek-keliler evleri tıpkı menkul mallar gibi miras yoluyla mülkiyetlerine geçirilebiliyorlardı. Diğer bir örnek de şudur: Safvan bin Ümeyye, emirül müminin vasfı ile Hz. Ömer'e bir ev satmış Hz. Ömer de suçluların kötülüklerini önlemek için o evi hapishane olarak kullanmıştı.

îşte Yukarıdaki misallerde de görüldüğügibi Mekke evleri alınıp satılabiliyor ve miras yoluyla şahıstan şahısa intikal edebiliyordu.

îbn Kayyım, iki grubun delilleri arasında uzlaşma sağlamaktadır, şöyle ki: Satış, icara vermek ve miras edinme yolunda cevaz veren fıkıhçılarm delilleri, Mekke'deki binaları konu edinmektedir. Arazilere gelince, Mekke'deki arazilerin alınıp satılması ve miras olarak başkalarının mülkiyetine geçmesi caiz değildir. Böylece Mekke-i Mükerremedeki arazilerin müslü-manlarm maslahatları için vakfedilmiş olduğunu bildiren hüküm kesinlik kazanmaktadır. Binalara gelince onlar, içlerinde ikamet eden kimselerin mülkiyetinde olup miras yoluyla başkalarına intikal edebilirler. Doğruyu en iyi bilen yüce Allah'tır.

Peygamber Efendimize Sövmenin Hükmü

Mekke-i Mükerremenin fethi esnasında, peygamber efendimize sövmenin hükmüsabit olmuştu. Çünkücariyenin biri peygamber efendimize sövmüş, efendisi de o cariyeyi öldürmüştü. Ayrıca peygamber (s.a.v.) efendimiz kendisini hicvedici şarkılar okuyan iki cariyenin kanlarını da mubah kılmış ve kanlarını mubah kıldığı dokuz kişi arasında bunların da -Kabe-i muazza-manın örtüsüne tutunmuş olsalar dahi- öldürülmelerini emir buyurmuştu. Kab bin Eşref de peygamber efendimize söven bir kimse olduğu için peygamber efendimiz onun da Öldürülmesini emir buyurmuştu. îşte bu sebebledir ki, zımmi bir kimse peygamber efendimize sövdüğütakdirde onun zimmilik anlaşması yürürlükten kaldırılır. Peygamber efendimize sövmek, yeryüzünde fesad çıkarmak ve zimmilik hükmünün dışına çıkmak demektir. Bir devletin hükümranlığı altında yaşayan bir kimsenin, o devletin kurucusuna itaat etmesi zorunlu olur. Peygamber (s.a.v.) efendimiz de îslam devletinin kurucusu olduğuna göre ona

sövmek, bu itaatin dışına çıkmak olur.

Bu arada garip bir sual ortaya atılmaktadır. Biz ateşe taptığı, teslise inandığı ve buna benzer Allah nezdinde hata ve günah sayılabilecek işleri yaptığı halde zimmi kimsenin zimmilik anlaşmasının yürürlükte kalmasını kabul ediyoruz da, Peygamber efendimize sövdüğüzaman zimmilik anlaşmasını niye yürürlükten kaldırıyoruz?

Aslında bu tuhaf bir kıyaslama olmakla birlikte buna cevaben deriz ki:

Yukarıda sayılan hususlar, onların itikatlarına göre normaldir. Müslümanların devletinin gölgesi altında kalmalarını bu yanlış inançlarına rağmen ve bu inançlarını reddettiğimiz halde yine kabul ediyoruz. Fakat onları kendi inançları ve dinleriyle başbaşa bırakmakla da emrolunmuşuz. Onların ateşe tapmalarının, teslise inanmalarının, devlet nizamını bozacak bir tarafı yoktur. Ayrıca zimmilik anlaşmasını yürürlükten kaldıracak bir sebeb de değildir. Peygamber efendimize sövmelerine gelince. Bu, önemli bir takım problemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Örneğin bu zimmiler peygamber efendimize sövmekle, dolaylı olarak İslama saldırmış olmaktadırlar. Müslümanları kendi dinleriyle başbaşa bırakmamaktadırlar. Buna karşı müslümanlar onları kendi dinleriyle başbaşa bırakmaktadırlar. Bunun ötesinde onlar, peygamber efendimize sövmekle tslam devletine itaat etmemiş ve düzenin dışına çıkarak asi durumuna gelmiş olmaktadırlar.

HEVAZİN GAZVESİ VE EVTAS GAZVELERİ

Savaşın Başlaması

Müşrik araplarm kuvveti azar azar eksilmeye ve dağılmaya başlamıştı. Mekke-i Mükerremenin fethinde, o şehirde gönüllerin sevgi ve merhametle birbirine bağlanıp ısınmasından, akrabalar arasında kardeşlik bağlarının yeniden teessüsünden sonra Araplar arasında sadece Hevazin ve Sakif kabileleri kuvvetlerini muhafaza edebilmişlerdi. Hevazin ve Sakif kabileleri Ta-ifte olup araplar arasında güçlü, kuvvetli birer kabile idiler.

Hikmete dayanarak konuşan Ebu Bekir el-Sıddık hazretleri: "Mekke'nin fethinden sonra artık biz mağlup edilmeyiz." demiş ve gerçekten de doğru konuşmuştur. Çünkümüslümanların sayıları artmış, teçhizatları çoğalmış ve güçleri bilenmişti. Fakat müslümanlar gurur ya da nefis zaafiyetine kapılmaları yahut kapsamlı ve derli toplu bir düzene sahip olamamaları dolayısıyla hezimete uğrayacaklardı. Ebu Bekr'in yukarıdaki sözünü-doğrulayan Rabbi şöyle buyurmuştur:

"Andolsun Allah size bir çok yerlerde, Huneyn gününde de yardım etmişti. Hani(o gün) çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, fakat size hiçbir yarar da sağlamamıştı. Bütün genişliğine rağmen yeryüzübaşınıza dar gelmişti. Nihayet bozularak arkanızı dönmüş (kaçmağa başlamışjtınız.

Sonra Allah, Resulünün ve müminlerin üzerine sekinetini (güven veren rahmetini) indirdi, sizin görmediğiniz askerler indirdi ve kafirleri azaba çarptırdı(Bozguna uğrattı). îşte kafirlerin cezası budur!

Sonra Allah, bunun ardından yine dilediğinin tevbesini kabul eder. Allah bağışlayan, esirgeyendir." (Tevbe:25-27)

îslam ordusu 12000 kişiden oluşmuştu. Bu ordu Hevazin'e doğru yola çıktı. Evtas denen yerde Hicri Ö.senenin Şevval ayının onunda müşriklerle karşılaştı.

Burada islam ordusunun durumuna işaret etmek istiyoruz. Bu ordu gerçekten müminler ordusu muydu, yoksa bu ordunun safları arasına kalbine iman girmeksizin müslümanlara teslim olan kimseler de mi sızmıştı? Nitekim bir ayeti kerimede Ce-nab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Bedeviler 'inandık' dediler, de ki: 'Siz inanmadınız, ama İslam olduk' deyin' fakat henüz iman kalplerinize girmedi." (Hucurat: 14)

îşte böyle.. îslam ordusunun arasında peygamber efendimizin fetih gününde serbest bıraktığı ve : "Gidin bakalım hepiniz serbestsiniz" dediği kimseler vardı. Bunların arasında iman za-afîyeti olan kimseler de vardı. Bunlar peygamber efendimizin başına yeni gaileler açmayı kuran kimselerdi. Nitekim Ebu Süfyan da peygamber efendimizin başına yeni işler açmayı içinden tasarlarken peygamber efendimiz ona: "O takdirde Allah seni rezil rüsvay eder! " demişti.

Bunlar arasında, peygamber efendimize suikast yapmak isteyen, ancak sırlan Cenab-ı Allah tarafından keşfedilen kişiler de vardı. Huneyn savaşında iki ordu arasında çarpışma cereyan ederken peygamber efendimizi öldürmeye yeltenen bazı hainler de îslam ordusunun safları arasındaydı. Teslim olan ama kalplerinde iman bulunmayan bazı arabiler de müslümanların safları arasına girmişlerdi. Şu

halde Huneyn'e doğru gitmekte olan bu orduya iman ordusu değil de, îslam ordusu, yani teslim olanlar ordusu demek daha uygun olur. Ayrıca görülüyor ki,

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, Huneyn savaşında elde edilen ganimetlerin büyük bir bölümünüKureyş büyüklerine vermiştir ki, onların gönüllerini İslama ısındırsın. Örneğin Ebu Süfyan bin Harb ile oğlu Muaviye'ye büyük miktarda ganimet vermiştir. Gönülleri İslama ısındırmak, karşı taraftaki kimsenin iman zaafîyetini gösterir. Çünküfazla miktarda ganimet payı vermekle peygamber efendimiz onların gönüllerini imana ısmdır-mıştı.

Hudeybiye gününde peygamber efendimize biat eden iman ehli kimseler, Huneyn savaşında hezimete sebeb veren kimseler olmamışlardı. Muhacir ve Ensar ile Hevazinliler arasında savaş kızışıp şiddetli çarpışmalar vuku bulmakta iken Peygamber efendimiz ehli imanı yüksek sesle çağırmış, bunlardan yüz kişi dönerek İslam ordusunun yenilgisini zafere çevirmişlerdi. O zorlu esnada peygamber efendimizin yanında sadece on mümin sebat etmişti. Bunlar da Ebu Bekir es-Sıddık, Ömer el-Fa-ruk, Ali bin Ebi Talip, Bedir Savaşından sonra müslüman olan Abbas, Peygamber efendimizin amcası oğlu Ebu Süfyan bin Haris, Fadl bin Abbas, Cafer bin Haris, Rebia bin Haris, Üsame bin Zeyd, Eymen bin Ümmü Eymen idiler. Peki Halid bin Velid ile Amr bin As nerede idiler?!

Cenab-ı Allah'ın, Peygamber efendimiz ile müminlerin üzerine huzur ve güven indirdiğini ayeti kerime açıkça beyan etmektedir, îman ve müminler hakkında tecrübesi olmayan kimseler tarafından İslam ordusu paniğe kapılınca, Peygamber efendimizin yanında sebat eden müminlerin üzerine Cenab-ı Allah huzur ve güven bırakmıştı. Peygamber efendimiz Muhacir ve Ensardan olan müminleri, kaçmayıp savaşmaya davet edince onlar Peygamber efendimizin çağırışına koşmuş ve yüz kişilik bir mümin grubu müslümanların hezimetlerini Allah'ın yardımıyla zafere döndürmüşlerdi.

Savaşın Başlaması

Önce de söylediğimiz gibi Mekke-i Mükerremenin fethinden sonra Arap beldelerinde Hevazinlilerden başka güçlübir kabile kalmamıştı. Peygamber efendimiz de onların İslama girmeleri için azmetti ve gayret sarfetti. Buna

karşılık Hevazinliler Peygamber efendimize karşı savaş açmayı ve kendilerini İslama girmekten korumayı(!) düşünüyorlardı. İslama girenleri men etmek ya da peygamber efendimize saldırmak planını kuruyorlardı. Peygamber efendimiz, eman dileyip teslim olan kimselere hücum edecek bir kimse değildi. O, ancak kendisine karşı savaşan ya da tuzaklar hazırlayan kimselerin üzerine gitmek dü-şüncesindeydi.

Malik bin Avf el-Nadri, gelip asker toplamaya başladı. Heva-zinlilerin tümüona katıldılar. Nadir oğulları Cüşenliler ve Kays bin Ayla Kabilesinden de az sayıda kimseler onlarla güç birliği ettiler. Cüşenliler arasında tecrübeli ve savaşta dirayet sahibi biri vardı. Her ne kadar savaşamayacak bir ihtiyar idiyse de Düreyd bin Sımme adındaki bu kişi, savaş taktikleri konusunda uzmandı. Malik bin Avf, askerlerin yanısıra kadınlarını ve mallarını da savaş meydanına getirdi ki, onların kahramanlıklarını ve hamiyetlerini galeyana getirsin, böylece onlar çocuklarını, kadınlarını ve mallarını korumak için cansiperane bir şekilde düşmanın üzerine atılsınlar.

Düreyd bin Simme, üstüaçık bir hevdeç içinde savaş alanına getirildi. "Ne için deve böğürmelerini, eşek anırmalarını, çocuk ağlaşmalarını ve koyun melemelerini işitiyorum?" diye sorunca, etrafındakiler şöyle cevap verdiler: "Malik bin Avf, savaş alanına getirdiği insanlarla beraber, onların mallarım, kadınlarını ve çocuklarını da getirdi." Bu defa Malik 'i sordu. Malik yanına gelince ona şöyle sordu: "Ey Malik sen kavminin reisi oldun. Bu günden sonra da günler gelecektir. Neler oluyor ki, burada deve böğürmeleri, eşek anırmaları, çocuk ağlaşmaları ve koyun melemelerini işitiyorum?" Malik: "Savaşa getirdiğim insanlarla birlikte onların mallarını, kadınlarını ve çocuklarım da getirdim" deyince, "Peki bunu niçin yaptın?" diye sordu.

Malik: "Ben, her savaş erinin ev halkını ve malını arkasına koydum ki, onlar için çarpışsın da kaçıp gitmesin," dedi.

Düreyd, Malik'in bu tedbirine el çırptı sonra da: "Vallahi sen, bir deve çobanısın! Bozguna uğrayanı hangi şey geri çevirebilir? Sen yenersen ancak adamın kılıcı ve mızrağından yararlanarak yenersin! Yenilirsen ev halkını, kendi elinle esir ve malım ganimet olarak bırakmış, kendini de rezil rüsvay etmiş olursun" dedi.

Ancak Malik bin Avf, Düreyd'in bu sözlerine itaat etmedi.

Hevazinliler Malik 'e itaat ettiler. Öte yandan Peygamber efendimiz (s.a.v.) bir elçiyi Hevazinlilere gitmekle görevlendirdi. Bu elçiye, halkın içine girip onlar hakkında bilinmesi gereken bütün bilgileri elde edinceye kadar aralarında kaldıktan sonra haber getirmesini emretti. Elçi de çıkıp gitti. Hevazinlilerin ordugahında dolaştı. Malik bin Avf ın yanına kadar sokuldu. Hevazin başkan ve kumandanlarım onun yanında buldu. Sonra izlenimlerini gelip Peygamber efendimize bildirdi.

Hakkı müdafaa eden alicenap Peygamberimiz Hevazinlilere karşı hazırlanmaya başladı. Anlatıldığına göre o zaman Safvan bin Ümeyye'nin yanında epeyi zırh ve silah varmış. O günlerde henüz müşrik olan ve müslüman olmak için Peygamber efendimizden düşünme süresi isteyen Safvan'a Peygamber efendimiz haber saldı. Yanındaki zırhlardan yüz tanesini ve silahlarını iğreti olarak müslümanlara vermesini istedi. "Silah ve zırhlarını bize iğreti olarak ver ki onları kuşanıp yarın düşmanlarımıza karşı gidelim" deyince Safvan "Ey Muhammed sen bu malımı gasbetmek mi istiyorsun?" diye sordu. Peygamber efendimiz de: "Hayır sana geri vermeyi tekeffül edip iğreti olarak almak istiyoruz"-deyince Safvan: "Bunun bir sakıncası yoktur, verebilirim" dedi ve Peygamber efendimize yüz zırh ve yeteri kadar silah verdi.

Peygamber efendimiz on iki bin savaşçı ile yola çıktı. On bin kişi, kendisinin Medine'den getirdiği savaşçıları idi. Bu on iki bin kişilik ordunun tamamı muhacir ve ensardan değildi. İki bin kişi, fethin akabinde müslüman olan Mekkelilerdi. Ya da müslümanlıklarını ancak fetih esnasında izhar eden kimselerdi. Bunlar arasında Ebu Süfyan bin Harb de vardı. Onun gibi birçok kimse de bu ordunun safları arasında bulunuyordu. Sonra Peygamber efendimiz Hevazin veya Huneyn veya Evtas -bütün bunlar mezkur savaşa verilen addır- taraflarına yöneldi.

Önce de işaret ettiğimiz gibi îslam ordusunun safları arasında cahiliyyetten henüz yeni kurtulmuş iki bin kadar savaşçı vardı. Haris bin Malik'ten rivayette bulunan îbn Ishak der ki: Haris şöyle dedi: "Biz Resulullah (s.a.v.) ile birlikte Huneyn'e doğru yola çıktık. O zamanlar biz cahiliyyetten yeni kopmuştuk." Yolda gitmekte olan ordu büyük ve yeşil bir ağaçla karşılaştı. O ağaca "zat-ı

envat" adı verilmişti. Kureyşliler ile çevre kabilelerin insanları o ağacı kutsal kabul etmiş oldukları için her sene gelip yanında kurbanlar keserlerdi. Ağacı görünce, ca-hiliyetten yeni dönmüş askerler sevindiler. Haris Bin Malik der ki: "Yolun iki tarafında bulunan bizler o ağacı görünce sevinip birbirimize seslendik ve dedik ki: Ta Resulullah! Bize takdis edeceğimiz, yanında kurban keceğimiz zat-ı envat gibi bir ağaç belirle." Resulullah (s.a.v.) efendimiz onların bu isteklerine karşı şu cevabı verdi: "Allahü ekber... Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki sizler, kavminin Musa'ya dediğini diyorsunuz: "Ey Musa, onların nasıl tanrıları varsa bizim için de bir tanrı yap." Musa onlara dedi ki: "Siz cahillik içinde bulunan bir kavimsiniz."

Doğrusu sizler önceki milletlerin adetlerine uymaktasınız!" Peygamber efendimizin Huneyn'e götürdüğü ordunun arasında bu düşüncede olanlar çoktu. Bunların tamamı ya da büyük bir kısmı kalplerine iman yerleşmemiş olan ve cahiliyetten henüz kopmuş olan kimselerdi.

Hezimet Sonra Da Zafer

islam ordusu Huneyn vedisine doğru ilerledi. Orası muhtelif yol ve vadileri bulujıan bir mıntıkaydı. Müslümanlar Tihame vadilerinden birinde ilerlediler. İlerlediler derken yuvarlandılar demek daha uygun olur. Çünkü vadinin diplerine kadar düştükleri oldu. Hevazinli askerler ise onlardan önce Huneyn vadisine varıp çeşitli yerlerine gizlenip siper kurmuş ve dar boğazları ele geçirmişlerdi. Savaşa hazırlıklı olup korunma tedbirlerini almışlardı. Müslüman ordusunun baş tarafında, Sü-leym oğullarının komutanı Halid bin Velid vardı. Bunlar, çeşitli tuzaklarla örülü vadide ilerlerken vakit sabah olup çevre henüz iyice âydmlanmamıştı. Bu yarı karanlık ortam içinde ilerlemekteyken üzerlerine Hevazinliler çullandılar, ani bir saldırıya uğradılar. Hevazinliler aniden hep birden baskın yapmışlardı. Beklenmeyen bu sürpriz olay çok acı ve şiddetli olmuştu. Müslümanlar biribirlerine bakamadan geri dönüp kaçmış ve dağılmışlardı. Peygamber efendimiz ordunun sağ tarafına çekilerek şöyle

seslenmişti: "Ey insanlar! bana gelin. Ben Allah'ın Resulü olan Abdullah oğlu Muhammed'im!"

Ama insanlar habire kaçışıyorlardı. Biribirlerini ezip çiğneyenler dahi olmuştu, fakat Medine'den getirilmiş olan ilk Müminler, ordunun düzenini bozmamış ve panik yaratmamışlardı. Ordunun arasına Mekke'nin fethinden sonra katılanlar paniğe kapılıp düzeni bozmuşlardı. Kimin ne olduğu belirsizdi. Herşey birbirine karışmıştı. Peygamber efendimizin yanında Ebu Bekir, Ömer ve Haşim oğullarından gerçek iman sahibi sekiz kişi sebat etmişti, onun yanından ayrılmamışlardı. Bu sekiz kişilik Haşimi grubunun başında Ebu Talib oğlu Ali ile Abdul-muttalib oğlu Abbas vardı. Hz. Ali'nin akrabalık nedeni ile Peygamber efendimizin yanında bulunup oradan ayrılmadığını söylemek doğru olmaz. Aksine o, îslam kahramanı ve bahadırı olan bir kimse olup, kendi karakterinin gereği olarak orada sebat etmişti. Ayrıca kuvvetli imanından dolayı sebat etmişti. Akrabalık bağı üçüncü derecede gelmekte idi. Yani kendi bahadırlığı ve dindarlığından sonra gelen akrabalık nedeniyle de orada sebat ettiğini söylemek mümkün olur. Hz. Ali dışında orada sebat eden diğer yedi kişilik Haşimilere gelince, bunların akrabalık bağı nedeni ile peygamber efendimizin yanından ayrılmamış olduklarım söyleyebiliriz Ancak bunları da dindarlık ve iman özelliğinden mahrum bırakamayız. Özellikle Abbas'ı bu Özellikten kesinlikle mahrum bırakamayız. O Bedir harbinden sonra Peygamber efendimize iman etmişti. Kullandığı taktik Bedir'de ortaya çıkmıştı. Allah kendisinden razı olsun. Hu-neyn savaşında durum Hevazinlilerin lehine dönmüş iken Peygamber efendimizin Muhacirlerle Ensarı imdada çağırmasından önce bazı olaylar cereyan etmişti ki, bunlar yenilginin se-beblerini açıklamaktadırlar.

1- Hevazinliler ve beraberindeki müşrikler her ne kadar sapıklıkta idiyseler de aralarında düşünce birliği vardı. Şirklerine rağmen böyle bir durum savaşta onların lehlerine sonuçlar doğurmuştu. Sağlam inanca bağlı olsalar bile insanların görüş ve hevesleri farklı olunca, orduda kuvvetli iman sahiplerinin yanı-sıra zayıf imanlılar da bulununca, böylesine değişik unsurlardan oluşan bir ordunun elde edeceği sonuç, müşrik de olsalar görüş ve mefkure birliği içinde olan kimselerden oluşan ordunun elde edeceği sonuçtan daha iyi olamaz!

Müşrikler arasında kızıl tüylü bir devenin üzerinde ve elinde uzun bir mızrak olan bir kimse vardı. Bu şahıs bir hedef gördüğünde mızrağı ile oraya

dokunurdu. Bir hedef bulamadığı zaman mızrağını Hevazin ordusunun önünde semaya diker ye insanlar ardısıra gelip onu takip ederlerdi.

2- Daha sonra İslam ordusuna katılan iki bin kişilik asker arasında tereddüt ve yenilgi ruhu zuhur etmişti. Bazı kaba tabiatlı Mekkeliler, ileri geri konuşmaya başladılar. îbn tshak der ki: İnsanlar hezimete uğradıklarında Peygamber efendimizin yanında bulunan bazı kaba tabiatlı Mekke'liler hezimeti gördüler. Hezimeti görünce de kalplerindeki kini dışarıya vurmaya ve ileri geri konuşmaya başladılar. Ebu Süfyan bin Harb "Onların hezimetleri devam eder, deniz kıyısına varıncaya kadar firar edip kaçarlar" dedi. Onun temennisi de bu idi. Fal ok-larıyla oynayarak şansını aradı. Kendisine göre bir sonucu falda bulmak istiyordu. Müslümanların köklü bir yenilgiye uğramalarım temenni ediyordu.

Öte yandan henüz müslüman olmamış olan ve Peygamber efendimiz tarafından müslümanlık üzerine düşünmesi için kendisine süre tanınan Safvan bin Ümeyye de müslümanlarla birlikte savaşa gelmişti. Kelde bin Hanbel adındaki adam bağırarak Safvan'm yanına geldi ve "Haberiniz olsun, bugün büyü bozuldu!" deyince Safvan:"Sus Allah senin ağzına toprak doldursun! Allah'a andolsun ki Kureyşlilerden bir adamın bizi idare etmesi Hevazinlilerden birinin bize hakim olmasından ve bizi idare etmesinden daha çok hoşuma gider!" dedi.

3- Bilahare onbin ikişilik İslam ordusuna katılmış olan Mek-keli ikibin kişi arasında bu savaş kargaşası içinde Peygamber efendimize suikast yapmaya çabalayan biri görüldü. Şeyban bin Osman bin Ebu Talha dedi ki: "Bugün, Muhammed'ten Öcümü alacağım gündür!" Şeyba n'ın babası Uhud'ta öldürülen müşrik sancaktarlarından biri idi. Seyhan'ın babası Osman, Halid bin Velid'le birlikte Müslüman olan ve Peygamber efendimiz tarafından Ka'be'nin anahtarı kendisine teslim edilen Osman bin Talha ile karıştırılmamalıdır. Hz. Ali Ka'be'nin anahtarını istediği halde Peygamber efendimiz ona vermemiş, Osman bin Talha'ya vermişti.

Bu anlattıklarımız, hezimetten sonra görülen ve hezimetin sebebini gözler önüne seren bazı olaylardır.Büyük İslam ordusunun arasında panik ve -hezimeti meydana getirmek için çaba gösteren bazı kimseler vardı. Bunların çoğu, kalplerine iman yerleşmemiş olan ve cahiliyyetten henüz kopmuş bulunan kimselerdi.

Şimdi de müslümanların yenilgiden sonra ellerine zaferin nasıl geçtiğine bakalım. Sağlam inançlı mü'minlerin kalplerine sarsıntı düşmemişti. Bu zorlu durumda bile Peygamber efendimiz olumsuz yönde etkilenmemiş, bilakis gücü daha da artmış ve azmi daha da bilenmiş olarak mü'minlere şöyle demişti: "îşte şimdi fırın kızıştı!" Böyle dedikten sonra yerini bilmeleri için ilk muhacirlere vüksek sesle şöyle dedi: "Ey insanlar neredesiniz, Ey Abbas ses ver! Ey Rıdvan ağacı altında biat edenler neredesiniz? Ey Allah ve Resulünün Ensarı neredesiniz1? Ey Hazreçlüer topluluğu neredesiniz? Bana gelin." Onun bu çağrısına herkes "Buyur ya Resulallah, buyur ya Resulallah!" diyerek cevap verdiler ve yanına gelip toplanmaya başladılar. Hatta adamın biri peygamber efendimizin yanına gelmek için devesini geri döndürmeye çalışırken bunu becerememiş zırhını boynuna atmış, sonra kılıcını ve kalkanını alarak koşup Peygamber efendimizin yanına varmıştı. Peygamber efendimizin yanına ancak Bedir Savaşının kılıç artıkları gelebilmişlerdi. Nitekim Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarının kahramanı Hz. Ali şöyle demişti: "Kılıç artıkları daha çok yaşar ve daha çok evlat sahibi olurlar."

Evet imdada çağırdığı müminler yanına dönmekte iken Peygamber efendimiz de katırına binmişti. Katırının yularını Abbas tutmuştu. Bu haldeyken o yanında bulunan müminlere şöyle sesleniyordu:

"Ben Peygamberim yalan yoktur.

Ben Abdülmuttalibin oğluyum

Allah'ım yardımını indir."

Bundan sonra müminler peygamber efendimizin etrafında toplandılar, o şöyle diyordu: "îşte şimdi fırın kızıştı!" Bundan sonra murdar ile temiz birbirinden ayrıldı ve hezimet sona erip durum mü'minlerin lehine döndü.

Hz. Ali, Hevazinlilerin başında kumandan olarak bulunup kızıl tüylü bir devenin üzerinde elindeki mızrağıyla hedef arayan ve bulduğunda hedefi vuran bir kimseyi gördü. Ensardan bir adamla birlikte ona yöneldi. Devesinin arka bacaklarına vurup deveyi kıç üstü çöktürdü. Ensardan olan adam da o Heva-zinli müşrik üzerine saldırıp, bir kılıç darbesiyle ayaklarım kesti. Onların

bayraktarlığım yapan bu adam öldürülünce He-vazinlilerin bayrağı da yere düştü.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, mü'minleri savaşa teşvik ederek şöyle buyuruyordu: "Bir düşmanı öldüren kimse, onun üzerindeki eşyaları kendine alabilir." Müminlerden biri Hevazinli-lerden yirmi kadar adam öldürmüş ve onların üzerlerindeki eşyaları kendine almıştı. Bu savaş esnasında Peygamber efendimizin katırının yularını amcası Abbas tutmuştu. Ebu Süfyan bin Haris bin Abdülmuttalip de, bu savaşta peygamber, efendimizin yanından ayrılmayan ve savaşnı zahmetlerine karşı sab-rü sebat gösteren müminlerdendi.

Peygamber efendimizin ordusunda mümin kadınlar da vardı. Bunlardan biri Ümmü Süleym idi. Hamile olduğu için beline bir kuşak bağlamıştı. Bir deveye binmişti. Devenin kaçıp kendisini sarsmasından korkuyor, bu sebeble hem devenin yularını, hem de sırtındaki kuşağını tutuyordu. Ümmü Süleym, ordunun hezimete uğramasına yol açanların, Mekke'nin fethinden sonra orduya katılan tereddüt ve hezimet çığırtkanlığını yapan kimseler olduklarını görmüştü. Peygamber efendimiz onu görünce: "Ümmü Süleym sen misin?" diye sorunca, Ümmü Süleym, şu cevabı verdi. Evet! Anam babam sana feda olsun ya resulullah! gördün mü sana biat edip müslüman olmuş olan şu cemaatı, seni nasıl yalnız bırakıp kaçtılar?! Ya Resulullah! Suçlarını bağışladığın ve senin ordunu bozguna uğratan şu Mekkelilerin suçlarını bağışlama! Allah, fırsat verince, seninle çarpışan şu müşrikleri öldürdüğün gibi onları da yok et.! Çünkü onlar bunu hak ettiler!"

Peygamberimiz: "Ey Ümmü Süleym! Allah, bana yetmez mi?" dedi.

Ümmü Süleym'in yanında bir hançer vardı. Kocası "Yanın-daki'bu hançer de neyin nesi Ey Ümmü Süleym?! diye sorunca, Ümmü Süleym şu cevabı verdi: "Bir hançer.. Müşriklerden biri yanıma yaklaştığı takdirde onu öldüreceğim diye yanıma aldım!" Kocası ise ona şu karşılığı verdi: "Ey Ümmü Süleym! Re-sulullahın söylediklerini duymuyor musun?!"

İnsanlar savaştılar, metanet gösterdiler.. Hevazinliler okçu kimselerdi fakat Ceneb-ı Allah müminlere yardım etti, Hevazinlileri hezimete uğrattı ve Müslümanlar, öldürdükleri müşriklerin üzerlerindeki malları alıp ganimet

edindiler.

Savaşın Köklü Yenilgiyle Sona Ermesi

Huneyn savaşı köklü hezimetle sona erdi. Hezimete uğrayanlar Evtas'a sığınmışlardı. Bu olay Peygamber efendimizi-min duasından ve müminlerin gelip çevresinde toplanmasından sonra vuku bulmuştu. O şöyle dua etmişti: "Allahım bana va-elettiklerinin gerçekleştirmeni istiyorum. Allahım müşriklerin bize galib gelmeleri layık olmaz!"

Böyle dua ettikten sonra ashabına şöyle seslendi: "Ey biat ashabı! Ey Hudeybiye ashabı! Peygamberinize dönün. Ey Al-lah"ın ensarı ve Resulünün ensarı! Ey Hazreç oğulları! Ey Bakara suresinin ashabı!"

Yanında bulunan çağmasına da müminlere bu şekilde seslenmesini emretti. Yerden bir avuç çakıl alıp müşriklerin suratlarına fırlattı. Fırlatırken de: "Yüzleri çirkin olsun" diye beddua etti. Allah onun ve hakkın düşmanlarını o çakıl tanelerinin darbesiyle hezimete uğrattı. Müminler peşlerine düşüp onları kovalamaya ve öldürmeye başladılar. Cenab-ı Allah o müşriklerin mallarını, kadınlarını ve çoluk^çocuklarim müslümanlara ganimet olarak ihsan etti.

Bu savaşta müşriklerin büyüğü ve komutanı olan Malik bin Avf askerlerine hep müslümanlara saldırmaları için teşvikte bulunuyordu. Yenilgiye uğrayınca gerisin geriye kaçtılar. Taif kalesine sığındılar. Bir kısımları da Evtas'a kaçtılar. Peygamber efendimiz, onları takip etsin diye bir seriyyeyi peşlerine taktı. Bu seriyyenin faaliyetlerini Allah izin verirse ileride anlatacağız.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz ile ashabı ele geçirilen mal ve cariye gibi ganimetleri toplamaya başladılar.

Ibn îshak'ın anlattığına göre peygamber (s.a.v.) efendimiz ganimetleri savaş

nihayete erdikten sonra toplamaya ve yenilginin izlerim tespit etmeye başlamış, idi. Bunun için savaş alanında dolaşırken, öldürülmüş bir kadın cesedine rastladı, ona bu kadını Halid'in öldürdüğünü söylediler. Öyle anlaşılıyor ki, o kadın müşrik savaşçılarının gerisinde duruyordu. Onları savaşa teşvik etmek için cephe gerisinde yer almıştı. Onu oraya Malik bin Avf yerleştirmişti ancak Düreyd bin Sinime, Malik'in bu uygulamasını uygun görmemiş ve onu böyle yapmaktan sakındırmıştı. Peygamber (s.a.v.) efendimiz o kadının cesedini yerde görünce durumu beğenmeyerek: "Bu kadın öldürülme-meliydi!" dedi ve yanında bulunanlardan birine şu talimatı verdi: "Halid ibni Velid'e git, ona, çoluk çocuğu ve işçileri öldürmemesini söyle." Bu savaşta Halid ancak bu olayla hatırlanmıştı. Onu Samdaki ordunun komutanlığından azlederken Hz. Ömer: "Halid'in kılıcında zulüm vardır!" demişti.

Evtas

Hevazin kabilesi köklü bir hezimete uğramış ve Taife kaçmıştı. Orada toplanarak Peygamber efendimizin karşısına çıkmayı ümid ediyorlardı. Hevazinlilerin diğer bir grubu da Evtas tarafına yönelip orada garnizon kurdular. Az sayıdaki kalıntıları da Nahle civarına yöneldiler. Müslümanların yakaladıklarından biri de Hevazinlilerin görüş ve fikir adamı olan Düreyd ibn Simme idi. Hevazin komutanı Malik bin Avf onun görüşüne muhalefet ettiğinden dolayı Düreyd'in tahmin ettiği kötü sonuç meydana gelmişti. Çünkü kadınlar bile esir alınmıştı. Halbuki Hevazinli kadınların cepheye getirilmelerinde hiçbir yarar yoktu. Aksine, durum kötü bir şekilde sonuçlanmıştı.

îbn îshak der ki: "Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hevazinlilerin peşine Ebu Amir el Eş'ari'yi gönderdi. O ve beraberindeki mü'minler bazı mağluplara ulaşıp yakaladılar. Orada çarpışma meydana geldi. Atılan bir ok sebebi ile Ebu Amir öldürüldü. Çünkü Hevazinliler iyi ok atan kimselerdiler. Ebu Amir, Hu-neyn savaşında müslümanların sancağım taşımıştı. Kendisinden sonra sancağı amcası oğlu Ebu Musa el-Eş'ari taşımaya başlamış ve Hevazinlilerle savaşmıştı. Cenab-ı

Allah Evtas'ın fethim ona nasip etmiş, o da Evtaslılara galip olmuştu. Ondan önce amcası oğlu, kuvvetli ve şiddetli bir şekilde savaşıp cihat vermişti. Çünkü on kardeşle karşı karşıya gelip düelllo yapmış dokuzuncusunu öldürünceye kadar çarpışmaya ara vermemişti. Onuncuları da korkusundan değil bilakis îslama olan rağbetinden ötürü müslüman olmuş ve mükemmel bir şekilde müslü-manlığmı sürdürmüştü. Peygamber efendimiz kendisiyle karşılaştığında o adama: "Ebu Amir'in elinden kaçan kişi" diyerek espri yaparmış.

Evtas savaşında, Huneyn savaşmdakine oranla daha fazla esir alınmıştı. Rivayete göre peygamber efendimizin ashabı Evtas savaşında bir çok cariyeleri - ki bunların hepsi de müşriklerle evli idiler- ele geçirmişlerdi Peygamber efendimizin ashabından bazıları kendilerine nasip olan bu cariyelerle aynı yatağı paylaşmaktan ötürü günahkar olacaklarını zannetmişler ve bu sebeble de şu ayeti kerime nazil olmuştu:

"(Savaşta esir olarak) ellerinize geçen (cariye)ler müstesna (bunlarla cinsel ilişkide bulunabilirsiniz)/' (Nısa.24)

Bu ayet-i kerime, kendilerine, kendileriyle evlenilmesi caiz olmayan mahrem kadımların kimler olduklarını açıklamak için nazil olmuştu. Bu ayet-i kerime, cariyelik yolu ile ele geçen müşrike kadınlarla müminlerin aynı yatağı paylaşıp cinsel münasebette bulunmalarının caiz olduğunu göstermektedir. Çünkü bu kadınlar kafir erkeklerin nikahlarında kalamazlar. Ancak, kendilerine sahip olan mümin erkeklerin kendileriyle cinsel münasebette bulunmaları, bir aybaşı hali görerek rahimlerini temizlemeleri şartına bağlıdır.

Bu büyük gazveye Hevazin, Huneyn ve Evtas gazveleri denilmektedir. Ancak bu gazve Hevazin'de ve Huneyn gününde yapılmış ve Evtas'a varıncaya kadar devam etmişti.

Savaşın Sonuçları

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, Hevazinlilerden artakalan malları ganimet olarak topladı. Onları Cinane'ye gönderdi ki mağlupları rahatlıkla takip edebilsin. Sonra Evtas'ta ele geçirdiği mal ve cariyeleri o ganimetlere ekledi, böylece ganimetler büyük bir miktara ulaştı. Çünkü Hevazinliler Malik bin Avfın görüşüne uyarak çoluk çocuk ve bütün mallarını savaş alanına getirmişler bu da yenilgilerine sebeb olmuştu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, cariyeleri ve ganimet olarak ele geçirilen diğer malları bir araya getirmelerini emretti. Sonra da Cinane'ye yöneldi. Altı bin kadın ve çocuk, yirmi dört bin deve, kırk binden fazla koyun ve dört bin okka gümüş, ganimet olarak ele geçirilmişti. Bundan da anlaşılıyor ki Hevazinliler muamelelerini gümüş ve paralarla yapıyorlarmış. O zamanlarda Bizans altınını parasal işlemlerde kullanmıyorlarmış.

Hezimete uğramalarından hemen sonra peygamber efendimiz onların bu mallarını mücahidler arasında paylaştırmamış-tı. Müslüman olarak Hevazinlilerin geri dönecekleri umuduyla Peygamber efendimiz bu taksimatı geciktirdi. Çünkü Peygamber efendimiz insanların gönüllerini kazanmak istiyordu. O sadece İslama davet eden bir hidayet rehberi idi. Çünkü ele geçirilen bu ganimetler onların bütün mal varlıkları değildiyse de varlıklarının büyük bir kısmım teşkil etmekteydi. Ama aradan yirmi geceden fazla bir süre geçmesine rağmen Hevazinlilerden bir tek kişi dahi müslüman olarak Peygamber efendimizin yanına gelmedi. Bunun üzerine o, Hevazinlilerden ele geçirilen ganimetleri fatihler arasında paylaştırdı. Bu ganimetlerden bir kısmını müellefe-i kulüb'a verdi. Gönlünü İslama ısındırmak ve kalbine imanı yerleştirmek için Ebu Süfyan bin Harbe Kırk okka gümüş ve yüz deve verdi. Ama o bununla yetinmedi. Oğlu Yezid için de bir miktar isteyince Peygamber efendimiz ona da kırk okka gümüş ve yüz deve verdi. Ama tamahkar olan Ebu Süfyan oğlu Muaviye için de istedi. Peygamber efendimiz ona da kırk okka gümüş ve yüz deve verilmesini emretti. Muaviye müellefe-i kulup'tan idi. Kalbine imanı yerleştirmek için peygamber efendimiz ona bu kadar çok ihsanda bulunmuştu. Onu Hz. Ali ile mukayese eden ya da ondan yana olanlar bu olay üzerinde biraz düşünüversinler!

Peygamber efendimiz müellefe-i kuluptan olan Hakim bin Hüzam'a da yüz deve verdi. Hakim tekrar isteyince ona yüz deve daha verdi. Nadir bin Haris bin

Kelde'ye de verdi. Ala bin Harise el-Sekafîy'ye elli deve verdi. Abbas bin Mirdas'a kırk deve verdi. Abbas daha fazla talep ettiğini ifade eden bir şiir okuyunca Peygamber efendimiz ona verdiği develerin sayısını yüze çıkardı. Sonra da Zeyd bin Sabite, bütün ganimetleri ve halkı yanına getirip toplamasını emretti. Bu emir yerine getirildikten sonra ganimetleri mücahitlere taksim etti. Her erkeğe dört deve ve kırk koyunluk bir pay düştü. Süvarilere de 12 deve ve 120 koyunluk pay düştü. Savaşta seyirci olarak bulunan müellefe-i kulüp ise mücahitlerden daha fazla pay aldılar. Bir mücahit kendi kılıcının hakkı ile ganimetten dört develik pay alırken, orada savaş seyircisi olarak bulunan Ebu Süfyan yüz deve ve kırk okka gümüş almış, ayrıca her oğlu için de bu kadarhk pay almıştı. Ancak gerçek iman sahibi müminler bu uygulamasından ötürü peygamber efendimize itiraz etmediler. Çünkü o, hidayet rehberi ve insanları doğru yola ileten bir kimse idi, hakka davet eden bir şahsiyet idi. Kendisine yönelen kalpleri İslama ısındırmak ve imandan uzaklaştırmamak istiyordu. Müellefe-i kulüp ise maddeye önem veriyordu. Yalın hakkın cez-betmesinden çok madde onları cezbediyordu. Bunu, imanı satın almak şeklinde anlamak doğru olmaz. Çünkü iman mal ile satın alınmaz, ancak hakkı anlamakla elde edilebilir. Fakat orada hazır bulunan müellefe-i kuluba gelince, onlardan Mekkenin reisliği saltanat ve iktidarı alınmıştı. Geçmişlerinden de anlaşıldığı gibi onlar yalın hakkı idrak edemeyecek, delilleri anla-yamıyacak durumda idiler. îslama girmenin şerefini kavraya-mazlardı. Şu halde ganimet hisseleriyle onların gönüllerini kazanmak ve imana girmelerini sağlamak gerekiyordu. Peygamber (s.a.v.) efendimiz hidayet önderi Ebu Talip oğlu Ali'ye şöyle demişti: "Senin vasıtan ile Cenab-ı Allah'ın bir adamı hidayete kavuşturması, Kızıl tüylü develere sahip olmandan daha hayırlıdır."

Şunu da hatırlatmak gerekir ki, îslama girmede tereddüt eden Mekke halkının büyük bir kısmı bu açık zaferi ve Cenab-ı Allah'ın desteğini görünce grup grup gelerek tslama girmişlerdi.

Ensar'ın Kırgınlığı

İbn îshak, Ebu Said el-Hudri'nin şöyle dediğini rivayet eder: Resulullah (s.a.v.) efendimiz Kureyşin bazı büyüklerine bir takım arap kabilelerine ganimetten büyük miktarda pay verirken ensar buna darıldı. Ensardan bazıları Peygamber efendimize bu hususta kalplerinde kırgınlık duydular. Hatta sözcüleri şöyle

demişti "Resulullah (s.a.v.) kendi kavmini bulunca onlara daha yakın oldu" Bunun üzerine Sa'd bin Ubade gelip: "Ya Resulullah! Şu Ensar kabilesi, ganimeti bölüştürürken kavmine ve diğer arap kabilelerine bol bol dağıtıp ensara ise ondan birşey vermemek sureti ile yaptığın uygulamadan dolayı sana karşı kalplerinde kırgınlık ve üzüntü duymaktadırlar!" dedi.

Peygamberimiz: "Ey Sa'd! bu hususta sen neredesin, ne görüştesin? diye sordu.

Sa'd bin Übade: "Ya Resulullah! Ben de ancak kavmimden bir ferdim. Benim bundan başka bir sıfatım yok!"

Peygamberimiz: "Öyleyse haydi benim için, kavmini şu çevrede ve şu çitin içinde topla!" diye emir verdi.

Sa'd bin Übade gidip Ensarı topladı. Ensarm ileri gelenleri deriden bir çadır içinde toplandılar. Oraya muhacirlerden bazıları gelip girdiler başka gelenleri geri çevirdiler. Ensar toplanınca, Sa'd bin Übade gelip Peygamber efendimize: "İşte, Ensar kabilesi senin için toplanmış bulunuyor!" dedi. Peygamberimiz onların yanına vardı. Allah'a layıkı veçhile hamdü senada bulunduktan sonra: "Ey Ensar cemaati! sizin tarafınızdan söylenmiş olup bana haber verilen yersiz ve ağır sözlerin sebebi nedir? Bana karşı kalplerinizde niçin kırgınlık ve üzüntü duyuyorsunuz? Ben, sizi dalalete düşmüş kimseler olarak bulmadım mı? Sizler yollarını şaşırmış kimseler iken ben sizin yanınıza gelmedim mi? Allah'ın hidayeti size benim vasıtamla erişmedi mi? Sizler yoksul iken Allah benim yüzümden sizleri zengin kılmadı mı? Sizler birbirinize düşmanlar iken Allah, kalplerinizi benim yüzümden birleştirip ısındırmadı mı?!'* dedi Ensar da şu karşılığı verdi:

"Allah ve Resulünün üzerimizdeki minnet ve nimetleri üstündür. Allah'a ve Resulüne minnettarız" dediler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz onlara: "Ne diye benim size sorduğum sorulara istediğim gibi cevap vermiyorsunuz?" diye sordu. Onlar da: "Sana ne diye cevap verelim ya Resulallah?" diye sordular. Sonra Peygamber efendimiz onlara şöyle deâi:"Vallahi siz isteseydiniz doğru cevabı verir ve şöyle derdiniz: 'Sen bize yalanlanmış olarak geldin biz seni tasdik ettik. Sen yardımsız ve terk edilmiş olarak geldin biz sana yardım ettik. Sen kovulmuş olarak geldin biz seni bağrımıza basıp barındırdık. Sen yoksul olarak

geldin biz sana yardım ettik' derdiniz. "Ey Ensar topluluğu, siz kalbinizde dünyalık endişesi duydunuz ancak ben o ganimetlerin bir kısmını gönüllerini İslama ısındırmak için müellefe-i kuluba verdim. Sizin İslama sımsıkı bağlı olduğunuzdan dolayı buna itiraz etmeyeceğinizi düşünmüştüm. Ey Ensar topluluğu! insanlar koyun ve develerle yurtlarına dönüp giderlerken, siz, Resülullah (s.a.v) ile birlikte kendi vatanınıza dönmekten memnun olmaz mısınız? Ey Ensar topluluğu! Allah'a andolsun ki hicret olayı olmasaydı, ben, Ensardan bir adam olmak isterdim. İnsanların tümü bir vadiye yönelseler öte yandan Ensar da bir başka vadiye ve yola girse, ben Ensa-rın yoluna ve gittiği vediye giderim. Ensar, benim iç çamaşırım kadar bana yakındır. Diğer insanlarsa iç çamaşırın üzerine giyilen kaftan kadar bana uzaktır. Allah'ım! Ensara, Ensarın oğullarına sen rahmet et."

Ebu Said el Hudri der ki: "Peygamber (s.a.v.) efendimizin bu hitabesinden sonra ensar, sakalları ıslanıncaya kadar ağladılar, 'Hisse ve pay olarak Resülullah' a razı olduk' dediler."

Ensar'm başlangıçta Peygamber efendimize kırgınlık duymasının sebebi, kendisiyle savaştıkları Ebu Süfyan'ın ganimetten iki oğluyla birlikte büyük pay almasıydı. Halbuki ensar, Allah yolunda cihad ederlerken Ebu Süfyan'la savaşmışlardı.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz ensara, oğullarına ve torunlarına Allah'ın rahmet etmesi için duada bulunmuştu. Bu sebeble de ilahi rahmet ve rıza ile Resulünün merhamet ve hoşnutluğunu hak etmişlerdi. Fakat o günkü savaşta büyük pay alan müellefe-i kulübün çocukları Harre vakasından Ensarın kadın ve çocuklarını esir almışlardı. Bunu yapanlara ve bu olayın faillerine imkan tanıyanlara Allah lanet etsin.

Ganimetlerin Hevazinlilere iadesi İçin Yapılan Tavassut

Peygamber (s.a.v.) efendimiz savaşın sona ermesinden sonra Hevazinlilerden elde edilen ganimetleri; müslüman olarak geri gelirler ya da zimmilik anlaşması

yaparak mallarını geri

isterler ümidi ile ganimetleri 20 gece süre ile paylaştırmaksızın yanında bekletti. Muhammed (s.a.v.)'in ümidi bir savaşçının ümidi değildi. Onun ümidi, bir hidayet rehberinin ve mürşidin ümidiydi. O gönülleri kazanmak istiyor, sırf çarpışmak için savaş istemiyordu.

Peygamber efendimiz ganimetleri paylaştırdıktan sonra He-vazin kabilesinden on dört kişilik bir heyet geldi. Başlarında peygamber efendimizin süt amcası vardı. Yanına geldiklerinde komutanları Malik bin Avf m ahmaklığı nedeniyle bütün mal varlıklarını kaybettiklerini ifade ettiler. Malik bin Avf kendi fikir babaları olan Düreyd bin Sımmse'ye itaat etmemiş ve bu sebeple hezimete uğramışlardı. Bu heyet, Hevazinli kadınların da esir düştüklerini gözleriyle görmüştü. Peygamber efendimizin yanına vardılar. Ele geçirilen kadınlarının ve mallarının iadesini istediler. Öyle anlaşılıyor ki, Peygamber efendimiz, çoluk çocuklarını iade etmek, ancak mallarını geri vermemek istiyordu. Kendilerine şöyle dedi: 'Yanımda gördükleriniz benimle beraberdir. Söz, en doğruya varır. Kadınlarınız ve çocuklarınız mı, yoksa mallarınız mı sizin için daha sevimlidir?!" Onlar da: "Biz neseplerimize hiç bir şeyi denk tutmayız!" diye cevap verdiler. Bu defa onlara Peygamber efendimiz şu tavsiyede bulundu:

"Sabah namazı kılındığında mescidde kalkıp şöyle deyin: "Biz Resulullahı müminlere karşı, müminleride Resülullaha karşı şefaatçi kılıyoruz ki, çoluk çocuklarımızı ve kadınlarımızı bize iade edesiniz!"

Sabah namazı kılındıktan sonra, Hevazin heyeti mescidde peygamber efendimizin tavsiye ettiği şekilde konuştular. Bu konuşmaları üzerine Resulullah (s.a.v.) efendimiz: uBana ve Abdulmuttalip oğullarına ait olan cariye ve esirleri size iade ettim" dedi ve bu hususta diğer insanlara da fikirlerini sordu. Muhacirlerle Ensar: "Resulullahın görüşü bizim de görüşümüzdür" dediler. Akra bin Habis: "Bana ve Temim oğullarına gelince biz, bu görüşte değiliz, esirleri iade etmeyiz" dedi. Uyey-ne bin Hısn: "Bana ve Fezare oğullarına gelince biz bu görüşte değiliz, esirleri iade etmeyiz" dedi. Abbas bin Mirdas: "Bana ve Süleym oğullarına gelince biz bu görüşte değiliz, esirleri iade etmeyiz." deyince, Süleym oğulları şöyle karşılık verdiler: "Hayır, Resulullahın görüşü bizim de görüşümüzdür." Onların bu şekilde itiraz etmeleri üzerine Abbas bin Mirdas,

kendi kavmine: "Beni küçük düşürdünüz" dedi.

Özgürlüğü seven alicenap peygamber efendimizin, esirleri serbest bırakmak istediği yukarıda aktarılan konuşmalardan anlaşılmış oluyor. Peygamber efendimiz onlara şöyle demişti: " Şu heyet müslüman olarak bize gelmiş bulunuyor.Ben onların esirlerini size dağıtmayı geciktirdim. Onları iki şeyde muhayyer kıldım. Fakat onlar kadınlarını dünya malına değişmediler. Bizden her kimin yanında bunlara ait esir kadın varsa ve gönlü de razı ise, iade etsin. Ama her kim de geri vermek istemez se yine geri versin, ama ona Cenab-ı Allah'ın bize bahşedeceği ilk ganimette bire karşı altı hisse vereceğime söz veriyo-rum" Bunun üzerine Hevazinli esirler müminlerin malları ile fidyelendirilip hürriyetlerine kavuşturuldular, insanlar da buna memnun olup "Biz Resulullahın uygulamasına gönül hoşluğu ile itaat ettik" dediler. Bundan sonra peygamber (s.a.v.) efendimiz bu uygulamadan kimin razı olup olmadığını anlamak için şöyle dedi: "Dönün ve vefakarlığınızı gösterin." Orada bulunanlar dağılıp evlerine gittiler; yanlarında esir olarak bulunan kadın ve çocukları iade ettiler. Uyeyne bin Hısn'dan başka hiç kimse bu emri yerine getirmede gecikmedi yalnız o, yanında esir bulunan ihtiyar bir kadını geri vermek istemedi, fakat bilahare o da geri verdi.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz cariyeleri ikramla donatarak geri gönderdi. Onlara kıymetli giysiler giydirdi. Kıptilere ait kumaşlarla onları bezedi. Her birine de bir kipti hizmetçi verdi. O mağlublara ikram ederek lisanı hali ile rahmeti ifade ediyordu. .

Hevazinlilerin mal ve ganimetlerine dair konuşmalarımızı sona erdirmeden önce cenab-ı Allah'ın bu husustaki hikmetini ve islam ordusunu teleflyetten koruyuşunu hatırlatmamız gerekiyor. Şöyle ki: Mekke-i Mükerremenin fethinde müslüman-lar herhangi bir ganimete sahip olmamışlardır. Cenab-ı Allah, Mekkeye olan ikramından ve Mekkelilerin malını himayesinden dolayı fethe gelen mü'minlere ganimet vermemişti. Medi-neden gelen müminler fatihler olarak değil de Ka*beyi tavaf eden, Safa ve Merve arasında Sa'y yapan, ziyaretçiler olarak gelmişlerdi. Bunlar her ne kadar umre ihramına girmemişlerse de ziyaretçi durumunda idiler. Fakat islam ordusu Medine'den Mekke-i Mükerremeye kadar gelmiş olduğuna göre erzakını da temin etmesi gerekiyordu. Çöllerden ve vadilerden geçerek gelen bu ordu, kendi yurdu olan Medine'den

uzakta kalmıştı. İhtiyacı olan erzakı bulması icabediyordu. îşte bunun için Cenab-ı Allah onları Hevazine, Hevazinlileri de onlara sevk etti. Cenab-ı Allah Hevazinlilerin komutanı Malik bin Avf in kalbine, He-vazinlilerin bütün mallarını, çocuklarını ve kadınlarını savaş alanına getirme düşüncesini yerleştirdi. Güya çoluk çocuk, kadın ve mallarını savaş alanında gören Hevazinli savaşçılar daha bir gayretle çarpışacaklardı! Fakat cepheye getirilen çoluk çocuk, kadın ve malları zafer hususunda onlara bir yarar sağlamadı. Neticede Cenab-ı Allah, onların çoluk çocuk, kadın ve mallarının tamamını müslümanlara ganimet olarak ihsan etti. îslam ordusu onların bütün mallarına el koydu. Peygamber efendimiz, kendi uygun gördüğü ölçüye göre bu ganimetleri îslam ordusuna ihsan etti.

HUNEYN GAZVESİ

Huneyn Gazvesinde Teşri Kılınan Şer'i Hükümler Geri Verilmesi Tekeffül Edilen Ariye

Huneyn gazvesinden sözederken hazırlıkların ilk aşamasında Peygamber (s.a.v.) efendimizin Safvan bin Ümeyye'den iğreti olarak zırh ve silah istediğinden bahsetmiştik. Safvan da peygamber efendimizin isteği üzerine îslam ordusuna iğreti olarak zırh ve silah vermişti. Peygamber efendimiz bu zırhları ve silahları Safvan'a geri vereceğine dair teminat vermiş ve: "Bu , geri verilmesi tekeffül edilen bir iğretidir" demişti. Bu garanti, alınan iğreti malların, îslam ordusu tarafından bir gadre ve hıyanete uğramaksızm sahibine geri verilmesi manasını mı, yoksa telef olduğu yâ da hasar gördüğü takdirde kıymetinin mi sahibine ödeneceği manasını taşımaktadır? Fıkıhçılar bu konuda çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdi. Özetle onlar şu görüş üzerinde icmaa varmışlardır: İğreti mal, onu iğreti olarak alan kimsenin elinde emanet mal gibidir. Muhafazasında kusurlu davranılmaksızm telef olması halinde tazmin edilmez. Ya da iğreti olarak alınmış ve amacı dışında kullanılmışsa telef olsa bile yine tazmin edilmez. Fakat muhafazasında kusurlu davra-nıhr, ya da iğreti olarak almış amacı dışında kullanılır ve bu sebeble telef olursa bu, mala karşı bir tecavüz olduğundan dolayı tazminatı gerektirir. Öte yandan iğreti demek teberru ve bağış manasını taşır. îğreti olarak alınış amacı doğrultusunda kullanılırken telef olursa, tazminat ödeme zorunluluğu yoktur. Merhum Şafii şöyle der: Akidlerde ileri sürülen zahiri şartlara, olduğu gibi uymak gerekir. îğreti alma akdinde malın telef olması durumunda tazminat ödeme şartı koşulmuş ise, iğretinin telef olması halinde

tazminat ödenir. Bu tazminat, iğreti akdinde ileri sürülmüş olana şarttan dolayı Ödenir. Bu, gasp gibi değildir. Çünkü gasp devamlı telefîyetten dolayı tazmin edilir. Gaspedilen mal, telef olduğu takdirde tazminat vermesi zorunlu olur.

Ariyeye(iğretiye) gelince, bunda asıl kural şudur: îğreti mal, onu iğreti olarak alan kimsenin elinde emanettir. Ona karşı mütecaviz davranmaz. Ancak iğretide, akid yapılması esnasında tarafların, tazminat hususunda anlaşmaları caizdir. Özellikle iğreti akdi, iğreti alanın iğreti mala mütecaviz davranması ihtimalinin söz konusu olabileceği bir malda yapılmaktaysa, Örneğin savaş silahı ya da devlete ati bir değirmen üzerinde iğreti akdi yapılmakta ise bu durumda tazminat alma hususunda gerekli şartlar koşulabilir.

Ebu Hanife, Malik ve Cumhuru fukahadan bazıları demişler ki: Akid esnasında şart koşulmuş olsa bile, ariyenin tazminatı ödenmez. Çünkü böyle bir şart ariyenin (iğretininin) emanet hükmündedir. Vedia ise tazmin edilmez. Fakat burada vedia ile ariye arasında bir fark bulunduğunu da söylememiz ve bu hususta dikkatinizi çekmemiz gerekmektedir.

Ariye(iğreti) sahibinin izni ile kullanılır. Vedia(emanet) ise, kullanılamaz sahibinin izni olmaksızın onu kullanmak, Vedia anlamının dışına çıkmak olur. Sahibinin izni olmaksızın kullanmak ise kullananı mütecaviz durumuna düşürür.

Ariyenin tazmin edilmesi gerekmediğini Söyleyen fıkıhçılar, Peygamber efendimizin, telef olması halinde ariyeyi aynı ya da kıymeti ile geri vermediğini söylemişlerdir, ancak o: Safuan bin Ümeyye'ye: "Hayır, senden alınacak olan bu ariye tekrar sana iade edilecektir" demekle, alman ariyenin sağlam kalması halinde sahibine geri verilmesi gerektiğine işaret buyurmuştur. Şayet ariye(iğreti) telef olursa kıymetini tazmin etmek düşünülemez. Zira Peygamber efendimizden rivayet edilen bazı hadislerde "ariye sahibine ödenir" sözü ariyenin sağlam kalması halinde sahibine ödeneceği anlamını taşır. Yoksa telef olursa tazmin edilmesine gerek yoktur. Peygamber efendimiz, kendisine: "Ey Muhammedi Bu aldığını gasben mi alıyorsun?" diye soran Safvan'a: "Hayır, bu, geri ödenilmesi tekeffül edilen bir ariye-dir" diye cevap vermiş ve bununla Safvan'ın malını gasb etmek istemediklerini ifade buyurmuş, Peygamber efendimizin Safvan'a verdiği cevap, ariyenin sağlam kalması halinde aynı ile sahibine ödeneceği anlamına geliyordu. Yoksa telef olması halinde kıymetini

sahibine tazmin etme anlamını taşımıyordu.

Savaşta telefiyyet verme hükümlerine gelince, düşmanı zayıflatmak için elden geldiğince telefiyyet vermek caizdir. Örneğin Hz. Ali, Hevazin komutanlarından birinin devesini arkadan vurarak ayaklarını kesmişti. Çünkü o komutan sancaktarlık yapmakta ve aynı zamanda bulduğu hedeflere mızrağı ile darbeler savurmaktaydı. Hz. Ali bir kılıç darbesiyle devesinin ayaklarını kesti, devenin üzerindeki komutan yere düştü, en-sardan biri de üzerine varıp öldürdü.

Bu da gösteriyor ki savaş aracı olarak kullanılan hayvanları telef etmek mubahtır. Bu savaş alanında organlardan birini keserek hayvana azap vermek manasına gelmez.

Hevazinlilerden Elde Edilen Ganimetlerden Bir Kısmının Müellefe-î Kuluba Verilişi

v Cenab-ı Allah'ın şu ayetinde sabit olduğu gibi müellefe-i kuluba zekattan pay verilir: "Sadakalar, (zekatlar) Allah'tan bir farz olarak ancak fakirlere, düşkünlere, onlar üzerinde çalışan (zekat toplayan) memurlara, kalpleri (Islama) ısındırılacak olanlara(müellefe~i kuluba), kölelik altında bulunanlara, borçlulara, Allah yoluna ve yolcuya mahsûstur, (toplanan zekat, ancak bu sayılan yerlere verilir) Allah bilendir, hikmet sahibidir." (Tevbe.60)

Bu ayet-i kerime, zekatın nerelere verileceğini bildiren bir ayeti kerime olup, zekat paylarını belirlemektedir. Zekattan belirli bir pay, iman etsinler ve gerilerinde kalan kavimlerini de imana yöneltsinler diye müellefe-i kuluba verilir. Ayrıca yeni İslama girip malından mahrum kalan, ya da ailesinden kopan kimselere mali destek sağlansın diye bir miktar zekat verilir. Bazı alimler bu sebebten dolayı müellefe-i kulüp payının îslami davet yoluna harcanacağını söylemişlerdir. Onlar için sürekli bir gelir kaynağı olsun diye müellefei kulübün payı, zekatta varlığını devam ettirmektedir. Bu pay, süreklilik vasfı olmayan sadece ganimet kaynağına tahsis edilmez.

Müellefe-i kuluba verilen pay, peygamber efendimizin tasarrufuna bırakılan beşte birlik bölümden karşılanmıştır. Bu beşte birlik pay, Peygamber efendimize, onun akrabalarına, yetimlere, düşkünlere ve yolda kalmış kimselere sarf ediliyordu. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştu.

"Eğer Allah'a ve (Hak ile batılın) ayrılma gününde, o iki topluluğun karşılaştığı (bedir) gün(ün)de kulumuz(MuhammedYe indirdiğimiz (ayetler)e inanmışsanız bilin ki, ganimet olarak 'aldığınız şeylerin beşte biri, Allah'a, Resulüne ve (Allah'ın resulü ile) akrabalığı bulunan(lar)a, yetimlere, yoksullara ve yol-cu(lar)a aittir. Allah her şeye kadirdir." (Enfai 4i)

Müellefe-i kuluba verilen pay, beşte birlik bölümden miydi, yoksa ganimetlerin beşte dörtlük umumi bölümünden miydi?

îmam Şafii ile Malik bu payın, Peygamber efendimize tahsis edilmiş beşte birlik bölümden karşılandığını söylemişlerdir. Geri kalan beşte dörtlük pay ise muhariplere taksim edilmiştir. Çünkü beşte dörtlük pay, fatihlerin hakkı idi. Hak sahiplerinin izni olmadan o kısımdan bir şey alınamazdı. Ayrıca peygamber efendimiz de, paylarından bir kısmını alıp müellefe-i kuluba vermek için fatihlerden ve muhariplerden izin istememişti. Müellefe-i kuluba verilen mallar, Peygamber efendimizin tasarrufuna bırakılan beşte birlik bölümün tamamından karşılanmış değildi. Çünkü bu beşte birlik payda beş kısma ayrılmıştı. Bu beş kısmın sadece biri peygamber efendimize bırakılmıştı. Şu halde Peygamber efendimiz kendi payına düşen kısımdan mü-ellefe-i kuluba vermişti. îmam Ahmed bin Hanbel, Peygamber efendimizin, müellefe-i kuluba verdiği malları Allah ve Resulüne ait olan "Enfal'den" saydığı görüşündedir. Nitekim yüce Allah da bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Sana enfal(ganimet)den soruyorlar. De ki; "Enfal (ganimet) Allah'ın ve Resulün(ün) dür." (Enfahi)

Ganimetler, işin başındayken hemen taksim edilmezlerdi. Çünkü mücerret fetih işi tamamlanmakla bu ganimetle, fatihler için sabit bir hak olmuyordu. Ancak Peygamber efendimiz îslam davetini takviye etmek ve gönülleri îslama ısındınnak, islamdan uzak bulunan kimseleri İslama yaklaştırmak Hin gerekli gördüğü harcamaları yaptıktan sonra bu ganimetler, fatihler için bir hak haline

gelirdi. Şunu da bilmek gerekir ki, İslam'da savaş, ganimet toplamak için yapılmaz. Ancak saldırıyı savmak ve İslam çağrısının önündeki yolları açmak için yapılır. Gönülleri îslam'a ısındırarak îslami davet için yapılan faaliyet ve harcamalar tabii ki diğer harcama ve faaliyetlerden daha öncedir. Öyleyse ganimetler üzerinde, taksimattan önce de devlet başkanı bazı tasarruflarda bulunabilir. Ganimetler üzerinde îslami davetin yararına bazı tasarruflarda bulunmak caizdir.

Peygamber (s.a.v.) efendimizin enfalden müellefe-i kuluba yapmış olduğu harcama sadece kendisine özgü bir yetki miydi, yoksa kendisinden sonraki müslüman emir ve devlet başkanlarına da özgü bir yetki miydi? Buna cevaben deriz ki:

Böyle bir yetkiyi kullanmak Ebu Bekir, Ömer, Ali ve Ömer bin Abdülaziz gibi emirlere de vaki olmuştur. Çünkü onlar adalet ve dindarlıkları sebebiyle ganimetleri, islami ve müslüman-lar ile ilahi davet yararına olmayan yerlere harcamazlardı. Ama adalet ve imandan uzak olan diğer emir ve devlet reisleri bu ganimetleri kendi hevesleri uğruna harcayabiliyor. Böyle bir şey ihtimalden uzak değildir. Böyleleri yakınlarım ve dostlarını ganimete yaklaştırır. Asıl hak sahiplerini ise ganimetten uzaklaştırırlar.!

îmam Ahmed bin Hanbel ile diğer sünnet alimlerinin belirttiklerine göre peygamber, (s.a.v.) efendimiz müellefe-i kuluba verdiği payları, ganimetleri beşe bölmeden önce vermiştir. Ensardan bazısının delillerinde tezahür eden kırgınlık da onun, ganimetleri beşe bölmeden önce mülellefe-i kuluba pay vermiş olduğunu doğrulamaktadır. Çünkü peygamber efendimiz Ebu Süfyan ile iki oğluna, ganimetleri beşe bölmeden önce pay vermişti. Bu da ganimetlerin beşte dördü üzerinde hak sahibi olan kimselerin paylarını eksiltiyordu. Ama asıl müstehaklarm imanlarının kamil oluşu, peygamber efendimizin asli maksadını anlamalarına imkan vermişti. Bu sebeble de kırgınlıklarından dolayı pişman olmuşlardı.

Kölelerin Hayvanla Değiştirilmesi

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hevazinli esirlerin, îslama girmelerinden sonra sahiplerine geri verilmesi için faaliyete girişti. Hevazinli esirler, dört bin civarında idi. Peygamber efendimiz ile Abdülmüttalip oğulları, ellerinde bulunan Hevazinli esirleri serbest bıraktılar. Diğer mü'minlere de bu hususta kendisine uymalarını tavsiye etti. İlk Muhacirlerle Ensar, Peygamber efendimize gönül rızası ile tabi olup ellerindeki esirleri salıverdiler. Peygamber efendimizin bu uygulamasına razı olmayan diğer müslümanlara gelince, onlara şöyle bir öneride bulunuldu: Ellerinde esir bulunan kadınlarla çocukları salıverin. Bunlardan herbiri için size ileride kazanacağınız ganimetlerden altışar deve verilecektir!

Bu teahhü üzerine ellerinde esir bulunan bazı müslümanlar da gönül rızasıyla esirlerini salıverdiler. Sadece Uyeyne bin Hı-sm buna yanaşmadı. Lafını ağzında geveleyip salıvermeyi geciktirdikten sonra yanında bulunan esir acuzeyi serbest bıraktı. Zaten yanında başka bir esir de yoktu.

' Peygamber (s.a.v.) efendimizin esir sahiplerine yaptığı bu Öneri bir nevi taviz anlamını taşıyor muydu?

Fıkıhçılar bu konu üzerinde oldukça tartışmalar yapmış ve neticede iki görüş üzerinde karar kılınmıştır:

1- Vade ve miktar fazlalığı ile birlikte hayvanın satılması, yani takas edilmesi caizdir. Nitekim kölenin hayvanla ya da hayvanın köle ile satılması yani takas edilmesi caizdir.

2- Belirsiz bir vadeye kadar satış da caizdi. Zira peygamber (s.a.v.) efendimiz, yanlarında esir bulunan kimselere, bu esirleri salıvermeleri halinde ileride elde edilecek ganimetlerden her bir esire karşılık altı deve vereceğini vadetmişti.

Birinci şıkka gelince fıkıhçılar şöyle demektedirler: Miktar bakımından farklı olmakla birlikte hayvanları birbirleriyle takas etmek caiz olur ve teslim şartı da aranmaz. Bazı fıkıhçılar bunu, miktar fazlalığının cins birliği halinde caiz olmadığı alışveriş, ribası mülahazasıyla caiz görmemişlerdir. Cinslerin farklı olması halinde takaslık mallardan birinin miktarının diğerinden fazla olması

halinde teslim şartı aranır.

îki beldeden birinin belirsiz bir vadeye kadar ertelenmesine gelince, Ahmed bin Hanbel ile bazı sünnet alimleri -tarafların razı olmaları durumunda- bunu caiz görmüşlerdir. Çünkü bunda herhangi bir mahzur ve özür yoktur. Ebu Hanife, bunun ilerde taraflar arasında çekişmeye sebebiyet vereceğini söylemiştir. Taraflar arasında çekişmeye sebebiyet vermesi muhtemel olan alışverişler ise batıldır.

Peygamber efendimizin uygulamasının alışveriş türünden olduğunu söylemeye gelince, bunun üzerinde ihtilaf edilmiştir. Çünkü bu, peygamber efendimiz ile esir sahipleri arasında yapılan bir takas değildir. Bu, ancak mal karşılığında köle azad etmektir. Peygamber (s.a.v.) efendimiz, ellerindeki esirleri serbest bırakmalarım taleb etmiş, buna karşılık da kendilerine, azad ettikleri kölelerin kıymetini mal ile ödeyeceğini ifade buyurmuştur. Ancak salıverilen kölelerin kıymetlerini peygamber efendimiz takdir edecekti. Esir sahipleri de peygamber efendimizin kıymet takdirine razı olmuşlardı. Şu halde yapılan bu muamele, şartlı azad etmektir. Alış veriş değildir.

Azad etmek, sahibinin köleyi azad etmesi, ona bir nevi teberruda bulunması demektir. Çünkü ona hürriyetini bahsetmektedir. Bu da bedel şartı ile yapılan bir hibedir. Hibe ve azad etmede, diğer akidlerde caiz görülmeyen bazı şeyler caiz görülür. Bu teberruun değeri vadeli para değildir ki miktarının ve evsafının belirsizliği, taraflar arasında bir çekişmeye sebebiyet versin. Bu azat etme karşılığında verilen bir bedel olduğuna göre, ileride taraflar arasında herhangi bir çekişmeye sebebiyet vermez. Bu sebeble deriz ki: Bu muamelenin ribevi ya da gayrı ri-bevi olduğunu tartışmaya gerek yoktur. Azad etmek bedelinin belirsiz bir vadeye ertelenmesinin caiz ya da gayrı caiz olduğunu tartışmaya da gerek yoktur. Peygamber (s.a.v.) efendimizin yapmış olduğu muamele, bu gibi tartışmalara konu olmaktan tamamiyle uzaktır.

TAİF GAZVESİ

Peygamber (s.a.v) efendimiz bozguna uğrayan Hevazinlileri takibe başladı. Onlar nereye gittilerse O da gitti. Evtas'a vardıklarında peygamber efendimiz yine onları takibe devam ediyordu. Sonra Hevazinliler Evtas'a girip kalelere sığındılar. Ar-dısıra Taife gidip kalelere sığındılar. Orası müstahkem kaleleri bulunan bir belde idi. Taifliler de güçlü kuvvetli iyi ok atan kimseler idiler. Peygamber efendimiz onları takibe devam etti. Gelişini haber aldıklarında kalelerine girip sağlam tedbirler aldılar. Bir yıl yetecek kadar azıklarım da kaleye aldılar. Kuşatmanın uzun sürmesi halinde müslümanlara karşı mukavemet edip dayanacaklardı. Bu durumda Muhammed ile arkadaşları zorlanacak ama kendileri kalelerinde rahatlık içinde bekleyecek, kendileri ok atacak ama isabet almayacaklardı. Öldürecekler ama ölmeyeceklerdi.!

Peygamber (s.a.v.) efendimiz kalelerine yöneldiği zaman Selman'ı Farisi mancınık yapması için peygamber efendimize öneride bulundu. Yapılacak olan mancınıkla kalelerine taş atılacak, temelleri sarsılacak ve müstahkem kaleleri direncini yi-tireceki. Peygamber (s.a.v.) efendimiz tankları andıran tahtadan silahlar yaptı. Bu silahlarla kalelerine hücum etti. Müslümanları kalelerinin Önünde gören Taifliler peygamber efendimizin ordusu üzerine çekirge bulutlarım andırırcasına ok yağdırmaya başladılar. Rivayete göre 12 ya da daha fazla müslü-man atılan oklardan isabet alarak şehit düştü. Bunun üzerine peygamber efendimiz okların atış alanının dışına kadar geriledi. Ama o kale içindeki Taiflilerin ne halde olduklarını öğrenmek istiyordu.

Peygamber efendimizin çağırıcısı Taiflilere hitaben şöyle seslendi: "Taifli kölelerden herhangi biri kaleden çıkıp İslam ordusuna katılırsa hürriyetine kavuşacaktır!"

Bu çağrı üzerine bir kaç köle kaleden dışarı çıkıp şeriat hükmü ile hürriyetlerine kavuştular. Ayrıca alicenap ve hür bir insan olan Muhammed (s.a.v.)in çağrısı da bunu kendilerine sağlamıştı. Peygamber efendimiz onların durumlarını araştırdı. Kendilerine bir yıl kadar yetecek erzaklarını kaleye aldıklarını öğrendi. Bunun üzerine onları kendi iradeleri ile kaleden çıkaracak bir yöntemi uyguladı. Taifteki hurmalıklarının ve üzüm bağlarının kesilmesini sahabilere emretti. Hurma ağaçlarının ve servetlerinin zayi olmakta olduklarını gördüler: "Hurmalıklarımız ve üzüm bağlarımız kesilirse bize ne olur?" dediler. Sa-kif oğullarının çağırıcısı îslam ordusuna hitaben şöyle seslendi: "Malları fesada vermeyin. Bu mallar hem bizim, hem de sizindir."

Bu çağrı, onların kalplerini titreştirip ürküttü, azimlerini zayıflattı, özellikle köleleri onları terk etmeye başladılar. Onları terkedip, İslam ordusuna katılan ve hürriyetine kavuşan kölelerini peygamber efendimiz müslümanların yanlarına gönderiyor ve müslümanlar da onların azıklarını temin ediyorlardı. Böylece özgürlüklerinin tadını çıkarıyorlardı. Paniğe düştükleri halde Taifliler direnmeğe devam ediyorlardı. Müslümanlar da kalelerine hücumlarını kesintisiz sürdürüyorlardı. Öyle ki Taif-liler demir parçalarını ısıtarak müslümanlann tahtadan yapılma mancınıklarının üzerine atıyorlar, böylece yakmak istiyorlardı. İçindeki mücahitleri dışarıya çıkmaya zorluyorlardı.

Taiflilerle Kureyşliler arasında akrabalık ve hısımlık bağları vardı. Bu sebeble Kureyşlilerden bazıları Sakiflilere (Taiflile-re) giderek bu direnişi uzatmamalarını tavsiye ettiler. Çünkü sonuç lehlerine olmayacaktı. Aksine takva sahibi müminler iyi sonuca ve zafere kavuşacaklardı. Ebu Süfyan bin Harb ile Mu-gire bin Şube: "Sakıfliler! Bize eman verirseniz sizinle konuşacağız" diye seslendiler. Kendilerine eman verilince, Kureyşlilerden ve Beni Kinane'den olan kadınları, Taiften çıkıp kendilerinin yanına gelmeye davet ettiler. Bu kadınların, savaş sonucunda -tıpkı Hevazinde olduğu gibi- Müslümanların eline esir düşmelerinden korkuyorlardı. Kadınlar, Taiften dışarı çıkmaya yanaşmadılar. Onlardan biri, Ebu Süfyan'm kızı Amine idi. Ebu Süfyan ile Mugire'nin önerileri kabul edilmeyince Esved bin Mes'ud şöyle dedi: "Ey Ebu Süfyan ve Ey Mugire!

Size bundan daha hayırlı yolu göstereyim mi? Esved bin Mes'ud, Esved oğullarına ait mülklerden ne kadar güçlükle geçim sağlandığını biliyorsunuzdur. Eğer Muhammed bu hurmalıkları ve üzüm ağaçlarını keserse, buralar bir daha mamur olmaz ve bir daha şenlenmez. Gidin onunla konuşun. Ya bu mülkleri kendine alı koysun, ya da bırakıversin. Allah rızası için akrabalık hatırına bu mallara ilişmesin. Çünkü onunla bizler arasında herkesçe bilinen bir akrabalık vardır."

Sakifliler kendilerinden şiddeti uzaklaştırmayıp, barışı garantiye almadıkça yumuşayacağa benzemiyorlardı. Muhasaranın - her ne kadar yanlarında zahireleri vardıysa da- kendilerini zor duruma sokmak üzere olduğunu görmüşlerdi. Bu, her ne şekilde olursa olsun bir nevi hapisti. Ayrıca Peygamber efendimizin ordusu onların mallarını hurmalık ve üzüm bağlarını ele geçirmişti. Karşı koyamıyacakları debbabelerle kaleleri sarsılmaktaydı. Peygamber efendimize akrabalık ve hısımlık bağlarını hatırlatarak seslendiler. Peygamber efendimiz ise, bu türden yapılacak olan çağrılara kulağını tıkayacak biri değildi. O, Ce-nab-ı Allah'ın akrabalık bağlarını gözetmekle emrettiği bir kimseydi.

İslamiyet Mekke-i Mükerreme ve çevresinde yayıldıktan sonra Taife girmek üzereydi. Taifte bulunan Sakif oğullarının bir kısmı İslama girmişlerdi. Çoğunluğu da İslama girmeye meyletmişlerdi. Muhammed (s.a.v.) insanları hidayete ileten, hakka ve dosdoğru yola davet eden bir kimseydi. Sakifliler gibi kaba ve haşin kimselere yumuşak davranmak, onların kalplerinin İslama yönelmesine yol açabilirdi. Ama onlara karşı misli ile mukabele edip sert davranmak, kalplerini köreltip, yüreklerini katılaştırır ve inatlarını da arttırırdı. İşte bu sebeble Peygamber efendimiz, kendisine akrabalık bağlarını hatırlatarak seslenen çağırıcıya kulak verdi. O, gittiği her yere düzen ve sükûneti götürmek istiyordu. Zaten iki aydan fazla bir zamandan beridir ki Medine-i münevvereden uzak kalmıştı. Taif muhasarası Şevval ayında başlamıştı. Muhasara sürmüş, Zilkade ayına girilmişti. Zilkade ayı ise haram aylardan biri idi. Peygamber efendimiz haram aylarda başkalarına saldıracak bir insan değildi. Bilindiği gibi Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep ayları haram aylardır. Peygamber efendimiz Taiflilere hücum etmek durumundaydı. Ama o, haram aylarda düşmana saldırmak gibi ilahi emre muhalefet edemezdi. İşte bu sebebledir ki Taifi onyedi gece süreyle -başka bir rivayete göre yirmi gece süreyle- muhasara altında tuttaktan sonra Medine-i Münevvere-ye dönmek için hazırlık yapmağa başladı.

İbn îshak der ki: Taifte yirmi geceden fazla bir süreyle kaldı.

Peygamber efendimiz dönüş hazırlığına başladı. Cenab-ı Allah'ın, Taifi ele geçirmelerine ve Taifiilerle savaşmaya izin vermediğini hatırladı. Bunu Hüveyle binti Hakim bin Ümeyye'ye anlattı. Huveyle de peygamber efendimizin yanından çıkıp Ömer'e gitti ve durumu ona anlattı. Hz. Ömer de peygamber efendimize gelip "Huveylenin bana anlattıkları da ne oluyor? Güya dönüş için senin emir verdiğini söylüyor. Bu emrini insanlara duyurayım mı? diye sordu. Peygamber efendimiz de "Evet duyur, Ey Ömer" dedi.

Peygamber efendimiz yenmeksizin, yenilmeksizin, aciz kalmaksızın bu mübarek seferinden Medine-i münevvereye döndü. Aciz durumda değildi. Aksine güçlü, muktedir ve Allah'ın yasalarını uygulayacak durumdaydı. Saldıran ve haram ayda savaşan bir kimse değildi. Akrabalık ve hısımlık bağlarım önemsemezlik etmiyordu. Kaba davranmaksızın, yumuşaklık ve rahmetle muamele ederek kavmini İslama davet etti. Medine-i Mü-nevvereye gelecek olan Hevazinli ve Sakifli heyetleri karşılamak için Medine-i münevvereye döndü. Bu fethi-i Mübinden sonra Medine yolunda yürümekte iken Peygamber efendimiz şöyle dedi. "Rabbimize ibadet edip hamdederek dönüyoruz." O esnada kendisine: "Sakiflilere beddua etsene ya Resulallah" denilince Rahmet peygamberi şöyle dedi. "Allahım! Sakiflileri hidayete erdir ve onları bize getir."

Rivayete göre Peygamber efendimiz Medine-i münevvereye varmadan Urve bin Mes'ud es-Sakafî müslüman olarak gelip peygamber efendimize kavuşmuştu. Dönüp kavmini İslama davet etmek için peygamber efendimizden izin isteyince, peygamber efendimiz ona şöyle dedi: "Kavminin konuşmalarından anlaşıldığına göre onlar seni öldürecekler." Peygamber efendimiz Sakiflilerde direnme ve cahiliyet gururu olduğunu biliyordu. Urve dedi ki: "Ey Allah'ın Resulü! Onlar beni genç develerinden daha çok severler" Gerçekten de Sakifliler Urve'yi Çok sever ve öğütlerine uyarlardı. İtibarından dolayı kendisine muhalefet etmeyecekleri umuduyla, İslama davet etmek için kavmine geri döndü. Yüksek bir tepeden Taife girmek üzereyken onları gördü ve İslama davet etmeye başladı. Onun davetini duyanlar, kendisine attıkları oklarla onu öldürdüler. Şehit düşür-ken Allah'ın mübarek kulu Urve şöyle dedi: "Bu, Allah'ın bana yaptığı bir ikramdır. Allah'ın bana gönderdiği bir şehadet mertebesidir. Bende, peygamber efendimizle birlikte savaşıp şe-hid düşenlerin günlünde bulunan imandan başka

bir şey yoktur. Beni de onların yanına defnedin." Onun bu sözü üzerine onu da diğer şehitlerin yanına defnettiler.

Öyle anlaşılıyor ki çok sevdikleri Urve'yi öldürmeleri kendilerini üzmüş ve kedere boğmuştu. Bütün araplarm Muhammed (s.a.v.)'e başeğdiklerini sadece kendilerinin ona düşman kaldıklarını, ona karşı direnecek güçte olmadıklarını ve peygamber'e biat edip müslüman olan çevrelerindeki araplarla savaşacak güçte olmadıklarını da görmüşlerdi.

İşte bütün bu sebeplerden dolayı pegamber (s.a.v.) efendimize bir elçi göndermek fîkri üzerinde birleştiler. Abd bin Yaleyl ile konuştular. Abd, şehid düşen Urve bin Mes'ud'un yaşında bir adamdı. Bu önerilerini ona açıkladıklarında bu Öneriye icabet etmek istemedi. Çünkü Urve'ye yaptıklarını görmüştü. Ur-ve'yi de onlar elçi olarak göndermişlerdi. Kendisini de elçi olarak gönderdiklerine göre Urve'nin başına getirdiklerini kendisinin de başına getireceklerinden endişe duymaya başladı ve "Benimle beraber bir heyeti de Peygambere gönderin" dedi. Bu şartını kabul ederek altı kişilik bir heyeti yanına kattılar. Bu heyet Medine-i Münevvereye doğru yola çıktı. Nihayet Medine-ye vardıklarında Mugire bin Şube onları karşıladı.

Şimdi biz burada bu heyetin yaptığı konuşmaları ve icra ettiği faaliyetleri anlatmaya gerek görmüyoruz. Çünkü bunun gereğini duymuyoruz. Ancak, biz bu hadiseyi, Peygamber efendimizin aciz durumda olmadığını, aksine muktedir olduğunu akrabalık ve hısımlık bağlarına riayet ettiğini belirtmek için anlattık. Onun bu yüksek hikmeti asi kalpleri yumuşatmıştı. Hatta Ebu Davud'un rivayetine göre Ayletül Ahmesi (Bunun adı Sahr'dır) kendi kendine taahhüdde bulunarak Sakiflileri peygamber efendimize götürüp îslam üzere biat ettirmeye karar vermiş ve bu kararını uygulayarak gönüllerini İslama meylettirme, yumuşatma ve Resulullahın hükmüne itaat ettirme hususunda başarılı olmuştu. Peygamber efendimize şu mealde bir mektup yazmıştı: "İmdi sakif kabilesi senin hükmüne itaat etmiştir. Ya Resülullah ben onları getiriyorum. Onlar benim atlarıma binerek süvarilerim Refakatinde sana geliyorlar." Bu mektup peygamber efendimize geldiğinde sınırsız bir şekilde sevinmişti. Çünkü Sakifliler müslüman olarak Peygamber efendimize geliyorlardı. Yurtlarını harap eden savaş olmayacaktı. Halkın namaz için camiye cağırılmasmı, bunun için duyuruda bulunulmasını emretti. Camide toplanan cemaate Sahr'm gönderdiği

mektubu okudu. Sonra da Sahr'm mensup olduğu Ahmet kabilesi için on defa tekrarladığı şu duayı yaptı: "Allahım Ahmes kabilesinin süvari ve piyadelerini mübarek kıl."

Sonra Sahr bazı Sakiflilerle birlikte peygamber efendimizin yanına geldi.

Hevazinlililerden Kalan Gelere Yeniden Dönelim

Hevazinlilerden elde edilen ganimetlerin paylaştırılmasm-dan sözetmiştik. Belki de bu, araplardan elde edilen ganimetlerin en büyüğü veya Hayber ganimetlerine denk bir ganimet idi. O kadar olmasa bile ona yakın miktarda idi. Biz bu ganimetlerin paylaştırılmasını, Hevazin hezimetinden sonra anlattık, ancak Kronolojik sıraya riayet etmedik. Çünkü peygamber efendimiz, bu ganimetleri ancak Taif savaşının sona ermesinden sonra taksim etmiştir. Ancak biz, peygamber efendimizin bu ganimetleri taksim ediş zamanına kadar beklemedik, aksine Hevazin hezimetinin ardısıra anlattık. Şimdi de bu ganimetlerin ne zaman tevzi edildiğini her ne kadar Hevazin gazvesinden sonra olmuş ise de açıklayacağız. Çünkü peygamber efendimiz bu ganimetlerin dağıtımını uygun gördüğü bazı sebeplerden dolayı geciktirmişti. Yine önceki sayfalarda anlattığımıza göre Peygamber efendimiz bu ganimetlerin bir kısmını Müellefe-i kulu-ba vermişti. Müellefe-i kulub arasında Abdülmüttalip oğullarından hiç kimse yoktu. Haris bin Abdülmuttalib'in oğulları, diğerleri, Abbas ve Ebu Bekir'le Ömer gibi Hevazin savaşında Peygamber efendimizin yanında sebat edip ondan hiç ayrılmayan kimseler de bu grupta mevcut değillerdi. Bu ganimetlerin bir kısmının müellefe-i kuluba verilmesinden dolayı Muhacirlerden herhangi bir kimse kırgınlık duymuş değildi. Çünkü onlar, îslamın izzetinden başka bir şeyin isteklisi değillerdi. Onlar mal ve nesep istemiyor, bilakis îslamın onur ve şerefini istiyorlardı. Ebu Übeyde, Abdurrahman bin Avf ve diğer mü'min-ler de bu taksimattan dolayı gönüllerinde herhangi bir kırgınlık duymuş değillerdi. Ancak ensardan bazıları -Mal için değil de peygamber efendimizin kendi kavmini görünce kendilerini unuttuğunu zannederek- gönüllerinde kırgınlık duymuşlardı. Peygamber (s.a.v.) efendimizi bağırlarına basıp kendisine

yardım eden ensar, elbetteki mal sevdalısı değildi. Onlar Peygamber efendimizin kendisini istiyor ve arzu ediyorlardı. Onun kendilerine olan sevgisinin devamını diliyorlardı. Muhacirler de aynı görüşteydiler. îşte bu Ensar kırgınlıklarında bile temiz ve samimi idi. Fakat ne Muhacirlerden, ne de Ensardan olmayan bazı kimseler, Müellefe-i kuluba ganimetten pay verilişinden ötürü kırgınlık duydular. Bunlar islami davetin hesabını yapmıyorlardı. Kalplerine iman girmemiş kimselerin İslama ısmdırılması umurlarında değildi. Ensardan değil de, bilakis münafıklardan olduklarını ispatlayan bazı itirazvari sözleri, peygamber efendimizin kulağına gitti. Zaten bunların münafık olduklarım Kur'an-ı Kerim de bildiriyordu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Müellefe-i Kuluba Hevazin ganimetinden pay verdi. Temim oğullarından Zülhüve'sine, kalkıp peygamber: "Ya Muhammed senin bugün yaptıklarını gördüm!" deyince Peygamber efendimiz: "Ne gördün?" diye sordu. O da: "Adaletli davranmadığını gördüm!" deyince, Peygamber efendimiz Öfkelendi. Ancak nezaketle hikmeti elden bırakmadı. Şöyle dedi: "Yazıklar olsun sana! Eğer benim yanımda da adalet olmazsa, kimin yanında olur!". Bu konuşmaya şahit olan Hattab oğlu Ömer (r..a): "İzin ver de şunu öldüreyim" deyince o hidayet rehberi ve güvenilir insan şöyle dedi: "Onu bırakın, onun ileride taraftarları olacak, onlar dinden sapacak ve okun yaydan çıkışı gibi dinden çıkacaklardır!".

Peygamber efendimize bu şekilde hitap eden bir kimsenin mü'min olması mümkün değildir. Zaten mü'min olmadığı, onun konuşma tarzından da anlaşılıyordu. Peygamber efendimize hitap ederken "Ey Muhammed" diyordu. Niçin "ya Resulullah" demiyordu?

Bunun gibi bir başkası da Peygamber efendimize saygısızca itirazda bulunmuştu. Şöyle ki: "Bilal'in eteğinde bulunan bir imktar ganimet malını mücahidlere taksim ettiğini görünce ona: "Adaletli ol ya Muhammed!" demişti. Peygamber efendimiz de ona şu cevabı vermişti: "Yazıklar olsun sana! Eğer ben de adaletli olmazsam kim adaletli olur?! Eğer ben adaletli dav-ranmazsam zarar ve ziyan eder, helake sürüklenirim?. Hattap oğlu Ömer hazretleri: "Şu adamı öldüreyim mi Ya Resulullah?" diye sorunca hikmet sahibi peygamber efendimiz onu şu sözleriyle teskin etmişti: "insanların benim sahabilerimi öldürdüğümü dillerine dolamalarından Allah'a sağmırım. Şüphesiz ki bu ve arkadaşları Kur'an-ı Kerim'i

okurlar, ama.Kur'an-ı Kerim onların boğazlarından aşağıya inmez (Kalplerine tesir etmez). Bunlar okun yaydan çıktığı gibi dinlerinden çıkacaklardır."

Müellefe-i Kuluba ganimetten pay verirken bazı insanların: "Bu taksimat ile Allahın rızası gözetilmemiştir!" dediklerini Peygamber efendimiz haber aldıklarında şöyle demiştir: "Allah Musa'ya rahmet etsin, O bundan daha çok eziyet görmüştür.

Böyle demekle Peygamber efendimiz Cenab-ı Allah'ın şu kavl-i şerifine işaret etmişti.

"Ey inananlar! Şu kimseler gibi olmayın ki, Musa eziyet ettiler de Allah onu, Onların dediklerinden beraat ettirdi; O, Allah yanında vecih (Gözde, itibarlı bir kul) idi."(Ahzap: 69)

Tümünün kalplerine iman girmedi idiyse de bu şekilde konuşan kimseler kendileri hakkında Cenab-ı Allah'ın şöyle buyurduğu, Arabilerden idiler:

"Bedevi Araplar (Çöl Arapları) Küfür ve iki yüzlülükçe daha yaman ve Allah'ın, Resulüne indirdiği şeylerin sınırını tanımamaya daha müsaittirler."(Tevbe:97)

Bu kaba insanlar kendi heves ve tamahlarına uyarak Peygamber efendimizin uygulamasını yanlış anlamışlardı. Bunlar savaşta bulunan herkesin ganimetten eşit pay alma hakkına sahip olacağını zannetmişlerdi. Bunun da adil bir eşitlik olacağını düşünmüşlerdi. Ama yanılmışlardı. Çünkü bazı zamanlarda eşitlik, zulüm ve haksızlık olabilir. Örneğin cihad duran bir kimse arasında eşitliği uygulamak iki taraftan biri için mutlaka zulüm ve haksızlık olur.

Bunlar savaşta hazır bulunan kimselerin ganimetten pay alma hakkına sahip olduğunu düşünerek yanılmışlardı. Haklarını kendilerine vermeyen kimsenin zulüm işlemiş olacağını düşünüyorlardı. Bu tamahkarlığın ortaya koyduğu bir vehimdir ve aslı yoktur. Zira Peygamber efendimizin tasarrufunda ganimetlerin beşte birlik kısmı vardı. Aslında ganimetlerin tümü peygamber efendimizin tasarufunun altındaydı, O adilane bir şekilde ve rahmet prensiblerine uyarak, gerekli uygulamayı yapıyordu. Hatırlamıyor musunuz, Peygamber efendimiz islam nizamının ve rahmetin gereği olarak Hevazinli esirleri ailelerine geri

vermeyi ve serbest bırakmayı uygun görmüştü. Bunun için de kendisi ve Abdülmuttalip oğullarının elinde bulunan esirleri salıverdi; Müminler de kendi rızalarıyla ona uyarak ellerinde bulunan esirleri salıverdiler. Abdülmutalip oğulları da ellerindeki esirleri salıverdiler. Ancak peygamber efendimiz, esirlerini salıvermek istemiyen müslümanları ve kalplerine iman girmediği için esirlerini salıvermek istemeyen kimseleri, esirleri geri verme hususunda ikna etmeye çabalamadı. Onlara bedel vermeyi teahhüd ederek bütün Hevazinli esirlerin salıvermelerini sağladı.

Peygamberliğin^ islami davetin, rahmetin ve islami adaletin gereği olarak Peygamber efendimiz bütün ganimetler üzerinde tasarrufta bulunmak yetkisine sahipti. Aslında zulüm olan heves ve hevesatınm peşine düşmüş değildi. Öyle anlaşılıyor ki, Peygamber efendimiz kendi kavimleri içinde itibar sahibi olan müellefe-i kuluba ganimetlerden pay vermeyi, islam davetinin bir gereği olarak kabul etmişti. Çünkü Müellefe-i Kulübün kalplerine henüz iman girmemişti. Kin ve öfke, onları yeyip tüketmişti. Mücahidler onların akrabalarından bir kısmını öldürmüşlerdi, îşte bu sebeplerden Ötürü peygamber efendimiz onları İslama ısındırmak ve aradaki düşmanlığı unutmalarını sağlamak istiyordu. Bunu sağlamak için de Ebu Süfyan ve oğullarına, Akra bin Habis'e ve diğer müellefe-i kuluba ganimetten pay verdi. Sahabilerden bazıları dediler ki: "Ya Resulüllah Akra bin Habis ile Uueyne bin Hısn'a verdin de Cueyl bin Süraka et Damiri'yi pay sız bıraktın?"

Peygamber efendimiz, Akra bin Habis ile Üyeyne bin Hısn'a ganimetten pay veriş sebebini açıkladı. Kimsenin hakkının zayi olmasına sebebiyet vermediğini beyan ederek, şöyle dedi: "Nefsim kudret elinde olan Allah'a and olsun ki (Benim nazarımda) Cuayl, Uyeyne ve Akra gibilerinden daha hayırlıdır. Ancak ben o ikisinin gönlünü İslama ısındırmak istedim ki, müslüman olsunlar. Cuayl de islamiyetiyle başbaşa bıraktım."

îşte Müellefe-i kuluba ganimetten pay verilmesinin esas sebebi bu idi. Müellefe-i kuluba ganimetten pay verilişine itiraz edenler, mallara bakmışlar, ama daveti yayma hususunda peygamber efendimizin görevine ve gönülleri İslama ısındırmak için uygun gördüğü çarelere bakmamışlardır. Bu hususta Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Onlardan kimi de sadakalarfın bölüştürülmesi hususun)da sana dil uzatır. Eğer o sadakalardan kendilerine (bir pay) verilirse hoşlanırlar, onlardan kendilerine (bir pay) verilmezse hemen klZarlar." (Tevbe.58)

Bu Ayeti Kerime münafıklar hakkında nazil olmuştur. Peygamber efendimizin müellefe-i kuluba ganimetten pay verişine itiraz edenlerse arabilerdi. Onlar ki Kur'anı Kerimde haklarında şöyle buyurulmaktadır.

"Bedevi araplar (Çöl arapları), küfür ve ik yüzlülükçe daha yaman ve Allahın, Resulüne indirdiği şeylerin sınırlarını tanımamaya daha müsaittirler." (Tevbe 97)

Peygamber (s.a.v.) efendimiz îslam davetinin gereklerini yapma hususunda Cahiliyetten yeni kopmuş insanların dedikodularına ve isteklerine uyacak ve onlara boyun eğecek değildi. Muhacirlerle Ensarın ve ihlaslı müminlerin kendisiyle beraber olmaları O'na yeterdi.

Cirane Umresi

Resulullah (s.a.v) efendimiz Mekke-i Mükerremeyi fethetmek için geldiğinde umre ihramına girmemişti. O bir savaşçı olarak değil bir Fatih olarak Mekkeye girmişti. O bağlan yeniden birleştirmek, dostluğu te'sis etmek, aradan geçen uzun ayrılıktan sonra kardeşliği ilan etmek istiyordu. Sevgi, nefret edici gönülleri cezbeder; kaçan ve ürken akılları eski haline getirir. Ve sükunete kavuşturur.

Peygamber efendimiz ihramsız olarak Kabeyi tavaf etti. Çünkü gelişi, umre ibadeti ya da Ka'beyi tazim etmek için değildi. Fetih işlerini tamamladıktan sonra yaraları sarmak, gönülleri hoşnud ve Halid bin Velid'in açtığı yaraları tedavi etmekle uğraştı.

Hevazinlilerin îslam ordusuna saldırı hazırlığı içinde olduklarını öğrenince de

onlarla karşılaşmak gereğini hissetti. Neticede uzun bir muharebe oldu. Ancak bu muharebenin sonuçları parlak oldu. Peygamber efendimiz Taife kadar onları izledi. Taifi muhasara altına aldı. Ancak haram ayların geldiğini görünce Cirane'ye döndü. Cirane, ihram makatlarından biridir. Orada Umre ihramına girdi. Umre niyetiyle gelip Beytullaha girdi. Bu umreyi Zilkade ayında yapmıştı. Bu ayın bitmesine altı gece kala Medine-i Münevvereye döndü. Hicretin sekizinci senesi olan bu senede hacc etmedi. Yerine niyabetle de hac ettirmedi. Haccın eda ediliş şekillerini, araplarm eskiden beri yapageldikleri şekilde bıraktı. Ancak hac yapmak isteyen müslü-manlarla birlikte îtab bin Üseyd'i rehber olarak bıraktı. îtab onlara hac ettirdi. Peygamber efendimiz Medine-i Münevere'ye dönerken îtab bin Üseyd'i emir olarak bıraktı.

Mevahibül-ledunniye şerhinde de anlatıldığı gibi îtab yirmi yaşlarında idi. Peygamber efendimiz o yaşta olmasına rağmen îtab'ı kendisine halef olarak bıraktı. îtab'm ameli mübarek, niyeti de halisti. Elinde bulunan şeylerle kanaat eder, asla tamahkarlık yapmazdı. Peygamber efendimiz ona günlük bir dirhemi rızık olarak verirdi. O da bununla yetinip razı olurdu. Daha fazlasını istemezdi. Başkalarını da kanaatli olmaya davet ederek şöyle derdi:

"Uy insanlar! bir dirhemle doymayan kimseyi Allah aç bıraksın. Resulullah (SAV) bana hergün için bir dirhem maaş bağladı, artık hiç kimseye ihtiyacım yok!"

Peygamber (S.A.V.) efendimiz, umreden sonra Kur'anı Kerim hafızı ve Sünnet ravisi Muaz bin Cebel'i İtab bin Üseyd'in yanında yardımcı olarak bıraktı. Muaz'm görevi, insanlara İslama öğretmek ve dini hükümleri bildirmek ve aynı zamanda Kur'anı Kerimi ezberletmekti. Zaten insanların cahiliyyetten yeni koptukları ve Medine-i Münevvere halkı gibi Kur'anın gölgesinde yaşamadıkları, hatta Kur'ana düşman olarak hayatlarını sürdürmüş olduklarından dolayı buna muhtaç idiler. Her ne kadar belağatli kimseleri Kur'anın mertebesini; onun yüce olduğunu ve hiçbir şeyin ona üstün olamıyacağını biliyorduysa-lar da ona yine muhtaç idiler.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Umresini tamamladıktan sonra Cirane'ye döndü, orada fazla beklemedi. Yalnız ortada kalan ganimetleride paylaştırdı. Oradan Medine-i Münevvereye doğru yola çıktı. Zilkade ayının sona ermesine, altı gece

kala Medine-i Münevvereye vardı. Taiflileri de şirkleri üzerine bıraktı. Her ne kadar onlar cahiliyet taassubundan kopup İslam'a mey-letmekteyseler de yine de müşriklik halinde bulunuyorlardı.

Öte yanda Malik bin Avf, zaman zaman çevredeki müşriklere ve Sakıflilere baskınlar yapıyordu. Peygamber efendimiz onu yanına yakın kılıp ikramda bulundu. O da müslüman oldu ve îslami hayatı güzelce yaşadı. Bundan sonra da müşriklere baskınlar yapıyor ve çevredeki müşriklerin yavaş yavaş Islama doğru meylettiklerini kalplerin yumuşadığını haber veriyordu.

Kab Bin Züheyrin Gelişi

Resulullah (s.a.v.) efendimizin umre dönüşünde Kab bin Zü-heyr yanma geldi. Aslında bu kitapta bir şairden sözetmemiz uygun düşmeyebilir. Zaten Resulullah (s.a.v.) efendimiz de kendi kendisiyle övünen bir kimseye muhtaç da değildi. Onun makamı Allah katında yüce idi. Makamım destekleyecek bir şaire ihtiyacı yoktu. Arap devletlerinin ve kabilelerinin büyükleri ona itaat edip boyun eğmişlerdi. Önceleri Ebu Cehil onun üzerine deve pisliğini atarken bilahare ona Cenab-ı Allah yüksek makamlar nasip etmiş ve çevredeki herkes kendisine boyun eğip teslim olmuştu. Onun Allah katındaki mertebesi tam kendisine münasip idi. Akıl sahibi olan herkes de onun makamının yüceliğini idrak etmişti.

Yalnız bu kitapta biz, Şair Ka'b bin Züheyr'den sözetmeyi gerekli gördük. Çünkü onun Peygamber efendimizin yanına gelişi, îslam davetinin, Arabistamn yakın uzak her tarafına ulaşmış olduğunu göstermektedir. Mekke-i Mükerremenin fethi bütün gönülleri peygamber efendimize yöneltmişti. İnkarcılar dahi onu doğrulamış ondan nefret edenler bile onun yüce makamı önünde boyun eğip kendisine sığınmışlardı.

îşte bu Kab, inkarcılara katılarak Peygamber efendimizin sönmeyen nuru zuhur edip çevreyi aydınlatınca bu defa Peygamber efendimize yönelmek

mecburiyetinde kaldı. Halbuki daha önceleri ona hicviyede bulunmuş iken şimdi de hidayet talebi ile onun yüce makamına yöneliyordu. İşte bu şair, Ka'b bin Züheyr bin Selma'dır. Cahiliyet devrinde şairlerin hikmetlile-rindendi. Hikmet şiirleri okuyan cahili bir aileden gelmekteydi.

Peygamber (s.a.v.) efendimizin yanına gitmeye niyetlendiği bir sırada kardeşi Büceyr bin Züheyr bin Ebi Selmâ'dan kendisine uyarıcı nitelikteki şu mektup geldi:

"Resulullah (s.a.v,), kendisini hicvedip yermiş, üzmüş olan Mekkelilerden bazılarını öldürttü. Kureyş şairlerinden sağ kalan îhnüzzibara ile Hübeyre bin Ebi Veheb ise başlarını alıp kaçtılar. Eğer, canın sana gerekli ise Resulullahın yanına acele gel, Çünkü o yaptığına pişman olarak gelen kimseyi öldürmez; iyi bil ki, Resülullah (s.a.v.)'in yanına hiçbir kimse gelmemiştir ki kendisi Allah'dan başka hiçbir ilah bulunmadığına ve Mu-hammed'in Allahın elçisi olduğuna tanıklık etsin de, Resülullah onun müslümanlığını kabul etmiş olmasın. Bu mektubum sana vardığı zaman müslüman ol ve hemen gel. Ve eğer sen bu dediğimi yapmayacak olursan, yeryüzünden, sığınıp kurtulacağın yere kadar başını al git, kurtul!9*

Kâ'b bin Züheyr bir bir kaside yazmıştı ki, o kasidesinde is-lamı yeriyordu, kardeşi müslüman olmuş ye kendisine yukarıda metni aktarılan mektubu göndermişti. Mektup Züheyr'e varınca dünya başına daraldı. Yazmış olduğu kasidesinden ötürü canının elden gideceğinden korktu. Düşmanları ise: "O artık öldürülmüş demektir!" diyerek yaygaraya ve onu büsbütün korkutmaya başladılar. Bunun üzerine Kâ'b, Medine yolunu tutmaktan, müslüman olmaktan başka çare bulamadı. Bunun için de Peygamber efendimizi öven kasidesini yazdı. Bu kasidesinde düşmanlarının kendisini korkutmalarından sözetti. Medine yoluna koyuldu. Ve nihayet Medine'ye varıp tanıdık bir adamın evine konuk oldu. Ev sahibi ertesi gün sabahleyin onu alıp Peygamber efendimizin mescidine götürdü. Sonra da Peygamber efendimizi kendisine işaret ile tanıttı: "Bu Resülullah (s.a.v)dir. Yanına git ve kendisinden eman dile" dedi. Kâ'b arkadaşının direktifine uyarak kalktı: Resülullah (s.a.v.)'in huzuruna varıp oturdu. Resülullah (s.a.v.) onu tamrmyordu:"Ya Resülullah! Doğrusu Kâ'b bin Züheyr tevbe edip müslüman olarak yanma gelmiş, senden eman dilemektedir. Eğer ben onu sana ğetirirsem onun bu dileğini kabul eder misin?" Resülullah

(s.a.v.) efendimiz evet deyince o da:Ta Resülullah işte ben Kâ'b bin Zühey'im!" dedi. Mecliste Ensardan bazıları vardı. Aralarından bir adam sıçrayıp Kâ'b'a saldırdı. "Ya Resülullah beni bırakın da şu Allah düşmanının boynunu vurayım!" dedi. Resülullah (s.a.v.) efendimiz ona şu uyanda bulundu: "Onu bırak çünkü o, eski halinden pişman olup tevbe edip yanımıza gelmiştir." Kâ'b, Ensarinin bu sözlerinden ötürü kızmıştı. Orada bulunan Ensar ve Muhacirlerden hiçbiri o Ensari gibi konuşmamışlar, sadece iyi şeyler söylemişlerdi. Kâ'b peygamber efendimizin duygularını harekete geçiren övücü kasi4esini okudu. Peygamber efendimiz kerem sahibi bir kimse olup, güzel sözleri kabul ederdi. Rivayete göre Peygamber efendimiz: "Doğrusu şiirin bir kısmı hikmettir" demişti.

Şimdi de Kâ'b'm Peygamber efendimizi öven kasidesine bakalım. Kâ'b kasidenin baştarafında şöyle diyor:

"Suat benden ayrıldı, artık kalbim hastadır;

Onun peşinde şaşkın bir köle, aşkının zincirine vurulmuş bir esirdir."

Suadı ve ondan uzak kalışını anlattıktan sonra Peygamber efendimize yönelerek şöyle diyordu:

"Güvendiğim her dost bana: 'seni oyalayıp teselli edemem

Senden yüz çevirmişim' dedi.

Ben de çekilin yolumdan dedim. Hey babası olmayasıcalar.

Rahmanın takdir ettiği hersey elbet olacaktır.

Her ananın evladı mes'ut hayatı ne kadar uzasa da

Mutlaka bir gün eğri bir sal(tabut) üzerinde taşınacaktır.

Resülullah'ın beni cezalandıracağını haber aldım

Resülullah nezdinde af umulan şeydir.

Özür beyan ederek Allah elçisinin yanına geldim

Resülullah katında daima özür kabule şayandır.

Merhamet et ve teenni ile muamele et bana

tçinde bir çok öğüt ve hükümler bulunan

Kur'an hediyyesini sana lütfeden Allah hidayetini artırsın.

Jurnalcilerin sözleriyle beni muaheze etme

Hakkımda birçok dedikodu yapılmışsa da ben suç işlemedim."

Sonra Kâ'b Peygamber efendimizle ilgili mısralarına devam ederek şöyle diyor:

"Şüphe yok ki Resülullah doğru yolu gösteren bir nur

Kötülükleri yok etmek için Allah'ın ayrılmış keskin ve yalın kılıçlarından bir kılıçtır.

Mekke Vadisinde Kureyşin ileri gelenlerinden bir cemaat

Müslüman olduklarında onlara o sözcüleri 'siz buradan göç ediniz' demişti.

Sonra Kâ'b Peygamber efendimizin ashabını niteleyerek şöyle diyor:

"Mızrakları düşmana saplanırken şımarıklık etmezler

Yenilgiye uğradıklarında da üzüntü duymazlar.

Yürüyüşleri asil ak develer gibi pervasızdır. Kahramandırlar, ancak yiğitçe

saldırışlarıyle kara yüzlü düşmana yüz geri ettirmeleri sayesinde kendilerini korurlar. Yaralandıklarında ancak göğüslerinden vurulurlar. Ölüm denizlerinin dalgalarından korkuları yoktur!" Bu kasidede Kâ'b Ensardan bahsetmiyordu. Çünkü Ensar-dan bir adam onu öldürmek istemişti. Rivayete göre kasidesini tamamladıktan sonra Peygamber efendimiz ona şöyle demişti: "i" Peygamber efendimizin bu isteği üzerine Kâ'b Ensarı da Överek şöyle dedi:

"Hayatın cömertliğinden hoşlanan kimse Ensarın iyilerinin pençesine düşsün Onlar ki güzel huyları atalarından devralmışlar Onların seçkin ve iyileri, seçkin ve iyilerin evladıdır." tslamın davetini ve Resülullah'ı müdafaa edip metheden şair Abdullah bin Revaha'nm şehadetiyle islam daveti bir şairi kaybetmişti ama yerine Kâ'b bin Züheyr geçmişti. îşte biz burada bu maksatla Kâ'b bin Züheyr'den bahsettik. Çünkü şairler insanları güzel ahlaka ve faziletleri yaymaya davet eden lisanlardır.

Hevazin Savaşından Sonraki Seriyyeler

Hevazin ve Taifte meydana gelen olaylardan sonra Peygamber (sav) efendimiz İslama davet etmek ve durumlarını öğrenmek için arap kabilelerine seriyyeler göndermeye başladı. İslama ısınsınlar, islami görevleri üstlensinler, bilahare omuzlarına çökecek olan îslam davetinin ağırlığını üzerlerinde hissetsinler, islam daveti yolunda cihad eden kimseler olsunlar, dini görevleri ifa etmeye alışık olsunlar, iktidar arzusunu tatmin etsinler, islami kabul etmeyen kabilelerden hakedip ganimetler alsınlar diye bu işleri yapmak üzere, İslama yeni girmiş olan kimseleri görevlendirdi. Bu cümleden olarak Hicri dokuzuncu senenin Muharrem ayında 50 kişilik bir seriyyenin başında Uyeyne bin Hısn'ı Temim oğullarına gönderdi. Bu seriyyedeki askerler arasında Muhacir ve Ensardan bir tek kişi dahi yoktu. Uyeyne bin Hısn', gündüzleri gizlenerek geceleri yol yürüyerek Temim oğullarına gitti. Maksadı, onlar farkında olmaksızm üzerlerine ansızın baskın yapmaktı. Bu maksadını gerçekleştirdi. Onlar davarlarını otlatmakta iken Uyeyne ve arkadaşları aniden üzerlerine hücum ettiler. Tenim oğulları seriyyenin kalabalık olduğunu görünce dönüp kaçtılar. Uyeyne de

onlardan 21 kadını, 30 çocuğu ve 11 erkeği esir aldı. Bu esirler grubunu peygamber efendimize getirip Medine-i Münevverenin evlerinden birine yerleştirdi. Bilahare aralarında Utarit bin Ha-cip Zebrekan bin Bedir, Kays bin Asım, Akra bin Habis, Amir bin Ehtem ve Rebab da olmak üzere Tenim oğullarının önde gelen şahsiyetleri Medine-i Münevvereye geldiler. Esir durumunda bulunan kadınlarını ve çoluk çocuklarını görünce ağladılar. Peygamber efendimizin yanına gelerek:"Ey Muhammedi Çık da yanımıza gel!" diye seslendiler Peygamber efendimiz çıkıp yanlarına vardı. O sırada Bilal de ezan okumaktaydı. Resullu-lahm yakasından ellerini bir türlü çekmiyor ve esirlerini salıvermesi için konuşuyorlardı. Peygamber efendimiz ister istemez biraz yanlarında durdu. Sonra geçip mescide gitti. Öğle namazım kıldı. Namazdan sonra biraz oturup tekrar yanlarına vardı. Ve onlarla konuştu neticede Peygamber efendimiz Sabit bin Kays bin Şemmas'a emir vererek esirlerini, kadınlarını, çoluk çocuklarını Tenim oğullarına geri vermeleri uyarısında bulundu. Çünkü onlar savaşçı değillerdi. Fakat bu ifadelerden anlaşıldığına göre itaat eden kimseler değillerdi bu konuda İbni îshak şöyle der:

"Tenim oğulları Mescid-i Nebeviye gidip: "Ey Muhammed! çıkta yanımıza gel!" diye seslendiler. Onların bu şekildeki hitaplarından Peygamber efendimiz rahatsız oldu. Ona:"Seninle karşılıklı övünmeye geldik. Şair ve hatiplerimize izin ver de sana karşı Tenim oğullarını Övsünler" öyle anlaşılıyor ki, onlar esirlerini ve cariyeleri geri aldıktan sonra böyle konuşmuşlardı. Onların izin istemeksizin Peygamber efendimizin yanına girmeleri hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"(Ey Muhammed), Odaların arkasından sana bağıranların çokları, düşüncesiz kimselerdir. Onlar, sen kendilerinin yanına çıkıncaya kadar bekleselerdi, elbette kendileri için daha iyi olurdu. Allah çok bağışlayan çok esirgeyendir."(Hucurat-4-5)

îbn-i İshak, karşılıklı edebi konuşmalarını ya da şiirle dile getirilen övünmelerini rivayet ederken şairlerinin hitabım ve Hassan'ın da onlara verdiği cevabı aktarır. Onların şair ve hatipleri Hacip bin Utarid şöyle konuşmuştu:

"Bizlere üstünlük veren, bizleri hükümdarlar kılan, bize bol miktarda servetler bahşeden, bu sebeple iyilikler yapmamıza, hayırlarda bulunmamıza imkan veren,

bizleri doğunun en aziz insanları kılan, sayımızı çoğaltan, teçhizatımızı bollaştıran Allah'a hamdolsun. insanlar arasında bizim emsalimiz yoktur, insanların lideri biz değil miyiz? Onlar arasında en fazla lutfa mazhar olan biz değil miyiz? Bize karşı Övünenler gelsinler de bizim gibisini göstersinler. Bizim saydığımız kadar nimetleri varsa saysınlar. Eğer biz dilesek daha çok konuşacak şeylerimiz vardır. Ancak kendimizi zenginlik ve sayı çokluğu ile övmekten utanıyoruz. Ben bu sözlerimi söyledim ki sizde buna denk söyleyebilesiniz. Şayet bizimkinden fazla birşeyiniz varsa onu da söyleyin!"

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Sabit bin Kays bin Şemmas'a: "Kalk da şunlara cevap ver" diye emir verdi. O da kalkıp şöyle konuştu.

"Göklerle yeri yaratan, O ikisinde emrini yerine getiren, kürsüsü ilmini kuşatan Allah'a hamd olsun sonra da bilesinizki Cenab-ı Allah bizi hükümdar kılarak nimetine mazhar eyledi. Yaratıklarının en hayırlısı, soylu, doğru sözlü ve yüksek bir aileden gelen elçisini aramızdan seçti. Elçisine kitabını indirdi. Onu bütün insanlığa karşı güvenilir bir insan yaptı. Dünyaların en seçkin insanı, sonra elçisi, insanları Allah'a inanmaya çağırdı. Kavminden ve akrabalarından olan muhacirler ona iman ettiler. Onlar insanların en ali cenabı, en soylusu ve en güzel yüzlüsü idiler. Hayırlı işler yaparlar. Sonra Resulüllah (s.a.v.) efendimiz İslama davetini yapınca Allah'ın ensarı olan bizler ona hemen icabet ettik, iman etsinler diye insanlarla savaştık. Allaha ve Resulüne iman eden kimse, canını ve malını bize karşı korumuş olur. Davete icabet etmeyen kimselerle Allah yolunda cihad ederiz. Onları Öldürmek bizim için çok kolaydır. Ben bu sözümü söylüyor; mümin erkeklerle mümine kadınları bağışlaması için Allah'tan mağfiret diliyorum. Allah'ın selamı üzerinize olsun!"

Peygamber (s.a.v.) efendimiz bu edebi müsabakayı, onlardaki konuşma arzusunu tatmin etmek ve övünmenin nesep ile değil de, salih amel, iman ve takva ile yapılabileceğini onlara bildirmek için yapmıştı. Ayrıca kendi kavmini onlara misal vermek ve hakkı rahatlıkla hazmedilebilecek bir şekilde onlara takdim etmek istemişti. Bu karşılıklı konuşmadan sonra Zebre-kan bin Bedir şöyle demişti: uBu adamın (Hz.Muhammed'in) hatibi bizimkinden daha iyi konuştu. Onun şairi bizimkinden daha iyi şiirler söyledi. Onların sözleri bizim sözlerimizden üstündü!"

Bundan sonra peygamber efendimiz Müellefe-i kuluba verdiği bağışlara benzer bağışlarda bulunarak gönüllerini kazanda

Dahhak Bin Süfyan'ın Seriyyesi

Bu da diğerleri gibi araplarm çöldeki durumlarını öğrenmek, aralarında islamiyeti yaymak, kopmayacak bir şekilde müslümanlarla aralarında bağlar tesis etmek, için gönderilen bir seriyye idi. Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hicri dokuzuncu senenin Rebiülevvel ayında Dahhak'ı beni Kitap kabilesine bir seriyye ile gönderdi. Dahhak bin Süfyan yanlarına vardı, İslama davette bulunduysa da çağrısına icabet etmediler. Bunun üzerine onlarla savaştı ve onları hezimete uğrattı.

KUTBE BİN AMİR SERIYYESI

Yine hicri dokuzuncu senede Dahhak bin Süfyan'mkinden Önce yani Sefer ayında Kutbe bin Amir komutasındaki bir se-riyye Hasem taraflarına gönderildi. Bu seriyye yirmi, kişiden müteşekkildi. On deveye nöbetleşe binen yirmi kişi yola çıktı. Hasemlilerle karşılaştıktan sonra aralarında şiddetli bir çarpışma meydana geldi. îki taraftan da çok sayıda adam yaralandı. Ölüler arasında Kutbe bin Amir de vardı. Ancak Kutbe'den sonra Serriyye yine düzenini korudu. Hasemlilerin davarlarını ve kadınlarım, önlerine katıp Medine-i Münevvereye getirdiler. Hasamlilerden bir çok kişi toplanıp arkalarına düştülerse de şiddetli bir yağmur yağdığından dolayı seriyyeyi yakalayamadı-lar.

Alkame Bin Mahrez'in Seriyyesi

Bu seriyye, hicri dokuzuncu senenin Rebiulahir ayında göreve çıktı. Peygamber (s.a.v.) efendimiz Habeşlilerden bazılarının Cidde önlerine çıktıkları haberini aldı. Öyle anlaşılıyor ki bu kimseler müslümanlara saldırmak niyyetini taşıyorlardı. Peygamber efendimiz bu seriyyeyi onlara karşı gönderdi. Seriyye gidip onları geri püskürttü denizdeki adaya kadar ilerlediler. Asiler adaya sığındılar Adada Habeşliler eğleşirlerdi. Mücahid-ler adaya çıkmak ve adadalılarla karşılaşmak istedikleri sırada çıkan rüzgar, denizi dalgalandırmaya ve kabaran dalgalar kendilerine doğru gelmeye başlayınca geri dönüp

dalgalardan kaçtılar. Adaya çıkmaktan vazgeçtiler. Alkame ve arkadaşları hiç bir düşmanla çarpışmadılar. Medine-i Münevvereye dönüldüğü ve bazı konak yerlerinde bulunulduğu sırada mücahidlerden bazıları ailelerinin yanına daha çabuk dönmek için Alkame'den izin istediler. Alkame de onlara izin verdi. Abdullah bin Hüza-fe, dönmekte acele edenler arasında idi. Alkame onu, çabucak dönmek isteyenler üzerine kumandan tayin etti. Abdullah bin Hüzafe çok şakacı idi. Arkadaşları, yolda mola verdikleri bir sırada ateş yakmışlardı. Onunla hem ısınıyorlar hem de üzerinde yemek pişiyordu. Arkadaşlarma:"Be?u dinleyip bana itaat etmek size düşen bir görev değil midir? diye sorunca onlar:nEvet! seni dinlemek ve sana itaat etmek bizim görevimizdir!" diye cevap verdiler. Abdullah:"J3eft size neyi emredersem onu muhakkak yapar mısınız?" diye sounca onlarda evet dediler. Bunun üzerine Abdullah aOyleyse ben, şu ateşe atlamanızı emrediyorum!" dedi. Bazıları, arkadaşlarının, kendilerini ateşe atacaklarını sanarak onları, elbiselerinden tutup geri çekmek, kendilerinin ateşe girmelerine engel olmak için ayağa kalktılar. Bunun üzerine Abdullah:"Oturunuz! Ben size şaka yaptım" dedi.

Medineye varılıp Abdullah'ın bu yaptığı anlatılınca Peygamber efendimiz:"Ktm size bir maliyeti, günah olan bir işi emrederse onun bu husustaki emrini dinlemeyin, yerine getirmeyin!" dedi.

Biz, Buhari ve Müslim'in sahihinde rivayet edilen ve üstelik Ebu Talib oğlu ^li tarafından te'yid edilen bu haberi nasıl tasdik etmeyiz?! Rivayete göre Hz. Ali bu konuda şöyle demiştir:

"Resülullah (s.a.v) efendimiz bir seriyye gönderdi, basmada Ensardan bir adamı komutan tayin etti. Seriyyedeki neferlere komutana itaat edip emirlerini dinlemelerini emretti. Fakat onlar komutanlarını kızdırdılar. Bunun üzerine komutanları: "Bana biraz odun toplayın!" dedi. Emrini yerine getirip odun topladılar. Bu defa:"Odunu tutuşturun" emrini verdi. Son-ra:"Resülullah (s..a.v) efendimiz benim emrimi dinlemenizi size buyurmadı mı?" diye sorunca onlar da evet dediler"Öyleyse bu ateşe girin!" diye emretti. Neferler birbirlerine baktılar, sonra da:"Biz ateşten kaçıp Resullullah'ın yanına firar ederiz!" dediler. Bunun üzerine komutanın öfkesi geçti ve ateşi söndürdü. Seriyye Medineye dönünce komutanın yaptığını Resulullah'a anlattılar. O da şöyle buyurdu:"Eğer seriyyedekiler o ateşe gir-seydiler ebediyen oradan çıkamazlardı. Allah'a isyan

hususunda hiç kimseye itaat yoktur. Ancak meşru şeylerde (amirlere) itaat vardır,"

Bu rivayette anlatıldığına göre seriyyenin komutanı öfkelenmiş, bu sebeble de Allah'a ve Resulüne asi olacak şekilde davranmıştı. Kendi arzusuna göre emirler vermişti. Eğer seriyyedeki neferler ona itaat etmiş olsalardı masiyet hususunda itaat etmiş olurlardı ki bu durumda Allah'a isyan etmiş sayılacaklardı. Halbuki meşru şeylerde komutana ve amire itaat edilir. Aklın ve Şeriatın kabul etmediği emirleri dinlenmez. îtaat adına en şiddetli çirkinlikleri ve büyük günahları irtikab eden, başkalarını öldüren kimseler bu olaydan ibret alsınlar. İsyan çerçevesinde yapılan itaat nedeniyle milletler ve toplumlar yıkılıp giderler. Ancak Allahın vereceği güç sayesinde iyilik yapabilir ve kötülüklerden uzak kalabiliriz.

Tay Kablesinin Putu

Resülullah (sav) efendimiz 40 deve, 50 atlı olmak üzere 150 kişilik bir seriyyeyi Tay kabilesinin putunu yıkmaya gönderdi. Bu seriyyenin biri siyah diğeri beyaz iki sancağı vardı. Görevleri, Tay kabilesinin "Fals" adındaki putunu kırmaktı. Seriyye, Hatim mahallesine hücum düzenledi. Hicri dokuzuncu senenin Rebivulevvel ayında bu görevlerini icra ettiler.

Hz. Ali, beraberindeki askerleriyle göreve gitti ve putu yıktı. Fecr vaktinde Tay kabilesinin adamlarıyla çarpıştılar. Tay kabilesinin savaşçıları, Mücahid Ali'nin komutasındaki islam askerlerinin önünden kaçtılar; arkalarında kadınlarını ve mallarını bırakıp gittiler. Kadınları esir alındı; davarları, ganimet edildi. Alınan esirler arasında Adiy bin Hatim'in bacısı yani Hatemi Tai'nin kızı da vardı. Adiy, Hıristiyan bir kimse olup Şam'a kaçmıştı. Müslümanlar, Adiy'in hazinesinde üç kılıç ve üç zırh bulmuşlardı. Hz. Ali esirlerin başına görevli olarak Ebu Katade'yi, davarların ve gümüşlerin başına Abdullah bin Atik'i görevlendirdi. Ganimetler yolda paylaşıldı. Esirlere yapılacak işlem peygamber efendimize bırakıldı. Esirler toplanıp Medine'ye getirildi. Aralarında Adiy bin Hatim yoktu. -

Hatem-i Tai'nin kızı peygamber efendimizin yanma gelerek şöyle dedi: "Ya Resulallah! ziyaretçilerin sonu geldi. Babam da öldü. Ben yaşlı ve acuze bir kadın olup hizmet yapamam. Bana lutfetki Allah da seni bağışlasın. İstersen beni serbest bırak. Arap kabilelerini bana güldürtme, ben kavmimin efendisinin kızıyım. Benim babam namusu korur, esiri salıverir, açları doyurur, çıplakları giydirir, zayıfı barındırıp ağırlar, yemek yedi-rir, selamı herkese yayar, ihtiyaç sahibinin talebini geri çevirmezdi. Ben Hatemi Tai'nin kızıyım!"

Peygamber (sav) efendimiz onun durumuna acıdı. Babasını hayırla andı. Korkusunu hafifletmek, ürküntüsünü gidermek ve ona ünsiyyet vermek için babasını iyilikle yad etti, şöyle dedi: "Ey Cariye! senin bu anlattığın vasıflar, mü'minlerin vasfıdır. Baban müslüman olsaydı da ona rahmetle ansaydık!" Böyle dedikten sonra ilgililere: "Bunu salıverin, çünkü babası güzel ahlakı ve iyiliği seven cömert bir kimseydi." diye talimat verdi. Rivayete göre Hatim'in kızı peygamber efendimize şöyle dua etmişti: "Allah'ımdan dileğim şudur ki seni şayet muhtaç edecekse kerem sahibi ve cömert kimselerden başkasına muhtaç etmesin."

Hatimi'ni kızı peygamber efendimizden bu ikramı gördükten sonra kardeşi Adiy'in yanma giti. Onu İslama girmeye teşvik etti. Peygamber efendimizden söz ederek şöyle konuştu: "Bana Öyle bir iyilikte bulundunki O iyiliği bana senin baban bile yapmazdı. İster gönüllü olarak ister korkarak onun yanına git. Çünkü falan adam onun yanına geldi.Ondan ikram gördü...»

Böyle konuşarak kardeşi Adiy'in İslam'a girmesine yol açtı. Kardeşi de onun teşviki neticesinde gidip kendisini peygamber. efendimize teslim etti. Einde emanname veya eman olmadığı halde Peygamber (sav) efendimizin yanına gitti. Yanına giderken kendisini görenler O, Adiy bin Hatim'dir, dediler. Peygamber efendimizin yanına gelince eline atıldı. Peygamber efendimiz de onun elini tuttu. Zaten o daha önceleri Peygamber efendimizin elinin kendi eline temas etmesini Allah'tan ümid ediyordu. Oradayken Peygamber efendimizin güzel ahlakı, kendisine fiili olarak göründü. Zayıflara karşı merhametli davranan peygamber efendimizin numunei imtisal olduğunu anladı. Şöyle ki: Yanında küçücük bebesiyle bir kadın, peygamber efendimize varmış ve ona: "Sana ihtiyacımız var" demişti. Peygamber efendimiz onlarla beraber gidip ihtiyaçlarını sağlamıştı.

Şimdi de Adiy bin Hatimi'ni müslüman oluşunu kendi ağzından dinleyelim: "Sonra Resülullah (sav) efendimiz beni elimden tutup kendi evine götürdü. Bir çocuk yanına bir yastık bıraktı, yastığın üzerine oturdu, bende önüne diz çöküp oturdum. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi: "Sana zarar verir mi? Lailahe illallah demek sana zarar verir mi1? Allah'tan başka bir ilah bulunduğunu biliyor musun?" Hayır dedim. Sonra bir süre daha konuştu, sonra yine sordu: "Allah en büyüktür, demenin sana zararı olur mu? Allah'tan daha büyük bir şeyin var olduğunu biliyor musun?" Hayır dedim. Bu defa bana şöyle dedi: "Yahudilere gazab edilmiştir. Hıristiyanlar sapıklığa düşmüşlerdir!" Ben de: "Ben şirkten uzak bir müslümanım" dedim. Bu sözüm üzerine yüzünde sevinç emareleri belirdiğini gördüm. Sonra bana gitmemi emretti. Ensardan bir adamın evine konuk oldum. Sabah akşam yanına geliyordum. Bir ara yanında oturmaktayken yünden dokunmuş giysiler giyen bazı kimseler yanına geldi. Namaz kıldı, sonra kalkıp şöyle dedi: "Ey insanlar Allah'ın lütfundan az da olsa bir ölçek ya da yarım ölçek ya da bir avuç ya da bir ovucun bir kısmı kadar da olsa verin. Çünkü vereceğiniz şey (sadaka) yüzünüzü cehennem ateşinden korur. Eğer verecek bir şey bulamazsanız, hiç değilse güzel bir kelime söyleyin. Sizden biri Allah'ın huzuruna çıktığında benim size söylediklerimi ona söyleyecek ve şöyle soracaktır: "Ben sana mal ve evlat vermedim mi?": "Evet verdin yarab" diye cevap verecek. Allah soracak: "Peki kendi nefsin için önceden vermiş olduğun bir şey (sadaka) var mı? Varsa nerede?"

Bu defa kul önüne ve arkasına, sağına ve soluna bakacak; yüzünü cehennem ateşine karşı koruyacak bir şeyi arayacak. (O günde zor durumla karşılaşmak istemiyorsanız) bir hurmanın yarısı(nı sadaka vererek) de olsa sizden biri cehennem ateşine karşı yüzünü korusun. Eğer verecek bir şey bulamazsa hiç değilse güzel bir kelime söylesin. Ben sizin yoksul düşmenizden korkmuyorum. Çünkü Allah size yardım eder ve verir. Hatta bir kadın Yesrip ile Hire arasında yolculuk yapacak, yolculuk esnasında en çok bineğine hırsızların musallat olmasından korkacak (başka bir şeyden korkmayacaktır".

Adiy bin Hatim dedi ki: Peygamber efendimiz böyle konuşurken ben kendi kendime, "Tay kabilesinin hırsızları nerede?!" diyordum. Bu hadisi, her şeyden önce insanları güzel ahlaka Özendirmek, davranışlarda ruhsal sıcaklık merhamet ve şefkati görmek, ahlak sahiplerinin menkıbelerini anlatmak için burada aktardık. Öyleki daha önce Peygamber efendimizden şiddetli derecede kızıp nefret eden bir kimse onun bu durumunu müşahede ettikten sonra yanından

çıkarken Onu en çok seven bir insan haline gelmişti.

Bu haber, okuyucuya Peygamber efendimize meclislerinden birinin manzarasını aksettiriyor. Onun meclisi; haklarında şayet sapıklık yazılmamış ve azgınlığa, taşkınlığa yakın kılınmamış iseler insanların en haşin karekterlisini ve haktan en uzak olanım bile doğru yola ileten bir meclisti. Minnet, Allah ve Re-sülünedir.

TEBUK GAZVESİ

îslam daveti arap beldelerini kapsadı. Kimi iman etti, kimi inkar etti. Kimi, kalbine iman girmemiş olsa bile teslim oldu. Kimi de ihlaslı bir şekilde inandı ve davetin yükünü omuzladı. îslam uğruna cihad etti. Araplardan, islamı bilmeyen kalmamıştı. Peygamber (sav) efendimiz ara vermeksizin, gevşemeksi-zin hak daveti yapıyordu.

Bundan sonra îslam davetinin arap beldelerine komşu bulunan ülkelere geçmesi gerekiyordu. Özellikle içinde arap ırkının yaşadığı beldelere sirayet etmesi icab ediyordu. Çünkü böyle beldeler, ırki oluşumu nedeniyle İslam davetine icabet etmeye daha yakındı. Mekke'de bütün arapların toplantı yeri olan Ka'be vardı. Orayı Cenab-ı Allah güvenli bir yer kılmıştı, çevresinde insanlar birbirlerini kapıp götürürlerken Ka'be güvenli bir yer idi.

İslam davetinin sirayet etmesi gereken ülkelerin başında Şam gelmekteydi. Orada Gassanlı araplar yaşamaktaydı. Orada müslümanlara tecavüz edilmişti. Peygamber efendimizin Şam'a bağlı Busra valisine gönderdiği elçisi öldürülmüş, bu sebeple Mute savaşı yapılmıştı. Mute savaşı nihayete ermiş ama kesin bir zafer elde edilememişti. Hezimete uğranılmamıştı. İslam ordusu Halid bin

Velid'in maharetli kumandası sayesinde düzenli bir şekilde geri dönmüş idi. Halid'in islam tarihinde icra ettiği ilk başarılı komutası bu idi. Mute savaşının neticesi müslümanların aleyhine olmamıştı. 200.000 kişilik Bizans ordusunun karşısında sadece 12 kişi şehit olmuş, buna karşılık Bizanslılardan çok sayıda adam öldürülmüştü. Hatta bu savaşta Halid'in elinde dokuz kılıç kırılmıştı. Komutanların öldürülmesi, az sayıdaki îslam ordusunu hezimete uğratmamış ve olumsuz yönde etkilememişti.

Tebük gazvesinin, Mute gazvesinin bir devamı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Mute'de başlatılan taktik Te-bük'te de, devam etmişti. Ancak Peygamber efendimizin gönderdiği elçinin Öcü alınamamıştı. Sebep seyir ve amaç bakımından Mute savaşının bir uzantısı olmakla birlikte Tebük gazvesinin vukuuna müstakil bir sebep vardı. Müslümanlarla diğer Ensar ve araplar, savaş kahramanlığının ateşine tutuşmuşlardı. Bunlar Romalılara yardım eden kendi ırkdaşları olan arap-larla savaşmak istiyorlardı. Irkdaşları olan arapların bir kısmı, İslama meyleden kimselere, Romalılarla elbirliği edip baskınlar düzenlemişlerdi. Bu yeni din, bir kuvvet sembolü haline gelmişti. Daha önceleri Romalılara destek vererek onların kuvvetleriyle şereflenen (!) araplar bu defa İslam'ın kuvvetiyle şereflenmeyi kendileri için hayırlı gördüler. Gerçekten de 'sen kar-deşimsin' diyen bir kimseyle (sen benim kulum ya da tebaam-sın' diyen bir kimse arasında fark vardı. İşte bu sebeple Roma saldırılan karşısında boyun eğen kimseler İslam'a şiddetli bir eğilim göstermişlerdi. Çünkü ortaya çıkan bu yeni din, kendi kardeşleri olan kimselerin dini idi. Ayrıca Bizans temellerinden çatlamaya ve buhranlar yaşanmaya başlamıştı. Daha Önce Bizanslıların, yardımlarını gördükleri çok sayıdaki araplar İslama girmişlerdi. Örneğin Mute'de müslümanlarla savaşan Bizans ordusunun kumandanlarından biri olan Ferve bin Amr el-Hüzai müslüman olmuştu. Onun müslüman olduğunu duyan Bizanslılar Öfkelenmiş, onu hainlikle suçlayıp öldürmüşlerdi. Peygamber (sav) efendimiz müslüman olan bu adamın kanını yerde bırakmayacak, intikamını onlardan alacaktı. Böyle bir müslümanın öldürülmesi, Islama giren diğer kimseler için ürkütücü bir örnek olacak, başkalarının İslama girmelerine engel teşkil edecekti. Cenab-ı Allah'ın şu emri hak olmuştu.

"Onlarla savaşın ki, Fitne ortadan kalksın, din yalnız Allah'ın dini olsun (yalnız ona tapılsın)." (Bakara-193)

Cenab-ı Allahm şu buyruğuna itaat etmek de vacip olmuştu:

"Ey inananlar, kafirlerden size yakın bulunanlarla savaşın (onlar), sizde (kendilerine karşı) bir sertlik (ve şiddet) bulsunlar. Bilinki Allah takva sahipleriyle beraberdir" (Tevbe; 123) "Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve Ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Resulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini din edinmeyen kimselerle küçül(üp boyun eğ)erek elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın" (Tevbe; 29)

Burada anlatılması gereken ve siğer kitaplarında bahsi geçen bir diğer husus da şudur: Cenab-ı Allah'ın; ^Müşrikler pistirler... Artık bu yıllarından sonra Mescidi harama yaklaşmasınlar" (Tevbe; 28) mealindeki ayeti celilesi nazil olduğunda; Ukaz, Zilmecaz, mecenne ve diğer panayırlarda Hac mevsiminde ticaret yapan tüccarlar, ticaretlerinin durgunlaşacağını zannettiler. Bu ve diğer sebeplerden ötürü Şam'da, Tebük gazvesi yapıldı. Böylece ticaret kapısı açıldı.

Bu, siyer kitaplarının anlattığı bir sebeptir. Siyer kitaplarında bundan sözedilmeseydi, biz bunu bir sebep olarak burada anlatmayacaktık. Peygamber efendimizin gazveleri maddi ticareti kolaylaştırmak için yapılmış değildir. Aksine îslami-daveti-ni rayına oturtmak ve kolaylaştırmak için yapılmıştır. Bu da asla ziyan «itmeyecek bir ticarettir. Kaldı ki, dini kazançlar daha bereketli ve daha verimlidir. Bu kazanç da, noksanlıklardan münezzeh yüce Allah'ın rızasıdır.

Mute ga zvesinden sonra Bizanslılar yeni dinin, kendi ahka-mıyla göntıllere hakim olduğunu, Mücahitleriyle de ülkelere egemen olduğunu gördüler. Devletleri yıkılmadan önce gerekli hazırlığı ya.pAp İslam devletini yıkmak zorunda olduklarını düşündüler. Bu sebeple de İslama karşı savaş açma hazırlığına giriştiler. Peygamber (sav) efendimiz de kendisini yurdunda yensinler diye onları bu savaş hazırlığı içinde kendi hallerine bırakacak değildi. Hiç bir millet yoktur ki, kendi yurdunda baskına uğrasın da sonunda zelil ve hakir düşmesin. Peygamber efendimiz Romalıların asker topladıklarını ve imparatorun da askerlere bir yıllık azıklarını verdiğini haber adı. Peygamber efendimizin Bizanslılara savaş açması durumunda Şam'da onlara tabii olan araplar güçlenecek ve üzerlerindeki Bizans baskısını bir kenara atıp kendilerini horlayan Bizanslıların hegemonyasından kurtulacak ve kendi kavimleri olan müslümanların iz-zetiyle şerefleneceklerdi.

Savaş Esnasında Durum

Hicretin Dokuzuncu senesi idi. Öyle anlaşılıyor ki haram ayların sonunda bulunuluyordu. Resulüllah (sav) efendimiz Bizanslılarla savaşmaları için insanlara hazırlık emri verdi. Mevsim çok sıcaktı. Peygamber efendimiz daha önceleri savaşa çıkarken hangi yöne gideceğini kimseye söylemezdi. Ancak uzun ve meşekkatli bir sefere çıkılacağı, konunun büyük bir önem taşıdığı ve insanların çok şiddetli bir mevsimde, dar bir zamanda zorlu bir cihada hazırlık yapmaları gerektiği için Tebük gazvesinde, seferin hangi yöne yapılacağım söyledi. O sıralarda halk ekinlerini, meyvelerini ve ürünlerini toplamakla meşguldü. Bazı yerlerde kuraklık mükemmeldi. Bazı kimselerin maddi irade ve arzuları manevi kazanç sağlama eğilimine üstün geliyordu. Peygamber (sav) efendimiz müslümanların nefislerini imtihan etti. Zaten bütün gazalar mü'minler için bir imtihan değil miydi? Yalnız Peygamber efendimiz tebük gazvesinin zamanını kendi görüşüyle seçmiş değildi. Bu zamanı, Bizanslıların savaş iradeleriyle ilahi inayet seçip benimsemişti. Peygamber (sav) efendimiz, insanların niyetlerini Öğrenmek için bazı kimseleri deneyerek onlarla konuştu. Örneğin Cedd bin Kays'e şöyle dedi: "Ey Cedd! Rumlarla savaşmak ister misin? Cedd, mütereddit ve azimsiz bir şekilde cevap verdi: "Bana izin verir misin savaşa katılmıyayım. Beni fitneye düşürme. Allah'a andolsun ki kavmim, benim kadınlara çok düşkün olduğumu bilirler. Rumların kadınlarını görünce onlardan vazgeçemeyeceğimden korkarım!"

Evet, kendi arzularına mağlub olan ve cihad esnasında nefsine yenik düşen Cedd böyle bir mazeret ileri sürmüştü. O, günaha karşı kendi nefsiyle cihad edemiyen nefsinin kulu ve kölesi olan kimseydi. Bir kimsenin kendi hevesine kul olması kadar büyük bir fitne var mıdır? Onun bu zaafını gören peygamber efendimiz gazveye katılmamasına izin verdi. Çünkü iradesiz bir kimseden herhangi bir fayda umulmazdı. Bu, sabır ve nefsi bir cihada ihtiyaç gösteren, gırtlak gırtlağa yapılacak olan bir savaştı. Düşmana ulaşmak için katedilecek mesafe uzundu. Mevsim şiddetli derecede sıcak ve yollar engebeliydi. Düşmanla karşılaşmaksa çok büyükbir zahmetti. îşte bu gazve esnasında insanlar farklı düşünüyor ve her

birinin kalbinde başka başka niyyetler bulunuyordu:

1- Kimi gayretsizlik edip Resulüllah (sav) efendimizin askerleri arasına katılmamış, çeşitli mazeretler uydurup münafıklarla birlikte şöyle konuşmuşlardı:

"Sıcakta sefere çıkmayın" dediler deki! "Cehennemin ateşi daha sıcaktır!" Keşke anlasalardı! Artık kazandıkları işlere karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar!" (Tevbe; sı-82)

îşte bunların bir kısmı zayıf imanlı, bir kısmı da gevşek azimli idiler. Moral güçleri, manevi kuvvetleri yoktu ki zorluklara karşı göğüs gerebilsinler. Bu nedenle sabırsızlanıp sızlanmaya ve düşmanla karşılaşmaktan korkmaya başladılar.

2- O zaman insanların bir kısmı da başkalarını savaştan geri durdurmaya çalışıyor ve müslüman mücahidleri savaşa katılmamaya teşvik ediyorlardı. Onlar hakkında yüce Allah şöyle buyurmuştu:

"Yakın bir dünya menfaati ve yakın bir yolculuk olsaydı (savaşa katılmayan o münafıklar) elbette sana tabi olurlardı. Fakat güç aşılacak mesafe kendilerine uzak geldi. Bir de: "Gücümüz yetseydi, sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin edecekler. Boşuna kendilerini mahvediyorlar. Allah, onların yalancı olduklarını biliyor. Allah seni affetsin. Doğru söyleyenler sana iyice belli olup, yalan söyleyenleri bilmezden önce niçin onlara izin verdin? Allah'a ve ahiret gününe inananlar; canlarıyla, mallarıyla cihad etmeleri için izin istefyip geri kaljmaz-lar. Allah, takva sahiplerini bilir. Ancak Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, kalpleri kuşkuya düşmüş ve şüpheleri içinde bocalayıp duranlar (Savaştan geri kalmak için) senden izin isterler. Eğer (Cihada) çıkmak isteselerdi, onun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarından hoşlanmadı da onları durdurdu: "Oturan (kadın ve çocuk)larla beraber otu-run!" denildi. Sizin içinizde (savaşa) çıkmış olsalardı, size bozgunculuktan başka katkıları olmazdı. Sizi fitneye (birbirinize) düşürmek için hemen aranıza sokulurlardı. İçinizde onlara kulak verenler de vardır. Allah zalimleri bilir. (Onlar önceden de fitne çıkarmak istediler ve sana nice işleri ters çevirdiler ve nihayet hak geldi, onlar istemedikleri halde Allahın emri (onun

dini) galebe Çaldl" (Tevbe; 42-48)

3- Bu sınıf da iman ehli kimselerden teşekkül etmişti. Bunların hepsi canlarıyla ve mallarıyla cihad ediyorlardı. îslam davetini yayma uğruna canlarını ve mallarını esirgemiyorlardı. Bunlar hakkında Cenab-ı Allah, isimlerini peygamber efendimizin ismiyle bir arada zikrederek şöyle buyurmuştu:

"Andolsun Allah, peygamberi ve güçlük saatinde Ona w$an Muhacirleri ve Ensarı affetti. O zaman içlerinden bir kısmının kalpleri kaymaya yüz tutmuş iken, yine de onların tevbesini kabul buyurdu. Çünkü o, onlara karşı çok şefkatli, çok merhametlidir." (Tevbe; 117) '

Allah ve Resulünün adlarının arap beldelerinde yücelmesi yolunda baş rolü oynayan ilk insanlar, işte bu ayeti Kerimede sözü geçen kimselerdir. îslamiyetin arap beldelerinin dışında yayılmaya başlaması ve cihadın Romalılara karşı yapılması esnasında da Cihad yükünü omuzlayanlar, yine bunlardı. Halbuki bir zamanlar araplar Romalıların adlarını duyunca ürkerlerdi.

Peygamber (sav) efendimizin münafıklara karşı ihtiyatlı davranması, beraberinde bulunan mü'minleri cihada teşvik etmesi, eksiklerini ve gediklerini kapatması, mü'minleri bu güçlük anında birbirine yardımcı olmaya Özendirmesi gerekiyordu.

Münafıklara gelince onlar, mü'minleri bu gazadan geri durdurmak için sürekli bir faaliyet içindeydier. Mü'minlere: "sıcakta savaşa gitmeyin." diyorlardu Onları moralmen gevşetip cihaddan alıkoyuyorlardı. îşi daha da ileriye götürerek bir ya-hudinin evinde toplanıp istişare yapmaya ve cihadı engellemeye çalıştılar. Ibn Hişam'ın anlattığına göre bazı münafıklar Süveylim adlı bir yahudinin evinde toplanıyorlardı. Süveylim'in evi Casum mıntıkasmdaydı. Bunlar mü'minleri cihaddan alıkoymaya, Resülullahtan koparmaya ve Tebük gazvesini sabote etmeye çalışıyorlardı. Peygamber (sav) efendimiz bir kaç saha-bisiyle birlikte talha bin übeydullah'ı bu eve gönderdi. Süveylim'in bu fesat yuvası evini yakmalarını emretti. Talha da yaktı. Dahhak bin Halife arka taraftan eve girmeye çalışırken bacağı kırıldı ve içeridekil,er de kaçıp kurtuldular. Resulüllah (sav) efendimizin mücahid gözcü ve casusları hep bu fesatçı münafıklarla yahudileri gözetiyorlardı. Sabotajcı durumuna gelen bu fesatçıların tuzaklarını Cenab-ı

Allah başlarına geçirdi. Peygamber (sav) efendimizde insanların azimlerini gevşetmeye ve Tebük gazvesini sabote etmeye çalışan kimselere karşı tedbirini alıyor, sabır ve kuvvetle onlara karşı dayanıyordu. Bu güçlük anında ashabının azmini biliyordu. Onları sefere çıkmaya teşvik etmekle yetinmiyor, bunun yanısıra biribirlerine yardımcı olmaya onları özendiriyor, savaş teçhizatını temin etmek için harcamada bulunmalarını tavsiye ediyordu. Kendi elleriyle kendilerini tehlikeye atmamalarını söyleyerek dikkatleri çekiyordu. Mücahidlerin azığa, bineğe muhtaç olduklarını, seferin zahmetli ve yolun meşakkatli, aynı zamanda da uzak olduğunu söylüyordu. Seferin zamanını belirleme seçeneği yoktu. Çünkü Bizanslıların İslam dinini arap diyarından söküp atmak, arapları da ezip horlamak için ordu topladıkları haberini almıştı. Bunu haber aldıktan sonra da beklemesi uygun olmazdı. Aksine, onlardan daha önce harekete geçmesi ve onları beklemesi zorunluluk haline gelmişti. Onlara karşı büyük bir orduyla sefere çıkmayı irade buyurmuş, 30.000 kişilik bir ordu ile yola koyulmuştu. Tabii ki bu ordunun elinde savaşacakları silah, binecekleri binek ve kendisinin yanında da ancak güçlü ve güvenilir kimselerin bulunması gerekiyordu.

îbn tshak'ın anlattığına göre Resulüllah (sav) efendimiz sefer için ciddiyetle hazırlığa başladı. İnsanlara cihad ve süratli davranma emrini verdi. Zenginlere de orduyu teçhiz etmek için mali yardımda bulunma tavsiyesinde bulundu. Allah yolunda cihad edecek kimselere binek temin edilmesini çmir buyurdu. Bu orduya yardım etme yarışında Hz. Osman başta geliyordu. Yardımın büyük bir kısmını o yapmıştı. Ordunun hemen hemen tamamının bineğini temin etmişti. Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre Hz. Osman, başlangıçta 1000 dinar yardımda bulunmuş ve bu paraları Peygamber efendimizin önüne bırakmıştı. Abdullah bin Ahmed'in, babasından naklen yaptığı bir rivayette şöyle denmektedir: "Peygamber (sav) efendimiz cemaate hitapta bulundu. Güçlüklerle savaşacak orduya mali yardımda bulunmak için halkı teşvik etti. Osman bin Affan hazretleri, sırt çulları ve semerleriyle birlikte 100 deve verdi. Peygamber efendimiz minberin bir basamağına basarak aşağıya indi; sonra yine teşvikte bulununca Hz. Osman sırt çulları ve semerleriyle biraber 100 deve daha verdi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz: "Bundan sonra yapacağı işlerden dolayı Osman'a sorumluluk yoktur!" dedi. Güçlük ordusunu teçhiz eden kimseler hakkında da şöyle buyurdu: "Güçlük ordusunu teçhiz edeni Allah bağışlasın".

îşte bu mü'minlerin bir kısmı hem kendi nefsiyle cihada katılmış, hem de seferde

kendisine lazım olacak erzakı sırtına alıp getirmişti. Abdurrahman bin Avf böyle yapmıştı. Kimi de, başkalarına lazım olacak azık ve binekleri getirip bağışlamıştı. Ebu Bekir ve Ömer böyle yapmıştı. Diğer varlıklı Muhacir ve ensar da çeşitli bağışlarda bulunmuşlardı. Ancak sadık mü'minler arasında bazı kimseler vardı ki, bunlar ağlıyorlardı. Cihad etmek ve böylesine bir seferde Peygamber efendimizden geri kalmamak arzusunu kalplerinde duyuyorlardı. Bunlar yedi kişiydiler. Kendilerine "ağlayanlar" adı verilmişti. Peygamber efendimize varıp kendilerine sefer için binek temin etmesini istemişerdi. Peygamber efendimiz ise onlara: usizi bindirecek binek bulamam" demişti. Bu cemaat hakkında yüce Allah şöyle buyurmuştu.

"Allah'a inanın, resüluyle beraber cihad edin!" diye bir sure indirildiği zaman içlerinden servet sahibi olanlar senden izin istediler: "Bizi bırak, oturanlarla beraber oturalım" dediler.

Geride kalan kadınlarla beraber olmaya razı oldular. Kalpleri mühürlendi; artık onlar anlamazlar. Fakat Resul ve onunla beraber inananlar, mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. îşte bütün hayırlar onlarındır ve işte murada erenler onlardır. Allah, onlar için altlarından ırmaklar akan, içlerinde ebedi kalacakları cennetler hazırlamıştır, işte büyük kurtuluş budur.

Özür bahane eden bedeviler, kendilerine (savaşa katılmama hususunda) izin verilsin diye geldiler; Allah'a ve Resulüne yalan söyleyenler oturdular. Onlardan inkar edenlere acı bir azap erişecektir. Zayıflara, hastalara, harcayacak bir şey bulamayanlara, Allah ve Resulü için öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılmamalarından ötürü) bir günah yoktur. îyilik edenlerin aleyhine bir yol yoktur. (Onlar kınanmazlar). Allah bağışlayan esirgeyendir.

Kendilerine (binek sağlayıp) bindirmen için sana geldikleri zaman sen: "Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum" deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözlerinden yaş akarak dönen kimselerin aleyhine de (yol yoktur, onlar da kınanmazlar).

Ancak o kimselerin kınanmasına yol vardır ki, zengin oldukları halde (geri kalmak için) senden izin isterler. Geri kalan kadınlarla kalmaya razı oldular. Allah da onların kalplerini mühürledi; artık onlar bilmezler" (Tevbe, 86-93)

Ordunun sefere çıkmasından öce binek bulamadıkları için ağlayanların bir kısmı Resülüllahm yanından -bir şey elde etmemiş vaziyette- çıkıp dönmekte iken yolda, îbn Yamin bin Ümeyr bin Kab ikisine rastladı. Bunlar ağlamaktaydılar. Niçin ağlıyorsunuz diye sorduğunda dediler ki: uResulullah'a vardık kendisinde bize vereceği binekler bulamadık. Sefere giderken bize lazım olacak azığımız da yok." Bunun üzerine tbn Yamin onlara bir saka devesi verdi. Böylece onlar sefere katıldılar. Bi- , nek bulamayanlardan biri de Atiye bin Zeyd idi. Sefere çıkamadığından dolayı Cenab-ı Allah'a özrünü beyan edip şöyle diyordu: "Allahım şüphesizki sen bize cihadı emrettin ve cihad etmemiz için bize teşvikte bulundun, sonra cihada giderken bana lazım olacak azığı bana vermedin beni bindireceği bir bineği Resulüne vermedin mal, had, ya da ırz hususunda bana gelen haksızlıkların bedelini tasadduk olarak veriyorum" dedi, sonra da mü'minlerle beraber yola çıktı.

Yola Çıkış

Peygamber (sav) efendimiz 30.000 kadar askerden oluşan ordusuyla yola koyuldu. Münafıklar ve şüphe ehliyle birlikte

Abdullah bin Übeyde peygamber efendimizin peşine takıldı. Bir süre sonra da geri döndü. Bu davranışıyla da müminleri peygamber efnedimizden ayırıp geri döndürmek ve müminlerin kalplerine şüphe saçmak istemişti.

Peygamber efendimiz, Medine'de vekili olarak Muhammed bin Seleme el-Ensari'yi bırakmıştı. Hz. Ali'yi de kendi ailesinin başına sorumlu olarak tayin etmişti. Hz. Ali'yi ailenin başına yetkili bir kimse olarak görevlendirmesi hicret gününde onu emanetlerin başına sorumlu bir kimse olarak tayin etmesine benziyordu. Çünkü sefer mesafesi uzaktı. Ailevi işleri halletmesi için ailenin başına kendi içinden bir ferdi tayin etmeyi uygun buldu. Peygamber efendimizin emir vermesinden sonra Hz. Ali'nin bir diyeceği kalmamış, aksine itaat etmesi zorunlu olmuştu. Fakat insanların kalplerine şüphe saçıp etrafı fesada vermek, dostlar arasında dedikodu yapıp jurnalcilik yapmak durumunda olan münafıklar,

aslı olmayan bir şayia yaydılar. Hz. Ali güya tembellik edip savaşa katılmadığı için, peygamber efendimiz ister istemez onu savaştan muaf tutmuş (!) dediler. Bu hususta daha çok dedikodu yapınca artık Hz. Ali dayanamayıp silahını aldı, yola koyuldu. Nihayet Resülüllah (sav)'e kavuştu. Cüruf mevkiinde mola vermiş olan peygamber efendimize gelip, münafıkların dedikodularını, olduğu gibi nakletti. Peygamber efendimiz de ona şu cevabı verdi: "Onlar yalan söylemişlerdir, ben seni arkamda bıraktığım ailemin işlerini idare etmen için halefim olarak bıraktım. Hem kendi ailem hem kendi ailen için yetkili bir idareci ol. Musa'ya göre benim için Harun gibi olmak hoşuna gitmezmiş? Yalnız benden sonra Peygamber gelmeyecektir77.

Bu hadisi Buhari müslim ve Ebu Davut el-Teyalisi rivayet etmişlerdir.

îmam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre mücahid Hz. Ali, savaş meydanı boşken, çok kimseler savaştan geri kalmışken, keskin kılıcını kuşanmayıp kendi evinde oturmayı kendi nefsi için çok gördü. Resülüllah (sav) efendimize: "Beni kadınların ve çocukların arasında brakma!" deyince Resülüllah ona şöyle dedi: uEy Ali benim için Musa'ya göre Harun durumunda olmak istemez misin? Yalnız benden sonra Peygamber yoktur,n Hz. Ali'den de böylesi bir davranış beklenirdi. Çünkü takva sahibi müminler Tebük gazvesine çıkmak için adeta biribirleriyle yarışırlarken, Resulüllah (sav) efendimiz tenleri kavurucu sıcak çölde yürürken, mü'minler kendi evlerinde, aile efradı arasında rahat etmeyi nefislerine yediremiyorlardı.

Ebu Hayseme'nin iki arap karısı vardı. Bunlar kanepelerinin çevresine su serpmiş, evin havasını serinletmiş ve kocalarıyla serin bir havada oturmak istemişlerdi. Onların çevreye su serptiklerini gören Ebu Hayseme şöyle demişti: "Resülullah (sav) efendimiz güneşin altında ve sıckalarda yol yürüsün de, Ebu Hayseme serin bir gölgede ve rahat bir mekanda ve güzel kanlarıyla huzur içinde istirahat etsin!. Bu insafa sığmaz Allah'a andolsun ki ben sizin kanepelerinizin üzerine varıp oturmayacağım! Resulüllah (sav)'e gidip kavuşacağım yol azığımı hazırlayın". Böyle dedikten sonra, ailesine kendisinden sonra bakmaları için bazı sahabilere tenbihatta bulundu. Devesine binerek yola koyuldu. O kadar süratle gittiki, nihayet Resülü-lah (sav)e kavuştu. Resulüllah (sav) efendimiz Allah'a güvenerek beraberindeki mü'minlerle yoluna devam ediyordu. Bazıları: "Falan adam seferden geri kaldı" diyor. Onun için peygamber efendimiz sahabilerine şu

cevabı veriyordu: "Onu bırakın ger onda bir hayır varsa, gelir size ulaşır, eğer onda hayır yoksa zaten gelmemiş ve Cenab-ı Allah bizi ondan kurtarıp rahata kavuşturmuştur". Sefere katılmayanları bu şekilde hatırlatırlarken nihayet söz Ebu Zer'den açıldı. Ebu Zer'rin de seferden geri kaldığı söylendi. Halbuki devesi onu güç durumlara düşürmüştü.

Ebu Zerr'in devesi ağır yürüyordu, ama o bir an evvel Resül-lüllah (sav) efendimize kavuşmak istiyordu. Devesinin ağır yürüdüğünü görünce indi, devesini çölde terkedip yaya yürümeye başladı. Nihayet Peygamber efendimizin kafilesine yaklaştı. Müslümanlardan biri bakıp onu gördü ve: "Ya Resulüllah yolda yaya bir adam geliyor" deyince Resulüllah (sav) efendimiz: "O Ebu Zer olmalı" dedi. Orada olanlar, yaya olarak gelmekte olana adamı süzüp baktıklarında: "Ya Resulüllah vallahi o Ebu Zer'dir" dediler. Resulüllah (sav) efendimiz bu defa şöyle dedi: "Allah Ebu Zer're rahmet etsin o yalnız başına yürür, yalnız başına da hasrolur".

Hz. Osman tarafından Rabaza'ya sürgün edilmiş iken Ebu Zer orada, çölde yalmz başına vefat etmiş nihayet Abdullah bin Mesud gelerek onu defnetmiş ve üzerine ağlamış ve: "Resülül-lah'ırı senin hakkında söylediği söz gerçekleşti!" demişti.

Bu gazve islami bir seferdi. Ad ve Semud kavminin eserlerinin bulunduğu tarafa gidiliyordu. Peygamber efendimiz Ad ve Semudun mahalline, Hiçi denen yere uğradı. Resulullah (sav) efendimiz onların mahallerini görmemek için elbisesini yüzüne perde yaptı, bineğini de hızlandırdı, sonra yanında bulunan sa-habilere şu emri verdi: "Kendi, nefislerine zulmeden Ad ve semud kavimlerinin evlerine ancak ağlayarak ve onların başına gelen musibetlerin sizin başınıza da gelmesinden korkarak girin!". Böyle demekle Peygamber efendimiz onları, Ad ve Semud kavminin geride bıraktıkları izden ibret almaya davet ediyordu. Sadece gezinti için oralarda dolaşmalarım istemiyordu.

Çölde seyretmekteyken sahabiler şiddetli bir susuzluk hissetmeye başladılar. Susuzluklarını giderecek suları da yoktu. Durumu peygamber efendimize arzettiklerinde o Cenabı Allah'a el açıp yalvararak yağmur duası yaptı. Duasından sonra Cenab-ı Allah, içi su dolu bir bulutu üzerlerine gönderdi. Bu-lutttaki sular sağnak yağmurlar halinde boşaldı. Sahabiler de susuzluklarını

giderdiler. Suya olan ihtiyaçlarını karşıladılar. O sıralarda Peygamber (sav) efendimizin devesi kaybolmuştu. Ama nerede olduğunu sahabilere haber verdi. Sahabiler de onun haber verişi üzerine giderek belirtilen yerde devesini buldular. Çölün zahmet ve meşakkatine rağmen Resulullah (sav) efendimiz beraberindeki mü'minlerle birlikte yola devam etti. Bu seferden geri kalan münafıkların bazıları, sefere katılmamakla yetinmediler; ayrıca Peygamber efendimiz ve beraberindeki mü'minlere tahkir edici sözler sarfedip alay ettiler. Ama o yine de Tebük yolunda seyrine devam ediyordu. Münafıklar: "Siz Bizanslılarla savaşmayı araplarla yapılan savaşa mı benzetiyorsunuz? Allah'a andolsun ki sizi yarın iplere bağlamış va-ziyyette görür gibi oluyoruz!" diyor ve sahabileri korkutmaya çalışıyorlardı. Bu konuşmalarından Peygamber efendimizin haberdar olduğunu duyduklarında özür dileyerek kendisine: "Biz sadece seferin zahmetlerini unutmak için lafa dalıp konuşuyor ve şakalaşıyorduk" dediler. Onların bu melanetlerini haber veren Cenab-ı Allah şöyle buyuruyordu:

"Şayet kendilerine sorsan (andolsun ki: biz ancak yol zahmetini duymamak için lafa dalmış bulunuyor, şakalaşıyor, eğleniyorduk) derler".

Allah ve Resulü için nasihat eden müminlerin durumu ile savaştan geri kalıp evlerinde oturmaya razı olan münafıkların durumu işte böyleydi. Müminler çölleri, sahra ve vadileri, Allah ve Resulünün emirlerinin tahakkuk edeceği bir gayeye ulaşmak için tepiyorlardı. Ve nihayet Allah'ın lutfu ile gayelerine salimen ulaştılar ve salimen de Medine'ye döndüler.

Resulullah Efendimizin (sav) Tebük'e Ulaşması ve Hutbesi

Resülüllah (sav) efendimiz Şam mmtıkasındaki Tebük'e iman ordusuyla birlikte ulaştı. Yolda herhangi bir çarpışmaya maruz kalmadı. Çünkü yolu üzerinde kendileriyle savaşacak Bizanslı askerlere rastlamamıştı. Bazı hıristiyanlarla Zimmilik akdi yapmış, yolu üzerinde bulunmayan bazı kabilelere de se-riyyeler göndermişti. İleride bu faaliyetlerine işarette bulunacağız.

Tebük'e ulaştığında, oradaki bir hurma ağacının yanına durdu. Sahabilere, iman ordusuna hitaben peygamberlik hikmetini ve risalet ahlakını içeren bir hitabede bulundu, imam Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre orada irad ettiği hutbenin metni şudur: Resulullah (sav) efendimiz sırtım hurma ağacına dayayarak iman ordusuna şu hitapta bulunmuştu: "İnsanların en hayırlısını ve en şerlisini size bildirmemi istemez misiniz? Bilesiniz ki insanların en hayırlısı, atının ya da devesinin yahut piyade olarak ayaklarının üstünde ölünceye kadar Allah yolunda çalışıp çabalayan kimsedir, insanların en kötüsü de günahkar, cüretkar ve facir kimsedir ki, Allah'ın kitabını okur, ama ondaki hükümlere bakıp uymaz".

Beyhaki'nin rivayetine göre peygamber efendimiz Tebük'e varışının ertesi günü sabahleyin, layıkı veçhiyle Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

"iyi bilinizki sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır. Yapışılacak, tutunulacak en sağlam kulp takva kelimesidir. Dinlerin hayırlısı ibrahim'in dini'dir. (Islamiyettir)

Sünnetlerin hayırlısı Muhamed'in sünnetleridir.

Sözlerin şereflisi zikrullahtır.

Kıssaların güzeli şu Kur'andır.

Amellerin hayırlısı, Allah'ın yapılmasını gerekli kıldığı farzlardır.

Amellerin kötüsü, bidatler, sonradan sonraya ihdas edilenlerdir.

En güzel yol ve gidişat, Peygamberin yolu ve gidişatıdır.

Ölümlerin şereflisi, şehitlerin ölümüdür.

Körlüğün körü, doğru yolu bulduktan sonra sapmaktır.

Amellerin hayırlısı yararlı olandır.

Doğru yolun hayırlısı, kendisine uyulandır.

Körlüğün kötüsü, kalp körlüğüdür.

Veren el alan elden hayırlıdır.

Az olup yetişen şey, çok olup Allah'a taatten oyalayarak alıkoyandan hayırlıdır.

Özür dilemenin kötüsü, ölüm gelip çattığı andaki özür dilemedir.

Pişmanlığın kötüsü kıyamet gününde duyulandır.

İnsanların hayırsızı Cuma'ya en son gelendir.

insanların hayırsızı, Allah'ı kötü bir dille anandır.

Yanlışları en çok olan; dili, çok yalan söyleyendir.

Zenginliğin hayırlısı kalp zenginliğidir.

Azıkların hayırlısı takva azığıdır.

Hikmetin başı Allah korkusudur.

İçine yakın bırakılan kalp; şüphe ve küfür bırakılandan hayırlıdır.

Ölünün üzerine ağıt dökmek, bağıra bağıra ağlamak, cahili-ye devri işlerindendir.

Ganimet mallarına hiyanet, cehennem korlarındandır.

Şiir, iblisin işlerindendir.

Şarap, içki; günahların her çeşidini bir araya toplayandır.

Kadınlar, şeytanın tuzaklarıdır.

Gençlik, delilikten bir bölümdür.

Kazançların kötüsü, faiz kazancıdır.

Yemelerin kötüsü yetim malını yemektir.

Mutlu kişi; kendinden başkasının halinden öğüt alıp ibretle-nendir.

Yaramaz ve haydut kişi, daha anasının karnındayken yaramaz ve hayduttur.

Her biriniz dört arşın yere (kabre) varır. îş ise (amellerin muhasebesi işi) ahirete kalır.

Amellerde esas olan sonuçlarıdır.

Düşüncelerin kötüsü; yalan, yanlış düşüncelerdir.

Her neki ileride gelecektir, o yakındır.

Mü'mine sövmek, günahkarlık ve dini emirleri saymazlıktır. Mü'mini Öldürmek küfürdür.

Mü'minin etini yemek (Gıybetini yapmak) Allah'ın buyruklarına karşı gelmektir.

Müminin malının haramlığı, dokunulmazlığı, kanının ha-ramlığı ve dokunulmazlığı gibidir.

Yalan yere, Allah üzerine yemin eden kişi yalanlanır.

Af dileyen kişi Allah tarafından af olunur.

Kim öfkesini yutar, yeherse Allah onu mükafatlandırır.

Uğradığı ziyana katlanan kişiye Allah karşılığını verir.

Gösterişe uyan kimseye Allah da gösteriş yapar (gösterişinden ötürü onu cezalandırır).

Allah, güçlüklere sabredip katlanan kimsenin sevabını kat kat artırır.

Allah'a isyan eden kişiyi Allah azaba uğratır.

Ey Allahımî Beni ve ümmetimi yarlığa!

Ey Allahımî Beni ve ümmetimi yarlığa!

Ey Allahım! Beni ve ümmetimi yarlığa!

Kendim ve sizin için Allah'tan mağfiret dilerim!"

Tebük Savaşının Sonuçları

Tebük'te savaş olmadı, zira peygamber efendimiz Bizanslıların asker topladıklarını ve imparatorun hazırlanan orduya bir yıllık erzakı verdiğini haber almıştı. Böyle yapmakla imparator araplar üzerindeki eski hegomonyasmı, irade ve nüfuzunu devam ettirmek istiyordu. Çünkü Mute savaşında çok sayıda Bizanslı askerin Ölümü onu sarsmıştı. Peygamber ordusu fire vermeyecek şekilde geri çekilmişsede Bizanslılar müslümanları takip etmeye cesaret edememişlerdi. İmparator ve tebaası olan Hıristiyanlar yeni dine, İslamiyyete hücum edip kökünden yıkmak istiyorlardı. Çünkü ortaya yeni çıkan bu din, en azından Şam'da Bizans devletinin temellerine dinamit yerleştiriyordu, îşte bütün bu sebeplerden dolayı Peygamber efendimiz, Medine'de bekleyecek durumda değildi, aksine kendisinin Bizanslılar tarafından teşekkül edilen ordunun üzerine gitmesi icab ediyordu. Şehadet isteyen askerlerden teşekkül eden bir orduya Şam taraflarına doğru yola çıktı. Yola çıktığını haber alan He-rakliyus ve komutanları onu karşılama hususunda tereddüt ettiler. Çünkü Bizans ordusu Tebük'te 200.000

kişiden teşekkül ettiği halde 3.000 kişilik islam ordusu önünde epeyi zayiat vermişti. Öyle görülüyor ki Tebük vak'asmda imparator, Mute savaşında olduğu gibi Şam çevresindeki araplardan yardım elde etmeyi başaramamıştı. İşte bu sebepten dolayı Bizans kuvvetleri zayıf kalmış ve müslümanların karşısına çıkamamışlardı. Peygamber efendimizde herhangi bir savaşla karşılaşmadı. Tebük savaşının yegane sonucu, Cenab-ı Allah'ın Bizanslıları müminlerden ürkütmesi ve ziyan içerisinde geri döndürmesi olmuştu. Böylece Peygamber efendimiz de Mute savaşında ricat eden islam ordusunun öcünü Bizanslılardan almıştı.

Fakat Peygamber efendimizin tekerrür eden dini fitneyi önlemesi gerekiyordu. Bunun için Bizanslılar üzerine Usame ordusunun gönderilmesini ve bu ordu vasıtasıyla iman ehli olan kimselerin herhangi bir müslümanı düşmana teslim etmeyeceğini, yahut yardımsız bırakmıyacağım kafirlere bildirilmesir' tavsiye etmişti.

Tebük'te savaşla ilgili neticeler elde edilmediği, ancak yukarıda bahsi geçen neticeler elde edildiği bilinmekle beraber, bıraktıkları izler savaş sonucunda daha az tesirli değildi. Hatta daha fazla tesirler bırakan bazı sonuçlar elde edilmişti. Şöyle ki:

1- Peygamber (sav) efendimiz arap sahrasında Şam'a komşu bulunan arap kabilelerinin durumlarını öğrenmişti. Bundan sonra kılıçlarıyla boyunlarına vuran Bizanslılara tabi olmasınlar diye bu arap kabilelerinin kalplerine islami izzet ruhunu aşılamıştı. Müslümanlara tabii olarak güçlenmelerini istemişti. Romalıların kendilerinden kaçtığını onlara göstererek. Bizans ordusunun zayıfladığını bildirmek istemişti. Romalıların nüfuzunu parçalayıp daha önce kendilerine yaptıkları eziyetlerin öclerini almak için müslüman olup güç kazanmaları gerektiğini onlara bildirmişti. Müslüman olduklarında Romalılardan öçlerini alacak, boyunlarına islam kılıcıyla vuracaklardı. Nitekim bilahare yapılan Yermük muharebesinde bu durumlar gerçekleşmişti.

2- îslam kelimesi Şam mıntıkasında, Gassan hıristiyanları arasında yayılmaya başladı. İslam'a tabii olanların sayısı arttı. İslama girenlere engel olan kimseler azaldı. Oradaki araplar, istikbalin islamın olacağını anladılar. Çünkü islamiyet Allah'ın diniydi. İçinde aşla sapıklık bulunmayan hakkın diniydi. İçinde asla

eğrilik bulunmayan dosdoğru bir dindi. Bu sebeple artık araplar Bizanslılara yardım etmeyeceklerdi. Yermük savaşında Romalılarla müslünıanlar arasında vuku bulan çarpışmalarda araplar artık romahlara yardım etmez olmuşlardı.

3- îslami düşünce Hıristiyanlar arasında kabul görmeye başlamıştı. Hıristiyan büyüklerin nezdinde Îslami gerçekler belirmiş ve kabul edilmişti. Müslüman olan kimse, İslam dinine sarılmıştı. Müslüman olmayanlarsa, müslümanlarla barış akdi yapmıştı. Bundan böyle Şam'a yakın mıntıkalara müslümanla-rm seriyyeleri gidecekti.

tslami ilkelerle Hıristiyanlar arasında görülen en belirgin diyolog, belki de Herakliyusun Peygamber efendimize mektup yazışı idi.

Bizans İmparatorunun Peygamber Efendimize Gönderdiği Mektup

Peygamber (sav) efendimiz Tebük'e varıp konakladığında Bizans imparatoru ordusunu göndermeden önce Peygamber efendimize bir mektup göndermişti. İmam Ahmed Bin Han-bel'in rivayetine göre Bizans imparatoru, Hıristiyan araplardan sorumlu bir adamı çağırdı ve ona: "Dili, arap dili olan, söyleneni iyi ezberleyen bir adam çağır bana. Onu şu zata - Yazısının cevabıyla birlikte-göndereceğim" dedi. Bu emri üzerine Tenuhi isminde bir adamı imparatorun yanına götürdüler.

Tenuhi derki: "Herakliyus bana bir yazı verdi ve dedi ki: "Yazımı o zata götür. Sakın, onun söylediklerinden hiç bir şeyi unutma. Benim için onun söyleyeceklerinden şu üç şeyi ezberinde tut:

1- Bak bakalım, bana yazmış olduğu yazı hakkında bana hiçbir şey söyleyecek mi?

2- bak bakalım; yazımı okuduğu zaman (gece ve gündüz) sözünü anacak mı?

3- Bak bakalım; kendisinin sırtında seni şüphelendirecek bir şey görebilecek misin?

Yazı yanımda olduğu halde Tebük'e geldim. O sırada Resü-lüllah (sav) ashabının arasında, dizlerini dikip iki elini kavuşturmuş olarak su başında oturuyordu. Onlara "sahibiniz, efendiniz nerede?" diye sordum. îşte orada oturuyor, dediler yanına kadar varıp önüne oturdum. Yazıyı kendisine sundum, alıp yanına koydu, bana: "Sen kimlerdensin?" diye sordu. Ben: "Te-nuhlardan bir kimseyim" dedim.

Sen, islamiyete, hanif olan islamiyete, baban ibrahimin dinine girsen olmaz mı? diye sordu. Ben a\e: "Ben bir kavmin yanından gelen elçisiyim ve o kavmin dinindeyim onların yanma dönünceye kadar da onu değiştirtmem ve ondan dönemem" dedim. Güldü.

"Sen her istediğini hidayete erdiremezsin fakat Allah'tır ki kimi dilerse ona hidayet verir. Ve o hidayete erecekleri daha iyi

bİUrn (Kasas; 56)

Bu mealdeki ayeti Kerimeyi okudu. Sonra şöyle dedi: "Ey Tenuhi kardeş! Ben kisraya bir yazı yazmıştım. O yazıyı yırttı. Vallahi kendisinin saltanatı da Öyle parçalanacaktır! Senin hükümdarına da bir sahife yazmıştım O onu tuttu ve yırtıp atmadı. Kendisi yaşadığı müddetçe Bizans halkı onun yüzünden sıkıntı çekmeyecekler, hayır görmekte devam edeceklerdir!"

Kendi kendime (İşte hükümdarımın bana tavsiye ettiği üç şeyden biri!) dedim. Hemen ok çantamdan bir ok olarak kılıcımın kınına bunu yazdım. Resulullah bundan sonra Herakliyu-sun yazısını solunda oturan bir adam verdi. "Yazılarınızı size okuyacak adamınız kimdir?" diye sordum. Muaviyedir, dediler. Muaviye yazıyı okumaya başladı. Muaviye, Herakliyusun mektubunun şu bölümüne gelmişti: "Beni, genişliği yerlerle gök kadar olan ve müttakiler için hazırlanmış olan cenete davet ediyorsun! O halde cehennem nerededir?" Muaviye mektubun bu bölümündeki soruyu okuyunca Resulullah (sav) efendimiz. "Sübhanellah! Gündüz gelince gece nerededir?" buyurdu. ?Ben yine çantamdan ok çıkararak kılıcımın kınına bunu da yazdım. Getirmiş olduğum mektubun okunması tamamlanınca Resulul-lah: "Senin bir hakkın vardır. Sen bir elçisin. Eğer

yanımızda bağışlanacak bir şey olsaydı onu sana bağışlardık. Ne var ki biz sefer halindeyiz" dedi. Orada toplanmış bulunan cemaat arasından birisi şöyle dedi: "Ben ona bağışım vereyim". Böyle dedikten sonra yükünü açtı. Altlı üstlü sarı bir elbise getirip yanıma koydu. "Bu bağışın sahibi kimdir?" diye sordum. Osman'dır dediler. Resulüllah (sav) efendimiz: "Bu elçiyi hanginiz misafir edip ağırlayacak?" diye sordu, ensar gençlerinden biri "Ben..." diyerek ayağa kalktı. Ben de ayağa kalktım. Kendisiyle birlikte oturduğum meclisten çıkıp gittiğim sırada, Resulüllah (sav) efendimiz bana,: "Ey Tenuh'lu kardeş gel" diyerek seslendi. Hemen geri döndüm, önünde oturduğum yere kadar gelip ayakta durdum. Belinin kuşağını çözüp sırtını açtı. "îşte, emrolundu-ğun şey orada, iyice bak!" dedi. halbuki ben onu unutmuştum, çevrelenen halkın arka tarafına geçtim. Resulüllah (sav) abasını sırtından indirdi. Birde ne göreyim: iki omuzunun körek kemikleri arasında Kulak kıkırdağı yumuşaklığında büyükçe bir mühür !n

Peygamber Efendimizin Eyle Meliki ile Yaptığı Barış Akti

Tebük'e yapılan seferin çok yararlar sağladığını söylemiştik. Çünkü yabancılarla Müslümanlar arasında fikri ve siyasi bağlar kurulmuştu. Tebük'te peygamber efendimizle Herakliyus arasındaki yazışmaların sonucunu da anlatmıştı. Şimdi de meşhur bir rivayetten bahsedeceğiz. Şöyle ki: Eyle Hükümdarı Yuhanna bin Ru'be peygamber efendimize gelerek cizye vermiş ve barış anlaşması yapmıştı. Cerba ve Ezrah mıntıkasının insanları da gelerek peygamber efendimize cizye vermişlerdi. Peygamber efendimiz de onlarla barış içinde bulunduğuna ve onlara eman verdiğine dair bir yazı yazmıştı. îbn ishak'm anlattığına göre, bu yazı hala onların yanındadır.

Peygamber efendimizin Yuhanna bin Rü'be'ye yazdığı Mektubun metni şudur:

"Bismillahirrahmanir rahim. Bu, Allah ve Allah Resulü Mu-hammed tarafından Yuhanna'bin Rübe ile Eyle halkından denizdeki gemilerde bulunanları ve karad yürüyen dolaşanları için eman yazısıdır. Gerek bunlar ve gerek Şam, Yemen ve

deniz sahili halkından Eylemlilerle birlikle bulunanlar, Allahın himayesindedirler ve Muhammed peygamberin himayesinde-dirler. Onlardan bir kötülük işleyeni, yanındaki malı koruya-mıyacak; Onun malı da, insanlara helal olacaktır. Gerek su almak isteyenin, gerek denizde ve karada istediği yola gitmek isteyenin engellenmesi helal olmayacaktır."

Görülüyor ki, Eyle hükümdarına verilen bu ahidname özel olmayıp umumidir. Çünkü sadece Eylelileri kapsamamakta, aksine Şam'h, Yemenli kimselerle denizlerde dolaşan insanları da kapsamına almaktadır. Şu halde yukarıda belirtilen zümrelerin beraberliği Hıristiyanlıkta idi. Yani anılan grupların hepsi hıristiyan idiler. Cenup'teki Yemenliler ve Eyle'liler hüküm ve siyaset bakımından bir beraberlik içinde değillerdi. Ancak din bakımından beraberlik içindeydiler. Şu halde Peygamber efendimizin zimmet akdi, o bölgedeki bütün Hıristiyanları kapsıyordu. Tabiiki koymuş olduğu şartlara riayet ettikleri takdirde himaye göreceklerdi. Her ne kadar Peygamber efendimizle barış anlaşması yapan şahıs Eyle hükümdarı idiysede O anlaşmanın şartlarına riayet eden kimseler de zimmet akdinin kapsamına gireceklerdi. Peygamber efendimizin yazdığı bu eman-name ile Hıristiyan araplarm çoğu, heyetler halinde Peygamber efendimize gelerek teslimiyetlerini arz ettiler. Mezkur emannamenin bir benzerini de Cehm bin Salt ile Şurahkil bin Hasene'ye de yazdı ya da yukardaki anlaşmada geçen haklar bu iki şahsa da tanındı. Yine bu emannamenin bir benzerini Cerba ve Ezrah halkına yazdı. Emannamenin metni şöyle idi:

"Bismillahirrahmanir rahim. Bu, Resülüllah Muham-med'den Cerba ve Eznah halkına yazılmış bir mektubtur ki, Onlar Allah'ın emanı ve Muhammed (sav)'ın emanı ile emniyettedirler. Yalnız her Recep ayında 100 dinar altın ve 200 okka gümüş vereceklerdir. îyilik ve müslümanlara ihsan ile onların korunacağını tekeffül ederim. Kendilerine sığınan müslüman-lar da himaye görürler."

Böylece Peygamber efendimiz Müslümanlarla, Hıristiyanlar arasında özel akidler yapıyor, Müslümanların islam davetçileri olarak çevre ülkelere gitmelerine yol açıyordu. Şüphesiz ki bu da islam davetinin ileriye gitmesini sağlayan büyük sonuçlardan biriydi. Peygamber (sav) efendimiz savaşçı olarak değil, aksine bir hidayet rehberi, müjdeci ve uyarıcı, aynı zamanda izni ile Allah'a davet edici, aydınlatıcı bir güneş olarak gelmişti. Peygamber (sav) efendimiz çevredeki belde ve kabilelerle akid-ler yapmakla yetinmemiş idi.

Tebük'te iken oraya yakın olan şimaldeki kabilelere de seriyyeler göndermiş, onlarla barış anlaşması yapmıştı.

Halid Bin Velid'in Devmetül Cendel'e Gönderilişi

Halid bin Velid başında komutan olduğu seriyyesiyle birlikte kinanelilerden Ukaydir bin Abdülmelik'e gönderildi. Ukaydir Devmetül Cendel'in emiri idi, Hıristiyandı. Halid bin Velid'in seriyyesinde 420 süvari vardı. Beyhaki'nin anlattığına göre bu Seriyye muhacirlerden teşkil edilmişti. Başlarında Ebu Bekir es Sıddik vardı. Halid ise arabilerin başındaydı. Peygamber (sav) efendimiz seriyyeyi yola koyarken Halid'e: "Sen ukaydiri yaban sığırı avlarken göreceksin" demişti. Bu da Ukaydirin, ciddi işlerle uğraşmayan bir emir olduğunu göstermekteydi.

Halid bin Velid yola çıktı. Ukaydir'in kalesine yaklaştı. Onu gözle görebilecek kadar yakın oldu. Mehtaplı bir geceydi. Ukaydir kalenin üstünde karısıyla birlikte yatağa uzanmıştı. O sırada bir yaban sığırı gelerek boynuzuyla kalenin kapısını tırmalayarak aşındırmaya başladı. Karısı; "Sen hiç bunun gibisini gördün mü?" diye sorunca, Ukaydir; şöyle cevap verdi: "Hayır vallahi hiç böylesini görmedim." Karısı: "Şu kapıyı tırmalayıp oynatan da kim oluyor?" diye sorunca, Ukaydir: "Hiç kimse..." diye cevap verdi ve kalkıp atına binerek kaleden aşağıya indi. Denildiğine göre yaban sığırı, Ukaydir'i kaleden aşağıya indirmek için kale kapısına toslamış ve kapıyı zorlayarak hareket ettirmişti. Ukaydir'le birlikte hane halkından bir kaç kişi de kaleden aşağıya inmişlerdi. Aralarında kardeşi Hassan da vardı. Çıktıktan sonra Resülüllahın süvarileri Ukaydir yakaladılar, kardeşi Ha'ssan'ı da -mücahidlere karşı direndiğinden dolayı- öldürdüler.

Ukaydir refah içinde yaşayan bir kimseydi. Üzerinde altın sırmalarla işlenmiş ipekten bir cübbe vardı. Halid bin Velid cübbeyi üzerinden çıkarıp Resülüllaha gönderdi. Sahabiler cüb-beyi görüncü hayretle seyretmeye, elleriyle dokunmaya başlamışlardı. Peygamber efendimiz, bu cübbeye aldanmamalarını, bunun insanı

azdıran dünya nimetlerinden biri olduğunu söylemiş ve sahabilerini ahiret nimetlerini elde etmeye davet ederek şöyle buyurmuştu: "Siz bu cübbeye hayran mı oldunuz? Canım kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki Sad bin Muaz'ın cennetteki mendilleri bundan daha güzeldir!"

Peygamber efendimiz kendisine cizye vermesi şartıyla Ukaydir'le anlaşma yaptı. Vakidi'nin rivayetine göre Ukaydir'le birlikte 1000 deve, 400 zırh, 400 mızrak bulunuyormuş. Bu rivayetin sıhhat derecesi ne olursa olsun, neticede Peygamber efendimiz Ukaydir'i serbest bırakmış o da kendi köyüne dönmüştü. Öyle anlaşılıyor ki, zımmilik anlaşması yaparak onu salıvermişti. Bu anlaşma gereğince Ukaydir ve beraberindeki kimseler Vakidi'nin de anlattığı gibi zımmi olmuşlardı.

Müslümanların Tebük'ten Dönüşleri

Tebük gazvesi mübarek bir gazve olmuştu. Bu gazvenin özü, gayesi ve neticesi islam daveti idi. Bu gazve sayesinde arap beldelerinin kuzeyinde islam daveti yayılmıştı. Bu iklimlerdeki araplar islamiyetle tanışmışlardı. Bundan böyle tslamiyetin nuru Şam'da yayılacaktı. Böylelikle İslam ordusunun fütuhatına zemin hazırlanmıştı. Böylece îslam ordusuyla Romalılar ve araplar arasında muharebeler olacaktı. Bu arapların bir kısmı da Şam araplarıydıki bunlar İslam adına gaza etmişlerdi.

Nihayet Peygamber efendimiz Medine'i Münevvereye döndü. Tebük'te 20 gece ikamet etmiş, sonra da dönüş için yola çıkmıştı, îbn İshak'ın sözlerinden anlaşıldığına göre Tebük'teki ikameti 20 geceyi aşmamıştı. Ancak Medine'den geliş ve Medine'ye dönüş süresi buna dahil değildi. Bu süre zarfında çeşitli kabilelerle zimmilik akdi yapmış, Romalıların hegemonyasını yıkmış, insanlara lüks ve refah içinde eğlenerek, avlanarak hükmeden kimselerin tahakkümüne nihayet vermişti. îslam daveti Bizans'a mücavir arazilere ulaşmıştı. Artık Bizanslıların hakimiyeti silinip yok olma aşamasına gelmişti. Arabistan'da müslümanlar fitneye düşürülemiyecek ve onlara eziyet edilemiyecekti.

Medineye dönüşü esnasında peygamber efendimizden harikulade durumlar zuhur etmişti. Gerçi bu harikulade haller onun hayatında çok görülmüştü. Bunlar da onun peygamberliğinin birer delili idiler. Her nereye giderse bu mucizeleri izhar ediyordu. Medine'ye dönüş yolunda Sahabiler şiddetli denecek kadar susamışlardı. Kum çölünde su çok nadir bulunuyordu. Yolda bir vadide su sızıntısına rastladılar. Su adeta damlıyarak akıyordu. Peygamber efendimiz, o suya yaklaştıklarında kendisinden Önce hiç kimsenin su başına gitmemesini emir buyurdu. Ama bazı münafıklar kendisinden önce suya vardılar. Oradan ancak bir ya da iki, ya da üç süvari istifade edebilir, sonra da su kururdu. Peygamber efendimiz su başına vardığında su bulamadı. Kendisinden önce su başına varıp suyu kurutanlara beddua etti. Sonra elini, suyun sızmakta olduğu yüksekçe yerin altına koydu.Dilediği şekilde Rabbine tazarru ve niyazda bulunarak dua etti. Su sızıntısının görüldüğü yerden adeta yıldırımı andıran bir ses duyuldu. Ve sular gürül gürül akmaya başladı. Hem peygamber efendimiz hem de beraberindeki insanlar ka-nmcaya kadar içtiler ve suya olan ihtiyaçlarını karşıladılar. Peygamber efendimiz yanında olanlara şöyle dedi: "Eğer siz veya sizden biriniz sağ kalacak olursa, vadinin Önünden, sonundan, sulu, bol otlu ve bol nimetli olduğunu muhakkak işitecek-sinizdir."

Bu durum tıpkı kavmi kendisinden su istediklerinde taşa vurarak, taştan on iki gözelik su fışkırtan Musa Peygamberin izhar ettiği durum gibidir. Bu hususta Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Bir zamanda Musa kavmi için su istemişti; "Asanla taşa vür" demiştik. Bunun üzerine taştan on iki göze fışkırmıştı. Her bölük, kendi içecekleri pınarı bilmişti. "Allah'ın rızkından ye-yin, için ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak (şuna buna) saldırmayın" (demiştik)" (Bakara; 60)

Musa'nın kendi asası ile bulup çıkardığı pınar peygamberlik pınarıydı. Muhammed (sav)'in kendi eliyle sıvazlayıp bulduğu pınar, peygamberlik pınarıydı. Kaynak isyan etmiş, azıcık su damlatmaya başlamıştı. Muhammed (sav) dua etmiş, kaynak yarılmış ve yıldırım sesini andıran ses vererek gürül gürül su akıtmıştı.

Komutan Askerini Gözetir

Annenin yavrusuna şefkatli oluşu gibi komutan da askerine şefkatli olmak mecburiyetindedir. Çünkü askerleri Allah yolunda canlarını feda etmek için evlerinden ve yurtlarından çıkıp sefere gelmişlerdir. Maksatları mal biriktirmek değildir. Aile efradını, çoluk çocuklarını ve istirahatlarını bırakıp gelmişlerdir. Bunlara ahirette mükafat olarak ancak cennet vardır. Dünyada da ikram göreceklerdir.

Gazilerden biri yolda vefat etmişti. îmanlı ve gönülden inanan bir kimseydi. İslamiyeti yaymak uğruna kavmine karşı direnmiş ve nihayet onlar da elbisesinden tutup kendisini çekiş-tirmişlerdi. Bu mü'min Abdullah Zülbicadeyndi. Vefat etmişti. Peygamber efendimiz ve iki yardımcısı Ebu Bekir ile Ömer onu defnetmişlerdi. Bu konuda İbn İshak'm söylediklerine kulak verelim, Abdullah bin Mes'ud şöyle anlatır: "Tebük gazvesinde Resülüllah (sav)'ın yanında bulunuyordum. Gece yarısı kalktım, garnizonun her kenarında ateş parıltısı gördüm; gidip ateşe bakayım dedim. Bir de ne göreyim: Resülüllah (sav) ile Ebu Bekir ve Ömer orada bulunuyorlar. Abdullah Zülbicadeyn el-müzeni vefat etmiş, onun için bir mezar kazmışlardı. Mezar olarak kazdıkları çukurun içine Resülüllah (sav) inmiş, Ebu Bekir ve Ömer de mütevaffa Abdullah'ı mezara sarkıtıyorlardı. Resülüllah (sav) efendimiz onlara: "Kardeşinizi bana yaklaştırın" dedi. Onlar da Abdullah'ı mezara yavaşça sarkıttılar. Resülüllah onu yanı üzerine yatırırken şöyle dedi. "Allahım ben Abdullah'tan razıyım sen de ondan razı ol."

Abdullah bin Mesud der ki: "Keşke bu mezara sarkıtılan kişi ben olsaydım."

Abdullah'a "Zülbicadeyn" denmesinin sebebini izah eden îbn Hişam şöyle der: "Abdullah İslama meyletmiş, kavmi, onu İslama girmekten men etmiş ve ona çeşitli baskılar yapmışlardı. Nihayet müslüman olmuş. Bu sebeple de kavmi onu elbisesiz bir şekilde terk etmişlerdi. Üzerinde bicattan başka bir giysi yoktu. Bicad, kaba kumaştan dokunmuş bir giysidir. Müslüman olunca kavminin elinden kaçıp Peygamber efendimizin yakınına gelmişti. Ama kavmi onu

kovalamış ve üzerindeki giysisini çekiştirip parçalamış ve ikiye ayırmışlardı. O da bu giysinin bir kısmınıozun atmış bir kısmını da peştemal olarak sarmıştı, işte bu sebepten ona iki bicat sahibi anlamına gelen Zül-bicadeyn lakabı verilmişti."

Görünüz işte peygamber ve güvenilir bir mücahit olan efendimiz, mücahitlere nasıl ikramda bulunmuştu. Vefat eden mücahitleri kurtlara yem olarak çölde ve açıkta bırakmamış, aksine Ölümleri halinde de onlara tıpkı hayattaki gibi ikramda bulunmuştu ki, mü'minler kendilerini îslam daveti uğruna feda etmekten kaçınmasınlar.

Cenab-ı Allah'ın Peygamberlerini Koruması

Yüce Alalı buyurdu ki:

"Ey Resul! Rabbinden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan, onun elçiliğini yapmamış olursun Allah seni insanlardan korur.n (Maide;67)

Peygamber efendimiz hiç ara vermeksizin îslam davetini sürdürüyor, Mekke-i mükerremeden Medine'yi münevvereye kadar mesafeyi çölün zahmetlerine göğüs gererek kat ediyordu. Sonra ilahi risaletin Bizanslılara üstün gelmesi için sahraları ve vadileri aşarak Şam mıntıkasına gidiyordu. Gayesi, Bizanslıları, onlara tabi olan kimseleri, îslamın izzeti önünde boyun eğdirmekti. Güçlü ve muktedir olan Cenab-ı Allah, onu suikast-çilere karşı o uçsuz bucaksız çöllerde korumasaydı, onu kim koruyabilirdi?

îslam ordusunun arasına bazı münafıklar sızmışlardı. Ancak bunlar mü'minleri seferden geri döndürmek için Medine'i münevvereye dönmüşlerdi. Bir kısımları da îslam ordusunun arasında kalmışlardı. Maksatları fırsatım buldukları takdirde yolculukta veya savaş esnasında mü'minleri bozguna uğratmaktı, fakat sürekli gözledikleri fırsatı Cenab-ı Allah kendilerine vermemişti.

Tebük seferi nihayete erip de Peygamber efendimiz Medine'ye dönerek îslami davete başlayınca münafıklar ve kafirler müslümanları hezimete uğratmak maksadıyla tereddüt zehrini, gevşeklik mikrobunu saçacakları bir ortam bulamamışlardı. Çünkü savaş ve çarpışma vuku bulmamıştı. Peygamber efendimizin güçlük ordusuyla Medine'i Münevvereye güven ve selamet içinde döndüğünü görünce ona karşı bir suikast planladılar. Yolda yüksek bir dar boğazdan kendisini uçuruma yuvarlamayı tasarladılar. Daha önceleri de Medine-i münevverede Yahudi mahallesinde bir evin duvarı dibinde otururken Yahu-, diler damın üzerinden Ona tas atarak suikast teşebbüsünde bulunmuşlardı. Bu defasında da hain münafıklar onu dar bir boğazda uçuruma yuvarlamak istemişlerdi. Ama birinci sui-kastte Cenab-ı Allah peygamberini haberdar kıldığı gibi bu ikincisinde de haberdar kılmıştı.

Peygamber efendimiz dar boğaza yaklaştığı zaman orduya: "Siz vadi içine gidiniz; orası sizin için hem daha kolay hem daha geniştir." buyurdu. Kendisi de dar boğaza doğru tırmanmaya başladı. Müslümanlar ve bütün ordu vadinin içine doğru yol almaya başladılar. Ancak kötü niyetli suikastçiler de peygamber efendimizin ardı sıra darboğaza doğru çıkmaya başladılar ki, amaçlarını gerçekleştirebilsinler. Onlar tuzak kurmuşlardı, ama Cenab-ı Allah tuzaklarını başlarına geçirdi. O tuzak kuranların tuzaklarını boşa çıkaranların en hayırhsıdır. peygamber efendimiz de onların murdarca tuzak kurduklarını anlamıştı. Bunun için hazırlandılar ve maskelendiler, tanınmamak için yüzlerine peçe çektiler ama bilahare müslümanlar onları ortaya çıkarmıştı. Onlar büyük bir suça teşebbüs etmişlerdi. Peygamber efendimizi uçurumun aşağısına yuvarlamak istemişlerdi. Peygamber efendimiz devesinin yularını çekmesini Ammar bin Yasir'e, arkadan sürmesinide Huzeyfe bin Yaman'a emretti. Peygamber efendimiz iki arkadaşıyla birlikte bu minval üzere seyrine devam etmekteyken, hayvanları üzerinde, yüzleri örtülü bir grup gelip çevrelerini sardılar. Ammar dönüp onların hayvanlarının yüzlerine deynekle vurdu. Huzeyfe ile Ammar, Peygamber efendimizin bineğinin yularını nöbetleşe çekiyorlardı. Huzeyfe bin Yeman, peygamber efendimizin devesinin üzerinde giderken uyuklamaya başladığı sırada arkalarmdan gelen bazı kimselerin: "Onu, hayvanından bir düşüre-bilsek, boynu kırılır. Biz de kendisinden kurtulup rahata ereriz" dediklerini işitti. Peygamber efendimiz canına kasdetmek istediklerini anlayınca o münafıklara kızdı. Kendilerini yüzgeri etmesi için Huzeyfe'ye emir verdi. Huzeyfe hemen dönüp onları hayvnalarınm yüzlerine elindeki deynekle çarpıverdi. "Ey Allah'ın düşmanlarır diyerek bağırdı. O sırada Peygamber efendimiz de bağırınca bu

münafık grup hemen geri döndüler. Allah onların kalplerine korku düşürdü. Kurdukları tuzağın Peygamberimize açıklandığını sandılar. Boğazdan acelece aşağıya inip halkın arasına karıştılar. Peygamber efendimiz, Huzeyfe'ye' "Bu süvarilerden herhangi birini tanıyabildin mi?" diye sordu. Huzeyfe şöyle cevap verdi: "Ya Resülüllah! Hayvanların falan ve falan şahsa ait olduğunu anladımsa da adamlar, yüzlerini örttükleri ve gece de karanlık olduğu için kendilerini iyice görmedim. Teşhis edemedim!"

Bu defa peygamber efendimiz Ammar bin Yasir'e sordu: "Sen o cemaati tanıyabildin mi?" Ammar şöyle cevap verdi: "Hayvanların hepsini tanıdım, fakat üzerindekiler maskelenmiş idiler" Peygamber efendimiz bu defa Ammar ile Huzeyfe-ye birlikte sordu:"O grubun bana ne yapmak istediklerini anladınız mı?" Onlar da hayır ya Resülüllah deyince Resülüllah şöyle buyurdu: "Onlar arkamdan gelerek beni uçurumdan aşağı yuvarlamak istediler." Sahabiler: "İzin verde boyunlarını vuralım?' dedilersede bunu uygun görmeyip şöyle cevap verdi: "Muhammed'in kendi arkadaşlarını öldürdüğünü söyleyerek insanların dedikodu yapmalarını istemiyorum?'

Bu kıssadan bahseden Ibn İshak, peygamber efendimizin şöyle buyurduğunu nakleder:"

"Allah onların (suikastçilerin) adlarını ve babalarının adlarını bana bildirdi. Sabah olunca inşaallah onların adlarını size bildireceğim şimdi gidin (rahatınıza bakın ey Huzeyfe)." Sabah, olunca Sahabiler toplandılar ve rivayete göre peygamber efendimiz o suikastçi münafıkların adlarını sahabilere birer birer bildirdi.

Ancak bu hususta rivayetçiler çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Her ne ise.. Peygamber efendimiz Huzeyfe'ye bu münafıkların adlarını kimselere anlatmamasını tavsiye etmiştir. Anlatıldığına göre Huzeyfe, o münafıkların adlarını biliyordu. Ancak Peygamber efendimiz bunu ona bir sır olarak emanet etmişti. Hatta denilir ki Peygamber efendimizden sonra herhangi bir kimse öldüğü zaman onun durumunu Huzeyfe'nin davranışlarından anlarlarmış. Huzeyfe onun üzerine cenaze namazı kılarsa mümin olduğu; eğer kılmazsa münafık olduğunu, en azından durumunun şüpheli olduğunu anlarlarmış.

DIRAR MESCİDİ

Peygamber efendimizi uçurumdan aşağıya yuvarlamak teşebbüsünde bulunan şu münafıklar ya da bu münafıklarla gönül birliği yapan bazı kimseler, "Dırar mescidi"ni inşa etmişlerdi. Anlatıldığına göre Peygamber efendimizin Tebük seferine çıkışından önce inşa etmişlerdi. Peygamber efendimiz orduyu teçhiz edip sefere nafakasını ve binekleri hazırlamakta ve bütün müminlerin topluca sefere çıkmaları için çağrıda bulunmaktayken münafıklar gelip dediler ki; Ya Resülüllah hasta ve ihtiyaç sahipleri için, kışın yağmurlu geceleri için bir mescid inşa ettik; gelip bize orada namaz kıldırmanı arzu ederiz! Peygamber efendimiz onlara şu cevabı verdi: "Ben sefer hazırlığın-dayım, meşgul durumdayım, ama seferden dönersek inşaallah gelip size orada namaz kıldırırım."

Peygamber efendimiz seferden dönerken Medine-i Münevve-reye bir saatlik mesafede 'zievan' denen yerde mola vermekte iken bu 'Dırar mecsidi'nin hakkında gökten kendisine haber geldi. Bu hususta Kur'anı Kerim ayetleri nazil oldu. Bu ayeti Kerimelerde Yüce Allah, 'Dırai mescidi'nin inşa ediliş amacım ve bu mescidi kimlerin inşa ettiğini haber vererek şöyle buyuruyordu:

"(Savaştan geri kalanlar arasında) zarar vermek, (hakkı) tanımamak ve müminlerin arasını açmak ve önceden Allah ve Resulü ile savaşmış olan (Adamın gelmesin)i gözetmek için bir mescid yapanlar da var, "iyilikten başka bir niyetimiz yoktu." diye de yemin edecekler. Halbuki Allah onların yalan söylediklerine şahitlik eder.

Orada asla namaza durma; ta ilk günden takva üzere kurulan mescid, elbette içinde namaza durmana daha uygundur. Onda temizlenmeyi seven erkekler

vardır. Allah da temizlenenleri sever.

Yapısını, Allah'tan korku ve riza üzerine kuran mı hayırlıdır; yoksa bir uçurumun kenarına kurup onunla birlikte cehennem ateşine yuvarlanan mı? Allah zalimler topluluğunu (doğru) yola iletmez.

Yaptıkları bina yüreklerinde bir kuşku olup kalacaktır; ta kalpleri parçalanıncaya dek. Allah bilendir, hikmet sahibidir. (Tevbe; 107-110)

Gayıpları bilen, hain bakışlı gözlerden ve kalplerin gizledikleri sırlardan haberdar olan yüce Allah'ın katından bu hikmetli sözler nazil olunca peygamber efendimiz o mescidin müslüman-lara zarar vermek için inşa edildiğini anladı. Açıkça görülüyor ki, O mescidi, ensardan,olmayan bazı münafıklar inşa etmişlerdir. Ancak onların Evslilerden ve Hazreçlilerden olmaları mümkündür. Çünkü ortaya çıkan münafıkların bir çoğu Hazreç kabilesine mensuptu. Bu mescidi inşa edenlerin, eziyete uğrayan ve İslama yardım eden Ensardan olmaları mümkün değildi. O Ensar ki kendileri muhtaç olsalar bile dünya menfaati hususunda diğer mü'min kardeşlerini kendi nefislerine tercih ederlerdi. Onları, bu mescidi inşa etmeye sevkeden faktörü ayeti Kerime açıkça ortaya koymaktadır. Onlar Mescidi Nebevi'de Küba mescidinde ve diğer takva esası üzerinde kurulan mescid-lerde Peygamber efendimizden ayrılmayan mü'minlere zarar vermek için bu mescidi inşa etmişlerdi. Bununla müslümanla-rm cemaatını bölüp parçalamak ve aralarına fitne yayıp kötülüğü neşretmek istiyorlardı. Bu mescidde Allah ve Resulüne karşı kimin savaştığını onlara karşı kimin suikastler planladığını gözetip kontrol etmek istiyorlardı. İslama girmemiş nasipsizlerden biri onlara şöyle söylemişti: "Mescidinizi inşa edin, orada elden geldiğince silah depolayın, kuvvet teşkil edin. Ben Bizans imparatoruna gidip ondan yardım alacak ve asker getireceğim. Getirdiğim kuvvetle birlikte Muhammede ve ashabına karşı çıkacağım!*"

Bu mescidi inşa edenlerin maksatlarının kötü olduğu, peygamber efendimiz Tebük gazvesinin hazırlığım yapıp asker ve teçhizat toplamaktayken gelip peygamber efendimize mescidle-rini inşa ettiklerini ve kendilerine namaz kıldırmak için mes-cidlerine gelmesini istemelerinden anlaşılıyordu. Onlar temenni ettikleri şeyin gerçekleşmesini istiyorlardı ki, o da peygamber efendimizin ve ordusunun Bizans kuvvetleri önünde yenilgiye uğramasıydı.

Maksatlarının kötü olduğunu haber alan peygamber efendimiz, sahabilerinden iki kişiyi çağırarak onlara şu direktifi verdi: "Şu zalim mescide gidin, onu yıkıp yakın!". Bu iki Sahabi mezkur direktifi alınca koşarak yola çıktılar. Salim bin Avf oğulları yurduna vardılar. İkisinden biri diğerine şöyle dedi: "Azıcık bekle de evime gidip biraz ateş getireyim." Gitti ve bir hurma dalı getirdi. Hurma dalını yakıp tutuşturdu. Sonra koşarak gidip Dırar Mescidinin içine attılar. mescidi yakıp yıktılar. Sonra da Peygamber efendimizin yanına geldiler.

Cenab-ı Allah o hainlerin umduklarım gerçekleştirmedi. Aksine Bizanslılar bozguna uğradılar. Kendi münafıklıklarından kaynaklanan dedikoduları temelsiz çıkmıştı. Kendileri: "Müslümanlar, Bizanslılarla savaşamazlar!" diyerek dedikodu yapmışlardı. Hiç de dedikleri gibi olmamıştı. Bizanslılar korkmuşlardı, ama canlarını Allah yolunda feda etmekten çekinmeyen Mu-hammed (sav)'in arkadaşları Bizanslılardan hiç korkmamışlar-dı.

Tebük Savaşından Geri Kalan Üç Kişi

Peygamber efendimizi Tebük gazvesine katılmaya davet ettiği mü'minler üç kısma ayrılırlar:

1- Bunlar islamın ilk kuvvetidir. Bunlar cennet karşılığında canlarını Allah'a satan, Allah yolunda savaşan ve şehit düşen kimselerdir. Bunlar Peygamber efendimizle birlikte cihada gitmeye can atan ve ileriye atılan kimselerdir. Bunlar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur.

"Andolsun Allah, Peygamberi ve O güçlük saatinde ona uyan Muhacirleri ve Ensarı afetti. O zaman içlerinden bir kısmının kalpleri kaymaya yüz tutmuş iken yinede onların tevbe-sini kabul buyurdu. Çünkü o, onlara karşı çok şefkatli, çok merhametlidir. (Tevbe; ıi7)

2- Resülüllah (sav) efendimizle birlikte cihada gitmekten geri kalan grup.

Bunların bir kısmı münafık, bir kısmı zayıf imanlı, bir kısmı gevşek kimselerdi. Bütün hal ve gidişatlarında bunlar; mallarını, canlarını rahatlarını Allah yolunda feda eden kuvvetli iman sahihlerinden değillerdi. Bunlar cihada gitmemek için özür beyan etmişler, peygamber efendimiz de özürlerini kabul etmişti. Şüphesiz ki bunların bir kısmı yalan mazeretler ileri sürmüşlerdi. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bunlar hakkında şöyle buyurmuştu:

"Ancak o kimselerin kınanmasına yol vardır ki, zengin oldukları halde (geri kalmak için) senden izin isterler. Geri kalan kadınlarla beraber olmaya razı oldular. Allah da onların kalplerini mühürledi. Artık onlar bilmezler. (Savaştan) geri dönüp onların yanına geldiğiniz zaman size Özür beyan ederler. De ki: "Hiç özür dilemeyin, size inanmayız! Allah bize sizin haberlerinizden (bize karşı çevirdiğiniz entrikalardan) bir çok şeyleri bildirdi. Yaptığınızı Allah da görecek, Resulü de. Sonra görülmeyeni görüleni bilenin huzuruna döndürüleceksiniz. O, yaptıklarınızı size haber verecek." Siz yanlarına geldiğiniz zaman kendilerinden vazgeçesiniz diye Allah'a yemin edecekler. Onlardan vazgeçin, çünkü onlar murdardır. Kazandıkları işlerin cezası olarak varacakları yer de cehennemdir. Size yemin ediyorlar ki onlardan razı olasınız. Siz onlardan razı olsanız bile, Allah yoldan çıkan topluluktan razı olmaz!" (Tevbe; 93-96)

Tebük seferi dönüşünde Peygamber (sav) efendimiz Medine'ye girdiğinde ilk olarak mescidi nebeviye gitti, orada iki rekat namaz kıldıktan sonra; hastalıklarından zaafiyetlerinden veya binek bulamadıklarından ötürü cihaddan geri kalan mü'minler gelip mazeretlerini beyan ettiler. Onların mazeretleri ortadaydı. Bedenen kuvvetli ve salim olan, sefer esnasında lazım olacak nafakayı bulan binek sahibi müslümanlarm gitmekle yükümlü oldukları bu sefere mazeretlerinden dolayı ka-tılamıyan müminler elbetteki sorumluluktan kurtulmuşlar ve üzerlerindeki mükellefiyet sakıt olmuştu. Şu ilahi buyruğunda Cenab-ı Allah mezkur mü'minlerin sorumluluktan kurtulduklarını beyan buyurmuştu: "Zayıflara, hastalara, harcayacak bir şey bulamayanlara Allah ve Resulü için öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılmamalarından ötürü) bir günah yoktur."

(Tevbe;91)

Diğer zengin ve muktedir olan kimseler de -sefere katılmadıkları halde- koşup

gelerek Peygamber efendimize mazeretler uydurmuşlar ve Özür sahibi olduklarına ilişkin yemin etmişlerdi. Bunlar seksen küsur kişi idiler. Onların zahiren ifade ettikleri mazeretlerini Resülüllah (sav) efendimiz kabul etti. îbn İs-hak'ın da anlattığı gibi Peygamber efendimiz onların zahiren ifade ettikleri mazeretlerini kabul etti, onlarla biat yaptı ve kalplerinde gizli olan niyetlerini de Cenab-ı Allah'a havale etti. Zira o biliyordu ki, kendisi onlardan razı olsa bile -yalan söylemiş olmaları halinde- Cenab-ı Allah kendilerinden razı olmayacaktır. Ancak o sadece zahire göre hüküm vermekle yükümlü idi. Zahiri kabul ettiği takdirde onlar içindekileri güzelleştirme yoluna gireceklerdi.

3- Dinde ihlaslı olan, ancak mazeretleri olmadığı halde ci-haddan geri kalan, bununla birlikte Peygamber efendimize karşı yalan söylemeye gönülleri razı olmayan kimseler. Bunların yalan söylemektense kusurlarını itiraf etmeleri, elbetteki kendileri için daha hayırlı idi. Bunlar üç kişiydiler. Peygamber efendimiz, kendilerini kuvvetli iman sahiplerinden saymıştı. Fakat hazırlık esnasında evlerinde oturup geçici bir zaafîyete kapıldıklarından, sefer meşakkatleri ile heveslerine yenik düştüklerinden dolayı cihaddan gori kalan kimselerle Medine'de kalmaya razı olmuşlardı. Ama Cenab-ı Allah'ın kalplerini mü-hürlediği o münafıklar gibi bunların kalpleri mühürlenmemiş-ti. Şu halde günah ve nifak kiriyle paslanmamış olan bu kalpleri tedavi etmek gerekiyordu. Bunlar işledikleri kusuru idrak etmişlerdi. Kendi hevesinden konuşmayan, sadece kendisine gelen vahye dayanarak fikir beyan eden peygamber efendimizin bunlar için uygun gördüğü ilaç şu idi: Müslümanlar bunlardan yüz çevirecek, bunlarla konuşmayacaklardı. Bu da onların nefişlerini ikaz etmek sabra karşı idmanlı kılmak içindi. Bu ceza, orucunu kasten bozan kimseye verilen altmış günlük keffaret orucuna benzemekteydi. Çünkü Altmış günlük oruçla nefis terbiye edilip düzeltilebilir. Peygamber efendimizin buyruğuna uyan mü'minler 50 gün süreyle bunlarla konuşmadılar. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü bunlara daraldı. Ruhi sıkıntıya düştüler. Allah'tan başka sığınacak yerin kalmadığını anladılar.

Şimdi de bu suçluların, kendilerini, ruhi durumlarını, müs-lümanların kendilerine karşı uyguladıkları muameleyi, Kab bin Malik'ten dinleyelim. Gerçekten de Kab bu konuda eşsiz bir sabır örneği olmuştu. Kab der ki:

"... Nihayet Resüljillaha geldim. Kendisine selam verdiğimde öfkeli bir

tebessümle tebessüm etti. Sonra bana: Gel diye emir verdi. Yürüyerek geldim, önüne oturdum. Bana: Seni geri bırakan nedir? Bineğini satın almamış miydin"? diye sordu. Eğer senin dışında, dünya halkının dışında birinin yanına otursaydım bir bahane uydurarak öfkesinden kurtulmayı düşünürdüm. Bir mücedete verdim. (Kendi kendime çok düşünüp mücadele ettim) fakat sonunda inandım ki bugün sana hoşnud olacağın bir yalan söylersem muhakkak Allah Teala seni bana (daha sonra) mutlaka kızdıracaktır. Şayet sana doğruyu söylersem, bu hususta bana kızacaksın, fakat ben bunun Allah katında affa mazhar olmam için elverişli olacağını umarım. Allah'a yemin olsun ki, benim bir özrüm yoktu. Yine Allah'a yemin olsun ki, bu gazada senden geri kaldığımda hiç bu kadar boş, meşguliyetsiz ve eli bol durumda olmamıştım dedim. Allah Resulü: "Muhakkakki bu, doğru söylemiştir. Senin hakkında Allah hüküm verinceye kadar kalk, git" dedi. Kalktım, Seleme oğullarından bazıları koşup peşime geldiler ve: Allah'a yemin olsun ki bundan önce senin bir günah işlediğini bilmiyoruz. Geride kalanların beyan ettikleri gibi Allah Resulüne özür beyan etmekten aciz kaldın. Halbuki Allah Resulünün senin için mağfiret dilemesi, bu günahın için sana yeterdi, dediler. Allah'a yemin ederim ki bana o kadar serzenişte bulundular ki, dönüp kendi kendimi yalanlamak istedim. Sonra onlara: Benim, bu yaptığımı kimse yaptı mı? diye sordum. Onlar evet dediler, iki kişi daha senin gibi yaptı. Ve senin söylediğini söylediler. Sana söylenen onlara da söylendi. Ben 'kimdir bu iki kişi? diye sordum. Mürare bin Rebi el-Amiri ve Hilal bin Ümmeye'dir dediler ve Bedir'de bulunmuş güzel ahlak sahibi salih iki kişiyi anlattılar. Bana o ikisini söyledikleri zaman dönüp gittim. "Allah Resulü, müslümanların (Tebük gazvesinden) geri kalan üç kişiyle konuşmasını yasakladı. İnsanlar bizden uzaklaştı ve bize karşı değiştiler. O kadar ki yeryüzü bana garip gelmeye başladı. Sanki burası benim tanıdığım yeryüzü değildi. Bu şekilde (50) gece kaldık, iki arkadaşım evlerinde ağlayarak oturup kaldılar. Ben o topluluğun en genci ve güçlüsüydüm. Müslümanlarla beraber namazda hazır bulunuyor, çarşılarda dolaşıyordum. Kimse benimle konuşmuyordu. Namazdan sonra Allah Resulü meclisinde otururken yanına varıyor, selam veriyor ve kendi kendime selamını almak için dudaklarını hareket ettirdi mi, ettirmedi mi? diyordum. Sonra ona yakın bir yerde namaz kılıyor, gizlice ona bakıyordum. Namaza durduğum zaman bana bakıyor, kendisine döndüğüm zaman ise yüz çeviriyordu. Müslümanların benden uzaklaşmaları bu şekilde uzayınca yü' rüdilm ve Ebu Katade -amcam oğlu olup benim için insanların en sevimlisidir-nin duvarına tırmandım ona selam verdim. Allah'a yemin olsun ki selamımı almadı. Ona: Ey Ebu Katade, Allah için söyle, Benim Allah ve Resulünü sevdiğimi biliyor

musun? dedim sustu, tekrar Allah'ın adını vererek sordum, yine sustu. Üçüncü kere Allah'ın adını vererek sordum: Allah ve Resulü en iyi bilendir dedi. Gözümden yaşlar boşaldı, geri döndüm ve duvara tırmandım. Ben Medine çarşısında yürürken Şam Nabatilerinden Medine'ye, satmak üzere yiyecek getiren biriyle karşılaştım. Kab bin Malik'i kim gösterir? diyordu. İnsanlar beni ona göstermeye başladılar. Geldi ve bana Gassan kralından bir mektup getirdi. Ben (Okuma yazma bilen) olduğum için mektubu okudum. Şunlar yazılı idi: "Bundan sonra, aldığımız habere göre Allah seni horluk, hakaret yurdunda kılmamışken arkadaşın Muhammed sana cefa ediyormuş, gel bize katıl, seni rahata erdirelim!"

Mektubu okuduğumda işte bu da imtihandır, dedim ve onu fırına atıp yaktım. Nihayet 50 gecenin 40 gecesi geçtiği zaman bir de gördüm ki Allah Resulünün habercisi bana geliyor: "Allah Resulü senin, karından ayrılmanı emrediyor!" dedi. Onu boşuyayım mı, yoksa ne yapayım diye sordum? Bilakis ondan ayrıl, ona yaklaşma, dedi. iki arkadaşıma da bu emrin aynısı gönderilmişti. Hanımıma: "Ailene git ve bu hususta Allah hüküm verinceye kadar onların yanında kal" dedim.

Hilal bin Ümeyye'nin hanımı Allah Resulüne varıp: Ya Resülüllah, muhakkak ki, Hilal güçsüz, kuvvetsiz bir ihtiyardır, hizmetçisi de yok, ona hizmet etmemi kerih görür müsün? diye sordu da: Hayır, fakat sana asla yaklaşmasın buyurdu. Kadın, Allah'a andolsun ki onda hiçbir şeye karşılık hiçbir hareket yok. Vallahi sein bu emrin vuku bulduğu gönden buyana devamlı ağlıyor dedi.

Ailemden bazısı bana hanımım konusunda keşke Resülül-lahtan izin isteseydin. Hilal bin Ümeyye'nin karısına, kendisine hizmet etmesi için izin verdi, dediler. Ben: Allah'a andolsun ki ben bu hususta Resülüllahtan izin istemiyeceğim, ben genç birisiyim. Ben kendisinden izin istediğim zaman Allah Resulünün bana ne söyleceğini bilmiyorum, dedim. Bizimle konuşmayı yasaklamasından itibaren on gecelik süre de tamam oldu. Sonra ellinci gecenin sabahında bizim hakkımızda buyurduğu gibi bütün genişliğine rağmen yeryüzü dar gelmiş bir vaziyette otururken Sel dağına çıkmış birinin en yüksek sesiyle: Ey Kab bin Malik, müjde! diye bağırdığını duydum, secdeye kapandım ve anladım ki bir ferahlık (keder ve üzüntüden kurtuluş) gelmiştir. Allah Resulü, Sabah namazını kıldığı sırada Allah'ın bizim tevbemizi kabul buyurduğunu ilan etti. insanlar bana ve iki

arkadaşıma müjde vermeye geldi..."

İnsanlar Kab'ı tebrik ettiler, ama o tebrikleri kabul etmeden Resülüllahm yanma gitti. En büyük terbiyeci olan Allah elçisi ona: "Ananın seni doğurduğu günden şimdiye kadar günlerin en hayırlısıyla seni müjdeliyorum!" dedi. Kab ona: "Ya Resü-lüllah bu af senden midir, yoksa Allah katından mıdır?" diye sorunca Resülüllah: "Hayır bilakis Allah kalındandır" dedi.

Bunun üzerin Kab'ın kalbi şüphelerden temizlenip arındı. Allah ve Resulünün rızası için bütün malını sadaka olarak verdi. Fakat Resülüllah ona: "Malının bir kısmını kendine bırak" deyince o da Hayberde müslümanlarm ele geçirdiği ganimetten kendi payına düşeni yanına alıkoydu, geri kalan mallarını sadaka olarak verdi.

İbret ve Terbiye

Uzun olmasına rağmen Ka'b bin Malik'in hadisini anlattık. Çünkü bu hadis, yaptığı hatadan ötürü pişmanlık duyup tevbe eden bir nefsin Serencâmını anlatan bir hadistir; hatadan sonra duyulan pişmanlığın hadisidir. Nitekim sofiler derler ki: Kişide zillet ve boynu büküldük meydana getiren bir hata, onda nazlılık meydana getiren taatten daha hayırlıdır. Çünkü hatasından dolayı Ka'b bin Malik Allah'a ve Resulüne karşı zillet duyup boynu bükülmüştü. Nefs-i levvamesinin, kendisini Allah ve Resulünü hoşnud etmeye yönelttiğini hissetmişti. 50 gece süreyle bütün saatlerinde Allah'ı zikrederek beklemişti. O sürenin her anında, vicdanında bir yaranın kanamakta olduğunu anlamıştı. Peygamber efendimizin ve diğer insanların çarşıda, pazarda kendisine yöneltikleri bakışta da bu yarayı hissetmişti. Ama yine de o nefsini frenleyip sabretmişti. Gassan Melikinden kendisine gelen mektupta, İslam'dan dönüp Gassanlı hıris-tiyanlara iltihak etmesi halinde tekrar eski şerefine kavuşacağı va'dediliyordu. Ama o bu teklifi de bir imtihan olarak görüyordu. Ortalığın kızışmakta olduğunu anlamıştı. îşte Ka'b bin Malik ve arkadaşlarının kıssası iki şeye delalet etmektedir.

1- Peygamber (s.a.v.) efendimiz, Ka'b bin Malik ile iki arkadaşında, savaşa katılmama hususunda mazeret beyan eden zayıf imanlı münafıklarda görmediği iyi hasletleri görmüştü. Ka'b bin Malik, kalbindeki bütün şeyleri açıklamış ve Peygamber efendimizden -yalan mazeretler uydurarak- af dilememişti. Peygamber efendimize karşı yalan söylemek istememişti. Onun davranışları temiz, kalbi arınmıştı. Ancak kalbine azıcık bir kir bulaşmıştı ki bunun da giderilmesi mümkündü, fakat bu kirli kalple, tevbesinin Allah ve Resulü tarafından kabul edilmesi imkansızdı. Peygamber efendimiz onun tevbe-i Nasûh ile tevbe etmesini arzuluyordu. Sadık imanlı müminin inanç ve yakinine yaraşan da böyle bir tevbe idi. Evet, bu şekilde sağlam bir tevbe yapabilmesi için de 50 gecelik bir sürenin geçmesi icab ediyordu. Bu süre zarfında Ka'b sanki itikafa girmişti. îtikafında kendini sırf Alla'h'a yöneltmişti. Nihayet insanlar bu üç kişiden, yani Ka'b ile arkadaşlarından alakalarını kesmiş ve onlara boykot ilan etmişlerdi. Kâ'b'm iki arkadaşı itikafa girer gibi yapmışlardı. Fakat Kâ'b, insanlar arasında dolaşmaya devam ediyordu. Dolaşıyordu ama arkadaşları arasında ve aile bireyleri arasında garip bir kimse gibiydi. Nihayet Peygamber efendimiz tevbelerini kabul buyuranca insanlar onlarla yeniden ilişki kurdular,

2- Bu haberin bize anlattığı bir gerçek vardır ki o da, insanın diğere kimselerle birlikte yaşamak için yaratılmış olduğu gerçeğidir, insan, başkalarının yüreklendirici bakışlarına, moral takviyesine, onların güler yüzlü olmalarına ihtiyaç hisseder. Ama manevi protesto, kötü kimselere verilen cezanın meydana getiremediği etkiyi, seçkin kimselerin kalbinde meydana getirir. Peygamber (s.a.v.) efendimizin: "Sizden her kim şer-i şerife uymayan kötü bir davranış görürse onu eliyle değiştirsin. Eğer gücü yetmezse diliyle; diliyle de gücü yetmezse kalbiyle karşı koysun!" mealindeki hadisi şerifte sözü edilen kalbî protestoyu küçümseyenler hatalıdırlar. Hadisi şerifte anlatılan o üç kişiye karşı uygulanan ceza, sırf kalbi bir ptotestodan ibaretti ki o da çevredeki insanların yüzlerinde ve organlarında tezahür etmişti. Ama sözlerinde tezahür etmemişti.

Peygamber (s.a.v.) efendimizin koymuş olduğu bu cezaya bizim de ittiba etmemiz gerekmektedir. Yani kötü kimselere karşı güleryüzlü davranmamız, günah irtikâb eden kimselerin yüzüne gülümsemememiz icab etmektedir. Böyle yaptığımız takdirde belki de onların vicdanları etkilenip kemdini kınayacaktır. Peygamber (s.a.v,) efendimizin, kalplerinde bulunan azıcık manevi kirden ötürü o üç kişiye böyle bir cezayı tatbik ettiğini okuyup anladığımıza göre, ne diye biz,

zamanımızdaki kötü kimselere böyle bir cezayı tatbik etmiyoruz? Kötü kimselerle ilişkilerimizi koparamıyorsak, hiç değilse onlardan yana olmamamız, zalimliklerine rağmen çevrelerinde durmamamız gerekmektedir. Kendilerine destek olmasak bile çevrelerinde durmamız bile bizi onların grubundan kimseler olarak gösterir. Yaptıkları kötülüklerde onlara yardımcı olmasak bile onların yolunda yürümüş sayılırız. Çevrelerinde bulunup kendileriyle ülfet etmekle, aslında onlara yardım etmiş oluruz. Peygamber (s.a.v.) efendimiz kötülerin çevresinde bulunan kimseleri uyararak şöyle diyor: "Zalim kimseyle birlikte yürüyen adam cehenneme doğru koşmuş olur!"

Kendilerini Mescidin Sütunlarına Bağlayan Yedi Kişi

Tebük gazvesinden geri kalan on kişi vardı. Bunların üçü peygamber efendimizin yanına giderek savaştan geri kalış mazeretlerini beyan ettiler. Peygamber efendimiz de onların zahiri mazeretlerini kabul etti, ama kalplerindeki niyetlerini Allah'a havale etti. Merhametli ve temiz bir insan olan Peygamber efendi'miz, dilleriyle ifade ettikleri kelimeleri ve mazeretleri kabul etti, ama kalplerindeki niyetlerini Allah'a havale etti. Çünkü o, kalpleri teftiş edecek durumda değildi. Mazeret beyanında bulunmak için Peygamber efendimize giden üç kişi "Ya Resülallah savaştan geri kalma hususunda bizim herhangi bir mazeretimiz yoktu. Sana karşı yalan söyleyecek durumumuz da yoktur?' dediler. Peygamber efendimiz de onların sözlerini tasdik etti. Kalplerini temizledi, nefislerini terbiye etti. Böylece zahiren basit, ama tesir bakımından güçlü olan bu ceza ile günahları üzerlerinden kaldırılmış oldu. Ancak geri kalan yedi kişi mazeret beyan etmek için Peygamber efendimizin yanına gitmediler. Çünkü beyan edecekleri herhangi bir mazeretleri yoktu. Aksine kendi kendilerini cezalandırarak kendilerini mescidi Nebinin sütunlarına bağladılar. Resulullah (s.a.v.) efendimiz onları görünce: "Kendilerini sütunlara bağlayan şu kimseler necidirler? "diye sorunca dediler ki: "Ya Resulallah, bunlar Ebu Lübabe ile arkadaşlarıdırlar. Savaştan geri kaldıkları ve senin yanında bulunmadıkları için kendilerini cezalandırıp sütunlara bağladılar. Senin gelip kendilerini çözmen ve hatalarını affetmen için beklemektedirler."

Resulullah (s.a.v.) dedi ki: "Allah'a andolsun ki, Yüce Allah kendilerini çözmedikçe ben onları çözecek ve suçlarını affedecek değilim! Çünkü bunlar benden yüz çevirdiler müslümanlarla birlikte gazaya gelmekten geri kaldılar?

Ebu Lübabe ile arkadaşları Resulullah (s.a.v.) efendimizin bu kesin sözünü işitince: "Allah bizi çözünceye kadar biz kendimizi bu sütunlara bağlı tutacağız, biz kendimizi buradan çözecek değiliz? dediler. Nihayet Cenab-ı Allah Peygamberine emir vererek onları çözdürdü. Denilir ki, haklarında şu ayeti kerime nazil oldu:

"Başka bir kısmı da (Seninle Tebük seferine gelmemek hususunda ki) günahlarını itiraf ettiler. îyi işle kötü işi birbirine karıştırdılar. Belki Allah, bunların tevbesini kabul eder. Çünkü Allah bağışlayan, esirgeyendir." (Tevbe:i02)

Bu ayeti kerime nazil olunca Peygamber efendimiz adam gönderip onları sütunlardan çözüp serbest bıraktı ve hatalarını affetti.

Bu hatalılar, kendi bedenlerini mescidin sütunlarına bağlamanın, savaştan geri kalma suçunun keffareti olamıyacağım düşünerek sadaka vermek istediler. Çünkü suyun ateşi söndürdüğü gibi sadakanın da günahları söndüreceğine inanmışlardı. Bu sebeble bütün mallarını sadaka olarak verdiler ve "Ya Resulallah! Bunlar bizim mallarımızdır. Sen bunları bizim namımıza sadaka olarak ver ve bizim için de Allah'tan mağfiret dile" dediler. Resulullah (s.a.v.) "'Ben malınızı almakla emrolun-madım" dedi. Denilir ki onun böyle deyişinden sonra şu ayeti kerime nazil oldu:

"Onların mallarından bir miktar sadaka al ki onunla onları temizleyesin, yüceltesin ve onlara dua et; çünkü senin duan, on-ları(n ıztırablarını) yatıştırır. Allah işitendir, bilendir." (Tevbe:103)

Bunlar kendi nefislerini temizlemeye çalışan bir kısımdı. İnsanlardan uzak tutarak peygamber efendimiz ve Resülüllah'ın yanında gazaya gitmekten geri kalma suçunu işlediklerinden dolayı mazeretleri olmadığını anlamış ve bu sebeble de Resulul-lah'ın yanına gidip mazeret beyanında bulunmaya teşebbüs etmemişlerdi. Bu sebeble de bunlar günah sayılabilecek büyük bir hataya

düşmüşlerdi.

îbni Kesir, Tebük gazvesinden geri kalan kimseleri grublara ayırırken dört gruptan bahseder ki, bunlar da bizim anlattığımız manaya yakındırlar. O şöyle der: "Tebük gazvesine katılmaktan geri kalanlar dört kısımdırlar:

1- Hz. Ali ile Muhammed bin Seleme ve îbn Ümmü Mektum gibi Peygamber efendimizin emri üzerine savaşa katılmayan ve yine de sevap kazananlar.

2- Mazeretleri olduğu halde savaşa katılmaktan geri kalanlar: Bunlar zayıflar, hastalar ve nafakasını temin edemiyen yoksullardı. Binek bulamadıkları için Resulullah'm yanında ağlamışlardı.

3- Ebu Lübabe ve diğer arkadaşlarıyla birlikte üç kişi ki bunlar savaşa katılmadıklarından dolayı asi ve günahkar olmuşlardı.

4- Savaşa katılmadıklarından dolayı kınanıp yerilen münafıklar.

• Biz bu kısımları Kur'an-ı Kerim'den aktardık. Bu taksimat hususunda Hafız îbni Kesirdin görüşüne muvafakat ediyoruz. Ancak Ebu Lübabe ile arkadaşlarını günahkar kimseler olarak kabul etmiyoruz. Ancak sonuncu gaza olan Tebuk gazvesinde Peygamber efendimizle birlikte olan kimselerin nefisleri imtihan edilmişti. Bu savaşta Peygamber efendimizin emrinin dışına çıkmayan kimselerle onu yalnız bırakmak isteyen münafıklar birbirlerinden ayrılmışlardı. Ona suikast yapan hainler de ortaya çıkmışlardı. Şiddet ve zorluk anında gayretsizlik göstererek peygamber efendimizin emrine icabet etmeyen kimseler de tanınmışlardı. Bunlar her ne kadar zayıf imanlı değilseler de peygamber efendimiz Rabbinin emriyle onları tedavi etmiş, ruhlarını iyileştirmiş ve kalplerini temizlemişti. Diğerlerini ise peygamber efendimiz kendi hallerine bırakmış ve Cenab-ı Allah'ın muhasebesine havale etmişti.

HEYETLER

Tebük gazvesinden sonra Hicri 9. senede heyetler Peygamber efendimize gelmeye başladılar. Tebük seferinin, Peygamber efendimizin katıldığı en son gazve olduğu siyer kitaplarında anlatılır. îslam daveti bütün arap beldelerine yayılmış, arapla-rın bir kısmı bu davete icabet etmiş, bir kısmı inkar etmiş, bir kısmı da İslam yoluna girmekte tereddüt etmiş, iman henüz kalplerine girmemişti. Müslüman olan arap heyetleri Peygamber efendimizin yanına gelmişlerdi. Önceki sayfalarda anlattığımız diğer bazı heyetler de Peygamber efendimizle görüşmek üzere Medine-i münevvereye gelmişlerdi. îbn îshak bu konuda şöyle der:

Araplar, Kureyşlilerin müslüman olmalarını bekliyorlardı. Kureyşliler insanların önderleri, rehberleri ve Kabe ile Haremin sakinleriydiler. Arapların komutanıydılar. Hiç kimse onların bu meziyetlerini inkar etmiyordu. Fakat Resulüllah (s.a.v.) efendimize karşı çıkan, onunla savaşan ilk kabile de yine Kureyşliler olmuşlardı. Mekke-i mükerreme fethedilip Kureyşliler Peygamber efendimize boyun eğip teslim olduklarında, islamiyet Mekke'yi hakimiyeti altına almıştı. Araplar da artık Resü-lullahla savaşmaya güç yetiremiyeceklerini, ona düşmanlık yapamayacaklarını anlamışlar ve Cenab-ı Allanın da buyurduğu gibi grup grup islam'a girmişlerdi. Her taraftan gelip yeni dine giriyorlardı. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştu:

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman rabbini överek teşbih et. Ondan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir." (Nasr Suresi)

Bu sure-i Celilede Cenab-ı Allah peygamber efendimize şu talimatı veriyor: Dinin yüceldiğinden dolayı ona hamdü senada bulun. Ondan mağfiret dile, çünkü o tevbeleri kabul edendir.

Mekkenin fethinden Önce araplar müslüman olanları kınıyorlardı. Onu kavmiyle başbaşa bırakın eğer o galip gelirse gerçek peygamberdir, diyorlardı. Mekke fethedilince herkes acele davranıp müslüman olmak istedi-ve gelip İslama girdiler.

Mekke-i Mükerremenin fethi sadece mukaddes bir şehrin fethi anlamına gelmez. Aksine bu, insanların kalplerini fethedip İslama yöneltmektir. Çünkü o zaman bütün insanlar Ku-reyşlilere uymaktaydılar. Mekke'nin fethi Kureyşlileri İslama zorlama ameliyesi değildi. Aksine Kureyşli büyüklerin ve liderlerin intikam duygularını giderme ameliyesiydi. Fetihte hak ve hakikat açık bir şekilde ortaya çıkmıştı. Hatta Kureyşin büyükleri bile İslama giriyor ve bu hususta başkalarını geçmek için ileriye atılıyorlardı. Çünkü islamın ilim, akıl ve hak olduğunu görüyorlardı. Nitekim bu gerçeği îkrime bin Ebi Cehil ile beraberindeki arkadaşlarının islamiyeti kabul edişlerinde de görüyoruz.

Fakat bununla birlikte Allah'ın dinine girip çeşitli musibetlere maruz kalan mekke-i mükerremede eziyetlere karşı sabretme yükünü omuzunda taşıyan, alay ve istihzalara karşı direnen, Allah yolunda cihad edip kılıç sallayan, savaşıp öldüren ve şehid düşen, canlarını feda ederek cenneti kazanan, böylece islamiyeti yücelten, Mekke-i mürekkemenin fethinde rol oyna.-yan, ya da Mekkenin fethedilmesi için bir yol olan Hudeybiyede hazır bulunan kimselerle, bilahare Mekke'nin fethinden sonra İslama giren kimseler arasında bir ayırım yapmamız gerekmektedir. İşte bu sebeple kutlu ve yüce olan Allah şöyle buyuruyor:

"Elbette içinizden (Mekkenin) fetih(in) önce (hak yolunda) harcayan ve savaşan(lar, ötekilerle) bir olmaz. Onların derecesi, sonradan infak eden ve savaşanlardan daha büyüktür. Bununla beraber Allah hepsinde (gerek fetihten önce, gerek fetihten sonra infak eden ve savaşan müslümanlara) en güzel sonucu vadetmiştir." (Hadıd ıo)

Bu hususta İbn Kesir şöyle der: "Fetih zamanından önce gelen ve gelişi hicret sayılan bu heyetlerle, fetihten sonra gelen ve Cenab-ı Allah tarafından kendilerine hayır ve iyilikler vadedi-len heyetler arasında ayırım yapmak gerekir. Çünkü bu sonuncuları, zaman ve fazilet bakımından öncekiler kadar üstün olamazlar. Biz Kur'an-ı Kerim'de bahsedilen fethin Hudeybiye sulhu ile hicri altıncı senede yapılan fetih olduğu görüşündeyiz. Çünkü Cenab-ı Allah Hudeybiye sulhunu bir fetih olarak adlandırmıştır ki, gerçekten de öyle olmuştur. Çünkü Hudeybiye sulhu savaş kuvveti ile barış kuvveti arasında bir ayırım yapmıştır. Hudeybiye sulhunden sonra insanlar grup grup İslama girmişlerdir. Hudeybiye sulhunden önce İslama giren kimselere gelince, Cenab-ı Allah

onlardan razı olmuş, onlar da Rablerin-den hoşnud olmuşlardır ki, Kur'an-ı Kerim'de haklarında şöyle buyurulmaktadır:

"Sana biat edenler (islam uğrunda ölünceye kadar savaşmak üzere sana söz verenler) gerçekte Allah'a biat etmektedirler. Allahın eli, onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa kendi aleyhine bozmuş olur. Ve kim Allah'a verdiği sözü tutarsa Allah ona büyük bir mükafat verecektir."(Fetih ıo)

Bir başka ayet-i celilede ise Cenab-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Allah şu müminlerden razı olmuştur. Onlar, sana ağacın altında biat ediyorlardı. Allah onların gönüllerindeki (doğruluk ve vefay)ı bildiği için onların üzerine huzur ve güven indirdi ve onlara yakın bir fetih verdi." (Fetih ıs>

Bunlar fetihten önce mallarını Allah yolunda infak edip harcayan kimselerdir. Bunlardan sonra gelenler elbette ki fazilet bakımından bunların derecelerine ulaşamazlar. Örneğin Amr bin As; Ebu Talib oğlu Ali, Talha bin Ubeydullah, Zübeyr bin Avvam, Ebu Übeyde Amir bin Cerrah ve diğerleri gibi olamaz. Çünkü bunlar iyiliğe ondan daha önce koşmuş, ondan daha önce imana girmiş, peygamber efendimizle birlikte cihad etmişlerdir. İslamiyet garip iken bunlar Islama sahip çıkmışlardır. Fetihten sonra ise İslama giriş umumileşmişti. Bu sebebledir ki Hudeybiyeden ve fetihten önce İslama girmiş olan kimseler, daha sonra İslama giren kimselerden çok daha yüksek mertebelere ulaşmışlardır.

Müzeyne Heyeti

Hudeybiye sulhünden sonra ve Mekke fethinden önce bu heyet peygamber efendimize geldiler. Heyetin o vakitte gelmiş olması insanların Hudeybiye sulhünden sonra grup grup İslama girdiklerini ve bu akının Mekke fethi ile Tebük gazvesi sonuna kadar sürdüğünü ispatlamaktadır.

Rivayete göre Mudar tarafından gelen ilk heyet, 400 kişilik Müzeyne heyetidir. Anlatıldığına göre bu heyet, hicri beşinci senenin Recep ayında Muhacir olarak gelmiştir. Denildiğine göre Müzeyneden gelen ilk heyette Huzai bin Abdüssehim ve on arkadaşı varmış. Bunlar kendi kavimlerini de İslam'a davet etmek üzere Peygamber efendimizle biatleşmişlerdi. Kavimlerine döndüklerinde onları zannettikleri gibi görmemişlerdi. Öyle anlaşılıyor ki bu 400 kişilik heyet Islamın orada yayılmasından ve Medineye hicret kapısının kapanmasından sonra gelmiştir. Peygamber efendimiz islamm bütün arap beldelerine yayılmasını ve muaamraer olmasını dileyerek onlara: "Her nerede olursanız siz muhacirsiniz; siz mallarınızın başlarına dönün" demişti. Böylece zaman belirlenmiş oluyor ki, heyetin peygamber efendimize gelişi hicri 5.senede vuku bulmuştur. Huzai'nin heyeti, kavmini İslama davet etmek üzere Peygamber efendimize biat etmiş, ancak kavimleri müslüman olmamışlardı. Bilahare 400 kişilik bir heyet Peygamber efendimize gelmişti. Peygamber efendimiz onları kendi beldelerinde İslam davetçileri olarak kalmalarını uygun görmüş ve bu yolda onlara tavsiyede bulunmuştu. Bu da Hudeybiye sulhünden sonra ya da Mekke fethinden önce olmuştu. Yanlarında azık bulunmadığı için peygamber efendimiz onlara bir miktar hurma vermişti.

Temin Oğulları Heyeti

Huzaalılara saldırmaya teşebbüs ettiklerinden sözederken Temim oğullarının haberlerini anlatmıştık. 50 kişilik bir seriy-yenin başında Uyeyne bin Hısn gönderildi. Bir kısmını esir aldı. Aldığı esirleri Medineye getirmişti. Esirlerini serbest bıraktırmak için Medine'ye gelen Temim oğullan heyeti, Peygamber efendimizin hücrelerinin gerisinden kaba bir lisanla seslenerek: "Ey Muhammed çık da yanımıza gel?' dediler. Onların bu kabalıklarından Cenab-ı Allah şöyle bahsetmişti: "Odaların arkasından sana bağıranların çokları düşüncesiz kimsedir. Onlar, sen kendilerinin yanına çıkıncaya kadar bekleselerdi elbette kendileri için daha iyi olurdu." (Hucurat4-5)

Peygamber (s.a.v.) efendimiz onların bu istekleri üzerine esirlerim serbest bıraktı. Bundan sonra onlar da kendileriyle övünerek konuşmaya başladılar. Ensar da onların bu övünçlü sözlerine mukabil sözler söylediler.

Şimdi de bu hususta Beyhaki'nin rivayetine kulak verelim. O der ki: "Zebrekan bin Bedir, Kays bin Asim, Amir bin Ehsem gibi Temimliler, heyet halinde peygamber efendimize geldiler. Zebrekan bin Bedir dikilip şöyle konuştufBen Temim oğullarının itaat edilen ve çağrısına koşulan bir efendisiyim. Onları zulümden men ederim. Haklarını alıp kendilerine teslim ederim. Benim bu meziyetlere sahip olduğumu işte şu Amir bin Ehsem de bilmektedir."

Amir bin Ehsem dedi ki: "Doğrusu o şiddetli muaraza yapan bir kimsedir. Komşusunu korur, emrine itaat edilir."

Zebrekan bin Bedir dedi ki: "Vallahi ya Resulullah bu adam şu söylediği sözlerden başka meziyetlerim olduğunu da bilmektedir. Ancak beni çekemediği için onları söylemekten kaçınmıştır."

Amir bin Ehsem dedi ki: "Vallahi ben onu haset edecek değilim. Çünkü onun dayısı alçaktır. Sonradan görmedir. Babası ahmaktır. Aşiret içinde belirsiz bir kimsedir. Ya resulullah an-dolsun ki önce ben doğru konuştum son söylediklerimde de yalan söylemedim. Yalnız ben razı olduğum zamanlarda bildiğimden daha güzelini ve iyisini söyledim. Öfkelendiğim zaman da bildiklerimden daha kötüsünü söyledim. Yalnız ben birinci defa konuştuğumda da ikinci defa konuştuğumda da hep doğruyu söyledim."

Onların bu konuşması üzerine Resulullah (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurdu: "Doğrusu bazı konuşmalarda büyü vardır. Bazı şiirlerde hikmet vardır."

Belki de Zebrekan ile Amir bin Ehsem arasındaki bu karşılıklı konuşma, Temim oğullan esirlerini serbest bıraktırmak ricasında bulunmak üzere Medineye geldikleri zamanda cereyan etmişti. Onların bu gelişleri, esirleri serbest bıraktırmak içindi. Yoksa îslama girmek maksadıyla gelmiş bir heyet değillerdi.

Buhari, Temim oğullarının faziletine dair Ebu Hüreyre'nin söylediğini rivayet eder-"Peygamber efendimizden duyduğum üç şeyden sonra Temim oğullarını

hala sevmekteyim. Peygamber efendimiz onlar hakkında şöyle buyurmuştu: "Onlar ümmetimin deccaVa karşı en şiddetli mukavemet edenleridirler." Temim oğullarından bir cariye Hz. Aişe'nin yanında bulunmaktaydı. Peygamber efendimiz ona: "Şunu azad etsene. Çünkü bu İsmail'in neslindendir" demişti. Kendilerinden toplanan zekat malları geldiğinde Peygamber efendimiz: "Bunlar benim kavmimin sadaka (zekat) fandır." demişti.

Hz. Ali (r.a.) asilerin işi azıttıkları ve mukavemet ettikleri zamanda şöyle demişti: "Temim oğullarının bir yıldızı battığında mutlaka yerine yeni bir yıldız daha doğar."

Doğruyu en iyi bilen yüce Allah'tır.

Sakif Heyeti

Rasulüllah (s.a.v.) efendimiz Sakiflilerin kalelerini yıkmamış, üzüm bağlarını yakmamış ve savaşı sona erdirmişti. Çünkü zaman Şevval ayanının sonlarıydı. Haram ay olan Zilkade ayı gelmekteydi. Ayrıca Sakiflilerden İslama meyleden kimse-

ler de vardı. İslamiyet Taifte yayılmaktaydı. Ancak cahiliyet kibri ve kalplerinin katılığı onları, peygamber efendimize teslim olmaktan alıkoymuştu. Her ne kadar aralarında İslamiyet yayılmaktaysa da yine de Peygamber efendimize teslim olmaya yanaşmamışlardı. Haram ay geldiği için peygamber efendimiz Taifi terk edip onlardan ayrıldı. Urve bin Mesut peşine düştü. Peygamber efendimizin yanına varıp onunla karşılaşmasını, müslüman oluşunu, kavmine dönüp onları İslama davet edişini, kavmi tarafından ok atılarak şehid edilişini Önceki sayfalarda anlatmıştık.

Çok sevdikleri Urve'yi öldürdükten sonra Sakifliler, araplar arasında yalnız kaldıklarını hissettiler. Özellikle kendilerine yakın bir belde olan Mekke'nin

teslim olup halkının iman ettiğini, diğer kabilelerin İslama girdiklerini gördükten sonra yalnızlığa mahkum olduklarını anladılaı. Çok sevdikleri Urve'yi Öldürmüş olmaları, kalplerinde pişmanlık duygusunu uyandırmıştı. Urve'nin kendilerini davet etmiş olduğu İslama gönül kulağını vermeye başladılar. Araplarla başedemeyeceklerini gördüler. Peygamber (s.a.v.) in kendilerine yeniden hücum etmesi halinde ona karşı koyamayacaklarını anladılar. Hatta o günde bile araplara karşı koyamayacaklarını idrak ettiler. îşte bu sebeble Sakiflilerin büyüklerinden biri olan Amr bin Umeyye, onların diğer bir büyükleri olan Abdiyaleyl'e giderek şöyle dedi: "Artık durum hicret edilemiyecek noktaya geldi. Bütün araplar ona teslim oldular sizinse ona karşı koyacak ve onunla savaşacak gücünüz yoktur. Gelin ne yapacağınız hakkında bir karara varın." Amir'in bu sözleri üzerine Sakifliler toplanıp bir araya geldiler ve birbirlerine "Artık yol emniyetimiz kalmadı. Taif dışına çıkan kişinin yolu kesilecektir!" dediler. Daha önce Urve'yi gönderdikleri gibi bu defa da bir başkasını elçi olarak Peygamber efendimize gönderme fikri üzerinde ittifak ettiler. Ancak gönderecekleri bu adam kendisinden önceki elçilere yaptıklarını kendisine de yapacaklarından korktuğu için beraberinde birkaç kişilik bir heyetin gönderilmesini de şart koştu. Bunun üzerine beş kişilik bir heyetin başında elçi olarak Abduyaleyl'i gönderdiler. Bu heyet Medine'yi Münevvereye geldi. Yolda sa-habilerin develeriyle karşılaştılar. Develerin başında çoban olarak Muğire bin Şu'be vardı. Çobanlık nöbeti kendisindeydi. Mugire, Sakifli heyeti görünce koşarak Resulullah (s.a.v.) efendimizin yanına geldi. Yolda Ebu Bekir kendisiyle karşılaştıysa da haberi bizzat kendisi Peygamber efendimize vermek istediğinden dolayı Ebu Bekir'i geçip geride bıraktı ve peygamber efendimize durumu bizzat anlattıktan sonra görev yerine döndü. Muğire, onların kaba insanlar olduklarını bildiği için peygamber efendimize nasıl selam vereceklerini görmek istiyordu. Gerçekten de onlar cahiliyyet selamıyla Peygamber efendimize selam verdiler. Peygamber efendimiz mescidi nebevide onlara bir oda tahsis etti. Yanlarına uğruyor ve onlarla konuşuyordu. Bu heyet Said bin As'm oğlu Halic'e güven duymaktaydı. Kendilerine yemek gönderildiği zaman Halid'e tattırmadıkça kendileri yemiyorlardı. Bir süre sonra müslüman olduklarını ilan ettiler. Ancak içlerinde hala cahiliyet kalıntısı vardı. Bu sebeble Peygamber efendimizden üç yıl süreyle Lât'a ilişmemesini istediler. Peygamber efendimiz bu isteklerini reddetti, iki sene ili-şilmemesini istedilerse de bu isteklerini de red edince hiç değilse bir yıl süreyle ilişilmemesini talep ettiler. Peygamber efendimiz bu talepledini de kabul etmedi. Bir an bile onları putperestlikte bırakamazdı. Bu isteklerini nasıl kabul ederdi? En sonunda peygamber efendimizden, Putlarını

kendi elleriyle kırmalarını kendilerinden istememesini talep ettiler. Bu isteklerini kabul edince Muğire bin Şube ile Ebu Süfyan bin Harb'i, putlarını kırmakla görevlendirdi.

Sakıf oğulları heyeti kendilerini namazdan muaf tutması için peygamber efendimizden talepte bulundular. Ama o şöyle dedi: "içinde namaz bulunmayan bir dinde hayır yoktur." Peygamber efendimiz onları, namaz kılmakta olan insanları görsünler, namaza ünsiyet peyda etsinler ve namazın nasıl kılındığını öğrensinler diye mescidde bir revaka yerleştirmişti. Ancak cahiliyyet kabalığı onlarla namazı öğrenme isteği arasına engel olmuştu.

Sakıf heyeti, Peygamber efendimizin hutbe okurken kendisinden bahsetmediğini görmüşlerdi: "Kendisi hutbesinde şeha-det getirmediği halde kendisinin Allah resulü olduğuna şeha-det getirmemizi bize nasıl emreder?" dediler. Bu sözlerini duyan peygamber efendimiz onlara şöyle dedi: "Allah Resulü olduğuma ilk şehadet eden benim," Aralarında Osman bin Ebül As da vardı. Yaşça en küçükleriydi. Bir yere gittikleri zaman onu eşyaların yanma bekçi olarak bırakırlardı. Öğle vakti eşyalarının yanına istirahat için geldiklerinde Osman kalkıp peygamber efendimizin yanına gider, ondan dini sorular sorar, Kur'an-ı Kerim'i okurdu. Defalarca yanına gitmişti nihayet dini bilgiler öğrenmişti. Peygamber efendimizin uyumakta olduğunu gördüğü zaman Ebu Bekir'in yanına giderdi. Ondan dinini öğrenirdi. Ancak bu durumunu arkadaşlarından gizlemişti. Re-sulullah (s.a.v.) efendimiz onun bu halini beğenmiş ve onu çok sevmişti.

Sakıf heyeti mescidi nebevide kaldı. Peygamber efendimizin yanma birkaç defa gidip geldiler. Onları İslama davet etti. Onlar da müslüman oldular. Heyetin başkanı Kinane bin Abdiya-leyl: "Artık işimizi bitirsen de kavmimize dönsek." dedi. Peygamber efendimiz: "Eğer Islâmiyeti kabul ederseniz işinizi bitiririm. Yoksa benimle sizin aranızda halledilecek bir mesele yoktur" dedi.

Kinane bin Abdiyaleyl dedi ki: "Zina hakkında ne dersin? Biz gurbete çıkan bir kavimiz, ona ihtiyacımız vardır."

Peygamber efendimiz ona buyurdu ki: "Zina haramdır. Zira Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur:

"Zinaya yaklaşmayın, çünkü o, açık bir kötülüktür, çok kötü bir yoldur." (tsra.-32)

Kinane bin Abdiyaleyl dedi ki "Faiz hakkında ne dersin? Doğrusu malımızın tamamı faizden kazanılmıştır."

Peygamber efendimiz buyurdu ki: "Sermayeleriniz sizindir. Gerisi haramdar. Zira yüce Allah buyurmuştur ki:

"Ey inananlar Allah'tan korkun, eğer inanıyorsanız faizden (henüz alınmayıp) geri kalan kısmı bırakın (almayın)." (Bakara:278)

Heyettekiler dediler ki: içki hakkında ne dersin? Arazileri-mizdeki üzümlerden elde ettiğimiz bir sudur. Ona mutlaka ihtiyacımız vardır.

Peygamber efendimiz buyurdu ki: "Cenab-ı Allah içkiyi haram kıldı."Zira bir ayeti kerimede şöyle buyurmuştur:

"Ey inananlar, şarap, kumar, dikili taşlar (Putlar, üzerine yazılar yazılmış) şans okları (çekmek ve bunlara göre hareket etmek) şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresİnİZ." (Maide: 90)

Sakifli heyet peygamber efendimizin direktiflerini kabul etti. Ancak kalplerinde hala putperestlik kalıntısı vardı. Peygamber efendimizden Lât putunu kırmayıp Öylece bırakmasını istedilerse de Peygamber efendimiz "Onu yıkın!" dedi ürkerek dediler ki: "Eğer lat, kendisini yıkmak istediğini bilse, kendisine inananları mahveder." Orada hazır bulunan Hz. Ömer bin Hattab şöyle dedi: "Yazıklar olsan sana Ey Abdiyaleyl'in oğlu! Lât putu taştan başka bir şey değildir!"

Onlar da :"Biz senin yanına gelmedik Ey Hattab'ın oğlu!" dediler. Abdiyaleyl'in oğlu peygamber efendimize şöyle dedi:

teYa Resulullah Lâfı yıkmayı sen üzerine aly biz onu yıkmayız!" Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) efendimiz Ebu Süfyan bin Harb ile Muğire bin Şube'yi

görevlendirdi. Onlar da, önceki sayfalarda anlattığımız gibi Lât'ı yıktılar.

Peygamber efendimiz onlara islamiyeti öğrettikten sonra ikramda bulundu. Başlarına bir emir tayin etmesini istediler. Peygamber efendimiz de Osman bin Ebul As'ı onlara emir tayin etti. O Kur'an-ı Kerim'den bir kaç sureyi ezberlemiş ve îslamm manalarını idrak etmişti.

Sakıf kabilesinin elçi olarak görevlendirdiği Abdiyaleyl'in oğlu kavminin kalbindeki duygulardan haberdar olan bir kimse idi. Onları nasıl etkileyeceğini, gönüllerine nasıl hakim olacağını biliyordu. Çünkü Önünde, kabilesinin çok sevdiği Urve bin Mes'ud tecrübesi vardı. Urve Müslüman olarak kavmine geldiğinde onu öldürmüşlerdi. îşte bu sebebten Ötürü Abdiyaleyl'in oğlu, İslama girişlerini kavminden gizlediler. Zinayı, faizi ve içkiyi haram kılmayı kabul ettiklerini ilk başta açıklamadılar. Korkarak geldiler. Müslümanlıklarını izhar etmediler. Başlangıçta kavimlerini savaşla korkuttular. Muhammed (s.a.v.)'in kendilerinden bazı şeyler istediğini, ancak kendilerinin bu isteklerini yerine getirmeye yanaşmadıklarım ifade ettiler. Güya Muhammed (s.a.v.) kendilerinden Lâfı, Uzza'yı yıkmalarını, kumarı, içkiyi, zinayı ve faizi haram kılmalarını istemiş, ama kendileri bunu kabul etmemişlerdi!

Dönen heyet, kavminin kalbinde hüzün ve üzüntü meydana getirmişti. Bu keder ve üzüntü, bütün Sakiflilere sirayet etmişti. Heyet, Lât putunun yanına giderek ikramda bulunmuştu. Güya katı kalpli, dilediğim kılıcının sırtı ile ele geçirip alan bir kimsenin, araplarm hakimi haline gelen zorba bir insanın yanından döndüklerini, o zorba insanın da Lat ve Uzza putunu yıkmalarını kendilerine emrettiğini ifade ettiler. Sakıf kabilesi de uBiz bunları asla kabul etmeyiz!" dediler. îdraki yerinde olan heyet şöyle dedi: "O zaman silahlarınızı savaşa hazır hale getirin sizler de hazırlanın kalelerinizi onarın."

Heyettekilerin böyle konuşmaları üzerine Sakifliler iki ya da üç gün düşündüler. Savaş tedbirlerini almaya başladılar. Sonra Cenab-ı Allah kalplerine korku saldı ve Arapların tümü kendisine boyun eğip teslim oldular. "O halde biz Muhammed'e karşı koyamayız, onunla savaşacak güçte değiliz. En iyisi, Medineye dönün, istediklerini verin ve ileri sürdükleri şartları kabul ederek barış anlaşması yapın" dediler.

Heyettekiler korktukları durumun ortadan kalktığını görünce, gizledikleri imanlarını açığa vurdular. Müslüman olduklarını ifade ettiler: "Biz Muhammed'le anlaştık istediğimiz ve sevdiğimiz şeyleri ona verdik} dilediğimiz şartları ona karşı ileri sürdük. Onun insanların en takvalısı, en vefalısı, en doğru sözlüsü ve en merhametlisi olduğunu gördük. Bu seferimiz hem bizim için hem sizin için mübarek olsun. Bunu Allah'ın afiyeti ile kabul edin" dediler.

Sakifliler dediler ki: "Peki ne diye bu sözünüzü bizden gizlediniz. Bizleri şiddetli bir üzüntüye ve kedere boğdunuz?" Heyettekiler şöyle cevap verdiler: "Kalbinizdeki şeytan gururunu Cenab-ı Allah'ın çekip çıkarmasını istedik." Bunun üzerine Sakifliler teslim olup müslüman oldular. Çünkü onlara peygamber (s.a.v.) efendimizin elçileri gelmişti. Bu elçilerin başında emir olarak da Halid bin Velid vardı. Aralarında Mugire'de vardı. Mugire, Lat putunu yıkmak için ileri atıldı. Orada toplu halde bulunan bütün Sakifliler o putun yıkılamıyacağına inanıyorlardı. Mugire, onların inançlarıyla alay ederek oyun oynadı. Ve Sakiflileri güldürmek istedi. Baltayı eline alıp Lat putuna vurdu. Sonra kendi ayağını eğip bükerek yere düştü. Taifliler hep birden bağırıp çağırmaya başladılar. 'Allah Mugire'yi rahmetinden uzaklaştırdı. Lat onu öldürdü' dediler. Mugire'nin yere düştüğünü görünce de sevindiler ve: "Varsa cesareti olan yaklaşsın ve Lafı yıkmaya çalışsın. Vallahi hiçkimse bu putu yıkamaz!" dediler.

Mugire, SakifLileri heyecana getirip alaya aldıktan sonra yerinden fırlayıp kazmayı eline aldı. Ve şöyle dedi. "Allah sizi rezil etsin, Ey Sakıf topluluğu! Şu hat putu bir taştan ibarettir!" Böyle dedikten sonra putun yanına giriş için yapılmış olan kapıya vurdu. Kapıyı kırdı. Sonra üst tarafa çıkıp yanındaki arkadaşları da yardıma çağırdı. Hep birden baltalarını vurup putu yıkmaya, taşlarını birer birer düşürmeye başladılar. Nihayet onu yerle bir ettiler.

Ama Lat putunun kapıcısı, sapıklığında hala devam etmekteydi. "Temeline indikleri zaman Lafın temeli onlara gazapla-nacaktır" demeye başladı. Mugire onun böyle konuştuğunu duyunca, Halid'e: "Bırak ta temelini kazayım" dedi ve temelini kazmaya başladı. Nihayet temeldeki toprakları da çıkarıp savurdular. Sakifliler şaşkına dönmüşlerdi. Sonra Latin giysilerini koparıp çekiştirmeye ve herkes bir parçasını götürmeye başladı. Heyettekiler de bunun bir kısmını peygamber efendimize getirdiler.

Rivayete göre Sakiflilerin heyeti zekat ve cihadla mükellef olmamak şartıyla müslüman olmuşlar, Peygamber efendimizse: "Zekat da verecekler, cihad da edecekler!" demişti.

Öyle anlaşılıyor ki Peygamber efendimiz onların ileri sürdükleri bu şartı kabul etmemiş, ya da İslama girdikten sonra vuku bulacak olayları beklediğinden dolayı cevabım açıklamamıştı. Rivayete göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz Sakiflilerin Lât putunun yerine bir mescit inşâ etmek istemişti.

Uzun uzadıya Sakif oğullarının durumlarını anlattık. Çünkü bu anlatımda, ruhsal durumlar açıklanmakta ve nasıl tedavi edildikleri belirtilmektedir. Sakifliler kaba ve katı insanlardı. Konuşmalarından da anlaşıldığına göre idraklerinin kısalması anında vehimler insanlara egemen olurlar. Mekke-i Mükerre-me'deki bütün putlar yıkılmıştı. Ama Kureyşlilerin göstermediği tepkiyi Sakifliler, Lât putununun yıkılması esnasında göstermişlerdi. Onlar, Lâfı yıkmaya teşebbüs eden kimsenin yere yıkılacağına inanıyordu. Ama Mugire bin Şu'be onlarla oyun oynamış. Ve Lât'ı yıkmaya teşebbüs ettiği ilk darbede kasıtlı olarak kendim yere atmıştı. Yere atınca da Sakifliler onun düştüğünü sanmışlar ve bağrışıp çağrışmaya başlamışlardı. Ondan sonra, cahiliyetten henüz yeni kopmuş olan Halid bin Velid, Lâfı yıkmıştı.

Sonra bu kıssada heves ve şehvetlerin inançsız kalplere nasıl hakim olduğu anlatılmaktadır. Öyle ki Sakifliler, Peygamber efendimizden zina, içki ve faizin mubah kılınması isteğinde bulunmuşlar, ama Peygamber efendimiz onların bu taleplerini reddetmişti.

Sakifli ahmakların durumu, bugün faizi mubah sayan ve ulema kisvesine bürünüp de bu düşüncede olan kimselere destek veren modernist ve yenilikçi müslümanların durumuna ne kadar da benzemektedir. ! Çünkü yenilikçilerimiz Kur'anı hıfzetmekte, ama bazen müt'a adıyla, bazen de açıkça zinayı mubah saymaktadırlar-. Bunu ilericilik telakki etmektedirler. Bu- -nunla yetinmeyip içkiyi alenen helal görmektedirler.

Peygamber efendimizden kendilerine zinayı mubah saymasını talep eden Sakifli ahmaklarla, gurbette oldukları için müt'a nikahım mubah sayan kimseler arasında ne fark vardır? Eğer böyle bir istek normal olsaydı. Peygamber

efendimiz Sakiflilere müt'a nikahını tavsiye ederdi. Ama gel gör ki feylesof geçinen bazı kimseler gurbetteki öğrencilere müt'a nikahını mubah saymaktadırlar. Bu durum karşısında "La havle vela kuvvete illa billah" demekten başka bir şey düşünemiyorum.

Sakiflilerin kıssasını anlatırken Islamî davet metodu pek parlak ve güzel bir şekilde sergilenmiş olmaktadır. Şöyle ki: Abdiyaleyl'in oğlu Kinane Sakifli ahmaklara karşı islamiyetini gizlemişti. Arkadaşlarının da müslüman olduklarını açıklamamıştı. Şakulilerden, Hz. Muhammed ile savaşmaya hazırlıklı olmaları talebinde bulunmuştu. Sakifliler de uzun uzadıya düşünmüşler, sonunda peygamber efendimize teslim olmaya karar vermişlerdi. Şayet Kinane, îslamiyetini işin başındayken açıklamış olsaydı, Onu ve beraberinde müslüman olan arkadaşlarını tıpkı Urve bin Mes'ud'a yaptıkları gibi öldürürlerdi. Çünkü bir iş başta iken kesin bir şekilde açıklanırsa, kaba ve haşin tabiatlı kimseler ona karşı mukavemet ederler. Ahmak ve haşin tabiatlı kimselerin böyle bir şeye karşı mukavemet etmeleri kesindi. Çünkü onlar, sözü dinleyip en güzeline uyacak kimseler değillerdi. Kinane bin Abdiyaleyl, işi yavaştan alarak onların İslama girmelerine ve Peygamber efendimize teslim olmalarına zemin hazırladı. Nihayet onlar da müslüman olacaklarını bildirip peygamber efendimize teslim olacaklarını söylediler.

Onların İslama girmeleri, emri vaki şeklinde değil de, kendi gö-nüllerininin sesine kulak vermeleri sonucunda olmuştu.

Burada bazı rivayetlere de işarette bulunmamız gerekir. Anlatıldığına göre Sakifliler müslüman olacaklarını hac yapan Ebu Bekir hazretlerine hac esnasında açıklamışlardı. Fakat tarihi krononolojiden anlaşıldığına göre böyle bir durum vuku bulmuş değildir. Zira tbn tshak'ın anlattığına göre de Sakif heyeti Ramazan ayında peygamber efendimizin yanma gelip müslüman olmuşlardır. Ramazan ayı ile Hz. Ebu Bekir'in haccı arasında uzun bir süre vardır. Hz. Ebu Bekir, Ramazandan epeyi sonra hacca gitmiştir. Doğruyu en iyi Allah bilir.

Amir Oğulları Heyeti

Kendilerine îslamiyetin ulaştığı arap heyetleri yavaş yavaş Peygamber efendimize gelmeye başlamışlardı. Bunların bir kısmı müslüman olduklarını ilân ediyor, îslami öğretileri Medine-i Münevvere'de Öğreniyorlardı. Kiminin de kalplerinde şek ve şüphe, yahut cahiliyye gururu vardı. Ya da puta perestlik inan-, cı hala kalplerini işgal etmekteydi. Peygamber efendimiz bunlara güzel öğütlerle va'z ü nasihatta bulunuyor, kalplerini İslama ısındırıyordu. Diğer bazıları da teslim olduklarını açıklayarak Peygamber efendimizin yanına geliyor, Peygamber efendimiz de onlara doğru yolu gösterip irşadda bulunuyor ve onları sapıklıktan kurtarıyordu.

"Delâilün Nübüvve" adlı eserde Beyhaki rivayet eder ki; Amir oğulları peygamber efendimize gelerek ona "Sen bizim efendimizsin, üzerimizde iyiliklerin vardır." dediler. Peygamber efendimiz ise onlara şu karşılığı verdi: "Şeytan sizinle alay etmesin, asıl efendi Allah'tır."

Peygamber efendimize gelen bu heyet, müslüman olmuştu. Aralarında müslüman olmak istemeyen, aksine Peygamber efendimize suikastte bulunma niyetini taşıyan Amir bin Tufeylide vardı. Kendisine kötü bir iş yapmaması uyarısında bulunan kavmi: "Ey Amir! Kavim müslüman oldu. Sen de Islama gir." dediler. Fakat O, şu cevabı verdi: "Allah'a andolsun ki ben, tüm^ araplar bana tabi oluncaya kadar bu faaliyetlerimden vazgeçmiyeceğim. Kureyşten olan gence mi tabi olacağım?"

Böyle dedikten sonra Erbed isminde bir adamla işbirliği yaparak peygamber efendimize suikast planını kurdu. Arkadaşına dedi ki: "O zatın (Hz.Muhammed'in) yanına vardığımızda ben onunla konuşacak ve yüzünü senden başka tarafa çevireceğim, böyle yaptığı zaman sen de kılıcınla onu vur."

Amir oğulları heyeti peygamber efendimizin yanına geldiklerinde, Amir, suikastı uygulama teşebbüsünde bulundu. Peygamber efendimize hitaben: uEy Muhammed benimle dost olsana!" dedi. Peygamber efendimiz de ona: "Hayır, bir ve ortaksız olan Allah'a iman etmedikçe seninle dost olamam!" dedi. Mümin olmadıkça onunla dost olamıyacağını Peygamber efendimiz açıkça belirtti. Amir imana gelmedi. Aksine işi tehdit noktasına kadar vardırdı. Halbuki dostluk ancak

yardımla ve güçle elde edilebilir. Peygamber efendimize şöyle tehdit dolu bir ifade sarfetti: "Ama Allah'a andolsun ki, ben sana karşı yığınla piyade ve süvari çıkaracağımr Böyle deyip Peygamber efendimizden ayrılırken, insanların şerrine karşı Allah tarafından korunan Resulullah (s.a.v.) : "Allah'ım bizi Amir bin TufeyVin şerrinden koru!" dedi. Amirin arkadaşı Erbet Suikast planını uygulama hususunda Amire yardım etmemişti. Peygamber efendimize kılıç çekmemişti. Amir onu kınayarak: "Yazıklar olsun sana ey Erbed! hani sana söylediklerim nerede kaldı?" dedi. Erbet ise şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki yeryüzünde en çok senden korkardım. Fakat yine Allah'a andolsun ki artık bugünden sonra senden korkmuyorum. Hele sen acele kararını verme. Yemin ederim ki ben onu vurmaya kasdettiğim her defada benimle onun arasına sen giriyordun, az kalsın kılıcımla seni vuracaktım!" Evet, Cenab-ı Allah, Peygamberini işte böyle korumuştu. Erbet'le onun arasına Amir'in sureti girmişti. Bu iki katil kişi, Peygamber efendimizin yanından çıkıp gittiler. Amir bin Tufeyl veba hastalığına yakalandı. Bir kadının evinde öldü. At sırtında Öldüğünü söyleyenler de olmuştur. Hastalığın verdiği acı ve elemlere dayanamayarak evden çıkmış ve : "Develer gibi salgına yakalanıp ölecek miyim? Fy demişti. Yardımcısı Er-bed'e gelince o da amir oğullarının yurduna dönerken Amir bin Tufeyl'i sırtında taşımış ve yolda kendilerine bir yıldırım çarparak her ikisi de ölmüştü. Rivayete göre Amir bin Tufeyl Peygamber efendimizin yanına geldiğinde Peygamber efendimize şu seçenekleri göstermiş ve şöyle demişti" "Ey Muhammed üç şeyden birini yapmak için sana tercih hakkı veriyorum:

1- Ova halkı sana tabi olsun, dağdakiler de bana tabi olsunlar.

2- Ya da senin vefatından sonra yerine ben geçeyim.

3- Aksi takdirde Gatafanlılardan 1000 doru ve 1000 de kü-heylan at ile gelip sana saldırırım!"

Bu rivayet Buhariye aittir. Yine Buhari'nin ifadesine göre Amir bin Tufeyl, veba hastalığına yakalanarak bir kadının evinde ölmüş ve ölürken de: "Develer gibi salgına yakalanıp ölecek miyim1?!" Sonra; "Atımı getirin ki bineyim" demiş. Atının sırtına binerek at üzerinde ölmüş...

Öyle sanılıyor ki Amir bin Tueyl, hicri 9.senede değil de Mekke'nin fethinden

önce Ölmüştür. Çünkü konuşmalarından da anlaşılıyor ki Mekke'nin fethinden ve Tebük gazasından Önce, yani İslamiyetin bütün arap beldelerine hakim oluşuna, mü-tekaddim bir zamanda vefat etmiştir. Her ne ise, Mekke'nin fethinden ve Tebük gazvesinden sonra Peygamber efendimize gelen heyetlerin hepsi, müslüman değildi. Aksine, aralarında teslimiyet arzettiği halde İslamiyeti kabul etmeyenler de vardı.

Abdül Kays Heyeti

Buhari ve Müslimin sahihlerinde anlatıldığına göre Abdül-kays heyeti, Peygamber (s.a.v.) efendimizin yanına geldi. Peygamber efemdimiz onları güleryüzle karşıladı. Ve "Bu kavim nereden geliyor?" diye sordu. Onlar da: "Rebiaden geliyor" dediler. Peygamber efendimiz: "Bu heyete merhaba, hoşgeldiniz, pişman olmayacaksınız" dedi. Onlara ikramda bulundu. Çünkü Rebia'lılarla Mudarlılar arasında Rekabet vardı. Bunların gelişi, cahiliyet asabiyetinin, îslamm sesi yanında sönükleştiği-ni, îslamm izzeti altında ezildiğini gösteriyordu. Bunlar İslami-yete girmek arzusuyla gelmişler ve İslamiyeti kabul ederek gönüllerini tatmin etmişlerdi. Bilmeleri gereken dini hususları peygamber efendimizden öğrenmek istiyorlardı. Sözcüleri şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resulü! Bizimle şu Mudar'lı kafir kabile arasında düşmanlık vardı. Ancak haram ayda sana gelebildik. Uymamız gereken hususları bize öğret ki, biz de gidip kavmimizden artakalan ve buraya gelemeyen kimselere bunları emredelim ve böylece cennete girebilelim."

Resulullah (s.a.v) efendimiz dedi ki: "Size dört şeyi emrediyorum ve sizden de dört şeyi menediyorum. Allah imanın ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bu iman, Allah'tan başka ilahın bulunmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekatı vermek, Ramazan orucunu tutmak ve elde ettiğiniz ganimetlerin beşte birini beytül male vermektir.

Sizi dört şeyden men ediyorum. Faizden, Haysem, Nakir, Müzemmet (gibi içki çeşitlerin)den menediyorum." Abdülkays heyeti arasında Carud bin Bişr bin

Muallâ da vardı. Bu zat hı-rıstiyandı. Peygamber efendimizin yanına geldiğinde onunla konuştu. Peygamber efendimiz onu İslama davet etti. Müslüman olması için teşvikte bulundu. O da şöyle dedi: uEy Mu-hammed, ben kendi dinimdeyim. Senin için dinimi bırakıp Islama gireceğim, ama sen benim dinim için bana bir garanti verir misin?"

Peygamber efendimiz şöyle cevap verdi: "Sana garanti veriyorum, Allahm seni kendi dininden daha hayırlı bir dine ve dosdoğru yola iletecektir" Resulullah (s.a.v.) efendimizin bu teminatı üzerine Carud bin Bişr ve beraberindeki arkadaşları İslama girdiler. Carud bundan sonra kendi kavmine döndü, vefat edinceye kadar güzelce bir islami hayat yaşadı. Resulullah (s.a.v.) in Darül bekaya irtihalinden sonra kendi kavminden ir-tidad eden kimseleri görünce kalkıp onlara karşı hak şehadette bulundu; tevbe edip İslama yeniden dönmelerini tavsiye edip şöyle dedi: "Ey İnsanlar Allah'tan başka Tanrı bulunmadığına Muhammed'in de Allah elçisi olduğuna şehadet ederim. Bu şe-hadeti getirmiyen kimseleri müslüman olarak kabul etmem, onları tanımam!"

Bu heyetler Peygamber (s.a.v.) efendimizin yanına geliyorlar, konuşup sohbet ettikten sonra tslâmiyetin aydınlığı kalplerine girerek yanından ayrılıyorlar ve dini öğretmek için kendi kavimlerine dönüyorlardı. Onların bu durumları tıpkı şu ayeti Kerimeye uyuyordu.:

"Her topluluktan bir grubun toplanıp dini iyice öğrenmeleri ve kavimleri kendilerine dönüp geldikleri zaman (Allah'ın yasak kıldığı şeylerden) kaçınmaları için onları uyarmaları gerekmez mİ?" (Tevbe :122)

Hanife Oğulları Heyeti

Peygamber (s.a.v.) efendimiz heyetleri karşılıyor onları tsla-ma davet ediyordu. Onların bir kısmı hidayeti buluyor, bir kısmı da sapıklığa ve delalete sapıyordu. İnsanlar iki kısımdır. Biri hakkı talep edip arar, kötülükten uzak durur. Haktan

başka hiçbirşey istemez; nefsine heva, heves ve batılın kirleri bulaşmaz. Şehvet ve heveslerin gayyasına yuvarlanmaz. Şeytan böy-lesinin nefsine kötülükleri süsleyemez. Diğer kısma gelince Bunlar, heveslerinin esiridirler. Bunlar hakka yönelmez ve hakkı aramazlar; ancak nefislerinin heveslerine, sapık anlayışlarının gösterdikleri hedeflere yönelirler. Vehimlerinin etkisi altındadırlar.

Peygamber(s.a.v.) efendimiz her iki kısmı da karşılıyordu. Hakkı talep edip nefsine istikamet veren kimseler, hakkın çağrısına icabet edip müslüman oluyorlardı. Heveslerinin bineği haline gelen kimselere gelince, Peygamber efendimiz onların gözleri önündeki perdeyi, vehimlerin dokuduğu örtüyü gidermeye çalışıyordu. Hidayete eren kimse kendi nefsinin yararına hidayete eriyordu. Sapıklığa düşen kimseler de kendi nefislerinin aleyhine dalalete sürükleniyorlardı. Peygamber efendimiz herkesi hidayete kavuşturmak istiyordu, ama yüce Allah kendisine şöyle diyordu:

"(Ey Muhammed), sen, sevdiğini doğru yola iletemezsin, fakat Allah, dilediğini doğru yola iletir." (Kasas: 56)

îşte sapıklığı hidayete tercih eden bu ikinci kısım insanlardan biri de Müseylemetü'l-Kezab'm kavmi idi. Bunlar Hanife oğullarının heyeti idiler.

Aralarında Müseyleme de bulunmak üzere Hanife oğulları heyeti, Peygamber efendimizin yanına geldiler. Peygamber efendimizin elinde hurma dalından bir değnek vardı. Müseyleme, idaresi altında bulunan mıntıkaların bir kısmını kendisine bırakmasını isteyince Peygamber efendimiz ona: "Elimdeki şu değneği bile istesen onu dahi sana vermem, Kötülük, ancak şerli kimselerde görülür. /"

Müseyleme'yi böyle bir talepte bulunmaya kavmi teşvik edip cesaretlendirmişti. Peygamber efendimiz, bu red cevabını-nın yanısıra Müseyleme'nin kavmine de şöyle demişti: "Ama sizin en şerliniz değildir?'

Heyetiyle birlikte peygamber efendimizin yanına gelmeden önce Müaseyleme, Peygamber efendimize şu mealde bir mektup yazmıştı:

"Allah Resulü Müseylenıe'den Allah Resulü Muhammed'e.

îmdi ben idarede sana ortak oldum. İdarenin yarısı bana, yarısı da Kureyşlilere olsun; ama Kureyşliler, adaletli davranan bir kavim değildirler,"

Elçiler bu mektubu Peygamber efendimize getirdiklerinde Peygamber efendimiz Müseyleme'ye şu cevabî mektubu yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah Resulü Mu-hammed'den Meseylemeye. Hidayete tabi olana selam olsun. İmdi ben derim ki: "Yeryüzü Allah'ındır. Onunkullarından dilediğine verir. Sonuç, (Allah'tan korkup günahtan) korunanlarındır." (Araf: 128)

Bir rivayete göre mezkur mektubu Müseyleme'den iki elçi getirmişti. Peygamber efendimiz bunlara: "Benim Allah Resulü olduğuma şehadet ediniz" demiş, onlarsa: "Müseyleme'nin Allah Resulü olduğuna şehadet ederiz" demişlerdi. Onların bu cevapları karşısında Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuştu: "Eğer ben elçi öldüren biri olsaydım, sizi mutlaka öldürürdüm!"

Hanife oğulları heyeti işte bu psikolojik durumda, bu ruh haleti ve bu akli sapıklık içinde peygamber efendimizin yanına gelmişlerdi. Ama onların bir kısmı müslüman olmuşlardı. Bununla beraber bilahare yine islam'dan dönmüşlerdi. Müseyle-metü'l-Kezzab'm sapıklığı, onları haktan saptırmıştı. Çünkü onlarda cahiliyyet asabiyeti vardı. Öyle ki sözcüleri şöyle demişti: "Rebia oğullarının yalancısı, Mudarlıların doğru sözlüsünden daha hayırlıdır,!"

Sakat akıllı, yalanca Müseyleme, Kur'an-ı Kerim'in bir benzerini getirebileceğini iddia ediyordu. Söyledikleri sözlerin seci bakımından Kur'an-ı Kerim'e benzediğini ileri sürüyordu. Bir defasında şöyle bir misal vermişti:

"Allah gebeye in'amda bulundu. Yürüyüp koşan bir yavruyu ondan çıkardı. Karnının zarı ve örtüsü arasından bir yavruyu doğurttu."

Müseyleme, Peygamber efendimizin: "O sizin en şerliniz değildir" sözünden şu anlamı çıkarmıştı: Güya peygamber efendimiz, Hanife oğullarının tümünün kötü kimseler olduklarını, Müseyleme'nin ise kötü kimse olmadığını ifade etmiş, böylece onu risaletine ortak yapmış!

Müseyleme, Hanife oğullarının namaz kılma yükümlülüğünden muaf tutmuş, böylece kalplerine sapıklığı aşılamıştı. Kavminin idrâklerine cahiliyye asabiyetini yerleştirmişti.

Rivayete göre bu uğursuz heyet, hicretin 10.senesinde yani İslam davetinin her tarafı kapsadığı bir dönemde Medine-i Mü-nevvere'ye gelmişti. Bunlar artık Peygamber efendimize tabi olmaktan başka çıkar yol olmadığını gelip görünce teslimiyetlerini arzetmişlerdi. Fakat bilahare îslamdan sapıp uzaklaşmışlardı.

Tay Kabilesinin Heyeti

Tay kabilesinin heyeti Medine-i Münevvere'ye geldi. Aslında kendilerine seriyye gönderildiği zamanlarda İslamiyet, aralarında görülmeye başlanmıştı. Bunlar, kalplerinde ve ilişkilerinde güzellikler bulunan bir kavimdi. Sakifliler gibi inatçı kimseler değillerdi. Hanife oğullarıyla Yemameliler gibi fikri sapıklık içinde bulunmuyorlardı. Heyetin başında, Peygamber efendimiz tarafından Zeydü'l Hayr diye adlandırılan Zeydül Hayl adındaki şahıs vardı. Rivayete göre Peygamber efendimiz Zeydül Hayr hakkında şöyle buyurmuştur: "Bana araplardan her kimin hayırlı olduğu söylenip de bilahare yanıma gelerek kendisini gördüğümde hakkında söylenen sözlerin abartıltığını anlardım. Yalnız Zeydül Hayr bundan müstesnadır. Onun hakkında söylenenler, onun iyiliklerini tam olarak ifade edebilmiş değildir."

Peygamber (s.a.v) efendimiz bu heyete îslamiyeti önerdi bunlar da İslama girdiler ve güzelce bir İslami hayat yaşadılar. Rivayete göre Zeydül Hayr, heyetlerinin Peygamber efendimizin yanından ayrılmalarından sonra Medine-İ Münevvere koruluğunda vefat etmiştir. Başka bir rivayete göre Hz. Ömer'in halifeliği zamanında vefat etmiştir. Ebeveyni Peygamber efendimizin sohbetine katılıp sahabi olma şerefine nail olmuşlardır. Allah onlardan razı olsun.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Zeydül Hayr'e bazı arazileri ik-ta' olarak verdi. Bu

hususta ona bir yazı da yazdı. Öyle anlaşılıyor ki bu bir menfaat iktaı idi. Yani kendisine ikta' olarak verilen arazilerin menfaatinden yararlanacaktı. Oralardaki madenleri çıkaracak, ekin ekip ziraatle uğraşacaktı. Peygamber efendimiz, işletilmelerini sağlamak ve altlarındaki servet kaynaklarını çıkarmak için Medine'den uzak olan arazileri ikta' yoluyla bazı kimselere verirdi. Bunlar da buna karşılık devlete ücret öderlerdi.. Bazen de Peygamber efendimiz İslamdan uzak olan kimselerin gönüllerini İslama ısındırmak maksadıyla ücretsiz olarak da bazı arazileri iktaJ olarak verirdi.

Kinde Heyeti

Kinde kabilesinden gelen heyetin başında Eş'as bin Kays vardı. Bu heyet 60 ya da 80 kişiden teşekkül ediyordu. Silahları ve zinetleriyle birlikte Resulullah(s.a.v.) efendimizin huzuruna vardılar. İpekli elbiseler ve cübbeîer giymişlendi. Resulullah (s.a.v.) efendimizin yanına selam vermeden girdiler. Durumlarını beğenmedi. Onlara müslüman olmayacak mısınız? diye sorunca onlar, 'olacağız' dediler. Sonra peygamber efendimiz şu boyunlarmızdaki ipekler de neyin nesi?!" diye sordu. Onlar iki gruptular. Bir grup peygamber efendimizin durumlarını beğen-meyişini haklı buldular. Üzerlerindeki ipekli elbiseleri yırtıp çıkardılar, bir tarafa attılar. Eş'as bin Kays dedi ki: "Biz Akilül Mürâr'ın oğullarıyız sen de Akilül Mürâr'ın oğlusun (böyle demekle güçlü kimseler olduklarını ifade etmek istemişti) Resulullah (s.a.v.) efendimiz onun bu cevabı karşısında güldü. Çünkü bir zamanlar arap beldelerinde ticari seyahatlere giden Hz. Abbas ile Rebia bin Haris de başkalarına bu şekilde bir nesep uydurmuşlar ve "Biz Akilül Mürâr'ın oğullarıyız" demişlerdi. Böylece halka üstünlük sağlamak ve arkalarının güçlü olduğunu ifade etmek, insanların kötülüklerinden korunmak istemişlerdi. Çünkü Akilül Mürâr, Kinde mıntıkasının emiri idi. Onun oğullan da emir idiler. Onun adını veren ve soyundan olduğunu söyleyen kimseler her tarafta güvenlik içinde olurdu.

Eş'as bin Kays, Peygamber efendimize "Biz Akilül Mürâr'ın oğullarıyız, sen de Akilül Mürâr'ın oğlusun" demekle kendisiyle Hz. Abbas arasında arkadaşlık

bulunduğunu ima etmek istemişti. Peygamber efendimiz de amcasının bir zamanlar böyle söylediğini hatırladığından dolayı gülmeye başlamıştı. Fakat gerçek nesebini hatırlatmış ve nesebini inkar etmeyeceğini ifade buyurmuştur.

Ahmed bin Hanbel, 'Müshed' adlı eserinde Eş'as bin Kayse dayanan bir sened ile şu rivayette bulunur: Eş'as bin Kays dedi ki:

"Kinde heyeti olarak Resulullah (s.a.v.) in yanına geldik. Heyettekiler beni kendilerine üstün bilip heyet başkanı yaptılar. Ben bunu peygamber efendimize anlattığımda o şöyle demişti: "Hayır biz Nadir bin Kinane oğullarıyız. Anamızın soyuna inti-sab etmez, babamızın soyunu da red etmeyiz."

Eş'as bin Kays, Emeviler devrinde îslam devletinde söz sahibi idi. Şöyle derdi: "Ey Kinde Cemaati! Vallahi bir daha Ku-reyşlilerden kimin böyle "Akilül Mürâr oğullarıyız" dediğini işitirsem onun kırbaçlar im. tn

Peygamber efendimiz Kinde heyetine ikramda bulundu onlar da müslüman olduklarını ilân ettiler. Gönül hoşluğu içinde, güvenle müslüman olarak memleketlerine döndüler.

Eş'arîlerle Yemenliler Heyeti

Ensarîler bazı Yemen kabilelerine mensupturlar. Bunlardır ki Peygamber efendimizi sevmiş, ona yardım etmiş, onu yurtlarında barındırmış ve bağırlarına basmışlardı.

Eş'arilerle Yemenliler heyeti, ya da Yemenden bazı kimseler heyet halinde Peygamber efendimize gelip müslüman oldular, îslamın prensiplerini öğrenmek ve Kur'an-ı Kerim'i ezberlemek istiyorlardı. Yanına vardıkları zaman Peygamber efendimiz şöyle demişti: "Sizden daha yufka yürekli bir kavim gelmedi" demişti. Eş'arîler Peygamber efendimizin yanma gelerek "Re-cez Bahrinde" şiirler irşad

etmişlerdi: "yarın dostlarla karşılaşacağız

Muhammed ve arkadaşlarıyla karşılaşacağız."

Sahihi Müslim'de Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Resulullah (s.a.v.) efendimiz, bu heyet yanına geldiği zaman şöyle demiştir: "Yemenliler geldiler, onlar yufka yürekli ve imana girmek için kalpleri yumuşak olan kimselerdirler. Hikmet Yemen'e aittir. Huzur ve sükûn davar sahiplerindedir. Gurur ve kibir göçebe kimselerdedir."

Cübeyr bin Mutim'den rivayet olduğuna göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz o sırada şöyle demişti: "Size Yemenliler geldiler. Onlar sanki bulutlar gibidirler. Yeryüzü halkının en hayır-lısıdırlar." Orada bulunan Ensardan biri "Biz müstesnayız değil mi Ya Resulullah" deyince Peygamber efendimiz sustu. En-sari sorusunu tekrarlayınca Peygamber efendimiz yine sustu. Sonra: "Yalnız siz Müstesnasınız" dedi ama bunu gevşek bir ifade ile söyledi.

Resulullah (s.a.v.) efendimiz onları Yemenlilerden istisna etmeyi kabul etmiyordu. Çünkü Ensar zirvede bulunan insanlar topluluğuydu.

îslâmiyet, aslında müslüman olan kimseler için bir hayır müjdesi idi. Peygamber (s.a.v.) efendimiz, yanına gelen Temim oğulları heyetine: "Size müjdeler olsun" demişti. Bu sözüyle onların İslama girmekte kazançlı çıkacaklarını kastetmişti, onlar da: Madem bize müjde verdin, o halde müjdelediğin şeyleri ver" diyerek maddi bir kazanç sağlıyacaklarmı zannetmişlerdi. Peygamber efendimiz onların bu tamahkar maddeciliklerinden Ötürü öfkelendi. Öte yandan Yemen'den gelen Eş'arilere: "Müjdeye yönelin" dediğinde, onlar da: "Yöneldik Ya Resulullah" diye cevap verdiler. Peygamber efendimizin bu müjdesinin maddi değil, manevi olduğunu anlamışlardı. Sonra "Ya Resulullah, biz dini hükümleri Öğrenmek için geldik. Bunun için de îslamm ilk emirlerini bize Öğretmeni istiyoruz" dediler. Peygamber efendimiz onlara cevaben şöyle dedi: "Allah vardı. O'ndan başka hiç bir şey mevcut değildi. Arşı, sular üzerindeydi. Zikirde (levh-i mahfuzda) herşeyiyazdı."

Burada tuhaf görünen bir hakikat ile karşılaşıyoruz: Yemenliler ile çevrelerinde bulunan kabileler İslama koşarak gelmişlerdi. Buna mukabil Mekke-i

Mükerreme halkı yeni dine karşı direnmişlerdi. Oysa ki Peygamber (s.a.v.) efendimiz Mek-kelilerdendi. Mekkeliler onu; doğru sözlü, emin ve insanı kemalata zıt olan hasletlerden uzak bir kimse olarak biliyorlardı. Buna rağmen İslama karşı direniş gösterdiler. Bunun sebebi de şu hususlardan ileri geliyor:

1- Mekkelilerle çevre kabilelerin kalplerine putperestlik inancı iyiden iyiye yerleşmiş, vehimleri onlara egemen olmuş ve şovlarıyla övünür olmuşlardı.

2- Beyt-i Haram çevresinde ikamet ettiklerinden ötürü diğer araplara karşı reis olma sevdasına tutulmuşlardı. Beyti harama hizmet ettiklerinden ötürü diğer araplara hakim olma tutkusuna kapılmışlardı. Kendilerinin Beyti haramın hizmetçileri olduklarını iddia ediyorlardı. Bu yeni din ise, ellerindeki hakimiyet ve saltanatı çekip alacaktı. Bu da onların İslama karşı direnişlerini şiddetlendirdi. İmana düşman değillerdi, ama saltanatlarının ellerinden alınacağından dolayı mukavemet göstermişlerdi.

3- Yemen'in güneyindeki kabileler dinler hakkında bilgi sahibiydiler, aralarında Yahudi ve hıristiyanlar vardı. Onların da semavi, risalet hakkında bilgileri vardı. Yemendeki Yahudiler İsrail oğullarından değil, Samirilerdendi. Bunlar Musa (as.)'a tabi olan îsrailoğullarından değillerdi. Yahudiydiler, ama kendilerinde keskin bir İsrailiyet bağnazlığı yoktu. Çünkü İsrail oğulları, Peygamberlerin ancak kendilerinden olabileceğine inanmışlardı. Muhammed (s.a.v.) efendimiz peygamber olarak geldiğinde, onu öz oğulları gibi tanıdıkları halde inkar ettiler: "O bildikleri, kendilerine gelince onu inkar ettiler." (Bakara: 89)

İsrail oğulları, Musa peygambere uyan Samirilerin Yahudilerden olduklarını kabul etmiyorlardı. Çünkü Yahudilerde inanç değil, ırkçılık vardı. Bu sebeble diğer din mensuplarını ezmeye çalıştıkları gibi Samirileri de ezmeye çalışıyorlardı. Araplardan bir peygamber gelişi de onların o peygambere karşı mukavemetlerini ve düşmanlıklarını alevlendirdi.

4- Samiriler îslamiyetin arap beldelerinde yükselen bir din olduğunu ve çevreye hakim hale geldiğini ve Allah'ın kelimesinin yüceldiğini görünce koşup İslama girmişlerdi.

Ezd Heyeti

Bunlar Yemenlilerdi. îslama gelip çabucak girmelerinin sebebi, îslamiyetin Arabistan'da hakim hale gelmesi idi. İbn İshak der ki:

Ezd Heyeti Medine-i Münevvereye geldi. Başlarında Sard bin Abdullah el-Ezd 'i vardı. İslama girdi ve güzel bir İslami hayat yaşadı, peygamber efendimiz onu, kavminden müslüman olan kimselerin başına emir yaptı. Ona, beraberindeki müslü-manlarla müşriklere karşı gidip cihad etmesini, Yemendeki müşrik kabileler ve çevredeki kafirlerle muharebe yapmasını emir buyurdu. Sard bin Abdullah da beraberindeki müslüman-larla gidip çevre kabilelerin müşrikleriyle cihad etti. Çevrelerinde Cüreş adında kapalı bir şehir vardı. Orada Yemenden bazı kabileler yaşarlardı. Cüreşlilere Has'anililer de katılmışlar ve Sard bin Abdullah komutasında teşekkül eden İslam ordusuna karşı güç birliği yapmışlardı. Abdullah, onları Cüreş şehrinde bir ay kadar kuşatma altında tuttu. Ama onlar müstahkem mevkilere sığınmış olduklarından dolayı mukavemet ettiler. Abdullah kuşatmayı bırakıp Şekr denen dağa yöneldi. Fırsatını bulup tekrar Cüreşlileri hezimete uğratmak, düzenlerini altüst etmek için planı kurdu. Ansızın baskın yapmayı düşündü Öte yandan Cüreşliler, Sard bin Abdullah'la beraberindeki müslümanlarm yenik düşerek ya da beldelerini fethetmekten ümiclini keserek geri döndüğünü zannettiler. Kalelerinden çıkıp Abdullah ve beraberindeki müslümanları takip etmeyi uygun gördüler, ama kalelerinden inip dışarı çıkmaları, Abdullah'ın onlara büyük bir darbe indirmesine imkan doğurdu. Yanına yaklaştıklarında Abdullah ve beraberindeki müslümanlar üzerlerine baskın yaptılar. Bunların sığınacakları bir yer de kalmadığı için Abdullah onları kırıp geçirdi. Şiddetli bir yenilgiye uğradılar. Peygamber efendimiz bu güçlü zaferi haber aldı. Bu hikmet ve kuvvet sahibi Allah'ın bir ikramı idi. Medine'den gönderilen bir seriyye ile değil de Abdullah ve beraberindeki müslüman araplar vasıtasıyla bu zafer elde edilmişti. Peygamber efendimizin bu zaferi haber aldığı günün akşamında Cüreş-lilerden bir heyet Peygamber efendimizin yanına gelmiş ve müslüman olmuşlardı. İki kişiden teşekkül eden bu heyete Peygamber efendimiz: "Şekr dağı Allah'ın hangi ülkesidir?" diye sordu. Onlar da: "Ya Resulullah bizim ülkemizde Keşr adında bir dağ vardır. Cüreşliler bu dağa bu adı vermişlerdir" dediler. Peygamber efendimiz: "Hayır o Keşr dağı değil Şekr

dağıdır" diye cevap verdi. Onlar da: "O şimdi ne haldedir Ya Resulullah?" diye sorunca Peygamber efendimiz şu cevabı verdi: "Şimdi orada develer boğazlanmaktadır!" Fakat adamlar Peygamber efendimizin bu sözünün ne anlama geldiğini bilemediler. Gidip Hz. Ebu Bekir ile Osman'a sordular. Onlar da: "Yazıklar olsun size... Resulullah (s.a.v.) efendimiz size, kavminizin kara haberini vermiş. Yanına varın, Cenab-ı Allah'ın kavminizin üzerinden bu belayı kaldırması için dua etmesini dileyin" dediler. Bunun üzerine adamlar Resulullah(s.a.v)'in yanına vararak kavimlerinin üzerindeki bu belanın kaldırılması için dua etmesini dilediler. Peygamber efendimiz de: "Allah'ım bu belayı Cü-reşlilerin üzerinden kaldır." diye duâ etti. Sonra adamlar Medine'den ayrılıp Cüreş'e gittiler. Kavimlerinin Peygamber efendimizin haber verdiği günde, hatta saatte bu musibete uğradıklarını anladılar. Bundan sonra Cüreşlilerden bir heyet Medineye gelerek Müslüman oldular. İslami esaslara güzelce bağlandıkları için Peygamber efendimiz onlara, kasabalarının çevresindeki bazı arazileri işletmeleri için ikta' olarak verdi. Peygamber efendimiz İslama giren bazı şehir sakinlerine, oralardaki arazileri işletsinler diye ikta' olarak verirdi. Tabii bunu da bir kira ya da haraç karşılığında verirdi. Doğruyu en iyi bilen noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'tır.

Haris Bin Ka'b Oğullan Heyeti

Peygamber efendimize gelen müslüman heyetler Medine-Î Münevverede karşılanıyorlardı. Müslüman olmayan heyetleri ise Medineye geldikleri zaman Peygamber efendimiz İslama davet ediyordu. Çoğu kez bu davete icabet ediyorlardı. Bazen de tereddüt ettikten sonra icabet ediyorlardı. Her ne ise, İslamiyet, diyarlarına girmişti. Dileyen iman ediyor, dileyen inkar ediyordu. Kendi eski dininde kalmak isteyip de islamm gölgesi altında yaşamak arzusunu izhar edenlerle Peygamber efendimiz zimmilik anlaşması yapıyordu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz kabilelerin durumlarını araştırıp öğreniyordu. Bu kabilelerden Medine'ye gelenleri tslama davet ediyordu. Gelenler bu daveti kabul ediyorlardı. Gelmeyenleri ise peygamber efendimiz, imana gelip

gelmediklerini öğrenmek, durumlarını anlamak için seriyyeler gönderiyor ve bu seriyyeler aracılığıyla onları tslama davet ediyordu. İşte durumu bilinmeyen bu kabilelerden biri de Haris oğullarıydı. Hicri 10. senenin Rebiulahir ayında Necran'daki Haris bin Kab oğulları kabilesine Halid bin Velid gönderildi. Peygamber efendimiz Halid'e, onları İslama davet etmesini emretti. Onlarla savaşmadan önce üç gün süreyle İslama davet etmesini tavsiye etti. Eğer bu davete icabet ederlerse icabetlerini kabul edecek, kabul etmezlerse onlarla savaşacaktı.

Bu talimatı alan Halid bin Velid, Necran'a gitti. Süvarileri beldenin her tarafına yayıldı. Onları İslama davet ediyor ve : "Müslüman olun selamete erin" diyorlardı. Haris oğulları İslama girdiler. Halid bin Velid, îslamı öğretmek üzere aralarında bir süre ikamet etti. Bu durumu peygamber efendimize bir mektupla arz etti. Peygamber efendimiz de onların İslama girişlerini kabul etmesini, onlarla bir heyetle birlikte Medineye dönmesini cevabi mektubunda bildirdi. Bunun üzerine Halid bin Velid, Necranlı heyetle birlikte Medine-i Münevvereye döndü. Bu heyette Kays bin Husayn ile Yezid bin Abdul-Müdam ve diğerleri vardı. Medineye geldiklerinde peygamber efendimiz bu heyettekilere: "Cahiliyet devrinde sizinle savaşanları nasıl yenebiliyordunuz?" diye sordu. Onlar da biz kimseyi mağlup etmedik diye cevap verdiler. Ama Peygamber efendimiz üsteleyince şu cevabı verdiler. "Biz birlik içinde hareket eder, biribi-rimizden kopmazdık. Başkaları bize ilişmedikçe biz kimseye ilişmez ve zulmetmezdik...'*

Resulullah (s.a.v.) efendimiz, ahlâklarını açıklamaları için onları konuşturuyordu. Çünkü onların ahlâklarını benimsiyor-du.Ve bu ahlâklarını devam ettirmelerini istiyordu. Zira bu İs-lami bir ahlaktı: Hep birlikte hareket ediyor, birlik ve beraberlik içinde bulunuyor, bölünüp parçalanmıyor ve savaşırken dahi kimseye zulüm etmiyorlardı.

Peygamber efendimiz Kays bin Husayn'i onların başına emir yaptı. Bunlar Medine-i Münevverede bir kaç ay süreyle kalıp îslamiyeti öğrendikten ve Kur'an-ı Kerim'in bir kısmını ezberledikten sonra ülkelerine döndüler.

Görülüyor ki Peygamber (s.a.v.) efendimiz yanına gelen heyetlerin İslama icabet ettiklerini, yeni dinin kendi kabileleri arasında yayılmış olduğunu müşahede edince başlarına bir emir tayin ediyordu. Bu emir sürekli Peygamber efendimizle

irtibat halinde olacaktı. Böylece onlar hep birlikte bir yönetim ve idare altında kalacaklardı ki, Bu da îslam idaresiydi. Onlar dağılmadan, bölünüp parçalanmadan, birbirlerine düşman olmadan hep birlikte îslam sancağını taşıyacaklardı.

Hemezan Heyeti

Hemezan heyeti hiç tereddüt etmeksizin İslama girip Medi-neye geldi. Aralarında Malik bin Nemat ve diğerleri vardı, bunlar peygamber efendimizin Tebük dönüşünden sonra Medine'ye geldiler; süslü giysiler, şatafatlı cübbeler, Aden yapısı sarıklar giyinip kuşanarak binekleri üzerinde Medineye gelmişlerdi. Her ne kadar süslü giysiler giyinmişlerse de, giysileri arasında ipekli ya da altın sırmalı giysiler yoktu. Bu sebeble giyim kuşamları reddedilmedi. İslama girdiklerinden ötürü sevinçle Peygamber efendimizin huzuruna çıktılar. Hatta bu sevinçli hallerinden dolayı Malik bin Nemat, Peygamber efendimizin huzurunda *recez bahrinden' şiirler okumuştu:

"Yazın ve güzün tozları içinde

Bol verimli büyük kasabaları aşıp sana geldik

Develerimize liften yularlar takarak

Sana ulaşmak için yollar katettik."

Bunlar peygamber efendimizin huzurunda fasih kelam ile konuştular. Peygamber efendimiz onlara emir olarak Malik bin Nemat'ı tayin etti. Malik bin Nemat'a, kavminin müslüman olan efradı üzerinde valilik görevini verdi .Yakınlarında bulunan müşrik ya da kafir kimselerle cihad etmesini emretti. Ha-lid bin Velidi bir seriyye ile göndererek onlara yardım etti. Bey-haki'nin rivayetine göre Halid bin Velid, Yemen'de Islama davet için çalışacaktı. Halid, Yemen'e giderek aylarca orada ikamet etti: Ve halkı İslama davet etti.

Berâ' bin Azib der ki: "Peygamber efendimizin Halid bin Ve-lid'le birlikte Yemen halkına gönderdiği seriyye fertleri arasında ben de bulunuyordum. Halid altı ay süreyle Yemenlileri Islama davet etti. Ama onlar bu davete icabet etmediler."

Öyle anlaşılıyor ki Halid, bir savaş komutanıydı. İslam da-vetcçisi değildi. Bu sebebledir ki peygamber efendimiz ondan sonra Ali bin Ebi Talip hazretlerini Yemen'e gönderdi Hz. Ali barışçı Yemen topluluğuna yaklaştığında -her ne kadar hepsi Islama girmiş değildilerse de- Hz. Ali'yi karşılamaya çıkmışlardı. Hz. Ali onlarla savaşmadı. Sözle îslam davetinde bulunmadı. Ancak Peygamber efendimizin elçiliğini yaptı. Beraberindeki müslümanları tek saf halinde dizdi. Sonra da Resulullah'm mektubunu onlara okudu. Mektubu okuduktan sonra Heme-zanlılarm tümü İslama girdiler.

Buhari'nin sahihinde böyle anlatılır. Gerçek şu ki bu heyetlerle ilgili haberler arasında sıhhati sabit olmayan bazı sözler de aktarılmıştır. Bir rivayette anlatıldığına göre güya Peygamber efendimiz Hemezanlıları, Sakiflilerle savaşmakla yükümlü kılmıştır.! Aslında bu makul olmayan bir ifadedir. Çünkü Sa-kifliler Taifte, Hemezanlılar ise Yemen'de yaşarlardı. Ayrıca Sakifliler kendi heyetlerinin aracılığıyla İslama girmişler, putları Lât'ı yıkmışlardı. Doğrusunu söylemek gerekirse bu heyetlerin peygamber efendimize gelişlerinden sözeden tarihi kaynaklar dikkatli bir şekilde derlenmiş değildir.

Devs Heyetinin Gelişi

Peygamber (s.a.v.) efendimiz Hayber'de cihad ederken Devs heyeti yanına geldi. Yoksa genel olarak heyetler senesi olarak nitelendirilen dokuzuncu hicri senede Devs heyeti peygamber efendimizin yanına gelmiş değillerdi. Hayber savaşı esnasında Peygamber efendimize gelen Devsi heyetinin başında Tufayl bin Amr el-Devsi adında bir müslüman vardı. Peygamber efendimizin Medineye hicret edişinden önce Tufayl müslüman olmuştu. Peygamber efendimiz ona, kavmine gidip onları İslama davet etmesini emretmişti. O da bu emri yerine getirerek

kavmini İslama davet etmiş, yakın akrabalarının bir kısmı İslama girmişlerdi. Ancak hicri 7.senede Peygamber efendimiz Hayber'de cihad ederken Tufayl, kavminden bazı müslümanlarla heyet halinde Hayber'e gelmişlerdi. Hayber ganimetlerinden bir kısmını da bu heyete vermişti. Çünkü bunlar da cihada katılmışlardı.

Tufayl bin Amr ed-Devsi'nin îslama girmesi, kavmim imana davet edişi, önceleri kavminin bu davete icabet etmeyişi, bilahare îslama girişlerine dair kıssayı Tufayl'ın kendisi bize anlatmaktadır. Bir zamanlar kavminin şerefli, akıllı, doğru görüşlü bir şahsiyeti olan Tufayl Mekke-i Mükerremeye gelmişti. Ku-reyşliler çevresini sararak onu, Muhammed (s.a.v.)'i dinlemekten alıkoymak istemişler ve şöyle demişlerdi: "Onun sözleri büyüdür kişiyle evladı, babası ile eşi arasında tefrika yaratır. Sakın onu dinleme!" Önceleri Tufayl, Kureyşlilerin bu sözüne kulak vermişti, fakat daha sonra hakikati gördüğünü şu sözleriyle ifade etmektedir:

"Kureyşliler bu işin üzerinde çok ısrar ettiler. Nihayet ben Mescidi harama giderken kulaklarıma pamuk tıkadım. Mu-hammed'in sözlerini dinlememek için böyle yaptım. Mescide gittiğimde Resulullah (s.a.v.)'in namazda olduğunu gördüm; gidip yakınında durdum. Fakat onun sözlerinin bir kısmını mutlaka Cenab-ı Allah bana işittirecekti.Güzel sözlerinden birkaçını işittim. Kendi kendime dedim ki: Vay anası ağlıyasıcaî Allah'a andolsun ki ben akıllı bir şairim güzel ile çirkini birbirinden ayırd edebilirim. Ne diye şu adamın sözüne kulak ver-miyecek misim?! Eğer söyledikleri güzel ise kabul ederim, çirkin ise dinlemem.

Nihayet Resulullah (s.a.v.) efendimiz namazını tamamlayıncaya ve evine dönünceye kadar bekledim. Evine girdikten sonra ben de içeriye daldım ve kendisine dedim ki: Kavmin, senin hakkında bana şöyle şöyle dediler. Allah'a andolsun ki bu işin üzerinde çok ısrar ettiler Senin durumundan beni korkuttular. Nihayet ben de kulaklarıma -senin sözlerini duymamak için - pamuk tıkadım. Ama senin sözlerini mutlaka Allah bana işittirdi. Ben senden güzel sözler duydum. Dinini bana açıkla.

Resulullah (s.a.v.) efendimiz bu sözlerim üzerine bana Islâmiyeti açıkladı. Kur'an-ı Kerim'i okudu, Allah'a andolsun ki, ondan daha güzel sözler işitmiş,

ondan daha doğru bir iş görmüş değildim. Ben de müslüman oldum ve Hak şehadeti telaffuz ettim. Dedim ki: Ya Resulullah ben kendi kavmim arasında sözü dinlenen bir kimseyim, kavmime dönmek üzereyim, onları İslama davet edeceğim. Allah'a dua et de davetim esnasında bana yardımcı olacak bir alâmet versin.Peygamber efendimiz: "Allah'ım bu adama bir alamet ve ayet ver" dedi. Bu alamet de onun önce yüzüne sonra sırtına doğru inen bir nurdu.

Memleketline döndüğümde yaşlı bir adam olan babam yanıma geldi. Kendisine: 'Bana yaklaşma. Benden uzak dur. Çünkü sen benden değilsin. Ben de senden değilim' dedim. O da, 'niçin ey oğlum?' diye sorunca ben: "Müslüman oldum. Muham-med'in dinine uydum" dedim. Babam: "Yavrucuğum senin di-nin»benim dinimdir" dedi. "Öyleyse" git de guslet, elbiseni temizle, sonra yanıma gel ki öğrendiklerimi sana da öğreteyim" dedim. Gitti, bir süre sonra geldi. Kendisine Islamiyeti açıkladım, o da müslüman oldu.

Sonra eşim yanıma geldiğinde ona, 'Benden uzak dur. Çünkü ben senden değilim. Sen de benden değilsin', dedim. Bana "Niçin böyle konuşuyorsun, anam babam sana feda olsun?" deyince ben de: "İslâmiyet bizi birbirimizden ayırdı. Çünkü ben müslüman olup Muhammed'in dinine uydum" dedim. Eşim: "Senin dinin benim de dinimdir" deyince ben de kendisine: "Öyleyse git, guslet, sonra da yanıma gel" dedim. Eşim gitti; bir süre sonra yanıma geldiğinde kendisine Islamiyeti açıkladım, o da müslüman oldu.

Bundan sonra Tufayl, hususi davetten umumi davete yönelmiş ve bütün Devs kabilesini îslama davet etmişti. Onlar bu daveti protesto etmemişler, ama icabet etmekte gecikmişlerdi. Resulullah (s.a.v)'in yanma dönerek şöyle demişti "Ya Resulullah! Devslilerin heva heves ve şehvetlerine uymaları benim islam davetime galip geldi. Sen onlara beddua et." Fakat doğru yolun rehberi, güvenilir bir hidayet kılavuzu ve alemlerin Rab-binin elçisi olan efendimiz, Devslilere beddua etmemiş, aksine, hidayete kavuşmaları için dua ederek "Allah'ım Devslileri doğ-ru yola ilet" demişti. Sonra da Tufayl'e şu tavsiyede bulunmuştu: "Kavmine dön, onları Allah'a davet et ve onlara yumuşak davran."

Bu tavsiyeyi alan Tufayl, kavmine dönmüş, kendi ülkesinde ikamete devam ederek, halkı îslama icabet etmelerine kadar davet etmişti. Tümü değilse de halkın çoğunluğu imana girmişti.

îşin bundan sonraki aşamasını yine Tufayl şöyle anlatır. Bundan sonra peygamber efendimizin birheyetle geldim, Medi-ne-i Münevvere'de konakladık. 70 ve ya 80 kişi kadardık. O sıralarda Hayber'de ganimetler taksim ediliyordu. Bizim heyette-kilere de pay ayrıldı.

Tufayl mükemmel bir müslüman olmuş, güzel bir îslami hayat yaşamış ve imanı kuvvetlenmişti. Onun Islama ilk girişi de, sonucunun güzel olacağını gösteriyordu. Kureyşliler tarafından konulan ve iman etmesine mani teşkil eden bütün engellere karşı koyarak Hakkı talep etmiş ve bu sayede iman kalbine yerleşmişti. Ve onları da doğru yola iletinceye kadar gidip kavmini İslama davet etmişti.

Bu adamın iman kıssası onun aklının, nefsinin ve ahlâkının güçlü olduğunu göstermektedir. Kureyşlilerin koyduğu engeller onu İslama girmekten alıkoymamış, bilakis İslamı araştırmasına ve islam üzerinde düşünmesine vesile olmuştu. Kureyşliler her ne kadar Peygamber efendimizin sözünü dinlememesini tavsiye etmişler ve bunu güzel bir davranış olarak lanse etmişlerse de, imam, kalbine girerek Peygamber efendimizi evine kadar takip etmesini ve onun buyruğuna itaat etmesini kendisine güzel bir davranış olarak göstermişti. O kalbinden bütün tak-lidleri uzaklaştırmıştı. Çünkü taklid, insanı hakikatleri göremez hale getirir. Hakikatlere yönelmekten sakındırır.

Himyer Krallarının Elçi Göndermeleri

islamiyet bütün araplarca bilinen bir din haline geldikten sonra bizzat kendi kendine davet eder hale geldi. Çünkü o hakikatleri kapsıyordu. Fıtrat diniydi. Artık insanlarla onun arasına hiçbir engel giremez olmuştu. İnsanlar herhangi bir zorlanmaya maruz kalmaksızın taklid ya da bilgisizce uymak yoluna sapmaksızm bu yeni dine girmeye başladılar. Gerçekler apaçık bir şekilde ortaya çıkıp aydınlık saçmaya başlamıştı. Yahudiler ve Hıristiyanlar İslama girmekten engellenemez olmuşlardı. Kalpleri dosdoğru hale gelip İslamiyeti bir din olarak benimseyen kimseler bu yeni dinin mensupları olmuşlardı.

Emirler ve Krallar, kendi milletleriyle islamiyet arasına girmez olmuşlar; îslamiyete girmek isteyenleri sakındıramaz olmuşlardı. Özellikle Peygamber efendimizin, idareyi düzgün yürütmeleri, kavimlerine karşı adil olmaları, tebaalarına zulüm yapmamaları durumunda Eski emir ve kralları emaretlerinde ve Krallıklarında bıraktıklarını öğrenmelerinden sonra emir ve krallar, milletlerini Islama girmekten sakındıramaz olmuşlardı.

Heyetler Islama girdiklerini ilan ederek Peygamber efendimize geliyorlardı. Himyer Kralları Yemen'de büyük bir idari mıntıkayı ellerinde tutmaktaydılar. îslamiyetin, Kuzey Arabistan'da güçlü duruma geldiğini, Bizans ordularının islam kuvvetleri önünde tutunamayıp geri dönmek mecburiyetinde kaldıklarını gördükten sonra mantıklı, akıllı ve doğru bir düşünce ile tefekkür etmeye başladılar. Islamın Halid bin Velid'in hikmetli komutası sayesinde hezimete uğramadığını, Büyük Bizans ordusunun karşısında 20 kadar kişiyi şehit verdiğini, buna karşı Bizanslıların çok sayıda zayiat verdiklerini görmüşlerdi. Bunun üzerine Islamın Bizans karşısındaki güç ve şevketini görmemek mümkün değildi. Bu sebeble Islamiyetlerini ilan eden Haris Bin Abdi Külal, Naib bin Abdi Külal, Zirvayn, Mea-fîr ve Hemdan gibi Himyer kralları peygamber eefendimize elçiler gönderdiler. Şirkten ayrıldıklarını, Islama girdiklerini ilan ettiler. Peygamber (s.a.v) efendimiz de, yanına gelen bu elçiler heyetine cevabi mektuplar verdi. Bu mektuplarında hakikatleri açıklıyor ve Islama giren kimselerin yükümlülüklerini bildiriyordu ki; bu gerçekleri ve yükümlülükleri halklarına bildirsinler. Vakidî'nin rivayetine göre peygamber efendimizin Himyer krallarına gönderdiği mektubun metni şudur:

"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Peygamber Mu-hammed'den Haris bin Abdi Külal, Nuaym bin Abdi Külal, Numan, Zirvayn, Meafir ve Hemdan'a...

imdi ben, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a sizlerden dolayı hamd ederim. Sonra bilesiniz ki Rum toprağından dönüşümüzde elçiniz bizimle buluştu. Kendisini ne amaçla gönderdiğinizi bize açıkladı. Hakkınızda bilgi verdi. İslam'a girdiğinizi, müşriklerle savaştığınızı, Cenab-ı Allah'ın size hidayet nasip ettiğini bizlere haber verdi. Eğer siz iyileşir seniz,

Allah'a ve Resulüne itaat ederseniz, namazı kılarsanız, zekatı verirseniz, ganimetlerden Allah'a ait beşte biri ve Resulullah'ın hissesini ve kendisine

seçilip verilecek şeyi ve mü'minler üzerine farz kılınan sadakayı, kaynakların suladığı ve göğün suladığı şeylerin öşrünü ve garbın, aynı ortaklık suyun nöbet gününde veya kuyu ile havuz arasında kovadan akan suyun suladığı şeylerin de onda birinin yarısını verirseniz Yüce Allah sizi doğru yoluna koymuş bulunur.

Zekat olarak da her kırk devede, üç yaşına basmış bir dişi deve;

Her otuz devede, üç yaşına basmış bir erkek deve;

Her beş devede, bir koyun veya keçi;

Her on devede, iki koyun veya keçi;

Her kırk sığırda, iki yaşına basmış erkek veya dişi dana;

Her otuz sığırda bir yaşına basmış erkek veya dişi bir dana;

Her kırk koyunda kendi başına yayılır bir koyun veya keçi vermeniz gerekir ki Allah, bunu mü'minlere farz kılmıştır. Kim hayrını artırırsa onu kendi lehine artırmış olur. Bu farizayı eda eden, müslümanlığına şehadet getiren, müşriklere karşı mü'minlere yardım eden kimse mü'minler dendir. Kendisi, müminlerin yararlandıklarından yararlanır, onların mükellef bulundukları vazifelerle de mükellef bulunur. Onun için Allah'ın himayesi ve Resulünün himayesi vardır. Yahudilerden veya Hı-ristiyanlardan müslüman olanlara gelince, onlar da müslü-manların yararlandıklarından yararlanır. Onların mükellef bulundukları vazifelerle mükellef bulunur. Yahudilik veya Hıristiyanlıklarında kalanlarsa, dinlerinden zorla döndürülemezler. Kendilerinden erginlik çağına eren her erkek veya kadın veya hür veya köle, mafiri (Yemen elbisesi) veya bunun dengi bir elbisenin kıymetine göre tam bir dinar cizye ödemekle mükellef tutulur. Bunu Resülüllah'a Ödeyen kimse Allah'ın himayesinde ve Resulünün himayesinde bulunur. Kim bunu reddederse Allah'ın ve Resulünün düşmanıdır sonra, şunu da bilesiniz ki Allah'ın Resulü Muhammed Peygamberden, Zür'e ziye-zen'e "Elçilerim Muaz bin Cebel, Abdullah bin Zeyd, Malik bin Übade, Ukbe bin Nemr, Malik bin Mürre ve arkadaşları size geldikleri zaman kendilerine iyi davranmanızı size tavsiye ederim. Size bağlı yerlerin cizye ve sadakalarından yanınızda toplananları elçilerime teslim ediniz onların amirleri, Muaz bir

Cebel'dir. Elçilerim ancak hoşnud olarak gönderileceklerdir."

"Şunu da bilesiniz ki Muhammed, Allahtan başka ilah bulunmadığına ve kendisinin de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehadet eder.

Malik bin Mürretürrehavinin bana söylediğine göre: Himye-rilerden İslama giren ilk sen imişsin ve Müşrikleri öldürmüşsün, seni hayırla müjdelerim. Ve Himyerilere hayırlı olmanı sana emrederim. Birbirinize karşı ne hainlik ediniz, ne de yardımlaşmayı kesiniz. Allah'ın Resulü hem zenginlerinizin, hem de fakirlerinizin dostu ve yardımcısıdır. Sadaka, Zekat; ne Muhammed için, ne de onun ev halkı için helaldir. O, ancak müs-lümanların fakirlerine ve yolculara mahsustur. Malik haberin eriştirilecek olanlarını bana eriştirdi ve gizlenecek olanlarını da gizledi. Kendisine hayırlı olmanızı, iyi davranmanızı size emrederim. Ben, size iyi adamlarımdan, onların din ve ilim sahibi olanlarını göndermiş bulunuyorum. Kendilerine hayırlı olmanı ve iyi davranmanı sana emrederim. Çünkü onlar adamlarımın, ağızlarına bakılır, sözleri dinlenir kişileridir. Allah'ın selameti, rahmet ve bereketleri üzerine olsun."

Resülüllah (s.a.v.)'in Himyer krallarına gönderdiği mektup işte budur.

Bu mektupta noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, hububatın meyvelerin ve saime hayvanların zekat oranlarını açıklıyordu. Öyle anlaşılıyor ki, bu mektupta sadece zahiri malların zekat oranları açıklanmıştır. Dirhem ve dinarlardan oluşan batini malların ve bunlara taalluk eden ticaret emtiasının zekat oranlarına gelince Peygamber efendimiz her 200 dirhemde 5 dirhem şeklinde bunların zekat oranlarını açıklamıştır. Rivayete göre O, her 20 miskal altın için yarım miskal altın verilmesini emir buyurmuştur. Bu mektupta batini malların zekat oranları açıklanmamıştır. Çünkü bu malların zekatlarını mal sahipleri öderler. Ama zahiri malların zekatlarını devlet başkanı yahut zekat memurları toplar. İşte bu gerekçeye dayanarak Osman Zinnureyn hazretleri zekat memurları tayin ederek zahiri malların zekatlarını toplamalarını, batini malların zekatlarını ödeme işini ise sahiplerine bırakmalarını emretmiştir. Ancak batini malların zekatlarını sahiplerinin ödemediği tesbit edilirse bu zekat da devlet yetkilileri tarafından tahsil edilir.

Her ne kadar gelirlerinden alınmaktaysa da bir nevi akar zekatı olan hububat ve

meyve zekatlarını oranı metupta Peygamber efendimiz tarafından şu şekilde açıklanmıştır: Eğer ürünler alet ile sulanmış ise 20'de biri, eğer kaynak suları ya da yağmur suları ile sulanmışsa 10'da bir oranında zekatlandı-rılır. Bundan da anlaşıldığına göre akarlar zek ta tabidirler. Akarların ürün verenleri tarımsal arazilerle meyveli ağaçlardır. Zira bunlar Nemalanan mallardırlar. Tarımsal arazinin neması ise meyvadır.

Bir zamanlar evler daire ve dükkanlar asli ihtiyaçları karşılamak için satın alınır veya inşa edilirlerdi. Bunların bizatihi semereleri yoktu. Sanat aletleri de aynı hükme tabidirler. Ama zamanımızda sözü edilen nesneler sadece ikamet için değil, aynı zamada gelir elde etmek, kiraya vererek nemalandırmak için de satın alınmakta ve inşa edilmektedirler. Şu halde bunların da zekata tabi olmaları gerekir. Zira bunlar fiilen nemalanan mallardırlar ve akardırlar. Peygamber (s.a.v.) efendimiz ekilen akarların ürünlerinin sulama aleti olmaksızın sulanmaları halinde 10'da bir; alet ile sulanmaları halinde 20'de bir oranında zekata tabi olacaklarını açıklamıştır. Biz burada kıyasın, akar zekatının aslına değil de zekatın alınış yöntemine yöneldiğini görmekteyiz. Bu nedenle de yapılan masraflar çıkarıldıktan sonra binaların gelirlerinin 10'da birlik zekata tabi tutulması gerektiği görüşünü ileri sürüyoruz.

Yemen'e Gönderilen Bir Başka Mektup:

Yemen'e gönderilen önceki mektupta îslamı benimsemeye davet ve İslam'a girmeye teşvik vardı. Ayrıca müslüman olan kimselerden alınacak zekat ile gayrı müslimlerden alınacak cizyenin toplanması ve böylece islam devletinin bütçesinin oluşturulması gerektiği açıklanmaktaydı. Burada sözünü edeceğimiz ve Yemen'e gönderilişi esnasında Peygamber efendimiz tarafından Amr bin Hazm'e gönderilen mektupta ise bireylerin yapmakla yükümlü oldukları görevler anlatılmaktaydı. Bu mektupta Peygamber efendimiz Amr bin Hazm'e; Müslümanlara dini hükümleri öğretmesini, sünneti bildirmesini, zekatlarını almasını emir buyurmaktadır.

"Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Bu Allah ve Resulünün fermanını bildiren bir mektuptur. Ey inananlar sözleşmelerinizin gereğini yerine getirin. Bu Resülüllah (s.a.v.) tarafından Amr bin Hazm'e gönderilen bir ahittir.

Peygamber efendimiz, bu mektubu Yemen'e gönderdiği Amr bin Hazm'e vermişti. Bu mektupta ona; bütün yöneticilerin Allah'a karşı gelmekten sakınmasını; Yüce Allah'ın takvalı ve iyilik yapan kimselerle beraber olacağını, Amr'ın hakkı tutmasını, Allah'ın emrettiği şekilde hakka riayet etmesini, insanlara hayırla müjde vermesini, hayır yapmalarını, insanlara Kur'an'ı öğretmesini, dini hükümleri onlara bildirmesini, insanları temiz olmadan Kur'an'a el sürmekten sakındırmasını, hak ve yükümlülükleri açıklamasını, hak hususunda yumuşak davranmasını, zulüm vukuunda müsamahasız olmasını bildiriyordu. Cenab-ı Allah, zulmü haram kılıp yasaklamış ve : "İnsanları Allah'ın yolundan geri çeviren zalimlerin üzerine Allah'ın laneti olsun" demişti. Yine bu mektubunda Peygamber efendimize Amr'e, insanlara cenneti müjdelemesini, cennet amellerini işlemelerini, kötülük yapmaları halinde cehennem ateşi ile uyarıp korkutmasını, dini hükümleri öğreninceye kadar insanların arasında bulunmasını, onlarla irtibat kurmasını, insanlara haccın şiarlarını, sünnet ve farizalarını öğretmesini, Allah'ın emirlerini bildirmesini, büyük kalabalıklar teşkil eden Haccı Ekberi anlatmasını, Umre denen küçük haccı öğretmesini, insanların -ancak çok geniş olması müstesna- tek ve küçük giysi içinde namaz kılmaktan sakındırmasını aralarında kavga olduğu zaman insanların aşiret ve kabilelerini imdada çağırıp kavgaya karıştırmaktan men' etmesini emrediyordu. İnsanların bir ve tek olan, ortağı olmayan Allah'a dua edip ibadette bulunmalarını sağlamasını; abdesti mükemmel bir şekilde almalarını emretmesini beyan ediyordu. Abdest alırken yüzlerini, dirseklere kadar ellerim, mafsal-yumru kemiklerine kadar ayaklarını yıkamalarını, başlarını meshetmelerini; abdest hususunda aziz ve celil olan Allah'ın emirlerine uymalarını sağlamasını salıklı-yordu. Namazı vaktinde kılmalarını, rükû ve sücudu tamamlamalarım, alacakaranlık içinde sabah namazını kılmalarını temin etmesini emrediyordu. Bundan sonra ganimetlerde 5'te birlik bölümün ahkâmını, zekat hükümlerine nisabına ve ne oranda zekat alınması gerektiğine dair bilgileri müslümanlara açıklamasını emrediyordu...

Bu mektupdan anlaşıldığına göre devlet yetkilileri zahiri malların zekatlarını toplamakla yükümlüdürler. İnsanların da hem zahirî, hem batını mallarının

zekatlarım vermekle yükümlü oldukları, bu mektuptan anlaşılmaktadır. Her ne kadar batını malların zekatlarım ödeme işi mal sahiplerinin vicdanına kalmışsa da bunu vermeleri bir vecibedir. Kalplerdeki gizlilikleri en iyi bilen, elbette ki Yüce Allah'tır.

Necran Heyeti

Tevhid iktidarı Arabistan'a yayıldıktan ve her tarafı hakimiyeti altına aldıktan sonra, müşrikler peyderpey İslama girmeye başladılar. Onlar çoğunlukla korkularından değil, aksine İslama olan rağbetlerinden dolayı müslüman oluyorlardı. Çünkü putperestlik perdesi gözlerinin önünden kalkmış, atalarını taklid etme sapıklığının çemberinden kurtulmuş, Islamm nuruyla aydınlanmışlardı. Atalarının hiçbirşeye akıl erdiremediklerini, doğru yolu bulamadıklarını idrak etmişlerdi. İslamiyet, artık insanları bizzat kendine davet eder hale gelmişti. İnsanların gözlerindeki cahiliyet körlüğü ve putperestlik perdesi kalktıktan sonra herkes İslama akın akın gelmeye başlamıştı. Yahudi ve Hıristiyanlara gelince, Yahudilerin peygamber efendimize karşı direndiklerini, hıyanet ve münafıklık içinde olduklarını, diğer insanları -nefislerine dair eman akdi aldıktan sonra dahi- müslümanlara karşı kışkırttıklarını önceki bölümlerde ani atmış iz dır. Bu insanlardan Peygamber efendimizin himayesinde bulunmayanlara gelince, Peygamber efendimiz cizye ödemeleri karşılığında bunlara da eman vermişti. Nitekim bu hususu peygamber efendimizin güney Arabistandaki Yemen emirlerine yazdığı mektuplarda görmekteyiz. Onlar, mıntıkalarında yahudi ve mecusi kimselerin bir kısmının dinlerini değiştir-meksizin cizye ödemek istediklerini anlatmışlar; Peygamber efendimiz de, cizye ödemeleri karşılığında kendi dinlerinde kalabileceklerini beyan buyurmuştu.

Hıristiyanlara gelince bunlar, Peygamber efendimizle savaşmamışlar, ona karşı kimseyi kışkırtmamışlardı. Sadece Bizanslılar islam kuvvetlerine karşı saldırgan bir tavır takınmışlardı. Hıristiyan araplara, özellikle Yemen'in güneyindeki hı-ristiyanlara gelince bunlar, Islama ve peygamber efendimize karşı nesebi bir sevgi ya da daha yakın bir derecede dostluk göstermişlerdi. Bu sebeple Cenab-ı

Allah, müslümanlarla dostluk ilişkisine giren hıristiyan araplar hakkında şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar içerisinde, inananlara en yaman düşman olarak yahudileri ve (Allah'a) ortak koşanları bulursun. İnananlara sevgice en yakın olanları "Biz hıristiyanlarız" diyenleri bulursun. Çünkü onların içerisinde keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar."(Maıde, 82)

Bu, az ileride sözünü edeceğimiz Necran hırıstıyanlarmm genel bir Özelliğidir. Ayrıca onları heyet olarak Peygamber efendimizin yanına gelmeye iten hususî bir sebeb de vardı. Peygamber efendimiz onlara Islami daveti içeren ya da cizye ödemelerini veya kendileriyle savaşacağını bildiren bir mektup yazmıştı. Mektubun metni şöyle idi:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. İbrahim, İshak ve Yagkub'un ilahının adıyla... imdi ben sizi Allah'a kulluk etmeye, kullara ibadet etmekten vazgeçmeye, kulların velayetinden çıkıp Allah'ın velayeti altına girmeye davet ediyorum. Bu davetime icabet etmezseniz cizye vereceksiniz. Buna da yanaşmadığınız takdirde size savaş ilân ediyorum. Vesselam.77

Peygamber efendimiz bu mektubu onların piskoposlarına göndermişti. Piskopos bu mektubu okuyunca paniğe kapıldı. Hemezanlılardan Şurahbil bin Vedae adındaki bir adama haber salıp yanına çağırttı. Halledilmesi zor bir problem çıktığı zaman piskopos bu Hemezanlı adamı çağırır, ona danışırdı.

Hemezanlı adam mektubu okuyunca piskopos: "Ya Eba Meryem senin bu husustaki görüşün nedir?" diye sordu. Şurahbil dedi ki: Allah'ın İbrahim'e, İsmail'in soyuna peygamberlik vereceğini va'dettiğini biliyorsun. Eğer bu adam peygamber ise buna iman edecek misin? Ama benim Peygamberlik hakkında bir görüşüm yoktur." Piskopos onu yanından uzaklaştırdı ve başkalarını istişare için çağırdı. Hepsi de ŞurahbiPin verdiği cevabın aynısını verdiler. Bunun üzerine piskopos çan çalınmasını emretti. Çan çalındı. Kiliselerde ateşler yakıldı. Çullar kaldırıldı. Vadinin aşağısında, yukarısında halk toplandı. Vadinin uzunluğu, hızlı giden süvarinin gidişiyle bir günlüktü. Piskopos onlara peygamberimizin mektubunu okudu ve bu husustaki görüşlerini sordu. Neticede bir heyet gönderilip peygamberimizin haberini kendilerine getirmesi üzerinde görüş

birliğine vardılar. Heyet Medine-i Münevvereye doğru yola çıktı. Peygamber efendimizin yanına geldiklerinde yolculuk elbiselerini çıkarıp süslü ve gösterişli elbiselerini giyip altın yüzükler taktılar. Sonra Peygamber efendimizin yanına girdiler. Peygamber efendimiz gece ve gündüz onlardan yüz çevirdi. Selamlarına karşılık vermedi. Bunlar Hz. Osman ile Abdurrahman bin Avf in yanına gittiler. Daha önceleri bu iki zat, ülkelerine gidip ticaretle uğraştıklarından dolayı, Necranlılar onları tanıyorlardı. Yanlarına vardıklarında şöyle dediler: "Peygamberiniz bize bir mektup gönderdi. Biz de mektuba icabet ederek geldik. Yanına girdiğimizde selam verdik, ama selamımıza karşılık vermedi. Onunla konuşmak istedik, ama bizimle konuşmaya yanaşmadı. Şimdi size soruyoruz: Biz memleketimize geri dönelim mi?"

Hz. Osman ile Abdurrahman bin Avf, Hz. Ali'ye yönelerek ona sordular. "Ya Eba Hasen, bu kavim hakkında ne dersiniz?" Hz. Ali cevaben dedi ki: "Süslü elbiselerini ve parmaklarındaki altın yüzüklerini çıkarıp sefer elbiselerini yeniden giymelerini öneririm." Heyettekiler bu öneriye uyup üzerlerindekini çıkarıp yeniden sefer elbiselerini giydiler. Ve bu vaziyette peygamber efendimizin yanına varıp selam verdiler. Peygamber efendimiz de selamlarına karşılık verdi. Onlar daha önceleri gurur ve kibirle alâyiş ve ihtişam içinde peygamber efendimizin yanına girdiklerinden dolayı peygamber efendimiz onlara yüz vermemişti. Alâyiş içinde bir kralın huzuruna girmemiş olduklarını bildirmek için selamlarına mukabelede bulunmamıştı. Aksine yoksul hayatı yaşayan, şerefini mal ve giysilerden değil, Rahman ve Rahim olan Allah'ın risaletinden alan bir peygamberin yanma girdiklerini onlara bildirmek istemişti. Bunun ötesinde peygamber efendimiz onlara yüz vermemekle gurur ve kibirlerini kırmış, kendi yaşantısı gibi bir hayat yaşamalarını lisan-ı haliyle tavsiye temiş oluyordu. Peygamber (s.a.v.) efendimiz selamlarına mukabelede bulunduktan sonra diğer insanlara yaptığı gibi gülümsemeye başladı. İkindi namazından sonra Mescid-i Nebeviye gelen bu heyete .güler yüzle mukabelede bulundu. Bunlar doğuya yönelerek namaz kılmışlar; müslümanların bazıları bunları doğuya yönelik olarak namaz kılmaktan men' etmek istemişlerse de kerem saltıibi ve müsamahakâr bir insan olan Peygamber efendimiz: "Onl ara ilişmeyin" diye talimat vermiş, böylece onlar namazlarını rahatlıkla kılabilmişlerdi.

Bu heyet 60 kişiden müteşekkildi. 24 kişi büyüklerinden ve önde gelen şahsiyetlerindendi. i balarında üç kişi vardı ki bunlar reis ya da reis

konumundaki kimselerdi. Birincileri Akih isminde bir zat idi ki onların emirleriydi. Görüşüne uyarlardı. Meşveret sahipleriydi. Onun taı/-şivelerinin dışına çıkmazlardı. Asıl adı Abdülmesih idi. İkinci şjahıs ise Seyyid isminde bir zat olup temsilcileriydi. Toplantı ve sefer hallerinde de sorumluları idi. Üçüncü şahıs ise Beni Bekir bin Vail'in kardeşi olan Ebu Harise bin Alkame idi. Piskopos sları ve bilgili bir zat idi. Okullarının yöneticisiydi. Ebu Harise;, aralarında şerefli bir şahsiyet olduğundan dolayı itibar görürdü. Kitaplarını okuyup incelemişti. Hıristiyan Rumların hükümdarları ona yüksek payeler vermiş, çeşitli ikramlarda bulunmuş ve hizmetçiler tahsis etmişlerdi. Onun için kiliseler inşı ı etmiş ilim ve içtihat sahibi bir kişi olduğundan dolayı da ona çeşitli izzet ve ikramlarda bulunmuşlardı. Uzakta oldukları halele bu hükümdarlar, Ebu Harise aracılığıyla Necranlıları nüfuz t /e iktidarları altında tutmasını bilmişlerdi. Gerek yüzüne karş ı, gerek gıyabında Ebu Harise Peygamber efendimize tazimde bulunurdu. Rivayete göre Ebu Harise, Peygamber efendimizin yanına gelirken bir katıra binmişti. Yanı başında kardeşi de ' benzeri bir katıra binmişti. Ebu Harise'nin katırı tökezleyince kardeşi "Uzaktaki şahıs tökezle-seydi keşkeF* demiş, bu bedduas lyla peygamber efendimizi kas-tetdiği için Ebu Harise ona şu cevabı vermişti: "Sen tökezleyip düşesin! Şüphesiz Allah'a and olsun ki o, beklemekte olduğumuz ümmî peygamberdir."

Böyle deyince kardeşi: "Mailem onun peygamber olduğunu biliyorsun, ne diye ona uymuyoi ~sun?" diye sormuştu. Ebu Harise ise kardeşinin sorusuna şöy le cevap vermişti: "Romalıların bize yaptıkları ikramları görüy 'orsun. Onlar bizi şereflendirdiler, bize mal verip ikramda b ulundular. Muhammed'e uyarsam, elimdeki şu makam ve ser veti geri alırlar" Kürz bin Alkame adındaki kardeşinin İsrarı üzerine Ebu Harise nihayet müs-lüman olmuştu.

îbn İshak'ın rivayetine göne Abdullah bin Abbas şöyle demiştir: Necranlı hıristiyanlarla: yahudi alimleri bir araya gelerek Resulullah(s.a.v)'in huzuruna vardılar. Yahudi alimleri dediler ki: ibrahim de bir yahudi idi. Hrıstiyanlar da ibrahim'in ancak hristiyan bir kişi olduğunu iddia ettiler. Bunun üzerine Cenab-ı Allah şu ayeti Kerimeyi inzal buyurdu:

"ibrahim ne yahudi, ne de Hristiyandı; dosdoğru bir müslü-mandı. Müşriklerden de değildıl. Doğrusu, insanların İbrahim'e en yakın olanı, ona uyanlar, bu peygamber ve müminlerdir. Allah da mü'minlerin dostudur. " <ai-i tmran:67-68)

Bazı yahudi alimleri: "Ey Muhammed Hıristiyanların Meryem oğlu İsa'ya taptıkları gibi bizim de sana tapmamızı mı istiyorsun?" diye sordular.

Necranlı hıristiyanlardan biri de: "Ey Muhammed, sen bizden bunu mu istiyorsun bizi lıuna mı davet ediyorsun?" diye sorunca Resulullah (s.a.v.) eifendimiz şu cevabı verdi: "Allah'tan başkasına tapmaktan, ya da Allah'tan başkasına tapıl-masını emretmekten Allah'a sığınırım. Allah beni bununla göndermedi ve bana böyle yapmamı emretmedi." Böyle dedikten sonra Cenab-ı Allah şu ayeti Kelimeyi inzal buyurdu:

"Hiç bir insana yakışmaz }ıi, Allah ona Kitap, hüküm ve peygamberlik versin de sonra d o kalksın) insanlara: Allah'ı bırakıp bana kullar olun." desin; fakat "öğrettiğiniz ve okuduğunuz Kitap gereğince Rabba halıı s kullar olun.!" der ve size: "Melekleri ve peygamberleri tanrıla, r edinin!" diye de emretmez. Siz müslüman olduktan sonra, sie inkarı emreder mi?" (ai-i lmran:79-80) '

Sonra peygamber efendimiz Hıristiyanlardan ve Yahudilerden ve atalarından alman ahdi ve kendi nefislerine karşı yaptıkları ikrarı onlara hatırlatıp şı ı ayeti Kerimeyi okudu:

"Allah, peygamberlerden şöyl \e söz almıştı: "Bakın size kitap ve hikmet verdim, sonra yanımı r,da bulunan (kitaplar)fı doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka inanacak ve ona mutlaka yardım edeceksiniz! Bı ınu kabul ettiniz mi? Ve bu hususta ağır ahdimi üzerinize aldınız mı? demişti. "Kabul ettik!"

dediler." (AI-i îmran:8l)

Nihayet Necranlılar Peygamber efendimizden, Meryem oğlu İsa'nın durumunu sorduklarında onlara, Meryem oğlu îsa'nm Allah katından gönderilmiş olan bir elçi olduğunu ifade etti. Ali-Î îmran Suresinde İsa peygamberle ilgili olan ayeti kerimeleri okudu. Bundan sonra Hıristiyanlar, suallerini yöneltmeye başladılar ve: "Biz hıristiyanlarız, Isa hakkında ne dersin? Eğer sen bir peygamber isen onun hakkında söylediklerini öğrenmek isteriz" Onların bu suallerine cevap olarak Peygamber efendimiz şu ayeti Kerimeleri okudu:

"Allah yanında îsa'nm durumu, Adem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı,

sonra ona (ol) " dedi. Artık olur... (Bu) Rabbinden gelen gerçektir. Öyleyse kuşkulananlardan olma. Kim sana gelen ilimden sonra seninle tartışmaya kalkarsa de ki" Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra gönülden lanetle dua edelim de, yalancıların üstüne Allah'ın lanetini dileyelim!" (Al-i îmran:59-61)

Hıristiyanlar bu lanetleşme işine yaklaşmadılar ve benimsemediler. Sabah olunca Peygamber (s.a.v.) efendimiz Bu lanetleşme işini kendilerine haber verdikten sonra Hasan ile Hüseyin'i ellerinden tutup getirmiş, Fatıma da arkasından, yürüyerek gelmişti. O sırada Peygamber efendimizin bir kaç zevcesi vardıysa da onlardan birini seçmemişti. Önceki sayfada sözetti-ğimiz üç kişinin yanısıra Necranlı heyet, başlarında Reisleri Şurahbille birlikte geldiler. Peygamber efendimiz onlarla lânetleşmek isteyince, Şurahbil şöyle dedi: "Vadi halkının alt ve üst tarafı toplanıp bir araya geldiklerinde benim görüşümün dışına çıkmazlar. Allah'a andolsun ki bu zat bir hükümdar olsaydı teklifini reddettiğimiz zaman, gözlerinde mızrak saplanan ilk araplar biz olurduk. Onun ve ashabının Önünden helak edilmedikçe geçilmez ve bırakılmazdık. Eğer bu zat, gönderil-miş bir peygamberse, kendisi bizimle lânetleşince, bizden yeryüzünde hiçbirşey, hiçbir kimse kalmaz, helak olur!"

Sonra :"Ey Şurahbil bu hususta senin bir önerin olacak mı?" diye soranlara şöyle cevap verdi: uBen onu bu işte hakem kılmayı uygun görüyorum. Çünkü ben bu zatın hiçbir zaman haksız bir hüküm vermeyeceğini sanıyorum." dedi. Görüşünün dışına çıkmadıkları Şurahbil, Resulullah (s.a.v.)'in yanına vararak şöyle dedi: "Ben seninle lânetleşmekten daha hayırlı birşey düşünüyorum." Peygamber efendimiz: "O nedir?" diye sorunca Şurahbil şöyle bir açıklamada bulundu: "Sen bugün, geceye kadar; geceden de sabaha kadar hükmünü ver, kararını açıkla. Bizim hakkımızda her ne hüküm vereceksen o muteber olacaktır."

Resulullah (s.a.v.) efendimiz Şurahbil ve izleyicileri üzerinde sözünün geçerli olacağına güvenerek Şurahbil'e: "İzleyicilerinden seni kınamaya, yermeye kalkışacak kimseler bulunabilir mi?" diye sordu. Şurahbil: "Sor şu iki arkadaşıma!" dedi. Arkadaşları da: uBaşından sonuna kadar bütün vadi halkı, Şu-rahbil'in görüşünün dışına çıkmaz" dediler. Bunun üzerine peygamber efendimiz onlar hakkında şu yazılı hükmünü verdi. Ve mektubu onlara teslim

etti. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah'ın peygamberi Muhammed(s.a.v)'in Necran halkına yazdığı bir yazıdır. Necranlıların beyaz, kırmızı, sarı herçeşit nakitleriyle meyve ve mahsulleri ve köleleri hakkında Resulullah'ın hükmü:

Bunların hepsini, kendilerine bırakırsın. Buna karşı onlar her yıl Sefer ayında 1000 ve her Recep ayında 1000 adet olmak üzere 2000 adet elbise, her elbise ile birlikte birer okka gümüş de ödeyeceklerdir. Her elbise, bir okka yani 40 dirhem değerinde olacaktır. Elbiselerin haraç vergisine nazaran fazlalığı veya okka kıymetinden eksikliği hesaplanacaktır. Onların haraç olarak Ödemeleri gereken binek hayvanları, atlar, zırhlı gömlekler veya diğer mallar kendilerinden hesapla alınacaktır.

Elçilerimin 20 gün veya daha az veya 30 gün veya daha az müddetle konuklanmaları ve ağırlanmalarıyla Necranlılar yükümlüdürler. Elçilerim bir aydan fazla tutulamaz, bekletilemezler.

Yemen'de bir savaş, bir yaramazlık baş gösterdiği zaman, Necranlılar, emanet olarak 30 adet zırh gömlek, 30 at ve 30 deve vermekle yükümlüdürler.

Elçilerime emanet olarak verilen zırh, at, deve ve diğer mallar -bunlardan telef olanları da tazmin edilmek üzere- Necran-lılara iade edilinceye kadar elçilerimin kefareti altındadır.

Necran ve Necran'a bağlı yerlerdekileri malları, canları yurtları, dinleri, hazır bulunanları, hazır bulunmayanları, kiliseleri, Ruhbanlıkları, Piskoposlukları, az veya çok ellerinin altındaki herşeyleri, Allah'ın himayesinde ve Allah Resulü Muhammed(s.a. v.)in himayesindetir.

Piskopos, piskoposluğundan, papaz papazlığından, rahip rahipliğinden değiştirilmeyecek, döndürülmeyecek, bulundukları hal ve durumları, haklarından herhangi bir hak da değiş-tirilmeyecektir.

Artık faiz alıp vermek yoktur. Necranlılara zulüm ve kötülük yapılmayacaktır.

Cahiliyet devrinden kalma kan davası da güdülmeyecektir. Onların ne mallarından Öşür alınacak, ne asker gelip yurtlarını çiğneyecek, ne de kendileri savaş için toplanacaktır. Necranda kim bir hak talebinde bulunacaksa aralarında insaf ve adalet üzerine davranılacaktır. Ne zulüm yapılacak, ne de zulme uğranacaktır. Gelecekte faiz yiyen kişi, himayemden uzak kalır. Onlardan hiçkimse başkasının yaptığı bu sahifede yazılı yükümlülüklerin üşenmeden gereğini yerine getirdikleri hayırhahlık gösterdikleri ve iyi davrandıkları takdirde Allah'ın emri gelinceye kadar, Allah'ın ve Peygamber'in temelli himayesi altında bulunacaklardır."

Ebu Süfyan bin Harb, Gaylan bin Amr, Malik bin Avf, Akra' bin Habis el-Hanzeli ve Mugire bin Şu'be gibi Peygamber efendimizin meclisinde hazır bulunan sahabiler bu vesika üzerinde şahit oldular.

Bu bir nevi Zımmilik akti yerindeki bir yazı idi. Hıristiyanlıklarında kaldıkları sürece bu yazının kefareti altında kalacaklardı. Ama tamamı ya da bir kısmı îslamiyeti din olarak seçtiği takdirde müslüman olanlar, diğer mü'minlerin hükmüne tabi olacaklardı. Onlarla diğer müslümanlann arasında herhangi bir fark kalmayacaktı.

Necranlı piskopos ve rahiplerden İslama girip peygamber efendimizin nübüvvetini kabul edenler olmuştu. Onun, İbrahim oğlu İsmail neslinden gelmesi beklenen peygamber olduğuna inanmışlardı.

Rahiplerden biri İslama meyletmiş, peygamber efendimizin yanına gitmiş, ona bir aba hediye etmişti. Peygamber efendimizin yanına gelip vahyin nasıl indiğini, İslamm farzlarının, hudûd ve sünnetlerini neler olduğunu Öğrenmek istemişti. Bununla birlikte İslamiyeti kabul etmemiş, ancak kavmine dönüp tekrar gelmek üzere peygamber efendimizden izin istemiş ve: "Memleketime gitmem gerekiyor, înşaallah yine sana geleceğim" demişti. Böyle diyerek gittikten sonra peygamber efendimizin vefatına kadar bir daha dönmemişti. Öyle anlaşılıyor ki bu olay, hicri lO.senede vuku bulmuştur.

Necran heyetinden bahsederken Seyyid, Akıp ve Ebu Haris adında üç kişiden söz etmiştik. Bunlar peygamber efendimizin yanında kalarak onun konuşmalarını dinliyor, hal ve harekatını izleyip durumunu öğreniyorlardı. Fakat

bunlar Şurahbilin heyetinden ayrı bir heyet olarak gelmişlerdi. Necran iklimleri, kiliseleri ve piskoposları ayrı olduğu için iki ayrı heyet halinde Necranlılar peygamber efendimizin yanına gelmişlerdi. Her ne ise.. Ebu Haris'in heyetinde Seyyid ile Akib adında iki zat daha vardı. Bunlar Peygamber efendimizden şu mealde bir yazı alarak Medine-i Münevvereden ayrılıp gitmişlerdi. Mektupta şunlar yazılıydı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla Peygamber Mu-hammed'den Piskopos Ebu Harise.. Necran Piskoposları, Kahinleri, Rahipleri, Köleleri, Hülasa bütün halkı, ellerinin altında bulunan az çok malları Allah ve Resulünün himayesinde-dir. Hiçbir piskopos piskoposluğundan, hiçbir rahip rahipliğinden, hiçbir kahin kahinliğinden alınıp değiştirilmeyecektir. Halkları hiçbir değişikliğe uğratılmayacak, yetkileri ellerinden alınmayacak, pozisyonları değiştirilmeyecektir. Bütün bu hususlar Allah ve Resulünün tekeffülü altındadır. Bir zalime meyletmeksizin, zalimlerle iş birliği yapmaksızın, düzenli bir şekilde yaşadıkları, Allah ve Resulünün fermanına uydukları takdirde bütün hakları kefaletimiz altındadır,9*

Bu peygamber efendimizin Necranlılara yazdığı en son yazıdır'ki, zimmilik akdini içermektedir.

Bu Heyet Bize Neyi İspatlıyor?

Görüldüğü gibi Necranlılarm iki heyeti vardı. Peygamber efendimiz onları İslama girmeye, ya da zimmilik akdi yapmaya davet etti. Bu takdirde müslümanlarla aynı haklara sahip olacak, aynı yükümlülüklere tabi olacaklardı. Bunu da kabul etmedikleri takdirde kendileriyle savaşılacaktı. Bunlar iki heyet halinde peygamber efendimizin yanına geldiler. Peygamber efendimiz bu heyetlerden her biri için bir eman akdi yazdı. Bunların mezhepleri ayrı değilse de kiliseleri ayrı olduğu için iki ayrı heyet halinde gelmişlerdi.

Bu ve diğer heyetler birden fazla olsalar da olmasalar da, îslamiyetin, savaş

olmaksızın Arabistan'da yayılmaya başladığını göstermektedir. Peygamber (s.a.v.) efendimiz kendisiyle savaşmayan ve barış teklif eden kavimlerle savaşmazdı. Nitekim onun haberlerinden de bunu öğrenmekteyiz. Peygamber efendimiz sırf din farklılığı için kimseyle savaşmış değildir. Ancak îs-lam davetinin milletlere güven içinde ulaşmasını sağlamak, emirlerin, hükümdarların, yahut rahiplerin veyahut din adamlarının islamiyet ile milletler arasına engel olarak girmelerini önlemek, insanların yüzlerini Allah'a yöneltip hak gördükleri dini seçmelerine rahat bir zemin hazırlamak için savaşmıştır. İslam davetinin, emirlerin zorlaması olmaksızın, dini ve gayri dini bir liderin teşvikine gerek kalmaksızın insanlar tarafından hak bir davet olarak duyulup dinlenmesi gerekiyordu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz, yanına gelen heyetleri hoş karşılıyor ve onlara güleryüzle mukabelede bulunuyordu. Ancak fakiri üzecek, kalbini alevlendirecek, cemaatler arasında tefrika yaratacak bir durumu bu heyetlerde müşahede ettiği zaman onlara yüzvermiyordu. Örneğin süslü, ipekli, altın sırmalı elbiseler giyinerek yanına gelen Karun gibi alayiş içinde bulunan heyetlere iltifat etmiyordu.

Peygamber (s.a.v.) efendimiz yanına gelen heyetleri güzel karşılayıp mescidlere girmelerinin caiz olduğuna delalet etmektedir, îslami ilimleri dinlemek ya da Hz. Ömer'in yaptığı gibi muahedeler akdetmek maksadıyla ehli kitap olmayan kimselerin de mescide girmelerinde ben bir sakınca görmüyorum. Bunların mescide girmeleri güzel bir davranıştır. Çünkü mescidler-de müslümanlarm namaz kılmakta olduklarını, farizaları eda ettiklerini, Peygamber efendimizi cemaatın çepeçevre kuşatmış olduğunu müşahede ediyorlardı. Bu da onların kalplerine tesir bırakıyordu. Ve hak davetçisinin çağrısına icabet etmelerine zemin hazırlıyordu.

İman ve Teslimiyet

Burada Necran heyeti ile ilgili olarak îbn Kayyım'ın ortaya attığı bir mesele

vardır. Onların bir kısmı, peygamber efendimizin, Tevrat ve İncil'de geleceği müjdelenen bir peygamber olduğunu ilan ediyorlar. Ancak islam davetçisine teslimiyet göstererek, Kur'an-ın hükmüne rızayla taalerini ilan ederek icabet etmiyorlardı. Peygamber efendimizin öldürüleceği korkusuyla iman etmiyorlardı. Îbn Kayyım bunu İslamiyet ya da iman vasfına sığamıyacağını ifade etmektedir. Çünkü iman sadece bilmekten ibaret değildir. Aksine iman; bilmek, tasdik etmek ve teslimiyet arz etmektedir. Eğer bu nitelikler bir arada bulunmazsa iman da yok demektir. Çünkü bu durumda teslimiyet ve inanmak durumu mevcut olmamaktadır. Bu gerçekten de doğru bir sözdür. Çünkü iman eden bir kimsenin, müslümanların velayeti altına girmesi ve mü'min cemaate katılması imanlı kimselerle dost olması gerekmektedir. Allah'a teslim olması gerekmektedir. Nitekim bu hususta yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Sizin dostunuz ancak Allah, O'nun elçisi ve mü'minlerdir " (Maide: 55)

Biz teslimiyet ve imanın iki kısımda olduğunu görmekteyiz: Kalbî iman, güçlü bir düşmandan korkmak nedeniyle yahut insanları inanmaya yöneltmek amacıyla imanı gizlemek. Peygamber efendimiz Sakifli heyetteki şahısların bir kısmının imanlarım gizlemelerine izin vermişti. Çünkü böylelerinin kalplerinde hakiki iman, anlam olarak mevcuttu. Bunlar farzları eda ediyorlardı. Ancak imanlarını sürdürmekten korkuyorlardı. Kalplerinde tasdik ve inanç bulunduğundan dolayı imanlarını gizlemelerine müsaade edilmiş ve bu şekilde inanmakla yetinmişlerdi.

îkinci kısma gelince, bu imanda, bazı müşriklerin bilip tanımaları gibi bilip tanıma, yani marifet vardır. Bu marifetin izi de lisanen tasdik etmektir. Böyleleri marifetlerini açığa vuruyor ve Peygamber efendimize şöyle diyorlardı: "Senin peygamber olduğunu biliyoruz ancak müslüman olmuyoruz. Çünkü ya-hudilerin seni öldürmelerinden korkuyoruz." Bunlar her ne kadar bilip tanıyorlarsa da inanmıyor, aksine inkâr ediyorlardı.

Beni S'ad Bin Bekir Heyetinin Gelişi

Bu heyet, Peygamber efendimizin yanına müslüman olarak gelen bir kişiden

ibaretti. Peygamber efendimizi duyup davetinden haberdar olduktan ve îslamiyetin yayılışından, Allah'ın kelimesinin yücelik kazanıp iktidar olmasından sonra îslami-yetini ilan etmiş ve yola koyularak peygamber efendimizin yanına gelmişti. Bu davetin aslını sahibinden öğrenmek ve duyduklarını pekiştirmek istemişti. Bu konuda îbn îshak şöyle der:

Bekir oğulları, Dammam bin Sa'lebe'yi elçi olarak peygamber efendimize gönderdiler. Medine'ye geldiğinde devesini Mes-cid-i Nebevi'nin kapısı Önünde çöktürüp bağladı. Sonra Mescide girdi. Peygamber efendimizin şahsını tanımadığından dolayı kaba bir lisanla: "Hanginiz Abdülmüttalib'in oğlusunuz1?" diye sordu. Peygamber efendimiz de: "Abdülmuttalibin oğlu benimr dedi. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

Dammam dedi ki: "Sana bir şeyler soracağım ama ağır konuşacağım bundan dolayı bana darılma"

Nezaketli bir insan olan Peygamber efendimiz şöyle cevap verdi: "Hayır sana darılmayacağım dilediğin şeyi sorabilirsin." , Damamman dedi ki; "Senin ilahın, aşiretinin ilahı, senden öncekilerin ilahı, ve senden sonra gelecek olanların ilahı olan Allah aşkına söyle: Allah mı kendisine ibadet etmemizi ve ona hiçbir şeyi ortak koşmamızı, şu putları bir kenara atmamızı sana emretti?

Resulullah (s.a.v.), "Evet" dedi.

Sonra Dammam îslamın farizalarını birer birer saydı. Namaz farizasını, zekat farizasını, oruç farizasını ve hac farizasını birer birer sordu. Bunları sorarken de hep Allah aşkına diyerek soruyordu. Sorularını tamamladıktan sonra şöyle dedi: "Şeha-det ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir. Ben saymış olduğum bu farizaları eda edeceğim. Beni men ettiğin şeylerden de uzak duracağım. Ondan ne fazla ne de eksik hiçbirşey yapmayacağım" Böyle dedikten sonra devesinin yanına dönmek üzere mescidden ayrıldı. Ayrılırken de Resulullah (s.a.v.)'i iyiliklerle övdü. Sonra mü'min bir kimse olarak kavmine döndüp Onları, hak şehadetini getirerek İslama davet etti. Ansızın karşılarına çıkarak bir sürpriz yaptı. Putları inkar ettiğini duyurdu ve "hat ve Uzza ne kötü şeylerdir!" dedi. Böyle deyince de kavmi batıl inançlarından dolayı, Dammam'a bir kötülüğün ve musibetin gelmesinden

korkup şöyle dediler: "Yavaş ol bakalım ey Dammam! Alacalık ve cüz-zam hastalığına yakalanmaktan kork!" böyle dediler... Zira putlara söğen kimselerin mutlaka alacalık ya da cüzzam hastalığına yakalanacağına inanıyorlardı. Böyle bir inanç onların vehimlerine yerleşmişti. Ama Dammam onlara şu karşılığı verdi: "Lât ve Uzza ne zarar verebilirler, ne de fayda verebilirler. Şüphesiz ki Yüce Allah bir peygamber göndermiş, ona kitabını indirmiştir. O peygamber sizi, daha önce içinde bulunduğunuz cahiliyetten kurtarmıştır. Ben Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şeha-det ediyorum. Ben onun yanından size emirlerini ve yasaklarını getirdim."

Kavmi, bu iman davetçisine icabet ettiler. îbn îshak der ki: Dammam'ın halkı imana davet ettiği günün akşamına kadar imana girmeyen bir tek erkek ve kadın kalmamış, hepsi müslü-man olmuşlardı.

Biz Dammam bin Saalebe'den daha faziletli bir elçinin Medine'ye geldiğini duymuş değiliz.

Bu kıssa bu ifadelerle Buhari ve Müslim'in sahihlerinde anlatılmaktadır ki, doğruluğu sabittir. Bu kıssa, îslamiyetin arap beldelerinin her tarafına yayılmış olduğunu ve tevhid davetine, fıtrat dinine, insanların ne derece hazır hale geldiğini göstermektedir. Allah'ı tanımalarının yanısıra putperestlik sadece gözleri perdeleyen bir Örtü haline gelmişti ki onu da aydınlık saçan îslam hakikati ortadan kaldırmış ve böylece Arabistan'daki insanlar İslama girip tevhide sarılmışlardı.

Tecib Heyeti

Herkese hakikatlerinin ilân edildiği esnada arap beldelerindeki insanların İslama girdiklerini ve tslamın hususiyetlerini öğrendiklerini, putperestlik perdesinin kalplerinden çıkıp gittiğini anlatmıştık. Çünkü cahiliyetleri dönemlerinde bile arap-lar, diğer insanlara göre tevhide daha yakındılar. Çünkü onlar Yüce Allah'ı

tanıyor ve aralarında İbrahim'in dininin kalıntıları hala duruyordu. Allah'ın selatü selamı hem ibrahim'in, hem de peygamberimizin üzerine olsun.

Heyetlerin en hayırlısı olan Tecip heyeti Peygamber efendimizin yanma geldi. Müslüman olarak îslami emirleri infaz edip yasaklarından sakınarak gelmişlerdi. Beraberlerinde fakirlerinden artakalan zekatlerini de getirmişlerdi. Onlarla ilgili olarak Peygamber (s.a.v.) efendimiz şöyle buyurmuştu: "Hidayet Allah'ın elindedir. Allah her kime hayır murad ederse onun kalbini îslanıa açar." Bu ümmetin en doğru sözlüsü Ebu Bekir de şöyle demişti: "Ya Resulullah! Araplardan hiç biri şu Tecip kabilesinin gönderdiği heyet gibi bir heyet göndermiş değildir."

Sonra bu heyetteki şahıslar peygamber efendimizden Kur'an-ı Kerim, sünnet ve tafsili ahkamla ilgili sorulan sormaya başladılar. Peygamber efendimiz de onlara bu sorularının cevaplarını yazdı. Medine'de fazla ikamet etmediler. "Niye acele ediyorsunuz?" diye sorulduğunda şu cevabı verdiler: "Arkada bıraktıklarımızın yanına döküp Resulullah (s.a.v.)'i gördüğümüzü, onunla konuştuğumuzu ve onun bize vermiş olduğu cevapları onlara anlatacağız."

Peygamber efendimiz bu heyettekilerin ağırlanmalarını emir buyurmuştu. Geri dönüp kalktıklarında Resulullah (s.a.v.)'in yanına vedalaşmak için gittiler. Peygamber efendimiz de kendi malından ve ganimetlerin beşte birinden onlara hediyeler vermesi için Bilal'i gönderdi. Peygamber efendimiz ganimetlerin beşte birlik bölümünü îslâm daveti için tahsis etmişti. Onlara verilen bu hediyeler, Müellefe-i Kulûba verilen mallar gibi değildi. Bunlar zaten îslâma kendiliklerinden ısınmış olarak gelmişlerdi. Bu hediyeler, Peygamber efendimizin onları sevmesinin ve onlardan razı olmasının bir işareti olarak kendilerine verilmişti. Onlara bu hediyeler birer birer verildikten sonra Peygamber efendimiz:"Ara/uzcfa hediye almadık bir kimse kaldı mı?" diye sordu. Onlar da: "Bineklerimizin yanında bıraktığımız bir çocuk kaldı o hediye almadı" dediler. Bu çocuk da Peygamber efendimizin yanına geldi ve şöyle dedi: "Ya Resulullah! Az önce sana gelip de ihtiyaçlarını karşıladığın topluluğun bir ferdiyim, benim de ihtiyacımı karşıla." Peygamber efendimiz: "Senin ihtiyacın nedir? " diye sorunca. Çocuk şu cevabı verdi: "Benim ihtiyacım arkadaşlarımınkine benzemez.

Onlar her ne kadar İslama gönülden arzu duyarak, sadakalarını yanında getirerek senin yanına gelmişlerse de Allah'a an-dolsun ki, ben yurdumdan buraya sırf şunun için geldim: Beni bağışlayıp merhamet ederek zenginliğimi gönlüme bırakması için yüce Allah'a dua et." Peygamber efendimiz bu çocuğa yönelerek şöyle dua etti: "Allah'ım şunu bağışla ve kendisine merhamet et, zenginliğini de gönlüne bırak." Böyle dedikten sonra arkadaşlarına verilen hediyeler gibi bu çocuğa da verilmesini emretti. Heyet nihayet yola koyuldu. 13 kişiden müteşekkildiler. Kavimlerine döndüler, sonra hicretin lO.senesinde Mina'da Veda haccı esnasında Peygamber efendimizle karşılaştılar. Çünkü Peygamber efendimiz Ci'rane umresinden sonra hacca gitmemiş sadece veda haccma son olarak gitmişti. O zaman da risaletini tamamlamış ve şu ayeti Kerime nazil olmuştu.

"Bugün size dininizi olgunlaştırdığı, size nimetimi tamamladım ve size din olarak îslamı beğendim" (Maide 3)

Peygamber efendimiz Minâ'da Tecipli heyetle karşılaştığında, kendisi için zenginliğinin gönlüne bırakılmasına ilişkin dua ettiği kanaatkar çocuğu sordu. Onlar da dediler ki: "Ya Resu-lullah onun gibisini asla görmedik. Allah'ın kendisine verdiği rızık konusunda ondan daha kanaatli bir kimse ile karşılaşmadık. İnsanlar dünyayı paylaşacak olsalar dahi o bu paylaşmaya dönüp bakmaz." Peygamber efendimizin Refiki olaya intikal edişine kadar o çocuk hayatta kaldı. Sonra Yemenlilerle birlikte memleketine döndü. Kavmi arasında yaşadı. Onlara Allah'ı ve îslamiyeti hatırlattı. Onlardan hiçbiri geri dönmedi.

Kudaadan Gelen S'ad Oğulları Heyeti

Araplar iki kısma ayrılıyorlardı. Bunlardan bir kısmı kendi Özgür iradeleriyle İslama girmişlerdi. Ve îslam cemaatini ilk oluşturanlar da bunlardı. Arabistanımn uzak, yakın her tarafında İslama girenler bunlardı. Diğer kısma gelince bunlar, peygamber efendimizin'muannidleri, inkarcıları, hak davetini dinlemek ve gerilerindekilere de duyurmak amacıyla teslim almış, ittatına sokmuştu.

Bu iki kısmın dışında kalan kimselere gelince, bunlar gönül rızasıyla yollarını belirleyip peygamber efendimizin yanına gelmek ve ondan îslamı Öğrenmek mecburiyetinde kalmışlardı. Vakıdî'nin, Kudaa'dan gelen Sa'd heyetinin büyüğünden rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Resulullah (s.a.v.) efendimize kavminin gönderdiği elçilik heyeti arasında geldim. O sıralarda Peygamber efendimiz Arap beldelerinin her tarafına ayak basmış, arapları ezmişti insanlar iki kısma ayrılmışlardı. Bir kısmı kendi gönül rızasıyla îslama girmiş, bir kısmı da kılıç korkusuyla teslim olmuşlardı. Heyetimiz Medine-i Münevvere-nin bir tarafında konakladı. Sonra çıkıp mescide gittik ve kapısının önünde durduk."

Elçilik heyeti arasındaki bu yaşlı kişinin sözleri üzerinde biraz durmak istiyorum. Sözleri arasında, Peygamber efendimizin arapları ezdiğini ifade ediyor. Hiç de Öyle olmamıştı. Aksine Peygamber efendimiz kendisine silah çeken, mü'minlere eziyet veren muannit arapları ezmişti. .Maksadı da fitneyi ortadan kaldırmak ve dini sadece Allah'a mahsus kılmaktı. Arapların bir kısmı engellerin ortadan kalkmasından sonra îslama girmiş ve peygamber efendimizin zafer bulmasını beklemişlerdi. Diğer bazı bedevi araplar da kuvvetlenen ve güç sahibi olan Peygamber efendimizin dinine girmişlerdi ki bunlar hakkında Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu.

"Arabiler "inandık" dediler "siz inanmadınız, fakat "islam olduk*' deyin (Çünkü iman gönülden olur. islam ise itaat edip barışa girmek, savaşı bırakmaktır savaşı bırakmaklaîslam olup güvene giriniz). Fakat henüz iman kalplerine girmedi" (Hucurat: 14)

Sa'd oğulları heyeti Resulullah (s.a.v.) 'in mescidine girdiler. Onun cenaze namazı kılmakta olduğunu gördüler. Bu sebeble de mescidin bir köşesinde durup beklediler. Cenaze namazına iştirak etmediler. Namazdan sonra Resulullah (s.a.v.) 'le görüştüler onlara: "Siz müslüman mısınız?" diye sorunca onlar da evet dediler. Bu defa Peygamber efendimiz: "Kardeşinizin üzerine cenaze namazını kılsaydınız ya!" deyince onlar şöyle dediler: "Ya Resulullah! Seninle biatleşmeden önce cenaze namazını kılmamızın caiz olmayacağını zannetmiştik." Resulullah (s.a.v.) efendimiz: "Siz nerede Islama giridinizse artık orada müslüman sayılırdınız" diyerek İslama girebilmek için biatleş-meye ihtiyaç olmadığını belirtmek istedi. Biatleşmeden de îslama girme ameliyesi

tamamlanır. Nerede Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed (s.a.v.)'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet getirirseniz tam bir müslüman olmuş olursunuz.

Bunlar Resulullah (s.a.v.) efendimize îslam üzere biat ettiler, tslamın emirlerini yerine getirmek, Peygamber efendimizin emirlerine itaat edip yasaklarından sakınmak üzere biat ettiler. Sonra yüklerinin yanına döndüler. Orada en küçüklerini bekçi olarak bırakmışlardı. Peygamber efendimiz, yaşı küçük bekçilerini de yanına getirmelerini istemişti. O da geldi, arkadaşları gibi Peygamber efendimizle biatleşti ve: "Kavmin en küçüğü onların hizmetçisidir" dedi. Böyle demekle o gencin onlara hizmet etmesini onayladığını belirtmek istedi. Fakat bu küçük yaştaki bekçi, onlar arasında Kur'an-ı Kerim'i en iyi okuyan kimse idi. Onlara imamlık yapıyordu. Peygamber efendimiz onun için bereket duası yaptı. Memleketlerine dönmeye karar verdikleri esnada Peygamber efendimiz onlara hediyeler verilmesini emretti. Heyetteki her adama bir kaç okka gümüş verilmesini buyurdu. Şüphesiz ki bu da Peygamber efendimize tahsis edilen ganimetlerin beşte birlik bölümünden karşılanıyordu. Bu bölümdeki malları peygamber efendimiz îslam daveti uğruna harcıyordu.

Fezzare Heyeti

Kitab'ül iktifa adlı eserde anlatıldığına göre Resulul-lah(s.a.v.) efendimizin Tebük savaşından dönüşünden sonra on küsur adamdan teşekkül eden Fezare oğulları heyeti Medine-i Münevvereye geldi. Aralarında Uyeyne bin Hısn'ın kardeşi oğlu Hasan bin Kays de vardı. Hasan, heyettekilerin yaşça en küçükleriydi. İslamiyeti kabul ederek Peygamber efendimizin yanına geldiler. Kıtlık içindeydiler. Binekleri zayıf ve cılızdı. Resulullah (s.a.v.) efendimiz, memleketlerinin durumunu sorunca hallerini ona şikayet ederek şöyle dediler: "Kıtlığa uğradık. Memleketimiz kıtlık içinde kaldı. Davarlarımız mahvoldu. Arazilerimiz çoraklaştı. Çoluk çocuğumuz aç kaldı. Bize yağmur yağdırması için Rabbine Dua et. Bizim için O'nun katında şefaatçi ol. O da senin katında bizim için şefaatçi olsun." Resu-lullah(s.a.v.) efendimiz onların Cenab-ı Allah hakkında bilgisiz ve cahil kimseler olduklarını görünce hidayet rehberliği yapıp

irşadda bulunarak, yanlış konuşan adama hitaben şöyle dedi: "Yazıklar olsun sana! Aziz ve celil olan Rabbimin katında sizin için şefaatte bulunabilirim, ama Rabbim başkasının katında şefaatte bulunmaz. Kendisinden başka ilah yoktur. O Uludur kürsüsü göklerle yeri kaplamıştır. Adamın demirin altında ezilip ıhlaması gibi göklerle yerler de O'nun azamet ve celalinin ağırlığı altında ezilip ıhlamaktadır?'

Resulullah (s.a.v.) efendimiz bu heyettekilerin durumlarına bakıp acıdı. Yağmur yağdırması için Rabbine dua etti. Mimbere çıkıp ellerini semaya kaldırdı. Sadece yağmur duasında Peygamber efendimiz ellerim semaya kaldırırdı. Rabbine yalvarıp yakararak şöyle dua etmişti:

"Allah'ım beldelerine ve canlılarına su ver. Rahmetini yay, ölü beldelerini dirilt. Allah'ım rahatlatıcı, nebatları bitirici yağmur yağdır. Acil olsun, geç olmasın; faydalı olsun, zararlı olmasın. Allah'ım, Rahmet suyu yağdır. Azap suyu yağdırma yıkıp boğma ve yakma. Allah'ım bize yağmur yağdır. Bizi düşmanlarımıza muzaffer kıl." Bu yakarıcı duayı, yaratılmışların içinde en sevimli zat olan Peygamber efendimiz Rabbine yöneltmişti. Bu duasından sonra gök sağnaklar halinde yağmurlar yağdırmıştı. Fezare oğulları da kıtlıklarım giderecek miktarda yağmura kavuşmuşlardı.

Behra Heyeti

Vakıdî'nin anlattığına göre Yemen'den Medineye Behra heyeti gelmişti. Bunlar 13 kişiden müteşekkildiler. Bineklerini sürerek Mikdad bin Esved'in kapısı önüne kadar vardılar. Orada konakladılar. Mikdad, çocukları için bir kazan tirit kaynat-mıştı. Bu tiridi konuklara takdim etti. Allah yemeği bereketlendirdi. Heyettekiler yediler. Mikdad'ın çocuklarına da yetecek miktarda kalmıştı. Kazandaki tirid hiç eksilmemiş gibiydi. Mikdadma ile efradı yedikten sonra bir miktar daha kalmıştı ki bunu da küçük bir tabak içerisinde Peygamber efendimize gönderdiler. O, Ümmü Seleme'nin evinde bulunmaktaydı. Peygamber efendimiz kendisine getirilen tiridden yemiş, kalanını yine Mikdad,

gile göndermişti. Heyettekiler yine o tiridden yemişler, doymuşlardı. Fakat tirid yine tükenmemişti. Resulullah (s.a.v.)'in bereket duasıyla heyettekiîer, Medine-i Münevverede ikamet ettikleri sürece o tiridi yemişler bir türlü tüketememişlerdi. Bu harikulade bir durumdu. Müslüman oldular. İslam üzere Peygamber efendimizle biatleşip şöyle dediler: "Allah'tan başka ilah olmadığına , Muhammed'in de Allah elçisi olduğuna şehadet ederiz." Böyle dedikten sonra farizaları öğrendiler. Kur'an-ı Kerim'in bir kısmım ezberlediler. Birkaç gün ikamet ettikten sonra Peygamber efendimizle vedâlaştılar. Yanına gelen bütün heyetlere yaptığı gibi ganimetlerin beşte birlik bölümünden bunlara da hediyeler verdi.

Görüldüğü gibi kendilerine İslam daveti ulaşıp müslüman olduktan sonra bu heyetler Medine-i Münevvereye, Peygamber efendimizin yanına geliyorlardı. İslamiyetlerini pekiştirmek ve semanın bereketlerine kavuşmak için peygamber efendimizin yanına geliyorlardı.

Azre Heyetinin Gelişi

Hicri 9.senenin Sefer ayında Azre kabilesinden 12 kişilik bir heyet Medine-i Münevvereye geldi. Bunların Peygamber efendimizin dedesi Kusayy ile akrabalıkları vardı. Kusayy, ana tarafından bunların kardeşleri idi. Bu sebeble Peygamber efendimiz hey e t tekil erin hangi kavimden olduklarını sordu. Sözcüleri şöyle dedi: "Tanıdığın bir kavimdeniz Kusayy'ın anne tarafından kardeşleri olan Azre oğullarındanız. Kusayy'e yardım edip destek verenlerdeniz. Mekke-i Mükerremenin içinden, Huzaalı-larla Bekir oğullarını uzaklaştıranlardanız. Seninle aramızda akrabalık bağları vardır." Resulullah (s.a.v.) efendimiz onlara: "Hoş geldiniz, safa geldiniz." dedi. Onlar da müslüman oldular. Peygamber efendimiz onları müjdeledi. Cahiliyetten kalma bazı vehimlerini kafalarından sildi. Şam'ın feth edileceği müjdesini onlara verdi. Herakliyus'un Şam topraklarından kaçıp kendi ülkesinden bazı topraklara kapanacağını bildirdi. Gerçekten de bu müjdesi tahakkuk etti. Şam ülkesi,

Yermük'ten sonra Herakliyus'un hamimiyetinden kurtuldu. Herakliyus, Şam'dan çekilirken şöyle demişti: "Selam sana ey Suriye. Artık bir daha karşılaşmamak üzere sana selam olsun."

Peygamber efendimiz heyetteki kimselerden, kahinlere soru sormamalarını istedi. Zira gaybı ancak Cenab-ı Allah bilirdi. Cahiliyye devrinde kendi inançlarına göre Allah'a takdim ettikleri kurbanları kesmekten vazgeçmelerim istedi. Kurbanın sadece Kurban bayramında kesileceğini, bunun dışındaki kurban-larınsa sadece et olarak yenilebileceğini, manevi hiçbir değerinin olmayacağını bildirdi.

Bela Heyeti

Hicri 9.senenin Rebiül evvel ayında bu heyet Medine-i Mü-nevvereye geldi. Bunları Rüveyfi bin Sabit el-Belevi evine konuk etti. Kaç kişiden müteşekkil oldukları bildirilmemektedir. Ancak çok sayıda olmadıkları Rüveyfi bin Sabit'in onları konuk etmekte güçlük çekmediğinden anlaşılmaktadır. Ev sahibi Ru-veyfî onları alıp peygamber efendimizin yanma getirmiş ve: "İşte bunlar benim kavmimdir" demişti. Peygamber efendimiz de: "Sana ve kavmine merhaba" dedi. Onlar da müslüman oldular. Peygamber efendimiz bu defa da şöyle dedi: "Sizi İslam yoluna iletip size hidayet veren Allah'a hamdolsun. İslam yolu dışında ölen herkes ateştedir."

Bu heyette çok misafir sever olan yaşlı biri vardı. Evi misafirle dolup taşardı. Ebu Dabip adındaki bu adam misafirlik hususunda peygamber efendimize şöyle bir soru yöneltmişti: "Ya Resulullah! Ben evimde misafir bulundurmayı arzulayan bir kimseyim. Ben bundan Ötürü sevap kazanır mıyım?" Peygamber efendimiz de şu cevabı vermişti: "Evet, sevap kazanırsın, zengine veya yoksula yapmış olduğun her iyilik sadakadır" Bu defa Ebu Dabip şöyle sormuştu: "Ya Resulullah misafirliğin süresi ne kadardır?" Peygamber efendimiz buyurdu ki: "Üç gündür. Bundan fazlası sadakadır. Misafirin üç günden fazla senin yanında kalıp sana sıkıntı vermesi doğru olmaz."

Ebu Dabip kaybolan koyun veya keçi ile devenin durumunu sorup şöyle dedi: "Ya Resulullah! Çölde yitik bir koyuna rasla-dım. Bunun hükmü nedir?"

Peygamber efendimiz buyurdu ki: "O sana yahut kardeşine yahut kurda kalır." Ebu Dabip; ya çölde bulunan yitik bir devenin hükmü nedir?" diye sorunca Peygamber efendimiz şöyle cevap verdi: "Senin deveyle işin ne? sahibi onu buluncaya kadar onu kendi haline bırak"

Bundan sonra bu heyet kendilerini konuk eden Ruveyfi bin Sabit el-Belevi'nin evine döndü. Peygamber efendimiz eline bir miktar hurma alıp bunların yanına gelir ve ev sahibine şöyle derdi: "Şu hurmalardan istifade et.n Heyettekiler hem bu hurmadan, hem de başka şeylerden yiyerek karınlarını doyururlardı.

Peygamber efendimizin bu heyete hitaben yapmış olduğu konuşma, îslami davranış kurallarından bazısını ve yitiklerle ilgili şer'î hükümleri içermektedir. Burada iki hususa işaret etmemiz gerekmektedir. Rivayet olunduğuna göre Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim." Güzel ahlaktan biri de konuk severliktir. Aslında bu, insani bağları kuvvetlendiren bir husustur. Konukseverlik sayesinde insanlar arasında yardımlaşma ve sevgi bağları teessüs eder. Konuk kabul etmek, çöllerde ve köy kesiminde sosyal bir zarurettir. Kişi çöllerde yürürken geceleyin sığınacak bir yer bulamadığında ancak birinin evine konuk olmak mecburiyetinde kalır. Onu kabul etmek, kırsal kesimde insanî bir zarurettir. Aynı zamanda bir fazilettir. Ancak kırsal kesimden kentlere gelindiğinde bu zaruretin oranı hafifler. Köylerde bir nevi zaruret olan konuk severlik, kentlerde zaruret ölçüsünden çıkıp iyilik ve mürüvvet kapsamına girmektedir. Konukseverlik işte bu durumlara göre şer'i hükümlere.tabidir. Kişi çölde ve kırsal kesimde sığınacağı bir yer bulamadığı zaman onu bir konuk olarak kabul etmek vacip olur. Ama rahatlıkla barınabileceği bir yer bulan kimseyi konuk olarak kabul etmekse sevgi ve ülfet teessüsüne sebep olan bir iyilik olur.

Konuk kabul eden kişinin şeriate göre görevi açıklanmış oldu. Konuğun kendisine gelince onun da, kendisini konuk olarak kabul eden kimsenin evinde uzun süre ikamet etmemesi ve ev sahibini sıkıntıya düşürmemesi gerekir. Ev sahibini sıkıntıya düşürme ihtimali söz konusu olduğu zaman, geceleme teklifini kabul etmemelidir. Buhari ve Müslim'in, Sahihlerinde ittifak ettikleri bir hadisi

şerifte peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Allah'a ahiret gününe iman eden kişi komşusuna ikramda bulunsun ve ona hediye versin" Denilir ki ona ne kadar süreyle ikramda bulunmalıdır.? Cevaben buyurdu ki: "Bir gün ve bir gece süreyle... Misafirlikte üç gün süreyledir. Bundan fazlası sadaka hükmüne tabi olur. Ev sahibini sıkıntıya bırakacak süreyle evinde ikamet etmek, misafire helal olmaz." Bu heyetin haberi anlatılırken heyettekilerden biri peygamber efendimize, çölde kaybolup başkası tarafından bulunan koyun, keçi ve devenin hükmünü sormuş. Peygamber efendimiz de deve ile ilgili hükmü açıklarken şöyle demiş: "Deveden sana ne? Sahibi onu buluncaya kadar ona ilişme." Çünkü sahibinin gözünden kaybolduğu zaman sahibi onu araştırıp bulacaktır. Kaldı ki devenin kendisi de uzun süre çölde yalnız başına yaşayabilir. Sahibinin gıyabında onu alıp götürmekse, sahibinin onu bulmasına engel olur. Çünkü sahibi onu aramaya çıkacaktır."

Kişinin çölde bulduğu yitik koyuna gelince, çölde mera ve sığınacak bir yer bulunmadığından dolayı onu bulan kişinin alabileceğini beyan eden peygamber efendimiz, şöyle buyurmuştur: UO koyun sana veya kardeşine veya kurda kalır." Bu nas-tan da anlaşıldığına göre çöldeki yitik koyunu bulan kişinin o koyunu alıp kendine mal etmesi helaldir. Bu hadisin nassında hikmet vardır. Çünkü çölde bulunan koyunu başkalarına tarif etmek ve yitik olduğunu duyurmak çok zordur. Sahibinin de tanıtma yoluyla onu bulması uzak bir ihtimaldir. Çünkü onu kendisine tarif edip tanıtacak bir kimse bulunamaz. Belki de o koyun bir sürüden geri kalmıştır. Bu durumda onu bulan kişiden ona daha yakın bir kimse yoktur. Öyleyse onu alıp götürebilir. Şayet hayvanı çölde kendi haline bırakacak olursa başkaları onu bulup, kesip etini yer. Bu bir ihtimaldir. Bazan da hiç kimse ona rastlamaz ve hayvancağız açlıktan Ölüp gider. Yahut kurtlara yem olur. Bu ihtimalleri göz önüne aldıktan sonra, onu bulan kişinin kesip yemesi helal olmaktadır. Çünkü zayi olma ihtimali vardır. Halbuki malı zayi etmek caiz değildir. Bu varsayım, koyunun sahibi tarafından bilinmesine ve bulunmasına imkan olmayan bir çölde başkası tarafından bulunmasıyla ilgilidir. Ama yitik olarak bulunan koyun, bir su kaynağına veya insanların uğradığı bir ovaya yakın ise, bu durumda onu başkalarına tarif edip tanıtmak vacib olur. Gerçekten de çölde yitik bir koyuna raslayan bir kimse iki yoldan birini seçebilir:

1- Bu koyun sahrada bulunan bir yitik hükmündedir. Orada biten bazı otları

yiyerek geçinir. Çünkü sahibi yoktur.

2- Yine bir koyun başkası tarafından bulunan bir yitik gibidir. Ancak tanınmayan bir sahibi vardır. Ve tanınmasına da imkan yoktur. Peygamber efendimiz bunun yitik mal hükmünde olduğunu açıklamıştır. Ve bulan kişi tarafından alınabileceğini aksi takdirde kurtlara yem olacağını ifade buyurmuştur. Fıkıhçılar böyle bir yitiğin daha sonra sahibinin bulunabileceğini ve bu durumda eğer telef edilmiş ise kıymetinin sahibine verilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Zi-Mürre Heyeti

Araplar, peygamber efendimizin yanına geliyorlardı. Peygamber efendimiz de onları tanımaya, durumlarını Öğrenmeye çalışıyordu. Onüç kişiden teşekkül eden ve başlarında Haris bin Avfın bulunduğu zi-mürre heyeti de Peygamber efendimizin yanına gelmişti. Bunlar Peygamber efendimizle soylarının aynı olduğunu ifade ederek: "Ya Resulullah! Biz senin kavmin ve aşiretiniz. Lüey bin Galib'in nesliyiz" Peygamber efendimiz de onlara tebessüm ederek aşiretlerini sormuştu. Sonra aşiretlerini nerede bıraktıklarını, memleketlerinin durumlarını Öğrenmek istemişti. Çünkü bunlar Islama girmekle Peygamber Efendimizin reayası olmuşlardı. Haris şöyle demişti: "Biz şiddetli bir kıtlığa maruz kaldık. Hayvanlarımızın kemiklerinde ilik kalmadı. Bizim için Allah'a dua et." Peygamber Efendimiz de: "Allah'ım onlara yağmur yar-dır." diyerek duâ etmişti.

Zi-Mürre heyeti, Medine'de birkaç gün ikamet ettikten sonra, memleketlerine dönmek üzere, vedalaşmak için Peygamber efendimizin yanına gelmişlerdi. Peygamber efendimiz de Bi-lal'e, onlara hediyeler vermesini emretmiş. Bunun üzerine Bilal her bir şahsa on okka gümüş vermişti. Yalnız Haris'e on iki okka vermişti. Bundan sonra memleketlerine dönmüşler, orada yağmur yağmakta olduğunu görmüşlerdi. Yağmurun ne zamandan beri yağmakta olduğunu sorduklarında; Peygamber efendimizin yağmur duası yaptığı andan itibaren yağmaya başlamış olduğunu öğrenmişlerdi.

Havlan Heyeti

Havlan hayeti Allah ve Resulüne iman eden bir kavmin temsilcileri olarak on kişiden kurulu olarak hicri onuncu senenin Şaban ayında Resulullah (s.a.v.)'e geldiler. Sözcüleri şöyle dedi: "Ya Resulallah! Biz Allah'a iman ve Allah'ın Resulünü tastik ediyoruz. Bizim bir ikramımız, gerimizdeki olan kavmimizden olanları da kapsamaktadır. Biz develeri mahmuzlaya-rak sert ve katı yerlerle dağlar ve ovaları aşıp sana gelmiş bulunuyoruz. Allah ve Resulünün üzerimizdeki nimeti sayesindedir ki seni ziyarete geldik."

Resulullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi: "Bana gelişinizi anlatınız. Şüphesiz develerinizin attığı her adım karşılığında her birinize bir sevap vardır. Bana ziyaretçiler olarak geldiğinizi söylüyorsunuz, şüphesiz beni Medine'de ziyaret eden kimse Kıyamet gününde yanı başımda olacaktır."

Havi anlıların (Ammi enes) diye adlandırdıkları ve kendisine meftun oldukları bir putları vardı. Kendi asılsız vehimleri nedeniyle o putun harikulade haller izhar ettiğine -aslında Ce-nab-ı Allah tarafından bahsedildiği halde- bazı nimetler verdiğine inanırlardı. Ona meftun olduklarından dolayı bu gibi harikulade halleri ondan bilirlerdi. îmanlarını ilan ettikten ve mü'min olduklarını açıkladıktan sonra peygamber efendimiz onların gerçekten inanmış olduklarını anladı. Ve putlarını ne yaptıklarını sordu. Ayrıca kavimlerinden kimin iman ettiğini, kimin de putperestlikte kaldığını öğrenmek için sordu. Resulullah (s.a.v)'in sorusu şöyle idi: 'Ammi Enes'e ne oldu?"

Dediler ki: "Sana müjdeler olsun Ya Resulallah. Cenab-ı Allah tarafından getirdiğin yeni din onun yerine geçti. Ancak bizim yaşlı bir erkekle acuze bir kadın ona hala inanıp bağlanmaktadırlar. Eğer memleketimize dönersek Allah'ın izniyle Ammi Enes denen putu yıkacağız. Çünkü daha önceleri ona alda-nıp fitneye düşmüştük."

Resulullah (s.a.v.) efendimiz onların haberlerini araştırıyor. Durumlarını öğreniyordu. İman öncesi hallerini anlamak istiyor ve şöyle soruyordu: "Ammi Enes putunun, sizi içine düşürdüğü fitnelerin en büyüğü hangisidir?'

Sözcüleri dedi ki: "Şiddetli bir kıtlığa maruz kalmıştık. Öyle ki, çürümüş kemikleri yemek mecburiyetinde kalmıştık. Olanca mal varlığımızı topladık. Yüz sığır alarak Ammi Enes putuna kurban ettik. Bu kurbanların tümünü bir sabah vakti kesip yırtıcı hayvanlara terkettik. Halbuki o hayvanlardan daha muhtaç durumdaydık. O esnada yağmur yağmaya başladı. Otlar yeşerip o kadar uzadı ve yükseldi ki Erkeklerin boyunu bile aştı. Otlar arasında dolaşan erkekler görünmez hale geldiler ve sözcümüz: "Ammi Enes putu bize in'amda bulundu" dedi.

Bu garip raslantı onları fitneye düşürmüştü. Yağmuru kendilerine Ammi Enes putunun yağdırdığına inanmışlardı. Halbuki o ne bir fayda verebilir, ne de bir zarar dokundurabilirdi. Olaylar çoğu kez tesadüf esri olarak meydana geliyordu. Vehim ve kuruntu sahipleri ise bu olayların bir puta veya bir şahsa veya bir kahine veya bir büyücüye sığınma sonucunda meydana geldiğini sanıyorlardı, tşte bu bir fitneydi. Belki de bu tesadüfi olaylar, hiç bir gücü olmayan ve hiç bir şey yapamayan putlara tapma sebebi olmuştu. Putperestler ürettikleri şeylerin yarısını kurban olarak o puta ayırıyor. Yansınızda Allah'a bırakıyorlardı. Allah'a bıraktıklarının bir kısmını putlarına da veriyorlardı. Ama putlarına ayırdıklarının bir kısmını Allah'a bırakmıyorlardı. Bütün bunları da bir ibadet zannı ile yapıyorlardı.

Havlanlıların sözcüsü peygamber efendimize şöyle diyordu: "Ekin ve davarlarımızın bir kısmını kendi inancımıza göre putumuza bir kısmını da Allah'a ayırıyorduk. Biz ekin eker, orta kısmını (en iyisini) puta ayırır ve orayı, onun adı ile anardırk. Ekinin bir tarafını da Allah'a ayırır ve orayı Allah'ın adı ile anardık. Allah'a tahsis ettiğimiz ekin iyi yetiştiği ve geliştiği zaman döner onu, Ammi Enese tahsis ederdik. Ammi Enese tahsis ettiğimiz ekin, iyi geliştiği ve yetiştiği zaman ise, onu Allah'a tahsis etmezdik."

Resulullah (s.a.v.) efendimiz Cenab-ı Allah'ın, onların bu davranışım protesto eden bir ayet-i kerime inzal buyurduğunu ifade etti.

Cenab-ı Allah bu konuda şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuştur:

"Allah'ın yarattığı ekin(ler)den ve hayvanlardan Allah'a pay ayırdılar. Zanlarınca: "Bu Allah'a, bu da ortaklarımıza" dediler. Ortakları için ayrılan Allah'a ulaşmıyor, fakat Allah için ayrılan, ortaklarına ulaşıyor. Ne kötü hüküm veriyorlar.!" (En'am:136)

işte böyle... Vehimleri onları bu şekilde kontrolü altına alıp onlara egemen olmuştu. Onlardan tevhit inancım söküp almış» ti. Peygamber efendimizin daveti ve onunla ilgili ilginç şeyler, bu vehimleri ortaya çıkarıyor, çürük ve asılsız inançlarını izhar ediyordu. Allah dilediği kulunu dosdoğru yola iletir.

Peygamber (s.a.v) efendimiz, onlara değerli öğütlerde bulundu. Ahde vefalı olmalarını, emanete riayet etmelerini, komşularıyla iyi geçinmelerini, hiç kimseye haksızlık etmemelerini tavsiye buyurdu. Ve şöyle dedi: "Şüphesiz zulüm kıyamet gününün karanlığıdır"

Havlanlı heyet, peygamber efendimizden dinin farizalarını ve ahkamını sordular. O da onlara bu şeyleri öğretti. Birkaç gün daha ikamet ettikten sonra Medine-i münevvereden ayrıldılar. Ayrılırken de peygamber efendimiz onlara çeşitli hediyeler verdi. Kavimlerine döndükleri zaman yüklerinin bağını çözmeden koşup Ammi Enes putunu yıkmaya gittiler ve nihayet yıktılar.

Muharib Heyeti

Peygamber (sa.v.) efendimiz,hicret öncesi Mekke-i Mükerre-medeki ikametinin son iki senesinde, Hac mevsimlerinde bizzat kendi giderek kabileleri İslama davet etmeye başladı. Kureyşli-lerin az sayıda iman edenlerinin dışında başkalarının iman etmeyeceklerini anladıktan sonra Kendisi bizzat kabileleri

İslama davet etmeye koyuldu. Fakat onun davetine en şiddetli ve çok kaba bir şekilde red cevabı veren kabile, Muharip kabilesi olmuştu. Bunlar Peygamber efendimizin tevhid davetini kaba ve çirkin bir şekilde reddetmişlerdi. Çünkü kalpleri katılaşmıştı. Bu nedenle de iman eden en son kabile bunlar olmuştu. Heyetleri ancak hicri lO.senede, yani veda haccınm yapıldığı senede iman ederek Peygamber efendimize gelmişlerdi. Gelen heyet, 10 kişiden müteşekkil idi. Arkalarında bıraktıkları kavimlerine vekalet ediyorlardı. Hem kavimlerinin hem kendilerinin müslüman olduklarını ilan etmişlerdi. Peygamber efendimizin misafiri olarak Medineye inmişlerdi. Bilal, her sabah ve akşam yanlarına geliyordu Onlarla görüşmeler yaptıktan sonra tekrar dönüyordu. Nihayet hem kendilerinin hem de kavimlerinin Islama girdiklerini ilan ederek Peygamber efendimizin yanına çıktılar. Bir gün peygamber efendimiz öğle vaktinden ikindi vaktine kadar yanlarında kalmıştı. Peygamber efendimiz bu heyetteki adamlardan birine uzun uzadıya bakmış ve adam da: aYa Resulullah zannedersem benden kuşkulanıyorsun?" diye sorunca Peygamber efendimiz şu cevabı vermişti: "Öyle sanıyorum ki senden bana bir kötülük dokunmuş." Muharipli adam şöyle cevap vermişti: "Evet Allah'a hamdolsun ki sen bir zamanlar benle karşılaşmış ve konuşmuştun. Ama ben sana çirkin kelimelerle cevap vermiştim. Ukaz panayırında davetini çok kaba bir şekilde reddetmiştim. O sıralarda sen kabileler arasında dolaşıp Islama davette bulunuyordun," Adamın bu konuşmasına Peygamber efendimiz (Evet) kelimesiyle cevap vermiş ve bu defa Muharipli adam şöyle demişti: "O günkü arkadaşlarım arasında benden daha çok Islamdan uzak ve sana karşı benden daha çok kaba davranan bir kimse yoktu. Allah'a hamdolsun ki beni hayatta bıraktı da nihayet sana iman ettim ve seni tasdik ettim. O gün benimle beraber bulunan arkadaşlarımın tümü kendi dinleri, yani putperestlikleri içinde Öldüler."

Peygamber (s.a.v) efendimiz: "Şüphesiz ki şu kalpler aziz ve celil olan Allah'ın elindedir" deyince Muharipli adam: "Ya Re-sulallah o gün sana ters cevap verdiğimden dolayı benim için Allah'tan mağfiret dile" diye yalvardı. Resulullah (s.a.v.) ise şu karşılığı verdi: "Şüphesiz ki İslamiyet kendisinden önceki küfür halini yok eder." Bundan sonra heyettekiler Medine-i Münev-vereden ayrılarak memleketlerine döndüler.

Bu heyette Peygamber efendimizin bunları karşılaması hadisesine iki açık olgu ile karşılaşıyoruz.

1- Yüce Allah bazen katı ve kaba olan kalpleri, inanmış ve yumuşamış kalpler haline getiriyor.

2- Sapık ve şerre yönelen akıllar, Cenab-ı Allah tarafından gönderilen Hak nuruyla aydınlanıp hidayet yolunu, bulunca imana geliyor ve hakikat buluyorlar. Kalpleri halden hale döndüren Allah, noksanlıklardan münezzeh ve yücedir.

Peygamber efendimizin ne kadar müsamahakar ve yumuşak huylu olduğunu, kalplere hangi yönden yaklaşılabileceğini bildiğini bu olayda görmekteyiz.

Şada' Heyeti

Bu heyet Yemendeki Şada' halkından yüz kişilik bir grup halinde Medine-i Münevvereye geldi.

Peygamber efendimiz hicri 8.senede Cirane Umresini yaparken Kays bin Sad bin Ubade komutasında 400 kişilik askeri birliği Yemen'deki Şada' halkına gönderdi. Askeri birliğin oraya yöneldiğinden haber alan bir zat, Peygamber efendimizin yanına geldi. O kişi, kavminin Islama yöneldiğini özellikle Mekke'nin fethinden sonra İslama olan rağbetlerinin daha da arttığını bildiğinden dolayı Peygamber efendimizin yanına gelerek şöyle dedi: İCYa Resulullah! Arkamda bıraktığım kavmimin temsilcisi olarak sana geldim. Sen şu askeri birliği geri çağır da ben kavmimi senin yanına getireyim." Onun bu müracaatı üzerine peygamber efendimiz askeri birliği geri çağırdı. Vakıdî'nin de tarihinde anlattığı gibi adı Ziyad bin Haris olan Sada'lı adam kavmine gitti. 15 kişilik bir heyet teşkil ederek peygamber efendimizin yanına getirdi. Sa'd bin Ubade: "Ya Resulullah; izin ver de bunlar benim evimde konuk olsunlar" dedi. Onları evinde ağırlayıp ikramda bulundu; giysiler giydirdi. Sonra da peygamber efendimizin yanına getirerek îslam üzerine biatleştiler. Ve: "Biz, arkada bıraktığımız kavmimizin de adına biatte bulunuyoruz dediler: "Kavimlerine döndüler. Aralarında islamiyet yayıldı. Zaten İslam dini asıl itibarıyla hak bir dindi. Bu fıtrat dininin, -inat etmedikleri

veya ona karşı düşman olmadıkları takdirde- hakkı isteyen bir millet arasında yayılması tuhaf karşılanmamalıdır. Ayrıca Peygamber efendimize ve onun davetine düşman olan, bu düşmanlığını günden güne arttıran Mekkeyi mükerreme de fethedilmişti. Arap beldelerinde iktidar, İslam'ın eline geçmişti. Artık arap beldelerinde hükümran olan bir dinden Arapların geri durması doğru olmazdı. İslamiyet dinlerin en hayırlısıydı. O kalıcı ve hak bir din idi.

İslamiyet Şada' mıntıkasında yayıldı. Sada'lı heyeti Sad bin Ubade'nin konuk etmesinden anlaşıldığına göre bu kabilenin Hazreçlilerle ilişkisi vardı. Bu sebeble bu heyetten sonra yüz kişilik ikinci bir heyet de "Veda haca" esnasında Peygamber efendimizin yanma gelmişti. Bu ikinci heyet müslüman olarak gelmişti. Şu halde Şada' mıntıkasından Peygamber efendimize üç heyetin geldiğini söyleyebiliriz.

Birinci heyet: Ziyad bin Haris başkanlığında gelen heyet. Bu zat daha önce Peygamber efendimizin yanma gelerek memleketi üzerine gönderilen askeri birliğin geri çağrılmasını istemiş ve kavminden bazı kimselerle heyet olarak gelip müslüman olacaklarını bildirmişti. Peygamber efendimiz de ona: "Ey Sada'lı kardeş, kavmin senin tavsiyelerine uyar ve sana itaat eder mi?" diye sormuş, O da O'na şu cevabı vermiş: "Evet benim sözüme itaat ederler. Bu da Allah ve Resulünün bana bir lutfu-dur."

İkinci heyet: Onbeş kişiden teşekkül ederek Ziyad adındaki şahısla birlikte gelen heyet: Bunları Sa'd bin Ubade konuk etmişti. Bunlar îslam üzere peygamber efendimize biat etmiş ve işlamiyeti kendi kavimleri arasında yaymaya söz vermişlerdi.

Üçüncü heyet: Veda Haccı esnasında peygamber efendimiz ümmetiyle vedalaşırken yanına gelip kendisiyle görüşen Sada'lı heyet. O sırada peygamber efendimiz emaneti yerine getirmiş, Risaletini tebliğ etmişti. Sada'lı Ziyad bin Haris, bazı seferlerinde peygamber efendimizle beraber olmuştu. Elle tutulur maddi mucizelerini görmüş böylece imanı artmıştı. Rivayete göre Resulullah (s,a.v) efendimiz çölde Ziyad ile birlikte gitmekteyken: "Ey Sada'lı kardeş, yanında su var mı?" diye sormuş: Mataramda azıcık var" diye cevap verince, Peygamber efendimiz: "Onu bana getir" demiş, Ziyad da getirmişti. Ziyad der ki: "Mataradaki suyu döktü. Sahabiler suyun üzerine üşüştüler. Sonra el ayasını

mataranın ağzına dayadı ve parmaklarından her iki parmağın arasından sular aktığını gördüm." Bu su ile Peygamber efendimiz abdest aldı. Ve ezan okunmasını emretti. Ziyad, Ezanı okuduktan sonra ikamet etti. İkameti Bilal yapmak isteyince Peygamber efendimiz: "Namaz için ezan okuyan kimse ikameti de yapar" dedi. Ziyad bin Haris, kendisini kavminin başına vali olarak atamasını isteyince, Peygamber efendimiz, onu kavmi tarafından emrine itaat edilen etkin bir kimse gördüğü için vali tayin etti. Ayrıca Ziyad, kavmi arasında islam davetini yapmış bir kimseydi. İslamiyet ve de kavmi için hayırlı bir kimseydi. Onların, yönetimini üstlenmesi gerekirdi. Kaldı ki o, kendi şahsi çıkarı ve iktidar hırsı için değil, peygamber efendimizin uygun gördüğü bir amacı gerçekleştirmek için valilik istemişti ki bu da caizdir. Peygamber efendimizin: uBiz valiliği, isteyene vermeyiz?" mealindeki hadisine de ters düşmemektedir. Çünkü bu hadis hakkı uygulamak ve çalışmak için değil iktidar ve hakimiyet için valilik isteğinde bulunmaktan sakmdırmaktadır. Ama Ziyad valilikte kalmak istememiş, istifasını vermişti. Emirlik ve zekat toplamaya defterlerini peygamber efendimize teslim etmişti. Bu olay şöyle gelişmişti:

Adamın biri, Ziyad'm kendilerine zulüm ettiğini peygamber efendimize şikayet etmişti. Peygamber efendimiz de: "Demek ki valiniz cahiliyet gururuna ve intikamına yakalanmış" demişti. Bu kıssadan anlaşıldığına göre peygamber efendimiz Zi-yad'ı görevden azletmiş ve şöyle demiş: "Emirlik de müslüman bir adam için hayır yoktur " Şikayetçi şahıs Peygamber efendimizden, kendisine zekat malının bir kısmını vermesini istemiş. Peygamber efendimiz ona şöyle cevap vermişti: "Zekatları Ce-nab-ı Allah kendisine yakın olan bir meleğe veya kendisi katından gönderilen bir Peygambere vermiş değildir. Ancak zekatları Cenab-ı Allah sekiz sınıftaki insanlara vermeyi emretmiştir. Eğer sen bu sınıftaki insanlardan isen sana zekat veririm. Ama eğer zengin isen şunu iyi bil ki zekat, insanda baş ağırısı ve kalbinde hastalık meydana getirir."

Ziyad bin Haris, bu konuşmalardan, valiliğin müslüman bir kimseye hayır getirmeyeceğini, aksine onun için bir iptila olacağını anlamış ve görevden istifa ederek Peygamber efendimize şöyle demişti: "Ya Resulullah şunlar iki kitaptır. Biri emirliğe, diğeri zekat toplama memurluğuna aittir. Sen bunları kabul buyur." Resulullah (s.a.v) efendimiz, görevden istifa edişinin sebebini sorunca Ziyad, şu cevabı vermişti: "Senin, emirlikte müslüman bir adama hayır olmayacağını söylediğini işittim. Ben ise müslümanım. Zekat isteyen kimsenin şayet zengin ise bu zekatın, onun başında ağrı ve kalbinde hastalık meydana getireceğini

söyledin. Ben ise zenginim"

Onun üzerine Resulullah (s.a.v) efendimiz Ziyad'ın istifasını kabul etmiş- Ancak bu görev için yerine bir adam tavsiye etmesini istemişti. Ziyad da yerine tayin edilecek adamı peygamber efendimize bildirmişti. Görülüyor ki, Sada'lı heyet, Peygamber efendimizden ilim öğrenip imanı kazanmıştı. İnsanı doğru yola ileten, elbette ki Yüce Allah'tır.

Seleman Heyeti

Bu heyet Sahra'dan geldi. Müslüman olduğunu ilân etti. Durumlarından şikayetçi oldular. Yedi kişiden müteşekkil olan bu heyet de Habib bin Amr da vardı. Bunlar müslüman olmuşlar, îslamiyetlerini ilan etmişlerdi.

Peygamber (s.a.v) efendimizden İslamiyet ve dini hakikatler hakkında sorular sormuşlardı. Bu sorularından biri de şuydu: "Amellerin en faziletlisi hangisidir?" Resulullah (s.a.v) efendimiz: "Vaktinde kılınan namazdır" diye cevap verdi. Gerçekten de vaktinde kılınan namaz, amellerin en faziletlisidir. Çünkü vaktinde kılındığı takdirde namaz, sürekli olarak nefsi temizleyip terbiye eder. Kalpteki paslar artınca Öğle vaktinde kılınan namaz, o pasları giderir. Yine birikmeye başlayınca ikindi vaktinde kılınan namaz o pasları giderir. Yine birikmeye başlayınca yatsı vakti kılınan namaz da o pasları giderir ve namaz kılan kişi tertemiz olarak gece uykusuna yatar. Sabah olup da namazını kılınca günü temizce karşılar ve insanlara temiz davranışlarda bulunur.

Bu heyet öğle ve ikindi namazını peygamber efendimizle birlikte kıldı. İkindi namazı, Öğle namazından daha kısa ve hafif idi. Peygamber efendimizle dost olup sohbete başladılar. Ülkelerinin kuraklığından şikayetçi oldular. Peygamber efendimiz de: "Allah'ım yurtlarında bunlara yağmur yağdır" diyerek dua etti.Peygamber efendimizle samimiyet kurduğu için Amr ona: "Ya Resulullah duâ ederken ellerini semaya kaldır. Çünkü böyle yapman, daha çok yağmur yağmasına sebeb olur ve daha güzeldir" dedi.Peygamber efendimiz de tebessüm ederek ellerini semaya kaldırdı; öyle ki, koltuk altlarındaki beyazlık göründü.

Peygamber efendimizin yanında üç gün süreyle misafir kaldılar. Sonra yurtlarına döndüler. Peygamber efendimiz her birine beş okka gümüş hediye etti. Hediyeleri dağıtan Bilal azlıktan dolayı özür dileyerek: "Bugün bizim yanımızda daha fazla mal yoktur" dedi. Onlar da razı olup kanaat getirerek: "Bu çoktur ve güzeldir" dediler. Yurtlarına döndüklerinde yağmur yağmış olduğunu gördüler. Yağmurun ne zaman yağmaya başladığını sorup araştırdıklarında, Peygamber efendimizin duâ ettiği esnada yağmış olduğunu anladılar. Bu heyet, hicri 10.senenin Sefer ayında Medine-i Münevvereye gelmişti.

Gamid Heyeti

Bu heyet hicri 10.senede müslünıan olup Peygamber efendimizin yanına geldi. 10 kişiydiler. Medineye vardıklarında Bakîu'l-Garkad denen yerde konakladılar. Sonra peygamber efendimizin yanına varmak üzere oradan ayrıldılar. En genç olanlarını eşyalarının yanında bekçi olarak bıraktılar. Peygamber efendimizin huzuruna çıktılar, onlara Islamî hükümleri öğretti. Bu hükümleri özet olarak bildiren bir yazıyı onlara verdi. Bu bilgiler onların alışık oldukları cahiliyeti yıkıyordu. Bağlandıkları cahiliyet inancını yok ediyordu.

Bekçileri eşyaların yanında durmaktayken bir ara uykuya kalmış, o esnada arkadaşlarından birinin giysilerinin içinde bulunduğu heybesi çalınmıştı. Peygamber efendimizin yanına vardıklarında içlerinden birinin heybesinin çalındığını kendilerine haber vererek şöyle dedi. "Eşyalarınızın yanında kimi bıraktınız?" Onlar da : "En gencimizi bıraktık" diye cevap verince Peygamber efendimiz: "Bekçiniz uyuya kaldı. Hırsızın biri gelip içinizden birinin heybesini alıp götürdü" dedi. Aralarından biri dedi ki: uYa Resulallah bunlar arasında sadece benim heybem vardır." Peygamber efendimiz bu defa: "Hırsız heybeyi aldı, ama yine yerine bıraktı" dedi.

Heyettekiler Peygamber efendimizin yanından çıkıp eşyalarının yanına döndüler. Arkadaşlarını orada beklerken buldular. Peygamber efendimizin anlattığı hırsızlık olayını ona sordular. O da dedi ki: "Uykudan ürkerek uyandım.

Arkadaşımın heybesinin kayıp olduğunu gördüm; aramaya başladım. Bir de baktim ki adamın biri bir tarafa oturmuş. Beni görünce kalkıp kaçmaya başladı. Ben de arkası sıra koşup onu yakalamak istedim. Onun vardığı yere varıp durdum. Baktım ki bir çukur izi var. Hemen çukuru açıp heybeyi çıkardı. Ben de elinden aldım." Heyettekiler: "Muhammed'in Allah Resulü olduğuna şe-hadet ederiz" dediler ve tekrar Peygamber efendimizin yanına dönerek durumun tıpkı kendisinin haber verdiği gibi cereyan ettiğini anlattılar. Öte yandan bekçi çocuk da müslüman olarak Peyggamber efendimize biatte bulundu. Peygamber efendimiz de Ubeyy bin Kab'e talimat vererek onlara Kur'an-ı Kerimden bazı ayetleri öğretti. Tabi bundan önce Peygamber efendimiz onlara îslamî hakikatlere ve hükümlere ilişkin Özet bilgileri içeren bir yazı da vermişti.

Diğer heyetleri hediyelendirdiği gibi bu heyetteki şahıslara da bir miktar hediye vermişti.

Ezd Heyeti

Bu heyetle ilgili haberleri "Marifetü's-Sahabe" adlı kitabında Ebu Nuaym aktarmaktadır. Anlattığına göre bu heyet mü'min olarak Resulullah(s.a.v) efendimizin yanına gelip konuştular. Görünüşleri, ağır başlılıkları ve konuşmaları peygamber efendimizin hoşuna gitti. Onlara: "Siz nesiniz?" diye sordu. Qn\ax"Müminlerizn dediler. Peygamberimiz gülümsedi ve "Her sözün bir hakikati vardır. Sizin sözünüzün ve imanınızın hakikati nedir?" diye sorunca onlar şöyle cevap verdiler: "Onbeş haslettir. Beşi iman etmemizi, beşi de elçilerin vasıtasıyla bize bildirdiğin ve amel etmemizi istediğin şeylerdir. Geri kalan beş ise cahiliyet çağından şu ana kadar benimseyip adet edinegel-diğimiz şeylerdir."

Peygamberimiz; "inanmanızı, elçilerim vasıtasıyla size emrettiğim beş şey nedir?" diye sorunca onlar şöyle karşılık verdiler: "<Sen, Allah'a, Allah'ın meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve öldükten sonra dirilmeye inanmamızı elçilerin vasıtasıyla bize emretmiştin"

Peygamberimiz: "Amel etmenizi size emrettiğim beş şey nelerdir?" diye sorunca onlar şöyle karşılık verdiler. "Sen Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed de onun elçisidir dememizi, namaz kılmamızı, zekat vermemizi, Ramazan orucunu tutmamızı, yoluna güç yetince Beytullah'ı hac etmemizi bize elçilerin vasıtasıyla emretmiştin"

Peygamberimiz: uCahiliyet çağında benimseyip huy ve adet edinmiş olduğunuz beş şey nelerdir?" diye sordu.

Onlar şöyle karşılık verdiler: uBolluk zamanlarında nimete, hakkını yerine getirmek suretiyle şükür; bela ve musibet zamanlarında sabır ve tahammül etmek; uğranılan kazaya rıza; savaş meydanlarında düşmanla karşılaşınca sebat göstermek ve savaşa gerçekten girişip savaşın hakkını yerine getirmek, düşmanın üzülmesine sevinmeyi veya düşmanın sevinmesine üzülmeyi terketmektir."

Peygamberimiz: "ilim ve hikmet sahibi kimseler derin anlayışlılıkla az kalsın peygamber oluvereceklermiş!" buyurdu. Sonra da şöyle dedi: "Ben size beş haslet daha artırayım da, söylemiş olduğunuz hasletleriniz 20'yi bulup tamamlasın.

1- Siz, yemeyeceğiniz şeyleri toplayıp biriktirmeyiniz

2- Oturmayacağınız binayı yapmayınız.

3- Kendisinden yarın ayrılacağınız şeyler üzerinde üşüşüp birbirinizle uğraşmaya kalkışmayınız.

4- Amellerinize göre mükafatlandırılmak veya cezalandırılmak üzere kendisine döndürüleceğiniz ve huzuruna çıkarılacağınız Allah'ın emirlerine aykırı davranmaktan sakınınız.

5- Siz, ahirete sunacağınız hayırlı ananeleri çoğaltıp masi-yetleri bırakmak ve içinde temelli kalacağınız cenneti elde etmek hususunda yarışmaya rağbet gösteriniz."

Bunlar, hikmet sahibi fertlerden oluşan bir heyetti. Peygamber efendimizin tavsiyelerini alıp gereğince amel ettikten, îslami hükümleri emir ve yasakları alıp benimsedikten, güzel ahlakla bezedikten, güzel ahlakın pekiştirdiği güzel nitelikleri içlerine sindirdikten sonra peygamber efendimizin yanından ayrılıp memleketlerine gittiler.

Vail Bin Hucr'un Gelişi

îbn Abdül-Ber der ki: 'Vail bin Rebia, Yemenin Hadremevt mıntıkasmdaki emirlerdin biridir. Peygamber efendimizin yanına Yamenli heyetler arasında gelmişti. Gelişi esnasında Peygamber efendimiz ona hoşgeldin diyerek iltifatta bulunmuştu. Gelişinden önce sahabilerine müjde vererek şöyle buyurmuştu: "Size kral oğullarının bakıyyesi geliyor."

Vail, Medine'ye gelince Peygamber efendimiz ona hoşgeldin deyip iltifatta bulundu. Kendi abasını yanına sererek Vail'i üzerine oturttu. Vail, müslüman olduğunu ilan etti. Arkasında Yemen'de bıraktığı kavminin de bu inancı benimsediklerini ifade etti. Peygamber efendimiz onda hayır ve iyilikler gördüğü için ona hayır duada bulunarak şöyle dedi: "Allah'ım VaiUe, oğluna ve torununa bereket ihsan et." Peygamber efendimiz onu Hadremevt kentine emir yaptı. Emirliğini bildiren bir ferman yazdı. Yemen'in güneyindeki bazı arazilerin gelirlerini ikta' olarak ona verdi. O da buna karşılık Beytü'1-male kira ödeyecekti. Çünkü o araziler, Medine-i Münevvereden uzaktaydılar. Medine'de bulunan devlet başkanının o arazileri kontrolünde tutması onları işletecek birine kira ya da haraç veya ürününün bir kısmı karşısında vermesi mümkün değildi.

Vail, Peygamber efendimizin yanından ayrılıp memleketine dönmek üzereyken, Peygamber efendimiz Muaviye bin Ebu Süfyan'ı da onun yanına kattı. Onunla birlikte Hadremevt'e gönderdi. Bu uzun ve zahmetli yolculukta Vail süvari, Muaviye de yaya olarak gidiyorlardı. Ancak bastığı yerlerin şiddetli derecede sıcak oluşundan dolayı ayakları yanan Muaviye sızlanarak şikayette ulundu ve: ııAyakkabılarını ver de giyeyim ve ayaklarımı yerlerin sıcaklığından koruyayım

ya da beni yedeğine al da buna gerek kalmasın" dedi. Vail: "Sus,., sen kralların arkasına binecek biri değilsin" dedi. Peygamber efendimiz Ebu Süfyan oğlu Muaviye'yi bu sert tabiatlı emir ile birlikte göndermekle Muaviye'nin krallar tarafından tebaalara nasıl eziyet edildiğini görmesini istemişti ki ileride kendisi hilafete geçince diğer krallar gibi saltanat sürüp tebasını ezmesin, aksine onlara merhamet ve şefkatle davransın.

Kaderin ibret verici bir tecellisi olarak Vail, Muaviye'nin hilafete geçişine kadar yaşamıştı. Muaviye, ısırıcı saltanak koltuğunun üzerine oturmuştu. Rivayete göre Vail, Muaviye'nin yanma gelmişti. Muaviye onu tanımış, ona iltifatta bulunmuş ve bir zamanlar beraberce yaptıkları yolculuğu ona hatırlatmış, sonra da kıymetli hediyeler vererek taltif etmişti. Fakat Vail, Muaviye'nin vermek istediği hediyeleri kabul etmemiş ve: "Bunları benden daha muhtaç olan kimselere ver" demişti.

Vail'in bu hediyeleri reddedişi, bir zamanlar yaptıkları yolculuk sırasında ayakkabılarını kendisinden isteyen Muaviye'yi reddedişinden elbette ki daha şiddetlidir. Çünkü bu hediyeyi reddetmekle Muaviye'ye şöyle demek istiyordu: "Sen beni kendine yakın kılmak ve ağzımı kapatıp beni susturmak, insanlar arasında kendi namını yüceltmek için bu hediyeyi veriyorsun, ama bunu muhtaca vermen daha layık olur. Senin bu davranışın; iktidarlarını dilleri satın almak, güçlüleri kendine yakın kılmak; muhtaç, zayıf ve miskinlere ise iyiliğe iltifat etmemek esası üzerine kuran kimselerin davranışıdır. Böyleleri bağışlarını ticari zihniyetle yaparlar. Sadakalarını da iftihar vesilesi sayarlar."

Nehaîler Heyeti

Bu, peygamber efendimize gelen heyetlerin sonuncusudur. 200 kişiden müteşekkil olarak gelen bu heyet, konuk evinde ağırlanmıştı. îslamiyeti kabul ederek Medine-i Münevvereye gelmişlerdi. Medine-i Münevvereye gelişlerinden önce de Yemen'e îslam davetçisi olarak giden Muaz bin Cebel'e îslam üzere biatte bulunmuşlardı.

Kavimlerinin temsilcisi olarak itaatlerini ilan ederek; uzak diyarda olmalarına rağmen teslimiyetlerini dostluklarını, yardımcılıklarını ve itaat dışına çıkmayacaklarını bildirerek peygamber efendimizin yanına geldiler. Onunla sohbet edip kalplerindeki duyguları dile getirdiler. Aralarında Zürare bin Amr adında Cevval, dindar bir adam vardı ki, görmüş olduğu bir rüyanın yorumunu yapması için Peygamber efendimize anlatmış ve şçyle demişti: "Ben bu yolculuğumda tuhaf bir rüya gördüm: Numan bin Munzir'in kulağında taşlı küpeler gördüm. Elinde iki sikke vardı" Peygamber efendimiz buyurdu ki: "O arapların hükümdarıdır; en güzel heyetine ve durumuna dönmüştür"

Zürare dedi ki: "Ya Resulullah ak saçlı bir kadın gördüm; diyarımızdan çıkıp gidiyordu."

Peygamber efendimiz buyurdu ki: "O, dünyanın geri kalan kısmıdır."

Zürare dedi ki: "Ya Resulallah diyarımızdan bir ateş çıktı. Benimle oğlum Amr'ın arasına girdi. Ateşten şöyle bir ses geliyordu: Alev alev... gören ve görmeyen, çoluk çocuğunuzu ve malınızı bana yedirin!"

Peygamber efendimiz buyurdu ki: "O ateş, ahir zamanda çıkacak bir fitnedir."

Zürare: "O fitne nedir ya Resulallah?" diye sorunca Peygamber efendimiz şöyle cevap verdi:

"imamları öldürülecek. Yer tabakaları gibi birbirine girip çekişecek ve ihtilafa düşeceklerdir. (Böyle derken fiesulallah (s.a.v.) efendimiz durumu izah etmek için parmaklarını birbirine karıştırdı) O zamanda kötü kimse kendini iyi bir insan olarak zannedecektir.

Bir mü'min, diğer mü'minin kanını akıtmayı su içmekten daha tatlı görecektir. Sen ölsen de oğlun o zamana kavuşacaktır."

Zürare dedi ki: "Ya Resulullah o zamana ulaşmamam için dua et" Peygamber efendimiz de Zürare'nin o zamana ulaşmaması için dua etti, ama oğlu o zamana ulaştı. Hz. Osman'ı hal' eden kimseler arasına katıldı.

îbn Kayyım'm "zâdü'l Meâd" adlı eserinde bu konuda anlatılanlar bunlardı.

Bu rivayette anlatılan rüyadan ve tevilinden sözeden hadisin sıhhat derecesi ne olursa olsun, bu heyetin Medine-i Mü-nevvereye gelip peygamber efendimizle görüştükleri hususunda anlatılanların doğruluğunda şüphe yoktur. Nehailer heyeti Peygamber efendimizin yanına gelerek hem kendilerinin, hem de geride bıraktıkları kavimlerinin müslüman olduklarını, îsla-miyeti öğrendiklerini, Muaz bin Cebel'in kendilerine dini hükümleri öğretmiş olduğunu, onlara Kur'an-ı Kerim'in bir kısmını ezberlettirdiğini bildirdiler. Mümin kimseler olarak Peygamber efendimizin katma çıktılar.

Muaz bin Cebel'in onlara İslamiyeti Öğreten ve Kur'an-ı Ke-rimi'i ezberleten bir muallim olarak gönderilmiş olması Peygamber efendimizin, seriyyeleri savaş için değil de İslam davetini yaymak için göndermiş olduğunu göstermektedir. Bu seriyyeler islamiyeti Öğretmek ve sırf İslama davet etmek için gidiyorlardı. Ancak savaştıkları da oluyordu. îslam davetinin önüne engeller çıktığı zaman kılıçlarını şakırdatıyorlardı. Eksikliklerden arınmış olan yüce Allah kendi dinini ve davetini koruyacaktı.

Heyetlerin Gelişlerindeki Maksat

Bir kaç heyetten sözettik. Ancak bunların kaç tane olduğunu sayıp bildirmedik. Bunlar bizim sayamayacağımız derecede çok idiler. Peygamber efendimiz Medine-i Münevvere'de kalarak heyetleri karşılıyordu. Yanına gelenlerin bir kısmı cemaat ve heyet halinde olup İslamî hakikatleri öğrenmek istiyorlardı. Gelen temsilcilerin bir kısmı da tek kiiden ibaret idiler. Peygamber efendimiz gelen temsilcileri karşılamak ve îslam davet-çileri olarak seriyyeleri etrafa göndermek için Medine-i Münev-verede kaldı. Onun böyle davranışı üç husus üzerinde dikkatleri toplamaktadır:

1- Medine-i Münevvereye gelen bu heyetlerin çoğunluğu, Kureyşlilere taraf

olmayan veya onlar gibi düşünmeyen, Peygamber efendimize karşı yapılan düşmanca faaliyetlere katılmayan Hadramevt, Güney Yemen ve çevresindeki Necranlılar-la arap kabilelerinden idiler. Bunlar putperest değillerdi. Peygamber efendimize karşı düşmanlıkta ileri gitmemişlerdi. Ata ve dedelerine aşırı bir şekilde körükörüne uyan kimselerden de değillerdi. Diğer cahiller gibi şöyle demiyorlardı.

"Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz (yol)a uyarız!" derler. Peki ama, ataları birşey düşünemeyen, doğru yolu bulamayan kimseler olsalar da mı (atalarının yoluna uyacaklar?) "

(Bakara. 170)

Özellikle Peygamber efendimiz, emirleri ve kralları kendi ülkeleri üzerinde eski görevlerinde bırakmasından ve bunu bir gelenek haline getirmesinden sonra krallar ve emirler kendi tebaalarından İslama girmek isteyen kimselere engel olmuyorlardı. Peygamber efendimiz, İslama giren halkına adaletle hükmeden, halkının şikayetine yol açmayan emir ve kralları kendi memleketleri üzerinde yine emir ve kral olarak bırakıyordu. Peygamber efendimizin koyduğu bu gelenek, emir ve kralları Muhammedi davete hasım olmaktan uzaklaştırıyordu. Bunlar iktidar kaybetme korkusuna kapılıp da islam davetine karşı artık savaş açmıyorlardı. Şahsi menfaatlerinin elden gideceği korkusuna kapılmıyorlardı. Ve Muhammedi davetin ilk aşamasında Kureyşli kafirler gibi azılı düşmanlar olarak ortaya çıkmıyorlardi.

2- Heyetler îslama girdiklerini ilân edip dini farizalarını Öğrenme isteğinde bulunarak peygamber efendimizin yanına gelmeye başladılar. Onu görmek, onun nebevi nurundan kıvılcımlar almak, sohbet meclisine katılmak istiyorlardı. Onun meclisinde bir saat bulunup sohbetini dinleyen kimse çok şeyler öğreniyordu. Çünkü imam Ebu Hanife'nin işaret buyurduğu gibi peygamber efendimiz ilham veren ve insanları doğru yola ileten bir hidayet rehberiydi.

Bu heyetler hem kendilerinin, hem de gerilerinde bıraktıkları kavimlerinin İslama girdiklerini, İslamiyeti bir din ve Mu-hammed (s.a.v.)'i de bir peygamber olarak benimsediklerini ilan ediyorlardı. Her ne kadar tereddüt geçirmişlerse de Bu inançlarına sahip olduktan sonra asla sapmamış ve eğriliğe yönelmemişlerdi.

Aralarındaki müslüman çoğunluk, tereddüt içindeki kimselerin de kendilerini izlemelerini sağlamışlardı.

Öyle sanılıyor ki, Yemen güneyindeki beldelerde yahudilerle hrıstiyanlar söz sahibiydiler. Özellikle hıristiyanlar hakim bir çoğunluk idi. Oralarda Mecusiler de yaşamaktaydı. Fakat islamiyet bunlara karşı yumuşak davranmış, onlarla muahedeler yaparak müslümanlarla aynı haklara sahip olacaklarını ve müslümanlarm yükümlülüklerine aynıyla tabi olacaklarını kendilerine bildirmişti. Onlar dinler hakkında bilgi sahibiydiler. Bir kısmı, Muhammed (s.a.v) efendimizin peygamber olarak geleceğini müjdeleyen kitaplarındaki bilgilere dayanarak îslama girmişlerdi. Muhammedi davetin doğruluğuna şehadet ederek Müslüman olmuşlardı. Zaten bu Muhammedi davette de Hz.Peygamberin gerçek Resul olduğuna inancını, güzel ahlakı ve insanlara güzel muamelede bulunmayı içeriyordu. Halk arasında insani ilişkileri pekiştirmeyi, arap ile arap olmayan arasında ayırım yapılmamasını, bir kabilenin diğer kabileden üstün görünmemesini öngörüyordu.

3- Bu heyetler hicri 9. ve 10. senelerde, yani Mekke-i Mü-kerremenin fethinden ve Bizanslıların îslam ordusu karşısında gerilemesinden sonra peşpeşe Medine-i Münevvereye geldiler. O gerileme esnasında arap kabileleri artık Bizans ordusuna yardım etmez olmuşlardı. Mute Savaşında Bizanslılara yapılan destek geri çekilmişti. Böylece Bizans hakimiyeti arap topraklarından geri çekilmeye acemler gibi etkisizleşmeye başlamıştı.

Bu sebeble de yeni dinin üstün geldiğini, putperestliği yok ettiğini, arapların onuruna güç verip canlandırdığını gördüler. Bu din, Bizanslılar karşısında araplara güç ve onur kazandırdı. Önce kisrânm tahakkümünü, ardısıra Herakliyus'un satvetini yıktılar. Peygamber efendimizin Muhammedi nuru taşıyan, batılın kaçışı Önünde hakkın kuvvetini ilan eden mektubu Bizans imparatoruna gönderildiğinde, Kuzeyde ve Güneydeki zorbalar karşısında arap onuru yeniden canlanmıştı. Arap nüfusu her tarafa yayılmaya başlamıştı. İşte peygamber efendimize gelen heyetlerden biri de Yemen'in güneyinden gelen ve ona: "Kisra-dan izin almadan emri dışına çıkamayız" diyen heyetti. Peygamber efendimiz onlara: uSiz Kisranın mülküne mirasçı olacaksınız." deyince Islama girip Peygamber efendimize uyacaklarına ilişkin sözverdiler.

Bundan da anlaşılıyor ki Bizanslıların ve Farslann nüfuzu altında kalan araplar, boyunlarmdaki boyunduruğu atmaya fazlasıyla rağbet göstermişi erdi. Uydu olmaktan kendilerini kurtarıp özgürlüklerine kavuşmalarına yardımcı olacak Muhammedi davette kuvvetli bir destek görmüşlerdi. Zorluk ve sıkıntı halindeki onurunu güvenlik ve rahat içindeki zillete tercih etmişlerdi. İranlılara komşu ve sınırdaş olan bu heyetteki şahıslar, Peygamber efendimizin söylediği sözlerinde ve Mekke-i Mukerremedeyken heyetleri karşılayışında bu izzeti müşahede etmişlerdi. Medine-i Münevverede hicretten sonra Hadra-mevt'ten, Yemenden ve Necran'dan gelen heyetleri karşılarken Peygamber efendimizin şahsında yine bu onur ve izzeti müşahede etmişlerdi.

Mute ve Tebük savaşlarında, Bizansın komşuları, İslam askerleriyle karşılaştıklarında Muhammedi davetteki bu araplık onurunu görüp müşahede etmişlerdi. Bunlar Mute savaşında Bizanslılara yardım etmişlerdi, ama onur ve üstünlüğün Muhammedi davette olduğunu idrak ettiklerinde, artık Tebük savaşında Bizanslılara yardım etmez olmuşlardı. Bu sebeple de Bizanslılar, bütün hazırlıklarını yapıp savaş gününü belirledikleri halde, İslam ordusunun karşısına çıkmak istememişlerdi. Bu da özgür araplarm ne kadar onurlu ve şerefli olduklarını ispatlamaktadır.

İşte bu sebepten dolayı kuzeyde Bizansın sınırdaşı olan kabilelerde ve güneydeki bütün kabilelerde islamiyet gönülleri fethetmeye başlamıştı. İslam davetinin önünde bütün kapılar açılmıştı. Özellikle acemistana komşu kabileler İslama kucak açmışlardı. Halbuki oralarda acemlerin nüfuzu vardı. İslamiyet sayesinde o kabileler, kendilerini ezip alçaltan acem ve Bizans nüfuzundan kurtulmayı başarmışlardı.

Peygamber (s.a.v) efendimiz İslam davetini bu kadarla da bırakmadı. Kabilelere Islamı öğreten muallimler ve heyetler göndermeye başladı. Seriyyelerle gönderilen adamlar, artık sadece İslam davetini Öğreten birer öğretmen olmuşlardı. Ancak görev yerlerine gitmek için mutlaka çölden geçmeleri gerektiği için kaba ve katı kimselerle karşılaşmaları mukadderdi. Bu se-beble seriyyedeki adamların hem ilim, hem savaş adamı olmaları icab ediyordu. Bunlar Muhammed (s.a.v.)'in ilmini - ya da daha doğru bir ifadeyle ilminin bir kısmını- taşıyor, bu ilmin yanısıra kılıçlarını da kuşanıyorlardı. Bunlar hem ilimle hem de kılıçla cihad ediyorlardı. Ama olaylar ikisinden birini

kullanmalarına yardımcı oluyordu. Elçiler çoktu, ama seriyyeler azdı. Peygamber efendimiz kral ve emirlere elçiler göndermeye başladı. Arap acem demeden bütün kral ve emirlerle irtibat sağladı. Önceki bölümlerde de anlattığımız gibi Bizans imparatoruna, İran Kisrasma, Mısır, Habeş Necaşi'sine, Yemendeki Hadramevt emirlerine, Necran emirine ve diğer bazı devlet yetkililerine mektuplar gönderdi. Bunların bir kısmı davete icabet edip kendilerine Islamı öğreten kimselerin gönderilmesini istediler. Bunlar davete icabet ettiklerinden dolayı peygamber efendimiz onları idarelerinin başında bıraktı. Hatta bu yöneticilerin bir kısmı İslâm üzere peygamber efendimizle biat yapmaları için temsilci heyetler göndermişlerdi.

Bu mektupların arap hükümdarlarla arap olmayan hükümdarlar üzerinde bıraktığı etkiler arasında bir mukayese yapılacak olursa, arap hükümdarlar üzerinde meydana gelen etkinin olumlu olduğunu, bu etki nedeniyle davete icabet ettiklerini, muhalefette bulunmadıklarını görüyoruz. Ama arap olmayan kral ve emirler üzerindeki etkisine gelince, Necaşi'yi istisna edersek diğerlerinin gerek kaba gerek nazikâne bir şekilde daveti reddettiklerini görüyoruz. Yalnız Necaşi müslüman olmuştu.

Önce de işaret ettiğimiz gibi seriyyeler hak davetçiîeri idiler. Peygamber efendimizin hak daveti ile ne kadar ilgilendiğini ispatlayan iki haberi aktarmak istiyoruz. Bilindiği gibi peygamber efendimiz Muaz bin Cebel ile Ali bin Ebu Talib'i îslam davetçiîeri ve Kur'an muallimleri olarak Yemen'e göndermişti. Her ikisi de sahabilerin alim şahsiyetlerinde idiler. Muaz, ilim ve islam fıkhıyla ünlenmişti. Mücahit ve Muharip olan Ali de ilim ve islam fıkhıyle şöhret bulmuştu. Hatta denilir ki, Peygamber (s.a.v.) efendimiz: "Ben ilmin şehriyim.. Ali de kapısıdır* demiştir. Peygamber efendimizin vefatından sonra Hz. Ali, hem fıkıh hem de kaza (yargılama) alanında şöhret yapmıştır. Hatta hilafeti zamanında Hz. Ömer girift bir meseleyle karşılaştığı zaman: f*Bir mesele ki Ali'si yoktur" derdi. Çünkü Hz. Ali kuvvetli bir ilim, fıkıh ve idrak sahibiydi.

Muaz ile Ali'nin gönderilmesi, savaş için değildir. Her ne kadar Hz. Ali savaşçı bir şahsiyet idiyse de gönderiliş gayesi, eğitim ve öğretim idi. İnsanlara, benimsemiş oldukları dinin hükümlerini öğrtemekti.

VEDAHACCI

Veda haccı, Muhammedi tebliğin son safhasında yapılmıştı. O sıralarda bütün arap beldeleri islam davetini tanımıştı. îsla-mın nuru Şam'a kadar ulaşmıştı. Daha önceleri Bizanslıların hakimiyeti altında yaşayan araplar İslama girmişlerdi. Bu hacca Veda haccı denilmiştir. Zira bundan kısa bir süre sonra Peygamber efendimiz Refık-i alaya intikal etmiştir. Ayrıca Veda haccında Peygamber efendimizin kullandığı ifadeler, onun müteakip senelerde artık ümmetiyle karşılaşmıyacağmı dile getiriyordu. Bu hacca tebliğ haccı da denilmiştir. Zira Peygamber efendimiz veda haccında irad ettiği hutbesinde tebliğ ifadesini kullanmıştır. Biz de onun bu hacca tebliğ haccı adını verdiği görüşündeyiz. Çünkü o hacda arap beldelerine en son tebligatını yapmıştı. Bütün arap beldeleri islam davetini tanıyıp bilmişlerdi, îslama girmişler ve bazılarının kalplerine islam sevgisi yerleşmiş nihayet mümin olmuşlardı. Bazıları da, kalplerine iman nuru girmemiş olsa dahi islam hakimiyetine teslim olup* itaatlerini izhar etmişlerdi.

Peygamber (s.a.v) efendimiz davetin yükünü omuzlamış, insanlara islamiyeti öğretmişti. Onlar da kendisinden gelen bu yüce tebligatı alıp içerdiği bilgileri kavramışlardı, insanların görüp müşahede ettikleri emaneti omuzunda taşımış, insanlar da ondaki vahyin nurundan kıvılcımlar almışlardı. Resulullah (s.a.v)

efendimizle birlikte vahiy devri de kapanmıştı. Ama Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Ebu Ubeyde ve diğer Rıdvan bey'ati-ne katılmış olan mü'minler bu daveti ve tebliği devam ettireceklerdi. Bunlar Hz. İsa'nın havarileri gibi Peygamber efendimizin yakın arkadaşları ve davetinin tebliğcileriydiler. Bu temiz insanlar emaneti Peygamber efendimizden devr alıp omuz-ladılar; hakkı yerine getirdiler. Bazı irtidat olaylarında ve bir kısım insanların irtidad etmesinden sonra arap beldelerinin tamamı bu daveti himaye etmeye soyundular. îman sevgisi kalplerine yerleşti. Savaşlarda komutanlık bazen Rıdvan biatine katılmamış olan şahıslara verilmişti. Ancak bu komutanların yanına Rıdvan biatına katılmış olan şahsiyetler refakat ettirilmişti. Örneğin Halid bin Velid komutan olduğu halde yanına Refakatçi olarak Ebu Ubeyde verilmişti. Her ne kadar Halid'in kalbinde iman bulunduğuna inanıyorsak da O Rıdvan biatine katılmış kimseler gibi islamın ahkam ve farizaları hakkında bilgi sahibi değildi.

îran fethinde görüldüğü gibi savaş komutanlığı bazen Rıdvan biatine katılmış olan şahıslara verilmişti. Örneğin bu savaşta 'Aşere-i Mübeşşere'den yani cennetle müjdelenen on kişiden biri olan Sa'd bin Ebi Vakkas komutan olmuştu.

Veda Haccı ve Menasikin İfa Edilişi

îbn Kayyım'm anlattığına göre hac hicri dokuzuncu senede farz kılınmıştır. Daha önce müslümanlar hac etmekle yükümlü değildiler. Ancak arap geleneklerine göre hac edilirdi. Bu sebeple Peygamber efendimiz hac emiri olarak Hz. Ebu Beikr'i hicri,dokuzuncu senede Mekke-i Mükerremeye göndermişti. Kendisi o yıl hac etmemişti. Çünkü müşrikler o zamana kadar cahiliyet geleneklerine uygun biçimde hac ediyorlardı. Müşriklerin hac ibadetlerini cahiliyet geleneklerine göre eda edişlerini görünce susup da ikrar etmiş sayılmamak için kendisi bizzat gitmedi, ama Ebu Bekiri hacca gönderdi. Müşriklerin mescidi harama yanaşmalarının sakmdırıldığı 10. hicri senede bizzat kendisi hacca gitti ve hac emirliği görevini uhdesine aldı.

Hicri onuncu senenin Zilkade ayının sona ermesine altı gün kala Peygam&er

efendimiz Mescidi Haram'a yönelerek Medine-i Münevverede ve çevresinde bulunan kimselere hacca gideceğini ilan etti. Müslümanlar da Peygamber efendimizle birlikte hac etmek için yanına gelmeye başladılar. Arap beldelerinde bu haber yayılınca yolda da birçok kimseler kendisine katıldılar. Sayılamıyacak derecede birçok mü'min yanında toplandı. Önünde, arkasında, sağında, solunda göz alabildiğince kalabalıklar teşekkül etti.

Yukarıda belirttiğimiz tarihte Peygamber efendimiz, Medi-ne-i Münevvere içinde ve çevresinde bulunan müzminlerle birlikte yola koyuldu. Yol arkadaşlarına hitapta bulunarak hac menasikini öğretti. Yolda kendilerine katılan heyetlere de birer birer hac menasikini Öğretti. Müşriklerin çıplak olarak Kabe'yi tavaf etme gibi cahiliyyet adetlerinin kalıntılarından uzak durmalarını tavsiye etti. İhrama nasıl girileceğini, hac mikatının nerede olduğunu, ihram nevilerini ve her ihram nevinde uyulması gereken hususları anlattı. Hac ve Umre ihramına birlikte giren kimsenin kurban kesmek için kurbanlık getirmesini, hac-cı eda ettikten sonra ancak kurban bayramının birinci gününde ihramdan çıkılabileceğini açıkladı. Umre niyetiyle gelip kurban getirmemiş olan kimsenin ise Safa ile Merve arasında sa'y yaptıkları ve Kabe'yi yedi turla tavaf ettikten sonra ihramdan çıkabileceğini açıkladı. Tavafın ilk üç turunda hervele (omuzları sallayarak tavaf etmek) ve tavafın her turunda Kemal ve Yüceliğini bilmek maksadıyla Hacer-i Esved'in selamlanması gerektiğini bildirdi. Safa ile Merve arasında yedi kez say yaparken iki yeşil direk arasında koşularak say edilmesi gerektiğini açıkladı, îhrama girdikten sonra:

"Lebbeyk Allahumme lebbeyk, lebbeyk la şerike leke lebbeyk innel hamde ven'nimete leke ve'l-mülk la şerike lek lebbeyk" Yani "Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Övgü ve nimet ile mülk senindir, ortağın yoktur. Buyur Allahım" diyerek telbiye getirmek icab ettiğini anlattı. Hac menasikini sözlü olarak anlattıktan sonra tatbikatını d,a onlara gösterdi. Medine-i Münevverenin mikatı olan Zil'huleyfe'de ihrama girdikten sonra ameli uygulamayı da gösterdi. Bütün mikatları onlara bildirdi. Mikat yerinde veya daha önceden ihrama girilebileceğini ancak mikat yerinin ihramsız geçilemiyeceğini anlattı. Peygamber efendimiz ihrama girdikten sonra hac ve umre için niyet getirip tekbir ve tehlilde bulundu. Beraberindekilerin de bir kısmı sadece hacca niyet ettiler. Çünkü umre de hacca dahildir, dediler. Yalnız umreye niyet getirenler de oldu. Yanındaki insanlar onun getirdiği niyetten tekbir ve tehlillerden, hac ve umreye birlikte girdiğini, yanı 'Kıran Haccı* yapacağını

anladılar. Çünkü kurbanını da getirmişti. Yalnız hacca yani tf-rad haccma niyet edenlerse, hac ihramını giyerken umreye niyet etmediler. Sadece umreye niyet ederek ihrama giren kimseler ise Temettü haccını yapacaklardı. Bunlar umrelerini tamamladıktan sonra ihramdan çıkıp yeniden hac ihramına girecek ve hacca niyet edeceklerdi. Kur'anı Kerim, Kıran haccına da Temettü adını vererek Kıran ve Temettüyü aynı ibarede beyan etmiştir.

"Güvene kavuştuğunuz zaman hac (zamanın)a kadar umre ile faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen kurbanı keser. Kurbanı bulamayan kimse üç gün hacda, yedi günde döndüğünüz zaman tam on gün oruç tutar. Bu, ailesi mescidi Haram (cıvarın)da oturmayanlar içindir. Allah'tan korkun ve Allah'ın cezasının çetin olduğunu bilin.71 (Bakara. 196)

Peygamber (s.a.v) efendimizin haccının Kıran haccı olduğu hususunda rivayetler birbirlerini teyid etmektedir. O, kendisi için en zor olan hac çeşidini seçmişti. Şüphesiz ki Kuran' Kerim de Kıran ve Temettü gibi Kemali hacları bir arada zikretmiştir. Peygamber (s.a.v) efendimiz hacca niyet ettiği andan itibaren sahabilerine hac menasikini öğretmeye başlamıştı. İhramda uzak durulması gereken cezaları anlatmıştı. Say, tavaf, arafe-deki vakfe, sonra da Müzdelifedeki geceleme, ardısıra Meş'ari harama gidip oradan da Mina'ya gitme gibi hususları birer birer anlatmıştı.

Temettü haccında bir nevi kolaylık ve ruhsat vardır. Hacca başlamadan önce ihramdan çıkma kolaylığı vardır. Bilahare hac için ihrama girilir.

îfrad haccında ise kurban kesmeme kolaylığı vardır. Peygamber (s.a.v) efendimiz kendisi için en zor olan hac çeşidini seçmişti. Çünkü Kıran haccında baştan itibaren hiçbir kolaylık yoktu. Ancak umrenin ameli olarak yapılış şeklini sahabilerine öğretmek için bu yolu seçmişti. Ayrıca hacca başlamadan evvel kurbanını da beraberinde getirmiş, üzerine su kabını koyarak işaretlemişti. Yük devesinin hö'rgücünün bir tarafını çizerek kurbanlık olduğunu bildirmişti. Bütün bunları eğitmek ve Öğretmek maksadıyla yapmıştı. Çünkü bunları göstermeseydi, ferdi olarak ifrad haccına veya temettü haccma gelen bir kimse bunları beceremiyecekti. İşte kıran haccında hac ve umreyle ilgili bütün hususlar tam bir şekilde Peygamber efendimiz tarafından sahabilere anlatılmış oluyordu.

Peygamber (s.a.v) efendimiz kendi şahsı için Kıran haccını tercih etmiş olmakla beraber sahabilerine, Kıran, Temettü ve ifrad haccından hanginin daha faziletli olduğunu açıklamıya-rak bir nevi kolaylık ve ruhsat tanımış olıyordu. Ancak Kıran veya Temettü haccına niyet eden kimsenin Kurban Bayramının birinci gününde kurban kesmesi gerektiğini şart koşuyordu.

Peygamber (s.a.v) efendimizin hac kervanı yolda gitmekteyken mü'minlerin annesi Hz. Aişe adet görmeye başladı. Hz. Aişe'ye haccını devam ettirmesini, ancak mescidi Haram'a girip tavafta bulunmamasını emretti. O esnada Hz. Ebu Bekr'in eşi Esma da oğlu Muhammed'i doğurmuştu. Ona da ihram için gusletmesini ve haccı devam ettirmesini emretti. Bundan sonra Peygamber efendimiz hac ibadetini devam ettirdi. Ardısıra mü'minler de ona bakarak hac ibadetlerini öğreniyorlardı. O bir yerden bir yere geçerken yüksek bir yere çıkarken ve bir vadiye doğru inerken telbiye getiriyor, Sahabiler de onunla birlikte telbiyeyi tekrarlıyorlardı. Haremde hayvan avlanmasını, harem avlarının etlerinin yenmesini yasakladı. Çünkü harem avlarını avlamak haramdı. Bu yola götüren bütün davranışlar da haram sayılırdı. Ancak ihramlı kimselerin, harem dışında bulunan kimselerin avlamış oldukları hayvanları yemelerini mubah saydı. Yolda giderlerken yeryüzünde meydana gelmiş tarihi hadise ve ibretleri sahabilerine açıklıyordu. Usfan vadisine geldiklerinde yanında bulunan arkadaşı Ebu Bekir'e:"£[y Ebu Bekir! Bu hangi vadidir?" diye sorunca Hz. Ebu Bekir: "Bu Usfan vadisidir" demişti. Peygamber efendimizde onun bu cevabı üzerine şöyle demişti. "Buraya Hud ve Salih peygamberler uğramıştı."

Kuvvetli rivayetlerden anlaşıldığına göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz aynı ihramda hac ve umreyi bir arada ifa ederek Kıran haccını yapmıştı. Kurbanını da getirmişti. Kurbanlar 63 deve idi. Yemenden gelen Hz. Ali de onun kurbanlarına ortak olmuştu. Peygamber efendimiz kurbanlık hayvanların boyunlarına gerdanlık takmış ve hörgüçlerini çizerek işaretlemişti.

Peygamber efendimizin beraberinde bulunup da Kıran hac-cına niyet eden kimseler yoktu. Ama mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin ifadesine göre Peygamber efendimizin yanında bulunup da onun gibi Kıran haccına niyet edenler, ifrad haccma ve temettü haccına niyet edenler de vardı. îbn Kbi Seybe'nin rivayetine göre Hz. Aişe şöyle demiştir: "Resulullah (s.a.v) ile birlikte yola çıktık haccın her üç çeşidine niyyet edenler vardı. Kimimiz Kıran haccma, kimimiz ifrad

haccına, kimimiz temettü haccına niyet etmiştik. Kıran haccına niyet edenler, hac mena-sikini sona erdirinceye kadar ihramdan çıkmamışlardı. îfrad haccına da niyet edenler hac menasikin sona erdirinceye kadar ihram çıkmamış ve ihram yasaklarına uymuşlardı. Sadece umreye niyet edenler Kabeyi tavaf edip Safa ile Merve arasında say yaptıktan sonra ihramdan çıkmış ve ihram yasaklarından kurtulmuşlardı. Hac ihramına girinceye kadar serbest kalmışlardı."

Bu hadis iki şeye delalet etmektedir:

1- Peygamber (s.a.v) efendimiz Kıran haccına niyet etmiş olmakla birlikte beraberindeki herkesi Kıran haccı yapmaya ça-ğırmamıştı. Çünkü aralarında kurban kesemeyen ve uzun süre ihram yasaklarına dayanamayan kimseler bulunabilirdi. Bu nedenle de Temettü, Kıran, ifrad haccmdan herhangi birini yapabileceklerini ve bu üç çeşit hacdan herbirne mahsus vecibeleri açıkladı. Bu üç hacdan herhangi birini yasaklamadı. Hatta hangisinin daha faziletli olduğunu da açıklamadı. Her ne kadar hangisinin daha faziletli olduğu, Peygamber efendimizin sözünden değil, uygulamasından ve tercihinden anlaşılıyorduysa da, O, hangisinin daha faziletli olduğunu bildirmemişti. Bir şeyi tercih etmek, diğerlerinden üstün olduğunu her zaman bildir-meyebilir. Belki de tercih edilen şey diğerleriyle eşit olabilir. Doğrusunu söylemek gerekirse bu üç çeşit hacdan herbirinin kendine göre fazileti vardır. Mali durumun zayıf olması veya kurban kesmeye imkan bulunamaması halinde en faziletli hac, en kolay olandır. Zira Peygamber (s.a.v) efendimiz her zaman kolay olan şeyi tercih ederdi. İki şeyden birini tercih etme serbestisine sahip olduğunda -günah olmadığı takdirde- en kolay olanını seçerdi. Hz. Ömer, ifrad haccının en faziletli hac olduğu görüşündeydi. Bu görüşüne, Hz. Osman da uymuştu. Hz. Ömer, bu görüşünü, sene boyunca Kabe-i muazzamanın ziyaretçilerden mahrum kalmaması esasına dayanarak ortaya koymuştu. Çünkü Hac mevsiminde hac ile umrenin bir arada yapılmasının daha faziletli olduğu hususu her tarafa yayılırsa, o zaman hac mevsiminde herkes umre ile haccı bir arada yapar. Ve senenin diğer zamanlarında ziyaret için hiç kimse Kabe'ye gelmez. Hz. Ömer, Kabe'nin, senenin diğer zamanlarında ziyaretçisiz kalmaması için ifrad haccının daha faziletli olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Onun bu görüşüne Hz. Osman'da uymuştur. Çünkü Hz. Osman, kendisine biatte bulunan müslü-manları, Allah'ın kitabı, Resulünün sünneti Ebu Bekir ile Ömer'in sünnetine uyacağına dair söz vermişti. Şu halde ifrad haccını diğer hac nevilerine tercih etmek, Hz. Ömer'in

sünnetidir. Sahabeyi Kiramdan Sa'd bin Ebi Vakkas, Ali bin Ebi Talip, Abdullah bin Abbas ve Aişe (r.a) gibi şahsiyetler, onun bu görüşünü tasvib etmemişlerdir.

Ebu Davud ile İmam Ahmed bin Hanbel'in rivayet ettiklerine göre Muaviye, Resulullah (s.a.v)'in sahabilerinden teşekkül eden bir cemaat içinde şöyle sormuştu: "Allah aşkına söyleyin. Resulullah (s.a.v) efendimizin kaplan derileri üzerinde oturmayı yasaklamış olduğunu biliyor musunuz?"

Sahabiler:"AZZa/ı için evet" dediler,

Muaviye dedi ki:"Resulullah (s.a.v) efendimizin Temettü haccını yani hac ve umrenin bir arada yapılmasını yasakladığını biliyor musunuz?'7

SahabilerfAllah için hayır" dediler. Bunun üzerine Muavi-ye:"Vallahi bu hazırlıksız söylenmiş bir sözdür" dedi.

Bu da gösteriyor ki Muaviye, Hz. Ömer'in görünüşüne tabi olan Hz. Osman'ın uygulamasına tabi olmuştur. Belki de Muaviye, kendisinin ve Hz. Osman Zinnureyn'in uygulamasının, Peygamber efendimizin koymuş olduğu bir yasağa dayandığını insanlara vehmettirmek için böyle bir zanda bulunmuştur. Gerçek şudur ki Peygamber (s.a.v) efendimiz Kıran, Temettü ve ifrad haccından herhangi birini yasaklamış değildir. Özellikle hac ve umrenin bir arada yapılabileceğini Kur'anı Kerim beyan etmektedir. Müslümanlar arasındaki konumu ne olursa olsun, hiç bir kimsenin Kur'ani Kerimce cevaz verilen ve hükümleri açıklanan bir hususu yasaklamaya yetkisi yoktur. Ancak Hz. Ömer, önceki sayfada açıkladığımız gibi sosyal maksada binaen ifrad haccını tercih etmiştir. Fakat sahabilerden çoğu da onun bu görüşüne muhalefet etmişlerdir. Oğlu Abdullah bile kendisine bu görüşünde muvafakat etmemiştir. Hz. Osman'a da muhalefet etmiştir. Onun temettü haccını yapacağını ilan etmiştir. Rivayete göre Abdullah bin Ömer hazretleri Kıran şeklinde hac ve umre ibadetlerini bir arada yaparmış ya da hac aylarında umre ile haccı gerek kıran, gerek temettü şeklinde ifa edermiş. Adamın biri kendisine:"Se/ım baban temettü haccını yasaklamıştı" deyince, O takva sahibi:"Resulullahın emrine mi uymak gerekir, yoksa babamın emrine mi uymak gerekir?" diye cevap vermişti. îbn Abbas hazretleri kıran ve temettü haccının Ömer'in uygulamasıyla yasaklanmış olduğunu söyleyerek kendisine itirazlarda bulunanalara şöyle cevap

vermiştir:"İVere-deyse gökten üzerinize taşlar yağacak! Ben size Resulullah (s.a.v) böyle dedi, diyorum siz ise Ebu Bekir ve Ömer böyle dediler, diyorsunuz!"

Veda Haccı Esnasında Peygamber Efendimizin Uğradığı Yerler ve Okuduğu Dualar

Peygamber (s.a.v) efendimiz Zilhuleyfede Kıran haccına niyet edip ihrama girdikten sonra yoluna devam etti. Zi-tuva denen yere varıp orada sabah namazını kıldı. Sonra gusledip tekrar Mekke-i Mükerreme yoluna koyuldu. Seniyyetü'1-Ulya denen ve hacun'a hakim bir nokta olan tepeden Mekke-i Müker-remeye girdi. Sonra Mescid-i Haram'a giderek Kabe-i muazza-mayı ziyaret etti. Bu esnada şu duayı yaptı:"A//a/ı'ıro şu beytini daha da şereflendir. Azamet ve heybetini daha da arttır."

Başka bir rivayete göre Peygamber (s.a.v) efendimiz Beyti Haramı gördüğü esnada şu duayı yapmıştı:

"Allah'ım selam sensin, selam senden gelir. Rabbim bizi selametle yaşat. Allah'ım şu beyti daha da şereflendir. Azamet, yücelik ve heybetini arttır."

Kabe'yi tavaf etti. Tavaf esnasında haceri esvedin karşısına geldiğinde onu selamladı. Sonra Kabeyi sol tarafına alarak tavafını tamamladı. Bilahare Makam-ı İbrahimin ardına gelerek:" Siz de îbrahimin makamından bir namaz yeri edinin" dedi, îki rekat namazı kalmıştı. Namazını tamamladıktan sonra tekrar Haceri esvede giderek bir kez daha onu selamladı. Sonra karşıdaki kapıdan girerek Safa tepesine yöneldi ve şu ayeti kerimeyi okudu:

"Safa ile Merve, Allah'ın nişanlarındandır. Kim evi (Kabeyi) hac eder ya da umre yaparsa, onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur." (Bakara: 158)

Say'dan sonra Peygamber efendimiz ihramdan çıkmadı ve ihramlık halini devam ettirdi. Ifrad haccı yapanlar gibi menasi-kin edasına devam etti. Temettü haccını yapanlara gelince bunlar, Say'den sonra ihramdan çıkıp serbest kalmışlardı. Hac ihramına girinceye kadar herhangi bir yasağa uyma mecburiyetleri yoktu.

Peygamber efendimiz Kurban bayramının birinci günü ihramdan çıkıncaya kadar ihramlılık halini devam ettirdi. Kendisiyle beraber gelmiş olup kurban getirmemiş ve sadece umre niyetiyle ihrama girmiş olan kimseler tavaf ve Say'den sonra ihramdan çıkıp helal olmuşlardı. O günde hac niyetiyle ihrama girmişler ve kurban bayramının birinci gününde ihramdan çıkarak helal olmuşlardı.

Sonra Peygamber efendimiz beraberindeki sahabilerle birlikte Mina'ya yöneldi. Kimi telbiye getiriyor, kimi tekbir getiriyordu. Peygamber efendimiz hiçbirini tekbir ve telbiyeden men etmedi. Beraberindeki müslümanlarla birlikte Mina'da öğle ve ikindi namazlarını öğle vaktinde cem'i takdim şeklinde bir arada kıldı. Sonra da hep birlikte Arafat dağına gittiler.

İbn Kayyım'in anlattığına göre Nemire mıntıkasında Peygamber efendimiz için bir çadır kurulmuştu. Orası Arafatm doğu kesiminde idi. Orada konakladı. Güneş zevale erince Kasva adlı devesinin getirilmesini emretti. Devesine binerek vadinin ortalarına kadar geldi. Orada devesinin üzerinde insanlara uzunca bir hutbe irad etti. Hutbesinde islami kuralları koydu. Şirk ve cahiliyet kurallarını yıktı. Bütün dinlerce üzerinde ittifak edilen haramları belirledi. Bu haramlar mal, can ve ırz dokunulmazhğı idi. Cahiliyet emir ve adetlerini ayakları altına aldığını açıkladı. Cahiliyetten kalma faizi tamamen iptal etti. Kadınlara iyi davranılmasını tavsiye etti. Kadınların hak ve yükümlülüklerini anlattı. Kadınlara kocaları tarafından erzak, giysi gibi nafakanın meşru miktarda verilmesini bildirdi. Fakat bunun miktarını açıklamadı. Kocaları tarafından sevilmeyen kimseleri evlerine aldıkları takdirde kocaları tarafından dövülmelerine müsaade etti. Ümmetine Allah'ın kitabına-sıkı sıkıya sarılmalarım tavsiye etti. O kitaba sarıldıkları sürece asla sapıklığa itilmeyeceklerini haber verdi. Sonra kıyamet günüden kendilerinin sorguya çekileceklerini Ve ne söyleyip ne şekilde şehadette bulunacaklarını sordu. Dinleyiciler de: "Senin islamı tebliğ ettiğini, görevini ifa ettiğini, bize nasihat verdiğini söyleyip lehinde şehadette bulunuruz" dediler. Bunun üzerine Peygamber efendimiz parmağını

semaya kaldırarak orada hazır bulunanların, bu hutbeyi hazır bulunmayanlara aktarmalarım emretti.

îbn Kayyım, Arafat'ta irad edilen hutbenin özetini anlatmış, ancak metnini aktarmamıştır. Metnini aktarmadığının sebebini de bilemiyoruz. Fakat siret adlı eserinde İbn tshak bu hutbenin metnini şu ifadelerle aktarmıştır.

"Resulullah (s.a.v) efendimiz hac ibadetini eda etmeye devam etti. insanlara hac menasikinin ne şekilde yapılacağını uygulamalarıyla gösterdi. Haccın sünnetlerini onlara bildirdi.

Gerekli bazı şeyleri açıkladığı hutbesini insanlara irad etti. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar ! Sözlerimi dinleyin. Bu seneden sonra burada artık sizinle karşılaşamayacağımı sanıyorum.

Ey insanlar! Canlarınız, mallarınız, tıpkı bugünün ve bu ayın mahremiyeti gibi rabbinize kavuşacağınız güne kadar haramdır. Yarın Rabbinizin huzuruna çıkacaksınız amellerinizi size soracaktır. Ben size tebliğ ettim. Her kimin yanında emanet varsa onu sahibine teslim etsin. Bütün faizler kaldırılmıştır. Ancak mallarınızın sermayesi size atittir. Zulmetmeyecek ve zulme uğramıyacaksınız Allah artık faiz muamelesi yapılamı-yacağına hüküm verdi. Amcam Abdülmüttalip oğlu Abbas'ın faizi de tamamen kaldırılmıştır. Cahiliyyetteki bütün kan davaları da iptal edilmiştir. îptal ettiğim ilk kan davası, Amcam oğlu Rebia bin Haris bin Abdiilmuttalibin kanıdır. Ben bu kanı da ayağımızın altına alıyorum.

Ey insanlar! (haram ayı içinde savaşmak yasaklanmıştır. Bu ayda savaşmak için Haram ayını başka bir aya), ertelemek küfürde daha ileri gitmektir. înkar edenler onunla saptırılır. O (haram ayı) nı bir yıl helal sayarlar, biryıl haram sayarlar ki, Allah'ın haram kıldığının sayısını çiğneyip Allah'ın haram kıldığını helal yapsınlar ve helal kıldığını da haram yapsınlar. Zaman Cenab-ı Allah'ın yerlerle göğü yarattığı günkü durumu gibi dönmektedir. Ayların sayısı Allah katında 12'dir. Bunların dördü haram aydır. Bu dört ayın üçü, peşpeşe birbirini takip eder. Bir de Mudarlıların Recep ayı var ki, O da Cemaziye'l-ahir ile Şaban ayı

arasında bulunan haram bir aydır.

Ey İnsanlar! imdi sizin de kadınlarınız üzerinde haklarınız olduğu gibi onların da sizi nüzerinizde hakları vardır. Sevmediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve açıkça fuhuş işlememeleri sizin onlar üzerinizdeki haklarmızdandır. Eğer bu işleri yaparlarsa Cenab-ı Allah onları yataklarından alnız bırakmanıza ve ağır yaralar vermiyecek şekilde dövmenize izin vermiştir. Eğer bu kötülüklerine son verirlerse meşru miktarda erzak ve giysilerini vermeniz gerekir. Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ederim. Çünkü onlar sizin hayat ortaklarınızdır. Kendi nefisleri için bir şeye malik olamazlar. Siz onları Allah'ın kelimesiyle alıp tenasül organlarını kendinize helal kıldınız. Ey insanlar! Sözümü iyi anlayın. Ben tebliğ ettim. Ve kendisine sarıldığınız sürece asla sapmayacağınız apaçık bir emri aranıza bıraktım ki, o da Allah'ın kitabı ve peygamberinin sünnetidir.

Ey insanlar! sözüme kulak verin ve iyi anlayın. Şunu bilin ki müslüman, müslümanın kardeşidir. Müslümanlar kardeştirler. Kendi gönül rızasıyla vermedikçe bir kardeşin malı diğerine helal olmaz. Kendinize yazık etmeyin. Allahı'ım tebliğ ettim mi?"

İbn İshak der ki: "Bana anlatıldığına göre burada dinleyici olarak bulunan insanlar: ^Allah'ım evet" diye cevap vermişler Peygamber efendimiz de: 'Allah'ım sen şahid ol" demişti.

Burada veda hutbesiyle ilgili diğer iki hususa dikkatleri çekmek istiyorum:

1- Veda hutbesini dinleyen topluluk büyük bir kalabalık teşkil etmişti. Daha önce misli görülmemiş bir kalabalık yığılmıştı. İnsanlar peygamber efendimizin sohbetiyle ve hac arkadaşlı-ğıyla mes'ud olmak için arap yarımadasının her tarafından yola koyulup gelmişlerdi. Bu sebeble orada bulunan herkesin peygamber efendimizin sesini duyması mümkün değildi. O konuşuyor, yanıbaşmda bulunan biri de, söylediklerini yüksek bir sesle cemaate aktarıyordu. îbn îshak der ki; Resulallah (s.a.v) in sözlerini orada bulunan insanlara aktaran zat, Rebia bin Ümeyye bin Halef idi. Peygamber efendimiz ona: "De ki Ey insanlar! Resulallah diyor ki: Bu ayın hangi ay olduğunu biliyor musunuz?" diyordu. Orada bulananlar da:"Haram aydır... " diye cevap veriyorlardı.

îşte böyle.. Uzak yakın herkesin peygamber efendimizin sözlerini işitebilmesi için yanındaki zat onun sözlerini cemaate aktarıyordu.

2- Bazı güvenilir ravilerderî nakledildiğine göre önceki sayfada aktardığınız veda hutbesinin metnine bazı ilaveler yapılmıştır. Şöyle ki:

"Ey insanlar! Cenab-ı Hak -Kur'an'da- her hak sahibine hakkını vermiştir. Çocuk kimin yatağında doğmuş ise ona aittir. Babasından başkasına nesep iddia eden soysuz, yahut efendisinden başkasına intisaba kalkan bir nankör Allah'ın gazabına, meleklerin lanetine ve bütün müslümanların ilericine uğrasın. Cenab-ı Hak, bu tür insanların ne tevbesini, ne de adalet ve şehadetini kabul eder."

Peygamber efendimiz, Arafat'ta vakfeyi yapıp derli toplu tavsiyeleri içeren hutbesini irad ettikten, güneş batmaya yüz tuttuktan sonra Müzdelifeye hareket etti. Arafat'tan müzdelife-ye akın akın insanlar gittiler. Peygamber efendimizin devesine Üsame bin Zeyd de binmişti, o etraftaki insanlara şöyle uyarıda bulunuyordu: "Ey insanlar! sakin olun. Şüphesiz ki, süratli koşmak, iyilikten değildir." Peygamber efendimiz bu yürüyüşünde de telbiyesine ara vermemişti. Her yokuşa çıktığı, her aşağı indiği yerde telbiye veriyordu. Yatsı vaktinde akşam ve yatsı namazlarını cem-i te'hir şeklinde bir ezan ve iki kametle bir arada kıldı. Müzdelife'de uyuduktan sonra sabahleyin Mina'ya gitti. Minaya yöneldiğinde beraberinde bulunanlara, güneş doğmadan şeytanı taşlamamalarını emretti. Şeytanı taşladıktan sonra kurbanını kesip ihramdan çıktı. Yanında bir çok kurbanlık develer vardı. Kendi eliyle 63 kurbanı minada kesti. Geri kalan kurbanlıkları da Ebu Talib oğlu Ali kesti. Etlerini ve derilerini yoksullara sadaka olarak vermesini emretti.

îbn Kayyım'ın anlattığına göre peygamber efendimiz Mi-na'da da Beliğ ve kapsamı büyük bir hutbe irad etmiştir. Zaten onun bütün sözleri beliğ idi. Bu hutbeyle ilgili olarak tbn Kayyım der ki: Peygamber efendimiz bu hutbesinde Kurban Bayramı gününün mahremiyetini ve Allah katındaki faziletini bildirdi. Mekke-i Mükerremenin diğer bütün beldelere göre saygın ve haram bir belde olduğunu açıkladı. Allah'ın Kitabı'na göre kendilerini idare eden amirlerinin emirlerine kulak verip itaat etmelerini emir buyurdu. Hac menasikini eda etmeleri hususunda insanların kendisini örnek almalarını tavsiye etti. Ve şöyle buyurdu: "Belki bu senemden sonra Hac etmeyeceğim." Böyle dedikten sonra

hac menasikinin ne şekilde edâ edileceğini anlattı. Muhacirlerle Ensara gereken ihtimamı gösterdi. Kendisinden sonra insanların islamdan küfre dönmemelerini, biribir-lerinin boyunlarım vurmamalarını ve burada anlattıklarının başkalarına tebliğ edilmesini emretti. Başkası vasıtasıyla kendisine tebliğ edilen birçok kimsenin, hutbeyi orada hazır bulunup dinleyenden daha fazla anlayabileceğini haber verdi. Hutbesinde şöyle buyurdu: "Cinayet işleyen bir cani, ancak kendi nefsinin aleyhine suç işlemiş olur.7'

Böyle dedikten sonra Muhacirleri sağ tarafına , Ensarı da sol tarafına aldı. Diğer insanlar da çevresinde yerlerim aldılar. Orada irad ettiği hutbeyi evlerinde bulunan tüm Mina halkı dahi dinleyebildi. Orada irâd etmiş olduğu hutbesinin bir bölümünde şöyle demişti: "Rabbinize ibadet edin. Beş vakit namazınızı kılın, Ramazan orucunuzu tutun. Amirlerinize itaat edin ki, Rabbinizin cennetine giresiniz. Böyle dedikten sonra orada insanlarla vedalaştı."

îbn Kayyım'ım bu sözlerinden anlaşıldığına göre Veda Hutbesi, Arafat dağında irad edilen hutbe değil de, Mina'da irad edilen bu hutbedir. Çünkü bu diğerlerinden sonra irad edilmiştir. Ve bu sonuncu hutbeden sonra insanlarla vedalaşmıştı. Çünkü peygamber efendimiz bu hutbesinde vedadan bahsetmisti. Ancak benim kanaatime göre Peygamber efendimizin yaptığı hac, veda haccı idi. O hac esnasında söylemiş olduğu her söz bir nevi vedalaşma anlamını içeriyordu. Sahabileriyle birlikte kurbanını kesip tıraş olduktan sonra Beyt-i Haram'a yöneldi. Ve orada haccın bir rüknü olan ziyaret tavafını yaptı. Zemzem suyunu içtikten sonra tekrar Minaya döndü. Zevaldan sonra şeytanı taşladı. Önce Mescidü'l Hayf tarafında bulunan birinci cemreyi taşladı. Sonra orta cemreye en sonunda da Akabe cemresine gelerek gerekli taşlamayı yaptı. Taşlama işini, Kurban bayramının birinci gününün akabinde gelen üç teşrik gününde tamamladı. Mina'da ikinci kez hutbe irad etti. Arefe hutbesini de hesaba katarsak irad etmiş olduğu hutbe sayısı, üçü bulmuştu, tbn Kayyım bu hutbeyle ilgili olarak şöyle der:

Peygamber (s.a.v) efendimiz Mina'da Kurban Bayramı'nın birinci ve ikinci günlerine birer hutbe irad etti. İkinci hutbesini irad ederken şöyle buyurmuştu: "Bu ayın hangi ay olduğunu biliyor musunuz?" Sahabiler 'Allah ve Resulü daha iyi bilir' deyince o şöyle buyurdu: "Bu haram aydır. Sonra ben bu seneden sonraki senelerde sizinle karşılaşabileceğimi sanmıyorum. İyi biliniz ki

canlarınız, mallarınız ve ırzlarınız bu gününüzün, bu beldenizin haramlığı gibi haram ve dokunulmazdır. Bu mahremiyet, Rabbinizin katına çıkacağınız güne kadar devam edecektir. Onun huzuruna vardığınızda amellerinizden ötürü sorguya çekileceksiniz. Haberiniz olsun, burada anlatmış olduğum şeyleri yakında bulunanlarınız, uzakta bulunanlarınıza tebliğ etsin. Ben tebliğ ettim mi?"

Rivayete göre Arafat dağında peygamber efendimize şu ayeti Kerime inzal buyurulmuştur:

"Bu gün size dininizi olgunlaştırdım, size nimetimi tamamladım ve size din olarak islamı beğendim." (Maıde -3)

Mina'da da peygamber efendimize şu sure-i celilenin nazil olduğu rivayet edilir:

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman, Rabbini Överek teşbih et, O'ndan mağfiret dile. Çünkü o tevbeleri çok kabul

edendir." (Naör Suresi)

Resulullah (s.a.v) in ilk ve son haccı böylece sona ermiş oluyordu. Bundan önce Mekke-i Mükerremedeyken hac etmemişti.

Çünkü Kabe-i Muazzama putların istilası altmdaydı.Ayrıca ca-hiliyet erbabı kimselerin yaptıkları densizlikleri de bildiği için, Mekke'ye onlar hakim iken hacca gelmek istememişti. Öyle anlaşılıyor ki Peygamber (s.a.v) efendimizin eda ettiği hac, Karan Haccı idi. Ama insanları Kıran Şeklinde hac etmeye zorlamamıştı. Herne kadar daha faziletli idiyse de Kıran haccınınm diğer Hac çeşitlerinden daha faziletli olduğunu söylememişti. Diğerlerine nisbetle daha faziletli olduğunu söylüyoruz çünkü peygamber efendimiz Kıran Haccını tercih etmişti.Bununla birlikte o insanları h,accm üç çeşidinden kendilerine kolay geleni seçsinler diye serbest bırakmıştı. Beraberinde kurban getirmiş olan kimseler diledikleri takdirde Kıran haccını tercih ediyorlardı. Getirmemiş olanlar ise Umreye niyet etmişlerdi. Bunlar Temettuyu da tercih etmişlerdi. Fakat başlangıçta hac ibadetine niyet eden kimseler sadece ifrad haccına devam etmiş

ve kurban kesmemişlerdi.

Peygamber (s.a.v) efendimizle birlikte hac eden müslüman-lardan bir kısmı kıran haccını, bir kısmı temettü haccını, bir kısmı ifrad haccım ifâ etmişlerdi. Kişi yapabildiği takdirde, yapabildiği şekilde hac etmekten dolayı sorumlu tutulamazdı. Kendisine kolay gelen çeşidini tercih edebilirdi.

Rivayete göre Hz. Ömer (r.a.) kendi halifeliği döneminde müslümanlar için ifrad haccını uygun görmüştür. Ama onun bu uygun görüşü, başkalarını bağlayan bir karar değildir. Allah ve Resulünün bağlayıcı bir hükümlerinin bulunmadığı bir hususta Hz. Ömer müslümanları zorlayan bir karar çıkaramazdı. Kıran ya da temettü şeklinde hac eden kimseleri cezalandırdığı da bilinmemektedir. Zaten bunu nasıl yapabilirdi ki? Oğlu Abdullah bile bu görüşünde babasına muvafakat etmemişti. Hz. Ömer'inkisi sadece bir görüş belirtmekten ibaretti. Bu görüşünün de kendine göre haklı tarafları vardı. Amacı, hac mevsimi dışında Kabe'nin ziyaretçisiz kalmamasiydı.

Peygamber (s.a.v.)'in Arafattaki Duası

Peygamber (s.a.v) efendimiz haccı esnasında çok dualar yapmıştı. Çünkü O, Rahman'ın misafiriydi. O'nun arzında bulunmaktaydı. Hac menasikinin herbirini ifa ederken Allah'a duâ ediyordu. Umre ve Hac ihramına girip niyetini yaparken de duâ etmişti. Tavaf ederken, sa'y yaparken duâ etmişti. Arafat dağında ve haram ayda duâ etmişti.

Hz. Ali'den rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz Arafat'ta vakfe yaparken şöyle duâ etmişti:

"Allah'ım söylediğimiz gibi ve söylediklerimizin en hayırlısı ile hamd sanadır. Allah'ım namazım, haccım, hayatım ve ölümüm sanadır. Kabir azabından, kalp vesvesesinden, perişan hallerden sana sığınırım. Allah'ım, rüzgarın estirdiği şeylerin şerrinden de sana sığınırım."

Yine Hz. Ali'den rivayet olunduğuna göre peygamber (sa.v.) efendimiz Arafat'ta vakfe yaparken şöyle duâ etmiştir:

"Allah'tan başka tanrı yoktur. O birdir, ortağı yoktur.Hü-kümranlık ve hamd onadır. O herşeye Kadirdir. Allah'ım gözüme nur, kulağıma nur, kalbime nur ver. Allah'ım kalbimi aç, işimi kolaylaştır. Allah'ım kalbin vesvesesinden,dağınık ve perişan hallerden, kabir fitnesinin şerrinden, rüzgarın savurduğu şeyin şerrinden, zamanın kötülüklerinin şerrinden sana sığınırım."

İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre Peygamber (sa.v.) efendimiz veda haccında şöyle duâ etmiştir:

"Allah'ım, şüphesiz sen sözlerimi işitiyor, yerini görüyor, gizli ve açık durumlarımı biliyorsun. Benim hiçbir durumum sana gizli kalmaz. Ben muhtaç, perişan, eman ve yardım dileyen bir kimseyim. Korkan, ürperen, günahını itiraf eden bir insanım. Miskin kimseler gibi senden dilekte bulunuyorum; zelil ve boynu bükük kimseler gibi sana yalvarıp yakarıyorum; zarara uğrayan, korkmuş, boynu senin huzurunda eğilmiş, gözyaşları boşanmış, cesedi senin huzurunda zillet içinde ezilip büzülmüş, burnu yere sürülmüş bir kimse gibi sana duâ ediyorum. Allah'ım hiçbir zaman sana olan duam ile beni bahtsız kılma. Bana karşı şefkatli ve merhametli ol. Ey kendisinden dilekte bulunulanların en hayırlısı!"

Ebu Davud et-Tayalisi, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Resulullah (s.a.v) efendimizin arefe gününün akşamında ümmeti için mağfiret ve rahmet duasında bulunduğunu, çokça duâ yaptığını gördüm. Cenab-ı Allah kendisine vahiy göndererek: "Dileğim yerine getirdim, ancak birbirine zulmedenleri affetmedim. Kendileriyle benim aramda bulunan günahlarını bağışladım." Bunun üzerine peygamber (s.a.v) efendimiz, Rabbine şöyle niyazda bulundu: "Ya Rab! Sen şu mazluma, uğradığı haksızlıktan daha hayırlı, daha iyi bir sevap ve mükafat vermeye, o zalimi de bağışlamaya kadirsin" Fakat o gece Cenab-ı Allah peygamber efendimizin bu sonuncu duasına icabet etmedi."

Peygamber efendimizin hac esnasında yaptığı dualar işte bunlardı.

Medine-i Münevvereye Dönüş

Resulullah (s.a.v) efendimiz hac menasikini edâ ettikten ve haccın nasıl eda edileceğini insanlara açıkladıktan sonra Medine-i Münevvereye döndü. Dönerken Cuhfe'ye yakın bir yer olan Gadir-i Hum denen mevkide Hz. Ali hakkında kendisine bazı şikayetler ulaştırıldı.

Hafız ibn Kesir der ki: Resulullah (s.a.v) efendimiz Zilhic-ce'nin 18.gününde Gadir-i Hum denen yerde bir ağacın altında büyük manalar içeren bir hutbe irâd etti. Bu hutbesinde birçok şeyleri açıkladı. Hz. Ali'nin adalet ve güvenirliği ile kendisine olan yakınlığını anlattı. Böylece Hz. Ali'ye karşı birçok kimsenin kalbinde olan şüpheleri gidermiş oldu. Zekat develerine binilmesini yasakladığından ve ganimet malları olan elbiselerin, gıyabında dağıtılmasını hoş karşılamayıp geri almasından ötürü Yemenliler Hz. Ali'yi şekayete gelmişlerdi. Peygamber efendimiz irâd ettiği hutbede Hz. Ali'nin uygulamasını tasvib ettiğini açıklayarak şöyle dedi: "Ey İnsanlar! Ali'yi şikayet etmeyin. Allah'a andolsun ki o şikayet edilmemek için Allah'tan çok korkan bir kimsedir"

Bazı sahih rivayetlerde anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v) efendimiz Hz. Ali'nin elini tutarak sağ yanında durdurmuş ve şöyle buyurmuştur: "Ben herkese kendi nefsinden daha yakın değil miyim?" Peygamber efendimizin bu sorusu üzerine orada bulunanlar: "Evet sen hepimize kendi canımızdan daha yakınsın" diye cevap vermişlerdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v) efendimiz sözünü şöyle sürdürmüştü: "Ben kimin dostu isem işte bu da onun dostudur. Allah'ım sen Ali'ye dost olana dost ol; ona düşman olana da düşman ol."

Peygamber efendimizin bu hitabından sonra Hz. Ömer Hz. Ali'yle karşılaştığında ona şöyle demişti: "Seni tebrik ederim. Çünkü inanan her erkeğin ve her kadının mevtası ve dostu oldun." Böyle dedikten sonra Peygamber efendimizin irad ettiği şu hadisi nakletmişti: "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Allah'ım sen Ali'ye dost olana dost ol, ona düşman olana da düşman ol"

Hz. Ali, Peygamber efendimizin sahabilerinin en kıymetlisi ve en başta geleni olma hakkına gerçekten sahipti. Biz bunu Önceki sayfalarda da açıklamıştık, ancak bunun doğru olduğunu açıklamakla birlikte bu Özelliği, onun Ebu Bekir'e

ve Ömer'e göre halifeliğe daha layık olduğunu ispatlamaz. Çünkü halifelik görevi birçok hususlara bağlıdır. Evet halifeliğin şartlarından birinin de peygamber efendimizin sevgisine mazhar olmak olduğu söylenebilir, fakat sadece bu şart halifelik için yeterli değildir. Diğer hususlar da halifeliğe ehil olmayan bir kimseyi peygamber efendimizin sevmiş olması onu halifeliğe layık kıl-maz.Her şeyin doğrusunu en iyi bilen, elbette ki yüce Allah'tır.

Tamamlandıktan Sonra Veda

"Bugün size, dininizi olgunlaştırdım, size nimetimi tamamladım ve size din olarak islamı beğendim." (Maide :3) Mealindeki ayeti kerime nazil olmuştu. Güvenilir ravilerin sahihlerinde anlattıklarına göre bu ayeti kerime, Müslümanlar Cuma günü Arafatta vakfe halinde iken nazil olmuştur. Hz. Ömer bu ayeti kerimeyi duyunca ağlamaya başlamıştı. Kendisine niçin ağladığı sorulduğunda şu cevabı vermişti: "Tamamlanma ve olgunlaşmadan sonra mutlaka noksanlaşma başlar." Onun, noksanlık sözüyle kastettiği şey, peygamber efendimizin dünyadan ayrılmasının yakın oluşuydu. Hz. Ömer kendi idrak edici aklı ve uzak görüşlülüğü ile, Peygamber (s.a.v) efendimizin, Rabbinin risaletini tebliğ etmiş olduğunu ve tebliğden sonra da artık Rabbine dönmesinin zamanı geldiğini anlamıştı. Çünkü Peygamber efendimiz görevini ifâ etmiş, tebligatta bulunmuş, insanları uyarıp müjdelemişti. Mü'minlere şeriat ilmini ve Kur'an-ı Kerim'i öğretmişti.

Peygamber (s.a.v) efendimiz Rabbinin kendisine bildirmesi sonucunda artık dünyadan ayrılma zamanının geldiğini anlamıştı. Bu nedenle veda haccmda irad ettiği hutbesinde: "Belki de bu seneden sonra sizinle karşılaşmayabilirim" demişti. Teşrik günlerinin ortalarında Nasr Suresi nazil olmuştu:

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği, insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman Rabbını Överek O'nu teşbih et O'ndan mağrifet dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir" (Nasr Suresi)

Bu sure-i celileyi duyan sahabiler, "Resulullah (s.a.v) efendimiz veda zamanının geldiğini bize bildirmiş oldu" dediler. Bir çok sahabinin huzurunda tbn Abbas hazretleri de bu Sure-i celileyi, Peygamber (s.a.v) efendimizin ecelinin gelmiş olduğu şeklinde tefsir etmiş, onun bu tefsirine Hz.Omer de muvafakat etmişti. Orada bulunan sahabilerden hiçbiri onun bu tefsirine itirazda bulunmamıştı. Bu da işaret ya da zan yoluyla yapılmıştı. Çünkü Allah'ın yardımının tamamlandığı, îslamiyetin her tarafa yayıldığı zamandan sonra artık ayrılma vakti gelmiş oluyordu. Kur'an-ı Kerim ayetleri de Peygamber (s.a.v) efendimizin hayatının ve risaletinin sınırlı bir zamanla mukayyed olduğunu bildiriyordu. Peygamber efendimizin ebedi yaşamıyaca-ğını, onun da diğer insanlar gibi vefat edeceğini, ecelinin şah damarından kendisine daha yakın olduğunu Kur'an-ı azimüş-şan açıklıyordu:

1- "Sen de öleceksin, onlar da Ölecekler. Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin divanında davalaşacaksınız." (Zumer-. 30-31)

2- "Her nefis ölümü tadacaktır. Biz sizi sınamak için şerre de hayra da mübtela kılıyoruz ve (sonunda) bize döndürüleceksiniz." (Enbiya: 35)

"Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü ecirleriniz size eksiksiz verilecektir. Kim ki ateşin elinden hemen kurtarılır da cennete sokulursa, işte o, kurtuluşa ermiştir. Dünya hayatı, aldatıcı zevkten başka birşey değildir." (Al-i imran:i85)

3- "Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi O ölür veya Öldürülürse siz Ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse, Allah'a hiçbir ziyan veremez. Allah, şükredenleri mükafatlandıracaktir." (Al-î İmran:144)

Bunlar Kur'an ayetlerinden size intikal ettirdiğimiz bazı kıvılcımlardı. Buna benzer diğer birçok ayeti kerimeler mevcuttur.

Peygamber (s.a.v) efendimizin ecelinin yaklaştığını ve Rab-binin huzuruna çıkma zamanının geldiğini bildiren hadislerinden biri de kızı Fatıma'ya (r.a.) söylemiş olduğu sözüdür: "Cebrail, Kur'an-ı Kerim'i her sene bana bir defa arzederdi. Ama bu sene iki defa arzetti. Ben bunu, ecelimin yaklaştığına yoruyorum."

4- Buharî'nin rivaetine göre Resulüllah (s.a.v) efendimiz her sene Ramazan ayında 10 gün süreyle itikafa girermiş, vefat edeceği sene ise 20 gün süre ile itikafa girmiş.

Görüldüğü gibi Resulüllah (s.a.v) efendimizin veda haccını yaptığı senede ya da ondan kısa bir süre sonra vefat edeceğine dair vermiş olduğu haberler birbirlerini teyid etmiştir.

Üsame Bin Zeyd'in Sefere Gönderilişi

Peygamber (s.a.v) efendimiz,emareleri görülen ecelinin yakın olduğunu gördüğü halde yine de hayatının son anına kadar îslamı güçlendirmeye çalışmış ve tebliğ görevini sürdürmüştü. Görev devam ediyordu. Seriyye göndermeye, heyetler teşkil etmeye gücü yettiği sürece hiçbir hastalık ve ölüm beklentisi onu bu görevinden alıkoymuyordu. Çünkü hayat devam ettiği sürece görev de devanı eder.

Üsame’nin Filistin'e Gönderilişi

Rivayetlerin ittifakına göre Resulallah (S.a.v) efendimiz Üsame'yi komutan kılmış, Ebu Bekir ile Ömer'i onun emrine vermişti. Şiiler buna dayanarak derler ki: Peygamber (s.a.v) efendimiz hastalanmış, ölümünün yaklaştığını anlamış, sahabi-leriyle vedalaşmış iken Üsame ordusuna Ebu Bekir ile Ömer'i katmıştı ki, kendisi vefat ettiği takdirde onlar Medine'de bulu-namıyacaklarmdan dolayı hilafet hususunda Hz. Ali ile çekişmesinler ve Hz. Ali hilafet makamına rahatlıkla geçebilsin.

Biz bu gerekçeyi uygun görmüyoruz. Çünkü Üsame komutan edilmeyip de Ebu Bekir ya da Ömer'den biri komutan diğeri yardımcısı olsaydı yine onların düşündükleri bu durum gerçekleşebilirdi. Çünkü Medine dışında kalacaklar ve peygamber efendimiz vefat ettiği takdirde Ali, rahatlıkla halifelik makamına geçebilecekti. Doğrusu şu ki, Peygamber (s.a.v) efendimiz iki büyük sahabiyi Üsame'nin emrine vermekle, başka bazı hikmetleri müslümanlara öğretmek istemiştir.

Üsame'nin babası Zeyd bin Haris'e, müslümanların ilk komutanlarından biri olup •islam bayrağını taşımış ve Bizanslılar tarafından şehit düşürülmüştü. Peygamber efendimiz Üsame'yi komutan yapmakla Bizanslılardan babasının öcünü alma imkanını kendisine vermişti ki, bu da hikmetlerden birisiydi. Böyle olunca Üsame, Bizanslılara karşı daha şiddetli ve daha katı olacak, onlara karşı cephede daha kahramanca çarpışacaktı. Ayrıca Üsame genç bir askerdi. Peygamber (s.a.v) efendimizin vefatı yakın olduğu için ordunun başına genç bir kumandanı tayin etmeyi uygun görmüştü.

Üsame'nin babası Zeyd, Kureyşli değildi. Aksine Peygamber efendimizin azad ettiği, sonra evlatlık edindiği biriydi. Nihayet Kur'an-ı kerim, hicretten sonra evlatlık edinmeyi yasaklamıştı. Bu durumda Peygamber efendimiz hakimiyet ve liderliğin her zaman Kureyşlilerin elinde kalmayacağım açıklamak amacıyla Üsame'ye yardım etmiş, onu komutanlık makamına geçirmişti. Bu yüce anlamı daha da pekiştirmek için Kureyşlilerin ve müslümanların büyük şahsiyetlerinden olan Ebu Bekir ile Ömer'i emrine vermişti. Üsame'yi bu iki şahsiyetin başında amir yapmakla Peygamber efendimiz Kureyşlilerin hegemonyasının önüne geçmek ve îslam aristokrasisi teşkil edilmesini önlemek istemişti. Peygamber efendimizin uygulamasındaki hikmeti ince gerekçelere bağlamak için değil aksine öğrenmek için bu araştırmayı yaptık. O, son olarak Üsame'nin seriyyesini gönderme kararını almıştı. Bununla da müslümanların, arap yarımadasının dışına İslam davetini yaymaları için işaret vermiş oluyordu. Bu ordunun gönderilmesi üzerinde ısrarla durmuştu. Vefat ettiği tekdirde mutlaka bu kararının uygulanmasnı vasiyet etmişti. Bu vasiyeti ancak kendisinin vefatından sonra uygulanabilmişti.

Ebu Bekir ile Ömer hazretleri, Üsame'nin ordusuna katılamamışlardı. Çünkü Cenab-ı Allah Hz. Ebu Bekir'i halifelik ve arabilerin irtidadı meselesiyle imtihan

etmişti. Şu halde Ebu Bekir'in, Medine-i Münevvereyi ve islam akidesini koruması, mürtedleri de tevbeye yöneltmesi için Medine'de kalması gerekiyordu. Hz. Ömer'e gelince o da Hz. Ebu Bekir'in veziri gibiydi. Bu sıkıntılı zamanda müslümanlara destek olmak ve Ebu Bekir'in yanında durmak için Üsame'den izin istedi. Bu belayı defetmek istiyordu. Musibet gerçekten büyüktü. Ebu Bekir ile Ömer, Ali, Zübeyr, Talha, Ubeyde, Abdurrahman bin Avf elbirliği yaparak irtidat olayını bastırmak gayreti içine girdiler. Ce-nab-ı Allah'ın şu kavl-i celili bu olayda tahakkuk etmişti:

"Ey inananlar, sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, yakında öyle bir toplum getirecek ki(O) onları sever, onlarda onu severler. Müminlere karşı alçak gönüllü, Kafirlere karşı onurlu ve şiddetlidirler. Allah yolunda cihad ederler. Hiçbir kı-nayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın bir lutfu-dur. Onu dilediğine verir. Allah'ın lutfu geniştir. (O) , bilendir.13 (Maide: 54)

VEDA

Hicri lO.senenin Zilhicce ayının bitimine beş gün kala Resu-lallah (s.a.v) efendimiz Medine-i Münevvereye döndü. Orada Zilhicce aynını kalan kısmını ve Muharrem ayının tamamını geçirdi. Bundan sonra sonu ölümle biten hastalığa yakalandı. Bu hastalık sonucunda hicri onbirinci senenin Sefer ayında Re-fik-i Alaya yükselecekti. Rivayete göre bu hastalığı Sefer ayının onbirinci gecesinde, bir başka rivayete göre ise Sefer ayının son gecelerinde başlamıştı. Sonra da bütün insanlık için hayırlı olan yaşantısını, Rebiü'l-evvel ayında noktalamıştı. Rivayete göre Rebiü'l-evvel ayının ilk bir kaç gecesinde, başka bir rivayete göre ise 12. gecesinde vefat etmişti. Rivayetcilerin çoğunluğu, Rebiü'l-evvel ayının 12. gecesinde vefat ettiği görüşünü tescil etmektedirler. Peygamber (s.a.v) efendimiz Rebiü'l-evvel ayının 12. günü olan pazartesi gününde doğmuş, o günde risa-letle görevlendirilmiş, o günde hicret etmiş sonra yine o günde yüce Rabbinin huzuruna çıkmak üzere dünyaya veda etmiştir. Onun veda belirtileri açıkça görülmekteydi. Bu belirtilerden, hastalığının ilk zamanlarında görülen üçünü anlatacağız:

1- Abdullah bin Amr bin As'ın, Ebu Müveyhe'den (Resulal-lah (s.a.v) in azatlısı) rivayet ettiğine göre Ebu Müveyhe şöyle demiştir: "Resulallah (s.a.v) efendimiz bir gece yarısı beni uyandırıp kendisine hayvanını getirmemi emretti. Ve şöyle buyurdu: "Doğrusu Cenab-ı Allah şu Bakî mezarlığındaki ölüler için mağfiret dilememi emretti." Böyle dedikten sonra ben de hayvanını getirmek için yanından dışarı çıktım."

Ahmed bin Hanbel, Ebu Müveyhe'nin şöyle dediğini rivayet eder: uResulallah (s.a.v) e Bakı mezarlığında yatan Ölüler için namaz kılması emredildi. O da üzerlerine üç kez namaz kıldı. Üçüncü gecede bana: "Hayvanıma semerini vur." diye emir verdi. Ben de hayvanına semer vurdum ve yanına getirdim. Binip mezarlığa gitti. Mezarlığa varınca hayvandan indi. Ben de hayvanın yularını tuttum. Sonra durup ölülere hitaben şöyle dedi: "İnsanların içinde bulundukları duruma bakılırsa sizin durumunuz daha mübarek ve daha hayırlıdır. Sizi bundan dolayı kutlarım. Birbiri ardından kıt'alar gibi karanlık geceler geliyor! Bunların sonuncusu, ilkinden daha şiddetli olacaktır! İnsanların durumuna bakılırsa siz daha iyi bir durumdasınız. Bundan dolayı sizi kutlarım." Böyle dedikten sonra dönüp bana şöyle dedi: "Ey Ebu Müveyhe! Bana dünya hazinelerinin anahtarları ve ümmetime fetihler nasip edecek anahtarlar verildi. Ben bunu ya'da , Rabbime kavuşmayı seçmek arasında serbest bırakıldım. Dilediğimi tercih edebilecektim. Ama ben Rabbime kavuşmayı tercih ettim."

Bu rivayet Peygamber (s.a.v) efendimizin Bakî mezarlığındaki ölü sahabiler üzerine kıldığı namazın, mezarlığa gitmesinden önce ve onlara hitapta bulunmasından mukaddem vuku bulduğunu göstermektedir.

îbn İshak'm İbn Mesut kanalıyla yaptığı rivayete göre Hz. Aişe şöyle demiştir: ilResulüllah (s.a.v) efendimiz Bakî mezarlığından döndüğünde ben başımda bir ağrı hissediyordum. Vay başım!.. Vay başım! diye feryad ediyordum. Bana : "Ey Aişe vallahi benim de başım ağrıyor vay başım! Vay başım!" dedi. Sonra bana: "Ölürsem sana ne zararı olur? " diye sordu. Ben de şöyle dedim: "Ya Resulallah ben ölürsem sana ne zararı olur? Evime dönüyorum sen bazı zevcelerinden izin alıp yanıma geV dedim. Bu rivayette görüyoruz ki Peygamber (s.a.v) efendimiz hayatta iken nasıl dostları idiyse vefattan sonra da dostları olduğunu ilan ederek sahabilerine ikram ve takdirlerini beyan etmiştir.

2- Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus da şudur ki Peygamber efendimiz Ensara iyi davranılmasını müminlere tavsiye etmiştir. Beyhaki'nin rivayetine göre Resulül-lah (s.a.v) efendimiz ölüm hastalığında ağrıları şiddetlendiği bir esnada evinden dışarı çıkıp mescide gelmiş minbere oturarak Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra, Uhud savaşına katılan a'shabını anmış, onlar için mağfiret diledikten sonra şöyle demiştir:

"Ey Muhacirler topluluğu! Siz çoğaldınız, çoğalmaya devam ediyorsunuz. Ensar ise eski sayısında kaldı artmadı. Onlar benim sırdaşlarımdır. ilk sığındığım kimseler onlardır. Onların kıymetli şahsiyetlerine ikramda bulunun. Kötülerini de bağışlayın. Ey insanlar Cenab-ı Allah kullarından birine, Dünya hayatını veya Allah katındaki şeyleri tercih etmesini emretti. O kul da Allah katındaki şeyleri tercih etti."

Peygamber efendimizin bu sözlerini Hz. Ebu Bekir anladı ve ağlamaya başladı: "Ya Resulüllah! Canımızla, çoluk çocuğumuzla, mallarımızla sana feda olalım. Yalnız sen yaşa.n dedi.

Bu rivayetteki ifadeler Peygamber efendimizin Ensara iyi davranılmasını tavsiye ettiğini göstermektedir. Çünkü onlar, peygamber efendimizin kuvveti idiler. Onu bağırlarına basıp yurtlarında barındırmış, ona yardım etmişlerdi. Hulefay-ı Raşi-din ve Ömer bin Abdülaziz devrinde bu vasiyet yerine getirilmişti. Ama Emeviler devrinde Ensara karşı nasıl davranılmış olduğunu Cenab-ı Allah bilmektedir. Ensara karşı takındıkları tavrın karşılığını Cenab-ı Allah onlara verecektir.!

3- Buhari, Fadl bin Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: uResulallah (sa.v.) efendimiz acı çekerek yanıma geldi. Başına bir bez bağlamıştı. Bana : "Elimden tut ey Fadl" dedi. Ben de elinden tutup minbere çıkardım. Oraya oturttum. Sonra insanları çağırmamı emretti, ben de "Essalatü Camia" diyerek insanlara seslendim. Cemaat gelip mescide toplandı. Sonra Resulallah (s.a.v) efendimiz kalkıp cemaata şöyle bir hitapta bulundu: "Ey insanlar aranızdan ayrılma zamanını geldi. Bundan sonra burada sizin karşınıza çıkabileceğimi sanmıyorum. Üzerimde hakkı bulunan varsa, gelsin alsın; çünkü benim sorumluluğumu benim adıma başkası yüklenemez. Ancak ben sorumluluğumu yüklenebilirim. Her kimin sırtına vurmuş isem işte sırtım! Gelsin kısas tatbik

etsin. Her kimin malını almış isem, işte malım, gelsin alsın. Her kimin ırzına sövmüş isem, işte ırzım, gelsin kısas uygulasın. Hiç kimse demesin ki ben Resulallah'ın bana kızmasından korkarım. Şunu iyi bilesiniz ki kızmak benim şanımdan ve huyumdan değildir. Sizin bana en çok sevimli olanınız, bendeki hakkını gelip alan, yahut bana helal edendir. Böylece ben üzerimde hiç kimsenin hakkı olmaksızın Allah'ın huzuruna çıkarım."

Adamın biri kalkıp: "Ya Resulallah sende üç dirhemim varn dedi. Resulallah (s.a.v) de şöyle buyurdu: "Bende hakkı bulunan bir kimseye yalan söylüyorsun demem ve ona yemin de ettirmem" deyince adam meseleyi biraz daha açıklayarak: "Ya Resulallah, hani bir zaman dilencinin biri senin yanına gelmişti. Ona vermemi emretmiştin. Ben de senin emrine uyarak ona üç dirhem vermiştim" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz: "Şu adama üç dirhemi ver Ey Fadl" diye emretti. Sonra Resulallah (s.a.v) efendimiz sözüne devamla şöyle dedi: "Ey insanlar her kimin yanında ganimet malından çaldığı bir şey varsa onu geri versin." Adamın biri kalkıp : "Ya Resulallah Allah'a ait ganimet malından benim yanımda üç dirhem vardır" dedi. Peygamber efendimiz de "Onu niçin çaldın?" diye sorunca adam: "Ben ona muhtaçtım." diye cevap verdi. Bunun üzerine peygamber efendimiz Fadl'a emir vererek: "Öç dirhemi şu adamdan al. Ey Fadl" dedi. Sonra sözüne yine devamla şöyle buyurdu: "Ey insanlar! kendi nefsinde (olumsuz) bir şeyler hisseden kimse varsa kalksın da onun için dua edeyim.n Adamın biri kalkıp: uBen münafıkım, ben yalancıyım, ben uğursuzum!7' dedi. Hz. Ömer de ona "Yazıklar olsun sana.. Sen kendini gizleseydin Allah seni gizlemişti" diyerek kınadı. Resulallah (s.a.v) de: "Yavaş ol ey Ömer! Dünyada rezil olmak, ahirette rezil olmaya nisbetle Allah katında daha kolaydır. Allah'ım şu adama -eğer istiyorsa- doğruluk ve iman ver, ondaki uğursuzluğu da gider" dedi.

Peygamber Efendimizin, Kızı ile Vedalaşması

Cenab-ı Allah, bir insan olan peygamberini -çocuklarını peş-peşe elinden alarak- imtihan etmişti. En çok sevdiği zevcesi olan Hatice'den ona altı evlat nasib

etmişti. Bunların ikisi erkek dördü kız idi. Kasım ile Tayyib'i gençlik çağındayken kaybetmişti. Bundan sonra hicret diyarındayken üç kızını; Bedir gazvesinde Rukiyye'yi, sonra Zeyneb'i, sonra da Ümmü Gül-süm'ü kaybetmişti. İhtiyarlık döneminde de en küçük çocuğu İbrahim'i kaybederek musibete uğramıştı. İbrahim onun göz aydınlığı idi. Onu defnettikten sonra başındaki musibete katlanarak Uhud dağına yönelip şöyle demişti: "Ey dağ, benim üzerimdeki musibetleri sen taşıyamazsın!" Beşeriyetin Peygamber sükûnetini hiç bozmadan böyle konuşmuş ve ağlamıştı. "Ağlamak Rahmandan, bağırıp çağırmak ise şeytandandır!" demişti. Geride evlatlarından sadece kızı Fatımatüzzehra kalmıştı. O da ashabından en çok sevdiği Ali'nin zevcesiydi. Hz. Fatıma, kaybettiği bütün çocuklarının sevgisini üzerinde toplamıştı. Babasının şefkat ve muhabbetine yalnız başına sahip olmuştu. Şu halde peygamber efendimiz yaptığı bu umumi vedadan sonra özel olarak Fatıma ile vedalaşacaktı. Buhari ve Müslimin sahihlerinde Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilir:

"Resulallah (s.a.v) in zevceleri gelip yanında toplandılar. Hiçbiri dışarıda kalmamıştı. O sırada Fatıma da geldi. Yürüyüşü tıpkı babasınınki gibiydi. Resulallah (sa.v.) efendimiz ona: "Hoşgeldin ey kızcağızım!" deyip sağ tarafına oturttu. (Başka bir rivayete göre ise sol tarafına oturttu.) Sonra ona gizli birşey fısıldayınca Fatıma ağladı. Ardısıra yine kulağına gizli bir şey fısıldayınca Fatıma gülmeye başladı.

Ben Fatıma'ya dedim ki: Resulallah sana gizli bir şey fısıldayınca sen ağlamaya başladın. Sonra başka bir şey fısıldayınca gülmüştün. Bunu bana anlatır mısın?"

Fatıma: t(Ben Resulallah'ın sırrını ifşa edecek değilim" dedi. Fatıma vefat edeceği sırada kendisine yine dedim ki: "Senin üzerinde olan hakkım için o sırrı bana anlat"

Fatıma dedi ki: "İşte şimdi olur. O zaman babam ilk fısılda-yışında kulağıma dedi ki: "Cebrail her sene Kur'an-ı Kerimi bir defa bana arzederdi. Bu sene ise iki defa arzetti. Herhalde ecelim yaklaştığı için bana böyle yaptı. Kızım Allah'tan sakın, sabirli ol. Ben senin için ne güzel bir selefim" Böyle dediği için ağladım sonra yine kulağıma birşey fısıldadı ve dedi ki: uMüfminlerin kadınlarının hanım efendisi veya bu ümmetin kadınlarının hanım efendisi olmaktan hoşlanmaz mısın?" Böyle dediği için de güldüm."

Resulallah (s.a.v) efendimiz kızı ile böyle vedalaşmıştı. Rivayete göre kendisinin vefatından sonra ilk vefat edip kendisine kavuşan da, kızı Fatıma olmuştu. Bu iyilik sever ve hayırlı babanın, çiçek misali kizi Zehra ile yaptığı vedalaşma idi. Kızı bu ümmetin kadınlarının hanım efendisiydi.

Sen de Öleceksin Onlar da Ölecekler

Buhari'nin rivayetine göre Abdullah bin Mes'ud Peygamber (s.a.v) efendimizin yanına girip ona: "Çok acı çekiyorsun Ya Resulallah!" demiş Peygamber efendimiz de şu karşılığı vermişti; "Doğrusu ben, sizden iki kişinin çektiği acı kadar acı çekiyorum." Abdullah: "O halde senin sevabın da iki kat olacaktır" deyince Peygamber efendimiz şu karşılığı vermişti: "Evet.. Canım kudret elinde olan Allah'a andolsun ki yeryüzünde bir müslümana her hangibir hastalık ve eziyet isabet eder de o sabrettiği takdirde onun günahlarını ağacın yaprakları gibi üzerinden döker."

Rivayete göre Ebu Said el-Hudri elini Peygamber efendimizin vücudunun üzerine koymuş ve ona: "Şiddetli ateşin olduğundan dolayı elimi vücudunun üzerinde tutamıyorum Ya Resulallah" demişti. Peygamber efendimiz de cevaben şöyle buyurmuştu: "Biz Peygamberler topluluğuna bela ve musibetler kat kat gelir. Sevap ve mükafatlarımız da kat kat olacaktır,"

Buhari'nin sahihinde rivayet olunduğuna göre Resulalah (s.a.v) efendimiz hastalığı esnasında şöyle buyurmuştur: "İnsanlar arasında en şiddetli belaya uğrayanlar, peygamberlerdir. Sonra salih kimselerdir. Sonra derecelerine göre iyi kimselerdir. Kişi dindarliği ölçüsünde bela ve musibete uğrar. Eğer dinine sağlam bağlarla bağlıysa bela ve musibeti daha da şiddetli olur."

Hastalık, kainatın nuru Muhammed (s.a.v) in vücuduna sirayet etmiş, nihayet onu zayıf ve bitkin düşürmüştü. Yakınlanndan bazıları onun zatülcenb hastalığına yakalandığını sanmışlardı. Bu da onun en yakın akrabası Abbas'm

görüşü idi. Tıbbi bilgilerine dayanarak bu hastalıktan kurtulması için peygamber efendimizin ağzına ilaç damlatmak gerektiğine karar verdiler. Peygamber efendimiz dalgın olduğu bir esnada ağzına ilaç damlattılar. Ayrıldığında ağzındaki ilaç kalıntısını hissedince yanında bulunan herkesin ağzına ilaç damlatılmasını emretti. Yalnız, yaşlı olduğundan dolayı Abbas'ı bu cezadan istisna etti. Zatülcenb hastalığının şeytandan olduğunu Cenab-ı Allah'ın, şeytanı kendisine musallat kılmayacağını beyan buyurdu.

Resulüllah (s.a.v) efendimizin hastalığı şiddetlenmeye başlamış ve artık yatağından ayrılamaz olmuştu. Hz. Aişe'nin evinde kendisine bakılması için zevcelerinden izin istedi. Buha-ri bu haberi şöyle rivayet eder: "Hz. Aişe demiş ki: "Resutüllah (s.a.v)'in hastalığı şiddetlenip ağırlaşınca benim evimde kendisine bakılması için zevcelerinden izin istedi. Onlar da kendisine izin verdiler, iki adamın omuzlarına yaslanarak evden dışarı çıktı. Abdülmuttalip oğlu Abbas ile diğer bir adamın arasında ayaklarını yerden sürüyordu."

tbn Abbas'a, Hz. Aişe'nin rivayetinde adını açıklamadığı adamın kim olduğunu sorduklarında o zatın Ali bin Ebi Talip olduğunu söylemişti. Hz. Aişe (her nedense) Abdülmuttalip oğlu Abbas'm adını zikretmiş, ama Ebu Talip oğlu Ali'nin ismini zikretmemişti. Allah onu affetsin ve Allah ondan razı olsun.

Resulüllah (s.a.v) efendimiz Hz. Aişe'nin evine taşındı. Ateşi şiddetlenmişti. "Üzerime su dökün" diyordu. Üzerine çok miktarda su döktüler. Hatta mü'minlerin annesi Aişe'nin rivayetine göre üzerine yedi kırba su dökülmüş idi.

Buhari'nin rivayetine göre Hz. Aişe bu konuda şöyle demiştir: "Resulüllah (s.a.v) efendimizin hastalığın nedeni ile şikayeti artınca Muavizeteyn surelerini okuyarak eliyle kendi bedenini sıvazlayıp vücuduna üflüyordu. Ancak bunu yapamıyacak derecede hastalığı ağırlaşınca ben muavizeteyn surelerini okuyarak onun üzerine üflüyordum"

Ebu Bekir'in Namaz Kıldırması

Resulüllah (s.a.v) efendimizin hastalığı daha da şiddetlendi. Cemaatle namaz kıldıramıyacak duruma geldi. Mutlaka yerine ilk İslama giren müslümanlardan birine vekil olarak görevlendirmesi gerekiyordu. Dostu, arkadaşı ve seçkin insan olan Ebu Bekir İslama giren ilk erkek olduğuna göre onun seçilmesi gerekiyordu. Peygamber efendimiz müslümanlara namaz kıldırması için onu seçip görevlendirdi. Namaz imamlığı asla aksatıl-mazdı. Peygamber efendimiz, îslamm direği olan namazın aksatılmasından korkmuştu. Namazsız hiçbir din olamaz!

Ahmed bin Hanbel'in rivayetine göre peygamber (s.a.v) efendimiz namaz kıldırmak için mescide çıkamaz olmuştu. Bunun üzerine Hz.Ömer cemaate namaz kıldırmıştı. O da Resulallah (s.a.v) efendimiz: "Cemaate namaz kıldınlması için emir verin" buyruğuna icabet ederek namaz kıldırmıştı. Çünkü o sırada mescid de Hz. Ömer'den daha yaşlı bir sahabi yoktu. Aynı zamanda o, peygamber efendimizin ikinci veziri durumundaydı. Hz. Ömer güçlü, kuvvetli, yüksek sesli bir kimse idi. Resulallah (s.a.v) efendimiz: "Ebu Bekir nerede?" diye sormuş ve yanına gelmesi için Ebu Bekir'e haber salmıştı.

Bu rivayet de gösteriyor ki Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'in bulunmadığı zaman cemaate imamlık etmiştir. Ayrıca Peygamber efendimizin : "Cemaatle namaz kıldınlması için emir verin" mealindeki umumi buyruğuna icabet ettiği için bu görevi ifa etmiştir. Kendisinden sonra insanlara imamlık edecek birini yani Ebu Bekir'i peygamber efendimiz görevlendirmişti.

Buhari'nin A'mes kanalıyla yaptığı rivayete göre Hz. Aişe şöyle demiştir: "Resulallah (s.a.v.) efendimiz vefat ile sonuçlanan hastalığında namaz vakti geldiği sırada Bilal ezan okumuş ve kendisi de : "Ebu Bekir'e emir verin, namazı kıldırsın" demişti. Kendisine : "Ebu Bekir yufka yürekli adamdır. Senin makamında durduğu zaman insanlara namaz kıldıramaz" denildiği zaman o, emrini yine tekrarlamış, fakat insanlar yine aynı itirazı yinelemişlerdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v) efendimiz: "Siz Yusufun kardeşlerisiniz. Ebu Bekir'e emir verin, namaz kıldırsın!" Bunun üzerine Ebu Bekir mescide giderek namaz kıldırmak için öne geçmişti, o sırada peygamber (s.a.v) efendimiz vücudunda bir rahatlık ve hafiflik hissettiği için iki kişinin omuzlarına yaslanarak mescide

gitmişti. Acı ve eleminin fazlalığından dolayı ayaklarım adeta yerden sürüyordu. Ebu Bekir Peygamber efendimizi görünce mihraptan geri çekilmek istedi, ama peygamber efîendimiz yerinde kalması için ona işaret verdi. Sonra gelip yan tarafında oturdu.

Bu hadisi Hz. Aişe'den rivayet eden A'meş'e denildi ki: "Peygamber efendimiz orada dururken Ebu Bekir namaz kıldırıyor ve insanlar da ona tabi mi ioluyorlardı? " Ravi Ameş başıyla evet anlamında işaret verdi."

Peygamber efendimizin hastalığı süresince Ebu Bekir namaz kıldırdı. Vefat edip Refîkul Alaya yükselince ardısıra insanlığa ebedi bir miras olan ilahi şeriatı bırakmıştı. Arabistan'ın batısı ile doğusu arasındaki tüm mıntıkalara bu şeriatın ahkamını tebliğ etmiş ve gerekli hususları öğretmişti.

Resulüllah (s.a.v.) efendimiz hasta iken üç gün süreyle mescide gelememişti. Önce de söylediğimiz gibi o süre içinde Hz. Ebu Bekir cemaate imamlık etmişti. Peygamber efendimiz bu üç günlük ayrılıktan Önce cemaatle birlikte en son Öğle namazını kılmıştı. Buhari, her zaman peygamber efendimizin yanında bulunan Enes Bin Malik'ten şöyle bir rivayette bulunmuştur: "Hz. Ebu Bekir, Peygamber efendimizin vefatıyla sonuçlanan hastalığı esnasında cemaate namaz kıldırıyordu. Pazartesi günü cemaat saf tutmuş iken Peygamber (s.a.v) efendimiz hücresinin perdesini aralayarak bize baktı ve gülümsedi. Peygamber efendimizin bu iyi halini görünce sevincimizden az kalsın aklımız başımızdan gidecekti. Gelip cemaate namaz kıldırması için Hz.Ebu Bekir de mihraptan geri çekildi. Peygamber efendimizin cemaate namaz kıldırmak için geleceğini zannetmişti. Ama namazımızı tamamlamamız için bize işaret verdi. Ve perdeyi tekrar geri bıraktı. O gün de vefat etti."

Peygamber (s.a.v) efendimiz işte hayatının son anına kadar Rabbinin risaletini tebliğ ediyordu. Can çekişme esnasında bile, insanların Rablerinin davetine ne kadar icabet ettiklerini görmek istiyordu. Kalbi müsterih olunca gülümseyip tebessüm ediyor, sonra da nefsini teslim alan Rabbine yöneliyordu. Nihayet temiz ruhu bedeninden ayrılıp Rahman ve Rahim olan Refiki âlâya intikal etti.

Her Ecelin Yazılı Olduğu Bir Kitap Vardır

Peygamber (s.a.v) efendimiz namaz kılmaktalar iken kendilerine bakmak için perdeyi aralayıp tebessüm ettiğinde müslü-manlar bunu hayra yorarak sevinmişler ve peygamber efendimizin iyileşip sıhhat bulduğunu zannetmişlerdi. Sevinçlerinden neredeyse namazı bırakacaklardı. Ama bunun son bir veda olduğunu düşünememişlerdi. Peygamber efendimiz risaleti tebliğ ettiğine inanarak onlara son bir defa daha bakıp temaşa etmek istemişti. Hatta perdeyi aralayıp mescide ve mü'minlere baktığını gören Ebu Bekir hazretleri kalbi müsterih olduğundan dolayı istirahat etmek için ikametgahına gitmişti. Çok beklemeden kara haberi getiren kişi peygamber efendimizin vefat ettiğini ona bildirmişti. Göklerle yeri nuruile dolduran Resulullah (s.a.v) efendimizi gelip bir kez daha görerek gözünü sürmelen-dirmek istemişti. Gelip baktığında Resulullah (s.a.v) efendimizin yatağında uzanmış ve üzeri Örtülü olduğunu görmüştü. Mü'minlerin annesi ve Resulullahm sevgili zevcesi Hz. Aişe'nin bu olayı nasıl tasvir ettiğine bir bakalım:

"Resulullah (s.a.v) efendimizin başı kucağıma yaslanmıştı. Bir ara başını benden yana çevirdi. Sandım ki benden istediği bir şey var; fakat ağzından soğuk bir damlanın vücudumun üzerine düştüğünü görünce vücudum ürpermeye başladı. Bayıldığını zannettim. Üzerine bir Örtü çektim. Ömer geldi. Muğire bin Şube de beraberindeydi. içeri girmeleri için izin istediler, izin verdim. Ömer: 'Vah bayılmış! Resulullah (s.a.v)'in baygınlığı ne kadar da şiddetli olmuş!' diye bağırdı. Sonra kalktılar kapıya yaklaştıklarında Muğire :'Resulullah (s.a.v) ölmüş dedi. Ömer de ona :'Sen yalan söylüyorsun! sen fitne çemberi içinde kalmış bir adamsın. Münafıklar yok olmadıkça Resulullah ölmeyecektir!' dedi. Hz. Ömer Resulullah (s.a.v) efendimizin diğer insanlar gbi ölmesini aklına sığdıramıyor ve bu olay çok ağırına gidiyordu. Peygamber efendimize olan aşırı sevgisi onu bu yanlış düşünceye sevk etmişti. O sırada Ğbu Bekir es Sıddık hazretleri geldi. Resulullah (s.a.v) efendimize bakıp:"fiİ£ Allah içiniz ve biz ona döneceğiz. Resulullah (s.a.v) öldü!" dedi Sonra naaşmın yanına gelerek Resulullahm başını ve alnını öperek "Vah benim seçkin arkadaşım, vah benim dostum! Resulullah (s.a.v) vefat ettir dedi.

O esnada Hz. Ömer mescide gitmiş, insanlar şöyle diyordu: "Münafıklar yok olmadıkça Resulullah (s.a.v) efendimiz ölmeyecektir!77 O böyle konuşmaktayken Hz. Ebu Bekir gelmiş, sonra cemaate hitaben şu ayeti kerimeleri okumuştu:

"Sen de öleceksin onlar da ölecekler sonra siz, kıyamet günü rabbinizin divanında davalaşacaksınız!" (Zumer 30-31)

"Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse, Allah'a hiçbir ziyan veremez Allah, şükredenleri mükafatlandırUCaktir" (Ah îmran 144}

Bu ayeti kerimeleri okuduktan sonra "Her kim Allah'a ibadet ediyorsa şunu iyi bilsin ki, Allah diridir, ölümsüzdür. Her kim Muhammed'e tapıyorsa şunu iyi bilsin ki, Muhammed ölmüştür!" dedi.

Rivayete göre H z. Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v) efendimizin mübarek alnını öperken:"Anafn, babam sana feda olsun sen hayattayken de ölü iken de çok güzelsin!" demişti.

Rivayete göre Hz. Ömer Peygamber efendimizin öldüğünü söyleyecek olanları ölümle tehdit etmiştir.

Hz. Ebu Bekir'in hutbesinin nakletmiş olduğumuz hutbelerden daha uzun olduğu rivayet edilmiştir. Peygamber efendimizin cesedi üzerine şefkatle eğilip Öpmüş ve ağlamıştı. "Bütün bunlar güvenilir rivayetlerdir. Hepsi arasında uyum vardır. Hiç çelişki yoktur. Çünkü orada bulunan kalabalıktan her biri ancak duyabildiğini hafızasına yerleştirmiş ve şahit olduğu manzaraları hafızasında tutabilmişti. O sırada herkes feryadü figan ve panik içinde bulunuyormuş.

Hz. Ebu Bekir'in, önce aktarmış olduğumuz hutbesinden daha uzun olan hutbesinde insanlara hitaben şöyle denilmişti:

"Hattab oğlu Ömer'in söylediklerine bakmayın. Resulullah (s.a.v) vefat etmiştir. (Sonra ağlayarak) Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın

rahmeti senin üzerine olsun ya Resulullah sen hayattayken de, Ölüyken de çok güzelsin! (sonra Peygamber efendimizin üzerine bir örtü çekmiş, acelece mescide gitmiş ve sözünü şöyle sürdürmüştü:) Aziz ve Celil olan Cenab'i Allah, Peygamber efendimiz henüz aranız da diri iken onun öleceğini size bildirmişti. Ölüm hepimizin başına gelecektir. Sadece aziz ve celil olan Allah baki kalacaktır. O şöyle buyurmuştur:

"Muhammed sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse, siz ökçelerinizin üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse Allah'a hiçbir ziyan veremez. Allah, şükredenleri mükafatlandır acaktır" (Ah îmran ıu)

Cenab-ı Allah, Muhammed (s.a.v)'e hitaben şöyle buyurmuştur:

"Sen de öleceksin, onlarda öleceklerdir." (Zumer 30-31)

"(Yer) üzerinde bulunan herşey yok olacaktır. Yalnız rabbi-nin celal ve ikram sahibi yüzü (zatı) baki kalacaktır.(RahmaTi: 26-27)

"Her can ölümü tadacaktır. Kıyamet günü ecirleriniz size eksiksiz Verilecektir." (Ah İmran 185)

Şüphesiz ki, Cenab-ı Allah, Muhammed'i yaşattı. Allanın dinini ayakta tutuncaya kadar onu hayatta bıraktı. O Allah'ın emrini iletip risaletini tebliğ etti. Allah yolunda cihad etti. Sonra Cenab-ı Allah onu bu haldeyken vefat ettirdi. Sizi de dosdoğru yol üzerinde bıraktı. Bundan sonra helak olan kimse ancak delil ve beyyineden sonra helak olmuş olur. Herkim Allah'a ibadet ediyorsa bilsin ki, Allah diridir, ölümsüzdür. Ey insanlar, Allah'a karşı takvalı kimseler olun. Dininize sıkı sıkıya sarılın, Rabbinize güvenin. Allah'ın dini sapasağlam ortadadır. Allah'ın kelimesi tamamlanmıştır. Allah kendi dinine yardım edene yardım eder. Dinini ayakta tutan kimseleri onurlandırır. Şüphesiz ki, Allah'ın kitabı aramızdadır. O sadra şifa veren bir nurdur. Onunla Cenab-ı Allah Muhammed'i doğru yola iletti. Onda Allah'ın helal ve haramı vardır. Bize saldıranlara Allah önem vermez. Çünkü Allah'ın kılıçları henüz yakınlarına yerleşmemiştir. Kılıçlarımızı henüz elden bırakmış değiliz. Bize muhalefet edenlerle cihad edeceğiz. Tıpkı Resulullahla birlikte cihad ettiğimiz gibi bunu

devam ettireceğiz. Hiç kimse kendi nefsine karşı aşırı gitmesin!"

O büyük korku ve panik gününde işte Ebu Bekir es Sıddık bu iki hutbeyi irad etmişti. Millette sabırsızlık ve tedirginlik gördükçe kendilerine çeki düzen versinler diye, sözlerini tekrarlıyordu. Ama o esnada insanların kalpleri ürkmüş, düşleri bozulmuş, sabırları tükenmişti. O bu sözlerini tekrarlayarak kalplerine sebat vermeye çalışıyordu.

Peygamber Efendimizin Yıkanıp Defnedilmesi

Peygamber efendimizin mübarek naaşınm yıkanmasından ve defnedilmesinden önce mü'minler Resulullahm halifesini seçme işine yöneldiler. Başlarında Sa'd bin Ubade olmak üzere Ensar, bu konuda düşünmek için toplandılar. Ebu Bekir ile Ömer hazretleri, müminlerin bölünüp parçalanmalarından korktukları için Saide oğulları gölgeliğine koşarak orada toplanmış bulunan müminlerin yanına vardılar. Ebu Bekr'i, Resu-lullah için halife seçerek bu ihtilafı sona erdirdiler. Yalnız halife seçimine Ali, Abbas ve diğer Haşimilerden Peygamber efendimizin çok yakın akrabaları olan kimseler katılmadılar. Belki de bunlar Peygamber efendimizin naaşım yıkayıp defnetmek işiyle meşgul oldukları için seçime katılmamışlardı.

Peygamber efendimiz pazartesi günü Refiki Alaya intikal etti. Pazartesi gününün kalan kısmı ile salı gününün bir kısmında defnedil^meksizin bekletildi. îşler yoluna koyulduktan sonra teçhiz işine başlandı. Nitekim Hafız îbn Kesir de böyle demektedir. İbn İshak der ki: Ebu Bekir'e biat edildiğinde insanlar Resulullah (s.a.v) efendimizi yıkamak için toplandılar. Evinde aile efradından Abdulmuttalip oğlu Abbas'tan, Ebu Talip oğlu Ali'den, Abbas oğlu Üsame'den başkaları yoktu. Bilahare Evs bin Huri el-Ensari el-Bedri el-Hazreci, Hz. Ali'ye seslenerek şöyle âedi:"Ey Ali Allah aşkına Resulullah'ı yıkama şerefine bizi de nail eyle." Böyle demesi üzerine Hz. Ali izin verdi. Ve içeriye girerek Resulullah'ı yıkayanların yanında bulundu. Resulullah (s.a.v) yıkanırken üzerinden gömleği çıkarılmamıştı. Yıkanla işini Hz. Ali yapmıştı. Başını

göğsüne dayadı, gömleği üzerindeydi. Hz. Abbas ile Fadl ve Kuşem, Ali'yle birlikte onu sağa sola döndürüyorlardı. Zeyd oğlu Usame ile azadlısı Salih su döküyorlardı. Ali yıkıyordu. Bedeninden hiçbir pislik çıkmadı. Yıkarken Hz. Ali: "Anam babam sana feda olsun. Hayattayken güzel olduğun kadar Ölüyken de çok güzelsin?' diyordu. Onu su ve sedirle yıkıyorlardı. Yıkadıktan sonra kuruladılar. Üç kefene sardılar. Daha önce; 'Peygamberler öldükleri yere defnedilirler' dediği için Resulullah (s.a.v)'i vefat etmiş olduğu yer, yani Hz. Aişe'nin odasına defnettiler. Defin işini de ailesinden Abbas, Ali, Fadl ve azadlısı Salih yaptılar. Lahid şeklinde mezar kazıp kerpiçle ördüler.

îşte böylece Allah'ın en şerefli kulunun dünyevi hayatı sona ermiş oluyordu. O insanlık ailesi için çok mükerrem bir şahsiyetti. Allah'ın kendisini yaratmış olduğu günden itibaren mü-cahid olarak yaşadı. Vefatına kadar bu durumunu sürdürdü. Çocuk iken rezilliklerle cihad etti. Sakavet döneminde faziletli bir kimse oldu. Gençlik döneminde güvenilir bir insan olmuştu. Hayat, onun Önünde hiç bir zaman kolay ve bolluklar içinde geçmemişti. Her ne kadar ezilmemiştiyse de yetimliğin acısını tatmıştı. Her ne kadar nefsi horlanmamışsa da fakirliğin tadını almıştı. Risaletle görevlendirildiğinde davet yükünü omuzla-inıştı. O yolda eziyetlerin acısını tatmıştı. Ama yine de sabretmiş, sahabilerine de sabrı tavsiye etmişti. Hicret ederken bir mücahid olarak kılıç kuşanmıştı. Aynı zamanda bir öğretici ve hidayet rehberi olarak Kur'anı Kerimi insanlara ulaştırmıştı. İnsanlığı yüceltip mükerrem kılıyordu. Müsamahakar ve sevecendi. Bu varlık aleminde en olgun ve en mükemmel insan ancak kendisiydi. Onun cesedi defnedilmiş olsa bile risaleti ve getirdiği dini defnedilmemiş ve defnedilmeyecektir!

Peygamber (s.a.v)'in Terekesi

Peygamber (s.a.v) vefatından sonra mal bırakmamıştı. Hayatının son demlerinde hastalık çekmekteyken yanında sadece bir altın kalmıştı. Onu da sadaka olarak vermişti. O, mal ve mülk sahibi değildi. Yanında mal ve mülk bulunduğu zaman onu iyilik yoluna harcıyordu. Kendisi arpa ekmeği ile geçinirdi. Eline geçen mal,

su gibi akıp giderdi. Servet suyu; zayıflara, düşkünlere yolda kalmışlara, öksüzlere akardı. Elinde hiçbir şey kalmazdı. Kalmasaydı bile aile efradına miras olmazdı. Çünkü o şöyle buyurmuştu:"Biz peygamberler topluluğu olarak miras bırakmayız. Bıraktığımız şeyler sadaka olur." Onun bıraktığı terekesi sadaka olurdu. Ne evladı, ne amcası ona mirsçı olamazdı. Aksine bıraktığı mal, hayır ve iyilik yoluna harcanırdı. Peygamberler mal biriktirerek, miras bırakacak kimseler değillerdi. Onlar ancak ilim, şeriat ve insanlara tebliği miras bırakırlardı. Onların mirasları işte buydu. Bu da en hayırlı ve kalıcı bir terekedir. Bu, kamil ilimdir.

Ancak ilgili kısımda anlattığımız gibi Fedek arazisi üzerinde anlaşmazlığa düşülmüştü. Bazı tarihçilerin anlattığı gibi Fedek arazisi Peygamber efendimizin mülkü değildi. Aksine yetimlere, yoksullara, düşkünlere, yolda kalmış kimselere geliri harcanmak üzere Peygamber efendimizin tasarrufuna bırakılan bir yerdi. Oranın gelirlerinden ayrıca Peygamber efendimizin ailesine, akrabalarına da belirli bir pay tahsis edilirdi. Hz. Ebu Bekir ile, yerin taşıdığı, göklerin gölgelendirdiği insanların en hayırlısı olan Resulullahm kızı Fatıma arasında anlaşmazlık meydana gelmesine rağmen bu ihtilaf Fedek arazisinin, mülkiyeti üzerinde değil, idaresi üzerindeydi. Gelirinin nereye harcanacağı hususunda anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Çünkü o arazilerin gelirlerinde mü'minlerin annelerinin, yani Resulullahm zevcelerinin nafakaları vardı. Şu halde oranın idaresini hayattayken Resulullah yürüttüğüne göre vefatından sonra da akrabaları yürütmeliydi. tşte bu düşünceye Hz. Ebu Bekir, karşı çıkmıştı. Fakat bilahare Hz. Ömer, Fedek arazilerinin idaresini Abbas ile Ali'ye tevdi etmişti. Nitekim bundan daha önce de bahsetmiştik. Aslında Peygamber (s.a.v) efendimizin bırakmış olduğu en büyük miras, onun şeriatiydi. O şeriatte Kur'anı Kerim ezberlendiği sürece mahfuz kalacaktır. Zira yüce Allah buyuruyor ki:

"O zikri (Kur'anı) biz indirdik biz; ve onun koruyucusu da elbetteki biziz!" (Hicr:9)

Peygamber (s.a.v)'in Zevceleri

Nedense bazı gayri müslim yazarlar Peygamber (s.a.v) efendimizin 13 kadınla evlenmiş olduğunu, vefat ederken geride 9 kadın bırakmış olduğunu delil göstererek şehvetli bir kimse olduğunu söylemekten hoşlanırlar! Ancak bu tavırlarıyla gerçekten aşırı gitmiş olmaktadırlar..Hakikatte onlar gerçekleri gizlemektedirler, ama gerçekler mutlaka ortaya çıkacaktır. Gerçekler her zaman zuhur edip etrafı aydınlatacaktır.

Her ne kadar onlar hak ve hakikat erbabını altetmek, gerçekleri gizlemek, hakikati köreltmek istiyorlarsa da bunu başa-ramıyacaklardır. Onlar Peygamber efendimizin aşırı derecede şehvetli bir kimse olduğunu ve çok evlendiğini söylerler. Biz ise onun evliliklerini anlatarak şehvetli bir kimse olmadığını ispatlayacağız. Hatta o, neredeyse şehvetsiz denebilecek bir kimse idi. Hiçbir yerde ve hiçbir zaman şehvetinin esiri olmamıştı.

25 yaşındayken, güçlü kuvvetli bir genç iken, 40 yaşındaki Hz. Hatice ile evlenmişti. Onunla 26 sene kadar beraber yaşamıştı. Yani Hz. Hatice 66 yaşına kadar onun yanında kalmıştı. Ona 6 çocuk doğurmuştu. Fakat Peygamber efendimiz onun üzerine ikinci bir kadınla evlenmeyi hiç düşünmemişti. O, iffe-tiyle tanınan bir kimseydi. Halbuki yaşıtları şehvetli kimselerdi Onlara nisbetle O, çok iffetli ve nezih bir kimseydi. Kureyşli kadınlar ona eş olmak için can atıyorlardı. Ama O tüm şehvetlerden kadınlara bakmaktan uzak bir kimseydi.

Nihayet Mü'minlerin annesi Hz. Hatice, vefat etmiş, Peygamber efendimizin mesuliyetleri çoğalmıştı. O insanları tev-hid inancına davet etmek ve Ebu Talip ile Hatice'nin vefatından sonra kat kat artan eziyetlere karşı göğüs germekle meşgul olmuştu. Bundan sonra birden fazla evlilikler yapmıştı. Maksadı şehvet değildi. Nitekim onun yaptığı bu birden fazla evliliklerin gerekçeleri arasında şehvet yoktu. Deliller onun şehvetpe-reslikten tamamen uzak olduğunu ispatlamaktadırlar.

Peygamber (s.a.v) efendimizin birden fazla evlilik yapma gerekçeleri şunlardı:

Ya şehit düşen arkadaşlarının zevcelerini himaye etmek için nikahına alıyordu. Hicret ederken bunları şirk yurdunda bıraktığı takdirde sahipsiz kalacaklarından ötürü müşriklerin eza ve cefalarına uğrayacak, belki de irtidat edeceklerdi. Hicret yurduna geldikleri takdirde akrabalarından uzak kalacaklarından dolayı yalnız

kalacak, himayesiz duruma düşeceklerdi. Peygamber efendimiz böylelerini koruma kanadı altına almak için nikahlamıştı. Bu evlilikte o şehvete yönelmiyordu. Aksine bu kimsesiz kadınları himaye etmeyi ön planda tutuyordu.

Ya da kendisiyle tebliğ hususunda irtibatı olan kimseleri iman bağının yanısıra hısımlık bağıyla da kendine bağlamak istiyordu. Bu sebeple bazı evlilikler yapmıştı. Örneğin bir kadını -güzel olup olmadığına bakmaksızın- nikahlayarak kurtarıyor ve sahiplerim kendilerine kopmaz bağlarla bağlıyordu.

Ya da ameli olarak şer'i hükümlerin uygulamasını açıklamak, böylece insanların alışık oldukları cahiliyet adetleriyle savaşmada mükemmel bir örnek olmak için evlilikler yapıyordu. Bu gibi gelenekleri islamiyet doğrulamadığı için Peygamber efendimiz ortadan kaldırmaya çalışıyordu. Ki kendisinden sonra müslümanlar bu gibi işleri yaptıkları takdirde sıkıntıya düşmesinler ve başkaları tarafından kınanmasınlar. Ya da bazı arap kabileleriyle irtibat kurup onları islam davetçileri kılmak, yahut nefretlerini gidermek, dostluklarını kazanmak amacıyla bazı evlilikler yapmıştır.

Peygamber (s.a.v) efendimizin birden fazla evliliğinin amaç ve hedefleri işte bunlardı. Çoğunlukla O, kadını yok olmaktan kurtarmak için evlilik yapıyordu. Rabbinin emrini yerine getirmekle kendini yükümlü görüyordu. Şehvetini tatmin etmek amacıyla değil Rabbinin emrini yerine getirip kimsesiz kadınları yok olmaktan kurtarmak amacıyla evleniyordu. Peygamber efendimizin, mü'minlerin anneleri vasfını taşıyan zevceleriyle evlenişinin amacını kısaca, özet olarak anlatmış olduk. Şimdi de onun zevcelerinin her biriyle evlenişini ayrıntılı olarak anlatmayı düşünüyoruz.

Resulullah (s.a.v) efendimiz, evlenmesi mukadder kılınan zevceleriyle evlendikten sonra onların bu evliliğe razı olup olmadıklarını kesin bir şekilde anlamadan gerdeğe girmezdi. Zevcesinin yapılan evliliğe rağbetli ve razı olduktan sonra gerdeğe girme teklifinde bulunur ve gerdeğe girerdi.

Peygamber (s.a.v) efendimizin 13 zevcesi, iki cariyesi vardı. Bu cariyelerden biri Mariyetül- Kıbtıyye, diğeri Zeyneb kızı Reyhane idi. Reyhaneyi azad etmiş, o da ailesinin yanına giderek müslüman olmuştu. Geride Marid kamıştı. Rivayete göre onu da azad ederek kendisiyle evlenmişti. Peygamber efendimizin vefatına

kadar yanında kalmıştı.

Peygamber (s.a.v) efendimizin ilk zevcesi, mü'minlerin annesi Hatice'dir. Peygamber efendimizin hayatını anlatırken ilgili bölümde Hz. Hatice'yle evlenmesini de anlatmıştık. Önceden işaret ettiğimiz gibi Hz. Hatice Peygamber efendimizin yanında 26 sene süreyle yaşamıştı. Peygamber efendimize 6 çocuk doğurmuştu. Onların ikisi erkekti. Birinin adı Kasım, diğerinin ki Tayyib idi. îkisi de hicretten veya bi'setten önce vefat etmişlerdi. Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Zeynep Peygamber efendimizden önce vefat etmişlerdir. Sadece Fatıma kendisinden sonra bir süre daha yaşamış, Peygamber efendimizin vefatından 6 ay sonra vefat etmiştir. Peygamber efendimizin mübarek nesebi, Hz. Fatıma'nın oğulları Hasan ve Hüseyin ile devam etmiştir. Bu ikisi, cennet ehlinin gençlerinin efendileridirler. Nitekim bu hususta Peygamber (s.a.v) efendimizden de bir hadis varid olmuştur. Hz. Hatice, hayatta iken Peygamber efendimiz — önce de söylediğimiz gibi— başka bir kadınla evlenmiş değildir.

Hz. Hatice'nin vefatından sonra ve hicretten Önce Peygamber efendimiz hemen hemen Hz. Hatice'nin yaşlarında olan Şevde binti Zem'a ile evlenmiştir. Hz. Hatice'nin vefat ettiği zaman ki yaşı olan 66 yaşında bulunan Şevde binti Zem'a, Hz. Hatice kadar güzel değildi.

Şevde bir zamanlar kocasıyla birlikte müslüman olmuş, ikisi beraberce cahil Kureyşlilerin ezalarından kurtulmak için Habeşistan'a hicret etmişlerdi. Bilahare bu yerden geri döndüklerinde kocası vefat etmişti. Ailesi henüz müşriklikte devam eden Sevde'ye dönüşü esnasında dininden irtidat etmesi için baskılar yapıldı. Peygamber (s.a.v) efendimiz, dininden dönmemesi için Sevde'yi himayesine alarak kendine nikahladı.

Sevde'den sonra Peygamber efendimiz Hz. Ebu Bekr'in kızı ve müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a) ile evlendi. Aişe ömrünün dokuzuncu senesinde idi. Zayıf ve cılız olduğundan dolayı insanda şehvet hislerini harekete geçirecek durumda değildi. Şu halde Peygamber efendimizin, şehvetini tatmin etmek için Aişe ile evlendiğini söylemeye imkan yoktur. Zaten hicretten sonra onunla gerdeğe girebilmiştir. Öyleyse evleniş amacı,şehveti tatmin etmek değilmiş. Sadece Ebu Bekir'le arasındaki dostluğu, hısımlıkla pekiştirmek istemiştir. Çünkü Ebu Bekir onun iki vezirinden biri idi.

Rivayete göre Peygamber efendimiz Sevde'den önce Hz. Aişe ile evlenmiştir. Ama kuvvetli olan, yukarıda belirttiğimiz rivayettir. Belki de bu iki evlilik arasında zaman bakımından yakınlık bulunmasından dolayı hangisinin daha Önce nikahlandı-ğını tam tanûna belirlemek mümkün olmamıştır.

Hicretten sonra Peygamber (s.a.v) efendimiz Hz. Ömer bin Hattab'ın kızı Hafsa ile evlenmiştir. Hafsa, daha önceleri Hu-neys bin Huzeyfe'nin eşi idi. Kocası mümin bir kimse olup vefat etmişti. Peygamber efendimiz Hafsa'nın babası Hz. Ömer ile dostluğunu daha da pekiştirmek için kızı ile evlenmişti. Çünkü Hz. Ömer Peygamber (s.a.v) efendimizin ikinci veziri idi. Hafsa ile evlenmesi esnasında geçen olaylarda Peygamber efendimizin sırf Hz. Ömer'le olan dostluğunu daha pekiştirmek için evlenmiş olduğunu ispatlamaktadır: Hz. Osman (r.a.) zevcesi Ru-kiyye vefat ettiği zaman -ki o zaman Bedir gazvesi yapılmakta idi- Hz. Ömer kızı Hafsa"yı ona nikahlamayı arzulamıştı. Bu arzusunu ona açtığı zaman Hz. Osman susmuştu. Hz. Ömer bu durumu Peygamber efendimize şikayet mahiyetinde bildirdi. Peygamber efendimiz de Hz, Ömer'e fOsman'dan daha iyi biri, Hafsa ile evlenecektir. Osman da, Hafsa'dan daha iyi biriyle evlenecektir"dedi. Daha sonra Peygamber (s.a.v) efendimiz Hafsa ile evlendi. Osman da Peygamber efendimizin kızı Ümmü Gülsüm'le evlendi.

Bundan da anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v) efendimiz dostluk bağların^ tesis etmek ve kurulu olan dostluk bağlarını da pekiştirmek, ayrıca kalpleri hoşnud edip kazanmak için evlenmiştir.

Müslümanlarla müşrikler arasında müşriklerin büyüğü ve lideri Ebu Sufyan komutasında savaş devam etmekteyken Peygamber (s.a.v) efendimiz Ebu Sufyan'ın kızı Ümmü Habibe (Remle) ile evlenmiştir. Ümmü Habibe (Remle) kocası Abdullah bin Cahs ile Habeşistana gitmişti. Fakat kocası orada islamdan çıkıp Hıristiyanlık dinine girmişti. Bu durumda Ümmü Habibe, şirkin lideri olan babası Ebu Sufyan'ın yanına dönmek ve dininden olmak ile Medine-i Münevvereye dönmek arasında tereddüt etti. Medineye döndüğü takdirde sığınacak kimsesi yoktu. Fakat Peygamber (s.a.v) efendimiz onunla evlenerek himaye kanadı altına alacaktı. Bunun içinde Amr bin Ümeyye ed-Damiri'yi Habeşistan'a gönderdi. Ve Ümmü Habibe ile evlenme teklifinde bulunmuştu. Peygamber efendimizin vekili olarak Osman bin Ebul-As 400 dinarlık mehrini

Necaşiye verdi. Sonra Ümmü Habibe'yi Peygamber efendimize gönderdi.

Bu evlilik ile Peygamber efendimiz iki hedefi vurmuş oluyordu;

1- Ümmü Habibe'yi şirke karşı korumuş ve dininden irtidad etmesine engel olmuştu.

2- Ebu Süfyan'la hısım olmuştu. Bu da Ebu Süfyan'ın hoşuna gitmişti. Rivayete göre O bu evlilikten sonra:" Muhammed ne güzel erkektir!" demiştir.

Peygamber (s.a.v) efendimiz, Zeynep binti Huzeyme ile evlenmişti. Zeynep, Abdi Menaf bin Hilal bin Amir bin Sa'saa so-yundandır. Ona 'düşkünlerin annesi* denildi. Uhud savaşında kocası Öldürülmüştü. Peygamber efendimiz onu himayesine almak ve düşkünlere yaptığı yardım hususunda onu desteklemek için onunla evlenmişti. Fakat Peygamber efendimizin yanında çok kalmamıştı. Sonra Peygamber efendimiz hayatta iken vefat etmişti.

Peygamber (s.a.v) efendimizin evlendiği kadınlardan biri de Zeynep binti Cahş idi. Bu kadın daha önce Zeyd bin Harise'nin eşi idi. Zeynep, Zeyd'i, Muhammed (s.a.v)'in oğlu olması hasebiyle kocalığa kabul etmişti. Çünkü Peygamber efendimizin bizzat kendisi Zeyd'e 'Muhammed'in oğlu' lakabım takmıştı. Çünkü Peygamber efendimiz Zeyd'i, azad ettikten sonra Zeyd ailesinin yanına dönmek istememiş ve Resulullah (s.a.v)'in yanında kalmaya razı olmuştu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz ona 'Muhammedin Oğlu' unvanını vermişti. îşte Zeynep, bu unvana sahip olduğu için Zeyd'le evlenmeye razı olmuştu. Ama Cenab-ı Allah, aşağıda mealini nakledeceğimiz şu ayeti kerimeyi inzal buyurunca Zeynep, Zeyd ile evli kalmamak için sızlanmaya ve huzursuzluk çıkarmaya başladı: "(Allah) Evlatlıklarınızı da sizin öz oğullarınız kılmadı. Bunlar sizin ağızlarınıza gelen sözlerinizdir. Allah gerçeği söyler ve O, doğru yola iletir.

Onları babalarına nisbet ederek çağırın; Bu, Allah yanında daha adaletlidir. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır." (Ahzab. 4-5)

Evet Zeyd'in Kureyşli olmadığı artık açığa çıkmıştı. Bu yüzden Zeynep onunla evli kalmamak için huzursuzluk çıkarmaya başlamıştı. Zeyd de, Zeyneb'in

gururundan rahatsız olmaya başlamıştı. Onu Ijoşamak için Peygamber efendimizden izin istedi. Ama Peygamber efendimiz ona.-"Allah'tan kork ve eşini yanında tuf demişti. Cenab-ı Allah da, Zeyd tarafından soşan-masından sonra Zeynep ile evlenmesini Peygamber efendimize emretmişti. Ama Peygamber efendimiz bu emri gizlemişti. Çünkü insanların "Muhammed oğlunun eşi ile evlendi" demelerinden çekinmişti. Ama Cenab-ı Allah ona şu emri vermişti:

"Allah ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmış bir erkek ve kadına, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur." (Ahzap: 36)

Evlatlıkların boşadıkları ve ilişkilerini kestikleri eşleri ile babalıklarının evlenmesinde herhangi bir sakınca olmadığını bildirmek ve bu gibi evliliklerden mü'minlerin sıkıntıya düşmesini önlemek için Cenab-ı Allah, Zeyd'in boşadığı zevcesi Zeynep ile evlenmesi için Peygamber (s.a.v) efendimize emir vermişti. Araplar arasında yerleşik hale gelen bu adeti ortadan kaldırmak için Cenab-ı Allah bu evliliği yapmasını Peygamber efendimize emretmişti. Evlatlık edinme adeti Romalılardan Araplara geçmişti. Bu bir akrabalık karekterini taşımıyordu. Aksine bu, yalan ve iftiradan başka bir şey olmayıp aile düzenini bozuyordu. Çünkü aileden olmayan bir kimse aile fertleri arasına katılıyordu.

Bu konuyu açıklayan şu ayet-i kerimeleri okumakta yarar vardır:

"Allah ve Resulü, bir işte hüküm verdiği zaman, artık inanmışlar, erkek ve kadına, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur. Allah'ın nimet Verdiği; Senin de kendisine nimet verfip hürriyete kavuştur)duğun kimseye:'Eşini yanında tut, Allah'tan kork' diyordun, fakat Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde gizliyordun. İnsanlardan çekmiyordun; oysa asıl çekinmene layık olan, Allah idi. Zeyd o. kadından ilişiğini kesince biz onu sana nikahladık ki (bundan böyle) evlatlıkları, kadınlarıyla ilişkilerini kestikleri zaman o kadınlarla evlenmek hususunda mü'minlere bir güçlük olmasın. Allah'ın buyruğu (her zaman) yerine getirilmiştir.

Allah'ın, kendisine takdir ettiği bir şeyi yerine getirmekte, Peygambere herhangi bir güçlük yoktur. Sizden Önce geçenler arasında Allah'ın adeti böyle idi. Allah'ın emri, olup bitmiş bir kaderdir.

(O Peygamberler), Allah'ın gönderdiği emirleri duyururlar. Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlardı. Hesap görücü olarak Allah yeter.

Muhammed, sizin erkeklerinizden birinin babası değil, fakat Allah'ın resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, herşeyi bilendir. "(Ahzap: 36-40)

Zeynep binti Cahş ile Zeyd bin Harise'nin kıssası, işte Kur'anı Kerimde anlatıldığı gibi olup şu hususlara delalet etmektedir.

1- Evlatlıklar, cahiliyet devrinde, kendilerini evlat edinen kimselerin oğulları kabul edilirlerdi. Cenab-ı Allah bu adetin hükmünü ortadan kaldırdı. Bunu bildiren Ayeti Kerimeyi de Ahzap suresinin evvelinde okumuştuk.

2- Aileden biri olmadığı halde tıpkı nesep bağı ile bağlıymış-casına alie fertleri arasına giren ama fıtrat gereğince aynı şefkat duygularını paylaşmasına imkan olmayan, ayrıca aile düzenini bozan evlatlıkların hükmünü iptal etmeyi Cenab-ı Allah'ın hikmeti gerekli görmüştü. Yine Peygamber efendimizin, kendi evlatlığının eşi ile evlenmesini emrederek bu hükmü iptal etmeyi kesinleştirmeyi de hikmeti gerekli görmüştü. Çünkü Peygamber efendimizin evlatlığı Zeyd ile eşi Zeynep arasında evlilik ilişkileri bozulmuştu. Kureyş kabilesine mensup olan Zeynep, Kureyşli olmayan, aynı zamanda Peygamber efendimizin azadlısı olan Zeyd'in nikahı altında kalmayı hazmedemiyordu. Ona karşı büyüklük taslıyordu. Zeyd de onun büyüklük taslamasından bıkmış ve boşamak istemişti, fakat Peygamber (s.a.v) efendimiz, Zeyd'q:"Allah'tan kork ve eşini yanında tut" demişti. Demişti ama, Zeyd'in, Zeyneb i boşamasını Cenab-ı Allah'ın mukadder kıldığım da,biliyordu. Yine ilahi takdir gereğince kendisinin Zeynep ile evleneceğini de biliyordu. Ama Cenab-ı Allah'ın açığa vurmadığı bu boşanma işini kendisi açığa vurmak istemedi ve gizledi. Çünkü araplarm alışık olmadıkları durumlara karşı çıkacakları endişesiyle, kendisine cephe alacakların düşünmüştü.

Ama Cenab-ı Allah, insanların kendi evlatlıklarının boşanıp ilişkilerini kestikleri eşleriyle evlenmelerinde sıkıntıya düşmemelerini sağlamak için, Zeyd tarafından boşandıktan sonra Zeynep ile Peygamberimizin evlenmesini emretmişti.

3- Evlatlıklara baba olma durumu ortadan kaldırıldığına göre Muhammed (s.a.v)

efendimiz artık araplardan herhangi bir adamın babası olamazdı. Ayeti Kerimelerin zahiren ve manen ifade ettikleri de budur. Ancak manaları çarpıtan ve islamiyete karşı komplo kurmak isteyen kimseler, Emeviler devrinde bazı iftiralar ortaya atmıştı. Aslını geçip araştırmadan rivayetlerin çekiciliği karşısında gözleri kamaşan bazı kimseler bu iftiraya aldanmışlardı. Aldananlar arasında maalesef Ebu Cafer îbn Cerir et-Taberi de vardı. O, doğru olduğunu kabul ederek bu rivayeti ve asılsız iftirayı aktarmıştır. Müfessirlerin çoğu da Ta-beri'den bu iftirayı nakletmişlerdir. Nihayet İbn Kesir, tefsirinde bunun bir iftira olduğunu açıklamıştır. Allah ondan razı olsun ve bu sapıklığı neşreden Taberiyi de affetsin. Nakleden Ta-beri olsa bile, yalanı nakletmek onu doğruya dönüştaürmez.

Gariptir ki ortaya attıkları iftirayı ayeti kerime ile desteklemeye çalışmışlardır. Mutaassıp bazı gayri müslimler bu iddiaları ileri sürerek güya Peygamber (s.a.v) efendimizin Zeyneb-i yıkanmakta iken çıplak görüp ona aşık olduğunu onunla evlenebilmek için de Zeyd'den onu boşamasını istemiş olduğunu, Peygamber efendimizin gizlediği ve halka açıklamaktan çekindiği, ama Allah tarafından açığa vurulan şeyin de işte bu olduğunu iddia etmişlerdir. Aslında bu durumun hiç bir halde Kur'anm zahiri ve batını manalarına uyduğunu söylemeye imkan yoktur. Bu onların ortaya attıkları bir iftiradan başka bir şey değildir. Bu söylediklerinin asılsız bir iftira olduğunu ayeti kerimelerin ifadesinden de anlamak mümkündür. Şöyle ki:

a- Ayeti Kerimenin de delalet ettiği gibi Peygamber (s.a.v) efendimiz kendi arzusuyla Zeynep'le evlenmemiştir ki onu bu evliliğe iten faktör, şehveti olsun. Aksine bu evlilik Allah'ın şu emri ile yapılmıştı:

"Allah ve Resulü bir işte hüküm verdiği zaman, artık bir inanmış erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur." (Ahzab: 36)

Cenab-ı Allah bu evliliği bizzat kendi yüce zatının yaptırmış olduğunu beyan buyuruyor: "Zeyd, o kadından ilişiğini kesince biz onu sana nikahladık" (Ahzab: 37)

Ayrıca noksanlıklardan münezzeh ve yüce olan Allah, emrettiği bu evliliğin sebebinin şehvet olmadığım; aksine müminlerin, evlat edindikleri kimseler

tarafından boşanan kadınlarla evlenmelerinde bir sakınca bulunmadığını açıklamak olduğunu bildirmiştir.

Peygamber (s.a.v) efendimizin bu durumu açığa vurmaktan çekinmesi ise, cahiliyet devri geleneklerini ortadan kaldırması durumunda arapların kendisine karşı cephe alacaklarım düşünmesinden dolayı idi. Ama Cenab-ı Allah bu çekinmesinden dolayı onu kınamış ve insanlardan değil, kendisinden çekinmesi ve emrine itaat etmesi gerektiğini ifade buyurmuştur.

b- Ayeti Kerimede şöyle buyuruluyor:"AZ/aVm açığa vuracağını sen içinde gizliyorsun." Gizlenen şeyin, Peygamber efendimizin Zeyneb'e olan aşkı olduğunu iddia ediyorlar, ama ayeti kerime bunun zıddını söylemektedir. Çünkü Cenab-ı Allah'ın açığa vurduğu şey aşk değildi, evlilik.durumu idi. Peygamber efendimiz bunu Zeyd'den gizlemiş ve Ona:"Allah'tan kork ve eşini de yanında tut!" demişti.

c- Ayeti kerime hem nassı ile hem de manası ile konusunun evlatlığın evlat olmasını men etmeye delalet etmektedir. Bu sebeple Cenab-ı Allah, Peygamberine evlatlığının boşadığı kadınla evlenmesini emir buyurmuştur ki bu, şer'i bir hükmün tatbiki açıklaması olsun. Nitekin Kur'an nassı da bunu kesin bir yasak olarak açıklamıştır. Bu sebeple Cenab-ı Allah bu yasaklığı şu ifadelerle tekid etmiştir.

"Muhammed sizin erkeklerinizden birinin babası değil, fakat Allah'ın ReSUludur." (Ahzab:40)

İşte açık anlam budur. Bunda da yalancıların ve kuruntu sahiplerine uyanların saplandıkları anlam karışıklığı yoktur. Tefsircilerin, Kur'anın manası üzerinde konuşanların Peygamber (s.a.v) efendimizin haberlerinden sözedenlerin bu iftiranın aslını ve kaynağını idrak etmelerim isterdik. Bunu ortaya atan kimse, müslümanlara bir komplo kurmayı amaçlamıştır. 'Hafızı Sünne' unvanına sahip olan İbn Kesir, bunun yalan bir rivayet olduğunu beyan etmiş ve İbn Cerir et-Taberi'nin bu konuda söylediklerini de güçlü ifadelerle reddetmiştir.

Zamanımızdaki Siyer yazarlarının da bu hakikati idrak etmelerini isterdik. Öyle sanıyoruz ki onların beyani bir zevkleri, kelimelerin işaret yoluyla ifade etmek

istedikleri manaları anlamakta derin bir kavrayışları vardır. Bu sözü inceleyip hakikati idrak etmelerini arzularız. Ancak uydurulmuş bir masala kendini kaptırma zevki onları etkisi altına almıştır. Örneğin bir siyer yazarı yazmış olduğu bir kitaba 'Sevdalı Peygamber' adını vermiştir. Bu isimle yazılan kitapta çeşitli iftiralar ortaya atılmış ve bunların oldu bitti birer hadise şeklinde cereyan ettikleri ifade edilmiştir. Bunu bir hikaye yazarlığı serbestisi içerisinde yazıp geçmişlerdir. Kendilerini taklid eden kimseler de hak ve batıl arasında herhangi bir ayrım yapmaksızın yollarını izlemişlerdir. Böylelerini Allah affetsin demiyorum. Çünkü bu tür yorumları toplumsal çalkantılara yol açmaktadır. Ve bu gibi kimseler ne yazık ki edebi camiada belli bir yer işgal etmişlerdir. Yaptıklarının cezasını Allah versin.

Peygamber (s.a.v) Efendimizin Diğer Evlilikleri

1- Resulullah (s.a.v) efendimiz Ümmü Seleme ile evlenmişti. Ümmü Seleme'nin adı Hind binti Ebi Ümeyye bin Muğire'dir. Mahzumiyeli bir kadın olup kocası Abdullah bin Abdülesed (Ebu Seleme) vefat etmişti. Kocasının vefatı esnasında Ümmü Seleme genç bir kadındı. Ölmekte olan kocasından, kendisinin vefatından sonra başka bir erkekle evlenmek için izin istemişti. Kocası da ihlaslı bir şekilde dua ederek, kendisinden daha hayırlı bir insanla evlenmesini dilemişti. Peygamber (s.a.v) efendimiz, dul kalan Ümmü Seleme'nin çoluk çocuk sahibi olduğunu, çocuklarına bakacak bir kimseye ihtiyaçları olduğunu görmüştü. Ümmü Seleme ile kocası muhacir idiler. Akrabalarından kopmuşlardı. Şu halde Ümmü Seleme ile çoluk çocuğunu himaye edecek birine ihtiyaç vardı. İşte bu ihtiyacı gidermek için Peygamber (s.a.v) efendimiz onunla evlendi.

2- Peygamber (s.a.v) efendimiz Haris kızı Cüveyirye'iye evlenmişti. Cüveyirye ile evlenişini İbn Hişam şöyle anlatır:

"Resulullah (s.a.v) Mustalik oğulları gazvesinden dönerken yanında Haris kızı Cüveyirye de vardı. Cüveyirye'yi ensardan bir adamın yanına emanet olarak bıraktı ve onu korumasını emretti. Kendisi de Medine-i Münevvereye geldi. Öte

yandan Cüveyriye'nin babası Haris bin Ebi Dırar, kızını kurtarmak için fidye olarak bir kaç deve getirmekte idi. Akik mevkine geldiğinde develere baktı ve hoşuna giden ikisini orada bir yerlere sakladı. Sonra Peygamber (s.a.v) efendimize gelerek şöyle de-di:"Ey Muhammedi kızımı esir aldınız işte onun fidyesini getirdim." Resulullah (s.a.v) efendimiz fidye olarak getirilen devlere baktıktan sonra :"Akik mevkiinde sakladığın iki deve nerede?" diye sorunca Haris şöyle dedi:

"Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın elçisi olduğuna şehadet ederim. Allah'a yemin ederim ki ben o develeri saklarken hiç kimse beni görmemişti" Böyle dedikten sonra Haris ve beraberindeki iki oğlu müslüman olmuşlardı"

Cüveyirye'nin kavminden 100 kadar adam esir alınmıştı. Peygamber efendimiz Cüveyirye'yi babasından isteyip onunla evlendikten sonra Cüveyirye müslüman oldu. Bunun üzerine Cüveyirye'nin akrabalarından olan bütün esirleri müslümanlar serbest bıraktılar. Ve: "Resulullah (s.a.v)'in hısımlarını yanımızda köle olarak nasıl tutarız?" dediler. Peygamber efendimiz Cüveyirye ile evlenmekle onun akrabaları olan Müstalik oğullarından Aişe bu konuda şöyle der:"Cüveyriye kadar kendi kavmine hayırlı hiçbir kadın görülmüş değildir. Onun sayesinde akrabalarından 100 kişi serbest bırakıldı"

Görülüyor ki Peygamber (s.a.v) efendimiz yüce bir amaç adına Cüveyriye ile evlenmiştir. Maksadı Müstalik oğullarından esir alınan kimseleri hürriyetlerine kavuşturmaktı. Köleliği yeniden ihya etme damgasını yemek istemiyordu. Çünkü artık kölelik ebediyete kadar yasaklanmıştı. Ama düşmanlarımız bizim adamlarımızı alıp köleleştirirler ve onları hürriyetlerine kavuşturmazlarsa biz de onların adamlarını yakalayıp köleleş-tirebiliriz. O ebediyete kadar mubahtır.

Peygamber (s.a.v) efendimiz şehvetini tatmin etmek için değil, Müstalik oğullarından alınan esirleri hürriyetlerine kavuşturmak için Cüveyriye ile evlenmişti.

3- Peygamber (s.a.v) efendimiz Huyey bin Ahtab'ın kızı Sa-fîyye ile evlenmişti. Safiyye kızkardeşi ile birlikte kendi ölüleri arasında bekleşmekte idiler. Bilal onları, Hayber'de ölen adamlarının yanında dolaştırıyordu. Esirleri gösteriyordu.

Peygamber (s.a.v) efendimiz Bilal'i kınayarak -."Senin kalbinde hiç merhamet yokmudur? Bu iki genç kızı kendi kavimlerinden öldurulmuş olan kimselerin arasında dolaştırıyorsun?" demişti. Peygamber efendimiz, kendileriyle evlenmeleri için bu iki genç kızı sahabilerine arzetmişti. Biri evlenmiş .diğeri kalmıştı. Onun gönlünü hoşetmek ve yarasına merhem olmak için Peygamber efendimiz bizzat onu nikahlamıştı. Böylece Safiyye'de Peygamber efendimizin zevceleri arasına katılmıştı.

4- Peygamber (s.a.v) efendimiz Meymune binti Haris bin Hazn el-Hilaliye ile de evlenmişti. Bu kadını Peygamber efendimize eş olarak Abbas bin Abdulmuttalip seçmişti. Hz. Abbas, Peygamber efendimizle diğer arap kabileleri arasındaki bağları sağlamlaştırmak için bu evliliği uygun görmüştü. 400 dirhem-lik mehrini de Hz. Abbas kendi parasıyla ödemişti. Rivayete göre Meymune'nin bizzat kendisi nefsini Peygamber efendimize bağışlamıştır. Peygamber (s.a.v) efendimizin kendisiyle evlenmeyi istediğini öğrendiğinde, bir devenin üzerinde bulunuyormuş. Bu haberi alınca:"Z)et;e ve üzerindeki kadın Allah ve Resulüne olsun" demişti. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

""Bir de kendisini (mehirsiz olarak) Peygambere hibe eden ve Peygamberin de kendisini almak dilediği inanmış kadını (sana helal kıldık)" (Ahzab: 50)

Bu anlattığımız, zevcelerin sayısı onu buldu. Hz. Hatice'yle birlikte 11 ederler. Peygamber (s.a.v) efendimiz bunların hepsi ile gerdeğe girmiştir. Bu sebeple kendilerine mü'minlerin anneleri denilmiştir. Peygamber efendimizin dar-ı bekaya irtihalin-den sonra hiç kimse bu kadınlarla evlenmemiştir. Bu sebepledir ki Cenab-ı Allah bu kadınlar hakkında: "Onun (Muhamme-din) eşleri müminlerin anneleridir" demiştir. Kendisinin vefatından sonra zevceleriyle evlenmenin yasak kılınmış olduğunu da şu ayeti kerime ile bildirmiştir:

"Sizin, Allah'ın Resulüne eziyet etmeniz ve kendisinden sonra eşlerini nikahlamanız asla olamaz!" (Ahzab: 53)

Rivayetçiler, Peygamber (s.a.v) efendimizin 13 zevcesi bulunduğunu söylemişlerdir. Yalnız Peygamber efendimiz vefat ederken 9 zevcesi vardı. Çünkü kendisi hayattayken Hatice ile düşkünlerin annesi Zeynep vefat etmiştir. Ayrıca Peygamber (s.a.v) efendimiz kendileriyle gerdeğe girmediği iki kadınla

evlenmiştir ki, bunlardan biri Esma binti Numan el-Kmdıyye'dir. Peygamber efendimiz bununla evlenmiş, koltuk altında bir beyazlık görmüştü. Onu uygun bir şekilde salıvermişti. Kendisine bir miktar mal vermişti. Kinde kabilesine mensuptu. Kinde kabileleri Medine-i Münevvereden uzaktaydılar. Müslüman olmuşlardı. Peygamber (s.a.v) efendimiz bu hısımlık bağı ile arada bir bağ tesis etmek istemişti. Böylece aradaki uzaklığı gidermeyi arzulamıştı.

Peygamber (s.a.v) efendimizin kendileriyle evlenip de gerdeğe girmediği kadınların ikincisi Numan sülalesinden olup adı Umeyme binti Numan bin Şurahbil'dir. Peygamber (s.a.v) efendimiz onunla evlenmek istemişti. Arabistan yarımadasının güney taraflarında yaşayan bir sülaleye mensup idi. Peygamber efendimiz aradaki uzaklığı gidermek ve yakınlık tesis etmek istemişti. Hısımlık büyük kabilelerle Peygamber efendimiz arasında güvenli bir bağ oluşturmuştu.

Rivayete göre Peygamber (s.a.v) efendimiz Umeyme ile gerdeğe girdiğinde kadının kendisiyle evlenmeye razı olduğuna kesin kanaat getirmek için şöyle bir yola başvurmuştu: Peygamber efendimiz gerdeğe girdiği kadınların kendisiyle evlenmeye gönül rızasıyla muvafakat ettiklerini anlamak için canlarını ve nefislerini kendilerine bağışlamalarını talep ederdi. Çünkü çoğunlukla kadının velileri kadının haberi olmadan akdini yapıyorlardı. Kadının serbest iradesi olmadan da böyle bir akdin yapılabileceğinden endişe duyan Peygamber efendimiz, gerdeğe girdiği esnada Umeyme'ye:"İVe/smt bana bağışla" demişti. Bunun üzerine Umeyme de cahillere mahsus bir edayla "Prensler kendi nefislerini pazara mı arzedecekler?!n demiş ve ardısıra Peygamber efendimize karşı Allah'a sığınmıştı. Peygamber efendimiz onun böyle söylediğini görünce :nSen büyük bir yere sığındın" demiş ve onu boşayarak güzelce salıvermişti.

İbret

Peygamber (s.a.v) efendimizin 13 zevcesi vardı. Bunlardan ikisi O hayatta iken vefat etmişlerdi. Bunlardan biri mü'minle-rin annesi Hz. Hatice idi. Zevcelerinin en faziletlisi ve en şefkatlisi idi. Onun vefat ettiği sene Peygamber efendimizin

kerem sahibi ve şefkatli amcası Ebu Talip de vefat etmişti. Bu ikisinin vefat ettiği seneye hüzün senesi adı verilmişti. Peygamber efendimiz hayatta iken ölen eşlerinden ikincisi ise düşkünlerin annesi Zeynep idi. Allah ondan razı olsun.

Peygamber (s.a.v) efendimiz iki kadınla evlenmiş ama onlarla gerdeğe girmemişti. Gerdeğe girmeden önce onları boşamıştı. Çünkü birinin bedeninde özür vardı. Diğeri ise Peygamber efendimizi sevmediğini açıkça söylemişti. Bu kadın hicretten sonra 60 sene yaşadı. Peygamber (s.a.v) efendimiz kainatın efendisi gibi en kıymetli varlığın yanında yaşama mutluluğundan mahrum kaldığı için kendini "şakiyye" (bahtsız) diye adlandırmıştı.

Peygamber (s.a.v) efendimiz bazen zevcelerinden ayrı yaşar, bazen de onlarla birleşmeyi ertelerdi. Her halükarda Peygamber (s.a.v) efendimiz 13 kadından fazlasıyla evlenmemiştir. Çünkü bu sayı ile, amaçladığı ve islam davetiyle ilgili gördüğü bütün sosyal maksatlar gerçekleşmişti. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştu:

"Onlardan dilediğini geri bırakır, dilediğini yanına alır-sın.(Geçici olarak) ayrıldıklarından (tekrar birleşmeyi) arzu ettiğine (dönmekte) senin üzerine bir günah yoktur. Onların gözlerinin aydınlanıp tasalanmamalarına ve hepsinin senin verdiklerine razı olmalarına en elverişli olan budur. (Çünkü kendilerine Allah'ın hükmünün uygulandığını bilirler ve aralarında gözettiğin eşit muameleden memnun olurlar.) Allah sizin kalplerinizde olanı bilir. Allah bilendir, halimdir. (Birden Öfkeye kapılıp ceza vermez)

Bundan sonra artık (başka) kadınlarla evlenmek bunları başka eşlerle değiştirmek helal değildir. İsterse güzelliği çok hoşuna gitsin, (Artık başka kadınlar alamazsın); Yalnız elinin altından bulunan (cariye)ler hariç Allah, herşeyi gözetleyicidir." (Ahzap: 51-52)

Bu kıymetli nas, iki önemli şeye delalet etmektedir: 1- Peygamber Efendimizin bu sayıdan fazla kadınlarla evlenmesi men edilmişti. Çünkü on üç kadınla evlenen Peygamber efendimiz, birden fazla evlilik yapmaktaki amacını gerçekleştirmişti. Ayrıca bu kadar çok sayıda kadınla evlenmenin ca-izliği sadece peygamber (s.a.v) efendimize özgü bir hükümdür. Onun bu kadar kadınla evlenmesinin helal olduğuna dair daha önce Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştu:

"(Bu kadar çok sayıda kadınla evlenmeyi) diğer mü'minlere değil, sırf sana mahsus olmak üzere (helal kıldık). Biz, eşleri ve ellerinin altında bulunan (cariye)leri hakkında mü'minlere ne farz ettiğimizi bildik (Onların bu hususta ne yapması lazım geldiğini açıkladık)ki, sana bir zorluk olmasın (Sen bir sıkıntıya güç bir duruma düşmeyesin)." (Ahzap; 50)

2- Peygamber (s.a.v.) efendimiz, bazı hadisçilerin ibarelerinden vehm edileceği gibi tüm zevceleri ile her gece cinsel ilişki kurmazdı. Ancak bazı islam düşmanları, hadisçilerin ibarelerinden ortaya çıkan vehimlere dayanarak Peygamber (s.a.v.) efendimizin şehvetine düşkün bir kimse olduğunu iddia etmişlerdir. Bunların sözlerine Peygamber (s.a.v.) efendimizin güya şehvet bakımından kırk erkek gücüne sahip olduğunu iddia etmişlerdir/ Ama ayeti kerime bütün bu iddiaları reddetmektedir. Peygamber (s.a.v.) efendimiz, kadınlarından dilediği ile cinsel ilişkide bulunmayı ertelerdi. Dilediğimde yanına alırdı. Dilediğinden uzak yaşardı. Bilahare bu uzak kaldığı kadınlarını da arayıp yanma alırdı. Onun bu davranışları bazı muhaddisle-rin güya peygamber efendimizin her gece sırasıyla kadınlarının yanına uğrayıp onlarla cinsel ilişkide bulunmuş olduğuna dair iddialarını çürütmektedir. Çünkü bu iddialar, müslüman adını takınarak islam cemaatı arasında bulunan bazı islam düşmanlarım yalancı ve sapıkları iftirada bulunma fırsatına sahip kılmaktadır.

Peygamber efendimizin birden fazla kadınla evlenişinin bazı sebeplerini daha açıklamamız gerekiyor. Önce de işaret ettiğimiz gibi Peygamber (s.a.v.) efendimiz hiçbir sığınağı almayan, gurbette kimsesiz kalıp aile ve akrabasından kopan zayıf ve düşkün kadınları himayesi altına almak, ayrıca kendisiyle bazı önde gelen sahabileri arasında bağlar tesis etmek, öldürülen veya ölen veya irtidad eden muhacirlerin müşriklerle irtibatı olup ortada kalan kadınlarını müşriklerin tahakkümüne .karşı korumak için birden fazla kadınla evlenmiştir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bu hususa şu ayeti Kerime ile işarette bulunmuştur:

"Ey Peygamber, biz ücretlerini (Mehirlerini) verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak uerdiğd savaş esir)lerinden elinin altında bulunan (cariye)leri amcanın, halalarının, dayının ve teyzelerinin seninle beraber göç eden kızlarını sana helal kıldık. Bir de kendisini (mehirsiz olarak) Peygambere hibe eden ve peygamberin de kendisini almak dilediği inanmış kadını, diğer müminlere değil,

sırf sana mahsus olmak üzere (Helal) kıldık. Biz, eşleri ve ellerinin altında bulunan (cariye)leri hakkında ne yapması lazım geldiğini açıkladık)" (Ahzab 50)

Bu nastan da anlaşıldığına göre Peygamber (s.a.v.) efendimiz, arada amcalık ve dayılık gibi akrabalık bağı bulunduğu için muhacirlerle evlenmiştir. Bu hüküm, onun Kureyşlilerle olan yakınlığını da kapsamına almaktadır. O, kocaları şehit düşen Muhacir kadınları yalnız başlarına terk edip ziyan etmeyecekti. Aksine onları kendi sağlam ve uzun gölgesinde barındırmak işini bizzat üstlenecekti.

Yine görülüyor ki, Peygamber (s.a.v.) efendimiz bazen Rab-binin ahkamını infaz edip şeriatini açıklamak için yüce Allah'ın emri üzerine bazı evlilikler yapmıştır. Peygamber (s.a.v.) efendimiz bu gibi evliliklerinde, Arapların alışık oldukları ve tabii gördükleri bazı geleneklere karşı cephe almış. O gelenekleri ortadan kaldırmıştır. Bundan bazı mü'minler de etkilenmişlerdir. Hatta Peygamber (s.a.v.) efendimiz dahi bu emir gelmeden önce o tür evlilikleri yasaklamıştı. Ama yasaklayışinin hakikata aykırı bir hüküm olduğunu, evlat edinmenin ağızla saöylemek-le değil de, neseple mümkün olabileceğini açıklamıştı. Evlat edinmenin aileye, soydan gelmeyen yabancı bir kimseyi karıştırmak olduğuna Cenab-ı Allah şu ayeti kerimede işaret buyurmuştu:

"Onları babalarına nisbet ederek çağırın; bu, Allah yanında daha adaletlidir." (Ahzap: 5)

Peygamber (s.a.v.) efendimizin birden fazla evlilik yapma-sındaki hikmetlerden, daha önce değinilmemiş iki hikmet daha vardır: Peygamber (s.a.v.) efendimiz sevdiği ashabı ile kendisi arasındaki yardımlaşma bağlarını pekiştirmek için onların yakınlarıyla evlenirdi. Zayıf ve güçsüz, kadınlara yardım etmek için de onları nikahına alıp himaye ederdi. Akrabası veya soyundan bir yakını olmayan kimselerin yüklerini kendisi omuzlardı ki, O güçsüz, kimsesiz insanlar mü'minlikten sonra dinden dönmesinler. Ayrıca Peygamber (s.a.v.) efendimiz kendisine karşı aşırı düşmanlık gösteren ve düşmanlıklarında ısrar eden uzak (uyarlardaki kimseleri de, arada hısımlık bağları kurarak kendine yakın kılıyordu. Onun yaptığı birden fazla evliliklerin hikmetlerine değinmiştik. Fakat burada daha önce değinmediğimiz veya işarette bulunmadığımız iki hikmet daha vardır.

1- Peygamber (s.a.v.) efendimizin, zevceleri dini hükümleri mübarek kocalarından alıp öğreniyorlardı. Peygamber (s.a.v.) efendimizin ve sahabilerin ve tabiilerin devrinde kadınlar dini ilimleri Öğrenmek için ilim meclislerine gitmezlerdi. Aksine Peygamber efendimiz hayattayken yanına gidip dini meseleleri ondan sorup Öğrenirlerdi. Onun vefatından sonra Aişe, Ümmü Seleme ve diğer hayattaki peygamber zevcelerine gidip onlara sorar, dini hükümleri Öğrenirlerdi. Kadınlık hallerine ilişkin hükümlerin çoğunu müminlerin annesi Hz. Aişe ile babası Ebu Bekir es Sıddık'tan öğrenmiş olduğumuzu söylemeye gerek yoktur sanırım.

Müminlerin annesi Hz. Hafsa da, yazılışı babası imam Ömer el Faruk devrinde sona eren mushafı şerifi muhafaza etmekle görevli idi. Allah ona en hayırlı mükafatı ihsan etsin.

Peygamber (s.a.v.) efendimizin vefatından sonra zevceleri ile mümin erkeklerin evlenmelerinin yasaklamşmdaki ilahi hikmete gelince, belki de onların dini ahkamı kadınlara öğretmek, islami faziletleri onlara açıklamak, dini edep, erkan ruh ve manayı onlara beyan etmek işiyle uğraşmalarını sağlamak içindi. Peygamber (s.a.v.) efendimizin ailesinin, temiz şahsiyyeti hakkındaki haber8eri müminlere inikal ettirme işine kendilerini vakfetmelerini temin etmek içindir. Bu saydığımız hususların bir çoğu Hz. Aişe (r.a.)nm rivayetlerinde müşahade edilmektedir. Onun, kadınlarda eşine az rastlanır bir zekası vardı. Dini hükümlerin yarısının Hz. Aişe'nin rivayetlerinden alınmış olduğu görüşünü teyid etmekteyiz. Dini Ahkamın, Hz. Aişe'den öğrenilen yarısı kadınlık hallerine Özgü hükümlerdir.

2- Peygamber (s.a.v.) efendimizin zevceleri iffet, edep, terbiye ve herşeyi Allah'tan bekleme hususunda diğer kadınlar için birer güzel örnek olmuşlardı. Çünkü onlar peygamberlik adabını öğrenmişlerdi. Kadının kadından etkilenmesi, erkeklerden etkilenmesinden daha fazla olur. Kadın, kadın arkadaşının iyiliğinden istifade edip iyileşir. Kadın, arkadaşlarının kötülüğünden etkilenip kötüleşir. Kadın iyi olduğu zaman diğer kadınları da iyileştirir. Kadın kötü olduğu zaman diğer kadınların da kötü olmalarına neden olur. Bu gerçeği günümüzde apaçık bir surette müşahade etmekteyiz. Mazide de böyle olmuştur. İnsan, insanın oğludur. Yani insanın terbiyesine diğer insanlar etkili olurlar.

Cenab-ı Allah Peygamber (s.a.v.) efendimizin kadınlarının, irşad ve terbiye görevlerini üstlenmelerini emretmişti. Çünkü onlar,diğer mümin kadınlar için nümune-i imtisal olmuşlardı. Bu hususta söz söyleyenlerin en doğru sözlüsü olan yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Ey Peygamber! eşlerine söyle: eğer siz, dünya hayatını ve onun sözünü istiyorsanız, gelin size müt'a (boşanma bedeli) vereyim. Ve sizi güzellikle salayım. Eğer siz Allah'ı ve ahiret yurdunu istiyorsanız, (biliniz ki) Allah, sizden güzel hareket edenlere büyük bir mükafat hazırlamıştır.

Ey peygamberin kadınları! Sizden kim açık edepsizlik yaparsa, onun için azap iki kat yapılır. Bu Allah'a göre kolaydır. Fakat sizden kim Allah'a ve Resulüne itaate devam eder ve yararlı iş yaparsa ona da mükafatını iki kez veririz ve (cennette) onun için bol bir rızık hazırlamışızdır. Ey peygamber kadınları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz, eğer (Allah'ın buyruğuna karşı gelmekten) korkuyorsanız, sözü yumuşak (tatlı bir eda ile) söylemeyin ki kalbinde hastalık bulunan bir kimse tamah etmesin; güzel, (kuşkudan uzak bir biçimde) söz söyleyin.

Evlerinizde oturun ilk cahiliyye (çağı kadınları)nın açılıp saçılması gibi açılıp saçılarak (kırıta kırıta) yürümeyin namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Resulüne itaat edin. Ey Ehl-i beyt (ey Peygamberin ev halkı) Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor. Sizin evlerinizde okunan Allah ayetlerini ve hikmeti hatırlayın. Şüphesiz Allah latiftir, haber alandır" (Ahzab: 28-34)

Peygamber (s.a.v.) efendimizin zevceleri bu ilahi terbiyeyi almış olduklarından ötürü bu terbiyenin sınırları dışına çıkmamışlar ve diğer kadınlar için birer mümune-i imtisal olmuşlardı. Diğer mü'minlerin kadınları için değişmez sabit bir ölçü teşkil etmişlerdir. Müminlerin kadınları için değil tüm alemin kadınları için sabit birer numune ve değişmez birer örnek olmuşlardır. Onlar birer numune-i imtisal olduktan sonra Cenab-ı Allah onlara uyan mümin kadınların tabi olmaları gereken hususları ve bürünmeleri icab eden nitelikleri açıklayarak gerekli irşad ve yönlendirmede bulunarak şöyle buyurmuştur:

"Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mümin erkekler ve mümin kadınlar ve taate devam eden erkekler ve taate devam eden kadınlar, doğru erkekler ve

doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, (gönülden Allah'a) saygılı erkekler ve (gönülden Allah'a) saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve (ırzlarını) koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve Allah'ı çok zikreden kadınlar; (işte) Allah bunlar için bağış ve büyük bir mükafat hazırlamıştır. "(Ahzap 35)

Peygamber (s.a.v.) efendimizin zevcelerinin mertebelerinin beyan edilmesi ve irşad görevlerim üstlendiklerinin açıklanması ile mümine kadınların Özelliklerinin bir arada zikredilmiş ol-mas,ı peygamber (s.a.v) efendimizin zevcelerinin ahlakının, mümin kadınlar için ideal bir örnek teşkil ettiğini göstermektedir. Bu kadınları değerli birer numune olarak kabul etmek icab eder ki bunlar saliha güzel ve latif birer örnek olmuşlardır.

Ayet-i Kerimede Peygamber zevcelerinin evlerinde oturmaları, açılıp saçılarak zinetlerinin gizli ve açığını ortaya koyarak sokağa çıkmamaları, aksine evlerinde sebat etmeleri, çıkmalarını gerektiren bir yarar ve maslahat olmadıkça dışarı çıkmamaları emredilmektedir. Ama günümüz kadınları evde otururken dahi dışarıya çıkma hazırlığı içindedirler. Dışarıda bütün yolları işgal etmiş vaziyettedirler. Peygamber (s.a.v) efendimizin zevceleri çeşitli kabile ve aşiretlerdeki tanıdıklarının yanına giderek islami ilimleri yaymışlar, islami adabı neşretmişler ve yüce ahlakı Inüslüman kadınlar arasında yaygın hale getirmişlerdi. Bu gibi kadınların sayısı çoğaldıkça Muhammedi hi-yadet umumileşip yayılacak ve nur misali yeryüzünde cereyan edecektir.

Son Söz

Elinizdeki bu kitap peygamber (s.a.v) efendimizin yani Ha-temünnebiyyinin siretidir. Biz bu kitapta onun tasvirini veya hayatının izahatını yahut sireti üzerinde bulunan örtüyü tamamen kaldırdığımızı ve bu hususta amaca ulaştığımızı iddia etmiyoruz. Siyerde zirveye ulaştığımızı ve peygamber efendimizin siretindeki sırları keşfettiğimizi de iddia etmiyoruz. Zaten biz bunu

gücümüzün üstünde bir şey olarak kabul ediyoruz. Ancak idrak edebildiğimiz kadarını sizlere ulaştırmaya çalıştık. Bu hususta orta bir yol tuttuk. Her ne kadar amaca ulaşmadıy-sak da biz amaca ulaşmayı kasdettik. Ve niyetimizin halis olduğunu söylüyoruz. Biz zirveye ulaşmak ve semaya yükselmek isteyipde ulaşmak istediği yere varmaktan aciz kalan ve satıhta durup üzerindeki nuru görmeye kanaat eden kimseye benzeriz. Amaca ulaşnıadıysak da oradaki hakikatleri görmekle yetindik. Her ne kadar nebevi ilmin zirvesini kapsayamadıysak da onun zirvesini görüp müşahade ettik. Onun hidayet nuruna gark olduk. Her ne kadar cereyan eden her hadiseyi idrak edemediysek de onun manevi feyzinden istifade ettik.

Allahım taksiratımızı bağışla. Kusurlu olduğumuzdan dolayı bu taksirat meydana gelmiştir. Biz yücelik iddiasında değiliz. Biz hakikatlerin peşine düşmüşüz. Sana yaklaşmayı talep ediyoruz. Yücelik iddiasında bulunmak, bizim gücümüzün üstündedir. Kapasitemizi aşar sen buyurmuşsun ki senin sözün doğrudur: "Allah hiç kimseye gücünün üstündeki şeyleri yükle-mez". Sen de gücümüzün üstündeki şeyleri bize yükleme, bizi affet, bizi bağışla ve bize merhamet et.

Allah'ım efendimiz Muhammed'e olmuş ve olan şeyler sayısınca, kıyamete kadar meydana gelecek şeyler sayısınca selatü selam eyle ve ona bereketler ihsan eyle. Sen ne güzel yardımcısın, sen ne güzel dostsun,-sen muvaffakiyet verip doğru yola iletensin. Muvaffakiyetimiz ancak senin yardımınla olur. Gücümüz kadarıyla biz azmimizi biledik. Muvaffakiyeti senden diliyoruz. Senin vereceğin muvaffakiyet, uzağı yakın kılar ey merhamet edenlerin en merhametlisi!